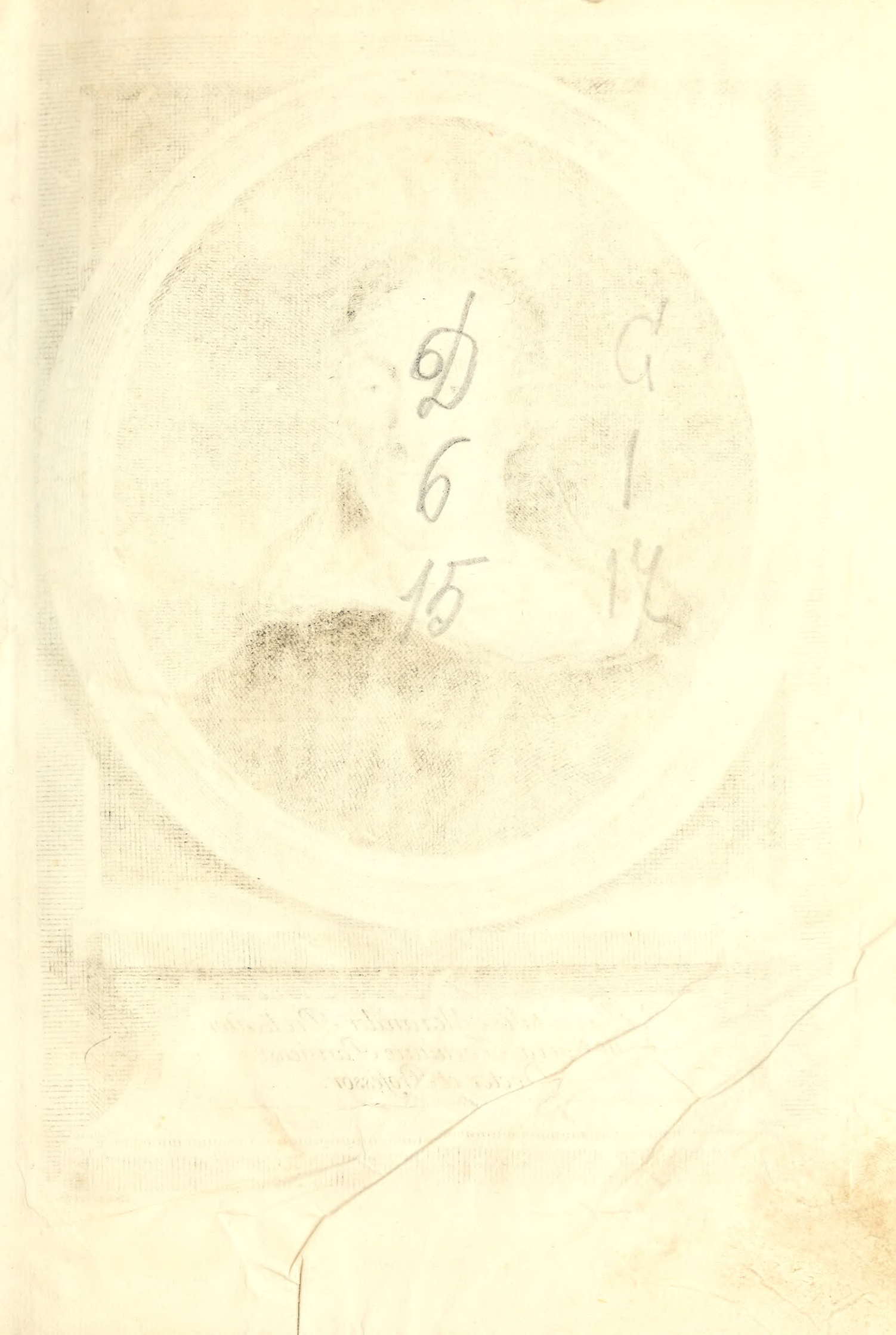

R. P. Natalis Alexander Predicator,
in Sacra Facultate Parisiensi
Doctor et Professor.

Cattini Sculp.

THEOLOGIA
DOGMATICA, ET MORALIS
SECUNDUM ORDINEM
CATECHISMI CONCILII TRIDENTINI
IN QUINQUE LIBROS DISTRIBUTA,
HAC QUINTA VENETA EDITIONE

Omnium accuratiſſima, plurimis acceſſionibus, & Notis, variis Epiſtolis, & Monumentis, Appendice duplici comprehenſis,

AUCTA, ILLUSTRATA, CONFIRMATA, ET LOCUPLETATA.

Opus non ſolum Clericis, & Theologis quibuſque, ſed & Parochis, Confeſſariis, & Concionatoribus perutile.

AUCTORE R. P.
F. NATALI ALEXANDRO
Ordinis FF. Prædicatorum, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctore, & emerito Theologiæ Profeſſore.

TOMUS PRIMUS.

OPERUMQUE IPSIUS ORDINE TOMUS XIX.

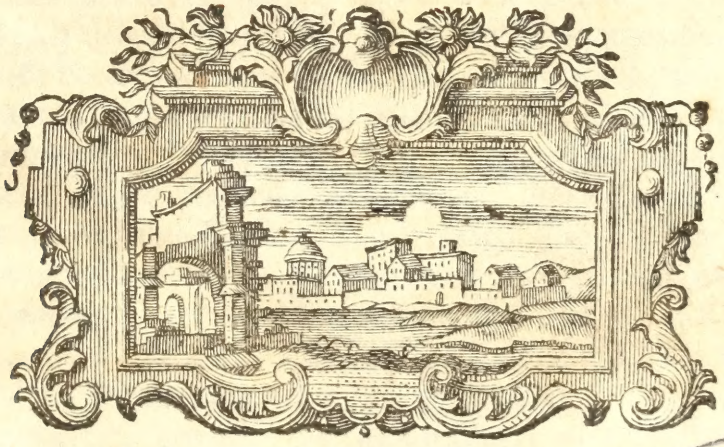

PARISIIS,
Apud SILVANUM DE GRASSORTIS.

Expenſis THOMÆ BETTINELLI VENETI.
CIↃIↃCCXLIII.

BIBLIOTECA CIVICA DI BERGAMO

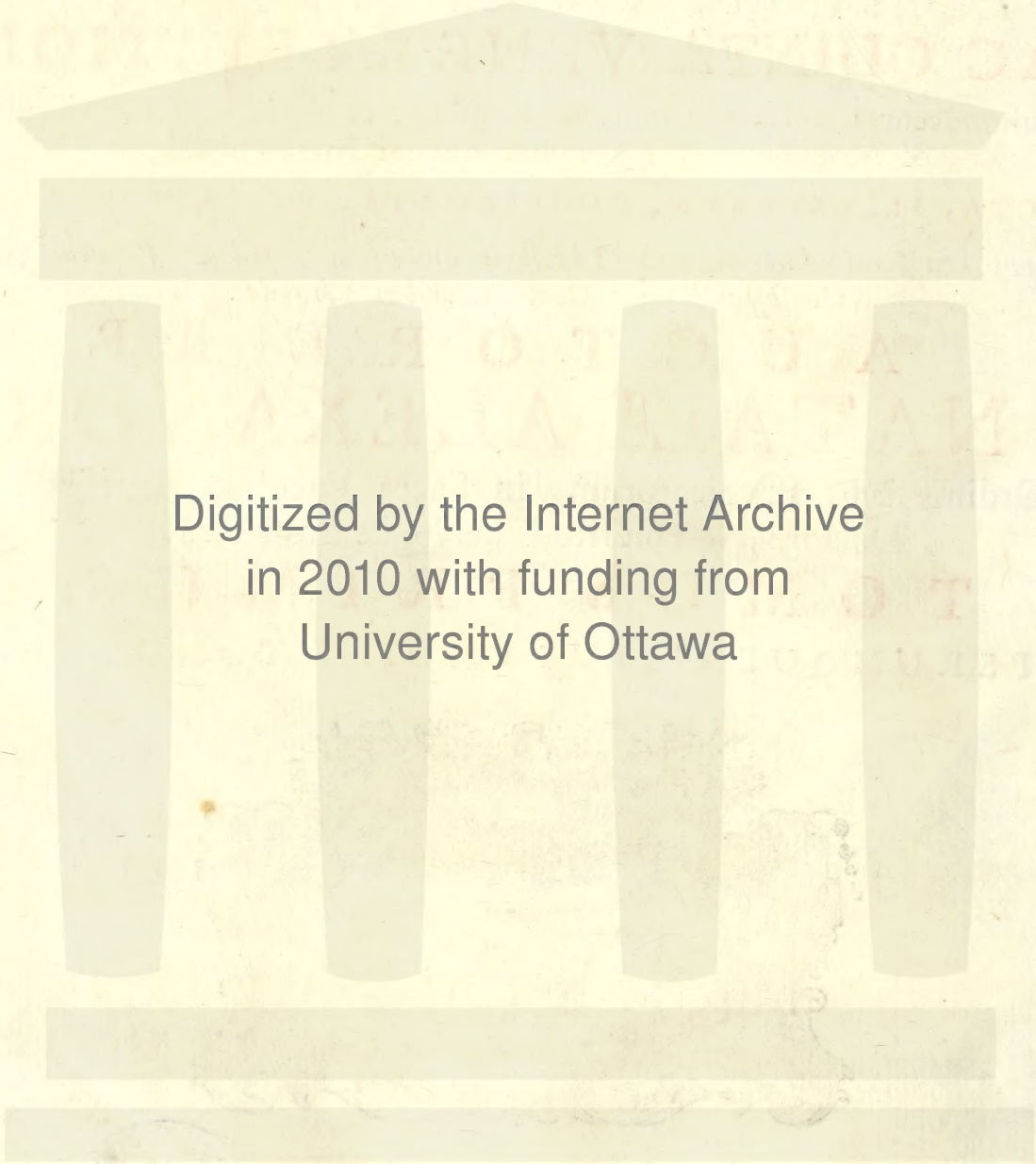

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Ottawa

http://www.archive.org/details/theologiadogmati01alex

PRÆFATIO.

CUm uni Dei gloriæ, Eccleſiæque utilitati ſtudia mea conſecrare, & Opera deſtinare, Deo adjuvante, decreverim; cogitavi diu quid Operis elucubrare poſſem, quod utilius eſſet, & conducibilius ad *Opus miniſterii*, ad *ædificationem corporis Chriſti*. Viſum eſt huic fini ſervire plurimum poſſe *Theologiam Dogmaticam*, *& Moralem*, in qua, ſepoſitis omnino Quæſtionibus Scholaſticis, prætermiſſis etiam Poſitivæ Theologiæ Quæſtionibus, quæ Criticam, Chronologiam, Hiſtoriam, & antiquam Eccleſiæ Diſciplinam ſpectant, quarum tractatione curioſa delectatur eruditio, & in quibus alias verſati ſumus; ea dumtaxat tractentur, quæ in Concilio Tridentino finita ſunt, aut tradita Dogmata, vel in ejuſdem Concilii Catechiſmo expoſita; & alia nonnulla, quæ ſcire Sacerdotes, Rectores Animarum, Conſcientiarum Moderatores, necnon verbi divini Prædicatores debent, ſuo ut Miniſterio digne fungantur.

Clericorum uſui, ut magis accommodata ſit hæc noſtra Theologia, in ea ſequi lubet ordinem Catechiſmi, juſſu ſacræ Synodi Tridentinæ editi, & a Summis Pontificibus, ac Synodis poſt Tridentinam celebratis non modo approbati, ſed Parochis, & Seminariis traditi, atque commendati: & præſtantiſſimos Theologos æmulatus, ex Religioſo maxime Fratrum Prædicatorum Inſtituto, qui huic adlaborarunt Operi, *Pio V.* Sanctiſſimo Pontifice, & *S. Carolo Borromæo* dirigentibus, non proprios, & peculiares animi mei ſenſus, non privatas Scholæ Thomiſticæ opiniones, ſed Eccleſiæ tantum doctrinam (quantum quidem potui) in Dogmatibus Fidei, Morumque Regulis explicandis conſector. Dogmatum probationes ex Scripturæ Sacræ, Traditioniſque fontibus puriſſimis derivatas profero: præcipuas etiam objectiones diluo ab Hæreticis oppoſitas, non ea quidem prolixitate, & eruditionis ubertate, qua Theologicis in ſubſelliis, & Exercitationibus Academicis opus eſt; ſed ea tamen integritate, & plenitudine, quæ Viris Eccleſiaſticis ad Fidem ſaluberrimam Chriſtianæ Plebi exponendam, eamdemque nutriendam, roborandam, &, ſi ex adverſo inſtent Hæretici, defendendam ſufficiat. Moralis vero Chriſtianæ Regulas, non ex recentiorum Auctorum opinationibus, ſed ex Divinis pariter Litteris, Patribus, Conciliis, Summorum Pontificum Decretis, Sanctorum *Thomæ*, *Raymundi*, *Antonini* Operibus, & Sancti *Caroli Borromæi* Inſtructionibus trado, quod ab aliquo Dominicani Ordinis Theologo fieri, *Alexander VII.* Pontifex Maximus vehementer optabat.

Non ſolum autem priſcorum Pontificum Decretales Epiſtolas, & Conſtitutiones, ſed & beatæ memoriæ *Alexandri VII. Innocentii XI.* & *Alexandri VIII.* Decreta, Cenſuraſque Apoſtolicas in Moralis Chriſtianæ Quæſtionibus explicandis, & Regulis tradendis velut fundamenta poſui, illaſque paſſim hoc in Opere vindicavi; quo meam erga Sedem Apoſtolicam, & in ea ſedentes Sanctiſſimos Pontifices, eorumque Decreta, ſive Fidem, ſive Diſciplinam, ac Mores ſpectantia, reverentiam, ac obedientiam toti Orbi Chriſtiano approbem. Cum *Leonis* ſcilicet *Quarti* Concilio ex animo dixerim: *Si quis Dogma-*

ta,

ta, *Mandata*, *Sanctiones*, *Interdicta*, *vel Decreta pro Catholica Fide*, *pro Ecclesiastica Disciplina*, *pro correctione Fidelium*, *pro emendatione sceleratorum*, *vel interdictione imminentium*, *vel futurorum malorum*, *a Sedis Apostolicæ Præsule salubriter promulgata contempserit*; *Anathema sit*.

Disciplinam porro in Sacramentorum Administratione observandam ex Tridentino Concilio, & aliis Synodis postea celebratis, ex Romanorum Pontificum Decretis, & Constitutionibus, ex Sancti *Caroli* nusquam satis laudatis Instructionibus, & ex Moribus, ac Ritualibus singularum Ecclesiarum, præsertimque *Romanæ ceterarum Matris*, *& Magistræ*, propono, Patrum, & Synodorum antiquiorum testimoniis illustratam sæpe, ac *roboratam*. Quæ enim olim viguit, & nunc antiquata est, vel in desuetudinem abiit Disciplina; hanc scire, etsi perjucundum, & utile sit, non tamen omnino necessarium. Eam certe in usum privato arbitrio revocare qui voluerit, perturbabit omnia, laqueum Animabus injiciet, nimis emungendo eliciet sanguinem; ab Ecclesiæ ingenio, quæ ob Fidelium salutem promovendam vulnus Disciplinæ suæ inferri multoties passa est, illam sæpe immutavit, severiorum etiam Regularum observantiam in desuetudinem abire interdum permisit, prorsus erit alienus. Præsentem igitur Ecclesiæ Disciplinam in Sacramentorum Administratione, & Ecclesiæ Regimine observandam censemus, ac docemus: quamvis & antiqua plurimi facienda sit, suspicienda, veneranda; ejusque instauratio in pluribus optanda, nusquam vero privato arbitrio, & auctoritate tentanda. Quo enim Spiritu gubernante eam olim servavit, eodem regente mutavit Ecclesia, eadem Fidei Regula manente, *Quæ una omnino est, sola, immobilis, & irreformabilis*, ut loquitur *Tertullianus*. Præclaram illam *S. Augustini* sententiam omnes animo imbibant, velim, ut menti penitus infixa est meæ: *Contra rationem nemo sobrius, contra Scripturas nemo Christianus, contra Ecclesiam nemo pacificus senserit*.

Hanc Theologiam in quinque Libros distribuimus: Librum quemque in plures seu Tractatus, seu Capita, Articulos, Paragraphos, Numeros; ordinis, perspicuitatis, & memoriæ juvandæ gratia. Rationes Metaphysicas, abstractas, subtiliores Scholæ Theologorum relinquimus: Scolasticas etiam locutiones, quantum fas fuerit, vitamus (neque enim iis nusquam uti licuit) ut ad Clericorum omnium, qui in Seminariis instituuntur, quorum plerique in Philosophicis Disciplinis non admodum sunt exercitati, ingenium, captumque Theologiam hancce nostram attemperemus. Dicendi vero genus usurpamus nec barbarum, & rude, nec exquisitum nimis, & comptum, inflatum, aut certa periodorum mensione ad pompam studiose compositum; sed purum, nitidum, facile, quali fere in aliis Operibus nostris usi sumus: quod intelligere difficilius non fuerit, quam Tridentini Concilii Catechismum Clericis omnibus familiarem.

Liber primus est *De Fide*, *& Symbolo*, singulisque illius Capitibus, sive Articulis, ad quos Theologica Dogmata pene omnia *De Deo Uno*, *& Trino*, *De Christo* ejusque *Mysteriis*, *De Gratia*, *& Ecclesia Christi*, revocantur.

Liber secundus *De Sacramentis*, qui Tractatus *De Sacramentis in Genere*, *Baptismo*, & *Confirmatione*, *De Eucharistia*, *De Pœnitentia*, *De Unctione*

Ex-

Extrema, *De Ordine*, & *De Matrimonio*, complectitur. Tractatui *De Eucharistia* inserta sunt, quæ spectant *Missarum Celebrationem*, *& Cæremonias*, *Ecclesiarumque*, *& Altarium Consecrationem*. Tractatui *De Pœnitentia* adjuncta sunt, quæ *Censuras*, & *Indulgentias* attinent. Tractatui *De Extrema Unctione*, quæ *Testamenta*, *& Sepulturam Ecclesiasticam;* quæ quidem Rectoribus Animarum scire, & observare necesse sit. Tractatui *De Ordine*, inserta est *Ecclesiasticæ Hierarchiæ* delineatio: Tractatio item accurata *De Simonia*, cum Regulis necessariis ad ferendum judicium de Casibus conscientiæ circa hanc materiam emergentibus. Item *De Vita*, *& Honestate Clericorum*, maximeque *De Beneficiatorum officiis*: necnon *De Horis Canonicis*. Tractatus *De Matrimonio* complectitur præcipua difficultatum momenta, quæ negotium facessere possunt vel in foro conscientiæ, & Pœnitentiæ tribunali; vel in foro exteriori Ecclesiastico circa *Matrimonii Impedimenta*.

Liber tertius est *De Peccatis*, quorum cognitio ad Sacramenti Pœnitentiæ Administrationem necessaria est. Eo in Libro Regulæ generales Moralis Christianæ circa opinionum delectum, & peccatorum discrimen, atque gravitatem traduntur, & explicantur. Tum singillatim de septem peccatis capitalibus, & eorum surculis agitur, & Regulæ Morales circa singulas species traduntur, exponuntur, firmantur. Accedit brevis *De Virtutibus* Tractatus.

Liber quartus, *De Legibus*, *& Decalogo*: qui omnium, & singulorum Præceptorum explicationem accuratam, plenamque complectitur, cum Regulis Moralibus ad Casuum, circa Præcepti cujusque materiam emergentium, solutionem, & elucidationem necessariis.

Liber quintus *De Oratione*, Dominicæ Orationis brevem explicationem continet.

Opus secundis curis a me recensitum, & a mendis expurgatum, quæ in prima Editione Parisiensi, Colonensi, & Veneta pauciora quidem irrepserant, hac postrema Editione prodit in lucem, multis accessionibus, Notis, centum amplius Epistolis, Dogmata, Disciplinam, Moresque spectantibus, a me etiam recognitis; præclaris denique Monumentis, quibus Catholica Dogmata, & sanior Morum Disciplina confirmantur, auctum, illustratum, locupletatum.

Hoc Opere Theologiæ Dogmaticæ, & Moralis, quod Ecclesiæ, Sedisque Apostolicæ judicio, & correctioni humili devotione subjicio, cum fruentur Ecclesiastici, Religiosique Viri, in suis, amabo, Sacrificiis, & orationibus Auctorem Deo commendent Piorum suffragiis maxime indigentem.

EPI-

EPISTOLA
EMINENTISSIMI D. D.
CARDINALIS SPADA,
INNOCENTII XII.
BEATÆ MEMORIÆ PONTIFICIS
Nomine, ac Mandato ad Auctorem data.

ADMODUM Reverende Pater. Magnam Paternitati tuæ habeo gratiam, quod editos a te nuper Theologiæ Libros ad me transmiseris una cum singularibus humanitatis erga me tuæ significationibus. Litteras, quas adjeciſti ad Sanctiſſimum Dominum noſtrum, avide a me perlectas, ſimulque Librorum exemplar illico Sanctitatis ſuæ pedibus obtuli, omnino ſperans uberem gaudii materiam ex luculentis adeo obſequentis animi tui declarationibus exorituram Sanctitati ſuæ. Nec me ſane opinio fefellit; audiens enim Sanctiſſimus Pater ex iiſdem Litteris, te reverenter adeo, atque ut vere Religioſum Virum decet, de Apoſtolicæ Sedis Auctoritate ſentire, in qua, veterum Patrum ſententia edoctus, præſtari quærentibus Fidei veritatem agnoſcis, teque doctrinam, quæ in Romana Eccleſia omnium Eccleſiarum Matre, & Magiſtra conſervatur, & prædicatur, tenere in omnibus, ac docere velle declaras; profeſſus ibidem a Spiritu Sancto per os Romani Pontificis Fidei controverſias judicari; ac propterea Sanctitatis ſuæ examini, judicio, ac emendationi non Opus modo præfatum, ſed & cetera, quæ in hunc uſque diem edidiſti, ac deinceps editurus es, ſumma animi demiſſione ſubmittis; mirum eſt, quanta Pontificii animi jucunditate perfuſus fuerit, & quam profuſe Chriſtianam pietatem tuam, profitendæque veritatis ſtudium commendaverit. Eſt itaque de quo admodum gratuler Paternitati tuæ, quod hujuſmodi debitæ venerationis officiis ingenuæ mentis tuæ probitatem ſpectatam facere volueris, ſimulque Pontificiam benevolentiam promereri. Sane nemo te melius qui vetera Eccleſiæ Monumenta diurna, nocturnaque manu verſare conſueviſti, novit, ſanctiſſimos quoſque, laudatiſſimoſque Scriptores peculiari Romanæ Fidei, doctrinæque profeſſione maximam ſibi gloriam comparaſſe; eoſque contra male ſemper apud univerſam Eccleſiam audiviſſe, qui a Beati Petri Sedis Diſciplina, velut ab univerſali Catholicæ Veritatis regula, deflexere. Quorum enim auctorum (ut ſcite olim Sanctiſſimi Galliæ Antiſtites pronunciarunt) valere poſsit prædicatio, niſi quos Sedes Apoſtolica aut intromiſit, aut Apocryphos fecit? Hæc itaque cum Paternitatem tuam latere non poſſint, Sanctiſſimus Dominus noſter, qui & virtutes tuas magnifacit, & paternate reſpicit charitate, plane confidit ea te univerſo Orbi daturum argumenta, quibus palam fiat, te ut egregium inclytæ Prædicatorum Familiæ Alumnum, germanumque Angelici Doctoris diſcipulum, pietate non minus, & religioſa in Apoſtolicam Sedem obſervantia, quam ſapientiæ, & eruditionis fama præſtare; quo quidem nihil Deo, & Sanctitati ſuę gratius, nihil bonis viris jucundius, Eccleſiæque ædificationi opportunius, nihil agere tibi glorioſius poteris. Ego vero dum ex Sanctitatis ſuæ ſententia tibi iſta ſignifico, ſtudia quoque mea, officiaque tuis impendenda opportunitatibus libenter polliceor, paratiſſimamque in tui ſervitium voluntatem. Deus Optimus Maximus Paternitati tuæ cœleſtis gratiæ dona multiplicet, laboreſque litterarios tuos fructu vacuos minime eſſe permittat. Romæ 13. Aprilis 1694.

PATERNITATI TUÆ

Ad officia
CARDINALIS SPADA.

Inſcriptio: Reverendo Patri NATALI ALEXANDRO
Ordinis Prædicatorum Pariſios.

THEO-

THEOLOGIA DOGMATICA, ET MORALIS

P. NATALIS ALEXANDRI

Quæ pluries in duobus Tomis in folio edita fuit, nunc in quatuor Tomos in quarto novo ordine diſtincta prodit. Ut autem Lectori innoteſcat, quid in quolibet Tomo tractetur, ſequentem exhibemus Elenchum.

TOMUS PRIMUS.

Sex Tractatus exhibet, quorum primus eſt de Fide, & ſex Articulis conſtat.

IN primo Articulo Fidei naturam aperit P. Natalis, eamque ſine ſpe, & charitate ſubſiſtere demonſtrat; eſſe pariter Dei donum, nec ſine gratia Dei acquiri poſſe contra Pelagianos oſtendit. Ipſam non humanis conjecturis, non experimentis, non humanæ rationi, ſed ſolum Dei revelantis auctoritati niti demonſtrat. Confutat proinde errorem Abailardi, puram eſſe exiſtimationem definientis. Diſcrimen pariter a ſcientia ibi aſſignat, & plura alia de ipſa diſputat.

In ſecundo de Fundamentis, & Principiis noſtræ Fidei diſſerit; ea autem fundamenta in Scriptura, & Traditione adſtruit; hinc de Traditionis neceſſitate, de Scripturæ Sacræ Libris, eorumque Verſionibus, deque Judice Controverſiarum erudite diſſerit.

In reliquis ſequentibus articulis Fidei neceſſitatem ad ſalutem adſtruit. Eam non eſſe ſingularem fiduciam, qua quis credat ſibi remiſſa eſſe peccata, aut ſe eſſe prædeſtinatum contra Lutheranos, & Calviniſtas probat. Fidem ſine charitate haberi poſſe contra eoſdem propugnat. Nullum opus æternæ vitæ meritorium ſine Fide haberi poſſe, nec tamen omnia Infidelium opera eſſe peccata, pluribus oſtendit. Demum eas omnes rationes proponit, & diſcutit quibus Religionis noſtræ veritas evidenter credibilis adverſus Ethnicos demonſtratur.

Tractatus ſecundus Symbolum Apoſtolicum declarat, & tredecim Articulis abſolvitur.

Primus Articulus, quid ſit Symbolum, quando, & qua ratione ab Apoſtolis conditum, cur in duodecim Articulos diſtributum, aperit, & declarat. Aliqua etiam hujus occaſione de Symbolo Nicæno, Conſtantinopolitano, & Sancti Athanaſii diſſeruntur, & additio illa *Filioque* a Latinis facta contra Græcos defenditur.

Secundus Articulus primum Symboli Apoſtolici Articulum explicat; & primo vis hujus vocis *Credo* expenditur. Curioſitatem, & humanam rationem a Fide excludi, animum noſtrum ſola Dei revelantis auctoritate ad divinarum rerum cognitionem perduci, nec de rebus Fidei quærendam eſſe rationem, ſed totam rationem facti, potentiam eſſe facientis, pluribus demonſtrat. Secundo quomodo Dei exiſtentiam ex Creaturis natura-

li luminis ductu colligere poſſimus aperit, varioſque modos credendi aſſignat, & declarat. Deinde ad Dei attributa ſigillatim expendenda deſcendit. Deum unum eſſe, non ſolum ex Scripturis, ſed argumentis ex humana ratione petitis invicte probat. Ipſum pariter & Simplicem, & Immutabilem, Æternum, & Immortalem, Immenſum, & Bonum, Miſericordem, & Juſtum, Trinum, & Unum, diſtinctis paragraphis erudite probat, & explicat. Scientiam Dei eſſe infinitam, eamque humanæ libertati non officere contra Janſeniſtas probat. Deum ſine malis meritis neminem deſerere, reprobare, & damnare, invictis rationibus oſtendit. Trinitatem Unitati non repugnare demonſtrat, aptiſque ſimilitudinibus illuſtrat. Plura deinde ex divinis perfectionibus documenta colligit, quæ & moribus informandis, & vitæ recte inſtituendæ apprime neceſſaria ſunt. Plura pariter de Omnipotentia Dei ejuſque gratia tradit. Voluntatem Dei efficaciſſimam, ſi abſoluta ſit, ſemper impleri demonſtrat. Gratiam Dei efficacem eſſe ab intrinſeco, ejuſque efficaciam ex divina omnipotentia pendere, nec humanæ libertati quidquam officere pluribus probat. Gratiam Dei ad converſionem peccatoris, ad vincendas tentationes, ad Deum ſuper omnia diligendum, ad Dei mandata ſervanda, ad initium boni operis, & Fidei, & ad perſeverandum neceſſariam eſſe, vimque omnem merendi in bonis operibus ex ipſa eſſe, eruditis diſſertationibus contra Pelagianos, & Semipelagianos oſtendit. De Primi Hominis formatione, & Angelorum creatione pariter multa tractat. Primum Hominem in gratia, & juſtitia originali, & ad Dei imaginem conditum probat, & in quo illa Divinæ Imaginis ratio ſita ſit, expendit. Angelos in gratia conditos, & ſpiritualis eſſe naturæ demonſtrat. Varios ipſorum ordines diſtinguit, & explicat, & Angelum Cuſtodem cuique Homini a Deo præpoſitum demonſtrat. Malorum Angelorum peccatum quale fuerit, exquirit, ipſorum cum bonis Angelis pugnam, & æternos ipſorum cruciatus deſcribit, & explicat. Providentiam Dei adverſus Atheos vindicat, & plura de æterna Hominum Prædeſtinatione tractat, quæ pluribus paragraphis continentur.

Articulo tertio ſecundum Symboli Articulum expendit. Hujus occaſione multa præclara docet de Jeſu Nomine. Chriſtum Regem, Sacerdotem, & Prophetam fuiſſe probat. Ipſum verum Deum, verique Dei Filium contra Arianos demonſtrat. Duas in ipſo Naturas, unamque Perſonam contra Eutychianos, & Neſtorianos invicte propugnat. Demum contra Elipandum Chriſtum eſſe Filium Dei naturalem, non adoptivum demonſtrat. An autem ſervus aliquo modo dici poſſit erudite diſcutit.

Articulo quarto Conceptionem Chriſti Spiritus Sancti operatione factam, ejuſque Nativitatem ex Maria Virgine expendit. Chriſtum veram carnem habuiſſe, non phantaſticam, & apparentem, hancque ex Virgine accepiſſe, non e Cœlo detuliſſe, contra Manichæos, Marcionitas, Valentinianos, alioſque hæreticos probat. Animam rationalem contra Apollinariſtas; duplicem voluntatem, & operationem contra Monothelitas in Chriſto adſtruit. Demum Beatæ Virginis Maternitatem, ejuſque perpetuam Virginitatem eruditis diſſertationibus vindicat.

Articulo quinto, de Chriſti Paſſione, Crucifixione, & morte diſputat, earumque myſteria declarat. Chriſtum ut Deum, & Hominem paſſum eſſe; nihil tamen paſſam eſſe ejus Divinitatem demonſtrat. Paſſionem ejus fuiſſe voluntariam, non coactam; liberam, non neceſſariam, pluribus probat. Quanta fuerit acerbitas ejus Paſsionis; quæ figuræ, & Prophetarum oracula de ipſa præceſſerint; quæ virtutum exempla in ipſa nobis præbuerit; quæ beneficia ex ipſa in nos redundarint; quanta fuerit

Paſsio-

Paſſionis ejus, quæque ſit Sanctæ Crucis gloria, quinque eruditis diſſertationibus oſtendit. Plura etiam hac occaſione tractat de Gratia Chriſti. Interiorem gratiam in ſtatu naturæ lapſæ admittendam eſſe, eamque veram potentiam ad opus ſupernaturale tribuere probat. Hanc Chriſtianis omnibus urgente præcepto exhiberi; Infidelibus etiam, & Peccatoribus obduratis, & excæcatis dari; Parvulis autem ſine Baptiſmo morientibus paratam eſſe, quatuor paragraphis demonſtrat. Chriſtum pro omnibus mortuum eſſe; Mandata Dei nulli Hominum eſſe impoſſibilia nec gratiam deeſſe, qua poſſibilia fiant, aliaque plura contra Novatores Janeniſtas propugnat.

Articulo ſexto, & ſeptimo Deſcenſus Chriſti ad Inferos, ejuſque Reſurrectionis, & Aſcenſionis myſteria aperit, & earumdem cauſas, neceſſitatem, gloriam, & utilitates exinde ſecutas pluribus paragraphis diſcutit.

Articulo octavo Poſtremum Judicium declarat; ſigna ipſum præcedentia deſcribit; ipſius generales cauſas aſsignat, aliaque ad hanc materiam ſpectantia erudite perſequitur.

Articulo nono Spiritum Sanctum Deum eſſe, & a Patre, Filioque procedere contra Macedonianos, & Græcos oſtendit; deinde ipſius Sancti Spiritus varia nomina, attributa, & effectus diſcutit, diſpoſitioneſque ad ipſum ſuſcipiendum requiſitas aſsignat, & explicat.

Articulo decimo, & undecimo quid ſit Eccleſia, quidve Sanctorum communio, & peccatorum remiſsio, pluribus erudite explicat. Eccleſiam viſibilem eſſe, & manifeſtam; bonos ſimul, & malos complecti, contra Lutheranos, & Calviniſtas probat. Notas deinde veræ Eccleſiæ aperit, ipſamque eſſe unam, Sanctam, Catholicam, & Apoſtolicam pluribus paragraphis propugnat.

Articulo duodecimo de Carnis Reſurrectione diſſerit. Reſurrectionis veritatem invictis argumentis adverſus Sadducæos ſtatuit, & aptis ſimilitudinibus illuſtrat. Reſurgentium conditiones, & dotes declarat, & varios fructus ex hoc articulo colligendos aſsignat.

Articulo ultimo quid ſit Vita æterna, & in quo eſſentialis Beatitudo conſiſtat, pluribus diſſerit. Deum corporeis oculis non poſſe videri: ab humana mente ejus divinam naturam non poſſe comprehendi, nec viſionem ejus viribus naturæ poſſe comparari, eruditis diſſertationibus demonſtrat.

Tractatu tertio de Sacramentis agit. Et primo quidem plura ad Sacramenti nomen, ejuſque definitionem, & naturam explicandam tradit. De eorum neceſsitate ſubinde agit, ipſorumque differentiam a Veteris Legis Sacramentis latius explicat. Septem eſſe Sacramenta ex Scriptura, & Traditione oſtendit. Omnia eſſe a Chriſto inſtituta; omnia gratiam conferre, & quidem ex opere operato; aliqua præter gratiam caracterem etiam imprimere; horum Miniſtros non quoslibet promiſcue Homines, ſed certos tantummodo, & determinatos; fidem, & probitatem in ipſis non requiri; bene vero intentionem, & quidem internam, diſtinctis diſputationibus demonſtrat. Plura pariter de Sacramentorum partibus, materia, videlicet, & forma, eorumque ceremoniis, & ritibus, quibus conficienda ſunt, diſputat; pluresque regulas tum circa mutationes, ſive ſubſtantiales, ſive accidentales, quæ in materia, & forma Sacramentorum poſſunt contingere, tum circa Miniſtros, a quibus Sacramenta conficienda ſunt, vel adminiſtranda, utiliſsimas tradit, & explicat.

Tractatu quarto de natura Baptiſmi, ejuſque figuris erudite diſſerit. Materiam ipſius eſſe ſolummodo aquam naturalem, valideque perfici ſive ef-

fuſione, ſive aſperſione, ſive immerſione fiat; Formam vero probat eſſe hæc verba *Ego te baptizo &c.* invalidum proinde Baptiſmum in Chriſti nomine collatum demonſtrat ... Baptiſmum Joannis præparationem fuiſſe ad Baptiſmum Chriſti, neque eamdem cum Baptiſmo Chriſti vim habuiſſe, oſtendit. Baptiſmum tunc temporis inſtitutum fuiſſe, probat, quando a Joanne baptizatus eſt; ejus tamen obligationem non niſi poſt mortem Chriſti, & ſufficientem Evangelii promulgationem cœpiſſe demonſtrat. Hunc non ſolum adultis, ſed etiam parvulis eſſe miniſtrandum contra Anabaptiſtas probat; in adultis tamen per Baptiſmum flaminis, & in parvulis per martyrium poſſe ſuppleri, erudite demonſtrat. Agit ſubinde de Patrinis, quos ex Apoſtolica Traditione arceſcit; de ſuſcipientis intentione, fide, pœnitentia, quas eſſe neceſſarias diſtinctis articulis probat. Agit etiam de ipſius Baptiſmi effectibus, & contra Lutheranos probat omnia peccata per ipſum remitti, ac perfecte deleri, pœnas omnes peccatis debitas relaxari, gratiam ſanctificantem infundi, characterem imprimi, aliaque præſtari, quæ ſeptem diſtinctis propoſitionibus explicat. Plura denique tractat de Ceremoniis ipſius Baptiſmi, deque obligationibus ad ipſum conſequentibus, pluresque regulas ad validam, & legitimam Baptiſmi miniſtrationem ſpectantes aſsignat, & dilucide explicat.

Tractatu quinto de Sacramento Confirmationis diſſerit. Hoc eſſe verum novæ Legis Sacramentum a Baptiſmate diſtinctum contra Lutheranos, & Calviniſtas ſtatuit. Ejus materiam eſſe manuum impoſitionem cum oleo Chriſmatis; Miniſtrum ordinarium eſſe Epiſcopum, extraordinarium etiam Presbyterum; effectum ipſius eſſe gratiam, & characterem contra Hæreticos probat. Septem ſubinde dona Spiritus Sancti, & fructus, qui ex hiſce donis proveniunt, diſtinctis paragraphis erudite exponit, regulaſque ad Moralem ſpectantes ſuis locis apponit, & explicat. Demum de neceſſitate hujus Sacramenti, de diſpoſitionibus ad ipſum ſuſcipiendum requiſitis, deque ejus Ceremoniis erudite diſſerit.

Tractatu ſexto de Sacramento Euchariſtiæ plura diſſerit; & primo dignitatem, & excellentiam hujus Sacramenti explicat; indigitat nomina omnia, quibus a Scriptura, & Patribus deſignatum eſt; explicat figuras omnes, quæ ipſum præceſſerunt, & adumbrarunt; agit de ejus inſtitutione, materia, forma, effectibus, & miniſtro; pluraque & dogma, & praxim ſpectantia de his reſolvit. Diſſerit contra Hæreticos de Chriſti Domini reali in Euchariſtia præſentia, de ejuſdem tranſubſtantiatione, de Communione ſub utraque ſpecie, de Præcepto annuæ Communionis, de ejuſdem Communionis neceſſitate, de antiqua illa Eccleſiæ Diſciplina parvulos ſtatim poſt Baptiſmum communicandi, de inſtitutione ſolemnitatis Corporis Chriſti, deque pia illa conſuetudine Euchariſtiam in Altari exponendi, & per publicas vias ſolemniter circumferendi: de Cultu Latriæ ipſi præſtando: de Sacrificio Miſſæ, ejuſque ceremoniis, & myſteriis: de Miſſis privatis, in quibus ſolus Sacerdos communicat; de Miſsis, quæ pro animabus Purgatorii offeruntur, aliiſque, quorum veritates adverſus Lutheranorum, & Calviniſtarum argumenta vindicat, & propugnat. Plures etiam regulas ad legitimam hujuſce Sacramenti adminiſtrationem, rectumque uſum tradit, ex quibus eorum omnium, quæ ad praxim hujus Sacramenti ſpectant, plena hauriri poteſt, & abſoluta cognitio.

Præter enumeratos Tractatus inſeruntur etiam ſeptem Epiſtolæ ejuſdem Auctoris delibatæ juxta materiæ ordinem, & exigentiam exillis centum, & no-

BIBLIOTECA CIVICA A. MAI BERGAMO

vem, quæ in aliis Editionibus promiſcue ad calcem Tomorum appoſitæ erant.

In I., alias 41. errorem quorumdam refellit, qui peccata excæcatis, & obduratis hominibus non imputari effutiebant.

In II., alias 28. Theſim quamdam impugnat, qua Chriſtiana Religio evidentia morali tantum improprie dicta evidens aſſerebatur; oſtenditque pluribus hanc Theſim erroneam eſſe, viamque ad Socinianiſmum, & Religionis indifferentiam aperire.

In III., alias 42. demonſtrat, propoſitionem hanc, *Facienti quod in ſe eſt ex ſolis naturæ viribus, Deus non denegat gratiam*, Pelagianum, aut certe Semipelagianum errorem involvere.

In IV., alias 45. ex veteri diſciplina probat infideles non eſſe ad Baptiſmum admittendos, niſi prius in Fide inſtituti, & quadraginta ſaltem dierum ſpatio probati fuerint.

In V., alias 46. oſtendit ſumptionem Tabacci ante Sacram Communionem illicitam eſſe, gravibuſque pœnis non Clericis tantum, ſed etiam Laicis eſſe ab Eccleſia prohibitam.

In VI., alias 34. duabus quæſtionibus ab Amico ſibi propoſitis reſpondet: primo an Chriſtus Diſcipulis in Emmaus pergentibus Euchariſtiam porrexerit. Secundo an Jejunium quod in Vigilia Pentecoſtes modo obſervatur, ex antiqua Diſciplina profluxerit.

In VII., alias 5. Sacerdotis cujuſdam devotionem veluti ſuperſtitioſam improbat, qui diebus ſingulis Miſſam de Roſario B. M. V. celebrabat.

Adjiciuntur pariter variæ Conſtitutiones, & Brevia Innocentii X. Alexandri VIII. Clementis IX. & Innocentii XII. *quibus quinque celebres* Janſenii *propoſitiones proſcribuntur. Denique Tomum claudunt Inſtitutio Paſtoralis* Cardinalis de Noailles, *& Epiſtola quinque Gallicanorum Præſulum* ad Innocentium XII. *data contra librum* Cardinalis Sfondrati, *cui titulus eſt*, Nodus Prædeſtinationis diſſolutus.

SECUNDUS TOMUS

Tres Tractatus complectitur, videlicet de Pœnitentia, Extrema Unctione, & Ordine.

IN primo Tractatu quid ſit Pœnitentia, quot ejus nomina, quæ ſpecies, diſquirit P. Natalis. Pœnitentiæ publicæ gradus, & ſtationes deſcribit, & antiquam diſciplinam hac de re declarat. De Pœnitentia interna diſputat, an ſit virtus; an acquiſita, vel infuſa; an quovis tempore lapſis in mortale peccatum neceſſaria, & quibus gradibus ad ipſam aſcendatur. De Externa quærit, an ſit Sacramentum; an Sacramentum a Baptiſmate diſtinctum; an poſt Reſurrectionem inſtituta; an ſit abſolute neceſſaria lapſis in mortale peccatum; an poſſit iterari; an peccata vere expungat, & tollat; an gratiam amiſſam conferat; an bona opera per peccatum mortificata reviviſcere faciat, & alia, quæ pluribus propoſitionibus erudite perſequitur. De Contritionis natura, neceſſitate, utilitate, efficacia, & objecto plura diſputat, & expendit, regulaſque plures praxim ſpectantes ſtatuit, & firmat. Attritionem ſine Dei amore ſaltem inchoato ad juſtificationem peccatoris in Sacramento non ſufficere, prolixa, & erudita diſſertatione oſtendit. Confeſſionis Sacramentalis neceſſitatem adverſus Novatores invicte propugnat; ejuſdem Confeſſionis naturam, utilitates, partes, & conditiones omnes, quas habere debet, accurate diſquirit, & explicat. Plura pariter de Poteſtate Clavium in Eccleſia Dei, de inviolabili Confeſſionis ſigillo, de Præcepto annuæ Confeſſionis, de hu-

jus Sacramenti Miniſtro, ejuſque poteſtate, juriſdictione, dotibus, & obligationibus, de Abſolutione Sacramentali, de Reſervatione caſuum, de Canonibus Pœnitentialibus de ſatisfactionis Sacramentalis utilitate, & neceſſitate, deque his, quæ ad veram ſatisfactionem requiruntur, diſputat, & erudite reſolvit; centumque quadraginta & amplius regulas his de rebus ſtatuit, quibus ea omnia, quæ Confeſſariis, & Pœnitentibus in hac materia occurrere poſſunt adamuſſim reſolvit, & enucleat.

Huic Tractatui duo alii Tractatus adjecti ſunt, de Cenſuris *ſcilicet, & de* Indulgentiis.

In primo de poteſtate ferendi Cenſuras, de Cauſis propter quas ferri poſſunt, deque iis qui poſſunt vel Cenſuris ligari, vel a Cenſuris abſolvere, accurate tractat, cauſaſque plures expendit, ob quas Cenſuræ vel nullæ, & irritæ, vel injuſtæ cenſeri poſſunt. De Excommunicatione pariter ſuſpenſione, & Interdicto ipſarumque juſto, & legitimo uſu, deque pœnis quas inducunt, & bonis Eccleſiaſticis, quibus privant, plura expendit, regulaſque nonaginta ad praxim hujuſce materiæ ſpectantes firmat, & ſtatuit.

In ſecundo, Indulgentias concedendi poteſtatem a Chriſto Eccleſiæ conceſſam eſſe, eamque ab antiquiſſimis temporibus ea poteſtate uſam fuiſſe, pluribus demonſtrat. Regulas deinde vigintiduas Indulgentiarum diſpenſationem, uſum, & efficaciam ſpectantes tradit, & explicat.

Tractatus ſecundus eſt de Sacramento Extremæ Unctionis. Hoc eſſe verum, proprieque dictum Novæ Legis Sacramentum adverſus Novatores Hæreticos propugnat. Plura deinde de ejus materia, forma, Miniſtro, Suſcipiente, & effectibus, quos in Suſcipiente operatur, expendit, regulaſque novem ſupra triginta ſtatuit, in quibus plura circa hujuſce Sacramenti adminiſtrationem, circa Infirmorum viſitationem, circa Laicorum, & Clericorum teſtamenta, circa Sepulturæ electionem, funerumque pompam, expendit, & erudite reſolvit.

Tractatus tertius eſt de Sacramento Ordinis. In eo agit de Ordinis eſſentia, ejuſque diviſione: de Minoribus Ordinibus: de Subdiaconatu, & Diaconatu: de Sacerdotio, ejuſque materia: de Sacerdotalis Ordinis dignitate, & excellentia: de Epiſcopatu, & Epiſcoporum officiis: de Hierarchia Eccleſiaſtica, Presbyteris videlicet, Parochis, Epiſcopis, Archiepiſcopis, Metropolitanis, Primatibus, & Patriarchis, eorumque Summo Capite Romano Pontifice, cui in Chriſtianos omnes, & univerſos Epiſcopos juriſdictionem divinitus collatam eſſe probat. Diſputat pariter de Ordinationum Temporibus, Ritibus, & Ceremoniis: de Ordinandorum ætate, qualitatibus, & conditionibus: de Ordinationum impedimentis, aliiſque pluribus. Demum regulas plures aſſignat, quibus ea omnia, quæ circa dimiſſorias, interſtitia, Ordinandorum qualitates, & diſpoſitiones, circa impedimenta ex ſexu, ex ſervitute, ex Natalibus, ex Crimine, ex publica Infamia, ex Bigamia, ex corporis, animique defectibus, aliiſque impedimentis derivantia, occurrere poſſunt, erudite reſolvit, & exponit.

Huic Tractatui tres Appendices adjectæ ſunt, ſcilicet de Beneficiis, de Simonia, & de Horis Canonicis. In prima de Beneficiis Eccleſiaſticis agit, & quinquaginta duas regulas de eorumdem Impetratione, Captatione, Poſſeſſione, Reſignatione, Permutatione; nec non de Beneficiariorum Officiis, Reſidentia, Obligationibus, aliiſque hanc materiam ſpectantibus ſtatuit, & roborat. In ſecunda Simoniæ naturam, gravitatem, & malitiam, varias ejus ſpecies, & pœnas contra Simoniacos a Legibus ſtatutas, quatuor articulis expendit. Deinde regulas quadraginta octo aſſignat, in quibus omnes eos caſus, in quibus Simoniæ crimen ineſſe poteſt, notat, & diſcu-

diſcutit . In tertia de Horarum Canonicarum antiquitate , numero , & obligatione illas recitandi differit, & regulas quatuordecim aſſignat, quibus plena eorum omnium , quæ divinorum Officiorum celebrationem , & Canonicarum Horarum recitationem ſpectant, cognitionem tradit.

His tractatibus accedunt XLIX. *Epiſtolæ, in quibus plura tam* de Dogmatibus Theologicis, quam de Diſciplina Morum , *quæ in hoc Tomo tradita ſunt, confirmantur, & explicantur.*

In Epiſtola igitur, quæ in hoc novo ordine VIII. eſt, alias 29. docet, iis, qui Symbolum, & Orationem Dominicam ignorant , abſolutionem neceſſario eſſe differendam, vel negandam.

In IX. , alias 4. propoſitionem quamdam a ſe aſſertam , & ab Emulis Obtrectatoribus velut Lutheranam ſugillatam , vindicat , probatque pluribus , peccati lethalis affectum ſola charitate ſaltem inchoata excludi poſſe.

In X., alias 31. Comœdias Chriſtianis illicitas, & Hiſtriones a Sacra Communione arcendos niſi artem ejurent, erudite demonſtrat.

In XI., alias 6. probat non poſſe Confeſſarium Pœnitentes compellere ad votum Deo faciendum de certis peccatis non committendis.

In XII., alias 7. Caſum ab Amico propoſitum reſolvit: a quo ſcilicet Epiſcopo approbari debeant Sacerdotes, qui in Caſtris , aut Navibus Sacramentorum adminiſtrationi præfecti ſunt.

In XIII., alias 106. Amico ab ipſo ſciſcitanti modum ſuggerit , quo in Sacro Pœnitentiæ Tribunali agere debeat cum Canonico , qui illis tantum horis, & officiis intereſt, quibus pinguiores diſtributiones ſunt annexæ , illis vero nuſquam, cui nullæ, aut exiguæ conſtitutæ ſunt.

In XIV., alias 23. Amico exponit , quid Epiſcopus agere debeat in cauſa cujuſdam Parochi in ſuſpicionem ſtupri adducto , quem tamen aliunde caſtæ, ſanctæque converſationis fuiſſe conſtat.

In XV. , alias 44. ſolam alimentorum proviſionem Filiis illegitimis , non vero partem hæreditatis deberi, demonſtrat.

In XVI. alias 25. caſum reſolvit de Sacerdote Regulari , qui ſacrum Viaticum Infirmo in caſu repentino ſine licentia Parochi adminiſtraverat : utrum irregularitatem contraxerit, & excommunicationem.

In XVII., alias 40. Medicum inſtituit de officiis chriſtianæ pietatis , quæ circa Infirmum exhibere debet.

In XVIII., alias 8. Superiori cuidam Regulari perſuadet , ne omnimode permittat Religioſo ſibi ſubdito , ut executionem Teſtamenti ſuſcipiat , in quo hæc clauſula appoſita eſt , ut executor decem millia nummorum ex ea hæreditate accipiat, & in eos uſus impendat, quos Teſtator ipſi ſecreto ſignificavit.

In XIX., alias 73. Abbatiſſam lethali morbo decumbentem non poſſe penſionis ſuæ fructus etiam ad pias cauſas legare, vel ſupellectilem aliquam alteri Moniali donare pluribus probat.

In XX., alias 74. Sanctimonialem ex fructibus vitalitiæ penſionis , interpoſito Fratris nomine , penſionem ſibi inſtituere non poſſe, demonſtrat.

In XXI., alias 2. Anonymi cujuſdam libellum confutat, veritatemque hujuſce propoſitionis a ſe aſſertæ: *In mortalis peccati reatum incurrit , qui Tonſuram Clericalem indigne ſuſcipit*, erudita apologia vindicat.

In XXII., alias 3. Regulam quamdam a ſe ſtatutam in Capite *de Vita , & honeſtate Clericorum*, ab argumentis Anonymi cujuſdam Cenſoris eam velut duriorem, & ſeveriorem improbantis tuetur , probatque pluribus , Clericos vel aleis ludentes, vel aleatores ſtudioſe ſpectantes lethale crimen incurrere.

In XXIII., alias 55. plura de Simonia ſolide, & erudite reſolvit, & explicat.
In XXIV., alias 80. interrogatus ab Amico, utrum habens beneficium ſimplex ad honeſtam vitæ ſuſtentationem non ſufficiens, illud dimittere teneatur, poſtquam pinguius beneficium, ac per ſe ſufficiens ad ſuſtentationem adeptus fuerit; reſpondet probando, utrumque poſſe tuta conſcientia retinere.
In XXV., alias 13. demonſtrat Epiſcopum non teneri ſibi aſſumere duos Canonicos ad Capituli Viſitationem, ſed pro libito ſuo poſſe quoſcumque ad id muneris eligere.
In XXVI., alias 39. duobus ſibi propoſitis caſibus reſpondet; primo, an Epiſcopus licentiam vagam, & indefinitam concedere poſſit Abbatiſſæ, perſonas cujuſcumque ſexus, ætatis, conditionis, diu, noctuque, intra ſepta Monaſterii pro ſuo arbitrio introducendi. Secundo an Abbatiſſa, aliæque perſonæ, quæ vaga illa Epiſcopi licentia ſine cauſa utuntur, excommunicationem ipſo facto incurrant.
In XXVII., alias 83. Decretum cujuſdam Epiſcopi approbat, quo ſub ſuſpenſionis pœna Parochis prohibuerat, ne a ſuis Parochiis ne per hebdomadam quidem ſine ſua licentia abeſſent.
In XXVIII., alias 84. probat Epiſcopum jure poſſe & debere denegare Parocho facultatem ſtudium Theologicum in aliqua univerſitate decurrendi.
In XXIX., alias 11. quæſtionem ſibi ab Amico propoſitam reſolvit: an Vicarius Generalis Epiſcopi abſque ſpeciali mandato in eiſdem caſibus agere poſſit, in quibus agere poteſt Epiſcopus, ut Sedis Apoſtolicæ Delegatus; qua in quæſtione plura erudite reſolvit.
In XXX., alias 12. Amico ipſum roganti exponit quæ ſit Capituli poteſtas Sede vacante, & ad quæ poſſit ejus Juriſdictio ſe extendere.
In XXXI., alias 15. declarat, qua ratione Capitulum ſtatuta, & pœnas in eorum tranſgreſſores decernere poſsit.
In XXXII., alias 16. Epiſcoporum auctoritatem in Regulares explicat, caſuſque omnes exponit, in quibus Regulares exempti Epiſcoporum juriſdictioni ſubeſſe poſſunt.
In XXXIII., alias 9. Opinionem quorumdam Canoniſtarum refellit, aſſerentium Epiſcopum promovere poſſe ad Sacros Ordines Juvenem in ſuo Seminario inſtitutum, hoc ſolum titulo, quod Patrem divitem habeat, cujus aliquando hæres futurus ſit.
In XXXIV., alias 10. diſputat, an Juvenis ex Parentibus Calvinianis ortus poſsit abſque ulla diſpenſatione Pontificia ad ſacros Ordines, & beneficia promoveri.
In XXXV., alias 18. dubia ſex circa Irregularitates ſibi propoſita non minus ſolide quam erudite reſolvit.
In XXXVI., alias 19. difficultates quaſdam circa Irregularitates occultas expendit, & dilucide explicat.
In XXXVII., alias 20. de quodam, qui in duello Hominem occiderat, & poſtea vitam religioſam profeſsus Sacros Ordines abſque diſpenſatione Pontificia ſuſceperat, quærit, an Irregularis ſit, poſsitque ſacris operari.
In XXXVIII., alias 21. oſtendit, Regularem ſine diſpenſatione Summi Pontificis, & ſuorum Superiorum licentia ad mitiorem Ordinem tranſeuntem, non eſse Irregularem cenſendum.
In XXXIX., alias 14. de Appellatione cujuſdam Clerici ab Epiſcopo ad Metropolitanum diſputat, eamque Appellationem in illo propoſito caſu velut legitimam approbat.
In XL., alias 22. Epiſcopum hortatur, ut Clericos urbanitatis ſpecie Mulieribus oſcula libantes poſt monitionem ſaluberrimam ſeverioribus remediis a licentia tam periculoſa cohibeat.

In XLI.

In XLI., alias 24. Clericos, qui boves, oves, aut equos emunt, in paſcuis ſuis alunt, eorumque fructus vendunt, illicitæ negotiationis reos non eſſe probat.

In XLII., alias 26. de Oblationibus quibuſdam factis ad Imaginem B. M. V. Muro Caſtri contiguam diſputat, eaſque ad Parochum, non ad Caſtri Dominum pertinere probat.

In XLIII., alias 61. Prælatum Regularem inſtruit, quomodo in Monaſteriorum ſibi ſubditorum reformatione ſe gerere debeat.

In XLIV., alias 91. de migrationibus Monialium de uno in alterum Monaſterium, ut ipſi præſint, an licitæ ſint, diſputat.

In XLV., alias 32. Archimandritam quemdam inſtruit, quid de Monachis contumacibus, & ſe emendare nolentibus agere debeat, modumque, quo ab Ordine ejiciendi ſunt, ipſi declarat.

In XLVI., alias 35. dubia quædam, quæ ex ſuppreſſione cujuſdam Eccleſiæ Collegiatę, quam meditabatur Epiſcopus, ut in ea Seminarium erigeret, & dotaret, oriebantur, erudite reſolvit, & diluit.

In XLVII., alias 36. quæſtionem ſibi propoſitam agitat: an Epiſcopus Beneficia ſimplicia Capitulari Menſæ unire poſſit, & negative reſolvit.

In XLVIII., alias 37. oſtendit Jus inſtituendi Parochi in Patronatu ſive Laico, ſive Eccleſiaſtico ad Epiſcopum devolvi, quoties duo de Jure Patronatus contendant, & lis intra quatuor menſes in Patronatu Laico, vel intra ſex in Eccleſiaſtico, finita non ſit.

In XLIX., alias 38. Præbendarum aliquarum ſuppreſſionem, ut aliis tenuibus uniantur, Epiſcopo permiſſam eſſe probat, variaſque conditiones aſſignat, ut legitime fieri poſſit.

In L., alias 8. Reſignationem quamdam Canonicatus ſex ante Profeſſionem menſibus a Novitio factam veluti invalidam, & nullam improbat, & rejicit.

In LI., alias 82. Dignitatem Cathedralis Eccleſiæ, quæ nullos fructus habet, & nullam animarum curam annexam, reſidentiam tamen perſonalem ſecundum Canones exigere demonſtrat.

In LII., alias 85. Amico ipſum conſulenti oſtendit, poſſe tuta conſcientia Canonicatum ſimul, & Capellam in eadem Eccleſia ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ retinere, quando horum alterum ad honeſtam vitæ ſuſtentationem non ſufficiat.

In LIII., alias 86. Caſum ſibi propoſitum diſcutit, utrum habens Capellam teneatur Sacerdotium accipere, & divinorum Officiorum celebrationi per ſe ipſum ſatisfacere.

In LIV., alias 88. Penſiones Eccleſiaſticas ſolutionibus anticipatis redimi non poſſe ſine licentia Romani Pontificis reſolvit, & demonſtrat.

In LV., alias 89. lethalis peccati reos eſſe, qui defuncti Beneficiarii corpus celant, vel celari procurant, ut obtineant Beneficium illis ab Infirmo ante viginti dies reſignatum, oſtendit, & probat.

In LVI., alias 87. varios caſus de Simonia ſibi ab Amico propoſitos ſolvit difficultateſque omnes oppoſitas erudite diluit.

Enumeratis Epiſtolis accedit celebris illa Paſtoralis Inſtitutio Mauritii Le Tellier Archiepiſcopi Rhemenſis, in qua de Ludovici Molinæ doctrina, aliorumque Theologorum, qui concordiam libertatis humanæ cum gratia ope Scientiæ Mediæ defendunt, prolixe, & erudite tractatur. Finem tandem huic Tomo imponunt Decretum Innocentii XI. De diſpoſitionibus ad frequentem Communionem, & contra plures ea in re abuſus, & Epiſtola Paſtoralis Cardinalis Carpegna, qua Confeſſarios ad ſanctam Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtrationem hortatur.

TER-

TERTIUS TOMUS

Tres Tractatus continet, ſcilicet de Matrimonio, de Peccatis, & de Virtutibus.

IN Primo plures Dogmaticas quæſtiones diſcutit P. Natalis, ſcilicet an Matrimonium ut officium naturæ conſideratum a Deo inſtitutum ſit; an omnibus impoſita ſit Matrimonii lex; an Matrimonium verum ſit novæ Legis Sacramentum; an gratiam conferat, an ſit jure divino inſolubile; an per adulterium ſolvi poſſit; an poſsit per Profeſsionem Monaſticam; an Romanus Pontifex Matrimonium ratum, & non conſummatum ex juſta cauſa poſsit diſſolvere; an Poligamia juri divino, & naturali repugnet; an accuſandi ſint Veteres Patres, qui plures Uxores duxerunt; an Matrimonia Filiorum ſine conſenſu Parentum rata ſint, & quid poſſint leges Principum in hac materia; an Eccleſia poſsit ſtatuere impedimenta Matrimonium dirimentia; an Eccleſia potuerit non ſolum prohibere Matrimonia Clandeſtina, ſed etiam irrita declarare. In his quæſtionibus Catholicas Veritates roborat, & illuſtrat, & fundamenta omnia Hæreticorum funditus evertit. Ex his Veritatibus poſtea tercentas quinquaginta & amplius regulas ad Practicam Moralem ſpectantes colligit, ex quibus ea omnia, quæ de Sponſalibus, eorumque ſolutionum cauſis, de Contrahentium conſenſu, & conditionibus ei appoſitis, de Parochi, & Teſtium præſentia, de Impedimentis, eorumque diſpenſationibus, de Divortiis, & Divortiorum cauſis, de Conjugum erga ſe, & erga Liberos officiis diſputari ſolent, plene abſoluteque expendit, & elucidat.

In ſecundo Peccati Originalis exiſtentiam, ejuſque in poſteros omnes propagationem contra Pelagianos adſtruit: ejuſdem peccati effectus declarat, & Beatæ Mariæ Virginis ab eodem peccato immunitatem defendit. Varias peccatorum ſpecies deinde aſsignat, & contra Calvinianos Deum non eſſe Auctorem peccati defendit; diſcrimen proinde Venialis a mortali pluribus declarat, eaque non ex ſola relatione ad miſericordiam Dei, ſed ex ſua natura diſtingui ſtatuit. Peccata alia commiſsionis, alia omiſsionis, alia ſpiritualia, alia carnalia, alia in Deum, alia in ſe ipſum, alia in proximum eſſe, quædam ex ignorantia, quædam ex malitia, quædam ex infirmitate ortum habere fuſe declarat. Plura hac occaſione etiam tractat de ignorantia vincibili, & invincibili, de peccatis in Spir. Sanctum, ejuſque ſpeciebus, de peccatorum gravitate, ejuſque effectibus & pœnis, quas æternas eſſe contra Origenem probat. Plures deinde regulas ad peccata cognoſcenda, & dijudicanda aſsignat; in his quid augeat, quid minuat, quid excuſet peccatum fuſe declarat. Plura pariter circa opinionum probabilium delectum præſtantiſsima habet pluribus paragraphis contenta, in quibus ea omnia, quæ Recentiores Probabiliſtæ ſtatuunt, non minus ſubtiliter quam erudite impugnat, & evertit. Poſtremo ad ſingulas peccatorum ſpecies diſcutiendas, & examinandas tranſit, & de ſeptem Vitiis Capitalibus ſeptem diſtinctis capitibus agit; & quidem in primo Capite agit de Superbia, ejuſque filiabus, Vanagloria ſcilicet, Ambitione, Inobedientia, Jactantia, Hipocriſi, Contentione, Diſcordia, & Præſumptione. In ſecundo de Avaritia, ejuſque filiabus Proditione ſcilicet, Fraude, Fallacia, Perjurio, Inquietitudine, Violentia, & Obduratione. Agit etiam de Uſuris, uſurariiſque Contractibus, quos divina, & naturali lege prohibitos erudita diſſertatione probat. In tertio diſputat de Luxuria ejuſque ſpeciebus, Fornicatione ſcilicet, quam jure divino prohibitam eſſe probat, Stupro, Adulterio, Raptu, Inceſtu, Sa-

cri-

crilegio, aliisque, quæ & legi Dei, & naturæ ipsi repugnant. In quarto de Invidia, ejusque filiabus, Odio videlicet Proximi, Susurratione, Detractione, Exultatione in adversis, & Afflictione in prosperis. In quinto de Gula, ejusque speciebus, & filiabus, Inepta scilicet Lætitia, Scurrilitate, Immunditia, Multiloquio, & Hebetudine mentis. In sexto de Ira, ejusque filiabus, Rixa videlicet, Tumore mentis, Contumelia, Clamore, Indignatione, & Blasphemia. In septimo tandem de Acedia, ejusque filiabus, Malitia, Rancore, Pusillanimitate, Desperatione, Torpore, Evagatione mentis, & Otio. In his non solum vitiorum istorum naturam aperit, eorumque gravitatem, & malitiam, verum etiam rationes plures suppeditat, quæ nos a quolibet horum vitiorum in particulari deterreant, & remedia singulis accommoda proponit, & tercentas, & amplius regulas firmat, quibus ea omnia, quæ circa capitalia Vitia, ejusque singulas species occurrere possunt, resolvit, & explanat.

Huic Tractatui de Vitiis, & peccatis alter de Virtutibus respondet, in quo quatuor Cardinalium Virtutum naturam, partes, officia, Virtutes ipsis adjunctas, vel ex ipsis profluentes, & vitia ipsis opposita plene absoluteq; tradit, & explicat.

Ad hunc pariter Tomum referuntur sequentes Epistolæ a numero 57. usque ad numerum 75. in quibus plura ad superiores Tractatus spectantia resolvit, & elucidat.

In Epistola igitur LVII., alias 30. Catholicorum cum Hæreticis Matrimonia illicita esse, nec sine dispensatione Pontificia contrahi posse, demonstrat.

In LVIII., alias 27. ostendit illicitum esse Matrimonium contrahere hac conditione, ut celetur, vel ipsum jam contractum dissimulare.

In LIX., alias 17. rogatus ab Amico, ut sententiam suam diceret de quodam Juvene, qui cum voviſſet Religionis ingressum, habitum quidem susceperat, sed post triduum ex mera animi levitate demiserat: resolvit, hunc adhuc reum esse voti, nec sine dispensatione Pontificia posse Matrimonium contrahere.

In LX., alias 43. Vicarium quemdam Generalem hortatur, ne Conjugatæ Mulieri, cui acerba est cum suo Viro dissensio, licentiam concedat Monasterium ingrediendi.

In LXI, alias 47. extrinsecam Probabilitatem ex unius, vel plurium Scriptorum auctoritate petitam opinioni morali securitatem conciliare non posse contra Anonymum Censorem defendit.

In LXII., alias 48. de Pertinacia, & Probabilitate differit.

In LXIII., alias 49. Regulam quamdam circa Opinionum Probabilium delectum a se statutam a calumniis & argumentis Adversariorum vindicat.

In LXIV., alias 52. illicitum esse probat Beneficia curam animarum habentia ambire, ac postulare, & plura de hac re explicat, & resolvit.

In LXV., alias 94. illicitum esse propugnat recipere aliquid ultra sortem ratione solius periculi, quod mutuo annexum sit, & plura de hac materia explicat, & resolvit.

In LXVI,, alias 95. contractum, qui vulgo *Tres Contractus* dicitur, usurarium, & illicitum esse demonstrat.

In LXVII., alias 96. Thesim quamdam impugnat asserentem fornicationem simplicem non esse naturæ lege prohibitam.

In LXVIII. Emulorum quorumdam criminationes diluit, qui propositiones aliquas a se in Theologia Dogmatica traditas, a Clero Gallicano proscriptas esse effutiebant.

In LXIX., alias 75. ostendit, in dubio, utrum res quæ præcipitur licita sit neminem teneri ad obediendum manente dubio; sed debere illud deponere, judiciumque suum superioris judicio submittere.

In LXX.

In LXX., alias 76. oſtendit, in dubio, utrum qui præcipit ſit legitimus Superior, Regularem illi parere debere, quotieſcumque præcipienti faveat communis, vel majoris, aut ſanioris partis Regularium opinio.

In LXXI., alias 109. Contractum quemdam, de quo fuerat interrogatus, injuſtum, & uſurarium eſſe declarat.

In LXXII., alias 70. Caſus plures ſibi propoſitos circa Uſuras reſolvit.

In LXXIII., alias, 104. Ingenuam puellam, quæ a Juvene ſubintroducto vim paſſa, non clamaſſe, nec totis viribus reſtitiſſe convicta eſt, ſtupri ream cenſendam eſſe ſtatuit, & probat.

In LXXIV., alias 90. non licere Judici reum inebriare, ut ab eo confeſſionem criminis eliciat, pluribus oſtendit.

Enumeratis Epiſtolis accedunt varia Decreta Alexandri VII. Innocentii XI. Alexandri VIII. & Innocentii XII. quibus & errores Michaelis Molinos, & propoſitiones plures contra Sanam Moralem, & Eccleſiaſticam Diſciplinam vulgatæ proſcribuntur, & damnantur. Finem tandem huic Tomo imponunt Mandatum Franciſci de Salignac Archiepiſcopi Cameracenſis, & Epiſtola Paſtoralis Nicolai Colbert Archiepiſcopi Rothomagenſis, qua libellum quemdam a Patre Buffiero Societatis Jeſu vulgatum damnat, erroreſque in eo contentos impugnat.

QUARTUS TOMUS
Duobus Tractatibus concluditur, de Decalogo videlicet, & de Oratione.

PRimus Tractatus in duodecim capita dividitur. Capite primo P. Natalis de Lege primum in univerſali, dein de Lege Æterna, & Naturæ, Scripta, & Tradita, Divina, & Humana, Canonica, & Civili fuſe diſſerit; Veteriſque Moſaicæ Legis ab Evangelica diſcrimen pluribus ſtatuit; regulas deinde quinquagintatres aſſignat, quibus ea omnia, quæ circa Legislatoris auctoritatem, Legis promulgationem, & acceptationem, Conſuetudines, Privilegia, exemptiones, perſcriptiones, perſonas, quas obligant, & tempora, quibus obligant, in controverſiam venire poſſunt, accurate reſolvit, & enucleat. Capite ſecundo per octo articulos oſtendit, omnia Legis Naturæ præcepta in ſolo Decalogo contineri, ad eorum obſervantiam Chriſtianos teneri; motivaque omnia, quæ nos ad eorumdem obſervantiam excitare debent erudite exponit, & demum ex ſola Dei dilectione obſervanda eſſe demonſtrat. Capite tertio primum Decalogi præceptum explicat. Deum fide, ſpe, & charitate colendum eſſe oſtendit. Quid ſit Religio, circa quod verſetur, qui ſint actus interni Religionis, qui externi; quid ſit adoratio, & quot cultus religioſi ſpecies; quid ſit Sacrificium, quid Votum erudite exponit, & declarat. Cultum Sanctorum, Reliquiarum honorem, Imaginum venerationem huic præcepto non repugnare demonſtrat, regulaſque plures circa Sanctorum cultum diſtinctis articulis exponit. Plures pariter regulas circa fidem, ſpem, & charitatem tum Dei, tum Proximi; circa Religionem, & peccata Religioni oppoſita, Divinationem ſcilicet, Magiam, Sortilegia, Maleficia, Sortes, aliaſque id generis ſuperſtitiones; circa Vota, eorumq; obligationem, diſpenſationem commutationem, validitatem, & invaliditatem, diſtinctis articulis tradit, & explicat, caſuſque omnes, qui in hiſce materiis poſſunt occurrere erudite diſcutit, & reſolvit. In reliquis novem Capitibus accuratam, plenamq; novem aliorum præceptorum cognitionem tradit, regulaſq; plures exhibet, quibus caſus omnes circa præcepti cujuſq; materiam emergentes ſolvuntur, & elucidantur.

In ſecundo Tractatu Orationis naturam, neceſſitatem, & utilitatem expendit: varios orandi gradus declarat, quænam a Deo ſint petenda, pro

quibus

quibus orandum, quas conditiones habere debeat Oratio, quis ſit Orationis locus, quæ reverentia Templis debita, fuſe diſſerit, & demum excellentiam Orationis Dominicæ pluribus demonſtrat, ejuſque Proemium, & Petitiones diſtinctis articulis explanat.

His Tractatus ſequuntur Epiſtolæ triginta quinque, quibus plura ad ſanam Decalogi intelligentiam opportuna tradit, & explicat.

In prima igitur, quæ in novo ordine LXXV. eſt, & alias 15. oſtendit corda noſtra ſola charitate ad Deum erigi, veritatemque hujuſce propoſitionis ab emuli cujuſdam obtrectatoris calumniis, & argumentis vindicat.

In LXXVI., alias 50. docet in Sanctorum invocatione ſpem in ſolo Deo collocandam eſse, exponitque, quo ſenſu B.V. Maria ſpes noſtra ſalutetur.

In LXXVII., alias 51. de obligatione diſputat iterandi frequenter actus divini Amoris.

In LXXVIII., alias 53. propoſitionem quamdam a ſe aſsertam, nimirum graviter peccare eos, qui cum peccati lethalis affectu Dominicis Feſtiſque diebus Miſsam audiunt, ab argumentis cujuſdam Critici eam novitatis, & nimii rigoris inſimulantis, vindicat, pluribuſque rationibus confirmat.

In LXXIX. alias 63. caſus plures circa Juramentum, Perjurium, ac Reſtrictiones mentales ab Amico ſibi propoſitos ſolide, eruditeque reſolvit.

In LXXX, alias 93. oſtendit, Parentes, qui ſecundo nupſerunt non poſse filiis ex ſecundo Toro ſuſceptis pinguiorem hæreditatem, quam filiis ex priore Matrimonio genitis tuta conſcientia relinquere.

In quatuor ſequentibus nimirum LXXXI., alias 97.: LXXXII., alias 98.: LXXXIII., alias 99.: LXXXIV., alias 100. plura ad juramentum ſpectantia reſolvit, & erudite explicat.

In LXXXV., alias 101. propoſitionem quamdam impugnat Amadei Guimenii, qua aſſerebat, poſse ſubditos juſta tributa Principibus non ſolvere.

In LXXXVI., alias 102. modum tradit, quo conſuetudines non tantum inutiles, & ſuperfluæ, ſed etiam pravæ, & vitioſæ aboleri poſſint.

In LXXXVII., alias 105. diſputat, an bonorum temporalium invaſorem, & raptorem, in aliquo caſu occidere liceat, ſuamque ſententiam quam in Theologia docuerat ab argumentis Critici cujuſdam Cenſoris tuetur, & vindicat.

In LXXXVIII., alias 92. recentiorum quorumdam errorem, Deum verbis equivocis uti poſse, & aliquando uſum eſse, aſſerentium, validis rationibus impugnat, & evertit.

In LXXXIX. alias 33. probat Regulares Superiores ex officio teneri, Religioſos non ſolum fugitivos, & apoſtatas, ſed etiam ab Ordine ejectos, & peremptorio judicio excluſos, quotannis requirere, & ad Ordinem revocare, illoſque redeuntes ſuſcipere.

In XC., alias 62. reſpondet Amico ab ipſo ſciſcitanti, utrum Epiſcopus jubere poſſit, ut Novitia, quæ in Monaſterio ſibi ſubdito a majori Capituli parte rejecta eſt, ad profeſſionem admittatur, & negative reſolvit.

In XCI., alias 64. de profeſſione cujuſdam Monachi agit, quam, etſi irritam, & nullam agnoſcat, ipſum tamen coram Deo obligare pluribus propugnat.

In XCII., alias 65. Religioſo reſcribit, pluribuſque rationibus perſuadet, licitum ipſi eſse ad auſteriorem Ordinem ſine impetrata ſui ſuperioris licentia tranſire.

In XCIII., alias 66. diſputat utrum liceat Monialibus ad arctiorem Ordinem tranſire, & qua ratione id liceat, oſtendit.

In XCIV., alias 67. Amico ab ipſo quærenti, utrum Novitius, qui expleto probationis anno cum licentia ſuorum Superiorum in paterna domo moratus fuerat, ut ex morbo difficili, & diuturno convaleſceret, poſſet abſque alia probatione ad profeſſionem admitti, affirmative reſpondet.

In XCV.

In XCV, alias 68. Religioſo Viro ipſum conſulenti declarat, an & quomodo, & in quibus circumſtantiis tranſitus ab auſteriori Ordine ad mitiorem licitus ſit.

In XCVI., alias 69. Interrogatus per litteras, utrum Religioſi viventes in Monaſteriis, in quibus regularis diſciplina relaxata eſt, teneantur ad alia Monaſteria, in quibus viget regularis diſciplina tranſire; aut abſtinentiam, & jejunia, eaque omnia, quæ exteriorem victum, & veſtitum, communemque converſationem ſpectant, ſeorſim obſervare, utrumque negative reſolvit.

In XCVII., alias 71. fuſe, & erudite probat, Superiorem Regularem peculii uſum ſubditis ſuis permittere non poſſe, modiſque omnibus eniti debere demonſtrat, ut proprietas quæcumque a Religioſo eradicetur.

In XCVIII., alias 72. largitiones munerum ſine Superioris licentia Regularibus quibuſcumque vetitas eſſe probat, pluresque caſus hac de re reſolvit.

In XCIX., alias 77. conſilium Prælato ſuggerit, ut Monialibus, quæ reformationem ſalutarem ſuſcipere nolunt, tamdiu prohibeat, ne Novitias recipiant, donec Monaſterium ad regularem obſervantiam redactum fuerit.

In C., alias 78. caſum reſolvit de Novitio, qui ſummam octo millium librarum menſe decimo probationis Conventui dederat, & ante profeſſionem mortuus erat; hanc ſummam a Conventu parentibus eſſe reſtituendam probat.

In CI., alias 79. caſum alterum de hac materia reſolvit.

In CII., alias 54. Miſſionario Apoſtolico reſcribit, nullo prætextu licere Chriſtianis inter Paganos degentibus, eorum ſacrificiis, ritibus, vel ceremoniis miniſtrare, idque pluribus probat.

In CIII., alias 56. de Virga divinatoria diſputat, eaque utentes lethale peccatum incurrere, nec abſolvi debere, niſi huic ſuperſtitioni renunciaverint, pluribus probat.

In CIV., alias 57. demonſtrat, eum qui Horas Canonicas, ad quas tenetur Miſſæ tempore perſolvit, præcepto de Miſsa audienda ſatisfacere; eum vero, qui peccata tali tempore Sacerdoti confitetur, non ſatisfacere probat.

In CV., alias 58. quæſtionem ab Amico ſibi propoſitam agitat, utrum Mulier, quæ pro Marito, vel alio fidejuſſit, reſtituere teneatur, an res ſuas abſcondere tuta conſcientia poſſit.

In CVI, alias 59. diſcutit, an filius-familias, vel ejus pater, aut hæredes reſtituere teneantur, quæ ipſe filius-familias, dum ſub paterna poteſtate erat, mutuo accepit.

In CVII., alias 60. Amico ipſum roganti exponit, qua ratione alienæ rei poſſeſſor ſive bonæ, ſive malæ fidei ad reſtitutionem fructuum teneatur; qua occaſione plura de hac materia explicat, & reſolvit.

In CVIII. Presbytero de reſtitutione raptorum ipſum conſulenti, reſpondet, non ſatis eſſe raptori ad veniam, & abſolutionem obtinendam tantumdem reddere, quantum rapuit, ſed debere etiam violentiam, & injuriam in rapiendo compenſare.

In CIX., alias 103. Mendacium ſine duplicitate cordis nullum eſse oſtendit.

Hiſce Epiſtolis additur cenſura & declaratio Conventus Cleri Gallicani, qua propoſitiones plures tam in materia fidei, quam morum propria quadam, & ſpeciali cenſura ſigillatim perſtringuntur, & damnantur. Accedit etiam Mandatum Cardinalis de Noailles, qua prædictam Cenſuram Pariſiis, & in tota Diœceſi promulgari jubet. Coronidem tamdem univerſo huic operi imponit Concionatorius Index, in quo argumenta ad Conciones ſacras in quibuslibet Dominicis, & Feſtis totius anni ſecundum ordinem Evangeliorum inſtituendas, accommoda traduntur, & conceptus omnes morales, qui in hac Theologia Dogmatica, & Morali continentur, quique Concionibus inſervire poſsunt proponuntur, & denotantur.

Ne

Ne ordo Epiſtolarum in aliis editionibus ſtatutus omnino excidat, utrumque ordinem, veterem, & novum Epiſtolarum hic apponere optimum duximus.

P. NATALIS ALEXANDRI

Epiſtolarum Moralium ordo novus cum antea vulgato comparatus.

Ord. nov.	*Ord. anti.*	*Ord. nov.*	*Ord. anti.*	*Ord. nov.*	*Ord. anti.*
I.	41	XXXVIII.	21	LXXV.	1
II.	28	XXXIX.	14	LXXVI.	50
III.	42	XL.	22	LXXVII.	51
IV.	45	XLI.	24	LXXVIII.	53
V.	46	XLII.	26	LXXIX.	63
VI.	34	XLIII.	61	LXXX.	93
VII.	5	XLIV.	91	LXXXI.	97
VIII.	29	XLV.	32	LXXXII.	98
IX.	4	XLVI.	35	LXXXIII.	99
X.	31	XLVII.	36	LXXXIV.	100
XI.	6	XLVIII.	37	LXXXV.	101
XII.	7	XLIX.	38	LXXXVI.	102
XIII.	106	L.	81	LXXXVII.	105
XIV.	23	LI.	82	LXXXVIII.	92
XV.	44	LII.	85	LXXXIX.	33
XVI.	25	LIII.	86	XC.	62
XVII.	40	LIV.	88	XCI.	64
XVIII.	8	LV.	89	XCII.	65
XIX.	73	LVI.	87	XCIII.	66
XX.	74	LVII.	30	XCIV.	67
XXI.	2	LVIII.	27	XCV.	68
XXII.	3	LIX.	17	XCVI.	69
XXIII.	55	LX.	43	XCVII.	71
XXIV.	80	LXI.	47	XCVIII.	72
XXV.	13	LXII.	48	XCIX.	77
XXVI.	39	LXIII.	49	C.	78
XXVII.	83	LXIV.	52	CI.	79
XXVIII.	84	LXV.	94	CII.	54
XXIX.	11	LXVI.	95	CIII.	56
XXX.	12	LXVII.	96	CIV.	57
XXXI.	15	LXVIII.	107	CV.	58
XXXII.	16	LXIX.	75	CVI.	59
XXXIII.	9	LXX.	76	CVII.	60
XXXIV.	10	LXXI.	109	CVIII.	108
XXXV.	18	LXXII.	70	CIX.	103
XXXVI.	19	LXXIII.	104		
XXXVII.	20	LXXIV.	90		

P. NATALIS ALEXANDRI

Epiſtolarum Moralium ordo antea vulgatus ad novum redactus.

Ord. an.	*Ord. nov.*	*Ord. an.*	*Ord. nov.*	*Ord. an.*	*Ord. nov.*
1	LXXV.	38	XLIX.	75	LXIX.
2	XXI.	39	XXVI.	76	LXX.
3	XXII.	40	XVII.	77	XCIX.
4	IX.	41	I.	78	C.
5	VII.	42	III.	79	CI.
6	XI.	43	LX.	80	XXIV.
7	XII.	44	XV.	81	L.
8	XVIII.	45	IV.	82	LI.
9	XXXIII.	46	V.	83	XXVII.
10	XXXIV.	47	LXI.	84	XXVIII.
11	XXIX.	48	LXII.	85	LII.
12	XXX.	49	LXIII.	86	LIII.
13	XXV.	50	LXXVI.	87	LVI.
14	XXXIX.	51	LXXVII.	88	LIV.
15	XXXI.	52	LXIV.	89	LV.
16	XXXII.	53	LXXVIII.	90	LXXIV.
17	LIX.	54	CII.	91	XLIV.
18	XXXV.	55	XXIII.	92	LXXXVIII.
19	XXXVI.	56	CIII.	93	LXXX.
20	XXXVII.	57	CIV.	94	LXV.
21	XXXVIII.	58	CV.	95	LXVI.
22	XL.	59	CVI.	96	LXVII.
23	XIV.	60	CVII.	97	LXXXI.
24	XLI.	61	XLIII.	98	LXXXII.
25	XVI.	62	XC.	99	LXXXIII.
26	XLII.	63	LXXIX.	100	LXXXIV.
27	LVIII.	64	XCI.	101	LXXXV.
28	II.	65	XCII.	102	LXXXVI.
29	VIII.	66	XCIII.	103	CIX.
30	LVII.	67	XCIV.	104	LXXIII.
31	X.	68	XCV.	105	LXXXVII.
32	XLV.	69	XCVI.	106	XIII.
33	LXXXIX.	70	LXXII.	107	LXVIII.
34	VI.	71	XCVII.	108	CVIII.
35	XLVI.	72	XCVIII.	109	LXXI.
36	XLVII.	73	XIX.		
37	XLVIII.	74	XX.		

THEOLOGIÆ DOGMATICÆ, ET MORALIS

SECUNDUM ORDINEM CATECHISMI Concilii Tridentini

LIBER PRIMUS.

DE FIDE, ET SYMBOLO.

CUM fides ſpiritalis ædificii ſit fundamentum, indeque exordium ſumat Chriſtianæ Religionis inſtitutio, ab ea quoque Theologia noſtra exordium ſumat neceſſe eſt. Hac enim duce ad cognitionem Dei, rerumq; divinarum accuratam pervenimus, ad quas humana ratio tam propria infirmitate, quam congenitis ex primi hominis peccato, tenebris impar cęcutit, variiſque erroribus implicatur, niſi fidei lumine colluſtretur. Hinc homines, qui ſolo lumine naturali Deum cognoverunt, & fide deſtituti, non ſicut Deum glorificaverunt, *ſine Deo in hoc mundo* fuiſſe, Apoſtolus aſſerit. Hinc etiam *S. Hilarius* Lib. IV. *De Trinitate* ſcribit: *Non ſubeunt ingenia noſtra in cęleſtem ſcientiam, neque incomprehenſibilem virtutem ſenſu aliquo infirmitas noſtra concipiet. Ipſi Deo de ſe credendum eſt, & iis, quæ cognitioni noſtræ tribuit, obſequendum.* Et. Lib. V. *A Deo diſcendum eſt, quid de Deo intelligendum ſit: quia nonniſi ſe auctore cognoſcitur.* Ephes. 2.

QUÆSTIO I.

De Fide.

ARTICULUS I.

Quid ſit fides?

FIDES vulgo definitur *Donum Dei*, ſeu *Virtus a Deo infuſa, cujus lumine mens hominis illuſtrata, firmiter aſſentitur iis omnibus, quæ Deus re-* Definitio fidei.

velavit, & nobis per Ecclesiam suam credenda proposuit, sive illa sacris Litteris expressa sint, sive non sint.

Fides Dei donum.

I. Dicitur *Donum Dei*, qua in re cum ceteris Virtutibus Theologicis, Spe scilicet, ac Charitate, convenit, immo cum omnibus virtutibus infusis, ac donis Spiritus Sancti, quæ pariter Dei dona sunt. Fidem autem esse Dei donum, etiam quando charitatis consortio destituta est, dogma est Catholicum, Scripturæ sacræ testimoniis firmatum, Joannis VI. *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille.* Ad Romanos XII. *Alii datur fides in eodem Spiritu.* Ad Philippenses II. *Gratia estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.* Ad Philippenses I. *Vobis donatum est pro Christo non solum, ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini.* Et Actuum XVI. de Lydia purpuraria dicitur: *Cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ a Paulo dicebantur.* Hinc Pelagianorum hæresim, asserentium, Fidem homini ex seipso esse, propriisque viribus sine Dei gratia Evangelicæ prædicationi consentire illum posse: & Semipelagianorum dicentium, Gratiam interiorem non esse necessariam ad initium fidei, gravissimis argumentis confutarunt *S. Augustinus* Libro *De Prædestinatione Sanctorum*, & *Epistola* ad *Vitalem*, & *S. Prosper* in Libris *contra Collatorem*, in Responsis ad *Capitula Gallorum*, & ad *Excerpta Genuensium*. Utitur autem *S. Augustinus* ad hunc profligandum errorem invictissima probatione ex Ecclesiæ precibus petita, quæ pro infidelibus Deum orat, ut convertantur ad fidem, & pro eorum conversione gratias agit. Easdem hæreses damnaverunt Africana Concilia, & Arausicanum secundum, Canonibus V. VI. VII. & VIII. ac demum Tridentinum Sessione VI. Canone III. cujus hæc sunt verba: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, Anathema sit.*

Fidei lumen.

II. Divino isto lumine mens hominis illustratur, quia *Si opertum est Evangelium, in iis, qui pereunt, est opertum; in quibus Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei . . . . . Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris, ad illuminationem scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Jesu*, (inquit Apostolus II. ad *Corinthio* cap. IV.)

Fidei certitudo.

III. Eo lumine fit, ut mens hominis firmiter assentiatur iis, quæ Deus revelavit. Cum enim fides non sensuum experientia, non conjecturis, non ratione humana, sed Dei revelantis auctoritate nitatur, primæ scilicet, ac supremæ Veritatis, quæ nec fallere potest, nec falli, postulat in assentiendo firmitatem, quæ omnem prorsus hæsitationem excludat. Quantumvis igitur sensui, vel rationi contraria videantur quæ fide suscipiuntur, illis tamen citra dubitationem assentiendum, & intellectus omnis in *captivitatem* redigendus est *in obsequium Christi*, apud quem *non est* difficile, nedum *impossibile omne verbum*. Hinc *S. Basilius* Sermone *De vera ac pia Fide*, ita fidem definit: *Fides est assentiens approbatio sine ulla hæsitatione de eorum veritate, quæ divino munere sunt proposita.*

2. Cor. 10. Lucæ 1.

Firmitatem illam explicat magis Apostolus, fidem ita definiens Epistolæ ad Hebræos cap. XI. *Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Dicitur enim substantia rerum sperandarum, quia assensus est adeo certus, ac firmus, ut eas res, quæ a nobis sperantur, etsi adhuc futuræ sint, & in expectatione positæ, perinde tamen, atque si præsentes essent, jamque in rerum natura subsisterent, nobis exhibeat. Efficit enim, ut nihilo magis de mysteriis a sensu remotis dubitemus, quam si vel

oculis

oculis conſpecta, vel ratione comprehenſa eſſent; immo de illis multo certiores ſimus, quam de his, quæ nobis ſenſuum experientia, vel ratione perſuadentur. Dicitur *argumentum non apparentium*, id eſt, oſtenſio, & demonſtratio rerum, quæ non videntur, quia eas tametſi obſcuras, & inevidentes, tam certo tamen oculis mentis noſtræ repræſentat, quam ſi vel corporis oculis conſpicerentur, vel humanæ ſcientiæ rationibus comprehenſæ intelligerentur.

IV. Fides igitur non eſt opinio, non eſt æſtimatio, quo modo eam definiebat *Petrus Abailardus*, quem propterea *S. Bernardus* graviter reprehendit, ac refellit Epiſtola cxc. ſeu Tractatu *De erroribus Petri Abailardi* in Concilio Senonenſi damnatis, ad *Innocentium II.* Pontificem Maximum, cap. iv. *Abſit*, inquit, *ut putemus in fide, vel ſpe noſtra aliquid, ut is putat, dubia æſtimatione pendulum, & non magis totum, quod in ea eſt, certa, ac ſolida veritate ſubnixum, oraculis & miraculis divinitus perſuaſum, ſtabilitum, & conſecratum partu Virginis, ſanguine Redemptoris, gloria Reſurgentis. Teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis. Si quo minus, ipſe poſtremo Spiritus reddit teſtimonium ſpiritui noſtro, quod filii Dei ſumus. Quomodo ergo fidem quis audet dicere æſtimationem, niſi qui Spiritum iſtum nondum accepit, quive Evangelium aut ignoret, aut fabulam putet?* Scio, cui credidi, & certus ſum, *clamat Apoſtolus: & tu mihi ſubſibilas: Fides eſt æſtimatio? Tu mihi ambiguum garris, quo nihil eſt certius. Sed Auguſtinus aliter. Fides, ait, non conjectando, vel opinando habetur in corde, in quo eſt, ab eo cujus eſt, ſed certa ſcientia, acclamante conſcientia. Abſit ergo, abſit, ut hos fines fides habeat Chriſtiana. Academicorum ſunt iſtæ æſtimationes, quorum eſt dubitare de omnibus, ſcire nihil. Ego vero ſecurus in Magiſtri Gentium ſententiam pergo, & ſcio quoniam non confundar. Placet mihi, fateor, illius de fide definitio.* „ Fides eſt, *ait*, ſubſtantia rerum ſperandarum, argumentum non apparen- „ tium. *Subſtantia, inquit, rerum ſperandarum, non inanium phantaſia conjecturarum. Audis ſubſtantiam, non licet tibi in fide putare, vel diſputare pro libitu, non hac illacque vagari per inania opinionum, per devia errorum. Subſtantiæ nomine aliquid tibi certum, fixumque præfigitur; certis clauderis finibus, certis limitibus coarctaris: non eſt enim fides æſtimatio, ſed certitudo.* Hæſitationem igitur excludit prorſus omnem. Unde *S. Jacobus* Epiſtolæ cap. i. *Poſtulet autem*, inquit, *in fide nihil hæſitans: qui enim hæſitat ſimilis eſt fluctui maris, qui a vento movetur, & circumfertur.*

V. Ut ab opinione, & æſtimatione, ſic etiam a ſcientia fides diſcernitur: quia divinum illud fidei lumen rebus credendis perſpicuitatem non affert. Eſt enim fides rerum, quæ non videntur. Unde rurſus Apoſtolus i. ad Corinthios xiii. ait: *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Hinc *S. Auguſtinus* Tractatu xi. in Joannem, explicans illa Chriſti verba, *Et cognoſcetis veritatem*, ait: *Nonne veritatem, cognoverant, quando Dominus loquebatur. Si non cognoverunt, quomodo crediderunt? Non quia cognoverunt crediderunt, ſed ut cognoſcerent crediderunt. Credimus enim, ut cognoſcamus, non cognoſcimus, ut credamus. Quod enim cognituri ſumus, nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Quid eſt enim fides niſi credere, quod non vides? Fides ergo eſt, quod non vides credere, veritas, quod credidiſti videre.* Et Tractatu lxxix. explicans hæc Chriſti verba, *Et nunc dixi vobis prius, quam fiat, ut cum factum fuerit credatis*, ait: *Quid eſt hoc, cum magis homo credere debeat, antequam fiat, id quod credendum eſt? Hæc eſt enim laus fidei, ſi quod creditur non videtur. Nam quid magnum eſt, ſi creditur quod videtur, ſecundum illam ejuſdem Domini ſententiam, quando Diſcipulum arguit dicens:* Quia vidiſti, cre-

Fidei definitio.

Joan. 8. 32.

Joan. 14. 29.

Joan. 20.

didisti; beati, qui non vident, & credunt? *Et nescio utrum credere dicendus est quisque, quod videt. Nam ipsa fides, in Epistola, quæ dicitur ad Hebræos ita est definita: Est autem fides sperantium substantia, convictio rerum, quæ non videntur. Quapropter si fides est rerum, quæ creduntur, eademque fides earum est, quæ non videntur, quid sibi vult, quod Dominus ait:* Et nunc dixi vobis prius quam fiat, ut cum factum fuerit, credatis? *Nonne potius dicendum fuit, Et nunc dixi vobis prius quam fiat, ut credatis, quod cum factum fuerit videatis? Nam & ille cui dictum est,* Quia vidisti, credidisti, *non hoc credidit, quod vidit; sed aliud vidit, aliud credidit. Vidit enim hominem, credidit Deum. Cernebat quippe, atque tangebat carnem viventem, quam viderat morientem, & credebat Deum in carne ipsa latentem. Credebat ergo mente quod non videbat per hoc quod sensibus corporis apparebat. Sed etsi dicuntur credi quæ videntur, sicut dicit unusquisque oculis suis se credidisse; non tamen ipsa est, quæ in nobis ædificatur fides, sed ex rebus, quæ videntur, agitur in nobis, ut ea credantur, quæ non videntur. Quocirca quod Dominus ait,* Et nunc dixi vobis, prius quam fiat, ut cum factum fuerit, credatis: *illud utique dicit,* cum factum fuerit, *quod eum visuri erant post mortem viventem, & ad Patrem ascendentem: quo viso illud fuerant credituri, quod ipse esset Christus Filius Dei vivi qui potuit hoc facere, cum prædixisset, & prædicare antequam faceret: credituri autem hoc non fide nova, sed aucta; aut certe cum mortuus esset, defecta, cum resurrexisset, refecta. Neque enim eum Dei Filium non ante credebant: sed cum in illo factum esset, quod ante prædixit, fides illa, quæ tunc, quando illis loquebatur, fuit parva, & cum moreretur pene jam nulla, & revixit, & crevit.* Hinc denique vulgatum illud *S. Gregorii Magni,* Homilia XXVI. *Quæ apparent, jam fidem non habent, sed agnitionem... Nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.*

Ratio firmiter assentiendi veritatibus fidei est Dei revelantis auctoritas.

VI. Fide divina illis omnibus assentimur, quæ Deus revelavit, sive præterita sint, sive præsentia, sive futura: illisque firmiter assentiendi unica ratio est divina auctoritas. Et hac præcipue cogitatione munire se debet animus Christianus adversus omnem carnis cogitationem, quæ vel contraria suggerit, vel Religionis veritatem in dubium vocat; Dei voces esse quæcumque fides loquitur, ut docet Apostolus I. ad Thessalonicenses II. *Cum,* inquit, *accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut vere est, verbum Dei.*

Dogmata quæ Deus revelavit, per Ecclesiam credenda nobis propenuntur.

1. Tim. 6.

1. Tim. 3.

Hebr. 1.

Matth. 18.

Traditionis necessitas.

VII. Quæ autem Deus nobis revelavit, ea per Ecclesiam suam nobis credenda proposuit, ac proponit. Illi namque credidit depositum fidei, de quo Apostolus ad *Timotheum* scribens, ait: *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates.* Ejus definitiones oraculorum instar Fidelibus omnibus esse debent, cum sit *Columna, & firmamentum veritatis.* In ejus auctoritate acquiescendum est, cum a Christo gubernata, qui cum ea se futurum promisit, *usque ad consummationem sæculi,* & a Spiritu Sancto perenniter illuminata, deficere, aut errare non possit. Igitur qui illam audit, Christum audit, & Spiritum Sanctum per eam loquentes: qui illam spernit, eique resistit, spernit Christum, & Spiritum Sanctum per eam loquentes: Deus enim, qui *multifariam multisque modis locutus est nobis in Prophetis, & novissime locutus est nobis in Filio,* nunc Filii sui verbum nobis proponit per *Ecclesiam,* quam proinde, *qui non audierit,* habendus est, ex Christi sententia, *ut ethnicus, & publicanus.* Hinc *S. Augustinus* Libro *contra Epistolam Manichæi,* cap. V. ait: *Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret auctoritas.*

VIII. Omnibus porro, quæ Deus nobis revelavit, & per Ecclesiam suam cre-

credenda propoſuit, per fidem aſſentimur, ſive illa ſacris Litteris expreſſa ſint, ſive non ſint. Eorum enim, quæ credenda ſunt, & ad Catholicæ Religionis dogmata pertinent, quædam in Scripturis Sacris diſerte ſunt expreſſa, cujuſmodi ſunt, Deum eſse trinum, & unum, Filium Dei factum eſse hominem, pro nobis mortuum eſse, reſurrexiſſe, in cœlum aſcendiſſe, mortuos omnes ad vitam excitandos eſse, hominem ex aqua, & Spiritu Sancto in Baptiſmo regenerari, totum Chriſtum in Euchariſtia realiter contineri, & alia id genus Religionis noſtræ veneranda Myſteria. Quædam non ſunt diſerte, & explicite in Sacris Scripturis exarata, quæ nihilominus Fide divina credenda ſunt, quia ex Apoſtolorum Traditione illa accepit Eccleſia; divinaque illa Dogmata, quorum fidelis cuſtos eſt, ac Magiſtra, ſuis Chriſtique alumnis credenda proponit, cujuſmodi ſunt, Beatæ Mariæ Matris Dei Virginitas perpetua, Baptiſmus infantium, ſacrarum Imaginum cultus, Librorum Scripturæ ſacræ numerus, & illorum, quos præ manibus habemus, authentica veritas, ac divina inſpiratio, ſigni Crucis in frontibus Chriſtianorum religioſa, & ſalutaris impreſſio, &c.

ARTICULUS II.

Quibus fundamentis, ac principiis Fides nitatur?

FIdes verbo *Dei*, ut principio, & fundamento unico nititur, quod inconcuſsum eſt, adeo ut ei falſum ſubeſse non poſſit; quia *Non eſt Deus quaſi homo, ut mentiatur. Eſt enim Deus verax, omnis autem homo mendax. Et impoſſibile eſt mentiri Deum*. Quamobrem, nec per ſe, nec per alios fallere, uti nec falli poteſt. Num. 23. Joann. 3. Hebr. 6.

§. I.

Duplex Fidei principium, ac fundamentum Scriptura ſacra, & Traditio.

I. Duplex eſt verbum Dei; aliud *ſcriptum*, aliud *traditum*. Scriptum, Veteris, Novique Teſtamenti Libris continetur. Traditum, ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis acceptum, aut ab ipſis Apoſtolis Spiritu Sancto dictante, quaſi per manus traditum, ad nos uſque pervenit. Verbum Dei duplex ſcriptum, & traditum.

Scriptura Sacra Traditionis neceſſitatem, Traditio Scripturæ veritatem oſtendit. *Omnis Scriptura divinitus inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia, ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus* (inquit Apoſtolus I. ad *Timotheum* III.) Et, *Omnis Prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata eſt aliquando Prophetia, ſed Spiritu Sancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines* (inquit *S. Petrus* Epiſtolæ II. cap. I.) *Laudo vos, fratres* (inquit S. Paulus I. ad Corinthios XI.) *quod per omnia mei memores eſtis, & ſicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis*. Quo ex loco *S. Baſilius* Libro *de Spiritu Sancto*, cap. XXIX. colligit, *Apoſtolicum eſſe, etiam non ſcriptis Traditionibus inhærere*. Et *S. Epiphanius* Hæreſi LXI. *Sed & Traditione quoque opus eſt, neque enim ex Scripturis peti poſſunt omnia. Idcirco alia ſcripto, Traditione alia Sanctiſſimi Apoſtoli reliquerunt*. Traditionis auctoritas.

At item Apoſtolus II. ad Theſſalonicenſes cap. II. *Itaque, fratres, ſtate, & tenete Traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram*. Ex quo loco *S. Jo: Chryſoſtomus* Homilia IV. in illam Epiſtolam, ait eſse perſpicuum, quod Apoſtoli *Non omnia tradiderunt per Epiſtolam, ſed multa etiam ſine ſcriptis: & ea quoque ſunt fide digna. Quamobrem*, inquit, *Ec-*

Eccleſiæ quoque Traditionem conſeamus eſſe fide dignam. Eſt Traditio: nihil quæras amplius.

De Traditionibus, earumque neceſſitate, & auctoritate uberrime diſſeruimus adverſus veteres, ac recentiores Hæreticos Diſſertatione XVI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi II. Sufficiat Eccleſiaſticis Viris, qui in Seminariis erudiuntur, illud Sacri Concilii Tridentini Decretum, Seſſione IV. *Sacroſancta Synodus Orthodoxorum Patrum exempla ſecuta, omnes Libros tam Veteris, quam Novi Teſtamenti, cum utriuſque unus Deus ſit auctor, necnon Traditiones ipſas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tamquam, vel ore tenus a Chriſto, vel a Spiritu Sancto dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia Catholica conſervatas, pari pietatis affectu, ac reverentia ſuſcipit, & veneratur.*

§. II.

Qui Libri ſacri?

Canonicorum Scripturę ſacrę librorum diviſio.

II. Libri illi ſacri ſunt, ac divini, qui in Eccleſiæ Canone, ut ſacri, diviniqne, ſive ut genuini Scripturæ Sacræ Libri recenſentur a *S. Hieronymo* in Epiſtola ad *Paulinum*, & in Prologo Galeato, *Innocentio I.* Pontifice Maximo in Epiſtola ad *Exuperium* Toloſanum Epiſcopum, *S. Auguſtino* Libro II. *de Doctrina Chriſtiana* cap. VIII. & Libro XV. *de Civitate Dei*, cap. XXV. Concilio Carthaginenſi III. Canone XLVII. *Gelaſio I.* in Concilio Romano, *Eugenio IV.* in Decreto pro inſtructione Armenorum, & Concilio Tridentino Seſſione IV. numeroſiores, & majoris auctoritatis Eccleſias, Romanam præſertim, Africanam, & univerſam Eccleſiam Occidentalem, apud quam Traditionis Apoſtolicæ depoſitum incorruptum ſervatum eſt, ſequuto (ut de aliis Patribus, & Conciliis nihil dicam impræſentiarum.) Libri illi vocantur Canonici: quia in Eccleſiæ Canone recenſentur, & in auctoritatem ab Eccleſia recepti ſunt, tamquam inſpirante Spiritu Sancto, ab hominibus Dei conſcripti.

Alii ſunt Legales, alii Hiſtorici, alii Prophetici, alii Morales.

Libri Legales Veteris Teſtamenti, ſunt *Pentateuchus*, ſeu Libri quinque Moyſis, id eſt, *Geneſis*, *Exodus*, *Leviticus*, *Numeri*, *Deuteronomium*.

Hiſtorici, *Joſue*, *Judicum*, *Ruth*: quatuor *Regum*, duo *Paralipomenon*: *Esdræ* primus, & ſecundus, qui dicitur *Nehemiæ*: *Tobias*, *Judith*, *Eſther*, *Job*: *duo Machabæorum*, *primus*, & *ſecundus*.

Prophetici ſunt, *Pſalterium Davidicum centum quinquaginta Pſalmorum*; quatuor Prophetæ Majores, ſcilicet, *Iſaias*, *Jeremias* cum *Baruch*, *Ezechiel*, *Daniel*: & duodecim Prophetæ Minores, ſcilicet, *Oſee*, *Joel*, *Amos*, *Abdias*, *Jonas*, *Michæas*, *Nahum*, *Habacuc*, *Sophonias*, *Aggæus*, *Zacharias*, *Malachias*.

Morales ſunt, *Proverbia Salomonis*, *Eccleſiaſtes*, *Canticum Canticorum*, Liber *Sapientiæ*, & *Eccleſiaſticus*.

Legales Novi Teſtamenti ſunt *quatuor Evangelia*, *ſecundum Matthæum*, *Marcum*, *Lucam* & *Joannem*.

Hiſtoricus eſt Liber *Actuum Apoſtolorum*, a Luca Evangeliſta conſcriptus.

Propheticus unicus eſt, ſcilicet *Apocalypſis Joannis Apoſtoli*.

Morales ſunt, quatuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli: *Ad Romanos*, *duæ ad Corinthios*, *ad Galatas*, *ad Epheſios*, *ad Philippenſes*, *ad Coloſſenſes*, *duæ ad Theſſalonicenſes*, *duæ ad Timotheum*, *ad Titum*, *ad Philemonem*, *ad Hebræos*: *Petri Apoſtoli duæ*: *Joannis Apoſtoli tres*: *Jacobi Apoſtoli una*: *Judæ Apoſtoli una*.

Si quis autem Libros ipſos integros, cum omnibus ſuis partibus prout in Ec-

Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri Vulgata Latina Editione habentur, pro Sacris, & Canonicis non susceperit, & Traditiones prædictas sciens, & prudens contempserit, Anathemate percellitur a Concilio Tridentino Sessione IV.

§. III.

Scripturæ Sacræ Versiones.

III. Sacrorum Librorum, plerique Hebraice, quidam Chaldaice, alii Græce scripti sunt. Eorum, qui Hebraice sunt scripti, plures editæ sunt Versiones: omnium celeberrima fuit, Ecclesiæque veteris usu consecrata Versio Græca Legis, & Prophetarum a LXX. Interpretibus adornata. Omnium Veteris, Novique Testamenti Librorum plures etiam Versiones Latinæ factæ sunt. Celeberrima est ea, quæ *Vulgata* nuncupatur, qua tota Ecclesia Latina utitur. Hanc Versionem, *quæ longo tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus, pro authentica habendam*, Concilium Tridentinum statuit, ac declarat; *& ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præsumat*: quo Decreto non derogat fontibus Hebraicis, & Græcis, ex quibus Vulgata illa Versio expressa est; sed ceteris Versionibus latinis anteponendam, solamque inter eas declarat authenticam, ut proinde ex Scriptura Sacra secundum illam Versionem Fidei controversiæ dirimi, hominumque mores in Christianæ Legis disciplina informari valeant.

Latina versio vulgata, authentica

§. IV.

Scripturæ Sacræ interpretatio.

IV. Ad Scripturæ Sacræ intelligentiam, & interpretationem non sufficit privatus cujusque hominis spiritus. Solo enim Spiritu Dei haberi potest intelligentia verbi Dei: Spiritus autem Dei sibi ipsi contrarius esse non potest. Porro contrarios sensus testimoniis sacrarum Scripturarum in gravissimis Fidei controversiis attribuunt Catholici, & Hæretici: ipsique Hæretici, pro suæ quisque causæ studio, varios, & repugnantes sensus eidem Scripturæ loco affingunt: quanam ergo ratione verus, ac legitimus a falso, & peregrino discerni poterit? Lutheranus perinde ac Calvinista Spiritum Dei se habere gloriabitur. Socinianus æque ac Catholicus. Et quis probabit spiritus, si ex Deo sint? Quinam erit controversiarum finis, nisi ad Ecclesiam deferantur, quæ visibilis est (talem enim judicem esse oportet) Christique auctoritate donata, & Spiritus Sancti lumine nunquam ipsi defuturo illustrata? Certe si in Republica cuique Leges interpretari proprio judicio non licet, sed si quid in illis occurrit ambiguum, atque obscurum, publica auctoritate illud exponi necesse est, licebitne in Ecclesia privato judicio Scripturam divinam, Deique Legem exponere? Absit. Judex itaque controversiarum Fidei, sensusque veri, ac genuini Scripturæ Sacræ, est Ecclesia. Hoc vero in judicio Regulam aliquam sequatur oportet, eamque plane divinam. Regula illa non est sola Scriptura Sacra, de cujus sensu controversia frequenter movetur: Traditio igitur in subsidium accedit, Ecclesiaque judicat de Fidei controversiis secundum doctrinam, quam ipsa *ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo accepit*, ut loquitur *Tertullianus*. Hinc Christiani Antiocheni orta controversia de necessitate Circumcisionis, & cæremoniarum Legis Mosaicæ, non privato spiritu discreverunt veritatem prædicationis Pauli, & Bar-

Ad Scripturæ sacræ interpretationem non sufficit privatus cujusque spiritus

& Barnabæ, negantium esse necessarias ad salutem, a sententia Pharisæorum recens conversorum ad Fidem, qui id asserebant: sed ad Apostolos, & Seniores hanc referri controversiam necesse fuit, quorum judicio in Concilio Hierosolymitano finita est, (Actorum xv.)

Obscuri ergo Scripturæ loci per alios Scripturæ locos clariores, & secundum Traditionem, sensumque Ecclesiæ sunt explicandi, ac religiose servanda est Regula a sacra Synodo Tridentina præscripta, Sess. iv. decernente: *Ut nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus Fidei, & morum, ad ædificationem Doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum sacrarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat, etiam si hujusmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ forent.*

Regula in Scripturæ sacræ interpretatione servanda.

§. V.

Unde Traditio innotescit?

V. Ecclesiasticam Traditionem nobis manifestant vel concors Patrum Doctrina, qui *uno consensu, aperte, frequenter, perseveranter*, idem docuerunt, & credendum Christianis tradiderunt, ut loquitur Vincentius Lirinensis in Commonitorio: vel Ecclesiæ oracula, quorum alia edita sunt a Romanis Pontificibus controversias Fidei finientibus ex Romanæ Ecclesiæ omnium *Maximæ, & antiquissimæ* sensu, in qua ea, *quæ est ab Apostolis Traditio, & annuntiata hominibus fides per successiones Episcoporum pervenit usque ad nos. Ad hanc etiam Ecclesiam, propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam hoc est eos, qui sunt undique Fideles, in qua semper conservata est ea quæ est ab Apostolis Traditio*, ut loquitur S. Irenæus Lib. iii. adversus Hæreses, cap. iii. Alia vero a Conciliis Generalibus in Spiritu Sancto legitime congregatis, quæ sunt *Repræsentationes totius nominis Christiani*: quorum quidem tanta est auctoritas in Fidei controversiis dirimendis, convocante, præside, & confirmante Romano Pontifice, quem, *ut caput membris* venerando cœtui suo præfuisse Chalcedonenses Concilii Patres ad *S. Leonem* scribentes testantur, ut *S. Gregorius Magnus* ea se sicut quatuor Evangelia venerari, & suscipere sit professus Lib. i. Epist. xxiv., Quia, *inquit*, corde creditur ad justitiam, ore autem „ confessio fit ad salutem, sicut sancti Evangelii quatuor Libros, sic qua„ tuor Concilia suscipere, & venerari me fateor, Nicænum scilicet, in quo „ perversum Arii Dogma destruitur: Constantinopolitanum quoque, in quo „ Eunomii, & Macedonii error convincitur: Ephesinum etiam primum, in „ quo Nestorii impietas judicatur: Chalcedonense vero, in quo Eutychis, „ Dioscorique pravitas reprobatur; tota devotione complector, integerrima „ approbatione custodio. Quia in his, velut in quadrato lapide, sanctæ „ Fidei structura consurgit, & cujuslibet vitæ, atque actionis norma consi„ stit. Quisquis eorum soliditatem non tenet, etiamsi lapis esse cernitur, „ tamen extra ædificium jacet. Quintum quoque Concilium pariter veneror... „ Cunctas vero quas præfata veneranda Concilia personas respuunt, respuo: „ quas venerantur, amplector: quia dum universali sunt consensu constituta, se, & non illa destruit, quisquis præsumit, aut solvere quos ligant, „ aut religare quos solvunt. Quisquis ergo aliud sapit, Anathema sit. Hæc *S. Gregorius* de Conciliis Generalibus ad sua usque tempora celebratis. Ceterorum porro, sive in Oriente, sive in Occidente deinde celebratorum, par

Apostolica Traditio in Ecclesia Romana semper conservata.

Tertullianus.

Conciliorum generalium auctoritas.

par eſt auctoritas, in Dei verbo fundata, Matth. XVIII. *Ubi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, illic ego in medio illorum ſum.* Et Actuum XV. ubi Apoſtoli in Concilio congregati ajunt: *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis.*

ARTICULUS III.

De Fidei neceſſitate ad ſalutem.

§. I.

I. FIdem ad ſalutem conſequendam eſſe neceſſariam, nemo jure dubitabit, cum ſcriptum ſit ad Hebræos IX. *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.* Chriſti etiam Domini aperta ſententia eſt (Marci ult.) *Qui non crediderit, condemnabitur.* Et Joannis III. *Qui non credit, jam judicatus eſt, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.* Hinc Clemens Alexandrinus Lib. VII. *Stromatum*, Fidem vocat, *primam ad ſalutem inclinationem*, S. Cyrillus Alexandrinus lib. IV. in Joannem ipſam appellat *januam, & viam vitæ.* S. Hieronymus in cap. III. Epiſtolæ ad Galatas, ipſam nuncupat *principium, & originem fiduciæ, & acceſſus ad Deum.* S. Auguſtinus Lib. *De Prædeſtinatione Sanctorum* cap. VII. donum Dei, quo cetera impetrantur: *Ex Fide* (inquit) *dicit*, Apoſtolus, *juſtificari hominem, non ex operibus, quia ipſa prima datur, ex qua impetrentur cetera, quę proprie opera nuncupantur, in quibus juſte vivitur.* Ipſam item vocat initium hominis Chriſtiani, Libro *De Dono perſeverantię*, cap. II. *Quod enim eſt*, inquit, *initium verius Chriſtiano, quam credere in Chriſtum?* Fidem denique ſpiritalis ædificii fundamentum appellat Sermone XXVII. alias *De verbis Apoſtoli* XV. cap. I. *Domus Dei* (inquit) *credendo fundatur, ſperando erigitur, diligendo perficitur.* Per Fidem autem nos juſtificari dicit Apoſtolus, *Quia Fides eſt humanę ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis*; ut explicat Concilium Tridentinum Seſſione VI. cap. VIII.

Fides humanæ juſtificationis, & ſalutis initium.

Rom.

Eamdem veritatem ratio ipſa confirmat, fuæ tenuitatis, imbecillitatis, ac infirmitatis conſcia, qua ad res divinas cognoſcendas extollere ſe non poteſt, niſi ſupernaturali lumine colluſtrata, Deique auctoritate freta. Unde *S. Auguſtinus* Lib. *De Moribus Eccleſię Catholicæ*, cap. II. ait: *Quia caligantes hominum mentes conſuetudine tenebrarum, quibus in nocte peccatorum, vitiorumque velantur, perſpicuitati ſinceritatique rationis aſpectum idoneum intendere nequeunt; ſaluberrime comparatum eſt, ut in lucem veritatis aciem titubantem veluti ramis humanitatis opacatam inducat auctoritas.*

Humanæ rationis imbecillitas.

§. II.

Fides ad ſalutem neceſſaria, non eſt ſingularis fiducia, qua quis credat ſibi remiſſa eſſe peccata, aut ſe eſſe prædeſtinatum ad vitam æternam.

Dogma Fidei eſt, fidem juſtificantem non eſſe ſingularem fiduciam de remiſſione peccatorum, aut prædeſtinatione ſua.

II. Fides porro, quæ neceſſaria eſt ad ſalutem, non eſt fiducia de ſingulari Dei miſericordia, qua ſibi quiſque promiſſiones divinas de remiſſione peccatorum applicet, aut qua certo credat ſibi remiſſa eſſe peccata, vel ſe eſſe in numero Prædeſtinatorum: ſed aſſenſus præſtitus omnibus, quæ ſunt a Deo revelata. Fiducia enim illa, qua quis credit, & certiſſime confidit ſibi remiſſa eſſe peccata, tantum abeſt, ut verbo Dei præcipiatur, ut e con-

tra

tra verbum Dei diſerte doceat eſſe ſemper de remiſſione peccatorum, & de ſalute æterna timendum, nec de ea, citra revelationem ſingularem nos unquam futuros eſſe poſſe certiores. Job IX. *Etiamſi ſimplex fuero; hoc ipſum ignoravit anima mea.... Verebar omnia opera mea, ſciens quod non parceres delinquenti.* Job ſanctiſſimus vir, quem non reprehenderat cor ejus in omni vita, metuere ſe tamen ſignificat. At ſi Fides ipſum de juſtitia ſua, & prædeſtinatione certum feciſſet, nefas illi fuiſſet ea de re dubitare. Sed & David, cui Deus peccatum dimiſerat, ſe nihilominus coram Deo occultorum forſan delictorum eſſe reum declarat, Pſalm. XVIII. *Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce ſervo tuo.* Id autem non ſolum fruſtra, ſed & falſo dixiſſet, ſi peccata quæcumque ſibi remiſſa credidiſſet. Idem rurſus docet Spiritus Sanctus Proverb. XV. *Quis poteſt dicere: Mundum eſt cor meum, purus ſum a peccato?* Eccleſiaſtici V. *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, neque adjicias peccatum ſupra peccatum, & ne dicas: Miſericordia Domini magna eſt, & multitudinis peccatorum meorum miſerebitur.* Et cap. IX. *Sunt juſti, atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen neſcit homo, an amore, an odio dignus ſit, ſed omnia in futurum ſervantur incerta, eo quod univerſa æque eveniant juſto, & impio.* Et Apoſtolus I. ad *Corinthios IV.* ait: *Nihil mihi conſcius ſum; ſed non in hoc juſtificatus ſum.*

Fidem, quæ ad ſalutem, & ad juſtificationem neceſſaria eſt, non eſſe ſingularem illam fiduciam, qua quis certo credat ſibi remiſſa eſſe peccata, aut ſe eſſe in numero Prædeſtinatorum ad vitam æternam, docet, ac definit Concilium Tridentinum contra Calvinianos Hæreticos Seſſione VI. cap. IX. & Canonibus XII. XIII. XIV. XV. & XVI. quorum hic eſt tenor.

Si quis dixerit, Fidem juſtificantem nihil aliud eſſe, quam fiduciam divinæ miſericordiæ peccata remittentis propter Chriſtum, vel eam fiduciam ſolam eſſe, qua juſtificamur: Anathema ſit.

Si quis dixerit, omni homini ad remiſſionem peccatorum aſſequendam neceſſarium eſſe, ut credat certo, & abſque ulla hæſitatione propriæ infirmitatis, & indiſpoſitionis peccata ſibi eſſe remiſſa: Anathema ſit.

Si quis dixerit, hominem a peccatis abſolvi, ac juſtificari ex eo, quod ſe abſolvi, ac juſtificari certo credat, aut neminem vere eſſe juſtificatum, niſi qui credat ſe eſſe juſtificatum, & hac ſola fide abſolutionem, & juſtificationem perfici: Anathema ſit.

Si quis dixerit, hominem renatum, & juſtificatum teneri ex fide ad credendum, ſe certo eſſe in numero prædeſtinatorum: Anathema ſit.

Si quis magnum illud uſque in finem perſeverantiæ donum ſe certo habiturum abſoluta, & infallibili certitudine dixerit: niſi hoc ex ſpeciali revelatione didicerit, Anathema ſit.

Juſtis quidem moralis interdum ineſt certitudo, quod in ſtatu gratiæ ſint; ſed cum illa probabilibus dumtaxat conjecturis innixa ſit, ad fidem divinam non pertinet, quæ hæſitationem, & formidinem prorſus omnem excludit. Hoc ſenſu intelligenda ſunt ſequentia Apoſtoli loca. Ad Romanos VIII. *Ipſe Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod Filii Dei ſumus... Certus ſum quia neque mors, neque vita, &c. neque creatura alia poterit nos ſeparare a charitate Dei.* I. ad Corinthios II. *Non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum, qui ex Deo eſt, ut ſciamus, quæ a Deo donata ſunt nobis.* II. ad Corinthios I. *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quod in ſimplicitate cordis, & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia converſati ſumus in hoc mundo.* Et cap. XIII. *Voſmetipſos tentate, ſi eſtis in Fide. Ipſi vos probate. An non cognoſcitis voſmetipſos, quia Chriſtus Jeſus in vobis eſt? Niſi forte reprobi eſtis.*

Ad Fidem divinam non pertinet moralis certitudo, quæ interdum juſtis ineſt, quod in ſtatu gratiæ ſint.

Te-

Teſtimonium illud ſcilicet, quod Spiritus Sanctus juſtis reddit, quod filii Dei ſint, quandoque per bonæ voluntatis conſcientiam innoteſcit, quæ de nullo nos crimine, aut affectu peccandi reprehendat; & ex fiducia ad Deum, quæ bonæ conſcientiæ fructus eſt, ſecundum illud 1. Joannis III. *Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum*. Item ex ſtudio honoris Dei, ex lubenti cognitione, & auditu rerum divinarum, & ad vitam ſecundum Deum inſtituendam ſpectantium, ex tranquillitate, & ſerenitate animi, cum interna conſolatione, quæ Baptiſmum, & Pœnitentiæ Sacramentum ſincero corde ſuſceptum conſequi ſolent, ex clamore denique, ſeu oratione devota ad Deum, affectuque tenero, quo Pater appellatur, conjicere poſſumus. Hos enim motus a Spiritu Sancto in nobis habitante effici, veriſimillimum eſt. Verum quia ſæpe de ſe ipſa mens hominis ſibi mentitur, & quandoque fit, ut his prope ſimiles motus, & affectus etiam illi ſentiant, qui juſti non ſunt, ut nempe & Deum Patrem vocent, & quadam cordis teneritudine ſermones de Deo, rebuſque divinis non illubenter audiant, & ſuavitatem quamdam experiantur, quæ lachrymas etiam elicit; & cum offuſæ tenebræ, quæ ipſum impediunt hominem, ne peccata ſua cognoſcat, maleſanam aliquando pariant conſcientiæ tranquillitatem: illi motus æquivoca ſigna ſant, & quandoque fallacia. Unde Spiritui Sancto his ſignis teſtimonium nobis perhibenti, quod filii Dei ſimus, fidem adhibere teneremur, ſi certum haberemus, illa eſſe a Spiritu Sancto. At cum id obſcurum maneat, non poſſumus, nec debemus certo credere nos eſſe filios Dei ſignis illis ſuffragantibus: ſicut credere deberemus, & teneremur, ſi expreſsum teſtimonium per revelationem haberemus, par illi, quod per Prophetam Deus reddidit Davidi, dicentem: *Tranſtulit Dominus peccatum tuum a te*: & per Chriſtum Magdalenæ, *Remiſſa ſunt ei peccata multa*: & Paralytico, *Remittuntur tibi peccata tua*.

Unde innoteſcat teſtimonium Spiritus Sancti, quod filii Dei ſimus?

2. Reg. 12. 13. Luc. 7. Luc. 5.

Hæc loci alterius Apoſtolici verba, *certus ſum*, non deſignant certam animi perſuaſionem, quæ fallere non poſſit, ſed conjecturalem, quæ ſignis illuſtribus innitatur. Hoc ſenſu vox illa *certus* uſurpatur cap. XV. ejuſdem Epiſtolæ: *Certus ſum autem, fratres mei, & ego ipſe de vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis dilectione*. Hoc ſenſu interpretati ſunt Græci Patres, de fiducia ſcilicet vehementi. Et hæc quidem reſponſio valeat, ſi Apoſtolus in propria perſona locutus eſſe videatur, & juſtos quoque eadem confidentia dicere poſſe putemus: *Certus ſum, &c.* At ſi Apoſtolum certitudinem fidei intellexiſſe cum *S. Auguſtino* cenſeamus, dicendum eſt, ipſum in perſona propria, aut ſingulorum Juſtorum non loqui, ſed totius generis Prædeſtinatorum, quibus ex maxima fiducia ſe adjunxit, quod ſigna illuſtria prædeſtinationis in ſe conſpiceret. Loqui autem Apoſtolum de toto electorum genere, verba illa, quæ præmiſit, oſtendunt: *Quis accuſabit adverſus Electos Dei?* Cum autem ait: *Nulla creatura poterit nos ſeparare a charitate Dei*, Charitatem non intelligit, qua Juſti, & Electi Deum diligunt, quaſi ab ea excidere nunquam poſſint, ſed charitatem æternam, qua Deus Electos ſuos complectitur, ad eorum vocationem, juſtificationem, glorificationem; de quibus antea fuerat locutus, conſummandam; cujus charitatis tanta vis eſt, & immutabilitas tanta, ut nulla prorſus creatura nos ab ejus ſinu divellere poſſit, faciendo, ut ille nos amare deſinat, aut ut illius erga nos amorem fruſtretur eventus.

Rom. 8. 38.

Tertius locus ex 1. ad Corinthios ſecundo capite, de Fidelibus, aut juſtis omnibus non loquitur, ſed de Apoſtolis, de quibus præmiſerat: *Sapientiam loquimur inter perfectos; Sapientiam vero non hujus ſæculi, neque principum hujus ſæculi, ſed loquimur ſapientiam Dei in myſterio, quæ eſt abſcondita*. Et, *Nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum, &c.* Et, *Nos autem non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum, qui ex Deo eſt*. Nec

etiam

etiam de omnibus, & ſingulis Dei donis, ſed de myſterii is arcano Dei conſilio præparatis, & exhibitis, atque deinceps exhibendis toti Electorum ſocietati, locus hic intelligendus eſt: *Nos autem non ſpiritum hujus mundi accepimus, &c.* Id eſt, ſapientia ſæculi non ſumus inſtituti, ut ſciamus, quæ ſæculi ſunt, ſed Spiritum Dei accepimus, quo revelante divina Myſteria cognoſcimus, redemptionem, juſtitiam, ſalutem, & gloriam Electorum ſpectantia. Quæ omnia gratis donavit, & ab æterno præparavit Deus diligentibus ſe. *Quæ & loquimur*, inquit, *non in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina Spiritus.*

Quarto loco, ſcilicet II. ad Corinthios I. non loquitur Apoſtolus de juſtitia, aut gratia ſua, ſed de ſinceritate, qua Munus Apoſtolicum hucuſque geſſerat, ac deinceps gerere pergebat. Itaque ſuæ conſcientiæ teſtimonio fretus in Domino gloriabatur, quod ſapientiæ ſæcularis adminiculo uſus non fuiſſet, ſed a gratia Dei, id eſt, a gratuita, & omnipotenti Dei operatione, miracula per eum facientis, & plurimos ad credendum Evangelio, cujus erat Miniſter, occulte, & admirabiliter trahentis, fructum prædicationis ſuæ expectans, Apoſtolico Munere perfunctus eſſet. *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quod in ſimplicitate cordis, & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei converſati ſumus in hoc mundo. Non enim alia ſcribimus vobis, quam quæ legiſtis, & cognoviſtis.*

Quintus denique locus ex cap. XIII. non probat hominem juſtum certo ſcire ſe eſſe filium Dei, & Chriſtum inhabitantem in ſe habere. Enim vero cum Corinthios admoneat Apoſtolus, ut ſe ipſos probent, ac tentent, ſintne in Fide, per quam Chriſtus in illis inhabitet, ea de re certi non erant. Quod enim certum eſt, probatione, & experimento nullo eget. At neque poſtquam ſeipſum probavit quiſque, de Chriſti in ſe ipſo inhabitatione abſolute certus eſt, ſed conjecturali tantum, & probabili cognitione id novit, ſignis ſubobſcuris perſuaſus. Quamquam non de ſingulis Fidelibus ibi loqui Apoſtolus videtur, ſed de tota, ad quam ſcribit, Corinthiorum Eccleſia. *Voſmetipſos tentate, ſi eſtis in fide: ipſi vos probate. An non cognoſcitis voſmetipſos, quia Chriſtus Jeſus in vobis eſt? Niſi forte reprobi eſtis.*

ARTICULUS IV.

Nullum opus æternæ vitæ meritorium ſine fide fieri poteſt. Nec tamen omnia opera infidelium ſunt peccata.

CUm *ſine fide impoſſibile* ſit *placere Deo*, fideſque ſit ad ſalutem æternam conſequendam neceſſaria, ut Articulo ſuperiori probatum eſt: hinc ſequitur, nullum opus æternæ vitæ meritorium ſine fide fieri poſſe. Non tamen omnia infidelium opera peccata ſunt. Ut enim docet Apoſtolus ad Rom. II. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, ejuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis.* Quem quidem Apoſtoli locum licet quandoque Patres de Gentibus ad fidem converſis interpretati ſint, illum tamen nonnunquam de Gentibus in infidelitate manentibus expoſuerunt, ac de his legitime exponi poſſe declararunt Summi Pontifices *S. Pius V.* & *Gregorius XIII. cum hanc Michaelis Baii* propoſitionem proſcripſerunt: *Cum Pelagio ſentiunt, qui textum Apoſtoli ad Romanos ſecundo*: Gentes quæ legis ſunt naturaliter faciunt, *intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus.* Ex hoc porro teſtimonio perſpicuum eſt, homines ſine fide quædam legis divinæ præcepta adimplere. At nemo dixerit, opera, quibus præcepta legis adimplentur, eſſe peccata. Non omnia itaque infidelium opera ſunt peccata.

Michaelis Baii propoſitio damnata.

Id

Id ex hoc ipſo Apoſtoli loco *S. Auguſtinus* confirmat Libro *De Spiritu, & Littera*, cap. XXVII. *Si autem* (inquit) *hi, qui naturaliter quæ Legis, ſunt, faciunt, nondum ſunt habendi in numero eorum, quos Chriſti juſtificat gratia, ſed in eorum potius, quorum etiam impiorum, nec Deum verum veraciter, juſteque colentium, quædam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audimus, quæ ſecundum juſtitiæ regulam non ſolum vituperare non poſſumus, verum etiam merito, rectèque laudamus: quamquam ſi diſcutiantur, quo fine fiant, vix inveniuntur, quæ juſtitiæ debitam laudem, defenſionemve mereantur. Verumtamen quia non uſque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita eſt, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanſerint, unde merito dici poſſit etiam in ipſa impietate vitæ ſuæ facere aliqua legis, vel ſapere: ſi hoc eſt, quod dictum eſt, quia* Gentes, quæ legem non habent, *hoc eſt, Legem Dei*, naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt, *& quia hujuſmodi homines* ipſi ſibi ſunt lex, & ſcriptum opus legis habent in cordibus ſuis, *ideſt, non omni modo deletum eſt, quod ibi per imaginem Dei, cum crearentur, impreſſum eſt: etiam ſic illa differentia non perturbabitur, qua diſtat a Vetere Teſtamentum Novum, eo quod per Novum ſcribitur Lex Dei in corde Fidelium, quæ per Vetus in tabulis ſcripta eſt. Hoc enim illic ſcribitur per renovationem, quod non omni modo deletum eſt per vetuſtatem.* Porro ſi quædam infidelium opera ſecundum juſtitiæ regulam merito laudantur, bona profecto ſunt, non ſolum officio, ſive ſecundum ſubſtantiam, ſed etiam ratione finis. Vix quidem inveniuntur quæ recto fine fiant, ſi diligentius diſcutiantur: ſed tamen inveniuntur aliqua, quæ ob finem honeſtum, rectèque rationi, & legi naturali, ſive reliquiis imaginis Dei in animis eorum non omnino detritis, convenientem aliquando fiant.

Quædam infidelium opera ſecundum juſtitiæ regulam merito laudantur?

Præterea, varia infidelium opera in Sacra Scriptura maxime laudantur, quæ ſane ſi mala fuiſſent, nullam laudem promererentur. *Exodi* cap. I. laudantur obſtetrices Ægyptiæ, quod contra Pharaonis mandatum Hebræorum maſculos non interfecerint, ſed eos pio quodam affectu ſervaverint; cujus quidem pietatis mercedem temporalem ipſas a Deo recepiſſe Scriptura teſtatur: *Quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificavit illis domos.* Æquo etiam animo dici non poteſt peccaſſe Abimelech reddendo Abrahæ Saram uxorem ejus intactam, & ſalvum conductum eis præbendo, & munera largiendo. Quod quidem factum ſummopere prædicat *S. Ambroſius* Lib. I. *De Abraham*, cap. II. Quis etiam dixerit, peccaſſe, *Cyrum*, & *Darium* Reges Perſarum, cum Templum Domini Hieroſolymis inſtaurari curarunt? (II. *Eſdræ* II. & VI.) Quis *Aſſuero* crimen imputet, quod *Mardochæum* exaltaverit, *Aman* vero juſto ſupplicio affecerit? (*Eſther* VI. VII. & VIII.) Quis Galaaditis vitio vertat, quod *Davidi*, & ejus exercitui munera dederint, & cibos ſuppeditaverint, cum ad id officii ipſi exhibendum impulſi fuerint honeſto dumtaxat affectu, qui a nimirum ſuſpicati ſunt populum fame, & ſiti in deſerto fatigari? (II. *Reg.* XVII.) Quis humanitatis officium Apoſtolo *Paulo* a Barbaris exhibitum damnet, cum in Scriptura plurimum commendetur? (*Act.* XXVIII.) Quis denique infideles peccare dixerit, cum parentes colunt, amicos diligunt, fratres ſalutant? (*Matth.* V.)

Sed & *S. Auguſtinus* Epiſt. CXLIV. alias CXXX. laudat *Polemonis* Ethnici continentiam, donumque Dei fuiſſe docet, quamvis illi tantum *ad præſentis vitæ honeſtatem non ad futuræ immortalitatem* valuerit.

Et Epiſt. CLXIV. alias XCIX cap. II. ſcribit, Infidelium plurimos, excepto Dei cultu, in quo erraverunt, colentes vana, & creaturæ potius, quam Creatori ſervientes, *In ceteris moribus parſimoniæ, continentiæ, caſtitatis, ſobrietatis, mortis pro patriæ ſalute contemptus, ſervatæque fidei non ſolum civibus, verum & hoſtibus, imitandos merito proponi.* Opera porro, quæ imitan-

tanda merito proponuntur, nemo nisi insipiens peccata esse dixerit.

Præterea Lib. *De Gratia Christi*, cap. XXIV. diserte docet, lenitatem Regis *Assueri* in Judæos ex interiori Spiritus Sancti impulsu fuisse, & motum bonæ voluntatis: indeque probat, *Deum interna, atque occulta, mirabili, ac ineffabili potestate, operari in cordibus hominum, non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates*. Quis vero ita demens est, ut bonæ voluntatis motum, & fœtum Spiritus Sancti, peccatum ullo modo esse dixerit?

Denique Libro *De Spiritu, & Littera*, cap. XXVIII. Catholicam veritatem, cujus in probatione versamur, disertis verbis confirmat. *Sicut* (inquit) *non impediunt a vita æterna Justum quædam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur: sic ad salutem æternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime vita cujuslibet pessimi hominis invenitur*. Non igitur omnia Infidelium opera peccata sunt, quemadmodum nec omnia Justorum opera bona sunt.

Quo sensu omne, quod non est ex fide peccatum sit?

Nec adversatur huic veritati locus celebris Apostoli ad Rom. XIV. scribentis: *Omne, quod non est ex fide, peccatum est*. Fides enim dupliciter accipi potest. Primo ut est virtus Theologica, qua rebus a Deo revelatis prębemus assensum: secundo ut idem est ac conscientia. Secundum hunc posteriorem sensum, nulla dubitatio est, quin id omne peccatum sit, quod fit mala fide, idest, contra conscientiæ æquitatem. Hæc porro mens esse videtur Apostoli. Non enim hic agit Apostolus adversus Ethnicos, qui Fide Christiana carebant, sed de infirmis in Fide loquitur, idest, de Christianis, qui nondum doctrina Fidei satis erant instituti, ut crederent discrimina ciborum in Lege Mosaica præscripta, non jam esse necessario observanda post Evangelicæ Legis promulgationem, nihilque in cibis per se immundum esse. Itaque Fides hic accipitur pro persuasione, qua quis credit, aut existimat aliquid sibi licitum esse. Sensus igitur est, Omne, quod agit homo, non persuasus id sibi licere, sed vel illicitum putans, vel dubitans utrum liceat nec ne, peccatum est. Ita hunc locum expositerunt *S. Joannes Chrysostomus*, ceterique post eum Græci interpretes: inter Latinos vero Auctor Commentariorum inter *S. Ambrosii* Opera editorum, *Hugo a S. Victore*, & ut de aliis taceam, Patres etiam Conc. Lateranensis sub *Innocentio III.* can. XLI. cujus hæc sunt verba: *Quoniam omne, quod non est ex fide peccatum est, Synodali judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio tam canonica, quam civilis*. Quæ bona fides reperiri potest etiam in hominibus a Christi Fide alienis. Si vero nomine Fidei Theologica virtus intelligatur, ut *S. Augustinus*, & alii sæpe intellexerunt, sic exponendus est hic locus, ut peccatum sit, quicquid non est ex Fide, & procedit ex infidelitate, sive quod fit propter finem infidelitatis; non autem, quod procedit ex honestate, sive quod fit ex regulis rationis, & ex lege naturæ.

Opus per se bonum pravo fine, & mala intentione vitiatur.

Igitur quotiescumque infidelis homo opus alioqui per se, & officio bonum, refert ad cultum idoli, aut ad alium pravum finem, opus pravo fine, & mala intentione vitiatur, & peccatum est. Et hoc sensu *S. Augustinus* Lib. *De Nuptiis, & Concupiscentia*, cap. III. negat, *Pudicum veraciter dici, qui non propter Deum verum fidem connubii servat uxori*. Et cap. IV. ait: *Quomodo vera ratione pudicum corpus asseritur, quando a Deo vero ipse animus fornicatur?* Hoc sensu Lib. IV. *Contra Julianum*, cap. III. *Non officiis, sed finibus a vitiis discernendas esse virtutes* asserit. Officium est, quod faciendum est. Finis vero, propter quod faciendum est. *Cum itaque facit homo aliquid, ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit propter quod facere debet, peccare convincitur*. Refellit scilicet *Julianum*, qui habitus quoscumque ex officio bonos veras esse virtutes propugnabat, licet si-

Non officiis sed finibus, a vitiis discernuntur virtutes.

nis illorum proximus eſſet malus, & inhoneſtus, v. g. veram appellabant juſtitiam, quæ referebatur ad finem avaritiæ. *Ut veram cogaris appellare juſtitiam* (inquit S. Auguſtinus) *etiam cujus dominam reperis avaritiam. Siquidem manus abſtinere ab alieno, ſi officium cogites, poteſt videri eſſe juſtitia: ſed cum quæritur, quare fiat, & reſpondetur, ne plus pecuniæ litibus pereat; quomodo jam hoc factum veræ poterit eſſe juſtitiæ, cum ſerviat avaritiæ?* Hoc ſenſu, peccatum eſſe aſſerit, nudum operire, *in quantum non eſt ex Fide*, ſi nempe infidelis de bono illo opere in libero arbitrio, & non in Domino glorietur, ideſt, ſi naturæ, liberique arbitrii viribus, non Deo bonæ voluntatis motum, & virtutis officium adſcribat, aut illud ad vanam gloriam captandam exerceat. *Prorſus* (inquit) *in quantum non eſt ex fide, peccatum eſt: non quia per ſeipſum factum, quod eſt nudum operire, peccatum eſt: ſed de tali opere non in Domino gloriari, ſolus impius negat eſſe peccatum*. Eodem ſenſu paulo ſuperius eodem capite dixerat: *Poſſunt aliqua bona fieri non benefacientibus, a quibus fiunt. Bonum eſt enim, ut ſubveniatur homini periclitanti, præſertim innocenti: ſed ille, qui hoc facit, ſi amando gloriam hominum magis, quam Dei facit, non bene bonum facit: quia non bonus facit quod non bona voluntate facit. Abſit enim, ut ſit, vel dicatur voluntas bona, quæ in aliis, vel in ſe ipſa, non in Domino gloriatur*. Verum cum omne infidelis hominis opus ob pravum finem non fiat, ſed nonnulla interdum faciat ob finem proximum bonum, & honeſtum, ut ex aliis *S. Auguſtini* locis probatum eſt, omnia infidelium opera non ſunt peccata.

De opere quod ſecundum ſe bonum eſt, non in Domino gloriari, peccatum eſt.

Fatendum tamen eſt, bona opera, quæ interdum fiunt ab infidelibus, eos non efficere bonos. Unde voluntatem illorum arborem malam *S. Aug.* vocat, reſpectuque illorum verum eſſe docet, quod a Domino dictum eſt: *Non poteſt arbor mala fructus bonos facere*: quia bona opera quæ faciunt, non ipſorum ſunt, ſed Dei; ideſt, non ipſorum malæ voluntati, ſed Deo tribuenda ſunt. Et bona hujuſmodi opera non faciunt infideles, cum agunt ex infidelitate, ſed cum agunt ex bono, quod in natura humana reſiduum eſt, ex lumine vultus Dei ſuper omnes homines ſignato, ex recta ratione, & lege naturæ. Quamobrem Deo placent opera bona infidelium, ſed infideles ipſi Deo propterea non placent, quia impoſſibile eſt placere Deo ſine fide per dilectionem operante. Hoc ſenſu *S. Auguſtinus* ibidem ait: „ Porro „ ſi vitium eſt male miſereri, procul dubio vitium eſt infideliter miſereri. Quod „ ſi & ipſa per ſeipſam naturalis compaſſio opus eſt bonum: etiam iſto bono „ male utitur, qui infideliter utitur, & hoc bonum male facit, qui infideliter facit: qui autem male facit aliquid, profecto peccat. Ex quo colligitur, etiam ipſa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipſorum eſſe, ſed illius, qui bene utitur malis. Ipſorum autem eſſe peccata, quibus & bona male faciunt, quia ea non fideli, ſed infideli, hoc eſt, ſtulta „ & noxia faciunt voluntate: qualis voluntas, nullo Chriſtiano dubitante, „ arbor eſt mala, quæ facere non poteſt niſi fructus malos, ideſt, ſola peccata. Omne enim, velis nolis, quod non eſt ex fide, peccatum eſt. Et „ ideo Deus iſtas arbores non poteſt diligere, & ſi tales permanſerint, diſponit excidere: quia ſine fide impoſſibile eſt placere. " Hinc animum infidelis, quamdiu in infidelitate manet, tenebroſum eſſe, & fœdum *S. Auguſtinus* aſſerit, ſicut contra juſti animus ſplendidus eſt, ac Deo gratus, quamdiu charitatem ſervat, quantumvis in peccata venialia ſæpius impingat; ſed omnem infidelis actionem terram eſſe, & tenebroſam, *S. Auguſtinus* non cenſet: immo nonnulla infidelium opera Dei dona eſſe docet, laude digna, imitanda, quamvis per illa juſti, & boni non evadant, ut contendebat *Julianus* Pelagianus. Sicut ergo peccata venialia, quæ committit juſ-

Quamvis opera quædam infidelium Deo placeant, illi tamen infideles Deo propterea non placent.

juſtus, iniqua ſunt, & Deo diſplicent, & tamen juſtus ipſe Deo gratus eſt. Ita bona opera, quæ fiunt aliquando ab infidelibus, bona ſunt, & Deo placent, cujus ſunt dona; ſed tamen infidelis animus tenebroſus, ac fœdus eſt: hoc ſenſu *S. Auguſtinus* ait ibid. *Aut ergo intellige, quod ait Dominus:* Si oculus tuus nequam eſt, totum corpus tuum tenebroſum erit; ſi autem oculus tuus ſimplex eſt, totum corpus tuum lucidum erit: „ & hunc oculum „ agnoſce intentionem, qua facit quiſque, quod facit, & per hoc diſce eum, „ qui non facit opera bona intentione fidei bonæ, hoc eſt, ejus quæ per di„ lectionem operatur, totum quaſi corpus, quod illis, velut membris, ope„ ribus conſtat, tenebroſum eſſe, hoc eſt, plenum nigredine peccatorum. “ Denique bona ipſa infidelium opera ſterilia ſunt, magni ſunt eorum curſus, ut ait alibi *S. Auguſtinus*, ſed extra viam: ſed tamen laude digna ſunt. Et quamvis abſurdum putet Doctor incomparabilis, ut bona ſit voluntas, quæ ſterilis eſt: *Fieri non poteſt*, inquit, *ut ſteriliter boni ſimus; ſed boni non ſumus, quicquid ſteriliter ſumus*; quamvis rurſus ſterilium fructus arborum laudandos non eſſe contendat in ſenſu *Juliani*, quaſi ſint fructus arboris bonæ, ideſt, bonæ voluntatis, & quæ Deo placeat *ſine Chriſti fide, legem naturæ*: non tamen negat, quin aliqua infidelium opera, tametſi ſterilia, & ad vitæ æternæ conſecutionem inutilia, bona ſint, non quatenus ſunt ab impia, & mala voluntate, ſed quatenus ſunt a Deo etiam per malos, quod ipſi placet, operante. Unde *S. Auguſtinus* ibidem ſic *Julianum* compellat: „ Quoniam ſaltem concedis opera infidelium, quæ tibi eorum vi„ dentur bona, non tamen eos ad ſalutem ſempiternam, Regnumque per„ ducere: ſcito nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam „ illud opus bonum, ſine Dei gratia, quæ datur per unum Mediatorem Dei „ & hominum, nemini poſſe conferri: per quod ſolum homo poteſt ad æ„ ternum Dei donum regnumque perduci. Omnia proinde cetera, quæ vi„ dentur inter homines habere aliquid laudis, videantur tibi virtutes ve„ ræ, videantur opera bona, & ſine ullo facta peccato. Quod ad me perti„ net, hoc ſcio, quia non ea facit voluntas bona: voluntas quippe infide„ lis, atque impia non eſt bona. Dicantur ſecundum te hujuſmodi volun„ tates arbores bonæ, ſufficit, quod apud Deum ſteriles ſunt, ac per hoc non„ bonæ, ſint inter homines fructuoſæ, inter quos ſunt & bonæ; te auctore, „ te laudatore, ſi vis etiam plantatore; dum tamen illud, velis nolis, ob„ tineam, quod amor mundi, quo quiſque amicus eſt hujus mundi, non eſt a „ Deo, amorque fruendi quibuſcumque creaturis ſine amore Creatoris, non „ eſt a Deo. Per hunc amorem Creatoris bene quiſque utitur etiam creaturis. „ Sine hoc amore Creatoris nullis quiſquam bene utitur creaturis. Hoc er„ go amore opus eſt, ut bonum beatificum ſit, & pudicitia conjugalis.

Non poſſe hominem ſine fide quidquam præſtare, quo vitam æternam mereatur, ſolum vult *S. Auguſtinus* Epiſt. CXCIV. alias CV. ad *Sixtum*, cum ſcribit: „ Reſtat igitur, ut ipſam fidem, unde omnis juſtitia ſumit initium, „ non humano, quod iſti extollunt, tribuamus arbitrio, nec ullis præceden„ tibus meritis, quoniam inde incipiunt bona quæcumque ſunt merita, ſed „ gratuitum donum Dei eſſe fateamur, ſi gratiam veram, ideſt, ſine me„ ritis cogitamus.... Opera quippe bona fiunt ab homine: fides autem fit „ in homine, ſine qua illa a nullo fiunt homine. Omne enim, quod non „ eſt ex fide, peccatum eſt. Quapropter, ne ſe, vel ipſius orationis meri„ tum extollat; etiamſi ad vincendas temporalium rerum cupiditates, & di„ ligenda bona æterna, atque ipſum fontem omnium bonorum Deum, ad„ jutorium datur oranti, fides orat, quæ data eſt non oranti, quæ utique „ niſi data eſſet, orare non poſſet. “ Sed non negat, quin aliqua infidelium opera moraliter bona ſint, quod alibi tam diſerte aſſerit. Con-

Matth. 6.

Opera non ſunt abſolute bona, quæ non fiunt intentione fidei bonæ.

Infidelium opera ſterilia, & ad vitam æternam inutilia.

Voluntas bona, ſine gratia Chriſti eſſe non poteſt.

Fides prima gratia.

Rom. 14.

Contrarius Catholico huic dogmati error, quem *Janſenius* Yprenſis Epiſcopus Lib. IV. *De ſtatu naturæ lapſæ* propugnat, ab Eccleſia damnatus eſt. Inter *Michaelis Baii* Articulos a Summis Pontificibus *S. Pio V. & Greg. XIII.* damnatos hic habetur: *Omnia infidelium opera ſunt peccata, & virtutes Philoſophorum ſunt vitia.*

Michaelis Baii & Janſenii Yprenſis error damnatus.

ARTICULUS V.

Fides ſine charitate eſſe poteſt.

FIdes quandoque charitate perfecta, quandoque charitate deſtituta eſt. Illa formata dicitur, hæc informis, quia charitas forma eſt, & perfectio fidei; illa fides viva, hæc mortua dicitur. Eadem tamen eſt genere, & utrique eadem definitionis vis, & ratio convenit, ut loquitur Concilii Tridentini Catechiſmus. Fidem porro conſiſtere ſine charitate, Catholicum dogma eſt, ex Scripturis Sacris perſpicue probatum, ut mirum ſit noviſſimi temporis Hæreticos id negare auſos. Joannis XII. „ Ex principibus multi „ crediderunt in eum: ſed propter Phariſæos non confitebantur, ut e Sy„ nagoga non ejicerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam „ gloriam Dei. I. *ad Corinthios* XIII. Si habuero omnem fidem, ita ut mon„ tes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. *Ad Galatas* „ V. In Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, „ ſed fides, quæ per charitatem operatur. *Jacobi* II. Quid proderit, fra„ tres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Num„ quid poterit fides ſalvare eum? Si autem frater, & ſoror nudi ſunt, & „ indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in „ pace, calefacimini, & ſaturamini: non dederitis autem eis, quæ neceſ„ ſaria ſunt corpori; quid proderit? Sic & fides, ſi non habeat opera, mor„ tua eſt in ſemetipſa... Tu credis quoniam unus eſt Deus: bene facis: „ & dæmones credunt, & contremiſcunt. Vis autem ſcire, o homo inanis, „ quoniam fides ſine operibus mortua eſt? Abraham pater noſter nonne ex „ operibus juſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuum ſuper Altare? Vides, „ quoniam fides cooperabatur operibus illius; & ex operibus fides conſum„ mata eſt? *Et infra*: Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & „ fides ſine operibus mortua eſt.

Quid fides formata? quid informis?

Fides ſine charitate, & bonis operibus non prodeſt ad ſalutem.

Idem confirmant Patres, præſertim *S. Auguſtinus* Lib. *De Fide, & Operibus*, ubi totus in eo eſt, ut probet, neminem ita ſibi de Fide blandiri debere, ut per eam ſine charitatis operibus ſalutem ſibi ſpondeat. Item Lib. *De octo Dulcitii Quæſtionibus*, qu. I. Sermone LIII. alias XIV. ex editis a Pariſienſibus: „ Ipſa fides, *inquit*, definita eſt, quæ per dilectionem operatur. „ Tolle fidem, perit quod credis; tolle charitatem, perit quod agis: fidei „ enim pertinet ut credas; charitati ut agas. Si enim credis, & non amas, non te „ moves ad bonum opus: & ſi moves, ut ſervus moves, non ut filius; timendo pe„ nam, non amando juſtitiam. Illa ergo fides mundat cor, quæ per dile„ ctionem operatur. *Et Sermone* CLVIII. *alias* XVI. *De Verbis Apoſtoli*, Si „ tantum credis, *inquit*, & ſine ſpe vivis, vel dilectionem non habes; & „ dæmones credunt, & contremiſcunt. Quid magnum eſt, ſi dicis Chriſtum „ Filium Dei? Hoc dixit Petrus, & audivit, Beatus es Simon Bar-Jona: Matth. 16. „ hoc dixerunt dæmones, & audierunt, Obmuteſcite: & hoc ipſum dicunt, „ & repelluntur. Una vox eſt: ſed Dominus radicem interrogat, non flo„ rem.... Prius ergo diſcerne fidem tuam a fide dæmonis. Unde eam di„ ſcernis? Dæmones hoc dixerunt timendo, Petrus amando. Hinc Apo„ ſto-

ſtolus ad Epheſios VI. ſcribit: *Pax fratribus, & charitas cum fide.* Incipit a fine, & venit ad initium. Nos dicamus, „ Fides, charitas, pax. Crede „ ama, regna. Si enim credis, & non amas; adhuc non diſcreviſti fidem „ tuam ab eis, qui tremebant, & dicebant, *Scimus, quiſis Filius Dei.* Ergo tu Marc. 1. 13. „ ama: quia charitas cum fide ipſa te perducit ad pacem. Quam pacem? „ Veram pacem, plenam pacem, ſolidam pacem, ſecuram pacem, ubi nulla „ peſtis, nullus hoſtis. Ipſa pax eſt finis omnium deſideriorum bonorum:" (inquit *S. Auguſtinus* Serm. CLXVIII. alias XVII. ex Homiliis quinquaginta.) Et Tract. X. in Epiſtolam S. Joannis explicans hæc verba: „ Omnis, 1. Joan. 5. „ qui credit, quod Jeſus ſit Chriſtus, ex Deo natus eſt, *ait*: Quis eſt, qui „ non credit, quod Jeſus ſit Chriſtus? Qui non ſic vivit, quomodo præce- „ pit Chriſtus. Multi enim dicunt, Credo. Sed fides ſine operibus non ſal- Galat. 5. „ vat. Opus autem fidei ipſa dilectio eſt, dicente Paulo Apoſtolo: Et fides, „ quæ per dilectionem operatur.... Sine dilectione fides inanis eſt. Cum di- „ lectione Fides Chriſtiani, ſine dilectione fides dæmonis. Neſcio quis non „ vult credere in Chriſtum, adhuc nec dæmones imitatur. Jam credit in „ Chriſtum, ſed odit Chriſtum: habet confeſſionem fidei in timore pœnæ, „ non in amore coronæ: nam & illi puniri timebant. Adde huic fidei di- „ lectionem, ut fiat fides, qualem dicit Apoſtolus Paulus: *Fides, quæ per* „ *dilectionem operatur*. Inveniſti Chriſtianum, inveniſti civem Jeruſalem, in- Galat. 5. „ veniſti civem Angelorum, inveniſti in viam ſuſpirantem peregrinum? Ad- „ junge te illi, comes tuus eſt, curre cum illo, ſi tamen & tu hoc es.

Ad iſtud Dogma probandum duabus etiam Evangelicis Parabolis Patres utuntur; altera de decem Virginibus, quarum eas, quæ acceptis lampadibus non ſumpſerunt oleum ſecum, Chriſtianos charitatis, ac bonorum operum expertes ſignificare Patres docent; qua de re legendus eſt *S. Auguſtinus* Sermone XCIII. alias XXIII. *De Verbis Domini*, & *S. Gregorius Magnus* Homilia XII. in Evangelia: altera de homine in convivium Nuptiarum ingreſſo, ſed non induto veſte nuptiali, quam quidam veſtem charitatem interpretantur; cum alioquin homo ille ſine Fide in convivium Regis, id eſt, in Eccleſiam Chriſti ingredi non potuerit. Qua de re *S. Auguſtinus* Sermone XC. alias XIV. ex editis a Sirmondo: „ Illa veſtis eſt, *inquit*, quam non ha- Quæ veſtis nuptialis? „ bent niſi boni, in convivio relinquendi, ſervandi ad convivium, quo nul- „ lus malus accedit per Domini gratiam perducendi: ipſi habent veſtem nu- „ ptialem. Quæramus ergo inter Fideles, qui ſunt, qui habent aliquid, quod „ mali non habent, & ipſa erit veſtis nuptialis. Si Sacramenta dixerimus, „ videtis quemadmodum ſint bonis, maliſque communia. Baptiſmus eſt? Si- „ ne Baptiſmo quidem nemo ad Deum pervenit: ſed non omnis, qui ha- „ bet Baptiſmum ad Deum pervenit. Non ergo poſſum intelligere Baptiſmum „ eſſe veſtem nuptialem, id eſt, ipſum Sacramentum; quam veſtem video „ in bonis, video in malis. Forte Altare eſt, vel quod accipitur de Altari? „ Videmus quia multi manducant, & judicium ſibi manducant, & bibunt. „ Quid ergo eſt? Jejunatur? Jejunant & mali. Ad Eccleſiam concurritur? 1. Tim. 1. 5. „ Concurrunt & mali. Poſtremo miracula fiunt? Non ſolum boni faciunt, „ & mali, ſed aliquando non faciunt boni... Quæ eſt ergo veſtis illa nu- „ ptialis? Hæc eſt veſtis nuptialis: FINIS autem præcepti eſt charitas de „ corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.

Denique Dogma iſtud a Sacra Synodo Tridentina confirmatum eſt Seſſ. VI. c. VII. & XV. & Canone XXVIII. cujus hæc ſunt verba: „ Si quis dixerit, amiſſa „ per peccatum gratia, ſimul & Fidem ſemper amitti, aut Fidem, quæ rema- „ net, non eſſe veram Fidem, licet non ſit viva; aut eum, qui Fidem ſine „ charitate habet, non eſſe Chriſtianum, Anathema ſit.

AR-

ARTICULUS VI.

Fidei capita ſunt evidenter credibilia.

QUamvis enim Fidei natura conſtare ſine obſcuritate non poſſit, & e Chriſtianorum albo expungendi ſint, qui Chriſto credendum negant, niſi reddita ratione, ut probat *S. Auguſtinus*, Libro *De Utilitate credendi*: quamvis præcipua, ac propria cauſa fidei ſit interior ille Dei afflatus, quo ad aſſentiendum rebus ab eo revelatis impellimur; accedunt tamen externa quædam adminicula, quibus vel fidei ſternitur via, vel fides jam parta roboratur, argumentationes ſcilicet ex ratione petitæ, invictæ, evidentes, quæ ſuadeant eſſe credibilia quæcumque ad credendum proponuntur a Deo, & ab Eccleſia, ipſaſque prudentiæ humanæ leges præſcribere, ut fides admittatur. Unde Propheta ait Pſalmo XCII. *Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis*. Hæc autem argumenta, quæ in Scholis *motiva credibilitatis* appellantur, petuntur ex Prophetarum vaticiniis, ex miraculis, ex hominum conſenſu, ex Evangelii propagatione, ex conſtantia Martyrum, ex doctrinæ Chriſtianæ ſanctitate.

Quæ ſunt motiva credibilitatis?

Prophetarum vaticiniis pleraque Fidei noſtræ Myſteria prænunciata ſunt, quæ eo prorſus modo evenerunt, quo multo ante fuerant prænunciata. Prophetia porro a ſolo Deo eſſe poteſt, cui uni futurorum cognitionem Sapientes adjudicant. Et certe cum Prophetia ſit narratio rerum futurarum, quæ ex naturalibus cauſis prævideri non poſſunt, ejus auctor ſupra naturam eſt, videlicet Deus. Hinc Iſaiæ XLI. dicitur: *Annunciate, quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quod Dii eſtis vos*. Hinc illud *Tertulliani*, Apologetici XX. *Idoneum teſtimonium Divinitatis, veritas divinationis*. Hinc *S. Hieronymus*, Comment. in *Danielem*, ait: *Confitentur magi, confitentur arioli, & omnis ſcientia ſæcularis litteraturæ, præſcientiam futurorum non eſſe hominum, ſed Dei, ex quo probatur, Prophetas Dei Spiritu locutos, quia futura cecinerunt*. Cum igitur completa videamus, quæ a Prophetis prænunciata ſunt Religionis noſtræ Myſteria, Chriſti ſcilicet Nativitatem ex Virgine, Paſſionem, Mortem, Reſurrectionem, Aſcenſionem in Cœlum, Miſſionem Spiritus Sancti, Evangelii Prædicationem, Eccleſiæque toto orbe propagationem, &c. credibilia ſunt alia, quæ nondum advenerunt, ſcilicet Chriſti adventus ad judicandum vivos, & mortuos, & generalis Reſurrectio mortuorum, vitaque æterna, quam non videmus, ſed ſperamus. Legatur *S. Auguſtinus*, Libro *De Fide rerum*, quæ *non videntur*, cap. IV. & V.

Chriſtianæ Religionis veritas demonſtratur ex Prophetarum vaticiniis.

Fruſtra vero reſponderent Ethnici confecta eſſe vaticinia, libroſque Prophetarum a Chriſtianis ex poſtfacto ſuppoſitos; ſi quidem Judæorum teſtimoniis luculentiſſime refellerentur. „ De Prophetia (*inquit S. Auguſtinus* „ *Tractatu* 35. *in Joan.*) convincimus contradicentes paganos. Quis eſt Chri„ ſtus? Dicit paganus. Cui reſpondemus: Quem prænunciaverunt Prophe„ tæ. Et ille, Qui prophetæ? Recitamus Iſaiam, Jeremiam, alios ſanctos „ Prophetas, dicimus quam longe ante illum venerint, quanto tempore ad„ ventum ejus præceſſerint. Reſpondet aliquis eorum, Qui Prophetæ? Nos „ recitamus, qui nobis quotidie recitantur. Et ille, Qui ſunt hi Prophetæ? „ Nos reſpondemus: Qui & prædixerunt ea, quæ fieri videmus. Et ille, „ Vos, inquit, vobis iſta finxiſtis, vidiſtis ea fieri, & quaſi ventura præ„ dicta eſſent, in libris, quibus voluiſtis, conſcripſiſtis. Hic contra inimi„ cos paganos occurrit nobis aliorum teſtimonium inimicorum. Proferimus „ Codices a Judæis, & reſpondemus: Nempe & vos, & illi fidei noſtræ e-

„ ſtis inimici. Ideo ſparſi ſunt per gentes, ut alios ex aliis convincamus „ inimicis. Codex Iſaiæ proferatur a Judæis, videamus ſi non ibi lego (*cap.* „ 53.) Sicut ovis ad immolandum ductus eſt, & ſicut agnus coram ton- „ dente fuit ſine voce, ſic non aperuit os ſuum: in humilitate judicium „ ejus ſublatum eſt: livore ejus ſanati ſumus: omnes ut oves erravimus, „ & ipſe traditus eſt pro peccatis noſtris. Ecce lucerna mea. Alia profera- „ tur, Pſalmus aperiatur, etiam inde prædicta paſſio Chriſti recitetur. (*Pſalm.* „ 21. 17.) Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia oſ- „ ſa mea: ipſi vero conſideraverunt, & conſpexerunt me, diviſerunt ſibi „ veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Apud te laus „ mea, in Eccleſia magna confitebor tibi. Commemorabuntur, & conver- „ tentur ad Dominum univerſi fines terræ, & adorabunt in conſpectu ejus „ univerſæ patriæ gentium, quia Domini eſt regnum, & ipſe dominabitur gen- „ tium. Erubeſcat unus inimicus, quia codicem mihi miniſtrat alius inimicus. „ Sed ecce de codicibus prolatis ab uno inimico alterum vici: & ipſe, qui mihi „ codicem protulit, non relinquatur, ab illo proferatur, unde & ipſe vinca- „ tur. Lego alium Prophetam, & invenio Dominum loquentem ad Judæos „ (*Malach.* 1. 10. & 11.) Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus, „ nec accipiam ſacrificium de manibus veſtris: quoniam ab ortu Solis uſque „ ad occaſum ſacrificium mundum offertur nomini meo. Non venis Judæe „ ad ſacrificium mundum, convinco te immundum. Lege & Lib. 1. *De con- ſenſu Evangeliſtarum*, cap. 26. & cap. 13. ubi eos, qui magicis artibus Chri- ſtum populos ad ſe convertiſſe ſomniant, hoc invicto argumento refellit: „ Illud attendant, qui magicis artibus tanta eum potuiſſe, & nomen ſuum „ ad populos in ſe convertendos arte ipſa conſecraſſe delirant, utrum po- „ tuerit magicis artibus tantos Prophetas divino Spiritu, antequam in ter- „ ra naſceretur, implere, qui de illo talia futura prælocuti ſunt, qualia „ jam præterita in Evangelio legimus, & qualia in orbe terrarum præſen- „ tia nunc videmus? Neque enim ſi magicis artibus fecit, ut coleretur & „ mortuus, magus erat antequam natus: cui prophetando ventura gens u- „ na deputata eſt, cujus Reipublicæ tota adminiſtratio prophetia eſſet il- „ lius Regis venturi, & civitatem cœleſtem ex omnibus gentibus condi- „ turi.

Alterum argumentum petitur ex miraculis. Cum enim vera miracula totius naturæ creatæ ſuperent facultatem, ſola virtute divina fieri poſſunt: et cum Deus nec fallere poſſit, nec falli; fieri non poſſunt ad falſæ do-

Ex miraculis. ctrinæ confirmationem. Innumera porro miracula a Chriſto Jeſu edita eſſe, & ab ejus Diſcipulis, aliiſque viris ſanctis, Evangelica Hiſtoria, Acta, & Epiſtolæ Apoſtolorum, Sanctorumque Acta ab Auctoribus fide dignis conſcripta teſtantur. Et adhuc in Eccleſia donum miraculorum perſeverat, quamvis non adeo frequentia ſunt, utpote non ita neceſſaria, propagata jam, & confirmata Religione Chriſtiana. Quod ſi per Apoſtolos Chriſti, ut eis crederetur prædicantibus, iſta miracula facta eſſe negant infideles: *Hoc unum nobis grande miraculum ſufficit, quod terrarum orbis ſine ullis miraculis credidit* (inquit *S. Auguſt.* Lib. XXII. *De Civitate Dei*, cap. V.) *Quiſquis adhuc prodigia, ut credat, inquirit, magnum eſt ipſe prodigium, qui mundo credente non credit* (inquit idem Pater cap. VIII.)

Ex hominum conſenſu. Tertium argumentum petitur ex hominum conſenſu in Religionem, quę tam multa credenda proponit ſenſibus repugnantia, rationis perceptionem, comprehenſionemque ſuperantia: quæ præcepta tradit ardua, duraque hominibus ad voluptates pronis, ſcilicet inimicorum dilectionem, voluptatum fugam, divitiarum, honorumque contemptum, mortificationem carnis.

Quar-

Quartum, ex Evangelii prædicatione a viris pauperibus, & ignobilibus facta, qui divino afflatu, ac Spiritus Sancti in eos illapſi munere, ſummam ſapientiam, & facundiam ſubito conſecuti, turbas innumeras non ſolum ſimplicium, ſed ſapientiſſimorum hominum, ad eam Religionem amplectendam adduxerunt. Qua de re S. Paulus 1. ad Corinthios 1. ſcribit: „ Non e- „ nim miſit me Chriſtus baptizare, ſed evangelizare, non in ſapientia ver- „ bi, ut non evacuetur Crux Chriſti. Verbum enim Crucis pereuntibus „ quidem ſtultitia eſt; iis autem, qui ſalvi fiunt, id eſt nobis, Dei virtus „ eſt. Scriptum eſt enim: Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam „ prudentium reprobabo. Ubi ſapiens? Ubi ſcriba? Ubi conquiſitor hujus „ ſæculi? Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam hujus mundi? Nam quia „ in Dei ſapientia non cognovit mundus per ſapientiam Deum, placuit Deo „ per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes. Quoniam & Judæi „ ſigna petunt, & Græci ſapientiam quærunt; nos autem prædicamus Chri- „ ſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam, „ ipſis autem vocatis Judæis, atque Græcis Chriſtum Dei virtutem, & Dei „ ſapientiam: quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus; & quod „ infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus. Videte enim vocationem ve- „ ſtram, fratres, quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi „ potentes, non multi nobiles: ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, „ ut confundat ſapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat for- „ tia: & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non „ ſunt, ut ea, quæ ſunt deſtrueret: ut non glorietur omnis caro in con- „ ſpectu ejus. Legatur *S. Auguſtinus* Libro XXII. *De Civitate Dei*, cap. V. & Lib. *De Fide rerum quæ non videntur*, cap. VII.

Ex Evangelii prædicatione, & Eccleſiæ propagatione a viris pauperibus, ignobilibus, & rudibus facta.

Quintum argumentum petitur ex conſtantia Martyrum infinitorum propemodum, qui pro Fide Chriſtiana exquiſitæ crudelitatis ſupplicia, morteſque acerbiſſimas obierunt: & tamen graviſſimis perſecutionibus prohiberi, ac deterreri non potuerunt homines innumeri, omnium gentium, omnis ſexus, ætatis, conditionis, nobiles, prudentes, docti, ab amplectenda Religione, quam ſæculi Poteſtates perſequebantur, cujus Profeſſores morti deſtinati erant: immo Eccleſia his perſecutionibus crevit, Martyriis coronata eſt. Hinc *Tertullianus* Apologetici cap. 50. *Nec quicquam proficit exquiſitior quæque crudelitas veſtra, illecebra eſt magis ſectæ. Plures efficimur, quoties metimur a vobis: ſemen eſt ſanguis Chriſtianorum.* Et *Minucius Felix* in Octavio: *Quam pulchrum ſpectaculum Deo, cum Chriſtianus cum dolore congreditur, cum adverſum minas, & ſupplicia, & tormenta componitur, cum ſtrepitum mortis, & horrorem carnificis inculcat; cum libertatem ſuam adverſus Reges, & Principes erigit, ſoli Deo, cujus eſt, cedit: cum triumphator, & victor, ipſi, qui adverſum ſe ſententiam dixit, inſultat. Vicit enim, qui quod contendit, obtinuit... Quot e noſtris non dexteram ſolum, ſed totum corpus uri, cremari, ſine ullis ejulatibus pertulerunt, cum dimitti præſertim haberent in ſua poteſtate? Viros cum Mucio, aut cum Aquilio, aut Regulo comparo. Pueri, & mulierculæ noſtræ cruces, & tormenta, feras, & omnes ſuppliciorum terriculas inſpirata patientia doloris illudunt. Nec intelligitis, o miſeri, neminem eſſe, qui aut ſine ratione velit pœnam ſubire, aut tormenta ſine Deo poſſit ſuſtinere.*

Ex conſtantia Martyrum.

Matth. 5. & Luc. 6. Rom. 12. 1. Cor. 6. 1. Petr. 2. & 3.

Sextum argumentum petitur ex Doctrinæ Chriſtianæ ſanctitate. Lex enim Domini immaculata, convertens animas, non exterius dumtaxat corruptos hominum mores emendans, ſed interius, pravaſque concupiſcentias excindens, innocentiam autem, & ſanctimoniam imperans, charitatem, pudicitiam non corporis tantum, ſed animi; divitiarum contemptum, inimicorum

Ex Religionis Chriſtianæ ſanctitate.

dilectionem, beneficentiam, misericordiam, humilitatem, modestiam, mansuetudinem, in rebus adversis patientiam, cupiditatum, carnisque mortificationem. Hinc *Tertullianus* Apologetici XLV. *Innocentiam*, inquit, *a Deo edocti, & perfecte eam novimus, ut a perfecto Magistro revelatam, & fideliter custodimus, ut ab incontemptibili Dispectore mandatam. Vobis autem humana æstimatio innocentiam tradidit, humanitatem dominatio imperavit. Inde nec plenę, nec adeo timendæ estis disciplinæ ad innocentię veritatem. Quanta est prudentia hominis ad demonstrandum quid vere bonum? Quanta auctoritas ad exigendum? Tam illa falli facilis, quam ista contemni. Atque adeo, quid plenius dictum est, Non occides, an vero, ne irascaris quidem? Quid perfectius prohibere adulterium, an etiam ab oculorum solitaria concupiscentia arcere? Quid eruditius de maleficio, an & de maleloquio interdicere? Quid instructius injuriam non permittere, an nec vicem injurię finere?* Et alibi Christianos, *Non aliunde magis noscibiles* esse ait, *quam de emendatione vitiorum pristinorum*.

Doctrinæ Christianæ sanctitas confirmatur *S. Augustini* verbis ad Ecclesiam, Libro *De Moribus Ecclesię Catholicę*, Cap. XXX. „ Merito Ecclesia Catholica Mater Christianorum verissima, non solum ipsum Deum, cujus „ adeptio vita est beatissima, purissime, atque castissime colendum prædicas... „ sed etiam proximi dilectionem, atque charitatem ita complecteris, ut variorum morborum, quibus pro peccatis suis animæ ægrotant, omnis „ apud te medicina præpolleat. Tu pueriliter pueros, fortiter juvenes, „ quiete senes, prout cujusque non corporis tantum, sed animi ætas est, „ exerces, ac doces. Tu feminas viris suis, non ad explendam libidinem, „ sed ad propagandam prolem, & ad rei familiaris societatem, casta, & „ fideli obedientia subjicis. Tu viros conjugibus non ad illudendum imbecilliorem sexum, sed sinceri amoris legibus præficis. Tu parentibus filios „ libera quadam servitute subjugas, parentes filiis pia dominatione præponis. „ Tu fratribus fratres religionis vinculo firmiore, atque arctiore, quam „ sanguinis nectis. Tu omnem generis propinquitatem, & affinitatis necessitudinem, servatis naturæ, voluntatisque nexibus, mutua charitate constringis. Tu dominis servos non tam conditionis necessitate, quam officii „ delectatione doces adhærere. Tu dominos servis, Summi Dei communis „ Domini consideratione placabiles, & ad consulendum, quam coercendum „ propensiores facis. Tu cives civibus, gentes gentibus, & prorsus homines „ primorum parentum recordatione, non societate tantum, sed quadam etiam fraternitate conjungis. Doces Reges prospicere populis, mones populos se subdere Regibus. Quibus honor debeatur, quibus affectus, quibus reverentia, quibus timor, quibus consolatio, quibus admonitio, quibus cohortatio, quibus disciplina, quibus objurgatio, quibus supplicium, „ sedulo doces; ostendens quemadmodum & non omnibus omnia, & omnibus charitas, & nulli debeatur injuria. Jam vero cum hæc humana dilectio inhærentem uberibus tuis nutriverit, & roboraverit animum, sequendo Deo factum idoneum: ubi ejus Majestas ex tanta parte quanta homini, dum terræ hujus inhabitator est, sufficit, aperire se cœperit, tantus ardor charitatis innascitur, & tantum divini amoris consurgit incendium, ut exustis omnibus vitiis, & homine purgato, atque sanctificato, „ satis appareat, quam divine dictum sit: *Ego* sum ignis consumens: & „ *Ignem* veni mittere in mundum.

Deut. 4. Hebr. 12. Luc. 12.

Evidentia credibilitatis eorum, quæ ab Ecclesia Catholica proponuntur, dogmatum a S. Augustino demonstrata.

Credibilitatis eorum; quæ ab Ecclesia Catholica credenda proponuntur, evidentiam confirmat *S. Augustinus* Libro *contra Epistolam Manichęi*, cap. IV. „ In Catholica Ecclesia, *inquit*, ut omittam sinceriſſimam sapientiam, ad cu-

„ cujus cognitionem pauci ſpirituales in hac vita perveniunt, ut eam ex
„ minima quidem parte, quia homines ſunt, ſed tamen ſine dubitatione co-
„ gnoſcant (ceteram quippe turbam non intelligendi vivacitas, ſed cre-
„ dendi ſimplicitas tutiſſimam facit) ut ergo hanc omittam ſapientiam,
„ quam in Eccleſia eſſe Catholica non creditis; multa ſunt alia, quæ in
„ ejus gremio me juſtiſſime teneant. Tenet conſenſus populorum, atque
„ gentium: tenet auctoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate au-
„ cta, vetuſtate firmata: tenet ab ipſa Sede Petri Apoſtoli, cui paſcendas
„ oves ſuas poſt Reſurrectionem Dominus commendavit, uſque ad præ-
„ ſentem Epiſcopatum ſucceſſio Sacerdotum: tenet poſtremo ipſum Catho-
„ licæ nomen, quod non ſine cauſa inter tam multas hæreſes ſic iſta Ec-
„ cleſia ſola obtinuit, ut cum omnes Hæretici ſe Catholicos dici velint,
„ quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus
„ Hæreticorum vel Baſilicam ſuam, vel domum audeat oſtendere. *Et Libro*
„ De Utilitate credendi, *Cap.* XIV. Miraculis conciliavit auctoritatem, au-
„ ctoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinem, multitudine obtinuit
„ vetuſtatem, vetuſtate roboravit Religionem.

Verum nihil præclarius ea de re dici poteſt his, quæ *S. Auguſtinus* con-
gerit Epiſtola CXXXVII. alias III. ad Voluſianum. „Quem, *inquit*, non mo-
„ veat ad credendum tantus ab initio ipſo rerum geſtarum ordo, & ipſa
„ connexio temporum, præteritis fidem de præſentibus faciens, priora po- Gen. 12.
„ ſterioribus, & recentioribus antiqua confirmans. Eligitur unus ex gente
„ Chaldæorum, pietate fideliſſima præditus, cui promiſſa divina poſt tantam
„ ſæculorum ſeriem noviſſimis temporibus complenda prodantur, atque in
„ ejus ſemine omnes gentes habituræ benedictionem prænunciantur. Hic Gen. 21.
„ unum verum Deum colens univerſitatis Creatorem gignit filium ſenex,
„ de conjuge, quam ſpe parendi penitus deſtitutam ſterilitas, ætaſque jam
„ fecerat. Propagatur ex illo numeroſiſſimus populus, multiplicatus in Æ-
„ gypto, quo illam ſtirpem ex orientalibus partibus, promiſſis, effectiſque Gen. 21.
„ crebreſcens diſpoſitio divina tranſmiſerat. Educitur ex Ægypti ſervitute
„ gens valida, horrendis ſignis, atque miraculis, pulſiſque impiis gentibus,
„ in terram promiſſionis perducta, & conſtituta, regno etiam ſublimatur. Exod. 23.
„ Deinde prævaleſcente peccato, ſacrilegis auſibus Deum verum, qui eis
„ tanta beneficia contulerat, ſæpiſſime offendens, variiſque flagellata cladi-
„ bus, & proſperitatibus conſolata, uſque ad Chriſti Incarnationem, decla-
„ rationemque perducitur. Quem Chriſtum Dei Verbum, Dei Filium, Deum
„ in carne venturum, moriturum, reſurrecturum, in Cœlum aſcenſurum,
„ præpollentiſſimo ſuo nomine in omnibus gentibus dicatos ſibi populos ha-
„ biturum, inque illo remiſſionem peccatorum, ſalutemque æternam futu-
„ ram eſſe credentibus, omnia Gentis illius promiſſa, omnes Prophetiæ, Sa-
„ cerdotia, Sacrificia, Templum, & cuncta omnino Sacramenta ſonuerunt.
„ Venit Chriſtus, complentur in ejus ortu, vita, dictis, factis, paſſionibus,
„ morte, Reſurrectione, Aſcenſione, omnia præconia Prophetarum. Mittit
„ Spiritum Sanctum, implet Fideles una in domo congregatos, & hoc ipſum
„ promiſſum orando, atque deſiderando expectantes. Impleti autem Spiritu
„ Sancto loquuntur repente linguis omnium gentium, arguunt fidenter er-
„ rores, prædicant ſaluberrimam veritatem, exhortantur ad pœnitentiam præ-
„ teritæ culpabilis vitæ, indulgentiam de divina gratia pollicentur. Prædi-
„ cationem pietatis, vereque Religionis ſigna congruentia, & miracula con-
„ ſequuntur. Excitatur adverſus eos ſæva infidelitas, tolerant prædicta, ſpe-
„ rant promiſſa, docent præcepta. Numero exigui per mundum diſſemi-
„ nantur, populos facilitate mirabili convertunt, inter inimicos augentur,

„ perſecutionibus creſcunt, per afflictionum anguſtias uſque in terrarum ex-
„ trema dilatantur. Ex imperitiſſimis, ex abiectiſſimis, ex pauciſſimis illumi-
„ nantur, nobilitantur, multiplicantur, præclariſſima ingenia, cultiſſima e-
„ loquia, mirabileſque peritias acutorum, facundorum, atque doctorum ſub-
„ jugant Chriſto, & ad prædicandam viam pietatis, ſalutiſque convertunt.
„ Alternis adverſitatibus, & proſperitatibus rerum, patientiam, & tempe-
„ rantiam vigilanter exercent: mundo declinante in extrema, feſſiſque re-
„ bus ætatem ultimam proteſtante, multo fidentius, quia & hoc prædi-
„ ctum eſt, æternam civitatis cęleſtis felicitatem expectant. Atque inter hæc
„ omnia contra Eccleſiam Chriſti impiarum gentium infidelitas fremit: e-
„ vincit illa patiendo, & inconcuſſam fidem inter obſiſtentium ſævitiam pro-
„ fitendo. Revelatę veritatis, quę diu promiſſis myſticis velabatur, Sa-
„ crificio ſuccedente, illa Sacrificia quibus hoc figurabatur, Templi ipſius
„ everſione tolluntur. Reproba per infidelitatem gens ipſa Judęorum a ſe-
„ dibus extirpata, per Mundum uſquequaque diſpergitur, ut ubique portet
„ Codices Sanctos, ac ſic Prophetię teſtimonium, qua Chriſtus, & Eccleſia
„ prænunciata eſt, ne ad tempus a nobis fictum exiſtimaretur, ab ipſis ad-
„ verſariis proferatur, ubi etiam ipſos prędictum eſt non fuiſſe credituros.
„ Templa, & ſimulacra dæmonum, Rituſque ſacrilegi paulatim, atque al-
„ ternatim ſecundum prædicta Prophetica ſubvertuntur. Hæreſes adverſus
„ nomen Chriſti, ſub velamento tamen nominis Chriſti, ad exercendam Do-
„ ctrinam ſanctæ Religionis, ſicut prænunciatæ ſunt, pullulant. Hæc om-
„ nia ſicut leguntur prædicta, ita cernuntur impleta, atque ex his jam tot
„ & tantis, quæ reſtant, expectantur implenda. Tandem mens avida æter-
„ nitatis, vitæque præſentis brevitate permota, contra hujus divinæ aucto-
„ ritatis lumen, culmenque contendat?

Quę diſputationes, quę Litterę quorumlibet Philoſophorum, quę Leges quarumlibet civitatum, duobus prȩceptis, ex quibus Chriſtus dicit totam legem, Prophetaſque pendere, ullo modo ſunt comparandę, Diliges Dominum Deum „ tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua: „ & diliges proximum tuum tamquam teipſum? *Hic Phyſica, quoniam omnes omnium naturarum cauſæ in Deo Creatore ſunt. Hic Ethica, quoniam vita bona, & honeſta non aliunde formatur, quam cum ea, quæ diligenda ſunt, quemadmodum diligenda ſunt, diliguntur, hoc eſt, Deus, & proximus. Hic Logica, quoniam veritas, lumenque animæ rationalis, nonniſi Deus eſt. Hic etiam laudabilis Reipublicæ ſalus: neque enim conditur, & cuſtoditur optime civitas, niſi fundamento, & vinculo fidei, firmæque concordiæ, cum bonum commune diligitur, quod ſummum, ac veriſſimum Deus eſt, atque in illo invicem ſinceriſſime ſe diligunt homines, cum propter illum ſe diligunt, cui, quo animo diligant, occultare non poſſunt.*

Modus autem ipſe dicendi, quo Sancta Scriptura contexitur, quam omnibus acceſſibilis, quamvis pauciſſimis penetrabilis. Ea, quæ aperta continet, quaſi amicus familiaris ſine fuco ad cor loquitur indoctorum, atque doctorum. Ea vero, quæ in Myſteriis occultat, nec ipſa eloquio ſuperbo erigit, quo non audeat accedere mens tardiuſcula, & inerudita, quaſi pauper ad divitem, ſed invitat omnes humili ſermone, quos non ſolum manifeſta paſcat, ſed etiam ſecreta exerceat veritate, hoc in promptis, quod in reconditis habens. Sed ne aperta faſtidirentur, eadem rurſus operta deſiderantur, deſiderata quodammodo renovantur, renovata ſuaviter intimantur. His ſalubriter & prava corriguntur, & prava nutriuntur, & magna oblectantur ingenia. Ille huic doctrinæ inimicus eſt animus, qui vel errando eam neſcit ſaluberrimam, vel odit ęgrotando Medicinam.

In

In hoc *S. Auguſtini* loco breviter expoſitum habes quicquid afferri poteſt luculentius ad demonſtrandam Chriſtianæ Religionis veritatem, & evidenter eſſe credibilia, quæ in ipſa credenda proponuntur. Id confirmat Libro XXII. *De Civitate Dei*, cap. VI. & VII. ubi poſt multa luculente, ac eleganter iſto de argumento dicta, ſic concludit: *Legebantur præconia præcedentia Prophetarum, concurrebant oſtenta virtutum, & perſuadebatur veritas nova conſuetudini, non contraria rationi, donec orbis terræ, qui perſequebatur furore, ſequeretur fide.*

Argumenta tamen ex motivis credibilitatis petita, non ſunt cauſæ, cur Fidei capitibus aſſenſum præbeamus, ſed Deus quatenus prima veritas revelans eſt. Ratio enim inſtrumentum eſt fidei, non cauſa credendi. Id illuſtratur exemplo. Si quis Edicto Regis parere detrectantem quempiam ad obſequium velit reducere, cauſaſque ei exponat, cur Regi parere debeat, poteſtatem nempe Regiam a Deo conſtitutam eſſe; Regem jure ſuo uti, cum quid jubet; contra fas agere, qui imperium detrectat; hiſque admonitionibus convictus perduellis, imperata ſe facturum promittat: admonitor ille non eſt cauſa quamobrem mos Regi a perduelle geratur, ſed jus Regis refractario patefactum. Ita ratio cum argumenta colligit ex motivis credibilitatis, quibus animo perſuadet aſſentiendum eſſe capitibus fidei, his nempe aſſenſum prudenter adhiberi; ipſa quidem non eſt cauſa, cur animus aſſenſum præbeat, ſed prima Veritas revelans, fideique lumine mentem hominis illuſtrans, ac ejus excitans voluntatem, ut menti aſſenſum imperet. *Cui enim* (inquit Tertullianus) *Veritas comperta ſine Deo? Cui Deus cognitus ſine Chriſto? Cui Chriſtus exploratus ſine Spiritu Sancto? Cui Spiritus Sanctus accommodatus ſine Fidei Sacramento?* Sic mulier Samaritana cum Jeſu vocanti credidiſſet, concivibus ſuis rationem expoſuit, quæ ſuadere poſſet ipſum eſſe Meſſiam: *Venite*, inquit, *& videte hominem qui dixit mihi omnia, quæ feci. Numquid ipſe eſt Chriſtus?* Et ea ratione pleriſque perſuaſum eſt id eſſe quam maxime credibile. *Ex Civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis, Quia dixit omnia quæcumque feci.* At iidem deinde audito Chriſto, ipſum eſſe Meſſiam crediderunt, non propter rationem a muliere propoſitam, ſed propter ipſius Chriſti Deique revelantis auctoritatem: *Jam non propter loquelam tuam credimus*, inquiunt, *ipſi enim audivimus, & ſcimus, quia hic eſt vere Salvator Mundi.*

Argumenta extrinſeca non ſunt cauſæ cur Fidei dogmatibus præbeamus aſſenſum, ſed Deus, ut prima veritas.

Lib. De Anima c. 1.

Joan. 4.

Ex his compertum eſt, quale judicium de ſequenti Propoſitione ferendum ſit: *Religio Chriſtiana non eſt evidenter vera. Nam aut obſcure docet, aut quæ docet, obſcura ſunt. Immo qui ajunt Religionem Chriſtianam eſſe evidenter veram, fateantur neceſſe eſt, falſam evidenter eſſe. Infer hinc, evidens non eſſe* 1. *Quod exiſtat nunc in terris aliqua vera Religio: unde enim habes non omnem carnem corrupiſſe viam ſuam?* 2. *Quod omnium, quæ in terra ſunt, veræ ſimillima ſit Chriſtiana: an enim terras omnes peragraſti, aut peragratas ab aliis eſſe noſti?* 3. *Quod & Apoſtolis, & dæmonibus manifeſta fuerit divinitas Chriſti; id enim ſi doces, docere te oportet Chriſtum manifeſte Deum eſſe.* 4. *Quod afflante Deo fuſa ſint Prophetarum oracula: quid enim mihi opponas, ſi vel negem illa fuiſſe vera vaticinia, vel affirmem fuiſſe conjecturas?* 5. *Quod vera fuerint, quæ a Chriſto edita fuiſſe commemorantur miracula: quamquam negare hæc nemo prudenter poteſt.*

Quam Propoſitionem hac cenſura confixit Clerus Gallicanus in generalibus Comitiis anni 1700. *Doctrina hac propoſitione contenta, impia eſt, blaſphema, erronea, & inimicis Chriſtianæ Religionis favet.*

Hinc etiam compertum eſt, quam merito damnata ſit iſta Propoſitio:

Evi-

Evidens non eſt evidentia morali proprie dicta, & phyſica Religionem Catholicam eſſe veram.

De qua Propoſitione hoc judicium tulit Illuſtriſſimus, & Religioſiſſimus Clerus: *Hæc propoſitio doctrinam ſuperiori Propoſitioni conſentaneam continens, temeraria eſt, & in errorem inducens.*

QUÆSTIO II.

De Symbolo Fidei.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex ſit Symbolum Fidei, & quot ejus Articuli?

Symboli notio.

Symbolum, vox origine Græca, vel plurium rerum in commune collationem ſignificat, vel ſignum, aut teſſeram militarem, qua veri Milites ab aliis diſcernuntur. Apud Catholicos ſumitur pro Regula Fidei, ſive ſumma capitum Fidei, quæ omnibus credenda proponuntur. Conveniens enim fuit primaria præcipuaque fidei capita in unum breviter colligi, ut facilius omnibus proponi, ac memoriæ mandari poſſent: deinde ut Fideles ab infidelibus per ejuſdem fidei regulæ profeſſionem internoſcerentur. Deus ipſe breviter proponit hominibus, quæ ab iis credenda, & agenda ſunt: quia imperatoria hæc brevitas rerum omnium Domino convenit. „ Divina (*inquit* „ *Lactantius*) tradita ſunt breviter, ac nude. Nec decebat aliter, ut cum „ Deus ad hominem loqueretur, argumentis aſſereret ſuas voces, tamquam „ fides ei non haberetur; ſed ut oportuit eſt locutus, quaſi rerum omnium „ maximus Judex, cujus non eſt argumentari, ſed pronunciare verum. *Un-* „ *de* S. Auguſtinus *Sermone* CCXIII. *alias* De Tempore CXIX. Symbolum „ (*inquit*) eſt breviter complexa Regula Fidei, ut mentem illuſtret, nec „ oneret memoriam; paucis verbis dicitur, unde multum acquiratur.

Lib. III. Inſtit. c. 1.

Triplex Symbolum.

II. Triplex vulgo diſtinguitur Symbolum, ſcilicet Apoſtolicum, Conſtantinopolitanum, quod & Nicænum appellatur, & Symbolum *S. Athanaſii*. Primum Catechumenis tradebatur olim, illudque certo die ante Baptiſmum reddere, ſeu memoriter recitare tenebantur Competentes: alterum illud eſt, quod in Miſſa recitatur: tertium, quod in Primæ Officio Dominicis diebus dicitur, & incipit his verbis, *Quicumque vult ſalvus eſſe.*

Apoſtolicum. Tertul. Lib. De Præſcrip. Hæret. c. 37. S. Ambroſ. epiſt. ad Siricium, Ruf. fin. in Præf. Expoſit. Symboli Celeſtin. I. Epiſt. ad Neſtorium. Conc. Eph. in Relat. ad Theod. Imper. de Ne-

Symbolum Apoſtolicum dicitur, non ſolum quia doctrinam, & Fidem Apoſtolicam continet, ſed quia ab Apoſtolis traditum eſt, non litteris quidem, ſed viva voce. Ut enim ait *S. Hieronymus* Epiſtola LXI. *Symbolum fidei, & ſpei noſtræ ab Apoſtolis traditum, non ſcribitur in charta, ſed in tabulis cordis carnalibus.* Et *S. Petrus Chryſologus*, Sermone LXII. *Symbolum Fidei ſola fide firmatur: non litteræ, ſed ſpiritui creditur, & mandatur cordi, non chartę.* Cum igitur Apoſtoli mandatum a Domino accepiſſent, ut pro ipſo legatione fungentes in univerſum mundum proficiſcerentur, atque omni creaturæ Evangelium prædicarent, Chriſtianæ Fidei formulam componendam cenſuerunt, & iis, qui obedirent Evangelio, tradendam, ut ſcilicet idipſum omnes ſentirent ac dicerent, neque ulla eſſent inter eos ſchiſmata, quos ad Fidei unitatem vocaſſent; ſed eſſent perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia. Hæc autem Fidei Regula, & Profeſſio ab Apoſtolis tradita Symbolum appellata eſt: ſive quia ex variis ſententiis, quas ſinguli in commune contulerunt, conflata eſt (ut quibuſdam Auctoribus placuit) ſive quia

ea

eâ veluti nota, & teſſera uſi ſint Apoſtoli, qua deſerteres, & ſubintroductos falſos fratres, qui Evangelium adulterabant, ab iis, qui Chriſti militiæ ſacramento ſe obligarent, facile poſſent internoſcere, ut loquitur Concilii Tridentini Catechiſmus. ſtorii depoſitione. S. Leo Epiſt. 13. ad Pulcheriam. S. Iſidorus l. 2. De Eccl. Offic. c. 22.

III. *Symbolum Conſtantinopolitanum* editum eſt in Concilio Generali Conſtantinopolitano 1. anno Chriſti tercenteſimo octogeſimo primo a Patribus centum quinquaginta. Expoſitio, & auctarium eſt ejus, quod in Concilio Nicæno 1. anno tercenteſimo vigeſimo-quinto a Patribus tercentum decem, & octo conditum fuerat. Quamobrem & *Nicænum* appellatum eſt. Nam cum Nicænum Concilium in Symbolo ſuo dixiſſet, Deum *Omnium viſibilium factorem*: Conſtantinopolitana Synodus poſuit, *Factorem cœli, & terræ, viſibilium omnium, & inviſibilium*, addidit etiam Confeſſioni divinitatis Filii, *Natum ante omnia ſæcula*. Item poſt hæc verba Nicæni Symboli, *Et incarnatus eſt*, addidit, *De Spiritu Sancto, ex Maria Virgine*. Item poſt hæc verba, *Aſcendit in cœlos*, addidit, *Sedet ad dexteram Patris*. Adjecit, & illud, *Cujus regni non erit finis*. Item poſt hæc verba, *Et in Spiritum Sanctum*, adjunxit, *Dominum, & vivificantem, ex Patre procedentem, & cum Patre, & Filio adorandum, & conglorificandum: qui locutus eſt per Prophetas*. Addidit denique Confeſſionem unius Sanctæ, Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ; unius Baptiſmatis in remiſſionem peccatorum, Reſurrectionis mortuorum, & Vitæ futuri ſæculi. Poſt multa ſæcula addidit Eccleſia Articulo de Spiritu Sancto, *Qui ex Patre Filioque procedit*, cum in Symbolo Conſtantinopolitano ſolum haberetur, *Ex Patre procedentem*. Qua in re nihil commiſſum eſt contra Decreta Concilii Epheſini, & Chalcedonenſis, prohibentia ne quid adderetur Symbolo: prohibuerant enim dumtaxat ne quid contrarium adderetur, ſive ne alia, diverſaque fides conderetur; non vero ne adderetur aliquid per modum expoſitionis, quod fecerat Eccleſia in Concilio Conſtantinopolitano. Quamobrem & jure ſuo uſa eſt, cum ob emergentem errorem contra Proceſſionem Spiritus Sancti a Patre, & Filio, addidit particulam, *Filioque*, qua verba illa Conſtantinopolitani Symboli, *Ex patre procedentem*, magis explicantur. Fides namque progreſſu temporis non mutatur, ſed exponitur, & illuſtratur: ſicut in corporum incrementis, quamvis augeantur hominum membra, eadem tamen ſunt juvenum membra, quę erant lactentium; una eademque Petri juvenis, & ſenis natura, una eademque perſona eſt; & ſi quid ævi maturioris ætate accedit, jam in ſemine proſertum fuerat; ut nihil novum poſtea proferatur in ſenibus, quod non in pueris jam ante latitaverit. *Ita etiam* (inquit Vincentius Lirinenſis) *Chriſtianæ Religionis dogma ſequatur has decet profectuum leges, ut annis ſcilicet conſolidetur, dilatetur tempore, ſublimetur ætate, incorruptum tamen, illibatumque permaneat... Quodcumque igitur in hac Eccleſia, Dei agricultura, fide Patrum ſatum eſt, hoc idem filiorum induſtria decet excolatur, & obſervetur, hoc idem floreat, & matureſcat, hoc idem proficiat, & perficiatur. Fas eſt etenim, ut priſca illa cœleſtis Philoſophiæ dogmata proceſſu temporis excurentur, limentur, poliantur: ſed nefas eſt, ut commutentur, nefas, ut detruncentur, ut mutilentur. Accipiant licet evidentiam, lucem, diſtinctionem: ſed retineant neceſſe eſt plenitudinem, integritatem, proprietatem.* Fides progreſſu temporis non mutatur, ſed explicatur, & illuſtratur. Common. c. 28. & 29.

IV. *Symbolum*, quod *S. Athanaſii* dicitur, a Concilio Auguſtodunenſi anno Chriſti ſexcenteſimo ſeptuageſimo commendatum eſt, Canone, quo Presbyterum, Diaconum, Subdiaconum, vel Clericum ab Epiſcopo damnari ſtatuit, qui *Symbolum, quod Sancto inſpirante Spiritu Apoſtoli tradiderunt, & Fidem S. Athanaſii Præſulis irreprehenſibiliter non recenſuerit*. Dicitur *Symbolum S. Athanaſii*, quia ſummam Fidei continet, cujus *Sanctus Athanaſius* aſſertor fuit, & vindex. Symbolum S. Athanaſii

V.

Cur Symbolum Apoſtolorum ſubmiſſa voce, Conſtantinopolitanum alta voce dicatur?

V. Symbolum Apoſtolorum ſubmiſſa voce dicitur in Officio divino; Symbolum vero Conſtantinopolitanum alta voce recitatur, vel canitur in Miſſarum ſolemniis. Hujus diſciplinæ moriſque rationem *S. Thomas* tradit *ſecunda ſecundæ*, Quæſtione I. Articulo IX. in Reſponſione ad ſextam objectionem. *Quia*, inquit, *Symbolum Patrum eſt declarativum Symboli Apoſtolorum, & etiam fuit conditum fide jam manifeſtata, & Eccleſia pacem habente: propter hoc publice in Miſſa cantatur: Symbolum autem Apoſtolorum, quod tempore perſecutionis editum fuit, fide nondum publicata, occulte dicitur in Prima, & in Completorio, quaſi contra tenebras errorum præteritorum, & futurorum.*

Duodecim Articuli Symboli Apoſtolici.

VI. Symbolum Fidei in duodecim capita dividitur, quæ ſimilitudine quadam a Patribus noſtris frequenter uſurpata, Articulos appellamus. Ut enim corporis membra articulis diſtinguntur; ita etiam in hac Fidei Confeſſione quicquid diſtincte, & ſeparatim ab alio nobis credendum proponitur, recte, & appoſite Articulum dicimus. De his *S. Leo* Epiſtola XXVII. alias XIII. ad *Pulcheriam* Auguſtam, Cap. IV. ſcribit, *Eutychen*, quia duas in Chriſto naturas negabat, ſtultiſſime inceſſere auſum eſſe, *Quod Dominus noſter in Eccleſia neminem ſexus utriuſque voluit ignorare. Siquidem ipſa Catholici Symboli brevis, & aperta confeſſio, quę duodecim Apoſtolorum totidem eſt ſignata ſententiis, tam inſtructa ſit munitione cœleſti, ut omnes Hęreticorum opiniones ſolo ipſius poſſint gladio detruncari.*

Duodenarii iſtius Articulorum numeri convenientem rationem tradit *S. Thomas* Secunda Secundæ, Quæſtione I. Articulo VIII. Illa, inquit, per ſe pertinent ad fidem, quorum viſione in vita æterna perfruemur, & per quę ducimur ad vitam æternam. Duo autem nobis videnda proponuntur, ſcilicet arcanum divinitatis Chriſti, cujus viſio nos beatos facit, & Myſterium humanitatis Chriſti, per quem ad gloriam filiorum Dei acceſſum habemus Unde *Joannis* XVIII. dicitur: *Hęc eſt vita ęterna, ut cognoſcat te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. Eorum igitur, quæ credenda ſunt, quædam pertinent ad Majeſtatem Divinitatis; quædam vero ad Myſterium humanitatis Chriſti. Circa Majeſtatem Divinitatis tria nobis credenda proponuntur. Primo quidem unitas Dei, quæ primo articulo: ſecundo Trinitas perſonarum, quæ tribus articulis proponitur: quorum primus etiam perſonam Patris; ſecundus perſonam Filii; octavus perſonam Spiritus Sancti ſpectat. Tertio proponuntur nobis opera divinitatis propria, quorum primum pertinet ad naturam, ſcilicet Creatio; alterum ad gratiam, ſcilicet hominis ſanctificatio, tertium ad gloriam, ſcilicet beatificatio. Creationem articulo primo profitemur: quæ ſanctificationis opus ſpectant, articulo nono, quo Sanctam Eccleſiam Catholicam, & Sanctorum Communionem; & articulo decimo, quo remiſſionem peccatorum credere nos conteſtamur: quæ opus gloriæ, ſive beatificationis ſpectant, articulo undecimo, de Reſurrectione carnis, & duodecimo, de vita æterna, continentur. Sex itaque Articuli Symboli pertinent ad Dei Majeſtatem, operaque ipſi propria: ſex vero reliqui ad humanitatem Chriſti, ſeu Verbi incarnati Myſterium, œconomiam, & diſpenſationem. Et quidem Conceptionem illius articulus tertius: quartus vero Paſſionem ejus, mortem, atque ſepulturam: quintus, deſcenſum ad inferos, & Reſurrectionem: ſextus, admirabilem in cœlos Aſcenſionem: ſeptimus, futurum Adventum ad judicium vivorum, & mortuorum hominum complectitur.

AR-

ARTICULUS II.

Quo *primus Apoſtolici Symboli Articulus explicatur*: Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem Cœli, & Terræ.

IStius Articuli ſenſus eſt: Certo Credo, & ſine ulla dubitatione profiteor, Deum Patrem, primam ſcilicet Sacroſanctæ, & individuæ Trinitatis Perſonam, qui ſua omnipotenti virtute omnia, quæ cœli, & terræ ambitu continentur, viſibilia, & inviſibilia, ac proinde Angelos ipſos, ex nihilo conditos, & condita conſervat, providentiaque ſua regit. Neque ſolum eum corde credo, & ore confiteor; verum ſummo ſtudio, ac pietate ad illum, veluti ſummum, & perfectiſſimum bonum contendo. Sed quoniam magna Myſteria in ſingulis fere verbis latent, ea diligentius explicanda ſunt, ut ad divinæ Majeſtatis gloriam contemplandam fidelis populus cum timore, & tremore promoveatur.

§. I.

Quæ ſit vis iſtius verbi, Credo.

CRedendi vox non ſignificat hoc loco putare, exiſtimare, opinari, ſed certiſſime aſſentiri. *Credo* igitur idem eſt, ac ſine ulla dubitatione aſſentior Deo Myſteria ſua revelanti. Quamvis obſcura illa mihi ſint, quamvis ſenſuum perceptionem, rationiſque comprehenſionem ſuperent meæ, ipſis tamen aſſentior firmitudine certe majori, quam iis, quæ ſenſibus ipſis uſurpo, aut humana ratione cognoſco. *In captivitatem* redigo *intellectum in obſequium Chriſti*, ſecundum Apoſtoli mandatum; ſed & ſine curioſitate prorſus ulla, vel inquirendi ſtudio certiſſime teneo univerſa, quæ Deus hominibus revelavit, & per Eccleſiam ſuam credenda proponit. Divina Myſteria, judiciaque ſcrutari Deus prohibet, Prov. xxv. *Qui ſcrutator eſt Majeſtatis, opprimetur a gloria*. Sapientiæ i. *Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum: quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum; apparet autem eis, qui Fidem habent in illum: perverſæ enim cogitationes ſeparant a Deo*, Eccleſiaſtici iii. *Altiora te ne queſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus ejus non eris curioſus. Non eſt enim tibi neceſſarium ea, quæ abſcondita ſunt, videre oculis tuis..... Plurima ſuper ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi. Multos quoque ſupplantavit ſuſpicio illorum, & in vanitate detinuit ſenſus illorum. Cor durum habebit male in noviſſimo: & qui amat periculum, in illo peribit*. Ad Romanos xi. *Tu fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time*. ii. ad Corinthios x. *Arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei*. Faſces igitur Fidei ſumite, imperioſa ratio. Deus locutus eſt, nihil inquiras ulterius. Si arrogantis, & impudentis hominis eſt, gravi, ac ſapienti viro aliquid affirmanti fidem non habere, ſed præterea urgere, ut quid dixerit, rationibus, aut teſtibus probetur: quantæ temeritatis, ac ſtultitiæ eſt, Dei voces audientem, cœleſtis, ac ſalutaris doctrinæ rationes requirere? Hinc *S. Ambroſius* Lib. i. *de Abraham*, Cap. iii. ait, Abrahamo, qui credidit Chriſtum ſibi per ſuſceptionem corporis hæredem futurum, quod ſignificatur his Chriſti verbis, *Abraham diem meum vidit, & gaviſus eſt*; ideo reputatum eſſe ad juſtitiam, quia rationem non quæſivit, ſed promptiſſima fide credidit. *Bonum eſt, ut rationem præveniat Fides; ne tamquam ab homine, ita a Domino Deo noſtro rationem videamur exigere. Etenim quam indignum, ut humanis teſtimoniis de alio credamus, Dei oraculis de ſe non credamus*

Virtus Fidei.

1. Corinth. 10

Fides lumini curioſitatem excludit.

Job. 8.

Dei auctoritate, non humana ra-

tione in rebus ſalutis duci debemus.

1. Reg. 2.

damus? Auctoritate non ratione in rebus Religionis duci hominis animum neceſſe eſt. Sapientum auctoritate regi inſipientes oportet. Quis Deo ſapientior, qui ipſa ſapientia eſt? Quis inſipientior homine? Deo itaque ſubjicienda humana mens eſt, quo uno duce perduci poteſt ad rerum divinarum, captumque rationis ſuperantium cognitionem. *Deus ſcientiarum Dominus eſt: & ipſi præparantur cogitationes.* Verſabatur humana mens *non veritate certior, ſed conſuetudine ſecurior*, in rebus humanis (inquit *S. Auguſtinus* Lib. *De Moribus Eccleſiæ Catholicæ*, Cap. VII.) *At ubi ad divina perventum eſt; avertit ſeſe, intueri non poteſt, palpitat, æſtuat, inhiat amore, reverberatur luce veritatis, & ad familiaritatem tenebrarum ſuarum, non electione, ſed fatigatione convertitur. Quam hic formidandum eſt, quam tremendum, ne majorem inde concipiat anima imbecillitatem, ubi quietem feſſa conquirit. Ergo refugere in tenebroſa cupientibus per diſpenſationem ineffabilis Sapientiæ nobis illæ opacitas auctoritatis occurrat, & mirabilibus rerum, vocibuſque librorum velut ſignis temporalibus veritatis, umbriſque blandiatur.* Ad lucem divinorum myſteriorum oculi rationis humanæ cæcutiunt. Auris Deo revelanti accommodanda eſt, ut illorum cognitionem aſſequamur, quia *Fides ex auditu.* Centurio *videns, quod Jeſus ſic clamans expiraſſet*, ait: *Vere hic homo Filius Dei erat.* Si credidiſſet oculis ſuis, nihil niſi humanum in Jeſu conſpexiſſet. Videbat enim corpus flagellis laceratum, caput ſpinea corona perfoſſum, faciem ſputis, & ſanguine deformem. At auditu Deum eſſe cognovit. *Ex voce agnovit Filium Dei, & non ex facie. Auditus invenit, quod non viſus: oculum ſpecies fefellit, auri veritas ſe infudit. Oculus pronunciabat infirmum, oculus fœdum, oculus miſerum, oculus morte turpiſſima condemnatum: auri Dei Filius, auri formoſus innotuit. Erat ille Centurio incircumciſus, ſed non aure, qui ad unam expirantis vocem ſub tot infirmitatis indiciis Dominum Majeſtatis agnovit: ideoque non deſpexit, quod vidit, quia credidit, quod non vidit. Non autem credidit ex eo, quod vidit, ſed ex eo proculdubio, quod audivit, quia Fides ex auditu. Dignum quippe fuerat per ſuperiores oculorum feneſtras veritatem intrare ad animam: ſed hoc nobis, o anima, ſervatur in poſterum, cum videbimus facie ad faciem. Nunc autem unde irrepſit morbus, inde remedium intret, & per eadem ſequatur veſtigia vita mortem, tenebras lux, venenum ſerpentis antidotum veritatis: & ſanet oculum, qui turbatus eſt, ut ſerenus videat, quem turbatus non poteſt. Auris prima mortis janua, prima aperiatur & vitæ: auditus qui tulit, reparet viſum: quoniam niſi crediderimus, non intelligemus. Ergo auditus ad meritum, viſus ad præmium. Unde Propheta:* Auditui meo, *inquit*, dabis gaudium & lætitiam: *quod fidelis retributio auditionis beata viſio ſit, & beatæ meritum viſionis fidelis auditio.* Beati autem mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. *Porro fide oportet mundari oculum qui videat Deum, quemadmodum habes:* Fide mundans corda eorum... *Et ut ſcias Spiritum Sanctum hunc in animæ ſpiritualis profectu ordinem obſervare, ut videlicet prius formet auditum, quam lætificet viſum:* Audi, *inquit*, filia, & vide. *Quid intendis oculum? Aurem para. Videre deſideras Chriſtum? Oportet te prius audire eum, audire de eo, ut dicas, cum videris: Sicut audivimus, ſic vidimus....* Verba ſunt *S. Bernardi* Sermone XXVIII. in Cantica. Et ante ipſum *S. Auguſtinus* Tractatu XXIX. in Joannem: *Intelligere vis? Crede. Deus enim per Prophetam dixit: Niſi credideritis, non intelligetis... Intellectus enim merces eſt fidei. Ergo noli quærere ut credas, ſed crede ut intelligas.*

Rom. 10.

Marc. 15.

Fides ex auditu.

Pſalm. 5.

Matth. 5.

Act. 15.

Pſalm. 44. Iſai. 7. 9. Secundum LXX.

Intelligentia merces fidei.

Ex Libro *De Agone Chriſtiano*, Cap. XIII. *Fides*, inquit, *eſt prima, quæ ſubjugat animam Deo, deinde præcepta vivendi, quibus cuſtoditis ſpes noſtra firmatur, & nutritur charitas, & lucere incipit, quod antea tantummodo credebatur.*

tur. Cum enim cognitio, & actio beatum hominem faciant; ſicut in cognitione cavendus eſt error, ſic in actione cavenda eſt nequitia. Errat autem quiſquis putat veritatem ſe poſſe cognoſcere, cum adhuc nequiter vivat. Nequitia eſt autem mundum iſtum diligere; & ea, quæ naſcuntur, & tranſeunt pro magno habere, & ea concupiſcere; & pro his laborare, ut acquirantur; & lætari cum abundaverint, & triſtari cum pereunt. Talis vita non poteſt puram illam, & ſinceram, & incommutabilem videre veritatem, & inhærere illi, & in æternum jam non moveri. Itaque prius quam mens noſtra purgetur, debemus credere, quod intelligere nondum valemus; quoniam veriſſime dictum eſt per Prophetam: Niſi crediderit is, non intelligetis.

Regulæ credendi ſubnectuntur præcepta vivendi.

Iſai. 7. Secundum Ver. ſio. LIX.

Rationem ne quæras ad credendum Myſteriis, aut factis admirabilibus, ubi *Tota ratio facti, eſt potentia facientis* (ut loquitur *S. Auguſtinus* Epiſt. CXXXVII. alias III.) *Demus, Deum aliquid poſſe, quod nos fateamur inveſtigare non poſſe.* In rebus Religionis curioſitas reos facit, non peritos. Cum Deus aliquid revelat, jubet, aut ſe facturum ſpondet, credendum, ac parendum eſt, non diſquirendus rerum faciendarum modus, aut factarum exploranda ratio. Mittuntur a *Moyſe* Exploratores, qui Terram Chanaam conſiderant (*Num.* XIII.) Referunt ad Ducem ſuum telluris fertilitatem: *Venimus*, inquiunt, *in terram, ad quam miſiſti nos, quæ revera fluit lacte, & melle.* Verum cum *Caleb* ipſos ad expugnandam terram hortaretur, inclamarunt: *Terra iſta devorat habitatores ſuos.* Proptereaque ipſos morte repentina percuſſos fuiſſe, Scriptura Sacra refert, *Numerorum* XIV. Cur, queſo, tam ſevere puniti ſunt Exploratores illi? Ob ſuam curioſitatem, ſi *S. Joannem Chryſoſtomum* Homilia II. in Epiſtolam ad Romanos audiamus. *Quia*, inquit, *victoriæ modum diſquiſiere, omnes nullo bello, nulla inſtructa acie perierunt. Vides quanta incredulitatis pernicies.* Rahab meretrix ſervatur incolumis in obſidione urbis Jericho, *Joſuæ* II. cur perdita ſervatur, tot vero innoxii homines, tot virgines ferro Hebræorum pereunt? *Fides Rahab meretrix non periit cum incredulis*, inquit Apoſtolus ad Hebræos XI. ſervata eſt ab excidio ſuæ urbis, quia non curioſe inquiſivit, quomodo Hebræi urbem munitiſſimam expugnare poſſent, ſed abſque hæſitatione credidit victores futuros, qui Deum ſui Exercitus ducem, ac præſidem haberent. *Novi*, inquit, *quod Dominus tradiderit vobis Terram. Dominus enim Deus veſter ipſe eſt Deus in cœlo ſurſum, & in terra deorſum.* Non interiit una cum incredulis, inquit *S. Joannes Chryſoſtomus* eadem Homilia: neque enim ſecum ipſa dixit: Quid poterunt hi, cum ſint captivi, fugitivi, exules, nos urbis, mœnium, ac turrium dominos ſub ſuam victos poteſtatem cogere? *Quandoquidem ſi hæc ſecum elocuta fuiſſet, & ſe ipſam, & illos una perdidiſſet.* Scilicet, *Extremum ſupplicium curioſis propoſitum eſt.* Obmuteſcat igitur humana ratio, nihilque ſibi juris eſſe noverit in divinis Myſteriis indagandis. *Qui Fidem quærit, rationem non quærit. Quid Athenis, & Hieroſolymis? Quid Academiæ, & Eccleſiæ? Noſtra inſtitutio de porticu Salomonis eſt, quæ monet Deum in ſimplicitate cordis eſſe quærendum* (inquit *Tertullianus* Lib. *De Præſcriptionibus Hæreticorum*, Cap. VII.) *Nobis curioſitate opus non eſt poſt Chriſtum Jeſum, nec inquiſitione poſt Evangelium.* Et Cap. XIV. *Fides in regula poſita eſt... Cedat curioſitas Fidei, cedat gloria ſaluti.... Adverſus Regulam nihil ſcire, omnia ſcire eſt.* Ea de re plane perſuaſus, ſcrutari nolim Myſteria, ſed ea firmiſſime *Credo*. Hæc ſcilicet ſcrutari, temeritas eſt; credere, pietas; noſſe, vita æterna.

Pœnæ curioſitatis in rebus Religionis.

Verum cum dico, *Credo*, non ſolum intimum declaro meæ mentis aſſenſum, qui interior fidei actus eſt, ſed ſumma alacritate Fidem ipſam palam profiteor, eo Spiritu animatus, quo Propheta dixit: *Credidi, propter quod*

locu-

locutus ſum. Si quidem *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*, ut ait *Apoſtolus*. Occaſione igitur data cum illo dicamus: *Non erubeſco Evangelium: Virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti.*

Pſalm. 115. *Rom.* 10. *Rom.* 1. *Rom.* 1. 16.

§. II.

In Deum.

IN primis Deum eſſe Chriſtianus credit: *Accedentem* enim *ad Deum oportet credere, quia eſt.* Suadet quidem ratio Deum eſſe; ex effectibus id demonſtrat Philoſophia, creaturæ namque omnes Creatorem prædicant, & ex iis primam rerum omnium cauſam naturalis luminis ductu cognoſcere poſſumus. Unde *Sapientiæ* XIII. dicitur: *Vani ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei, & de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui eſt, neque operibus attendentes, agnoverunt quis eſſet Artifex... A magnitudine enim ſpeciei, & creaturæ cognoſcibiliter poterit Creator horum videri ... Iterum autem nec his debet ignoſci. Si enim tantum potuerunt ſcire, ut poſſent eſtimare ſæculum: quomodo hujus Dominum non facilius invenerunt?* Hinc Apoſtolus ad Romanos I. *inexcuſabiles* pronunciat eos, qui ad Dei notitiam ratione non perducuntur, aut qui cognito per rationem Deo, eum non colunt, nec ipſi gratias agunt. *Revelatur*, inquit, *ira Dei de cœlo ſuper omnem impietatem, & injuſtitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injuſtitia detinent: quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis; Deus enim illis manifeſtavit. Inviſibilia enim ipſius, a creatura mundi, per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur: ſempiterna quoque ejus virtus, & divinitas: ita ut ſint inexcuſabiles. Quia cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt.* Et Actorum XIV. apud Lycaonas verba faciens: *Annunciantes*, inquit, *vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cœlum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis ſunt ... Et quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, bene faciens de cœlo, dans pluvias, & tempora fructifera, implens cibo, & lætitia corda noſtra.* Sicut ergo cum videmus amplam, ac populoſam civitatem, in qua immenſa hominum, ætate, conditione, fortunis, moribuſque diſparium multitudo collecta eſt, qui recte, atque ordine vivunt inter ſe, ſumma pace, & concordia, ſtatim cogitamus Principem aliquem eſſe, qui hanc tranquillitatem publicæ pacis adminiſtret; etſi nondum oculis eum noſtris aſpexerimus: & cum in corpore membrorum inter ſe concordiam videmus, & unumquodque citra diſſenſionem munere ſuo, & officio fungi, ex eo prorſus intelligimus animam in illo ineſſe corpore, quæ hæc omnia moderetur, quamvis oculis ea non ſit expoſita: ſic ex hujus univerſitatis ordine, atque concentu, principem, & adminiſtratorem neceſſe eſt intelligi Deum.

Ad Heb. 11. 6.

Ratio ipſa ſuadet Deum eſſe.

S. Athanaſ. Orat. contr. Gentes.

Minucius Felix in Octavio.

Nec ſolum ex rerum creatarum veſtigiis ad Dei notitiam provehi mens humana poteſt, ſicut provecti ſunt Gentiles plerique omnes Philoſophi; ſed maxime ex ipſius Animæ rationalis natura, ſecundum quam ad Imaginem Dei conditi ſumus. Unde & Propheta ait: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui, Domine.* Hinc *S. Gregorius Magnus* Homilia XVII. in Ezechielem, *Sæpe*, inquit, *volumus omnipotentis Dei naturam inviſibilem conſiderare, ſed nequaquam valemus, atque ipſis difficultatibus fatigata Anima ad ſemetipſam redit, ſibique de ſe ipſa gradus aſcenſionum facit: ut primum ſemetipſam, ſi valet, conſideret, & tunc illam Naturam, quæ ſuper ipſam eſt, in quantum potuerit, inveſtiget.* Ex Animæ, inquam, teſtimonio Deum eſſe perſpicue intelligitur, quæ, veritate ex ipſo naturæ ſenſu erumpente, Deum nominat, *Deus magnus, Deus bonus, & quod Deus dederit, omnium*

Animæ rationalis natura, & teſtimonium Deum eſſe fundent. *Pſalm.* 4.

vox

vox eſt. Judicem quoque conteſtatur illum: Deus videt, & Deo commendo, & Deus mihi reddet. O teſtimonium Animæ naturaliter Chriſtianæ! (exclamat Tertullianus) *Denique hæc pronuncians, non ad Capitolium, ſed ad Cœlum reſpicit. Novit enim ſedem Dei vivi; ab illo & inde deſcendit.* Igitur, *Hæc eſt ſumma delicti, nolentium recognoſcere, quem ignorare non poſſunt.* Unde & *S. Auguſtinus* Tractatu CVI. in *Joannem*, ait: *Quod Deus dicitur univerſæ creaturæ, etiam omnibus Gentibus antequam in Chriſtum crederent, non omni modo eſſe potuit hoc nomen ignotum. Hæc eſt enim vis veræ Divinitatis ut rationali creaturæ jam ratione utenti non omnino, ac penitus poſſit abſcondi. Exceptis enim paucis, in quibus natura nimium depravata eſt, universum genus humanum Deum mundi hujus fatetur auctorem. In hoc ergo, quod fecit hunc mundum cœlo, terraque conſpicuum, & antequam imbuerentur Fide Chriſti; notus omnibus Gentibus Deus. In hoc autem, quod non eſt injuriis ſuis cum Diis falſis colendus, notus in Judæa Deus. In hoc vero quod Pater eſt hujus Chriſti, per quem tollit peccatum mundi, hoc nomen ejus prius occultum omnibus, nunc manifeſtavit eis, quos dedit ei Pater de Mundo.*

Tertull. Apolog. c. 17.

Utinam nulli ſint, de quibus videatur prædixiſſe Propheta: *Dixit inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus.* Quamvis enim impii id palam dicere non audeant, tamen *Dum amant hoc ſæculum, & non amant Deum; ipſæ ſunt affectiones, quæ corrumpunt animam, & ſic excæcant, ut poſſit etiam dicere imprudens in corde ſuo, Non eſt Deus* (inquit *S. Auguſtinus* in illum Pſalmum.) Unde ſubdit Propheta: *Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis: non eſt, qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum:* ita pravis cupiditatibus ſuis obſequuntur, ita in vitiorum genus omne ſunt effuſi, ac ſi Deum nullum agnoſcerent. *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant: cum ſint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.*

Plures moribus, & factis Atheis. *Pſalm. 13.*

Ad Tit. 1.

Quamvis autem Deum eſſe ratio ſuadeat, multo tamen certiorem, multoque perfectiorem Dei notitiam Fidei lumine conſequimur, quæ nulli obnoxia eſt errori, cum ſæcularis Philoſophia multis admixta ſit erroribus, ſi Fidei conſortio ſit deſtituta. Diuturno præterea tempore, longoque ſtudio eſt opus, ut Philoſophus quis evadat: nullo autem labore, nulla temporis prolixitate, ut quis fiat Fidelis. Scite igitur *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione II. Artic. IV. ait: *Neceſſarium eſſe homini accipere per modum Fidei, non ſolum ea quæ ſunt ſupra rationem, ſed etiam ea quæ per rationem cognoſci poſſunt.* Idque triplicem ob cauſam. Primo quidem, ut *citius homo ad veritatis divinæ cognitionem perveniat.* Scientia enim, quæ Deum eſſe probat, & ejus perfectiones demonſtrat, ultimo hominibus addiſcenda proponitur, aliarumque diſciplinarum adminiculo indiget. *Et ſic nonniſi poſt multum tempus vitæ ſuæ homo ad Dei cognitionem perveniret.* Secundo, *Ut cognitio Dei ſit communior. Multi enim in ſtudio ſcientiæ proficere non poſſunt; vel propter hebetudinem ingenii, vel propter alias occupationes, & neceſſitates corporalis vitæ, vel etiam propter torporem addiſcendi: Qui omnino Dei cognitione fraudarentur, niſi proponerentur eis divina per modum Fidei,* Tertio, *propter certitudinem. Ratio enim humana in rebus divinis eſt multum deficiens, cujus ſignum eſt, quia Philoſophi de rebus humanis naturali inveſtigatione perſcrutantes, in multis erraverunt, & ſibi ipſis contraria ſenſerunt. Ut ergo eſſet indubitata & certa cognitio apud homines de Deo oportuit quod divina eis per modum Fidei traderentur, quaſi a Deo dicta, qui mentiri non poteſt.* Maximæ igitur gratiæ Deo agendæ ſunt, qui, cum *lucem habitet inacceſſibilem*, voluit tamen, ut *acceſſum* ad eum *per Fidem* haberemus, & *De tenebris nos vocavit in admirabile lumen ſuum.*

Certior, ac perfectior Dei notitia eſt, quæ fide habetur, quam quæ ratione, & Philoſophia comparatur.

Gratiæ Deo agendæ ob Fidei donum.

1. Tim. 6. Rom. 5. 1. Petr. 2.

§. III.

Quid ſit diſcriminis inter, Credere Deo, Credere Deum, & Credere in Deum ?

THeologi, *S. Auguſtino* duce, hæc tria ſic diſtinguunt, ut *Credere Deo*, ſit credere vera eſſe, quæ Deus loquitur; *Credere Deum*, ſit credere, quod ipſe ſit Deus (quorum utrumque malis etiam commune eſt) *Credere* autem *in Deum*, ſit credendo Deum amare, ſive in ipſum tendere per fidem non qualemcumque, ſed *Quæ per charitatem operatur*, ut ait Apoſtolus : de qua ſcriptum eſt, *Juſtus ex fide vivit*: & *Corde creditur ad juſtitiam*: non mente ſola, ſed corde; non cognitione ſterili, ſed amorem Dei pariente: & *Accedamus cum vero corde in plenitudine Fidei*. Fides namque ſine charitate, & obſervantia divinorum mandatorum, non eſt plena fides, ſed imperfecta. Fides, ut ipſum quidem nomen indicat, inde dicta eſt: *Quia fit, quod dicitur*. Hinc Sapiens ait : *Qui credit Deo, attendit mandatis*. Hinc de eo, qui Dei mandatum non ſervat, ſuorum curam ac ſalutem negligens Apoſtolus ait: *Si quis ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior*.

Gal. 5. *Rom.* 1. *Rom.* 10. *Rom* 10. 22. *Eccl.* 32. 35. *1. Tim.* 5. 8.

Hoc diſcrimen adſtruit *S. Auguſtinus*, Tractat. XXIX. in Joannem. *Quis neſcit* (inquit) *hoc eſſe facere voluntatem Dei, operari opus ejus, ideſt, quod illi placet? Ipſe autem Dominus aperte alio loco dicit*, Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum, quem ille miſit. *Ut credatis in eum ; non, ut credatis ei. Sed ſi creditis in eum, creditis ei. Non autem continuo, qui credit ei, credit in eum. Nam & dæmones credebant ei, & non credebant in eum. Rurſus etiam de Apoſtolis ipſius poſſumus dicere, Credimus Paulo, ſed non Credimus in Paulum : Credimus Petro, ſed non Credimus in Petrum*. Credenti enim in eum, qui juſtificat impium, deputatur fides ejus ad juſtitiam. *Quid eſt ergo credere in eum? Credendo amare, credendo diligere, credendo in eum ire, & ejus membris incorporari. Ipſa eſt ergo fides, quam de nobis exigit Deus: & non invenit, quod exigat, niſi donaverit, quod inveniat : quæ fides, niſi quam definivit alio loco Apoſtolus pleniſſime dicens:* Neque *Circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides, quæ per dilectionem operatur?*

Joa. 6. *Rom.* 4. *Gal.* 5.

§. IV.

Unus tantum Deus credendus eſt.

I. DEum intelligimus id, quo majus, melius, aut excellentius nec eſſe, nec cogitari poteſt, ſummum hominis bonum, quod ſumme, ac primitus eſſe rectiſſime dicitur. Unde a Moſe interrogatus quis eſſet, reſpondit: *Ego ſum, qui ſum*, Et, *Sic dices filiis Iſrael : Qui eſt, miſit me ad vos*. Hinc & S. Joannes Apocalypſis 1. ſcribit: *Gratia vobis ab eo, qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt*. Solus ſcilicet Deus a ſeipſo eſt, nec aliunde principium habet; cetera vero omnia ejus ſunt beneficio, eoque marum ſubtrahente in nihilum redigerentur. Unde Iſaiæ XL. 15. & 17. dicitur: *Ecce Gentes quaſi ſtilla ſtulæ, & quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt. Ecce Inſulæ quaſi pulvis exiguus... Omnes Gentes quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo, & quaſi nihilum, & inane reputatæ ſunt ei. Cui ergo ſimilem feciſtis Deum?* Eſſe (inquit *S. Auguſtinus* Sermone VII. alias VI. ex Carthuſiæ MSS. edito.) *Nomen eſt incommutabilitatis. Omnia enim, quæ mutantur, deſinunt eſſe, quod erant, & incipiunt eſſe, quod non erant. Eſſe verum, eſſe ſincerum, eſſe germanum non habet niſi qui non mutatur. Ille habet eſſe, cui dicitur*, Mutabis ea & mutabuntur; Tu autem idem ipſe es... *Cum ergo ſit hoc nomen æterni-*

Dei nomine quid intelligitur. *Exod.* 3. 14. *Legatur S. Auguſtin. Tractat.* XXVIII. *in Joann* *Pſal.* 101.

ta-

nitatis, plus eſt, quod dignatus eſt habere nomen miſericordiæ. Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob. *Illud in ſe, hoc ad nos. Si enim hoc ſolum eſſe vellet, quod eſt in ſe, quid eſſemus nos?* Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob. *Erige ſpem. Sic ſum quod ſum, ſic ſum ipſum eſſe, ut nolim hominibus deeſſe.* Exod. 3. 15.

Dei unitas.

II. Ex eo porro, quod Deus ſit ſummum eſſe, ſummum magnum, ſummum bonum, unum etiam Deum eſſe, non plures Deos, conſitendum eſt. „ Nam cum Deo ſummam bonitatem, & perfectionem tribuamus, fieri non „ poteſt, ut id, quod ſummum, atque abſolutiſſimum eſt, inveniatur in „ pluribus. Quod ſi cui aliquid ad ſummum deeſt, eo ipſo imperfectus eſt, „ quare nec Dei natura illi convenit, (inquit Concilii Tridentini Catechiſmus.) Hinc *Tertullianus* Libro I. *Contra Marcionem*, cap. III. *Deus*, inquit, *ſi non unus eſt, non eſt: quia dignius credimus non eſſe, quodcumque non ita fuerit, ut eſſe debebit. Deum autem, ut ſcias unum eſſe debere, quære, quid ſit Deus. Quantum humana conditio de Deo definire poteſt, id definio, quod & omnium conſcientia agnoſcet, Deum Summum eſſe Magnum, in æternitate conſtitutum, innatum, infectum, ſine initio, ſine fine... Quæ erit jam conditio ipſius Summi Magni? Nempe, ut nihil illi adæquetur, ideſt, ut non ſit aliud Summum Magnum... Ergo unicum ſit neceſſe eſt, quod fuerit Summum Magnum, par non habendo, ne non ſit Summum Magnum.* Legatur *S. Cyprianus* Lib. *De Idolorum vanitate.*

Atque hoc multis Sacrarum Litterarum locis comprobatur. Deuteron. VI. 4. *Audi Iſrael: Dominus Deus noſter, Dominus unus eſt.* Et cap. XXXII. *Videte, quod ego ſum ſolus; & non ſit alius Deus præter me.* Exodi XX. 3. *Non habebis Deos alienos coram me.* Iſai. XL. XLIV. XLVIII. *Ego primus, & noviſſimus, & abſque me non eſt Deus.* Ad Epheſios IV. v. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptiſma. Unus Deus, & Pater omnium, qui eſt ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.* His autem Scripturæ Sacræ teſtimoniis non Gentiles dumtaxat, ſed illi etiam Hæretici refelluntur, qui præter bonum, auctoremque bonorum omnium Deum, malum alterum ſtatuebant rerum aſpectabilium conditorem, quales erant Marcionitæ, ac Manichæi.

Neque vero movere nos debet, quod interdum Sacræ Litteræ Dei nomen creatis etiam rebus imponunt. Nam quod Prophetas, & Judices *Deos* appellarunt, non Gentium more factum eſt, quæ ſibi plures Deos ſtulte, & impie finxerant, ſed quadam loquendi conſuetudine ſignificare voluerunt excellentem aliquam functionem, vel virtutem, quæ Dei munere illis conceſſa eſt. Hoc ſenſu ſcriptum eſt Exodi XXII. 28. *Diis non detrahes, & Principi populi tui non maledices.* Pſalmo LXXXI. 1. *Deus ſtetit in ſynagoga Deorum: in medio autem Deos dijudicat* I. Ad Corinthios V. *Scimus quia nihil eſt idolum in Mundo, & quod nullus eſt Deus, niſi unus. Nam etſi ſunt, qui dicantur dii, ſive in cælo, ſive in terra (ſiquidem ſunt dii multi, & domini multi) nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, & nos in illum: & unus Dominus Jeſus Chriſtus per quem omnia, & nos per ipſum.* Deum igitur natura, ſubſtantia, eſſentia unum Chriſtiana Fides credit, & profitetur, quemadmodum ad confirmandam veritatem in Symbolo Nicæni, & Conſtantinopolitani Concilii expreſſum eſt: *Credo in unum Deum.*

Quo ſenſu Dei nomen creatis quibusdam rebus imponitur?

Sed heu! Vitam non inſtituunt ſecundum Fidem, quam profitentur, qui vitiis ſuis, & cupiditatibus ſerviunt, tametſi nullam mundi hujus aſpectabilis partem, nullum ſimulachrum venerentur. *Serviunt enim cupiditati triplici, vel voluptatis, vel excellentiæ, vel ſpectaculi.* Aut carnalibus gaudiis ſubditi ſunt, aut potentiam vanam fovent, aut aliquo ſpectaculo delectati

Mali Chriſtiani vitam non inſtituunt ſecundum fidem, quam profitentur unum Deum.

insaniunt. *Ita nescientes diligunt temporalia, ut inde beatitudinem expectent; His autem rebus, quibus quisque beatus vult effici, serviat necesse est. Nam quocumque duxerint, sequitur, & quisquis ea visus fuerit auferre posse metuitur* (inquit *S. Augustinus* Libro *De Vera Religione*, cap. XXXVIII.) Tria illa notata sunt I. Joannis II. *Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.*

§. V.

Quid de divinis perfectionibus doceat Fides?

Deus id quo nihil melius

I. DEum esse id, quo nihil melius, aut excellentius inveniri, aut excogitari potest, Fides Christiana docet, immo & ipsa ratio; adeoque perfectiones omnes complecti, nullius extra se boni indigum, ut ait Propheta, Psal. XV. 1. *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* Indeficientis esse naturæ, ac permanentis constat ex Psal. CI. *Ipsi peribunt; Tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent, Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Summum esse ipsius imperium, & omnia, quæ sunt creaturis bona, ipsius Majestati accepta referri. I. Paralip. XXIX. 11. *Tua est, Domine, magnificentia, & potentia, & gloria, atque victoria: & tibi laus. Cuncta enim, quæ in cœlo sunt, & in terra, tua sunt, Tuum, Domine, Regnum, & Tu es super omnes Principes. Tuæ divitiæ, & tua est gloria: Tu dominaris omnium, in manu tua virtus, & potentia, in manu tua magnitudo, & imperium omnium.... Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi*: Ipsum *dare omnibus vitam, & inspirationem, & omnia* (ait Apostolus Actuum XVII.) Deus nec principium habet, nec terminum. „ Nativitatem omnibus præstat, ipsi perpetuitatem. Ante „ mundum fuit sibi ipse pro mundo. Universa quæcumque sunt, verbo ju„ bet, ratione dispensat, virtute consumat. Hic nec videri potest, visu cla„ rior est; nec comprehendi potest, nec æstimari, sensibus major est, infi„ nitus, immensus, & soli sibi tantus quantus est notus. Nobis vero ad in„ tellectum pectus angustum est: & ideo sic eum digne æstimamus, dum „ inæstimabilem dicimus. Eloquar quemadmodum sentio Magnitudinem Dei: „ qui se putat nosse, minuit: qui non vult minuere, non novit. Nec no„ men Deo quæras, Deus nomen est: illic vocabulis opus est, cum per sin„ gula propriis appellationum insignibus multitudo dirimenda est: Deo, qui „ solus est, Dei vocabulum totum est. Quem si Patrem dixero, terrenum „ opineris; si Regem, carnalem suspiceris; si Dominum, intelliges utiq; mor„ talem. Aufer additamenta nominum, & perspicies ejus claritatem (in„ quit *Minucius Felix in Octavio.*)

Deus perfectissimus.

§. VI.

Dei simplicitas.

Deus expers corporis omnisque compositionis.

II. Docet Fides Christiana, Deum esse corporis, omnisque materialis concretionis, & figuræ expertem: Joannis IV. *Spiritus est Deus.* Quibus verbis refellitur insanus Antrhopomorphitarum error, qui Deo corporea membra, formamque humanam tribuebant. Cum igitur Deo corporea membra, & sensuum organa, functionesq; Scriptura Sacra tribuit, figuratæ locutiones sunt. Nam & cum oculi ipsi adscribuntur, quod omnia cognoscat, ac videat exprimitur: cum aures, quod omnia audiat significatur: cum manus, quod omnis creaturæ sit auctor, & omnia operetur: cum brachium, quod nulla natura contra robur ipsius, ac potentiam repugnare possit: Cum pedes, quod impleat omnia, nec sit quidquam ubi non sit Deus. Neque e-

nim

nim ſunt ei aut membra, aut membrorum officia neceſſaria, ad cujus ſolum etiam tacitum arbitrium & ſerviunt & adſunt omnia. Exulat a Deo omne compoſitionis genus. Dicimus magnum, bonum, juſtum, & innumera talia, ſed hæc omnia unum in Deo ſunt: alioquin Deo aliquid melius cogitari poſſet. Nam *Vero judicio natura ſimplex multiplici anteferetur . . . Tam non habet* Deus *hoc, & illud, quam non hæc, & illa. Eſt* Qui eſt, *non quæ eſt. Purus, ſimplex, integer, perfectus, conſtans ſibi, nihil de temporibus, nihil de locis trahens in ſe, nihil ex ſe deponens in eis, non habens, quod ad numerum dividat, non quæ colligat ad unum. Unum quippe eſt, ſed non unitum. Non partibus conſtat, ut corpus; non affectibus diſtat, ut anima; non fortis ſubſtat, ut omne, quod factum eſt* (inquit *S. Bernardus*, Libro v. *De conſideratione*, cap. vii.) Denique Deo *Non eſt alia ſubſtantia, ut ſit, & alia poteſtas, ut poſſit: non aliud illi eſt ſcientia qua ſcit, aliud eſſentia qua eſt, quia id, quod habet, eſt.* Simplex igitur natura eſt. Non ſic mens humana, cui non hoc eſt eſſe, quod noſſe: poteſt enim eſſe, nec noſſe, ut loquitur *S. Auguſtinus* Tractat. xx. & xcix. in *Joannem*.

§. VII.

Deus immutabilis.

III. Deum eſſe immutabilem Fides pariter docet, Scripturæ Sacræ auctoritate freta, Numerorum xxiii. *Non eſt Deus quaſi homo ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur.* Pſal. ci. *Tu autem idem ipſe es; & anni tui non deficient.* Malach. iii. *Ego Dominus, & non mutor.* Sapientiæ vii. *Et cum ſit una, omnia poteſt, & in ſe permanens omnia innovat.* Jacobi i. *Apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio.* Quem *Patrem Luminum*, hoc eſt fontem, auctoremque lucis, ac velut Solem eſſe ſignificaverat, cum nulla viciſſitudine infuſcari docet, nulla interpoſita nube obſcuritatem pati. *Ipſa enim mutabilitas umbra eſt, quæ quaſi obſcuraret Lucem, ſi hanc per aliquas viciſſitudines permutaret. Sed quia in Deo mutabilitas non venit, nulla ejus lumen umbra viciſſitudinis intercidit* (inquit *S. Gregorius* Libro xii. *Moralium* Cap. xvii.) Nec in melius proficere, nec in deterius deficere poteſt; non proficere, quia perfectiſſimus; non deficere, quia æternus eſt. Atque hæc eſt naturæ divinæ dos propria. Solus, inquam, Deus immutabile bonum eſt. *Ea vero, quæ fecit, bona quidem ſunt, quod ab illo: verumtamen mutabilia, quod non de illo, ſed de nihilo facta ſunt* (inquit *S. Auguſtinus* Libr. xii. *De Civitate Dei*, Cap. i.] Non mutatur Deus, cum aliquid in tempore creare incipit, quia nec *opus novum, non novum, ſed ſempiternum adhibet conſilium; non aliter aſſicitur cum vacat, aliter cum operatur.* Nulla in ejus vacatione cogitanda eſt ignavia, deſidia, inertia: ſicut neque in ejus opere labor, conatus, induſtria. *Novit quieſcens agere, & agens quieſcere. In illo non alteram præcedentem altera ſubſequens mutavit, aut abſtulit voluntatem; ſed una, eademque ſempiterna, & immutabili voluntate res, quas condidit, & ut prius non eſſent, egit, quandiu non fuerunt, & at poſterius eſſent, quando eſſe cœperunt.* Ita *S. Auguſtinus* ibidem Cap. xvii.

Non mutatur Deus cum aliquid creare incipit.

Nec vero recte colligeretur, mutabilem eſſe Deum, quia Scriptura Sacra quosdam animi motus Deo tribuit, iram, pœnitentiam, &c. figuratæ namque locutiones ſunt, & ex humanis motibus translata vocabula. Iræ nomine vindictam Dei, quæ ſine perturbatione fit, & juſtiſſima eſt, ſive ejus judicium, quo pœnas irrogat peccato. Scriptura ſignificat. Pœnitentiæ vero nomine voluntatem mutandi aliquid in opere ſuo, ſed immutabilem ipſam, ac æternam doloriſque, & commotionis expertem. *Cum pœnitere dicitur*, in-

Quo ſenſu quidam animi motus tribuuntur Deo.

inquit S. Auguſtinus, *vult non eſſe aliquid, ſicut fecerat ut eſſet. Sed tamen & cum ita eſſet, ita debebat: & cum ita eſſe jam non ſinitur, jam non debet ita eſſe, perpetuo quodam, & tranquillo æquitatis judicio, quo Deus cuncta mutabilia incommutabili voluntate diſponit.* Sic quia conjugis caſtitatem zelando viri cuſtodire conſueverunt, illam Dei providentiam, per quam præcipitur, & agitur, ne anima corrumpatur, & falſis diis adhærens quodam modo fornicetur, Scriptores ſacri zelum Dei appellaverunt. Legatur & *S. Gregorius* Lib. xx. *Moralium*, Cap. xxiii.

Lib. 2. ad Simplicianum. Quæſt. 2.

§. VIII.

Deus æternus.

IV. Quia immutabilis Deus, æternus eſt, initio, & fine carens, ſecundum illud Jeremiæ: *Tu autem Domine in æternum permanebis, ſolium tuum in generationem, & generationem.* Et Pſalm. lxxxix. *Mille anni ante oculos tuos tamquam dies heſterna, quæ præteriit.* Anni Dei æternitas eſt: æternitas ipſa Dei ſubſtantia eſt. Anni ejus, dies unus, & dies ejus non quotidie, ſed hodie; quia hodiernus non cedit craſtino, neque ſuccedit heſterno. Ideo coæternum genuit, cui dixit: *Ego hodie genuite.* Iſta quoque Dei propria dos eſt. Unde *Tertullianus* Libro *Contra Hermogenem* Cap. iv. præclare ait: *Quis alius Dei cenſus, quam æternitas? Quis alius æternitatis ſtatus, quam ſemper fuiſſe, & futurum eſſe, & prærogativa nullius initii, & nullius finis?* Si quæ ergo creatæ res æternæ dicantur familiari Scripturæ loquendi more, æternitatis nomen pro diuturna duratione, longoque tempore accipitur.

Lamen. c. 5. Pſalm. 2. Lege S. Aug Lib. xi. Confeſſ. cap. 13.

§. IX.

Deus immortalis.

V. Æternitatis divinæ conditio eſt immortalis, quæ Deo peculiari quadam, ac propria ratione convenit, cujus particeps eſſe creatura nulla poteſt: unde Apoſtolus i. ad *Timotheum* iv. ait: *Qui ſolus habet immortalitatem.* Hanc enim a ſe ipſo habet, nec eam debet alteri, qui auferre poſſit, ſi velit. Angeli autem, & hominum Animæ ſic immortalitatem obtinent, ut ex Dei nutu, & arbitrio pendeant, a quo poſſunt in nihilum redigi. Omnis certe mutatio, mors quædam eſt. Angeli ergo, quorum aliqui peccaverunt, & Dæmones facti ſunt; alii peccare potuerunt: & Anima humana, quæ, ſi juſte vivebat, & peccat, moritur juſtitiæ; ſi peccatrix erat, & juſtificatur, moritur peccato (ut alias ejus mutationes taceam) non ſunt immortales ut Deus, etſi nunquam ſint perituri.

S. Auguſt. Lib. iii. contra Maximinum Arianum, c. 12.

§. X.

Deus immenſus. Ubique eſt.

VI. Immenſum eſſe Deum, nullo loco definiri, ſubſtantia, virtute, præſentiaque ſua omnia complere, omnibus operibus ſuis totum, & indiviſum ineſſe, Fides Chriſtiana docet. Deuter. iv. *Scito ergo hodie, & cogitato in corde tuo, quod Dominus ipſe ſit Deus in cœlo ſurſum, & in terra deorſum.* Pſalm. cxxxviii. *Quo ibo a Spiritu tuo, & quo a facie tua fugiam? Si aſcendero in cœlum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades. Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris. Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.* Job. xi. *Excelſior cœlo eſt, & quid facies? Profundior inferno, & unde cognoſces? Longior terra menſura ejus, & latior mari.* iii. Reg. viii. *Si enim cœlum, & cœli cœlorum te capere non poſſunt.*

(in-

(inquit Salomon) *quanto magis Domus hæc, quam ædificavi?* Iſai. LXVI. *Hæc dicit Dominus: Cœlum ſedes mea, terra autem ſcabellum pedum meorum. Quæ eſt iſta Domus, quam ædificabitis mihi, & quis eſt iſte locus quietis meæ?* Jerem. XXIII. *Si occultabitur vir in abſconditis; & ego non videbo eum, dicit Dominus? Numquid non cœlum, & terram ego impleo, dicit Dominus?* Sapient. I. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum.* Actorum denique VII. S. Paulus apud Areopagitas de Deo diſſerens: *Quamvis*, inquit, *non longe ſit ab unoquoque noſtrum. In ipſo enim vivimus, movemur, & ſumus.* Eſt igitur Deus ubique totus in ſeipſo. *Ubique*, qui nuſquam eſt abſens; *totus*, qui non ſolum univerſitati, ſed cuilibet parti rerum præſens eſt; *in ſe ipſo*, quia non continetur ab eis quibus eſt præſens, tamquam ſine eis eſſe non poſſit, ut explicat *S. Auguſtinus* Epiſt. CLXXXVIII. alias LVII. ad *Dardanum*. Denique implet cœlum, & terram *præſente potentia, non indigente natura*, ut loquitur idem S. Doctor Lib. VII. *de Civitate Dei*, Cap. XXX.

Cum ergo dicitur in Scripturis, Deum *deſcendiſſe*, ut videret, figurata locutio eſt. Non enim poteſt deſcendere, niſi qui de loco in locum moveri poteſt. Deus autem, cum ubique præſto ſit, nullo pacto migrare de loco in locum poteſt. Ad formam igitur Judiciorum humanorum hæc ſunt exponenda, ut ſignificent, Deum præſentem judicaturum, & animadverſurum. *Dei* ſcilicet *Sapientia, cum deſcenſura eſſet, uſque ad corpus humanum, prius uſque ad humana verba deſcendit* (ait *S. Auguſtinus* Lib. *Contra Adimantum*, Cap. XIII.) Vel *deſcendere dicitur, cum aliquid facit in terra, quod præter uſitatum naturæ curſum mirabiliter factum, præſentiam quodam modo ejus oſtendat*. Vel *dicitur deſcendiſſe, quia deſcenderunt Angeli ejus, in quibus habitat* (inquit idem *Auguſtinus* Lib. XVI. *De Civitate Dei*, Cap. V.) Alias de cœlis deſcendiſſe dicitur Deus affectu miſericordiæ, & ratione novi effectus, cujus admirabilitas Deum ſingulari quodam, & ineffabili modo præſentem oſtendit: ſive ob novum præſentiæ modum, quo in creatura exiſtere incipit abſque ulla ſui mutatione, ſed cum ipſius creaturæ mutatione in melius, ſive perfectione. Sic Filius Dei *deſcendit de cœlis*, & *incarnatus eſt*. Sic intelligitur illud Iſaiæ LXIV. *Utinam dirumperes cœlos, & deſcenderes*. Sic Spiritus Sanctus corporali ſpecie ſicut Columba in Chriſtum deſcendiſſe dicitur, cum baptizaretur in Jordane: & ſuper Apoſtolos in igneis linguis.

Geneſ II. & 18.

Quo ſenſu Deus deſcendiſſe dicatur.

Et cum dicit Deus, *Cœlum mihi ſedes eſt, terra autem ſcabellum pedum meorum*; & Chriſtus orare nos docet, dicentes, *Pater noſter qui es in cœlis*: id non ita intelligendum eſt, quaſi Deus cœlo circumſcriptus ſit; ſed ita loquitur Scriptura, ut Dei ſublimitas incomparabilis, ac magnificentia hoc dicendi modo ſignificetur: & quia in cœlis gratiæ ſuæ, gloriæque divitias magis expromit, ſeque ipſum, ſuamque divinam Majeſtatem, ac eſſentiam Angelis, & Sanctis Animabus intuendam præbet, ac fruendam.

Iſai. 60.

Quo ſenſu cœlum Dei ſedes appelletur?

Deus igitur eſt intra omnia, extra omnia, ultra omnia. Ut ſe indicaret interiorem eſſe, & ſuperiorem omnibus, cœlum ſibi ſedem eſſe ait. Ut vero ſe oſtenderet omnia circumdare, cœlum metiri palmo, & terram ſe aſſerit pugillo concludere. *Ipſe eſt interior, & exterior: ipſe inferior, & ſuperior: regendo ſuperior, portando inferior: replendo interior, circumdando exterior. Sicque eſt intus, ut portet; ſic circumdat, ut penetret; ſic præſidet, ut portet; ſic portat, ut præſideat* (inquit *Gregorius M.* Hom. XVII. in *Ezechielem*.)

Iſai. 40.

Ne vero curioſius inquiras, ubi erat Deus ante mundum. Præter ipſum nihil erat: ergo in ſe ipſo erat. Unde & *Tertullianus* Lib. *Adverſus Praxeam*, Cap. V. *Ante omnia*, inquit, *Deus erat ſolus, ipſe ſibi & mundus, & locus, & omnia.*

Deus ante mundum in ſeipſo erat.

§. XI.

Scientia Dei infinita.

VII. Deum intelligentem esse, ac scientem, singulas res omnes cognoscere, nihil prorsus illi esse ignotum, Fides Christiana docet: quod sacræ Litteræ passim prædicant. Genesis I. *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona.* Qui quidem intuitus Dei perfectam rei cujusque notitiam, & approbationem significat. Job XXVIII. „ Tempus posuit tenebris, & uni„ versorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis, & umbram „ mortis... Sapientia ubi invenitur, & quis est locus intelligentiæ?... Deus „ intelligit viam ejus, & ipse novit locum illius. Ipse enim fines mundi „ intuetur: & omnia, quæ sub cœlo sunt, respicit. *Et Cap.* XLII. Respon„ dens Job Domino, dixit: Scio, quia omnia potes, & nulla te latet co„ gitatio. I. *Reg.* II. Deus scientiarum Dominus est, & ipsi præparantur „ cogitationes. *Psalm.* XLIX. Meæ sunt omnes feræ sylvarum, jumenta in „ montibus, & boves. Cognovi omnia volatilia cœli, &c. *Psalm.* CXXXVII. „ Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta a longe cognoscit. *Psalm.* „ CXXXVIII. Domine, probasti me, & cognovisti me; tu cognovisti sessio„ nem meam, & resurrectionem meam. Intellexisti cogitationes meas de lon„ ge, semitam meam, & funiculum meum investigasti: & omnes vias meas „ prævidisti... Ecce, Domine, tu cognovisti omnia novissima, & antiqua. „ *Proverbior.* XV. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos, & ma„ los. *Ecclesiast.* XXIII. Omnis homo, qui transgreditur lectum suum, con„ temnens in animam suam, & dicens: Quis me videt? Tenebræ circum„ dant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me: quem „ vereor? Delictorum meorum non memorabitur Altissimus. Et non intel„ ligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit a se timorem „ Dei hujusmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum: & non „ cognovit, quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt super Solem, „ circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum „ corda intuentes in absconditas partes. Domino enim Deo, antequam crea„ rentur, omnia sunt agnita: sic & post perfectum respicit omnia. *Ad Ro„ manos* XI. O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei! " Ex quibus omnibus impietatis convincuntur hujusmodi voces: *Quomodo scit Deus? Et si est scientia in excelso?*

Ideſt, postquam perfecta sunt.

Universales autem creaturas suas & spirituales & corporales, *non quia sunt, ideo novit, sed ideo sunt, quia novit: non enim nescivit, quæ fuerat creaturus: quia ergo scivit, creavit; non quia creavit scivit; nec aliter ea scivit creata quam creanda: non enim ejus sapientiæ aliquid accessit ex eis; sed illis existentibus sicut oportebat, & quando oportebat, illa mansit ut erat* (inquit S. Augustinus Lib. XV. *De Trinitate*, Cap. XIII.) Certe si sciens fecit omnia, ea utique fecit, quæ noverat: ex quo occurrit animo quiddam mirum, sed tamen verum, quod *iste mundus nobis notus esse non posset, nisi esset: Deo autem nisi notus esset, esse non posset.* Verba sunt ejusdem sancti Doctoris Lib. XI. *de Civitate Dei*, Cap. X.

Futura ut præsentia Deus intuetur.

Ea, quæ non sunt, vocat Deus tamquam ea, quæ sunt, & fecit, quæ futura sunt, ut Scriptura, & Patres loquuntur. Futura scit potius quam præscit. Ipsi quippe præsentia sunt universa in æternitate, & Sapientia ejus, omnium artifice. *Quomodo est præscius* (inquit *S. Gregorius* Libro XX. *Moralium* Cap. XXIII.) *dum nulla, nisi quæ futura sunt, præsciantur? Et scimus, quia Deo futurum nihil est, ante cujus oculos præterita nulla sunt, præsentia non transeunt, futura non veniunt: quippe quia omne, quod nobis*

fuit,

fuit, & erit, in ejus proſpectu præſto eſt; omne quod præſens eſt, ſcire poteſt potius quam præſcire. Et paulo poſt: *Quia ea, quæ nobis futura ſunt, videt, quæ tamen ipſi ſemper præſto ſunt, præſcius dicitur, quamvis nequaquam futurum prævideat, quod præſens videt. Nam & quæque ſunt, non ab æternitate ejus ideo videntur, quia ſunt, ſed ideo ſunt, quia videntur.... In illo enim nec præterita, nec futura reperiri queunt, ſed cuncta mutabilia immutabiliter durant, & quæ in ſe ipſis ſimul exiſtere non poſſunt, illi ſimul omnia aſſiſtunt, nihilque in illo præterit, quod tranſit: quia in æternitate ejus modo quodam incomprehenſibili cuncta volumina ſæculorum tranſeuntia manent, currentia ſtant.*

§. XII.

Præſcientia Dei non officit humanæ libertati.

Libertas cum neceſſitate cohærere non poteſt.

Quamvis porro Deus neceſſario prævideat omnia, quæ nos libere agimus, etiam peccata noſtra, non eſt conſequens, ut neceſſario illa fiant. Libertatem neceſſitate perimi: *Ad merendum, & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non ſufficere libertatem a coactione, ſed requiri libertatem a neceſſitate*; dogma Fidei eſt, contra Janſenianam Hæreſim a Summis Pontificibus *Innocentio X.* & *Alexandro VII.* definitum, declaratum, firmatum. Nullum proinde meritorium opus, nullum peccatum eſſet, ſi neceſſario evenirent, quæ a Deo præviſa ſunt, ac præſcita, ſive etiam (quod de bonis dumtaxat dici poteſt) definita, ac prædeſtinata. „ Quamobrem (*inquit S. Auguſt.*) non propterea nihil „ eſt in noſtra voluntate, quia Deus præſcivit, quid futurum eſſet in noſtra „ voluntate. Non enim, qui hoc præſcivit, nihil præſcivit. Porro ſi ille, qui „ præſcivit, quid futurum eſſet in noſtra voluntate, non utique nihil, ſed „ aliquid præſcivit; profecto & illo præſciente eſt aliquid in noſtra voluntate. Quocirca nullo modo cogimur, aut retenta præſcientia Dei tollere voluntatis arbitrium, aut retento voluntatis arbitrio Deum (quod nefas eſt) negare „ præſcium futurorum; ſed utrumque amplectimur, utrumque fideliter, & „ veraciter confitemur: illud ut bene credamus; hoc ut bene vivamus. Male „ autem vivitur, ſi de Deo non bene creditur. Unde abſit a nobis ejus negare „ præſcientiam, ut liberi eſſe velimus, quo adjuvante ſumus liberi, vel erimus. Proinde non fruſtra ſunt leges, objurgationes, exhortationes, laudes, „ & vituperationes: quia & ipſas futuras eſſe præſcivit, & valent plurimum, „ quantum eas valituras eſſe præſcivit, & preces valent ad ea impetranda, „ quæ ſe precantibus conceſſurum eſſe præſcivit: & juſte præmia bonis factis, & peccatis ſupplicia conſtituta ſunt. Neque enim ideo peccat homo, „ quia Deus illum peccaturum eſſe præſcivit: immo ideo non dubitatur ipſum „ peccare, cum peccat, quia ille, cujus præſcientia falli non poteſt, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, ſed ipſum peccaturum eſſe præſcivit. „ Qui ſi nolit, utique non peccat: ſed ſi peccare noluerit, hoc etiam ille „ præſcivit. *Hæc S. Auguſtinus* Lib. v. De Civitate Dei, *Cap.* x. Non eſt *ergo* „ conſequens, ut ſi Deo certus eſt ordo omnium cauſarum, ideo nihil ſit in „ voluntatis arbitrio. Et ipſæ quippe noſtræ voluntates in cauſarum ordine „ ſunt, qui certus eſt Deo, ejuſque præſcientia continetur; quoniam & humanæ voluntates humanorum operum cauſæ ſunt. Atque ita, qui omnes „ rerum cauſas præſcivit, profecto in eis cauſis etiam noſtras voluntates ignorare non potuit, quas noſtrorum operum cauſas eſſe præſcivit " (inquit *S. Auguſtinus*, Cap. præced.) Sane ſicut non continuo peccare cogeres hominem, quem peccaturum eſſe præſcires, quia ſua voluntate, non aliqua neceſſitate peccaturus eſſet: ita Deus neminem ad peccandum cogens, prævidet tamen eos, qui propria voluntate peccabunt. *Cur ergo non vindicet juſtus,*

Janſenii propoſitio hæretica.

quæ

quę fieri non cogit præſcius? Sicut enim tu memoria tua non cogis facta eſſe, quę præterierunt, ſic Deus præſcientia ſua non cogit facienda, quę futura ſunt. Et ſicut tu quędam, quę feciſti, meminiſti; nec tamen, quę meminiſti, omnia feciſti: ita Deus omnia, quorum ipſe auctor eſt, præſcit, nec tamen omnium, quę præſcit, ipſe auctor eſt. Quorum autem non eſt malus auctor, juſtus eſt ultor (inquit *S. Auguſtinus* Lib. III. *De Libero arbitrio*, Cap. IV.)

§. XIII.

Deus ſummum bonum.

VIII. Deum ſummum eſſe bonum, ejus naturam bonitatem eſſe, ab ipſo cetera eſſe bona, Fides docet. Quo ſenſu Chriſtus *Lucę X.* ait: *Nemo bonus niſi ſolus Deus*. Multa porro ſunt infinitæ bonitatis ejus indicia. Primum, quod cum ſolus eſſet ex omni æternitate, ſeque contentus uno, immenſa bonorum copia, deliciiſque omnibus affluens, ac perpetua nunquam interruptæ felicitatis poſſeſſione dives, alia præter ſe creare voluerit, ac præſertim Angelos, & homines, cum quibus bonitatem ſuam communicaret.

Divinæ bonitatis indicia.

Secundum eſt, quod eadem illa a ſe producta fovet, ac conſervat, præſertim ea, quæ ratione, intelligentiaque prædita ſunt; etiam peccatores adverſus Creatorem, & benefactorem ſuum perduelles, & ingratos: quibus & beneficia generalia naturæ ordinem ſpectantia ex æquo diſpenſat: *Solem enim ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos; & pluit ſuper juſtos, & injuſtos*: & gratiæ dona ſingulis omnibus offert; & *ſua gratia ſemel juſtificatos non deſerit, niſi prius ab eis deſeratur.*

Matth. 5.

Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 11.

Tertium ſummæ bonitatis indicium eſt, quod ex hominibus eadem perditionis maſſa involutis quoſdam ab æterno elegerit, ac prædeſtinaverit ad gloriam ſuam. Quam divinæ beneficentiæ in humanum genus largitatem commendat Apoſtolus ad Romanos IX. *Cum nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali... Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt... Jacob dilexi... Nam quos præſcivit, & prędeſtinavit conformes fieri imagini Filii ſui... Quos autem prędeſtinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, illos & glorificavit*. Et ad Epheſ. I. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu ejus in charitate*. Quo etiam referri poteſt illud Jeremiæ XXXI. *In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te, miſerans tui*. Et illud I. Joannis IV. *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.*

Quartum ſummæ bonitatis argumentum eſt, quod non ſolum ad unum commoditatis genus prodeſt iis, quibus ſe communicat, ſed ad omnes opportunitates valet, ſine ulla perſonæ, loci, aut temporis exceptione. Unde *S. Bernardus* Serm. V. De Aſſumptione Beatę Virginis, *Omnia*, inquit, *ſunt nobis in Deo, & eſt Deus omnia in nobis.*

§. XIV.

Deus ſumme miſericors, & juſtus.

IX. Ex ſumma Dei bonitate miſericordia infinita ſequitur. Summe miſericordem, ſed & ſumme juſtum fides docet: Pſalmo XXIV. *Omnes vię Domini miſericordia, & veritas*. Pſal. XXXII. *Diligit miſericordiam, & judicium: Miſericordia Domini plena eſt terra*. Pſalmo XXXII. *Domine, in cœlo miſericordia tua, & veritas tua uſque ad nubes... Judicia tua abyſſus multa*. Pſal. LVIII. *Deus meus, miſericordia ejus pręveniet me*. Pſal. XXII. *Et miſericordia tua ſubſequetur me omnibus diebus vitę meę*. Pſal. LXXXIII. *Miſericor-*

diam,

diam, & veritatem diligit Deus: gratiam, & gloriam dabit Dominus. Pſal. CII. *Faciens miſericordias Dominus, & judicium omnibus injuriam patientibus.* Pſal. XLVII. *Juſtitia plena eſt dextera tua.* II. ad Corinth. I. *Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis.* Pſal. CXVIII. *Juſtus es, Domine, & rectum judicium tuum.* Ad Rom. II. *An divitias bonitatis ejus, & patientię, & longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit. Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die irę, & revelationis juſti judicii Dei, qui reddet unicuique ſecundum opera ejus: iis quidem, qui ſecundum patientiam boni operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam; iis autem qui ſunt ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati, ira, & indignatio.* Jacobi II. *Judicium ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam. Superexaltat autem miſericordia judicium.* Quamvis autem juſtitia ejus infinita ſit, ſicut & miſericordia, magis tamen miſericordiam exercet ſuam, quam juſtitiam Pſal. CXLIV. *Suavis Dominus univerſis, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus.* Nam & *in damnatione reproborum apparet miſericordia, non quidem totaliter relaxans, ſed aliqualiter allevians, dum punit citra condignum* (inquit *S. Thomas* I. P. *Quæſt.* XXI. *Artic.* IV.) Ideſt, quamvis æternæ ſint, & graviſſimæ damnatorum pœnæ, minores tamen ſunt, quam mereantur, ſpectatis illorum in Dei Majeſtatem, ac bonitatem infinitam offenſis, & injuriis.

Deus miſericordiam ſuam exercet magis quam juſtitiam.

Juſtitia in Deo ita miſericordiæ conjugata eſt, ut miſerendo juſtus, puniendo ſit miſericors, ut docet *S. Hilarius* in Pſalmum CXLIV. ad illum Verſum, „ Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ eructabunt, & juſtitia tua e-„ xultabunt. *Sic enim habet:* Dei juſtitia juſtitiæ non coæquatur humanæ. „ Neque enim naturæ legi ſubdita eſt, per quam lex eſt ſtatuta naturæ, „ ut neceſſitatem non habeat bona non eſſe cum juſta, ſit. Habet Dei ju-„ ſtitia miſerandi voluntatem. Neque tamen per miſerendi voluntatem ita „ erit a ſe demutata, ne juſtitia ſit... Hoc in Deo præcipuum, hoc in Po-„ tente laudandum, non cœlum feciſſe, quia potens eſt: non terram fun-„ daſſe, quia virtus eſt: Non annum aſtris temperaſſe, quia ſapiens eſt: „ non hominem animaſſe, quia vita eſt: non mare in acceſſus, ac deceſ-„ ſus moviſſe, quia ſpiritus eſt: ſed miſericordem eſſe, qui juſtus eſt: ſed „ miſerantem eſſe, qui Rex eſt: ſed diſſimulantem eſſe, qui Deus eſt.

Deus miſerendo juſtus puniendo miſericors

§. XV.

Deus neminem deſerit, reprobat, & damnat ſine malis meritis.

X. Id vero inter divinæ miſericordiæ, & juſtitiæ opera, inter gratiarum profuſiones, & irrogationes pœnarum diſcriminis intereſt, quod nulla ſit divinæ in nos miſericordiæ ratio præter ejus voluntatem, ac infinitam bonitatem: juſtitiæ autem in nos exercendæ occaſionem, ac materiam ſemper illi præbeamus. Quo fit, ut nullum miſericordiæ ejus, gratiæque meritum quærendum ſit: nam ſi eſſet ex meritis, non eſſet gratia: ſed obdurationis, reprobationis, damnationis meritum ſemper exiſtit in iis, qui obdurantur, deſeruntur, reprobantur a Deo. Fides enim Catholica docet, *Deum de ſuo optimum, de noſtro juſtum*; (ut loquitur Tertullianus) *Niſi enim homo deliquiſſet, optimum ſolummodo Deum noſſet, ex naturæ proprietate: at nunc etiam juſtum eum patitur ex cauſæ neceſſitate.* Hinc *S. Auguſtinus* Lib. 3. *contra Julianum*, Cap. XVIII. *Bonus eſt Deus*, inquit, *juſtus eſt Deus. Poteſt aliquos ſine bonis meritis liberare, quia bonus eſt; non poteſt quemquam ſine malis meritis damnare, quia juſtus eſt.* Juſtus autem non eſſet, ſi nulli obnoxiam peccato imaginem ſuam vita privaret æterna; aut virum juſtum ad Regnum ſuum

Diſcrimen inter miſeri. cordiæ, & juſtitiæ œconomiam.

Lib. de Reſurr. carnis.

S. Auguſt. Lib. 1. cont. Julian. c. 7 lib. 43. c. 4.

ſuum non admitteret. *Jacob* quidem *dilexit* Deus, *Eſau odio habuit, antequam quidquam boni, vel mali egiſſent*, ut ait Apoſtolus. Verum *Quid diligebat in Jacob, antequam natus feciſſet aliquid boni, niſi gratuitum miſericordiæ ſuæ donum? Et quid oderat in Eſau, antequam natus feciſſet aliquid mali niſi originale peccatum? Nam neque, in illo diligeret juſtitiam, quam nullam ille fecerat; neque in iſto odiſſet naturam, quam bonam ipſe fecerat* (inquit *S. Auguſtinus* Epiſtola CXCIV. alias CV. ad Sixtum.) *Cujus vult Deus miſeretur, & quem vult indurat* (inquit Apoſtolus) *Numquid tamen eſt iniquitas apud Deum? Abſit.* Nam, ut ibid. *S. Auguſtinus* docet, *Quærimus meritum obdurationis, & invenimus. Merito namq; peccati univerſa maſſa damnata eſt; nec obdurat Deus impertiendo malitiam, ſed non impertiendo miſericordiam. Quibus enim non impertitur, nec digni ſunt, nec merentur: At potius, ut non impertiatur, hoc digni ſunt, hoc merentur. Quærimus autem meritum miſericordiæ, nec invenimus, quia nullum eſt, ne gratia evacuetur, ſi non gratis donatur, ſed meritis reddatur.* In eadem maſſa damnationis omnes homines erant involuti propter originale peccatum, quod ex Adam contraxerunt: & etiamſi nullus inde liberaretur, nemo recte poſſet Dei vituperare juſtitiam. Sed aliquos liberavit miſericors Deus, pluribus non liberatis, atque in damnatione juſtiſſima derelictis, ut oſtenderetur, quid meruiſſet univerſa conſperſio, & quo etiam iſtos debitum Dei judicium duceret, niſi ejus indebita miſericordia ſubveniret. Quid igitur obmurmuras, & quereris? *O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit: Quid me finxiſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* (inquit Apoſtolus.) *Quod ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ, apta in interitum, ut oſtenderet divitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparavit in gloriam.* Potuit Deus abſque injuſtitiæ labe, ex eadem maſſa, utique merito, rectèque damnata, facere aliud vas in honorem indebitum propter miſericordiæ gratiam, aliud in contumeliam debitam propter iræ juſtitiam, & ut notas faceret divitias gloriæ ſuæ in vaſa Miſericordiæ, ſic oſtendens quid eis largiatur, cum id ſupplicium recipiant vaſa iræ, quod pariter omnibus debebatur. „ Miſeretur ergo Deus magna bonitate, obdurat nulla iniquitate; ut nec liberatus de ſuis meritis glorietur, nec damnatus niſi de „ ſuis meritis conqueratur Sola enim gratia redemptos diſcernit a perditis, „ quos in unam perditionis concreverat maſſam ab origine ducta cauſa communis (*inquit* S. Auguſtinus *Enchiridii Cap.* XCIX.) Satis ſit igitur Chriſtiano ex fide adhuc viventi, noſſe vel credere, quod neminem Deus liberet niſi gratuita miſericordia per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum; & neminem damnet niſi æquiſſima veritate per eumdem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. Cur autem illum potius, quam illum liberet, aut non liberet, ſcrutetur, qui poteſt judiciorum ejus tam magnum profundum: verumtamen caveat præcipitium. Numquid enim eſt iniquitas apud Deum? Abſit. Sed inſcrutabilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus. " Verba ſunt *S. Auguſtini* in Epiſtola ad *Sixtum*.

Rom. 7. Maſſa damnationis.

Ex ea ſi nullus liberaretur, nemo propterea Dei juſtitiam jure vituperaret.

Rom. 9.

Cur hunc potius quam illum Deus liberet, inſcrutabile.

Impia certe, ac feralis *Calvini* ſententia eſt, qui Deum ſola ſua voluntate, ſine ulla prævisione peccati, certos homines ad æternam damnationem ordinaſſe, & ad peccatum incitare, immo neceſſitate compellere aſſerit. Quam Hæreſim & *S. Proſper* in Reſponſione ad objectionem tertiam Vincentianam ita refellit: „ Omnium quidem hominum Deus Creator eſt, ſed „ nemo ab eo ideo creatus eſt, ut periret: quia alia eſt cauſa naſcendi, „ alia pereundi. Ut enim naſcantur homines, Conditoris eſt beneficium: ut „ autem pereant, prævaricationis eſt meritum.

Impia Calvini de reprobatione ſententia.

Nemo a Deo creatus eſt, ut periret.

Ea-

Eadem Hæreſis prædamnata eſt a Concilio Arauſicano II. & Valentino III. ex tribus Galliæ Provinciis, Lugdunenſi, Viennenſi, & Arelatenſi congregato anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-quinto. Canone III. *Fidenter*, inquit, *fatemur prædeſtinationem Electorum ad vitam, & prædeſtinationem impiorum ad mortem: in electione tamen ſalvandorum miſericordiam Dei præcedere meritum bonum; in damnatione autem perituroruin, meritum malum præcedere juſtum Dei judicium. Prædeſtinatione autem Deum ea tantum ſtatuiſſe, quæ ipſe vel gratuita miſericordia, vel juſto judicio facturus erat... In malis vero ipſorum malitiam præſciſſe, quia ex illis eſt; non prædeſtinaſſe, quia ex illo non eſt. Pœnam ſane malum meritum eorum ſequentem, uti Deum, qui omnia proſpicit, præſciviſſe, & prædeſtinaſſe, quia juſtus eſt, apud quem* (ut S. Auguſtinus ait) *de omnibus omnino rebus tam fixa ſententia, quam certa præſcientia... Verum aliquos ad malum prædeſtinatos eſſe divina poteſtate, videlicet, ut quaſi aliud eſſe non poſſint, non ſolum non credimus, ſed etiam ſi ſunt, qui tantum mali credere velint, cum omni deteſtatione, ſicut Arauſicana Synodus, illis Anathema dicimus.* Prædeſtinatio electorum ad gloriam gratuita: prædeſtinatio impiorum ad mortem ex malis meritis.

Valentini Concilii ſenſui conſonat Cariſiacenſe cap. I. cujus hæc ſunt verba: *Deus bonus, & juſtus elegit ex eadem maſſa perditionis, ſecundum præſcientiam ſuam, quos per gratiam prædeſtinavit ad vitam, & vitam illis prædeſtinavit æternam. Ceteros autem, quos juſtitiæ judicio in maſſa perditionis reliquit, perituros præſcivit, ſed non ut perirent prædeſtinavit. Pœnam autem illis, quia juſtus eſt, prædeſtinavit æternam.*

§. XVI.

Ex divinis Perfectionibus nonnulla colliguntur documenta ad morum informationem.

I. Ex his, quæ de divinis perfectionibus dicta ſunt, multa colligi poſſunt ad morum informationem. Deus perfectiſſimus eſt; nos ſummopere imperfecti: igitur eniti debemus ad perfectionum imitationem divinarum, & ad Dei noſtri ſimilitudinem, quantum quidem creaturæ cum ejus gratia fas eſt, in nobis exprimendam, quemadmodum jubet Chriſtus Dominus (Matth. v.) *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt.* Nam *Religionis ſumma eſt, imitari quem colis* (inquit *S. Auguſtinus* Libro VIII *De Civitate Dei*, cap. XVII.) Hinc illud *Plotini* Philoſophi Platonici a *S. Auguſtino* laudatum Libro IX. *De Civitate Dei*, cap. XVII. *Fugiendum eſt ad chariſſimam Patriam, & ibi Pater, & ibi omnia. Quæ igitur claſſis, aut fuga? Similem Deo fieri. Si ergo* (inquit S. Auguſtinus) *quanto ſimilior, tanto ſit quiſque propinquior; nulla eſt ab illo alia longinquitas, quam ejus diſſimilitudo. Incorporali vero illi æterno, & incommutabili tanto eſt anima hominis diſſimilior, quanto rerum temporalium, mutabiliumque cupidior.* Atque in illa divinarum perfectionum imitatione ſemper proficiendum eſt, Angelorum inſtar, qui per ſcalam myſticam Jacob deſcendebant, & aſcendebant, nullus ſtabat, & quieſcebat, quia in via Chriſtianæ perfectionis non progredi, regredi eſt. Unde Apoſtolus ad Philippenſes III. *Unum quidem* (inquit) *quæ quidem retro ſunt obliviſcens, ad ea vero, quæ ſunt priora extendens meipſum, ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſuperne vocationis Dei in Chriſto Jeſu: non quod jam acceperim, aut jam perfectus ſim.* Et tamen paulo poſt ait: *Quicumque ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus.* Aliter *ergo hic non potes eſſe perfectus, niſi ſcias hic te non eſſe poſſe perfectum. Hæc ergo erit perfectio tua, ſic te quædam tranſiliſſe, ut ad quædam properes; ſic quædam te tranſiliſſe, ut reſtet aliud, ad quod omnibus tranſactis tranſiliendum eſt. Hæc tuta fides eſt. Nam quiſquis ſe jam perveniſſe putat,* Dei perfectiones imitandæ. In Divinarum perfectionum imitatione ſemper proficiendum. *Genſ.* 38.

tat, in alto se ponit, ut cadat. Verba sunt *S. Augustini*, Enarratione in Psalmum XXXVIII.

Dei simplicitatem quomodo imitari debemus?

II. Deus incorporeus est, ac simplicissimus. Ipsum *in Spiritu* adoremus, *& veritate*. A terrenis, & corporeis rebus abstrahamur, secundum carnem ne ambulemus, sed secundum Spiritum, & interiorem hominem, qui de die in diem renovatur ad imaginem ejus, qui fecit illum. *Spiritu ambulate* (inquit Apostolus) *& desideria carnis non perficietis. Si Spiritu vivimus, Spiritu & ambulemus.* Ergo (inquit *S. Ambrosius* Sermone IV. in Psalmum CXVIII.) secundum voluntatem Dei ambulemus ut Deo inhærere dicamur, cui si adhæreamus, unus cum ipso spiritus efficimur. Nam *Qui adhæret Domino, unus spiritus est*, ut ait Apostolus. At vero, inquit S. Ambrosius, *Qui secundum corporis appetentiam vivit, caro est. Qui secundum præcepta Dei, spiritus est.* Uni, simpliciissimoque Deo servientes, simplicitatem sectemur, ob quam Sanctus Job meruit commendari: *Erat vir simplex.* In mente, corde, ore, opere nostro simplicitas eluceat. In mente per veritatem, in corde per charitatem, in ore per sermonis ingenuitatem, in opere per veram, & minime fucatam justitiam. Christi verbis pareamus: *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ*: & *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Cordis duplicitatem fugiamus: *Væ* enim *duplici corde, & peccatori terram ingredienti duabus viis.* Sit sermo noster, *Est, est, Non, non.* Ab hypocrisi longe abhorreamus, quod vitium in Pharisæis toties, & tam acriter insectatus est Christus, *Væ* illis sæpius ingeminans: *Væ vobis! Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, quia mundatis, quod deforis est calicis, & paropsidis, ut fiat id quod deforis est, mundum. Væ vobis! Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ a foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia. Sic & vos a foris quidem paretis hominibus justi, intus autem pleni estis hypocrisi, & iniquitate.* Nos simplices esse Christus jubet. *Quomodo autem eris simplex? Si te nox mundo implicaveris, sed ex mundo explicaveris. Explicando enim te simplex eris* (inquit *S. Augustinus* Tractatu XXIII. in Joannem.)

Job. 1.

Matth. 10.

Matth. 6.

Eccle. 2.

Matth. 5.

Matth. 23.

Immutabilitatem in quo imitari debemus?

III. Deus immutabilis est: ejus immutabilitatem honoremus boni propositi firmitate, constantia voluntatis in ejus mandatorum observantia, & in ejus amore. Ne mutemur, nisi in melius: peccatores ne imitemur, quorum character est levitas, instabilitas, inconstantia. Nam *Homo sanctus in sapientia manet sicut Sol: stultus sicut Luna mutatur ..... Præcordia fatui quasi rota carri, & quasi axis versatilis cogitatio illius.* Ne similes simus nubibus, quæ ab omni vento circumferuntur, aut arundini vento agitatæ. Cum Propheta dicamus: *Nonne Deo subjecta erit anima mea? Nam & ipse Deus meus, & salutaris meus. Susceptor meus, non movebor amplius.* In Dei contemplatione, & amore defixi, beatarum mentium immutabilitatem jam in hac mortali vita æmulemur, de qua *S. Augustinus* Libr. XII. Confessionum: *Quoniam tu Deus diligenti te quantum præcipis, ostendes ei te, & sufficis ei: & ideo non declinat a te, nec ad se.*

Eccli. 27.

Eccli. 33.

Psalm. 61.

Jungendum cor nostrum æternitati Dei.

IV. Deus æternus est. Jungamus cor nostrum æternitati Dei, temporalia, & peritura bona parvipendamus, ad æterna, & invisibilia suspiremus, & tendamus. *Animus enim nullo modo sanus existimandus est, qui non temporalibus æterna præponit* (inquit *S. Augustinus* in Epist. ad *Probam*) Curramus alacriter in via mandatorum Dei, nullis tribulationibus ab eo separemur, aut ab incepto cursu retardemur, aut deficiamus. *Id enim, quod in præsenti est momentaneum, & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis: non contemplantibus nobis, quæ viden-*

videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt; quæ autem non videntur, æterna ſunt (inquit Apoſtolus II. ad Corinth. IV.) Aſcendant cogitationes noſtræ ſupra tempus: æterna meditemur, ut dicere poſſimus cum Propheta: *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui. Et meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum.* Qui ſunt anni æterni? Magna cogitatio, quæ vult magnum ſilentium. *Ab omni forinſecus ſtrepitu, ab omni rerum humanarum tumultu intus requieſcat, qui cogitare vult annos iſtos æternos* (inquit *S. Auguſtinus.*) Hi ſunt anni, qui ſtant, qui non venientibus, & abeuntibus diebus peraguntur, de quibus alio loco Scriptura dicit Deo: *Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.* Ad Deum æternum confugiamus, ſiquidem propter ipſum conditi ſumus: dicamus cum Propheta: *Domine, refugium factus es nobis . . . Prius quam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis, a ſæculo, & uſque in ſeculum tu es Deus.* Quæ verba, *S. Auguſtinus* expendens, ait: *Æternitas facta eſt nobis refugium: ut in ea manſuri, ad eam de hac temporis mutabilitate fugiamus. Sed quoniam cum hic ſumus, in magnis, & multis tentationibus vivimus, quibus ne avertamur ab ipſo refugio metuendum eſt: intueamur, quid conſequenter poſcat oratio hominis Dei:* Ne avertas hominem in humilitatem: *ideſt, ne a tuis æternis, atque ſublimibus homo averſus temporalia concupiſcat, ſapiatque terrena. Et hoc a Deo poſcit, quod Deus ipſe præcepit.*

Pſalm. 76.

Enarrat in Pſalm. 76.

Pſalm. 101

Pſalm. 89.

V. *Regi ſæculorum immortali, & inviſibili, ſoli Deo honorem, & gloriam* dantes, vitemus (quod in noſtra poteſtate cum ejus gratia poſitum eſt) mortem peccati: *Sicut* enim *vita corporis anima, ſic vita animæ Deus. Quomodo ſi anima deſerat, moritur corpus; ſic anima moritur, ſi deſerat Deus* (inquit *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſal. LXX.) *Anima quæ peccaverit, ipſa morietur* (inquit Dominus per Prophetam.) Quod ſi a Deo per mortale peccatum ſeparemur, nos manet *Secunda mors*, & æterna, de qua Chriſtus ait: *Timete eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in gehennam.* De qua *S. Auguſtinus* Libro VI. *De Civitate Dei*, cap. ult. ſcribit: *Si anima in pœnis vivit æternis, quibus & ipſi Spiritus cruciabuntur immundi, mors illa potius æterna dicenda eſt, quam vita. Nulla quippe major, & pejor eſt mors, quam ubi non moritur mors. Sed quod animæ natura, per id, quod immortalis creata eſt, ſine qualicumque vita eſſe non poteſt; ſumma mors ejus eſt alienatio a vita Dei in æternitate ſupplicii.*

1. Tim. 1.

Immortalitatem Dei imitari debemus, vitando mortem peccati

Ezech. 18. 4.

Matth. 10. 28.

VI. Deus ubique eſt, & omnia novit: debemus igitur omnia opera noſtra agere, cogitationes omnes, & intentiones dirigere quaſi ſub oculis Dei ſupremi Judicis, ac teſtis, cujus oculis nihil eſt abſconditum, qui falli, aut circumveniri non poteſt. *Omnia enim nuda ſunt, & aperta oculis ejus.* Deum præſentem ſemper cogitemus, ut peccatum vitemus, ut in virtute confirmemur, ſecundum illud Prophetæ oraculum Pſal. XV. *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam a dextris eſt mihi, ne commovear.* Et Pſal. CIV. *Quærite Dominum, & confirmamini, quærite faciem ejus ſemper.* Quæ eſt facies Domini, niſi præſentia Dei? (inquit S. Auguſtinus.) *Deus ſine fine quærendus, quia ſine fine amandus. Dicimus enim etiam præſenti alicui, Non te quæro: ideſt, non te diligo. Ac per hoc, qui diligitur, etiam præſens quæritur. dum charitate perpetua, ne fiat abſens, agitur. Proinde quem quiſque diligit, etiam cum videt, ſine faſtidio ſemper vult eſſe præſentem, hoc eſt, ſemper quærit eſſe præſentem. Et nimirum hoc eſt,* Quærite faciem ejus ſemper: *Ut non huic inquiſitioni, qua ſignificatur amor, finem præſtet inventio: ſed amore creſcente inquiſitio creſcat inventi.* Deum præſentem intueri, & velut ſub ejus oculis omnia opera ſua facere, Angelicæ vitæ imitatio eſt. *Angeli* enim

Deum præſentem ſemper intueri, & velut ſub oculis ejus omnia opera noſtra facere debemus.

Ad Hebræos.

ſem-

ſemper vident faciem Patris, qui in cœlis eſt. Contra vero, oblivio Dei cau-
Matth. 18. ſa eſt cur homines in omne peccatorum genus prolabantur. Unde Pſal. IX. 1
dicitur: *Non eſt Deus in conſpectu ejus, inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore.* Hinc inter ſcelera Jeruſalem oblivio Dei recenſetur Ezechielis XXII. *Meique oblita es, ait Dominus Deus.* Nec mirum: *Memoria enim Dei excludit cuncta flagitia* (inquit *S. Hieronymus* in hunc locum.) Certe quando peccamus, ſi cogitaremus Deum videre, & eſſe præſentem, nunquam, quod ei diſplicet, faceremus. Si oculos a Deo non avertas oculos ipſe ſuos ſuper te benignus firmabit, quemadmodum Pſalmo XXXI. ſcriptum eſt: *Firmabo ſuper te oculos meos.* Ideſt, *S. Auguſtino* interprete, *Non a te auferam oculos meos, quia & tu non auferes a me oculos tuos. Jam juſtificatus, jam poſt remiſſionem peccatorum leva oculos tuos ad Deum. Putruerat enim cor tuum, cum eſſet in terra. Non gratis audis.* Surſum Cor, *ne putreat. Ergo & tu leva jam oculos tuos ſemper in Deum, ut firmet ſuper te oculos ſuos ... Oculos tuos in illum erige, & non timebis, ne in laqueum incurras. Audi alium*
Pſalm. 24. *Pſalmum, Oculi mei ſemper ad Dominum, quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos.* Ideo *Abrahamo* dixit Deus: *Ambula coram me, & eſto perfectus*: quia compendiaria ad Chriſtianam perfectionem via eſt perennis memoria Dei, & Majeſtatis ejus ubique præſentis conſideratio. Hinc *S. Gregorius Nazianzenus* Oratione XXXIII. *Nec tam ſæpe*, inquit, *ſpiritum ducere, quam*
Gen. 17. 1. *Dei meminiſſe debemus.* Et *S. Baſilius* in Regulis fuſius diſputatis, interrogatione v. *Omni*, inquit, *cuſtodia cuſtodiendum cor noſtrum, neque patiendum ut aſſidua de Deo cogitatio ex animis noſtris elabatur. Agendum, ut ex perpetua, ac puriſſima recordatione impreſſam in animis noſtris piam de Deo cogitationem, veluti indelebile aliquod ſigillum circumferamus. Siquidem hæc eſt ratio, per quam erga Deum acquiri charitas conſuevit. Quæ ſimul, cum ad facienda Dei mandata nos excitet, tum viciſſim quoque ab iiſdem ipſa ad perpetuitatem ſtabilis conſervatur.*

Cum ubique ſit Deus, non tamen in omnibus habitat, ſed in iis tantum,
Eniti debemus, ut ſimus templū Dei, ut in nobis habitet. qui templum illius ſunt per gratiam ſanctificantem, & charitatem, de quibus ait Chriſtus Dominus: „ Si quis diligit me, ſermones meos ſervabit:
„ & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud
„ eum faciemus. *Et Apoſtolus*: Deus charitas eſt, & qui manet in charita-
„ te, in Deo manet, & Deus in eo. *Unde fatendum eſt* (*inquit S. Auguſti-*
„ *nus Epiſtola* CLXXXVII. *alias* LVII. *ad Dardanum*) Ubique eſſe Deum
„ per Divinitatis præſentiam, ſed non ubique per habitationis gratiam.
„ Propter hanc enim habitationem, ubi proculdubio gratia dilectionis ejus
Joan. 14. „ agnoſcitur, non dicimus, Pater noſter, qui es ubique, cum & hoc ve-
„ rum ſit, ſed, *Pater noſter, qui es in cœlis*; ut templum ejus potius in o-
„ ratione commemoremus, quod & nos ipſi eſſe debemus, & in quantum
1. Joan. 4. „ ſumus, in tantum ad ejus ſocietatem, & adoptionis familiam pertinemus.
„ Si enim populus Dei nondum factus æqualis Angelis ejus adhuc in iſta
„ peregrinatione dicitur Templum ejus, quanto magis eſt Templum ejus in
„ cœlis, ubi eſt populus Angelorum, quibus aggregandi, & coæquandi ſu-
„ mus, cum finita peregrinatione, quod promiſſum eſt, ſumpſerimus? Totis ergo ſtudiis, ac viribus ejus gratia adjuti enitamur, ut ſimus Templum Dei, in quo ipſe habitet; Templum illud mundemus, ornemus, Deoque conſecratum ab omni pollutione peccati ſervemus. Qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc; qui ſanctus, ſanctificetur adhuc, ut in eo Deus magis habitet, quia etiam, in quibus habitat, non æqualiter habitat (inquit S. Auguſtinus.) *Unde* enim *in omnibus Sanctis ſunt alii aliis ſanctiores, niſi abundantius habendo habitatorem Deum?* Præ omnibus vero caveamus, ne abil-

lo peccando recedamus, & longe abeamus. *Hi* enim *ab eo longe esse dicuntur, qui peccando dissimillimi facti sunt; & hi ei propinquare, qui ejus similitudinem pie vivendo recipiunt. Sicut recte dicuntur oculi tanto esse ab hac luce longius, quanto fuerint cæciores. Propinquare autem luci merito perhibentur oculi, qui sanitatis accessu aciem recipiendo proficiunt.* Denique Deus aliter in nobis, & nos aliter in Deo habitamus. *Habitas in Deo, sed ut contineari. Habitat in te Deus, sed ut te contineat, ne cadas. Ne sic te putes domum Dei fieri, quomodo domus tua portat carnem tuam. Si subtrahat se domus, in qua es, cadis: Si autem tu te subtrahas, non cadit. Deus integer est, cum eum deseris, integer, cum ad illum redieris* (inquit *S. Augustinus* Tract. VIII. in Epistolam *S. Joannis*.) Aliter Deus in nobis, aliter nos in Deo habitamus.

VI. Deus summe bonus est, & omnis boni bonum, modoque singulari, & eximio bonum nostrum. Ipsi ergo adhærere, ipsum appetere, qui replet in bonis desiderium nostrum, ipsum diligere præ omnibus, & super omnia debemus. Dicamus igitur cum Propheta: *Mihi adhærere Deo, bonum est.* Nam *Inde necesse est, ut fiat homo beatus, unde fit bonus* (inquit *S. Augustinus* Epist. CXXX. alias CXXI.) Dicat ergo Epicureus, *Mihi frui carne bonum est*: Stoicus dicat, *Mihi frui mea mente*, ac virtute *bonum est*: Christianus dicet: *Mihi autem adhærere Deo, bonum est.* Hoc est totum bonum. Dicat Epicureus, *Beatus est, cujus est in fructu voluptas carnis ejus.* Dicat Stoicus, Immo *Beatus, cujus est in fructu virtus animæ ejus.* Christianus dicet: *Beatus vir, cujus est nomen Domini spes ejus.* Deo, quatenus summum bonum est summe adhærere debemus. Psalm. 72. S. Aug. serm. 156. alias 13. de verbis Apostoli.

VII. Deus misericors est, & justus. Misericordiam ejus laudemus, dicentes cum Propheta, *Misericordias Domini in æternum cantabo.* Gratias ei agamus immortales, quia *Misericordiæ* ejus munus est, *Quod non sumus consumpti*, quia *Sicut miseretur Pater filiorum*, sic misertus est nostri; *Secundum altitudinem cœli a terra, corroboravit misericordiam suam super timentes se: & quantum distat Ortus ab Occidente, longe fecit a nobis iniquitates nostras.* Ad ipsam confugiamus semper nobis necessariam, cum Propheta pœnitente orantes: „ Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam: & secun„ dum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Adea„ mus cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, & „ gratiam inveniamus in auxilio opportuno. *Inclamemus*, Deus meus misе„ ricordia mea, *cujus* miserationes super omnia opera ejus, *gratias tibi ago*, „ quia eruisti animam meam ex inferno inferiori. Nisi quia Dominus adju„ vit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea. Miserere mei Deus, „ miserere mei, quoniam in te confidit anima mea. *Deus cujus* Misericor„ dia superexaltat judicium, non intres in judicium cum servo tuo, quia „ non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. De misericordia Domi ni ne desperemus unquam, quia infinita est, eique proprium est misereri semper; sed nec abutamur, ne de illa præsumamus, ne *Divitias bonitatis ejus, & longanimitatis* contemnamus, *Secundum duritiam* nostram, *& impœnitens cor thesaurizantes* nobis *iram in die iræ, & justi judicii Dei.* Ut vero misericordiam Dei impetremus, misericordiam ipsius imitemur, erogando eleemosynas, injurias condonando. *Estote misericordes* (inquit Christus) *sicut & Pater vester misericors est ∴ Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Denique inquit Jac. Apost. *Judicium sine misericordia illi, qui non facit misericordiam.* Deum misericordem diligamus; justum timeamus; imo justitiam ipsam timendo diligamus, quæ, ut ait *Tertullianus* Lib. II. *Contra Marcionem*, Cap. VIII. „ Plenitudo est divinitatis ipsius, exhibens Deum „ perfectum, & Patrem, & Dominum: Patrem clementia; Dominum disci„ plina: Patrem potestate blanda: Dominum severa: Patrem diligendum pie; „ De- Thren. 3. 22. Laudandus, & imploranda est misericordia Dei, quin etiam imitanda. Psalm. 50. Hebr. 4. Psalm. 85. Psalm. 93. Psalm. 56. Jacobi 2. Psalm. 14. Rom. 2. Luc. 6. Matth. 5. Jacob. 2. 13

Juſtitia Dei timenda.

„ Dominum timendum neceſſarie : diligendum , quia malit miſericordiam, „ quam ſacrificium; & timendum, quia nolit peccatum: Diligendum, quia „ malit pœnitentiam peccatoris, quam mortem: & timendum, quia nolit „ peccatores ſui jam non pœnitentes. Ideo Lex utrumque definit, Diliges „ Deum, & Timebis Deum. Aliud obſecutori propoſuit, aliud exorbitato- „ ri.

§. XVII.

Deum unum in Eſſentia, Trinum in Perſonis Fides Catholica confitetur.

SUmmæ Dei unitati, & ſimplicitati Perſonarum Trinitas non officit, Utrumque credendum, non ſubtilius exquirendum eſt. Unitatem in eſſentia, ſubſtantia, natura, deitate; diſtinctionem, & Trinitatem in perſonis Fides Catholica tradit. Tres perſonas ſubſiſtentes, ſuiſque proprietatibus diſtinctas, non tria dumtaxat nomina, aut tres energias, ſive operationes, contra *Noeti*, *Praxeæ*, & *Sabellii* Hæreſes, Scriptura Sacra docet. Pſ. XXXII *Verbo Domini cœli firmati ſunt*, & *Spiritu oris ejus omnis virtus eorum*. Nomine Domini intelligitur Pater, prima Trinitatis perſona, cui creatio rerum tribuitur, quamvis ſit indiviſum trium Perſonarum opus. Verbum Domini Filius eſt, ſecunda Trinitatis perſona, per quem omnia facta ſunt. Spiritus oris Dei eſt Spiritus Sanctus, tertia Trinitatis perſona, cui perfectio divinorum operum ſingulari quadam ratione tribuitur. Joannis I. *In principio erat Verbum*, & *Verbum erat apud Deum*, & *Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum* ∴ *Omnia per ipſum facta ſunt*, & *ſine ipſo factum eſt nihil* ∴ *Et Verbum Caro factum eſt*. Verbum erat *in principio*, antequam res ulla creata eſſet; & Verbum erat Deus, per quem rerum univerſitas condita eſt. Igitur una eſt Verbi, ſive Filii, & Patris eſſentia, poteſtas una, vis una, operatio una. *Verbum erat apud Deum*. Eſt igitur Perſona ſubſiſtens, a Patre diſtincta : nemo enim apud ſemetipſum eſſe congrue dicitur. *Et Verbum Caro factum eſt*, non Pater. Diſtincta igitur eſt a Patre Perſona. *Jo: XIV.* Myſterium Trinitatis diſertis verbis Chriſtus docet: *Si cognoviſſetis me*, & *Patrem meum cognoviſſetis* ∴ *Philippe, qui videt me, videt* & *Patrem* ∴ *Non creditis, quia ego in Patre*, & *Pater in me eſt*? ∴ *Ego rogabo Patrem*, & *alium Paracletum dabit vobis*. Se a Patre, & Paracleto, ideſt, Spiritu Sancto, Perſona diſtinctum, aliumque ſignificat: ſed unum eſſentia, & deitate, ex qua agnoſci poterat. Diſtinctionem realem Perſonarum confirmant verba Chriſti, Joan. VIII. *Solus non ſum, ſed* & *ego*, & *qui miſit me Pater. Et in Lege veſtra ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium verum eſt. Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de me ipſo*: & *teſtimonium perhibet de me, qui miſit me Pater*. Legis enim ſuffragium dicentis, *In ore duorum, vel trium ſtare omne verbum*, inſtituto ſuo haud recte accommodaret, niſi perſona eſſet a Patre diſtincta. Idem probat miſſio: nemo enim mittit ſeipſum. Alius igitur a Patre eſt, quem miſit Pater. Idem Myſterium docet forma Baptiſmatis a Chriſto tradita, Matt. ult. *Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris*, & *Filii*, & *Spiritus Sancti*. Pater Filius, & Spiritus Sanctus, tres Perſonæ ſunt: in eorum vero nomine, non in nominibus baptizari jubentur homines, quo ſignificatur unitas eſſentiæ. Idem docet S. Joannes Epiſtolæ I. cap. v. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum*, & *Spiritus Sanctus*; & *hi tres unum ſunt*. Tres, qui teſtimonium dant, Perſonæ ſunt diſtinctæ: Unum vero ſunt, quod Eſſentiæ ſignificat unitatem. Unum ſunt, non unus: Tres ſunt, non tamen triplex, ſed trinus, & unus Deus: Trinus Perſonis, unus Eſſentia. Quæ quidem Eſſentia, & Natura divina non minor in ſingulis eſt Perſonis,

Sanctiſſimæ Trinitatis Myſterium.

Deut. 17. 6.

quam

quam in omnibus, nec major in omnibus, quam in ſingulis: ſed tanta in ſolo Patre, vel in ſolo Filio, quanta in Patre ſimul, & Filio: & tanta in ſolo Spiritu Sancto, quanta ſimul in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto. Una ſumma Res eſt, quæ veraciter eſt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, tres ſimul Perſonæ, ac ſingulatim quælibet earumdem. Cum autem in his adorandis Perſonis non ſit majus, aut minus, non prius, aut poſterius, ſed coæternæ ſibi ſint, & coæquales, ſuis tantummodo proprietatibus perſonalibus diſtinctæ intelliguntur. Pater ſiquidem ingenitus eſt, Filius a Patre ante omnia ſæcula genitus, Spiritus Sanctus a Patre, & Filio procedit. Pater, Filius, & Spiritus relativa ſunt nomina. Relativum porro dicitur, quod ad aliud cognoſcendum referimus, ut dum unum nominamus, alium neceſſario intelligamus, ac demonſtremus. Subſtantiæ vero nomen unum eſt, ſcilicet Deus. Relationis ergo nomina propria ſingulæ perſonæ retinent, ſubſtantiæ vero nomen unum communiter poſſident. Quod a Ss. Patribus frequenter repetitum principium, cum de Sacroſancta Trinitate ſermonem fecerunt, Conc. Toletanum XI. his verbis declaravit: *In relativis Perſonarum nominibus Pater ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus Sanctus ad utroſque refertur: quæ cum relative tres Perſonæ dicantur, una tamen naturalis ſubſtantia creditur.* Tum paucis interpoſitis: *In relatione Perſonarum numerus cernitur, in Divinitatis vero ſubſtantia quid enumeratum ſit, non comprehenditur. Ergo hoc ſolo numerum inſinuant, quod invicem ſunt, & in hoc numero carent, quod in ſe ſunt.* Quamobrem Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus: ſed tamen non tres Dii, ſed unus eſt Deus. Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus Sanctus: non tamen tres Domini, ſed unus eſt Dominus. Omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus Sanctus: non tamen tres omnipotentes, ſed unus omnipotens. Sic igitur trium perſonarum eamdem eſſentiam, eamdem ſubſtantiam, eamdem naturam, perfectiones eaſdem, eamdem omnipotentiam, immenſitatem, æternitatem, mentem, ſcientiam, voluntatem eamdem confitemur: ut in confeſſione veræ, ſempiternæque Deitatis & in Perſonis proprietas, & in Eſſentia unitas, & in Majeſtate æqualitas, a nobis credatur, & adoretur.

Proprietatibus, ſeu relationibus perſonalibus SS. Trinitatis perſonæ diſtinguuntur.

SS. Trinitatis Myſterium pro captu mentis humanæ explicatur.

Id aliqua ſimilitudine Populo Chriſtiano explicari utcumque poteſt. Nam cum de fonte interrogati, non poſſimus dicere, quod ipſe ſit fluvius: nec de fluvio interrogati, poſſimus eum fontem vocare; & rurſum potionem, quę de fonte, vel fluvio eſt, nec fluvium poſſimus appellare, nec fontem: „ Tamen in hac Trinitate aquam nominamus, & cum de ſingulis quæritur, „ ſingillatim aquam reſpondemus. Nam ſi quæro, utrum aqua in fonte „ ſit, reſpondetur aqua; & ſi quæramus, utrum aqua ſit in fluvio, nihil „ aliud reſpondetur; & in illa potione non poterit eſſe alia reſponſio; nec „ tamen eas tres aquas, ſed unam dicimus. Cavendum tamen eſt, ne quiſquam ineffabilem Divinæ Majeſtatis ſubſtantiam ſicut fontem illum viſibilem, atque corporeum, vel fluvium, vel potionem cogitet. In his enim „ aqua illa, quæ nunc in fonte eſt, exit in fluvium, nec in ſe manet; & „ cum de fluvio, vel de fonte in potionem tranſit, non ibi permanet, unde „ ſumitur. Itaque fieri poteſt, ut eadem aqua nunc ad fontis appellationem „ pertineat, nunc ad fluvii, nunc ad potionis: cum in illa Trinitate non „ poſſit fieri, ut Pater aliquando ſit Filius, aliquando Spiritus Sanctus: ſicut in arbore non eſt radix niſi radix, nec robur eſt aliud quam robur, „ nec ramos niſi ramos poſſumus dicere: non enim quod dicitur radix, id „ poteſt dici robur, & rami; nec lignum, quod pertinet ad radicem, poteſt aliquo tranſitu nunc in radice eſſe, nunc in robore, nunc in ramis, „ ſed tantummodo in radice: cum illa regula nominis maneat, ut radix lignum

S. Aug. l. de Fide, & Symbolo, c. 9.

„ sit, & robur lignum, & rami lignum, nec tamen tria ligna dicantur, sed „ unum. Aut si hæc habent aliquam dissimilitudinem, ut possint non absur- „ de tria ligna dici, propter firmitatis diversitatem; illud certe omnes con- „ cedunt, si ex uno fonte tria pocula impleantur, posse dici tria pocula, „ tres autem aquas non posse dici, sed omnino unam aquam; quamquam de „ singulis poculis interrogatus, in quolibet horum aquam esse respondeas.

Ne autem cogites Filium alterius esse naturæ, diversæque substantiæ, quia Pater Deus non est de altero Deo, Filius autem Deus est de Patre Deo: his enim verbis non indicatur substantia, sed origo, ideſt, non quid sit, sed unde sit quisque, vel non sit. Neque enim Abel, & Adam ideo non unius naturæ, atque substantiæ fuerunt, quia iste fuit homo de homine illo, ille de nullo. *Si ergo utriusque natura quæritur, homo Abel, homo Adam: Si autem origo, prius homo ex quo Abel, nullus homo ex quo Adam. Ita in Deo Patre, & Deo Filio, si utriusque natura quæratur, uterque Deus, nec magis alter altero Deus: si autem origo, Pater est Deus, de quo Filius Deus: de quo autem Pater, nullus est Deus.* Explicatio est ejusdem S. Augustini Epist. CLXX alias LXVI.

SS. Trinitatis imago in Angelo, & homine.

Quamvis autem nonnulla sint in creaturis corporeis Sacrosanctæ Trinitatis vestigia, in solis tamen creaturis intelligentibus, Angelo nimirum, & homine, ad imaginem Dei conditis, ejus imago est, in memoria scilicet, intelligentia, & voluntate; quæ cum tres sint facultates, sive operationes, non sunt tamen tres vitæ, sed una vita; nec tres mentes, sed una mens; consequenter nec tres substantiæ sunt, sed una substantia. Rursus mens se ipsam novit, ac diligit. Se cogitando, & intelligendo notitiam parit intra se manentem, seu verbum interius, quam veluti prolem dicendo intus gignimus, quæ nascendo non recedit a mente. Inde vero oritur amor, quo mens se ipsam cognitam amat. Hæc *imago quædam*, quamvis incomparabiliter impar, divinæ *Trinitatis* est. *Ipsa mens, & notitia ejus, quod est proles ejus, ac de se ipsa verbum ejus, & amor tertius: & hæc tria unum, atque una substantia. Nec minor proles, dum tantam se novit mens, quanta est; nec minor amor, dum tantum se diligit, quantum novit, & quanta est* (inquit *S. Augustinus* Lib. IX. *De Trinitate*, Cap. XII.) Verum expressior est in mente imago Dei, eo quod meminit, intelligit, & diligit Deum, ut docet *S. Aug.* Lib. XIV. Cap. XII. *Hæc*, inquit, *Trinitas mentis, non propterea Dei est imago, quia sui meminit mens, & intelligit, ac diligit se: Sed quia potest etiam meminisse, & intelligere, & amare, a quo facta est. Quod cum facit, sapiens ipsa fit. Si autem non facit, etiam cum sui meminit, seseque intelligit, ac diligit, stulta est.*

Verum cum in omnibus, quæ proferuntur, & proferri possunt ad explicandum utcumque Trinitatis adorandæ Mysterium infinita sit disparitas, ac dissimilitudo, nec ad illius cognitionem sola ratione duce pervenire possimus, oremus Deum assidue, ac ferventer, ut qui ipso revelante id credimus, aliquando in æterna tabernacula recepti videamus, quæ tanta sit Dei Patris fœcunditas, ut se ipsum intuens, atque intelligens, parem, & æqualem sibi Filium gignat: quomodo duorum idem plane, & par charitatis Amor, qui Spiritus Sanctus est, a Patre, & Filio procedens Genitorem, & Genitum æterno, atque indissolubili vinculo inter se connectat: atque ita divinæ Trinitatis una sit Essentia, & trium Personarum perfecta distinctio. *Existimabam* Psal. 72. 16. enim, *ut cognoscerem hoc. Labor est ante me, donec intrem in Sanctuarium Dei.*

§. XVIII.

Imago Sanctissimæ Trinitatis in nobis reformanda.

Oremus interim, & operam demus, ut SS. Trinitatis imago in nobis per peccatum

tum, & cupiditates ſæculares deformata, reformetur per Dei gratiam, a quo formata eſt. *Renovamini* (inquit Apoſtolus) *ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis.* Peccando juſtitiam, & ſanctitatem veritatis homo amiſit; propter quod hæc imago deformis, & decolor facta eſt: Hanc recipit, cum reformatur, & renovatur. „ Sane iſta renovatio non momento uno fit ipſius converſionis, ſicut „ momento uno fit illa in baptiſmo renovatio remiſſione omnium peccatorum: „ neque enim, vel unum quantulumcumque remanet, quod non remittatur. Epheſ. 4. „ Sed quemadmodum aliud eſt carere febribus, aliud ab infirmitate, quæ febribus facta eſt, revaleſcere: itemque aliud infixum telum de corpore demere, aliud vulnus, quod eo factum eſt ſecunda curatione ſanare: ita prima „ curatio eſt, cauſam removere languoris, quod per omnium fit remiſſionem „ peccatorum; ſecunda, ipſum ſanare languorem, quod fit paulatim proficiendo „ in renovatione hujus imaginis. Quæ duo demonſtrantur in Pſalmo ubi legitur: Pſal. 102. „ *Qui propitius fit omnibus iniquitatibus tuis*: Quod fit in baptiſmo: Deinde „ ſequitur: *Qui ſanat omnes languores tuos*: Quod fit quotidianis acceſſibus, „ cum hæc imago renovatur." De qua re Apoſtolus apertiſſime locutus eſt, „ dicens: *ETSI exterior homo noſter corrumpitur, ſed interior renovatur de die in diem.* 2. Cor. 4. „ In agnitione igitur Dei, juſtitiaque, & ſanctitate veritatis, qui de die in „ diem proficiendo renovatur, transfert amorem a temporalibus ad æterna, „ a viſibilibus ad intelligibilia, a carnalibus ad ſpiritalia; atque ab iſtis „ cupiditatem frænare, atque minuere, illiſque ſe charitate diligenter alli- 2. Cor. 4. „ gare inſiſtit. In hac *autem* imagine tunc perfecta erit Dei ſimilitudo, „ cum perfecta erit viſio. Unde Apoſtolus II. ad Corinthios III. ait: Nos „ autem revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eamdem imaginem „ transformamur, de claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu. Hæc *S. Auguſtinus*, Lib. XV. *De Trinitate*, Cap. XVI. & XVII.

Præclare, ac pie omnino de Trinitatis imagine in nobis reformanda *S. Bernardus* differit Sermone XLV. Beata illa, & ſempiterna Trinitas, inquit, Animam rationalem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam condidit, Memoria, Ratione, & Voluntate inſtructam: „ Ut manens in illo, participatione „ ejus eſſet beata: averſa ab illo, quocumque ſe conferret, eſſet miſera. „ Sed hæc trinitas creata elegit potius per motum propriæ voluntatis ca- „ dere, quam ex gratia Conditoris per liberum arbitrium ſtare. Cecidit ergo „ per ſuggeſtionem, delectationem, conſenſum, ab illa ſumma, & pulchra „ Trinitate, ſcilicet potentia, ſapientia, puritate, in quamdam contrariam, „ & fœdam trinitatem, ſcilicet infirmitatem, cæcitatem, immunditiam. Me- „ moria enim facta eſt impotens, & infirma, Ratio imprudens, & tene- „ broſa, Voluntas impura. Porro Memoria, quæ ſimplicis Divinitatis po- Creata Trinitas, ſcilicet ratio, memoria, voluntas, per ſuggeſtionem delectationem, & conſenſum lapſa a B. Trinitate reformatur per fidem, ſpem, & charitatem. „ tentiam ſtans cogitabat, ab illa cadens, & velut ſupra ſaxa corruens, in „ tres partes confracta diſſiliit, ſcilicet in cogitationes affectuoſas, onereſas, „ otioſas. Affectuoſas voco illas, in quibus ipſa afficitur, ut in curis re- „ rum neceſſariarum, edendi, bibendi, ceterarumque ſimilium. Onerioſas, „ ut in exterioribus adminiſtrationibus, & occupationibus duris: Otioſas, „ quibus, nec afficitur, nec oneratur, & tamen ab æternorum contem- „ platione per illa diſtenditur: ut ſi cogitet, verbi gr. equum currentem, „ aut avem volantem. Rationis quoque triplex caſus eſt: Siquidem ejus „ erat diſcernere inter bonum, & malum, verum, & falſum, commodum, „ & incommodum: In quibus diſcernendis tanta modo caligine cæcatur, ut „ ſæpe in contrarium ducat judicium, recipiens malum pro bono, falſum „ pro vero, noxium pro commodo, & e converſo. Numquam vero in his „ falleretur, ſi numquam Lumine, a quo creata eſt, privaretur. Sed quia „ & ipſa

„ & ipſa inde cecidit, proculdubio nihil aliud, quam tenebras ſuæ cæcitatis „ invenit... Sequitur voluntas, cujus ruina ſimiliter tripartita eſt. Quæ e- „ nim ſummæ benignitati, & puritati inhærere, & eam ſolam diligere de- „ buit, per propriam iniquitatem a ſupernis in hæc infima lapſa, per con- „ cupiſcentiam carnis, & concupiſcentiam oculorum, & ambitionem ſæculi, „ terrena dilexit. Quid hoc infelicius caſu poteſt æſtimari, ubi pereunte „ Memoria, Ratione, Voluntate, tota Animæ ſubſtantia perimitur?

„ Verumtamen hunc tam gravem, tam tenebroſum, tam ſordidum lapſum „ noſtræ naturæ reparavit illa beata Trinitas, memor miſericordiæ ſuæ, im- „ memor culpæ noſtræ. Venit ergo a Patre miſſus Dei Filius, & dedit Fi- „ dem. Poſt Filium miſſus eſt Spiritus-Sanctus, & dedit, docuitque Chari- „ tatem. Itaque per hæc duo, ideſt, Fidem, & Charitatem, facta eſt ſpes „ redeundi ad Patrem. Et hæc eſt trinitas, ſcilicet Fides, Spes, Charitas, „ per quam velut per tridentem reduxit de limo profundi ad amiſſam bea- „ titudinem illa incommutabilis, & beata Trinitas mutabilem, lapſam, & „ miſeram trinitatem. Et Fides quidem illuminavit rationem, ſpes erexit „ memoriam, charitas vero purgavit voluntatem. Cum ergo venit Deus Fi- „ lius, & factus eſt homo, qui erat Deus, tamquam Medicus bonus dedit „ præcepta, quibus obſervatis reformaretur ſalus amiſſa. Ut vero præceptis „ faceret fidem, exhibuit ſigna. Ut eorumdem præceptorum perſuaderet uti- „ litatem, promiſit beatitudinem. Eſt igitur fides alia præceptorum, alia „ ſignorum, alia promiſſorum: ideſt, qua credimus in Deum, qua credimus „ Deum, qua credimus Deo. Per fidem præceptorum credimus in Deum; „ credere autem in Deum, eſt in eum ſperare, & eum diligere. Per fidem „ ſignorum credimus Deum, qui talia poteſt, & omnia poteſt. Per fidem „ promiſſorum credimus Deo, qui quicquid promittit, veraciter complet. „ Similiter quoque ſpes triplex eſt, & procedit de prædicta triplici fide. Nam „ de fide præceptorum oritur ſpes veniæ: de fide ſignorum, ſpes gratiæ: „ de fide promiſſorum, ſpes gloriæ. Charitas itidem ternario numero col- 1. Tim. 1. „ ligitur, *De corde puro, & de conſcientia bona, & fide non ficta*, Puritatem „ debemus proximo, conſcientiam nobis, fidem Deo. Puritas autem eſt, ut „ quidquid agitur, aut ad utilitatem proximi, aut ad honorem fiat Dei. „ Maxime autem exhibenda eſt proximo, quia Deo manifeſti ſumus: pro- „ ximo autem non poſſumus, niſi in quantum illi cor noſtrum aperimus. „ Conſcientiam bonam faciunt in nobis duo, pœnitentia, & continentia: „ quando ſcilicet per pœnitentiam peccata commiſſa punimus, & per con- „ tinentiam deinceps punienda non committimus; & hanc debemus nobis. „ Poſt hæc ſupereſt fides non ficta, quæ Deo vigilanter exhibenda eſt, ut nec „ propter proximum, cui nos impendimus charitatem, offendamus Deum: „ nec propter conſcientiam, quam per pœnitentiam, & continentiam in hu- „ militate cuſtodire volumus, minus exequamur mandatorum Dei obedien- „ tiam: & hæc eſt fides non ficta. Non ficta autem ponitur ad differentiam „ mortuæ fidei, & fictæ. Mortua fides eſt, quæ ſine operibus eſt. Fides fi- „ cta, quæ ad tempus credit, & in tempore tentationis recedit.

§. XIX.

PATREM.

Quo ſenſu nomen Patris hic ſumatur?

Deum rerum omnium creatarum pater.

NOmen *Pater* dupliciter accipi poteſt in divinis: vel quatenus convenit Deo reſpectu creaturarum, vel quatenus convenit uni perſonæ reſpectu alterius. Primo modo, commune tribus adorandæ Trinitatis Perſonis

ſonis nomen eſt, non minus quam creatoris proviſoris, atque rectoris rerum omnium creatarum. Quemadmodum enim eum, a quo familia propagata eſt, cujuſque conſilio, & imperio regitur, patrem vocamus; ſic ducta ex humanis rebus ſimilitudine, Deum, quem omnium rerum opificem, & rectorem agnoſcimus, & credimus, Patrem appellamus. Quo etiam nomine ſacræ Litteræ uſæ ſunt, cum de Deo loquentes, univerſorum creationem, poteſtatem, admirabilemque providentiam ei tribuendam indicarent. Deut. XXXII. „ Numquid non ipſe eſt pater tuus, qui poſſedit te, & fe- „ cit, & creavit te? *Malach.* II. Numquid non Pater unus omnium noſtrum? „ Numquid non Deus unus creavit nos? *Matth.* VI. Pater tuus, qui videt „ in abſcondito, reddet tibi. *Lucæ* VI. Estote miſericordes, ſicut & Pater veſter „ miſericors eſt. Singulari vero ratione Deus Pater Chriſtianorum dicitur, qui non acceperunt „ Spiritum ſervitutis in timore, ſed Spiritum adoptionis filio- „ rum, in quo clamamus, Abba Pater. Hanc enim charitatem dedit nobis „ Pater, ut Filii Dei nominemur, & ſimus. Quod ſi filii, & hæredes: hæ- „ redes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti, qui eſt primogenitus in mul- „ tis fratribus. Propter quam cauſam non confunditur fratres nos vocare, „ dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis, in medio Eccleſiæ laudabo te.

Chriſtianorum pater eſt ſingulari ratione. Rom. 8. 1. Joan. 1. Hebr. 2.

Secundo ſenſu, *Pater*, nomen eſt primæ Perſonæ Sanctiſſimæ Trinitatis, prout uſurpatur Pſalmo LXXXVIII. *Ipſe invocabit me, Pater meus es tu.* Matth. XVI. *Caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt.* Matth. XXVIII. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti*, & pluribus aliis in locis. Patrem porro primam perſonam dicimus, non quod in Trinitate ſit prius, aut poſterius, minus, aut minus; ſed quod Principium ſit ſine Principio, & *Fons totius Deitatis*, quam duabus aliis perſonis communicat, a nullo vero alio accipit. Unde *ingenitus* etiam merito vocatur a Patribus, & ab Eccleſia: quod nomen eo ſenſu uſurpatum, character eſt, & nota primæ Perſonæ, ad ejus notitiam conducens: unde & ejus Notio a Theologis vocatur. Quamvis autem tres Perſonæ ſint unus Deus, interdum tamen Patri nomen *Dei* ſingulari ratione tribuitur, propterea quod *Totius Deitatis Principium Pater eſt*, ut loquitur *S. Auguſtinus* Lib. IV. *De Trinitate*. Cap. XX. Filius enim, & Spiritus Sanctus, licet eamdem habeant cum Patre Deitatem, Filius tamen illam habet a Patre; Sp. Sanctus a Patre, & Filio: Pater autem a nullo communicatam habet, cum ſit expers Principii. Hoc ſenſu Chriſtus ait, Joan. XVII. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.* Et 1. ad Cor. VIII. *Nobis unus Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illum, & unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum.*

Pater nomen eſt primæ perſonæ SS. Trinitatis. Cur Dei nomen illi ſingulari ratione tribuatur in Scriptura tametſi tres perſonæ ſint unus Deus?

Præterea, ſolus Deus verus appellatur Pater, non ad aliarum Perſonarum divinarum excluſionem, ſed ad excluſionem creaturarum, ſive eorum, qui falſo ab Ethnicis putabantur Dii, & pro Diis colebantur. Quemadmodum igitur non ſequitur, Patrem non eſſe lucem veram quia, de Chriſto ſcriptum eſt: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*; ita non ſequitur, Filium non eſſe verum Deum, licet Pater dicatur ſolus verus Deus.

Joan. 1.

Tertio, ſic intelligendam Chriſti ſententiam Patres docent: *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum, ſolum eſſe verum Deum.* Sicut etiam Apoſtolus non excludit Patrem ab appellatione unius Domini, quamvis Filius ab ipſo dicatur *Unus Dominus*: ita Filium non excludit ab appellatione unius Dei, quamvis Pater dicatur *Unus Deus*. Nec Pater igitur a dominationis jure, nec Filius a veræ Deitatis communione, hoc Apoſtoli loco ſecernitur. Eodem ſenſu Eccleſia ſanctitatem, domina-

S. Athan. Or. 4. cont. Arianos S. Greg. Nazianz. Or. 36. S. Cyrillus Lib. II. in

Jo. n. cap. 5. S. Amb. l. 5. de Fide, c. 1. S. Auguſt. l. 3. cont. Maxim. Arian. & Tr. 35. in Joan.

tionem, magnitudinem infinitam ſoli Filio tribuit in Hymno Angelico, ad excluſionem ſcilicet rerum omnium creatarum, non ad excluſionem Patris, & Spiritus-Sancti, dicens: *Tu ſolus ſanctus, Tu ſolus Dominus, Tu ſolus Altiſſimus, Jeſu Chriſte:* unde ſubdit, *Cum Sancto Spiritu, in gloria Dei Patris.*

Primæ SS. Trinitatis perſonæ principii nomen ratione ſingulari convenit.

Vocabulum *Patris*, primæ in Trinitate perſonæ peculiarem notionem, & proprietatem perſonalem indicat. Primario autem Deus pater eſt, qui ſine initio, & fine Pater eſt, ſemper habens Filium ex ſe genitum. A Deo igitur in hominum genus ulus iſtius nominis, proprietaſq; deſcendit, ut docet Apoſtolus ad Eph. III. *Ex quo*, inquit, *omnis paternitas in cœlo, & in terra nominatur*. Convenit etiam primæ Trinitatis Perſonæ peculiari modo *Principii* nomen, reſpectu Filii, & Spiritus Sancti, quamvis & Filio tribuatur reſpectu rerum creatarum, quæ in ipſo tamquam in Verbo, Sapientia, idea, & arte Patris ex eterno continebantur, & per ipſum in tempore conditæ ſunt. *Pater Principium* eſt, *non de Principio: Filius Principium de Principio: ſed utrumque ſimul non duo, ſed unum Principium*, ut loquitur *S. Auguſt.* Lib. III. *Contra Maximinum*, Cap. XVII. Dicitur etiam Pater Æternus auctor Filii, ratione originis, qua Filius ab ipſo eſt. Hinc *S. Auguſtinus* Sermone LXXI. alias XI. *De Verbis Domini*, Cap. XII. *Inſinuatur nobis*, inquit, *in Patre auctoritas, in Filio nativitas, in Spiritu-Sancto Patris Filiique communitas, in tribus æqualitas... Eſt ergo Pater Filio veritati origo veræ, & Filius de veraci Patre orta veritas: & Spiritus-Sanctus a Patre bono, & Filio bono effuſa bonitas: Omnium eſt autem non impar divinitas, nec ſeparabilis unitas.*

Deo, ut rerum omnium creatarum Patri, quid debemus?

Deum eſſe rerum omnium creatarum Patrem diximus, ratione creationis, conſervationis, providentiæ, gubernationis. Hoc nomine ipſi honorem, amorem, obſequium debemus. Malachiæ VI. *Filius honorat patrem, & ſervus dominum ſuum. Si ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus; & ſi Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus? dicit Dominus exercituum.* Deus eſt, & pater eſt, *Deus poteſtate, Pater bonitate. Quam felices ſumus, qui Dominum noſtrum Patrem invenimus!* (inquit *S. Auguſtinus.*)

Serm. 213.

Singulari ratione Deum eſſe Chriſtianorum Patrem diximus, ratione ſpiritualis adoptionis. Unde Chriſtus natura Dei filius coæternus, *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus, qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.* Per gratiam Baptiſmatis regenerati ſumus, eodem Spiritu replente fontem, qui replevit & Virginem. Si ab illa prima adoptionis gratia infeliciter excidimus, poteſt in nobis divina illa adoptio per pœnitentiam reparari. Operante Deo, cooperantibus nobis amiſſa gratia reſtauratur per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qua rurſus efficimur *Divinæ conſortes naturæ.* Ad Patrem igitur redeamus, cum Filio Prodigo dicentes: *Surgam, & ibo ad Patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in cœlum, & coram te.* Qua ſpe, qua fiducia, qua confidentia? (inquit *S. Petrus Chryſologus* Sermone II.) *Qua ſpe? Illa qua Pater eſt. Ego perdidi, quod erat filii: ille, quod patris eſt, non amiſit. Apud patrem non intercedit extraneus; intus eſt in patris pectore ipſe, qui intervenit, & exorat affectus. Urgentur patris viſcera, iterum filium genitura per veniam. Ibo ad Patrem reus: ſed Pater viſo filio cooperit mox reatum; diſſimulat judicem, qui magis vult implere genitorem; & ſententiam cito vertit in veniam, qui redire cupit filium, non perire.* Quam felices nos exiſtimaremus, ſi Regis amici eſſemus! Sed nunc Dei amici erimus, ſi velimus, nec amici tantum, ſed filii. Si hanc dignitatem, felicitatemque non aſſequamur, per nos ſtabit: *Niſi homini placuerit, Deus non erit.* Quod alio ſenſu a *Tertulliano* dictum eſt in Apologetico. Ve-

Joan. 1.

Amiſſa primæ adoptionis gratia per pœnitentiam reparanda.

Luc. 15.

rum

rum ut filii Dei ſimus, deſinamus neceſſe eſt eſſe filios hujus ſæculi; ut ſemus vivere ſecundum carnem, & ſanguinem, ſecundum hominem: vivamus ſecundum Spiritum, ſecundum Deum. Sed heu! Chriſtiani plerique ſecundum hominem vivere malunt; ut de ipſis merito dicatur, quod alia occaſione de Imperatoribus Ethnicis dixit *Minucius Felix* in Octavio: *Optant in homine perſeverare, fieri ſe Deos metuunt.*

Omnesne, ne Omnino nes Eccleſiæ ad Patrem æternum dirigantur.

Joan. 15.

1. Joan. 5.

Tota tamen Trinitas orationum noſtrarum finis eſt, ſic ut & fidei objectum.

Diximus Patris nomen proprium eſſe primæ Perſonæ SS. Trinitatis. Flectamus igitur genua ad Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ipſum adorantes, ipſum glorificantes, ipſi gratias agentes. Ad ipſum omnes pene orationes ſuas dirigit Eccleſia: ſed tamen omnis oratio Fidei noſtræ, quamvis ad unam ex Trinitate Perſonam dirigi videatur, totius in ea Trinitatis honorificentia continetur. Ille enim, qui ait, *Qui me odit, & Patrem meum* „ *odit*. Et de quo B. Joannes ait: *Qui diligit Genitorem, diligit eum, qui* „ *natus eſt ex eo*; ſicut communiter cum Patre vel odio habetur, vel diligi- „ tur; ita cum Pater exoratur, ſimul cum eo cognoſcitur a Fidelibus exora- „ ri. Et quoniam unus eſt Patris, & Filii Spiritus, neceſſe eſt, ut dum in- „ vocatur Pater, aut Filius, in Patre, & Filio etiam ille, qui unus eſt „ utriuſque Spiritus invocetur. Unus eſt autem Jeſus Chriſtus unigenitus „ Dei Patris Filius, cujus nomine concludimus omnem orationem, quam de- „ ſtinamus ad Patrem. Nec tamen ſine Sancti Spiritus nomine, ut oſten- „ damus totam nos humiliter poſcere Trinitatem. Non enim omni Trini- „ tati dicimus, *Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium tuum*, ſed ſoli „ Patri, cujus eſt unigenitus Filius Dominus noſter Jeſus Chriſtus. Ad „ hoc autem nomen Jeſu Chriſti, & Spiritus Sancti, cum Patrem ora- „ mus, adjungimus, ut quicquid poſcimus, a tota nos Trinitate poſtulare „ monſtremus. Et certe cum una ſit operatio Patris, & Filii, & Spiritus- „ Sancti, tres illæ adorandæ Perſonæ ſunt unus orationis finis; ſiquidem ſunt unum operationis principium, ab iiſque ſimul, & indiviſe expectatur orationis effectus. „ Certum eſt itaque ſecundum veræ Fidei regulam, in „ qua Sanctæ Trinitatis una ſubſtantia creditur, nullam ſeparationem Pa- „ tris, & Filii fieri, ſive Pater, ſive Filius a Fidelibus invocetur. Ab „ illis autem nec Patrem invocari, nec Filium, qui in invocatione, quæ of- „ fertur Patri, non credunt cum Patre Filium naturaliter invocari. Hoc „ enim habet naturalis unitas Trinitatis, ut inſeparabiliter cuncta illis tri- „ bus Perſonis exhibeantur Sanctæ Religionis obſequia, in quibus una eſt „ inſeparabilis, incommutabiliſque natura. In orationibus quippe quas una „ vera Eccleſia fundit ad Deum, & naturæ ſervatur unitas, & perſonarum „ diſcretio cuſtoditur: ut cum ad Patrem dirigitur oratio, qui eſt origo „ Filii, & Spiritus-Sancti, unam eſſe naturam Trinitatis appareat, comme- „ moratione vero Filii, & Spiritus-Sancti, Trinitatem veram ipſe finis ora- „ tionis oſtendat. Sic Sabellii, atque Arii perfidia vincitur, dum in ipſis „ quoque orationibus, & precibus, tam unius naturæ quam trium Perſo- „ narum veritas a Catholicis Sacerdotibus prædicatur. Verba ſunt *S. Fulgentii* Lib. IX. *contra Fabianum*. Ibidemque docet, non ſoli Patri, ſed toti ſimul Sanctæ Trinitati Sacrificium offerri. *Sive enim in oratione, ſive in ſacrificio, nullam facit fides vera diſcretionem muneris, quia non eſt in Trinitate diverſitas poteſtatis.*

§. XX.

§. XX.

OMNIPOTENTEM.

De Omnipotentia Dei.

CUm multis nominibus Dei ſummam vim, & immenſam Majeſtatem ſacræ Litteræ explicent, ut oſtendant, quanta religione, & pietate colendus ſit, illi Omnipotentiam frequentiſſime tribuunt. Ipſe enim de ſe ait *Geneſis* XVII. *Ego Dominus omnipotens*. Et rurſus cum Jacob filios ad Joſeph mitteret, ita illis precatus eſt, Gen. XLIII. *Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem*. Deinde vero in Apocalypſi ſcriptum eſt: *Dominus Deus, qui eſt, qui erat, & qui venturus eſt omnipotens*, Et Cap. XVI. *Dies magnus omnipotentis Dei* appellatur. Idem ſignificat Scriptura, cum nihil Deo impoſſibile, vel etiam difficile eſſe ait. Gen. XVIII. *Numquid Deo eſt quidquam difficile?* Job XLII. *Scio, quia omnia potes*. Matth. XIX. *Apud homines hoc impoſſibile eſt: Apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt*. Marci XIV. *Abba, Pater, omnia tibi poſſibilia ſunt*. Lucæ I. *Non erit impoſſibile apud Deum omne verbum*.

Omnipotentis autem nomine intelligimus, Deum omnia poſſe, & in omnia poteſtatem, ac dominatum exercere: Ita ut nihil ſit, nihil cogitatione fingi poſſit, quod Deus efficere nequeat, aut quod illius providentiæ, poteſtati, & imperio non ſubdatur. Non ſolum igitur hæc, quæ tametſi maxima ſunt, aliquo tamen modo in cogitationem noſtram cadunt, efficiendi poteſtatem habet Deus; nimirum, ut omnia ad nihilum recidant, atque ut plures mundi ex nihilo repente exiſtant, verum etiam multo majora in illius poteſtate ſita ſunt, quæ humanæ menti, & intelligentiæ ſuſpicari non licet. Multa enim Deum poſſe, quę non vult, etſi nihil velit, quod non poſſit, Scriptura Sacra docet. Poteſt Deus *De lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ*. Facere poteſt, ut *Per foramen acus* camelus tranſeat. Potuit Pater Æternus mittere duodecim Legiones Angelorum pro Chriſto pugnaturas. Potuit uno momento totam pluviam immittere, quam quadraginta diluvii diebus immiſit. Potuit ſimul & ſemel Gentes exterminare a terra, quam dedit filiis Iſrael, quod tamen paulatim fieri voluit. Potuit Verbum caro non fieri, hominemque non liberare, ſi plus eum ſeveritas, ac juſtitia, quam clementia delectaret. Potuit alio modo liberare; potuit aliunde carnem quam ex fœmina aſſumere; potuit ſuſcitare Judam, ſicut ſuſcitavit Lazarum: & alia ſexcenta poſſunt occurrere, quæ facere Deus potuit, & poteſt, quæ tamen facta non ſunt, nec fient. Quo ex principio colligit *S. Auguſt.* Lib. *De Spiritu, & Littera* cap. I. fieri poſſe, ut homo ſine peccato ſit, quamvis nullus homo præter Chriſtum fuerit ſine peccato. Addamus & B. Virginem Deiparam, de qua, cum de peccatis agitur, propter honorem Domini, nullam *S. Aug.* ipſe vult fieri mentionem. Poteſt igitur Deus omne, quod poſſibile eſt abſolute, ſive quod contradictionem non habet. Quæ autem contradictionem habent, ea fieri non poſſunt, quamvis Deus omnia poſſit: ſi enim ea Deus poſſet facere, poſſet nihil; adeoque non eſſet omnipotens. Talia ſunt, triangulum eſſe abſque tribus angulis, montem ſine valle, lapidem ambulare, avem intelligere, & ſapientem eſſe, factum non eſſe, quod factum eſt, & alia id genus. Neq; etiam, cum omnia Deus poſſit, mentiri tamen, aut fallere, aut falli, aut peccare, aut interire, aut ignorare aliquid poteſt. Hæc enim in eam naturam cadunt, cujus imperfecta actio eſt; Deus vero cujus perfectiſſima ſemper eſt actio, ideo hæc non poſſe dicitur, quia poſſe ea, infirmitatis eſt, non omnipotentis virtutis, & majeſtatis. Unde Apoſt. II. ad *Tim.* II. de Deo ſcribit: *Seipſum negare non poteſt*. Et alibi: *Impoſſibile eſt men-*

Multa Deus poteſt, quæ non vult: Nihil vult quod non poſſit.

Matth. 3.

Matth. 19.

Matth. 26.

viri Deum. Ideo omnipotens eſt, quia iſta non poteſt, ut explicat *S. Aug.* Sermone *De Symbolo ad Catechumenos*, item Ser. CCXIII., alias *De Tempore* CXIX. Omnipotens eſt ad facienda majora, & minora: omnipotens eſt „ ad facienda cæleſtia, & terreſtria: omnipotens eſt ad facienda ſpiritalia, „ & corporalia, viſibilia, & inviſibilia. *Magnus in magnis, nec parvus in* „ *minimis*. Poſtremo omnipotens eſt ad facienda omnia, quæ facere voluerit. Non poteſt mori, non poteſt peccare, non poteſt falli. *Tanta non poteſt: quæ ſi poſſet; non eſſet omnipotens*. Et Serm. CCXIV. *Ne quis me temere dixiſſe arbitretur, aliquid Omnipotentem non poſſe, hoc & B. Apoſtolus dixit*: „ Si non credimus, ille, qui fidelis permanet, negare ſe ipſum non poteſt. *Sed quia non vult, non poteſt, quia & velle non poteſt. Non enim poteſt juſtitia velle facere, quod injuſtum eſt, aut ſapientia velle, quod ſtultum eſt, aut veritas velle, quod falſum eſt. Unde admonemur, Deum omnipotentem, non hoc ſolum, quod ait Apoſtolus*, Negare ſeipſum non poteſt, *ſed multa non poſſe. Deus omnipotens non poteſt mori, non poteſt mutari, non poteſt falli, non poteſt miſer fieri, non poteſt vinci. Ac per hoc non ſolum oſtendit veritas omnipotentem eſſe, quod iſta non poſſit; ſed etiam cogit veritas omnipotentem non eſſe, qui hæc poſſit. Volens enim eſt Deus quicquid eſt: Æternus ergo, & incommutabilis, & verax, & beatus, & inſuperabilis volens eſt. Si ergo poteſt eſſe, quod non vult, omnipotens non eſt: Eſt autem omnipotens; ergo quicquid vult poteſt. Et ideo, quod non vult eſſe non poteſt; qui propterea dicitur omnipotens, quoniam quicquid vult poteſt. De quo & Pſalmus dicit:* Omnia, quæcumque voluit Dominus, fecit in cœlo, & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis. Pſalm. 134.

Ceterum nihil ab Omnipotente poteſt non fieri, etiam eorum, quæ a communi naturæ lege abhorrere videntur. *Nec* enim *iſta cum fiunt, contra naturam fiunt, niſi nobis, quibus aliter naturæ curſus innotuit, non autem Deo, cui hoc eſt natura, quod fecerit* (inquit *S. Aug.* Lib. VI. *De Geneſi ad Litteram*, cap. XIII.) Et Lb. XXI. *De Civitate Dei*, cap. VIII. Portenta contra naturam fieri negat, quia ſecundum voluntatem Dei fiunt. *Quomodo eſt contra naturam* (inquit) *quod Dei fit voluntate; cum voluntas tanti utique Conditoris conditæ rei cujuſque natura ſit? Portentum ergo fit non contra naturam, ſed contra quam eſt nota natura*. In eo igitur vis omnipotentiæ divinæ poſita eſt, quod *Univerſa creatura ſua* Deus *utitur, ut ei placet*; *ut* loquitur idem Pater Lib. XXVI. *Contra Fauſtum*, cap. V. Hinc *S. Ambr.* Lib. II. In *Hexaemeron*, cap. III. *Sermo Dei*, inquit, *virtus naturæ eſt*. Et *B. Petrus Damiani*, Opuſculo XXXVI. c. XI. *Ipſa quippe rerum natura*, inquit, *habet naturam ſuam Dei voluntatem, ut ſicut illius leges quælibet creata conſervant, ſic illa, cum jubetur, ſui juris oblita, divinæ voluntati reverenter obediat*.

Quicquid fit per Dei voluntatem, non fit proprie contra naturam.

Cum porro *Patrem omnipotentem* profitemur, nemo ita errare debet, ut Filio etiam, & Sp. Sancto communem non eſſe omnipotentiam arbitretur. Æque enim ipſis auguſtum hoc nomen convenit, nec tamen ſunt tres omnipotentes, ſed unus omnipotens. Neque vero ſic iſta de Patre dicuntur, ut ab illo aliena ſint, quidixit: *Ego, & Pater unum ſumus*. Et de quo Apoſtolus ait: *Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo*. Quomodo igitur non erit omnipotens Filius, *Per quem facta ſunt omnia*? cum etiam ſit *Virtus & Sapientia Dei*, de qua ſcriptum eſt, quod *cum ſit una, omnia poteſt*. Sed tamen præcipua quadam ratione omnipotentiam tribuimus Patri; quia omnis originis fons eſt, & principium non de principio. Ita etiam Filio, qui æternum Patris Verbum eſt, ſapientiam; Ita Sp. Sancto, qui utriuſque Amor eſt, bonitatem tribuimus: Quamvis hæc,

Omnipotentia Filio, & Spir. Sancto cum Patre communis.

Joan. 10. Philip. 2. Joan. 1. 1. Cor. 1. Sap. 7.

Omnipotentia cur præcipue attributa Patri.

hæc, & alia hujuſmodi nomina communiter in tribus Perſonis ex Catholicæ Fidei Regula dicantur.

§. XXI.

Dei voluntas efficaciſſima eſt; ſemper impletur, ſi abſoluta ſit, nullaque ex conditione ſuſpendi velit, quem intendit effectum.

IN hoc enim maxime ſita vis eſt omnipotentiæ Dei, ut poſſit efficere quicquid vult, nec voluntati ejus quiſquam reſiſtere, aut illius effectum impedire poſſit, vel illius beneplacitum fruſtrari: Quod S. Litteræ ſæpe diſertiſque verbis docent. Pſ. CXIII. *Omnia, quæcumque voluit, fecit.* Eccl. VIII. *Omne, quod voluerit, faciet: & ſermo illius poteſtate plenus eſt.* Iſa. XIV. *Dominus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? Et manus ejus extenta, & quis avertet eam?* Et c. XLVI. *Conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet.* Eſther XIII. *Domine, Domine, Rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta ſunt poſita, & non eſt qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, ſi decreveris ſalvare Iſrael.* Dan. IV. *Juxta voluntatem ſuam facit tam in Virtutibus cœli, quam in habitatoribus terræ: & non eſt, qui reſiſtat manui ejus, & dicat ei: Quare feciſti?* Ad Rom. IX. *Voluntati ejus quis reſiſtet?*

Id confirmat *S. Auguſtinus* in *Enchiridio* c. XCIV. ubi loquens de cognitione Sanctorum in vita æterna, ait: „ Tunc in clariſſima Sapientiæ luce videbitur, quod nunc piorum fides habet, antequam manifeſta cognitione videatur, quam certa, immutabilis, efficaciſſima ſit voluntas Dei; quam multa poſſit, & non velit, nihil autem velit, quod non poſſit: quamque ſit verum, quod in Pſalmo canitur: *Deus autem noſter in cœlo ſurſum, in cœlo & in terra omnia, quæcumque voluit, fecit:* Quod utique non eſt verum, ſi aliqua voluit, & non fecit, & quod eſt indignius, ideo non fecit, quoniam ne fieret, quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impedivit. Non ergo fit aliquid, niſi Omnipotens fieri velit, vel ſinendo ut fiat, vel ipſe faciendo. Nec dubitandum eſt, Deum facere bene, etiam ſinendo fieri quæcumque fiunt male. Non enim hoc niſi juſto judicio ſinit. Et profecto bonum eſt omne, quod juſtum eſt. Quamvis ergo ea, quæ mala ſunt, in quantum mala ſunt, non ſint bona, tamen ut non ſolum bona, ſed etiam ſint & mala bonum eſt. Nam niſi eſſet hoc bonum, ut eſſent & mala, nullo modo eſſe ſinerentur ab Omnipotente bono: Cui proculdubio quam facile eſt, quod vult facere, tam facile, quod non vult eſſe non ſinere. Hoc niſi credamus, periclitatur ipſum noſtræ Confeſſionis initium, qua nos in Deum Patrem omnipotentem credere confitemur. Neq; enim ob aliud veraciter vocatur Omnipotens, niſi quoniam quicquid vult poteſt, nec voluntate cujuſpiam creaturæ voluntatis omnipotentis impeditur effectus.

Dei voluntas invicta, & immutabilis.

Pſalm. 113.

Et Capite centeſimo, ait: Miro, & ineffabili modo non fieri præter ejus voluntatem, quod etiam contra ejus fit voluntatem. Quia non fieret ſi non ſineret: Nec utiq; nolens ſinit, ſed volens: Nec ſineret bonus fieri male, niſi Omnipotens & de malo poſſet facere bene. *Et Cap.* CII. Sed quantælibet ſint voluntates vel Angelorum, vel hominum, vel bonorum, vel malorum, vel illud, quod Deus, vel aliud volentes quam Deus; Omnipotentis voluntas ſemper invicta eſt.

Non fit præter Dei voluntatem, quod fit contra ejus voluntatem

Et Lib. XXII. *de Civitate Dei*, Cap. II. Multa, inquit, *fiunt a malis quidem contra voluntatem Dei: Sed tantæ eſt ille ſapientiæ, tantæque virtutis, ut in eos exitus, ſive fines, quos bonos, & juſtos ipſe præſcivit, tendant omnia, quæ voluntati ejus videntur adverſa: Ac per hoc cum Deus mutare dicitur voluntatem, ut quibus lenis erat, v. gr. reddatur iratus, illi potius quam ipſe mu-*

tatur, & eum quodam modo mutatum in his, quę patiuntur, inveniunt: Sicut mutatur Sol oculis ſauciatis, & aſper quodam modo ex miti, & ex delectabili moleſtus efficitur, cum ipſe apud ſeipſum maneat idem, qui fuit.

„ Dicitur etiam voluntas Dei, quam tacit in cordibus obedientium man- Philip. 2.
„ datis ejus, de qua dicit Apoſtolus, *Deus eſt qui operatur in vobis & vel-*
„ *le*. Secundum hanc ergo voluntatem, qua Deum velle, dicimus, quod Signum di-
„ alios efficit velle, a quibus futura neſciuntur, multa vult, nec facit. Multa vinæ volun-
„ enim volunt fieri Sancti ejus ab illo inſpirata ſancta voluntate, nec fiunt; ſic- tatis, Dei
„ ut orant pro quibuſdam pie, ſancteque, & quod orant, non facit, cum voluntas in
„ ipſe in eis hanc orandi voluntatem Sancto Spiritu ſuo fecerit. Ac per hoc, Scriptura
„ quando ſecundum Deum volunt, & orant Sancti, ut quiſque ſit ſalvus, poſ- ſæpe inverdiam appel-
„ ſumus illo modo locutionis dicere: Vult Deus, & non facit, ut ipſum di- latur.
„ camus velle, qui ut velint iſti facit. " Sed hęc non eſt Dei voluntas pro-
prie dicta ſive interior actio Dei volentis aliquid fieri: ſignum eſt externum Quinqſigna
dumtaxat divinę voluntatis, non ejus beneplacitum. Signa illa externa quę divinæ vo-
Deum aliquid velle ſignificant, quinque vulgo numerantur a Theologis. *Præ- luntatis.*
ceptum, *prohibitio*, *conſilium*, *permiſſio*, *operatio*. Quę hoc modo velle dicitur Deus, non ſemper fiunt, quia ſępe aliud fieri vult, quam quod extrinſecus indicat, etſi ad illud ipſum, quod præcipit, exequendum navare operam ſuam hominem velit, aut pro ſua virili abſtinere malo, quod prohibet. Sic Abrahamo filium ſuum immolare juſſit, quod reipſa fieri nolebat: ſed cum interior illa Dei voluntas S. Patriarchę ignota eſſet, ſolumque noſſet externum indicium, quo ſe Deus id velle ſignificabat, quę ſuarum erant partium præſtare debuit, quia Deus voluit, ut præſtaret, paratamque ad mactandum filium voluntatem exhiberet, atque ad exequendum Dei mandatum ſe accingeret. Pergit S. Aug. „ Secundum illam vero voluntatem ſuam, quæ cum ejus Quæcumq;
„ præſcientia ſempiterna eſt, profecto in cęlo, & in terra omnia, quæcumq; Deus pro-
„ voluit, non ſolum præterita, vel præſentia, ſed etiam futura jam fecit. Ve- prie vult,
„ rum antequam veniat tempus, quo voluit, ut fierent, quod ante tem- ſecundum
„ pora univerſa præſcivit, atque diſpoſuit, dicimus, Fiet quando Deus vo- præſcientiã
„ luerit. Si autem non ſolum tempus, quo futurum eſt, verum etiam utrum ſuam jam fe-
„ futurum ſit ignoramus, dicimus, Fiet, ſi Deus voluerit: non quia Deus cit. Pſalm. 113.
„ novam voluntatem, quam non habuit, tunc habebit; ſed quia id, quod ex
„ æternitate in ejus immutabili præparatum eſt voluntate, tunc erit.

Nova vo-
luntas in
Deo nõ eſt.

§. XXII.

Cur omnes homines non ſalventur, cum Deus omnium ſalutem velit, ſi voluntas ejus ſemper impletur?

OBſecrationes, oraciones, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus fieri jubet Apoſt. I. ad Tim. II. quia *Hoc bonum eſt, & acceptum coram Salvatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Unus enim Deus, unus & Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dedit Redemptionem ſemetipſum pro omnibus.* Qua ratione Deus velit omnes homines ſalvos fieri.

Tres iſtius loci Expoſitiones *S. Auguſtinus* affert, quartam *SS. Jo: Chryſoſtomus, Jo: Damaſcenus, & Thomas*. Primam expoſitionem *S. Auguſtinus* tradit in *Enchiridio*, Cap. CIII. ubi ait: *Cum audimus, & in ſacris Litteris legimus, quod velit omnes homines ſalvos fieri, non tamen ideo debemus omnipotentiſſimæ Dei voluntati aliquid derogare, ſed ita intelligere, quod ſcriptum eſt,* Qui omnes homines vult ſalvos fieri; *tamquam diceretur, nullum hominem* Prima expoſitio S. Aug.

ſalvum

fieri ſalvum, niſi quem fieri ipſe voluerit. Non quod nullus ſit hominum, niſi quem ſalvus fieri velit; ſed quod nullus fiat, niſi quem velit; & ideo ſit rogandus ut velit, quia neceſſe eſt fieri, ſi voluerit. De orando quippe Deo agebat Apoſtolus, ut hoc diceret. Sic enim intelligimus, & quod in Evangelio ſcriptum eſt, Qui illuminat omnem hominem : *non quia nullus eſt hominum, qui non illuminetur, ſed quia niſi ab ipſo nullus illuminatur*. Eadem expoſitio habetur Lib. IV. *Contra Julianum* cap. VIII. Lib. *De Prædeſtinatione Sanctorum*, cap. VIII. & Epiſtola CCXVII. alias CVII. ad Vitalem.

Altera expoſitio S. Aug.

Expoſitionem alteram tradit in eodem *Enchiridii* loco. *Aut certe dictum eſt*, Qui omnes homines vult ſalvos fieri : *non quod nullus hominum eſſet, quem ſalvum fieri nollet, qui virtutes miraculorum facere noluit apud eos, quos dicit acturos fuiſſe pœnitentiam, ſi feciſſet; ſed ut* omnes homines *omne genus humanum intelligamus per quaſcumq; differentias diſtributum, Reges, privatos, nobiles, ignobiles, doctos, indoctos, divites, pauperes, mediocres, mares, fœminas*. *Iſto locutionis modo & Dominus uſus eſt in Evangelio, ubi ait Phariſæis*, Decimatis mentam, & rutam, & omne olus. *Neque enim Phariſæi, & quæcumque aliena, & omnium per omnes terras alienigenarum omnia olera decimabant. Sicut ergo hic* omne olus, *omne olerum genus intelligere poſſumus, & quocumque alio modo, ita & illic* omnes homines *omne hominum genus intelligi poteſt; dum tamen credere non cogamur aliquid omnipotentem Deum voluiſſe fieri, factumque non eſſe: qui ſine ullis ambiguitatibus*, ſic in cœlo & in terra, *ſicut eum veritas cantat*, omnia quæcumque voluit fecit, *profecto facere noluit quodcumque non fecit*. Eadem expoſitio habetur Lib. *De Correptione, & Gratia*, cap. XIV.

Luc. 11.

Tertia expoſitio S. Aug.

Tertiam Expoſitionem tradit Libro *De Correptione, & Gratia*, cap. XV. *Quia ergo nos, qui ſalvi futuri ſint neſcientes, omnes, quibus prædicamus hanc pacem, ſalvos fieri velle Deus jubet, & ipſe in nobis hoc operatur, diffundendo iſtam charitatem in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis: poteſt etiam ſic intelligi, quod* Omnes homines Deus vult ſalvos fieri: *quoniam nos facit velle: ſicut* Miſit Spiritum Filii ſui clamantem, Abba, Pater, *ideſt, nos clamare facientem. De ipſo quippe Spiritu alio loco dicit* : Accepimus Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater. *Nos ergo clamamus, ſed ille clamare dictus eſt, qui efficit, ut clamemus. Si ergo clamantem Spiritum recte dixit Scriptura, a quo efficitur, ut clamemus; recte etiam volentem Deum, a quo efficitur, ut velimus*.

1. Tim. 2. Gal. 4. Rom. 8.

Deus vult omnes homines ſalvos eſſe, ſi velint, ſed præparatur voluntas a Domino.

Ex tribus his Expoſitionibus colligitur, voluntatem, qua Deus vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, abſolutam non eſſe; quia ſalutis effectum ſuſpendi vult in adultis hominibus ex eorum voluntate; ideſt, vult eos ſalutem conſequi, ſi velint mandatis ſuis parere, & bene operari; quamvis eorum, qui volunt, *Præparetur voluntas a Domino, & tantum adjuvetur munere charitatis ut poſſint*, ea *poſſibilitate, quæ Sanctis cum effectu provenit*. Hinc *Sanctus Auguſtinus* Enchiridii cap. XCIV. ait: *Nec utique Deus injuſte noluit ſalvos fieri, cum poſſent ſalvi eſſe, ſi vellent*. Hinc Dominus in Evangelio compellans impiam Civitatem, ait: *Quoties volui congregare filios tuos, ſicut gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Quod non ita intelligendum eſt, quaſi Dei voluntas ſuperata ſit hominum voluntate, & infirmiſſimis nolendo impedientibus, non potuerit facere Potentiſſimus, quod volebat; ſed potius *Jeruſalem filios ſuos ab ipſo colligi noluit, ſed ea quoque nolente filios ejus collegit ipſe, quos voluit: quia in cœlo, & in terra non quædam voluit, & fecit, quædam vero voluit, & non fecit, ſed omnia quæcumque voluit, fecit. Quis porro tam impie deſipiat, ut dicat, Deum malas hominum voluntates*

Matth. 13.

Dei voluntas hominum voluntate non ſuperatur.

tates quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non poſſe convertere? Sed cum facit, per miſericordiam facit, cum autem non facit, per judicium non facit, quoniam cujus vult miſeretur, & quem vult indurat. Voluntate igitur abſoluta ſolos prædeſtinatos Deus vult ſalvos fieri: omnes homines ſalvos fieri non vult eodem modo: unde mirum non eſt, quod hæc ejus voluntas non impleatur, quia non eſt voluntas abſoluta reſpectu omnium. Ideo autem reſpectu reproborum abſoluta non eſt, quia vel originali peccato, ut parvuli; vel iis, quæ propria voluntate addituri ſunt, ut adultæ ætatis homines, indigni ſunt æternæ ſalutis beneficio, quod electis ſola miſericordia præparat, reprobis juſto judicio denegat.

Rom. 9. Non eodem modo vult Deus omnes homines ſalvos fieri.

Quartam loci hujus Apoſtolici expoſitionem tradunt *S. Jo: Chryſoſtomus* Homilia 1. in Epiſtolam ad Epheſios, & *S. Jo: Damaſcenus* Lib. 1. *De Fide orthodoxa*, Cap. XXIV. Deum ſcilicet velle omnium ſalutem voluntate prima, quam & *antecedentem* vocant, non voluntate ſecunda, quam & *conſequentem* appellant. Hac enim voluntate vult electos dumtaxat ſalvos fieri. *Jo: Damaſceni* verba magis expreſſa ſubjicio: „ Illud quoque nos ne fugiat, „ Deum ut bonitate præſtantem, primarie quidem omnes homines ſalvari, „ ac Regni ſui compotes eſſe velle. Neque enim ſupplicii, ac cruciatus „ cauſa, verum ad hoc, ut bonitatis ipſius participes ſimus, nos effinxit. „ Ut juſtum autem, iis quoque, qui peccant, pœnam inferri nihilominus „ velle. Ac prius illud antecedens voluntas, ſeu beneplacitum dicitur, ex „ ipſo manans: ſecundum autem conſequens voluntas, atque permiſſio, a „ noſtro vitio ortum ducens. Scilicet *Deus de ſuo optimus, de noſtro juſtus*, ut *Tertullianus* ait: quatenus de ſuo bonus, vult omnes homines ſalvare. Quatenus de noſtro juſtus, vult iniquos in peccatis permanentes damnare. Hoc eſt quod Theologi de Schola dicunt, *S. Jo: Damaſcenum* ſecuti, velle Deum omnium hominum ſalutem voluntate prima, & antecedente, non voluntate ſecunda, & conſequente. Voluntas prima eſt, qua Deus ex ſeſe vult aliquid ſine ulla conſideratione circumſtantium rerum. Secunda, qua ex certis circumſtantiis vult aliquid, quod alioqui nollet. Hæc autem diſtinctio voluntatis divinæ ex ipſa interna Dei volentis operatione non petitur, quæ ſimpliciſſima eſt, nec prius, & poſterius admittit, ſed ex parte rerum volitarum. Quod hunc in modum explicat perſpicue *S. Thomas* I. P. Qu. XIX. Art. VI. „ Unumquodque ſecundum quod bonum eſt, ſic eſt „ volitum a Deo. Aliquid autem poteſt eſſe in prima ſui conſideratione, „ ſecundum quod abſolute conſideratur, bonum, vel malum: quod tamen „ prout cum aliquo adjuncto conſideratur, quæ eſt conſequens conſideratio „ ejus, e contrario ſe habet. Sicut hominem vivere eſt bonum: & homi„ nem occidi eſt malum, ſecundum abſolutam conſiderationem. Sed ſi auda„ tur circa aliquem hominem quod ſit homicida, vel vivens in periculum „ multitudinis; ſic bonum eſt eum occidi, & malum eſt eum vivere. Un„ de poteſt dici, quod Judex juſtus antecedenter vult omnem hominem vi„ vere: ſed conſequenter vult homicidam ſuſpendi. Similiter Deus antece„ denter vult omnem hominem ſalvari: ſed conſequenter vult quoſdam „ damnari, ſecundum exigentiam ſuæ Juſtitiæ. Neque tamen id, quod an„ tecedenter volumus, ſimpliciter volumus, ſed ſecundum quid: quia vo„ luntas comparatur ad res, ſecundum quod in ſeipſis ſunt: in ſeipſis au„ tem ſunt in particulari. Ideſt quatenus omnibus circumſtantium rerum, & adjunctarum conditionibus ſunt circumveſtitæ. *Unde ſimpliciter volumus aliquid, ſecundum quod volumus illud, conſideratis omnibus circumſtantiis particularibus: quod eſt conſequenter velle. Unde poteſt dici, quod Judex juſtus*

Expoſitio quarta SS. Jo: Chryſoſt. Damaſceni & Thomæ.

Deus vult omnes homines ſalvos fieri voluntate prima, & antecedente, non ſecunda, & conſequente.

Quid voluntas Dei prima, ſive antecedens, & voluntas ſecunda, ſive conſequens? Sincera eſt in Deo voluntas ſalutis omnium hominum.

ſim-

ſimpliciter vult homicidam ſuſpendi, ſed ſecundum quid vellet eum vivere; (ideſt, ſecundum conſiderationem aliquam, certumve aliquem intuitum) *ſcilicet in quantum eſt homo. Unde magis poteſt dici velleitas, quam abſoluta voluntas. Et ſic patet, quod quicquid Deus ſimpliciter vult, fit; licet illud, quod antecedenter vult, non fiat.* Velleitatem *S. Thomas* vocat, ſi cum voluntate conſequente, & abſoluta comparetur; ſed tamen vera eſt, & ſincera voluntas, ac *Beneplacitum* in Deo exiſtens. Sic enim antecedentem illam voluntatem vocant *S. Joannes Chryſoſtomus* loco ſupra citato, & *S. Thomas* in Libro *Sententiarum*.

Voluntatem illam divinam ſalutis omnium hominum approbat, & explicat egregie Eccleſia Lugdunenſis, Libro *De tribus Epiſtolis*, Cap. XII.„ Se-
„ cundum pium quorumdam Patrum piorum ſenſum, *inquit*, Deus omnes
Bonitas Creatoris, æquitas judicis. „ homines vult ſalvos fieri bonitate Creatoris, qua creaturam ſuam bene a
„ ſe conditam perire non vult: idipſum iterum non vult Judicis æquitate,
„ qua eamdem creaturam ſuam, vel originali, vel etiam actuali peccato
„ nequiter inquinatam, & vitiatam impunitam eſſe non ſinit. In tantum
„ enim neminem vult perire, nec voluntas ejus alicui cauſa perditionis exi-
„ ſtit, ut per Prophetam etiam juret, & dicat: " Vivo ego, dicit Dominus, quia nolo mortem impii, ſed ut revertatur a via ſua impia, & vivat:
Ezech. 33. „ & tamen ipſe, qui non vult mortem impii, perſeverantem in impietate
„ ſua impium proculdubio punit. Ita in uno, atque eodem homine & bo-
„ nitatem, & ſeveritatem ſuam oſtendens; bonitatem, qua non vult eum
„ perire, ſeveritatem, qua perſeverantem in iniquitate, non vult impuni-
„ tum relinquere. Si ergo hoc, quod de uno homine diximus, de univer-
„ ſo genere hominum pereuntium ſimiliter intelligatur, poteſt forſitan non
„ abſurde dici, quod Deus omnes homines ſalvos fieri velit bonitate Crea-
„ toris: & tamen eos, quos indignos ſalute judicaverit, juſta Judicis ſe-
„ veritate non ſalvet.

Id unum cavendum, ne dicamus, aut ſentiamus Deum expectare eorum, quos vult ſalvos fieri, voluntatem, ut ipſi libero arbitrio ſuo incipiant velle ſalvari, & tunc divina bonitate ſalventur; ut initium ſalutis eorum ſit ex ipſis, perfectio autem ejusdem ſalutis ex Deo. Hic enim error Semipelagianorum eſt, ab Apoſtolo damnatus, ad Rom. 11. ſcribente: *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* A Conc. Arauſic. 11. Can. IV. confixus his verbis: „ Si quis, ut a peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum ex-
„ pectare contendit: non autem, ut etiam purgari velimus, per Sancti Spi-
„ ritus infuſionem, & operationem in nobis fieri confitetur, reſiſtit ipſi Sp.
„ Sancto, per Salomonem dicenti:" Præparatur voluntas a Domino; &
„ Apoſtolo ſalubriter prædicanti: DEUS *eſt, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate*. Hunc ſenſum merito rejicit Eccleſia Lugdunenſis, quod Pelagianæ pravitati faveat, quæ ſalutem hominis non ex Dei dono, ſed ex libero ipſius hominis arbitrio eſſe aſſerit. „ Quod autem,
„ *inquit*, ibi ſimpliciter intelligitur, Deum omnes homines velle ſalvos fie-
„ ri, bonitate ſcilicet Creatoris; ita (ut putamus) fideliter poteſt recipi, ſi
„ hanc voluntatem bonitatis ſuæ erga ſalutem non credatur humana ob-
„ ſiſtente voluntate implere non poſſe, ſed obſiſtente humana iniquitate
„ implere nolle.

Semipelagianorum erronei ſenſus circa divinam ſalutis omnium voluntatem excludunt.

Cavendum etiam ne generali tantum, & indiſcreta voluntate Deum velle omnium hominum ſalutem aſſeramus, ita ut ſalus Prædeſtinatorum nullo modo in peculiarem Dei voluntatem, ſeu æternum vocationis propoſitum, quo diſcreti ſunt a reprobis, ſed in humanæ naturæ, liberique arbitrii initiales quoſdam conatus refundatur. Hic enim Semipelagia-

norum

norum error eſt, ut conſtat ex Epiſtolis *Proſperi*, & *Hilarii* ad *S. Auguſtinum*, & ex *S. Proſpero*, in Carmine *De Ingratis*.

Cum ſine delectu ſeu Lex, ſeu Gratia Chriſti
Omnem hominem ſalvare velit, Dominique vocantis
Sic ſit propoſitum, ut nullus non poſſit ad illud
Libertate ſua, proprioque venire vigore,
Sitque ſalus dignis ſalvari ex fonte volendi.

Et ex *S. Fulgentio* Lib. *De Incarnatione*, & *Gratia*, Cap. XXIX. *Illud vero Apoſtolicum*, inquit, *ubi dicitur de Deo*, Qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, *non ſicut oportet intelligunt, qui hanc Dei voluntatem, ſicut in vaſis miſericordiæ, ſic & in vaſis iræ accipiendam exiſtimant, minus conſiderantes veraciſſimam Scripturæ ſententiam, quæ divinæ commendans omnipotentiam voluntatis*, Omnia, *inquit*, quæcumq; voluit fecit. *Quomodo igitur omnia, quæ vult facit, ſi volens hominem ſalvum fieri, cujus ſalus nonniſi a bona incipit voluntate, ipſum velle non in homine Deus inchoat, ſed ut ab homine naſcatur, exſpectat?*

1. Tim. 2

Pſalm. 113

Hoc autem errore ſepoſito, & damnato, quem ut everteret *S. Auguſtin.* æternum divinæ voluntatis propoſitum erga electos prædicavit, in ejuſque efficacia commendanda maxime inſiſtens, tres priores dumtaxat Apoſtolicæ ſententiæ, qua Deum velle omnes homines ſalvos fieri docet, expoſitiones tradidit, alteri expoſitioni præjudicatum nolens, modo ſana & Catholica eſſet; hoc, inquam, Semipelagianorum errore damnato, ſentiendum eſt, Deum velle omnium hominum ſalutem, non ſolum *Bonitate Creatoris*, ut loquitur Lugdunenſis Eccleſia, verum etiam *Bonitate Redemptoris*, qua Sanguinis Chriſti pretium pro omnibus omnino hominibus ſufficienter ab ipſo Mediatore Dei, & hominum Chriſto Jeſu Deo oblatum eſt, Evangeliiq; prædicatio, & Sacramenta, qui ſunt *Fontes Salvatoris*, omnibus communiter expoſita ſunt, ac præterea gratiæ etiam interiores ſufficientes ad ſalutem ex hoc inexhauſto divinæ bonitatis fonte jugiter, & ubertim ſcaturientes, omnibus, & ſingulis hominibus conferuntur, vel offeruntur. Hinc Apoſt. 1. ad *Tim.* 11. inde probat, Deum velle omnes homines ſalvos fieri quod pro ipſis mortuus ſit Chriſtus: *Omnes homines*, inquit, *vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Unus enim Deus, unus & Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus.* Hinc *S. Thomas* docet, Voluntatis antecedentis, qua Deus vult omnium hominum ſalutem, effectum eſſe *ordinem naturæ in finem ſalutis, & omnia communiter hominibus propoſita, tam naturalia, quam gratuita.*

Non bonitate ſolũ creatoris ſed etiã redemptoris vult Deus omnes homines ſalvos fieri.

§. XXIII.

Vis efficaciſſima divinæ gratiæ ex Dei omnipotentia derivatur. Quid de gratia credendum?

DIvinæ gratiæ vim efficaciſſimam S. Litteræ innumeris in locis prædicant, quibus Deus nos ad ſe convertere dicitur; cor, & labia aperire; auferre cor lapideum, & dare cor carneum; facere, ut in præceptis ejus ambulemus; cor Regis habere in manu ſua, & quocumque voluerit, illud vertere; operari in nobis velle, & perficere; ſine Chriſto nihil nos poſſe facere; & ad ipſum venire neminem, niſi Pater Æternus traxerit eum. Pſalm. LXXXIV. *Converte nos Deus ſalutaris noſter.* Jerem. XXXI *Converte me, & convertar. Poſtquam enim convertiſti me, egi pœnitentiam.* Thren. ult. *Converte nos, Domine, ad te, & convertemur.* Ezech. XXXVI. *Dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri; & auferam cor lapi-*

deum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum. Et Spiritum meum ponam in medio veſtri: & faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea cuſtodiatis, & operemini. Prov. XXI. *Cor Regis in manu Domini: quocumq; voluerit, inclinabit illud.* Pſalm. L. *Domine, labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam.* II. Mach. I. *Deus det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem corde magno, & animo volenti. Adaperiat cor veſtrum in lege ſua, & in præceptis ſuis.* Et Act. 16. de Lydia purpuraria dicitur: *Cujus Dominus aperuit cor intendere his, quæ dicebantur a Paulo.* Jo: VI. *Nemo poteſt venire ad me* (inquit Chriſtus) *niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.* Et Jo: XV. *Sine me nihil poteſtis facere.* Ad Rom. IX. *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. ∴ O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? ∴ Quid adhuc quæritur? Voluntati enim ejus quis reſiſtit?* I. Ad Cor. IV. *Quis te diſcernit? Quid autem habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Ad Phil. II. *Deus eſt, qui operatur in vobis velle, & perficere pro bona voluntate.*

Idem confirmat Eccleſia, cui *Legem credendi, lex ſtatuit ſupplicandi*, ut *Cœleſtinus* I. loquitur, cum Deum orat: „ *Ut* noſtras etiam rebelles ad ſe „ compellat propitius voluntates: *Ut* largiatur nobis Spiritum cogitandi, „ quæ recta ſunt, propitius & agendi: *Ut* inſerat cordibus noſtris ſui amo„ ris affectum: *Ut* faciat amare, quod præcipit. *Ut* dirigat corda noſtra ſuæ „ miſerationis operatione, quia ipſi ſine ipſo placere non poſſumus: *Ut* piis „ Eccleſiæ ſuæ precibus adſit Auctor ipſe pietatis, præſtetque, ut quod fi„ deliter petimus, efficaciter conſequamur.

Vim efficaciſſimam divinæ gratiæ ex divina omnipotentia derivatam plurimis in locis confirmant SS. Patres, præſertim *SS. Auguſtinus, Proſper, & Fulgentius*. Unus, aut alter dumtaxat *S. Auguſtini* locus in præſenti ſufficiat. Lib. *De Correptione, & Gratia*, cap. VIII. ſic habet: „ An audebis di„ cere, etiam rogante Chriſto, ne deficeret fides Petri, defecturam fuiſſe, „ ſi Petrus eam deficere voluiſſet, hoc eſt, ſi eam uſque in finem perſe„ verare noluiſſet? Quaſi aliud Petrus ullo modo vellet, quam pro illo „ Chriſtus rogaſſet, ut vellet. Nam quis ignorat tunc fuiſſe perituram fi„ dem Petri, ſi ea, qua fidelis erat, voluntas ipſa deficeret; & permanſu„ ram, ſi eadem voluntas maneret? Sed quia præparatur voluntas a Do„ mino; ideo pro illo Chriſti non poſſet eſſe inanis oratio. Quando roga„ vit ergo, ne fides ejus deficeret, quid aliud rogavit, niſi ut haberet in „ fide liberrimam, fortiſſimam, invictiſſimam, perſeverantiſſimam voluntа„ tem? *Tum colligit, vim illam efficaciſſimam divinæ gratiæ non officere ho„ minis libertati*: Ecce quemadmodum ſecundum gratiam Dei, non contra „ eam, libertas defenditur voluntatis. Voluntas quippe humana non liber„ tate conſequitur gratiam, ſed gratia potius libertatem, & ut perſeveret „ delectabilem perpetuitatem, & inſuperabilem fortitudinem.

Chriſti oratio pro Petro deficere nō poterat.

Invictiſſima ſimul, & liberrima Petri in fide voluntas.

Et Cap. XII. de dono Perſeverantiæ electorum ſic loquitur: „ Tantum „ quippe accenditur Sp. Sancto voluntas eorum, ut ideo poſſint, quia ſic „ volunt; ideo ſic velint, quia Deus operatur, ut velint. Nam ſi in tan„ ta infirmitate vitæ hujus ipſis relinqueretur voluntas ſua, ut in adjutorio „ Dei, ſine quo perſeverare non poſſent, manerent, ſi vellent, nec Deus „ in eis operaretur ut vellent: inter tot, & tantas tentationes infirmitate „ ſua voluntas ipſa ſuccumberet, & ideo perſeverare non poſſent, quia de„ ficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntа„ tis ut poſſent. Subventum eſt igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut „ divina gratia indeclinabiliter, & inſuperabiliter ageretur; & ideo quamvis „ infirma, non tamen deficeret, neque adverſitate aliqua vinceretur.

Homines ideo ſic volunt, quia Deus operatur, ut velint.

Humana voluntas Dei gratia inſuperabiliter agitur.

Et

Et Cap. XIV. aſſerit, *Deum habere humanorum cordium quo placet inclinandorum omnipotentiſſimam poteſtatem.*

Et paulo poſt ait, Iſraelitas ex animo, & bona voluntate conſtituiſſe Regem David: *Et tamen* inquit, *hoc in his egit, qui in cordibus hominum, quod voluerit, operatur ∴ Ac per hoc Dominus omnipotens, qui erat cum illo, adduxit iſtos, ut eum Regem conſtituerent. Et quomodo adduxit? Numquid corporalibus ullis vinculis alligavit? Intus egit, corda tenuit, corda movit, coſq; voluntatibus eorum, quas ipſe in illis operatus eſt, traxit. Si ergo cum voluerit Reges in terra Deus conſtituere, magis habet in poteſtate voluntates hominum, quam ipſi ſuas, quis alius facit, ut ſalubris ſit correptio, & fiat in correpti corde correctio, ut cœleſti conſtituatur in Regno?*

Deus intus agit, corda tenet, movet, bonas voluntates in illis operatur.

Et paulo ante eodem Capite: „ Cum autem homines per correptionem in „ viam juſtitiæ ſeu veniunt, ſeu revertuntur, quis operatur in cordibus eorum ſalutem, niſi ille, qui quolibet plantante, atque rigante, & quolibet in agris, vel arbuſculis operante, dat incrementum Deus: cui volenti „ ſalvum facere nullum hominum reſiſtit arbitrium? Sic enim velle, ſeu „ nolle in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, ut divinam voluntatem non „ impediat, nec ſuperet poteſtatem.

Deo volēti ſalvum facere, nullum hominis reſiſtit arbitrium.

Et Lib. *De Geſtis Pelagii*, Cap. IV. „ Proculdubio, *inquit*, plus eſt agi quam „ regi: qui enim regitur, aliquid agit, & a Deo regitur, ut recte agat; „ qui autem agitur, agere aliquid vix ipſe intelligitur. Et tamen tantum „ præſtat voluntatibus noſtris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apoſtolus dicere, *Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filii Dei*. Nec aliquid in nobis libera „ voluntas melius agere poteſt, quam ut illi ſe agendam commendet, qui male „ agere non poteſt; & hoc cum fecerit, ab illo ſe, ut faceret, adjutam eſſe non „ dubitet, cui dicitur in Pſ. *DEUS* meus, miſericordia ejus præveniet me.

Voluntates hominum a Deo non ſolum reguntur, ſed aguntur. Rom. 8.

Pſalm. 5

Idem Lib. I. *Ad Bonifacium*, Cap. XIX. *Credimus*, inquit, *tunc a Sanctis, quos perſequebatur, non inaniter oratum eſſe pro Saulo, ut ad fidem, quam vaſtabat, voluntas ejus converteretur. Et illius quidem converſio deſuper facta, manifeſto etiam miraculo apparuit. Quam multi inimici Chriſti, quotidie ſubito Dei occulta gratia trahuntur ad Chriſtum! Quod verbum ſi non ex Evangelio poſuiſſem, quanta de me propter hoc iſte dixiſſet, cum etiam nunc obluctetur non mihi, ſed illi, qui clamat:* Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum? *Non enim ait*, duxerit, *ut illic aliquo modo intelligamus præcedere voluntatem. Quis trahitur, ſi jam volebat? Et tamen nemo venit, niſi velit. Trahitur ergo miris modis ut velit, ab illo, qui novit intus in ipſis hominum cordibus operari non ut homines, quod fieri non poteſt, nolentes credant, ſed ut volentes ex nolentibus fiant.*

Inimici Chriſti occulta gratia ad illum trahuntur.

Joan. 6. 44. Deus in cordibus hominum operatur, ut volētes ex nolētibus fiāt. Prov. 8.

Lib. *De Gratia, & Libero Arbitrio*, Cap. XVI. *Certum eſt, nos velle cum volumus: ſed ille facit, ut velimus bonum, de quo dictum eſt*, Præparatur voluntas a Domino: *de quo dictum eſt*, A Domino greſſus hominis dirigentur, & viam ejus volet: *de quo dictum eſt*, Deus eſt, qui operatur in vobis & velle. „ Certum, eſt nos facere, cum facimus: ſed ille facit ut faciamus, præ„ bendo vires efficaciſſimas voluntati. *Et Cap.* XX. Scriptura Divina, ſi diligenter inſpiciatur, oſtendit non ſolum bonas hominum voluntates, quas „ ipſe facit ex malis, & a ſe factas bonas, in actus bonos, & in æternam „ dirigit vitam, verum etiam illas, quæ conſervant ſæculi creaturam, ita „ eſſe in Dei poteſtate, ut eos quo voluerit, quando voluerit, faciat inclinari. *Et Cap.* XXI. Agit enim Omnipotens in cordibus hominum etiam „ motum voluntatis eorum, ut per eos agat, quod per eos agere ipſe vo„ luerit, qui omnino injuſte aliquid velle non novit.

Secundum LXX. Pſ. 36. *Phil.* 2.

Deus facit ut faciamus bonum.

Libro *de Prædeſtinatione Sanctorum*, Cap. VIII. *Hæc itaque gratia,* Gratia eſt.

Gratia a nullo duro corde respuitur.

quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur. Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.

In *Enchiridio ad Laurentium*, Cap. XXXII. „Si recte dictum est, *Non volentis hominis, sed miserentis est Dei*, quia id voluntas hominis sola non „ implet: cur non & e contrario recte dicitur, Non miserentis est Dei, sed „ volentis est hominis, quia id misericordia Dei sola non implet? Porro si „ nullus Christianus dicere audebit, Non miserentis est Dei, sed volentis est „ hominis, ne Apostolo apertissime contradicat, restat ut propterea recte di- „ ctum intelligatur, *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*, ut „ totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam & præparat adjuvan- „ dam, & adjuvat præparatam.

In negotio salutis, & œconomia gratiæ totum Deo dandum.

Et in Psal. 34. Serm. 1 sic Deum compellat: Apprehendis animam meam, „ & debellas inimicos meos. Et quid est anima nostra, quamvis splendida, „ quamvis producta, quamvis acuta, quamvis uncta, quamvis luce sapien- „ tiæ, & coruscationis vibrata, quid est anima nostra, aut quid potest, nisi „ Deus illam teneat, aut pugnet de illa? Nam quælibet optime facta fra- „ mea, nisi habeat bellatorem jacet. Ergo quidquid vult facit de anima no- „ stra. Cum in manu ejus est, utitur ea, quemadmodum vult.

Quæstio de modo, quo gratia est efficax, Scholasticorum disputationibus relinquitur, quarum tamen æstus summorum Pontificum interdicta coercent.

Ex his omnibus perspicuum est, divinæ gratiæ vim efficacissimam ex omnipotentia divina derivari; in eamque refundi oportere. Id agnoscimus, cum Deum omnipotentem in Symbolo Fidei nostræ profitemur. In quo vero posita sit efficacia gratiæ, sive quomodo sit efficax, in Seminariis disceptandum non putamus, sed Scholasticorum contentionibus quæstionem istam relinquendam. De gratia efficaci, quæ necessaria est, ut agamus, & a gratia sufficienti distincta, quæ necessaria est, ut possimus in ordine supernaturali, & cui sæpe resistitur, cum efficaci gratiæ nunquam resistatur; ea nosse sufficiat, quæ Catholica Fides docet, atq; *S. Aug.* cujus de gratia doctrinam probavit Ecclesia, secundum eam tenendum esse, ac propugnandum scripsit. „Ad „ confitendum gratiam Dei, cujus operi, ac dignationi nihil penitus subtra- „ hendum est, satis sufficere credimus, quicquid secundum prædictas Regulas „ Apostolicæ nos Sedis scripta docuerunt, ut prorsus non opinemur Catholicum, „ quod apparuit præfixis sententiis esse contrarium. profundiores vero, diffi- „ ciliores; partes incurrentium quæstionum, quas latius pertractarunt, qui „ hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habe- „ mus adstruere" (inquit Auctor collectionis auctoritatum Sedis Apostolicæ de gratia, & libero arbitrio subnexarum Epistolæ Cœlestini 1. ad Episcopos Galliæ.)

§. XXIV.

De gratia quid credendum? Gratia non datur secundum merita.

I. Credendum est in primis, *Gratiam Dei secundum merita nostra non dari.* Quod de gratia prorsus omni habituali, sive sanctificante, & actuali, sufficiente, & efficaci; præveniente, atq. excitante, adjuvante, & subsequente, operante, & cooperante, intelligendum est. *Si* enim *gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia.* Et Ephes. 2. 8. *Gratia estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis; Dei enim donum est: non ex operibus, ut ne quis glorietur.* Attamen *Ipsa Gratia meretur augeri, ut aucta mereatur perfici* (inquit S. Augustinus Epistola CLXXXVI. alias CVI.)

S. Aug. Ep. 217. *alias* 107. *ad Vitalem. Rom.* 11. 6.

§. XXV.

Gratia ad singulos actus datur.

S. Aug. Ep. 107.

II. Credendum est, *Gratiam Dei ad singulos actus dari*; sive ad singulos actus

actus eſſe neceſſariam, proindeq; Deum ſemper orandum, ut deducat nos in „ ſemitam mandatorum ſuorum, ut perficiat greſſus noſtros in ſemitis ſuis, „ ut non moveantur veſtigia noſtra, ut in adjutorium noſtrum intendat; ut „ aptet nos in omni bono, ut faciamus ejus voluntatem; ut dirigat corda „ noſtra in charitate; ut ſua nos gratia ſemper & præveniat, & ſequatur; „ ut actiones noſtras aſpirando præveniat, & adjuvando proſequatur, ut cuncta „ noſtra oratio & operatio ab ipſo incipiat, & per illum cepta finiatur; ut ejus auxiliis abſtrahamur a noxiis, & ad ſalutaria dirigamur. " Divini enim muneris eſt, cum & recte cogitamus, ſiquidem „ Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis, ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo „ eſt; *ut ait* Apoſtolus. *Et* Quoties bona agimus, Deus in nobis, atq; nobiſcum, ut operemur, operatur. *Quamvis enim multa ſint in homine bona, quæ facit homo*, Nullum tamen bonum eſt, quod non præſtet Deus, ut faciat homo. Quamobrem nobis Deo adjuvante ſit ſtudium, ſemper a Deo petere, ut in omnibus voluntatibus, in omnibus ſermonibus, atq; actionibus noſtris ipſe teneat primatum, qui dixit ſe principium, quoniam ex ipſo, per ipſum, & in ipſo ſunt omnia (*inquit S. Proſper Lib.* Contra Collatorem. *Cap. X.*) Hujus gratiæ adjutorium ſemper eſt nobis a Deo poſcendum; ſed ne ipſum, quod poſcimus, noſtris viribus aſſignemus: neq; enim haberi poteſt ipſe ſaltem orationis affectus, niſi divinitus fuerit attributus. Ut ergo deſideremus adjutorium gratiæ, hoc ipſum quoque opus eſt gratiæ. Quidquid igitur habes bonæ voluntatis, vel bonæ operationis, Deo aſſigna, qui dedit, & ipſum humiliter roga, ut conſervet, & augeat, quod donavit. Nihil tibi boni tamquam tuum aſſignes, ut non accipias, quod recipere poteras, & quod acceperas perdas. " Monitum eſt lutare S. Fulgentii Epiſtola VI. cap. VII. & VIII.

1. Cor. 3. Conc. Arauſic. c. 9. & 20.

§. XXVI.

Gratia ad converſionem peccatoris neceſſaria.

III. Credendum eſt, Gratiam Dei ad converſionem peccatoris eſſe omnino neceſſariam; ut proinde Prophetæ verbis orandum ſit, *Converte nos, Domine, ad te, & convertemur*. Natura enim humana, etiamſi in illa integritate, in qua condita eſt, permaneret, *Nullo modo ſe ipſam Creatore ſuo non adjuvante ſervaret. Cum ergo ſine Dei gratia ſalutem non poſſit cuſtodire, quam accepit, quomodo ſine Dei gratia poteſt reparare, quam perdidit?* Nullus ergo miſer de quantacumque miſeria liberatur, niſi qui Dei miſericordia prævenitur, ut dicit Pſalmiſta: *Cito anticipent nos miſericordiæ tuæ, & Deus meus, miſericordia ejus præveniet me*. Unde ſacra Synodus Tridentina eos Anathemate ferit, qui dixerint, *Hominem ſuis operibus, quæ vel per humanæ naturæ, vel per Legis doctrinam fiant, abſq; divina per Jeſum Chriſtum Gratia poſſe juſtificari coram Deo*. A te deficere potes, infelix homo, tu te ipſum reficere non potes. *Ille reficit, qui te fecit* (inquit *S. Auguſtinus*) Et, *Nemo de ſuo habet niſi mendacium, & peccatum* (inquit Arauſicana Synodus II.)

Thren. ult.

S. Auguſt. Epiſt. 186. alias 106.

Conc. Arau. 2. c. 14. & 19. Conc. Trid. Seſſ. 6. c. 1.

Deus ergo ſepultos
Suſcitat, & ſolvit peccati compede vinctos.
Ille obſcuratis dat cordibus intellectum.
Ille ex injuſtis juſtos facit, indit amorem,
Quo redametur amans; & amor, quem conſerit, ipſe eſt.
Hunc itaque affectum, quo ſumunt mortua vitam,
Quo tenebræ fiunt lumen, quo immunda niteſcunt,
Quo ſtulti ſapere incipiunt, ægrique valeſcunt,

S. Proſper in Carm. de Ingr. c. 15.

Nemo alii dat, nemo ſibi, non littera Legis,
Nec naturalis ſapientia, quæ ſemel acta
In præceps labi novit, conſurgere neſcit.

§. XXVII.

Gratia neceſſaria ad vincendas tentationes.

1.Cor. 15.ad Rom. ult. Luc. 22. Pſalm. 17. Pſalm. 26. 1.Cor, 10.13.

IV. Credendum eſt, ad vincendas tentationes, & peccata vitanda neceſſariam eſſe Chriſti gratiam, per quam Deus *dat nobis victoriam*, qui *conterit Satanam ſub pedibus noſtris*; qui *rogavit pro Petro, ut non deficeret fides ejus*; qui dixit, *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem:* ut proinde, gravibus præſertim tentationibus pulſati, orare debeamus cum Propheta, *Quoniam in te eripiar a tentatione:* *Adjutor meus eſto, ne derelinquas me.* Orare debemus, ut faciat *Cum tentatione proventum, ut poſſimus ſuſtinere.* Gratia igitur Chriſti non ſolum valet ad remiſſionem peccatorum quæ jam commiſſa ſunt, *Sed etiam ad adjutorium, ut non committantur.* Pelagianos ſecus ſentientes Anathemate confixit Synodus Carthaginenſis Canone tertio.

Diſcrimen inter Medicum hominem, & Medicū Deum.

Atque iſtud diſcrimen eſt inter Medicum hominem, & cęleſtem ſupremumque animarum Medicum Deum, ut *S. Auguſtinus* explicat Lib. *De Natura, & Gratia*, Cap. XXVI. *Medicus homo cum ſanaverit hominem, jam de cetero ſuſtentandum elementis, & alimentis corporalibus, ut eadem ſanitas apto ſubſidio convaleſcat, atque perſiſtat, Deo dimittit: qui præbet iſta in carne viventibus, cujus etiam erant illa, quæ dum curaret, adhibebat. Ipſe autem Deus, cum per Mediatorem Dei, & hominum hominem Jeſum Chriſtum, ſpiritualiter ſanat ægrum, vel vivificat mortuum, ideſt juſtificat impium, & cum ad perfectam ſanitatem, hoc eſt ad perfectam vitam, juſtitiamque perduxerit, non deſerit, niſi deſeratur, ut pie ſemper, juſteq; vivatur. Sicut enim oculus corporis etiam pleniſſime ſanus, niſi candore lucis adjutus non poteſt cernere; ſic & homo etiam perfectiſſime juſtificatus, niſi æterna luce juſtitiæ divinitus adjuvetur, recte non poteſt vivere. Sanat ergo Deus, non ſolum ut deleat, quod peccavimus, ſed ut præſtet etiam, ne peccemus.* Aliqua quidem vitant peccata, & aliquibus tentationibus reſiſtunt peccatores ipſi, immo etiam Ethnici, ſed ea non vitant, nec iis reſiſtunt, ut par eſt, amore ſcilicet Dei, ſed amore laudis, & gloriæ, vel alia cupiditate, & *vitiis occultis*: nec omnia vitant, nec gravibus tentationibus, diuque reſiſtunt; ſed *Aliquas cupiditates ideo vincunt, ut alias expleant, quarum granditate vincuntur*; &, *In vulnera vulnere ſurgunt. Tunc itaque victa vitia deputanda ſunt, cum Dei amore vincuntur, quem niſi Deus ipſe non donat, nec aliter niſi per Mediatorem Dei, & hominum Jeſum Chriſtum.*

S. Aug. Lib. 21. De Civ. Dei, c. 16. & Lib. De Continent. c. 12. S. Proſper Carm. De Ingratis.

§. XXVIII.

Gratia neceſſaria ad Deum ſuper omnia diligendum.

Rom. 5. Conc. Afric. Can. 4 Conc. Arauſic. 2. Can. 25.

V. Credendum eſt, Gratiam Dei omnino neceſſariam eſſe ad Deum ſuper omnia diligendum: ſiquidem *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Sp. Sanctum, qui datus eſt nobis.* Utrumq; igitur eſt *Dei donum, & ſcire quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus.* Prorſus *Donum Dei eſt diligere Deum: ipſe ut diligeretur dedit, qui non dilectus diligit: diſplicentes amati ſumus, ut fieret in nobis, unde placeremus.* Quamobrem *Secundum Sanctarum Scripturarum ſententias, antiquorum Patrum definitiones prædicare debemus, & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus poſtea aut diligere Deum, ſicut oportet, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum eſt, poſſit, niſi*

Gra-

Gratia eum, aut Miſericordia divina prævenerit. Arauſicani Conc. II. verba ſunt. Idemque confirmat Conc. Tridentinum Seſſ. VI. Canone III. Hinc Eccleſia publicis in precibus Deo ſupplicat, ut amorem ſui Fidelibus inſpiret: *Da populis tuis id amare quod præcipis ∴ Sancti nominis tui timorem pariter, & amorem fac nos habere perpetuum ∴ Infunde cordibus noſtris tui amoris affectum, ut te in omnibus, & ſuper omnia diligentes, promiſſiones tuas, quæ omne deſiderium ſuperant, conſequamur. Deus virtutum, cujus eſt totum, quod eſt optimum, inſere pectoribus noſtris amorem tui nominis ∴ Da nobis fidei, ſpei, & charitatis augmentum, & ut mereamur aſſequi, quod promittis, fac nos amare, quod præcipis.* Amor Dei ſuppliciter a Deo poſtulatur, quia *Niſi detur inde nobis, non eſt unde poſſit eſſe in nobis. Ac per hoc voluntas bona, qua diligitur Deus, in homine non poteſt eſſe, niſi in quo Deus operatur & velle* (inquit S. Auguſt. lib. de Patientia, cap. 25.) *Liberum enim arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus* (ait idem Pater Epiſt. 217. alias 107.) *Quare* igitur *unde homini diligere Deum, nec invenies omnino, niſi quia prior ille dilexit nos. Non poſſumus diligere Deum, niſi per Spir. Sanctum amemus Deum de Deo.* (Sermone 34. alias 2. De Diverſis.)

§. XXIX.

Gratia neceſſaria ad ſervanda Dei mandata.

VI. Credendum eſt, Chriſti Gratiam ad ſervanda Legis divinæ mandata eſſe omnino neceſſariam : nec per illam ſolum nobis revelari, & aperiri intelligentiam mandatorum, ut ſciamus, quid appetere, quid vitare debeamus; ſed *Per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus.* Credendum eſt, neceſſarium eſſe, ut divina Mandata ſimpliciter implere poſſimus, ac vitam æternam promereri, non autem *Ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius poſſimus implere per gratiam; tamquam etiamſi gratia non daretur, non quidem facile, ſed tamen poſſimus etiam ſine illa implere divina mandata.* Qui ſecus ſentiebant Pelagiani Hæretici, damnati ſunt, & anathemate perculſi, Canonibus IV. & V. Concilii Africani, qui Milevitani nomine vulgo proferuntur, quos Tridentinum Concilium renovavit Seſſ. VI. Canone ſecundo. Lex igitur data eſt, ut Gratia quæreretur, Gratia data eſt, ut lex impleretur. Lex data eſt, ut monſtraret homini infirmitatem, & quæreret demonſtrata infirmitas Salvatorem. *Ad hoc potius valet legis agnitio, ſi gratiæ deſit opitulatio, ut fiat mandati prævaricatio.* Ubi enim non eſt lex, *ait Apoſtolus*, nec prævaricatio. *Et*, Concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret, Non concupiſces. „ Ac per „ hoc uſque adeo aliud eſt lex, aliud gratia, ut lex non ſolum nihil pro„ fit, verum etiam plurimum obſit, niſi adjuvet gratia; & hæc oſtendatur „ legis utilitas, quoniam quos facit prævaricationis reos, cogit confugere ad „ gratiam liberandos, & ut concupiſcentias malas ſuperent, adjuvandos. Ju„ bet enim magis quam juvat: docet morbum eſſe, non ſanat; immo ab ea „ potius, quod non ſanatur augetur, ut attentius, & ſolicitius gratiæ Me„ dicina quæratur. Quia *LITTERA* occidit, Spiritus autem vivificat "(inquit *S. Auguſt.* Lib. *De Gratia Chriſti*, cap. VIII.)

Diſcrimen Legis, & Gratiæ.

Rom. 7.

Rom. 4.

1. Cor. 3.

Quod autem ait Apoſtolus, *Gentes, quæ Legem non habent, naturaliter, quæ Legis ſunt, faciunt*, vel de Gentibus ad Chriſtum converſis, ejuſque fide imbutis intelligendum eſt, nec ibi natura opponitur gratiæ, ſed Legi ſcriptæ, quæ data eſt Judæis; naturaque cogitanda eſt per gratiam Chriſti reparata. *Non per naturam negata eſt gratia, ſed per gratiam reparata natura*: ut ex-

Rom. 2. Quo ſenſu Gentes Legē non habēres, naturaliter quæ Legis ſunt, faciunt?

plicat *S. Augustinus* Libro *De Spiritu, & Littera*, cap. XXVI. & XXVII. Vel si de Gentibus a Christi fide alienis etiam exponatur, intelligendum est, illas absq; gratia Christi omnia Legis præcepta non implere, sed aliqua dumtaxat faciliora, qualia sunt, honorare parentes, colere amicitiam, justam ferre sententiam: & hæc quidem quoad substantiam operis dumtaxat, non quoad modum, scilicet ex charitate, & (ut uno verbo multa complectar) *Sicut oportet*, ad justificationem, & vitam æternam consequendam, ut loquuntur Concilia Arausicanum II. & Tridentinum. *Necessaria est gratia adjuvantis, ut impleatur præceptum jubentis*, inquit S. August. alio loco. Et, *Mandatis Dei rectis, & arduis humana non contemperatur infirmitas, nisi præveniens ejus adjuvet charitas.*

Quamobrem gratiam ad implenda Dei mandata ab ipso cum Ecclesia ferventissimis precibus postulemus. *Dirigere, & sanctificare digneris hodie corda, & opera nostra in Lege tua, & in operibus mandatorum tuorum ∴. Præsta, ut quæ tibi sunt placita, & dictis exequamur, & factis ∴. Mentes nostras benignus illustra, ut videre possimus, quæ agenda sunt, & quæ recta sunt, agere valeamus ∴. Perfice, ut quæ te auctore facienda cognovimus, te operante impleamus.* Oremus & cum *S. Augustino* dicentes: *Domine, da, quod jubes, & jube, quod vis.*

Lib. 10. Confess. c. 29.

§. XXX.

Gratia necessaria ad initium boni operis, & fidei.

VII. Credendum est, Gratiam non solum ad consumationem, sed etiam ad initium boni operis, & ad ipsum initium fidei esse omnino necessariam: quia *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*: cujus sumus factura, *Creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus.* Et *Nemo* ad Christum *venire potest, nisi Pater traxerit eum, & nisi fuerit ei datum a Patre*: Orandus igitur est, ut *Qui cœpit in nobis opus bonum, perficiat usque in diem Christi Jesu.* Fidem etiam, tota quanta est, esse donum Dei Apostolus prædicat ad Ephesios scribens: *Gratia salvi facti estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.* Tandem non posset vere dici homini, *Quis te discernit? Quid autem habes, quos non accepisti?* si fidei, aut boni operis initium ex seipso haberet. Quamobrem Semipelagianam hæresim Conc. Arausicanum II. confixit Canone III. cujus hæc sunt verba: *Si quis ad Invocationem humanam gratiam Dei dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Isaiæ Prophetæ, vel Apostolo idem dicenti:* INVENTUS *sum a non quærentibus me; palam apparui his, qui me non interrogabant.*

1. Cor. 6. *Eph. 2.* *Joan. 6.* *Philip. 1.* *1. Cor. 4. 7.* *Isai. 65.* *Rom. 10.*

Et Canone V. *Si quis sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum, quo in eum credimus, qui justificat impium ∴. non per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritus-Sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, sed naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis Dogmatibus adversarius approbatur.* Idem etiam fidei Dogma Canonibus VI. & VII. confirmatur. „ Ut igitur perveniatur „ ad adjutorium Dei, ad Deum non curritur sine adjutorio Dei: qui non „ solum posse nostrum donavit, atque adjuvat, sed etiam velle operatur „ in nobis: non quia nos non volumus, aut non agimus, sed quia sine „ ipsius adjutorio nec volumus aliquid boni, nec agimus. Quamvis enim „ bona voluntas hominis multa Dei dona præcedat, non tamen omnia: „ quæ autem non præcedit ipsa, in eis est & ipsa. Nam utrumque „ le-

S. Aug. Lib. De Gratia Christi c. 23. & 25. *Enchirid. Cap. 32.*

„ legitur in ſanctis Eloquiis, & *Miſericordia ejus præveniet me; & Miſericordia ejus ſubſequetur me.* Nolentem prævenit, ut velit; volentem ſubſequitur, ne fruſtra velit. Aſſiduis quidem precibus a Deo poſtulanda gratia eſt; ſed ut ait *S. Proſper*, *Pſalm.* 58.

Hęc ut cujuſque ſtudio, affectuque petatur.
Ipſa agit, & cunctis dux eſt venientibus ad ſe,
Perque ipſam niſi curratur, non itur ad ipſam. *Carm. de Ingratis c.* 25.

Nec fruſtra nos adhortatur Scriptura Sacra, ut Deum quæramus, ut ad januam miſericordiæ illius pulſemus, ut ad eum convertamur, & redeamus debemus enim quærere, pulſare, ad Deum converti, & redire, idque cum Dei gratia poſſumus; *Qua ut non adjuventur* homines, *in ipſis cauſa eſt, non in Deo;* ut *S. Auguſtinus* docet. Ad peccandum namque non adjuvamur a Deo: juſta autem agere, vel juſtitiæ præceptum omni ex parte implere non poſſumus, niſi adjuvemur a Deo. *Sic enim corporis oculus non adjuvatur a luce, ut ab eadem luce clauſus, averſuſque diſcedat; ut autem videat, adjuvatur ab ea, neque hoc omnino, niſi illa adjuverit, poteſt: ita Deus, qui Lux eſt hominis interioris, adjuvat noſtræ mentis obtutum, ut non ſecundum noſtram, ſed ſecundum ejus juſtitiam boni aliquid operemur. Si autem ab illo avertimur, noſtrum eſt..... Converſos ergo Deus adjuvat, averſos deſerit. Sed etiam, ut convertamur, ipſe adjuvat: quod certe oculis corporis lux iſta non præſtat. Cum ergo nobis jubet dicens*, Convertimini ad me, & „ convertar ad vos; *noſque illi dicimus*, Deus Virtutum converte nos; „ *quid aliud dicimus, quam, Da quod jubes? Cum jubet dicendo*, Intelligite „ inſipientes in populo; & *nos illi dicimus*, Da mihi intellectum, ut diſcam „ mandata tua: *quid aliud dicimus, quam Da quod jubes? Cum jubet dicendo*, Poſt concupiſcentias tuas non eas; *noſque dicimus*, Scimus, quia „ nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus det, *quid aliud dicimus quam*, „ *Da quod jubes? Cum jubet dicendo*, Facite juſtitiam: *noſque dicimus*, Doce me juſtificationes tuas: *quid aliud dicimus, quam Da, quod jubes?* Quærentes itaque Dominum, dum inveniri poteſt, firmiſſime credamus, quod „ Nunquam redire poteſt ovis errans, niſi fuerit boni Paſtoris inquiſitione præventa, & humeris reportata. Propterea Paſtor bonus venit „ quærere, & ſalvam facere ovem perditam, quæ Paſtorem ſuum quærere „ non poteſt prius quam ab eo quæratur, ſed a quærente prævenitur, ut „ quærat. Paſtor autem fruſtra eam quæreret, ſi quæſita Paſtorem ipſa quęrere non poſſet; ſed hoc ei quærentis Paſtoris bonitas donat, ut etiam ipſa „ quærendi Paſtoris habeat voluntatem. Quæritur autem, ut quærat, quando „ illuminatur, ut credat (*inquit* S. Fulgentius.)

Hęc propoſitio Semipelagiana eſt. *Facienti, quod in ſe eſt per naturæ vires, Deus non denegat gratiam.* *Lib.* 2. *De Peccat. Meritis, & Remiſſ. c.* 17. *Ibid. c.* 5. *Zach.* 1. *Pſalm.* 79. *Pſalm.* 93. *Pſalm.* 118. 73. *Eccl.* 18. *Sap.* 1. *Iſa.* 56. *Pſalm.* 118. 12. *S. Fulg. Lib. De incar. & Orat. c.* 22.

§. XXXI.

Singularis Gratia ad perſeverandum neceſſaria.

VIII. Credendum eſt, ſingularis gratiæ donum ad perſeverandum neceſſarium eſſe. Eos enim dumtaxat in juſtitia ſtare, quos Deus omnipotenti voluntate ſua ſtatuit, Apoſtolus ſignificat dicens: *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat, aut cadit. Stabit autem: potens eſt enim Deus ſtatuere illum.* Idem perfectionem boni operis, ideſt, perſeverantiam in juſtitia, *uſque in diem Chriſti Jeſu*, gratiæ tribuit. Cui conſentiens S. Petrus ſcribit: *Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam gloriam ſuam in Chriſto Jeſu, modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitque.* Donum illud ſingulare David a Deo rogabat dicens: *Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, ut non moveantur veſtigia mea.* Illud ſibi, populoque ſuo adprecabatur his verbis, *Domine Deus, cuſtodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum,* *Rom.* 14. *Philip.* 1. 1. *Petr.* 5. *Pſalm.* 16.

Pſalm. 18. 2. *Paral.* 29. *Joan.* 17. *& ſemper in veneratione tui mens iſta permaneat*. Illud pro Electis ſuis Chriſtus a Patre poſtulavit: *Pater Sancte* (inquit) *ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi... Non rogo, ut tollas eos de mundo, ſed ut ſerves eos a malo*. Eo denique Oratio Dominica pene tota collineat, ut Perſeverantiæ donum a Deo efflagitemus, ut *S. Cyprianus* oſtendit Tractatu *De Oratione Dominica*. Dogma iſtud Fidei *S. Auguſtinus* adverſus Pelagianos, & Semipelagianos paſſim confirmat Libro *De Correptione, & Gratia*, & Libro *De Dono Perſeverantię*. Conc. Arauſicanum II. Canone x. declarat, *Adjutorium Dei etiam renatis, ac ſanctis ſemper eſſe implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono poſſint opere perdurare*. Concilium denique Tridentinum Seſſione VI. Can. XXII. Anathemate percellit eos, qui dixerint, „ *Hominem juſtificatum, vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta juſtitia perſeverare poſſe, vel cum eo non poſſe*. Igitur *Magnum illud uſque in finem perſeverantiæ donum*, quod nemo ſe certo habiturum *abſoluta*, & *infallibili certitudine* noſſe poteſt abſque ſpeciali revelatione ut eadem Sacra Synodus docet Canone XVI. a Deo continuis, ferventiſſimiſque precibus poſtulemus, quia etſi illud non poſſimus abſolute promereri, poſſumus tamen *ſuppliciter emereri*, hoc eſt, poſſumus impetrare. Deum oremus, ut *Det nobis perſeverantem in ſua voluntate famulatum: ut faciat nos ſuis ſemper obedire mandatis*: ut *nunquam nos a ſe ſeparari permittat*. Cum metu, & tremore ſalutem „ noſtram operemur. Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat. Maneamus „ in Chriſto, ut maneat Chriſtus in nobis. Fideles ſimus uſque ad mor„ tem, & dabit nobis coronam vitæ. Nulla erit excuſatio noſtra, ſi non per„ ſeveremus, quia nobis vere dicitur, *Perſeverares, ſi velles*, quamvis bona voluntas ex Dei munere ſit, a quo præparatur. Ratum denique ſit, donum perſeverantiæ non negari niſi ob peccatum. *Quibus deeſt tale adjutorium, pœna peccati eſt* (inquit *S. Auguſt.* Lib. *De Correptione, & Gratia*, Cap. XI.) *Deus* enim *ſua gratia ſemel juſtificatos non deſerit, niſi prius ab eis deſeratur*, ut *S. Auguſtinus* paſſim docet, & Conc. Tridentinum Seſſ. VI. Cap. XI. „ Et Deus, niſi illius gratiæ defuerimus, ſicut cœpit opus „ bonum, ita perficiet operans velle, & perficere (*inquit idem Concilium*, „ *Cap.* XIII.) Verumtamen, qui ſe exiſtimant ſtare, videant, ne cadant, „ & cum timore, ac tremore ſalutem ſuam operentur in laboribus, in vi„ giliis, in eleemoſynis, in orationibus, & oblationibus, in jejuniis, & ca„ ſtitate: formidare enim debent, ſcientes, quod in ſpem gloriæ, & nondum „ in gloriam renati ſunt, de pugna, quæ ſupereſt cum carne, cum mundo, „ cum diabolo, in qua victores eſſe non poſſunt, niſi cum Dei gratia Apo„ ſtolo obtemperent dicenti: *Debitores* ſumus non carni, ut ſecundum car„ nem vivamus; ſi enim ſecundum carnem vixeritis, moriemini: ſi autem „ ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

S. Aug. Lib. De Dono Perſev. cap. 6. *Phil.* 2. 1. *Cor.* 10. *Joan.* 15. *Apoc.* 2. *S. Aug. Lib. De Correp. & Grat. c. 7.* *Rom.* 8.

§. XXXII.

Vis omnis merendi bonis operibus ex Gratia Chriſti eſt.

IX. Credendum eſt, vim omnem merendi operibus Juſtorum ex Chriſti gratia ineſſe. *Chriſtus* enim *Jeſus tamquam caput in membra, & tamquam vitis in palmites, in juſtificatos jugiter virtutem influit; quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur, & ſine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria eſſe poſſent*. Nemo igitur in ſeipſo glorietur, ſed in Domino, *Cujus tanta eſt erga omnes homines bonitas, ut eorum velit eſſe mevita, quę ſunt ipſius dona*, ut loquitur *Concilium Tridentinum* Seſſione VI. Cap. XVI. poſt *Cęleſtinum I.* Pontificem Maximum. Bonis operibus Juſtos vitam æternam promereri credendum eſt, ſecundum illud Apoſtoli: „ Sta-

„ biles

„ biles eſtote, & immobiles, abundantes in opere Domini ſemper, ſcien- 1. Cor. 15.
„ tes, quod labor veſter non eſt inanis in Domino. *Et*, Id, quod in præſenti
„ eſt momentaneum, & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimi- 2. Cor. 4.
„ tate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. *Item*, De reliquo repo-
„ ſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Ju-
„ dex: non ſolum autem mihi, ſed & iis, qui diligunt adventum ejus. *Et*, 2. Tim. 4.
„ Non enim injuſtus eſt Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis,
„ quam oſtendiſtis in nomine ipſius. Quamobrem Concil. Tridentinum Seſ-
ſione VI. Canone XXVI. eos Anathemate merito ferit, qui dixerint, *Juſtos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare, & ſperare æternam retributionem a Deo, per ejus miſericordiam, & Jeſu Chriſti meritum, ſi bene agendo, & divina mandata cuſtodiendo uſque in finem perſeveraverint.* „ Sed quamvis debeatur merces bonis operibus, ſi fiant; Gratia
„ tamen, quæ non debetur, præcedit, ut fiant. Hinc *Gratia Dei vita æterna* Conc. Arauſ. 2. cap.
„ ab Apoſtolo dicitur, non quod meritis non detur, ſed quia data ſunt & 18. S. Aug.
„ ipſa merita, quibus datur. Non enim nobis parata ſunt per noſtram ſuf- Lib. De Grat.
„ ficientiam, ſed in nobis facta per gratiam. *Cui* ergo *redderet coronam ju-* & Lib. Arb.
„ *ſtus Judex, ſi non donaſſet Gratiam miſericors Pater?* Quomodo eſſet iſta c. 6. & Epiſt.
„ corona juſtitiæ, niſi præceſſiſſet gratia, quæ juſtificat impium? *Quomodo* 194. alias
„ *iſta debita redderetur, niſi prius illa gratuita donaretur?* Denique *Cum* 105. ad Sixtum.
„ *Deus coronat merita noſtra, non aliud coronat, quam munera ſua.* De quo
„ ſcriptum eſt, *Qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus.*

Pſalm. 102.

§. XXXIII.

Liberum arbitrium Gratiæ cooperatur.

X. Credendum nihilominus eſt, liberum arbitrium a Deo motum, & excitatum ad opera bona, cum Dei gratia, & ex ipſa gratia agere, non autem *Mere paſſive ſe habere*, aut moveri *velut inanime quoddam*: quæ hæreſis eſt damnata a Concilio Trid. Seſſione VI. Canone IV. *Qui* enim *Spiritu Dei aguntur*, ita aguntur, ut agant, & cum egerint, illi, a quo aguntur, gratias agant. Spiritus Dei, qui te agit agenti adjutor eſt tibi. Ipſum nomen adjutoris præſcribit tibi, quia & tu ipſe aliquid agis. Agnoſce quid poſcas, agnoſce quid confitearis, quando dicis, *Adjutor meus eſto, ne de-* Rom. 8.
„ *relinquas me.* Adjutorem utique invocas Deum. Nemo adjuvatur, ſi ab
„ illo nihil agatur. *Scimus* (inquit idem Apoſtolus) *quia diligentibus Deum*
„ *omnia cooperantur in bonum.* Si non eſſes operator, ille non eſſet coope-
„ rator. Cum igitur auditis, *Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filii Dei,*
„ nolite vos demittere. Neque enim Templum ſuum ſic de vobis ædificat S. Auguſt.
„ Deus quaſi de lapidibus, qui non habent motum ſuum: levantur, ab ſerm. 156.
„ ſtructore ponuntur. Non ſic ſunt lapides vivi: *Et vos tamquam lapides* alias 13.
„ *vivi coædificamini in Templum Dei.* Ducimini, ſed currite & vos: *Duci-* de verbis
„ *mini, ſed ſequimini. Quia cum ſecuti fueritis, verum erit illud, Quia ſine* Apoſtoli.
„ *illo nihil facere poteſtis.*

Epheſ. 2.

§. XXXIV.

Gratia efficax, & ſanctificans non datur omnibus.

XI. Credendum eſt, Gratiam efficacem, & *Gratiam*, quæ juſtificat impium, Gratiam fidei, Gratiam regenerationis, Gratiam ſeu donum perſeverantiæ uſque in finem, *Non omnibus hominibus dari: eis, quibus datur,* S. Aug. Epiſt. 217. alias 107.
miſericordia Dei gratuita dari; eis, quibus non datur, juſto Dei judicio non dari, ut loquitur *S. Auguſt. Quare autem illos potius, quam illos liberet, iterum,*

rum atque iterum dicimus, nec dicere nos piget: O HOMO tu quis es, qui reſpondeas Deo? Nec ulla eſt acceptio perſonarum, in duobus debitoribus æqualiter reis; ſi alteri dimittitur, alteri exigitur, quod pariter ab utroque debetur... Cum enim juſtus eſſet, etiamſi utrumque puniret; qui liberatur, habet unde gratias agat qui damnatur, non habet, quod reprehendat.

§. XXXV.

Gratia efficax libertati non officit.

XII. Quamvis *iſta quæſtio, ubi de arbitrio voluntatis, & Dei gratia diſputatur, ita ſit ad diſcernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando autem aſſeritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri*, ut ait S. Aug. Lib. De Gratia Chriſti, cap. 47. nihilominus credendum eſt, Gratiæ vim efficaciſſimam ex divina omnipotentia, & divinæ voluntatis infinita virtute promanantem, humanæ libertati nullatenus officere; cum homo excitanti, moventi, atque adjuvanti gratiæ libere cooperetur, illamque *Abjicere*, & ei *diſſentire poſſit, ſi velit*, ut a Conc. Trid. Seſſione VI. Cap. VI. & Canone IV. definitum eſt. *Voluntas* ergo *libera tanto erit liberior, quanto ſanior: tanto autem ſanior, quanto divinæ miſericordiæ, gratiæque ſubjectior: libertas enim ſine gratia, non eſt libertas, ſed contumacia* (inquit *S. Auguſt.* Epiſtola CLVII. alias LXXXIX.) Omnipotentiſſimæ Dei voluntatis, gratiæq; efficacis vim ex illa inſuperabilem habentis, concordiam cum hominis libertate *S. Anſelmus* confirmat, Libro *De Concordia Præſcientiæ, & Prædeſtinationis*, Cap. III. *Quoniam*, inquit, *quod Deus vult, non poteſt non eſſe; cum vult hominis voluntatem nulla cogi, vel prohiberi neceſſitate ad volendum; tunc neceſſe eſt, voluntatem eſſe liberam, & eſſe quod vult.* Sane divinæ omnipotentiæ, & voluntatis vis efficaciſſima, *Attingens a fine uſque ad finem fortiter, & diſponens omnia ſuaviter*, non ſolum omnia opera noſtra in nobis operatur, ſed etiam modum eorum, ut quæ ex Gratia præveniente ſunt a voluntate libera, tam libere fiant, quam ſi eſſent a ſola voluntate; ſiquidem *Deus magis habet in poteſtate ſua hominum voluntates, quam ipſi ſuas*; ut docet S. Auguſtinus. Propterea Deus voluntatem excitans, in eaque operans, ut ipſa cooperetur, trahit ipſam *Amore*, & *voluntate*, facitque, ut *magis delectet, quod præcipit, quam delectat, quod impedit. Dominus dat benignitatem*, ſive *ſuavitatem* gratiæ ſuæ, & *terra* cordis noſtri *dat fructum ſuum*. Facit ut *ſpiritalis boni delectatione* agamus. Quis vero libertatem lædi putet, cum voluntas agit amando, & agendo delectatur, cum *Sub gratia ſanante, juvante, delectante implet legem, quæ non eſt ei pondus, ſed decus, nec timenti tormentum, ſed amanti ornamentum?* (ut loquitur *S. Auguſtinus* Sermone XXXIII.)

Cap. 8.

S. Auguſt.

Alias de diverſis 18.

Rom. 9. 16. Etſi vero *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis ſit Dei*, ut ait Apoſtolus; etſi Gratia *Ipſa ſuum conſumet opus, cui tempus agendi ſemper adeſt... Nec moribus illi fit mora, nec cauſis anceps ſuſpenditur ullis, nec quod ſola poteſt cura, officiove miniſtri exequitur, famuliſve vicem committit agendi*: ut ait *S. Proſper* in Carmine *De ingratis*: Deus tamen Gratiam ſuam ita contemperat illis, quos efficaciter vocat, movet, excitat ad bonum, ut illis congrua ſit. Unde quamvis Deus multos vocet, *Eorum tamen miſeretur, quos ita vocat, quomodo eis vocari aptum eſt, ut ſequantur. Falſum eſt autem ſi quis dicit, Igitur non miſerentis Dei, ſed volentis, atque currentis eſt hominis: quia nullius Deus fruſtra miſeretur: & non poteſt effectus miſericordiæ Dei eſſe in hominis poteſtate, ut fruſtra ille miſereatur, ſi homo nolit. Cu-*

Gratia per ſe efficax ſemper cõgrua eſt voluntati, quę a Deo trahitur, & movetur.

jus autem miſeretur, ſic eum vocat, quomodo ſcit congruere, ut vocantem non reſpuat: non quidem explorando, aut expectando conſenſum voluntatis, ſed efficiendo, & contemperando Gratiam, quomodo illis, quos vocat, aptum eſt, ut moveantur, intelligant, & ſequantur. Illi ergo ſequuntur vocationem, *Qui ei capiendæ reperiuntur idonei*: non quia ſe ipſos idoneos reddunt, quibus vere dicitur: *Quis te diſcernit? Quid habes, quod non accepiſti?* Sed quia præparatur eorum voluntas a Domino, qui *Ad fidem mentem applicat, voluntatemque conjungit* (ut loquitur *S. Aug.* Lib. 1. ad *Simplicianum*, Quæſt. 11.) Amorem juſtitiæ inſpirat, voluntatemque flectit, ac movet, ut Rex Omnipotens, & Optimus, imperio quidem efficaci, ſed ſuavi, liberi arbitrii jure ſervato; non ut tyrannus cogit, aut dura, & ineluctabili neceſſitate compellit, & conſtringit. Congrua certe eſt gratia quælibet efficax ea congruitate, quam Dei voluntas omnipotens facit. Quid enim congruentius, aut quid jucundius infirmis gratia, qua ſanantur, vel pigris gratia, qua excitantur, vel volentibus gratia, qua juvantur? *Quis animo complectitur aliquid, quod eum non delectat?* Verum *Quis habet in poteſtate, ut vel occurrat, quod eum delectare poſſit, vel delectet, cum occurrerit? Cum ergo nos ea delectant, quibus proficiamus ad Deum, inſpiratur hoc, & præbetur gratia Dei, non nutu noſtro & induſtria, aut operum meritis comparatur: quia ut ſit nutus voluntatis, ut ſit induſtria ſtudii, ut ſint opera charitate ferventia, ille tribuit, ille largitur.* Verba ſunt *S. Auguſtini*, loco mox indicato. 2. Cor. 4. 7.

Auxilio itaque, *& munere Dei non aufertur liberum arbitrium, ſed liberatur; ut de tenebroſo lucidum, de pravo rectum, de languido ſanum, de imprudente ſit providum* (inquit *Cœleſtinus I.* ſive alius Auctor Collectionis Sententiarum de Gratia, & Libero Arbitrio, ejus Epiſtolæ ad Gallos Epiſcopos adjunctarum.) Et, ut ait *S. Proſper* in Reſponſione ad Capitula Gallorum, Cap. xv. *Arbitrium hominis gratia Dei non abolet, ſed adolet: & ab errore in viam revocat ac reducit: ut, quod ſua libertate erat pravum, Spiritu Dei agente ſit rectum.* Liberum arbitrium gratia per ſe efficaci non aufertur, ſed liberatur.

§. XXXVI.

Totum Deo tribuendum.

XIII. Denique quamvis liberum arbitrium per gratiam a Deo excitatum, motum, adjutum, ipſi cooperetur; totum tamen Deo tribuendum eſt: non Deo ex parte, & homini ex parte, ſed *Humilis ſit, & devota confeſſio, & detur totum Deo*; ut ſæpe repetit *S. Auguſtinus*. Cum enim *Nemo habeat de ſuo niſi mendacium, & peccatum*, ut docet Arauſicana Synodus II.) *In nullo gloriandum eſt, quando noſtrum nihil ſit.* Quam *S. Cypriani* Sententiam *S. Auguſtinus* contra Gratiæ hoſtes protulit. Quicquid ſumus, Dei miſericordia ſumus; quidquid ex nobis ſumus, mali ſumus. Quicquid boni habet homo, non habet niſi ab illo, qui omne bonum noſtrum eſt. „ Non „ partim gratia, partim liberum arbitrium, ſed totum ſingula „ opere individuo peragunt (*inquit S. Bernardus.*) Totum quidem hoc, „ & totum illa: ſed ut totum in illo, ſic totum ex illa. Igitur, qui recte „ ſapiunt, triplicem confitentur operationem: non quidem liberi arbitrii, „ ſed divinæ Gratiæ in ipſo, ſive de ipſo. Prima creatio; ſecunda reforma- „ tio; tertia eſt conſummatio. Primo namque in Chriſto creati in libertatem „ voluntatis; ſecundo reformamur per Chriſtum in Spiritum libertatis, cum „ Chriſto deinde conſumandi in ſtatum æternitatis... Cum igitur conſummatio fieri habeat de nobis, ſive etiam in nobis non autem a nobis; creatio vero facta ſit, & ſine nobis: ſola quæ nobiſcum quodammodo fit propter

Lib. de Dono perſev. cap. 5. Enchirid. c. 32.

S. Cyprianus Lib. 3. Teſtim. ad Quirinum.

S Bernard. Lib. de Grat. & L. Arb. cap. 14.

Triplex operatio divinæ gratiæ.

Deus voluntatem applicat operi, opus explicat voluntati.

„ pter conſenſum voluntarium noſtrum, in merita nobis reputabitur refor-
„ matio. *Sed* Deus auctor eſt meriti, qui & voluntatem applicat operi, &
„ opus explicat voluntati. Agnoſcamus igitur infirmitatem, & impotentiam noſtram: quicquid boni cogitamus, dicimus, operamur, ad Deum auctorem referamus, a quo eſt omne bonum, & datum optimum. *Ipſa eſt enim gratia beneficii Dei prima, redigere nos ad confeſſionem infirmitatis, ut quicquid boni poſſumus, quicquid potentes ſumus, in illo ſimus, ut qui gloriatur, in Domino glorietur* (inquit *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſalmum XXXVIII.) Cum enim Deus operetur in nobis velle, & operari pro bona voluntate, *Hæc Sanctis cauſa eſt tremendi, atque metuendi, ne ipſis operibus pietatis elati, deſerantur ope gratiæ, & remaneant in infirmitate naturæ* (inquit *S. Leo* Sermone VIII. *De Epiphania*.)

Primum gratiæ beneficium, redigere nos ad confeſſionem infirmitatis noſtræ.

§. XXXVII.

Fidei in Deum Omnipotentem utilitas.

NUlla res (inquit Concilii Tridentini Catechiſmus) tam ad fidem, & ſpem noſtram confirmandam valet, quam ſi fixum in animis noſtris teneamus, nihil non fieri a Deo poſſe. Quicquid enim deinceps credere oportet, quamvis magnum, & admirabile ſit, rerumque ordinem, ac modum ſuperet, illi tamen facile humana ratio, poſtquam Dei omnipotentis notitiam perceperit, ſine ulla hæſitatione aſſentitur, quin potius, quo majora ſint, quæ divina oracula doceant, eo libentius fidem eis habendam eſſe exiſtimat. Plane credendum eſt, Deum aliquid poſſe, quod nos fateamur inveſtigare non poſſe.

Præterea, ſi boni aliquid expectandum ſit, nunquam animus rei magnitudine, quam exoptat, frangitur; ſed erigit ſeſe, atque confirmat, ſæpe illud cogitans, nihil eſſe, quod ab omnipotenti Deo effici non poſſit. Hac igitur fide præcipue munitos nos eſſe oportet, vel cum admiranda aliqua opera ad proximorum uſum, & utilitatem edenda ſunt, vel cum a Deo precibus impetrare aliquid volumus. Alterum enim ipſe Dominus docuit, Matth. XVII. *Si habueritis fidem ſicut granum ſinapſis, dicetis monti huic, Tranſi hinc illuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis*. De altero *S. Jacobus* ſcribit Epiſtolæ Catholicæ Cap. I. *Si quis veſtrum indiget ſapientia, poſtulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat; & dabitur ei. Poſtulet autem in fide nihil hæſitans: Qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui a vento movetur, & circumfertur. Non ergo æſtimet homo ille, quod accipiat aliquid a Domino*. Fides igitur impetrat quod lex imperat. *Si fides deficit, ratio perit. Quis enim orat, quod non credit? Unde & Apoſtolus, cum ad orandum exhortaretur, ait*, Omnis, quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit. *Et ut oſtenderet fidem fontem eſſe orationis, nec poſſe ire rivum ubi caput aquæ ſiccatur, adjunxit*: Quomodo autem invocabunt, in quem non crediderunt? *Ergo ut oremus, credamus: & ut ipſa non deficiat fides, qua oramus, oremus. Fides fundit orationem, fuſa oratio fidei impetrat firmitatem*. Sed præſertim ſpem in miſericordiam Dei erigit fides, qua ipſum omnipotentem credimus. *Credamus ergo in eum, & omnia nobis de ipſius miſericordia promittamus, quia omnipotens eſt: Ideo in Deum Patrem omnipotentem credimus. Nemo dicat: Non mihi poteſt dimittere peccata. Quomodo non poteſt omnipotens? Sed dicis, Ego multum peccavi. Et ego dico, Sed ille omnipotens eſt. Et tu, Ego talia peccata commiſi, unde liberari, & mundari non poſſum. Reſpondeo, Sed ille omnipotens eſt. Videte, quid ei cantetis in Pſalmo:* Benedic anima mea Domino, & noli oblivifci omnes re-

Fides de omnipotentia Dei orationem format, ſpem erigit, ad humilitatem ad timorem Dei ad gratiarum actionem nos inſtituit.

Rom. 10.

S. Auguſt. ſerm. 115. *alias* 36. *De Verbis Domini.*

S. Auguſt. ſerm. 213. *alias De Tempore* 119.

tributiones ejus: qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas. *Ad hoc nobis eſt ejus omnipotentia neceſſaria* (inquit S. Auguſtinus.) *Pſalm.* 102.

Præterea, hæc fides ad omnem animi modeſtiam, & humilitatem nos inſtituit. Unde Princeps Apoſtolorum, Epiſtolæ 1. Cap. 5. *Humiliamini*, inquit, *ſub potenti manu Dei*, qui nimirum ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

Monet inſuper, non eſſe trepidandum, ubi nulla eſt timendi ratio, ſed unum Deum timendum eſſe, Regem Regum, & Dominum dominantium, in cujus poteſtate nos ipſi, & omnia noſtra poſita ſint. Unde Salvator noſter Lucæ XII. *Oſtendam vobis*, inquit, *quem timeatis. Timete eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam. Ita dico vobis; hunc timete.*

Utimur denique hac fide ad immenſa erga nos Dei beneficia cognoſcenda, & celebranda. Nam qui Deum omnipotentem cogitat, tam ingrato animo eſſe non poteſt, quin ſæpius exclamet: *Fecit mihi magna qui potens eſt.* *Luca* 1.

§. XXXVIII.

CREATOREM COELI, ET TERRÆ.

1. CReationis opus admirabile Perſonæ Patris eadem ratione tribuitur, qua omnipotentia, quamvis commune ſit tribus Perſonis adorandæ Trinitatis, cujus inſeparabilis eſt operatio. Nam & *Per Verbum omnia facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Et *quæcumque Pater fecerit, hæc & Filius ſimiliter facit.* Quod etiam de Spiritu Sancto Propheta prædicat, dicens: *Verbo Domini cœli firmati ſunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Sed creatio tribuitur Patri, & de illo Chriſtus ait, *Pater in me manens ipſe facit opera*, quod ab illo ſit etiam origo operum, a quo eſt exiſtentia cooperantium Perſonarum; quia & Filius de illo natus eſt, & Spiritus Sanctus principaliter de illo procedit, de quo natus eſt Filius, & cum quo illi communis eſt idem Spiritus. Cum igitur ait Dominus, *Si opera non feciſſem, quæ nemo alius fecit*, non ad Filium, & Spiritum Sanctum retulit, quaſi non ſint illis operibus cooperati; ſed ad homines, a quibus leguntur multa facta miracula, & tamen a nullo, quæ Filius fecit. Et quod ait Apoſtolus de Spiritu Sancto, *Omnia autem hæc operatur unus atque idem Spiritus*, non ideo dictum eſt, quaſi non ei cooperetur Pater, & Filius, ſed quia in his operantibus non ſunt multi, ſed unus Spiritus, & in diverſis ſuis operationibus non eſt a ſe ipſo diverſus. Sic Patrem dixiſſe credimus, *Tu es Filius meus dilectus, in te complacui mihi:* Et tamen huic miraculo vocis de cœlo ſonantis cooperatos eſſe Patrem, & Filium agnoſcimus. Eodem modo cum rectiſſime dicamus, non Patrem, nec Spiritum Sanctum ſuper mare ambulaſſe; illud tamen opus tanti miraculi, Patrem, & Spiritum Sanctum cooperatos eſſe quis abnuat? Sic & ſolum Filium vere dicimus ſuſcepiſſe carnem, non Patrem, aut Spiritum Sanctum, & tamen hanc Incarnationem ad ſolum Filium pertinentem quiſquis negat cooperatum Patrem, aut Spiritum Sanctum, non recte ſapit. Item dicimus, nec Patrem, nec Filium, ſed ſolum Spiritum Sanctum, & in columbæ ſpecie, & in linguis velut igneis apparuiſſe, & dediſſe pronunciare illis, in quos venerat, multis, & variis linguis magnalia Dei: A quo tamen miraculo ad Spiritum Sanctum pertinente, cooperationem Patris, & Verbi unigeniti ſeparare non poſſumus *Ita ſingulorum quoque in Trinitate opera Trinitas operatur, unicuique operanti cooperantibus duobus, conveniente in tribus agendi concordia, non in uno deficiente efficacia peragendi* (inquit *S. Auguſtinus* Sermone LXXI. alias 11. *De Verbis Domini*, Cap. XVI.) Omnium ſanctiſſimæ Trinitatis perſonarum inſeparabilis operatio. *Joann.* 1. *Joann.* 5. *Pſalm.* 32. *Joann.* 14 *Joann.* 15. 1. *Cor.* 12. *Matth.* 17. *Lucæ* 3.

2. *Crea-*

Deus ex nihilo mundum condidit.

2. *Creatorem* cœli, & terræ profitemur Deum, quia mundum, qui eſt cœli, terræque compages, ex nihilo condidit, non ex materia aliqua ſibi coæterna, quam ipſe non fecerit; idque nulla vi aut neceſſitate coactus, ſed ſua ſponte, & voluntate. Neque vero ulla alia fuit cauſa, quæ Deum ad opus creationis impelleret, niſi ut bonitatem ſuam cum rebus, quæ ab ipſo eſſent effectæ, communicaret. Nullius enim rei indiget qui per ſe beatiſſimus eſt. *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*; (inquit Propheta.) Quemadmodum autem ſola ſuæ bonitatis propenſione mundum condidit, ita non exemplum aliquod, aut formam extra ſe poſitam imitatus eſt in creatione rerum; ſed rerum omnium creandarum rationes intelligibiles, vivas, æternas, incommutabiles, ſeu præformatas, & deſcriptas in mente ſua, in arte ſua; in Verbo ſuo imagines, atque exemplaria, quæ in ipſa arte divina unum ſunt, intuitus, ac veluti imitatus, ſumma ſapientia, & infinita virtute, quæ ipſius propria eſt, rerum univerſitatem in principio procreavit. *Ipſe* enim *dixit*, & *facta ſunt*; *ipſe mandavit*, & *creata ſunt*. De Ideis illis, ſeu exemplaribus rerum in mente Supremi Artificis Dei, ſeu in Verbo divino exiſtentibus illud *S. Joannis* oraculum, *Quod factum eſt in ipſo vita erat*, S. Auguſtinus interpretatur, Tractatu I. in Joannem.„ Facta eſt terra, *inquit*, ſed ipſa terra, quæ facta eſt, non „ eſt vita: Eſt autem in ipſa Sapientia ſpiritualiter ratio quędam, qua terra „ facta eſt, hæc vita eſt... Faber facit arcam. Primo in arte habet arcam: „ Si enim in arte arcam non haberet, unde illam fabricando proferret? Sed „ arca ſic eſt in arte, ut non ipſa arca ſit, quæ videtur oculis. In arte „ inviſibiliter eſt, in opere viſibiliter erit. Ecce facta eſt in opere, numquid „ deſtitit eſſe in arte? Et illa in opere facta eſt, & illa manet, quæ in „ arte eſt: Nam poteſt illa arca putreſcere, & iterum ex illa, quæ in arte „ eſt, alia fabricari. Attendite ergo arcam in arte, & arcam in opere. Arca „ in opere non eſt vita, arca in arte vita eſt: quia vivit anima artificis, „ ubi ſunt iſta omnia, antequam proferantur. Sic ergo quia Sapientia Dei „ per quam facta ſunt omnia, ſecundum artem continet omnia, antequam „ fabricet omnia; hinc quæ fiunt per ipſam artem non continuo vita ſunt, „ ſed quicquid factum eſt, vita in illo eſt. Terram vides, eſt in arte Terra: „ Cœlum vides, eſt in arte Cœlum: Solem, & Lunam vides, ſunt & iſta „ in arte: ſed foris corpora ſunt, in arte vita ſunt.

Pſal. 15.

Omnium rerum exemplaria in arte, ac mente Dei.

S. Auguſt. Lib. Quæſt. octoginta trium. Quæſt. 46. *& lib.* 12. *De Civit. Dei, c.* 20.

Pſalm. 31.

Joann. 1.

Deus omnium Creator eſt, quamvis creaturas plurimas ex aliis producat.

Quamvis porro Deus creaturas plurimas ex aliis condiderit, atque etiamnum producat, illarum nihilominus Creator proprie, vereque appellatur, tum quia materiam, qua conſtant, ex nihilo produxit in prima rerum molitione; tum quia, quod homines ſpectat, illorum Animas e nihilo quotidie creat, & creando corporibus infundit; tum quia in rerum quotidiana productione per cauſas ſecundas, quibuſcum efficiendi vim, cauſæque dignitatem communicat, materia non indiget, circa quam agit, & ex qua formas educit, nec ab ea ullo modo dependet ejus operatio. Hinc eamdem actionem, qua homo gignitur, *S. Auguſtinus* creationem vocat, quatenus a Deo eſt, generationem vero quatenus ab homine eſt. Sic enim Libro IV. *Contra Julianum*, Capite VIII. *Qui nondum*, inquit, *ſicut parvuli utuntur voluntatis arbitrio, eo volente regenerantur, quo creante generantur*. Et libro I. *De Nuptiis*, & *Concupiſcentia*, Cap. I. *Ex maribus*, & *fœminis Deus homines creat*. Tum libro II. *De Anima*, & *ejus Origine*, Cap. III. *Creatura omnis*, inquit, *ex Deo, ſed creante vel ex nihilo, vel ex aliquo, non autem gignente, vel producente de ſeipſo*. Et alibi: *Naſcuntur homines homine generante, Deo creante, peccato inficiente, diabolo poſſidente*.

COE-

COELI, ET TERRÆ Creatorem credere nos profitemur Deum, his nominibus intelligentes, & ſignificantes quicquid cœlum, & terra complectuntur. Nam præter cœlos, quos *opera digitorum* ejus Propheta appellavit, lucem etiam, ſplendoremque Solis, Lunæque, & ceterorum Syderum ornatum addidit, ut diem, ac noctem dividerent, eſſentque in ſigna, & tempora, & dies, & annos. In cœlo etiam ſpiritualem naturam, ſcilicet Angelos innumerabiles ex nihilo creavit Deus, qui ipſi miniſtrarent, & aſſiſterent. Hinc de Filio Dei Apoſtolus ad Coloſſenſes ſcribens, Cap. 1. ait: *Quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cœlis, & in terra, viſibilia, & inviſibilia, ſive Throni, ſive Dominationes, ſive Principatus, ſive Poteſtates: omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt.* Terram porro ſuper ſtabilitatem ſuam fundatam Deus verbo ſuo juſſit in medio Mundi conſiſtere, effecitque, ut aſcenderent montes, & deſcenderent campi in locum, quem fundavit eis: ac ne aquarum vis illam inundaret, terminum poſuit quem non tranſgredientur, neque convertentur operire terram. Deinde non ſolum arboribus, omnique arborum, & florum varietate conveſtivit, atque ornavit, ſed innumeris etiam animantium generibus, quemadmodum antea aquas, & aerem, ita etiam terras complevit. Poſtremo ex limo terræ condidit hominem, *Dei manu pro matrice uſum*, ut *Baſilius Seleucienſis* loquitur: & *Inſufflavit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt in animam viventem.* Hæc omnia cœli, & terræ verbis intelligenda ſunt, quæ Propheta hac ſententia expreſſit: *Tui ſunt cœli, & tua eſt terra; orbem terræ, & plenitudinem ejus tu fundaſti*: & multo brevius Nicæni Concilii Patres additis Symbolo duobus illis verbis, *Viſibilium, & inviſibilium*, ſignificaverunt. Quæcumque enim rerum univerſitate comprehenduntur, ea vel ſub ſenſum cadunt, & viſibilia dicuntur; vel mente, & intelligentia percipi a nobis poſſunt, quæ inviſibilium nomine ſignificantur. Id autem additum contra Manichæorum hæreſim, qui Deum Optimum Maximum carnis conditorem, corporumque negabant, ſed mali Principii eſſe dicebant opificium; & duas Animas in homine eſſe aſſerebant, unam bonam a bono Deo, alteram malam ab adverſo Principio. Hæc autem omnia Deus non ab æterno, ſed in principio temporis creavit, ut declaravit Eccleſia in Concilio Lateranenſi IV. ſub *Innocentio III.* Canone 1. *Unum*, inquit, *univerſorum Principium, Creator omnium viſibilium, & inviſibilium, ſpiritualium, & corporalium: quia ſua omnipotenti virtute ſimul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet, & mundanam: ac deinde humanam quaſi communem ex ſpiritu, & corpore conſtitutam.*

Cœli, & Terræ nomine quid intelligendum in primo Symboli Articulo. *Pſalm.* 8. *Geneſ.* 1.

Geneſ. 2.

Pſalm. 88.

Manichæorum error.

§. XXXIX.

Quid de Angelis ſentiendum?

1. ANgelos Spiritus eſſe, fides docet. Pſalmo enim CIII. ſcriptum eſt: *Qui facis Angelos tuos Spiritus.* Et ab Apoſtolo, *Adminiſtratorii Spiritus* appellantur. Incorporei ſunt, immortales, inviſibiles; pinguntur tamen, & ſculptis imaginibus, ut homines repræſentantur, quia in humana forma ad tempus aſſumpta hominibus apparuerunt, cum ad eos miſſi ſunt a Deo. Magno illos eſſe numero certum eſt, id enim Sacræ Literæ nos docent, Danielis VIII. *Millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei.* Et Apocalypſis V. *Et erat numerus eorum millia millium.* Quanta ſit eorum multitudo, pro certo non habetur: infinitam non eſſe certum eſt. Scientia eminenti præditos eſſe Scriptura Sacra teſtatur II. Regum XIV. *Tu, Domine mi Rex, ſapiens es, ſicut habet ſapientiam Angelus Dei, ut intelligas omnia ſuper terram.* Cogitationes

Hebr. 1.

Angeli Spiritus ſunt.

Magnus Angelorum numerus.

Angelorum ſcientia eminens.

tamen hominum minime noverunt, quia hujuſmodi cognitio Dei propria eſt, qui *Scrutatur renes, & corda*; Qui *Finxit ſigillatim corda eorum, & intelligit omnia opera eorum*: & *Novit abſcondita cordis*. De quo & III. *Regum*, Cap. VIII. Salomon ait: *Tu noſti ſolus cor omnium filiorum hominum*. De quo, & Apoſtolus ad Hebræos IV. *Vivus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens uſque ad diviſionem animæ, ac ſpiritus, compagum quoque, ac medullarum, & diſcretor cogitationum, & intentionum cordis. Et non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus: omnia autem nuda, & aperta ſunt oculis ejus*. Hinc Apoſtoli orantes dixerunt: *Tu, Domine, qui corda noſti omnium, &c.* Potentes ſunt, magnaque vi pollent, ut S. Rex David ſignificat his verbis: *Potentes virtute, facientes verbum illius*. Quamobrem ſæpe in Sacris Litteris *Virtutes*, & *Exercitus Domini* appellantur. Pernicitatis ſunt incredibilis, & minimo temporis ſpatio ad quælibet locorum intervalla raptim feruntur, & eo quidem modo, quem ne adumbrare quidem cogitando poſſumus, nedum oratione, aut argumentis aſſequi. Hinc *Tertullianus* Apologetici Cap. XXII. de Angelis ait: *Omnis Spiritus ales, hoc eſt, Angeli, & Dæmones. Igitur momento ubique ſunt. Totus orbis illis locus unus. Quid ubi geratur tam facile ſciunt, quam enuntiant*. Hinc alis inſtructi pinguntur Angeli, quibus & Sanctorum Spirituum fervor, & velocitas ad Dei mandata exequenda adumbratur: maximeque ad orationes noſtras *ambitioſo famulatu, ac miniſterio* ad Deum pervehendas, ut loquitur *S. Hilarius*; nec preces tantum, ſed & cetera pietatis opera. Quo ſpectat illa ſcalæ Jacob cælitus repræſentatæ expoſitio, & per eam aſcendentium infatigabili alternatione Angelorum. Unde *Alcimus Avitus*, Fragmento VI. in Epiſtolam ad Philippenſes ait: *Scalæ gradus ſunt ſupplicationes humanæ, quibus quiſque pro viribus in divinas aures precum qualitate mittatur. Aſcendunt autem per eos Angeli, cum vota noſtra in cœlum porrigunt. Deſcendunt, cum de cœlis obtenta tranſmittunt. Aſſiſtunt hi precibus noſtris, non pennarum flatu, ſed donorum ſpiritu, quorum volaſſe, voluiſſe eſt*. De tanta beatitudine, unde nos modo peregrinamur, *attendunt nos peregrinos, & miſerantur nos, & juſſu Domini auxiliantur nobis, ut ad illam Patriam communem aliquando redeamus, & ibi cum illis fonte Dominico veritatis, & æternitatis aliquando ſaturemur* (inquit *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſalmum LXII.)

Cogitationes cordium non cognoſcunt. *Pſalm. 7. Pſalm. 31. Pſalm. 43.*

Act. 1.

Angelorum pernicitas.

Hominum preces Deo offerunt.

§. XL.

Angeli in Gratia conditi.

II. Cum Gratia conditos Angelos omnes colligitur ex eo, quod Sacræ Litteræ de Diabolo teſtantur, quod *in veritate non ſtetit*; & ex iis, quæ ab *Ezechiele* de diabolo figurate dicta ſub perſona Regis Tyri, Patres plerique, & univerſa Theologorum Schola interpretantur. *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore, in delitiis Paradiſi Dei fuiſti: omnis lapis pretioſus operimentum tuum . . . Aurum opus decoris tui.... Tu Cherub extentus, & protegens, & poſui te in Monte Sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulaſti. Perfectus in viis tuis a die conditionis tuæ, donec inventa eſt iniquitas in te*. Deus igitur Angelos *cum bona voluntate, ideſt, cum amore caſto, quo illi adhærerent, creavit, ſimul eis condens naturam, & largiens gratiam*; ut loquitur *S. Auguſtinus* Lib. XII. *De Civitate Dei*, Cap. IX. *Si* enim *boni Angeli fuerunt prius ſine bona voluntate, eamque in ſe ipſis Deo non operante fecerunt; ergo meliores a ſe ipſis, quam ab illo facti ſunt? Abſit. Quid enim erant ſine bona voluntate niſi mali? Aut ſi propterea non mali, quia nec mala volun-*

Joh. 8. Ezech. 28.

Angeli non potuerunt ſe ipſos facere meliores.

voluntas eis inerat, certe nondum tales, nondum tam boni, quam eſſe cum bona voluntate cœperunt. Aut ſi non potuerunt ſe ipſos facere meliores, quam eos ille fecerat, quo nemo melius quidquam facit: profecto & bonam voluntatem, qua melieres eſſent, niſi operante adjutorio Creatoris habere non poſſent... Confitendum igitur eſt, cum debita laude Creatoris, non ad ſolos ſanctos homines pertinere, verum etiam de Sanctis Angelis poſſe dici, quod Charitas diffuſa ſit in eis per Spiritum Sanctum, qui datus eſt eis; nec tantum hominum, ſed primitus præcipueque Angelorum bonum eſſe, quod ſcriptum eſt: Mihi adhærere Deo, bonum eſt. *Pſal. 72.*

§. XLI.

Sanctorum Angelorum pugna cum malis. Quodnam iſtorum peccatum?

Dan. 10. & 12. Judæ Verſ. 9. Apoc. 12. Tob. 3. &c. Dan. 8. & 9. Luca 1.

III. Tria dumtaxat Sanctorum Angelorum nomina ex Scriptura Sacra novimus, *Michaelis*, *Raphaelis*, *Gabrielis*. Prælium magnum in cœlo factum *S. Joannes* Apocalypſis XII. commemorat. *Michael, & Angeli ejus prœliabantur cum Dracone* (ideſt, cum Angelorum perduellium principe, cui *Lucifero*, & *Belſebub* nomen „) & draco pugnabat, & Angeli ejus, & „ non valuerunt, neque locus inventus eſt eorum amplius in cœlo. Et „ projectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, „ & ſatanas, qui ſeducit univerſum orbem; & projectus eſt in terram, & „ Angeli ejus cum illo miſſi ſunt. Et audivi vocem magnam in cœlo di„ centem: Nunc facta eſt ſalus, & virtus, & regnum Dei noſtri, & po„ teſtas Chriſti ejus: quia projectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui „ accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die, ac nocte." Michael, cujus nomen ſignificat, *Quis ut Deus*? ejuſque Sancti Commilitones Deo ſubjecti, gratiaſque pro acceptis donis divinæ Majeſtati referentes, humilitate diabolum vicerunt, & Angelos ejus, ſteteruntque per liberum arbitrium, gratia tamen ampliori adjutum. Ceteri per liberum arbitrium a Domino Deo refugę facti ſunt. *Iſtis mala voluntate cadentibus, illi amplius adjuti, ad eam beatitudinem, unde ſe nunquam caſuros certiſſimi fierent, pervenerunt* (inquit *S. Auguſtinus*.) Proinde cauſa beatitudinis bonorum Angelorum ea eſt, quod ei adhæſerint, qui ſumme eſt. Cum vero cauſa miſeriæ malorum Angelorum quæritur, ea merito occurrit, quod ab eo, qui ſumme eſt, averſi, ad ſe ipſos converſi ſunt, qui non ſumme ſunt: & hoc vitium quid aliud, quam ſuperbia nuncupatur? *Initium* quippe *omnis peccati ſuperbia*. Noluerunt ergo ad illum cuſtodire fortitudinem ſuam: & qui magis eſſent, ſi ei, qui ſumme eſt, adhærerent, ſe illi præferendo, id quod minus eſt prætulerunt. Verba ſunt *S. Auguſtini* Lib. XII. *De Civitate Dei*, Cap. VI.

Angeli ſancti Luciferum, & Angelos ejus humilitate vicerunt.

Amplius gratia ſunt adjuti.

S. Auguſt. Lib. De Corrept. & Grat. c. 12. Lib. 12. de Civit. Dei, cap. 9.

Illud ſuperbiæ diabolicæ crimen dilucide *S. Gregorius Magnus* explicat Libro XXXIV. *Moralium*, Cap. XVII. „ Ei, *inquit*, a quo conditus fuerat, ſubeſſe „ deſpexit. Ita enim Deus ſuper omnia eſt, ut ipſe ſub nullo ſit: Leviathan vero iſte ejus celſitudinis culmen aſpiciens, jus perverſę libertatis ap„ petiit, ut & præeſſet ceteris, & nulli ſubeſſet, dicens: Aſcendam ſuper „ altitudinem nubium, & ſimilis ero Altiſſimo. Cujus eo ipſo ſimilitudinem per„ didit, quo eſſe ei ſuperbe ſimilis in celſitudine concupivit. Qui enim cha„ ritatem ejus imitari debuit ſubditus, ambiit ejus celſitudinem, & hoc, quod „ imitari poterat, amiſit elatus. Celſus nimirum eſſet, ſi ei, qui veraciter „ celſus eſt, inhærere voluiſſet: celſus eſſet, ſi participatione veræ celſitu„ dinis contentus fuiſſet. Sed dum privatam celſitudinem ſuperbe appetiit, „ jure perdidit participatam. Relicto enim eo, cui debuit inhærere, prin„ cipio, ſuum ſibi appetiit quodammodo eſſe principium. Relicto eo, qui vere

Primum malorum Angelorum peccatum, ſuperbia. *Eccli. 10. Iſai. 14.*

„ illi ſufficere poterat, ſe ſibi ſufficere poſſe judicavit; & tanto magis in„ tra ſe cecidit, quanto magis ſe contra gloriam ſui Conditoris erexit.“ Superbiam proprium, primumque diaboli peccatum fuiſſe perſpicue ſignificat Apoſtolus 1. ad *Timotheum* III. cum *neophytum* ad Epiſcopatum provehi vetat, *Ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat Diaboli*. Superbiam, caſumque diaboli invidia felicitatis humanæ ſecuta eſt: qua *Invidia mors intravit in mundum*.

§. XLII.

Mali Angeli in infernum detruſi.

IV. Superbiæ igitur merito ex altiſſimis cœli ſedibus deturbati dæmones, in infernum detruſi ſunt, æternas defectionis ſuæ pœnas luituri. De quibus *S. Petrus*, II. Epiſtolæ ſuæ Cap. II. ſcribit: *Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum, tradidit cruciandos in judicium reſervari*. Et *S. Judas* Apoſtolus in Epiſtola ſua Canonica: *Angelos vero*, inquit, *qui non ſervaverunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in judicium magni diei vinculis æternis ſub caligine reſervavit*. Dæmones igitur omnes in tartara ſunt præcipitati, ibidem *igne æterno* cruciandi, *qui paratus eſt Diabolo, & Angelis ejus*. Non tamen inferis ſic addicti ſunt, & affixi dæmones, ut inde tamquam e carcere nunquam exeant ante ultimum judicii diem. Nam conſtat, plurimos permittente Deo per aera diſcurrere, ibique ſedem ſuam conſtituere ad hominum exercitationem, & infeſtationem. Unde a *S. Paulo* diabolus vocatur *Princeps poteſtatis aeris hujus*: cui ſcilicet ſubjecti ſunt, & obſequuntur dæmones, qui in aere degunt. Et apud *S. Lucam* iidem illi, cum ſe ex obſeſſis corporibus exturbandos viderent a Chriſto, *Rogaverunt illum, ne imperaret illis ut in Abyſſum irent*. Quo nomine tartara, inferoſque deſignant. Qui vero in aere iſto caliginoſo verſantur, quamvis actu non alligentur igne tartareo, tamen ex hoc ipſo, quod ſciunt illam alligationem ſibi deberi, ſeque ſempiternis ignibus deſtinatos, non minuitur illorum pena, ſicut nec gloria beatorum Angelorum, qui e cœlo ad nos deſcendunt. Unde Venerabilis *Beda* de Dæmonibus ait: *Suarum ſecum ferunt ſemper tormenta flammarum, inſtar febricitantis; qui etſi in lectis eburneis, etſi in locis ponatur apricis, fervorem tamen, vel frigus inſiti ſibi languoris evitare non poteſt*.

Plures in aere dæmones ad hominum exercitationem & infeſtationem.

Epheſ. 2.

Luca 8.

Sua ſemper ferunt tormenta.

In cap. 1. *Epiſt. S. Jacobi.*

§. XLIII.

Varii beatorum Angelorum Ordines.

V. Varia eſſe beatorum Angelorum nomina, quibus certi gradus, & ordines illorum deſignantur, certo colligitur ex Prophetis, Apoſtolo, & SS. Patribus. Quot ſint Hierarchiæ, vel Ordines Sanctorum illorum Spirituum, & quid inter ſe diſtent, quamvis Fides non doceat, ſeque ignorare *S. Auguſt.* fateatur; recepta tamen ſententia eſt, & *SS. Dionyſii, Gregorii Magni, Maximi, Iſidori, Bernardi*, & *Thomæ* auctoritate fulta, novem eſſe Angelorum Choros, ſive Ordines, ſcilicet *Seraphim*, *Cherubim*, *Thronos*, *Dominationes*, *Virtutes*, *Poteſtates*, *Principatus*, *Archangelos*, & *Angelos*. *Seraphim* ab igneo charitatis ardore appellantur. *Cherubim* a multitudine ſcientiæ. *Throni*, ob celſitudinem, & quod in eis Deus ſedeat, ſingularique modo requieſcat. *Dominationes*, quod mira potentia præemineant, eiſque ceteri Ordines inferiores ad obediendum ſubjecti ſunt. *Virtutes*, ob firmitatem, & vigorem; & quod per eos ſigna, & miracula frequentius fiant. *Poteſtates*, quia hoc potentius ceteris in ſuo Ordine perceperunt, ut eorum ditioni dæmones ſubjecti ſint, eorumque poteſtate comprimantur, ne ho-

Iſai. 6. *Ezech.* 9. & 10. *Epheſ.* 1. 21. *Coloſſ.* 1. 16. *S. Auguſt. Lib. contra Priſcill. & Origen. c.* x. & *in Ench. c.* 58. *Dionyſ. lib. de Cæleſt. Hierarch. Gregor. Homil.* 14. *in Evang. Iſid.* 6. *Origen. Bernard. lib.* 5. *de Conſid. & ſerm.* 10. *in Cant.*

ne hominibus tantum noceant quantum volunt. *Principatus*, quod inferioribus Ordinibus ad explenda divina miniſteria præſint. *Archangeli*, qui Myſteriorum divinorum conſcii, nonniſi maxima nunciant, & Angelis præſunt. *Angeli*, qui minima. Angeli commune nomen eſt, non naturæ, ſed officii. Singulos vero beatorum Spirituum Ordines Deum, Chriſtumque proprio ſibi amore diligere, *S. Bernardus* oſtendit, Sermone XIX. in Cantica.

§. XLIV.

Angelus Cuſtos cuique homini a Deo præpoſitus.

VI. *Omnes ſunt adminiſtratorii Spiritus, in miniſterium miſſi, propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis*, ut tradit Apoſtolus ad Hebræos ſcribens, Cap. 1. Suum cuique homini a Deo præpoſitum Angelum Cuſtodem, maxime vero Fidelibus, Patres ſummo conſenſu docent, Chriſtianumque iſtud Dogma certo colligitur ex verbis Chriſti, Matth. XVIII. *Videte, ne contemnatis unum ex his puſillis. Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei, qui in cœlis eſt.* At ex Actorum XII. ubi ſcriptum eſt, *S. Petro*, poſtquam ex carcere liberatus eſt, oſtium pulſante, dixiſſe qui domi tunc erant, *Angelus ejus eſt.* Magna dignitas animarum, ut unaquæque habeat ab ortu nativitatis ad ſui cuſtodiam Angelum deputatum. *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis.* Fide cognoſcimus Angelos *Aſcendentes, & deſcendentes.* Aſcendunt per contemplationem Dei, deſcendunt per compaſſionem tui, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Aſcendunt ad vultum ejus, deſcendunt ad nutum ejus; quoniam *Angelis ſuis mandavit de te.* Quantam tibi debet hoc verbum inferre reverentiam, afferre devotionem, conferre fiduciam? *Reverentiam pro præſentia, devotionem pro benevolentia, fiduciam pro cuſtodia.* „ Caute ambula, ut videlicet cui adſunt Angeli, „ ſicut eis mandatum eſt, in omnibus viis tuis. In quovis diverſorio, „ in quovis angulo. Angelo tuo reverentiam habe." Ne audeas illo præſente, quod vidente homine non auderes. Gratias Deo agamus, qui Angelis ſuis mandavit, ut cuſtodiant nos, ut protegant, ut profint, ut dæmonum infeſtationes, & tentationes comprimant, ut pia nobis conſilia ſuggerant, ut preces noſtras offerant Deo, ab eoque viciſſim beneficia nobis reportent, ut nobis in periculis quibuſque opem afferant. Soli Deo honor, & gloria, qui ipſis mandavit, ut cuſtodiant nos in omnibus viis noſtris. Verum & beatis illis Spiritibus, qui ei ex tanta charitate obediunt, ne ſimus ingrati, redamemus eos, honoremus eos, quantum poſſumus, quantum debemus. *Totus tamen ei reddatur & amor, & honor noſter, a quo tam ipſis, quam nobis eſt totum, unde honorare poſſumus, vel amare, unde amari, honorarive meremur.* „ In Deo diliga- „ mus Angelos ejus, tamquam futuros aliquando cohæredes noſtros, in- „ terim vero actores, & tutores a Patre præpoſitos nobis. Nunc enim „ filii Dei ſumus, & nondum apparuit, quid erimus, eo quod adhuc „ parvuli ſub tutoribus, & actoribus ſimus, tamquam nihil interim diffe- „ rentes a ſervis. Ceterum etſi parvuli ſimus, & tam magna nobis, & „ periculoſa reſtet via, quid tamen ſub tantis Cuſtodibus timeamus? Nec „ ſuperari, nec ſeduci, minus autem ſeducere poſſunt. *Fideles ſunt, prudentes ſunt, potentes ſunt*: quid trepidamus? Tantum ſequamur eos, adhæreamus eis, & in protectione Dei cœli commoremur. *Angelorum, ſi meruerimus, candidati*, ut loquitur *Tertullianus*, ideſt, ejuſdem beatitudinis conſortes aliquando futuri, ad unam cum illis Civitatem Dei pertinentes, angelice vivamus, *Amore caſto*, ſicut beati illi Spiritus, Deo adhæ-

Tertull. lib. de Anima cap. 13. Origenes Hom. 20. in Num. Homil. 8. in Joſue. Homil. 1. in Pſalm. 37. Euſeb. lib. 13. de præparat. Evang. cap. 17. S. Baſil. in Pſalm. 48. & lib. 3. contra Eunom. S. Gregor. Nyſſ. lib. de Vita Moſis S. Ambroſ. in Pſalm. 38. & ſerm. 1. in Pſal. 118. Theodoret. Quæſt. 3. in Geneſ. 8. S. Hieron. in cap. 18. S. Matth. S. Auguſt. Epiſt. 120. 121. & alibi, alii Patres, S. Thomas, omnes Theologi. Pſalm. 90. Joann. 1. S. Bernard. ſerm. 11. & 12. in Pſalm. 90. Quid nobis præſtent SS Angeli Cuſtodes noſtri. Quid SS. Angelis Cuſtodibus noſtris debeamus.

adhæreamus: caſtitatem mentis, & corporis ſervemus: per continentiam ſit nobis *Angelificata caro* (ut Tertulliani verbis utar.) Sic enim *De Familiæ Angelica deputabimur*. Simus, ut beatæ illæ mentes, a terrenis corporeisque rebus ſecreti, ad divina obſequia prompti, ac ferventes, in Deum Chriſtumque proſpicere deſiderantes, faciem Patris, quam in cœlis vident, hic fidei oculis aſpicientes, Deumque ſemper habentes præſentem. Huic adſiſtamus jugiter, & miniſtremus. Humiles ſimus, & Deo grati, ſi quam excellentiam Dei dono habemus, ſive nobilitatis, ſive formæ, ſive ingenii, ſive ſcientiæ, ſive virtutis, ejus amore, ac voluptate capti, ne nobis nimium placeamus, ne intumeſcamus, ſed ad Deum referamus quicquid boni habemus, ſcientes, quod *Superbia ex Angelis dæmones fecit*: *Humilitas homines Sanctis Angelis ſimiles reddit* (ut ait *Julianus Pomerius* Lib. III. *De Vita Contemplativa*, Cap. III.) Denique Animæ noſtræ curam geramus, ſicut noſtri curam gerunt Deus, & Angeli ejus. Non dormit, neque dormitat, qui cuſtodit Iſrael. „ Nos autem aut non attendimus, aut „ minus attendimus reverentiam præſidentis, protegentis cuſtodiam, bene„ ficia largientis, ingrati gratiæ, immo tam multiplicibus gratiis, quibus præ„ venit nos, & ſubvenit nobis. Et nunc quidem per ſeipſum implet ſplen*S. Bernard. ſerm. 11. in Pſalm. 90.* „ doribus Animas noſtras, nunc per Angelos viſitat, nunc per homines in„ ſtruit, nunc etiam conſolatur, & erudit per Scripturas. Quid nos ſoli „ nobis non adſumus? Quid ſoli negligimus noſmetipſos? An ideo diſſimu„ landum nobis, quia undiq; ſubvenitur nobis? Immo vero propterea ſtu„ dioſius vigilandum. Neque enim tam magna pro nobis in cœlo, & in „ terra ſolicitudo gereretur, ſi non magna nobis incumbere neceſſitas vi„ deretur: non tam multiplex nobis cuſtodia, niſi ob multiplices inſidias „ poneretur.

§. XLV.

De Hominis Creatione. Homo creatus immortalis.

I. HOminem propter ſe, ut cetera hominis gratia, Deus ex limo terræ, poſtremum omnium operum ſuorum condidit. Hujus excellentiam demonſtrat ipſa procreandi ratio aliter atque in aliis inſtituta. Nam ad aliorum productionem ſolo uſus imperio, *Dixit*, & *facta ſunt*, *mandaPſalm. 32.* *vit*, & *creata ſunt*. Ubi ad creationem hominis ventum eſt, conſultationem adhibet, ac de eo creando veluti deliberat. Quod *Tertullianus* Libro II. *Contra Marcionem*, Cap. IV. eleganter expreſſit: *Quis dignus*, inquit, *incolere opera Dei, quam ipſius imago, & ſimilitudo? Eam quoque bonitas, & quidem operantior operata eſt, non imperiali verbo, ſed familiari manu, etiam verbo blandiente præmiſſo*: „ Faciamus hominem ad imaginem, & „ ſimilitudinem noſtram. " *Bonitas dixit, bonitas finxit hominem de limo*. Res ſcilicet ceteræ materia conſtantes, minores erant, ac inferiores homine, propter quem fiebant, & cui mox a Deo addictæ ſunt. *Merito igitur, ut famula, juſſu, & imperio, & ſola vocali poteſtate univerſa proceſſerant. Contra homo, ut dominus eorum, in hoc ipſo a Deo extructus eſt, ut dominus eſſe poſſet, dum fit a Domino* (inquit *Tertullianus* Libro *De Reſurrectione Carnis*, Cap. V.) Eum autem ſic corpore conſtitutum effinxit, ut non quidem naturæ ipſius vi, ſed divino beneficio immortalis eſſet, ac impaſſibilis. *Creavit*, inquam, *Deus hominem inexterminabilem, & ad imaginem ſimilitudinis ſuæ fecit illum. Invidia autem diaboli mors intravit in orbem terrarum* (ut habetur *Sapientiæ* II.) Et Apoſtolus diſerte docet, mortem humano generi pœnæ loco inflictam eſſe, pro*Rom. 5.*

pter

pter peccatum primi hominis: *Per unum hominem*, inquit, *peccatum in hunc mundum intravit; & per peccatum mors; & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.* Et poſtea: *Corpus mortuum eſt propter peccatum: ſpiritus vero vivit propter juſtificationem.* Hinc in Africana Synodo jure optimo damnatus eſt Pelagianorum error, aſſerentium, *Adam primum hominem mortalem factum, ita ut ſive peccaret, ſive non peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt, de corpore exiret, non peccati merito, ſed neceſſitate naturæ.* Eumdemque errorem damnavit Concilium Tridentinum Seſſione v. Canone primo. „ Corpus igitur Adami ante peccatum, & mortale „ ſecundum aliam, & immortale ſecundum aliam cauſam dici poterat: id „ eſt, mortale, quia *poterat mori*: immortale, quia *poterat non mori.* Aliud „ eſt enim *non poſſe mori*: ſicut quaſdam naturas immortales creavit Deus: „ aliud eſt autem *poſſe non mori.* Secundum quem modum primus creatus „ eſt homo immortalis: " *quod ei præſtabatur de ligno vitæ, non de conſtitutione naturæ.... Mortalis ergo erat conditione corporis animalis, immortalis autem beneficio Conditoris.* Verba ſunt *S. Auguſtini* Libro VI. *De Geneſi ad Litteram*, Capite XXV.

Rom. 8.

Error Pelagii.

Can. 1. ex iis, qui ſub Milevitanæ Synodi nomine ſunt editi.

§. XLVI.

Homo ad imaginem Dei conditus.
In quo ſita ſit divinæ imaginis ratio?

II. Quod autem ad Animam pertinet natura ſua ſpiritualem, ac proinde immortalem, ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam Deus hominem creavit: *Faciamus*, inquit, *hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.* Cujus imaginis ratio in mente potiſſimum poſita eſt, qua Deum ipſum poteſt cognoſcere, necnon in voluntate, & libero arbitrio, quo ipſum poteſt amare, & ad illius ſimilitudinem virtutum coloribus in ſeſe exprimendam tendere, & eniti. Datum eſt homini liberum arbitrium, quo mereri poſſet, vel demereri, ſicque beatitudinis capax eſſet, vel miſeriæ. Quod enim ſui liberum non eſt, quo pacto ei bonum, vel malum imputatur? *Excuſat nempe utrumque neceſſitas. Porro ubi neceſſitas eſt, libertas non eſt: ubi libertas non eſt, nec meritum, ac per hoc, nec judicium* (inquit *S. Bernardus* Libro *De Gratia, & Libero Arbitrio.* Cap. II.) „ Hinc „ eſt, quod inſanis, infantibus, itemque dormientibus, nihil quod faciunt, vel bonum, vel malum imputatur: quia nimirum ſicut ſuæ „ non ſunt compotes rationis, ſic nec uſum retinent propriæ voluntatis, ac per hoc, nec judicium libertatis. Cum igitur voluntas nil „ liberum habeat niſi ſe, merito non judicatur niſi ex ſe. Siquidem „ nec tardum ingenium, nec labilis memoria, nec inquietus appetitus, „ nec ſenſus obtuſus, nec vita languens, reum per ſe ſtatuunt homi„ nem, ſicut nec contraria innocentem: quia hæc neceſſarie, ac præ„ ter voluntatem poſſe provenire probantur. *Sola ergo voluntas, quoniam pro ſui ingenita libertate, aut diſſentire ſibi, aut præter ſe in aliquo conſentire, nulla vi, nulla cogitur neceſſitate; non immerito juſtam, vel injuſtam, beatitudine, ſeu miſeria dignam, ac capacem creaturam conſtituit; prout ſcilicet juſtitiæ, injuſtitiæque conſenſerit.* Hic *S. Bernardi* locus Hæreſeos Janſenianæ Caput illud refellit a duobus Pontificibus damnatum, & ab univerſa rejectum Eccleſia: *Ad merendum, vel demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur libertas a neceſſitate, ſed ſufficit libertas a coactione.* Triplex autem eſt libertas, ſcilicet, *Libertas a peccato, a miſeria, & a neceſſitate.* De prima intelligendus eſt Apoſtolus, cum ait: *Ubi Spiritus Domini, ibi libertas.* Et illud, *Cum enim ſervi eſſetis*

Liberum hominis arbitrium.

Ubi neceſſitas, non eſt libertas.

S. Bernar. Lib. De Grat. & Lib. Arb. c. 8.

Hæretica Janſenii propoſitio.

Triplex libertas.

peccato, liberi fuiſtis juſtitiæ. Nunc autem liberati a peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem vero vitam æternam. De

2. Cor. 3. ſecunda loquitur idem Apoſtolus, cum ait: *Et ipſa creatura liberabitur a ſervitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.* De tertia intelligitur

Rom. 6. inſignis ille Eccleſiaſtici locus: *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilii ſui. Adjecit mandata, & præcepta ſua. Si volueris*

Rom. 8. *mandata ſervare, conſervabunt te... Appoſuit tibi aquam, & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam.* Cum igitur triplex ſit nobis propoſita liber-

Eccli. 15. tas, a peccato, a miſeria, a neceſſitate: *Hanc ultimo loco poſitam contulit nobis in conditione naturæ* (inquit S. Bernardus) *in primam reſtauramur a gratia, media nobis reſervatur in patria.* Prima *Libertas naturæ*, ſecunda libertas *gratiæ*, tertia *vitæ*, *vel gloriæ* dici poteſt. *Primo nempe in liberam voluntatem, ac voluntariam libertatem conditi ſumus, nobilis Deo creatura: ſecundo reformamur in innocentiam, nova in Chriſto creatura: tertio ſublimamur in gloriam, perfecta in ſpiritu creatura. Prima ergo libertas habet multum honoris; ſecunda plurimum etiam virtutis; noviſſima cumulum jucunditatis. Ex prima quippe præſtamus cæteris animantibus; in ſecunda carnem; per tertiam mortem ſubjicimus.*

§. XLVII.

Primus Homo in Gratia, & Juſtitia originali creatus.

III Accidentia quædam ornamenta, & complementa divinæ ſimilitudinis in homine erant Gratia, & Juſtitia originalis, in qua Deus hominem condidit, omnes motus animi, atque appetitiones ita in eo temperans, ut rationis imperio nunquam non parerent: nec non dominium in cetera om-

Eccleſ. 7. nia animantia. *Fecit* ergo *Deus hominem rectum.* Et *Veſtivit illum virtute*;

Eccli. 17. atque *In ſanctitate, & juſtitia* conſtituit, ut docet Sacra Synodus Tridentina, Seſſione v. Canone 1. Quin & præter Gratiam ſanctificantem, præveniente, & adjuvante actuali Gratia donatus eſt, ſine qua in eo bono, quo

Qualis gratia hominis innocentis. factus fuerat rectus, perſeverare non poſſet. Verum Gratia medicinali integra natura opus non habuit, qua in iſto naturæ lapſæ ſtatu indigemus. Gratiam habuit, & quidem „ Magnam, ſed diſparem (*inquit S. Auguſtinus*) Ille in

S. Auguſt. Lib. De Corrept. & Grat. c. 11. „ bonis erat, quæ de bonitate ſui Conditoris acceperat.... Sancti vero in „ hac vita, ad quos pertinet hæc liberationis gratia, in malis ſunt, ex qui-„ bus clamant ad Deum, *Libera nos a malo.* Ille in illis bonis Chriſti mor-„ te non eguit: iſtos a reatu & hæreditario, & proprio illius Agni San-

Matth. 6. „ guis abſolvit. Ille non opus habebat eo adjutorio, quod implorant iſti,

Rom. 7. „ cum dicunt: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati. Infelix ego homo, quis me „ liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Domi-„ num noſtrum. Quoniam in eis caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & „ ſpiritus adverſus carnem, atque in tali certamine laborantes, ac peri-„ clitantes, dari ſibi pugnandi, vincendique virtutem per Chriſti Gratiam „ poſcunt. Ille vero nulla tali rixa de ſe ipſo adverſus ſe ipſum tentatus, „ atque turbatus, in illo beatitudinis loco ſua ſecum pace fruebatur. Pro-„ inde etſi non interim lætiore nunc, veruntamen potentiore gratia indi-„ gent iſti.... Iſtam Gratiam non habuit homo primus, qua nunquam „ vellet eſſe malus: ſed ſane habuit, in qua ſi permanere vellet, nunquam „ malus eſſet, & ſine qua etiam cum libero arbitrio bonus eſſe non poſ-„ ſet, ſed eam tamen per liberum arbitrium deſerere poſſet. " *Nec ipſum ergo Deus eſſe voluit ſine ſua Gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio. Quoniam liberum arbitrium ad malum ſufficit, ad bonum autem parum eſt, niſi*

niſi adjuvetur ab omnipotenti bono. Quod adjutorium ſi homo ille per liberum non deſeruiſſet arbitrium, ſemper eſſet bonus : ſed deſeruit, & deſertus eſt. Nam etſi peccatum in ſolo libero arbitrio erat conſtitutum, *Non tamen juſtitiæ retinendæ ſufficiebat liberum arbitrium, niſi participatione immutabilis boni divinum adjutorium præberetur. Sicut enim mori eſt in hominis poteſtate, cum velit; ad vitam vero tenendam voluntas non ſatis eſt, ſi adjutoria ſive alimentorum, ſive quorumcumque tutaminum deſint: ſic homo in Paradiſo ad ſe occidendum, relinquendo juſtitiam, idoneus erat per voluntatem; ut autem ab eo teneretur vita juſtitiæ, parum erat velle, niſi ille, qui eum fecerat, adjuvaret* (inquit *S. Auguſt. in Enchiridio*, Cap. CVI.)

Liberum arbitrium homini innocenti non ſufficiebat ad retinendam juſtitiam.

Primævi ſtatus illius felicitatem deſcribit idem *S. Auguſt.* Lib. XIV. *De Civitate Dei*, Cap. XXVI. „ Vivebat, *inquit*, homo in Paradiſo, ſicut volebat, „ quandiu hoc volebat, quod Deus juſſerat : vivebat fruens Deo, ex quo „ bono erat bonus: vivebat ſine ulla egeſtate; ita vivere ſemper habens in „ poteſtate. Cibus aderat, ne eſuriret: lignum vitæ, ne illum ſenecta diſſolveret: nihil corruptionis in corpore, vel ex corpore ullas moleſtias ullis „ ejus ſenſibus ingerebat. Nullus intrinſecus morbus, nullus ictus metuebatur extrinſecus. Summa in carne ſanitas; in anima tota tranquillitas. Sicut in Paradiſo nullus æſtus, aut frigus: ſic in ejus habitatore nulla ex „ cupiditate, vel timore accedebat bonæ voluntatis offenſio. Nihil omnino „ triſte, nihil inaniter lætum: gaudium verum perpetuabatur ex Deo, in „ quem flagrabat charitas ex corde puro, & conſcientia bona, & fide non „ ficta: atque inter ſe conjugum fida ex honeſto amore ſocietas, concors „ mentis, corporiſque vigilia, & mandati ſine labore cuſtodia. Non laſſitudo fatigabat otioſum, non ſomnus premebat invitum. *Erat in illo ſtatu* „ Devitatio tranquilla peccati, qua manente nullum omnino malum, quod „ contriſtaret, irruebat.

Primævi ſtatus felicitas.

Cap. 12.

§. XLVIII.

Primi Hominis lapſus.

IV. Ab hoc felici ſtatu cecidit homo, violando præceptum, quo illi prohibuerat Deus, ne de fructu arboris boni, & mali comederet. Malus non erat ſecundum ſe fructus ille, non arbor mala, quam Deus creaverat: „ Sed „ obedientia commendata eſt in præcepto, quæ virtus in creatura rationali mater quodam modo eſt omnium, cuſtoſque virtutum: quandoquidem „ ita facta eſt, ut ei ſubditam eſſe ſit utile; pernicioſum autem, ſuam, non „ ejus, a quo creata eſt, facere voluntatem. Hoc itaque de uno cibi genere edendo, ubi aliorum tanta copia ſubjacebat, tam leve præceptum ad „ obſervandum, tam breve ad memoria retinendum, ubi præſertim nondum „ voluntati cupiditas reſiſtebat, quod de pœna tranſgreſſionis poſtea ſubſecutum eſt, tanto majore injuſtitia violatum eſt, quanto faciliore poſſet „ obſervantia cuſtodiri (*inquit S. Auguſtinus*.) Vitium porro, quo homo interius depravatus eſt, ut in apertam inobedientiam laberetur, ſuperbia fuit. *Non enim ad malum opus perveniretur, niſi præceſſiſſet mala voluntas. Porro malæ voluntatis initium, quod potuit eſſe niſi ſuperbia?* Initium *enim* „ omnis peccati ſuperbia. *Quid eſt autem ſuperbia, niſi perverſæ celſitudinis appetitus? Perverſa enim celſitudo eſt, deſerto eo, cui animus debet inhærere principio, ſibi quodammodo fieri, atque eſſe principium. Hoc fit, cum ſibi nimis placet. Sibi vero ita placet, cum ab illo bono incommutabili deficit, quod ei magis placere debuit, quam ipſe ſibi.* Quamvis & in illo peccato uno plures „ peccati ſpecies poſſint intelligi. Nam & ſuperbia eſt illic, quia homo in ſua „ potius eſſe quam in Dei poteſtate dilexit; & ſacrilegium, quia Deo non cre-

Primi hominis inobedientia divino præcepto.

Apertam ejus inobedientiam ſuperbia præceſſit.

Eccl. 10.

Cap. 13.

In uno Adami peccato multæ peccati ſpecies.

„ di-

„ didit; & homicidium, quia se præcipitavit in mortem; & fornicatio spi-
„ ritalis, quia integritas mentis humanæ serpentina suasione corrupta est; &
„ furtum, quia cibus prohibitus usurpatus est; & avaritia, quia plus quam
„ illi sufficere debuit, appetivit (inquit *S. Augustinus* in *Enchiridio*, Cap. XLV.) .... Sic a Creatore suo deficiens Adamus in summam illam incidit calamitatem, ut sanctitatem, & justitiam, in qua constitutus fuerat, amitteret, totusque per illam prævaricationis offensam, secundum corpus, & animam, in deterius commutaretur. Propterea vero peccatum, & peccati pœna in eo uno non constitit, sed ex eo tamquam ex capite in omnem posteritatem propagatum est, ut explicat, ac definit Tridentina Synodus Sessione v. Canonibus primo, & secundo: qua de re alias agemus.

§. XLIX.

Deus hominem extra statum Gratiæ, & justitiæ originalis creare potuit.

V. Eo porro majores gratias Deo habere debuit homo, cum illa integritate, justitia, sanctitate, sapientia, summaque boni agendi, & peccati vitandi facilitate conditus; quod in alio statu, & sine eximiis illis dotibus, ac donis Deus illum creare potuit. *Quamvis* enim *ignorantia, & difficultas essent hominis primordia naturalia: nec sic culpandus Deus, sed laudandus esset* (inquit *S. Augustinus* Lib. 1. *Retractationum*, Cap. IX.) Hinc Summi Pontifices *S. Pius V. Gregor. XIII. Urbanus VIII. & Innocentius X.* has *Michaelis Baii* Propositiones damnarunt.

Possibilis status naturæ puræ.

Michaelis Baii propositiones damnatæ.

22 *Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium divinæ naturæ debita fuit integritati primæ conditionis.*

27. *Integritas conditionis non fuit indebita naturæ humanæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.*

33. *Deus non potuit ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.*

Rejicienda igitur & *Jansenii* Yprensis Episcopi doctrina, qui prædamnatas *Baii* propositiones temere propugnavit, statum Naturæ puræ impossibilem esse contendens, idest, statum, in quo homo sine Gratia, & justitia originali conditus esset, ignorantiæ, miseriis hujus mortalis vitæ, ipsique morti obnoxius. Gratis a Deo collata fuisse primo homini illa dona, quis vere Catholicus negare possit? Erant igitur indebita: alioqui *Gratia jam non esset gratia*. Si indebita, creari sine illis potuit, si Deo ita placuisset.

Jansenii Yprensis error.

Quamvis autem in præsenti naturæ lapsæ statu, ex cujus hypothesi *S. Augustinus*, contra Pelagianos pugnat, ignorantia, concupiscentia, & mors sint filiæ, & pœnæ peccati; characterem tamen illum deformitatis non habuissent in illo statu, quem, secundum Ecclesiæ Doctrinam, possibilem asserimus; sed naturales defectus fuissent, ex hominis conditione consecuti, eo quod ex nihilo conditus esset, corpore constans animali, sentiente, & ex contrariis qualitatibus composito. Quamvis porro concupiscentia perduellis, quæ est effectus peccati, & cum ei ad illicita consentitur, peccatorum mater multorum, malum sit quatenus legi mentis repugnat, quatenus vulnus est ex originali peccato relictum; & sub ea ratione a Deo esse non possit: malum tamen non est, quatenus naturæ sentientis appetitus est, & propensio ad privatum bonum sensibile, quod rationi, & legi mentis necessario, & per se contrarium non esse, nemo cordatus non videt. Itaque in illo *Naturæ puræ* (ut vocant) possibili statu, fuisset homo cum concupiscentia, idest, cum appetitu sentiente conditus; sed perduellis illa, & refractaria legi mentis non fuisset, facileque cum auxilio Creatoris tunc homini secundum naturæ legem viventi non defuturo, potuisset intra fines Rationis moderatricis imperio præscriptos contineri.

Ignorantia & concupiscentia, in præsenti statu filiæ, & pœnæ peccati: in statu naturæ puræ naturales defectus fuissent.

Potuisset etiam homo in illo statu ad beatitudinem pervenire, non quidem

dem ſupernaturalem, quæ Dei viſio eſt (propter hanc quippe conditus in illa hypotheſi non fuiſſet;) ſed naturalem; Dei ſcilicet, ut Auctoris naturæ cognitionem, & amorem, naturæ compoti rationis conſentaneum. Quo quidem amore Gentiles ipſi Philoſophi proſequendum eſſe Deum agnoverunt, quorum hac in parte ſententiam laudat *S. Auguſtinus* Libro VIII. *De Civitate Dei*, Cap. VIII. & IX. *Ipſum verum, ac ſummum bonum*, inquit, *Plato dicit Deum. Unde vult eſſe Philoſophum amatorem Dei: ut quoniam Philoſophia ad beatam vitam tendit, favens Deo ſit beatus quicumque Deum amaverit. Quicumque igitur Philoſophi de Deo ſummo, & vero iſta ſenſerunt, quod & rerum creatarum ſit effector, & lumen cognoſcendarum, & bonum agendarum: quod ab illo nobis ſit principium naturæ, & veritas doctrinæ, & felicitas vitæ: eos omnes ceteris anteponimus, eoſque nobis propinquiores fatemur.* Hinc ſummi Pontifices *S. Pius Quintus*, & *Gregorius XIII.* illam *Baii* Propoſitionem damnarunt: *Diſtinctio duplicis Amoris, naturalis nempe, quo Deus amatur ut Auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur ut Beatificator, vana eſt, & commentitia; & ad illudendum Sacris Litteris, & plurimis Veterum teſtimoniis excogitata.*

Duplex amor Dei diſtinguendus.

Deus omnium rerum creatarum effector, lumen cognoſcendarum, & bonum agendarum.

Baii propoſitio damnata.

§. L.

Fructus ex Hominis creatione colligendi.

VI. Ex his, quæ hucuſque de hominis creatione dicta ſunt, nonnulla colligenda ſunt ad morum informationem. Primo Deo nos ob creationis beneficium gratias immortales agere debere, cum nos bonitate ſua omnipotenti produxerit e nihilo, infinitis creaturis poſſibilibus in eo relictis. Secundo, quod nos ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam condiderit. Cavere proinde debemus, ne Creatori noſtro ſimus ingrati, & exiſtentia, vita, ratione, libertate, corpore, animæque, & corporis facultatibus, in ejus offenſam, & injuriam abutamur, cui totum debemus, quod ſumus. Omnia propter nos condidit, nos propter ipſum, ut eum colamus, ipſique ſerviamus: ceteris itaque rebus creatis uti debemus, ex ejus munere, velut adminiculis, ut in ipſum tendamus; illo vero uno frui, qui finis ultimus noſter eſt, ſummumque bonum noſtrum, hoc nomine præ omnibus, & ſuper omnia diligendum. *Quid amas, ut Deum non ames? Ama, ſi potes, aliquid, quod ille non fecit. Circumſpice univerſam creaturam, vide utrum alicubi cupiditatis viſco tenearis, & a diligendo Creatore impediaris, niſi ea re, quam creavit ipſe, quem negligis. Quare autem amas iſtas, niſi quia pulchra ſunt? Poſſunt eſſe tam pulchra, quam ille, a quo facta ſunt? Miraris hæc, quia illum non vides: ſed per ea, quæ miraris, ama, quem non vides. Interroga creaturam; ſi a ſe ipſa eſt, remane in illa; ſi autem ab illo eſt, non ob aliud pernicioſa eſt amatori, niſi quia præponitur Creatori.* Verba ſunt *S. Auguſtini* in Pſalmum LXXIX. Sed nec ſeipſum nimium amet homo, ne in ſe hæreat, ne ſibi nimium placeat, ne ſuperbia elatus a Creatore ſuo deficiat, ut defecit Adamus. *Relicto enim Deo eſſe in ſemetipſo, hoc eſt, ſibi placere, non jam nihil eſſe eſt, ſed nihilo propinquare. Bonum eſt enim ſurſum habere cor: non tamen ad ſe ipſum, quod eſt ſuperbiæ; ſed ad Dominum, quod eſt obedientiæ, quæ niſi humilium non poteſt eſſe* (inquit *S. Auguſtinus* Libro XIV. *De Civitate Dei*, cap. XIII.)

Cavendum, ne Creatori noſtro ſimus ingrati

Creatura non præponenda Creatori.

Cavendum, ne qui ſumus conditi, ut dominemur omnibus animantibus, pravis cupiditatibus ſerviamus. *Arbitrium voluntatis tunc vere liberum eſt, cum vitiis, peccatiſque non ſervit* (inquit *S. Auguſtinus* Lib. XIV. *De Civitate Dei* cap. XI.) *Superior Anima quam corpus; ſuperior quam Anima Deus. Præſtat aliquid inferiori, præſtatur illi a Superiore ..... Serviat Domino ſuo, ne con-*

Uni Deo, non pravis cupiditatibus ſerviendum.

conculcetur a ſervo ſuo. Participatione Dei ſit beata: non participatione ſanctæ Animæ ſit beata infirma Anima, nec participatione Angeli ſit beata ſancta Anima: ſed ſi quærit beata eſſe infirma Anima, quærat unde beata ſit ſancta Anima. Non enim beatus efficeris ex Angelo tu: ſed unde Angelus, inde & tu (inquit *S. Auguſtinus* Tractatu XXIII. in *Joannem*.) Vigilandum eſt, ne diabolus *Divinæ Imaginis prædo*, ut *Tertullianus* loquitur, ejus lineamenta in nobis oblitteret, ſeu potius, ne oblitteremus nos ipſi tentationibus illius conſentientes, ut conſenſit primus homo. Cautos nos reddat Adami caſus, ne de viribus noſtris præſumamus. *Deum contempſit, ſerpenti credidit, & quod acceperat, perdidit. Si tunc ille homo non fuit cautus, nunc homo caveat vel expertus. Odit Deus præſumptores de viribus ſuis. Quid enim valeat liberum arbitrium non adjutum, in ipſo Adam demonſtratum eſt. Ad malum ſufficit ſibi, ad bonum non niſi adjuvetur a Deo .... Non ergo glorietur humana natura de ſe, ſed in eo glorietur, qui fecit ſe* (inquit *S. Auguſtinus* Libro *De Cantico Novo*, cap. VIII.) Deo nos egere humiliter confiteamur, qui ex nobis nihil ſumus, ejus divinæ Majeſtati de perceptis donis gratias agamus, ejus auxilium pro donorum acceptorum conſervatione invocemus, ad ipſum devote confugiamus, cum Serpentis antiqui tentationibus pulſamur. Primus enim homo lapſus eſt, quia hæc officia non implevit; ut docet *Gelaſius I.* Pontifex Maximus Libro contra Pelagianam Hæreſim. *Illa primæ conditionis integritas* (inquit) *dum ita de ſe fidit, tamquam eo, qui condiderat, non egeret; nec de perceptis agit gratias, quod nuſquam feciſſe memoratur; nec de conſervandis, quæ ſumpſerat, poſcit auxilium; nec ad eum etiam pulſata tentatoris acceſſu devota concurrit, & confugit, ſuæque ſe credit inter proſpera voluntati, facile ſine præſidio Creatoris, patuit deceptoris inſidiis.* Ne vero deſpondeamus animum, quamvis a felici illo ſtatu exciderimus in Adamo, in quo ille conditus fuerat infirmique ſimus, & difficultatem boni agendi patiamur: „ Quia „ ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia. *Tale quippe erat* Ad- „ jutorium *primi hominis*, quod deſereret, cum vellet, & in quo perma- „ neret, ſi vellet, non quo fieret, ut vellet. Hæc prima eſt gratia, quæ „ data eſt primo Adam: ſed hac potentior eſt in ſecundo Adam. Prima „ eſt enim, qua fit, ut habeat homo juſtitiam ſi velit; ſecunda ergo plus „ poteſt, qua etiam fit, ut velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, „ ut carnis voluntatem contraria concupiſcentem voluntate ſpiritus vincat, „ *Hæc præſtat* Ut cum omnibus amoribus, terroribus erroribus ſuis vincatur „ hic mundus. Verba ſunt *S. Auguſtini* Libro *De Correptione, & Gratia*, cap. XI. & XII.

Cautos nos reddere debet Adami caſus.

Rom. 5. 20.

Gratia Medicinalis Salvatoris implorandæ.

Hanc Gratiam a Deo cum humilitate, & fervore poſtulemus: pœnitentiam agamus pro peccatis, quæ propria commiſimus voluntate, ſicut egit Adamus pro delicto ſuo, quo ſe ipſum, poſteroſque ſuos omnes miſeros fecerat. *Venite, adoremus, & procidamus, ploremus ante Dominum, qui fecit nos: quia ipſe eſt Dominus Deus noſter: & nos populus paſcuæ ejus, & oves manus ejus.* Adoremus Creatorem noſtrum, & ante ipſum procidamus: *Non enim fecit, & deſerit: non enim curavit facere, & non curat cuſtodire.* Ploremus ante Dominum, qui nos fecit: quia non ploravimus, quan- „ do nos fecit, & tamen fecit. Non enim homo, qui non erat, promeruit, „ ut eſſet. *Qui ergo fecit, ante quam rogaretur, non deſerit, cum rogatur. Utique exaudit, quos fecit: utique non poteſt non curare, quos fecit* (inquit *S. Auguſtinus* Sermone XXVI. alias *De Verbis Apoſtoli* XI.) Ipſa primi peccati pœna erudiamur, eamque convertamus in Pœnitentiæ ſacrificium. Quamquam enim juſta vindicta ſit peccati, quod corpus hominis imbecillum factum ſit, & morti deſtinatum, „ Plus tamen clementiæ Domini

Pſalm. 94.

Primi peccati pœna erudimur.

„ quam

„ quam ſeveritatis oſtendit. Ita enim nobis ſuadetur a corporis voluptatibus „ ad æternam eſſentiam veritatis amorem noſtrum oportere converti. Et „ eſt juſtitiæ pulchritudo, cum benignitatis gratia concordans, ut quoniam „ bonorum inferiorum dulcedine decepti ſumus, amaritudine pœnarum e- „ rudiamur. Nam ita etiam noſtra ſupplicia divina Providentia moderata „ eſt, ut & in hoc corpore tam corruptibili ad juſtitiam tendere liceret, „ & depoſita omni ſuperbia uni Deo vero collum ſubdere, nihil de ſe ipſo „ fidere, illi uni ſe regendum, tuendumque committere. Ita ipſo duce, ho- „ mo bonæ voluntatis moleſtias hujus vitæ in uſum fortitudinis vertit. Verba ſunt *S. Auguſtini* Libro *De vera Religione*, Cap. xv.

§. LI.

Deus omnium Conſervator, ac Rector eſt. Providentia illius vindicatur.

I. DEum ita Creatorem, atque effectorem omnium eſſe, ut perfecto, abſolutoque opere ſuo manum omnipotentem non ſubtrahat, fides Chriſtiana docet: quia niſi conditis rebus perpetua ejus Providentia adeſſet, atque eadem vi, qua ab initio conſtitutæ ſunt, illas conſervaret, ſtatim ad nihilum redirent, quemadmodum Pſalm. CIII. ſcriptum eſt: *Aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate. Avertente autem te faciem turbabuntur: auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in pulverem ſuum revertentur.* Et ſapientiæ XI. *Quomodo autem poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes, aut quod a te vocatum non eſſet, conſervaretur?* Hinc Scriptura Sacra jugi Dei operationi omnia tribuit. Quare ab Apoſtolo dictum eſt, cum Athenienſibus Deum annunciaret, quem ignorabant, Actuum XVII. „ Hic cœli, & terræ cum ſit Dominus, non in manufactis templis habi- „ tat, nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipſe det omnibus „ vitam, & inſpirationem, & omnia: fecitque ex uno omne genus homi- „ num inhabitare ſuper univerſam faciem terræ: definiens ſtatuta tempora, „ & terminos habitationis eorum, quærere Deum, ſi forte attrectent eum, „ aut inveniant, quamvis non ſit longe ab unoquoque noſtrum. In ipſo e- „ nim vivimus, & movemur, & ſumus. *Et ad Hebræos* I. Portans omnia „ verbo virtutis ſuæ. *Item ad Coloſſenſes* I. Omnia per ipſum, & in ipſo crea- „ ta ſunt: & ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant. Quod Chriſtus ipſe in Evangelio diſertis verbis docet, Matth. VI. „ Ne ſoliciti ſitis animæ „ veſtræ, quid manducetis, neque corpori veſtro, quid induamini... Reſpicite „ volatilia cœli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in hor- „ rea, & Pater veſter cœleſtis paſcit illa. Nonne vos magis pluris eſtis illis? .... „ Conſiderate lilia agri quomodo creſcunt: non laborant, neque nent. Di- „ co autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt „ ſicut unum ex iſtis. Si autem fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in cli- „ banum mittitur, Deus ſic veſtit, quanto magis vos modicæ fidei? No- „ lite ergo ſoliciti eſſe, dicentes, Quid manducabimus, aut quid bibemus, „ aut quo operiemur? Hæc enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pa- „ ter veſter, quia his omnibus indigetis. Quæ probant Deum generali providentia res omnes a ſe conditas, ac præcipue homines, & inter illos maxime fideles conſervare, fovere, ac regere. Et Matt. X. *Nonne duo paſſeres aſſe veneunt: & unus ex illis non cadet ſuper terram ſine Patre veſtro? Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.* Verbum ergo, quod dixit Deus, *Germinet terra* her-

Gen. 1. *herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram*, non desinit operari, & ad finem usque sæculi operabitur. Unde Christus ait: *Pater meus usque modo operatur, & ego operor*. Providentissimam illam Dei de rebus omnibus a se conditis curam David mirifice inculcat: *Omnia*, inquit, *a te*
Job 5. *expectant, ut des illis escam in tempore. Dante te illis colligent .... Oculi o-*
Psalm. 44. *mnium in te sperant, Domine, & tu das illis escam in tempore opportuno*. Et
Psalm. 146. alibi: *Qui operit cœlum nubibus, & parat terræ pluviam. Qui producit in mon-*
Psalm. 146. *tibus fœnum, & herbam servituti hominum. Qui dat jumentis escam ipsorum,*
Psalm. 99. *& pullis corvorum invocantibus eum*. Et rursus: *Scitote, quoniam Dominus ipse est Deus: ipse fecit nos, & non ipsi nos: populus ejus, & oves pascuæ ejus*. Quæ omnia evidenter ostendunt, nos non nasci, vivere, ali, aut operari casu, aut nostris tantum viribus, seu providentia, sed Deo dante, vivificante, conservante, providente, regente.

Deus res omnes conservat, & movet.

Id confirmat *S. Augustinus* Libro IV. *De Genesi ad Litteram*, cap. XII. „ Creatoris, *inquit*, potentia, & omnipotentis, atque omnitenentis virtus, causa „ subsistendi est omni creaturæ, quæ virtus ab eis, quæ creata sunt, regendis „ si aliquando cessaret, simul & illorum cessaret species, omnisque motus con„ cideret. Neque enim sicut structor ædium, cum fabricaverit, abscedit, at„ que illo cessante, atque abscedente stat opus ejus; ita mundus vel ictu o„ culi stare potest, si ei Deus regimen sui subtraxerit. Proinde & quod Do„ minus ait, *Pater meus usque modo operatur*, continuationem quamdam o„ peris ejus, quo universam creaturam continet, atque administrat, osten„ dit. Et quod scriptum est de Sapientia ejus, *Pertingit a fine usque ad finem*
„ *fortiter, & disponit omnia suaviter*; de qua item scriptum est, quod mo„ tus ejus agilior, celeriorque sit omnibus motibus: satis apparet recte intuen-
Sap. 8. „ tibus, hunc ipsum incomparabilem, & ineffabilem, & si possit intelligi, sta„ bilem motum suum, rebus eum præbere suaviter disponendi, quo utique sub„ tracto, si ab hac operatione cessaverit, eas continuo perituras. *Tum ex il„ lis verbis Apostoli*, In illo vivimus, movemur, & sumus, *colligit*, Ne u„ no quidem die cessasse Deum ab opere regendi, quæ creavit, ne motus suos „ naturales, quibus aguntur, atque vegetantur, ut omnino naturæ sint, &
Act. 17. 28. „ in eo quod sunt, pro suo quæque genere maneant, illico amitterent, & esse „ aliquod omnino desinerent, si eis subtraheretur motus ille Sapientiæ Dei, „ quo disponit omnia suaviter.

Idem confirmat S. Joannes Damascenus lib. 2. Orthodoxæ Fidei, cap. 29. „ Providentia, *inquit*, est rerum procuratio, qua Deus fungitur. Providen„ tia est voluntas Dei, per quam res omnes apte, congrueque gubernantur. „ Quod si providentia nihil aliud est quam Dei voluntas, omnia procul du„ bio, quæ providentia fiunt, recta ratione, pulcherrimeque, ac divinissime „ fieri necesse est, atque ita denique, ut meliore modo existere prorsus ne„ queant. Eumdem etenim, & rerum procreatorem, & administratorem es„ se oportet. Neque enim convenit alterum esse rerum architectum, alte„ rum, qui his consulat, atque prospiciat. Sic quippe in imbecillitate, uter„ que omnino versaretur; ille nimirum efficiendi, hic procurandi. Quocirca „ Deus est, qui procreavit, & qui procurat. Atque & procreans, & conser„ vans, & procurans ipsius potentia; nihil aliud est quam bona ipsius vo„ luntas; omnia enim, quæcumque voluit, Dominus fecit, nec voluntati ejus, „ qui resistat, ullus est. Fieri omnia voluit, & facta sunt. Vult mundum con„ sistere, atque conservari, & consistit .... Solus Deus natura bonus, ac sapiens „ est. Quatenus igitur bonus, providet (neque enim bonus est, qui non „ providet. Nam & homines, & bruta proli suæ naturali quodam affectu pro-

spi-

„ ſpiciunt: & vituperatur, qui non proſpicit) quatenus autem ſapiens, ea, „ quæ ſunt, optime procurat. Ac proinde nobis faciendum eſt, ut hæc at- „ tento animo conſiderantes, omnia providentiæ opera ſuſpiciamus, omnia „ laudemus, omnia citra ullam cenſuram comprobemus: quamlibet ea ple- „ riſque iniqua videantur, quod videlicet, nec Dei providentia cognoſci, com- „ prehendique poſſit, & noſtræ cogitationes, & actiones, & futura ipſi ſo- „ li nota, atque comperta ſint.

Non ſolum autem Deus univerſa, quæ ſunt Providentia ſua tuetur, atque adminiſtrat, inquit Concilii Tridentini Catechiſmus, *Verum etiam, quę moventur, & agunt aliquid, intima virtute ad motum, atque actionem ita impellit, ut quamvis ſecundarum cauſarum efficientiam non impediat, præveniat tamen, cum ejus occultiſſima vis ad ſingula pertineat,* & quemadmodum Sapiens teſtatur, *Attingat a fine uſque ad finem fortiter, & diſponat omnia ſuaviter.*

Deus agentia omnia ad motum atq; actionem præveniendo impellit.

Quæ Catechiſmi doctrina *S. Auguſtino* conſonat Libro *De Gratia, & Libero Arbitrio*, cap. xx. *Scriptura divina*, inquit, *ſi diligenter inſpiciatur, oſtendit non ſolum bonas hominum voluntates, quas ipſe facit ex malis, & a ſe factas bonas in actus bonos, & in æternam dirigit vitam, verum etiam illas, quæ conſervant ſæculi creaturam ita eſſe in Dei poteſtate, ut eas, quo voluerit, quando voluerit, faciat inclinari, vel ad beneficia quibuſdam præſtanda, vel ad pœnas quibuſdam ingerendas, ſicut ipſe judicat, occultiſſimo quidem judicio, ſed ſine ulla dubitatione juſtiſſimo.* Et cap. xxi. *Agit enim Omnipotens in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorum, ut per eos agat, quod per eos agere ipſe voluerit, qui omnino injuſte aliquid velle non novit.* Voluntates quas bonas fecit, ad actus bonos Deus movet, qui omnis boni principium, & finis eſt: voluntates autem, quæ ſua ſponte ab illo deficientes proprio vitio factæ ſunt malæ, non movet, nec impellit ad ſcelus, ſed ad beneficia, vel ſupplicia irroganda ſummi judicis æquitate.

§. LII.

Providentiæ Divinæ argumenta.

II. Divinam in res omnes Providentiam demonſtrat primo cœleſtium orbium, ac ſyderum in conficiendis motibus varietas admirabiliter æqualis; diurnæ, & annuæ Solis converſiones, dierum, ac noctium, & anniverſariarum tempeſtatum conſtantes viciſſitudines. Secundo rerum contrariarum, & mutabilium in mutua conflictione conſervatio. Tertio ſtirpium, & animantium rata, & perpetua propagatio. Quarto, brutorum animantium inſtinctus, ſolertia, & induſtria in vita tuenda, in procurando pabulo, in quærendis, aut fabricandis latibulis, ac nidis, in evitandis periculis, in perſequendis, & captandis aliis. Quinto, vita, & geſta ſanctorum hominum, præſertim Martyrum. Sexto, varia vitæ communis exempla, & experientia quotidianorum eventuum. Nam multa, quæ temere primum, ac fortuito facta videbantur, tam opportune ad aliarum rerum occaſionem incidunt, quas maxime cupiebamus, vel quæ publice, aut privatim commodæ ſunt, ut non caſu accidiſſe, cum evenerint; ſed ſuperiore aliqua Ratione moderante ordinatim diſpoſitæ videantur. De his argumentis legi poſſunt *Theodoretus*, Orationibus decem De Providentia, *Nemeſius* Chriſtianus Philoſophus, Libro de Natura hominis, *S. Joannes Chryſoſtomus* in Libris De Providentia, *S. Ambroſ.* Lib. v. & vi. Hexameron, *Salvianus*, in Lib. De Gubernatione Dei, & *Ludov. Granatenſis* eruditus, piuſq; Catechiſmus.

Providentia divina curat omnia, ſed non æqualiter.

Non ſumma tantum, & præſtantiſſima divina Providentia curat, ſed e-

etiam infima quæque, & abjecta, non ſolum univerſim, ſed ſingulatim ; quamvis peculiarem illam curam, paternamq; benevolentiam, quam exhibet homini, brutis non exhibeat, ſive *Eamdem irrationabilium, quam rationabilium providentiam non habeat*; ut loquitur *S. Hieronymus* in cap. 1. *Habacuc.* Homo enim præcipua *Divini ingenii cura.*

Tertul. lib. De Reſur. carnis.

§. LIII.

Mala divinæ Providentiæ non repugnant, neque ipſa peccata.

III. Divinæ vero Providentiæ non repugnant, quæ in mundo conſpiciuntur mala. Nam quod ſpectat ea, quæ naturæ, vel pœnæ mala dicuntur, qualia ſunt quotidiana vitæ hujus incommoda, & quæ corporibus cladem, ac perniciem afferunt, aut ad peccatores puniendos ordinantur, ea magnas utilitates habent, & divinam Providentiam mirum in modum commendant. Ut enim præclare ſcribit *S. Paulin.* Epiſt. XXXVIII. *Omnia Dei facta pulcherrima ſunt; & non eſt malum, quod bonum habet Auctorem: qui cuncta per mundum noſtris uſibus præparavit, & noſtris utilitatibus agit: & ita iſtius univerſitatis opus condidit, ut alia ad ſerviendum, alia ad exercendum alia ad dominandum creaverit. Itaque corporeis, animalibuſque naturis homines ratione dominamur. Sed ne ipſa poteſtatis noſtræ licentia reſolvamur, utiliter exercemur adverſis, aut ſpiritibus dæmonum, aut difficultatibus negotiorum, aut ipſorum ſæpe elementorum motibus, videlicet ut exagitati, curis prudentiæ, & metu Divinitatis acuamur.*

Peccata permittit Deus, ut ex eis bona eliciat.

Ipſa vero peccata Deus non efficit quidem, ſed permittit, ut ex eis bona eliciat, ſcilicet, vel electorum ſuorum, qui in illa quandoque prolabuntur, humilitatem majorem, pœnitentiam ferventiorem, cautiorem vigilantiam, ſuæque miſericordiæ in illos commendationem; vel juſtitiæ ſuæ manifeſtationem in reprobis; vel alias, quas novit, utilitates. Quid diabolo nequius? Et de illius nequitia quanta bona fecit Deus? Non funderetur pro ſalute noſtra ſanguis Redemptoris, niſi per nequitiam deſertoris. *Melius enim judicavit Deus, de malis benefacere, quam mala nulla eſſe permittere.*

S. Auguſt. in Enchir. cap. 27.

„ Ex Adami peccato Filii ſui Incarnationem elicuit. Magnus enim de cœ-
„ lo deſcendit Medicus, quia magnus in terris jacebat ægrotus. Tolle mor-
„ bos, tolle vulnera, & nulla eſt cauſa medicinæ. Nulla cauſa fuit venien-
„ di Chriſto Domino, niſi peccatores ſalvos facere. *Non veni*, inquit, *vo-*
„ *care juſtos, ſed peccatores. Venit Filius hominis quærere, & ſalvum face-*
„ *re, quod perierat.* Si homo non periſſet, Filius hominis non veniſſet. Per-
„ ierat homo, venit Deus homo, & inventus eſt homo. Si homo ad i-
„ maginem, & ſimilitudinem Dei factus in ſuæ naturæ honore manſiſſet,
„ nec diaboli fraude deceptus, a lege ſibi poſita per concupiſcentiam de-
„ viaſſet, Creator mundi creatura non fieret. Ex Angelorum malorum ruina, hominum exaltatio in eorum locum ordinante Deo proviſa eſt, ut *S. Auguſtinus* explicat *Enchiridii* cap. XXIX. „ Placuit itaque (*inquit*) univer-
„ ſitatis Creatori atque Moderatori Deo, ut quoniam non tota multitudo
„ Angelorum Deum deſerendo perierat, ea quæ perierat in perpetua per-
„ ditione remaneret: quæ autem cum Deo illa deſerente perſtiterat, de
„ ſua certiſſime cognita ſemper futura felicitate gauderet: alia vero crea-
„ tura rationalis quæ in hominibus erat, quoniam peccatis atque ſuppli-
„ ciis, & originalibus & propriis tota perierat, ex ejus parte reparata, quod
„ Angelicæ Societati ruina illa diabolica minuerat, ſuppleretur. Hoc e-
„ nim Sanctis promiſſum eſt, quod erunt æquales Angelis Dei.

S. Auguſt. Serm. 175. alias 9. De Verbis Apoſtoli, & Serm. 174. alias 8 de verbis Apoſtoli *S.* Leo Serm 3. De Pentec.

Quem-

Quemadmodum ergo in cantando interpoſitiones ſilentii certis, moderatiſque intervallis, quamvis vocum privationes ſint, bene tamen ordinantur ab iis, qui cantare ſciunt, & ſuavitati cantus aliquid conferunt: & umbræ in picturis eminentiora quæque diſtinguunt; ac non ſpecie, ſed ordine placent: ſic in rerum univerſitate mala bonis permixta, a Deoque ordinata, ipſius mundi pulchritudinem, ſummamque Dei Sapientiam, & Providentiam commendant. *Neque enim Deus omnipotens, cum ſummè bonus ſit, ullo modo ſineret mali aliquid eſſe in operibus ſuis, niſi uſque adeo eſſet omnipotens, & bonus, ut bene faceret & de malo* (inquit *S. Auguſtinus*, Enchiridii cap. XI.) Non ideo igitur, quia videntur perverſæ res humanæ, videatur „ nobis non eſſe gubernationem rerum humanarum. Omnes enim homines „ in locis ſuis ordinantur: ſed unicuique videtur, quia ordinem non habent. Tu tantum vide, quid velis eſſe: nam quomodo volueris eſſe, novit „ Artifex, ubi te ponat. Pictorem attende. Ponuntur ante illum varii „ colores, & novit ubi ponat quemque colorem. Certe peccator niger co„ lor eſſe voluit: ideo neſcit ordo Artificis, ubi eum ponat? Quanta ordi„ nat de nigro colore, quanta ornamenta facit pictor? Tu vide, quid ve„ lis eſſe: non cures, ubi te ordinet qui non novit errare, ſcit, ubi te „ ponat. Sic enim per leges iſtas mundi videmus hoc fieri. Effractor eſſe „ voluit neſcio quis: novit lex judicis ubi illum ponat, ordinat illum „ optime. Ille quidem male vixit, ſed non male ordinavit lex. Ex effractore „ erit metallicus: de opere metallici quanta opera conſtruuntur? Illius pœ„ na damnati, ornamenta ſunt civitatis. Sic ergo Deus novit, ubi te ponat. „ Noli putare, quia turbas conſilium Dei, ſi perverſus eſſe volueris. Qui creare „ te noverat, ordinare te non novit? Bonum eſt tibi, ut illuc coneris, ut bono loco ponaris. Quid dictum eſt de Juda ab Apoſtolo? *Abiit in locum „ ſuum*. Operante utique divina Providentia, quia per malam voluntatem „ malus eſſe voluit, non autem Deus malum ordinando fecit. *Sed quia ipſe malus peccator eſſe voluit, fecit quod voluit, ſed paſſus eſt, quod noluit. In eo, quod fecit, quod voluit, peccatum ejus deprehenditur: in eo, quod paſſus eſt, quod noluit, ordo Dei laudatur*. Ità *S. Auguſtinus* Sermone CXXV. alias XV. ex editis a *P. Sirmondo*.

Luc. xx.

S. Auguſt. Lib. De Geneſ. ad Litt. Imperf. cap. 5.

Id eſt, ad metalla damnatus, vel ad fecanda marmora.

§. LIV.

Divinæ Providentiæ non repugnant proſperitates impiorum, & adverſæ res juſtorum.

IV. Nec etiam pugnat cum divina Providentia, quod & bonis male, & malis bene ſæpius eveniat: quare perculſus David ait: *Mei autem pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei. Quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns*, &c. Nam rationes ſuas habet divina Providentia, graviſſimas quidem, æquiſſimas, ac penitus adorandas, ob quas viros bonos, ac ſanctos plerumque rebus adverſis jactari patitur; vel ut eorum variis exercita caſibus, ac probata virtus, illuſtrior exiſtat; ut in Job, Tobia, aliiſque contigit; vel ut ingens aliquod commodum inde oriatur: quemadmodum nefarium Judæorum facinus ideo permiſit, ut ex eo Chriſti mors, & totius humani generis ſalus, ac vita ſequeretur: vel ut privatim illis ipſis, qui adverſa tolerant, ſalutaris ſit perpeſſio. Sic enim Apoſtolus, ne tot bonorum ſucceſſibus inſoleſceret, a ſtimulo carnis, Angelo Satanæ vexatus eſt. Denique variis calamitatibus boni jactantur, ut peccatorum maculas quotidianas eluant, ut a mundi, qui adeo amarus eſt, præſen-

Pſalm. 72.

Juſtorum adverſitas & tribulatio Dei beneficium eſt. Proſperitas impiorum ſupplicium

ſentiſque vitæ amore abſtracti, Deo magis adhærcant, & ad æternam patriam ferventius ſuſpirent, ut momentaneum hoc, & leve tribulationis æternum gloriæ pondus in eis operetur. Improborum autem pœna eſt, quæ felicitas exiſtimatur. Proſperis rebus ſuperbiunt magis, Deique obliti, in peccatis obdureſcunt, propter quæ ſuppliciis æternis deſtinantur. „ Ducunt „ in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt ..... Quia in
Jób. 21. „ diem perditionis ſervatur malus, & ad diem furoris adducetur. Con-
Jerem. 12. „ gregat eos Deus quaſi gregem ad victimam, & ſanctificat eos in die oc-
„ ciſionis. *Tandem*, Oculi domini ſuper timentes eum, ut eruat a morte
Pſalm. 32. „ animas eorum, & alat eos in fame ..... Oculi Domini ſuper Juſtos,
„ & aures ejus in preces eorum: vultus autem Domini ſuper facientes
„ mala, ut perdat de terra memoriam eorum ..... Quoniam Dominus a-
„ mat judicium, & non derelinquet Sanctos ſuos: in æternum conſervabun-
Pſalm. 33. „ tur: injuſti punientur, & ſemen impiorum peribit. Juſti autem hæ-
„ reditabunt terram, & inhabitabunt in ſæculum ſæculi ſuper eam.....
Pſalm. 36. „ Conſiderat peccator juſtum, & quærit mortificare eum. Dominus autem
„ non derelinquet eum in manibus ejus, nec damnabit eum cum judica-
„ bitur illi. Expecta Dominum & cuſtodi vias ejus: & exaltabit te, ut
„ hæreditate capias terram: cum perierint peccatores videbis. Vidi im-
„ pium ſuperexaltatum, & elevatum ſicut cedros Libani. Et tranſivi, &
„ ecce non erat; & quæſivi eum, & non eſt inventus locus ejus .....
„ Salus autem Juſtorum a Domino: & Protector eorum in tempore tribu-
„ lationis. Et adjuvabit eos, Dominus & liberabit eos; & eruet eos a
„ peccatoribus, & ſalvabit eos, quia ſperaverunt in eo.

Argumentum iſtud præclare tractat *S. Auguſtinus* Libro 1. *De Civitate Dei* Cap. VIII. „ Placuit, *inquit*, divinæ Providentiæ præparare in poſterum
„ bona Juſtis, quibus non fruentur injuſti, & mala impiis, quibus non ex-
„ cruciabuntur boni. Iſta vero temporalia bona, & mala utriſque vo-
„ luit eſſe communia: ut nec bona cupidius appetantur, quæ mali quoque
„ habere cernuntur; nec mala turpiter evitentur, quibus & boni plerum-
„ que afficiuntur. Intereſt autem plurimum qualis ſit uſus vel earum re-
„ rum, quæ proſperæ, vel earum, quæ dicuntur adverſæ. Nam bonus tem-
„ poralibus nec bonis extollitur, nec malis frangitur: malus autem ideo
„ hujuſcemodi in felicitate punitur, quia felicitate corrumpitur. Oſtendit
„ tamen Deus, ſæpe etiam in his tribuendis evidentius operationem ſuam.
„ Nam ſi nunc omne peccatum manifeſta plecteret pœna, nihil ultimo ju-
„ dicio ſervari putaretur: rurſus ſi nullum peccatum puniret aperte Divi-
„ nitas, nulla eſſe Providentia divina crederetur. Similiter in rebus ſecun-
„ dis, ſi non eas Deus quibusdam petentibus evidentiſſima largitate conce-
„ deret, non ad eum iſta pertinere diceremus: itemque ſi omnibus eas pe-
„ tentibus daret, nonniſi propter talia præmia ſerviendum illi eſſe arbitra-
„ remur, nec pios nos faceret talis ſervitus, ſed potius cupidos, & ava-
„ ros. Hæc cum ita ſint, quicumque boni & mali pariter afflicti ſunt,
„ non ideo ipſi diſtincti non ſunt, quia diſtinctum non eſt, quod utrique
„ perpeſſi ſunt. Manet enim diſſimilitudo paſſorum etiam in ſimilitudine
„ paſſionum, & licet ſub eodem tormento, non eſt idem virtus, & vi-
„ tium. Nam ſicut ſub uno igne aurum rutilat, palea fumat; & ſub ea-
„ dem tribula ſtipulæ comminuuntur, frumenta purgantur; nec ideo cum
„ oleo amurca confunditur, quia eodem prelipondere exprimuntur: ita u-
„ na eademque vis irruens bonos probat, purificat, eliquat; malos dam-
„ nat, vaſtat, exterminat. Unde in eadem afflictione mali Deum deteſtan-
„ tur, atque blaſphemant; boni autem precantur, & laudant. Tantum

„ in-

„ intereſt, non qualia, ſed qualis quiſque patiatur. Nam pari mo„ tu exagitatum & exhalat horribiliter cœnum, & ſuaviter fragrat un„ guentum.

Et Cap. IX. Bonos cum malis pariter flagellari ait, ut id ipſis valeat ad profectum. Primo, quia ipſa peccata conſiderantes, quibus indignatus Deus publicas calamitates immittit, quamvis longe abſint a facinoroſis, flagitioſis, atque impiis, tamen non uſque adeo ſe a delictis deputant alienos, ut nec temporalia pro eis mala perpeti ſe judicent dignos. Secundo, quia malos docere, admonere, aliquando etiam objurgare, & corripere negligunt, vel cum eos timent offendere; vel cum inimicitias devitant, ne impediant, & noceant in iſtis temporalibus rebus, ſive quas adipiſci adhuc appetit cupiditas, ſive quas amittere formidat infirmitas. *Jure igitur iſtam vitam, quando divinitus affliguntur cum eis amaram ſentiunt, cujus amando dulcedinem peccantibus eis amari eſſe noluerunt.* Tertio habent aliam cauſam boni, quare temporalibus affligantur malis, qualem habuit Job: *Ut ſibi ipſe humanus animus ſit probatus, & cognitus, quanta virtute pietatis gratis Deum diligat.*

Denique res adverſæ Dei beneficia ſunt. *Quid ergo non miſericorditer præſtatur hominibus a Domino Deo, a quo etiam tribulatio beneficium eſt? Nam res proſpera donum eſt conſolantis, res autem adverſa donum eſt admonentis Dei* (inquit Sanctus Auguſtinus Epiſtola CCX. alias LXXXVII.)

Legatur ejusdem Sancti Doctoris Enarratio in Pſalmum XXXVI. Sermone III. Item Enarratio in Pſalmum CXXXVI ad illum verſum, *Super flumina Babylonis illic ſedimus, & flevimus, dum recordaremur tui Sion.* Legatur & *S. Ambroſius* Libro I. *De Officiis*, cap. XII. XV. & XVI. Item *S. Gregorius* Libro XVIII. *Moralium*, cap. XIII. & Lib. XXI. cap. IV. Ex quibus locis multa ad morum informationem colligi poſſunt, ut doceantur Chriſtiani, quo animo in rebus proſperis, & adverſis eſſe debeant.

Ne igitur adverſus divinam providentiam obmurmures, *Sicut quidam murmuraverunt, & perierunt ab Exterminatore.* Ne innitaris *Super baculum arundineum confractum, cui ſi innixus fuerit homo, intrabit in manum ejus, & perforabit eam.* Nam *maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & a Domino recedit cor ejus. Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus.* Quamobrem *Jacta in Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet; non dabit in æternum fluctuationem juſto.* Ad Chriſti mandatum attende: *Nolite ſoliciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt..... Quærite ergo primum Regnum Dei, & Juſtitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.* Summa in Patris noſtri cœleſtis providentia animatus fiducia, omnes vitæ tuæ eventus, teque ipſum illius diſpoſitioni committas, dicens: *Ego autem in te ſperavi Domine: dixi, Deus meus es tu: in manibus tuis ſortes meæ.* Tutius illi quam humanis conſiliis, induſtriæ, favori, negotiorum tuorum exitum committes: quamquam humana media in negotiis humanis non ſint negligenda. *Omnem ſollicitudinem veſtram projicentes in eum* (inquit Apoſtolorum Princeps) *quoniam ipſi cura eſt de vobis.* Calamitates, & adverſitates a Deo immiſſas, perſecutiones, atque vexationes per homines illatas, divinæ Providentiæ favores exiſtimate: *Hæc eſt enim gratia; ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſte. Quæ enim eſt gloria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi bene facientes patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum. In hoc enim vocati eſtis: quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut*

1. Cor. 10.
Iſa. 36.
Jerem. 17.
Fiducia in divina providentia, Pſalm. 54.
Matth. 6.
Pſalm. 30.
1. Petr. 5.
1. Petr. 2.
Calamitates, ut Dei favores debemus excipere.
1. Petr. 4.

ſequamini veſtigia ejus... Nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quaſi novi aliquid vobis contingat; ſed communicantes Chriſti paſſionibus gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis: quoniam, quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus ſuper vos requieſcit. Nemo autem veſtrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem, ut Chriſtianus, non erubeſcat: glorificet autem Deum in iſto nomine... Itaque & hi, qui patiuntur ſecundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas ſuas in benefactis. Profiteamur denique nos a Divina Providentia pendere totos in omnibus eventibus, vulgari etiam loquendi modo: Chriſtianus ille ſit, fati fortunæque profanum nomen longe ſit ab ore noſtro. *Jacobi* Apoſtoli ſalubre monitum ſectemur: *Ecce nunc, qui dicitis: Hodie, aut craſtino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus: qui ignoratis, quid erit in craſtino. Quæ eſt enim vita veſtra? Vapor eſt ad modicum parens, & deinceps exterminabitur: pro eo ut dicatis, Si Dominus voluerit, &, Si vixerimus; faciemus hoc, aut illud.*

Ipſo loquendi modo profitendum eſt nos a divina providentia totos pendere. Jacob. 4.

Jacta *in Dominum curam tuam, & ſpera in eum, & ipſe faciet.* Quid tibi curaturus es, quid tibi proviſurus? „ Habeat tui curam, qui fecit te. „ Qui habuit curam tui, antequam eſſes, quomodo non habebit curam, „ cum jam hoc es, quod voluit ut eſſes? Jam enim fidelis es, jam ambulas „ in via juſtitiæ. Curam tui non habebit, qui facit Solem ſuum oriri ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper juſtos, & injuſtos: te jam juſtum ex „ fide viventem negliget, deſeret, dimittet? Immo vero & hic fovet, & „ hic adjuvat, & hic neceſſaria ſubminiſtrat, & noxia reſecat. Dando conſolatur, ut permaneas, auferendo corripit, ne pereas. Dominus curam „ habet tui: ſecurus eſto. Ille portat, qui te fecit: ab Artificis tui manu „ noli cadere: ſi ceciderit a manu artificis, frangeris. Ut autem permaneas in manu artificis, bona voluntas facit. Dic, Deus meus, volui; „ & portabit ipſe, & tenebit ipſe. Jactate in illum, noli putare inane eſſe, „ ut quaſi præcipiteris. Nuſquam tibi deeſt: tu illi noli deeſſe, tu tibi noli „ deeſſe. Dominus ſollicitus eſt mei. Verba ſunt S. Auguſtini Enarratione in Pſalm. XXXIX. num. 27.

§. LV.

Peculiari quadam, ac præcipua Providentia Deus Electos ſuos regit.

Quid de Prædeſtinatione ſentiendum?

Quid ſit prædeſtinatio?

I. CUM Prædeſtinatio ſit *Præſcientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſime liberantur quicumque liberantur*, ut *Sanctus Auguſtinus* definit Libro *De Dono Perſeverantiæ*, cap. XIV. ſeriem illam beneficiorum, in quibus & vita æterna, ſive gloria, ut omnium præſtantiſſimum, ceterorumque finis continetur, certiſſime confert Deus iis, *Qui ſecundum propoſitum vocati ſunt Sancti, & præordinati* ſunt *ad vitam æternam*, prout ordinavit ante mundi conſtitutionem, & ex omni æternitate. Nam *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imagini Filii ſui, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædeſtinavit, hos & vocavit, & quos vocavit hos, & juſti-*

Rom. 8.

Act. 13.

Rom. 8.

juſtificavit : quos autem juſtificavit , illos & glorificavit . His *omnia cooperantur in bonum*, ordinante, ac regente Deo . Illis ſola Dei miſerentis voluntate, non ſolum gratia, ſed vita æterna præparata eſt : quod duorum geminorum Jacob, & Eſau exemplo, ſeu typo propoſito declarat Apoſtolus: „ Cum, *inquit* , nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, „ ut ſecundum electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus , ſed „ ex vocante dictum eſt ei, quia major ſerviet minori: ſicut ſcriptum eſt, Ja„ cob dilexi, Eſau autem odio habui . Quid ergo dicemus ? Numquid ini„ quitas apud Deum? Abſit. Moyſi enim dicit: Miſerebor cujus miſereor: „ & miſericordiam præſtabo, cujus miſerebor . Igitur neque volentis , ne„ que currentis, ſed miſerentis eſt Dei , &c. Jacob ſcilicet, ac electos omnes, quorum velut typus a Spiritu Sancto proponitur , *Dilexit per miſericordiam gratuitam*, Eſau autem, & reprobum quemvis *odio habuit per judi„ cium debitum* : quod cum deberetur ambobus, in altero alter cognovit , „ non de ſuis diſtantibus meritis ſibi eſſe gloriandum, quod in eadem cau„ ſa idem ſupplicium non incurrit; ſed de divinæ gratiæ largitate : ſola „ enim gratia redemptos diſcernit a perditis, quos in unam perditionis maſ„ ſam concreverat ab origine ducta cauſa communis (inquit *S. Auguſtinus* „ in *Enchiridio*, cap. XCVIII. & XCIX.) Ex futuris vero operibus electos aſſere- S. Auguſt. re, Semipelagianus error eſt, & Apoſtolo repugnat, qui cum dicere poſſet, Lib. 2 ad Non ex præſentibus, ſed ex futuris operibus, id tamen non ait, ſed ab- Bonifacium ſolute: *Non ex operibus, ut gratiam commendaret. Hæc electio eſt, quæ non* Cap. 7. *invenit eligendos, ſed facit*. De qua Apoſtolus ad Epheſios 1. ſcribit: *Bene-* Idem Epiſt. 186. *dictus Deus , & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti qui benedixit nos in omni* alias 106 *benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto, ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu ejus in charitate. Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum, ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ, in laudem gloriæ gratiæ ſuæ*. Non ergo, quia futuri eramus Sancti, ſed ut eſſemus: *Ideo quippe tales eramus futuri, quia elegit ipſe prædeſtinans, ut tales per gratiam ejus eſſemus* . Hęc electio eſt, de qua Chriſtus ait, Joannis XV. *Non vos me elegiſtis, ſed ego* S. Auguſt. *elegi vos, ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat*. Elegit Fi- Lib. De deles, ſed ut ſint non quia jam erant. Hinc Apoſtolus Jacobus ait: *Nonne* Prædeſt. *Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hęredes Regni , quod* Sanct. c 18. *promiſit Deus diligentibus ſe ?* Eligendo ergo facit divites in fide, ſicut Jacob. 2. hæredes Regni. Recte quippe in eis hoc eligere dicitur , quod ut in eis faciat , eos elegit (inquit *S. Auguſtinus* Libro *De Prędeſtinatione Sanctorum*, cap. XVII.)

Prædeſtinatio non ſolum ad gratiam, ſed ad gloriam omnino gratuita . Rom. 9.

Gratuitæ Prædeſtinationis exemplum illuſtre in Sancto Sanctorum Jeſu Chriſto habemus, *Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſecundum Spi-* Rom. 1. *ritum ſanctificationis*, ut ait Apoſtolus . Atque ex eo probat *S. Auguſtinus* Sanctorum prædeſtinationem, & electionem ſecundum propoſitum, non in eorum merita, ſed in ſolam Dei miſericordiam eſſe refundendam. „ Eſt et„ iam præclariſſimum lumen Prædeſtinationis & Gratiæ ipſe Salvator , ipſe „ Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus: qui ut hoc eſſet , qui„ bus tandem ſuis vel operum, vel fidei præcedentibus meritis natura hu„ mana quæ in illo eſt comparavit? Reſpondeatur quæſo: ille homo ut a „ Verbo Patri coæterno in unitatem Perſonæ aſſumptus, Filius Dei unige„ nitus eſſet, unde hoc meruit? Quod ejus bonum qualecumque præceſſit? „ Quid egit ante, quid credidit, quid petivit, ut ad hanc ineffabilem ex„ cellentiam perveniret? *Et infra:* Sicut ergo prædeſtinatus eſt ille unus, *Lib. de prædeſt. Sanct. cap. 15.* „ ut caput noſtrum eſſet: ita multi prædeſtinati ſumus, ut membra ejus „ eſſe-

Gratuitæ Prædeſtinationis exemplum in Chriſto .

„ essemus. Humana hic merita conticescant, quæ perierunt per Adam: &
„ regnet quæ regnat Dei gratia per Jesum Christum Dominum nostrum,
„ unicum Dei Filium, unicum Dominum. Quisquis in Capite nostro præ-
„ cedentia merita singularis illius generationis invenerit, ipse in nobis
„ membris ejus præcedentia merita multiplicatæ regenerationis inquirat.
„ Neque enim retributa est Christo illa generatio, sed tributa, ut alienus
„ ab omni obligatione peccati, de Spiritu & Virgine nasceretur: Sic &
„ nobis ut ex aqua & Spiritu renasceremur, non retributum est pro aliquo
„ merito, sed gratis tributum: & si nos ad lavacrum regenerationis fides
„ duxit, non ideo putare debemus priores nos dedisse aliquid, ut retribue-
„ retur nobis regeneratio salutaris. Ille quippe nos fecit credere in Christum,
„ qui nobis fecit in quem credimus Christum: ille facit in nobis principium
„ fidei, & perfectionem in Jesum, qui fecit hominem principem fidei, &
Ephes. 3. „ perfectorem Jesum. In hoc sorte vocati sumus, prædestinati secundum
„ propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.

Gratuita prædestinatio probatur exemplo parvulorum.

Gratuitam omnino prædestinationem probat & exemplum parvulorum, qui suscepto baptismo statim ex hac vita rapiuntur, ne malitia mutet intellectum eorum. Nec vero ob propria merita futura a Deo præscita prædestinantur. Quod enim a Spiritu Sancto per os Sapientis dictum est, *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*, dictum est secundum pericula hujus vitæ, non secundum præscientiam Dei, qui hoc præscivit, quod futurum erat, non quod futurum non erat, hoc est, quod mortem immaturam erat ei præstiturus, ut tentationum subtraheretur incendium,
Sap. 4. 11. non quod peccaturus esset, qui mansurus in tentatione non esset; ut loquitur S. Augustinus. Neque etiam ob parentum merita secernuntur parvuli a massa damnationis, cum sæpe Dei judicio occulto, sed tamen justo, non baptizentur, qui ex parentibus justis nati sunt: & baptismi gratiam non raro consequantur, qui ab infidelibus, & impiis geniti. Idem probat exemplum adultorum plurimorum, qui, ut Sanctus Prosper observat carmine de Ingratis,

Per stupra, per cædes vitam duxere nefandam,
Et tamen incumbente obitu, jam limine in ipso
Extremi flatus, miserantem nocte remota
Cognovere Deum, purgatorisque lavacri
Munere percepto, mutarunt tartara cœlo.
Quæ merita hic numeras? Si præcedentia cernas,
Impia; si quæras post habita, nulla fuerunt.

„ Ex duobus igitur parvulis peccato originali pariter obstrictis, cur iste
„ assumatur, ille relinquatur, & ex duobus ætate jam grandibus impiis,
„ cur iste ita vocetur, aut non ita vocetur, inscrutabilia sunt judicia Dei.
„ Ex duobus autem piis, cur huic donetur perseverantia usque in finem,
„ alteri non donetur, inscrutabiliora sunt judicia Dei. Illud tamen fidelibus
„ debet esse certissimum, hunc esse ex prædestinatis, illum non esse. Nam
1. Joan. 2. 19 *si fuissent ex nobis*, ait unus prædestinatorum, qui de pectore Domini biberat hoc secretum, *mansissent utique nobiscum*. Doctrina est S. Augustini Libro *De Dono perseverantiæ*, cap. 3.

Rom. 11. 13. Prædestinationis itaque mysterium humili fide credamus, non curiosa, & superba ratione scrutemur. Quid abyssum judiciorum Dei penetrare frustra nitimur, Apostolo exclamante: *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ*
Epist. 194. ad Sixtum. *Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!* S. Augustino dicente: *Scrutetur, qui potest, judiciorum Dei tam magnum profundum, verumtamen caveat precipitium.*

§. LVI.

§. LVI.

Æterna Electio ſine meritis, Salus ex meritis.

II. Verum, qui Sanctos elegit ab æterno ſine meritis, dat illis unde coronentur ex meritis. Adultos enim abique bonis operibus non ſalvari, & hæc vitam æternam mereri, Dogma Fidei eſt. Quamobrem Chriſtus in ſupremo judicio electos ſuos in Regni æterni poſſeſſionem mittens ait: *Venite, Benedicti Patris mei poſſidete paratum vobis Regnum a conſtitutione Mundi. Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare*, &c. Et Apoſtolus gloriam æternam vocat coronam juſtitiæ, meritis repoſitam: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi fidem ſervavi. In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex*. Id confirmatur ex comparationibus, quas inſtituit Apoſtolus vitæ æternæ cum bravio, & cum depoſito. Sicut enim in ſtadio currentibus, & in agone contendentibus corona corruptibilis datur, ut curſus, victoriæque premium: ita currentibus in via mandatorum Dei, & contra ſalutis hoſtes dimicantibus incorrupta corona tribuitur, ut præmium victoriæ: hoc tamen cum diſcrimine, quod Agonothetes homo currendi, vincendique vires, & curſum ipſum, atque victoriam currentibus, & pugilibus non donat; utrumque vero dat electis ſuis Agonothetes Deus: quia *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*: &, *Dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum*. Hæc autem comparatio habetur I. ad Corinthios IX. *Neſcitis, inquit, quod ii, qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium? Sic currite, ut comprehendatis. Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet: & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam*. Idem probat comparatio depoſiti, quod ex juſtitia redditur ei, qui ipſum credidit fidei alterius. *Scio cui credidi* (inquit Apoſtolus II. ad Timotheum I.) *Et certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem*. Itaque bona opera, & paſſiones, quas pro Chriſti nomine, ac gloria perferimus, apud Deum deponuntur, qui in noviſſimo die pro his præmium æternum retribuet.

Matth. 25.

2. Tim. 4.

Vitæ eternæ cum bravio & cum depoſito com. paratio ab Apoſtolo inſtituta.

Rom. 9. 1. Cor. 15.

Ipſa tamen merita, & gratiæ, quibus comparantur, ex gratuita Dei prædeſtinatione velut ex fonte derivantur. Unde Apoſtolus ad Romanos ſcribens ait: *Stipendium peccati mors eſt, Gratia autem Dei vita æterna in Chriſto Jeſu Domino noſtro*. Cum dixiſſet, *Stipendium peccati mors*, cur non addidit, Stipendium juſtitiæ vita æterna; ſiquidem merito juſtitiæ tamquam ſtipendium redditur: unde etiam merces plurimis Sanctarum Scripturarum locis appellatur? Reſpondet *S. Auguſtinus* Epiſtola cxcIV. alias cv. ad *Sixtum*, Apoſtolum eo loquendi modo uſum non eſſe, ſed vitam æternam Dei gratiam vocaſſe, ut elationem reprimeret.„ Audito, *inquit*, quod ſtipen-„ dium peccati ſit mors, quid te diſponis extollere, & contrariam morti „ vitam æternam tamquam debitum ſtipendium flagitare? Cui debetur vita „ æterna vera juſtitia eſt. Si autem vera juſtitia eſt, ex te non eſt, deſurſum eſt „ deſcendens a Patre luminum. Ut haberes eam, ſi tamen habes eam, pro-„ fecto accepiſti: quid enim habes, quod non accepiſti? Quapropter, o ho-„ mo, ſi accepturus es vitam æternam, juſtitiæ quidem ſtipendium eſt, ſed „ tibi gratia eſt, cui gratia eſt & ipſa juſtitia. Tibi enim tamquam debita „ redderetur, ſi ex te tibi eſſet juſtitia, cui debetur. Nunc vero de pleni-„ tudine ejus accepimus non ſolum gratiam, qua nunc juſte in laboribus uſque „ in finem vivimus, ſed etiam gratiam pro hac gratia, ut in requie poſtea „ ſine fine vivamus. Hoc nihil ſalubrius fides credit, quia nihil verius in-

Rom. 6. Cur vita æterna non dicitur ſtipendium juſtitiæ, ſicut mors dicitur ſtipendium peccati.

Vita æterna gratia pro gratia.

Merita nostra Dei sunt munera.

„ tellectus invenit. *Igitur* Cum Deus coronat merita nostra, nihil aliud co-
„ ronat quam munera sua. " Et, ut ait Auctor Librorum *De Vocatione Gentium*, inter opera *S. Prosperi*, cap. II. „ Datur unicuique sine merito, un-
„ de tendat ad meritum: & datur ante ullum laborem, unde quisque mer-
„ cedem accipiat secundum laborem. " Quamobrem Propheta ait, *Pro nihilo*, Domine, *salvos facies illos*; id est, *gratis data gratia tua* (inquit
Psalm. 55. S. Augustinus.) Quid enim „ Ille Latro attulerat ad Crucem? De carcere
„ in judicium, de judicio in lignum, de ligno in Paradisum. Credidit pro-
S. August. Enarrat. in Illum Psalm. „ pter quod locutus est. Sed & ipsam fidem quis donavit, nisi qui juxta pe-
„ pendit? *Hinc etiam Apostolus ait*: Creati in Christo Jesu in operibus bo-
„ nis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus: " ut significet, Deum
bona opera in nobis operari nullis nostris meritis præcedentibus, sicut mun-
dum produxit ex nihilo, id est, nulla præexistente materia. Quærit *S. Au-*
Ephes. 2. *gustinus* cur Apostolus præmiserit, *Non ex operibus, ut ne quis glorietur*.
Sed audi, inquit, & intellige „ Non ex operibus *dictum*, tamquam tuis ex
„ teipso tibi existentibus, sed tamquam his in quibus te Deus finxit id est forma-
„ vit, & creavit; non ea creatione, qua homines facti sumus, sed ea de qua
Psalm. 50. „ ille dicebat, qui utique jam homo erat, *Cor mundum crea in me, Deus*:
„ & de qua dicit Apostolus, *Si qua igitur in Christo nova creatura, vetera*
2. Cor. 5. „ *transierunt, ecce facta sunt omnia nova, omnia autem ex Deo*. Fingimur ergo,
„ id est formamur, & creamur in operibus bonis, quæ non præparavimus nos,
„ sed præparavit Deus, ut in illis ambulemus. Itaque si vita bona nostra ni-
„ hil aliud est quam Dei gratia, sine dubio & vita æterna, quæ bonæ vitæ
„ redditur, Dei gratia est: & ipsa enim gratis datur, quia gratis data est
„ illa, cui datur. Sed illa, cui datur, tantummodo gratia est: hæc autem
„ quæ illi datur, quoniam præmium ejus est, gratia est pro gratia, tam-
Apoc. 2. „ quam merces pro justitia; ut verum sit, quoniam verum est, quia red-
„ det unicuique Deus secundum opera ejus. Hinc *Joannis I.* de Christo Do-
S. August. Libr. De Correp. & Grat. cap. 7. mino dicitur: *Ex plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia*. Hæc *S. Augustinus* Lib. *De Gratia, & Libero Arbitrio*, cap. VIII. Qui ergo secundum propositum vocati sunt, electi sunt per electionem gratiæ, non præcedentium meritorum suorum; quia gratia illis est omne meritum.

Deus, qui fecit, quæ futura sunt, mansiones in domo Patris sui electis suis præparavit, & præparat; nec alias, sed quas præparavit, has præparat. *Quas*
Mansiones in domo Patris sui Christus electis suis Præparavit prædestinando, & præparat etiamnum operando. Joan 14. *præparavit prædestinando, præparat operando. Jam ergo sunt in prædestinatione*. Unde Christus ait, *Si quo minus dixissem vobis, quia vado parare vobis locum*: id est, *prædestinabo*. Jam enim ibi sunt mansiones illæ, & non est opus aliquam sic præparare. Sed quia *Nondum sunt in operatione*, subdit: *Et si abiero, & præparavero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad meipsum* ..... Parat autem quodammodo mansiones, mansionibus parando mansores. Hæc autem præparatio fit per merita: sed merita sine meriti prorsus ullius intuitu data sunt, & prædestinata, cum gratiæ, misericordiæque divinę dona sint, atque ita per merita Deus nos præparat ad gloriam; sed nulla meritorum habita ratione nos prædestinavit ad gratiam; non tantum ad temporalem, qua essemus Sancti, sed æternam, qua essemus Beati. *Gratia* enim *Dei vita æterna*; quam Deus rependens meritis, dat *Gratiam pro gratia*. Hinc *S. Augustinus* Tractatu LXVIII. *in Joannem*, mox prolata Christi Domini verba explicare pergens, ait: *Sed quid est, quod, ut præpararet, abiit cum profecto nos ipsos præpararet, quod non faciet, si rehquerit? Agnosco, Domine, ut possum: nimirum illud significas, quia*
Matth. 5. Act. 15 *ut parentur istæ mansiones, vivere debet Justus ex fide. Qui enim a Domino peregrinatur, opus habet ex fide vivere; quia per hanc ad*

spe-

ſpeciem contemplandam paratur. Beati enim mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. *Et*, Fide mundat corda eorum. „ Fides autem, qua eo-„ rum, qui Deum viſuri ſunt, corda mundantur, quod non videt credit: nam „ ſi vides, non eſt fides. Credenti colligitur meritum, videnti reddetur præ-„ mium. Eat ergo Dominus, & paret locum, eat, ne videatur, lateat, ut „ credatur. Tunc enim locus paratur, ſi ex fide vivatur. Creditus deſidere-„ tur ut deſideratus habeatur: deſiderium dilectionis, præparatio eſt manſionis. „ Ita, Domine, para quod paras: nos enim tibi paras, & te nobis paras: „ quoniam locum paras, & tibi in nobis, & in te nobis. Tu autem „ dixiſti, *Manete in me, & ego in vobis*. Quantum quiſque fuerit par- Joh. 15.
„ ticeps tui, alius minus, alius amplius, hæc erit diverſitas præmiorum „ pro diverſitate meritorum: hæc erit multitudo manſionum, pro diſparili-„ tate manſorum; ſed tamen omnium in æternitate vivorum, & ſine fide „ Beatorum. Quid eſt, quod vadis? Quid eſt, quod venis? Si bene te in-„ telligo, nec unde vadis, nec unde venis recedis: vadis latendo, venis ap-„ parendo. Sed niſi maneas regendo, ut proficiamus bene vivendo; quomo-„ do parabitur locus, ubi poſſimus manere perfruendo?

Eccleſiæ fidem, ac doctrinam de gratuita electorum prædeſtinatione explicat Hadrianus I. in Epiſtolis ad Egilam, & ad Epiſcopos Hiſpaniæ. „ O-„ pera, *inquit*, miſericordiæ, ac juſtitiæ ſuæ præparavit Deus in æternitate „ incommutabilitatis ſuæ, & ſicut futurorum operum ſuorum nunquam fuit „ ignarus, ſic in eorumdem operum præparatione nunquam improvidus. „ Præparavit ergo juſtificandis hominibus merita: præparavit eiſdem glorifi-„ candis & præmia; malis vero non præparavit voluntates malas, aut o-„ pera mala, ſed præparavit eis juſta, & æterna ſupplicia. Hæc eſt æterna „ prædeſtinatio futurorum operum Dei, quam ſicut nobis Apoſtolica doctri-„ na ſemper inſinuari cognoſcimus, ſic etiam fiducialiter prædicamus... Te-„ neatur ergo prædeſtinationis veritas a fidelibus cunctis, quia quiſquis di-„ vinum non credit in hac prædeſtinatione conſilium, non perveniet ad glo-„ rioſum ejuſdem prædeſtinationis effectum.

§. LVII.

Quamvis certa Prædeſtinatio ſit, ſua tamen cuique ſalus cum metu, & ſollicitudine procuranda eſt.

III. *Cognovit* porro *Dominus, qui ſunt ejus*, ſcit, quos elegerit, & ex illis 1. Tim. 2. 19.
quos dedit illi Pater, non perdit quemquam, nec oves ejus quiſquam de manu ejus rapiet; ut ipſe ait, Joan. X. *Oves meæ vocem meam audiunt: & ego cognoſco eas & ſequuntur me: & ego vitam æternam do eis. Et non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea... Et nemo poteſt rapere de manu Patris mei*. „ Quicumq; enim ab originali damnatione, ſeu perditionis „ maſſa, quæ facta eſt per primum Adam; iſta divinæ gratiæ largitate diſ-„ creti ſunt, non eſt dubium, quod & procuratur eis audiendum Evange-„ lium; & cum audiunt, credunt; & in fide, quæ per dilectionem opera-„ tur, uſq; in finem perſeverant; & ſi quando exorbitant, correpti emen-„ dantur, & quidam eorum, etſi ab hominibus non corripiantur, in viam „ quam reliquerant, redeunt; & nonnulli accepta gratia, in qualibet ætate, „ periculis hujus vitæ mortis celeritate ſubtrahuntur. Hæc enim omnia o-„ peratur in eis, qui vaſa miſericordiæ operatus eſt eos, qui & elegit eos „ in Filio ſuo, ante conſtitutionem mundi per electionem Gratiæ. Talibus „ Deus diligentibus eum omnia cooperatur in bonum, uſq; adeo prorſus o-„ mnia, ut etiamſi qui eorum deviant, & exorbitant, etiam hoc ipſum eis „ faciat proficere in bonum, quia humiliores redeunt, atq; doctiores. *Ho-*

rum

rum ſi quiſquam perit, fallitur Deus: ſed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus. Horum ſi quiſquam perit, vitio humano vincitur Deus: ſed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus (inquit *S. Auguſtinus* Lib. *De Correptione & Gratia*, cap. VII. & IX.)

Sed quamvis eorum, qui prædeſtinati ſunt in Regnum Dei, ita certus ſit numerus, ut nec addatur eis quiſquam, nec minuatur ex eis: recte tamen & ipſis prædeſtinatis dicitur: *Cum metu, & tremore veſtram ſalutem operamini*: & *Tene, quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam*; quaſi eos perſeveraturos habeatur incertum: nec aliter hæc audire debent, quibus expedit non altum ſapere, ſed timere. Quis enim ex multitudine Fidelium, quamdiu in hac mortalitate vivitur, in numero prædeſtinatorum ſe eſſe præſumat? Iſtud ergo ſecretum eſſe vult Deus, *Ne forte quis extollatur, ſed omnes etiam, qui bene currunt timeant, dum occultum eſt, qui perveniant. Præſumptio* enim *in iſto tentationum loco non expedit, ubi tanta eſt infirmitas, ut ſuperbiam poſſit generare ſecuritas* (ut loquitur *S. Aug.*) Recte etiam dicitur omnibus, *Satagite ut per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis*. Certam (inquam) non Deo, qui electos ſuos uſq; in finem perſeveraturos certiſſime novit, quia ipſis perſeverantiam dare ab æterno decrevit; ſed vobis certam; non quidem *abſoluta, & infallibili certitudine*, ſed morali, quæ maximam fiduciam, & firmiſſimam ſpem cum timore, & tremore conjungit. Moralis autem iſta certitudo ex ſignis quibuſdam habetur, non quidem omnino certis, ſed probabilibus Prædeſtinationis, qualia ſunt, 1. Auditio religioſa verbi Dei, eo animo, ut obſervetur, & executioni mandetur; *Qui enim ex Deo eſt, verba Dei audit.* 2. Miſericordia ſive in pauperibus ſublevandis, ſive in dimittendis injuriis: *Beati enim miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. 3. Patientia in adverſis, & perſecutio propter juſtitiam. Unde malo Diviti dicitur: *Fili recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris*. Et, *Beati* prædicantur, *qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*. Et *Momentaneum hoc, & leve tribulationis noſtræ æternum gloriæ pondus in nobis operatur*. 4. Bonę vitę decurſus. Unde *S. Auguſtin.* ſic populo prædicandam ait Prædeſtinationem: *Sic currite, ut comprehendatis, atq; in ipſo curſu veſtro ita vos eſſe præcognitos noveritis, ut legitime curreretis*. Si autem adhuc in peccatorum damnabilium delectatione remoramini, apprehendite ſaluberrimam diſciplinam, quod tamen cum feceritis, „ nolite extolli quaſi de operibus veſtris, aut gloriari, quaſi hoc non acce- „ peritis; eſt enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona „ voluntate, & a Domino greſſus veſtri diriguntur, ut viam ejus velitis. *De ipſo autem curſu veſtro bono rectoq; conditcite vos ad Prædeſtinationem divinæ gratiæ pertinere*. Vos itaq; etiam ipſam obediendi perſeverantiam a Patre lumi- „ num, a quo deſcendit omne datum optimum, & omne donum perfectum, „ ſperare debetis, & quotidianis operationibus poſcere, atq; hoc faciendo con- „ fidere, non vos eſſe a Prædeſtinatione Populi ejus alienos, quia etiam „ hoc, ut faciatis, ipſe largitur. Abſit autem a vobis ideo deſperare de vo- „ bis, quoniam ſpem veſtram in ipſo habere jubemini, non in vobis. *Ma- „ ledictus* enim *omnis, qui ſpem habet in homine*; *& Bonum eſt confidere in „ Domino, quam confidere in homine*; quia *Beati omnes, qui confidunt in eo*. „ Hanc ſpem tenentes, *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*: „ quoniam de vita æterna, quam filiis promiſſionis promiſit non mendax „ Deus ante tempora æterna, nemo poteſt eſſe ſecurus, niſi conſummata fue- „ rit iſta vita, quæ *Tentatio eſt ſuper terram*; ſed faciet nos perſeverare in „ ſe uſq; in ejus vitæ finem, cui quotidie dicimus, *Ne nos inducas in tentationem*. Credamus cum Abraham, quia *Quæ promiſit* Deus, *potens eſt, & fa-*

Philip. 2.

Apoca. 3.

1. Pet. 2.

Signa prædeſtinationis.

Joann. 8.

Matth. 5.

Luc. 16.

2. Cor. 4.

Quomodo populo prædicāda prædeſtinatio.

1. Cor. 9. Philip. 1. Pſalm. 36. S. Auguſt. l. De Dono Perſ. c. 22.

Jerem. 17. Pſalm. 117. Pſalm. 2.

Matth. 6. Rom. 4.

facere. Mirum, quod homines infirmitati ſuæ ſe committere malint, quam firmitati promiſſionis Dei. Sed incerta eſt mihi (inquis) de me ipſo voluntas Dei. Quid ergo? Tuane tibi voluntas de te ipſo certa eſt, nec times, *Qui videtur ſtare, videat ne cadat?* Cum igitur utraq; incerta ſit, „Cur non homo fir- 1. Cor. 10.
„ miori, quam infirmiori fidem ſuam, ſpem, charitatemq; committit? (*inquit*
„ S. Auguſtinus *Lib.* De Prædeſtinatione Sanctorum, *c.* XI.) Vos itaq; etiam
„ ipſam obediendi perſeverantiam a Patre luminum, a quo deſcendit omne Jacobi 1. 17.
„ datum optimum, & omne donum perfectum, ſperare debetis, & quotidia-
„ nis orationibus poſcere, atq; hoc faciendo confidere, non vos eſſe a præde-
„ ſtinatione populi ejus alienos, quia etiam hoc, ut faciatis, ipſe largitur.
„ Abſit autem a vobis ideo deſperare de vobis quoniam ſpem veſtram in Jer. 17. 5.
„ ipſo habere jubemini, non in vobis. Maledictus enim omnis, qui ſpem habet Pſal. 117. 8.
„ in homine: & bonum eſt confidere in Domino, quam confidere in homi- Pſal. 2. 13.
„ ne: quia Beati omnes, qui confidunt in eum. Hanc ſpem tenentes, ſervite
„ Domino in timore, & exultate ei cum tremore... An vero timendum eſt,
„ ne tunc de ſe homo deſperet, quando ſpes ejus ponenda demonſtratur in
„ Deo, non autem deſperaret, ſi eam in ſe ipſo ſuperbiſſimus & infeliciſ-
„ ſimus poneret?“ (inquit S. Auguſt. *Lib. de Dono Perſeverantiæ*, c. XXII.)

Quoniam vero *Multi ſunt vocati, pauci electi*, ſine intermiſſione oremus, vigilemus, bonum operemur non deficientes. Deo ferventer, humiliter, perſeveranter ſupplicemus cum Eccleſia, *Ut nos ab æterna damnatione eripi, & in electorum ſuorum jubeat grege numerari*. Vigilemus, ne intremus in tentationem. In eum ſpem noſtram conjiciamus, qui „ Maxima, & pretioſa nobis Matth. 7.
„ promiſſa donavit: ut per hæc efficiamur divinæ conſortes naturæ: fugien- 1. Pet. 1.
„ tes ejus, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem. Curam omnem ſub-
„ inferentes, miniſtremus in fide virtutem, in virtute ſcientiam, in ſcientia
„ abſtinentiam, in abſtinentia patientiam, in patientia pietatem, in pietate
„ amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. *Quamvis ergo, quod ſtatuit Deus, nulla poſſit ratione non fieri, ſtudia tamen non tolluntur orandi, nec per electionis propoſitum liberi arbitrii devotio relaxatur*. Cum
„ implendæ voluntatis Dei ita ſit præordinatus effectus, ut per laborem ope-
„ rum, per inſtantiam ſupplicationum, per exercitia virtutum, fiant incre-
„ menta meritorum, & qui bona geſſerint, non ſolum ſecundum propoſi-
„ tum Dei, ſed etiam ſecundum ſua merita coronentur. Ob hoc enim in
„ remotiſſimo ab humana cognitione ſecreto præfinitio hujus electionis abſ-
„ condita eſt. Et de nullo ante ipſius finem pronunciari poteſt, quod in e-
„ lectorum gloria ſit futurus, ut perſeverantem humilitatem utilis metus
„ ſervet; & qui ſtat videat, ne cadat“ (inquit Auctor Librorum *De Vocatione omnium Gentium*, Lib. II. ca. XXVI.)

Contra iſtam Prædeſtinationem, quam ſecundum Scripturas Sanctas defendimus, nemo *niſi errando diſputare* poteſt. Fruſtra ergo quis objiceret: Aut e numero ſum electorum, aut non ſum. Si ex illo ſum numero, fieri non poteſt, ut a ſalute excidam: Decretum enim illud Dei efficax, & immutabile deficere non poteſt. Si non ſum, nullo meo conatu ſalutem adipiſci potero. Quicquid agam igitur, ad ſalutem perveniam, ſi a Deo ſim electus; in damnationem vero præceps ruam, ſi ſim reprobus. S. Aug. Lib. De Dono Perſ. c. 19. Occupatur objectio.

Fruſtra (inquam) hæc objiciuntur. Prædeſtinationis enim executio noſtræ pendet ex meritis, & pietatis officiis, per quæ, & propter quæ Deus ſempiternæ felicitatis præmia ſe nobis collaturum ab æterno decrevit; quamvis ratio primaria, qua impulſus eſt ad eam nobis deſtinandam felicitatem, & gloriam, non ſint merita noſtra, ſed una illius miſericordia, & bonitas. Bona autem illa opera, quæ in divina Prædeſtinatione, ut media ad illius conſum- Noſtræ prædeſtinationis executio pendet ex meritis.

ſummationem a Deo præordinata, utq; gratiæ ejus munera nobis ad hunc finem data involvuntur, electorum liberrima cooperatione ponenda ſunt, ipſa etiam perſeverantia. Unde ſicut falſo, & inepte diceret agricola: Quicquid agam, nihilominus terra fructum dabit, meſſemq; afferet uberrimam, ſi Deus ita decreverit; vel non afferet, ſi futuram ſterilitatem prænoverit, atq; decreverit Deus; quia voluntas ejus deficere, aut præſcientia falli non poteſt: quid igitur neceſſe eſt, ut laborem, ut terram excolam, ut ſeminem? Ut ſtulte diceret Architectus: Domus hæc ſtabit, ſi Deus ita decreverit, ſin vero, certiſſime corruet: quid ergo refert, ſuper quod fundamentum ædificem, utrum in arena, an ſuper firmam petram? An ex ſelectis, & affabre dolatis lignis, ſectiſq; ac politis lapidibus, vel ex fœno, & ſtipulis extruam? Ita inepta eſt vulgaris illa humani ſenſus, & animalis hominis, non percipientis ea quæ Dei ſunt, objectio: falſumq; eſt nos ad æternam felicitatem perventuros quidquid agamus, ſi ex electorum numero ſimus; aut ab ea defecturos, ſi ex reproborum numero. *Dei agricultura eſtis: Dei ædificatio eſtis* (inquit Apoſto-
1. Cor. 3. lus.) Deus ſeminat in cordibus noſtris verbum ſuum, gratiam ſuam, & per Spiritus Sancti ſubminiſtrationem dat incrementum, ut fructum afferat: ſed nihilominus ſeminare nos debemus bona opera, ut tempore meſſis manipulos cum exultatione feramus, in horreo cœleſtis Patris familias recon-
Galat. 6. dendos. *Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet. Quoniam qui ſeminat in carne ſua, de carne & metet corruptionem: qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam. Bonum autem facientes, non deficiamus. Tempore enim ſuo metemus non deficientes.* Meminerimus quod *Terra ſæpe venien-*
Hebr. 6. *tem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, a quibus colitur: accipit benedictionem a Deo. Proferens autem ſpinas, ac tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima: cujus conſummatio in combuſtionem.* Ædificemus domum ſpiritualem, non ſuper arenam, ſed ſuper firmam petram, ſuper fundamentum ſolidum, & inconcuſſum, quod eſt Chriſtus Jeſus: Superædifice-
1. Cor. 3. mus *aurum, argentum, lapides pretioſos*, id eſt, opera bona, opera virtutum, ex charitate, & propter Deum. *Si cujus* enim *opus manſerit, mercedem accipiet.* Vitam ita ſancte inſtituamus, ut cor noſtrum nos non reprehendat: quia & bonæ conſcientiæ teſtimonium probabile quoddam prædeſtinationis ſignum eſt. *Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum: & quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata ejus cuſtodimus, & ea*
1. Joan. 3. *quæ ſunt placita coram eo, facimus ... Et qui ſervat mandata ejus, in illo manet, & ipſe in eo: & in hoc ſcimus, quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.* Tunc enim *Ipſe Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod*
Rom. 8. *ſumus filii Dei. Si autem filii, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti: ſi autem compatimur, ut & conglorificemur.* Operam demus, ne excidamus ab hæreditate. Faciamus quod in nobis eſt, ut Dei mandata impleamus, cum ejus gratia, quæ nunquam nobis niſi culpa noſtra deeſt, nunquam negatur, niſi *in pœnam præcedentis peccati:* quoniam *Deus non deſerit, niſi deſeratur:* & *Niſi fecerimus caſum*, ipſe *a nobis non facit occaſum* (ut loquitur *S. Auguſtinus.*) Et Lib. De Natura, & Gratia cap. 26. *Si ab illo avertimur, noſtrum eſt, & tunc ſecundum carnem ſapimus, & concupiſcentiæ carnis ad illicita conſentimus. Converſos ergo Deus adjuvat, averſos deſerit; ſed etiam ut convertamur ipſe adjuvat.*

§. LVIII.

In nullo gloriandum.

IV. Certum habeamus, *In nullo gloriandum* eſſe, *quando noſtrum nihil ſit.* (Quæ *S. Cypriani* Sententia eſt) *Non eſſe in poteſtate noſtra cor noſtrum, &*

neſ-

nostras cogitationes (quod *S. Ambrosii* dictum est, a S. Augustino laudatum) quia *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est* (quod oraculum est Apostoli) falli non posse Dei præscientiam, nec mutari prædestinationem, quia *Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei*. Deo tamen obediamus, qui *Voluntarie genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus*. Bonum operemur, in bonis operibus perseveremus. Castitatem namq; charitatem, pietatem, perseverantiam usq; in finem, & omnem obedientiam qua obeditur Deo. Dei dona esse, nemo Christianus diffiteri potest: proindeq; ab ipso prædestinata: præscivit scilicet, quæ fuerat ipse facturus. In sua autem præscientia opera sua futura disponere, id omnino, nec aliud quidquam est prædestinare. *Sicut* ergo *ille, quem castum futurum esse præscivit* Deus, *quamvis id incertum habeat, non ideo non agit, ut castus sit: ita ille, quem castum futurum prædestinavit, quamvis id incertum habeat, non ideo non agit, ut castus sit; quoniam Dei dono se audit futurum esse, quod erit, immo etiam gaudet ejus charitas, nec inflatur, tamquam id non acceperit. Non solum ergo prædicatione prædestinationis ab hoc opere non impeditur, verum & ad hoc adjuvatur, ut cum gloriatur, in Domino glorietur. Quod autem dixi de castitate, hoc de fide, hoc de pietate, hoc de charitate, de perseverantia, & ne pergam per singula, hoc de omni obedientia, qua obeditur Deo, veracissime dici potest*. Ita *S. August.* Lib. *De Dono Persev.* c. XVIII. Prædestinationis nostræ exitum Sanctorum precibus, ac præcipue Sanctissimæ Virginis Mariæ Dei Matris, erga quam sincera pietas, & devotio cum vitæ Christianæ integritate conjuncta, prædestinationis etiam signum est, commendemus. Quamvis enim obtineri nequaquam possint, quæ prædestinata non fuerunt; tamen *Ea, quæ sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, ut precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis Regni prædestinatio ita est ab omnipotenti Deo disposita, ut ad hoc electi pio labore perveniant, quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante sæcula disposuit donare*. Verba sunt *S. Gregorii Magni* Lib. I. *Dialogorum*, cap. VIII.

S. Cypr. l. 3. ad Quirinum cap. 4.

S. Amb. Lib. De Fuga sæculi cap. 1. Rom. 11. Jacob. 1.

Exitus prædestinationis nostræ, precibus Sanctorum, præsertim Deiparæ Virginis Mariæ, commendandus.

§. LIX.

Fides, Gratia sanctificans, & Charitas, plerisque reprobis a Deo tribuuntur.

V. Certum habeamus præterea, fidem, justitiam, sive gratiam sanctificantem, & charitatem plerisq; reprobis a Deo tribui: de quibus *S. Joannes* ait: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Si enim fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum*. Id est, *Non erant filii, etiam quando erant in professione, & nomine filiorum; non quia justitiam simulaverunt, sed quia in ea non permanserunt*. Neque enim ait, Nam si fuissent ex nobis, veram, non fictam „ justitiam tenuissent utique nobiscum; sed, *Si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum*. In bono illos volebat proculdubio manere. Erant itaque in bono, sed quia in eo non permanserunt, id est, usque in finem „ non perseveraverunt: non erant, inquit, ex nobis, & quando erant nobiscum, hoc est, non erant ex numero filiorum, & quando erant in fide filiorum: quoniam, qui vere filii sunt, præsciti, & prædestinati sunt „ conformes imagini Filii ejus, & secundum propositum vocati sunt, ut „ electi essent. *Non enim perit filius promissionis, sed filius perditionis*. Fuerunt ergo isti ex multitudine vocatorum, ex electorum autem paucitate „ non fuerunt. Justi ergo illi temporales, cum pie vivunt, dicuntur filii „ Dei: sed quoniam victuri sunt impie, & in eadem impietate morituri, non „ eos dicit filios Dei præscientia Dei; sunt enim filii Dei, qui nondum sunt

1. Joan 2

„ no-

„ nobis, & sunt jam Deo, de quibus ait Evangelista Joannes: *Quia Jesus*
Joan. 11. *moriturus erat pro gente, & non tantum progente, sed etiam, ut filios Dei dispersos congregaret in unum*: quod utiq; credendo futuri erant per Evangelii prædicationem, & tamen antequam esset factum, *Jam filii Dei erant in memoriali Patris sui inconcussa stabilitate conscripti. Et sunt rursus quidam, qui filii Dei propter susceptam, vel temporaliter, gratiam dicuntur a nobis, nec sunt tamen Deo*. Ita *S. Augustinus* Lib. *De Correptione, & Gratia*, cap. IX. Qui vel unus locus, ne multa alia testimonia congeram, demonstrat fidem, & justitiam plerisq; reprobis a Deo tribui. Quod fidei dogma contra *Calvini* hæresim Sacra Synodus Tridentina definivit, Sess. VI. Canone XVII.

§. LX.

Fides, & justitia possunt amitti.

Nec minus certum est, fidem, & justitiam semel acceptam in hominum cordibus extingui posse, ac revera extingui in iis, qui a justitia sua converti, faciunt iniquitatem, de quibus scriptum est: *Anima, quæ peccaverit, ipsa*
Ezech. 13. & 33. Heb. 6. „ *morietur*: & quod *prolapsi sunt*, cum semel essent illuminati, gustassent e- „ tiam donum cœleste, & participes facti essent Spir. Sancti: qui deniq; non perseverant usq; in finem. Quod fidei Catholicæ dogma *S. Aug.* Lib. præsertim *De dono Persever.* confirmat, cap. VIII. & IX. asserens tam eos, qui non perseverant, quam qui perseverant in justitia, vocatos fuisse, vocantem secutos, ex impiis justificatos, & per lavacrum regenerationis æque renovatos. Idem confirmant *S. Prosper* in Responsione ad Objectiones Vincentianas, cap. XII. XIII XV. & in Responsione ad Capitula Gallorum cap. II. III. & VII. & *S. Bernardus* Serm. LIV. in Cantica. Unde Calvinianum dogma de inamissibili justitia, velut hæreticum a Concilio Tridentino merito damnatum est Sess. VI. Canone XXVI.

Nec vero Calviniano dogmati patrocinium quæri potest ex illis verbis S. Joannis, *Omnis, qui natus ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet: & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est*. His enim verbis solum significatur, mortalium peccatorum perpetrationem cum statu, ac
1. Joan. 3. dignitate filiorum Dei cohærere non posse: non autem, quod cum persona filiorum Dei conjungi non possint, sive ab iis, qui filii Dei sunt, committi; ita tamen, ut illa committendo a statu filiorum Dei excidant. Hic loquendi modus similis est illis propositionibus, quæ vulgo in ore hominum versantur: Honesta, & pudica fœmina sermonibus ad stuprum allicientibus aures non accommodat: Fidelis subditus cum hostibus Regis sui fœdus non init: Judex integer muneribus, aut gratia non corrumpitur: Princeps optimus ad insontes opprimendos potestate non abutitur sua. Hæ namq; propositiones enunciant, atq; indicant id, quod hujusmodi personis convenit secundum dotes, quæ ipsis tribuuntur: sed non inde sequitur, mulierem pudicam labi non posse; Subditum fidelem non posse deficere a fide, & officio erga Principem; Judicem integerrimum non posse ab integritate dimoveri precibus potentissimis, commodis, aut minis: Principem optimum, qualis erat David, non posse eo abripi cupiditatis æstu, ut occidat insontem. Sic itaq; omnis, qui ex Deo natus est, peccatum non facit, nec facere potest, quandiu divinę illius nativitatis Spiritum sequitur: sed tamen, si officium negligat suum, & Dæmonis tentationibus consensum præbeat, in mortale peccatum prolabi poterit, quo a statu filiorum Dei excidat. Omnis igitur, qui natus ex Deo est, non peccat, quatenus ex Deo natus est: & non potest peccare, quatenus est filius Dei: sed peccare potest, quatenus filius est Adami. *Ergo duas nativitates attendite. Duo sunt homines, sed unus ipsorum homo homo, alter ipsorum homo Deus: per hominem homi-*

Quo sensu non peccat, nec peccare potest qui ex Deo natus est.

hominem, peccatores ſumus, per hominem Deum juſtificamur. Nativitas illa dejecit ad mortem, iſta nativitas erexit ad vitam, nativitas illa trahit ſecum peccatum, nativitas iſta liberat a peccato. In hoc enim venit Chriſtus homo, ut ſolveret peccata hominum. Omnis, qui in ipſo manet, non peccat. *In quantum in ipſo manet, in tantum non peccat.* Verba ſunt *S. Auguſtini* Tract. IV. in Epiſt. *S. Joannis.*

§. LXI.

Nemo abſque ſingulari Dei revelatione de ſua Prædeſtinatione certus eſſe poteſt.

VI. Æque certum eſt, neminem, citra ſingularem Dei revelationem, de ſua prædeſtinatione certum eſſe poſſe, ut Sacra Synodus Tridentina contra *Calvini* errorem definivit Seſſ. VI. Can. XVI. quapropter timere debemus quandiu in hac vita ſumus, quæ tentatio eſt ſuper terram. *Cum metu igitur, & tremore veſtram ſalutem operamini* (inquit Apoſtolus.) Timeant ſibi juſti: *Quid enim ſunt hodie, ſciunt; quid cras futuri ſint, neſciunt... Qui injuſtus eſt, converſus poterit juſtus eſſe: quomodo & juſtus averſus poterit injuſtus eſſe. Itaq; nec de te præſumas, nec de illo deſperes. Multi* ſunt vocati, pauci vero electi. *Quia vocati ſumus, novimus: ſi ſumus electi, neſcimus. Tanto ergo nec eſſe eſt, ut unuſquiſq; noſtrum in humilitate ſe deprimat, quanto ſi ſit electus ignorat.*

Hæc veniæ radix timoris, & humilitatis.

S. Aug. Enarr. in Pſ. 51.

Matth. 25. S. Gregor. M. Hom. 38.

§. LXII.

Perditio Reproborum ex ipſis eſt, non ex Deo:

VII. Certum eſt deniq; perditionem reproborum ex ipſis eſſe, Deum ipſos in peccatum non impellere, ſed permittere tantum, ut cadant: damnationis pœnam illis non decernere niſi propter culpam, in quam libera ſua voluntate caſuri ſunt. *Numquid* (inquit) *voluntatis meæ eſt mors impii, & non ut convertatur a viis ſuis, & vivat?... Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: revertimini, & vivite.* (Ezech. XVIII.) *Perditio tua ex te, Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum.* (Oſee XIII.) *Sic non eſt voluntas ante Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis* (Matth. XVIII.) Et tamen in illa puerorum turba, quæ tunc oblata eſt Chriſto Domino, neminem niſi Prædeſtinatum fuiſſe, minus veriſimile eſt. Deus *vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire* (inquit Apoſtolus] Idipſum SS. Patres confitmant.

1. Tim. 2.

S. Hieronymus, in C. LXIII. Iſai. *Voluit Deus ſalvare cupientes, & provocavit ad ſalutem, ut voluntas haberet præmium; ſed illi credere noluerunt*, &c. *Nec ſtatim in culpa eſt, ſi plures credere nolucrunt: ſed voluntas venientis hæc fuit, ut omnes crederent, & ſalvarentur.* Et in c. XVIII. *Ezechielis*, ad illa verba, *Numquid voluntatis meæ eſt mors impii, & non ut convertatur a viis ſuis?* ait: *Ergo Domini voluntatis eſt, omnes ſalvos fieri. Ubi autem Dei videtur ſevera, & truculenta ſententia, non homines, ſed peccata condemnat.*

S. Paulinus, Epiſt. II. *Omnem, quantum in ipſo eſt, hominem ſalvum fieri vult qui fecit omnes.*

S. Ambroſius, Lib. II. *De Cain, & Abel*, c. III. *Redemptor ideo omnibus opem ſanitatis detulit: ut quicumq; perierit, mortis ſuæ cauſas ſibi adſcribat, qui curari noluit, cum remedium haberet, quo poſſet evadere: Chriſti autem manifeſta in omnes prædicetur miſericordia, eo quod ii, qui pereunt, ſua pereant negligentia: qui autem ſalvantur, ſecundum Chriſti ſententiam liberentur, qui omnes vult ſalvos fieri, & in agnitionem veritatis venire.* Et in enarratione Pſal. CXVIII. *Bonitas Dei in omnes eſt, ſeveritas in paucos. In eos quidem, qui ceciderunt, ſeveritatem, in te autem bonitatem. Si enim non cecidiſſent, uterentur & ipſi bonitate Dei.*

S. Auguſtinus, Lib. *de Spiritu, & Littera*, C. XXXIII. *Vult Deus omnes homines ſalvos fieri, & in agnitionem veritatis venire, non ſic tamen, ut eis adimat*

mat liberum arbitrium, quo vel bene, vel male utentes juſtiſſime judicentur; Quod cum ſit, infideles contra voluntatem Dei faciunt, cum ejus Evangelio non credunt: nec ideo tamen eam vincunt, verum ſe ipſos fraudant magno, & ſummo bono, maliſq; pœnalibus implicant, experturi in ſuppliciis poteſtatem ejus cujus in denis miſericordiam contempſerunt. Ita voluntas Dei ſemper invicta eſt: vinceretur autem, ſi non inveniret, quid de contemptoribus faceret, aut ullo modo poſſent evadere, quod de talibus ille conſtituit. Qui enim dicit, v. gr. Volo, ut hi omnes ſervi mei operentur in vinea, & poſt laborem requieſcentes epulentur, ita ut quiſquis eorum hoc noluerit, in piſtrino ſemper molat: videtur quidem quicumq; contempſerit, contra voluntatem domini ſui facere; ſed tunc eam vincet, ſi & piſtrinum contemnens effugerit: quod nullo modo fieri poteſt ſub Dei poteſtate. Unde ſcriptum eſt, Semel locutus eſt Deus: Duo hęc
Pſalm. 61. „ audivi, quia poteſtas Dei eſt, & tibi, Domine, miſericordia, quia tu red-
„ des unicuiq; juxta opera ſua. *Ille igitur reus erit ad damnationem ſub poteſtate ejus, qui contempſerit ad credendum miſericordiam ejus. Quiſquis autem crediderit, eiq; ſe a peccatis omnibus abſolvendum & ab omnibus vitiis ſanandum, & calore, ac lumine ejus accendendum, illuminandumq; commiſerit, habebit ex ejus gratia opera bona, ex quibus etiam ſecundum corpus a mortis corruptione redimatur, coronetur, boniſq; ſatietur, non temporalibus, ſed æternis, ſupra quam petimus, & intelligimus.*

S. Auguſtino concinit *S. Preſper* in Reſponſione ad Objectiones Vincentianas:
Object. 2. „ Sinceriſſime (*inquit*) credendum, atq; profitendum eſt, Deum velle, ut omnes homines ſalvi fiant. Siquidem Apoſtolus, cujus iſta ſententia eſt, „ ſollicitiſſime præcipit, quod in omnibus Eccleſiis piiſſime cuſtoditur, ut Deo „ pro omnibus hominibus ſupplicetur: ex quibus, quod multi pereunt, pereuntium eſt meritum: quod multi ſalvantur, ſalvantis eſt donum. Ut „ enim reus damnetur, inculpabilis Dei juſtitia eſt: ut autem reus juſtificetur. ineffabilis Dei gratia eſt.

His adde egregium *S. Iſidori Peluſiotæ* locum Lib. II. Epiſt. CCLXX. „ Etenim „ nobis omnibus ſalvari vult eos, qui in vitio volutantur, & ad eos allegat, qui remedium adhibeant, non ignorans, quidem fore, ut illi morbo „ intereant: ſed ut omnem eis excuſationem eripiat. Nam etſi ab inſania „ non reſipiſcant iſti: hos tamen inde fructus conſequitur, quod ſuas ipſe „ partes ſit executus.

Prædeſtinatio igitur luci ſimilis eſt, quæ ex cœlo oritur, & in aerem, terramque diffunditur, nihil illis ad illuminationem ſui conferentibus: reprobatio ſimilis eſt fulmini, quod oritur e terra materiam ſubminiſtrante, ſed e nubibus in ipſam recidit. Prædeſtinatio ex ſolo Deo eſt, nihil nobis meriti conferentibus: reprobatio ex noſtro peccato ortum habet: *Deus* enim *de ſuo bonus, de noſtro juſtus* (ait Tertullianus.)

ARTICULUS III.

Quo Symboli Apoſtolici Articulus alter explicatur.

ET IN JESUM CHRISTUM FILIUM EJUS UNICUM DOMINUM NOSTRUM.

§. I.

Quam neceſſaria ſit, & utilis hujus Articuli Fides.

Joan. 17. QUanta ſit hujus Articuli credendi neceſſitas, & quæ ex illius fine utilitas in hominum genus derivetur, illud Chriſti Domini oraculum declarat: *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te, ſolum Deum verum, & quem*

quem miſiſti Jeſum Chriſtum. Idem oſtendit beatitudinis præconium, quod a Chriſto Salvatore Principi Apoſtolorum tributum eſt, cum ipſum *Filium Dei vivi* confeſſus eſſet: „ Beatus es Simon Bar-jona, quia caro, & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt. *Idem confirmat teſtimonium illud S. Joannis*: Quiſquis confeſſus fuerit, quoniam Jeſus eſt Filius Dei, Deus in eo manet, & ipſe in Deo .... Omnis, qui credit, quoniam Jeſus eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt .... Quis eſt, qui vincit mundum, niſi qui credit, quoniam Jeſus eſt Filius Dei? .... Qui credit in Filium Dei, habet teſtimonium Dei in ſe. Qui non credit Filio, mendacem facit eum: quia non credit in teſtimonium, quod teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo. Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio ejus eſt. Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium, vitam non habet. Hoc fundamentum firmiſſimum eſt noſtræ ſalutis ac redemptionis. Hoc certum, propriumque Fidei Catholicæ fundamentum. Ut enim ait Apoſtolus, *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus*. Hoc fundamentum Fidei noſtræ: *Unus Deus: unus & Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus*. Nam neque per ipſum liberaremur unum Mediatorem Dei, & hominum, hominem Jeſum Chriſtum, niſi eſſet & Deus. Sed cum factus eſt Adam, homo ſcilicet rectus, Mediatore opus non erat. Cum vero genus humanum peccata longe ſeparaverunt a Deo per Mediatorem, qui ſolus ſine peccato natus eſt, vixit, occiſus eſt, reconciliari nos oportebat Deo, uſque ad carnis reſurrectionem in vitam æternam: ut humana ſuperbia per humilitatem Dei arguerētur, ac ſanaretur, & demonſtraretur homini, quam longe a Deo receſſerat, cum per incarnatum Deum revocaretur, & exemplum obedientiæ per hominem Deum contumaci homini præberetur; & Unigenito ſuſcipiente formam ſervi, quæ nihil ante meruerat, fons gratiæ panderetur, & carnis etiam reſurrectio redemptis promiſſa in ipſo Redemptore præmonſtraretur; & per eamdem naturam, quam ſe decepiſſe lætabatur diabolus, vinceretur; nec tamen homo gloriaretur, ne iterum ſuperbia naſceretur. „ In cauſa *igitur* duorum hominum, quorum per unum venumdati ſumus ſub peccato, per alterum redimimur a peccatis; per unum præcipitati ſumus in mortem, per alterum liberamur ad vitam: quorum ille nos in ſe perdidit faciendo voluntatem ſuam, non ejus, a quo factus eſt; iſte nos in ſe ſalvos fecit, non faciendo voluntatem ſuam, ſed ejus, a quo miſſus eſt: in horum (*inquam*) duorum hominum cauſa proprie Fides Chriſtiana conſiſtit. Quoniam non eſt aliud nomen ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri. Et in illo definivit Deus fidem omnibus, ſuſcitans illum a mortuis. *Itaque ſine fide Incarnationis, & Mortis, & Reſurrectionis Chriſti, nec antiquos Juſtos, ut juſti eſſent, a peccatis potuiſſe mundari, & Dei gratia juſtificari, Veritas Chriſtiana non dubitat: ſive in eis Juſtis, quos quidem illa non commemorat, ſed tamen fuiſſe credendi ſunt, vel ante diluvium, vel inde uſque ad Legem datam, vel ipſius Legis tempore, non ſolum in filiis Iſrael, ſicut fuerunt Prophetæ, ſed etiam extra eumdem populum, ſicut fuit Job. Et ipſorum enim corda eadem mundabantur Mediatoris fide, & diffundebatur in eis charitas per Spiritum Sanctum, qui ubi vult ſpirat, non merita ſequens, ſed etiam ipſa merita faciens* (ut docet *S. Auguſtinus* Libro *De peccato originali*, cap. XXIV.) Juſti illi veteres ſub Lege non erant, ſed ſub Gratia, eadem quippe fide & ipſi mundabantur, qua & nos. Unde Apoſtolus dicit: *Habentes eumdem Spiritum fidei, ſecundum quod ſcriptum eſt, Credidi, propter quod locutus ſum, & nos credimus,*

Matth. 16.

1. Joan. 4 & 5.

1. Cor. 3.

1. Tim. 2.

S. Auguſt. in Enchir. cap. 103. Chriſtus Mediator.

Fides Chriſtiana in duorum hominum cauſa proprie conſiſtit.

Act. 4. 12. Act. 17.

Juſti Antiqui Chriſti Mediatoris fide juſtificati ſunt.

2 Cor. 4

Psal. 18. *propter quod & loquimur*. Ex ipsa fide de ipso dicebatur, *Et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo, exultavit ut gigas ad currendam viam, a summo cælo egressio ejus, & occursus ejus usq; ad summum ejus, nec est, qui se*
Psalm. 44. *abscondat a calore ejus*. Ex fide ipsa ipsi dicebatur. *Thronus tuus, Deus, in sæculum sæculi, virga directionis, virga regni tui: dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus*
Isai. 7. *tuis*. Ex ipsa fide dicebatur: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*: id est, *Nobiscum Deus*. „ Eodem Spiritu fidei „ hæc ab illis futura videbantur, quo a nobis facta creduntur. Neque e- „ nim, qui nobis ista fideli dilectione prophetare potuerunt, eorum ipsi par-
Act. 15. „ ticipes non fuerunt. Unde S. Petrus ait *Quid tentatis Deum, imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque Patres nostri, neque nos portare potuimus? Sed per Gratiam Domini Jesu Christi credimus salvari, quemadmodum & illi*. Igitur & illi per Gratiam Domini nostri Jesu Christi salvi facti sunt, non per Legem Moysi, per quam non sanatio, sed cognitio facta est peccati. *Nunc autem sine Lege justitia Dei manifestata est, testificata a Lege, & Prophetis. Justitia autem Dei per Fidem Jesu Christi, in omnes, & super omnes, qui credunt in eum*. „ Si ergo nunc manifestata est, etiam tunc erat,
Rom. 3. „ sed occulta. Cujus occultationem significabat Templi velum, quod est ad „ ejus significandam revelationem Christo moriente consciissum. Et tunc er-
Gratia Christi Jesu erat tempore Legis veteris, sed occulta. „ go ista Gratia unius Mediatoris Dei, & hominum hominis Christi Jesu e- „ rat, in populo Dei: sed tamquam in vellere pluvia, quam non debitam, „ sed voluntariam segregat Deus hæreditati suæ, inerat latens; nunc autem „ velut siccato illo vellere, hoc est, Judaico populo reprobato, in omnibus „ Gentibus tamquam in area cernitur patens. Hinc Apostolus ait: *Per homi-*
Matth. 27. „ *nem mors, & per hominem resurrectio mortuorum*: *& sicut in Adam omnes mo-* „ *riuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur*. Illi ergo antiqui Justi ideo „ in resurrectionem vitæ æternæ venturi sunt, quia in Christo vivificabun-
Jud. 6. „ tur: ideo in Christo vivificabuntur, quia ad corpus pertinent Christi: id- „ eo pertinent ad corpus Christi, quia & ipsis caput est Christus: ideo & ip- „ sis caput est Christus, quia unus Mediator est Dei, & hominum homo
1. Cor. 15. „ Christus Jesus. Mediator autem illis non fuisset, nisi in ejus resurrectionem „ per ejus Gratiam credidissent. Et hoc quomodo fieret, si eum in carne ven- „ turum esse nescissent, neque ex hac fide juste, pieque vixissent? Nam si „ propterea illis non profuit Incarnatio Christi, quia nondum facta erat: nec „ nobis prodest Judicium Christi de vivis, & mortuis, quia nondum factum „ est. Si autem nos per hujus nondum facti, sed futuri Judicii fidem stabi-
Spes futuræ per Christū Redemptionis ab initio mundi prænonstrata. „ mus ad dexteram Christi; profecto illi per Incarnationis ejus tunc nondum „ factæ, sed futuræ fidem membra sunt Christi. Sic ratiocinatur *S. Aug.* Li- „ bro *De Peccato originali*, cap. XXVI.

Spem futuræ per Christum redemptionis, cujus fides ad salutem consequendam necessaria est, semperque fuit, Deus ab initio mundi præmonstravit, cum proprium diabolo damnum, quod ex liberatione hominum facturus erat, his verbis denunciavit: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius: ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo ejus*. Eamdem promissionem deinceps confirmavit, iis præsertim hominibus, quibus singularis benevolentiæ signa præbere voluit: inter ceteros vero Patriarchæ Abrahæ, eo præsertim tempore, quo Dei mandato obediens filium suum unigenitum immolare voluit. *Quia*, inquit, *fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me: benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, & velut arenam, quæ est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, & benedicentur in semine tuo omnes*

Gen. 3.

Gen. 22.

Abraham fide Incarnationis Filii Dei imbutus.

gen-

gentes terræ, quia obediſti voci meæ. Quo Deus ſignificavit oraculo, ex progenie Abrahæ futurum, qui omnibus ab immani Satanæ tyrannide liberatis ſalutem afferret. Illum autem Dei Filium natum ex ſemine Abrahę ſecundum carnem fore neceſſe erat. Nullis enim Angelorum, aut hominum viribus a lapſu ſuo ſublevari, & reparari poterat hominum genus. Quamobrem opus erat, ut Dei Filii infinita virtus, aſſumpta carnis noſtræ imbecillitate, infinitam peccati vim, & exuberantem malitiam copioſa redemptione tolleret, infinitam injuriam divinæ Majeſtati illatam infinito pretio & ſuperabundanti ſatisfactione compenſaret, noſque Deo reconciliaret in Sanguine ſuo. Quod autem natus ex ſemine Abrahæ Dei Filius id præſtiterit, declarat *S. Petrus*, Act. III. dicens Judæis: *Vos eſtis filii Prophetarum, & Teſtamenti, quod diſpoſuit Deus ad Patres noſtros, dicens ad Abraham: Et in ſemine tuo benedicentur omnes familiæ terræ. Vobis primum Deus ſuſcitans Filium ſuum, miſit eum benedicentem vobis: ut convertat ſe unuſquiſque a via ſua.* Hinc Dominus Jeſus de Abraham dixit: *Abraham Pater veſter exultavit, ut videret diem meum: vidit, & gaviſus eſt.* Si diem ſuum voluit ſuum tempus intelligi, teſtimonium profecto perhibuit Abrahę, quod fide Incarnationis ejus fuerit imbutus. Secundum hanc enim habet tempus: divinitas vero ejus omne tempus excedit, quia per illam univerſa facta ſunt tempora. Propter hoc, & ſervum ſuum manu ſub femore ſuo poſita jurare voluit, quod uxorem ex mulieribus Chananæis filio ſuo Iſaac non eſſet accepturus, prænoſcens carnem, in qua venturus erat Deus Cœli, de illo femore propagari. Cujus carnis, & ſanguinis, quando ipſum Abraham benedixit, Melchiſedech etiam teſtimonium Chriſtianis Fidelibus notiſſimum protulit, ut tanto poſt Chriſto diceretur in Pſalmis, quod nondum factum, ſed adhuc futurum, eadem tamen ipſa, & Patrum, quæ noſtra eſt, fides una cantabat: *Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Non ita multo poſt Dominus promiſſi Abrahamo facti memoriam renovavit, ſancito cum Jacob ejus nepote fœdere, quando in ſomnis vidit ſcalam ſtantem ſuper terram, cujus cacumen cęlos tangebat, Angelos quoque Dei per eam aſcendentes, & deſcendentes, audivit etiam Dominum innixum ſcalæ dicentem ſibi: *Terram, in qua dormis, tibi dabo & ſemini tuo, eritque ſemen tuum quaſi pulvis terræ. Dilataberis ad Orientem, & Occidentem, & Septentrionem, & Meridiem, & benedicentur in te, & in Semine tuo cunctæ tribus terræ.* Conſtituta denique Judæorum, qui ex genere Abrahami erant, Republica, inſignes figuræ Chriſti venturi populo Dei exhibitæ ſunt, & multis, apertiſſimiſque Prophetiis Filii Dei Incarnatio, & Nativitas ex Virgine, Miracula, doctrina, mores, conſuetudo, Paſſio, Mors, Reſurrectio, ceteraque ejus Myſteria prænunciata ſunt, ſcilicet Pſ. II. v. 6. 7. 8. Pſ. XXI. v. 17. 18. 19. Pſ. XLIV. v. 7. & 8. Pſ. CIX. toto. *Iſaiæ*, cap. VII. v. 14. cap. VIII. v. 2. 3. & 4. cap. IX. v. 6. cap. XI. v. 1. 2. 3. 4. & 5. & toto cap. LIII. *Jer.* XXIII. v. 5. & cap. XXX. v. 8. & 9. cap. XXXI. v. 22. cap. XXXIII. v. 15. & 16. *Danielis* VII. v. 13. & 14. & cap. IX. v. 24. 25. 26. & 27. Præter alia plurima Prophetarum Oracula, quæ a Viris Eruditis adnotata ſunt, & cum Novi teſtamenti locis, quibus eorum exitus, & conſummatio continetur, diligenter collata, præſertim a Doctiſſimo *Abrincenſium* Epiſcopo *Petro Daniele Huetio*, in *Demonſtratione Evangelica*, Propoſitione nona. Quæ quidem ita manifeſta ſunt, ut ſi futuri, & præteriti temporis tollatur diverſitas, nihil jam inter Prophetarum Vaticinia, & Apoſtolorum Prædicationem; nihil inter veterum Patriarcharum fidem, & noſtram intereſſe videamus, ut ait Conc. Trid. Catechiſmus. Typi, ſeu figuræ tam illuſtres, Vaticinia tam perſpicua Filii Dei Incarnationem, ceteraque Myſteria præceſſerunt ad concilian-

Joan. 8.

Gen. 24.

S. Aug. Lib. De Peccato orig. c. 27. q. 62. in Gen. & Tract. 43. in Joan. Pſalm. 109.

Gen. 28.

Inſignes Chriſti venturi figuræ, & Prophetię.

Tertull. Lib. Adverſus Judæos.

dam fidem. Filii Dei Incarnatio, & Nativitas ex Virgine *Paraturam desiderabat, ut crederetur* (inquit Tertullianus.) Et *Sacramentum Passionis ejus figurari in prædicationibus oportuerat: quantoque credibile, tanto magis scandalum futurum, si nude prædicaretur; quantoque magnificum, tanto magis obumbrandum, ut difficultas intellectus gratiam Dei quæreret.* Quamobrem
Dan. 9. Daniel in adventu ipsius implendam Visionem, & Prophetiam prædixit: *Quoniam ipse est signaculum omnium Prophetarum, adimplens omnia, quæ retro de eo Prophetæ nuntiaverant.*

§. II.

ET IN JESUM.

De Nomine Jesu.

Quomodo, & per quid Christus Mediator est?

I. MEdiator noster Deus simul, & homo, non per hoc Mediator est, quod est æqualis Patri: per hoc enim quantum Pater, tantum & ipse distat a nobis: & quomodo erit mediatio, ubi eadem distantia est? *Per hoc ergo Mediator, per quod homo; inferior Patre per quod nobis propinquior; superior nobis, per quod Patri propinquior: quod a-*
S. Aug. Lib. De Peccato orig. c. 28. *pertius ita dicitur, inferior Patre, quia in forma servi, superior nobis, quia sine labe peccati.* Per humanam igitur naturam Christus Mediatoris exercuit officia, satisfecit Patri, Sacrificium obtulit, rogavit, passus est, ac mortuus: quamvis actiones illæ, & officia, quibus functus est, dignationem, & æstimationem infinitam non ex humanæ conditionis modulo, sed ex adjuncta divinitate consecuta sint. Verum tamen ipsam Mediatoris Personam ex duabus Naturis constare oportuit, Deumque simul esse, & ho-
S. Aug. Lib. 9. De Civ. Dei, cap. 15. minem, ut haberet aliquid simile Deo, aliquid simile hominibus, ne in utroque similis hominibus, longe esset a Deo, aut in utroque Deo similis longe esset ab hominibus, atque ita Mediator non esset. *Mediatorem* igitur *inter nos & Deum, & mortalitatem oportuit habere*
Nomen Jesu Dei consilio & præcepto Christo impositum. *transeuntem, & beatitudinem permanentem: ut per id, quod transit, congrueret morituris, & ad id, quod permanet, transferret ex mortuis.* Proprium Mediatoris Dei, & hominum, qui Deus, & homo est, Nomen est JESUS, quod *Salvatorem* significat, non quidem fortuito, aut hominum judicio, ac voluntate, sed Dei consilio, & præcepto illi impositum. Angelus enim *Mariæ* Matri conceptionis ejus Mysterium annuncians, ait: *Ecce concipies in*
Lucæ 1. *utero, & paries Filium, & vocabis nomen ejus Jesum.* Ac deinde Joseph Virginis sponso non solum, ut eo nomine Puerum appellaret, præcepit;
Matth. 1. sed etiam rationem Nominis consiliumque Dei illud imponentis declaravit his verbis: „ Joseph filii David, noli timere accipere Mariam conjugem
Lucæ 2. Christi Circumcisio. „ tuam: quod enim in ea natum est, de Sp. Sancto est. Pariet autem „ Filium, & vocabis Nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum „ suum a peccatis eorum. *De adorando illo Nomine Habac. III. prænuncia-*„ *tum est:* Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Jesu meo. „ *Id Nomen Christo impositum est octavo die, cum circumcisus est.* Circum-„ cisio veritatem susceptæ probat humanitatis, & Nomen, quod est super „ omne nomen gloriam indicat Majestatis. Circumciditur tamquam verus „ Abrahæ filius; Jesus vocatur tamquam verus Filius Dei. Neque enim
Christus non instar aliorum Jesus vocatur. „ ad instar priorum meus iste Jesus Nomen vacuum, aut inane portat. „ Non est in eo magni Nominis umbra sed veritas; (inquit *S. Bernardus* Serm. 1. in Circumcisione Domini.) *Jesus* appellatus est *Filius Nave*, qui

Moysi

Moyſi ſucceſſit, & populum a Moyſe ex *Ægypto* liberatum, in Terram promiſſionis, quod ipſi Moyſi negatum fuerat, deduxit. Eodem etiam Nomine *Joſedech* Sacerdotis filius appellatus eſt. Eodem & filius *Sirac*. Sed longe potiori jure hoc nomen Salvatori noſtro impoſitum eſt, qui non uni alicui populo, ſed univerſis omnium ætatum hominibus, non quidem fame, aut *Ægyptiaco*, vel Babilonico dominatu oppreſſis, ſed in umbra mortis ſedentibus, & duriſſimis peccati & diaboli vinculis obſtrictis, lucem, libertatem, & ſalutem dederit, qui eos e mundi erroribus evocatos ad cœleſtis Regni hæreditatem provexerit, eiſque cœlum reſeraverit. *Nec enim aliud nomen eſt ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.* In illis velut typis adumbratus eſt Chriſtus Dominus, qui de ſe ipſo vere dixit: *Ego ſum via, veritas, & vita. Nemo venit ad Patrem niſi per me. Ego ſum oſtium. Per me ſi quis introierit, ſalvabitur, & ingredietur, & egredietur, & paſcua inveniet.* Joſue, ſive *Jeſus filius Nave* ſucceſſit defuncto Moſi: Jeſus abrogata Moſis Lege novam condidit: *Finis* enim *Legis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti*. Moſes ad Chanaanitidis terræ fines Hebræos deduxit; in Terram ipſam introducere non potuit, quod præſtitit Joſue. Lex Moſis nomine ſignificata juſtificare, & ſalvare non potuit homines; quod præſtitit Fides, & Gratia Chriſti Jeſu. *Scientes* (inquit Apoſtolus) *quod non juſtificatur homo ex operibus Legis, niſi per Fidem Jeſu Chriſti, & nos in Chriſto Jeſu credimus, ut juſtificemur ex Fide Chriſti, & non ex operibus Legis*, Chanaanitidis terræ compotes Hebræos, Jordane trajecto, fecit Joſue: in Patriam cæleſtem ablutos nos baptiſmi aquis inducit Jeſus. Duodecim lapides de Jordanis alveo ſublatos ad poſteritatis memoriam in caſtris ſtatui jubet Joſue, atque alios item duodecim in ipſo Jordanis alveo: Jeſus duodecim elegit Apoſtolos, quorum Principi derivatum a Petra nomen impoſuit, ipſos vero fundamentum myſticæ ſuæ domus, ideſt Eccleſiæ, conſtituit. Secundæ Circumciſionis Hebræis Adminiſter fuit Joſue: in Jeſu circumciſi ſumus „ Circumciſione non manu facta in exſpoliatione cor„ poris carnis, ſed in Circumciſione Chriſti, Circumciſione cordis in Spi„ ritu, non littera. *Hinc* Tertullianus *Libro* Adverſus Judæos, *cap.* IX *ſcri„ bit*: Quia Jeſus Chriſtus ſecundum populum, quod ſumus nos, Nationes „ in ſæculi ueſerto commorantes antea, introducturus eſſet in Terram re„ promiſſionis, melle, & lacte manantem, ideſt, in vitæ æternæ poſſeſſio„ nem, qua nihil dulcius: idque non per Moſem, ideſt, non per Legis „ diſciplinam, ſed per Jeſum, ideſt; per novæ Legis Gratiam pervenire ha„ bebat circumciſis nobis petrina acie, ideſt, Chriſti præceptis (Petra enim „ Chriſtus multis modis, & figuris prædicatus eſt) ideo is vir, qui in „ hujus Sacramenti imaginem parabatur, etiam Nominis Dominici inaugu„ ratus eſt figura, ut Jeſus nominaretur. Joſue bellator fuit; bellator & Jeſus, cujus ex ore gladius anceps exibat; de quo dictum eſt: „ Speciosus „ forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis, propterea be„ nedixit te Deus in æternum. Accingere gladio tuo ſuper femur tuum, „ potentiſſime . . . Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te cadent, in corda „ inimicorum Regis. *Joſue fuit* magnus ſecundum nomen ſuum, maxi„ mus in ſalutem Electorum Dei, expugnare inſurgentes hoſtes, ut con„ ſequeretur hæreditatem Iſrael. De Chriſto Salvatore noſtro ait Angelus Virgini Mariæ. *Hic erit Magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur*. Nomen ejus magnum; humiliationis enim ipſius, quæ maxima fuit, præmium eſt. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen*,

Ecclı. 1.

Aggæi 1.

Act. 4. 12.

Joan. 14. 6

Joan. 10 9.

Jeſus Filius Nave typus inſignis Jeſu Chriſti.

Act. 4.

Joan. 10.

Joan. 14.

Rom. 10.

Coloſſ. 2.

Rom. 2.

Apoc. 1. 16. & cap. 19. 12. & ſeq. Pſal. 44.

Eccli. 46.

Luc. 1.

Philip. 2. *men, quod eſt ſuper omne nomen: ut in nomine Jeſu omne genuflectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* Ad ſalutem omnium hominum
1. Tim. 1. venit Chriſtus, eo nomine Maximus. *Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus: quod Chriſtus Jeſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum.* Hinc *S. Auguſtinus* paſſim ex nomine Jeſu argumentum petit contra Pelagianos peccatum originale negantes, quod & parvulis Chriſtus ſit Jeſus, ideſt Salvator. Sic in fine Libri II. *De Nuptiis, & Concupiſcentia*, Concedat, inquit, Jeſum etiam parvulis eſſe Jeſum: *& ut per eum facta omnia fatetur per id, quod eſt Verbum Deus; ita etiam parvulos ab eo ſalvos fieri fateatur per id, quod eſt Jeſus, ſi vult Catholicus eſſe Chriſtianus. Sic enim ſcriptum eſt in Evangelio.* Et vocabunt nomen e-
Matth. 1. jus Jeſum; ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum. *In quo populo ſunt utique & parvuli: ſunt ergo & in parvulis peccata originalia, propter quæ Jeſus, ideſt Salvator, poſſit eſſe & ipſorum.* Joſue expugnavit inſurgentes hoſtes populi Dei: Chriſtus Salvator noſter *Vicit mundum, & expolians Principatus, & poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo; & per mortem deſtruxit eum, qui habebat mortis imperium, ideſt, Diabolum.* Hinc Joſue adverſus Amalecitas pugnante, Moſes tota die expanſis manibus orabat: *Quia illic, ubi Nomen Jeſu dimicabat, dimicaturi quandoque adverſus Diabolum, Crucis habitus quoque erat neceſſarius, per quam Jeſus victoriam eſſet relaturus.* Verba ſunt *Tertulliani* Libro *Adverſus Judæos*, cap. x.

Joan. 16. Coloſſ. 2. Hebr. 2.

Aggæi 1. *Jeſum* Filium Joſedech Chriſti Salvatoris typum etiam fuiſſe merito diximus. Pontifex enim uterque fuit. Utrique adverſatus eſt Satanas. Ille Judæorum e captivitate Babylonis in Patriam redeuntium dux fuit: hujus ductu homines e mundi captivitate liberati ad cœleſtem patriam perveniunt. Ille veſtibus ſordidis indutus eſt: hic peccata noſtra tulit, infirmum corpus induit, ſupplicii demum ignominia, ſputis, ſanguineque ſuo fœdatum. Ille veſtimentis ſordidis exutus, noxiſque purgatus, novas veſtes, ac mundas induit, eique cidaris impoſita eſt: Chriſtus, mundo, morte, peccato, ac diabolo victis, veſte immortalitatis aſſumpta, ſuſceptoque diademate triumphans in Cœlum aſcendit. Jeſu Joſedech filio ait Deus, *Judicabis domum meam, & cuſtodies atria mea*: Chriſtum vivorum, & mortuorum Judicem Deus conſtituit, totiuſque Eccleſiæ cuſtodem præpoſuit, Sponſum, ac Dominum. Ille in Templo reparando ſocius fuit Zorobabelis: hic Eccleſiam Dei vivi Templum ædificavit.

Jeſus Filius Joſedech typus alter Jeſu Chriſti.

Zach 3. 7. Ibid.

Jeſus Filius Sirach typus etiam Jeſu Chriſti. *Jeſu filius Sirach doctrinam ſapientiæ, & diſciplinæ ſcripſit* in Libro Eccleſiaſtici, & *Renovavit ſapientiam in corde ſuo*: Chriſtus Salvator noſter *Dei Virtus, & Dei ſapientia, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, factus eſt nobis ſapientia a Deo.* De quo Siracides ipſe cap. 1. ſcripſit: *Fons ſapientiæ Verbum Dei in excelſis, & ingreſſus illius mandata æterna*, &c. Et cap. XXIV. *Sapientia laudabit animam ſuam, & in Deo honorabitur, & in medio populi ſui gloriabitur, & in Eccleſiis Altiſſimi aperiet os ſuum, & in conſpectu virtutis illius gloriabitur, & in medio populi ſui exaltabitur, & in plenitudine ſancta admirabitur, & in multitudine electorum habebit laudem, & inter benedictos benedicetur, dicens, Ego ex ore Altiſſimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam.* &c.

Eccli. 50. Luc. 11. 49. 1. Cor. 1. 23. 24. & 30. Coloſſ. 2.

Non igitur ſola magni nominis umbra, ſed veritas in Chriſto Jeſu fuit, cujus nomen admirabile, amabile, ſuave, potens, malignis Spiritibus tremen-

mendum eſt. Nomen Jeſu tribuit Sacramentis virtutem remittendi peccata, conferendi gratiam, ſalutem operandi. Nomen Jeſu genus omne miraculorum operatur, dæmones expellit, vincit, profligat. Serpentium morſus, & hauſtus veneni nomine Jeſu ſanatos fuiſſe, Judæi ipſi Thalmudiſtæ referunt. In nomine Jeſu a Deo impetramus quicquid petimus, ſi ut oportet, petamus. Sic orationes ſuas concludit Eccleſia, *Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium tuum*. Nomen Jeſu velut *Oleum effuſum* (inquit *S. Bernardus* Sermone xv. in Cantica) *lucet, paſcit, & ungit. Lucet prædicatum, paſcit recogitatum, invocatum lenit, & ungit.* Unde in toto orbe tanta, & tam ſubita fidei lux, niſi de prædicato Jeſu? Nonne in hujus nominis luce Deus nos vocavit in admirabile lumen „ ſuum, quibus illuminatis, & in lumine iſto videntibus lumen dicat me„ rito Paulus: *Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino?* Hoc „ nomen coram Gentibus, & Regibus, & filiis Iſrael portare juſſus eſt i„ dem Apoſtolus; & portabat nomen tamquam lumen, & illuminabat pa„ triam, & clamabat ubique: *Nox præceſſit, dies autem appropinquavit: abji„ ciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, ſicut in die honeſte „ ambulemus*. Nec tantum lux eſt nomen Jeſu, ſed & cibus. An non to„ ties confortaris, quoties recordaris? Quid æque mentem cogitantis, im„ pinguat? Quid ita exercitatos reparat ſenſus, virtutes roborat, vegetat „ mores bonos, atque honeſtos, caſtas fovet affectiones? Aridus eſt omnis „ animæ cibus, ſi non oleo iſto infunditur. Inſipidus eſt, ſi non hoc ſale „ conditur. *Jeſus mel in ore, in aure melos, in corde jubilus*. Sed eſt & „ medicina. Triſtatur aliquis veſtrum? Veniat in cor Jeſus, & inde ſaliat „ in os, & ecce ad exortum nominis lumen nubilum omne diffugit, redit „ ſerenum. Labitur quis in crimen, currit inſuper ad laqueum mortis deſ„ perando? Nonne ſi invocet nomen vitæ, confeſtim reſpirabit ad vitam? „ Cui aliquando ſtetit ante faciem ſalutaris Nominis duritia cordis, igna„ viæ torpor, rancor animi, languor acediæ? Cui fons forte ſiccatus la„ crymarum, invocato Jeſu, non continuo erupit uberior, fluxit ſuavior? „ Cui in periculis palpitanti, & trepidanti, invocatum nomen virtutis non „ ſtatim fiduciam præſtitit, depulit metum? Cui in dubiis æſtuanti, & flu„ ctuanti non ſubito ad invocationem clari Nominis emicuit certitudo? Cui „ in adverſis diffidenti jamjamque deficienti, ſi Nomen adjutorii ſonuit de„ fuit fortitudo? Nimirum morbis, & languores animæ iſti ſunt, illud „ medicina. Denique & probare licet: *Invoca me in die tribulationis, e„ ruam te, & honorificabis me*. Nihil ita iræ impetum cohibet ſuper„ biæ tumorem ſedat, ſanat livoris vulnus, extinguit libidinis flam„ mam, ſitim temperat avaritiæ, ac totius indecoris fugat pruriginem. *Siquidem cum nomino Jeſum, hominem mihi propono mitem, & humilem corde, benignum, ſobrium, caſtum, miſericordem, & omni denique honeſtate, ac ſanctitate conſpicuum, eumdemque ipſum Deum omnipotentem, qui ſuo me & exemplo ſanet, & roboret adjutorio. Hæc omnia ſimul mihi ſonant, cum inſonuerit Jeſus . . . Semper tibi in ſinu ſit, ſemper in manu, quo tui omnes in Jeſum & ſenſus dirigantur, & actus. Denique & invitaris: Po„ ne me, ut ſignaculum ſuper cor tuum, ſuper brachium tuum. Habes unde & brachio medearis, & cordi. Habes in nomine Jeſu, unde actus tuos, vel pravos corrigas, vel minus perfectos adimpleas, itemque unde tuos ſenſus aut ſerves, ne corrumpantur, aut ſi corrumpantur, ſanes.*

Virtus nominis Jeſu.

Lib. de Sabbato c. 14.

Epheſ. 5. Act. 9. Rom. 13.

Pſalm. 49.

Cant. 8.

Omnia præterea nomina, quæ prædicta ſunt Filio Dei divinitus impo-

nenda, ad unum hoc *Jesu* nomen referuntur. Cum enim salutem, quam nobis daturus erat, aliqua ex parte attingerent, hoc ipsum universæ salutis humanæ vim, rationemque complexum est (inquit Conc. Tridentini Catechismus.) Quod antea *S. Bernardus* pie, & eleganter exposuerat Serm. 11. in Circumcisione Domini. Exultavit Isaias, ut videret diem hunc & vidit, & gavisus est. Et loquebatur gratulabundus, & laudans Deum: „ *Puer natus est nobis, & factus est principatus super humerum ejus: vocabitur Nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis.* Magna quidem nomina: sed ubi est nomen, quod „ est super omne nomen, nomen Jesu, in quo omne genuflectatur? Forte „ in his omnibus unum illud invenies, sed expressum quodammodo, & effusum. Nempe ipsum est, de quo Sponsa in Cantico amoris. *Oleum*, inquit, *effusum nomen tuum*. Habes ergo unum in his omnibus appellationibus Jesum, Nec omnino, aut vocari posset, aut esse Salvator, si forte quippiam horum defuisset. Numquid non vere *Admirabilem* eum singuli „ sumus experti, in mutatione utique voluntatum nostrarum. Hoc nempe est salvationis nostræ principium, cum incipimus respuere, quod diligebamus, dolere, unde lætabamur, amplecti, quod timebamus, sequi, „ quod fugiebamus, optare, quod contemnebamus. *Admirabilis* plane, qui „ hæc operatur mirabilia, Sed nihilominus & *Consiliarium* sese exhibeat necesse est in electione Pœnitentiæ, & vitæ ordinatione: ne forte sit nobis absque scientia zelus, & voluntati bonæ prudentia desit. Sane opus „ est, ut *Deum* quoque probemus, in remissione videlicet priorum delictorum, quia nec sine hac salus nobis constare potest: & nemo potest „ dimittere peccata nisi solus Deus. Verum ne id quidem sufficit ad salutem: nisi *fortem* quoque experiamur in expugnando impugnantes nos „ ne ab eisdem rursum concupiscentiis superemur, & fiant novissima nostra pejora prioribus. Videturne jam aliquid deesse Salvatori? Plane „ deesset, quod maximum est, nisi & *Pater* esset *futuri sæculi* ut per „ eum scilicet in immortalitatem resurgeremus, qui per præsentis sæculi „ patrem generamur ad mortem. Neque hoc satis, si non etiam *Princeps pacis* Patri nos reconciliaret, cui traditurus est Regnum: ne forte sicut filii perditionis utique, non salutis, resurrecturi videremur ad pœnam. „ Multiplicabitur sane ejus imperium, ut merito Salvator dicatur etiam „ pro multitudine salvandorum: & pacis non erit finis, ut veram noveris „ esse salutem, quæ non possit timere defectum. Hæc *S. Bernardus*. Summa igitur animi devotione veneremur, & invocemus *Nomen novum*, „ *quod os Domini nominavit*. Fidem, spem, charitatem in Salvatorem excitet, accendat, augeatque in cordibus nostris nomen salutis; cujus officium statim adimplevit Christus, cum illud accepit, sanguinem suum fundere incipiens sub cultro circumcisionis, ut has sanguinis sui primitias Deo Patri offerret velut arrham, & pignus totius pretii, quod in cruce persoluturus erat, pro omnium hominum, maximeque Fidelium, redemptione totum sanguinem fundens. Nomen quod *Mille continet thesauros bonorum*, quod Angeli reverentur, quo audito dæmones contremiscunt, eo majori veneratione, & amore prosequamur, quo *Propter nos, & propter nostram salutem descendit de cœlis*, & noster, non Angelorum *Jesus*, idest, Salvator appellatus est. *Non* enim *Angelos, sed semen Abrahæ apprehendit*. Demus igitur operam, ne sit nobis inutile culpa nostra nomen Jesu, ne judicem experiamur, quem nolumus habere Salvatorem. Invocemus nomen *Jesu*, quod *quicumque*, ut par est, *invocaverit, salvus erit*. *Nemo potest dicere*,

Omnia Filii Dei nomina ad unum nomen Jesu referuntur.

Isai. 9.

Cant. 1.

Veneratio, & invocatio nominis Jesu.

Isai. 62.

S. Jo. Chrys. Homil. 4. in Matth.

Hebr. 2.

Do-

Dominus Jeſus, niſi Sp. Sancto: Sed *ſi dicit factis, non ſolis verbis.* Poſſunt enim dicere, Dominus Jeſus, Hęretici, & qui in peccatis mortalibus jacent, de quibus tamen ait Chriſtus: *Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cęlorum: ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui eſt in cęlis, ipſe intrabit in Regnum cęlorum. Dicit & de quibuſdam Apoſtolus: Confitentur ſe nŏſſe Deum, factis autem negant.* Quemadmodum negatur factis, *ſic dicitur factis. Hoc modo dicendi. Nemo dicit, Dominus Jeſus niſi in Spiritu Sancto*, inquit *S. Auguſtinus* Serm. CCLXX. alias XX. ex editis a *P. Sirmondo.*) 1. Cor. 2. Ad Tit. 1.

§. III.

CHRISTUM.

Cur nomini Jeſu Chriſti nomen addatur?
CHRISTUS, *Propheta, Sacerdos, & Rex.*

I. JESU nomini CHRISTI etiam nomen additum eſt, quod *Unctum* ſignificat, & officii nomen eſt, ac honoris. Ungebantur enim olim Prophetæ, Sacerdotes, & Reges. Cum porro Jeſus Salvator noſter in mundum venit, Prophetæ, atque Doctoris, Sacerdotis, ac Regis partes, & officia ſuſcepit, ideoque *Chriſtus* dictus eſt, unctus ſcilicet ad illorum munerum functiones, non quidem alicujus mortalis opera, ſed cęleſtis Patris virtute; non terreno unguento, ſed ſpirituali oleo, ſcilicet Spir. Sancti plenitudine, gratiæque, & omnium donorum uberrima in ſanctiſſimam ejus animam effuſione. Quod præclare David oſtendit, his eum verbis compellans: *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.* Idem etiam demonſtravit *Iſaias* ex ipſius Redemptoris perſona loquens: *Spiritus* (inquit) *Domini ſuper me, eo quod unxerit Dominus me, ad annuntiandum manſuetis miſit me &c.* Quod oraculum in ſe impletum Chriſtus teſtatur *Lucæ IV.* Ac proinde verus eſt *Meſſias*. Idem enim Hebræis hoc nomen ſignificat, quod Græcis *Chriſtus*. Verus, in quam, Meſſias eſt promiſſus a Prophetis. Unde cæcus Judæorum populus frustra alium expectat. Lev. 8. 1. Reg. 12. 3. Reg. 19. Pſalm. 44. Iſai. 41. Gen. 49. Dan. 9.

II. Itaque Jeſus Chriſtus ſummus Propheta, & Magiſter fuit, qui nos Dei voluntatem docuit, a quo terrarum orbis Patris cęleſtis cognitionem accepit. De quo Moyſes Iſraelitico populo prædixit: *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus; ipſum audies.* Et infra: *Et ait Dominus mihi; Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui: & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero illi. Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor exiſtam.* Hinc Judæis ait Chriſtus: *Si crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi: de me enim ille ſcripſit.* De illo Dominus ait: *Ecce teſtem populis dedi eum, Ducem, ac Præceptorem Gentibus.* De illo *Iſaias* ait: *Et non faciet avolare a te ultra Doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes Præceptorem tuum.* Ideo ſe miſſum ait, ut teſtimonium perhibeat veritati. Quotquot extiterunt Prophetæ, ejus diſcipuli fuerunt, atque ob illam præcipue cauſam miſſi, ut Prophetam hunc, qui ad ſalvandos omnes venturus erat, prænunciarent. Tria vero præcipue docuit; primo fidem, & cultum unius verique Dei; ſecundo, ejus præmium, quod eſt *Regnum cœlorum*; tertio, viam, qua ad illud pervenitur. Chriſtus ſummus Propheta, & Magiſter. Deut. 18. Joan. 5. Iſai. 55. Iſai. 30. Joan. 18. Quę Chriſtus docuit

Gentes inprimis docuit verum Dei cultum, & ea de cauſa ſe illum miſiſſe teſtatur Deus Pater, ut Gentes ab idololatriæ tenebris ad lucem fidei, ac ſalutem transferret. *Dedi te*, inquit, in *fœdus populi, in lucem Gentium; ut ape-* Iſ. 42. & 49.

ut aperires oculos cæcorum. Ecce dedi te in lucem Gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ. Ipse etiam Christus testatur se in mundum venisse ut diabolo ejecto, Deus ab omnibus agnosceretur, & coleretur, tum Pater, tum ejus Filius unicus. „ Ego veni, *inquit*, ut vitam habeant, & abundantius habeant, *&c.* Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum „ Deum verum, & quem misisti Jesum Christum. Ego te clarificavi super „ terram: opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam, &c. Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi. *Hinc* S. Aug. *Libro* De „ vera Religione, *Cap.* LV. *ait*: Quod ergo colit summus Angelus, id colendum est etiam ab homine ultimo, quia ipsa hominis natura id non colendo facta est ultima. Non enim aliunde sapiens Angelus, aliunde homo; aliunde ille verax, aliunde homo; sed ab una incommutabili sapientia, & veritate. Nam idipsum actum est temporali dispensatione ad salutem „ nostram, ut naturam humanam ipsa Dei Virtus, & Dei Sapientia incommutabilis, & consubstantialis Patri, & coæterna suscipere dignaretur, per „ quam nos doceret id esse homini colendum, quod ab omni creatura intellectuali, & rationali colendum est.

Christus Gentes docuit verum Dei cultum. Joan. 4.

Joan. 17.

Docuit præterea Christus quis sit, & ubi quærendus finis ultimus noster, veraque, ac sempiterna felicitas. Eam non in hac vita quærere, sed in futura sperare jussit, ac *Regnum cælorum* appellavit. Docuit denique viam, qua ad illud tenditur, ac pervenitur, illo præsertim mirabili Sermone, quem in Monte ad Discipulos habuit, omnia præcepta, quibus vita Christiana informatur, exponente. Hinc *S. Augustin.* Epist. CXXXVII. ad *Volusianum* alias III. ostendit in Christo venisse hominibus *Magisterium*, & *adjutorium ad capessendam sempiternam salutem*. Non verbis autem dumtaxat, sed vita, atque factis doctrinam salutis expressit ad humani generis imitationem. Qua de re eleganter *S. Augustin.* Lib. VII. *De Trinitate*, cap. III., „ Nos autem, *inquit*, nitentes „ imitamur manentem, & sequimur stantem, & in ipso ambulantes tendimus „ ad ipsum, quia factus est nobis via temporalis per humilitatem quæ mansio „ nobis æterna est per divinitatem. Quoniam quippe Spiritibus mundis intellectualibus, qui superbia non lapsi sunt, in forma Dei, & Deo æqualis & Deus „ præbet exemplum ut se idem exemplum redeundi etiam lapso præberet homini, „ qui propter immunditiam peccatorum, pœnamq; mortalitatis Deum videre „ non poterat, semetipsum exinanivit, non mutando divinitatem suam, sed „ nostram mutabilitatem assumendo, & formam servi accipiens venit ad nos in „ hunc mundum, qui in hoc mundo erat, quia mundus per eum factus est; ut exemplum sursum videntibus Deum, exemplum deorsum mirantibus hominem, „ exemplum sanis ad permanendum, exemplum infirmis ad convalescendum: exemplum morituris ad non timendum, exemplum mortuis ad resurgendum „ esset, in omnibus ipse primatum tenens. Quia enim homo ad beatitudinem sequi non debebat nisi Deum, & sentire non poterat Deum; sequendo Deum hominem factum, sequeretur simul & quem sentire poterat, & quem sequi debebat.“ Quod & alibi breviori sententia exprimit, si tamen ipsius est Sermo CCCLXXI. alias *De diversis* LII. *Homo sequendus non erat, qui videri poterat: Deus sequendus erat, qui videri non poterat. Ut ergo exhiberetur homini, & qui ab homine videretur; & quem homo sequeretur, Deus factus est homo.*

Docuit Christus, quæ sit vera felicitas & quomodo ad illam perveniatur.

Summam Doctrinæ Christi accurato compendio *S. Aug.* explicat Libro *De vera Religione*, cap. XVI. *Satellites*, inquit, *voluptatis divitias pernicioſe populi appetebant; pauper esse voluit. Honoribus, & imperiis inhiabant; Rex fieri noluit. Carnales filios magnum bonum putabant: tale conjugium, prolemque contempsit. Contumelias superbissime horrebant: omne genus contumeliarum sustinuit. Injurias intolerabiles esse arbitrabantur: quæ major injuria, quam justum, innocentemque damnari?*

Summa doctrinæ Christi.

nari? Dolores corporis execrabantur: flagellatus atque cruciatus eſt. Mori metuebant, morte mulctatus eſt. Ignominioſiſſimum mortis genus Crucem putabant, crucifixus eſt. Omnia, quæ habere cupientes non recte vivebamus, carendo vile fecit. Omnia, quæ vitare cupientes a ſtudio deviabamus veritatis, perpetiendo dejecit. Non enim ullum peccatum committi poteſt, niſi aut dum appetuntur ea, quæ ille contempſit, aut fugiuntur, quæ ille ſuſtinuit. Tota itaque vita ejus in terris per hominem, quem ſuſcipere dignatus eſt, diſciplina morum fuit.

Chriſtus Sacerdos.

2. Secunda dignitas, ad cujus exercendas functiones Jeſus Salvator noſter ſpirituali oleo, ſcilicet plenitudine Sp. Sancti unctus fuit, eſt Sacerdotium. Sacerdos enim fuit, non quidem ex ordine Aaron, ex quo in veteri Lege Leviticæ Tribus Sacerdotes extiterunt; verum ex illo, de quo David Propheta cecinit: *Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech*: cujus rei argumentum Apoſtolus ad Hebræos ſcribens cap. VII. accurate perſecutus eſt. Quæ quidem Sacerdotis dignitas ipſi ab æterno non convenit, ut Deo; ſed in tempore, ut homini: ſive ſecundum humanam naturam, ab ipſa ſtatim Incarnatione, Sacerdotio ſuo functus eſt, cum *In diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationeſque ad eum, qui poſſit illum ſalvum facere a morte, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia.* Cum in Cruce velut altari *Tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis*, ipſe Sacerdos, & victima; & ſic *Per proprium ſanguinem introivit ſemel in Sancta, æterna redemptione inventa*; ſcilicet *in ipſum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei, pro nobis* ſemper interpellans: Chriſtus enim Jeſus *Orat pro nobis, & orat in nobis, & oratur a nobis. Orat pro nobis, ut Sacerdos noſter; orat in nobis, ut caput noſtrum; oratur a nobis, ut Deus noſter. Agnoſcamus ergo in illo voces noſtras, & voces ejus in nobis* (inquit *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſalm. LXXXV.) Illum *Tertullianus* appoſite, & eleganter *Catholicum Patris Sacerdotem* appellat, ideſt, generalem; vel quia ſolus oblationum, donorum, ac ſacrificiorum genera omnia Deo Patri offert: vel quia unus omnibus ſufficit, ut & pro univerſis hominibus illa offerat, & omnes per illum offerant ſacrificia, & orationes ſuas, cujus unius interventu, ac merito Deo placent, ac probantur. *Oramus* ſcilicet *ad illum, per illum, in illo*, ut loquitur *S. Auguſtinus*. Sacerdotii denique ſui officium in hoc etiam exequitur, quod per vicarios Sacerdotes in Catholica Eccleſia ritu ſimili cum Melchiſedech, *Veriſſimum, & ſingulare* ſed *incruentum ſacrificium* corporis, & ſanguinis ſui, toto orbe terrarum offerre non deſinit.

Pſalm. 109. Hebr. 5. Epheſ. 5.

Hebr. 9.

Chriſtus orat pro nobis, & in nobis, & oratur a nobis.

Lib. contra Marcionem, cap. 9.

S. Aug. Lib. de Spiritu, & Littera. c. 11.

Chriſtus Rex juſtitiæ & pacis.

3. Unctus eſt inſuper Jeſus, ut Rex juſtitiæ, & pacis, ob idque Chriſtus eſt appellatus. Regiæ namque Chriſti dignitati Scriptura Sacra paſſim ſuffragatur. Pſ. II. *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus.* Item, *Poſtula a me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Pſ. LXXI. *Deus judicium tuum Regi da, &c.* Jer. XXIII. *Et regnabit Rex, & ſapiens erit.* Zach. IX. *Exulta ſatis, filia Sion, jubila, filia Jeruſalem: ecce Rex tuus veniet tibi Juſtus, & Salvator: ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum filium aſinæ.* Angelus etiam ejus Incarnationem Virgini Matri annuntians, Regem declarat: *Regnabit*, inquit, *in domo Jacob in æternum, & Regni ejus non erit finis.* Rex Judæorum, & Rex Iſrael paſſim appellatur: & ubi de extremo judicio agit, ac de ſententia ab ſe pronuncianda, ſe Regem eſſe ſignificat: *Tunc dicet Rex his, qui a dextris ejus erunt, &c.* Regnum porro Chriſti ſpirituale eſt, & æternum, non terrenum, ac temporale; nec hæreditario, aut humano jure illi obtigit, tametſi genus a clariſſimis Regibus duceret: *Regnum meum* inquit, *non eſt de hoc mundo.* Sed Rex fuit, propterea quod Deus in illum hominem contulit quicquid poteſtatis, amplitudinis, dignitatis hominis natura

Luc. 1.

Matt. 25.

Joan. 18.

tura capere posset. Illi igitur totius mundi regnum tradidit, eique omnia, quod jam fieri cœptum est, plene, perfecteque in die judicii subjicientur, *Cum tradiderit Regnum Deo, & Patri, cum evacuaverit omnem Principatum, & Potestatem, & Virtutem. Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus. Novissima autem inimica destruetur mors: omnia enim subjecit sub pedibus ejus. Cum autem dicat: Omnia subjecta sunt ei, sine dubio præter eum, qui subjecit ei omnia. Cum autem subjecta fuerint illi omnia, tunc & ipse Filius subjectus erit ei, qui subjecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.* Quæ quidem non eo spectant, ut Christus Regia Potestate exuere se debeat post generalem omnium hominum resurrectionem, sed quod hostibus omnibus debellatis, Ecclesiam suam, idest, electos omnes Deo Patri offeret, seque ipsum secundum naturam assumptam, cum corpore suo mystico illi in æternum subjectum profitebitur, ingentem illam: & ineffabilem gloriam Regni, cujus non erit finis, & cujus felicitas, paxque sempiterna erit, non sibi tribuens, sed Patri acceptam referens: *Ut sit Deus omnia in omnibus*, idest, ut innotescat, Deum auctorem esse omnium bonorum, tam ipsius Christi hominis, quam totius Regni ejus, idest omnium electorum, ex quibus solis tunc Regnum ejus constabit, ac propterea solus Deus in omnibus glorificetur, & laudetur in sæcula sæculorum.

Conc. Tri. Cath.

1. Cor. 15.

Christi Regnum interra incoatur in cœlo perficitur.

Regnum igitur Christi in terris inchoatur in cœlo perficitur. Ac Regis quidem officia admirabili providentia suę præstat Ecclesiæ. Ipse eam regit, ipse ab hostium impetu, atque insidiis tuetur; ipse ei leges præscribit observatione facillimas, atque suavissimas: *Jugum* enim ejus *suave est*, & *onus leve*. Mandata ejus *non* sunt *Sarcinæ onerati*, *sed alæ volaturi*. Ipse non solum sanctitatem, & justitiam largitur, verum etiam ad perseverandum facultatem, & vires præbet. Rex idem est, & Sacerdos, ad utramque functionem a Deo unctus: *Rex pugnavit pro nobis: Sacerdos obtulit se pro nobis* (inquit *S. Aug.* Enarratione in Psal. CXLIX.) Quamvis autem hujus Regni finibus tam boni, quam mali contineantur, atque adeo omnes homines jure ad illud pertineant; ii tamen præ ceteris regiam ejus bonitatem, & beneficentiam experiuntur, qui ex ejus præceptis integram, atque innocentem vitam agunt. *Quod est enim ejus Regnum, nisi credentes in eum?* (inquit *S. Augustinus* Tract. CXV. *in Joannem*.) A Christo dicimur Christiani, idest, uncti, per doctrinam illius illuminati, per Sacerdotium, & sacrificium a peccatis expiati, per Regiam potestatem contra tentationes invicti. Quamvis *data* sit illi *omnis potestas in cęlo, & in terra*, Charitate magis, quam auctoritate nos regit: nostris consulit utilitatibus, non suis, cum bonorum nostrorum non egeat: nobis dominatur, ut nos ad æternam felicitatem perducat: totum se nobis impendit. *Pertransit benefaciendo, & sanando omnes*: Legem immaculatam, convertentem animas tradit, adjutoria præbet ad illam implendam efficacissima. Illam implet, qui cęlestem illum Regem amat. Nullum aliud tributum exigit, nisi amoris. Rex est sapientissimus, & faciens judicium, & justitiam in terra. Vitam suam pro subditis omnibus, etiam perduellibus exponit, & proposito gaudio pro illis crucem sustinet. Ipsorum inimicos profligat, & Satanam sub eorum pedibus conterit *Rex virtutum*, *Dominus fortis*, & *potens in prælio*, *Rex gloriæ*. Incomparabili mansuetudine ipsos regit, pastorem illis potius se exhibens, quam Regem. Facilem omnibus ad se præbet aditum: omnes invitat, omnes absque personarum, & conditionum discrimine complectitur, fovet, tuetur, *Omnibus æqualis*, *omnibus Rex* (inquit Tertullianus.) Totus nobis datus, totus nostros expensus in usus, nos fratres suos vocare dignatur, ad mensam suam admittit, in consortium Regni sui nos vocat, immo

Christi Regis beneficia.

Matth. 28.

Act. 10.

Jerem. 23. Psal. 23.

Ezech. 37. 22.

nos

nos Deo *Regnum, & Sacerdotes* facit. Chriſto igitur Deo, ac Regi noſtro in omnibus obediamus, qui & Rex noſter eſt jure nativitatis, & jure victoriæ, & jure electionis; ſiquidem in Baptiſmo illum elegimus, noſque illius imperio, ac dominationi in perpetuum addiximus. Illi fideliter ſerviamus, cui ſervire, regnare eſt: ne ipſius offendendo Majeſtatem dicamus factis, ſin minus verbis: *Nolumus hunc regnare ſuper nos*. Rex omnis terræ Deus ſit Rex cordis noſtri. Nihil in nobis ejus imperio reluctetur; nec tumultuentur cupiditates; ordinata ſint omnia, & in ſumma pace, quæ tranquillitas ordinis eſt, pareant principi pacis. Regnum Dei ſit intra nos, non ad tempus, ſed in æternum. Judæis ne ſimiles ſimus, qui Regem Chriſtum recuſaverunt, & Regem Cæſarem elegerunt. *Eſt quidem & Cæſar Rex homo hominibus ad humana, ſed alius Rex eſt ad divina: alius Rex ad vitam temporalem, alius ad æternam. Rex terrenus ſub Rege cęleſti, Rex cæleſtis ſuper omnia. Non ergo illi, quia dixerunt ſe habere Regem Cæſarem, peccaverunt; ſed quia Regem Chriſtum habere noluerunt. Et modo multi Chriſtum Regem in cęlo ſedentem, & ubique regnantem habere nolunt.* Ex illorum numero ne ſimus. Illi dicamus ex animo, *Tu es ipſe Rex meus, & Deus meus. Exaltabo te, Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo in ſæculum ſæculi.* Diabolo gloriæ illius, noſtræque ſalutis inimico fortes in fide reſiſtamus: in hoc enim uncti ſumus a Chriſto, ut contra diabolum luctemur, nec pacem cum illo unquam habeamus. *Ideo nos unxit, quia luctatores contra diabolum fecit* (inquit *S. Auguſtinus* Tract. 33. in *Joannem*) Immaculatam vitam agamus, quia Chriſti corpus ſumus, immo Chriſtus ipſe, per unctionem inhabitantis in nobis Spiritus ejus. *Inde autem apparet* (inquit *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſ. XXVI.) *Chriſti corpus nos eſſe, quia omnes ungimur, & omnes in illo & Chriſti, & Chriſtus ſumus, quia quodammodo totus Chriſtus caput, & corpus eſt.*

Noſtri erga Chriſtum Regis officia.

Apoc. 1. & 5.

Lucæ 19.

S. Aug. Enar. in Pſalm. 55.

Pſalm. 43. Pſalm. 144.

Denique, *Si Reges triumphorum ſuorum titulis nuncupantur* (inquit *S. Petrus Chryſologus*, Serm. LVII.) *& ſubjectarum gentium nominibus conquirunt numeroſiſſima cognomenta: ita Chriſtus bonorum ſuorum titulis nuncupatur: a Chriſmate enim vocatus eſt Chriſtus, qui Divinitatis unguentum aridis jam mortalium membris pius Mediator infudit. Et ut a chriſmate Chriſtus: ſic Jeſus vocatus eſt a ſalute; qui ob hoc nos divino infudit unguento, ut ægris certam ſalutem, perditis perpetuam redderet ſanitatem.*

§. IV.

FILIUM EJUS UNICUM.

CHRISTUS verus Deus, Deique Filius eſt.

Duæ in Chriſto naturæ.

HIs verbis profitemur Jeſum Chriſtum Filium Dei eſſe, & verum Deum, ſicuti Pater eſt, qui eum ab æterno genuit; non eo modo, quo illi dicti ſunt Dii, ad quos ſermo Dei factus eſt; & quo Moſes dictus eſt *Deus Pharaonis*, ſed natura eadem, & eſſentia, quæ Patris eſt, & Sp. Sancti. Illum, inquam, ſanctiſſimæ Trinitatis ſecundam Perſonam, aliis duabus omnino æqualem confitemur, unius eſſentiæ, ſapientiæ, voluntatis, & poteſtatis cum Patre, ipſique conſubſtantialem, & coęternum, ut Nicæni Concilii Patres in ſuo Symbolo explicatius tradiderunt, contra hæreſim *Arii* Presbyteri Alexandrini, qui Filium Dei aliquando non fuiſſe, & ex iis, quę non ſunt factum eſſe, & alterius eſſe ſubſtantiæ ac eſſentiæ, quam Patrem, creatum denique, impie, ac pertinaciter aſſerebat. Contra hanc igitur Hæreſim credere nos profitemur, ſecundum Symbolum Nicænum. *In unum Dominum Jeſum Chriſtum Filium Dei, ex Patre natum ante omnia ſæcula,*

ſæcula, *Deum de Deo*, *lumen de lumine*, *Deum verum de Deo vero*, *genitum, non factum*, *conſubſtantialem Patri*, *per quem omnia facta ſunt*. Filii porro divinitas, ſive Patris, & Filii conſubſtantialitas, omnimodaque, & perfecta æqualitas, multis Scripturæ Sacræ oraculis aperte probatur contra veteres, & novos Arianos, ſive Socinianos; tum iſtis præſertim Novi Teſtamenti.

Filius Dei verus Deus non ſubſtantialis Patri.

Matth. XVI. „ Reſpondens Simon Petrus dixit: Tu es Chriſtus Filius Dei „ vivi. Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Beatus es Simon Bar-jona, quia „ caro, & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cęlis eſt. „ *Joannis I.* In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & „ Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum fa- „ cta ſunt. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc „ mundum ∴ Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. *Jo. X.* Oves meę „ vocem meam audiunt ∴ Et ego vitam æternam do eis: & non peribunt in ęter- „ num, & non rapiet eas quiſquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi, „ majus omnibus eſt: & nemo poteſt rapere de manu Patris mei. Ego, & Pater „ unum ſumus. " Non dixit, *Ego, & Pater unus ſumus*, quod Perſonarum unitatem ſignificaret, ſed, *unum ſumus*, quod ſignificat unitatem eſſentiæ. Si vero ſola unitate concordiæ, & affectus unum eſſent; quemadmodum Fideles dicuntur cor unum, & anima una, quod dedit ei Pater, majus omnibus non eſſet: ſola enim divinitas eſt, qua nihil eſt, aut eſſe poteſt majus, vel cogitari: nec æqualis omnino, & eadem Patris, & Filii poteſtas eſſet; quod tamen ſignificant hæc Chriſti Domini verba: *Et non rapiet eas quiſquam de*

Joan. 10.

manu mea: & nemo poteſt rapere de manu Patris mei. Jam vero poteſtas, & eſſentia in Deo non diſtinguuntur; quicquid enim eſt in Deo, Deus eſt. Atque hoc ſenſu Chriſti verba Judęi intellexerunt, ipſeque ſic intelligenda confirmavit. „ Reſponderunt ei Judæi ∴ Tu homo cum ſis, facis teipſum „ Deum ∴ Reſpondit eis Jeſus ∴ Quem Pater ſanctificavit & miſit in mun- „ dum, vos dicitis, Quia blaſphemas, quia dixi, Filius Dei ſum? Si non facio „ opera Patris mei, nolite mihi credere. Si autem facio, & ſi mihi non vultis „ credere, operibus credite, ut cognoſcatis, & credatis, quia Pater in me eſt, & „ ego in Patre. *Joannis XIV.* Creditis in Deum, & in me credite ∴ Si cogno- „ viſſetis me, & Patrem meum utique cognoviſſetis, & amodo cognoſcetis eum, „ & vidiſtis eum. Dicit ei Philippus: Domine, oſtende nobis Patrem, & ſuffi- „ cit nobis. Dicit ei Jeſus: Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognoviſtis „ me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. *Joannis XVI.* Omnia quæ- „ cumque habet Pater, mea ſunt. *Joannes XX.* Deinde dicit Thomæ: Infer di- „ gitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in „ latus meum; & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Reſpondit Thomas, & di- „ xit ei: Dominus meus, & Deus meus. *Act. XX.* Attendite vobis, & univer- „ ſo gregi, in quo vos Sp. Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, „ quam acquiſivit ſanguine ſuo. " Quibus verbis ſignificatur, Jeſum Chriſtum, qui Eccleſiam ſanguine ſuo acquiſivit, eſſe verum Deum. Ad Rom. IX. *Ex quibus eſt Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula*. Ad Gal. I. *Paulus Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum, & Deum Patrem*. Non eſt igitur Chriſtus purus homo, ſed Deus homo, Deique Filius: *Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo*, ut ait idem Apoſtolus ad Philippenſes ſcribens, c. 11. Et ad Col. I. „ Qui eſt imago Dei inviſibilis, pri- „ mogenitus omnis creaturæ: quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in „ cęlis, & in terra, viſibilia, & inviſibilia ∴ Omnia per ipſum, & in „ ipſo creata ſunt, & ipſe eſt ante omnes: & omnia in ipſo conſtant. *Ad „ Hebr. I.* Noviſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio, quem conſtituit hære-

„ dem

„ dem univerſorum, per quem fecit & ſæcula, qui cum ſit ſplendor gloriæ,
„ & figura ſubſtantiæ ejus, portanſque omnia verbo virtutis ſuæ, purga-
„ tionem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram Majeſtatis in excelſis: tan-
„ to melior Angelis effectus, quanto differentius prę illis nomen hæredita-
„ vit. Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego ho-
„ die genui te? Et rurſum: Ego ero illi in Patrem, & ipſe erit mihi in Fi-
„ lium? Et cum iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: Et
„ adorent eum omnes Angeli Dei. Et ad Angelos quidem dicit: Qui fa-
„ cit Angelos ſuos ſpiritus, & Miniſtros ſuos flammam ignis. Ad Filium
„ autem: Thronus tuus, Deus, in ſæculum ſæculi, virga æquitatis, virga
„ regni tui. Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem; propterea unxit te
„ Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis. Et, Tu in prin-
„ cipio, Domine, terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cęli;
„ ipſi peribunt, tu autem permanebis, & omnes ut veſtimentum vetera-
„ ſcent, & velut amictum mutabis eos, & mutabuntur. Tu autem idem
„ ipſe es, & anni tui non deficient. 1. *Joannes* v. Scimus, quoniam Filius
„ Dei venit, & dedit nobis ſenſum, ut cognoſcamus verum Deum, & ſi-
„ mus in vero Filio ejus. Hic eſt verus Deus, & vita æterna. *Apoc. I.*
„ Ego ſum Alpha, & Omega, principium, & finis, dicit Dominus Deus,
„ qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt omnipotens. Loquitur autem
„ idem ipſe, qui venturus eſt in nubibus, quem videbit omnis oculus, &
„ qui eum pupugerunt, & ſuper quem plangent omnes tribus terræ, Jeſus
„ Chriſtus Judex vivorum, & mortuorum, de quo & cap. IV. dicitur: " *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt.*

Æterna Filii Dei generatio.

Sed cum Jeſum Chriſtum Filium Dei, & a Patre genitum eſſe dicimus, vel audimus, nihil terrenum, aut mortale de illius generatione cogitandum eſt: nec Filium minorem Patre, nec Patrem antiquiorem Filio, aut abſque Filio aliquando fuiſſe; ſed Filium coæternum Patri; generationem mutationis omnis, & corruptionis expertem: non ſubſtantiæ divinæ partem, cum divina ſubſtantia ſimpliciſſima ſit, indiviſibilis, immutabilis; ſed totam eſſentiam divinam, ac perfectiones omnes, quas complectitur, abſque diviſione Filio communicatas æterna illa generatione credere debemus. Cujus quidem divinę generationis Myſterium ratione percipere, atque perfecte intelligere nullo modo poſſumus; ut cum Propheta potius exclamandum ſit: *Generationem ejus quis enarrabit?* Nefas eſt neſcire, quod natus ſit Dei Filius, ſed non licet diſcutere, quemadmodum natus ſit: credere convenit, non perſcrutari. *Perfecta ſcientia eſt ſic Deum ſcire, ut licet inenarrabilem, tamen non ignorabilem ſcias* (inquit S. Hilarius.) *Credendus eſt, intelligendus eſt, adorandus eſt, & his officiis eloquendus eſt.* Et *S. Athanaſius* Oratione III. contra Arianos: *Indecorum eſt*, ait, *quærere, quomodo ex Deo Verbum exiſtat: aut quomodo ſit Dei ſplendor: aut quomodo generet Deus: & quis ſit modus generationis Dei. Inſanus enim ſit, qui talia audeat: cum inexplicabilem rem, ac divinæ naturæ propriam, ſolique ipſi & ejus Filio cognitam oratione ſua declarare conetur.*

Iſai. 53.

Libr. 2. De Trinitate.

Ex omnibus autem, quæ ad indicandum modum, rationemque æternæ generationis ſimilitudines afferuntur, illa propius ad rem videtur accedere, quæ ab animi noſtri cogitatione ſumitur. Quamobrem *S. Joannes* Filium Dei *Verbum* appellat. Ut enim mens noſtra ſeipſam quodam modo intelligens ſui effingit imaginem, quam Theologi verbum dixerunt; ita Deus (quantum tamen divinis humana conferri poſſunt) ſeipſum intelligens, Verbum æternum generat. *Quod eſt, de his omnibus, quæ ſunt in ſe ipſo, ut*

Libr. 15. De Trinitate cap. 14.

loqui-

loquitur S. Auguſt. Verbum illud non eſt ſonus tranſiens, aut exterior locutio, non eſt verbum prolatitium, ſed interiori locutione, ſive cognitione perfectiſſima, & perfectiſſime aſſimilatrice, hoc eſt divina, genitum, in quo nihil minus, aut amplius eſt, quam in ipſo Patre, ejus imago ſubſiſtens, in eo manens, eique per omnia æqualis. „ Verbum *autem* Patris ideo „ dictum eſt, quia per ipſum innoteſcit Pater. Sicut ergo verbis noſtris id „ agimus, cum verum loquimur, ut noſter animus innoteſcat audienti, & „ quicquid ſecretum in corde gerimus, per ſigna hujuſmodi ad alterius cogni„ tionem proferatur: ſic illa Sapientia, quam Deus Pater genuit, quoniam per „ ipſam innoteſcit dignis animis ſecretiſſimus Pater, Verbum ejus convenien„ tiſſime nominatur. Inter animum autem noſtrum, & verba noſtra, quibus „ eumdem animum oſtendere conamur, plurimum diſtat. Nos quippe non „ gignimus ſonantia verba, ſed facimus: quibus faciendis materia ſubjacet „ corpus. Plurimum autem intereſt inter animum, & corpus. Deus vero, cum „ Verbum genuit, id quod eſt ipſe genuit: neque de nihilo, neque de aliqua „ jam facta, conditaque materia; ſed de ſe ipſo, id quod eſt ipſe. Hoc enim „ & nos conamur, cum loquimur. Quid enim aliud molimur, niſi animum „ ipſum noſtrum, ſi fieri poteſt, cognoſcendum, & perſpiciendum animo „ auditoris inferre; ut in nobis ipſi quidem maneamus, nec recedamus a „ nobis, & tamen tale indicium, quo fiat in altero noſtra notitia, profe„ ramus; ut quantum facultas conceditur, quaſi alter animus ab animo, „ per quem ſe indicet, proferatur? Id facimus conantes & verbis, & ipſo „ ſono vocis, & vultu, & geſtu corporis, tot ſcilicet machinamentis id „ quod intus eſt demonſtrare cupientes; quia tale aliquid proferre non poſ„ ſumus: & ideo non poteſt loquentis animus penitus innoteſcere; unde „ etiam mendaciis locus patet. Deus autem Pater, qui veriſſime ſe indicare ani„ mis cognituris, & voluit, & potuit, hoc ad ſeipſum indicandum genuit, quod eſt „ ipſe, qui genuit.“ Sic explicat *S. Auguſtinus* Libro *De Fide*, & *Symbolo* c. III.

Cum præceptor diſcipulum docet, iſque doctoris ſui ſcientiam perfecte aſſequitur, eadem in diſcipulo, quæ in præceptore ſcientia eſt natura, diſtincta dumtaxat origine. Scientia enim præceptoris principium eſt, & origo, ex qua ſcientia diſcipuli derivatur: ſic una divinitas eſt, una mens, una cogitatio, una ſapientia ſecundum naturam in Patre, & Filio: ſed in Patre ſine principio, in Filio de principio, quia Deus de Deo eſt, ex ingenito genitus, ex mente, & corde Patris velut ex utero genitum verbum. Immo ſicut in nobiſmetipſis eadem rationis natura eſt in verbo, quod cogitamus, & in verbo, quod loquimur; ita eadem eſt Divinitas in Patre intelligente, & in verbo, quod loquitur, quod in ipſo eſt, & pariter Deus eſt, per quem omnia facta ſunt. *Id quo facilius intelligas, ex te ipſo ante recognoſce, ut ex imagine, & ſimilitudine Dei, quam habeas, & tu in temetipſo rationem, qui es animal rationale, a rationali ſcilicet artifice non tantum factus, ſed etiam ex ſubſtantia ipſius animatus. Vide cum tacitus tecum ipſe congrederis, ratione hoc ipſum agi intra te, occurrente ea tibi cum ſermone ad omnem cogitatus tui motum, & ad omnem ſenſus tui pulſum. Quodcumque cogitaveris, ſermo eſt; quodcumque ſenſeris, ratio eſt. Loquaris illud in animo neceſſe eſt; & dum loqueris collocutorem pateris ſermonem, in quo ineſt hæc ipſa ratio, qua cum eo cogitans loquaris, per quem loquens cogitas. Ita ſecundus quodammodo in te eſt ſermo, per quem loqueris cogitando, & per quem cogitas loquendo. Ipſe ſermo alius eſt. Quanto ergo plenius hoc agitur in Deo, cujus tu quoque imago, & ſimilitudo cenſeris, quod habeat in ſe etiam tacendo rationem, & in ratione ſermonem?* Explicatio eſt Tertulliani Libro *Adverſus Praxeam*, cap. v. Sicut etiam Chriſtus

Chriſtus Euchariſtiam in ultima Cœna conſecrans, ſeipſum ſub Sacramento produxit: & idem erat ſecundum naturam Chriſti Corpus, idem ſecundum ſubſtantiam Sanguis in ipſo Chriſto, & ſub Sacramento, atque ita *Manibus ſuis ferebatur*, ut ait S. Auguſtinus; ſed tamen ſtatu, licet non ſubſtantia alius erat Chriſtus ſub Sacramento, & in ſeipſo; quia Chriſtus in ſeipſo ſpectatus producens erat ſeipſum ſub Sacramento, conſecratione Panis: Chriſtus vero ſub Sacramento productus erat ipſis verbis Conſecrationis ab ipſomet prolatis: ita Pater, & Filius ſunt unus Deus, unus (inquam) naturæ, & ſubſtantiæ unitate, quamvis Filius ſit alius a Patre ratione originis, quia Pater principium eſt, & ingenitus; Filius ex Patre velut ex principio genitus: quia *Omnis origo parens eſt; & omne, quod ex origine profertur, progenies eſt: multo magis ſermo Dei, qui etiam proprie Filii nomen accepit* (inquit Tertullianus Lib. *Adverſus Praxeam*.) Alius eſt igitur a Patre, *Perſonæ, non ſubſtantiæ nomine: diſtinctione, non diviſione.*

Coæternum Patri Filium credimus, eamq; coæternitatem ſimilitudinibus quibuſdam explicamus, quibus tamen fides noſtra non nititur. Prima petitur ex igne, & luce, appoſite quidem, quia Filius Dei *Candor eſt lucis æternæ*. Ignis lucem fundit, lux ab igne funditur. Splendor de igne, non ignis de ſplendore exiſtit. Splendor igni coævus eſt. Da ſempiternum ignem, & do ſempiternum ſplendorem. Candor de luce gignitur, & tamen gignenti coæternus eſt candor. Semper lux, ſemper candor ejus. Genuit candorem ſuum, ſed nunquam fuit ſine candore ſuo. Cum ergo videas ſplendorem igni eſſe coævum, perſuaſum habe Deum generare Filium ſibi coæternum. Altera ſimilitudo petitur ex virgulto ſuper aquam orto, & ejus imagine, in aqua apparente, non minus appoſite, quia Filius *Speculum eſt ſine macula Dei Majeſtatis, & imago bonitatis illius*. Imago hominis intuentis ſpeculum, de ſpeculo exiſtit, mox ut aſpector extiterit: & cum quiſq; vel tranſit, vel ſtat ſuper aquam, videt ibi imaginem ſuam. Ponamus ergo aliquid natum ſuper aquam, velut virgultum, aut herbam, nonne cum imagine ſua naſcitur? Mox ut incipit exiſtere, incipit cum illo exiſtere imago ejus: non præcedit naſcendo imaginem ſuam, ſed naſcitur cum imagine ſua; & tamen imago ab illo, non illud ab imagine. Itaque & generans, & quod genitum eſt, ſimul eſſe cœperunt. Ergo coæva ſunt. Si ſemper virgultum, ſemper & imago de virgulto. Poteſt ergo ſemper eſſe generans, & ſemper cum illo, quod de illo natum eſt. Hinc intellige coæternum Filium natum æterno Patri. Verum cum in ſimilitudinibus allatis ſit inæqualitas, & ſplendor minus luceat quam ignis, & imago virgulti minus ſit exiſtens, quam virgultum ipſum, jungamus duo ſimilitudinum genera, ut Patris, & Filii æqualitatem ſimul, & coæternitatem exponamus. Homo hominem generat, equus equum, & pecus pecudem. Ad eamdem ſubſtantiam venerant iſta, ſed non ad idem tempus. Diverſa ſunt tempore, ſed non ſunt diverſa natura. Quid ergo laudamus in iſta nativitate? Certe æqualitatem naturæ. Quid autem deeſt? Æqualitas temporis. Teneamus hic unum, quod laudatur, ideſt, æqualitatem naturæ. In illo autem genere ſimilitudinum, quod dedimus de ſplendore ignis, & de imagine virgulti, æqualitatem naturæ non invenis, invenis coævitatem. Conjunge, quæ laudas. In creaturis enim deeſt aliquid, quod laudas, in Creatore deeſſe nihil poteſt: quia, quod invenis in creatura, a Creatore artifice proceſſit. Quid ergo in coævis? Nonne hoc Deo dandum, quod ibi laudas? Quod autem deeſt, non tribuendum Majeſtati, in qua nullus defectus eſt. Tribue ergo illi ex iſto genere ſimilitudinum pro coævitate coæternitatem, ut coæternus ſit natus cum eo, a quo natus ſit. De alio autem ſimilitudinum genere quid ibi laudas? Æqualitatem naturæ.

Filius Dei Patri coæternus.

Sap. 7. 26.

Ibidem.

Jam propter illam distinctionem dederas Filio Dei coæternitatem; da propter istam, æqualitatem; & perfecta est nativitas ejusdem substantiæ. Hæc *S. Augustini* expositio est Serm. CXVII. alias XXXVIII. *De Verbis Domini*, & Serm. CXIII. alias XIII. ex editis a *P. Sirmondo*.

Duæ in Christo naturæ. Quædam de ipso in Scriptura Sacra dicuntur secundum formam Dei, alia secundum formã servi.

Quia porro Jesum Christum non solum verum Deum, sed & verum hominem: genitum quidem, ut Deum ante omnium sæculorum ætates ex Patre: ut hominem autem natum in tempore ex Matre M. Virgine, credendum fides proponit: *Eumdem consubstantialem Patri secundum divinitatem; eumdem consubstantialem nobis secundum humanitatem: ex duabus, & in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter, subsistentem*, ut Concil. Chalcedonense contra Eutychianam Hæresim credendum definivit: hinc sequitur, ut eorum, quæ de Christo Jesu in Scripturis Sacris dicuntur, quædam ad divinam, alia ad humanam naturam sint referenda. Nam de se secundum formam Dei dixit, *Ego, & Pater unum sumus*: idemq; de se ipso dixit secundum formam servi, *Pater major me est*, secundum quem modum etiam seipso minor est Filius, qui semetipsum exinanivit formam servi accipiens. Neq; enim sic accepit formam servi, ut amitteret formam Dei, in qua erat æqualis Patri. Non itaq; immerito Scriptura utrumq; dicit, & æqualem Patri Filium, & Patrem majorem Filio. Illud enim propter formam Dei, hoc autem propter formam servi sine ulla confusione intelligitur. Et hanc nobis regulam per omnes S. Scripturas dissolvendæ hujus Quæstionis Apostolus tradit, ad *Philippenses*, cap. II. ubi manifestius istam distinctionem commendat. Ait enim: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*. Est ergo Dei Filius Deo Patri natura æqualis, habitu minor. In forma enim servi, quam accepit, minor est Patre: in forma autem Dei, in qua erat etiam, antequam hanc accepisset, æqualis est Patri. Secundum formam Dei, *Omnia per ipsum facta sunt*: secundum formam servi, ipse *Factus* est *ex muliere, factus sub Lege*. Secundum formam Dei, *Ipse & Pater unum sunt*. Secundum formam servi, *Non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem ejus qui eum misit*. Secundum formam Dei, *Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio vitam habere in semetipso*: secundum formam servi, *Tristis est anima ejus usq; ad mortem*: &, *Pater*, inquit, *si fieri potest, transeat a me Calix iste*. Secundum formam Dei, *ipse est verus Deus & vita æterna*: secundum formam servi, *Factus* est *obediens usq; ad mortem, mortem autem Crucis*. Secundum formam Dei, omnia quæ habet Pater, ipsius sunt: *Et omnia mea tua sunt*, inquit, *& mea tua*: secundum formam servi ait, *Mea Doctrina non est mea, sed ejus, qui misit me*. Et, *De die illo vel hora nemo scit, neq; Angeli in cælo, neq; Filius, nisi Pater*. Hoc enim nescit, quod nescientes facit, idest, quod non ita sciebat, ut tunc Discipulis indicaret: sicut dictum est ad Abraham, *Nunc cognovi, quod timeas Deum*, „ idest, Nunc feci, ut cognosceres, quia & ipse sibi in illa tentatione pro- „ batus innotuit. Nam & illud utiq; dicturus erat Discipulis tempore oppor- „ tuno, de quo futuro tamquam præterito loquens, ait: *Jam non dicam vos* „ *servos sed amicos ∴ Quia omnia quæcumq; audivi a Patre meo, nota vobis feci* ∴ „ Eo scilicet genere locutionis nescire quisq; dicitur, quod occultat, quo di- „ citur fossa cæca, quæ occulta est. *Neq; enim aliquo genere loquuntur Scri-* „ *pturæ, quod in consuetudine humana non inveniatur: quia utiq; hominibus lo-* „ *quuntur*. Secundum formam Dei dictum est, *Ante omnes colles genuit me*, „ idest, ante omnes altitudines creaturarum, & *Ante Luciferum genui te*, „ idest, ante omnia tempora, & temporalia: secundum formam autem ser- „ vi dictum est, *Dominus possedit me*, vel (ut habet alia Versio) *Creavit me*

in

Joan. 10.
Joan. 14.
S Aug. lib. 1. De Trin. c. 7. 11. 12.
Joan. 1. Col. 4. Joan. 10. Joan. 6. Joan. 5.
Matth. 26.
1. Joan. 5. Philipp. 2.
Joan. 16. Joan. 17. Joan. 7. Marci 13.
Gen. 22.
Joan. 15.
Prov. 8.

in principio viarum ſuarum: quia ſecundum formam Dei dixit, *Ego ſum Veritas*; & ſecundum formam ſervi, *Ego ſum via*. Quia enim ipſe primogenitus a mortuis iter fecit Eccleſiæ ſuæ ad Regnum Dei, ad vitam æternam, cui caput eſt ad immortalitatem etiam corporis, ideo creatus eſt in principio viarum Dei in opera ejus. Secundum formam Dei, *Principium eſt, quod & loquitur nobis*: ſecundum autem formam ſervi, *Sponſus procedens de thalamo ſuo*. Secundum formam Dei, *Primogenitus omnis creaturæ, & ipſe ante omnes eſt, & omnia in illo conſtant*: ſecundum formam ſervi, *Ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ*. Secundum formam Dei, *Dominus eſt gloriæ*: ſecundum formam ſervi, ſatagentibus Diſcipulis de glorificatione ſua reſpondit, *Sedere ad dexteram meam, vel ſiniſtram non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt a Patre meo*: ideſt, non eſt humanæ poteſtatis hoc dare, ut per illud intelligatur hoc dare, per quod Deus æqualis eſt Patri. „ *Non eſt* meum, inquit, *dare*, ideſt, non humana poteſtate iſta do, *Sed quibus paratum eſt a Patre meo*. Sed jam tu intellige: quia ſi omnia, quę habet Pater, mea ſunt, & hoc utiq; meum eſt, & cum Patre iſta pari. Eodem ſenſu, & hæ Chriſti Domini Sententiæ intelligendæ ſunt: *Qui credit in me, non credit in me, ſed in eum, qui miſit me. Et ſi quis audierit verba mea, & non cuſtodierit, ego non judico eum. Non enim veni, ut judicem mundum, ſed ut ſalvificem mundum. Qui ſpernit me, & non accipit verba mea, habet, qui judicet eum. Sermo, quem locutus ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die. Quia ego ex meipſo non ſum locutus, ſed qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum dedit, quid dicam, aut quid loquar*. Ideſt, qui in me credit, non in hoc, quod videt, credit, ne ſit ſpes noſtra in creatura, ſed in illo, qui ſuſcepit creaturam in qua humanis oculis appareret, ac ſic ad ſe æqualem Patri contemplandum per fidem corda mundaret. Ideoq; ad Patrem referens intentionem credentium, & dicens: *Non in me credit, ſed in eum, qui me miſit*, non utiq; ſe a Patre, ideſt, ab illo, qui eum miſit, voluit ſeparari, ſed ut ſic in eum crederetur, quomodo in Patrem, cui eſt æqualis. Quod aperte alio loco dicit, *Creditis in Deum, & in me credite*: ideſt, ſicut creditis in Deum, ſic & in me; quia Ego, & Pater unus Deus. Ait etiam *Ego non judicabo*; cum ipſe judicaturus ſit vivos, & mortuos: ſed quia non ex poteſtate humana, propterea recurrens ad deitatem, ſurſum erigit corda hominum, propter quæ ſublevanda deſcendit. Itaque utrumque dici poteſt, & Filius hominis judicabit: &, Filius hominis non judicabit: quia Filius hominis judicabit, ut verum ſit, quod ait, *Cum venerit Filius hominis, tunc congregabuntur ante eum omnes gentes*; & Filius hominis non judicabit, ut verum ſit quod ait, *Ego non judicabo*; & *Ego gloriam meam non quæro: eſt qui quærat, & judicet*. Nam ſecundum id, quod in judicio non forma Dei, ſed forma Filii hominis apparebit, nec ipſe Pater judicabit: ſecundum hoc enim dictum eſt: *Pater non judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio*. Deniq; quod ait, *Ego ex meipſo non ſum locutus*, ſi ad formam Dei referatur, ſic intelligendum eſt, Ego non ex me natus ſum. Si enim verbum Patris loquitur, ſeipſum loquitur: quia ipſe eſt verbum Patris. Plerumq; etiam ait, *Dedit mihi Pater*. In quo vult intelligi, quod eum genuerit Pater, non ut tamquam jam exiſtenti, & non habenti dederit aliquid; ſed ſeipſum dediſſe, ut haberet, genuiſſe eſt, ut eſſet. Ita Scripturarum loca, quæ Ariani in ſuæ patrocinium Hæreſis detorquebant, una ſerie *S. Aug.* explicat Lib. I. *De Trinit.* Cap. VII. XI. & XII.

Pſalm. 109. Prov. 8. Joan. 14. Joan. 8. Pſalm. 18. Coloſſ. 1. 1. Cor. 2. Matth. 20. Joan. 16. Joan. 12.

Sed & aliam Regulam tradit initio Lib. II. ad intelligendas Script. Sacræ de Filio locutiones neceſſariam. „ Quędam, inquit, ita ponuntur in Scripturis

Joan. 14. Philipp. 2.

„ de Patre, & Filio, ut indicent unitatem, æqualitatemq; ſubſtantiæ, ſicuti
„ eſt, *Ego, & Pater unum ſumus*: &, *Cum in forma Dei eſſet, non rapi-*
Joan. 14 „ *nam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo*: & quæcumq; talia ſunt. Quædam
Joan. 5. „ vero ita, ut minorem oſtendant Filium propter formam ſervi, ideſt, pro-
„ pter aſſumptam Creaturam mutabilis, humanæq; ſubſtantiæ, ſicuti eſt,
Par eſt operatio Patri & Filio, ſed a Patre eſt Filio. Ibid. quod ait: *Quoniam Pater major me eſt*: & *Pater non judicat quemquam, ſed*
„ *omne judicium dedit Filio, & poteſtatem dedit ei judicium facere, quia Filius*
„ *hominis eſt*. Quædam porro ita, ut nec minor, nec æqualis tunc oſtenda-
„ tur, ſed tantum, quod de Patre ſit, intimetur, ut eſt illud, *Sicut Pa-*
„ *ter habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit Filio habere vitam in ſemetipſo*.
Et illud, *Neque enim poteſt Filius a ſe facere quidquam, niſi quod vi-*
derit Patrem facientem. Hæc enim ideo dicta ſunt, quia incommutabilis eſt
„ vita Filii ſicut Patris, & tamen de Patre eſt; & inſeparabilis eſt opera-
„ tio Patris, & Filii, ſed tamen ita operari Filio de illo eſt, de quo ipſe
„ eſt, ideſt de Patre; & ita videt Filius Patrem, ut quo eum videt, hoc
„ ipſe ſit Filius. Non enim aliud illi eſt eſſe de Patre, ideſt naſci de Patre,
„ quam videre Patrem; aut aliud videre operantem, quam pariter operari.
„ Sed ideo non a ſe, quia non eſt a ſe. Et ideo, quæ viderit Patrem fa-
„ cientem, hæc eadem facit & Filius ſimiliter, quia de Patre eſt. Neque
„ enim alia ſimiliter, ſicut pictor alias tabulas pingit, quemadmodum alias
„ ab alio pictas videt; nec eadem diſſimiliter, ſicut corpus eaſdem litteras
„ exprimit, quas animus cogitavit: ſed, *Quæcumq;* inquit, *hæc eadem & Fi-*
„ *lius ſimiliter facit*. Et, *Hæc eadem* dixit, & *ſimiliter*. Ac per hoc inſepa-
„ rabilis, & par eſt operatio Patri, & Filio, ſed a Patre eſt Filio. Ideo non po-
„ teſt Filius a ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem. His
„ igitur, & ſimilibus locis, non Filium Patre minorem, ſed de Patre eſſe
„ Scripturæ ſignificant: his *Non inæqualitas, ſed Nativitas ejus oſtenditur*.
De Filii Divinitate, & conſubſtantialitate plura dabit Diſſertatio noſtra. XXXIX in Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſæculi Quarti.

Chriſtiani cum Deo, & inter ſe unum eſſe debent per charitatem, ut naturæ ac ſubſtantiæ unitatem in Patre, & Filio honorent, ac pro viribus imitentur, Sicut Pater, & Filius in adoranda Trinitate ſunt unum unitate ſubſtantiæ, ita Chriſtiani inter ſe unum eſſe debent unitate affectus, & concordia animorum, quod fit per charitatem, ut in illis impleatur, quod Chriſtus Patrem rogavit, Joan. XVII. *Pater Sancte, ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi: ut ſint unum, ſicut & nos*. ∴ *Non pro eis autem rogo tantum, ſed & pro eis, qui credituri ſunt per verbum eorum in me: ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint*. ∴ *Et ego claritatem, quam dediſti mihi, dedi eis: ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus*. ∴ *Ego in eis, & tu in me: ut ſint conſummati in unum*. Illam enim unitatem Chriſtus diſcipulis ſuis adprecatur, quam homines conſequi poſſunt: at cum Chriſtus unum ſit cum Patre & eſſentia, & concordia, ſolam concordiæ unitatem homines conſequi poſſunt: ſolam igitur unitatem concordiæ illis adprecatur. Sicut cum ait: *Eſtote perfecti, ſicut Pater veſter cæleſtis perfectus eſt*: illos ad infinitam, & divinam ſanctimoniam non adhortatur, ſed ad eam, ad quam homines aſpirare poſſunt, divinæ ſanctimoniæ imitationem. Cum ergo *Multi unum corpus* ſimus *in Chriſto*, unoq; ejus Spiritu vegetari debeamus, ita debemus eſſe charitate conjuncti, ut omnium noſtrum, ſicut primorum Chriſtianorum ſit *Anima una, & cor unum*. Eo autem major inter nos erit animorum unitas, quo major erit charitas; eo major charitas, quominus regnabit iniquitas.

Matth. 5. 48.

Rom. 12. 5.

Act. 4. 32.

Hanc Chriſti pro electis ſuis Patrem rogantis ſententiam præclare *S. Auguſt.* explicat Lib. IV. *De Trin.* cap. IX. ubi obſervat, ipſum non dixiſſe, *Ego & ipſi unum; quamvis per id, quod Eccleſiæ caput eſt, & corpus ejus Eccleſia, poſſit dicere, Ego & ipſi, non unum, ſed unus, quia caput, & corpus unus eſt*

Chri-

Chriſtus: ſed Divinitatem ſuam conſubſtantialem Patri oſtendens (propter
„ quod & alio loco dicit, *Ego, & Pater unum ſumus*) in ſuo genere, hoc eſt
„ in ejuſdem naturæ conſubſtantiali parilitate, vult eſſe ſuos unum; ſed in
„ ipſo: quia in ſe ipſis non poſſent, diſſociati ab invicem per diverſas volu-
„ ptates, & cupiditates, & immunditias peccatorum: unde mundantur per
„ Mediatorem, ut ſint in illo unum: non tantum per eamdem naturam, qua
„ omnes ex hominibus mortalibus æquales Angelis fiunt, ſed etiam per eamdem
„ in eamdem beatitudinem conſpirantem concordiſſima voluntate, in unum ſpiri-
„ tum quodammodo igne charitatis conflatam. Ad hoc enim valet, quod ait:
„ *Ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus*: ut quemadmodum Pater, & Filius,
„ non tantum æqualitate ſubſtantiæ, ſed etiam voluntate unum ſunt; ita,
„ & ii, inter quos & Deus Mediator eſt Filius, non tantum per id, quod ejuſ-
„ dem naturæ ſunt, ſed etiam per eamdem dilectionis ſocietatem unum ſint.

Per charitatem autem unum eſſe fideles inter ſe non poſſunt, niſi ſint unum cum Deo eadem illa charitate, qua *Qui Deo adhæret, unus ſpiritus eſt: & Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Sic mutuam illam, & ineffabilem divinarum Perſonarum immanentiam, qua Pater in Filio, & Filius in Patre eſt, ſic admirabilem illam & adorandam unitatem, qua unum ſunt, æmulamur. Hinc *S. Hilarius* in Pſ. CXXII. *Cęleſtis eſt*, inquit, *ſecundus Adam, qui Verbum caro factum eſt ∴ In hoc ergo Verbo Deus tamquam in cęlo habitat, in eo ſcilicet, quod ex ſe, ac ſuum eſt, manens, per eum in eis quoque, qui cęleſtes ſunt, habitans, ſicut ipſe ad Patrem ait*, Ut omnes unum ſint, ſicut ego in illis, & tu in me. *Ergo ſi qui in Adam limus fuimus, nunc cęleſtes ſumus in Chriſto, & Chriſtus habitator eſt noſtri: per habitantem Chriſtum in nobis, etiam ille quoq; habitator eſt noſtri, cui eſt habitans Chriſtus in nobis habitatio.* Hinc & *S. Bernardus ſer.* LXXI. in Cantica: *Nunc*, inquit, *cum & ipſe in Patre, & Pater in ipſo ſit, non eſt, quo claudicet unitas, ſed vere, perfecteq; unum ſunt ipſe, & Pater. Sic igitur Anima, cui adhærere Deo bonum eſt, non ante ſe exiſtimet ipſi perfecte unitam, niſi cum & illum in ſe, & ſe in illo manentem perſenſerit. Non quia vel tunc unum dicatur cum Deo, ſicut unum ſunt Pater, & Filius: quamvis, qui adhęret Deo, unus ſpiritus eſt ∴ Quid ergo dicit Filius? Ego in Patre, & Pater eſt in me, & unum ſumus: Dicit homo: Ego in Deo, & Deus in me eſt, & unus ſpiritus ſumus.*

I. Cor. 6. 17. I. Joan. 4. 16.

Sed & alium modum adinvenit bonitas Dei, quo nos & cum ipſo, & cum fratribus, unum efficeret, ſacram ſcilicet Euchariſtiæ Communionem. Quomodo enim non cum Deo, & cum fratribus unum ſumus, qui eodem Chriſti corpore paſcimur, eodem Spiritu ſanctificamur? Qua de re præclare *S. Cyrillus* Lib. XI. in Joannem: *Ut ad unitatem*, inquit, *cum Deo, & inter nos contendercmus, atque nos una commiſceremur, licet corporibus, & animis alii ab aliis differamus, rationem quamdam excogitavit Unigenitus per conveniențem ſibi ſapientiam, & conſilium Patris. Uno enim corpore, ſuo nimirum, Fideles omnes benedicens, per myſticam Communionem cum eos ſibi, tum etiam inter ſe corporales efficit. Quis enim eos, qui per illud unum ſanctum Corpus ad unitatem cum Chriſto conjuncti ſunt, a naturali inter ſe unione removerit? ∴ De unione vero ſpirituali dicemus rurſus, nos omnes accepto uno, & eodem Spir. Sancto nimirum, commiſceri quodammodo & inter nos, & cum Deo. Licet enim multi ſimus, & in unoquoque noſtrum Chriſtus Spiritum Patris, ac ſuum inhabitare faciat, unus tamen eſt, & indiviſibilis, qui Spiritus invicem diſtinctos, quatenus ſingulariter ſubſiſtunt, in unitatem colligit per ſeipſum; & omnes velut unum quid cerni faciat in ſeipſo. Quemadmodum enim ſanctæ Carnis virtus concorporales reddit eos, in quibus eſt, eodem modo unus in omnibus indiviſibilis inhabitans Dei Spiritus ad unitatem ſpiritualem omnes*

Per ſacram Euchariſtię Communionē cū Deo, & cum fratribus unum ſumus.

omnes cogit.∴ Ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum. *Est enim nobis Filius, corporaliter quidem ut homo, nobiscum commixtus, & unitus per Eulogiam mysticam: spiritualiter autem ut Deus sui Spiritus virtute, & gratia, spiritum, qui in nobis est instaurans ad novitatem vitæ, & divinæ suæ naturæ consortes faciens.*∴ *Consummati ergo sumus in unitate cum Deo, ac Patre, Christo mediante. Suscipiendo quippe in nobis & corporaliter, & spiritaliter eum, qui natura & vere Filius est, qui substantialem cum eo habet unionem, supremæ Naturæ participes, & consortes facti glorificati sumus.*

§. V.

Christus *una Persona est, & Filius unicus Patris Æterni, ac Beatæ Mariæ Virginis.*

DUplicem Christi nativitatem agnoscimus, & confitemur, unam ex Deo Patre ante omnia sæcula, alteram ex Maria Virg. Matre in plenitudine temporis: adeoq; & duas naturas, divinam, & humanam: Christum tamen Filium unicum Patris, eumdemq; Filium unicum Virginis Matris. Una enim persona est, in quam divina, & humana natura conveniunt. Qui enim verus est Deus, idem verus est homo. *Agit utraq; forma cum alterius communione, quod proprium est, Verbo scilicet operante, quod Verbi est, & carne exequente, quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis. Et sicut Verbum ab æqualitate Paternæ gloriæ non recedit, ita caro naturam nostri generis non relinquit. Unus enim idemque est vere Dei Filius, & vere hominis Filius* (inquit *S. Leo*) Idem est in forma Dei, qui formam susceptit servi. Idem est incorporeus manens, & corpus assumens. Idem in sua virtute inviolabilis, & in nostra infirmitate passibilis. Idem a paterno non divisus throno, & ab impiis crucifixus in ligno. Idem super cœlorum altitudinem victor mortis ascendens, & usq; ad consummationem sæculi universam Ecclesiam non relinquens. Nam *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis:* & Christus vocatus est *Filius Dei*, ut Angelus prænunciavit, & cum baptizatus in Jordane est a Joanne, audita est vox Patris dicentis: *Tu es Filius meus dilectus, in te complacui mihi.* Et, Judæi *Dominum gloriæ crucifixerunt*: & *qui descendit, ipse est, & qui ascendit super omnes cœlos, ut impleret omnia.* Denique Scripturæ Sacræ passim Jesum Christum tamquam unum, & eumdem adjungunt, & annumerant Patri: *Unus Deus Pater, ex quo omnia* (inquit Apostolus) *& nos in illum: & unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia*, &c. Non igitur *secundum gratiam* dumtaxat, vel *secundum operationem*, vel *secundum dignitatem*, vel *æqualitatem honoris*, vel *secundum auctoritatem*, *aut relationem*, *aut affectum*, seu *virtutem*, aut *bonam voluntatem*, Deus homini in Christo copulatus est, & confœderatus. Non morali dumtaxat consociatione una persona est, qualis est amicorum unio, qualis est sponsi, & sponsæ consociatio, qualis est justorum ad Deum adhæsio, ratione cujus *Qui adhæret Deo, unus spiritus est;* qualis ex auctoritatis, & potestatis divinæ ad miracula facienda communicatione quadam consurgit, propter quam Moyses *Deus Pharaonis* constitutus dicitur: sed unione physica, hypostatica, personali, natura divina, & humana in Christo unitæ sunt, & adstrictæ. Verbum caro factum est, non carnis hospes: Deus homo factus, non hominis habitator: non meri hominis sanguine redempti sumus, quod redemptioni nostræ impar pretium extitisset; sed hominis Dei, qui dedit semetipsum redemptionem pro nobis. Vivifica non fuisset Christi caro, si exteriori dumtaxat contubernio, seu morali fœdere consociata illi fuisset Deitas, non medullitus, & substantialiter inserta Verbi vita. Duæ igitur naturæ, divina, & humana,

S. Leo Ep. 24 alias 10. ad Flavianum.

Joan. 1.

Luc. 1.

Luc. 3.

1. Cor. 2.

Ephes. 4.

1. Cor. 8.

S. Cyrillus Anathem. 3. Synodus 8 Collat. 8. Can. 4.

Exod 7. 1 S. Cyr. Dial. Quod unus sit Christus.

citra

citra confuſionem, converſionem, & diviſionem ſeſe intime permeantes, *unitæ ſunt in uno Filio Salvatore noſtro Jeſu Chriſto*, ut loquitur Conc. Chalcedonenſe Act. v. Et quemadmodum ex animæ rationalis, & corporis mutua coexiſtentia una hominis perſona concreſcit: ita ex intima immeatione, & pervaſione utriuſq; naturæ in Chriſto, ſive ex eo, quod natura humana divinæ conſerta ſit, ab illaq; ut a nobiliori, & potentiori ſuſtentetur, una eſt perſona Chriſti: Unde in Symbolo, quod *S. Athanaſii* nomine inſcriptum canit Eccleſia, dicitur: *Sicut anima rationalis, & caro unus eſt homo, ita Deus, & homo unus eſt Chriſtus*. Et *S. Auguſt.* Epiſt. CXXXVII. alias III. ad *Voluſianum*, cap. III. Perſonam Chriſti mixturam eſſe Dei, & hominis aſſerit, ſicut hominis perſona mixtura eſt animæ, & corporis: neq; tamen hic mixtionis nomen intelligendum ſecundum conſuetudinem corporum, eo modo quo duo liquores ita permiſcentur, ut neuter ſervet integritatem ſuam, ſed eo modo, quo lux incorrupta permiſcetur aeri. Naturam enim divinam, & humanam ita ſe permeare, ut integræ, incorruptæ, indiviſæ, inconfuſæ permaneant, ex iiſque fiat una perſona Chriſti, ſicut ex anima, & corpore fit una perſona hominis. *Verbum*, inquit, *in principio, per quod facta ſunt tempora, tempus elegit, quo ſuſciperet carnem, non tempori ceſſit, ut verteretur in carnem. Homo quippe Deo acceſſit, non Deus a ſe receſſit. Sic autem quidam reddi ſibi rationem flagitant, quomodo Deus homini permixtus ſit, ut una fieret Perſona Chriſti, cum hoc ſemel fieri oportuerit; quaſi rationem ipſi reddant de re, quæ quotidie fit, quomodo miſceatur anima corpori, ut una perſona fiat hominis. Nam ſicut in unitate perſonæ anima unitur corpori, ut homo ſit: ita in unitate perſonæ Deus unitur homini, ut Chriſtus ſit. In illa ergo perſona mixtura eſt animæ, & corporis; in hac Perſona mixtura eſt Dei, & hominis: ſi tamen recedat auditor a conſuetudine corporum, qua ſolent duo liquores ita commiſceri, ut neuter ſervet integritatem ſuam: quamquam & in ipſis corporibus aeri lux incorrupta miſceatur. Ergo perſona hominis mixtura eſt animæ, & corporis: perſona autem Chriſti mixtura eſt Dei, & hominis. Cum enim Verbum Dei permixtum eſt animæ habenti corpus, & ſimul & animam ſuſcepit, & corpus. Illud quotidie fit ad procreandos homines, hoc ſemel factum eſt ad liberandos homines*. Non ſic tamen aſſumpta eſt a Verbo divino *humana natura*, ut prius creata poſtmodum aſſumeretur, ſed ut ipſa aſſumptione crearetur.

Quomodo perſona Chriſti mixtura ſit Dei & hominis?

Unicam eſſe Chriſti Jeſu Perſonam in duabus naturis ſubſiſtentem Epheſina Synodus Generalis ſub *Cęleſtino I.* Pontifice Maximo congregata definivit, damnata *Neſtorii* Epiſcopi Conſtantinopolitani Hæreſi, duas in Chriſto hypoſtaſes, ſive perſonas aſſerentis. Iſtud Fidei Catholicę dogma confirmant duæ eloquendæ Incarnationis formulæ, quaſi teſſeræ quædam fidei a Patribus uſurpatæ. Prima his verbis exprimitur, *Una eſt natura Dei Verbi incarnata*. Hac enim Propoſitione ſignificatur in Chriſto unicam eſſe Perſonam, ſcilic. Verbum divinum, ſive Filium Dei: naturas vero duas, ſcilicet naturam divinam, quæ Verbo, ſive Filio cum Patre, & Sp. Sancto communis eſt, ac in tribus illis adorandis Perſonis omnino eadem: & naturam humanam, ſeu naturam carnis aſſumptæ. Illud enim *S. Joannis* oraculum, *Et Verbum caro factum eſt*, naturam integram hominis aſſumptam a Verbo divino ſignificat figurata locutione in Scripturis non infrequenti, qua pars pro toto ſumitur, ut Gen. 6. *Omnis caro corruperat viam ſuam*, ideſt: omnis homo. Pſ. LXXVII. 39. *Et recordatus eſt, quia caro ſunt*. Pſ. CXLIV. *Laudationem Domini loquetur os meum, & benedicat omnis caro nomini ſancto ejus*. Lucæ 3. *Et videbit omnis caro ſalutare Dei*. Rom. 3. *Quia ex operibus legis non juſtificabitur omnis caro*, ideſt omnis homo. 1. Cor. 1. *Infirma mundi elegit Deus, &c. Ut non glorietur omnis caro in conſpectu ejus*. Hæc igitur ſententia,

Duę eloquēdæ incarnationis formulæ a Patribus uſurpatæ.

bum caro factum est, non hoc significat, quod in carnem sit Dei natura mutata, sed quod a Verbo in unitatem personæ sit caro suscepta, in cujus utiq: nomine homo totus accipitur, inquit *S. Leo* Serm. XXVI. sive VII. *In Nativ. Domini*. Verbum autem carnem factum potius quam hominem, consulto scripsit *S. Joannes* suggerente Sp. Sancto, ut Filii Dei humiliationem summam, sive exinanitionem luculentius exprimeret, quod infirmitatem nostræ naturæ assumpserit. Hanc porro eloquendæ Incarnationis formulam, *Una Verbi natura incarnata*, usurpant *S. Cyrillus Alexandrinus* Epistola ad *Successum*, in Lib. *Ad Reginas*, & ad Anathematismum VIII. contra Orientales, & *S. Athanasii* auctoritate confirmat: *Petrus Diaconus* Lib. *De Incarnatione, & Gratia*, cap. II. *Gelasius* Lib. De duabus Naturis, *Ephræmius* Patriarcha Antiochenus, & *Eulogius* Episcopus Alexandrinus in Bibliotheca *Photii* Cod. XXIX. & CCXXX.

Altera loquendi formula, ab Ecclesia consecrata, qua in Christo unicam esse Verbi personam in duabus naturis subsistentem confirmat, hæc est. *Christus est una de Trinitate Persona : Unus de Trinitate crucifixus est carne*. Quam quidem Propositionem approbant *S. Proclus* Epistola ad Armenos, *S. Fulgentius* Libro *De Incarnatione, & Gratia*, cap. X. Quinta Synodus Canone X. *Joannes II.* Pontifex Maximus Epist. III. ad Senatores. *Facundus Hermianensis* Libro I. cap. III. *Ferrandus* Carthaginensis Ecclesiæ Diaconus in Epistola ad *Anatolium* S. R. E. Diaconum. *Salva igitur proprietate utriusque naturæ, & in unam coeunte personam, suscepta est a Majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas, ut quod nostris remediis congruebat, unus, atque idem Dei hominumque Mediator, & mori ex uno, & resurgere posset ex altero* (inquit *S. Leo* Serm. I. in Nativitate Christi.)

De unitate Personæ Christi plura legi possunt in Dissertatione nostra III. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi V. De duabus vero Naturis videri potest Dissertatio IV.

§. VI.

Christus *Homo non est Filius adoptivus Dei, sed naturalis.*

EAdem, qua credimus, fide Christum esse Filium Dei unicum, pariter credendum est Filium adoptivum Dei non esse, sed naturalem. Adoptio namque extraneæ personæ electio, liberaque assumptio est ad hæreditatem. At Christus homo non est persona extranea, sed verus, propriusque Dei Filius, natura, & æterna generatione, non voluntate, & electione, secunda Persona Sanctissimæ Trinitatis. Unicum porro esse Dei Filium verum, & proprium in utraque natura subsistentem, Scripturæ Sacræ probant oracula. Lucæ I. *Hic erit magnus, & Filius Altissimi vocabitur ... Ideoque & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei*. Non ait Angelus, Adoptivus vocabitur (idest erit) Filius Dei, sed absolute Filius Dei, Joan. I. *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Et vidimus gloriam ejus quasi Unigeniti a Patre*. Non scripsit, duorum filiorum, quorum unus genitus sit, alter adoptivus; sed Unigeniti. Item, *Deum nemo vidit unquam : Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit*. Joan. III. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*. Qui autem pro salute mundi a Patre datus, Homo Deus est Christus Jesus. *Joannis IX.* hominem, qui fuerat cæcus a nativitate, cuique visum restituerat, in Templo sibi obvium Salvator interrogavit, *Tu credis in Filium Dei?* Et respondente illo: *Quis est, Domine, ut credam in eum ?* dixit ei Jesus: *Et vidisti*

eum,

eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt. At ille ait, *Credo, Domine; & procidens adoravit eum.* Quin etiam Pater cęleſtis ſemel, iterumque hominem illum, quem coram mortales intuebantur, Filium eſſe ſuum teſtatus eſt, Matth. III. *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Et Lucæ IX. *Hic eſt Filius meus dilectus*: ideſt, interprete *S. Leone*, Serm. XCIV. ſive Homilia de transfiguratione, *Hic eſt Filius meus, non adoptivus, ſed proprius; non aliunde creatus, ſed ex me genitus; nec de alia natura mihi factus comparabilis, ſed de mea eſſentia mihi natus æqualis.* Ad hæc, S. Petrus interroganti Chriſto, quem ſe eſſe crederent, utique cum ipſis ambulantem, & pro homine ſe gerentem, ex cęleſti Patris inſtinctu reſpondit: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi.* Præterea S. Paulus ad Romanos ſcribens cap. VIII. Proprium Dei Filium appellat, qui pro nobis morti traditus eſt. *Qui proprio,* inquit, *Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* Et c. I. Epiſtolæ ad Hebræos, Filium, quem Deus miſit in mundum, *Per quem noviſſime locutus eſt, quem conſtituit hæredem univerſorum*, eumdem eſſe profitetur, *per quem fecit & ſęcula*, & qui *ſplendor eſt glorię Patris*, & *figura ſubſtantię ejus.* Hunc denique S. Joannes verum Dei Filium, ac Deum nominat, Epiſt. I. c. V. *Et ſimus in vero Filio ejus. Hic eſt verus Deus, & vita ęterna.* Quæ ſane filiis Dei adoptivis minime conveniunt. Matth. 19.

Idem confirmant Conc. Nicænum, & Conſtantinopolitanum in Symbolo, quo Eccleſia *Unum Dominum Jeſum Chriſtum Filium Dei unigenitum* profitetur, *Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cęlis, & incarnatus, & homo factus eſt.* Item *Hadrianus I.* Pontifex Maximus, & Francofordienſis Synodus ex variis Provinciis congregata, cui Legati ejus interfuerunt, in qua *Felix* & *Elipandus* Hiſpani Epiſcopi damnati ſunt, quod Chriſtum adoptivum Dei Filium aſſererent. Legi poteſt Synodi Francofordienſis Ep. ad Epiſcopos Hiſpaniæ; *Paulini* Aquilejenſis Epiſcopi *Liber Sacroſyllabus*, & Libri tres contra *Felicem*; *Etherii* Epiſcopi, & *Beati* Preſbyteri, Hiſpanorum, Libri duo contra Elipandum; *Alcuini* Libri adverſus Felicem, & Elipandum; nec non *Agobardi* Lugdunenſis Epiſcopi adverſus eamdem Hæreſim editi, quam Scripturæ Sacræ, & veterum Patrum conſentientibus teſtimoniis, & validis rationibus refellunt.

Neque vero Chriſtum filium eſſe adoptivum Dei, colligere licet ex eo, quod *S. Auguſtinus* gratia filium Dei eſſe Chriſtum doceat, quatenus homo eſt, Libro *De Prædeſtinatione Sanctorum*, cap. XV. & alibi. Loquitur enim de gratia unionis, qua naturæ humanæ, nullis ejus meritis præcedentibus, præſtitum eſt, ut Verbo Patri coæterno perſonaliter conjuncta ſit, in eoque ſubſiſtat, & eadem cum ipſo adoratione colatur; non de gratia adoptionis, quæ cum naturali filietate pugnat. *Ea gratia fit ab initio fidei ſuæ homo quicumque Chriſtianus, qua gratia homo ille ab initio ſuo factus eſt Chriſtus.* Gratiam utrobique *S. Auguſtinus* prædicat, quia nec in homine Chriſto merita præceſſerunt ulla, quibus natura humana in perſonæ divinæ unitatem aſſumeretur; nec ulla præcedunt in nobis, ut Chriſtiani ſimus: ſed non gratiam ejusdem generis. Nam gratia humanæ naturæ communicata, quæ eſt ipſa perſona Verbi divini illam aſſumens, ſibique conferens, & copulans, hic homo Filius Dei naturalis veraciter, & proprie dicitur, *Ne non Trinitas, ſed quaternitas credatur:* nos vero gratia regenerationis filios dumtaxat adoptivos efficit. Ratio diſcriminis eſt, quia Chriſto *Non ad menſuram dat Deus Spiritum. Pater* enim *diligit Filium, & omnia dedit in manu ejus*; ut dicitur *Joan. III.* „ Pater diligit Joannem, & non dedit omnia in „ manu ejus: diligit Petrum, & non dedit omnia in manu ejus: Pater diligit

Gratia unionis, non gratia adoptionis, Chriſtus quatenus homo Filius eſt Dei.

S. Aug. tr. 14. in Joan.

git Filium, quomodo unicum, non quomodo adoptatum; itaque omnia dedit in manu ejus. Quid eſt omnia? Ut tantus ſit Filius, quantus eſt Pater. Ad æqualitatem enim ſibi genuit eum. Hinc Chriſtus quoties de Deo, ut ſuo, noſtroque Patre ſermonem fecit, ſibi aliter, nobiſque aliter Patrem eſſe ſignificavit. Aſcendo, *inquit*, ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, *Non ait*, „ Aſcendo ad Patrem noſtrum. *Cui dicimus*, Pater noſter, *niſi Patri Chriſti?* Joan. 20. 17. „ (*inquit S. Auguſtinus.*) Qui ergo Patri Chriſti dicit, Pater noſter, quid „ dicit Chriſto, niſi frater noſter? Non tamen ſicut Chriſti Pater, ita & Idem Tr. 21. in Joan. „ Pater noſter. Nunquam enim Chriſtus ita nos ſibi conjunxit, ut nullam „ diſtinctionem faceret inter nos, & ſe. Ille enim Filius æqualis Patri, Patrique coæternus, nos autem facti per Filium adoptati per Unicum. Proinde nunquam auditum eſt de ore Domini noſtri Jeſu Chriſti, cum ad „ Diſcipulos loqueretur, dixiſſe illum de Deo ſummo Patre ſuo, *Pater noſter*, ſed aut Pater meus dixit, aut Pater veſter... Unum nos vult eſſe „ in ſe, unum autem Patrem, & ſe.

Adoptionis gratia per Chriſtum donati ſumus. Joan. 1. Ex eo autem, quod Filius Dei naturalis ſit Chriſtus, & ſecundum generationem divinam unicus per ipſum in tempore natum ex Virgine donavit nos adoptionis gratia Pater cœleſtis. Quotquot autem receperunt eum, de- „ dit eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus (*in-* „ *quit S. Joannes.*) Magna benevolentia, magna miſericordia (*ait S. Auguſt.* „ *Tractat.* 11. *in Joannem.*) Unicus natus eſt, & noluit manere unus. „ Multi homines cum filios non habuerint, peracta ætate adoptant ſibi, & „ voluntate faciunt, quod natura non potuerunt. Si autem aliquis habeat „ filium unicum, gaudet de illo magis, quia omnia ſolus poſſeſſurus eſt, & „ non habebit, qui cum eo dividat hæreditatem, ne pauperior remaneat „ Non ſic Deus. Unicum eumdem ipſum quem genuerat, & per quem cun- „ cta creaverat, miſit in hunc Mundum, ut non eſſet unus, ſed fratres ha- „ beret adoptatos. Non enim nos nati ſumus de Deo, quomodo ille Unigenitus, ſed adoptati per gratiam ipſius. Ille enim venit Unigenitus ſolvere peccata, quibus peccatis implicabamur, ne adoptaret nos propter impedimentum eorum; quos ſibi fratres facere volebat, ipſe ſolvit, & fecit co- „ hæredes. Sic enim dicit Apoſtolus: *Si autem filius, & hæres per Deum.* „ Et iterum: *Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti.* Non timuit ille „ habere cohæredes: quia hæreditas ejus non fit anguſta, ſi multi poſſede- „ rint. Illi ipſi certe eo poſſidente fiunt hæreditas ipſius & ipſe viciſſim fit „ hæreditas ipſorum. Audi, quomodo ipſi fiunt hæreditas ipſius. Dominus Gal. 4. Rom. 8. dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te: poſtula a me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam. *Ille quomodo fit hæreditas eorum? Dicit in* Nos hæreditas Chriſti, & hæreditas noſtra Chriſtus. *Pſalmo*: Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei. „ Et nos illum „ poſſideamus, & ipſe nos poſſideat: ille nos poſſideat, ut Dominus; nos „ illum poſſideamus ſicut ſalutem, nos poſſideamus ſicut lucem. Quid ergo „ dedit his, qui receperunt illum; *Dedit poteſtatem Filios Dei fieri. Hi non* „ *ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.* Ut „ autem homines naſcerentur ex Deo, primo ex ipſis natus eſt Deus. Pſalm. 2. „ Chriſtus enim Deus, & Chriſtus natus ex hominibus. Non quæſivit quidem niſi Matrem in terra, quia jam Patrem habebat in cœlo: natus ex Pſalm. 15. „ Deo, per quem efficeremur: & natus ex femina, per quem reficeremur. Noli ergo mirari, o homo, quia efficeris filius per gratiam, quia Joan. 1. „ naſceris ex Deo ſecundum Verbum ejus. Prius ipſius Verbum naſci „ voluit ex homine, ut tu ſecurus naſcereris ex Deo & diceres tibi: Non „ ſine cauſa Deus naſci ex homine voluit, niſi quia alicujus momenti me- „ exiſtimavit, ut immortalem me faceret, & pro me mortaliter naſceretur.

Dei

Dei ergo filii adoptivi per Chriſtum facti fratres ab illo non ſolum dicimur, ſed & fratrum loco habemur, ut una cum eo paternæ hæreditatis gloriam adipiſcamur, ſi tamen ea quæ ab illo præcipiuntur, implearius. Unicus enim ſimilis naſcendo, nos ſimiles Deum diligendo, & recte vivendo. Quæ ſimilitudo in nobis perficietur, cum *Videbimus eum ſicut eſt*. Fratres ergo Chriſti ſumus in quantum gratia filii Dei ſumus, cujus ille natura Filius unicus eſt. Unde ab Apoſtolo vocatur *Primogenitus in multis fratribus*. Hæc gratia dignitaſque fraternitatis Chriſti Angelis minime convenit, qui Chriſto conſubſtantiales, & concorporales non ſunt, cum corporis expertes ſint, nec eorum naturam Dei Filius aſſumpſerit. Nobis vero de Chriſto dicere licet: *Caro noſtra, & frater noſter eſt*. Ex Adamo enim, quantum ad ſubſtantiam corporis, tam Chriſtus eſt, quam nos ſumus. „ Qui enim ſanctificat, & qui „ ſanctificantur, ex uno omnes. Propter quam cauſam non confunditur, „ fratres eos vocare, dicens: Nunciabo nomen tuum fratribus meis, in me„ dio Eccleſiæ laudabo te... Et iterum, Ecce ego, & pueri mei, quos de„ dit mihi Deus. Quia ergo pueri communicaverunt carni, & ſanguini, „ & ipſe ſimiliter participavit eisdem: ut per mortem deſtrueret eum, „ qui habebat mortis imperium, ideſt diabolum... Nuſquam enim Angelos „ apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Unde debuit per omnia fra„ tribus ſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, & repro„ pitiaret delicta populi (inquit Apoſt. cap. 11. Epiſt. ad Hebræos.) Hinc homines juſti cum homine Chriſto unus fiunt Chriſtus, ut *S. Auguſtinus* colligit ex illis Apoſtoli verbis: *Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra corporis, cum ſint multa, unum eſt corpus; ita & Chriſtus*. Non dicit: *Ita & Chriſti, ideſt, corpus Chriſti, vel membra Chriſti, ſed ita & Chriſtus: unum Chriſtum appellans caput, & corpus*. Obſervatio eſt *S. Aug.* Lib. 1. *De Peccatorum meritis & Remiſs.* c. xxxi. Plura de hoc argumento dabit Diſſertatio noſtra 7. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi VIII.

1. Joan. 3. 2.

Rom. 8.

Gen. 37.

Hebr. 2. 11.

Pſalm. 17.

Iſai. 8.

Homines juſti cum homine Chriſto fiunt unus Chriſtus.

Rom. 12. 4.

§. VII.

DOMINUM NOSTRUM.

Cur Chriſtus Dominus noſter appelletur? An ſervus aliqua ratione dici poſſit?

EOrum, quæ de Chriſto in S. Litteris dicuntur, quædam ipſi conveniunt, ut Deus eſt; alia, ut homo; quoniam a diverſis naturis diverſas earum proprietates accepit. Igitur vere dicimus Chriſtum eſſe omnipotentem, æternum, immenſum, quod a divina natura habet. Rurſus vere de illo dicimus, paſſum, mortuum eſſe, reſurrexiſſe; quę ſecundum naturam humanam ei conveniunt. Verum præter hæc quædam alia utrique naturæ congruunt, ut *Domini noſtri* appellatio. Nam quemadmodum ipſe eternus Deus eſt, ut Pater, etiam omnium rerum eque Dominus eſt, & unus quidem cum Patre Dominus. Sed multis etiam rationibus, ut homo eſt, Dominus noſter optimo jure appellatur. Primo, quia eſt Redemptor noſter, morteque ſua nos a peccatis, & a diaboli ſervitute liberavit, ſibique vindicavit. Unde Apoſtolus ad Phil. 11. ſcribit: *Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Jeſu omne genuflectatur, cęleſtium, terreſtrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris*. Ipſeque Chriſtus de ſe poſt Reſurrectionem ait: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cęlo, & in terra*. Et quamvis pro nobis mortuus non eſſet, nihilominus tamen Dominus omnium diceretur ob unitatem perſonæ, quæ duas naturas, divinam, & humanam

Conc. Trid. Catech.

Chriſtus etiam ut homo, noſter Dominus eſt.

Matt. 28. 18.

manam admirabiliter conjunctas ſuſtentat, & complectitur. Verum cum ſit rerum omnium conditarum Dominus, præcipue tamen Fidelium, qui illi ſerviunt, & ſummo animi ſtudio obſequuntur, Dominus eſt. Ideo nos credere profitemur *In Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum*: quibus verbis admonemur quotquot in Chriſto per Baptiſmum renati ſumus; quotquot habemus redemptionem per ſanguinem ejus; ut totos nos ei dedicemus, qui nos a Diaboli ſervitute liberavit, ſibique peculium, & populum acquiſitionis fecit. Nam cum eſſemus ſervi peccati, ob id q; juſtitia Dei in poteſtatem diaboli traditum eſſet genus humanum, clementiſſimus Dominus noſtri miſertus, nos ab ejus tyrannide eripuit, juſtitia magis quam potentia contra illum uſus. Sola, inquam, auctoritate nos imperio, ac jure *Principi hujus mundi*, cujus ultro nos ſervituti addixeramus, Chriſtus non eripuit; ſed juſtitia, mortem patiendo pro nobis; ut SS. Patres docent præſertimque, *S. Aug.* Lib. XIII. *De Trinitate*, c. XII. & XIII. „ Modus iſte, *inquit*, quo traditus eſt homo in „ diaboli poteſtatem, non ita debet intelligi, tamquam hoc Deus fecerit, „ aut fieri juſſerit: ſed quod tantum permiſerit, juſte tamen: illo enim de„ ſerente peccantem, peccati author illico invaſit. Nec ita ſane Deus de„ ſeruit creaturam ſuam ut non ſe illi exhiberet Deum creantem & vivifi„ cantem, & inter pœnalia mala etiam bona multa præſtantem. Non enim „ continuit in ira ſua miſerationes ſuas. Nec hominem a lege ſuæ poteſta„ tis amiſit, quando in diaboli poteſtate eſſe permiſit: quia neque ipſe diabo„ lus a poteſtate Omnipotentis alienus eſt, ſicut neq; a bonitate. Si ergo com„ miſſio peccatorum per iram Dei juſtam hominem ſubdidit diabolo, profecto „ remiſſio peccatorum per reconciliationem Dei benignam eruit hominem a „ diabolo. Non autem diabolus potentia Dei, ſed juſtitia ſuperandus fuit. Nam „ quid omnipotente potentius? Aut cujus creaturæ poteſtas poteſtati Creatoris „ comparari poteſt? Sed cum diabolus vitio perverſitatis ſuæ factus ſit amator „ potentiæ, & deſertor, oppugnatorque juſtitiæ... Placuit Deo, ut propter „ eruendum hominem de diaboli poteſtate, non potentia diabolus, ſed juſtitia „ vinceretur, atque ita & homines imitantes Chriſtum juſtitia quærerent diabo„ lum vincere, non potentia... Quæ eſt igitur juſtitia, qua victus eſt diabolus? Quæ, niſi juſtitia Jeſu Chriſti? Et quomodo victus eſt? Quia cum in eo „ nihil morte dignum inveniret, occidit eum tamen. Et utique juſtum eſt, „ ut debitores quos tenebat, liberi dimittantur, in eum credentes, quem ſine ullo „ debito occidit. Hoc eſt, quod juſtificari dicimur in Chriſti ſanguine. Sic „ quippe in remiſſionem peccatorum noſtrorum innocens Sanguis ille fuſus eſt. Sic deſtructo principis tenebrarum imperio, a crudeliſſimo illo tyranno dominium in ſe tranſtulit Chriſtus, noſque ſuaviſſimo jugo ſuo ſubdidit: ut qui diabolo, & mundo nos renunciare, & Jeſu Chriſto totos nos tradere in Baptiſmo declaravimus, non jam ex mundi, & diaboli legibus, ac moribus, ſed ex Chriſti Domini, ac Redemptoris noſtri inſtitutis, ac præceptis vivamus. Suaviſſima vox eſt dicentis: *Vos vocatis me, Magiſter, & Domine, & bene dicitis, ſum etenim.* Sed vide, quid repoſcat: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Æquum igitur eſt nos ipſos non ſecus ac mancipia Redemptori noſtro, ac Domino in perpetuum addicere, & conſervare. *Non eſtis veſtri* (inquit Apoſtolus) *empti enim eſtis pretio magno*, ſcilicet pretioſo ſanguine Agni immaculati. Quamobrem liberati a peccato, ſervi autem facti Deo, ne nos diaboli ſervituti iterum ſubjiciamus, ſed Chriſto Domino fideliter ſerviamus. Gratias immortales agamus amantiſſimo Servatori, qui tametſi nos in poteſtate ſua, & dominatu veluti ſervos Sanguine ſuo redemptos habeat, ea tamen charitate complectitur, ut non ſervos vocet, ſed amicos, ſed fratres, Sed & miniſtrum agere inter Diſcipulos ſuos dignatus

Chriſtus juſtitia magis quam potentia diabolum vicit.

Quid Chriſto Jeſu, ut Domino noſtro debeamus.

Joan. 13.

1. Cor. 6.

Luc. 22.

gnatus eſt. *Ego* (inquit) *in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat.*

Verum hæc vocabula non æqualitatis, ſed ſimilitudinis, cognationis, & charitatis ſunt. Nam, quod ad humanam naturam attinet, habitu quidem inventus eſt, ut homo, receptis in ſe omnibus incommodis, quæ naturæ veritatem comitantur, ut exſolveret, quod commerueramus; ſed interim gratia, & veritate ſemper plenus, nempe in quo inhabitavit omnis plenitudo Divinitatis corporaliter, expers omnis peccati, & ad peccandum proclivitatis, erroris, ignorantiæ, & omnium, quæ divinæ perſonæ infinitæ dignitati, & ſanctitati non congruunt. Unde quamvis *Formam ſervi* Filius Dei ſuſceperit, ideſt, naturam, cui ſuapte eſſentia convenit ſubjectio, & ſervitus, quia creata eſt; eoque nomine ſervus ab *Iſaia* nuncupetur, ubi ait, *Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero ſervum ſibi*; Patriq; ſuo ſubjectus fuerit, ad opera etiam, & munia ſervorum ex charitate ſe demittens, & factus ſit obediens uſque ad mortem; non tamen conditione ſervus eſt; quod ſervitutis genus originem habet ex peccato, ut illius pœna. Conditionalis enim illa ſervitus dignitati Filii Dei repugnat. Nam, qui ita ſervus eſt, eadem cum eo, cui ſubjectus eſt, conditione non cenſetur, nec jus habet ad hæreditatem. Hinc Apoſtolus Chriſtum cum Angelis conferens, in eo diſcrimen inter illos conſtituit, quod ſervi ſint, & miniſtri Dei, ille vero Dei Filius: *Tanto melior*, inquit, *Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et ad Angelos quidem dicit, Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis, &c.* Rurſus Chriſtum cum Moſe comparans, illum iſto longe præſtantiorem eſſe ex eo probat, quod Moſes famulus, Chriſtus Filius. *Et Moſes quidem fidelis erat in tota domo ejus tamquam famulus, in teſtimonium eorum, quæ dicenda erant: Chriſtus vero tamquam Filius in domo ſua.* Servilis itaque conditio cum Filio Dei pugnat. Chriſtus autem homo revera Dei Filius eſt: repugnat igitur, ut conditione ſervus appelletur.

Chriſtus in forma ſervi ſine conditione ſervili Phil. 2.

Iſa. 49.

Heb. 1.

Hebr. 3.

Id confirmat *S. Auguſtinus* a Conc. Francofordienſi in Epiſtola Synodica citatus: *Dominus noſter*, inquit, *etiam in forma ſervi non ſervus; ſed in forma etiam ſervi Dominus fuit.* Et Tract. 111. in Joannem, ad illa verba, *Lex per Moſem data eſt; Gratia, & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*, ait: *Per ſervum Lex data eſt, reos fecit: per Imperatorem indulgentia data eſt, reos liberavit. Lex per Moſem data eſt; non ſibi aliquid amplius ſervus aſſignet, quam quod per illum factum eſt. Electus ad magnum miniſterium tamquam fidelis in domo, ſed tamen ſervus, agere ſecundum Legem poteſt, ſolvere a reatu Legis non poteſt.*

Idem confirmat *S. Leo* Ser. 11. in Nativ. Domini, c. 111. *Aſſumpta eſt*, inquit, *de matre Domini natura, non culpa. Creata eſt forma ſervi ſine conditione ſervili: quia Novus Homo ſic, contemperatus eſt veteri, ut & veritatem ſuſciperet generis, & vitium excluderet vetuſtatis.*

Præterea, cum *Felix Urgellitanus*, & *Elipandus Toletanus*, Epiſcopi Hiſpani, Chriſtum non ſolum Filium Dei adoptivum, ſed & *ſervum conditionalem* aſſererent, utrumque errorem egregie, ac luculenter editis contra illos Libris confutarunt *Paulinus Aquilejenſis* Epiſcopus, & *Alcuinus*: damnarunt *Hadrianus I.* Pontifex Maximus in Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ, & Conc. Francofordienſe in Epiſtola Synodica. Prophetæ quidem ſervum nominarunt, ſed in umbris Veteris Teſtamenti, dum per ſervos adumbrabatur: *Sed poſtquam ceſſavit umbra veritatis, & ipſa in promptu manifeſtata eſt veritas, quæ ſub allegorica ſilva latebat, nuſquam eum a Patre ſervum vocatum leginus, ſed Filium, & dilectum, & ſuum: nec Filium dominum cum ſuum appellaſſe, ſed Patrem* (inquit *Hadrianus I.*) Et ſi Propheta eum ſervum

Felicis, & Elipandi hæreſis.

Chriſtus non conditione ſervus quamvis naturam ſervi aſſumpſerit.

vum nominavit, *Non tamen ex conditione ſervitutis, ſed ex humilitatis obedientia, qua factus eſt Patri obediens uſque ad mortem* (ait Synodus Francofordienſis.) Et Filio enim proprio, dum ex amoris redundantia ſervorum obit munia, Patrique famulatur, utcumque ſervi nomen adjicitur, ſed ejus ingenuitati id minime officit ... Non enim ſervum, ſed genuinum ſe filium eſſe ſignificat, qui amore patris ad ſervilia uſque munera inclinatur. Filium voluntas, ſervum neceſſitas urget ad obſequium. At Chriſtus non neceſſitate, ſed voluntate, & charitatis pondere indeclinabili ad obediendum agebatur. Igitur *divinæ diſpenſationis ſacramento* ſervus a Propheta nominatus eſt, ſcilicet *Non conditione debitæ ſervitutis, ſed implendæ paternæ voluntatis in ſalute humana voluntaria obedientia* (inquit Paulinus Aquilejenſis.) *Nam in Chriſto quicquid geſtum eſt, totum voluntatis fuit, non neceſſitatis*: qui Apoſtolo, teſte, *Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. Alia eſt enim voluntaria humilitas, alia ſervilis neceſſitas*. Tradidit quidem Filium in mortem pro nobis *Pater*, ſed & ipſe Filius *Dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me*. Ait quidem ipſe, *Diligo Patrem, & ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio*: ſed & de eo Iſaias ait, *Oblatus eſt, quia ipſe voluit*. Scriptum quidem erat in capite Libri, ut Dei voluntatem faceret: ſed & ipſe accinit, *Deus meus volui & legem tuam in medio cordis mei. Sic Deus* quidem *dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret;* ſed & ipſe Filius, quamvis *rapinam non arbitratus eſſe ſe æqualem Deo*, tamen ſua ſponte, ſummaque libertate *exinanivit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem*. Abſit ergo, ut conditionis neceſſitate ſervus dicatur Chriſtus, qui nos a ſervitute liberavit, quem Scriptura Sacra Dominum, etiam ut homo eſt, prædicat. *Nobis unus Pater, ex quo omnia, & nos in illum: & unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum* (inquit Apoſtolus.) Nullus Evangeliſtarum, nemo Apoſtolorum Chriſtum ſervum appellat, ſed Dominum, & Salvatorem. Nam *Thomas* explorans veſtigia vulnerum, exclamavit dicens, *Dominus meus, & Deus meus!* Petrus ait, *Domine tu mihi lavas pedes?* Diſcipuli omnes, *Domine adauge nobis fidem*. Paulus eum ſemper Dominum confitetur. *Dominum Jeſum, & Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum* ſemper vocat. Sed nec ipſe Chriſtus Patrem unquam Dominum ſuum appellavit. Ait quidem, *Confiteor tibi Pater, Domine cœli, & terræ:* ſed interpunctione, ipſiſq; verbis docuit, *Illum & Patrem ſuum, & rerum creatarum eſſe Dominum*, ut obſervat *S. Athanaſius* Or. III. contra Arianos. Et quamvis Deum ſuum Patrem appellet, dicens: *Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, Deum meum, & Deum veſtrum:* tamen ſicut alia ratione ſibi, ac nobis Patrem eſſe ſignificat, ita alia ratione ſibi, ac nobis Deum. Pater nobis eſt, non ut Filio ſuo naturali, ſed ut ſervis per ejus gratiam adoptatis: & Deus illi eſt, non ut nobis. Scilicet nobis Deus eſt tamquam mancipiis ſuis imperans: illi Deus eſt tamquam Filio humiliter obſequenti paterna auctoritate eminens. *Non enim* Chriſtus *neceſſitate velut ſervus aliquis obedivit; ſed ſeipſum ſua ſponte pro nobis obtulit* (ait *Theodoretus* in cap. v. Epiſt. ad Epheſios.)

Paulinus Aq. Lib. 4.

Ad Phi. 2. 18

Gal. 2. 20.

Joan 14. 31.

Iſai. 53. 7.

Pſ. 39. 8. & 9

Joan. 3. 16.

Ad Phil. 2. 6.

1. Cor. 8.

Hadri. I.

Joan. 20. 28.

Joan. 13. 6.

Luc. 17. 5.

Luc. 10. 21

Joan. 20. 17.

Chriſtum itaque ut Dominum noſtrum veneremur, & adoremus; gratias ipſi agamus, quod nos a diaboli dominatu, & ſervitute ereptos, ac in libertatem gloriæ filiorum Dei vocatos, ſuo imperio addixerit. Illi pareamus, non ſervili animo, ſed liberali; non ut ſervi ſub lege, ſed ut liberi ſub gratia conſtituti; non timore premente compulſi, ſed charitate ſublevante excitati. *Qui liber vocatus eſt, ſervus eſt Chriſti. Quid eſt autem ſervum eſſe Chriſti? Sapientiæ, Juſtitiæ, Veritatis, & omnium omnino virtutum, quę Chriſtus eſt .... Atque utinam hoc ſaltem obtineri poſſit in vita mortalium, ut ſer-*

Noſtra erga Dominum noſtrum JeſumChriſtum officia.

1. Cor. 7. 22.

ſervus quis Chriſti ex integro ſit, non carni, non ſanguini, non vanæ gloriæ, non cupiditati, non avaritiæ, non iracundiæ, non invidiæ, ſed ſoli Chriſto, id-eſt, omnibus ſimul virtutibus ſerviat. Verba ſunt *Origenis* in c. 1. Epiſtolæ ad *Romanos*. Chriſto ſincera animi devotione dicamus: *Tuus ſum ego, ſal-vum me fac*. Non poteſt dicere Chriſto, *Tuus ſum*, qui ſuis cupiditatibus Pſal. 118. 94.
ſervit: plures enim dominos habet. Venit libido, & dicit, Meus es; quia
„ ea, quæ ſunt corporis, concupiſcis: in illius adoleſcentulæ amore te mihi
„ vendidiſti, in illius concubitu meretricis pretium pro te annumeravi. Ve-
„ nit avaritia, & dicit: Argentum, & aurum, quod habes, ſervitutis tuæ
„ pretium eſt: poſſeſſio quam tenes, juris tui emptio, venditio libertatis
„ tuæ eſt. Venit luxuria, & dicit: Meus es: unius diei convivium, pre-
„ tium tuæ vitæ eſt; ille ſumptus epularum, tui capitis, tui eſt ſumma
„ contractus; & quod pejus eſt, caro emptus es, vilior cibo es tuo: pretio-
„ ſior eſt unius diei menſa tua, quam totius temporis vita: Inter calices Matth. 4.
„ te redemi, inter epulas acquiſivi. Venit ambitio, & dicit tibi: Plane meus
„ es. Neſcis, quod ideo imperare aliis te feci, ut mihi ipſi ſervires? Ne-
„ ſcis, quod ideo poteſtatem in te contuli; ut meæ te ſubjicerem pote- Matth. 7.
„ ſtati? An ignoras ipſi Domino Salvatori dictum eſſe ab hujus mundi prin-
„ cipe, cum ei oſtendiſſet omnia regna mundi, *Hæc omnia dabo tibi, ſi pro-cidens adoraveris me*? Ante ergo ipſe ſubjicitur, qui alios vult habere
„ ſubjectos. Veniunt omnia vitia, & dicunt: Meus es. Quem tanti com-
„ petunt, quam vile mancipium eſt! Quomodo ergo tu, qui hujuſmodi es,
„ potes Chriſto dicere: *Tuus ſum*? Reſpondebit tibi ille: *Non quicumque dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cœlorum*: non quicumque dicit mihi, *Tuus ſum*, meus eſt. *Meus plane es, ſi vocem non redarguat con-ſcientia, ſi ſermonem tuum animus, aut opera non refutent. Ego non nego meum eſſe eum, qui ipſe ſe non neget, aut certe ſi pro me ſe ipſum ſibi abne-get. Nolo habere ſervulum pluribus dominis ſervientem. Nam quomodo meus eſt, ſi mihi dicat verbo*, Tuus ſum, *& operibus neget, & factis ſe diabolo adjudicet, & obſtringat? Non eſt meus, quem libido ſuccendit; quia mea eſt caſtitas. Non eſt meus, quem cura ſpoliandi minores exagitat, quia mea in-tegritas eſt. Non eſt meus, quem ira mobilis inquietat; quia mea tranquillitas eſt. Non eſt meus, vini crapula temulentus in lucem, ambitione gloriæ ſæcula-ris ebrius, qui in periculum non poſſit ſobriæ moderationis ſervare veſtigium. Pax ſum ego, litigare non novi. Quid mihi ad eum, de quo veniat diabolus, & dicat: Meus eſt, nam mihi ſua colla curvavit, mea in illo plura reperio: nomen ſibi tuum vindicat, & meum munus? Non eſt ergo Chriſti, niſi qui eſt alienus a crimine, non eſt Chriſti, niſi qui poteſt ſe Chriſti ſemper ſervulum demonſtrare.* „ Nam ſi quis mutabilis eſt, ut ego aut mœrore mutor,
„ aut indignatione, venit ira, & dicet: Meus eſt, ante horam meus erat,
„ ſpero, quod iterum meus fiat. Venit triſtitia, & dicit: Meus eſt, ante
„ horam in mea poſſeſſione fuit, in meo jure; erigere animum præmœro-
„ re non poterat, nec oculos levare; & ſi triſte aliquid acciderit, ad me
„ illico revertetur. Quis ergo eſt Dei, niſi qui poteſt dicere: *Nihil mihi* 1. Cor. 4.
„ *conſcius ſum*? Ideo dicebat Paulus Apoſtolus Jeſu Chriſti quia nulli alii
„ obnoxius tenebatur. Ego autem nunc Dei mei ſum, nunc triſtitiæ, nunc
„ iracundiæ, nunc verbi otioſi; & ideo, qui plures dominos habet, non po-
„ teſt uni dicere: Domine Jeſu, *Tuus ſum*. Recte ergo Prophæta David di-
„ xit, *Tuus ſum*, qui ſemper in Domino manſit. Et qua ratione dixerit,
„ *Tuus ſum*, addidit: *Juſtificationes tuas exquiſivi*, hoc eſt, nihil aliorum quæ-
„ ſivi, ſed id ſolum, quod tuum eſt, deſideravi. Alii quærunt monilia pre-
„ tioſa, ego ſolas juſtificationes tuas, quaſi quædam ſerta juſtitiæ: alii do-

„ mum

„ mum ad domum, villam ad villam jungunt, quasi soli habitare possint „ in terra hac: *Mihi in tuis justificationibus omne patrimonium est*. Nescio pos- „ sidere, nisi quod tui juris est. In tuis eloquiis spiritalis mihi cura refulsit argenti. *Mihi portio Deus est. Tuus sum Ego*, quia pars mihi hæreditatis non in auro, non in argento est, sed in Christo Jesu. Hæc *S. Ambrosius* Serm. XII. in Psalmum CXVIII.

ARTICULUS IV.

Quo Symboli Articulus III. *explicatur.*

Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine:

I. HUjus Articuli sensus est, nos credere, & confiteri, eum ipsum Jesum Christum unicum Dominum nostrum, Dei Filium, cum pro nobis humanam carnem susceperit in utero Virginis, non ex virili semine, ut alii homines, sed supra omnem ordinem naturæ, Sp. Sancti virtute conceptum esse; ita ut eadem persona Deus permanens, quod ex æternitate erat, homo fieret, quod ante non erat, citra ullam sui mutationem. Quod *S. Aug.* Serm. CLXXXVII. alias *De Tempore* XXVII. egregia similitudine explicat. „ Ne- „ que enim, inquit, quando membra humana suscepit, opera divina deseruit: „ nec attingere a fine usque ad finem fortiter, & disponere omnia suaviter destitit; quando infirmitate carnis indutus virginali utero receptus est, „ non inclusus; ut nec Angelis subtraheretur Sapientiæ cibus, & nos gusta- „ remus quam suavis est Dominus. Quid hoc miramur de Verbo Dei, cum „ sermo iste, quem promimus, ita liber sensibus influat, ut eum & recipiat, „ & non includat auditor? Nam nisi reciperetur, neminem instrueret: si in- „ cluderetur, ad alios non veniret. Et utique sermo iste verbis, syllabisque „ dividitur: nec tamen ex eo tamquam ex cibo ventris singulas particulas „ tollitis; sed omnes totum auditis, totum singuli capitis. Nec timemus, „ dum loquimur, ne totum audiendo unus absumat, nec alter possit habere, „ quod sumat: sed ita vos attentos esse volumus, nullius aurem, mentemq; „ fraudantes, ut & totum singuli audiatis, & totum ad audiendum ceteris re- „ linquatis. Neque hoc fit alternis temporibus, ut cum sermo, qui dicitur, „ ad te primum intraverit, exeat a te, ut ad alium possit intrare: sed si- „ mul ad omnes venit, & totus ad singulos pervenit. Et si totus memoria „ teneri valuisset, sicut ad totum audiendum omnes venistis, ita cum toto „ singuli rediretis. Quanto magis Dei verbum, per quod facta sunt omnia, „ & quod in se manens innovat omnia, quod nec locis concluditur, nec tem- „ poribus tenditur, nec morulis brevibus longisque variatur, nec vocibus „ texitur, nec silentio terminatur; quanto magis hoc tantum, & tale Ver- „ bum potuit Matris uterum assumpto corpore fœcundare, & de sinu Pa- „ tris non emigrare? hinc ad oculos humanos exire, inde Mentes Angelicas „ illustrare? Nemo ergo credat Dei Filium conversum, & commutatum esse „ in hominis Filium, sed potius credamus, & non consumpta divina, & per- „ fecte assumpta humana substantia manente, Dei Filium, factum hominis „ Filium. Neq; enim quia dictum est, *Deus erat Verbum*, & *Verbum caro factum* „ *est*; sic Verbum caro factum est, ut esse desineret Deus: quando in ipsa „ carne, quod Verbum caro factum est, Emmanuel natum est, Nobiscum Deus. *Sicut verbum, quod corde gestamus, fit vox, cum id ore proferimus; non tamen illud in hanc commutatur, sed illo integro ista, in qua procedat, assumitur, ut & intus maneat, quod intelligatur, & foris sonet quod audiatur: hoc idem*

Dei Filius absque ulla mutatione sui homo factus.

tamen

tamen profertur in ſono, quod ante ſonuerat in ſilentio; atque ita verbum cum ſit vox, non mutatur in vocem; ſed manens in mentis luce, & aſſumpta carnis voce procedit ad audientem, & non deſerit cogitantem. Non cum ipſa vox in ſilentio cogitatur, quæ vel Græcæ eſt, vel Latinæ, vel linguæ alterius cujuſlibet: ſed cum ante omnem linguarum diverſitatem res ipſa, quę dicenda eſt, adhuc in cubili cordis, quodam modo nuda eſt intelligenti, quæ ut inde procedat, loquentis voce veſtitur. Verumtamen utrumque hoc, & quod cogitatur intelligendo, & quod ſonat loquendo, mutabile, atque diſſimile eſt: neque illud manebit, cum oblitus fueris: neque hoc cum ſilueris: Verbum autem Domini manet in æternum, & incommutabiliter manet.

§. I.

Quid his verbis ſignificetur, Qui conceptus eſt?

HIs verbis ſignificatur, Filium Dei hominem factum, non aſſumendo corpus a Deo creatum, aut ex quavis ſubſtantia formatum, ſed in utero Virginis Matris, ex puriſſimo illius ſanguine compactum. Unde Apoſtolus ait: *Ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege.* Gal. 4.

I. Deteſtandi ergo ſunt Manichęi Hęretici, & Marcionitæ, qui Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum veram carnem aſſumpſiſſe negant, ſed in eo inane dumtaxat corporis ſimulacrum agnoſcunt. *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Et *Quia pueri communicaverunt carni, & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eisdem.* Atque ipſemet Chriſtus Diſcipulis poſt reſurrectionem ſuam conſpicuum ſe præbens: *Palpate*, inquit, *& videte, quia ſpiritus carnem, & oſſa non habet.* Niſi vera ſit Chriſti caro, vita ejus, quia veritas eſt, nihil aliud fuiſſet, quam mendacii cujusdam prolixa contextio, cum carnem omnibus dictis geſtiſque prętulerit. Inanis fuerit, & ludificatoria redemptio noſtra, ſi vera caro non ſit, per quam, & in qua Chriſtus ſalutem noſtram operatus eſt. Sine vera carne, nec vere paſſus eſt, nec vere reſurrexit; atque ita ſpes noſtra omnis intercipitur, & evertitur totum Dei opus, & Chriſtiani nominis fructus. Niſi veram carnem aſſumpſiſſet, homo, & hominis filius, quod nomen toties ſibi tribuit, non eſſet. Niſi vera ſit Chriſti caro, nec ea, nec per eam ipſa Deitate paſcimur in Sacramento Euchariſtiæ, neque corpora noſtra ſunt membra Chriſti. Ut enim ait *S. Aug.* Serm. CLXI. alias XVIII. De Verbis Apoſtoli, *Si Dominus noſter Jeſus Chriſtus tantummodo animam humanam ſuſciperet, membra ejus non eſſent niſi animæ noſtræ: quia vero corpus ſuſcepit, per quod etiam caput eſt nobis, qui ex anima, & corpore conſtamus, profecto illius membra ſunt & corpora noſtra.* Joan. 1. Hebr. 2. 14. Vera Chriſti caro. Luc. 24. 39. S. Aug. Libr. De Contin. cap. 10. Tertull. Lib. 3. cont. Marcionem.

Fruſtra vero carnis, & conceptionis in utero muliebri immunditias exaggerabant Manichæi, & Marcionitæ, ut veram Chriſti carnem, veramque conceptionem in utero Virginis jure negare viderentur. *Quod* enim *ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus*; & *Omnia munda mundis.* Et ſi radii Solis per cloacarum fętores diffuſi, nulla tamen contaminatione ſordeſcunt, cum viſibilis lux viſibilibus ſordibus ſit natura conjunctior: *Quanto minus poterat pollui Verbum Dei, non corporeum, neque viſibile, de fęmineo corpore, ubi humanam carnem ſuſcepit cum anima, & ſpiritu, quibus intervenientibus habitat Majeſtas Verbi ab humani corporis fragilitate ſecretius? Unde manifeſtum eſt, nullo modo potuiſſe Verbum Dei maculari humano corpore, quo nec ipſa anima humana maculata eſt. Non enim cum regit corpus, atque vivificat, ſed cum ejus bona mortalia concupiſcit, de corpore anima maculatur* (inquit *S. Aug.* Lib. *De Fide, & Symbolo*, cap. IV.) Mendacio certe contaminaretur potius Deus, ſimulatam carnem ludificandis hominum oculis exhibens, quam ve- Marcionitarum, & Manichæorum occupatur objectio. 1. Cor. 1. Tit. 1.

ræ carnis assumptione. Unde *Tertullianus* Lib. III. contra Marcionem, *Nulla*, inquit, *substantia digna est, quam Deus induat. Quodcumque induerit, ipse dignum facit, sine mendacio tamen. Et ideo quale est, ut dedecus existimarit veritatem potius quam mendacium carnis!* Et Lib. de Carne Christi: *Quid dimidias mendacio Christum? Totus veritas fuit. Maluit carne nasci, quam ex aliqua se parte mentiri.*

Caro a Filio Dei in tempore assumpta.

II. Detestandus pariter Apollinaristarum Hæreticorum error, qui carnem a Filio Dei, non tempore assumptam, sed ab æterno concretam fuisse, asserebant: ex quo consequens erat, carnem consubstantialem esse Dei Filio, Patrem consubstantialem esse carni; Incarnationem Verbi, Mariæque puerperium, necessaria non fuisse, impassibile suapte natura non fuisse Verbum divinum. Quæ errorum monstra ex Apollinaris Hæresi consequi ostendunt, ac refellunt *S. Athanasius* Epistola ad Epictetum, *S. Gregorius Nazianzenus* Oratione IV. *S. Ambr.* Libro *De Incarnatione*, cap. VI. *Theodoretus* Dialogo III. qui inscribitur, *Impatibilis*.

Christi caro nec e cœlis delata, nec e sideribus, vel ex aere decerpta.

III. Execranda etiam *Valentini* impietas, qui Christum e cœlo detulisse carnem, & per Mariæ Virginis uterum, velut aquam per fistulam transisse docuit, nihilque ex ea sumpsisse. Quam hæresim referunt luculente *S. Irenæus* Lib. III. c. XXXII. & *Tertullianus* Libro *De Carne Christi*, cap. XV. XX. XXI. XXII. Valentini errori cognatus *Apollinaris* error, qui Filium Dei, cum e cœlo descendit, sideream sibi carnem, & aeream contexuisse commentus est. In sui patrocinium erroris Hæretici illi detorquebant verba Christi, Joannis III. *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo*; Et cap. VI. *Ego sum Panis vivus qui de cœlo descendi.* Et verba Apostoli I. ad Corinth. cap. XV. *Primus homo de terra terrenus: secundus homo de cœlo cœlestis.* Sed hæc testimonia solum indicant Christum e cœlis descendisse ratione personæ, & naturæ divinæ, non ratione corporis assumpti: Quod quidem *cœleste* dici potest, & *Panis de cœlo*, ratione virtutis qua formatum in utero Virginis fuit: (compactum siquidem est, obumbrante, & operante Sp. Sancto) non vero ratione substantiæ. Quod præclare *S. Hilarius* explicat Lib. X. *De Trinitate*. Carnem certe nostræ congenerem, & consubstantialem Christum habuisse, ac gessisse corpus ex carne, ossibus, sanguine, membrorumque omnium integritate compositum, Scripturæ probant omnes, quæ Dei Filium factum hominem asserunt, ut illud Joan. VIII. *Nunc me quæritis interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus sum*: & quæ ipsum *in utero conceptum*, esuriviſse, sitiviſse, fatigatum ex itinere fuisse, passum, cruci suffixum, sanguinem fudisse, mortuum, *per omnia fratribus similatum* testantur. Hæc enim corpori cœlesti, siderææ carnique non conveniunt. Veram certe carnem ex muliere natam, non e cœlo allatam, non ex sideribus, aut æthere decerptam indicant S. Paulus (*Rom.* I.) de Filio Dei loquens: *Qui factus est ei* (inquit) *ex semine David secundum carnem*, & S. Joannes (Epist. I.) scribens: *Omnis spiritus, qui confitetur Jesum Christum in Carne venisse, ex Deo est. Et omnis spiritus, qui solvit Jesum, ex Deo non est.* Corpus nostris corporibus consubstantiale indigitat Christus Eucharistiæ Sacramentum instituens, cum ait: *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur.* Plura dabit Dissertatio nostra XV. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi II. Artic. II.

Luc. I. Matth. 4. & 8. Joan. 4. & 19. Hebr. 4.

In Christo vera fuit Anima & mens hominis.

IV. Non minus detestandus est *Apollinaris* error alter qui naturam hominis in Christo semiplenam putavit, hoc est, anima carentem, cujus vicem supplere corpori dicebat Verbum ipsum incarnatum. Deinde vero animam in Christo agnoscens, qua vivimus, & sentimus, ac communia ceteris nobiscum animantibus officia præstamus, partem illius detraxit, qua ratio-

tionales ſumus, ſive mentem. Hoc erroris portentum Scripturæ Sacræ teſtimonia refellunt, in primis illud Chriſti Domini. Matth. xxvi. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.* Illud item Joan. x. *Et animam meam pono pro ovibus meis: &, Ego ponam animam meam, ut iterum ſumam eam. Nemo tollit eam a me; ſed ego ponam eam a me ipſo & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam.* Tum illud Act. ii. uſurpatum ab Apoſtolo Petro de Pſ. xv. *Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Quibus verbis animam pariter, & corpus Redemptoris noſtri ſignificat, quorum hoc in tumulo reconditum a corruptione vindicari, illam in inferno diutius non detineri poſtulat. Sed & ratio Catholico Dogmati ſuffragatur. Chriſtus enim Deus eſt, & homo perfectus, conſubſtantialis Patri ſecundum divinitatem, conſubſtantialis nobis ſecundum humanitatem, ut Scripturæ, Patres, Concilia, Eccleſiæ Symbola docent: perfectus autem, & verus homo non eſt, ſi vel anima carni, vel animæ ipſi mens humana defuerit. Certe Chriſtum inter nos, ac Deum Mediatorem, ac ſequeſtrem, ejuſdem cum Deo, ejusdem & nobiſcum ſubſtantiæ eſſe oportebat. Non eſſet autem ejusdem cum hominibus ſubſtantiæ, ſi parte aliqua hominem componente careret. Unde *S. Fulgentius* Lib. i. ad *Traſimundum*, cap. xv. Hominem Jeſum Chriſtum Mediatorem Dei, & hominum nuncupatum ait: „Quia idem „ Deus totam in ſe ſuſcepit naturam hominis; & idem homo totam in ſe „ habet ſubſtantiam deitatis. Nam quia per peccatum homo fuit ſeparatus „ a Deo; inter Deum iraſcentem, hominemque peccantem talis utique Me„ diatoris debuit intervenire perſona, quæ ad propitiandum Deum homini, „ totum, verumque in ſe Deum de Deo natum haberet; & ad reconcilian„ dum hominem Deo, totum, verumque in ſe de homine natum hominem „ contineret.“ Denique cum peccati labes, & calamitas hominem totum infeciſſet; atque pervaſiſſet, ſi pars hominis ulla naturæ a Filio Dei aſſumptæ defuiſſet, expers illa fuiſset curationis, & ſalutis, adeoque totus homo non fuiſset reparatus, ac redemptus. Hinc *S. Gregorius Nazianzenus* Epiſt. i. ad *Cledonium* ait: „ Si quis in hominem mentis expertem ſperat, „ amens eſt revera, neque dignus, qui totus ſalvetur. Quod enim aſſum„ ptum non eſt, curationis eſt expers. Quod autem unitum eſt Deo, idi„ pſum & ſalute donatur. Si dimidiatus tantum Adamus lapſus eſt, dimi„ diatum quoque tantummodo ſit, quod aſſumitur, & ſalvum fit. Quod ſi „ totus peccavit, toti quoque Genito unitus eſt, atque ex toto ſalutem aſſequitur.

Et *S. Auguſtinus* Lib. *De Fide, & Symbolo*, cap. iv. „Cum iſta ſuſceptio „ (*inquit*) pro ſalute noſtra ſit geſta, cavendum eſt, ne cum crediderit ali„ quid noſtrum non pertinere ad iſtam ſuſceptionem, non pertineat ad ſalu„ tem. Et cum homo, excepta forma membrorum, quæ diverſis generibus „ animantium diverſa tributa eſt, non diſtet a pecore niſi rationali ſpiritu, „ quæ mens etiam nominatur; quomodo ſana eſt fides, qua creditur, quod „ id noſtrum ſuſceperit Dei Sapientia, quod habemus commune cum pe„ core, illud autem non ſuſceperit, quod illuſtratur luce Sapientiæ, & quod „ hominis proprium eſt?

Plura dabit Diſſertatio noſtra xlii. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi Quarti.

V. Execranda etiam eſt Monothelitarum Hæreſis, qui unicam in Chriſto voluntatem, atque operationem eſſe, eamque divinitatis propriam, pertinaciter aſſeruerunt: duæque in Chriſto voluntates, divina nempe, & humana, duæque operationes pro numero naturarum, ex Fidei Catholicæ præſcripto ſunt agnoſcendæ, ſecundum Scripturæ Sacræ expreſſa teſtimonia, Matth. xxvi. *Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte: verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*; & Lucæ xxii. *Non mea voluntas, ſed tua fiat.* Duplex in Chriſto voluntas.

Et Jo. VI. *Deſcendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me.* Hinc enim perſpicue conſtat, aliam fuiſſe Chriſti voluntatem, ac Patris; non divinam utique, quam unam, & eamdem amborum eſſe nemo Catholicus dubitat, ſed hominis propriam; quam proinde, præter divinam, habuit Filius Dei, qui loquebatur, incarnatus. Idem Fidei dogma ſummo conſenſu, conſtantique Traditione a Patribus aſſertum Lateranenſis Synodus ſub *Martino I.* Romano Pontifice, & Sexta Synodus Generalis Conſtantinopoli ſub *Agathonis* Pontificatu, Legatis ejus præſidentibus celebrata, contra Monothelitarum hæreſim ſtabiliverunt; *S. Maximus* Martyr in diſputatione cum *Pyrrho* Monothelita aliiſque Operibus, & *S. Jo. Damaſcenus* Lib. III. cap. XV. vindicaverunt. Quamvis autem duæ ſint in Chriſto voluntates, abſit tamen, ut contrarias, & repugnantes aliquando fuiſſe dicamus, vel cogitemus. *Nam velle hominis aſſumpti a Deo non fuit contrarium Deo, utpote totum deificatum* (inquit *S. Gregorius Nazianzenus* Oratione XXXVI.) Humana voluntas divinæ perfectiſſime conſentiens ſemper fuit. Unde *S. Leo* Serm. LIV. *De Paſſione Domini* V. ait: *Admonitis Diſcipulis Dominus, ut contra vim tentationis inſtantis vigilanti oratione certarent, ipſe Patri ſupplicans, ait*: Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte. Verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu? *Prima petitio infirmitatis eſt, ſecunda virtutis. Illud optavit ex noſtro, hoc elegit ex proprio. Nec enim æqualis Patri Filius, omnia eſſe Deo poſſibilia neſciebat, aut ad ſuſcipiendam crucem ſine ſua in hunc mundum deſcenderat voluntate, ut hanc diverſarum affectionum compugnantiam perturbata quodammodo ratione pateretur. Sed ut ſuſcipientis, ſuſceptæque naturæ eſſet manifeſta diſtinctio, quod erat hominis, divinam deſideravit potentiam; quod erat Dei, ad cauſam reſpexit humanam. Superiori igitur voluntati voluntas ceſſit inferior, & cito demonſtratum eſt, quid poſſit a trepidante orari, & quid non debeat a medente concedi.* Horum omnium dogmatum fidem profitemur his verbis, *Qui conceptus eſt*, ſive iſtis Conſtantinopolitani Symboli, *Et incarnatus, & homo factus eſt.* Plura dabit Diſſert. V. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi VII.

Humana Chriſti voluntas divinæ perfectiſſime conſentiens.

§. II.

DE SPIRITU SANCTO.

Cur Chriſtus ex Spiritu Sancto conceptus dicatur?

I. CUM dicimus Chriſtum Sp. Sancti virtute conceptum eſſe, unam hanc divinæ Trinitatis perſonam Incarnationis Myſterium fuiſſe operatam non aſſerimus. Omnia enim, quæ Deus extra ſe in rebus creatis agit, tribus perſonis eſſe communia, neque unam magis quam aliam, aut unam ſine alia agere, Fides Catholica docet: quamvis S. Litteræ earum operationum, quæ perſonis omnibus communes ſunt, aliam alteri tribuere ſoleant, ut creationem Patri, redemptionem Filio, ſanctificationem Sp. Sancto; ſicut & Patri potentiam, Filio ſapientiam, Sp. Sancto amorem. Tota ergo Trinitas adorandum Incarnationis, ſive conceptionis Chriſti Myſterium communiter, & indiviſe operata eſt. Quod teſtatur Evangeliſta, referens, Angelum Virgini Mariæ reſpondiſſe: *Sp. Sanctus ſuperveniet in te, & Virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Adeſt ergo Altiſſimus, quo nomine Patrem intellige, fontem totius deitatis. Adeſt Virtus altiſſimi, nempe Filius, qui proprie carnem aſſumpſit, ſibique in unitate perſonæ copulavit, ac ſolus incarnatus eſt. Adeſt Sp. Sanctus, cui tamen admirabile illud opus ſingulari quadam ratione attributum Scriptura de-

Tota Trinitas Myſterium Incarnationis operata eſt. Luc. I.

dedicat, Eccleſiaque in Symbolo adſcribit; cum alias in ſuis etiam orationibus profiteatur tres perſonas SS. Trinitatis noſtræ redemptionis Myſterium ſimul, & indiviſe operatas eſſe. Sic enim orat Sacerdos ante Communionem: *Domine Jeſu Chriſte, qui per voluntatem Patris, cooperante Sp. Sancto, per mortem tuam mundum vivificaſti.*

II. Multiplex autem ratio eſt cur Chriſti conceptio Sp. Sancto tribuatur. Prima eſt, quod miracula, & opera ſupernaturalia Spir. Sancto quaſi *Dei digito* aſſignentur. Conceptio autem Chriſti, ſive Incarnatio, miraculorum omnium maximum eſt, eo præſertim, quod ſimul atq; B. Virgo Angeli verbis aſſenſum præbuit, dicens, *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum*: ſtatim Sanctiſs. Chriſti corpus ex puriſſimo ejusdem Virginis ſanguine formatum, eique anima rationalis conjuncta eſt; atque ita in ipſo temporis articulo perfectus Deus, & perfectus homo fuit. Hoc autem novum fuiſſe, atque admirabile Sp. Sancti opus, nemo dubitare poteſt; cum ſervato naturæ ordine, nullum corpus niſi intra prælcriptum temporis ſpatium hominis anima informari poſſit. Maxima vero admiratione dignum eſt, quod non prius fuerit Chriſtus homo, quam Deus; ſed ut primum cum corpore conjuncta eſt anima, ipſa etiam divinitas cum corpore, & anima copulata eſt. *Non eſt igitur intervallum temporis æſtimandum inter conceptæ carnis initium, & concipiendæ Majeſtatis adventum. Una quippe fuit in utero Mariæ Virginis conceptio Divinitatis, & carnis, & unus eſt Chriſtus Dei Filius in utraque natura conceptus, ut maculam vitiatæ propaginis inde inciperet abolere, unde in unoquoq; naſcentium videbatur exiſtere* (inquit *S. Fulgentius* Lib. *De Incarnat. & Gratia*, cap. IV.) Miraculum illud præcinuit Jeremias, cap. XXXI. *Creavit Dominus novum ſuper terram: Fœmina circumdabit virum.* Vir ſcilicet in Virginis utero Chriſtus (quamvis infantili corpore) ſapientia, gratia, cujus demonſtratione ſola *profeciſſe* dicitur *apud Deum, & homines*. Quin & beata Dei viſione Chriſtus homo ab ipſa ſtatim conceptione ſua potitus eſt, ejuſque anima ſanctiſſima ſummum æternæ felicitatis gradum attigit, ut Chriſtiani omnes ſummo conſenſu agnoſcunt. Magnum certe, novumque miraculum, ubi agnoſcitur *Longitudo brevis, latitudo anguſta, altitudo ſubdita, profunditas plana. Ibi agnoſcitur lux non lucens, Verbum infans, aqua ſitiens; panis eſuriens. Videas, ſi attendas, potentiam regi, ſapientiam infirmi, virtutem ſuſtentari: Deum denique lactentem, ſed Angelos reficientem; vagientem, ſed miſeros conſolantem. Videas, ſi attendas, triſtari lætitiam, pavere fiduciam, ſalutem pati, vitam mori, fortitudinem infirmari. Sed quod non minus mirandum eſt, ipſa ibi cernitur triſtitia lætificans, pavor confortans, paſſio ſalvans, mors vivificans, infirmitas roborans. Numquid non facile tibi eſt, inter hæc fœminam agnoſcere virum circumdantem, cum Mariam videas virum approbatum a Deo Jeſum ſuo utero circumplectentem? Virum autem dixerim fuiſſe Jeſum, non ſolum jam, cum diceretur* Vir Prophe-ta potens in opere, & ſermone, *ſed etiam cum tenera adhuc infantis membra Dei Mater blando vel foveret in gremio, vel geſtaret in utero. Vir igitur erat Jeſus necdum etiam natus, ſed ſapientia, non ætate; animi vigore, non viribus corporis: maturitate ſenſuum, non corpulentia membrorum. Neque enim minus habuit ſapientiæ, vel potius non minus fuit Sapientia Jeſus conceptus, quam natus, parvus, quam magnus.* Verba ſunt *S. Bernardi* Homilia II. ſuper *Miſſus eſt*.

Multiplex tamen ratio cur Chriſti conceptio Sp. Sancto tribuatur.

Matth. 12. 28. Luc. 11. 20. Luc. 1.

Incarnatio, ſeu conceptio Chriſti in utero B. Virginis omnium miraculorum maximum eſt.

Luc. 2. 52.

Luc. 24.

Idem Pater Serm. III. in Vigilia Nativitatis Domini, Myſterium iſtud vocat omni miraculo admirabilius. „ Tria opera, *inquit*, tres mixturas fecit „ omnipotens illa Majeſtas in aſſumptione noſtræ carnis, ita ſingulariter mi„ rabilia, & mirabiliter ſingularia, ut talia nec facta ſint, nec facienda ſint

„ amplius ſuper terram. Conjuncta quippe ſunt ad invicem Deus, & homo, „ & Mater, & Virgo, Fides, & cor humanum ∴ Contraxit ſe Majeſtas, ut „ quod melius habebat, videlicet ſe ipſam limo noſtro conjungeret, & in Per„ ſona una ſibi invicem unirentur Deus, & limus, Majeſtas, & infirmitas, „ tanta vilitas, & ſublimitas tanta. Nihil enim Deo ſublimius, nil vilius „ limo: & tamen tanta dignatione Deus deſcendit in limum, tantaque di„ gnitate limus aſcendit in Deum, ut quicquid in eo Deus fecit, limus fe„ ciſſe credatur; quicquid limus pertulit, Deus in illo pertuliſſe dicatur, „ tam ineffabili, quam incomprehenſibili ſacramento. Et attende, quia ſic„ ut in illa ſingulari Divinitate Trinitas eſt in perſonis, unitas in ſubſtan„ tia: ſic in iſta ſpeciali commixtione Trinitas eſt in ſubſtantiis in perſona uni„ tas. Verbum enim, & anima, & caro in unam convenere perſonam; & „ hæc tria unum, & hoc unum tria, non confuſione ſubſtantiæ, ſed uni„ tate perſonæ ∴ Secunda mixtura eſt Virgo, & mater, admirabilis plane, „ & ſingularis. A ſæculo non eſt auditum, quod virgo eſſet, quæ peperit, „ quod mater eſſet, quæ virgo permanſit ∴ Tertia eſt Fides, & cor huma„ num. Mirum enim eſt, quomodo cor humanum his duobus fidem accom„ modavit, quomodo credi potuit, quod Deus homo eſſet; quod Virgo man„ ſerit, quæ peperiſſet. Prima itaque ratio, cur conceptio Chriſti tribuatur Spiritui Sancto, eſt divini iſtius operis admirabilitas, & ſtupenda novitas.

Immenſus Dei erga nos amor in Myſterio Incarnationis maxime commendatur.

Ratio hujus attributionis altera eſt, quod divinæ Incarnationis Myſterium ſingularem, atque immenſum Dei erga nos amorem declaret. Unde Joan. III. dicitur: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret.* Hinc *S. Auguſtinus* divinum iſtud opus ceteris Miſericordiæ, Bonitatiſque Dei operibus antecellere aſſerit Lib. x. *De Civ. Dei*, cap. xxix. *Gratia Dei*, inquit, *non potuit gratius commendari, quam ut ipſe unicus Dei Filius in ſe incommutabiliter manens, indueret hominem, & ſpem dilectionis ſuæ daret hominibus homine medio, quo ad illum ab hominibus veniretur, qui tam longe erat immortalis a mortalibus, incommutabilis a commutabilibus, juſtus ab impiis, beatus a miſeris.* Et *S. Leo* divinam benignitatem in hoc Myſterio maxime commendari docet Ser. xxiii. in Nativ. Domini iv. *Semper quidem*, inquit, *diverſis modis, multiſque menſuris humano generi bonitas divina conſuluit, & plurima providentiæ ſuæ munera omnibus retro ſæculis clementer impertiit: ſed in noviſſimis temporibus omnem abundantiam ſolitæ benignitatis exceſſit, quando in Chriſto, ipſa ad peccatores Miſericordia, ipſa ad errantes Veritas, ipſa ad mortuos Vita deſcendit: ut Verbum illud coæternum, & coæquale Genitori in unitatem Deitatis ſuæ naturam noſtræ humilitatis aſſumeret, & Deus de Deo natus, idem etiam homo de homine naſceretur.* Cum igitur bonitas tribuatur Sp. Sancto, ſicut ſapientia Filio, & potentia Patri, illeque ſit Amor ſubſiſtens Patris, & Filii; Incarnationis opus Spiritui Sancto peculiari ratione convenienter tribuitur.

Gratia maxime demonſtratur in Conceptione Chriſti.

Tertio, Conceptio Chriſti ſpeciatim Spiritui Sancto tribuitur, quia natura humana a Filio Dei in unitatem perſonæ, non ex aliquibus meritis, ſed ex ſola gratia aſſumpta eſt, quæ quidem gratia unio ipſa hypoſtatica eſt, ſive communicatio Perſonæ divinæ humanitati facta, ut idem Chriſtus ab initio conceptionis ſuę Deus ſimul, & homo eſſet. „ Hic omnino granditer, & e„ videnter Dei gratia commendatur (inquit S. Auguſtinus *in* Enchiridio, *cap.* „ xxxvi.) Quid enim natura humana in homine Chriſto meruit, ut in „ unitatem perſonæ unici Filii Dei ſingulariter eſſet aſſumpta? Quæ bona „ voluntas, cujus boni propoſiti ſtudium, quæ bona opera præceſſerunt, qui„ bus mereretur iſte homo una fieri perſona cum Deo? Numquid antea „ fuit homo, & hoc ei ſingulare beneficium præſtitum eſt, cum ſingulariter

„ pro-

„ promereretur Deum? Nempe ex quo eſſe homo cępit non aliud cępit eſſe „ homo, quam Dei Filius: & hoc unicus, & propter Deum Verbum quod „ illo ſuſcepto caro factum eſt, utique Deus: ut quemadmodum eſt una per- „ ſona quilibet homo, anima ſcilicet rationalis, & caro, ita ſit Chriſtus una „ perſona Verbum, & homo. Unde naturæ humanæ tanta gloria, nullis prę- „ cedentibus meritis, ſine dubitatione gratuita, niſi quia magna hic, & ſola „ Dei gratia fideliter, & ſobrie conſiderantibus evidenter oſtenditur, ut in- „ telligant homines per eamdem gratiam ſe juſtificari a peccatis, per quam „ factum eſt, ut homo Chriſtus nullum habere poſſet peccatum? *Hinc Evange-* „ *liſta cum dixiſſet*, Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis; *continuo* „ *ſubdit:* Et vidimus gloriam ejus quaſi Unigeniti a Patre plenum gratiæ, & „ veritatis. *Quod ait*, Verbum caro factum eſt; *hoc eſt*, plenum gratiæ. *Quod ait*, gloriam Unigeniti a Patre: *hoc eſt*, plenum veritatis. Veritas quippe ipſa, „ unigenitus Dei Filius, non gratia, ſed natura, gratia ſuſcepit hominem „ tanta unitate perſonæ, ut idem ipſe eſſet etiam hominis Filius. Idem nam- „ que Jeſus Chriſtus Filius Dei unigenitus, ideſt, unicus Dominus noſter, natus „ eſt de Sp. Sancto, & Virgine Maria. Et utique Sp. Sanctus Dei donum eſt, „ quod quidem & ipſum eſt æquale donanti. Ex hoc ergo, quod de Sp. Sancto eſt „ ſecundum hominem Nativitas Chriſti, quid aliud quam ipſa gratia demon- „ ſtratur? His gemina ſunt, quæ habet idem Sanctus Doctor Libro *De Prædeſtinatione Sanctorum*, cap. xv. & Libro *De Correptione, & Gratia*, cap. xi. Joan 1.

Quarto, Conceptio Chriſti tribuitur Sp. Sancto, ut ſignificetur diſcrimen conceptionis ipſius a ceterorum omnium hominum conceptione, qui ex voluntate carnis concipiuntur, & quorum caro per concupiſcentiam ſata, & propagata, eſt caro peccati, quo fit, ut originali peccato coinquinetur eorum anima, ſtatim atque infunditur corpori, & propenſionem ad peccata, quæ propria voluntate committuntur, etiam habeant: Chriſtus enim ex charitatis ardore, & amore veritatis, non ex concupiſcentia conceptus eſt; *non concupiſcentia carnis urente, ſed fidei charitate fervente* (inquit *S. Auguſtinus* Ser. ccxiv.) Ideoque non in carne peccati, ſed *In ſimilitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum in carne*, ut loquitur Apoſtolus. Quod *S. Auguſtinus* confirmat Lib. *De Nuptiis, & Concupiſcentia*, cap. xii. de S. Joſephi, & B. Virginis Mariæ nuptiis loquens. *Solus ibi*, inquit, *nuptialis concubitus non fuit; quia in carne peccati fieri non poterat ſine illa pudenda carnis concupiſcentia, quæ accidit ex peccato. Sine qua concipi voluit, qui futurus erat ſine peccato, non in carne peccati, ſed in ſimilitudine carnis peccati: ut hinc etiam doceret, omnem, quæ de concubitu naſcitur, carnem eſſe peccati: quandoquidem ſola, quæ non inde nata eſt, non fuit caro peccati.* Et Tractat. iv in Joan. *Non enim*, inquit, *in iniquitate conceptus eſt, quia non de mortalitate conceptus eſt. Nec eum in peccatis Mater ejus in utero aluit, quem Virgo concepit, Virgo peperit: quia fide concepit, fide ſuſcepit. Ergo, Ecce Agnus Dei. Non habet iſte traducem de Adam: carnem tantum ſumpſit de Adam; peccatum non aſſumpſit. Qui non aſſumpſit de noſtra maſſa peccatum, ipſe eſt, qui tollit omne peccatum.* Chriſtus charitatis fervore, non ex concupiſcentia conceptus. Rom. 8.

Quinto, Conceptio Chriſti tribuitur Sp. Sancto, ob ſanctitatem excellentem, & affluentem hominis Chriſti. Ad hoc enim terminata eſt Incarnatio, ut qui concipiebatur homo Sanctus eſſet, non accidentaria, creataque ſanctitate, ſed ſubſtantiali, ſcilicet divinitatis plenitudine. *In ipſo enim habitat plenitudo divinitatis corporaliter*, qui conceptione ſua factus eſt Filius Dei. Unde a Daniele *Sanctus Sanctorum* appellatur; & Gabriel Archangelus *Mariam* alloquens, *Quod naſcetur*, inquit, *ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei*. Porro Sp. Sanctus vocatur *Spiritus ſanctificationis*. Sicut ergo homi- Chriſti hominis ſanctitas infinita, & immenſa. Coloſſ. 2. Dan. 9. Luc. 1.

mines per Sp. Sanctum ſanctificantur, ut ſint filii Dei adoptivi: ita Chriſtus per Sp. Sanctum eſt in ſanctitate conceptus, ut eſſet Filius Dei naturalis. Unde ad *Rom.* 1. dicitur: *Qui prędeſtinatus eſt Filius Dei in virtute, ſecundum Spiritum ſanctificationis.* Seipſum, ideſt, aſſumptam a ſe naturam ſanctificavit Chriſtus, ut ipſe ait Joan. XVII. *Et pro eis ſanctifico meipſum, ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate.* Sanctificatur autem in Sp. Sancto, quem accipit quatenus homo eſt; ſibi vero dat, quatenus Deus eſt, *Non ad menſuram*, ipſe eſt enim, qui dat, ipſe, qui accipit. *Et quia potens eſt ad menſuram dare; ideo non potuit ad menſuram accipere. In forma enim Dei manens Spiritum dat: formam ſervi accipiens, Spiritum accipit. Sed quia ipſe ad menſuram dat, ideo non ad menſuram accipit. Ad menſuram quippe dat multis filiis; ſed non ad menſuram accipit unicus Filius; quia ſic eſt verus homo, ut ſit verus Deus* (inquit *S. Fulgentius* in Reſponſione ad Interrogationem III. *Ferrandi*.) Chriſtus ergo plenam, ac menſuræ, modique expertem, hoc eſt, immenſam, ac infinitam ſanctitatem, ut homo accepit, quo ſenſu S. Petrus ait: *Quomodo unxit eum Deus Sp. Sancto & virtute.* Hæc autem unctio Divinitas ipſa fuit, & Perſona Verbi naturæ humanæ communicata. Hoc oleum exultationis, quo unctus eſt præ conſortibus ſuis.

Joan. 3.

Act. 10.

Ex hoc fonte Chriſti manat impeccantia, hoc eſt, non vacuitas ſolum ab omni peccato, quam ſpectans S. Petrus ait: *Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus*: & ipſemet Chriſtus: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Sed peccandi impoſſibilitas. *Talis enim decebat, ut nobis eſſet Pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus a peccatoribus, & excelſior cęlis factus.* Quomodo enim *Lux vera* peccati tenebris obſcurari poſſet? Quomodo Anima, quæ (ut ferrum igni conjunctum, in eoque permanens totum igne ſic permeatur, ſic incenditur, ut frigus recipere pro illo ſtatu non poſſit) ita divinitati conjuncta eſt, ita ab ipſa permeatur, ut una, eademq; perſona ſit Deus, & homo; quomodo, inquam, illa peccatum admittere potuiſſet? Quomodo vas unguenti deifici fœtoris aliquid olere potuiſſet? „ Ad omnes ſanctos calor aliquis Verbi Dei putandus eſt perveniſſe „ (*inquit Origenes*)in hac autem Anima ipſe ignis divinus ſubſtantialiter requieviſſe credendus eſt, ex quo ad ceteros calor aliquis venerit. Denique „ quod dixit,quia *Unxit te Deus Deus tuus oleo lætitię præ participibus tuis*,oſtendit, „ quod aliter iſta Anima oleo lætitiæ, ideſt, Verbo Deo ungitur, & aliter participes ejus: illi enim in odorem unguentorum ejus cucurriſſe dicuntur; iſta „ autem Anima vaſculum unguenti ipſius fuit ex cujus fragrantia participantes „ digni quique Prophetæ fiebant, & Apoſtoli. Sicut ergo aliud eſt unguenti ſubſtantia, aliud odor ejus: ita aliud eſt Chriſtus, & aliud participes ſui. Et „ ſicut vas ipſum, quod ſubſtantiam continet, & unguentum, nullo genere „ poteſt aliquid recipere fętoris, hi vero, qui ex odore ejus participant, ſi ſe „ paulo longius a fragrantia ejus removerint, poſſibile eſt,ut incidentem recipiant „ fętorem: ita Chriſtus velut vas ipſum, in quo erat unguenti ſubſtantia, impoſſibile fuit ut contrarium reciperet odorem; participes vero ſui, quam propinqui fuerint vaſculo, tam odoris erunt participes, & capaces. *Prętermittere non poſſim ſimilitudinem egregiam, qua* S. Hyppolitus *Martyr ad impeccantiam Chriſti deſcribendam utitur apud* Theodoretum, *Dialogo* 1. Arca, *inquit* ex lignis, quæ putreſcere nequeunt, fuit ipſe Salvator. Illa quippe „ putredine intactum, & corruptela tabernaculum ſignificabat ipſius, quod „ nullam peccati putredinem genuit. Nam qui peccavit, confitendo dicit: *Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ.* „ Dominus autem impeccabilis erat, ex lignis cariem non ſentientibus, „ qua homo fuit, hoc eſt, e Virgine, & Spiritu Sancto, intus, & „ foris

Impeccantia Chriſti.

1. Petr. 2.

Joan. 8. 46. Hebr. 7.

Lib. 2. De Principiis cap. 6.

Pſal. 44. 8.

Pſal. 37. 6.

„ foris tamquam puriſſimo Divini Verbi auro undequaq; tectus. Hinc ſuper Chriſtum requieviſſe, & manſiſſe Sp. Sanctum Scriptura Sacra teſtatur. Iſai. 11. Joan. 1.

Iſti porro Fidei Catholicæ Dogmati non repugnat Apoſtolica illa Sententia II. ad Corinth. v. *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei in ipſo*. Significat enim Apoſtolus, Chriſtum factum eſſe hoſtiam pro peccato. Scripturæ ſcilicet phraſi, victima pro peccato offerenda, vel oblata peccatum dicitur, ut Oſeæ IV. *Peccata populi mei comedent* Sacerdotes. Unde *S. Auguſtinus*, Enchirid. cap. XLI. *Nulla*, inquit, *voluntate carnalis concupiſcentiæ ſeminatus, ſive conceptus, & ideo nullum peccatum originaliter trahens, Dei quoque gratia Verbo Patris unigenito, non gratia Filio, ſed natura, in unitate perſonæ modo mirabili, & ineffabili adjunctus, atque concretus, & ideo nullum peccatum & ipſe committens; tamen propter ſimilitudinem carnis peccati, in qua venerat, dictus eſt & ipſe peccatum, ſacrificandus ad diluenda peccata. In vetere quippe Lege peccata vocabantur Sacrificia pro peccatis: quod vere iſte factus eſt, cujus umbræ erant illa. Hinc Apoſtolus, cum dixiſſet*, Obſecramus pro Chriſto „ reconciliari Deo: *continuo ſubjunxit*, Eum qui non noverat peccatum, „ pro nobis peccatum fecit, ut nos fimus juſtitia Dei in ipſo. *Ideſt, Deus, cui reconciliandi ſumus, fecit Chriſtum ſacrificium pro peccatis, per quod reconciliari valeremus. Ipſe ergo peccatum, ut nos juſtitia; nec noſtra, ſed Dei; nec in nobis ſed in ipſo: ſicut ipſe peccatum, non ſuum, ſed noſtrum; nec in ſe, ſed in nobis conſtitutum, ſimilitudine carnis peccati, in qua crucifixus eſt, demonſtravit: ut quoniam peccatum ei non inerat, ita quodam modo peccato moreretur, dum moritur carni, in qua erat ſimilitudo peccati; & cum ſecundum vetuſtatem peccati nunquam ipſe vixiſſet, noſtram ex morte veteri, qua in peccato mortui fueramus, reviviſcentem vitam novam ſua Reſurrectione ſignaret*. Ob impeccantiam igitur abſolutam ex unione perſonali naturæ humanæ cum Perſona divina manantem, Conceptio Chriſti Spiritui Sancto tribuitur.

Quo ſenſu Chriſtus dicitur pro nobis factus peccatum?

§. III.

Cur Spiritus Sanctus non ſit Pater Chriſti, cum Chriſtus ex Spiritu Sancto ſit conceptus?

LIcet Chriſtus ex Spiritu Sancto conceptus ſit, non tamen Spiritus Sancti, ſed Dei Patris Filius unicus eſt, idemque Virginis Matris. Non enim quicquid naſcitur de aliqua re, continuo ejus Filius eſt, niſi ſit ejuſdem generis, atque ex vi originis ſuæ naturæ ejusdem ſimilitudinem habeat. Ut enim alia exempla prætermittamus, qui naſcuntur ex aqua, & Spiritu Sancto, aquæ filios nemo rite dixerit, ſed plane dicuntur filii Dei Patris, & Matris Eccleſiæ. *Sic ergo de Spiritu Sancto natus eſt Filius Dei Patris, non Spiritus Sancti*. Neque omnes, qui dicuntur alicujus filii, conſequens eſt, ut de illo nati eſſe dicantur, ſicut ſunt, qui adoptantur. Dicuntur etiam filii gehennæ, non ex illa nati, ſed in illam præparati, ſicut filii regni, qui præparantur in regnum. *Cum itaque de aliquo naſcatur aliquid etiam non eo modo, ut ſit filius, nec rurſus omnis, qui dicitur filius, de illo ſit natus, cujus dicitur filius; profecto modus iſte, quo natus eſt Chriſtus de Spiritu Sancto non ſicut Filius, & de Maria Virgine ſicut Filius, inſinuat nobis gratiam Dei, qua homo nullis præcedentibus meritis, in ipſo exordio naturæ ſuæ, quo eſſe cepit, Verbo Deo copularetur in tantam perſonæ unitatem, ut idem ipſe eſſet Filius Dei, qui filius hominis, & filius hominis, qui Filius Dei: ac ſic naturæ humanæ ſuſceptione fieret quodammodo ipſa gratia illi homini naturalis, quæ nullum peccatum poſſet admittere. Quæ gratia propterea per Spiritum Sanctum* 2. Cor. 5.

fue-

fuerat ſignificanda, quia ipſe proprie ſic eſt Deus, ut dicatur etiam Dei donum. Ita differit *S. Auguſtinus* in *Enchiridio*, cap. XXXVIII. XXXIX. & XL.

Brevius explicat *Paſchaſius* S. R. E. Diaconus Lib. I. *De Spiritu Sancto*, c. II. cur Chriſtus non ſit filius Spiritus Sancti, cum de eo conceptus ſit? *Homo namque aſſumptus ex Maria*, inquit, *operatio Spiritus Sancti fuit non portio, nec ab eo genitus, ſed creatus; conceptus eſt potentia non ſubſtantia; operatione, non participatione; virtute, non genere.* Naſcitur itaque de Spiritu Sancto, & Maria Virgine, nec tamen filius eſt Spiritus Sancti, quia corpus ejus non eſt portio ſubſtantiæ Spiritus Sancti, ſed Mariæ Virginis. Naſcitur de Spiritu Sancto per gratiam, naſcitur de Maria generante per naturam.

§. IV.

Licet tres Perſonæ SS. Trinitatis Incarnationem operatæ ſint, ſolus tamen Filius incarnatus eſt.

QUamvis una, & eadem ſit trium Sanctiſſimæ Trinitatis Perſonarum actio, & efficientia, ut diximus, adeoque Incarnationem ſimul omnes, & indiviſe operatæ ſint, non tamen tres incarnatæ ſunt, ſed ſolus Filius: quia divinitatis, & carnis una Perſona; proprietas autem perſonalis cuique Perſonæ ita convenit, ut alteri Perſonæ non competat. Non enim ipſe Pater eſt, qui Filius, nec Spiritus Sanctus eſt aut ipſe Pater, aut Filius. Quo fit, ut aliquid a Patre, & Filio, & Spiritu Sancto factum dici, & eſſe poſſit, quod tamen a ſolo Filio ſit acceptum. Sicut anima per corpus, immo cum corpore facit, quando corpus comedit; & tamen ſolum corpus accipit, quod ut accipiatur, anima ſimul cum corpore facit. *In illa itaque comeſtione, una eſt animæ carniſque operatio, ſed ſolius eſt carnis acceptio.* Sic *humana natura totius quidem Trinitatis opere facta, a ſolo tamen Filio fuit in unitatem perſonæ ſuſcepta.* Ita explicat *S. Fulgentius*, Libro *Contra Sermonem Faſtidioſi Ariani*, & in Reſponſione ad Quæſtionem *Ferrandi* id & alia ſimilitudine illuſtrat. Vox (inquit) corporea, qua ſpiritale verbum cordis noſtri, ſeu locutio interior induitur, ut ad audientium notitiam perferatur, ſimul fit a memoria, & a cogitatione, & a voluntate, ſed a ſola cogitatione, ideſt, interiore ſuſcipitur verbo. Sic humana Chriſti natura a tribus Sanctiſſimæ Trinitatis Perſonis facta eſt, ſed a ſolo Filio in unitatem Perſonæ aſſumpta eſt. Idem Dogma Fidei *S. Auguſtinus* confirmat, & explicat Epiſtola XI. alias CCXVIII. ad *Nebridium*; ſed illius explicatio ſubtilior eſt, & omnium captui minus accommodata. Idem confirmat *S. Hildephonſus*, Beatam Virginem his verbis compellans: *Tota inviſibiliter Trinitas conceptionem operabitur in te: ſola Perſona Filii Dei in corpore tuo naſcitura, carnem aſſumet de te.*

§. V.

NATUS EX MARIA VIRGINE.

Beata Virgo Maria vere, proprieque Mater Dei credenda eſt.

Luc. 1. Iſai. 7. EOdem enim temporis puncto Deum, & hominem concepit, Chriſtum Jeſum, eique ſubſtantiæ ſuæ portionem communicavit, ſanguinemque puriſſimum formando illius corpori ſubminiſtravit, qui eodem, quo conceptus eſt momento Deus, & homo fuit; eumque novem in utero menſibus geſtavit, ac impleto tempore peperit. Id ab Angelo Mariæ Virgini ſignificatum eſt cum ait: *Ecce concipies in utero, & paries Filium, & vocabis nomen ejus Jeſum. Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur. Ideoque, & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Et eventu compro-

probatum eſt, quod *Iſaias* prædixit, *Ecce virgo concipiet, & pariet Filium.* Cum enim eſſet Bethleemi cum Joſepho Sponſo ſuo, ac virginitatis Cuſtode, *Impleti ſunt dies ut pareret, & peperit Filium ſuum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præſepio: quia non erat eis locus in diverſorio.* Idem quoque Elizabeth, cum Spiritu Sancto repleta, Filii Dei conceptionem intellexiſſet, his verbis declaravit: *Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Hinc Matthæus Evangeliſta Chriſti Genealogiam contexens, ubi ad Joſeph *Virum* Mariæ illam perduxit, *De qua* inquit *natus eſt Jeſus, qui vocatur Chriſtus.* Hunc autem verum Deum, & hominem eſſe tota Novi teſtamenti Scriptura prædicat. Et S. Paulus *Filium Dei factum ex muliere*, ait, non alia utique, quam Virgine Maria. *Chriſtus* verus *Emmanuel, Nobiſcum Deus, ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula*, ut Apoſtolus loquitur: Maria itaque Virgo Chriſti mater, vere, proprieque Dei Mater eſt. Non Chriſti igitur dumtaxat genitrix dicenda eſt, ſed Dei contra *Neſtorium* Conſtantinopolitanum Epiſcopum, qui Mariam Virg. Dei Genitricem negabat: quæ Hæreſis ab Epheſina Synodo generali cum impiiſſimo Auctore damnata eſt.

Lucæ 2.

Maria Virgo vere, proprieque Dei Mater; id fidei dogma.

Matth. 1.

Rom. 9.

Neſtorii hæreſis.

Neque vero nova, aut a *S. Cyrillo*, & Epheſinis Patribus adinventa, & invecta primum eſt, Mariæque Virgini tributa *Dei Genitricis* appellatio, *Dei Matrem* ante Concilium Epheſinum conſtanter appellarunt *Origenes* Tomo I. in Epiſtolam ad Romanos, ut *Socrates* refert Lib. VII. *cap.* XXXII. *S. Dionyſius Alexandrinus* in Epiſtola Synodica ad Paulum Samoſatenum, *S. Athanaſius* Oratione IV. contra Arianos, *S. Baſilius Homilia* XXV. de humana Chriſti generatione, *S. Gregorius Nazianzenus*, Oratione XXXV. & Epiſtola I. ad Cledonium, *S. Amphilochius* Oratione IV. *S. Proclus* Oratione V. *Antiochus*, & *Ammon*, a *S. Cyrillo* Alexandrino laudati Libro *De Recta Fide*, &c. Neſtorium, ſtatim atque prædicare auſus eſt Mariam Virginem Dei Matrem non eſſe Chriſtiani omnes ſunt execrati. *Joannes Antiochenus* Neſtorii alias amicus, nomen Θεοτόκος, *Dei Mater*, a nemine Doctorum Eccleſiaſticorum repudiatum, plures ac celeberrimos eo uſos eſſe ſcripſit ad ipſum Neſtorium; & *Theodoretus*, quamquam Neſtorio, diu faverit, Libro tamen IV. *Hæreticarum Fabularum*, cap. XII ſcribit, *Antiquiſſimos Fidei Catholicæ Præcones ex Apoſtolica Traditione docuiſſe, Matrem Domini nominandam, credendamque eſſe Dei Genitricem.* Hanc Traditionem ſecuti ſunt *S. Cyrillus*, Epheſina Synodus, aliique Patres, Pontifices, Concilia, & præſertim Quinta Synodus Generalis Canone ſexto, Anathemate feriens eos, qui dixerint, *Sanctam glorioſam ſemper Virginem Mariam, abuſive, & non proprie, & vere Dei Genitricem eſſe*. Quarum vocum *vere*, & *proprie*, neceſſitatem ad Catholici iſtius Dogmatis fidem exprimendam, & contra Neſtorianos vindicandam oſtendunt *Joannes Secundus* Pontifex Maximus in Epiſtola ad *Avienum* Senatorem, & alios, & *Ferrandus* Carthaginenſis Eccleſiæ Diaconus in Epiſtola ad *Anatolium*.

Quam antiquum Deiparæ nomen.

Non tamen divinitatis Mater eſt Virgo Maria, ſed Dei, Verbique incarnati. Nec ſolius carnis mater eſt, ſed hominis Dei, ſicut alias Matres ſolius corporis genitrices nemo recte dixerit, quamvis animam non pariant: concipiunt enim, ac pariunt hominem anima, corporeque conſtantem. Sic beata Virgo vere, ac proprie Dei Mater eſt, quamvis divinitatem non genuerit, quia Deum, hominemque genuit, hoc eſt Chriſtum Jeſum qui vere Deus, & vere homo eſt; nec alterius excluſo altero Mater eſſe poterat, aut appellari poteſt; ſicut Elizabeth non dicitur mater carnis, ſive corporis ſolius Joannis Baptiſtæ, neque ſolius animæ, ſed totius Joannis ex anima, & corpore compoſiti. Sic explicat *S. Cyrillus* in Epiſtola ad Monachos.

S. Hilarii locutio durior in ſpeciem explicatur.

Durior cuipiam videbitur *S. Hilarii* locutio Libro X. *De Trinitate* ſcribentis:

tis: *Non ex ſe corpori Maria originem dedit*. Verum nihil aliud ſignificat, niſi Chriſti corpus naturali, & uſitato modo non fuiſſe conceptum, & genitum. Nam *Ex conceptu Spiritus Sancti Virgo progenuit: & licet ſexus ſui officio genuerit, non tamen terrenæ conceptionis ſuſcepit elementa: genuit enim ex ſe corpus, ſed quod conceptum eſſet ex Spiritu* (inquit ibidem *S. Hilarius*.) Innocens ergo eſt hæc ſententia: *Non ex ſe corpori Maria originem dedit*, ſine Spiritu Sancto in ipſam ſuperveniente, Chriſtique corpus præter conſuetum naturæ ordinem formante: *Licet ad incrementa, partumque corporis, omne quod ſexus ſui naturale eſt, contulerit. Quod vero hominis Filius eſt, ſuſceptæ in Virgine carnis partus eſt*.

Plura dabit Diſſertationis noſtræ III. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sęculi V. Art. II.

Cur Filius Dei naſci ex muliere voluerit?

Filius autem Dei naſci voluit ex muliere,, qui aliunde ſibi corpus formare, & aptare poterat, ob plurimas rationes, quamvis prima ratio voluntas ejus fuerit: primo ut ſexum utrumque honoraret, & ad utriuſque liberationem, ac ſalutem ſe veniſſe ſignificaret. Quam rationem *S. Auguſtinus* affert Libro *De diverſis Quæſtionibus octoginta tribus*, Quæſtione XI. *Deus* inquit, *cum liberat, non partem aliquam liberat, ſed totum liberat, quod forte in periculo eſt. Sapientia ergo, & Virtus Dei, qui dicitur unigenitus Filius, homine ſuſcepto liberationem hominis indicavit. Hominis autem liberatio in utroque ſexu debuit apparere. Ergo quia virum oportebat ſuſcipere, qui ſexus honorabilior eſt, conſequens erat, ut fœminei ſexus liberatio hinc appareret, quod vir ille de fœmina natus eſt*.

Secundo, Chriſtum ex muliere naſci decuit, ad veritatem Incarnationis adſtruendam. Unde *S. Ambroſius* Libro *De Incarnationis Dominicæ Sacramento*, cap. ſexto ait: *Secundum naturam ſe obtulit noſtram, ut ultra noſtram operaretur naturam. De noſtro ſacrificium, de ſuo præmium eſt: multaque in eodem & ſecundum naturam invenies, & ultra naturam. Secundum conditionem etenim corporis, in utero fuit, natus eſt, lactatus eſt, in præſepio eſt collocatus: ſed ſupra conditionem Virgo concepit, Virgo generavit: ut crederes, quia Deus erat, qui novabat naturam, & homo erat, qui ſecundum naturam naſcebatur ex homine*.

Et *S. Auguſtinus* Epiſtola CXXXVII. alias III. ad Voluſianum: *Quid ſi*, inquit, *Omnipotens hominem ubicumque formatum non ex materno utero crearet, ſed repentinum inferret adſpectibus? Quid ſi nullas ex parvulo in juventam mutaret ętates, nullos cibos, nullos caperet ſomnos; nonne opinionem confirmaret erroris, nec hominem verum ſuſcepiſſe ullo modo crederetur, & dum omnia mirabiliter facit, auferret, quod miſericorditer fecit? Nunc vero ita inter Deum, & homines Mediator apparuit, ut in unitate perſonæ copulans utramque naturam, & ſolita ſublimaret inſolitis, & inſolita ſolitis temperaret*.

Tertio, Chriſtum ex muliere naſci conveniens fuit ut hoc modo omnis diverſitas generationis humanæ compleretur (inquit *S. Thomas* III. Part. Quæſt. XXXI. Artic. IV.) Nam primus homo productus eſt ex limo terræ ſine viro, & fœmina: Eva ex viro ſine fœmina: homines ceteri ex viro, & fœmina oriuntur: quartum naſcendi modum, ex fœmina ſine viro ſibi Chriſtus tamquam proprium vindicavit.

Occupatur objectio. Joan. 2.

Quarto, de muliere Chriſtum naſci decuit, ut auctor peccati, auctor fieret remedii: & ſicut per mulierem in hunc mũdum mors intravit, ſalus per Virginẽ redderetur.

„ Nec nos ad negandam Chriſti Matrem cogit, quod ab eo dictum eſt, „ *Quid mihi, & tibi eſt, mulier? Nondum venit hora mea*. Sed admonet „ potius, ut intelligamus, ſecundum Deum non eum habuiſſe Matrem, cu„ jus Majeſtatis perſonam parabat oſtendere, aquam in vinum vertendo. Quod „ autem crucifixus eſt, ſecundum hominem crucifixus eſt: & illa hora erat, „ quæ nondum venerat, quando dictum eſt: *Mihi, & tibi quid eſt? Nondum*

„ ve-

„ *venit hora mea*, id eſt, qua te cognoſcam. Tunc enim, ut homo crucifixus
„ cognovit hominem matrem, & dilectiſſimo Diſcipulo humaniſſime com- Matth. 12.
„ mendavit. Nec illud nos moveat, quod cum ei nuntiarentur Mater ejus,
„ & fratres, reſpondit: *Quæ mihi mater, aut qui fratres?* &c. Sed potius Matth. 23.
„ doceat miniſterium noſtrum, quo verbum Dei fratribus miniſtramus,
„ cum parentes impediunt, non eos debere cognoſci. Nam ſi propterea
„ quiſque putaverit non eum habuiſſe matrem in terris, quia dixit, *Quę*
„ *mihi mater?* Cogatur neceſſe eſt, & Apoſtolos negare habuiſſe patres in
„ terris, quoniam præcepit eis dicens: *Nolite vobis patrem dicere in terris:*
„ *unus eſt enim Pater veſter, qui in cęlis eſt*. Ita reſpondet *S. Auguſtinus* Li-
„ bro *De Fide*, *& Symbolo*, cap. IV.

§. VI.

Maria Mater Dei Virgo perpetua.

I. BEatam Mariam Virginem Dei Matrem Virginem fuiſſe perpetuam, ante partum ſcilicet, in partu, & poſt partum, Dogma Fidei eſt. Ante Maria Dei Mater Virgo ante partum. partum Virginem fuiſſe, probant Prophetiæ, & Evangelium. Matth. 1.
„ Chriſti autem generatio ſic erat. Cum eſſet deſponſata mater ejus Ma-
„ ria Joſeph, antequam convenirent, inventa eſt, in utero habens de Spiritu
„ Sancto. Joſeph autem vir ejus, cum eſſet juſtus, & nollet eam traducere,
„ voluit occulte dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Do-
„ mini apparuit in ſomnis ei dicens: Joſeph fili David, noli timere accipere
„ Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de Spiritu Sancto eſt. Iſai. 7.
„ Pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jeſum ... Hoc autem factum
„ eſt, ut adimpleretur, quod dictum eſt a Domino per Prophetam dicentem:
„ Ecce Virgo in utero habebit, & pariet filium, & vocabunt nomen ejus
„ Emmanuel. Et non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum primo-
„ genitum. *Et Lucæ* 1. Miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo in civitatem Ga-
„ lileæ, cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat
„ Joſeph, de domo David, & nomen Virginis Maria... Et ait Angelus ei:
„ Ne timeas, Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum: ecce concipies in
„ utero, & paries Filium, & vocabis nomen ejus Jeſum .... Dixit autem
„ Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Jerem. 31.
„ Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, &
„ virtus Altiſſimi obumbrabit tibi: ideoque, & quod naſcetur ex te San-
„ ctum vocabitur Filius Dei. Conceptum Virginis tamquam *Signum* propo-
„ nit Iſaias; Jeremias vero Novitatem appellat: *Creavit*, inquit, *Dominus*
Novum ſuper terram: fœmina circumdabit virum. Signum autem, & no-
vitas non fuiſſet, ſi puella poſt delibatam Virginitatem more communi fe-
minarum concepiſſet. Nec ipſa reſpondiſſet Angelo nuntianti: *Quomodo fiet*
iſtud, quoniam virum non cognoſco? niſi virginitatem ante Deo conſecraſſet,
ac voviſſet, ut docent *S. Gregorius Nyſſenus* Oratione in Natali Domini,
S. Auguſtinus, Libro *De Sancta Virginitate*, cap. IV. & alii Patres. Pręcla-
rus eſt hac de re *Tertulliani* locus Libro *De Carne Chriſti*, cap. XVII. No-
„ ve *inquit*, naſci debebat novæ Nativitatis dedicator, de qua ſignum datu-
„ rus Dominus ab Iſaia prædicabatur. Quod eſt iſtud ſignum? *Ecce Virgo concipiet*
„ *in utero*, *& pariet Filium*. Concepit igitur Virgo, & peperit Emmanue-
„ lem, nobiſcum Deum. Hæc eſt Nativitas nova, dum homo naſcitur in Deo;
„ in quo homine Deus natus eſt, carne antiqui ſeminis ſuſcepta ſine ſemine
„ aliquo antiquo, ut illam novo ſemine, ideſt, ſpiritaliter reformaret, ex-
„ clauſis antiquitatis ſordibus expiatam. Sed tota novitas iſta, ſicut & in om-
„ nibus de veteri figurata eſt, rationali per Virginem diſpoſitione Domino

„ na-

„ naſcente. Virgo erat adhuc terra, nondum opere compreſſa, nondum ſe-
„ menti ſubacta: ex ea hominem factum accepimus a Deo in animam vi-
„ vam. Igitur ſi primus Adam de terra traditur, merito noviſſimus Adam,
„ ut Apoſtolus dixit, proinde de terra, ideſt, carne nondum generationi
„ reſignata, in Spiritum vivificantem a Deo eſt prolatus... Deus imaginem,
„ & ſimilitudinem ſuam a diabolo captam æmula operatione recuperavit. In
„ Virginem enim adhuc Evam irrepſerat verbum ædificatorium mortis. In
„ Virginem æque introducendum erat Dei Verbum exſtructorium vitæ: ut
„ quod per ejuſmodi ſexum abierat in perditionem, per eumdem ſexum redi-
„ geretur in ſalutem. Crediderat Eva ſerpenti: credidit Maria Gabrieli. Quod
„ illa credendo deliquit, hæc credendo delevit. Sed Eva nihil tunc concepit in
„ utero ex diaboli verbo. Immo concepit. Nam exinde ut abjecta pareret, &
„ in doloribus pareret, verbum diaboli illi ſemen fuit. Enixa eſt denique diabolum
„ fratricidam. Contra, Maria eum edidit, qui carnalem fratrem Iſrael,
„ interemptorem ſuum, ſalvum quandoque præſtaret. In vulvam ergo Deus
„ Verbum ſuum detulit bonum fratrem, ut memoriam mali fratris eraderet...
„ Ergo jam Dei Filius ex Patris Dei ſemine, ideſt, Spiritu, ut eſſet, & ho-
„ minis Filius, caro ei ſola erat ex hominis carne ſumenda, ſine viri ſemine.
„ Vacabat enim viri ſemen apud habentem Dei ſemen. Itaque, ſicut nondum
„ natus ex Virgine Patrem Deum habere potuit ſine homine Matre: æque
„ cum de Virgine naſceretur, potuit Matrem habere hominem ſine homine patre.

Cum autem dicitur Epiſtolæ ad Galatas cap. IV. *Miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere*, vox illa *Mulier* ſexum tantum, & naturam denotat, & ad virgines, nuptas, & viduas æquo jure pertinet, ut idem *Tertullianus* obſervat Libro *De Virginibus velandis*, cap. IV. quod probat ex his ſecundi Capitis Geneſeos: *Et ædificavit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem, & adduxit eam ad Adam.* Ubi Eva *Mulier* appellatur, prius quam Adamo traderetur. Probat & ex Gabrielis Archangeli Salutatione; nam cum conceptum Mariæ, & partum ſalva virginitate ſponderet, ait nihilominus, *Benedicta tu in mulieribus*.

B. Maria Dei Mater Virgo in partu.

II. *Beatam Mariam* in partu Virginem fuiſſe, hoc eſt, intemerata virginitate, integro virginitatis ſigillo, uteri ſeptis illæſis, & irruptis, Chriſtum Deum peperiſſe, ex Traditione Patrum omnium conſtanti conſenſu firmata, Eccleſia Catholica profitetur. Quomodo igitur poſtea ex ſepulchro clauſo, & obſignato egreſſus eſt, atque ad Diſcipulos clauſis januis intravit, ſic ex alvo materna ſine ullo maternæ virginitatis detrimento editus eſt Jeſus Chriſtus. Et quomodo Solis radii concretam vitri ſubſtantiam penetrant, neque frangunt tamen, aut aliqua ex parte lædunt, ſic & altiori tamen modo, Chriſtus intemerato ſepto pudoris, & inviolatis integritatis ſignaculis, virginali fuſus eſt partu. Quod quidem Spiritus Sancti virtute effectum eſt, qui in Filii conceptione, & partu Matri ita adfuit, ut ei & fœcunditatem dederit, & perpetuam virginitatem conſervaverit. Unde *S. Auguſtinus* Epiſtola CXXXVII. alias III. ad *Voluſianum*, ait: „ Ipſa virtus per inviolatæ Matris vir-
„ ginea viſcera membra infantis eduxit, quæ poſtea per clauſa oſtia membra
„ juvenis introduxit. Hic ſi ratio quæritur, non erit mirabile: ſi exemplum
„ poſcitur, non erit ſingulare. Demus, Deum aliquid poſſe, quod nos fa-
„ teamur inveſtigare non poſſe. In talibus rebus tota ratio facti eſt poten-
„ tia facientis *S. Fulgentius Lib.* I. *De veritate Prædeſtinationis, & Gratiæ*,
„ *cap.* II. Dominus verus veram ex Virgine ſuſcipiens carnem, & perfe-
„ ctionem ex ea humani corporis ſumpſit, & virginitatis ei gratiam non ademit.
„ Neq; enim decebat, ut integritatem virginitatis Creator humanæ carni Domi-
„ nus in conditione tribueret, & idem carnis humanæ ſuſceptor Dominus,

„ quod

„ quod fecerat, redempturus, Virginitatem carni, de qua naſcebatur, auſer-
„ ret. " Et *S. Leo* Sermone II. in Nativitate Domini : *Nova*, inquit, *nativitate genitus eſt, conceptus a Virgine, natus ex Virgine, ſine paternę carnis concupiſcentia, ſine maternę integritatis injuria, quia futurum hominum Salvatorem talis ortus decebat, qui & in ſe haberet humanæ ſubſtantiæ naturam, & humanæ carnis inquinamenta neſciret..... Origo diſſimilis, ſed natura conſimilis: humano uſu, & conſuetudine, quod credimus, caret; ſed divina poteſtate ſubnixum eſt, quod Virgo conceperit, quod Virgo pepererit, & Virgo permanſerit. Non hic cogitetur parientis conditio, ſed naſcentis arbitrium, qui ſic homo natus eſt, ut volebat, & poterat.... Oportuit enim, ut primam Genitricis integritatem naſcens incorruptio cuſtodiret, & complacitum ſibi clauſtrum pudoris, & ſanctitatis hoſpitium, Divini Spiritus virtus infuſa ſervaret, quæ ſtatuerat dejecta erigere, confracta ſolidare, & ſuperandis carnis illecebris, multiplicatam pudicitiæ donare virtutem; ut Virginitas, quæ in aliis non poterat ſalva eſſe generando, fieret in aliis imitabilis & confitendo, & renaſcendo.* Admirabilis iſtius partus novitas multis figuris, & oraculis Scripturæ Sacræ ſignificata eſt. Huc enim pertinet porta illa Sanctuarii, quam *Ezechiel* clauſam vidit, de qua Prophetiæ ejus cap. XLIV. *Hæc dicit Dominus ad me: Porta hæc clauſa erit, non aperietur; & vir non tranſibit per eam: quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam, eritque clauſa Principi. Princeps ipſe ſedebit in ea, ut comedat panem coram Domino; per viam portæ veſtibuli ingredietur, & per viam ejus egredietur.* Clauſa fuit in Maria Dei Matre virginitatis porta; ſoli Deo Chriſto Principi patuit, reſpiciens ad Orientem, unde Sol oritur nunquam occidens, qui viſitat nos Oriens ex alto, ut illucéſcat his, qui in tenebris, & umbra mortis ſedent. Per hanc prodiit Sol ille juſtitiæ, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, non humana, & vulgari ratione. Spectabat enim porta ad viam Sanctuarii exterioris, quoniam ea nativitas erat præter vulgarem humanæ nativitatis modum & contra uſum originis naturalis. Ad partus illius admirabilem novitatem ſignificandam pertinere SS. Doctores intellexerunt, Lapidem de monte ſine manibus abciſſum, qui factus eſt mons magnus, & implevit univerſam terram (*Danielis Cap.* II.) Item Virgam Aaron, quæ una inter virgas Principum Iſaelis germinavit, (*Numer.* VII.) Necnon Rubum, quem Moyſes vidit ardere, & non comburi. (*Exod.* III.) Illud etiam Cantic. IV. *Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus.*

S. Ambr. Epiſt. 42. ad Siricium Papā nomine Synodi Mediolanenſi ſcripta. Et Libro De Inſtit. Virginis, cap. 8. S Hieron. in cap. 44. Ezech.

III. Denique Beatam Mariam Dei Matrem Virginem poſt partum perpetuo manſiſſe, eadem Traditio docet, & vel eo nomine merito damnati ſunt ab Eccleſia, ut Hæretici *Helvidius*, *Jovinianus*, *Bonoſus*, quod Mariam Virginem, poſt Chriſtum in lucem editum, alios ex Joſepho genuiſſe filios impie aſſererent. Damnata eſt hæc Hæreſis a *Siricio* Romano Pontifice in Romana Synodo; a *S. Ambroſio*, aliiſque Epiſcopis in Concilio Mediolanenſi, necnon a Synodo Capuenſi. Hanc hæreſim refellunt inter alios Patres *S. Epiphanius* Hæreſi LXXXVIII. quæ eſt *Antidicomarianitarum*; *S. Ambroſius* Libro *De Inſtitutione Virginis*, cap. V. VI. VII. VIII. & Epiſt. XLII. *S. Hieronymus* Libro *Adverſus Helvidium*, *De Perpetua Virginitate Beatæ Mariæ*; *S. Hildephonſus* Toletanus Archiepiſcopus Libro *De Virginitate Sanctæ Mariæ*. Hinc B. Maria Mater Dei antonomaſtice *Virgo* ſemper a fidelibus appellata eſt, ut *S. Epiphanius* obſervat. *Quis unquam*, inquit, *aut in qua generatione Sanctæ Mariæ nomen auſus eſt appellare, qui non ſciſcitanti ſtatim vocabulum Virginis adjunxit? Nam ex epithetis iſtis ſtatim lucent argumenta virtutis. Quippe juſtis omnibus, pro eo ac ſingulos decebat, ſua ſunt cuique dignitatis attributa nomina.* Quemadmodum Jacob *Iſrael* vocatus

S. Maria Mater Dei Virgo poſt partum.

Hæretici perpetuę Virginitatis B. Mariæ Matris Dei hoſtes.

Hæreſ. 78.

tus est; Zebedęi filii, *Boanerges*, hoc est, *tonitrui filii*, Sancta Maria antonomastice dicta est *Virgo*, quia semper Virgo fuit: ante partum, in partu, & post partum.

Helvidii argumentis respondetur.

Quatuor argumentis perpetuam Matris Dei virginitatem oppugnabat *Helvidius*, sed ea levissima sunt, & a Patribus facile diluta. Primo, quod S. Matthæus scribit, *Antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto*. Convenire quippe hic idem est, ac nuptiarum opus exequi. Ex quo consequens putabat Helvidius, postea convenisse. Sed non est necesse: *Nam Scriptura, quid factum non sit, ostendit* (inquit *S. Hieronymus* in cap. 1. S. Matthæi.)

Matth. 1.

Alterum argumentum instruebat ille Hereśiarcha ex illis verbis, *Et non cognoscebat eam, donec peperit*, quasi particula *donec*, significet post id tempus cognovisse. Verum S. Ambrosius, & S. Hieronymus observant, vocem hanc, *donec*, non semper indicare id, quod omissum dici videtur, postea repetitum fuisse, aut id desiisse, quod erat. Scriptum est enim Isaiæ XLVI. *Ego sum, ego sum, & donec senescatis, ego sum*. Numquid propterea postquam senuerunt, quibus *donec* dictum erat, Deus esse desivit? Item Psal. CIX. legimus: *Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum*. Numquid subjectis populis nationum, qui ante videbantur inimici, cum salutis auctorem negarent, simulacris servirent, ad dexteram Patris Filius sedere desivit, aut in perpetuum non sedebit?

Matth. 1.

Tertium argumentum petebat Helvidius ex eo, quod Primogenitus Beatæ Virginis Christus dicatur, *Donec peperit filium suum primogenitum*. Sed respondent Patres *primogenitum* non perpetuo dici post quem alius, sed ante quem nullus est genitus, ut constat ex *Num.* XVIII. *Vers.* 15. & *Exod.* XII. *Vers.* 29.

Matth. 12. 7. & 13. Marc. c. 6. Jacob. 2. & 7. Joan. 19.

Quartum argumentum ex Christi fratribus in Evangelio nominatis petebat. Verum nec illi filii erant Beatæ Virginis Mariæ ex Joseph, nec Joseph ex alia uxore susceptus, antequam illam duceret, sed Mariæ conjugis *Alphæi*, qui & *Cleophas* cognominatus est, unde & *Maria Cleophæ* in Evangelio appellatur. Hæc Jacobi Minoris, & Josetis mater, Beatæ Virginis soror, Christi matertera. Fratres igitur Domini dicti sunt illi cognatione, non natura: quomodo Loth Abrahæ, quomodo Jacob Laban appellatus est frater; quomodo & filia Salphaad sortem accipiunt inter fratres suos; quomodo & Abraham ipse Saram sororem suam habuit uxorem, fratris nempe sui filiam.

S. Joseph Virginitas.

Sed & S. Joseph virginem fuisse, *S. Hieronymus* docet. Sic enim ille contra Helvidium: *Tu dicis, Mariam Virginem non permansisse: ego mihi plus vindico, etiam ipsum Joseph virginem fuisse per Mariam, ut ex virginali conjugio virgo filius nasceretur. Si enim in virum sanctum fornicatio non cadit, & aliam eum uxorem habuisse non scribitur. Mariæ autem, quam putatus est habuisse, custos potius fuit, quam maritus; relinquitur, Virginem eum mansisse cum Maria, qui Pater Domini meruit appellari.*

§. VII.

De Nomine Virginis Dei Matris.

Luc. 1.

Maria Domina, spesque nostra.

SYmbolum Virginem Dei matrem designat ex nomine *Mariam*: quod & *S. Lucas* facit, dicens: *Et nomen Virginis Maria*. Hæc est, ad cujus nomen omnes animæ piorum recreantur. *Mariam* (inquit *S. Epiphanius* Oratione de laudibus ipsius) *interpretari solemus Dominam, atque etiam spem. Peperit enim Dominum, qui est spes totius mundi. Rursus nomen illud, Maria, interpreteris Myrrham maris. Myrrham vero aliquis dicet de immortalitate; eo quod paritura esset gemmam immortalem in mari, hoc est, in mundo: cui Virgo serenitatem, & tranquillitatem contulit, dum portum pe-*

Maria illustrata cunctos credentes illuminat.

pe-

peperit Chriſtum. Rurſus itaque Mariæ beatum nomen interpreteris, illuſtratam, utpote quæ illuſtrata ſit a Filio Dei, & cunctos uſque ad terminos terræ credentes Trinitati illuminaverit. Sancta enim Virgo Maria eſt Sponſa Trinitatis, ac plane arcanus diſpenſationis theſaurus, cui Gabriel ait, Ave gratia plena, Dominus tecum. Suggeſſit Gabriel, Pater de cœlo Spiritum Sanctum archabonem miſit. Præparavit, deſponditque Virginem unigenito Filio, quam Pater dilexit, Filius inhabitavit, Spiritus Sanctus percupivit. Tum addit, Prophetas cęleſtium illarum nuptiarum ſeriem prædicaſſe, nimirum *Quomodo Virgo cęleſtis, ſponſa & mater ſimul invenitur, quæ donorum antenuptialium nomine Spiritum Sanctum accepit, dotis vero gratia cęlum una cum Paradiſo. Deinde Salutationis Angelicæ verba præclare* commentatur. *Ave gratia plena: Immenſa gratia Sanctæ Virginis. Ave gratia plena virtutibus multis exornata, inextinguibilem lucem prætendens. Ave gratia plena, hami eſca ſpiritualis: in te ſiquidem hamus divinitas. Ave gratia plena, arca gloriæ ſpiritalis, urna aurea continens manna cœleſte.... Quæ ſitientes perennis fontis dulcedine ſatias.... Mare ſpiritale, gemmam cęleſtem Chriſtum habens.... Splendidum cœlum, quæ incomprehenſum in cœlis contines Deum..... Porta cœlorum.... Quo pacto beatam illa prædicabo, quæ tota, ac radicitus fundata gloria eſt? Solo enim Deo excepto cunctis ſuperior eſt..... Ipſa cœli, & terræ Mediatrix, utriuſque unionem commiſit..... O Virginem ſtupendum monile Eccleſiæ! Magnum Myſterium! Sacerdotem pariter, ac Altare indigitat Virgo, quæ cœleſtem panem Chriſtum menſæ inſtar ferens, tribuit in remiſſionem peccatorum noſtrorum.* Quemadmodum Chriſtum cum Adamo humani generis primo parente confert Apoſtolus, eumque noviſſimum Adam appellat; ſic Beatam Mariam Dei Matrem cum Eva conferunt SS. Patres. „ Quemadmodum enim Eva per ſermonem diabo-
„ li ſeducta eſt, ut effugeret Deum, prævaricata verbum ejus: ita Ma-
„ ria per Angelicum ſermonem evangelizata eſt, ut portaret Deum, obe-
„ diens ejus verbo; *Ut Virginis Evæ Virgo Maria fieret Advocata* (inquit
„ *Irenæus* Martyr.) Eva inobediens facta, & ſibi, & univerſo generi huma-
„ no cauſa facta eſt mortis: Maria Deo obediens, & ſibi, & univerſo
„ generi humano cauſa facta eſt ſalutis. Quod alligavit Eva per incredu-
„ litatem, hoc Virgo Maria ſolvit per fidem. Eva viventium Mater: po-
„ tiori jure nomen iſtud Mariæ Virgini convenit, quæ vitam ipſam pepe-
„ rit, Dei Filium. Eva Adamo viſibilia, & terrena veſtimenta contexuit: "
Maria Virgo Agnum nobis, atque ovem peperit, cujus ex ſplendore, ac gloria tamquam e vellere, per ejuſdem virtutem immortalitatis nobis veſtis ſapienter confecta eſt (inquit *S. Epiphanius*,) „ Eva hominum generi
„ cauſam mortis attulit, per quam mors eſt in orbem terrarum invecta:
„ Maria vitæ cauſam præbuit, per quam Vita ipſa nobis eſt producta.
Hæc Sanctis omnibus anteponenda, ut Dei Mater, & præ omnibus, ac ſuper omnes honoranda, ob cœleſte illud Myſterium, quod in ejus utero perfectum eſt. Hanc Patres omnes religioſe colendam, ut a Deo ſecundam, ante, & ſupra omnes Sanctos, & a Chriſtianis omnibus pie, & cum ſumma fiducia invocandam eſſe docent, ut quæ non ſolum Chriſti Dei, quem & corde, & carne concepit; & corde quidem felicius quam carne geſtarit; ſed etiam omnium Chriſtianorum mater ſit. Præclara ſunt ea de re *S. Auguſtini* verba Libro *De Sancta Virginitate* cap. VI. *Maria ergo faciens voluntatem Dei, corporaliter Chriſti tantummodo mater eſt, ſpiritaliter autem & ſoror, & mater. Ac per hoc illa una fęmina, non ſolum ſpiritu, verum etiam corpore & mater eſt, & virgo. Et mater quidem ſpiritu, non capitis noſtri, quod eſt ipſe Salvator, ex quo magis illa ſpiritaliter nata eſt, quia*

B. Virginis Mariæ elogia.

Maria Virgo Chriſto excepto cunctis ſuperior.

S. Irenæus lib. 3. c. 33. & lib. 5. cap. 19.

S. Epiph. Hęreſ 78. Maria ſibi, & univerſo generi humano cauſa facta eſt ſalutis, pariendo Chriſtum.

S. Epiph. Hęreſ. 79. S. Mariæ Virginis Deiparæ cultus ſingularis, & invocatio.

Maria Virgo non ſolum Chriſti Dei, ſed Chriſtianorum omnium Mater.

omnes qui in eum crediderint, in quibus & ipsa est, recte filii sponsi appellantur: Sed plane mater membrorum ejus, quod nos sumus: quia cooperata est charitate, ut fideles in Ecclesia nascerentur, quæ illius capitis membra sunt: corpore vero ipsius capitis mater. Hæc omnium titulorum ejus, ac honorum
Matt. 1.16. summa, *De qua natus est Jesus, qui vocatur Christus.* Ob id *Gratia plena, & Benedicta in mulieribus.* Huic ut præpararetur dignitati, omnium plenitudine gratiarum, omnium donorum charismatibus, omnium virtutum monilibus ornata est. Ceteris per partes, in Mariam tota se infudit gratiæ
Deiparæ Virginis summa secundum Deum puritas. S. Anselm. S. August. plenitudo. Ea puritate donata est, qua major sub Deo non potest intelligi. Tota pulcra est, & macula non est in ea. *Cum de peccatis agitur, nullam de ea, propter honorem Domini, fieri mentionem* æquum est. Ipsa contrivit caput antiqui Serpentis. In ea, non minus quam in Angelis *Deus erat condens naturam, & largiens gratiam.* In ejus immaculata Conceptione, & ortu, *Natura gratiæ cedit, ac tremula stat, progredi non sustinens..... Natura gratiæ fetum antevertere minime ausa est: verum tantisper expectavit, dum gratia fructum suum produxisset. Siquidem oportebat eam primogenitam in lucem edi, quæ rerum omnium conditarum Primogenitum, in quo omnia coagmentata sunt, paritura erat* (inquit *S. Joannes Damascenus.*) Hæc tota Spiritus Sancti thalamus,
S. Joann. Damasc. Orat. 1. De Nativit. B. Virginis. gratiarum pelagus, tota pulchra, tota Deo propinqua cœlum animatum, orbis reparatrix, hominum vivificatrix, eo nomine, quod Salvatorem ediderit, quod Vitæ Authorem pepererit; Regina Angelorum, Mediatrix hominum. His, aliisque innumeris laudum titulis ipsam jure cumulant SS. Patres. Ipsam invocemus in hujus sæculi mari turbulento. *Mariam Stellam Maris,*
S. Maria Stella Maris, in periculis respicienda, & invocanda. secundum nominis significationem, in periculis respiciamus. *O quisquis te intelligis in hujus sæculi profluvio magis inter procellas, & tempestates fluctuare quam per terram ambulare: ne avertas oculos a fulgore hujus sideris, si non vis obrui procellis. Si insurgant venti tentationum, si incurras scopulos tribulationum; respice stellam, voca Mariam. Si jactaris superbiæ undis, si ambitionis, si detractionis, si æmulationis: respice stellam, voca Mariam. Si avaritia, aut iracundia, aut carnis illecebra naviculam concusserit mentis, respice ad Mariam. Si criminum immanitate turbatus, conscientiæ fœditate confusus, judicii horrore perterritus, barathro incipias absorberi tristitiæ, desperationis abysso: cogita Mariam. In periculis, in angustiis, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam invoca. Non recedat ab ore, non recedat a corde: & ut impetres ejus orationis suffragium, non deseras conversationis exemplum: ipsam sequens, non devias: ipsam rogans, non desperas: ipsam cogitans, non erras: ipsa tenente, non corruis: ipsa protegente, non metuis: ipsa duce, non fatigaris: ipsa propitia, pervenis: & sic in temetipso experiris, quam merito dictum sit:* Et *Nomen Virginis Maria.* Verba sunt *S. Bernardi* Homilia secunda in Evangelium,
S. Mariæ Virginis Deiparæ imitatio. S. August. *Missus est*, Mariam imitemur, quæ *Virginitate placuit, humilitate concepit.* Portavit Christum in utero, portemus eum in corde. Gravidata est Virgo Incarnatione Christi, gravidentur pectora nostra fide Christi. Peperit Virgo Salvatorem pariat: anima nostra salutem, pariamus & laudem. Non simus steriles, animæ nostræ Deo sint fecundæ. Quia veritas, & pax, & justitia Christus est: hunc fide concipiamus, operibus edamus: ut quod egit uterus Mariæ in carne Christi, agat cor nostrum in lege Christi. Ad partum Virginis pertinemus, siquidem Christi membra sumus. Caput nostrum peperit Maria, nos Ecclesia. Nam ipsa quoque & mater, & virgo est: Mater visceribus charitatis, virgo integritate fidei, & pietatis: populos parit, sed unius membra sunt, cujus ipsa est corpus, & conjux, etiam in hoc similitudinem gerens illius Virginis, quia & in multis mater est unitatis.

§. VIII.

§. VIII.

Qui fructu ex Chriſti Incarnatione, & Nativitate colligendi?

I. MYſteriorum iſtorum commemoratione ad gratiarum actionem excitari inprimis debemus, ſiquidem ea propter nos Filius Dei operatus eſt, ut Conſtantinopolitanum Symbolum explicat: *Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, & homo factus eſt*. Propter nos venit, non propter Angelos. *Non* enim *Angelos, ſed ſemen Abrahæ apprehendit*. Non ſolum propter nos homines, ſed etiam propter nos peccatores, non venturus ad homines in felici innocentiæ primævæ ſtatu perſeverantes. Non aliam ob cauſam in carne venit, ac forma ſervi accepta factus eſt obediens uſque ad mortem Crucis, niſi ut hac diſpenſatione miſericordiſſimæ gratiæ, omnes, quibus tamquam membris in ſuo corpore conſtitutis caput eſt, ad capeſſendum Regnum cœlorum vivificaret, ſalvos faceret, liberaret, redimeret, illuminaret, qui prius fuiſſent in peccatorum morte, languoribus, ſervitute, captivitate, tenebris conſtituti, ſub poteſtate diaboli principis peccatorum: ac ſic fieret Mediator Dei, & hominum, per quem poſt inimicitias impietatis noſtræ illius gratiæ pace finitas, reconciliaremur Deo in æternam vitam, ab æterna morte, quæ talibus impendebat, erepti. Quod innumera Scripturæ Sacræ teſtimonia confirmant, quæ *S. Auguſtinus* congerit.„ Non „ veni vocare juſtos, ſed peccatores.... Venit Filius hominis quærere, & „ ſalvum facere, quod perierat ... Ecce Agnus Dei, qui tollit peccatum „ Mundi... Ut ſalvum faciat populum ſuum a peccatis eorum... In hoc „ manifeſtatus eſt Filius Dei, ut ſolvat opera diaboli... Sic Deus dilexit Mun„ dum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non „ pereat... Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis fecit peccatum, ut „ nos ſimus juſtitia Dei in illo...Gratia vobis, & pax a Deo Patre, & Do„ mino Jeſu Chriſto, qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris.. Deus, qui dives „ eſt in miſericordia, propter multam dilectionem, qua dilexit nos, cum eſ„ ſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto... Eripuit nos de pote„ ſtate tenebrarum, & tranſtulit nos in regnum Filii dilectionis ſuę, in quo „ habemus redemptionem... Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quia „ Jeſus Chriſtus venit in hunc Mundum peccatores ſalvos facere, quo„ rum primus ego ſum . . . Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris „ noſtri Dei, non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum mi„ ſericordiam ſuam ſalvos nos fecit ..... Quia pueri communicaverunt „ carni, & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem: ut per mortem „ deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, ideſt diabolum, & libera„ vit eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti .... „ Unus Deus, unus Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui „ dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus.... Huic omnes Prophetæ „ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen ejus „ omnes qui credunt in eum... Spiritus Domini ſuper me, evangelizare pau„ peribus miſit me, ſanare contritos corde, prædicare captivis remiſſio„ nem,& cæcis viſum, dimittere confractos in remiſſionem.“ Venit de cœlis Deus, homo factus ex Virgine, ut eſſet via per quam veniremus ad Patrem, ut ipſe ait: *Ego ſum via, veritas, & vita*. Neque enim per ullam creaturam venitur ad Patrem, ſed tantum per Filium „ Si veritatem quæris (inquit S. Auguſt.) „ viam time: nam ipſa eſt via, quæ eſt veritas. Ipſa eſt quo is, ipſa eſt, qua is. „ Per Chriſtum ad Chriſtum venis. Per Chriſtum hominem ad Chriſtum Deum... Ambulare vis? Ego ſum via: Falli non vis? Ego ſum veritas. Mori non vis?

Filius Dei propter nos peccatores incarnatus, & natus eſt; quamobrem gratiæ illi immortales agendę. Hebr. 2. S. Aug. l. 1. De pecc. mer. & remiſſ. c. 26.

Luc. 5. Luc. 15. Joan. 1. 1. Joan 3. Joan. 3. 2. Cor 6. Galat. 1. Epheſ. 2. Coloſſ. 1. 1. Tim. 1. Tit. 3. Hebr. 2. 1. Tim. 2. Act. 10. Luc. 4. Iſai. 61.

Chriſtus factus eſt via qua eamus ad Patrem Joan. 14. 6. Tract. 13. in Joann. Idem.

Tract. 22. Et Tract. 34.

„ Ego ſum vita. Hoc dicit tibi Salvator tuus. Non eſt, quo eas; niſi ad me; „ non eſt qua eas, niſi per me. Manens apud Patrem veritas, & vita, in- „ duens ſe carne, factus eſt via. Non tibi dicitur, Labora quærendo viam, „ ut pervenias ad veritatem, & vitam: non hoc tibi dicitur. Piger ſurge, „ Via ipſa ad te venit, & te de ſomno dormientem excitavit. " Verbum caro factum eſt, ut lactaret infantiam noſtram Sapientia Dei, per quam creata ſunt omnia: cibus Angelorum factus eſt lac hominum. *Panem cœli dedit eis, panem Angelorum manducavit homo.* Quis eſt panis Angelorum? *In principio erat Verbum, & verbum erat apud Deum.* Quomodo panem Angelorum manducavit homo? *Verbum caro factum eſt. & habitavit in nobis.*

Sapientia Dei cibus Angelorum facta eſt lac hominum. Pſalm. 77. Joann. 1. S. Auguſt. Tract. 13. In Joan. & Tract. 1. Serm. 117. alias 38. De Verb. Dom. Et Enarrat. in Pſal. 130.

„ Quare hoc factum eſt propter te? Ut ſugeres, qui manducare non po- „ teras. Invalidus eſt infans ad comedendam eſcam, quæ in menſa eſt; „ quid facit mater? Incarnat eſcam, & conficit lac de ipſa. Sic Verbum „ caro factum eſt, ut lacte parvuli nutriremur, qui ad cibum quidem era- „ mus infantes. Verum hoc intereſt, quia quando cibum mater incarnatum „ lac facit, cibus in lac convertitur. Incommutabile autem manens Ver- „ bum, carnem aſſumpſit; quod eſt, non corrupit, non commutavit, ut „ per habitum tuum tibi loqueretur, non in hominem tranſmutatus, atque „ converſus. Filius Dei homo factus eſt, ut nos faceret filios Dei. Factus „ eſt homo noſtri generis, ut nos divinæ naturæ poſſimus eſſe conſortes. „ Originem, quam ſumpſit in utero Virginis, poſuit in fonte baptiſmatis. „ Dedit aquæ, quod dedit matri. Virtus enim Altiſſimi, & obumbratio Spi- „ ritus Sancti, quæ fecit, ut Maria pareret Salvatorem, eadem facit, ut re- „ generet unda credentem.... Univerſa ſumma fidelium, fonte orta baptiſma- „ tis, ſicut cum Chriſto in Paſſione crucifixi, in Reſurrectione reſuſcitati, „ in Aſcenſione ad dexteram Patris collocati, ita cum ipſo ſumus in ejus Na- „ tivitate congeniti. Quiſquis enim hominum in quacumque mundi parte „ credentium regeneratur in Chriſto, interciſo originalis tramite vetuſtatis, „ tranſit in novum hominem renaſcendo; nec jam in propagine habetur car- „ nalis patris, ſed in germine Salvatoris, qui ideo filius hominis factus eſt, „ ut nos filii Dei eſſe poſſimus. Niſi enim ille ad nos hac humilitate de- „ ſcenderet, nemo ad illum ullis ſuis meritis perveniret. " Verba ſunt *S. Leonis* Sermone v. & vi. in *Nativitate Domini*. Gratias igitur immortales Deo agamus. In Chriſto renati, ut novi homines vivamus, in novitate Spiritus ambulemus, ut nova in Chriſto creatura. Deponamus veterem hominem cum actibus ſuis: & adepti participationem generationis Chriſti, carnis renunciemus operibus. Agnoſcamus dignitatem noſtram, & divinæ conſortes facti naturæ, in veterem vilitatem degeneri converſatione ne redeamus. Meminerimus, cujus capitis, & cujus corporis membra ſimus. Reminiſcamur, quia eruti de poteſtate tenebrarum, translati ſumus in Dei lumen, ac regnum. Per Baptiſmatis Sacramentum Spiritus Sancti templa facti ſumus. Tantum Habitatorem pravis actibus ex animis noſtris ne effugemus. Diaboli ne nos iterum ſubjiciamus ſervituti: quia pretium noſtrum ſanguis Chriſti eſt, qui in veritate nos judicabit, qui in miſericordia nos redemit. Primus ille ex Incarnatione, & Nativitate Chriſti fructus eſt colligendus; cavendumque, ne maximo noſtro malo eveniat, ut quemadmodum in diverſorio Bethleem locus, ubi naſceretur, defuit, ita etiam locum in cordibus noſtris invenire non poſſit, ubi in ſpiritu renaſcatur.

Primus fructus ex incarnatione, & Nativitate Chriſti colligendus. S. Leo.

Fructus alter ex Incarnatione, & Nativitate Chriſti colligendus fervens amor Dei.

II. Deinde his Myſteriis ad amorem Dei vehementer accendi debemus. Hic ſcilicet Incarnationis, & Nativitatis Dominicæ finis eſt, ut diſerte *S. Auguſtinus* docet Libro *De Catechizandis Rudibus*, cap. iv. „ Quæ major „ cauſa eſt (*inquit*) Adventus Domini, niſi ut oſtenderet Deus dilectionem ſuam „ in no-

„ in nobis, commendans, eam vehementer; quia cum adhuc inimici eſſemus,
„ Chriſtus pro nobis mortuus eſt. Hoc autem ideo, quia finis præcepti, & ple-
„ nitudo legis, charitas eſt. Ut & nos invicem diligamus, & quemadmodum
„ ille pro nobis animam ſuam poſuit, ſic & nos pro fratribus animam ponamus:
„ & ipſum Deum, quoniam prior dilexit nos, & Filio ſuo unico non pepercit,
„ ſed pro nobis omnibus tradidit eum, ſi amare pigebat, ſaltem nunc re-
„ damare non pigeat. Nulla eſt enim major ad amorem invitatio, quam præ-
„ venire amando: & nimis durus eſt animus, qui dilectionem ſi nolebat im-
„ pendere, nolit rependere .... Si ergo maxime propterea Chriſtus advenit, ut
„ cognoſceret homo quantum eum diligat Deus, & ideo cognoſceret, ut in
„ ejus dilectionem, a quo prior dilectus eſt, inardeſceret, proximumque illo
„ jubente, & demonſtrante diligeret, qui non proximum, ſed longe peregri-
„ nantem diligendo factus eſt proximus; omniſque Scriptura divina, quæ an-
„ te ſcripta eſt, ad prænunciandum Adventum Domini ſcripta eſt, & quic-
„ quid poſtea mandatum eſt litteris, & divina auctoritate firmatum, Chriſtum
„ narrat, & dilectionem monet: manifeſtum eſt, non tantum Legem, & Pro-
„ phetas in illis duobus pendere præceptis dilectionis Dei, & proximi, ſed etiam
„ quæcumque poſterius ſalubriter conſcripta ſunt, memoriæque mandata Di-
„ vinarum volumina Litterarum. " Verbum caro factum eſt, ut carnalem ho-
minum amorem totum ad ſe alliceret, & a ceteris ſenſibilibus omnibus in ſuam
„ carnem totum avocaret. Hac arte uſus eſt benigniſſimus Deus, ut homines
ad ſpiritalem amorem ſapientiæ, juſtitiæque in Chriſti carne latentis proveheret; ut docet *S. Bernardus* Sermone xx. in Cantica. „ Ego, *inquit*, hanc ar-
„ bitror præcipuam inviſibili Deo fuiſſe cauſam, quod voluit in carne videri,
„ & cum hominibus converſari, ut carnalium videlicet, qui niſi carnaliter
„ amare non poterant, cunctas primo ad ſuæ carnis ſalutarem amorem affe-
„ ctiones retraheret, atque ita gradatim ad amorem perduceret ſpiritualem.

III. Imitari debemus virtutes, quarum nobis exemplum dedit Filius Dei in Incarnatione, & Nativitate ſua, humilitatem inprimis, paupertatem, mortificationem carnis. *Exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*: &, *Propter nos egenus factus eſt, cum dives eſſet, ut illius inopia divites eſſemus*. Natus eſt ut peregrinus in diverſorio: natus eſt in vili præſepio: natus eſt media hyeme. *Factum eſt* (inquit S. Lucas) *cum eſſent ibi, impleti ſunt dies, ut pareret, & peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præſepio, quia non erat ei locus in diverſorio*. Neque vero ſcribit, non fuiſſe locum in diverſorio, ſed ei non fuiſſe, qui dicit: *Meus eſt orbis terræ, & plenitudo ejus*. Quod etiam *S. Joannes* teſtatus eſt: *In propria venit, & ſui eum non receperunt*. „ In præſepio velut in
„ ſchola, quam aperit Verbum infans, exemplis clamat prius, quam ver-
„ bis: *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde*. Non ait, Diſcite
„ a me mundum fabricare, aut mortuos reſuſcitare, ſed quia mitis ſum,
„ & humilis corde. O doctrinam ſalutarem! O Magiſtrum, Dominumque
„ mortalium, quibus mors poculo ſuperbiæ propinata, atque transfuſa eſt!
„ Noluit docere, quod ipſe non eſſet: noluit jubere, quod ipſe non fa-
„ ceret. Huccine redacti ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſ-
„ conditi in te, quoniam mitis es, & humilis corde? Itane magnum
„ eſt eſſe parvum, ut niſi a te, qui tam magnus es, fieret, diſci omni-
„ no non poſſet? Ita plane. " *Non enim aliter invenitur requies animæ, niſi inquieto timore digeſto, quo magna ſibi erat, quando tibi ſana non erat* (in-
quit *S. Auguſtinus* Libro *De Sancta Virginitate*, cap. xxv.) „ Quid eſt Chriſtus,
„ qui diabolum occidit? Humilitas occidit ſuperbiam. Cum Chriſtum nomino,

Imitandæ virtutes, quarum nobis exemplum in Incarnatione, & Nativit. ſua Chriſtus dedit. Philipp. 2. 2. Cor. 8.

Lucæ 2.

Pſalm. 49. Joann. 1. Matth. 11. 29

S. Auguſt. Enarrat. in Pſalm. 33.

„ maxime nobis humilitas commendatur. Viam enim nobis fecit per humi-
„ litatem, quia per ſuperbiam receſſeramus a Deo, redire ad eum niſi per
„ humilitatem non poteramus. Et quem nobis proponeremus ad imitandum
„ non habebamus. Omnis enim mortalitas hominum ſuperbia tumuerat.
„ Et ſi exiſteret aliquis humilis vir in ſpiritu, ſicut erant Prophetæ, & Pa-
„ triarchæ, dedignabatur genus humanum imitari humiles homines. " *Ne ergo dedignaretur homo imitari hominem humilem; Deus factus eſt humilis, ut vel ſic ſuperbia generis humani non dedignaretur ſequi veſtigia Dei.* Quamobrem *Erubeſcat eſſe homo ſuperbus, propter quem humilis factus eſt Deus..... Ad magna nos tendimus, parva capiamus, & magni erimus. Vis capere celſitudinem Dei? Cape prius humilitatem Dei. Dignare eſſe humilis propter te, quia Deus dignatus eſt humilis eſſe propter eumdem te: non enim propter ſe. Cape ergo humilitatem Chriſti, diſce humilis eſſe, noli ſuperbire. Confitere infirmitatem tuam, jace patienter ante Medicum: cum ceperis humilitatem ejus, ſurgis cum illo: non quaſi & ipſe ſurgat, ſecundum quod Verbum eſt: ſed tu potius, ut magis, magiſque a te capiatur.* „ Filius Dei hominem aſſumpſit,
„ & in illo humana perpeſſus eſt. Hæc medicina hominum tanta eſt, quan-
„ ta non poteſt cogitari. Nam quæ ſuperbia ſanari poteſt, ſi humilitate
„ Filii Dei non ſanatur? Quę avaritia ſanari poteſt, ſi paupertate Filii Dei
„ non ſanatur? Quæ iracundia ſanari poteſt, ſi patientia Filii Dei non ſa-
„ natur? Quæ impietas ſanari poteſt, ſi charitate Filii Dei non ſanatur?
„ Nolite amare carnalia, quia in Filio Dei nec maſculus nec fœmina fu-
„ mus. Nolite amare temporalia, quia ſi bene amarentur, amaret ea ho-
„ mo, quem ſuſcepit Filius Dei. O medicinam omnibus conſulentem, om-
„ nia tumentia comprimentem, omnia tabeſcentia reficientem, omnia ſu-
„ perflua reſecantem, omnia neceſſaria cuſtodientem, omnia perdita reparan-
„ tem, omnia depravata corrigentem!

„ Tunc Lex impletur, dum non cupiditate rerum temporalium, ſed cha-
„ ritate illius, qui præcepit, fiunt quæcumque præcepit. Omnia ergo bona
„ terrena contempſit homo factus, Dominus Jeſus Chriſtus, ut contemnen-
„ da monſtraret, & omnia terrena mala ſuſtinuit, quæ ſuſtinenda præci-
„ piebat, ut neque in illis quæreretur felicitas, neque in iſtis infelicitas ti-
„ meretur. Natus enim de Matre, quæ quamvis a viro intacta concepe-
„ rit, ſemperque intacta permanſerit, Virgo concipiens, Virgo pariens, Vir-
„ go moriens, tamen fabro deſponſata erat; omnem typhum carnalis no-
„ bilitatis extinxit. Natus etiam in Civitate Betheleem, quæ inter omnes
„ Judææ Civitates ita erat exigua, ut hodie vix appelletur, noluit quem-
„ quam de cujuſquam terrenæ civitatis ſublimitate gloriari. Pauper etiam
„ factus eſt, cujus ſunt omnia, & per quem creata ſunt omnia, ne quiſquam
„ cum in eum crederet, de terrenis divitiis auderet extolli. Noluit Rex ab homini-
„ bus fieri, quia humilitatis oſtendebat viam miſeris, quos ab eo ſuperbia ſepa-
„ raverat: quamvis ſempiternum ejus Regnum univerſa creatura teſtetur.
„ Eſurivit, qui omnes paſcit, &c. (inquit *S. Auguſtinus*, Libro *De Catechizandis Rudibus*, cap. XXII.)

Hyeme, nocte, in tanta aeris inclementia, in tenebris naſci elegit Chriſtus, in gravi paupertate, in præſepio, in fœno, in medio duorum animalium, cum aliter naſci poſſet. *Aut iſte fallitur*, inquit S. Bernardus, *aut mundus errat. Sed divinam falli impoſſibile eſt Sapientiam. Chriſtus elegit, quod carni moleſtius eſt. Id ergo melius, id utilius, id potius eligendum: & quiſquis aliud doceat, vel ſuadeat, ab eo tamquam a ſeductore cavendum..... Jam vero etiam nocte voluit naſci. Ubi ſunt, qui tam impudenter oſtentare geſtiunt ſemetipſos? Chriſtus eligit, quod ſalubrius judicat, vos eligitis, quod reprobat ille.*

Idem Enarrat. in Pſalm. 18.

Idem Serm. 117. alias 38. De Verbis Domini.

S. Auguſt. Lib. De Agone Chriſtiano cap. 11.

Serm. 5. In Nativ. Domini.

ille. Quis prudentior e duobus? Cujus ſententia ſanior? Denique tacet Chriſtus, non ſe extollit, non magnificat, non prædicat: & ecce annuntiat eum Angelus, laudat multitudo cęleſtis exercitus. Et tu ergo, qui Chriſtum ſequeris, inventum abſconde theſaurum. Ama neſciri, laudet te os alienum, ſileat tuum. Adhuc autem in ſtabulo naſcitur Chriſtus, & in præſepio reclinatur. Et nonne ipſe eſt, qui dicit, Meus eſt orbis terræ, & plenitudo ejus? *Quid ergo ſtabulum elegit? Plane ut reprobet gloriam mundi, damnet ſæculi vanitatem. Nec dum loquitur lingua,* Pſalm. 44. *& quæcumque de eo ſunt clamant, prædicant, evangelizant, ipſa quoque infantilia membra non ſilent. In omnibus Mundi judicium arguitur, ſubvertitur, confutatur. Ipſe eſt promiſſus olim per Iſaiam. Parvulus ſciens reprobare malum, & eligere bonum. Malum ergo voluptas corporis, bonum vero afflictio eſt. Siquidem & hanc eligit, & illam reprobat Puer ſapiens, Verbum infans.* Iſa. 7.

ARTICULUS V.

Quo quartus Articulus Symboli exponitur.

Paſſus ſub Pontio Pilato, Crucifixus, Mortuus, & Sepultus.

MYſterium Paſſionis Domini explicandum impræſentiarum ſuſcipimus, in quo ſolo nos gloriari oportet, & præter quod nihil ſcire ſe profitetur Apoſtolus. *Non judicavi,* inquit, *me ſcire aliquid inter vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum.* Licet enim *Verbum Crucis pereuntibus ſtultitia* 1. Cor. 2. *ſit: Iis* tamen, *qui ſalvi fiunt, ideſt nobis, Dei virtus eſt.* 1. Cor. 1.

§. I.

Articuli Fides explicatur.

Deus, & homo Chriſtus *vere paſſus; non tamen paſſa Deitas.*

CHriſtum Dominum Deum verum, Deique Filium vere paſſum eſſe, hoc eſt, captum, illuſum, variis injuriarum, & cruciatuum generibus affectum, demum in Crucem ſublatum, ibi mortuum eſſe, ut opus redemptionis noſtræ conſummaret, hoc Articulo profitemur. Judicis autem nomen, ſub quo paſſus eſt Chriſtus adſcriptum eſt, ad hiſtoriæ, temporiſque exploratiorem cognitionem. Erat enim id temporis Pontius Pilatus Judęæ Præſes, ſub Tiberio Imperatore. Tum iis verbis etiam declaratur, illam Salvatoris prædictionem exitu comprobatam. „ Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & „ filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & condemna- „ bunt eum morte, & tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellan- „ dum, & crucifigendum. *Unde Diſcipuli (ut refertur Actuum* IV.) *unani-* Matth. 20. „ *miter levaverunt vocem ad Deum, & dixerunt:* Domine, tu es, qui feciſti „ cęlum & terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt; qui Spiritu Sancto „ per os Patris noſtri David pueri tui dixiſti: Quare fremuerunt Gentes, & „ populi meditati ſunt inania? Adſtiterunt Reges terræ, & Principes con- Pſalm. 2. „ venerunt in unum, adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus? Con- „ venerunt enim vere in civitate iſta adverſus ſanctum puerum tuum Je- „ ſum, quem unxiſti, Herodes, & Pilatus, cum Gentibus, & populis Iſrael, „ facere, quæ manus tua, & conſilium tuum decreverunt fieri.

Chriſtum igitur Deum, ac Dominum noſtrum „ Verbum, quod erat in Joan. 1. „ principio apud Deum, per quem omnia facta ſunt, quem conſtituit Deus „ hæredem univerſorum, per quem fecit & ſæcula: *qui eſt* Splendor gloriæ, Hebr. 1. „ & figura ſubſtantiæ ejus, qui portat omnia verbo virtutis ſuæ, qui pur- „ gationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram Majeſtatis in excelſis: hunc, inquam, vere paſſum eſſe credimus, non ſolum pro hæreditaria labe primorum parentum, ſive originali peccato, ſed etiam pro vitiis omnibus, & peccatis, quæ homines a mundi origine ad hunc diem admiſerunt, ac

deinceps usque ad sæculi finem admissuri sunt. „ Vere languores nostros ipse
„ tulit, & dolores nostros ipse portavit ..... Cum sceleratis reputatus est:
Isai. 53. „ & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogavit. *Unde S.*
„ *Petrus Epist.* 1. *cap* 11. Christus, *inquit*, passus est pro nobis, vobis re-
„ linquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. Qui peccatum non fe-
„ cit, nec dolus inventus est in ore ejus: qui cum malediceretur, non ma-
„ ledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem judican-
„ ti se injuste: qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut pec-
„ catis mortui, justitiæ vivamus, cujus livore sanati estis.

Passus est autem non corpore solum, sed etiam anima, quam, quoad inferiorem partem, humanorum affectuum perpessionibus tradidit. Unde ait: *Tristis est anima*
Matth. 26. *mea usque ad mortem*. Et, *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Etsi enim Personæ divinæ natura humana in Christo conjuncta fuerit; nihilo minus tamen passionis acerbitatem sensit, quam si ea conjunctio facta non fuisset: cum in una Jesu Christi persona utriusque naturæ, divinæ, & humanæ proprietates servatæ sint. *Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium est: Verbo scilicet operante, quod Verbi est, & carne exequente, quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis; aliud succumbit injuriis*; inquit *S. Leo* in Epistola ad *Flavianum*. Passus igitur Christus secundum carnem, idest, secundum humanam naturam, non quod anima fuerit a doloribus libera: sed immunis fuit a cruciatibus, & doloribus secundum divinitatem, quæ doloris, & mutationis incapax est. *Ea, quæ sunt carnis suæ propria sibi necessario faciens, passus dicitur, quæ secundum carnem acciderunt: quamvis patiendi esset expers quatenus Deus intelligitur* (inquit *S. Cyrillus Alexandrinus*, in Epistola ad *Valerianum*.) Et quomodo recte dicimus, Mortuus est homo, quamvis anima ejus non moriatur; ita recte dicimus, Passus, & mortuus est Christus Deus homo, quamvis divinitas passioni, & morti non sit obnoxia.

Quæ de Filio Dei verba dicuntur, videndum est secundum quid dicantur. Non enim homine assumpto personarum numerus auctus est, sed eadem Trinitas mansit. Nam sicut in homine quolibet, præter unum illum, qui singulariter susceptus est, anima, & corpus una persona est, ita in Christo Verbum, & homo una persona est. „ Et sicut homo, verbi gratia, Philo-
„ sophus non utique nisi secundum animam dicitur, nec ideo tamen absur-
„ de, sed congruentissima, & usitatissima locutione dicimus Philosophum cæcum,
„ Philosophum mortuum, Philosophum sepultum, cum totum secundum carnem
„ accidat, non secundum illud, quod est Philosophus: ita Christus Deus,
„ Dei Filius Dominus gloriæ, & si quid hujusmodi secundum Verbum dici-
„ tur; & tamen recte dicitur Deus crucifixus, cum hoc eum secundum car-
„ nem passum esse, non secundum illud, quo Dominus gloriæ est, non ha-
„ beatur incertum." Quia igitur Filius hominis idem est Filius Dei, non tamen Filius hominis dicitur propter formam Dei, in qua est æqualis Deo Patri, sed propter acceptam formam servi, qua minor est Patre: *ideo & Filium Dei crucifixum fatemur, non ex virtute divinitatis, sed ex infirmitate humanitatis; non ex suæ naturæ permansione, sed ex nostræ susceptione*. Sic istud fidei caput explicat S. Augustinus Epist. CLXIX. alias CII. ad *Evodium*, & Epist. CCXXXVIII. alias CLXIV. ad *Pascentium*.

§ II.

Acerbitas Passionis Christi.

Interior animi dolor in Christo gravissimus.

ACerbissimam fuisse Christi Domini Passionem multa probant. Et primo quidem interiorem animi dolorem fuisse gravissimum, colligitur ex illius causa. Doloris enim illius, tristitiæque *usque ad mortem* cruciantis causa fuere totius humani generis peccata, pro quibus Patri satisfaciebat patiendo.

Un-

Unde ea ſibi adſcribit, ut fidejuſſor. *Longe*, inquit, *a ſalute mea verba delictorum meorum*. Dolorem auxit vehementer Judæorum, alioruinque mortis ejus authorum caſus & perditio, & præcipue Diſcipulorum lapſus, proditio Judæ, negatio Petri, deſertio ceterorum. Tunc in Chriſto completa ſunt Prophetica illa Vaticinia: Pſal. XL. *Etenim homo pacis meæ, in quo ſperavi, qui edebat panes meos, magnificavit ſuper me ſupplantationem*. Pſal. LIV. *Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique: & ſi is, qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu vero homo unanimis, dux meus, & notus meus: qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulavimus cum conſenſu*. Pſal. LXVIII. *Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ ... In conſpectu tuo ſunt omnes, qui tribulant me: improperium expectavit cor meum, & miſeriam. Et ſuſtinui, qui ſimul contriſtaretur, & non fuit; & qui conſolaretur, & non inveni*. Pſalm. LXXXVII. *Longe feciſti notos meos a me: poſuerunt me abominationem ſibi. Traditus ſum, & non egrediebar, oculi mei languerunt præ inopia ... Elongaſti a me amicum, & proximum, & notos meos a miſeria*. Pſal. CXLI. *Conſiderabam ad dexteram, & videbam, & non erat, qui cognoſceret me. Periit fuga a me, & non eſt, qui requirat animam meam*. Iſaiæ LXIII. *Circumſpexi, & non erat auxiliator: quæſivi, & non fuit qui adjuvaret*. Danielis IX. *Et non erit ejus populus, qui eum negaturus eſt*. Zachariæ XIII. *Framea, ſuſcitare ſuper Paſtorem meum, & ſuper virum cohærentem mihi, dicit Dominus exercituum: percute Paſtorem, & diſpergentur oves*. Tertia doloris interioris cauſa fuit jactura vitæ, & quidem pretioſiſſimæ, quam homo ſuapte natura refugit. Jerem. XII. *Reliqui domum meam, dimiſi hæreditatem meam: dedi dilectam animam meam in manu inimicorum ejus*. Quarta cauſa eſt inutilitas paſſionis ejus, & ſanguinis pretioſiſſimi pro maxima hominum parte, ſcilicet pro reprobis, maximeque Chriſtianis, qui gratia redemptionis abutuntur, peccatiſque ſuis cœleſtem medicinam irritam reddunt, *Filium Dei conculcantes, & ſanguinem pollutum ducentes, in quo ſanctificati ſunt*, & *Spiritu gratiæ contumeliam facientes. Rurſus crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes*. Quorum quidem crimen gravius eſt quam Judæorum, qui *Si cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Chriſtiani autem plerique & ſe noſſe Chriſtum profitentur, & tamen factis negantes, quodammodo violentas ei manus videntur inferre. Unde *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſal. VII. ait: *Videtur conſummata nequitia hominum, qui crucifixerunt Filium Dei: ſed eorum major eſt, qui nolunt recte vivere, & oderunt præcepta veritatis, pro quibus crucifixus eſt Filius Dei*. Horum omnium præſcientia, & perſpicaciſſima cognitio non poterat non excitare timorem, tædium, dolorem acerrimum in inferioribus animæ Chriſti viribus. *In vacuum laboravi ſine cauſa*, inquiebat, & *vane fortitudinem meam conſumpſi... Cor meum conturbatum eſt in me, & formido mortis cecidit ſuper me. Timor, & tremor venerunt ſuper me, & contexerunt me tenebræ*. Vim doloris vehementiſſimam teſtatus eſt ſudor ſanguineus: *Factus in agonia prolixius orabat. Et factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram*.

Pſalm. 21. Hebr. 10. Hebr. 6. 1. Cor. 2. Iſai. 49. Pſalm. 108. Luc. 22.

Corporis etiam dolores acerbiſſimi fuere: nulla enim fuit corporis ejus pars, quæ graviſſimas pœnas non ſenſerit. Nam & pedes, & manus clavis cruci affixæ; caput ſpinis compunctum, & arundine percuſſum; facies ſputis fœdata, alapis cæſa; totum corpus flagellis verberatum, ac laniatum eſt. Paſſus eſt in libertate, quia captus, & funibus vinctus; in fama, quia blaſphemiis appetitus; in honore, & gloria, quia illuſus, & contumeliis laceſſitus, & cum latronibus crucifixus; in guſtu, quia felle, & aceto potatus; in olfactu, quia fœtore cadaverum in Calvariæ Monte ſepultorum infectus; in au-

Corporis dolores in Chriſto patiente acerbiſſimi.

auditu, quia voces blaſphemantium, irridentium, & exprobrantium audivit; in viſu, quia mœſtiſſimam Matrem, & dilectum Diſcipulum juxta crucem ſtantes, & flentes vidit; in toto corpore, quia & flagellatio ſæviſſima, & ſpinarum aculei, & Crucis bajulatio, & confixio ſuſpenſioque in cruce, mortiſque diuturnitas dolorem incomparabilem effecerunt. Ejus etiam magnitudinem augebat ipſa Chriſti Jeſu corporis conſtitutio, & habitus; quod quidem cum Spiritus Sancti virtute formatum eſſet, multo perfectius, & temperatius fuit, quam aliorum hominum corpora eſſe poſſunt; ideoque acriorem quoque ſentiendi vim habuit, & gravius tormenta illa omnia perpeſſum eſt. Acceſſit ad doloris cumulum ſolatii cujuslibet ſubtractio. Sanctis enim hominibus, quicumque ſupplicia, & cruciatus pro Chriſto pertulerunt, non defuit animæ ſolatium, aut interius gaudium divinitus inſpiratum, quo recreati, vim tormentorum æquo animo perferrent. *Gaudeo*, inquiebat Apoſtolus, *in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea pro corpore ejus, quod eſt Eccleſia*. Et, *Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra*. Verum Chriſtus Dominus amariſſimæ Paſſionis calicem, quem bibit, nulla ſuavitate permixta temperavit. Humanæ enim naturæ, quam aſſumpſit, ſentire, ac perpeti omnia tormenta permiſit, non ſecus ac ſi homo purus, non etiam Deus fuiſſet. Has rationes afferunt *S. Thomas* III. Part. Quæſt. XLVI. & Concilii Tridentini Catechiſmus.

Coloſſ. 1. Cor. 7.

Chriſti porro dolores acerbiſſimi vaticiniis Prophetarum prædicti ſunt. Pſ. LXX. *Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui cuſtodiebant animam meam, conſilium fecerunt in unum, dicentes: Deus dereliquit eum, perſequimini, & comprehendite eum, quia non eſt, qui eripiat*. Lamentationum Jerem. IV. *Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt pro peccatis noſtris*. Pſal. XXXIV. *Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam interrogabant me ... Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur, & in iracundia terræ loquentes dolos cogitabant: & dilataverunt ſuper me os ſuum: dixerunt, Euge, euge, viderunt oculi noſtri*, Pſal. XL. *Inimici mei dixerunt mala mihi, Quando morietur, & peribit nomen ejus ... Adverſum me ſuſurrabant omnes inimici mei, adverſum me cogitabant mala mihi. Verbum iniquum conſtituerunt adverſum me*. Pſal. XXI. *Deus, Deus meus, reſpice in me, quare me dereliquiſti? Longe a ſalute mea verba delictorum meorum ... Ego autem ſum vermis, & non homo; opprobrium hominum, & abjectio plebis. Omnes videntes me, deriſerunt me, locuti ſunt labiis, & moverunt caput .... Quoniam tribulatio proxima eſt, quoniam non eſt, qui adjuvet. Circumdederunt me vituli multi, tauri pingues obſederunt me: aperuerunt ſuper me os ſuum ſicut leo rapiens, & rugiens. Circumdederunt me canes multi, concilium malignantium obſedit me. Foderunt manus meas, & pedes meos: dinumeraverunt omnia oſſa mea. Ipſi vero conſideraverunt, & inſpexerunt me; diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem*. Pſal. LXVIII. *Salvum me fac, Deus, quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam ... Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me ... Confortati ſunt, qui perſecuti ſunt me inimici mei injuſte: quæ non rapui, tunc exſolvebam. Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium; operuit confuſio faciem meam*, &c. Iſai. L. *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus; faciem meam non averti ab increpantibus, & conſpuentibus in me*: Et cap. LIII. *Non eſt ſpecies ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aſpectus, & deſideravimus eum: deſpectum, & noviſſimum virorum, virum dolorum, & ſcientem infirmitatem: & quaſi abſconditus vultus ejus, & deſpectus; unde nec reputavimus eum. Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit: & nos putavimus eum quaſi leproſum, & percuſſum a Deo, & humiliatum. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra: diſci-*

plina

plina pacis noſtræ ſuper eum, & livore ejus ſanati ſumus. Lament. Jerem. III. *Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis.* Et cap. I. *Attendite, & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor meus.*

§. III.

CRUCIFIXUS.

HOc verbo mortis genus exprimitur, quam pro nobis Chriſtus Dominus perpeſſus eſt, quo nullum turpius, aut acerbius excogitari potuit, quo affici nonniſi nocentiſſimi, ac ſceleratiſſimi homines conſueverant, maxime apud Judæos. Nam in Lege eorum ſcriptum erat: *Maledictus a Deo eſt, qui pendet in ligno.* Quod quidem mortis genus fini, quem ſibi Chriſtus Salvator noſter propoſuerat, convenientiſſimum fuit. Primo propter exemplum virtutis. Ut enim ait *S. Auguſtinus* Libro *De Diverſis Quæſtionibus octoginta tribus* Quæſt. XXV. *Sapientia Dei hominem ad exemplum, quo recte viveremus, ſuſcepit. Pertinet autem ad vitam rectam, ea, quæ non ſunt metuenda, non metuere. Mors autem metuenda non eſt. Oportuit ergo idipſum illius hominis, quem Dei Sapientia ſuſcepit, morte monſtrari. Sunt autem homines, qui quamvis mortem ipſam non timeant, genus tamen aliquod ipſius mortis horreſcunt. Nihilominus autem, ut ipſa mors metuenda non eſt, ita nullum genus mortis bene, & recte viventi homini metuendum eſt. Nihilominus igitur hoc quoque illius hominis cruce oſtendendum fuit: nihil enim erat inter omnia genera mortis illo genere execrabilius, & formidoloſius.*

Deut. 21. Cur Chriſtus mortem crucis elegerit? S. Thom. III P. Q. 46. Art. 4. Chriſtus in cruce mortuus, ut nullum genus mortis homini recte viventi metuendum eſſe oſtenderet.

Secundo, genus illud mortis conveniens erat ſatisfactioni, quam Chriſtus pro peccato primi parentis exhibere Patri decreverat. Peccaverat enim comedendo fructum arboris vetitæ: ideo decuit, ut Chriſtus ad ſatisfaciendum pro illo peccato ſeipſum ligno affigi pateretur, quaſi reſtituens, quod Adam ſuſtulerat, ſecundum illud Pſal. LXVIII. *Quæ non rapui, tunc exſolvebam.* Unde Auctor Sermonis inter Auguſtinianos olim CI. *De Tempore*, nunc in Appendice XXXI. *Quod*, inquit, *juſte debebat Adam, Chriſtus injuſte mortem ſuſcipiendo perſolvit. Ille expandit manum ad pomorum dulcedinem, iſte ad crucis amaritudinem: ille arborem necis, iſte ſalutis oſtendit: Adam mortem univerſis intulit, & Chriſtus vitam omnibus reparavit.*

Mors crucis conveniens ſatisfactioni pro peccato primi parentis exſolvendæ.

Tertio, decebat, Chriſtum in aere, & non ſub tecto pati, ut aerem ab infeſtatione dæmonum, quos Apoſtolus vocat *Poteſtates aeris hujus*, purgaret, ſicut terram mundavit effuſione ſanguinis e latere manantis. Terram ſanctificavit, in ea ambulando, aerem, moriendo.

Epheſ. 2. Cur Chriſtus in aere mortuus?

Quarto, decebat Chriſtum in aere mori, ut viam nobis ad cœlum muniret, novumque iter aperiret, quod his verbis ſignificatur: *Attollite portas, principes, veſtras, & elevamini portæ æternales.* Non enim illi, ſed nobis ea cœleſtis reſeratio januæ neceſſaria erat, quos ipſe ſuo corpore in ſublime attollebat. *Nam quemadmodum illud pro omnibus morti obtulit, ita quoque per illum viam ad cœlos commonſtravit* (inquit S. *Athanaſius* Oratione *De Incarnatione Verbi Dei.*) Hinc ipſe Chriſtus, Joannis XII. ait: *Ego ſi exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipſum.*

Pſ. 23. 7.

Quinto, id mortis genus ſignificandæ univerſorum hominum ſaluti per crucem partæ congruebat. *Si mors Domini noſtri Jeſu Chriſti* (inquit ibidem S. Athanaſius) *redemptio eſt omnium, ac ejus intermedius ille paries macceriæ ſolvitur, conficiturque vocatio Gentium: quomodo nos advocaſſet, niſi crucifixus eſſet? In ſola enim cruce mors extenſis, porrectiſque manibus toleratur; ideo par erat ut Dominus hoc modo mortem ſuſtineret, manuſque ejus extenderentur, ut hac quidem veterem Populum; illa vero Gentiles attraheret, & ambos in ſe conjungeret.*

Significandæ omnium ſaluti per crucem partæ id genus mortis congruebat

Sex-

Virtutes diversæ, crucis dimensionibus significantur.

Sexto, hoc genere mortis virtutes diversæ designantur. Unde S. Augustinus *Epistola* CXL. *alias* CXX. *ait*: „ Non frustra tale genus mortis elegit: „ nisi ut in eo latitudinis hujus, & longitudinis, & altitudinis, & profun- „ ditatis Magister existeret. *De qua scilicet scribit Apostolus*: In charitate „ radicati, & fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quę „ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum: scire etiam super- „ eminentem scientiæ charitatem Christi, ut impleamini in omnem plenitu- „ dinem Dei. *Ephes.* III. Nam latitudo est in eo ligno, quod transversum de- „ super figitur: hoc ad bona opera pertinet, quia ibi extenduntur manus. „ Longitudo in eo, quod ab ipso ligno usque ad terram conspicuum est: ibi „ enim quodam modo statur, idest persistitur, & perseveratur; quod longa- „ nimitati tribuitur. Altitudo est in ea ligni parte, quæ ab illo, quod „ transversum figitur, sursum versus relinquitur, hoc est ad caput crucifixi, „ quia bene sperantium superna expectatio est. Jam vero illud ex li- „ gno, quod non apparet, quod fixum occultatur, unde totum illud exsur- „ git, profunditatem significat gratuitæ gratiæ.

Figuris, & oraculis, Scripturarum mors Christi, genusq; mortis adumbrantur, & prædicuntur.

Septimo id genus mortis figuris, & oraculis Sacrarum Scripturarum Veteris Testamenti respondet, sive Prophetarum Vaticiniis. Atque ut de figuris pauca quædam attingamus, *Abel* primum, qui fratris invidia occisus est; deinde *Isaac* Sacrificium; præterea *Agnus*, quem Judæi, cum e terra Ægypti egrederentur, immolarunt; tum *Serpens æneus*, quem Moyses in deserto exaltavit, Christi Domini Passionis, ac mortis figuram præmonstrabant (inquit Concilii Tridentini Catechismus.)

Figuræ Abel Gen. 4 Rupertus Abbas l. 3. in Gen. c. 6.

I. *Abel* integerrimo viro *Caini* fratris invidiam conflavit eximia pietas: *Jesu* omnium hominum innocentissimo fratrum Judęorum odium divinæ virtutes pepererunt. Fuit Abel pastor ovium: Jesus hominum. Abeli mortem parat Cainus: Jesu Judęi. Abelem foras ad mortem educit Cainus: Jesum Judæi ad supplicium extra Hierosolima rapiunt. Vox sanguinis Abel clamat ad Deum de terra, de Jesu scribit Apostolus: *Accessistis ad Testamenti Novi mediatorem Jesum, & Sanguinis asperſionem melius loquentem quam Abel.* Exilio Cainum mulctavit Deus, patriisque sedibus ejecit; sic tamen ut tutam ei, & incolumem vitam præstaret: profugi passim, & extorres errant Judæi, nec penitus tamen exscinduntur, sed certa gens ab aliis discreta esse pergunt.

Hebr. 12.

Isaac. Rom. 2. Rom. 8. Gen. 22.

II. Promissionis filius fuit *Isaac*: *Jesum Deus promisit per Prophetas suos in Scripturis Sanctis.* Unigenitus uterque fuit. Isaac a Patre sacrificio destinatus, & ad mortem ductus est: Deus *Proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Isaac ligna, quibus imponendus, & immolandus erat: Jesus crucem, cui suffigendus erat, in montem ipse portavit. Arietem Deo sacrificavit Abraham pro filio Isaac substitutum: voluit Deus, ut pro hominibus a se procreatis sibi Jesus immolaretur. Arietem in vepreto cornibus hærentem vidit Abrahamus: Spinis Jesus coronatus est. Uterque in monte Hierosolymitano est immolatus.

Agnus Paschalis. Exod. 12. 1. Cor. 5.

III. *Agnus* ab Israelitis immolatus, cum e terra Ægypti egrederentur, ac deinceps ad vesperam Paschæ immolari solitus, Jesu Christi figura insignis fuit. Ut enim Apostolus ait, *Pascha nostrum immolatus est Christus.* Quo anni, mensis, & diei tempore Paschalis agnus, hoc ipso immolatus est Christus Jesus, *Agnus immaculatus, & incontaminatus.* Paschalem Agnum comedere festinanter, pedibus calceatis, baculos manibus tenentes, & ad iter expediti jubentur Israelitæ. Christus Jesus intra paucas horas captus, damnatus, & morte affectus est. Agni, & Christi Jesu mors cruenta, utraque in gratiam populi. Sanguis Agni domorum foribus asperſus Hebræis saluti fuit: Sanguis Jesu universis hominibus, quicumque eo abluuntur. Unde *Isaias* de Christo prædixit: *Ille asperget gentes multas.* Lege cautum erat, ne Agni ossa confringerentur; de Jesu

1. Pet. 1.

Isai. 52. Joan. 19.

scri-

Joannes: *Ad Jeſum autem cum veniſſent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura ∴ Facta ſunt enim hęc ut Scriptura impleretur, Os non comminuetis ex eo.* Poſt Agni Paſchalis ſacrificium ſtatim Ægyptiaca ſervitute redempti ſunt Iſraelitæ: per Sacrificium crucis, vitiorum, dęmonum ac mortis tyrannide liberamur.

Serpens æneus. Rom. 8 Hebr. 4. Num. 21

IV. Serpentium Iſraelitis infeſtorum figuram habuit æneus Serpens, ſed eorum veneno caruit: Jeſus habuit *ſimilitudinem carnis peccati*, & *tentatus* eſt *per omnia pro ſimilitudine, abſque peccato*. Moſes poſuit ſerpentem æneum *pro ſigno*: Jeſus *poſitus eſt in ſignum cui contradicetur*. Uterque in altum ſublatus eſt. Unde ipſe Chriſtus Joannis III. *Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet Filium hominis; ut omnis, qui credit in ipſum non pereat ſed habeat vitam æternam.* Qui ſerpentem æneum aſpiciebant, ſanabantur a morſibus ſerpentum: *Aſpicientes in Auctorem fidei, & conſummatorem Jeſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta*, ſanantur a morſibus dæmonum, & veneno peccatorum.

Luc. 2.

Hebr. 12.

Levit. 16. Hircus emiſſarius. 1. Petr. 2. Vacca rufa. Num. 19. Hebr. 13.

V. His figuris addi poſſunt *Hircus Emiſſarius*, cujus capiti mala imprecabatur Pontifex, quique Iſraelitarum peccatis velut onuſtus in deſertum abigebatur: Chriſtus enim *peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo*, atque hoc onere gravatus, Hieroſolymis exactus, & ad mortem deductus eſt. Et *Vacca Rufa*, ex cujus cineribus aqua expiationis fiebat. Hæc jugum nondum paſſa eſſe debuit, Chriſtus Jeſus veteris Legis jugum excuſſit, eique nos ſubduxit. Hęc victima extra caſtra immolatur: Chriſtus extra Urbem paſſus eſt. Hinc Apoſtolus ſcribit: *Quorum enim animalium infertur ſanguis pro peccato in Sancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra caſtra. Propter quod & Jeſus, ut ſanctificaret per ſuum Sanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes.* Jubetur Sacerdos digitum in Vaccæ rufæ ſanguinem intingere, & ſepties Tabernaculi fores aſpergere; & ex crematæ demum cineribus aquam expiationis conficere, qua impuritates abluantur: Chriſti Sanguis ab omnibus immunditiis nos abluit. Unde Apoſtolus ait: *Si enim ſanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis; quanto magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum Sanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi?*

Hebr. 9.

Prophetarum etiam vaticiniis mors Chriſti in cruce prędicta eſt Pſalmo XXI. „ Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia oſſa mea. *Jeremiæ XI.* Ego quaſi Agnus manſuetus, qui portatur ad victimam, & non „ cognovi, quia cogitaverunt ſuper me conſilia, dicentes: Mittamus lignum „ in panem ejus, & eradamus eum de terra viventium, & nomen ejus non „ memoretur amplius. *Ezechielis IX.* Et dicit Dominus ad eum: Tranſi per me„ diam civitatem in medio Jeruſalem, & ſigna Thau ſuper frontes vi„ rorum gementium, & dolentium ſuper cunctis abominationibus, quę fiunt „ in medio ejus. Et illis dixit audiente me: Tranſite per civitatem ſequentes „ eum, & percutite: non parcat oculus veſter, neque miſereamini. Senem, „ adoleſcentulum, & virginem, parvulum, & mulieres interficite uſque ad in„ ternecionem: omnem autem, ſuper quem videritis Thau, ne occidatis, & a, „ Sanctuario meo incipite. Littera Thau antiquis Hebræis formam crucis habebat. Crux *Signum Filii hominis*, quo ſignati ab æterna morte liberantur qui ſincere dolent, & gemunt ob peccata, propter quæ in crucem actus eſt, Zachariæ XII. *Et effundam ſuper domum David, & ſuper habitatores Jeruſalem ſpiritum gratiæ, & precum: & aſpicient ad me, quem confixerunt: & plangent eum planctu quaſi ſuper unigenitum, & dolebunt ſuper eum, ut doleri ſolent in morte primogeniti.* Et Cap. XIII. *Et dicetur ei: Quid ſunt plagę iſtæ*

Prophetarum vaticinia de morte Chriſti in Cruce.

Marc. 14.

iſtæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me.

§. IV.

MORTUUS, & SEPULTUS.

Mors Chriſti.

CHriſtus, poſtquam crucifixus eſt, non ſpecie tenus, ſed vere mortuus eſt, ac ſepultus, quod fidei caput veterum Hæreticorum, Simonianorum, Baſilidianorum, Saturninianorum, Valentinianorum, Marcionitarum, Manichæorum, omniumque Phantaſiaſtarum deliriis opponitur, qui carnem non revera, ſed ſola ſpecie a Filio Dei ſuſceptam ſomniarunt, adeoque & mortem Chriſti ludicram, fictam, & ſpecie tenus adumbratam aſſeruerunt. Sed quin vere mortuus ſit Chriſtus, nulla eſt dubitandi ratio, cum ejus mortem Prophetæ prædixerint, Evangeliſtæ, & Apoſtoli teſtentur. Sic enim Iſaias: *Sicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmutescet, & non aperiet os ſuum. De anguſtia, & de judicio ſublatus eſt. Generationem ejus quis enarrabit? Quia abſciſſus eſt de terra viventium, propter ſcelus populi mei percuſſi eum. Et dabit impios pro ſepultura, & divitem pro morte ſua, eo quod iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore ejus. Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate; ſi poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum.... Ideo diſpertiam ei plurimos, & fortium dividet ſpolia, pro eo quod tradidit in mortem animam ſuam.* Daniel IX. *Et poſt hebdomades ſexaginta duas occidetur Chriſtus.* Mortem ipſe ſuam prædixit *Matthæi* XVI. *Verſ.* 21. *Matth.* XVII. 22. & XX. 18. 19. *Marc.* VIII. 31. & IX. 30. & X. 34. *Luc.* IX. 22. & XVIII. 32. Denique ſuffixus cruci, *Clamans voce magna emiſit ſpiritum.* Cum igitur mors nihil aliud ſit quam animæ ſeparatio a corpore, Jeſum Chriſtum vere mortuum eſſe certum eſt; Judæos *Auctorem vitæ interfeciſſe*; Chriſtum Jeſum *Humiliaſſe ſemetipſum, factum obedientem uſque ad mortem, mortem autem crucis.*

Iſai. 53.

Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Joan. 19. Act. 3. Philip. 2. Matth. 27. Joan. 9.

Chriſti ſepultura.

Nec ſolum mortuum, ſed & *ſepultum* confitemur, quod in Symbolo expreſſum eſt, ut de morte ejus minus dubitare liceat, cum maximo argumento ſit, aliquem mortuum eſſe, ſi corpus ejus ſepultum probemus: deinde ut Reſurrectionis miraculum magis declaretur, atque eluceat, ſpeſque reſurgendi per Chriſtum illis data, qui in ſepulchris poſiti ſunt. Tum denique ad exemplum eorum, qui per mortem Chriſti ſpiritualiter moriuntur peccatis, qui ſcilicet abſcondantur a conturbatione hominum. Unde ad Coloſſenſes III. dicitur: *Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.* Unde & baptizati, qui per mortem Chriſti moriuntur peccatis, quaſi conſepeliuntur Chriſto. *Rom.* VI. Cap. *Conſepulti ſumus Chriſto per Baptiſmum in mortem.*

Perſona divina nec ab anima Chriſti, nec ab ejus carne ſeparata eſt. S. Athanaſius lib. de Salut. Advent. Jeſu Chriſti S. Greg. Niſſ. Epiſt. ad Euſtathiam, & Ambroſiam S. Auguſt. Tract. 67. in Joan.

De utroque Myſterio, mortis ſcilicet, ac ſepulturæ Chriſti præclare *Tertullianus* Lib. *De Carne Chriſti*, C. v. *Marcionem* impugnans. *Quid enim*, inquit, *indignius Deo? Quid magis erubeſcendum, naſci, an mori? Carnem geſtare, an crucem? Circumcidi, an ſuffigi? Educari, an ſepeliri? In præſepe deponi, an in monumento recondi?* Et paulo poſt: *Nonne vere crucifixus eſt Deus? Nonne vere mortuus ut vere crucifixus? Nonne vere reſuſcitatus, ut vere ſcilicet mortuus? Falſo ergo ſtatuit inter nos ſcire Paulus tantum Jeſum crucifixum, falſo ſepultum ingeſſit, falſo reſuſcitatum inculcavit. Falſa eſt igitur & fides noſtra; & phantaſma erit totum, quod ſperamus a Chriſto. Sceleſtiſſime hominum, qui interemptores excuſas Dei. Nihil enim ab eis paſſus eſt Chriſtus, ſi nihil vere eſt paſſus. Parce unicæ ſpei totius orbis. Quid deſtruis neceſſarium dedecus fidei? Quodcumque Deo indignum eſt, mihi expedit. Salvus ſum, ſi non confundar de Domino meo..... Crucifixus eſt Dei Filius: non pudet, quia pudendum eſt. Et mortuus eſt Dei Filius: prorſus credibile eſt, quia ineptum eſt. Et ſepultus reſurrexit: certum*

eſt,

eſt, quia impoſſibile eſt. Sed hæc quomodo in illo vera erunt, ſi ipſe non fuit verus, ſi non vere habuit in ſe, quod figeretur, quod moreretur, quod ſepeliretur, & reſuſcitaretur? Carnem ſcilicet ſanguine ſuffuſam, oſſibus ſtructam, nervis intextam, venis implexam, quæ naſci & mori novit?

Doctrina autem Eccleſiæ eſt, Fidei Catholicæ regulæ conveniens, Perſonam divinam, ſive Deum Verbum, nec ab anima Chriſti, nec ab ejus carne ſeparatum fuiſſe, quando mors animam a corpore ſeparavit: ſed tum ad inferos deſcendenti animæ, tum jacenti in ſepulchro corpori, revera, & ſecundum hypoſtaſim conjunctum, ut erat, permanſiſſe. Hoc enim argumento tamquam validiſſimo telo Apollinariſtas antiqui Patres confutarunt, qui animam detrahebant homini Chriſto: ex eo ſequi, Verbum a corpore fuiſſe disjunctum, ſi pro anima ipſi fuerit: ſiquidem mors eſt animæ ſeparatio a corpore. Igitur Filium Dei ſepultum recte confitemur, quod Scripturæ, ac Symbola Fidei docent: „ Quia ſi quis etiam tuam tunicam illæſa carne tua „ conſcindat, tibi facit injuriam: nec ſic clamas pro veſte tua, ut dicas, con„ ſcidiſti tunicam meam; ſed conſcidiſti me. Loqueris iſta integer, & verum „ dicis, & de carne tua nihil detraxit qui læſit. Sic & Dominus Chriſtus „ crucifixus eſt, Dominus eſt, unicus Patri eſt; Salvator noſter eſt: tamen „ crucifixus eſt; ſed in carne, & ſepultus in ſola carne. Nam ubi ſepultus „ eſt, & quando ſepultus eſt, tunc ibi nec anima fuit ... Sola caro jacet, & „ tu dicis, Dominus noſter? Dico plane, dico: *Quia veſtem intueor, & veſtitum adoro. Caro illius veſtimentum fuit*: quia *Cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo; ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Sic explicat *S. Auguſtinus* Serm. CCXIII. alias *De Tempore* CXIX. Idem alia ſimilitudine illuſtrat Sermone ſequenti. Cum (inquit) ſit totus Filius Dei unicus Dominus noſter Jeſus Chriſtus Verbum, & homo, atque, ut expreſſius dicam, „ Verbum, anima, & caro; ad totum refertur, quod in ſola anima triſtis fuit „ uſque ad mortem; quia Filius Dei unicus Jeſus Chriſtus triſtis fuit: ad to„ tum refertur quod in ſolo homine crucifixus eſt, quoniam Filius Dei uni„ cus Jeſus Chriſtus crucifixus eſt: ad totum refertur, quod in ſola carne ſe„ pultus eſt. Ex quo enim cœpimus dicere, Credere nos *In Jeſum Chriſtum Fi„ lium ejus unicum Dominum noſtrum*, quicquid aliud de illo dicimus, non ſub„ auditur niſi Jeſus Chriſtus Filius Dei unicus Dominus noſter. Nec mire„ mini: ſic enim dicimus Filium Dei unicum Jeſum Chriſtum Dominum no„ ſtrum ſepultum, cum ſola caro ejus ſepulta ſit; quemadmodum verbi gratia, „ dicimus Apoſtolum Petrum hodie jacere in ſepulcro; cum & illud veriſſime „ dicamus, eum in requie cum Chriſto gaudere. Eumdem quippe Apoſtolum „ dicimus: non enim duo Apoſtoli Petri, ſed unus eſt. Eumdem ergo ipſum „ dicimus, & in ſolo corpore jacere in ſepulcro, & in ſolo ſpiritu gaudere „ cum Chriſto. Dogmatis iſtius veritatem confirmat S. *Fulgentius* Libro III. *Ad Traſimundum*, Cap. XVI. *Ab ipſo namque conceptionis virginalis exordio ſic in Chriſto perſonalis unitas manſit, ut utriuſque naturæ inconfuſa veritas perduravit: ut nec homo a Deo divelli, nec Deus a ſuſcepto poſſet homine ſeparari: nec tamen Deus hominem conſumeret, nec homo Deum in aliquo permutaret: & licet in Chriſti morte carnem morientem fuiſſet anima deſertura, Divinitas tamen Chriſti nec ab anima, nec a carne poſſet ſeparari ſuſcepta.* Idem confirmat S. *Joannes Damaſcenus* Lib. III. Cap. XXVII.

Philip. 2.

Lib. 2. de Sac. Fid. P. I. c. 10.

Neque hujus dogmatis veritatem convellit, quod derelictum ſe a Deo Chriſtus in cruce queritur. Deus enim illum *dereliquit, quia auxilium non contulit; ſed non dereliquit, quia præſentiam non abſtulit: ſubtraxit protectionem, ſed non ſeparavit unionem*, inquit *Hugo a S. Victore.*

Quam-

Corpus Christi putredinis corruptionem passum non est.

Quamvis autem corpus Christi sepultum sit, non tamen putredinis corruptionem passum est. Corruptibile quidem fuisse similiter ac reliquorum hominum corpora, fides docet: sed tamen corruptum non fuisse, ipsum conservante potentia Divinitatis, juxta sacrum illud Oraculum: *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem*. Id accurate omnino S. *Fulgentius* explicat, *Regino* respondens, Cap. 11. *Fuit*, inquit, *in corruptione mortis, sed non in corruptione putredinis. Christus ergo non vidit corruptionem, quia nullam sensit caro ejus putredinem. Hoc autem non ejusdem carnis incorruptibilitas, sed Resurrectionis celeritas fecit*. Hinc *Isaiæ* XI. dicitur, *Erit sepulcrum ejus glorioſum*.

Psal. 115.

Cur Christus in alieno monumento, eoque novo sepultus?

In monumento autem alieno sepultus est, eoque novo. Non habebat Christus tumulum suum (*inquit S. Ambrosius Libro* x. *in Lucam*) „ Etenim tumulus „ his paratur, qui sub lege sunt mortis. Victor mortis tumulum suum non „ habet. Quæ enim communio tumulo, & Deo? Specialis igitur præter „ communem omnium mortem mors Christi est, & ideo non cum aliis se„ pelitur, sed solus tumulo includitur ... Mors Christi communis secundum „ naturam corporis, specialis secundum virtutem. Quis est autem Joseph, cu„ jus in tumulo ponitur? Utique ille Justus. Bene ergo Christus monumento „ creditur Justi, ut habeat Filius hominis, ubi caput suum reclinet, & justitiæ „ habitatione requiescat. Bene autem novo, ne alius suscitatus a perfidis diceretur.

§. V.

Luc. 22. 22.

Passio, & Mors Christi voluntariæ fuerunt, non coactæ; liberæ, non necessariæ.

QUamvis Christus Passionem, & Mortem subierit, quæ secundum circumstantias omnes definita erat, & imperata a Patre, secundum illud, „ Filius hominis, secundum quod definitum est, vadit: Verumtamen væ ho„ mini illi, per quem tradetur. *Et Actuum* IV. Convenerunt in civitate ista „ adversus Sanctum puerum tuum Jesum, quem unxisti, Herodes, & Pilatus „ cum gentibus, & populis Israel facere, quæ manus tua, & consilium tuum „ decreverunt. *Joannis* XIV. Ut cognoscat Mundus, quia diligo Patrem, & „ sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio: surgite, eamus hinc. *Philip.* „ *II.* factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Tunc tamen mortuus est, cum ipse mori decrevit, & mortem non tam aliena vi illatam, quam voluntariam obiit. Nec vero mortem solum, sed etiam locum, & tempus, in quo moreretur, ipse sibi constituit, *Isaia* teste: *Oblatus est*, inquit, *quia ipse voluit*. Idque idem Dominus significat, cum de se ipso ante passionem ait: *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a me ipso: & potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam*.

Isa. 53.

Joan. 20.

Luc. 13.

Quod autem ad tempus, & locum attinet, cum Herodes ejus vitæ insidiaretur, ipse ait: *Dicite vulpi illi, Ecce ejicio dæmonia, & sanitates perficio hodie, & cras, & tertia die consumor. Verumtamen oportet me hodie, & cras, & sequenti die ambulare: Quia non capit Prophetam perire extra Jerusalem*. Hinc S. *Augustinus* Tract. XXXI. in Joannem de Christi morte verba faciens, ait: *Inclinato capite reddidit spiritum. Videtis potestatem morientis; quia hoc expectabat, donec omnia complerentur, quæ de illo prædicta fuerant ante mortem futura .... Postea quam completa sunt, dixit, Perfectum est; & abscessit potestate, quia non venerat necessitate. Ideo quidam plus mirati sunt istam potestatem morientis, quam potentiam miracula facientis*.

Æternum consilium, præceptumque Patris, Christi libertati in morte subeunda non officit.

Christus igitur liberrime passionem, mortemque sustinuit, quamvis æterno consilio, imperioque Patris, quoad ipsas etiam circumstantias perfinitam, quia erga illas in se ipsis, & absolute spectatas indifferens prorsus erat humana Christi voluntas per se se, ad easque non ulla vi extrinseca, aut ulla sibi intrinseca ne-

neceſſitate, ſed ſola Patris jubentis charitate ferebatur. Non ſervili obedientia; ſed libera conſenſione paternis imperiis mortem ſubiit, immutabili quidem, & impeccabili, ſed tamen indifferenti voluntate. Præcepto Patris ad mortem ſubeundam tenebatur, ſed quod ſibi ipſe ſanxerat, cum volens, lubenſque carnem carniſque mortem amplexatus eſt. Hinc S. *Joannes Chryſoſtomus* Homilia LIX. *in Joannem*, Chriſtum ita libere animam poſuiſſe ait, ipſi ut præcepto non eſſet opus ad mortem oppetendam. „ Qui a ſe ipſo ponit, præcepto non indiget. Et „ cauſam cur faciat, affert, quod ſcilicet ſit Paſtor & Paſtor bonus: bonus „ autem Paſtor ad ovium cuſtodiam hortatore non indiget. Quod ſi in hominibus uſuvenit, multo magis in Deo. Ideo Paulus inquit, quod ſeipſum exinanivit. Nihil autem aliud hoc in loco præceptum ſignat, quam „ cum Patre concordiam. Quod ſi humiliter, & humane locutus eſt, auditorum imbecillitati tribuendum.

Et S. *Cyrillus* Libro X. in Joannem *Habes igitur in ſubjectione voluntaria voluntatum Patris adimpletionem, quas loco mandatorum Filius apud ſe eſſe ait. Nam cum Patris conſilia, ut Verbum intelligat, ejuſque profunda ſcrutetur, immo vero cum ſit Sapientia, & Virtus Patris, voluntatem ejus ad opus perducit, mandati loco eam habens, atque ita humano more eam nuncupans.* Atque hoc ſenſu Chriſtus *Ingrediens mundum dicit: Hoſtiam, & oblationem noluiſti: Corpus autem aptaſti mihi; Holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam.* Hinc Apoſtolus de ipſo rurſus ſcribit: *Qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta.* Servatoris gaudium eſt ſalus hominum. Pro hac paſſionem ſubiit. Potuiſſet non pati, ſi hoc voluiſſet; ſed paſſionem ſuſtinuit, beneficio omnes afficiens. *Chriſtus humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem ..... Et tradidit ſemetipſum pro me* (inquit Apoſtolus.) Tradidit ergo Pater Filium, & Filius ipſe ſe tradidit. Tradidit Pater volentem, tradidit offerentem (inquit S. *Ambroſius*.) Legatur S. *Anſelmus* Libro *Cur Deus homo*, Cap. IX. & X. ubi ſingulari quodam, præclaroque modo hanc veritatem explicat.

Hebr. 10. Pſal. 38. Hebr. 12.

Theodor. in cap. 12. Epiſt. ad Hebr.

S. Ambr. Libro De Spiritu Sancto. cap. 12.

Nec vero quis exiſtimet, Chriſtum in paſſione, & morte ſubeunda minus fuiſſe liberum, quia metu mortis imminentis Patrem oravit, ut ab illo tranſiret calix iſte: affectus enim noſtros liberrima voluntate ſuſcepit, ſicut & carnem, & animam humanam, ut illos ſanaret, ut illos nobis vinceret, ac ſubleveret, ut nobis & exemplo eſſet, & ſolatio, & auxilio. Exemplo, ut cum hujuſmodi perturbationum tempeſtatibus jactamur, fortiter agamus, ad Deum confugiamus, ejus nos addicamus voluntati. Solatio, ne in his procellis deſperemus, cum abiis nec Deum in noſtra carne immunem fuiſſe fides doceat. Auxilio, cum inteſtinæ illius tempeſtatis vim primus expertus ſit, ac fregerit. Hinc maxime pietatem ejus, ac majeſtatem demirari, ac laudare decet. *Minus enim contulerat mihi* (inquit S. *Ambroſius* in Cap. XXII. Lucæ) *niſi meum ſuſceriſſet affectum: ſuſcepit enim triſtitiam meam, ut mihi ſuam lætitiam largiretur; & veſtigiis noſtris deſcendit uſque ad mortis ærumnam, ut nos ſuis veſtigiis revocaret ad vitam. Conſidenter ergo triſtitiam nomine, quia crucem prædico. Neque enim ſpeciem Incarnationis ſuſcepit, ſed veritatem. Debuit ergo & dolorem ſuſcipere, ut vinceret triſtitiam, non excluderet. Neque enim habent fortitudinis laudem, qui ſtuporem magis vulnerum tulerint, quam dolorem .... Nos vult erudire, ut quia in Joſeph didiceramus carcerem non timere, mortem vincere diſceremus in Chriſto: & quod eſt amplius, quemadmodum futuræ mortis mœſtitiam vinceremus ..... Sed adhuc dormiunt, & neſciunt dolere, pro quibus Chriſtus dolebat. Ita enim legimus*, Quia peccata noſtra portat, & pro nobis dolet.„ Doles ergo, Domine „ non tua, ſed mea vulnera, non tuam mortem, ſed noſtram infirmitatem. Et nos „ æſti-

Chriſtus affectus noſtros liberime ſuſcepit, quas ob cauſas?

Lib. X. in Lucam.

Iſai. 53.

„ æſtimavimus te eſſe in doloribus, cum tu non pro te, ſed pro me dolere
„ infirmatus enim es, ſed propter peccata noſtra: non quia illa tibi infi
„ mitas erat ex Patre aſſumpta, ſed pro me ſuſcepta; quia mihi proderat
„ ut eruditio pacis noſtræ eſſet in te, & livore tuo vulnera noſtra ſanares

Sed quid mirum ſi pro omnibus doluit, qui pro uno flevit? Quid mirum moriturus pro omnibus tædeat, qui Lazarum reſuſcitaturus illachrymat? Se & ibi piæ Sororis lachrymis commovetur, quia mentem humanam tangebant Et hic alto operatur affectu, ut quia in carne ſua peccata noſtra perimebat

Cauſa triſtitiæ Chriſti. Supra.

mœrorem quoque animæ noſtræ ſuæ animæ mœror aboleret. Et fortaſſe ideo triſtis eſt, quia poſt Adæ lapſum tali tranſitu nobis erat ex hoc ſæculo recedendum ut mori eſſet neceſſe. Deus enim mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum, *Et ideo faſtidit, quod ipſe non fecit .... Triſtis videbatur, & triſtis erat, non pro ſua paſſione, ſed pro noſtra diſperſione. Denique ait,* Percutiam Paſtorem, & diſpergentur oves gregis. *Triſtis erat, quia nos parvulos relinquebat. Ceterum quam conſtanter ſe morti obtulerit, Scriptura declarat; quam doquidem quærentibus occurrit, turbatos confirmavit, trepidos provocavit, Proditorem oſculi dignatione ſuſcepit. Nec illud diſtat a vero, ſi triſtis erat pro perſecutoribus ſuis, quos ſciebat immanis ſacrilegii pœnas daturos. Et ideo dixit,* Transfer hunc calicem a me; *non quia Dei Filius mortem timebat, ſed quia vel malos perire nolebat. Denique ait:* Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum, *ut paſſio ſua eſſet omnibus ſalutaris.*

Matth. 26. Joan. 18. Luc 22.

S. Auguſtinum de eo argumento differentem audire jucundum erit. Si autem habet Tract. LII. in *Joannem*, ubi explicat illa verba Chriſti, *Nunc anima mea turbata eſt: NOS*, inquit, *in ſe tranſtulit, nos in ſe ſuſcepit Caput noſtrum, membrorum ſuorum ſuſcepit affectum: & ideo non eſt ab aliquo turbatum; ſed ſicut de illo dictum eſt, cum Lazarum ſuſcitaret,* Turbavit ſe metipſum *: oportebat enim, ut unus Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus, ſicut nos excitavit ad ſumma, ita nobiſcum pateretur & infima. Audio ſuperius dicentem:* Venit hora, ut glorificetur Filius hominis. Si mortificatum fuerit granum, multum fructum affert. *Audio:* Qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. *Nec permittor tantummodo mirari, ſed jubeor imitari. Deinde ſequentibus verbis,* Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur, & ubi ſum ego, & ibi miniſter meus erit: „ mundum contemnere accendor; & in conſpectu meo nihil eſt mundi hujus, totus, quantumlibet fuerit prolixus, vapor: præ amore terrenorum temporalia mihi cuncta vileſcunt: & rurſus ipſum Dominum meum, qui mihi illis verbis ab infirmitate mea rapuit ad firmitatem ſuam, audio dicentem, *Nunc anima mea turbata eſt.* Quid eſt hoc? Quomodo ſequi jubeam animam meam, ſi turbari video animam tuam? Quomodo ſufferam quod grave tanta firmitas ſentit? Quale fundamentum quæram, ſi Petra ſuccumbit? Sed videor mihi audire in cogitatione mea reſpondentem mihi Dominum & quodammodo dicentem: Magis ſequeris, quia ſic moror, interpono, ut ſufferas. Audiſti ad te vocem fortitudinis meæ, audi in me vocem infirmitatis tuæ: vires ſuggero, ut curras, nec reprimo, quod acceleras, ſed transfero in me, quod trepidas: & ſubſterno, qua tranſeas. O Domine Mediator. Deus ſupra nos, homo propter nos, agnoſco miſericordiam tuam nam quod tu tantus tuæ charitatis voluntate turbaris, multos in corpore tuo qui ſuæ infirmitatis neceſſitate turbantur, ne deſperando pereant conſolaris. Denique homo, qui ſe qui vult, audiat, qua ſequatur. Acceſſit forte hora terribilis: proponitur optio aut faciendæ iniquitatis, aut ſubeundæ paſſionis: turbatur anima infirma, propter quam ſponte turbata eſt Anima invicta: præponit tuæ voluntati voluntatem Dei .... Docuit te, quid cogites, docuit, quid dicas

Joan. 13.27. Joan. 11. Joan. 12.

Chriſtus ſponte, & poteſtate; non neceſſitate turbatus.

quem

„ quem invoces, in quo ſperes, cujus voluntatem certam atque divinam tuæ
„ voluntati humanæ, infirmæque præponas .... Sicut autem hic dicit, *Nunc*
„ *anima mea turbata eſt*; ita etiam ubi dicit, *Triſtis eſt anima mea uſque* Matth. 26.
„ *ad mortem*: &, *Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat a me calix ſte*; hominis
„ ſuſcepit infirmitatem, ut doceat, ſic contriſtatum, & conturbatum. quod
„ ſequitur dicere: *Verumtamen non quod ego volo, ſed quod tu vis, Pater*. Sic
„ enim homo ab humanis in divina dirigitur, cum voluntati humanæ vo-
„ luntas divina præponitur.

Et tract. LX. „ Qui mortuus eſt pro nobis, turbatus eſt idem ipſe pro no-
„ bis. Qui ergo poteſtate mortuus eſt, poteſtate turbatus eſt. Qui transfigu-
„ ravit corpus humilitatis noſtræ conforme corpori gloriæ ſuæ, transfigu-
„ ravit etiam affectum infirmitatis noſtræ, compatiens nobis affectu animæ
„ ſuæ. Proinde quando turbatur magnus, fortis, certus, invictus, non ei ti-
„ meamus, quaſi deficiat: non perit, ſed nos quærit. Nos, inquam, nos,
„ omnino ſic quærit. Nos ipſis in illius perturbatione videamus, ut quando tur-
„ bamur, non deſperati ne pereamus. Quando turbatur qui non turbaretur niſi vo-
„ lens, eum conſolatur, qui turbatur & nolens. Pereant argumenta Philoſophorum,
„ qui negant in Sapientem cadere perturbationes animorum. Stultam fecit
„ Deus ſapientiam hujus mundi: & Dominus novit cogitationes hominum, 1. Cor. 1.
„ quoniam vanæ ſunt. Turbetur plane animus Chriſtianus, non miſeria,
„ ſed miſericordia: timeat, ne pereant homines Chriſto; contriſtetur, cum Pſal. 93.
„ perit aliquis Chriſto: concupiſcat acquiri homines Chriſto; lætetur, cum
„ acquiruntur homines Chriſto: timeat & ſibi ne pereat Chriſto; contriſte-
„ tur peregrinari ſe a Chriſto: concupiſcat regnare cum Chriſto; lætetur,
„ dum ſperat ſe regnaturum eſſe cum Chriſto.

Et infra: „Quid eſt ergo, quod ille turbatus eſt, niſi quia infirmos in ſuo
„ corpore, hoc eſt, in ſua Eccleſia, ſuæ infirmitatis voluntaria ſimilitudine
„ conſolatus eſt: ut ſi qui ſuorum adhuc morte imminente turbantur in ſpiri-
„ tu, ipſum intueantur, ne hoc ipſo ſe putantes reprobos, pejore deſperatio-
„ nis morte ſorbeantur. Quantum itaque bonum de participatione divinitatis
„ ejus expectare, & ſperare debemus, cujus nos & perturbatio tranquillat, & in-
„ firmitas ſerenat? Sive ergo iſto loco ipſum Judam pereuntem miſerando turba-
„ tus eſt; ſive ſua morte propinquante turbatus eſt: non eſt tamen ullo modo
„ dubitandum, non eum animi infirmitate, ſed poteſtate turbatum; ne nobis
„ deſperatio ſalutis oriatur, quando non poteſtate, ſed infirmitate turbamur.
„ Non ergo aliquo eſt cogente turbatus, ſed turbavit ſemetipſum, quod de
„ illo evidenter expreſſum eſt, quando Lazarum ſuſcitavit ... Affectum
„ quippe humanum, quando oportuiſſe judicavit in ſeipſo poteſtate commovit,
„ qui hominem totum poteſtate ſuſcepit. "Id nimirum diſcriminis inter affectus Diſcrimen inter affectus Chriſti, & noſtros.
Chriſti, ac noſtros, quod nos neceſſitate, non voluntate, his affectibus ſubdi-
mur; Chriſtus voluntate, non neceſſitate. Chriſtus illis imperabat; nos quo-
dammodo ſervimus. Chriſtus horum affectuum primordia, incrementa, acceſ-
ſionem omnimodam in poteſtate habebat; nos vero nec affici incipimus cum libet,
& incipimus, etſi non libet: nec quantum, & quamdiu volumus afficimur.
Hic perturbationum tantum exordia, non incrementa Chriſto tribuit Scriptura.
Cæpit pavere, inquit, *& tædere*. Propaſſiones erant, ut loquitur *S. Hieronymus* in Cap. XXVI. S. Matthæi quia morem gerebant rationi; illam præeuntem ſe-
quebantur, non antevolabant; ſerviebant, non turbabant, nec a tranquilla
Deitatis contemplatione illam vel tantiſper avocabant. Unde S. *Auguſtinus*
Enarrat. in Pſal. CXL. explicans hæc verba, „ Tu autem, Domine, ſuſceptor
„ meus es, gloria mea, & exaltans caput meum, *ait*: Gloriam ſuam Deum
„ dicit etiam ille, quem ſic ſuſcepit Deus Verbum, ut ſimul cum eo Deus fieret.

„ *Et exaltans caput meum*. Mentem ipſam humanam hic accipiendam puto, quo
„ caput animæ non abſurde appellatur: quæ ita inhęſit, & quodammodo coalui
„ excellenti ſupereminentiæ Verbi hominem ſuſcipientis, ut tanta paſſionis hu
„ militate non deponeretur.

Chriſtus paſſiones noſtras ſubiit, ut ſanaret.

His omnibus addenda ſunt præclara *S. Leonis* verba Sermone VII. De Paſſion Domini. *Paſſiones*, inquit „ mortalitatis noſtræ ob hoc Miſericordia ſubiit, u
„ ſanaret; ob hoc Virtus recepit, ut vinceret. Cum itaque Dei Filius dicit: *Pa*
„ *ter, ſi fieri poteſt, tranſeat a me calix iſte*; noſtræ utitur voce naturæ, & cauſa
„ agit fragilitatis, & trepidationis humanæ: ut in iis, quæ toleranda ſunt, c
„ patientia roboretur, & formido pellatur. Denique ceſſans hoc ipſum petere
„ excuſato quodammodo noſtræ infirmitatis metu, in quo nobis remanere nc
„ expedit, in alium affectum tranſit, & dicit: *Verumtamen non ſicut ego volo, ſe*
„ *ſicut tu*. Et iterum: *Si non poteſt calix iſte tranſire a me, niſi bibam illum, fiat v*
„ *luntas tua*. Hæc vox capitis, ſalus eſt totius corporis: hæc vox omnes Fidel
„ inſtruxit, omnes Confeſſores accendit, omnes Martyres coronavit. Nam qu
„ mundi odia, quis tentationum turbines, qui poſſet perſecutorum ſuperare te
„ rores; niſi Chriſtus in omnibus, & pro omnibus diceret Patri: Fiat voluntas tua.

§. VI.

Immenſa ex Paſſione, & Morte Chriſti Beneficia in nos redundarunt.

CUm Paſſionem, Mortemque *pro nobis* Chriſtus Dominus ſubierit, exp
canda ſunt ingentia commoda, & bona, quæ ex ſacro illo fonte in n
manarunt.

Primum Beneficium ex paſſione Chriſti in nos manās, liberatio eſt a peccato

I. Primum eſt, *Liberatio a peccato*, ſecundum illud Apoſtoli ad Romanos II.
„ Juſtificati per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu, quem propoſuit Deus pr
„ pitiationem per fidem in ſanguine ipſius propter remiſſionem præcedentiu
„ delictorum. *Et ad Epheſios* I. Gratificavit nos in dilecto Filio ſuo, in quo h
„ bemus redemptionem per ſanguinem ejus remiſſionem peccatorum. *Ad Colo*
„ II. Et vos, cum mortui eſſetis in delictis, convivificavit cum illo, donans vol
„ omnia delicta, delens quod adverſus nos erat chirographum decreti, qu
„ erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci. *Ad H*
„ *bræos* IX. Ad deſtitutionem peccati per hoſtiam ſuam apparuit .... Semel oblat
„ eſt ad multorum exhaurienda peccata. *Apocal.* I. Dilexit nos, & lavit nos a pe
„ catis noſtris in ſanguine ſuo. Eſt igitur Paſſio Chriſti cauſa univerſalis remiſſi
nis omnium peccatorum præteritorum, præſentium, futurorum: univerſalis m
dicina omnium animæ noſtræ morborum, a cœleſti Medico ex ipſiuſmet vivi
ca carne, vulneribus, & ſanguine confecta: quę tamen ſingulis applicetur n
ceſſe eſt per fidem charitate formatam, ad percipiendum fructum ipſius, ſecundu
illud Apoſtoli ad Romanos III. *Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem*
ſanguine ejus: & per Baptiſmum, Pœnitentiam, aliaque Sacramenta, quoru
virtus omnis ex Paſſione Chriſti derivatur.

Alterum Beneficium liberatio eſt a diaboli tyrannide Tract. 52 in Joan.

II. Effectus alter Paſſionis Chriſti eſt *Liberatio a diaboli tyrannide*. Quod ip
Chriſtus imminente paſſione ſua ſignificavit (*Joannis* XII.) dicens: *Nunc j*
dicium eſt mundi. Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras: & *ego ſi exaltat*
fuero a terra, omnia traham ad meipſum. „ Poſſidebat ſcilicet diabolus genus h
„ manum, inquit *S. Auguſtinus*, & reos ſuppliciorum tenebat chirographo pe
„ catorum; dominabatur in cordibus infidelium, quos ad creaturam colenda
„ deſerto Creatore deceptos, captivoſque pertrahebat. Per Chriſti autem
„ dem, quæ morte ejus, & reſurrectione firmata eſt, per ejus ſanguinem, qi
„ in remiſſionem fuſus eſt peccatorum, millia credentium a dominatu liberant
„ diaboli, Chriſti corpori copulantur, & ſub tanto capite, uno ejus Spiritu fid
„ lia membra vegetantur. Hoc vocabat judicium, hanc diſcretionem, hanc
„ ſuis redemptis diaboli expulſionem.

Duplici

Duplici fundamento fulciri videbatur diaboli in hominum genus dominatio, divinæ ſcilicet permiſſionis, & humanæ conſenſionis: quamobrem ſubvertendum utrumque fuit. Sed cum a Deo conceſſæ poteſtatis fines tranſgreſſus ſit, & qui innocentes dumtaxat, & vel originalis, vel propriæ contagio culpæ reos ſævire permiſſus erat, in Chriſtum innocentem, totiuſque juſtitiæ Auctorem graſſatus ſit, juſte ſpoliatus eſt jure ſuo, & conceſſa poteſtate exutus. *Juſtiſſime*, inquam, *dimittere cogitur credentes in eum, quem injuſtiſſime occidit* (inquit S. *Auguſtinus*.) Sic juſtitia Chriſti (ut dictum eſt) magis quam potentia victus eſt diabolus, quia cum in eo mortis meritum non inveniret, ſecundum illud: *Venit enim Princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam*, ideſt nullum peccatum, occidit eum tamen. Juſtum ergo erat, ut quos debitores tenebat, liberi dimitterentur, credentes in eum, quem ſine ullo debito occidit; ut differit idem ſanctus Doctor. Hac juſtitia victus, & hoc vinculo vinctus eſt fortis, ut vaſa ejus eriperentur, quæ apud eum cum ipſo, & Angelis ejus fuerant vaſa iræ, & in vaſa miſericordiæ verterentur. Hinc Apoſtolus credentes ad gratiarum actionem invitans, *Qui eruit nos*, inquit, *de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum Filii dilectionis ſuæ, in quo habemus redemptionem in remiſſionem peccatorum*.

Lib. 3. De Liber. Arb. c. 10.

Joan. 14.

S. Auguſt. lib. 13. De Trin. c. 14.

Marc. 3. Coloſſ. 1.

„ In hac redemptione tamquam pretium pro nobis datus eſt ſanguis Chri-
„ ſti, quo accepto diabolus non ditatus, ſed ligatus: ut nos ab ejus nexi-
„ bus ſolveremur, nec quemquam ſecum eorum, quos Chriſtus ab omni
„ debito liber indebite fuſo ſuo ſanguine redemiſſet, peccatorum retibus in-
„ volutum traheret ad ſecundæ, ac ſempiternæ mortis exitium.

Chriſtus, ut humanum genus vinculis mortiferæ prævaricationis abſolveret (inquit S. *Leo* Sermone XI. De Paſſione Domini) „ & ſævienti diabolo po-
„ tentiam ſuæ Majeſtatis occuluit, & infirmitatem noſtræ humilitatis obje-
„ cit. Si enim crudelis, & ſuperbus inimicus conſilium miſericordiæ Dei noſ-
„ ſe potuiſſet, Judæorum animos manſuetudine potius temperare, quam inju-
„ ſtis odiis ſtuduiſſet accendere: ne omnium captivorum amitteret ſervitu-
„ tem, dum nihil ſibi debentis perſequitur libertatem. Fefellit ergo illum
„ malignitas ſua: intulit ſupplicium Filio Dei, quod cunctis filiis hominum
„ in remedium verteretur: fudit ſanguinem juſtum, qui reconciliando mun-
„ do & pretium eſſet, & poculum. Suſcepit Dominus, quod ſecundum pro-
„ poſitum ſuæ voluntatis elegit. Admiſit in ſe impias manus furentium, quę
„ dum proprio incumbunt ſceleri, famulatæ ſunt Redemptori.

Qua ratione diabolus a Chriſto foras ejectus fideles tentare nihilominus permittitur?

Quamvis porro diabolus etiam nunc Deo permittente homines tentare poſſit, quantum ad animam, & vexare, quantum ad corpus: *Tamen præparatum eſt homini remedium ex Paſſione Chriſti, quo ſe poteſt tueri contra hoſtis impugnationes, ne deducatur in interitum mortis æternæ. Sed ſi aliqui hoc remedio uti negligant, nil deperit efficaciæ Paſſionis Chriſti*; ut loquitur S. *Thomas* III. Part. Quæſt. XLIX. Art. II. in Reſp. ad ſecundam, & tertiam objectionem. Præclare vero S. *Auguſtinus* Tractat. LII. in *Joannem* explicat, qua ratione diabolus a Chriſto ſit ejectus foras, & nihilominus Fideles tentare permittatur. *Aliud eſt*, inquit *intrinſecus regnare, aliud forinſecus impugnare: nam & munitiſſimam Civitatem aliquando hoſtis oppugnat, nec expugnat. Et ſi aliqua tela ejus miſſa perveniunt, admonet Apoſtolus, unde non lædant, commemorat loricam & ſcutum fidei. Et ſi aliquando vulnerat, adeſt, qui ſa-*
„ *nat. Quia ſicut pugnantibus dictum eſt*, Hæc ſcribo vobis, ut non peccetis:
„ *ita, qui vulnerantur, quod ſequitur audiunt*, Et ſi quis peccaverit, Advo-
„ catum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum juſtum: ipſe eſt propitiatio pec-
„ catorum noſtrorum. *Quid enim oramus, cum dicimus*, Dimitte nobis debi-
„ ta noſtra, *niſi ut vulnera noſtra ſanentur? Et quid aliud petimus, cum dicimus,*

2. Theſſ. 3. 1 Joan. 2.

Matth. 6.

Ne nos inferas in tentationem, *nisi ut ille, qui insidiatur, vel certat extrinsecus, nulla irrumpat ex parte, nulla nos fraude, nulla possit virtute superare? Quantaslibet tamen adversum nos erigat machinas, quando non tenet locum cordis, ubi fides habitat, ejectus est foras. Sed nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum vigilabit, qui custodit. Nolite ergo de vobis ipsis præsumere, si non vultis foras ejectum diabolum intro iterum revocare.*

Tertium beneficium solutio est pœnæ peccatis nostris debitæ. Par debitis nostris pretium solus Deus solvere potuit. Psalm. 48. S. Aug. Ser. 1. in hunc Psalmum legatur. & S. Basilius in eumdem Psalmum.

III. Tertium beneficium ex Christi passione ad nos promanans, est pœnæ nostris peccatis debitæ solutio. Integram enim, atque omnibus numeris perfectam satisfactionem pro peccatis nostris Deo Patri persolvit, quam homo purus exhibere non poterat. Totum hominum genus peccato infectum, ac perditum, tota natura humana peccato corrupta erat, nec bonum singularis personæ, vel etiam plurium, æquiponderabat naturæ totius detrimento. Omnium vitæ redimendæ par non erat nisi ipsa vita. Imagini suæ redimendæ par pretium non erat nisi Deus. *Frater non redimit: redimet homo? Non dabit Deo placationem suam, & pretium redemptionis animæ suæ.* Quis est frater, qui si non redemerit, nullus homo redempturus est? Qui post Resurrectionem dixit; *Vade dic fratribus meis.* Frater noster voluit esse: & cum Deo dicimus, *Pater noster*, hoc manifestatur in nobis. Qui enim dicit Deo, *Pater noster*; Christo dicit, Frater. Ergo si ipse non redimet, homo redempturus est? Aliquis homo redimet, si Filius hominis non redimit? Si Christus non redimit, Adam redimet? (inquit S. August.) *Frater non redimit, redimet homo?* Hinc S. *Cyrillus* Lib. II. in Joannem: „Cum in multis (*inquit*) „ peccatis, essemus, atq; ideo morti, & corruptioni obnoxii, dedit Filium „ suum Pater redemptionem pro nobis, unum pro omnibus, quoniam omnia „ sunt in ipso, & omnibus melior est. *Et S.* Proclus *Constantinopolitanus Episcopus Orat.* I. Homo, *inquit*, quod peccati debito subjaceret, salvare utiq; „ non poterat: Angelus vero, quod tantum redemptionis pretium ipsi non „ suppeteret, genus humanum redimere nequibat. Supererat igitur, ut im„ peccabilis Deus pro peccatoribus moreretur; hæc restabat mali redemptio.... „ Ex Virgine natus est Deus, & homo, non solum id pretium habens, quod „ reorum multitudini ad justitiam redimendæ par esset, sed & quod multis „ partibus excelleret. Nam ut Filius est, eamdem virtutem, ac perfectionem „ incommutabiliter servat cum Patre; ut rerum Opifex, nullius virtutis est „ indigens; ut Misericors, immensa misericordia pollet; ut Pontifex digne „ intercedendo assistit. Quorum quidem omnium nihil unquam simile, ni„ hil æquale in alio quopiam reperire quis poterit. "Denique; *S. Avitus* Viennensis Episcopus Epist. XXVIII. scribit: *Nescio in quem effectum redemptio nostra surrexit, si non creaturæ suæ pretium Deus extitit.*

Infinitapeccati malitia. III. P. Q. I. A. 2. ad secundum.

Præterea, peccatum quatenus injuria est infinitæ Dei Majestati irrogata, infinitæ est malitiæ. *Tanto enim offensa est gravior*, inquit S. Thomas, *quanto major est ille, in quem delinquitur. Unde oportuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfactionis haberet efficaciam infinitam, utpote Dei, & hominis existens.* Infinita peccati enormitate exasperata Dei justitia placari, & propitiari non poterat, nisi rependeretur ipsi ablatus honos a persona infinitæ dignitatis. Sicut enim crescit enormitas injuriæ ex vilitate offendentis; ita crescit pretium satisfactionis ex dignitate satisfacientis. Pretium igitur, quo injuria Deo illata plena satisfactione compensaretur, non aliud erat, quam Deus ipse. Hominem enim tanto muneri imparem reddebat non solum conditio naturæ, sed & indignitas culpæ: Angelum naturæ impotentia, & inopia, cum ex propriis opibus æquale pretium divinæ justitiæ pro hominibus solvere non valeret: solus Agni immaculati sanguis pretium redemptionis nostræ esse potuit. Unde Apostolorum Princeps Epist. I. c. I. ait: *Non corruptibili-*

bilibus auro, vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis, ſed pretioſo Sanguine, quaſi Agni immaculati Chriſti, & incontaminati. Et S. Paulus ad Galat. III. ſcribit: *Chriſtus nos redemit de maledicto Legis, factus pro nobis maledictum.*

Neque vero pretium, quod pro nobis perſolvit Chriſtus debitis noſtris par ſolum, & æquale fuit, verum ea longe ſuperavit. Vita hominis Dei pretioſior eſt, quam omne, quod Deus non eſt, & ſuperat omne debitum peccatorum. Si enim interfectio illius ſuperat omnem multitudinem, & magnitudinem peccatorum, quæ cogitari poſſunt, palam eſt, quia bonitas, pretiumq; vitæ ejus præponderat malitiæ omnium peccatorum. Hanc vitam Homo iſte cum ex debito mori non deberet, quoniam peccator non erat, ſponte dedit de ſuo ad honorem Patris, cum eam ſibi auferri propter juſtitiam permiſit. Cumulatiſſima igitur, & ſuperabundans fuit ſatisfactio Chriſti. Sic ratiocinatur S. *Anſelmus* l. II. *Cur Deus Homo*, c. XIV. & Meditatione XI. „ Apud „ Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio (*inquit Propheta*) „ Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia (*inquit Apoſtolus*) *Et*, „ Si unius delicto mors regnavit per unum; multo magis abundantiam gra„ tiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per Jeſum „ Chriſtum. *Non gratiam dumtaxat, ſed* Gratiæ redundantiam *S. Paulus ap„ pellavit* (*inquit* S. Joannes Chryſoſt. *Hom.* X. *in Epiſt. ad Romanos.*) Non enim „ quantum indigebamus ad peccati interitum, tantum accepimus modo ex „ ipſa gratia, ſed & multo amplius: nam & liberati ſumus ſupplicio, & „ vitioſitatem omnem depoſuimus, & de integro regenerati ſumus, & reſur„ reximus ſepulto veteri homine, & redempti ſumus, & ſanctificati, & in „ adoptionem adducti, & juſtificati, & fratres effecti Unigeniti, & cohære„ des, & in eamdem corporis unitatem redacti, & in ipſius carnem cenſe„ mur, atque ut corpus capiti, ſic iſti uniti ſumus. Hæc igitur omnia gra„ tiæ exuberantiam appellavit Paulus, interim declarans, nos non medica„ men vulneri par ſolum accepiſſe, ſed & ſanitatem, & pulchritudinem, & „ honorem, & gloriam, & dignitatem natura noſtra longe ſuperiorem. Atq; „ horum unumquodque per ſe ad mortem ſolvendam ſuffecerit: cum autem „ omnia in unum concurrere apparuerit, relinquitur, ut ne veſtigium qui„ dem, aut umbra illius prorſus deletæ apparere uſquam poſſit. " Si damna noſtra tanto cum fœnore reſarciit, ſi tam redundanter noſtris utilitatibus indulſit miſericordiſſimus Redemptor, multo certe uberius Deo Patri, ſibique ipſi damna honoris refecit, ipſiq; redundantem ſatisfactionem obtulit: *Quemadmodum* ergo, *ſi quis eum, qui obolos decem ſibi debeat, in carcerem conjiciat nec eum tamen ſolum, ſed ejus cauſa tum uxorem, tum liberos, tum famulos; atque hic ſuperveniens unus aliquis, decem quos dixi obolos non numeret modo, ſed cum infinita item auri talenta largiatur, tum vero in Aulas Regias vinctum illum introducat, in Principatus altiſſimi thronum imponat, cum eo ſummum honorem communicet; non poſſint utique poſtea oboli illi decem illius memoriæ obverſari, qui illos numeraverit, ac mutuo dederit: ſic & in nobis evenit. Multo enim plura iis, quæ debebamus, rependit Chriſtus, atq; adeo tanto plura, quanto mare immenſum ad puſillam guttam collatum majus eſſe poſſit. Noli ergo ambigere, homo, cum tantam bonorum opulentiam videas, neque interroges, qui id fieri potuerit, ut illa mortis, atque peccati ſcintilla tanto donorum veluti mari reſtincta, & ſoluta ſit.*

Cumulatiſſima, & ſuperabundans Chriſti ſatisfactio.

Pſalm. 129.

Rom. 5.

Chriſtus ſacrificio mortis ſuæ Patri nobis placatum, & propitium reddidit.

IV. Huic beneficio quartum illud connexum, atque implicatum eſt, quod Chriſtus morte ſua velut ſacrificio, quo nullum Deo gratius, & acceptius offerri potuit, Patris iram & indignationem prorſus mitigavit, eumque nobis placatum, & propitium reddidit. Unde Apoſtolus II. ad Corinth. v. ait:

Omnia ex Deo, qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum ... Quoniam quidem Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum. E ad Epheſios, cap. v. *Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.* Divina juſtitia placari non po „ terat, niſi victima piaculari aliqua, quæ ad id par eſſet. Quærendum e „ rat ſacrificium; ſed quale ſacrificium poterat pro abſolvendis hominibus „ inveniri? Neq; enim juſtum fuit (inquit S. *Gregorius* l. XVII. *Moralium*, c „ XVIII.) ut pro rationali homine brutorum animalium victimæ cederentur „ Ergo ſi bruta animalia propter rationale animal, ideſt pro homine, digna „ victimæ non fuerunt, requirendus erat homo, qui pro hominibus offerr „ debuiſſet, ut pro rationali peccante rationalis hoſtia mactaretur. Sed quid „ quod homo ſine peccato inveniri non poterat; & oblata pro nobis hoſtia „ quando nos a peccato mundare potuit, ſi ipſa hoſtia peccati contagione „ non careret? Inquinata quippe iniquitates mundare non potuiſſet. Ergo „ ut rationalis eſſet hoſtia, homo fuerat offerendus; ut vero a peccatis mun- „ daret hominem, homo ſine peccato. Sed quis eſſet ſine peccato homo, ſi „ ex peccati commixtione deſcenderet? *Proinde venit propter nos in uterum Virginis Filius Dei, ibi pro nobis factus eſt homo; ſumpta eſt ab illo natura, non culpa. Fecit pro nobis Sacrificium, corpus ſuum exhibuit pro peccatoribus, victimam ſine peccato, quæ & humanitate mori, & juſtitia mundare potuiſſet.* Certiſſimum eſt, quod Apoſtolus ſcribit Epiſt. ad Hebr. Cap. x. *Impoſſibile eſt ſanguine taurorum, & hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit; Hoſtiam, & oblationem noluiſti: Corpus autem aptaſti mihi: Holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi, Ecce venio:* Significans ſolo ſacrificio, in quo idem Sacerdos & victima Deus eſſet, juſtitiam divinam placari, Deum hominibus propitium reddi, hominum peccata expiari potuiſſe. Opus Deo aceptiſſimum, ex charitate maxima proveniens, in honorem Dei factum, ad eumque placandum ordinatum, & ſuſceptum, verum ſacrificium eſſe nemo negaverit. Cum igitur talis ſit Chriſti Paſſio, qua ſe ipſum pro nobis victimam piacularem ex charitate maxima obtulit Chriſtus ſummus Sacerdos, ipſam verum fuiſſe ſacrificium plane conſtat. *Hujus veri ſacrificii* (*inquit* S. *Auguſt.* Lib. x. *De Civit. Dei*, Cap. xx.) *multiplicia, variaque ſigna erant Sacrificia priſca Sanctorum, cum hoc unum per multa ſignaretur, tamquam verbis multis res una diceretur, ut ſine faſtidio multum commendaretur*: ut cum quatuor conſiderentur in omni ſacrificio, ſcilicet, *Cui offeratur, a quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur; idem ipſe unus, veruſque mediator, per ſacrificium pacis reconcilians nos Deo, unum cum illo maneret, cui offerebat, unum in ſe faceret, pro quibus offerebat, unus ipſe eſſet, qui offerebat, & quod offerebat.* Verba ſunt ejuſdem S. *Auguſtini*, Lib. IV. *De Trinitate*, Cap. XIV. *Quid enim* (ut ibid. ait) *tam congruenter ab hominibus ſumeretur, quod pro eis offerretur, quam humana caro? Et quid tam aptum huic immolationi, quam caro mortalis? Et quid tam mundum pro mundandis vitiis mortalium, quam ſine ulla contagione carnalis concupiſcentiæ caro nata in utero, & ex utero virginali? Et quid tam grate offerri, & ſuſcipi poſſet quam caro ſacrificii noſtri, corpus effectum Sacerdotis noſtri?* Mors Chriſti quatenus ab ejus interfectoribus illata, impium facinus eſt; quatenus ab ipſo Chriſto Jeſu tolerata, & oblata holocauſtum eſt. *In uno eodemque facto diſplicuit impietas malignantium, placuit pietas patientis.* Non *mors, ſed voluntas placuit ſponte morientis, & illa morte expungentis mortem, operantis ſalutem, reſtituentis innocentiam ..... Quanto illorum major iniquitas, tanto hujus voluntas ſanctior, & potentior ad ſalvandum: Nec peccato, ſive peccantibus adſcribitur hæc victoria, ſed bene utenti peccato.*

Fuit

Fuit vero ſanguis, qui effuſus eſt, tam multus ad ignoſcendum, ut ipſum quoque peccatum maximum, quo factum eſt, ut effunderetur, deleret (inquit *S. Bernardus* Epiſt. cxc. ſeu Tractatu *De erroribus Abailardi*. Cap. VIII.) Eſt autem ſacrificium iſtud, & ſignum alicujus rei a nobis obſervandę, ad quam S. *Petrus* Chriſtianos hortatur Epiſt. 1. C. IV. ſcribens: *Chriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini; quia, qui paſſus eſt in carne, deſiit a peccatis: ut jam non deſideriis hominum, ſed voluntati Dei, quod reliquum eſt, in carne vivat temporis.*

Quintum beneficium cœli reſeratio.

V. Quintum beneficium ex Paſſione Chriſti in hominum genus redundans, eſt cœli reſeratio. Primi ſcilicet hominis peccato, & propriis ſingulorum hominum peccatis, intercluſus illis erat regni cœleſtis aditus. Ut enim *Iſaiæ XXXV.* ſcriptum eſt, *Via ſancta vocabitur, & non tranſibit per eam pollutus*. Per paſſionem autem Chriſti liberati ſumus non ſolum a peccato communi totius humanæ naturæ, & quantum ad culpam, & quantum ad reatum pœnæ, ipſo ſolvente pretium pro nobis; ſed a peccatis etiam propriis liberati ſunt ſinguli, quicumque ipſius paſſionis communicant per fidem, charitatem, & fidei ſacramenta: ideoque per Chriſti paſſionem aperta nobis eſt janua regni cœleſtis. Atque id ſignificavit Apoſtolus his verbis: *Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum per proprium Sanguinem introivit ſemel in Sancta, æterna redemptione inventa.* Et, *Habemus fiduciam in introitu Sanctorum, in Sanguine Chriſti*. Neque vero in veteri Lege hujus Myſterii figura, & imago quædam defuit, in morte ſcilicet Summi Hebræorum Sacerdotis. Aſſignatæ erant Dei juſſu certæ quædam urbes refugii, in quibus tuti eſſent, qui non voluntariam, ſed fortuitam cædem perpetraſſent: quo confugentibus, tandiu tollerandum illicerat exilium, quoad Summus Pontifex obiiſſet, nec in patriam ante illius mortem redire ipſis licebat. Id autem ſignificabat, nemini, quamvis juſte, & pie vixiſſet, aditum in cœleſtem patriam patere, antequam Summus ille Sacerdos Chriſtus Jeſus mortem obiret: eoſque omnes, qui ſe propriis peccatis alligaſſent, tandiu ab illa exulare, quoad mortis Chriſti Jeſu fructum perceperint: quod ubi factum fuerit, ipſis Regnum cœlorum patebit. Id confirmat *Philonis Judæi* teſtimonium eo locupletius, quo ab hoſte Chriſtianæ Religionis petitum eſt. Is in Libro *De Exulibus*, de hac Lege Moyſis differens, Sacerdotem illum Magnum, *Non hominem* intelligendum eſſe ait, *ſed Verbum Dei, omnium non ſpontanearum ſolum, ſed & involuntariarum noxarum expers. Patrem quidem habens Deum, qui & omnium Pater eſt, Matrem vero Sapientiam.*

Hebr. 9.

Hebr. 10

Num. 35.

§. VII.

Chriſtus *in Paſſione ſua omnium Virtutum exempla dedit.*

PRæter hæc immenſa, quæ mox commemoravimus, beneficia, illud etiam vel maximum conſecuti ſumus ex Paſſione Chriſti Jeſu, ut in ea omnium virtutum clariſſima exempla habeamus. Nam & patientiam, & humilitatem, & eximiam charitatem, & manſuetudinem, & obedientiam, & ſummam animi conſtantiam non ſolum in perferendis propter juſtitiam, & hominum ſalutem doloribus; ſed etiam in morte oppetenda ita oſtendit, ut vere dicere poſſimus, Salvatorem noſtrum quæcumque vitæ præcepta toto prędicationis ſuæ tempore verbis nos docuit, ea omnia uno Paſſionis die in ſeipſo expreſſiſſe.

Chriſti patientia, & morientis charitas.

Charitatem eximiam oſtendit, quia Dominus gloriæ pro ſervis, Sanctus Sanctorum pro peccatoribus mortuus eſt. *Ut quid enim Chriſtus, cum adhuc infirmi eſſemus ſecundum tempus, pro impiis mortuus eſt? Vix enim pro juſto quis moritur. Nam pro bono forſitan quis audeat mori* (inquit Apoſtolus) *Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis: cum adhuc peccatores eſſemus ſecundum tempus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt: multo igitur ma-*

Rom. 5.

magis nunc justificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum. Et *S. Petrus*, Epist. I. Cap. III. eamdem charitatem prædicans, *Christus*, inquit, *semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu.* Hinc *Salvianus* Libro I. *De Gubernatione Dei*, Patris, Filiique charitatem individuam in homines commendans: „ Plus amat nos Deus, *inquit*, quam filium pater. „ Evidens quippe res est, quod super affectum filiorum nos diligit, qui pro„ pter nos Filio non pepercit. Et hoc Filio justo, & hoc Filio Unigenito, & „ hoc Filio Deo; & hoc pro nobis, ideſt, pro malis, pro impiissimis, pro „ iniquis. Quis æstimare hunc erga nos Dei amorem queat; nisi quod justi„ tia Dei tanta est, ut in eum cadere aliquid injustum non possit? Nam quan„ tum ad rationem humanam pertinet, injustam rem homo quilibet fecerat, „ si pro pessimis servis filium bonum occidisset. Utique hoc magis inæsti„ mabilis pietas, & hoc magis mirabilis Dei virtus est, quod ita intelligi ab „ homine magnitudo justitiæ suæ non potest, ut quantum ad imbecillitatem „ humanam pertinet, pene injustitiæ speciem magnitudo justitiæ habere vi„ deatur... Vix enim pro justo quis moritur ... Si vix ullus pro summa „ justitia mortem suscipiat probavit Christus, quantum præstiterit, pro nostra „ iniquitate moriendo... Commendat autem Deus charitatem suam in nobis... „ Quomodo commendat? Quia non merentibus præstat. Si enim sanctis, & „ bene meritis præstitisset, non videbatur, quæ non debuerat, præstitisse, „ sed quæ debuerat, reddidisse. Maxime autem in eo charitas ejus emicuit, quod proditorem Judam ad osculum admisit, ad pœnitentiam invitavit; quod Petrum oculis benignis respexit, negationisque suæ crimen deflenti veniam indulsit; quod pro crucifixoribus suis rogavit, dicens: Pater, ignosce illis, „ quia nescIunt, quid faciunt. Non debebant desperare, pro quibus in cruce „ pendens Dominus dignatus est orare. Videbat quosdam suos inter multos „ alienos, illis jam petebat veniam, a quibus adhuc accipiebat injuriam: non „ enim attendebat, quod ab ipsis moriebatur, sed quod pro ipsis moriebatur „ (*inquit* S. Augustinus *Tractatu* XXXI. *in Joannem.*) Qualis ejus insania, qui „ Medicum occidit? Quanta vero bonitas, & potentia Medici, qui de san-
Luc. 23. 34. „ guine suo, insano interfectori medicamentum fecit? Neque enim ille, qui „ venerat quærere, & salvare, quod perierat, pendens sine causa dicebat, „ *Pater ignosce illis, quia nescIunt, quid faciunt.* Insani sunt, Medicus sum: „ sæviant, patienter fero: cum occiderint, tunc sanabo. *Hæc* S. Augustinus „ *Serm* CCLXXIV. *alias* VIII. De Verbis Apostoli, *Vide pendentem Domi„ num tuum.* Vide pendentem, & tibi de ligno tamquam de tribunali præ„ cipientem. Vide pendentem, & tibi languenti de suo sanguine medicamen„ tum facientem. Vindicari vis? Vide pendentem, audi precantem, *Pater,* „ *ignosce illis, quia nescIunt, quid faciunt.* Sed potuit hoc facere, dicis mihi, „ ego non possum. Ego enim homo sum, ille Deus: homo ego, homo ille „ Deus homo. Deus ergo ut quid homo, si non corrigitur homo? (*inquit* S. Augustinus Sermone XLIX. alias *De Tempore* CCXXXVII.)

II. Pietatis erga parentes exemplum dedit, cum Matrem dilecto discipulo, Virginem virgini commendavit. *Testatur de Cruce Dominus Jesus, & paulisper publicam differt salutem, ne Matrem inhonoram relinquat. Subscribitur Joannes Testamento Christi. Legatur Matri pudoris defensio, testimonium integritatis: Legatur & Discipulo Matris custodia, pietatis gratia.* Verba sunt *S. Ambrosii* Libro *De Institutione Virginis*, Cap. VII. Alia Christi in cruce verba cum alii commemoraverint Evangelistæ, solus *Joannes* nos docet quemadmodum in cruce positus appellaverit Matrem, *Pluris putans* [illegible] *victor supplicIorum atque pœnarum, victor diaboli, pietatis officia dividebat, quam* [illegible] *Regnum cœleste donabat. Nam si religiosum est, quod Latroni*

Pietatis erga parentes exemplum dedit Christus moriens.

troni venia donatur a Domino, multo religioſius, quod Mater honoratur a Filio (inquit idem *Ambroſius* Libro x. *in Lucam.*)

III. Humilitatis, & obedientiæ clariſſimum exemplar ſe præbuit in paſſione ſua Chriſtus; ſive cum in horto Getſemani ubi proſtratus in terra Patrem oravit, ſive cum opprobria, & inſultus Judæorum pertulit, ſive cum ignominioſiſſimum ſupplicii genus ſubire voluit, Barabbæ homini ſeditioſo, & homicidæ poſtpoſitus, cum iniquis reputatus, inter duos latrones crucifixus, & inclinato capite emiſit ſpiritum. Humiliavit ſemetipſum in oratione, cujus nobis formam dedit. *Poterat enim orare ſilentio: Sed ita ſe Patri voluit exhibere precatorem, ut meminiſſet noſtrum ſe eſſe Doctorem. Proinde eam, quam fecit, orationem pro nobis notam fecit & nobis; quoniam tanti Magiſtri non ſolum ad ipſos ſermocinatio, ſed etiam pro ipſis ad Patrem oratio, Diſcipulorum eſt ædificatio* (inquit *S. Auguſtinus* Tractatu CIV. *in Joannem.*) Orat Chriſtus ſuper terram proſtratus. Orat Miſericordia, & non orat miſeria: orat Majeſtas, & non orat infirmitas: proſtratus in terra jacet Medicus, & non humiliatur ægrotus. Proh pudor! Qui autem humiliavit ſe in oratione, multo magis humiliavit ſe in Paſſione. *Ego autem*, inquit, *ſum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis. Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium, operuit confuſio faciem meam.* Ipſum velut *deſpectum, & noviſſimum virorum* vincula conſtrinxerunt, ludibria, improperia, opprobria inhonorarunt, ſputa fœdarunt, alapæ contuderunt, flagella cruentarunt. *Humiliavit ſemetipſum* Rex gloriæ, Dominus virtutum, Sanctus Sanctorum, non ſolum uſque ad vincula, uſque ad opprobria, uſque ad flagella, & vulnera, ſed *factus obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis.* Denique *Tota victoria Salvatoris, quæ & diabolum ſuperavit, & mundum, humilitate eſt concepta, humilitate eſt confecta* (inquit *S. Leo.*)

Chriſti patientis, & morientis humilitas, ac obedientia. Pſalm. 68. Iſai 53. Philipp. 2 S. Leo Serm. 7. in Nativ. Dom.

IV. Manſuetudinem incomparabilem in Paſſione ſua Chriſtus exhibuit. Juſſit Petro, ut gladium reconderet, quo ad ejus defenſionem armatus erat; ſervum principis Sacerdotum, cujus ille aurem abſciderat, contactu ſuo ſanavit; miniſtro Pontificis, alapam ſibi infligenti, admirabili moderatione, & lenitate reſpondit: *Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo. Si autem bene, quid me cœdis?* Accuſatus, *Non aperuit os ſuum. Sicut ovis ad occiſionem ductus eſt, & quaſi agnus coram tondente ſe obmutuit. Cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem judicanti ſe injuſte.*

Chriſti patientis, & morientis manſuetudo. Joan. 18. Iſai. 53. 2. Petr. 3.

V. De patientia vero Chriſti Jeſu quis pro dignitate loqui poſſit? Omnes Paſſionis ejus circumſtantiæ divinæ iſtius virtutis documenta præbent. *Proditorem ſuum ſecum habuit, nec conſtanter denotavit. Cum vero traditur, cum adducitur, ut pecus ad victimam; ſic enim non magis aperit os, quam agnus ſub tondentis poteſtate. Ille cui legiones Angelorum, ſi voluiſſet, uno dicto de cœlis adfuiſſent, ne unius quidem diſcentis gladium ultorem probavit. Patientia Domini in Malcho vulnerata eſt. Itaque & gladii opera maledixit in poſterum, & ſanitatis reſtitutione ei, quem non vexaverat, ſatisfecit per patientiam miſericordiæ matrem. Taceo, quod figitur, in hoc enim venerat. Numquid tamen ſubeundæ morti etiam contumeliis opus fuerat? Sed ſaginari voluptate patientiæ diſceſſurus volebat. Deſpuitur, verberatur, deridetur, fœdis veſtitur, fœdioribus coronatur. Mira æquanimitatis fides. Qui in hominis figura propoſuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus eſt. Hinc vel maxime, Phariſæi, Dominum agnoſcere debuiſtis. Patientiam hujuſmodi nemo hominum perpetraret.* Verba ſunt *Tertulliani* Libro *De Patientia*, Cap. III. Ad divinæ iſtius patientiæ imitationem Apoſtolus nos hortatur, ut ſcilicet Paſſionum Chriſti ſocii, & participes ſimus, ut complantemur ſimilitudini mortis ejus; ut Chriſto configamur cruci; ut compatiamur, ſi

Chriſti patientia.

cor-

corregnare volumus; ut recogitemus eum, qui talem ſuſtinuit a peccatoribus adverſus ſemetipſum contradictionem, ut ne fatigemur animis noſtris deficientes. Jubet ipſe Salvator, ut crucem feramus, & ipſum ſequamur, alioqui Diſcipulorum ſuorum nomine indignos declarat. Attende igitur (inquit „ S. *Auguſtinus*) ad Paſſionem Chriſti, attende ad illum ſine ullo peccato, quę „ non rapuit, exſolventem, attende ad Scripturam dicentem, *Flagellat autem* „ *omnem Filium, quem recipit*. Et para te flagellari, aut certe non quæras „ recipi. Tu forte exceptus eris? *Si exceptus a paſſione flagellorum, exceptus a numero filiorum. Itane, inquies, flagellat omnem filium? Prorſus ita flagellat omnem filium, ut & Unicum. Unicus ille de Patris ſubſtantia natus, æqualis Patri in forma Dei, Verbum per quem facta ſunt omnia, non habebat, unde flagellaretur: ad hoc carne indutus eſt, ut ſine flagello non eſſet. Qui ergo flagellat Unicum ſine peccato, numquid relinquit adoptivum cum peccato?* In adoptionem vocati ſumus, ut eſſemus Unici cohæredes. Exemplum nobis dedit in Paſſionibus ſuis. Ipſius igitur patientiam imitemur. *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus... Communicantes Chriſti paſſionibus, gaudete, ut in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis; quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos requieſcit. Nemo autem veſtrum patiatur, ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem, ut Chriſtianus, non erubeſcat... In hoc enim vocati eſtis* (inquit Apoſtolorum Princeps) A laboribus, a tentationibus, a perſecutionibus, ab adverſitatibus immunem eſſe Chriſtianum nemo ſibi perſuadeat, qui, *Quia Chriſtianus eſt, aliquid plus paſſurus eſt in hoc ſæculo* (ut *S. Auguſt.* ait) Sed etſi deſint flagella a Deo illata, vel ab hominibus improbis ipſo permittente, & per eorum paſſionem fideles ſuos exercente, carnem ſuam voluntariis macerationibus crucifigat Chriſtianus, voluptates contemnat, & faſtidiat. Cogitet quale ſertum pro utroque ſexu ſubiit Chriſtus Jeſus, ex ſpinis ſcilicet, ac tribulis, in figuram delictorum, quæ nobis protulit terra carnis, abſtulit autem virtus crucis, omnem aculeum mortis in Dominici capitis tolerantia obtundens. *Certe præter figuram, contumelia in promptu eſt, & turpitudo, & dedecoratio, & his implexa ſævitia, quæ tunc Domini tempora & fœdaverunt, & lancinaverunt*. Nec igitur cum luxurioſis, voluptariis, ac delicatis hominibus dixeris: *Coronemus nos roſis, antequam marceſcant; nullum pratum ſit quod non pertranſeat luxuria noſtra*. Pudeat ſub capite ſpinis confixo membrum fieri delicatum. Chriſti coronam æmuleris, *Quia & favos poſt fella guſtavit: nec ante Rex gloriæ a cœleſtibus ſalutatus eſt, quam Rex Judæorum proſcriptus cruci... Si ob hæc caput ei tuum debes, tale ſi potes ei repende, quale ſuum pro tuo obtulit: Aut nec floribus coroneris, ſi ſpinis non potes*. Verba ſunt *Tertulliani*, Lib. *de Corona*, Cap. ultimo.

Chriſtus ad hoc carne indutus ut ſine flagello non eſſet. Hebr. 12. 6.

S. Auguſt. Serm. 46 alias de Tempore 65. c. 5.

1. Petr. 2. & 4.

Jerem. 46.

Spinea Chriſti Corona.

Sap. 2. 8.

Denique Chriſtus & in vita, & in paſſione, morteque ſua nos ad dura quæque conſtanter perferenda, & omnia voluptatum lenocinia fugienda exemplo ſuo inſtruxit, ut demonſtrat S. *Aug.* Lib. *De vera Religione*, Cap. XVI. cujus verba ſuperiori Articulo protulimus, *Chriſti* nomen explicantes.

§. VIII.

Chriſti Jeſu Charitas, & Gloria in Paſſione, & Cruce promicans, & per Paſſionem, Crucemque parta.

I. PAſſio, Cruxque Chriſti Salvatoris, immenſa eſt ipſi gloriæ ſeges. Nam in Paſſione, & Cruce vere Deus apparuit, cum unico verbo, *Ego ſum*, armatam militum cohortem quaſi quodam fulmineo ictu ſtravit, atque perculit, ut omnes illi atroces, minaces, atque terribiles, retroacti corruerent. *Quid*

Jeſus in Paſſione, & Cruce vere Deus apparuit.

Quid jam poterit Majeſtas ejus judicatura, cujus hoc potuit humilitas judicanda? (inquit *S. Leo.*) Aurem deinde ſervi a Petro fervore ſanctæ charitatis accenſo abſciſſam reſtituit, ac ſanavit manus Chriſti. Reformavit, quod ipſe formaverat: nec tarde caro ſecuta eſt ejus imperium, cujus erat ipſa figmentum. Habent ergo divinam hæc opera virtutem. Sed quod Dominus Majeſtati ſuæ potentiam comprimit, & vim in ſe perſecutoris admittit, ex illa eſt voluntate, qua dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis. Jam vero converſio repentina Latronis, qui Chriſti ſubito fit Confeſſor, & inter illos acerrimos corporis, animique cruciatus, quos ſimul, & inſtantia, & difficultas mortis augebat, *Memento*, inquit, *mei, Domine, dum veneris in Regnum tuum*, nonne divinitatis Chriſti locupletiſſimum teſtimonium eſt? Quæ iſtam fidem exhortatio perſuaſit? Quæ doctrina imbuit? Quis Prædicator accendit? Non viderat prius acta miracula, & tamen Dominum confitetur, & Regem, quem videt ſupplicii ſui eſſe conſortem. Inde ergo oriebatur hoc donum, unde accepit fides ipſa reſponſum. Ait enim ei Jeſus, *Hodie mecum eris in Paradiſo. Excedit humanam conditionem iſta promiſſio; nec tam de ligno crucis, quam de throno editur poteſtatis. Ab illa altitudine præmium fidei datur, in qua chirographum humanæ tranſgreſſionis aboletur: Quia ſe a forma ſervi, Dei forma non dirimit, dum etiam inter ipſa ſupplicia proprietatem, unitatemque ſuam ſervavit & deitas inviolabilis, & natura paſſibilis.* In cruce tandem ſe Deum eſſe demonſtravit, cum magna voce clamans emiſit ſpiritum, carnificis officium præveniens, tempuſque mortis accelerans: unde Centurio videns, quia ſic clamans expiraſſet, ait: *Vere hic homo Filius Dei erat:* & cum naturam totam immutavit. Solis quippe defectio præter naturæ ordinem, & leges curriculis aſtrorum præfixas, ingenſque terræmotus, ſaxorum diruptio, monumentorum apertio, multorum Sanctorum a morte ſuſcitatio, fidem Reſurrectionis Dominicæ præmuniens; ſciſſio veli, quod Templi adyto, ſive Sanctis Sanctorum erat oppanſum, Deum naturæ, Templique, ac Legis Dominum pati, ac mori teſtabantur. *Exaltatum Jeſum ad ſe traxiſſe omnia, non ſolum noſtræ ſubſtantiæ paſſione, ſed etiam totius Mundi commutatione monſtratum eſt. Pendente enim in patibulo Creatore, univerſa creatura congemuit, & crucis clavos omnia elementa ſenſerunt. Nihil ab illo ſupplicio liberum fuit. Hoc in communionem ſui & terram traxit, & cœlum, hoc petras rupit, monumenta aperuit, inferna reſeravit, & denſarum horrore tenebrarum radios Solis abſcondit. Debebat hoc teſtimonium ſuo Mundus Auctori, ut in occaſu Conditoris ſui vellent univerſa finiri.* Verba ſunt S. *Leonis* Sermone VI. *De Paſſione Domini.* Eclipſis porro, quæ præter naturam contigit Chriſto moriente, non ſolum Evangeliſtæ, ſed Scriptores etiam Ethnici memineiunt; nempe *Thallus*, Libro III. Hiſtoriarum, ut *Africanus* refert, nec non *Phlegon* Hadriani Imperatoris libertus Libro *Olympicorum Chronic.* XIII. Et *Tertullianus* Chriſtianorum cauſam apud Ethnicos agens *Apologetici* Cap. XXI. miraculi iſtius teſtes citat Archivia ipſorum, & publica inſtrumenta. *Centurio, & qui cum eo erant, cuſtodientes Jeſum, viſo terræmotu, & his quæ fiebant, timuerunt valde dicentes: Vere Filius Dei erat iſte.* Denique divinitatis ſuæ manifeſtationem Chriſtus Paſſione ſua, & Morte promeruit, Apoſtolo teſte: *Factus eſt obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod & Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen* ut ſcilicet ab omnibus agnoſcatur, & colatur ut Deus.

S. Leo Serm. 1. in Paſſ. Domin.

Idem Serm. 2.

Luc. 23. 42.

Luc. 23.

Matth. 27.

Solis defectio Chriſto moriente.

Matth. 27

Philipp. 2

Jeſus per paſſionem & Crucem victor diaboli, & mortis extitit.

II. Per Paſſionem, & Crucem Chriſtus Jeſus victor diaboli, & mortis extitit, quod maximum divinitatis ejus argumentum eſt. Unde Apoſtolus ad Hebræos II. ſcribit: *Eum autem, qui modico quam Angeli minoratus eſt, videmus Jeſum propter Paſſionem mortis gloria, & honore coronatum: ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem. Decebat enim, cum propter quem omnia, &*

per

per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, Auctorem ſalutis eorum per Paſſionem conſummare... Quia ergo pueri communicaverunt carni, & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem: ut per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, ideſt diabolum: & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti. Et ad Coloſſenſ. II. *Delens* (inquit) *quod adverſum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit, de medio affigens illud cruci, & expolians Principatus, & Poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo.* Diabolus igitur peccati, mortiſque Princeps eidem cruci, quod mirum dictu, cum Chriſto confixus fuit, tam diſpari exitu, quam diſſimili cauſa. Chriſtus enim ſanctitatis, & innocentiæ dux triumphum agebat; diabolus impietatis, & ſuperbiæ princeps in triumphum agebatur, & traducebatur. Quamobrem Patres crucem *Lignum triumphale* appellant: & vel ipſum crucis ſignum dæmonibus formidoloſum eſt. *S. Gregorius Nazianzenus* Oratione III. narrat, *Julianum* Imperatorem Apoſtatam, inimicum licet crucis Chriſti, inter ſacra magica conſternatum, cum ſe ſigno crucis conſignaſſet, dæmones abegiſſe. Valuit ſignaculum, victi ſunt dæmones, metus depulſi. Narrat *S. Epiphanius* Hæreſi XXX. ut *Joſephus* Comes ex Judæo jam Chriſtianus, cum a Templi extructione per magicas artes a Judæis prohiberetur, per ſignum crucis digito impreſſum aquæ, eaque aſperſa, præſtigias omnes, & maleficia diſcuſſerit. Quo miraculo commota turba magnis vocibus exclamavit, *Magnus eſt Deus, qui Chriſtianos adjuvat.*

Signi Crucis uſus, & utilitas.

Hinc mos frontis ad omnem progreſſum, atque aditum, & exitum, ad veſtitum, ad menſas, ad cubilia, ad omnes pene actiones, crucis ſignaculo muniendæ ab Apoſtolis originem duxit. Hujus diſciplinæ *Traditio prætenditur auctrix, conſuetudo confirmatrix, fides obſervatrix*, teſte *Tertulliano*, Libro *De Corona Militis*. Qui & in Apologetico ait: *Qui crucis nos religioſos putat conſecraneus erit noſter.* Sed & *S. Baſilius* Libro *De Spiritu-Sancto*, Cap. XXVII. inter ea, quæ Apoſtolica Traditione ad nos pervenerunt, primo loco ſignum crucis commemorat. *S. Joannes Chryſoſtomus* Homilia XXI. ad Populum Antiochenum, diſerte explicat, quid impreſſa fronti cruce profiteatur Chriſtianus. *Sicut*, inquit, *ſine calceamentis, vel veſtimentis nemo veſtrum in forum deſcendere elegerit, ita ſine verbo hoc numquam in forum prodeas: Abrenuncio tibi ſatana, & pompæ tuæ, & cultui tuo, & conjungor tibi, Chriſte. Ne unquam abſque hac voce exeas, hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis. Cum hoc verbo & crucem in fronte imprime: ſic enim non tantum homo occurrens, verum nec ipſe diabolus te quidquam lædere poterit, cum his te cernens armis ubique apparentem. Et hæc teipſum jam hinc doce, ut cum ſignum ceperis, ſis miles paratus, & contra Diabolum trophæum erigens, juſtitiæ coronam capias.* Conſtantino Magno Crux olim in Cœlo viſa, ex luce conflata, Solique ſuperpoſita, cum hujuſmodi inſcriptione, *HAC VINCE*, ut refert *Euſebius* Lib. I. De ejus Vita, Cap. XXVIII. Idem ſingulis Chriſtianis fides ſuggerat.

Signi crucis uſus ex Apoſtolica traditione.

Videtur autem totius fidei noſtræ compendium in hac una frontem cruce ſignandi ratione contineri. Signum crucis tribus primis digitis exprimendum eſſe docet *Innocentius III.* Libro II. *De Miſteriis Miſſæ*, Cap. XLIV. ad ſignificandum Trinitatis Myſterium. Ducitur autem primum a vertice capitis, ſive frontis, uſque ad umbilicum: ut indicetur, a ſummo cœlo egreſſum in viſcera Virginis Matris deſcendiſſe Dei Filium, atque ex puriſſimo illius ſanguine carnem noſtram ſuſcepiſſe. Deinde a ſiniſtro brachio ad dextrum, ut cauſa ſimul incarnationis exprimatur. Nam propterea de cœlis in terram deſcendit, paſſionemque, & mortem in cruce ſubiit, ut nos, qui eramus a ſiniſtris inter hœdos collocandi, transferret ad dexteram

Fidei noſtræ compendium quoddamin ſigno Crucis.

Matth. 25. 34.

inter

inter oves ſuas, ubi vocem illam deſideratam audire liceret: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis Regnum a conſtitutione mundi*. Fronti crucis ſignum imprimitur, quæ verecundiæ ſedes eſt, ne Chriſti crucem erubeſcamus, ſed in ipſa nos gloriari profiteamur. Pectori imprimimus, ut Chriſtum crucifixum in corde nos portare ſignificemus: humeris, & brachiis, ut nos adſtrictos eſſe indicemus ad crucem Chriſti ferendam, & legem, quam e cruce promulgavit, fideliter obſervandam: ſique *Dilectio*, quæ *fortis* eſt *ut mors*, Chriſtum ipſum crucifixum ponat *Ut ſignaculum ſuper cor* noſtrum, *ſuper brachium* noſtrum: ſuper cor, ut nihil præ Chriſto crucifixo diligamus; ſuper brachium, ut quicquid agimus, propter Chriſtum crucifixum, & in nomine illius agamus. Præclare *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſ. L. „ Multos hodie fratres noſtros cogitamus, & plangimus ire in vanitates, & inſanias mendaces, negligere quo vocati ſunt. Qui ſi forte in ipſo circo aliqua ex cauſa expaveſcant, continuo ſe ſignant, & ſtant illic portantes in fronte, unde abſcederent, ſi hoc in corde portarent. *Et Homilia* XXI. *inter* L. Omnis, qui ad aliquod malum currit, ſi forte quidem impegerit, ſignat os ſuum, & nescit, quod includit potius dæmonem, quam excludit. Tunc enim bene ſe ſignaret, & diabolum de corde ſuo repelleret, ſi ſe ab illo opere nefario cohiberet. " Signum igitur crucis eſt omnis improbitatis ejeratio, & ſacramentum, quo aſtringit ſe Chriſtianus legi Chriſti, ac legem peccati execratur, ſi modo cor linguæ, manuique conſentiat. „ Chriſti ſignum in fronte geſtamus, de quo non erubeſcimus, ſi & in corde geſtamus. Signum ejus eſt humilitas ejus. Per ſtellam „ eum Magi cognoverunt: noluit ſtellam eſſe in fronte fidelium ſignum ſuum, ſed „ crucem ſuam. Unde humiliatus, inde glorificatus (inquit *S. Aug.* Tract. 3. in Joan.)

Cant. 8. 6.

Crux Chriſti altare Sacrificii.

III. Crux Chriſti, *Altare* eſt *Sacrificii*, in quo Chriſtus ſummus Sacerdos, idemque victima, ſeipſum Agnum immaculatum Deo immolavit pro noſtra redemptione, & ſalute, hacque *Una oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos*. In hoc Altari *Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhauriendа peccata*. De hoc Altari, & Sacrificio cum alii Patres præclare diſſerunt, tum præſertim *S. Leo* Serm. IV. De Paſſione Domini. „ Crux Chriſti, *inquit*, Sacramentum veri, & prænunciati habet Altaris, ubi per hoſtiam ſalutarem naturæ humanæ „ celebraretur oblatio. Ibi ſanguis immaculati Agni antiquæ prævaricationis „ pacta delebat: ibi tota diabolicæ dominationis conterebatur adverſitas, & de „ elatione ſuperbiæ victrix humilitas triumphabat: cum tam velox eſſet fidei „ effectus, ut de crucifixis cum Chriſto latronibus, qui in Chriſtum Filium „ Dei credidit, Paradiſum juſtificatus intraverit. *Et Sermone* VIII. Paſcha noſtrum, *inquit*, immolatus eſt Chriſtus: qui ſe novum, & verum reconciliationis Sacrificium offerens Patri, non in Templo, cujus jam finita erat reverentia: nec intra ſepta Civitatis ob meritum ſui ſceleris diruendæ, ſed foris, „ & extra caſtra crucifixus eſt, ut veterum victimarum ceſſante myſterio, nova „ Hoſtia novo imponeretur Altari, & Crux Chriſti non Templi eſſet Ara, ſed „ Mundi. " In Cruce univerſa Fidelium Eccleſia cum ſuo capite Chriſto Deo immolabatur, cum Chriſto non pecudem, ſed virtutem; non cruorem, ſed pietatem; non adipem, ſed charitatem, non nidorem, ſed humilitatem, & patientiam invictam, juſtitiamque omnimodam offerret. Ex cruce ſcilicet, ac morte Chriſti pretium omne, ac meritum ſacrificio bonorum noſtrorum operum accedit. Unde *S. Leo* ibidem: *Crux tua*, inquit, *omnium fons benedictionum, omnium eſt cauſa gratiarum: per quam credentibus datur virtus de infirmitate, gloria de opprobrio, vita de morte*. Chriſti quidem capitis noſtri ſacrificium in cruce peractum, & *Conſummatum eſt*, ut ipſe exclamavit animam efflaturus; ſed totius corporis, ſingulorumque membrorum paſſio, crux, ſacrificium peragitur quotidie, & ad finem ſæculi adimplebitur. Cum enim Chriſtus una perſona ſit, caput,

Heb. 9. & 10.

In Cruce Eccleſia cum ſuo Capite Chriſto Deo immolatur.

put, & corpus, una est Christi oblatio jugis, & perennis, qua Justus quisque; Lib. 4. c. 4. & in unoquoque Justo Christus crucifigitur, & gloriæ Patris immolatur. Hinc S. *Gregorius*, seu alius Author antiquus Commentarii in Librum 1. *Regum* sub ejus nomine editi, *Per crucem quidem suam*, inquit, *Christus omnes redemit; sed remansit, ut qui redimi, & regnare cum eo nititur, crucifigatur. Hoc profecto residuum viderat, qui dicebat*, Si compatimur, & conregnabimus. *Quasi dicat: Quod explevit Christus: non valet, nisi ei, qui id, quod remansit, adimplet. Hinc Beatus Petrus Apostolus dicit:* Christus *passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.* Hinc Paulus ait: *Adimpleo ea, quæ desunt Passionum Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia.*

2. Tim. 2. 1. Petr. 2 Coloss. 1.

Crux Christi tribunal judicantis. S. August. Serm. 285.

IV. Crux Christi, *Tribunal judicantis*. In Passione Domini tres cruces erant: *Una pœna, sed dispar causa. Ad dexteram unus latro, ad sinistram alter latro, in medio Judex inter ambos, pendens in cruce quasi pronuncians de tribunali* (inquit S. *August.* Sermone cccxxvii.) *De cruce quippe insultantem damnavit, credentem liberavit.* Quod in cruce factum est, typus fuit ejus, quod faciendum est, cum Christus judicaturus advenerit. „ Bonus latro ad dextram, malus ad sinistram: „ in judicio electi a dextris, reprobi a sinistris. In ipsa igitur patibuli specie mon„ stratum est, quę judicio ipsius omnium hominum facienda est discretio: cum „ & salvandorum figuram fides credentis latronis exprimeret, & damnandorum „ formam blasphemantis impietas prænotaret (inquit S. *Leo* Sermone iv. *De Passione Domini.*) Timete insultantes, gaudete credentes: hoc faciet in claritate, quod fecit in humilitate.

Crux Christi Cathedra docentis.

V. *Lignum, in quo fixa fuerunt membra morientis, cathedra fuit Magistri docentis* (inquit S. *August.*) Docuit autem exemplo magis quam verbo charitatem, humilitatem, paupertatem, mansuetudinem, patientiam; docuit, quæ sit Christiane vivendi, quæ item Christiane moriendi ratio; docuit justitiam omnem; docuit quicquid scire debet Christianus; quicquid Apostolis, & Apostolicis Viris prædicandum incumbit. Nam & *Nihil scire* se arbitratur Apostolus, *Nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum*. Et suo, aliorumque nomine ait: *Nos autem prædicamus Christum crucifixum ... Verbum crucis pereuntibus stultitia est: iis autem, qui salvi fiunt, id est nobis, virtus Dei est.* Docet, ut crucem feramus, ut in cruce cum ipso pendeamus, ut reprimendarum carnalium voluptatum crucem nobis ipsi faciamus. *In hac quidem cruce per totam istam vitam, quæ in mediis tentationibus ducitur, perpetuo debet pendere Christianus. Non enim est in hac vita tempus evellendi clavos, de quibus in Psalmo dicitur*, Confige clavis a timore tuo carnes meas. *Carnes sunt carnales concupiscentiæ; clavi sunt præcepta justitiæ: his illas timor Domini configit, qui nos illi acceptabilem hostiam crucifigit ... Sic semper hic vive, Christiane: si terreno limo gressus non vis immergere, noli de ista cruce descendere.* Verba sunt S. *Augustini*, Sermone ccv. alias *De Diversis* lxviii.

1. Cor. 1. & 2. 1. Cor. 2. 2. 1. Cor. 1. 23 & 18

Psal. 118. 120.

Crux Christi, thalamus sponsi S. August. Enarrat. in Psalm. 126.

VI. Crux Christi, *Thalamus Sponsi*, in quo Ecclesiam Sponsam suam formavit, sanguine suo mundavit, sibi in fide, in justitia, & in sempiternum copulavit. Primus Adam, typus secundi. „ Cum dormiret Adam costa illi de„ tracta est, & Eva facta est: sic & Domino, cum dormiret in cruce, la„ tus ejus lancea percussum est, & sacramenta profluxerunt, unde facta est Ec„ clesia. Ecclesia enim Conjux Domini facta est de latere, quomodo Eva facta „ est de latere. Sed quomodo illa non est facta nisi de latere dormientis, sic i„ sta non est facta nisi de latere morientis. *Unus militum lancea latus ejus* „ *aperuit, & continuo exivit sanguis, & aqua.* Vigilanti verbo Evangelista „ usus est, ut non diceret, latus ejus percussit, aut vulneravit, aut quid „ aliud; sed aperuit: *Ut illic quodammodo vitæ ostium panderetur, unde Sacramenta Ecclesiæ manaverunt, sine quibus ad vitam, quæ vera vita est, non*

Joan. 19. S. August. Tract. 120. in Joan.

in-

intratur. Ille ſanguis in remiſſionem fuſus eſt peccatorum: aqua illa ſalutare temperat poculum: hæc & lavacrum præſtat, & potum. Hoc prænunciabat, quod Noe in latere Arcæ oſtium facere juſſus eſt, qua intrarent animalia, quæ non erant diluvio peritura, quibus præfigurabatur Eccleſia. Propter hoc prima mulier facta eſt de latere viri dormientis, & appellata eſt vita, materque vivorum. Magnum quippe ſignificavit bonum, ante magnum prævaricationis malum. Hic ſecundus Adam inclinato capite in cruce dormivit, ut inde formaretur ei conjux, quod de latere dormientis effluxit. O mors, unde mortui reviviſcunt! Quid iſto ſanguine mundius? Quid vulnere iſto ſalubrius? Hanc ob cauſam ſignum crucis Chriſti in omnium Sacramentorum celebratione ab Eccleſia uſurpatur. *Quod ſignum niſi adhibeatur, ſive frontibus credentium; ſive ipſi aquæ, ex qua regenerantur, ſive oleo, quo Chriſmate unguntur, ſive Sacrificio, quo aluntur, nihil eorum rite perficitur. Quomodo ergo per id, quod mali faciunt, nihil boni ſignificatur; quando per Crucem Chriſti, quam fecerunt mali, in celebratione Sacramentorum ejus bonum nobis omne ſignatur?* Verba ſunt S. *Auguſtini* Tractatibus CXVIII. & CXX. in *Joannem*.

Genes. 6.

Genſ. 2.

Signum crucis in omnium Sacramentorum celebratione adhibetur.

VII Crux Chriſti Thronus eſt regnantis. *Dicite in Gentibus, quia Dominus regnavit*. Plane *Dominus regnavit a ligno*, ut canit Eccleſia, quæ verba & in hoc Pſalmi XCV. Verſu priſci Codices nonnulli exhibent, & ea legunt S. Juſtinus Martyr, Tertullianus, Arnobius, Lactantius, &c. Quin etiam a Judæis oblitterata quæritur *Juſtinus* in Dialogo contra Tryphonem Judæum. Quamquam vero ea verba Hebræi Codices revera non habeant, nec vulgata noſtra repræſentet: regnum tamen Chriſti *a Ligno* agnoſcit, & prædicat Eccleſia, legitima, & fidelis Scripturarum divinarum interpres. Regia Chriſti Jeſu dignitas in Paſſione maxime promicuit, primo cum ſpinea corona redimitum milites, ut Regem Judæorum ſalutaverunt: *Deteſtabili* quidem *mentis affectu, honoratum tamen Judæi evitum produnt: nam etſi compungentes coronant, illudentes adorant: & ſi corde non credunt, quem perimunt, confitentur: illis defuerunt boni operis effectus, Deo tamen ſuus non defuit honor: qui ſalutatur ut Rex, coronatur ut Victor, quaſi Deus, & Dominus adoratur* (inquit S. *Ambroſius* Libro X. in *Lucam*) Rex conſtitutus eſt a Patre, ſuper Sion montem ſanctum ejus, prædicans præceptum ejus: ſed occultat ad tempus tremendam potentiam, ut commendet prius imitandam patientiam. „ Sic Regnum, quod de hoc mun„ do non erat, ſuperbum mundum non atrocitate pugnandi, ſed patientia hu„ militate vincebat: ſic illud granum multiplicandum ſeminabatur horribili „ contumelia, ut mirabili pullularet in gloria.

Crux Chriſti, Thronus Regnantis.

Pſalm. 95.

S. Auguſt. Tract. 116. in Joann.

Secundo, Regia ejus dignitas effulſit, cum Crucem ſuam portavit. Tunc enim Iſaiæ Vaticinium impletum eſt: *Et factus eſt principatus ſuper humerum ejus*. Ibat ergo ad locum, ubi erat crucifigendus, portans Crucem ſuam Jeſus. „ Grande ſpectaculum (inquit S. Auguſtinus) ſed ſi ſpectet impietas, „ grande ludibrium; ſi pietas, grande Myſterium: ſi ſpectet impietas, gran„ de ignominiæ documentum; ſi pietas, grande fidei munimentum: ſi ſpe„ ctet impietas, videt Regem pro virga regni lignum ſui portare ſupplicii; „ ſi pietas, videt Regem baiulantem lignum ad ſemetipſum figendum, quod „ fixurus fuerat etiam in frontibus Regum: in eo ſpernendus oculis impio„ rum, in quo erant gloriatura corda Sanctorum.

Iſai. 9.

Tract 117. in Joann.

Tertio, Regia Chriſti dignitas Crucis Titulo tribus linguis ſcripto Pilati juſſu comprobata eſt, *Jeſus Nazarenus Rex Judæorum*, quam inſcriptionem, Judæorum Sacerdotibus fruſtra clamantibus, mutare noluit. „ Merito ſupra Cru„ cem titulus, quia non humani corporis, ſed divinæ poteſtatis eſt Regnum, „ quod habet Chriſtus. Merito ſupra Crucem titulus; quia licet in Cruce „ erat Dominus Jeſus, ſuper Crucem tamen Regis Majeſtate radiabat: quam„ vis autem *Rex Judæorum* proclametur, & Gentium tamen Rex eſt, in ipſo„ que

S. Ambr. Lib. 10 in Luc.

que impletur, quod dictum est a Propheta: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te: postula a me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Rex ergo Judæorum Christus, sed Judæorum circumcisione cordis, spiritu, non littera; quorum laus non ex hominibus, sed ex Deo est; pertinentium ad Jerusalem liberam matrem nostram æternam in cœlis, Saram spiritalem, ancillam, & filios ejus de domo libertatis ejicientem.

Psal. 2. S. August. Tract 117. in Joann.

Denique Regia Christi dignitas ex eo splendescit, quod Crux exempta pœnis suppliciorum, translata est ad frontes, & coronas Imperatorum. Hinc *S. Augustinus* Enarratione in Psalmum XXXVI. Sermone II. *Quantascumque*, inquit, *patiaris, non pervenies ad illas insultationes, ad illa flagella, ad illam ignominiosam vestem, ad illam spineam coronam, ad illam postremo Crucem non pervenies, quia jam & de pœna generis humani sublata est. Cum enim sub antiquis scelerati crucifigerentur, modo nullus crucifigitur. Honorata est, & finita. Finita est in pœna, manet in gloria. A locis suppliciorum fecit transitum ad frontes Imperatorum. Qui tantum honorem dedit pœnis suis, quid servat fidelibus suis?* Lege & Tractatum XXXVI. *in Joannem.*

§. IX.

Christus pro omnibus, & singulis hominibus mortuus est; non pro solis prædestinatis.

CHristum Jesum Dominum nostrum pro omnibus, & singulis hominibus mortuum esse, dogma fidei est, contra Calvinianam, & Jansenianam Hæresim, Scripturæ Sacræ testimoniis evidentibus, omnium Patrum consensu, & veneranda Traditione, Conciliorumque, & Summorum Pontificum Decretis firmatum. Præcipua Scripturæ Sacræ testimonia, quibus Catholica hæc Veritas nititur, ista sunt.

Christum pro omnibus, & singulis hominibus mortuum esse, Fidei veritas est ex Scripturis Sacris inconcusse probata.

Isaiæ LIII. *Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, & livore ejus sanati sumus. Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit, & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.* Joannis I. *Ecce Agnus Dei, ecce, qui tollit peccatum Mundi.* Non ait S. Præcursor Christum tollere peccatum aliquorum de mundo, sed *Mundi* indefinite, ut omnium hominum universitatem designet ab ipso redemptam. Ad Romanos V. *Non sicut delictum, ita & donum. Si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei, & donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit.* Comparat Apostolus peccatum Adami cum dono Christi, ut ostendatur in omnes abundasse donum Christi, in quos Adami peccatum traductum est: porro in omnes Adami posteros ejus peccatum traductum est: igitur pro omnibus, ac singulis mortuus est Christus. Idem confirmat Epist. II. ad Corinthios Cap. V. *Charitas enim Christi urget nos: æstimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: & pro omnibus mortuus est Christus: ut & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Ex quo consequens est, Christum pro omnibus & singulis mortuum esse, qui in Adamo mortui sunt. Hinc *S. August.* Lib. VI. *Contra Julianum*, Cap. IV. & alibi, ex eo testimonio invicte contra Pelagianos probat, parvulos omnes originali peccato adstrictos esse; quia pro ipsis omnibus, & singulis mortuus est Christus. Item I. ad *Corinthios* VIII. ubi loquitur Apostolus de manducatione ciborum idolis immolatorum, quæ offensioni erat infirmis, ait: *Nonne conscientia ejus, cum sit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothita? Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est?* Qui locus geminus est alteri, ad Romanos XIV. ubi ait: *Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est.* Absurda autem videretur illa Apostoli admonitio, nisi certum esset perire aliquos ex his, pro quibus Christus mortuus est. Et I. ad *Timotheum*, Cap. II. ubi præmisit Apostolus orationes pro omnibus hominibus fundendas esse, quia *Hoc bonum*

est,

eſt, & acceptum coram Salvatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: ſtatim addit: *Unus enim Deus, unus & Mediator Dei, & hominum Chriſtus Jeſus, qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus*. Eo modo Chriſtus pro omnibus dedit ſe redemptionem, quo modo debemus orare pro omnibus: atqui debemus orare non ſolum pro omni genere hominum, ſed pro omnibus, & ſingulis hominibus, ita ut nullus ab orationibus noſtris excludatur: igitur Chriſtus non ſolum pro omni hominum genere, aut pro ſolis ex omni hominum ordine prædeſtinatis, ſed pro omnibus, & ſingulis hominibus mortuus eſt. Idem confirmat Apoſtolus Cap. IV. *Speramus*, inquit, *in Deum vivum, qui eſt Salvator omnium hominum, maxime fidelium*. Non igitur pro ſolis fidelibus, ſed etiam pro infidelibus, & pro omnibus, ac ſingulis hominibus mortuus eſt. Et ad *Hebræos* Cap. II. *Videmus Jeſum propter paſſionem mortis, gloria, & honore coronatum: ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem*. Idem colligitur ex Epiſtola II. *S. Petri*, Cap. II. *Fuerunt vero* (inquit) *& Pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt Magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eum, qui emit eos, Dominum negant, ſuperducentes ſibi celerem perditionem*. Pro illis igitur, qui Dominum negant, & in damnationem æternam incurrunt, mortuus eſt Chriſtus. Aliis Apoſtolis concinit *S. Joannes* Epiſt. I. Cap. II. *Sed & ſi quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem, Jeſum Chriſtum Juſtum: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris. Non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi*.

Iſtud Fidei dogma profitetur Eccleſia in Symbolo Conſtantinopolitano, his verbis: *Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis.... Crucifixus paſſus*, &c. Non ait, propter nos fideles, vel propter electos, ſed *Propter nos homines*, ut ſignificet, Chriſtum ad ſingulos homines redimendos paſſum eſſe. Idem dogma confirmat unanimis SS. Patrum conſenſus. Ex innumeris ipſorum teſtimoniis illuſtriora quædam, & luculentiora deſcribo.

Non minores gratias Chriſto quisque debet homo, quam ſi pro eo ſolo mortuus eſſet.

S. Joannes Chryſoſtomus Homilia XXVI. in Epiſtolam ad Romanos: *Chriſtus*, inquit, *licet non eſſet lucrifacturus omnes, nihilominus tamen pro omnibus mortuus eſt, quod ſuum erat, adimplens*. Et in Cap. II. Epiſtolæ ad Galatas verba iſta exponens, *Qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me*, ait: *Quid facis, o Paule, dum communia proprie tibi vindicas, quæque pro toto terrarum orbe facta ſunt, tibi facis peculiaria?... Declarat par eſſe, ut quiſque noſtrum non minus agat gratias Chriſto, quam ſi ob ipſum ſolum adveniſſet. Neque enim recuſaturus erat, vel ob unum tantam exhibere diſpenſationem; adeo quemlibet hominem pari charitatis modo diligit, quo diligit orbem univerſum. Itaque victima quidem pro tota oblata eſt natura, ac ſufficiebat omnibus ſervandis. Ceterum ſoli illi, qui crediderunt, ſunt, quibus uſui fuit beneficium. Attamen non abſterruit eum a tali œconomia, quod non omnes accederent: ſed quemadmodum in Evangelio convivium omnibus quidem paratum erat, verum quoniam, qui vocati fuerant, venire noluerunt, non pariter ſuſtulit, quæ fuerant parata, ſed alios vocavit: itidem & hic fecit. Nam & ovis, quæ fuerat a nonaginta novem diſtracta, unica erat, nec hanc tamen contempſit*.

S. *Cyrillus Alexandrinus* Libro XI. *in Joannem*, de Juda Proditore ſic loquitur: *Oſtendat aliquis non licuiſſe Proditori perinde ac aliis Diſcipulis divina frui gratia, & nos victos fatebimur. Sin autem perinde ac alii divina ſeptus gratia, nutu ſuo in perditionis barathrum decidit: quomodo non eum ſervavit Chriſtus, qui bonitatis ſuæ opem ei impertiit, & quantum ſpectat ad rationem auxilii, eum ſervaſſet, niſi voluntate ſua ipſe malum ſibi ultro arceſſiſſet?*

S. Hilarius in Pſalmum CXVIII. Verſ. 22. ait, Chriſtum exprobrare humano generi non pœnitenti, neque in viam Evangelicam pergenti, quod in Pſalmo continetur: *Quæ utilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem? Exprobrat enim* (inquit) *ſuperbis, & maledictis, cur nihil in ſacramento ſanguinis ſui, atque mortis utilitatis ſuæ eſſe exiſtimarunt, cum ille noſtri cauſa &*

Pſalm. 29.

Nemo niſi ſua culpa excidit a ſalute.

natus, & passus, & mortuus sit. Et in Ps. LI. ubi explanat illa verba: *Propterea Deus destruet te in finem, evellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo*; salutem, ac vitam æternam a Christo omnibus hominibus oblatã fuisse ait, sicut totius humani generis naturam assumpsit: neminem itaque, nisi sua culpa, excidere a salute. „ Qui enim non „ manebit in Christo, *inquit*, regni Christi incola non erit. Non erit autem, non quod „ sibi non patuerit incolatus (universis enim patet ut consortes sint corporis Dei, „ atque Regni; quia Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, naturam scilicet „ in se totius humani generis assumens) sed unusquisque pro merito & evellen- „ dum se de tabernaculo, & eradicandum de terra viventium præbet, non prohibi- „ tus unquam inesse, qui per naturæ assumptionem incola sit receptus. Sed era- „ dicatur ob infidelitatis crimen, naturæ consortio indignus existens.

Pretium debemus, quo empti sumus.

S. *Ambrosius* Libro *de Joseph Patriarcha*, Cap. VII. „ Non quærit Christus ar- „ gentum, sed fidem... Neque enim pretium quæsivit a nobis, qui pro nobis San- „ guinis sui pretium solvit: quia non auro, & argento, sed pretioso nos redemit „ sanguine. Ergo id pretium debes, quo emptus es; & si ille non semper exigat, „ tu tamen debes. Eme igitur tibi Christum, non eo quod pauci habent, sed eo „ quod omnes habent. Omnes habent per naturam, pauci afferunt per timorem. „ Suum est, quod a te Christus reposcit. Ipse vitam omnibus dedit, ipse pro omni- „ bus mortem suam obtulit: solve pro Auctore, quod soluturus es lege.

Ad omnes testamentum suum scripsit Jesus.

Et Sermone XIV. *in Psalmum* CXVIII. „ Mala Evæ successio totum hominem „ devorabat: præclara Christi hæreditas totum hominem liberavit. Non ad unum „ quidem, non ad paucos; sed ad omnes Testamentum suum scripsit Jesus. Omnes „ scripti hæredes sumus, non pro portione, sed pro universitate. Testamentum com- „ mune est, & jus omnium, hæreditas universorum, & soliditas singulorum.

Et Libro II. *in Lucam ait*: „ Plus, Domine, injuriis tuis debeo, quod redem- „ ptus sum, quam operibus tuis, quod creatus sum.

Christi sanguis, ipsius Judæ proditoris pretium.

S. Augustinus *in Psalmum* LXVIII. *Sermone* II. „ Judas traditor punitus est, „ & Christus crucifixus est: sed nos redemit sanguine suo, & punivit illum de pre- „ tio suo. Projecit enim pretium argenti, quo ab illo Dominus venditus erat; nec „ agnovit pretium, quo ipse a Domino redemptus erat.

Et Enarratione in Psalmum XCV. *illum versum explicans*, Judicabit orbem terrarum in æquitate, *ait*: „ Non partem, quia non partem emit. Totum judicare habet, quia pro toto pretium dedit.

Quanti valeat anima Christi sanguine redempta.

Enarratione in Psalmum CII. „ Omnis homo, si non ægrotas, alia cogita: si te „ ægrotantem languor ipse convincit, prius de salute tua cogita. Salus tua Chri- „ stus est: Christum ergo cogita... Redempta est vita tua de corruptione, jam se- „ curus esto: initus est bonæ fidei contractus, nemo fallit Redemptorem tuum, „ nemo circumvenit, nemo præmit. Egit hic commercium, jam pretium solvit; „ sanguinem fudit; sanguinem, inquam, fudit unicus Filius Dei pro nobis: o „ anima, erige te: tanti vales.

Quid sperare non licet homini pro quo Christus mortuus est?

Rom. 5.

Enarratione in Psalmum CXLVIII. „ Non est facturus Angelum ex homine, qui „ fecit hominem ex nihilo? Aut vero pro minimo habet Deus hominem, propter „ quem mori voluit Unicum suum? Attendamus ad indicium dilectionis. Pro- „ missionis Dei tales arras accepimus; tenemus mortem Christi, tenemus San- „ guinem Christi. Quis mortuus est? Unicus? Pro quibus mortuus est? Utinam „ pro bonis, utinam pro justis. Sed quid? *Etenim Christus*, ait Apostolus „ *pro impiis mortuus est*. Qui donavit impiis mortem suam quid servat ju- „ stis nisi vitam suam? Erigat ergo se humana fragilitas, non desperet, non se collidat, „ non se avertat, non dicat, Non ero. Qui promisit, Deus est: & venit, ut promit- „ teret; apparuit hominibus, venit suscipere mortem nostram, promittere „ vitam suam. Venit ad regionem peregrinationis nostræ, accipere hic quod „ hic abundat, opprobria flagella, colaphos, sputa in faciem, contumelias, spineam „ coronam, suspensionem in ligno, crucem, mortem. Hæc abundant in regione

no-

„ noſtra: ad talia commercia venit. Quid hic dedit, quid accepit? Dedit exhor-
„ tationem, dedit doctrinam, dedit remiſſionem peccatorum: accepit contu-
„ melias, mortem, crucem. Attulit nobis de illa regione bona, & in regione no-
„ ſtra pertulit mala .... Quid tibi promiſit Deus, o homo mortalis? Quia victurus
„ es in æternum. Non credis? Crede, crede. Plus eſt jam, quod fecit, quam,
„ quod promiſit. Quid fecit? Mortuus eſt pro te. Quid promiſit? Ut vivas cum il-
„ lo. Incredibilius eſt, quod mortuus eſt æternus, quam ut in æternum vivat
„ mortalis. Jam, quod incredibilius eſt, tenemus. Si propter hominem mor-
„ tuus eſt Deus, non eſt victurus homo cum Deo? Non eſt victurus mortalis in
„ æternum, propter quem mortuus eſt, qui vivit in æternum?

Tractatu XII. *in Joannem* explicans illa verba, „ Non enim miſit Deus Filium
„ ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum, *ait:*
„ Ergo quantum in Medico eſt, ſanare venit ægrotum. Ipſe ſe interimit, qui Me-
„ dici præcepta obſervare non vult. Venit Salvator ad mundum. Quare Salvator
„ dictus eſt mundi, niſi ut ſalvet mundum, non ut judicet mundum? Salvari
„ non vis ab ipſo? Ex te judicaberis ..... Novit Dominus, qui ſunt ejus: novit,
„ qui permaneant ad coronam, qui permaneant ad flammam. Ex quibus evidens
eſt, Chriſtum voluiſſe, ut illi etiam quos ad flammam permanere noverat, quantum quidem in ipſo erat, ſua morte ſalvarentur.

Celeſtis Medicus, quantum in ipſo eſt ſanare venit ægrotum.

Sermone CCCXLIV. alias XXXI. ex editis a *Sirmondo* quem citat *Florus* in II. ad Corinthios, Cap. V. „ Adjutorium (*inquit*) tuum vide. Redemit te a Barbaris ar-
„ gentum tuum: redemit te a prima morte pecunia tua: redemit te a ſecunda
„ morte Sanguis Domini tui. Habuit ille ſanguinem unde nos redimeret; & ad
„ hoc accepit ſanguinem, ut eſſet, quem pro nobis redimendis effunderet. San-
„ guis Domini Dei tui, ſi vis, datus eſt pro te: ſi nolueris eſſe, non eſt datus pro
„ te. Forte enim dicis, Habuit ſanguinem Deus meus, quo me redimeret: ſed jam
„ cum patris eſt, totum dedit: quid illi remanſit, quod det & pro me? Hoc eſt ma-
„ gnum, quia ſemel dedit, & pro omnibus dedit. Sanguis Chriſti volenti eſt ſalus,
„ nolenti ſupplicium. " Clariuſne aliquid, ac luculentius deſiderari poteſt ad confirmandum fidei dogma de Chriſti Domini morte pro omnibus, & ſingulis hominibus, etiam reprobis? Cum his igitur Patribus, & cum Eccleſia Catholica profitemur, Chriſtum pro omnibus hominibus mortuum eſſe, & ſanguinem fudiſſe, non quidem efficaciter, quia ſua culpa non ſalvantur impii, & reprobi, Chriſtique mortem, & ſanguinem inutilem ſibi reddunt ad vitam æternam obtinendam; ſed ſufficienter; non ea ſolum ratione quod mors, & Sanguis Chriſti pretium ſit pro omnium hominum ſalute per ſe ſufficiens; ſed quod Chriſtus Paſſionem, & Sanguinem ſuum ſincera charitate, & propenſiſſima in eorum ſalutem voluntate, pro redemptione omnium, ac ſingulorum Patri ſuo obtulerit.

Sanguis Chriſti datus eſt pro nobis ſi volumus.

Objectionibus obviam itur.

Sic ubi igitur *S. Auguſtinus* ait: *Non perire unum ex illis pro quibus Chriſtus mortuus eſt .... Omnem qui Chriſti ſanguine redemptus eſt, hominem eſſe, non tamen omnem, qui homo eſt, etiam Chriſti ſanguine redemptum eſſe ..... Deum eos, quos Mediatoris Sanguine redemit, facere ex malis deinceps in æternum bonos .... Chriſtum ad ſe omnia trahere*, utique *omnia prædeſtinata ad ſalutem, ex quibus omnibus ait nihil eſſe periturum; cum ſupra de ſuis ovibus loqueretur. Aut certe omnia hominum genera ..... Qui ita confitetur Chriſtum Deum, ut hominem neget, non pro illo mortuum eſſe Chriſtum .....* Chriſtum non rogare pro mundo hoſtili, ſed pro mundo fideli: non rogare pro mundo, de quo ſcriptum eſt, *Ne cum hoc mundo damnemur:* ſed pro mundo, de quo ſcriptum eſt, *Non enim venit Filius hominis, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.* „ Cum hæc (inquam)
„ *S. Auguſtinus* profert, Chriſtique mortem ad ſolos prædeſtinatos, aut ad
„ ſolos fideles reſtringit, de fructu ultimo, plenoque, ac perfecto mortis
„ ac redemptionis Chriſti eſt intelligendus, ſive de illius efficacia conſum-

Epiſt. 169. aliàs 102. ad Evodium. Lib. 1. De adulter. conjug. cap. 35. Lib. de Corrept. & Grat. c. 11. Tract. 52. in Joan. Tract. 66. Tract. 10. 1. Cor. 11.

mata, quæ vitæ æternæ conſecutio eſt. Hæc enim ad ſolos prædeſtinatos
III. P. Q. 21. Art. 4. pertinet, pro quibus etiam ſolis Dominus oravit, *Ut per ipſum vitam conſequerentur æternam*: quia oratio ex deliberatione rationis ad Deum fuſa, abſolutæ voluntatis eſt interpres (ut loquitur *S. Thomas*.) Sed his ipſis in locis non negat *S. Auguſtinus*, quod alibi toties aſſerit, & tam conſtanter propugnat, Chriſtum eſſe mortuum, & ſanguinem fudiſſe pro omnibus, & ſingulis hominibus, quantum ad ſufficientiam, non ſolum ratione pretii, quod omnibus, & ſingulis redimendis par eſt, immo redundans; ſed ex intentione, & charitate Chriſti, pretium illud, ſcilicet ſanguinem ſuum, ac mortem ſuam, pro omnibus, & ſingulis hominibus offerentis.

Id confirmat *S. Proſper* in Reſponſione ad *Objectiones Vincentianas*, ubi inter *ineptiſſimarum quarumdam blaſphemiarum prodigioſa mendacia*, quæ Semipelagiani S. *Auguſtino*, & ejus Diſcipulis affingebant, propoſitionem illam primo loco recenſet, ac refellit: *Quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus non pro omnium hominum ſalute, & redemptione ſit paſſus*. Tum clariſſimis verbis docet, Chriſtum pro omnibus mortuum eſſe, qui eadem natura cenſentur, & qui in Adamo perierant, hoc eſt, etiam pro reprobis, ejuſque paſſionem, ac mortem, quantum in ipſa eſt, & ex voluntate Crucifixi, univerſis profuiſſe. Quod autem ejus fructus non ad omnes reipſa pertinet, eam cauſam eſſe, quod ad omnes non applicatur; quia impii, ac reprobi ſalutis poculum bibere, & univerſalem medicinam omnibus a cœleſti Medico præparatam ſumere nolunt. *Contra vulnus* (inquit) *originalis peccati, quo in Adam omnium hominum corrupta, & mortificata natura eſt, & unde omnium concupiſcentiarum morbus inolevit verum & potens ac ſingulare remedium eſt mors Filii Dei Domini noſtri Jeſu Chriſti: Qui liber a mortis debito, & ſolus abſque peccato, pro peccatoribus & debitoribus mortis eſt mortuus. Quod ergo ad magnitudinem, & potentiam pretii, & quod ad unam pertinet cauſam generis humani, Sanguis Chriſti redemptio eſt totius mundi. Sed qui hoc ſæculum ſine fide Chriſti, & ſine regenerationis Sacramento pertranſeunt, redemptionis alieni ſunt. Cum itaque propter unam omnium naturam, & unam omnium cauſam in veritate ſuſceptam, recte omnes dicantur redempti, & tamen non omnes a captivitate ſint eruti, redemptionis proprietas haud dubie penes illos eſt de quibus princeps mundi miſſus eſt foras, & jam non vaſa diaboli, ſed membra ſunt Chriſti. Cujus mors non ita impenſa eſt humano generi, ut ad redemptionem ejus etiam qui regenerandi non erant, pertinerent, ſed ita, ut quod per unicum exemplum geſtum eſt pro univerſis, per ſingulare ſacramentum celebraretur in ſingulis. Poculum quippe immortalitatis, quod confectum eſt, de infirmitate noſtra, & virtute divina, habet quidem in ſe ut omnibus proſit; ſed ſi non bibitur, non medetur.* His addenda Reſponſio eiuſdem Patris ad Objectionem nonam Gallorum. *Cum* (inquit) *rectiſſime dicatur Salvator pro totius mundi redemptione crucifixus, propter communem in primo homine omnium perditionem: poteſt tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipſius profuit. Dicit enim Evangeliſta*: „ Quia Jeſus moriturus erat „ pro gente, & non tantum pro gente, ſed etiam, ut filios Dei diſperſos „ congregaret in unum. In ſua *enim* venit, & ſui eum non receperunt. „ Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri ....“ *Diverſa ergo ab iſtis ſors eorum eſt, qui inter illos cenſentur, de quibus dicitur*, Mundus eum non cognovit. *Ut poſſit ſecundum hoc dici Redemptor mundi: dedit pro mundo ſanguinem ſuum, & mundus redimi noluit, quia lucem tenebræ non receperunt; & tenebræ receperunt, quibus dicit Apoſtolus*, Fuiſtis *aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino*.

Sanguis Chriſti habet in ſe, ut omnibus proſit, ſed ſi non bibitur, non medetur.

Joann. 11.

Joann. 1.

Epheſ. 5.

Hanc Traditionis doctrinam paucis expreſſit Sacra Synodus Tridentina

Seſſio-

eſſi one VI. *De juſtificatione*, Cap. II. & III. *Chriſtum Jeſum* (inquit) *propoſuit Deus propitiatorem per fidem in Sanguine ipſius propeccatis noſtris; non ſolum autem pro noſtris, ſed etiam pro totius mundi. Verum etſi ille pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, ſed ii dumtaxat, quibus meritum paſſionis ejus communicatur.* Non omnes Mortis Chriſti beneficium recipiunt.

Merito igitur a Summis Pontificibus *Innocentio X.* & *Alexandro VII.* & ab Eccleſia Catholica univerſa eorum Conſtitutiones, ut par erat, recipiente, quinta hæc *Janſenii* Yprenſis Epiſcopi Propoſitio, ut falſa, temeraria, ſcandaloſa, impia, blaſphema, contumelioſa, divinæ derogans bonitati, & Hæretica, damnata eſt: *Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe.* Hæretica Janſenii Yprenſis propoſitio.

§. X.

Ex Morte Chriſti Gratiæ ſufficientes ad ſalutem omnium derivantur. Explicatur, quid de Gratia ſufficienti ſentiendum ſit.

I. GRatia *ſufficiens* dicitur, quæ dat poſſe (ut Scholaſtici loquuntur) ideſt, qua fit, ut bonum agere poſſimus. *Gratia efficax*, quæ non ſolum dat poſſe, ſed etiam agere; ideſt, quæ non ſolum præſtat, ut bonum velle, & operari poſſimus, verum etiam ut re ipſa bonum operemur. Cum autem de Gratia ſufficiente multæ Quęſtiones a Scholaſticis Theologis moveantur, his ſepoſitis, ea dumtaxat exponimus dogmata, quæ ad Virorum Eccleſiaſticorum mentes contra Novatorum pernicioſam doctrinam muniendas neceſſaria ſunt.

§. XI.

Interior Gratia vere ſufficiens in ſtatu naturæ lapſæ agnoſcenda eſt.

I. CErto tenendum eſt, Gratiam aliquam eſſe ſufficientem in ſtatu naturæ lapſæ, ab efficaci diſtinctam; ideſt, quæ ultimum effectum non obtinet, ad quem a Deo deſtinatur, v. gr. victoriam tentationum, obſervantiam mandatorum, converſionem peccatoris, perſeverantiam uſque in finem in gratia, & charitate. Sed tamen præſtat peccatori, ut converti poſſit, & reſurgere a peccato; juſto ut mandata implere, & in juſtitia perſeverare; cuilibet, ut tentationes vincere poſſit. Hanc Gratiam admittendam probant Scripturæ Sacræ oracula quotquot *gratiam in vacuum* recipi, homines *gratiæ Dei deeſſe*, *Spiritui-Sancto reſiſtere*, *Spiritum-Sanctum extinguere*, teſtantur. Soli enim gratiæ ſufficienti reſiſtitur, ſola ſuo fruſtratur effectu, cum gratia efficax *a nullo duro corde reſpuatur*, ut loquitur S. Auguſtinus, quia *ideo datur, ut cordis duritia primitus auferatur*. Gratiam ſufficientem S. *Auguſtinus*, non ſolum in ſtatu innocentiæ, ſed etiam in ſtatu naturæ lapſæ admittit, Libro *De Correptione, & Gratia*, Cap. XI. & XII. ubi diſtinguit duplex adjutorii, ſive gratiæ genus. *Aliud eſt adjutorium, ſine quo aliquid non fit, & aliud eſt adjutorium, quo aliquid fit. Nam ſine alimentis non poſſumus vivere, nec tamen cum adfuerint alimenta, eis fit, ut vivat, qui mori voluerit. At vero beatitudo, quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus. Adjutorium eſt enim non ſolum ſine quo non fit, verum etiam quo fit, propter quod datur.* Adjutorium ſine quo, Theologi gratiam ſufficientem appellant: Adjutorium quo, gratiam efficacem. Utrumque porro, illud ſcilicet, ſine quo perſeverare juſti non poſſunt, & illud, quo fit, ut perſeverent, quibuſdam conferri in hoc naturæ corruptæ ſtatu, quibuſdam vero in pœnam peccati præcedentis ſubtrahi a Deo docet. *Si autem*, inquit, *hoc adjutorium vel Angelo, vel homini, cum primum facti ſunt, defuiſſet; quoniam non talis natura facta erat, ut ſine divino adjutorio poſſet manere, ſi vellet, non utique ſua culpa cecidiſſent: adjutorium quippe defuiſſet, ſine quo manere non poſſent.* 2. Cor. 8. Hebr. 12. 15. Act. 7. 51. 1. Theſ. 5. 19. Lib. De Predeſtinat. Sanctorum, c. 8. Adjutorii ſine quo, & adjutorium quo. Quibus deeſt, pœna peccati eſt.

Nunc autem, quibus deeſt tale adjutorium, jam pœna peccati eſt. Quibus autem datur, ſecundum gratiam datur, non ſecundum debitum; & tanto amplius datur per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, quibus id dare Deo placuit, ut non ſolum adſit, ſine quo permanere non poſſumus, etiamſi velimus. verum etiam tantum, ac tale ſit, ut velimus, &c. Et Libro *De Prædeſtinatione Sanctorum*, Cap. XVI. duplicem diſtinguit vocationem. Unam, *qua vocati ſunt & qui noluerunt venire ad nuptias, qua vocatione vocati ſunt & Judæi, quibus Chriſtus crucifixus ſcandalum eſt, & Gentes, quibus crucifixus ſtultitia eſt* : alteram, qua vocantur prædeſtinati, *qua vocatione fit credens*. Prior ad gratiam ſufficientem, poſterior ad efficacem pertinet.

Et Tractatu LIII. in Joannem: *Ne quiſquam neget voluntatis arbitrium, & audeat excuſare peccatum; ſed audiamus Dominum & præcipientem, & opitulantem, & jubentem, quid facere debeamus, & adjuvantem, ut implere poſſimus.... Agendæ ſunt gratiæ, quia data eſt poteſtas: orandum, ne ſuccumbat infirmitas*. Gratia porro, quę dat poſſe, & cum qua nihilominus quandoque ſuccumbit infirmitas, eſt gratia ſufficiens.

Utriuſque Gratiæ exemplum in S. Auguſtini converſione.

Gratiam utramque *S. Auguſtinus* in Converſione ſua expertus eſt. Antequam enim ad Deum re ipſa converteretur, bonos quoſdam, ſed imperfectos conatus animæ ad Deum redire volentis, in ſemetipſo ſentiebat, parvam, invalidam, & languentem voluntatem; pia quidem, ſed inefficacia deſideria: quæ quidem omnia cum ſint gratiæ alicujus interioris effectus, nec tamen efficacis, quæ converſionem reipſa operatur, reliquum eſt, ut Gratiæ ſufficientis, mentem interius illuminantis, & excitantis voluntatem, effectus fuerint. Motus illos deſcribit *S. Auguſtinus*, Libro præſertim VIII. *Confeſſionum*, Cap. V.

„ Voluntas nova, *inquit*, quæ mihi eſſe cęperat, ut te gratis colerem, fruique
„ te vellem, Deus ſola certa jucunditas, nondum erat idonea ad ſuperan-
„ dam priorem vetuſtate roboratam. Ita duæ voluntates meę, una vetus, alia
„ nova; illa carnalis, iſta ſpiritalis, confligebant inter ſe, atque diſcordando diſ-
„ ſipabant animam meam ..... Ego autem adhuc terra obligatus militare tibi recu-
„ ſabam, & impedimentis omnibus ſic timebam expediri, quemadmodum im-
„ pediri timendum eſt. Ita ſarcina ſæculi, velut ſomno aſſolet, dulciter preme-
„ bar; & cogitationes, quibus meditabar in te, ſimiles erant conatibus expergiſci
„ volentium, qui tamen ſuperati toporis altitudine remerguntur. Et ſicut ne-
„ mo eſt, qui dormire ſemper velit, omniumque ſano judicio vigilare præſtat:
„ differt tamen plerumque homo ſomnum excutere, cum gravis torpor in mem-
„ bris eſt, eumque jam diſplicentem carpit libentius, quamvis ſurgendi tempus
„ advenerit. Ita certum habebam eſſe melius tuæ charitati me dedere, quam meę
„ cupiditati cedere. Sed illud placebat, & vincebat; hoc libebat, & vinciebat.
„ Non enim erat, quod tibi reſponderem dicenti mihi: *Surge, qui dormis, &*
Epheſ. 5. „ *exurge a mortuis, & illuminabit te Chriſtus*: & undique oſtendenti vera te di-
„ cere, non erat omnino, quod reſponderem veritate convictus, niſi tantum
„ verba lenta, & ſomnolenta: Modo: ecce modo: ſine paululum. Sed, Mo-
„ do, & modo non habebant modum: &, Sine paululum, in longum ibat.

§. XII.

Gratia ſufficiens veram, propriequę dictam potentiam ad opus ſupernaturale tribuit.

Gratia ſufficiens confert voluntatem bonam; ſed parvam, & invalidam.

II. Firmiſſime tenendum eſt, gratiam ſufficientem tribuere veram, proprieque dictam potentiam ad opus ſupernaturale, propter quod datur, v: gr: ad credendum, ad vincendum tentationes, ad converſionem peccatoris, ad obſervantiam præcepti, ad perſeverantiam. Quæ quidem potentia non eſt poſſibilitas ſola naturæ, aut liberi arbitrii, qualem ſufficere propugnabat Pelagius, ſed ſupernaturalis virtus eſt, qua voluntas excitata, & adjuta

intra bonum opus exercere poteſt. Non confert quidem Gratia ſufficiens, quatenus ab efficaci diſtincta eſt, *Voluntatem* credendi, bonum agendi, redeundi ad Deum, perſeverandi, reſiſtendi tentationi, *magnam*, & *robuſtam*; ſed tamen confert illis, quibus datur, *Voluntatem bonam*, quamvis *parvam*, & *invalidam*, ut loquitur S. *Auguſtinus*. Hujuſmodi porro bona voluntas, vere, proprieque dicta potentia eſt ad opus bonum ſupernaturalis ordinis. Non confert Gratia ſufficiens *Poſſibilitatem* illam, *quæ ſimul cum effectu in Sanctis provenit, cum ſanata, & adjuta hominis voluntate, Charitas Dei, quantum pleniſſime natura noſtra ſana, atque purgata capere poteſt, diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum-Sanctum, qui datus eſt nobis* (ut ejuſdem S. *Auguſtini* verbis utar.) Sed tamen veram, proprieque dictam potentiam tribuit, ſine qua illis, qui gratia efficaci deſtituti ſunt, impoſſibile eſſet credere, ſperare, diligere, a peccato reſurgere, mandata obſervare, tentationes vincere, in juſtitia perſeverare; cum naturæ, liberique arbitrii vires ad hæc non ſufficiant.

S. Auguſt. Libr. De Gratia & Liber. Arbitr. c. 17.

Lib. De Natura, & Gratia, cap. 42.

Qua vero ratione vera ſit, proprieque dicta poteſtas boni operis ex gratia ſufficiente derivata, quamvis gratia potentior, ſcilicet gratia efficax, neceſſaria ſit, ut poteſtas illa cum effectu conjungatur, ſive applicetur ad opus, exemplis appoſitis, & clariſſimis oſtenditur. Deus veram, proprieque dictam potentiam habet creandi plures mundos, cum ſit omnipotens: & tamen neceſſarium eſt voluntatis ejus propoſitum, ſeu Decretum, quo ad eorum creationem ſe applicet, alioqui nuſquam illos creabit. Creandum eſt in nobis cor novum, cor mundum, creandi ſumus in Chriſto Jeſu in operibus bonis: gratia ſufficiens præſtat, ut id vere, proprieque habere, & in bonis operibus ambulare poſſimus: ſiquidem mentem illuminat, voluntatem excitat ad bonum; ſed tamen ſpiritalis illa creatio non perficietur in nobis, niſi poteſtas illa gratiæ potentioris, ſcilicet efficacis, auxilio applicetur. Puerum, qui nutricem habet optimo lacte abundantem, vere poſſe lactari, ac nutriri nemo negaverit, quamvis ipſum applicari oporteat ad nutricis ubera, ut re ipſa lactetur, atque nutriatur. Chriſtus ipſe lac nobis factus eſt: gratia ſufficiens lactis hujus deſiderium quoddam, licet imperfectum, nobis inſpirat, nos ad divinæ miſerationis ubera fugenda vere, proprieque diſponit, ac præparat: quamvis neceſſaria ſit gratia efficax, qua ad divina illa ubera admoveamur, & applicemur. Avem alis inſtructam, habere veram, & proprie dictam volandi potentiam quis inficiabitur? Et tamen neceſſe eſt, ut alas explicet ad volatum. Mens, & voluntas alæ veluti duæ ſunt animæ noſtræ, per ſe quidem inſufficientes, ut ad Deum ferantur, & ad ſupernaturalia opera nos erigant, niſi Dei gratia excitentur ad volatum: excitat gratia ſufficiens; & illa præveniente, ac adjuvante ad Deum aſſurgere, ad opera ſupernaturalia nos erigere, vere proprieque poſſumus: ſed neceſſe tamen eſt ad volatum, ut ſpiritales alas explicemus; quod ut faciamus, gratiæ debemus efficaci, quæ potentiam applicat operi, & opus explicat voluntati. Semen terræ mandatum vere, proprieque ſufficiens eſt, & veram, atque intrinſecam virtutem habet ad ſegetis, plantæ, vel arboris productionem: & tamen neceſſarii ſunt Solis radii, ſiderum influxus, agricolæ, vel hortulani labores & curæ, ut ſeges, planta, vel arbor progerminet, erumpat, adoleſcat. Gratia ſufficiens boni operis ſemen eſt, ea in animum hominis immiſſa veram, atque intrinſecam virtutem confert ad bonam operationem: ſed tamen neceſſe eſt, ut Sol juſtitiæ novo influxu virtuti iſti velut obſtetricetur, ut ad effectum perveniat; neceſſe eſt, ut Deus per novæ gratiæ, quam efficacem vocamus occultam ſubminiſtrationem, virtutem cæleſtis illius ſeminis foveat, riget, det incrementum. Paſſio Chriſti vere, proprieque ſufficiens eſt ad omnium, & ſingulorum hominum ſalutem, quamvis omnes reipſa

Quamvis gratia ſufficiens veram poteſtatem conferat, gratia tamen potentior, & per ſe efficax abſolute neceſſaria eſt.

pſa non ſalventur; quia vere poteſt Chriſti Paſſio ſecundum ſe ſpectata omnes, & ſingulos ſalvare; ita ut non ejus defectu, ſed humanæ voluntatis contingat, ut non omnes ſalutem conſequantur. Gratia quælibet, ſeu parva, ſeu magna, ſive ſufficiens, ſive efficax, fructus eſt Paſſionis Chriſti; adeoque ſecundum ſe quamlibet vincere tentationem, & cujuslibet peccatoris converſionem operari poteſt; ita ut per ipſam non ſtet, ſed per humanæ voluntatis defectionem, ac duritiem, ſi non illico vincitur tentatio, nec convertitur peccator. Minima igitur gratia vere ſufficiens eſt ad bonum opus, ad converſionem peccatoris, ad tentationis victoriam, ad perſeverantiam; quamvis alia præterea gratia, ſcilicet efficax, ad hæc reipſa exequenda, & conſumanda requiratur. Sufficiens (inquam) eſt per ſeipſam, quamvis ſpectatis omnibus hominis, cui tribuitur, conditionibus, & diſpoſitionibus, ultimum, ad quem deſtinatur, effectum non ſit productura. Sic Medicinam a perito Medico paratam ſufficientem recte dicimus, vereque, ac proprie poſſe ſanare ægrotum, ſi virtus illius intrinſeca ſpectetur; quamvis præter ipſam, potentioribus medicamentis ſit opus, ſi prava hominis ægrotantis diſpoſitio ſpectetur.

Quamvis gratia ſufficiens veram potentiam tribuat ad bonum opus non tamen inanis eſt oratio fidelium.

Quia vero potentius illud gratiæ efficacis auxilium Dei donum eſt, illud a Deo ſuppliciter poſtulandum eſt. Unde quamvis gratia ſufficiens veram, proprieque dictam, & ſupernaturalis ordinis potentiam tribuat ad bonum opus, non inanis eſt oratio Fidelium, nec id petunt, quod in ſua habent poteſtate. Quamquam autem gratiam tantum ſufficientem Eccleſia pro Fidelibus ſuis a Deo non poſtulet, nihilominus vera Chriſti gratia eſt, virtute, ac meritis Paſſionis ejus, Mortiſque parta: ſed potentiorem aliam, ſcilicet efficacem, poſtulat, quia neceſſaria illa eſt ad bonum opus, & ad perfectam peccatoris converſionem, vel ad perſeverandum in juſtitia. Cum enim ab Omnipotente petat, magni aliquid petit. Denique preces fundit, ut Deus promiſſa ſua adimpleat: *Magna* autem ille, *& pretioſa nobis promiſſa donavit* (inquit Apoſtolorum Princeps.) Quamobrem non minimas gratias, ſed efficaces a Deo poſtulamus.

§. XIII.

Gratia ſufficiens eſt Gratia Chriſti medicinalis.

III. Firmiter tenendum eſt, Gratiam ſufficientem, hominibus in ſtatu naturæ lapſæ a Deo conceſſam, eſſe gratiam Chriſti medicinalem; non quod ipſa ſola ſanet vulnera noſtra, ſed quod ipſorum curationem incipiat, & ad perfectam ſanitatem diſponat, eaque intentione ab omnipotenti Medico tribuatur, aut præparetur, ut pium ſanitatis deſiderium inſpiret. Pars autem ſanitatis eſt velle ſanari. Non ſiſtit igitur in mente, nec ipſam dumtaxat illuſtrat, ſuadetque ipſi, quod agendum eſt, ſed ad voluntatem pertingit, ipſamque excitat, ut bonum velit. Cum enim natura magis depravata ſit in appetitu boni, quam in cognitione veri, utramque facultatem medicinali Chriſti gratia ſanari neceſſe eſt: quam ſanitatem gratia ſufficiens inchoat, efficax perficit. Non ſufficit excitatio intellectus per illuſtrationem, niſi adſit excitatio voluntatis per piam motionem. Quemadmodum homo claudus, vel infirmus, qui imminente gravi periculo, in quo poſitus dormiebat, excitatur ab alio, ut imminens periculum proſpiciat, ſufficientes vires non accipit ad currendum, & fugiendum, quia excitatio illa ipſum non ſanat, neque ad illius curationem diſponit. Non abſimili ratione, peccator in cœno vitiorum dormiens excitatur lumine ſupernaturali, ut cognoſcat, quantum malum ſit dereliquiſſe fontem aquæ vivæ, & imminentem animæ ſuæ damnationem reſpiciat; ſed quia hæc excitatio ultra mentem non progredi-

Excitatio mentis, & voluntatis per gratiam ſufficientem.

ditur, id ſatis non eſt, ut revera converti poſſit: excitanda voluntas eſt, piaque motione inchoanda ſaltem ejus curatio, ut poſſit fugere Malignum, & currere ad Deum. Utrumque complectitur gratia omni ex parte ſufficiens. Quamobrem non eſt merum lumen; nec magis ſignificari videtur hoc loco Evangelii, *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, quam gratia efficax. Utraque lumen eſt. Gratia enim efficax illuminat omnes, qui illuminantur, nec tamen eſt merum lumen, ſed habet ardorem adjunctum, quo voluntas Dei amore inardeſcere incipit: nec ſuaſio tantum eſt, ſed perſuaſio. Idem de gratia ſufficiente dicendum. Mentem illuminat, voluntatem excitat: utramque facultatem ſanare incipit; actus imperfectos, pia deſideria, quamvis invalida, & languentia, inſpirat; ad actus perfectos diſponit, ſcilicet ad converſionem perfectam, ad abſolutam tentationum victoriam, ad bonum quodlibet opus, ad ipſam perſeverantiam. Joann. 1.

Duplex illa excitatio ſomno duplici reſpondet. Duplex illa excitatio ſomno duplici reſpondet, mentis, & voluntatis. Prior deſcribitur Proverbiorum XXIII. his verbis: *Et eris ſicut dormiens in medio mari, & quaſi ſopitus gubernator, amiſſo clavo; & dices: Verberaverunt me, ſed non dolui: Traxerunt me, & ego non ſenſi.* Cum enim mens obtenebrata eſt, amiſſus eſt clavus, quo ſpiritalis navis, ſcilicet anima, in mediis tempeſtatibus regatur, & ad portum perducatur. Tunc peccati vulnus non ſentit homo; quia nec animadvertit eſſe peccatum. Poſterior ſomnus ſignificatur his verbis Pſalmi CXVIII. *Dormitavit anima mea præ tædio.* Nam voluntas in via ſalutis defeſſa, in ſomnum quemdam infelicem ſæpe immergitur aſſiduitate peccandi, tædioque rerum, quæ ſalutem ſpectant. Itaque dupplex ſomnus excitatione duplici pellitur, mentis, & voluntatis. Prima eſt a gratia illuminante, altera a gratia movente. Utrumque præſtat gratia efficax, quæ perfecte excitat hominem: utrumque præſtat & gratia ſufficiens, quæ eumdem excitat imperfecte, & ad quærendam gratiam potentiorem movet, qua non ſolum ſanari deſideret, ſed reipſa ſanetur. De qua S. *Auguſtinus* Enarratione in Pſalmum CVI. *Fac* (inquit) *hominem primo nihil quærentem, ſecundum vitam veterem ſeductoria ſecuritate viventem, nihil putantem aliud eſſe poſt hanc vitam quandoque finiendam, negligentem quemdam, & ſocordem obrutum cor habentem illecebris mundi, & mortiferis delectationibus conſopitum: ut excitetur iſte ad quærendam gratiam Dei, ut fiat ſolicitus, & tamquam de ſomno evigilet, nonne manus Dei excitat eum?*

§ XIV.

Gratiæ interiori in ſtatu naturæ lapſæ aliquando reſiſtitur.

IV. DOgma Fidei eſt, Gratiæ interiori, nempe ſufficienti, aliquando reſiſti. Id Scriptura Sacra expreſſe docet, Iſaiæ v. *Nunc ergo habitatores Jeruſalem, & viri Juda, judicate inter me, & vineam meam. Quid eſt, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei? An quod expectavi ut faceret uvas & fecit labruſcas?* Judæi, quos redarguit Deus per Prophetam gratiam efficacem non habuerunt, alias feciſſent fructum bonum: habuerunt autem gratiam ſufficientem, per quam ad Deum converti, & dignos pœnitentiæ fructus facere potuerunt: illique gratiæ reſtiterunt; alioqui non reprehendiſſet eos Dominus, quod uvas non protulerint, ſed labruſcas, Matth. XXIII. *Jeruſalem* (inquit Chriſtus) *Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Act. VII. S. *Stephanus* ad Judæos orationem habens: *Vos*, inquit, *ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis.* Id confirmat Apoſtolus II. ad Corinthios VI. *Exhortamur* (inquit)

ne

ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ad Theſſalonicenſes v. *Spiritum nolite extinguere*. Extinguitur autem Spiritus Sanctus, dum interiori gratiæ reſiſtitur. Et ad Hebræos XII. *Contemplantes, ne quis deſit Gratiæ Dei*. Gratiæ autem Dei deeſſe, eſt illi ad bonum monenti reſiſtere. Hinc Senonenſe Concilium anno Chriſti milleſimo quingenteſimo vigeſimo octavo celebratum, Decreto XV. Fidei ait: *Neque enim liberum arbitrium aſſerentes, divinam excludimus propterea gratiam; quod illi falſo toties imponere non verentur: ſed juxta Scripturam Sacram eo extendimus, ut voluntas humana miſericordiæ prævenientis auxilio ſuffulta, & interiori quodam, & occulto ſecretioris inſpirationis afflatu contacta, ſeſe convertat in Deum, Deo appropinquet, & ad veram illam gratiam ſe præparet, quæ tandem accepta ſit ad vitam æternam. Neque tamen tanta gratiæ neceſſitas libero præjudicat arbitrio, cum illa ſemper ſit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo Deus non ſtet ad oſtium, & pulſet: cui ſi quis aperuerit januam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo. Nec denique tale ſit hujuſmodi trahentis Dei auxilium, cui reſiſti non poſſit. Quoties enim Dominus voluit congregare filios Jeruſalem, ſicut gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluerunt; fruſtra certe Stephanus Judæos duræ cervicis, & incircumciſi cordis argueret, qui ſemper Spiritui Sancto reſiſterent. Fruſtra Paulus Theſſalonicenſes admoneret, Spiritum ne extinguerent, ſi divinis inſpirationibus homines inevitabiliter raperentur*. Hæc S. *Auguſtini* doctrinæ pluribus in locis conſona ſunt, præſertim Enarratione in Pſal. CXXIV. ubi de peccatoribus ſæculi felicitate falſa ſeductis ait: *Cor eorum congelaſcit adverſus Deum, & fit durum adverſus imbrem gratiæ ipſius, ne fructum ferat*. Et Libro I. *De Peccatorum Meritis*, loquens de concupiſcentia in baptizato ſuperſtite ait: *Habet, cum qua pugnet, eamque adjuvante Deo ſuperet, ſi non in vacuum gratiam ejus ſuſceperit, ſi reprobatus eſſe noluerit*. Merito igitur a Summis Pontificibus *Innocentio X.* & *Alexandro VII.* & ab Eccleſia univerſa ipſorum Conſtitutiones, ut par erat, recipiente, ſecunda illa Propoſitio *Janſenii* Yprenſis Epiſcopi, ut Hæretica, damnata eſt: *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur*.

Cor adverſus Deum congelaſcit.

Hæretica Janſenii Yprenſis propoſitio.

§. XV.

Juſtorum nemini, urgente divinorum præceptorum obſervantia, deeſt gratia, qua poſſibilia fiant.

V. FIdei Catholicæ Dogma eſt, urgente divinorum Mandatorum obſervantia, nemini Juſtorum gratiam deeſſe, qua poſſibilia fiant. Fide namque certum eſt, Dei mandata, homini præſertim juſtificato, & ſub gratia conſtituto non eſſe impoſſibilia. „ Nemo (*inquit Concilium Tridentinum Seſſione* VI. *Cap.* XI.) temeraria illa, & a Patribus ſub anathemate prohibita „ voce uti debet, Dei præcepta homini juſtificato ad obſervandum eſſe im„ poſſibilia: nam Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet & facere, „ quod poſſis, & petere, quod non poſſis, & adjuvat, ut poſſis. *Quæ ſenten„ tia ex* S. Auguſtino *Libro* De Natura, & Gratia, *Cap.* XLIII. *deprompta „ eſt, qui & Cap.* LXIX. *ejuſdem Libri ait*: Eo ipſo, quo firmiſſime creditur, „ Deum juſtum, & bonum impoſſibilia non potuiſſe præcipere; hinc ad„ monemur, & in facilibus, quid agamus, & in difficilibus, quid petamus.

Idem Concilium Canone XVIII. ejuſdem Seſſionis Catholicum illud Dogma declarat, & firmat, vibrato in eos, qui contrarium dixerint, Anathemate: *Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam juſtificato, & ſub gratia conſtituto, eſſe ad obſervandum impoſſibilia; Anathema ſit*. At ſi juſtis gratia ſufficiens urgente præceptorum obſervantia deeſſet, illa impoſſibilia ipſis eſſent, cum ſolis naturæ, ac liberi arbitrii viribus poſſibilia non ſint.

Præ-

Præterea, *Deus ſua gratia ſemel juſtificatos non deſerit, niſi prius ab eis deſeratur* (inquit Sacra Synodus Tridentina Capite ſuperius indicato.) Nulla enim cauſa eſt, cur homini juſto gratiam ſufficientem ſubtrahat, qua poſſibilia mandata fiunt; ſicut nulla cauſa eſt, cur gratiam ſanctificantem ab eo tollat, quandiu juſtus manet, Deique amicus. Unde *S. Auguſtinus*, Lib. II. *De Peccatorum Meritis*, Cap. XVII. ait: *Ut innoteſcat, quod latebat, & ſuave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei eſt, quæ hominum adjuvat voluntates: qua ut non adjuventur, in ipſis itidem cauſa eſt, non in Deo.* Et Tractatu II. in Joannem: *Opus eſt, ut non recedas ab eo, qui nuſquam recedit; opus eſt, ut tu non deſeras, & non deſidereris: noli cadere, & non tibi occidet: ſi tu feceris caſum, ille tibi facit occaſum; ſi autem tu ſtas, præſens eſt tibi.* Hinc diſcrimen ſtatuit idem Sanctus Doctor inter gratiam quam Deus juſtis concedit, & quam peccatoribus largitur, quod prima juſtitiæ quodammodo ſit, non quod illam homini debeat Deus, ſed quod ſibi ipſi debitor ſit, ſuiſque promiſſis, ac fidelitati non poſſit deeſſe: altera vero ſit unius miſericordiæ. Quia enim amicitiam cum juſtis contraxit, promiſique ſe dignos tantum deſeri deſerturum; quodam fidelitatis, & juſtitiæ vinculo tenetur ad neceſſaria gratiæ auxilia tandiu illis concedenda, quamdiu peccatum, quod dignos efficit, qui deſerantur, non admiſerint. Sic exponit illud Davidis oraculum Pſalmo VII. *Juſtum adjutorium meum a Domino*, Enarratione in hunc Pſalmum. *Duo*, inquit, *ſunt officia Medicinæ, unum, quo ſanatur infirmitas, alterum, quo ſanitas cuſtoditur. Juxta illud primum dictum eſt in ſuperiore Pſalmo*, Miſerere mei, Domine, quoniam infirmus ſum. *Juxta hoc alterum, in hoc Pſalmo dicitur.* Si eſt iniquitas in manibus meis, ſi reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis. *Ibi enim infirmus, ut liberetur, hic jam ſanus, ne corrumpatur, orat. Juxta illud ibi dicitur*, Salvum me fac propter miſericordiam tuam; *juxta, iſtud dicitur*, Judica me, Domine, ſecundum juſtitiam meam. *Ibi enim, ut a morbo evadat, remedium; hic autem ne in morbum incidat, tuitionem petit. Juxta illud dicitur*, Salvum me fac Domine ſecundum miſericordiam tuam. *Juxta hoc dicitur*, Juſtum auxilium meum a Domino, qui ſalvos facit rectos corde. *Et illa enim, & iſta ſalvos facit: ſed illa ex ægritudine ad ſalutem tranſfert, hæc in ipſa ſalute conſervat. Itaque ibi miſericors auxilium eſt, quia nullum habet meritum peccator, qui adhuc juſtificari deſiderat, credens in eum, qui juſtificat impium. Hic autem juſtum auxilium eſt, quia jam juſto tribuitur. Dicat ergo ibi peccator, qui dixit, Infirmus ſum*, Salvum me fac, Domine, propter miſericordiam tuam: *& dicat hic juſtus*, Juſtum auxilium meum a Domino. *Si enim medicinam exhibet, qua ſanemur infirmi, quanto magis eam, qua cuſtodiamur ſani? Quoniam ſi cum adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt, quanto magis nunc juſtificati, ſalvi erimus ab ira per ipſum?* Et in Pſal. XCVI. *Impius eras, & mortuus eſt pro te; juſtificatus es, & deſeret te? Qui juſtificavit impium, deſeret pium? Nemo timeat: Cuſtodit Dominus animas Sanctorum ſuorum.* Et Tractatu XXXII. in Joannem: *Non nos deſerit fons, ſi non deſeramus fontem.*

Deus non deſerit, niſi deſeratur.

Quo ſenſu juſtum auxilium, quod juſti Deus impertit.

Pſal. 6.

Rom. 5.

Fruſtra vero contra dogma Catholicum objiciuntur *S. Auguſtini* verba, Tractatu XXXIV. in Joannem: *Forte conaris, & non potes, &c.* Mala enim fide ad juſtos hæc verba detorquentur, quæ de peccatoribus dicta ſunt, quibus tamen Dei mandata abſolute impoſſibilia non dicuntur, ſed ex hypotheſi dominantis cupiditatis; non quod ipſos omnino deficiat vera, proprieque dicta poteſtas adimplendi, & obſervandi mandata divina, ſed quod poteſtate conjuncta cum actu, ſeu *Quæ Sanctis cum effectu provenit* (ut loquitur *S. Auguſtinus*) & quæ per gratiam efficacem confertur, deſtituti ſint; id-

Occupata objectio.

Poteſtas conjuncta cum actu per gratiam efficacem confertur.

que

que vitio ſuo, non gratiæ defectu, quæ ſemper ipſis quotieſcumque præceptum urget, vel datur, vel offertur, ac præparatur. Id colligitur ex ipſis *S. Auguſtini* verbis: *Non tibi dicitur, labora quærendo viam, ut pervenias ad veritatem, & vitam, non hoc tibi dicitur. Piger ſurge, Via ipſa ad te venit, & te de ſomno dormientem excitavit, ſi tamen excitavit: Surge, & ambula. Forte conaris ambulare, & non potes, quia dolent pedes? Unde dolent pedes? An jubente avaritia per aſpera cucurrerunt? Sed Dei Verbum ſanavit & claudos. Ecce (inquis) ſanos habeo pedes, ſed ipſam viam non video. Illuminavit & cæcos.* Quibus verbis *S. Auguſtinus* ſignificat, nullam exhiberi excuſationem poſſe ab his, qui Chriſtum non ſequuntur, quia remedium attulit Salvator, quo & ſanari poſſit infirmitas, & cæcitas illuminari, ſicque nulla eſt impotentia, quam cauſantur, cum auxilium ipſis a Deo nunquam deſit.

Hac deſtituti ſunt peccatores ſuo vitio. Ideo inexcuſabiles.

Ad peccatores pariter, non ad Juſtos pertinet, eodemque modo exponendus eſt *S. Auguſtini* locus alter, Enarratione ſcilicet in Pſal. CVI. *Invenit ergo ſe ligatum difficultatibus cupiditatum, & non poſſe viam propter compedes ambulare: incluſum ſe ſentit difficultate vitiorum; & tamquam muro impoſſibilitatis erecto, portiſque clauſis, qua evadat, ut recte vivat, non invenit ... Conatur, non poteſt; ligatum ſe ſentit, exclamat ad Dominum.* Ut autem gratiam imploret, gratia orationis ipſi præſto eſt, quæ ſufficiens eſt ad converſionem, ſive ad implenda præcepta.

Catholicum Dogma de gratiæ ſufficientis auxilio Juſtis ſaltem ſemper preſente ad divina mandata implenda confirmat *S. Auguſt.* Enarratione in Pſ. LVI.

„ Neque (*inquit*) imperaret hoc Deus, ut faceremus, ſi impoſſibile judicaret
„ ut hoc ab homine fieret. Si conſideras infirmitatem tuam, deficis ſub præce-
„ pto, confortare in exemplo. Sed etiam ad te exemplum multum eſt, adeſt
„ ille qui præbuit exemplum, ut præbeat auxilium. *Et Tractatu* LIII. *in Joan-*
„ *nem*, Audiamus, *inquit*, Dominum, & præcipientem, & opitulantem, &
„ jubentem, quid facere debeamus, & adjuvantem, ut implere poſſimus. *Et*
„ *Tractatu* VII. Legem, & miſericordiam in lingua portat: Noli timere, ne
„ implere legem non poſſis, fuge ad miſericordiam.

Janſenii Yprenſis heretica propoſitio.

Merito igitur Summorum Pontificum *Innocentii X.* & *Alexandri VII.* Conſtitutionibus, & Eccleſiæ totius execratione, confixa eſt, ut temeraria, impia, blaſphema, Anathemate damnata, & Hæretica, prima illa *Janſenii* Yprenſis Epiſcopi Propoſitio: *Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus, & conantibus, ſecundum præſentes, quas habent, vires, ſunt impoſſibilia; deeſt quoque illis Gratia, qua poſſibilia fiant.*

§. XVI.

Gratia non defuit S. Petro, qua Chriſtum ſequi, & confiteri poſſet.

Janſeniano errori S. Chryſoſt. non favet.

VI. S. *Petro* non defuiſſe Gratiam, qua poſſibile ipſi fieret mandatum ſequendi Chriſtum, & ipſum urgente tentatione confitendi, Dogma fidei eſt præcedenti connexum. Errori contrario *S. Joannes Chryſoſtomus* non favet, Homilia LXXXIII. in Matthæum, LXXII. in Joannem, & in Epiſtolam ad Hebræos XXXI. Homilia, cum ait Petri caſum *Non frigiditate, non ſocordia, & negligentia, ſed ſuperni auxilii ſubtractione* contigiſſe. De auxilio namque efficaci *S. Chryſoſtomus* loquitur, quod Petro ob præcedens peccatum ſubtractum eſt, non de auxilio ſufficienti, quo Chriſtum ſequi, & confiteri, tentationeſque ſuperare abſolute poterat. Et illud quidem gratiæ efficacis auxilium non illi ſubtractum eſt ob negligentiam, & ſocordiam, qua id negligeret agere, quod agendum erat; Chriſtum enim ſequi, & confiteri ardore incredibili peroptabat: ſed partim ob præſumptionem de ſuis viribus, partim ob negligentiam orationis, & vigilantię,

quam

quam ipſi, & aliis Apoſtolis Chriſtus commendaverat, ne intrarent in tentationem. Id conſtat ex *S. Chryſoſtomo* Homilia LXXXIII. in Matthæum. „ *Petrus* „ (ait) *nimium ſibi arrogans, inquit*: Etſi omnes in te ſcandalizati fuerint, tamen ego non ſcandalizabor. Ita hæc res ſenſim eum ad tetrum inſolentiæ „ crimen devehebat, quod reprimere Chriſtus volens, quoniam nec Prophetę, „ nec ſibi obtemperavit, negationem fieri permiſit. *Et paulo poſt*: Duplex enim „ crimen erat, tum quia repugnavit, ac reſtitit, tum quia ceteris ſe ipſum „ præpoſuit: immo vero etiam tertium non parvum crimen eum commiſiſſe „ dixerim, quia ſibi totum tribuit. His igitur mederi omnibus volens, cadere illum permiſit. *Et infra*: Divina protectione valde fuit denudatus, quod factum eſt propter arrogantiam, & contradicendi pertinacem duritiam... Nimium ſibi ipſi confiſus, hæc dicebat, & in alios inſurgebat dicens: *Etſi omnes in te ſcandalizati fuerint, ego tamen non ſcandalizabor*. Puto autem ambitione quoque aliqua, & jactantia in ea verba Petrum lapſum fuiſſe. Nam & in ipſa Cęna, quiſnam inter eos major eſſet, diſceptabant... Chriſtus autem ab his paſſionibus eum liberare volens, non impellebat ad negationem, ſed favorem ſuum ab eo ſubtraxit, & humanam redarguit naturam.

Matth. 26. 33.

Gratiæ efficacis auxilium Petro Apoſtolo ob præſumptionem, & ob negligentiam orationis, atque vigilantiæ defuit.

Et Homilia LXXII. in Joannem: *Quid dicis, Petre, dicenti*, Nos potes: *te poſſe dicis? Experientia cognoſces nihil eſſe dilectionem tuam ſine gratia divina. Unde conſtat, hunc caſum Jeſum pro ipſius utilitate permiſiſſe. Nam cum aſſertioni ſuæ fervore quodam non ſtaret Petrus, non quidem impulit ad negandum, ſed deſertum reliquit, ut ſuam ipſe intelligeret imbecillitatem .... Cum in arrogantiam prolaberetur, & Chriſto contradiceret, ſuæ admonetur fragilitatis*.

Denique Homilia XXXI. in Epiſtolam ad Hebræos. *Ut ſcias*, inquit, *quod negatio non tam erat ſocordiæ, ac negligentiæ, quam ex eo quod Deus eum deſeruerat, erudiens ut humanam ſciret menſuram, & non repugnaret iis, quæ dicebantur a Magiſtro, neque ejus quam aliorum eſſent elatiores ſpiritus, ſed ſciret, quod abſque Deo nihil poteſt fieri, & quod Niſi Dominus ædificaverit domum, fruſtra laborant, qui ædificant eam*. Quæ igitur S. Petro defuit efficax gratia, ejus culpa defuit, in pœnam præſumptionis, & ſuperbiæ. Sed gratia ſufficiens illi non defuit, qua vigilare poterat, & orare.

Nec magis errori Janſeniano favet *S. Hilarius*, Canone XXXII. in *Matthæum*, ubi ait: *Amariſſime flevit Petrus, recolens trepidationis culpam ſe nec admonitum potuiſſe vitare*. Hac enim locutione non exprimit impoſſibilitatem præcepti, ſed vitium, & ignaviam Petri non adimplentis præceptum. Sic amicus de amico, vel dominus de ſervo conqueritur, quod non potuerit aliquid præſtare in ſui gratiam, quod ab ejus amicitia, fide, & obſequio expectare merito debuerat. Sic dux de milite ignavo, quod in pugna ſtare non potuerit, ſed fugam pavidus arripuerit. Sic Diſcipulis Chriſtus ſoporem exprobrans, *Non potuiſtis*, inquit, *una hora vigilare mecum*. Hoc ſcilicet loquendi modo vulgato non ſignificatur illis impoſſibile fuiſſe, quod facere debebant, nec fecerunt, ſed ita ignavos fuiſſe, imbecilles, vel ingratos, ut non præſtiterint, quod ex officio præſtare tenebantur. Sane Petrum ignaviam ſuam defleviſſe, non impotentiam vitandi culpam negationis, *S. Hilarius* ſatis aperte ſignificat.

Janſeniano errori de gratia ſufficiente ad Chriſti confeſſionem S. Petro deficiente non favet S. Hilarius.

Nec etiam Janſeniano errori favet *S. Auguſtinus* Sermone CCXCVI. alias CVI. *De Diverſis*, ubi ait: *Promiſit ſe moriturum pro illo, & non potuit nec cum illo. Plus enim auſus erat, quam ejus capacitas ſuſtinebat, plus promiſerat, quam poterat*. Esto enim tunc nondum pro Chriſto mori potuerit Petrus, quod præceptum non urgebat; non ſequitur, quod negationis crimen vitare non potuerit, & Chriſtum confiteri, quod tunc præceptum erat,

Nec S. Auguſtinus.

rat, in iisque rerum circumstantiis adimplendum: non sequitur, quod gratia illi defuerit ad Christi confessionem necessaria. Et aliunde *S. Augustinus* ibidem ait, Petrum timuisse, & negasse Dominum, quia *Præpostere amavit*, & *inordinate amans* defecit sub pondere passionis, ut hinc intelligere quisque possit inordinato illius affectui tribuendum, quod non satis ad virium suarum imbecillitatem attenderit, nimiaque de suo animo, ac dilectione fiducia, divinum auxilium non imploraverit, quo adversus tentationem indigebat.

Quod si alias non potuisse Petrum ab ancilla interrogatum verum testimonium Christo perhibere, *S. Aug.* asserit, id unum significat, non potuisse per se ipsum, & per proprias vires, in quibus nimium confidebat; quamvis posset per gratiam Dei, quæ ipsi sufficienter aderat, ut vigilaret, ac oraret; nec auxilio uberiore, ac fortiore fuisset destitutus, nisi arrogantia sua obicem illi apposuisset. Sic intelligendus est *S. Aug.* locus ex Tractatu XCII. in *Joannem* depromptus. *Dabit vobis fiduciam* (inquit) *testimonium perhibendi Charitas Dei diffusa in cordibus vestris per Spiritum Sanctum, qui dabitur vobis. Quæ utique Petro adhuc defuit, quando mulieris ancillæ interrogatione perterritus, non potuit verum testimonium perhibere; sed contra suam pollicitationem timore magno compulsus est ter negare.* Ceterum ejus præsumptionem, & arrogantiam causam fuisse, cur illum desereret Deus, & in negationis crimen labi permitteret, pluribus in locis *S. Aug.* docet; nimirum Tractatu LXVII. in Joannem. *Quid festinas Petre? Nondum te suo Spiritu solidavit petra. Noli extolli præsumendo*, Non potes modo. *Noli dejici desperando*, Sequeris postea. *Sed adhuc ille quid dicit?* Quare non possum te sequi modo? Animam meam pro te ponam. *Quid in animo ejus esset cupiditatis videbat, quid virium, non videbat. Voluntatem suam jactabat infirmus, sed inspiciebat valetudinem Medicus: iste promittebat, ille prænoscebat: qui nesciebat, audebat; qui præsciebat, docebat. Quantum sibi assumpserat Petrus intuendo quid vellet, ignorando quid posset ... Respondit ergo Jesus*: Animam tuam pro me pones? *Præire potes, qui sequi* non potes? *Quid tantum præsumis, quid de te sentis quid te esse credis? Audi, quid sis.* Amen, amen dico tibi, non cantabit gallus, donec ter me neges. *Ecce quomodo tibi cito apparebis, qui magna loqueris, & te parvulum nescis.*

Præsumptio Petri causa fuit cur ipsum in crimen negationis labi Deus permitteret.

Et Tractatu LXVI. „ Neque nos primum Apostolorum accusare delectat: sed huc intuendo admoneri nos oportet, ne homo quisquam de humanis viribus fidat ... In anima itaque Petri contigit, quod offerebat in corpore. Non tamen pro Domino, ut temere præsumebat, præcessit, sed aliter quam putabat: namque ante mortem, & resurrectionem Domini, & mortuus est negando, & revixit plorando; sed mortuus est, quia superbe ipse præsumpsit; revixit autem, quia benigne ille respexit.

Epistola CXL. alias CXX. „ Petrus ex egregio præsumptore tam creber negator effectus. *Lib.* XIV. De Civitate Dei, *cap.* XIII. Illa prorsus ruina, quæ fit in occulto, præcedit ruinam, quę fit in manifesto ... Et audeo dicere, superbis esse utile cadere in aliquod apertum, manifestumque peccatum, unde sibi displiceant, qui sibi jam sibi placendo ceciderant. Salubrius enim Petrus sibi displicuit, quando flevit, quam sibi placuit, quando præsumpsit.

Libro *De Correptione, & Gratia*, cap. IX. *Dixerat & ipse in abundantia sua*, Animam meam pro te ponam: *Sibi festinando tribuens, quod ei fuerat a Domino postea largiendum. Avertit autem ab illo faciem Dominus, & factus est conturbatus, ita ut eum, mori pro illo metuens, ter negaret.*

Enarratione in Psalmum XXXVI. Sermone I. *Petrus quas vires haberet fides ejus utique nesciebat, quando dixit Domino*, Tecum sum usque ad mortem. *Dominus autem, qui noverat eum, prædixit, ubi deficeret, prænuncians il-*

illi infirmitatem ejus, tamquam tacta vena cordis ejus. Proinde Petrus, qui ante tentationem præſumpſit de ſe, in tentatione didicit ſe.

§. XVII.

Gratia ſufficiens ad perſeverandum Juſtis omnibus datur.

VII. CErto tenendum eſt, Gratiam ſufficientem ad perſeverandum juſtis omnibus adeſſe. *Deus enim non deſerit, ſi non deſeratur, ut pie ſemper, juſteque vivatur* (inquit *S. Auguſtinus* Libro *De Natura, & Gratia*, cap. XXVI.) Et, *Gratia Dei, quæ hominum adjuvat voluntates, ut non adjuventur, in ipſis itidem cauſa eſt, non in Deo* (ut ipſe ait Libro II. *De Peccatorum Meritis*, cap. XVII.) Quamobrem recte dici poteſt Juſto non perſeveranti: *Homo, in eo quod audieras, & tenueras, in eo perſeverares, ſi velles* (ut idem *S. Auguſtinus* docet Libro *De Correptione: & Gratia*, cap. VII.)

§. XVIII.

Chriſtianis omnibus, urgente præcepto, Gratia ſufficiens datur, vel offertur.

VIII. CErto tenendum eſt, Chriſtianis omnibus urgente præcepto, gratiam ſufficientem dari, vel offerri a Deo. Alioqui ſine cauſa præciperet Deus, ſi gratiam ſaltem ad orandum non tribueret, qua gratia ad præceptum implendum neceſſaria poſſit impetrari. Quamobrem *Homo gratia juvatur, ne ſine cauſa voluntati ejus jubeatur* (inquit *S. Auguſtinus* Libro *De Gratia, & Libero Arbitrio*, cap. IV.) Et *Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo admonet, & facere, quod poſſis, & petere, quod non poſſis* (ait idem S. Doctor Libro *De Natura, & Gratia*, cap. XLIII.) Quibus verbis manifeſte indicat, alterutrum eſſe in tua poteſtate. Nam ſi neutrum poſſes, quemadmodum non monet, ut facias quod non potes facere, ita etiam non moneret, ut petas, quod non potes petere. Quis enim Paralyticum in terra jacentem; & non ſolum pedibus, ac manibus, ſed lingua, atque oculis captum, ſerio moneat, & facere quod poſſit, & petere, quod non poſſit; cum ad opem petendam non minus ſit impotens, quam ad ſurgendum, & ambulandum? Hinc *S. Leo* Sermone XVI. de Paſſione: *Juſte nobis* (inquit) *inſtat præcepto, qui præcurrit auxilio*. Præſto eſt igitur ſemper nobis auxilium ſufficiens ad vitanda peccata, & diaboli tentationes vincendas. Diabolus enim non extorquet a nobis conſenſum, ſed petit. Diabolum non adjuvemus, & vincimus. *Dat quidem ille conſilium: ſed Deo auxiliante, noſtrum eſt vel eligere, vel reſpuere, quod ſuggerit. Si ſolus diabolus daret conſilium, & Deus taceret, haberes, quo excuſari poſſes.* Sed Deus non tacet, Scripturæ ſuæ, conſcientiæ noſtræ, inſpirationum ſuarum vocibus monet, ut peccatum fugiamus. *Cum* igitur *per Dei adjutorium in poteſtate tua ſit; utrum conſentias diabolo; quare non magis Deo, quam ipſi obtemperare deliberas?* Verba ſunt *S. Cæſarii* Arelatenſis Epiſcopi, Sermone LVI. in Auguſtiniana Appendice CCLIII. alias Homilia XII. ex quinquaginta. Et *S.* ipſe *Auguſtinus* Enarratione in Pſalmum XCI. ſimillima habet. Et in Pſalmum XL. *Ne dicas, Non poſſum tenere, & frænare carnem meam: adjuvaris, ut poſſis.*

Deus inſtat præcepto, præcurrit auxilio.

Deus adjuvat, ut carnem frenare poſſimus.

§. XIX.

Peccatores nondum indurati Gratia ſufficiente perſæpe donantur.

IX. Certum eſt, peccatores nondum induratos Gratia ſufficienti a Deo perſæpe donari, qua pœnitentiam agere poſſint. Longanimis enim Deus, & multum miſericors, peccatores expectat, ut convertantur, & vivant; ſtat ad oſtium cordis, & pulſat; vocat renuentes; manum extendit, ut lapſos erigat. Hinc *S. Auguſtinus* Sermone II. in Pſal. LVIII. Si nolis curari vul-

„ nus tuum (*inquit*) admonet, ut cureris: & aversum revocat, & refugien-
Multa Dei erga peccatores misericordia. „ tem, quodammodo ad se redire compellit, & attrahit. In omnibus implet,
„ quod dictum est: Misericordia ejus prævenietme. *Et Enarratione in Psal.* CII.
„ Quid tam longanimum (*inquit*) quid tam multum in misericordia? Pecca-
„ tur, & vivitur; accedunt peccata, augetur vita: blasphematur quotidie,
„ & facit Solem suum oriri super bonos, & malos. Vocat undique ad correc-
„ tionem, vocat undique ad pœnitentiam, vocat beneficiis creaturæ, vocat imper-
„ tiendo tempus vivendi, vocat per lectorem, vocat per tractorem, vocat per
„ intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericor-
Rom. 2. „ diam consolationis. Longanimis, & multæ misericordiæ; sed observa, ne
„ longitudine misericordiæ Dei male utendo, tu tibi thesaurizes, quod ait
„ Apostolus, iram in die iræ, & revelationis justi judicii Dei.

§. XX.

Gratia sufficiens Infidelibus datur: non eodem tamen modo, neque ejusdem rationis omnibus.

X. ipsis infidelibus datur gratia sufficiens, qua peccata vitare, & ad fidem,
Joan. 1. 9. atque adeo ad salutem certis gradibus pervenire possint. *Deus* enim *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Hinc *S. Ambrosius* Ser-
Sol justitiæ omnibus ortus. mone VIII. in Psal. CXVIII. „ Mysticus Sol ille justitiæ omnibus ortus est,
„ omnibus venit, omnibus passus est, & omnibus resurrexit: ideo autem pas-
„ sus est, ut tolleret peccatum mundi. Si quis autem non credit in Christum,
„ generali beneficio ipse se fraudat: ut si quis clausis fenestris radios Solis
„ excludat, non ideo Sol non ortus est omnibus, quia calore ejus se ipse
„ fraudavit: sed quod Solis est, prærogativam suam servat: quod imprudentis
„ est, communis a se gratiam lucis excludit. Super omnes pluvia est, &
„ hoc divinæ misericordiæ deputatur; quia pluit super justos, & injustos.
Hinc *S. Augustinus* Tractatu II. in Joannem, „ Forte, *inquit*, stulta corda
Non absens est homini fideli, & impio, sed ille Soli justitiæ absens est. „ adhuc capere istam lucem non possunt quia peccatis suis aggravantur, ut
„ eam videre non possint. Non ideo cogitent quasi absentem esse lucem,
„ quia eam videre non possunt: ipsi enim propter peccata tenebræ sunt. *Et*
„ *lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt*. Ergo fratres,
„ quomodo homo positus in Sole cæcus, præsens est illi Sol, sed ipse Soli
„ absens est. Sic omnis stultus, omnis iniquus, omnis impius cæcus est cor-
Joan. 1. 5. „ de. Præsens est Sapientia, sed cum cæco præsens est, oculis ejus absens
„ est: non quia ipsa illi absens est, sed quia ipse ab illa absens est. *Et*
„ *Tractatu* III. O homines, nolite esse tenebræ, nolite esse infideles, injusti,
„ iniqui, rapaces, avari, amatores sæculi; hæ sunt enim tenebræ. Lux non
„ est absens, sed vos absentes estis a luce. Cæcus in Sole præsentem habet
Ephes. 5. „ Solem, sed absens est ipse Soli. Nolite ergo esse tenebræ. Hæc est enim
„ forte gratia, de qua dicturus sum, ut jam non simus tenebræ, & dicat
„ nobis Apostolus: Fuistis aliquando tenebræ; nunc autem lux in Domino.

Quod autem de Judæis dictum est, *Propterea non poterant credere, quia dixit Isaias: Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant*
Joan. 12. Isai. 6. *oculis, & intelligant corde*: quod, inquam, dictum est, *Non poterant*, in-
Judei non poterant credere, quia nolebant. telligendum est, quod nolebant: quemadmodum dictum est de Domino Deo
nostro, *Si non credimus, ille fidelis permanet, negare se ipsum non potest*. De
Omnipotente dictum est, Non potest. *Sicut ergo, quod Dominus negare se*
ipsum non potest, laus est voluntatis divinæ: ita, quod illi non poterant cre-
dere, culpa est voluntatis humanæ.
2 Tim. 2. Eamdem gratiæ sufficientis, quæ ipsis infidelibus omnem excusationis oc-
casionem adimat, generalem largitionem confirmat Auctor Librorum *De*

Voca-

Vocatione Gentium, qui ſub nomine *S. Proſperi* circumferuntur, Libro II. cap. XIV. & XV. „ Neque, *inquit*, ob hoc excuſabiles ſunt Nationes, quæ „ alienatæ a converſatione Iſrael, ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc „ mundo, ſub ignorantiæ tenebris perierunt, quia hæc abundantia gratiæ, „ quæ nunc univerſum mundum rigat, pari antea largitate non fluxit. Ad- „ hibita enim ſemper eſt univerſis quædam ſupernæ menſura doctrinę, quę „ etſi parcioris, occultioriſque gratiæ fuit, ſufficit tamen, ſicut Dominus ju- „ dicavit, quibusdam ad remedium, omnibus ad teſtimonium. *Et cap.* XXIII. „ Sicut autem circa majores præter illam generalem gratiam parcius atque „ occultius omnium corda pulſantem, excellentiore opere, largiore munere, „ potentiore virtute vocatio ſpecialis exeritur; ita etiam circa innumeros „ parvulos eadem manifeſtatur electio. Quæ quidem nec illis, qui renati „ non ſunt, in parentibus defuit, ſed iis, qui renati ſunt præ parentibus adfuit.

Generalis gratię abundantia univerſam mundum rigat.

Cap. XXV. „ Sive igitur noviſſima contemplemur ſæcula, ſeu prima, ſeu „ media, rationabiliter, & pie creditur, omnes homines ſalvos fieri Deum „ velle, ſemperque voluiſſe, & hoc non aliunde monſtratur, quam de iis be- „ neficiis, quæ Providentia Dei univerſis generationibus communiter, atque „ indifferenter impendit. Fuerunt enim, ac ſunt hujuſmodi dona ita generalia, „ ut ipſorum teſtimonio ad quærendum verum Deum poſſent homines adjuvari.

Cap. XXVI. „ Gratia quidem Dei illa in omnibus juſtificationibus princi- paliter præeminet, ſuadendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo „ periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, „ corque ipſum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo: ſed etiam vo- „ luntas hominis ſubjungitur ei, atque conjungitur, quæ ad hoc prædictis „ eſt excitata præſidiis, ut divino in ſe cooperetur operi, & incipiat exer- „ cere ad meritum, quod de ſuperno ſemine concepit ad ſtudium, de ſua „ habens mutabilitate ſi deficit, de gratiæ opitulatione ſi proficit. Quæ opi- „ tulatio per innumeros modos, ſive occultos, ſive manifeſtos omnibus adhi- „ betur: & quod a multis refutatur, ipſorum eſt nequitiæ: quod autem a „ multis ſuſcipitur, & gratiæ eſt divinæ, & voluntatis humanæ.

Homo de ſua habet mutabilitate ſi deficit de gratię opitulatione ſi proficit.

Cap. XXIX. „ Univerſitati hominum ita multiplex, atque ineffabilis bonitas „ Dei conſuluit ſemper, & conſulit, ut neque ulli pereuntium excuſatio „ ſuppetat de abnegato ſibi lumine veritatis, neque cuiquam ſit liberum de „ ſua juſtitia gloriari: cum & illos propria nequitia demergat ad pœnam, „ & iſtos Dei gratia perducat ad gloriam.

Nemini excuſatio ſuppetit de abnegato ſibi lumine veritatis.

Cap. denique XXXI. colligit, „ Non ſolum in noviſſimis diebus, ſed etiam „ in cunctis retro ſæculis Gratiam Dei omnibus hominibus adfuiſſe, provi- „ dentia quidem pari, & bonitate generali, ſed multimodo opere, diverſaque „ menſura; quoniam ſive occulte, ſive manifeſte, ipſe eſt (ut Apoſto- „ lus ait) Salvator omnium hominum, maxime fidelium. Dicendo, *Qui* „ *eſt Salvator omnium hominum*, confirmavit bonitatem Dei ſuper univer- „ ſos homines eſſe generalem: adjiciendo autem, *Maxime fidelium*, oſten- „ dit eſſe partem generis humani, quæ merito fidei divinitus inſpiratæ, ad „ ſummam, atque æternam ſalutem ſpecialibus beneficiis provehatur.

1. Tim. 4.

Quamvis porro gratia illa generalis omnibus Nationibus impenſa etiam iis, quæ nihil unquam de Evangelio audierunt, non ſit gratia Chriſti eo ſenſu, quod Chriſti Mediatoris cognitionem, & fidem involvat: gratia tamen Chriſti eſt eo ſenſu, quod Chriſti meritis parta ſit, atque ex illius Paſſione, & Morte pro omnibus derivetur. Non eſt quidem ita proxime, ac immediate ſufficiens, ac illa, quæ datur Gentibus, ad quas Evangelici Prædicatores mittuntur; ſed tamen vere ſufficiens eſt, ut ad fidem per varios gradus pervenire poſſint. Atque ita cum Auctore mox laudato concilian-

Gratia proxime, & immediate ſufficiens non datur infidelibus quibus non eſt prædicatum Evangelium

liantur Africani Episcopi in Sardinia Exules, qui de gratia Christi a *Petro Diacono* interrogati, in hanc sententiam responderunt: *De gratia non digne sentit, quisque eam putat omnibus dari, cum non solum non omnium sit fides,* Rom. 10. 14 *sed adhuc nonnullæ gentes inveniantur, ad quos fidei prædicatio non pervenit. Beatus autem Apostolus dicit:* Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt, aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? *Non itaque gratia omnibus datur, quoniam quidem ipsius gratiæ participes esse non possunt, qui fideles non sunt; nec possunt credere, ad quos invenitur ipse fidei auditus minime perveniisse.* Gratia scilicet proxime, ac immediate sufficiens ad credendum illis infidelibus non datur, ad quos fidei auditus non pervenit: sed tamen datur illis gratia generalis, quæ per varios gradus ipsos ad fidem promovere potest, quam Theologi Scholastici remote, ac mediate sufficientem appositè vocant: quia si generali hujusmodi auxilio infideles rectè uterentur, aut certè suis peccatis illud inutile non redderent, seriemque gratiarum illi ex Dei misericordia subjungendarum non abrumperent, speciali vocatione, & gratia potentiori Deus illis tandem succurreret, quemadmodum docet *S. Thomas*, Quæstione XIV. *De Veritate* Articulo XI. in Responsione ad primam Objectionem. *Si aliquis*, inquit, *nutritus in sylvis, vel inter bruta animalia, ductum naturalis rationis sequeretur in* Facienti, quod in se est ex gratiæ auxilio Deus misericorditer succurreret. *appetitu boni, & fuga mali, certissime est tenendum, quod ei Deus, vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria; vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium.*

Absit tamen, ut nonnullis SS. Augustini, & Thomæ Discipulis nota erroris impingatur, qui gratiam omnem interiorem, proprie dictam, infidelibus iis, qui nihil unquam de Evangelio audiverunt, deesse propugnant. Hæc enim quæstio fidei summam non spectat, & de solo forte nomine quæstio est. Hæc autem sunt illorum Theologorum fundamenta.

I. Infideles illi excusantur a peccato infidelitatis, id est, excusantur, quod in Christum non credant, quamvis alia peccata ipsis imputentur. Porro non excusarentur ab ea infidelitate, quibus non est prædicatum Evangelium, si gratias proprie sufficientes ad credendum in Christum habuissent. Ab in- Joan. 15. 22 fidelitate, qua in eum non credunt, illos excusat Christus: Si non veniissem, „ *inquit*, & locutus non fuissem eis, peccatum non haberent: nunc autem ex- „ cusationem non habent de peccato suo. *Quem locum S. Augustinus expo-* „ *nens Tractatu 89. in Joannem ait*: Numquid sine peccato erant Judæi, an- „ tequam Christus ad eos in carne veniisset? Quis hoc vel stultissimus dixe- „ rit? Sed magnum quoddam peccatum, non omne peccatum, quasi sub ge- „ nerali nomine vult intelligi. Hoc est enim peccatum, quo tenentur cuncta pec- „ cata, quod unusquisque si non habeat, remittuntur ei cuncta peccata. Hoc est au- „ tem, quia non crediderunt in Christum, qui propterea venit, ut credatur in eum.

II. Si infidelibus, qui nihil unquam de Evangelio audiverunt, gratiæ proprie sufficientis ad credendum auxilium præsto esset, ita ut ductum naturalis rationis sequendo, & a peccatis abstinendo, gratiam fidei certissime obtinerent, facile explicari posset, cur ex infidelibus quidam ad fidem perveniant, non alii. Dici enim posset, illos non pervenire, qui se præstiterunt indignos peccando; illos autem pervenire, qui ductum naturalis rationis secuti sunt in appetitu boni, & fuga mali. Id autem Theologiæ Augustinianæ principiis contrarium est. Ad hanc enim quæstionem solvendam, cur hi potius quam illi ad fidem perveniant, S. Augustinus ad inscrutabilia Dei judicia recurrit. Insignis ea de re locus est Libro *De Spiritu, & Littera*, cap. 34. *Jam*, inquit, *Si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur, ut persuadeatur, illi autem non ita,*

duo

duo ſola occurrunt interim, quæ reſpondere mihi placet: O altitudo divitiarum! &, Numquid iniquitas apud Deum? *Cui reſponſio iſta diſplicet, quærat doctiores, ſed caveat, ne inveniat præſumptores.*

III. S. Thomas agnoſcit auxilium, quod poteſtatem proximam confert ad credendum, deeſſe plurimis infidelibus in pœnam peccati. Illud autem auxilium eſt proprie ſufficiens. Ita enim ſcribit Secunda ſecundæ, Quæſtion. 2. Art. 5. in Reſponſione ad primam objectionem: „ Si in poteſtate hominis eſſe „ dicatur aliquid excluſo auxilio gratiæ, ſic ad multa tenetur homo, ad „ quæ non poteſt ſine gratia reparante, ſicut ad diligendum Deum, & „ proximum, & ſimiliter ad credendum Articulos fidei: ſed tamen hoc „ poteſt cum auxilio gratiæ. Quod quidem auxilium, quibuſcumque divi„ nitus datur, miſericorditer datur: quibus autem non datur, ex juſtitia „ non datur in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis, ut S. Au„ guſtinus dicit Libro De Correptione, & Gratia.

§. XXI.

Gratiæ ſufficientes obduratis penitus non deſunt: quamquam vero aliquibus deeſſent, illis tamen imputarentur peccata.

XI. Obduratos, & excæcatos omni prorſus gratia ſufficienti ſemper deſtitutos non eſſe ſentiendum eſt: quamvis tenuiſſimæ ſint, atque infrequentes admodum gratiæ, quæ deſperatis hujuſmodi hominibus, a Deo conceduntur. Summa enim illa cæcitas, quæ nullis omnino divinæ gratiæ radiis colluſtratur, hac in vita locum non habet, ut docet *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſalmum VI. *Dedit eos in reprobum ſenſum. Nam ea eſt*, inquit, *cæcitas mentis. In eum quiſquis datus fuerit, ab interiore Dei luce ſecluditur: ſed nondum penitus cum in hac vita eſt. Sunt enim tenebræ exteriores, quę magis ad diem Judicii pertinere intelliguntur, ut penitus extra Deum ſit, quiſquis, dum tempus eſt, corrigi noluerit. Penitus enim eſſe extra Deum, quid eſt niſi eſſe in ſumma cęcitate?*

Ab interiore Dei luce nemo in hac vita penitus ſecluditur.

Rom. 1. 28

Cum autem ait *S. Auguſtinus* Libro *De Perfectione Juſtitiæ* cap. XIX. debere Deo agere gratias, qui præcepta voluit, quia *deſertus omni lumine veritatis hæc velle non poſſet*, non ſignificat aliquos homines hac in vita deſeri omni lumine veritatis; ſed hominem, qui præcepta Dei implevit, id debere totum divinæ gratiæ.

Lib. 1. ad Simplicianum Q. 2.

Ait quidem alicubi *S. Auguſtinus*, Deum hujuſmodi hominum, qui obdurati ſunt, *non miſereri*, quia ſingularem illis miſericordiam non impendit, qua cordis durities frangatur: ſed lumen aliquod, vel tenuiſſimum gratiæ ſufficientis illis præſto eſſe non negat, cum Enarratione 1. in Pſalm. XVIII. diſertis verbis pronunciet: *Deus non permiſit, ullum mortalium excuſare ſe de umbra mortis: & ipſam enim penetravit Verbi calor.*

In Pſal. 57.

Cæcitate illa interiori *oculum mentis extinctum* eſſe cum *S. Auguſtinus* ait, aliqua ex parte extinctum eſſe ſignificat, & reſpectu ſingularis alicujus veritatis; unde ſubdit: *Si cęcus oculis carnis ad menſam ſuam quamlibet opimam diſcumberet, miſerum eum diceres: cæcus interius panem Chriſtum non videt, & beatus eſt? Hoc non dicit niſi pariter cæcus.* Sed oculum mentis *penitus* extingui ſpiritali cæcitate negat, quandiu quiſque *in hac vita eſt*. Unde Propheta timens judicii diem, laborat, & plangit, ne ad illud perducatur, cujus initium tam perniciosum nunc experitur, *Et ideo non dixit, Extinctus eſt; ſed, Turbatus eſt ab ira oculus meus.* Sicut ergo Sol, etſi locum opacum luce clariori non perfundat, aliquod tamen tenuiſſimum lumen ibi ſpargit, quo umbra a denſiſſimis tenebris diſtinguitur: ita Sol juſtitiæ in excæcatorum cordibus umbram facit, dum ipſos uberiori luce non illuminat; aliquod tamen

Oculus mentis ſpiritali cęcitate non penitus extinctus.

In Pſal. 5.

tenuiſſimum lumen illis infundit, quo a gente tenebrarum, ſeu a dæmonibus, & damnatis hominibus diſtinguantur.

Quo ſenſu neceſſe eſt ut cadat, qui ſpiritaliter cæcus eſt.

Neceſſe eſſe ut cadat, & offendat, qui ſpiritaliter cæcus eſt, *S. Auguſtinus* ait: ſed loquitur de morali quadam neceſſitate, qualis illa eſt, quæ ex prava conſuetudine deſcendit, non de neceſſitate phyſica, & abſoluta: loquitur de neceſſitate, quæ ex libera voluntate pendet, non de neceſſitate naturali. Sicut ergo cum videmus aliquem per viam foſſis abruptam clauſis oculis ambulantem, recte dicimus, *Neceſſe eſt ut cadat*, quia non vult oculos aperire: ita recte dicitur, de homine ſpiritaliter cæco, Neceſſe eſt ut cadat, & offendat, qui neceſſitatis hujus ipſe ſibi author eſt, quia Salvatoris gratiam non implorat, ut poteſt, qua illius cæcitas curaretur. Hic *S. Auguſtini* ſenſus, cum ait Libro *De Natura, & Gratia*, cap. XXII. *Nec cogitat prævaricatorem legis quam digne lux deſerat veritatis: qua deſertus utique fit cæcus, & plus neceſſe eſt offendat, & cadendo vexetur, vexatuſque non ſurgat, & ideo tantum audiat vocem legis, quo admoneatur implorare gratiam Salvatoris*. Fruſtra autem excæcati, & obdurati admonerentur implorare gratiam Salvatoris, ſi ab omni gratiæ ſufficientis auxilio ita eſſent deſtituti, ut ipſam nullatenus implorare poſſent.

Excæcatorum, & obduratorum tenuiſſima eſt, ac debiliſſima poteſtas ad bonum.

Poteſtas quidem bene agendi, volendi, videndi, non ita proxima eſt in excæcatis, & obduratis, ſicut in aliis peccatoribus. Quemadmodum enim varii ſunt gradus gratiæ ſufficientis, ita varii ſunt gradus collatæ per eam poteſtatis: unde tenuiſſimam illi, ac debiliſſimam poteſtatem habent, ſicut tenuiſſimam, ac debiliſſimam gratiam: ſed tamen omni prorſus ordinis ſupernaturalis poteſtate ad bene agendum ſpoliati non ſunt, ſicut damnati, qui *Ligatis manibus, & pedibus*, id eſt, omnimoda poteſtate ablata, *in tenebras exteriores projicientur*. Hoc ſenſu locutus eſt S. *Auguſtinus*, cum ait Libro III. *De Libero arbitrio*, cap XVIII. *Illa eſt peccati pœna juſtiſſima, ut amittat quiſque, quo bene uti nolunt, cum ſine ulla poſſet difficultate, ſi vellet. Id eſt autem, ut ſi quis ſciens recte non facit, amittat ſcire, quod rectum ſit: & qui recte facere, cum poſſet, noluit, amittat poſſe, cum velit*. Et Libro *De Natura, & Gratia*, cap. LI. *Cæcus puto quod velit videre, ſed non poteſt: ſi autem vult, & non poteſt, ineſt voluntas, ſed amiſſa eſt poſſibilitas*. Non tamen poſſibilitas omnis, ſiquidem poteſt Medicum quærere, qui oculos ſanet, ac videndi poſſibilitatem reſtituat, quæ fuerat amiſſa per cæcitatem, ut ibidem ait. Inclamare poteſt: *Domine, ut videam.*

Matth. 22. 13.

Cæcus vult videre, & non poteſt: quo ſenſu amittit poſſe?

Verum (inquies) de Pharaone obdurato ait *S. Auguſtinus* in Expoſitione quarumdam Propoſitionum ex Epiſtola ad Romanos, Num. LXII. *Non hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperarit, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat: ſed quia dignum ſe præbuit, cui cor obduraretur priori infidelitate*. Idem igitur de obduratis quibuſque judicium ferendum eſt.

Luc. 18. 41.

Facilis erit hujus loci explicatio, ſi cæcitatem, & obdurationem, atque peccata ab excæcatis, & obduratis commiſſa, dupliciter ſpectari poſſe animadvertamus; vel ut peccata ſunt, vel ut pœnæ præcedentis peccati. Ut peccata ſunt, ſoli homini obdurato imputantur; ut pœnæ ſunt, non ſoli homini, ſed Deo imputantur, id eſt tribuuntur, priorem improbitatem illorum permiſſione caſtiganti. Priora autem peccata, quibus dignum ſe præbuit peccator, ut a Deo deſereretur, & cor illi obduraretur, ipſi ſoli imputantur, non Deo, quia ſic peccata ſunt, non ſunt pœnæ peccati. Ex *S. Auguſtini* principiis hæc explicatio eruitur. Scribit enim Libro V. *Contra Julianum*, cap. III. *Cæcitas cordis, quam ſolus removet illuminator Deus, & peccatum eſt, quo in Deum non creditur, & pœna peccati, qua cor ſuperbum digna ani-*

Cæcitas cordis peccati eſt, pœna peccati, & cauſa peccati.

animadverſione punitur, & cauſa peccati, cum mali aliquid cæci cordis errore committitur. Igitur Pharaoni non imputari *S. Auguſtinus* ait, quod tunc obtemperare non poterat, ſi ſpectetur ejus obduratio ut pœna peccati, quia *De ſupplicio veniebat* : ipſi enim acciderat obduratio Judicio *Dei retribuentis incredulitati ejus debitam pœnam*: ſed tamen ipſi imputabatur obduratio, & peccata quæcumque ipſam conſecuta, quatenus peccata erant: ſiquidem erant vere peccata, & quidem graviſſima, pœniſque graviſſimis punienda. *Nemo* autem *peccat in eo, quod vitare non poteſt*. Quod itaque de Judæis excæcatis, & obduratis alibi *S. Auguſtinus* obſervat, ideo dictum *Non poterant credere*, quia nolebant; de Pharaone pariter dicendum eſt ſecundum ejus principia, obdurato corde obtemperare illum non potuiſſe, quia nolebat. Et quemadmodum de Judæis ait, *Facile eſt, ut infidelitatem accuſemus Judæorum de libera voluntate venientem, qui factis apud ſe tam magnis virtutibus credere noluerunt*; ita de Pharaone dici poteſt, Facile eſt, ut accuſemus Pharaonis contumaciam de libera voluntate venientem, qui tot miraculis a Moyſe Dei apud ipſum Legato factis credere noluit.

Obduratis omnibus imputantur peccata.

Tract. 53 in Joann. Lib. De Prædeſtin. Sanct. c. 9.

Id confirmat *S. Fulgentius* Auguſtinianæ Theologiæ principiis apprime imbutus, Libro *De Prædeſtinatione, & Gratia*, cap. XV. ubi de Nabuchodonoſor, & Pharaone ſic loquitur: „ Quantum ad naturam, ambo homines e-„ rant: quantum ad dignitatem, ambo Reges: quantum ad cauſam, am-„ bo populum Dei captivum poſſidentes: quantum ad pœnam, ambo fla-„ gellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit eſſe diverſos, „ niſi quod unus manum Dei ſentiens, in recordatione propriæ iniquitatis „ ingemuit: alter libero contra Dei miſericordiſſimam voluntatem pugnavit „ arbitrio? “ Etſi vero initio capitis ſignificet illos *Nulla intrinſecus vocatione pulſatos*, loquitur de ſpeciali vocatione, qua reipſa converterentur, non de generali miſericordia, gratiaque remotiore, vere tamen ſufficienti, qua converti poſſent, omniſque ipſis præcluderetur excuſationis occaſio, ut conſtat cap. XIV. „ Nec hi, *inquit*, qui indurati, atque damnati ſunt, excu-„ ſationem culpæ ex hoc habere poſſe ſe credant, quod nullam, qua con-„ verterentur, ſint miſericordiam conſecuti. Hanc ergo Pharao miſericordiam „ non accepit, & ideo ei ad pereundum liberum ſuffecit arbitrium. An „ forte, ſi pie de Deo, ſicut expedit, ſentiamus, etiam Pharaoni datam mi-„ ſericordiam reperimus? Patientia enim Dei valere ei debuit ad ſalutem, „ qua differens juſtum, meritumque ſupplicium, miraculorum verba crebra „ denſabat. Numquid non potuit, ſicut flagellis cedens expulit populum, „ ita miraculis credens, Deum tantæ virtutis agnoſcere?

§. XXII.

Infantibus ſine Baptiſmo morientibus parata eſt Baptiſmi Gratia: non tamen illis præſto eſt gratia proprie ſufficiens.

XII. Sentiendum eſt denique, infantibus ſine Baptiſmo morientibus, quibus cupientibus, & quandoque feſtinantibus parentibus, Miniſtris quoque volentibus, & paratis, Baptiſmus *Deo nolente non datur* (ut loquitur *S. Auguſtinus*): Paratum tamen a Deo eſſe Baptiſmum qui pro omnibus inſtitutus a Chriſto eſt: paratum (inquam) generali voluntate, qua vult omnes homines ſalvos fieri; non ſpecialis voluntatis beneplacito, & propoſito, quo aliquos ex communi perditionis maſſa ab æterno diſcernit, eligit, prædeſtinat gratuita miſericordia, aliis in illa juſto judicio relictis. Unde Auctor Librorum *De Vocatione Gentium*, qui ſub *S. Proſperi* nomine circumferuntur, Libro II. cap. XXIII. infidelium etiam pueros *Ad illam pertinere gratiæ partem* aſſerit, quæ ſemper *univerſis eſt impenſa nationibus*,

Baptiſmus plurimis infantibus Deo nolente non datur: omnibus tamen generali voluntate paratus eſt.

qua utique si bene uterentur eorum parentes, etiam ipsi per eosdem juvarentur. Sed causarum naturalium cursum invertere, & miracula identidem operari Deus non tenetur, ne præmatura morte abripiantur infantes plerique, etiam fidelium, & piorum, antequam Baptismum suscipiant.

Cave tamen, ne erroris accuses Theologos, qui rotunde docent, gratiam sufficientem pueris sine Baptismo decedentibus deesse. Absurdum enim esset, asserere gratiam sufficientem proprie dictam, quæ est illustratio mentis, & pia motio voluntatis dari pueris qui rationis usum non habent. Sed nec Baptismum illis applicari vult Deus absoluta, & consequenti voluntate immo vult absolute non applicari iis, quibus non confertur. Hæc S. Augustini doctrina est.

Epistola 217. alias 107. ad Vitalem. „ Quomodo dicitur omnes homines eam „ (*Gratiam Dei*) fuisse accepturos, si non illi quibus non donatur, eam sua „ voluntate respuerent, quoniam Deus vult omnes homines salvos fieri: cum „ multis non detur parvulis, & sine illa plerique moriantur, qui non ha- „ bent contrariam voluntatem, & aliquando cupientibus, festinantibusque „ parentibus, ministris quoque volentibus, ac paratis, Deo nolente non detur, „ cum repente, antequam detur, exspirat, pro quo, ut acciperet, curre- „ batur? Unde manifestum est, eos, qui huic resistunt tam perspicuæ veri- „ tati, non intelligere omnino, qua locutione sit dictum, quod omnes homi- „ nes vult Deus salvos fieri; cum tam multi salvi non fiant, non quia ipsi, „ sed quia Deus non vult, quod sine ulla caligine manifestatur in parvulis.

Libro VI. contra Julianum Pelagianum, cap. 14. „ Quod multo est mirabilius, „ *Deus* aliquando adoptat in filium, quem format in utero immundissimæ fe- „ minæ; & aliquando non vult esse suum filium, quem format in utero suæ filiæ. „ Ille quippe ad Baptismum nescio, qua provisione pervenit; iste repentina „ morte non pervenit. Atque ita Deus in cujus potestate sunt omnia, facit esse „ in Christi consortio, quem formavit in diaboli domicilio; & non vult esse in re- „ gno suo, quem formavit in templo suo. Aut si vult, cur non facit, quod „ vult? Non enim, quod soletis de majoribus dicere, Deus vult, & parvulus „ non vult. Certe hic ubi fati nulla est immobilitas, nulla fortunæ temeritas, „ nulla personæ dignitas: quid restat nisi misericordiæ, veritatisque profunditas?

Libro de Natura, & Gratia, cap. 8. „ Ego autem dico, parvulum natum „ in eo loco, ubi ei non potuit per Christi Baptismum subveniri, morte „ præventum, idcirco talem fuisse, id est, sine lavacro regenerationis exisse, „ quia esse aliud non potuit... Recte ergo ea damnatione, quæ per uni- „ versam massam currit, non admittitur in Regnum cœlorum, quamvis Chri- „ stianus, non solum non fuerit, sed nec esse potuerit.

Libro de Dono Perseverantiæ, cap. 12. „ Neque enim fato cogitur Deus illis „ infantibus subvenire, illis autem non subvenire; cum sit utriusque causa „ communis: aut res humanas in parvulis non divina providentia regi, sed „ fortuitis agi casibus opinabimur... Aut parentum negligentiæ sic tribuen- „ dum est, quod parvuli sine baptismate moriuntur, ut nihil ibi agant su- „ perna judicia; tamquam ipsi, qui hoc modo male moriuntur, parentes sibi „ negligentes voluntate propria, de quibus nascerentur, elegerint: quid di- „ cam, quod parvulus aliquando antequam illi per ministerium baptizantis „ succurri possit, expirat? Plerumque enim festinantibus parentibus, & pa- „ ratis Ministris, ut Baptismus parvulo detur, Deo tamen nolente non da- „ tur, qui eum paululum in hac vita non tenuit, ut daretur. Quid etiam, „ quod aliquando parvulis infidelium filiis potuit, ne irent in perditionem, „ & filiis fidelium non potuit baptismate subveniri? Ubi certe ostenditur, „ quod personarum apud Deum non sit acceptio: alioquin cultorum suorum „ potius, quam inimicorum filios liberaret.

Sancto

Sancto Auguſtino concinit Sanctus Proſper in carmine de Ingratis.

Et tamen ex iſtis miſeratrix gratia quoſdam
Eligit, & rurſum genitos baptiſmate tranſfert
In regnum æternum, multis in morte relictis,
Quorum cauſa fuit ſimilis de vulnere eodem.
Nec meritis illud poteris aptare parentum,
Ceu pia profuerit redimendis cura bonorum,
Abſtuleritque aliis aliena ignavia vitam:
Cum videas multos ſanctis genitoribus ortos,
Nullo ſalvari ſtudio potuiſſe ſuorum.

Hæc de Gratia ſufficiente paulo uberius tractare operę pretium erat, ut Clericis contra errorum venena antidotum pararemus, & innoxias, atque Catholicas indicaremus ſententias.

Hanc abſolvo tractationem præclaro S. Hilarii teſtimonio, quo gratiam ſufficientem adultis omnibus ad ſalutem adeſſe, Deumque eam omnibus offerre conficitur, „ Stat, *inquit*, ad oſtium Verbum Dei, & pulſat oſtium animæ „ noſtræ, & dicit, Ecce ſtans ad oſtium pulſo: ſi quis aperuerit mihi oſtium „ ingrediar ad eum. Vult ergo ſemper introire, ſed a nobis, ne introeat, „ excluditur. Claudimus enim per hæc corporis vitia animæ noſtræ aditum. „ Qui ſi ceperit emundatis omnibus patere, illico introibit, modo Solis, qui „ clauſis teneſtræ valvis introire prohibetur, patentibus vero totus immit- „ titur. Ipſi quidem ſemper, ut illuminet, promptum eſt: ſed lumen ſibi do- „ mus ipſa obſeratis aditibus excludit. Eſt enim Verbum Dei Sol juſtitiæ, adſi- „ ſtens unicuiq; ut introeat; nec moratur lucem ſuam apertis aditibus infundere.

In Pſal. 118. Verſ. 89.

Gratiam ſufficientē Chriſtus omnibus ſaltem offert.

§. XXIII.

Conſectarium ad Morum informationem.

XIII. Quæ cum ita ſint, cavendum nobis eſt, *Ne quis* noſtrum *deſit gratiæ Dei*: ne Spiritui Sancto reſiſtamus: ne ipſum, ideſt, ejus gratiam in nobis extinguamus: *Ne obduretur quis* ex nobis *fallacia peccati*. *Participes enim Chriſti effecti ſumus, ſi tamen initium ſubſtantiæ ejus uſque in finem firmum retineamus; dum dicitur: Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra:* Si gratia Dei vacua in nobis fuerit, non tamen ad ipſum vacua revertetur. *Quomodo* (inquit Dominus) *deſcendit imber, & nix de cœlo, & illuc ultra non revertitur, ſed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat ſemen ſerenti, & panem comedenti: ſic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum*. Si Dei gratiæ, quæ nobis non deeſt, defuerimus, gratias ulteriores, & efficaces juſto judicio nobis Deus ſubtrahet, immo & ſufficientes infrequentius dabit. *Auferetur*, inquit, *a vobis Regnum Dei, & dabitur Genti facienti fructus ejus*. Id nobis ne contingat, cum timore, & humilitate cooperemur gratiæ Dei; quia in pœnam ſuperbiæ ſæpe ſubtrahitur, vel negatur illa, quæ efficax eſt; ſive impedit hominis ſuperbia, ne illam, quæ per ſe ſufficiens eſt, miſericordia Dei ad ultimum effectum perducat, propter quem data erat, vel parata. Hinc *S. Bernardus* Serm. LIV. in *Cantica*, ait: *In veritate didici, nihil æque efficax eſſe ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quam ſi omni tempore inveniaris coram Deo non altum ſapere, ſed timere. Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus. Time ergo, cum arriſerit gratia, time, cum abierit, time, cum denuo revertitur. Cum adeſt, time, ne non digne opereris ea. Nam hoc monet Apoſtolus*, Videte, *inquiens*, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. *Et ad Diſcipulum*: Noli negligere gratiam, quæ in te eſt. *Et de ſeipſo dicebat*: Gratia Dei in me vacua non fuit. *Sciebat homo conſilium Dei ha-*

Hebr. 5.
Hebr. 3.
Si defuerimus gratiæ, quæ nobis non deeſt, Deus gratias ulteriores nobis ſubtrahit. Iſa. 55.
Matth. 21.
Timor ſalutaris ad gratiam obtinendam conſervandam, & recuperandā diſponit.
2. Cor. 6. 1. 1. Tim. 4. 14. 1. Cor. 15. 10.

habens, redundare in contemptum donantis, donum negligere, nec expendere ad quod donatum est. Sic ergo timendum manente gratia? Quid si recesserit? Num multo magis tunc timendum? Plane multo magis, quia ubi deficit tibi gratia, deficis tu: audi enim, quid Doctor gratiæ dicat: Sine me nihil potestis facere. *Time ergo subtracta gratia, tamquam mox casurus: time, & contremisce,* Joann.15.5. *Deo tibi, ut sentis, irato: time, quia reliquit te custodia tua: nec dubites in causa esse superbiam, etsi non appareat. Numquid, qui humilibus dat gratiam, humili auferet datam? Ergo argumentum superbiæ, privatio est gratiæ. Jam si gratia repropitiata redierit, multo amplius tum timendum, ne forte contingat* Joann.5.14. *recidivum peccati, juxta illud in Evangelio,* Ecce sanus factus es, vade, & amplius jam noli peccare, ne aliquid deterius tibi contingat. *Proinde invalescente periculo, invalescat & metus. Beatus es, si cor tuum isto timore repleveris, ut timeas quidem pro accepta gratia, amplius pro amissa, longe plus pro recuperata.*

ARTICULUS VI.

Quo quintus Symboli Articulus exponitur.

DESCENDIT AD INFEROS, TERTIA DIE RESURREXIT A MORTUIS.

EJus Articuli priori parte confitemur, Christo jam mortuo, illius Animam ad inferos descendisse, ibique tandiu mansisse, quamdiu ejusdem corpus in sepulchro fuit: eamdemque incarnati Verbi Personam eo tempore & apud inferos fuisse, & in sepulchro, quia nec ab anima, nec a corpore separata est, cum animam a corpore mors divulsit. Posteriori parte confitemur Animam Christi, qui sexta feria, hora diei nona in Cruce spiritum emiserat, tertio a morte die, qui Dominicus exinde in Ecclesia appellatus est, illius Corpori iterum fuisse conjunctam: atque ita Christum Jesum ex sepulchro, in quo tribus diebus jacuerat (parte sumpta pro toto) redivivum surrexisse.

§. I.

De Christi descensu ad inferos.

Tria Animarum receptacula, inferorum nomine significata.

I. INferorum nomen abdita illa receptacula significat, in quibus detinentur animæ, quæ cœlestem beatitudinem nondum sunt consecutæ. Hæc autem ante Christi Domini Resurrectionem tria fuisse docet Concilii Tridentini Catechismus; scilicet Infernum damnatorum, Purgatorium, & Limbum.

Infernus damnatorum.

Infernus damnatorum, est infima regio terræ, sive carcer teterrimus, & obscurissimus, ubi reproborum animæ Dei visione in æternum privatæ, perpetuo, & inextinguibili igne, cum diabolo, & angelis ejus torquentur. Qui etiam *Gehenna*, *abyssus*, & propria significatione *Infernus* in Scripturis vocatur.

Purgatorium.

Purgatorium locus est, in quo piorum animæ, quibusdam peccatorum venialium maculis infuscatæ, vel pœnis peccatorum obnoxiæ, ad definitum tempus cruciatæ expiantur, ut eis in æternam patriam pateat aditus, in quam nihil coinquinatum introire potest. Atque hæc duo receptacula utrique tempori, tam quod Christi Passionem præcessit, quam quod eam consecutum est, communia fuere.

Limbus.

Limbus est subterranea regio duabus illis superior, in qua animæ Sanctorum, quibus nulla labes purganda, nulla pœna pro peccatis solvenda supererat, ante Christi Domini adventum excipiebantur, ibique sine ullo doloris sensu, beata redemptionis spe sustentatæ, quieta habitatione fruebantur.

tur. Differebatur enim eorum beatitudo uſque ad Chriſti adventum, quia communis reatus naturæ, ex peccato originali tunc ſuperſtes, donec redemptoris paſſione, & morte tolleretur, moram ipſarum felicitati afferebat. Cœlum, cujus clavis Chriſti ſanguis eſt, nondum erat reſeratum, *Nondum propalata erat Sanctorum via*, ut loquitur Apoſtolus. Nec mirum, quod Juſti moram hujuſmodi paterentur: ſiquidem & nunc, & uſque ad finem mundi miſeriis, & morti obnoxii ſunt viri ſancti, quandiu hic vitam agunt: nec ab illis perfecte liberabuntur electi, niſi in ſecundo Chriſti adventu, & reſurrectione generali, cum *Noviſſima deſtruetur inimica mors*. Locus ille, quem Theologi Limbum Patrum vocant, Chriſtus in Evangelio *Sinum Abrahæ* vocat, & in eum Lazari mendici animam ab Angelis deportatam fuiſſe teſtatur. Quietis autem, & conſolationis locum fuiſſe, non ſolum ſinus vocabulum ſignificat, ſed etiam indicant Abrahæ verba Divitem epulonem compellantis: *Nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris.*

Hebr. 9

1. Cor. 15. Luc. 16.

II. Huc Animam Chriſti, non virtute tantum, & operatione, ſed re, & præſentia deſcendiſſe, Dogma fidei eſt. Scripturæ Sacræ teſtimoniis, & unanimi Patrum conſenſu firmatum. Præcipuus Scripturæ locus, quo deſcenſus Chriſti ad inferos aſſeritur, oraculum eſt Davidis Pſalmo XV. *Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem*. Quem locum de Chriſto Jeſu *S. Petrus* explicat *Actuum* II. dicens: *Providens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia neque derelictus eſt in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem*. Tum illud Apoſtoli ad Epheſios IV. *Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primum in inferiores partes terræ? Qui deſcendit, ipſe eſt, & qui aſcendit ſuper omnes cœlos, ut impleret omnia*. Græci vero, Latinique Patres in ejuſdem Catholici Dogmatis aſſertionem conſpirant: quorum teſtimonia proferre, vel indicare inutilis operæ foret. Legendi inter alios *S. Hilarius* in Pſalmum 138. *S. Hieronymus* in cap. IV. Epiſtolæ ad Epheſios, *S. Auguſtinus* Epiſtola CLXIV. alias XCIX ad *Evodium*, cap. V. & alibi, *S. Leo* Epiſtola ad *Turribium* Aſturicenſem Epiſcopum, cap. XVII. *S. Gregorius Magnus* Lib. XII. *Moralium* cap. VII. & Lib. XIII. cap. XV.

Chriſtus nō virtute ſola, ſed reipſa, & præſentia ad inferos deſcendit.

III. Nihil autem de ſumma Chriſti dignitate, & poteſtate detractum eſt, cum ad inferos deſcendit, cum illuc deſcenderit *Inter mortuos liber*, & victor, ut dæmones virtute ſua, ſummaque poteſtate profligaret, ut eorum ſpolia eriperet, Sanctoſque Patres, ac Juſtos omnes, qui ante ejus mortem obierant, e Limbo liberatos ſecum adduceret in cœlum, ac Dei beata viſione donaret. Tunc impletum eſt, quod Latroni pœnitenti & ipſum in cruce confeſſo promiſerat: *Hodie mecum eris in Paradiſo*. Vaticiniis Prophetarum hæc prænunciata fuere. Pſalmo LXVII. *Cantate Deo, Pſalmum dicite nomini ejus, iter facite ei, qui aſcendit ſuper occaſum. Dominus nomen illi ... Qui educit vinctos in fortitudine, ſimiliter eos, qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris.... Aſcendiſti in altum, cepiſti captivitatem, accepiſti dona in hominibus*. Quam Prophetiam in Chriſto Jeſu finem habuiſſe, teſtatur *S. Paulus* Epiſt. ad *Epheſios* cap. IV. Vers. 8. Oſee VI. *Vivificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos, & vivemus in conſpectu ejus. Sciemus, ſequemurque, ut cognoſcamus Dominum: quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus ejus, & veniet quaſi imber nobis temporaneus, & ſerotinus terræ*. Et cap. XIII. *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: ero mors tua, o Mors, morſus tuus ero, Inferne*. Zachariæ IX. *Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua. Convertimini ad munitionem vincti ſpei, hodie quoque annuncians duplicia reddam tibi*. Idipſum de-

Quod ſummę illius dignitati, & poteſtati nō derogat.

Pſalm. 18. 6.

Luc. 23. 43.

denique expreſſit Apoſtolus ad *Coloſſenſes* cap. II. his verbis: *Expolians Principatus, & Poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo.*

Alia etiam cauſa eſt, cur ad inferos Chriſtus Dominus deſcenderit; nempe, ut in hac etiam tenebrarum regione, quemadmodum in cœlo, & in terra, vim ſuam, poteſtatemque declararet: *Ut in nomine Jeſu omne genuflectteretur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum.* Philipp. 2.

IV. Ceterum Chriſtus ad Inferos deſcendens inferni cruciatus non pertulit, neque privationem gloriæ, ac beatitudinis paſſus eſt, qua ejus Anima donata eſt ſtatim, atque Verbo unita fuit. Nam S. Petrus *Actuum* II. teſtatur Chriſtum a Deo ſuſcitatum, *Solutis doloribus inferni, juxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo.* Quod intelligendum eſt eo ſenſu, quem *S. Auguſtinus* explicat Epiſtol. CLXIV. alias XCIX ad *Evodium*, inferni ſcilicet dolores ab illo ſolutos *Non tamquam ſi catenas ſolviſſet, quibus ſucrat alligatus: ſed ſic eos ſolutos eſſe, quemadmodum ſolvi poſſunt laquei venantium, ne teneant; non quia tenuerunt.* Vel ſic, *Ut eos dolores eum ſolviſſe credamus, quibus teneri ipſe non poterat, ſed quibus alii tenebantur, quos ille noverat liberandos.* Et paulo poſt ſubdit: *Quod ſcriptum eſt in morte Chriſti factum*, ſolutis doloribus Inferni: *vel ad ipſum poteſt intelligi pertinere, quod eos hactenus ſolverit, hoc eſt irritos fecerit, ne ab eis ipſe teneretur, præſertim quia ſequitur*, In quibus impoſſibile erat teneri eum: „ vel, ſi cauſa quæritur, cur voluerit venire „ in infernum, ubi dolores illi eſſent, quibus teneri omnino non poterat, „ quia erat (ut ſcriptum eſt) in mortuis liber: in quo princeps, & præ- „ poſitus mortis non invenit aliquid, quod ſupplicio deberetur: hoc ſcilicet, „ quod ſcriptum erat, *ſolutis doloribus inferni*, non in omnibus, ſed in quibuſ- „ dam accipi poteſt, quos ille dignos ſua liberatione judicabat: ut neque „ fruſtra illuc deſcendiſſe exiſtimetur, nulli eorum profuturus, qui ibi te- „ nebantur incluſi; nec tamen ſit conſequens, ut quod divina quibuſdam „ miſericordia, juſtitiaque conceſſit, omnibus conceſſum ſit.

Inferni cruciatus Chriſtus non pertulit.

Pſalm. 87.

Idem confirmat *S. Fulgentius* Libro III. ad *Traſimundum*, cap. XXX. *Reſtabat*, inquit, *ad plenum noſtræ redemptionis effectum, ut illuc uſque homo ſine peccato a Deo ſuſceptus deſcenderet, quouſque homo ſeparatus a Deo peccati merito cecidiſſet, id eſt, ad infernum, ubi ſolebat peccatoris anima torqueri, & ad ſepulchrum, ubi conſueverat peccatoris caro corrumpi: ſic tamen, ut nec Chriſti caro in ſepulcro corrumperetur; nec inferni doloribus anima torqueretur; quoniam anima immunis a peccato, non erat ſubdenda ſupplicio, & carnem ſine peccato non debuit vitiare corruptio.* Quæ ſufficiunt ad refellendam *Calvini* blaſphemiam, qui aſſerere non dubitavit, inferni cruciatus Animam Chriſti pertuliſſe.

V. Non autem omnes ab inferis liberati ſunt veniente Chriſto, ſed Patriarchæ dumtaxat, Prophetæ, Juſtique ceteri, qui dum viverent, dignos ſe tanto beneficio præbuerunt, ut decent *S. Irenæus* Lib. IV. cap. XXXIX. *Tertullianus* Libro *De Anima*, cap. LV. *S. Ambroſius* in Pſalmum CXVIII. *S. Petrus Chryſologus* Sermone CXXIII. *S. Gregorius Magnus* Libro XIII. *Moralium*, cap. XV. Non ſic autem eduxit Sanctos ab eo carcere, ut alii poſtea in eorum locum ſuccederent, ſed ut piorum nemo ad illum deinceps adiret, nec ibi detineri poſſet. Unde Pſalmo CVI. dicitur: *Contrivit portas æreas, & vectes ferreos confregit.* „ *Quod in* Samſone *adumbratum eſt, cum* appre- „ hendit ambas portæ *Urbis Gazæ* fores cum poſtibus ſuis, & ſera, impo- „ ſitaſque humeris ſuis portavit ad verticem Montis. *Hinc* S. Auguſtinus „ *Libro* XX. De Civitate Dei *cap.* XV. *ait*: Si non abſurde credi videtur, „ antiquos etiam Sanctos, qui venturi Chriſti tenuerunt fidem, locis qui- „ dem a tormentis impiorum remotiſſimis, ſed apud inferos fuiſſe, donec

Juſtos tantum ex inferis Chriſtus liberavit.

Judicum 16.

eos

„ eos inde ſanguis Chriſti, & ad ea loca deſcenſus erueret, profecto dein-
„ ceps boni fideles effuſo illo pretio jam redempti, prorſus Inferos neſcierunt
„ donec etiam receptis corporibus, bona recipiant, quæ merentur.

Chriſtus damnatorum neminem ex inferno liberaſſe.

VI. Chriſtum igitur damnatorum neminem ex inferno inferiori liberaſſe certum eſt, cum ad illas ſolum Animas fructus Paſſionis Chriſti pervenerit, quæ ipſi per fidem, & charitatem erant conjunctæ, quando corporibus ſuis ſolutæ ſunt. Unde *Oſee* XIII. ex illius perſona dicitur: *Ero mors tua, o Mors; morſus tuus ero, Inferne*: ut ſignificetur, eum mortem in electis ſuis funditus deſtruxiſſe; ex locis autem ſubterraneis, quæ inferorum generali nomine deſignantur, partem abſtuliſſe, partem reliquiſſe: liberaſſe Juſtos, quos nullus reatus perſonalis, ac proprius ab æternæ beatitudinis conſecutione prohibebat; reliquiſſe impios, ac reprobos, qui a mundi exordio uſque ad Paſſionem Domini in ſua impietate mortui, æternæ damnationi addicti erant. Quod explicat præclare *S. Gregorius Magnus*, Homilia XXII. in Evangelia, his verbis: „ Quod ante Paſſionem dixit, in Reſurrectione ſua
„ Dominus implevit: *Si exaltatus*, inquit, *fuero a terra, omnia traham ad*
„ *me*. Omnia etenim traxit, qui de electis ſuis apud Inferos nullum reli- Joan. 12.
„ quit. Omnia abſtulit, utique electa. Neque etenim infideles quoſque, &
„ pro ſuis criminibus æternis ſuppliciis deditos, ad veniam Dominus repa-
„ ravit; ſed illos ex inferni clauſtris eripuit, quos ſuos in fide, & actibus
„ recognovit. Unde recte etiam per Oſee dicit, *Ero mors tua, o mors; mor-* Oſee 13.
„ *ſus ero tuus, inferne*. Id namque quod occidimus, agimus, ut penitus
„ non ſit. Ex eo, quod mordemus, partem abſtrahimus, partem relinqui-
„ mus. Quia ergo in electis ſuis funditus occidit mortem, mors morti ex-
„ titit. Quia vero ex inferno partem abſtulit, & partem reliquit, non oc-
„ cidit funditus, ſed momordit infernum.

S. Thomas 3. P. Q 52. Art. 8.

VII. Ex pœnis vero Purgatorii illorum animas Chriſtus ad inferos deſcendens liberavit, quos illo beneficio dignos judicavit, qui ſcilicet jam ſatis erant expiati; vel qui, dum in hoc mundo mortalem vitam agerent, fide, ac devotione erga mortem Chriſti promeriti erant, ut ejus ad inferos deſcenſu piacularibus pœnis ſolverentur. Nullus tamen dubito, quin omnes incredibili ſolatio, & gaudio affecerit, omniumque pœnas moderatus ſit. Id enim colligi poteſt ex divino illo oraculo, Eccleſiaſtici XXIV. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes ſperantes in Domino.*

An Chriſtus ad inferos deſcendens omnes Animas purgatorii liberaverit?

§. II.

De Reſurrectione Chriſti.

Chriſtus virtute ſua reſurrexit tertia die primus omnium.

Chriſtus Jeſus propria virtute a mortuis reſurrexit.

I. NEmo homo virtute ſua ſeipſum a morte ad vitam revocare poteſt. Id ſummæ Dei poteſtati proprium. Cum igitur Dei virtus, ſeu perſona ipſa Verbi divini, quæ *Vita* eſt, neque a Chriſti corpore in ſepulchro, neque ab anima inferos adeunte, ſejuncta unquam fuerit, divina vis tum in corpore inerat, qua animæ iterum conjungi, tum in anima, qua corpus reſumere poſſet: ideo Chriſto virtute ſua reſurgere a mortuis licuit. Id vero David Spiritu Dei plenus prædixit his verbis, *Salvavit ſibi dextera ejus,* Pſalm. 97.
& brachium ſanctum ejus. Et, *Ego Dormivi, & ſoporatus ſum, & exurrexi,* Pſalm. 3.
quia Dominus ſuſcepit me. Id confirmavit ipſe Chriſtus, cum Judæis dixit: Joan. 2.
Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Quod *dicebat de templo corporis ſui*, ut Evangeliſta declarat. Et rurſus: *Ego pono animam me-*

am

Joan. 10. *am, ut iterum ſumam eam: & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam.* Hinc Apoſtolus II. ad Corinthios cap. ultimo de Chriſto ſcribit: *Et ſi crucifixus eſt ex infirmitate noſtra, ſed vivit ex virtute Dei.* Quamvis autem in Scripturis interdum legimus, Chriſtum Dominum a Patre ſuſcitatum eſſe (Scilicet *Act.* II. III. X. XIII. & *Rom.* IV. hoc ad eum, ut hominem, referendum eſt: quemadmodum illa rurſus ad eumdem ut Deum ſpectant, quibus ſignificatur eum ſua virtute ſurrexiſſe, ut explicat Tridentini Concilii Catechiſmus. Præterea, cum Dei Filius ſit a Patre genitus, Deus de Deo, ejus vita, & gloria a Patre originem habet. Unde ipſe Chriſtus omnia ſua Patri accepta refert, Joannis XVII. *Omnia mea*, inquit, *tua ſunt*. Ideo etiam ait: *Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me.* Et, *Si ego glorifico me ipſum, gloria mea nihil eſt: eſt Pater meus, qui glorificat me.* Verum quia vitam eamdem, æque perfectam, divinam, eſſentialem, ſupremam, independentem, modis omnibus infinitam cum Filio Pater Æternus communicat: unde ipſe ait: *Sicut Pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo*: ideo dedit etiam illi Pater virtutem eamdem communicandi vitam cum omnibus, quibuſcum erat communicanda, adeoque, & ſacra humanitate, quæ ipſam in Reſurrectione prima omnium recepit, ut ceteris largiretur. *Sicut enim Pater ſuſcitat mortuos, & vivificat, ſic & Filius, quos vult, vivificat.* Cum igitur Pater ſuſcitaverit Jeſum a mortuis, neceſſe eſt, ut Chriſtus ſe ipſum etiam ſuſcitaverit. Qua de re præclare *S. Auguſtinus* Sermone LXVII. alias VIII. De Verbis Domini, *ait:* „Nullus mortuus eſt ſui ipſius ſuſcitator. Ille ſe potuit ſuſcitare, qui mortua carne mortuus non eſt. Etenim hoc ſuſcitavit, quod mortuum fuerat. Ille ſe ſuſcitavit, qui vivebat in ſe, in carne autem ſua ſuſcitanda mortuus erat. Non enim Pater ſolus Filium ſuſcitavit, de quo dictum eſt ab Apoſtolo, *Propter quod & Deus exaltavit eum*: ſed etiam Dominus ſe ipſum, id eſt, corpus ſuum; unde dicit, *Solvite* templum hoc, & in triduo ſuſcitabo illud.

Joan. 7.

Joan. 8.

Joan. 8.

Philipp. 2.

Joan. 2.

Chriſtus Jeſus primus omnium reſurrexit.

II. Non ſolum propria virtute, ſed primum omnium reſurrexiſſe Chriſtum, certum eſt. Nam in Scriptura Sacra *Primogenitus mortuorum*, & *Primogenitus ex mortuis vocatur*. Et Apoſtolus I. ad Corinthios XV. ait: „Chriſtus reſurrexit a mortuis primitiæ dormientium: Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. Et ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur. Unuſquiſque autem in ſuo ordine, primitiæ Chriſtus: deinde ii, qui ſunt Chriſti, qui in adventu ejus crediderunt. Quæ quidem verba de perfecta reſurrectione intelligenda ſunt, qua ad vitam immortalem, omni prorſus moriendi neceſſitate, immo & poſſibilitate ſublata excitamur. In eo porro genere Chriſtus primum locum obtinet, non dignitate ſolum, ſed tempore. Nam ſi de reſurrectione ſermo ſit, cui iterum moriendi neceſſitas adjuncta eſt, ante Chriſtum multi alii a mortuis excitati ſunt: qui omnes tamen ea conditione revixerunt, ut eis iterum moriendum eſſet. Quin & illi ipſi, quos ſurrexiſſe cum Chriſto, & veniſſe in Sanctam Civitatem, & apparuiſſe multis, Evangelium refert, reſurrexerunt iterum morituri. Unde S. Petrus *Act.* II. Judæis probat, non de Davide, ſed de Chriſto fuiſſe prædictum, carnem ejus non vidiſſe corruptionem, quia ſepulchrum David apud eos videbatur: convincens autem argumentum non fuiſſet, niſi in eo ſepulchro jacuiſſet etiamnum corpus David: ſiquidem & Chriſti ſepulchrum oſtendebatur, ſed poſt triduum mortis ejus vacuum inventum fuerat. Ab ea autem Juſtorum reſurrectione, ſi eis vita æterna tunc donata fuiſſet, excluſum iri Davidem haud veriſimile eſt, cujus ex ſemine Chriſtus ſecundum carnem commendatur. Periclitabitur etiam illud, quod in Epiſtola ad

Coloſſ. I. Apoc. I.

Matth. 27.

ad Hebræos de antiquis Juſtis dictum eſt, *Ne ſine nobis conſummarentur*, ſi jam in illa reſurrectionis incorruptione conſtituti ſunt, quæ nobis perficiendis in fine promittitur, ut differit *S. Auguſtinus* Epiſtola CLXIV. alias XCIX. ad *Evodium*, cap. III. At Chriſtus Dominus ita reſurrexit devicta morte, ut mori amplius non poſſet. Unde Apoſtolus ad Romanos VI. ſcribit: *Chriſtus reſurgens ex mortuis, jam non moritur: mors illi ultra non dominabitur.* Hebr. 11.

III. Tertia autem die illum reſurrexiſſe profitemur ſecundum Scripturas, prout ipſe Chriſtus prædixerat, Matth. XII. *Generatio mala, & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ Prophetæ. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.* Et Matth. XVI. *Exinde cœpit Jeſus oſtendere Diſcipulis ſuis, quia oporteret eum ire Jeroſolymam, & multa pati a Senioribus, & Scribis, & Principibus Sacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere.* Unde Apoſtolus I. ad Corinthios XV. *Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi, quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundum Scripturas, & quia reſurrexit tertia die ſecundum Scripturas.* Conveniens certe erat, Chriſti Jeſu Reſurrectionem ad finem uſque ſæculi non differri, ſed quam citiſſime perfici, ad fidem de veritate divinitatis ejus confirmandam: nec tamen ſtatim poſt mortem, nulla interpoſita mora, reſurgere, ad confirmandam fidem de veritate humanitatis, & mortis ipſius. Tridui autem ſpatium ad veram mortem comprobandam ſatis erat. Præclare *S. Leo* Sermone I. *De Reſurrectione Domini*, ait: *Ne turbatos Diſcipulorum animos longa mæſtitudo cruciaret, denunciatam tridui moram mira celeritate breviavit, ut dum ad integrum diem pars primi noviſſima, & pars tertii prima concurrit, & aliquantum temporis ſpatio decideret, & nihil dierum numero deperiret. Reſurrectio igitur Salvatoris nec animam in inferno, nec carnem diu morata eſt in ſepulchro, & tam velox incorruptæ carnis vivificatio fuit, ut major ibi eſſet ſoporis ſimilitudo, quam mortis: quoniam Deitas, quæ ab utraque ſuſcepti hominis ſubſtantia non receſſit, quod poteſtate diviſit, poteſtate conjunxit.* Præterea, cum Chriſtus mortuus ſit propter peccata noſtra, ut peccatum deſtrueret, nobiſque vitam æternam tribueret, mortem ejus triduum tantum durare, & Reſurrectionem tertia die fieri conveniens erat, ut ſignificaretur nos mori peccato, & ad ſpiritalis vitæ novitatem reſurgere Fide Sanctiſſimæ Trinitatis, quæ duplicis illius myſterii, gratiæque per utrumque nobis partæ principium eſt. Reſurrexit autem Chriſtus circa diluculum, illuceſcente jam die, ad ſignificandum, quod Reſurrectione ſua nos ad lucem gloriæ perducebat, ſicut adveſperaſcente jam die, & ad occaſum vergente mortuus eſt, ut oſtenderet, culpæ, pœnæque æternæ tenebras morte ſua diſpelli. Et tamen dicitur tertia die reſurrexiſſe, tertium diem a parte prima, ſicut primum ab extrema numerando. *Nox enim uſque ad diluculum, quo Domini Reſurrectio declarata eſt, ad tertium diem pertinet: quia Deus, qui dixit de tenebris lucem clareſcere, ut per gratiam novi Teſtamenti, & participationem Reſurrectionis Chriſti audiremus:* Fuiſtis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino: *inſinuat nobis, quod a nocte dies quodam modo ſumit initium. Sicut enim primi dies propter futurum hominis lapſum a luce in noctem; ita iſti propter hominis reparationem a tenebris ad lucem computantur* (inquit *S. Auguſtinus* Libro IV. *De Trinitate*, cap. VI.)

Chriſtus Jeſus tertia die reſurrexit.

Cur Chriſtus circa diluculum reſurrexit

2. Cor. 4.

Ephes. 5.

§. III.

§. III.

Reſurrectionis Chriſti neceſſitas.

Chriſtum reſurgere oportuit ad divinæ juſtitiæ commendationem.

CHriſtum a mortuis reſurgere neceſſe fuit, primo ad divinæ commendationem juſtitiæ. Decebat enim, ut eum ad apicem gloriæ Deus extolleret, qui ſe, ut illi obtemperaret, ad ignominioſiſſimum genus mortis deprefferat. Hanc Apoſtolus cauſam attulit, ad Philippenſes ſcribens, cap. II. *Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltavit illum.* Ideo in eius perſona dicitur Pſal. CXXXVIII. *Tu cognoviſti Seſſionem meam, & Reſurrectionem meam.* Id eſt, tu voluiſti, tu approbaſti Paſſionem meam, & Reſurrectionem meam. Ex voluntate tua utrumque Myſterium peractum eſt. *Quid hic ſeſſio? Quid reſurrectio?* (inquit *S. Auguſtinus* in iſtius Enarratione Pſalmi.) *Qui ſedet, humiliat ſe. Sedit ergo Dominus in Paſſione, ſurrexit in Reſurrectione.*

Ad fidei noſtræ confirmationem.

Secundo, Chriſtum reſurgere neceſſe erat ad fidem noſtram confirmandam. Illud enim maximo argumento eſſe debet, Chriſtum eſſe Filium Dei, quod ſua virtute a mortuis reſurrexit. Unde Apoſtolus II. ad *Corinth.* XIII. ait: *Et ſi crucifixus eſt ex infirmitate, ſed vivit ex virtute Dei.* Hinc idem Apoſtolus ad *Romanos* ſcribens, cap. I. prædeſtinationem Chriſti in Dei Filium non Incarnationi, ſed Reſurrectioni aſſignare videtur: *Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſecundum Spiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti Domini noſtri.* Incarnatio enim exinanitionis, Reſurrectio glorificationis Myſterium fuit. Incarnatio Filium Dei ad noſtram humilitatem, & ærumnas abjecit: Reſurrectio illum ad paternam gloriam, immortalitatem, & Filii Unigeniti Majeſtatis plenitudinem evexit. Hinc prædeſtinatio ad Chriſti Reſurrectionem potius, quam ad Incarnationem ab Apoſtolo refertur. Unde *S. Auguſtinus* in Expoſitione Epiſtolæ ad Romanos inchoata ait: „ Filius Dei prædeſtinatus eſt, quodam principatu reſurrectio-
„ nis, quia ex reſurrectione omnium mortuorum ipſe prædeſtinatus eſt, id
„ eſt ut præ ceteris, & ante ceteros reſurgeret deſignatus. Ut quod hic
„ poſitum eſt, *Filius Dei*, cum dixiſſet, *prædeſtinatus eſt*, ad documentum va-
„ leat tantę ſublimitatis. Non enim ſic prædeſtinari oportuit niſi Filium
Coloſſ. I. „ Dei, ſecundum quod eſt etiam caput Eccleſiæ: unde illum alio loco Pri-
„ mogenitum ex mortuis appellat. Eum enim decebat venire ad judicium re-
„ ſurgentium, qui præceſſerat ad exemplum; neque ad exemplum omnium
„ reſurgentium, ſed ad exemplum eorum, qui ſic reſurrecturi ſunt, ut cum
„ illo vivant, & regnent in ſempiternum; quorum etiam caput eſt tam-
„ quam corporis ſui. Ex ipſorum enim reſurrectione etiam prædeſtinatus eſt,
„ ut ipſis Princeps fieret: ceterorum autem in ſua conditione reſurgentium
„ non Princeps, ſed Judex eſt. Non itaque ex illorum mortuorum reſurre-
„ ctione prædeſtinatus eſt, quos eſt damnaturus. Prædeſtinatum enim eſſe
„ ex reſurrectione mortuorum, ut præcederet reſurrectionem mortuorum,
„ vult intelligi Apoſtolus; hos autem præceſſit, qui ipſum ad cœleſte Re-
„ gnum, quo eos prœceſſit, ſecuturi ſunt. Propter quod non ait: Qui præ-
„ deſtinatus eſt Filius Dei ex reſurrectione mortuorum *Jeſus Chriſtus Dominus noſter, ſed*, ex reſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti Domini noſtri; *Tamquam ſi diceret, Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei ex reſurrectione mortuorum ſuorum hoc eſt, ad ſe pertinentium in vitam æternam.* Ita neceſſaria fuit ad fidem noſtram confirmandam Chriſti Reſurrectio, ut ex ejus perſona dicatur Pſalmo XXIX. *Quæ utilitas in ſanguine meo dum deſcendo in corruptionem? Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?* Id eſt, ſi ſic fuerit corrupta caro mea quomodo ceterorum hominum, ut in fine reſurgat, ut

quid

quid fudi ſanguinem? Si enim non modo reſurgam, nemini annuntiabo, neminem lucrabor. Ut autem annuntiem mirabilia tua, laudes tuas, vitam æternam, exurgat caro mea, non eat in corruptionem. Nam ſi ierit quomodo ceterorum hominum, quæ utilitas in ſanguine meo? Sic explicat *S. Auguſtinus*. Merito itaque Apoſtolus ait: *Si Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt prædicatio noſtra, inanis eſt & fides veſtra*. Summa quippe Chriſtianæ Fidei in confeſſione Reſurrectionis Jeſu Chriſti Domini noſtri poſita videtur. Unde idem Apoſtolus ait: *Si confitearis in ore tuo Dominum Jeſum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum ſuſcitavit a mortuis, ſalvus eris*. Hinc Apoſtolicum officium in prædicatione Reſurrectionis Chriſti totum conſtituere videtur Apoſtolorum Princeps, cum electionem Apoſtoli in locum Judæ proditoris Chriſti Diſcipulis proponit: *Oportet teſtem Reſurrectionis ejus nobiſcum fieri unum ex iſtis*. Et *S. Lucas* Apoſtolorum functiones, & labores deſcribens. *Virtute magna*, inquit, *reddebant Apoſtoli teſtimonium Reſurrectionis Jeſu Chriſti Domini noſtri, & gratia magna erat in omnibus illis*.

1. Cor. 15.

Rom. 10.

Act. 1.

Act. 4.

Tertio, neceſſaria erat Chriſti reſurrectio ad ſuſtentationem ſpei noſtræ. Cum enim Chriſtum reſurrexiſſe credimus, certa ſpe nitimur fore, ut nos etiam reſurgamus, qui membra ejus ſumus: ſiquidem membra capitis ſui conditionem conſequantur neceſſe eſt. Unde *Job.* XIX. dicitur: *Scio, quod Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum . . . & in carne mea videbo Deum meum ... Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo*; vel, ut habet Verſio Septuaginta Interpetum, *Omnia conſummata ſunt in ſinu meo*: ut ita certum ſe eſſe ſignificet de reſurrectione ſua futura ex Reſurrectione ſui Redemptoris, ac ſi jam re ipſa poſſideret, quod ſperat. Ut enim obſervat *S. Gregorius*, Libro XIV. *Moralium*, cap. XXX. *Nil nos habere certius credimus, quam hoc, quod in ſinu tenemus. In ſinu ergo ſuo ſpem repoſitam tenuit, quia vera certitudine de ſpe reſurrectionis præſumpſit*. Hinc Apoſtolus 1. ad *Corinthios* XV. cap. ſcribit: *Si autem Chriſtus prædicatur, quod reſurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quod reſurrectio mortuorum non eſt? ... Si Chriſtus non reſurrexit, vana eſt fides veſtra, adhuc enim eſtis in peccatis veſtris. Ergo & qui dormierunt in Chriſto, perierunt. Si in hac vita tantum in Chriſto ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. Nunc autem Chriſtus reſurrexit a mortuis primitiæ dormientium*. Quaſi diceret, *Bona ſpe vehimur, quia Servatoris noſtri Reſurrectionem noſtræ Reſurrectionis obſidem habemus*, ut interpretatur *Theodoretus*. Hinc rurſus Apoſtolus 1. ad Theſſalonicenſes IV. *Si enim credimus*, inquit, *quod Jeſus mortuus eſt, & reſurrexit; ita & Deus eos, qui dormierunt per Jeſum, adducet cum eo*. Et Princeps Apoſtolorum Epiſtolę 1. cap. 1. *Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſecundum miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivam, per Reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſcibilem, conſervatam in cęlis in vobis*. Hinc *S. Auguſtinus* Sermone CCXIII. alias *De Tempore* CXIX. De Chriſto loquens ait: *In Paſſione docuit, quid toleremus: in Reſurrectione oſtendit, quid ſperemus. Hic opus, ibi merces: opus in Paſſione merces in Reſurrectione*. Hinc *S. Leo* Sermone LXIX. Ex hoc, inquit, *initium nobis factum eſt Reſurrectionis in Chriſto, ex quo in eo, qui pro omnibus mortuus eſt, totius ſpei noſtræ forma præceſſit*.

Chriſti Reſurrectio neceſſaria ad ſuſtentationem ſpei noſtræ.

Et *S. Gregorius* Homilia XXI. in Evangelia: *Duæ vitæ erant, quarum unam novimus, alteram neſciebamus. Una mortalis, altera immortalis. Sed venit Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus, ſuſcepit unam, & oſtendit alteram. Unam pertulit moriendo, oſtendit alteram reſurgendo. Si igitur nobis mortalem vitam ſcientibus reſurrectionem promitteret carnis; & tamen*

hanc visibiliter non exhiberet, quis ejus promissionibus crederet? Factus itaque homo apparuit in carne, mori dignatus est ex voluntate, resurrexit ex potestate, & ostendit exemplo, quod nobis promisit in præmio.

Christi Resurrectio necessaria ad institutionem nostram.

Quarto, Christum resurgere oportuit ad fidelium vitam informandam, ut colligitur ex Apostolo ad Romanos VI. *Qui mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in mortem ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus: simul & resurrectionis erimus, hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destrueretur corpus peccati, & ultra non serviamus peccato. Qui enim mortuus est, justificatus est a peccato. Si autem mortui sumus cum Christo, credimus, quia simul etiam vivemus cum Christo scientes, quod Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est peccato mortuus est semel: quod autem vivit, vivit Deo. Ita & vos existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo in Christo Jesu Domino nostro. Non ergo regnet peccatum in mortali vestro corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato; sed exhibete vos Deo tamquam ex mortuis viventes, & membra vestra arma justitiæ Deo.* Adnitendum igitur nobis est, ut Resurrectionis Christi inveniamur consortes, & de morte ad vitam, dum in isto sumus corpore, transeamus. Unicuique enim homini, qui ex alio in aliud alia conversione mutatur, finis est, non esse, quod fuit, & ortum esse, quod non fuit. Sed interest, cui quis moriatur, aut vivat: quia *Est mors, quæ causa est vivendi, & est vita, quæ causa est moriendi. Nec alibi, quam in hoc transitorio sæculo utrumque conquiritur: ut ex qualitate temporalium actionum differentiæ retributionum pendeant æternarum. Moriendum ergo est diabolo, & vivendum Deo: deficiendum iniquitati, ut justitiæ resurgatur. Occumbant vetera, ut oriantur nova.* Matth. 6. 24. *Et quoniam, sicut ait Veritas,* Nemo potest duobus Dominis servire, *Dominus sit non ille, qui stantes impulit in ruinam, sed ille qui dejectos erexit in gloriam* (inquit *S. Leo* Sermone I. *De Resurrectione Domini.*)

Christi Resurrectio necessaria ad salutis nostræ consummationem.

Quinto, Christum resurgere oportebat, ut salutis, & redemptionis nostræ Mysterium compleretur. Christus enim morte sua nos a peccatis liberavit: Resurrectione vero sua nobis præcipua bona restituit, quæ peccando amiseramus. Unde Apostolus ad *Romanos* IV. De Christo ait: *Qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram.* Hinc ipsa Resurrectionis suæ die Discipulos, & in eis totam Ecclesiam sacro sui oris flatu vivificavit, Spiritum Sanctum, ut vitæ novæ principium illis tribuens: Joan. 20. 22. *Insufflavit, & dixit eis, Accipite Spiritum Sanctum,* ut quemadmodum hominis creatio absoluta non erat; postquam e limo terræ formatus est, donec Deus Genes. 2. 7. *Insufflavit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est in animam viventem*: ita hominis reparatio completa non censeretur, postquam Christi morte corpus Ecclesiæ formatum est, donec afflatu suo infunderet illi Spiritum vivificantem, de quo dictum est, Joan. 7. 39. *Non erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.* Et insufflavit in faciem eorum, quo flatu primum hominem vivificavit, & de limo erexit, quo flatu animam membris dedit, *Significans eum se esse, qui insufflavit in faciem eorum, ut a luto exsurgerent, & luteis operibus renuntiarent* (inquit *S. Augustinus* Tractatu XXXII. in *Joannem.*)

§. IV.

§. IV.

Reſurrectionis Chriſti Gloria.

Reſurrexit idem Chriſti corpus verum.

BEata Chriſti Anima tertia die poſt ſeparationem a corpore ſuam, operante Verbi Dei perſonæ, quæ utrique conjuncta manſerat, illud reſumpſit, idem, integrum, glorioſum. Ejusdem corporis veritatem probant figuræ vulnerum, veſtigia cicatricum, quæ *Thomæ* palpanda, ceteris Diſcipulis videnda obtulit, & quæ ſervare voluit, abolere noluit, tum ut ſuæ Reſurrectionis fidem adſtrueret; tum ut victoriæ ſuæ trophæa tam inſignia perpetuo circumferret; tum ut Deo Patri noſtræ pretia libertatis oſtenderet. Redivivi corporis veritatem, & identitatem multis aliis argumentis probavit, ſcilicet Angelorum teſtimonio, Scripturarum oraculis, frequentibus apparitionibus, familiaribus colloquiis, manducatione cum Diſcipulis, etſi poſt Reſurrectionem *non egeſtate, ſed poteſtate* manducaverit, ut loquuntur Patres. Idem itaque ſurrexit de ſepulchro, qui pependerat in ligno. Jeſus Nazarenus, quem Judæi morti crucis addixerant, & crucifixerant, cujus ſepulchrum muniverant, & cuſtodibus appoſitis obſervaverant, ſurrexit tertia die, & hunc Deus manifeſtum fieri dedit, non omni populo, *ſed teſtibus præordinatis a Deo*, ſcilicet Apoſtolis, qui Reſurrectionem ejus prædicantes, vere dicere potuerunt: *Quod vidimus, & audivimus, & manus noſtræ contrectaverunt de Verbo vitæ, annunciamus vobis.*

S. Leo Serm. 1. De Aſcenſione. S. Gregor. Homil 16 in Evang. Venerab. Beda in Lucam.

1. Joan. 1.

Chriſti Corpus integrum reſurrexit.

Non ſolum idem corpus Chriſti verum ad vitam rediit, ſed integrum, carne, oſſibus, ſanguine pariter conſtans. *Spiritus*, inquit, *carnem, & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.* Abſque labe tamen corruptionis caro, & ſanguis ſunt in Chriſto redivivo: *Valet enim divina potentia de iſta viſibili, atque tractabili natura corporum, quibusdam manentibus, auferre quas voluerit qualitates, ut abſit labes, adſit effigies; adſit motio, abſit fatigatio; adſit veſcendi poteſtas, abſit eſuriendi neceſſitas*, inquit *S. Aug.* Epiſt. ccv. alias CXLVI. ad *Conſentium.*) Scriptum quidem eſt, *Caro, & Sanguis Regnum Dei non poſſidebunt:* ſed in Scripturis Sacris quandoque caro ſumitur ſecundum naturam, quandoque ſecundum culpam, vel corruptionem. Caro ſecundum naturam, Gen. II. *Caro de carne mea* & Joan. I. *Verbum caro factum eſt.* Caro ſecundum culpam, Gal. IV. *Vos non eſtis in carne, ſed in ſpiritu.* Neque enim in carne non erant illi, ad quos ſcribebat Apoſtolus, ſed quia deſideria carnalia vicerant per virtutem Spiritus, jam eos in carne non eſſe ait. Caro itaque ſecundum culpam, & ſecundum corruptionem regnum Dei non poſſidebit; ſed caro ſecundum ſubſtantiam Regnum Dei poſſidebit; jamque in Chriſto poſſidet. Sic explicat *S. Gregorius* Lib. XIV. *Moralium* cap. XXIX. Totus itaque ſanguis, qui de Chriſti corpore in Paſſione ejus fluxit, cum ad veritatem humanæ naturæ pertineat, in Corpore Chriſti reſurrexit, idemque credendum eſt de partibus omnibus ad veritatem, & integritatem humanæ naturæ pertinentibus. Unde ſi in aliquibus Eccleſiis conſervari dicatur ſanguis Chriſti, non veri illius, ac pretioſi ſanguinis portio eſt, qui ex Chriſti corpore in ejus Circumciſione, aut Paſſione, vel ex ejuſdem Salvatoris noſtri latere manavit, ſed ſanguis aliunde formatus, qui ex aliqua forte Chriſti imagine ab impiis percuſſa, Dei ſupra naturæ vires, ac leges operanti admirabili operatione manavit, quemadmodum contigiſſe narrat Author Orationis *De Paſſione Imaginis Chriſti*, inter opera *S. Athanaſii* editæ, & in ſeptima quoque Synodo Generali Actione IV. citatæ.

Lucultimo

1. Cor. 15.

S. Tho. III P. Q. 54. A. 2. ad 3.

Chriſti Corpus reſurrexit glorioſum Phil. 3. 21.

Non ſolum integrum, ſed glorioſum e ſepulchro ſurrexit Chriſti corpus. Qui enim *Reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*, claritatem illam, quam ante Paſſionem a Patre poſtulaverat, corpori ſuo in Reſurrectione ſua tribuit. Gloriam corporis indicavit ingreſſus ad

Discipulos januis clausis. *Palpandam carnem Dominus præbuit, quam clausis januis introduxit, ut esse post Resurrectionem ostenderet corpus suum & ejusdem naturæ, & alterius gloriæ* (inquit *S. Gregorius* Homilia XXVI.) Atque hoc sensu intelligendum est, quod ait Apost. II. ad Cor. v. *Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus.* Resurrectio enim Domini (inquit *S. Leo* Serm. I. *De Resurrectione Christi*) non finis carnis, sed commutatio fuit, nec virtutis augmento consumpta substantia est. *Qualitas transiit, non natura defecit: & factum est corpus impassibile, quod potuit crucifigi; factum est immortale, quod potuit occidi; factum est incorruptibile, quod potuit vulnerari. Et merito dicitur caro Christi in eo statu, quo fuerat nota, nesciri: quia nihil in ea passibile, nihil remansit infirmum, ut & ipsa sit per essentiam, & non sit ipsa per gloriam.* Hinc per Prophetam Dominus ait: Psalm. 27. *Et refloruit caro mea, & ex voluntate mea confitebor illi.*„ Floruit caro Do-„ mini, cum primum de Mariæ Virginis illibata vulva processit, sicut ait Isai. 11. „ Isaias: *Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet.* „ Refloruit autem, cum succisc per Judæos corporis flore, rediviva de „ sepulchro resurrectionis gloria germinavit, & in floris modum odorem pa-„ riter, & nitorem cunctis hominibus immortalitatis afflavit: odorem, bo-„ norum operum suavitatem, circumferens: nitorem, incorruptelam perpetuę „ divinitatis ostendens. Verba sunt *S. Maximi* Homilia V. *De Resurrectione.*

Christus Post Resurrectionem vix agnosci ex carne potest.

Quamvis igitur caro in Christo post ejus Resurrectionem sit incolumis, quamvis utraque natura maneat incorfusa, ita tamen in Deum absorpta est humanitas ut jam vix ex carne agnosci possit. Unde *Cassianus* Libro *De Incarnatione*, cap. III. hæc Apostoli verba, *Etsi cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus*, expendens, Apostolum ita locutum esse observat:„ Quia prius eum & hominem scimus, & Deum, nunc „ tantum Deum. Cessante enim infirmitate carnis, nihil in eo jam novi-„ mus nisi virtutem divinitatis quia totum in eo virtus est Majestatis „ divinæ, ubi esse desiit infirmitas imbecillitatis humanæ ..... Natura „ enim carnis in spiritualem est translata substantiam, & illud, quod fue-„ rat quondam hominis, factum est totum Dei. Et ideo non novimus Chri-„ stum secundum carnem, quia absorpta per Majestatem divinam infirmi-„ tate corporea, nihil sacro resedit corpori ex quo imbecillitas in eo car-„ nis possit agnosci. Ac per hoc quicquid fuerat prius substantiæ duplicis, „ factum est virtutis unius.

Quo sensu Christus post Resurrectionem totus Deus?

Hinc Apostolus Christum resuscitatum, hominem vocare pene cunctatur Epist. ad *Galatas*, cap. I. scribens: *Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, & Deum Patrem qui suscitavit eum a mortuis.* Christum hominem passim alibi prædicat, hic ubi suscitatum a mortuis memorat, hominem appellare non audet, quia jam non noverat illum secundum carnem, quia caro, sospes licet, atque incolumis, tota in Deitatem demersa erat. *Nomen enim in eo jam hominis non cadit, in quo totum sibi Divinitas vindicavit* (inquit *Cassianus* cap. IV. ejusdem Libri.) Sed & ante Cassianum *S. Augustinus* Christum Resurrectione sua ad tantum gloriæ cumulum attigisse asserit, ut mortalitate in immortalitatem absorpta, carne in Deitatem veluti demersa, jam totus Deus merito prædicetur. Sic enim habet in Expositione Epist. ad Galat.„ Priores Apostoli veraces, „ qui non ab hominibus, sed a Deo per hominem missi sunt, per Jesum „ Christum scilicet adhuc mortalem. Verax etiam novissimus Apostolus, qui „ per Jesum Christum totum jam Deum post Resurrectionem ejus missus „ est. Priores sunt ceteri Apostoli per Christum adhuc ex parte hominem „ idest mortalem: novissimus est Paulus Apostolus per Christum jam *To-*„ *tum Deum*, idest omni ex parte immortalem.

Et-

Et Lib. 1. *Retractationum*, cap. XXIV. hunc locum recenſens: *Propter immortalitatem*, inquit, *dictum eſt*, Totum jam Deum, *quam poſt Reſurrectionem habere cœpit, non propter divinitatem ſemper immortalem, a qua nunquam receſſit, in qua totus Deus erat & cum moriturus adhuc erat ∴ Proinde propter immortalitatem jam nunc non homo Chriſtus Deus; propter ſubſtantiam vero naturæ humanæ, in qua aſcendit in cœlum, etiam nunc Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus*. Tunc divina filiatio, non adoptiva, ſed naturalis in Chriſto maxime promicuit, cum illo reſurgente, humanæ proprietates, quæ tempore vitæ ejus mortalis Divinitatem ipſius occupaverant quodam modo, Deitatis, & gloriæ ſe totam effundentis ſplendore circumfuſę ſunt: cum immortalitas mortalitatem, incorruptio corruptibilitatem, virtus infirmitatem, ſpiritualitas animæ in corpus refuſa ejus (ut ita loquar) animalitatem obliteraviſt. Tunc novæ nativitatis genere in mundum prodiit Chriſtus, non ſecundæ, ac temporali nativitati ſuæ, ſed æternæ generationi maxime affini. In prima, & æterna generatione naſcitur e ſinu Patris *in ſplendoribus Sanctorum*; in ſecunda, naſcitur ex utero Virginis; in tertia ex utero ſepulchri. In prima naſcitur Patri coæternus, *Splendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus*; in ſecunda naſcitur homo conſubſtantialis nobis, paſſibilis, infirmus, mortalis; in tertia naſcitur glorioſus, impaſſibilis, immortalis. Sepulchrum inſtar eſt uteri virginalis, novum, inviolatum, nullo cadavere contaminatum. *Uteri nova forma concipit mortuum, parit vivum*: Nec vivum duntaxat, ſed immortalem, glorioſum, *Totum Deum*, (ut cum Patribus loquar.) Parit autem *in ſplendoribus Sanctorum*, hoc eſt, in gloria, & ſplendore, non ſolum pro ſe, ſed pro omnibus Sanctis; in ſplendore, & gloria *Sancti Sanctorum*. In prima generatione, naſcitur ex Patre ſine matre; in ſecunda, ex Matre Virgine ſine homine patre; in tertia, ex terra communi omnium matre (ex qua in regeneratione, ſive reſurrectione ſumus & nos prodituri, & ex Deo Patre, ut Filius ejus naturalis, proprius, conſubſtantialis, unigenitus, coæternus. Unde iſtud Pſalmi ſecundi oraculum, *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, Apoſt. ad Chriſti Reſurrectionem refert, *Actuum*, cap. XIII. „ Et nos, „ *inquit*, vobis annunciamus eam, quæ ad Patres noſtros repromiſſio facta eſt: „ quoniam hanc Deus adimplevit filiis noſtris, reſuſcitans Jeſum, ſicut & in „ Pſalmo ſecundo ſcriptum eſt: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quem locum eleganter, ac ſolide *S. Hilarius* explicat Enarratione in Pſal. 2. hæc verba eo pertinere oſtendens: „ Ut Filius hominis ad perfectum Dei Filium, ideſt „ ad reſumendam, indulgendamque corpori æternitatis ſuæ gloriam per Reſur„ rectionis potentiam gigneretur. *Hic orationis illius ante Paſſionem ſenſus eſt* (*Joan.* XVII.) Et nunc clarifica me tu, Pater, apud temetipſum claritate, quam habui „ prius quam mundus eſſet, apud te. *Quibus verbis*, Non nova quęrit, non a„ liena deſiderat; eſſe talis, qualis fuerat, poſtulat; ſed precatur id ſe, quod an„ tea erat, eſſe, gignis ſcilicet ad id, quod ſuum fuit: non erat autem idipſum „ tunc totus, quod ut fieret, precabatur; fieri autem totus non aliud, quam „ quod fuerat, poſtulabat. Sed cum fit, quod fuit, & quod non erat eſt futu„ rus, ad id, quod fuerat, id, quod totum non erat, quodam novo ortu „ naſcebatur. Exordio hic Reſurrectionis ſuæ ad aſſumendam gloriam dies „ eſt; per quem ad id naſcitur, quod ante tempora fuit ∴ Atque ideo Fi„ lius hominis amodo aſſidens dextris virtutis Dei eſt videndus, quia natu„ ra carnis poſt Reſurrectionem glorificata, ad profectum ejus, quam antea „ habuerat, claritatis provehebatur: cum hominis Filius confeſſurus Patri, „ & in immortalitatem corruptione carnis abſorpta, & in viventem tunc, „ & non moriturum amplius Dei Filium naſceretur ... Sed id, quod nunc „ in Pſalmo eſt, *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, ad Primogenitum „ ex

Reſurrectio, nova Chriſti Jeſu nativitas æterne generationi maxime affinis. Pſal. 109. Hebr. 1. 3

Pſal. 2. 7.

Act. 13. „ ex mortuis pertinere, Apoſtolica authoritas eſt..... Eſt enim Primogenitus
„ ex mortuis, qui erat Primogenitus creaturæ; idcirco Primogenitus ex mor-
„ tuis, ut maneret Primogenitus creaturæ.

§. V

Reſurrectionis Chriſti fructus, & utilitates eximiæ.

I. CHriſti Jeſu Salvatoris, ac Domini noſtri Reſurrectione non ſolum illum eſſe mortis, & diaboli victorem, immortalem, plenum gloria, Filium Dei unigenitum cognoſcimus; ſed alias etiam maximas utilitates ex iſto Myſterio conſequimur, ſcilicet Reſurrectionem corporum, & Reſurrectionem animarum. Chriſti, inquam, Reſurrectio nobis corporis reſurrectionem peperit; tum quia inſtrumentum quoddam fuit ad reſurrectionem noſtram efficiendam (quæcumque enim Deus in Redemptionis noſtræ Myſterio egit, ad omnia ſancta Chriſti humanitate, tamquam efficienti inſtrumento uſus eſt) tum quia exemplar fuit noſtræ reſurrectionis, utpote perfectiſſima: & quemadmodum Chriſti corpus reſurgens ad immortalem gloriam immutatum eſt; ſic etiam noſtra corpora, quæ prius imbecilla, & mortalia fuerant, gloriam, & immortalitatem induta, reſtituentur. Hinc ipſe Chriſtus, *Joannis* v. ait: *Sicut Pater ſuſcitat mortuos, & vivificat, ſic & Filius quos vult vivificat*. Vita enim eſt in ſeipſo, & *Fons vitæ*, & caro in unitatem perſonæ ab ipſo aſſumpta, *vivifica eſt*. Hinc etiam Apoſtolus 1. ad *Cor.* xv. ait: *Nunc autem Chriſtus reſurrexit a mortuis primitiæ dormientium: quoniam quidem per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. Et ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur*. Non tamen ſtatim nobis provenit primus iſte Reſurrectionis Chriſti fructus, quia ſic Dei voluntate diſpoſita res eſt, ut prius Chriſto patienti, & morienti in hac vita paſſibili, & mortali conformemur, deinde ad ſimilitudinem Reſurrectionis ipſius perveniamus. Hinc Apoſt. ad *Rom.* VI. ait: Si enim com-
„ plantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus, ſimul & Reſurrectionis eri-
„ mus. Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut de-
„ ſtruatur corpus peccati, & ultra non ſerviamus peccato. Qui enim mor-
„ tuus eſt, juſtificatus eſt a peccato. Si autem mortui ſumus cum Chriſto,
„ credimus, quia ſimul etiam vivemus cum Chriſto.

Primus Reſurrectionis Chriſti fructus Reſurrectio corporum.

Reſurrectionis Chriſti fructus alter, animarum noſtrarum Reſurrectio.

II. Secundus fructus Reſurrectionis Chriſti eſt reſurrectio animarum noſtrarum. Operatur enim, ut inſtrumentaria virtus Divinitatis, quæ non ſolum vitam tribuit corpori per animam, ſed & vitam animæ per gratiam. Exemplar etiam eſt Reſurrectionis animarum noſtrarum, quia Chriſti reſurgentis ſimilitudinem in animabus noſtris exprimere debemus. Unde Apoſtolus ibidem ait: „Quomodo Chriſtus reſurrexit a mortuis per gloriam Patris,
„ ita & nos in novitate vitæ ambulemus. *Et paulo poſt*: Scientes, quod
„ Chriſtus reſurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non do-
„ minabitur. Quod enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel; quod au-
„ tem vivit, vivit Deo. Ita & vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe
„ peccato, viventes autem Deo in Chriſto Jeſu Domino noſtro. " Quemadmodum ergo Paſſio, & mors Chriſti cauſa eſt remiſſionis culpæ, per quam morimur peccato, ita Reſurrectio Chriſti eſt cauſa novitatis vitæ, quam per gratiam ſanctificantem conſequimur, ut docet Apoſt. ad *Rom.* IV. his verbis: *Traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram*. Duo itaque a Chriſti Reſurrectione exempla petere debemus (inquit Conc. Trid. Catechiſmus) Alterum eſt, ut poſtquam peccati maculas eluimus, novum vitæ genus inſtituamus, in quo morum integritas, innocentia, ſanctitas, modeſtia, juſtitia, beneficentia, humilitas, fervor in oratione, & Dei obſequio eluceant. Alterum eſt, ut in eo vitæ in-

Duo exempla a Chriſti Reſurrectione petenda.

inſtituto ita perſeveremus, ut adjuvante Domino, qui propter nos mortuus eſt, & reſurrexit, a juſtitiæ via, & obſervantia mandatorum Dei non deflectamus, non excidamus. Quod quidem, ut fiat, nobis per Reſurrectionem quoque ſuam tribuit auxilium, qui reſurgendi præbuit exemplum.

Duplicem hanc utilitatem ex Chriſti Reſurrectione in homines derivatam *S. Auguſtinus* commendat, & ediſſerit Lib. IV. *De Trinitate* cap. III. & IV. „ Nos certe (*inquit*) quod nemo Chriſtianus ambigit, & anima & „ corpore mortui ſumus, anima propter peccatum, corpore propter pœnam „ peccati, ac per hoc & corpore propter peccatum. Utrique autem rei noſtræ, „ ideſt, & animæ, & corpori, medicina, & reſurrectione opus erat ut in „ melius renovaretur, quod erat in deterius commutatum. Mors autem animæ „ impietas eſt, & mors corporis corruptibilitas, per quam fit & animæ a cor„ pore abſceſſus. Sicut enim anima Deo deſerente, ſic corpus anima deſerente „ moritur: unde illa fit inſipiens, hoc exanime. Reſuſcitatur enim anima „ per pœnitentiam, & in corpore adhuc mortali renovatio vitæ inchoatur a „ fide qua creditur in eum, qui juſtificat impium, boniſque moribus auge„ tur, & roboratur de die in diem, cum magis, magiſque renovatur interior homo. „ Corpus vero tamquam homo exterior, quanto eſt hæc vita diuturnior, „ tanto magis magiſque corrumpitur vel ætate, vel morbo, vel variis „ afflictionibus, donec veniat ad ultimam, quæ ab omnibus mors vocatur. „ Ejus autem reſurrectio differtur in finem, cum & ipſa juſtificatio noſtra 1. Joan 3. „ perficietur ineffabiliter. Tunc enim ſimiles ei erimus, quoniam videbimus „ eum ſicuti eſt... Huic ergo duplæ morti noſtræ Salvator impendit ſimplam ſuam: & ad faciendam utramque reſuſcitationem noſtram, in ſa„ cramento, & exemplo præpoſuit, & propoſuit unam ſuam. Neque enim „ fuit peccator aut impius, ut ei tamquam ſpiritu mortuo in interiore ho„ mine renovari opus eſſet, & tamquam reſipiſcendo ad vitam juſtitiæ reno„ vari: ſed indutus carne mortali, & ſola moriens, ſola reſurgens, ea ſola „ nobis ad utrumque concinuit, cum in ea fieret interioris hominis ſacramen„ tum, exterioris exemplum. *Et poſt multa*: Una ergo mors noſtri Salva„ toris duabus mortibus noſtris ſaluti fuit, & una ejus Reſurrectio duas „ nobis reſurrectiones præſtitit; cum corpus ejus in utraque re, ideſt, & in „ morte, & in reſurrectione, & ſacramento interioris hominis noſtri, & exem„ plo exterioris, medicinali quadam convenientia miniſtratum eſt.

Et Tract. XXIII. in Joannem: „ Factus eſt homo, *inquit*, qui erat Deus „ accipiendo, quod non erat, non amittendo, quod erat: ita factus eſt „ homo Deus. Ibi habes aliquid propter infirmitatem tuam, ibi habes aliud „ propter perfectionem tuam. Erigat te Chriſtus per id, quod homo eſt, „ ducat te per id quod Deus homo eſt, perducat te ad id, quod Deus eſt. „ Et tota prædicatio diſpenſatioque per Chriſtum hæc eſt, Fratres, & alia „ non eſt, ut reſurgant animæ, reſurgant & corpora. Utrumque quippe „ mortuum erat, corpus ex infirmitate, anima ex iniquitate. Quia utrumque „ mortuum erat, reſurgat utrumque. Per quid ergo anima, niſi per Deum „ Chriſtum? Per quid corpus, niſi per hominem Chriſtum? Reſurgat anima „ tua ab iniquitate per id, quod Deus eſt, reſurgat corpus tuum a corru„ ptione per id, quod homo eſt... Animæ reſurgant per ipſam ſubſtantiam „ Dei; corpora per diſpenſationem humanam Domini noſtri Jeſu Chriſti.

His maxime ſpes noſtra ſuſtentari debet, ac foveri: ſiquidem in Salvatore omnes reſurreximus, omnes reviximus; & ante ad cœleſtia tranſmigravimus, quam in terris naſceremur. Eſt enim in Chriſto uniuſcujuſque noſtrum carnis, & ſanguinis portio. „ Ubi ergo portio mea regnat, regnare „ me credo: ubi dominatur ſanguis meus, me ſentio dominari: ubi glo- Chriſti Reſurrectione ſpes noſtra ſuſtentatur.

„ rificatur caro mea, me glorioſum eſſe cognoſco. Quamvis enim peccator, „ de hac tamen communione gratiæ non diffidat, quia etſi peccata nos pro- „ hibent, ſubſtantia nos requirit: & ſi delicta propria nos excludunt, na- „ turæ communio non repellit. Nam præter bonitatem Divinitatis, peculia- „ rem nobis Salvator debet affectum; quia ſicut Deus noſter in ipſo eſt, „ ita & ſanguis noſter in illo eſt. Miſericordiam igitur mihi debet præſtare „ Divinitas; neceſſitudinem exhibere debet affinitas. Neque enim tam im- „ mitis eſt Dominus, ut obliviſcatur hominis, & non meminerit illius, quem „ ipſe geſtat, ut quem cauſa mei ſuſceperit, non ejus cauſa, quem ſuſceperit, „ me requirat. Non, inquam, tam immitis eſt Dominus, ut non diligat „ carnem ſuam, membra ſua, viſcera ſua. Nihil ergo de venia deſperemus. „ Habemus prærogativam ſanguinis noſtri. In Chriſto enim caro noſtra nos „ diligit. Sumus enim membra ejus, & caro. Verba ſunt Sancti *Maximi* Taurinenſis Epiſcopi, Homilia 2. *De Reſurrectione Domini*.

§. VI.

Spiritalis Reſurrectionis Signa.

Signum primum. Marci 16.

PRimum Reſurrectionis a peccato ſignum eſt, ut in tumulo peccati, in proximis ejusdem occaſionibus, in ejusdem affectionibus non amplius inveniamur, vereque de nobis dici poſſit: *Surrexit, non eſt hic*.

Signum alterum.

Secundum, ut revolutus ſit lapis, ut lapis offenſionis, & petra ſcandali removeatur; ut qui proximis odor mortis in mortem fuerunt, iisdem ſint odor vitæ in vitam. *Et reſpicientes viderunt revolutum lapidem*.

Signum tertium.

Tertium, conſtantia in vitæ novitate. Reſurrectio enim tranſitus eſt, & tranſmigratio. Chriſtus non recidit, ſed reſurrexit; non rediit, ſed tranſiit; tranſmigravit, non remeavit. Denique *Paſcha* ſignificat tranſitum, non reditum: & *Galilæa*, ubi videndus promittitur, qui reſurrexit, non remeationem ſonat, ſed tranſmigrationem. Si poſt conſummationem Crucis, in noſtram hanc mortalitatem, & vitæ præſentis ærumnas Chriſtus Dominus revixiſſet; ego eum non tranſiiſſe dicerem, ſed rediiſſe; non tranſmigraſſe in ſublimius aliquid, ſed ad ſtatum remeaſſe priorem. Nunc autem quia tranſiit in novitatem vitæ, nos quoque invitat ad tranſitum, vocat in Galilæam. Injuriam igitur faciunt Domini Reſurrectioni, quibus Paſcha reditus eſt, magis quam tranſitus. Si mortui ſumus peccato, quomodo vivemus adhuc in illo? Si culpas planximus, quid cauſæ eſt, ut in eaſdem recidamus? *Lavi pedes meos, quomodo iterum inquinabo eos? Exui me tunicam meam, quomodo induam eam?* Denique, qui retro reſpicit, indignus eſt Regno Dei. Sed proh dolor! Peccandi tempus terminus recidendi facta eſt Reſurrectio Salvatoris. Ex hoc nempe comeſſationes, & ebrietates redeunt, cubilia, & impudicitiæ repetuntur, & laxantur concupiſcentiæ fræna: quaſi ad hoc ſurrexerit Chriſtus, & non propter juſtificationem noſtram.

S. Bern. Ser. in die ſancto Paſchæ.

Cant. 5.

Luc. 9.

Signum quartum. Coloſſ. 3.

Quartum Reſurrectionis a peccato ſignum eſt cœleſtia quærere. *Si conſurrexiſtis cum Chriſto*, inquit Apoſtolus, *quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens*. Quibus verbis oſtendit, eos, qui vitam, honores, otium, divitias ibi maxime, ubi Chriſtus eſt, habere cupiunt, vere cum Chriſto ſurrexiſſe. Volunt omnes beate vivere, ſed unde homo beate vivit, hoc nolunt quærere. *Filii, uſquequo gravi corde? Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Volentes beati eſſe, eas res quæritis, unde miſeri ſitis. Fallit vos, quod quæritis. *Scitote, quia Dominus Sanctum ſuum mirificavit*. Venit Chriſtus ad miſerias noſtras, eſurivit, ſitivit, fatigatus eſt, dormivit, mira fecit, mala paſſus eſt, flagellatus eſt, ſpinis coronatus eſt, ſputis illitus eſt, alapis cæſus, ligno confixus, lancea vul-

Pſ. 4. 3. & 4.

vulneratus, in ſepulchro poſitus; ſed tertia die reſurrexit, finito labore, mortua morte. Ecce ibi oculum habete in ejus Reſurrectione; quia ita magnificavit Dominus Sanctum ſuum, ut eum reſuſcitaret a mortuis, & in dextera ſua in cœlis collocaret. Oſtendit tibi, quid debeas ſapere ſi vis beatus eſſe: hic enim eſſe non potes. Bonam rem quæris, ſed terra iſta non eſt regio ejus rei, quam quæris. Si habuit hic illud Chriſtus, habebis & tu. In regione mortis tuæ quid ille invenit, attende. Veniens de alia regione, quid hic invenit, niſi quod hic abundat? *Manducavit tecum, quod abundat in cella miſeriæ tuæ, acetum hic bibit, fel hic habuit. Ecce quid in cella tua invenit. Sed ad magnam menſam ſuam te invitavit, menſam cœli, menſam Angelorum, ubi ipſe panis eſt ... Modo ergo, cum in iſta carne corruptibili vivimus, morum mutatione cum Chriſto moriamur, amore juſtitiæ cum Chriſto vivamus; beatam vitam non accepturi, niſi cum ad illum venerimus, qui venit ad nos, & cum illo eſſe cœperimus, qui mortuus eſt pro nobis.* Verba ſunt *S. Auguſtini* Sermone CCXXXI. alias *De Tempore* CXLI.

Signum quintum.

Quintum Reſurrectionis a peccato ſignum eſt cœleſtia ſapere. *Quæ ſurſum ſunt ſapite* (inquit Apoſtolus) *non quæ ſuper terram*. Ut enim corporis affectionem, & valetudinem guſtus indicare ſolet, ita ſi *De cetero, quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ*, hæc aliquis cogitet, hæc illi ſapiant, itque cœleſtium rerum jucunditatem intimæ mentis ſenſu percipiat; hoc maximo argumento eſſe poteſt, eum qui ita ſit affectus, in novam, & ſpiritualem vitam una cum Chriſto reſurrexiſſe, *Novam* eſſe *in Chriſto creaturam*, & *Filium Reſurrectionis*.

Coloſſ. 3.

Philip 4.

Conc. Trid. Catech.

2. Cor. 5.

Luc. 20. 35

Signum ſextum Reſurrectionis ſpiritualis.

Sextum Reſurrectionis a peccato ſignum eſt receſſus a ſæculari converſatione, a mundi moribus; illius (inquam) mundi, pro quo Dominus non rogavit, cujus amicitia inimica eſt Deo, qui totus in maligno poſitus eſt, qui tranſit cum concupiſcentia ſua, qui totus eſt vanitas. Mundo mortuus ſit neceſſe eſt, qui cum Chriſto reſurrexit: mundo hoc uti debet, non frui; & ita uti, tamquam non utatur. In mundo verſari non debet, niſi quantum poſtulat neceſſitas; hominum, qui ſecundum ſpiritum, & mores ſæculi vivunt, conſortium raro admodum frequentare, cum ipſis de rebus divinis, & de ſalutis æternę negotio colloqui, ſæculi contagionem vitare, ſanctimoniam, & pietatem ubique ſpirare, Chriſtum a mortuis redivivum imitari, qui non continuo cum Diſcipulis converſatus eſt poſt Reſurrectionem ſuam, *Ne videretur ad talem vitam reſurrexiſſe, qualem prius habuerat*, ut loquitur *S. Thomas*; ſed per quadraginta dies ipſis aliquoties, & per intervalla apparuit, *loquens de Regno Dei*.

3. P. Q. 55. Art. 3. Act. 1. 3.

ARTICULUS VII.

Quo ſextus Articulus Symboli exponitur.

ASCENDIT AD COELOS, SEDET AD DESTERAM DEI PATRIS OMNIPOTENTIS.

§. I.

Myſterii Fides explicatur.

CONſummato per Paſſionem, & Reſurrectionem ſuam Redemptionis noſtræ Myſterio, Chriſtus, ut homo eſt, in cœlum corpore, & anima aſcendit, quadrageſima a Reſurrectione ſua die. A cœlo tamen nunquam

abſuit

abfuit ſecundum deitatem, qua æqualis eſt Patri, & ubique præſens. Aſcendit autem ſua virtute, non aliena vi ſublatus, quemadmodum *Elias*, qui igneo curru in cœlum evectus eſt, vel *Abacuch* Propheta, vel *Philippus* Diaconus, qui divina virtute per aerem delati, longinqua terrarum ſpatia permearunt. Aſcendit ſtipantibus, & plaudentibus, non ſubvehentibus Angelis. Aſcendit præpotenti virtute Divinitatis, necnon virtute animæ beatæ, quæ corpus, ut libuit, movere potuit; & cujus moventis imperio corpus glorioſum facile paruit. *Qui deſcendit, ipſe eſt, qui aſcendit ſuper omnes cœlos, ut impleret omnia* (inquit Apoſtolus.) Deſcendit ſine corporis indumento, aſcendit cum corporis indumento: nemo tamen niſi qui deſcendit aſcendit. Quis enim vel in montem, vel in murum, vel in aliquem ſuperiorem locum dicit non eum ſolum, qui deſcenderit, aſcendiſſe, ſi cum deſcendiſſet exutus, aſcendit indutus; aut cum deſcendiſſet inermis, aſcendat armatus? Quemadmodum ergo de hoc dicitur, Nemo aſcendit, niſi qui deſcendit; quamvis cum ea re, cum qua non deſcendit, aſcenderit: ſic nemo in cœlum niſi Chriſtus aſcendit; quia de cœlo, niſi Chriſtus nemo deſcendit; quamvis ſine corpore deſcenderit, cum corpore aſcenderit; aſcenſuris & nobis non virtute noſtra, ſed noſtra, & illius unitate. Aſcendit in cœlum Chriſtus Jeſus, locum ſcili et glorioſo corpori convenientem. Sed ubi, & quomodo ſit in cœlo corpus Dominicum, curioſiſſimum, & ſupervacaneum eſt quærere; tantummodo in cœlo eſſe credendum eſt. *Non enim eſt fragilitatis noſtræ cœlorum ſecreta diſcutere, ſed eſt noſtræ fidei de Dominici corporis dignitate ſublimia, & honeſta ſentire*; inquit *S. Auguſt.* Lib. *De Fide, & Symbolo*, cap. VI. Non aſcendit ſtatim poſt Reſurrectionem ſuam, ut eam multis argumentis probaret, ne ludificatio putaretur. Poſt quadraginta dies aſcendit, quo numero totum hujus mortalis vitæ tempus ſignificatur. Chriſtus ergo poſt Reſurrectionem quadraginta dies cum Diſcipulis egit, ut demonſtraret tamdiu neceſſariam fidem Incarnationis ſuæ, quamdiu mortalem vitam hic agimus. Qui enim in hoc ſæculo recte crediderint Incarnationi Chriſti, in futuro ſæculo fruentur majeſtate, & divinitate Chriſti (inquit *S. Auguſt.* Serm. CCLXIV.)

4. Reg. II. Dan. 14. Act. 8.

Epheſ. 4.

Credimus etiam, Chriſtum *Sedere ad dexteram Patris*, quo nomine gloriæ, & poteſtatis æqualitas ſignificatur. *Data eſt* enim illi *omnis poteſtas in cœlo, & in terra*. Quod *S. Lucas* his verbis expreſſit: *Ex hoc erit Filius hominis ſedens a dextris virtutis Dei*. Et S. Paulus: *Sedet ad dexteram Majeſtatis in excelſis*. Et ad Philip. II. *Ut in nomine Jeſu omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris*. Quia igitur in humanis rebus ei majorem honorem tribui exiſtimamus, qui ad dexteram collocatus eſt; eamdem rem ad cœleſtia etiam transferentes, ad explicandam Chriſti gloriam, quam ut homo præ ceteris omnibus adeptus eſt, eum in Patris dextera eſſe confitemur. Dextera ſummam, & ineffabilem beatitudinem, & æternam felicitatem ſignificat. Unde electi a dextris, reprobi a ſiniſtris Chriſti in ſupremo Judicio collocabuntur. Sedere autem Chriſtum cum dicimus, hoc verbo non ſignificatur ſitus, & figura corporis, cum Sanctus Protomartyr Stephanus viderit *Filium hominis ſtantem a dextris Dei*; ſed manſio, & habitatio, quo modo dicitur aliquis in aliqua regione, aut urbe per tot annos ſediſſe, ideſt, habitaſſe; & Lucæ XXIV. *Vos autem ſedete in civitate, donec induamini virtute ex alto*. Sedere ad dexteram Patris, ſignificat regiæ, ſummæque poteſtatis, ac gloriæ firmam, & ſtabilem poſſeſſionem, quam a Patre accepit; quæ Chriſti Domini ita propria, & ſingularis eſt, ut cuivis alteri creatæ naturæ convenire non poſſit. Unde Apoſtolus ad *Epheſ.* I. ait: *Suſcitans illum a mortuis, &*

Matth. 28.

Luc. 22. Hebr. 1.

Quid ſit Chriſtum ſedere ad dexteram Patris?

Act. 7.

& conſtituens ad dexteram ſuam in cœleſtibus ſupra omnem Principatum, & Poteſtatem, & Virtutem, & Dominationem, & omne nomen, quod nominatur non ſolum in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro. Et omnia ſubjecit ſub pedibus ejus: & ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius. Et ad Hebræos, cap. 1. *Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: Sede a dexteris meis, quoadusque ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?* Non ideo igitur quaſi humana forma circumſcriptum eſse Deum Patrem arbitrandum eſt, ut de illo cogitantibus dexterum, aut ſiniſtrum latus occurrat animo; aut idipſum, quod ſedere Pater dicitur, flexis poplitibus fieri putandum eſt, „ Ne in illud incidamus ſacrilegium, in quo execratur Apoſtolus eos, qui Rom. 1.
„ commutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem corruptibilis
„ hominis. Tale enim ſimulacrum Deo nefas eſt Chriſtiano in Templo col-
„ locare; multo magis in corde nefarium eſt, ubi vere eſt templum Dei,
„ ſi a terrena cupiditate, atque errore mundetur. Ad dexteram ergo intel-
„ ligendum eſt ſic dictum eſſe, In ſumma Beatitudine, ubi juſtitia, & pax,
„ & gaudium eſt: ſicut ad ſiniſtram hœdi conſtituuntur, ideſt, in miſeria,
„ propter iniquitates, labores, atque cruciatus. Sedere ergo quod dicitur
„ Deus, non membrorum poſitionem, ſed judiciariam ſignificat poteſtatem,
„ qua illa Majeſtas nunquam caret, ſemper digna dignis tribuendo; quam-
„ vis in extremo Judicio multo manifeſtius inter homines unigeniti Filii
„ Dei Judicis vivorum, atque mortuorum claritas indubitata futura ſit.
„ *Sic poſtremam hujus Articuli partem explicat* S. Auguſtinus *Lib.* De Fide
„ & Symbolo, cap. VII. *Denique, ut multa paucis complectar*, Ad dexteram
„ Dei *dicitur*, honoris, & felicitatis inenarrabilis celſitudo. Sicut de Sa-
„ pientia dictum legitur, *Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius am-* Cant. 2.
„ *plexabitur me*. Si enim ſubterjacuerit terrena commoditas, tum deſuper
„ amplectitur æterna felicitas (*inquit* S. Auguſtinus *Sermone* CCXIV.)

§. II.

Aſcenſionis Chriſti cauſæ.

CHriſtum in cœlos aſcendiſſe jam innuimus, propterea quod ejus corpori immortalitatis gloria donato non terrenæ hujus, & obſcuræ habitationis locus, ſed altiſſimum, & ſplendidiſſimum cœli domicilium conveniret. *Exaltare ſuper cœlos Deus* (inquit Propheta) *& ſuper omnem terram gloria tua:* „ id eſt, Exaltare, ut humilitatis tuæ præmium accipias. Exal- Pſalm. 56.
„ tare tu, qui fuiſti in ventre Matris incluſus; tu, qui in illa factus es
„ quam feciſti; tu, qui in præſepio jacuiſti; tu, qui ubera tamquam par- S. Aug. ſerm.
„ vulus in vena carnis ſuxiſti, tu, qui portans mundum, portabaris a Ma- 262. alias de
„ tre; tu, qui eſuriſti propter nos, ſitiſti propter nos, fatigatus es in via Diverſis, 13.
„ propter nos; tu, qui dormiſti, & tamen non dormitas, cuſtodiens Iſrael;
„ tu, quem vendidit Judas, quem Judæi emerunt, & non poſſederunt: tu
„ apprehenſe, ligate, flagellate, ſpinis coronate, in ligno ſuſpenſe, lancea
„ percuſſe, tu mortue, tu ſepulte. *Exaltare ſuper cœlos Deus.* Exaltare
„ (inquit) ſuper cœlos, quia Deus es. Sed in cœlo, qui pependiſti in
„ ligno, Judex expectaris venturus, qui expectatus es judicatus. *Et ſuper*
„ *omnem terram gloria tua*, ideſt, Eccleſia tua, ſponſa tua. *Vir* (inquit Apoſtolus) 1. Cor. 7.
non debet velare caput ſuum: quoniam imago, & gloria Dei eſt: mulier autem gloria viri eſt. Si mulier gloria viri, Eccleſia gloria Chriſti.

Cœlum conveniens Chriſto domicilium.

Secundo Chriſtus Jeſus Dominus noſter in cœlos aſcendit, ut Regnum ſuum non eſſe ex hoc mundo demonſtraret. Nam mundi regna terrena, & fluxa ſunt, magniſque opibus, & carnis potentia nituntur: Chriſti vero Regnum, non terrenum, quale Judæi expectabant, ſed ſpirituale, & æter-

Regnum ſuum de hoc mundo non eſſe Chriſtus oſtendit

Joan. 18. æternum. *Regnum meum* (inquiebat) *non eſt de hoc mundo*. De quo & *Lucæ* 1. dicitur: *Et Regni ejus non erit finis*. Item *Daniel* Propheta Filium hominis per viſum aſpexit, cui *Antiquus dierum*, id eſt, Deus Pater, *dedit poteſtatem, & honorem, & Regnum. Poteſtas ejus poteſtas æterna, quæ non auferetur, & Regnum ejus, quod non corrumpetur*. Spirituales etiam opes, & divitias Regni ſui eſſe oſtendit, cum ſedem ſuam in cœlis collocavit: in quo quidem regno illi ditiores, & bonorum omnium copia affluentiores exiſtimandi ſunt, qui ea, *quæ Dei ſunt*, *Regnum* ſcilicet ejus, *& juſtitiam* ſtudiis ferventioribus quæſierunt, qui terrena cęleſtibus, temporalia æternis poſthabuerunt. Unde *S. Jacobus* ſcribit: *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes Regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe?*

Dan. 7. 13. 14

Matth. 16. 33.

Jacob. 2. 5.

Chriſtus in cœlum aſcendit, ut Deo Patri naturæ noſtræ primitias offerret.

Tertio, Chriſtus in cœlos aſcendit, ut nos illuc reveheret, ac Deo Patri naturæ noſtræ primitias offerret. Qua de re *S. Joannes Chryſoſtomus*, Homilia de Aſcenſione, „ Quod, *inquit*, de campis accidit ſpicarum plenis, ubi „ quis ex paucis ſpicis collectis parvum manipulum conficiens, eumque Deo „ offerens, paucitate illa toti arvo benedicit: ita Chriſtus fecit, qui per „ unam illam carnem, atque primitias totum genus noſtrum benedicendum „ curavit. Sed cur non totam naturam obtulit? Eo quod non ſit hoc offerre primitias, ſi totum quis offerat: at ſi parvum aliquid quis offerat, per parvum totum benedicendum curat. Atqui ſi primitiæ, dicet quiſpiam, eſſent, primum ipſum hominem, procreatum offerri oportuit: primitiæ enim „ ſunt, quæ primum tolluntur, & primum germinant. Non ſunt primitiæ „ cenſendæ, Chariſſime, ſi primum fructum obtulerimus exilem, & evaneſcentem, ſed ſi probum, atque perfectum offeramus. Quoniam igitur „ fructus ille peccato obnoxius erat, ideo non eſt oblatus, etiamſi primus „ eſſet. At hic a peccato liber erat, ideoque oblatus eſt, licet poſterius extiterit. „ Hæ enim ſunt primitiæ. Obtulit ergo primitias naturæ noſtræ; atque ita „ donum admiratus eſt Pater, itaque propter dignitatem offerentis, puritatemque muneris oblati, quaſi propriis manibus illud accepit, ſibique proximum conſtituit, dicens: Sede a dextris meis. " Quamquam & ipſius Adami, & Patriarcharum, Prophetarum, ac Juſtorum ceterorum animas, e limbo eductas, in cęlum introduxerit; in ſublimiorem, feliciorem, ac lætiorem illo Paradiſum, ex quo Adam fuerat ejectus; cujus aditum non jam Cherubim flammeo gladio armatus intercludit. *Aſcendens in altum, captivam duxit captivitatem*; ideſt, homines per Victoriam ſuam acquiſitos. Hinc Pſal. XXIII. dicitur: *Attollite portas, Principes, veſtras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ*. Portas cœli non modo aperiri, ſed attolli poſtulat, quaſi major rediret Chriſtus, quam exierat a Patre, ut veniret in mundum. Nequaquam tamen major ſecundum Deitatem, in qua Patri ſemper æqualis; ſed quia redibat, cum carne victrice, glorioſa, immortali, & in carne ſua totam Eccleſiam geſtabat, quia Victor intrabat Dominus fortis, & potens in prælio, quia centeſimam illam ovem in deſerto hujus mundi quæſitam Paſtor optimus humeris reportabat, cęli portas attolli, ac dilatari Chriſto in cœlum remeanti poſtulat Rex Propheta, ut totus in Chriſto Mundus intret. Id elegantius exprimam *S. Ambroſii* verbis Lib. IV. *De Fide*, cap. 1. *Veniebat* (inquit) *novis Victor redimitus exuviis, Dominus in templo ſancto ſuo: præibant Angeli, & Archangeli, mirantes ſpolium ex morte quæſitum: & quamvis ſcirent nihil Deo accedere ex carne potuiſſe, quia infra Deum omnia ſunt; tamen trophæa crucis, cujus principium ſuper humeros ejus, & Triumphatoris æterni manubias intuentes, quaſi eum, quem emiſerant, cœli portæ capere non poſſent, licet nunquam ejus capiant Majeſtatem, majorem viam quærebant aliquam revertenti: adeo nihil exina-*

Pſal. 67.

Cur cœli portas attolli David poſtulat?

exinanitus amiſerat! Debuit tamen novo Victori novum iter parari; ſemper enim victor tamquam major, & præcelſior eſt; ſed quia æternæ ſunt juſtitiæ portæ, eædemque novi, & veteris Teſtamenti, quibus cœlum aperitur, non mutantur utique, ſed elevantur; quia non unus homo, ſed totus in omnium Redemptore Mundus intrabat.

Chriſtus in cœlos aſcendit, ut omnia de ſe ſcripta impleret.

Quarto, Chriſtus in cœlos aſcendit, ut omnia, quæ de ipſo in lege, & Prophetis ſcripta erant, adimpleret. Cetera enim omnia Chriſti Myſteria ad ejus Aſcenſionem tamquam ad finem referuntur, in eaque omnium perfectio, & abſolutio continetur. Unde Apoſtolus *Epheſ.* III. ſcribit: *Aſcendit ſuper omnes cœlos, ut impleret omnia.* Hinc *S. Bernardus* Serm. II. De Aſcenſione, *Solemnitas hæc*, inquit, *conſummatio: & adimpletio eſt reliquarum Solemnitatum, & felix clauſula totius itinerarii Filii Dei.* Et antea illum *S. Epiphanius* (a) Aſcenſionem vocat *Dominicarum Feſtivitatum omnium complementum.*

(a) Orat. De Chriſti aſſumptione.

Chriſtus aſcendit, ut nobis iter pararet.

Quinto, aſcendit in cœlum, ut iter nobis pararet, ut ipſe ait Joan. XIV. *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Si quo minus dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum. Et ſi abiero, & præparavero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad me ipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis.* Et *Mich.* II. de ipſo prænunciatum eſt: *Aſcendet pandens iter ante eos: dividet, & tranſibunt portam, & ingredientur per eam: & tranſibit Rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum.*

Chriſtus aſcendit, ut Patrem pro nobis interpellet. Hebr. 9.

Sexto, Chriſtus Dominus noſter ad cœlos aſcendit, ut ea, quæ ad ſalutem noſtram pertinent, curaret, ut quemadmodum Pontifex in veteri Teſtamento intrabat in Sancta Sanctorum, ut Deum pro populo interpellaret, ita *Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum, non in manufacta Sancta introivit, exemplaria verorum: ſed in ipſum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis*, & Patrem *pro nobis interpellet.* Unde *Theodoretus* in cap. VIII. Epiſt. ad Romanos, *E mortuis*, inquit, *ſuſcitatus, Patri aſſidet, & ne ſic quidem noſtri curam gerere deſiit. Sed quas a nobis accepit primitias oſtendens, & eas ab omni labe puras Patri demonſtrans, per illas nobis ſalutem petit.* Hunc interpellandi modum *S. Gregorius Magnus* ſimiliter explicat Lib. XXII. *Moralium*, cap. XIII. *Unigenito Filio* (inquit) *pro homine interpellare, eſt apud coæternum Patrem ſeipſum hominem demonſtrare: eique pro humana natura rogaſſe, eſt eamdem naturam in Divinitatis ſuæ celſitudine ſuſcepiſſe. Interpellat igitur pro nobis Dominus, non voce, ſed miſeratione.* Rom. 8.

Sacerdotio ſuo ad Patris dexteram fungitur. Hebr. 9.

Sacerdotio ſuo etiamnum ad Patris dexteram Chriſtus fungitur, ſemetipſum Patri perenniter pro nobis immolans, in cœleſte ſcilicet Sanctuarium, non in *ſanguine alieno*, ſicut veteris Legis Pontifex ſemel quotannis in ſecretiora Templi adyta ingrediebatur; „ Sed per proprium ſanguinem ſemel „ introivit in Sancta, æterna redemptione inventa. *Et* Unam pro peccatis offerens „ hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei. Una enim oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos. *Sacerdos enim factus eſt*, non ſecundum „ Legem mandati carnalis, *ſed* ſecundum virtutem vitæ inſolubilis. Conte„ ſtatur enim, quoniam Tu es Sacerdos in æternum, ſecundum ordinem „ Melchiſedech ... Et alii quidem plures facti ſunt Sacerdotes, ideirco quod „ morte prohiberentur permanere: hic autem, eo quod maneat in æter„ num, ſempiternum habet Sacerdotium. Unde & ſalvare in perpetuum po„ teſt accedentes per ſemetipſum ad Deum, ſemper vivens ad interpellandum „ pro nobis. Talis enim decebat ut nobis eſſet Pontifex, ſanctus, innocens, „ impollutus, ſegregatus a peccatoribus, & excelſior cœlis factus: qui non „ ha-

Hebr. 7.

Hebr. 8.

„ habet neceſſitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes, prius pro ſuis „ delictis hoſtias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit ſemel ſeipſum „ offerendo. Lex enim homines conſtituit Sacerdotes infirmitatem habentes: „ ſermo autem jurisjurandi, qui poſt Legem eſt, Filium in æternum perfe- „ ctum .·.·. Tandem habemus Pontificem, qui conſedit in dextera ſedis ma- „ gnitudinis in cęlis, Sanctorum miniſter, & Tabernaculi veri, quod fixit „ Dominus, & non homo. Omnis enim Pontifex ad offerendum munera, „ & hoſtias conſtituitur: unde neceſſe eſt, & hunc habere aliquid, quod „ offerat. Quid autem offert? Non novam victimam, neque novum ſacrifi- cium, ſed quam ſemel obtulit hoſtiam *ad deſtitutionem peccati*, pro nobis offerre pergit. *Ipſe Sacrificium, Sacerdos, & hoſtia. Aſcendit* enim *cum ſacrificio, quod poteſt placare Patrem* (inquit *S. Jo. Chryſoſtomus.*) Suffragatur & *S. Cyrillus Alexandrinus* Libro *De Adoratione in Spiritu, & Veritate*, dicens: *Si verum eſt, omnem Sacerdotem, ut Sacrificium offerat, ſtare, nec conſeſſor unquam, aut ejuſdem collega gloriæ poſſit intelligi cum Deo, cui ſacrificat, quomodo non inuſitatus plane Sacerdos Chriſtus eſt, qui & in divinitatis throno conſidet, & tamen ut homo ſacra facit?* Hic manipulus eſt novarum frugum a Sacerdote coram Domino elevatus, ſanctificatus, & conſecratus, ut acceptabilis eſſet pro populo. Hic Agnus immaculatus in holocauſtum oblatus Domino. *Delibatio veluti quædam noſtræ maſſæ, oblatus eſt Deo, ac Patri primogenitus ex mortuis factus, & primitiæ reſurrectionis omnium, in ipſum cœlum aſcendens. Oblatus eſt autem tamquam ex omnibus, & pro omnibus, ut omnes vivificaret, & tamquam ex area primus manipulus offerretur Deo, ac Patri* (inquit *S. Cyrillus* Lib. IV. in *Joannem*) Agnus eſt immaculatus, qui etſi in cruce mactatus ſit, adeo tamen mactatus eſt, ut in cęleſtis Tabernaculi Altare non manufactum inferretur, ibique ſe ipſum perenniter offerret, non igne materiali, ſed igne divinitatis conſumptum, abſorpta morte in victoria. Unde *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſal. CXL. *Illud eſt* (inquit) *ſacrificium veſpertinum, Paſſio Domini, crux Domini, oblatio victimæ ſalutaris, holocauſtum acceptum Deo. Illud ſacrificium veſpertinum, fecit in reſurrectione munus matutinum.* Hinc S. Joan. Apocalypſis V. *Vidi*, inquit, *in medio throni Agnum ſtantem tamquam occiſum.*

Hom. 17. & 19. in Epiſt. ad Hebræos.

Lev. 23.

Pulchre *S. Cyrillus Alexandrinus* Epiſtola ad *Acacium*, quæ *De capro emiſſario* inſcripta eſt, Chriſto adaptat ſacrificium gemini paſſeris, quorum alter occidebatur, alter prioris ſanguine cruentatus in ſolitudinem dimittebatur. Cæſo paſſere Chriſtus mortalis, & in cruce mactatus; ſuperſtite vero paſſere, & cruentato immortalis, & in cœlum aſſumptus adumbratur: utrobique tamen hoſtia. Quamobrem novum hoc in cœlis ſpectaculum admirati ſunt Angeli, hunc in modum percontati: „ Quis eſt iſte, „ qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra? Quare rubrum eſt indu- „ mentum tuum, & veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari? *Verba* „ S. Cyrilli *legere, jucundum erit.* Tingebatur (*inquit*) paſſer vivus in ſanguine „ occiſi: & ſanguine quidem illius cruentatus, paſſioniſque propemodum „ particeps, in ſolitudinem dimittebatur. Ad cœlum enim Unigenitum „ Dei Verbum una cum carne ſibi unita rediit: eratque novum hoc in cœlis „ ſpectaculum. Obſtupuit enim ſanctorum Angelorum multitudo, cum Re- „ gem gloriæ, exercituumque Dominum in forma humana cernerent. Aie- „ bant enim: Quis eſt iſte, qui venit ex Edom, ideſt, ex terra? Et rubor „ veſtimentorum ejus ex Boſor? Boſor autem ſignificat carnem, vel an- „ guſtiam, & tribulationem. Deinde illud etiam percontabantur. Quæ „ ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? Unde & veſtimentum ſan- „ guine rubricatum, & plagas in manibus oſtendit.

Lev. 14.

Iſai. 63.

Septi

Septimo, illud etiam Dominus noſter in cœlum aſcendens efficere voluit, ut nos eum aſcendentem mente, & deſiderio proſequeremur. Nam quemadmodum morte, & reſurrectione ſua exemplum nobis reliquerat moriendi peccato, & reſurgendi, ac vivendi juſtitiæ, & Deo: ita Aſcenſione ſua nos docet, ut in terris poſiti, in cœlum nos cogitatione, & affectu totos conferamus, agnoſcentes nos *peregrinos*, & *hoſpites ſuper terram*, ac patriam inquirentes, *cives ſanctorum*, & *domeſticos Dei* .·.·. *Noſtra enim converſatio in cœlis eſt* (inquit Apoſtolus) liberos cordis oculos ad illam altitudinem, in qua Chriſtus eſt, erigamus. Surſum vocatos animos deſideria terrena non deprimant, ad æterna præelectos peritura non occupent, viam veritatis ingreſſos, fallaces illecebræ non retardent; & ita a Fidelibus hæc temporalia decurrantur, ut peregrinari ſe in hac mundi valle cognoſcant, in qua etiamſi quædam commoda blandiantur, non amplectenda nequiter, ſed tranſeunda ſunt fortiter .·.·. Totis fidei viribus nitamur, ut ſicut Dominus noſtro cum corpore ad ſuperna conſcendit, ita nos quoque membra ejus effecti, Caput noſtrum officioſis deſideriis, ac bonorum operum ſtudiis jam ſequamur. Aſcendamus poſt eum compunctione, benevolentia, concordia, charitate: aſcendamus & per ipſarum adminicula paſſionum. Quomodo autem poſt eum per paſſiones noſtras poſſimus aſcendere ſi quis roget; hoc utique modo: ſi unuſquiſque noſtrum ſubdere eas ſibi ſtudeat, & eminentia dominantis animi ſuper eas ſtare conſueſcat, ex ipſis ſibi gradum conſtruat, quo ad ſuperiora conſcendat. *Sublimabunt nos, ſi fuerint infra nos. De noſtris etiam vitiis ſcalam nobis facimus, ſi vitia ipſa calcamus.* Ceterum cum Chriſto, ideſt, humilitatis Magiſtro, non aſcendit ſuperbia, nec cum bonitatis auctore malitia, nec cum pacis amico diſcordia, nec cum Filio Virginis libido, atque luxuria. Non aſcendunt vitia poſt virtutum parentem, nec peccata poſt Juſtum, nec infirmitates poſſunt ire poſt Medicum. Chriſtum aſcendentem ſequamur myſticis virtutum omnium gradibus. *Beatus vir*, inquit Propheta, *cujus eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit: ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion.* Humilitate præſertim aſcendamus, hæc eſt via. Qui aliter vadit, cadit potius, quam aſcendit, quia ſola eſt humilitas, quæ exaltat, ſola, quæ ducit ad vitam. *Chriſtus enim cum per naturam divinitatis non haberet, quo creſceret, vel aſcenderet, quia ultra Deum nihil eſt, per deſcenſum quomodo creſceret, invenit, inveniens incarnari, pati, mori, ne moreremur in æternum: propter quod Deus exaltavit illum, quia reſurrexit, aſcendit, ſedet ad dexteram Dei.* Vade, & tu fac ſimiliter. Neque enim aſcendere potes, niſi deſcenderis; quia, ut æterna lege fixum eſt, *Omnis, qui ſe humiliat, exaltabitur, & qui ſe exaltat, humiliabitur.* O perverſitas! O abuſio filiorum Adam! Quia cum aſcendere difficillimum ſit, deſcendere autem facillimum, ipſi & leviter aſcendunt, & difficilius deſcendunt, parati ad honores, & celſitudines Graduum Eccleſiaſticorum, *Ipſis etiam Angelicis humeris formidandas*: Ad ſequendum autem te, Domine Jeſu, vix inveniuntur, qui vel trahi patiantur; qui velint duci per viam mandatorum tuorum. Beatus, qui ubique te ducem habet, non illum refugam ſpiritum, qui ſtatim aſcendere voluit, & tota divinitatis dextera percuſſus eſt. *Nos autem populus tuus, & oves paſcuæ tuæ, ſequamur te, per te, ad te:* quia tu es, *Via, Veritas, & Vita: Via in exemplo, Veritas in promiſſo, Vita in præmio*; inquit *S. Bernardus*. Surſum cor habere debemus, ſed ad Dominum: *Surſum enim cor non ad Dominum, ſuperbia vocatur: ſurſum autem cor ad Dominum, refugium vocatur. Illi enim dicimus, qui aſcendit*, Domine, refugium factus

Chriſtus in cœlum aſcendit, ut aſcendentem mente, & deſiderio proſequeremur. Hebr. 11. Epheſ. 2. Phil. 3. S. Leo ſer. 2. De Aſcenſ. Dominic.

S. Hil. Arel. in eodem Feſto.

Pſalm. 83.

S. Bern. Ser. 2 de Aſcenſ. Dom.

Luc. 14.

Joan. 14.

Pſalm. 83

factus es nobis ... *Descendit, ut sanaret te: ascendit, ut levaret te. Cadis, si levaveris te: manes, si levaverit te. Sursum ergo cor, sed ad Dominum, refugium est: sursum cor, sed non ad Dominum, superbia est. Dicamus ergo illi resurgenti*, Quoniam tu es, Domine spes mea: *ascendenti autem*, Altissimum posuisti refugium tuum. *Quomodo enim ad eum cor sursum habentes superbi erimus, qui propter nos humilis factus est, ne superbi remaneremus?* Verba sunt *S. Augustini* Sermone CCLXI. alias *De Diversis* XII.

§. III.

Ascensionis Christi fructus, & utilitates.

QUamvis corporis sui, & sacræ humanitatis sensibilem præsentiam Christus Jesus Ascensione sua Fidelibus subtraxerit, præsentia tamen divi-
Matth. 28. nitatis suæ nusquam ipsis deest. *Ecce* (inquit) *ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.* Qui *Emmanuel* idest, *Nobiscum Deus*,
Isai. 7. vocatur, *implet proprietatem nominis sui: & qui ascendit in cœlos, non deserit adoptates: qui sedet ad dexteram Patris, ipse totius habitator est corporis: & ipse deorsum confortat ad patientiam, qui sursum invitat ad gloriam* (inquit *S. Leo* Ser. II. *De Resurrect. Domini*, cap. III.) Ipse vero Christi in cœlos Ascensus, quo sensibilem sui corporis præsentiam nobis subtraxit, longe majores utilitates nobis peperit, quam ejus sensibilis præsentia peperisset.

I. Christi nimirum Ascensione gloriosa, fidei nostræ merito maximus cumulus accessit. Nam fides earum rerum est, quæ non videntur, atque ab
Christi Ascensione fidei nostræ meritum augetur. hominum ratione, & intelligentia remotæ sunt. Itaque si Dominus Jesus a nobis non discessisset, fidei nostræ meritum minueretur: siquidem ab illo *Beati* prædicantur, *qui non viderunt, & crediderunt*. Hinc etiam ipse Discipulis ait, de Sp. Sancto, *Arguet mundum de justitia*, comparando scilicet credentium justitiam cum iniquitate infidelium. Hæc enim comparatio, est
Joan. 20. infidelium vituperatio. *De justitia* (inquit) *quia ad Patrem vado, & jam non videbitis me*. „Quapropter Mundus de peccato quidem suo, de justitia „ vero arguitur aliena; sicut arguuntur de lumine tenebræ. Quantum enim „ malum sit eorum, qui non credunt, non solum per seipsum, verum et„ iam ex bono potest eorum apparere, qui credunt. Et quoniam ista vox „ infidelium esse consuevit, Quomodo credimus, quod non videmus? Ideo „ credentium justitiam sic oportuit definiri, *Quia ad Patrem vado, & jam*
Joan. 16. „ *non videbitis me*. Nam, & qui viderunt Christum non in eo laudata est „ fides eorum, quia credebant quod videbant, idest, Filium hominis; sed
Rom. 1. „ quia credebant quod non videbant, idest, Filium Dei. *Cum vero & ipsa „ forma servi subtracta eorum esset aspectibus, tum vero ex omni parte impletum est*, Justus ex fide vivit. *Ipsa est justitia fidei, de qua dicit Apostolus*
2. Cor. 5. „ Etsi noveramus Christum secundum carnem, sed nunc jam non no„ vimus. *Erit itaque*, inquit, *vestra justitia qua Mundus arguetur*, Quia vado ad Patrem & jam non videbitis me: *quoniam in eum, quem non videbitis, credetis in me: & quando me videbitis quod tunc ero, non videbitis in me, quod sum vobiscum modo; non videbitis humilem, sed excelsum; non videbitis mortalem, sed sempiternum; non videbitis judicandum, sed judicaturum; & de hac fide vestra, idest, justitia vestra, arguet Sp. Sanctus incredulum Mundum.* Ita hunc locum explicat *S. Augustinus* Tract. XCV. *in Joannem*.

Magnum Fidei robur, & incrementum ex gloriosa Christi Domini nostri in cœlos Ascensione accessisse, confirmat *S. Leo* Serm. II. *De Ascensione*, cap. II. III. & IV. „ Quod (*inquit*) Redemptoris nostri conspicuum fuit, in

„ sacra-

„ ſacramenta tranſivit: & ut fides excellentior eſſet, ac firmior, viſioni do-
„ ctrina ſucceſſit, cujus auctoritatem ſupernis illuminata radiis credentium
„ corda ſequerentur .·. Ipſi Apoſtoli, qui tot miraculis confirmati, tot ſer-
„ monibus eruditi, atrocitatem tamen Dominicæ Paſſionis expaverant, &
„ veritatem Reſurrectionis ejus non ſine hæſitatione ſuſceperant, tantum
„ de Aſcenſione Domini profecerunt, ut quicquid illis prius intulerat me-
„ tum, verteretur in gaudium. Totam enim contemplationem animi in Di-
„ vinitatem ad Patris dexteram conſedentis erexerant, nec jam corporeæ vi-
„ ſionis tardabantur objecta, quo minus in id aciem mentis intenderent,
„ quod nec a Patre deſcendendo abfuerat, nec a Diſcipulis aſcendendo di-
„ ceſſerat. Tunc Filius hominis, Dei Filius excellentius, ſacratiuſque in-
„ notuit, cum in Paternæ Majeſtatis gloriam ſe recepit: & ineffabili mo-
„ do cœpit eſſe divinitate præſentior, qui factus eſt humanitate longin-
„ quior. Tunc ad æqualem Patri Filium eruditior fides greſſu mentis cœ-
„ pit accedere, & contrectatione in Chriſto corporeæ ſubſtantiæ, quæ Pa-
„ tre minor eſt, non egere: quoniam glorificati corporis manente natura,
„ eo fides credentium vocabatur, ubi non carnali manu, ſed ſpiritali intel-
„ lectu, par Genitori Unigenitus tangeretur. Hinc illud eſt, quod poſt
„ Reſurrectionem ſuam Dominus Mariæ Magdalenæ perſonam Eccleſiæ ge-
„ renti, cum ad contactum ipſius properaret accedere, dicit: *Noli me tan-*
„ *gere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum*: hoc eſt: Nolo, ut ad me cor-
„ poraliter venias, nec ut me ſenſu carnis cognoſcas. Ad ſublimiora te
„ differo, majora tibi præparo: cum ad Patrem aſcendero, tunc me perfe-
„ ctius, veriuſque palpabis, apprehenſura, quod non tangis, & creditura,
„ quod non cernis.

Eumdem locum tractans *S. Bernardus* Serm. XXVIII. in Cantica, „ Mit-
„ titur, *inquit*, ad certiorem fidei cognitionem, quæ apprehendit, quod ſen-
„ ſus neſcit, experimentum non invenit: *Noli me tangere*. Hoc eſt, Diſ-
„ fueſce huic ſeducibili ſenſui, innitere Verbo, fidei aſſueſce .·.· Diſce id
„ habere certius, id tutius ſequi, quod illa ſuaſerit, *Noli me tangere, non-*
„ *dum enim aſcendi ad Patrem meum*. Quaſi vero cum aſcenderit, tunc
„ tangi ab ea velit, aut poſſit. Et utique poterit, ſed affectu, non manu;
„ voto, non oculo; fide, non ſenſibus. Quid tu me (ait) modo tangere
„ quæris, quæ ſenſu corporis gloriam æſtimas Reſurrectionis? Verbum æ-
ternum Patris, Angelorum cibus, paniſque perfectus, Incarnatione lac nobis
infantibus, & ſolido cibo capiendo imparibus præſtitit, „ Ut quaſi a manil-
„ la carnis ejus enutriti, & per talem lactationem aſſueti manducare, &
„ bibere Verbum Dei, & eum, qui eſt immortalitatis Panis, qui eſt Spi-
„ ritus Patris, in nobis ipſis eum continere poſſemus (*inquit S. Irenæus* Lib.
IV. cap. XXIV.) Quid eſt Panis Angelorum? *In principio erat Verbum, &*
Verbum erat apud Deum. Quomodo Panem Angelorum manducavit homo?
„ Et verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. *Igitur* Mater Sapien-
„ tia, cum ſit in excelſis Angelorum ſolidus cibus, dignata eſt quodammodo
„ lacteſcere parvulis. Sed ipſe homo Chriſtus, qui vera carne, vera cruce,
„ vera morte, vera Reſurrectione ſincerum lac dicitur parvulorum, cum
„ bene a ſpiritualibus capitur, invenitur Dominus Angelorum. Proinde nec
„ ſic parvuli ſunt lactandi, ut ſemper non intelligant Deum Chriſtum:
„ nec ſic ablactandi, ut deſerant hominem Chriſtum. Quod alio modo ita
„ dici poteſt: Nec ſic lactandi ſunt, ut Creatorem nunquam intelligant
„ Chriſtum; nec ſic ablactandi, ut Mediatorem unquam deſerant Chriſtum;
(inquit *S. Aug.* Tract. XCVIII. in *Joannem*.) Hoc ineffabili modo ablactati
ſunt Fideles, cum Chriſtus in cœlos aſcendens carnis ſuæ conſpectum ipſis

ſubduxit, ut cibum ſolidum, ideſt, Verbum Dei, per quod facta ſunt omnia, jam per carnem ejus fortiores effecti, fide contemplaremur, eoque cum Angelis reficeremur, jam ſpe ad illorum æqualitatem provecti.

II. Chriſti enim vero in cœlos Aſcenſio, ad confirmandam ipſem in cordibus noſtris magnum momentum habet: ſiquidem cum Chriſtum hominem in cœlum aſcendiſſe, & humanam naturam in dextera Dei Patris collocaſſe credimus, magna in ſpe ſumus, fore, ut nos etiam ejus membra, illuc aſcendamus, atque ibi cum Capite noſtro conjungamur. Quod ipſe Dominus his verbis teſtatus eſt: *Pater, quos dediſti mihi, volo, ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum.* Et Diſcipulis ait: *Si abiero, & præparavero vobis locum, iterum veniam, & accipiam vos ad meipſum, ut ubi ego ſum, & vos ſitis.* Spes igitur ad cœlum perveniendi hoc Myſterio in nobis excitatur, quia *Ubi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.* Chriſti Aſcenſio, noſtra provectio eſt, (inquit S. Leo) & „ Quo præceſſit gloria Capitis, eo ſpes vocatur & corporis. *Hoc enim Myſterio* Non ſolum Paradiſi poſſeſſores firmati ſumus, „ ſed etiam Cœlorum in Chriſto ſuperna penetravimus: amplora adepti per „ ineffabilem Chriſti gratiam, quam per diaboli amiſeramus invidiam. Nam „ quos virulentus Inimicus primi habitaculi felicitate dejecit, eos ſibi con- „ corporatos Dei Filius ad dexteram Patris collocavit. *'Habemus Dominum, & Salvatorem noſtrum Jeſum Chriſtum prius pendentem in ligno, nunc ſedentem in cœlo.* Pretium noſtrum dedit, cum penderet in ligno: colligit, „ quod emit, cum ſedet in cœlo .·. Chriſtus aſcendit in cœlum, aſcendat „ cum illo & cor noſtrum. Sicut enim ille aſcendit, nec receſſit a nobis: „ ſic & nos cum illo ibi jam ſumus, quamvis nondum in corpore noſtro „ factum ſit, quod promittitur nobis. Neque enim propterea nobis deſperanda eſt perfecta, & angelica cœleſtis habitatio, quia dixit: *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, Filius hominis, qui eſt in cœlo.* „ Sed hoc dictum eſt propter unitatem, qua caput noſtrum eſt, & nos corpus ejus. Cum aſcenderit in cœlum, nos ab illo non ſeparamur. Qui de cœlo deſcendit, non nobis invidet cœlum, ſed quodammodo clamat: Membra mea eſtote, ſi aſcendere vultis in cœlum. In hoc ergo ipſi interim „ roboremur, in hoc votis omnibus æſtuemus. Hoc meditemur in terris, „ quod computamur in cœlis. Tunc exuturi carnem mortalitatis, nunc exuamus animi vetuſtatem. Facile corpus levabitur in alta cœlorum, ſi „ non premat ſpiritum ſarcina peccatorum (inquit *S. Aug.* Serm. CCLXIII. „ alias *De Tempore* CLXXIV. & *De Diverſis* xc.) *Id porro ut conſequamur, ad eum confugiamus, quem* Advocatum habemus apud Patrem, Jeſum „ Chriſtum juſtum .·.·. Habentes Pontificem magnum, qui penetravit cœ- „ los, Jeſum Filium Dei .·.·.·. Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ, „ ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. *Non acceſſimus, ut Judæi*, ad tractabilem Montem, & accenſibi- „ lem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam, & tubæ ſonum, „ & vocem verborum, quam qui audierunt, excuſaverunt ſe, ne eis fieret „ verbum; ſed ad Sion Montem, & Civitatem Dei viventis, Jeruſalem cœleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in cœlis, & Judicem omnium Deum, & „ Spiritum Juſtorum perfectorum, & Teſtamenti Novi Mediatorem Jeſum, & „ Sanguinis aſperſionem melius loquentem quam Abel. Videte, ne recuſetis „ loquentem. Si enim illi non effugerunt, recuſantes eum, qui ſuper terram loquebatur: multo magis nos, qui de cœlis loquentem nobis avertimus. Quid autem loquitur? Verba Charitatis.

Secundus Aſcenſionis Chriſti fructus, ſpei noſtræ confirmatio. Joan. 16. Joan. 14 3. Matth. 25.

Serm. 1. De Aſcen. Dom

Joan. 3. 13.

1. Joan. 2. Hebr. 4.

III. Chriſtus namque in cœlum aſcendens amorem noſtrum ad cœlum rapuit,

rapuit, cordaque noſtra divino Spiritu inflammavit, ut enim dicit Matth. VI. *Ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.* Et certe ſi Chriſtus Dominus in terris verſaretur, omnis noſtra cogitatio in ipſo hominis aſpectu, & conſuetudine defixa eſſet, qui nos tantis beneficiis afficeret, eumque terrena quadam benevolentia proſequeremur. Verum in cęlos aſcendens, amorem noſtrum ſpiritualem reddidit, effecitque, ut quem nunc abſentem cogitamus, eum, ut Deum veneremur, & diligamus. Quamobrem Diſcipulis ait: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem, quoniam Pater major me eſt.* „ Vox iſta quodam modo exprobrantis fuit, & conſolan- „ tis. Fixi erant in homine, & Deum cogitare non poterant. *Tunc enim cogitarent Deum, ſi ab illis, & ab eorum oculis homo auferretur, ut amputata familiaritate, quæ cum carne erat facta, diſcerent vel abſente carne Divinitatem cogitare.* Ergo hoc eis ait: *Si diligeretis me, gauderetis, quia vado ad Patrem.* „ Quare? Ut cum eo ad Patrem, poſſitis me cogitare æqua- „ lem Patri. Propterea enim *Major me eſt*: adhuc cum videtis me in car- „ ne, major me eſt Pater. Si ſic me diligeretis, quomodo per me facta „ ſunt omnia, gauderetis, quoniam vado ad Patrem. Carnem Diſcipulis poſt „ Reſurrectionem ſuam oſtendit, confirmavit illos, & ſuſtulit illam in cœ- „ lum. Subducta autem carnali præſentia, jam illi hominem non viderunt. „ Si quid erat in cordibus eorum tractum de deſiderio carnali, quaſi con- „ triſtatum eſt in ipſis. Congregati ſunt tamen in unum, & cęperunt ora- „ re. Ille autem miſſurus erat Sp. Sanctum, ut impleret eos, amore ſpiri- „ tali, auferens deſideria carnalia. Faciebat eos jam ſic intelligere Chriſtum, „ quomodo erat Verbum Dei, Deus apud Deum, per quod facta ſunt om- „ nia." *Non autem poſſent impleri tali intellectu, niſi carnalis charitas ab eorum oculis diſceſſiſſet.* Et ideo dixit: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem; quia Pater major me eſt.* Quaſi diceret Apoſtolis ſuis: *Non vultis me dimittere, ſed melius eſt, ut iſtam carnem non videatis, & divinitatem cogitetis. Tollo me a vobis exterius, & me ipſo impleo vos interius. Numquid enim ſecundum carnem, & cum carne intrat in cor Chriſtus? Secundum divinitatem poſſidet cor: ſecundum carnem per oculos loquitur ad cor, & admonet fras, habitans intus, ut interius nos convertamur, & vivificemur ex ipſo, & formemur ex ipſo.* Sic diſſerit *S. Auguſtinus* Serm. CLXIV *De Aſcenſione Domini* IV.

Fructus tertius Aſcenſionis Chriſti, noſtræ charitatis inflammatio.

Conc. Trid. Catech.

Joan. 14.

Ob eamdem rationem Dominus Diſcipulis ait: *Expedit vobis, ut ego vadam: ſi enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos; ſi autem abiero, mittam eum ad vos.* Tamquam diceret: *Expedit vobis, ut hæc forma ſervi auferatur a vobis. Caro quidem factum Verbum habito in vobis: ſed nolo me carnaliter adhuc diligatis, & iſto lacte contenti, ſemper infantes eſſe cupiatis.* Expedit vobis, ut ego vadam, &c. *Si alimenta tenera, quibus vos alui, non ſubtraxero, ſolidum cibum non eſurietis; ſi carni carnaliter hæſeritis, capaces Spiritus non eritis.* Nam quid eſt, *Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos; ſi autem abiero, mittam eum ad vos?* Numquid hic poſitus eum non poterat mittere, quem ſcimus ſuper eum baptizatum veniſſe, atque manſiſſe: immo vero a quo ſcimus eum nunquam ſeparabilem fuiſſe? *Quid eſt ergo,* Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos, *niſi, non poteſtis capere Spiritum, quamdiu ſecundum carnem perſiſtitis noſſe Chriſtum? Unde ille, qui jam acceperat Spiritum.* „ Et ſi noveramus, *inquit*, ſecundum carnem Chriſtum, ſed „ nunc jam non novimus." *Etiam ipſam quippe carnem Chriſti, non ſecundum carnem novit, qui Verbum carnem factum ſpiritaliter novit.* Verba ſunt *S. Auguſt.* Tract. CXIV. in *Joannem.*

Joan. 16. 7

2 Cor. 5.

Idem paſſim confirmat *S. Bernardus*, Sermone præſertim XX. *In Cantica*,

& Serm. v. *De Aſcenſione*, ubi hanc præcipuam inviſibili Deo fuiſſe cauſam aſſerit carnem aſſumendi, & hominibus convivendi, ut carnalium, qui niſi carnaliter amare non poterant, cunctas primum affectiones, a ceteris ſenſibilibus omnibus rebus abductas, ad ſacratiſſimæ ſuæ carnis amorem totas recolligeret, atq; ita gradatim ad amorem ſpiritualem perduceret. Carnali (ut ita loquar) amore adhærebant Chriſto incipientes Apoſtoli, ſolo præſentiæ corporalis amore reliquerant omnia, adeo ut futuræ ſalutaris Paſſionis, & Mortis ne audire quidem verbum æquanimiter ſuſtinerent, ſed nec gloriam aſcendentis poſtmodum, niſi cum gravi mœrore ſuſcipere. *Quia* (inquit) *hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum*. „ Itaque in „ ſola interim gratia præſentis ſuæ carnis eos ab amore omnis carnis ſuſpen„ derat. Monſtrabat autem eis poſtea altiorem amoris gradum, cum dice„ ret: *Spiritus eſt, qui vivificat, caro non prodeſt quidquam*. Puto huc aſcen„ derat jam, qui dicebat, *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed „ nunc jam non novimus*. Fortaſſis & nihilominus Propheta in hoc ipſo ſta„ bat, cum diceret, *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus*. Nam quod „ ſubjungit, *Sub umbra ejus vivemus inter Gentes*, videtur ex perſona inci„ pientium addidiſſe, ut quieſcant ſaltem in umbra, qui ad Solis ardorem „ ferendum minus ſe validos ſentiunt, & carnis dulcedine nutriantur, dum „ necdum valent ea percipere, quæ ſunt Spiritus Dei. Quapropter expe„ diebat Apoſtolis, ut caro Chriſti in cœlos reciperetur, ut in eos Sanctus „ Spiritus elabi poſſet. Niſi abiero, Paracletus non veniet ad vos (*inquit „ Chriſtus*) *ideſt*, Niſi carnis præſentia veſtris ſubtrahatur aſpectibus, ſpiri„ tualis gratiæ plenitudinem occupata mens non agnoſcit, non recipit ani„ mus, non capit affectus. *Chriſtus ait*: Ego ſum via, veritas, & vita. „ *Hoc eſt*, Per me venitur, ad me pervenitur, in me permanetur. *Ex quo „ intelligitur* (*inquit* S. Auguſtinus *Lib.* I. De Doctrina Chriſtiana, *cap.* „ XXXIV.) Quod nulla res in via tenere nos debeat, quando nec ipſe Do„ minus, in quantum via noſtra eſſe dignatus eſt, tenere nos voluerit, „ ſed tranſire, ne rebus temporalibus, quamvis ab illo pro ſalute noſtra ſu„ ſceptis, & geſtis, hæreamus infirmiter, ſed per eas potius curramus ala„ criter, ut ad eum ipſum, qui noſtram naturam a temporalibus liberavit, „ & collocavit ad dexteram Patris, provehi, atque pervenire mereamur.

Joan. 16.

Joan. 6. 64.

2. Cor. 5.

Tren. 4. 20.

Joan. 16. 17.

S. Ber. ſer. 5. De Aſcenſ. Domini.

Joan. 14. 6.

IV. Hæc *Dona* ſunt, quæ *Chriſtus aſcendens in altum*, *dedit hominibus*, Fides, Spes, Charitas per Sp. Sanctum in eorum cordibus diffuſa. Sed & dona ab hominibus accepit, ut ait Propheta: *Aſcendiſti in altum*, *cepiſti captivitatem*, *accepiſti dona in hominibus*. Apoſtolus a Propheta non diſſidet. Chriſtus aſcendens in cœlos dona hominibus dedit, idemque dona in hominibus recepit. Dedit ut unus cum Patre Deus; accepit in Eccleſia ſua, in membris ſuis, in Sanctis, & Fidelibus ſuis. *Chriſtus* enim, & *Eccleſia*, *caput*, & *corpus*, *unus homo eſt*, *unus Chriſtus*, ut *S. Aug.* ſæpius inculcat. Nunc in perſona ſua propria, nunc in perſona membrorum ſuorum loquitur apud Prophetas. Ad perſonam membrorum ejus referendum, quod ait Propheta, *Accepiſti dona in hominibus*: ad Perſonam ejus propriam, quod Apoſtolus ait: *Dedit dona hominibus*, ut *S. Aug.* explicat Enarratione in Pſal. LXVII. *Ipſe ergo Chriſtus & dedit de cœlo, & accepit in terra* (inquit idem S. Doctor Lib. XV. *De Trinitate*, cap. XIX.)

Ephcſ. 4. Chriſtus in cœlos aſcendens dona dedit hominib. & in eis accepit.

Pſalm. 67.

AR-

ARTICULUS VIII.

Quo ſeptimus Symboli Articulus explicatur.

INDE VENTURUS EST JUDICARE VIVOS, ET MORTUOS.

§. I.

Multiplex Dei Judicium. Noviſſimi tempus ignotum. Signa illud præcedentia.

DEI Judicium multiplex in Sac. Litteris declaratur: unum *Diſcretionis*, de quo Propheta Pſal. XLII. *Judica me, Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta.* Aliud *Damnationis*, de quo ſcriptum eſt Joannis III. *Qui non credit, jam judicatus eſt*: & Jo: v. *Et procedent qui mala egerunt in reſurrectionem judicii.* Rurſus judicium aliud *occultum*, aliud *manifeſtum*. „Occultum judicium eſt pœna, qua nunc unuſquiſque hominum aut „ exercetur ad purgationem, aut admonetur ad converſionem; aut ſi com- „ temnerit vocationem, & diſciplinam Dei, excæcatur ad damnationem. „ Judicium manifeſtum eſt, quo venturus Dominus judicabit vivos & mor- „ tuos, omnibus fatentibus eum eſſe, a quo & bonis præmia, & malis ſup- „ plicia tribuentur; ſed tunc illa confeſſio, non ad remedium malorum, „ ſed ad cumulum damnationis valebit." De his duobus judiciis, uno occulto, alio manifeſto, videtur Dominus dixiſſe Jo: v. *Qui verbum meum audit, & credit ei, qui miſit me, habet vitam æternam, & in judicium non venit, ſed tranſiit a morte in vitam.* Ideſt, non veniet in judicium manifeſtum. Nam hoc, quod tranſiit de morte ad vitam per nonnullam afflictionem, qua flagellat omnem Filium, quem recipit, Judicium occultum eſt. *Qui autem non credit* (inquit) *jam judicatus eſt*: ideſt, iſto occulto judicio jam præparatus eſt ad illud manifeſtum. Ita *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſal. 9.

S. Aug. tr. 43. & 52. in Joa.

Joan. 3.

Vide S. Aug. Lib. 20. De Civ. Dei c. 1.

Judicium occultum in hac vita peragitur: manifeſtum poſt mortem fiet cum unicuique neceſſe erit in conſpectum Domini venire, & ſingularum cogitationum, verborum, operumque omnium rationem reddere, demumque Judicis præſentem ſubire ſententiam. Id porro duobus diverſis temporibus fiet; primo ſtatim poſt uniuſcujuſque hominis mortem; ſecundo in fine mundi. Primum judicium particulare eſt, ac privatum: cum enim unuſquiſque noſtrum e vita migraverit, ſtatim ad Dei tribunal ſiſtitur, ibique de omnibus juſtiſſima quæſtio habetur, quæcumque aut egerit, aut dixerit, aut cogitaverit, cum hic mortalem vitam ageret. De iſto ſcribit Apoſtolus ad *Hebræos* Cap. IX. *Statutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem judicium*. Alterum generale erit, cum uno die, atque uno in loco, omnes ſimul homines ad tribunal ſummi Judicis ſtabunt, ac omnibus omnium ſæculorum hominibus ſpectantibus, & audientibus, ſinguli ſententiam in ſe latam excipient, ſtatimque reprobi a ſiniſtris Judicis in terra ſtantes, in ignem æternum cum diabolo, & angelis ejus detrudentur: electi vero, Chriſto obviam rapti in aera, cum ipſo in Regnum æternum, ipſis ante mundi conſtitutionem paratum, convolabunt, ſicque in cœlis ſemper erunt *cum Domino.*

Matth. 25.

2 Theſſ. 4.

De ultimo iſto, generalique Judicio Symboli Apoſtolici ſeptimus Articulus eſt, quo Chriſtum *venturum judicare vivos, & mortuos* profitemur: *inde*, inquam, venturum, quo aſcendit, ſcilicet e cœlis; non relicta Patris dextera, in qua ſedet, hæc enim ſumma poteſtas eſt, & majeſtas: Chriſtus autem veniet *Cum poteſtate magna, & majeſtate*. *Quemadmodum aſſumptus eſt in cœlum, ſic veniet*. Duobus autem modis accipi poteſt, quod *Vivos, & mortuos judicabit*: „ Sive ut vivos intelligamus, quos hic nondum mortuos, „ ſed

Luc. 21.

Matth. 25. Act. 1.

„ ſed adhuc in iſta carne viventes inventurus eſt ejus Adventus; mortuos „ autem, qui de corpore, prius quam veniat, exierunt, vel exituri ſunt: „ ſive vivos juſtos, mortuos autem injuſtos, quoniam juſti quoque judica- Joan. 5. „ buntur. Aliquando enim judicium Dei ponitur in malo, unde illud eſt, *Qui „ autem male egerunt, in reſurrectionem Judicii;* aliquando, & in bono, ſe- Pſalm. 55. „ cundum quod dictum eſt, *Deus in nomine tuo ſalvum me fac, & in vir- „ tute tua judica me*. Per Judicium quippe Dei fit ipſa bonorum malorum- „ que diſcretio, ut liberandi a malo, non perdendi cum malis, boni ad dex- „ teram ſegregentur. " Sic explicat *S. Auguſtinus* in *Enchiridio*, c. LV. Ceterum & illi ipſi, de quibus dicit Apoſt. 1. ad Theſſ. IV. *Et nos, qui vivimus, qui relinquimur, ſimul cum illis rapiemur in nubibus obviam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus*, prius morientur, quam beata immortalitate cum reliquis Sanctis donentur: quod aperte colligi videtur ex his Apoſtoli verbis 1. ad *Corinth.* cap. XV. *Sed dicet aliquis: Quomodo reſurgunt mortui? Qualive corpore venient? Inſipiens, quod tu ſeminas, non vivificatur, niſi prius moriatur*, &c. Et, *Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur*. Quomodo autem fieri poterit, ut omnes reſurgant, niſi omnes moriantur? Reſurrectio quippe, niſi mors præceſſerit, nulla eſt. Morientur ergo & illi, qui adveniente Chriſto vitam mortalem in hoc mundo agent, & illorum corpora igne, quo mundus conflagrabit, interibunt, ſtatim velut in ictu oculi, canente tuba, ideſt imperante Domino, ad vitam reditura. Videas *S. Auguſtinum* Ep. CXCIII. *Mercatori* inſcripta, cap. IV. & Lib. XX. *De Civitate Dei*, Cap. XX.

Noviſſimum illud Judicium in S. Litteris *Dies Domini* appellatur, de quo Apoſt. 1. ad Theſſ. V. *Dies Domini ſicut fur in nocte, ita veniet*. Et Salvator ipſe, Matth. XXIV. *De die autem illa, & hora nemo ſcit .·. Sicut autem in diebus Noe, ita erit & Adventus Filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes, & bibentes, nubentes, & nuptui tradentes, uſque ad eum diem, quo intravit Noe in arcam, & non cognoverunt, donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus Filii hominis.... Vigilate ergo, quia neſcitis, qua hora Dominus veſter venturus ſit*. De eodem Apoſtolus II. ad Corinthios V. ſcribit: *Omnes nos manifeſtari oportet ante Tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum*. Et Apocalypſis XX. dicitur: *Vidi mortuos magnos, & puſillos in conſpectu Throni, & Libri aperti ſunt, & judicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in Libris, & judicatum eſt de ſingulis ſecundum opera ipſorum*.

S. Auguſt. Enarrat in Pſalm. 36. Serm. 1.

„ Quamvis autem ultimi judicii diem venturum eſſe utiliter ſciamus, & „ utiliter ignoremus, quando venturus ſit, ut paratum cor habeamus bene „ vivendo; & non ſolum non timeamus venturum illum diem, ſed & a- „ memus" *Expectantes beatam ſpem, & Adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti* (ut loquitur Apoſtolus) ſigna tamen quædam Adventum Chriſti ad judicium præcedent, ut homines ad Judicis reverentiam adducantur, & ad judicium præparentur, ſignis inſolitis, & formidandis præmoniti. Ex his nihilominus ſignis certo cognoſci non poteſt judicii tempus, cum partim ad excidium Hieroſolymorum, partim ad Chriſti adventum in corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, partim ad adventum ejus noviſſimum per ſe ipſum pertineant, ut S. *Auguſtinus* explicat Epiſtola CXCIX. alias LXXX. ad *Heſichium*, *De fine Sæculi* inſcripta. Quamobrem, quod Chriſtus Dominus ait, *Vigilate, ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes*, ad omnes pertinere declaravit. *Tunc enim unicuique veniet dies ille, cum venerit ei dies, ut talis hinc exeat, qualis judicandus eſt illo die. Ac per hoc vigilare debet omnis Chriſtianus, ne imparatum inveniat eum Domini adven-*

Ad Tit. 2. Judicii ultimi tempus ex ſignis præcedentibus certo cognoſci non poteſt. Luc. 21. Matth. 24. Marc. 13.

adventus. Imparatum autem inveniet ille dies, quem imparatum invenerit ſuæ vitæ hujus ultimus dies (inquit S. *Auguſtinus.*)

Antichriſtus.

Diem Domini venturum non eſſe, certum eſt, niſi Antichriſtus prior advenerit. Homo quidam erit ſingularis, iniquiſſimus, divinos honores uſurpans, Chriſtum, & Regnum ejus, id eſt Eccleſiam, perſequens ea perſecutione, *qualis non fuit ab initio mundi uſque modo, neque fiet:* falſis miraculis maximam hominum partem ſeducens, & ad defectionem a Chriſti fide, & cultu pertrahens. De quo Apoſtolus II. ad *Theſſalonicenſes* II. ſcribit: *Homo peccati, filius perditionis, qui adverſatur, & extollitur ſupra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in Templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tamquam ſit Deus.... Et tunc revelabitur ille Iniquus; quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui eum, cujus eſt adventus ſecundum operationem Satanæ, in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus, & in omni ſeductione iniquitatis iis, qui pereunt: eo quod charitatem veritatis non receperunt, ut ſalvi fierent.* Cetera pene omnia, quæ de Antichriſto dicuntur, vel obſcura ſunt, vel incerta. Cum autem improborum hominum caput futurum ſit, jam ab initio Eccleſiæ, immo ab initio mundi formari cœpit corpus ejus, præparari populus ejus, in quo primas tenent Hæretici. Unde *S. Paulus* ibidem ait: *Myſterium jam operatur iniquitatis.* Et *S. Joannes* Epiſtola I. C. II. *Filioli, noviſſima hora eſt: & ſicut audiſtis, quia Antichriſtus veniet, & nunc Antichriſti multi facti ſunt.... Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis. Nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum.... Hic eſt Antichriſtus, qui negat Patrem, & Filium.* Et C. IV. *Omnis ſpiritus, qui confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt: & omnis ſpiritus, qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt; & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis, quoniam venit, & nunc jam in mundo eſt.* Legatur S. *Hieronymus* in Epiſtola ad *Algaſiam*, Quæſtione XI. & S. *Auguſtinus* Lib. XX. *De Civitate Dei* Cap. XIX.

Matth. 24.

Pſal. 96. 2.

Ignis iudicium præcedens.

Ignis porro ante Chriſtum Judicem *præcedet & inflammabit in circuitu ejus*, Mundumque purgabit. Abſumet elementorum corruptibilium qualitates, ut Mundus in melius innovatus, & a corruptionis ſervitute liberatus, corporibus beatorum per glorioſam reſurrectionem pariter innovatis conveniat. Quemadmodum igitur mundus olim diluvio interiit, perditis impiis univerſis, ſolo juſto Noe cum familia ſua erepto, ita in fine Sæculi, hic Mundus poſt diluvium Dei verbo reſtauratus, & conſiſtens, „ Cœli „ (inquam) qui nunc ſunt, & terra, eodem verbo repoſiti ſunt, igni re„ ſervati in die Judicii, & perditionis impiorum hominum (inquit S. *Pe„ trus* Epiſt. II. C. III.) Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo cœ„ li magno impetu tranſient, elementa vero calore ſolventur, terra autem, „ & quæ in ipſa ſunt opera, exurentur. Cum igitur hæc omnia diſſolven„ da ſint, quales oportet vos eſſe in ſanctis converſationibus, & pietatibus „ expectantes, & properantes in adventum diei Domini, per quem cœli „ ardentes ſolventur, & elementa ignis ardore tabeſcent? Novos vero cœ„ los, & novam terram ſecundum promiſſa ipſius expectamus, in quibus ju„ ſtitia habitat. Propter quod, chariſſimi, hæc expectantes, ſatagite im„ maculati, & inviolati ei inveniri in pace. *Denique Eccleſia Chriſtum* ju„ dicaturum vivos, & mortuos, & ſæculum per ignem *profitetur: quod ab* „ *Iſaia Prophetа prædictum eſt*: Quia ecce Dominus in igne veniet, & quaſi „ turbo quadrigæ ejus, reddere in indignatione furorem ſuum, & increpa„ tionem ſuam in flamma ignis; quia igne Dominus dijudicabit.

Iſa. 66.

§. II.

Generalis Judicii Cauſæ.

CUm præter privatum de ſingulis, alterum etiam de univerſis hominibus, exerceri judicium neceſſe ſit, præter Dei verbum, communemque Chriſtianorum omnium fidem, congruæ quoque rationes afferri poſſunt, quas exponunt S. *Thomas*, & Concilii Tridentini Catechiſmus.

III. P. Q. 59. A. 8.

Prima ratio judicii generalis.

Prima eſt, quia poſt hominum mortem interdum ſuperſtites ſunt filii, vel diſcipuli, exemplorum, ſanæ doctrinæ, vel errorum, ſanctioris vitæ, vel pravorum operum amatores, ſectatores, propugnatores, propagatores. Quibus rebus ipſorum mortuorum præmia, & pœnas augeri neceſſe eſt. Cum igitur hæc utilitas, vel calamitas ad plurimos pertinens, non prius finem habitura ſit, quam noviſſimus mundi dies advenerit, æquum erat, de univerſa hac recte, aut prave factorum, dictoumque ratione perfectam quæſtionem haberi, quod fieri non poterat niſi facto communi omnium Judicio. „ Quapropter expecta me, dicit Dominus (Sophoniæ III.) in die reſurre„ ctionis meæ in futurum, quia judicium meum, ut congregem gentes, & „ colligam regna, & effundam ſuper eos indignationem meam, omnem iram „ furoris mei; in igne enim zeli mei devorabitur omnis terra.

Ratio altera.

Secunda eſt, quod piorum fama ſæpe lædatur, impii vero innocentiæ laude commendentur. Quam ob rem divinæ juſtitiæ ratio poſtulat, ut pii ereptam injuria apud homines exiſtimationem, in publico univerſorum hominum conventu, & judicio recuperent; cum Chriſtus Judex *Illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium; & laus erit unicuique a Deo*, cum *Libris apertis*, id eſt, ſingulorum conſcientiis patentibus, boni ſummo honore afficientur, & filii Dei ab omnibus agnoſcentur, eorumque præclare geſta cunctis innoteſcent, & ab æquiſſimo Judice coronabuntur: mali vero, ac reprobi *induentur confuſione* peccatis ſuis, quamvis occultiſſimis, pravis deſideriis, cogitationibus, operibus in publicam lucem productis. Quod præclare deſcribit Sapiens. „ Videbunt (inquit) finem Sa„ pientis, & non intelligent, quid cogitaverit de illo Deus, & quare mu„ nierit illum Dominus. Videbunt, & contemnent eum: illos autem Do„ minus irridebit. Et erunt poſt hæc decidentes ſine honore, & in contu„ melia inter mortuos in perpetuum: quoniam diſrumpet illos inflatos ſine „ voce, & commovebit illos a fundamentis, & uſque ad ſupremum deſo„ labuntur: & erunt gementes, & memoria illorum peribit. Venient in „ cogitatione peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex adverſo ini„ quitates ipſorum. Tunc ſtabunt Juſti in magna conſtantia adverſus eos, „ qui ſe anguſtiaverunt, & qui abſtulerunt labores eorum. Videntes tur„ babuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ „ ſalutis, dicentes intra ſe, pœnitentiam agentes, & præ anguſtia „ ſpiritus gementes: Hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum, & in „ ſimilitudinem improperii. Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus in„ ſaniam, & finem illorum ſine honore: ecce quomodo computati ſunt in„ ter filios Dei, & inter Sanctos ſors illorum eſt. Ergo erravimus a via „ veritatis, & juſtitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non or„ tus eſt nobis. Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambu„ lavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus. Quid nobis „ profuit ſuperbia? Aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Tranſie„ runt omnia illa tamquam umbra ..... Juſti autem in perpetuum vi„ vent, & apud Dominum eſt merces eorum, & cogitatio illorum apud Al„ tiſſimum. Ideo accipient regnum decoris, & diadema ſpeciei de manu Domi„ ni: quoniam dextera ſua teget eos, & brachio ſancto ſuo defendet illos." Summus.

1. Cor. 4.

Apoc. 20.

Joan. 9.

Sap. 4. & 5.

mus autem erit honos, quo Sancti afficientur, ſiquidem Chriſto ſupremo Judici aſſidebunt, cum ipſo mundum judicaturi. Unde ipſe ait: *Amen dico vobis, quod vos, qui ſecuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes, judicantes duodecim Tribus Iſrael.* Et Apoſtolus: *Sancti*, inquit, *de hoc mundo judicabunt... In vobis judicabitur mundus... Neſcitis quoniam Angelos judicabimus?* Matth. 19. 1. Co. 7.

Tertia judicii generalis ratio hæc eſt: quod Sancti, & reprobi homines, quæcumque in vita egerunt, non ſine corporibus egerint: unde bona, & mala opera ad corpora etiam pertinent, velut ad inſtrumenta. Maxime igitur conveniens erat, corporibus una cum eorum animis debita æternæ gloriæ præmia, aut ſupplicia impertiri: Quod neque ſine omnium hominum reſurrectione, neque ſine generali judicio fieri poterat. „ Dicimus plenum „ primo, perfectumque credendum judicium Dei, ut ultimum jam, atque „ exinde perpetuum: ut ſit quoque juſtum, dum non in aliquo minus: ut „ ſit quoque Deo dignum, dum pro tanta ejus patientia, plenum, atque „ perfectum. Itaque plenitudinem, perfectionemque Judicii, nonniſi de totius hominis repreſentatione cōnſtare. Totum porro hominem ex utriuſque ſubſtantiæ concretione parere: idcirco in utraque exhibendum, quem „ totum oporteat judicari: qui niſi totus, utique non vixerit. Qualis ergo „ vixerit, talem judicari, qui de eo, quod dixerit, habeat judicari. Vita „ eſt enim cauſa judicii, per tot ſubſtantias diſpungenda, per quot & functa eſt " (inquit *Tertullianus* Libro *De Reſurrectione Carnis*.) Tertia ratio.

Quarta ratio ex divina Providentia, Sapientia, & Juſtitia petitur, quas vindicari palam in omnium hominum conventu, ac laudari decet. Cum enim adverſa, & proſpera promiſcue nonnunquam bonis, & malis eveniant, ob arcanas quidem, licet adorandas rationes; hinc fit, ut plerique divinæ providentiæ, ac juſtitiæ obloquantur; & viri etiam juſti commoveantur interdum, cum improbos potentes opibus, & honoribus florentes animadvertunt. „ Mei autem pene moti ſunt pedes (inquit Propheta) pene effuſi ſunt „ greſſus mei: quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns... Ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſęculo obtinuerunt divitias; & dixi: „ Ergo ſine cauſa juſtificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus „ meas: & fui flagellatus tota die, & caſtigatio mea in matutinis. " Neceſſe igitur erat, generale Judicium exerceri, in eoque bonis præmia, improbis ſupplicia palam decerni, ut Deo Juſtitiæ, Sapientiæ, & Providentiæ laus ab omnibus tribueretur. Igitur *Noli æmulari in malignantibus, neque zelaveris facientes iniquitatem. Quoniam tamquam fœnum velociter areſcent, & quemadmodum olera herbarum cito decident.* „ Quod tibi longum videtur, cito eſt Deo: ſubjunge te Deo, & tibi cito erit (inquit *S. Auguſtinus*.) Olera herbarum vilia quædam ſunt, & ſuperficiem terræ tenentia, altam radicem non habent. Proinde per hyemem virent: at ubi Sol „ æſtatis ferveſcere cœperit, areſcent. Modo ergo tempus eſt hyemis, „ gloria tua nondum apparet: ſed ſi alta radix eſt charitatis tuæ, ſicut „ multarum arborum per hyemem, tranſit frigus, veniet æſtas, id eſt, *Judicii dies*: tunc areſcet viror ſęni, tunc apparebit arborum gloria. *Mortui „ enim eſtis*, ait Apoſtolus; quomodo videntur arbores per hyemem, „ quaſi aridæ, quaſi mortuæ. Ergo quæ ſpes, ſi mortui ſumus? *Intus eſt radix*. Ubi radix noſtra, ibi & vita noſtra, ibi enim charitas noſtra. *Et „ vita veſtra*, inquit, *abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*. Quando areſcit, „ qui ſic habet radicem? Quando autem erit ver noſtrum? Quando æſtas „ noſtra? Quando nos circum veſtit dignitas foliorum, & ubertas fructuum „ locupletat? Audi, quod ſequitur: " *Cum Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria*. Hinc *S. Auguſtinus* Libro xx. Ratio quarta. Pſal. 72. Pſal. 36. S. Auguſt. Enarrat. in hunc Pſal. Coloſs. 3.

De Ci-

De Civitate Dei, Cap. 11. ait: *Cum ad illud Dei judicium venerimus, cujus tempus jam proprie dies judicii, & aliquando dies Domini nuncupatur; non solum quæcumque tunc judicabuntur, verum etiam quæcumque ab initio judicata, & quæcumque usque ad illud tempus adhuc judicanda sunt, apparebunt esse justissima. Ubi hoc quoque manifestabitur, quam justo judicio Dei fiat, ut nunc tam multa, ac pene omnia justa judicia Dei sensus mentesque mortalium lateant; cum tamen in hac re piorum fidem non lateat, justum esse, quod latet.* Hinc Propheta Psalmo XXXVI. ait: *Observabit peccator justum, & stridebit super eum dentibus suis, Dominus autem irridebit eum, quoniam prospicit, quod veniat dies ejus.* „ Qui dies? Quo reddet unicuique secundum opera. Thesaurizat enim sibi iram in „ die iræ, & revelationis justi judicii Dei. Sed Dominus prospicit, tu non „ prospicis, indicavit tibi, qui prospicit. Non parva pars scientiæ est, scien„ ti conjungi. Ille habet oculos cognitionis, tu habeto credulitatis. Quod „ videt Deus, crede tu. Veniet dies injusti, quem prospicit Deus. Qui „ dies? Cujusque vindictæ. *Necesse est enim, ut vindicetur in impium, sive „ convertat se, sive non se convertat. Si enim se converterit, hoc ipsum in illo „ vindicatur, quod perit iniquitas* (ut explicat S. *August.* Enarratione in Psal. XXXVI. Sermone 11.) Nunc Deum *ex dimidia tantum parte* cognoscimus (ut cum S. *Basilio* loquar, Præfatione in Regulas fusius disputatas.) Misericordem cogitamus, non justum: at in supremo judicio plene cognoscetur, quia *Justitia plenitudo divinitatis*, ut loquitur *Tertullianus*. Judicium itaque generale esse oportet, ut omnibus palam fiat, *Misericordiam* quidem Dei *ab æterno, & usque in æternum* exerceri, sed *super timentes eum*: verum *in peccatores respicere iram illius.*

Eccli. 5. 7.

Ratio quinta generalis judicii.

Quinta denique ratio, cur generale judicium sit futurum, est, ut illius metu peccatores ad meliorem frugem revocentur, pii vero ejus expectatione recreentur, nec in adversis rebus deficiant. *Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora judicii ejus.* Hinc illud Sapientis divinum oraculum: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.* Sed timore casto timendus est judicii dies. Unde Propheta dicit, *Confige timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis timui.* Hoc est, ut explicat S. *Augustinus* Enarratione in Psalm. CXVIII. Sermone XXV. *A timore tuo casto, qui permanet in sæculum sæculi, carnalia mea desideria comprimantur;* A judiciis enim tuis timui, *cum mihi lex minaretur pœnam, quæ mihi non poterat dare justitiam. Sed hunc timorem, quo pœna metuitur, consumata charitas foras mittit, quæ non timore pœnæ, sed delectatione justitiæ liberos reddit. Timor namque iste, quo non amatur justitia, sed timetur pœna servilis est, quia carnalis est; & ideo non crucifigit carnem. Vivit enim peccandi voluntas, quæ tunc apparet in opere, quando speratur impunitas. Cum vero pœna creditur secutura, latenter vivit; vivit tamen. Mallet enim licere, & dolet non licere, quod lex vetat: quia non spiritaliter delectatur ejus bono, sed carnaliter malum metuit, quod minatur. Timore autem casto ipsa, quæ hunc timorem foras mittit, peccare timet charitas, etiamsi sequatur impunitas: quia nec impunitatem judicat secuturam, quando amore justitiæ peccatum ipsum deputat pœnam. Tali timore carnes crucifiguntur, quoniam carnales delectationes, quæ legis littera vetantur potius, quam vitantur, spiritalium bonorum delectatione vincuntur, & eadem usque ad perfectionem crescente victoria perimuntur.*

Apoc. 14.

Eccli. 7.

Psal. 118. 120.

Timore casto timendum judicium.

1. Joann. 3.

Pii judicii diem desiderant.

Timor ille castus cum summo desiderio, & amore diei judicii optime cohæret, quo pii cujusque pectus accenditur. Unde Apostolus scribit: *Reposita est mihi corona justitiæ; non solum autem mihi, sed & iis, qui diligunt adventum ejus.* Et Propheta idem desiderium his verbis exprimit: *Sitivit a-*

2. Tim. 4.

ni-

nima mea ad Deum vivum. Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Pſal. 41.
Hinc S. *Joannes* Epiſtolæ I. C. IV. *In hoc*, inquit, *perfecta eſt charitas nobiſcum, ut fiduciam habeamus in die judicii.* Ille autem diligit adventum Domini, *Qui eum ſinceritate fidei, firmitate ſpei, ardore charitatis expectat*, qui pie vivendo ad diem vitæ ſuæ noviſſimum vigilanter ſe præparat: *Quoniam qualis in die iſto quiſque moritur, talis in illo die judicabitur* (inquit *S. Auguſtinus* Epiſtola CXCIX. alias LXXX.) Dies judicii, ſpes Chriſtianorum eſt, qui Deum diligunt, & Chriſto ſincere ſerviunt. Unde ipſe Dominus ait: Luc. 21.
His fieri incipientibus, reſpicite, & levate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra. Si amamus Chriſtum, adventum ejus deſiderare debemus. „ Perverſum enim eſt, & neſcio utrum verum, quem diligis timere ne veniat; orare, *Adveniat Regnum tuum*, & timere ne exaudiaris. „ Unde autem timor? Quia Judex venturus eſt? Numquid injuſtus? Numquid malevolus? Numquid invidus? Numquid poſtremo ab altero expectas „ noſſe cauſam tuam, ne forte ille, quem inſtruxiſti, vel prævaricatione te „ decipiat, vel minori facundia, & facultate deficiens innocentiæ tuæ bonum „ verbis demonſtrare non poſſit? Nihil horum. Quis ergo venturus eſt? Quare non gaudes? Quis venturus eſt judicare te, niſi, qui venit judicari „ propter te? Non timeas Accuſatorem, de quo ipſe dixit, *Princeps hujus* Joan. 12. 31.
„ *mundi ejicietur foras*. Non timeas malum Advocatum: ille enim tibi modo Advocatus eſt, qui tunc Judex futurus eſt. Ille erit, & tu, & cauſa „ tua: ſermo cauſæ tuæ, teſtimonium conſcientiæ tuæ. Quiſquis ergo futurum Judicem times, præſentem conſcientiam tuam modo corrige. Hæc Lib. 2. De Cultu Fœminarum, c. 7.
S. *Auguſt.* Enarratione in Pſalm. CXLVII. Merito itaque *Tertullianus* ſupremi judicii diem vocat *Diem Chriſtianæ exultationis*. Bonam cauſam habeamus, ut futurum judicium non timeamus. *Perditio noſtra, peccatum noſtrum: Sanguis Chriſti, pretium noſtrum: Reſurrectio Chriſti, ſpes noſtra: adventus Chriſti, res noſtra. Dicat anima noſtra ſitiens illi, Quando veniet? Et*, Sitivit Pſal. 41. 3.
anima mea ad Deum vivum. *Optas ut veniat? Utinam paratum te inveniat.* Verba ſunt S. *Aug.* Serm. CCLXV. alias VI. inter editos a Pariſienſibus. Dedit Deus metuentibus ſe ſignificationem, ut fugiant a facie arcus, ut liberentur ejus dilecti. Igitur *Exhorreſce, quod minatur Omnipotens: ama, quod promittit Omnipotens, & vileſcit omnis Mundus ſive promittens, ſive terrens* (inquit S. *Auguſt.* Tractatu III. in Epiſtolam S. *Joannis*.) Pſal. 59. 6.

§. III.

Chriſtus Dominus ut homo judicabit. Judicis dotes. Ultima Sententia.

QUamvis judicandi poteſtas omnibus Sanctiſſimæ Trinitatis Perſonis communis ſit, præcipue tamen Dei Filio eam tribuimus, cui etiam ſapientiam convenire dicimus, quamvis tribus perſonis pariter communem. Judicabit autem Chriſtus, non ſolum ut Deus, ſed ut homo. *Sicut Pater* Joan. 5.
(inquit) *habet vitam in ſemetipſo; ſic dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo, & poteſtatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis eſt*. Veniet S. Auguſt. Enarrat. in Pſ. 65.
„ cum poteſtate magna judicaturus, quia cum magna humilitate judicatus. „ Ipſe videbitur terribilis, qui viſus eſt contemptibilis. Demonſtrabit potentiam, qui demonſtravit patientiam. In cruce patientia erat; in judicio potentia erit. Apparebit enim homo judicans, ſed in claritate. *Sic* Act. 1. 11.
„ *veniet*, dixerunt Angeli, *quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum*. Forma ipſa veniet ad judicium; ideo videbunt illum & impii: nam formam „ Dei non videbunt. Et ubi eſt, *Videbunt in quem transfixerunt?* Niſi quia Joan. 19.
„ apparet formam hominis eos viſuros ut judicentur, formam Dei non viſu-

„ furos, niſi qui ad dexteram ſeparabuntur. Tacuit judicandus, non ta-
S. Auguſt. Serm. 299. „ cebit judicaturus. Occultus hic fuit, ut non agnoſceretur: *Si enim co-*
„ *gnoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Cum ergo hic jam fue-
„ rit occultus in poteſtate ſua, tacitus ſub aliena: contrarium erit occulta-
1. Cor. 2. Pſal. 49. „ tioni, quod venturum expectamus. *Deus enim manifeſte veniet*. Qui prius
„ venit occultus, veniet manifeſtus. *Deus noſter, & non ſilebit*. Siluit oc-
Iſai. 53. „ cultus, quia *Sicut ovis ad occiſionem* ductus eſt. Siluit occultus, quia *Sicut*
„ *agnus coram tondente ſe* ſine voce „ ſic non aperuit os ſuum. Siluit oc-
„ cultus, quia *In humilitate judicium ejus ſublatum eſt*. Siluit occultus,
„ quia homo tantum putatus eſt; ſed *Deus manifeſte veniet, Deus noſter, &*
„ *non ſilebit*. Manifeſte veniet Judex omnipotens, cui reſiſti non poſſit: Ju-
Judicis dotes. dex ſupremus, cujus judicium nemo peccator ſubterfugere poſſit, aut ab
ipſo appellare: Judex ſapientiſſimus, quem nihil latere poſſit, cujus oculi lu-
1 Cor. 4. cidiores Sole, qui *Illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia*
Apoc. 3. *cordium*, Judex, idemque *Teſtis fidelis* dictorum omnium, factorum, cogita-
1. Petr. 2. torum. Judex ſanctiſſimus, *Qui peccatum non fecit, neque dolus inventus eſt*
Iſai. 42. *in ore ejus*. Judex integerrimus, & æquiſſimus, qui *Non accipiet perſonam*
Jac. 2. 13. cujuſque. Judex ſeveriſſimus, qui tunc *Non flectetur*, & *Judicium ſine miſe-*
ricordia in eos exercebit, qui miſericordiam non fecerunt. *Ipſe eſt* (inquit
Act. 10. Apoſtolorum Princeps) *qui conſtitutus eſt a Deo judex vivorum, & mortuorum.*
Manifeſte veniet, & occultiſſima facinora, verba, conſilia manifeſtabit. Peccato-
rum ſuorum omnium numerum, gravitatem, fœditatem abſque ullo fuco, abſque
ullo excuſationum velo, in ſua quiſque conſcientia intuebitur, ad pœniten-
tiam infructuoſam, quia ſeram; ad confuſionem æternam. Ante faciem il-
lius ſtatuentur peccata, quæ olim poſt tergum poſuit. *Arguam te* (inquit
Dominus) *& ſtatuam contra te faciem tuam*. Deus noſter tunc non ſilebit.
Arguam te (inquit) *Modo te non vides, facio ut videas te. Quia ſi videres*
te, & diſpliceres tibi, placeres mihi; quia vero non te videns placuiſti tibi,
diſplicebis & mihi, & tibi; mihi, cum judicaberis; tibi, cum ardebis. Sta-
Pſal. 49. tuam contra te faciem tuam. *Quid enim vis latere te ipſum? In dorſo tuo*
„ *tibi es, non te vides. Facio, ut te videas; quod poſt dorſum poſuiſti, an-*
„ *te faciem ponam, videbis fœditatem tuam, non ut corrigas, ſed ut erube-*
„ *ſcas*. Modo ergo tu fac, quod tibi minatur facere Deus. Tolle te a ter-
„ go tuo, ubi te videre non vis diſſimulans a factis tuis, & conſtitue te an-
„ te te. *Aſcende tribunal mentis tuæ, eſto tibi judex, torqueat te timor, e-*
Pſal. 50. 5. „ *rumpat a te confeſſio, & dic Deo tuo*: Quoniam iniquitatem meam ego
„ cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper. *Quod erat poſt te,*
fiat ante te: ne ipſe poſtea a Judice fias ante te, & non ſit quo fugias a te.
Ita hunc locum explicat S. *Auguſtinus* Enarratione in Pſalmum XLIX. Tunc,
Omnia Dei attributa convincent, & damnabunt reprobos. omnia Dei attributa peccatores accuſabunt, convincent, damnabunt. Om-
nipotentia, quod non obedierint *Tantæ poteſtatis imperio, & tanto terrentis*
ſupplicio, ut loquitur S. *Auguſtinus*. Bonitas, & miſericordia, quod tot e-
jus beneficiis ingrati fuerint, quod Filii ejus Chriſti Jeſu ſanguinem irritum
duxerint; quod nullum ex Sacramentis fructum ad ſalutem percipere volue-
rint; quod prædicatione verbi Dei, admonitionibus, bonis exemplis, proſ-
peris, adverſis, creaturis omnibus indigniſſime ſint abuſi. His totidem ve-
Job. 10. Sap. 5. lut teſtimoniis reprobi convincentur, ut merito illa verba Job uſurpare
poſſit: *Inſtauras teſtes tuos contra me*. Tunc *Pugnabit orbis terrarum con-*
tra inſenſatos: agnoſcent quippe nihil in orbe terrarum fuiſſe, quo ad Deum
promerendum uti non potuiſſent. Judex ſeverus ſcrutabitur *Jeruſalem in*
lucernis, ipſas *Juſtitias* judicabit. Fruſtra inclamabunt montibus, & petris:
Cadite ſuper nos, & abſcondite nos a facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira
Agni.

Agni. Chriſtum, a quo averterunt oculos, quem conculcaverunt, quem contempſerunt, quem iterum in ſemetipſis crucifixerunt, videbunt, non jam miſericordem Salvatorem, ſed terribilem Judicem. *Videbunt in quem transfixerunt*. Tunc Deus noſter non ſilebit. Nunc loquitur pro nobis ut Advocatus noſter; tunc contra nos ut Judex noſter. Nunc ſanguis ejus pro peccatoribus clamat: tunc adverſus reprobos perorabit: Tot ora, quot vulnera. „ Inimicis vulnera demonſtraturus eſt ſua, ut convincens eos dicat: „ Ecce hominem, quem crucifixiſtis: ecce Deum, & hominem, in quem „ credere noluiſtis. Videtis vulnera, quæ inflixiſtis, agnoſcitis latus, quod „ pupugiſtis; quoniam & per vos, & propter vos apertum eſt, nec tamen „ intrare voluiſtis. *Rea* ſtabit *Anima* ante aulas Dei die Judicii, nihil habens „ dicere. Deum prædicabas, & non requirebas: Dæmonia abominabaris, & „ illa adorabas: Judicium Dei appellabas, nec eſſe credebas: Inferna ſupplicia præſumebas, & non præcavebas: Chriſtianum nomen ſapiebas, & „ Chriſtianum perſequebaris. Verba ſunt *Tertulliani*, Libro *De Teſtimonio Animæ*, Cap. ultimo. Deus noſter non ſilebit. Qui vocem Sponſi ad nuptias vocantis, & ad cor loquentis contempſerunt, vocem Judicis, vocem Domini in virtute, in magnificentia, confringentis cedros, vocem formidinis, & tonitrui audient: *Ite, maledicti, in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus*. Qui vocanti obtemperare, & ad me venire noluiſtis, recedite operarii iniquitatis, inutiles ſervi, genimina viperarum, qui ex Patre diabolo eſtis, non populus meus, *Ite, maledicti*. Fruſtra rugient clamore magno, ut miſer Eſau, dicentes, *Benedic etiam & mihi. Num unam tantum benedictionem habes? Obſecro, ut & mihi benedicas*. Noluerunt „ benedictionem, & elongabitur ab eis. Et induent maledictionem ſicut „ veſtimentum, & intrabit ſicut aqua in interiora eorum, & ſicut oleum „ in oſſa eorum. Fruſtra reponent: *Quo ibimus a ſpiritu tuo, & quo a facie tua fugiemus? ... Ite in ignem æternum*. Sanctis vero, & electis blande inſonabit vox Sponſi ad nuptias invitantis, vox Amici ad æternum convivium, vox Patris ad hæreditatem, vox Domini ad præmia, & coronas vocantis: „ Venite, benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis „ paratum eſt ab origine mundi. *Igitur* Dei cultores apud Deum ſemper, „ ſuperinduti ſubſtantia propria æternitatis; profani vero, & qui non integre ad Deum, in pœnam æque jugis ignis, habentes ex ipſa natura ejus, divina ſcilicet, ſubminiſtrationem incorruptibilitatis. Noverunt & Philoſophi diverſitatem arcani, & publici ignis. Ita longe alius eſt, qui uſui humano, alius, qui judicio Dei apparet, ſive de cœlo fulmina ſtringens, ſive de terra per vertices montium eructans. Non enim abſumit, „ quod exurit; ſed dum erogat, reparat. Adeo manent montes ſemper ardentes, & qui de cœlo tangitur, ſalvus eſt, ut nullo jam igni decinere„ ſcat. Et hoc erit teſtimonium ignis æterni, hoc exemplum jugis Judicii „ pœnam nutrientis. Montes uruntur, & durant. Quid nocentes, & Dei „ hoſtes? (inquit *Tertullianus*, Apologetici C. XLVIII.)

Apoc. 6. Joan. 19. Auctor Libri, ſive Sermonis 2. de Symbolo ad Catech. apud S. Auguſt. Matth. 25. Ultima ſententia. Geneſ. 27. Pſal. 108. Pſal. 138. Matth. 25.

Duo porro tantum erunt judicandorum ordines: alii a dextris erunt, ſcilicet electi; alii a ſiniſtris, ſcilicet reprobi, etiam infantes, qui ſine Baptiſmo deceſſerunt: adeoque illi in vitam æternam, iſti in ignem æternum. Non erit medius locus, ut S. *Auguſtinus* ex Evangelio probat contra Pelagianos. *Mitiſſima* tamen *omnium pœna erit eorum, qui præter peccatum, quod originale traxerunt, nullum inſuper addiderunt: & in ceteris, qui addiderunt, tanto quiſque tolerabiliorem ibi habebit damnationem, quanto hic minorem habuit iniquitatem*. Verba ſunt S. *Auguſtini*, in *Enchiridio*, Cap. 94.

Duo tantum judicandorum ordines.

Apoc. 1. Pſalm. 49. Quomodo timendum Dei judicium?

Timete Dominum, & date illi honorem: appropinquat enim *hora judicii ejus. Deus manifeſte veniet.* Qui venit occultus, veniet manifeſtus. Venit occultus „ judicandus, veniet manifeſtus judicaturus. Venit occultus, ut ante judicem „ ſtaret, veniet manifeſtus, ut etiam de Judicibus judicet. *Veniet manifeſte,* „ *& non ſilebit.* Quid enim? Modo ſilet? Et unde ſunt, quæ dicimus? Un„ de iſta præcepta, unde iſta monita, unde iſta tuba terroris? Non ſilet, & „ ſilet: *Non ſilet a monendo, ſilet a vindicando: non ſilet a præcepto, ſilet a* „ *judicio.* Patitur enim peccatores quotidie mala facientes, Deum non cu„ rantes, non in conſcientia ſua, non in cœlo, non in terra: non eum latent „ hæc omnia, & univerſaliter omnes admonet, & quando aliquos flagellat „ in terra, *Admonitio eſt, nondum damnatio.* Silet ergo a judicio. occultus in cœlo eſt, adhuc interpellans pro nobis: patiens eſt ſuper peccatores, *Non exercens iram, ſed expectans pœnitentiam.* Dicit alio loco (ſcilicet Iſaiæ 42.) *Tacui, numquid ſemper tacebo?* Quando ergo non tacebit? *Deus manifeſte veniet, Deus noſter, & non ſilebit.* Ignis ante ipſum præcedet. Timemus? *Mutemur, & non timebimus. Ignem palea timeat: auro quid facit?* Eſt autem „ nunc in poteſtate quid facias, ne illud, quod & te nolente venturum eſt, „ non correctus experiaris. Si enim poſſemus facere, Fratres, ut dies judicii „ non veniret; puto quia nec ſic erat male vivendum. Si non veniret ignis „ die Judicii, & ſola peccatoribus immineret ſeparatio a facie Dei, in qua„ libet eſſent affluentia deliciarum, non videntes a quo creati ſunt, & ſeparati „ ab illa dulcedine ineffabilis vultus ejus, in qualibet æternitate, & impu„ nitate peccati, plangere ſe deberent. Sed quid loquar, aut quibus loquar? „ Hæc amantibus pœna eſt, non contemnentibus. Qui dulcedinem ſapientiæ, „ & veritatis utcumque ſentire cœperunt, noverunt quod dico, quanta „ pœna ſit tantummodo a facie Dei ſeparari: qui autem illam dulcedinem „ non guſtaverunt, ſi nondum deſiderant Dei faciem, timeant vel ignem; „ ſupplicia terreant, quem præmia non invitant. Vile tibi eſt, quod Deus „ pollicetur; contremiſce, quod minatur. Veniet dulcedo præſentiæ, non „ excitaris, non ſuſpiras, & non deſideras: amplexaris peccata tua, & de„ licias carnis tuæ, ſtipullam ad te congeris, veniet ignis. *Ignis in conſpectu*

Mutemur, & non timebimus.

Pſal. 49. 3. „ *ejus exardeſcet.* Non erit iſte ignis ſicut focus tuus; quo tamen ſi manum „ mittere cogaris, facies quicquid voluerit, qui hoc minatur. Si tibi dicat, Scribe „ contra caput patris tui, ſcribe contra capita filiorum tuorum, nam ſi non feceris, manum tuam mitto in focum tuum; facies ne ardeat manus tua, ne ardeat ad „ tempus membrum tuum, non ſemper in dolore futurum. Minatur ergo inimicus tam leve malum, & facis malum? Minatur Deus æternum malum, „ & non facis bonum? Ad malum faciendum nec minæ te compellere debe„ rent: a bono faciendo nec minæ te deterrere deberent. Minis autem Dei, „ minis æterni ignis prohiberis a malo, invitaris ad bonum. Unde piget, niſi „ quia non credis? Excutiat ergo unuſquiſque cor ſuum, & videat, quid ibi „ fides teneat. Si timemus futurum Judicium, Fratres, bene vivamus. Tem„ pus miſericordiæ nunc eſt, tempus Judicii tunc erit. Pœnitebit & tunc, „ ſed fruſtra pœnitebit: modo pœniteat, cum fructus eſt pœnitendi; modo „ adhibeatur ad radices arboris cophinus ſtercoris, cordis luctus, & lacry„ marum, ne veniat, & eradicet. Cum enim eradicaverit, jam ignis ex„ pectatur. Modo etſi fracti ſunt rami, poſſunt rurſus inſeri: tunc omnis „ arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Hæc S. *Aug.* Enarratione in Pſal. xlix. Igitur „ Attendite vobis, ne forte gra„ ventur corda veſtra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ, & ſu„ perveniat in vos repentina dies illa: tamquam laqueus enim ſuperveniet „ in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ. Vigilate itaque, omni „ tem-

„ tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia, quæ futura ſunt, „ & ſtare ante Filium hominis. Verba ſunt Chriſti Domini *Lucæ* XXI.

ARTICULUS IX.

Quo Symboli octavus Articulus explicatur.

CREDO IN SPIRITUM SANCTUM.

CUm explicita fides in Spiritum Sanctum Chriſtianis omnibus ſit ad ſalutem neceſſaria, ſiquidem *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* baptizamur, & Fide in tres illas divinæ Trinitatis adorandas Perſonas remiſſionem peccatorum accipimus: adeo ut Apoſtolus Epheſiis quibuſdam reſpondentibus, *Neque ſi Spiritus Sanctus ſit, audivimus*; ſtatim repoſuerit: *In quo ergo baptizati eſtis?* Ordine convenienti poſt ea, quæ in Symbolo de homine Chriſto dicta ſunt, *Ad veritatem Perſonæ Unigeniti* pertinentia, ut loquitur S. *Auguſtinus*, adjungimus *Credere nos in Spiritum Sanctum, ut illa Trinitas compleatur, quæ Deus eſt.*

Matth. 28. 29.

Act. 19. 2. 3.

Enchiridii Cap. 56.

§. I.

Quid proprie ſignificet nomen Spiritus Sancti?

CUm nomen Spiritus Sancti æque de Patre, & Filio rectiſſime dicatur (uterque enim Spiritus eſt, & Sanctus) ſiquidem, ut Chriſtus ait: *Spiritus eſt Deus*: & *Spiritus oris noſtri Chriſtus*, ut loquitur Propheta; cum etiam Angeli, & piorum Animæ hac voce ſignificari poſſint; in hoc tamen Symboli Articulo, Spiritus Sancti nomine tertia Trinitatis Perſona intelligitur, quo modo in ſacris Litteris, tum Veteris nonnunquam, tum Novi Teſtamenti frequenter accipitur, ut Pſal. L. *Et Spiritum Sanctum tuum ne auferas a me.* Sapientiæ IX. *Senſum tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris Spiritum Sanctum tuum de altiſſimis?* Eccleſiaſtici I. *Ipſe creavit illam in Spiritu Sancto.* Matth. I. *Quod enim in ea natum eſt, de Spiritu Sancto eſt.* Luc. III. *Ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne.* Rurſus Matt. XXVIII. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Idem II. ad Corinthios XIII. *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio Sancti Spiritus ſit cum omnibus vobis.*

Joan. 4. Tren. 4.

Nemini autem mirum eſſe debet, quod tertiæ Perſonæ, quemadmodum primæ, & ſecundæ proprium nomen tributum non ſit. Nam ſecunda Perſona ideo proprium nomen habet, & *Filius* dicitur, quia ejus æternus a Patre ortus, proprie generatio vocatur. Ideoque & prima Trinitatis adorandæ Perſona, a qua emanat, proprie *Pater* appellatur. Cum vero tertiæ Perſonæ productioni proprium nomen impoſitum non ſit, ſed *Spiratio*, & *Proceſſio* appelletur: ſequitur, ut etiam quæ producitur, proprio nomine careat. Nullum autem proprium nomen ejus emanatio habet, propterea quod nomina, quæ Deo tribuuntur, a rebus creatis mutuari cogimur: in quibus quoniam nullam aliam naturæ, & eſſentiæ communicandæ rationem, quam generandi virtute agnoſcimus; ob eam cauſam fit, ut rationem qua ſeipſum totum Deus vi amoris communicat, proprio vocabulo exprimere non poſſimus. Ideo communi nomine tertia Sanctiſſimæ Trinitatis Perſona *Spiritus Sanctus* appellata eſt, ut explicant S. *Thomas*, & Concilii Tridentini Catechismus. Unde S. *Aug.* Lib. XV. *De Trinitate*, C. XIX. tertiam Sanctiſſimæ Trinitatis Perſonam merito & Spiritum Sanctum, & Charitatem proprie nominari dicit: quia *Cum ſit communis ambobus*, id eſt, ab utroque procedat; *id vocatur ipſe proprie, quod ambo communiter*. Et Libro XI. *De*

Cur proprium nomen tertiæ perſonæ tributum non ſit?

S. Thom. 1. P. Q. 36. A. 1.

Ci-

Civitate Dei, Cap. XXIV. *Cum ſit*, inquit, *& Pater Spiritus, & Filius Spiritus, & Pater Sanctus, & Filius Sanctus, proprie tamen ipſe vocatur Spiritus Sanctus, tamquam Sanctitas ſubſtantialis, & conſubſtantialis amborum*. Cum enim vero nomen ſpiritus corporalibus in rebus, ex quibus ad divina translatum eſt, impulſionem quamdam, & motionem ſignificet: unde vento, & halitui, ac reſpirationi viventium nomen ſpiritus tribuitur: cum vero aliunde proprium ſit amoris ut moveat, & impellat voluntatem amantis in amatum: tertia Sanctiſſimæ Trinitatis Perſona, quæ a Patre, & Filio procedit ut *Amor*, ut *Charitas*, ut *Communio ineffabilis* utriuſque (ut Patres loquuntur) recte *Spiritus* appellatur. Quia vero ſanctitas illis tribuitur rebus, quæ in Deum ordinantur: ideo Perſona divina, quæ procedit ut amor, quo Deus amatur, convenienti nomine *Spiritus Sanctus* appellatur. Cujus etiam convenientia nominis ex eo intelligitur, quod ſpiritualem vitam in nos infundat, ac ſine Sanctiſſimi ejus Numinis afflatu nihil æterna vita dignum operari poſſimus.

§. II.

Spiritus Sanctus verus Deus eſt, Patri, & Filio æqualis.

HÆc verba Symboli, *Credo in Spiritum Sanctum*, manifeſte declarant Spiritum Sanctum eſſe verum Deum, Patri, & Filio coæqualem. Nemo enim in creaturam ullam credit, aut ſummam in illa fiduciam collocat. Id ſacrarum Litterarum teſtimonia clariſſima confirmant. Nam cum S. *Petrus* Actuum V. dixiſſet: *Anania, cur tentavit ſatanas cor tuum mentiri te Spiritui Sancto?* mox ſubdit, *Non es mentitus hominibus, ſed Deo*. Quem prius Spiritum Sanctum appellaverat, eumdem ſtatim Deum vocat.

Præterea Apoſtolus I. ad *Corinthios* XII. divina Spiritus Sancti opera, beneficiaque percenſens, ea promiſcue Deo, ac Spiritui Sancto velut auctori tribuit. *Diviſiones* (inquit) *gratiarum ſunt, idem autem Spiritus ... Et diviſiones operationum ſunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus*. Quibus ſingillatim enumeratis, ſubjungit: *Hæc autem omnia operatur unus, atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult*. Ubi & Deum aperte vocat Spiritum Sanctum, & parem ei, atque Patri, Filioque dignitatem, auctoritatem, indiviſamque operationem tribuit.

Tertio, quod uni Deo Prophetarum adſcribunt oracula, id a Spiritu San-
Iſai. 6. cto pronunciatum dicit Apoſtolus *Actuum* XXVIII. Dixerat Iſaias: *Audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam, & quis ibit nobis? Et dixi, Ecce ego, mitte me. Et dixit: Vade, & dices populo huic: Audite audientes, & nolite intelligere: & videte viſionem, & nolite cognoſcere. Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava: & oculos ejus claude, ne forte videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat*. Quæ verba cum Apoſtolus proferret; *Bene*, inquit, *Spiritus Sanctus locutus eſt per Iſaiam Prophetam ad Patres noſtros, dicens: Vade ad populum iſtum, &c.* Idem eſt igitur Dominus Deus, ac Spiritus Sanctus.

Quarto, idem probat Baptiſmi formula, in qua Deo Patri, & Filio tertius adjungitur Spiritus Sanctus in unum honoris, dignitatis, & efficientiæ conſortium: ita ut ſine ejus mentione inanis ſit hæc actio. Nullum autem fructum ex Baptiſmo conſequeretur, qui in nomine cujuſvis creaturæ baptizaretur. Unde Apoſtolus ad *Corinthios* ſcribit: *Numquid in nomine Pau-*
1. Cor. 1. *li baptizati eſtis?* Ut oſtenderet, hoc eis nihil ad ſalutem profuturum eſſe. Cum igitur in nomine Spiritus Sancti baptizemur, eum eſſe Deum credendum eſt. Baptizamur autem *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*; non in nominibus. *Ubi unum nomen audis, unus eſt Deus*. Sicut de ſemine

Abra-

Abrahæ dictum eſt, & exponit Paulus Apoſtolus: *In ſemine tuo benedicentur omnes gentes: non dixit in ſeminibus, tamquam in multis, ſed tamquam in uno; & ſemine tuo, quod eſt Chriſtus.* Sicut ergo, quia ibi non dicit *In ſeminibus*, docere voluit Apoſtolus, *Quia unus eſt Chriſtus*; ita & hic cum dictum eſt, *In nomine*, non *in nominibus*, *probatur unus Deus Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus.* Animadverſio hæc eſt *S. Auguſtini*, Tractatu ſexto in *Joannem*. Galat. 3. 16.

Eumdem porro trium perſonarum ordinem, quo Spiritus Sancti divinitas comprobatur, obſervare licet in Epiſtola 1. S. *Joannis* Cap. v. *Tres ſunt* (inquit) *qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt*: tum in illa Glorificationis antiquiſſima formula, qua divinæ laudes, & Pſalmi concluduntur: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.* Quæ quidem formula ad antiquam Traditionem merito refertur. Et quamvis nonnulla in præpoſitione diverſitas fuerit, quibuſdam dicentibus, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*; aliis, *Gloria Patri, per Filium, cum Spiritu Sancto*; aliis denique, *Gloria Patri, per Filium, in Spiritu Sancto*: eamdem tamen in omnibus iſtis Glorificationis modis vim eſſe ad Spiritus Sancti divinitatem comprobandam, probat *S. Baſilius*. Theodor. Lib. 2. Hiſt. Eccleſ. cap. 24. Sozom. Lib. 3. c. 19. S. Baſil. Lib. de Spiritu Sancto.

Poſtremo, quæcumque Dei propria eſſe credimus, ea Spiritui Sancto convenire ſacræ Litteræ teſtantur. Illi namque templorum honorem tribuunt, ut cum Apoſtolus ait: *An neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus-Sancti?* Item ſanctificationem, & vivificationem (11. Theſſalon. 11.) *In ſanctificationem Spiritus*. Et *Scrutari omnia, etiam profunda Dei* (1. Cor. Cap. 11.) Et per Prophetas loqui (11. Petri 1.) *Non enim voluntate hominis allata eſt aliquando Prophetia; ſed Spiritu-Sancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines*. Et ubique eſſe (Sapientiæ 1.) *Spiritus Domini replevit orbem terrarum: & hoc, quod continet omnia, ſcientiam habet vocis*. Hæc autem omnia divino tantum Numini tribuenda ſunt. 1. Cor. 6.

Ex his Scripturarum Sacrarum oraculis invicta contra *Macedonium*, & Macedonianos Hæreticos, qui Spiritum-Sanctum creaturam eſſe aſſerebant, argumenta inſtruxerunt Eccleſiæ Patres, SS. Athanaſius, Gregorius Nazianzenus, & Nyſſenus, Baſilius, Ambroſius, Didymus, Cyrillus Alexandrinus, aliique Catholicæ Fidei de Spiritus-Sancti Divinitate vindices, ut conſtat ex Libris eo de argumento editis. Unicum ſubtexo *S. Auguſtini* locum, *Enchiridii* C. LVI. *Spiritus-Sanctus ſi creatura, non Creator eſſet, profecto creatura rationalis eſſet, ipſa eſt enim ſumma creatura. Et ideo in Regula Fidei non poneretur ante Eccleſiam, quia & ipſe ad Eccleſiam pertineret in illa ejus parte, quæ in cœlis eſt. Nec haberet templum, ſed etiam ipſe templum eſſet. Templum autem habet, de quo dicit Apoſtolus*, „ Neſcitis, quia corpora ve„ ſtra templum ſunt Spiritus-Sancti, qui in vobis eſt, quem habetis a Deo? „ *De quibus alio loco dicit*, Neſcitis, quia corpora veſtra membra ſunt „ Chriſti? *Quomodo ergo Deus non eſt, qui templum habet? Aut minor* „ *Chriſto eſt, cujus membra templum habet? Neque enim aliud templum ejus,* „ *aliud templum Dei eſt, cum idem dicat Apoſtolus*, Neſcitis, quia Dei templum „ eſtis. *Quod ut probaret, adjecit*: & Spiritus Dei habitat in vobis. *Deus ergo habitat in templo ſuo, non ſolum Spiritus-Sanctus, ſed etiam Pater, & Filius.* 1. Cor. 6.

Quamobrem & Concilium Romanum ſub *S. Damaſo* Pontifice Maximo, & Conſtantinopolitanum primum, inter Generalia ſecundum, impiam *Macedonii* doctrinam, aſſerentis Spiritum-Sanctum eſſe creaturam, velut hæreticam damnarunt, iſtiuſque Hæreſis Auctorem, & Sectatores Anathemate confixerunt: ejuſdemque Concilii Oecumenici Patres ad illam Hæreſim refellendam hæc in Symbolo nuſquam interituris apicibus conſi-

gnata esse voluerunt: *Credimus in Spiritum-Sanctum, Dominum, & vivificantem, ex Patre procedentem, & cum Patre, & Filio adorandum, & conglorificandum: qui locutus est per Prophetas.* Quod Spiritum-Sanctum *Dominum* confitentur, in eo declarant, quantum Angelis antecellat, qui tamen nobilissimi Spiritus a Deo conditi sunt. Illos enim omnes *Administratores Spiritus, in ministerium missos, propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis*, Apostolus esse testatur. *Vivificantem* vero appellant, quia anima cum Deo conjuncta longe melius, & excellentius vivit, quam corpus animæ conjunctione vegetetur, ac sustentetur. Hanc autem animæ cum Deo conjunctionem sacræ Litteræ Spiritui-Sancto tribuunt; ideoque Spiritus vivificans recte appellatur.

Hebr. 11.

Macedonianorum objectionibus respondetur.

Frustra contra Spiritus-Sancti divinitatem Macedoniani Hæretici objiciebant illa Christi verba, Joannis sexto: *Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur a seipso, sed quæcumque audiet, loquetur.* Non enim istius sententiæ sensus est, quod Spiritus-Sanctus ea tantum loqui possit, quæ audit, instar Legati, qui ab alio mittitur, & docetur; sed quod scientiam non habeat a seipso, sicut nec essentiam, quam accipit a Patre, & Filio, a quibus procedit. *Audire, illi scire est; scire vero esse* (inquit *S. Augustinus* Tractatu xcix. in Joannem.) *Quia ergo non est a semetipso, sed ab illo, a quo procedit, a quo illi est essentia, ab illo scientia: ab illo igitur audientia, quod nihil est aliud, quam scientia.* Nec movere quemquam debet, quod verbum futuri temporis positum sit, *Quæcumque audiet, loquetur.* „ Illa quippe audientia sempiterna est, quia sempi„ terna scientia. In eo autem, quod sempiternum est, sine initio, & sine „ fine, cujuslibet temporis verbum ponatur, sive præteriti, sive præsentis, „ sive futuri, non mendaciter ponitur. Quamvis enim natura illa immu„ tabilis, & ineffabilis non recipiat, fuit, & erit, sed tantum, est: tamen „ propter mutabilitatem temporum, in quibus versatur nostra mortalitas, „ & nostra mutabilitas, non mendaciter dicimus, & fuit, & erit, & est. „ Fuit, quia nunquam defuit; erit, quia nunquam deerit; est, quia semper „ est, Semper itaque audit Spiritus-Sanctus, quia semper scit: ergo & sci„ vit, & scit, & sciet: ac per hoc & audivit, & audit, & audiet: quia „ hoc est illi audire, quod scire, & scire illi hoc est, quod esse. Ab illo igitur „ audivit, audit, & audiet, a quo est, ab illo est, a quo procedit.

1. Cor. 2. 10.

Quod autem Spiritus-Sanctus dicitur *Scrutari profunda Dei*, non significat hic loquendi modus inquisitionem eorum, quæ occulta sunt, & ignota, sed ibi usurpatur hoc verbum, *Scrutari*, prout significat perfecte nosse, non obscure, & quasi perfunctorie. Sic Deus, cui cordium nostrorum omnino explorata sunt arcana, *Renes, & corda scrutari* dicitur. *Nemo* autem *inferior superioris scrutatur interna: Divinæ enim solius est potestatis occulta novisse. Similiter scrutator est Spiritus Sanctus ut Pater, similiter scrutator ut Filius: cujus proprietate sermonis id exprimitur, ut videatur nihil esse, quod nesciat, quem nihil præterit* (inquit *S. Ambrosius* Libro 11. *De Spiritu-Sancto*, Cap. xi.)

Jerem. 17.

Denique cum ait Apostolus ad Romanos viii. *Ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, non significat, quod gemitus, & oratio Spiritui-Sancto conveniant, sed quod gratia sua, & efficaci in nobis operatione charitatis, quam in cordibus nostris diffundit, nos orantes faciat, nosque doceat orare, & gemere; ut explicant *Origenes* in Commentatio hujus loci, & *S. Augustinus* Epistola cxxx. *ad Probam*, alias cxxi.

§. III.

Spiritus-Sanctus a Patre, & Filio procedit.

SPiritum-Sanctum a Patre, Filioque procedere, Dogma fidei eſt in Conciliis Generalibus Lugdunenſi II. ſub *Gregorio X.* & Florentino ſub *Eugenio IV.* Pontificibus Maximis declaratum, finitum, ac firmatum, contra Græcorum errorem, qui in his Conciliis ejurato Schiſmate, profeſſi ſunt cum Eccleſia Latina Proceſſionem Spiritus-Sancti a Patre, & Filio, quam antea pertinaciter negabant: quamvis ut leve, ac inſtabile eſt Nationis hujus ingenium, ab Eccleſiæ unitate rurſus defecerint, ac in priſtinos errores ſint prolapſi. In Concilio porro Florentino convicti ſunt a Latinis Præſulibus, ac Doctoribus, luculentis, & perſpicuis teſtimoniis Græcorum pariter, atque Latinorum Patrum, qui ſummo conſenſu aſſerunt Spiritum-Sanctum a Patre, & Filio, aut, quod idem eſt, a Patre per Filium procedere; ex ſubſtantia Patris, & Filii eſſe; Filium fontem eſſe Spiritus-Sancti; Spiritum-Sanctum proprium eſſe Filii, conſubſtantialem Filio, Imaginem eſſe Filii, & alia id genus, quæ illius originem a Filio manifeſte probant.

Divinarum autem Litterarum auctoritate Catholicum Dogma de Proceſſione Spiritus-Sancti a Patre, & Filio maxime nititur. Nam Chriſtus Dominus, cum de Spiritu-Sancto loqueretur, *Joannis* XVI. dixit: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet. Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Omnia, quæ Patris ſunt, Filii ſunt, idcirco quidquid a Patre accipit Spiritus-Sanctus, a Filio accipit, poteſtatem, ſcientiam, eſſentiam, quæ omnia in Deo unum ſunt.

Præterea in Scripturis Sacris Spiritus-Sanctus nonnunquam Spiritus Chriſti, interdum Spiritus Patris appellatur: modo a Patre, modo a Filio mitti dicitur, ut æque a Patre, & Filio procedere, tamquam ab uno principio, non obſcure ſignificetur. *Rom.* VIII. Cap. *Qui Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus.* Et ad *Galatas* Cap. IV. *Miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda veſtra, clamantem, Abba, Pater.* Matth. X. *Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum Veritatis qui a Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me.* Cur ergo non credamus, quod etiam „ de Filio procedat Spiritus-Sanctus, cum Filii quoque ipſe ſit Spiritus? „ Si enim ab eo non procederet, non poſt Reſurrectionem ſe repræſentans „ Diſcipulis ſuis inſufflaſſet, dicens, *Accipite Spiritum-Sanctum.* Quid enim „ aliud ſignificavit illa inſufflatio, niſi quod procedat Spiritus-Sanctus & „ de ipſo? *Si ergo & de Patre, & de Filio procedit Spiritus-Sanctus; cur „ Filius dixit*, De Patre procedit? *Cur putas*, Niſi quemadmodum ad eum „ ſolet referre, & quod ipſius eſt, de quo & ipſe eſt? Unde illud eſt, quod „ ait, *Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus, qui me miſit.* Si igitur intelli- „ gitur hic ejus doctrina, quam tamen dixit non ſuam, ſed Patris; quanto „ magis illic intelligendus eſt, & de ipſo procedere Spiritus-Sanctus, ubi „ ſic ait, *De Patre procedit*, ut non diceret, De me non procedit? A quo „ autem habet Filius, ut ſit Deus? (Eſt enim de Deo Deus.) Ab illo habet utique, ut etiam de illo procedat Spiritus-Sanctus: ac per hoc Spiritus- „ Sanctus, ut etiam de Filio procedat, ſicut procedit de Patre, ab ipſo habet „ Patre. Sic differit *S. Auguſtinus* Tractatu XCIX. *in Joannem.*

Joann. 20.

Joan. 7.

Hinc etiam intelligitur, cur non dicatur natus eſſe, ſed procedere Spiritus-Sanctus. „ Quoniam ſi & ipſe Filius diceretur, amborum utique Filius di- „ ceretur, quod abſurdiſſimum eſt, Filius quippe nullus eſt duorum, niſi Pa- „ tris, & Matris. Abſit autem, ut inter Deum Patrem, & Deum Filium tale „ ali-

Cur Spiritus-Sanctus non dicatur natus, ſed procedens

„ aliquid ſuſpicemur. Quia nec filius hominum ſimul & ex patre, & ex matre pro-
„ cedit; ſed cum in matrem procedit ex patre, non tunc procedit ex matre, &
„ cum in hanc lucem procedit ex matre, non tunc procedit ex patre. Spi-
„ ritus autem Sanctus non de Patre procedit in Filium, & de Filio proce-
„ dit ad ſanctificandam creaturam, ſed ſimul de utroque procedit: quamvis
„ hoc Filio Pater dederit, ut quemadmodum de ſe, ita de illo quoque pro-
„ cedat. Neque enim poſſumus dicere, quod non ſit vita Spiritus-Sanctus;
„ cum vita Pater, vita ſit Filius. Ac per hoc ſicut Pater, cum habeat vitam
„ in ſemetipſo, dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo: ſic ei dedit vitam
„ procedere de illo, ſicut procedit & de ipſo. *Hæc* S. Auguſtinus *ibidem*.
„ *Rationem alteram affert* S. Auguſtinus *Libro* v. De Trinitate, C. XIV. *cur*
„ *Spiritus-Sanctus non ſit Filius, quia ſcilicet procedit*, Non quomodo natus,
„ ſed quomodo datus: neque enim natus eſt, ſicut Unigenitus, neque factus,
„ ut per Dei gratiam in adoptionem naſceretur, ſicut nos. Sicut *autem* Pa-
„ ter, & Filius unus Deus, & ad creaturam relative unus Creator, & unus
„ Dominus; ſic relative ad Spiritum-Sanctum unum Principium.

Quamobrem Eccleſia in Symbolo Conſtantinopolitano profitetur, & canit de Spiritu-Sancto: *Qui a Patre Filioque procedit*. Et in Symbolo, quod *S. Athanaſii* nomen præfert: *Spiritus-Sanctus a Patre, & Filio non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens*. Hæc autem particula, *Filioque*, non ab ipſis Concilii Conſtantinopolitani Patribus inſerta Symbolo eſt, ſed ab Eccleſia ſequentibus ſæculis convenienter addita, ad majorem explicationem Fidei. Nam *Spiritum-Sanctum ex Filio procedere*, virtute continetur in illa ſententia, *Qui ex Patre procedit*, quam Symbolum Conſtantinopolitanum, ſenſu a Nicæno nullatenus diverſum, explicationis gratia habet.

§. IV.

Spiritus-Sancti Nomina, Attributa, & Effectus.

Varia Spiritus Sancti nomina. Luc. 11. Joan. 15. Rom. 8. Zach. 12. Pſalm. 50. Luc. 11. Rom. 8.

I. Diverſa nomina Spiritui-Sancto in ſacris Litteris tribuuntur. Ab operationibus ſuis vocatur Spiritus ſapientiæ, intellectus, conſilii, ſcientiæ, fortitudinis, pietatis, & timoris Domini, quia hæc dona in hominibus operatur. *Digitus Dei* dicitur, in quo Chriſtus ejiciebat dæmonia; *Spiritus Paracletus*, id eſt, Conſolator, quia conſolatur nos in omni tribulatione noſtra; ſive Advocatus, quia poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, id eſt, ad poſtulandum nos movet. Unde & *Spiritus precum* a Propheta nuncupatur. *Spiritus rectus*, qui deducit nos in viam rectam, a terrenis affectibus nos purgans, & ad cœleſtia ſubvehens; a circuitu, in quo ambulant impii, nos revocans, & in viam rectam mandatorum Domini reducens. *Spiritus principalis*, qui confirmat nos, ut nullis erroribus, terroribus, aut amoribus hujus mundi a Chriſto ſeparari valeamus. *Spiritus bonus*, quem dat Deus petentibus eum. *Spiritus adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater*. Tribuitur autem inprimis Spiritui-Sancto bonitas, & charitas; immo ipſe *Amor* eſt & *Charitas ſubſtantialis, & conſubſtantialis* Patris, & Filii, *qua uterque conjungitur, qua genitus a gignente diligatur, generatoremque ſuum diligat*; ut loquitur *Sanctus Auguſtinus* Lib. VI. *De Trinitate*, Cap. v. & Libro XV. Cap. XIX. necnon Tractatu CV. in *Joannem*. Quod & Concilium Toletanum XI. confimat. Hic Pax ſumma, & incomprehenſa divinarum perſonarum eſt. *Tanta* (inquit S. Auguſtinus) *ibi eſt charitas Spiritus-Sancti, tanta pax unitatis, ut de ſingulis cum interrogatur, Deus tibi reſpondeatur; de Trinitate cum interrogatur, Deus tibi reſpondeatur . . . . Si charitas de tot animis fecit animam unam, & de tot cordibus fecit cor unum: quanta eſt charitas inter*

S. Auguſt. Tract. 14. in Joann.

Pa-

Patrem, & Filium? Major utique poteſt eſſe quam inter illos homines, quibus erat cor unum. Si ergo multorum fratrum cor unum propter charitatem, & multorum fratrum anima una propter charitatem: Deus Pater, & Deus Filius dicturus es, quia duo ſunt? Si duo Dii ſunt, non eſt ibi ſumma charitas. Si enim hic tanta charitas eſt, ut animam tuam, & animam amici tui unam animam faciat, quomodo non eſt ibi unus Deus Pater, & Filius? Hinc *S. Bernardus* Sermone VIII. in Cantica, Spiritum-Sanctum Oſculum Patris, & Filii appellat, qui utriuſque *Imperturbabilis Pax* ſit, *gluten firmum, individuus Amor, individua unitas*. Et Sermone I. in Octavis Paſchæ: *Spiritus*, inquit, *eſt indiſſolubile vinculum Trinitatis, per quem ſicut Pater, & Filius unum ſunt, ſic & nos unum ſumus in ipſis.*

II. *Donum* etiam appellatur Spiritus-Sanctus. Donatio enim proprie appellatur, cum quis dat aliquid ea mente, ut ſtatim velit accipientis fieri, nec ullo caſu ad ſe reverti, idque ſponte omnino, & nulla neceſſitate, nec propter ullam aliam cauſam, quam ut liberalitatem, & magnificentiam exerceat. Ratio autem gratuitæ donationis eſt amor. Ideo enim aliquid gratis alicui damus, quia illi bonum volumus. Amor igitur primum donum eſt, per quod cetera donantur. Unde cum Spiritus-Sanctus a Patre, & Filio procedat, ut Amor, primum donorum omnium eſt, quæ in creaturas a Deo impenduntur, ac per ipſum deinceps reliqua donantur. Porro Spiritum-Sanctum perſonale Dei Donum eſſe multis Scripturæ Sacræ teſtimoniis demonſtratur. Inprimis ex illis Chriſti *ad* mulierem Samaritanam verbis: *Si ſcires Donum Dei, & quis eſt, qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forſitan petiiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vivam.* Aquam autem vivam de Spiritu-Sancto alibi S. *Joannes* interpretatur. Igitur Spiritus-Sanctus eſt Dei donum. Idem colligitur ex his S. *Pauli* verbis: *Unicuique noſtrum datur gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti*. Hæc enim Chriſti donatio, ſive Donum, Spiritus-Sanctus eſt: ſiquidem *Aſcendens Chriſtus in altum dedit dona hominibus*, id eſt, Spiritum-Sanctum. Et ex S. Petro in Actis Apoſtolorum: *Baptizetur unuſquiſque veſtrum, & accipietis donum Spiritus-Sancti*. Donum autem Spiritus-Sancti nihil eſt aliud hoc in loco, quam Spiritus-Sanctus. Porro ob hoc *dona* dixerunt & Propheta, & Apoſtolus, *Quia per donum, quod eſt Spiritus-Sanctus, in commune omnibus membris Chriſti multa dona, quæ ſunt quibuſque propria, dividuntur. Non enim ſinguli quique habent omnia, ſed hi illa, alii alia: quamvis ipſum Donum, a quo cuique propria dividuntur, omnes habeant, id eſt, Spiritum-Sanctum* (inquit S. *Auguſtinus* Libro XV. *De Trinitate*, C. XIX.) *In tantum* porro *Donum Dei eſt, in quantum datur eis, quibus datur. Apud ſe autem Deus eſt, etſi nemini detur, quia Deus erat Patri & Filio coæternus antequam cuiquam daretur. Nec quia illi dant, ipſe datur, ideo minor eſt illis. Ita enim datur ſicut Donum Dei, ut etiam ſe ipſum det ſicut Deus. Non enim dici poteſt non eſſe ſuæ poteſtatis, de quo dictum eſt*, Spiritus, ubi vult ſpirat; & *apud Apoſtolum*, Omnia hæc operatur unus atque idem Spiritus, dividens propria unicuique prout vult. *Non eſt illic conditio dati, & dominatio dantium, ſed concordia dati, & dantium. Quapropter ſi ſancta Scriptura proclamat*, Deus charitas eſt; *illaque ex Deo eſt, & in nobis id agit, ut in Deo maneamus, & ipſe in nobis, & hoc inde cognoſcimus, quia de Spiritu ſuo dedit nobis, ipſe Spiritus eſt Deus charitas. Deinde ſi in donis Dei nihil majus eſt charitate, & nullum eſt majus donum Dei, quam Spiritus-Sanctus, quid conſequentius, quam ut ipſe ſit Charitas, qui dicitur & Deus, & ex Deo?*

Spiritus-Sanctus Donum Patris, & Filii.

Joann. 4. & 7.

Epheſ. 1.

Joan. 3. 1. Cor. 12.

1. Joann. 4. 8.

Cum Donum ſit Spiritus-Sanctus, & donum referatur & ad eum, qui dat, & ad eos, quibus datur, Spiritus eſt & Dei, qui dedit, & noſter, qui accipi-

mus. Et quamvis in tempore ſit donatus, ab æternitate tamen Donum eſt: quia *Sic procedebat, ut eſſet donabile. Aliter enim intelligitur, cum dicitur Donum, aliter, cum dicitur donatum. Nam donum poteſt eſſe, & ante quam detur; donatum autem, niſi datum fuerit, nullo modo dici poteſt* (inquit *S. Auguſtinus* Libro v. *De Trinitate*, C.xv.) Ideo vero Scriptura Sacra, & Patres *Spiritum-Sanctum Donum Dei* eſſe prædicant, *Ut Deum credamus non ſe ipſo inferius Donum dare* (inquit idem Sanctus Doctor Libro *De Fide, & Symbolo*, C. IX.)

III. Datur autem nobis Spiritus-Sanctus, ut nos vita gratiæ vivificet, atque ſanctificet. Hinc Deus per Prophetam, *Dabo*, inquit, *vobis Spiritum, & vivetis*. Hinc *S. Baſilius* Libro *De Spiritu-Sancto*, C. IX. Spiritum-Sanctum vocat *Sanctificationis originem*. Item, *Subſtantiam vivam, Sanctificationis arbitram*. Ideo & alii Græci Patres duo quædam Adamo, cum primum creatus eſt, a Deo indita fuiſſe docent; imaginem ſcilicet Dei, quæ in ratione, ac ſui juris arbitrio conſiſtit, & ſimilitudinem, quæ virtute, ac ſanctitate conſtabat. Hunc poſteriorem ſtatum per Spiritum-Sanctum illius animæ tributum fuiſſe, quo Deus eam afflavit. Hoc enim eſſe *Spiraculum vitæ*, quod Deus inſpiraſſe homini de terra formato legitur. Spiritum (inquam) Sanctum illi exiſtimant appellari iſtum Dei afflatum, qui divinam in nobis ſimilitudinem efficeret. Quæ cum primi hominis culpa funditus extincta eſſet, eam a ſecundo Adamo Chriſto Domino reparatam fuiſſe, eodem reſtituto Spiritu: quem etiam ad illud ſignificandum, Apoſtolis ſuis halitu ſuo inſpiravit, *Joannis XX.* Sic inter alios *S. Cyrillus Alexandrinus* Libro XIII. Theſauri. *Participes facti Spiritus*, (inquit) *ad Conditoris imaginem formamur. Manifeſtum igitur eſt, ſimilitudinem hanc cum Deo obtineri non poſſe, niſi particeps quiſpiam ſit Sancti Spiritus. Rurſus vero Redemptor noſter, ut in homine ſtatum illum, qui ad imaginem erat, inſtauraret, inſufflavit Diſcipulis ſuis dicens, Accipite Spiritum Sanctum. Quod igitur habet renovatio, hoc ipſum omnino antiquiorem illum ſtatum habuiſſe par eſt intelligere. Quamobrem perfectam divinæ ſubſtantiæ imaginis expreſſionem, Spiritus-Sancti participatio largitur homini.* Itaque Spiritus-Sanctus eſt *Spiritus, qui vivificat*. Ille eſt ex quo in Baptiſmo renaſcimur, *eodem* ſcilicet *Spiritu replente fontem, qui replevit & Virginem*, ut loquitur *S. Leo*. Ille, qui vim ſanctificandi aquis tribuit; in cujus rei typum initio mundi *Ferebatur ſuper aquas* (Geneſ. I.) *Ne mirum ſit in Baptiſmo ſi aquæ animare noverunt ..... Supervenit Spiritus de cœlis, & aquis ſuper eſt, ſanctificans eas de ſemetipſo, & ita ſanctificatæ, vim ſanctificandi combibunt* (inquit *Tertullianus* Libro *De Baptiſmo*, C. III. & IV.) Ea autem regeneratione cœleſti ſpiritales homines efficimur per Spiritum-Sanctum. Quod enim *Natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex Spiritu, ſpiritus eſt*. Vitam illam ſpiritalem reparat, ſi quando ab ea per peccatum excidimus; ſiquidem a peccato reſurgere ſine ipſius Numine non poſſumus. Unde cum Apoſtolus I. ad *Corinthios* VI. graviſſima peccatorum genera percenſuiſſet, ſubdit: *Et hæc quidam fuiſtis; ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri*. Anima noſtra charitate vivit: vita enim animæ Deus eſt: *Deus* autem *charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. At *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum-Sanctum, qui datus eſt nobis*. Hic eſt, qui nos juſtos facit. In Chriſtum enim credentes *Signati* ſumus *Spiritu promiſſionis Sancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ*. Gratia ſanctificante, quam nobis impertit, naturæ divinæ participes

Ezech. 37.

Spiritus-Sanctus noſtræ ſanctificationis origo, & arbiter.

Joann. 3.

1. Joann. 4.

Rom. 5.

Epheſ. 1.

tripes efficimur, filii Dei nominamur, & vere ſumus. Eſt ſiquidem *Spiritus adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba (Pater) ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei. Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti.* Rom. 8.

Non ſolum autem hominem ſanctificat Spiritus-Sanctus, ſed & Angelos ſanctificavit: non ſolum homines ſanctos, qui poſt Chriſti adventum vixerunt, ſed & illos, qui ante illius adventum Deo placuerunt, qui ſub Lege non erant, ſed ſub gratia, & ad Novum Teſtamentum pertinebant, implentes Legem Dei fide, quæ per dilectionem operatur, in ſpe bonorum non temporalium, ſed æternorum; præcipue credentes in Mediatorem Chriſtum venturum, per quem ſibi non dubitabant Spiritum gratiæ ſubminiſtrari, ut bene mandata legis implerent, & ſibi ignoſci poſſe cum peccarent, ut loquitur *Sanctus Auguſtinus*.

IV. Non ſola porro gratiæ, & charitatis, virtutumque, ac donorum ceterorum infuſione, ſed intima, ſubſtantiva, & perſonali ſui Numinis inhabitatione ſanctificat nos Spiritus-Sanctus, ut SS. Patres docent. *Si quis diligit me* (inquit Chriſtus) *ſermones meos ſervabit, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. In hoc cognoſcimus* (inquit S. Joannes) *quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis, quoniam ipſe de Spiritu ſuo dedit nobis.* Non ita vero Pater, & Filius ad nos veniunt, ut iis advenientibus Spiritus Sanctus abſcedat, qui templum illis cordis noſtri paravit, & adornavit, ſed ut ſimul cum illis in templo quoque ſuo inhabitet, ac maneat. *Alium Paracletum dabit vobis* (inquit Chriſtus) *ut maneat vobiſcum in æternum ..... Apud vos manebit, & in vobis erit.* Quomodo enim fingi poſſet, divinas Perſonas, quæ ſibi mutuo inexiſtunt, non ſolum propter unitatem ſummam, & incomprehenſam voluntatis, concordiæ, charitatis, ſed etiam eſſentiæ, ac Deitatis ab invicem poſſe divelli in humani animi inhabitatione? Quomodo Filio adveniente recederet Spiritus-Sanctus, qui Chriſto ſemper adeſt, ut ejus, Patriſque Spiritus. *Naſcitur Chriſtus* (inquit S. Gregorius Nazianzenus) *præcurrit Spiritus. Baptizatur ille: Hic teſtimonium fert. Tentatur ille: hic adducit. Miracula edit ille: hic comes eſt. Aſcendit ille: Hic ſuccedit.* Nec tamen ſic ſuccedit, ut Chriſtus abſcedat, qui dixit: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*: &, *Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*: & per Apoſtolum: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Neque hoc ſenſu *Vicariam vim Spiritus-Sancti* Tertullianus appellat, quod ab Eccleſia ſua, vel a juſtorum animabus Chriſtus abſit, nec eas Deitate ſua, & ſubſtantiva præſentia inhabitet; aut quaſi ſit inferior Spiritus-Sanctus Filio, cujus ratione quadam Vicarius dicitur: ſed quia corporalis Chriſti præſentiæ vices ſupplet; ipſiuſque humanitate hominum oculis ablata, illos ex carnalibus efficit ſpirituales, humano affecta, quo ſacræ humanitati hærebant, mutato, & in ſpiritalem affectum, quod munus eſt Spiritus Sancti, converſo. *Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos* (inquit Chriſtus Dominus.) *Hoc eſt, mitto vobis donum, quo efficiamini ſpiritales: Donum ſcilicet Spiritus-Sancti. Spiritales autem fieri non poteritis, niſi carnales eſſe deſiteritis. Carnales vero eſſe deſiſtetis, ſi forma carnis a veſtris oculis auferatur, ut forma Dei veſtris cordibus inferatur.* Sic explicat S. *Auguſtinus* Sermone CCLXX. alias XXII. ex editis a *Sirmondo*. Atque ex hac inhabitatione Spiritus-Sancti in nobis ejus divinitatem Patres confirmant; inter alios *S. Cyrillus Alexandrinus* Libro I. in Joannem. *Eam ob rem* (inquit) *dii nuncupamur, non gratia ſolum ad ſupernaturalem gloriam evecti, ſed quod Deum jam in nobis habitantem*

Subſtantiva & perſonali ſui Numinis inhabitatione Spiritus Sanctus nos ſanctificat. Joann. 14. 23. 1. Joan. 4. 16. Joann. 14. 16.

Oratione 37. Matth. 28. 20. Joann. 14. 23. 1. Joann. 4. 16.

Joann. 16.

bitantem, atque diverſantem habeamus, juxta illud Prophetæ: Quia habitabo in ipſis, & inambulabo inter eos. *Alioqui reſpondeant nobis quomodo templa Dei ſimus, juxta Paulum, inhabitantem in nobis Spiritum habentes, niſi Spiritus ſit natura Deus.*

Levit. 26. 12. 1 Cor. 6. 16.

Et *S. Auguſtinus* Libro I. *De Moribus Eccleſiæ Catholicæ*, Cap. XIII. Fit „ ergo per charitatem (*inquit*) ut conformemur Deo, & ex eo conformati, „ atque configurati, & circumciſi ab hoc mundo, non confundamur cum iis, quæ „ nobis debent eſſe ſubjecta. Fit autem hoc per Spiritum-Sanctum. Spes „ enim (*inquit*) non confundit; quoniam charitas Dei diffuſa eſt in cordi- „ bus noſtris, per Spiritum-Sanctum, qui datus eſt nobis. Nullo modo autem „ redintegrari poſſemus per Spiritum-Sanctum, niſi & ipſe ſemper integer, „ & incommutabilis permaneret. Quod profecto non poſſet, niſi Dei naturæ „ eſſet, ac ipſius ſubſtantiæ, cui ſoli incommutabilitas, atque, ut ita dicam, „ invertibilitas ſemper eſt. *Creatura enim vanitati ſubjecta eſt*. Neque nos „ poteſt a vanitate ſeparare, veritatique connectere, quod ſubjectum eſt va- „ nitati. Et hoc nobis Spiritus-Sanctus præſtat. Creatura igitur non eſt. „ Quia omne quod eſt, aut Deus, aut creatura eſt.

Rom. 5. Rom. 8.

V. Quod Spiritus-Sanctus vita ſit animarum, nemo negaverit, qui infuſam animæ vitam immortalem Spiritus-Sancti aliquando in corpora noverit refundendam, ut ad vitam gloriolam, & æternam ſuſcitentur, ut docet Apoſtolus ad Romanos VIII. *Quod ſi Spiritus ejus, qui ſuſcitavit Jeſum a mortuis, habitat in vobis: qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum a mortuis, vivificabit & mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis.* Ille eſt, per quem Chriſtianus vivit, quo niſi intus vegetetur, vere dicere non poteſt: *Vivo ego jam non ego, vivit vero in me Chriſtus*. Non ſufficit habere Baptiſmum Chriſti, niſi habeas & Spiritum Chriſti. *Qui Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus*. Ad Chriſti corpus pertinere videtur, & membrum illius eſſe ſecundum formam externam, ſed revera membrum mortuum, & aridum eſt: *Habet formam, ſed non habet vitam. Quæris ab illo Sacramentum, invenis: Quæris Baptiſmum, invenis: Quæris Symbolum, invenis. Forma eſt. Niſi intus Spiritu vegeteris, fruſtra foris de forma gloriaris*. Verba ſunt *S. Auguſtini* Sermone CCLXVIII. alias XX. ex editis a *Sirmondo*. Spiritus-Sanctus facultates animæ, habituſque omnes impellit ad vitæ opera. Illa eſt *Unctio*, quæ *docet nos de omnibus* ad ſalutem neceſſariis. *Ille* (inquit Chriſtus) *docebit vos omnem veritatem .... Ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis*. Non ſufficit legis ſcientia monens exterius, niſi adſit Magiſter intus docens, & ad cor loquens Spiritus-Sanctus. Ille eſt, qui in Sanctis loquitur: *Non enim vos eſtis, qui loquimini* (ait Chriſtus) *ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis*. Ille eſt, qui refellebat, & vincebat per S. Stephanum eos, *Qui non poterant reſiſtere Sapientiæ, & Spiritui, qui loquebatur*. Ille eſt, ſine quo non poſſumus *dicere Dominum Jeſum*. Ille eſt, cujus tam multiplex vitæ fructus in Sanctis efflorefcit, Apoſtolo teſte: *Fructus autem Spiritus eſt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas*. Hi vitæ multiplicis fructus, de Spiritu-Sancto, per animam, quam vegetat, pullulantes.

Spiritus-Sanctus animarum vita.

Galat. 2. Rom. 8. 1. Joann. 2. 27. Joann. 14. 26. Joann. 16. 13. Matth. 10. 20. Act. 6. 10. 1. Cor. 12. 3 Gal. 5. 22.

VI. Sed eo præſertim nos vivificat, quod charitatem in cordibus noſtris diffundit; immo ipſe charitas ſubſiſtens eſt. Unde *S. Auguſtinus* Libro VIII. *De Trinitate*, Cap. VIII. *Amplectere*, inquit, *dilectionem Deum, & dilectione amplectere Deum. Ipſa eſt dilectio, quæ omnes bonos Angelos, & omnes Dei ſervos conſociat vinculo ſanctitatis, noſque, & illos conjungit invicem nobis, & ſubjungit ſibi*. Nonniſi Deo diligi poteſt Deus. Deus eſt

Spiritus-Sanctus Charitas ſubſiſtens.

quem

quem diligimus: Deus, quo diligimus. Infunditur Deus ipſe, ſeque ipſum dat nobis, ut diligatur ſe ipſo. *Dedit ſe ipſum, quem dilexímus, dedit, unde diligeremus. Quid enim dedit, unde diligeremus, apertius audite per Apoſtolum Paulum.* Charitas, *inquit*, Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris. *Unde? Num forte a nobis? Non. Ergo unde?* Per Spiritum-Sanctum, qui datus eſt nobis. *Ideo eſt conſequens, ut quia Spiritus-Sanctus Deus eſt, nec diligere poſſumus Deum niſi per Spiritum-Sanctum, amemus Deum de Deo.*

Deum amare non poſſumus niſi de Deo. Rom. 5.

VII. Spiritum-Sanctum bis Apoſtolis ſuis dedit Chriſtus, poſt Reſurrectionem ſcilicet ſuam, & poſt Aſcenſionem. *Unum dedit, & unus dedit, unitati dedit; &* tamen bis dedit. Primo, poſtea quam reſurrexit, dixit Diſcipulis ſuis, *Accipite Spiritum-Sanctum*; & inſufflavit in faciem eorum. Deinde promittit adhuc ſe miſſurum Spiritum-Sanctum: *Et ego*, inquit, *mitto promiſſum Patris mei in vos: vos autem ſedete in civitate, quoadúſque induamini Virtute ex alto.* Decem poſt Aſcenſionem ſuam diebus promiſſum implevit, Spiritum-Sanctum miſit. Bis autem dedit Spiritum-Sanctum, ut duo præcepta charitatis commendaret. *Una charitas, & duo præcepta: unus Spiritus, & duo data. Non enim alius datus eſt prius, & alius datus eſt poſtea: quia non alia charitas diligit proximum, quam illa, quæ diligit Deum: ſed quia aliud eſt Deus, aliud proximus; una charitate diliguntur, non ſunt tamen unum, qui diliguntur: quia ergo magna eſt primitus commendanda dilectio Dei, ſecunda dilectio proximi; a ſecunda autem incipitur, ut ad primam perveniatur*: Si enim fratrem quem vides, non diligis, Deum quem non vides, quomodo diligere poteris? *Ideo forte informans nos ad dilectionem proximi, dedit in terra conſpicuus, & proximis proximus Spiritum-Sanctum, inſufflando in faciem eorum; & ab hac maxime charitate, quæ in cœlis eſt, de cœlo miſit Spiritum-Sanctum. Spiritum-Sanctum accipe in terra, & diligis fratrem: Accipe de cœlo, & diligis Deum. Quia & in terra, quod accepiſti, de cœlo eſt. In terra Chriſtus dedit, ſed de cœlo eſt, quod dedit, Ille enim dedit, qui de cœlo deſcendit. Hic invenit, cui daret, ſed inde attulit, quod daret.*

Cur Chriſtus Spiritum-Sanctum bis dederit Apoſtolis? Joann. 20. Luc. 24

1. Joann. 4.

VIII. Quia vero denario numero Lex decem præceptis conſtans ſignificatur, Spiritum-Sanctum decimo poſt Aſcenſionem ſuam die Chriſtus in Eccleſiam ſuam miſit, ut Legem per gratiam Sancti-Spiritus impleri demonſtraret. *Littera* enim *occidit, Spiritus autem vivificat.* Ergo miſſus eſt Spiritus-Sanctus, ut Lex impleretur, & fieret, quod ipſe Dominus dixerat, *Non veni ſolvere legem, ſed adimplere.* Hoc donat Fidelibus, hoc donat eis, quibus dat Spiritum-Sanctum. *Quanto fit eo quiſque capacior, tanto ad operandam legem fit facilior.* Nam *Charitas implet legem.* Ita *S. Auguſtinus* Sermone CCLXX. alias XXII. ex editis a *Sirmondo.*

Spiritus-Sanctus, cur in Eccleſiam miſſus decimo poſt Aſcenſionem Chriſti die? 2. Cor. 3. Matth. 5.

Et Libro *De Spiritu, & Littera*, Cap. XIX. *Lex* (inquit) *ſine adjuvante Spiritu proculdubio eſt littera occidens: cum vero adeſt vivificans Spiritus, hoc ipſum intus conſcriptum facit diligi, quod foris ſcriptum lex faciebat timeri.* Et Cap. XXI. *Quid ſunt ergo leges Dei ab ipſo Deo ſcriptæ in cordibus, niſi ipſa præſentia Spiritus-Sancti, qui eſt digitus Dei, quo præſente diffunditur charitas in cordibus noſtris, quæ plenitudo legis eſt, & præcepti finis?*

IX. Spiritum-Sanctum jam habebant in ſe manentem Diſcipuli Chriſti; in ſe inhabitantem habuerant, quotquot per Chriſti venturi fidem fuerant ante illius Paſſionem, & Adventum ſanctificati: ſed tamen viſibili modo in homines miſſus non fuerat, neque cum ea ſpiritalium donorum copia effuſus, ac datus. *Nondum erat Spiritus datus, quia nondum Jeſus erat glorificatus.* Unde *S. Leo* Sermone II. *De Pentecoſte*, ait: *Cum in die Pentecoſtes Diſcipulos Domini Spiritus-Sanctus implevit, non fuit inchoatio muneris, ſed adjectio largitatis: quoniam & Patriarchæ, & Prophetæ, & Sacerdotes, &*

Joan. 7. 39.

omnes

omnes Sancti, qui prioribus fuere temporibus, ejusdem sunt Spiritus-Sancti sanctificatione vegetati. Accepit Christus primitias naturæ nostræ, ac Spiritus-Sancti gratiam nobis retribuit. Et quemadmodum post diuturnum bellum fieri solet, cum dirempta pugna fuerit, & confecta pax, qui sibi invicem infensi erant, pignora mutuo sibi dant, & obsides, sic inter Deum, & naturam humanam evenit. *Pro pignoribus, & obsidibus, ipsa primitias misit, quas in cœlum tulit Christus. Nobis ille Spiritum-Sanctum pignoris, & obsidis loco remisit* (inquit *S. Joannes Chrysostomus* Sermone *De Sancta Pentecoste.*) Hinc Apostolus II. ad Corinthios I. *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus: qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Quod in fide firmi, ac immobiles stamus, non nostræ facultatis est, sed divini muneris, sed Spiritus-Sancti, qui & Apostolos die sacro Pentecostes confirmavit, ut Christi nomen, & Evangelium intrepide prædicarent. Eodem Spiritu interius uncti sumus, & signati: divinaque illa unctione Prophetæ, Sacerdotes, & Reges effecti. Nam & futurum est, ut Regno cœlesti potiamur; & jam reges sumus, si nostris cupiditatibus dominemur. Sacerdotes vero, cum corpora, & membra nostram hostiam viventem, sanctam, Deo placentem offerimus. Prophetæ tandem: ea enim nobis patefacta sunt, *Quæ nec oculus vidit, nec auris audivit.* Quæ, ut aliquando nos consecuturos confidamus, arrham, & *Pignus* dedit Christus Spiritum-Sanctum: *Ut hujus pignore totum te accepturum confidas* (inquit *S. Joannes Chrysostomus* Homilia III. in Epistolam secundam ad Corinthios.)

Pignus Spiritus-Sancti

1. Cor. 2.

X. Spiritus-Sancti descensus in Apostolos, & Discipulos Christi, sive in totam Ecclesiam in Cænaculo congregatam, *Joelis II.* prædictus, & die Pentecostes impletus *Actuum* Cap. II. describitur. In specie linguarum igneârum apparuit, & supra singulos sedit, qui in columbæ specie supra Christum descenderat, & manserat, cum in Jordane baptizatus est a Joanne. Verus fuit ignis in forma linguarum dispertitus, vera columba: non enim decebat, ut homines falleret Spiritus veritatis: sed neque columba, neque linguæ igneæ a Spiritu-Sancto in unitatem Personæ assumptæ sunt, sed tantum, ut signa ejus Numini servierunt. *Apparuerunt Apostolis dispertitæ linguæ tamquam ignis*, ut significaretur, eumdem Deum, qui Legem Mosi in Monte Syna, in medio ignis dederat, nunc Legem novam, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus, digito suo, id est, Spiritu-Sancto scriptam, in igne mentes illuminante, animos accendente, peccatorum spinas consumente, sancire, promulgare. „ Sicut Hebræo quondam populo „ ab Ægyptiis liberato, quinquagesimo die post immolationem Agni Lex data „ est in Monte Syna (*inquit S. Leo*) ita post Passionem Domini, qua verus Dei Agnus occisus est, quinquagesimo a Resurrectione ipsius die, in „ Apostolos plebemque credentium Spiritus-Sanctus illapsus est, ut facile „ diligens Christianus agnoscat initia veteris Testamenti Evangelicis mini„ strasse principiis, & ab eodem Spiritu conditum Fœdus secundum, a „ quo primum fuerat institutum.

Cui Spiritus-Sanctus in igneis linguis apparuit?

Exod. 19.

Secundo, Spiritus-Sanctus in igneis linguis apparuit, ut illius operatio propria designaretur. Quamvis enim in tribus divinis Personis, nec substantiæ, nec potentiæ, nec voluntatis, nec operationis sit ulla diversitas, *Ita tamen divisit sibi opus nostræ reparationis misericordia Trinitatis, ut Pater propitiaretur, Filius propitiaret, Spiritus Sanctus igniret* (inquit *S. Leo* Sermone III. de Pentecoste.) Lumen est scilicet, ac ignis divinus, ignis charitas; qui & *Verbum Domini lucidum, & eloquium ignitum* Apostolis subministravit, *cui ad creandum intellectum, consumendumque peccatum, & efficacia illuminandi, & vis inesset urendi.* Hic *Inspirator fidei, doctor scientiæ, fons dilectio-*

dilectionis, ſignaculum caſtitatis, & totius eſt cauſa virtutis. Illaque ſignificatio, quæ in ſpecie ignis apparuit, & opere perſeverat, & munere. *Ipſe enim Spiritus veritatis facit domum gloriæ ſuæ luminis ſui nitore fulgere, & in templo ſuo nec tenebroſum aliquid vult eſſe, nec tepidum*. Verba ſunt *S. Leonis* Sermone 1. *De Pentecoſte*.

XI. In ſpecie linguarum Spiritus-Sanctus advenit. 1. Ut ſingulis Apoſtolis orbis terrarum regiones docendas veluti diſtribueret, eiſque demandatam a Chriſto prædicandi Evangelii provinciam confirmaret, doteſque ad Miniſterium exequendum neceſſarias ſe impertire ſignificaret. *Et repleti ſunt omnes Spiritu-Sancto, & cœperunt loqui linguis, prout Spiritus-Sanctus dabat eloqui illis* (inquit S. Lucas Actuum 11.) *O quam velox eſt ſermo ſapientiæ, & ubi Deus magiſter eſt, quam cito diſcitur, quod docetur! Non eſt adhibita interpretatio ad audiendum, non conſuetudo ad uſum, non tempus ad ſtudium; ſed ſpirante, ubi voluit Spiritus veritatis, propriæ ſingularum gentium voces factæ ſunt ex Eccleſiæ ore communes* (inquit *S. Leo* Sermone 1. *De Pentecoſte*.)

Secundo, in ſpecie linguarum apparuit, ut terrarum orbem in unitatem fidei congregaret. Cum enim olim homines ſuperbia elati turrim extruere voluerint, quæ ad cœlum uſque pertingeret, & invecta diviſione linguarum pravam illorum coitionem, & concordiam diſſipaverit Deus: idcirco in ſpecie linguarum ignearum die ſacro Pentecoſtes in humiles Chriſti Diſcipulos Spiritus-Sanctus illabitur, ut illorum Miniſterio terrarum orbem diviſum conjungat, & in unius Fidei, ac Religionis concordiam reducat.

Tertio, ut donum ipſum linguarum Apoſtolis a Spiritu-Sancto datum hoc ſigno demonſtraretur. Quo quidem admirabili dono Eccleſiæ unitas commendata eſt, quæ toto orbe diffuſa, Gentium omnium linguis loquitur.

Has rationes *S. Chryſoſtomus* affert Sermone *De Sancta Pentecoſte*, & *S. Auguſtinus* Sermone CCLXXI. alias *De Tempore*, CLXXXVII. *Flatus ille*, inquit, *a carnali palea corda mundabat; ignis ille fœnum veteris concupiſcentiæ conſumebat; linguæ illæ, quibus loquebantur a Spiritu-Sancto impleti, per omnium gentium linguas futuram Eccleſiam præſignabant. Sicut enim poſt diluvium ſuperba impietas hominum turrim contra Dominum ædificavit excelſam, quando per linguas diverſas dividi meruit genus humanum, ut unaquæque gens lingua propria loqueretur, ne ab aliis intelligeretur: ſic humilis Fidelium pietas earum linguarum diverſitatem Eccleſiæ contulit unitati; ut quod diſcordia diſſipaverat, colligeret charitas, & humani generis tamquam unius corporis membra diſperſa ad unum caput Chriſtum compaginata redigerentur, & in ſancti corporis unitatem dilectionis igne conflarentur.* „In igne Spiritus „ Sanctus apparuit, quia incorporeus, ineffabilis atque inviſibilis ignis eſt „ Deus: *Deus noſter ignis conſumens eſt* (inquit Apoſtolus ad Hebræos XII.) „ Deus quippe ignis dicitur, quia per hunc peccatorum rubigo conſumitur. „ De hoc igne Veritas dicit: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, „ niſi ut ardeat?* Terra vocata ſunt corda terrena: ſed ignem Dominus in Luc. 12. 49. „ terram mittit, cum afflatu Sancti Spiritus corda carnalium incendit. Et „ terra ardet, cum cor carnale in ſuis pravis voluptatibus frigidum re- „ linquit concupiſcentias præſentis ſæculi, & incenditur ad amorem Dei. „ In igneis autem linguis monſtratus eſt, quia idem Spiritus coæternus eſt „ Filio; & habet cognationem maximam lingua cum verbo. Verbum quippe „ Patris eſt Filius. Et quia una eſt Spiritus, & Verbi ſubſtantia, idem „ Spiritus monſtrari debuit in lingua. Vel certe, quia per linguam proce- „ dit verbum, in linguis apparuit Spiritus, quia quiſquis Sancto-Spiritu „ tangitur, Dei Verbum, ideſt unigenitum Dei Filium, confitetur. Vel „ certe *In linguis igneis apparuit Spiritus, quia omnes, quos repleverit, ar-*

den-

dentes pariter, & loquentes facit. Linguas igneas Doctores habent: quia dum Deum amandum prædicant, corda audientium inflammant. Nam & otiosus est sermo docentis, si præbere non valet incendium amoris (inquit *S. Gregorius Magnus* Homilia xxx. in Evangelia.)

§. V.

Dispositiones ad suscipiendum Spiritum-Sanctum.

Dispositiones ad Spiritum-Sanctum recipiendum tribuit ipse divinus Spiritus, vel jam inhabitans, vel movens. Discipulorum Christi animos jam inhabitabat, cum in illos sacro die Pentecostes illapsus est; ideoque illos adornavit, ac præparavit congruis dispositionibus, *Ut sacrata sibi pectora & ferventius accenderet, & copiosius inundaret, cumulans sua dona, non inchoans; nec ideo novus opere, quia ditior largitate* (inquit *S. Leo.*) Nondum inhabitabat, sed tamen movebat *Cornelium*, & alios Gentiles, in quos ante quam Baptismum suscepissent, venit, stupentibus ex Circumcisione Fidelibus, *Petri*, comitibus, quod & in Nationes effusa esset Spiritus-Sancti gratia.

Serm. 3. De Pent.

Dispositio prima, est pœnitentia.

I. Prima dispositio Christianis hominibus ad recipiendum Spiritum-Sanctum necessaria, est expiatio conscientiæ per pœnitentiam ferventem. Quod ignis symbolo significatum est, cujus in specie in Apostolos descendit. Audiendus ea de re *S. Gregorius Magnus* Homilia xxx. in Evangelia, ubi rationem affert, cur Spiritus-Sanctus super Christum in columba super Discipulos in igne apparuerit. „ Unigenitus (inquit) Dei Filius Judex est generis humani. Sed quis ejus justitiam ferret, si prius quam nos per mansuetudinem colligeret, culpas nostras per zelum rectitudinis examinare voluisset? „ Homo ergo pro hominibus factus, mitem se hominibus præbuit: noluit peccatores ferire, sed colligere; prius voluit mansuete corripere, ut haberet, quos postmodum in judicio salvaret. *In columba ergo super eum debuit apparere Spiritus, qui non veniebat, ut peccata jam per zelum percuteret, sed adhuc per mansuetudinem toleraret. At contra super Discipulos in igne debuit Spiritus-Sanctus demonstrari, ut hi, qui erant simpliciter homines, atque ideo peccatores, eos contra semetipsos spiritalis fervor accenderet, & peccata, quæ Deus per mansuetudinem parceret, ipsi in se per pœnitentiam punirent.... Igitur per columbam Spiritus in Redemptore monstratus est, per ignem vero in hominibus: quia quanto nobis nostri Judicis facta est severitas temperata; tanto erga se debet fieri nostra infirmitas accensa.*

Pœnitentiæ fervorem Spiritus Sanctus in nobis operatur.

Pœnitentiæ porro fervorem in nobis ipse Spiritus-Sanctus misericorditer operatur. Ut enim declinemus a malo, & faciamus bonum, quæ duo sunt animi pœnitentis officia, ipse adjuvat infirmitatem nostram. Ad declinandum a malo, tria operatur in nobis, *Compunctionem*, *supplicationem*, *remissionem.* Si quis ergo prius in iniquitate frigidus erat, & postmodum fervore quodam pœnitentiæ accendatur, alium Spiritum, qui suum arguit de peccato, non dubitet advenisse. Sed quid prodest pœnitere de culpa, & non supplicare pro venia? Necesse est, ut hoc etiam Spiritus-Sanctus operetur, dulcedine quadam spei replens animum, per quam fidenter postulet, nullatenus hæsitans. Ipse nimirum *Postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Sicut autem in nobis interpellat pro nobis, ita in Patre delicta donat nobis cum Patre. Unde Remissio peccatorum Spiritui-Sancto tribuitur, quia divina bonitate, & misericordia remittuntur. *Accipite Spiritum-Sanctum* (inquit Christus) *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ad bonum deinde operandum *monet*, *movet*, *docet*. *Monet memoriam*, *rationem docet*, *movet voluntatem.* Hæc *S. Bernardus* Sermone 1. in Festo Pentecostes.

Rom. 8. 26.

Joan. 20. 23.

II. Dis-

II. Diſpoſitio altera ad recipiendum Spiritum-Sanctum, eſt humilitas. *Quia hæc dicit Excelſus, & ſublimis habitans æternitatem: Et ſanctum nomen ejus in excelſo, & in ſancto habitans, & cum contrito, & humili ſpiritu: ut vivificet ſpiritum humilium, & vivificet cor contritorum.* Qui humiles ſpiritu ſalvabit, qui humilia reſpicit, & alta a longe cognoſcit, Spiritum-Sanctum ſuum ſuperbis non impertit, ſed humilibus. *Capitur per humilitatem, repellitur per ſuperbiam. Aqua eſt enim, cor humile tamquam locum concavum quærens, ubi conſiſtat. Elatione autem ſuperbiæ, tamquam tumore collis, repulſa labitur: unde dictum eſt*, Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *Quid eſt*, dat gratiam? *Dat Spiritum-Sanctum. Implet humiles, quia capaces invenit.* Verba ſunt *S. Auguſtini* Sermone CCLXX. alias XXII. ex editis a *Sirmondo*.

Diſpoſitio altera, humilitas. Iſai. 57.

Jacob. 4. 9

III. Diſpoſitio tertia ad recipiendum Spiritum-Sanctum, eſt caſtitas mentis, & corporis: non habitat enim in anima coinquinata, & in corpore ſubdito peccatis. *Cum omnes templum ſimus, illato in nos, & conſecrato Spiritu-Sancto, ejus templi æditua & antiſtita pudicitia eſt, quæ nihil immundum, nec profanum inferri ſinat, ne Deus ille, qui inhabitat, inquinatam ſedem offenſus derelinquat.* Verba ſunt *Tertulliani*, initio Libri ſecundi *De Cultu Fœminarum*. Conſtans eſt Domini ſententia: *Non permanebit Spiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt.* Ne vero quis exiſtimet ſe ad recipiendum Spiritum-Sanctum paratum eſſe, ſi fornicando in corpus ſuum non peccaverit, ſi vas ſuum poſſideat in ſanctificatione, & honore, & tamen ſpectacula frequentet, in quibus ipſe mulierum, & virorum accuratior cultus, ipſa conſenſio, ipſa in favoribus aut conſpiratio, aut diſſenſio inter ſe, *De commercio ſcintillas libidinum conflabellant*: in quibus denique ineundis? „ Nemo prius cogitat, niſi videri, & videre ... Deus præcepit Spiritum-„ Sanctum, utpote pro naturæ ſuæ bono tenerum, & delicatum, tranquil-„ litate, & lenitate, & quiete, & pace tractare ..... Huic quomodo cum „ ſpectaculis poterit convenire? Omne ſpectaculum ſine concuſſione ſpiritus „ non eſt ... Nam etſi quis modeſte, & probe ſpectaculis fruitur, prodi-„ gnitatis, & ætatis, vel etiam naturæ ſuæ conditione; non tamen immo-„ bilis animi eſt ſine tacita ſpiritus paſſione. Nemo ad voluptatem venit ſine „ affectu, nemo affectum ſine caſibus ſuis patitur. Ipſi caſus incitamenta ſunt „ affectus. Ceterum ſi ceſſat affectus, nulla eſt voluptas, & eſt reus jam ille vani-„ tatis, eo conveniens, ubi nihil conſequitur. Puto autem etiam vanitas „ extranea eſt nobis. Verba ſunt *Tertulliani* Lib. *De Spectaculis*, Cap. XV. & XXV.

Diſpoſitio tertia, caſtitas.

Geneſ. 6.

Sine caſibus ſuis, id eſt, ſine ſpiritualium bonorum detrimentis, & ruinis.

IV. Diſpoſitio quarta ad recipiendum Spiritum-Sanctum, eſt oratio. Apoſtoli poſt Aſcenſionem Chriſti Domini *Erant perſeverantes unanimiter in oratione*, ut ad Spiritus-Sancti adventum ſe præpararent: ipſiuſque Numen ferventiſſimis deſideriis invocabant. Et quoties Spiritum-Sanctum aliis impetrare voluerunt, toties orationem cum manuum impoſitione adhibuerunt. *Oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum Sanctum.* Unde *S. Auguſtinus* Libro XV. *De Trinitate*, Cap. XXVI. De Chriſto ſic loquitur: *Quomodo Deus non eſt, qui dat Spiritum-Sanctum? Immo quantus Deus eſt, qui dat Deum? Neque enim aliquis Diſcipulorum ejus dedit Spiritum-Sanctum. Orabant quippe, ut veniret in eos, quibus manus imponebant, non ipſi eum dabant. Quem morem in ſuis Præpoſitis etiam nunc ſervat Eccleſia.*

Diſpoſitio quarta, oratio. Act 1.

Act. 8. 15.

V. Diſpoſitio quinta ad recipiendum Spiritum-Sanctum, eſt charitas, quam ipſe in cordibus noſtris diffundit. *Si quis diligit me* (inquit Chriſtus) *ſermonem meum ſervabit: Et Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Qui enim amicus eſt hujus mundi, qui totus in maligno poſitus eſt, aut diligere ſe Deum mentitur, cum ejus mandata

Diſpoſitio quinta, Charitas.

Joan. 4.

Sap. 1. data non ſervet, Spiritum-Sanctum a ſe ablegat, quia *Spiritus-Sanctus diſciplinæ effugiet fictum*. Dilectionem porro Dei, *Lingua, mens & vita*, teſtentur neceſſe eſt. *Nunquam eſt amor Dei otioſus: operatur enim magna, ſi eſt: ſi vero operari renuit, amor non eſt* (inquit *S. Gregorius* Homilia xxx. Joan. 14. in Evangelia.) *Spiritum veritatis Mundus non poteſt accipere* (inquit Chriſtus.) Mundus, ideſt, dilectores mundi, quæ dilectio non eſt a Patre. *Et ideo dilectioni hujus mundi, ut minuatur, & conſumatur in nobis, contraria eſt dilectio Dei, quæ diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum-Sanctum, qui datus eſt nobis*. Mundus autem Spiritum-Sanctum accipere non poteſt, S. Auguſt. Tract. 74 in Joan. *Quia non novit eum, nec ſcit eum*. Non enim habet inviſibiles oculos mundana dilectio, non illuminatos oculos cordis, per quos videri Spiritus-Sanctus niſi inviſibiliter non poteſt. Joan. 14. *Vos autem cognoſcetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit*. Videri ergo, & ſciri quemadmodum videndus, & ſciendus eſt, non poteſt a nobis, ſi non ſit in nobis. Deus Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus-Sanctus veniunt ad nos, dum venimus ad eos. Veniunt ſubveniendo, venimus obediendo; veniunt illuminando, venimus intuendo; veniunt implendo, venimus capiendo; ut ſit in nobis eorum non extraria viſio, ſed interna; & in nobis eorum non tranſitoria manſio, ſed æterna (inquit *S. Auguſtinus* Tract. LXXVI. in *Joannem*.)

Hinc ſequitur, pacem & concordiam eſſe prorſus neceſſariam, ut Spiritus-Sancti domicilium efficiamur. Non enim in commotione Dominus: & Spi- Joan. 14. 27. ritus pacis nonniſi ſuper filios pacis requieſcit: *Pacem relinquo vobis* (inquit Chriſtus) *pacem meam do vobis*. Pax Chriſti, ejus Spiritus eſt, *Pax, quæ exuperat omnem ſenſum*, ut loquitur Apoſtolus. Philipp. 4. *Pax illa, quæ Principatus, & Poteſtates, & Thronos, ſive Dominationes, omnemque excedit mentem, Chriſti Spiritus eſt, per quem Filius omnia Deo, ac Patri reconciliavit*. Verba ſunt *S. Cyrilli Alexandrini*. Atque etiam Prophetæ Spiritum-Sanctum pacem appellarunt. Iſai. 29. *Domine Deus noſter* (inquit Iſaias) *Pacem da nobis: omnia enim reddidiſti nobis*. Quaſi enim Lex ad perfectum nihil adduxerit, neque adeo ſufficiat ejus juſtitia, ut ad pleniſſimam pietatem hominem provehat, divinum dari Spiritum flagitat, per quem Deo, ac Patri reconciliati, ad amicitiam revocati ſumus, qui regnante in nobis peccato, fugitivi prius eramus. Igitur ait Propheta, Da pacem nobis, Domine: omnia enim reddidiſti nobis. *Quaſi diceret*, Da nobis pacem: tunc enim cuncta nos habere fatebimur; nihil jam boni ei, qui Chriſti plenitudinem adeptus ſit, deeſſe videbitur. Omnis quippe boni in eo poſita plenitudo, ut Deus in nobis per Spiritum habitet. Quoniam igitur Spiritus omnem animi turbationem ſedare, omnemque in nobis formidinem compeſcere poteſt, ceu viaticum, ac præſidium ad animi robur, ac tranquillitatem aptiſſimum ſe daturum pollicetur, *dicens*: Pacem meam do vobis. *Sic explicat* S. Cyrillus Alexandrinus. *Addit Redemptor noſter*: Non quomodo Mundus dat, ego do vobis. Ideſt, Non quomodo homines dant, qui diligunt Mundum. Qui propterea dant ſibi pacem, ut ſine moleſtia litium, atque bellorum, non Deo, ſed Mundo fruantur: & quando Juſtis dant pacem, ut non eos perſequantur, pax non poteſt eſſe vera, ubi non eſt vera concordia, quia disjuncta ſunt corda. Nos ergo quibus Chriſtus pacem relinquit, & pacem ſuam nobis dat, non ſicut Mundus, ſed ſicut ille, per quem factus eſt Mundus, ut concordes ſimus, jungamus invicem corda, & cor unum ſurſum habeamus ne corrumpatur in terra. Sic dignum Spiritu-Sancto domicilium efficiemur (inquit *S. Auguſtinus* Tractatu LXXVII. in *Joannem*.)

Spiritus Sanctus non

VII. Ex hoc denique principio conſequens eſt, Spiritum-Sanctum extra

Ec-

Eccleſiæ unitatem non recipi. Ut ſe habet anima noſtra ad corpus noſtrum, ita ſe habet Spiritus-Sanctus ad Eccleſiam (ſi tamen formæ, & informationis nomine, ac labe depulſa, intimum hoſpitem, ut par eſt, cogitemus.) „ Anima omnia membra vegetat, per oculos videt, per aures audit, per nares „ olfacit, per linguam loquitur, per manus operatur, per pedes ambulat; „ omnibus ſimul adeſt membris, ut vivant: vitam dat omnibus, officia „ ſingulis. Non audit oculus, non videt auris, non videt lingua, nec loquitur auris & oculus, ſed tamen vivit. Officia diverſa ſunt, vita communis. Sic eſt Eccleſia Dei. In aliis Sanctis facit miracula, in aliis loquitur veritatem, in aliis cuſtodit virginitatem, in aliis pudicitiam conjugalem, in aliis hoc, in aliis illud: ſinguli propria operantur, ſed pariter „ vivunt. Verum ut in corpore humano, ſi membrum aliquod præcidatur, „ præciſum amittit vitam, quod vivebat cum in corpore eſſet: ſic & homo Chriſtianus Catholicus, ſi a Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, præcidatur, amputatum non ſequitur Spiritus. In hujus rei typum Apoſtoli Spiritum acceperunt in una domo congregati, ſimulque manentes, & unanimiter orantes. *Si ergo vultis vivere de Spiritu-Sancto, tenete charitatem, amate veritatem, deſiderate unitatem, ut perveniatis ad æternitatem.*

recipitur extra Eccleſiæ unitatem.

S. Auguſt. Serm. 267. alias De Temp. 156.

ARTICULUS X.

Quo Symboli nonus Articulus explicatur.

Credo Sanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum Communionem.

POſtquam nos in Spiritum-Sanctum credere profeſſi ſumus, Sanctam commemoramus Eccleſiam. *Rectus* namque *confeſſionis ordo poſcebat, ut Trinitati ſubjungeretur Eccleſia, tamquam habitatori domus ſua, & Deo templum ſuum, & Conditori civitas ſua* (inquit *S. Auguſtinus* in *Enchiridio*, Cap. LVI.) Credimus autem *Sanctam Eccleſiam*, non *in Sanctam Eccleſiam Catholicam:* tres enim Sanctiſſimæ Trinitatis Perſonas, Patrem, & Filium, & Spiritum-Sanctum ita credimus, ut in eis fidem noſtram collocemus: nunc autem diverſa loquendi ratione utimur, quia Eccleſia Deus non eſt, ſed *Templum Dei, hoc eſt, totius ſummæ Trinitatis Sancta eſt Eccleſia, ſcilicet univerſa in cælo, & in terra*: ac proinde non eſt primarium fidei, ſpeique noſtræ objectum. Quia vero Sanctorum Communio explicatio quædam eſt Articuli de Eccleſia, ad illum revocatur, & uno tenore traditur, ac proponitur.

§. I.

Quid eſt Eccleſia?

1. ECcleſiæ nomen origine Græcum, *evocationem* prima ſui inſtitutione ſignificat: verum a Scriptoribus poſtea pro concilio, & concione uſurpatum eſt, ſeu pro quolibet populi conventu. Quo ſenſu Actuum XIX. dicitur: *Si quid alterius rei quæritis, in legitima Eccleſia poterit abſolvi.* Legitimam Eccleſiam hic vocat Alexander Judæus conventum Epheſini populi Dianæ cultui addicti. Hinc malorum etiam, & impiorum hominum concilia, & conventicula interdum Eccleſia nominantur, adjuncto tamen epitheto, quo hujus vocabuli ſignificatio determinetur. *Odivi Eccleſiam malignantium* (inquit Propheta) *& cum impiis non ſedebo.* Verum communi Scripturarum Sacrarum uſu, hæc vox ad Rempublicam Chriſtianam, Fideliumque tantum congregationes ſignificandas adhibetur: qui ſcilicet in admirabile Dei lumen, ac notitiam per fidem vocati ſunt, ut rejectis ignorantiæ, & errorum tenebris, Deum

Pſal. 25.

ve-

verum, & vivum pie, ſancteque colant, illique tota animi devotione ſerviant.

Eccleſiæ definitio multiplex.

II. Definitur Eccleſia, Congregatio, ſive cætus Fidelium Legitimis Paſtoribus adunatus; ſive ut loquitur *S. Cyprianus* Epiſtola LXIX. ad *Florentium Pupianum* data, *Eccleſia plebs Sacerdoti adunata, & Paſtori ſuo grex adhærens*. Secundum *S. Auguſtinum* in Pſal. XXXIV. Concione II. in Pſalm. XC. & in Pſalm. CXLIX. & Libro *De Catechizandis Rudibus*, Cap. III. *Eccleſia eſt populus Dei toto orbe terrarum diffuſus*. Quam definitionem Tridentini Concilii Catechiſmus approbat. Secundum *S. Iſidorum Peluſiotam* Lib. II. Epiſtola CCXLVI. *Eccleſia eſt Sanctorum cœtus ex certa fide, atque optima vivendi ratione collectus*. Secundum *Nicolaum I.* Diſt. I. *De Conſecratione*, C. VIII. *Eccleſia eſt Catholicorum congregatio*. Secundum *S. Thomam* variis in locis, *Eccleſia eſt congregatio Fidelium*. Quamquam ſpernenda non ſit illa definitio, Eccleſiæ quidem ſtatum, quem in novo Teſtamento a Chriſto accepit, potius quam naturam, vel eſſentiam explicans, a recentioribus tradita: *Eccleſia eſt Cœtus hominum, ejusdem Chriſtianæ Fidei profeſſione, & eorumdem Sacramentorum Communione colligatus, ſub regimine legitimorum Paſtorum, & præcipue unius Chriſti in terris Vicarii, Romani Pontificis*.

Cardinal. Bellar. & alii.

Eccleſia militans, & triumphans

III. Duæ ſunt potiſſimum Eccleſiæ partes, quarum altera Triumphans, altera Militans vocatur. Militans eſt illa, quæ peregrinatur in terris, a Solis ortu uſque ad occaſum laudans nomen Domini, & poſt captivitatem „ vetuſtatis cantans Canticum novum: *Triumphans eſt* Illa, quæ in cœlis „ ſemper, ex quo condita eſt, cohæſit Deo, nec ullum malum ſui caſus „ experta eſt. Hæc in Sanctis Angelis beata perſiſtit, & ſuæ parti pere„ grinanti, ſicut oportet, opitulatur: quia utraque una erit conſortio æter„ nitatis, & nunc una eſt vinculo charitatis, quę tota inſtituta eſt ad co„ lendum unum Deum, *Verba ſunt* S. Auguſtini, *in* Enchiridio, C. LVI. Una „ eſt in fide, *ſcilicet Militans*, altera in ſpecie, *ſcilicet Triumphans*; una in „ tempore peregrinationis, altera in æternitate manſionis; una in labore, „ altera in requie; una in via, altera in patria; una declinat a malo, & „ facit bonum; altera nullum habet, a quo declinet malum, & magnum „ habet quo fruatur bonum; una cum hoſte pugnat, altera ſine hoſte re„ gnat; una fortis eſt in adverſis, altera nihil ſentit adverſi; una carnales „ libidines frenat, altera ſpiritalibus delectationibus vacat: una eſt vincendi „ cura ſolicita, altera victoriæ pace ſecura; una in tentationibus adjuvatur, „ altera ſine ulla tentatione in ipſo Adjutore lætatur; una ſubvenit indi„ genti, altera ibi eſt, ubi nullum invenit indigentem; una flagellatur malis, „ ne extollatur in bonis, altera tanta plenitudine gratiæ caret omni malo, „ ut ſine ulla tentatione ſuperbiæ cohęreat ſummo bono, una bona, & mala diſ„ cernit, altera, quæ ſola bona ſunt cernit: ergo una bona eſt, ſed adhuc „ miſera; altera melior, ſed beata (inquit *S. Auguſtinus* Tractatu CXXIV. in *Joannem*.) Ad Militantem igitur Eccleſiam pertinent Fideles, qui in terris vivunt; ad Triumphantem Angeli, & Sancti homines, qui de mundo, carne, & dæmone triumpharunt, & ab hujus vitæ moleſtiis liberi, & tuti æterna beatitudine fruuntur. De quibus rurſus *S. Auguſtinus* Libro XX. *De Civitate Dei*, Cap. IX. „ Neque enim, *inquit*, piorum animæ mortuorum „ ſeparantur ab Eccleſia, quæ etiam nunc eſt Regnum Chriſti. Alioquin nec „ ad Altare Dei fieret eorum memoria in communicatione Corporis Chri„ ſti; nec aliquid prodeſſet ad ejus in periculis Baptiſmum currere, ne ſine „ illo finiatur hæc vita; nec ad Reconciliationem, ſi forte per pœniten„ tiam, malamve conſcientiam quiſque ab eodem corpore ſeparatus eſt. Cur „ enim fiunt iſta, niſi quia fideles etiam defuncti membra ejus ſunt? Quam„ vis ergo cum ſuis corporibus nondum, jam tamen eorum Animę regnant cum illo.

IV. Ad

IV. Ad Militantis Eccleſiæ ſtatum pertinet illa, quæ poſtremo loco poſita eſt definitio, a *Bellarmino* Cardinali doctiſſimo tradita. *Cætus hominum* eſt, non Angelorum, qualis erat illa, quæ Deo ſemper cohæſit, eoque in cœlis fruebatur Eccleſia, antequam cœlum hominibus a Chriſto Domino reſeratum eſſet. Cœtus eſt, ſive ſacra Reſpublica ab aliis Rebuſpublicis maxime diverſa: illæ enim humana ratione, & prudentia nituntur; hæc autem Dei ſapientia, & conſilio conſtituta eſt. Vocavit enim nos, & congregavit intimo quidem Spiritus-Sancti afflatu, extrinſecus autem Paſtorum, & Prædicatorum opera, ac miniſterio. Cœtus eſt, Regnumque, non homines auctores habens, ſed Deum immortalem, qui eam ſupra firmiſſimam petram ædificavit, teſte Propheta: *Ipſe fundavit eam altiſſimus*. Quam ob cauſam *Hæreditas Dei*, & *Dei populus* appellatur. Eccleſiæ definitio explicatur. Pſalm. 86. Pſalm. 2.

Cœtus eſt hominum, *ejuſdem Fidei profeſſione, & eorumdem Sacramentorum communione colligatus*. Quibus verbis excluduntur ab Eccleſia Infideles tam qui numquam in ea fuerunt, neque nomina ſua Chriſto per Baptiſmum dederunt, de quibus Apoſtolus ait: *Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt, judicare?* ut Judæi, Turcæ, Ethnici: quam illi, qui ejus membra fuerunt, ſed ab ea defecerunt, ut Hæretici, & Apoſtatæ. Item Catechumeni, in ejus quidem utero quodammodo concepti, ſed nondum in viros Chriſtianos formati, & nati, nondum ad Sacramentorum communionem admiſſi per Baptiſmum. Quo nomine & excommunicatos, a communione, & participatione Sacramentorum ſegregatos, hæc definitionis verba ab Eccleſia excludunt. De Hæreticis tamen, & Excommunicatis judicare poteſt Eccleſia, ut Rex de ſubditis perduellibus, aut militiæ deſertoribus. Qui ab Eccleſia ſunt exclusi? 1. Cor. 5. 12.

Additur, *ſub regimine legitimorum Paſtorum, ac præcipue unius Chriſti in terris Vicarii Romani Pontificis*. Quibus verbis excluduntur Schiſmatici, qui Fidem Catholicam profitentur, eademque Sacramenta cum Catholicis percipiunt, ſed legitimo Paſtori non ſubduntur.

Verum hæc definitio, ut jam obſervatum eſt, Eccleſiæ ſtatum ſpectat, quem in Novo Teſtamento a Chriſto accepit; cum tamen ſecundum naturam, & eſſentiam ſuam ſpectata, quatenus eſt Fidelium Congregatio, ab initio mundi fuerit, in Adamo primum, & Eva, poſt lapſum, ex fide Chriſti Mediatoris Dei, & hominem venturi juſtificantis, ex fide (inquam) benedicti illius ſeminis, de quo prædictum eſt, fore ut illius virtute mulier caput ſerpentis antiqui, ſcilicet diaboli, contereret: *Ipſa conteret caput tuum*. Exinde Fideles omnes unius Eccleſiæ membra fuerunt, ejuſdem cujus nos membra ſumus, *Habentes eumdem ſpiritum fidei*. Veniente quippe Chriſto, non Dei, non Religionis, non fidei, ſed Sacrificiorum, & Sacramentorum facta mutatio eſt. *Quemadmodum enim unus, idemque homo, ſi Deo mane aliud offerat, aliud veſpere; pro congruentia diurni temporis, non Deum mutat, non religionem; ſicut nec ſalutem, qui alio modo mane, alio modo veſpere ſalutat; ita univerſo tractu ſæculorum, cum aliud oblatum eſt ab antiquis Sanctis, aliud ab eis, qui nunc ſunt, offertur, non humana præſumptione, ſed auctoritate divina, temporibus congrua ſacra Myſteria celebrantur; non Deus, aut Religio commutatur* (inquit S. *Auguſtinus* Epiſt. CII. alias XLIX. Quæſt. III.) Quam ob rem Eccleſiæ etiam Chriſti membra erant Sancti, qui vixerunt antequam ſecundum carnem Chriſtus Dominus naſceretur. „ Ipſe enim unigenitus „ Dei Filius, Verbum Patris, æquale, & coæternum Patri, per quod facta „ ſunt omnia, homo propter nos factus eſt, ut totius Eccleſiæ, tamquam „ totius corporis, caput eſſet. Sed velut totus homo dum naſcitur, etiamſi „ manum in naſcendo præmittat, tamen univerſo corpori ſub capite conjuncta, atque compacta eſt, quemadmodum etiam nonnulli in ipſis Patriar- „ chis Eccleſia ab initio mundi. Geneſ. 3. 2. Cor. 4. 12.

„ chis ad hujus ipſius rei ſignum manu præmiſſa nati ſunt: ita omnes Sancti, „ qui ante Domini noſtri Jeſu Chriſti Nativitatem in terris fuerunt, quamvis „ ante nati ſunt, tamen univerſo corpori, cujus ille caput eſt, ſub capite co- „ hęſerunt. " Verba ſunt *S. Auguſtini* Libro *De Catechizandis Rudibus*, C. XIX.

Varia Eccleſiæ nomina. Eccleſia domus Dei.

V. Multis nominibus Eccleſiam deſignat Scriptura Sacra. Nam & *Domus*, & *ædificium Dei* ab Apoſtolo appellatur. 1. ad Timoth. III. *Ut ſcias*, inquit, *quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi columna, & firmamentum veritatis*. Domus eſt, cujus idem fundamentum, artifex, & habitator, Chriſtus Jeſus *Lapis angularis*, *Fundamentum*, præter quod *nemo poteſt aliud ponere*. Fundamentum iſtud in cœlo eſt. Ædibus ad ima tendentibus, & quæ conſtant lapidibus, & lignis, quæ pondere ſuo deorſum feruntur, in imo ponitur fundamentum. *Eccleſia vero Dei in imo poſita tendit in cęlum. Fundamentum ergo noſtrum ibi poſitum eſt, Dominus noſter Jeſus Chriſtus ſedens ad dexteram Patris* (inquit *S. Auguſtinus* Enarrat. II. in Pſal. XXIX.) Domus autem idcirco vocatur (inquit Concilii Tridentini Catechiſmus) quod ſit veluti una familia, quam unus paterfamilias moderatur, & in qua eſt bonorum omnium ſpiritualium communio.

Eccleſia grex Chriſti.

Dicitur etiam *Grex ovium Chriſti*, Joannis X. *Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro. Qui autem intrat per oſtium, Paſtor eſt ovium.... Amen, amen dico vobis, quia ego ſum oſtium ovium. Ego ſum Paſtor bonus, & cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ..... Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus Paſtor*. Act. XX. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus-Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo*.

Eccleſia Chriſti ſponſa.

Vocatur *Sponſa Chriſti* II. ad Corinth. XI. *Deſpondi vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*. Et ad Epheſios V. *Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam*. Et de Matrimonio loquens Apoſtolus: *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*. Hanc ſibi deſponſavit *in ſempiternum, in juſtitia, & judicio, in miſericordia, & miſerationibus, & in fide*. Exivit a Patre, & venit in mundum, ut illam ſibi copularet, ab æterno electam, in tempore collectam ex omni tribu, & lingua, & natione, deformem, fędam, pauperem, ægram, captivam, antequam illi conjungeretur; ſed a Sponſo ſanatam, redemptam, dotatam, incomparabili pulchritudine, ac decore donatam, ac ornatam. Hanc meretricem invenit, & Virginem fecit. Hanc *Lavit a peccatis in ſanguine ſuo, & mundavit lavacro aquæ in verbo vitæ. Ornavit veſtitu deaurato*, ut Reginam, ſed vario. Aurum, ſapientia, fides, charitas, unitas. Varietas linguarum, chariſmatum, Ordinum diverſitas. Ornatam *veſtimentis ſalutis, & indumento juſtitiæ circumdedit*. A dextris ſtabit, cui dicet Sponſus: *Venite, benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi*. Sponſa Chriſti Eccleſia, virgo eſt, & filios ipſi parit. Mariam imitatur, quæ Dominum peperit, & Virgo permanſit.

Oſee 2. S. Auguſt. in Pſal. 44. Iſai. 61. Matth. 25.

Eccleſia Chriſti corpus.

Denique dicitur Eccleſia *Corpus Chriſti* ad Epheſios I. *Et ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius*. Et ad Coloſſenſ. I. *Adimpleo ea, quæ ſunt Paſſionum Chriſti, in carne mea pro corpore ejus, quod eſt Eccleſia*. Myſticum autem corpus dicitur, quod arcana vi gratiæ formatum ſit, non naturali, eſſentiali, ac neceſſaria membrorum conjunctione compactum: ſed non eo ſenſu corpus myſticum dicitur, quo myſticum opponitur reali, proprieque dicto corpori. Eccleſia enim non metaphorice dumtaxat Chriſti corpus eſt, quo modo terrena civitas, reſpublica, aut exercitus, corpus unum dicuntur, propter unitatem regiminis, conſiliorumque

in eumdem finem conſpirantium communionem : vere namque realiter, & proprie Chriſti corpus eſt, ut colligitur ex Apoſtolo 1. ad Corinth. XII. *Sicut enim*, inquit, *corpus unum eſt, & membra habet multa ; omnia autem membra corporis cum ſint multa, unum tamen corpus ſunt : ita & Chriſtus*. Quæ verba S. *Auguſtinus* exponens Lib. 1. *De Peccatorum Meritis*, C. XXXI. ait : *Non dixit, Ita & Chriſti, ideſt, Corpus Chriſti ; vel membra Chriſti, ſed*, Ita & Chriſtus ; *unum Chriſtum appellans caput, & corpus*. Quod quidem incredibile videri non debet : *Si enim divina ſubſtantia longe diſtantior, atque incomparabili diverſitate ſublimior, potuit propter nos ita ſuſcipere humanam ſubſtantiam, ut una perſona fieret, quanto credibilius alii homines ſancti, & fideles ejus fiunt cum homine Chriſto unus Chriſtus?* Quod principium centies repetit, præſertim in Enarrationibus in Pſalmos : *Totus Chriſtus caput, & corpus eſt. Caput, & membra unus Chriſtus*. Caput in cęlo erat, & dicebat, *Saule, quid me perſequeris* ? Nos cum illo in cęlo per ſpem, ipſe nobiſcum in terra per charitatem. Act. 9. 4.

§. II.

Eccleſia viſibilis eſt, & manifeſta.

I. ECcleſiam ita conſpicuam fore Prophetæ prædixerunt ; ut ad eam Gentes omnes concurrerent ad Dei Verbum audiendum, & legem recipiendam : exercendum in ea judicium inter Populos, portas ejus die, ac nocte patentes fore, ut ad eam Gentes ingrediantur : in monte ſublimi, qui Chriſtus eſt, eſſe poſitam, ac fundatam ; qui illi non ſervierint, perituros ; Gentes ambulaturas in lumine ejus ; gloriam Domini in ea viſum iri : hæc autem qua ratione conſtare poſſunt, niſi viſibilis ſit, & manifeſta ? Micheæ IV. „ Erit mons „ domus Domini præparatus in vertice montium, & ſublimis ſuper colles, & „ fluent ad eum Populi. Et properabunt Gentes multæ, & dicent : Venite aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob : & docebit nos de viis „ ſuis, & ibimus in ſemitis ejus : quia de Sion egredietur lex, & verbum Domini de Jeruſalem. Et judicabit inter populos multos, & corripiet gentes „ fortes uſque in longinquum. *Iſaiæ* LX. Surge, illuminare Jeruſalem : quia „ venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt . . . Et ambulabunt „ Gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortus tui, *&c.* Et aperientur „ portæ tuæ jugiter : die, ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo Gentium, & Reges earum adducantur. Gens enim, & regnum, quod „ non ſervierit tibi, peribit, & Gentes ſolitudine vaſtabuntur. *Eccleſia* Civitas *eſt* ſupra montem poſita. *Chriſtus Dominus* In Sole poſuit tabernaculum „ ſuum : *ideſt*, *ut* S. Auguſtinus *explicat*, In manifeſtatione Eccleſiam ſuam, „ non in occulto, non quæ lateat, non velut opertam : ne forte fiat ſicut „ operta ſuper greges Hæreticorum.

Prophetiæ de veræ Eccleſiæ evidentia. Matth. 5. Pſalm. 18. S. Auguſt. Enarrat in hunc Pſalm. & Tract. 11. in Epiſtol. S. Joannis.

II. Si Eccleſia inviſibilis eſſet, quomodo ipſam agnoſcere poſſent, qui ab ea ſunt ſeparati ; ut in ejus gremium redirent ? Quomodo fratrem ex correptione fraterna minime emendatum, ad Eccleſiam deferri Chriſtus juberet, ab ea judicandum ? Matth. 18. *Dic Eccleſiæ : ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus*.

III. *Eccleſia eſt plebs Sacerdoti adunata, & Paſtori ſuo grex adhærens*, ut loquitur *S. Cyprianus :* Igitur viſibilis eſt. Eccleſia eſt ſocietas hominum per ejuſdem fidei profeſſionem, & in eorumdem Sacramentorum communione Deum colentium ; quod fieri non poteſt, niſi ſit viſibilis. *In nullum quippe nomen Religionis ſeu verum, ſeu falſum, coagulari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum, vel Sacramentorum viſibilium conſortio colligentur* (inquit S. *Auguſtinus* Libro XIX. *Contra Fauſtum*, Cap. XI.)

Præclare igitur idem S. *Auguſtinus* Lib. III. *Contra Epiſtolam Parmeniani*, Cap. V. *Nulla eſt* (inquit) *ſecuritas unitatis niſi ex promiſſis Dei Eccleſia declarata; quæ ſuper montem conſtituta, abſcondi non poteſt: & ideo neceſſe eſt, ut omnibus terrarum partibus nota ſit.*

Quomodo credimus Eccleſiam, ſi ſit viſibilis?

IV. Verum, inquies, quomodo credimus Sanctam Eccleſiam Catholicam, ſi ſit viſibilis, cum fides argumentum ſit non apparentium? Reſpondetur, aliud videri, aliud credi. Videmus Eccleſiam, credimus Eccleſiæ veritatem. Cætum Fidelium legitimo Paſtori adunatum, & eorumdem Sacramentorum Communione in ejuſdem Religionis profeſſione conjunctum videmus; at cætum illum, ſive ſocietatem eſſe veram Eccleſiam, oculis non cernimus, ſed fide apprehendimus: ſicut Apoſtoli hominem, qui eſt Chriſtus Filius Dei vivi, videbant; ſed hunc hominem eſſe Dei Filium non videbant, ſed credebant. Videmus Eccleſiæ corpus, non Spiritum Sanctum quo regitur; non finem ſpiritalem, ac ſupernaturalem, ad quem ordinatur, ſcilicet Deum, Deique fruitionem æternam; non Myſteria, quæ in ea continentur, non virtutem Sacramentorum, quæ in ea conficiuntur, & adminiſtrantur, non ejus ortum, munera, dignitatem, claves Regni cælorum illi traditas, poteſtatem remittendi peccata, excommunicandi, verum Chriſti corpus conſecrandi, ipſi conceſſam, aliaque hujuſmodi; non denique gratiam, virtutes, & dona, quibus Chriſtiani fiunt domus Dei, & templa ipſius conſecrantur: hæc (inquam) omnia non videntur, ſed creduntur. Eccleſiæ ortus, ſanctitas, veracitas, ſtabilitas oculis corporis, aut humanis rationibus percipi non poſſunt, ſed ſola fide. Ideo profitemur, nos credere Sanctam Eccleſiam Catholicam.

V. Quamvis autem humanæ rationi ſine Sancti Spiritus illuſtratione, nota non ſit Eccleſiæ veritas: recepta tamen Chriſti capitis fide, receptis Scripturis Sacris, quibus Eccleſiæ characteres, & notæ deſcribuntur, quibus conſtat hanc eſſe veram Eccleſiam, quæ ſuper Petrum voce Domini fundata eſt, quæ ab Epiſcopis regitur Apoſtolorum ſucceſſoribus, miſſioneque, & ordinatione legitima conſtitutis; manifeſtum eſt, hanc eſſe veram Chriſti Eccleſiam, quæ illis characteribus inſignita eſt, quæ toto orbe diffuſa, quæ viſibili, ac perpetua Epiſcoporum ſucceſſione originem ſuam ab Apoſtolis probat, quæ Romano Pontifici S. Petri Succeſſori tamquam viſibili capiti adhæret, ab eoque regitur: ſicut admiſſis Prophetarum Vaticiniis, quibus Chriſti ortus, vita, miracula, paſſio, reſurrectio, ceteraque Myſteria deſcribuntur, manifeſtum eſt Jeſum Nazarenum Crucifixum eſſe Chriſtum, ſive Meſſiam, Redemptorem, ac Mediatorem a Deo promiſſum. Sicut ergo nullam infidelitatis ſuæ excuſationem habent Judæi, qui Dominum Jeſum Chriſtum eſſe non credunt, quia excæcavit illos malitia ſua, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Dei: ita nullam habent excuſationis rationem Hæretici, & Schiſmatici, qui Eccleſiam Catholicam, Apoſtolicam, & Romanam non agnoſcunt, illique non credunt, nec ipſi adhærent, & obſequuntur; quia infidelitatis ſuæ tenebris impediuntur, ne lumen ejus videant: „ Obſcurius dixerunt Prophetæ de Chriſto, quam de Eccleſia; quia videbant in „ Spiritu contra Eccleſiam homines facturos eſſe particulas, & de Chriſto non „ tantam item habituros, de Eccleſia magnas contentiones excitaturos. Ideo „ illud unde majores lites futuræ erant, planius prædictum, & apertius pro„ phetatum eſt, ut ad judicium illis valeat, qui viderunt, & foras fugerunt... „ Pene ubique Chriſtus aliquo involucro ſacramenti prædicatus eſt a Prophe„ tis, Eccleſia aperte: ut viderent illam & qui futuri erant contra illam, „ & impleretur in eis iſta nequitia quam prædixit Pſalmus: *Qui* videbant „ me, foras fugerunt a me." Verba ſunt S. *Auguſtini* Enarrat. III. in Pſalm.

Matth. 16. Act. 20.

Clariora Prophetarum vaticinia de Eccleſia quam de Chriſto.

in Pſal. xxx. Hinc idem S. Doctor Lib. 11. *Contra Litteras Petiliani*, C. 32. ait: *Eccleſia vera neminem latet.*

VI. Ita porro viſibilis, ac manifeſta Eccleſia eſt, ut hæc illi dos perpetuo conveniat, nec extingui poſſit aliquando, vel obſcurari. Quid enim ipſius ſplendorem extinguere, vel obſcurare poſſet? An perſecutio? Sed perſecutionibus crevit. An hæreſes? Sed illæ oriuntur, *Ut qui probati ſunt, manifeſti fiant.* An malorum Chriſtianorum peccata, & ſcandala? Sed illis non maculatur, nec tenebreſcit, cujus lumen Chriſtus eſt, cum ipſa manens, eamque illuminans *omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* De illa vaticinatus eſt David: *Et thronus ejus ſicut Sol in conſpectu meo, & ſicut Luna perfecta in æternum, & teſtis in cœlo fidelis... Et ponam in ſæculum ſæculi ſemen ejus, & thronum ejus ſicut dies cœli.* De illa Dominus apud *Iſaiam*, Cap. LXI. *Et fœdus perpetuum*, inquit, *feriam cum eis: & ſcietur in Gentibus ſemen eorum, & germen eorum in medio Populorum. Omnes, qui viderint iſtos, cognoſcent illos, quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit Dominus.* Denique *S. Paulus* Epiſtolæ ad *Epheſios* Cap. IV. ſcribit: *Et ipſe dedit quoſdam quidem Prophetas, alios Apoſtolos, alios Evangeliſtas, alios Paſtores, & Doctores ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.* Miniſteria igitur Paſtorum, & Doctorum, & perennis ædificatio corporis Chriſti erunt in Eccleſia ad ſupremum uſque Judicii diem: ac proinde tamdiu in terris ſtabit Eccleſia viſibilis.

Eccleſia extingui, vel obſcurari non poteſt. 1. Cor. 11. Matt. ultim. Pſal. 88.

§. III.

Eccleſia bonos, & malos complectitur.

I. HOc fidei dogma multis figuris, & ſimilitudinibus e Scriptura Sacra petitis demonſtrarunt Patres, quibus adverſus Donatiſtas controverſia fuit; ſcilicet Arcæ Noe, in qua non ſolum munda, ſed etiam immunda animantia concludebantur: *Geneſ.* VII. Agri, in quo zizania ſuperſeminata ſunt. Areæ, in qua frumentum paleæ permixtum eſt. Sagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congregantis. *Matth.* XIII. Ovilis, in quo oves cum hœdis continentur. *Matth.* XXV. Nuptialis convivii, ad quod boni pariter, & mali ſunt ingreſſi. *Matth.* XX. Decem Virginum, quarum aliæ prudentes, aliæ fatuæ. *Matth.* XXV. Peccatores in criminibus ita pertinaces, ut fraterna correptione non emendentur, eſſe in Eccleſia Chriſtus docet; in qua tamen tolerantur, donec per ſententiam Prælatorum præciſi ſint, & ejecti, *Matth.* XVIII. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum..... Quod ſi non audierit, dic Eccleſiæ: ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus.* Chriſtus Dominus Traditorem ſuum Judam non ſolum cognitum in Diſcipulorum numero toleravit, verum etiam præcognitum in eorum numerum aſſumpſit. Inceſtuoſus Corinthius erat in Eccleſia, e cujus gremio ipſum per Excommunicationem ejecit S. Paulus 1. *Corinth.* V. Idem Apoſtolus gemebat inter falſos fratres, quorum aliqui per invidiam Chriſtum annunciabant. Eccleſia igitur malos continet, atque tolerat, nec illorum tamen criminibus violatur, a quibus abhorret, & propter quæ gemit.

II. Verumtamen aliter in ea ſunt boni, aliter mali. Boni *ita ſunt in domo Dei, ut ipſi etiam ſint eadem domus Dei.* Mali ſic in ea ſunt, *Ut non pertineant ad compagem domus, nec ad ſocietatem fructiferæ, pacificæque juſtitiæ*, ſed ſicut palea dicitur eſſe in frumentis. Boni in ea ſunt ut *Vaſa aurea, & argentea, in honorem.* Mali ut *Vaſa lutea, & fictilia, in contumeliam.*

Aliter in Eccleſia ſunt boni, aliter mali.

Sic loquitur S. *Augustinus* Libro VII. *De Baptismo contra Donatistas*, C. 11. Boni, & electi sunt de Ecclesia, non solum secundum statum, quem nunc habet, sed secundum illum, quem in perpetuum habitura est, cum *Non pertransibit* per illam *ultra incircumcisus, & immundus*, cum apparebit *gloriosa, non habens maculam, neque rugam*. Mali, & reprobi pertinent ad Ecclesiam secundum præsentem duntaxat statum, non secundum illum, quem in futuro sæculo habitura est. Unde non simpliciter, & absolute sunt Ecclesiæ membra, sed aliqua ratione, sicut membra mortua sunt in corpore: quamvis enim fidei professione, & communione cum bonis conjungantur, non tamen Spiritu gratiæ, & charitatis cum illis, & Christo Ecclesiæ capite conjuncti sunt. Quamobrem ad Ecclesiam quidem pertinent secundum corpus, non secundum Spiritum spectatam. Ceterum, qui vere justi sunt, sed *temporales*, ut S. *Augustinus* loquitur, id est, in gratia, & justitia non perseveraturi, nec in ea morituri, vere quidem sunt Ecclesiæ membra secundum præsentem justitiam, vere per gratiam, & charitatem Christo capiti cohærent, vitæque spiritalis, quam membris suis subministrat, sunt participes; sed non sunt de Ecclesia secundum Dei præscientiam, & prædestinationem æternam; non pertinent ad *Jerusalem cœlestem*, ad *Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cœlis*. Atque hoc sensu S. *Augustinus* Libro III. *De Doctrina Christiana*, Cap. XXXII. ait: *Non enim re vera Domini corpus est, quod cum illo non erit in æternum*. Contra vero multi non sunt de Ecclesia secundum præsentem justitiam, quia vel nondum fidem, ac baptismum susceperunt, aliquando suscepturi, & pie victuri; vel ab ea recesserunt, aut præcisi sunt, aliquando ad unitatem, & bonam frugem redituri, & in Christiana pietate perseveraturi; vel malis moribus Christianum nomen dedecorant, sed pœnitentiam acturi sunt, & in Domino morituri: qui tamen sunt de Ecclesia simpliciter, absolute, proprie, & ad Christum, ut membra viventia pertinent, secundum Dei præscientiam, & prædestinationem æternam. Unde S. *Augustinus* Tract. XLV. in *Joannem*, ait: *Secundum præscientiam Dei, & prædestinationem, quam multæ oves foris, quam multi lupi intus; & quam multæ oves intus, & quam multi lupi foris! Quid est, quod dixi, quam multæ oves foris? Quam multi modo luxuriantur, casti futuri; quam multi blasphemant Christum, credituri in Christum; quam multi se inebriant, futuri sobrii; quam multi rapiunt res alienas, donaturi suas! Verumtamen modo vocem alienam audiunt, alienos sequuntur. Item quam multi intus laudant, blasphematuri; casti sunt, fornicaturi; sobrii sunt, se vino postea sepulturi; stant, casuri; non sunt oves!* (*De Prædestinatis enim loquimur: de his loquimur, quos novit Dominus, qui sunt ejus.*) *Et tamen ipsi quandiu recte sapiunt, Christi vocem audiunt. Ecce audiunt isti, non audiunt illi: & tamen secundum prædestinationem non oves isti, oves illi*. Improbi denique sunt Ecclesiæ membra, quo modo Judas erat ex Apostolorum collegio; *Numero, non merito: specie, non virtute; commixtione corporali, non vinculo spirituali; carnis adjunctione, non cordis unitate: secundum communionem Sacramentorum sunt ex nobis, secundum suorum proprietatem criminum non ex nobis* (inquit *S. Augustinus* Tract. LXI. in *Joannem*.)

Isai. 52. 1. S. August. in Brevic. Collat. cum Donatistis in Collat. diei 3. c. 9. & lib. 2. Retract. c. 18.

Hebr. 12.

Multi, qui de Ecclesia non sunt secundum præsentem justitiam, de illa sunt secundum Dei præscientiam, & prædestinationem.

§. IV.

Ecclesia Sancta est.

1. Petr. 2. Ecclesia Sancta, quia Deo consecrata.

SAnctam esse Ecclesiam profitemur, ab Apostolorum Principe edocti. *Vos autem*, inquit, *genus electum, gens sancta*. Appellatur autem *Sancta*, primo, quod Deo consecrata, & dedicata sit. Sic enim cetera hujusce-

modi

modi cultui divino dicata, quamvis corporea sint, Sancta vocari consueverunt: cujus generis sunt, in Lege veteri vestes, vasa, altaria; in qua Primogeniti quoque, qui Deo altissimo devovebantur, Sancti sunt appellati. *Omne masculinum*, inquit, *adaperiens vulvam, Sanctum Domino vocabitur*. Sic Nationem ipsam Judaicam, quod veri Dei cultui addicta esset, Apostolus Sanctam appellat, Rom. XI. *Quod si delibatio sancta est, & massa: & si radix sancta, & rami:* quamvis populus hic labiis Deum honoraret, cor autem eorum longe esset ab eo. Multo meliori jure Ecclesia *Sancta* dicitur, quæ vero Deo servit, illumque adorat *In spiritu, & veritate*. Nec mirum cuiquam videri debet, Ecclesiam dici Sanctam, tametsi multos peccatores contineat. Præcipua enim ejus membra sancta sunt, scilicet Angeli, & Animæ beatæ, quæ in cœlis Deo fruuntur, aut in Purgatorio expiantur: & justi homines quos sinu suo fovet in terris, quamvis ab omni peccato non sint immunes, a gravioribus tamen peccatis liberi sunt, ac puri, mortalium criminum sunt expertes, quæ sola gratiæ, charitati, sanctimoniæ, sine qua nemo videbit Deum, capitaliter adversantur. Malorum autem criminibus non maculatur, cum eis non consentiat, illa reprehendat, damnet, corrigat sanctis adhortationibus, exemplis, disciplina. Præterea, Fideles, qui populus Dei effecti sunt per fidem, & baptisma, quamvis in multis offendant, Sancti nihilominus dicuntur, ob professionem sanctitatis: quemadmodum, qui artem aliquam profitentur; etsi artis præcepta non servent, nomen tamen artificum retinent. Unde S. *Paulus* Corinthios *Sanctificatos*, & *Sanctos* appellat: in quibus nonnullos fuisse perspicuum est, quos ut carnales, zeloque, & contentioni deditos acriter objurgat.

Exod. 13. Luc. 2.

1. Cor. 3. 1. Cor. 1.

Secundo, Sancta dicitur Ecclesia ratione Capitis, Christi Domini, *Sancti Sanctorum*, qui cum ea intime conjungitur, qui per fidem habitat in cordibus nostris, *Qui seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta, & immaculata*. Tum etiam ratione Spiritus Sancti, qui in ipsa est cordis instar, & *Manebit in æternum*. Quamobrem dicere quilibet Christianus potest Deo supplicans cum Propheta: *Custodi animam meam, quoniam sanctus sum*. Quæ verba S. *Augustinus* Enarratione in Psalm. lxxxv. sic interpretatur: *Audeat & corpus Christi, audeat & unus ille homo clamans a finibus terræ cum Capite suo*, Quoniam sanctus sum. *Accepit enim gratiam sanctitatis, gratiam baptismi, & remissionis peccatorum*. Et hæc quidem fuistis, *ait Apostolus, enumerans multa peccata, & levia, & gravia, & usitata, & horribilia*: Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis. *Si ergo sanctificatos dicit, dicat & unusquisque Fidelium*, Sanctus sum. *Non est superbia elati, sed confessio non ingrati. Si dixeris te ex te esse sanctum, superbus es: rursus fidelis in Christo, & membrum Christi, si te dixeris non esse sanctum, ingratus es ..... Dic Deo tuo, Sanctus sum, quia sanctificasti me; quia accepi, non quia habui; quia tu dedisti, non quia ego merui. Etenim ex alio latere incipis injuriam facere ipsi Domino nostro Jesu Christo. Si enim Christiani omnes & fideles, & baptizati in illo ipsum induerunt, sicut Apostolus dicit*, Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis: *Si membra sunt facti corporis ejus, & dicunt se sancta non esse, Capiti ipsius faciunt injuriam, cujus membra sancta non sunt. Jam vide ubi sis, & de Capite tuo dignitatem cape. Etenim eras in tenebris, nunc autem lux in Domino*. Verum quia sanctitas membrorum Christi, quandiu mortalem hanc vitam agunt tentationibus obnoxiam, non est plena, & consummata, ideo totum corpus Christi

Ecclesia sancta ratione capitis Ephes. 5

Psal. 85.

1. Cor. 6. 11.

Gal. 3.

Pſal. 85. 2. clamat: *Salvum fac ſervum tuum, Deus meus, ſperantem in te. Miſerere mei, Domine, quoniam ad te clamavi tota die.* Caput noſtrum ad dexteram Patris interpellat pro nobis. Alia membra recipit, alia flagellat, alia mundat, alia conſolatur, alia creat, alia vocat, alia revocat, alia corrigit, alia redintegrat.

Eccleſia Sancta ratione Sacrificii, & Sacramentorum.

Tertio, Sancta dicitur Eccleſia, quod ipſa ſola habeat legitimum Sacrificii cultum, & ſalutarem Sacramentorum uſum, per quæ tamquam efficacia divinæ gratiæ inſtrumenta Deus veram ſanctitatem efficit; ita ut extra Eccleſiam nemo Sanctus eſſe poſſit. *Vera juſtitia non eſt niſi in ea Republica, cujus conditor, rectorque Chriſtus eſt. In ea* dumtaxat *Civitate eſt vera juſtitia, de qua Scriptura Sancta dicit, Gloriosa dicta ſunt de te, Civitas Dei* (inquit S. *Aug.* Lib. 11. *De Civitate Dei*, c. xxi.) Extra Eccleſiam aliqua Dei dona eſſe poſſunt, vera de Chriſto ſententia, ipſius Chriſti Sacramenta, bona aliqua opera, ſed non juſtitia, & vitæ ſanctimonia, non remiſſio peccatorum, non pignus hæreditatis æternæ. A-

Pſal. 86. „ lia ſunt dona filiorum illius Jeruſalem, quæ ſurſum libera eſt mater noſtra.

Rom. 8. „ (Hæc ſunt enim quodammodo hæreditaria, in quibus ſumus *Hæredes Dei, co-*
„ *hæredes autem Chriſti.*) Alia vero, quæ poſſunt accipere etiam filii concu-
„ binarum, quibus Judæi carnales, & Schiſmatici, vel Hæretici comparan-

Galat. 4. „ tur. Quamvis enim ſcriptum ſit: *Ejice ancillam, & filium ejus, neque e-*

Gen. 21. „ *nim hæres erit filius ancillæ cum filio meo Iſaac*: & Abrahæ dixerit Deus, *In I-*
„ *ſaac vocabitur tibi ſemen*: quod ſic eſt Apoſtolus interpretatus, ut diceret: *Id-*
„ *eſt, non qui filii carnis, hi filii Dei, ſed filii promiſſionis deputantur in ſemi-*
„ *ne*; ut intelligeremus, *Semen, Abrahæ ſecundum Iſaac propter Chriſtum ad*
„ *Dei filios pertinere, qui ſunt corpus Chriſti, & membra, ideſt, Eccleſia Dei u-*
„ *na, vera, germana, catholica, tenens piam fidem; non eam, quæ per elatio-*
„ *nem, vel timorem, ſed eam, quæ per dilectionem operatur: tamen etiam filios*

Geneſ. 25. „ *concubinarum, quando a filio ſuo Iſaac dimiſit Abraham, nonnulla eis largitus*
eſt munera, ne relinquerentur omni modo inanes, non ut tenerentur hæredes. Si
ergo filii ſumus liberæ Jeruſalem, alia dona exhæredatorum, alia intelligamus

Rom. 8 15. *hæredum.* Hi enim hæredes ſunt, quibus dicitur: *Non enim accepiſtis ſpiri-*
„ *tum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo cla-*
„ *mamus, Abba, Pater.* Spiritus ille adoptionis abſque charitate non habetur: extra Eccleſiam vero charitas non eſt. *Non habent Dei charitatem, qui Eccleſiæ non diligunt unitatem, ac per hoc recte intelligitur dici, non accipi, niſi in Catholica Spiritus Sanctus.* Sic loquitur S. *Auguſtinus* Libro *De Patientia*, C. xxviii. & Libro iii. *De Baptiſmo contra Donatiſtas*, Cap. xvi.

Quarto, Sancta eſt Eccleſia ratione doctrinæ. In ejus enim Dogmatibus

Pſal. 18. 8. nihil falſum, nihil non ſanctum. *Lex Domini immaculata, convertens animas.*

Eccleſia ſancta ratione doctrinæ „ Populi confluunt ad Eccleſias, ubi audiant, quam bene hic ad tempus vi-
„ vere debeant, ut poſt hanc vitam beate ſemperque vivere mereantur:
„ ubi Sancta Scriptura, juſtitiæque doctrina de ſuperiore loco in conſpectu
„ omnium perſonante, & qui faciunt, audiant ad præmium; & qui non
„ faciunt, audiant ad judicium. Quo etſi veniunt quidam talium præcepto-
„ rum irriſores, omnis eorum petulantia aut repentina immutatione depo-
„ nitur, aut timore, vel pudore comprimitur. Nihil enim eis turpe, ac
„ flagitioſum imitandum proponitur, ubi veri Dei aut præcepta inſinuantur,
„ aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia poſtulan-
„ tur. Verba ſunt S. *Auguſtini* Lib. 11. *De Civitate Dei*, C. xxviii.

Denique ſi materiale Templum, in quod Populus Chriſtianus, & Catholicus ſacrorum cauſa convenit, jure Sanctum appellatur, multo magis Eccleſia ipſa, quæ vivum Dei vivi templum eſt, domus ſpiritalis, San-

1. Cor. 3. 17. cta dici debet, *Templum* enim *Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos* (inquit Apoſtolus.)

§. V.

§. V.

Eccleſia Chriſti Catholica eſt.

1. VEræ Eccleſiæ ita proprium eſt nomen iſtud, eique affixa notio, ut alio nomine nec ab ipſis hoſtibus ſuis deſignetur, ut obſervat S. *Auguſt.* Lib. *de Vera Religione*, Cap. VII. *Tenenda eſt nobis*, inquit *Chriſtiana Religio, & ejus Eccleſiæ communicatio, quæ Catholica eſt, & Catholica nominatur, non ſolum a ſuis, verum etiam ab omnibus inimicis. Velint nolint enim, ipſi quoque Hæretici, & Schiſmatum alumni, quando non cum ſuis, ſed cum extraneis loquuntur, Catholicam nihil aliud quam Catholicam vocant. Non enim poſſunt intelligi, niſi hoc eam nomine diſcernant, quo ab univerſo orbe nuncupatur.*

Hinc S. *Pacianus* Epiſtola ad *Sympronianum* de Catholico nomine, *Certe*, inquit, *non eſt ab homine mutuatum, quod per ſæcula tanta non cecidit. Catholicum iſtud nec Marcionem, nec Apellem, nec Montanum ſonat, nec Hæreticos ſumit auctores.* Et infra: *Chriſtianus mihi nomen eſt, Catholicus cognomen; illud me nuncupat, iſtud oſtendit ... Ab hæretico nomine noſter populus hac appellatione dividitur, cum Catholicus nuncupatur.*

Eccleſia porro Chriſti *Catholica* dicitur, quæ vox origine Græca eſt, id eſt, *Univerſalis*: primo, quia toto terrarum orbe eſt diffuſa; & prædicatio Evangelii Gentibus omnibus deſtinata eſt: *Euntes docete omnes Gentes* (inquit Chriſtus mittens Apoſtolos.) *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Et ſi forte aliqua Natio adhuc eſſet in orbe terrarum, apud quam prædicatum non eſſet Evangelium; ante Mundi finem illius prædicationem auditura eſt. Non igitur, ut in humanis Reipublicis, aut Hæreticorum conventiculis, unius Regni terminis, aut uno hominum genere Eccleſia definita eſt; verum omnes homines, ſive illi barbari ſint, ſive Scythæ; ſive ſervi, ſive liberi; ſive maſculi, ſive fœminæ, charitatis ſinu complectitur. Unde ſcriptum eſt: *Redemiſti nos, Deus, in ſanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & feciſti nos Deo noſtro regnum.*

Matth. ult. Pſal. 18.

Apoc. 5.

Eccleſiam Chriſti ratione locorum Catholicam eſſe, quod toto orbe diffuſa ſit, Prophetarum oracula clariſſime prænunciarunt. Pſal. II. *Poſtula a me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Pſal. XXI. *Reminiſcentur, & convertentur ad Dominum univerſi fines terræ: & adorabunt in conſpectu ejus univerſæ familiæ Gentium. Quoniam Domini eſt Regnum, & ipſe dominabitur Gentium.* Pſal. XLIX. *Deus deorum Dominus locutus eſt, & vocavit terram; a Solis ortu uſque ad occaſum: ex Sion ſpecies decoris ejus.* Pſal. LVI. *Exaltare ſuper cœlos Deus, & ſuper omnem terram gloria tua.* Et unde gloria ejus ſuper omnem terram, niſi quia „ Eccleſia ejus per omnem terram? (inquit S. *Aug. Lib. De Unitate Eccleſiæ.*) „ In his duabus ſententiis breviſſimis, vos, Hæretici, totum quod inter nos „ agitur, interrogo: „ Cur Dominum Chriſtum exaltatum ſuper cœlos prę„ dicatis, & ejus gloriæ ſuper omnem terram non communicatis? *Pſalm.* „ LXX I. Et dominabitur a mari uſque ad mare, & a flumine uſque ad ter„ minos orbis terrarum. Et adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes „ Gentes ſervient ei. Et benedicentur in ipſo omnes Tribus terræ: omnes „ Gentes magnificabunt eum. Et benedictum nomen Majeſtatis ejus in æ„ ternum: & replebitur Majeſtate ejus omnis terra: fiat, fiat. *Iſaiæ* XLIX. „ Ecce dedi te in lucem Gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum „ terræ. *Et Cap.* LIV. Lauda ſterilis, quæ non paris .... Quoniam multi „ filii deſertæ, magis, quam ejus, quæ habet virum, dicit Dominus. Di-

Eccleſia Catholica ratione locorum.

„ la-

„ lata locum tentorii tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne „ parcas: longos fac funiculos tuos, & clavos tuos consolida. Ad dexte„ ram enim, & ad lævam penetrabis: & semen tuum Gentes hæreditabit, „ & civitates desertas inhabitabit. *Et Malachiæ* 1. Ab ortu Solis usque ad „ occasum, magnum est Nomen meum in Gentibus: & in omni loco sa„ crificatur, & offertur Nomini meo oblatio munda.

Idem confirmant postrema Christi Domini mox Cœlos ascensuri verba, Lucæ XXIV. *Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum: Quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in Lege Mosi, & Prophetis, & Psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas. Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis tertia die, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remissionem peccatorum in omnes Gentes, incipientibus ab Jerosolyma*. Quod Actuum 1. idem S. *Lucas* sic expressit: *Et eritis mihi testes in Jerusalem, & in omni Judæa, & Samaria, & usque ad ultimum terræ*. Ex his omnibus Scripturarum divinarum oraculis Patres contra Donatistas demonstrarunt Ecclesiam Christi toto orbe diffusam esse, non intra sectam eorum conclusam, præsertim S. *Optatus Milevitanus* Lib. II. *Contra Parmenianum*, & S. *Augustinus* Lib. *De Unitate Ecclesiæ*, & alibi passim, maxime in Enarrationibus in Psalmos occasione data, omnesque Africanæ Ecclesiæ Episcopi in Collatione Carthaginensi contra Donatistas.

Ecclesia Catholica ratione temporum.

Secundo, Catholica dicitur Ecclesia, sive universalis, ratione temporum, quia Fideles omnes, qui ab Adam in hunc usque diem fuerunt, & in cœlum præmissi sunt, omnes, qui nunc in terris vivunt, & qui victuri sunt, quamdiu Mundus extabit, in veræ Fidei Professione, & Christiana unitate, ad eamdem Ecclesiam pertinent, quæ super fundamento Apostolorum, & Prophetarum superædificata est, ipso summo angulari lapide Christo Jesu.

Ecclesia Catholica ratione doctrinæ.

Tertio, Catholica dicitur ratione doctrinæ Fidei, in quam Fideles omnes ubique, & semper, absque ulla prorsus variatione consenserunt. Unde *Vincentius Lirinensis* in Commonitorio 1. *Adversus hæreses*, Cap. III. *In ipsa*, inquit, *Catholica Ecclesia magnopere curandum est, ut id teneamus, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est: hoc est etenim vere proprieque Catholicum, quod ipsa vis nominis, ratioque declarat, quæ omnia fere universaliter comprehendit. Sed hoc ita demum fiet, si sequamur universitatem, antiquitatem, consensionem. Sequemur autem universitatem hoc modo: si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia. Antiquitatem vero ita, si ab iis sensibus nullatenus recedamus, quos Sanctos Majores, ac Patres nostros celebrasse manifestum est. Consensionem quoque, si in ipsa vetustate omnium, vel certe pene omnium Sacerdotum pariter, & Magistrorum definitiones, sententiasque sectemur.*

Quarto, Ecclesia Catholica dicitur, *Quia universaliter perfecta est, & in nullo claudicat* (inquit S. *August.* Lib. *De Genesi ad Litteram imperfecto*, Cap. 1.)

Ecclesia Catholica, quia omnes, qui salvi esse volunt illi debent adhærere.

Postremo, Catholica dicitur, quod omnes, qui salutem æternam consequi volunt, eam amplecti debeant, eique adhærere. Unde per Arcam Noe adumbrata est. Sicut enim illi soli diluvium evaserunt, qui arcam Dei jussu constructam sunt ingressi: sic illi duntaxat ab omni mortis æternæ periculo tuti esse possunt, qui in Ecclesiam, supra Petram voce Domini fundatam, per Baptismum ingressi sunt, in eaque permanent. Hujus etiam figura est magna illa Jerusalem *Civitas Sancti*, extra quam Sacrificia Dei offerre non licebat: sic enim in sola Dei Ecclesia, nusquam extra illam ver-

verus eſt Cultus, verumque Sacrificium, quod Deo placere ullo modo poſſit. Hinc S. *Hieronymus* Epiſtola LVII. *Cathedræ Petri* (inquit) *Communione conſocior, ſuper illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicumque extra hanc Domum Agnum comederit, profanus eſt: ſi quis in Arca cum Noe non fuerit, peribit regnante diluvio.* Et ante illum S. *Cyprianus* Lib. *de Unitate Eccleſiæ* ait: *Habere jam non poteſt Deum Patrem, qui Eccleſiam non habet Matrem. Si potuit evadere quiſquam, qui extra Arcam Noe fuit; & qui extra Eccleſiam foris fuerit, evadit.* Hinc S. *Gregorius Magnus* Lib. XXXV. *Moralium in Job*, Cap. VII. *Sola*, inquit, *Eccleſia eſt, per quam Sacrificium Dominus libenter accipiat, ſola, quæ pro errantibus fiducialiter intercedat. Unde etiam de Agni hoſtia Dominus præcepit dicens.* In una domo comedetur, Exod. 12.
nec efferetis de carnibus ejus foras. *In una namque domo Agnus comeditur, quia in una Catholica Eccleſia vera hoſtia Redemptoris immolatur. De cujus carnibus divina Lex afferri foras prohibet, quia dari Sanctum canibus vetat. Sola eſt in qua opus bonum fructuoſe peragitur: unde & mercedem denarii nonniſi qui intra vineam laboraverant, acceperunt. Sola eſt, quæ intra ſe poſitos valida charitatis compage cuſtodit; unde & aqua diluvii Arcam quidem ad ſublimiora ſuſtulit; omnes autem, quos extra Arcam invenit, extinxit.*

§. VI.

Eccleſia Chriſti Una eſt. Et Eccleſiæ Catholicæ nomine una Societas intelligenda eſt, a cujus Communione Hæretici, & Schiſmatici excluduntur.

UNam eſſe Eccleſiam profitemur, a cœleſti Sponſo edocti: *Una eſt*, Cant. 6.
inquit, *columba mea, perfecta mea.* Hanc *Unum ovile* Chriſtus vocat. Joann. 10.
Hanc *Unum corpus* Apoſtolus appellat, ob unitatem Capitis, Spiritus, Fidei, Spei, Baptiſmatis. Epheſ. I. *Et ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius.* Et C. IV. *Solliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis. Unum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ. Unus Dominus, una fides, unum baptiſma.*

Quod autem ita ſit una Societas, unaque Communio, ut Hæreticos, & Schiſmaticos a ſinu ſuo excludat, veterum Patrum conſpirantibus teſtimoniis liquido probatur. Ita S. *Cyprianus* Libro de Unitate Eccleſiæ. Eccleſia „ una eſt, *inquit*, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis ex„ tenditur: quo modo Solis radii multi, ſed lumen unum; & rami arboris mul„ ti, ſed robur unum tenaci radice fundatum: & cum de fonte uno rivi „ plurimi defluunt, numeroſitas licet diffuſa videatur exundantis copiæ lar„ gitate, unitas tamen ſervatur in origine. Avelle radium Solis a corpore, „ diviſionem lucis unitas non capit: ab arbore frange ramum, fructus ger„ minare non poterit: a fonte præcide rivum, præciſus arefcet. Sic & Ec„ cleſia Domini luce perfuſa per orbem totum radios ſuos porrigit: unum „ tamen lumen eſt, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis ſeparatur. „ Ramos ſuos in univerſam terram copia ubertatis extendit, profluentes lar„ giter rivos latius expandit: unum tamen caput eſt, & origo una, & u- Ad Chriſti
„ na mater, fœcunditatis ſucceſſibus copioſa. Illius fœtu naſcimur, illius præmia non
„ lacte nutrimur, Spiritu ejus animamur. Adulterari non poteſt Sponſa pervenit,
„ Chriſti, incorrupta eſt, & pudica unam domum novit, unius cubiculi ſan- qui Eccle-
„ ctitatem caſto pudore cuſtodit. Hæc nos Deo ſervat, hæc filios regno, ſiam Chri-
„ quos generavit, aſſignat. Quiſquis ab Eccleſia ſegregatus adulteræ jun- ſti relin-
„ gitur, a promiſſis Eccleſiæ ſeparatur. Nec perveniet ad Chriſti præmia, quit.
„ qui relinquit Eccleſiam Chriſti. Alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt.

Et

Et infra: „ Quam ſibi pacem promittunt inimici fratrum? Quæ Sacrifi-
„ cia celebrare ſe credunt æmuli Sacerdotum? An ſecum eſſe Chriſtum, cum
„ collecti fuerint, opinantur, qui extra Chriſti Eccleſiam colliguntur? Ta-
„ les etiamſi occiſi in confeſſione nominis fuerint, macula iſta nec ſangui-
„ ne abluitur. Inexplicabilis, & gravis culpa diſcordiæ nec paſſione pur-
„ gatur. Eſſe Martyr non poteſt, qui in Eccleſia non eſt: ad Regnum
„ pervenire non poterit, qui eam, quæ regnatura eſt, dereliquit.

S. *Clemens Alexandrinus* Lib. VII. *Stromatum*, aſſerit *Unam vere eſſe Eccleſiam, eam, quæ vere eſt antiqua, in cujus catalogum referantur ii, qui ſunt Juſti ſecundum propoſitum .... Quam conantur Hæreſes in multas diſcindere.*

Sola Catholica Eccleſia eſt, quæ verum cultum retinet.

Lactantius Lib. IV. *Divinarum Inſtitutionum*, Cap. XXX. „ Cum Phryges,
„ *inquit*, aut Novatiani, aut Valentiniani, aut Marcionitæ, aut Antropia-
„ ni, ſeu quilibet alii nominantur, Chriſtiani eſſe deſinunt, qui Chriſti no-
„ mine amiſſo, humana, & externa vocabula induerunt. Sola igitur Ca-
„ tholica Eccleſia eſt, quæ verum cultum retinet. Hic eſt fons veritatis,
„ hic eſt domicilium fidei, hoc templum Dei: quo ſi quis non intraverit, vel
„ a quo ſi quis exiverit, a ſpe vitæ, ac ſalutis æternæ alienus eſt. Neminem
„ ſibi oportet pertinaci concertatione blandiri. Agitur enim de vita, & ſalute,
„ cui niſi caute, ac diligenter conſulatur, amiſſa, & extincta eſt.

Hereticorum conventicula.

S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi XVIII. Illuminatorum: *Proprie*, inquit, *& vere aliquis eſſe dixerit Eccleſiam malignantium, conventicula Hæreticorum, Marcionitarum, dico, & Manichæorum, & reliquorum. Propterea nunc confirmans Fideles tradidit, ut dicas:* Et in unam Sanctam Catholicam Eccleſiam: *Ut illorum quidem fœda conventicula fugias, perſeveres autem in Catholica Eccleſia, in qua & renatus es. Quod ſi forte veneris in civitates non quæras ſimpliciter, ubi ſit Eccleſia, ſed ubi Catholica Eccleſia: hoc enim proprium nomen eſt ſanctæ hujus, & Matris omnium noſtrum, quæ eſt Sponſa Domini noſtri Jeſu Chriſti unigeniti Filii Dei.*

Qui ab Eccleſia receſſerunt, parietem fecerunt, non domum.

S. Optatus Milevitanus Lib. III. „ Domus Dei, *inquit*, una eſt. Qui fo-
„ ras exeuntes, partem facere voluerunt, parietem fecerunt, non domum,
„ quia non eſt alter Deus, qui alteram domum inhabitet, ideo parietem di-
„ cuntur feciſſe falſi Vates, in quo ſi janua fuerit collocata, quicumque in-
„ traverit, foris eſt. Nec lapidem habere angularem unus paries poteſt, qui
„ lapis eſt Chriſtus, duos in ſe ſuſcipiens populos: unum de Gentibus, al-
„ terum de Judæis; qui nodo pacis jungit utrumque parietem. Nam quot
„ commoda habet domus, tot incommoda paries. Domus incluſa cuſtodit,
„ tempeſtatem retundit, pluviam diffundit, latronem, aut furem, aut be-
„ ſtiam non admittit: ſic & Eccleſia Catholica omnes filios pacis gremio, &
„ ſinu ſuo complectitur. Contra, paries, qui eſt ædificatus ruinoſus, nec
„ lapidem angularem ſuſtinet, & januam ſine cauſa habet, nec incluſa cu-
„ ſtodit, pluvia udatur, tempeſtatibus cæditur, nec poteſt arcere latronem,
„ nec venientem prohibet furem. Paries enim res de domo eſt, ſed domus
„ non eſt. Et pars veſtra quaſi Eccleſia eſt, ſed Catholica non eſt. Dona-
tiſtas alloquitur.

Totus Chriſtus caput, & corpus. Illi non ſunt in Eccleſia Catholica, quorum communio non eſt cum toto.

S. Auguſt. Libro *De Unitate Eccleſiæ*, cap. IV. „ Totus Chriſtus caput, &
„ corpus eſt. Caput unigenitus Dei Filius, & corpus ejus Eccleſia, Sponſus,
„ & Sponſa, duo in carne una. Quicumque de ipſo Capite a Scripturis Sanctis
„ diſſentiunt, etiamſi in omnibus locis inveniantur, in quibus Eccleſia deſigna-
„ ta eſt, non ſunt in Eccleſia. Et rurſus quicumque de ipſo Capite Scripturis
„ Sanctis conſentiunt, & unitati Eccleſiæ non communicant, non ſunt in Ec-
„ cleſia, quia de Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ab ipſius Chriſti teſtificatio-

„ ne

„ ne diſſentiunt. *Et paulo poſt*: Quicumque ab Eccleſia ita diſſentiunt, ut eo-
„ rum Communio non ſit cum toto, quacumque diffunditur, ſed in aliqua
„ parte ſeparata inveniatur, manifeſtum eſt eos non eſſe in Catholica Eccleſia.
Item Libro *De Fide, & Symbolo*, cap. x. „ Credimus & Sanctam Eccleſiam,
„ utique Catholicam: nam & Hæretici, & Schiſmatici congregationes ſuas
„ Eccleſiaſticas vocant. Sed Hæretici de Deo falſa ſentiendo ipſam fidem
„ violant; Schiſmatici autem diſciſſionibus iniquis a fraterna charitate diſ-
„ ſiliunt, quamvis ea credant, quæ credimus. Quapropter nec Hæretici per-
„ tinent ad Eccleſiam Catholicam, quæ diligit Deum; nec Schiſmatici, quo-
„ niam diligit proximum, & ideo peccatis proximi facile ignoſcit.

Et Epiſt. CCVIII. alias CCIX. ad *Feliciam* Virginem ait: *Et Bonos Paſtores non ſua quærentes, ſed quæ Jeſu Chriſti, & bonas oves, quamvis imitentur facta Paſtorum bonorum, tamen in eis non ponere ſpem ſuam, quorum miniſterio ſunt congregatæ, ſed in Domino potius, cujus ſanguine ſunt redemptæ. Ut quando forte incurrerint in Paſtores malos, doctrinam illius prædicantes, & ſua mala opera facientes, quæ dicunt, faciant; quæ autem faciunt, non faciant; nec propter filios iniquitatis paſcua deſerant unitatis. In Catholica enim Eccleſia, quæ noa in ſola Africa, ſicut pars Donati, ſed per omnes Gentes, ſicut promiſſa eſt, dilatatur, atque diffunditur*, In univerſo mundo, *ſicut dicit Apoſtolus*, fructificans, & creſcens, *& boni ſunt, & mali. Ab ea vero ſeparati, quamdiu contra illam ſentiunt, boni eſſe non poſſunt; quia etſi aliquos eorum bonos videtur oſtendere quaſi laudabilis converſatio, malos eos facit ipſa diviſio, dicente Domino*, Qui *non eſt mecum adverſus me eſt; & qui mecum non colligit, ſpargit.* Coloſſ. I. Luc. II. 23.

Et Epiſt. CLXXXV. alias L. *Eccleſia Catholica ſola corpus eſt Chriſti, cujus ille caput eſt Salvator corporis ſui. Extra hoc corpus neminem vivificat Spiritus, quia ſicut dicit Apoſtolus*, Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis. *Non eſt autem particeps divinæ charitatis, qui hoſtis eſt unitatis. Qui ergo vult habere Spiritum Sanctum, caveat foris ab Eccleſia remanere, caveat in eam ſimulatus intrare: aut ſi jam talis intravit, caveat in eadem ſimulatione perſiſtere, ut veraciter coaleſcat arbori vitæ.* Rom. 7. 7.

S. Fulgentius Libro I. *De Remiſſione Peccatorum*, cap. XXII. *Sicut in Hiericho quiſquis extra domum Rahab fuit, nullam potuit adipiſci vitæ ſubſidium: ſic extra Eccleſiam Catholicam nullus accipiet indulgentiam peccatorum. Et ſicut intra Eccleſiam Catholicam corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem: ſic extra eamdem Eccleſiam mala credulitas non reputatur ad juſtitiam, ſed ad pœnam; & prava confeſſio non acquirit ſalutem confitenti, ſed ingerit mortem. Extra hanc Eccleſiam, nec Chriſtianum nomen aliquem juvat, nec Baptiſmus ſalvat, nec mundum Deo ſacrificium offertur, nec peccatorum remiſſio accipitur, nec æternæ vitæ felicitas invenitur. Una eſt enim Chriſti Eccleſia, una dilecta, una columba, una Sponſa.* Non eſt particeps divinæ charitatis, qui hoſtis eſt unitatis.

Et Libro *De Fide ad Petrum* inter Capitula ad Regulam veræ Fidei pertinentia, XXXIX. ponit de Hæreticis, & Schiſmaticis ab Eccleſia Catholica, adeoque ab æterna ſalute excluſis. *Firmiſſime tene, & nullatenus dubites, quemlibet Hæreticum, ſive Schiſmaticum, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizatum, ſi Eccleſiæ Catholicæ non fuerit aggregatus, quantaſcumque eleemoſynas fecerit, etſi pro Chriſti nomine etiam ſanguinem fuderit, nullatenus poſſe ſalvari. Omni enim homini, qui Eccleſiæ Catholicæ non tenet unitatem, neque baptiſmus, neque eleemoſyna quantumlibet copioſa, neque mors pro nomine Chriſti ſuſcepta proficere poterit ad ſalutem, quamdiu in eo hæretica, vel ſchiſmatica pravitas perſeverat, quæ ducit ad mortem.* Hæretici, & Schiſmatici ab æterna ſalute excluſi.

De-

Denique *S. Gregorius Magnus* idem fidei dogma confirmat Lib. XVIII. *Moralium*, cap. XIV. explicans hæc verba Job XXVIII. „ Auro locus est, „ in quo conflatur. *Quisquis*, *inquit*, extra unitatem Ecclesiæ patitur, pœ„ nas pati potest, Martyr fieri non potest; quia auro locus est, in quo „ conflatur. Quid itaque ad hæc Hæretici dicitis? Conflari per afflictionem „ carnis, vel etiam per Martyrium vultis, sed locum, in quo debeatis „ conflari nescitis. Hunc ergo conflationis locum quærite, hanc fornacem, „ qua aurum apte purgari valeat, invenite. Una est Ecclesia, in qua, „ qui conflari voluerit, ab omni etiam poterit peccatorum sorde purgari. „ Si quid pro Deo amaritudinis, si quid tribulationis extra hanc positi su„ stinetis, incendi potestis tantummodo, non purgari.

§. VII.

Ad unitatem Ecclesiæ Caput visibile requiritur, scilicet Romanus Pontifex S. Petri Successor.

Visibile caput ad Ecclesiæ unitatem necessarium.

UNitas corporis postulat unitatem capitis. Cum igitur Ecclesia sit unum corpus, unum Caput habeat necesse est, unumque Rectorem, præcipuum quidem, supremum, & invisibilem Christum Dominum, in cœlis ad dexteram Patris sedentem; visibilem vero, sub Christo Domino, & illius vice in terris Romanum Pontificem *S. Petri* Successorem. Visibile istud Caput ad unitatem Ecclesiæ constituendam, & conservandam necessarium fuisse, Traditio omnium Patrum consentientibus testimoniis roborata docet. Duorum, aut trium testimonia hic ascribere satis erit, cum de Romani Pontificis Primatu quid credendum sit, explicuerimus in Tractatu *De Sacramento Ordinis*, in delineatione Hierarchiæ Ecclesiasticæ: & hanc quæstionem alias prolixe tractaverimus Dissertatione IV. in Historiam Ecclesiasticam primi Sæculi.

Romanus Pontifex caput Ecclesiæ visibile.

Id in primis colligitur ex *S. Irenæo* Lib. III. adversus *Hæreses*, cap. III. „ Quoniam, *inquit*, valde longum est omnium Ecclesiarum enumerare „ successiones, Maximæ, & Antiquissimæ, & omnibus cognitæ, a glorioßis„ simis duobus Apostolis Petro, & Paulo Romæ fundatæ, & constitutę „ Ecclesiæ, eam, quam habet ab Apostolis Traditionem, & annunciatam „ hominibus fidem, per successiones Episcoporum pervenientem usque ad „ nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo per sui pla„ centiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam senten„ tiam præter quam oportet colligunt: ad hanc enim Ecclesiam propter po„ tentiorem Principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc „ est, eos, qui sunt undique fideles, in qua semper ab his, qui sunt un„ dique, conservata est ea, quæ est ab Apostolis, Traditio. Non de Urbe, sed de Ecclesia Romana loquitur *S. Irenæus*; non de politicis, & civilibus negotiis, sed de re, quæ in Ecclesia maximi, & præcipui momenti est, scilicet de unitate servanda, præsertim in fide, & communione. Ad id necessariam esse Traditionem ab Apostolis acceptam, docet; hanc per successiones Episcoporum ad nos usque traductam, & semper in Ecclesia Romana conservatam, cujus inter ceteras Ecclesias potentior est Principatus, utique sacer, cum ab Apostolis Petro, & Paulo fundata sit. Proinde non tantum conveniens esse, sed necessarium, ut ad hanc Ecclesiam ceteræ totius orbis conveniant, non corpore quidem, sed communione, veneratione, obedientia; quo modo ad Principem, & ad Regiam Urbem, in qua sedet, reliquas omnes Reipublicæ partes convenire necesse est. Ita hunc *S. Irenæi* locum Gal-

Ecclesię Romanę potentior principatus.

Omnem Ecclesiam ad ipsam convenire necesse est.

li-

ſicana intelligit Eccleſia, ut conſtat ex Conſtitutionibus Generalis Conventus Melodunenſis, anni 1579. Tit. 1. *Omnes, & ſinguli*, inquit, *aperta profeſſione eam fidem pronuncient, quam Sancta Romana Eccleſia Magiſtra, columna, & firmamentum veritatis profitetur, & colit. Ad hanc enim propter ſuam Principalitatem neceſſum eſt omnem convenire Eccleſiam.* Eccleſiæ viſibile Caput *S. Irenæi* temporibus præſidebat *S. Victor* Epiſcopus Romanus, qui Aſiaticos ab Eccleſia reliqua circa legitimum Paſchatis celebrandi tempus diſſidentes, pro jure ſacri ſui Principatus, ſive Primatus a Chriſto S. Petro traditi, & in Petri Succeſſores transfuſi, a Communione protinus abſcindere paratus erat, niſi *S. Irenæus* pacis ſequeſter interceſſiſſet. Refert *Euſebius* Lib. v. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, c. xxiv. Eccleſia Romana, magiſtra columna, & firmamentum veritatis.

Idem colligitur ex *S. Cypriano*, Epiſt. lv. ad *Cornelium*, ubi de Schiſmaticis *Fortunato*, & *Feliciſſimo*, aliiſque ſic loquitur: *Poſt iſta adhuc inſuper Pſeudo-Epiſcopo ſibi ab Hæreticis conſtituto, navigare audent, & ad Petri Cathedram, atque ad Eccleſiam Principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta eſt, a Schiſmaticis, & profanis, litteras ferre, nec cogitare eos eſſe Romanos, quorum fides Apoſtolo prædicante laudata eſt, ad quos perfidia habere non poſſit acceſſum.* S. Petri Cathedra, Eccleſia principalis & ſacerdotalis unitatis origo.

Et Libro *De Unitate Eccleſiæ*, S. Petri Cathedram unitatis Eccleſiaſticæ centrum, & Primatum Petro datum a Chriſto eſſe docet ad conſervandam Eccleſiæ unitatem; proindeque alienos eſſe a Catholica Eccleſia, qui ab Eccleſia Romana alieni ſunt, & Romanis Epiſcopis S. Petri ſucceſſoribus non communicant. *Loquitur*, inquit, *Dominus ad Petrum:* Ego dico tibi, „ Quia tu es Petrus, & ſuper iſtam petram ædificabo Eccleſiam meam, & „ portæ inferorum non vincent eam. Et tibi dabo claves Regni cœlorum, „ & quæ ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcumque „ ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis. *Et iterum eidem poſt „ Reſurrectionem ſuam dicit:* Paſce oves meas. *Super illum unum ædificat Eccleſiam ſuam, & illi paſcendas mandat oves ſuas. Et quamvis Apoſtolis omnibus poſt Reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat, & dicat:* „ Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum Sanctum. Si „ cui remiſeritis peccata, remittentur illi; ſi cui tenueritis, tenebuntur: „ tamen ut unitatem manifeſtaret, unam Cathedram conſtituit, & unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit. Hoc „ erant utique & ceteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio prædíti „ honoris, & poteſtatis; ſed exordium ab unitate proficiſcitur, & Primatus „ Petro datur, ut una Chriſti Eccleſia, & Cathedra una monſtretur ... Hanc „ Eccleſiæ unitatem qui non tenet, tenere ſe fidem credit? Qui Eccleſiæ renititur, & reſiſtit, qui Cathedram Petri, ſuper quam fundata eſt „ Eccleſia, deſerit, in Eccleſia ſe eſſe confidit? &c. Fruſtra vero Critici quidam hæc verba, *Primatus Petro datur, ut una Chriſti Eccleſia monſtretur*, ex *S. Cypriani* textu expungi volunt, quod in quibuſdam MSS. deſint: nam in pluribus, & melioris notæ Codicibus MSS. leguntur, & a *Pelagio II.* Pontifice Maximo in Epiſtola ad Epiſcopos Iſtriæ refertur iiſdem verbis hic *S. Cypriani* locus. Nec pugnat cum his verbis illa Propoſitio, *Hoc erant ceteri Apoſtoli, quod & Petrus, pari conſortio prædíti honoris, & poteſtatis*; Pares enim fuiſſe ſignificant Apoſtolatus dignitate, pares miſſione, pares Evangelium prædicandi, & Eccleſias fundandi poteſtate, pares extraordinaria in Eccleſia univerſa auctoritate, pares Epiſcopali charactere, & honore: non ordinaria in regimine totius Eccleſiæ auctoritate, non denique Primatu pares. Unde idem *S. Cyprianus* Epiſtola ad Jubajanum: *Petro primum Dominus, ſuper quem ædificavit* Matth 16. 18. Joan. 21. 17 Joan. 20. 21 Primatus S. Petro datus. Eccleſia ſuper S. Petrum edificata.

vit Ecclesiam, & unde unitatis originem instituit, & ostendit, potestatem illam dedit.

S. Petrus omnium Apostolorum caput.

Tertio idem colligitur ex *Optato Milevitano*, Libro 11. ubi sic *Parmenianum* alloquitur: *Negare non potes, scire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem collatam; in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus: unde & Cephas appellatus est; in qua una Cathedra unitas ab omnibus servaretur, ne ceteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent: ut jam schismaticus, & peccator esset, qui contra singularem Cathedram alteram collocaret.*

Quarto idem colligitur ex *S. Hieronymo*, Libro 1. adversus Jovinianum. *At dicis*, inquit, *super Petrum fundatur Ecclesia, licet idipsum alio in loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti claves Regni cælorum accipiant, & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur; tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut Capite constituto, schismatis tollatur occasio.* Apostoli quidem omnes æquo jure fuerunt Ecclesiæ fundamenta ratione Apostolatus, doctrinæ, & prædicationis; solus tamen Petrus constitutus est Caput, unusque præ ceteris electus, qui procurando Ecclesiasticæ unitatis negotio ex officio invigilaret.

SS Petrus, & Paulus non sunt duo Ecclesiæ summi pastores, vel unum caput.

Unde *SS. Petrum, & Paulum esse duos Ecclesiæ Summos Pastores, ac Præsides, qui unum Caput constituant*, asserere, hæreticum est, si eo sensu Propositio ista intelligatur, ut statuatur æqualitas omnimoda inter S. Petrum, & S. Paulum sine subordinatione, & subjectione S. Pauli ad S. Petrum in potestate suprema & in regimine universalis Ecclesiæ; ut declaravit *Innocentius X.* Pontifex Maximus. Solus itaque Romanus Pontifex S. Petri Successor est universalis Ecclesiæ Caput, Pastor, & Rector.

Libr. 2. de Bapt. c. 1 in Psalm. Cont. Partem Donati.

Idem confirmat *S. August.* cum *in Scripturis Sanctis* se didicisse ait, *Primatum Apostolorum in Petro excellenti gratia præeminere*. Illum *a posteriore Apostolo Paulo esse correctum*. Illum *Apostolatus Principatum cuilibet Episcopatui præferendum*. Romanam Ecclesiam esse *Sedem Petri*. Ipsam esse *Petram, quam non vincunt superbæ inferorum portæ*. Petro *totius Ecclesiæ figuram, & personam gerenti* dictum esse a Domino: *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. In Romana Ecclesia semper Apostolicæ Cathedræ viguisse Principatum*. Pelagium, & Cœlestium novæ Hæresis auctores *facilius cessuros auctoritati Innocentii I. de sanctarum Scripturarum auctoritate depromptæ*: Ad quem referunt duo Africæ Concilia hujus Hæresis Capita, ut ipsa damnet: Et post Sedis Apostolicæ Judicium, causam finitam esse ait. *Jam*, inquit, *de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam: inde etiam Rescripta venerunt. Causa finita est, utinam aliquando finiatur error*. Denique *Bonifacium* Romanæ Ecclesiæ Episcopum *Altius præsidere*, in specula pastorali celsiore *fastigio præeminere* scribit. Ad ipsum dirigit Scripta sua contra duas Pelagianorum Epistolas, *Examinanda, & ubi forsitan aliquid displicuerit, emendanda*, Ceteros Patres non appello, ut consulam brevitati.

Ep. 53. alias 165. Ep. 42. alias 162. Ep. 176. alias 92. Serm. 131. alias 2. de Verbis Apostoli Lib. 1. cont. duas Ep. Pelagian.

Christus supremum Ecclesiæ caput. Romanus Pontifex caput ministeriale, & visibile.

Si vero quis objiciat, Ecclesiæ unum Caput, & Sponsum Jesum Christum sufficere, nullumque præterea ad illius unitatem requiri.

Respondetur, Christum esse supremum Caput, sed invisibile, ex quo in cœlum ascendit; esse Caput per occultam gratiæ subministrationem in omnia membra influens; Ecclesiam suam regere arcanis modis, & esse cum ea *usque ad consummationem sæculi* per Spir. Sanctum suum illi datum, & in ea manentem; illam jugiter gubernare, & propterea Ecclesiæ judicium esse indeficiens; veracem illam esse, non posse unquam errare

in

in fidei, morumque controverſiis finiendis: *Portas inferi adverſus eam non prævalere* non poſſe: *Columnam* eſſe, *& firmamentum veritatis*; illi parendum neceſſario: *Qui* illam *non audierit*, habendum hunc eſſe, *ut Ethnicum, & Publicanum*: ſed tamen viſibili ſocietati neceſſarium eſſe viſibile Caput, Chriſti ſupremi Capitis Vicarium Caput miniſteriale, cujus *Primat* ſit, *& Maxima Poteſtas* in opere miniſterii, in ædificatione Corporis Chriſti: & qui *pro veritate* in Fidei controverſiis finiendis, atque in conſervanda myſtici corporis unitate, *Plus ceteris Conſacerdotibus* poſſit: ut loquitur *Facundus Hermianenſis*. Ut enim Chriſtum Dominum ſingulorum Sacramentorum non ſolum auctorem, ſed etiam intimum collatorem habemus: nam (*Hic eſt, qui baptizat in Spiritu Sancto*, hic eſt, qui abſolvit; & tamen homines Sacramentorum externos Miniſtros inſtituit: ſic Eccleſiæ, quam ipſe intimo Spiritu regit, hominem ſuæ poteſtatis Vicarium, & miniſtrum præfecit: *Petrum* agnorum, & ovium, omnium ſcilicet Fidelium cujuſcumque generis, & ordinis Caput, Paſtorem, & rectorem, Patrem, & Doctorem conſticuit; ut qui ei ſucceſſiſſet, eamdem plane totius Eccleſiæ regendæ, & gubernandæ poteſtatem, eodemque jure, divino ſcilicet, habere voluerit.

Matth. 16. 1. Timot. 3. Matth. 18. Joan. 1.

Ex Fidelium omnium, & vere Catholicorum neceſſaria cum Romano Pontifice viſibili Eccleſiæ Capite communione, factum eſt, ut Catholici *Romani* dicerentur antiquis etiam temporibus, ut conſtat ex *S. Gregorio Turonenſi* Lib. I. *De Gloria Martyrum*, cap. XXV. ubi de violatis per Hæreticos Luſitaniæ ſacris Fontibus, & de cœleſti vindicta in violatores agens, hæc habet: *Theodegiſillus, hujus Rex regionis, cum vidiſſet hoc Miraculum, quod in his ſacratis Deo Fontibus gerebatur, cogitavit intra ſe dicens, quia ingenium eſt Romanorum (Romanos enim vocitant homines noſtræ Religionis) ut ita accidat, & non eſt Dei virtus*. Catholicam Fidem ætate S. Hieronymi *Romanam* vulgo appellari ſolitam ipſe *S. Hieronymus* teſtis eſt. Apologia I. adverſus Rufinum. *Fidem ſuam*, inquit, *quam vocat? Eamne qua Romana pollet Eccleſia? An illam, quæ in Origenis voluminibus continetur? Si Romanam reſponderit; ergo Catholici ſumus*.

Catholici Romani ab antiquis temporibus appellati.

§. VIII.

Cur Eccleſia Apoſtolica dicatur?

Apoſtolica dicitur Eccleſia in Symbolo Conſtantinopolitano, quod a Chriſto per Apoſtolos fundata ſit, & propagata; & quod ejus doctrina non ſit recens, neque nunc primum orta, ſed ab Apoſtolis jam olim tradita, & in omnem orbem terrarum diſſeminata, & Epiſcoporum continua ſucceſſione ad nos traducta. Unde ſemper illi vere Catholici habiti ſunt, qui Eccleſiis Apoſtolicis, & Romanæ præſertim communicarent; Hæretici vero, & Schiſmatici, qui ab illarum doctrina diſſiderent, & ab illarum communione divulſi eſſent. Quamobrem *S. Irenæus* Lib. III. *Adverſus Hæreſes* cap. IV. ſcribit: „ Non oportet adhuc quærere apud alios veritatem, quam „ facile eſt ab Eccleſia ſumere, cum Apoſtoli, quaſi in depoſitorium di„ ves, pleniſſime in eam contulerint omnia, quæ ſunt veritatis: ut omnis „ quicumque velit, ſumat ex ea potum vitæ. Hæc eſt enim vitæ introitus: „ omnes autem reliqui fures ſunt, & latrones, propter quod oportet de„ vitare quidem illos; quæ autem ſunt Eccleſiæ, cum ſumma diligentia „ diligere, & apprehendere veritatis Traditionem. Quid enim? Etſi quibus „ de aliqua modica quæſtione diſceptatio eſſet, nonne oporteret in antiquiſſimas „ recurrere Eccleſias, in quibus Apoſtoli converſati ſunt, & ab eis de præſenti „ quæ-

Eccleſia Apoſtolica quia ab Apoſtolis fundata, & ejus doctrina ab Apoſtolis tradita.

„ quęſtione ſumere, quod certum, & reliquidum eſt? Quid autem ſi neque „ Apoſtoli quidem Scripturas reliquiſſent nobis, nonne oportebat ordinem „ ſequi Traditionis quam tradiderunt iis, quibus committebant Eccleſias? Id egregie confirmat *Tertullianus* Libro *De Præſcriptionibus*, cap. xx. A- „ poſtoli, *inquit*, primo per Judæam conteſtata fide in Jeſum Chriſtum, & „ Eccleſiis inſtitutis, dehinc in orbem profecti eamdem doctrinam ejusdem „ fidei Nationibus promulgaverunt, & proinde Eccleſias apud unamquam- „ que civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei, & ſemina doctrinæ „ ceteræ exinde Eccleſiæ mutuatæ ſunt, & quotidie mutuantur, ut Eccle- „ ſiæ fiant. Ac per hoc, & ipſæ Apoſtolicæ deputantur, ut ſoboles Apo- „ ſtolicarum Eccleſiarum. Omne genus ad originem ſuam cenſeatur neceſſe „ eſt. Itaque tot ac tantæ Eccleſiæ, una eſt illa ab Apoſtolis prima, ex „ qua omnes. Sic omnes primæ, & Apoſtolicæ, dum una omnes probant „ unitatem: dum eſt illis communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, „ & conteſſeratio hoſpitalitatis. Quę jura non alia ratio regit, quam ejuſ- „ dem Sacramenti una Traditio. Quid autem Apoſtoli prædicaverint, quid illis Chriſtus revelaverit, non aliter probari debere, ait, niſi per easdem Eccleſias, quas ipſi Apoſtoli condiderunt, ipſi eis prædicando, tam viva voce, quam per Epiſtolas. *Si hæc ita ſunt, conſtat proinde, omnem doctrinam, quæ cum illis Eccleſiis Apoſtolicis matricibus, & originalibus fidei conſpiret, veritati deputandam, ſine dubio tenentem quod Eccleſiæ ab Apoſtolis, Apoſtoli a Chriſto, Chriſtus a Deo accepit: omnem vero doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ ſapiat contra veritatem Eccleſiarum, & Apoſtolorum, & Chriſti, & Dei.... Communicamus cum Eccleſiis Apoſtolicis.*

Epiſcoporum ſucceſſio ab Apoſtolis tem poribus Eccleſię Apoſtolicę character.

Et cap. xxxii. ſic Hæreticos compellat: *Edant origines Eccleſiarum ſuarum; evolvant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis Viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverit, habuerit auctorem, & anteceſſorem: ſicut Smyrnæorum Eccleſia Polycarpum a Joanne conlocatum refert: ſicut Romanorum Clementem a Petro ordinatum itidem. Perinde utique & ceteræ exhibent, quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces habeant.*

Quæ Eccleſiæ Apoſtolicæ?

Et cap. xxxvi. „ Age jam qui voles curioſitatem melius exercere in ne- „ gotio ſalutis tuæ, percurre Eccleſias Apoſtolicas, apud quas ipſę adhuc „ Cathedræ Apoſtolorum ſuis locis præſident, apud quas ipſæ authenticæ eo- „ rum litteræ recitantur, ſonantes vocem & repræſentantes faciem uniuſ- „ cujuſque. Proxima eſt tibi Achaja? Habes Corinthum. Si non longe es a „ Macedonia, habes Philippos, habes Theſſalonicenſes. Si potes in Aſiam „ tendere, habes Epheſum. Si autem Italiæ adjaces, habes Romam. Iſta „ quam felix Eccleſia, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo pro- „ fuderunt; ubi Petrus Paſſioni Dominicæ adæquatur, ubi Paulus Joannis „ exitu coronatur: ubi Apoſtolus Joannes poſtquam in oleum ignitum de- „ merſus, nihil paſſus eſt, in Inſulam relegatur. Videamus quid didicerit, „ quid docuerit, cum Africanis quoque Eccleſiis conteſſerarit. Ibi igitur A- poſtolica eſt Eccleſia ubi eſt Apoſtolorum doctrina. Ibi doctrina Apoſtolorum eſt, ubi eſt legitima Epiſcoporum ſucceſſio ab Apoſtolorum temporibus ad nos uſque: quæ ſucceſſio ubi non eſt, ibi non eſt Eccleſia Chriſti, ſed Satanæ Synagoga. Unde SS. Patres *Irenæus*, *Optatus*, *Auguſtinus* hoc argumento, eaque certiſſima nota, ſolam Eccleſiam Catholicam eſſe veram Eccleſiam Chriſti contra Hęreticos demonſtrarunt.

§. IX.

§. IX.

Eccleſia maxime diligenda, & obſervanda eſt.

SI enim parentes carnales colere, & amare tenemur, quanto magis Eccleſiam Matrem noſtram, omniumque Chriſtianorum, Chriſti Sponſam, quæ nos per Baptiſmum peperit, non in vitam mortalem, ſed in vitam gratiæ, in ſpem vitæ immortalis? Quæ nos ſinu ſuo fovet, Sp. Sancto ungit, Corpore, & Sanguine Sponſi ſui Domini noſtri alit, & potat, verbo Dei inſtruit, lapſos erigit, devios in viam ſalutis revocat, vulneratos ſalutaribus remediis curat. *Audi, fili mi, diſciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ* (inquit Sapiens.) Eccleſiæ præceptis parere debemus, non timore pœnæ, ſed amore juſtitiæ, quia ſic juſſit Pater noſter, qui in cœlis eſt. Illam colere debemus, & Paſtores, qui illam regunt, nobiſque præſunt, venerari, & in omnibus, quæ fidem, ac diſciplinam Chriſtianam ſpectant, illos audire, illis parere, quamvis ſine crimine non ſint. *Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi; quæcumque dixerint vobis, facite, ſecundum opera vero eorum nolite facere* (inquit Chriſtus.) Cathedræ Moyſi *ſucceſſit Cathedra Chriſti*. Si bona loquor, & bona facio, imitare me: ſi autem non facio, quod dico fac; quæ autem facio, noli facere; *tamen a Cathedra Catholica noli recedere* (inquit *S. Auguſtinus*, Enarratione in Pſalmum XXXVIII.) Non ex perſonis fidem, ſed ex fide judicamus perſonas. Propheta in nomine Prophetæ ſuſcipiendus. Ad nomina, dignitatem, ordinem, miſſionem, non ad perſonas attendendum eſt. *Qui vos recipit, me recipit; & qui me recipit, recipit eum, qui me miſit* (inquit Chriſtus.) Attendere non debet plebs Chriſtiana, qualis perſona ſit, quo vitæ merito, cujus Miniſterio Deus utitur, ſive in Eccleſia ſua gubernanda, ſive in doctrina propaganda, ſive in Sacramentis adminiſtrandis. Id ſolum attendat, quod Sacerdos, quod Paſtor eſt, quod pro Chriſto legatione fungitur, quod Angelus eſt Domini exercituum, de cujus ore legem ſuam requiri Dominus jubet. Facienda ſunt ergo bona, quæ dicit, fugienda mala, quæ facit. Cum audiunt Fideles, Paſtores ſuos aliquorum criminum inſimulari, & infamiæ nota aſperſos per hominum ora traduci rumoribus a maledicis hominibus plerumque diſſeminatis, credere facile non debent; ſed Sem, & Japhet laudatos Noe filios imitari, qui nudum patrem tegere, & cooperire conati ſunt, non ut impius ille Cham, cui pater merito maledixit, verenda patris detegere, illique illudere. Qua de re *S. Greg.* Lib. XXV. *Moralium* cap. XV. *Quid eſt* (inquit) *quod filii verecunda patris ſuperjecto dorſis pallio averſi venientes operiunt, niſi quod bonis ſubditis ſic Præpoſitorum ſuorum mala diſplicent, ut tamen hæc ab aliis occultent? Operimentum averſi deferunt, quia judicantes factum, & venerantes Magiſterium, nolunt videre, quod tegunt.* Peccatis ſuis imputare debet populus, ſi forte malos Paſtores habeat. Deus enim quandoque *Hypocritam regnare facit propter peccata populi*, ut ſit, *ſicut populus, ſic Sacerdos*. De Paſtore non judicet ovis a quo judicanda eſt: pravis ejus exemplis ſua peccata non excuſet, ad Deum pro ejus converſione, & pro Eccleſiæ neceſſitatibus ingemiſcat, criminibus ejus non communicet. Sinceri hoc amoris in Eccleſiam argumentum eſt.

Prov. 1.

Matth. 23. 2.

Reverentia, & obedientia Eccleſiæ Paſtoribus debita.

Matth. 10. 40.

Joan. 34 Iſai. 24.

Obſervantiam præterea ſuam, & amorem in Eccleſiam teſtari debet Fidelis quiſque, in ejus acquieſcendo Judiciis, cum de Fide, & Doctrina ſana, aut Chriſtiana Diſciplina morum agitur, quia illam audire Chriſtus jubet, *Qui in cathedra unitatis doctrinam poſuit veritatis* (ut loquitur *S. Auguſtinus*, Epiſtola CV. alias CLXVI.)

In Eccleſiæ judicio acquieſcendum.

Ecclesię malis, & calamitatibus compatiendum.

Tertio, nostrum in Ecclesiam amorem probabimus, si illius malis, & calamitatibus compatiamur, si illius incrementis, & prosperitate lætemur: si pro ipsa, & cum ipsa coram Deo ingemiscamus, & preces ferventissimas fundamus, ut illam Deus pacificare, custodire, & adunare dignetur toto orbe terrarum: si operam nostram & talenta a Deo concessa in Ecclesiæ utilitatem impendamus: si ad ejus propagationem promovendam, si ad conservandam unitatem, & pacem, quidquid possumus conferamus: si malis moribus, & vitæ improbitate eam dedecorare, atque affligere caveamus. Ne paleæ simus in area dominica, sed frumentum; ne vasa simus in contumeliam in domo Dei, sed in honorem; ne in corpore Christi simus ut mali humores, ut phlegmata fœtida pectus ejus prementia, aut certe, ut membra mortua, sed ut membra viventia, & capiti connexa per fidem vivam quæ per dilectionem operatur, ut crescamus in augmentum Dei; ne male vivendo Dei domum faciamus speluncam latronum; ne scandalis nostris concutiendo latera matris, quæ nos quotidie parturit, donec formetur in nobis Christus, mereamur, ut cum dolore nos excutiat foras, magis malo nostro, quam suo. Ecclesiam se diligere si dixerit, qui ab ejus fide dissentit, vel ab ejus unitate dissidet, mendax est. „ Redimet in pace animam „ meam ab his, qui appropinquant, mihi, quoniam in multis erant mecum „ (inquit Propheta.) Baptismum habebamus utrique, in eo erant mecum: „ Evangelium utrique legebamus, erant in eo mecum: Festa Martyrum „ celebrabamus, erant ibi mecum. Paschæ Solemnitatem frequentabamus, e- „ rant ibi mecum. Sed non omnino mecum. In Schismate non mecum, in „ hæresi non mecum. Sed in his paucis, in quibus non mecum, non eis „ prosunt multa, in quibus mecum ... In omnibus Sacramentis mecum in „ una charitate non mecum. *Vel*, Inter multos erant mecum. *Etenim per „ totum orbem terrarum pauca sunt grana, multæ sunt paleæ. Quid ergo? ait.* „ In palea mecum erant, in tritico non mecum erant. Et propinquat palea tritico, de uno semine exit, in uno agro radicatur, una pluvia nutritur, eumdem messorem patitur, eamdem triturationem sustinet, eamdem ventilationem expectat; non in unum horreum intrat. Verba sunt *S. Augustini* Enarratione in Psal. LIV.

Psalm. 54.

Quarto, Ecclesiam ita diligere debemus, ut pro ejus fidei unitate, generali disciplina ab Apostolicis temporibus instituta, libertate, honore sanguinem profundere parati simus. Sic enim *Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea*. Pro ea nos impendere, & superimpendere debemus, ut Apostolus loquitur. Christum vere non amamus, nisi sanctam ejus Ecclesiam diligamus, eamque dilectionem operibus comprobemus. A- „ memus *igitur* Dominum Deum nostrum, amemus Ecclesiam ejus; illum si- „ cut Patrem, istam sicut Matrem; illum sicut Dominum, hanc sicut an- „ cillam ejus: quia filii ancillæ ipsius sumus. Sed matrimonium hoc ma- „ gna charitate compaginatur. Nemo offendit unum, & promeretur al- „ terum. Nemo dicat, Ad Idola quidem vado, arreptitios, & sortilegos „ consulo; sed tamen Dei Ecclesiam non relinquo, Catholicus sum. Te- „ neus Matrem, offendisti Patrem. Alius autem dicit, Absit a me; non „ consulo sortilegum, non quæro arreptitium, non quæro divinationes sacri- „ legas, non eo ad adoranda dęmonia, non servio lapidibus; sed tamen in „ parte Donati sum. Quid tibi prodest non offensus Pater, qui offensam vindicas Matrem? Quid prodest si Dominum confiteris, Deum honoras, ipsum prædicas, Filium ejus agnoscis, sedentem ad Patris dexteram confiteris, „ & blasphemas Ecclesiam ejus? Non te corrigunt exempla humani conjugii? „ Si haberes aliquem patronum, cui quotidie obsequereris, cujus limina servien- „ do

Ad mortem pro Ecclesia subeundam parati esse debemus.

Ephes. 5. 25.

Ecclesiam offendit, qui Christum offendit, & e contrario.

„ do contereres, quem quotidie non dico ſalutares, ſed & adorares, cui impenderes fidelia obſequia; ſi unum crimen de ejus conjuge diceres, numquid domum ejus intrares? Tenete ergo, Chariſſimi, tenete omnes unanimiter Deum Patrem, & Eccleſiam Matrem. Verba ſunt *S. Auguſt.* Enarratione in Pſalm. LXXXVIII.

Quinto, eos, qui ab Eccleſiæ unitate diviſi ſunt, hortari debemus, & urgere, ut ad unitatem redeant; eos, qui nobiſcum intus ſunt, ad Dei, & Eccleſiæ amorem accendere. Dicamus cum Propheta, *Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen ejus in idipſum*. Quiſquis eſt in corpore Chriſti, ad hoc dare debet operam, ut magnificetur cum illo Dominus. Amat enim Dominum quiſquis eſt iſte: abſque invidia veritatem amat, quæ Deus eſt. „ Si amatis Deum, rapite omnes ad amorem Dei, qui vobis jungun„ tur, & omnes, qui ſunt in domo veſtra: Si amatur a vobis corpus „ Chriſti, ideſt, unitas Eccleſiæ, capite eos ad fruendum, & dicite, *Ma„ gnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen ejus in idipſum*; hoc eſt, „ in unum. Ergo rapite, quos poteſtis, hortando, portando, rogando, di„ putando, rationem reddendo, cum manſuetudine, cum lenitate; rapite „ ad amorem, ut ſi magnificant Dominum, in unum magnificent. *Et Hæ„ retici, & Schiſmatici videntur ſibi magnificare Dominum*: quid eos offen„ dit orbis terrarum? *Dicamus illis*: Magnificate Dominum mecum, & „ exaltemus nomen ejus in unum. *Quare in præciſione vultis magnificare Do„ minum*? Ille unus eſt, quare duos populos vultis facere Deo? Quare vul„ tis diſſipare corpus Chriſti? .... Venit perſecutor, & non fregit crura „ Chriſti: venit Donatus (*Lutherus*, *Calvinus*) & diſrupit Eccleſiam Chri„ ſti. Integrum corpus Chriſti in cruce inter manus perſecutorum eſt, & „ inter manus Chriſtianorum non eſt integrum corpus Eccleſiæ. *Clamemus ergo „ cum gemitu, quantum poſſumus, dicentes*: Magnificate Dominum mecum, & „ exaltemus Nomen ejus in unum. Hæc *S. Auguſt.* Enarratione 2. in Pſal. XXXIII.

Pſal. 33. 4.

Eos, qui ab Eccleſia ſeparati ſunt, urgere debemus, ut ad ejus unitatem redeant eos, qui nobiſcum intus ſunt, ad Dei, & Eccleſiæ amorem accendere.

Et Tract. x. in Joannem: Unuſquiſque Chriſtianus in domo Chriſti, zelo „ domus Dei comedatur. Quis comeditur zelo domus Dei? Qui omnia, quæ „ forte ibi videt perverſa, ſatagit corrigi, cupit emendari, non quieſcit: „ ſi emendare non poteſt, tolerat, gemit. Non excutitur de area gra„ num, ſuſtinet paleam, ut intret in horreum, cum palea fuerit ſeparata. „ Ergo zelus domus Dei comedat te. Non enim magis eſt domus tua, quam „ domus, ubi habes ſalutem ſempiternam. Domum tuam intras propter re„ quiem temporalem: domum Dei intras propter requiem ſempiternam. Si „ ergo in domo tua, ne quid perverſum fiat, ſatagis: in domo Dei ubi ſa„ lus propoſita eſt, & requies ſine fine, debes pati quantum in te eſt; ſi quid „ forte perverſum videris. Verbi gratia, vides fratrem currere ad theatrum? „ Prohibe, mone, contriſtare, ſi zelus domus Dei comedit te. Vides alios „ currere, & inebriari velle? Prohibe quos potes, tene quos potes, terre „ quos potes, quibus potes blandire, noli tamen quieſcere. Amicus eſt, ad„ moneatur leniter. Uxor eſt, ſeveriſſime refrænetur. Ancilla eſt, etiam ver„ beribus compeſcatur. Fac quicquid potes pro perſona, quam portas: & perfi„ cis *Zelus domus tuæ comedit me*. Si autem fueris frigidus, marcidus, ad te „ ſolum ſpectans, & quaſi tibi ſufficiens, & dicens in corde tuo, Quid mihi „ eſt curare aliena peccata? Sufficit mihi anima mea; ipſam integram ſervem „ Deo. Eja, non tibi venit in mentem ſervus ille, qui abſcondit talen„ tum, & noluit erogare? Numquid enim accuſatus eſt, quia perdidit; „ & non quia ſine lucro ſervavit? .·. Noſtis, quid agatis unuſquiſque in „ domo ſua cum amico, cum inquillino, cum cliente ſuo, cum majore, „ cum minore: quomodo dat Deus aditum, quomodo aperit januam ver

Zelus domus Dei.

Pſal. 68. 10.

Joan. 2. 17.

Matth. 25.

„ bo ſuo. Nolite quieſcere lucrari Chriſto; quia lucrati eſtis a Chriſto.

Eccleſiæ Miniſtri ejus utilitatibus ſervire debent propter ipſam dumtaxat, & propter Chriſtum ejus ſponſum.

Sexto, Eccleſiæ Miniſtri ipſius utilitatibus ſtudere, ac ſervire debent propter ipſam dumtaxat, & propter Chriſtum ejus Sponſum, propter unam Dei gloriam, non propter temporalia commoda, non ad dignitates Eccleſiaſticas obtinendas, non ad captanda beneficia, non ad popularem auram, aut Aulæ favorem aucupandum. Cum enim *Præpoſiti ad hoc ſint, ut his, qui ſubjecti ſunt, conſulant, non in eo, quod præſunt omnino ſuam utilitatem attendant, ſed eorum, quibus miniſtrant. Quiſquis ita præpoſitus eſt, ut in eo, quod præpoſitus eſt gaudeat, & commoda ſua ſola reſpiciat, ſe paſcit non oves.* Verba ſunt *S. Auguſtini* Sermone XLVI. alias *De Tempore* CLXV. Fidelem illum Abrahami Servum imitentur Eccleſiaſtici Viri, qui uno Domini ſui amore Sponſam ejus filio quærit, & adornat, ob idque longum, & difficile iter ſuſcipit. Imitentur Jacob Patriarcham, qui uno pulcræ Rachelis amore quatuordecim annos ſervit in domo Patris ejus; non quæ ſua ſunt quærant, ſed quæ Jeſu Chriſti. Unum illis ſit ſtudium Fideles omnes *Uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.* Quærant primum Regnum Dei, & juſtitiam ejus. Meminerint, ſe duobus Dominis ſervire non poſſe, ſimplicem oculum habere ſe debere. „ Duobus autem Dominis ſervire conatur, „ qui & Regnum Dei pro magno bono appetit, & hæc temporalia. Non „ poterit autem ſimplicem habere oculum, & uni Domino Deo ſervire, niſi „ quæcumque ſunt cetera, ſi ſunt neceſſaria, propter hoc unum aſſumat; „ ideſt, propter Regnum Dei. Sicut autem omnes militantes accipiunt annonam, & ſtipendium, ſic omnes Evangelizantes accipiunt victum, & tegumentum. Sed non omnes propter ſalutem Reipublicæ militant, ſed propter illa, quæ accipiunt. Sic & non omnes propter ſalutem Eccleſiæ miniſtrant Deo, ſed propter hæc temporalia, quæ tamquam annonam, & ſtipendia conſequantur: aut & propter hoc, & propter illud. Sed, *Non poteſtis duobus Dominis ſervire.* Ergo ſimplici corde tantummodo, propter Regnum Dei debemus operari bonum ad omnes: non autem in hac operatione vel ſolam, vel cum Regno Dei mercedem temporalium cogitare (inquit *S. Auguſtinus* Libro II. *De Sermone Domini in Monte* cap. XVII.)

2. Cor. 11. 2.

Matth. 6.

§. X.

In quo Sanctorum Communio ſita ſit?

Sanctorum Communio definitur.

I. *Sanctorum Communio*, quam nos credere profitemur, eſt Societas illa omnium Eccleſiæ membrorum, ſive in terris adhuc militantium, ſive in Purgatorio patientium, ſive in cœlo regnantium, tum inter ſe, tum cum Chriſto Capite Eccleſiæ: de qua *S. Joannes* Epiſt. I. cap. I. ait: *Ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre, & Filio ejus Jeſu-Chriſto: Si in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce, ſocietatem habemus ad invicem, & ſanguis Jeſu Chriſti Filii ejus emundat nos ab omni peccato.*

Communio Sacramentorum.

II. Secundo ſignificat Communionem Sacramentorum, quibus veluti ſacris vinculis Chriſto connectuntur, & copulantur Fideles omnes, in quibus Chriſtus Sanctus-Sanctorum merita ſua omnia, præcipue vero paſſionis, & mortis ſuæ meritum cum membris ſuis communicat, & quorum fructus ad omnes illa digne ſuſcipientes pertinet. Hac autem Sanctorum Communione, Sacramentorum Communionem intelligi debere, Patres ſignificarunt his verbis, *Confiteor unum Baptiſma*: hoc enim Sacramento velut janua in Eccleſiam ingredimur, juſque ad Sacramenta cetera obtinemus, in primis autem ad Euchariſtiam, qua corpori, & ſanguini Domini communicantes, Chriſtique

Con-

Concorporales facti (ut verbis Patrum utar) cum ipſo, & myſtico etiam ejus corpore, omnibuſque membris ejus arctius conjungimur. *Unus* enim *panis, & unum corpus multi ſumus, qui de uno pane, & de uno calice participamus.* 1. Cor. 10. 17.

III. Tertio ſignificat Communionem omnium donorum, non tantum eorum, quæ homines Deo charos, ac juſtos reddunt, ſed gratiarum etiam gratis datarum, in quibus numerantur ſcientia, prophetia, donum linguarum, ac miraculorum, & cetera hujus generis; quæ malis etiam hominibus, non privatæ, ſed publicæ utilitatis cauſa, ad Eccleſiam ædificandam interdum conceduntur. Unitas enim Spiritus, a quo regitur Eccleſia, efficit, ut quicquid in eam collatum eſt, commune ſit. Hæc vero bonorum ſpiritualium communicatio, membrorum humani corporis aptiſſima ſimilitudine ex Apoſtolo petita explicatur. Sicut enim in corpore multa ſunt membra, omnia autem non eumdem actum, ſive eamdem, & æque utilem, aut decoram functionem habent, non omnia ſunt ejusdem dignitatis: & tamen omnia in communem corporis utilitatem functiones ſuas obeunt, & exequuntur; & omnia tam apte inter ſe connexa ſunt, ut ſi patitur unum membrum, cetera compatiantur, & doleant; ſi bene affectum ſit unum membrum, congaudeant cetera, communique jucunditatis ſenſu afficiantur: ita *Sumus corpus Chriſti, & membra de membro... Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus: & omnes in uno Spiritu potati ſumus.* Non poteſt unum membrum alteri dicere, *Opera tua non indigeo. Pro invicem ſolicita ſunt.* Unicuique in Eccleſia ſuum munus aſſignatum eſt. Alii in ea Apoſtoli, alii Prophetæ, & Doctores: aliorum eſt præeſſe, ac docere; aliorum parere, ac ſubjectos eſſe: alii oculorum, alii manuum, alii pedum rationem habent, & functiones obeunt: omnes tamen uno Spiritu vivunt, & ſub uno Capite inter ſe connectuntur, *Ut non ſit ſchiſma in corpore*; omnia myſtici hujus corporis membra in communem conferunt utilitatem functiones ſuas, & quicquid aliud membrum habet, id ſibi cum omnibus aliis commune exiſtimat. Unde *S. Auguſtinus* Tract. XXXII. in *Joan.* ait: *Accipimus & nos Sp. Sanctum, ſi amamus Eccleſiam, ſi charitate compaginamur, ſi catholico nomine, & fide gaudemus. Quantum quiſque amat Eccleſiam Chriſti, tantum habet Sp. Sanctum.* Datus eſt enim Spiritus, *ſicut Apoſtolus dicit*, ad manifeſtationem. *Quam manifeſtationem?* Quia alii datur per Spiritum ſermo ſapientiæ, alii ſermo ſcientiæ ſecundum eumdem Spiritum, alii fides in eodem Spiritu, alii donatio curationum in uno Spiritu, alii operatio virtutum in eodem Spiritu. „ Multa dantur ad manifeſtationem, ſed tu forſitan eorum, „ quæ dixi, nihil habes. Si amas, nonnihil habes: ſi enim amas unitatem, „ etiam tibi habet, quiſquis in illa habet aliquid. Tolle invidiam, & tuum „ eſt, quod habeo: tollam invidiam, & meum eſt, quod habes. Livor ſe„ parat, charitas jungit. Oculus ſolus videt in corpore: ſed numquid ſibi ſoli „ oculus videt? Et manui videt, & pedi videt, & ceteris membris videt: „ non enim ſi aliquis ictus in pedem veniat, avertit ſe oculus inde, ut non „ præcaveat. Rurſus ſola manus operatur in corpore; ſed numquid ſibi „ ſoli operatur? Nam ſi ictus aliquis veniens non eat in manum, ſed tan„ tum in faciem, numquid dicit manus, Non me moveo, quia non tendit „ ad me? Sic pes ambulando omnibus membris militat: membra cetera ta„ cent, & lingua omnibus loquitur. Habemus ergo Spir. Sanctum, ſi ama„ mus Eccleſiam: amamus autem, ſi in ejus compage, & charitate conſiſti„ mus. Nam ipſe Apoſtolus cum dixiſſet diverſa dona dari diverſis hominibus, „ tamquam officia quorumq; membrorum; *Adhuc*, inquit, *ſupereminentiorem viam „ vobis demonſtro*: & cœpit loqui de charitate.“. Ipſam habeto, & cuncta „ habebis: quia ſine illa nihil proderit quicquid habere potueris. Hujus

Communio omnium donorum.

Bonorum ſpiritualium communio explicatur aptiſſima ſimilitudine.

1. Cor. 14.

1. Cor. 12.

Communionis Sanctorum consideratio, quid in Christianorum moribus operari debeat.

communionis consideratione fit, ut Christiani alter alterius onera portent; & qui majora dona acceperunt, adversus alios insolenter non extollantur, sed *Unusquisque sicut accepit gratiam*, in alterum studeant *illam* administrare, *Sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei*: persuasi se nihilominus aliorum orationibus, & opera in negotio salutis egere; quia membra, quæ videntur ignobiliora, sunt magis necessaria. Qui vero minora dona acceperunt, immo rudes sunt, & imperiti, non despondent animum, scientes aliorum dona sua esse, si charitatem habeant, eaque suis utilitatibus spiritualibus servire; & in omni statu, atque conditione unicuique suppetere salutis, & æternæ beatitudinis assequendæ facultatem: quoniam apud Deum non est Judæus, neque, Græcus servus, aut liber, pauper, & dives, doctus, & indoctus; sed in omni hominum genere, conditione, ordine, ac statu, *Qui timet Deum, & operatur justitiam, acceptus est illi*: atque *Omnia, & in omnibus Christus*.

1. Petri 4.

Act. 10.

Communio fidei, & pietatis.

IV. Quarto Sanctorum communio significat ejusdem fidei, religionis, ac pietatis constantem Professionem, in qua defuncti sunt Sancti, qui nos præcesserunt. Ad quam Apostolus Fideles adhortatur his verbis: *Mementote Præpositorum vestrorum; qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem*. Hoc sensu in Canone Missæ Sacerdotes ajunt suo, Populique Christiani nomine, *Communicantes*, idest, in communione fidei, & pietatis manentes cum Sanctis Apostolis, & Martyribus, quæsumus, Domine, ut hoc Sacrificium placatus accipias, &c.

Hebr. 13.

Sacrum suffragiorum commercium.

V. Quinto Communio Sanctorum significat sacrum commercium suffragiorum, bonorum operum, meritorum inter omnia Ecclesiæ membra, per unum Spiritum vinculo charitatis colligata. Charitate enim, quæ non quærit, quæ sua sunt, efficitur, ut quæcumque pie, sancteque ab uno geruntur, ea ad omnes pertineant, illisque prosint, quantolibet locorum intervallo sint ab illo remoti. Non enim est Ecclesia, ut terrenum regnum, vel civitas, ubi etsi omnes iisdem legibus vivant, eidemque pareant Principi, plurimi tamen nullam inter se bonorum, aut negotiorum communionem, nullum commercium habentes, nihil emolumenti a se mutuo percipiunt; suis, & suorum commodis non aliorum utilitatibus quisque consulit. Non sic *Jerusalem* Mater nostra, *Quæ ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipsum*. In ea enim *Cives* omnes *Sanctorum*, & *domestici Dei*, sive qui in cœlis Deo fruuntur, sive qui in Purgatorio expiantur, sive qui in terris adhuc militant, sancta societate ita conjuncti sunt, & confœderati, ut bonorum spiritualium fit inter eos perfecta communio, Sanctique cum Christo in cœlis regnantes Fidelibus in hoc mundo peregrinantibus opitulentur, eosque suis apud Deum orationibus juvent: pii vero in terris adhuc mortalem vitam agentes, & sibi mutuo, & in Purgatorio piaculares pœnas luentibus succurrant orationibus, jejuniis, eleemosynis, aliisque bonis operibus, ac præsertim, *Sacrificio pretii nostri*, cum pro ipsis ad Altare Domini offertur; ut Conc. Florentini, ac Tridentini definitionibus, Scripturæ Sacræ, ac Traditioni consonis, declaratum est. Hæc autem prosunt Justis illis Animabus nondum plene expiatis, sive ut pœna ipsarum mitior sit, aut brevior, sive ut plena ipsis remissio pœnæ a Deo tribuatur. Tantum autem cuique illarum prosunt, quantum ut sibi prodessent meruerunt, cum adhuc essent in corpore; ut docet *S. August.* Lib. *De Cura gerenda pro mortuis*, & in *Enchiridio*.

Psalm. 121. 3

S. Aug. Lib. 9. Confess. cap. 12

Bonorum operum, & meritorum communio inter Ecclesiæ membra.

Qualis itaque membrorum inter se societas est, ut operatio cujusque membri cedet in commodum totius corporis, talis est inter Ecclesiæ membra bonorum operum, & meritorum Communio quædam, non solum eorum, quæ Christus Caput hujus corporis comparavit, ex quo manat in reliquum cor-

pus

pus omne, & in ſingula ejus membra quicquid boni, quicquid meriti eſt; verum & Juſtorum omnium, qui ſunt, vel fuerunt ab exordio Mundi, ut corum benefacta nobis ſubveniant, eorumque *Abundantia noſtræ inopiæ ſit ſupplementum*. Sic bonorum omnium ſpiritualium, quæ fiunt, & facta ſunt olim in Eccleſia, participes ſumus, quamdiu Eccleſiæ membra fuerimus. Unde Propheta ait: *Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua*. „ Sicut enim membrum particeps eſſe dicimus totius corporis: ſic „ conjunctus omnibus timentibus Deum, qui non dicat alteri, Non es de „ corpore meo, hoc eſt, non dicat pauperi dives, non ignobili nobilis, non „ ægro ſanus, non fortis debili, non imperito ſapiens dicat: Non eſtis mi„ hi neceſsarii; particeps corporis Chriſti eſt, quæ eſt Eccleſia (inquit *S. Ambr.* in Expoſitione Pſ. CXVIII. Serm. VIII.)

2. Cor. 8.

Pſalm. 118.

Uno ſpiritu poſtulandum in oratione quod in communi cunctis expediat.

Ideo Chriſtus nos orare docens, jubet ut non ſibi unuſquiſque peculiariter a Deo, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem poſtulet, ſed ut velut unius corporis membra, eodem animata ſpiritu, quod in communi cunctis expediat, a Patre luminum poſtulemus, a quo eſt omne bonum, & donum perfectum. Ab illo edocti dicimus, *Da nobis*, *dimitte nobis*, *libera nos*. Ita *Sp. Sanctus pro nobis poſtulat gemitibus inenarrabilibus*, cum pios homines pro omnibus Eccleſiæ membris gemere facit, & orare ubique & omni tempore. Nullus „ enim dies, nulla hora, nullum momentum temporis invenitur, quo non „ a Sanctis orationes Deo ubicumque fundantur, ab aliis hic, ab aliis ali„ bi. Cumque ab orationibus Sanctorum nullum tempus ſit immune; quan„ doquidem diebus, & noctibus, cum alii cibo, ac potu reficiuntur, alii „ quodlibet aliud agunt, alii dormiunt, non utique deſunt, quos deſiderium „ ſanctum orare compellat: ita fit, ut Sp. Sanctus, qui ubique omnibus adeſt, „ gemitibus inenarrabilibus pro nobis interpellare intelligatur, quia gemi„ tibus ſanctorum deſideriorum interpellare nos facit, quibus affectum pium „ gratiæ ſpiritualis infundit, ut explicat S. Aug. *Lib.* I. Contra Maximi„ num Arianum c. IX. *Hinc* S. Ambroſius *Lib.* I. De Officiis, c. XXIX. *ait*: „ Eccleſia in commune orat, in commune operatur, in commune tentatur, „ *Et Lib.* I. De Pœnitentia, *c.* XV. *Pœnitentes velut* Operibus quibusdam to„ tius populi purgari, & Plebis lacrymis ablui, orationibus, & fletibus *Chri„ ſtianę* plebis redimi a peccato, & in homine mundari interiore, *ait*. Do„ navit enim Chriſtus Eccleſiæ ſuæ, ut unum per omnes redimeret, quæ Do„ mini Jeſu meruit adventum, ut per unum omnes redimerentur. *Et infra*, „ Tota, *inquit*, Eccleſia ſuſcipit onus peccatoris, cui compatiendum & fletu, „ & oratione, & dolore eſt: & quaſi fermento ejus ſe totam conſpergit; ut „ per univerſos ea, quæ ſuperflua ſunt in aliquo pœnitentiam agente, virilis „ miſericordiæ, aut compaſſionis velut collativa quadam admixtione purgentur. Hinc denique *S. Aug.* Lib. III. *De Baptiſmo* contra Donatiſtas c. XVII. ait, *Per orationes ſanctorum ſpiritualium, qui ſunt in Eccleſia, tamquam per columbæ creberrimum gemitum, peccata ſolvi*. Huc etiam pertinet, quod *Gen.* XVIII. legimus, quod ſi Sodomis decem Juſti inventi fuiſſent, propter eos a delenda civitate Deus abſtinuiſſet. Et *Jer.* V. promittit Dominus ſe propitium fore Jeruſalem, dummodo unus aliquis vir juſtus in ea reperiatur: *Circuite*, inquit, *vias Jeruſalem, & aſpicite, & conſiderate, & quærite in plateis ejus an inveniatis virum facientem judicium, & quærentem fidem; & propitius ero ei.*

Pœnitentes totius Eccleſiæ lacrymis & operibus mundantur.

Sanctorum hominum, qui ad vitam feliciorem migrarunt, orationes, & merita nobis ſuffragentur.

Quod vero non Juſtorum tantum, qui in hoc mundo vivunt, ſed eorum etiam maxime, qui ad vitam migrarunt feliciorem, nobis orationes patrocinentur, & merita ſuffragentur, ſignificat Dominus, *Iſaiæ* cap. XXXVII. dicens: *Protegam civitatem iſtam propter me, & propter David ſervum meum.* Quibus verbis Rex *Ezechias* admonetur, quod *In tantum juſtitiam diligat*

Deus.

Deus, ut etiam posteros sanctorum hominum, non suo merito, sed Majorum virtute tueatur (inquit *S. Hieronymus* in hunc locum.) Unde *S. Augustinus* qu. CXLIX. in *Exodum* explicans hæc verba Domini ad Mosem: *Sine me, & iratus conteram eos*; ait sic locutum esse Deum, „ Ut eo modo admoneremur,
Exod. 32. „ cum merita nostra nos gravant, ne diligamur a Deo, relevari nos apud „ eum illorum meritis posse, quos diligit. Nam cum ab Omnipotente dicitur ho- „ mini, *Sine me, & conteram eos*, quid aliud dicitur quam, Contererem „ eos, nisi diligerentur abs te? *Et Lib.* XX. Contra Faustum, *cap.* XXI. *ait:* „ Populus Christianus memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebrat, „ & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum consocietur, atque „ orationibus adjuvetur.

Omnes Fideles sunt participes Communionis Sanctorum.

VI. Omnes porro Fideles communionis Sanctorum participes sunt, non tamen æqualiter, sed pro fidei suæ, charitatisque mensura. Fructum certe ampliorem ex sacra illa societate percipiunt, qui plus in eam conferunt, & bonis spiritalibus magis abundant: quoniam *Omni habenti dabitur, & abundabit*. Christus autem, qui sanctæ istius Societatis Caput est, & Judex, illius bona cuique secundum merita sua distribuit: quæ tamen me-
Matth. 13. & 25. rita nihil aliud sunt quam Dei miserentis dona: & Christi Domini Justitia, Passione, ac meritis innituntur, ab iisque vim omnem, ac pretium habent. *Sicut enim palmes a semetipso fructum ferre non potest, nisi manserit in vite:*
Joan. 15. *sic nec vos*, inquit, *nisi in me manseritis*.

A Communione Sanctorum excluduntur, quicumque ab Ecclesia sunt segregati.

VII. Ex his facile intelligitur, a Communione Sanctorum illos omnes excludi, qui ab Ecclesia excluduntur, scilicet Paganos, Judæos, Hæreticos, Schismaticos, & juste Excommunicatos. „ Neque *enim* in confusione Pagano- „ rum, neque in purgamentis Hæreticorum, neque in languore Schisma- „ ticorum, neque in cæcitate Judæorum, quærenda est Religio, sed apud „ eos solos, qui Christiani Catholici, vel Orthodoxi nominantur, ideſt, in- „ tegritatis custodes, & recta sectantes. Ecclesia *tamen* Catholica per totum „ orbem valide, lateque diffusa, omnibus errantibus utitur ad provectus suos, „ & ad eorum correctionem, cum evigilare voluerint. Utitur enim Gen- „ tibus ad materiam operationis suæ, Hæreticis ad probationem doctrinæ suæ, „ Schismaticis ad documentum stabilitatis suæ, Judæis ad comparationem „ pulcritudinis suæ. Alios ergo invitat, alios excludit, alios relinquit, alios „ antecedit: Dei participandi dat potestatem; sive illi formandi sint adhuc, sive „ reformandi, sive recolligendi, sive admittendi. Carnales autem suos, ideſt, „ viventes, aut sentientes carnaliter, tamquam paleas tolerat, quibus in area „ frumenta tutiora sunt, donec talibus tegminibus exuatur. Sed quia in „ hac area pro voluntate quisque vel palea, vel frumentum est, tamdiu „ sustinetur peccatum, aut error cujuslibet, donec aut accusatorem in- „ veniat, aut pravam opinionem pertinaci animositate defendat. Excluſi „ autem aut pœnitendo redeunt; aut in nequitiam male liberi defluunt, „ ad admonitionem nostræ diligentiæ; aut schisma faciunt ad exercitationem „ nostræ patientiæ; aut hæresim aliquam gignunt ad examen, sive occasio- „ nem nostræ intelligentiæ. Hi sunt exitus Christianorum carnalium, qui non „ potuerunt corrigi, aut sustineri. Sæpe etiam sinit divina Providentia, per „ nonnullas nimium turbulentas carnalium hominum seditiones expelli de „ Congregatione Christiana etiam bonos viros. Quam contumeliam, vel in- „ juriam suam, cum patientissime pro Ecclesiæ pace tulerint, neque ullas no- „ vitates vel schismatis, vel hæresis moliti fuerint, docebunt homines quam „ vero affectu, & quanta sinceritate charitatis Deo serviendum sit. Ta- „ lium ergo virorum propositum est, aut sedatis remeare turbinibus; aut „ si id non sinatur, vel eadem tempestate perseverante, vel ne suo reditu

talis,

„ talis, aut ſævior oriatur tempeſtas, tenent voluntatem conſulendi, etiam
„ eis ipſis, quorum motibus, perturbationibuſque ceſſerunt, ſine ulla conven-
„ ticulorum ſegregatione, uſque ad mortem defendentes, & teſtimonio juvan-
„ tes eam fidem, quam in Eccleſia Catholica prædicari ſciunt. Hos coronat in
„ occulto Pater, in occulto videns. " Hæc *S. Auguſtinus*, Libro *De vera Religione*, cap. v. & vi. Ex quibus patet, Ethnicos, Judæos, Hæreticos, Schiſmaticos, & juſte Excommunicatos, ab Eccleſia Catholica, adeoque a Sanctorum Communione excludi: qui autem injuſte excommunicati ſunt, & ab Eccleſia pulſi, quamvis ab externa Sacramentorum Communione excludantur, illos tamen, ſi boni, ac pii ſunt, ceterorum bonorum omnium ſpiritalium, quæ ad Eccleſiam pertinent, participes eſſe, adeoque Sanctorum Communione frui: ſiquidem illos coronat Pater, in occulto videns. Rarum tamen videtur hoc hominum genus.

ARTICULUS XI.

Quo Symboli decimus Articulus explicatur.

REMISSIONEM PECCATORUM.

I. POſt Sanctæ Eccleſiæ commemorationem in Symbolo, *Remiſſionem peccatorum* confitemur. „ Per hanc enim ſtat Eccleſia, quæ in terris eſt: „ per hanc non perit, quod perierat, & inventum eſt. Excepto quippe ba- „ ptiſmatis munere, quod contra originale peccatum donatum eſt, ut quod „ generatione adtractum eſt, regeneratione detrahatur; & tamen activa quo- „ que peccata, quæcumque corde, ore, opere commiſſa invenerit, tollit: hac „ ergo excepta magna indulgentia, unde incipit hominis renovatio, in qua „ ſolvitur omnis reatus & ingeneratus, & additus, ipſa etiam vita cetera „ jam ratione utentis ætatis, quantalibet præpolleat fecunditate juſtitiæ, ſine „ peccatorum remiſſione non agitur. Quoniam filii Dei quandiu mortaliter vi- „ vunt, cum morte confligunt. Et quamvis de illis ſit veraciter dictum, *Quot* „ *quot Spiritu Dei aguntur, hi filii ſunt Dei*: ſic tamen Spiritu Dei excitantur, „ & tamquam filii Dei proficiunt ad Deum, ut etiam ſpiritu ſuo, maxime ag- „ gravante corruptibili corpore, tamquam filii hominum quibuſdam humanis „ motibus deficiant ad ſeipſos, & ideo peccent. " Verba ſunt *S. Auguſtini* in *Enchiridio*, cap. LXIV. Peccatum originale baptiſmo remittitur: activa, ſeu actualia peccata per Pœnitentiam: de quotidianis autem, levioribuſque peccatis, ſine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana Fidelium oratio ſatisfacit.

Nullius juſti vita ſine remiſſione peccatorum agitur.

Rom. 8. 14.

II. Remiſſio peccatorum, Dei propria eſt. *Ego ſum*, inquit, *ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas*. Quemadmodum enim a nemine, niſi a creditore, pecunia, quæ debetur, remitti poteſt: ita cum uni Deo peccatis obſtricti ſimus, perſpicuum eſt, a nemine, præter illum, peccata nobis condonari poſſe. Unde quotidie ipſum oramus, *Dimitte nobis debita noſtra*. Præterea non minor poteſtas neceſſaria eſt ad hominem ex impio juſtum redendum, & Animam a morte peccati ſuſcitandam, quam ad mundi creationem, & corpora a morte excitanda: ad hæc autem infinitam, & immenſam Dei vim requiri certum eſt. Poteſtas dimittendi peccata, antequam Deus homo fieret, nulli creatæ naturæ a Deo conceſſa eſt. Primus omnium Chriſtus Salvator noſter, ut homo, cum idem verus Deus eſſet, hoc munus a Patre accepit: *Ut ſciatis*, inquit, *quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, ait Paralytico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam*. Hanc poteſtatem Eccleſiæ ſuæ conceſſit, ab Epiſcopis, & Presbyteris, ad hoc ordinatis Miniſtris, exercendam illius vice, & auctoritate, non ſuis meritis, cum & ipſi Medico cœleſti indigeant.

Iſai. 43.

Remiſſio peccatorum, Dei propria.

Matth. 9.

digeant. Unde Joannis xx. Apoſtolis ait: *Accipite Sp. Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, &c. Hoc eſt, *Spiritus Sanctus dimittit, non vos. Spiritus autem Deus eſt. Deus ergo dimittit, non vos. Sed ad Spiritum*
2. Cor. 6. *quid eſtis vos?* Neſcitis, quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis? *Deus habitat in templo ſancto ſuo, hoc eſt, in Sanctis ſuis Fidelibus, in Eccleſia ſua, per eos dimittit peccata, quia viva templa ſunt. Sed qui dimittit peccata per hominem, poteſt dimittere & præter hominem.*

III. Remiſſionis autem peccatorum Confeſſio fit in Symbolo, tacitis aliis ad juſtificationem pertinentibus: quia *Ipſa noſtra juſtitia, quamvis vera ſit propter veri boni fidem, ad quem refertur, tamen tanta eſt in hac vita, ut potius remiſſione peccatorum conſtet, quam pefectione virtutum*, inquit *S. Auguſt.* Lib. xix. *De Civitate Dei*, cap. xxvii.

Quid peccatorum remiſſio complectatur?

IV. Ceterum peccatorum remiſſio non culparum dumtaxat abolitionem, ſed pœnarum etiam remiſſionem, & effectus omnes gratiæ Chriſti, fructus omnes ſanguinis ipſius complectitur, plenam denique & integram totius hominis redemptionem, quæ æterna ſalute, & corporum etiam reſurrectione complebitur, Hoc ſenſu remiſſio peccatorum in Scripturis Sacris frequenter uſurpatur. Act. v. *Hunc Principem, & Salvatorem Deus exaltavit dextera ſua ad dandam pœnitentiam Iſraeli, & remiſſionem peccatorum.* Act. x. *Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum.* Matth. xxvi. *Hic eſt ſanguis meus Novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Ad Epheſ. i. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus remiſſionem peccatorum, ſecundum divitias gratiæ ejus, quæ ſuperabundavit in nobis.* Et ad Coloſſ. i. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus remiſſionem peccatorum.* Quamobrem *S. Auguſtinus* Libro ii. *De peccatorum meritis, & remiſſione*, cap. xxxvi. Redemptionem, & remiſſionem peccatorum pro eodem uſurpari in ſacris Paginis aſſerit, de Pelagianis ſcribens: *Non enim parum Paginarum divinarum auctoritati, veritatique ceſſerunt, qui etſi noluerunt litteris ſuis aperte exprimere, parvulis remiſſionem neceſſariam peccatorum, redemptione tamen eis opus eſſe confeſſi ſunt; alio quippe verbo, etiam ipſo de Chriſtiana eruditione deprompto, nihil aliud omnino dixerunt.* Et Libro *De Spiritu, & Littera*, cap. xxix. Juſtificationem, quæ fit merito fidei, Reſurrectionem eſſe docet, quæ a ſpiritu incipit, & in carne tandem complebitur in die Judicii noviſſimi. Quę reſurrectio etiam regeneratio,
Remiſſio peccatorum in die judicii perficienda, & conſummanda. juſtificatio, & remiſſio peccatorum appellatur; quia peccatorum remiſſio per Baptiſmum facta, toto Chriſtianæ vitæ decurſu continuatur, & in ultimo tantum Judicii die perficietur, & conſummabitur, cum extincta penitus in corpore immortali concupiſcentia, Juſti felicitate illa donabuntur, quæ eſt, *Non poſſe peccare.* Sic autem loquitur *S. Auguſtinus* loco mox indicato: „ Per hanc fidem credimus, quod etiam nos Deus a mortuis excitet: inte„ rim ſpiritu, ut in novitate ejus gratiæ temperanter, & juſte, & pie vi„ vamus in hoc ſæculo; poſt etiam carne noſtra ad immortalitatem reſur„ rectura, quod eſt meritum ſpiritus, qui eam in reſurrectione ſibi con„ grua, hoc eſt, in juſtificatione præcedit.

Eodem ſenſu *S. Ambroſius* in Expoſitione *Iſaiæ* Prophetæ, cap. i. ait: *Videamus, ne qua ſit poſt hujus vitæ curriculum noſtra regeneratio, de qua dictum eſt:* In regeneratione cum ſederit Filius hominis in throno gloriæ
Matth. 19. ſuæ. *Sicut enim regeneratio Lavacri dicitur, per quam deterſa peccatorum colluvione renovamur: ita regeneratio dici videtur, per quam ab omni corporeæ concretionis purificati labe, mundo animæ ſenſu, in vitam regeneramur æternam.* Hunc *S. Ambroſii* locum *S. Auguſtinus* profert Libro ii. *Con-*

tra

tra Julianum Pelagianum, cap. VIII. ſubditque: *Nempe diſtinxit vir ſanctus, & verax, juſtificationem vitæ hujus, quæ fit per lavacrum regenerationis, & illius perfectionem, cum & noſtra corpora fuerint immortalitate renovata.*

Ob eamdem cauſam idem *S. Auguſtinus* cap. LXVI. *Enchiridii* ait: *Magis propter futurum judicium fit remiſſio peccatorum. In hac autem vita uſque adeo valet, quod ſcriptum eſt*, Grave jugum ſuper filios Adam a die exitus de ventre matris eorum uſque in diem ſepulturæ in matrem omnium: *ut etiam parvulos videamus poſt lavacrum regenerationis diverſorum malorum afflictione cruciari: ut intelligamus, totum quod ſalutaribus agitur ſacramentis, magis ad ſpem venturorum bonorum, quam ad retentionem, vel adeptionem præſentium pertinere.* Eccl. 40.

Eodem ſenſu *S. Petrus Chryſologus* Sermone nonageſimo quinto ait, Chriſtum in die Judicii dicturum Eccleſiæ: *Dimittuntur tibi peccata multa, quia dilexiſti multum: quia tunc erit remiſſio peccatorum, quando tolletur materia tota peccandi; quando corruptio induet incorruptionem; quando mortalitas immortalitatem conſequetur; quando peccati caro, caro totius efficietur ſanctitatis; quando terrena ſervitus cœleſti dominatione mutabitur; quando militia humana divinum promovebitur ad Regnum.*

De peccatorum remiſſione, quid credendum?

V. Verum quamvis plena illa remiſſio in die tantum judicii perficienda, & conſummanda ſit, in iis tamen ſolis *perficienda eſt*, quibus in hac vita pœnitentiam agentibus in Eccleſia Catholica peccata remiſſa fuerint. *Neque enim ad remiſſionem peccatorum poterit pervenire, ſi quis aut veram non teneat fidem, aut negligat bonæ operationis officium, aut rectæ credulitatis, & bonæ operationis conceſſum divinitus tempus mortifera præoccupatus vanitate contemnat. Hæc namque tria, ideſt, fides, opus, & tempus, ita ſunt ſimul hominibus in hac vita neceſſaria; ut ſi cui unum ex his tribus in præſenti ſæculo defuerit, æternæ vitæ particeps eſſe non poſſit; ac per hoc, nec remiſſionem peccatorum conſequetur, per quam ad æternæ vitæ præmium perveniturus.* Credendum ergo eſt, 1. *Quod peccatorum remiſſionem ſola de Deo poſſit elicere cordis vera converſio.* 2. *Quod non alibi, quam in ſolo gremio Catholicæ Matris dimitti poſſint peccata converſis.* 3. *In præſenti tantum ſæculo remiſſionem omnium peccatorum converſis poſſe concedi* (inquit *S. Fulgentius* Lib. 1. *De Remiſſione Peccatorum*, cap. V. & VI.)

Peccata vero converſis dumtaxat remittuntur. S. Fulgentius cap. XI.

VI. Peccata vere converſis dumtaxat, & ſincere pœnitentibus dimitti, ex eo conſtat, quod Deus ſit miſericors, & juſtus. *Quia ubi eſt miſericordia, juſtitiaque perfecta, nec favorem poteſt Juſtus peccatis impendere, nec indulgentiam converſis Miſericors abnegare.* Hinc Pſalmiſta canit: *Niſi converſi fueritis, gladium ſuum vibrabit: arcum ſuum tetendit, & paravit illum; & in eo paravit vaſa mortis.* Hinc per alium Prophetam Dominus ait: *Si converſus fueris, & ingemueris, ſalvus eris.* „ Hæc eſt inter Deum, „ hominemque conditio, ideſt, inter præcipientem Dominum, ſervumque „ poſcentem. Si quod dico cuſtodieris, dabo quod poſcis. Ego tibi præ„ cipio converſionem, tu poſcis a me ſalutem: ſi parueris præcepto, „ potieris beneficio. Sed neceſſe eſt, ut ſincere peccator ingemiſcat: „ non ut quidam qui pro iniquitatibus quidem ſuis in oratione gemunt, nec „ tamen ab iniqua operatione diſcedunt. Accuſant humiliter in conſpe„ ctu Dei peccata, quibus tenentur oppreſſi, & eadem peccata, quæ „ humilitate ſermonis accuſant, corde perverſo contumaciter cumulant. „ Indulgentiam, quam lachrymoſis gemitibus poſcunt, ipſi ſibi pravis ope„ ribus adimunt. Medelam poſtulant a Medico, & in perniciem ſuam „ ſubrogant adjutorium morbo. Ac ſic inaniter verbis quærunt placa- Pſalm. 7. Iſai. 30

„ re

„ re Judicem, quem factis iniquis magis irritant ad furorem. Tales num-
„ quam diluunt gemendo peccatum, quia non desinunt peccare post ge-
Eccl. 34. „ mitum. De his Scriptura divina sic loquitur: *Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lavatio ejus? Sic homo, qui jejunat pro peccatis suis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? Orationem*
Matth. 16. *ejus quis exaudiet?* Recte igitur Deus ait homini: *Si conversus fueris, & ingemueris, salvus eris*. Necesse est enim, ut Deus peccatori misertus ignoscat, si tamen peccator iniquitatem suam conversus agnoscat. Id exemplo
Psalm. 50. Davidis comprobatur, qui cum ad Deum ingemiscens dixisset: *Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam &c.* subjunxit *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco & peccatum meum contra me est semper*. Agnoscebat iniquitatem suam, non ut peccando magis augeret, sed ut pœnitendo dilueret; atque ita dominationem peccati, quam delectatio culpabilis invexit, conversio vera summovit. Hæc *S. Fulgentius*.

In sola Ecclesia Catholica datur, & accipitur remissio peccatorum.

VII. In sola autem Ecclesia Catholica datur, & accipitur remissio peccatorum, quam super petram Christus fundavit, cui claves regni cœlorum, cui potestatem ligandi, solvendique concessit. *Ipsa proprie Sp. Sanctum pignus accepit, sine quo non remittuntur ulla peccata, ita ut quibus remittuntur, consequantur vitam æternam* (inquit *S. Augustinus* in *Enchiridio* cap. LXV.) *Et in typo unitatis Petro Dominus dedit potestatem, ut id solveretur in terris, quod ille solvisset*; ut idem sanctus Doctor ait Lib. III. *De Baptismo contra Donatistas*, cap. XVII. Ecclesiæ personam gerebant Apo-
S. August. stoli, cum eis a Christo dictum est: *Accipite Sp. Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Igitur *Pax Ecclesiæ dimittit peccata, & ab*
Joann. 20. *Ecclesiæ pace alienatio tenet peccata. Petra tenet, petra dimittit: columba tenet columba dimittit: unitas tenet, unitas dimittit*. Extra hanc Ecclesiam Baptismus potest esse, non prodesse. Quare ab Ecclesia, qui foris sunt in diversis erroribus constituti, tunc accipient indulgentiam peccatorum, si ad eamdem Ecclesiam recta fide, & contriti cordis humilitate fuerint conversi. Currant, dum
S. Fulgent. tempus est, ad legitimam matrem. Non negligant fraternam societatem repetere, si volunt paternæ hæreditatis munere non carere. *De criminibus autem quantumlibet magnis remittendis in sancta Ecclesia, Dei misericordia desperanda non est agentibus pœnitentiam secundum modum sui cujusque peccati*.
S. August. *Qui vero in Ecclesia remitti peccata non credens, contemnit tantam divini muneris largitatem, & in hac obstinatione mentis diem claudit extremum, reus est illo irremissibili peccato in Spiritum Sanctum, in quo Christus peccata dimittit.* Verba sunt *S. Augustini* in *Enchiridio*, cap. LXIV. & LXXXIII.

In hoc sæculo pœnitentibus remittuntur peccata.

VIII. In hoc denique sæculo pœnitentibus peccata remittuntur a Deo. Sterilis enim pœnitentia remissionis fructu privabitur, si divinitus indulti temporis opportunitas omittatur. Propterea S. Petrus ait: *Non tardat Dominus*
2. Petr. 3. *promissionem suam, sicut quidam existimant; sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti*. Hic scilicet prodest pœnitentia peccatori, ubi Deus peccantem damnare non festinat, ut remissionem peccatorum ad pœnitentiam converso concedat. Qui vero in hac vita conversi ad Deum non fuerint, pœnitentiam quidem in die Judicii sunt habituri, non tamen indulgentiam divinitus accepturi. *Esto con-*
Sap. 5. *sentiens adversario tuo cito, dum es in via* (inquit Christus) *ne forte tradat te adversarius Judici, & Judex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi: non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.*
Matth. 5. „ Adversarium sibi facit homo verbum Dei, quandiu illa facit, quæ Dei
„ verbo, ac lege prohibentur. Bonus ille adversarius, qui salubri adversi-
„ tate jugiter instat, ut a nobis adversitatem mortiferæ iniquitatis expellat.

Via

„ Via noſtra, præſens vita eſt: in qua ſi quis poſitus verbo Dei non con-
„ ſenſerit, non accipiet remiſſionem peccatorum, ſed in fletu, & ſtridore
„ dentium luet ſine fine ſupplicium. *Nec immerito numquam merebitur ca-*
rere tormento, qui quandiu hic vixit, noluit renunciare peccato. Ideo Sapiens
hortatur peccatorem, ut cito hic pœnitentiam agat: *Non tardes* (inquit)
converti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Subito enim veniet
ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te. Nunc tempus miſericor-
diæ, tunc juſtitiæ: nunc tempus indulgentiæ, tunc vindictæ: nunc tem-
pus remiſſionis, tunc retributionis. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce*
nunc dies ſalutis. Tunc autem *Omnes manifeſtari oportet ante tribunal Chri-*
ſti, ut recipiat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive ma-
lum. Tempus nunc ſeminandi, tunc metendi. In finem uſque præſentis vi-
tæ bonorum operum ſemina mittenda ſunt, ut vitam æternam metamus:
hic ſeminandum cum lachrymis, ut tunc veniamus cum exultatione mani-
pulos uberrimos portantes. *Nolite errare* (inquit Apoſtolus) *Deus non irri-*
detur. Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet. Quoniam, qui ſeminat in
carne ſua, de carne metet corruptionem. Qui autem ſeminat in ſpiritu, de
ſpiritu metet vitam æternam. Bonum autem facientes, non deficiamus: tem-
pore enim ſuo metemus, non deficientes. Ergo dum tempus habemus opere-
mur bonum ad omnes . . . . . Videte, Fratres, ne forte ſit in aliquo
veſtrum cor malum incredulitatis, diſcedendi a Deo vivo: ſed adhortamini voſ-
metipſos per ſingulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis
ex vobis fallacia peccati. Participes enim Chriſti effecti ſumus, ſi tamen i-
nitium ſubſtantiæ uſque in finem firmum retineamus. Improborum, qui
de malo ad bonum converti iſtius vitæ tempore negligunt, Propheta
contumaciam accuſat, & pœnam a Deo infligendam prænuntiat:
Non enim eſt illis commutatio (inquit) *& non timuerunt Deum: extendit*
manum ſuam in retribuendo. Hujus opportunitatem temporis ob oculos po-
nit Propheta, cum peccatores ad converſionem his verbis hortatur: *Quæ-*
rite Dominum, dum inveniri poteſt, invocate illum, dum prope eſt. Derelin-
quat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & revertatur ad
Dominum, & miſerebitur ejus; & ad Deum noſtrum, quoniam multus eſt ad
ignoſcendum. Nunc ergo Dominus quærendus eſt, cum poteſt a quærentibus
inveniri: nunc invocandus, cum eſt proximus invocanti. Ceterum bona Dei
non videbit in terra viventium, qui in hac terra morientium non acceperit
remiſſionem peccatorum. Hoc enim ipſe præordinavit hominum Sal-
vator, & Judex, ut quibus peccata dimittit, in hoc mundo dimittat. Propter
quod Judæis incredulis ait: *Ut autem ſciatis, quia poteſtatem habet Filius*
hominis in terra dimittendi peccata. Quod non ideo dixit, quia tranſeuntibus
hominibus de hac terra, hujus temporis peccata, ſi quibus vellet, relaxare
non poſſit: ſed ut homines agnoſcerent tempus remiſſionis, & retributio-
nis divina incommutabiliter conſtitutione diſcretum; nec audire humana
inaniter ſperaret vanitas, quod divina non promitteret veritas. Hinc eſt
etiam, quod Beato Petro, hoc eſt, Eccleſiæ ſuæ, *In terra* ligandi, & ſol-
vendi tribuit poteſtatem, ut agnoſceremus tempore mortalis hujus vitæ gratui-
tam tribui in peccatorum remiſſione miſericordiam: in futuro autem juſtam
cunctis mercedem pro factorum qualitate reddendam. Quamobrem &
David a Spiritu Sancto eruditus remiſſionem peccatorum ſupplex a Deo po-
ſtulat, prius quam ex hoc ſæculo abeat. *Remitte mihi* (inquit) *ut refri-*
gerer, prius quam abeam & amplius non ero.

Eccl. 5. 8

Iſai. 49. 2. Cor. 6.

Galat. 6.

Hebr. 3.

Pſalm. 54.

Iſai. 55.

S. Fulgent. Lib. 2. de Remiſſ. Peccat.

Matth. 9

Pſalm. 38.

Hæc *S. Gregorius Magnus* Libro XVIII. *Moralium*, cap. XIV. confirmat.
Sciendum (inquit) *peccatorum remiſſio vel ubi, vel quando, vel qualibus detur.*

Ubi

Ubi quippe, nisi in Ecclesiæ Matris sinu? Quando, nisi ante venturi exitus diem? Qualibus, nisi conversis, qui ad parvulorum imitationem magistra humilitate
Matth. 18. *formantur? Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in Regnum cœlorum.*

ARTICULUS XII.

Quo Symboli Articulus undecimus exponitur.

CARNIS RESURRECTIONEM.

§. I.

Resurrectionis futuræ veritas.

Fides resurrectionis. I. PRopria *fides est Christianorum, Resurrectio mortuorum. Hanc Resurrectionem in seipso Caput nostrum Christus ostendit, & exemplum fidei nobis præstitit; ut hoc sperent membra in se, quod præcessit in capite* (inquit *S. Augustinus* Sermone CCXLI. alias *De Tempore* CXLIII.) Mysterium istud Fidei nostræ Gentilibus Philosophis ignotum, etiam iis, qui Animæ immortalitatem rationis lumine cognoverunt, in sacris Litteris a Deo revelatum est. Job XIX. „ Scio, quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die „ de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea: & in car„ ne mea videbo Deum meum. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei „ conspecturi sunt, & non alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo.
Joan. 11. „ *In Novo vero Testamento Marta Christo dicenti*, Resurget frater tuus; „ *respondit:* Scio, quia resurget in Resurrectione, in novissimo die. *Idem* „ *docet Apostolus* 1. *ad Corinthios* XV. Si Christus prædicatur quod resurre„ xit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quod Resurrectio mor„ tuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus „ resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio „ nostra, inanis est & fides vestra..... Ergo & qui dormierunt in Christo „ perierunt. Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores „ sumus omnibus hominibus. *Et infra:* Omnes quidem resurgemus, sed „ non omnes immutabimur. In momento, in ictu oculi, in novissima tuba „ Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur. „ Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc in„ duere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, „ tunc fiet sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Ubi „ est mors victoria tua? Ubi est mors stimulus tuus? " Tria sunt, quæ
Tria mundi incredibilia, quæ tamen facta sunt, & jure merito creduntur. mundo videntur incredibilia, quæ tamen facta sunt, & jure merito creduntur. Incredibile videbatur, Christum resurrexisse in carne, & in cœlum ascendisse cum carne. Incredibile videtur, Mundum rem tam incredibilem credidisse. Incredibile, homines ignobiles, infirmos, pauciſſimos, imperitos, rem tam incredibilem, tam efficaciter Mundo, & in illo etiam doctis persuadere potuisse. Incredibile videtur, corpora nostra aliquando resurrectura in æternum. Horum incredibilium tria jam facta partim credimus, partim videmus: cur igitur quartum, scilicet corporum nostrorum resurrectionem futuram non credamus, & speremus, si quidem & illud ab eodem Deo, qui hæc omnia futura esse prædixit, antequam vel unum illorum fieret, pariter prænunciatum, & promissum est? Ita ratiocinatur *S. Augustinus* Libro XXII. *De Civitate Dei*, cap. V.

II. Eo magis autem credibilis est Resurrectio mortuorum, quod plures a mortuis excitatos, Vetus, Novumque Testamentum, & certissima Historiæ Ecclesiasticæ Monumenta testentur. Ab Elia, inquam, & Elisæo, a Chri-

a Chriſto Domino, ab Apoſtolis, aliiſque permultis Sanctis Viris, ad vitam plures revocati ſunt: quidni ergo & univerſos homines reſurrecturos credamus, Chriſto ita aſſerente, prædicantibus Prophetis, prædicantibus Apoſtolis?

III. Hæc veritas ſimilitudinibus, & exemplis illuſtratur, quo minus incredibilis appareat. Prima ſimilitudo ad id illuſtrandum aptiſſima, eſt ſimilitudo ſeminis, ſive grani, quod terræ mandatur, & mortuum reviviſcit, & multum fructum affert. Nemo ſeminat herbam, vel ſtipulam, & multiplicia in palea tegumenta granorum, ſed nudum granum: & illud tamen cum herba, ſeu ſtipula, & multiplicibus illis integumentis multiplicatum reviviſcit, & reſurgit: ſi ergo poteſt Deus addere, quod non erat in nudo ſemine, multo magis poteſt reparare, quod erat in hominis corpore. "Inſipiens tu (inquit Apoſtolus) quod ſeminas, non vivificatur, niſi prius moriatur. Et quod ſeminas, non corpus, quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum, ut puta tritici, aut alicujus ceterorum. Deus autem dat illi corpus ſicut vult, & unicuique ſeminum proprium corpus ..... Sic & reſurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione: ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria: ſeminatur in infirmitate, ſurget in virtute: ſeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. Ad eam ſimilitudinem multæ aliæ poſſunt adjungi, viciſſitudinum ſcilicet, & quaſi reſurrectionum, quæ in natura, Deo operante contingunt. Dies in noctem moritur, & rurſus cum Sole, cum dote integra, & tota univerſo orbi reviviſcit. Anni tempeſtates, arbores, flores quotannis intereunt, & veluti reſurgunt. Terra ſuſcepta ſemina, uberiora, cultioraque reſtituit. „ Nihil deperit niſi in ſalutem. Totus igitur hic ordo revolubilis „ rerum, teſtatio eſt Reſurrectionis mortuorum. Operibus eam præſcripſit „ Deus, ante quam litteris: viribus prædicavit, antequam vocibus: præmi„ ſit tibi naturam magiſtram, ſummiſſurus & prophetiam, quo facilius cre„ das prohetiæ, diſcipulus naturæ; nec dubites Deum carnis etiam reſuſci„ tatorem, quem omnium noris reſtitutorem. Et utique ſi omnia homini „ reſurgunt, cui procurata ſunt, porro non homini, niſi & carni: quale eſt, „ ut ipſa depereat in totum, propter quam & cui nihil deperit? " Verba ſunt *Tertulliani*, Libro *De Reſurrectione carnis*, cap. XII. cui ſuccinit *S. Gregorius* Libro XIV. *Moralium*, cap. XXVIII.

Similitudinibus, & exemplis reſurrectio mortuorum explicatur.

1. Cor. 15.

IV. Congruis præterea rationibus carnis Reſurrectio probatur. Prima petitur ex Animarum immortalitate, & earum ad humana corpora, quibuſcum hominem ut partes componunt, naturali propenſione. Hinc enim colligitur, præter naturam eſſe, ut a corporibus ſejunctæ perpetuo maneant: quia vero, quod naturæ adverſatur, ac violentum eſt, diuturnum eſſe non poteſt, conſentaneum fore videtur, ut corporibus iterum jungantur: quod fieri non poteſt, niſi corpora reſurgant. Quo quidem argumenti genere Chriſtus ipſe Salvator noſter uſus eſt *Matth.* XXII. cum adverſus Sadducæos corporum reſurrectionem ex animarum immortalitate probavit. *De reſurrectione autem mortuorum* (inquit) *non legiſtis, quod dictum eſt a Deo dicente vobis: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob? Non eſt Deus mortuorum, ſed viventium.*

Rationes congruæ reſurrectionis mortuorum

Ratio 1. ex animarum immortalitate.

Exod. 3.

Ratio altera petitur ex juſtitia Dei, bonis præmia, penas malis retribuente. Cum enim corpora ſint animarum inſtrumenta, & organa ad bona, vel mala opera; conveniens eſt, ut una cum animabus præmio, aut pœna afficiantur. Quam rationem & *Tertullianus* Libro *De Reſurrectione Carnis*, & *S. Joannes Chryſoſtomus* Homilia *De Reſurrectione Mortuorum*, proſequuntur. Eamdem rationem & hæc Apoſtoli verba complectuntur: *Si in hac vita tantum in Chriſto ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus*

Ratio 2. ex juſtitia Dei.

1. Cor. 15.

hominibus. Quam quidem ſententiam de animæ miſeria non eſſe intelligendam perſpicuum eſt. Cum enim immortalis ſit, in futura vita beatitudine frui poſſet, quamvis corpora non reſurgerent. Verum ad totum hominem hæc verba referenda ſunt. Niſi enim corpori debita pro laboribus præmia reddantur, neceſſe eſt, ut qui tot ærumnas, & calamitates in vita perpeſſi ſunt, omnium ſint miſerrimi. Id confirmat rurſus idem Apoſtolus II. ad Theſſalonicenſes I. *Supercreſcit*, inquit, *fides veſtra, & abundat charitas uniuſcujuſque veſtrum in invicem, ita ut & nos ipſi in vobis gloriemur in Eccleſiis Dei, pro patientia veſtra, & fide, & in omnibus perſecutionibus veſtris, & tribulationibus quas ſuſtinetis in exemplum juſti judicii Dei, ut digni habeamini in Regno Dei, pro quo & patimini. Si tamen juſtum eſt apud Deum retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant: & vobis, qui tribulamini, requiem nobiſcum in revelatione Domini Jeſu de cœlo cum Angelis virtutis ejus, in flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini noſtri Jeſu Chriſti: qui pœnas dabunt in interitu æternas a facie Domini, & a gloria virtutis ejus: cum venerit glorificari in Sanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt*. Adde, quod *Sacrificia Deo grata, jejunia, virginitas*, vigiliæ, martyrium, *de bonis carnis adolentur*, ut loquitur *Tertullianus*: & Apoſtolus ad Romanos ſcribens cap. XII. hortatur, ut exhibeamus *Corpora noſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem*. Sed quomodo vivam, ſi peritura ſunt? Quomodo placabilem, ſi damnata ſunt? (inquit idem Tertullianus.)

Ratio 3. ex ſalute, & felicitate homini per Chriſtum parta.

Ratio tertia petitur ex ſalute, & felicitate homini per Chriſtum parta; quæ quidem plena, & perfecta eſſe non poteſt, quamdiu anima ſejuncta eſt a corpore. Ut enim quælibet pars a toto ſeparata, imperfecta eſt, ita etiam anima, quæ corpori non eſt copulata: ex quo ſequitur corporis reſurrectionem eſſe neceſſariam, ut illi ad perfectam felicitatem nihil deſit. „ Reſurget igitur caro (inquit Tertullianus) & quidem omnis, & quidem ipſa, „ & quidem integra. In depoſito eſt ubicumque apud Deum per fideliſſimum ſequeſtrem Dei, & hominum Chriſtum Jeſum, qui & homini Deum „ & hominem Deo reddet: carni ſpiritum, & ſpiritui carnem. Utrumque „ jam in ſemetipſo fœderavit, ſponſam ſponſo, & ſponſum ſponſæ comparavit. Nam etſi animam quis contenderit ſponſam, vel dotis nomine „ animam ſequitur caro. Non erit anima proſtituta, ut nuda ſuſcipiatur „ a ſponſo: habet inſtrumentum, habet cultum, habet mancipium ſuum „ carnem; ut collactanea comitabitur. Sed caro eſt ſponſa, quæ & in Chriſto Jeſu per ſanguinem pacta eſt. Hujus interitum quem putas, ſeceſſum „ ſcias eſſe.“ Totum dubio procul hominem ſalvabit Chriſtus, qui totus peccando periit; ut ubi abundavit delictum, ſuperabundet gratia. Quomodo vero totus homo ſalvus cenſeretur, qui & perditus dici poſſet, carne ſcilicet perditus, anima ſalvus? *Quam indignum Deo* (inquit Tertullianus) *dimidium hominem redigere in ſalutem? Cum etiam ſæcularium Principum indulgentia ſemper vindicetur. Diabolus validior in hominis injuriam intelligitur, totum eum elidens: Deus infirmior renuntiabitur, non totum eum relevans?*

Denique carnem, quæ Dei templum eſt, cujus membra ſunt membra Chriſti; quæ corpore Chriſti paſcitur, quod ſemen eſt immortalitatis; quæ Spiritum Sanctum inhabitantem habet, modo ſancta ſit, reſurgere decet ad vitam immortalem, Chriſtique corpori ſimilem fieri, ut probat *S. Irenæus* Libro v. adverſus Hæreſes.

§. II.

§. II.

Cur carnis potius, quam hominum Reſurrectionem in Symbolo confiteamur?

QUamvis ſæpe in Sacris Scripturis caro integrum hominem ſignificet, ut Iſaiæ 1. *Omnis caro fœnum*, & Joannis 1. *Verbum caro factum eſt*: hoc tamen loco ſignificat corpus, ut duarum partium, ſcilicet animæ & corporis, quibus homo conſtat, alteram tantum, ſcilicet corpus, corrumpi, & in pulverem terræ, ex qua compactum eſt, redire; animam vero incorruptam manere intelligamus. Animam enim eſſe immortalem; ſecundum illam hominem *inexterminabilem*, & ad *Imaginem ſimilitudinis Dei* conditum; Juſtorum animas *In manu Dei* eſſe, & non tangere illas *Tormentum mortis*. Illos eſſe *In pace*, & ſpem illorum eſſe *Immortalitate* plenam, *Pulverem*, id eſt corpus, *in terram ſuam reverti, unde erat, & ſpiritum redire ad Deum, qui dedit illum*, fides docet. Cum igitur Animam immortalem eſſe neceſſario credendum ſit, & nemo, niſi mortuus fuerit, ad vitam revocetur, Anima proprie non dicitur reſurgere. Ideo carnis tantum ſuſcitandæ mentio in hoc Symboli Articulo facta eſt. Sap. 2. & 3. Eccl. 12.

Aliam addit hujus rei rationem Concilii Tridentini Catechiſmus, ſolius nempe carnis mentionem factam, ut *Himenæi, & Phileti* refelleretur hæreſis, qui aſſerebant, cum de reſurrectione in Scripturis Sacris agitur, non de corporea, ſed de ſpirituali, qua a morte peccati ad vitam ſpiritualem reſurgitur, Scripturæ verba intelligi debere, adeoque *Reſurrectionem jam eſſe factam*, ut refert Apoſtolus 11. ad *Timotheum* cap. 2.

§. III.

Omnes homines reſurgent cum eodem corpore, & quidem integro.

I. OMnes, & ſingulos homines reſurrecturos, omni malorum, bonorumque diſcrimine remoto, Fides Catholica docet. *Sicut in Adam omnes moriuntur* (inquit Apoſtolus) *ita & in Chriſto omnes vivificabuntur*. Proprium autem uniuſcujuſque corpus, quamvis corruptum, & in pulverem redactum, ad vitam ſuſcitandum eſſe credendum eſt. *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem*, (ait idem Apoſtolus.) Pronomen, *Hoc*, proprium corpus aperte demonſtrat. Qua de re & Sanctus Job clariſſime vaticinatus eſt: *Et in carne mea* (inquit) *videbo Deum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius*. Et certe cum reſurrectio futura ſit, *Ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum*; hominem in ipſo corpore, cujus opera vel Deo, vel dæmoni ſervivit, reſurgere oportet, ut cum eodem corpore præmia, aut ſupplicia æterna præferat. Incredibilis porro videri non debet humani corporis, quocumque modo perierit, a Deo inſtauratio. Non enim *Perit Deo terrena materies, de qua mortalium creatur caro; ſed in quemlibet pulverem, cineremve ſolvatur, in quoslibet halitus, auraſque diffugiat, in quamcumque aliorum corporum ſubſtantiam, vel in ipſa elementa vertatur, in quorumcumque animalium, etiam hominum, cibum cedat, carnemque mutetur; illi animæ humanæ puncto temporis redit, quæ illam primitus, ut homo fieret, viveret, creſceret, animavit.* „ Ipſa itaque terrena materies, quæ diſcedente anima fit cadaver, non ita re„ ſurrectione reparabitur, ut ea, quæ dilabuntur, & in alias atque alias re„ rum ſpecies, formaſque vertuntur, quamvis ad corpus redeant, unde dilapſa „ ſunt, ad eaſdem quoque corporis partes, ubi fuerunt, redire neceſſe ſit. Alioquin ſi capillis redit, quod tam crebra tonſura detraxit, ſi unguibus, 1. Cor. 15. 1. Cor. 15. Job. 19. S. Auguſt. in Enchir. c. 88. & ſeq. Incredibilis non eſt humani corporis, quocumque modo perierit, a Deo inſtauratio.

„ quod toties dempſit exſectio; immoderata, & indecens cogitantibus, &
„ ideo reſurrectionem carnis non credentibus, occurrit informitas. Sed que-
„ madmodum ſi ſtatua cujuslibet ſolubilis metalli, aut igne liqueſceret, aut
„ contereretur in pulverem, aut confunderetur in maſſam, & eam vellet
„ artifex rurſus ex illius materiæ quantitate reparare, nihil interefſet ad ejus
„ integritatem, quæ particula materiæ cui membro ſtatuæ redderetur, dum
„ tamen totum, ex quo conſtituta fuerat, reſtituta reſumeret: ita Deus
„ mirabiliter, atque ineffabiliter artifex, de toto, quo caro noſtra conſtite-
„ rat, eam mirabili, & ineffabili celeritate reſtituet: nec aliquid attinebit ad
„ ejus redintegrationem, utrum capilli ad capillos redeant, & ungues ad
„ ungues; an quicquid eorum perierat, mutetur in carnem, & in partes alias
„ corporis revocetur, curante Artificis Providentia, ne quid indecens fiat.
„ II. Nec illud eſt conſequens, ut ideo diverſa ſit ſtatura reviviſcentium
„ ſingulorum, quia fuerat diverſa viventium, aut macri cum eadem macie,
„ aut pingues cum eadem pinguedine reviviſcant. Sed ſi hoc eſt in conſilio
„ Creatoris, ut in effigie ſua cujuſque proprietas, & diſcernibilis ſimilitudo
„ ſervetur, in ceteris autem corporis bonis æqualia cuncta reddantur, ita
„ modificabitur illa in unoquoque materies, ut nec aliquid ex ea pereat,
„ & quod alicui defuerit, ille ſuppleat, qui etiam de nihilo potuit, quod
„ voluit operari. Si autem in corporibus reſurgentium rationabilis inæqua-
„ litas erit, ſicut eſt vocum, quibus cantus impletur; hoc fiet cuique de
„ materie corporis ſui, quod & hominem reddat Angelicis cætibus, & ni-
„ hil inconveniens eorum ingerat ſenſibus. Indecorum *quippe aliquid ibi non*
„ *erit*; *ſed quicquid futurum eſt, hoc decebit, quia nec futurum eſt, ſi non*
„ *decebit*. Ita fidei doctrinam explicat *S. Auguſtinus* in *Enchiridio*.

Vulnerum cicatrices in glorioſis Martyrum corporibus.

Ad Martyrum forte gloriam pertinebit, quod in eorum corporibus vulnerum cicatrices maneant, quæ pro Chriſti nomine pertulerunt. *Non enim deformitas in eis, ſed dignitas erit, & quædam, quamvis in corpore, non corporis, ſed virtutis pulchritudo fulgebit. Nec ideo tamen ſi aliqua Martyribus amputata, & ablata ſunt membra, ſine ipſis membris erunt in reſurrectione mortuorum, quibus dictum eſt*, Capillus capitis veſtri non peribit. *Sed ſi hoc decebit in illo novo Sæculo, ut indicia glorioſorum vulnerum in illa immortali carne cernantur; ubi membra ut præciderentur, percuſſa, vel ſecta ſunt, ibi cicatrices, ſed tamen eiſdem membris redditis, non perditis, apparebunt. Quamvis itaque omnia, quæ acciderunt corpori vitia, tunc non erunt; non ſunt tamen deputanda, vel appellanda vitia virtutis indicia.* Verba ſunt *S. Auguſtini* Libro XXII. *De Civitate Dei*, cap. XIX.

Luc. 21.

Ephes. 4.

III. *Occurremus* igitur *omnes in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti*, ut loquitur Apoſtolus: ſive quia in ea ætate, & robore reſurgemus, ad quam Chriſtus pervenit, ſive quia omnia Chriſti membra, quæ quotidie ejus corpori accedunt, dum ædificatur Eccleſia, tunc complebuntur; Chriſtuſque vir perfectus, caput, & corpus, tunc omnibus ſuis membris conſtabit. Quamobrem ex illa Apoſtoli ſententia perperam aliquis colligeret, fœminas in ſexu virili, non in ſexu proprio reſurrecturas. *Corporibus* enim *vitia detrahentur, natura ſervabitur. Non eſt autem vitium ſexus fœmineus, ſed natura: quæ tunc quidem & a concubitu, & a partu immunis erit: erunt tamen membra fœminea, non accommodata uſui veteri, ſed decori novo, quo non alliciatur aſpicientis concupiſcentia, quæ nulla erit, ſed Dei laudetur ſapientia, atque clementia, qui & quod non erat, fecit & liberavit a corruptione, quod fecit.* Denique Chriſtus interrogatus a Sadducæis, qui reſurrectionem negabant, cujus ſeptem fratrum futura eſſet uxor, quam ſinguli ſucceſſive habuerunt: non reſpondit, Vir

Unuſquiſque in proprio ſexu reſurget.

erit

erit etiam ipſa, non mulier : ſed dixit: *In reſurrectione neque nubent, neque nubentur ; ſed erunt ſicut Angeli Dei in cœlo.* Erunt ergo, quæ vel nubere hic ſolent, vel qui ducere uxores, ſed ibi hoc non facient. Æquales erunt Angelis immortalitate, ac felicitate, non carne: ſicut nec reſurrectione, qua non indiguerunt Angeli Dei; quoniam nec mori potuerunt. Denique *Nuptias in reſurrectione Dominus futuras negavit, non fœminas.* Ea de re ita diſſerit *S. Auguſtinus* Libro XXII. *De Civitate Dei*, cap. XVII. Matth. 22.

§. IV.

Varia erit Reſurgentium conditio.

I. QUamquam omnes tam boni, quam mali a mortuis reſurgent, non tamen omnium reſurgentium par erit conditio. Ex his enim *Qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt, alii in vitam æternam, & alii in opprobrium, ut videant ſemper* (ut a *Daniele* prædictum eſt.) Et quemadmodum Chriſtus docet, *Procedent, qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in reſurrectionem judicii.* Id explicat Apoſtolus I. ad Corinthios XV. *Ecce* (inquit) *Myſterium vobis dico: Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur. In momento, in ictu oculi, in novissima tuba: canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur.* Dan. 21. Joann. 5.

II. Reſurgent omnium corpora immortalia, tam bonorum, quam malorum. *Mors ultra non erit.* Quamquam reprobi in ſempiternis cruciatibus, *Quærent mortem, & non invenient eam: & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.* Unde S. *Auguſtinus* Libro 22. *De Civitate Dei*, cap. 3. *Prima mors*, inquit, *animam nolentem pellit de corpore, ſecunda mors animam nolentem tenet in corpore.* Sed præter communem immortalitatem, habebunt Sanctorum rediviva corpora inſignia quædam, & præclara ornamenta, quibus multo nobiliora futura ſint, quam unquam antea fuerint. Præcipua vero ſunt quatuor illa, quæ *Dotes* a Theologis appellantur, ex Apoſtoli doctrina obſervatæ. Apoc. 2. Omnium corpora reſurgent immortalia. Corporum gloriosorum dotes.

III. Prima eſt *Impaſſibilitas*, munus ſcilicet, & dos, quæ efficiet, ne moleſti aliquid pati, ullove dolore, aut incommodo affici poſſint: *Seminatur in corruptione* (inquit Apoſtolus) *ſurget in incorruptione.* Quod S. Joannes in Apocaly ſi confirmat his verbis: *Et abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt.* Longe autem alia ſors erit reproborum: nam *Pars illorum erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure: quod eſt mors ſecunda.* „ Quicumque igitur ab illa perditionis maſſa, quæ facta eſt per „ hominem primum, non liberantur per unum Mediatorem Dei, & ho„ minum, reſurgent quidem etiam ipſi unuſquiſque cum ſua carne, ſed „ ut cum diabolo, & ejus Angelis puniantur. Utrum vero ipſi cum vi„ tiis, & deformitatibus ſuorum corporum reſurgant, quæcumque in eis „ vitioſa, & deformia membra geſtarunt, in requirendo laborare quid opus „ eſt? Neque enim fatigare nos debet incerta eorum habitudo, vel pul„ critudo, quorum erit certa, & ſempiterna damnatio. Nec moveat, quo„ modo in eis erit corpus incorruptibile, ſi dolere poterit; aut quomodo „ corruptibile, ſi mori non poterit. " *Non eſt enim vera vita, niſi ubi feliciter vivitur; nec vera incorruptio, niſi ubi ſalus nullo dolore corrumpitur. Ubi autem infelix mori non ſinitur, ut ita dicam, mors ipſa non moritur, & ubi dolor perpetuus non interimit, ſed affligit, ipſa corruptio non finitur. Hæc in Sanctis Scripturis ſecunda mors dicitur.* Verba ſunt *S. Auguſtini* in *Enchiridio*, cap. XCII. Impaſſibilitas. 1. Cor. 15. Apoc. 21.

Matth. 13. IV. Dos altera eſt *Claritas*, qua Sanctorum corpora tamquam Sol fulgebunt. *Tunc Juſti fulgebunt ſicut Sol in Regno Patris eorum* (inquit Chriſtus Dominus.) Ac ne quis de eo dubitaret, ſuæ Transfigurationis exemplo declaravit, cum *Reſplenduit facies ejus ſicut Sol*. Hanc interdum Apoſtolus *gloriam*, modo *claritatem* appellat. *Reformabit* (inquit) *corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*. Et rurſum *Seminatur in ignobilitate, ſurget in gloria*. Hujus gloriæ imaginem quamdam exhibuit Deus populo Iſrael in deſerto, cum facies Moyſis ex colloquio, & præſentia Dei ita colluceret, *Ut non poſſent filii Iſrael intendere in faciem* illius *propter gloriam vultus ejus*. Quod ſi tanta fuit claritas ex brevi colloquio cum Deo Moyſi communicata, & mox evacuanda; multo excellentior erit gloria permanens, ex æterna Dei viſione, ex ipſaque beatitudine Dei in animam, & ex anima beata in corpus derivata. Quæ claritas in Chriſti corpore, cum reſurrexit, ab oculis Diſcipulorum potius abſcondita fuiſſe, quam defuiſſe credenda eſt. Non enim eam ferret humanus, atque infirmus aſpectus, quando ille a ſuis ita deberet attendi, ut poſſet agnoſci (inquit *S. Auguſtinus* Lib. XXII. *De Civitate Dei* cap. XIX.)

Claritas. Matth. 17. Philipp. 3. 1. Cor. 15.

Exod. 34. 2. Cor. 3.

Unus tamen non erit corporum omnium glorioſorum ſplendor, ſicut nec unus beatitudinis Animarum ſanctarum gradus. *Alia claritas Solis* (inquit Apoſtolus) *alia claritas Lunæ, & alia claritas ſtellarum. Stella enim a ſtella differt in claritate: ſic & reſurrectio mortuorum.*

1. Cor. 15.

Ad hanc gloriam, & claritatem pertinet, quod Sancti, cum uniuſcujuſque e beatis ſociis glorioſa corpora, & luce incomparabili fulgentia intuebuntur, ſimul arcana cordis ipſorum intimaſque cogitationes, & affectus oculis mentis clariſſime perſpicient, ut explicat *S. Gregorius Magnus* Libro XVIII. *Moralium*, cap. XXVII. tractans hæc Apocalypſis verba: *Ipſa vero civitas aurum mundum, ſimile vitro mundo*. Quæ ſic explicat: „ Auri metallum (*inquit*) novimus potiori metallis omnibus claritate fulgere. Vitri vero natura eſt, ut extrinſecus viſu pura, intrinſecus perſpicuitate perluceat. In „ alio metallo quicquid intrinſecus continetur, abſconditur: in vitro vero „ quilibet liquor, qualis continetur interius, talis exterius demonſtratur; „ atque, ut ita dixerim, omnis liquor in vitreo vaſculo clauſus patet. Quid „ ergo aliud in auro, vel vitro accipimus, niſi illam ſupernam patriam, illam „ ſupernorum civium ſanctitatem, quorum corda ſibi invicem & claritate fulgent, & puritate translucent: quam Joannes in Apocalypſi conſpexerat, „ cum dicebat: *Ipſa vero civitas aurum mundum, ſimilis vitro mundo*. Quia „ enim Sancti omnes ſumma in ea beatitudinis claritate fulgebunt, inſtructa „ auro dicitur. Et quoniam ipſa eorum claritas viciſſim ſibi in alternis cordibus „ patet, & cum uniuſcujuſque vultus attenditur, ſimul & conſcientia penetratur; hoc ipſum aurum vitro mundo ſimile eſſe memoratur. Ibi nempe uniuſ„ cujuſque mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia non abſcondet, „ ſed patebit animus: patebit corporalibus oculis ipſa etiam corporis harmonia, „ ſicque unuſquiſque tunc erit conſpicabilis alteri, ſicut nunc eſſe non poteſt „ conſpicabilis ſibi. Nunc autem corda noſtra, quamdiu in hac vita ſumus, „ quia ab altero in alterum videri non poſſunt, non intra vitrea, ſed intra lutea vaſcula concluduntur: cui ſcilicet luto per paſſionem mentis inhærere „ Propheta formidabat, cum diceret: *Eripe me de luto, ut non inhæream*: quod „ nimirum habitaculum corporum Paulus domum terreſtrem nominat, di„ cens: *Scimus, quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus domum non manufactam æternam „ in cœlis*. In hac itaque terreſtri domo quouſque vivimus, ipſum, ut ita „ dicam, corruptionis noſtræ parietem mentis oculis nullatenus penetra-

Apoc. 21.

Pſalm. 68.

2. Cor. 5.

„ mus,

„ mus, & viciſſim in aliis videre occulta non poſſumus. Unde Sancta Ec-
„ cleſia Sponſi ſui ſpeciem videre in divinitate deſiderans, nec tamen va-
„ lens, quia æternitatis illius formam, quam intueri concupiverat, ab ejus
„ oculis aſſumpta humanitas abſcondebat, in Canticis Canticorum mœrens
„ dicit: *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum*; ac ſi aperte dicat: Ego hunc in Cant. 2.
„ divinitatis ſuæ jam ſpecie videre deſidero, ſed adhuc a viſione illius per
„ aſſumptæ carnis parietem excludor. Quouſque itaque in hac corruptibili
„ carne vivimus, cogitationes noſtras in alterutrum non videmus. Unde
„ rurſum per eumdem Paulum dicitur: *Quis ſcit hominum, quæ ſunt homi-* 1. Cor. 2.
„ *nis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt?* Illa itaq; Civitas, quæ ſua viciſ-
„ ſim ſingulis corda manifeſtat, ex auro dicitur ſimilis vitro mundo; ut de-
„ ſignetur auro clara, vitro manifeſta.

V. Dos tertia eſt *Agilitas*, qua corpus ab onere, quo nunc premitur, li- Agilitas.
berabitur, facillimeque in quamcumque partem anima voluerit, ita move-
ri poterit, ut ea motione nihil celerius eſſe queat. Quam dotem Apoſtolus
his verbis expreſſit, *Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute*. Atque de hac 1. Cor. 15.
dote *S. Hieronymus* locum illum Iſaiæ explicat: *Qui ſperant in Domino, mu-* Iſai. 40.
tabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. Neque vero incredibile eſt, operationem Dei
omnipotentiſſimam præſtare poſſe „ Animis perfectiſſime beatis, ut quamvis
„ terrena, tamen incorruptibilia jam corpora, ubi volunt, ponant, & quo
„ volunt, agant, ſitu, motuque facillimo. An vero ſi hoc Angeli faciant,
„ & quælibet animalia terreſtria rapiant unde libet, conſtituantque ubi li-
„ bet, aut eos ſine labore non poſſe, aut onera ſentire credendum eſt? Cur
„ ergo Sanctorum perfectos, & beatos divino munere Spiritus ſine ulla dif-
„ ficultate poſſe ferre quo voluerint, & ſiſtere ubi voluerint ſua corpora
„ non credamus? Nam cum terrenorum corporum, ſicut onera in geſtando
„ ſentire conſuevimus, quanto major eſt quantitas, tanto major fit & gra-
„ vitas, ita ut plura pondo, quam pauciora plus premant: membra tamen
„ ſuæ carnis leviora portat anima, cum in ſanitate robuſta ſunt, quam in
„ languore, cum macra ſunt. Et cum aliis geſtantibus oneroſior ſit ſanus
„ & validus, quam exilis, & morbidus; ipſe tamen ad ſuum corpus mo-
„ vendum, atque portandum agilior eſt, cum in bona valetudine plus ha-
„ bet molis, quam cum in peſte, vel fame minimum roboris. Tantum va-
„ let in habendis etiam terrenis corporibus, quamvis adhuc corruptibilibus,
„ atque mortalibus, non quantitatis pondus, ſed temperationis modus. Et
„ quis verbis explicet, quantum diſtet inter præſentem, quam dicimus ſa-
„ nitatem, & immortalitatem futuram? “ Ita differit *S. Auguſtinus* Libro
XIII. *De Civitate Dei*, cap. XVIII.

Et cap. XX. *Sicut*, inquit, *ſpiritus carni ſerviens non incongrue carnalis, ita caro ſpiritui ſerviens recte appellatur ſpiritalis, non quia in ſpiritum convertetur, ſicut nonnulli putant ex eo quod ſcriptum eſt*, Seminatur corpus
animale, reſurget ſpiritale: *ſed quia ſpiritui ſumma, & mirabili obtemperan-* 1. Cor. 15.
di facilitate ſubdetur, uſque ad immortalitatis indiſſolubilis ſecuriſſimam voluntatem, omni moleſtiæ ſenſu, omni corruptibilitate, & tarditate detracta. Non ſolum enim non erit tale, quale nunc eſt in quavis optima valetudine; ſed nec tale quidem quale fuit in primis hominibus ante peccatum.

VI. Dos quarta *Subtilitas* eſt, cujus virtute corpus animæ imperio omni- Subtilitas.
no ſubjicietur, eique ſerviet, & ad nutum præſto erit: quod ex illis Apo-
ſtoli verbis colligitur: *Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpiritale*. Hinc 1. Cor. 15.
S. Auguſtinus in *Enchiridio*, cap. XCI. *Reſurgent igitur* (inquit) *Sanctorum corpora ſine ullo vitio, ſine ulla deformitate, ſicut ſine ulla corruptione, onere,*

difficultate: in quibus tanta facilitas, quanta felicitas erit. Propter quod & ſpiritalia dicta ſunt, cum procul dubio corpora ſint futura, non ſpiritus Et paulo poſt: *Sed ideo ait Apoſtolus*, Seminatur corpus animale, reſurget corpus ſpiritale: *quoniam tanta erit tunc concordia carnis, & ſpiritus vivificante ſpiritu ſine ſuſtentaculi alicujus indigentia ſubditam carnem, ut nihil nobis repugnet ex nobis; ſed ſicut foris neminem, ita nec intus nos ipſos patiamur inimicos.*

§. V.

Fructus ex hoc Articulo Fidei colligendi.

Ob hujus Myſterii revelationem gratiæ Deo agendæ.

I. EX carnis Reſurrectione, quam fide credimus, & certa ſpe expectamus, ſpiritales fructus colligendi ſunt, quos Tridentini Concilii Catechiſmus indicat. Primo ſcilicet Deo maximas gratias agere debemus, qui Myſterium iſtud mundi Sapientibus abſcondit, & revelavit parvulis. Quot enim viri, vel humanæ prudentiæ laude præſtantes, vel doctrinæ, & eloquentiæ laude conſpicui, in hac tam certa veritate cæci plane fuerunt, & in errores abſurdiſſimos ſunt prolapſi? Quidam enim Metempſychoſim, ſeu revolutionem animarum de corpore in corpus aſſeruerunt: alii corpora in perpetuum peritura cenſentes, mortuorum propoſitam reſurrectionem irriſerunt. Quod igitur nobis affulſerit illuminatio Evangelii, divinaque illa veritas ſit nobis a Deo revelata, gratias infinitæ Dei miſericordiæ maximas agere debemus.

Act. 17.

Fides Reſurrectionis, Chriſtianorum conſolatio.

II. Secundo, fides Reſurrectionis conſolari nos debet in morte propinquorum, & amicorum noſtrorum, quorum corpora nunc vita deſtituta, & in pulverem redigenda, aliquando ad vitam reditura credimus, & quidem ſine ullo vitio, ſine ullis incommodis; immortalia, pulcra, glorioſa, Solis inſtar fulgentia, ſi Chriſtiane pieque vixerint, & in Domino obierint: noſque ſimul cum illis raptos iri *obviam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino* futuros, ſi Chriſtiane pariter, & pie vixerimus, & in charitate obierimus. Hoc genere conſolationis Apoſtolus uſus eſt ad Theſſalonicenſes ſcribens. *Nolo vos* (inquit) *ignorare de dormientibus, ut non contriſtemini ſicut & ceteri, qui ſpem non habent. Si enim credimus, quod Jeſus mortuus eſt, & reſurrexit, ita & Deus eos, qui dormierunt per Jeſum, adducet cum eo*, &c. *Itaque conſolamini invicem in verbis iſtis.* Neque nos ipſi mortem timere debemus, ſed læti ex hoc mundo exire, cum nos Deus accerſiverit. Qua de re *S. Cyprianus* Libro *De Mortalitate* ſcribit: „Nobis quo-
„ que ipſis minimis, & extremis quoties revelatum eſt, quam frequenter,
„ atque manifeſte de Dei dignatione præceptum eſt, ut conteſtarer aſſidue,
Mortui a Chriſtianis non lugendi. „ & publice prædicarem, fratres noſtros non eſſe lugendos, accerſitione domi-
„ nica de ſæculo liberatos; cum ſciamus eos non amitti, ſed præmitti, re-
„ cedentes præcedere, ut proficiſcentes, ut navigantes ſolent; deſiderari eos
„ debere, non plangi: nec accipiendas eſſe hic atras veſtes, quando illi ibi
„ indumenta alba jam ſumpſerint; occaſionem dandam non eſſe Gentilibus,
„ ut nos merito, ac jure reprehendant, quod quos vivere apud Deum dici-
„ mus, ut extinctos, ac perditos lugeamus; & fidem, quam ſermone, &
„ voce depromimus, cordis, ac pectoris teſtimonio non probemus. Spei noſtræ,
„ ac fidei prævaricatores ſumus, ſimulata, ficta, fucata videntur eſſe, quæ dici-
„ mus. Nihil prodeſt verbis præferre virtutem, factis deſtruere veritatem.
„ Improbat denique Apoſtolus Paulus, & objurgat, & culpat, ſi qui con-
„ triſtentur in exceſſu ſuorum. *Et infra:* Mente integra, fide firma, virtu-
„ te robuſta, parati ad omnem voluntatem Dei ſimus: pavore mortis ex-
„ cluſo, immortalitatem, quæ ſequitur, cogitemus. Hoc nos oſtendamus
„ eſſe,

2. Theſſ. 4.

„ eſſe, quod credimus, ut neque charorum lugeamus exceſſum: & cum „ accerſitionis propriæ dies venerit, incunctanter, & libenter ad Dominum „ ipſo vocante veniamus.

III. In omnibus etiam hujus vitæ ærumnis, & calamitatibus, præcipue vero in morbis, quibus mortale corpus noſtrum premitur, & corrumpitur, ſummum nobis doloris levamen affert Reſurrectionis fides, quemadmodum Sancti Job exemplo didicimus, qui una hac ſpe afflictum, & mœrentem in graviſſimis adverſitatibus animum ſuſtentabat, fore ut aliquando in Reſurrectione Dominum Deum ſuum conſpiceret. Nam, ut ait Tertullianus, *Fiducia Chriſtianorum, Reſurrectio mortuorum.*

Danda operæ, ut digni ſimus reſurrectione vitæ.

IV. Variam reſurgentium conditionem, & ſortem conſiderantes, ſatagere debemus, ut vitæ innocentia, boniſque operibus digni ſimus *Reſurrectione vitæ*; timere debemus, ne in peccata gravia prolapſi, nec pœnitentiam agentes, in illis moriamur, proceſſuri aliquando in *Reſurrectionem judicii*. Vivamus ergo in hac vita, ut *Filii Reſurrectionis*, *Curam carnis* ne fecerimus *in deſideriis ejus*. Non exhibeamus membra noſtra *arma iniquitatis peccato*; ſed exhibeamus nos Deo *tamquam ex mortuis viventes*, & membra noſtra *arma juſtitiæ Deo. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.* Corpus ad gloriam æternam non reſurget, ſed in opprobrium, & ad pœnas ſempiternas, niſi anima a peccato reſurgat ante mortem corporis, & in vita gratiæ perſeveret. Corpus non reſurget impaſſibile, ſi anima nunc pravis cupiditatibus cedat, eiſque ſe abripi ignave patiatur. Corpus animæ non parebit, non ſerviet, non ad nutum præſto erit, niſi anima nunc Deo ſubdita ſit. Tunc non erit corpus agile, ut moveatur in quamcumque partem voluerit anima, niſi alacres, agiles, & prompti ad mandata Dei exequenda, ad opera pietatis, & charitatis, in hac mortali vita fuerimus. *Moriatur igitur in nobis hoc ſæculum, moriatur nobis carnis iſtius ſapientia, quæ inimica eſt Deo. Subjiciamus animam noſtram ſoli Chriſto, ut dicat unuſquiſque:* Nonne Deo ſubjecta eſt anima mea? *Non ſæculo ſubdita, non mundo* (inquit) *ſubdita. Non poteſt hoc pecuniоſus, non poteſt avarus dicere: ſed dicit juſtus, & continens. Avarus autem dicit:* Anima, habes multa bona in annos multos poſita, requieſce, manduca, bibe, epulare. *Quia avari anima ſubdita eſt luxuriæ corporali: Juſti autem anima utitur corpore, ut inſtrumento, aut organo, quæ velut præclara artifex, quo vult, obſequium corporis ducit, & effingit de eo ſpeciem, quam elegerit, & eas, quas voluerit, facit in eo reſonare virtutes, pangens nunc modulos caſtitatis, nunc modulos temperantiæ, ſobrietatis carmen, integritatis dulcedinem, virginitatis ſuavitatem, gravitatem viduitatis ... Dum in corpore ſumus, uſum mortis imitantes ablevemus animam noſtram ex iſtius carnis cubili, & tamquam de iſto exſurgamus ſepulchro. Abducamus nos a corporis nexu, relinquamus omnia quæcumque terrena ſunt; ut cum venerit adverſarius, nihil in nobis inveniat ſuum. Contendamus ad illud æternum, ad illud divinum evolemus pennis dilectionis, & remigio charitatis.* Verba ſunt *S. Ambroſii*, Libro *De Bono Mortis*, cap. v. & vi.

Rom. 6.

Pſalm. 61.

Luc. 12.

AR-

ARTICULUS XIII.

Quo Symboli postremus Articulus explicatur.

VITAM ÆTERNAM.

§. I.

Quid sit Vita Æterna?

Vita æterna est beatitudo in vitæ perpetuitate. Luc. 18.

VItæ æternæ nomine non magis perpetuitas vitæ, cui etiam reprobi addicti sunt, quam in perpetuitate beatitudo, quæ Sanctorum desiderium expleat, significatur. Atque ita intelligebat Legisperitus ille, qui a Christo quæsivit, quid sibi faciendum esset, ut *Vitam æternam* possideret; perinde, ac si diceret: Quænam mihi præstanda sunt, ut ad eum locum perveniam, ubi perfecta felicitate frui liceat? In hunc vero sensum sacræ Litteræ hæc verba usurpare solent. Hoc autem potissimum nomine summa illa Beatitudo appellata est, ne in rebus corporeis, & caducis posita existimetur, & in hac vita quærenda, cujus bona quæcumque hominis desiderium explere non possunt; cum de solo Deo vere dici possit: *Qui replet in bonis desiderium tuum*: &, *Satiabor cum apparuerit gloria tua*: tum quia semel adepta felicitas amitti non potest. Illa enim est vera felicitas, cujus est semper retinenda, & nulla infelicitate abrumpenda certa securitas. Nemo beatus, nisi qui vivit, ut vult, & justus est. *Sed etiam ipse justus non vivit, ut vult, nisi eo pervenerit, ubi mori, falli, offendi omnino non possit; eique sit certum, ita semper futurum. Hoc enim natura expetit: nec plene, atque perfecte beata erit, nisi adepto, quod expetit. Nunc vero quis hominum potest ut vult vivere, quando ipsum vivere non est in potestate? Vivere enim vult, mori cogitur. Quomodo ergo vivit ut vult, qui non vivit quamdiu vult? Quod si mori voluerit, quomodo potest ut vult vivere, qui non vult vivere? Et si ideo mori velit, non quo nolit vivere, sed ut post mortem melius vivat: nondum ergo ut vult vivit, sed cum ad id, quod vult moriendo pervenerit. Verum ecce vivat ut vult, quoniam sibi extorsit, sibique imperavit non velle, quod non potest, atque hoc velle, quod potest: num ideo beatus est, quia patienter miser est? Beata quippe vita si non amatur, non habetur. Porro si amatur, & habetur, cæteris omnibus rebus excellentius necesse est ametur: quoniam propter hanc amandum est quicquid aliud amatur. Porro si tantum amatur, quantum amari digna est (non enim beatus est, a quo ipsa beata vita non amatur, ut digna est) fieri non potest, ut eam, qui sic amat, non æternam velit. Tunc igitur beata erit, quando æterna erit.* Ita differit *S. Augustin.* Libro XIV. *De Civitate Dei*, cap. XXV.

Pſalm. 101. Pſalm. 16.

Veræ felicitatis characteres, non mori, non falli, non offendi.

Beata vita si non amatur, non habetur.

Vitæ nomine significatur Beatitudo in Sacris Litteris, quia vita damnatorum in cruciatibus æternis non est proprie vita: *Et procedent, qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ*, (inquit Christus;) *qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii*. Vitam damnatorum in ignibus sempiternis Scriptura non est dignata appellare vitam, ut ipsum nomen vitæ laudis sit, non mœroris; ut ubicumque audis vitam, tormenta non cogites. Nam in tormentis esse semper, æterna mors est, non aliqua vita. Ipsam vocant Scripturæ mortem secundam, post hanc primam, quam omnes humanæ conditioni debemus. Et *Mors secunda*, & mors vocatur, & nemo ibi moritur. Melius dixerim, nemo ibi vivit. In doloribus enim vivere, non est vivere. Unde Scriptura ait: *Et procedent qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ*. Non dixit, beatæ vitæ, *sed in resurrectionem vitæ*. Solum vitę nomen trahit beatitudinem. Unde etiam Propheta ait: *Quoniam*

Joan. 5.

Vitæ nomine beatitudo in sacris Litteris significatur.

Pſalm. 35.

„ *niam apud te eſt fons vitæ*. Tantummodo dixit vitæ, ut intelligas bea-
„ tæ: quia ſi miſeræ, jam nec vitæ. Ideo & Chriſtus Legiſperito roganti,
Quid faciendo vitam æternam poſſidebo? Reſpondit, *Si vis ad vitam ingredi*, Matth. 19.
ſerva mandata. Non dixit, ſi vis venire ad vitam beatam, ſed ſolam vi- 17.
tam nominavit, quia „ Illa vita ſola eſt, quæ nec beata eſſe poteſt, niſi
„ fuerit æterna. Cum pervenerimus ad vitam, certum nobis erit in ea nos
„ ſemper futuros. Nam ſi erimus ibi, & utrum ibi ſemper futuri ſimus,
„ incerti erimus; etiam ibi erit timor. Et ſi erit timor, cruciatus erit, non
„ carnis, ſed, quod pejus eſt, cordis. Ubi autem cruciatus, quæ Beatitu-
„ do? Erit ergo nobis certum, quia in illa vita ſemper erimus, & illam fi-
„ nire non poterimus: quia in illius Regno erimus, de quo dictum eſt,
„ *Et Regni ejus non erit finis*. Ibi eſſe noſtrum non habebit mortem; ibi
„ noſſe noſtrum non habebit errorem; ibi amare noſtrum non habebit of- Luc. 1.
„ fenſionem (inquit *S. Auguſt.* Libro XI. *De Civitate Dei* cap. XVIII.)

§. II.

Æterna Beatitudo congruis verbis explicari non poteſt ſed mentis humanæ captum ſuperat.

Omnium tamen malorum liberatione, Bonorumque omnium poſſeſſione definiri poteſt.

I. *OCulus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ* 1. Cor. 2.
præparavit Deus iis, qui diligunt illum (inquit Apoſtolus.) Variis Beatitudo variis nominibus in ſacris Litteris Beatitudo ſignificatur. Appellatur enim *Vita æterna*, minibus ſignificata.
& ſimpliciter *Vita* (ut jam obſervavimus.) *Regnum cœlorum*, *Regnum Dei*, *Paradiſus*, *Sancta Civitas*, *Nova Jeruſalem*, *Nuptiæ Agni*, *Nuptiale Convivium*, *Domus Dei*, *Torrens voluptatis*, *Gaudium Domini*: ſed tamen hæc nomina perfectam beatitudinis ideam in mentibus noſtris formare nequeunt; ejus Vita æterna rationem perfecte non exprimunt. Æterna illa felicitas omnium malorum malorum liberatione, & bonorum omnium adeptione definienda eſt. Immunitas eſt omnium ab omnibus mortalis hujus vitæ miſeriis, erroribus, terroribus, tentationi- perfectam bus, laqueis, perturbationibus, peccatis. Tunc Deus „ Præcipitabit mortem immunitatem com-
„ in ſempiternum: & auferet Dominus Deus lachrymam ab omni facie, & plectitur.
„ opprobrium populi ſui auferet de univerſa terra: quia Dominus locutus
„ eſt (*inquit Iſaias*.) Non eſurient, neque ſitient; & non percutiet eos
„ æſtus, & Sol: quia Miſerator eorum reget eos, & ad fontes aquarum Iſa. 25.
„ potabit eos. Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vaſtitas, & con- Iſai. 49. & 60.
„ tritio in terminis tuis, & occupabit ſalus muros tuos, & portas tuas lau-
„ datio. Non erit tibi amplius Sol ad lucendum per diem, nec ſplendor
„ Lunæ illuminabit te: ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, &
„ Deus tuus in gloriam tuam. Non occidet ultra Sol tuus, & Luna non
„ minuetur: quia erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & complebun-
„ tur dies luctus tui. Populus autem tuus omnes Juſti. Propheticis Veteris Teſtamenti Oraculis conſonat Novi Teſtamenti Prophetia, ſcilicet Apocalypſis cap. VII. verſ. 16. & cap. XXI. verſ. 4. & 23.

II. Perfectam illam a malis omnibus iſtius mortalis vitæ immunitatem, quam in Vita æterna obtinebimus, egregie, ac luculente *S. Auguſt.* deſcribit, Enarratione in Pſalmum XLIX. hunc Verſum, „ Tribulationem, &
„ dolorem inveni, *explicans*. Hoc ipſum (*inquit*) quod cum Deo nondum
„ ſumus, hoc ipſum, quod inter tentationes, moleſtiaſque verſamur, quod
„ ſine timore eſſe non poſſumus, tribulatio eſt: non enim eſt illa ſecuri-
„ tas, quæ nobis promiſſa eſt. Hanc tribulationem peregrinationis ſuæ, qui

„ non

„ non invenerit, ad patrem redire non cogitat. Tribulatio illa eſt, Fra-
„ tres. Certe modo facimus bona opera, quando porrigimus panem eſurien-
„ ti, domum peregrino &c. tribulatio eſt & hæc. Invenimus enim miſe-
„ ros, ſuper quos miſericordiam facimus; & miſerorum miſeria facit nos
„ compatientes. Quanto melius ibi jam eſſes, ubi non invenis eſurientem,
„ quem paſcas, ubi non invenis peregrinum, quem ſuſcipias, non nudum,
„ quem veſtias non ægrum, quem viſites, non litigantem, quem concor-
„ des? Omnia enim ibi ſumma ſunt, ſancta ſunt, æterna ſunt. Panis no-
„ ſter ibi juſtitia eſt, potus noſter ibi ſapientia eſt, veſtis noſtra ibi im-
„ mortalitas eſt, domus noſtra æterna in cœlis, firmitas noſtra immortali-
„ tas. Numquid ægritudo ſubrepit? Numquid laſſitudo ad ſomnum trahit?
„ Nulla mors, nulla lis: ibi pax, quies, gaudium, juſtitia. Nullus in-
Beatitudo perfecta pax. „ trat inimicus, nullus labitur amicus.

Et in Pſalm. LXXXIV. hæc verba explicans, „ Quoniam loquetur pacem in
„ plebem ſuam, *ait*: Pax quid eſt? Ubi nullum bellum eſt, ubi nulla con-
„ tradictio, ubi nihil reſiſtit, ubi nihil adverſum eſt. Videte ſi jam ibi ſu-
„ mus, videte ſi jam non eſt conflictus cum diabolo, videte ſi non omnes ſan-
„ cti, & fideles cum Principe dæmoniorum luctantur. Et quomodo cum il-
„ lo luctantur, quem non vident? Luctantur cum concupiſcentiis ſuis, qui-
„ bus ille ſuggerit peccata, & non contentiendo, quod ſuggerit, etſi non
„ vincuntur, tamen pugnant. Nondum eſt ergo pax, ubi pugna eſt. Aut
„ date mihi hominem, qui nihil tentationis patitur in carne ſua, ut poſ-
„ ſit mihi dicere, quia jam pax eſt. Nihil quidem tentationis forte patitur
„ in illicitis voluptatibus, ſaltem ſuggeſtiones ipſas patitur: vel ſuggeritur
„ illi, quod reſpuit, vel delectat, unde contineat. Sed ecce jam nihil dele-
„ ctat, illicitum: Vel contra famem, & ſitim pugnat quotidie. Quis enim
„ juſtus hinc alienus? Pugnat ergo fames, & ſitis, pugnat contra nos laſ-
„ ſitudo carnis, pugnat delectatio ſomni, pugnat oppreſſio. Vigilare volu-
„ mus, dormitamus: jejunare volumus, eſurimus, & ſitimus: ſtare volu-
„ mus, defatigamur. Quærimus ſedere, ſi & hoc diu facimus, deficimus.
„ Quicquid nobis providerimus ad refectionem, illic rurſus invenimus defe-
„ ctionem. E uris? dicet tibi aliquis. Reſpondes, Eſurio. Ponit ante te cibum,
„ ad refectionem poſuerat: Perſevera in eo, quod poſuit; certe reficere te
„ volebas, hoc age ſemper; hoc agendo, in eo, quod adhibueras ad refe-
„ ctionem, ibi invenis laſſitudinem. Multum ſedendo fatigatus eras; ſurgis,
„ deambulando reficeris: perſevera in eo, quo reficeris: multum deambu-
„ lando laſſaris; ſedere iterum quæris. Inveni mihi aliquid unde te refi-
„ cias, ubi non, ſi perſeveraveris, iterum deficias. Qualis ergo eſt iſta pax,
„ quam hic habent homines tantis reſiſtentibus moleſtiis, cupiditatibus, in-
„ digentiis, laſſitudinibus? Non eſt iſta vera, non eſt perfecta pax. Quæ
1. Cor. 1. „ erit perfecta pax? *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mor-*
„ *tale hoc induere immortalitatem*, &c. Ubi enim adhuc mortalitas, quo-
„ modo eſt plena pax? Et poſt pauca: *Erimus* (inquit) *in quadam Civi-*
tate. Fratres, quando de illa loquor, finire nolo, & maxime quando ſcan-
dala crebreſcunt. Quis non deſideret illam Civitatem, unde amicus non exit,
quo inimicus non intrat, ubi nullus tentator eſt, nullus ſeditioſus, nullus di-
videns populum Dei, nullus fatigans Eccleſiam? .... Erit ergo pax purgata in
filiis Dei, omnibus amantibus ſe, videntibus ſe plenos Deo, cum erit Deus o-
mnia in omnibus. Commune ſpectaculum habebimus Deum, communem poſſeſ-
ſionem habebimus Deum, communem pacem habebimus Deum ... Quicquid e-
nim eſt, quod nobis modo dat, ipſe nobis erit pro omnibus, quæ dat. Ipſa e-
rit perfecta, & plena pax.

Et

Et Tractatu xxx. in Joannem, *Quid eſt*, inquit, *homo novus? A vetuſtate innovatus. Ad quam rem innovatus? Ad deſideranda cœleſtia, ad concupiſcenda ſempiterna, ad Patriam, quæ ſurſum eſt, & hoſtem non timet, deſiderandam; ubi non perdimus amicum, non timemus inimicum; ubi vivimus cum bono affectu, ſine ullo defectu; ubi nemo naſcitur, quia nemo moritur; ubi nemo jam proficit, & nemo deficit; ubi non eſuritur, & non ſititur, ſed ſocietas eſt immortalitas, & cibus veritas.*

III. Non ſolum omnium malorum immunitatem, ſed omnium poſſeſſionem bonorum beatitudo cœleſtis complectitur. Unde perfecta felicitas definiri ſolet, *Status omnium bonorum aggregatione perfectus*. „ Beatitudo eſt fruitio Dei: Deus autem eſt omnis boni bonum, eſt bonum ſimplex, ipſum bonum, quo „ cuncta ſunt bona. Si nos delectant bona iſta, quæ appellantur bona, ſi „ nos delectant bona, quæ non ſunt per ſe bona (omnia enim mutabilia „ non ſunt per ſe bona) *qualis erit contemplatio incommutabilis boni, æterni, ſemper eodem modo manentis? Quandoquidem iſta, quæ dicuntur bona, nullo pacto nos delectarent, niſi eſſent bona; nec alio pacto eſſent bona, niſi ab illo eſſent, qui ſimpliciter bonus eſt* (ut differit *S. Auguſt.* Enarratione in Pſalm. xxvi.) Bona omnia in Deo haberi, oſtendit idem Sanctus Doctor Tractatu xiii. in Joannem, explicans hæc verba: *Quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen*. In terra (inquit) aliud „ eſt fons, aliud lumen. Sitiens quæris fontem; ut pervenias ad fontem, „ quæris lucem. Fons ille ipſa eſt lux: ſitienti fons eſt, cæco lux eſt: a„ periantur oculi, ut videant lucem; aperiantur fauces cordis, ut bibant „ fontem: quod bibis, hoc vides, hoc audis. *Totum tibi ſit Deus: quia eorum, quæ diligis, totum tibi eſt*. Si viſibilia attendis, nec panis eſt Deus, „ nec acqua eſt Deus, nec lux iſta eſt Deus, nec veſtis eſt Deus. Omnia „ enim hæc viſibilia ſunt, & ſingula ſunt: quod eſt panis, non hoc eſt a„ qua; & quod eſt veſtis, non hoc eſt domus; & quod ſunt iſta, non hoc eſt „ Deus: viſibilia enim ſunt. Deus tibi totum eſt: ſi eſuris, panis tibi eſt: „ ſi ſitis, aqua tibi eſt: ſi in tenebris es, lumen tibi eſt: ſi nudus es, „ immortalitatis tibi veſtis eſt, cum corruptibile hoc induerit incorruptio„ nem, & mortale hoc induerit immortalitatem... Omnia poſſunt dici de „ Deo, & nihil digne dicitur de Deo. Nihil latius hac inopia. Quæris „ congruum nomen, non invenis: quæris quoquo modo dicere, o„ mnia invenis. *Sic illud recte intelligitur, quod ait Apoſtolus*, Ut ſit „ Deus omnia in omnibus. *Ipſe* finis erit deſideriorum noſtrorum, „ qui ſine fine videbitur, ſine faſtidio amabitur, ſine fatigatione lau„ dabitur. Hoc munus, hic affectus, hic actus profecto erit omnibus, ſi„ cut ipſa vita æterna communis .... Quanta erit illa felicitas, ubi nul„ lum erit malum, nullum latebit bonum, vacabitur Dei laudibus, qui e„ rit omnia in omnibus? .... Vera ibi gloria erit, ubi laudantis nec erro„ re quiſquam, nec adulatione laudabitur. Verus honor, qui nulli negabi„ tur digno, nulli deferetur indigno: ſed nec ad illum ambiet ullus indi„ gnus, ubi nullus permittetur eſſe niſi dignus. Vera pax, ubi nihil ad„ verſi, nec a ſeipſo, nec ab alio quiſquam patietur. Premium virtutis „ erit ipſe, qui virtutem dedit, eique ſeipſum, quo melius, & majus ni„ hil poſſit eſſe, promiſit .... Beata illa Civitas magnum in ſe bonum vi„ debit, quod nulli ſuperiori ullus inferior invidebit: tamque nolet eſſe „ unuſquiſque, quod non accepit, quamvis ſit pacatiſſimo concordiæ vin„ culo ei, qui accepit obtrictus, quam nec in corpore vult oculus eſſe, „ qui eſt digitus, cum membrum utrumque contineat totius carnis paca„ ta compago. Sic itaque habebit donum alius alio minus, ut hoc quo-

„ que

Vita æterna bonorum omnium poſſeſſionem complectitur.

Pſalm. 35. 10.

Deus nobis totum eſt.

S. Aug. Lib. 22. De Civit. Dei cap. 30.

„ que donum habeat, ne velit amplius. Accedet ad beatitudinis cumulum
Primæ, & noviſſimæ immortalitatis; primæ, & noviſſimæ libertatis diſcrimen.
„ felix impotentia peccandi. Primum liberum arbitrium, quod homini datum eſt, quando primum creatus eſt rectus, potuit non peccare, ſed potuit & peccare: hoc autem noviſſimum eo potentius erit, quo peccare non poterit. Verum hoc quoque Dei munere, non ſuæ poſſibilitate naturæ. Servandi autem gradus erant divini muneris, ut primum daretur liberum arbitrium, quo non peccare poſſet homo; noviſſimum, quo peccare non poſſet: utque illud ad comparandum meritum, hoc ad recipiendum præmium pertineret. Sed quia peccavit iſta natura, cum peccare potuit, largiore gratia liberatur, ut ad eam perducatur libertatem, in qua peccare non poſſit. Sicut enim prima immortalitas fuit, quam peccando Adam perdidit, poſſe non mori, noviſſima erit, non poſſe mori: ita primum liberum arbitrium poſſe non peccare, noviſſimum non poſſe peccare. Sic enim erit inamiſſibilis voluntas pietatis, & æquitatis quomodo eſt felicitatis .... Erit ergo illius Civitatis, & una in omnibus, & inſeparabilis in ſingulis voluntas libera, ab omni malo liberata, & impleta omni bono, fruens indeficienter æternorum jucunditate gaudiorum, oblita culparum, oblita pœnarum; nec tamen ideo ſuæ liberationis oblita, ut Liberatori ſuo non ſit grata ..... Ibi perficietur,
Pſalm. 45. „ *Vacate, & videte quoniam ego ſum Deus* ..... Ibi vacabimus, & videbimus: videbimus, & amabimus: amabimus, & laudabimus. Ecce quod erit in fine ſine fine. Nam quis alius noſter eſt finis, niſi pervenire ad Regnum, cujus nullus eſt finis? Hæc *S. Auguſt.* Libro XXII. *De Civitate Dei*, cap. ultimo.

Nullum in beatificis actibus tædium. Pſalm. 83.
Nullum unquam in beatificis illis, ac ſempiternis actibus, viſione ſcilicet, amore, ac laudibus Dei, tædium erit, quia nullus in earum objecto defectus, nullus finis erit. *Beati*, inquit Propheta, *qui habitant in domo tua, Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Omnes, qui „ beati dicuntur in terra, habent aliquid, & agunt aliquid. Beatus eſt „ homo ille, tot prædiis, tanta familia, tanto auro, & argento: habendo „ beatus dicitur. Beatus eſt, ad illos honores pervenit, ad Proconſulatum, ad „ Præfecturam: agendo beatus dicitur. Ergo aut habendo, aut agendo. Unde „ autem ibi beati, quid habituri, quid acturi? *Beati, qui habitant in domo tua*. „ Domum tuam ſi habueris, pauper es: domum Dei ſi habueris, dives es. „ In domo tua timebis latrones, domui Dei murus ipſe Deus eſt. Poſſident Jeruſalem cœleſtem ſine anguſtia, ſine preſſura, ſine diverſitate, „ & diviſione limitum: omnes habent eam, & ſinguli habent totam. „ Magnæ illæ divitiæ. Non anguſtat frater fratrem, nulla ibi indigentia eſt. „ Quid ergo ibi acturi? In ſæcula ſæculorum laudabunt te. Hoc erit totum negotium noſtrum, ſine defectu Alleluja. Non vobis, Fratres, „ videatur quaſi faſtidium ibi futurum: quia ſi modo hoc diu dicatis, „ non duratis, ab illo gaudio neceſſitas vos avertit. Et quia non tantum delectat, quod non videtur, ſi tanta alacritate in ipſa preſſura, & „ fragilitate carnis laudamus, quod credimus, quomodo laudabimus, „ quod videbimus? Cum abſorpta fuerit mors in victoriam, cum mortale hoc induerit immortalitatem, nemo dicet, Diu ſteti, diu jejunavi, diu vigilavi. Stabilitas enim magna ibi, & ipſa immortalitas
1. Joan. 3. „ jam corporis noſtri ſuſpendetur in contemplatione Dei. *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt*. Jam ſimiles illi, quando deficiemus: quo avertemur? Securi ergo ſimus, non nos ſatiabit laus Dei, „ amor Dei. Si deficies ab amore, deficies a laude. Si autem amor ſempiternus erit, quia illa inſatiabilis pulchritudo erit, noli timere, ne

„ non

„ non poſſis ſemper laudare, quem ſemper poteris amare. Verba ſunt *S. Auguſtini*, Enarratione in Pſalm. LXXXIII. *Hoc erit otioſorum negotium, hoc opus vacantium, hæc actio quietorum, hæc cura ſecurorum* (inquit idem Doctor Enarratione in Pſalm. CX.) Nulla ibi erunt opera neceſſitatis, nulla enim ibi neceſſitas: nulla opera iniquitatis, nulla enim ibi iniquitas: nulla opera miſericordiæ, quia nulla ibi miſeria. Totum, æternumque opus Deum videre, amare, laudare. *Miſericordias Domini in æternum cantabo ..... Laudabo Dominum in vita mea, pſallam Deo meo quamdiu ſum.* Modo in morte potius, quam in vita ſumus, cum a Domino peregrinamur: ideo perfecte Deum non laudamus; laudamus tenuiter, exiliter, infirmiter. Mortalis enim hujus vitæ neceſſitatibus, & curis rerum terrenarum, a Dei laudibus avocamur. *Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem.* Sed in vita æterna Deum laudabimus, quo modo laudandus eſt, quando *Totum negotium noſtrum ipſa laus erit.* Et quomodo laudabimus Dominum? *Pſallam Deo meo, quamdiu ſum.* Quale erit illud eſſe? *Ubi ſempiterna laudatio erit, ſempiternum eſſe erit.*„ Ecce modo es, numquid „ pſallis Deo tuo quamdiu es? Ecce pſallebas, avertiſti te ad ali„ quod negotium. Fortaſſe etiam cupiditate inclinatus ad aliquid, non „ ſolum non pſallis, ſed & offendis auditum ejus. Quæ erit illa lau„ datio, ubi quamdiu es, laudes? Sed quid ait, *Quamdiu ſum?* Ali„ quando forte non erit? *Immo æternum erit ipſum diu, & ideo vere „ diu erit. Nam quicquid finem habet in tempore, quantumlibet longum „ ſit, diu non eſt.* Hæc *S. Auguſtinus* in Pſalmum CXLV. *Non fluctuabit negotium noſtrum* (inquit alibi) *otioſum negotium, plenum ſolius dulcedinis, nulla interpellatum moleſtia, nulla fatigatione ſauciatum, nulla nube perturbatum. Negotium noſtrum quod erit? Laudare Deum, amare, & laudare, laudare in amore, in laudibus.* Beati qui habitant in „ domo tua, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Quare, *niſi quia in ſæcula ſæculorum amabunt te? Quare, niſi quia in ſæcula ſæculorum videbunt te?*

Pſalm. 88. 1. Pſal. 145. 2

Sap. 9.

Totum beatorum negotium laus Dei.

Enarrat. in Pſal. 147.

Pſal. 83. 5.

IV. Summa certe felicitas Dei fruitio, & amor. Ut enim *S. Auguſtinus* ait Libro I. De Moribus Eccleſiæ Catholicæ, *cap.* III. „ Beatus ne„ que ille dici poteſt, qui non habet, quod amat, qualecumque ſit; ne„ que, qui habet, quod amat, ſi noxium ſit; neque qui non amat, „ quod habet, etiamſi optimum ſit. Nam & qui appetit, quod adipi„ ſci non poteſt; cruciatur, & qui adeptus eſt, quod appetendum non „ eſt, fallitur; & qui non appetit, quod adipiſcendum eſſet, ægrotat. „ *Beata igitur vita tunc ſolum eſt*, cum id, quod eſt hominis optimum, „ & amatur, & habetur. Quid enim eſt aliud, quod dicimus frui, niſi „ præſto habere, quod diligis? Duæ porro conditiones ſunt ſummi boni: prima, ut nihil eo melius ſit; altera, ut tale ſit, quod non amittat invitus. Deo autem nihil melius eſt: Deum nemo amittit invitus: igitur conſecutio Dei beatitas eſt. Illius igitur viſio, amor, fruitio ſempiterna, vita æterna eſt. Ex dulciſſimis illis actionibus naſcitur gaudium incomparabile. *Beata vita*, (inquit *S. Auguſtinus* Libro X. *Confeſſionum*, cap. XXIII.) *eſt gaudium de veritate. Hoc eſt enim gaudium de te, qui veritas es, Deus illuminatio mea, ſalus faciei meæ Deus meus. Ipſa eſt beata vita gaudere ad te, de te, propter te.* Unde Chriſtus ait: *Serve bone, & fidelis, intra in gaudium Domini tui.* Terrena gaudia intrant in cor, quia creatura, de quibus gaudemus, corde noſtro inferiores ſunt, &

Summa Felicitas, Dei fruitio, & amor.

Duæ ſummi, ac beatifici boni conditiones.

Beata vita gaudium de veritate. Matth. 25. 21.

(ni-

minores: ſed cor noſtrum intrat in gaudium Domini, quia *Deus eſt major corde noſtro*. Gaudii hujus cœleſtis immenſitatem ebrietatis nomine Propheta ſignificat, qua extra ſe rapitur homo, & quaſi ſui, rerumque omnium creatarum obliviſcitur in Deum immerſus: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuę potabis eos: quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen*. Quæ verba *S. Auguſtinus* explicans Enarratione in Pſalm. xxxv. ait: *Cum accepta fuerit illa ineffabilis lætitia, perit quodammodo humana mens, & fit divina.*

1. Joan. 3.

Pſal. 35. 9.

Dei viſionem, & amorem ſumma pax conſequitur.

V. Ex Dei viſione, amore, fruitione, ſumma pax conſequitur. Unde beatitudinem ipſam *Pacis* nomine Patres ſignificant, ipſaque Eccleſia, cum Fidelibus defunctis adprecatur, ut *Requieſcant in pace*. Unde S. *Auguſt.* in *Enchiridio*, cap. XVIII. ſtatus, vel ætates hominis quatuor diſtinguit, ante Legem, ſub Lege, ſub Gratia, & in Pace. „ Cum (*inquit*) in altiſſimis „ ignorantiæ tenebris nulla reſiſtente ratione ſecundum carnem vivitur, hęc „ ſunt prima hominis. Deinde cum per Legem cognitio fuerit facta peccati, ſi nondum divinitus adjuvat Spiritus, ſecundum Legem volens vivere, vincitur, & ſciens peccat, peccatoque ſubditus ſervit: id agente „ ſcientia mandati, ut peccatum operetur in homine omnem concupiſcentiam, cumulo prævaricationis adjecto, atque ita, quod ſcriptum eſt impleatur, *Lex ſubintravit, ut abundaret delictum*. Hæc ſunt ſecunda hominis. Si autem reſpexerit Deus, ut ad implenda, quæ mandat ipſe adjuvare credatur, & agi homo cœperit Dei Spiritu, concupiſcitur adverſus carnem fortiori robore charitatis: ut quamvis adhuc ſic, quod homini repugnet ex homine, nondum tota infirmitate ſanata, ex fide tamen juſtus vivat, juſteque vivat, in quantum non cedit malæ concupiſcentiæ, vincente delectatione juſtitiæ. Hæc ſunt tertia bonæ ſpei hominis; in quibus ſi pia perſeverantia quinque proficiat, poſtrema Pax reſtat, quæ poſt hanc vitam in requie ſpiritus, deinde in Reſurrectione etiam carnis implebitur. Harum quatuor differentiarum prima eſt ante Legem, ſecunda ſub Lege, tertia ſub Gratia, quarta in Pace plena, atque perfecta.

Quatuor hominis ſtatus, 1. Ante Legem 2. Sub Lege. 3. Sub. Gratia. 4. In Pace.

Rom. 5.

De Pace illa deſideratiſſima, illud Prophetæ oraculum intelligendum eſt: *Manſueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis*. Quod *S. Auguſt.* ſic explicat, Enarratione in Pſal. XXXVI. Sermone 1. „ Aurum tuum pax, argentum tuum pax, prædia tua pax, vita tua „ pax, Deus tuus pax. Quicquid deſideras, pax tibi erit. Quia hic aurum, quod eſt, non poteſt tibi eſſe argentum; quod vinum eſt, non „ poteſt tibi eſſe panis; quod tibi lux eſt, non poteſt eſſe potus. Deus „ tuus totum tibi erit. Manducabis eum, ne eſurias; bibes eum, ne ſitias; illuminaberis ab eo, ne ſis cœcus; fulcieris ab eo, ne deficias; „ poſſidebit te totum integrum totus integer. Anguſtias non ibi patieris cum eo, cum quo totum poſſides. Totum habebis, totum & ille „ habebit; quia tu & ille unum eritis, quod & unum totum ille habebit, qui vos poſſidet. Fines Cœleſtis Jeruſalem, pax. *Poſuit fines tuos pacem* (inquit Propheta.) Modo deſideramus pacem, quam hic habemus in ſpe. Nam in nobis ipſis qualis modo pax, quando *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem*? Quando erit plena pax „ in uno homine, tunc erit plena in omnibus civibus Jeruſalem, cum ſicet *Corruptibile hoc induerit incorruptionem*, & *mortale hoc induerit* „ *immortalitatem*. Tunc plena pax, tunc firma pax: nihil litigabit adverſus animam in homine, non ipſa adverſum ſe, ex quadam parte ſaucia;

Pſalm. 36.

Pſalm. 147. Galat. 5.

1. Cor 15. 53.

„ cia; non carnis fragilitas, non indigentia corporis, non fames, non ſi-
„ tis, non frigus, non æſtus, non laſſitudo, non ulla inopia, non provo-
„ catio rixæ, non certe ipſa ſollicita cautela, & vitandi inimici, & di-
„ ligendi. Hæc omnia litigant adverſum nos, nondum eſt plena, & per-
„ fecta pax. Quod clamaſtis jamdudum nominata pace, ex deſiderio cla-
„ maſtis, clamor veſter de ſiti fuit, non de ſaturitate: *Quia ibi erit per-*
„ *fecta juſtitia, ubi perfecta pax*. Modo eſurimus, & ſitimus juſtitiam.
„ Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.
„ *Quomodo ipſi ſaturabuntur? Cum ad pacem venerimus*. Jeruſalem *Viſio pa-*
„ *cis* eſt. Differamus omnes laudes pacis ad illam patriam pacis. Ibi eam pleni us
„ laudabimus, ubi eam plenius habebimus. Inchoatam in nobis ſi ſic ama-
„ mus, perfectam quomodo laudabimus?

Beatorum pacem nulla turbabit invidia.

Suaviſſimam illam pacem nulla turbabit invidia: quamvis multæ ſint in eadem gloria manſiones diverſæ claritatis, pro diſparitate meritorum, & alia ſit claritas Solis, alia Lunæ, alia ſtellarum, in unius objecti, quod ſummum omnium, & ſingulorum bonum eſt, ſcilicet Dei, plena, ac perfecta poſſeſſione. Id egregie *S. Auguſtinus* explicat Tractatu LXVII. in Joannem. „Denarius „ quidem ille (inquit) æqualis eſt omnibus, quem paterfamilias eis, qui „ operati ſunt in vinea, jubet dari omnibus, non in eo diſcernens, qui „ minus, & qui amplius laborarent: quo utique denario vita ſignificatur „ æterna, ubi amplius alio nemo vivit, quoniam vivendi non eſt diverſa „ in æternitate menſura. Sed multæ manſiones, diverſas meritorum in „ una vita æterna ſignificant dignitates ..... Tamquam ſtellæ Sancti diverſas „ manſiones, diverſæ claritatis, tamquam in cœlo, ſortiuntur in Regno; „ ſed propter unum denarium nullus ſeparatur a Regno; atque ita Deus „ erit omnia in omnibus, ut quoniam Deus charitas eſt, per charitatem „ fiat, ut quod habent ſinguli, commune ſit omnibus. Sic enim quiſque „ etiam ipſe habet, cum amat in altero, quod ipſe non habet. Non erit „ itaque aliqua invidia imparis claritatis, quoniam regnabit in omnibus „ unitas charitatis." Ardentiſſima charitate mutuo ſe amant ſupernæ Jeruſalem beatiſſimi cives, ſeque ab aliis ſanctis concivibus amari certo ſciunt, perſpectum uniuſcujuſque animum habent, ejuſque erga ſe charitatem intuentur, atque mutuum illum amorem æternum fore, ipſis exploratum eſt

§. III.

Eſſentialis Beatitudo in viſione, & poſſeſſione Dei ſita eſt.

DUo bonorum genera divinarum rerum graviſſimi Tractatores eſſe ſtatuunt: quorum alterum ad beatitudinis naturam pertinet; alterum ipſam beatitudinem conſequitur. Illa eſſentialia, hæc acceſſoria bona appellarunt. Acceſſoria ſunt gaudium, gloria, honor, pax, immortalitas, claritas, aliæque dotes corporis. Eſſentiale vero bonum, ſive eſſentialis beatitudo, ut loquuntur Theologi, in Dei viſione, & poſſeſſione ſita eſt. 1. Joann. 17
Hæc eſt vita æterna (inquit Chriſtus) *ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. Quam ſententiam S. Joannes interpretari videtur, cum ait: *Chariſſimi nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit, quid erimus: ſcimus, quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt*. 1. Joan. 3.
Significat enim beatitudinem ex iis duobus conſtare; tum quod Deum intuebimur, qualis in natura ſua, ac ſubſtantia eſt, tum quod divinæ eſſentiæ abſque ullo medio conjuncti, *Deiformes*, ut loquitur S. Thomas, id eſt veluti Dii efficiemur. Quemadmodum enim

ferrum igni admotum ita ignem concipit, ut totum ignis videatur, ſervata licet propria ſubſtantia : ſic mens angelica, & humana, Deum ut in ſe eſt videntes, ita deitate permeantur, ac poſſidentur, ita amore divino inflammantur, ut quamvis earum natura ſervetur incolumis, nihil aliud quam Deus eſſe videantur. Unde *S. Gregorius Nazianzenus* Oratione xv. de electis loquens ait : *Illos quidem lux omni ſermone præſtantior excipiet, & Sanctæ, regiæque Trinitatis, purius jam, & clarius illuminantis, totamque ſe cum tota mente miſcentis, contemplatio; in qua ego vel ſola Regnum cœlorum maxima ex parte poſitum eſſe cenſeo.*

Summum bonum, præmiumque quod juſtis in ſacris Litteris promittitur, Viſio Dei eſt. *Satiabor* (inquit Propheta) *cum apparuerit gloria tua .....* Pſalm. 6. 15. 35. 83. *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo ..... In lumine tuo videbimus lumen ..... Videbitur Deus Deorum in Sion..... Beati mundo corde* (inquit Chriſtus) *quoniam ipſi Deum videbunt .... Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei ..... Qui diligit me, diligetur a Patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei me ipſum.* Et Apoſtolus 1. ad Corinthios XIII. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate : tunc autem facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte: tunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum.* Ex quo loco Tridentini Concilii Catechiſmus colligit, Deum in ſimilitudine, ſive imagine creata non videri a beatis, quod & *S. Auguſtini*, & *Dionyſii* teſtimoniis confirmat. Et certe nulla inferiorum ſimilitudine ſuperiora percipi poſſunt, neque ex alicujus rei corporeæ ſimilitudine rei ſpiritalis eſſentia, & ſubſtantia cognoſci poteſt : cum præſertim neceſſe ſit rerum ſimilitudines minus concretionis habere, magiſque ſpirituales eſſe quam res ipſas, quas menti repræſentant, & exhibent cognoſcendas. Quoniam vero fieri non poteſt, ut alicujus creatæ rei ſimilitudo, æque para, & ſpiritalis, ac Deus ipſe eſt, reperiatur; ita fit, ut nulla ſimilitudine divinam eſſentiam, perfecte, ut in ſe eſt, intelligere, & intueri poſſimus. Accedit, quod res omnes creatæ certis perfectionis terminis circumſcribuntur : at Deus infinitus eſt, neque ullius creatæ rei ſimilitudo ejus immenſitatem capere, ejus ſummam immaterialitatem, & intelligibilitatem (ut ita loquar) æquare poteſt. Omnis ſimilitudo creata exhibere poteſt, quid Deus non ſit, non vero quid ſit ; obſcurare nobis illum poteſt, non illuminare ; obnubere, non denudare. Deus igitur non per vicariam ſui imaginem, & umbratilem ſimilitudinem a Beatis tenetur, & videtur, ſed ſe ipſum velut ſponſum ſponſæ copulat ſolum ſoli, abſque medio, abſque conciliatricula ſpecie ; incredibili quodam modo intelligentiam noſtram altius extollens, ut idonei ad ejus eſſentiam contemplandam reddamur. „ Unigenitus Dei Filius, qui eſt in ſinu „ Patris, divinitatis naturam, atque ſubſtantiam inſonabiliter narrat ; & „ ideo dignis, idoneiſque tanto conſpectu oculis inviſibiliter demonſtrat „ (inquit S. Auguſtinus *Epiſtola* CLVII. *alias* CXII.) Hæc nobis contem„ platio promittitur actionum omnium finis atque æterna perfectio gaudio„ rum .... Contemplatio quippe merces eſt fidei, cui mercedi per fidem „ corda mundantur .... In viſione merces tota promittitur dilectionis, „ & deſiderii noſtri ..... In illa contemplatione Dei eſt finis omnium bo„ narum actionum, & requies ſempiterna, & gaudium, quod nunquam „ auferetur a nobis (inquit S. Auguſtinus Libro 1. De Trinit., cap. VIII. IX. & X.) In illa contemplatione Deus erit omnia in omnibus, quia nihil ab illo aliud requiretur, ſed ſolo ipſo illuſtrari, perfruique ſufficiet. Pſalm. 26. Quam ob rem ait Propheta: *Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, ut videam voluptatem Domini.*

S. Auguſt. Lib. 15. De Civit. Dei cap. 9. S. Dionyſ. de Divin. Nom. cap. 1.

Deus a Beatis videtur ſine medio.

Viſio Dei tota merces.

§. IV.

§. IV.

Deus videri non poteſt, ut in ſe eſt, ab homine mortalem vitam agente.

Hoc fiet, cum venerit Dominus & illuminaverit occulta tenebrarum, cum tenebrę mortalitatis hujus, corruptioniſque tranſierint. Tunc erit mane noſtrum; de quo in Pſalmo dicitur, *Mane aſtabo tibi, & videbo*, Nunc perfecta illa Dei contemplatio eſſe non poteſt, quandiu gaudium noſtrum in ſpe eſt. *Quandiu ſumus in corpore, peregrinamur a Domino. Per fidem enim ambulamus, non per ſpeciem*. Ideo Dominus ait, Exodi XXXIII. *Non videbit me homo, & vivet*. Et Joannis I. dicitur, *Deum nemo vidit unquam*. Et Chriſtus ait, *Non quia Patrem vidit quiſquam, niſi is, qui eſt a Deo, hic vidit Patrem*. Apoſtolus item I. ad Timotheum I. *Regi* (inquit) *ſæculorum immortali, & inviſibili ſoli Deo honor & gloria*. Et II. ad Timotheum VI. *Quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt*. Quæ Scripturę loca ſignificant, vel Deum in hac mortali vita videri non poſſe, ut in ſe eſt; vel oculis corporis conſpici nuſquam poſſe; vel ſolis naturæ viribus neminem hominem, vel Angelum divinam eſſentiam poſſe contemplari; vel denique Deum a nulla creata intelligentia comprehendi poſſe. Pſal. 5. 2. Cor. 5. 6. Joan. 6. 46.

§. V.

Deus videri non poteſt oculis corporis.

Deum corporis oculo videri non poſſe, firmis rationibus *S. Auguſtinus* probat Epiſtolis XCII. alias VI. ad *Italicam* Viduam, CCLVII. alias CXII. ad *Paulinam*, & CXLVIII. alias CXI. ad *Fortunatianum* Epiſcopum Siccenſem. Præcipuę rationes iſtæ ſunt.

1. *Omne, quod oculis corporis conſpici poteſt, in loco aliquo ſit neceſſe eſt, nec ubique ſit totum, ſed minore ſui parte minorem locum occupet, & majore majorem*. Deus autem non eſt in loco extenſus, ſed ubique totus; nec habet partes majores, & minores, ſed ſimpliciſſimus eſt, & purus ſummuſque Spiritus. Epiſt. 92.

2. *Iſtius corporis oculi omnino non poſſunt cernere, niſi corpora, quæ ab eis aliquo loci intervallo ſeparata ſunt: nam ſi nullum intervallum ſit, nec ipſa corpora per eos videmus*. Deus autem, cum ubique ſit, nuſquam diſtat. Epiſt. 148.

3. *Deus charitas eſt, ſive tamquam ejus fons ineffabiliter exiſtendo, ſive illam nobis per Spiritum ſuum largiendo*. Charitas autem corporeis oculis videri non poteſt. Ibidem.

4. *Cum ſit aliquid noſtrum viſibile, ſicut hoc corpus; aliquid vero inviſibile, ſicut homo interior: & cum optimum noſtri, hoc eſt, mens, atque intelligentia inviſibilis ſit oculis corporis; quomodo id, quod eſt melius optimo noſtri, viſibile erit inferiori noſtro?* Id eſt, quomodo Deus, qui melior eſt, & incomparabiliter excellentior mente noſtra, viſibilis erit oculis corporis? Epiſt. 147.

5. Cur ſolis oculis, non etiam aliis ſenſibus Beatorum pariter indulgeretur, ut Deum attingere poſſent? *Sonus ergo erit Deus, ut etiam poſſit auribus percipi? Et halitus erit ut ſentiri poſſit olfactu? Et liquor aliquis erit, ut poſſit & bibi? Et moles erit, ut poſſit & tangi? Non, inquiunt: quid ergo? An illud poteſt Deus, & hoc non poteſt?* Epiſt. 92.

6. *Cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt*. Inde ergo videbimus, unde ſimiles erimus. Quis autem dementiſſimus dixerit, corpore nos eſſe, vel futuros eſſe ſimiles Deo? In interiore igitur homine iſta ſimilitudo eſt, adeoque & viſio mentis eſt, non corporeorum oculorum. 1. Joan. 3.

Item, *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*
1. Cor. 13. Inde ergo viſuri ſumus facie ad faciem, unde videmus nunc per ſpeculum in ænigmate. Hoc autem utrumque interioris hominis munus eſt, ſive cum in iſta peregrinatione adhuc per fidem ambulatur, in qua utitur ſpeculo, & ænigmate, ſive in illa patria, cum per ſpeciem contemplabitur. Pro qua viſione poſitum eſt, *facie ad faciem.*

Joan. 4. 7. *Spiritus eſt Deus, & eos, qui adorant Deum, in Spiritu, & veritate oportet adorare.* Si adorare, quanto magis videre? *Quis enim audeat affirmare Dei ſubſtantiam corporaliter videri, cum eam noluerit corporaliter adorari?*

S. Auguſt. Epiſt. 92. Id confirmat *S. Auguſtinus* Epiſt. CXLVIII. ad *Fortunatianum* Siccenſem Epiſcopum teſtimoniis ſanctorum *Athanaſii, Gregorii Nazianzeni, Ambroſii, & Hieronymi.*

Idem Epiſt. 92. 8. Denique *Ad hoc fide corda noſtra mundantur, quia nobis fidei merces viſio Dei promittitur. Quæ ſi per corporis oculos erit, fruſtra ad eam percipiendam Sanctorum animus exercetur: immo vero tam perverſe ſentiens animus non in ſe exercetur, ſed totus in carne eſt. Ubi enim tenacius habitabit, & fixius, niſi unde ſe Deum viſurum eſſe præſumit?*

Job. 19. 26. Quo ſenſu Scriptura Sacra Deum a quibuſdam hominibus ſanctis in hac mortali vita viſum dicat? Quod igitur ait S. Job, *In carne mea videbo Deum*, non ſignificat, quod oculis corporis Deum viſurus eſſet, ſed quod ipſe anima, & corpore redivivo, & innovato conſtans poſt Reſurrectionem, Deum eſſet oculis mentis viſurus. Prophetæ vero, & Patriarchæ, quos Deum vidiſſe Scriptura Sacra teſtatur, ut Abraham, Jacob, Moyſes, Iſaias; vel Deum, vel Angelum Dei perſonam gerentem, in ſpecie aliqua corporea ad tempus aſſumpta, non in ſuæ naturæ proprietate, & ſicut in ſe eſt, viderunt. Unde tam multiformiter apparuiſſe narratur: nam ſi ipſa Natura divina viſa eſſet, uniformiter ſemper ſe Deus ipſis adſpectabilem præbuiſſet.

S. Auguſtini celeber locus explicatur. Sanctus quidem *Auguſtinus* Lib. XXII. *De Civitate Dei*, cap. XXIX. ratiocinationem quorumdam Philoſophorum merito explodit, qui aſſerebant ita mentis aſpectu intelligibilia videri, & ſenſu corporis ſenſibilia, id eſt, corporalia, ut nec intelligibilia per corpus, nec corporalia per ſeipſam mens valeat intueri. *Iſtam ratiocinationem*, inquit, *& vera ratio, & Prophetica irridet auctoritas.* Dubitaſſe etiam videtur *S. Auguſtinus*, utrum per omnipotentiam Creatoris fieri poſſet, aut foret aliquando, ut corpus in ſpiritum, & oculi corporei in intellectuales converterentur: quod ſi fieret, non jam corporis oculis, ſed mentis videretur Deus. Atque illa facta hypotheſi, ait: „ Longe itaque alterius erunt potentiæ, ſi per eos videbitur incorporea „ illa Natura, quæ non continetur loco, ſed ubique tota eſt... Vis itaque „ præpollentior erit oculorum illorum, non ut acrius videant, quam qui„ dam perhibentur videre ſerpentes vel aquilæ (quantalibet enim acri„ monia cernendi eadem quoque animalia nihil aliud poſſunt videre quam „ corpora) ſed ut videant & incorporalia. *Illam tamen hypotheſim non „ probat.* Aut ergo, *inquit*, per illos oculos ſic videbitur Deus, ut aliquid „ habeant in tanta excellentia menti ſimile, quo & incorporea natura cer„ natur, quod ullis exemplis, ſive Scripturarum teſtimoniis divinarum, vel „ difficile, vel impoſſibile eſt oſtendere: aut quod eſt ad intelligendum fa„ cilius, ita Deus erit nobis notus, atque conſpicuus, ut videatur ſpiritu „ a ſingulis nobis in ſingulis nobis, videatur ab altero in altero, videatur „ in ſeipſo, videatur in cœlo novo, & in terra nova, atque in omni, „ quæ tunc fuerit, creatura. Denique tunc Deum corporeis oculis viſum iri ait, quo modo nunc vitam in corporibus viventibus videmus. Certum eſt autem vitam ipſam oculis corporis non videri, ſed ſenſibiles

effe-

effectus, & motus, ex quibus mens cognoſcit, iſta corpora vivere, ſtatim atque corporis oculus illa intuetur: ita & multo excellentius oculi Beatorum admirabiles Dei effectus in corporibus innovatis, & glorioſis videbunt, ex quibus mens Deum in ſeipſo videns, ipſum etiam videat in aliis, videat in cœlo novo, & in terra nova, videat in omni, quæ tunc fuerit, creatura. *Quamobrem* (inquit) *fieri poteſt, valdeque credibile eſt ſic nos eſſe viſuros mundana tunc corpora cœli novi, & terræ novæ, ut Deum ubique præſentem, & univerſa etiam corporalia gubernantem, per corpora, quæ geſtabimus, & quæ conſpiciemus quaquaverſum oculos duxerimus, clariſſima perſpicuitate videamus: non ſicut nunc inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur per ſpeculum in ænigmate, & ex parte; ſed ſicut homines, inter quos viventes, motuſque vitales exerentes vivimus, mox ut aſpicimus, non credimus vivere, ſed videmus; cum eorum vitam ſine corporibus videre nequeamus, quam tamen in eis per corpora remota omni ambiguitate conſpicimus: ita quacumque ſpiritalia illa lumina corporum noſtrorum circumferemus, incorporeum Deum omnia regentem etiam per corpora contuebimur.*

§. VI.

Mens creata divinæ Eſſentiæ viſionem naturæ viribus conſequi non poteſt.

Viſionem Dei, ut in ſe eſt, naturæ viribus conſequi nulla mens creata poteſt, ſed neceſſarium eſt ſpeciale Dei auxilium, quo mens ad beatificæ illius viſionis faſtigium evehatur, ac in ordine ſupernaturali conſtituta roboretur. Unde S. *Auguſtinus* ait: *Quomodo anima, quæ inferior Deo eſt, id quod ipſa inferius eſt, ideſt corpus, facit vivere; ſic eamdem animam non facit beate vivere, niſi quod ipſa anima eſt ſuperius.* Atque etiam hoc ſenſu Pſalmo XXXV. ſcriptum eſt: *In lumine tuo videbimus lumen*; hoc eſt, *in illuſtratione Spiritus Sancti* gloriam Patris, & Filii videbimus, ut *S. Baſilius* Libro *De Spiritu Sancto* cap. XVIII. & *S. Gregorius Nyſſenus*, Oratione in Sanctum *Stephanum*, interpretantur. Sed quemadmodum Spiritus Sanctus Juſtorum animas inhabitans, eas donis ſuis ornat, gratiamque, charitatem, ac ceteras virtutes illis infundit, ut ſupernaturales actus eliciant: ita beatas mentes evehit, ornat, præmunit ſupernaturali dono, quod *Lumen gloriæ* appellatur, cujus neceſſitatem ad Deum, ut in ſe eſt, contuendum, Concilium Viennenſe ſanxit contra Hæreticos, ut habetur in Clementina, *Ad noſtrum*, Tit. *De Hæreticis*, ubi inter complures Beguardorum, & Beguinarum errores hic proſcribitur: *Quælibet intellectualis natura in ſeipſa naturaliter eſt beata.* Et, *Anima non indiget lumine gloriæ ipſam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum.* Lumen illud donum eſſe a divina eſſentia diverſum, quo beati colluſtrantur, ut illam videant, confirmari poteſt *S. Auguſtini* verbis Libro I. *De Peccatorum meritis*, cap. XIX. *Verumtamen* (inquit) *ſi percepto baptiſmate de hac vita migraverit, ſoluto reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommutabiliter manens in æternum juſtificatos præſentia Creatoris illuminat.*

Tract. 23. in Joann.

§. VII.

Deus a nulla creata mente comprehendi poteſt.

Quamvis Deum, ut in ſe eſt, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum beati perſpicue videant; non tamen comprehendunt, aut comprehendere poſſunt eum, qui *Magnus eſt conſilio, & incomprehenſibilis cogitatu.* Id enim Jerem. 32.

S. Auguſt. Epiſt. 147. alias 112.

enim comprehenditur videndo, *Quod ita videtur, ut nihil ejus lateat videntem, aut cujus fines circumſpici poſſunt*; ſicut te nihil latet præſentis voluntatis tuæ: circumſpicere autem potes fines annuli tui. Corpus oculis corporis conſpicis, ſed non comprehendis, quia non totum ſimul aſpicis. Cum faciem vides, dorſum non vides: & ſi totam ſuperficiem videas, interiora non vides, *Quicquid ſcientia comprehenditur, ſcientis comprehenſione finitur* (inquit *S. Auguſtinus*.) Rem aliquam comprehendere, eſt eam ex toto cognoſcere, & cognitione clara, atque diſtincta magnitudinem illius adæquare. Deum igitur comprehendere, eſt illius agendi vim infinitam, & omnipotentiam plene, ac perfecte cognoſcere, ideſt, non ſolum creatas res omnes, quæ ſunt, fuerunt, vel erunt, ſed quæ ab ipſo produci poſſunt, intelligentia capere. Effectis enim omnibus omnipotentiæ comprehenſis, ipſa comprehenditur omnipotentia, virtuſque & magnitudo Dei: ex quo ſequitur, Deum comprehendi, quicum unum eſt ſua virtus, ac magnitudo. Porro cum Dei vis, & omnipotentia, quæ Deus ipſe eſt, qua rerum omnium futurarum, & poſſibilium cauſa eſt, infinita ſit; intelligentia creatæ mentis, quæ finita eſt, non poteſt adæquari. Deum comprehendere ſolus Deus poteſt. *Deum nemo vidit unquam*, ſicut ſe Deus eſſe novit. Sic Deum *Nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt*. Solus *Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.... Quæ Dei ſunt, nemo cognovit, niſi Spiritus Dei*.

Serm. 117. alias 38. De Verb. Dom. Lib. 12. De Civit. Dei, cap. 18.

Joan. 1. 2. Tim. 6. 1. Cor. 2.

Id præclare *S. Epiphanius* explicat, Hæreſi LXX. ubi *Infinitum Deum* ait *videri, non ut ſe habet in ſeſe infinitum, ſed quomodo capere natura poteſt*. Quod ſubinde duplici ſimilitudine eodem pertinente ſic explicat: *Veluti ſi quis per anguſtum foramen cœlum aſpiciat, ac dicat: Video cœlum: non utique mentietur; videt enim revera cœlum. Quod ſi quis prudenter ei dicat: Non vidiſti cœlum, neque iſte mentietur. Tam enim, qui ait vidiſſe, non mentitur, quam qui ei dicit, non ipſum vidiſſe, vera loquitur. Quippe non vidit illius exporrectionem, neque latitudinem*. Subjicit aliud exemplum ad rei explicationem aptiſſimum. *Sæpe* (inquit) *accidit, ut ex alto Montis vertice Mare proſpiciamus. Quod ſi nos illud vidiſſe dicamus, non mentiemur: neque ſi contradixerit aliquis, ac vidiſſe nos negaverit, non ille verum dicet propterea; quod cum homo ſit, quo illius latitudo, quo altitudo pertingat, quamque alti ſint voraginis illius receſſus, ſed nec illius effecta pervidere poteſt*. Multo minus Angelica, vel humana mens Deum perfectionum Oceanum intelligentia ſua metiri, adæquare, & comprehendere poteſt. *Forſitan* (inquit S. Job) *veſtigia Dei comprehendes, & uſque ad perfectum Omnipotentem reperies? Excelſior cœlo eſt, & quid facies? Profundior inferno, & unde cognoſces? Longior terra menſura ejus, & latior mari*. Hinc *S. Auguſtinus* Sermone CXVIII. alias XXXVIII. *De Verbis Domini* cap. III. *De Deo loquimur* (inquit) *quid mirum ſi non comprehendis? Si enim comprehendis, non eſt Deus. Sit pia confeſſio ignorantiæ magis, quam temeraria profeſſio ſcientiæ. Attingere aliquantum mente Deum, magna beatitudo eſt: comprehendere autem, omnino impoſſibile..... Ecce de corporibus dicimus ſubjacentibus oculis noſtris, Non illa poſſunt comprehendere aſpectu: quis ergo oculis cordis comprehendit Deum? Sufficit, ut attingat, ſi purus eſt oculus. Si autem attingit, tactu quodam attingit incorporeo, & ſpiritali, non tamen comprehendit, & hoc ſi purus eſt. Et homo fit beatus contingendo corde illud, quod ſemper beatum manet: & eſt illud ipſa beatitudo perpetua, & unde fit homo vivus vita perpetua*.

Job XI.

Hoc dumtaxat ſenſu Deum a beatis, ſive Angelis, ſive hominibus non videri, S. *Joannes Chryſoſtomus*, *Theodoretus*, aliique nonnulli Patres

Græ-

Græci ajunt, ideſt plena, & ex toto perfecta cognitione, cujuſmodi eſt illa, qua ſe Deus ipſe cognoſcit, qualem ſibi arrogabant Anomæi Hæretici, quos vel ex inſtituto, vel occaſione data refellunt. Negant Angelis Dei *Comprehenſionem, ac tantam quantam Filii notitiam habet Pater* ... Quoniam Deus *a nulla re creata comprehendi poteſt*; ut loquitur *S. Chryſoſtomus* Homilia xv. in *Joannem*, & Oratione III. contra Anomæos. Aſſerunt, Angelos divinam ſubſtantiam non videre, *Quæ neque circumſcribi poteſt, neque comprehendi, neque cogitatione ſepiri, & univerſa complectitur*; ut loquitur *Theodoretus* Dialogo I. Sed divinam eſſentiam ad captum creaturæ attemperatam, & Angelorum, Sanctorumque hominum intelligentiæ ſeſe accommodantem, clara, ac perſpicua cognitione ab Angelis videri non negant, de quibus ſcriptum eſt: *Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei, qui in cœlis eſt.* Quamquam viſio illa cum ea comparata, qua ſe ipſum videt Deus, & totus comprehenditur, hoc eſt, omnia, quæ in eo ſunt, & ab eo fieri poſſunt, perfecte capiuntur, accurata, claraque viſio, & contemplatio non ſit appellata ab illis Patribus; tamen abſolute ſpectata eſt clara, & perſpicua viſio Dei *Sicuti eſt*. Sic res creatas, etſi vere extent, non eſſe tamen, ſi cum Deo componantur, *Qui eſt*, Propheta aſſerit: *Omnes gentes quaſi non ſint* (inquit) *ſic ſunt coram eo, & quaſi nihilum, & inane reputatæ ſunt ei.* Matth. 18. Iſai. 40.

Quod ſi comprehenſionis nomen ſumatur, prout ſignificat affecutionem ejus boni, quod perſecuti, & ad adipiſcendum conati ante ſumus; ſic beati Deum comprehendunt, ſive apprehendunt, attingunt, perſpicue contuentur, eoque fruuntur. Quo ſenſu verbum *Comprehendere*, in Epiſtola ad Philippenſes uſurpatur, cap. III. *Non quod jam acceperim, aut jam perfectus ſim: ſequor autem ſi quo modo comprehendam, in quo & comprehenſus ſum a Chriſto Jeſu. Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe.* Quo in loco ſimilitudo ineſt a curſoribus petita, quorum exemplo ſe ad beatæ immortalitatis præmium contendere dicit Apoſtolus, & eam apprehendere conari.

§. VIII.

Juſtorum Animæ, quibus nihil eluendum ſupereſt, Deum vident, ſtatim atque corporibus ſolutæ ſunt.

I. Dogma Fidei eſt: „ Illorum Animas, qui poſt Baptiſma ſuſceptum, „ nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quæ poſt con- „ tractam peccati maculam, vel in ſuis corporibus, vel eiſdem exutæ cor- „ poribus ſunt purgatæ, in cœlum mox recipi, & intueri clare ipſum Deum „ trinum, & unum, ſicuti eſt, pro meritorum tamen diverſitate alium alio „ perfectius. Ita docet, ac declarat Concilium Florentinum in Definitione Fidei. Hæc veritas dogma fidei eſt.

Quod quidem Catholicæ Fidei Dogma verbo Dei nititur, expreſſis nempe S. Pauli teſtimoniis II. ad Corinthios v. *Scimus*, inquit, *quia ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cœlis, &c.* Terreſtris domus noſtra corpus eſt, quo per mortem diſſoluto, Anima, domum non manufactam æternam in cœlis, ideſt, cœleſtem beatitudinem, ſi digna ſit, ſtatim conſequitur. Subdit paulo poſt Apoſtolus: „ Qui ſumus in hoc tabernacu- „ lo, ingemiſcimus gravati, eo quod nolumus expoliari, ſed ſuperveſtiri; „ ut abſorbeatur, quod mortale eſt, a vita. Audentes igitur ſemper, ſcien- „ tes quoniam dum ſumus in corpore, peregrinamur a Domino (per fi- „ dem enim ambulamus, & non per ſpeciem) audemus autem, & bo-

„ nam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, & præſentes eſſe „ ad Dominum. Ideſt, duo ſunt in nobis deſideria, unum naturę, quo ſemper in corpore, & in hoc mundo permanere vellemus, nunquam mori; alterum gratiæ, quo Deum videre, eoque frui vellemus. Verum quia dum ſumus in corpore peregrinamur a Domino, & in umbris fidei ambulantes Dei conſpectu frui pro ſtatu mortalis hujuſce vitæ non poſſumus; Juſti, quorum nomine loquitur Apoſtolus, magis optant peregrinari a corpore, ideſt, e vita migrare, ut ſtatim Dei viſione fruantur. Certe cum in hac vita peregrinemur a Domino, ſed non a corpore; & futurum ſit, ut poſt Reſurrectionem nec a Domino, nec a corpore peregrinemur: neceſſe eſt eſſe aliquem Animæ ſtatum ante Reſurrectionem, in quo peregrinetur a corpore, ſed non a Domino, ſecundum Apoſtoli ſententiam. Porro non eſſet hujuſmodi ſtatus, niſi piorum Animæ corpore exutæ, ac omnino purgatæ ſtatim Deum viderent, eoque fruerentur. Quam beatitudinem bono Latroni, ſtatim atque obiiſſet, Chriſtus promiſit, dicens: *Hodie mecum eris in Paradiſo.* Hinc Apoſtolus rurſus ait: *Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* Quid vero properabat diſſolvi, ſi poſt Reſurrectionem tantum, & non ſtatim poſt mortem corporis, Deo fruiturus erat?

Luc. 23. Philipp. 1.

Perfectam & conſummatam beatitudinem Juſti ante Reſurrectionem non conſequuntur. Apoc. 6.

II. Perfectam tamen, & conſummatam Beatitudinem, Juſti non conſequuntur ante Reſurrectionem, ſive quod naturali corporis recipiendi deſiderio Animæ Beatæ quodammodo retardentur, ne tanto impetu ferantur in Deum, ut *S. Auguſtinus* cenſet Libro XII. *De Geneſi ad Litteram*, cap. XXXV. ſive quod ſine corpore laborum omnium, & meritorum commilitone, abſoluta, & perfecta illarum felicitas eſſe non valeat. Ideo Martyrum Animas S. Joannes vidit ſub Altari, clamantes, *Uſquequo, Domine, ſanctus, & verus, non judicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum de iis, qui habitant in terra? Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ, & dictum eſt illis, ut requieſcerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conſervi earum.* Vidit ſub altari, ſed in cęlo; ſub altari, ideſt, ſub Chriſto, ſed tamen cum Chriſto regnantes, Datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ, *Stola prima, eſt felicitas, & requies animarum; ſecunda vero, immortalitas, & gloria corporum.* Primam jam acceperunt Sancti; alteram non recipient quouſque receperint corpora. Unde *& S. Paulus* de Patriarchis, & Prophetis ait: *Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non ſine nobis conſummarentur.* Quod ad perfectam, atque conſummatam beatitudinem referri verba ipſa indicant. *Nec enim præſtari decet integram beatitudinem, donec ſit homo integer, cui detur, nec perfectione donari Eccleſiam imperfectam* (inquit *S. Bernardus*, Sermone III. in Feſto omnium Sanctorum.)

Hebr. 11.

Et Sermone II. *Animæ ſanctæ* (inquit) *quas propria Deus inſignivit imagine, te, caro, deſiderant! Quas redemit proprio ſanguine, te expectant! Et ipſarum ſine te compleri lætitia, perfici gloria, conſummari beatitudo non poteſt! Adeo ſiquidem viget in eis deſiderium hoc naturale, ut necdum tota earum affectio libere pergat in Deum, ſed contrahatur quodammodo, & rugam faciat, dum inclinantur deſiderio tui . . . . . Sine macula* (inquit) *ſunt ante thronum Dei: ſine macula, ſed necdum ſine ruga; donec veniat dies cum ſibi glorioſam Chriſtus exhibebit Eccleſiam, non habentem maculam neque rugam.*

Quid ſit ſinus Abrahæ, in quem Fidelium defunctorum Animæ deportari precatur Eccleſia.

III. Ne quis vero exiſtimet, Eccleſiam, cum Animas fidelium defunctorum *In ſinum Abrahæ Patriarchæ* deportari, atque in eo collocari precatur, locum a Regno cœlorum diſtinctum, aut ſtatum diverſum ab æterna beatitudine, Deique perſpicua viſione, & fruitione intelligere. Unus enim, idem-

idemque locus, & ſtatus, una, eademque felicitas beatarum Animarum diverſis nominibus appellata eſt, & appellatur ab Eccleſia, *Cœlum, paradiſus, regio vivorum, lux ſancta, requies æterna, locus refrigerii lucis, & pacis, Vita æterna, Sinus Abrahæ*, &c. Unde *S. Auguſtinus* Libro II. *Quæſtionum Evangelicarum*, cap. XXXVIII. *Sinus Abrahæ* (inquit) *requies beatorum pauperum, quorum eſt Regnum cœlorum, in quo poſt hanc vitam recipiuntur.* Et infra: *Sinus Abrahæ intelligitur ſecretum Patris, quo poſt Paſſionem reſurgens aſſumptus eſt Dominus . . . . Ubi etiam ante Reſurrectionem Juſtorum Animæ vivunt cum Deo*. Denique quamvis aliquando fluctuaſſe viſus ſit *S. Auguſtinus* circa locum Abrahæ ſinu ſignificatum, minime tamen dubitavit, quin eo ſignificaretur locus quietis, & felicitatis æternæ, in quo Juſtorum Animæ viſione Dei ante ultimum Judicii diem fruuntur. Sic enim Lib. IX. *Confeſſionum*, cap. III. *de Nebridio* amico ſuo loquitur: „ Et nunc „ ille vivit in ſinu Abraham. Quicquid illud eſt, quod illo ſignificatur „ ſinu, ibi Nebridius meus vivit, dulcis amicus meus, tuus autem, Do„ mine, adoptivus ex liberto filius, ibi vivit. Nam quis alius tali Animæ „ locus? Ibi vivit, unde me multa interrogabat homuncionem inexpertum. „ Jam non ponit aurem ad os meum, ſed ſpiritale os ad fontem tuum, „ & bibit quantum poteſt ſapientiam pro aviditate ſua ſine fine felix. *Et* „ *Lib.* IV. De Anima, & ejus Origine, cap. XVI. Sinum Abrahæ (*inquit*) „ intellige remotam ſedem quietis, atque ſecretam, ubi eſt Abraham?, & „ ideo Abrahæ dictum, non quod ipſius tantum ſit, ſed quod ipſe Pater „ multarum gentium ſit poſitus, quibus eſt ad imitandum fidei principa„ tum propoſitus: ſicut Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deum Jacob, „ ſe Deus vocari voluit, cum ſit innumerabilium Deus.

§. IX.

Spiritales fructus ex poſtremo Symboli Articulo colligendi.

Ut ad vitam æternam perveniamus, exigenda ſunt media a Chriſto præſcripta. 1. Cor. 9.

CUM Deus vitam æternam diligentibus ſe præparaverit, omnibus ſtudiis, ac viribus eniti, & contendere debemus, ut ipſam conſequamur. Media debemus eligere, quæ nobis Chriſtus præſcripſit, viam ſequi, quam monſtravit, mandata Dei ſervare: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*: nihil non agere, nihil non pati propter Deum. *Omnis, qui in agone contendit* (inquit Apoſtolus) *ab omnibus ſe abſtinet: & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam*. Quam pudendum, quod homines pro temporalibus, perituriſque bonis tot diſcrimina, tot labores lubenter ſubeant, & pro bonorum æternorum adeptione vitaque immortali ne minimum quidem laborem ſubire velint! Differentem ea de re *S. Auguſtinum* Epiſtola ad *Armentarium*, & *Paulinam* CXXVII. alias XLV. audiamus. „ Labores (*inquit*) & pericula, & exitia hujus tranſitoriæ vitæ, „ ſi pro eadem vita quandoque finienda ſubeuntur, ut mors ejus non om„ nino auferatur, ſed paululum differatur: quanto magis pro æterna ſub„ eunda ſunt, ubi mortem nec natura ſollicite cavet, nec ignavia turpiter „ timet, nec ſapientia fortiter ſuſtinet? Habeat igitur te vita æterna in „ dilectoribus ſuis. Nonne cernis, hæc vita miſerabilis & egena, quam ve„ hementes habeat, quantumque ſibi obliget amatores ſuos? Qui tamen pe„ riculo ejus ſæpe turbati, citius eam finiunt, eo ipſo, quo finire formi„ dant, & mortem dum declinant accelerant, veluti ſi quiſquam fluvio ra„ piendus irruat, latronem, beſtiamve fugiendo? Jactant in Mare tempe„ ſtate ſæviente aliquando & alimenta, & ut vivant, projiciunt unde vi„ vunt, ne cito finiatur, quod vel in labore vivitur. Quantis laboribus „ agitur, ut longiore tempore laboretur, & mors cum impendere cœperit, ideo

„ ca-

„ cavetur, ut diutius timeatur? Nam inter tot casus fragilitatis humanæ, „ quam multæ mortes timentur, quarum certe una cum venerit, reſtat ce- „ teras non timeri: & tamen fugitur una, ut omnes timeantur. Quibus cru- „ ciantur doloribus, qui curantur a Medicis, & secantur? Numquid ut non „ moriantur? Sed ut aliquanto serius moriantur. Multi cruciatus suscipiun- „ tur certi, ut pauci dies adjiciantur incerti: & nonnunquam ipsis doleri- „ bus victi continuo moriuntur, quos mortis timore suscipiunt: & cum om- „ nino non eligant vitam finire ne doleant, sed dolere ne finiant, accidit „ eis, ut doleant, & finiant: non solum quia & sanati utique vitam finiunt „ post dolores, quæ tantis pœnis comparata nec sempiterna esse potest, „ quia mortalis est, nec diuturna, quia tota brevis est, nec de ipso brevi „ spatio sui secura, quia semper incerta est; verum etiam, quod aliquando eam „ dolore finierunt, quam ne finirent, dolere voluerunt. Habet etiam hoc „ magnum malum, ac vehementer execrandum, & horrendum nimius amor „ vitæ istius, quod multi dum volunt paulo diutius vivere, graviter offen- „ dunt Deum, apud quem est fons vitæ. Atque ita dum ab eis frustra, qui „ necessario futurus est vitæ finis metuitur, illinc prohibentur, ubi sine fine „ vivitur. Huc accedit, quia vita misera, etiam si posset esse perpetua, nullo „ modo beatæ vitæ etiam breviſſimæ comparanda est: & tamen isti aman- „ do miserrimam, atque breviſſimam, perdunt beatiſſimam, ac sempiternam; „ cum in hac ipsa, quam male diligunt, hoc velint, quod in altera per- „ dunt, quia utique in ista nec miseriam diligunt, nam beati esse volunt; „ nec brevitatem, nam eam finiri nolunt: tantum quia vita est sic amatur, „ ut sæpe propter eam (licet miseram, & brevem) beata, & sempiterna „ amittatur. His consideratis, quid magnum vita æterna jubet amatoribus „ suis, cum se jubet sic amari, quemadmodum hæc amatur a suis? An vero „ dignum est, vel ferendum, cum contemnuntur omnia, quæ amantur in „ Mundo, ut vita post paulum finienda, saltem ipsum paulum tenea- „ tur in Mundo; & non contemnitur Mundus, ut obtineatur vita, quæ „ sine fine apud illum est, per quem factus est Mundus?

Dominum audiamus, qui nobis vitam summo ardore desiderandam fide-
Matth. 11. liſſime pollicetur, velut in totius Mundi concione clamantem: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis; & ego reficiam vos. Tollite jugum*
S. Auguſt. ibidem. *meum super vos, & discite a me, quia mitis sum, & humilis corde: & invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Hæc disciplina piæ humilitatis, ventosam, & turbidam cupiditatem, aviditatem rerum extra nostram potestatem constitutarum, pellit ex animo.
„ Ibi enim labor, ubi multa quæruntur, & diliguntur quibus adipiscendis, „ atque retinendis voluntas non satis est, quia consequentem non habet fa- „ cultatem. Justa vero vita, cum voluntas adest, quia eam ipsam plene „ velle, justitia est; nec plus aliquid perficienda justitia, quam perfectam „ voluntatem requirit. Vide si labor est, ubi velle satis est: unde divini-
Luc. 2. „ tus dictum est, *Pax in terra hominibus bonæ voluntatis*. Ubi pax, ibi re- „ quies, ibi finis appetendi, & nulla causa laborandi. Sed hæc voluntas, ut „ plena sit, oportet, ut sana sit. Erit autem sana, si Medicum non refugiat, „ cujus solius gratia sanari potest a morbo desideriorum noxiorum. Ipse „ est ergo Medicus, qui clamat, *Venite ad me omnes, qui laboratis* ..... „ Divitiæ si diliguntur, ibi serventur, ubi perire non possunt. Honor, si „ diligitur, illic habeatur, ubi nemo indignus honoratur. Salus si diligitur, „ ibi adipiscenda desideretur, ubi adepta nihil timetur. Vita si diligitur, ibi „ acquiratur ubi nulla morte finitur. Proh pudor! In via Dei faciliora, & utilia ignava formidine fugiuntur; in via sæculi duriora, & sterilia ęrumnoso

labore

labore tolerantur. Utinam de beatitudine cœleſti conſequenda æque ſolliciti eſſemus, ac ſæculi amatores ſolliciti ſunt de bonis, & honoribus temporalibus aſſequendis! Sed heu! ardentius illi pernicioſa deſiderant, quam nos utilia: citius illi ad mortem properant, quam nos ad vitam. Qui in Aulis Principum militant, quo tandem pervenire ambiunt tot laboribus ſuis, tot vigiliis, patientia tanta? Major ne poteſt ſpes illorum eſſe, quam ut amici Principis fiant? Et ibi quid non fragile, plenumque periculis? *Et per quot pericula pervenitur ad grandius periculum? Et quando iſtud erit? Amicus autem Dei ſi voluero, ecce nunc fio* (inquiebat Vir illuſtris *S. Auguſtini* amicus, ut ipſe refert Lib. VIII. *Confeſſionum*, Cap. VI.)

II. Si quid vero pro dilectione æternæ Patriæ Chriſtiani geſſerint, conſiderent, quam leve illud ſit, & modicum, ſi vel cum præclaris illis facinoribus conferatur, quæ veteres Romani pro terrena patria, & civitate geſſerunt. „ Quid magnum eſt (*inquit* S. Auguſtinus Libro V. De civitate Dei, „ cap. XVIII.) pro illa æterna, cœleſtique Patria, cuncta ſæculi hujus quam„ libet jucunda blandimenta contemnere, ſi pro hac temporali, atque ter„ rena filios Brutus potuit & occidere, quod illa facere neminem cogit? „ Sed certe difficilius eſt filios interimere, quam quod pro iſta faciendum „ eſt, ea, quæ filiis congreganda videbantur, atque ſervanda, vel do„ nare pauperibus, vel ſi exiſtat tentatio, quæ id pro fide, atque juſtitia „ fieri compellat, amittere. Felices enim vel nos, vel filios noſtros non divi„ tiæ terrenæ faciunt, aut nobis viventibus amittendæ, aut nobis mor„ tuis a quibus neſcimus, vel forte a quibus nolumus poſſidendæ: ſed „ Deus felices facit, qui eſt mentium vera opulentia. Si pro libertate mo„ riturorum, & cupiditate laudum, quæ a mortalibus expetuntur, occidi „ filii a patre potuerunt: quid magnum eſt, ſi pro vera libertate, quæ „ nos ab iniquitatis, & mortis, & diaboli dominatu liberos facit, nec cu„ piditate humanarum laudum, ſed charitate liberandorum hominum, non „ a Tarquinio Rege, ſed a dæmonibus, & dæmonum principe, non filii „ occiduntur, ſed Chriſti pauperes inter filios computantur? .... Si Fu„ rius Camillus etiam ingratam Patriam, a cujus cervicibus acerrimorum „ hoſtium jugum depulerat, damnatuſque ab æmulis fuerat, a Gallis iterum „ liberavit, quia non habebat potiorem ubi poſſet vivere glorioſus; cur ex„ tollatur velut grande aliquid fecerit, qui forte in Eccleſia ab inimicis car„ nalibus graviſſimam exhonorationis paſſus injuriam, non ſe ad ejus hoſtes „ Hæreticos tranſtulit, aut aliquam contra illam ipſe hæreſim condidit, ſed „ eam potius quantum valuit ab hæreticorum pernicioſiſſima pravitate de„ fendit; cum alia non ſit, non ubi vivatur in hominum gloria, ſed ubi „ vita acquiratur æterna? Si Mutius, ut cum Porſenna Rege pax fieret, „ qui graviſſimo bello Romanos præmebat, quia Porſennam ipſum occidere „ non potuit, & pro eo alterum deceptus occidit, in ardentem aram ante „ oculos ejus dexteram extendit .... quis Regno cœlorum imputaturus eſt „ merita ſua, ſi pro illo non unam manum, neque hoc ſibi ultro faciens, „ ſed perſequente aliquo patiens, totum flammis corpus impenderit? ... „ Si ſe occidendos certis verbis quodam modo conſecrantes Decii devove„ runt, ut illis cadentibus, & iram Deorum ſanguine ſuo placantibus „ Romanus liberaretur exercitus; nullo modo ſuperbient Sancti Martyres „ tamquam dignum aliquid pro illius Patriæ participatione fecerint, ubi æ„ terna eſt, & vera felicitas, ſi uſque ad ſui ſanguinis effuſionem, non ſo„ lum ſuos fratres, pro quibus fundebatur, verum & ipſos inimicos, a „ quibus fundebatur, ſicut eis præceptum eſt, diligentes, charitatis fide, „ & fidei charitate certarunt? .... Quomodo autem ſe audebit extolle-

Conſiderandum quanta Romani pro terrena patria, & civitate fecerunt.

„ re

„ re de voluntaria paupertate Chriſtianus, ut in hujus vitæ peregrinatione „ expeditior ambulet viam, quæ perducit ad Patriam, ubi veræ divitiæ „ ipſe Deus eſt; cum audiat, vel legat L. Valerium, qui in ſuo defun- „ ctus eſt Conſulatu, uſque adeo fuiſſe pauperem, ut nummis a Populo „ collatis ejus ſepultura curaretur? . . . . Aut quid ſe magnum feciſſe „ prædicabit, quod nullo præmio Mundi hujus fuerit ab æternæ illius Pa- „ triæ ſocietate ſeductus, cum Fabricium didicerit tantis muneribus Pyrrhi „ Regis Epirotarum, promiſſa etiam quarta parte Regni, a Romana Civita- „ te non potuiſſe divelli, ibique in ſua paupertate privatum manere maluiſſe?

Qui jus habent ad vitam æternam. Matth. 5.

Per anguſtam viam incedendum eſſe meminerimus, quæ ducit ad vitam; Regnum cœlorum vim pati, & violentos, ideſt, qui pravis cupiditatibus ſuis vim inferunt, illud rapere, jus ad illud dumtaxat habere *Pauperes ſpiritu*, humiles, Deum timentes, a pravo rerum, opumque terrenarum affectu expeditos, quibus non dominatur avaritia, qui habent tamquam non habentes, & qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur. Jus ad illud habere cogitemus, qui Chriſti manſuetudinem imitantur, qui rixas fugiunt, qui non reſiſtunt malis, & improbis, a quibus vexantur, ſed vincunt in bono malum, qui pro terrenis, & temporalibus rebus noa altercantur.

Pſalm. 141. *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram*, de qua Propheta: *Tu es*, inquit, *ſpes mea, portio mea in terra viventium*. Jus ad Regnum cœlorum habent, qui vitam in luctu, lacrymis, & tribulationibus propter Deum tranſigunt, qui etſi nonnulla mæſtitia afficiantur propter amiſſionem eorum, quæ ipſis chara erant in hoc mundo, a Dei tamen amore, & obſequio propterea non divelluntur, immo Deo firmius, & ardentius adhærent: qui lugent amiſſum a ſe, vel ab aliis Deum, & triſtes ſunt ea triſtitia, quæ *Pœnitentiam in ſalutem operatur*. Triſtitia illorum vertetur in gaudium, & ab eorum oculis omnem lacrymam Deus abſterget; temporalemque lætitiam, & proſperitatem amittentes, æterna perfruentur. *Beati qui lugent, quoniam*

2. Cor. 7. 10. *ipſi conſolabuntur*. Jus ad vitam æternam habent amatores veri, & inconcuſſi boni, legis æternæ, ac veritatis, quæ Deus eſt; qui a mandatorum Dei fideli obſervantia, & a charitate Chriſti, nullis mundi blandientis promiſſis, & illecebris, nullis terrentis minis, & perſecutionibus abduci poſſunt, ac divelli: quorum *Cibus eſt*, ut faciant *voluntatem Patris ſui*, *qui in cœlis eſt*, quę eſt vera juſtitia: qui *aquam* illam ſitiunt, de qua qui biberit, *fiet in*

Joan. 4. 14. *eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam*: qui gaudium de veris bonis deſiderant, & amorem a terrenis & temporalibus avertunt. *Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*. Jus ad ęternam beatitudinem habent qui ſunt miſericordes, ſicut Pater cęleſtis miſericors eſt; qui dimittunt aliis, ſicut ipſi ſibi dimitti volunt; qui adjuvant alios, in quibus poſſunt, ſicut ſe in quo non poſſunt, cupiunt adjuvari; qui *beneficentiæ, & communionis* non obliviſcuntur, eleemoſynis velut *hoſtiis* Deum promereri ſatagentes. Illis ita rependitur, ut de miſeria liberentur *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Jus ad cęleſtem beatitudinem habent mundi corde, qui in ſimplicitate cordis Deum quęrunt, qui frequenti Sacramentorum uſu, aſſidua oratione, & bonis operibus animam purgant, ut videndo Deo præparetur; quorum converſatio in cęlis eſt; quorum non ſolum opera, ſed intentio recta eſt; qui Deo non ſerviunt niſi propter Deum, vereque

Pſal. 72. 26. dicere poſſunt: *Quid enim mihi eſt in cœlo, & a te quid volui ſuper terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum*. De his dixit Chriſtus: *Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt*. Jus ad vitam ęternam habent homines *Pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Si filii, & hęredes hęreditatis

in-

incorruptibilis, & incontaminatæ, in cœlis repoſitæ, hæredes Regni ab æterno ipſis parati. Pacifici autem in ſe ipſis ſunt, qui omnes animi ſui motus componentes, & ſubjicientes rationi, ideſt, menti & ſpiritui, carnaleſque concupiſcentias habentes edomitas fiunt Regnum Dei: in quo ita ſunt ordinata omnia, ut id quod eſt in homine præcipuum, & excellens, hoc ceteris imperet, quæ ſunt nobis, beſtiiſque communia; atque idipſum quod excellit in homine, ideſt, mens, & ratio, ſubjiciatur potiori, quod eſt ipſa Veritas unigenitus Filius Dei. Neque enim imperare inferioribus poteſt, niſi ſuperiori ſe ipſa ſubjiciat. Jus denique ad vitam æternam habent, *Qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*, ideſt, qui omnes extrinſecus illatas moleſtias pro veritate, & juſtitia æquanimiter ſuſtinent. Animadvertat igitur quiſquis delicias hujus ſæculi, & facultates rerum temporaliam quærit in nomine Chriſtiano, intrinſecus eſſe beatitudinem noſtram. Unde Propheta ait: *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus*. Nam extrinſecus maledicta, & perſecutiones, & detractiones promittuntur: de quibus tamen magna merces eſt in cœlis repoſita iis, qui gloriantur in tribulationibus: *Scientes quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit, quoniam charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris: per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis*. Non enim iſta perpeti fructuoſum eſt, ſed iſta pro Chriſti nomine non ſolum æquo animo, ſed etiam cum exultatione tolerare. Unde nec Hæretici, nec Schiſmatici, qui multa interdum patiuntur, æternam Beatitudinem conſequi poſſunt, quia non patiuntur iſta propter juſtitiam. Nam *Ubi ſana fides non eſt, non poteſt eſſe juſtitia, quia Juſtus ex fide vivit. Ubi charitas non eſt, non poteſt eſſe juſtitia: dilectio enim proximi malum non operatur*. Nos vero, qui per Dei gratiam Chriſtiani Catholici ſumus, ſi quid propter Deum patimur, beatos nos exiſtimemus: *Id enim, quod in præſenti eſt momentaneum, & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis, quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt*. Eamus igitur de virtute in virtutem, ut videamus Deum Deorum in Sion, qui bonis æternis *Non privabit eos, qui ambulant in innocentia. Miſericordiam, & veritatem diligit Deus; gratiam, & gloriam dabit Dominus*. Miſericordiam diligit, qua mihi primo ſubvenit: veritatem diligit, ut credenti det, quod promiſit. *Donator eſt indulgentiæ, debitor coronæ*. Unde debitor? Cui debet aliquid Deus? Videmus quia tenet eum debitorem Paulus, conſecutus miſericordiam, exigens veritatem: *Bonum certamen certavi*, (inquit) *curſum conſummavi, fidem ſervavi. de reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex*. Quid tibi reddet, niſi quod tibi debet? Unde tibi debet? Quid ei dediſti? *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Debitorem Dominus ipſe ſe fecit, non accipiendo, ſed promittendo. *Non ei dicitur, Redde, quod accepiſti: ſed, Redde, quod promiſiſti*. Ille, qui prærogavit miſericordiam, negare poterit debitum? *Miſericordiam, & veritatem diligit Deus: gratiam, & gloriam dabit Dominus*. Quam gratiam, niſi de qua Apoſtolus dixit, *Gratia Dei ſum id quod ſum?* Quam gloriam, niſi de qua ipſe ait, *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ?*

Pſalm. 44.

Rom. 5.

S. Auguſt. Lib. 1. De Ser. Dom. in Monte.

2. Cor. 4. 17.

Pſal. 83. 13. Pſal. 63. 8.

2. Tim. 4. 7.

Rom. 11. 35.

1. Cor. 15. 10.

III. Si vitam æternam vere credimus, hic ſuper flumina Babylonis gemere debemus, dum recordamur Sion, ut peregrini gemere, ad cœleſtem patriam ſuſpirare. Et ſi corpus noſtrum adhuc in Babylonia tenetur, cor noſtrum ad Jeruſalem præmittatur. „ Qui non gemit ut peregrinus, non „ gaudebit ut civis; quia deſiderium non eſt in illo (*inquit* S. Auguſtinus „ *Enarratione in Pſalm.* CXLVIII.) Cui peregrinatio dulcis eſt, non amat

Ad Cœleſtē Patriam ſuſpirandū.

„ pa-

„ patriam: ſi dulcis eſt patria, amara eſt peregrinatio: Si amara peregri-
„ natio, tota die tribulatio. Quando non eſt tribulatio? Quando in patria
„ delectatio ... Sed abundant omnia? Abundent omnia; vide, ſi ſecurus es,
„ quia non pereunt omnia... Poſtremo ſint copiæ, redundet affluentia hu-
„ jus ſæculi, detur ſecuritas, quod non pereant. Dicat Deus deſuper, Æ-
„ ternus in his eris, æterna tecum erunt iſta, ſed in faciem meam non vi-
„ debis. Nemo carnem conſulat, ſpiritum conſulite: reſpondeat vobis cor
„ veſtrum, reſpondeat fides, ſpes, charitas, quæ in vobis eſſe cepit. Ergone
„ ſi acciperemus ſecuritatem nos in affluentia bonorum ſæcularium ſemper
„ futuros, & diceret nobis Deus, Faciem meam non videbitis, gauderemus
„ in illis bonis? Eligeret forte aliquis gaudere, & dicere, Abundant mihi
„ iſta, bene mihi eſt, nihil amplius quæro. Nondum cepit eſſe amator Dei,
„ nondum cepit ſuſpirare tamquam peregrinus. Effundamus igitur ſuper
nos animam noſtram, confiteamur in lachrymis, gemamus in confeſſioni-
bus, in miſeriis ſuſpiremus. Quicquid nobis adeſt præter Deum noſtrum,
non eſt dulce, *Nolumus omnia, quę dedit, ſi non dat ſe ipſum, qui omnia dedit*. Verba ſunt *S. Auguſtini* Enarratione in Pſalm. LXXXV. Ad illum ſuſ-
piremus, *Qui ſalvos facit rectos corde*. Recti corde dicuntur (inquit *S. Au-*
Pſal. 7. 11. *guſtinus* in Pſalm. VII.) *Cum jam, ubi cogitatio, ibi & delectatio eſt, quod fieri non poteſt, niſi cum divina, atque æterna cogitantur ... Ita fit, ut ſcrutans corda, & renes Deus, & perſpiciens in corde rectas cogitationes, in renibus nullas delectationes, juſtum auxilium præbeat rectis corde, ubi mundis cogitationibus ſupernæ delectationes ſociantur.*

Ad vitam æternam omnia ſtudia, operaque noſtra referenda.

IV. Cum Vita æterna, Deique fruitio ſummum ſit hominis bonum, ad illam omnia opera noſtra, curas omnes, & ſtudia, cogitationes omnes referre debemus; nihilque unice neceſſario ſalutis noſtræ negotio anteponere. *Summum enim bonum dicitur, quo cuncta referuntur. Eo enim fruendo quiſque beatus eſt, propter quod cetera vult habere, cum illud jam non propter aliud, ſed propter ſe ipſum diligatur. Et ideo finis ibi dicitur, quia jam, quo excurrat, & quo referatur, non invenitur* (inquit *S. Auguſtinus* Epiſt. CXVIII. alias LVI.)

Temporalibus non inhærendum.

V. Temporalibus rebus ne inhæreat Chriſtianus, qui æterna ſperat: hanc vitam non amet, qui vitam æternam a Deo promiſſam expectat. Cogitet omnia bona temporalia, quibus Dei providentia, & bonitas hunc Mundum implevit, eſſe *Miſerorum, damnatorumque ſolatia, non præmia beatorum.*

S. Auguſt. Lib. 22. De Civit. Dei cap. 24.

Quæ igitur illa ſunt, ſi tot ac talia & tanta ſunt iſta? Quid dabit eis quos prædeſtinavit ad vitam, qui hæc dedit etiam eis, quos prædeſtinavit ad mortem? Quæ bona in illa beata vita faciet eos ſumere, pro quibus in hac miſera unigenitum Filium ſuum voluit uſque ad mortem mala tanta perferre? Non ad hoc ſumus Chriſtiani, ut terrenam felicitatem quæramus, qua plerumque mali fruuntur. Bona illa magni pendere non debemus, quæ Dominus dat & malis. Ad aliam felicitatem, ad alia bona vocati ſumus: illa deſideremus, ad illa tendamus. Dicamus ex animo cum Propheta: *Sitivit in te anima mea: Quam multipliciter tibi caro mea. Adhæſit anima mea poſt te.*

Pſal. 63.

In via nos conſtitutos intelligamus, qua ad patriam pergimus. Temporalia bona ſi Deus dederit, ut ſolatia itineris cum gratiarum actione recipiamus; ſi negaverit, aut ſubtraxerit, remota peregrinationis noſtræ impedimenta gaudeamus. *Tota iſta vita* (inquit S. Auguſtinus) *& omnia quibus uteris in hac vita, ſic tibi debent eſſe tamquam ſtabulum viatori, non tamquam domus habitatori. Memento peregiſſe te aliquid, reſtare aliquid: divertiſſe te ad refectionem, non ad defectionem.* Propterea & hanc vitam multa amaritudine Deus Optimus reſperſit, ut doceret *Amare meliora per amaritudinem in-*

Enarrat. in Pſalm. 34. Serm. 1.

Et Enarr. in Pſ. 40.

fe-

ferorum, ne viator tendens ad Patriam, ſtabulum amet pro domo ſua.

VI. *Nemo poteſt idoneus fieri futuræ vitæ, qui non ſe ad illam modo exercuerit.* Nunc igitur præoccupandæ ſunt actiones Beatorum in cęleſti æternaque vita. In Dei viſione, amore, ac laude excercere nos debemus quantum poſſumus. *Lætetur Iſrael in eo, qui fecit eum, & filii Sion exultent in Rege ſuo.* Quid eſt Iſrael? *Videns Deum.* Eſt quædam viſio hujus temporis, erit altera viſio futuri temporis: viſio, quæ modo eſt, per fidem eſt; viſio, quę futura eſt, per ſpeciem erit. *Si credimus videmus: ſi amamus, videmus.* Quid videmus? Deum. Ubi eſt ipſe Deus? Interroga Joannem: *Deus charitas eſt.* Benedicamus nomen ejus ſanctum, & gaudeamus in Deo, ſi gaudemus in charitate. Quiſquis habet charitatem, ut quid illum mittimus longe, ut videat Deum? *Conſcientiam ſuam attendat, & ibi videt Deum. Si charitas ibi non habitat, non ibi habitat Deus; ſi autem charitas ibi habitat, Deus ibi habitat.* Vult illum forte videre ſedentem in cœlo? *Habeat charitatem, & in eo habitat ſicut in cęlo.* Ergo ſimus Iſrael, & lætemur in Deo, qui fecit nos, in Chriſto Rege noſtro, qui regit nos. *Nemo homo ſibi arroget partes ipſius: ab ipſo eſt lætitia, quæ nos facit eſſe felices.* Cœleſtis Jeruſalem, ſive Sion filii ſumus. Ipſa nos genuit, ipſa eſt Eccleſia Sanctorum, ipſa nos nutrivit, ex parte peregrina, ex magna parte immanens in cęlo. Ex parte, qua immanet in cęlo, beatitudo Angelorum eſt: ex parte, qua peregrinatur in hoc ſæculo, ſpes eſt Juſtorum. Qui ergo in hac vita gemunt, & deſiderant illam patriam, *currant dilectione*, non pedibus corporis; non quærant naves, ſed pennas, *duas alas charitatis apprehendant. Quæ ſunt duæ alæ charitatis? Dilectio Dei, & proximi.* Peregrinamur enim, ſuſpiramus, gemimus, venerunt ad nos litteræ de Patria noſtra, ipſas vobis recitamus. Quæ ſunt illæ litteræ? Divinę promiſſiones in Scripturis Sacris exaratæ. De Deo itaque ſemper quantum in nobis eſt, cogitantes, in eum credentes, illum diligentes in illo lętemur. Sed & laudemus nomen ejus in choro. Chorus eſt conſenſio laudantium. Si in choro cantamus, concorditer cantemus. In choro cantantium quiſquis voce diſcrepuerit, offendit auditum, & perturbat chorum. Si vox inconvenienter cantantis diſturbat concentum cantantium, quanto magis mala vita, pravique mores diſturbant concentum laudantium? *In tympano & pſalterio* pſallamus: *Ut non ſola vox laudet, ſed & opera.* Quando aſſumitur pſalterium, & tympanum, manus concinunt voci. *Sic & tu, ſi quando Alleluja cantas, porrigas & panem eſurienti, veſtias nudum, ſuſcipias peregrinum; non ſola vox ſonat, ſed & manus conſonat, quia verbis facta concordant.*

S. Auguſt. Enarr. in Pſalm. 148. & 149.

Præoccupandæ ſunt in hac vita actiones beatorum: 1. Joann. 4.

In hac vita mortali ſi nos ita geramus, quod nobis promiſſum eſt, conſequemur, *Vitam æternam*: in qua Deum ſine fine videbimus, videndo amabimus, amando laudabimus. AMEN. *Verum eſt*: id enim Deo revelante credimus; id Deo promittente ſperamus. *Fiat, fiat.*

FINIS LIBRI PRIMI.

THEO-

THEOLOGIÆ DOGMATICÆ, ET MORALIS

SECUNDUM ORDINEM CATECHISMI

Concilii Tridentini

LIBER SECUNDUS.

DE SACRAMENTIS.

1. Cor. 4. 1.
2. Cor. 3. 6.
Luc. 1. 17.
Matth. 7. 6.
Isai 12. 3.
Gen. 24.
Apoc. 7. 17.

UT Sacramentorum doctrina, & disciplina Viris Ecclesiasticis summopere necessaria, sic illis accuratissime tradenda est: tum quia in eorum administratione præcipua pars Ministerii Ecclesiastici posita est; cum Sacerdotes sint *Ministri Novi Testamenti*, & *Dispensatores Mysteriorum Dei*: tum quia *Plebem perfectam Domino parare* debent Sancti Præcursoris instar, congruisque dispositionibus illam adornare ad divina Sacramenta digne suscipienda, ne forte noxium sit hominibus, atque in damnationem cedat, quod pro ipsorum salute a Christo institutum est: aut ab ipsis Sacerdotibus divinum illud mandatum violetur: *Nolite dare Sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos: ne forte conculcent eas pedibus suis, & conversi disrumpant vos*. Animabus ad *Fontes Salvatoris* haurientibus aquam in vitam æternam salientem, inaures, & armillas, velut fidelis ille Abrahami servus alteri Rebeccæ, proferre debent, ideſt, Christianarum ornamenta virtutum, ut eas Christo Salvatori in Isaac adumbrato conjungant. Id autem assequi non possunt, nisi Christianos omnes invitent *Ad vitæ fontes aquarum*, & ad Pœnitentiæ præsertim, ac Eucharistiæ frequentem usum adhortentur; divinam Sacramentorum originem, ac institutionem; admirabilem efficaciam, certamque virtutem; necessitatem, ac utilitatem eximiam; sacros Ritus, quibus conficiuntur, vel administrantur; Dogmata universa, quæ Ecclesia Catholica, Apostolica, Romana de illis credenda proponit, diligenter, & dilucide explicantes.

TRA-

TRACTATUS PRIMUS.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

DE Sacramentis in genere ſpectatis octo expendenda ſunt. Primo, eſſentia; ſecundo, neceſſitas; tertio, partes; quarto, numerus, & ordo; quinto, efficacia; ſexto, inſtitutio; ſeptimo, Miniſter; octavo, Ritus, ſive Ceremoniæ.

CAPUT PRIMUM.

DE SACRAMENTORUM ESSENTIA.

ARTICULUS I.

De Sacramenti Nomine.

I. CUM Sacramenti nomen a ſacro derivetur, multiplex eſt Sacramenti ſignificatio ex varia relatione ad rem ſacram, quam violari nefas. Sic apud Veteres pignus in loco ſacro depoſitum a litigantibus, ea conditione, ut illud perderet in pœnam improbus litigator, ſuum vero recipere, qui cauſam obtinuiſſet, *Sacramentum* dicebatur, teſte *Varrone* Lib. IV. *De Lingua Latina*. Atque ea etiam ſignificatione Sacramentis noſtris convenit, quatenus per ea nos Deo oppignoramus, & devovemus. Hac etiam ratione juramentum, per rei ſacræ conteſtationem editum, Deo ſcilicet in teſtem promiſſionis, ſeu veritatis alicujus vocato, Sacramentum appellatum eſt. Qua ſignificatione uſurpatur Sacramenti nomen non ſolum apud profanos Auctores, ſed in Jure etiam Canonico Cauſa XXII. Qu. IV. cap. *Qui Sacramento*, quod ex Canone VII. Concilii Ilerdenſis ſumptum eſt: item Cauſa II. Qu. V. cap. *Sacramentum*, & cap. *Nos*, primo, & ſecundo. Hac etiam notione Sacramentis noſtris nomen illud convenit, cum in illis Deo ad obſequium nos obſtringamus, ſeque viciſſim Deus nobis ad gratiam, amicitiam, & patrocinium quodammodo obſtringat. Sic Principum conſilia, & arcana, ſacramenta in Scriptura Sacra vocantur, Tobiæ XII. 7. *Sacramentum Regis abſcondere, bonum eſt*: quod ſacra habeantur, ſicut & Majeſtas, perſonaque Principis, nec ea uſquam violare liceat. Qua ratione Epiſtola Imperatoris in Antiquis Conciliis *Sacra Imperatoris* dicitur, propter perſonæ, a qua mittebatur, reverentiam, & inviolabilem dignitatem.

Multiplex acceptio hujus vocis, Sacramentum.

Cicero Libro II. Offic. Vegetius lib. II. De Re Milit.

II. Scripturarum autem Sacrarum uſu *Sacramentum* rem ſacram abditam, atque occultam ſignificat, ſicut & Myſterii nomen Sapientiæ II. 22. *Neſcierunt Sacramenta Dei, neque mercedem ſperaverunt juſtitiæ*. Epheſ. I. 9. *Ut notum faceret nobis Sacramentum voluntatis ſuæ*. I. ad Timotheum III. 16. *Magnum eſt pietatis Sacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria*. Epheſ. V. 32. *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*. Quin & rei arcanæ, etſi nefariæ, ſignum aliquando ſignificat. Apocalypſis XVII. 7. *Et dixit mihi Angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi ſacramentum mulieris, & beſtiæ, quæ portat*

portat eam. Pro ſigno rei ſacræ abditæ, atque occcultæ Sacramenti nomen *S. Auguſtinus* uſurpat, Libro x. *De Civitate Dei*, cap. v. ita Sacrificium definiens, *Sacrificium ergo viſibile inviſibilis ſacrificii Sacramentum, ideſt, ſacrum ſignum eſt*. Atque etiam hac notione id nomen Sacramentis noſtris convenit; ſed communes ſunt illæ nominis acceptiones.

III. Significatione magis propria ſumitur a Theologis Sacramenti nomen pro ſigno rei ſacræ, non cujuſcumque, ſed hominem Deo conſecrantis, & initiantis. Sic a *S. Auguſtino* uſurpatur Libro xv. *De Civitate Dei*, cap. xxvi. ubi de latere Chriſti lancea perfoſſo ait: *Inde Sacramenta manarunt, quibus credentes initiantur*. Sic a *S. Ambroſio* Librum, in quo de Sacramentis Baptiſmi, & Euchariſtiæ tractat, inſcribente, *De iis, qui Myſteriis initiantur*. (idem quippe Græcis ſignificat μυστήριον, quod Latinis Sacramentum.) Sic a *S. Thoma* Prima Secundæ Quæſt. cxii. Articulo v. *Sacramenta* (inquit) *proprie dicuntur illa, quæ adhibebantur a Dei cultoribus ad quamdam conſecrationem, per quam ſcilicet quodammodo deputabantur ad cultum Dei*.

Sacramenti nomen ſemper in Eccleſia receptum, & approbatum.

IV. Sacramenti nomen ſemper in Eccleſia receptum, & approbatum fuit, quicquid contra obſtrepant *Lutherus*, *Melancton*, *Carloſtadius*, *Zuinglius*, *Calvinus*. In Scripturis enim habetur, non ſolum communi, & generica ſignificatione, prout rei ſacræ abſconditæ, & arcanæ ſignum notat, quo ſenſu *Sacramentum ſeptem ſtellarum*, Apocal. i. dicitur, & explicatur: *Septem ſtellæ, Angeli ſunt ſeptem Eccleſiarum*: ſed etiam ſpecifica, & maxime propria ſignificatione, quo modo ab Eccleſia uſurpatur. Epheſ. enim v. de Matrimonio dicitur, *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*. De conjunctione ſcilicet externa, & ſenſibili viri, & fœminæ, de qua præmiſſum eſt: *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne una*: aſſerit Apoſtolus, *Sacramentum hoc magnum eſſe*, quippe quod ſignum ſit rei ſacræ ſpiritualis, & latentis, ſcilicet conjunctionis Chriſti, & Eccleſiæ. Unde & ex ratione illa Sacramenti Matrimonio conveniente probat viros diligere debere uxores ſuas, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam. Quamobrem ex hoc loco Sacra Synodus Tridentina colligit, *Matrimonium eſſe vere, & proprie unum ex ſeptem Legis Evangelicæ Sacramentis a Chriſto Domino inſtitutum*. Antiqui etiam Patres Baptiſmum, Euchariſtiam, & alia id genus ſacra ſymbola Sacramenti nomine deſignant, ſcilicet *Tertullianus* Libro *De Præſcriptionibus Hæreticorum*, cap. xl. & Libro i. *Contra Marcionem* cap. xiv. *S. Cyprianus* Epiſt. lxxii. *S. Hilarius* in Pſalm. cxxi. *S. Auguſtinus* Epiſt. liv. alias cxviii. ad *Januarium*, & Libro ii. *De Doctrina Chriſtiana*, cap. iii.

Seſſ. 24. De Sacr. Matr.

Non immutanda vocabula Eccleſiæ uſu conſecrata.

V. Quamobrem etſi in ſacris Litteris Sacramenti nomen ea ſignificatione non haberetur, quo illud uſurpat Eccleſia, religioſe nihilominus retinendum eſſet, utpote Traditionis auctoritate, Eccleſiæque uſu antiquiſſimo conſecratum, ſicut alia nomina ad fidem explicandam, atque declarandam ab Eccleſia adhibita ſunt, & conſecrata, quamvis in Scripturis non habeantur, ut Trinitas, Conſubſtantiale, Ingenitus, Incarnatio, Deipara, &c. Nova enim vocabula in Religionis Myſteriis explicandis fingere, & adhibere, iis abdicatis, quæ Eccleſiæ uſu recepta ſunt, omnino periculoſum eſt. *Liberis enim verbis loquuntur Philoſophi, nec in verbis ad intelligendum difficillimis offenſionem religioſarum aurium pertimeſcunt. Nobis autem ad certam regulam loqui fas eſt, ne verborum licentia etiam de rebus, quæ his ſignificantur, impiam gignat opinionem* (inquit *S. Auguſtinus* Libro x. *De Civitate Dei* cap. xxiii.)

Catholici Theologi ad certam regulam loqui debent.

AR-

ARTICULUS II.

De Sacramenti definitione.

I. *Sanctus Thom.* III. P. Q. LX. Art. II. hanc Sacramenti definitionem tradit: *Sacramentum eſt ſignum rei ſacræ, in quantum eſt ſanctificans homines.* Sacramenti definitio multiplex.

II. Concilii Tridentini Catechiſmus duplicem tradit Sacramenti definitionem, breviorem unam, prolixiorem alteram, & magis explicatam. Prima his concepta verbis eſt: *Sacramentum eſt invisibilis gratiæ viſibile ſignum, ad noſtram juſtificationem inſtitutum.* Altera ſic formata eſt: *Sacramentum eſt res ſenſibus ſubjecta, quæ ex Dei inſtitutione ſanctitatis, & juſtitiæ tum ſignificandæ, tum efficiendæ vim habet.* Idem eſt ſenſus definitionis, quam tradit *S. Iſidorus Hiſpalenſis*, Libro VI. *Originum*, cap. *De Officiis*, quæ refertur etiam in Decreto Gratiani, cap. *Multi*, velut S. Gregorii: *Sacramentum eſt, in quo ſub tegumento rerum viſibilium divina virtus ſecretius operatur ſalutem.*

III. Ex his Sacramenti definitionibus colligitur, Sacramentum ad ſigni genus pertinere. Quod ut intelligatur, obſervandum eſt, rerum omnium, quæ ſenſibus percipiuntur, duo eſſe genera. Aliæ enim ob id inventæ ſunt, ut aliquid ſignificent: aliæ non alterius rei ſignificandæ, ſed ſui tantum cauſa effectæ ſunt. Poſterioris generis ſunt omnes pene res, quæ natura conſtant: prioris, vocabula rerum, ſcriptura, vexilla, imagines, tubæ, & alia hujuſmodi. Nam ſi vocabulis vim ſignificandi detraxeris, ſublata videtur eſſe cauſa, quamobrem vocabula inſtituerentur. Sacramentum ad ſigni genus pertinet.

Signum, ex *S. Auguſtino*, Libro II. *De Doctrina Chriſtiana*, cap. I. *eſt res præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, aliud aliquid ex ſe faciens in cognitionem venire*: ſicut viſo veſtigio, tranſiſſe animal, cujus veſtigium eſt, cogitamus; & fumo viſo, ignem ſubeſſe cognoſcimus; & voce amantis audita, affectionem animi ejus advertimus; & tuba ſonante, Milites vel progredi ſe, vel regredi, & ſi quid aliud pugna poſtulat, oportere noverunt. Notio ſigni.

Signorum alia ſunt *naturalia*; alia *data*. Naturalia ſunt, *Quæ ſine voluntate, atque ullo appetitu ſignificandi, præter ſe aliquid aliud ex ſe cognoſci faciunt*, ſicuti eſt fumus ſignificans ignem. Non enim volens ſignificare id facit, ſed rerum expertarum animadverſione, & notatione cognoſcitur ignem ſubeſſe, etiamſi fumus ſolus appareat. Sed & veſtigium tranſeuntis animantis ad hoc genus pertinet; & vultus irati, ſeu triſtis affectionem animi ſignificat, etiam nulla ejus voluntate, qui iraſcitur, aut triſtis eſt; aut ſi quis alius motus animi vultu indice proditur, etiam nobis non id agentibus, ut prodatur.

Signa data, quæ alias ex inſtitutione, ſeu ad placitum, in Scholis appellantur, ſunt, *quæ ſibi quæque viventia invicem dant ad demonſtrandos, quantum poſſunt, motus animi ſui, vel ſenſa, aut intellecta quælibet.* Signorum quibus inter ſe homines ſua ſenſa communicant, quædam pertinent ad oculorum ſenſum, pleraque ad aurium, pauciſſima ad ceteros ſenſus. Nam cum innuimus, non damus ſignum niſi oculis ejus, quem volumus per hoc ſignum voluntatis noſtræ participem facere: & vexilla militaria per oculos inſinuant voluntatem Ducum. Ad aures autem pertinent tuba, tibia, & cithara, quę dant plerumque non ſolum ſuavem, ſed etiam ſignificantem ſonum: & verba, quę inter homines obtinuerunt principatum ſignificandi quæcumque animo concipiuntur, ſi ea quiſque prodere velit. Signi ſpecies multiplex.

Signa alia ſunt ab hominibus, alia a Deo inſtituta. Horum quædam ſpeculativa ſunt, alia practica. Speculativa, quæ tantum ſignificandi gratia ob hominum oculos proponuntur, ut Iris, de qua Geneſ. IX. ait Deus: *Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram.* Practica ſunt, quæ ex Dei inſtitutione aliquid ſignificant pariter, & efficiunt.

Notio, & essentia signi sensibilis omnibus sacramentis convenit.

IV. Notio, & essentia signi sensibilis Sacramentis omnibus communis est. Ut enim *S. Augustinus* Epist. CXXXVII. alias V. ad *Marcellinum* ait, *Signa cum ad res divinas pertinent, Sacramenta appellantur*. Id vero ex Scriptura Sacra manifeste etiam colligitur. Apostolus enim de Circumcisione, veteris Legis Sacramento, quæ Abraham patri omnium credentium data erat, ita scribit ad Rom. IV. Cap. *Signum accepit Circumcisionis, signaculum justitiæ fidei*: & cap. V. cum ait: *An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus*? Baptismum hujus rei significationem habere docet, nimirum: *Nos consepultos esse cum illo per Baptismum in mortem; ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*. Hinc rursus *S. Augustinus* Libro *De Catechizandis Rudibus*, cap. XXVI. Novæ Legis Sacramenta vocat *Visibilia signacula, in quibus res divinæ invisibiles honorantur*. Et in Expositione inchoata Epist. ad Roman. de *Cornelio* sic loquitur: *Non ideo Sacramenta contempsit, quod gratiam Dei jam accepisset: sed multo certior baptizatus est, ut etiam ipsa sacrosancta signacula, quorum res* (idest gratia) *in ipso præcesserat, percipere non moraretur*.

Ratio cur Sacramenta signa sensibilia esse debeant.

V. Rationem cur Sacramenta signa sensibilia esse necessario debeant, *S. Thomas* tradit III. P. Q. LX. Art. IV. inde petitam, quod *Sapientia divina unicuique rei providet secundum suum modum*: & propter hoc dicitur Sapient. VIII. *Suaviter disponit omnia*. Et Matth. XXV. *Dedit unicuique secundum propriam virtutem*. Est autem *homini connaturale, ut per sensibilia perveniat in cognitionem intelligibilium: signum autem est, per quod aliquis pervenit in cognitionem alterius. Unde cum res sacræ, quæ per Sacramenta significantur, sint quædam spiritualia, & intelligibilia bona, quibus homo sanctificatur, consequens est, ut per aliquas res sensibiles significatio Sacramenti impleatur: sicut etiam per similitudines sensibilium rerum in Divina Scriptura res spirituales nobis describuntur*.

Hanc rationem præclare *S. Joannis Chrysostomi testimonio* suffultam studiosus quisque gratius accipiet, Homilia LXXXIII. in *S. Matthæum*, dicentis: *Quoniam ille dixit*, Hoc est Corpus meum, *nulla teneamur ambiguitate, sed credamus, & oculis intellectus id perspiciamus. Nihil enim sensibile traditum nobis a Christo, sed rebus quidem sensibilibus, omnia vero, quæ tradidit, insensibilia sunt. Sic & in Baptismo per aquam, quæ res sensibilis est, donum illud conceditur: quod autem in ea conficitur, regeneratio scilicet, ac renovatio, intelligibile quiddam est. Nam si tu incorporeus esses, nude ipsa dona incorporea tradidisset tibi: quoniam vero corpori conjuncta est anima tua, in sensibilibus intelligenda tibi traduntur*.

Eodem spectat egregius ille *S. Augustini* locus Enarrat. II. in Psal. XXXIII. *Christus in Corpore, & Sanguine suo voluit esse salutem nostram. Unde autem commendavit Corpus, & Sanguinem suum? De humilitate sua. Nisi enim esset humilis, nec manducaretur, nec biberetur. Respice altitudinem ipsius*. „ In „ Principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Ver- „ bum. “ *Ecce cibus sempiternus: sed manducant Angeli, manducant supernæ Virtutes, manducant cœlestes Spiritus, & manducantes saginantur; & integrum manet, quod eos satiat, & lætificat. Quis autem homo posset ad illum cibum? Unde cor tam idoneum illi cibo? Oportebat ergo, ut Mensa illi lacteasceret, & ad parvulos perveniret*.

Joann. I.

Sacramenta signa sunt rebus significatis secundum

VI. Nec solum sensibilis signi ratio Sacramento Novæ Legis convenit; sed præterea rei significatæ per quamdam similitudinem, ac proportionem accommodatum esse debet; ut specie quadam, & similitudine nobis declaret, quod Deus in animis nostris sua virtute, quæ sensu percipi non potest efficit,

efficit. Sic Baptiſmus, cum adhibitis certis, & ſolemnibus verbis aqua extrinſecus abluimur, ſignificat Spiritus Sancti virtute omnem peccati maculam, & turpitudinem interius elui, & animas noſtras gratiæ ſanctificantis dono augeri, atque ornari. Hæc veritas *Tertulliani* teſtimonio confirmatur Libro *De Reſurrectione carnis*, cap. VIII. *Caro*, inquit, *abluitur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima conſecretur. Caro ſignatur, ut anima muniatur. Caro manus impoſitione adumbratur, ut & anima Spiritu illuminetur. Caro Corpore, & Sanguine Chriſti veſcitur, ut & anima de Deo ſaginetur.* similitudinem, & proportionem quamdam accommodata.

Idem colligitur ex *S. Auguſtino* Epiſtola XCVIII. alias XXIII. ad *Bonifacium* Epiſcopum ſcribente: *Si Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omnino Sacramenta non eſſent.*

VII. Ex Dei autem inſtitutione Sacramenta ſignificandi vim habent, cum ſolus Deus ſit Sacramentorum auctor, uti & Fidei, & Religionis. Unde Aqua Benedicta, ſignum crucis, tunſio pectoris, Benedictio Epiſcopalis, in Sacramentorum numero non cenſentur, tum ob alias rationes, tum quod ritus non ſint a Deo immediate inſtituti, ſed ab Eccleſia. Sacramenta ex Dei inſtitutione ſigna ſunt practica, & efficacia

VIII. Signa denique mere ſpeculativa non ſunt, ſed practica, & efficacia, gratiam ſcilicet, quæ res ſacra eſt per ipſa ſignificata, in ſuſcipientibus, modo nullum obicem apponant, operantia. Qua ratione a definitione Sacramenti excluduntur creaturæ ſenſibiles, quæ licet aliquid ſacrum ſignificent, ſcilicet ſapientiam, & bonitatem divinam, quatenus ſunt in ſe ipſis ſacræ, non tamen quatenus nos per eas ſanctificamur. Unde Sacramenta dici non poſſunt, quia Sacramentum eſt ſignum rei ſacræ, in quantum ſanctificat homines, ut ratiocinatur *S. Thomas* III. P. Q. LX. Artic. III. Hac etiam ratione differunt Sacramenta Novæ Legis a Sacramentis Veteris Legis, quæ ob eam tantum rem a Deo hominibus commendata ſunt, ut aliquid ſignificarent, in memoriam revocarent, aut promitterent. Cujuſmodi fuerunt Circumciſio, Legis purificationes, Panis azymus, Sacrificia, & ceteræ Moſaici cultus cæremoniæ. Unde *S. Auguſtinus* Enarrat. in Pſalm. LXXIII. ait: *Si diſcernimus duo Teſtamenta, & Vetus, & Novum, non ſunt eadem Sacramenta, nec eadem promiſſa; eadem tamen pleraque præcepta .... Præcepta eadem, Sacramenta non eadem, promiſſa non eadem. Videamus, quare præcepta eadem: quia ſecundum hæc Deo ſervire debemus. Sacramenta non eadem, quia alia ſunt Sacramenta dantia ſalutem, alia promittentia Salvatorem. Sacramenta Novi Teſtamenti dant ſalutem, Sacramenta Veteris Teſtamenti promiſerunt Salvatorem ... Mutata ſunt Sacramenta, facta ſunt facilliora, pauciora, ſalubriora, feliciora.* A ratione demum Sacramenti excluduntur ſigna ſpeculativa, quorum uſus in Eccleſia obtinuit, qualia ſunt Imagines, Cruces, Roſaria, veſtes Sacerdotales, Monaſticus habitus, & alia id genus. Veteris, & Novi Teſtamenti pleraque præcepta eadem Sacramenta, & promiſſa non eadem.

IX. Ad hujus abſolutionem Articuli, ſcire neceſſe eſt, quarum rerum ſigna ſint Sacramenta. *Eſt* enim *miſerabilis animæ ſervitus ſigna pro rebus accipere, & ſupra creaturam corpoream oculum mentis ad hauriendum æternum lumen levare non poſſe ... Sub ſigno autem ſervit, qui operatur, & veneratur aliquam rem ſignificantem, neſciens quid ſignificet: qui vero aut operatur, aut veneratur utile ſignum divinitus inſtitutum, cujus vim, ſignificationemque intellexit, non hoc veneratur, quod videtur, & tranſit, ſed illud potius, quo talia cuncta referenda ſunt. Talis autem homo ſpiritalis, & liber eſt, etiam tempore ſervitutis, quo carnalibus animis nondum oportet ſigna revelari, quorum jugo edomandi ſunt. Tales autem ſpiritales erant Patriarchæ, ac Prophetæ, omneſque in populo Iſrael, per quos nobis Spiritus Sanctus ipſa Scripturarum* Quarum rerum ſigna ſint Sacramenta?

& auxilia, & ſolatia ſubminiſtrat. Hoc vero tempore, poſtea quam Reſurrectione Domini noſtri manifeſtiſſimum indicium noſtræ libertatis illuxit, nec eorum quidem ſignorum, quæ jam intelligimus, operatione gravi onerati ſumus; ſed quædam pauca pro multis, eademque factu facillima, & intellectu auguſtiſſima, & obſervatione caſtiſſima, ipſe Dominus, & Apoſtolica tradidit diſciplina: ſicuti eſt Baptiſmi Sacramentum, & celebratio Corporis, & Sanguinis Domini: quæ unuſquiſque cum percipit, quo referantur, imbutus agnoſcit, ut ea non carnali ſervitute, ſed ſpiritali potius libertate veneretur . . . . Qui autem non intelligit, quid ſignificet ſignum, & tamen ſignum eſſe intelligit, nec ipſe premitur ſervitute. Verba ſunt *S. Auguſtini* Libro III. *De Doctrina Chriſtiana*, cap. v. & IX.

Sacramentorum novæ Legis triplex ſignificatio.

Triplex autem eſt in Sacramentis Novæ Legis ſignificatio. Significant enim rem aliquam præteritam, Chriſti ſcilicet Redemptoris Paſſionem, quę ſanctitatis cauſa eſt: Rem præſentem indicant, ſcilicet gratiam, quam operantur: Rem futuram prænunciant, ſcilicet æternam beatitudinem, ad quam ſanctitas noſtra velut ad finem referri debet. Sive, ut loquitur *S. Thomas* III. Part. Q. LX. Artic. III. *Sacramentum eſt ſignum rememorativum ejus, quod præceſſit, ſcilicet Paſſionis Chriſti; & demonſtrativum ejus, quod in nobis efficitur per Chriſti Paſſionem, ſcilicet gratiæ; & prognoſticon, ideſt, prænunciativum futuræ gloriæ.* Res exemplo illuſtratur in Baptiſmo. Namcum Apoſtolus ait ad *Romanos* cap. VI. 3. *Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus*; plane oſtendit, idcirco Baptiſmum ſignum dicendum eſſe, quod Dominicæ Paſſionis, & Mortis nos admoneat. Deinde cum addit: *Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem, ut quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* Declarat, Baptiſmum ſignum eſſe, quo cœleſtis gratia in nos infuſa indicatur, cujus munere nobis datum eſt, ut novam vitam inſtituentes, omnia veræ pietatis officia facile, & libenti animo impleamus. Poſtremo, cum ait: *Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus, ſimul & Reſurrectionis erimus*: Docet Baptiſmum futurę noſtræ Reſurrectionis, & æternæ vitæ ſignum eſſe.

Nec unam tantum rem præſentem, ſed plures quandoque Sacramenta ſignificant. Sic Euchariſtiæ Sacramentum veri Corporis, & Sanguinis Domini præſentiam, necnon gratiam ſignificat, quæ confertur iis, qui non indigne Corpus, & Sanguinem Domini manducant, & bibunt.

Ne tamen inde colligas, Sacramenta ſigna eſſe ambigua, fallendi occaſionem præbentia: quia multa ſignificant, ſecundum quod ordine quodam ſunt unum. Sacramentum enim proprie dicitur, quod ordinatur ad ſignificandum noſtram ſanctificationem: in qua tria ſpectari poſſunt; ſcilicet ipſa cauſa ſanctificationis noſtræ, quæ eſt paſſio Chriſti: & forma noſtræ ſanctificationis, quæ eſt gratia cum virtutibus: & ultimus finis ejuſdem ſanctificationis, nempe vita æterna. Quæ omnia Sacramentis ſignificantur.

CAPUT II.

DE NECESSITATE SACRAMENTORUM.

OBſervandum eſt, neceſſitatem aliam eſſe inevitabilem, qua aliquid ita neceſſarium eſt ad conſecutionem finis, ut agens aliis mediis finem conſequi non poſſit: aliam neceſſitatem convenientiæ, qua neceſſarium aliquid dicitur, ut juxta modum noſtræ imbecillitatis congruentem, & attemperatum noſtra procuretur ſalus. Primo neceſſitatis genere Sacramenta non eſſe neceſſaria, certum eſt, ac exploratum: ſiquidem aliis

mediis

mediis ſalutem noſtram Deus procurare potuiſſet. Quamobrem de ſola neceſſitate convenientiæ quæſtio eſt. Hæc porro duplex, una præcepti, alia medii. Prima eſt obligatio a mandato Superioris profecta: altera eſt abſoluta obligatio ex inſtitutione medii derivata. Omiſſio ejus, quod primo tantum modo neceſſarium eſt, legitima cauſa poteſt excuſari: nec ſalutis æternæ diſpendium patitur, qui legis poſitivæ præceptum quatenus præciſe tale eſt, non implet, cum graves, & legitimæ cauſæ prohibent, ſive illius executionem impoſſibilem reddunt. Omiſſio, vel defectus ejus, quod ſecundo modo neceſſarium eſt, nuſquam, & nulla ratione poteſt excuſari. Unde in æternum perit, quiſquis non adhibet, vel cui non adhibetur medium ad ſalutem æternam neceſſarium.

Obſervandum ſecundo, de Sacramentorum neceſſitate reſpective ad duos hominum ſtatus diſceptari poſſe, ſcilicet ad ſtatum innocentiæ, & ſtatum naturæ lapſæ: & rurſus ſecundum tria tempora lapſum hominis ſequuta; ſcilicet Legis naturæ, ab Adamo uſque ad Moyſen; Legis Scriptæ, a Moyſe uſque ad Chriſtum; & Legis Evangelicæ, a Chriſto uſque ad finem mundi.

I. Ac de ſtatu quidem innocentiæ, quod breviſſimum fuit, utrum in eo Sacramenta neceſſaria homini fuerint, cum Scriptura Sacra, & Traditio non loquantur, Quæſtionem Scholaſticis diſceptandam relinquimus. In florentiſſimo illo ſtatu neceſſaria non fuiſſe, probabilius videtur, cum ſint medicinæ quædam ſpiritales, quæ contra vulnera peccati adhibentur. *Non* enim *eſt opus valentibus Medicus, ſed male habentibus.* Matth 9.

II. Poſt peccatum vero neceſſaria fuerunt: ſiquidem *In nullum nomen Religionis, ſeu verum, ſeu falſum coadunari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum, vel Sacramentorum viſibilium conſortio colligentur; quorum Sacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimum, & ideo contempta ſacrilegos facit. Impie quippe contemnitur, ſine quo non poteſt perfici pietas.* Cum itaque neceſſarium ſit ad humani generis ſalutem, homines in unum veræ Religionis nomen adunari, Sacramenta neceſſaria ſunt ad ſalutem.

Præterea, Sacramenta neceſſaria ſunt ad humanam ſalutem, quatenus ſunt quædam ſenſibilia ſigna rerum inviſibilium, quibus homo ſanctificatur: nullus autem ſanctificari poteſt poſt peccatum, niſi per Chriſtum, *Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delictorum .·. Ut ſit ipſe juſtus, & juſtificans eum, qui eſt ex fide Jeſu Chriſti* (ut ſcribit Apoſtolus ad *Romanos*, cap. III. 25.) Et ideo neceſſe fuit ante Chriſti adventum ſigna quædam eſſe viſibilia, quibus homo fidem ſuam proteſtaretur de futuro Salvatoris adventu; & hujuſmodi ſigna ſunt Sacramenta, de quibus *S. Auguſtinus* Libro XIX. *Contra Fauſtum* cap. XIII. *Prima Sacramenta, quæ obſervabantur, & celebrabantur ex Lege, prænunciativa erant Chriſti venturi.* Ex S. Aug. Poſt peccatum neceſſaria fuerunt Sacramenta.

III. Signa tamen, quibus priſci illi homines ſub lege naturæ ſuam in Chriſtum venturum fidem proteſtabantur, non erant determinata. Et *ſicut nulla lege exterius data, ſed ſolo interiori inſtinctu movebantur ad Deum colendum: ita etiam ex interiori inſtinctu determinabatur eis, quibus rebus ſenſibilibus ad Dei cultum uterentur* (inquit *S. Thomas* III. par. qu. LX. art. V. ad primum.) *Poſtmodum vero neceſſe fuit etiam exterius Legem dari; tum propter obſcurationem legis naturæ ex peccatis hominum; tum etiam ad expreſſiorem ſignificationem gratiæ Chriſti, per quam humanum genus ſanctificatur. Et ideo etiam neceſſe fuit res determinari, quibus homines uterentur in Sacramentis.* Præivit *S. Thomæ* in hujus aſſertione veritatis *S. Auguſt.* Libro V. *Contra Julianum*, cap. XI. *Nec ideo tamen credendum eſt* (inquit) *& ante datam Circumciſionem famulos Dei, quandoquidem eis inerat Mediatoris* Sacramentis legis naturæ non erant determinata.

fides in carne venturi, nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis; quamvis quid illud esset aliqua necessaria causa Scriptura latere voluerit: nam & Sacrificia eorum legimus, quibus utique Sanguis ille figurabatur, qui solus tollit peccata Mundi.

Sacramenta Veteris legis, Circumcisio.

IV. Tempore Legis scriptę Circumcisionem, aliaq; Sacramenta, Populo Judaico Deus instituit, ac determinavit. De Circumcisione lex extat, *Genesis* c. XVII. 14. *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit.* De illa *S. Augustinus* Libro II. *De Nuptiis, & Concupiscentia*, cap. XI. *Ex quo*, inquit, *instituta est circumcisio in populo Dei, quæ erat signaculum justitiæ fidei, ad significationem purgationis valebat, & in parvulis originalis veterisque peccati; sicut & Baptismus ex illo cœpit tempore valere ad innovationem hominis, ex quo est institutus.* Et Lib. 14. *De Baptismo contra Donatistas*, cap. XXIV. de eadem scribit: *Ipsum per se Sacramentum multum valebat*: ad significationem scilicet purgationis originalis peccati, non ad justitiam, non ad interioris hominis innovationem, non in salutis prærogativam, ut loquuntur etiam *S. Justinus* in Dialogo cum Tryphone Judæo, *S. Irenæus* Lib. IV. contra Hæreses, cap. XXX. *Tertullianus* Libro contra Judæos, cap. II. & III. *S. Cyprianus* Libro I. contra Judæos, cap. VIII. *S. Gregorius Nyssenus* Tractatu de Trinitate adversus Judæos, *S. Jo: Chrysostomus*, Homil. XXVII. in Genesim, *S. Ambr.* Epist. LXXII. *S. Hieronymus* in cap. III. Epistolæ ad Galatas, *S. Cyrillus Alexandrinus* Lib. X. contra Julianum, quibus concinens *S. Thomas* III. par. qu. LXXI. art. IV. id discriminis esse docet inter Baptismum, & Circumcisionem, quod in Baptismo gratia confertur ex virtute ipsius Baptismi, quatenus instrumentum est Passionis Christi jam perfectæ, vim ejus deferens, & applicans: at in Circumcisione gratia conferebatur *ex Fide significata, non ex Circumcisione significante*.

Ejus a Baptismo discrimen.

Masculis porro ante diem octavum morientibus, & fœminis, eodem succurrebatur Sacramento, quod legis naturæ tempore adhibebatur, & usurpabatur a fidelibus veri Dei cultoribus apud Gentes ex Abramo non progenitas.

Agni Paschalis esus.

V. Veteris etiam Legis Sacramentum fuit esus Agni Paschalis, de quo Deus præcipit Exodi XII. 24. *Custodi verbum istud legitimum tibi, & filiis tuis usque in æternum. Cumque introieris Terram, quam Dominus daturus est vobis, ut pollicitus est, observabitis cæremonias istas. Et cum dixerint vobis filii vestri, Quæ est ista Religio? Dicetis eis: Victima transitus Domini est.* Ut enim Agnus Paschalis signum fuit Christi, Agni veri, pro peccatis nostris in Cruce immolandi: sic Agni Paschalis esus signum erat Carnis Christi in Sacramento Eucharistiæ a nobis manducandæ, secundum promissum ejus, ac præceptum (Joannis VI.) *Amen, amen dico vobis: nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

VI. His prælibatis, de Sacramentorum necessitate in Nova Lege differendum est, Ecclesiæque fides, & doctrina hac in re explicanda.

PROPOSITIO I.

Sacramenta in Nova Lege a Christo instituit, conveniens omnino fuit.

PRobatur ex *S. Augustino* Lib. XIX. *Contra Faustum*, cap. XIII. *Prima Sacramenta, quæ observabantur, & celebrabantur ex Lege, prænunciativa erant Christi venturi: quæ cum suo adventu Christus implevisset, ablata*

ablata sunt, & ideo ablata, quia, impleta. Non enim venit solvere Legem, sed adimplere; & alia sunt instituta, virtute majora, utilitate meliora, alia faciliora, numero pauciora, tamquam justitia fidei revelata, & in libertatem vocatis filiis Dei, jugo servitutis ablato, quod duro, & carni dedito Populo congruebat.

Probatur secundo ratione *S. Thomæ* III. par. qu. LX. art. IV. Sicut antiqui Patres salvati sunt per fidem Christi venturi, ita & nos salvamur per fidem Christi jam nati, & passi. Sunt autem Sacramenta, quædam signa protestantia fidem, qua homo justificatur. Cum igitur aliis signis futura, præterita, & præsentia significari oporteat; quædam alia Sacramenta in Nova Lege institui conveniens erat, a Sacramentis Veteris Legis distincta. Hanc rationem hauserat *S. Thomas* ex *S. Augustin.* Epistola CLVII. alias LXXXIX. ad *Hilarium*, quæst. III. *Vide*, inquit, *quemadmodum commendat unum, & unum, ideest, Adam, & Christum: illum ad condemnationem, hunc ad justificationem, cum tanto post Adam venerit Christus in Carne: ut sciamus etiam antiquos Justos, quicumque esse potuerunt, nonnisi per eamdem fidem liberatos, per quam liberamur, & nos, fidem scilicet Incarnationis Christi, quæ illis prænunciabatur, sicut nobis facta annunciatur .... Hæc ergo fides etiam antiquorum Justorum fuit. Unde & Apostolus dicit*: Habentes autem eumdem spiritum fidei, propter quod scriptum est: Credidi, propter quod locutus sum: & „ nos credimus propter quod & loquimur: *non diceret*, eumdem spiritum fidei, *nisi admonens etiam antiquos Justos habuisse ipsum spiritum fidei, hoc est, Incarnationis Christi. Sed quia illis futura prænunciabatur, quæ jam facta nobis annunciatur, & tempore Veteris Testamenti velabatur, quæ tempore Novi Testamenti revelatur; ideo ejus Sacramenta variata sunt, ut alia essent in Veteri Testamento, alia in novo; cum fides ipsa varia non sit, sed una sit.*

Sacramenta mutata, non fides.

II. Cor. 4.

Si autem nulla fidei variatio contigit mutatis Sacramentis, multo minus hinc aliqua in Deum mutatio refundenda est, quod alia Sacramenta instituerit post adventum Christi, & alia tempore Legis; quia illa fuerunt congrua gratiæ prænunciandæ, hæc autem sunt congrua gratiæ impræsentiarum demonstrandæ. Sicut enim ratio non mutatur agriculturæ, cum agricola æstate aliud jubet, quam jusserat hyeme: & cum mane surgit, qui nocte quiescebat, vitæ consilium non mutavit: & cum alia Magister adolescenti præcepta tradit, quam puero imposuerat, non ideo doctrina mutatur: & cum Medicus alia pro ætatum varietate remedia præscribit, non ideo medicina mutatur: ita Deus alia in Nova Lege instituens Sacramenta ab iis, quæ in Veteri Lege præscripserat, minime mutatus est. Qua de re legenda est *S. Augustin.* Epistola CXXXVIII. alias V. ad *Marcellinum*.

PROPOSITIO II.

Sacramenta Novæ Legis necessaria sunt ad salutem, quædam simpliciter necessitate medii, & præcepti, quædam sola necessitate præcepti; non tamen omnia singulis.

DOgma Catholicum est, Sacrosancti Conc. Tridentini auctoritate firmatum, sess. VII. can. IV. *Si quis dixerit, Sacramenta Novæ Legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis, aut eorum voto, per solam fidem homines a Deo gratiam justificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint; Anathema sit.*

Quæ Sacramenta mortuorum, & cur ita appellata?

Baptismus quidem, & Pœnitentia, quæ duo Sacramenta mortuorum a Theologis vocantur, quod ad primam gratiam conferendam, & vitam animæ per peccatum mortuæ restituendam instituta sint, non solum præcepti,

pit, ſed & medii neceſſitate ſunt neceſſaria: Baptiſmus omnibus, Pœnitentia autem iis, qui gratiam regenerationis in Baptiſmo perceptam peccato mortali profligarunt. Quamobrem nemo ſine Baptiſmo, vel in re, vel in voto ſuſcepto, ſalutem æternam conſequi poteſt, ſecundum Chriſti oraculum, Joan. III. 5. *Amen, Amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei.* Nemo pariter in lethale peccatum poſt Baptiſmum prolapſus, abſque Pœnitentiæ Sacramento, in re, vel in voto ſuſcepto, ad ſalutem æternam pervenire poteſt, ſecundum alterum Chriſti oraculum. Lucæ XIII. 5. *Si pœnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter peribitis.* Alia vero, quæ vivorum Sacramenta dicuntur, quod vitam ſpiritualem in ſuſcipientibus exigant, & ad augendam gratiam ſint inſtituta, ſcilicet Confirmatio, Euchariſtia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium, neceſſaria ſunt neceſſitate præcepti affirmativi (ut Theologi de Schola loquuntur) ideſt, in certis rerum circumſtantiis, & temporum opportunitatibus obligantis. Non tamen omnia ſingulis hominibus neceſſaria ſunt. Non enim ſingulos ſacris Ordinibus initiari, vel Matrimonio jungi neceſſe eſt: quamvis Eccleſiæ ſimpliciter neceſſaria ſint Ordinis, & Matrimonii Sacramenta: illud ad Miniſtrorum conſecrationem; iſtud ad hominum, qui Chriſtiani fiant, & in quibus conſervetur hic militans Eccleſia, propagationem.

Quę vivorum?

PROPOSITIO III.

Sacramenta Novæ Legis propter ſolam fidem nutriendam non ſunt inſtituta.

DOgma Catholicum eſt, ſacræ Synodi Tridentini definitione firmatum, ſeſſ. VII. can. V. *Si quis dixerit hæc Sacramenta propter ſolam fidem nutriendam inſtituta eſſe; Anathema ſit.* Ad gratiam enim virtute Paſſionis Chriſti conferendam inſtituta ſunt, ut inferius demonſtrabitur; & parvulis qui actu credere per ætatem non poſſunt, Baptiſmus ab Eccleſia ſemper collatus eſt, ob peccati originalis expiationem, & ad gratiæ ſanctificantis infuſionem, quo nomine ipſum pueris conferri Concilium Africanum, canone II. ex iis, qui Milevitanæ Synodo vulgo tribuuntur, contra Pelagianos definivit. Quamquam vero adultis ſuæ mentis compotibus neceſſaria omnino ſit fides ad gratiam per Sacramenta recipiendam: ſiquidem *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit* (ut docet Apoſtolus ad Hebr. XI.) Non tamen ſoli fidei accepta referri debet hominis Sacramenta ſuſcipientis juſtificatio, quaſi Sacramenta nihil aliud præſtent, niſi fidei alimentum, aut incrementum. Quamobrem ſacra Synodus Tridentina modum, quo ſe adulti ad juſtificationis gratiam præparari debent, ſeſſ. VI. cap. VI. ſic explicat. *Diſponuntur autem ad ipſam juſtitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera eſſe, quæ divinitus revelata, & promiſſa ſunt: atque illud inprimis, a Deo juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu: & dum peccatores ſe eſſe intelligentes, a divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore: illumque tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adverſus peccata per odium aliquod, & deteſtationem, hoc eſt, per eam Pœnitentiam quam ante Baptiſmum agi oportet: denique dum proponunt ſuſcipere Baptiſmum, inchoare novam vitam, & ſervare divina mandata. De hac diſpoſitione ſcriptum eſt* (Heb. XI. 6.) *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt,*

Sacramenta novę Legis ad quid inſtituta.

est, & quod inquirentibus se remunerator sit. (Marci XI. & Matth. IX.) *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.* (Eccl. I.) *Timor Domini expellit peccatum.* (Act. II.) *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Sp. Sancti.* (Matth. & Marc. cap. ultimo.) *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, docentes eos servare quæcumque mandavi vobis.* (I. Reg. VII. 2.) *Præparate corda vestra Domino.*

PROPOSITIO IV.

Sacramenta Novæ Legis a Sacramentis Veteris Legis sola Rituum externorum, sive cæremoniarum diversitate non differunt.

Dogma Catholicum est, Conc. Tridentini definitione contra Calvini hæresim firmatum, sess. VII. can. II. *Si quis dixerit, ea ipsa novæ Legis Sacramenta a Sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, & alii Ritus externi; Anathema sit.* Eo ergo differunt (ut antea explicuerat *Eugenius* IV. Pontifex Maximus in Decreto ad Armenos) quod *illa non causabant gratiam, sed eam solum per Passionem Christi dandam figurabant: hæc vero nostra & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt.* Ex doctrinæ Apostolicæ principiis hoc discrimen arcessitur. Apostolus enim ad Hebr. IX. Munera, & hostias, quæ secundum Legem offeruntur, negat, „Posse juxta conscientiam perfectum facere servientem, solummodo in cibis, & „potibus, & variis baptismatibus, & justitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis. *Et cap.* X. Umbram (*inquit*) habens Lex futurorum „bonorum, non ipsam imaginem rerum, per singulos annos eisdem „ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere: alioquin cessassent offerri: ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati cultores semel mundati... Impossibile est enim, „sanguine taurorum, & hircorum auferri peccata. „Quę licet de sacrificiis potissimum intelligantur, idem tamen de Sacramentis judicium ferendum est. Eodem spectat illud cap. VII. *Reprobatio quidem fit præcedentis Mandati, propter infirmitatem hujus, & inutilitatem, nihil enim ad perfectum adduxit Lex.* Et Epist. ad Gal. IV. omnia, quæ Mosaica Lege præcipiebantur, & observabantur, vocat *Infirma, & egena elementa*, quod hominem a peccato expiare, & ad veram justitiam, ac sanctitatem perducere vi institutionis suæ, atque insita, & congenita virtute non possent. *Nunc autem* (inquit, Judæos compellans) *cum cognoveritis Deum, immo cogniti sitis a Deo; quomodo convertimini iterum ad infirma, & egena elementa, quibus denuo servire vultis?*

Discrimen Sacramentorum Veteris, & Novæ Legis.

Confirmatur ex *S. Aug.* Epist. IIV. olim CXVIII. ad Januarium. „Primum „itaque (*inquit*) tenere te volo, quod est hujus disputationis caput, Dominum nostrum Jesum Christum, sicut ipse in Evangelio loquitur, leni „jugo suo nos subdidisse, & sarcinæ levi: unde Sacramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis, societatem „novi populi colligavit, sicuti est Baptismus Trinitatis nomine consecratus, Communicatio Corporis, & Sanguinis ipsius, & si quid aliud in Scripturis Canonicis commentatur, exceptis iis, quæ servitutem populi veteris pro congruentia cordis illorum, & Prophetici temporis onerabant, quę „& in quinque Libris Moysis leguntur.

Et Enarratione in Psal. LXXIV. *Opportune non ex nostra, sed ex Dei dispensatione factum est, ut modo audiremus ex Evangelio*, Quia Lex per Moysem data est, Gratia, & veritas per Jesum Christum facta est. *Si enim dis-* Joan. I. 17.

cer-

Sacramenta Veteris Teſtamenti promittebant Salvatorem, Novi dant ſalutem.

cernimus duo Teſtamenta, Vetus, & Novum, non ſunt eadem Sacramenta ∴ Quia alia ſunt Sacramenta dantia ſalutem, alia promittentia Salvatorem, Sacramenta Novi Teſtamenti dant ſalutem, Sacramenta Veteris Teſtamenti promiſerunt Salvatorem. Cum ergo jam teneas promiſſa, quid quæris promittentia, habens jam Salvatorem? Hoc dico, teneas promiſſa, non quod jam acceperimus vitam æternam; ſed quia jam venerit Chriſtus, qui per Prophetas prænunciabatur. Mutata ſunt Sacramenta, facta ſunt faciliora, pauciora, ſalubriora, feliciora.

Enarratione in Pſal. lxxiv. explicans hæc verba: „ Calix in manu Do„ mini, vini meri plenus mixto: *ait*: Calix vini meri plenus mixto, vide„ tur mihi eſſe Lex, quæ data eſt Judæis, & omnis illa Scriptura Veteris, „ quod dicitur, Teſtamenti, ibi ſunt pondera omnium ſententiarum. Nam „ ibi Novum Teſtamentum abſconditum latet tamquam in fece corporalium „ Sacramentorum. Circumciſio carnis magni Sacramenti res eſt, & intelli„ gitur inde Circumciſio cordis. Templum illud Jeruſalem magni Sacramen„ ti eſt res, & intelligitur ex eo Corpus Domini. Terra promiſſionis intel„ ligitur Regnum cœlorum. Sacrificium victimarum, & pecorum magnum „ habet Sacramentum; ſed in omnibus illis generibus Sacrificiorum intelli„ gitur unum illud Sacrificium, & unica victima in cruce Dominus: pro „ quibus omnibus Sacrificiis unum nos habemus; quia & illa figurabant hęc, i„ deſt, illis hæc figurabantur. Accepit Populus ille Legem, accepit mandata „ juſta, & bona. Quid tam juſtum quam, Non occides, Non mœchaberis, Non „ furaberis, Non falſum teſtimonium dices, Honora Patrem, & Matrem, Non „ concupiſces rem proximi tui, Unum Deum adorabis, & ipſi ſoli ſervies? O„ mnia iſta ad vinum pertinent. Illa vero carnalia quaſi refederunt, ut remane„ rent apud illos, & effunderetur inde omnis ſpiritalis intellectus. *Calix* vero „ *in manu Domini*, ideſt, in poteſtate Domini: *Vini meri*, ideſt, Legis ſincerę: „ *Plenus eſt mixto*, ideſt, cum fece corporalium Sacramentorum. Et quia hunc „ humiliat, ſuperbum Judæum; & hunc exaltat, confitentem Gentilem: *In„ clinavit ex hoc in hunc*, ideſt, a Judaico populo in Gentilem populum. Quid „ inclinavit? Legem. Eliquatus eſt inde ſpiritalis intellectus. *Verumtamen fex e„ jus non eſt exinanita, quia* Omnia Sacramenta carnalia apud Judæos remanſe„ runt. *Bibent omnes peccatores terræ*. Qui bibent? *Omnes peccatores terrę. Qui „ peccatores terræ?* Judęi erant quidem peccatores, ſed ſuperbi: Gentiles au„ tem erant peccatores, ſed humiles. Omnes peccatores bibent; ſed vide, qui „ fecem, qui vinum. Etenim illi bibendo fecem evanuerunt: iſti bibendo „ vinum juſtificati ſunt.

Sacramenta Novæ Legis virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.

Et Lib. xix. *Contra Fauſtum*, cap. xiii. *Prima* (inquit) *Sacramenta, quæ obſervabantur, & celebrabantur ex Lege, prænunciativa erant Chriſti venturi: quæ cum ſuo adventu Chriſtus impleviſſet, ablata ſunt, & ideo ablata, quia impleta ∴ Et alia ſunt inſtituta virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora ∴* Et cap. xiv. *Verumtamen ſi antiqui Juſti, qui Sacramentis illis intelligebant venturam prænunciari revelationem fidei, ex qua licet adhuc operta, & abſcondita, munere tamen pietatis intellecta, etiam tunc ipſi vivebant: quia in hac vita nemo poteſt eſſe Juſtus, niſi qui ex fide vivit: ſi ergo antiqui Juſti pro illis prænunciativis Sacramentis, & rerum nondum impletarum figuris, omnia dura, & horrenda perpeti parati fuerunt, & plerique perpeſſi ſunt, ſi tres Pueros, Danielemque prædicamus, quia de menſa Regis contaminari noluerunt, quod erat contra illius temporis Sacramentum; ſi Machabæos cum ingenti admiratione præferimus, quia eſcas, quibus nunc Chriſtiani licite utuntur, attingere noluerunt, quia tunc pro tempore prophetico non licebat: quanto magis nunc pro Baptiſmo Chriſti, pro Euchariſtia Chriſti, pro ſigno Chriſti ad omnia perferenda paratior de-*

Rom. i. 17.

Dan. i. 8.

1. Mach. 7.

debet esse Christianus : cum illæ fuerint promissiones rerum complendarum , hæc sint indicia completarum?

Objicitur, Remissionem peccatorum veteribus sacrificiis tribui, Lev. I. IV. v. XVI. & num. XV. his, aut similibus verbis: *Orabitque pro eo Sacerdos , & dimittetur ei ∴. Et propitius erit Dominus ∴. Sanguis pro animæ piaculo est*. Ex quibus sequi videtur, Sacramenta Veteris Legis peccata remisisse, & gratiam contulisse, non minus quam Sacramenta Novæ Legis. Quo sensu remissio peccatorum veteribus sacrificiis in Scriptura Sacra tribuatur.

Resp. Vetera Sacrificia expiasse immunditiam legalem, & corpoream, quæ hominem a divino cultu velut profanum arcebat , non immunditiam culpæ: & peccati remissionem legalem præstitisse, faciendo ut peccata non imputarentur ad pœnam Lege præscriptam his , pro quibus offerebantur (idemque de Sacramentis dicendum est.) Sed veram, & internam peccatorum remissionem, justitiam, sanctitatem, & gratiam nec sacrificia, nec Sacramenta vetera per se contulisse: unde *S. Augustinus* Tract. XLI. in Joannem , *In illis*, inquit, *Sacrificiis non erat expiatio peccatorum, sed umbra futurorum* . Et qui illis Sacrificiis oblatis , vel Sacramentis susceptis remissionem peccatorum, veramque, & internam justitiam, ac sanctimoniam consequebantur, eam virtute Sacrificiorum , & Sacramentorum veterum non habebant, sed ex fide Christi venturi, quam his signis a Deo institutis profitebantur. Sicut ergo justitia, & sanctitas interna non erat ex Lege , sed ex fide Christi ; & justi Veteris Testamenti sub Lege non erant , sed sub Gratia, & ad Novum Testamentum revera pertinebant: ita remissio peccatorum, & justitia interior per gratiam, & charitatem, non erat effectus Sacramentorum legalium, sed fidei in Christum venturum , quem promittebant, & prænuntiabant. Vetera ergo Sacramenta *Inquinatos sanctificabant ad emundationem carnis* , & *Non poterant juxta conscientiam perfectum facere servientem* (ut ait Apostolus.) At Sacramenta Novæ Legis ex Christi latere manantia, *Qui per Sp. Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo , emundant conscientiam nostram ab operibus mortuis , ad serviendum Deo viventi* (ut loquitur Apostolus ad Hebræos IX. 14.) Atque ita eam gratiam, quam significant, Christi Sanguinis virtute operantur, ut infra probabimus. Remissio peccatorum non erat effectus veterum sacrificiorum , & Sacramentorum, sed fidei in Christum venturum.

CAPUT III.

DE PARTIBUS SACRAMENTORUM.

I. PArtes Sacramentorum sunt eæ, ex quibus Sacramentum constat, quæ duo sunt omnino, materia nimirum, ac forma. Materia est res, vel actus sensibilis : forma sunt verba solemnia in Sacramentorum consecratione adhibita . Olim quidem hic loquendi modus Ecclesiasticis Tractatoribus ignotus erat, aliasque docendi formulas usurpabant. Sacramenta signo, & re sacra, seu invisibili constare dicebant . Per signum id intelligebant , quod postea per materiam , & formam significatum est , quicquid scilicet sensibus percipitur: per rem sacram, seu invisibilem, effectum Sacramenti, gratiam scilicet sanctificantem. Dicebant præterea, in omni Sacramento duo reperiri, Sacramentum, & rem. Per Sacramentum, signum tantum intelligunt, quod sensibus externis ingeritur, sub cujus specie Christus Sacramentum instituit: per rem, gratiam, quæ confertur. Ideo diligenter examinant prisci Theologi, quid sit Sacramentum , quid res Sacramenti . Deniq; vulgo dicebant, Sacramenta rebus constare, & verbis; rebus, ut aqua, oleo, &c. verbis, ut invocatione Sanctissimæ Trinitatis. Aliis etiam verbis , quorum idem sensus est , utebantur , asserentes Sacramenta constare elemento , & verbo, juxta celebrem illam *S. Augustini* sententiam, Tract. LXXX. in Joann. De partibus Sacramentorum.

Verbo

Verbo Baptiſmus conſecratur. Detrahe verbum, & quid eſt aqua, niſi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum. A Philoſophia Peripatetica, quæ rerum naturas ſub materiæ, & formæ nominibus examinare ſolet, res artificiales imitata, in quibus materia, & forma diſtincte oculis conſpiciuntur, Theologi Scholaſtici materiæ, & formæ nomina mutuati, ea in Sacramentorum doctrina uſurpare cęperunt: quem loquendi modum, ut commodum, & utilem Eccleſia ipſa cum Græca, tum Latina adoptavit, ut conſtat ex Reſponſo *Jeremiæ* Patriarchæ Conſtantinopolitani ad Vittembergenſes, cap. VII. ex *Gabriele* Philadelphiæ Metropolita, in Libello de *Sacramentis*, & ex *Eugenio* IV. in Decreto ad Armenos, docente: *Omnia Sacramenta tribus perfici, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & perſona Miniſtri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia: quorum ſi aliquod deſit, non perficitur Sacramentum.* Sed de partibus internis dumtaxat Sacramentorum inpræſentiarum agimus, poſtea de Miniſtro, ejuſque intentione acturi.

Quid materiæ, & formæ nomine intelligatur in Sacramentis?

Primus ſcholaſticorum, qui hac methodo explicandi Sacramenta per materias, & formas uſus eſt Guilelmus Autiſidorenſis, qui ſcribebat poſt ann. Chriſti 1215.

II. Materiæ autem, & formæ Sacramentorum dicuntur metaphorice, & per analogiam quamdam ad materias, & formas phyſicas, cum quibus conveniunt in eo, quod res ſenſibilis per verba determinetur, ſicut materia per formam, & verba Sacramentum compleant, & perficiant, ſicut forma totum phyſicum perficit, & complet: non quod affectiones omnes materiæ, & formæ phyſicæ materiis, & formis Sacramentalibus adamuſſim conveniant. Quamvis autem verba, & aliæ res ſenſibiles ad diverſa genera pertineant ſecundum naturam: conveniunt tamen in ratione ſigni, quæ perfectior eſt in verbis, quam in aliis rebus: ideoq; ex verbis, & rebus fit quodammodo unum in Sacramentis, ſicut ex forma, & materia, quatenus per verba perficitur ſignificatio rerum, ut loquitur *S. Thomas*: unum (inquam) moraliter, non phyſice.

III. P. Q. xx. A. VI. Reſp. ad 2. Argum.

III. Materiæ nomine non res tantum, ſed & actus ſenſibiles in doctrina Sacramentorum intelliguntur, ut ablutio, unctio, & in Pœnitentiæ Sacramento contritio, confeſſio, ſatisfactio: & in Matrimonio, contrahentium conſenſus, verbo, vel nutu expreſſus: quia in his eadem eſt ratio ſignificandi ac in rebus ſenſibilibus.

Cur verba ad Sacramenti perfectionem eſſentialem neceſſaria?

IV. Quod vero ad complementum, & perfectionem eſſentialem Sacramentorum verba neceſſaria ſint, colligitur ex Apoſtolo ad *Epheſ.* cap. V. 26. *Chriſtus* (inquit) *dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut eam ſanctificaret mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Triplicem convenientiæ rationem affert *S. Thomas* III. p. q. lx. ar. VI. Cum enim Sacramenta ad hominum ſanctificationem, ut ſigna quædam adhibeantur, tripliciter ſpectari poſſunt, & quolibet modo congruit, ut verba rebus ſenſibilibus adjungantur. *Primo ex parte cauſæ ſignificantis, quæ eſt Verbum incarnatum, cui Sacramentum quodammodo conformatur, in hoc quod rei ſenſibili verbum adhibetur, ſicut in Myſterio Incarnationis carni ſenſibili Verbum Dei eſt unitum.*

Secundo poſſunt conſiderari Sacramenta ex parte hominis, qui ſanctificatur, qui componitur ex anima, & corpore; cui proportionatur ſacramentalis medicina, quæ per rem viſibilem corpus tangit, & per verbum ab anima creditur. Unde *S. Auguſtinus* Tract. lxxx. in Joannem, explicans illa verba Chriſti: *Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis*, ait: *Unde tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur?*

Joann. 15.

Tertio poſſunt conſiderari Sacramenta *ex parte ſignificationis ſacramentalis.* Unde cum verba ſignificandi principatum inter homines obtinuerint (ut loquitur *S. Auguſtinus* Libro II. *De Doctrina Chriſtiana*, cap. II.) *Ideo ad perfectionem ſignificationis ſacramentalis neceſſe fuit, ut ſignificatio*

rerum

rerum ſenſibilium per aliqua verba determinaretur. Aqua enim ſignificare poteſt & ablutionem, & refrigerium: ſed cum dicitur, Ego te baptizo, *manifeſtatur, quod aqua utimur in baptiſmo ad ſignificandam emundationem ſpiritualem.*

His præmiſſis, ſtatuendæ ſunt Propoſitiones nonnullæ materias, & formas Sacramentorum generatim ſpectantes.

PROPOSITIO I.

Materiæ, & formæ Sacramentorum ſunt a Chriſto determinatæ.

De materia, & forma Sacramentorum.

PRima pars probatur. Aquam enim, ceu materiam Baptiſmi determinavit Chriſtus, *Joan. III.* dicens: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei.* Materiam Euchariſtiæ determinavit, cum panem, & vinum in corpus, & ſanguinem ſuum conſecrata Apoſtolis tradidit, idemque in ſui memoriam fieri præcepit (*Matth.* XXVI. *Marci* XIV. *Luc.* XXII.) Materia Unctionis Extremæ determinata explicatur in Epiſtola Catholica *S. Jacobi*, cap. v. 14. Materiam Confirmationis ex parte explicat *S. Lucas* in Act. Apoſtolorum, *Act.* VIII. 17. ubi Sp. Sanctum per manus impoſitionem Apoſtolorum *Petri*, & *Joannis* datum teſtatur iis, quos *Philippus* Diaconus baptizaverat. Determinatam materiam Sacramenti Ordinis, ſcilicet impoſitionem manuum indicat S. Paulus I. ad *Timoth.* IV. 14. v. 22. II. ad *Tim.* I. 6. Ceteræ ex Traditione non ſcripta, & Eccleſiæ doctrina, uſuque colliguntur.

Convenientem determinationis hujus rationem affert *S. Thomas* III. p. q. LX. a. v. inde petitam, quod in uſu Sacramentorum duo conſiderari poſſint, ſcilicet cultus divinus, & hominis ſanctificatio: quorum primum pertinet ad hominem per comparationem ad Deum: alterum pertinet ad Deum per comparationem ad hominem. Non autem pertinet ad aliquem determinare id, quod in alterius poteſtate eſt, ſed ſolum id, quod eſt in ſua poteſtate. *Quia ergo ſanctificatio hominis eſt in poteſtate Dei ſanctificantis, non pertinet ad hominem ſuo judicio aſſumere res, quibus ſanctificetur; ſed hoc debet eſſe ex divina inſtitutione determinatum: & ideo in Sacramentis Novæ Legis, quibus homines ſanctificantur*, ſecundum illud I. Corinth. VI. Abluti eſtis, ſanctificati eſtis, *oportet uti rebus ex divina inſtitutione determinatis.*

De materia, & forma Sacramentorum.

Pars altera Propoſitionis probatur. Baptiſmum enim ſub determinata verborum forma Chriſtus conferri juſſit, Matth. ult. *Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Verba item determinata in conſecratione Sacramenti Euchariſtię adhibuit, ſcilicet, *Hoc eſt Corpus meum; Hic eſt Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* (Matth. XXVI.) Aliorum Sacramentorum formas ex non ſcripta Traditione, & Eccleſię doctrina, uſuq; habemus. Quas Patres paſſim ſcripto prodere noluerunt, ne ſecretiora noſtræ Religionis Myſteria in notitia Infidelium venirent, a quibus contemptui, & ludibrio haberentur. Hinc arcana myſteria abſque ſcripto ab Apoſtolis tradita *S. Baſilius* Lib. *De Sp. Sancto*, cap. XXVII. teſtatur, quia probe noverant *Arcanorum venerationem ſilentio conſervari. Nam quæ nec intueri fas eſt non initiatis, quomodo conveniebat horum doctrinam publice ſcripto circumferri?* Mox ubi præmiſit, aditum ad Sancta Sanctorum uni Pontifici apud Hebræos ſemel in anno permiſſum, ad majorem venerationem illis conciliandam, quia res uſu tritæ facile in contemptum veniunt; quę vero rarę ſunt, in admiratione, ac pretio eſſe ſolent: *Ad eumdem profecto modum* (inquit) *& qui in primordiis Eccleſiæ certos Ritus præſcripſerunt Apoſtoli, & Patres, in occulto, ſilentioque Myſteriis ſuam ſervavere dignitatem. Neque enim omnino Myſterium eſt, quod ad vulgi aures affertur. Hæc eſt ratio,*

cur

cur quædam citra ſcriptum tradita ſunt, ne dogmatum cognitio propter aſſuetudinem vulgo veniret in contemptum. Idem confirmat *S. Ambroſius* Lib. *De his, qui Myſteriis initiantur*, cap. ult. dicens: *Signatum debere manere Myſterium, ne violetur operibus malæ vitæ, atque adulterio caſtitatis; ne divulgetur, quibus non convenit, ne garrula loquacitate diſpergatur in perfidos. Bona debet ergo fidei tuæ eſſe cuſtodia, ut intemerata vitæ, ac ſilentii integritas perſeveret.* Et infra: *Quare panem, & vinum dixerim, fideles intelligunt.* Hinc illud apud *S. Auguſt.* frequens, cum de Euchariſtia in Homiliis loquitur, *Norunt Fideles.* Hinc Innoc. I. in Epiſtola ad *Decentium*, de forma Confirmationis loquens, *Verba* (inquit) *dicere non poſſum, ne magis prodere videar, quam ad conſultationem reſpondere.* Et de Sacramento Extremæ Unctionis ibidem agens: *Reliqua vero, quæ ſcribi fas non erat, cum adfueris, interrogati poterimus edicere.*

Formam porro Sacramentorum, ſeu verba, quibus conficiuntur, determinata eſſe debere probat *S. Thomas*, quia principium determinationis eſt forma: adeoque cum determinata eſſe debeat Sacramentorum materia, ſcilicet res ſenſibiles, multo magis determinatam eſſe oportet formam verborum ſolemnium, quibus Sacramenta perficiuntur.

PROPOSITIO. II.

Materias, & formas quorumdam Sacramentorum a Chriſto in genere tantum determinatas; earum vero determinationem in ſpecie, Apoſtolorum, & Eccleſiæ auctoritati, ac prudentiæ commiſſam, probabilis eſt plurimorum Theologorum opinio.

De materia, & forma Sacramentorum.

ITa cenſet *Petrus* Cantor Pariſienſis in Summa de Sacramentis, *Alexander Halenſis* IV. P. Summæ. S. *Bonaventura* in IV. Sententiarum; & e Recentioribus Cardinalis *Bellarminus* Libro *De Ordine*, & *Extrema Unctione* cap. IX *Petrus Arcudius* agens de modo conciliandi Eccleſiæ Græcæ Ritum in Sacris Ordinationibus cum Ritu Eccleſiæ Latinæ, Lib. VI. cap. IV. *Hallerius* Lib. *De Sacris Ordinationibus*, ubi de materia, & forma Ordinum agit, ſect. II. c. II. art. I. §. XXI. *Philippus Gamachæus*, Tract. *De Sacramento Ordinis*, cap. IV. Cardinalis *De Lugo* diſp. II. *De Sacramentis*, ſect. V. nu. 85. *Joannes Morinus* Lib. VIII. *De Adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ*, cap. XVII. In qua etiam opinione fuit *Inno. IV.* in Cap. *Presbyter*, *De Sacramentis non iterandis*. Hanc plerique Theologi Pariſienſes doctiſſimi tuentur, quod alias Ordinationes ſacras Græcorum cum Latinorum Ordinationibus conciliare vix poſſibile ipſis videatur, cum nec Inſtrumentorum Traditio, nec hujuſmodi traditioni reſpondentes verborum formulæ a Græcis uſurpentur, quorum tamen Ordinationes Romana recipit Eccleſia. Immo nec Ritum antiquum Eccleſiæ Latinæ cum hodierno conciliare facile putant, niſi hoc principium ſtatuatur: ſiquidem in Diaconorum, & Presbyterorum Ordinationibus, hujuſmodi inſtrumentorum, & formarum, ſeu verborum ſolemnium, quæ nunc pronunciari ſolent, cum Ordinandis traduntur, antiqua Sacramentaria, & Rituales Latinorum Libri nullatenus meminerunt, ut probat *Morinus* P. III. De Sacris Ordinationibus, Exercitatione VII. cap. I. & Exercitatione IX. cap. I. Cenſent igitur laudati Theologi, ita inſtitutum eſſe a Chriſto Sacramentum Ordinis, ut Miniſtrorum conſecratio fieret aliquibus verbis, & ſymbolis externis, quibus ſatis ſignificaretur miniſterium ad quod ordinabantur; ut autem potius hæc quam illa ſymbola adhiberentur, in Eccleſiæ arbitrio reliquiſſe. Unde Concil. Trid. ſeſſ. XXIII. cap. III. docet, *Sacram Ordinationem verbis, & ſignis exterioribus perfici*: non autem definit, quænam ſint ver-

verba, & ſigna; quod nimirum in genere dumtaxat a Chriſto inſtituta ſint, ab Eccleſia autem in ſpecie determinata. In Sacramento Matrimonii idem reſpicuum, & exploratum eſſe aſſerunt. A Chriſto quippe inſtitutum eſſe contractum legitimum pro materia iſtius Sacramenti; ſed quia contractuum legitima ratio pendet a Legibus Principum, & moribus regionum, Eccleſiæ poteſtati, & arbitrio reliquit determinationem conditionum legitimi contractus, quibus poſitis ad Sacramenti dignitatem evehatur. Sic Matrimonia clandeſtina ante Conc. Tridentinum rata, etſi illicita, ejusdem S. Concilii auctoritate, & Decreto irrita deinceps declarata ſunt.

PROPOSITIO III.

Verba, quibus Sacramenta conficiuntur, conſecratoria ſunt, non concionatoria

PRopoſitio Catholica contra Calvini errorem probatur ex puerorum Baptiſmo, qui verba concionis percipere non poſſunt. Secundo ex Eccleſiæ doctrina, quæ ſemper Baptiſmum probavit a quocumque verbis Evangelicis, ideſt, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* collatum, quamvis nulla concio haberetur. Tertio ex Hæreticorum Baptiſmo, quem ratum eſſe definivit Eccleſia adverſus Donatiſtas, quamvis Hæretici illud conferentes veram fidem, & doctrinam, adeoque veram prædicationem non habeant. Quarto, quia aliud eſſe concionandi, aliud baptizandi miniſterium Apoſtolus declarat 1. Corinth. 1. *Non enim* (inquit) *miſit me Chriſtus baptizare, ſed evangelizare*. Quinto, idem Apoſt. 1. ad *Cor.* x. 16. Euchariſtiam vocat *Calicem Benedictionis*, non Calicem concionis; quia myſticis verbis Chriſti Sanguis conſecratur: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Chriſti eſt?* Sexto verba ſolemnia, quibus perficitur Baptiſmus, eſſe conſecratoria, Patres antiqui diſerte docent. Unus ſit inſtar omnium *S. Auguſtinus*, cujus auctoritate *Calvinus* abutitur. Hic ſcilicet Lib. III. *De Baptiſmo contra Donatiſtas*, cap. XIV. de Catechumeno loquens, qui in alicujus Hæretici Librum incidens, & a veritate diſcernere neſciens errorem, aliquid contra Catholicam Fidem crediderit, & in ea falſitate fidei baptizatus fuerit, denuo baptizandum eſſe negat: Quia illa „ ſanctitas Sacramenti verbis Evangelicis conſecrata ſuper eum integra per„ manebat, ſicut eam traditam acceperat, quamvis ipſe in carnalis mentis „ vanitate conſtitutus, aliud cum baptizaretur crederet, quam credere de„ buiſſet. Quapropter manifeſtum eſt fieri poſſe, ut fide non integra inte„ grum in quoquam maneat Baptiſmi Sacramentum. *Et cap.* XV. Quamob„ rem ſi Evangelicis verbis, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, „ Marcion Baptiſmum conſecrabat, integrum erat Sacramentum; quamvis „ ejus fides aliud opinantis, quam Catholica Veritas docet, non eſſet inte„ gra, ſed fabuloſis falſitatibus inquinata. *Et Lib.* VI. *cap.* XXV. Plerumque „ precis vitium ſuperat precantis affectus: & certa illa evangelica verba, „ ſine quibus non poteſt Baptiſmus conſecrari tantum valent, ut per illa „ ſic evacuentur quæcumque in prece vitioſa contra Regulam fidei dicuntur, „ quemadmodum dæmonium Chriſti nomine excluditur... Deus adeſt verbis „ evangelicis ſuis, ſine quibus Baptiſmus Chriſti conſecrari non poteſt: & „ ipſe ſanctificat Sacramentum ſuum: ut homini ſive antequam baptizetur, „ ſive cum baptizatur, ſive poſtea quandoque ad ſe veraciter converſo, „ idipſum valeat ad ſalutem, quod ad perniciem, niſi converteretur, va„ leret. Ceterum quis neſciat non eſſe Baptiſmum Chriſti, ſi verba evan„ gelica, quibus ſymbolum conſtat, illic defuerint? Sed facilius inveniun„ tur Hæretici, qui omnino non baptizent, quam qui non illis verbis ba-

Error Calvini refellitur.

Verba Sacramentorum conſecratoria.

Verbis Evangelicis conſecratur Baptiſmus.

Verba Sacramentorum conſecratoria.

„ ptizent. Ideoque dicimus, non omnem Baptiſmum (nam in multis Ido-
„ lorum ſacrilegis ſacris baptizari homines perhibentur) ſed Baptiſmum Chri-
„ ſti, ideſt, verbis Evangelicis conſecratum, ubique eumdem eſſe, nec ho-
„ minum quorumlibet qualibet perverſitate violari.

Hæreticorum objectioni ex S. Aug. petitę reſpondetur.

Objicitur *S. Auguſtini* teſtimonium Tractatu LXXX. in Joannem, dicentis: *Unde iſta tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur?* eoque referentis illud Apoſtoli ad Romanos x. 3. *Hoc eſt verbum fidei, quod prædicamus.*

Reſpond. Verbum operari in Sacramentis ad mentem S. Auguſtini, *Non quia dicitur*, ideſt, non ſecundum exteriorem ſonum vocis; *ſed quia creditur*, ideſt, ſecundum ſenſum verborum, qui fide tenetur. Unde ibidem addit: *Nam & in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens, aliud virtus manens.* Licet porro laudet illud Apoſtoli, *Hoc eſt verbum fidei, quod prædicamus*, non propterea verba, quibus perficitur Baptiſmus, concionatoria eſſe vult, ſed conſecratoria. Quia probandum ſibi ſumit, omnia, quæ ſpiritaliter mundantur, mundari verbo, vel extra Sacramentum per fidem prædicationis, vel etiam in Sacramentis per verborum ſacramentalium, quæ loco formæ adhibentur, efficaciam. Quæ quidem vis verbis non convenit ratione ſoni tranſeuntis, ſive prolationis ſenſibilis, ſed ratione ſenſus ſpiritualis, propter quem inſtituta ſunt, & qui fidei objectum eſt. Mens *S. Auguſtini* ex totius loci ſerie liquidius patebit. Explicat illud Chriſti Oraculum, Joan. XV. 3. *Jam vos mundi eſtis propter verbum, quod locutus ſum vobis*: quod ſic illuſtrat: Quare non ait, *Mundi eſtis propter Baptiſmum, quo loti eſtis, ſed ait*, Propter verbum, quod locutus ſum vobis; *niſi quia & in aqua verbum mundat? Detrahe verbum, & quid eſt aqua, niſi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum, etiam ipſum tamquam viſibile verbum. Nam & hoc utique dixerat, quando pedes Diſcipulis lavit*, Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus: *Unde illa tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur? Nam & in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens, aliud virtus manens.* Hoc eſt verbum fidei, quod prædicamus, *ait Apoſtolus*, quia ſi confeſſus fueris in ore tuo, quia Dominus eſt Jeſus, & credideris in corde tuo, quia Deus illum ſuſcitavit a mortuis, ſalvus eris. Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. *Unde in Actibus Apoſtolorum legitur*, Fide mundans corda eorum. *Et in Epiſtola ſua B. Petrus*, Sic & vos, *inquit*, ſalvos facit Baptiſma, non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio. *Hoc eſt verbum fidei, quod prædicamus: quo ſine dubio, ut mundare poſſit*, Conſecratur & *Baptiſmus. Chriſtus quippe nobiſcum vitis, cum Patre agricola, dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea. Lege Apoſtolum, & vide, quid adjungat*: Ut eam ſanctificaret, *inquit*, mundans eam lavacro aquæ in verbo. *Mundatio igitur nequaquam fluxo, & labili tribueretur elemento, niſi adderetur, in verbo. Hoc verbum fidei tantum valet in Eccleſia Dei, ut per ipſum credentem, offerentem, benedicentem, tingentem, etiam tantillum mundet infantem: quamvis nondum valentem corde credere ad juſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem. Totum hoc fit per verbum, de quo Dominus ait*: Jam vos mundi eſtis, propter verbum, quod locutus ſum vobis.

Verba Sacramentorũ conſecratoria.

Aqua corpus tangit, & cor abluit, virtute verbi conſecrantis.

Rom. 10. 9.

Act. 15. 9.

1. Petr. 3. 21.

Epheſ. 5. 26.

PRO-

PROPOSITIO IV.

Mutatio ſubſtantialis materiæ, aut formæ ſacramentalis tollit veritatem Sacramenti, ipſumque irritum reddit.

REGULÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGULA I.

Quę mutatio materiæ ſacramentalis cenſenda ſit ſubſtantialis, quę accidentaria?

I. MUtatio ſubſtantialis materiæ ſit, cum alterius ſpeciei res ſenſibilis ad conficiendum Sacramentum adhibetur, quam a Chriſto præſcripta ſit; ut ſi aqua artificialis, aliuſve liquor ad Baptiſmum; acetum, aut liquor ex uvis non maturis expreſſus, & panis hordeaceus, aut farinæ maſſa non cocta ad Euchariſtiam conficiendam uſurpetur. Mutatio accidentalis materiæ eſt alteratio, qua ſpecies elementi ſenſibilis a Chriſto præſcripti non ſolvitur, ut ſi ſal, vel cinis in aquam injiciatur, vel fermentum immiſceatur farinæ ex qua conficitur panis. Unde Baptiſmus in aqua maris, in lixivio, in aquis mineralibus collatus, validus eſt. Valida etiam panis fermentati conſecratio.

REGULA II.

Quæ ſit mutatio ſubſtantialis formæ Sacramenti?

II. Mutatio ſubſtantialis formæ eſt ea, qua verborum ſenſus tollitur. Talis erat mutatio, quam invexerat propago quædam Valentinianorum Hæreticorum, baptizans *In nomine ignoti omnium Patris, in veritate omnium Matre, in eo, qui deſcendit in Jeſum* (ut refert *S. Irenæus* Lib. I. cap. XVIII. & *Euſebius* Lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. XI.) Accidentalis, qua verba mutantur, integro ſenſu remanente; ut ſi in forma Sacramenti Euchariſtiæ, *Hoc eſt enim corpus meum*, particula cauſalis *enim* omitteretur: vel pronomen *Ego* in forma Baptiſmi, vel ſi lingua vernacula, aut extranea, verba ſacramentalia proferantur; vel ſi intra eamdem linguam verba ſynonima, ideſt ejusdem ſignificationis, cum iis, quibus utitur Eccleſia, uſurpentur; v. gr. ſi loco hujus verbi, *Baptizo* dicatur, *Abluo*; aut pro verbo, *Abſolvo*, dicatur, *Remitto*, aut *Condono tibi peccata tua*. Si tamen non ſit eadem verborum ſignificatio explicite, & diſtincte, atque ex publico, & communi uſu, ſubſtantialis mutatio cenſenda eſt. v. gr. ſi quis dixerit, *Ego te baptizo in nomine Sanctiſſimæ Trinitatis*. Iſtud enim nomen, *Trinitas*, trium divinarum Perſonarum diſtinctam invocationem non exprimit, quæ ad perficiendum Baptiſmum ex inſtitutione Chriſti neceſſaria eſt. Similiter ſi quis dixerit, *Ego te baptizo in nomine Genitoris, & Geniti, & Procedentis ab utroque*, ſubſtantialis mutatio cenſebitur; quia licet Patris, & Genitoris, Filii, & Geniti, Spiritus Sancti, & Procedentis ab utroque nomina ſynonima ſint ex parte rei ſignificatæ, non tamen ex modo intelligendi, & ſignificandi, neque ex publico, & communi uſu, ut colligitur ex *Sancto Thoma* I. par. qu. XL. art. II. & III. & qu. LXVI. art. V. in Reſp. I. argum. Cardinali *Cajetano* fruſtra reclamante.

REGULA III.

Quæ verborum tranſpoſitio formam Sacramenti corrumpat?

III. Tranſpoſitio verborum ſacramentalium quandoque mutationem ſubſtantialem infert in formam ſacramentalem, quandoque accidentariam dumtaxat. Subſtantialis mutatio eſt, ſi tranſpoſitio tollat ſenſum locutionis; ac-

cidentaria, si non tollat; qua de re ex communi hominum sensu judicium ferendum est. Exempli gratia, si Minister Baptismi dixerit, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti ego te baptizo*; aut Sacerdos Eucharistiam consecrans dicat, *Hoc corpus meum est*; integra est forma sacramentalis, quia sensus idem manet. Si vero baptizans dixerit: *Patris te, ego baptizo in nomine Filii, & Spiritus Sancti*; aut *Filii ego baptizo te, in nomine & Patris, & Spiritus Sancti*, violatur substantia formæ, quia sensus propter quem forma verborum sacramentalium instituta, & præscripta est, tollitur, adeoque non perficitur Sacramentum.

REGULA IV.

Quæ verborum interruptio formam Sacramenti vitet

IV. Interruptio verborum mutationem interdum substantialem, alias accidentariam dumtaxat in formam Sacramentalem invehit: substantialem quidem, si tanta sit *Ut intercipiatur intentio pronunciantis*, & verborum sensus tollatur; ut si quis post hæc verba, *Hoc est corpus* Psalmum recitet, aut silendo longam moram interponat, ac deinde proferat nomen *Meum*, tollitur sensus, adeoque irritum est Sacramentum. Si vero parva fit interruptio, *Quæ intentionem proferentis, & intellectum verborum non aufert*, mutatio tantum accidentaria est, integritatem Sacramenti non impediens: ut si Sacerdos Eucharistiam consecrans, postquam dixit, *Hoc est*, sternutaret, vel tussiret, moxque subjungeret, *Corpus meum*: vel postquam dixit, *Ego te baptizo*, silentium imponeret fabulantibus, dicens, Silete, statimque subjungeret, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*.

REGULA V.

S. Thom. III. P. Q. lx I. a. 1. Quę verborum omissio irritum reddat Sacramentum?

V. Omissio verborum ad substantiam formæ Sacramentalis pertinentium, quæ tunc fieri censetur, cum tollitur debitus verborum sensus, ut si alicujus e tribus personis SS. Trinitatis nomen in forma Baptismi sileretur, irritum reddit Sacramentum. Unde *Didymus* Lib. II. *De Spiritu Sancto*, ait: *Si quis ita baptizare conetur, ut unum de prædictis Nominibus prætermittat* (scilicet Patris, & Filii, & Spiritus Sancti) *sine perfectione baptizabit*. Similiter si personam baptizati non exprimeret Minister Baptismi, pronomen demonstrativum secundæ, aut tertiæ personæ, aut nomen proprium omittens, dicensque dumtaxat: *Ego baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, formæ Sacramentalis substantia violaretur. Idem judicium ferendum est de omissione pronominis demonstrativi *hoc*, vel *hic*, aut pronominis *meum* vel *mei*, in forma consecrationis Eucharistiæ.

REGULA VI.

Quæ verborum additio tollat veritatem Sacramenti? S. Thom. ib.

De materia & forma Sacramentorum.

VI. Additio verborum, quæ debitum formulæ sacramentalis sensum corrumpunt, tollit veritatem Sacramenti ut si aliquis dicat: *Ego te baptizo in nomine Patris majoris, & Filii minoris*; sicut Ariani quidam baptizabant. Vel, *Ego te baptizo in nomine Patris, per Filium, in Spiritu Sancto*. Sic enim collatum baptisma irritum esse, miraculo comprobatum est, referente *Theodoro Lectore*, Lib II. Historiæ Ecclesiasticæ. *Deuterius* (inquit) *Arianorum apud Constantinopolim Episcopus, cum Barbam ita dictum baptizaret, Domini traditionem respuens, ausus est inter baptizandum dicere: Baptizatur Barba, in nomine Patris, per Filium, in Spiritu Sancto. Quibus dictis, aqua, quæ in piscina erat, statim evanuit; Barba vero confestim inde effu-*

giens

gitur, rem cunctis declaravit. Si vero ejuſmodi additio fiat, quæ non auferat debitum ſenſum, non tollitur Sacramenti veritas, ſive fiat in principio, vel in medio, vel in fine formæ ſacramentalis: ut ſi aliquis dicat: *Ego te baptizo in nomine Dei Patris omnipotentis, & Filii ejus unigeniti, & Spiritus Sancti Paracleti*, erit verum Baptiſma. Similiter ſi quis dicat: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & B. Virgo te adjuvet*; erit verum Baptiſma. Forte autem ſi diceret: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & B. Virginis Mariæ*, non eſſet Baptiſmus: quia dicitur 1. ad Corinth. 1. *Numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt? Aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* Et quidem ſi eodem modo intelligeretur in nomine B. Virginis baptizari, ſicut in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, quo Baptiſmus conſecratur; talis ſenſus eſſet contrarius fidei, & inſtitutioni Chriſti, & tolleret veritatem Sacramenti: ſi vero ſic intelligeretur, non quaſi nomen B. Virginis aliquid operetur in Baptiſmo, ſed ut ejus interceſſio prodeſſet baptizato ad conſervandam gratiam baptiſmalem, non tolleretur perfectio Sacramenti (inquit *S. Thomas*.) Cum itaque hæc verba, *& in nomine B. Virginis*, æquivocationem patiantur, interrogandus eſſet Miniſter de intentione ſua: ſiquidem oratio, quæ patitur plures ſenſus, ad unum illorum determinatur ex intentione proferentis. Si autem de intentione Miniſtri, a quo hæc addita ſunt, liquido non conſtet, dubius eſt Baptiſmus, ideoque ſub conditione baptizandus eſt, qui ſub hac verborum formula tinctus fuit.

Quamvis porro aliquid addatur contra fidei veritatem, ſi tamen formam non afficiat, nec in eam refundatur, aut ejus ſenſum variet, non tollit veritatem Sacramenti: ut ſi Sacerdos conſecrans Euchariſtiam, poſt hæc verba, *Hoc eſt corpus meum*, preces aliquas adderet hæreſim continentes, dicendo verbi gratia: *Et illud in cœlis ad dexteram Patris poſitum adoramus, cujus figuram tantum in terris nobis præbes*: vel, *Tribue, Domine, ut quod ore manducari non poteſt, fide ſumamus*: vel ſi adjungeret formæ hæc verba, *Quod de cœlo ſumptum eſt*; aut *Quod ubique eſt*, non quaſi partem formæ ſacramentalis eſſe vellet, ſed ut errorem ſuum indicaret, aut alios in eamdem hæreſim pertraheret: vera eſſet, ac rata conſecratio, modo intenderet facere, quod facit Eccleſia. Alioquin ſi legitima intentio ipſi deeſſet, irritum eſſet Sacramentum. Atque hæc mens eſt *S. Thomæ* qu. LXI. art. 1. dicentis: *Si intendat per hujuſmodi additionem, vel diminutionem aliud ritum inducere, qui non ſit ab Eccleſia receptus, non videtur perfici Sacramentum; quia non videtur, quod intendat facere id, quod facit Eccleſia*. Quod autem preces hæreſim continentes non reddant irritum Sacramentum, cum formæ ſacramentali adjunguntur, nec eam tamen afficiunt, & corrumpunt, docet *S. Auguſtinus* Lib. VI. *De Baptiſmo contra Donatiſtas*, cap. XXV. *Si non ſanctificatur aqua* (inquit) *cum aliqua erroris verba per imperitiam peccator effundit, multi non ſolum mali, ſed etiam boni fratres in ipſa Eccleſia non ſanctificant aquam. Multorum enim preces emendantur quotidie, ſi doctioribus fuerint recitatæ, & multæ in eis reperiuntur contra Catholicam Fidem. Numquid ſi manifeſtarentur aliqui baptizati, cum illæ preces dictæ ſuper aquam fuiſſent, juberentur denuo baptizari? Quid ita? Quia plerumque precis vitium ſuperat precantis affectus: & quia certa illa Evangelica verba, ſine quibus non poteſt Baptiſmus conſecrari, tantum valent, ut per illa ſic eveniant quæcumque in prece vitioſa contra regulam fidei dicantur, quemadmodum dæmonium Chriſti nomine excluditur. Nam utique Hereticus ſi afferat precem vitioſam, nec habeat bonum charitatis affectum, quo poſſit illa imperitia ſuperari &c. Afferat etiam, ut fieri ſolet, aliquam precem in qua loquatur*

Quamvis aliquid addatur formæ contra fidem, ſi tamen ejus ſenſum non variet, irritum Sacramentum non facit.

De materia & forma Sacramentorum.

quatur contra regulam fidei (multi quippe irruunt in preces non ſolum ab imperitis loquacibus, ſed etiam ab Hæreticis compoſitas, & per ignorantiæ ſimplicitatem, non eas valentes diſcernere, utuntur eis, arbitrantes, quod bonæ ſint) nec tamen quod in eis perverſum eſt evacuat illa, quæ ibi recta ſunt, ſed ab eis potius evacuatur: ſicut in ipſo homine bonæ ſpei, & probabilis fidei, ſed tamen homine, ſi quid aliter ſapit, non inde evacuantur quæ recte ſapit, donec ei Deus revelet & quod aliter ſapit.

REGULA VII.

S. Thom. III p. q. lx. art. VII. ad 3.

VII. Qui corrupte profert verba ſacramentalia, ſi hoc ex induſtria facit, non videtur Sacramentum adminiſtrare cum intentione faciendi quod facit Eccleſia; & ita non videtur perfici Sacramentum. Si autem hoc faciat ex errore, vel lapſu linguæ, & corruptio tanta ſit, ut ſenſus locutionis deſtruatur, ut ſi loco iſtorum verborum, *In nomine Patris*, dicat, *In nomine Matris*; vel pro verbo *Baptizo*, dicat, *Baptizor*, nullum pariter Sacramentum eſt. Si vero non penitus auferatur ſenſus locutionis per hujuſmodi corruptelam, perficitur nihilominus Sacramentum: ut ſi aliquis dicat: *Ego te Baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritu Sancta*. Quamvis enim hujuſmodi verba corrupte prolata nihil ſignificent ex virtute impoſitionis, accipiuntur tamen, ut ſignificantia ex accommodatione uſus: & ideo licet mutetur ſonus ſenſibilis, remanet tamen idem ſenſus. Id conſtat ex Epiſtola *Zachariæ* Romani Pontificis ad *Bonifacium* Epiſcopum, quæ refertur Cap. *Retulerunt*, De Conſecr. diſt. IV. *Retulerunt* (inquit) *Nuncii tui quod fuerit in eadem Provincia* (ſcilicet Bajoariorum) *Sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret neſciens Latini eloquii infringens linguam diceret*, Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritu Sancta; *ac per hoc tua Reverenda Fraternitas conſideravit eos rebaptizare: ſed, Sanctiſſime Frater, ſi ille, qui baptizavit, non errorem introducens, aut hæreſim, ſed pro ſola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, ut ſupra fati ſumus, baptizans dixiſſet, non poſſumus conſentire, ut denuo baptizentur*. Non dixerat imperitus ille, & ruſticus Sacerdos, *In nomine Patriæ, & Filiæ*, quod ratio Grammaticæ exigebat ſi de induſtria formam violare voluiſſet; ſed, *In nomine Patria, & Filia*, quæ voces cum hac conſtructione nihil ex ſe ſignificent, ſignum eſt illum voluiſſe dicere, quod alii dicunt, cum ajunt, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*.

Cum miniſter Sacramenti corrupte profert verba, non ex induſtria, ſed ex ignorantia & ruſticitate, & remanet integer locutionis ſenſus, perficitur Sacramentum.

Nec etiam Sacramentalis formæ ſubſtantiam mutavit alius Presbyter, qui ruſtice hunc in modum baptizavit: *In nomine Patris mergo, & Filii mergo, & Spiritus Sancti mergo*, ut reſpondit *Stephanus II.* cap. XVI. *Infantes vero illi* (inquit) *quos baptizavit, licet ruſtice, quia in nomine Sanctæ Trinitatis ſunt baptizati, in eo permaneant Baptiſmo.*

Tom. II. Conc. Gal. ad an. 754.

REGULA VIII.

Materiæ, vel formæ Sacramentorum ſacrilegæ mutationes.

VIII. Sacramentorum formas, & materias quavis ratione mutare nemini hominum licet. Unde qui ex induſtria, vel craſſa negligentia materiam ſic immutarent, ut Sacramentum irritum redderetur, peccarent mortaliter peccato ſacrilegii. Hujuſmodi enim mutatio in maximam Dei Sacramentorum authoris redundaret injuriam, cujus inſtitutio, lexque contemneretur. Gravis etiam ſuſcipienti inferretur injuria, qui Sacramenti fructu prorſus omni privaretur. Lethaliter etiam peccarent, qui quacumque materiæ, vel formæ mutatione ritus novos, aut errores ab Eccleſia damnatos induce-

cere intenderent. Neque enim Miniſtros Sacramentorum excuſare poteſt juris ignorantia: quia neceſſaria ad miniſterium, officiumque ſuum rite obeundum ſcire debent. Excuſari tamen poſſet a peccati mortalis reatu laicus in neceſſitate baptizans, & ex ignorantia formam ſacramentalem corrumpens; non tamen obſtetrix jurata, quæ ad obſtetricandi munus admitti non debet, niſi ad Baptiſmum in neceſſitatis articulo ſub præſcripta verborum forma conferendum probe ſit inſtituta, ut Eccleſiæ Decretis ſancitum eſt, ſcilicet Synodi Lingonenſis anno 1404. Conc. Senonenſis, anno 1524. Synodi Carnotenſis, anno 1526. Pariſienſis, 1557. & Concilii Aquenſis 1585. ut legere eſt apud *L. Bochellum*, Lib. 11. *Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ*, Tit. 111. *De Baptiſmo*.

REGULA IX.

IX. Peccaret etiam lethaliter, qui ex induſtria corrupte proferret, aut mutaret verba formæ ſacramentalis (quamvis ſenſus idem maneret, adeoque accidentaria tantum fieret mutatio) ratione gravis negligentiæ, contemptus, vel ſcandali; quod maxime locum haberet, ſi corruptio illa, vel mutatio eſſet notabilis: ut ſi quis ſciens volens baptizaret *In nomine Patria, & Filia, & Spiritu Sancta*: vel in conſecratione Calicis omitteret hæc verba, *Novi, & æterni Teſtamenti, Myſterium fidei*. Si autem mutatio levis ſit, neque cum plena conſideratione, & deliberatione facta, Miniſter venialiter tantum peccabit.

REGULA X.

X. Lethalis peccati reus eſt, qui materia, aut forma dubia utitur in Sacramentorum adminiſtratione, cum certam, & indubitatam habere poteſt: quia periculo non conficiendi Sacramentum, adeoque ſacrilegii, & irriſionis rerum divinarum ſe exponit. In eoque caſu locum habet illa Chriſtianæ Moralis Regula a *S. Auguſtino* tradita Lib. 1. *De Baptiſmo*, cap. 111. *Graviter peccaret in rebus ad ſalutem animæ pertinentibus, vel eo ſolo, quod certis incerta præponeret*. Nec obſtat opinionis probabilitas: quamvis enim ſpeculative probabile ſit, quod materiæ quædam, & formæ, de quibus in Scholis diſputatur, ſufficientes, ac legitimæ ſint; non tamen probabile eſt in praxi, ita ut illis uti liceat, quando certæ, & indubitatæ adhiberi poſſunt. Unde Lovanienſes Theologi, & *Innoc. XI.* Pontifex Maximus anno Chriſti MDCLXXIX. die 11. Martii, hanc Propoſitionem damnarunt: *Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet Lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantum utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis*.

Materiam, vel formam dubiam adhiberequam grave peccatum.

Propoſitio damnata.

REGULA XI.

XI. Lethale denique peccatum committit, qui modum materiæ, & formæ notabilem, & ab Eccleſia univerſali, vel ſua obſervatum non ſervat: v. g. Sacerdos qui ex induſtria non miſceret aquam vino in Miſſa conſecrando: & Latinus item Presbyter, qui Euchariſtiam in fermentato conſecrare præſumeret, aut Græcorum forma in Baptiſmi adminiſtratione uteretur.

CAPUT IV.

DE NUMERO, ET DIGNITATE SACRAMENTORUM.

ARTICULUS I.

Quot ſunt Novæ Legis Sacramenta?

PROPOSITIO UNICA.

Septem eſſe Novæ Legis Sacramenta, Catholicæ Fidei veritas eſt.

Septenarius Sacramentorum numerus ex Scriptura Sacra colligitur.

1. EX Scriptura Sacra, & Traditione, quæ duo ſunt fidei noſtræ inconcuſſa principia, & fundamenta, hic Sacramentorum numerus colligitur. Baptiſmus ex cap. XXVIII. *S. Matthæi*, ubi refert, Chriſtum a mortuis redivivum, Apoſtolis in Galilæa conſpicuum ſe præbuiſſe illiſque dixiſſe: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. Euntes ergo docete omnes Gentes: baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Sp. Sancti.* Sacramenti Confirmationis meminit *S. Lucas* Act. VIII. „ Cum audiſſent, *inquit*, Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis, quod recepiſſet Samaria verbum „ Dei, miſerunt ad eos Petrum, & Joannem: qui cum veniſſent, oraverunt pro ipſis ut acciperent Sp. Sanctum. Nondum enim in quemquam „ illorum venerat, ſed baptizati tantum erant in nomine Domini Jeſu. „ Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Sp. Sanctum. *Inſtitutio Sacramenti Euchariſtiæ narratur Matth.* XXVI. Cœnantibus autem „ eis, accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, „ & ait: Accipite, & comedite: Hoc eſt Corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. *Idem habetur* Marci XIV. & Lucæ XXII. *Inſtitutio Sacramenti Pœnitentiæ habetur Joan.* XX. *ubi Chriſtus Dominus Diſcipulis ait*: „ Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cum dixiſſet, inſufflavit, „ & dixit eis: Accipite Sp. Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. Extremæ Unctionis Sacramentum promulgavit S. Jacobus Epiſt. Catholicæ cap. v. Infirmatur „ quis in vobis? Inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum, „ & alleviabit eum Dominus; & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. *Sacramenti Ordinis meminit* S. Paulus I. ad Tim. IV. 14. Noli, *inquit*, negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum Presbyterii. *Matrimonii Sacramentum commendat idem Apoſtolus ad Epheſ.* V. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem „ ſuam, & adhærebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne una. Sacramentum „ hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia.

Septenarium Sacramentorum numerum Apoſtolica Traditio probat.

Quod ſpectat ad Patres Traditionis teſtes, univerſa eorum loca hic recenſere præ multitudine non poſſumus. Plura indicabimus, cum de ſingulis Sacramentis agemus. Aliqua dumtaxat impræſentiarum indicare ſufficiat. *Tertullianus* Lib. *De Reſurrectione Carnis*, cap. VII. Baptiſmum, Confirmationem, & Euchariſtiam commemorat. Idem Libro *De Præſcriptionibus Hæreticorum*, cap. XL. & XLI. Ordinis præterea meminit *Sanctus Auguſtinus*: non Baptiſmi tantum, & Euchariſtiæ, velut Sacramentorum novæ Legis mentionem facit Epiſt. LIV. alias CXVIII. ad *Januarium*, ſed & Confirmationis tamquam Sacramenti a Baptiſmo diſtincti, Lib. III. *Contra Litteras Petiliani Donatiſtæ*, cap. CIV. Pœnitentiam non minus inter Sacramenta nu-

numerat, quam Baptiſmum, Confirmationem & Euchariſtiam. Lib. v. *De Baptiſmo*, cap. xx. Extremæ Unctionis, ceu veri Legis Evangelicæ Sacramenti, præter *Innoc. I.* Epiſtola ad *Decentium*, meminit *S. Jo: Chryſoſtomus* Lib. III. *De Sacerdotio*, cap. VI. Sacramentum Ordinis cum Baptiſmi Sacramento confert *S. Auguſtinus* Lib. II. *Contra Epiſtolam Parmeniani*, cap. XIII. Idem S. Doctor Matrimonium Sacramentum eſſe docet Libro *De Bono Conjugali*, cap. XVIII. & XXIV.

Septenarium Sacramentorum numerum probant Eccleſiæ conſenſus, & auctoritas.

Tertio, ſeptenarium Sacramentorum numerum probat ſummus Eccleſiæ cum Latinæ, tum Græcæ in eo retinendo conſenſus, & Proteſtantium in numero Sacramentorum conſtituendo diſcordia, quibuſdam unum, aliis duo, aliis tria, nonnullis quatuor, vel quinque admittentibus.

Confirmatur Catholica de Septenario Sacramentorum numero veritas ex *Lucii* III. Romani Pontificis Decretali, ex Bulla *Martini V.* in Conc. Conſtantienſi edita, ex *Eugenii IV.* Decreto ad Armenos Florentiæ dato, & ex Synodi Tridentinæ Oraculo ſeſſ. VII. can. I. cujus hæc ſunt verba: *Si quis dixerit Sacramenta Novæ Legis non fuiſſe omnia a Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, aut eſſe plura, vel pauciora quam ſeptem, videlicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, extremam-Unctionem, Ordinem, & Matrimonium; aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe vere, & proprie Sacramentum; Anathema ſit.* Extra. De Hæret. Cap. Ad abolendam

Cur autem neque plura, neque pauciora numerentur, probabili, & convenienti ratione oſtendit *S. Thomas*. Cum enim Sacramentorum duplex ſit finis: primus perfectio hominis in his, quæ pertinent ad cultum Dei; ſecundus, curatio peccati; ex utroque ſeptenarius Sacramentorum numerus explicatur. Ex primo quidem, quia Chriſtiana vita, qua Deus colitur, & qua homo Deo vivit, ſeptem rebus indiget, ſicut vita naturalis; ſcilicet 1. ut homo ſpiritualis in lucem edatur, 2. ut augeatur, 3. ut alatur, 4. ſi in morbum ſpiritualem incidat, ſanetur, 5. imbecillitas virium reficiatur, 6. Magiſtratus ſpirituales nunquam deſit, quorum auctoritate regatur Eccleſia, & ſacra Miniſteria exerceantur, 7. filii ad Dei cultum, & humani generis conſervationem procreentur, & religioſe educentur. Per *Baptiſmum* Chriſto renaſcimur: unde ab Apoſtolo vocatur *Lavacrum regenerationis*. Per *Confirmationem* Spiritum Sanctum ad augmentum, & robur ſpirituale accipimus: unde Chriſtus Diſcipulis jam baptizatis ait, *Lucæ* ultimo: *Sedete in Civitate, donec induamini virtute ex alto*. Per *Euchariſtiam*, tamquam cibum vere cœleſtem, ſpiritus noſter alitur, & ſuſtentatur, ſicut a Salvatore dictum eſt: *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus*. Per *Pœnitentiam*, ſanitas amiſſa reſtituitur, poſtquam peccati vulneribus confoſſi ſumus. Per *Extremam Unctionem*, peccatorum reliquiæ tolluntur, & animi virtutes recreantur. Per *Ordinem*, publica Sacramentorum Miniſteria perpetuo in Eccleſia exercendi, ſacraſque omnes functiones exequendi poteſtas traditur. Per *Matrimonium* denique vir, & mulier legitime, & ſancte conjunguntur, ut ex ea conjunctione filii ad Dei cultum, & humani generis conſervationem procreentur, & religioſe educentur. Idem numerus colligitur ex eo, quod Sacramenta in remedium peccati inſtituta ſint. Nam *Baptiſmus* inſtitutus eſt contra peccatum originale: *Confirmatio*, contra infirmitatem animi, quæ in regeneratis invenitur: *Euchariſtia*, contra proclivitatem animi ad peccandum. *Pœnitentia*, contra actuale peccatum. *Extrema-Unctio*, contra reliquias peccatorum, quæ non ſunt ſufficienter ſublatæ per Pœnitentiam, aut ex negligentia, aut ex ignorantia: *Ordo*, contra diſſolutionem multitudinis: *Matrimonium*, in remedium contra concupiſcentiam, & contra defectum multitudinis, qui per mortem accidit.

Ratio conveniens numeri ſeptenarii Sacramentorum.

Ad Tit. 1.

Joan. 6.

Ad

Ad ſeptem etiam virtutes animos hominum præparare videntur: Baptiſmus enim eſt Sacramentum fidei: Confirmatio ſpei: Euchariſtia charitatis: Pœnitentia juſtitiæ: Extrema-Unctio perſeverantiæ, quæ perfectio quædam eſt fortitudinis: Ordo providentiæ: Matrimonium temperantiæ. Sunt autem adumbrata ſeptem ſigillis, quibus Veteris Teſtamenti Pagina ſignata, quæ Agnus, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit, reſeravit: ſeptem tubis, quibus Angeli cecinerunt. Septem ſtellis, quas habebat ſimilis Filio hominis in dextera ſua: ſeptem panibus, quibus Dominus turbas pavit: ſeptem oculis ſuper unum lapidem: ſeptem lucernis Tabernaculi ſuper unum candelabrum poſitis: ſeptem lotionibus Naaman in Jordane.

Hæreticorum objectiones diluuntur.

Fruſtra vero objiciunt Hæretici ſeptenarium Sacramentorum numerum in Scriptura Sacra non reperiri. Quamvis enim numerus nominum in Scriptura, & apud Patres antiquos non legatur, qui data opportunitate de hoc, aut illo Sacramento, non de omnibus ſimul agebant, & recenter baptizatos de illis præcipue informabant, quæ ſtatim poſt Baptiſmum in Eccleſiæ diſciplina conferebantur, Confirmatione ſcilicet, ac Euchariſtia, ut conſtat ex *S. Cyrilli Hieroſolymitani* Catecheſibus, & *S. Ambroſii* Libris *De his, qui Myſteriis initiantur*, & *De Sacramentis:* numerus tamen rerum ipſarum & in Scriptura, & in Patrum Operibus habetur. Sane licet Scriptura quatuor Evangelia, quatuordecim S. Pauli Epiſtolas, ſeptem Domini verba in Cruce, duodecim Symboli Apoſtolici Articulos non numeret, res tamen numeratas vel Scriptura, vel Traditio, vel utraque continet, & docet. Sic Patrem primam Sacroſanctæ Trinitatis Perſonam, Filium ſecundam, Sp. Sanctum tertiam eſſe, Scriptura Sacra expreſſe non ait; ordo tamen, & numerus trium divinarum Perſonarum in Scriptura habetur. Qua de re *S. Baſilius*, Lib. *De Spiritu Sancto* ad *Amphilochium*, cap. XVIII. *Cum Patrem*, inquit, & *Filium*, & *Sp. Sanctum traderet Dominus, non ſimul cum numero tradidit. Non enim dixit, In nomine primi, ſecundi, ac tertii, neque in uno, duobus, aut tribus; ſed per ſancta nomina fide ad ſalutem perducente cognitionem largitus eſt. Itaque quod nos ſalvos facit, fides eſt; numerus vero ſignum declarans quantitatem eorum, de quibus loquimur, ab hominibus excogitatus eſt. Sed qui undequaque ſibi ipſis noxas contrahunt, etiam numerandi facultate adverſus fidem abuſi ſunt: qui quidem, cum nulla omnino res alia ob numeri acceſſionem immutetur, tamen in divina natura numerum metuunt, ne per eum honoris Paracleto debiti modum excedant.* Tandem reſpondeant Proteſtantes, ubinam duorum, vel trium Sacramentorum numerum in Scripturis expreſſum legerint; & tunc demum urgere nos poterunt, ut ſeptenarium Sacramentorum numerum in iis expreſſum oſtendamus.

Objicies, Baptiſmum triplicem diſtingui, fluminis, flaminis, & ſanguinis: Pœnitentiam duplicem, publicam, & ſecretam: Ordinem dividi in quatuor Minores, & tres Majores. Profeſſionem Monaſticam a Græcis Sacramenti loco cenſeri. Aquam benedictam, aliaque Sacerdotali benedictione ſanctificata, ſeu conſecrationes ipſas, & benedictiones in Sacramentorum numero haberi. Quidni enim & contra venialia peccata Sacramenta quædam inſtituta ſint? Denique Lotionem pedum eſſe Novæ Legis Sacramentum, de qua ſcilicet Chriſti præceptum extat, & cui gratiæ promiſſio annexa eſt, ut probant illa Chriſti verba ad Petrum: *Si non lavero te, non habebis partem mecum*: & illa ejuſdem Salvatoris ad Apoſtolos: *Scitis, quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magiſter, & Domine: & bene dicitis, ſum etenim. Si ergo ego lavi pedes veſtros Dominus, & Magiſter; & vos debetis alter*

Joan. 13.

alterius

alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.

Præterea *S. Ambroſius* Lib. III. *De Sacramentis* cap. 1. Lotionem pedum *Myſterium* vocat, quod idem eſt, ac Sacramentum: illam cum Baptiſmo comparat, eique tribuit, ut venena ſerpentis eluat, majoremque ſanctificationem conferat. „ Vide, *inquit*, omnem juſtitiam, vide humilitatem, vide „ gratiam, vide ſanctificationem. Niſi lavero, inquit, tibi pedes, non habebis partem mecum... Ipſe Petrus ait: Domine, non ſolum pedes, ſed „ etiam manus, & caput. Vide fidem. Quod ante excuſavit, humilitatis „ fuit: quod poſtea ſe obtulit, devotionis, & fidei. Reſpondit illi Dominus, quia dixerat manus, & caput: *Qui lavit, non neceſſe habet iterum lavare, niſi ut ſolos pedes lavet.* Quare hoc? Quia in Baptiſmate omnis culpa „ diluitur. Recedit ergo culpa. Sed quia Adam ſupplantatus a diabolo eſt, „ & venenum ei effuſum eſt ſuper pedes, ideo lavas pedes, ut in ea parte, qua inſidiatus eſt ſerpens, majus ſubſidium ſanctificationis accedat, quo „ poſtea te ſupplantare non poſſit. Lavas ergo pedes, ut laves venena ſerpentis. Ad humilitatem quoque proficit, ut in Myſterio non erubeſcamus, quod non dedignamur in obſequio.

Idem docet *S. Bernardus*, Serm. 1. in Cœna Domini. Multa quidem; „ *inquit*, ſunt Sacramenta, & ſcrutandis omnibus hora non ſufficit. Fortaſſis etiam aliqui veſtrum imbecilles ſunt ad tanta ſimul capienda. „ De tribus itaque Sacramentis, quæ ſatis congrua ſunt huic tempori, dicendum erit, quod Dominus ipſe donaverit. Sacramentum dicitur ſacrum „ ſignum, ſive ſacrum ſecretum. Multa ſiquidem fiunt propter ſe tantum: „ alia vero propter alia deſignanda, & ipſa dicuntur ſigna, & ſunt. Ut „ enim de uſualibus ſumamus exemplum, datur annulus abſolute propter „ annulum, & nulla eſt ſignificatio: datur ad inveſtiendum de hæreditate „ aliqua, & ſignum eſt, ita ut jam dicere poſſit, qui accepit: Annulus non „ valet quicquam, ſed hæreditas eſt, quam quærebam. In hunc itaque modum appropinquans Paſſioni Dominus, de gratia ſua inveſtire curavit ſuos, „ ut inviſibilis gratia ſigno aliquo viſibili præſtaretur. Ad hoc inſtituta ſunt „ omnia Sacramenta, ad hoc Euchariſtiæ participatio, ad hoc pedum ablutio, ad hoc denique ipſe Baptiſmus initium Sacramentorum omnium. *Et „ infra*: Sed tamen quid agimus, quod in hoc corpore peccati, & in hoc „ tempore malo non poſſumus eſſe ſine peccato? Numquid deſperabimus? „ Abſit... Nam ut de remiſſione quotidianorum minime dubitemus, habemus „ ejus Sacramentum, pedum Ablutionem. Quæris forte unde ſciam, quod „ Sacramentum ſit hujus remiſſionis, maxime cum ipſe Dominus promiſerit Petro dicens: *Quod ego facio, tu neſcis modo, ſcies autem poſtea*; nihil „ autem de Sacramento locutus eſt, ſed tantum, *Exemplum*, inquit, *dedi „ vobis, ut & vos ita faciatis.* Verum multa habebat illis dicere, ſed tunc „ portare non poterant... Vis autem noſſe, quia pro Sacramento illud eſt, „ non pro ſolo exemplo factum? Illud attende, quod Petro dictum eſt: *Si „ non lavero te, non habebis partem mecum.* Aliquid igitur latet, quod neceſſarium eſt ad ſalutem, quando ſine eo nec ipſe Petrus partem haberet „ in Regno Chriſti, & Dei. Vide enim ſi non expaverit Petrus ad tantæ comminationis terrificum verbum, ſi non agnoverit ſalutare eſſe Myſterium, „ cum reſpondit: *Domine, non tantùm pedes meos, ſed & manus, & caput.* „ Et unde ſcimus, quia ad diluenda peccata, quæ non ſunt ad mortem, & „ a quibus plene cavere non poſſumus ante mortem, Ablutio iſta pertineat? „ Ex eo plane, quod offerenti manus, & caput pariter ad abluendum reſponſum eſt: *Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet.* Lotus enim

„ eſt

„ est qui gravia peccata non habet, cujus caput, id est intentio, & ma-
„ nus, idest operatio, & conversatio munda est; sed pedes, qui sunt animæ
„ affectiones, dum in hoc pulvere gradimur, ex toto mundi esse non pos-
„ sunt, quin aliquando vanitati, aliquando voluptati, aut curiositati plus
1. Jacob. 3. „ quam oportet, cedat animus, vel ad horam: *In multis enim offendimus*
„ *omnes*. Idem docet *Arnoldus* Bonævallis Abbas, Libro *De Cardinalibus Christi Operibus*, Sermone *De Ablutione pedum*, inter Opera *S. Cypriani*. Sunt igitur plura, quam septem Sacramenta.

Resp. Baptismum aquæ, Contritionem cordis, & Martyrium, per analogiam, sive similitudinem dumtaxat Baptismata vocari, cum unus aquæ Baptismus sit vere, & proprie Sacramentum. Et certe Martyrium a Christo institutum non fuit, ut actio sacra, siquidem ex parte carnificum, qui Martyres cruciant, & occidunt, gravissimum crimen est. Illud tantum pati Christus præcepit: qua ratione heroicæ fortitudinis actus est, non Sacramentum.

Pœnitentia publica, & secreta, modo tantum, & externa disciplina, non reipsa differunt: unde ad idem Sacramentum pertinent.

Tota Sacramenti Ordinis plenitudo est in sacerdotio, in aliis Ordinibus participatio Sacramenti. Num. 11.

Ordinis divisio in Majores, & Minores Ordines, est *Totius potestativi, cujus hæc est natura, quod totum secundum completam rationem est in uno, in aliis autem est aliqua participatio ipsius. Tota enim plenitudo Sacramenti hujus est in uno Ordine, scilicet Sacerdotio; sed in aliis est quædam participatio Ordinis: & hoc significatum est in hoc, quod Dominus dixit Moysi*, Auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustineant tecum onus populi: & *ideo omnes Ordines sunt unum Sacramentum* (inquit *S. Thomas* q. XXXVII. Supplementi, art. 1. ad secundum.)

Monastica professio nō est sacramentum.

Monastica Professio, quamvis ab Auctore quodam Græco, cui *Jobo* nomen, *Sacramentum* improprie vocetur, ab Ecclesia Græca nusquam inter Sacramenta numerata est; nec potest inter ea merito numerari, cum a Christo non sit instituta, nec per se sanctificet Monachum, aut Monialem, sed ratione pietatis, charitatis, fidelitatis in votis adimplendis: & quia Religiosi mundo moriuntur, ejusque operibus, ac sibi ipsis, voluntatique suæ, & novi quidam homines esse incipiunt, novis studiis, novæ vitæ, aliisque omnino delectationibus, & cogitationibus dediti. Hoc sensu SS. Patres Vitæ Monasticæ Professionem *Secundum Baptisma* vocant, scilicet *S. Hieronymus* Epist. XXV. ad *Paulam* de obitu *Blesillæ*, & Epistola ad *Demetriadem*, *B. Petrus Damiani* Opusculo XVI. & *S. Bernardus* Tract. *De Præcepto, & Dispensatione*, cap. XVII.

Aqua benedicta, & panis benedictus non sunt sacramenta.

Aqua benedicta, Panis benedictus, aliarumque rerum consecrationes, & benedictiones, a Christo non sunt institutæ, sed ab Ecclesia, neque ad remissionem peccatorum venialium valent per se, & ex opere operato, sed tantum ex opere operantis, idest, ex ejus fide, pietate, devotione, qui illis utitur. *Sacramentalia* itaque illa sunt, non *Sacramenta*: *quia non perducunt ad Sacramenti effectum, qui est gratiæ consecutio; sed sunt dispositiones quædam ad Sacramenta; vel removendo prohibens, sicut Aqua benedicta ordinatur contra insidias dæmonum, & contra peccata venialia; vel etiam idoneitatem quamdam faciendo ad Sacramenti perfectionem, & perceptionem, sicut consecrantur Altare, & Vasa propter reverentiam Eucharistiæ*. Ita *S. Thomas* III. P. Q. LXV. A. 1. ad sextum. Addit in Resp. ad septimum: *Ad deletionem venialis peccati non requiri infusionem gratiæ: unde cum in quolibet Sacramento Novæ Legis gratia infundatur, nullum Sacramentum Novæ Legis instituitur directe contra veniale; quod tollitur per quædam Sacramentalia, puta, per Aquam benedictam, & alia hujusmodi.*

Lotio pedum non est Sacramentum.

Lotionem pedum Sacramentum esse, verba Christi non probant. Ista enim, *Non habebis partem mecum*, non significant lotione pedum conferri gratiam.

tiam, aut hunc Ritum ad illam ſignificandam, & efficiendam inſtitutum fuiſſe; ſed *Petro* pœnam inobedientiæ comminantur, niſi Domino ipſius pedes abluere volenti paruerit. Niſi enim ſe ad voluntatem Chriſti Salvatoris hunc humilitatis actum exercere volentis accommodaſſet, non jam humilis fuiſſet ipſe, ſed contumax, adeoque æterna hæreditate indignus. Iſta etiam Domini ſententia, *Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet*, non ſignificat eam lotionem per ſe valuiſſe ad remiſſionem peccatorum venialium; ſed indicat, eum, qui a lethalibus peccatis mundus fuerit, a levioribus dumtaxat, quæ terrena converſatione contrahuntur, mundandum eſſe. Hæc denique verba, *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*, abſolutum præceptum non exprimunt hunc Ritum frequentandi, ſed præcipiunt actus humilitatis, & charitatis; ita ut animo comparati ſimus ad lotionem pedum, & viliſſima quæque miniſteria ob imitationem humilitatis Chriſti, & in fraternæ charitatis teſtimonium exercenda.

Nec alia mens eſt *SS. Ambroſii*, & *Bernardi*, qui lotionem pedum Myſterium, & Sacramentum vocant, late ſumpto Myſterii, & Sacramenti nomine pro ſigno quovis rei ſacræ, quia ſignificabat Apoſtolis, quamvis mundis, & ſanctis, maculas aliquas peccatorum leviorum, ſine quibus ne Juſti quidem in terris vivunt, eluendas ſupereſſe, quæ per Chriſtum pariter abſterguntur, & remittuntur. Unde *S. Ambroſius* ſacram illam cæremoniam ab Eccleſia Romana ſuis temporibus frequentatam non fuiſſe teſtatur, cui tamen exprobrare nemo unquam auſus eſt, quod Sacramentorum numerum imminuiſſet. *Non ignoramus*, inquit, *quod Eccleſia Romana hanc conſuetudinem non habeat, cujus typum in omnibus ſequimur, & formam. Hanc tamen conſuetudinem non habet, ut pedes lavet. Vide ergo, ne forte propter multitudinem declinarit. Sunt tamen, qui dicant, & excuſare conentur, quia hoc non in myſterio faciendum eſt, non in Baptiſmate, non in regeneratione: ſed quaſi hoſpiti pedes lavandi ſint. Aliud eſt humilitatis, aliud ſanctificationis. Denique audi, quia Myſterium eſt, & ſanctificatio.* Niſi lavero tibi pedes, non habebis mecum partem. *Hoc ideo dico, non quod alios reprehendam, ſed mea officia ipſe commendem, in omnibus cupio ſequi Eccleſiam Romanam, ſed tamen & nos homines ſenſum habemus: ideo quod alibi rectius ſervatur, & nos recte cuſtodimus. Ipſum ſequimur Apoſtolum Petrum, ipſius inhæremus devotioni.* Joan. 13.

S. Bernardus Lotionem pedum Sacramentum vocat remiſſionis venialium, propter ſignificationem, non propter efficaciam, & virtutem: eoque collineat omnis ejus oratio, ut maximam vigilantiam ad vitanda, & eluenda hujuſmodi peccata adhibendam perſuadeat. „ Verumtamen, *inquit*, hæc ne„ mo contemnat, aut parvipendat. Impoſſibile eſt enim cum eis ſalvari, „ impoſſibile eſt ea dilui niſi per Chriſtum Jeſum, & a Chriſto. Nemo, „ inquam, pernicioſa ſecuritate dormitet, declinans in verba malitiæ ad „ excuſandas excuſationes in peccatis: quoniam (ut audivit Petrus ab ipſo) „ niſi laverit ea Chriſtus, non habebimus partem cum eo. Nec ideo ta„ men pro eis neceſſe eſt nimis eſſe ſollicitos; ignoſcet facile, immo & li„ benter, ſi modo nos agnoſcamus. In hujuſmodi namque inevitabilibus „ & negligentia culpabilis eſt, & timor immoderatus. Hinc eſt, quod in „ Oratione, quam ipſe inſtituit, quotidie pro peccatis illis voluit nos ora„ re. Sicut enim de concupiſcentia diximus, quod licet damnationem ab„ ſtulerit, quia juxta Apoſtolum, *Nulla damnatio eſt his, qui ſunt in Chriſto* „ *Jeſu*; tamen ad humiliandos nos ipſam adhuc patitur vivere in nobis, & „ graviter affligere nos, ut ſentiamus, quid nobis gratia præſtet, & ſemper ad

„ illius

„ illius auxilium recurramus: ſic & de minoribus iſtis peccatis pia diſpenſatione „ nobiſcum agitur, ut non penitus auferantur, ſed in illis nos erudiat Deus, „ ut cum minima cavere non poſſumus, certi ſimus, quod non noſtris vi- „ ribus majora ſuperemus; ſemperque timorati, & omnino ſolliciti ſimus, „ quomodo ejus gratiam non amittamus, quam nobis tam multipliciter ne- „ ceſſariam eſſe ſentimus.

ARTICULUS II.

De Sacramentorum Dignitate.

Sacramentorum dignitas.

ORdine convenienti Sacramenta recenſeri probat *S. Thomas* III. P. Q. LXV. A. II. Priora ſcilicet illa ſunt, quæ ad unius perſonæ perfectionem, iis, quæ ad perfectionem multitudinis ordinantur. Quamobrem Ordo, & Matrimonium poſtremo loco inter Sacramenta numerantur; & Matrimonium quidem poſt Ordinem, quia minus participat de ratione ſpiritualis vitæ. Inter ea vero, quæ ad unius perſonæ ſanctificationem inſtituta ſunt, priora ſunt illa, quæ per ſe ad perfectionem vitæ ſpiritualis ordinantur, illis quæ per accidens, ſcilicet ad impedimenta removenda deſtinantur: cujuſmodi ſunt Pœnitentia, & Extrema Unctio. Atque hæc utpote ſpiritualis conſummatio ſanitatis, poſterior eſt ipſa Pœnitentia. Inter alia vero tria, Baptiſmus, qui ſpiritualis eſt regeneratio, Confirmationem præcedit, quæ ad incrementum, & robur ſpirituale ordinatur: hæc vero Euchariſtiam, quæ cibus perfectorum eſt, & *Quæ ordinatur ad conſecutionem finis*. Hic autem eſt ordo generationis (ut Scholaſtici loquuntur) non dignitatis. Nam ſi dignitas in Sacramentis ſpectetur, Euchariſtia ſanctitate, & Myſteriorum numero, ac magnitudine longe ceteris antecellit, utpote Chriſtum ipſum fontem ſanctitatis ſubſtantialiter continens. Præterea, cetera Sacramenta ad Euchariſtiam ſicut ad finem ordinantur; Sacramentum quidem Ordinis ad illius conſecrationem; Baptiſmus ad illius ſuſceptionem; ſicut & Confirmatio hominem roborans, ne ſe a tanto Sacramento per verecundiam ſubtrahat. Per Pœnitentiam etiam, & Extremam-Unctionem præparatur homo ad digne ſumendum corpus Chriſti: Matrimonium denique ſignificat conjunctionem Chriſti, & Eccleſiæ, cujus unitas per Euchariſtiæ Sacramentum ſignificatur, ſecundum illud Apoſtoli: *Quoniam unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes, qui de uno pane participamus*. Quamobrem Euchariſtia *Sacramentum Sacramentorum* a S. Dionyſio Lib. *Eccleſiaſticæ Hierarchiæ*, cap. III. vocatur. Inter cetera vero Sacramenta, Baptiſmus potiſſimum eſt Sacramentorum, ratione *Neceſſitatis*: Ordo ratione *Perfectionis* (ut loquitur S. Thomas) Confirmatio medio modo ſe habet, Pœnitentia, & Extrema Unctio inferiorem gradum tenent, utpote ad vitam Chriſtianam, *non per ſe, ſed quaſi per accidens*, ſcilicet *in remedium ſupervenientis defectus* ordinatæ. Inter quæ tamen Extrema Unctio eſt majoris perfectionis, Pœnitentia vero majoris neceſſitatis.

1. Cor. 10. 17

Unum autem Sacramentum alio eſſe dignius, fidei veritas eſt, a Sacra Synodo Tridentina contra Heterodoxos definita, ſeſſ. VII. can. III. *Si quis dixerit hæc ſeptem Sacramenta ita eſſe inter ſe paria, ut nulla ratione aliud ſit alio dignius*; *Anathema ſit*. Et ſeſſ. XIII. cap. III. docet, *Commune hoc quidem eſſe SS. Euchariſtiæ cum ceteris Sacramentis, ſymbolum eſſe rei ſacræ, & inviſibilis gratiæ formam viſibilem; verum illud in ea excellens, & ſingulare reperiri, quod reliqua Sacramenta tunc primum ſanctificandi vim habent, cum quis illis utitur. At in Euchariſtia ipſe ſanctitatis Auctor ante uſum eſt: nondum enim Euchariſtiam de manu Domini Apoſtoli ſuſceperant, cum vere tamen ipſe affirmaret, Corpus ſuum eſſe, quod præbebat*. Idem Confirma-

ſirmatur ex cap. *Nihil*, VIII. *De Conſecratione*, diſt. II. cujus hæc verba ſunt: *Nihil in Sacrificiis majus eſſe poteſt, quam Corpus, & Sanguis Chriſti: nec ulla oblatio hac potior eſt, ſed hæc omnes præcellit.*

CAPUT V.

DE SACRAMENTORUM EFFICACIA.

ARTICULUS I.

Utrum Sacramenta Novæ Legis Gratiam conferant?

PROPOSITIO I.

Sacramenta Novæ Legis continent Gratiam, quam ſignificant, eamque ſemper & omnibus non ponentibus obicem conferunt.

Sacramentorum efficacia.

PRobatur primo ex Scriptura Sacra. Quæcumque remittunt peccata, dant Sp. Sanctum, ac vitam æternam tribuunt, gratiam continent, eamque ſemper, & omnibus non ponentibus obicem conferunt: ſed Sacramentis Scriptura tribuit remiſſionem peccatorum, & renovationem per Sp. Sanctum, aut Sp. Sancti donationem, aut vitam æternam: gratiam itaque continent, eamque ſemper & omnibus non ponentibus obicem conferunt. De Baptiſmo quidem ita loquitur Scriptura Joan. III. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Sp. Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei.* Act. II. *Baptizetur unuſquiſque veſtrum in remiſſionem peccatorum.* Ad Epheſ. v. *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Ad Titum III. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Sp. Sancti.* De Confirmatione Act. VIII. *Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.* De Euchariſtia, Joan. VI. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam.* De Pœnitentia, Joan. XX. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* De Extrema Unctione, Jac. V. *Oratio fidei ſalvabit infirmum; & alleviabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* De Ordine I. ad Timoth. IV. *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum Preſbyterii.* Et II. ad Timoth. I. *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.*

Diſcrimen inter Sacramenta veteris, & novæ Legis.

Probatur ſecundo Propoſitio ex *S. Auguſtino* id diſcriminis ſtatuente inter Sacramenta Veteris, ac Novæ Legis, quod *Sacramenta Novi Teſtamenti dant ſalutem, Sacramenta Veteris Teſtamenti promiſerunt Salvatorem.* Ita loquitur in Pſal. LXVII. Hinc illa *Salubriora, & feliciora* vocat. Et vim eorum inenarrabiliter valere plurimum docet Lib. XIX. *Contra Fauſtum*, cap. XI. *Quorum* inquit, *Sacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimum, & ideo contempta ſacrilegos facit: impie quippe contemnitur, ſine qua non poteſt perfici pietas. Verumtamen quia viſibilia Sacramenta pietatis ineſſe poſſunt etiam impiis, ſicut habuiſſe ſanctum Baptiſmum etiam Magum Simonem legimus, fiunt tales, quales ait Apoſtolus, Habentes formam pietatis, virtutem autem ejus abnegantes.* Quibus verbis ſignificat, Sacramenta, quorum vis ad ſalutem procurandam plurimum valet, ob peccati tamen lethalis obicem quandoque gratiam non conferre. Et *Enchiridii* cap. LXV. & LXVI. ubi præmiſit, extra Eccleſiam non remitti peccata, ſubdit: *Ipſa namque proprie Sp. Sanctum pignus accepit, ſine quo non remittuntur ulla peccata, ita ut quibus*

2. Tim. 3. 4. Sacramenta ob peccati mortalis obicem quandoque gratiam non conferunt.

bus remittuntur, conſequantur vitam æternam. Magis enim propter futurum Judicium fit remiſſio peccatorum. In hac autem vita uſque adeo valet quod Eccl. 40. 1. *ſcriptum eſt*, Grave jugum ſuper filios Adam a die exitus de ventre matris eorum uſque in diem ſepulturæ in matrem omnium: *Ut etiam parvulos videamus poſt lavacrum regenerationis diverſorum malorum afflictione cruciari: ut intelligamus totum, quod ſalutaribus agitur Sacramentis, magis ad ſpem venturorum bonorum, quam ad retentionem, vel adeptionem præſentium pertinere.*

Probatur tertio ex Symbolo, quo *Unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum* confitemur. Ex *Eugenio* IV. in Decreto ad Armenos poſt Conc. Florentinum, id diſcriminis ſtatuente inter Sacramenta Veteris, & Novi Teſtamenti, quod *Illa non cauſabant gratiam, ſed eam ſolum per Paſſionem Chriſti dandam figurabant: hæc vero noſtra & continent gratiam, & ipſam digne ſuſcipientibus conferunt*. Ex Concilio denique Tridentino ſeſſione VII. canonibus VI. & VII.

Sacramentorum efficacia.

„ Si quis dixerit, Sacramenta Novæ Legis non continere gratiam, quam „ ſignificant, aut gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre, quaſi „ ſigna tantum externa ſint acceptæ per fidem gratiæ, vel Juſtitiæ, & no„ tæ quædam Chriſtianæ Profeſſionis, quibus apud homines diſcernuntur fi„ deles ab infidelibus. Anathema ſit.

„ Si quis dixerit, non dari gratiam per hujuſmodi Sacramenta ſemper, & „ omnibus, quantum eſt ex parte Dei, etiamſi rite ea ſuſcipiant, ſed ali„ quando, & aliquibus, Anathema ſit.

Catholicam hanc veritatem argumento duplici confirmat S. Thomas III. P. Q. LXII. Art. 1. Primum eſt, quod *ex multis Sanctorum auctoritatibus habeatur, Sacramenta Novæ Legis non ſolum ſignificare, ſed cauſare gratiam*. Secundum, quod *per Sacramenta Novæ Legis homo Chriſto incorporatur; ſicut de Baptiſmo dicit Apoſtolus ad Gal.* III. *Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis: Non autem efficitur homo membrum Chriſti niſi per gratiam.* Cum autem cauſa ſit duplex, princeps una, quæ propria virtute agit, inſtrumentaria altera, quæ virtute cauſæ principis ipſam moventis operatur; ſolus Deus gratiam producit, ut cauſa princeps, cum gratia nihil ſit aliud, quam participata quædam naturæ divinæ ſimilitudo, ſecundum illud *S. Petri* Epiſt. II. cap. I. *Magna nobis & pretioſa promiſſa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ*. Sacramenta vero ſunt cauſæ dumtaxat inſtrumentariæ. *Adhibentur* enim *ex divina ordinatione hominibus ad gratiam in eis cauſandam*. Unde *S. Auguſtinus* ait, Lib. XIX. *Contra Fauſtum*, cap. XIX. *Hæc omnia* (ſcilicet Sacramenta) *fiunt, & tranſeunt; virtus tamen* (Dei) *quæ per iſta operatur, jugiter manet*. Hoc autem proprie dicitur inſtrumentum, per quod aliquis operatur. Unde Apoſtolus ad *Titum* ſcribens, cap. III. ait: *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*. Quamobrem *Vaſa gratiæ* recte dicuntur: ſicut enim quod eſt in vaſe non eſt de ipſo, nec ex ipſo, ſed ab ipſo hauritur; ſic gratia non eſt a Sacramentis, nec ex Sacramentis, ſed illam a Fonte æterno haurit anima de ipſis Sacramentis. Et ſicut quis recurrit ad vas, cum requirit liquorem, ſic quærenti gratiæ liquorem, & non habenti, recurrendum eſt ad ipſa Sacramenta, per quæ tamquam inſtrumenta quædam, & vaſa, gratiam curationis a Summo Medico Chriſto haurire oportet: qui tamen haud ita gratiam ſuam Sacramentis alligaſſe, credendum eſt, ut non per alias quoque vias, quando vult, eam conferre queat. Similitudine quadam hæc doctrina illuſtratur. In curatione morbi, quo corpus afficitur, nemo negaverit ſolum eſſe Deum, qui virtute, poteſtateque ſua pulſo morbo ſanitatem reſtituit: ſanare tamen dicitur medicina, quod ſubtracta materia,

Sacramenta vaſa gratiæ.

De Sacramentorum efficacia.

materia, quæ peccabat, ſive pravis humoribus, ſanitatem efficit. Sanare dicitur dieta, quod hominem ad ſanitatem diſponit, vel in ea conſervat. Sanare dicitur vas, in quo medicina continetur, quia ex illo hauritur. Poſtremo ſanare dicitur Medicus tamquam Miniſter, & inſtrumentum Dei. Sic in curatione morbi ſpiritualis, quæ nihil aliud eſt, quam ſanctificatio, ſanctificat ſolus Deus auctoritate ſua: ſanctificat gratia ut forma, expellendo morbum, hoc eſt peccatum: ſanctificat fides, diſponendo ad vitam ſpiritualem, ut fundamentum, & initium juſtitiæ, & ſanctitatis Chriſtianæ: ſanctificat executio mandatorum, ut dieta: ſanctificant Sacramenta, ut vaſa medicinalia in quibus gratia continetur: ſanctificat Sacerdos, tamquam Miniſter.

Quæ Sacramenta primam gratiam conferunt?

Non omnia autem Sacramenta primam gratiam per ſe conferunt, ſed Baptiſmus dumtaxat, & Pœnitentia. Cetera gratiam jam acceptam augent, & perficiunt, ut docet Conc. Tridentinum ſeſs. VII. *Viſum eſt* inquit, *de ſanctiſſimis Eccleſiæ Sacramentis agere, per quæ omnis vera juſtitia, vel incipit, vel cepta augetur, vel amiſſa reparatur*. Accidit tamen aliquando, ut Euchariſtia, Chriſtum remiſſionis peccatorum auctorem reipſa præſentem continens, primam gratiam conferat, cum ab eo percipitur, *Qui eſt in peccate mortali, cujus conſcientiam, & affectum non habet: forte enim primo non fuit ſufficienter contritus; ſed devote, & reverenter accedens, conſequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficit, & remiſſionem peccati* (inquit *S. Thomas* quæſt. LXXXIX. III. P. A. III.)

PROPOSITIO II.

Sacramenta Novæ Legis non ſolum gratiam ſanctificantem conferunt, vel augent, ſed etiam gratiam peculiarem tribuunt unicuique Sacramento propriam, quæ propterea Sacramentalis dicitur.

De gratia peculiari cujuſq; Sacramenti.

COnſentientibus Theologorum Catholicorum ſuffragiis hæc approbatur Propoſitio. *Addit autem gratia Sacramentalis ſuper gratiam communiter dictam, & ſuper virtutes, & dona, quoddam divinum auxilium ad conſequendum Sacramenti finem* (inquit *S. Thomas* qu. LXII. III. P. A. II.) De qua gratia videtur intelligendus *S. Bernardus* Sermone *De Cena Domini*, dicens: *Diviſiones gratiarum diverſis ſunt traditæ Sacramentis*. Sic *Baptiſmus* auxilia quædam peculiaria ſubminiſtrat ſpirituali regenerationi, & acceptæ innocentiæ reſpondentia, quibus homo adjutus Chriſto ſe conformet, omniaque Chriſtianæ pietatis, & religionis officia, ut par eſt, præſtare valeat. *Confirmatio* auxilia peculiaria confert, quibus roboratus Chriſtianus, Fidem Catholicam occaſione data intrepide profiteatur, & conſtanter teneat. *Euchariſtia* auxilia peculiaria ſuppeditat, quibus homo pietatis opera exercere, & in illis perſeverare poſſit; ſive in Chriſto manere, & illum manentem in ſe habere, ut ipſe promiſit Joan. VI. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*. Sic *Pœnitentia* peculiaria tribuit auxilia, quibus homo peccata quæcumque vehementius, atque conſtantius deteſtetur, eorumque occaſionem fugiat, & pro præteritis divinæ juſtitiæ ſatisfaciat. *Extrema-Unctio* gratiam ſingularem confert, qua abſterſis peccatorum reliquiis, ægroti anima allevatur, & confirmatur, magnam concipiendo de divina miſericordia fiduciam; qua ſublevatus, & morbi incommoda, ac labores levius fert, & tentationibus dæmonis calcaneo inſidiantis facilius reſiſtit; ut docet Conc. Tridentinum ſeſs. XIV. *Ordo* confert auxilia peculiaria, quibus Eccleſiaſtici Viri ſacras functiones rite & religioſe obeant. *Matrimonium* denique auxilia ſingularia confert conjugatis,

De Sacramentorum efficacia.

quibus effrænatam carnis concupiſcentiam temperare, filios in timore, & diſciplina Domini educare, ſibi mutuam fidem ſervare, omnia ſui ſtatus onera, & incommoda æquo animo perferre, ſeſe denique invicem ſanctificare poſſint.

Omnis Sacramentorum virtus ex paſſione Chriſti derivatur. Joan. 19. 34.

Inanis porro eſt Proteſtantium objectio, qui Paſſionis Chriſti vim & efficaciam a nobis evacuari clamant hoc ipſo quod Sacramenta cauſas eſſe gratiæ aſſeramus: ſiquidem Sacramentorum virtutem omnem ex Paſſione Chriſti derivari credimus, docemus, & propugnamus. Unde *S. Auguſtinus* Tractatu cxx. in *Joannem*, ait: *Vigilanti verbo uſus eſt Evangeliſta, ut non diceret*, Latus ejus percuſſit, aut vulneravit; *ſed*, Aperuit; *ut illic quodammodo vitæ oſtium panderetur, unde Sacramenta Eccleſiæ manaverunt, ſine quibus ad vitam, quæ vera vita eſt, non intratur. Propter hoc prima Mulier facta eſt de latere viri dormientis, & appellata eſt vita, materque vivorum: magnum quippe ſignificavit bonum ante magnum prævaricationis malum*. Idem, ſeu alius Auctor Serm. II. de Symbolo ad Catechumenos, cap. VI. *Aſcendat Sponſus noſter thalami ſui lignum, dormiat moriendo, aperiatur ejus latus, & Eccleſia prodeat Virgo: ut quomodo Eva facta eſt ex latere Adæ dormientis, ita & Eccleſia formetur ex latere Chriſti in Cruce pendentis. Percuſſum eſt enim ejus latus, ut Evangelium loquitur, & ſtatim manavit ſanguis, & aqua, quæ ſunt Eccleſiæ gemina Sacramenta: Aqua, in qua eſt Sponſa purificata; Sanguis, ex quo invenitur eſſe dotata*.

ARTICULUS II.

Utrum Sacramenta Novæ Legis gratiam conferant ex opere operato?

De Sacramentorum efficacia.

PRæmittendum eſt, in juſtificatione, quæ per Sacramenta procuratur, multa concurrere: nimirum ex parte Dei, voluntatem utendi re illa ſenſibili: ex parte Chriſti, Paſſionem ejus: ex parte Miniſtri, poteſtatem voluntatem, fidem, probitatem: Ex parte ſuſcipientis, voluntatem, fidem, pœnitentiam: ex parte denique Sacramenti, actionem ipſam externam in applicatione debita materiæ, & formæ Sacramentalis, & utriuſque ad ſuſcipientem Sacramentum poſitam, quæ vocatur *Opus operatum*, paſſive, vocabulo in Eccleſia uſurpato jam ab *Innoc. III.* temporibus, ut conſtat ex Libro ejus III. *De Officio Miſſæ*, cap. v. & ex *S. Thoma* in IV. *Sententiarum*, diſt. 1. q. 1. art. v. ac demum conſecrato a Conc. Tridentino. Senſus igitur quæſtionis eſt: Utrum Sacramenta per ſeipſa ex vi actionis a Chriſto inſtitutæ efficaciam habeant ad gratiæ productionem; an vero tota vis illorum, & efficacia in fidem, aut probitatem Miniſtri, vel diſpoſitionem ſuſcipientis refundatur. Sacramenta per ſe valere ſuſcipientibus, quantumvis recte diſpoſitis, negarunt olim Donatiſtæ, qui Sacramenta ab infidelibus, ſchiſmaticis, maliſque Miniſtris collata, irrita eſſe ſentiebant. Idem negant ex alio principio Proteſtantes, qui Sacramenta nuda ſigna eſſe volunt, quibus fides excitetur, & gratiæ ſanctificantis efficientiam, vel augmentum uni fidei, non Sacramentis tribuunt. Contra vero Catholici, quamvis fidem, & probitatem in Miniſtris neceſſariam eſſe fateantur, ut digne Sacramenta miniſtrent; fidem etiam, pœnitentiam, & devotionem in adultis neceſſariam eſſe concedant, ut illis Sacramenta proſint: non tamen ex Miniſtri, vel ſuſcipientis fide, probitate, diſpoſitione, ſed ex vi actionis ſacramentalis a Chriſto inſtitutæ, Sacramentorum efficaciam repetendam eſſe credunt.

Senſus Quæſtionis.

De Sacramentorum efficacia.

PRO-

PROPOSITIO UNICA.

Sacramenta Novæ Legis gratiam conferunt ex opere operato.

ID probant omnia Scripturæ Sacræ teſtimonia, quibus gratiam per Sacramenta conferri ſuperiori Articulo oſtendimus: illa enim remiſſionem peccatorum, donationem Sp. Sancti, ſanctificationem animæ, gratiæ infuſionem, fidei, ac ſanctæ diſpoſitioni ſuſcipientium non tribuunt, ſed ipſi actioni ſacramentali, ipſique Sacramento, quatenus a Chriſto inſtitutum eſt.

Idem probant Patrum teſtimonia, gratiæ productionem ipſi per ſe Sacramento tribuentium. *S. Juſtini Martyris*, in Apolog. ad *Antoninum* Imperatorem ſcribentis, nos baptizari, *Ut remiſſionem ante commiſſorum peccatorum conſequamur aqua*.

Origenis, Hom. IV. in cap. 14. S. Lucæ, aſſerentis, *Parvulos baptizari in remiſſionem peccatorum, & per Baptiſmi Sacramentum nativitatis ſordes deponi.*

Tertulliani, Lib. *De Baptiſmo*, cap. I. dicentis: „ Nos piſciculi ſecundum „ ἰχθῦν noſtrum Jeſum Chriſtum in aqua naſcimur: nec aliter quam in aqua „ permanendo ſalvi ſumus. *Et cap.* II. Nonne mirandum, & lavacro dilui mortem? At quin eo magis credendum, ſi quia mirandum eſt, idcirco non creditur. Qualia enim decet eſſe opera divina, niſi ſuper omnem admirationem? „ Nos quoque ipſi miramur, ſed quia credimus. Ceterum incredulitas miratur, non credit. Miratur enim ſimplicia quaſi vana, magnifica quaſi impoſſibilia. Et ſic plane, ut putas, ſatis ad utrumq; divina pronunciatio „ præcucurrit. Stulta mundi elegit Deus, ut confundat ſapientiam ejus, & „ prædifficilia penes homines, facilia penes Deum. Nam ſi Deus & ſapiens, „ & potens, quod etiam prætereuntes eum non negant, merito in adverſariis ſapientiæ, potentiæque, ideſt, in ſtultitia, & impoſſibilitate, materias „ operationis ſuæ inſtituit: quoniam virtus omnis ex his cauſam accipit, a „ quibus provocatur. Hujus memores pronunciationis, tamquam præſcriptionis, nihilominus quam ſtultum, & impoſſibile ſit aqua reformari, tractemus. *Et cap.* III. Ordinato per elementa Mundo cum incolæ darentur, „ primis aquis præceptum eſt animas proferre. Primus liquor, quod viveret, „ edidit, ne mirum ſit in Baptiſmo, ſi aquæ animare noverunt.

S. Cypriani Epiſt. I. ad *Donatum*, ubi de Baptiſmo ſic loquitur: „ Difficile „ prorſus, ac durum pro illis tunc moribus opinabar, quod in ſalutem mihi „ divina indulgentia pollicebatur, ut quis renaſci denuo poſſet: utque in novam vitam lavacro aquæ ſalutaris animatus, quod prius fuerat, exponeret; „ & corporea licet manente compage, hominem animo, ac mente mutaret. „ Qui poſſibilis, ajebam, eſt tanta converſio; ut repente, ac perniciter exuatur, quod vel genuinum ſinu materiæ naturalis obdurauit, vel uſurpatum „ diu ſenio vetuſtatis inolevit? *Et infra*: Sed poſtquam undæ genitalis auxilio ſuperioris ævi labe deterſa, in expiatum pectus, ac purum, deſuper lumen infundit: poſtquam cœlitus Spiritu hauſto in novum me hominem nativitas ſecunda reparavit: mirum in modum protinus confirmare ſe dubia, „ patere clauſa, lucere tenebroſa, facultatem dare, quod prius difficile videbatur, geri poſſe, quod impoſſibile putabatur, ut eſſet agnoſcere terrenum fuiſſe, quod prius carnaliter natum delictis obnoxium viveret; Dei „ eſſe cœpiſſe, quod jam Spiritus Sanctus animaret.

S. Baſilii Lib. *De Spiritu Sancto*, cap. XV. ubi de Baptiſmo ita ſcribit: „ Cum duo ſcopi propoſiti ſint in Baptiſmo, videlicet, ut aboleat corpus „ peccati, ne poſtea fructificet mortem, tum ut vivat Spiritu, & fructum „ habeat in ſanctificatione: aqua mortis exhibet imaginem, corpus velut „ in ſepulchro recipiens, Spiritus vero vim vivificam immittit, a morte peccati renovans animas noſtras in novam vitam. Hoc igitur eſt deſuper „ naſci ex aqua & Spiritu, quaſi mortificatio perficiatur in aqua, vitam

Sacramentorum efficacia ex vi actionis Sacramentalis a Chriſto inſtituræ, & paſſionis ejus.

In aqua naſcimur, aqua reformamur.

Sp. S. Nativitate ſecunda nos reparat per Baptiſmum.

„ vero noſtram operetur Spiritus. Itaque ſi qua eſt gratia in aqua, non „ eſt ex ipſius aquæ natura, ſed ex Spiritus præſentia.

Mirabilis Sacramentorum effectus ex Sp. Sancto & verbis divinis.

S. Gregorii Nyſſeni, Oratione in Baptiſmum Chriſti. „ Baptiſma, inquit, „ peccatorum expiatio eſt, remiſſio delictorum, renovationis, & regeneratio- „ nis cauſa. *Et poſtquam id non uni aquæ, ſed Sp. Sancti operationi per aquam* „ *tribuendum docuit*: Quare, *inquit*, ne contemnas divinum Lavacrum, ne- „ que id tamquam commune propter uſum aquæ parvi facias: nam id, quod „ operatur, magnum eſt, & ab illo mirabiles exiſtunt effectus. *Atque ſi-* „ *milem in aliis Sacramentis ex Sp. Sancto, & verbis divinis efficaciam ad-* „ *ſtruit*. Panis item panis eſt initio communis: ſed ubi eum Myſterium ſa- „ crificaverit, Corpus Chriſti fit, & dicitur. Sic myſticum Oleum, ſic vi- „ num, cum ſint res exigui pretii ante benedictionem, poſt ſanctificationem, „ quæ a Spiritu procedit, utrumque eorum excellenter operatur. Eadem „ item verbi vis Sacerdotem auguſtum, & honorandum facit, novitate be- „ nedictionis a communitate vulgi ſegregatum. Cum enim heri, ac tempore „ ſuperiori unus e multitudine, ac plebe eſſet, repente redditur Præceptor, „ Præſes, Doctor pietatis, Myſteriorum latentium Præſul: eaque contingunt „ ei, cum nihil vel corpore, vel forma mutatus, ſed quod ad ſpeciem exter- „ nam attinet, ille ſit, qui erat, inviſibili quadam vi, ac gratia inviſibilem „ animam in melius transformatam gerens. Atque ita ad multas res ani- „ mum advertens, contemnenda quidem videbis ea quæ apparent, magna „ vero, quæ ab illis efficiuntur. " In exemplum affert virgam Moſaicam, rubum, pallium Eliæ, reliquias Eliſæi, lignum Crucis; quæ cum materiæ ſint inanimatæ, atque ſenſus expertes, poſtea quam vim Dei accepiſſent, magna miracula ediderunt. „ Ac ſimili, *inquit*, conſequentia rationum, „ etiam aqua, cum nihil aliud ſit, quam aqua, ſuperna gratia benedicente ei, „ in eam, quæ mente percipitur, hominem renovat generationem. Quod „ ſi quis mihi rurſus dubitando, & ambigendo negotium exhibeat, inter- „ rogans qua ratione aqua ea, quæ per illam peragitur initiatione regeneret, „ dicam optimo jure ad eum: Oſtende mihi modum nativitatis, quæ fit ſecun- „ dum carnem: & ego tibi vim regenerationis, quæ ſecundum animam fit, ex- „ ponam. Dices fortaſſe, quaſi quamdam rationem reddens: Semen cauſa ho- „ minis effectrix eſt. Audi igitur contra a nobis, quod aqua, quæ benedi- „ citur, purgat, & illuminat hominem. Quod ſi mihi rurſus contra ſubjicias,

Aqua Baptiſmalis purgat & illuminat hominem.

„ Quomodo? Clamabo contra te vehementius: Quomodo humida, atque in- „ formis natura homo fit? Atque de omni creatura ita oratio progrediens, „ in unaquaque re exercebitur: Qui cœlum? Qui terra? Qui mare? Qui „ res ſingulares? ∴ Ubique divina vis, & efficacitas incomprehenſibilis eſt.

S. Jo. Chryſoſtomi, Homilia XXV. in Joannem: „ Quod, *inquit*, eſt matrix „ embrioni, hoc eſt, fideli aqua, quidem in aqua fingitur, & formatur. „ Nam primo dictum eſt: *Producant aquæ reptile animæ viventis*. Ex quo autem

Gen. 1. 20.

„ Jordanis alveum ingreſſus eſt Chriſtus, non amplius reptilia animarum „ viventium, ſed animas rationales, & ſpirituales aqua produxit. Et quod „ de Sole dictum eſt: *Tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo*: hoc longe

Pſal. 18. 6.

„ magis de fidelibus inpræſentia dici poteſt. Multo namque quam ille cla- „ riores diffundunt radios. At quod in matrice formatur, tempore indiget. „ Quod in aqua, minime, ſed momento omnia perficiuntur.

Optati Milevitani, Libro V. contra Parmenianum: „ Baptiſma Chriſtianorum „ Trinitate confectum, confert gratiam: ſi repetatur, facit vitæ jacturam.

S. Hieronymi, qui Epiſt. LXXXIII. ad *Oceanum*, in Baptiſmo omnia peccata mergi, omnes ſordes emundari docet, quod ubi multis Scripturæ locis probavit, ſubdit: *Dies me deficiet, ſi cuncta, quæ ad Baptiſmi potentiam per-*

pertinent, de Scripturis ſanctis voluero digerere, & nativitatis ſecundæ, immo in Chriſto primæ ponere Sacramenta.

S. Auguſtini, Lib. IV. contra *Creſconium* Donatiſtam, cap. XVI. aſſerentis: *Non eorum meritis, a quibus miniſtratur, conſtare Baptiſmum, ſed propria ſanctitate, atque veritate, propter eum a quo inſtitutus eſt, male utentibus ad perniciem, bene utentibus ad ſalutem.*

Sacramentorum efficaciam in fidem, aut devotionem ſuſcipientis non refundi, ſed in virtutem ex Paſſione Chriſti Sacramentorum auctoris in illa derivatam, liquido probatur ex Baptiſmo parvulorum, qui actualis fidei, atque devotionis per ætatem ſunt incapaces; necnon ex illorum Baptiſmo qui rationis uſu per morbum deſtituti baptizantur, quo modo amicum ſuum baptizatum teſtatur *S. Auguſtinus* Lib. IV. *Confeſſionum*, cap. IV. Idem Lib. I. *De Adulterinis Conjugiis*, cap. XXVII. & XXVIII. Catechumenos in ultimo vitæ diſcrimine conſtitutos, quamvis Baptiſmum petere, vel ad interrogata reſpondere non poſſint, baptizandos tamen eſſe docet, eiſque prodeſſe debere, quod eorum in fide Chriſtiana jam nota voluntas eſt, ut eo modo baptizentur, quo modo baptizantur infantes, quorum voluntas nulla adhuc patuit. Nec ſolum (inquit) „ Alios Catechumenos, verum etiam ipſos, qui „ viventium conjugiis copulati retinent adulterina conſortia, cum ſalvos „ corpore non admittamus ad Baptiſmum, tamen ſi deſperati jacuerint, nec „ pro ſe reſpondere potuerint, baptizandos puto; ut etiam hoc peccatum „ cum ceteris lavacro regenerationis abluatur. Quis enim novit utrum fortaſſis adulterinæ carnis illecebra uſque ad Baptiſmum ſtatuerant detineri? „ Si autem ab illa deſperatione recreati potuerint vivere, aut facient, quod „ ſtatuerunt, aut edocti obtemperabunt, aut de contemptoribus fiet, quod „ fieri etiam de baptizatis talibus debet. Quæ autem Baptiſmatis, eadem „ Reconciliationis eſt cauſa, ſi forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum „ præoccupaverit. Nec ipſos enim ex hac vita ſine arrha ſuæ pacis exire „ velle debet Mater Eccleſia. " Fruſtra autem in tali ſtatu conſtitutis Baptiſmus, vel Abſolutio ſacramentalis conferrentur, ſi ipſa per ſe Sacramenta gratiam non producerent, ſed omnem vim ſuam ex fide, & devotione ſuſcipientium derivarent.

Sacramentorum efficacia in fidem, aut devotionem ſuſcipientium non refunditur.

Catechumeni in mortis diſcrimine conſtituti, rationiſq; & ſenſuum uſu ſubito deſtituti, eo modo baptizandi quo infantes.

S. Cyrilli Alexandrini, Lib. II. in Joannem p. 147. „ Quemadmodum infuſa lebetibus aqua, ſi admoveatur igni vehementi, vim ejus concipit: ita „ Spiritus efficacitate ſenſibilis aqua ad divinam quamdam, & ineffabilem „ vim transformatur, omneſque demum, in quibus fuerit, ſanctificat.

S. Leonis Serm. V. De Nativ. Domini: „ Dominus Jeſus originem, quam „ ſumpſit in utero Virginis, poſuit in fonte baptiſmatis. Dedit aquæ quod „ dedit Matri. Virtus enim Altiſſimi, & obumbratio Sp. Sancti, quæ fecit, „ ut Maria pareret Salvatorem, eadem facit, ut regeneret unda credentem. „ *Et Sermone præcedenti*: Terra carnis humanæ, quæ in primo fuerat prævaricatore maledicta, in hoc ſolo B. Virginis partu germen tulit benedictum, & a vitio ſuæ ſtirpis alienum. Cujus ſpiritualem originem in regeneratione quiſque conſequitur, & omni homini renaſcenti aqua Baptiſmatis inſtar eſt uteri virginalis, eodem Spir. Sancto replente fontem, qui „ replevit & Virginem: ut peccatum, quod ibi vacuavit ſacra Conceptio, „ hic myſtica tollat Ablutio.

Chriſtus dedit aquæ quod dedit Matri.

Idem Spiritus replet Fontem, qui replevit & Virginem.

Atque hoc diſcrimen eſt Sacramentorum Novæ Legis a Sacramentis Veteris Legis, quod illa gratiam ex opere operato conferant, non iſta, quæ propterea *Infirma, & egena elementa* vocat Apoſtolus ad *Gal.* IV. Et ad *Coloſſenſes* cap. II. vocat illa *Umbram futurorum*; *corpus autem Chriſti*. Et ad *Gal.* VI. Circumciſionem ad juſtificationem nihil ex ſe ipſa valere docet, eamque no-

Diſcrimen Sacramentorum veteris, & novæ Legis.

væ creaturæ opponit: *Neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed nova creatura*. Et ad *Rom.* III. Neminem hominem justificari asserit ex operibus Legis, inter quæ primarium certe locum obtinet Circumcisio. *Ex operibus Legis* (inquit) *non justificabitur omnis caro coram illo*. Hinc *S. Augustinus* qu. XXV. in Numeros, docet, quod Sacrificia Veteris Legis (eadem autem Sacramentorum est ratio) *Si per se ipsa attendantur, nulli peccato possunt mederi; si autem res ipsæ, quarum hæc Sacramenta sunt, inquirantur, in eis inveniri poterit purgatio peccatorum*.

Denique Propositionem nostram ut Dogma fidei asserit Concilium Tridentinum sess. VII. can. VIII. *Si quis dixerit per ipsa Novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere; Anathema sit*.

Hæreticorum objectio diluitur.

Frustra vero objiciunt Hæretici, Vitam spiritualem, internæque justitiæ productionem, in fidem, non in Sacramenta ab Apostolo refundi ad *Rom.* I. & ad *Heb.* cap. X. *Justus autem ex fide vivit*. Et ad Rom. X. *Corde creditur ad justitiam*. Fidei namque, ceu dispositioni primariæ justificatio tribuitur, sed non soli; nec in ipsam, ceu in causam efficientem, refunditur; & alias vitam spiritualem, & internæ justitiæ productionem Sacramentis tribuit Scriptura. (Act. II.) *Baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum*. Et ad Titum III. *Non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit, per Lavacrum regenerationis, & renovationis Sp. Sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut justificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem vitæ æternæ*. Et Joan. VI. de Sacramento Eucharistiæ, ait Christus: *Amen, amen dico vobis: nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo*.

Calumnia Hæreticorum refellitur.

Hunc loquendi modum, *Sacramenta gratiam conferunt ex opere operato*, inventum esse a Catholicis Doctoribus objiciunt Hæretici, ut prodesse ea statuerent etiam iis, qui in peccatis mortalibus sunt, nec requiri fidem, aut gratiam: sed sufficere, non posuisse obicem, hoc est, actuale propositum denuo peccandi. Ita *Lutherus* in *Captiv. Babilon.* Cap. de Baptismo, *Melancton* in Confessione Augustana, art. XIII. *Calvinus* In Antidoto Concil. Tridentini, & *Kemnitius* in Examine, P. II. Sed hæc mera calumnia est, ipsis Conc. Trident. verbis dissipata, sess. VI. cap. VI. *Disponuntur autem*, inquit, *ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt: atque illud imprimis, a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu: & dum peccatores se esse intelligentes, a divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore: illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est, per eam Pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet: denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata*. Et sess. XIV. cap. IV. *Quamobrem falso quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quasi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ, absque bono motu suscipientium gratiam conferre: quod nunquam Ecclesia Dei docuit, nec sensit*.

Frustra etiam Heterodoxi vocabuli novitatem incusant, quod *Innoc. III.* non est antiquius. Nam ad fidei Dogmata exprimenda nova vocabula jam olim consecravit Ecclesia, ut *Consubstantiale*, *Ingenitus*, *Deipara*, *Transubstantiatio*:

tiatio : quæ etſi in divinis Litteris non habeantur, res tamen per illa ſignificatæ in illis inveniuntur. *Quid eſt* autem *contentioſius, quam ubi de re conſtat, certare de nomine?* Reſpondebat *S. Auguſtinus* Paſcentio Domus Regiæ Comiti Ariano, Epiſt. CCXXXVIII. alias CLXIV.

Si quis autem quærat, quomodo Sacramenta in animam operentur? Qua virtute? An phyſice, an moraliter? Quæſtiones illas Scholaſticis diſceptandas relinquimus: myſterium in modo operandi Sacramentorum agnoſcimus, quod comprehendi, & humana ratione penitus explicari non poſſit : cum Tridentini Concilii Catechiſmo hic loquimur. *Quo autem pacto*, inquit, *tanta res, & tam admirabilis per Sacramentum efficiatur, ut quemadmodum S. Auguſtini ſententia celebratum eſt, Aqua corpus abluat, & cor tangat : id quidem humana ratione, atque intelligentia comprehendi non poteſt. Conſtitutum enim eſſe debet, nullam rem ſenſibilem, ſuapte natura, ea vi præditam eſſe, ut penetrare ad animam queat. At fidei lumine cognoſcimus, omnipotentis Dei virtutem in Sacramentis ineſſe, qua id efficiant, quod ſua vi res ipſæ naturales præſtare non poſſunt.*

Modus operandi Sacramentorum, Myſterium eſt.

De Sacramentum efficacia.

ARTICULUS III.

De altero Sacramentorum effectu, ſcilicet, Charactere.

ALter Sacramentorum effectus eſt character, quem non omnia quidem, ſed aliqua dumtaxat Sacramenta animæ imprimunt, velut ſignum quoddam, quod deleri nunquam poteſt, eique perpetuo adhæret : de quo tria credenda proponit Eccleſia. Primum, per tria Sacramenta, Baptiſmum ſcilicet, Confirmationem, & Ordinem, characterem imprimi. Secundum, Characterem eſſe ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile. Tertium, Sacramenta, quæ characterem imprimunt, iterari non poſſe. Quæ tria definivit Sacra Synodus Tridentina, ſeſſ. VII. can. IX. poſt *Eugen.* IV. in Decreto Inſtructionis Armenorum: *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptiſmo, ſcilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpiritale, & indelebile, unde ea iterari non poſſunt ; Anathema ſit.*

Characterem non obſcure deſcribit Apoſtolus, cum ait II. ad Cor. I. *Unxit nos Deus; qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.* Voce enim illa, *ſignavit*, characterem indicari, cujus proprium eſt aliquid ſignare, & notare docet Concilii Catechiſmus. Ex Traditionis autem perenni, & incorrupto fonte hauſta eſt, quam tradit Sacra Synodus de Charactere doctrina: ut contra Lutheranos, & Calvinianos luculenter probavere, qui controverſias Fidei attigerunt. Sit ergo

De Sacramentali charactere.

PROPOSITIO I.

Tridentina Synodus Characteris doctrinam ab antiquis Patribus accepit.

TRes ex Veterum choro teſtes locupletiſſimos profero ; *SS. Baſilium, Cyrillum Hieroſolymitanum, & Auguſtinum. S. Baſilius* Homilia XIII. quæ eſt Exhortatio ad Baptiſmum, ita de Charactere loquitur: *Teſſeram Duces ſub ſe militantibus dant, ut amici facilius invicem ſe noſcentes exhortentur, & ſi cum hoſtibus commiſceantur, eo facilius diſcerni, ac ſeparari poſſint. Nemo te, quarum, noſtrarum, an adverſarii partium ſis noverit, niſi myſticis ſignis familiaritatem præ te feras, niſi ſignatum ſit ſuper te lumen vultus Domini. Niſi Characterem in te agnoſcat Angelus, quonam modo pro te pu-*

Character Sacramentalis.

gnabit, aut ab inimicis vindicabit? Quomodo dices, Dei sum, signa non ostendens? An ignoras, quemadmodum signatas domos in Ægypto Exterminator præteriit, in non signatis vero primogenita peremit? Thesaurus non obsignatus furibus facile patebit. Ovis item absque nota insidiis protinus est obnoxia.

Ephes. 1. 31.

S. Cyrillus Hierosolymitanus in Præfatione Catecheseon, vocat Baptismum *Signaculum sanctum, & indelebile.* Et Catechesi XVII. ait, Sp. Sanctum in Baptismo *Obsignare animam, & dare signaculum, quod dæmones tremore perfusi perhorrescunt, cœleste quoddam, & divinum*, sicut scriptum est: *In quo etiam credentes signati estis Spiritu Sancto promissionis.*

Character Sacramentalis.

S. Augustin. variis in locis characterem in Baptismo imprimi docet, idque signum esse indelebile, & propterea Baptismum iterari non posse. Epist. XCVIII. alias XXIII. ad *Bonifacium* Episcopum, *Si Christiani* inquit, *Baptismi Sacramentum, quando unum atque, idipsum est, etiam apud Hæreticos valet, & sufficit ad consecrationem, quamvis ad vitæ æternæ participationem non sufficiat; quæ consecratio reum quidem facit Hæreticum extra Dominigregem habentem dominicum characterem, corrigendum tamen admonet sana doctrina, non iterum consecrandum: quanto potius in Catholica Ecclesia etiam per stipulæ ministerium frumenta purganda portantur, ut ad massæ societatem mediante area perducantur?*

Idem Epist. CLXXXV. alias L. ad *Bonifacium* Comitem, De correctione Donatistarum: *An non pertinet ad diligentiam pastoralem, etiam illas oves, quæ non violenter ereptæ, sed blande, leviterq; seductæ a grege aberraverint, & ab alienis cœperint possideri, inventas ad ovile dominicum, si resistere voluerint, flagellorum terroribus, vel etiam doloribus revocare: præsertim quoniam si apud fugitivos servos, & prædones fœcunditate multiplicentur, plus habet juris, quod in eis dominicus character agnoscitur, qui in eis quos suscipimus, nec tamen rebaptizamus, minime violatur? Neque enim si quisquam regio charactere a signato desertore signetur, & accipiant indulgentiam, atque ille redeat ad Militiam, ille autem esse in Militia, in qua nondum erat, incipiat, in aliquo eorum character ille rescinditur, ac non potius in ambobus agnoscitur, & honore debito, quoniam regius est, approbatur.* Et infra, Donatistæ objicienti, *Quare ergo me non baptizas, ut abluas a peccatis?* Respondet: *Quia non facio injuriam charactéri Imperatoris, cum errorem corrigo desertoris.* Legatur & Lib. VI. *De Baptismo*, cap. 1. & Lib. 1. *Contra Cresconium* cap. XXX. & Sermone ad Cæsariensis Ecclesiæ plebem, *Emerito* Donatista Episcopo præsente.

Non fit injuria Characteri Imperatoris, cum error corrigitur desertoris.

Sacramenta quæ consecratione quadam homini dantur, iterare non licet.

Idem Lib. II. contra Epistolam *Parmeniani*, cap. XIII. neque Baptismum, neque Ordinationem iterari posse docet, quia utrumque Sacramentum consecratione quadam confertur, idest, characterem indelebilem in anima imprimit. *Illud*, inquit, *quod quidam veritate convicti dicere cœperunt, Baptismum quidem non amittit, qui recedit ab Ecclesia, sed jus tamen dandi amittit; multis modis apparet frustra, & inaniter dici. Primo, quia nulla ostenditur causa, cur ille, qui ipsum Baptismum amittere non potest, jus dandi potest amittere. Utrumque enim Sacramentum est, & quadam consecratione utrumque homini datur, illud, cum baptizatur, istud, cum ordinatur: ideoque in Catholica utrumque non licet iterari. Nam si quando ex ipsa parte venientes etiam Præpositi pro bono pacis correcto schismatis errore suscepti sunt, & si visum est opus esse, ut eadem officia gererent, quæ gerebant, non sunt rursum ordinati; sed sicut Baptismus in eis, ita Ordinatio mansit integra: quia in præcisione fuerat vitium, quod unitatis pace correctum est; non in Sacramentis, quæ ubicumq; sunt,*

ſunt, ipſa ſunt. Et cum expedire hoc judicatur Eccleſiæ, ut Præpoſiti eorum venientes ad Catholicam ſocietatem, honores ſuos ibi non adminiſtrent, non eis tamen ipſa Ordinationis Sacramenta detrahuntur, ſed manet ſuper eos. Ideoque non eis in Populo manus imponitur, ne non homini, ſed ipſi Sacramento fiat injuria.

Denique de Confirmatione, Lib. II. *Contra Litteras Petiliani*, cap. CIV. *Sacramentum*, inquit, *Chriſmatis in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctum eſt, ſicut & Baptiſmus.* Cur enim vero ſacroſanctum ſicut Baptiſmus, niſi quia propter ſimilem characterem iterari non poteſt?

CHARACTERIS DEFINITIO.

Characterem definit S. Thomas, *Signaculum ſpirituale quo anima inſignitur ad ſuſcipiendum, vel aliis tradendum ea, quæ ſunt divini cultus.* Unde ad genus qualitatis, & ſpeciem potentiæ ſpiritualis revocatur. Nam ad tradendum aliquid aliis requiritur potentia quædam activa; ad recipiendum autem, potentia paſſiva. Hæc ad Baptiſmum pertinet: illa ad Confirmationem, & Ordinem. Id paulo aliter exprimit Catechiſmus Concilii, cum Caracterem duo „ præſtare ait: primo, ut apti ad aliquid ſacrum vel ſuſcipiendum, vel „ peragendum efficiamur: ſecundo, ut aliqua nota alter ab altero interno- „ ſcatur. Charactere Baptiſmi ad alia Sacramenta percipienda reddimur ido- „ nei, & eo fidelis populus a Gentibus, quæ fidem non colunt, diſtinguitur. „ Charactere Confirmationis veluti Chriſti milites ad ejus nominis publicam confeſſionem, & propugnationem, ac contra inſitum nobis hoſtem, „ & ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus armamur, atque inſtruimur; ſimul- „ que ab iis, qui nuper baptizati, tamquam modo geniti infantes ſunt, diſcernimur. Character Ordinis poteſtatem Sacramenta conficiendi, & miniſtrandi conjunctam habet: & eorum, qui hujuſmodi poteſtate præditi ſunt, „ a reliquo fidelium cœtu diſtinctionem oſtendit.

III. Par. Q. LXIII. A IV.

Character Sacramentalis.

PROPOSITIO II.

Character Sacramentalis eſt indelebilis.

„ CHaracterem Sacramentalem indelebilem eſſe probat *S. Thomas* hac ra- „ tione, quod ſit participatio quædam Sacerdotii Chriſti in fidelibus „ ejus; ut ſcilicet, ſicut Chriſtus habet plenam ſpiritualis Sacerdotii pote- „ ſtatem, ita fideles ejus ei configurentur in hoc, quod participant aliquam „ ſpiritualem poteſtatem reſpectu Sacramentorum, & eorum, quæ pertinent „ ad divinum cultum. Sacerdotium autem Chriſti eſt æternum: & inde eſt „ quod omnis ſanctificatio, quæ fit per Sacerdotium ejus, eſt perpetua, re „ confecrata manente: quod patet etiam in rebus inanimatis: nam Eccle- „ ſiæ, vel Altaris manet ſemper conſecratio, niſi deſtruatur: multo magis perpetua eſt conſecratio animæ, quæ ſubjectum eſt Characteris ſecundum intellectivam partem, in qua eſt fides. Quamobrem Character indelebiliter manet in anima. Quæ quidem etſi gratiam amittere poſſit, & vero frequenter amittat, quia ejus conſervatio pendet a libero arbitrio, quod in ſtatu vitæ mutabile eſt: Characterem tamen amittere non poteſt, qui virtus inſtrumentalis eſt Sacerdotii Chriſti, quod æternum eſt, & immutabile. Unde *S. Aug.* Lib. II. *Contra Parmenianum*, cap. XIII. *Si aliqui furtim, & extra ordinem in Monetis publicis aurum, vel argentum, vel æs percutiendo ſignaverint; cum fuerit deprehenſum, nonne illis punitis, aut indulgentia liberatis, cognitum regale ſignum theſauris regalibus cogeretur? Aut ſi quiſquam, ſive deſertor, ſive qui nunquam omnino militavit, nota militari privatum aliquem ſignet, nonne ubi fuerit deprehenſus, ille ſignatus pro deſertore punitur, & eo gravius quo*

Character Sacramentalis indelebilis.

pro-

probari potuerit nunquam omnino militaſſe, ſimul ſecum punito, ſi eum prodiderit, audaciſſimo ſignatore? Aut ſi forte illum militiæ characterem in corpore ſuo non militans pavidus exhorruerit, & ad clementiam Imperatoris confugerit, ac prece fuſa, & impetrata jam venia militare jam cęperit, numquid homine liberato, atque correcto character ille repetitur, ac non potius agnitus approbatur? An forte minus hærent Sacramenta Chriſtiana, quam corporalis hæc nota cum videamus nec apoſtatas carere baptiſmate, quibus utique per pœnitentiam redeuntibus non reſtituitur, & ideo amitti non poſſe judicatur?

Quamvis autem poſt hanc vitam non remaneat exterior cultus Chriſtianę Religionis, ad quem per Characterem conſecramur, & deputamur, remanet tamen finis illius cultus. Et ideo poſt hanc vitam remanet character; & in bonis ad eorum gloriam, & in malis ad eorum ignominiam: ſicut etiam militaris character remanet in militibus poſt adeptam victoriam; & in his, qui vicerunt, ad gloriam; & in his, qui ſunt victi, ad pœnam (inquit *S. Thom.* A. v. in Reſp. ad III.) Unde & *S. Aug.* rurſum ait: *Perverſitatem hominum eſſe corrigendam, ſanctitatem autem Sacramentorum in nullo perverſo eſſe violandam. Conſtat enim eam in perverſis, & ſceleratis hominibus, ſive in eis, qui intus ſunt, ſive in eis, qui foris ſunt, impollutam, atque inviolabilem permanere: & quia dicuntur ea mali polluere, quantum in ipſis eſt dicuntur, cum illa impolluta permaneant; ſed in bonis permanent ad præmium, in malis permanent ad judicium.*

PROPOSITIO III.

Omnia Novæ Legis Sacramenta Characterem non imprimunt, ſed tria dumtaxat, ſcilicet Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo.

EX *Eugenii IV.* Decreto poſt Conc. Florentinum, & ex Conc. Tridentino ſeſſ. VII. can. IX. in limine hujus Articuli prolato, hæc Propoſitio conſtat; quam hac ratione confirmat *S. Thomas* A. VI. Sacramenta novæ Legis ad duo ordinantur, ſcilicet in remedium peccati, & ad cultum divinum: eſt autem omnibus Sacramentis commune, quod per ea exhibetur aliquod remedium contra peccatum, per hoc quod gratiam conferunt: non autem omnia Sacramenta ad cultum divinum directe ordinantur. Exemplum eſto in Pœnitentia, per quam homo liberatur a peccato, & reſtituitur in ſtatum priſtinum, ſed per iſtud Sacramentum nihil novi exhibetur homini ad cultum divinum pertinens. Pertinet autem aliquid ad divinum cultum tripliciter: primo per modum actionis: ſecundo, per modum agentis: tertio, per modum recipientis. Per modum quidem actionis ad divinum cultum pertinet Euchariſtia, in qua præcipue divinus cultus conſiſtit, in quantum eſt Eccleſiæ Sacrificium. Verumtamen Euchariſtia Characterem non imprimit; quia per eam non ordinatur homo ad aliquid ulterius agendum, vel recipiendum in Sacramentis; cum potius ſit *Finis, & conſummatio omnium Sacramentorum*, ut ait *S. Dionyſius* Lib. *De Eccleſiaſtica Hierarchia*, cap. III continet tamen in ſeipſa Chriſtum, in quo non eſt character, ſed tota Sacerdotii plenitudo. Sed ad agens in Sacramentis pertinet Sacramentum Ordinis; quia per hoc Sacramentum deputantur homines ad Sacramenta aliis tradenda: ad recipiens pertinet Sacramentum Baptiſmi, quia per ipſum homo accipit poteſtatem recipiendi alia Eccleſiæ Sacramenta: unde Baptiſmus dicitur *Janua omnium Sacramentorum*. In Confirmatione vero homo fidelis poteſtatem accipit ad agendum ea, quæ pertinent ad pugnam ſpiritualem contra hoſtes fidei. Igitur tria hæc Sacramenta characterem imprimunt Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo.

Sacramentalis Character.

Quę Sacramenta Characterem imprimunt?

Id

Id aliter explicare licet, Quemadmodum enim in Republica terrena aliud eſt ſignum, quo aliqui in numerum civium cooptantur; aliud, quo in Militiam adſcribuntur; aliud, denique, quo ad publicas functiones deputati ornantur: ita in Regno Chriſti, quod eſt Eccleſia, alius eſt Character civitatis, ſeu familiæ Chriſti; alius eſt Character Militiæ Chriſtianæ; alius Character Poteſtatis, ſeu Miniſterii Eccleſiaſtici. Primus per Baptiſmum; ſecundus per Confirmationem; tertius per Sacram Ordinationem imprimitur

PROPOSITIO IV.

Qui Sacramenta Characterem imprimentia ſine debitis diſpoſitionibus ſuſcipit, ſive (ut loquuntur Theologi) cum fictione, Characterem quidem ſuſcipit, ſed non Gratiam ſanctificantem.

HAnc Propoſitionem adſtruit Eccleſiæ auctoritas, quæ Baptiſmum, Confirmationem, Sacram Ordinationem in iis, qui hujuſmodi Sacramenta ſine fide, aut cum peccati mortalis affectu ſuſceperunt, iteranda nuſquam cenſuit, ſed Sacramentum, & Characterem per illud impreſſum a Sacramenti fructu, id eſt, gratia, & charitate, accurate diſtinxit. Id conſtat ex *S. Auguſtino* Tractatu VI. in Joannem. *Reus es* (inquit) *non quia Sacramentum accepiſti, ſed quia foris accepiſti. Quod accepiſti approbo: quia foris accepiſti, improbo. Tene ergo quod accepiſti, non mutatur, ſed agnoſcitur. Character eſt Regis mei: non ero ſacrilegus. Corrigo deſertorem, non muto Characterem.* Sacramentalis Character.

Et Lib. III. *De Baptiſmo*, cap. XVI. „ Multæ autem ſunt operationes Spi-
„ ritus Sancti, quas idem Apoſtolus, cum quodam loco, quantum ſuffice-
„ re arbitratus eſt, commemoraſſet, ita concluſit: *Omnia autem hæc operatur unus atque idem Spiritus, dividens propria unicuique prout vult.* Cum 1. Cor. 12:
„ ergo aliud ſit Sacramentum, quod habere etiam Simon Magus potuit, a-
„ liud operatio Spiritus, quæ in malis hominibus etiam fieri ſolet, ſicut Saul
„ habuit Prophetiam; aliud operatio ejuſdem Spiritus, quam niſi boni ha-
„ bere non poſſunt, ſicut eſt finis præcepti charitas de corde puro, & con-
„ ſcientia bona, & fide non ficta: quodlibet Hæretici, & Schiſmatici acci-
„ piant, charitas, quæ cooperit multitudinem peccatorum, proprium donum
„ eſt Catholicæ unitatis, & pacis; nec ejus in omnibus, quia nec ejus ſunt o-
„ mnes. Præter ipſam tamen eſſe illa charitas non poteſt, ſine qua cetera e-
„ tiamſi agnoſci, & approbari poſſunt, prodeſſe tamen, & liberare non poſſunt.
Et Lib. IV. *De Baptiſmo*, cap. I. „ Nec ob aliud, *inquit*, viſum eſt quibuſ-
„ dam etiam egregiis viris Antiſtitibus Chriſti, inter quos præcipue Beatus
„ Cyprianus eminebat, non eſſe poſſe apud Hæreticos, vel Schiſmaticos Ba-
„ ptiſmum Chriſti, niſi quia non diſtinguebatur Sacramentum ab effectu, vel
„ uſu Sacramenti. Et quia ejus effectus, atque uſus in liberatione a peccatis,
„ & cordis rectitudine apud Hæreticos non inveniebatur, ipſum quoque Sa-
„ cramentum non illic eſſe putabatur. Sed convertentibus oculos ad interio-
„ ris paleæ multitudinem, cum & hi, qui in ipſa unitate perverſi ſunt, & per-
„ dite vivunt, appareant, remiſſionem peccatorum nec dare poſſe, nec ha-
„ bere; quia non malignis, ſed bonis filiis dictum eſt, *Si cui dimiſeritis peccata, dimittentur ei; ſi cui tenueritis, tenebuntur*: habere tamen, & dare, Joan. 20.
„ & accipere Baptiſmi Sacramentum ſatis eluxit Paſtoribus Eccleſiæ Catho-
„ licæ toto orbe diffuſæ, per quos poſtea Plenarii Concilii auctoritate ori-
„ ginalis conſuetudo firmata eſt, etiam ovem, quæ foris errabat, & domini-
„ cum Characterem a fallacibus deprædatoribus ſuis foris acceperat, ve-
„ nientem ad Chriſtianæ unitatis ſalutem, ab errore corrigi, a captivitate
„ liberari a vulnere ſanari: Characterem tamen in ea dominicum agnoſci,
„ potius quam improbari.

Sacramentalem Characterem, non gratiam recipiunt, qui ad Sacramenta ſine fide, aut cum affectu peccati mortalis accedunt.

Idem

Idem probatur ex Cap. *Quamvis* Dist. III. De Consecratione: *Quamvis unum Baptisma sit, & Hæreticorum (eorum scilicet qui in nomine Patris, & Filii, & Spiritu Sancti baptizantur) & Ecclesiæ Catholicæ: tamen quia foris, & extra Ecclesiam baptizantur, non sumunt Baptismum ad salutem, sed ad perniciem, habentes nimirum formam Sacramenti, virtutem autem ejus abnegantes. Et ideo eos Ecclesia non rebaptizat, quia in nomine Trinitatis baptizati sunt. Ideo cum reversi fuerint, accipiunt virtutem Spiritus Sancti, quem ii, qui extra Ecclesiam baptizantur, nondum habent.*

Idem docet *S. Thomas* III. P. Q. LXVIII. A. VIII. „ Duo, *inquit*, efficiuntur in anima per Baptismum, scilicet Character, & Gratia. Dupliciter ergo aliquid ex necessitate requiritur ad Baptismum: uno modo, sine quo gratia haberi non potest, quæ est ultimus effectus Sacramenti: & hoc modo recta fides, ex necessitate requiritur ad Baptismum; quia, sicut dicitur Rom. III. *Justitia Dei est per fidem Jesu Christi*. Alio modo requiritur aliquid ex necessitate ad Baptismum, sine quo Character Baptismatis imprimi non potest: & sic recta fides baptizati non requiritur ex necessitate ad Baptismum, sicut nec recta fides baptizantis; dummodo adsint cetera, quæ sunt de necessitate Sacramenti. Non enim Sacramentum perficitur per justitiam hominis dantis, vel suscipientis Baptismum, sed per virtutem Dei. Sufficit ergo ad impressionem Characteris Sacramentalis, ut suscipiens voluntatem habeat suscipiendi Sacramenti, ut docet *Innocentius III.* Extra. *De Baptismo*, Cap. *Majores*, cujus hæc sunt verba. Is, qui terroribus atque suppliciis violenter attrahitur, &, ne detrimentum incurrat, Baptismi suscipit Sacramentum, talis (sicut & is, qui ficte ad Baptismum accedit) Characterem suscipit Christianis impressum; & ipse tamquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est ad observantiam Fidei Christianæ ..... Ille vero, qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec Characterem suscipit Sacramenti ... Dormientes autem, & amentes, si priusquam amentiam incurrerent, aut dormirent, in contradictione persisterent; quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare; etsi fuerint sic immersi, Characterem non suscipiunt Sacramenti: secus autem si prius Catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi ... Tunc ergo Characterem Sacramentalis imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obsistentem.

PROPOSITIO V.

Recedente fictione, seu accedente Pœnitentia, gratia sacramentalis suscitatur, seu potius de novo producitur in eo, qui sine debitis dispositionibus Sacramentum suscepit.

ITa docet *S. Augustinus* Lib. I. De Baptismo Contra Donatistas, cap. XII. „ Sicut (*inquit*) in illo, qui fictus accesserat, fit, ut non denuo baptizetur, sed ipsa pia correctione, & veraci confessione purgetur, quod non posset sine Baptismo, ut quod ante datum est, tunc valere incipiat ad salutem, cum illa fictio veraci confessione recesserit; sic etiam iste, qui Baptisma Christi, quod non amiserunt, qui se separaverunt inimici charitatis, & pacis Christi, in aliqua hæresi, aut schismate accepit, quo sacrilego scelere peccata ejus non dimittebantur, cum se correxerit, & ad Ecclesiæ societatem, unitatemque venerit, non iterum baptizandus est; quia ipsa ei reconciliatione, ac pace præstatur, ut ad remissionem peccatorum ejus in unitate jam prodesse incipiat Sacramentum, quod acceptum in schismate prodesse non poterat. Gratia autem sacramentalis producitur per se quidem ab ipso Sacramento, quod ficte, id est sine debitis dis-

diſpoſitionibus ſuſceptum eſt, virtute Characteris in anima impreſſi; per accidens autem a Pœnitentia, quæ fictionem removet, per quam Sacramenti prohibebatur effectus. Ita docet *S. Thomas* III. P. Q. LXIX. A. X. Vivit enim vere Baptiſmus & in eo, qui fictus baptizatur: & ratione Characteris, quaſi formæ impreſſæ, aut ſeminis poſt ſe relicti, operatur. Cum enim Sacramentum Baptiſmi ſit *Opus Dei*, *& non hominis*; *non eſt mortuum infidio, qui ſine charitate baptizatur*. Idemque de Confirmatione, & Ordine, Characterem pariter imprimentibus, ferendum eſt judicium.

CAPUT VI.

DE SACRAMENTORUM INSTITUTIONE.

PROPOSITIO UNICA.

Omnia Sacramenta a Chriſto inſtituta ſunt.

DE Baptiſmo quidem res explorata eſt, *Matthæi* ultimo, ubi Jeſus ait: „ Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. Euntes ergo do„ cete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiri„ tus Sancti. *De Euchariſtia*, *Matthæi* XXVI. Cœnantibus autem eis, acce„ pit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & a„ it: Accipite, & comedite: Hoc eſt Corpus meum. Et accipiens calicem, „ gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim San„ guis meus Novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem „ peccatorum. Idemque *Marci* XIV. *Lucæ* XXII. I. *Corinth.* XI. De Pœnitentia, & Ordine. *Joannis* XX. ubi Jeſus Diſcipulis ait: „ Sicut miſit me Pa„ ter & ego mitto vos ... Hæc cum dixiſſet, inſuflavit, & dixit eis: Ac„ cipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & „ quorum retinueritis, retenta ſunt. Ad Ordinis quoque Inſtitutionem pertinet, quod *Lucæ* XXII. Chriſtus Euchariſtiam inſtituens, conficiendi Sacramenti poteſtatem Apoſtolis, & in ipſis Sacerdotibus omnibus tradit: *Hoc facite*, inquit, *in meam commemorationem*. Alia quidem Sacramenta, ſcilicet Confirmationem, Unctionem Extremam, & Matrimonium a Chriſto immediate inſtituta fuiſſe, Scriptura Sacra diſerte non docet; ſed docet Eccleſia Traditione erudita, & a Spiritu Sancto illuſtrata, in Concilio Tridentino Seſſione VII. Canone I. *Si quis dixerit, Sacramenta Novæ Legis non fuiſſe omnia a Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta .... Anathema ſit*. Et ex Antiquis *S. Ambroſius* Lib. IV. *De Sacramentis* cap. IV. *Auctor Sacramentorum quis eſt niſi Dominus Jeſus? De Cœlo iſta Sacramenta venerunt*. Et *S. Auguſt.* Epiſtola IIV. alias CXVIII. ad Januarium: *Dominus noſter Jeſus Chriſtus Sacramentis numero pauciſſimis, obſervatione facillimis, ſignificatione præſtantiſſimis, ſocietatem novi populi colligavit, ſicuti eſt Baptiſmus Trinitatis nomine conſecratus, Communicatio Corporis, & Sanguinis ipſius, & ſi quid aliud in Scripturis Canonicis commendatur*. Porro & Confirmationis, & Extremæ Unctionis, & Matrimonii Sacramenta in Scripturis Canonicis commendantur, quamvis eorum inſtitutionem Scriptura expreſſe non referat. Illorum itaque Auctor, & inſtitutor pariter credendus eſt Dominus Jeſus. Certe cum teſtetur *S. Lucas* Act. I. Chriſtum poſt Reſurrectionem Diſcipulis per dies quadraginta apparuiſſe, & cum eis de Regno Dei fuiſſe collocutum, id eſt, de Eccleſia ædificanda, & adminiſtranda, ad cujus ædificationem, & adminiſtrationem & Fides, & Sacramenta pertinent; credere par eſt, Chriſtum per illud temporis intervallum Sacramenta illa inſtituiſſe, & Apoſtolis tradidiſſe, quorum

Chriſtus Sacramentorum auctor.

rum inſtitutio in Scriptura non legitur. Quod innuit *S. Leo* Sermone 1. De Aſcenſione Domini: *Non ergo*, inquit, *ii dies, qui inter Reſurrectionem Domini, Aſcenſionemque fluxerunt, otioſo tranſiere decurſu: ſed magna in his confirmata Sacramenta, magna ſunt revelata Myſteria.* Quamvis igitur Veteres quidam Scholaſtici Confirmationis, & Extremæ Unctionis Sacramenta mediate tantum a Chriſto, per Apoſtolos ſcilicet, inſtituta docuerint, nec eam opinionem expreſſe damnaverit Eccleſia; longe tamen probabilior eſt, & Eccleſiæ doctrinæ magis conſona Theologorum reliquorum ſententia, qui omnia Sacramenta a Chriſto immediate inſtituta propugnant: jamque obſoleta eſt *Hugonis a Sancto Victore*, & Magiſtri Sententiarum opinio, qui Extremam Unctionem a Jacobo Apoſtolo inſtitutam ſcripſerunt; item illa *Alexandri Alenſis*, & *S. Bonaventuræ*, qui Confirmationem poſt Apoſtolorum tempora in Concilio Meldenſi inſtitutam docuerunt. Eaque Propoſitio temeritatis notam modo non effugeret, ſi ab aliquo Theologorum aſſereretur. Hic ſcilicet eſt Tridentinæ Synodi ſenſus, Sacramenta omnia a Chriſto immediate inſtituta fuiſſe. Quæ enim ab Eccleſia ex inſpiratione, & directione Spiritus Sancti ſunt inſtituta, non ea dicere ſolemus a Chriſto inſtituta; ſicut nec ea, quæ ab Eccleſia ſolum præcepta ſunt, dicuntur a Deo præcepta, quamvis ea Deus mediate præceperit, quatenus Eccleſiæ parendum decrevit. Unde Concilium Seſſione XIV. cap. 1. Extremam Unctionem a Chriſto inſtitutam, & a *Jacobo* Apoſtolo promulgatam definit. Et Seſſione XXI. cap. II. docet, *Hanc poteſtatem perpetuo in Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione, ſalva illorum ſubſtantia, ea ſtatueret, vel mutaret, quę ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret. Id autem Apoſtolus non obſcure viſus eſt ſtatuiſſe, cum ait: Sic nos exiſtimet homo, ut Miniſtros Chriſti, & Diſpenſatores Myſteriorum Dei.* Chriſtus itaque poteſtatem inſtituendi Sacramenta Eccleſiæ non tradidit, ſed ritus dumtaxat ad Sacramentorum ſolemnem Adminiſtrationem pertinentes. Cum enim (ut diximus) Eccleſia in Fide, & in Sacramentis fundata ſit: in cujus rei ſignum aqua, & ſanguis, typum gerentia Sacramentorum, quibus ædificaretur Eccleſia, ex latere Chriſti in Cruce mortui manarunt: quemadmodum ſolus Chriſtus immediate Fidem condidit, ita ſolus Sacramenta inſtituit, & ſicut circa Fidem variare aliquid Apoſtolis non licuit; ita nec circa Sacramenta. Præterea, cum Veteris Legis Sacramenta ſingula Deus per ſe inſtituerit, credere par eſt, Chriſtum omnia Novæ Legis Sacramenta per ſe inſtituiſſe: poteſtate quidem Auctoritatis, quæ cauſæ principi competit, quatenus Deum; poteſtate autem Miniſterii principalis plena, & abſoluta, quæ poteſtas excellentiæ dicitur, quatenus hominem. Ille enim ſolus Auctor eſt Sacramentorum a quo virtus Sacramentorum eſt. Virtus enim Sacramenti non poteſt eſſe ab eo, qui utitur Sacramento, quia non operatur niſi per modum Miniſterii (ut loquitur *S. Thomas*.) Cum igitur virtus Sacramentorum ſit a ſolo Deo, hinc colligitur, ſolum Deum eſſe Sacramentorum Auctorem. Ille enim inſtituit aliquid, qui dat ei robur, & virtutem, ut patet de conditoribus legum.

Sacramenta a Chriſto immediate inſtituta.

2. Cor. 4.

3. P. Q. LXIV. A. 1.

Poteſtatem excellentiæ ad inſtituenda Sacramenta, nemini homini communicare Chriſtus voluit.

Poteſtate autem Miniſterii principalis, quæ & poteſtas Excellentiæ dicitur, Chriſtus homo Sacramenta inſtituit. Quæ quidem poteſtas in his quatuor poſita eſt. Primo, quod meritum, & virtus ejus in Sacramentis operatur. Secundo quod in ejus nomine Sacramenta ſanctificantur, quia virtus Paſſionis ejus copulatur nobis per fidem, ſecundum illud ad Romanos III. *Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius*: quam fidem per invocationem nominis Chriſti profitemur, ac teſtamur. Tertio, quod

ipſe

ipſe potuerit inſtituere Sacramenta, quæ ex ejus inſtitutione virtutem obtinent: Quarto, quod Sacramentorum effectum ſolo voluntatis imperio, abſque Sacramento conferre potuerit (ut docet *S. Thomas* A. 111.) Hanc autem excellentiæ poteſtatem Chriſtus Miniſtris communicare potuit, ſed tamen communicare noluit, ne in homine ſpem homines ponerent; & ne eſſent diverſa Sacramenta, ex quibus diviſio in Eccleſia oriretur; ſicut apud illos, qui dicebant, *Ego ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ*, ut dicitur 1. ad *Corinth.* 1. Atque id manifeſte colligitur ex *S. Auguſt.* Tractatu v. in *Joannem*, illa Joannis Baptiſtæ verba explicante, *Et ego neſciebam eum*. Sic enim habet: „ Potuit autem Dominus Jeſus Chriſtus, ſi vellet, dare pote- Joan. 1. 31.
„ ſtatem alicui ſervo ſuo, ut daret Baptiſmum ſuum tamquam vice ſua, &
„ transferre a ſe baptizandi poteſtatem, & conſtituere in aliquo ſervo ſuo,
„ & tantam vim dare Baptiſmo translato in ſervum, quantam vim habe-
„ ret Baptiſmus datus a Domino. Hoc noluit ideo, ut in illo ſpes eſſet ba-
„ ptizatorum, a quo ſe baptizatos agnoſcerent. Noluit ergo ſervum pone-
„ re ſpem in ſervo. Ideoque clamabat Apoſtolus, cum videret homines vo- 2. Cor. 1. 13.
„ lentes ponere ſpem in ſeipſo, *Numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt*,
„ *aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* Baptizavit ergo Paulus tamquam Mi-
„ niſter, non tamquam ipſa poteſtas: baptizavit autem Dominus tamquam
„ Poteſtas. Intendite: & potuit hanc poteſtatem ſervis dare, & noluit. Si
„ enim daret hanc poteſtatem ſervis, ut ipſorum eſſet, quod Domini erat,
„ tot eſſent Baptiſmi, quot eſſent ſervi: ut quomodo dictum eſt Baptiſma
„ Joannis, ſic diceretur Baptiſma Petri, ſic Baptiſma Pauli, *&c.* Ergo ne
„ tot Baptiſmata dicerentur, quot eſſent ſervi, qui baptizarent accepta po-
„ teſtate a Domino; ſibi tenuit Dominus baptizandi poteſtatem, ſervis mi-
„ niſterium dedit ... Hoc autem Joannes non noverat in Domino. Quia
„ Dominus erat, noverat: quia ab ipſo debebat baptizari, noverat ... Sed
„ quid in eo non noverat? Quia ſibi retenturus erat Baptiſmatis ſui pote-
„ ſtatem, & non eam tranſmiſſurus, & translaturus in aliquem ſervum: ſed
„ ſive baptizaret in Miniſterio ſervus bonus, ſive baptizaret in Miniſterio
„ ſervus malus, non ſciret ſe ille, qui baptizaretur baptizari, niſi ab illo
„ qui ſibi tenuit baptizandi poteſtatem. *Hinc nemo Apoſtolorum dixit*, Baptiſ-
„ mus meus. Quamvis unum omnium eſſet Evangelium, tamen invenis di-
„ xiſſe, Evangelium meum: non invenis dixiſſe, Baptiſma meum. ... Di-
„ ſcit Joannes eum, quem noverat; ſed in eo diſcit, in quo eum non no-
„ verat ... Et quid noverat? Dominum. Quid non noverat? Poteſtatem Do-
„ minici Baptiſmi in nullum hominem a Domino tranſituram, ſed mini-
„ ſterium plane tranſiturum: poteſtatem a Domino in neminem, miniſte-
„ rium & in bonos, & in malos. Non exhorreat columba miniſterium ma-
„ lorum, reſpiciat Domini poteſtatem. Quid tibi facit malus miniſter, ubi
„ bonus eſt Dominus? Quid te impedit malitioſus præco, ſi eſt benevolus
„ Judex? Joannes didicit per columbam hoc. *Ipſe mihi dixit*, inquit, *Super* Joan. 1. 33.
„ *quem videris Spiritum deſcendentem, tamquam columbam, & manentem ſu-*
„ *per eum; hic eſt, qui baptizat in Spiritu Sancto*. Non ergo te decipiant,
„ o columba, ſeductores, qui dicunt, Nos baptizamus. Columba, agnoſce,
„ quid docuit Columba. *Hic eſt, qui baptizat in Spiritu Sancto*. Per Colum-
„ bam diſcitur, quia Hic eſt. Et tu ejus poteſtate putas te baptizari, cu-
„ jus miniſterio baptizaris.

CAPUT VII.

DE SACRAMENTORUM MINISTRIS, ET CONDITIONIBUS Ad eorum administrationem requisitis.

ARTICULUS I.

De certorum Ministrorum institutione.

CErtos esse Sacramentorum Ministros, Fidei Propositio est, *Lutheri* errori opposita, qui Christianos omnes esse æqualiter Sacerdotes, sive eamdem in verbo, & Sacramento quocumque habere potestatem, pertinaciter asseruit. Hunc errorem proscripsit Ecclesia in Concilio Tridentino congregata, Sessione VII. Canone X. *Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo, & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem; Anathema sit.* Dicitur *in omnibus* Sacramentis, quia laici Ministri sunt Baptismi in casu necessitatis: & contrahentes Matrimonium esse illius Sacramenti Ministros plerique Theologi asserunt. Scripturæ Sacræ omnino consonus est Canon Tridentinus. Constat enim ex Apostolo ad *Rom.* XIII. 1. ad *Corinth.* XII. & ad *Ephesios* IV. diversa esse membra in Ecclesia, quæ *Non omnia eumdem actum habent*. Non omnes esse Apostolos, aut Prophetas, non omnes Doctores, non omnes Pastores. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron. Sic & Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret; sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Nec omnibus a Christo dictum est, *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.* (Matt. ultimo.) Et, *Hoc facite in meam commemorationem* (Luc. XXII.) Et, *Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt* (Joann. XX.)

Hebr. 5. 4.

Sacerdotium Christianum fidelibus omnibus non convenit.

Præterea Sacerdotium Christianum fidelibus omnibus non convenire, sed certis Ministris ad regendam Ecclesiam ex Christi institutione ordinatis, Traditio docet, cujus testes locupletissimi *S. Ignatius Martyr* in Epistolis ad *Ephesios*, ad *Magnesianos*, ad *Trallianos*, ad *Philadelphios*, ad *Smyrnæos*, & ad *Polycarpum*, ex Codice Medicæo editis, *Tertullianus* Lib. *De Præscriptionibus Hæreticorum*, cap XLI. *S. Cyprianus*, qui passim in Epistolis Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Hypodiaconos, Lectores, tum a se mutuo, tum a plebe distinguit, Epistola XXXIV. XXXV. III. & Libro De Lapsis; *S. Optatus Milevitanus* Libro II. scribens: *Certa membra sua habet Ecclesia, Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, & turbam Fidelium*; S. Epiphanius, Hæresi XLIX. quæ est Pepuzianorum; S. *Joannes Chrysostomus* Libro III. De Sacerdotio, *S. Hieronymus*, Epistola I. ad Heliodorum, & Dialogo contra Luciferianos, *S. Augustin.* Epistola CXXVIII. alias CLXXX. ad *Honoratum*. Denique

Certi Sacramentorum Ministri.

Concilium Carthaginense IV. quoslibet Fideles indiscriminatim omnium Sacramentorum Ministros a Christo non esse institutos docet, cum solemnem Ritum tradit Ordinationis Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, &c. non ab alio, quam ab Episcopo celebrandum. Possent & aliorum Patrum, & Conciliorum testimonia proferri; sed ista sufficiunt ad Hæreticorum errorem profligandum.

Certi Sacramentorum Ministri.

His porro non favent verba *S. Petri*, Epistolæ I. cap. 2. *Et ipsi tamquam lapides vivi superædificamini, domus spiritualis, Sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum . . . . Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum.* Quibus geminum est illud Apocalypsis V. *Fecisti nos Deo nostro Regnum,*

gnum, & Sacerdotes. Hæc enim de Sacerdotio improprie dicto, & generali intelligenda ſunt, quo quiſque Chriſtianus ſpiritales hoſtias Deo offerre, eique ob ejus beneficia laudes perſolvere, & gratias agere poteſt: non autem de Sacerdotio ſpeciali, & proprie dicto, cujus muneris eſt ſacrificium proprie dictum Chriſtianæ Religionis, ſcilicet Euchariſtiam offerre; eam & alia Sacramenta Chriſtianis adminiſtrare, verbum Dei prædicare, & Eccleſiam regere. Sane *Exodi* XIX. idem dicitur de Hebræis, quod *S. Petrus* Chriſtianis tribuit: *Et vos eritis mihi in Regnum Sacerdotale, & gens ſancta: hæc ſunt verba, quæ loqueris ad filios Iſrael*. Et tamen omnes Iſraelitæ non erant proprie Sacerdotes, ſed ſolum filii, & poſteri Aaron. Neque etiam alius eſt S. Joannis in Apocalypſi ſenſus. Regnum enim cum Sacerdotio uterque Apoſtolus conjungit. Unde ſicut Chriſtiani omnes, & ſinguli non ſunt proprie Reges, ſed improprie, & myſtice, ita nec ſunt proprie Sacerdotes, ſed ſpiritali quodam ſenſu, ut *S. Auguſtinus* explicat Lib. XX. *De Civitate Dei*, cap. X. adjunxit, atque ait: „Sed erunt Sacerdotes „ Dei, & Chriſti, & regnabunt cum eo mille annis: non utique de ſolis 1. Petr. 2. 9.
„ Epiſcopis, & Presbyteris dictum eſt, qui proprie jam vocantur in Eccleſia „ Sacerdotes: ſed ſicut omnes Chriſtianos dicimus propter myſticum Chriſma, „ ſic omnes Sacerdotes, quoniam membra ſunt unius Sacerdotis. De quibus „ Apoſtolus Petrus, *Plebs*, inquit, *Sancta*, *Regale Sacerdotium*. *In eumdem „ ſenſum exponere liceat* Tertullianum *Lib.* De Exhortatione Caſtitatis, *cap.* „ VII. Nonne, *inquit*, & laici Sacerdotes ſumus? Scriptum eſt, Regnum „ quoque nos, & Sacerdotes Deo, & Patri ſuo fecit. Differentiam inter „ Ordinem, & plebem conſtituit Eccleſiæ auctoritas, & honor per Ordinis „ conſeſſum ſanctificatus: adeo ubi Eccleſiaſtici Ordinis non eſt conſeſſus, „ & offeris, & tingis, & Sacerdos es tibi ſolus. *Quamquam etiam dici poſ- „ ſit*, Tertullianum, *cum hunc Librum ſcripſit*, Hominem Eccleſiæ non fuiſ- „ ſe: *& jam ad Montaniſtarum caſtra defeciſſe*. *Ceterum Libro* De Præſcriptio- „ nibus Hæreticorum, *Cap.* XLI. *Sacerdotalia munera plebi convenire non poſſe, „ aut demandari docet*. Ipſæ mulieres hæreticæ (*inquit*) quam procaces, „ quæ audeant docere, exorcismos agere, forſitan & tingere. Ordinatio- „ nes eorum temerariæ, leves, inconſtantes. Nunc Neophytos conlocant, „ nunc ſæculo obſtrictos, nunc apoſtatas noſtros, ut gloria eos obligent, „ quia veritate non poſſunt. Nuſquam facilius proficitur, quam in caſtris „ rebellium, ubi ipſum eſſe illic promereri eſt. Itaque alius hodie Epiſco- „ pus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui „ cras laicus. Nam & laicis Sacerdotalia Munera injungunt.

Cur Sacramenta non per Angelos, ſed per homines diſpenſari Deus voluerit?

Sacramenta autem non per Angelos, ſed per homines diſpenſari Deus in Eccleſia voluit: quia tota virtus Sacramentorum a Paſſione Chriſti derivatur, quæ eſt Chriſti, ſecundum quod eſt homo: cui natura conformantur homines, non autem Angeli; ſed potius ſecundum Paſſionem dicitur *Modico ab Angelis minoratus* (Hebr. II.) & ideo ad homines pertinet diſpenſare Sacramenta, & in eis miniſtrare, non autem ad Angelos. Unde *Hebr.* I. dicitur: *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum*. Sciendum tamen, quod ſicut Deus virtutem ſuam non ita alligavit Sacramentis, quin poſſit ſine Sacramentis illorum effectum conferre: ita etiam virtutem ſuam non ita alligavit Eccleſiæ Miniſtris, quin etiam Angelis poſſit virtutem attribuere miniſtrandi Sacramenta. Et quia boni Angeli ſunt Nuntii veritatis, ſi aliquod Sacramentale Miniſterium a bonis Angelis perficeretur, eſſet ratum habendum, quia deberet conſtare hoc fieri voluntate divina: ſicut quædam templa dicuntur Angelico Miniſterio conſecrata. Si vero Dæmones, qui ſunt ſpiritus menda-

cii, aliquod Sacramentale Ministerium exhiberent, non esset ratum habendum. Ita differit, ac docet *S. Thomas* III. P. Q. LXIV. A. VII.

ARTICULUS II.

De Ministrorum Fide, & Probitate.

PROPOSITIO I.

Sacramentorum virtus, & efficacia ex Ministrorum fide, & probitate non pendet: adeoque ab Hæreticis, Schismaticis, & impiis hominibus administrata, nihilominus valida sunt, modo materia, & forma essentialis cum debita intentione adhibeantur.

Sacramentorum virtus, & efficacia ex Ministrorum fide non pendet.

EX Scriptura Sacra, & Traditione pars utraque Propositionis probatur. *Joannis* enim I. dicitur: *Qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu Sancto.* Quibus verbis significatur, Sacramentorum effectum ex virtute Christi ea instituentis, & in eis operantis, non autem ex fide, vel probitate Ministrorum pendere. Non enim Ministri Ecclesiæ justificationis nostræ sunt auctores, sed Deus, secundum illud ad Romanos VIII. *Deus est, qui justificat.* Præterea idem probatur ex Apostolo I. *ad Corinthios* I. ubi reprehendit eos, qui de Ministris gloriabantur, a quibus Evangelium audiverant, aut Sacramenta acceperant. „ Significatum „ est mihi de vobis (inquit) quia contentiones sunt inter vos. Hoc au„ tem dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli: ego „ autem Apollo: ego vero Cephæ: ego autem Christi. Divisus est Christus? „ Numquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? „ *Et cap.* III. Cum sit inter vos zelus, & contentio, nonne carnales estis, & „ secundum hominem ambulatis? Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pau„ li; alius autem: Ego Apollo: nonne homines estis? Quid igitur est Apollo? „ Quid vero Paulus? Ministri ejus, cui credidistis, & unicuique sicut Domi„ nus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit; sed Deus incrementum dedit. Ita„ que neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat „ Deus... Dei enim sumus adjutores: Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis. „ *Et cap.* IV. Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & dispensatores „ Mysteriorum Dei. " Ex quibus certum, & exploratum est, quemadmodum arboribus nihil obest eorum improbitas, quorum manu satæ sunt: ita nihil vitii aliena culpa contrahi illis posse, qui malorum hominum ministerio Christo insiti sunt.

Idem Dogma Catholicum ex Traditione probatur. Cum enim *Agrippinus* Carthaginensis Episcopus, *S. Cypriani* Decessor, *Primus omnium mortalium contra divinum Canonem, contra Universalis Ecclesiæ Regulam, contra sensum omnium Consacerdotum, contra morem, atque instituta majorum*, baptizatos ab Hæreticis rebaptizandos esse censuisset; atque ejus auctoritate *S. Cyprianus*, ceterique Africani Episcopi, & *Firmilianus*, aliique Orientales, novam illam opinionem, seu verius errorem adoptassent, & tota ingenii contentione propugnarent; illi in Conciliis Africanis, isti in Iconiensi, & Synadensi, asseruissent, ac Decretis firmassent, extra Ecclesiam ab Hæreticis baptizatos rebaptizandos esse; immo hanc rebaptizationem non esse censendam, siquidem Baptisma, aliaque Sacramenta ab Hæreticis collata, & administrata, nulla, & irrita essent: *S. Stephanus Primus* Romanus Pontifex errorem damnavit, atque Traditionem opposuit novitati, *Nihil novandum* scribens, *nisi quod traditum erat*; ut *Vincentius Lirinensis* commemorat in Commonitorio I. cap. IX. Cum vero *Agrippini* sententia

Sacramentorum virtus non pendet ex fide Ministri.

tia non ſolum quibuſdam Catholicis occaſionem præbuiſſet erroris, ſed etiam *Hæreticis formam ſacrilegii* (ut loquitur idem Auctor) cum ſcilicet Donatiſtæ Schiſmatis malum hæreſi cumulantes, pertinaciter aſſererent, Baptiſma extra Eccleſiam, quam ad ſuas partes, factionemque reſtringebant, collatum, nullum, & irritum eſſe, eoque nomine Catholicos ad eas deficientes rebaptizarent: Eccleſia hanc Hæreſim damnavit in *Plenario totius orbis Concilio*, cujus ſæpe meminit *S. Auguſt.* in Libris contra Donatiſtas: quod quidem an Arelatenſe Primum fuerit, an vero Nicænum, inter Eruditos diſputatur. Arelatenſe I. Canone VIII. ea de re ita ſtatuit: *De Afris, quod propria lege ſua utuntur, ut rebaptizent, placuit, ut ſi ad Eccleſiam aliquis de hæreſi venerit, interrogent eum Symbolum: & ſi perviderint eum in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum Sanctum. Quod ſi interrogatus non reſponderit hanc Trinitatem, baptizetur.* Concilium autem Nicænum Canone VIII. Novatianos cum ſola manuum impoſitione recipiendos decernit, & in Clero permanere. *De his*, inquit, *qui ſe nominant Catharos, id eſt mundos, ſi aliquando venerint ad Eccleſiam Catholicam, placuit ſancto, & magno Concilio, ut impoſitionem manus accipientes, ſic in Clero permaneant.* Et Canone XIX. ſolos Paulianiſtas baptizari jubet, cum ad Eccleſiam redeunt, utpote qui Baptiſmum verbis Evangelicis non conferrent. *De Paulianiſtis* (inquit) *ad Eccleſiam Catholicam confugientibus definitio probata eſt, ut baptizentur omnimodi.* Quos Canones *S. Hieronymus* ſpectans in Dialogo adverſus Luciferianos, ait: *Synodus Nicæna omnes Hæreticos ſuſcepit, exceptis Pauli Samoſateni diſcipulis: & quod majus eſt, Epiſcopo Novatianorum, ſi converſus fuerit, Presbyterii gradum ſervat.* Statuit igitur Eccleſia in Conciliis Arelatenſi, & Nicæno, Baptiſmi, & Ordinis Sacramenta, collata ab Hæreticis, & Schiſmaticis Miniſtris cum materia, & ſub forma debita, rata, & valida eſſe, nec iterari debere, cum ad Eccleſiam ex hæreſi, & ſchiſmate redirent; ſed per ſolam manus impoſitionem recipi, & Eccleſiæ reconciliari oportere.

Dogma illud fidei confirmant *Optatus Milevitanus* Libro V. contra Parmenianum; *S. Hieronymus* Dialogo adverſus Luciferianos, cap. IX. *Innocentius I.* Epiſt. II. ad *Victricium* Rothomagenſem Epiſcopum, cap. VIII. & *S. Auguſtinus* paſſim in Libris contra Donatiſtas. Docet ille, Baptiſmum ab Hæreticis, & Schiſmaticis collatum, „ Non eſſe Baptiſmum Schiſmaticorum, vel Hæreticorum, ſed Dei, & Eccleſiæ, ubicumque fuerit inventus, & quocumque translatus. Eccleſia quippe omnes per Baptiſmum parit, ſive apud ſe, id eſt ex utero ſuo, ſive extra ſe de ſemine viri ſui. „ Sed & Eſau de uxore natus, propter fraternam diſcordiam ſeparatus eſt a „ populo Dei. Et Afer per uxoris quidem poteſtatem, ſed ex ancilla natus, propter fraternam concordiam terram promiſſionis accepit. Unde & „ Iſmaeli, ut ſepararetur a populo Dei, non obfuit mater ancilla, ſed obfuit fraterna diſcordia, & non profuit poteſtas uxoris, cujus magis filius „ erat, quia per ipſius jura conjugalia & ex ancilla ſeminatus erat, & ex „ ancilla ſuſceptus. Sicut apud iſtos Eccleſiæ jure, quod eſt in Baptiſmo, naſcuntur, quicumque naſcuntur: ſed ſi concordent cum fratribus, per unitatem pacis veniunt ad terram promiſſionis, non de materno utero rurſus „ ejiciendi, ſed in paterno ſemine agnoſcendi ....

Lib. I. De Baptiſmo. c. 14. & 15.

Eccleſia omnes per Baptiſmum parit, ſive apud ſe, ſive extra ſe.

Sacramenta, ſi eadem ſunt, ubique integra eſſe docet, *etiamſi prave intelliguntur, & diſcordioſe tractantur: ſicut Scriptura ipſius Evangelii, ſi eadem ipſa eſt, ubique integra eſt, etiamſi innumerabili falſarum opinionum varietate aſſeratur* .... Fornicationem Iſraelitici populi, ſeu defectionem a Deo, quam Dominus *Oſee* II. 5. arguendo prodebat, non effeciſſe, ut eorum eſſent Sacra-

Lib. 3. De Baptiſ. c. 15 Cap. 19.

cramenta, quæ non erant eorum, ſed Dei, qui loquens ad fornicariam dicit, illa omnia ſua eſſe: unde ipſe Dominus etiam quos mundavit a lepra, ad eadem Sacramenta miſit, ut offerrent pro ſe Sacrificium Sacerdotibus; quia nondum eis ſucceſſerat ſacrificium, quod ipſe poſt in Eccleſia voluit celebrari pro illis omnibus, quia illis omnibus ipſe prænunciabatur: *Quanto magis nos Sacramenta Novi Teſtamenti apud quoslibet Hæreticos, vel Schiſmaticos invenientes, non debemus ipſis tribuere, nec quaſi non agnita reprobare; ſed quamvis apud fornicariam mulierem dona viri legitimi agnoſcere, & verbo veritatis illam fornicationem emendare, quæ propria eſt impudicæ mulieris; non illa dona culpare, quæ propria ſunt Domini miſerantis?*

Quamvis apud fornicariam mulierem dona legitimi viri agnoſcenda.

Docet, Eccleſiam paradiſo comparatam indicare nobis poſſe quidem, ejus Baptiſmum homines etiam foris accipere, ſed ſalutem beatitudinis extra eam neminem vel percipere, vel tenere. „ Nam & flumina de fonte „ paradiſi, ſicut Scriptura teſtatur, etiam foras largiter manaverunt: nec ta- „ men in Meſopotamia, vel in Ægypto, quo illa flumina pervenerunt, eſt „ felicitas vitæ, quæ in paradiſo commemoratur. Ita fit, ut cum paradiſi „ aqua ſit extra paradiſum, beatitudo tamen non ſit niſi intra paradiſum. „ Sic ergo Baptiſmus Eccleſiæ poteſt eſſe extra Eccleſiam; munus autem „ beatæ vitæ nonniſi intra Eccleſiam reperitur. *Quæcumque ipſius Eccleſiæ „ habentur, extra Eccleſiam non valere ad ſalutem.* Sed aliud eſt (*inquit*) „ non habere, aliud non utiliter habere. Qui non habet, eſt baptizandus „ ut habeat: qui autem non utiliter habet, ut utiliter habeat, corrigen- „ dus. Nec adultera eſt aqua in Baptiſmo Hæreticorum: quia nec ipſa „ creatura, quam Deus condidit, mala eſt, nec verba Evangelica in qui- „ buslibet errantibus reprehendenda ſunt; ſed error illorum, in quo adul- „ tera eſt anima, etſi a legitimo viro Sacramenti habeat ornamentum. *Hæ- „ reticos* Baptiſmum legitimum habere, ſed non legitime. Quiſquis enim „ eum & in unitate Catholica, & eo digne vivens habet, & legitimum, „ & legitime habet: quiſquis autem vel in ipſa Catholica, ſicut palea com- „ mixta frumento, vel extra, ſicut palea vento ſublata, habet, hunc ba- „ ptiſmum legitimum quidem habet, ſed non legitime. Ita enim habet quem- „ madmodum utitur: non autem legitime utitur, qui eo contra legem utitur: „ quod facit omnis, qui baptizatus perdite vivit, ſive intus, ſive foris. Quapro- „ pter ſicut de Lege dixit Apoſtolus, Bona eſt Lex, ſi quis ea legitime uta- „ tur; ita de Baptiſmo recte dicere poſſumus, Bonus eſt Baptiſmus, ſi quis „ eo legitime utatur. Et ſicut non faciebant tunc, ut Lex bona non eſſet, „ aut omnino nulla eſſet, qui ea non legitime utebantur: ſic nullo modo „ facit, ut Baptiſmus bonus non ſit, aut omnino Baptiſmus non ſit, quiſ- „ quis eo, ſive quia in hæreſi, ſive quia in peſſimis moribus vivit, non legiti- „ me utitur. Et ideo cum vel ad unitatem Catholicam, vel ad vitam tanto Sa- „ cramento dignam convertitur, non aliud baptiſma incipit habere legitimum, „ ſed illud ipſum incipit habere legitime.

Lib. IV. c. 1.

Baptiſmus Eccleſiæ poteſt eſſe extra Eccleſiam: non munus beatæ vitæ.

Cap. 16.

Aliud eſt Baptiſmum non habere aliud non utiliter habere.

Lib. V. c. 7.

Cap. 8. 1. Tim. 8.

Obſervat *S. Cypriano*, aliiſque egregiis viris Antiſtitibus Chriſti viſum eſſe, Non eſſe poſſe apud Hæreticos, vel Schiſmaticos Baptiſmum Chriſti, *Quia non diſtinguebatur Sacramentum ab effectu, vel uſu Sacramenti. Et quia ejus effectus, atque uſus in liberatione a peccatis, & cordis rectitudine apud Hæreticos non inveniebatur, ipſum quoque Sacramentum non illic eſſe putabatur.*

Lib. VI. c. 1.

Baptiſma & apud Hæreticos verum eſſe probat hoc modo. *Si non eſſet baptiſma unum, & verum niſi in Eccleſia, non utique eſſet in eis, qui ab unitate diſcedunt. Eſt autem in eis; nam id non recipiunt redeuntes, non ob aliud, niſi quia non amiſerant recedentes ..... Aliud eſt autem ibi non eſſe, aliud*

Cap. 9.

nullum

nullum habere ſalutis effectum. Venientibus enim ad Catholicam pacem prodeſſe incipiunt, quæ foris inerant, ſed non proderant. Quo ſenſu *S. Hieronymus* in Cap. IV. Epiſtolæ ad Epheſios ait, *Hæreticos non habere baptiſmata, ſed in una Chriſti Eccleſia fontem eſſe vitalem.* Baptiſma quippe ab Hæreticis, vel Schiſmaticis collatum non ſanctificat adultos propter hæreſim, vel ſchiſma, aut communionem cum Hæreticis, vel Schiſmaticis. Sic etiam intelligitur *Innocentius I.* Epiſtola XVIII. negans Hæreticos per Sacramenta dare plenitudinem Spiritus Sancti. Nam eorum *Baptiſma ratum eſſe* pronunciat, *quod in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti perficitur; nec tamen Spiritum Sanctum eos habere ex illo Baptiſmate, illiſque Myſteriis.* Sic intelligendus *S. Leo* Epiſtola CXXV. alias LXXV. ad *Leonem Auguſtum*, ubi de Eccleſiæ Alexandrinæ ſtatu poſt necem *Proterii* Epiſcopi ait: *Per crudeliſſimam, inſaniſſimamque ſævitiam omne illi cœleſtium Sacramentorum lumen extinctum. Intercepta eſt Sacrificii oblatio, defecit Chriſmatis ſanctificatio, & parricidalibus manibus impiorum omnia ſe ſubtraxere Myſteria.* Jure nimirum, ac legitime Sacramenta non adminiſtrabantur ab Hæreticis, ſacrilegis, parricidis, alienæ ſedis pervaſoribus, in Eccleſia Sanctiſſimi Præſulis Sanguine polluta, quamvis ipſa Sacramenta integra, & rata eſſent. Sive, conferebantur quidem Sacramenta, ſed non res Sacramentorum, ut loquitur *S. Thomas.* Sic *S. Fulgentius* Lib. *De Fide ad Petrum*, cap. XXXVI. *Firmiſſime tene, & nullatenus dubites, extra Eccleſiam baptizatis, ſi ad Eccleſiam non redierint, Baptiſmo cumulari perniciem.* Sic *S. Gregorius* Libro III. Dialogorum, cap. XXX. Euchariſtiam ab Ariano conſecratam vocat *Sacrilegam Communionem*, effectum, & uſum Sacramenti, non ipſum Sacramentum ſpectans, ſcilicet Chriſti Corpus ſub ſpeciebus contentum. Sic *Pelagius* Papa apud Gratianum, XXIV. Quæſt. I. Cap. *Schiſma*, negat eſſe *Corpus Domini, quod Schiſmaticus conficit;* quoad fructum ſcilicet, ac ſignificationem corporis myſtici, ſive unitatis Fidelium. *Noli* (inquit) *quaſi nulla ſchiſmaticorum, atque Eccleſiæ differentia ſit, velle indifferenter utrorumque Sacrificiis ſociari. Non eſt Chriſti Corpus, quod Schiſmaticus conficit. Nec enim diviſum eſſe Chriſtum poterit quiſquam ſine Apoſtoli reprobatione confingere. Unam, quæ Chriſti Corpus eſt, conſtat eſſe Eccleſiam: quæ in duo, vel in plura dividi non poteſt.* Objectiones occupantur.

Pars altera Propoſitionis, virtutem nempe, ac efficaciam Sacramentorum ex Miniſtrorum probitate non pendere, ſed ab improbis, & flagitioſis adminiſtrata valida, ac rata eſſe, pariter docent SS. Patres. *Gregorius Nazianzenus* Oratione XL. in Sanctum Baptiſma. *Ne*, inquit, *Concionatoris, aut baptizantis auctoritatem inquiras. Alius horum Judex eſt, ac rerum obſcurarum explorator: quandoquidem homo faciem, Deus autem cor intuetur. Tibi autem quivis ad purgationem ſatis idoneus eſt, qui modo inter probatos cenſeatur, ac non aperte condemnatus ſit, atque ab Eccleſia alienus. Qui curatione indiges, in judices judicium ne arripe, nec eorum a quibus purgaris dignitates exerce, nec inter genitores delectum habe ..... Sint duo annuli, alter aureus, alter ferreus, atque ambo eamdem Imperatoris imaginem inſculptam habeant, ac deinde ceram imprimant; quid tandem hoc ſignum ab illo ſigno differet? Nihil. Materiam in cera internoſce, quamlibet ſingulari ſolertia ſis. Dic utrum e duobus ſignis aureo annulo, utrum ferreo expreſſum ſit, quoque modo unum idemque ſignum exiſtat. Diſcrimen enim in materia eſt, non in ſigno. Sic tibi quoque omnes, qui baptizandi munere funguntur, idonei habeantur. Quamvis enim alius alii vitæ probitate anteceſſat, eadem tamen baptiſmi vis eſt.* Virtus, & efficacia Sacramentorum non pendet ex Miniſtrorum probitate.

S. Joannes Chryſoſtomus Homilia VIII. in Epiſt. I. ad Corinthios. „ Con-

„ tingit quidem Principes esse malos, & sceleratos, eos autem, qui illorum „ parent imperio, bonos, & moderatos: & laicos quidem, in pietate vitam „ agere, Sacerdotes autem in improbitate, ac nequitia: & neque futurum es- „ set Baptisma, nec Corpus Christi, nec oblatio per illos, si ubique dignita- „ tem, ac merita requireret gratia. Nunc autem etiam per indignos Deus solet „ operari, neque Baptismatis gratia quidquam læditur a vita Sacerdotis. Nam „ qui accipit, minus esset habiturus ..... Hæc autem dico, ne quispiam ex iis „ qui adstant, de vita Sacerdotis curiose inquirens, offendatur in Mysteriis, „ quæ peraguntur. Nihil enim affert Sacerdos ad ea, quæ sunt proposita, „ sed universum est opus Dei virtutis, & ille est, qui nobis exhibet Mysteria.

Sacramentorum virtus non pendet ex probitate Ministri.

S. Ambrosius *Lib.* De his, qui Mysteriis initiantur, cap. v. „ Non me- „ rita personarum, sed officia consideranda sunt Sacerdotum.

S. Augustinus Lib. III. De Baptismo contra Donatistas, cap. x. „ Non est „ aqua profana, & adultera, super quam nomen Dei invocatur, etiamsi a „ profanis, & adulteris invocetur: quia nec ipsa creatura, nec ipsum no- „ men adulterum est. Baptismus vero Christi verbis Evangelicis consecratus, „ & per adulteros, & in adulteris sanctus est, quamvis illi sint impudici, „ & immundi: quia ipsa ejus sanctitas pollui non potest, & Sacramento „ suo divina virtus adsistit, sive ad salutem bene utentium, sive ad per- „ niciem male utentium. An vero Solis, vel etiam lucernæ lux, cum per „ cœnosa diffunditur, nihil inde sordium contrahit, & Baptismus Christi „ potest cujusquam sceleribus inquinari?

Sacramentorum virtus nō pendet ex probitate Ministri. 1. Cor. 3. 6.

Idem Lib. II. *Contra Litteras Petiliani*, cap. XLVII. *Memento Sacramentis Dei nihil obesse mores malorum hominum, quo illa vel omnino non sint, vel minus sancta sint; sed ipsis malis hominibus, ut hæc habeant ad testimonium damnationis, non ad adjutorium sanitatis.*

Idem Lib. III. *Contra Cresconium*, cap. VIII. *Cresconio* dicenti, Dei quidem esse dare incrementum; sed sicut qui plantat, & rigat, nonnisi colonus fidelis, & diligens quæritur, sic etiam in Sacramento Baptismatis nonnisi fidelem & justissimum operarium adhiberi; ita respondet: „ Quasi vero „ quod infidelis colonus plantaverit, propter ejus infidelitatem non germi- „ net vis seminis, & fœcunditas terræ, cœlique temperies hanc efficaciam „ divinitus non acceperint, ut ad propagandos fructus plantatorem, vel „ rigatorem operarium tantummodo expectent, qua mente operetur, qua „ laboret intentione non curent, utrum dominum agri fideliter diligat, an „ sua, non illius lucra conquirat!

Sacramentorum virtus non pendet ex probitate Ministri.

„ *Idem Tractatu* v. *in Joannem*: Quomodo dicitis, quia vos baptizatis, „ & Joannes dicit, *Hic est, qui baptizat?* Sed Ministros, inquiunt, tanti Ju- „ dicis justos oportet esse, per quos baptizatur. Et ego dico, & omnes dicimus, „ quia justos oportet esse tanti Judicis Ministros: sint Ministri justi si volunt; si „ autem noluerint esse justi, qui super Cathedram Moysi sedent, secundum me „ fecit Magister meus, de quo Spiritus ejus dixit, *Hic est, qui baptizat* ..... Si „ fuerit Minister justus, computo illum cum Paulo, computo illum cum „ Petro ..... Quid enim dicit Paulus? *Ego plantavi, Apollo rigavit, sed* „ *Deus incrementum dedit. Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat,* „ *sed qui incrementum dat Deus.* Qui vero fuerit superbus Minister, cum „ Zabulo computatur: sed non contaminatur donum Christi, quod per „ illum fluit purum, quod per illum transit liquidum, venit ad fertilem „ terram: puta quia ipse lapideus est, quia ex aqua fructum ferre non „ potest: & per lapideum canalem transit aqua, transit aqua ad areolas, „ in canali lapideo nihil generat, sed tamen hortis plurimum fructum af- „ fert. Spiritalis enim virtus Sacramenti ita est, ut lux: & ab illuminandis „ pura excipitur, & si per immundos transeat, non inquinatur. *Et infra:*

Bapti-

„ Baptiſmum dedit Judas, & non baptizatum eſt poſt Judam; dedit Joannes, „ & baptizatum eſt poſt Joannem: quia ſi datus eſt a Juda Baptiſmus, Chri„ ſti erat: qui autem a Joanne datus eſt, Joannis erat. Non Judam Joan„ ni, ſed Baptiſmum Chriſti etiam per manus Judæ datum, Baptiſmō Joan„ nis etiam per manus Joannis dato recte præponimus. Etenim dictum eſt „ de Domino, antequam pateretur, Quia baptizabat plures quam Joannes: „ deinde adjunctum eſt, *Quamvis ipſe non baptizaret, ſed Diſcipuli ejus*. Joan. 4. 1. „ Ipſe, & non ipſe: ipſe poteſtate, illi miniſterio: ſervitutem ad baptizan„ dum illi admovebant; poteſtas baptizandi in Chriſto permanebat. Ergo „ baptizabant Diſcipuli ejus: quos ergo baptizavit Judas non ſunt iterum bapti„ zati; & quos baptizavit Joannes, iterum baptizati ſunt? Plane iterum, „ ſed non iterato Baptiſmo. Quos enim baptizavit Joannes, Joannes ba„ tizavit; quos autem baptizavit Judas, Chriſtus baptizavit. Sic ergo quos „ baptizavit ebrioſus, quos baptizavit homicida, quos baptizavit adulter, „ ſi Baptiſmus Chriſti erat, Chriſtus baptizavit. Non timeo adulterum, non „ ebrioſum, non homicidam: quia columbam attendo, per quam mihi dici„ tur: Hic eſt, qui Baptizat. In eadem ſententia reſpondet *Nicolaus I.* ad Conſulta Bulgarorum, cap. xv. & lxxi. Utramque Propoſitionis partem confirmat *S. Thomas* III. P. Q. lxiv. Art. v. & ix.

Quamobrem Concilium Conſtantienſe, & *Martinus V.* Articulum iv. *Joannis Witeklef.* jure merito damnarunt, his verbis conceptum: Si Epiſcopus, „ vel Sacerdos exiſtat in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non „ conſecrat, non baptizat. *Et Concilium Tridentinum, Canone* xii. *Seſſionis* „ vii. *ita definivit*: Si quis dixerit Miniſtrum in peccato mortali exiſten„ tem, modo omnia eſſentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut con„ ferendum pertinent, ſervaverit, non conficere, aut conferre Sacramentum; „ Anathema ſit. *Et Canone* iv. *de Baptiſmo*: Si quis dixerit, Baptiſmum, „ qui etiam datur ab Hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus San„ cti, cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, non eſſe verum Baptiſ„ mum; Anathema ſit. Sacramentorum virtus non pendet ex probitate Miniſtri.

Objicitur adverſus primam Propoſitionis partem *S. Cypriani* auctoritas variis in locis aſſerentis, nullum, & irritum eſſe Baptiſma, quod extra Eccleſiam ab Hæreticis, vel Schiſmaticis ſuſcipitur: quam etiam opinionem frequentiſſimo totius Africæ Concilio confirmavit. Objectionibus reſpondetur.

Reſpondetur, *S. Cyprianum* vel errorem depoſuiſſe, vel Paſſionis, ac Martyrii falce purgaſſe, ut ait *S. Auguſtinus*, Lib. II. *De Baptiſmo* Contra Donatiſtas, Cap. iv. & Lib. I. Cap. xviii. id enim ſenſit, atque propugnavit *S. Cyprianus*, veritate per Concilii Plenarii definitionem nondum cognita: cujus Concilii, & totius Eccleſiæ auctoritas, *S. Cypriani*, & Conciliorum ejus auctoritati præponenda eſt, ut oſtendit *S. Auguſtinus* Lib. II. *De Baptiſmo*, cap. I. & II. Non eſt itaque objicienda *S. Cypriani* auctoritas ad Baptiſmi ab Hereticis collati repetitionem; ſed ejus exemplum ſequendum eſt ad unitatis conſervationem, ut ſæpe reſpondet *S. Auguſtinus*, contra Donatiſtas agens. Sacramentorum virtus non pendet ex probitate Miniſtri.

Objiciuntur Canones Apoſtolorum xlv. & xlvi. quorum prior his verbis conceptus eſt: Epiſcopum, vel Presbyterum, qui Hæreticorum Baptiſ„ mum vel Sacrificium admiſerit, deponi jubemus. Quæ eſt enim conventio „ Chriſti cum Belial? Vel quæ pars eſt fideli cum infideli? *Poſterior vero his* „ *verbis*: Epiſcopus, vel Presbyter, eum, qui vere habet Baptiſmum, fide „ integro baptizaverit, vel ſi eum qui ab impiis pollutus eſt, non baptiza„ verit, deponatur, ut qui irrideat mortem, & crucem Domini, & non „ diſcernat Sacerdotes a falſis Sacerdotibus.

Sacramentorum virtus non pendet ex probitate Miniſtri.

Reſpondetur, Canones illos non eſſe ab Apoſtolis conditos, nec doctrinam Apoſtolicam continere: videri autem Eruditis a Concilio Iconienſi editos, in quo ſuum & Africanorum de rebaptizandis Hæreticis errorem vindicatum fuiſſe teſtatur *Firmilianus* in Epiſtola ad *S. Cyprianum*. Decreta autem illa tranſcripſit, & collectioni ſuæ inſeruit Canonum illorum Compilator, qui falſo Apoſtolorum nomine inſcripti ſunt. Vel ſecundo poteſt reſponderi, primi Canonis ſenſum eſſe, non licere Sacramenta ab Hæreticis recipere, quamvis ab iis confecta, & adminiſtrata rata ſint, & valida: ſenſum vero alterius Canonis eſſe, baptizandum eſſe eum, qui ab impiis pollutus eſt, id eſt, verbis Evangelicis non baptizatus. Nam Hæreticorum quidam in collatione Sacramentorum formam Eccleſiæ non ſervant: & tales neque Sacramentum conferunt, neque rem Sacramenti: quidam vero ſervant Eccleſiæ formam: & tales conferunt quidem Sacramentum, ſed non conferunt rem Sacramenti, ſi manifeſte ab Eccleſia præciſi ſint; quia hoc ipſo, quod aliquis accipit Sacramenta ab eis, peccat; & per hoc impeditur, ne effectum Sacramenti conſequatur (inquit *S. Thomas*.) Art. 9. ad 2. Atque ita intelligendus eſt *S. Athanaſius* Oratione III. *Contra Arianos*, cum ait: *Qui, quæſo, non plane vanum, ac inutile fuerit Baptiſma, quod ab illis datur, cum id nonniſi ſpecies ſit, ac inane ſimulacrum, ipſique ea re nihil ſolidæ opis afferunt ad pietatem? . . . . Inutilem poſſident aquam, adeo ut qui ab illis aſperguntur, ſordeſcant potius prava religione, quam redimantur*. Accedit, quod proclive admodum fuerit, ut Ariani de Filio Dei male ſentientes, eumque in ordinem creaturarum redigentes, errorem ſuum in Baptiſmi formam transfunderent, ejuſque integritatem violarent ut ibidem ſignificat S. Athanaſius *In periculum veniunt* (inquit) *ne amittant integritatem Myſterii: loquor autem de Baptiſmate*. De Hæreticis, qui formam legitimam Baptiſmi non ſervabant, æquum fuerit *S. Cyrilli Hieroſolymitani* verba explicare, in Præfatione Catecheſeon: *Unus Dominus*, & *una Fides*, & *unum Baptiſma. Nam ſoli Hæretici rebaptizantur: ſiquidem prius illud non erat Baptiſma*. Obſcurior eſt *Sancti Baſilii* ſententia in Epiſtola Canonica ad *Amphilochium* Canone I. & Epiſt. II. Canone XLVII. Veriſimile Viris pleriſque Eruditis videtur, illum, & Cappadocum Eccleſiam, adhuc fuiſſe in errore *Firmiliani* de rebaptizandis Hæreticis, quem a Plenaria Synodo damnatum non intelligebat, hanc Quæſtionem diſciplinæ eſſe putans, quæ in variis Eccleſiis varia eſſe poſſet, ſalva dogmatis veritate. Sed Eccleſiæ univerſalis Judicium privatæ cujuſvis Patris, aut Eccleſiæ particularis opinioni anteponendum eſt, ſecundum Regulam a *Vincentio Lirinenſi* traditam, qui Patribus monet credendum eſſe hac lege: „Ut quicquid „ vel omnes, vel plures uno eodemque conſenſu, manifeſte, frequenter, „ perſeveranter, velut quodam ſibi conſentiente Magiſtrorum conſilio, ac„ cipiendo, tenendo, tradendo firmaverint, id pro indubitato, certo, ratoque „ habeatur: quicquid vero quamvis ille ſanctus, ac doctus, quamvis Epi„ ſcopus, quamvis Confeſſor, & Martyr, præter omnes, aut etiam contra „ omnes ſenſerit, id inter proprias, & privatas, & occultas opiniunculas „ a communis, & publicæ generalis ſententiæ auctoritate ſecretum ſit. Ceterum de hac Controverſia plura dabit Diſſertatio noſtra XXIII. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi III.

Objicitur illud Eccleſiaſtici XXIV. *Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius?*

Quid ſit a mortuo baptizari?

Reſpondetur, hunc locum perperam detorqueri ad Baptiſmum ab Hæreticis, aut improbis Miniſtris collatum: litteralem illius ſenſum eſſe, ſi quis juxta Legem abluitur, & purgatur ab immunditia contracta ex contactu

da cadaveris, & mox iterum tangit mortuum, nihil ei prodeſt ſua lotio: quo ſignificatur, nihil prodeſſe expiationem peccati, ſi quis illud iterum committat: unde ſequitur, *Sic homo, qui jejunat in peccatis ſuis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando ſe? Orationem illius quis exaudiet?*

Secundo, ſi Baptiſmo locus ille accommodetur, cum *S. Auguſtino* reſpondemus, eum, qui a peccatore baptizatur *Non baptizari a mortuo. Vivit enim Chriſtus, jam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur, de quo dictum eſt*, Ipſe eſt, qui baptizat in Spir. Sancto. „ Baptizantur autem a mortuis, qui baptizantur in idolorum templis. Non enim & ipſi a Sacerdotibus ſuis ſe accipere arbitrantur ſanctificationem, quam putant, ſed a Diis: qui quoniam homines fuerunt, & ita mortui ſunt, ut neque ſuper terras, neque in requie cœli ſint, vere ipſi a mortuis baptizantur: & ſi quo alio modo iſta Sanctæ Scripturæ verba veraciter quæri, ac ſalubriter diſcuti, & intelligi poſſint. Nam ſi hoc loco mortuum intelligero peccatorem baptizatorem, eadem illa conſequitur abſurditas, ut quiſquis etiam a latente impio fuerit baptizatus, tamquam a mortuo baptizatus, inaniter lotus ſit. Non enim ait, Qui baptizatur a mortuo manifeſto; ſed abſolute dicit, A mortuo. Ita reſpondet *S. Auguſtinus* Lib. II. *Contra Parmenianum* Cap. X. Lib. I. *Contra Litteras Petiliani*, Cap. IX. Lib. II. *Contra Creſconium* Cap. XXIV. XXV. & XXVI. & Lib. VI. *De Baptiſmo*, Cap. XXXIV.

Sacramentorũ virtus non pendet ex Miniſtri probitate.

Objiciuntur verba *S. Auguſtini* Lib. III. *De Baptiſmo*, Cap. XVIII. de malis Miniſtris dicentis, *Remiſſam peccatorum non dabant*.

Reſpondetur, malos Miniſtros non remittere peccata proprio nomine, ſed nomine Chriſti, & Eccleſiæ, cujus perſonam gerunt, ſi tamen nullus ex parte ſuſcipientium Sacramenta interponatur obex. „ Sicut miſit me Pater (*inquit*) & ego mitto vos. Hæc cum dixiſſet, inſufflavit, & ait illis: Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. *Quæ ibidem* S. Auguſtinus *ſic explicat:* Ergo ſi perſonam gerebant Eccleſiæ, & ſic eis hoc dictum eſt, tamquam ipſi Eccleſiæ diceretur; pax Eccleſiæ dimittit peccata, & ab Eccleſiæ pace alienatio tenet peccata: non ſecundum arbitrium hominum, ſed ſecundum arbitrium Dei, & orationes Sanctorum ſpiritualium ... Petra enim tenet, petra dimittit. Columba tenet, columba dimittit. Unitas tenet, unitas dimittit. Pax autem hujus unitatis in ſolis bonis eſt, vel jam ſpiritualibus, vel ad ſpiritualia concordi obedientia proficientibus. In malis autem non eſt, ſive foris tumultuentur, ſive intus cum gemitu tolerentur, & baptizent, & baptizentur ... Nam nonniſi Præpoſitis, & Evangelica Lege, ac Dominica Ordinatione fundatis, licet baptizare: numquid tales erant, qui fundos inſidioſis fraudibus rapiebant, & uſuris multiplicantibus fœnus augebant? Arbitror enim, quia illi Dominica Ordinatione fundati ſunt, quibus cum formam daret Apoſtolus, ait: *Non avarum, non turpilucrum*. Tales tamen ipſius Cypriani temporibus baptizabant, quos Coepiſcopos ſuos fuiſſe cum magno gemitu confitetur, & cum magna tolerantiæ mercede perpetitur. Remiſſam tamen peccatorum non dabant, quæ per orationes ſanctorum, ideſt, per columbæ gemitus datur quicumque baptizet; ſi ad ejus pacem illi pertinent, quibus datur. Non enim raptoribus, & feneratoribus diceret Dominus: Si cui dimiſeritis peccata, dimittentur illi; ſi cui tenueritis tenebuntur.

Joan. 20.

Mali Miniſtri remittunt Peccata nomine Chriſti, & Eccleſiæ, cujus perſonam gerunt.

Sacramentorum virtus non pendet ex Miniſtri probitate.

Ad Titum I.

At, inquies, quomodo Excommunicati perſonam Eccleſiæ gerere poſſunt, cum ſint ab ea ſeparati?

Qua ratione excommunicati poſſint gerere perſonam Eccleſiæ?

Reſpondetur, illos Eccleſiæ perſonam gerere, quatenus Sacramenta ſecundum ejus intentionem diſpenſant, quamvis ejus membra non ſint. Nam

„ Po-

„ Potestas ministrandi Sacramenta pertinet ad spiritualem characterem, „ qui indelebilis est: & ideo per hoc, quod aliquis ab Ecclesia suspenditur, „ vel excommunicatur, vel etiam degradatur, non amittit potestatem con- „ ferendi Sacramentum, sed licentiam utendi hac potestate: & ideo Sacra- „ mentum quidem confert, sed tamen peccat conferendo, & similiter ille, „ qui ab eo accipit Sacramentum; & sic non percipit rem Sacramenti, nisi „ forte per ignorantiam excusetur (inquit *S. Thomas* III. P. Q. LXIV. Art. IX. in Responsione ad tertiam Objectionem.)

REGULÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGULA I.

A malis Ministris, quandiu ab Ecclesia tolerantur, id est nisi Sententia juridice lata, & promulgata excommunicati sint, vel suspensi, aut notorii Clericorum percussores, recipere licet Sacramenta.

Quando licet, vel non licet a malis Ministris petere Sacramenta?

COnstat Propositio Ex *Martini V.* Romani Pontificis Constitutione in Concilio Constantiensi edita, quæ incipit, *Ad evitanda*, & ex antiquiore *Nicolai* I. Responso ad Consulta Bulgarorum LXXI. cujus hæc sunt verba: „ Scisciantibus vobis, si a Sacerdote, qui sive comprehensus est in adulte- „ rio, sive de hoc fama sola respersus est, debeatis Communionem suscipe- „ re, necne: respondemus: Non potest aliquis quantumcumque pollutus sit, „ Sacramenta divina polluere, quæ purgatoria cunctarum remedia contagio- „ num existunt. Nec potest Solis radius per cloacas, & latrinas transiens a- „ liquid exinde contaminationis attrahere: proinde qualiscumque Sacerdos sit, „ quæ sancta sunt, coinquinare non potest. Idcirco ab eo, usquequo Epi- „ scoporum judicio reprobetur, Communio percipienda est: quoniam mali „ bona ministrando se tantummodo lædunt: & cerca fax accensa sibi qui- „ dem detrimentum præstat, aliis vero lumen in tenebris administrat, & unde „ aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet. Sumite igitur in- „ trepide ab omni Sacerdote Christi Misteria, quoniam omnia in fide purgan- „ tur. Fides enim est, quæ vincit hunc mundum; & quia non dantis, sed „ accipientis sit, docente S. Hieronymo ad credendum in omni anima Ba- „ ptismum esse perfectum, & in omni Sacerdote Corpus Christi esse perfe- „ ctum. Qui rursus Sacræ Scripturæ concordans ait: Prius quam audias, „ ne judicaveris quemquam, atque ante probationem accusationis illatæ, „ neminem a tua communione suspendas: quia non statim qui accusatur, „ reus est; sed qui convincitur, criminosus.

Idem confirmatur auctoritate, & ratione *S. Thomæ*, III. P. Qu. LXIV. Art. VI. ad secundum. „ Qui ad Sacramenta accedit, suscipit Sacramenta a Mi- „ nistro Ecclesiæ, non in quantum est talis persona, sed in quantum est „ Minister Ecclesiæ: & ideo quandiu ab Ecclesia toleratur in Ministerio, „ ille, qui ab eo suscipit Sacramentum, non communicat peccato ejus; sed „ communicat Ecclesiæ, quæ eum tamquam Ministrum exhibet.

REGULA II.

Parochianis, urgente necessitate, non solum recipere, sed & petere Sacramenta licet a Parocho suo, quantumcumque malo, si sit ab Ecclesia toleratus.

Quando licet, vel non a malis Ministris Sacramenta petere?

LIcet enim cuique uti jure suo: qui autem petunt Sacramenta a Parochis suis, aut ab aliis quibus illorum dispensatio ex officio incumbit, jure suo utuntur. Si tamen noverint illos a peccato non recessuros, & sacrile-

legium in ipſa Sacramentorum adminiſtratione commiſſuros, & ab aliis legitima poteſtate præditis Sacramenta non minus commode recipere poſſint, lege charitatis tenentur ab iis petere, Parocho prætermiſſo, ne jure ſuo cum alterius ſpiritalis diſcrimine utantur, & peccandi occaſionem proximo præbeant.

Hanc Regulam confirmat *S. Thomas*, in IV. *Sententiarum*, Diſtinctione XXIV. Quæſt. I. Art. III. Quæſtiuncula V. ad tertium. *Quandiu* (inquit) *Miniſter Eccleſiæ, qui eſt in mortali peccato ab Eccleſia ſuſpenſus, ab eo Sacramenta recipere ejus ſubditus debet, quia ad hoc eſt ei obligatus: ſi autem præter neceſſitatis articulum non eſſet tutum, quod eum induceret ad aliquid ſui Ordinis exequendum, durante tali conſcientia, quod illo in mortali peccato eſſet; quam tamen deponere poſſet, quia in inſtanti homo a divina gratia emendatur.*

REGULA III.

Sacramenta petere non licet ab improbo Miniſtro, qui nec Parochus eſt, nec paratus eſt ea adminiſtrare.

NUllum enim jus habes petendi Sacramenta ab ejuſmodi Miniſtro, nec ille voluntatem habet conferendi. Quamobrem petitione tua illum ad peccatum impellis; atque ita præbes offendiculum fratri, pro quo Chriſtus mortuus eſt.

REGULA IV.

A Miniſtris improbis, & miniſtrare volentibus petere, ac recipere licet Sacramenta, ſi neceſſitas urgeat.

TUNC enim ſufficiens ac legitima ratio eſt, cur eorum mala voluntate ad bonum ſpirituale nobis neceſſarium utamur: quemadmodum pauperi licet pecuniam fœneratitiam petere, & accipere a fœneratore, qui commodare ad uſuram paratus eſt cum ejus peccato non præbeat occaſionem, ſed eo duntaxat ad miſeriam ſuam ſublevandam utatur; ut docent Theologi, præeunte *S. Thoma*, *Secunda Secundæ*, Quæſt. LXXVIII. Art. IV.

REGULA V.

In caſu extremæ neceſſitatis licet petere, & ſuſcipere Baptiſmi, & Pœnitentiæ Sacramenta a malis Miniſtris, quamvis ab Eccleſia non toleratis.

DE Baptiſmo teſtem habemus *S. Auguſtinum* Lib. I. *De Baptiſmo contra Donatiſtas*, Cap. II. „ Si quem forte (*inquit*) coegerit extrema neceſſitas, ubi Catholicum, per quem accipiat non invenerit, & in animo pace „ Catholica cuſtodita per aliquem extra unitatem Catholicam poſitum acceperit, quod erat in ipſa Catholica unitate accepturus: ſi ſtatim etiam „ de hac vita emigraverit, non eum niſi Catholicum deputamus. Si autem „ fuerit a corporali morte liberatus, cum ſe Catholicæ congregationi etiam „ corporali præſentia reddiderit, unde numquam corde diſceſſerat, non ſolum „ non improbamus, quod fecit, ſed etiam ſecuriſſime, veriſſimeque laudamus: quia præſentem Deum credidit cordi ſuo, ubi unitatem ſervabat; „ & ſine ſancti Baptiſmi Sacramento, quod ubicumque invenit, non hominum, ſed Dei eſſe cognovit, noluit ex hac vita migrare.

Quando licet, vel non a malis miniſtris Sacramenta petere.

De Pœnitentia, Concilii Tridentini declarationem habemus Seſſione XIV. cap. VII. Omnibus promiſcue Sacerdotibus licere, Pœnitentes quoslibet in articulo mortis, a quibuslibet peccatis, & cenſuris abſolvere. *Pie admodum* (inquit) *ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in Eccleſia Dei cuſtoditum* ſem-

ſemper fuit ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis; atque adeo omnes Sacerdotes quoslibet Pœnitentes a quibuſvis caſibus, & cenſuris abſolvere poſſunt.

Si tamen ex ſuſceptione Sacramentorum ab Hæreticis, vel Schiſmaticis grave ſcandalum oriretur, & Catholicis præberetur occaſio non temere credendi, per hujuſmodi ſuſceptionem approbari hæreſim, vel ſchiſma: eaque ratione Miniſtris Hæreticis, vel Schiſmaticis concilianda prævideretur auctoritas, & plures ex Catholicis ad eorum partes defecturos; non liceret adulto homini ab ipſis petere, aut recipere Sacramenta, Baptiſmum etiam, vel Pœnitentiam: quia Baptiſmi voto, & contritione de peccatis poſſet conſulere ſaluti ſuæ: nec Sacramenta recipere teneretur cum diſpendio fraternæ ſalutis, & Eccleſiæ damno. At ſi baptizandus eſſet infans in vitæ diſcrimine poſitus, nec alius præter hæreticum hominem Baptiſmi ritum, formamque noſſet, illum offerre hujuſmodi Miniſtro baptizandum oporteret. Nullius enim offenſionis, & ſcandali hac in hypotheſi præberetur occaſio.

REGULA VI.

Extra caſum neceſſitatis non licet petere, & ſuſcipere Sacramenta ab Hæreticis, Schiſmaticis, aut improbis Miniſtris, ab Eccleſia non toleratis.

ITA docet *S. Auguſtinus*, loco ſuperius indicato. *Si quis autem* (inquit) *cum poſſit in ipſa Catholica accipere, per aliquam mentis perverſitatem eligit in Schiſmate baptizari, etiamſi poſtea venire ad Catholicam cogitat, quia certus eſt ibi prodeſſe Sacramentum, quod alibi accipi quidem poteſt, prodeſſe autem non poteſt; proculdubio perverſus, & iniquus eſt, & tanto pernicioſius, quanto ſcientius. Ita enim non dubitat recte illic accipi, ſicut non dubitat illic prodeſſe, etiam quod alibi acceperit.*

REGULA VII.

Eccleſiæ Miniſtri Sacramenta in ſtatu peccati mortalis conficientes, vel adminiſtrantes, graviſſime peccant.

Quam grave peccatũ adminiſtrantium Sacramenta in ſtatu peccati mortalis.

JUris enim naturalis eſt, ut homo ſancta ſancte tractet: ideoque Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos *Irreprehenſibiles* eſſe debere, & *Sine crimine eſſe*, docet Apoſtolus, Epiſtolæ ad *Titum* Cap. 1. Ratio eſt, quia Miniſtri conformari debent & Domino cui famulantur, & Eccleſiæ, cujus Miniſtri ſunt, & Sacramentis, quorum diſpenſatores. *Sancti eſtote* (inquit) *quia ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter.* (Levit. XIX. 2.) *Mundamini, qui fertis vaſa Domini.* (Iſaiæ LII. 11.) *Qui immolat bovem, quaſi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quaſi qui excerebret carnem: qui offert oblationem, quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat: qui recordatur thuris, quaſi qui benedicat Idolo. Hæc omnia elegerunt in viis ſuis, & in abominationibus ſuis anima eorum delectata eſt.* (Iſaiæ LXVI. 3.) Porro ſi legalium Sacramentorum Miniſtros legali munditia, & ſanctitate conſpicuos eſſe oportebat: quanto magis Miniſtros Sacramentorum Novæ Legis, quorum illa umbræ erant, quæ veram ſanctitatem, & juſtitiam conferunt, quæ Eccleſiæ ſanctæ nomine diſpenſantur, mundos & ſanctos eſſe decet, ac oportet? Hinc *S. Dionyſius* Libro *De Eccleſiaſtica Hierarchia*, Cap. 1. ait: *Malis non eſt fas nec tangere Symbola*, id eſt, Sacramentalia ſigna. Hinc *Sanctus Auguſtinus*, Lib. 11. *Contra Epiſtolam Parmeniani*, Cap. x. *Omnia* (inquit) *Sacramenta cum obſint indigne tractantibus, proſunt tamen per eos digne ſumentibus.* Et Tractatu v. in Evangelium ſecundum Joannem: *Sed Miniſtros*

(in-

(inquiunt) *tanti Judicis juſtos oportet eſſe per quos baptizatur. Et ego dico, & omnes dicimus, quia juſtos oportet eſſe tanti Judicis Miniſtros.* Idipſum ex *Nicolai I.* Reſponſis ad Conſulta Bulgarorum, Cap. VII. confirmatur. Crucem enim Domini, & Sanctorum Reliquia geſtare, & oſculari nefas eſſe docet immundis: quanto minus igitur fas ipſis eſt Sacramenta tractare, & adminiſtrare? Quamobrem (inquit *S. Thomas* III. P. Quæſt. LXIV. Art. VI.) „ Non eſt dubium, quin mali exhibentes ſe Miniſtros Dei, & Eccleſiæ in „ diſpenſatione Sacramentorum, peccent. Et quia hoc peccatum pertinet ad „ irreverentiam Dei, & contaminationem Sacramentorum, quantum eſt ex „ parte ipſius peccatoris (licet Sacramenta ſecundum ſe ipſa incontami- „ nabilia ſint) conſequens eſt, quod tale peccatum ex genere ſuo ſit mortale.

REGULA VIII.

Peccant mortaliter Eccleſiæ Miniſtri, qui Sacramentum aliquod in ſtatu peccati mortalis ſolemni Ritu conficiunt, vel adminiſtrant, niſi vera Contritione, cum propoſito Sacramentalis Confeſſionis quam primum edendæ, peccatum illud expient.

ITA docet *S. Thomas*, in IV. *Sententiarum*, Diſt. XXIV. Quæſt. I. Art. III. Quæſtiuncula V. Lex (*inquit*) præcipit, ut homo juſte ea, quæ „ ſunt juſta exequatur: & ideo quicumque homo, quod ſibi competit ex „ Ordine, facit indigne, quod juſtum eſt injuſte exequitur, & contra præ- „ ceptum legis facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicumque autem cum „ peccato mortali aliquod ſacrum Officium pertractat, non eſt dubium, quin „ indigne illud faciat: unde patet, quod mortaliter peccat.

Hinc Rituale Romanum *Pauli V.* Pontificis Maximi juſſu editum hanc Regulam præſcribit: *Sacerdos, ſi fuerit peccati mortalis ſibi conſcius (quod abſit) ad Sacramentorum adminiſtrationem non audeat accedere, niſi prius corde pœniteat. Sed ſi habeat copiam Confeſſarii, & temporis, locique ratio ferat, convenit confiteri.*

Sacerdos tamen, vel Diaconus in ſtatu peccati mortalis privatim, & „ In „ articulo neceſſitatis baptizando, non peccaret, in caſu in quo etiam poſſet „ laicus baptizare; ſic enim patet, quod non exhiberet ſe Miniſtrum Eccle- „ ſiæ, ſed ſubveniret neceſſitatem patienti. Secus autem eſt in illis Sacra- „ mentis, quæ non ſunt tantæ neceſſitatis ſicut Baptiſmus (inquit *S. Thomas*, III. P. Q. LXIV. Art. VI. ad III.)

REGULA IX.

Lethaliter peccat Sacerdos, qui Euchariſtiam, ſive a ſe, ſive ab altero conſecratam adminiſtrat in ſtatu peccati mortalis.

AGit enim ut publicus Eccleſiæ Miniſter, & gravem Sacramento, ejuſque Auctori infert injuriam.

REGULA X.

Diaconi etiam, & Subdiaconi ſuorum functiones Ordinum in ſtatu peccati mortalis ſolemniter obeuntes, lethaliter peccant.

APoſtolus enim jubet Diaconis, *Ut miniſtrent, nullum crimen habentes* (I. ad *Timotheum* III.)

Id confirmat *S. Thomas* in IV. *Sententiarum*, Diſt. XXIV. Quæſt. I. A. III. Quæſtiuncula I. in Reſponſione ad quartum. Quandocumque (*inquit*) „ exhibet ſe in aliquo actu ut Eccleſiæ Miniſtrum, mortaliter peccat; & „ toties mortaliter peccat, quoties hujuſmodi actum facit: quia (ut dicit

„ Dio-

„ Dionyſius 1. Cap. Cęleſtis Hierarchiæ) *Immundis nec Symbola* (id eſt Sa-
„ cramentalia ſigna) *tangere fas eſt*. Unde quando tangunt res ſacras quaſi
„ ſuo officio utentes, *in ſtatu peccati mortalis*, mortaliter peccant.

REGULA XI.

Verbi Dei Miniſtri ſacras Conciones ex officio habentes in ſtatu peccati mortalis, præſertim ſi crimen ſit manifeſtum, graviter peccant.

Peccatum Concionatorum in ſtatu peccati mortalis verbum Dei prædicantium.

GRaviter enim peccant, qui verbum veritatis debita cum reverentia non tractant: gravius, qui ſacrum Miniſterium contemptui exponunt. Hujus ſententiæ vindex eſt *S. Thomas*, in IV. *Sententiarum*, Diſt. XIX. Quæſt. 1. A. II. Quæſtiunc. II. ad quartum, & Lectione 1. in cap. VI. Epiſt. II. ad Corinthios, Apoſtoli verba explicans, *Nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur Miniſterium noſtrum*. In eumdem ſcopum collineat illud Oraculum Pſalmi XLIX. *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* Quo pertinet etiam illud Apoſtoli ad *Romanos*, Cap. II. 21. *Qui ergo alium doces, te ipſum non doces: qui prædicas non furandum, furaris: qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui abominaris idola, ſacrilegium facis: qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras. Nomen enim Dei per vos blaſphematur inter Gentes*. *S. Thomæ* ſubſcribit *Cajetanus* ad Articulum indicatum III. Partis, quamvis in ea ſententia conſtans non fuerit. At de peccato quidem publico res citra dubitationem omnem poſita eſt: de occulto vero quamvis inſignes quidem Theologi diſſentiant ea ducti ratione, quod prædicatio verbi Dei non ſit proprie actus alicujus Ordinis, cum non ſit jure divino, ſed poſitivo tantum Ordini ſacro attributa: tutior tamen videtur *S. Thomæ* ſententia, præſertim cum ad Epiſcopos, & Paſtores divini verbi Miniſterium, ac diſpenſatio proprie pertineat. Unde in Epiſcopi Conſecratione, Conſecrator tradit Librum Evangeliorum Conſecrato, dicens: *Accipe Evangelium, & vade, prædica populo tibi commiſſo: potens eſt enim Deus, ut augeat tibi gratiam ſuam*. Et in Epiſcopi ſolemni Degradatione, Epiſcopus Degradator Librum Evangeliorum aufert de manibus Degradandi, dicens: *Redde Evangelium, quia prædicandi officio, quo ſpreta Dei gratia te indignum feciſti, te juſte privamus*. Major certe morum integritas neceſſaria eſt Concionatori, ut verbum Dei prædicet, quam Doctori Theologo, ut Scipturam Sacram doceat: hic porro mortaliter peccat, ſi doceat peccati lethalis publici reus: „ Quia (*inquit S. Thomas*) eorum, qui do-
„ cent Sacram Scripturam eſt idem finis ac eorum, qui Sacram Scripturam
„ ediderunt: unde cum ad hoc ordinetur Scripturæ editio, ut ad vitam æ-
„ ternam perveniat homo, quicumque impedit finem doctrinæ docendo,
„ peccat: impedit autem, qui Sacram Scripturam in peccato docet, quia ore
„ ſe profitetur noſſe Deum, factis autem negat. Peccat itaque Concionator, qui verbum Dei prædicat lethalis peccati, etiam occulti, ſibi conſcius.

In IV. Sent. Diſt. 19. Q. 2. A. 2. ad 4.

Huic certe ſententiæ magnum pondus addit S. Hilarii auctoritas Tractatu in Pſalmum CXVIII. Littera VI. Verſum illum exponentis: *Et ne auferas de ore meo verbum veritatis uſquequaque. SCIT*, inquit, *quædam eſſe peccata, quæ ex ore verbum auferant veritatis*. PECCATORI *enim dixit Deus, Quare tu enarras juſtitias meas?* Non enim ait, Quare immemor es juſtitiarum mearum? *Sed PECCATOREM monuit eum, qui in peccato manſiſſet, prædicationis officio abſtinere. Vult enim liberum a crimine eſſe doctrinæ cœleſtis prædicatorem. VULT ELOQUIA SUA A CASTI CORPORIS CASTO ORE TRACTARI.*

Unde

Unde rursus S. Hilarius Libro III. *De Trinitate*, pag. 947. „ Non statim, *inquit*, boni, atque utilis Sacerdotis est, aut tantummodo innocenter agere, „ aut tantummodo scienter prædicare: cum & innocens sibi tantum prosciat, „ nisi doctus sit, & doctus sine doctrinæ sit auctoritate, nisi innocens sit. „ Non enim Apostolicus sermo probitatis, honestatisque præceptis hominem „ tantum sæculo conformat ad vitam; neque rursum per doctrinæ scientiam „ scribam Synagogæ instituit ad legem; sed perfectum Ecclesiæ principem „ perfectis maximarum virtutum bonis instituit, ut & vita ejus ornetur docendo, & doctrina vivendo.

REGULA XII.

Sacramentorum Ministri animum ab omni peccati mortalis labe purum diligenter conservare debent.

ITA monet Concilii Tridentini Catechismus. *Sanctitatem igitur sacrarum rerum Ministri imprimis sectentur, pure ad Sacramenta ministranda accedant, atque ita se ad pietatem exerceant, ut ex eorum frequenti tractatione, & usu uberiorem in dies gratiam, adjuvante Deo, consequantur.* Quæ sanctitas esse debeat Ministrorum Sacramentorum.

Idem docet *S. Carolus Borromæus* in Instructionibus: Parochus (*inquit*) „ omnisque Sacerdos, cujus est Sacramenta administrare, meminisse debet „ Sancta se tractare, omnique fere temporis momento paratum esse oportere „ ad tam sanctæ administrationis munus. Quamobrem is, cum alios per „ Sacramenta purget, atque illuminet, hoc maxime studebit, ut ipse vitam „ pure, caste, ac religiose agat, mentemque item, & animum ab omni pec„ cati labe purum, adjutrice Dei gratia, conservet diligenter. Nam etsi Sa„ cramenta divinam quidem virtutem, quæ illis inest, nunquam amittunt, „ tamen impure ea ministrantibus æternam mortem afferunt. Itaque primum „ sollicite, & intime recogitare debet, an alicujus peccati mortalis (quod „ sanctissima cautione Sacerdos vitare debet) sibi conscius sit. Quod si „ reum se esse novit, prius sacramentali confessione se expiare studebit. „ Contritionem certe habere quam diligentissime curet.

Ea de re egregium extat Concilii Aquensis anno MDLXXXV. celebrati Decretum. „ Cum (*inquit*) Sacramenta omnia a Christo Domino salutis no„ stræ causa instituta sint, atque ex illius sanguine pretiosissimo vim sum„ pserint: ad virtutis culmen omni animi pietate, sanctitate, ac religione „ contendere is profecto debet, cui illa tractanda sunt, vel ministranda. „ Parochi igitur, omnesque alii, ad quos cujusvis Sacramenti administratio „ spectat, quam diligentissime videant, ne lethalis peccati labe infecti, dum „ aliorum saluti student, sibi æternæ sint damnationis Ministri.

ARTICULUS III.

De Intentione Ministri.

INtentio in subjecta materia, est actio, seu propositum voluntatis, qua Minister Sacramentum conferre deliberat, & statuit. Triplex est, habitualis, actualis & virtualis (ut Theologi de Schola loquuntur.) *Habitualis* est prompta quædam facilitas operandi ex habitu, seu infuso, seu acquisito: sive voluntas operis faciendi nullatenus in actionem influens, imo ac qua nulla est cogitatio, vel memoria. *Actualis* est præsens animi applicatio, & attentio ad opus, quod agitur. *Virtualis* ea est, quæ ex actuali intentione præcedente, nec per contrariam intentionem, aut notabilem temporis moram interrupta, in opere perseverat. Triplex intentio.

PRO-

PROPOSITIO. I.

Intentio interior, & ſincera faciendi, quod facit Eccleſia neceſſaria eſt in Miniſtris Sacramentorum, ut valida ſint, & rata.

HÆC Propoſitio dogma fidei eſt, a *Martino V.* Pontifice Maximo in Concilio Conſtantienſi confirmatum. Suſpectos ſcilicet de Hæreſibus a Concilio damnatis homines inter alia interrogari jubet, *An credant, quod malus Sacerdos cum debita materia, & forma, & intentione faciendi quod facit Eccleſia, vere conficiat, vere baptizet, & vere conferat alia Sacramenta?*

Idem docet *Eugenius Quartus* in ſuo Decreto poſt Concilium Florentinum, ubi ſeptem Sacramentis nominatim recenſitis, ait: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet, rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & perſona Miniſtri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia.*

Idem confirmat *Leo X.* hunc inter alios *Lutheri* Articulos duodecimum damnans: *Si Sacerdos non ſerio, ſed joco abſolveret; ſi tamen credat ſe eſſe abſolutum veriſſime eſt abſolutus.*

Id ad fidem pertinere declaravit Concilium Tridentinum, Seſſione VII. Canone XI. Si quis dixerit, in Miniſtris, dum Sacramenta conficiunt, & „ conferunt, non requiri intentionem ſaltem faciendi, quod facit Eccleſia; „ Anathema ſit. *Et Seſſione* XIV. *cap.* VI. Non debet Pœnitens adeo ſibi „ de ſua fide blandiri, ut etiamſi nulla illi adſit contritio, aut Sacerdoti „ animus ſerio agendi, & vere abſolvendi deſit, putet tamen ſe propter „ ſolam ſuam fidem vere, & coram Deo eſſe abſolutum. *Et Canone nono:* „ Si quis dixerit, Abſolutionem ſacramentalem Sacerdotis non eſſe actum „ judicialem, ſed nudum miniſterium pronunciandi, & declarandi remiſſa „ eſſe peccata confitenti; modo tantum credat ſe eſſe abſolutum; aut Sa„ cerdos non ſerio, ſed joco abſolvat ... Anathema ſit.

Iſta porro doctrina in Sacra Scriptura, & Traditione fundata eſt, ex quibus conſtat, Miniſtros Sacramentorum a Deo conſtitutos eſſe, ut ſint Myſteriorum Dei diſpenſatores: *Sic nos* (inquit) *exiſtimet homo ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores Myſteriorum Dei*: ſed Myſteriorum diſpenſatores dici non poſſunt, niſi intentionem habeant proprie dictam, & ſinceram. Quiſquis enim conſtituitur diſpenſator, prudenter agere debet, proindeque ex rationis judicio, adeoque cum libera, & proprie dicta intentione.

1. Cor. 4. De Intentione Miniſtri.

Nec leve rationum pondus eſt, quibus hæc doctrina confirmatur.

Primo, Sacramentorum adminiſtratio actio humana eſſe debet: ut enim Chriſtus homines conſtituit Sacramentorum Miniſtros, ita voluit Sacramentorum adminiſtrationem eſſe actionem humanam: ſed actio humana eſſe non poteſt niſi fiat cum intentione proprie dicta, interiori, & ſincera: non eſt enim humana, niſi ſit libera: nec libera eſt, niſi fiat ex rationis judicio, & cum intentione voluntatis. Atque hinc petitur diſcriminis ratio inter Sacramentum, & frumentum, aut pharmacum, ad quorum vim nihil conferunt agricola, aut Medicus; & tam prodeſſe poſſunt, ſi fortuito, aut caſu ſe offerant, quam ſi conſulto offerantur. At Deus Sacramentorum adminiſtrationem voluit eſſe actionem humanam, adeoque ex deliberata voluntate, & intentione exerceri.

De Intentione Miniſtri.

Secundo, quoties actio aliqua varios ad fines referri poteſt, ad unum non

non determinatur, nisi qui illam præstat, ita velit, & ita se velle significet: sed actio sacramentalis varios ad fines referri potest: infans enim aqua potest ablui vel ad munditiem corporis, vel ad sanitatem, vel per jocum: quamobrem necesse est, ut determinetur ad sacramentalem effectum per intentionem abluentis: & hæc intentio verbis sacramentalibus exprimitur, cum dicit Minister, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Tertio, id intercedit discriminis inter instrumentum vivens, & liberum, & inanimatum, ac necessarium, quod inanimatum, vel necessarium movetur, neque se movet: unde sola principalis agentis motione ad agendum determinatur; vivens autem, & liberum movetur, & movet: unde non solum eget principalis agentis motione, sed præterea sese ad agendum determinare debet. Atqui Ministri Sacramentorum sunt Christi Salvatoris instrumenta, non inanimata, aut necessaria, sed viventia, & libera. Quamobrem inter administrandum Sacramenta sese debent ad agendum determinare; quod intelligi non potest, nisi cum intentione interiori, proprie dicta, sinceraque agant.

Quarto, ut Sacramentum valide conferatur, qui illud administrat, gerere se debet ut Christi, & Ecclesiæ Ministrum: sed nisi quis velit facere, quod facit Ecclesia, non se gerit ut Christi, & Ecclesiæ Ministrum: est enim Ecclesiæ Minister, qui præscriptis ab ea legibus obtemperat: is autem obtemperat qui facere vult, quod facit Ecclesia. Contra vero, qui non vult facere, quod facit Ecclesia, legibus Ecclesiæ non paret, neque proinde ut illius Ministrum se gerit.

Ex his colligitur eum qui jocose, ac scurriliter Sacramenti Ritum celebrat, Sacramentum non conficere, nec valide administrare. Unde *Lutheri*, & *Calvini* error, Sacramenta per jocum, non serio administrata nihilominus rata esse asserentium, a Sacra Synodo Tridentina damnatus est. Baptisma jocose collatum, nullum est.

Frustra objicitur, Baptismum ab *Athanasio* puero pueris cum eo ludentibus administratum, ab *Alexandro* Episcopo Alexandrino fuisse approbatum. Ratum etiam fuisse Baptismum, quem *Genesius* in theatro mimi personam gerens ad Christianæ Religionis derisionem sibi administrari voluit. Objectiones diluuntur.

Quod enim spectat *Athanasii* pueri factum, incertum illud ac dubium videri potest, nec ad illius ætatem satis accommodatum. In Sedem enim Alexandrinam evectus non est *Alexander* ante annum trecentesimum duodecimum, immo ante annum trecentesimum vigesimum primum, si Chronico *S. Hieronymi* fidem adhibeamus. Cum ergo *S. Athanasius* tempore Concilii Nicæni, quod celebratum est anno trecentesimo vigesimo-quinto, Diaconus fuerit, & inter celeberrimos illius ævi Theologos locum habuerit, ac paulo post Concilium Nicænum creatus fuerit Episcopus, explicari vix potest, quomodo puer luserit, *Alexandro* Ecclesiam Alexandrinam regente, ut *Socrates* Lib. I. *Historiæ Ecclesiasticæ* cap. XIV. *Sozomenus* Lib. II. cap. XVII. & *Rufinus* referunt. Sed esto, ita se res habuerit, *Athanasius* puer, sed rationis tamen compos, pueros, qui Catechumeni erant, baptizavit eo ritu, quem ab *Alexandro* Episcopo celebrari viderat; adeoque intentionem habuit faciendi, quod faciebat Ecclesia, actionem sacram ob delectationem quidem, sed animo tamen serio exercens. Quamobrem cum *S. Alexander* pueros accurate interrogasset, quidnam ipsis dixisset, fecissetve *Athanasius*, & quid ipsi respondissent, quidve edocti fuissent, „ Et omnia juxta Ordinem Ecclesiasticum exacte in illis servata esse deprehendisset, communicato consilio „ cum Sacerdotibus, quos circa se habebat, censuit non rebaptizandos esse „ eos, qui in simplicitate divinam gratiam semel recipere meruissent. Reliqua vero quæ a solis Sacerdotibus Baptismum tradentibus administrari fas „ est, in illis supplevit. Athanasium porro, alioſve pueros, qui in eo ludi- „ cro De Intentione Ministri.

„ cro Presbyterorum, aut Diaconorum partes egerant, ſub divino teſtimonio „ parentibus ipſorum tradidit, quo ipſos ad Eccleſiæ Miniſterium educarent, „ informarentque ad ea Officia, quæ fuerant imitati. Hæc *Sozomenus*, qui & factum ex vaga potius relatione, quam ex certis documentis ſe narrare ſignificat. *Adhuc impuberi* (inquit) *iſtud ei accidiſſe fertur.*

De Intentione Miniſtri. Quod vero ſpectat *S. Geneſium*, jocoſe baptizatum eſſe negatur; ſed cum ſacris Myſteriis in Theatro vellet illudere, a Deo afflatus, & ad Fidem Chriſtianam ſubito converſus, a Presbytero, quem ſimulato morbo vocaverat; ſerio baptizatus eſt, ut colligitur ex *Adonis* Martyrologio. Ut ut eſt, Sanguinis Baptiſmo, ſive Martyrio pro Chriſti fide oppetito ſanctitatem, æternamque gloriam conſecutum, nemo dubitaverit.

Objicitur celeber *S. Auguſtini* locus Libro VII. *De Baptiſmo*, cap. IIII. ubi cum poſtulaſſet, quid ſentiendum ſit de Baptiſmo mimice, ac joculariter adminiſtrato, in eam propendet ſententiam, ut valide adminiſtratus cenſeatur. „ Sed nobis (*inquit*) tutum eſt, in ea non progredi aliqua temeritate ſen- „ tentiæ, quæ nullo in Catholico Regionali Concilio cepta, nullo Plenario „ terminata ſunt: id autem fiducia ſecuræ vocis aſſerere, quod in guberna- „ tione Domini Dei noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti, univerſalis Eccleſiæ con- „ ſenſione roboratum eſt. Verumtamen ſi quis forte me in eo Concilio con- „ ſtitutum, ubi talium rerum quæſtio verſaretur, non præcedentibus talibus, „ quorum ſententias ſequi mallem, urgeret, ut dicerem, quid ipſe ſentirem: ſi „ eo modo affectus eſſem, quo eram, cum iſta dictarem; nequaquam du- „ bitarem habere eos Baptiſmum, qui ubicumque, & a quibuſcumque illud „ verbis Evangelicis conſecratum, ſine ſua ſimulatione, & cum aliqua fide „ accepiſſent: quamquam eis ad ſalutem non prodeſſet, ſi charitate caruiſ- „ ſent, qua Catholicæ inſererentur Eccleſiæ. *Si enim habeam*, inquit, *fidem*, „ *ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil ſum.* Sicut jam „ prĕteritis Majorum ſtatutis, non dubito etiam illos habere Baptiſmum, qui „ quamvis fallaciter id accipiant, in Eccleſia tamen accipiunt, vel ubi pu- „ tatur eſſe Eccleſia ab iis, in quorum ſocietate id accipitur, de quibus di- „ ctum eſt, *Ex nobis exierunt*. Ubi autem neque ſocietas ulla eſſet ita cre- „ dentium, neque ille, qui acciperet, ita crederet, ſed totum ludicre, & „ mimice, & joculariter ageretur, utrum approbandus eſſet Baptiſmus, qui „ ſic daretur, divinum judicium per alicujus revelationis oraculum implo- „ randum eſſe cenſerem: ita ſane, ut poſt me dicturos ſententias, ne quid „ jam exploratum, & cognitum afferrent, humiliter expectarem: quanto „ magis eorum nunc ſine præjudicio diligentioris inquiſitionis, vel majoris „ auctoritatis illud dixiſſe accipiendus ſum?

1. Cor. 13.

1. Joan. 2. 19

De Intentione Miniſtri.

Reſpondetur, jam completum eſſe, quod optaverat *S. Auguſtinus*, divinæ revelationis oraculo quæſtionem, de qua judicium præ modeſtia ſingulari ſuſpendit, in Plenario Concilio, Tridentino ſcilicet, finitam fuiſſe: diligentiorique inquiſitione, & majori auctoritate totius Eccleſiæ, cui præjudicatum noluit, omnino certum eſſe, & exploratum, Baptiſma, in quo totum ludicre, mimice, & jocularitur ageretur, adeoque in Miniſtro deeſſet intentio faciendi quod facit Eccleſia, nullum, & irritum fore. Præterea, ex hoc *S. Auguſtini* loco haud evidens eſt, ipſum dubitaſſe, utrum intentio Miniſtri ad perfectionem Baptiſmi neceſſaria eſſet. Forte enim dubitavit potius an cum fallacia, & ſimulatione ſtare unquam poſſet intentio neceſſaria. Poteſt enim mimus repentina pietate commoveri, & ſic habere non ſolum neceſſariam, ſed omnino rectam intentionem. Poteſt etiam, quamvis perverſa ſit ejus intentio, vel ita ſe gerere, ut nihil ſerio agat, ſolumque ridere, ac jocari velit, vel ita ſe gerere, ut ridendi ac jocandi cauſa aliquid ſerio efficere velit.

In

In primo quidem caſu Miniſtro deeſt intentio faciendi, quod facit Eccleſia: in altero caſu eam intentionem habet, aut certe eam habere videri poteſt. Quæ cum ita ſint, *S. Auguſtinus* quidquam affirmare noluit: nec propterea de intentionis neceſſitate dubitabat, ſed rem ambiguam eſſe cenſebat, an ejuſmodi intentio ſemper mimo deeſſet.

PROPOSITIO II.

Ad Sacramenti perfectionem neceſſaria non eſt in Miniſtro intentio producendi effectum Sacramenti.

CONcilium namque Tridentinum in Miniſtro poſtulat intentionem faciendi quod facit Eccleſia, non autem voluntatem finis propter quem agit Eccleſia, aut effectus, qui per actionem Sacramentalem producitur, neceſſariam eſſe ſtatuit.

Præterea in Miniſtris Hæreticis, qui Baptiſmi negant effectus, vel etiam in Paganis, nulla eſt producendi ejuſmodi effectus intentio: & tamen collatus ab illis omnibus Baptiſmus ab Eccleſia ratus habetur.

Sancti etiam *Auguſtini* ſuffragio Propoſitio noſtra confirmatur, Epiſt. XCVII. olim XXIII. *Ad Bonifacium* Epiſcopum: „ Nec illud, *inquit*, te moveat, „ quod quidam non ea fide ad Baptiſmum percipiendum parvulos ferunt, „ ut gratia ſpiritali ad vitam regenerentur æternam, ſed quod eos putant hoc „ remedio temporalem retinere, vel recipere ſanitatem. Non enim propter- „ ea illi non regenerantur, quia non ab iſtis hac intentione offeruntur. Ce- „ lebrantur enim per eos neceſſaria Miniſteria, & verba Sacramentorum, „ ſine quibus conſecrari parvulus non poteſt. Spiritus autem iſte Sanctus, „ qui habitat in Sanctis, ex quibus una illa columba deargentata charita- „ tis igne conflatur, agit quod agit etiam per ſervitutem, aliquando non „ ſolum ſimpliciter ignorantium, verum etiam damnabiliter indignorum. Of- „ feruntur quippe parvuli ad percipiendam ſpiritualem gratiam, non tam „ ab eis, quorum geſtantur manibus (quamvis & ab ipſis, ſi & ipſi boni „ Fideles ſunt) quam ab univerſa ſocietate Sanctorum, atque Fidelium. „ Ab omnibus namque offerri recte intelliguntur, quibus placet, quod offe- „ runtur, & quorum ſancta, atque individua charitate ad communicatio- „ nem Sancti Spiritus adjuvantur. Tota hoc ergo Mater Eccleſia, quæ in „ Sanctis eſt facit: quia tota omnes, tota ſingulos parit.

De Intentione Miniſtri.

Id Confirmatur ex Concilio Rothomagenſi anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo primo, Titulo *De Sacramentis*, cap. 11. *Antea* (inquit) *in pleriſque noſtrarum Diœceſum locis baptizati ab Hæreticis, præſertim a Calviniſtis, redeuntes ad Eccleſiam Catholicam, iterum tingebantur hac ſub verborum forma*: Si non es baptizatus, Ego te baptizo: *quia dubitabant nonnulli de valore Baptiſmi ab hujuſmodi Hæreticis collati, eo quod non haberent intentionem baptizandi in remiſſionem peccatorum. Verum quoniam illa formula baptizandi ſub conditione fuit introducta propter baptiſmata occulta, & de quibus non apparebat, nec uni mulieri, ſeu alteri privatim baptizanti credi debebat; contra vero conſtabat Calviniſtas in publico cœtu baptizare in forma verborum, & materia a Chriſto inſtituta, nec de hoc facto ambigi poterat; vetamus ablutionem repeti, cum quibuſcumque verbis, a Calviniſmo, aut aliis Hæreſibus ſimiliter baptizantibus ad noſtras Eccleſias tranſeuntibus, ne de Anabaptiſmo redarguamur*. Idem a Concilio Rhemenſi anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo tertio decretum eſt. Idem a Turonenſi, eodem anno. Idem a Concilio Aquenſi anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto. Idem a Toloſano anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo. Idem a Synodo Ebroicenſi Diœceſana anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſexto,

cujus hæc ſunt verba: „ Antea inter doctos, ac pios viros dubitatum fuit; „ an Baptiſma a Calviniſtis adminiſtratum pro vero credi deberet, quoniam „ non haberent intentionem baptizandi in remiſſionem peccatorum; aut ſi „ baptizati parvuli ab ipſis, cum repræſentantur Eccleſiæ, iterum eſſent aqua „ perfundendi, ſaltem ſub conditione aſſueta, *Si tu non es baptizatus, Ego* „ *te baptizo*. Ante deciſionem Apoſtolicæ Sedis Romanæ licuit fortaſſe cuique „ in ſuo ſenſu abundare. Verum quoniam poſt habitam de hac difficultate „ diſputationem, & inquiſitionem, felicis recordationis *S. Pius quintus* defi- „ nivit verum eſſe Baptiſma, quo uterentur Calviniſtæ adhibentes formam, „ & materiam inſtitutam a Chriſto, cum intentione generali faciendi quod „ Chriſtus inſtituit; licet errarent in particulari interpretatione, & ſingulari „ intentione, ſicut alii fere omnes Hæretici errarunt, vel circa intelligen- „ tiam formæ Baptiſmalis, vel circa aliquem ejus effectum: ob id baptizatos „ ab ipſis Calviniſtis non eſſe iterum tingendos ſub conditione..... Quam „ Definitionem *idem Pius* Pontifex ante quinque, vel ſex annos per Breve, „ ac per Internuncium Apoſtolicum dignatus fuit nobis, atque aliis, qui tum „ Lutetiæ Pariſiorum fungebamur Concionatorum officio, ſignificare, atque „ inhibere, ne aliter doceremus. Ne igitur permittamus poſt Declarationem „ Sedis Apoſtolicæ tam manifeſtum errorem in noſtra Diœceſi inoleſcere, „ interdicimus omnibus Curatis, & Presbyteris, ſub pœna Suſpenſionis ipſo „ facto, & ſuſpicionis de Schiſmate, atque Hæreſi, ne allatos ad ſe pue- „ ros jam baptizatos a Calviniſtis audeant iterum tingere ſub illa conditione: „ ſed ſine ulla lotione perficiant in ipſis omnes Ritus Baptiſmatis ab illis omiſſos.

PROPOSITIO III.

Ut ratum ſit Sacramentum, non ſufficit Intentio habitualis, neque neceſſaria eſt actualis; ſed ſufficit virtualis.

De Intentione Miniſtri.

ADminiſtratio namque Sacramenti debet eſſe actus humanus ex deliberatione, & judicio rationis procedens: ab intentione porro habituali, qualis in ebriis aut dormientibus eſſe poteſt, non procedit actio deliberata, adeoque non ſufficit, ut ratum ſit Sacramentum. Actualis autem neceſſaria non eſt (quamvis optanda ſit, & ſtudioſe curare debeat Sacramenti Miniſter, ut hanc intentionem habeat.) Quantumlibet enim quis attentus ſit operi, cui vacat, in ejus poteſtate non eſt omnino poſitum, ne mens ejus aliis cogitationibus interdum diſtrahatur. Virtualis autem ſufficit ad perfectionem Sacramenti; *Puta cum Sacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum, quod facit Eccleſia: unde ſi poſtea in ipſo exercitio actus cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis perficitur Sacramentum* (inquit *S. Thomas* III. P. Quæſt. LXIV. Art. VIII. in Reſponſione ad tertiam Objectionem.) Habitualem quidem intentionem ſufficere, eo loci apud *S. Thomam* legimus: ſed vel mendum eſt Scribarum, & Typographorum, qui ex virtuali habitualem fecerunt: vel habitualem pro virtuali poſuit Angelicus Doctor, juxta uſum ſui temporis, quo omnis intentio, quæ actualis non erat, a pleriſque Theologis habitualis vocabatur; & quia intentio virtualis in modum habitus perſeverat, licet ſupponat actum præcedentem.

Id ut planius intelligatur, obſervandum eſt intentionem voluntatis diſtingui ab intentione mentis: & ſi res propius expendatur, ſæpe contingere poteſt, ut ceſſet actualis mentis attentio, actuali voluntatis intentione perſeverante. Agit enim voluntas ad modum inclinationis: *Amor meus, pondus meum*: unde cum voluntas propenſione ſua fertur ad rem aliquam faciendam, etiamſi mens non attendat, dici poteſt eſſe in eo, qui agit, actualem rei agendæ intentionem. Ita qui ambulat, & cum amico colloquitur, mente

se advertit ad eas res, de quibus instituta est confabulatio, & sæpe de ambulatione non cogitat, cum tamen ambulare actu velit. Sic etiam in Sacramenti Ministro fieri potest, ut cesset attentio mentis, perseverante intentione voluntatis. De Intentione Ministri.

Observandum tamen est, intentionem illam absolutam esse oportere, non conditionatam: quia intentio conditionata proprie dicta, quæ conditionem de futuro apponit, Sacramenti suspendit effectum: siquidem efficax esse non potest, donec adimpleta sit conditio.

REGULÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGULA I.

Si quis Ritum a Christo institutum, & ab Ecclesia celebratum, atque frequentatum in administratione Sacramenti servaverit, nec ullo tunc prodiderit indicio serio se non agere, aut contrariam intentionem habere intentioni Ecclesiæ; postea autem significet, se nullam intentionem habuisse conficiendi Sacramenti, non statim iterandum Sacramentum est, verbi gratia Baptismus, aut Ordinatio, etiam sub conditione; sed consulendus est Episcopus; & si necesse sit, Sedes Apostolica, ejusque expectandum Judicium.

QUamvis enim Catholicæ Fidei dogma sit, intentionem proprie dictam requiri, ut Sacramentum validum sit, ac ratum, Theologi tamen Catholici dissentiunt in modo explicandi qualis intentio illa esse debeat, quam omnes necessariam esse fatentur. Quidam *Catharini* sententiam amplectuntur, & propugnant, scilicet, ratum esse perfectumque Sacramentum quotiescumque Minister intentionem habet celebrandi, ac perficiendi Ritum externum eo modo, quo ab Ecclesia celebratur, & perficitur. *Ambrosio Catharino* in ea sententia præiviſse probant, *Præpositivum Petrum Cantorem*, *Robertum Pullum* S. R. E. Cardinalem, *Magistrum Sententiarum*, ubi de Matrimonio agit, *S. Thomam* III. P. Q. LXIV. A. VIII. *Petrum Paludanum*, *Silvestrum Prieratem*, *Marium Scribonium* in Panalithia, Sorbonæ celeberrimos Professores, *Contensonium* in *Theologia Mentis*, & *Cordis*. A Concilio Tridentino damnatam non fuisse sententiam *Catharini*, aliorumque Theologorum, opinantium, *Sacramento, quo ratum sit, sufficere in Ministro voluntatem serio agendi, & obesse tantummodo jocum, quem Sacramentum suscipiens cognoscere possit*; ut testatur probatissimus Concilii Historicus Cardinalis *Pallavicinus* Lib. IX. cap. VI. & Lib. XII. cap. X. *Catharinum*, postquam Concilii definitio promulgata est, sua in sententia constantem fuisse, neque id ipsi quemquam tunc temporis vitio vertisse. Habita enim est septima Concilii Sessio die tertia Maji anno millesimo quingentesimo quadragesimo septimo: *Catharinus* autem, qui tum scripserat Opusculum *De Ministri Intentione*, illud postea prælo mandari curavit cum ceteris suis Operibus Romæ anno millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo. Tantum vero abest, ut ea occasione in aliquam erroris suspicionem venerit, quin potius cum esset Minoritanus Episcopus ad Consentem Archiepiscopatum a *Julio III.* Pontifice Maximo postea translatus est. *Catharini* mentem non esse assecutos Theologos plerosque, qui illam impugnant, addunt ejus Vindices. Distinguunt enim vero Impugnatores *Catharini* duplicem intentionem; unam interiorem, & proprie dictam, quæ est deliberatus voluntatis actus; aliam exteriorem, & improprie dictam, quæ nihil aliud est, quam actio exterior; quæ quidem intentio dicitur, quia intentionis signum est: non est autem intentio nisi improprie loquendo, quia nullum includit voluntatis actum.

De Intentione Ministri.

Ambrosii Catharini sententia de intentione Ministri a Concilio Tridentino minime damnata.

De Intentione Ministri.

Catharini sententiam non omnino intelligunt plerique eius impugnatores.

Hac distinctione præmissa supponunt, non aliam ab *Ambrosio Catharino*, & Theologis, qui illum secuti sunt, intentionem in Ministro postulari, nisi exteriorem illam, & improprie dictam. Quod si ita esset, falsa esset, nec in fide tuta sententia illa. In Concilio namque Tridentino definitum est, necessariam esse in Ministro Sacramentorum intentionem faciendi quod facit Ecclesia: cumque verba Canonum in proprio, ac germano sensu accipi debeant, dogma fidei est, necessariam esse intentionem Ministri proprie dictam, ut validum sit, ac ratum Sacramentum. Cum ergo actio exterior, quæ intentionis signum est, non sit intentio nisi improprie dicta; qui postularet tantum in Ministro actionem exteriorem, nec aliud intelligeret nomine intentionis exterioris, ille certe a Concilii doctrina omnino recederet, proximeque accederet ad damnatum Hæreticorum errorem. Verum aliam prorsus esse *Catharini*, & aliorum Theologorum ipsi consentientium opinionem, constat ex ipsius Opusculo, & ex Cardinali *Palavicino* in Concilii Tridentini Historia. Postulant scilicet in Ministro veram, ac proprie dictam intentionem, quæ exterior dici potest ratione objecti, quia spectat ritum externum, qui facer, & religiosus est, celebrandum eo modo, quo ab Ecclesia celebratur, sed quæ revera interior est ratione principii, cum sit deliberatus voluntatis actus. Discrimen itaque inter Hæreticorum errorem, & *Catharini* sententiam in eo positum est, quod Hæreticis sufficere videatur qualiscumque Ritus externi celebratio, etiam quæ omnino ludicra, & jocosa esset, intentionemque excluderet faciendi, quod facit Ecclesia: *Catharinus* vero, & ipsi consentientes Theologi seriam Sacramenti celebrationem postulent, cum qua semper conjunctam esse volunt intentionem internam, proprieque dictam, faciendi quod facit Ecclesia. Unde *Marcus Antonius De Dominis* Libro v. *De Republica Ecclesiastica*, cap. XII. §. 12. & 13. ubi perversum Hæreticorum dogma adstruit, *Catharinum* a sua sententia prorsus alienum esse agnoscit, & necessariam omnino intentionem Ministri propugnare.

Explicatur Catharini sententia.

Itaque (inquiunt Theologi, qui probabilem putant, & ut talem sequuntur *Catharini* sententiam) si perditus Sacerdos declaret, se numquam habuisse intentionem baptizandi pueros sibi oblatos; & tamen in administratione Baptismi usus sit materia, & forma legitima, ac serio baptizaverit, Baptismus non videtur iterandus. Fuit enim in ipso vera, ac sincera intentio operis, quod exercere serio non potuit absque voluntate, & intentione faciendi, quod facit Ecclesia, quamvis perversa fuerit, & sacrilega intentio operantis. Fuit ergo in eo velleitas quædam non baptizandi, sed vicit absoluta baptizandi voluntas; siquidem lubens volens, ac serio celebravit, quod celebrat Ecclesia, Ritum scilicet sacrum, quo Sacramentum conficitur, & administratur; quamvis non eo fine, quem intendit Ecclesia. Non eadem autem esset ratio, si diceret, se nolle baptizare, & tamen Ritum externum perageret, quia circumstantia illa, seu declaratio exterior significaret ipsum serio non agere: quamobrem nullus esset Baptismus ab illo collatus, sed essent absque conditione baptizandi, quos tinxissent. Id illustrant exemplis. Ut enim qui coram Judice juramentum serio profert, licet apud ipsum lateat perversa intentio se ipsum non obligandi, & postea dicat, quod olim nescio quis, *Juravi lingua, mentem injuratam teneo*; nihilominus jurisjurandi religione devinctus est: idemque docent Theologi de iis, qui aut votum solemne palam emiserunt, aut coram Parocho, & testibus se in Matrimonium consentire significarunt, nisi vi, aut metu in virum constantem cadente externam illam consensus significationem expressam fuisse, vel extortam probetur: ita qui serio celebravit, ac perfecit Ritum externum Sacramenti, prout in Ecclesia celebratur, quamvis postea dicat se contrarium cogitasse, ac voluisse,

De Intentione Ministri.

De Intentione Ministri.

luiſse, confecit Sacramentum, quod proinde iterandum non eſt. Sic Procurator, qui Mandatum habet a Principe contrahendi Matrimonium cum Sponſa illius abſente; quamvis ipſi Procuratori diſpliceat hic contractus, conſenſumque ſuum interius non præbeat; ſi tamen ſubſcribat, conſenſumque verbis de præſenti coram Parocho, & teſtibus exprimat, Matrimonium validum, ratum, ac legitimum cenſetur; nec ipſi poſtea fides adhibetur aſserenti ſe non conſenſiſſe. Sic *Aman* ille perfidus, dum actionem a Rege *Aſſuero* præceptam exequebatur, ut teneret equum *Mardochæi*, & clamaret, *Sic honorabitur, quem voluerit Rex honorare*, vere Mardochæum honorabat, quia lubens, volens, ac ſerio exercebat actionem ad honorandum *Mardochæum* a Rege præſcriptam; quamvis contraria, ſed intus latente, & quam ob metum Regis, ac Reginæ exterius ſignificare jam non audebat, intentione *Mardochæum* inhonorare vellet; ſed velleitas potius erat inhonorandi, quam abſoluta voluntas; ſiquidem abſolute volebat facere, quod Rex juſſerat. Ita qui Ritum omnem Sacramenti ſerio exequitur, ſicut illum Chriſtus inſtituit, & celebrat Eccleſia, vult facere, quod Eccleſia facit; nec ipſi fides adhibenda eſt, & ſtatim iterandum Sacramentum, ſi poſtea dicat, ſe baptizare, confirmare, conſecrare, abſolvere, aut ordinare noluiſſe: quia velleitatem non conficiendi, & adminiſtrandi Sacramentum vicit abſoluta voluntas conficiendi, & adminiſtrandi, quam totius Ritus Sacramentalis perfectione teſtatus eſt. Eſter. 6.

Huic opinioni favere illis videtur *S. Thomas* III. P. Quæſt. LXIV. Art. VIII. ubi hanc proponit objectionem: „ Non poteſt homini eſſe nota intentio „ alterius: ſi igitur intentio Miniſtri requiratur ad perfectionem Sacramen- „ ti, non poſſet homini ad Sacramentum accedenti eſſe notum, quod Sa- „ cramentum ſuſcepiſſet, & ita non poſſet habere certitudinem ſalutis, præ- „ cipue cum quædam Sacramenta ſint de neceſſitate ſalutis. *Cui Objectioni „ ſic reſpondet*: Dicendum, quod circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim „ dicunt, quod requiritur mentalis intentio in Miniſtro, quæ ſi deſit, non „ perficitur Sacramentum; ſed hunc defectum in pueris, qui non habent in- „ tentionem accedendi ad Sacramentum, ſupplet Chriſtus, qui interius ba- „ ptizat; in adultis autem, qui intendunt Sacramentum ſuſcipere, ſupplet „ illum defectum fides, & devotio. Sed hoc (*inquit*) ſatis poſſet dici quan- „ tum ad ultimum effectum, qui eſt juſtificatio a peccatis; ſed quantum ad „ Characterem, non videtur, quod per devotionem accedentis poſſit ſuppleri, „ quia Character numquam imprimitur niſi per Sacramentum. Et ideo alii „ melius dicunt, quod Miniſter Sacramenti agit in perſona totius Eccleſiæ, „ cujus eſt Miniſter: in verbis autem, quæ profert, exprimitur intentio Ec- „ cleſiæ, quæ ſufficit ad perfectionem Sacramenti; niſi contrarium exterius „ exprimatur ex parte Miniſtri, vel recipientis Sacramentum. Opinioni Catharini favere evidetur S. Thomas.

Et Art. x. *Intentio Miniſtri* (inquit) *poteſt perverti dupliciter: uno modo reſpectu ipſius Sacramenti, puta cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, ſed deriſorie aliquid agere: & talis perverſitas tollit veritatem Sacramenti, præcipue quando ſuam intentionem exterius manifeſtat. Alio modo poteſt perverti intentio Miniſtri quantum ad id, quod ſequitur Sacramentum; puta ſi Sacerdos intendat aliquam fœminam baptizare, ut abutatur ea; vel ſi intendat conficere Corpus Chriſti, ut eo ad veneficia utatur: & quia prius non dependet ex poſteriori, inde eſt, quod talis intentionis perverſitas veritatem Sacramenti non tollit, ſed ipſe miniſter ex tali intentione graviter peccat.* De Intentione Miniſtri.

Cum tamen alii Theologi ſententiam *Catharini* rejiciant, in eaque hypotheſi, quam exprimit Regula, cujus in explicatione verſamur iterandum cenſeant Sacramentum, ſaltem ſub conditione, quod id tutius ſit, nullique periculo obnoxium videatur; conſultius eſſe exiſtimo, ſi quando caſus emerſe-

rit in Regula expreſſus, ut Sacerdotes in hac ambiguitate quæſtionis Epiſcopum rogent, quid facto ſit opus: Epiſcopus vero, ſi res moram patiatur, & neceſſe judicet, Sedem Apoſtolicam conſulat, ad quam *Majores Eccleſiæ Cauſas*, & *difficiliores Quæſtiones*, Fidem aut Diſciplinam ſpectantes referendas eſſe conſtat ex ſacris Canonibus, & conſuetudine ſemper in Eccleſia obſervata, ut confirmat *Innocentius III.* Cap. *Majores*, extra *De Baptiſmo, & ejus effectu*. Secundum autem Judicium, & Reſponſum Romani Pontificis, iterandum erit, ſub conditione, vel ſine conditione; aut non iterandum in hujuſmodi hypotheſi Sacramentum.

De Intentione Miniſtri.

Hanc regulam confirmo Ferrandi Carthaginenſis Diaconi doctiſſimi verbis ad *Severum* Scholaſticum Conſtantinopolitanum ſcribentis de Quæſtione difficili, qua tunc fatigabatur Eccleſia, doctis omnibus, indoctiſque in varias partes ſciſſis. *Interroga* (inquit) *Vir Prudentiſſime, ſi quid veritatis cupis audire principaliter Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem, cujus ſana Doctrina conſtat Judicio Veritatis, & fulcitur munimine Auctoritatis. Interroga plurimos per diverſa terrarum loca Pontifices, quibus ſcientia cœleſtium præceptorum divinitus inſpirata famam grandem ſui cum veneratione collegit. Iſtos, nec vituperaberis, ſi conſulas adhuc incertus; & laudaberis, ſi ſequaris veraciter doctus. A me autem ſic expete debitum charitatis, ne incurrere ſuadeas culpam temeritatis.*

REGULA II.

Perverſa intentio Miniſtri ſuſcipientibus Sacramenta non nocet, cum illam ignorant, ejuſque peccato non communicant.

De Intentione Miniſtri.

DOctrina eſt *S. Thomæ* III. P. Qæſt. LXIV. Art. X. *Perverſa intentio* (inquit) *pervertit opus intendentis, non autem opus alterius. Et ideo ex perverſa intentione Miniſtri pervertitur id, quod agit in Sacramentis, in quantum eſt opus ejus, non in quantum eſt opus Chriſti, cujus eſt Miniſter. Et eſt ſimile, ſi Miniſter alicujus hominis prava intentione deferret pauperibus eleemoſynam, quam Dominus recta intentione mandaret.* Unde ſi perditus Sacerdos, & magicis artibus deditus, pactoque execrando diabolo obligatus, ſerio quidem baptizaverit infantes ſibi oblatos, perfundens aqua, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & veram, ac ſinceram voluntatem habuerit exercendæ exterioris illius cæremoniæ, qua baptizans Eccleſia utitur, eamque revera exercuerit per ſpeciem hominis eo illam dirigentis, quo Eccleſia dirigit; ſed tamen intentionem habuerit, quoties baptizavit, infantes ſibi oblatos devovendi diabolo: pueris illis non nocuit ſacrilega intentio Miniſtri: illos enim per Baptiſmum Deo conſecravit Chriſtus, qui baptizat: conſecravit *Columba*, id eſt, Eccleſia, quorum nomine Miniſter baptizavit; neque vim verborum Evangelicorum, quæ integra ſerio protulit, fruſtrare potuit. Idem eſt de aliis Sacramentis judicium. Unde *S. Joannes Chryſoſtomus* Homilia LXXXV. in Joannem ait: *Neque Angelus, neque Archangelus quidquam in his, quæ a Deo data ſunt, efficere poteſt; ſed Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus omnia facit; Sacerdos & linguam, & manus præbet. Neque enim juſtum eſt propter alterius malitiam ad ſalutis noſtræ ſymbola fide accedentes offendi.* Et *S. Auguſtinus* Libro VII. *De Baptiſmo contra Donatiſtas*, cap. III. & alibi, non dubitat, quin illi Baptiſma habeant, *Qui ubicumque, & a quibuſcumque illud verbis Evangelicis conſecratum, ſine ſua ſimulatione, & cum aliqua fide acceperint:* adeoque pravam Miniſtri intentionem iis non nocere cenſet, qui Sacramenta ſuſcipiunt, nec illius peccatis communicant. Et hæc ſemper fuit Eccleſiæ con-

De Intentione Miniſtri.

conſuetudo, ut ad pronunciandum de veritate Sacramenti expenderetur, utrum Miniſtri legitimam adhibuiſſent materiam, verbaque præſcripta protuliſſent, atque ritum omnem a Chriſto inſtitutum, eo modo quo ab Eccleſia celebratur, perfeciſſent: nullatenus vero quæſitum eſt, an recta, vel prava fuiſſet baptizantium intentio. Rejicitur in Concilio Nicæno Baptiſma Paulianiſtarum, quia (ut poſtea obſervavit *Innocentius I.*) In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti non baptizabant. Interrogatus Sanctus *Leo* de iis, qui inter Hæreticos baptizati ſunt, reſpondet Epiſtola ſecunda, alias nonageſima ſecunda ad *Ruſticum* Narbonenſem Epiſcopum, c. XVIII. *Non ſe iſti baptizatos neſciunt, ſed cujus fidei fuerint, qui ipſos baptizaverunt, ſe neſcire profitentur. Unde quoniam quolibet modo formam Baptiſmatis acceperunt, baptizandi non ſunt; ſed per manus impoſitionem invocata virtute Spiritus Sancti, quam ab Hæreticis accipere non potuerunt, Catholicis copulandi ſunt.* Eadem difficultas propoſita fuit *Nicolao I.* cui reſpondit cap. CIV. ad Conſulta Bulgarorum: *A quodam, neſcitis utrum Chriſtiano, an Pagano, multos in patria veſtra baptizatos aſſeritis, & quid de his ſit agendum conſulitis. Hi profecto, ſi in nomine Sanctæ Trinitatis, vel tantum in nomine Chriſti, ſicut in Actibus Apoſtolorum legitur, baptizati ſunt, conſtat eos non eſſe denuo baptizandos.* Eccleſia igitur ſemper credidit perverſam miniſtrorum intentionem ſuſcipientibus Sacramenta non nocere, ſi eam ignorent, vel eorum peccatis non communicent.

REGULA III.

Quamvis actualis intentio ad valorem Sacramenti non ſit neceſſaria, ſed virtualis ſufficiat; tamen graviter peccat Sacramentorum Miniſter, ſi ſtudium omne, ac diligentiam non adhibeat, ne ab intentione actuali diſtrahatur.

QUam ut habeat continuam, ac perſeverantem, operæ pretium eſt, ut monita *S. Caroli Borromæi* in Inſtructionibus de Sacramentis, exequatur. Antequam ad Sacramentum adminiſtrandum accedat, „ Paululum ſal- „ tem in ſacræ actionis, quam ſuſcepturus eſt, meditatione attente verſa- „ bitur. Atque ut & ipſe ſancte miniſtret, & cui miniſtrabit, pie, ſaluta- „ riterque percipiat (niſi cum neceſſitas eum feſtinare cogit) genibus fle- „ xis ad Altare paululum orabit. De intentione miniſtri.

„ Et præterea, ne titubanter quidquam in miniſtratione agat, quamvis „ Ordinem miniſtrandi, cæremoniaſque rite teneat, ante tamen, quam mini- „ ſtret, attente ex Libro religioſa animi intentione, quæ agenda ſunt, recognoſcet.

„ De Libro preces, & Sacramentorum formulas, ceteraq; pro ratione eorum, „ quæ miniſtrabit, recte leget: nec vero memoriæ, quæ plerumq; labitur, confidat.

„ Sacramenti, quod miniſtrabit, vim, rationem, uſum, ſalutareſque fru- „ ctus, prout temporis, ac perſonæ ratio, & præſentium multitudo tulerit, „ diligenter explicabit, præſertim Catechiſmi Romani doctrinis. De intentione miniſtri.

„ Dum vero ad miniſtrandum proficiſcitur, animi meditatione attentus erit „ ad rem, quam ſancte acturus eſt: pie Pſalmos, & Orationes ſtatutas re- „ citabit. Nihil quidquam cum alio colloquetur, niſi neceſſitatis cauſa, & „ quam breviſſime: neque ſalutationibus in via vacabit.

„ Sacramentum præterea aliquod cum miniſtrat, ut id magna cum re- „ ligione præſtet, ſingula verba, quæ ad illius formam, rationemque per- „ tinent, omni animi attentione, & pietate diſtincte pronunciabit, & cla- „ ra item voce, ut ab iis audiri poſſit, quibus miniſtratur.

„ Sacras item precationes ſancte, graviterque dicat. Solemnes præterea „ alios Ritus, Cæremoniaſque ita decenter obſervabit, ut veluti ante ocu- „ los ponere videatur eximia illa dona, quæ in eo Sacramento continentur.

Ita

„ Ita vero demum in omni Sacramenti administratione se gerat, ut non actione „ solum tota, sed vultu etiam illos, qui adsunt, incitet ad pietatem, ac devotionem. „ Sacramenti ministrationem cum aggreditur, id intendat, idque sibi agere pro- „ ponat, quod Christus Dominus instituit, & S. Mater Ecclesia intendit, atq; agit. „ In ipsa vero ministratione, animo, menteque defixus erit in cogitatione Sa- „ cramenti, quod ministrat, idque, quantum fieri potest, studiose curabit.

CAPUT VIII.

DE SACRAMENTORUM CÆREMONIIS.

CÆremonia est Ritus religiosus, & externus, vel a Christo, vel ab Apostolis, vel ab Ecclesia institutus, quo vel Sacrificium decentius, & solemnius celebretur, vel Sacramentum devotius, & sanctius administretur.

PROPOSITIO I.

A primis usque Ecclesiæ temporibus illud semper servatum est, ut Sacramenta solemnibus quibusdam Cæremoniis administrentur.

PRæter *S. Dionysium* Lib. *De Ecclesiastica Hierarchia*, cap. 11. id testatur *Tertullianus* Lib. *De Corona Militis*, ubi Cæremonias complures in Baptismi, & Eucharistiæ Sacramentis celebrandis ab Ecclesia jam tum usurpatas, ad Apostolicam traditionem refert. „ Ergo quæramus, *inquit*, an & „ traditio nisi scripta non debeat recipi? Plane negabimus recipiendam, si „ nulla exempla præjudicent aliarum observationum, quas sine ullius Scri- „ pturæ instrumento, solius traditionis titulo, & exinde consuetudinis pa- „ trocinio vindicamus. Denique ut a Baptismate ingrediar, aquam adituri „ ibidem, sed & aliquanto prius in Ecclesia sub Antistitis manu contesta- „ mur nos renunciare Diabolo, & pompæ, & Angelis ejus. Dehinc ter „ mergitamur, amplius aliquid respondentes, quam Dominus in Evangelio „ determinavit. Inde suscepti lactis, & mellis concordiam prægustamus, „ exque ea die lavacro quotidiano per totam hebdomadam abstinemus. Eu- „ charistiæ Sacramentum & in tempore victus, & omnibus mandatum a „ Domino, etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu, quam Præ- „ sidentium sumimus. Oblationes pro Defunctis, pro Natalitiis annua die „ facimus... Ad omnem progressum, atque promotum, ad omnem aditum, „ & exitum frontem Crucis signaculo terimus. Harum, & aliarum ejusmo- „ di disciplinarum, si legem expostules Scripturarum, nullam invenies: tra- „ ditio tibi prætendetur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix.

Exorcismi quoque ante Baptismum usurpari soliti meminit *S. Cyprianus* Epist. lxxvi. ad Magnum: *Mare autem illud* (in quo submersus est Pharao) *Sacramentum Baptismi fuisse, declarat Beatus Apostolus Paulus dicens:* No-
1. Cor. 10. lo enim vos ignorare, fratres, quia Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes per mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari. *Et addidit dicens*: Hæc autem omnia figuræ nostræ fuerunt. *Quod hodie etiam geritur, ut per Exorcistas voce humana, & potestate divina flagelletur, & uratur, & torqueatur diabolus: & cum exire se, & homines Dei dimittere sæpe dicat, in eo tamen, quod dixerit, fallat, & id, quod per Pharaonem prius gestum est, eodem mendacio obstinationis, & fraudis exerceat. Cum tamen ad aquam salutarem, atque ad Baptismi sanctificationem venimus, scire debemus, & fidere, quia illic diabolus opprimitur, & homo Deo dicatus divina indulgentia liberatur.*

Exorcismi in Baptismi administratione antiquitas.

Idem Epist. lxiii. ad *Cæcilium*, in sacrificando Calice Domini aquam vino miscendam probat, quia id Christus docuit, & fecit, & Apostoli annunciaverunt; & my-

& myſticam hujus Cæremoniæ rationem aperit, quia populus per aquam ſignificatur, per vinum Chriſti Sanguis. *Quando autem in Calicem vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credidit, copulatur, & conjungitur.*

S. Cyrillus Hieroſolymitanus Cæremonias in Sacramentorum celebratione ſuis temporibus uſurpatas, explicat Catecheſibus Myſtagogicis, Catecheſi I. De Baptiſmo: *Primum*, inquit, *ingreſſi eſtis in porticum domus Baptiſterii, & ſtantes verſus Occidentem, mandari vobis audiſtis, ut protenſa manu tamquam præſenti Satanæ renuntiaretis.* Cæremoniæ Baptiſmi.

Catecheſi II. *Deinde vero jam exuti, exorcizato oleo a ſummis capillis ad infimos uſque perunctı eſtis, & participes effecti fructiferæ illius oleæ Jeſu Chriſti ... Nam ut inſufflationes Sanctorum, & nominis Dei invocatio, tamquam vehementiſſima quædam flamma urit dæmones, & in fugam convertit; ſic & exorcizatum hoc oleum per orationem, Deique invocationem tantam virtutem conſequitur, ut non modo ardentia peccatorum veſtigia expurget, verum etiam omnes inviſibiles Dæmones repellat. Poſtea deducebamini ad Sanctum divini Baptiſmi Lavacrum, quemadmodum Chriſtus a Cruce ad deſtinatum ſepulchrum ducebatur. Atque tunc unuſquiſque interrogabatur, an crederet in nomen Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; & confeſſi eſtis ſalutarem confeſſionem, & merſi ter in aqua, rurſus emerſiſtis; atque ita per hæc ſymbola triduanam Chriſti ſignificaſtis ſepulturam.* De Sacramentorum Cæremoniis.

Catecheſi IV. *Ita ſane exutis veſtibus antiquis, & iis, quæ ſunt ſecundum Spiritum alba indutis, perpetuo jam in albis incedere oportet.*

Catecheſi V. de Cæremoniis in Sacroſancto Miſſæ ſacrificio frequentatis hæc habet: *Clamat Sacerdos*: Surſum corda. *Vere enim circa illam maxime tremendam horam ſurſum ad Deum corda levare neceſſe eſt, & non deorſum ad terram, terrenaque negotia deprimere ..... Vos deinde reſpondetis*: Habemus ad Dominum, *aſſentientes ei profitendo. Nullus autem ſic conſiſtat, ut ore quidem dicat*, Habemus ad Dominum, *mente vero circa vitæ hujus curas vagetur. Dicit deinde Sacerdos*: Gratias agamus Domino... *Ad hæc vos ſubjicitis*: Dignum, & juſtum eſt. *Cum enim nos Deo gratias agimus, dignum profecto, & juſtum opus facimus: ille autem non juſtum, ſed ſupra juſtum agens, tanto nos affecit beneficio .... Facimus deinde mentionem cœli, & terræ, & maris, ſolis, & lunæ, & ſiderum, ac univerſæ creaturæ, tam ratione præditæ, quam irrationalis, tam iſtius quæ videtur, quam illius, quæ ſub aſpectum noſtrum non cadit, Angelorum, Archangelorum, Virtutum, Dominationum, Principatuum, Poteſtatum, Thronorum, & Cherubim faciem operientium, quaſi diceremus illud Davidis*, Magnificate Dominum mecum. *Commemoramus etiam illa Cherubim, quæ in Spiritu Sancto cernebat Iſaias circumſtantia thronum Dei, ac alis quidem duabus faciem velantia, atque dicentia*, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. *Propterea enim traditam nobis hanc Seraphicam Theologiam recitamus, ut in illa cœleſti melodia cum ſupra mundana Militia communicemus ... Deinde vero poſtquam confectum eſt illud ſpirituale Sacrificium, & ille cultus incruentus, ſuper ipſa Propitiationis Hoſtia obſecramus Deum pro omni Eccleſiarum pace, pro tranquillitate Mundi, pro Regibus, pro Militibus, pro ſociis, pro ægrotis, & afflictis, pro his omnibus, qui egent auxilio; indigemus autem omnes. Cum hoc ſacrificium offerimus, poſtea facimus mentionem etiam eorum, qui ante nos obdormierunt; primum Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, ut Deus orationibus illorum ſuſcipiat preces noſtras. Deinde pro Defunctis Sanctis Patribus, & Epiſcopis; deinde pro omnibus oramus, qui inter nos vita functi ſunt, maximum credentes Animarum juvamen, pro* Cæremoniæ Miſſæ. De Sacramentorum Cæremoniis. Pſal. 33. 2. Iſai 7. 3.

qui-

quibus offertur obſecratio Sancti illius, & tremendi, quod in Altari poſitum eſt, Sacrificii ..... Poſtea dicitis illam Orationem, quam Salvator ſuis Diſcipulis tradidit, cum pura conſcientia Patrem nuncupantes Deum, atque dicentes: Pater noſter, qui es in cœlis ..... *Sacerdos autem poſtea dicit:* Sancta Sanctis. *Sancta ſcilicet ea, quæ in Ara propoſita ſunt, adventu Spiritus Sancti ſanctificata, Sancti & vos, cum ſitis Sancto Spiritu donati: atque ita Sancta Sanctis conveniunt. Vos deinde reſpondetis: Unus Sanctus, unus Dominus Jeſus Chriſtus ..... Accedens autem ad Communionem, non expanſis manuum volis accede, neque cum diſjunctis digitis; ſed ſiniſtram veluti ſedem quamdam ſubjicias dexteræ, quæ tantum Regem ſuſceptura eſt, & concava manu ſuſcipe Corpus Chriſti, dicens, Amen. Sanctificatis ergo diligenter oculis tam ſancti Corporis contactu, communica. Cave autem ne quid inde excidat tibi ... Tum vero poſt Communionem Corporis Chriſti accede & ad Calicem Sanguinis illius, non extendens manus, ſed pronus adorationis in modum, dicens, Amen. Poſtremo expleta Oratione, Deo gratias age, qui te tantis Myſteriis dignum reddidit. Retinete has Traditiones.*

Varie, & antiquæ Sacramentorum Cæremoniæ.

S. Baſilius Lib. *De Spiritu Sancto*, cap. XXVII. Dogmata, & inſtituta enumerans, quæ ex Apoſtolorum Traditione non ſcripta, ſed in myſterio, id eſt, in occulto commiſſa recepimus, ait: „ Si conſuetudines, quæ ſcripto pro„ditæ non ſunt, tamquam haud multum habentes momenti conemur rejicere, „ imprudentes graviſſimum detrimentum Evangelio inferemus, immo potius „ ipſam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus. Quod genus eſt, „ ut id, quod eſt primum, & vulgatiſſimum commemorem, ut Signo Crucis „ eos, qui ſpem collocarunt in Chriſtum, ſignemus, quis ſcripto docuit? Ut ad „ Orientem verſi precemur, quæ nos docuit Scriptura? Invocationis verba, cum „ conficitur Panis Euchariſtiæ, & poculum benedictionis, quis Sanctorum in ſcri„pto nobis reliquit? Nec enim his contenti ſumus, quæ commemorat Apoſto„lus, aut Evangelium; verum alia quoque & ante, & poſt dicimus, tamquam „ multum habentia momenti ad Myſterium, quæ ex Traditione citra ſcriptum „ accepimus. Conſecramus autem Aquam Baptiſmatis, & Oleum Unctionis; „ præterea ipſum, qui Baptiſmum accipit, ex quibus ſcriptis? Nonne a tacita, „ ſecretaque Traditione? Ipſam porro Olei inunctionem quis ſermo ſcripto pro„ditus docuit? Jam ter immergi hominem, unde ex Scriptura hauſtum? Reli„qua item quæ fiunt in Baptiſmo, veluti renunciare Satanæ, & Angelis ejus, ex „ qua Scriptura habemus? Nonne ex minime publicata, & arcana hac Traditione?

Exorciſmus, exſufflatio, abrenunciatio ſatanæ, aliæque Baptiſmi Cæremoniæ.

S. Auguſtinus pluribus in locis probat, infantes originali peccato inquinatos eſſe, ex Exorciſmis, Inſufflatione, & Abrenunciatione in Baptiſmi ſolemni adminiſtratione ab Eccleſia frequentari ſolitis. Sic Lib. I. *De Peccatorum Meritis, & Remiſſione*, Cap. XXXIV. *Quid de ipſa forma Sacramenti loquar? Vellem aliquis iſtorum, qui contraria ſapiunt, mihi baptizandum parvulum afferret. Quid in illo agit Exorciſmus meus, ſi in familia diaboli non tenetur? Ipſe certe mihi fuerat reſponſurus pro eodem parvulo, quem geſtaret, quia ille pro ſe reſpondere non poſſet? Quomodo ergo dicturus erat eum renunciare diabolo, cujus in eo nihil eſſet. Quomodo converti ad Deum, a quo non eſſet averſus? Credere inter cetera remiſſionem peccatorum, quæ illi nulla tribueretur?* Et Lib. VI. *Contra Julianum*, cap. V. loquens de peccati originalis propagatione, ait: *Sed etſi nulla ratione indagetur, nullo ſermone explicetur; verum tamen eſt, quod antiquitus veraci fide Catholica prædicatur, & creditur per Eccleſiam totam: quæ filios Fidelium nec exorcizaret, nec exſufflaret, ſi non eos de poteſtate tenebrarum, & a Principe mortis erueret: quod in Libro meo, cui velut reſpondes, a me poſitum eſt: ſed id tu commemorare timuiſti, tamquam ipſe ab orbe toto exſufflandus eſſes, ſi huic exſufflationi,*

tioni, qua Princeps Mundi & a parvulis ejicitur foras, contradicere voluiſſet. Signis Crucis, orationis, & ſalis, quibus Catechumeni ad Baptiſmum præparabantur, alibi meminit Lib. II. „ De Peccatorum Meritis, & Remiſſione, „ *Cap.* XXVI. Non uniuſmodi eſt ſanctificatio: nam & Catechumenus ſecundum „ quemdam modum ſuum per ſignum Chriſti, & orationem manus impoſitio- „ nis puto ſanctificari: & quod accipiunt, quamvis non ſit Corpus Chriſti, „ ſanctum eſt tamen, & ſanctius, quam cibi, quibus alimur, quoniam Sacra- „ mentum eſt. *Et Lib.* De Catechizandis Rudibus, *Cap.* XXVI. His dictis, „ interrogandus eſt, an hæc credat, atque obſervare deſideret. Quod cum re- „ ſponderit, ſolemniter utique ſignandus eſt, & Eccleſiæ more tractandus. De „ Sacramento ſane, quod accipit, cum ei bene commendatum fuerit, ſigna- „ cula quidem rerum divinarum eſſe viſibilia, ſed res ipſas inviſibiles in eo hono- „ rari; nec ſic habendam illam ſpeciem benedictione ſanctificatam, quemad- „ modum habetur in uſu quolibet: dicendum etiam, quid ſignificet, & ſermo „ ille, quem audivit, quid in illo condiat, cujus illa res ſimilitudinem gerit. *Et* „ *Lib.* I. *Confeſſionum*, *cap.* XI. Audieram enim ego adhuc puer de vita æterna „ nobis promiſſa per humilitatem Domini Dei noſtri deſcendentis ad ſuperbiam „ noſtram, & ſignabar jam ſigno Crucis ejus, & condiebar ejus ſale jam „ inde ab utero matris meæ.

Sale benedicto.

Quamobrem cum *S. Auguſtinus* Cęremonias interdum improbare videtur, intelligendus eſt de cęremoniis ab Eccleſia non approbatis, ſed a privatis hominibus contra Eccleſiæ conſuetudinem introductis. Id patet ex Epiſtola illius olim CXIX. ad Januarium. „ Quod autem, *inquit*, inſtituitur præter conſue- „ tudinem, ut quaſi obſervatio Sacramenti ſit, approbare non poſſum, etiamſi „ multa hujuſmodi propter nonnullarum vel ſanctarum, vel turbulentarum „ perſonarum ſcandala devitanda, liberius improbare non audeo. Sed hoc nimis „ doleo, quod multa, quæ in Divinis Libris ſaluberrime præcepta ſunt, minus „ curantur; & tam multis præſumptionibus ſic plena ſunt omnia, ut gravius „ corripiatur qui per Octavas ſuas terram nudo pede tetigerit, quam qui mentem „ vinolentia ſepelierit. Omnia itaque talia, quæ neque Sanctarum Scriptura- „ rum auctoritatibus continentur, nec in Conciliis Epiſcoporum ſtatuta inve- „ niuntur, nec conſuetudine univerſæ Eccleſiæ roborata ſunt, ſed pro diverſo- „ rum locorum diverſis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix, aut „ omnino nunquam inveniri poſſint cauſæ, quas in eis inſtituendis homines ſe- „ cuti ſunt, ubi facultas tribuitur, ſine ulla dubitatione reſecanda exiſtimo. „ Quamvis enim neque hoc inveniri poſſit, quomodo contra fidem ſint: ipſam „ tamen Religionem, quam pauciſſimis, & manifeſtiſſimis celebrationum Sa- „ cramentis miſericordia Dei eſſe liberam voluit, ſervilibus oneribus premunt, „ ut tolerabilior ſit conditio Judæorum, qui etiamſi tempus libertatis non agno- „ verunt, legalibus tamen ſarcinis, non humanis præſumptionibus ſubjiciun- „ tur. Sed Eccleſia Dei inter multam paleam, multaque zizania conſtituta, „ multa tolerat, & tamen quæ ſunt contra fidem, vel bonam vitam, non „ approbat, nec tacet, nec facit.

Quas Cæremonias S. Auguſt. improbat?

PROPOSITIO II.

Cęremoniarum uſus in Sacramentorum Adminiſtratione utiliſſimus eſt, optimiſque rationibus nititur.

PRimo enim adhibentur Cæremoniæ ad majorem Sacramentis venerationem conciliandam. Secundo, ad Sacramentorum effectus magis declarandos. Tertio, ad mentem in ſpiritualium rerum contemplationem erigendam, fidemque, & charitatem excitandam. Ita docet Concilii Tridentini Catechiſmus Cap. *De Sacramentis in genere*, §. XVIII. *Merito quidem a primis uſque Eccleſiæ tem-*

De Sacramentorum Cęremoniis

temporibus illud semper servatum est, ut Sacramenta solemnibus quibusdam cæremoniis ministrarentur. Primum enim maxime decuit sacris Mysteriis eum Religionis cultum tribuere, ut Sancta Sancti tractare viderentur. Præterea, quæ Sacramento efficiuntur, cæremoniæ ipsæ magis declarant, ac veluti ante oculos ponunt, & earum rerum sanctitatem in animos Fidelium altius imprimunt. Deinde vero mentes illorum, qui eas intuentur, & diligenter observant, ad sublimium rerum cogitationem erigunt, fidemque in eis, & charitatem excitant: quo major cura, & diligentia adhibenda erit, ut Fideles vim cæremoniarum, quibus singula Sacramenta conficiuntur, cognitam, & perspectam habeant. Quæ doctrina ex ipsamet Synodo Tridentina desumpta est, Sessione XXII. Cap. V. *Cum natura* (inquit) *hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli: propterea pia Mater Ecclesia Ritus quosdam, ut scilicet quædam submissa voce, alia vero elatiore, in Missa pronunciarentur, instituit. Cæremonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, luminaria, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa, ex Apostolica Disciplina, & Traditione, quo & majestas tanti Sacrificii commendetur, & mentes Fidelium per hæc visibilia religionis, & pietatis signa, ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur.*

De Sacramentorum Cæremoniis.

Objectio occupatur.

Fruſtra quis objiceret, Cæremonias a Paganorum, & Judæorum Religionibus ſumptas eſſe: nam etſi Pagani, & Judæi ritus aliquos noſtris affines habuerint, non recte colligitur, illos rejici debere prout ab Eccleſia uſurpantur; ſiquidem totus ille externi cultus apparatus ex objecto, & fine æſtimandus eſt, atque ex Religionis, in qua frequentatur, veritate. Sacrificia habuerunt Ethnici, Rituſque ſuos; habuerunt & Judæi; ſed illi idolis, & Dæmonibus, iſti Deo vero Sacrificia obtulerunt, Rituſque ſuos illius cultui dedicarunt. Cæremonias quaſdam a Judæis olim frequentatas uſurpat Eccleſia, ſed ob alium finem, ad cultum ſcilicet Chriſto Salvatori tribuendum, quem illæ venturum prænunciabant. Sane ſi rejiciendæ eſſent univerſim cæremoniæ, quia non ſolum a Judæis, ſed etiam ab Ethnicis uſurpatæ ſunt, rejicienda eſſent pari jure Sacramenta, quia Ethnici Diaboli æmulatione ſimiles quoſdam Ritus celebrarunt. Ut enim ait *Tertullianus* Libro *De præſcriptionibus Hæreticorum*, Cap. xl. „ Diabolus, cujus ſunt „ partes invertendi veritatem, ipſas quoque res Sacramentorum divinorum „ Idolorum Myſteriis æmulatur. Tingit & ipſe quoſdam, utique credentes, & fideles ſuos: expiationem delictorum de lavacro repromittit: & „ ſi adhuc memini, Mithra ſignat illic in frontibus milites ſuos; celebrat, „ & panis oblationem, & imaginem reſurrectionis inducit, & ſub gladio „ redimit coronam. Quid quod & Summum Pontificem unius nuptiis ſtatuit! „ Habet & Virgines, habet & Continentes. Ceterum ſi Numæ Pompilii „ ſuperſtitiones revolvamus, ſi Sacerdotalia officia, inſignia, & privilegia, ſi „ ſacrificalia miniſteria, & inſtrumenta, & vaſa ipſorum ſacrificiorum, ac „ piaculorum, & votorum curioſitates conſideremus, nonne manifeſte Diabolus moroſitatem illam Judaicæ Legis imitatus eſt? Qui ergo ipſas res, „ de quibus Sacramenta Chriſti adminiſtrantur tam æmulanter affectavit exprimere in negotiis idololatriæ, utique & idem & eodem ingenio „ geſtit, & potuit inſtrumenta quoque divinarum rerum, & Sanctorum „ Chriſtianorum ſenſum de ſenſibus, verba de verbis, parabolas de parabolis, profanæ, & æmulæ fidei attemperare. *Audiendus ea de re eſt & S. Auguſtinus Lib.* XX. *Contra Fauſtum, Cap.* XXI. Tantum (*inquit*) intereſt inter Sacrificia Paganorum, & Hebræorum, quantum inter imitationem errantem, & præfigurationem prænunciantem. Sicut autem „ non ideo contemnenda, vel deteſtanda eſt Virginitas Sanctimonialium

Mithra Perſis dicitur Sol, a voce, Mether ſive Mither, quæ idem valet, ac Magnus, unde comparativus Mithri, vel Mithra, hoc eſt, Major, ſive Dominus, ponitur aliquando pro primario Sacerdote.

„ lium, quia & Veſtales Virgines fuerunt; ſic non ideo reprehendenda
„ Sacrificia Patrum, quia ſunt & Sacrificia Gentium: quia ſicut inter illas
„ virginitates multum diſtat, quamvis nihil aliud diſtet, niſi quæ cui vove-
„ atur, atque reddatur; ſic inter Sacrificia Paganorum, & Hebræorum mul-
„ tum diſtat, eo ipſo, quod hoc ſolum diſtat, quæ cui ſint immolata, & obla-
„ ta: illa ſcilicet ſuperbæ impietati Dæmoniorum idipſum ſibi ob hoc arrogan-
„ tium, quo haberentur Dii, quia divinus honor eſt Sacrificium; illa vero uni
„ Deo, ut illi offerretur ſimilitudo promittens veritatem Sacrificii, cui erat of-
„ ferenda ipſa reddita veritas in Paſſione Corporis, & Sanguinis Chriſti.

REGULÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGULA I.

Cæremoniæ ab Eccleſia receptæ, & approbatæ, & in ſolemni Sacramentorum Adminiſtratione adhiberi ſolitæ, nec contemni, nec a Miniſtris pro libito omitti, aut in novas alias privata auctoritate mutari poſſunt.

NOn poſſunt, inquam, contemni: quia cum a Chriſto, vel ab Apoſtolis, vel ab Eccleſia, auctore Spiritu-Sancto traditæ, & inſtitutæ ſint, hujuſmodi contemptus in Chriſtum ipſum, in Spiritum Sanctum, in Apoſtolos, in Eccleſiam redundaret. Non poſſunt, ſecluſo neceſſitatis articulo, prætermitti: quamvis enim rei naturam non attingant, adeoque nihil de vera Sacramenti ratione imminui credendum ſit, ſi quando omittantur (ut docet Catechiſmus Concilii) quoniam tamen Eccleſia illarum uſum præſcribit, ac præcipit, lethaliter peccant, qui illas conſulto prætermittunt, utpote Eccleſiæ, cui Chriſtus morem gerere jubet, præceptum in re gravi violantes. Non poſſunt privata auctoritate a Miniſtris, aut Paſtoribus immutari ob eamdem rationem. Merito itaque Sacra Synodus Tridentina Seſſione VII. hanc noſtram Propoſitionem Canone XIII. ut fidei dogma confirmavit. *Si quis dixerit, receptos, & approbatos Eccleſiæ Catholicæ Ritus, in ſolemni Sacramentorum Adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato a Miniſtris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Eccleſiarum Paſtorem mutari poſſe; Anathema ſit.* Hinc Concilium Burdigalenſe anno MDLXXXII. celebratum, *Ne*, inquit, *Sacerdotum in Sacris tractandis negligentia, & incuria Populi pietatem imminuat, præcipimus, ut præſcriptas a Majoribus noſtris in Sacramentis adminiſtrandis Cæremonias non ſolum diligenter, ſed etiam ſumma cum animi attentione, & religione obſervent, nihil omnino addentes, nihil detrahentes.*

De Sacramentorum Cæremoniis.

REGULA II.

CAvere autem debent Presbyteri, ne ullum Sacramentum conferant, ac ne quidem Confeſſiones audiant, niſi ſuperpelliceo, ſtolaque ejus coloris, qui Sacramento adminiſtrando congruat, ac habitu Sacerdotali induti ſint, niſi aliud poſtulet urgens neceſſitas; ut *S. Carolus Borromæus* præcipit in Inſtructionibus, utque ſtatuunt Synodi, Rothomagenſis MDLXXXI. Rhemenſis MDLXXXIII. Aquenſis MDLXXXV.

REGULA III.

UT autem Sacramentis debitus religionis cultus, etiam externus, ab iis tribuatur, qui ea ſuſcipiunt: non patientur quemquam ad illa ſuſcipienda accedere, niſi exteriori quoque habitu, veſtium modeſtia, debitam illis venerationem præ ſe ferat .... Curabunt igitur, *Ut viri armis depoſitis, utque mulieres recte velato capite accedant, ut omnes veſtitu, & toto corporis habitu*

habitu modeſto humilitatem Chriſtianam præ ſe ferant. Curabunt etiam *Pro loco & tempore, & perſonarum ordine, ut idem faciant, quicumque dum Sacramentum miniſtratur, aliquod officium præſtant, utpote Patrini, & Paranymphi.*

Monebunt id quoque reliquos omnes, qui adſunt, *Ut remoto inani colloquio, actuque indecenti, pie, ac devote, ut debent, interſint capite aperto, mente etiam ipſi reputantes cœleſtia illa dona, quæ Sacramentorum virtute Fidelibus impartiuntur.* Ita *S. Carolus Borromæus* in Inſtructionibus.

Et Synodus Aquenſis anno MDLXXXV. *Sedulo Parochi videbunt, ne ad Sacramenta quævis aliquem admittant, niſi armis depoſitis, modeſtoque habitu, ac compoſito corporis geſtu aliquod reverentiæ interioris indicium exteriori cultu præ ſe ferat, & fidei noſtræ ſaltem initia recitare noverit.*

TRACTATUS II.

DE BAPTISMO.

BAptiſmi doctrinam populo Chriſtiano frequenter inculcandam recte præmonet Concilii Tridentini Catechiſmus, utpote quod Sacramentorum omnium primum ſit, non quidem dignitatis ordine, ſed neceſſitatis: unde & *Janua Sacramentorum* nuncupatur; ſine quo nullum ad cetera Sacramenta hominibus jus eſt, cum ad Eccleſiam, Chriſtique familiam non pertineant. A Baptiſmo enim *Incipit omnis fidei origo, & ad ſpem vitæ æternæ ſalutaris ingreſſio, & purificandis, ac vivificandis Dei ſervis divina dignatio* (ut loquitur *S. Cyprianus*.) Hinc Apoſtolus non ſolum frequenter, ſed gravibus verbis, & Spiritu Dei plenis, ejus Myſterii memoriam renovat, divinitatem commendat, atque in eo Redemptoris noſtri mortem, ſepulturam, & reſurrectionem nobis ante oculos, tum ad contemplandum, tum ad imitandum conſtituit. Rom. VI. 3. 4. 5. An ignoratis, quia quicumque baptizati „ ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus? Conſepulti enim „ ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit „ a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. 1. „ *Cor.* VI. 10. 11. Nolite errare: neque fornicarii, neque Idolis ſervientes, „ neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque „ fures, neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces Re„ gnum Dei poſſidebunt; & hæc quidam fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſan„ ctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, „ & in Spiritu Dei noſtri: & *cap.* XII. 13. Etenim in uno Spiritu omnes „ nos in unum corpus baptizati ſumus, ſive Judæi, ſive Gentiles, ſive ſer„ vi, ſive liberi. *Ad Galat.* III. 26. 27. Omnes filii Dei eſtis per fidem, „ quæ eſt in Chriſto Jeſu. Quicumque enim in Chriſto baptizati eſtis, „ Chriſtum induiſtis. *Ad Epheſ.* V. 25. 26. Chriſtus dilexit Eccleſiam, & „ ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans Lavacro aquę in „ verbo vitæ, ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem macu„ lam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immacula„ ta. *Hinc tot Baptiſmi apud SS. Patres elogia præcipue apud* S. Gregorium „ Nazianzenum. *Orat.* XL. Baptiſmus, *inquit*, eſt ſplendor animarum, „ vitæ in melius mutatio, conſcientiæ ad Deum interrogatio. Baptiſmus „ infirmitatis noſtræ adjumentum. Baptiſmus carnis eſt abjectio, Spiritus „ aſſectatio, Verbi participatio, figmenti correctio, peccati diluvium, „ lucis communicatio, tenebrarum oppreſſio. Baptiſmus vehiculum ad „ Deum, peregrinatio cum Chriſto, fidei adminiculum, mentis perfectio, „ cœleſtis Regni clavis, vitæ commutatio, ſervitutis depulſio, vinculorum ſolu„ tio.

S. Cyprian. Epiſt. 7.

„ tio, compoſitionis in meliorem ſtatum converſio. Quid plura commemo-
„ rare attinet? Baptiſmus omnium Dei beneficiorum præſtantiſſimum, & ma-
„ gnificentiſſimum.

CAPUT I.

DE NATURA BAPTISMI.

ARTICULUS I.

Quid ſit Baptiſmus?

BAptiſmus, Græcum nomen eſt, ἀπὸ τῦ βάπτειν ideſt, *lavare*. In Sacris Litteris non ſolum eam ablutionem ſignificat, quæ cum Sacramento conjuncta eſt, ſed etiam omne ablutionis genus, II. Eſdræ IV. 23. *Non deponebamus veſtimenta noſtra: unuſquiſque tantum nudabatur ad Baptiſmum*. Marci VII. 3. *Phariſæi, & omnes Judæi, niſi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditiones Seniorum: & a foro niſi baptizentur, non comedunt: & alia multa ſunt, quæ tradita ſunt illis ſervare, baptiſmata calicum, & urceorum, & æramentorum, & lectorum*. Apoſtolus ad Heb IX. 9. 10. de Lege Moſaica loquens, *Juxta quam*, inquit, *munera, & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt juxta conſcientiam perfectum facere ſervientem, ſolummodo in cibis, & in potibus, & variis baptiſmatibus, & juſtitiis carnis uſque ad tempus correctionis impoſitis*. Id nomen quandoq; ad paſſionem translatum eſt, Marci X. 38. *Poteſtis bibere Calicem, quem ego bibo, aut Baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari*. Lucæ XII. 50. *Baptiſmo autem habeo baptizari: & quomodo coarctor, donec perficiatur?* I. ad Cor. XV. 29. *Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, ſi omnino mortui non reſurgunt? Ut quid & baptizantur pro illis?* Apud Eccleſiæ tamen Scriptores Baptiſmi nomen non quamvis corporis ablutionem vulgo ſignificat, ſed cum Sacramento conjunctam, & cum præſcripta verborum forma celebratam: qua quidem ſignificatione Apoſtoli ex Chriſti Domini inſtituto frequentiſſime uſi ſunt; S. Paulus *Rom.* VI. 3. 4. I. *Cor.* VI. 11. *Gal.* III. 27. *Epheſ.* V. 26. *Coloſſ.* II. 12. & S. Petrus *Epiſt.* I. cap. III. 21. Baptiſmi nomen ina

Multis præterea nominibus Baptiſmus a Patribus inſignitus eſt. *Sacramentum fidei* vocatur a *S. Ambroſio* Lib. *De Sp. Sancto*, cap. III. & a *S. Auguſtino* Epiſt. XCVIII. olim XXIII. ad *Bonifacium* Comitem, quia hoc Sacramentum ſuſcipientes univerſam Chriſtianæ Religionis fidem profitentur. Quæ profitendi fidem ante Baptiſmum conſuetudo ab Apoſtolicis temporibus originem ducit. Eunuchus a *Philippo* Chriſtianæ fidei ſummam edoctus *Act.* VIII. ait: *Ecce aqua, quis prohibet me baptizari? Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et reſpondens ait: Credo Filium Dei eſſe Jeſum Chriſtum. Et juſſit ſtare currum: & deſcenderunt uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum*. Vocatur *Illuminatio a Clem. Alexandrino* Lib. I. *Pedagogi*, cap. VI. a Synodo Laodicena can. XLV. *S. Cyrillo Hieroſolymitano* in Catecheſibus Illuminatorum, *S. Gregorio Nazianzeno* Orat. XXXIX. & XL. *in Sancta Lumina*, ſive in Baptiſmum Chriſti, *S. Jo: Chryſoſtomo* Homilia ad Baptizandos, & in cap. VI. Epiſtolæ ad Hebræos, ubi Apoſtolus ait: *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cęleſte, & participes facti ſunt Sp. Sancti .·. & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad Pœnitentiam*. Et cap. X. 32. *Rememoramini autem priſtinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum*: tempus nimirum quo baptizati erant, ſignificans: quia fide, quam in Baptiſmo profitemur, corda noſtra illuminantur. *S. Chryſoſtomus* in Oratione ad baptizandos, *Expurgationem* vocat; quia expurgamus vetus fermentum, ut

simus nova consperſio; ut loquitur Apoſt. 1. *Cor.* 5. tum *Sepulturam*, tum *Crucem Chriſti*, quia Salvatoris noſtri mortem, & ſepulturam repræſentat, tum *Plantationem*, quia ab infelicibus Gentium vepretis in fertile Eccleſiæ ſolum transferimur: & hæ quidem appellationes ex Epiſtola *S. Pauli* ad Rom. cap. VI. derivatæ ſunt. A *S. Dionyſio* Lib. *De Eccleſiaſtica Hierarchia*, cap. II. vocatur *Principium Sanctiſſimorum Mandatorum*, quia veluti janua eſt, qua in Chriſtianæ vitæ ſocietatem ingredimur, atque ab eo divinis præceptis obtemperandi initium facimus. Vocatur etiam *Circumciſio* a S. Joanne Chryſoſtomo, ſpiritualis utique, quod in locum Judaicæ circumciſionis ſuffectus ſit. Quod nomen ſumptum eſt ex Apoſtolo ad Coloſſ. II. 11. *In quo & circumciſi eſtis circumciſione non manufacta in expoliatione corporis carnis, ſed in circumciſione Chriſti, conſepulti ei in Baptiſmo*. Dicitur *Donum*, teſte *S. Gregorio Nazianzeno*, quia iis, qui nihil prius contulerunt, datur. *Unctio*, quia in eo Reges, & Sacerdotes myſtico quodam modo conſecramur, ut ſpiritales hoſtias Deo per Jeſum Chriſtum offeramus. *Indumentum*, quia ignominiæ noſtræ velamen eſt, & in eo expoliantes veterem hominem cum actibus ſuis, induimus novum, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis; induimus (inquam) Dominum Jeſum Chriſtum, ut loquitur Apoſtolus. *Sigillum*, quia baptizati non ſolum fide, & Crucis ſigno adverſus dęmonum impetus egregie muniuntur, verum etiam dominico Charactere in anima impreſſo, ad imperium Chriſti pertinere intelliguntur. Vocatur *Innovatio, Sacramentum vitæ novæ, Unda genitalis, Nativitas ſecunda, Lavacrum regenerationis, & renovationis, Generationis Sacramentum, Vitale Lavacrum*. Natura enim ex Adam *filii iræ* naſcimur: per Baptiſmum vero in Chriſto filii miſericordiæ renaſcimur: ſiquidem *Dedit hominibus poteſtatem filios Dei fieri, iis, qui credunt in nomine ejus, qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt*.

Ephes. 2. 3.

Joan. 1.

Baptiſmi definitio.

Quamobrem definitur Baptiſmus in Catechiſmo Conc. Tridentini, *Sacramentum regenerationis per aquam in verbo*. Ex verbis Domini apud Joannem cap. III. 5. & Apoſtoli ad Epheſ. v. 26. hæc definitio coaleſcit. Salvator enim ait: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Sp. Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei*: & Apoſtolus cum de Eccleſia loqueretur: *Mundans*, inquit, *eam lavacro aquæ in verbo vitæ*. Vel, ſecundum Magiſtrum Sententiarum, & S. Thomam: *Baptiſmus eſt ablutio corporis exterior ſub forma præſcripta verborum*. Non enim aqua ipſa, quæ ad conficiendum Baptiſmum in fonte aſſervatur, Sacramentum eſt; ſed tunc Sacramentum Baptiſmi dicendum eſt, cum aqua ad abluendum aliquem, additis verbis quæ a Domino inſtituta ſunt, adhibetur. Unde minus commoda eſt illa Baptiſmi definitio, quam tradit *Hugo a S. Victore* Lib. II. *De Sacramentis*, part. VI. cap. 1. *Baptiſmus eſt aqua diluendis criminibus ſanctificata per verbum Dei*. Cum enim (inquit *S. Thomas* III. part. quæſt. LXVI. art. 1.) Sacramenta Novæ Legis ſanctificationem quamdam operentur, ibi perficitur Sacramentum, ubi perficitur ſanctificatio: in aqua autem non perficitur ſanctificatio, ſed eſt ibi quædam ſanctificationis virtus inſtrumentalis, non permanens, ſed fluens in hominem, qui eſt veræ ſanctificationis ſubjectum: & ideo Sacramentum non perficitur in ipſa aqua, ſed in applicatione aquæ ad hominem, quæ eſt ablutio. Hæc igitur certis, & ſolemnibus verbis ex Domini Salvatoris inſtituto adhibitis, Sacramentum Baptiſmi eſt. Res, & Sacramentum eſt Character Baptiſmalis: res (inquam) eſt per exteriorem ablutionem ſignificata; & ſignum Sacramentale interioris juſtificationis. Res tantum Sacramenti eſt ipſa hominis juſtificatio,

tio, quæ ita ſignificatur, ut rei alterius ſignum non ſit. Sacramentum tran-
it, nimirum ablutio, & verborum evangelicorum prolatio; Sacramentum ſi-
mul, & res Sacramenti, ſcilicet character, ita permanet, ut deleri, & ex-
cidere numquam poſſit. Res Sacramenti, ſcilicet juſtificatio, permanet qui-
dem, ſed ita ut amitti poſſit. *Theſaurum enim iſtum habemus in vaſis fic-* 11. Cor. 4.
tibus, ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis. 7.

ARTICULUS II.

De Materia Baptiſmi, & inſignibus ejuſdem figuris.

DUplex Baptiſmi materia diſtinguitur a Theologis; remota, & proxima. Remota, eſt aqua vera, & naturalis; proxima eſt ablutio.

PROPOSITIO I.

Veram, & naturalem aquam eſſe neceſſariam, ſolamq; legitimam Baptiſmi materiam, dogma Fidei eſt.

CErtiſſimum namque eſt ex Scriptura Sacra, & continua Traditione. Ait Chriſtus Joan. III. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Sp. Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei.* Act. VII. 36. 37. 38. *Dum irent* Materia baptiſmi remota.
per viam, Philippus, & Eunuchus, *venerunt ad quamdam aquam; & ait Eunuchus: Ecce aqua, quis prohibet me baptizari? ∴. Et deſcenderunt uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum. Cum autem aſcendiſſent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum.* Act. X. 47. *Reſpondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere poteſt, ut non baptizentur hi, qui Sp.* Materia baptiſmi remota.
Sanctum acceperunt, ſicut & nos? Et juſſit eos baptizari in nomine Jeſu Chriſti. Ad Epheſ. v. 25. 26. *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans Lavacro aquæ in verbo vitæ.* Ad Heb. X. 22. *Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda a conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda, teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem.* I. Petri III. 20. 21. *Expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur Arca, in qua pauci, ideſt octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam. Quod & vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit Baptiſma.* Verba autem Scripturæ Sacræ in proprio ſenſu intelligenda eſſe, cum nullum inde ſequitur abſurdum contra fidem, vel charitatem Dei, & proximi, & maxime cum lex fertur, aut Sacramentum inſtituitur, certiſſima eſt Theologorum ſententia. Inſcite igitur, & impie *Calvinus* in verbis Chriſti, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Sp. Sancto, &c.* Aquæ nomen ad ſenſum metaphoricum detorſit, eo nomine Sp. Sanctum intelligens. Nam præterquam quod ſenſum prorſus ineptum Chriſti Domini ſententiæ affingit, hunc ſcilicet, *Niſi quis renatus fuerit ex Sp. Sancto, & Sp. Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei*: communem Eccleſiæ ſenſum de vera, & naturali aqua ad Baptiſmum neceſſaria confirmant, atque ita hunc locum explicant Veteres Patres, *Juſtinus* in Apologia, quæ vulgo II. inſcribitur, *Tertullianus*, Lib. de Baptiſmo, *Cyprianus* Lib. III. *Teſtimoniorum ad Quirinum*, cap. XXV. *Ambroſius* Lib. III. *De Spiritu Sancto*, cap. XI. *Hieronymus* in cap. XVI. Ezechielis, *Gregorius* uterque, *Nazianzenus*, & *Nyſſenus*, in Orationibus de Baptiſmo, *Jo: Chryſoſtomus*, *Auguſtinus*, *Cyrillus Alexandrinus*, & quotquot *S. Joannis* Evangelium Commentariis illuſtrarunt.

Quod vero a Joan. Baptiſta dictum eſt de Chriſto venturo: *Ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne*: id nullo modo de Baptiſmi materia intelligendum eſt, ſed vel ad intimum Spiritus Sancti effectum, Matth. 3.

quo ſanctificamur, & regeneramur in Baptiſmo; vel certe ad Miraculum referri debet, quod die Pentecoſtes apparuit, cum Spir. Sanctus e cœlo in Apoſtolos ignis ſpecie delapſus eſt: de quo alio loco Chriſtus Dominus prædixit: *Quia Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto non poſt multos hos dies.*

Act. 1. 5.

Figuræ baptiſmi.

Idem a Domino tum figuris, tum Prophetarum oraculis ſignificatum, ex Scripturis Sacris animadvertimus. Et primum quidem tecta Baptiſmi figura in eo fuit, quod de Spiritu Dei in prima rerum origine dicitur: *Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas*: eo enim ſignificatum fuit, Spiritum Domini, quemadmodum aquas eis incubando fœcundas effecit, ut ex iis pilces, & alites naſcerentur, ita ad novi orbis inſtaurationem, & ædificationem Eccleſiæ, eaſdem ſic aliquando fœcundas redditurum, ut ejus virtute aquis impreſſa homines Deo renaſcerentur. Qua de re *Tertullianus* Lib. de Baptiſmo, ait: „ Habes, homo, in primis ætatem venerari aquarum, quod antiqua „ ſubſtantia; dehinc dignationem, quod divini Spiritus ſedes, gratior ſcilicet „ ceteris tunc elementis. Nam & tenebræ totæ adhuc ſine cultu ſiderum „ informes, & triſtis abyſſus, & terra imparata, & cœlum rude: ſolus „ liquor, ſemper materia perfecta, læta, ſimplex, de ſuo pura, dignum „ vectaculum Deo ſubjiciebat. *Deinde ubi plura in laudem hujus elementi „ congeſſit*, Vereor, *inquit*, ne laudes aquæ, potius quam Baptiſmi rationes „ videar congregaſſe, licet eo plenius docerem non eſſe dubitandum, ſi ma„ teriam, quam in omnibus rebus, & operibus ſuis Deus diſpoſuit, etiam „ in Sacramentis propriis parere fecit; ſi quæ vitam terrenam gubernat, „ & in cœleſti procurat: ſed ea ſatis erit præcerpſiſſe, in quibus & ratio „ Baptiſmi recognoſcitur prima illa, quæ jam tunc etiam ipſo habito præ„ notabatur ad Baptiſmi figuram, Dei Spiritum, qui ab initio ſupervectaba„ tur, ſuper aquas intinctorum moraturum. Sanctum autem utique ſuper „ ſanctum ferebatur, aut ab eo, quod ſuperferebatur, id quod ferebat, ſan„ ctitatem mutuabatur ... Ita de Sancto ſanctificata natura aquarum, & ipſa „ ſanctificare concepit. Nemo dicat, Numquid ipſis enim aquis tingimur, „ quæ tunc in primordio fuerunt? Non utique ipſis, niſi ex ea parte, qua „ genus quidem unum, ſpecies vero complures. Quod autem generi attribu„ tum eſt, etiam in ſpecie redundat. Ideoque nulla diſtinctio eſt, mari quis, „ an ſtagno, flumine, an fonte, lavacro, an alveo diluatur. Nec quidquam „ refert inter eos, quos Joannes in Jordane, & quos Petrus in Tiberi tin„ xit; niſi & ille Spado, quem Philippus inter vias fortuita aqua tinxit, „ plus ſalutis, aut minus retulit. Igitur omnes aquæ de priſtina originis „ prærogativa Sacramentum ſanctificationis conſequuntur, invocato Deo. „ Supervenit enim ſtatim Spiritus de cœlis, & aquis ſupereſt, ſanctificans „ eas de ſemetipſo; & ita ſanctificatæ vim ſanctificandi combibunt. Quam„ quam ad ſimplicem actum competat ſimilitudo, & quoniam vice ſordium „ delictis inquinamur, aquis abluamur. Sed delicta, ſicut non in carne „ comparent, quia nemo ſuper cutem portat maculam idololatriæ, aut ſtupri, „ aut fraudis: ita ejuſmodi in ſpiritu ſordet, qui eſt auctor delicti. Spiritus „ enim dominatur, caro famulatur: tamen utrumque inter ſe communicant „ reatum, ſpiritus ob imperium, caro ob miniſterium. Igitur medicatis quo„ dammodo aquis per Angeli interventum, & ſpiritus in aquis corporaliter di„ luitur, & caro in eisdem ſpiritualiter mundatur. “ De eadem figura *S. Hieron.* Epiſt. LXXXIII. ad Oceanum: *Solus Spiritus Dei in aurigæ modum ſuper aquas ferebatur, & naſcentem Mundum in figura Baptiſmi parturiebat.*

Latio Spiritus Dei ſuper aquas in Mundi creatione.

Geneſ. 1.

Geneſ. 6.

Diluvium Noeticum.

Diluvium etiam, quo Mundus purgatus eſt, quod multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum, Baptiſmatis

figuram,

figuram, & ſimilitudinem geſſiſſe, *S. Petrus* in priori Epiſt. cap. III. oſtendit. *In Arca*, inquit, *pauci, ideſt octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam. Quod & vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit Baptiſma*. Quemadmodum enim diluvium totum mundum vaſtavit, demergens quidem omnes homines carni deditos, & verbo Dei incredulos, ſolum vero Noe juſtitiæ præconem, Deoq; credentem, cum ejus familia per Arcam liberans: ita & in Baptiſmo quicquid eſt Mundi, & carnalium vitiorum ſubmergitur, abſorbetur, deletur; ſervantur autem pauci illi electi, qui Crucis ligno per fidem inhærentes, a Deo vocantur, ut ſint hæredes Juſtitiæ. Tempore diluvii, ſoli credentes per aquam ſalvi facti ſunt, ceteris propter infidelitatem ſuam pereuntibus; tempore Legis Evangelicæ pereuntibus infidelibus, ſoli Fideles per Baptiſma ſalvantur. Noe ab impiorum conſortio non eſt liberatus niſi per diluvium; nemo plane ab omni peccato liberatur, niſi per Baptiſmum. *Noe cum ſuis per aquam, & lignum liberatur: ſicut familia Chriſti per Baptiſmum Crucis Paſſione ſignatum ∴ Præter Arcam omnis caro, quam terra ſuſtentabat, diluvio conſumpta eſt: quia præter Eccleſiæ ſocietatem aqua Baptiſmi, quamvis eadem ſit, non ſolum non valet ad ſalutem, ſed potius valet ad perniciem* (inquit *S. Auguſtinus* Lib. XII. *Contra Fauſtum*, cap. XIV. & XVII.) *Quemadmodum poſt aquas diluvii, quibus iniquitas antiqua purgata eſt, poſt Baptiſmum (ut ita dixerim) Mundi, cœleſtis iræ, præco columba pacem adnuntiavit demiſſa ex Arca, & cum olea reverſa; quod ſignum etiam apud Nationes paci prætenditur: eadem diſpoſitione ſpiritualis effectus, terræ, ideſt, carni noſtræ, emergenti de Lavacro poſt vetera delicta, Columba Sancti Spiritus advolat, pacem Dei adferens, emiſſa de cœlis, ubi Eccleſia eſt Arca figurata. ∴ Sed Mundus rurſus delinquit ∴ Itaque igni deſtinatur, ſicut & homo, qui poſt Baptiſmum delicta reſtaurat, ut hoc quoque in ſignum admonitionis noſtræ debeat accipi* (inquit *Tertullianus* Libro *De Baptiſmo*, cap. VIII.)

Maris Rubri tranſitum Aquæ Baptiſmi ſignificationem habuiſſe, *S. Paulus* ad Corinthios ſcribens expoſuit, Epiſtola I. cap. X. *Nolo*, inquit, *vos ignorare, fratres, quoniam Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes Mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube, & in mari ∴ Hæc autem in figura facta ſunt noſtri*. Quibus verbis ſignificat Apoſtolus, Iſraelitas ideo dici baptizatos in Nube, & in Mari, quia figura erant eorum, qui in aqua, & in Spiritu baptizantur. Nubes Populum Dei, & ante Maris ingreſſum, & poſt egreſſum deduxit, donec ad Terram promiſſam perveniret: illi interdiu calorem temperabat, noctu eidem prælucebat. Spiritus Sanctus Eccleſiæ Catechumenos ad Baptiſmum perducit, & poſt Baptiſmum dux pariter illiſeſt, donec ad cœleſtem Patriam perveniant. Regeneratis nimium concupiſcentiæ carnalis æſtum temperat, eoſque in rerum adverſarum nocte ſui Numinis luce recreat, & corroborat, ne deficiant. Mare vero Rubrum Aquæ Baptiſmi figuram prætulit, quæ ex Chriſti Sanguine vim ſuam, & efficaciam habet omnem: per quam trajicientes veri Iſraelitæ, qui relicta Ægypto Chriſtum ducem ſequi geſtiunt, liberantur a poteſtate myſtici illius Pharaonis, diaboli, ſcilicet, cui prius ad Baptiſma uſque miſeram ſervierant ſervitutem: qui cum omnibus vitiis quaſi exercitu quodam ſuo Baptiſmi aquis obruitur, ac demergitur. Verum quemadmodum illa Nubis obumbratio, Mariſque Rubri tranſitus non prohibebat, quin terribilem in modum a Deo plecterentur in deſerto, qui novis quotidie ſceleribus, & ingrati animi vitio iram illius adverſus ſemetipſos concitabant, affectuque revertebantur in Ægyptum: ita Baptiſmus non prohibet, quin graviſſimis, ac æternis obnoxii ſint ſuppliciis, qui baptizati ſunt, & illuminati, donumque cœleſte guſtaverunt, & participes facti ſunt

Maris Rubri tranſitus. Exod. 13. Num. 14.

Hebr. 6. 4. Sp. Sancti (ut loquitur Apoſtolus) ſi in vetera ſcelera iterum prolabantur. Hanc figuram ſpectat *S. Cyprianus* Epiſt. LXXVI. ad *Magnum* ſcribens: *Diaboli nequitiam pertinacem uſque ad aquam ſalutarem valere, in Baptiſmo vero omne nequitiæ ſuæ virus amittere. Quod exemplum cernimus in Rege Pharaone, qui diu reluctatus, & in ſua perfidia demoratus, tamdiu reſiſtere potuit, & prævalere, donec ad aquam veniret: quo cum veniſſet, & victus eſt, & extinctus. Mare autem illud Sacramentum Baptiſmi fuiſſe, declarat B. Apoſtolus Paulus.* Et *S. Hieronymus* Epiſtola LXXXIII. ad Occanum: *Pharao cum exercitu ſuo, nolens Populum Dei exire de Ægypto, in typo Baptiſmatis ſuffo-*
Pſal. 73. 13. *catur. Et in Pſalmis de interfectione illius ſcribitur: Tu confirmaſti in virtute tua mare: contribulaſti capita draconum in aquis: tu confregiſti capita draconis.*

In Jordanis aqua Baptiſma noſtrum pariter præmonſtratum eſt, cum
4. Reg. 5. 14. *Naaman* Syrus eo in flumine ſepties lotus, a lepra ſua mundatus eſt:
Luc. 4. 27. Spiritu Sancto præſignificante, Gentes omnes a peccatorum maculis, ac ſeditate per ſeptiformem ejusdem Numinis gratiam, & operationem in Baptiſmo purgandas, & curandas. Qua de re *S. Ambroſius* Lib. IV. in Lucam,
Aqua Jordanis. *Diſce*, inquit, *Baptiſmi gratiam ſalutaris; qui leproſus merſerat, Fidelis emerſit. Diſce ſpiritualia Sacramenta ſignari. Corporis remedium petitur, mentis acquiritur. Abluitur caro, affectus abluitur. Non enim magis corporis, quam mentis lepram video fuiſſe mundatam: quando poſt Baptiſmum veteris erroris colluvione deterſa, negat ſe Diis alienis hoſtias, quas ſpoponderat Domino, litaturum.*

Piſcina probatica. Præclara quoque Baptiſmi figura fuit, quæ Hieroſolymis erat, Probatica Piſcina, in quam qui deſcendiſſet, *Poſt motionem aquæ* ab Angelo, *ſanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate.* De qua *S. Jo: Chryſoſtomus*
Joann. 5. 4. Hom. XXXV. in Joannem, „ Non temere, *inquit*, nec abs re hæc, ſed fu-
„ tura nobis tamquam imagine, & figura quadam deſcribuntur, ne res ni-
„ mium incredibilis, & inexpectata, accedente fidei virtute, multitudinis
„ animos offenderet. Quænam igitur hæc deſcriptio? Futurum erat Baptiſ-
„ ma plenum maximæ poteſtatis, & gratiæ, purgaturum peccata, pro mor-
„ tuo vivum effecturum ∴ Primum igitur pollutiones corporum, inde va-
„ ria morborum genera per aquam ſanantur: ſiquidem cum vellet Deus
„ appropinquantis Baptiſmatis fidem nos erudire, non ſolum pollutiones,
„ ſed etiam morbos per aquam expulit. ∴ Et quemadmodum hujus aquæ
„ natura per ſe non ſanabat, ſiquidem ſemper ſanaſſet, ſed dumtaxat cum
„ ab Angelo movebatur: ita & in nobis non ſimplex aqua operatur, ſed
„ cum Spiritus gratiam accepit, omnia abluit peccata. Juxta hanc Piſci-
„ nam jacebat multitudo languentium, cecorum, claudorum, aridorum, ex-
„ pectantium aquæ motum. Verum tunc infirmitas corporis ſanari volen-
„ tem impediebat: nunc unuſquiſque poteſtatem habet accedendi. Non enim
„ Angelus aquam movet, ſed Angelorum Dominus totum perficit. Jam
„ non habet excuſationis locum infirmus, non habere ſe hominem, qui
„ ſibi opituletur, neque dum venit, alium deſcendere: ſed licet univerſus
„ Mundus accedat, non conſumitur gratia, neque virtus deficit, ſed eadem
„ ſemper permanet. Ut enim ſolares radii ſingulis diebus illuminant, neque
„ ex multa ſui communicatione vis illorum minuitur: ita, immo longe mi-
„ nus Spiritus operatio ob accipientium multitudinem remittitur. Hoc au-
„ tem factum eſt, ut qui in aqua corporis morbos ſanari poſſe didiciſſent,
„ in eo aliquandiu exerciti, animi morbos per aquam curari poſſe facilius
„ crederent. *Et ante S. Chryſoſtomum* Tertullianus *Lib.* De Baptiſmo, *cap.*
„ 1. Figura iſta medicinæ corporalis ſpiritualem Medicinam canebat, ea
„ forma,

„ forma, qua ſemper carnalia in figura ſpiritualium antecedunt. Proficien-
„ te itaque hominibus gratia Dei, plus aquis, & Angelo acceſſit. Qui vi-
„ tia corporis remediabant, nunc ſpiritum medentur: qui temporalem ope-
„ rabantur ſalutem, nunc æternam reformant: qui unum ſemel anno li-
„ berabant, nunc quotidie Populos conſervant, deleta morte per ablutionem
„ delictorum. Exempto ſcilicet reatu, eximitur & pœna." Lege *S. Ambroſium* Lib. *De his, qui Myſteriis initiantur*, c. IV.

Alius Baptiſmi typus habetur *Joannis IX.* ubi Chriſtus *Expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos* Cæci nati, & dixit ei: *Vade, lava in natatoria Siloe (quod interpretatur* Miſſus.) *Abiit ergo, & lavit, & venit videns*. Baptiſmum hoc Miraculo adumbratum obſervant *S. Jo: Chryſoſtomus* Hom. LVI. in Joannem, *S. Ambroſius* Epiſt. LXXIII. & *S. Aug.* Tract. XLIV. in Evangelium *S. Joannis*. Chriſtus ſcilicet, qui miſſus eſt a Patre, & qui niſi eſſet miſſus, nemo noſtrum eſſet ab iniquitate dimiſſus, fecit lutum, cum Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis: hominemque a nativitate cæcum per peccatum originis Baptiſmatis aquis illuminavit. Illuminatio cæci nati a Chriſto.

Ad ſalutarem Baptiſmi aquam indicandam atque exprimendam pertinere aquas illas nemo dubitet, de quibus Iſa. XII. 3. *Haurietis aquas in gaudio de Fontibus Salvatoris*; & *dicetis in die illa, Confitemini Domino, & invocate nomen ejus*. Et cap. LII. 15. *Iſte aſperget gentes multas*. Et cap. LV. 1. *Omnes ſitientes venite ad aquas*. De quibus item Ezechielis XXXVI. 25. *Et effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, & ab omnibus idolis veſtris mundabo vos. Et dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri*. Idem cap. XLVII. *Et ait ad me: Aquæ iſtæ, quæ egrediuntur ad tumulos ſabuli Orientalis, & deſcendunt ad plana deſerti, intrabunt mare, & exibunt, & ſanabuntur aquæ. Et omnis anima vivens quæ ſerpit, quocumque venerit torrens, vivet; & erunt piſces multi ſatis, poſtquam venerint illuc aquæ iſtæ, & ſanabuntur, & vivent omnia, ad quæ venerit torrens. Et ſtabunt ſuper illas piſcatores, ab Engaddi uſque ad Engallim ſiccatio ſagenarum erit; plurimæ ſpecies erunt piſcium ejus, ſicut piſces maris magni, multitudinis nimiæ*. De iiſdem *Zachariæ* XIII. 1. prædicitur: *In die illa erit fons patens domui David, & habitantibus Jeruſalem in ablutionem peccatoris, & menſtruatæ*. Vaticinia Prophetarum de Baptiſmo.

Ex his omnibus refellitur error tum veterum Hereticorum, qui Baptiſmum aquæ repudiabant, ſcilicet *Manichæorum, Seleuci, & Hermiæ, & Paulicianorum*, ſed & *Calvini*, qui hæc verba, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua*, &c. ad metaphoricum ſenſum detorquere auſus eſt. Quos omnes ſacra Synodus Tridentina can. II. de Baptiſmo perculit: *Si quis dixerit, aquam veram, & naturalem non eſſe de neceſſitate Baptiſmi; atque ideo verba illa Domini noſtri Jeſu Chriſti*, Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, *ad metaphoram detorſerit; Anathema ſit*. S. Aug. Libro de Hæreſ. c. 46. & 59. Philaſt. Euthim. in Pan. Part. II. Tit. XXI.

Cur porro ad Baptiſmum conficiendum aqua potius nos uti voluerit Deus, quam alia materia, ratio multiplex affertur a Theologis. Prima petitur ex natura Baptiſmi, qui regeneratio eſt in ſpiritualem vitam, ad quam repræſentandam nihil aptius aqua reperiri potuit, cui generandi vis convenire maxime videtur. Nam & ſemina, ex quibus generantur omnia, non ipſa magis animantia quam plantæ, humida ſunt, & ad aquam pertinent. Qua etiam ex cauſa non defuere Philoſophi, qui rerum omnium principium Aquam eſſe dicerent. Cur Deus aquam potius quam aliam materiam Baptiſmo deſtinaverit?

Secunda ratio petitur ex effectibus Baptiſmi, quibus ſignificandis egregie congruunt aquæ proprietates. Ut enim aqua ſordes abluit, ita etiam Ba- S. Tho. III. P. Q. LXVI. Art. III.

ptiſmi vim, atque efficientiam, quo peccatorum maculæ eluuntur, optime demonſtrat. Quemadmodum aqua frigore ſuo calorem nimium temperat; ita gratiæ Baptiſmatis ſignificandæ aptiſſima eſt, qua cupiditatum ardor magna ex parte reſtinguitur.

Materia remota Baptiſmi.

Tertia ratio ſumitur ex Myſteriis Chriſti, quibus juſtificamur: quibus quidem repræſentandis idonea eſt aqua. Ut enim ait *S. Jo: Chryſoſtomus* Hom. XXIV. in Joannem: *Sicut in quodam ſepulchro, in aqua ſubmergentibus nobis capita, vetus homo ſepelitur, & ſubmerſus deorſum occultatur; & deinde novus rurſus aſcendit.*

Quarta ratio ſumitur ex neceſſitate Baptiſmi: quia enim hoc Sacramentum omnibus ad conſequendam vitam erat neceſſarium, idcirco aquam, quæ ſemper præſto eſt, atque ab omnibus facile parari poteſt, illius materiam Deus eſſe voluit.

Quinta ratio petitur ex Paganorum ſuperſtitionibus, qui profana luſtrationum ſuarum Myſteria in aquis, auctore diabolo Dei æmulo, conſtituerunt. Quamobrem Deus aquam Baptiſmatis ſui Myſterio conſecravit, ut diabolum fugillaret, ac idololatriam everteret. Qua de re *Tertullianus* Libro *De Baptiſmo*, cap. v. „ Sed enim Nationes extraneæ ab omni intellectu „ ſpiritualium poteſtatum eadem efficacia Idolis ſuis ſubminiſtrant. Sed vi- „ duis aquis ſibi mentiuntur. Nam & ſacris quibuſdam per Lavacrum ini- „ tiantur, Iſidis alicujus, aut Mithræ. Ipſos etiam Deos ſuis lavationibus „ efferunt. Ceterum villas, domos, templa, totaſque urbes aſpergine circum- „ latæ aquæ expiant paſſim. Certe ludis Apollinaribus, & Eleuſiniis tingun- „ tur: idque ſe in regenerationem, & impunitatem perjuriorum ſuorum agere „ præſumunt. Item penes Veteres quiſquis ſe homicidio infecerat, purgatrice „ aqua ſe expiabat. Igitur ſi de ſola natura aquis, quod propria materia „ ſit abluendi, in auſpicia emundationis blandiuntur, quanto id verius a- „ quæ præſtabunt per Dei auctoritatem, a quo omnis natura earum con- „ ſtituta eſt? Si religione aquam medicari putant, quæ potior religio quam „ Dei vivi? Quo agnito, hic quoque ſtudium diaboli cognoſcimus res Dei „ æmulantis, cum & ipſe baptiſmum in ſuis exercet. Quid ſimile? Im- „ mundus emundat, perditor liberat, damnatus abſolvit? Suam videlicet o- „ peram deſtruit diluens delicta, quæ inſpirat ipſe. Hæc quidem in teſtimo- „ nium poſita ſunt repellentibus fidem, ſi minime credant rebus Dei, quarum „ affectationibus apud æmulum Dei credunt. An non & alias ſine ullo Sa- „ cramento immundi Spiritus aquis incubant, affectantes illam in primor- „ dio divini ſpiritus geſtationem? Sciunt opaci quique fontes, & avii qui- „ que rivi, & in balneis piſcinæ, & euripi in domibus, vel ciſternæ, & „ putei, qui rapere dicuntur, ſcilicet per vim Spiritus nocentis. Nam & „ Apopnictos, & Lymphatos, & Hydrophobos vocant, quos aquæ neca- „ verunt, aut amentia, vel formidine exercuerunt. Quorſum iſta retuli- „ mus? Ne quis durius credat Angelum Dei Sanctum aquis in ſalutem ho- „ minis temperandis adeſſe, cum Angelus malus profanum commercium „ ejuſdem elementi in perniciem hominis frequentet.

Viduæ paganorum aquæ.

Profanæ luſtrationes.

Diabolus æmulus Dei.

REGULÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGULA I.

S. Tho. art. 4.

EX his colligitur, in qualibet aqua quovis modo tranſmutata, dummodo non ſolvatur ſpecies aquæ, poſſe fieri Baptiſmum, non autem ſi ſolvatur aquæ ſpecies. Quamobrem adhiberi poteſt ad Baptiſmum aqua Maris, aqua

aqua pluvia, aqua ſolaribus radiis calefacta, aqua fluminis turbida ex terreſtrium partium mixtione, aqua per cineres transfuſa, ſive lixivium, aquæ ſulphureorum balneorum, aut aliæ minerales, aqua decoctionis carnium, piſcium, vel herbarum, ſi facta non ſit tanta reſolutio corporum lixatorum in aqua, ut liquor plus habeat de aliena ſubſtantia, quam de aqua. At aquæ ex vite, vel ex roſis, aliiſve corporibus per Artem Chymicam expreſſæ, non ſunt materia Baptiſmi, ut nec cerviſia, vinum, liquores alii. Materia remota Baptiſmi.

REGULA II.

NUlla neceſſitas, aut ratio efficere poteſt, ut validus, ac ratus ſit Baptiſmus in alia materia quam in aqua ſimplici collatus; quia materia hæc eſſentialis eſt, a Chriſto præſcripta.

Frivolum vero, & inane eſt, quod objicitur ex *Stephani II.* Romani Pontificis Reſponſis ad Monachos Britannici Monaſterii, cap. II. *Si in vino quis, propterea quod aquam non inveniebat, omnino periclitantem infantem baptizavit, nulla ei exinde adſcribitur culpa: infantes ſic permaneant in Baptiſmo*. Primo, quia hujus Reſponſi non ſatis authentica, nec certa extant monumenta. Secundo, quia veriſimile eſt, ineptam conſtructionem ſic emendari debere: *Nulla ei adſcribitur culpa, ſi Infantes ſic permaneant*. Unde ſequitur: *Nam ſi præſens adfuit aqua, ille Presbyter excommunicetur, & pœnitentiæ ſubmittatur, quia contra Canonum ſententiam agere præſumpſit*. Non igitur Baptiſmum talem ratum habuiſſe cenſendus eſt *Stephanus II.* (ſi genuinum ejus Reſcriptum eſt) quia non fuerat interrogatus de valore Baptiſmi, quem nemo ſanæ mentis dubitare poterat plane irritum eſſe, ac nullum; ſed de culpa, vel pœna baptizantis. Hunc porro nulla pœna plectendum eſſe reſpondet, quia cum aliud non poſſet in extremo periculo, id per ſimplicitatem fecit, quod poſtea potuit elapſo periculo emendari, nec in cauſa fuit, cur infantes poſtea baptizati non ſint aqua, quæ ſola Baptiſmi materia eſt.

REGULA III.

QUamvis autem aqua ſimplex, quæ nihil aliud admixtum habet, materia ſit apta ad Baptiſmum conficiendum, quoties iſtius Sacramenti adminiſtrandi neceſſitas occurrit; tamen ab antiquis temporibus in Eccleſia obſervatum eſt, ut cum ſolemnibus cæremoniis Baptiſmus conficitur, ſacrum etiam Chriſma addatur, quo Baptiſmi effectum, unctionem ſcilicet Spiritus Sancti magis declarari perſpicuum eſt.

Conſecrationis aquæ Baptiſmatis per Orationem Sacerdotis, & chriſmatis admixtionem meminere *S. Dionyſius* Libro de Eccleſiaſtica Hierarchia, *S. Cyprianus* Epiſtola ad Januarium, *S. Baſilius* in Pſal. XXVIII. *Gregorius Nyſſenus* Orat. de Baptiſmo, *S. Ambroſius* Lib. I. *De Sacramentis*, cap. II. & III, *Victor Vitenſis* Lib. I. *De Perſecutione Vandalica*, Vetus *Ordo Romanus* in Officio Sabbathi Sancti, *Severus Alexandrinus* Libro de Ritibus Baptiſmi, *Alcuinus*, ſive alius Auctor Libri *De Divinis Officiis*, cap. XIX. *Gregorius Turonenſis* Libro de Miraculis, *Hincmarus* in Vita S. Remigii, &c. Ex Eccleſiæ autem Latinæ uſu conſecrata eſſe debet aqua Sabbathis Paſchæ, aut Pentecoſtes, quæ ſtatuta fuere tempora Baptiſmi ſolemni ritu adminiſtrandi, ex veteri diſciplina, de qua *Tertullianus* Lib. De Baptiſmo, cap. XIX. *Siricius* PP. Epiſtola ad *Himerium* Tarraconenſem Epiſcopum, *S. Leo* Epiſtola XVI. olim IV. ad Epiſcopos Siciliæ, ubi & hanc *Apoſtolicam Regulam* vocat, Gelaſius Epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ, Concilium Autiſiodorenſe canone XVIII. Matiſconenſe II. canone III. Pariſienſe VI. part. I. cap. VII. & XXXIII. Melden- Materia proxima Baptiſmi.

denſe canone XLVIII. Triburienſe cap. XII. &c. Qua de re *S. Carolus Borromæus* in Inſtructionibus, *Parochus*, inquit, *animadvertet, ut aqua (quæ materia Sacramenti Baptiſmi eſt) non ſolum vera, naturaliſque ſit, ſed etiam eo ipſo anno, quemadmodum ſancte cautum eſt, benedicta in Sabbatho Sancto Paſchæ Reſurrectionis Domini, aut Sabbatho Pentecoſtes.*

Quod ſi intra annum, pro temporis diuturnitate, aliave cauſa illam corrumpi contigerit, in Sacrarium prope Fontem Parochus projiciet, ſtatimque & Fontem purgabit; & vero ſi in Urbe eſt, ad Metropolitanam; ſi in Diœceſi, ad Plebanam Eccleſiam veniet, unde proprio vaſculo nitido aquam baptiſmalem accipiat, in Parochialemque Eccleſiam ſecreto ferat: ubi quamprimum in Fontem effundet, baptiſmalique aquæ allatæ tantum etiam aquæ puræ, nitidæ & recentis addet, quantum ſatis erit. Hoc ipſum quoque præſtabit, ſi etiam aqua baptiſmalis per annum aliquo modo defecerit.

Et quoniam interdum accidit, ut in ſumma hyeme aqua baptiſmalis vi frigoris conglaciet, aut gelida nimis fiat, tunc ut aliquo calore liquefacta, aut calefacta, uſui ad baptizandum infantem eſſe poſſit, aliam aquam vaſe mundo calefactam immiſceri licet, quæ aqua calefacta longe paucior erit, quam illa quæ benedicta eſt. Qua in re etiam cavebit Sacerdos, ne quid aliud commiſceat quam aquam puram, & naturalem, quamvis calidam.

Ne vero temeraria manus abutatur aqua baptiſmali ad ſuperſtitionem, & perniciem, Sacerdos Fontem ex præſcripto bene communitum, ſera etiam, clavique claudet, quam ne Clerico quidem committens, apud ſe cuſtodiet perpetuo. Quod pluribus etiam Conciliis Provincialibus, & Diœceſanis Statutis pene omnibus ſancitum eſt.

PROPOSITIO II.

Ad valorem Baptiſmi perinde eſt, an ablutio fiat immerſione, effuſione aquæ, vel aſperſione.

S. Thom. P. Q. lxvi. Art. viii.

ASſumitur enim aqua in Sacramento Baptiſmi ad uſum ablutionis corporalis, per quam ſignificatur interior ablutio peccatorum: ablutio autem fieri poteſt per aquam, non ſolum immerſione, ſed etiam aſperſione, vel effuſione. Immerſioni quidem favet illud Apoſtoli ad Rom. VI. *Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus: conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem.* Immerſio enim ſepulturam Chriſti magis repræſentat. Unde hic baptizandi modus fuit olim frequentior, & ut ait *S. Thomas*, laudabilior. Effuſioni favet illud *Ezech.* XXXVI. *Effundam ſuper vos aquam mundam.* Aſperſioni illud Iſaiæ LII. 15. *Iſte aſperget gentes multas.* Et ad Heb. X. *Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda a conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda.* Atque his duobus modis ſepultura Chriſti etiam adumbratur, licet obſcurius: quocumque enim modo fiat ablutio, corpus hominis, vel aliqua pars ejus aquæ ſupponitur; ſicut corpus Chriſti ſub terra poſitum fuit. Altero autem ex his poſterioribus modis Baptiſmum adminiſtratum fuiſſe ab Apoſtolis credere par eſt, cum una die tria millia, altera quinque millia hominum Chriſti fidem, ac Baptiſmum ſuſceperunt. (*Act.* II.)

Materia proxima Baptiſmi.

Clinicorum Baptiſmus legitimus, quamvis per aquæ aſperſionem collatus.

Confirmatur ex *S. Cypriano* Epiſtola LXXVI. ad *Magnum*, qui ab ipſo quæſierat, utrum illi, qui in infirmitate, & languore baptizati fuerant, qui propterea *Clinici* vocabantur, habendi eſſent legitimi Chriſtiani, eo quod aqua ſalutari non loti eſſent, ſed perfuſi. Reſpondet S. Cyprianus: *Nos, quantum concipit Mediocritas noſtra, æſtimamus in nullo mutilari, & debilitari poſſe beneficia divina, nec minus aliquid illic poſſe contingere, ubi plena, &* ſo-

tota fide & dantis, & ſumentis accipitur, quod de divinis muneribus hauritur. Neque enim ſic in Sacramento ſalutari delictorum contagia, ut in lavacro carnali, & ſæculari ſordes cutis, & corporis abluuntur, ut aphronitris, & ceteris quoque adjumentis, & ſolio, & piſcina opus ſit, quibus ablui, & mundari corpuſculum poſſit. Aliter pectus credentis abluitur, aliter mens hominis per fidei merita mundatur. In Sacramentis ſalutaribus neceſſitate cogente, & Deo indulgentiam ſuam largiente, totum credentibus conferunt divina compendia. Nec quemquam movere debet, quod aſpergi, vel perfundi videntur ægri, cum gratiam dominicam conſequuntur; quando Scriptura Sancta per Ezechielem Prophetam loquatur, & dicat: Et aſpergam ſuper vos „ aquam mundam, mundabimini ab omnibus immunditiis veſtris ..... „ *Item in Numeris*: Et homo, qui fuerit immundus uſque ad veſperam, „ hic purificabitur die tertio, & die ſeptimo, & mundus erit. Si au„ tem non fuerit purificatus die tertio, & die ſeptimo, non erit mun„ dus, & exterminabitur anima illa de Iſrael, quoniam aqua aſperſio„ nis non eſt ſuper eum ſparſa ..... *Unde apparet, aſperſionem quoque aquæ inſtar ſalutaris lavacri obtinere ..... Et idcirco quantum fide concipere, & ſentire nobis datur, mea ſententia hæc eſt, ut Chriſtianus judicetur legitimus, quiſquis fuerit in Eccleſia lege, & jure fidei divinam gratiam conſecutus. Aut ſi aliquis exiſtimat nihil eos conſecutos, eo quod aqua ſalutari tantum perfuſi ſint, ſed inanes, & vacui ſunt, non decipiantur, ut ſi incommodum languoris evaſerint, & convaluerint, baptizentur. Si autem baptizari non poſſunt, qui jam Baptiſmo Eccleſiaſtico ſanctificati ſunt; cur in fide ſua, & Domini indulgentia ſcandalizentur? An conſecuti ſunt quidem gratiam dominicam, ſed breviore, & minore menſura muneris divini, ac Spiritus Sancti, ut habeantur quidem Chriſtiani, non ſint tamen ceteris adæquandi? Quin immo Spiritus Sanctus non de menſura datur, ſed ſuper credentem totus infunditur. Nam ſi dies omnibus æqualiter naſcitur, & ſi Sol ſuper omnes pari, & æquali luce diffunditur; quanto magis Chriſtus Sol, & dies verus in Eccleſia ſua lumen vitæ æternæ pari æqualitate largitur?*

Addi poteſt *Stephani II.* Reſponſum, qui interrogatus, An liceret cum concha, aut cum manibus infanti in infirmitate poſito aquam ſuper caput infundere, & ſic baptizare, reſpondet: *Hoc Baptiſma, ſi in nomine ſanctæ Trinitatis peractum fuerit, firmiter permanebit, præſertim cum & neceſſitas expoſcit, ut & ille, qui ægritudine detentus eſt, hoc modo renatus, particeps Regni Dei efficiatur.*

REGULA PRAXIM SPECTANS.

Eccleſiæ ſuæ morem ac ritum in adminiſtratione Baptiſmi quiſque ſequi debet.

HAC in re unuſquiſque Eccleſiæ ſuæ ritum ſequi debet, nec ab eo diſcedere abſque peccato poteſt, niſi neceſſitas cogat. Quandoque autem poteſt imminere neceſſitas propter paucitatem aquæ, vel propter debilitatem Miniſtri, qui ſuſtentare non valet baptizandum; vel propter debilitatem baptizandi, cui forte mortis periculum ex immerſione imminet. Quamobrem his in caſibus omitti poteſt immerſio, quamvis Eccleſiæ uſu frequentata, & Ritualibus Libris præſcripta, & effuſione, vel aſperſione Baptiſmus adminiſtrari: modo tamen aqua tangat immediate corpus, & ea quantitate, ut quis moraliter cenſeatur ablutus; & caput, quod ſenſuum omnium principium eſt, & radix, aqua perfundatur, aut certe ſcapulæ, vel pectus, ſi grave nocumentum ex capitis ablutione timeretur. Quamquam & alterius cujuſvis partis perfuſio ſufficere videatur *S. Tho-*

Thomæ, cum infans ex utero matris nondum egreſſus, ſecundum partem aliquam, puta brachium, aut pedem foras prodit, & mortis periculum imminet. Quæ tamen opinio non erat ab omnibus recepta, ut ipſe teſtatur III. p. q. LXVIII. art. XI. ad IV. *Expectanda eſt*, inquit, *totalis egreſſio pueri ex utero ad Baptiſmum, niſi mors immineat: ſi tamen primo caput egrediatur, in quo fundantur omnes ſenſus, debet baptizari periculo imminente: quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita conſiſtit ſicut in capite, videtur quibuſdam, quod propter dubium, quacumque alia parte corporis abluta, puer poſt perfectam nativitatem ſit baptizandus ſub hac forma: Si non es baptizatus, ego te baptizo*, &c. Et id certe tutius omnino eſt, & in praxi ſequendum, ſecundum Inſtructiones *S. Caroli Borromæi*, De Baptiſmi Adminiſtratione: *Si fœtus* (inquit) *ex utero matris, quæ in partu periculoſe laborat, vel manu, vel pede, vel alia aliqua parte extans, ob neceſſitatem in ea ipſa parte ab obſtetrice baptizatus eſt; cum ſuperſtes erit, ſub conditione baptizetur, adhibitis ceteris Baptiſmi cæremoniis. Si vero in capite, quod primum ex utero prodiit, baptizatus eſt, forma rite ſervata; quando ſupervixerit, ad Eccleſiam deferatur, cui tantum reliquæ cæremoniæ adhibeantur, quæ ad ſolemnitatem Baptiſmi attinent*. Idem in Rituali Romano præſcriptum eſt.

An qualibet alia parte corporis aqua perfuſa præter caput, puer ſit rite baptizatus.

PROPOSITIO III.

Unica, vel trina immerſione perfici poteſt Baptiſmus, quamvis trina immerſio priſcæ Traditionis, & antiquis Eccleſiæ moribus magis conveniat.

AD Baptiſmum enim per ſe neceſſaria eſt ablutio, modus autem ablutionis accidentarius eſt (inquit *S. Thomas*.) Quamobrem legitimus eſt unius, vel trinæ immerſionis uſus; quia unica immerſione ſignificatur unitas mortis Chriſti, & unitas Deitatis; trina autem immerſione ſignificatur triduum Sepulturæ Chriſti, & etiam Trinitas perſonarum. Sed diverſis ex cauſis quandoque unica, quandoque trina immerſio ab Eccleſia præſcripta eſt. Nam propter illorum Hæreticorum errorem, qui non baptizabant in nomine Patris, & Filii, & Spir. Sancti, ſed in commemorationem mortis Chriſti, & una quidem immerſione, unius immerſionis ritus improbatus eſt, non quidem in ſe, ſed ratione abuſus, & hæreſeos, cui patrocinabatur, & cujus ſolemnis veluti profeſſio cenſeri poterat, ut conſtat ex Canone quinquageſimo ex iis, qui Apoſtolici falſo nuncupantur: *Si quis Presbyter, aut Epiſcopus non trinam immerſionem unius Myſterii celebret, ſed ſemel mergat in Baptiſmate* (*quod dari a quibuſdam dicitur in morte Domini*) *deponatur: non enim nobis dixit Dominus: in morte mea baptizate, ſed, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. In execrationem vero erroris Schiſmaticorum, vel Hæreticorum homines rebaptizantium, vel Deitatem in tribus perſonis dividentium, in Conc. Toletano IV. can. VI. ſtatutum eſt, ut unica immerſio in Baptiſmo uſurparetur: *Propter vitandum Schiſmatis ſcandalum* (inquit) *vel hæretici dogmatis uſum, ſimplam teneamus Baptiſmi merſionem; ne videantur apud nos, qui tertio mergunt, Hæreticorum probare aſſertionem, dum ſequuntur & morem. Et ne forte cuiquam ſit dubium hujus ſimpli myſterium Sacramenti, videat in eo Mortem, & Reſurrectionem Chriſti ſignificari: nam in aquis merſio, quaſi in infernum deſcenſio eſt; & rurſus ab aquis emerſio, reſurrectio eſt. Item videat in eo unitatem Divinitatis, & Trinitatem perſonarum oſtendi: unitatem, dum ſemel immergimus; Trinitatem, dum in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizamus*. Uniformem Baptiſmi

III P. Q. LXVI. A. VIII.

Refertur apud Gratian. diſt. IV. De conſecration. cap. Si quis.

Ib. cap. Propter.

Unius immerſionis myſterium.

Baptiſmi Ritum Synodus Toletana in Eccleſia Hiſpanienſi eſſe ſanxit, unicam immerſionem: agnovit tamen, & profeſſa eſt trina etiam immerſione Baptiſmum legitime celebrari, quod antea reſponderat *S. Gregorius* Pontifex Maximus *Leandro* Hiſpalenſi Epiſcopo, Lib. I. Epiſt. XLI. cujus hæc ſunt verba: *De trina vero Merſione Baptiſmatis nil reſponderi verius poteſt, quam quod ipſi ſenſiſtis; quia in una fide nihil officit Sanctæ Eccleſiæ conſuetudo diverſa. Nos autem, quod tertio mergimus, triduanæ ſepulturæ Sacramenta ſignamus, ut dum tertio infans ab aquis educitur, Reſurrectio triduani temporis exprimatur. Quod ſi quis forte etiam pro ſummæ Trinitatis veneratione æſtimet fieri, neque ad hoc aliquid obſiſtit, baptizando ſemel in aquis mergere: quia dum in tribus perſonis una ſubſtantia eſt, reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt infantem in baptiſmate in aquam vel ter, vel ſemel immergere, quando & in tribus merſionibus perſonarum Trinitas, & in una poteſt Divinitatis ſingularitas deſignari. Sed quia nunc huc uſque ab Hæreticis infans in baptiſmate tertio mergebatur, ſiendum apud vos eſſe non cenſeo: ne dum merſiones numerant, divinitatem dividant, dumque quod faciebant faciunt, ſe errorem noſtrum viciſſe glorientur.* Immerſione igitur trina, vel unica æque perficitur Baptiſmus. Sed tamen Eccleſiæ ſuæ Ritum ſervare quisque debet, quem citra grave peccatum contemnere, aut mutare non poteſt.

Trinæ immerſionis myſterium.

Eadem diſt. cap Trina.

Priſcæ nihilominus Traditioni, & antiquis Eccleſiæ moribus, ac diſciplinæ convenire magis trinam immerſionem, conſtat ex *S. Dionyſio* Lib. *De Eccleſiaſtica Hierarchia* cap. II. *Tertulliano* Lib. *Adverſus Praxeam*, cap. XXVI. Lib. *De Corona Militis*, cap. III. ex S. Cyrillo Hieroſol. Catecheſi Myſtagogica ſecunda; ex *S. Baſilio* Lib. *De Spiritu Sancto* cap. XXVII. ex *S. Chryſoſtomo* Homil. de Fide; *S. Hieronymo* in Dialogo Adverſus Luciferianos, *S. Ambroſio* Lib. II. *De Sacramentis*, cap. VII. *S. Auguſtino* Homil. II. ad *Neophytos*, ut refertur apud *Gratianum* diſt. IV. *De Conſecratione*, cap. *Poſtquam*, & ex *Pelagio* Papa, ibidem, cap. *Multi*, cujus hæc ſunt verba: *Multi ſunt, qui in nomine ſolummodo Chriſti, una etiam immerſione ſe aſſerunt baptizatos. Evangelicum vero præceptum ipſo Domino Deo, & Salvatore noſtro Jeſu Chriſto tradente, nos admonet, in nomine Trinitatis, trina etiam merſione, ſanctum Baptiſma unicuique tribuere, dicente Domino Diſcipulis ſuis: Ite, baptizate omnes Gentes, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Sed quamvis ad *Traditionem* trinæ immerſionis ritum referant *Tertullianus*, *S. Baſilius*, & *S. Hieronymus*; quamvis ad Chriſti Domini præceptum *S. Chryſoſtomus*, & *Pelagius* Papa: non ſequitur, trinam immerſionem eſſe neceſſario uſurpandam, aut Baptiſmum una immerſione, vel etiam effuſione, aut aſperſione aquæ collatum, non eſſe ratum, ac legitimum. Nam Patribus ſolemne fuit, veteres Eccleſiæ ſuæ conſuetudines Traditionum nomine exornare. Unde *S. Hieronymi* ſcitum eſt: *Unuſquiſque conſuetudinem Eccleſiæ ſuæ legem Apoſtolicam arbitretur.* Deinde, Traditionum Apoſtolicarum duplex genus eſt: alię Fidei, aut Moralis Chriſtianæ ſpectant dogmata; aliæ Ritus ad ſolemnem Sacramentorum adminiſtrationem inſtitutos, & mere extrinſecos, atque accidentarios. Primi ordinis Traditiones nec ab Eccleſia ipſa mutari poſſunt, aut omitti: ſecundi vero ordinis poſſunt ab ea mutari ob rationes fidei, vel unitatis bonum ſpectantes. Ut enim ait *Tertullianus* Lib. *De Virginibus Velandis*, cap. I. *Regula quidem fidei una omnino eſt, ſola, immobilis, & irreformabilis .·. Hac lege fidei manente, cetera jam diſciplinæ, & converſationis admittunt novitatem correctionis, operante ſcilicet, & proficiente uſque in finem gratia Dei. Quale eſt enim, ut diabolo ſemper operante, & adjiciente quotidie ad iniquitatis ingenia, opus Dei aut ceſſaverit, aut pro-*

Trina immerſio veteri convenit diſciplinæ.

Traditionum Apoſtolicarum duplex genus.

Regula fidei immobilis, diſciplina mutari poteſt.

proficere deſiterit? Cum propterea Paracletum miſerit Dominus ut quoniam humana mediocritas omnia ſimul capere non poterat, paulatim dirigeretur & ordinaretur, & ad perfectum perduceretur diſciplina ab illo Vicario Domini Spiritu Sancto. Secundi iſtius generis eſt trinæ immerſionis Ritus. Ab Apoſtolis quidem traditus eſt, ſed cum Baptiſmo extrinſecus ſit, accidentarius, & ad ſolemnitatem dumtaxat pertinens, in Eccleſiæ poteſtate fuit, in qua reſidet Auctoritatis Apoſtolicæ plenitudo, hunc Ritum immutare ob graviſſimas rationes fidei, aut unitatis bonum ſpectantes, eodem Spiritu dirigente, quo afflati Apoſtoli illum, alioſque Ritus tradiderunt.

Addiderim, utrumque Ritum, trinæ, vel unius immerſionis, effuſionis, vel aſperſionis, ab Apoſtolis traditum cenſeri, ac dici poſſe, cum Eccleſia, Traditionum judex, & interpres optima, utrumque, ut legitimum, & ſufficientem admiſerit. *Non poſſumus reſpuere conſuetudinem, quam damnare non poſſumus, utpote non extraneam, quia non extraneorum, cum quibus ſcilicet communicamus jus pacis, & nomen fraternitatis. Una nobis, & illis fides, unus Deus, idem Chriſtus, eadem ſpes, eadem Lavacri Sacramenta. Semel dixerim, una Eccleſia ſumus. Ita noſtrum eſt, quodcumque noſtrorum eſt* (inquit *Tertullianus* cap. 11. Libri mox laudati) Adde quoſdam ex illis Baptiſmi Ritibus, quos *Tertullianus & S. Hieronymus* Traditionum nomine cohoneſtant, a multis retro ſæculis obſoletos eſſe, ut *Lactis, & mellis concordiam præguſtare ad infantiæ ſignificationem.*

Sanctus autem Jo: *Chryſoſtomus*, & *Pelagius* Papa trinam immerſionem ad præceptum Domini retuliſſe non videntur ratione ſui, ſed ratione rei ſignificatæ, trium ſcilicet SS. Trinitatis Perſonarum, in quarum nomine Baptiſmum conferri juſſit Chriſtus. *Omnibus Myſteriis* (inquit S. Chryſoſtomus) *veluti ſigillum imponens Dominus, in tribus Merſionibus aquæ unum Baptiſma Diſcipulis ſuis tradidit, dicens:* Euntes, *docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Et ita *Pelagii* teſtimonium explicat *S. Thomas* in Reſponſione ad ſecundum argumentum: *Dicendum* (inquit) *quod Pelagius Papa intelligit trinam immerſionem eſſe de mandato Chriſti in ſuo ſimili, in hoc ſcilicet, quod Chriſtus præcepit baptizari In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Addi poteſt, verba ipſa *Pelagii* non ſignificare, quod trina immerſio a Chriſto Domino in Evangelio præcepta ſit, quod manifeſte falſum eſt; ſed tantum quod admoneat nos Chriſti præceptum, jubentis Baptiſmum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti conferri, ut trinam immerſionem frequentemus, ceu illi præcepto magis conformem.

ARTICULUS III.

De forma Baptiſmi.

PROPOSITIO UNICA.

Perfecta, & abſoluta Baptiſmi forma hæc eſt: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

S. Tho. III. P. Q. lxvi. A. v. & vi.

I. ITA enim a Domino, & Salvatore noſtro traditum eſt, cum Apoſtolis præcepit Matth. xxviii. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Quod Traditio, teſteſque Traditionis Patres univerſi confirmant. Unius *Juſtini* Martyris verba adſcribo, Apologia pro Chriſtianis, quæ ſecunda inſcribitur: *Quicumque* in-

inquit, *perſuaſi fuerint, & crediderint vera eſſe, quæ a nobis traduntur, & dicuntur, ac vivere ſe ita poſſe receperint, orare jejunantes, & petere a Deo priorum peccatorum remiſſionem docentur, nobis cum illis una & orantibus, & jejunantibus. Deinde eo adducuntur a nobis, ubi aqua eſt: atque eo regenerationis modo, quo ipſi regenerati ſumus, regenerantur. Nam in nomine rerum cunctarum Parentis, & Domini Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, & Sp. Sancti, in aqua tum lavantur.* Hinc *S. Auguſtinus* Lib. IV. *De Baptiſmo contra Donatiſtas*, cap. XV. ait, *Baptiſmum verbis Evangelicis conſecrari.* Et Lib. VI. cap. XXV. *Certa illa Evangelica verba, ſine quibus non poteſt Baptiſmus conſecrari, tantum valent, ut per illa ſic evacuentur quæcumque in prece vitioſa contra Regulam fidei dicuntur, quemadmodum dæmonium Chriſti nomine excluditur.* Et infra: *Deus adeſt verbis Evangelicis ſuis, ſine quibus Baptiſmus Chriſti conſecrari non poteſt ∴ Ceterum quis neſciat, non eſſe Baptiſmum Chriſti, ſi verba Evangelica, quibus ſymbolum conſtat, illic defuerint? Sed facilius inveniuntur Hæretici, qui omnino non baptizent, quam qui non illis verbis baptizent. Ideoque dicimus, Baptiſmum Chriſti, ideſt, verbis Evangelicis conſecratum, ubique eumdem eſſe, nec hominum quorumlibet, & qualibet perverſitate violari.* Et Lib. III. cap. XV. expreſſius dixerat: *Si Evangelicis verbis, & in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Marcion Baptiſmum conſecrabat, integrum erat Sacramentum.*

II. Ex illo verbo Chriſti, legem de Baptiſmo promulgantis, *Baptizantes*, Catholica Eccleſia divinitus edocta optime intellexit, in hujus Sacramenti forma actionem Miniſtri exprimendam eſſe: quod quidem fit, cum dicitur, *Ego te baptizo.* At quoniam præter Miniſtros, tum illius perſonam, qui baptizatur, tum principalem cauſam, cujus virtute peragitur Sacramentum, ſignificare oportebat; idcirco illud pronomen *Te*, & diſtincta divinarum perſonarum nomina adduntur, ut abſoluta Sacramenti forma iis verbis concludatur: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Neque enim ſola Filii perſona, de quo *Joannes* ait, *Hic eſt, qui baptizat*, ſed ſimul omnes Sanctæ Trinitatis Perſonæ ad Baptiſmi Sacramentum operantur. Actio Miniſtri in forma Baptiſmi exprimenda. Joan. I. 33

III. Quod autem *In nomine*, non *in nominibus* dictum eſt, hoc plane declarat unam Trinitatis naturam, & divinitatem. Etenim hoc loco Nomen ad perſonas non refertur, ſed divinam ſubſtantiam, virtutem, & poteſtatem, quæ una, & eadem eſt in tribus perſonis, ſignificat. Unde SS. Patres *Athanaſius*, *Hilarius*, *Gregorius Nazianzenus*, & alii, ex Evangelicis illis verbis, quibus forma Baptiſmi conſtat, trium Perſonarum divinitatem, æqualitatem, conſubſtantialitatem efficaciſſime probaverunt, ea præſertim ratione quod in nullius umquam creaturæ nomine Baptiſmum conferri poſſe docuerit ſemper Eccleſia. Hinc *Pelagius I.* Pontifex Maximus in Confeſſione Fidei ſuæ miſſa ad *Childebertum* Regem Chriſtianiſſimum, Epiſt. XVI. *In Nomine*, inquit, *non nominibus, ut & unum Deum per indiſtinctum divinæ Eſſentiæ nomen oſtenderet, & Perſonarum diſcretionem ſuis demonſtratam proprietatibus edoceret. Quia dum tribus unum Deitatis nomen eſt, æqualitas oſtenditur perſonarum, &c.* Cur in nomine, non in nominibus Patris, & Filii, & Sp. Sancti Baptiſmus conferatur

IV. Baptiſmum porro conferri cum explicita, & diſtincta trium perſonarum SS. Trinitatis invocatione, Chriſtus inſtituit, tum quia Baptiſmus Sacramentum fidei eſt, cujus præcipuum objectum eſt Myſterium adorandæ Trinitatis: tum quia regenerationis gratiam tres Perſonæ divinæ conjunctim, & indiviſim operantur: tum quia per Baptiſmum fœdus, & ſocietatem inimus cum iiſdem adorandis Perſonis, *Ut ſocietas noſtra ſit cum Patre, & Filio, & Spiritu Sancto* (ut loquitur Apoſtolus.) In Baptiſmo ſcilicet adoptionem filiorum recipimus, & myſtica regeneratione conſequimur, *Ut filii Dei* Cur explicita, & diſtincta trium SS Trinitatis Perſonarum invocatio in Baptiſmo fieri debeat 1. Joan. 1. 3

nominemur, & ſimus. Efficimur Chriſti membra, qui Eccleſiæ caput eſt, ac per hoc unam cum illo. *Unus enim homo Chriſtus Caput, & Corpus* (ut ſæpe repetit *S. Auguſt.*) Quod etiam ſignificat Apoſtolus his verbis 1. ad Cor. XII. 12. *Sicut enim corpus unum eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum ſint multa, unum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus. Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus*. Et, *Quotquot in Chriſtum baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis*. Per Baptiſmum denique conſecramur Templa Sp. Sancti; quo pertinet illud Apoſtoli 1. ad Corinth. cap. III. 16. *Neſcitis, quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus. Templum enim Dei Sanctum eſt, quod eſtis vos*. His de cauſis Baptiſmum conferri Chriſtus edixit *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*.

REGULÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGULA I.

Forma baptiſmi.

IRritus eſſet Baptiſmus, ſi quis baptizaret *In nomine SS. Trinitatis*, tribus Perſonis expreſſe non invocatis. Item ſi quis copulativa conjunctione in disjunctivam mutata, diceret: *Ego te baptizo in nomine Patris, vel Filii &c.* Item ſi quis baptizaret *In nomine Genitoris, & Geniti, & Spirati*, ſeu *ab utroque Procedentis*. *Sicut* enim *aqua ſumitur ad Baptiſmum, quia ejus uſus eſt communior ad abluendum, ita ad ſignificandum tres Perſonas in forma Baptiſmi aſſumuntur illa nomina, quibus communius conſueverunt nominari Perſonæ* (inquit *S. Thomas* in Reſponſione ad ſeptimum argumentum) *nec in aliis Nominibus perficitur Sacramentum*.

REGULA II.

Irritus pariter eſſet Baptiſmus in Chriſti ſolius nomine collatus.

UT enim ait *Didymus* Lib. II. De Spiritu Sancto, *Licet quis poſſit exiſtere ſaxei* (*ut ita dicam*) *cordis, & penitus mentis alienæ, qui ita baptizare conetur, ut unum de præceptis Nominibus prætermittat, tamen ſine perfectione baptizabit*. Et *Pelagius* Papa in Reſcripto ad *Gaudentium* Epiſcopum (ut refertur diſt. IV. *De Conſecratione*, cap. *Si revera*) hæc habet: *Si hi, qui in locis Dilectioni tuæ vicinis commorari dicuntur, ſe ſolummodo in Nomine Domini baptizatos fuiſſe confitentur; ſine cujuſcumque dubitationis ambiguo, eos ad Fidem Catholicam venientes, in Sanctæ Trinitatis nomine baptizabis*. Idem confirmat *Zacharias* Papa, cujus verba referuntur eadem Diſtinctione, cap. *In Synodo*, quibus approbat Anglicanæ cujuſdam Synodi Decretum, *Ut quicumque ſine invocatione Trinitatis merſus fuiſſet, Sacramentum regenerationis non haberet*. Quod omnino verum eſſe ait: *Quia ſi lotus in fonte Baptiſmatis quis fuerit ſine invocatione Trinitatis, perfectus Chriſtianus non eſt, niſi In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti fuerit baptizatus*. Ibidem, cap. *Hi vero*, quod ex *S. Gregorio* ſumptum eſt, baptizari jubentur Hæretici, qui in Trinitatis nomine minime baptizati ſunt, ſicut Bonoſiani, & Cataphryges. Quibus Pontificum Decretis præponderare non debet, quod legitur cap. *A quodam*, ex Reſponſis *Nicolai I.* ad Conſulta Bulgarorum: *A quodam Judæo, neſcitis utrum Chriſtiano, an Pagano, multos in Patria veſtra baptizatos aſſeritis, & quid de iis ſit agendum conſulitis. Hi profecto ſi in Nomine Sanctæ Trinitatis, vel tantum in Nomine Chriſti* (*ſicut in Actibus Apoſtolorum le-*

Nicolai I. Reſponſum explicatur.

legitur) *baptizati ſunt* (*Unum quippe idemque eſt , ut S. ait Ambroſius*) *rebaptizari non debent*. Duo quippe in illa Reſponſione habentur . Primum , Virum illum , de quo dubitabatur , an Judæus eſſet , an Paganus , Miniſtrum Baptiſmi eſſe potuiſſe, nec iterandum Baptiſmum ab ipſo collatum, modo in trium Perſonarum Sanctiſſimæ Trinitatis nomine baptizaverit; qua de re dumtaxat fuerat a Bulgaris interrogatus Pontifex. Secundum, Baptiſmum etiam ab hujuſmodi viro adminiſtratum ratum eſſe , etiamſi in ſolius Chriſti Nomine collatus fuerit : qua de re non fuerat interrogatus . Prima pars Reſponſionis eſt Oraculum Sedis Apoſtolicæ , ex Eccleſiæ ſenſu, ſecundum Traditionem prolatum . Pars altera ſcitum eſt *Nicolai* ut privati Doctoris , ex proprio ſenſu , & opinione , quam *S. Ambroſii* teſtimonio niti exiſtimavit , ſcriptum . Quod minime ſequendum eſt : alioqui non ſolum Apoſtoli in Nomine tantum Domini noſtri Jeſu Chriſti baptizaſſent, Sp. Sancti afflatu , ut nomen Chriſti Jeſu magis celebraretur (ut quidam probabile putant) ſed ipſius etiam *Nicolai I.* temporibus , & modo , ratus fuiſſet Baptiſmus , eſſetque in Chriſti ſolius Nomine collatus : adeoque diſpenſatio , quam Apoſtolis datam volunt , ut in Chriſti tantum Nomine baptizarent, illis propria non fuiſſet.

Irritus Baptiſmus in ſolius Chriſti nomine collatus.

Forma Baptiſmi.

At (inquies) legimus Act. II. 38. cap. X. 48. cap. XIX. 5. quoſdam *In nomine tantum Jeſu Chriſti baptizatos* . Et *S. Hilarius* Lib. De Synodis in fine ait , Apoſtolos in Nomine Patris , & Filii , & Sp. Sancti baptizare juſſos, tantum in Jeſu Nomine baptizaviſſe . *S. Ambroſius* Lib. I. *De Sp. Sancto* , cap. III. aſſerit , *Quemadmodum in Chriſti nomine plenum eſſe legimus Baptiſmatis Sacramentum , ita Sancto tantum Spiritu nuncupato , nihil deeſſe ad Myſterii plenitudinem: quia qui unum dixerit, Trinitatem ſignavit . Si Chriſtum dicas, & Deum Patrem, a quo unctus eſt Filius, & ipſum, qui unctus eſt Filium, & Spiritum, quo unctus eſt, deſignaſti. Scriptum eſt enim: Hunc Jeſum a Nazareth, quem unxit Deus Spiritu Sancto.*

Objectiones diluuntur.

Reſp. Apoſtolos dici baptizaſſe tantum in Nomine Domini Jeſu , ideſt, Baptiſmo a Chriſto inſtituto, & ab illo vim, & efficaciam omnem habente ; ſic enim vox iſta , Nomen, uſurpatur in Scripturis, Act. IV. 7. *In qua virtute, aut in quo Nomine feciſtis hoc vos?* v. 10. *In nomine Domini Jeſu Chriſti , quem vos crucifixiſtis* . Luc. XXIV. 27. *Oportebat Chriſtum pati , & reſurgere a mortuis tertia die , & prædicari in Nomine ejus pœnitentiam , & remiſſionem peccatorum in omnes gentes* . Cum ergo S. Lucas in Actis ait , Quoſdam ab Apoſtolis in Nomine tantum Domini Jeſu Chriſti fuiſſe baptizatos , iis verbis ſignificat Baptiſmum , non qui a *Joanne* , ſed qui a Chriſto Domino traditus eſſet : tametſi a communi , & uſitata forma , quæ diſtincta trium Perſonarum nomina continet , Apoſtoli non diſcederent . Confirmatur hæc Reſponſio ex Act. XIX. ubi *S. Paulus* Diſcipulos quoſdam Epheſi ſic allocutus dicitur : „ Si Sp. Sanctum accepiſtis credentes ? At illi dixerunt ad eum : Sed neque ſi Sp. Sanctus eſt , audivimus. Ille vero ait: In quo ergo baptizati eſtis ? Qui dixerunt : In Joannis Baptiſmate . Dixit autem Paulus : Joannes baptizavit Baptiſmo Pœnitentiæ populum , dicens , in eum , qui venturus eſſet poſt ipſum, ut crederent , hoc eſt , in Jeſum . His auditis , baptizati ſunt in Nomine Domini Jeſu . *Ita hæc Scripturæ loca intellexit* S. Cyprianus, *Epiſt.* LXIII. *referens , quod Act.* II. *dixit Sanctus Petrus* : Baptizetur unuſquiſque veſtrum in Nomine Jeſu Chriſti , *illudque explicans* : Jeſu Chriſti , *inquit* , mentionem facit Petrus , non quaſi Pater omittere-„ tur , ſed ut Patri quoque Filius adjungeretur . Denique ubi poſt Reſurrectionem a Domino Apoſtoli ad Gentes mittuntur , In nomine „ Pa-

Apoſtoli in Chriſti ſolius nomine non baptizarunt.

„ Patris, Filii, & Spiritus baptizare Gentiles jubentur. Quomodo ergo quidam dicunt, foris extra Ecclesiam, immo & contra Ecclesiam, modo in Nomine Jesu Christi, ubicumque & quomodocumque Gentilem baptizatum remissionem peccatorum consequi posse, quando ipse Christus Gentes baptizari jubeat in plena, & adunata Trinitate?

Forma Baptismi. Ita *S. Basilius* Lib. *De Sp. Sancto*, cap. XII. „ Neminem vero (inquit) in fraudem inducat illud Apostoli, quod nomen Patris, & Spiritus Sancti mentionem, in Baptismatis commemoratione frequenter omittit: neque ideo putet harum vocum usum esse indifferentem. *Quicumque*, inquit, Galat. 3. 27. „ *in Christum baptizati estis, Christum induistis. Quicumque in Christo baptizati estis, in mortem illius baptizati estis*. Siquidem Christi appellatio, totius Deitatis est professio: quippe quæ simul declarat & Deum, qui unxit, & Filium, qui unctus est, & Sp. Sanctum, qui est unctio, Act. 10. 38. „ quemadmodum a Petro in Actis didicimus, *Jesum Nazarenum, quem unxit Deus Sp. Sancto*. Videtur tamen interdum & Spiritus tantum in Baptismate feciſſe mentionem Apostolus. *Omnes*, inquit, *in uno corpore, & in uno Spiritu baptizati sumus*. His & illud consonat: *Vos baptizabimini in Sp. Sancto*. At non ideo quis dixerit perfectum esse Baptisma, in quo solius Spiritus nomen invocatum est. Oportet enim inviolabilem manere traditionem, quæ in vivifica gratia data est: eo quod qui liberavit 1. Cor. 12. Act. 1. „ de corruptione vitam nostram, potestatem nobis renovationis dedit: quæ potestas causam habet ineffabilem, & in Mysterio reconditam, sed magnam animabus salutem conferentem, ut quidquam addere, vel detrahere, plane sit ab æterna vita excidere. Proinde si in Baptismo separare Spiritum a Patre, & Filio, ut periculosum est baptizanti, ita Baptismum accipienti inutile; quomodo nobis tutum fuerit a Patre, & Filio distrahere Spiritum? Fides, ac Baptisma duo sunt modi parandæ salutis, inter se cognati, & inseparabiles. Nam fides perficitur per Baptismum, Baptismus vero fundamento fidei nititur; & utraque res per has voces impletur. Sicut enim credimus in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, sic & baptizamur in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Ita *S. Augustinus* Lib. II. *Contra Maximinum Arianorum Episcopum*, cap. XXVII. „ Dicis in Persona Sp. Sancti non posse suscipi, quod de Filio dictum est, *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*. Et Joan. 1. „ hoc ideo dicis, ut quibus potueris, persuadeas, quod vobis male persuasum est, Sp. Sanctum non esse Creatorem: quasi legeris, Omnia per ipsum facta sunt sine Sp. Sancto: aut, omnia per neminem facta sunt, nisi per ipsum. Quamquam si & tale aliquid legeres, sic Spiritum Sanctum ab hac operatione, qua constituta est creatura, credere non deberemus excluſum: sicut Filius non excluditur ab ea scientia, de qua dictum est, 1. Cor. 2. 11. „ *Quæ Dei sunt, nemo scit nisi Spiritus Dei*. Si autem quia non est nominatus, quod etiam per illum facta sit creatura, quando de Filio dictum est, *Omnia per ipsum facta sunt*, ideo putas Dei Spiritum non esse Creatorem; proculdubio nec in ejus Nomine poteris baptizatos dicere, quibus ait Act. 2. 38. „ Petrus: *Agite Pœnitentiam, & baptizetur unusquisque vestrum in Nomine Domini Jesu Christi*, quia non ait, *& Spiritus Sancti*, nec in Patris nomine, quia nec ipse ibi est *nominatus*. Si autem etiam non nominatis Patre, & Spiritu Sancto, in Nomine Jesu Christi jussi sunt baptizari; & tamen intelliguntur non baptizati nisi in nomine Patris, & Filii, & Spir. Sancti: cur non sic audis de Filio Dei, *Omnia per ipsum facta sunt*, ut & non nominatum intelligas ibi etiam Spiritum Sanctum?

Nec alia *S. Hilarii* mens est. Scopus enim illius erat ostendere mul-

multa in Scripturis reperiri, ex quibus imperiti capiunt occaſionem errandi, eo quod inter ſe repugnantia videantur, tametſi revera concordent: quale eſt quod Apoſtoli *Matth. ult.* juſſi ſunt baptizare *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, qui tamen leguntur in Actis tantum in Nomine Jeſu baptizaſſe, ideſt, tum in uno ipſius merito, tum eo dumtaxat Baptiſmo, quem ipſe inſtituerat. Forma Baptiſmi.

Nec etiam alia mens eſt *S. Ambroſii*, qui id unum probandum ſibi ſumit, quando in Scripturis aliqua operatio tribuitur uni Perſonæ, alias propterea non excludi, ſed intelligi. S. Ambroſius explicatur. „ Sed fortaſſe, *inquit*, aliquis dicit, Qua ratione cum dixerit ex Patre omnia, & per Filium omnia, de Sp. Sancto tacuerit? & hinc cupiat præjudicium comparare; quod ſi pergit malitioſe interpretari quam multis inveniet locis prædicatam Sp. Sancti poteſtatem, in quibus, vel de Patre, vel de Filio nihil Scriptura expreſſerit, ſed intelligendum reliquerit? Numquid ergo cum gratia Spiritus prædicatur, Dei Patris, aut Unigeniti Filii denegatur? Non ita: quia ſicut Pater in Filio, & Filius in Patre, ita Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Sp. Sanctum, qui datus eſt nobis. Et ſicut qui benedicitur in Chriſto, benedicitur in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; qui unum Nomen eſt, Poteſtas una: ita etiam ubi operatio aliqua divina aut Patris, aut Filii, aut Sp. Sancti deſignatur, non ſolum ad Sp. Sanctum, ſed etiam ad Patrem refertur, & Filium; nec ſolum ad Patrem, ſed etiam ad Filium refertur, & Spiritum. *Cum ergo addit*: Quemadmodum in Chriſti Nomine plenum eſſe legimus Baptiſmatis Sacramentum; ita etiam Sp. Sancto tantum nuncupato nihil deeſt ad Myſterii plenitudinem: " ſenſus eſt, ubi legitur Baptiſmus in Nomine Chriſti datus, intelligendum eſſe datum in Nomine Patris, & Filii, & Sp. Sancti. Et ſimiliter cum dicitur datus in Sp. Sancto. Cum enim qui unum dixerit, Trinitatem ſignaverit, Scriptura Sacra Baptiſmum in unius Perſonæ Nomine collatum referens, intelligendum relinquit, alias Perſonas pariter fuiſſe in Baptiſmi forma nominatas. Atque hanc eſſe *S. Ambroſii* mentem, ex *S. Baſilio* confirmatur, cujus ſenſus, ac ſententias ſuas fecit: tum ex ipſo *Ambroſio*, Libro *De iis qui Myſteriis initiantur* C. IV. *Credit*, inquit, *etiam Catechumenus in Crucem Domini Jeſu, quia & ipſe ſignatur; ſed niſi baptizatus fuerit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti, remiſſionem non poteſt accipere peccatorum, nec ſpiritalis gratiæ munus haurire.* Lib. De Spiritu-Sancto Cap. 12.

Prætetea *S. Ambroſius* ipſo Libro *De Spiritu-Sancto*, Cap. mox laudato, ita Baptiſmum in Nomine Jeſu Chriſti interpretatur, ut iis verbis Baptiſmum ſignificari doceat, non qui a *Joanne*, ſed qui a Chriſto Domino traditus eſt, quamvis formam a Chriſto præſcriptam ſervarent. *Et illi*, inquit, *qui negaverunt ſe ſcire Spiritum-Sanctum, quamvis baptizatos ſe dicerent in Joannis Baptiſmate, baptizati ſunt poſtea: quia Joannes in Remiſſionem peccatorum, in advenientis Jeſu, non in ſuo baptizavit Nomine. Et ideo Spiritum neſciebant, quia nec Baptiſmum in Chriſti nomine, ſicut Joannes baptizare ſolebat, acceperant. Joannes enim licet non baptizaret in Spiritu, tamen & Chriſtum prædicabat, & Spiritum..... Baptizati ſunt itaque in nomine Jeſu Chriſti: nec iteratum eſt in his Baptiſma, ſed novatum. Unum enim Baptiſma.* Ita *S. Ambroſium* explicat Tridentini Concilii Catechiſmus.

His adde rationem *S. Thomæ* III. P. Q. III. A. VI. „ Sacramenta, *inquit*, habent efficaciam ab inſtitutione Chriſti: & ideo ſi prætermittatur aliquid eorum, quæ Chriſtus inſtituit circa aliquod Sacramentum, efficacia caret; niſi ex ſpeciali diſpenſatione ejus, qui virtutem ſuam Sacramentis non Forma Baptiſmi.

„ alligavit. Chriſtus autem inſtituit Sacramentum Baptiſmi dari cum invo-
„ catione Trinitatis: & ideo quicquid deſit ad plenam invocationem Trinita-
„ tis, tollit integritatem Baptiſmi. Nec obſtat, quod in nomine unius Perſo-
„ næ intelligitur alia (ſicut in nomine Patris intelligitur Filius) aut quod
„ ille, qui nominat unam ſolam Perſonam, poteſt habere rectam fidem de
„ tribus: quia ſicut ad Sacramentum requiritur materia ſenſibilis, ita &
„ forma ſenſibilis. Unde non ſufficit intellectus, vel fides Trinitatis ad
„ perfectionem Sacramenti, niſi ſenſibilibus verbis Trinitatis exprimatur: un-
„ de & in Baptiſmo Chriſti (ubi fuit origo ſanctificationis noſtri Baptiſmi)
„ adfuit Trinitas in ſenſibilibus ſignis; ſcilicet Pater in voce, Filius in hu-
„ mana natura, Spiritus-Sanctus in Columba. " Unde cum ait S. Doctor in Reſponſione ad primum, Apoſtolos ex ſpeciali revelatione in Chriſti Nomine baptizaſſe, Reſponſio hypothetica eſt, & ſecundum Catechiſmum Concilii intelligenda, cujus hæc ſunt verba: „ Quod ſi etiam aliquando
„ tempus fuiſſe dicendum eſt, cum Apoſtoli in Nomine tantum Domini
„ Jeſu Chriſti baptizarent: id quidem Spiritus-Sancti afflatu eos feciſſe,
„ exploratum nobis eſſe debet, ut initio naſcentis Eccleſiæ Jeſu Chriſti no-
„ minis prædicatio illuſtrior fieret, divinaque, & immenſa ejus poteſtas magis
„ celebraretur. Quamquam dubium fortaſſe videri poteſt, an hujuſmodi for-
„ ma Apoſtoli aliquem baptizaverint, ſi Ambroſii, & Baſilii graviſſimorum
„ Patrum auctoritatem ſequi volumus, qui ita Baptiſmum in Nomine Jeſu
„ Chriſti interpretati ſunt, ut dixerint iis verbis ſignificari Baptiſmum,
„ non qui a Joanne, ſed qui a Chriſto traditus eſſet; tametſi a communi
„ & uſitata forma, quæ diſtincta trium Perſonarum nomina continet, Apo-
„ ſtoli non diſcederent.

REGULA III.

Irritum eſt Baptiſma in nomine Dei, & ſanctæ Crucis collatum.

MUlto minus ratum eſt Baptiſma *In nomine Dei & Sanctæ Crucis* collatum, quamvis illud approbare videatur *S. Bernardus* Epiſt. cccxl. (ſi tamen hæc *S. Bernardi* Epiſtola eſt) Huic enim Abbatis Sanctiſſimi privatæ opiniunculæ prævalet Traditio, & Patrum ſententia ceterorum, quibus nec ſe præponi ipſe voluiſſet: ac demum Eccleſiæ in Synodo Tridentina judicium Canone IV. de Baptimo: *Si quis dixerit, Baptiſmum, qui datur ab hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti, cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, non eſſe verum Baptiſmum; Anathema ſit.*

REGULA IV.

Actio Miniſtri in forma Baptiſmi neceſſario exprimenda.

NOn ſolum tres Perſonæ Trinitatis in forma Baptiſmi propriis nominibus exprimendæ ſunt, ſed & actio Miniſtri, dicendo, *Ego te baptizo*: cum enim ablutio hominis varios ob fines fieri poſſit, neceſſe eſt, ut Baptiſmi forma exprimatur, ad quid fiat. Id autem ſatis non explicant hæc verba, *in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti*; cum in ſancto hujuſmodi nomine omnia facere debeamus, ut docet Apoſtolus ad Coloſſenſes III. Ideoque actus baptizandi neceſſario exprimendus eſt. At vox illa, *Ego*, non eſt ita neceſſaria, ut ſine illa Sacramenti ratio non conſtet, cum ejus vis contineatur in verbo *Baptizo*; immo vero in Eccleſia Greca variata dicendi ratione prætermitti conſuevit: propterea quod nullam fieri oportere Miniſtri mentionem judicarunt ad vitandum antiquum illorum errorem, qui digniorem, ac meliorem eſſe Baptiſmum
1. Cor. 1. 12. a ſanctioribus Miniſtris collatum cenſebant, dicentes: *Ego ſum Pauli, ego vero Cephæ*: ex quo factum eſt, ut in Baptiſmo hac forma paſſim utantur: *Baptizatur ſervus Chriſti, in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus-*

tus-Sancti ; a quibus tamen perfecte Sacramentum miniſtrari declaravit *Eugenius* IV. in Decreto ad Armenos. At ſi non exprimatur actus Baptiſmi vel modo noſtro, vel Græcorum, non perficitur Sacramentum.

Stephanus quidem *Tornacenſis* poſtea Epiſcopus, tunc vero S. *Evurtii* Aurelianenſis Abbas, a *Pontio Claromontano* Epiſcopo poſt annum MCLXX. conſultus, an Baptiſma puero collatum a patre his verbis, *In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, his omiſſis, *Ego te baptizo*, validum eſſet, reſpondit validum, ac ratum eſſe, neque hunc, nec alios, quos Alverni in extrema neceſſitate ita baptizare, ſeu (ut vulgo dicitur) *Undeiare* ſolebant, eſſe rebaptizandos. Quia Chriſtus non præcepit Apoſtolis, ut dicerent, *Ego te baptizo*, ſed ſolum ut baptizarent in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti: & Patres, ac Pontifices Baptiſmum *In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti* collatum, ſeu *Verbis Evangelicis conſecratum* (ut paſſim loquitur *S. Auguſtinus*) approbant, a quocumque, & ubicumque conferatur. *Clauſulam*, inquit, *quæ a baptizantibus ſolet, & debet dici, ſcilicet*, Ego te baptizo, *ſumma reverentia deoſculor, ſummo ſtudio amplector. Eam Mater Eccleſia ſic induxit, ut eſſet de ſolemnitate Miniſterii, non de ſubſtantia Sacramenti. Nam ſi aliud dixerimus, abſque medio confitebimur damnatos quos in neceſſitatis articulo a Laicis novimus baptizatos, hoc enim ſolum dicere ſolent, qui litteras ignorantes parvulos undaizant*: En nome Patres, & Files, & Eſperites Sanctes; *in quibus verbis eamdem virtutem ineſſe quam in Latinis ſyllabis idem ſignificantibus, & credimus, & fatemur*. Verum nec id conſtanter aſſeruit *Stephanus Tornacenſis* ; & ſententiæ *Mauritii Pariſienſis* Epiſcopi ſuam poſtponi voluit: *Opiniones*, inquit, *profundo, non aſſertiones, paratus ſummi, & Catholici viri Domini Pariſienſis ſequi veſtigia*. At *Mauritius Pariſienſis* de eadem Quæſtione a *Pontio Claromontano* ſententiam rogatus Baptiſmum irritum eſſe reſpondit, in cujus forma hæc verba, *Ego te baptizo*, omiſſa eſſent. *In quem modum*, inquit, *forma Baptiſmi tradi, vel recipi debeat, Scripturarum divinarum auctoritate, & Sanctorum Patrum teſtimonio traditum habemus in hunc modum*: Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti: *& tanta eſt horum verborum vivacitas, ut nihil immutari, nihil innovari oporteat. Niſi vero tota hæc verba ſimul a quocumque, & quacumque lingua proferantur, Baptiſmum eſſe non credimus. Quia ergo præſentium lator in ſubmerſione filii ſui*, Ego te baptizo, *ſiluit, & tantum*, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, *protulit, Baptiſmus non fuit: & ideo puer ille baptizandus eſt, quia Baptiſmum nequaquam ſuſcepit*. Et poſtea id Decretali confirmavit *Alexander III.* Pontifex Maximus (ut refertur Extra, *De Baptiſmo, & ejus effectu*) his verbis: *Si quis puerum ter in aqua immerſerit, In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti, Amen; & non dixerit, Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti, Amen; non eſt puer baptizatus.*

Epiſt. 2.4.5. Edit. P. D. Molinet.

Formâ Baptiſmi.

REGULA V.

Verba eodem ſimul tempore proferenda ſunt a Miniſtro, quo ablutionem peragit. Forma Baptiſmi.

SImul ab eo, qui baptizat, non ante, aut poſt ablutionem, verba Sacramenti, quæ formam continent, ſed eodem tempore, quo ablutio ipſa peragitur, pronuncianda ſunt. Et ſic ſi convenirent duo, quorum unus eſſet mutus, qui non poſſet proferre verba, & unus carens manibus, qui non poſſet exercere actum, non poſſent ambo ſimul baptizare, uno dicente verba, & alio exercente actum. Poſſunt autem, ſi neceſſitas exigit, plures ſimul baptizari; quia nullus eorum reciperet niſi unum Baptiſmum:

ſed tunc dicendum eſſet, *Ego baptizo vos*; nec eſſet mutatio formæ, quia *Vos* nihil eſt aliud quam *Te & te*. At ſi plures unum baptizarent dicendo, *Nos te baptizamus*, irritum fore Sacramentum videtur. His enim verbis ſignificatur, plures ea intentione convenire, ut unum Baptiſma conferant: quod quidem videtur eſſe contra rationem Miniſterii: homo enim non baptizat, niſi ut Miniſter Chriſti, & vicem ejus gerens: unde ſicut unus eſt Chriſtus, ita oportet eſſe unum Miniſtrum, qui Chriſtum repræſentet: propter quod Apoſtolus ait ad Epheſ. IV. *Unus Dominus, una fides, unum Baptiſma*. Et ideo contraria intentio videtur excludere Baptiſmi Sacramentum. Si vero uterque diceret, *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti*, uterque exprimeret ſuam intentionem, quaſi ipſe ſinguliriter Baptiſmum conferret. Quod contingere poſſet orta inter Miniſtros contentione, ex qua uterque aliquem baptizare conaretur. Et tunc manifeſtum eſt, illum, qui prior verba proferret, collaturum Baptiſmi Sacramentum: alium vero nihil effecturum: & ſi verba proferre aggrediatur, obnoxium fore pœnis rebaptizantium. Si autem ſimul & eodem tempore ambo verba proferant, & hominem immergant, aut aſpergant, puniendi erunt ob modum præpoſterum, & illicitum baptizandi, non ob iterationem Baptiſmi: & uterque, quantum in ſe eſt, baptizaret: nec traderent aliud, & aliud Sacramentum; ſed Chriſtus, qui eſt unus, interius baptizans unum Sacramentum per utrumque conferret. *Ita S. Thomas* III. P. Q. LXVI. A. V. ad IV. & Quæſt. LXVII. A. VI.

REGULA VI.

Nemo poteſt ſeipſum baptizare.

BAptizare ſe ipſum nemo poteſt: tum quia Baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio; diſtinctio autem eſſe debet inter perſonam generantem, & genitam: tum quia mutaretur ſubſtantia formæ, dicendo, *Ego baptizo me*. Quamobrem *Innocentius III.* Pontifex Maximus Epiſcopo Metenſi reſpondens, ut habetur Extra, *De Baptiſmo, & ejus effectu*, C. *Debitum*, ait: *Sane intimaſti, quod quidam Judæus in mortis articulo conſtitutus, cum inter Judæos tantum exiſteret, in aquam ſe ipſum immerſit dicendo*, Ego baptizo me in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti, Amen .... *Reſpondemus, quod cum inter baptizantem, & baptizatum debeat eſſe diſcretio, ſicut ex verbis Domini colligitur dicentis Apoſtolis*, Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti; *memoratus Judæus eſt denuo ab alio baptizandus; ut oſtendatur, quod alius eſt, qui baptizatur, & alius, qui baptizat: ad quod etiam deſignandum ipſe Chriſtus non a ſe ipſo, ſed a Joanne voluit baptizari: quamvis ſi talis continuo deceſſiſſet, ad cœleſtem patriam protinus evolaſſet propter Sacramenti fidem, etſi non propter fidei Sacramentum.*

REGULA VII.

Quæ verborum omiſſiones, mutationes, aut additiones Baptiſmum irritum reddant?

PRonomen, *Ego*, quamvis abſque peccato prætermitti non poſſit, ad ſubſtantiam formæ non pertinet, uti nec verbum, *Amen*.

REGULA VIII.

Forma Baptiſmi.

PRonomen, *Te*, ita neceſſarium eſt, ut qui tantum diceret, *Baptizo*, nihil conficeret. Si tamen loco illius pronominis, *Ego*, Miniſter dicat, *Nos Baptizamus*, aut loco *Te*, dicat, *Baptizo vos*, ad dignitatem perſonæ exprimendam, ratus erit Baptiſmus, cum ſenſus non mutetur. Idem eſto judicium, ſi verbum activum in paſſivum mutetur; ut ſi dixerit,

Ba-

Baptizaris a me. Sic tamen immutari verba non poſſunt abſque gravi peccato, quamvis mutatio ſit accidentaria.

REGULA IX.

LAtinus formam Græcorum ſtudioſe adhibens, *Baptizatur N. ſervus Chriſti in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, lethalis peccati reus eſt; at Baptiſmus validus eſt, & ratus. Eccleſiæ ſuæ ritum quiſque ſequi tenetur; ſed ratum eſt Sacramentum, ſi formæ ſubſtantia ſervetur.

REGULA X.

SI quis loco illius verbi, *Baptizo*, dixerit, *Abluo, lavo, immergo, aqua tingo*; validus eſt Baptiſmus, modo Sacramentalem ablutionem intendat, quam inſtituit Chriſtus, & Eccleſia uſurpat: alioquin ſi communem ablutionem dumtaxat intenderet ad corporis ſordes abſtergendas, ad ſanitatem, ad refrigerationem, nihil conficeret Miniſter. Graviter tamen peccat, ſi verbum Evangelicum, *Baptizo*, mutare aggrediatur.

REGULA XI.

SI loco harum vocum, *In nomine*, dicat, *In nominibus*, nullus eſt Baptiſmus, quia his verbis, *In nomine*, ſignificatur unitas eſſentiæ, majeſtatis, poteſtatis, operationis in tribus Perſonis Sanctiſſimæ Trinitatis, quæ diviſa ſignificatur his verbis, *In nominibus*. Si quis præpoſitionem, *In* prætermitteret, nihil conficeret.

REGULA XII.

SI quis addat formæ Baptiſmi aliqua verba formæ ſenſum non immutantia, ratus erit Baptiſmus. Sic validum eſſe Baptiſmum collatum ſub ea verborum formula, quam refert *Severus* Patriarcha Alexandrinus Lib. *De Ritibus Baptiſmi*, in Bibliotheca Patrum edito, minime dubium eſt: *Baptizatur talis N. in nomine Patris, Amen, & Filii Amen, & Spiritus Sancti, ad vitam ſæculi ſæculorum*. Idem eſto judicium de forma, quam Æthiopes adhibent: *Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti Paracleti. Amen*. Idem eſto judicium de Formula his verbis expreſſa in veteri Manuſcripto Monaſterii Bobienſis, quem codicem ante annos mille exaratum cenſet Vir Eruditus Dom. Joannes Mabillonius Tom. 1. Muſæi Italici, ubi hanc Formulam refert, p. 324. *Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti, unam habentium ſubſtantiam, ut habeas vitam æternam, partem cum Sanctis*. Forma Baptiſmi.

REGULA XIII.

BAptiſmus ita collatus: *Ego te baptizo in nomine Patris, ego te baptizo in nomine Filii, ego te baptizo in nomine Spiritus-Sancti*: nonnullis invalidus videtur, hominemque ſic baptizatum ſub conditione rebaptizandum, quia unitas formæ interrupta eſt. Mihi certe ratus, ac validus videretur, ſicut *Stephano II.* Pontifici Maximo ratus, ac validus viſus eſt, qui ſic a ruſtico Presbytero fuerat collatus: *In nomine Patris mergo, & Filii mergo, & Spiritus-Sancti mergo*. Nec unitatem formæ cenſerem interruptam, ſicut interruptam non ſenſit eo caſu Summus Pontifex. Peccati tamen lethalis reus eſſet, qui ita baptizaret.

REGULA XIV.

BAptiſmus collatus ſub hac forma: *Ego te baptizo cum Patre, Filio, & Spiritu-Sancto*, nullus eſſet; ſicut & nullus miraculo comprobatus eſt, quem Deuterius Arianus Epiſcopus conferre aggreſſus eſt *Barbæ* cuidam Conſtanti-

nopoli, dicens: *Baptizatur Barba in nomine Patris, per Filium, in Spiritu-Sancto* : ut refert *Theodorus Lector* Lib. II. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*. Quamobrem Baptiſmus a muliere Itala his verbis collatus: *Io ti battezo col Padre, col Figliuolo, collo Spirito-Santo*, abſque hæſitatione improbandus erat, & inſuper ſub legitima verborum forma baptizandus.

CAPUT II.

DE BAPTISMO JOANNIS:

BAptiſmus *Joannis* Veteri Teſtamento ad exitum vergente inſtitutus eſt, ut *Præcurſorium Sacramentum* Baptiſmi Chriſti (inquit *S. Auguſtinus* Lib. II. *Contra Litteras Petiliani*, C. LVI.) ut ſcilicet Chriſtus a Joanne baptizaretur, atque ita Baptiſmum conſecraret. Secundo, ut Chriſtus manifeſtaretur in Iſrael. Unde ipſe de Chriſto ait Joannis I. *Ut manifeſtetur in Iſrael, propterea veni ego in aqua baptizans*. Tertio, ut *Joannes* per ſuum Baptiſmum Chriſti Baptiſmum non ſolum adumbraret, ſed ad illum homines præpararet tripliciter, ſcilicet inducendo ad fidem Chriſti, aſſuefaciendo ad Ritum Baptiſmi Chriſti, diſponendo per pœnitentiam ad effectum Baptiſmi Chriſti: *Et qui prædicando factus eſt Præcurſor Chriſti, etiam baptizando Præcurſor ejus fieret imitatione Sacramenti* (inquit *S. Gregorius* Homilia VII. in Evangelia.) An vero Baptiſmus *Joannis* eamdem vim habuerit, eamdemque gratiam contulerit, quam Baptiſmus Chriſti, caput eſt inter Calvinianos, & Orthodoxos controverſum.

PROPOSITIO UNICA.

Baptiſmum Joannis eamdem vim cum Baptiſmo Chriſti non habuiſſe, dogma fidei eſt.

PRobatur ex ſummo quatuor Evangeliſtarum conſenſu, ipſiuſque *Joannis* apud illos teſtimonio. Nam *Matth.* III. ad eos, qui ad ſe veniebant baptizandi, ne plus aliquid accepturos ſe putarent, quam revera accepturi eſſent, hæc verba dirigit: *Ego quidem baptizo vos aqua in pœnitentiam: qui autem poſt me venturus eſt, fortior me eſt, cujus non ſum dignus calceamenta portare: ipſe vos baptizabit in Spiritu-Sancto, & igni*. Et *Marci* C. I. *Ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu-Sancto*. Lucæ III. *Exiſtimante autem Populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Joanne, ne forte ipſe eſſet Chriſtus, reſpondit Joannes dicens omnibus: Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cujus non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamentorum ejus: ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igni*. Joannis I. 26. *Ego baptizo in aqua; medius autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis. Ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt, cujus ego non ſum dignus, ut ſolvam corrigiam ejus calceamenti... Qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum; hic eſt, qui baptizat in Spiritu-Sancto*. Ex quibus verbis manifeſtum eſt diſcrimen illud primum inter Baptiſmum *Joannis*, & Baptiſmum Chriſti, quod *Joannis* Baptiſmus ſolum corpus ablueret, ac mundaret aqua; Baptiſmus vero Chriſti homines interius per Spiritum-Sanctum a peccatis ablueret, gratiaque divinæ adoptionis donaret. Diſcrimen illud confirmatur ex his Sanctiſſimi Præcurſoris verbis Joannis III. *Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur. Qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt*: illorum enim verborum ſenſus eſt, totum *Joannis* Miniſterium cum Miniſterio Chriſti collatum, terrenum eſſe, & cœleſtis gratiæ vacuum. Unde *Tertullianus* Lib. *De Baptiſmo*, C. X. „ Nos porro, *inquit*, quantula fide ſumus, tantulo & intelle-

Primum diſcrimen inter Baptiſmum Joannis, & Baptiſmum Chriſti.

„ intellectu poſſumus æſtimare, divinum quidem eum Baptiſmum fuiſſe, man-
„ dato tamen, non & poteſtate, quod & Joannem a Domino miſſum legimus in
„ hoc munus, ceterum humanum conditione. Nihil enim cęleſte præſtabat; ſed
„ cęleſtibus præminiſtrabat, pœnitentiæ ſcilicet præpoſitus, quæ eſt in hominis
„ (*utique divinitus adjuti*) poteſtate... Aut daret & Spiritum-Sanctum, &
„ remiſſionem delictorum, ſi cęleſtis fuiſſet. Sed neque peccatum dimittit,
„ neque Spiritum indulget, niſi Deus ſolus. Etiam ipſe Dominus, niſi
„ prius aſcenderet ad Patrem, aliter negavit Spiritum deſcenſurum. Id quod
„ Dominus nondum conferebat, ſervus utique præſtare poſſet? Adeo poſtea
„ in Actis Apoſtolorum invenimus, quoniam qui Joannis Baptiſmum habe-
„ bant, non accepiſſent Spiritum-Sanctum, quem ne auditu quidem nove-
„ rant. Ergo non erat cœleſte, quod cęleſtia non exhibebat. Agebatur ita-
„ que Baptiſmus Pœnitentiæ quaſi candidatus remiſſionis, & ſanctificationis in
„ Chriſto ſubſecuturæ. Nam quod prædicabat Baptiſmum Pœnitentiæ in re-
„ miſſionem delictorum, in futuram remiſſionem enunciatum eſt. Siquidem
„ Pœnitentia antecedit, remiſſio ſubſequitur, & hoc eſt viam præparare: qui
„ autem præparat, non idem ipſe perficit, ſed alii perficiendum procurat.
„ Ipſe profitetur ſua non eſſe cęleſtia, ſed Chriſti dicendo: *Qui de terra eſt*, Joan. 3. 31
„ *de terra loquitur: qui de ſupernis venit, ſuper omnes eſt*. Item in ſola ſe Baptiſmus
„ Pœnitentia tingere, venturum mox, qui tinget in Spiritu, & igni. Sci- Joannis.
„ licet quia vera, & ſtabilis aquæ fides qua tingitur in ſalutem, ſimulata
„ autem, & infirma igni tingitur in judicium.

S. Joannes Chryſoſtomus Homilia x. in Matthæum, explicans quomodo *Joannes* prædicaverit Baptiſma Pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum, „ Quam-
„ quam, *inquit*, remiſſionem hoc Baptiſma non habebat, ſed hoc munus il-
„ lius Baptiſmatis erat, quod poſtea Chriſtus inſtituit. In hoc enim una ſe-
„ pulti ſumus, & vetus homo noſter tunc ſimul crucifixus eſt, & ante
„ Crucem nuſquam prorſus extitit remiſſio peccatorum. Siquidem ubique
„ ipſius hoc Sanguine deputatur. Idem enim iſtud Paulus affirmat: *Sed e-* 1. Cor. 6.
„ *mundati*, inquit, *eſtis, ſed ſanctificati eſtis*, non per Baptiſma Joannis, ſed
„ *In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Spiritu Dei noſtri*. Et alibi ipſe Act. 1.
„ dicit: *Joannes quidem prædicabit Baptiſmum Pœnitentiæ:* & non ait, Re- Luc. 3.
„ miſſionis; ſed ut crederent in Advenientem poſt eum. Cum enim nondum
„ pro peccatis Mundi hoſtia fuiſſet oblata, cum necdum Spiritus-Sanctus
„ deſcendiſſet, quomodo remiſſio peccatorum facta dicitur? ... Ita iſtud Ba-
„ ptiſma alterius, id eſt Chriſti, præparatio eſt. *Et Homil.* x1. Poſtquam Ba-
„ ptiſmatis ſui profeſſus eſt ſimplicitatem, nec quidquam illud amplius habere
„ monſtravit, quam ut eos ad Pœnitentiam duceret: non enim dicit, in aqua re-
„ miſſionis, ſed Pœnitentiæ: tum demum ponit etiam Chriſti Baptiſma ineſ-
„ fabilium donorum liberalitate cumulatum: *hæc enim verba*, Ipſe vos ba-
„ ptizabit in Spiritu-Sancto, & igne, *ſignificant* indulgentiam peccatorum,
„ interitumque pœnarum, juſtificationem, ſanctificationem, liberationem, fi-
„ liorum adoptionem, fraternitatem, cohæreditatem, communionemque Chri-
„ ſti, Sancti Spiritus dona largiſſima.

S. Ambroſius Lib. 11. in *Lucæ* Evangel. explicans illa verba, *Ego vos aqua baptizo*, & Baptiſmum *Joannis* cum Baptiſmo Chriſti comparans, *Aliud*, inquit, *fuit Baptiſma Pœnitentiæ, aliud Gratiæ eſt*.

S. Hieronymus Dialogo Adverſus Luciferianos, *Joannis*, inquit, *Baptiſma non tam peccata dimiſit, quam Baptiſma Pœnitentiæ fuit in remiſſionem peccatorum, ideſt, in futuram remiſſionem, quæ eſſet poſtea per ſanctificationem Chriſti ſubſecutura. Scriptum eſt enim*: Fuit Joannes in deſerto baptizans, & Marci 1.
prædicans Evangelium Pœnitentiæ in remiſſionem Peccatorum. *Et poſt*

modi-

modicum: Et baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes peccata ſua. *Ut*
Joann. 3. *enim ante Præcurſor Domini ipſe ſic & Baptiſma ejus prævium dominici Bap-*
tiſmatis fuit. Qui de terra eſt, *ajebat*, terrena loquitur: qui de ſupernis
Luc. 3. venit, ſuper omnes eſt. *Et iterum:* Ego baptizo vos in aqua: ille baptiza-
bit vos in Spiritu-Sancto. *Si autem Joannes, ut confeſſus eſt ipſe, non bapti-*
zavit in Spiritu, conſequenter neque peccata dimiſit, quia nulli hominum ſine
Spiritu-Sancto peccata dimittuntur. Aut ſi contentioſe argumentaris ideo Joan-
nis Baptiſma dimiſiſſe peccata, quia de cœlis fuit: edoce quid amplius in Chriſti
baptiſmate conſequamur, quod peccata dimittit, & liberat a gehenna. Quod a
gehenna liberat, perfectum eſt. Perfectum autem Baptiſma non eſt, niſi quod in
cruce, & reſurrectione Chriſti eſt. Ita tu perverſe religioſus, dicente ipſo Jo-
Joan. 3. 30. *anne*, Illum oportet creſcere, me autem minui, *dum ſervi Baptiſmo, plus*
quam habuit, tribuis, Dominicum deſtruis, cui nihil amplius relinquis.

S. Auguſtinus Lib. v. De Baptiſmo Contra Donatiſtas, Cap. x. *Si Baptiſ-*
mo, inquit, *Joannis peccata dimittebantur, quid amplius præſtare potuit Ba-*
ptiſmus Chriſti eis, quos Apoſtolus Paulus poſt Baptiſmum Joannis Chriſti Ba-
ptiſmo voluit baptizari? Idem Tractatu IV. in Joannem: *Quid profuit Ba-*
ptiſmus Joannis? Fratres mei, ſi profuit aliquid, & modo maneret, & ba-
ptizarentur homines Baptiſmo Joannis, & ſic venirent ad Baptiſmum Chriſti.
Sed quid ait? Ut manifeſtaretur Iſraeli: *id eſt, Populo Iſrael, ut manifeſta-*
retur Chriſtus, venit baptizare in aqua. Accepit miniſterium Baptiſmatis Jo-
annes in aqua Pœnitentiæ, parare viam Domino, non exiſtens Dominus; at ubi
cognitus eſt Dominus, ſuperfluo ei via parabatur, qui cognoſcentibus ſe ipſe
factus eſt via: itaque non duravit diu Baptiſmus Joannis. Enchiridii
Cap. XLIX. *Non renaſcebantur, qui Baptiſmate Joannis baptizabantur, a*
quo ipſe baptizatus eſt; ſed quodam præcurſorio illius miniſterio, qui dice-
Luc. 3. 4. *bat*, Parate viam Domino, *huic uni, in quo ſolo renaſci poterant, parabantur. Hujus enim Baptiſmus eſt non in aqua tantum, ſicut fuit Joannis, ve-*
rum etiam in Spiritu-Sancto: ut de illo Spiritu regeneretur quiſquis in Chri-
ſtum credit, de quo Chriſtus generatus regeneratione non eguit. Legatur &
Libro II. *Contra Litteras Petiliani*, Cap. XXXVII. Lib. *De Unitate Eccleſiæ*
Cap. XXI. Lib. *De Unico Baptiſmo*, Cap. VII. Sermone CCX. alias LXXV.
De Diverſis. Et Epiſtola XCIII. alias XLVIII. *Ad Vincentium Rogatiſtam*,
Cap. XI.

S. Cyrillus Alexandrinus Lib. II. in *Joannem*, P. 156. & 157. illos men-
tis inopes aſſerit, & contra Eccleſiæ dogmata inſurgere, qui dicere au-
derent, nullum eſſe diſcrimen Baptiſmatis Chriſti, & Baptiſmatis Joannis.
Idem non eſſe Baptiſma Joannis cum eo quod a Salvatore noſtro factum eſt,
aſſerit: *Proximum tamen eſſe, & circa ipſum, ut doceret præparationem quam-*
dam & rudimentum eſſe perfectionis. Quemadmodum ergo Lex Moſaica um-
bram habere dicitur futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum: ita quoque
de Baptiſmo illo in pœnitentiam cenſendum eſt.

S. Gregorius Homilia VII. in Evangelia, *Joannes*, inquit, *non in Spiritu,*
ſed in aqua baptizat; quia peccata ſolvere non valens, baptizatorum corpora
Secundum diſcrimen inter Baptiſmum Joannis, & Baptiſmum Chriſti. *per aquam lavat, ſed tamen mentem per veniam non ſanat.*

Diſcrimen alterum inde petitur, quod Baptiſmum *S. Joannis* ab ipſo de-
nominatus fuerit, quia ſcilicet in eo nihil agebatur, quod vires *Joannis*
excederet: quamvis a Deo inſtitutus eſſet quoad Ritum, ſiquidem *Joannes*
a Deo miſſus erat, ut baptizaret. Baptiſmum autem novæ Legis non de-
nominatur a Miniſtro: quia illius effectus, nempe ſpiritualis regeneratio
ex aqua, & Spiritu-Sancto, baptizantis vires prætergreditur. Quamobrem
ſolius Chriſti dicitur, qui interius baptizat in Spiritu-Sancto. „ Quoniam er-

„ go,

„ go, *inquit* S. Auguſtinus *Tractatu* v. *in Joannem*, acceperat Joannes Ba-
„ ptiſmum, qui proprie Joannis diceretur, Dominus autem Jeſus Chriſtus
„ noluit Baptiſmum ſuum alicui dare, non ut nemo baptizaretur Baptiſmo
„ Domini, ſed ut ſemper ipſe Dominus baptizaret; id actum eſt, ut & per
„ Miniſtros Dominus baptizaret, id eſt, ut quos Miniſtri Domini baptiza-
„ turi erant, Dominus baptizaret, non illi. Aliud eſt enim baptizare per
„ miniſterium, aliud per poteſtatem. Baptiſma enim tale eſt, qualis eſt ille,
„ in cujus poteſtate datur, non qualis eſt ille, per cujus miniſterium da-
„ tur: talis erat Baptiſmus Joannis, qualis Joannes, Baptiſmus juſtus tam-
„ quam juſti, tamen hominis... Tale autem Baptiſma Domini, qualis Do-
„ minus: ergo Baptiſma Domini divinum, quia Dominus Deus.

Tertium diſcrimen inter Baptiſmum *Joannis*, & Baptiſmum Chriſti eſt, quod baptizatos Joannis Baptiſmate, Chriſti Baptiſmo initiari neceſſe eſſet, ut gratiam, & ſalutem æternam conſequerentur, non e contrario. Actuum XIX. 4. 5. *In quo ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt: In Joannis Baptiſmate. Dixit autem Paulus: Joannes baptizavit Baptiſmo Pœnitentiæ populum, dicens, in eum, qui venturus eſſet poſt ipſum, ut crederent, hoc eſt, in Jeſum. His auditis baptizati ſunt in nomine Domini Jeſu.* Quamobrem *S. Auguſtinus* Lib. v. De Baptiſmo contra Donatiſtas, Cap. x. ex hoc ipſo Actuum loco probans Chriſti Baptiſma præſtantius eſſe Baptiſmo *Joannis*, ait: Tertium diſcrimen.

„ Dominus Jeſus-Chriſtus tali Baptiſmo mundat Eccleſiam, quo accepto
„ nullum alterum requiratur. Joannes autem tali Baptiſmo prætingebat,
„ quo accepto eſſet Baptiſma etiam Dominicum neceſſarium; non ut illud
„ repetatur, ſed ut eis, qui Baptiſmum Joannis acceperant, etiam Chriſti
„ Baptiſmus, cui viam præparabat ille, traderetur. Si enim Chriſti humili-
„ tas commendanda non eſſet, nec Baptiſmo Joannis opus eſſet: rurſum ſi
„ in Joanne finis eſſet, poſt Joannis Baptiſma Chriſti Baptiſmate opus non
„ eſſet. Sed quia finis legis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti, ab illo de-
„ monſtratum eſt, ad quem pergeretur: ut ad hunc cum perventum fuerit,
„ permaneretur. Idem igitur Joannes & celſitudinem Domini prædicavit, cum
„ eum ſibi longe præpoſuit, & humilitatem, cum eum tamquam infimum
„ baptizavit. Sed ſi Joannes Chriſtum ſolum baptizaſſet, melioris Baptiſmi
„ Joannes diſpenſator fuiſſe putaretur, quo ipſe Chriſtus ſolus tinctus eſſet,
„ quam Chriſti eſt, quo Chriſtiani tinguntur: & rurſus ſi omnes prius Ba-
„ ptiſmo Joannis, & deinde Chriſti baptizari oporteret, minus plenus, mi-
„ nuſque perfectus Chriſti Baptiſmus merito videretur, qui non ſufficeret ad
„ ſalutem. Quocirca & Baptiſmo Joannis baptizatus eſt Dominus, ut ſu-
„ perbas hominum cervices ad ſalutare ſuum Baptiſma flecteret; & non ſo-
„ lus illo Baptiſmate tinctus eſt, ne hoc ipſo ſuperius illud oſtenderet, quod
„ eo ſolus ipſe baptizari meruiſſet, & ultra illud perſeverare non ſivit, ne
„ hoc unum, quo ipſe baptizat, indigere præcedente aliquo videretur.

Baptiſmus Joannis vim eamdem cum Baptiſmo Chriſti, non habuit.

His concinit *S. Thomas* III. P. Q. XXXVII. A. III.

Merito itaque Sacra Synodus Tridentina primum hunc de Baptiſmo Canonem contra Hæreticos edidit. *Si quis dixerit, Baptiſmum Joannis habere eamdem vim cum Baptiſmo Chriſti; Anathema ſit.*

Objicitur illud Marci I. 4. *Fuit Joannes in deſerto baptizans, & prædicans Baptiſmum Pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.* Et Lucæ III. 3. *Et venit in omnem regionem Jordanis prædicans Baptiſmum Pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.* Et Scriptura Sacra non aliter loquitur de Baptiſmo Chriſti. Nam S. Petrus ait Actuum II. *Baptizetur unuſquiſque veſtrum in remiſſionem peccatorum veſtrorum.* Et in Symbolo Conſtantinopolitano confitemur *Unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum.* Objectionibus reſpondetur

Pre-

Præterea, Veterum Patrum plerique remiſſionem peccatorum per Baptiſmum *Joannis* datam aſſerunt. *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi Myſtagogica 11. *Nemo itaque exiſtimet Baptiſma tantum remiſſionis peccatorum, verum etiam adoptionis filiorum ſeſe accipere, ſicut Joannis Baptiſmus ſolam peccatorum condonationem præſtabat.* Et Catecheſi 11. *Illuminatorum*, de illis, qui baptizabantur a *Joanne* ait: Primum, *oſtendebat vulnera, deinde ille medicamenta apponebat, & credentes liberabat ab igne æterno.*

Baptiſmus Joannis.

S. Baſilius Lib. 1. *De Baptiſmo*, C. 11. *Baptiſmus Joannis*, inquit, *nulla prorſus facta dilatione, per gratiam Dei, & Chriſti ipſius, ſimul atque acceſſerat quis, & peccata ſua quantacumque, & qualiacumque fuiſſent, confeſſus fuerat, in Jordanis flumine baptizabatur, & confeſtim peccatorum remiſſionem accipiebat.*

S. Ambroſius Lib. 1. *De Spiritu-Sancto*, Cap. 111. Joannem baptizaſſe pariter docet *In remiſſionem peccatorum.*

Aurelius Prudentius, Catemerinon Hymno v11. de *Joanne* ita canit.

Hortator ille primus, & doctor novæ
Fuit ſalutis: nam ſacrato in flumine
Veterum piatas lavit errorum notas;
Sed tincta poſtquam membra defecaverat,
Cœlo refulgens influebat Spiritus.
Hoc ex Lavacro labe dempta criminum
Ibant renati non ſecus, quam ſi rudis
Auri recocta vena pulchrum ſplendeat.

Reſpondetur, nullibi de *Joanne* dici in Scriptura Sacra, quod baptizaverit in remiſſionem peccatorum, ſed quod prædicaverit Baptiſma Pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum. Remiſſio itaque peccatorum ad *Joannis* Baptiſmum non refertur ab Evangeliſtis, ſed ad Pœnitentiam a Sancto Præcurſore prædicatam, cujus profeſſione, & actione homines præparabat ad remiſſionem peccatorum per Baptiſmum Chriſti conſequendam. Ita utriuſque Evangeliſtæ teſtimonium explicant *Tertullianus* Libro *De Baptiſmo*, Cap. x. *S. Joannes Chryſoſtomus*, Homil. x. in Matthæum, *S. Hieronymus* Dialogo adverſus Luciferianos, *S. Ambroſius* 11. in Evangelium S. Lucæ, & *S. Auguſtinus* L. v. *De Baptiſmo contra Donatiſtas*, Cap. x. Venerabilis *Beda* in C. 1. S. Marci, & *S. Thomas* 111. P. Q. xxxv111. A. 111. in Reſponſione ad primum argumentum.

Patres vero laudati ſic explicari poſſunt, ut remiſſionem peccatorum Joannis Baptiſmus inſpe dederit, non in re; vel ex opere operantis, non ex opere operato; id eſt, ratione adjunctæ Pœnitentiæ, ad quam homines hortabantur, non per ſe; vel denique diſponendo, non efficiendo. Ut ut eſt, Patres illi Baptiſmo Chriſti vim majorem, & excellentiorem tribuunt, quam Baptiſmo *Joannis*, quod unum ad fidem pertinet. *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* donationem Spiritus-Sancti, & adoptionem filiorum *Joannis* Baptiſmo non tribuit, ſed uni Baptiſmo Chriſti. *Nos vero*, inquit, *de Chriſti Baptiſmo certi ſumus, quod ita ut eſt peccatorum ablutio, ſic & donum Sancti Spiritus conciliat, ſic & Chriſti Paſſionum imaginem gerit.* Nec per ſe valuiſſe, ait, ad liberandum homines ab æterna damnatione, ſed ratione tantum prædicationis, qua illos ad Pœnitentiam inflectebat, & ad Chriſti fidem præparabat. *Ac ſi velis*, inquit, *hoc tibi probari, quod Baptiſmus Joannis ab igne comminationis liberabat, audi ipſum dicentem*: Genimina *viperarum, quis monſtravit vobis fugere a futura ira?* Et infra: *Magnus Joannes, ſed quid is ad Dominum? Bonus ille, qui in aqua baptizabat; ſed quid ad illum, qui baptizabat in Spiritu, & igne?*

Catech. 11. Myſtag.

Catech. 11. Illumin. Lucę 3. 7.

S. Baſilius Baptiſmum quidem *Joannis* extollit ſuper Moſaicum Baptiſma,

ſed

ſeu purificationes Veteris Legis, ſed longe poſtponit Baptiſmo Chriſti. Subdit enim: *Domini vero Baptiſma omnem humanam rationem ſuperat, & gloriam habet quodcunque humanum deſiderium, ac votum excellentem, ac majore gratiæ, & virtutis ſupereminentia reliqua ſuperat, quam Solis ſplendor ceteras ſtellas excellit. Si vero Sanctorum dicta ad memoriam revocentur, adhuc exactius illam incomparabilem Dominici Baptiſmatis excellentiam commendabunt.*

S. Ambroſius Joannem baptizaſſe ait in remiſſionem peccatorum a Chriſto dandam: *Joannes*, inquit, *in remiſſionem peccatorum, in advenientis Jeſu, non in ſuo baptizavit Nomine.*

Prudentius, ſi Spiritum Sanctum in *Joannis* Baptiſmo influere ait, & per illum homines renaſci, ipſi Joanni contradicit, dicenti: *Ego baptizo vos aqua: ille vos baptizabit in Spiritu-Sancto, & igni*: & Poetica libertate minime probanda prætergreditur Theologiæ metas, intra quas Muſam ſuam coercere debuiſſet, ac loqui cum Scriptura, & Patribus. Joan. 1. 26

Hunc Articulum abſolvamus *S. Auguſtini* verbis Lib. v. *De Baptiſmo*. C. x. *Quapropter quamquam ita credam baptizaſſe Joannem in aqua Pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum, ut ab eo baptizatis in ſpe remitterentur peccata, reipſa vero in Domini Baptiſmo id fieret: ſicut Reſurrectio, quæ expectatur in finem, ſpe in nobis facta eſt, ſicut dicit Apoſtolus*.. „ Quia ſimul nos excitavit, & Epheſ. 2. 6
„ ſimul ſedere fecit in cœleſtibus. *Et idem dicit*, Spe enim ſalvi facti ſumus. Rom. 8. 24.
„ *Nam & Ipſe Joannes cum dicat*, Ego quidem baptizo vos in aqua, in Pœ- Matt. 3. 31.
„ nitentiam, in remiſſionem peccatorum: *Dominum videns ait*, Ecce Agnus Joan. 1. 29.
„ Dei, ecce qui tollit peccata Mundi. *Tamen ne quiſque contendat etiam in Baptiſmo Joannis dimiſſa eſſe peccata, ſed aliquam ampliorem ſanctificationem eis, quos juſſit Paulus denuo baptizari, per Baptiſmum Chriſti eſſe collatam, non ago pugnaciter.*

CAPUT III.

DE INSTITUTIONE BAPTISMI.

PROPOSITIO I.

Baptiſmus ante Chriſti Paſſionem inſtitutus eſt.

PRobatur. Apoſtoli ante Paſſionem Domini baptizarunt, non Baptiſmo *Joannis*, ſed Chriſti: ſiquidem ipſi Chriſto tribuitur Baptiſmus ab illis collatus, *Joanni* potius tribuendus, ſi *Joannis* Baptiſma contuliſſent. Joannis III. 22. *Poſt hæc venit Jeſus, & Diſcipuli ejus in terram Judææam: & illic demorabatur cum eis, & baptizabat*. Baptizaturus erat Chriſtus in Spiritu-Sancto, & igni, ſecundum teſtimonium *Joannis*. Qui ergo Chriſto tribuitur Baptiſmus, alius erat a *Joannis* Baptiſmo in aqua tantum collato. Præterea orta eſt æmulatio inter Diſcipulos *Joannis*, & Chriſti, occaſione Baptiſmi, nullatenus futura, ſi Joannis Baptiſma utique contuliſſent. Ibidem Verſ. 25. & 26. „ Facta eſt autem Quæſtio ex Diſcipulis Joannis cum Judæis de Purificatio-
„ ne. Et venerunt ad Joannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum
„ trans Jordanem, cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, &
„ omnes veniunt ad eum. *Et Joannis* IV. 1. Ut ergo cognovit Jeſus, quia
„ audierunt Phariſæi, quod Jeſus plures Diſcipulos facit, & baptizaret,
„ quam Joannes, quamquam Jeſus non baptizaret, ſed Diſcipuli ejus) reli-
„ quit Judæam. Diſcipuli ergo Chriſti Baptiſma ejus nomine, auctoritate, & mandato conferebant; adeoque illud erat Chriſti Baptiſma: quamobrem ante Salvatoris Paſſionem inſtitutum cenſeri debet.

Con-

Confirmatur ex *S. Auguſtino* Epiſt. cclxv. alias cvi 11. ad *Seleucianam* hanc Quæſtionem tractante. *Utrumque autem de Domino ſcriptum eſt, & quia* baptizabat plures quam Joannes, *Et quia* ipſe non baptizabat, ſed Diſcipuli ejus: *ut intelligeremus, & ipſum quidem baptizaſſe præſentia majeſtatis, non tamen ipſum baptizaſſe manibus ſuis. Ipſius enim erat Baptiſmi Sacramentum, ad Diſcipulos autem baptizandi miniſterium pertinebat.* Id confirmat Tractatu xv. in *Joannem*.

Quo tempore Baptiſmus inſtitutus?

Probatur ſecundo. Qui erant ab Apoſtolis ante Paſſionem Domini baptizati, non leguntur iterum poſt Chriſti Paſſionem baptizati; ſicut de illis, qui *Joannis* Baptiſmate baptizati erant, *S. Lucas* teſtatur *Actuum* xix. Baptiſmum ergo Chriſti, non *Joannis* ab ipſius Domini Jeſu Diſcipulis acceperant.

Confirmatur ex *S. Auguſtino* Tract. v. in Joannem.„ Baptiſmum Chriſti das „ (*inquit*) ideo non poſt te baptizatur, poſt Joannem ideo baptizatum eſt, „ quia non Chriſti Baptiſmum dabat, ſed ſuum: quia ſic acceperat, ut ipſius „ eſſet. Non ergo tu melior, quam Joannes; ſed Baptiſmus, qui per te „ datur, melior, quam Joannis, ipſe enim Chriſti eſt, iſte autem Joannis. „ Et quod dabatur a Paulo, & quod dabatur a Petro, Chriſti eſt; & ſi „ datum eſt a Juda, Chriſti erat. Dedit Judas, & non baptizatum eſt poſt „ Judam; dedit Joannes, & baptizatum eſt poſt Joannem: quia ſi datus eſt a „ Juda, Baptiſmus Chriſti erat; qui autem a Joanne datus eſt, Joannis e- „ rat. Non Judam Joanni, ſed Baptiſmum Chriſti etiam per Judæ manus „ datum Baptiſmo Joannis etiam per manus Joannis dato recte præponimus. „ Etenim dictum eſt de Domino, antequam pateretur, Quia baptizabat plu- „ res, quam Joannis: deinde adjunctum eſt, Quamvis ipſe non baptizaret, „ ſed Diſcipuli ejus: ipſe, & non ipſe: ipſe poteſtate, illi miniſterio: ſer- „ vitutem ad baptizandum illi admovebant, poteſtas baptizandi in Chriſto „ permanebat. Ergo baptizabant Diſcipuli ejus, & ibi adhuc erat Judas in- „ ter Diſcipulos ejus: quos ergo baptizavit Judas, non ſunt iterum bapti- „ zati: & quos baptizavit Joannes, iterum baptizati ſunt? Plane iterum, „ ſed non iterato Baptiſmo. Quos enim baptizavit Joannes, Joannes bapti- „ zavit: quos autem baptizavit Judas, Chriſtus baptizavit.

Tertullianus quidem Libro *De Baptiſmo* Cap. xi. *S. Joannes Chryſoſtomus* Homil. 111. in Joannem, *Euthymius*, & *Theophilactus*, cenſent Chriſti Domini Diſcipulos non alio, quam *Joannis* Baptiſmate ante illius Paſſionem baptizaſſe; ſed longe probabilior eſt *S. Auguſtini* ſententia in Scriptura fundata.

At, inquies, quomodo Apoſtoli baptizarunt Baptiſmo Chriſti, quem ipſos recepiſſe Scriptura non teſtatur? Certe ſolo *Joannis* tinctos Baptiſmate *Tertullianus* docet.

Reſpondetur, quamvis non ſit conſequens, ut alios Baptizare non poſſit, qui Chriſti Baptiſmate non eſt initiatus; & probabiliter dicere potuerit *Tertullianus*, Apoſtolis *Vel primæ adlectionis, & exinde individuæ familiaritatis prærogativam compendium Baptiſmi contuliſſe, cum ſequebantur illum, qui credenti cuique ſalutem pollicebatur*: probabiliorem tamen eſſe, & omnino anteponendam *S. Auguſtini* ſententiam aſſerentis, Apoſtolos, prius quam a Chriſto ad baptizandum mitterentur, ab ipſo Salvatore fuiſſe baptizatos, etſi id Scriptura non expreſſerit. Quam tamen id innuiſſe cenſet. Ea de re mentem ſuam exponit in Epiſtola *Ad Seleucianam* ſupra laudata. „Recte, *inquit*, „ dici poteſt, quia cum Petrus negavit Dominum, nondum fuerant Apo- „ ſtoli baptizati, non tamen Aqua, Sed Spiritu Sancto. Hoc enim eis dixit „ poſtquam reſurrexit, & converſatus eſt cum eis, *Joannes quidem baptizavit* „ *Aqua, vos autem baptizabimini Spiritu-Sancto, quem & accepturi eſtis non* „ *poſt multos hos dies*... Si autem dicimus aqua non fuiſſe baptizatos, me-

Apoſtoli baptizati ſunt a Chriſto.

„ tuen-

„ tuendum eſt, ne graviter in eis erremus, ne demus hominibus auctorita-
„ tem contemnendi Baptiſmum, quem uſque adeo non contemnendum ipſa
„ Apoſtolica diſciplina commendat, ut Cornelius Centurio, & ii, qui cum
„ illo erant, etiam jam accepto Spiritu-Sancto, fuerint baptizati. Sicut antiqui
„ Juſti ſi non circumciderentur, non erat eis peccatum; poſtea vero juſſit
„ Deus, ut circumcideretur Abraham, ejuſque poſteritas; jam ſi non fieret,
„ grave peccatum fuit; ſic etiam poſtquam Dominus Chriſtus in Eccleſia
„ ſua Sacramentum Novi Teſtamenti pro Circumciſione carnis ſanctum Ba-
„ ptiſmum dedit, & apertiſſime dixit, *Si quis non renatus fuerit ex aqua*, Act. 1. 5.
„ & *Spiritu-Sancto, non intrabit in Regnum cœlorum*; jam non debemus quæ-
„ rere quando quiſque fuerit baptizatus; ſed quoſcumque legimus in corpore
„ Chriſti, quod eſt Eccleſia, pertingere ad Regnum cœlorum, nonniſi ba-
„ ptizatos intelligere debemus: niſi forte quos anguſtia Paſſionis invenit, & Joan. 3. 5.
„ nolentes negare Chriſtum, antequam baptizarentur, occiſi ſunt, quibus ipſa
„ Paſſio pro Baptiſmo deputata eſt. Sed numquid hoc poſſumus de Apoſtolis
„ dicere, qui uſque adeo largum tempus habuerunt quo baptizarentur, ut
„ alios etiam baptizaverint? Sed non omnia, quæ facta ſunt, etiam ſcripta
„ inveniuntur, verumtamen facta eſſe ex ceteris documentis probantur. Scri-
„ ptum eſt, quando baptizatus ſit Apoſtolus Paulus, & ſcriptum non eſt Act. 9.
„ quando baptizati ſint alii Apoſtoli; verumtamen etiam ipſos baptizatos in-
„ telligere debemus: quemadmodum ſcriptum eſt quando baptizatæ ſint plebes Act. 2.
„ Eccleſiarum in Jeruſalem, & Samaria; quando autem baptizatæ ſint aliæ
„ plebes gentium, quibus Apoſtoli Epiſtolas miſerunt, non eſt utique ſcri- Joan. 3. 5.
„ ptum, & tamen etiam ipſas baptizatas utique minime dubitamus propter
„ illam Domini ſententiam, Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu-
Sancto, non intrabit in Regnum cœlorum. Idem docet Epiſtola XLIV. alias CLXIII. ad *Glorium, Eleuſium, & Felicem*, & Lib. III. *De Anima, & ejus origine*, C. IX. Joan. 15. 1.

Eidem ſententiæ *S. Ambroſius* ſuffragatur in *Apologia David*, Cap. IX. *Qua gratia Petrus, qui ante fuerat baptizatus, interrogatur, poſtquam viſus eſt Dominum negaſſe: Simon Joannis diligis me? Dixit ei: Utique tu ſcis, Domine, quia ego diligo te.*

PROPOSITIO II.

Chriſtus tunc Baptiſmum inſtituit, cum a Joanne in Jordane baptizatus eſt

CUM enim Sacramentum vim conferendi gratiam ex inſtitutione ſua habeat; tunc videtur aliquod Sacramentum inſtitui, quando virtutem accipit producendi ſuum effectum: hanc autem virtutem accepit Baptiſmus, quando Chriſtus eſt baptizatus: unde tunc vere Baptiſmus inſtitutus fuit, cum ipſe a *Joanne* baptizatus, ſanctificandi virtutem aquæ tribuit. Teſtatur enim *S. Gregorius Nazianzenus*, eo tempore aquæ vim generandi in ſpiritualem ſcilicet vitam datam eſſe. Sic habet Oratione XXXVIII. in Nativitatem Chriſti. *Ac quidem paulo poſt & Jeſum purgatione mea in Jordane purgari videbis vel potius aquas purgatione ſua purificare*. Et Oratione XXXIX. Chriſtum baptizari ait, *Ut totum veterem Adam ſepeliat in aquis: ante hos vero, & propter hos Jordanem; nimirum ut ſpiritus, & caro erat, ſic etiam per Spiritum, & aquam initians*. Idemque confirmat vetus Auctor Sermonis VI. in Epiphania Domini, olim inter Auguſtinianos XXIX. De Tempore, nunc CXXXVI. in Appendice: *Quia*, inquit, *per univerſum Mundum Sacramentum Baptiſmi humano generi opus erat, omnibus aquis benedictionem dedit, quando in Jordanis alveum unica, ac ſingulari pietate deſcendit*

Quo tempore Baptiſmus inſtitutus?

dit. Tunc enim Christum Dominum non tam lavit unda, quam lota est .... Adtactu membra tinguntur, & fluenta ditantur: vitalem gratiam non corpus ex flumine, sed flumen mutuatur ex corpore. Sic & *S. Ambrosius*, Lib. II. in Lucam §. 83. *Baptizatus est ergo Dominus, non mundari volens, sed mundare aquas; ut ablutæ per carnem Christi, quæ peccatum non cognovit, Baptismatis jus haberent. Et ideo, qui ad Christi Lavacrum venerit, peccata deponit.*

Ex eo confirmatur Propositio nostra, quod in Christi Baptismo Sanctissima Trinitas in cujus Nomine Baptisma, conficitur, Numen suum præsens declaravit. Vox enim Patris audita est: Filii Persona aderat: & Spiritus-Sanctus in columbæ specie descendit. Præterea cœli aperti sunt, quo nobis jam per Baptismum licet ascendere. Ita *S. Thomas* III. P. Q. XXXIX. A. V. VI. & VII. & Concilii Tridentini Catechismus. Præclara sunt, quæ habet S. Doctor A. v. „ Christus, *inquit*, baptizari voluit, ut suo Baptismo conse„ craret Baptismum, quo nos baptizaremur: & ideo in Baptismo Christi „ eadem monstrari debuerunt, quæ pertinent ad efficaciam nostri Baptismi. „ Circa quam tria sunt consideranda. Primo quidem principalis virtus, ex „ qua Baptismus habet efficaciam; quæ quidem est virtus cœlestis: & ideo „ baptizato Christo apertum est cœlum, ut ostenderetur, quod de cetero cœ„ lestis virtus Baptismum sanctificaret. Secundo, operatur ad efficaciam Ba„ ptismi fides Ecclesiæ, & ejus, qui baptizatur. Unde & baptizati fidem „ profitentur, & Baptismus dicitur Fidei Sacramentum. Per Fidem autem „ inspicimus cœlestia, quæ sensum, & rationem humanam excedunt: & ad „ hoc significandum Christo baptizato aperti sunt cœli. Tertio, quia per Ba„ ptismum Christi aperitur nobis introitus Regni cœlestis, qui primo homi„ ni præclusus fuerat per peccatum. Unde baptizato Christo aperti sunt „ cœli, ut ostenderetur, quod baptizatis patet via in cœlum: post Baptismum „ autem necessaria est homini jugis oratio ad hoc quod cœlum introeat. Li„ cet enim per Baptismum remittantur peccata, remanet tamen fomes pec„ cati nos impugnans interius, & mundus, & dæmones, qui impugnant „ exterius. Et ideo dicitur Luc. III. Quod *Jesu baptizato, & orante, apertum* „ *est cœlum*, quia scilicet Fidelibus necessaria est oratio post Baptismum. *Unde* „ *Venerabilis* Beda *in C. III. S. Lucæ ait*: Ad nos informandos Jesus bapti„ zatus orasse memoratur, quibus post Lavacrum Baptismi, ut aula cœli „ pandatur, non otiose vivendum, sed precibus est insistendum.

Circa tempus institutionis Baptismi variæ sunt Theologorum sententiæ.

Quibusdam tamen Theologis non ignobilibus placet, Christum in Jordane quidem significationem quamdam exhibuisse ejus, quod in Baptismo a se instituendo fieri deberet: quia Trinitatis repræsentatio facta voce Patris super Filium, cum descensu Spiritus Sancti in specie columbæ, significabat in nomine, & virtute Trinitatis a peccatis purgandos esse, & sanctificandos, qui Christi Baptismate deinceps abluerentur: quin & ipse Christus, cujus corpus lavabatur in Jordane, significabat Ecclesiam quæ est corpus ejus abluendam Baptismo ipsius: sed tunc demum Baptismum suum instituisse, cum ait Nicodemo: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu-Sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Idque satis Textu Evangelico videtur ipsis confirmari; siquidem Dominus statim post illud cum Nicodemo colloquium procedens ad executionem institutionis factæ, Discipulos misit ad baptizandum. Unde *S. Bernardus* Epistola LXXVII. sive Tractatu ad *Hugonem De S. Victore*, hæc verba Salvatoris vocat *Præceptum vitæ, & cœleste edictum, Novi Mysterii decretum, sed adhuc secretum*, & minime obligans, nisi post sufficientem ejus promulgationem. Sed tamen verius censeo tunc quidem commendatam Baptismi necessitatem,

Joan. 3.

ac

ac veritatem, non tamen tunc inſtitutum fuiſſe. Ut ut eſt, inter Theologos convenit hoc Sacramentum ante Chriſti Paſſionem inſtitutum fuiſſe; ita tamen, ut a Paſſione, quæ omnium Chriſti actionum tamquam finis erat, vim, & efficientiam omnem hauſerit. Ita S. *Thomas* III. P. Q. lxvi. Articulo II. ad 1.

PROPOSITIO III.

Obligatio Baptiſmi non cœpit niſi poſt mortem, & reſurrectionem Chriſti, ac ſufficientem Legis Evangelicæ promulgationem.

NAm in Paſſione Chriſti conſummata ſunt, & finem habuerunt Veteris eLegis Sacramenta, quæ umbræ erant, & figuræ Sacramentorum Novæ L gis, quæ ipſis ſucceſſere: & per Baptiſmum conformatur homo Paſſioni, & Reſurrectioni Chriſti, in quantum moritur peccato, & incipit novam juſtitiæ vitam. Quamobrem oportuit Chriſtum prius pati, & reſurgere, quam hominibus indiceretur neceſſitas configurandi ſe morti, & Reſurrectioni ejus. Unde poſt Reſurrectionem Apoſtolis præcepit, ut Legem Baptiſmi promulgarent, ac exequerentur: *Euntes* (inquit) *docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti.* Id authoritate S. *Petri* confirmatur Epiſt. 1. Cap. 1. 3. *Regeneravit nos*, inquit, *in ſpem vivam per Reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis.* Et ex S. *Paulo* ad Epheſios v. de Eccleſia ita loquente: *Seipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans eam Lavacro aquæ in verbo vitæ.* Ex his enim colligitur, utrumque Apoſtolum Baptiſmi obligationem ad tempus, quod Mortem, & Reſurrectionem Domini conſecutum eſt, retuliſſe. Nullo modo igitur dubitandum eſt, quin illa verba Salvatoris, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu-Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei*, idipſum tempus ſpectaverint, quod poſt Paſſionem, & Reſurrectionem futurum erat. Ea ſcilicet Legis poſitivę ratio eſt, ut nonniſi promulgata obliget. Cum itaque Baptiſmus non naturali, ſed poſitiva tantum lege divina prœceptus ſit; ſequitur, homines ad eum ſuſcipiendum non fuiſſe prius obligatos, quam Lex de illo a Salvatore lata ad hominum notitiam perveniret, quod ſufficienti promulgatione per Apoſtolorum prædicationem factum eſt. Quamvis enim renaſci ex Spiritu-Sancto ſemper, & omnino fuerit neceſſarium; modus tamen renaſcendi per aquam non fuit neceſſarius, niſi Circumciſione per Chriſti Mortem abrogata, & Evangelica Lege plene promulgata, Baptiſmique præcepto palam ſignificato. Id confirmat *S. Bernardus* in Tractatu ad *Hugonem De Sancto Victore*, ubi quemdam refellit aſſerentem, neminem abſq; Baptiſmo ſalutem æternam conſequi potuiſſe, ex quo primum a Domino dictum eſt, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei.*

S. Th. ibid. in Corpore Articuli.

Quo tempore cępit obligatio baptiſmi?

Matt. 28. 19

Marc. 16. 11.

Joan. 3. 5.

CAPUT IV.

DE BAPTISMI NECESSITATE.

PRæmittendum eſt, triplicem vulgo Baptiſmum a Theologis diſtingui: Baptiſmum aquæ, Baptiſmum flaminis, ſeu deſiderii, & Baptiſmum ſanguinis. Baptiſmum aquæ ſuperius definivimus. Baptiſmus flaminis eſt vera cordis contritio includens votum Baptiſmi. Baptiſmus ſanguinis eſt Martyrium pro Chriſto toleratum, antecedens Baptiſmum aquæ, & vicem ejus ſupplens. Hæc autem duo poſtrema Baptiſmata (inquit S. Thomas) includuntur in Baptiſmo aquæ, qui efficaciam habet & ex Paſſione Chriſti, & ex Spiritu-Sancto: Unde hæc diviſio non tollit unitatem Baptiſmatis.

Triplex Baptiſmus. Unum tamen Baptiſmi Sacramentum.

S. Th. III. P. Q. LXVI. A. XI.

tis. Conveniunt autem hæc duo cum Baptiſmo aquæ non in ratione ſigni, ſed in effectu Baptiſmatis, remiſſione ſcilicet originalis peccati, & ſpirituali regeneratione: & ideo non ſunt Sacramenta.

PROPOSITIO I.

Omnibus hominibus Baptiſmi Lex a Domino præſcripta eſt, non ſolum iis, qui adulta ſunt ætate, ſed etiam infantibus: ita ut niſi per Baptiſmi gratiam Deo renaſcantur, in ſempiternam miſeriam, & interitum a parentibus, ſive illi fideles, ſive illi infideles ſint, procreentur.

Baptiſmi neceſſitas.

PRopoſitio iſta dogma fidei eſt, quod probatur ex illis Chriſti verbis Joannis III. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu-Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei.* Cujus rationem reddens, ſubdit: *Quod natum eſt ex carne, caro eſt; & quod natum eſt ex Spiritu, ſpiritus eſt.* Quaſi dicat, Nemo niſi ſpiritualis poteſt ingredi Regnum Dei: omnes autem ex carnali nativitate carnales ſunt: niſi igitur per Spiritum-Sanctum ſpirituales efficiantur, non poterunt introire in Regnum Dei: quandoquidem caro propria vi ſpiritualis evadere non poteſt. Sic autem a Deo conſtitutum eſt, ut nemo ſpiritualis fiat niſi per Baptiſmum aquæ. Omnes itaque lege Baptiſmi tenentur, ita ut ſine Baptiſmo aquæ renaſci, & ad Regnum Cęlorum, ac vitam æternam pervenire non poſſint. Et hæc ratio eam legem ad parvulos etiam pertinere probat, qui (ut *S. Joannis* verbis utar) *ex ſanguinibus, & voluntate carnis, & voluntate viri* nati ſunt. Nam & eo loco ea nativitas opponitur nativitati, quæ ex Deo eſt, ſicut hic nativitas ex carne nativitati ex Spiritu. Significat ergo, quicquid carnali nativitate, hoc eſt, ex viro, & fęmina natum eſt, hoc ipſo carnem eſſe, adeoque Regnum Cęlorum ingredi non poſſe: *Quia caro, & ſanguis Regnum Dei non poſſidebunt*: opus ergo eſſe, ut renaſcatur ex Spiritu, ut fiat ſpiritus, divinæ conſors naturæ, ac ſic demum Deo conjungi poſſit in Regno Cęlorum. Cum itaque infantes omnes, & ſinguli ex carne tantum ſint, conſequens eſt non prius Regnum Dei ingredi eos poſſe, quam fuerint regenerati ex aqua, & Spiritu Sancto.

Joan. 3.

Lex baptiſmi nullam exceptionem patitur.

Nec vero ea lex exceptionem ullam patitur eorum, qui ex parentibus fidelibus nati ſunt, cum omnes peccatum originale ex Adamo, in quo omnes homines unus homo fuerunt, carnali generatione trahant, quod a Regno Cęlorum in perpetuum excludit, niſi ſpirituali regeneratione dimittatur. Nam & David ſe *In iniquitatibus conceptum* queritur (Pſalm. L. 7.) Et Job *Nec* infantem, *cujus eſt unius diei vita ſuper terram, mundum a ſorde*, ſive a peccato immunem eſſe clamat. Et Apoſtolus ad Romanos v. 12. *Propterea ſicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.* Et Verſ. 17. & 18. *Si enim unius delicto mors regnavit per unum; multo magis abundantiam gratiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum. Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.* Et 11. Ad Corinthios v. 14. *Si unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt: & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus.* Et ad Epheſios 11. 3. *Eramus natura filii iræ, ſicut & ceteri.* Hæc Scripturæ oracula Eccleſia in hunc ſenſum interpretatur, & intelligenda declarat, Seſſione v. Tridentinæ Synodi, Canonibus 11. 111. & 1v.

Nullam etiam exceptionem patiuntur alia Scripturæ loca, quibus neceſſitas Baptiſmi expreſſa eſt. Matthæi xxv111. 19. *Euntes ergo docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti.*

Marci

Marci XVI. 15. 16. *Euntes in Mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit. Qui vero non crediderit, condemnabitur.*

Baptiſmum pueris conferri voluit Chriſtus. Matt. 19. 14. Marc. 10. Luc. 18

Propterea credendum eſt, noluiſſe Chriſtum Dominum Baptiſmi Sacramentum, & gratiam pueris denegari, de quibus dicebat: *Sinite parvulos, & nolite prohibere eos ad me venire, talium eſt enim Regnum cœlorum*; quos amplexabatur, ſuper quos manus imponebat, & quos benedicebat. Præterea, cum legimus totam aliquam familiam a S. Paulo baptizatam eſſe, ut *Stephanæ domum* (1. Cor. 1. 16.) perſpicuum eſt, pueros etiam, qui ex illa familia erant, ſalutari Fonte ablutos eſſe. Denique Circumciſio, quæ figura fuit Baptiſmi, pueris octavo die adminiſtrabatur; ac quibus Circumciſio manufacta in expoliatione corporis carnis proderat ad ſalutem, iiſdem Baptiſmum, qui eſt Circumciſio Chriſti non manufacta, prodeſſe minimum dubium eſt.

Pueros eſſe baptizandos Apoſtolica Traditio probat.

Probatur ſecundo Propoſitio noſtra ex univerſæ Eccleſiæ auctoritate, & conſuetudine. Hæc enim ab Apoſtolicis temporibus Baptiſmum omnibus omnino hominibus, etiam infantibus, ad ſalutem æternam neceſſarium eſſe docuit, & ſemper infantes baptizavit. Teſtis eſt *S. Cyprianus* Epiſtola LIX. *Ad Fidum*, ita ſcribens: „ Quantum vero ad cauſam infantium pertinet, quos „ dixiſti intra ſecundum, vel tertium diem, quo nati ſunt, conſtitutos ba„ ptizari non oportere, & conſiderandam eſſe legem Circumciſionis antiquę, „ ut intra octavum diem eum qui natus eſt baptizandum, & ſacrificandum „ non putares; longe aliud in Concilio noſtro omnibus viſum eſt. In hoc „ enim, quod tu putabas eſſe faciendum, nemo conſenſit; ſed univerſi potius „ judicavimus nulli hominum nato miſericordiam Dei, & gratiam denegan„ dam. Nam cum Dominus in Evangelio ſuo dicat: *Filius hominis non ve„ nit animas hominum perdere, ſed ſalvare*; quantum in nobis eſt, ſi fieri „ poteſt, nulla anima perdenda eſt. *Et infra:* Propter quod neminem pu„ tamus a gratia conſequenda impediendum eſſe ea lege, quæ jam ſtatuta „ eſt, nec ſpiritualem Circumciſionem impediri carnali Circumciſione debe„ re; ſed omnem omnino admittendum eſſe ad gratiam Chriſti, quando & Petrus „ in Actis Apoſtolorum loquatur, & dicat: *Dominus mihi dixit, neminem* Act. 10. 28. „ *hominum communem dicendum, & immundum.* Cæterum ſi homines impe„ dire aliquid ad conſecutionem gratiæ poſſet; magis adultos, & provectos, „ & majores natu poſſent impedire peccata graviora. Porro autem ſi etiam „ graviſſimis delictoribus, & in Deum multum ante peccantibus, cum po„ ſtea crediderint, remiſſa peccatorum datur, & a Baptiſmo, atque a gra„ tia nemo prohibetur; quanto magis prohiberi non debet infans, qui re„ cens natus nihil peccavit, niſi quod ſecundum Adam carnaliter natus, „ contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit? Qui ad remiſſam „ peccatorum accipiendam hoc ipſo facilius accedit, quod illi remittuntur „ non propria, ſed aliena peccata. Et idcirco, Frater chariſſime, hæc fuit „ in Concilio noſtra ſententia, A Baptiſmo, atque a gratia Dei, qui o„ mnibus miſericors, & benignus, & pius eſt, neminem per nos debere pro„ hiberi. Quod cum circa univerſos obſervandum ſit, atque retinendum, „ magis circa infantes ipſos, & recens natos obſervandum putamus, qui „ hoc ipſo de ope noſtra, ac de divina miſericordia plus merentur, quod „ in primo ſtatim nativitatis ſuæ ortu plorantes, ac flentes nihil aliud fa„ ciunt, quam deprecantur.

Baptiſmi neceſſitas.

Teſtis *Origenes* Lib. v. in Caput VI. Epiſtolæ ad Romanos: *Numquid*, inquit, *nuper editus parvulus peccare potuit? Et tunc habet peccatum, pro quo hoſtia jubetur offerri, a quo mundus negatur quis eſſe, etſi unius diei fuerit*

Job. 25. *rit vita ejus. De hoc ergo etiam David dixiſſe credendum eſt illud, quia in peccato concepit me mater mea. Secundum hiſtoriam enim nullum matris ejus declaratur peccatum. Pro hoc & Eccleſia ab Apoſtolis Traditionem ſuſcepit, etiam parvulis Baptiſmum dare. Sciebant enim illi, quibus Myſteriorum ſecreta commiſſa ſunt divinorum, quia eſſent in omnibus genuinæ ſordes peccati, quæ per aquam, & Spiritum ablui deberent.*

Teſtes ſunt *Siricius* Pontifex Maximus Epiſtola ad *Himerium* Tarraconenſem Epiſcopum, Africana Eccleſia in Concilio Carthaginenſi congregata, in Epiſtola Synodica ad *Innocentium I.* Pontificem Maximum, Synodus Milevitana in Epiſtola ad eumdem, ipſe *Innocentius I.* in Epiſtola ad Patres Africanos, *S. Auguſtinus* Epiſtola clxvi. alias xxviii. Libro i. *De Peccatorum Meritis*, C. xxxii. Libro x. *De Geneſi ad Litteram*, Libro iv. *De Baptiſmo*, C. xxiii. & xxiv. Sermone ccxciv. *De Baptiſmo Parvulorum*, alias xiv. *De Verbis Apoſtoli*, & Epiſtola cxxiv. alias cv. ad *Sixtum*.

Tridentinæ Synodi Canones de Baptiſmo contra Pelagianos Calviniſtas, & Anabaptiſtas.

Quamobrem recte Tridentina Synodus Canones v. xii. & 13. de Baptiſmo, contra Pelagianorum, Calviniſtarum, & Anabaptiſtarum Hæreſes edidit.

Si quis dixerit, Baptiſmum liberum eſſe, hoc eſt non neceſſarium ad ſalutem; Anathema ſit.

Si quis dixerit, neminem eſſe baptizandum, niſi ea ætate, qua Chriſtus baptizatus eſt, vel in ipſo mortis articulo; Anathema ſit.

Si quis dixerit, parvulos, eo quod actum credendi non habent, ſuſcepto Baptiſmo inter Fideles computandos non eſſe; ac propterea cum ad annos diſcretionis pervenerint, eſſe rebaptizandos; aut præſtare omitti eorum Baptiſma, quam eos non actu proprio credentes baptizari in ſola fide Eccleſiæ; Anathema ſit.

Hæreticorum objectio.

Objiciunt Hæretici, pueros ex parentibus fidelibus natos ſanctos eſſe, adeoque ſine Baptiſmo poſſe ſalvari. Sanctos autem eſſe probant ex his verbis Apoſtoli 1. ad Corinthios vii. 14. *Filii veſtri immundi eſſent; nunc autem ſancti ſunt.* Et quia pertinent ad pactum, quod Deus pepigit cum *Abrahamo* Geneſ. xvii. dicens: *Ero Deus tuus, & ſeminis tui.*

Reſponſio

Reſpondetur, Fidelium filios *Sanctos* ab Apoſtolo vocari, quaſi ſanctitati deſtinatos a parentibus, quorum ſtudio, ac diligentia baptizantur, & per Sacramentum regenerationis ſanctificantur, ac in Religione Chriſtiana educantur: quod etiam fit, quando conjugum alter infidelis eſt, & cum fideli conjuge cohabitare conſentit abſque contumelia Creatoris. Tunc enim & *Vir infidelis ſanctificatus eſt per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem:* id eſt, perſæpe contingit, ut infidelis ad fidem convertatur ex convictu, & conſuetudine cum conjuge fideli; & filiis ex illo matrimonio natis Baptiſmus a parente fideli procuratur: quod Apoſtolus ſignificat his verbis: *Alioquin filii veſtri immundi eſſent; nunc autem ſancti ſunt.* Sicut ergo hæc Apoſtoli verba, *Sanctificatur vir infidelis per mulierem fidelem*, &c. nemo tam infideliter intelligit, quodlibet in his verbis intelligat, ut ob hoc exiſtimet etiam maritum non Chriſtianum, quia Chriſtiana fuerit uxor ejus, neque jam baptizari oportere, & ad peccatorum remiſſionem jam perveniſſe, & in Regnum cœlorum abſque Baptiſmo intraturum, quia ſanctificatus dictus eſt ab uxore: ita ſanctitas, quæ fidelium filiis, aut alterutro parente fideli natis tribuitur, quæcumque illa ſit, non valet ad dimittenda peccata, niſi Chriſtiana, & Eccleſiaſtica inſtitutione efficiantur fideles. Non enim unius modi eſt ſanctificatio. Nam & Catechumeni ſecundum quemdam modum ſuum per ſignum crucis, per orationem, & manus impoſitionem, & ſalis benedicti deguſtationem ſanctifi-

Quo ſenſu filii fidelium Sancti ab Apoſtolo dicantur? 1. Cor. 7. 14.

can-

cantur: & tamen iſta ſanctificatio Catechumeni, ſi non fuerit baptizatus, non ei valet ad intrandum Regnum cęlorum, aut ad peccatorum remiſſionem. Sanctos igitur dixit fidelium filios, aut ex altero parente fideli natos Apoſtolus, quaſi *Candidatos fidei*, & ab idololatriæ ſordibus puros. Ita hunc locum explicant *Tertullianus* Libro II. Ad Uxorem, S. *Hieronymus* Epiſtola CLIII. ad Paulinum, S. *Auguſtinus* Lib. I. *De Peccatorum Meritis, & Remiſſione*, C. XXVI. & Lib. III. C. XII. & Sermone CCXCIV. *De Baptiſmo Parvulorum*. Sicut ergo quo tempore vigebat Circumciſio, de circumciſo, qui naſceretur, circumcidendus fuit: ſic nunc de baptizato qui natus fuerit, neceſſario baptizandus eſt. Nam „ Renovati parentes non ex primitiis novi„ tatis, ſed ex reliquiis vetuſtatis carnaliter gignunt; & filii ex parentum „ reliqua vetuſtate toti vetuſti, & in peccati carne propagati, damnationem „ veteri homini debitam Sacramento ſpiritualis regenerationis, & renova„ tionis evadunt (inquit *S. Auguſtinus*.) *Neque enim in parentibus fideli„ bus ſanctificati dici poſſunt: quia* Sicut generatio carnis peccati per unum „ Adam in condemnationem trahit omnes, qui eo modo generantur, ſic ge„ neratio Spiritus gratiæ per unum Jeſum Chriſtum ad juſtificationem vitæ „ æternæ ducit omnes, qui eo modo prædeſtinati regenerantur. Sacramen„ tum autem Baptiſmi profecto Sacramentum regenerationis eſt. Quocirca ſi„ cut homo, qui non vixerit, mori non poteſt, & qui mortuus non fuerit, re„ ſurgere non poteſt; ita qui natus non fuerit, renaſci non poteſt. Ex quo con„ ficitur, neminem in ſuo parente renaſci potuiſſe non natum. Oportet au„ tem, ut ſi natus fuerit, renaſcatur, quia niſi quis natus fuerit denuo, „ non poteſt videre Regnum Dei. Oportet igitur ut Sacramento regeneratio„ nis, ne ſine illo male de hac vita exeat, etiam parvulus imbuatur.

Lib. II. De Pecca. Mer. & Remiſs. Cap. 27.

Nemo in parentibus renaſci poteſt. Joan. 3. 7.

Quod ſpectat pactum a Deo cum Abrahamo, & ejus poſteris ſancitum, nemo diffiteri poteſt illud ad eos dumtaxat pertinere, qui vere filii ſunt Abraham: at filii Fidelium non ſunt filii Abraham carnali generatione, ſed regeneratione ſpirituali. *Non enim per Legem promiſſio Abrahæ, aut ſemini ejus facta eſt, ſed per juſtitiam fidei*: nec *Qui filii carnis, hi filii Dei*: ſed *Qui ex fide ſunt, ii ſunt filii Abrahæ, & benedicentur cum fideli Abraham . . . . Quia ex fide juſtificat Gentes Deus . . . Omnes enim filii Dei eſtis per fidem, quæ eſt in Chriſto Jeſu. Quicumque enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis* (inquit Apoſtolus.) Tunc ergo incipimus filii eſſe Abrahæ, cum incipimus eſſe fideles: quod parvuli non conſequuntur niſi per Baptiſmum. *Quis enim neſciat, credere eſſe infantibus baptizari; non credere autem, non baptizari?* (inquit *S. Auguſtinus* Lib. I. *De Peccatorum Meritis, & Remiſſione*, C. XXVII.) Id ergo non habent ex carnali nativitate, qua ex parentibus fidelibus orti ſunt. *Fiunt enim, non naſcuntur Chriſtiani*.

Ad Rom. 4. 13. & 9. 8. Ad Gal. 3.

Tertullian. Apolog. c. 7.

Objiciunt Anabaptiſtæ: Baptiſmi Sacramentum non niſi credentibus adminiſtrari debet, ſecundum illud Chriſti oraculum: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur*. Neque Baptiſmus prodeſſe poteſt ſine fide: ſiquidem, ut dicitur Joannis III. *Qui non credit jam judicatus eſt*: atqui infantes non credunt: baptizari ergo non debent.

Marci 16.

Anabaptiſtarum objectioni reſpondetur.

Reſpondetur, infantes cum Baptiſmo offeruntur, non credere quidem fide propria, ſed credere fide aliena, ſponſorum ſcilicet, qui pro ipſis reſpondent, & Matris Eccleſiæ. Qui enim aliena voluntate, ſcilicet Adami protoparentis, peccaverunt, aliena fide per gratiam ſecundi Adam, Chriſti Salvatoris, juſtificari, & vivificari poſſunt, ut *Ubi abundavit deliſtum, ſuperabundet gratia*. Fulcitur hæc Reſponſio S. *Auguſtini* auctorita-

Rom. 6. 20.

te, Epiſtola CXVIII. alias XXIII. ad Bonifacium Epiſcopum, Lib. I. *De Peccatorum meritis*, C. XXIII. Lib. IV. *De Baptiſmo*, C. XXIV. & Lib. III. *De Libero Arbitrio*, Cap. XXIV.

Idem Sermone CLXXVI. alias X. De Verbis Apoſtoli, „ Nullus, *inquit*, ho-
„ minum in iſta, quæ ex Adam defluit maſſa mortalium, nullus omnino ho-
* Forte, Quæris. „ minum non ægrotus, nullus ſine gratia Chriſti ſanatus. Quid de parvuli
„ pueris, ſi ex Adam ægroti? Nam & ipſi portantur ad Eccleſiam: & ſi pe-
„ dibus illuc currere non poſſunt, alienis pedibus currunt, ut ſanentur. Ac-
„ commodat illis Mater Eccleſia aliorum pedes, ut veniant, aliorum cor, ut
„ credant, aliorum linguam, ut fateantur. Ut quoniam, quod ægri ſunt, alio
„ peccante prægravantur, ſic cum hi ſani ſunt, alio pro eis confitente ſalven-
„ tur. Nemo ergo vobis ſuſurret doctrinas. Hoc Eccleſia ſemper habuit, ſem-
„ per tenuit; hoc a Majorum fide percepit: hoc uſque in finem perſeve-
„ ranter cuſtodit. Sermone denique CCXCIV. *De Baptiſmo Parvulorum*, alias
Credunt in altero, qui peccaverant in altero. „ XIV. De Verbis Apoſtoli „ Ad verba, *inquit*, aliena ſanatur, quia ad
„ factum alienum vulneratur. Credit in Jeſum Chriſtum? Fit interrogatio:
„ reſpondetur, Credit. Pro non loquente, pro ſilente, pro fiente, & flendo quo-
„ dammodo, ut ſubveniatur orante, reſpondetur, & valet. An etiam hoc
„ Serpens ille perſuadere conatur, quia non valet? Abſit a cordibus qua-
„ liumcumque Chriſtianorum. Ergo reſpondetur, & valet. Conſpiratione
„ quadam communicat Spiritus; credit in altero, quia peccavit in altero.
„ An vero invenit vitam præſentis ſæculi, quem parturivit infirmitas; &
„ non invenit vitam futuri ſæculi, quem parturivit charitas? ... Credit in
„ altero, qui peccavit in altero: dicitur, Credit; & valet, & inter fideles
„ baptizatos computatur. Hoc habet auctoritas Matris Eccleſiæ, hoc fun-
„ datus veritatis obtinet canon, contra hoc robur, contra hunc inexpugna-
„ bilem murum quiſquis arietat, ipſe confringitur.

Ita & S. *Bernardus* Sermone LXVI. in Cantica: „ Quid enim (*inquit*) ſi
„ infans pro ſe loqui non poteſt, pro quo vox ſanguinis fratris ſui, & talis fra-
„ tris clamat ad Deum de terra? Aſtat, & clamat nihilominus Mater Eccleſia.
„ Quid tamen infans? Nonne & ipſe videtur tibi inhiare quodammodo fon-
„ tibus Salvatoris, vociferari ad Deum, ſuiſque vagitibus clamitare, Domi-
„ ne vim patior, reſponde pro me? Flagitat auxilium gratiæ, quia vim pa-
„ titur a natura. Clamat innocentia miſeri, clamat ignorantia parvuli, cla-
„ mat addicti infirmitas. Ita ergo clamant hæc omnia. Sanguis Fratris, Fi-
„ des Matris, deſtitutio miſeri, & miſeria deſtituti. Et clamatur ad Patrem.
„ Porro Pater ſe ipſum negare non poteſt, Pater enim eſt. Nemo mihi di-
„ cat, quia non habet fidem, cui mater Eccleſia impertit ſuam, involvens il-
„ li in Sacramento, quouſque idoneus fiat proprio non tantum ſenſu, ſed &
Matth. 15. „ aſſenſu evolutam, puramque percipere. Numquid breve pallium eſt, ut
Matth. 9. „ non poſſit ambos cooperire? Magna eſt Eccleſiæ fides. Numquid minor fide
„ Chananææ Mulieris, quam conſtat & filię ſufficere potuiſſe, & ſibi? Numquid
„ minor fide illorum, qui paralyticum per tegulas demittentes, animæ illi ſi-
„ mul, & corporis obtinuere ſalutem? .... Qui hæc credit, facile huic perſua-
„ debitur, merito Eccleſiam præſumere non ſolum parvulis baptizatis in ſua
„ fide ſalutem, ſed etiam interfectis pro Chriſto infantibus coronam Marty-
„ rii. Quæ cum ita ſint, nullum prejudicium ſuſtinebunt regenerati de eo
Hebr. 11. 6. „ quod dictum eſt, *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo*; cum ſine fide non ſint
„ qui in teſtimonium fidei Baptiſmi gratiam perceperunt: ſed neque de eo,
„ quod item dictum eſt, *Qui vero non crediderit, condemnabitur*. Quid enim,
„ credere eſt, niſi fidem habere? " Credunt parvuli, antequam baptizen-
tur, ſed aliena fide, quam ore Patrinorum, & Matris Eccleſiæ profitentur.

Cer-

Credunt, cum baptizantur, quia fidei Sacramentum ſuſcipiunt. Nam *Credere eſt infantibus baptizari*: ut loquitur S. *Auguſtinus*. Credunt poſt Baptiſmum fide propria, ſed habituali, non actuali. Fidem enim, ſpem, & charitatem cum gratia ſanctificante in Baptiſmo recipiunt, ut habetur in Clementina *De Summa Trinitate*, & *Fide Catholica*, ex Concilio Viennenſi. Quam doctrinam S. *Auguſtinus* tradit pluribus in locis, quamvis hoc fidei habitualis Scholaſticum nomen non uſurpet. Sermone CCXCIV. *De Baptiſmo Parvulorum*, alias XIV. De verbis Apoſtoli: „ Ubi (inquit) ponis parvulos „ baptizatos? Profecto in numero credentium. Nam ideo & conſuetudine Ec- „ cleſiæ antiqua, canonica, fundatiſſima, parvuli baptizati fideles vocantur. „ Et ſic de his quærimus, Ille infans Chriſtianus eſt? Reſpondetur, Chriſtia- „ nus. Catechumenus, an Fidelis? Fidelis; utique a fide, fides a credendo. „ Inter credentes igitur baptizatos parvulos numerabis. Nec judicare ullo mo- „ do aliter audebis, ſi non vis eſſe aperte Hæreticus. Ergo ideo habent vitam „ æternam: quia *Qui credit in Filium, habet vitam æternam*. Noli eis ſine iſta „ fide, & ſine iſto Sacramento hujus fidei, promittere vitam æternam.

Parvuli baptizati inter credentes numerandi.

Joan. 3. 36.

Idem Epiſtola XCVIII. olim XXIII. ad *Bonifacium* Epiſcopum, ubi præmiſit, Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, habere, propter quam earum nomina accipiunt, ſubdit: „ Sicut er- „ go ſecundum quemdam modum Sacramentum Corporis Chriſti Corpus „ Chriſti eſt, Sacramentum Sanguinis Chriſti Sanguis Chriſti eſt, ita Sa- „ cramentum fidei fides eſt. Nihil eſt autem aliud credere, quam fidem ha- „ bere. Ac per hoc cum reſpondetur parvulus credere, qui fidei nondum „ habet affectum, reſpondetur fidem habere propter fidei Sacramentum, & „ convertere ſe ad Deum propter converſionis Sacramentum, quia & ipſa „ reſponſio ad celebrationem pertinet Sacramenti. Itaque parvulum etſi „ nondum fides illa, quæ in credentium voluntate conſiſtit, jam tamen „ ipſius fidei Sacramentum fidelem facit. Nam ſicut credere reſpondetur, „ ita etiam fidelis vocatur, non rem ipſa mente annuendo, ſed ipſius rei „ Sacramentum percipiendo.

Parvuli baptizati fidem habent propter fidei Sacramentum.

Et Epiſtola CLXXXVII. alias LVII. Ad *Dardanum*, docet, Chriſtum in parvulis baptizatis habitare. Chriſtus autem per fidem in cordibus hominum habitat §, ut ait Apoſtolus. „ Dicimus ergo, *inquit*, in baptizatis parvulis, „ quamvis id neſciant, habitare Spiritum-Sanctum. Sic enim eum neſciunt, „ quamvis ſit in eis, quemadmodum neſciunt & mentem ſuam; cujus in „ eis ratio, qua uti nondum poſſunt, velut quædam ſcintilla ſopita eſt, „ excitanda ætatis acceſſu.... Habitare autem ideo & in talibus dicitur, „ quia in eis occulte agit, ut ſint templum ejus: idque in proficientibus, „ & proficiendo perſeverantibus perficit.

Epheſ. 3. 17. C. VIII.

In baptizatis parvulis habitat Spiritus Sanctus.

At (inquies) qua ratione fit, ut infantibus in Baptiſmo proſit parentum fides, cum poſt Baptiſmum non noceat illis parentum impietas, eos Dæmonum ſacris initiantium?

Quomodo parvulis prodeſt in Baptiſmo parentum fides, quibus poſt Baptiſmum parentum impietas non obeſt? Cap. Quæris, Diſt. IV. De Conſecrat.

Reſpondet S. *Auguſtinus* Bonifacio Epiſcopo, qui hanc ipſi propoſuerat Quæſtionem, Epiſtola XCVIII. alias XXIII. „ Tantam illius Sacramenti, hoc „ eſt Baptiſmi ſalutaris, eſſe virtutem in ſancta compage corporis Chriſti, „ ut ſemel generatus per aliorum carnalem voluptatem, cum ſemel rege- „ neratus fuerit per aliorum ſpiritualem voluntatem, deinceps non poſſit „ vinculo alienæ iniquitatis obſtringi, cui nulla voluntate conſentit. *Et Anima* enim *patris mea eſt*, inquit, *& anima filii mea eſt. Anima quæ peccaverit, ipſa morietur*. Non autem peccat ipſa, cum parentes ei omnino ne- „ ſcienti, vel quilibet alius adhibet ſacrilegia dæmoniorum. Sed ideo ex Adam „ traxit, quod Sacramenti illius gratia ſolveretur, quia nondum erat ani-

„ ma ſeparatim vivens, id eſt, altera anima, de qua diceretur, *Et anima*
Ezech. 18. 4. „ *patris meæ eſt, & anima filii mea eſt.* Jam itaque cum homo in ſe ipſo eſt
„ ab eo qui genuit alter effectus, peccato alterius ſine ſua conſenſione non
„ tenetur obnoxius. Traxit ergo reatum, quia unus erat cum illo, & in
„ illo, a quo traxit, quando quod traxit admiſſum eſt. Non autem trahit
„ alter ab altero, quando ſua unoquoque propria vita vivente, jam eſt, un-
„ de dicatur, *Anima quæ peccaverit, ipſa morietur.* Ut autem poſſit rege-
„ nerari per officium voluntatis alienæ, cum offertur conſecrandus, facit hoc
„ unus Spiritus, ex quo regeneratur oblatus. Non enim ſcriptum eſt; Niſi
„ quis renatus fuerit ex parentum voluntate, aut ex offerentium, vel mi-
„ niſtrantium fide; ſed *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto.*
„ Aqua igitur exhibens forinſecus Sacramentum gratiæ, & Spiritus operans
„ intrinſecus beneficium gratiæ, ſolvens vinculum culpæ, reconcilians bo-
„ num naturæ, regenerans hominem in uno Chriſto, ex uno Adam gene-
„ ratum. Regenerans ergo Spiritus in majoribus offerentibus, & parvulo
„ oblato, renatoque communis eſt: ideo per hanc ſocietatem unius, ejuſ-
„ demque Spiritus prodeſt offerentium voluntas parvulo oblato. Quando
„ autem in parvulum majores peccant, offerentes eum, atque obligare co-
„ nantes dæmonum ſacrilegis vinculis, non eſt anima utrorumque commu-
„ nis, ut etiam culpam poſſint habere communem. Non enim ſic commu-
„ nicatur culpa per alterius voluntatem, quemadmodum communicatur gra-
„ tia per Sancti Spiritus unitatem.

PROPOSITIO II.

Baptiſmum Aquæ in adultæ ætatis hominibus ſupplet Baptiſmus flaminis, ſeu perfecta cordis converſio cum voto Baptiſmi, quando illos a ſuſceptione Sacramenti neceſſitas excludit.

Baptiſmus flaminis. PRomittit enim vero Deus ſalutem pœnitentibus, credentibus, Deum invocantibus. Pſalm. L. 19. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus: cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies.* Ezechielis XVIII. 21. 22. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt..... omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor.* Iſaiæ XXVIII. Joelis XII. Epiſt. ad Romanos X. 11. 13. *Omnis, qui credit in illum, non confundetur ... Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit.* Propterea *Cornelium*, & alios, Spiritum Sanctum accepiſſe, antequam baptizarentur, *Actuum* X. legimus. Votum itaque Baptiſmi perfectæ converſioni conjunctum juſtificare hominem poteſt, & Baptiſmi vicem ſupplere.

Idem affirmant SS. Patres; *Ambroſius* in Oratione *De Obitu Valentiniani Imperatoris*, qui Baptiſmum quidem expetiverat, ſed certas ob cauſas diſtulerat, volens ab ipſo *Ambroſio* baptizari, & morte fuerat interceptus, ante-
Sap. 4. quam ad illum perveniret. „ Ventrem meum doleo (*inquit*) quoniam quem
„ in Evangelio eram generaturus, amiſi; ſed ille non amiſit gratiam, quam
„ popoſcit... Audio vos dolere, quod non acceperit Sacramenta Baptiſmatis.
„ Dicite mihi, quid aliud in nobis eſt niſi voluntas, niſi petitio? Atqui etiam
„ dudum hoc votum habuit, ut antequam in Italiam veniſſet, initiaretur,
„ & proxime baptizari ſe a me velle ſignificavit. Et ideo præ ceteris cauſis
„ me accerſendum putavit. Non habet ergo gratiam, quam deſideravit? Non
„ habet, quam popoſcit? Et quia popoſcit, accepit? Et ubi illud eſt, *Juſtus*,
„ *quacumque morte præventus fuerit, anima ejus in refrigerio erit?*.... Quod
„ ſi Martyres ſuo abluuntur ſanguine, & hunc ſua pietas abluit, & voluntas.“
Deinde ad Auguſtum Defunctum Sermonem convertens: *Non quicumque*

Te (inquit) *ſed Chriſtus illuminavit gratia ſpirituali. Ille Te baptizavit, quia humana Tibi officia defuerunt. Plus adeptus es, qui minora te amiſiſſe credebas.* Quamobrem cum ait idem *Ambroſius* Lib. *De iis qui Myſteriis initiantur*, C. IV. *Credit Catechumenus; ſed niſi baptizatus fuerit, remiſſionem non poteſt accipere peccatorum:* de illo intelligendus eſt, qui Baptiſmum data opportunitate ſuſcipere negligit: vel de eo, quod accidit ut plurimum, non in articulo neceſſitatis. Baptiſmus flaminis.

S. *Auguſt.* Lib. IV. „ De Baptiſmo contra Donatiſtas, C. XXII. & XXIII. Baptiſmi ſane vicem aliquando implere paſſionem, de Latrone illo, cui non „ baptizato dictum eſt, *Hodie mecum eris in Paradiſo*, non leve documentum „ idem Beatus Cyprianus aſſumit: quod etiam atque etiam conſiderans, in- „ venio non tantum paſſionem pro nomine Chriſti id, quod ex Baptiſmo deerat, „ poſſe ſupplere, ſed etiam fidem, converſionemque cordis, ſi forte ad cele- „ brandum Myſterium Baptiſmi in anguſtiis temporum ſuccurri non poteſt. „ Neque enim Latro ille pro nomine Chriſti crucifixus eſt, ſed pro meritis „ facinorum ſuorum. Nec quia credidit, paſſus eſt, ſed dum patitur, cre- „ didit. Quantum itaque valeat etiam ſine viſibili Sacramento Baptiſmi, quod „ ait Apoſtolus, *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalu- „ tem*; in illo Latrone declaratum eſt. Sed tunc impletur inviſibiliter, cum „ miniſterium Baptiſmi non contemptus religionis, ſed articulus neceſſitatis „ excludit. Nam multo magis in Cornelio, & in amicis ejus, quam in illo „ Latrone poſſet videri ſuperfluum, ut aquam etiam tingerentur, in quibus „ jam donum Spiritus-Sancti, quod nonniſi baptizatos alios accepiſſe San- „ cta Scriptura teſtatur, certo quoque indicio, quod illis temporibus congrue- „ bat, cum linguis loquerentur, eminuerat. Baptizati ſunt tamen; & in hoc „ facto Apoſtolica extat auctoritas. Uſque adeo nemo debet in quolibet „ provectu interioris hominis, ſi forte ante Baptiſmum uſque ad ſpiritalem „ intellectum pio corde profecerit, contemnere Sacramentum, quod Mini- „ ſtrorum opere corporaliter adhibetur, ſed per hoc Deus hominis conſe- „ crationem ſpiritaliter operatur. *Et Cap.* XXV. Quibus rebus omnibus oſten- „ ditur, aliud eſſe Sacramentum Baptiſmi, aliud converſionem cordis, ſed „ ſalutem hominis ex utroque compleri; nec ſi unum horum defuerit, i- „ deo putare debemus conſequens eſſe, ut & alterum deſit; quia & illud „ ſine iſto poteſt eſſe in infante, & hoc ſine illo potuit eſſe in Latrone, com- „ plente Deo ſive in illo, ſive in iſto, quod non ex voluntate defuiſſet: cum „ vero ex voluntate alterum horum defuerit, reatu hominem involvi. Et „ Baptiſmus quidem poteſt ineſſe, ubi converſio cordis non fuerit: conver- „ ſio autem cordis poteſt quidem ineſſe non percepto Baptiſmo, ſed contem- „ pto non poteſt. Neque enim ullo modo dicenda eſt converſio cordis ad „ Deum, cum Dei Sacramentum contemnitur.

Luc. 23. 43.

Fides, & converſio cordis quando Baptiſmi vicem implet: Rom. 10. 10.

Converſio cordis nulla eſſe poteſt contempto Baptiſmo: neglecto perfecta non eſt.

Tria S. *Auguſtinus* docet. Primo, fidem, converſionemque cordis, quæ votum ſaltem implicitum Baptiſmi continet, ex Dei miſericordia Sacramenti vicem ſupplere, cum illius Miniſterium neceſſitatis articulus excludit. Secundo, cum Sacramentum ipſum ex voluntate hominis defuerit, quod contingit ut plurimum extra neceſſitatis articulum, Baptiſmum non ſuppleri Sacramenti deſiderio. Qui enim Baptiſmum non ſuſcipit, cum poteſt, vel contemptus, vel certe negligentiæ reus eſt: quorum utrumque cum perfecta cordis converſione minime cohæret. Atque hoc ſenſu ait Lib. II. *De peccatorum Meritis, & Remiſſione*, Cap. XXVI. „ Sanctificatio Catechumeni, ſi non „ fuerit baptizatus, non ei valet ad intrandum Regnum Cœlorum, aut ad „ peccatorum remiſſionem. *Et Tractatu* XIII. *in Joannem*: Quantumcumque „ Catechumenus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat: non illi „ di-

Baptiſmus flaminis.

„ dimittitur, niſi cum venerit ad Baptiſmum. Quomodo non caruit Popu-
Exod. 34. 27. „ lus Iſrael populo Ægyptiorum, niſi cum veniſſet ad Mare Rubrum : ſic
„ preſſura peccatorum nemo caret, niſi cum ad fontem Baptiſmi venerit.
Præmittit Chriſtum Dominum *Joannis* Baptiſmo baptizari voluiſſe , „ Ne
„ quis arrogans, quod habeat abundantiam alicujus gratiæ, dedignetur ba-
„ ptizari Baptiſmo Domini ... Quia multi contempturi erant Baptiſmum ,
„ eo quod jam majori gratia prædíti viderentur, quam viderent alios Fide-
„ les . Verbi gratia, jam continenter vivens Catechumenus , contemneret
„ conjugatum, & diceret ſe meliorem quam ille ſit Fidelis. Ille Catechu-
„ menus poſſet dicere in corde ſuo, Quid mihi opus eſt Baptiſmum acci-
„ pere, ut hoc habeam quod & iſte, quo jam melior ſum? Ne ergo cer-
„ vix iſta præcipitaret quoſdam de meritis juſtitiæ ſuæ plurimum elatos ,
„ baptizari voluit Dominus a ſervo, tamquam alloquens filios capitales: Quid
„ vos extollitis? Quid erigitis, quia habetis, ille prudentiam, ille doctri-
„ nam, ille caſtitatem, ille fortitudinem patientiæ ? Numquid tantum ha-
„ bere poteſtis, quantum ego qui dedi ? Et tamen ego baptizatus ſum a
ſervo , vos dedignamini a Domino . Ad frangendam ergo Catechumenorum
quorumdam ſuperbiam, cum hæc præmiſiſſet S. *Auguſt.* hanc rationem ſubdit :
Quantumcumque enim Catechumenus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat, &c. id ſpectans quod ut plurimum evenit, & extra neceſſitatis arti-
culum. Quamvis autem Deus miſericordia ſua ſubveniat iis, qui ad ipſum
vere converſi fide, & charitate perfecta Baptiſmum deſiderant, cum in an-
guſtiis temporum ipſis per Sacramenti adminiſtrationem ſuccurri non poteſt ;
nihilominus graviſſime peccant Eccleſiæ Miniſtri, qui ſuam præſentiam com-
miſſo gregi tempore perſecutionis, aut alias ſubtrahunt, ſuumque Fidelibus
miniſterium negant: quia illos qui ſine Baptiſmi, vel Pœnitentiæ Sacramen-
tis moriuntur, quantum in ipſis eſt, præcipites agunt in damnationem: ma-
xime cum perfectam cordis contritionem, qualis extra Sacramentum eſt ne-
ceſſaria, nemo ſibi polliceri poſſit. Adde, parvulos, qui in illis anguſtiis ſi-
ne Baptiſmo decedunt, certiſſime perire, quia ipſis aliter quam per Baptiſ-
mum ſuccurri non poteſt. Hoc ſenſu accipienda ſunt S. *Auguſt.* verba ad *Ho-*
Perfecta contritio extra Sacramentum adultis neceſſaria. *noratum* Epiſcopum ſcribentis, Epiſtola CCXXVIII. alias CLXXX. *An non cogitamus , cum ad iſtorum periculorum pervenitur extrema, nec eſt poteſtas ulla fugiendi , quantus in Eccleſia fieri ſoleat ab utroque ſexu, atque ab omni ætate concurſus, aliis Baptiſmum flagitantibus , aliis Reconciliationem, aliis etiam Pœnitentiæ ipſius actionem, omnibus conſolationem , & Sacramentorum confectionem, & erogationem? Ubi ſi Miniſtri deſint, quantum exitium ſequitur eos , qui de iſto ſæculo, vel non regenerati exeunt, vel ligati? Quantus eſt etiam luctus Fidelium ſuorum, qui eos ſecum in æternæ vitæ requie non habebunt?* Tertio docet S. *Auguſtinus* , etiam iis, qui ante Baptiſmum perfecta cordis converſione juſtificati fuerint , Baptiſmum eſſe neceſſa-
rium ad ſpiritualem *Conſecrationem*, ſive ad Dominicum Characterem re-
cipiendum.

Noſtram Propoſitionem confirmat & S. *Bernardus* Epiſtola, ſeu Tractatu ad
„ Hugonem De Sancto Victore, c. 11. Porro, *inquit*, in majori ætate quiſ-
„ quis poſt vulgatum ubique Baptiſmi remedium renuit jam baptizari, gene-
„ rali, originalique maculæ addit & ex proprio crimen ſuperbiæ, duplicem
Voluntas pro facto reputatur, ubi factum excludit neceſſitas, „ ſecum portans juſtiſſimæ damnationis cauſam, ſi ſic de corpore exire con-
„ tigerit . Tamen ſi ante exitum reſipuerit, & voluerit, & petierit baptiza-
„ ri, ſed mortis præoccupatus articulo forte obtinere nequiverit, dum non de-
„ ſit fides recta, ſpes pia , charitas ſincera, propitius ſit mihi Deus, quia
„ huic ego ob ſolam aquam, ſi defuerit, nequaquam omnino poſſum deſperare

„ ſa-

„ ſalutem, nec vacuam credere fidem, nec confundere ſpem, nec excidere
„ charitatem; tantum ſi aquam non contemptus, ſed ſola prohibeat impoſ-
„ ſibilitas. *Id SS.* Ambroſii, *& Auguſt. auctoritate, ubi confirmavit:* Ab his,
„ *inquit*, duabus columnis (Auguſt. loquor, & Ambroſium) crede mihi,
„ difficile avellor. Cum his, inquam, me errare, aut ſapere fateor: cre-
„ dens & ipſe ſola fide hominem poſſe ſalvari, cum deſiderio percipiendi Sa-
„ cramentum: ſi tamen pio adimplendi deſiderio mors anticipans, ſeu alia
„ quæcumque vis invincibilis obviarit. Vide etiam ne forte ob hoc Sal-
„ vator cum diceret, *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit*, cau-
„ te, & vigilanter non repetierit, *Qui vero baptizatus non fuerit*; ſed tan- 2. Co. 12.
„ tum, *Qui vero non crediderit, condemnabitur*; nimirum innuens ſolam in-
„ terdum fidem ſufficere ad ſalutem, & ſine ipſa ſufficere nihil ... Paulus
„ dicit: *Nemo poteſt dicere, Dominus Jeſus, niſi in Spiritu-Sancto*. Hunc er- Baptiſmus
„ go, qui in articulo mortis non ſolum invocat Dominum Jeſum, ſed ip- flaminis.
„ ſius quoque toto deſiderio expetit Sacramentum, dicemus, aut non loqui
„ in Spiritu-Sancto, & falſus erit Apoſtolus; aut & cum Spiritu-Sancto da-
„ mnari? Salvatorem habet habitantem per fidem in corde, & in ore per
„ confeſſionem, & cum Salvatore damnabitur? Pro certo cum non aliunde
„ Martyrium niſi ex fidei merito illam obtinuerit prærogativam, ut ſingu-
„ lariter vice Baptiſmi ſecure ſuſcipiatur; non video, cur non ipſa æque &
„ ſine Martyrio apud Deum tantumdem poſſit, cui & ſine Martyrii pro-
„ bamento proculdubio innoteſcit. Poſſit ſane tantumdem, dixerim, quan-
„ tum ad ſalutis ſpectat obtentum, non autem ad meriti cumulum, quo in-
„ dubitanter Martyrium antecellit. Legimus: *Omnis, qui odit fratrem ſuum,* 1. Joan. 3.
„ *homicida eſt*; & item, *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam* Matth. 5.
„ *mœchatus eſt in corde ſuo*. Quid planius, quod voluntas pro facto repute-
„ tur, ubi factum excludit neceſſitas? Niſi, forte putetur in malo, quam
„ in bono efficacior inveniri voluntas apud Deum, qui Charitas eſt: &
„ promptior eſſe ad ulciſcendum, quam ad remunerandum miſericors, & mi-
„ ſerator Dominus. Quomodo is, qui alieno debito ſe teneri forte in extre-
„ mis poſitus recolit, ſi deſit, unde perſolvat, ſola nihilominus Pœnitentia,
„ & cordis contritione obtinere veniam creditur, ne jam pro eo damnetur:
„ ſic ſola fides, & mentis ad Deum converſio, ſine effuſione ſanguinis, &
„ ſine perfuſione aquæ, ſalutem ſine dubio operatur volenti, ſed non valenti
„ prohibente mortis articulo baptizari. Et ſicut nulla illi Pœnitentia remitti-
„ tur peccatum, ſi, cum poſſit, non reſtituit ablatum; ſic & huic nulla pro-
„ derit fides, ſi, cum poſſit, non percipit Sacramentum. Quamquam & fi-
„ dem convincitur non habere perfectam, ſi negligit. Vera enim, & plena
„ fides univerſa præcepta complectitur: eſt autem hoc unum, ipſumque præ-
„ cipuum ex præceptis. Merito ergo non fidelis, ſed plane rebellis, atque
„ contemptor reputabitur quiſquis obedire renuerit. Quomodo denique fi-
„ delis, qui Dei contemnit Sacramentum? Sane infantes, quia hanc, prohi-
„ bente ætate, non poſſunt habere fidem, hoc eſt, cordis ad Deum conver-
„ ſionem, conſequenter nec ſalutem, ſi abſque Baptiſmi perceptione mo-
„ riuntur.

Quamobrem nulla ratio habenda eſt Capitis *Catechumenum* 37. Diſt. IV. *De Conſecratione*, quod ſub nomine S. *Auguſt.* laudatur, cum revera ſit *Gennadii* Lib. *De Eccleſiaſticis Dogmatibus*, Cap. LXXIV. cujus hæc ſunt verba: *Catechumenum, quamvis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere non credimus, excepto Martyrio*. Hanc enim doctrinam, niſi explicetur, reſpuit Ec- Baptiſmus
cleſia. Unde *Innocentius III.* Cap. *Debitum*, Extra. *De Baptiſmo*, de Judæo flaminis.
non vere baptizato, ſed tamen vehementi Baptiſmi deſiderio flagrante pro-

nun-

nunciat, *Quod, ſi continuo deceſſiſſet, ad Patriam protinus evolaſſet, propter Sacramenti fidem, etſi non propter fidei Sacramentum.* Et Cap. *Apoſtolicam*, Extra. *De Presbytero non baptizato*, aſſerit, eum, *Quia in Sanctæ Matris Eccleſiæ fide, & Chriſti nominis confeſſione perſeveravit, ab originali peccato ſolutum, & Cœleſtis Patriæ gaudium eſſe adeptum.* Poſt hæc Epiſcopum remittit ad Libros SS. Ambroſii, & Auguſtini, additque: *Sopitis igitur quæſtionibus Doctorum, Patrum ſententias teneas, & in Eccleſia tua juges preces, hoſtiaſque Deo offerri jubeas pro Presbytero memorato.*

Concilium denique Tridentinum Seſſione VI. *De Juſtificatione*, C. IV. primam juſtificationem impii ita deſcribit: *Juſtificatio eſt translatio ab eo ſtatu, in quo homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei per ſecundum Adam Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum: quæ quidem translatio poſt Evangelium promulgatum ſine Lavacro regenerationis, aut ejus voto, fieri non poteſt.*

Addiderim ſuffragium S. *Thomæ* III. P. Q. LXVIII. A. II. *Sacramentum* (inquit) *Baptiſmi poteſt alicui deeſſe: uno modo, & re, & voto; quod contingit illis, qui nec baptizantur, nec baptizari volunt; quod manifeſte ad Sacramenti contemptum pertinet, quantum ad illos, qui habent uſum liberi arbitrii: & ideo hi, quibus hoc modo deeſt Baptiſmus, ſalutem conſequi non poſſunt, quia nec ſacramentaliter, nec mentaliter Chriſto incorporantur, per quem ſolum eſt ſalus: alio modo poteſt Sacramentum Baptiſmi alicui deeſſe re, ſed non voto; ſicut cum aliquis baptizari deſiderat, ſed aliquo caſu prævenitur morte, antequam Baptiſmum ſuſcipiat: & talis ſine Baptiſmo actuali ſalutem conſequi poteſt, propter deſiderium Baptiſmi, quod procedit ex fide per dilectionem operante: per quam Deus interius hominem ſanctificat, cujus potentia Sacramentis viſibilibus non alligatur.* Id confirmat ex S. *Aug.* Quæſt. XLVIII. in *Leviticum*, dicente, *Inviſibilem ſanctificationem quibuſdam adfuiſſe, & profuiſſe ſine viſibilibus Sacramentis; viſibilem vero ſanctificationem, quæ fit Sacramento viſibili, ſine inviſibili poſſe adeſſe, ſed non poſſe prodeſſe.* Locum vero *Gennadii* ſupra laudatum, quem ſibi objecerat, ita exponit, ut Catechumenum in bonis operibus defunctum ſtatim quidem ad vitam æternam pervenire neget, quia Baptiſmi deſiderium quantumcumque fervens ab omni reatu pœnæ hominem non liberat, cum plena hujuſmodi, & univerſalis liberatio à culpa, & pœna ſit effectus Baptiſmi actu ſuſcepti, & Martyrii, de quo propterea *Gennadius* ait: *In Martyrio omnia Sacramenta Baptiſmi complentur.* Sed tamen *Gennadium* non negare, quin Catechumeni fide per dilectionem operante cum Baptiſmi deſiderio conjuncta juſtificentur. Laudat etiam S. *Thomas* verba S. *Ambroſii* in Oratione de Obitu Valentiniani.

Objicitur, Legem a Chriſto de Baptiſmo latam, exceptionem non pati:
Joan. 3. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu-Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei.*

Reſpondetur, nullam exceptionem a nobis afferri ab hac lege probe intellecta. Neminem enim hominem in Regnum Cœlorum introire poſſe aſſerimus ſine Baptiſmo in re, vel in voto. Hunc autem eſſe legis ſenſum ex Scriptura Sacra, Traditione, & Eccleſiæ interpretatione probamus. Et certe *Homo videt ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor* (ut dicitur I. *Regum* XVI.) Qui autem deſiderat per Baptiſmum regenerari ex aqua, & Spiritu-Sancto, corde quidem regeneratus eſt, licet non corpore, ſicut & Apoſtolus ait ad Romanos II. quod *Circumciſio cordis eſt in ſpiritu, non in littera, cujus laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.*

PRO-

PROPOSITIO. III.

Martyrium vicem Baptiſmi ſupplere, certiſſimum eſt.

Baptiſmus Sanguinis.

ID colligitur ex verbis Chriſti Matth. x. *Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* Et Matth. xvi. *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.* Joannis xv. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.*

Confirmatur teſtimoniis Patrum: *Tertulliani* Lib. *De Baptiſmo*, C. xvi. „ Eſt quidem nobis (inquit) etiam ſecundum Lavacrum, & ipſum, ſangui- „ nis ſcilicet, de quo Dominus, Habeo, inquit, Baptiſmo tingi, cum jam „ tinctus fuiſſet. Venerat enim per aquam & ſanguinem, ſicut Joannes ſcri- „ pſit, ut aqua tingeretur, Sanguine glorificaretur; proinde nos faceret aqua „ vocatos, ſanguine electos. Hos duos Baptiſmos de vulnere perfoſſi lateris „ emiſit, quatenus qui in ſanguinem ejus crederent, aqua lavarentur: qui „ aqua laviſſent, etiam ſanguinem potarent. Hic eſt Baptiſmus, qui Lava- „ crum & non acceptum repræſentat, & perditum reddit. Et Scorpiaci C. „ vii. proprie Martyribus nihil jam reputari poteſt, quibus in Lavacro i- „ pſa vita deponitur. Sic dilectio operit multitudinem delictorum, quæ „ Deum ſcilicet diligens ex totis viribus ſuis, quibus in Martyrio decertat, „ ex tota anima ſua, quam pro Deo ponit, hominem Martyrem excudit.

Luc. 12. 15. 1. Joan. 5. 6.

S. Cypriani, Epiſtola lxxiii. Ad *Jubajanum*, ſcribentis, Catechumenos, antequam in Eccleſia baptizentur, in confeſſione nominis Chriſti apprehenſos, & occiſos, *Nec privari Baptiſmi Sacramento, utpote qui bapizentur glorioſiſſimo, & maximo Sanguinis Baptiſmo, de quo & Dominus dicebat, habere ſe aliud Baptiſma baptizari. Sanguine autem ſuo baptizatos, & Paſſione ſanctificatos conſummari, & divinæ pollicitationis gratiam conſequi, declarat in Evangelio idem Dominus, quando ad Latronem in ipſa Paſſione credentem, & confitentem loquitur, & quod ſecum futurus ſit in Paradiſo pollicetur.*

Ejus virtus, & efficacia.

Idem in Præfatione Libri *De Exhortatione Martyrii* ad *Fortunatum* ita ſcribit: *Nos tantum, qui Domino permittente primum Baptiſma credentibus dedimus, ad aliud quoque ſingulos præparemus, inſinuantes, & docentes hoc eſſe Baptiſma in gratia majus, in poteſtate ſublimius, in honore pretioſius: Baptiſma, in quo Angeli baptizant, Baptiſma, in quo Deus, & Chriſtus ejus exultant, Baptiſma, poſt quod nemo jam peccat, Baptiſma, quod fidei noſtræ incrementa conſummat, Baptiſma, quod nos de Mundo recedentes ſtatim Deo copulat. In aquæ Baptiſmo accipitur peccatorum remiſſio, in ſanguinis, corona virtutum.*

S. Cyrilli Hieroſolymitani, Catecheſi iii. *Si quis non baptizatur* (inquit) *ſalutem non habet, præter ſolos Martyres, qui vel ſine aqua Regno cœleſti potiuntur.*

S. Baſilii Lib. *De Spiritu-Sancto*, Cap. xvi. *Sunt nonnulli* (inquit) *qui in certaminibus proprietate revera, non imitatione Chriſti mortem perpeſſi, nihil hujuſmodi Sacramentis, quæ ſunt in aqua, opus habuerunt ad ſalutem, nimirum in proprio baptizati ſanguine.*

S. *Auguſt.* Lib. xiii. *De Civitate Dei*, Cap. vii. *Quicumque* (inquit) *etiam non percepto regenerationis Lavacro pro Chriſti confeſſione moriuntur, tantum eis valet ad dimittenda peccata, quantum ſi abluerentur ſacro fonte Baptiſmatis. Qui enim dixit*, „ Si quis non renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, „ non intrabit in Regnum cœlorum, *alia ſententia iſtos fecit exceptos, u-* „ *bi non minus generaliter dixit*: Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, „ confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis eſt. *Et alio loco*: „ Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam. *Hinc eſt, quod* ſcri-

Joan. 3. 3. Matth. 10. 32. Matth. 10. 25.

ſcriptum eſt: Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus. *Quid enim pretioſius quam mors, per quam fit ut & delicta omnia dimittantur, &*
Pſ. 115. 15. *merita cumulatius augeantur?* Et Lib. I. *De Origine Animæ*, C. IX. *Nemo fit membrum Chriſti, niſi aut Baptiſmate in Chriſto, aut morte pro Chriſto*. Suffragantur alii Patres, S. *Ambroſius* Oratione De Obitu Valentiniani, S. *Proſper* Epigrammate LXXXVII. S. *Fulgentius* Lib. *De Fide ad Petrum*, C. II. & XXX. S. *Bernardus*, Tractatu *Ad Hugonem De S. Victore*. His ſubjungendus eſt S. *Thomas* III. P. Quæſt. LXVI. Articulo XI.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

Ad Baptiſmum ſuſcipiendum omnes tenentur, S. Thomas III. P. Q. LXVIII. A. I.

EX his colligitur primo, ad Baptiſmi ſuſceptionem omnes, & ſingulos homines obligari: ſiquidem ad illud tenentur, ſine quo ſalutem conſequi non poſſunt. Porro nullus ſalutem conſequi poteſt, niſi per Chriſtum. Unde ad Romanos V. ſcribit Apoſtolus: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ*. Et Actorum IV. dicitur: *Non eſt aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri*.

Ad hoc autem datur Baptiſmus, ut homo per ipſum regeneratus, incorporetur Chriſto, factum membrum ipſius: unde dicitur ad Galatas III. *Quicumque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis*: unde manifeſtum eſt, ad Baptiſmum ſuſcipiendum omnes teneri.

REGULA II.

Parentes Baptiſmum filiis ſuis procurare tenentur.

COlligitur ſecundo, quod etſi infantes ſint incapaces præcepti, ac propterea ad illos directe non pertineat præceptum de Baptiſmo ſuſcipiendo; tenentur tamen parentes illorum, aut curatores ad Baptiſmum illis procurandum: quia illis ita neceſſarius eſt ad ſalutem, ut nullo alio remedio ſuppleri in illis poſſit, niſi Martyrio pro Chriſto. Neque enim per ſignum crucis, neque per invocationem Trinitatis, nec per fidem, aut votum parentum illis ſuccurri poteſt ſecundum ordinem a Deo ſtatutum. Cum enim ait Chriſtus, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu-Sancto, non poteſt introire in Regnum cœlorum*; utique nullum excipit, non infantem, non aliqua præventum neceſſitate.

S. Thomas III. P. Q. 67. A. 3. in Corp. & ad 3. Q. 68 A. 3. Q. 73. A. 2. Quodlibeto 6. Q. 3. A. 1.

REGULA III.

Puerorum Baptiſmus non differendus.

COlligitur tertio, Baptiſmum puerorum non eſſe differrendum: tum quia non expectatur in eis major inſtructio, aut plenior converſio: tum propter periculum mortis, quod teneræ adeo ætati ſemper timendum eſt. Neque *S. Gregorii Nazianzeni* conſilium ceteris Patribus, & Eccleſiæ placuit, ut ſcilicet puerorum Baptiſmus uſque ad triennium differretur, donec reſpondere poſſent: quamvis & ipſe eadem Oratione XL. periculum imminens mortis excipiat, quod ſi occurrat, vult eos ſine mora baptizari. Multo minus probata eſt Tertulliani privata ſententia Lib. *De Baptiſmo*, Cap. XVIII. ſcribentis: *Pro cujuſque perſonæ conditione, ac diſpoſitione, etiam ætate, cunctatio Baptiſmi utilior eſt, præcipue tamen circa parvulos. Quid enim neceſſe eſt Sponſores etiam periculo ingeri? Quia & ipſi per mortalitatem deſtituere promiſſiones ſuas poſſunt, & proventu malæ indolis falli. Ait quidem Dominus,*
Matt. 19. 14. *Nolite prohibere illos ad me venire. Veniant ergo, dum adoleſcunt, veniant,*

dum

diam diſcunt, dum quo veniant docentur; fiant Chriſtiani cum Chriſtum noſſe potuerint. Quid feſtinat innocens ætas ad remiſſionem peccatorum? Cautius agetur in ſæcularibus, ut cui ſubſtantia terrena non creditur divina credatur. Norint petere ſalutem, ut petenti dediſſe videaris. Non minore de cauſa innupti quoque procraſtinandi, quibus tentatio præparata eſt, tam virginibus per maturitatem, quam viduis per vacationem, donec aut nubant, aut continentia corroborentur. Hanc (inquam) *Tertulliani* ſententiam improbavit Eccleſia Africana in Concilio habito S. *Cypriani* tempore, & infantes a partu recentes baptizari voluit, ne octavo quidem die expectato, ut ex ejus ad *Fidum* Epiſtola notavimus. Non eſt itaque differendus parvulorum Baptiſmus propter expectandos Suſceptores, & Patrines, ne dum in vana ad Baptiſmum pompa apparanda tempus inepte teritur, animas Chriſti Sanguine redemptas maximo, graviſſimoque periculo, e quo emergere numquam poſſint, exponant; ut in Synodis pleriſque ſtatutum eſt, Rhemenſi MDLXXXIII. Senonenſi MDXXIV. Pariſienſi MDLVII. Lingonenſi MCCCCIV. Bituricenſi MDLXXXIV. Burdigalenſi MDLXXXII. & Aquenſi MDLXXXV. Quæ pœnam Excommunicationis decernunt in eos, qui Baptiſmum filiorum ſuorum ultra diem octavum diſtulerint. Statuta pleraque Synodalia ultra diem tertium differri vetant; inter alia, Statuta Illuſtriſſimi Archiepiſcopi Pariſienſis *Franciſci Harlæi*, anno MDCLXXIII. edita, Cap. XI. & parentibus, ſi qui huic Decreto obtemperare neglexerint, aditu Eccleſiæ, & Sacramentorum uſu interdici jubent, donec paruerint, poſtquam ter privatim, ter publice, & canonice, tribus Dominicis moniti fuerint, & res cum Archiepiſcopo communicata. Placuit olim Concilii ſecundi Matiſconenſis Patribus, ut infantes extra Sabbatum Sanctum Paſchæ non baptizarentur, excepto mortis periculo: ſed melior diſciplina prævaluit. Concilium Colonienſe II. anno MDXLIX. celebratum C. XIV. ſtatuit, ut Paſtores & Concionatores adhortentur populum, ut parvulos natos inſtante Feſto Paſchæ ſervent baptizandos in Vigiliam Paſchæ, & natos Feſto Pentecoſtes inſtante, ad Sabbatum uſque Pentecoſtes; ſi tamen nullum immineat vitæ periculum. Idem ſtatuit S. *Carolus Borromæus* de iis, qui intra urbanæ Parochialis Eccleſiæ fines a Sabbato-Sancto uſque ad Sabbatum in Albis, & a Sabbato Vigiliæ Pentecoſtes uſque ad Sabbatum proximum nati, baptizandi ſunt; ut ad Cathedralem Eccleſiam, cui pro obſervantiæ officio, veteriſque inſtituti uſu, ſtatis illis hebdomadis hoc tribui debet, deferantur, ab Epiſcopo baptizandi; ſi modo cuiquam ob mortis periculum, in Parochiali Eccleſia, quæ propius adeſt, Baptiſmum ſtatim miniſtrare neceſſe non ſit. Ita ſtatuit Concilium Provinciale Mediolanenſe IV. P. II. & reperitur in Inſtructionibus Sancti *Caroli* De Baptiſmi Adminiſtratione. Sed ea in re quiſque ſuæ diſciplinam Eccleſiæ ſequatur. Nam (ut ait *Tertullianus* Lib. *De Baptiſmo*. C. XX.) *Omnis dies Domini eſt, omnis hora, omne tempus habile Baptiſmo: ſi de ſolemnitate intereſt, de gratia nihil refert.* Hortandi ſunt igitur magnopere Fideles, ut liberos ſuos, *Cum primum id ſine periculo facere liceat*, ad Eccleſiam deferendos, & ſolemnibus Cæremoniis baptizandos curent (inquit Concilii Tridentini Catechiſmus.)

Baptiſmus infantium non differendus, ut patrini expectentur.

Apud Bocheilum, Lib. II. Decret. Eccl. Gallic. Tit. III. De Baptiſmo.

Sinodicon Pariſienſe.

Can. 3.

Infantes inſtante Paſchate, vel Pentecoſte natos, ad Sabbatum uſque alterutrius proximi Feſti Baptizandos ſolemni Ritu ab Epiſcopo ſervari conveniens eſt, ſi nullum immineat vitæ periculum.

REGULA IV.

COlligitur quarto, adultis Baptiſmum differri poſſe; cum Baptiſmi ſuſcipiendi propoſitum, & male actæ vitæ Pœnitentia ſatis illis futura ſit ad gratiam, & juſtitiam, ſi repentinus aliquis caſus impediat, quo minus Baptiſmum ſuſcipiant; contra vero, hæc dilatio aliquas utilitates afferat. Primum enim, quoniam ab Eccleſia diligenter providendum eſt, ne quis ad hoc Sacramentum ficto, & ſimulato animo accedat, eorum voluntas, fi-

Baptiſmus adultorum quas ob rationes differendus?

des

des, & mores, qui Baptiſmum petunt, magis explorantur atque perſpiciuntur: cujus rei cautam in Concilio Agathenſi, Canone xxv. decretum legimus, ut qui ex Judæis ad Fidem Catholicam veniunt, octo menſes inter Catechumenos verſentur, antequam illis Baptiſmus conferatur. Secundo in fidei doctrina, quam profiteri debent, & Chriſtianæ vitæ inſtitutionibus perfectius erudiuntur, & exercentur. Denique major reverentia Sacramento conciliatur, ſi conſtitutis tantum Paſchæ, & Pentecoſtes diebus ſolemni cæremonia Baptiſmum ſuſcipiant. Verum ſi jam fidei Myſteria plene perceperint, & ad Chriſtianæ Legis præcepta ſervanda ſe paratos exhibeant, nulla interpoſita mora interdum baptizari poſſunt, ſicut *Philippus* Reginæ Candacis *Eunuchum*, & S. Petrus *Cornelium* ſtatim atque Baptiſmum poſtularunt, baptizavere (ut refertur *Act.* VIII. & X.) Infirmis etiam, aut in mortis periculo conſtitutis, Baptiſmi tempus numquam differendum eſt. Unde S. *Leo* Epiſtola XVI. alias IV. *Ad Epiſcopos per Siciliam conſtitutos*, ubi Baptiſmum in ſolis Paſchatis, & Pentecoſtes Solemnitatibus adminiſtrari præcipit adultis, ſubdit: *Ita ad has duas Feſtivitates incolumium, & in pacis ſecuritate degentium libera vota differimus, ut in mortis periculo, in obſidionis diſcrimine, in perſecutionis angustiis, in timore naufragii, nullo tempore hoc veræ ſalutis ſingulare præſidium cuiquam denegemus.*

REGULA V.

Peccant Catechumeni, qui Baptiſmum differunt ultra tempus ab Eccleſia conſtitutum.

COlligitur quinto, peccare Catechumenos, cum ultra tempus ab Eccleſia conſtitutum Baptiſmum differunt, niſi ex cauſa neceſſaria, & licentia Prælatorum Eccleſiæ: cum ſcriptum ſit, *Eccleſiaſtici*, Cap. v. 8. *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem.* Perfecta autem converſio in nova per Baptiſmum generatione poſita eſt. Præterea, quo ſerius ad Baptiſmum veniunt, eo diutius ipſis carendum eſt ceterorum Sacramentorum uſu, & gratia, quibus Chriſtiana Religio colitur, cum ad ea ſine Baptiſmo aditus nemini patere poſſit. Tertio, maximo fructu, quem ex Baptiſmo percipimus, ſe ipſos privant, nempe remiſſione peccatorum, & divina gratia, cujus ope, & auxilio in poſterum etiam peccata vitare poſſint, juſtitiamque, & innocentiam tueri. Quamobrem Patres vehementer invecti ſunt in eos, qui Baptiſmum differebant, præſertim S. *Baſilius* in Exhortatione ad Baptiſmum, S. *Gregorius Nazianzenus* Oratione XL. S. *Joannes Chryſoſtomus* Homilia I. in Acta, & Concilium Neocæſarienſe Canone XII. *Clinicos*, id eſt, in ægitudine baptizatos, ad Sacerdotium provehi vetat, quod fides eorum *Non ex propoſito, ſed ex neceſſitate deſcendat*: niſi forte *propter ſequens ſtudium, & fidem, & hominum raritatem*, cum ipſis Epiſcopus duxerit diſpenſandum.

CAPUT V.

DE MINISTRO BAPTISMI.

PROPOSITIO I.

Sacerdos eſt proprius, & ordinarius Miniſter Baptiſmi.

S. Thomas III. P. Q. LXVII. A. II.

PRimi, & ſecundi ordinis Sacerdotes, Epiſcopi nimirum, & Presbyteri Populi Chriſtiani regimini, & Parochialium Eccleſiarum adminiſtrationi præfecti, quos S. Thomas *Minores Principes Eccleſiæ* vocat, & LXXII. Diſcipulorum Succeſſores, Sacerdotis nomine hic exprimuntur, ac deſignantur; quibus datum eſt, ut jure ſuo, non extraordinaria aliqua poteſtate, ba-

baptizandi munus exerceant. Iis ſcilicet in Apoſtolis præceptum eſt a Domino, Matth. xxviii. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos*, &c. Hinc *S. Hilarius* in Pſalmum lxvii. de Eunucho Reginæ Candacis ait, quod Sacramentum Baptiſmi adeo impatientis cupiditate deſiderii prævenerit, ut a Diacono *Miniſterium Apoſtolici Officii* ſalutis ſuæ cupidus exigeret. Baptiſmum Apoſtolici, hoc eſt, Sacerdotalis Officii miniſterium vocat. *S. Iſidorus* Baptiſmum *ſolis Sacerdotibus traditum* Lib. ii. *de Officiis Eccleſiaſticis*, C. xxiv. aſſerit, cujus verba in *C. Conſtat*, Diſt. iv. *De conſecratione*, tranſcripta ſunt. Quod *Eugenius IV.* in Decreto de Inſtructione Armenorum confirmat, & ex perpetuo Eccleſiæ uſu certum eſt. Quod autem jure ſuo id exerceant ſecundi ordinis Sacerdotes, ita ut præſente etiam Epiſcopo Baptiſmum adminiſtrare poſſint, inde probat *S. Thomas*, quod Sacerdotes ad Euchariſtiam conſecrandam inſtituti ſint, quæ Sacramentum eſt Eccleſiaſticæ pacis, & unitatis, ſecundum illud Apoſtoli i. ad Corinthios x. *Unus panis, & unum corpus multi ſumus omnes, qui de uno pane, & de uno Calice participamus*. Per Baptiſmum autem homo fit particeps Eccleſiaſticæ unitatis, & jus accipit ad Menſam Domini accedendi: quamobrem ſicut ad Sacerdotem pertinet Euchariſtiæ conſecratio, ita & ſolemnis Baptiſmi adminiſtratio.

Miniſter Baptiſmi.

Quod ſi aliquando Patres Presbyteris ſine Epiſcopi venia baptizandi jus permiſſum non eſſe dixerunt, ut *Tertullianus* Lib. De Baptiſmo, *S. Hieronymus* in Dialogo adverſus Luciferianos, *S. Leo* Epiſtola alias lxxxviii. ad univerſos Germaniarum, & Galliarum Epiſcopos, ſeu alius Author hujus Epiſtolæ, quæ de Coepiſcoporum, ſive Presbyterorum Privilegio inſcribitur, Concilium Hiſpalenſe ii. Canone vii. id de ſolemniori Baptiſmo, qui in Paſchate, & Pentecoſte adminiſtrari conſueverat, intelligendum monet Concilii Tridentini Catechiſmus. Aut certe ad honorem, & reverentiam Epiſcopi ea diſciplina olim obſervata eſt, ut Presbyter eo præſente Miniſterium ipſum, quod ex Ordine illi competit, niſi ejus juſſu non exerceret. Epiſcopi ergo, qui Apoſtolorum locum in Eccleſia tenent, & vices gerunt, baptizare & ipſi, ut & *S. Paulus* interdum fecit, cum volent, poſſunt. Sed quia majora eis onera incumbunt, quæ ad eorum officium peculiariter pertinent, docendi videlicet, ac orandi, quemadmodum ajunt etiam Apoſtoli: *Nos autem orationi, & miniſterio verbi inſtantes erimus*: baptizandi provincia ſecundi ordinis Sacerdotibus commiſſa eſt. Unde Apoſtolus Petrus *Cornelium*, familiamque ejus, quos ipſe docuerat, per alios *baptizari juſſit*. Et Paulus, *Non miſit me*, inquit, *Chriſtus baptizare, ſed evangelizare*.

1. Cor. 1. 14.

Act. 6. 4. Act. 10. 48.

1. Cor. 1. 17.

DOCUMENTA PRAXIM SPECTANTIA.

Infantes extra Eccleſiam parochialem non baptizandi, excepto articulo neceſſitatis.

QUamvis autem Baptiſmus ubicumque, & a quocumque verbis evangelicis conſecratus validus ſit, & ratus, neque neceſſe ſit ad eſſentiam Sacramenti in publico Eccleſiæ cœtu baptizare, & intra domeſticos parietes baptizari poſſit infans in mortis periculo conſtitutus; ſacris tamen Canonibus ſancitum eſt, & Eccleſiæ diſciplina præſcriptum, atque uſurpatum, ne extra Parochialem Eccleſiam ſolemni Ritu baptizandi offerantur infantes, excepto neceſſitatis articulo. Ita Concilium Colonienſe ii. anno MDxlix. C. xv. neminem ab ea lege excipiens præter Regum, & Principum filios, *Quibus valeat ſecundum Concilium Viennenſe deferri*. Vide Clementinam unicam *De Baptiſmo*. Ita Synodus Turonenſis anno MDlxxxiii. Synodus Pariſienſis MDlvii. Rhemenſis MDlxxxii i. Burdigalenſis anno MDlxxxii. Aquenſis MDlxxxv. cujus hæc ſunt verba: *Curatus, Sacerdoſve extra neceſſitatis caſum, illis pœna excommunicationis propoſita, ne ad domum cujuſdam*

Si tamen Parochialis Eccleſia Baptiſmalis fuerit, quædam enim ſunt Parochiales Eccleſiæ certis in locis Baptiſterio inſtitutæ.

Filiis Regum, ac Principum duntaxat Baptismus in eorum Capellis conferri potest.

etiam Magnatis ad Baptismum ministrandum accedant: necessitas autem illa intelligatur, quæ mortem infantis minatur. Servandum itaque illud Concilii Mediolanensis Provincialis IV. sub *S. Carolo Borromæo* Decretum: *Videat Parochus ubi primum infans Baptismi causa ad se delatus est, an suæ Parochiæ sit: quem si alienæ esse novit, eum nisi instante necessitate non baptizet, sed ad Parochum proprium, a quo baptizetur deferri jubeat.* Articulum necessitatis antiquo Canone pariter exceptum legimus, quem cum aliis edidit *Surius* post Canones Synodi Quinisextæ ex vetusto Codice Monasterii S. Bavonis in Belgio: *Si parvulus ægrotans ad quemlibet Presbyterum Baptismi gratia de cujuslibet Parochia allatus fuerit, ei Baptismi Sacramentum nullo modo denegetur. Si quis hoc munus petenti concedere detrectaverit, & ille parvulus absque Baptismi gratia mortuus fuerit, noverit se ille, qui cum non baptizavit, pro ejus Anima rationem redditurum.* Ille ergo lethalis peccati reus est, cujus culpa puer absque Baptismi Sacramento moritur.

P. II. De iis quæ pertinent ad Sacramentum Baptismi.

Conveniens autem est, ut Sacerdos jejunus, & mane Baptismi Sacramentum administret, nisi necessitas aliter postulet. Nec vero ante ortum, neque post occasum Solis, nisi itidem necessitate urgente, ut monet *S. Carolus*. Sed ea in re cujusque Ecclesiæ mores, & Episcoporum Statuta serventur.

Minister Baptismi.

PROPOSITIO II.

Diaconis jure suo, & sine Episcopi, aut Parochi concessione, absque urgente necessitate numquam tribuenda, Baptismum solemni Ritu administrare non licet.

S. Thomas III. P. Q. LXVII. A. 1.

CUM enim Diaconi, ut eorum nomen sonat, Sacerdotum Ministri sint, ad illos non pertinet Sacramentum aliquod jure suo, & quasi ex proprio officio administrare, sed ministerium adhibere Sacerdotibus in Sacramentorum administratione, adeoque in ipso Baptismo. Propositio confirmatur auctoritate *Gelasii I.* Romani Pontificis in Epistola ad Episcopos per Lucaniam constitutos, C. IX. ex qua refertur in Decreto Gratiani, Cap. *Diaconos*, Dist. XCIII. cujus hæc sunt verba: *Diaconos propriam constituimus observare mensuram... Absque Episcopo, vel Presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis ordinibus fortasse longius constitutis necessitas extrema compellat.* Idem habetur Cap. *Constat*, Dist. IV. *De Consecratione* ex *S. Isidoro Hispalensi* Lib. II. *De Officiis*, cap. XXIV.

Quod autem Diaconis committi possit Baptismi solemnis administratio, colligitur ex his verbis, quæ ab Episcopo in eorum Ordinatione dicuntur: *Diaconum oportet ministrare ad Altare, baptizare, & prædicare*, & ex Concilio Illiberitano Canone LXXVII. cujus hæc sunt verba: *Si quis Diaconus regens Plebem, sine Episcopo, vel Presbytero aliquos baptizaverit, Episcopus eos per benedictionem perficere debebit: quod si ante de sæculo recesserit, sub fide qua quis crediderit, poterit esse justus.* At si absque venia Episcopi, aut Parochi solemnem Baptismi administrationem Diaconus usurpet, lethale crimen admittit, & irregularitatem incurrit, ut colligitur ex Cap. *Si quis*, I. *De Clerico non ordinato ministrante*, quod *Hormisdæ* Papæ nomine inscribitur: *Si quis baptizaverit, aut aliquod divinum officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Ecclesia, & numquam ordinetur.*

PRO-

PROPOSITIO III.

Omnes, & ſinguli, etiam de populo, ſive mares, ſive fœminæ, quamcumque illi ſectam profiteantur, cogente neceſſitate, ſine ſolemnibus cæremoniis baptizare poſſunt.

I. ID cum multa veterum Patrum, & Conciliorum Decreta confirmarunt (inquit Concilii Tridentini Catechiſmus) tum vero a Sacra Synodo Tridentina *Anathema* in eos ſancitum eſt, qui dicere audeant, *Baptiſmum, qui etiam datur ab Hæreticis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti, cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, non eſſe verum Baptiſmum.* Seſſ. VII. Can. IV.

Propoſitionem noſtram, quam *Eugenius IV.* in Decreto poſt Concilium Florentinum edito pro Armenorum Inſtructione, quoad omnes partes aſſerit, *Tertullianus* de Laicis affirmat, Libro *De Baptiſmo*, C. XVII. „ Dandi quidem „ (*inquit*) habet jus Summus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus; dehinc Preſ„ byteri, & Diaconi; non tamen ſine Epiſcopi auctoritate propter Eccleſiæ „ honorem, quo ſalvo ſalva pax eſt. Alioquin etiam Laicis jus eſt: quod enim „ ex æquo accipitur, ex æquo dari poteſt. Niſi Epiſcopi jam, aut Presbyteri, aut „ Diaconi vocantur diſcentes. Domini ſermo non debet abſcondi ab ullo. Proin„ de & Baptiſmus, æque Dei cenſus, ab omnibus exerceri poteſt: ſed „ quanto magis Laicis diſciplina verecundiæ, & modeſtiæ incumbit? Cum „ ea Majoribus competant, ne ſibi adſumant dicatum Epiſcopis officium E„ piſcopatus. Æmulatio Schiſmatum mater eſt. Omnia licere dixit Sanctiſ„ ſimus Apoſtolus, ſed non omnia expedire. Sufficiat ſcilicet in neceſſita„ tibus utaris, ſicubi aut loci, aut temporis, aut perſonæ conditio compel„ lit. Tunc enim conſtantia ſuccurrentis excipitur, cum urget circumſtantia „ periclitantis. Quoniam reus erit perditi hominis, ſi ſuperſederit præſtare, „ quod libere potuit. Mulieribus baptizandi jus *Tertullianus* ibidem negat, quod Laicis maribus concedit; ſed ea in re minime audiendum, antiquiſſimus Eccleſiæ uſus probat. Miniſter Baptiſmi.

Concilium Illiberitanum Canone XXXVIII. Laicis pariter jus baptizandi neceſſitate cogente aſſerit: *Peregre navigantes* (inquit) *aut ſi Eccleſia in proximo non fuerit, poſſe Fidelem, qui Lavacrum ſuum integrum habet, nec ſit bigamus, baptizare in neceſſitate infirmitatis poſitum Catechumenum: ita ut ſi ſupervixerit, ad Epiſcopum eum perducat, ut per manus impoſitionem perficiat.* Cum ait Concilium, poſſe *Fidelem, qui Lavacrum ſuum integrum habet, nec ſit bigamus*, adminiſtrare Baptiſmum urgente neceſſitate, Infideles ab adminiſtratione Baptiſmi non excludit (quamquam res non fuerit ſemper ita perſpicua, & explorata, an baptizare & ipſi poſſent) ſed maxime optandum ſignificat, ut fidelis ſit, & monogamus Miniſter Baptiſmi in extrema etiam neceſſitate; & fidelem infideli, monogamum bigamo præponendum. Quid ergo deceat, non quid ad valorem Sacramenti ſit neceſſarium, Synodus his verbis ſignificat.

S. Auguſtinus Lib. II. contra Epiſtolam Parmeniani, C. XIII. Baptiſmum a Laico in neceſſitate datum approbat. „ Quamquam (*inquit*) etſi laicus „ aliquis pereunti dederit neceſſitate compulſus, quod cum ipſe acciperet, „ quomodo dandum eſſet, addidicit, neſcio, an pie quiſquam dixerit eſſe „ repetendum. Nulla enim cogente neceſſitate ſi fiat, alieni muneris uſurpatio eſt: ſi autem neceſſitas urgeat, aut nullum, aut veniale delictum „ eſt. Sed etſi nulla neceſſitate uſurpetur, & a quolibet cuilibet detur, quod „ datum fuerit, non poteſt dici non datum, quamvis recte dici poſſit illi„ cite datum. Illicitam autem uſurpationem corrigit reminiſcentis, & pœ„ nitentis affectus. Quod ſi non correxerit, manebit ad pœnam uſurpatoris,

„ quod datum eſt, vel ejus qui illicite dedit, vel ejus, qui illicite accepit „ non tamen pro non dato habebitur, neque ullo modo per devotum Mili „ tem, quod a privatis uſurpatum eſt, Signum Regale violabitur.

Idem probatur ex Cap. *Diaconos*, Diſt. xciii. quod ex *Gelaſio* Papa in Epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ ſumptum eſt: & ex Cap. *Conſtat*, Diſt. iv *De Conſecratione*, quod eſt ex *S. Iſidoro* depromptum: utrobique enim de Baptiſmi adminiſtratione dicitur, hanc *Laicis Chriſtianis plerumque permitti, ne quiſpiam ſine remedio ſalutari de hoc ſæculo evocetur*. Item ex Cap. *Ad limina*, quod ex *Joanne VIII.* ſumptum Cauſa iii. Quæſt. ii. Is *de Stephano* quodam, qui cogente neceſſitate filium ſuum baptizaverat, & propterea Lemovicenſis Epiſcopi Sententia ſeparatus fuerat ab uxore ſic reſpondet: „ Inculpabile judicandum dicimus, quod neceſſitas intulit. Nam hoc ba„ ptizandi opus Laicis fidelibus juxta canonicam auctoritatem, ſi neceſſe fue„ rit, facere libere conceditur. Unde ſi ſupradictus genitor filium ſuum „ corpore morientem aſpiciens, ne animam perpetua morte pereuntem di„ mitteret, ſacri unda Baptiſmatis lavit, ut eum de poteſtate Auctoris mor„ tis, & tenebrarum eriperet, & in Regnum Chriſti jam regnaturum ſine „ dubitatione tranſmitteret, bene feciſſe laudatur. Et idcirco ſuæ uxori ſibi „ jam legitime ſociatæ impune, quamdiu vixerit, judicamus manere con„ junctum: nec ob hoc contra præfatas auctoritates divinas aliquatenus ſe„ parari debere.

Minister Baptiſmi.

Id confirmat *S. Thomas* iii. P. Quæſt. lxvii. Articulo iii. hac ratione: „ Ad miſericordiam ejus, qui vult omnes ſalvos fieri, pertinet, ut in his, „ quæ ſunt de neceſſitate ſalutis homo de facili remedium inveniat: inter „ omnia autem Sacramenta maximæ neceſſitatis eſt Baptiſmus, qui eſt re„ generatio hominis in vitam ſpiritualem; quia pueris aliter omnino ſubve„ niri non poteſt; & adulti non poſſunt aliter quam per Baptiſmum plenam „ remiſſionem conſequi, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam „ & ideo ut homo circa remedium tam neceſſarium defectum pati non poſ„ ſit, inſtitutum eſt, ut materia Baptiſmi ſit communis, ſcilicet aqua, quæ a „ quolibet facile haberi poteſt, & Miniſter Baptiſmi etiam quicumque ſit non or„ dinatus; ne propter defectum Baptiſmi homo ſalutis ſuæ diſpendium patiatur.

Non poſſunt tamen Laici ſolemnes cæremonias in Baptiſmo adhibere, non quod majoris ſint dignitatis, ſed quod minoris neceſſitatis, & ad ſolemnitatem dumtaxat pertineant; adeoque peragi non poſſunt a Laico, ſed ſolum a Sacerdote, cujus eſt ſolemniter baptizare.

Mulier urgente neceſſitate baptizare poteſt. Joan. i.

II. Mulieres urgente neceſſitate poſſe baptizare laudati jam Canones probant, cum Laicis id permiſſum dicant abſque ſexus diſcrimine. Et revera *In Chriſto non eſt maſculus, neque fœmina*, ut ait Apoſtolus, *Coloſſ.* iii. Quamobrem ſicut maſculus Laicus baptizare poteſt quaſi Miniſter Chriſti, de quo *Joannes* ait, *Hic eſt, qui baptizat*; ita etiam fœmina. Unde *Urbanus* Papa, Cap. *Super quibus*, Cauſa xxx. Quæſt. iii. ſic reſpondet: *Super quibus conſulit nos tua Dilectio, hoc videtur nobis ex ſententia reſpondendum, ut & Baptiſmus ſit, ſi inſtante neceſſitate fœmina virum in nomine Trinitatis baptizaverit; & quod ſpiritualium parentum filii, vel filiæ, ante, vel poſt compaternitatem geniti, poſſunt legitime conjungi, præter illam perſonam, per quam Compatres ſunt effecti*. Id confirmatur ex omnium Synodorum Decretis, quibus cautum eſt, ut nulla mulier ad publicum obſtetricis munus recipiatur, niſi baptizandi perita.

Concilium quidem Carthaginenſe iv. Canone xcix. & Canone cx. Mulieres a docendi, & baptizandi miniſterio excludit his verbis: *Mulier, quamvis docta, & ſancta, viros in conventu docere non præſumat*.

Mulier

Mulier baptizare non præſumat .

Sed de publica, & ſolemni adminiſtratione Baptiſmi intelligendi ſunt hi Canones. Sicut ergo mulieri non permittitur publice docere; poteſt tamen privata doctrina, vel monitione aliquem inſtruere: ita non permittitur ei publice, & ſolemniter baptizare, ſed tamen poteſt baptizare in neceſſitatis articulo.

III. Ab infidelibus, ſive non baptizatis hominibus adminiſtrari poſſe Baptiſmum, conſtat ex Cap. *Romanus* Diſt. IV. *De Conſecratione*, quod ex *S. Iſidoro* ſumptum eſt. *Romanus Pontifex* (inquit) *non hominem judicat , qui baptizat, ſed Spiritum Dei ſubminiſtrare gratiam Baptiſmi, licet Paganus ſit, qui baptizat* . Item ex Cap. *A quodam* , eadem Diſt. quod eſt *Nicolai I.* ad Conſulta Bulgarorum reſpondentis: *A quodam Judæo* (inquit) *neſcitis utrum Chriſtianum, an Pagano, multos in veſtra patria baptizatos aſſeritis, & quid de iis ſit agendum conſulitis: Hi profecto ſi in Nomine Sanctæ Trinitatis baptizati ſunt , conſtat eos non eſſe denuo baptizandos* . Hanc Quæſtionem ſuis temporibus nondum finitam *S. Auguſtinus* in Concilio finiri optavit , interimque ſe in ea ſententia eſſe profeſſus eſt, quam exprimit Propoſitio noſtra . Sic enim habet Lib. II. contra Epiſtolam *Parmeniani* Cap. XII. „ Hæc quidem alia quæſtio eſt, utrum & ab his, qui nunquam fuere Chri„ ſtiani, poſſit Baptiſmus dari : nec aliquid temere inde affirmandum eſt „ ſine auctoritate tanti Concilii, quantum tantæ rei ſufficit. *Et Lib.* VII. „ De Baptiſmo contra Donatiſtas, Cap. LIII. Solet etiam quæri, utrum ap„ probandum ſit Baptiſma, quod ab eo, qui non accepit, accipitur, ſi forte „ hoc curioſitate aliqua didicit quemadmodum dandum ſit. Sed nobis tutum eſt „ in ea non progredi aliqua temeritate ſententiæ, quæ nullo in Catholico Re„ gionali Concilio cœpta, nullo Plenario terminata ſunt : id autem fiducia „ ſecuræ vocis aſſerere, quod in gubernatione Domini Dei noſtri, & Salva„ toris Jeſu Chriſti, univerſalis Eccleſiæ conſenſione roboratum eſt. Verum„ tamen ſi quis forte me in eo Concilio conſtitutum , ubi talium rerum quæſtio „ verſaretur, non præcedentibus, talibus, quorum ſententias ſequi malem, „ urgeret, ut dicerem, quid ipſe ſentirem: ſi eo modo affectus eſſem, quo „ eram cum iſta dictarem; nequaquam dubitarem habere eos Baptiſmum , „ qui ubicumque, & a quibuſcumque illud verbis Evangelicis conſecratum, „ ſine ſua ſimulatione, & cum aliqua fide accepiſſent : quamquam eis ad „ ſalutem ſpiritualem non prodeſſet , ſi charitate caruiſſent, qua Catholicæ „ inſererentur Eccleſiæ.

Baptiſmus adminiſtrari poteſt ab infidelibus, ſive non baptizatis hominibus.

Id confirmat *S. Thomas* III. P. Queſt. LXVII. Articulo V. Quamobrem ſi qui Canones Baptiſmum a Paganis collatum rejicere , ac irritum declarare videntur, de illis ſunt intelligendi, qui Baptiſmi formam, & Eccleſiæ ritum non ſervant. Ita Cap. *Quos a Paganis*, Diſt. IV. *De Conſecratione*, C. III. quod eſt *Gregorii III.* ad Bonifacium Epiſcopum * ſcribentis: *Quos* (inquit) *a Paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti, ut denuo baptizes in nomine Trinitatis , mandamus*. Unde Lib. V. Capitularium C. VI. habetur: *Si quis baptizatus eſt a Presbytero non baptizato , & Sancta Trinitas in ipſo Baptiſmo invocata fuit , baptizatus eſt , ſicut Sergius Papa dixit. Impoſitione vero manus indiget . Gregorius Epiſcopus Romanus, & Joannes Sacellarius ſic ſenſerunt* . Deſumptum eſt ex Capitulari Compendienſi *Pipini* Regis anno Chriſti DCCLVII. in generali Populi Conventu condito. Repugnat Caput XCIV. Lib. V. ubi legitur : *Si quis Presbyter ordinatus deprehenderit ſe non eſſe baptizatum , baptizetur , & ordinetur iterum , & omnes, quos prius baptizavit*. Eodemque modo legitur apud *Burchardum* , Lib. IV. C. LXXIV. & apud *Ivonem* P. I. Cap. CCLXVIII. ſed præterquam quod refertur ex Concilio apud Compendium , ubi non extat , hanc clauſulam, *Et omnes quos prius baptizavit*,

* Epiſt. 1.

irreptitiam esse verisimilius est. Certe expungendam merito judicarunt *Gratianus*, apud quem non legitur *Causa I. Quæst. I.* Cap. Iv. *Si Presbyter*, & Collectores Decretalium, qui eam non habent Lib. III. Tit. XLIII. *De Presbytero non baptizato*, Cap. I. *Si quis Presbyter*. Ipseque Pontifex *Innocentius III.* ibidem, Cap. *Veniens*, idem Caput, *Si quis Presbyter*, describit, & laudat absque illa clausula. Denique *Antonius Augustinus* in Notis ad primam Collectionem Decretalium pronunciat illam recte omissam esse a *Bernardo Papiensi*, & a *S. Raymundo*.

Minister Baptismi.

De illis etiam Paganis, qui Baptismum verbis Evangelicis non administrarunt, intelligendum est Caput CCCI. Libri septimi Capitularium, ubi sic legitur: „ Præcipimus, ut qui a Paganis baptizati sunt, denuo a Christi „ Sacerdotibus in nomine Sanctæ Trinitatis baptizentur, & postea ab Epi„ scopis chrismentur, quia aliter Christiani nec dici, nec esse possunt. " Item illud *Gregorii III.* Epistola I. ad *Bonifacium*, Cap. V.„ Eos etiam, qui „ se dubitant fuisse baptizatos, vel qui a Presbytero Jovi mactante, & „ carnes immolatitias vescente baptizati sunt, ut rebaptizentur præcipimus. Quod Lib. VII. Capitularium insertum est, Cap. CCCCV.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

PEccant Laici, sive viri, sive mulieres, Baptismum extra casum necessitatis administrantes; immo & Clerici quicumque, sive Minores, sive Majores, præter proprium Parochum, vel Sacerdotem, cui hanc ille provinciam demandaverit.

Et illud quidem peccatum ex genere suo mortale est. Tum quia *Usurpatio est alieni muneris* (ut loquitur *S. Augustinus* Lib. II. *Contra Epistolam Parmeniani*, Cap. XIII.) tum quia præceptum Ecclesiæ in re gravi violatur: tum quia peccatur contra reverentiam Sacramento debitam.

REGULA II.

PEccant graviter ob easdem rationes, qui pueros alteri quam proprio Parocho, vel Sacerdoti, cui hanc ille provinciam commiserit, baptizandos offerunt, & multo magis si Laico, mulieri, Hæretico, aut non baptizato, extra casum necessitatis.

Ita *S. Thomas* III. P. Quæst. LXVII. Articulo III. ad Primum, Articulo IV. ad tertium, & Articulo V. in corpore.

REGULA III.

HIC ordo Fidelibus in Baptismo conferendo, cum necessitas cogit, omnino servandus est; ut mulier si vir adsit; Laicus item præsente Clerico; tum Clericus coram Sacerdote, Baptismi administrationem sibi non sumant.

Ita *S. Thomas* Articulo IV. Concilii Tridentini Catechismus, & *S. Carolus Borromæus* in Instructionibus Baptismi: „ Illud vero cavendum est, *in*„ *quit*, quod etiam Parochus, prout occasio tulerit, accurate monebit, ut ne „ fœmina viro præsente; neque rursus Clericus præsente Subdiacono; hic„ que itidem coram Diacono; nemoque præterea eorum coram Sacerdote ba„ ptizare audeat; ipse autem norit sibi licere baptizare, etiam præsente „ suo Episcopo. Et quoniam si vel a muliere, vel a Laico secus fit, grave „ peccatum admittitur, id etiam monebit. Ita etiam Synodus Senonensis anno MDXXIV. Carnotensis anno MDXXVI. & Parisiensis anno MDLVII. & Rituale Romanum.

RE-

REGULA IV.

Obſtetricibus autem, quæ baptizare conſueverunt, formamque Baptiſmi tenent, baptizare quidem neceſſitate urgente permittitur, etiam præſente Laico, qui hujus Sacramenti conficiendi plane ignarus, rudiſque ſit.

Ita *S. Carolus*, & Catechiſmus Concilii. „ Verum (*inquit Sanctus Cardi-* Miniſter
„ *nalis*) graviſſime Parochus monebit, quam graviter illæ peccent, ſi quando Baptiſmi.
„ mortis neceſſitate non cogente, Baptiſmum miniſtrare audent. Quamob-
„ rem illud etiam interdum opportune nunciabit, ut cum mulier prope pa-
„ ritura ægre ſe habet, de ejuſque partu timetur ſtudeat imprimis Parochum
„ in tempore accerſere: aut, ſi eum habere non poteſt, aliquem ex Eccle-
„ ſiaſticis Miniſtris: aut denique virum Laicum baptizandi peritum in prom-
„ ptu habere: ut ne obſtetricibus fœminis, niſi in ſumma neceſſitate, cui
„ aliter provideri nullo modo poteſt, baptizandi locus nunquam detur.

REGULA V.

Parentes autem omnino caveant, ne liberos ſuos baptizent abſque manifeſta neceſſitate, cum ſcilicet alii quoquo modo apti non adſunt, & periculi urget neceſſitas: quod ipſe etiam monebit, prout uſu aliquando venerit.

Ita *S. Carolus Borromæus* in *Inſtructionibus Baptiſmi*. Synodus Lingonenſis MCCCCIV. Carnotenſis MDXXVI. Pariſienſis MDLVII. quarum Decreta refert *Bocchellus* Lib. II. *Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ*, p. 165.

REGULA VI.

„ Baptizandi formulam Curatus non ſolum ex Catechiſmi Romani præ-
„ cepto generatim, ſed etiam privatim ac præcipue obſtetricibus, in Ec-
„ cleſia tamen, plane oſtendat, ac tradat, quam etiam an illæ recte teneant,
„ aliquando eodem loco accurate videat, ac diligenter quærat. Obſtetrices
„ officium ne præſtent, niſi per Vicarium foraneum, ſi in Dięceſi ſunt; at
„ vero in Urbe per eum, cui Epiſcopus id curæ dederit, ſcripto probatæ ſint
„ idoneę ad Sacramentum Baptiſmi, cum neceſſe erit, miniſtrandum. Quæ
„ autem probata eſt, curet quoad fieri poteſt, cum baptizabit, ut duæ ſal-
„ tem mulieres, ac mater præſertim, ſi poteſt, teſtes præſentes adſint, quę
„ in baptizando verba ab ea prolata audiant. Parochus vero cum perquiret,
„ an infans baptizatus ſit, diligenter obſtetricem, & teſtes etiam de verbis
„ prolatis interroget, ut ſibi conſtet, an Baptiſmi forma recte adhibita ſit,
„ an vero ſecus, quamobrem oporteat infantem a ſe baptizari.

Ita Synodus Aquenſis anno MDLXXXV.

CAPUT VI.

DE SUSCEPTORIBUS, SIVE PATRINIS.

PROPOSITIO UNICA.

Præter Sacramenti Miniſtros, Suſceptores etiam, ſive Patrini ex antiquiſſima Eccleſiæ conſuetudine ad Baptiſmum convenienter adhibentur.

Hancce conſuetudinem ab Apoſtolicis temporibus arceſſendam, colligitur ex *S. Dionyſio* Lib. *De Eccleſiaſtica Hierarchia*, Cap. VII. *Divinis noſtris Ducibus*, inquit (id eſt Apoſtolis) *in mentem venit, & viſum eſt ſuſcipere infantes ſecundum iſtum ſanctum modum, quod naturales pueri parentes traderent puerum cuidam docto in divinis Pedagogo, & reliquum ſub ipſo puer ageret, ſicut ſub divino Patre, & ſalvationis ſanctæ ſuſceptore.* Hunc De ſuſceptoribus, ſive Patrinis.

autem Patrem ſpiritualem, ſive Suſceptorem nomine pueri Abrenuntiationes, & Fidei Profeſſionem edere; ac ſi dicat: *Profiteor me huic puero, cum per ætatem intelligere Sacra poterit, divinis meis inſtitutionibus perſuaſurum, ut adverſariis nuntium omnino remittat, & divina promiſſa profiteatur, & exſolvat. Nihil ergo abſurdum eſt, ſi ad divinum inſtitutum puer adducitur, cum Ducem, ac Sponſorem habeat, qui illum rerum divinarum ſcientiam doceat, & ab adverſariis ſartum tectum tueatur, & cuſtodiat.*

Ejusdem conſuetudinis antiquitatem probant *Tertulliani* verba Lib. *De Baptiſmo*, Cap. XVIII. *Quid enim neceſſe eſt, Sponſores etiam periculo ingeri?* Item Auctor Quæſtionum ad Orthodoxos inter Opera *S. Juſtini* Quæſt. LVI. & *S. Auguſtinus* Epiſtola XCVIII. alias XXIII. ad *Bonifacium* Epiſcopum, cujus hæc verba refert: „ Interrogamus eos, a quibus offeruntur „ *parvuli*, & dicimus, Credit in Deum? De illa ætate, quæ utrum ſit Deus, „ ignorat, reſpondent, Credit: & ad cetera ſic reſpondetur ſingula, quæ „ quæruntur. *Ibidem* S. Auguſtinus ait: Offeruntur quippe ad percipiendam ſpiritualem gratiam, non tam ab eis quorum geſtantur manibus, „ quamvis & ab ipſis, ſi & ipſi boni fideles ſunt, quam ab univerſa ſocietate Sanctorum, atque Fidelium. *Apud* Gratianum *Diſt.* IV. De Conſecratione, Cap. *Vos ante*, CV. hæc veluti *S. Auguſtini*, cujus revera non ſunt, laudantur: „ Vos ante omnia tam mulieres quam viros, qui filios „ in Baptiſmo ſuſcepiſtis, moneo, ut vos cognoſcatis Fidejuſſores apud Deum „ extitiſſe pro illis quos viſi eſtis de ſacro Fonte ſuſcipere. Ideoque ſemper „ eos admonete, ut caſtitatem cuſtodiant, juſtitiam diligant, charitatem teneant... Ante omnia Symbolum, & Orationem Dominicam ipſi tenete, & „ illis, quos ſuſcepiſtis de ſacro Fonte oſtendite. *Ibidem Cap.* In Catechiſmo „ *ex* Hygini *Papæ Pſeudepigraphis hæc leguntur*; In Catechiſmo, & in Baptiſmo, & in Confirmatione unus Patrinus fieri poteſt, ſi neceſſitas cogit. Non „ eſt tamen conſuetudo Romana, ſed per ſingulos ſinguli ſuſcipiunt. Cap. „ Non plures, *nomine* Leonis *Papæ ibidem laudatum, ſic habet*: Non plures „ ad ſuſcipiendum de Baptiſmo infantem accedant, quam unus, ſive vir, ſive „ mulier. In Confirmatione quoque idipſum fiat.

1. Petri 2. Conſuetudinis hujus, ac Ritus convenientiam probat *S. Thomas* III. P. Q. LXVII. Art. VII. & ex eo Concilii Tridentini Catechiſmus, hunc in modum. Baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio per quam filii Dei naſcimur, de qua ita loquitur Petrus: *Sicut modo geniti infantes rationabile ſine dolo lac concupiſcite.* Ut igitur poſtquam aliquis in hanc lucem editus eſt, Nutrice, & Pedagogo indiget, quorum ope, atque opera educetur, ac doctrina, & bonis artibus erudiatur: ita etiam neceſſe eſt ut qui ex Baptiſmi fonte vitam ſpiritualem vivere incipiunt, alicujus fidei, & prudentiæ committantur, a quo Chriſtianæ Religionis præcepta haurire, ad omnemque pietatis rationem inſtrui poſſint, atque ita paulatim in Chriſto adoleſcere, donec tandem viri perfecti juvante Domino evadant: cum præſertim Paſtoribus, qui publicæ Parochiarum adminiſtrationi, & curationi præpoſiti ſunt, tantum temporis non ſuperſit, ut privatam illam curam pueros in fide erudiendi ſuſcipere poſſint.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

Suſceptorum ſive Patrinorum officia.

SUſceptorum, ſive Patrinorum partes ſunt, ſi id parentum opera minus præſtare poſſit, puerum, qui Chriſto per Baptiſmum gignitur, cum primum rationis uſum habere cœperit, tam Baptiſmi ſuſcepti, quam profeſſæ

in

in Baptiſmo fidei admonere, ſimulque providere, ut ejuſdem fidei elementis, verique Dei cognitione, & cultu Catholice inſtituatur, & moribus Chriſtianis informetur. Ante omnia autem Symbolum Fidei, Orationem Dominicam, & Decalogum filiolos ſuos docere debent. Ita Concilium Pariſienſe VI. Lib. I. C. 19. *Ut parentes*, inquit, *filios ſuos, & Patrini eos, quos de fonte lavacri ſuſcipiunt, erudire ſummopere ſtudeant: illos, quia eos genuerunt, & eis a Domino dati ſunt; & iſtos, quia pro eis fidejuſſores exiſtunt.*

Ita *S. Carolus* in Concilio Mediolanenſi I. & in *Inſtructionibus Baptiſmi*, Concilium Senonenſe MDXXIV. Synodus Pariſienſis MDLVII. Bituricenſis MDLXXXIV. Concilium Burdigalenſe MDLXXXII. Rhemenſe MDLXXXIII. & Concilii Tridentini Catechiſmus. Hac autem potiſſimum lege ſunt obſtricti, cum neceſſitas imminet; ſicut eo tempore, & loco, in quo baptizati inter Infideles nutriuntur, vel ex parentibus Hæreticis, aut ad Religionem Catholicam recens converſis, & eam ficto forſan animo profeſſis, nati ſunt. *Sed ubi nutriuntur inter Catholicos Chriſtianos*, & ex parentibus probatæ fidei ſunt geniti, *ſatis poſſunt ab hac cura excuſari Patrini, præſumendo quod a ſuis parentibus diligenter inſtruantur: Si tamen quocumque modo ſentirent contrarium, tenerentur ſecundum ſuum modum ſaluti ſpiritualium filiorum curam impendere.* Ita *S. Thomas* III. P. Q. LXVII. Art. VII. „ Parochus autem gravibus verbis eos commonefaciet, quorum filiolos animadverterit Doctrinæ Chriſtianæ Scholas non frequentare, puerilibus ineptiis, ac vitiis deditos eſſe aut in rebus humanis, puta in paſcendo grege ita perpetuo occupatos, ut ne Feſtis quidem diebus ad Miſſam accedant. Ita *S. Carolus* in Inſtructionibus.

REGULA II.

Spiritualis cognatio Matrimonium contrahendum impediens, & dirimens contractum, oritur inter Suſceptores, ſive Patrinos, ac baptizatum ipſum, & illius Patrem, ac Matrem, necnon inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique Patrem, ac Matrem. Unde Eccleſia providere volens, ne inter plures hujuſmodi affinitates contraherentur, quæ impedirent, quo minus legitimo Matrimonii vinculo hominum inter homines ſocietas latius diffunderetur, ſtatuit, ne plures baptizatum de ſacro Fonte ſuſcipiant, ſed unus tantum, ſive vir, ſive mulier, vel ad ſummum unus, & una.

Spiritualis cognatio ratione Baptiſmi inter quos oriatur.

Id conſtat ex cap. *Veniens*, Extra, *De cognatione ſpirituali;* & ex Conc. Tridentino ſeſſ. XXIV. *De Reformatione Matrimonii*, cap. II. cujus hæc ſunt verba: „ Docet experientia, propter multitudinem prohibitionum multoties in caſibus prohibitis ignoranter contrahi Matrimonium: in quibus „ vel non ſine magno peccato perſeveratur, vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur. Volens itaque Sancta Synodus huic incommodo providere, & a cognationis ſpiritualis impedimento incipiens, ſtatuit, ut unus „ tantum ſive vir, ſive mulier, juxta Sacrorum Canonum inſtituta, vel „ ad ſumum unus, & una baptizatum de Baptiſmo ſuſcipiant; inter quos „ & baptizatum ipſum, & illius Patrem & Matrem, necnon inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique Patrem, ac Matrem tantum ſpiritualis Cognatio contrahatur. Parochus, antequam ad Baptiſmum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos ſpectabit, ſciſcitetur, „ quem, vel quos elegerint, ut baptizatum de ſacro Fonte ſuſcipiant; „ & eum, vel eos tantum ad illum ſuſcipiendum admittat, & in Libro eorum nomina deſcribat; doceatque eos quam cognationem „ contraxerint, ne ignorantia ulla excuſari valeant. Quod ſi alii, ultra deſignatos, baptizatum tetigerint, cognationem ſpiritualem nullo

„ pacto

„ pacto contrahant; conſtitutionibus in contrarium facientibus non ob-
„ ſtantibus. Si Parochi culpa, vel negligentia ſecus factum fuerit, arbi-
„ trio Ordinarii puniatur. Ea quoque cognatio, quæ ex confirmatione con-
„ trahitur, confirmantem, & confirmatum, illiuſque Patrem & Matrem,
„ ac tenentem non egrediatur: omnibus inter alias perſonas hujus ſpiritua-
„ lis cognationis impedimentis omnino ſublatis.

Unus Patrinus, vel una Matrina ſufficit, duo admitti poſſunt, non plures.

Plures ſunt iſtius Decreti partes. Primo, unum Patrinum, vel unam Matrinam ſufficere declarat ad baptizatum e ſacro Fonte ſuſcipiendum. Secundo, duos admitti poſſe, quorum unus maſculus ſit, altera fœmina, quæ conſuetudo obtinuit. Tertio, plures admitti vetat. Quarto, ſpiritualem cognationem contrahi inter Patrinos, & Matrinas, & baptizati Patrem, ac Matrem: ex qua fit, ut nec Patrinus filiolæ ſuæ, vel ejus Matri; nec Matrina filiolo ſuo, aut ejus Patri nubere poſſit. Contrahitur eadem ſpiritualis cognatio inter baptizantem, & baptizatum, ac baptizati Patrem & Matrem: ita ut ſi laicus quiſpiam, cogente etiam neceſſitate, puellam baptizaret, nec illam, nec illius Matrem conjugem unquam habere poſſit. Et ſi inter hujuſmodi perſonas commercium aliquod carnale intercedat; præter fornicationis malitiam, peccatum illud ſingularem deformitatem, ac gravitatem ſpiritualis inceſtus habebit, in Confeſſione Sacramentali neceſſario exprimendam. Quinto, declarat Concilium, ſpiritualem illam cognationem contrahi dumtaxat ab uno, vel una, vel ab uno & una, qui ad baptizatum de ſacro Fonte ſuſcipiendum deſignati, & admiſſi, ipſum obtulerint, pro eo reſponderint, & tetigerint, cum baptizatur. Quod Pontificio Diplomate B. Pontificis *S. Pii V.* quod incipit, *Cum illius vicem*, anno MDLXVI. confirmatum eſt. Nihil autem refert ad iſtam cognationem contrahendam, ſive domi ſine cæremoniis, ſive in Eccleſia ſolemni Ritu Baptiſmus adminiſtretur; modo Patrini deſignati ſint, & baptizandum offerant, ac teneant, ejuſque curam ſuſcipiant. Unde Laicus, qui puellam domi in articulo neceſſitatis baptizavit, nec ipſi, nec ejus Matri nubere poteſt, ut reſpondet *S. Antoninus*, p. III. tit. I. cap. XV. Si vero non ut Patrini, ſed ut homines neceſſitati ſervientes, teneant baptizandum, nullam cognationem contrahunt. Idem eſto judicium de illis, qui puero jam domi propter mortis periculum baptizato Patrini deſignantur, qui ſolemnibus cæremoniis ſupplendis aſſiſtant, ac nomen etiam imponant. *Spiritualis enim cognatio non contrahitur niſi per aliquod Sacramentum* (inquit *S. Thomas*, qu. LVI. Supplementi, art. II.) Eadem ratio eſt & de Procuratore, qui alterius nomine baptizandum e ſacro Fonte ſuſcipit: ſpiritualem enim cognationem ille non contrahit, ſed is, cujus agit nomine, & cujus habet mandata. Sexto declarat Concilium, alios a deſignatis Patrinis, qui baptizandum tenuerint, vel tetigerint, nullam cognationem contrahere, omnibuſque conſtitutionibus in contrarium derogat, inter alias cap. *Quamvis*, *De Cognatione ſpirituali*, in Sexto. Declarat ſeptimo Concilium, cognationem ſpiritualem pariter contrahi in Sacramento Confirmationis inter confirmantem, & confirmatum, illiuſque Patrem, ac Matrem, & Suſceptorem. Declarat denique hujus ſpiritualis cognationis impedimenta inter alias Perſonas eſſe omnino ſublata. Quæ igitur olim intercedebat ſpiritualis cognatio inter Patrem baptizati, & uxorem Patrini, vel inter duorum Compatrum filios, per quorum alterum ad compaternitatem perventum eſſet, ſecundum cap. *Ita*, §. *Eſt inter*, Cauſa XXX. qu. III. & cap. *Poſt ſuſceptum*, ibidem, ſecundum cap. *Martinus*. &c. *Tua nos*, Extra, *De Cognatione ſpirituali*, & cap. *Nedum*, necnon cap. *Quamvis*, eodem Titulo, in Sexto, Tridentini Concilii Decreto ſublata eſt.

De Suſceptoribus, ſive Patrinis.

S. Tho-

S. Thomas, qu. LVI. Supplementi art. IV. reſpondet cognationem ſpiritualem tranſire a viro in uxorem carnaliter cognitam ante compaternitatem, & art. V. aſſerit eamdem tranſire ad filios carnales Patris ſpiritualis: ſed reſpondet Doctor Angelicus ſecundum Jus antiquum, & Diſciplinam in Eccleſia ſuo tempore receptam: nunc vero poſt Decretum Conc. Tridentini, quo antiquis illis Canonibus derogatum eſt, res aliter ſe habet. Unde ſi maritus, & uxor aliquem ex ſacro Fonte ſimul ſuſcipiant, jure conjugii uti poſſunt ſicut prius, ut declaravit *S. Pius V.* laudato Diplomate, *Cum illius vicem*. Nihil etiam prohibet, quin filiolus uxorem, aut filiam ſui Patrini in Matrimonium accipiat.

In Synodis Lingonenſibus an. MCCCCIV. & MCCCCXXIV. celebratis vetitum eſt ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, nec non ſub pœna XX. ſolidorum Turonenſium, ne plures quam duo Patrini, unus ſcilicet maſculus, & una fœmina, puero de ſacro Fonte ſuſcipiendo manum admoveant.

REGULA III.

Pater, & Mater baptizati Patrinorum officio in illius Baptiſmo fungi non debent, niſi cogat neceſſitas.

De Suſceptoribus, ſive Patrinis.

SIcut enim alia eſt generatio ſpiritualis a carnali, ita etiam debet eſſe alia diſciplina, ſecundum illud *S. Pauli* ad Heb. XII. *Patres quidem carnis noſtræ habuimus eruditores, & reverebamur eos: non multo magis obtemperabimus Patri Spirituum, & vivemus?* Et ideo alius eſſe debet Pater ſpiritualis a carnali, niſi neceſſitas contrarium exigat. Qui filium ſuum ex ſacro Fonte ſuſceperit, vel ipſum baptizaverit, extra caſum neceſſitatis, niſi excuſet ignorantia, ſpiritualem contraxit cum uxore cognationem; ex qua fit, ut conjugale debitum ab ipſa petere non poſſit: idemque eſto judicium de uxore, quæ filium ex Baptiſmo ſuſceperit, vel ſalutari Lavacro luſtraverit. Debitum tamen reddere tenetur, quia ex unius culpa non debet alter incommodum aliquod reportare. Ita *S. Thomas*, qu. LVI. Supplementi, art. I. Cap. quidem *Pervenit*, Cauſa XXX. qu. I. decernitur, viros, & mulieres, qui *Sabbatho Paſchali, præ magno Populorum incurſu, proprios filios ex Lavacro ſacro* ſuſceperant, a thoro conjugali ſeparandos eſſe. Verum huic capiti ex Pſeudepigrapha *Deusdedit* Papæ Epiſtola deſumpto, derogant, cap. *Dictum eſt*, ex Concil. Cabilonenſi II. cap. XXXI. cujus hæc ſunt verba: *Dignum duximus, ut ſi quæ mulier filium ſuum deſidia, aut fraude aliqua coram Epiſcopo tenuerit ad confirmandum, propter fallaciam ſuam, aut propter fraudem, quamdiu vivet agat pœnitentiam; a viro tamen ſuo non ſeparetur*. Et cap. *De his*, ibidem, quod ex Epiſtola *Nicolai I.* ad *Rodulphum* Bituricenſem Epiſcopum ſumptum eſt, quo decernitur, ſeparandos non eſſe ab uxoribus, qui filios uxoris ſuæ de viro priori in confirmatione tenuerint, ſi inſcientia id fecere. Et cap. *Noſſe*, legitur ejuſdem Pontificis reſponſum Salonitano Epiſcopo datum, quo uxorem, quæ filiaſtrum ſuum de ſacro Fonte levavit, a viro non eſſe ſeparandam, declaratur. *Quos ideo* (inquit) *jungi poſſe decernimus, quia ſecundum ſacros Canones, niſi amborum conſenſu, nullius Religionis obtentu debet conjux dimittere conjugem. Pertinet autem ad ingens uxoris exitium, quæ habens odio virum, vel infirmitatem ejus non conſiderans, quaſi cauſa pietatis operatur impietatem*. Ibidem, cap *Ad Limina*, refertur *Joannis VIII.* Reſponſum *Anſelmo* Lemovicenſi Epiſcopo datum, quo *Stephanum* quemdam, qui filium ſuum in periculo mortis conſtitutum, neceſſitate cogente, abſentibus ſcilicet Sacerdotibus, baptizaverat, ab uxore non eſſe ſeparandum declarat. Denique, cap. *Si vir*, Extra. *De Cognatione ſpirituali* habetur reſponſum *Alexandri III.* Salernitano Epiſcopo datum, quo declarat compaternitatem

inter

inter conjuges ſive ex malitia, ſive ex ignorantia ſupervenientem, conjugium non diſſolvere, nec uſum Matrimonii prohibere. *Nobis videtur* (inquit) *quod ſive ex ignorantia, ſive ex malitia id fecerint, non ſunt ab invicem ſeparandi: nec alter alteri debitum debet ſubtrahere, niſi ad continentiam ſervandam poſſint induci: quia ſi ex ignorantia id factum eſt, eos ignorantia excuſare videtur; ſi ex malitia, eis ſua fraus non debet patrocinari, vel dolus.*

REGULA IV.

Qui ad ſuſceptorum, ſive Patrinorum officium non ſunt admittendi?

„ AD ſuſcipiendum ex ſacro Fonte puerum non ſunt admittendi ſimul „ vir, & uxor, nec excommunicati, interdicti, publici criminis rei, „ infameſve, puta concubinarii, uſurarii, ebrioſi, qui cum inimicis reconciliari nolunt, &c. Qui Paſchalis Confeſſionis, & Communionis officio „ perfuncti non fuerint; nec pueri natu minores quatuordecim annis, aut „ puellæ duodecim; nec qui ſana mente non ſunt; nec præterea illi, qui „ Symbolum Fidei, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, rudimentaque Fidei Chriſtianæ ignoraverint: de quibus interrogare eos debet Parochus, ſi ea de re dubitet.

Ita *S. Carolus Borromæus* in Conc. Provinciali Mediolanenſi I. Synodus Pariſienſis MDLVII. Rothomagenſis an. MDLXXXI. Aquenſis MDLXXXV. Burdigalenſis MDLXXXII. Rhemenſis MDLXXXIII. Qua de re Lib. VI. Capitular. Cap. CLXXXII. ita etiam ſancitum eſt. „ Placuit, ut inſtruantur fideles, „ qui parvulos de ſacro Fonte ſuſcipere cupiunt, ut intelligant, & vim „ ejuſdem Sacramenti, & quid pro aliis ſpoponderunt, vel pro quo fide„ juſſores extiterunt, & ſciant ſe nullo modo ante aliorum patres efficere, „ quam ſupradicta diſcant, & intelligant, ſeu reddant. Et ſi fidejuſſores „ pro terreno lucro damnari ſolent, quanto magis pro divino jure, ne da„ mnentur, cavere oportet? Illi tamen ab his officiis removendi ſunt, ne „ alios de ſacro Fonte in Baptiſmate ſuſcipiant, nec etiam ad percipien„ dum Spiritus Sancti Donum aliorum Patrini exiſtant, qui & Communione Canonica privati, & publicæ Pœnitentiæ ſunt ſubacti, donec per „ pœnitentiam ſatisfactionis reconciliationem mereantur; vel etiam illi, qui „ tale peccatum commiſsum habent, pro quo publicæ pœnitentiæ plecten„ di, & ligandi ſunt. " Quod ex Conc. Pariſienſi VI. Lib. I. Cap. LIV. tranſcriptum eſt.

REGULA V.

„ ADmitti etiam non debent Patrini, qui nondum Confirmationis Sa„ cramentum ſuſceperint.

Ita *S. Carolus* in Inſtruction. Baptiſmi, Synodus Bituricenſis MDLXXXIV. Aquenſis MDLXXXV. & aliæ, ac Rituale Romanum. Audiendus ea de re *S. Antoninus*, III. p. Tit. XIV. cap. III. §. I. „ Naſcitur homo, *inquit*, in „ eſse ſpirituali per Baptiſmum, & vivit utique vita gratiæ, ſed adhuc eſt „ quaſi debilis in vita ſpirituali; ſed per Confirmationem, vel Chriſmatio„ nem confirmatur, quaſi perveniens ad ætatem robuſtam, ut poſſit bel„ lare, & fortia agere. Unde ut debilis accedens baptizandus, ad hoc de„ bet ſuſtentari ab alio, qui tamen ſit chriſmatus. Nam debilis non eſt „ idoneus ad ſuſtentandum debilem, ne ambo ſimul cadant.

REGULA VI.

„ FAm etiam rationem cohortando Parochus habebit, ut ne peregrini, „ hoſpites ignoti, & ii denique Compatres adhibeantur, quorum do„ micilium cum longe abſit, veriſimile non eſt, conſuetudinem inter ba-

pti-

„ ptizatum eoſque ita futuram, ut ſuſcepti muneris functionem in eo in-
„ ſtruendo præſtare poſſint.

Ita *S. Carolus*. Multo minus admittendi ſunt Hæretici, aut Schiſmatici, ut ſtatuit Conc. Moguntinum relatum cap. *In Baptiſmate*, diſt. IV. *De Conſecratione*, & Conc. Rhemenſe MDLXXXIII. quod Sacerdoti præcipit, ut roget *clara voce omnes, qui puerum baptizandum ad Eccleſiam comitati ſunt, vel ſaltem Patrinum, & Matrinam, numquid velint vivere, ac mori in Eccleſia Catholica, Apoſtolica, & Romana; abnuenteſque ab officio ſuſcipiendi repellat.*

De Suſceptoribus, ſive Patrinis

REGULA VII.

„ PArochus præmonebit accurate parentes paulo ante Baptiſmi adminiſ-
„ ſtrationem, ut compatres tales deligant, quales eos eſſe oportet,
„ qui vitæ exemplis, Chriſtiana diſciplina, caſtiſque moribus alios in-
„ ſtruere debent. Itaque in hoc delectu, non nobilitatis, non divitiarum,
„ non potentiæ, non auctoritatis, non poteſtatis, non amicitiæ, non cu-
„ juſvis alterius commodi, emolumentive rationem habebunt; ſed eos po-
„ tius ſeligent, qui filiorum animæ magis conſulere, quam qui inopiæ ſub-
„ venire poſſunt. " Verba ſunt *S. Caroli* in Concilio I. Provinciali, & in *Inſtructionibus Baptiſmi*.

REGULA VIII.

AD pueros e ſacro Baptiſmi Fonte ſuſcipiendos admitti non debent Monachi, aliive Regulare, aut Moniales; ut habetur cap. *Non licet*, diſt. IV. *De Conſecr.* quod ex Conc. Autiſiodorenſi cap. XXV. ſumptum eſt: *Non licet Abbati, vel Monacho de Baptiſmo ſuſcipere filios, nec Commatres habere*. Et cap. *Monachi*, eadem Diſt. *Monachi ſibi Compatres, Commatreſve non faciant, nec oſculentur fœminas*. Regulares pariter excludunt ab officio Patrinorum Concilium Matiſconenſe II. anno MDLXXXVIII. Conc. Rhemenſe MDLXXXIII. Bituricenſe MDLXXXIV. excepta cauſa neceſſitatis, Synodus Aquenſis MDLXXXV. & *S. Carolus in Inſtructionibus Baptiſmi*. Excludit etiam *Clericos ſæculares ſacris initiatos* idem Sanctus Archipræſul. Synodus Aquenſis mox laudata idem ſtatuit: *Compater ne adhibeatur Regularis aliquis, nec paſſim Clericus ſæcularis ſacris initiatus, aut Beneficium Eccleſiaſticum obtinens*. Synodus Rhemenſis anno MDLXXXIII. *Convenire judicamus, ut Epiſcopus in propria Diœceſi, Parochus in ſua Parochia, & initiatus Sacris Ordinibus in ſuæ reſidentiæ, vel beneficii loco pueros de ſacro Fonte non ſuſcipiant*. Quæ quidem Diſciplina conveniens eſſet; ſed quod ſpectat Clericos ſæculares Sacris Ordinibus initiatos, & Epiſcopos, non eſt univerſim recepta, & obſervata.

Monachi & Moniales ab officio Patrinorum, & Matrinarum excludantur

REGULA IX.

PArochis prohibitum eſt, ne baptizandis ea nomina imponi ſinant, quæ turpia, aut ridicula ſunt, quæve impiorum, & impurorum hominum
„ memoriam referant, ſed eorum, qui ob veræ pietatis, ac S. Religionis,
„ virtutiſque Chriſtianæ laudem, Sanctorum numero adſcripti ſunt: ut &
„ in ipſo vitæ ingreſſu cum Ethnicis ne nomen quidem commune habere
„ velle Fideles proteſtentur; & ipſi infantes etiam cum ætate proceſſerint,
„ nominum ſimilitudine ad eorum, a quibus accepta ſunt, imitationem
„ excitentur, & propterea quos imitari ſtudeant, eoſdem quoque frequen-
„ tius precentur; ac ſperent eos ſibi potiſſimum ad ſalutem tum animi, tum
„ corporis Advocatos fore. Nomina quoque SS. Patrum Veteris Teſtamenti af-
„ fectare, Hæreticorum eſt. Quocirca ſerio Parochi admoneant huiuſmodi

Quæ nomina pueris in Baptiſmo imponenda

„ no-

„ nominum cupidos, ut quo majori gratia, & lumine Novum Teſtamen-
„ tum præſtat Veteri, ſic longe eſſe decentius SS. Apoſtolorum, & Diſci-
„ pulorum Chriſti, atque aliorum, qui eorumdem ſanctitatem imitati ſunt,
„ nomina infantibus imponi.

Ita ſtatuunt Conc. Burdigalenſe MDLXXXII. Rhemenſe MDLXXXIII. Bituricenſe MDLXXXIV. Synodus Aquenſis MDLXXXV. & *S. Carolus in Inſtructionibus Baptiſmi*. Rituales denique Libri plurimarum Eccleſiarum præſcribunt ut Sanctorum dumtaxat ab Eccleſia receptorum nomina, prout ſexui conveniet, infantibus imponantur. Monent etiam, ac prohibent, ne Deo ſpecialiter in Scripturis attributa nomina baptizandis tribuantur.

REGULA X.

Patrinos Sacrum Chriſma attingere Parochus non patietur. Neque item infanti, ejuſve parentibus quidquam Baptiſmi tempore ab iis donari: neque, ut Canone vetitum eſt, quidquam pecuniæ ſibi dari. Infantem propterea quem baptizaverit, ſupra altare non collocabit, ne inde Compatrum muneribus redimatur. Nec Compatri, Commatrive lintcola ad Baptiſmum adhibita, tangenda, aut oſculanda exhiberi ſinet. Verba ſunt *S. Caroli* in Inſtructionibus, & Concilio primo Provinciali.

CAPUT VII.

DE SUSCIPIENTIBUS BAPTISMUM, ET CONDITIONIBUS EX ILLORUM PARTE NECESSARIIS.

PROPOSITIO I.

Quivis homo capax eſt Baptiſmi, ſive adultus, ſive puer, ſive vir, ſive mulier.

HÆC Propoſitio evidens eſt ex Oraculo Chriſti, Matth. ult. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Repetantur ea, quæ Art. VI. dicta ſunt de Baptiſmi neceſſitate reſpectu omnium hominum tam infantium, quam adultorum.

Adde *S. Fulgentii* ſententiam ex Libro illius *De Fide ad Petrum* c. XXVII. relatam cap. *Firmiſſime*, diſt. IV. *De Conſecratione*, cujus hæc ſunt verba: *Firmiſſime tene, & nullatenus dubites, non ſolum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui ſive in uteris matrum vivere incipiunt, & ibi moriuntur; ſive cum de matribus nati, ſine Sacramento Sancti Baptiſmatis, quod datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, de hoc ſeculo tranſeunt, ignis æterni ſempiterno ſupplicio puniendos: quia etſi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, & nativitate traxerunt.*

De Baptizandis. Adde *Innoc.* III. verba Extra. Cap. *Majores, De Baptiſmo, & ejus effectu*, ſcribentis ad Arelatenſem Archiepiſcopum: *Baptiſma circumciſioni ſucceſſit. Cum ergo circumciſio tam adultis quam parvulis ex præcepto Domini conferretur: ne Baptiſmus, qui ſucceſſit loco ipſius, & generalior tamen exiſtit, cum tam viri quam fœminæ baptizentur, minoris videatur effectus, tam adultis, quam parvulis eſt conferendus. Sicut enim ſine diſtinctione qualibet Moſaica Lex clamabat,* „ Anima cujus præputii caro circumciſa non
Gen. 17. 14. „ fuerit, peribit de populo ſuo: *ita nunc indiſtincte lex intonat Evangelica,*
Joan. 3. 3. „ Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Sp. Sancto, non intrabit in Regnum
„ Dei; *ab hac generalitate nec ſexum, nec ætatem excludens.*

Nul-

Nulla porro ex parte infantium neceſſaria eſt ad Baptiſmum ſuſcipiendum diſpoſitio, ut conſtat ex Capite *Mater*, diſt. IV. *De Conſecratione*, quod ex *S. Auguſtino* Lib. I. *De Peccatorum Meritis, & Remiſſione*, ſumptum eſt.

PROPOSITIO II.

Infans in utero Matris adhuc exiſtens baptizari non poteſt.

REgenerari enim, & renaſci nemo poteſt, niſi primo naſcatur. Cum itaque Baptiſmus ſit ſpiritualis regeneratio, baptizari nemo poteſt, prius quam ex utero naſcatur. Principium iſtud eſt *S. Aug.* Epiſt. CLXXXVII. alias LVII. ad *Dardanum*, cujus hæc ſunt verba: „ Nemo naſcitur, niſi „ operante concupiſcentia carnali, quæ tracta eſt ex primo homine, qui „ eſt Adam: & nemo renaſcitur niſi operante gratia ſpiritali, quæ data „ eſt per ſecundum hominem, qui eſt Chriſtus. Quapropter ſi ad illum „ naſcendo pertinemus, ad hunc renaſcendo; nec renaſci quiſquam poteſt, „ antequam natus ſit: profecto ille ſingulariter natus eſt, cui renaſci opus „ non fuit, quia non ex peccato, in quo numquam fuit, tranſitum fecit. „ Hoc igitur excepto non video quomodo ædificentur homines in domum „ Dei ad habendum in ſe inhabitantem Deum, niſi cum fuerint renati, „ quod non poſſunt eſſe antequam nati. Quod ſi quis dicat, jam natum „ eſſe hominem, etiam cum adhuc eſt in utero matris, quia dictum eſt de Matth. I. 20. „ prægnante Virgine Dei Matre, *Quod in ea natum eſt de Spiritu Sancto eſt*; „ numquidnam huic nativitati accedit ſecunda nativitas? Alioqui non erit „ jam ſecunda, ſed tertia: Dominus autem cum hic loqueretur, *Niſi quis „ renatus*, inquit, *&c.* eam ſcilicet computans primam nativitatem, quæ „ fit matre pariente, non concipiente, neque prægnante, quæ ſit ex ea, „ non quæ in ea. Neque enim renatum dicimus, quem mater peperit, „ tamquam iterum natus ſit, qui jam ſemel natus fuerat in utero; ſed il- „ la nativitate non computata, quæ gravidam facit, natus dicitur homo „ partu, ut poſſit renaſci ex aqua, & Spiritu. Si igitur homo regenerari „ per gratiam Spiritus in utero poteſt, quoniam reſtat illi adhuc naſci: re- „ naſcitur ergo, antequam naſcitur, quod fieri nullo modo poteſt.

Præterea, corpus baptizandi aqua perfundi neceſſe eſt, cum Baptiſmus ſit ablutio quædam: corpus autem Infantis antequam naſcatur ex utero, non poteſt aqua perfundi, niſi forte dicatur ablutionem Baptiſmatis, qua corpus matris lavatur, ad filium in utero exiſtentem pervenire: ſed id vere dici non poteſt: tum quia anima pueri, ad cujus ſanctificationem ordinatur Baptiſmus, diſtincta eſt ab anima matris: tum quia corpus pueri animati jam eſt formatum, adeoque a corpore matris diſtinctum: & ideo Baptiſmus, quo mater baptizatur, non redundat in prolem in utero matris exiſtentem. Unde *S. Auguſt.* ait Lib. VI. Contra *Julianum*, cap. V. *Si ad matris corpus id quod in ea concipitur, pertinet, ita ut ejus pars imputetur, non baptizaretur infans, cujus mater baptizata eſt aliquo mortis urgente periculo, cum eum geſtaret in utero: nunc vero cum ipſe etiam baptizetur, non utique ad maternum corpus, cum eſſet in utero, pertinebat.* Quamobrem nullo modo infantes in maternis uteris exiſtentes baptizari poſſunt. Ita ratiocinatur *S. Thomas*, III. p. q. LXVIII. art. XI. Idem confirmatur ex can. *Qui in maternis*, ſumpto ex S. Iſidoro Hiſpalenſi Lib. I. Sententiarum cap. 24. ex Canone *Si ad matris*, & Canone *Si qua mulier*, diſt. 4. *De Conſecratione*. De Baptizandis.

CON-

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

EXpectanda eſt igitur totalis egreſſio pueri ex utero, ut baptizetur, niſi mors immineat: ſi tamen primo caput egrediatur, in quo fundantur omnes ſenſus, debet baptizari periculo imminente, & non eſt poſtea rebaptizandus, ſi perfecte naſci contigerit. Idemque faciendum eſt, quæcumque alia pars egrediatur, periculo imminente, ut docent *S. Thomas*, & *S. Carolus* in Inſtructionibus Tit. *De iis, quæ Parochus curet, cum timetur de partu*, ubi hæc præſcribit: *Quoniam de improviſo periculum partus incidit, hoc etiam Parochus aliquando monebit, ut obſtetrix, aliave mulier in partu præſens, ſi quando aliquam in parturiendo ita laborantem animadverterit, ut fœtui periculum mortis probabile, antequam integre naſcatur, immineat; ubi primum aliquod membrum vitale motum habens ex matris utero exire videbit, illud aqua perfundens, aſpergenſve, nullo nomine impoſito baptizet, dicens, Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Ita etiam ſtatuit Synodus Lingonenſis an. MCCCCIV. & Synodus Senonenſis MDXXIV. Sed meminiſſe juvat dubium Baptiſmum *S. Carolo*, aliiſque videri, cum puer, vel manu, vel pede, vel aliqua alia parte ex matris alvo prodeunte, aqua perfuſus eſt, & baptizatus: ideoque ſub conditione baptizandum, cum omnino egreſſus fuerit, ſi vixerit.

REGULA II.

SI quando autem in partu mulier obierit, hoc fieri admonebit Parochus, ut uterus aperiatur, indeque fœtus eductus, ſi vivit, quamprimum baptizetur. Id vero magna cautione fiat, ut & is vivus ex utero extrahatur, & tunc in primis cum mater vere mortua eſt, ne pro ſalute filii mater occidatur.

Ita *S. Carolus* in Inſtructionibus Baptiſmi. Synodus Lingonenſis an. MCCCCIV. iis qui ad tam pium opus incidendi mox mortuæ matris uterum, in quo infans moveri ſentitur, & ipſum extrahendi, ac baptizandi, conſilium, & juvamen præſtiterint, XL. dies de injunctis eis Pœnitentiis relaxat. Ita Odo Pariſienſis Epiſcopus in Statutis Synodalibus, Synodus Senonenſis MDXXIV. & Pariſienſis MDLVII. Ita *S. Thomas* Quæſtione, & Art. ſupra laudatis, in Reſponſione ad tertium: *Non ſunt* (inquit) *facienda mala, ut veniant bona, ut dicitur* ad Rom. III. *Et ideo non debet homo occidere matrem, ut baptizet puerum: ſi tamen mater mortua fuerit vivente prole in utero, debet aperiri, ut puer baptizetur.*

REGULA III.

Infantes mortui baptizari non debent.

„ INfantes, qui mortui naſcuntur, baptizari non debent, etiamſi in iis ad
„ pia quædam loca a ſimplicibus, aut ſuperſtitioſis mulierculis delatis
„ motus aliquis, aut calor ab extrinſeco ortus, aliudve ſignum æquivocum
„ vitæ appareat. Si tamen evidens ſignum vitæ ipſos ad vitam rediiſſe
„ probaret, baptizandi eſſent.

Superſtitioſa credulitas.

Ita Philippus *Lingonenſis Epiſcopus in Synodo anni* MCCCCLII. „ Multoties
„ infantes qui naſcuntur, & quibus non eſt vita, aut anima, per aliquos
„ ignaros baptizantur, quia credunt vitam, & animam habere, quia viden-
„ tur moveri ad motum ignis, & propter calorem, qui ſolet fieri circa ta-
„ les pueros in certis Eccleſiis, ſeu locis piis noſtrarum Civitatis, & Die-
„ ceſis, in quibus conſueverunt tales deferri, ſub ſpe quod per interceſſio-
„ nem, & merita Sanctorum vitam, & animam recuperent. Statuimus,
„ & or-

„ & ordinamus, quod de cetero nullus tales infantes præſumat baptizare, „ niſi conſtet per evidentia ſigna, quod infans de ſe ipſo moveatur, non „ autem moveatur propter calorem ignis, aut alterius accidentis.

Ita *Guido* Lingonenſis etiam Epiſcopus in Synodo anno MCCCCLV. „ Conſtitutionem Domini Philippi noſtri Prædeceſſoris renovantes, damnamus, „ & penitus reprobamus abuſum illum, quo paſſim, & indifferenter tempo„ ribus retroactis fuerunt infantuli ex utero matrum ſuarum ſuffocati, qui „ vulgariter dicuntur Mortui nati, quorum etiam aliqui fuerunt ad Eccleſiam „ delati, certis diebus, ac noctibus coram imaginibus Sanctorum appoſiti, „ a principio frigidi, & tamquam baculus rigidi; ſed per ignem carbonum, „ & quandoque cereorum, ac lampadum accenſarum molles effecti, in qui„ bus color rubeus ad tempus, & ſanguis fluens a naribus apparuit: quorum „ etiam aliqui ſudare ſuper orificio ſtomachi viſi ſunt, & venas temporales, „ & frontis, ac circa collum aliquantiſper movere, alterum oculorum ape„ rire, & claudere, flatum a naribus calidum emittere, a quo plumæ naſo „ impoſitæ aſſuffiantur: perfuſi ſacri baptiſmatis unda, & deinde in Cemeteriis Eccleſiaſticis fuerunt tumulati. Hos igitur, & ſimiles abuſus de ce„ tero ſub excommunicationis pœna, & emendæ arbitrariæ, per noſtras „ Civitatem, & Diœceſim diſtrictius fieri prohibemus: inhibentes, ne Sa„ cramentum aliquibus conferatur, nec etiam in Eccleſiaſtico Cemeterio „ tumulentur aliqui, quos veriſimiliter conſtiterit vita naturali, aut mira„ culoſa caruiſſe. Et quia ſunt quædam mulieres ſe de præmiſſis abuſibus „ propter quæſtum intromittentes, ipſis hoc facere de cetero inhibemus: „ prohibemuſque omnibus, ne tales mulieres ad talia de cetero in ſuis Ec„ cleſiis recipiant, ſeu admittant. Sed ne Laici ex hac prohibitione ſcan„ dalizati remaneant, volumus, quod cum prædicta occurrerint, ad Cura„ tos ſingulorum locorum ſpecialis habeatur recurſus.

Ita Statuta Synodalia Eccleſiæ Lugdunenſis a Cardinali Turnonio Archiepiſcopo Lugdunenſi promulgata, Tit. De Baptiſmo: „ Interdum evenit, „ ut Mulierculæ quædam abortivos in Eccleſiam deferant, & ibi per aliquot „ dies invigilent, & obſervent, an ex quodam miraculo in eis vitæ ſigna, & „ ſpiracula appareant, & poſtea ex ſanguinis emiſſione, & nonnullis aliis „ ſignis multa mendoſe Curatis adſtruunt, ut ex illarum falſo teſtimonio „ fidem aſſumentes, tales abortivos baptizent, quæ cum tanto Sacramen„ to indigna ſint, poſthac fieri prohibemus. De Baptizandis.

Ita Statuta Synodalia Eccleſiæ Biſuntinæ annis 1592. & 1656. condita Tit. XI. Statuto 4. „ In pleriſque locis noſtræ Diœceſis (ut accepimus) Sacer„ dotes quidam male docti baptizare præſumunt infantes mortuos ab utero „ matris: quos quædam vetulæ mulieres ebrioſæ, & modicæ conſcientiæ in „ Eccleſiis per duos, tres, vel plures dies obſervant, & poſtea teſtificantur „ ſigna vitæ in eis apparuiſſe; & poſthac in loco religioſo, & ſacro ſepe„ liunt, cum præmiſſa (ſi vera eſſent) miraculoſa deberent merito dici. Ad „ quorum approbationem major indagatio, & verificatio requiritur, quam „ ſit teſtimonium vetularum. Cum igitur cum fidelibus nonniſi fideles ſe„ peliantur, ideo ne talia de cetero fiant, ſine noſtra, aut Vicarii noſtri „ Generalis, ſeu Officialis licentia, omnino prohibemus.

REGULA IV.

„ PRægnantis mulieris parentes, & domeſticos, prout opportunitas feret, „ Parochus admoneat, ut pro fœtu, qui in utero eſt, Deum aſſidue, „ ac ferventer precentur, ut ille incolumis in lucem edatur, ac Baptiſmi „ gratiam percipiat, ne ſine Sacramento ſalutis decedat. Et quod piæ de„ votionis eſt, id quoque, prout uſu venerit, admoneat, ut tempori pariendi

„ propinqua mulier ad Ecclesiam accedat, ubi pro ea præsente Sacerdo „ oret. Mulier autem eo nomine cum veniet, pie, ac devote ad Altare ma- „ jus benedictionem suscipiet. " Ita *S. Carolus* in *Instructionibus*.

Ipsam etiam adhortari debet, ut ad Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta accedat, propter pericula, quæ parientibus accidunt.

REGULA V.

Circa Monstrorum Baptismum cautio maxima est adhibenda.

DE monstrorum humanorum Baptismo *S. Carolus* ita decernit in Instructionibus Baptismi: „ Si quando monstrum humanum Baptismo offertur, „ videndum est, antequam baptizetur, an una persona sit, an vero duæ: „ tum masculina sit, an fœmina. Sique re perspecta dubium est, an sint duo, „ utpote quia duo capita non habet, nec pectora bene distincta; unus in- „ tentione certa, neque vaga, simpliciter baptizetur: alter vero, seu alii „ sub conditione: *Si non es baptizatus*, &c. Si vero quia duo capita, pe- „ ctora duo, aut corpora etiam distincta in monstro apparent, homines duos „ esse perspicuum est, singuli simpliciter baptizentur. Quod si mortis peri- „ culum in mora erit, numero plurali baptizentur. *Ego vos baptizo in No- „ mine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Sin autem una persona est, „ utpote unum tantum caput habens, tamquam unus baptizetur, etiamsi „ alia membra plura geminatave habeat. At vero Monstrum, quod homi- „ nis speciem non præsefert, non baptizetur, nisi primum Archiepiscopus, „ vel Episcopus consulatur: de cujus etiam consilio agetur, quod supra de „ monstro humano dictum est, si tempus dabitur. " Si autem dubitetur, an sit homo, baptizari debet sub conditione, dicendo: *Si tu es homo, ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*.

De Baptizandis.

PROPOSITIO III.

Pueri Judæorum, & aliorum Infidelium, invitis parentibus baptizari non debent; quamvis collatus ipsis Baptismus sit ratus, ac validus.

HAnc Propositionem probat *S. Thomas* 2. 2. qu. x. art. XII. & III. p. q. LXVIII. art. x. Primo ex Ecclesiæ consuetudine in omnibus sequenda, quæ numquam id probavit: secundo, quia id justitiæ naturali repugnaret, cum puer quandiu usum rationis non habet, sit sub cura parentum, cui subtrahi non potest sine violatione juris naturalis: aliunde si parentibus Infidelibus relinquerentur baptizati, fides in periculum veniret. „ Maximam „ (inquit) habet auctoritatem Ecclesiæ consuetudo, quæ semper est in om- „ nibus æmulanda: quia & ipsa doctrina Catholicorum Doctorum ab Eccle- „ sia auctoritatem habet: unde magis standum est auctoritati Ecclesiæ, „ quam auctoritati vel Augustini, vel Hieronymi, vel cujuscumque Docto- „ ris. Hoc autem Ecclesiæ usus nunquam habuit, quod Judæorum filii in- „ vitis parentibus baptizarentur, quamvis fuerint retroactis temporibus mul- „ ti Catholici Principes potentissimi, ut Constantinus, & Theodosius, qui- „ bus familiares fuerunt Sanctissimi Episcopi, ut Silvester Constantino, & „ Ambrosius Theodosio, qui nullo modo prætermisissent ab eis impetrare, si „ hoc esset consonum rationi. Et ideo periculosum videtur hanc Assertio- „ nem de novo inducere, ut præter consuetudinem in Ecclesia hactenus ob- „ servatam, Judæorum filii invitis parentibus baptizentur.

Rationem arcessit alteram ex jure naturali, quod violaretur: pueri enim nondum rationis compotes, *Secundum jus naturale sunt sub cura parentum, quandiu ipsi sibi providere non possunt: unde etiam & de pueris Antiquorum dicitur, quod salvabantur in fide parentum: & ideo contra justitiam naturalem esset, si tales pueri invitis parentibus baptizarentur, sicut etiam si aliquis habens usum rationis baptizaretur invitus*.

Ter-

Tertiam rationem petit ex periculo fidei: *Si enim pueri nondum uſum rationis habentes Baptiſmum ſuſciperent, poſtmodum cum ad perfectam ætatem venirent, facile poſſent a parentibus induci, ut relinquerent, quod ignorantes ſuſceperunt, quod vergeret in fidei detrimentum.*

At (inquies) qui poteſtate ſua abutitur, ea jure privari poteſt: & quilibet prohibere poteſt, ne injuria, & vis manifeſta inferatur innocenti: parentes porro nolentes baptizari filios ſuos, abutuntur poteſtate ſua in illorum perniciem, multo magis, quam ſi ipſos occiderent: licet itaq; ipſos ſubtrahere parentibus, & illis invitis baptizare.

Reſ. eum, qui jure ſuo, ac poteſtate abutitur, eo privari poſſe ab illis quibus ſubeſt: parentes autem infideles, qui filios ſuos baptizari nolunt, abutuntur quidem jure ſuo contra legem Fidei, & Religionis, in qua nemini homini adhuc ſubduntur, a quo emendari, & plecti poſſint: non abutuntur tamen jure ſuo contra ordinem juſtitiæ naturalis, aut politicæ, ſicut abuterentur parentes, qui filios ſuos occidere vellent. Quamobrem poſſent illi auctoritate publica ſubtrahi parentibus, ut eorum ſaluti conſuleretur: immo & quilibet ipſis in extremo periculo conſtitutis poſſet ſuccurrere; cum vitæ damnum reſarciri non poſſit: ſed tamen ipſis eripi, vel eorum curæ ſubtrahi non poſſunt, ut baptizentur: quia nec in extremo ſalutis periculo conſtituti cenſentur propter ſolam Baptiſmi dilationem, niſi mors immineat; & accedere ipſi poſſunt ad Baptiſmum, cum ad ætatem adultam pervenerint.

Confirmatur ex *S. Thomæ* Reſponſione ad primum: *A morte*, inquit, *corporali non eſt aliquis eripiendus contra ordinem juris civilis: puta, ſi aliquis a ſuo Judice condemnetur ad mortem, nullus debet eum violenter a morte eripere: unde nec aliquis debet irrumpere ordinem juris naturæ, quo filius eſt ſub cura patris, ut eum liberet a periculo mortis æternæ.* De Baptizandis.

EXCEPTIONES PRAXIM SPECTANTES.

REGULA I.

Filii infidelium, qui aliquando fidem ſuſceperunt, ſed ab ea defecerunt, invitis parentibus poſſunt baptizari.

CUm enim ex parentibus Chriſtianis, ideoque Eccleſiæ ſubjectis naſcantur, ipſi pariter Eccleſiæ ſubjecti ſunt: cumque parentes fidem, ac legem Chriſtianam in Baptiſmo profeſſi, ad ſacrum, & ſolemne pactum ſervandum cogi poſſint, filios etiam illorum baptizare licet, quantumvis parentes repugnent.

REGULA II.

Pueri infidelium, qui ſunt Chriſtianorum ſervi, non ſolum ſervitute civili, ſicut Judæi ſunt ſervi Chriſtianorum Principum, quorum in ditionibus tolerantur; ſed ſervitute pœnali, ſive mancipia, poſſunt invitis parentibus baptizari.

CUm enim ſervitus jure gentium ſit introducta, jam non ſub parentum cura, & regimine, ſed ſub Domini poteſtate exiſtunt, qui ut ipſos vendere, donare, & quo voluerit mittere poteſt; ita & Baptiſmum inconſultis, & invitis parentibus illis procurare.

REGULA III.

PUerum *in extremo vitæ periculo conſtitutum, & de cujus temporali ſalute deſperatum eſt, invitis parentibus baptizare licet*: tum quia de illius æterna ſalute pariter deſperatum eſt, niſi baptizetur; tum quia mors ipſum parentibus eripit potius, quam Miniſter Baptiſmi.

REGULA IV.

Alterutro parentum consentiente, puer baptizari potest, quantumvis repugnet alter.

CUm enim hujusmodi consensus ab eo datus sit, qui jus habet, cedatq; in favorem Religionis, & spiritalem utilitatem pueri, eo absque hæsitatione utendum est. Ita Conc. Toletanum III sub *Reccaredo Rege*, can. XIV. *Suggerente Concilio, id glorioſiſſimus Dominus noſter Canonibus inſerendum præcipit, ut Judæis non liceat Chriſtianas habere uxores, vel concubinas ∴ Sed & ſi qui filii ex tali conjugio nati ſunt, aſſumendos eſſe ad Baptiſmum.* Ita Toletanum IV. Concilium sub *Siſenando* Rege, can. LXIII. *Judæi, qui Chriſtianas mulieres in conjugio habent, admoneantur ab Epiſcopo civitatis ipſius, ut ſi cum eis permanere cupiunt, Chriſtiani efficiantur. Quod ſi admoniti noluerint, ſeparentur: quia non poteſt infidelis in ejus permanere conjugio, quæ jam in Chriſtianam translata eſt fidem. Filii autem, qui ex talibus nati exiſtunt, fidem, atque conditionem matris ſequantur.* Ita deniq; *Gregor. IX.* Argentinenſi Epiſcopo reſpondens (ut cap. *ex Litteris*, Extra, *De Converſione Infidelium*, refertur) de puero quadrienni, quem Pater ex Judaismo ad Chriſtum converſus, ſibi aſſignari in judicio poſtulavit, ad Fidem Catholicam perducendum, quantumvis uxor in Judaica perfidia pertinax repugnaret: *Cum autem filius in Patris poteſtate conſiſtat, cujus ſequitur familiam, & non matris: & in ætate tali quis non debeat apud eas remanere perſonas, de quibus poſſit eſſe ſuſpicio, quod ſaluti, vel vitæ inſidientur illius; & pueri poſt triennium apud Patrem non ſuſpectum ali debeant, & morari; materq; pueri, ſi eum remanere contingeret apud eam, poſſet illum adducere ad infidelitatis errorem: in favorem maxime Fidei Chriſtianæ, reſpondemus, Patri eumdem puerum aſſignandum.*

De Baptizandis.

REGULA V.

PUeri a parentibus infidelibus ſive jure, ſive injuria ſeparati, & tanta locorum intercapedine diſſiti, ut parentes eos recipere non poſſint, nec iis providere, poſſunt illis inconſultis baptizari pro illorum arbitrio, qui ipſos in clientelam, & curam ſuam receperunt.

REGULA VI.

Pueri infidelium, ut primum rationis uſum attigerunt, invitis parentibus baptizari poſſunt.

TUnc enim *Quantum ad ea, quæ ſunt juris divini, vel naturalis, incipiunt ſuæ poteſtatis eſſe; & ideo propria voluntate, invitis parentibus, poſſunt Baptiſmum ſuſcipere, ſicut & Matrimonium contrahere: & ideo tales licite moneri poſſunt, & induci ad Baptiſmum ſuſcipiendum* (inquit *S. Thomas* III. P. Q. LXVIII. A. X.)

REGULA VII.

Pueri Judæorum, & aliorum infidelium, invitis parentibus baptizati, ab illis ſeparandi ſunt propter perverſionis periculum.

ITA Synodus Toletana IV. can. IX. & ex ea cap. *Judæorum*, diſt. XXVIII. q. I. *Judæorum filios, vel filias, ne parentum ultro involvantur erroribus, ab eorum conſortio ſeparari decernimus, deputatos aut Monaſteriis, aut Chriſtianis viris, ac mulieribus Deum timentibus: ut ſub eorum converſatione cultum fidei diſcant, atque in melius inſtituti, tam in moribus, quam in fide proficiant.*

PRO-

PROPOSITIO IV.

Amentes, & furioſi a nativitate, aut a pueritia perpetuo his morbis laborantes, baptizari poſſunt ſicut infantes: qui vero amentia, vel furore ex intervallis laborant, non ſunt baptizandi, niſi Baptiſmum ante amentiam, vel furorem, aut in lucidis intervallis poſtulaverint.

ITA docet *Innoc. III.* cap. *Majores*, Extra, *De Baptiſmo, & ejus effectu*, cujus hæc ſunt verba: „ Dormientes autem, & amentes, ſi prius, quam „ amentiam incurrerent, aut dormirent, in contradictione perſiſterent: quia „ in eis intelligitur contradictionis propoſitum perdurare: & ſi fuerint ſic „ emerſi, Characterem non ſuſcipiunt Sacramenti: ſecus autem ſi prius Ca- „ techumeni extitiſſent, & habuiſſent propoſitum baptizandi (*ideſt Baptiſ- „ mum ſuſcipiendi.*) Unde tales in neceſſitatis articulo conſuevit Eccleſia ba- „ ptizare. Tunc ergo Characterem Sacramentalis imprimit operatio, cum „ obicem contrariæ voluntatis non invenit obſiſtentem. De Baptizandis

Item etiam *S. Thomas* III. p. q. LXVIII. art. XII. „ Circa amentes, & fu- „ rioſos eſt diſtinguendum. Quidam enim ſunt a nativitate tales, nulla ha- „ bentes lucida intervalla; in quibus etiam nullus uſus rationis apparet: & „ de talibus quantum ad Baptiſmi ſuſceptionem videtur eſſe idem judicium, „ ac de pueris, qui baptizantur in fide Eccleſiæ. Alii vero ſunt amentes, „ qui ex ſana mente, quam habuerunt prius, in amentiam inciderunt: & „ tales ſunt judicandi ſecundum voluntatem, quam habuerunt, dum ſanæ „ mentis exiſterent: & ideo ſi tunc in eis apparuit voluntas ſuſcipiendi Ba- „ ptiſmum, debet eis exhiberi in furia, & amentia conſtitutis, etiam ſi tunc „ actu contradicant: alioquin ſi nulla voluntas ſuſcipiendi Baptiſmum in eis „ apparuit, dum ſanæ mentis eſſent, non ſunt baptizandi. Quidam vero „ ſunt, qui etſi a nativitate fuerint furioſi, vel amentes, habent tamen „ aliqua lucida intervalla, in quibus recta ratione uti poſſunt: unde ſi tunc „ baptizari voluerint, baptizari poſſunt etiam in amentia conſtituti: & de- „ bet eis tunc Sacramentum conferri, ſi periculum timeatur: alioquin me- „ lius eſt, ut tempus expectetur, in quo ſunt ſanæ mentis, ut devotius „ ſuſcipiant Sacramentum. Si autem tempore lucidi intervalli non appareat „ in eis voluntas ſuſcipiendi Baptiſmum, baptizari non debent in amentia „ conſtituti. Quidam vero ſunt, qui etſi non omnino ſanæ mentis exiſtant, „ in tantum tamen ratione utuntur, quod poſſunt de ſua ſalute cogitare, „ & intelligere Sacramenti virtutem: & de talibus idem eſt judicium, ſi- „ cut de his, qui ſanæ mentis exiſtunt, qui baptizantur volentes, non au- „ tem inviti. *Qui autem lethargico ſopore ſunt correpti*, Non ſunt baptizan- „ di, niſi periculum mortis immineat, ſi *tamen* prius in eis voluntas appa- „ ruit ſuſcipiendi Baptiſmum: " ſicut *S. Auguſt.* Lib. VI. *Confeſſionum*, cap. IV. narrat de Amico ſuo, qui *Baptizatus eſt reſciens*, propter periculum mortis. Idem docet Conc. Tridentini Catechiſmus.

Confirmatur ex Conc. Carthaginenſi III. can. XXXIV. ſtatuente: „ Ut „ ægrotantes, ſi per ſe reſpondere non poſſunt, cum voluntatis eorum te- „ ſtimonium hi, qui ſui ſunt, periculo proprio dixerint, baptizentur. " Refertur diſt. IV. *De Conſecratione*, cap. *Ægrotantes*. Et ex Conc. Arauſicano I. can. XII. „ Subito, *inquit*, obmutescens, prout ſtatus ejus eſt, ba- „ ptizari aut Pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis, aut præteritæ te- „ ſtimonium aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu. *Et can.* XIII. „ Amentibus quæcumque pietatis ſunt conferenda.

PROPOSITIO V.

Energumeni Catechumeni baptizandi ſunt urgente neceſſitate, aut data opportunitate.

Baptizandorum adultorum neceſſarius conſenſus.

ITA ſtatuit Conc. Arauſicanum I. can. XV. *Energumenis Catechumenis, quantum vel neceſſitas exegerit, vel opportunitas permiſerit, de Baptiſmate conſulendum.* Et antiquius Arauſicano Illiberitanum can. XXXVII. *Eos, qui a Spiritibus immundis vexantur, ſi in fine mortis fuerint conſtituti, baptizari placet.* Timotheus Alexandrinus Epiſcopus ad Interrogationem ſecundam, Energumenos in exitu tantum e vita baptizandos reſpondet, niſi ante ab immundo Spiritu liberati fuerint.

PROPOSITIO VI.

Ad Baptiſmum adultorum neceſſarius eſt baptizandorum conſenſus, ſeu intentio ſuſcipiendi Baptiſmum, quæ ſaltem præceſſerit, & per actum contrarium non fuerit revocata.

BAptizandum enim interrogat Sacerdos, *Vis baptizari?* Et reſpondet, *Volo*. Et pueris quidem valet, cum alii pro eis reſpondent, quia ipſi reſpondere non poſſunt: *At ſi pro eo, qui reſpondere poteſt, alius reſpondeat, non itidem valet* (inquit *S. Auguſt.* Lib. IV. *De Baptiſmo contra Donatiſtas*, cap. XXIV.) Si quis tamen minis, terroribus, plagis compulſus, Baptiſmum poſtulet, quamvis ſecundum quid nolens dicatur, non ideo abſolute invitus eſt, ſed abſolutam habet voluntatem, quamvis minis, & terroribus excitatam. Ac de hujuſmodi homine *S. Auguſt.* intelligendus eſt. Tract. XXVI. in Joannem: *Intrare quiſquam Eccleſiam poteſt nolens, accedere ad Altare poteſt nolens, accipere Sacramentum poteſt nolens, credere non poteſt niſi volens.* Quamquam de Euchariſtia potius, quam de Baptiſmo, locus iſte fortaſſis explicandus ſit: alia autem ratio eſt Euchariſtiæ, quæ in re permanente conſiſtit: hanc enim recipere poteſt abſolute nolens, quamvis non proſit niſi volenti, & ut par eſt, diſpoſito: alia ratio Baptiſmi, & aliorum Sacramentorum, quæ conſiſtunt in uſu, ſeu applicatione ad recipientem; hæc enim humano modo recipi non poſſunt, niſi conſentiat is, qui recipit.

Idem probatur ex *Innoc. III.* cap. *Majores*, Extra, *De Baptiſmo, & ejus effectu*, cujus hæc ſunt verba: „ Id eſt Religioni Chriſtianæ contra„ rium, ut ſemper invitus, & penitus contradicens, ad recipiendam, & „ ſervandam Chriſtianitatem aliquis compellatur. Propter quod inter invitum, „ & invitum, coactum, & coactum, alii non abſurde diſtinguunt: Quod is, „ qui terroribus, atque ſuppliciis violenter attrahitur, & ne detrimentum „ incurrat, Baptiſmi ſuſcipit Sacramentum, talis (ſicut & is, qui ficte ad „ Baptiſmum accedit) Characterem ſuſcipit Chriſtianitatis impreſſum; & ipſe „ tamquam conditionaliter volens, licet abſolute non velit, cogendus eſt ad „ obſervantiam Fidei Chriſtianæ: in quo caſu debet intelligi Decretum Con„ cilii Toletani, ubi dicitur, quod qui jampridem ad Chriſtianitatem coa„ cti ſunt, ſicut factum eſt temporibus Religioſiſſimi Principis Siſebuti:
Conc. Toletan. IV. can. 56. „ quia jam conſtat eos Sacramentis divinis aſſociatos, & Baptiſmi gratiam „ ſuſcepiſſe, & Chriſmate unctos eſſe, & Corporis Domini extitiſſe parti„ cipes: oportet etiam ut fidem, quam neceſſitate ſuſceperunt, tenere co„ gantur: ne nomen Domini blaſphemetur, & fides, quam ſuſceperunt, „ vilis, ac contemptibilis habeatur. Ille vero, qui nunquam conſentit, ſed „ penitus contradicit, nec rem, nec Characterem ſuſcipit Sacramenti: quia „ plus eſt expreſſe contradicere, quam minime conſentire.

Con-

Confirmatur ratione *S. Thomæ*, III. p. qu. LXVIII. art. VII. „ Per Baptiſmum aliquis moritur veteri vitæ peccati, & incipit quamdam vitæ „ novitatem; ſecundum illud ad Rom. VI. *Conſepulti ſumus Chriſto per Baptiſmum in mortem, ut quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*. Et ideo ſicut ad hoc, ut homo „ moriatur veteri vitæ, requiritur, ſecundum *S. Aug.* in habente uſum liberi arbitrii voluntas, qua eum veteris vitæ pœniteat; ita requiritur voluntas, quæ intendat vitæ novitatem, cujus principium eſt ipſa ſuſceptio „ Sacramenti: & ideo ex parte baptizati requiritur voluntas ſeu intentio ſuſcipiendi Sacramentum. Quæ ſi defuerit adultæ ætatis homini, rebaptizandus eſt. Libro 50. Homiliar. Hom. ult.

CONSECTARIUM PROPOSITIONIS.

QUamvis autem ratus ſit, ac validus infidelium Baptiſmus, qui minis, terroribus, ac pœnis compulſi, Baptiſmum poſtularunt, & tandem conſentientes receperunt, illique ad fidem ſervandam, & chriſtiane vivendum cogi poſſint: alienum tamen eſt ab Eccleſiæ ingenio, & diſciplina, ut ſic ad Baptiſmum ſuſcipiendum compellantur. Prædicatione, & ſuaſionibus, non minis, & terroribus homines ad Chriſtianam Religionem adduci Chriſtus voluit. Unde *Tertullianus* ait: *Non eſt Religionis cogere Religionem*. Et *S. Gregorius*, Epiſt. LII. Lib. II. *Paſtores* (inquit) *facti ſumus, non percuſſores; & egregius Prædicator dicit*: Argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina. *Nova vero, atque inaudita eſt iſta Prædicatio, quæ verberibus exigit fidem*. Hinc Conc. Toletanum IV. ſub Rege *Siſenando*, Præſide *S. Iſidoro* Hiſpalenſi Archiepiſcopo celebratum, can. LVII. *De Judæis* (inquit) *hoc præcipit Sancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferre*: Cui enim vult Deus miſeretur, & quem vult indurat. *Non enim tales inviti ſalvandi ſunt, ſed volentes, ut integra ſit forma juſtitiæ. Sicut enim homo proprii arbitrii voluntate ſerpenti obediens periit; ſic vocante gratia Dei, propriæ mentis converſione homo quiſq; credendo ſalvatur. Ergo non vi, ſed liberæ arbitrii facultate, ut convertantur, ſuadendi ſunt, non potius impellendi*. Refertur, Cap. *De Judæis*, diſt. XLV. Aliena igitur ab Eccleſiæ ingenio Lex illa Vviſigothorum Lib. XII. Tit. III. „ Cum Veritas ipſa petere, & pulſare nos doceat, præmonens quod Regnum Cœlorum vim patitur, in „ nullo eſt dubium, quod ille indultæ gratiæ munus abhorreat, qui ad „ eam procedere ardenti animo non feſtinat. Proinde ſi quis Judæorum, „ de his ſcilicet, qui nondum ſunt baptizati, aut ſe baptizare diſtulerit, „ aut filios ſuos, vel famulos nullo modo ad Sacerdotem baptizandos remiſerit, vel ſe, ſuoſque de Baptiſmo ſubtraxerit, & vel unius anni „ ſpatium poſt Legem hanc editam quiſpiam illorum ſine gratia Baptiſmi tranſierit; horum omnium tranſgreſſor, quiſquis ille repertus fuerit, & centum flagella decalvatus ſuſcipiat, & debita mulctetur exilii pœna. Res tamen ejus ad Principis poteſtatem pertineant: qualiter ſi incorrigibilem durior eum cuſtodierit vita, perpetuo in ejus, cui „ eas Princeps largiri voluerit, poteſtate permaneant. " Hanc Legem, aliaſque contra Judæos ab *Ervigio* Rege latas approbarunt, & confirmaverunt Conc. Tolet. XII. can. IX. & Conc. Toletanum XIII. can. etiam IX. Tolet. XVI. ſub *Egica* Rege can. I. XVII. & XVIII. Quæ poſtrema Synodus Legem confirmavit ab *Egica* Rege editam de Judæis perpetua ſervitute plectendis, *Eo quod non ſolum contra ſuam pollicitationem, ſuorum Rituum obſervatione, tunicam fidei, qua eos per undam ſacri Baptiſmatis induit S. Mater Eccleſia, maculaverint, ſed & Regni faſtigium ſibi per* Alienum eſt ab Eccleſiæ diſciplina, ut ad Baptiſmum ſuſcipiendum infideles cogantur. II. Ad Tim. 4.

conſpirationem uſurpare maluerint. Et filios eorum utriuſque ſexus, a ſeptimo anno, ſeparari decernit a perfidis parentibus, & Chriſtianis nutriendos tradi: & maſculos Chriſtianis fœminis; fœminas Chriſtianis viris connubio conjungi. Denique tam filiis, quam parentibus, Judaicæ Superſtitionis cęremonias obſervare prohibet. Mores illos in Hiſpaniarum Eccleſiis viguiſſe negari non poteſt, Epiſcopis Eccleſiaſticam Diſciplinam ad nutum Regum ſuorum flectentibus; ſed ſaniorem fuiſſe, ut & antiquiorem Diſciplinam de Judæis ad fidem Chriſtianam, & Baptiſmum non cogendis, perſpicuum eſt ex Conc. Toletano IV. & hanc ſolam Eccleſiæ Romanæ *ceterarum Eccleſiarum Matri, & Magiſtræ* fuiſſe probatam, conſtat non ſolum ex *Innoc. III.* cap. *Majores*, ſupra laudato, ſed etiam ex *Clem. III.* Extra, *De Judæis*, cap. *Sicut Judæi*, cujus hæc ſunt verba: *Statuimus ut nullus invitos, vel nolentes Judæos ad Baptiſmum venire compellat*. Favet *S. Thomas*, 2. 2. quæſt. X. art. VIII.

PROPOSITIO VII.

Fides ad conſequendam Baptiſmi gratiam maxime neceſſaria eſt adultis.

Fidei neceſſitas in adultis baptizandis ad Baptiſmi gratiam conſequendam.

PRobatur ex Chriſti verbis, *Marci ult. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur*. Item ex Apoſtolo ad Heb. XI. *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit*. Et Act. VIII. refertur, quod cum Eunuchus Philippo dixiſſet: *Ecce aquam, quis prohibet me baptizari?* Philippus dixit: *Si credis ex toto corde, licet*: & *reſpondens ait: Credo Filium Dei eſſe Jeſum Chriſtum*.

Confirmatur ex Eccleſiæ conſuetudine, quæ baptizandos ſemper interrogavit, an crederent, & ex antiqua Diſciplina tradendi Symbolum Competentibus, quod ſtata ante Baptiſmum die redderent, ſive memoriter in Eccleſia ex editiore loco in conſpectu Populi Fidelis recitarent. Qua de re legendus *S. Auguſtinus* Lib. VIII. *Confeſſionum* cap. II. ubi *Victorini* Baptiſma deſcribit, Serm. CCXII. alias LXXV. *De Diverſis*, CCXIII. alias CXIX. *de Tempore*, CCXIV. & CCXV. & Sermone, ſeu libro primo *De Symbolo*, ad Catechumenos. Item cap. *Ante*, & cap. *Symbolum*, diſt. IV. *De Conſecratione*, quorum primum ex Conc. Bracharenſi II. can. I. alterum ex Conc. Agathenſi, can. XIII. ſumptum eſt. Primum ſic habet: *Ante viginti dies Baptiſmi, ad purgationem Exorciſmi Catechumeni concurrant: in quibus viginti diebus Symbolum, quod eſt*, Credo in Deum Patrem omnipotentem, *ſpiritualiter edoceantur*. Alterum vero ſic habet: *Symbolum etiam placuit ab omnibus Eccleſiis una die, ideſt, ante octo dies Dominicæ Reſurrectionis, publice in Eccleſia Competentibus prædicari*. Item cap. *Baptizandos*, quod ex Conc. Laodiceno, can. XLVI. ſumptum eſt: *Baptizandos oportet Fidei Symbolum diſcere, & quinta Feria ultimæ Septimanæ vel Epiſcopo, vel Presbyteris reddere*. Idem habetur cap. *Non liceat*, eadem Diſtinctione. Idem confirmatur ex cap. *Prima*, quod ex *S. Auguſtini* Hom. III. *Ad Neophytos* ſumptum indicatur. *Deſcendiſtis in Fontem Sacrum, fontem redemptionis, fontem ſanctificatum virtute cœleſti. In hoc ergo Fonte, antequam vos toto corpore tingeremus, interrogavimus: Credis in Deum Patrem omnipotentem? Reſpondiſtis, Credo. Rurſus interrogavimus: Credis & in Jeſum Chriſtum Filium ejus, qui natus eſt de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine? Reſpondiſtis ſinguli, Credo. Iterum interrogavimus; Credis & in Spiritum Sanctum? Reſpondiſtis ſimiliter, Credo. Hoc autem fecimus juxta Domini noſtri Salvatoris imperium: qui cum ad Patrem in cœlum aſcenderet, Apoſtolis mandavit dicens*: Euntes docete

docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Quod autem interrogavimus, Credis S. Eccleſiam, Remiſſionem peccatorum, carnis Reſurrectionem? non eo modo interrogavimus, ut quomodo in Deum creditur, ſic & in Eccleſiam Sanctam Catholicam, quæ propterea Sancta & Catholica eſt, quia recte credit in Deum, crederetis: ſed intelligite nos dicere, & dixiſſe, ut in Eccleſia Sancta Catholica converſantes in Deum crederetis: crederetis etiam reſurrectionem carnis, quæ futura eſt.* Idem confirmatur ex *S. Ambroſio* Lib. II. *De Sacramentis*, cap. VII. Et ex cap. *Verus* diſt. IV. *De Conſecratione*, quod ex *S. Auguſt.* Sententiis a *B. Proſpero* collectis ſumptum eſt: *Verus Baptiſmus conſtat non tam ablutione corporis, quam fide cordis: quemadmodum Apoſtolica doctrina tradidit dicens*, Fide *mundans corda eorum.* Act. 15. 9.

Confirmatur ſecundo ex *S. Thoma* III. p. q. LXVIII. art. VIII. „ Duo, *inquit*, efficiuntur in anima per Baptiſmum, ſcilicet Character, & Gratia: „ dupliciter ergo aliquid ex neceſſitate requiritur ad Baptiſmum: uno modo, ſine quo gratia haberi non poteſt, quæ eſt ultimus effectus Sacramenti: „ & hoc modo recta fides ex neceſſitate requiritur ad Baptiſmum, quia ſicut dicitur ad Rom. III. *Juſtitia Dei eſt per fidem Jeſu Chriſti*. Alio modo „ requiritur aliquid ex neceſſitate ad Baptiſmum, ſine quo character Baptiſmatis imprimi non poteſt; & ſic recta fides baptizati non requiritur „ ex neceſſitate ad Baptiſmum, ſicut nec recta fides baptizantis; dummodo adſint cetera, quæ ſunt de neceſſitate Sacramenti. Non enim Sacramentum perficitur per juſtitiam hominis dantis, vel ſuſcipientis Baptiſmum, ſed per virtutem Dei. „ Hanc diſtinctionem accepit *S. Thomas* ex cap. *Sicut*, diſt. IV. *De Conſecratione*, quod ex *S. Auguſt.* Lib. III. *De Baptiſmo* cap. XIV. ſumptum eſt, cujus hæc ſunt verba:) „ Non intereſt, cum „ de Sacramenti integritate, & ſanctitate tractatur, qui credat, & quali fide imbutus ſit ille, qui accipit Sacramentum: intereſt quidem plurimum „ ad ſalutis viam, ſed ad Sacramenti quæſtionem nihil intereſt. „ Idem confirmatur ex cap. *Eccleſia*, eadem diſtinctione, quod pariter ſumptum eſt ex *S. Auguſt.* Lib. IV. *De Baptiſmo*, cap. I. cujus hæc ſunt verba: „ Eccleſia Paradiſo comparata indicat nobis, poſſe quidem Baptiſmum ejus etiam homines foris accipere, ſed ſalutem beatitudinis extra eam neminem „ percipere, vel tenere.

PROPOSITIO VIII.

Ad gratiam per Baptiſmum obtinendam neceſſaria adultis eſt pœnitentia, ſeu dolor ſincerus de peccatis antea commiſſis, peccandi voluntatem excludens.

ID docet Apoſtolorum Princeps, cum magnæ illi hominum multitudini, qui, ut ait Scriptura, compuncti corde, ab eo, & a reliquis Apoſtolis, quid ſibi faciendum eſſet, quæſiverant, ita reſpondit Act. II. 38. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum*. Et Act. III. 19. *Pœnitemini, & convertimini, ut deleantur peccata veſtra*. Et S. Paulus ad *Romanos* ſcribens cap. VI. aperte oſtendit, ei, qui baptizatur, omnino moriendum eſſe peccatis. *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet? Abſit. Qui enim mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? An ignoratis, quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem, ut quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* Et infra: *Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato; ſed exhibete vos Deo tamquam ex mortuis viventes; & membra veſtra arma juſtitiæ Deo.* Pœnitentia Adultis neceſſaria ad gratiam Baptiſmi conſequendam.

Idem

Idem probatur ex *Tertulliano* Lib. *De Pœnitentia*, cap. VI. „ Neque ego „ renuo, *inquit*, beneficium, ideſt abolitionem delictorum, inituris aquam „ omnimodo ſalvum eſſe; ſed ut eo pervenire contingat, elaborandum eſt. „ Quis enim tibi tam in fide Pœnitentiæ viro aſperginem unam cujuslibet „ aquæ commodabit? ∴ Lavacrum illud obſignatio eſt fidei, quæ fides a Pœni- „ tentiæ fide incipitur, & commendatur. Non ideo abluimur, ut delinque- „ re deſinamus, ſed quia deſiimus; quoniam jam corde loti ſumus. Hæc „ enim prima audientis intinctio eſt, metus integer, exinde quo ad Domi- „ num ſenſeris, fides ſana, conſcientia ſemel Pœnitentiam amplexata. Ce- „ terum ſi ab aquis peccare deſiſtimus, neceſſitate, non ſponte innocentiam „ induimus. Itaque Audientes, optare intinctionem, non præſumere opor- „ tet. Qui enim optat, honorat; qui præſumit, ſuperbit. In illo verecun- „ dia, in iſto petulantia apparet. Ille ſatagit, hic negligit. Ille mereri cu- „ pit, at hic ut debitum ſibi repromittit. Ille ſumit, hic invadit. Quem „ cenſeas digniorem niſi emendatiorem? Quem emendatiorem niſi timidio- „ rem, & idcirco vera Pœnitentia functum?

Idem probatur ex *S. Jo: Chryſoſtomo* Hom. XIII. in Epiſtola ad Hebræos: *Multos*, inquit, *novi, qui ſpe Baptiſmatis multa peccabant: circa diem autem mortis diſceſſerunt vacui. Deus enim propter hoc Baptiſma tribuit, ut ſolvat peccata, non ut addat. Si quis vero ad hoc utitur Baptiſmate, ut ampliora delinquat, ipſum ferit negligentiæ cauſa.* Refertur c. *Quando*, diſt. IV. *De Conſecratione*.

Catholicum iſtud dogma propugnavit *S. Auguſt.* edito Libro *De Fide, & operibus*, cap. I. contra quoſdam, quibus videbatur omnes citra diſcrimen ad Baptiſmum admittendos: „ Etiamſi malam turpemque vitam facinoribus, „ & flagitiis evidentiſſimis notam mutare noluerint, atque in ea ſe perſe- „ veraturos aperta etiam profeſſione declaraverint. Verbi gratia, ſi quiſ- „ quam meretrici adhæret, non ei prius præcipiatur, ut ab ea diſcedat, & „ tunc veniat ad Baptiſmum; ſed etiam cum ea manens, manſurumque ſe „ confidens, ſeu etiam profitens, admittatur, & baptizetur; nec impedia- „ tur fieri membrum Chriſti, etiamſi membrum meretricis eſſe perſtiterit: „ ſed poſtea doceatur, quam ſit hoc malum, jamque baptizatus de mutan- „ dis in melius moribus inſtruatur. Perverſum enim *putabant*, atque præ- „ poſterum, prius docere quemadmodum vivere debeat Chriſtianus, & de- „ inde baptizari. Sed *cenſebant* præcedere debere Baptiſmi Sacramentum, „ ut deinde ſequatur vita, morumque doctrina: quam ſi tenere, & cuſto- „ dire voluerit, utiliter fecerit; ſi autem noluerit, retenta Fide Chriſtiana, „ ſine qua in æternum periret, in quolibet ſcelere, immunditiaque perman- „ ſerit, ſalvum eum futurum tamquam per ignem, velut qui ædificaverit „ ſuper fundamentum, quod eſt Chriſtus, non aurum, argentum, lapides „ pretioſos, ſed lignum, fœnum, ſtipulam; ideſt, non juſtos, caſtoſque mo- „ res, ſed iniquos, & impudicos.

Pœnitentia adultis neceſſaria ad gratiam Baptiſmi conſequendam.

Hunc refellit errorem *S. Auguſt.* ex verbis *S. Petri*, qui non ſolam Fidem, ſed & Pœnitentiam baptizandis neceſſariam prædicavit *Act.* II. Cum enim dixiſſent, *Quid faciemus?* Reſpondit eis: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Domini Jeſu Chriſti in remiſſionem peccatorum*. Quibus verbis ſignificatur *Vitæ veteris expoliatio, ut nova induantur, qui baptizantur. Cui autem fructuoſa eſt Pœnitentia, quæ agitur de mortuis operibus, ſi in adulterio perſeveret, aliiſque ſceleribus, quibus dilectio Mundi hujus involvitur?* Id etiam tranſitus Iſraelitarum per Mare Rubrum præſignificavit. Prius enim ex Ægypto ut diſcederent neceſſe fuit, quam per Mare Rubrum tranſirent. Ipſa autem ab Ægyptiis ſeparatio ſignificat di-

diſceſſionem a peccatis, quam baptizandi profitentur. Unde Apoſtolus ad Hebræos ſcribens cap. VI. & eorum, qui baptizantur initia commemorans, Pœnitentiam ab operibus mortuis inprimis recenſet. *Quapropter*, inquit, *intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem, ad perfectiora feramur, non rurſum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum, baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum, ac reſurrectionis mortuorum, & judicii æterni.* Quid eſt autem *A mortuis operibus pœnitentia, niſi ab his, quæ oportet mortificari, ut vivamus? Quæ ſi adulteria, fornicationeſque non ſunt* (inquit S. Auguſtinus) *quid jam inter opera mortua nominandum eſt? Sic autem non ſufficit profeſſio receſſionis a talibus, niſi etiam Lavacro regenerationis cuncta præterita, quæ velut perſequuntur, peccata deleantur; ſicut non ſufficit Iſraelitis recedere ab Ægypto, niſi ea quæ inſequebatur hoſtium multitudo ejusdem Maris fluctibus interiret, qui Dei Populo tranſituro, liberandoque patuerunt. Qui ergo profitetur ab adulterio nolle ſe mutare, quomodo per Mare Rubrum ducetur, cum ab Ægypto adhuc recuſet abſcedere?*

Et cap. XVIII. novam non eſſe doctrinam aſſerit, qua homines in peccatis pertinaces a Baptiſmo excluduntur. „ Meretrices, *inquit*, & hiſtriones, „ & quilibet alii publicæ turpitudinis profeſſores, niſi ſolutis, aut diſruptis „ talibus vinculis ad Chriſtiana Sacramenta non permittuntur accedere: qui „ utique ſecundum iſtorum ſententiam omnes admitterentur, niſi antiquum „ & robuſtum morem Sancta Eccleſia retineret, ex illa ſcilicet liquidiſſima „ veritate venientem, qua certum habet, *Quoniam qui talia agunt, Regnum „ Dei non poſſidebunt.* Et niſi egerint ab his mortuis operibus pœnitentiam, „ accedere ad Baptiſmum non ſinuntur: ſi autem ſubrepſerint, niſi vel poſtea mutati egerint, ſalvi eſſe non poſſunt. Sed ebrioſi, avari, maledici, „ & ſi qua alia vitia damnabilia apertis factis convinci, redarguique „ non poſſunt; præceptis tamen, & catechiſmis validiſſime flagellantur, „ atque omnes tales mutata in melius voluntate ad Baptiſmum videntur „ accedere.

Hiſtriones ad Chriſtiana Sacramenta non permittuntur accedere. Galat. 5. 22. 1. Cor. 6. 10.

Et cap. XX. „ Quantum attinet igitur ad doctrinam ſalubrem veritatis, „ ne cuiquam mortifero peccato perniciosiſſima ſecuritas detur, vel etiam „ peſtilentioſiſſima tribuatur auctoritas, iſte curationis ordo eſt, ut baptizandi credant in Deum Patrem, & Filium, & Sp. Sanctum eo ritu, quo „ Symbolum traditur: & a mortuis operibus agant Pœnitentiam, omnium- „ que ſe omnino præteritorum remiſſionem in Baptiſmo accepturos eſſe non „ dubitent: non ut peccare liceat, ſed ut peccaſſe non noceat; ut ſit facti „ remiſſio, non permiſſio faciendi. Tunc vere dici poteſt etiam ſpiritualiter, *Ecce ſanus factus es, jam noli peccare.* Quod Dominus de corporali ſanitate ideo dixit, quoniam ſciebat ei, quem ſalvum fecerat, meritis peccatorum illum etiam carnis accidiſſe languorem. Hi autem ei homini, qui „ & baptizandus adulter ingreditur, & baptizatus adulter egreditur, mi- „ ror quomodo dici exiſtiment, *Ecce ſanus factus es.* Quis enim gravis, & „ exitiabilis morbus erit, ſi adulterium ſanitas erit?

Joan. 5. 14.

Confirmatur ex eodem S. Doctore, ſerm. CCCLI. *De utilitate agendæ Pœnitentiæ*, alias L. inter Homil. quinquaginta, cap. II. ubi tres actiones Pœnitentiæ diſtinguit in Eccleſia Dei uſitatas. *Una eſt, quæ novum hominem parturit, donec per Baptiſmum ſalutare omnium præteritorum fiat ablutio peccatorum: ut tamquam puero nato dolores tranſeant, quibus viſcera urgebantur ad partum, & triſtitiam lætitia conſequatur. Omnis enim, qui jam arbiter voluntatis ſuæ conſtitutus eſt, cum accedit ad Sacramenta fidelium, niſi eum pœniteat vitæ veteris, novam non poteſt inchoare. Ab hac pœnitentia, cum baptizantur, ſoli parvuli ſunt immunes: nondum enim uti poſſunt libero*

ar-

arbitrio . . . . Ceterorum hominum nullus transit ad Christum, ut incipiat esse, quod non erat, nisi eum pœniteat fuisse, quod erat. Eadem pene habet Serm. CCCLII. alias XXVII. inter Hom. quinquaginta. Huc pertinet mos Confessionis Baptismo præmittendæ ex veteri Ecclesiæ disciplina, cujus testes sunt *Tertullianus* Lib. De Baptismo, cap. XIX. *S. Cyrillus Hierosolymitanus* Catech. I. Mystagogica, *S. Gregorius Nazianzenus* Orat. XL. *S. Jo: Chrysostomus* Hom. X. in Matth. & alii: at hæc confessio non erat Sacramentalis, sed actus pœnitentiæ virtutis; Deo, non Sacerdoti necessario facta; generalis, qua se Catechumeni peccatores profitebantur, & peccata deflebant, non particularis, qua peccata singillatim exponerent: ut docet *S. Thomas* III. p. q. LXVIII. Art. VI.

Pœnitentia adultis necessaria ad gratiam Baptismi consequendam.

Peccatoribus voluntatem peccandi, & propositum perseverandi in peccato habentibus, Sacramentum Baptismi non esse conferendum probat *S. Thomas* III. p. q. LXVII. art. IV. multiplici ratione. Primo quia per Baptismum homines Christo incorporantur, secundum illud ad Gal. III. *Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis*: quamdiu autem aliquis habet voluntatem peccandi, non potest esse Christo conjunctus, secundum illud II. ad Cor. VI. *Quæ participatio justitiæ cum iniquitate?* Secundo, quia in operibus Christi, & Ecclesiæ nihil debet fieri frustra: frustra autem est quod non pertingit ad finem, ad quem est ordinatum: nullus autem habens voluntatem peccandi, simul potest a peccato mundari, ad quod ordinatur Baptismus; quia hoc esset ponere contradictoria simul. Tertio quia in Sacramentalibus signis non debet esse aliqua falsitas: est autem signum falsum, cui res significata non respondet: ex hoc autem, quod aliquis lavandum se præbet per Baptismum, significatur, quod se disponat ad interiorem ablutionem: quod non contingit in eo, qui habet propositum perseverandi in peccato. Unde manifestum est, quod talibus Sacramentum Baptismi non est conferendum.

„ Et in Responsione ad secundum ait, quod Spiritualis Medicus, scilicet „ Christus, operatur dupliciter. Uno modo interius per se ipsum; & sic „ præparat voluntatem hominis, ut bonum velit, & malum odio habeat: „ alio modo operatur per Ministros, exterius adhibendo Sacramenta; & sic „ operatur perficiendo exterius id quod est interius inchoatum: & ideo „ Sacramentum Baptismi non est exhibendum nisi ei, in quo interioris conversionis aliquod signum apparet; sicut nec medicina corporalis adhibetur „ infirmo, nisi in eo aliquis motus vitalis naturæ appareat.“ Hinc probati diu Catechumeni ex veteris Ecclesiæ disciplina: hinc variæ ipsorum classes, *Audientium*, *Competentium*, *Electorum*. *Audientes* Catechesibus instruebantur in Ecclesia, & Fidem, ac Legem Christianam docebantur, & exercismis interim purgabantur. *Competentes* datis nominibus Baptismum simul petebant, ipsisque Symbolum tradebatur. *Electi*, adhibita inquisitione diligenti de fide, & moribus per scrutinium, ad Baptismum admittebantur. Hinc Nicænum Concilium Catechumenos in grave aliquod peccatum lapsos tribus annis inter Audientes versari, deinde cum Catechumenis orare sanxit Canone XIV.

Deinde Concilium Tridentinum Sess. VI. Cap. VI. explicans modum præparationis ad justificationem in adultis necessariæ, docet, necesse esse ut *Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiant*; *ac propterea moveantur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est, per eam Pœnitentiam, quam ante Baptismum agere oportet:* proponantque *suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata.* Inanis itaque Baptismus, si justitiæ, & salutis gratiam spectamus, in eo futurus

est

eſt, qui *Secundum carnem ambulare, non ſecundum ſpiritum*, cogitat: etſi, quod ad Sacramentum pertinet, perfectam ejus rationem ſine ulla dubitatione conſequitur, ſi modo, cum rite baptizatur, in animo habeat id accipere, quod a Sancta Eccleſia adminiſtratur.

DOCUMENTUM AD MORUM INFORMATIONEM.

Dei miſericordia ob Baptiſmi beneficium laudanda. Ad Eph. II.

HÆC ſæpe meditari Fideles oportet: primum quidem ut ſummam Dei bonitatem admirentur, & laudent, qui nihil tale merentibus, tam ſingulare, & divinum Baptiſmi beneficium ſola ſua miſericordia adductus tribuit, innumera hominum multitudine in infidelitatis tenebris relicta. *Eramus*, inquit Apoſtolus, *natura filii iræ, ſicut & ceteri: Deus autem, qui dives eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, & cum eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto (cujus gratia eſtis ſalvati) & conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cœleſtibus in Chriſto Jeſu: ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Jeſu. Gratia enim eſtis ſalvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt, non ex operibus, ut ne quis glorietur. Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus.* In gratiarum itaque actione omnibus vitæ noſtræ diebus perſeverantes, cum Apoſtolorum Principe dicamus: *Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſecundum miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivam, per Reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſcibilem, conſervatam in cęlis.*

1. Pet. 1.

Catechiſ. Concil.

Conſiderandum, quam aliena debet eſſe ab omni crimine Baptizatorum vita.

Secundo hæc ſibi ante oculos proponere frequenter debent, ut cogitantes, quam aliena eſſe debeat ab omni crimine eorum vita, qui tanto munere ornati ſunt, officii ſui eſſe intelligant, ut quotidie tam ſancte, & religioſe traducere vitam ſtudeant, perinde ac ſi ea ipſa die Baptiſmi Sacramentum, & gratiam conſecuti eſſent. Audiant vocem gratiæ intus in corde in-
„ ſonantem: „ Jam non ambuletis, ſicut & Gentes ambulant in vanitate
„ ſenſus ſui, tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei,
„ per ignorantiam, quæ eſt in illis, propter cęcitatem cordis ipſorum, qui
„ deſperantes, tradiderunt ſemetipſos impudicitiæ, in operationem immun-
„ ditiæ omnis, in avaritiam. Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum, ſi ta-
„ men illum audiſtis, & in ipſo edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Jeſu, de-
„ ponere vos ſecundum priſtinam converſationem veterem hominem, qui cor-
„ rumpitur ſecundum deſideria erroris. Renovamini autem ſpiritu mentis
„ veſtræ, & induite Novum Hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt
„ in juſtitia, & ſanctitate veritatis .... Et nolite contriſtare Spiritum San-
„ ctum Dei, in quo ſignati eſtis in diem redemptionis .... Eratis aliquando
„ tenebræ, nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate: fructus
„ autem lucis eſt in omni bonitate, & juſtitia, & veritate, probantes quid ſit
„ beneplacitum Deo: & nolite communicare operibus infrugiferis tenebra-
„ rum, magis autem redarguite .... Secundum eum, qui vocavit vos, San-
„ ctum, & ipſi in omni converſatione ſancti ſitis, quoniam ſcriptum eſt:
„ Sancti eritis, quoniam ego Sanctus ſum ... Animas veſtras caſtificantes in
„ obedientia charitatis, in fraternitatis amore, ſimplici ex corde invicem di-
„ ligite attentius: renati non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per
„ verbum Dei vivi, & permanentis in æternum. Deponentes igitur omnem
„ malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & invidias, & omnes de-
„ tractiones, ſicut modo geniti infantes, rationabiles ſine dolo lac concu-
„ piſcite; ut in eo creſcatis in ſalutem: ſi tamen guſtaſtis, quoniam dulcis

Epheſ. 4.

Epheſ. 5.

1. Pet. 1.

„ eſt

„ eſt Dominus...Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens ſancta, po-
„ pulus acquiſitionis; ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vo-
„ cavit in admirabile lumen ſuum. Qui aliquando non populus, nunc au-
„ tem populus Dei, Qui non conſecuti miſericordiam, nunc autem miſeri-
„ cordiam conſecuti.

CAPUT VIII.

DE EFFECTIBUS BAPTISMI.

PROPOSITIO I.

Primus, ac præcipuus effectus Baptiſmi, eſt cujuſcumque peccati, ſive a primis parentibus origine contracti, ſive a nobis commiſſi, plena, & perfecta remiſſio.

ID a Prophetis prænunciatum eſt; eo enim ſpectat illud Ezechielis oraculum cap. XXXVI. 25. 26. *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, & ab univerſis idolis veſtris mundabo vos. Et dabo vobis cor novum, & Spiritum novum ponam in medio veſtri.* Quod de Baptiſmo, & remiſſione omnium peccatorum per admirabilem illius virtutem data explicant *S. Cyprianus* Epiſtola LXXVI. *S. Hieronymus*, & *Theodoretus* in Commentariis. Idem prænunciavit *Zacharias*, Cap. XIII. 1. *In die illa erit Fons patens domui David, & habitantibus Jeruſalem in ablutionem peccatoris, & menſtruatæ.* Item Michæas Cap. VII. 19. *Revertetur, & miſerebitur noſtri: deponet iniquitates noſtras, & projiciet in profundum maris omnia peccata noſtra.* Idem probant Novi Teſtamenti oracula: ait enim Apoſtolorum Princeps (Actuum II.) *Baptizetur unuſquiſque veſtrum in remiſſionem peccatorum.* Et *Ananias* ad *Saulum* (Actuum XXII.) *Baptizare, & ablue peccata tua.* Et ipſe *S. Paulus* Ad Romanos VI. *Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus .... Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultra non ſerviamus peccato. Qui enim mortuus eſt, juſtificatus eſt a peccato.* Et poſtea concludit: *Ita & vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.* Ex quo patet (inquit *S. Thomas* III. P. Q. LXIX. A. 1.) quod per Baptiſmum moritur homo vetuſtati peccati, & incipit vivere novitati gratiæ: omne autem peccatum ad priſtinam vetuſtatem pertinet: unde conſequens eſt, ut omne peccatum per Baptiſmum tollatur. Et 1. ad *Corinthios* VI. poſt longam graviorum peccatorum enumerationem, ſubjicit: *Et hæc quidam fuiſtis; ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri.* Quibus verbis luculenter, & invicte probatur, non ſolum radi, vel tegi, ſeu non imputari peccata hominibus baptizatis ſed vere, plene, ac perfecte remitti, deleri, condonari. Id Eccleſia in Symbolo profitetur: *Confiteor unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum.* Id multis figuris adumbratum *S. Ambroſius* docet Lib. *De Initiandis*, Cap. II. Prima eſt Diluvium: *Vides aquam?* (inquit) *Vides lignum? Columbam aſpicis, & dubitas de Myſterio? Aqua eſt ergo, qua caro mergitur, ut omne abluatur peccatum. Sepelitur illic omne vitium. Lignum eſt, in quo ſuffixus eſt Dominus Jeſus, cum pateretur pro nobis. Columba eſt, in cujus ſpecie deſcendit Spiritus Sanctus, qui tibi pacem animæ, tranquillitatemque men-*

De Baptiſmi effectibus

Symbolum Conſtant.

Gen. 6.

Baptiſmi figuræ.

mentis inſpirat. Corvus eſt figura peccati, quod exit, & non revertitur, ſi in te quoque juſti cuſtodia, & forma ſervetur. Altera Baptiſmatis figura eſt Exod. 14.
tranſitus Hebræorum per Mare Rubrum, *In quo Ægyptius periit, & Hebræus evaſit. Quid enim aliud in hoc quotidie Sacramento docemur, niſi quia culpa mergitur, & error aboletur: pietas autem, & innocentia tuta manet?* Tertia figura eſt mundatio *Naaman* Syri a lepra, qui a puella ex captivis Iſraelitis monitus, quod eſſet Propheta in Iſrael, qui poſſet eum a lepræ contagione mundare, in Judæam venit ad *Eliſæum*, cujus mandato cum 4. Reg. 5.
ſepties Jordanis aqua ſe abluiſſet, ita a lepra mundatus eſt, ut caro ejus caro pueri videretur. *Illa puella ex captivis, junior eſt ex Gentibus congregatio, ideſt Eccleſia Domini, depreſſa ante captivitatem peccati, quando libertatem adhuc gratiæ non habebat, cujus conſilio vanus ille populus Nationum verbum audivit Propheticum, de quo ante diu dubitavit: poſtea tamen ubi credidit exequendum, ablutus eſt ab omni contagio vitiorum.*

Per Baptiſmum delentur omnino peccata, non raduntur, aut teguntur.

Aliorum Patrum teſtimonia, quibus Catholicum iſtud dogma confirmatur, deſcribere non eſt opus: ſequentia ex *S. Auguſt.* ſufficient. Lib. 1. *Contra duas Epiſtolas Pelagianorum*, cap. XIII. *Dicimus, Baptiſma dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere, nec ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur, quaſi raſorum in capite capillorum, unde creſcant iterum reſecanda peccata. Nam & iſtam ſimilitudinem comperiſuæ illos *adhibere calumniæ, tamquam hoc nos ſentiamus, atque dicamus.* Et Lib. III. cap. III. *Baptiſmus abluit peccata omnia, prorſus omnia, factorum, dictorum, cogitatorum, ſive originalia, ſive addita, ſive quæ ignoranter, ſive quæ ſcienter admiſſa ſunt.* Idem confirmat Lib. 1. *De Peccatorum Meritis, & Remiſſione* Cap. XV. & *Enchiridii* Cap. LXIV.

Pelagianos.

De Baptiſmi effectibus.

S. Auguſt. ſecutus S. Gregorius Epiſt. XXX. Lib. IX. hanc veritatem confirmat his verbis: „ Si qui ſunt, qui dicunt, peccata in Baptiſmate ſuperfi-
„ cie tenus dimitti, quid eſt hac prædicatione infidelius, in qua ipſum fi-
„ dei Sacramentum feſtinant ſolvere? ... qui ergo dicit, peccata in Baptiſ-
„ mate funditus non dimitti, dicat in Mari Rubro Ægyptios non veraciter
„ mortuos. Si autem fatetur Ægyptios veraciter mortuos, fateatur neceſſe
„ eſt peccata in Baptiſmate funditus mori: Quia nimirum plus valet in ab-
„ ſolutione noſtra veritas, quam umbra veritatis. In Evangelio Dominus
„ dicit: *Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet, ſed mundus eſt totus.* Joan. 13. 10.
„ Si igitur peccata in Baptiſmate funditus minime dimittuntur, quomodo
„ is, qui lotus eſt, mundus eſt totus? Totus enim mundus dici non po-
„ teſt, cui de peccato aliquid remanſit.

Id etiam in Conciliis definitum eſt. Concilium Florentinum definit, *Illorum Animas, qui poſt Baptiſma ſuſceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt, in Cœlum mox recipi, & intueri clare ipſum Deum trinum, & unum ſicuti eſt.* Et *Eugenius IV.* in Decreto poſt Concilium edito: *Hujus quoque Sacramenti*, inquit (ſcilicet Baptiſmi) *effectus eſt remiſſio omnis culpæ originalis, & actualis.* Tridentina denique Synodus Seſſ. V. Canone V. „ Si quis per
„ Jeſu Chriſti Domini noſtri gratiam, quæ in Baptiſmate confertur, reatum
„ originalis peccati remitti negat; aut etiam aſſerit, non tolli totum id, quod
„ veram, & propriam peccati rationem habet; ſed illud dicit tantum ra-
„ di, aut non imputari; Anathema ſit. In renatis enim nihil odit Deus:
„ quia nihil eſt damnationis iis, qui vere conſepulti ſunt cum Chriſto per
„ Baptiſmum in mortem; qui non ſecundum carnem ambulant, ſed ve-
„ terem hominem exuentes, & novum, qui ſecundum Deum creatus eſt,
„ induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti
„ ſunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti; ita ut nihil prorſus
„ eos ab ingreſſu Cœli remoretur.

Obj-

Hæreticorum objectionibus reſpondetur.

Objiciunt Hæretici, peccata in juſtificatione impii tegi dumtaxat, & non imputari, non vero tolli, ac perfecte deleri: quod probari contendunt his verbis Pſalmi XXXI. *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*. Quod Apoſtolus videtur confirmare II. ad Corinthios V. *Deus erat in Chriſto Mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum.*

Reſpondetur, Deum tegere, & non imputare peccata, quatenus ipſa delet, ac vere remittit, ſicut Medicus vulnera tegendo ſanat, & aufert: non autem ita tegere, ut maneant, & vivant. Nihil enim Deo eſt abſconditum, nihil conſpectum ejus fugit, niſi quod non eſt, cum *Omnia nuda* ſint *& aperta oculis ejus* (ut ait Apoſtolus). Quamobrem peccata reſpectu ipſius tecta dici non poſſent, niſi penitus delerentur. Hinc *S. Auguſtinus* locum illum explicans, Enarratione II. in Pſalmum XXXI. *Cooperta ſunt* (inquit) *peccata, tecta ſunt, abolita ſunt. Si texit peccata Deus, noluit advertere; ſi noluit advertere, noluit animadvertere; ſi noluit animadvertere, noluit punire; ſi noluit punire, noluit agnoſcere, maluit ignoſcere.* Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata, *Nec ſic intelligatis, quod dixit. Peccata cooperta ſunt, quaſi ibi ſint, & vivant. Tecta ergo peccata quare dixit? Ut non viderentur* ... Et infra: *Deus tegat vulnera, noli tu. Nam ſi tu tegere volueris erubeſcens, Medicus non curabit. Medicus tegat, & curet, emplaſtro enim tegit. Sub tegmine Medici ſanatur vulnus, ſub tegmine vulnerati celatur vulnus.* Sane cum loca Scripturæ Sacræ obſcuriora ex illis explicari debeant, quæ clariora ſunt, peccata non alio ſenſu tegi, & non imputari, ſunt intelligenda, quam quia delentur, & auferuntur, ſecundum Scripturæ Sacræ oracula ſuperius laudata, & alia, quæ proferri poſſunt, ſcilicet illud Pſalmi L. *Dele iniquitatem meam. Amplius lava me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. Cor mundum crea in me, Deus, & ſpiritum rectum innova in viſceribus meis .... Aſperges me hyſſopo, & mundabor, lavabis me, & ſuper nivem dealbabor.* Iſaiæ XLIII. *Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas propter me.* Michææ VII. *Quis Deus ſimilis tui, qui aufers iniquitatem?* Joannis I. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata Mundi.* Joannis XIII. *Jam vos mundi eſtis ... Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus.* Epiſtolæ ad Romanos Cap. VIII. *Nihil ergo nunc damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu, qui non ſecundum carnem ambulant.* I. Joannis I. *Si in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce, ſocietatem habemus ad invicem: & Sanguis Jeſu Chriſti Filii ejus emundat nos ab omni peccato.*

De Baptiſmi effectibus.

Non magis favet Hæreticorum errori laudatus Apoſtoli locus. Siquidem eatenus Deum hominibus delicta ipſorum non reputare ſignificat, quatenus eos ſibi reconciliat, id eſt, ex inimicis amicos facit. Reconciliationem autem amplius aliquid ſignificare, quam ſolam negationem imputationis peccati, conſtat ex verbis ejuſdem Apoſtoli ad Coloſſenſes Cap. II. ſcribentis: *Et vos cum mortui eſſetis in delictis, & præputio carnis veſtræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod adverſus nos erat chirographum decreti, &c.*

Objiciunt ſecundo, concupiſcentiam manere in hominibus baptizatis. At concupiſcentia peccatum eſt, ſecundum Apoſtolum Cap. VII. Epiſtolæ ad Romanos: *Video* (inquit) *aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.* Ibidem: *Non quod volo bonum, hoc facio; ſed quod nolo malum, hoc ago. Si autem quod nolo, illud facio; jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum,*

tum. Cum itaque Baptiſmus non tollat concupiſcentiam, omnia peccata non delet.

Reſpondetur, in baptizatis quidem manere concupiſcentiam, ſed eam vere peccati rationem non habere: peccatum autem ab Apoſtolo vocari, quia ex peccato relicta eſt, & ad peccatum inclinat. Ita Synodus Tridentina Seſs. v. Canone v. „ Manere autem in baptizatis concupiſcentiam, vel fomi„ tem, hæc Sancta Synodus fatetur, & ſentit: quæ cum ad agonem relicta ſit, „ nocere non conſentientibus, ſed viriliter per Chriſti Jeſu gratiam repugnan„ tibus non valet: quin immo qui legitime certaverit, coronabitur. Hanc con„ cupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat, Sancta Syno„ dus declarat Eccleſiam Catholicam numquam intellexiſſe peccatum appellari, „ quod vere, & proprie in renatis peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad „ peccatum inclinat. Si quis autem contrarium ſenſerit, Anathema ſit.

Concupiſcentia in baptizatis non eſt peccatum.

Catholicam hanc Doctrinam *S. Auguſtinus* explicat Libro II. *De Peccatorum Meritis, & Remiſſione*, cap. XXVIII. „ Hæc autem lex peccati, de „ qua dicit Apoſtolus, *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore*, non „ ſic manet in membris eorum, qui renati ſunt, tamquam non ſit ejus fa„ cta remiſſio, ubi omnino plena, & perfecta fit remiſſio omnium pecca„ torum, omnibus inimicis interfectis, quibus ſeparabamur a Deo: ſed „ manet in vetuſtate carnis tamquam ſuperatum, & peremptum, ſi non „ illicitis conſenſionibus quodammodo reviviſcat, & in regnum proprium, „ dominationemque revocetur. Ab hac autem vetuſtate carnis uſque adeo „ ſpiritus vita diſcernitur, in cujus novitate baptizati per Dei gratiam re„ naſcuntur, ut tales in præſenti non ſolum in peccato, ſed etiam nec in „ carne eſſe dicantur. *Refertur, Cap.* Non ex quo, *Diſt.* IV. De Conſecratione. Rom. 6. 12. De Baptiſm. effectibus.

Et Lib. I. contra duas Epiſtolas Pelagianorum, ad *Bonifacium*, Cap. XIII. „ Sed de iſta concupiſcentia carnis (*inquit*) falli eos credo, vel fallere, „ cum qua neceſſe eſt ut etiam baptizatus, & hoc ſi diligentiſſime profi„ cit, & Spiritu Dei agitur, pia mente confligat. Sed hæc etiamſi voca„ tur peccatum, non utique quia peccatum eſt, ſed quia peccato facta eſt, „ ſic vocatur: ſicut Scriptura manus cujuſque dicitur, quod manus eam fe„ cerit. Peccata autem ſunt, quæ ſecundum carnis concupiſcentiam, vel „ ignorantiam illicite fiunt, dicuntur, cogitantur, quæ tranſacta etiam reos „ tenent, ſi non remittantur. Et iſta ipſa concupiſcentia carnis in Baptiſmo „ ſic dimittitur, ut quamquam tracta ſit a naſcentibus, nihil noceat rena„ ſcentibus. Ex quibus tamen ſi filios carnaliter gignunt, rurſus trahetur, „ rurſuſque & nocitura naſcentibus, niſi eadem forma renaſcentibus remit„ tatur, & inſit nihil obfutura vitæ futuræ, quoniam reatus ejus generatione „ tractus, regeneratione dimiſſus eſt: & ideo jam non ſit peccatum, ſed ſic „ vocetur, ſive quod peccato facta ſit, ſive quod peccandi delectatione movea„ tur, etſi ei vincente delectatione juſtitiæ non conſentiatur. Nec propter „ ipſam, cujus jam reatus lavacro regenerationis abſumptus eſt, dicunt in „ Oratione baptizati, *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus „ debitoribus noſtris*; ſed propter peccata, quæ fiunt, ſive in ejus conſenſio„ nibus, cum ab eo quodlibet vincitur, quod placet, ſive cum per igno„ rantiam malum quaſi bonum placet. Fiunt autem ſive operando, ſive „ loquendo, ſive quod facillimum, atque celerrimum eſt, cogitando. Quo ſenſu concupiſcentia peccatum vocetur ab Apoſtolo.

Quod autem concupiſcentia non ſit vere peccatum, niſi pravis ejus motibus conſentiatur, probant hæc Apoſtoli verba ad Romanos VI. *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus*. Quod præceptum tunc impletur, quando concupiſcentiæ ad peccatum ſollicitanti conſenſus non præbetur. Item illa ad *Romanos* VIII. ubi cum de involuntariis con-

cupiſcentiæ motibus Capite præcedenti diſſeruiſſet, ita colligit: *Nihil ergo damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu, qui non ſecundum carnem ambulant:* id eſt qui Chriſto ſunt inſiti per Baptiſmum, & in eo regenerati, quamvis ſentiant pugnam carnis perduellis adverſus ſpiritum, ab omni prorſus peccato mundi ſunt, nullique pœnæ obnoxii, quæ ab aditu regni cœlorum illos remoretur, quamdiu ſecundum carnem non ambulant, id eſt, quamdiu motibus concupiſcentiæ adverſus rationem inſurgentibus non conſentiunt. Unde ſubjungit: *Si ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.* Nam ſpiritu facta carnis mortificare, eſt carnis motibus, & deſideriis ad illicita provocantibus non conſentire, ſed reſiſtere. Idem probant verba *S. Jacobi*, Cap. 1. Epiſtolæ Catholicæ, ſcribentis: *Unuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus: deinde concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum.* Quibus verbis (inquit *S. Auguſtinus* Libro VI. contra Julianum, Cap. v.) *Partus a pariente diſcernitur. Pariens enim eſt concupiſcentia, partus peccatum. Sed concupiſcentia non parit, niſi conceperit, non concipit, niſi illexerit, hoc eſt, ad malum perpetrandum obtinuerit voluntatis aſſenſum. Quod ergo adverſus eam dimicatur, hoc agitur, ne concipiat, pariatque peccatum.*

De Baptiſmi effectibus.

Objectiones diluuntur.

At (inquiunt) Apoſtolus ad Romanos VII. 7. ait: *Concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret, Non concupiſces.* Igitur concupiſcentia eſt vere peccatum, utpote Lege Dei prohibita.

Reſpondetur, *S. Paulum* his verbis non ipſam concupiſcendi vim, ſed voluntatis vitium pravis concupiſcentiæ motibus conſentientis, & cedentis, intelligi voluiſſe. Concupiſcentia enim, quæ ex peccato eſt, nihil aliud eſt, niſi animi appetitio, natura ſua rationi repugnans: qui tamen motus, ſi voluntatis conſenſum, aut negligentiam conjunctam non habeat, a vera peccati natura longe abeſt. Obſervandum autem, præceptum iſtud, *Non concupiſces*, ſi ratione finis ſpectetur, qui eſt omnimoda, & perfecta de cupiditate victoria, in eo poſita, ut nulli concupiſcentiæ motus ſentiantur, ut nulla omnino carnis adverſus ſpiritum pugna ſit, in hac vita non impleri, ſed in gloria, cum abſorpta erit mors in victoria: ſed impleri tamen etiam dum in hac mortali carne vivimus, ſi ſpectetur ratione mediorum, quæ ſola ſub præceptum cadunt: media illa ſunt, pugna adverſus domeſticum hoſtem, negatio conſenſus, vigilantia, ne ſubrepat, factorum carnis mortificatio: quæ cum in noſtra poteſtate ſint, adjuvante Deo, cujus gratia juſtis, qua vincere poſſint tentationes, non deeſt; rei ſumus, ſi illa non adhibeamus. At cum non ſentire motus illos inteſtinos rebellis concupiſcentiæ non ſit in noſtra poteſtate, non ideo rei ſumus, quia illos ſentimus. Hinc *S. Aug.* Epiſt. CXCVI. alias CC. *Ad Aſellicum* ſcribit: *Nunc ergo ubi dicitur*, Jam non ego operor illud, ſed quod in me habitat peccatum *de concupiſcentia carnis dicitur, quæ operatur in nobis motus ſuos, etiam quando eis non obedimus, dum non regnat peccatum in noſtro mortali corpore ad obediendum deſideriis ejus, nec exhibemus membra noſtra arma iniquitatis peccato: in qua juſtitia nondum conſummata perſeveranter proficientes, ad ejus conſummationem quandoque veniemus, ubi peccati concupiſcentia non cohibenda, atque frænanda, ſed nulla ſit. Hoc enim Lex poſuit dicendo*, Non concupiſces, *non quod hic valeamus, ſed ad quod proficiendo tendamus.*

Rom. 7. 20.

Objiciunt. Concupiſcentia non eſt a Deo, ut docet *S. Joannes*, Epiſt. 1. Cap. II. *Omne, quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex Patre, ſed ex Mundo eſt.* At omnia ſunt a Deo præter peccatum: igitur concupiſcentia eſt vere peccatum.

Reſpon-

Reſpondetur, non ſolum a Deo non eſſe peccatum, ſed id, quod per ſe ad peccatum inclinat, & peccati fœtus eſt, patris deformitatem, & maledictionem præferens. Concupiſcentia autem & peccati proles eſt, ſua inordinatione, & tumultuariis adverſus rationem motibus deformis: & ad peccatum inclinat, non extrinſecus tantum ſuggerendo, quod malum eſt, ut diabolus, & ejus miniſtri; neque tantum per accidens, & occaſione data, ſicut vinum, aurum, & forma mulieris conſpecta ſolicitant ad peccatum; ſed per ſe, & natura ſua, pravis ſcilicet motibus, & tumultibus inteſtinis adverſus rationis ordinem, & imperium excitatis: quibus quidem ſolus deſit conſenſus ad veri peccati rationem. Quamobrem concupiſcentiam non eſſe donum Dei, non eſſe a Patre, malum eſſe, & *S. Auguſtinus* contra *Julianum* Pelagianum propugnat Lib. IV. Cap. XIV. & tamen hanc peccatum eſſe negat tum alibi ſæpe, cum Lib. I. „ De Nuptiis, & Concupiſcentia Cap. XXIII. Ipſa quidem concupiſcentia (*inquit*) jam non „ eſt peccatum in regeneratis, quando illi ad illicita opera non conſentitur, „ atque ut ea perpetrentur, a Regina mente membra non dantur: ut ſi „ non ſit, quod ſcriptum eſt, *Non concupiſcas*; fiat ſaltem, quod alibi legitur, *Poſt concupiſcentias tuas non eas*. Sed modo quodam loquendi peccatum vocatur: quod & peccato facta eſt, & peccatum, ſi vicerit, facit.... „ Sic autem vocatur peccatum, quia peccato facta eſt, cum jam in regeneratis non ſit ipſa peccatum; ſicut vocatur lingua locutio, quam facit lingua; & manus vocatur ſcriptura, quam facit manus. Itemque ſic vocatur „ peccatum, quia peccatum, ſi vincit, facit: ſicut vocatur frigus pigrum, „ non quod a pigris fiat, ſed quod pigros faciat. *Et c.* XXV. *explicans*, Quomodo iſta concupiſcentia carnis maneat in regenerato, in quo univerſorum facta eſt remiſſio peccatorum; *reſpondet*: dimitti concupiſcentiam „ carnis in Baptiſmo, non ut non ſit, ſed ut in peccatum non imputetur. „ Quamvis autem reatu ſuo jam ſoluto, manet tamen donec ſanetur omnis „ infirmitas noſtra proficiente renovatione interioris hominis de die in diem, „ cum exterior induerit incorruptionem. Non enim ſubſtantialiter manet „ ſicut aliquod corpus, aut ſpiritus, ſed affectio eſt quædam malæ qualitatis, ſicut languor. Non ergo aliquid remanet, quod non remittatur, cum „ ſit, ſicut ſcriptum eſt, *Propitius Dominus omnibus iniquitatibus noſtris*: ſed „ donec fiat, & quod ſequitur, *Qui ſanat omnes languores tuos, qui redimit de corruptione vitam tuam*, manet in corpore mortis hujus carnalis „ concupiſcentia. *Manet* (*inquam*) *ut materiam exercendæ virtutis. In cujus „ rei figura dictum eſt* Judicum III. *Capite*: Hæ ſunt gentes, quas Dominus „ dereliquit, ut erudiret in eis Iſraelem, & poſtea diſcerent filii eorum „ certare cum hoſtibus, & haberent conſuetudinem præliandi.

De Baptiſmi effectibus.

Pſalm. 102.

PROPOSITIO II.

In Baptiſmo pœnæ omnes peccatis debitæ a Deo benigne condonantur.

OMnibus in Chriſtum credentibus perſuaſum eſſe debet, quod a *S. Paulo* ſcriptum eſt, in Baptiſmo Chriſto nos commori (Ad Romanos VI.) *Si mortui ſumus cum Chriſto, credimus, quia etiam vivemus cum eo.* Per virtutem ergo Baptiſmi communicatur homini Paſſio Chriſti ad remedium, ac ſi ipſe paſſus, & mortuus eſſet. Quoniam vero Paſſione ſua Chriſtus pro peccatis totius Mundi ſatisfecit, poſteaquam per Baptiſmum ipſius membra facti ſumus, non aliter, ac magis etiam hac ſatisfactione Chriſti liberamur a pœnis omnibus, quæ peccatis noſtris debebantur, quam ſi ipſi pœnas eaſdem ſuſtinendo pro illis ſatisfeciſſemus. Quod tamen de ſolis alterius ſæculi pœnis intelligi debet. Has enim, & non alias morte ſua Chriſtus

S. Thomas III. P. Q. LXVIII. A V.

ſtus abolevit. Hinc. *S. Auguſt.* Lib. II. *De Peccatorum Meritis, & Remiſſione*, Cap. XXVIII. ait: *Si* poſt Baptiſmum *continuo conſequatur ab hac vita migratio, non erit omnino quod obnoxium hominem teneat, ſolutis omnibus, quæ tenebant*. Quod & Florentina Synodus, & Tridentina Seſſione V. Canone V. velut Dogma Fidei credendum propoſuerunt.

Confirmatur ex Eccleſiæ ſenſu, & diſciplina, quæ ſemper intellexit, fine maxima Sacramenti injuria fieri non poſſe, ut ei, qui Baptiſmo expiandus ſit, ejuſmodi pietatis officia, quæ SS. Patres opera ſatisfactionis vocarunt, eo nomine imponantur. Nec vero Propoſitio noſtra veteris Eccleſiæ conſuetudini adverſatur, quæ Catechumenos orationibus, vigiliis, abſtinentia, jejuniis, continentia ab uxoribus, aliiſque pietatis, & humilitatis operibus exercebat, ut teſtantur *S. Juſtinus* Martyr Apologia II. *Tertullianus* Libro *De Baptiſmo*, Cap. XX. *S. Gregorius Nazianzenus* Oratione XL. quæ inſcribitur in Sanctum Lavacrum, *S. Auguſtinus* Libro *De Fide*, & *Operibus*, cap. VI Concilium Carthaginenſe IV. Canone LXXXV. *S. Gregorius* Lib. VII. Epiſt. XXIV. Indict. I. ex qua ſumptum eſt Caput, *Ne quod abſit*, Diſt. IV. *De Conſecratione*. Neque enim ad ſatisfactionem proprie dictam inſtitutum illud pertinebat, quamvis *Tertullianus* ſatisfactionis nomine loco mox laudato abutatur; ſed ad corrigendos pravos mores, & affectus, ad excitandam contritionem, & devotionem, ad impetrandum, ne Baptiſmi effectus impedirentur; ad *Præſtruenda ſubſecuturis tentationibus munimenta*, ut *Tertullianus* loquitur: ut denique diſcerent, qualis vita congrua eſſet tanto, quod ſuſcepturi erant, Sacramento, ut ait *S. Auguſtinus*.

De Baptiſmi effectibus.

Verum quamvis a ſatisfactionis operibus ſint immunes, qui Baptiſmum ſuſcipiunt, quia plene & perfecte participes fiunt Paſſionis Chriſti, qui pro omnium hominum peccatis cumulate Patri ſatisfecit; non tamen ſolvuntur obligationes ſatisfaciendi hominibus pro injuriis illatis, alienaque bona reſtituendi. Nam *Reſtituere male ablata proximis*, & *ſatisfacere de injuriis illatis, eſt ceſſare a peccando; quia hoc ipſum quod eſt detinere aliena*, & *proximum læſum non placare, eſt peccatum*: & *ideo peccatoribus baptizatis injungendum eſt, quod ſatisfaciant proximis*, & *quod deſiſtant a peccato; non eſt autem eis injungendum, quod pro peccatis præteritis aliquam pœnam patiantur* (inquit *S. Thomas* III. P. Quæſt. LXVIII. Art. V. in Reſponſione ad tertiam Objectionem.)

Quamquam vero in Baptiſmo pœnæ peccatorum condonentur; ab eo tamen pœnarum genere, quæ civilibus Judiciis ob grave aliquod ſcelus luendæ ſunt, nemo liberatur. *In pœnis* ſcilicet, *quæ judicio humano inferuntur, non ſolum attenditur, qua pœna ſit homo dignus quoad Deum, ſed etiam in quo ſit obligatus adhuc quoad homines, quos juſtum eſt ædificari de pœna, ſicut ſunt ſcandalizati de culpa. Pie tamen talibus Princeps poſſet pœnam indulgere* (inquit *S. Thomas* Quæſt. LXIX. Art. II. in Reſponſione ad III.)

Neque etiam ſervi per Baptiſmum a ſervitute liberantur, ſola enim ſervitus peccati per Baptiſmum ſolvitur, non civilis, non pœnalis, quæ jure gentium introducta eſt. Unde Apoſtolus I. ad Corinthios VII. 21. *Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat. Servus vocatus es? Non ſit tibi curæ .... Qui enim in Domino vocatus eſt ſervus, libertus eſt Domini*. Et I. ad Timotheum VI. 1. *Quicumque ſunt ſub jugo ſervi, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini, & doctrina blaſphemetur*. Docet tamen, ut Chriſtiani Domini ſervos Baptiſmate initiatos manumittant, & libertate donent, aut certe non jam ut ſervos tantum, ſed ut fratres habeant. Unde Apoſtolus *Philemonem*

Servi per Baptiſmum a ſervitute non liberantur.

monem rogat ut ſuſcipiat *Oneſimum jam non ut ſervum, ſed pro ſervo chariſſimum fratrem.*

PROPOSITIO III.

Quamvis poſt Baptiſmum pœnæ hujus vitæ remaneant, ſcilicet concupiſcentiæ motus, infirmitas corporis, morbi, dolorum ſenſus, moriendi neceſſitas, miſeriæ omnes, quæ uſitato apud Theologos nomine pœnalitates vocantur; Baptiſmi tamen virtute ab his liberabuntur juſti in Reſurrectione.

NOluit Deus Optimus Maximus, ut his incommodis, & miſeriis ſtatim per Baptiſmum in hac etiam mortali vita careremus, & ad perfectum illum felicis vitæ gradum, in quo Adam primus humani generis parens ante peccatum collocatus fuerat, Sancti Lavacri virtute ſubito tranſferemur, tribus de cauſis, quas ex *S. Thoma* exponit Concilii Tridentini Catechiſmus. Prima eſt, quod nobis, qui per Baptiſmum Chriſti corpori conjuncti, atque ejus membra effecti ſumus, plus aliquid dignitatis tribuendum non erat, quam ipſi Capiti noſtro tributum eſſet: Chriſtus autem quamvis a ſuæ conceptionis exordio plenitudinem gratiæ, & veritatis habuerit, tamen humani corporis fragilitatem, & infirmitatem non ante depoſuit, quam Paſſionis tormenta, & mortem pertulit, ac deinde ad immortalis vitæ gloriam reſurrexit: quamobrem & Chriſtiani gratiam, & juſtitiam in Baptiſmo conſecuti, corpus tamen habent fragile, variiſque incommodis obnoxium, in quo pro Chriſto pati poſſint, ut tandem poſt mortem redivivi beata immortalitate donentur. Unde Apoſtolus ad *Romanos* VIII. ſcribit: *Quod ſi Spiritus ejus, qui ſuſcitavit Jeſum a mortuis, habitat in vobis: qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum a mortuis, vivificabit & mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis.* Et infra: *Ipſe Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei. Si autem filii, & hæredes; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti. Si tamen compatimur, ut & conglorificemur.*

Rationes, cur infirmitatibus, & miſeriis poſt Baptiſmum obnoxii ſumus.

III. P. Q. LXIX. A. III.

Ad Rom. 8. 18.

II. ad Cor. IV. 17.

Ratio altera, cur tot infirmitatibus, & miſeriis etiam poſt Baptiſmum obnoxii ſimus, eſt, ut inde ſegetem, & materiam virtutis habeamus. Nam ſi patienti animo vitæ incommoda omnia toleremus, & contra concupiſcentiam perduellem pro virili pugnemus, ut eam redigamus ſub rationis imperium, victoriæ coronam accipiemus, & dicere poterimus cum Apoſtolo II. Ad Timotheum IV. 7. *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi, in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex.* Quamquam enim *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*: tamen *Id, quod in præſenti eſt momentaneum, & leve tribulationis noſtræ, ſupramodum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis, quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt; quæ autem non videntur, æterna ſunt.*

Tertia ratio eſt, quia ſi per Baptiſmum, præter dona cœleſtia, quibus anima ornatur, corporis etiam bona tribuerentur, periculum eſſet, ne plures homines ad Baptiſmum potius accederent propter præſentis vitæ commoda, quam propter gloriam vitæ æternæ. *Si* autem *in hac vita tantum ſperantes ſumus in Chriſto, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus* (inquit Apoſtolus I. ad Corinthios XV.)

Ab his tamen pœnis, & incommodis Juſti liberandi ſunt in Reſurrectione, quando *mortale hoc induet immortalitatem*; idque virtute Baptiſmi olim accepti conſequentur. Quę felicitas etſi ad hoc uſque tempus differatur, non propterea Chriſti donum minus potens eſt Adami peccato. Sicut enim vi-

I. Cor. 15. Ab his pœnis Juſti liberabuntur in

resurrectione virtute Baptismi.

ctor capiens hostem atrocissimum, non statim ipsum interficit, sed patitur cum dedecore, & dolore aliquantulum vivere: ita Christus hujus vitæ miserias aliquandiu vivere permisit in renatis, ut sint exercendæ virtutis materiæ, indeque virginitatis, doctrinæ, & prædicationis, martyrii lauream, fortitudinis, continentiæ, patientiæ Christianæ, aliarumque virtutum palmas metant: eas autem in Resurrectione perimet, cum *Novissime destruetur inimica mors*.

1. Cor. 15. 26.

Hanc doctrinam confirmat *S. Augustinus* Enchiridii Cap. LXVI. „ Magis, „ *inquit*, propter futurum judicium fit remissio peccatorum. In hac autem Eccl. 40. 1. „ vita usque adeo valet, quod scriptum est, *Grave jugum super filios Adam* „ *a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturæ in matre omnium*: „ ut etiam parvulos videamus post Lavacrum regenerationis diversorum „ malorum afflictione cruciari: ut intelligamus, totum quod salutaribus agitur „ Sacramentis, magis ad spem venturorum bonorum, quam ad retentionem, „ vel adeptionem præsentium pertinere. *His gemina sunt, quæ habet Lib.* XXI. „ De Civitate Dei, *cap.* XIV. & XV. *Et Lib.* III. *Contra duas Epistolas Pelagianorum*, ad Bonifacium, *Cap.* III. Baptismus abluit quidem peccata omnia ..... „ sed non aufert infirmitatem, cui regeneratus resistit, quando bonum agonem luctatur; consentit autem, quando sicut homo in aliquo delicto præoccupatur: propter illud gaudens in actione gratiarum, propter hoc autem Psal. 115. 12. „ gemens in allegatione orationum. Ibi dicens, *Quid retribuam Domino pro* Psal. 17. 2. „ *omnibus, quæ retribuit mihi?* Hic dicens, *Dimitte nobis debita nostra*. Propter illud dicens: *Diligam te, Domine virtus mea*: propter hoc dicens: Psalm. 6. 3. „ *Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum*. Propter illud dicens: *Oculi* Psal. 24. 15 „ *mei semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos*: propter hoc dicens: *Turbatus est præ ira oculus meus*; & innumerabilia, quibus Divinæ Litteræ plenæ sunt, quæ alternis vicibus, vel exultando de „ Dei bonis, vel mœrendo de nostris malis a filiis Dei dicuntur ex fide, „ quamdiu adhuc filii sunt etiam sæculi pro vitæ hujus infirmitate, quos „ tamen a filiis diaboli non solum Lavacro regenerationis, sed ipsius etiam, „ quæ per dilectionem operatur, fidei probitate discernit; quia Justus ex „ fide vivit. Hæc est autem infirmitas, cum qua usque ad corporis mortem „ defectu, & profectu alternante contendimus: magnique interest, quid „ vincat in nobis, donec regeneratione alia consummetur, de qua Dominus Matth. 19. „ dicit: *In regeneratione cum sederit filius hominis in sede majestatis suæ, se-* „ *debitis & vos super sedes duodecim*. Regenerationem quippe hoc loco, ambigente nullo, novissimam resurrectionem vocat: quam Paulus quoque A- Rom. 8. „ postolus & adoptionem, & redemptionem nuncupat, dicens: *Sed etiam* „ *nos ipsi primitias Spiritus habentes, & ipsi in nobis ingemiscimus adoptio-* „ *nem expectantes, redemptionem corporis nostri*. Numquid non per Lavacrum sanctum regenerati, adoptati, & redempti sumus? Et tamen restat „ regeneratio, adoptio, redemptio, quam in fine venturam nunc patienter „ expectare debemus, ut tunc filii hujus sæculi ex nulla parte jam simus. „ Quisquis igitur baptismati derogat quod modo per illud percipimus, corrumpit fidem. Quisquis autem jam nunc ei tribuit, quod quidem per ipsum, „ sed tamen postea accepturi sumus, amputat spem. Nam si a me quisquam Ad Tit. 3. „ quæsierit, utrum per Baptismum salvi facti fuerimus, negare non potero, „ dicente Apostolo: *Salvos nos fecit per Lavacrum regenerationis, & renova-* „ *tionis Spiritus Sancti*. Sed si quæsierit, utrum per idem Lavacrum omni „ prorsus modo jam nos fecerit salvos; respondebo, Non ita est. Idem Rom. 8. „ quippe item dicit Apostolus: *Spe enim salvi facti sumus. Spes autem,* „ *quæ videtur, non est spes: quod enim videt quis quid sperat? Si autem quod* „ *non videmus speramus, per patientiam expectamus*. Salus ergo hominis

„ in

„ in Baptiſmate facta eſt, quia dimiſſum eſt peccatum, quod a parenti-
„ bus traxit; vel quicquid etiam proprie ante Baptiſmum peccavit. Sa-
„ lus vero hominis tanta eſſe poterit, ut peccare omnino non poſſit?

DOCUMENTUM AD MORUM INFORMATIONEM.

QUamvis autem in nobis maneat concupiſcentia poſt Baptiſmum ſuperſtes, plurimæque tentationes ingruant inter hujus vitæ miſerias, Chriſtianus tamen animum deſpondere non debet, ſed vigilare, & fortiter pugnare, de divinæ gratiæ adjutorio pie confidens. Qui enim nos de Ægypto liberavit, qui peccata noſtra velut hoſtes inſequentes in Baptiſmate merſit, extinxit, aderit in via quantumvis difficili, & periculoſa. „ Quid „ ergo (*inquit S. Aug.*) putas defuturum tibi auxiliatorem in via eum, „ qui te eruit de vetuſta captivitate? Novos tuos inimicos non compeſcet, „ qui te a vetuſtis hoſtibus liberavit? Tantum intrepidus tranſi, intrepidus „ ambula, obediens eſto: noli amaricare Moyſi illi, cujus typum ille portabat in hac obedientia. Fateor, non deſunt hoſtes. Sicut enim non deerant, qui ſequerentur fugientes, ita non deerant, qui impedirent ambulantes. Prorſus, chariſſimi, figuræ noſtræ fuerunt. Interim in te non „ ſit, quod contriſtet Moyſen: noli eſſe aqua amara, quam poſt Mare Rubrum non potuit ille populus bibere. Erat enim & ibi tentatio. Et tamen iſta quando eveniunt, quando amaricat populus, oſtendimus eis „ Chriſtum, quæ pro illis tulerit, quomodo pro illis ſanguinem fuderit; „ & miteſcunt, tamquam nobis lignum in aquam mitentibus. Plane hoſtem „ adverſantem itineri tuo Amalech habebis. Tunc intrabat Moyſes, tunc „ extendebat manus: & ubi deponebat manus, convaleſcebat Amalech; „ ubi extendebat manus, deficiebat Amalech. Et tuæ manus extentæ ſint, „ deficiet Amalech tentator, & hujus itineris impeditor. Eſto vigil, & „ ſobrius in orationibus, in operibus bonis, non tamen præter Chriſtum, „ quia extenſio illa manuum Chriſti Crux fuit. In illa extenditur Apoſtolus, cum dicit, *Mundus mihi crucifixus eſt, & ego Mundo*. Ergo deficiat „ Amalech, vincatur, & non impediat tranſitum Populi Dei. Si dimittis „ manus a bono opere, a Cruce Chriſti, prævalebit Amalech. Tamen noli omnimodo, aut continuo te fortem putare, aut penitus deſperando deficere. Alternatio enim illa defectus, & fortitudinis in manibus ſervi „ Dei Moyſi, forte alternatio tua fuit, aliquando enim in tentationibus „ deficis, ſed non ſuccumbis. Deponebat ille paululum manus, non omnino ruebat. Si dicebam, *Motus eſt pes meus, ecce miſericordia tua, Domine, adjuvabat me*. Noli ergo timere: adeſt in itinere Auxiliator, qui „ in Ægypto non defuit liberator. Noli timere, aggredere viam, præſume ſecurus. Aliquando ille deponebat manus: aliquando erigebat; tamen „ victus eſt Amalech. Rebellare potuit, ſuperare non potuit. “ Verba ſunt *S. Auguſtini* Sermone CCLII. alias XXVII. inter Homilias quinquaginta.

Chriſtianus vigilare, & pugnare fortiter debet contra tentationes poſt Baptiſmum ingruentes, & de adjutorio gratiæ Chriſti pie confidere.

Gal. 6. 14.

Pſal. 93. 18.

De Baptiſmi effectibus.

PROPOSITIO IV.

Alter effectus Baptiſmi eſt regeneratio, ſeu renovatio, per gratiam ſanctificantem, virtutum infuſarum, ac donorum comitatu inſtructam.

REmiſſionem peccatorum, pœnarumque in futuro ſæculo ipſis debitarum, qua fit, ut a poteſtate tenebrarum baptizati eripiantur, ſequitur effectus alter, quo transferuntur in Regnum Chriſti, & adoptionem filiorum Dei, ac vitæ æternæ hæreditatem. Eſt autem regeneratio, quæ & renovatio, juſtificatio, ſanctificatio in Scriptura Sacra vocatur, de qua Apoſtolus

ſtolus ad Tit. III. *Salvos nos fecit per Lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus Sancti*. Et 1. ad Corinthios VI. *Sed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis*. De qua Chriſtus in Evangelio: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei*. Tum regenerationis hujus, ac ſecundæ nativitatis rationem exponens, *Quod natum eſt*, inquit, *ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex Spiritu, ſpiritus eſt. Non mireris, quia dixi tibi: Oportet vos naſci denuo*. Quibus verbis docet Chriſtus, quemadmodum ex ſanguinibus, & voluntate carnis, & voluntate viri, ideſt, ex concupiſcentia carnali, naſcuntur homines carnaliter, ut ipſi ſic nati carnales ſint; ita ex Spiritu Sancto per aquam homines renaſci ſpiritualiter, ut ipſi ſic renati ſpirituales ſint. Hic igitur effectus regeneratio ſimul, & renovatio vocatur; quia Baptiſmi virtute in novam vitam a priore, quam in vetuſtate peccati agebat, plane diverſam homo primum mutatur, & quodammodo gignitur, juxta illud quod ſcribit *S. Petrus* Epiſt. 1. Cap. II. *Sicut modo geniti infantes, rationabile ſine dolo lac concupiſcite*. Unde S. *Leo* Sermone LXIII. qui eſt XIV. *De Paſſione Domini*, ait: „ Ipſe eſt, cui non ſolum glorioſa Martyrum fortitudo, ſed etiam omnium „ renaſcentium fides in ipſa regeneratione compatitur. Dum enim renun„ ciatur diabolo, & creditur Deo; dum in novitatem a vetuſtate tranſitur; „ dum terreni hominis imago deponitur, & cœleſtis forma ſuſcipitur; quæ„ dam ſpecies mortis, & quædam reſurrectionis interveni't, ut ſuſceptus a „ Chriſto, Chriſtumque ſuſcipiens, non idem ſit poſt Lavacrum, qui ante „ Baptiſmum fuit, ſed corpus regenerati, fiat caro Crucifixi. "Hæc autem novitas, & regeneratio ſpiritus poſita eſt *In juſtitia, & ſanctitate veritatis*, (ut loquitur Apoſtolus ad Epheſios IV.) ideſt, in vera coram Deo juſtitia, & ſanctitate, per quam Chriſtum induimus, eique conformamur, ac ſimiles efficimur, per quam in filios Dei, & hæredes Regni cœleſtis adſcribimur, & adoptamur. Unde Apoſtolus ad Gal. III. 26. ſcribit: *Omnes filii Dei eſtis per fidem, quæ eſt in Chriſto Jeſu. Quicumque enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis*. Et ad Rom. VIII. 16. 17. *Ipſe Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei. Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti*.

Poſterior iſte locus Apoſtoli priorem explicat. Quid enim eſt, *Chriſtum induiſtis?* Hoc eſt, id facti eſtis, quod Chriſtus eſt. *Caput* enim, *& membra unus eſt Chriſtus* (ut ſæpe *S. Auguſtinus* inculcat.) Chriſtus eſt Filius Dei: quod ille natura eſt, hoc vos per gratiam adoptionis facti eſtis, filii Dei. Chriſtus eſt hæres regni cœlorum: vos quoque non veſtro, ſed illius merito facti eſtis hæredes Regni cœlorum. Qui veſte aliqua induitur, protegitur, & contegitur ea, & apparet ſub colore veſtis illius, occultato colore proprio. Ad eumdem modum, qui Chriſtum induit, protegitur & contegitur a Chriſto, neque jam apparet in eo peccatum, quod fuit ante, utpote in aqua Baptiſmatis, velut Pharao in Mari Rubro ſubmerſum, & peremptum; ſed ſola juſtitia, & innocentia Chriſti. Et ſicut lignum accenſum induitur igne, & virtutis ejus fit particeps: ita baptizatus in Chriſto induit Chriſtum, & virtutum ejus fit particeps. Non amplius dicitur filius Adam, neque reus eſt peccati ejus; verum dicitur filius Dei, frater Chriſti: dicitur hæres Dei, cohæres Chriſti: dicitur ſanctus, innocens, immaculatus, non ſuam, ſed Chriſti juſtitiam indutus, hoc eſt, non quam a ſe ipſo habet, quamve ſuo merito conſecutus; ſed quam a Chriſto acceptam, illius meritis eſt adeptus. Neque enim audiendi ſunt Hæretici, qui nos ea juſtitia, qua Deus, ſive Chriſtus juſtus eſt, extrinſecus dumtaxat nobis imputata, ſeu per fidem apprehenſa, juſtos dici volunt, quorum errorem Sacra Synodo Tridentina damna-

De Baptiſmi effectibus.

Juſtitia in animam noſtram infuſa, illique intrinſecus adhærente, non extrinſeca ſolum juſtitiæ Chriſti imputatione

damnatus eſt Canone x. Seſſ. vi. *Si quis dixerit, homines ſine Chriſti juſtitia, per quam nobis meruit, juſtificari; aut per eam ipſam formaliter juſtos eſſe; Anathema ſit.* Et Can. xi. *Si quis dixerit, homines juſtificari vel ſola imputatione juſtitiæ Chriſti, vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratia, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffundatur, atque illis* Rom. v. *inhæreat; aut etiam gratiam, qua juſtificamur, eſſe tantum favorem Dei; Anathema ſit.* Audiendi (inquam) non ſunt, qui juſtitiam noſtram eſſe quiddam extra nos affirmant, nihil ut in nobis eſſe velint, unde juſti dicamur: quaſi dicat aliquis parietem album eſſe, non ea, quæ ipſi parieti, ſed quæ mihi, vel veſti meæ inſit, albedine: aquam ferventem calidam eſſe, non eo qui ipſi aquæ, ſed qui igni inſit calore. Poteſtne dici, vel cogitari quidquam abſurdius? Quis unquam ita delirantem audivit aliquem, ut alicujus rei formam eſſe diceret, quæ non rei ipſi ineſſet? Pugnat itaque cum ipſa ratione, ſi quis dicat, juſtitiam Dei, vel Chriſti, quæ nobis non ineſt, cauſam eſſe formalem juſtificationis noſtræ. Neque minus pugnat cum Scriptura Sacra, quæ juſtitiam noſtram eſſe docet gratiam Dei nobis gratis donatam, & infuſam, qua nova creatura, qua lux in Domino, qua divinæ conſortes naturæ facti ſumus, & charitatem in cordibus noſtris a Spiritu Sancto in nobis inhabitante diffuſam II. ad Corinth. v. „ Si qua ergo in Chriſto „ nova creatura. *Ad Gal.* VI. In Chriſto Jeſu neque Circumciſio aliquid „ valet, neque præputium, ſed nova creatura. *Ad Epheſios* v. Eratis aliquando „ tenebræ, nunc autem lux in Domino. *Ad Tit.* III. Secundum ſuam miſe„ ricordiam ſalvos nos fecit per Lavacrum regenerationis, & renovationis „ Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde per Jeſum Chriſtum Salva„ torem noſtrum; ut juſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecundum ſpem „ vitæ æternæ. *Ad Rom.* v. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtis per „ Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis. *Hæc* Gratia, & veritas per Jeſum „ Chriſtum facta (*Joan.* I.) qua renovamur ſpiritu mentis noſtræ (*Ad „ Coloſſ.* III.) Ut Sicut portavimus imaginem *hominis* terreni, portemus & „ imaginem cœleſtis (I. *ad Cor.* XV.) Expoliantes nos veterem hominem cum „ actibus ſuis, & induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, ſe„ cundum imaginem ejus, qui creavit illum. Chriſtum ergo induere dicuntur baptizati, non quomodo veſtem quis induit extrinſecus tantum ſibi admotam, ſed quomodo idem Apoſtolus ſcribit ad Coloſſenſes III. *Induite vos ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam.* Hoc autem eſt, quod aliis verbis apertius dictum eſt ad Epheſ. IV. *Induite novum hominem qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis.* Chriſtum ergo induit, qui baptizatur, quia per Baptiſmum ea gratia donatur, qua Chriſto ſimilis efficiatur, & divinæ conſors naturæ, ut loquitur *S. Petrus* Epiſt. II. Cap. I. *Per quem* (inquit) *maxima, & pretioſa nobis promiſſa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ, fugientes ejus, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem.* De Baptiſmi effectibus.

Neque vero aliud ſignificat Apoſtolus I. ad Corinthios I. de Chriſto ſcribens. *Qui factus eſt nobis a Deo ſapientia, & juſtitia, & redemptio.* Et II. ad Corinth. v. *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei in ipſo.* Non enim Chriſtus dicitur *Juſtitia noſtra*, quaſi juſtitia illius nobis imputata, & per fidem apprehenſa juſti ſimus; ſed quia noſtræ juſtitiæ auctor eſt, & exemplar, & cauſa meritoria; ſicut dicitur fortitudo noſtra (*Pſ.* XVII.) ſalus noſtra (*Pſ.* XXVI.) patientia noſtra (*Pſal.* LXX.) non quod illius fortitudine, ſalute, patientia, formaliter (ut ita loquar) fortes, ſalvi, patientes ſimus; & fortitudo, ſalus, patientia noſtra nihil ſint intrinſecum in nobis: ſed quia fortitudo, ſalus, patientia

noſtra

noſtra non ſunt in nobis tamquam ex nobis, ſed effectus, & dona Dei ſunt. Eodem ſenſu dicimur effici *Juſtitia Dei* in Chriſto, quia Juſtitiæ Dei participes ſumus, ſicut Chriſtus factus pro nobis peccatum dicitur, quia carnem aſſumpſit ſimilem carni peccati. Vel dicimur facti juſtitia Dei in Chriſto, id eſt, facti ſumus juſti meritis Chriſti: ſicut baptizati dicuntur alibi ab eodem Apoſtolo, *Lux in Domino*, quia ſunt a Chriſto, & meritis ejus illuminati, & *de tenebris in admirabile lumen* illius vocati. Vel denique dicimur juſtitia Dei in Chriſto: quia cum ipſe ſit caput noſtrum, & quod ſuum eſt de nobis dici, quod noſtrum eſt ſibi tribui voluerit, quia *Caput, & membra unus eſt Chriſtus*; dicimur juſtitia Dei in Chriſto, quia ille Dei juſtitia eſt: non autem dicimur juſtitia Dei in nobis, quaſi ſola juſtitiæ illius per fidem apprehenſio, aut externa imputatio nos juſtificet. Neque enim Chriſtus ſola juſtitiæ Dei imputatione, ſed intrinſeca ſanctitate juſtus eſt, qua unctus dicitur a Deo præ participibus ſuis. Sic e contrario Chriſtus dicitur factus pro nobis peccatum, non quod vere peccatum admiſerit, ſed quia caput noſtrum
Iſa. 53. 6. eſt, & peccata noſtra ea ratione ſibi tribuit, pro quibus fidejuſſor eſſe voluit. *Poſuit* enim *in eo* Deus *iniquitatem omnium* noſtrum, ut ait Propheta. Et *Pſ.* xxi. David ipſum introducit ex perſona membrorum ſuorum dicentem: *Longe a ſalute mea verba delictorum meorum*. Denique juſtitia Dei, & Chriſti nos juſtos eſſe, non hoc ſenſu quaſi nihil ſit in nobis, quo juſti ſimus, ſed quia hoc ipſum, quo juſti ſumus, non ex nobis eſt, immo Dei donum eſt, SS. Patres perſpicue, & conſtanter docuerunt, præſertim *S. Auguſtinus* Lib. *De Spiritu, & Littera*, Cap. ix. explicans illa verba Apoſtoli (Ad Rom. 10.) *Juſtitia Dei manifeſtata eſt*. Sic enim habet: „ Non di-
De Baptiſmi effectibus. „ xit, Juſtitia hominis, vel juſtitia propriæ voluntatis; ſed juſtitia Dei, „ non qua Deus juſtus eſt, ſed qua induit hominem cum juſtificat impium. „ Lex quidem, hoc ipſo quod jubendo, & minando, & neminem juſtificando, „ ſatis indicat dono Dei juſtificari hominem per adjutorium Spiritus. *Sub-* „ *dit Apoſtolus*: Juſtitia autem Dei per fidem Jeſu Chriſti; *hoc eſt per fi-* „ *dem, qua creditur in Chriſtum*. Sicut autem (*inquit S. Auguſtinus*) ita „ fides Chriſti dicta non eſt qua credit Chriſtus: ſic illa juſtitia Dei non „ qua juſtus eſt Deus. Utrumque enim noſtrum eſt; ſed ideo Dei, & Chri- „ ſti dicitur, quod ejus nobis largitate donetur. *Idem Cap.* xi. *ejusdem libri,* „ *explicans hæc Apoſtoli verba ad Rom.* i. 14. Juſtitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem, *&c. ait*: Hæc eſt juſtitia Dei, quæ in Teſtamento Veteri velata, in Novo revelatur: quæ ideo juſtitia Dei dicitur, „ quod impertiendo eam juſtos facit: ſicut Domini eſt ſalus, qua ſalvos „ facit. *Et Cap.* xviii. *explicans hæc verba* ii. *ad Corinthios* v. Ut nos ſi- „ mus juſtitia Dei in ipſo, *ait*: Hæc eſt illa juſtitia Dei, non qua ipſe juſtus „ eſt, ſed qua nos ab eo facti. *Et Cap.* xxxi. Unde ergo iſta dilectio, ideſt, „ charitas, per quam fides operatur, niſi unde illam fides ipſa impetravit? „ Neque enim eſſet in nobis, quantacumque ſit in nobis, niſi diffunderetur „ in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis. Charitas „ quippe Dei dicta eſt diffundi in cordibus noſtris, non qua nos ipſe diligit, „ ſed qua nos facit dilectores ſuos: ſicut juſtitia Dei, qua juſti ejus munere „ efficimur; & Domini ſalus, qua nos ſalvos facit; & fides Jeſu Chriſti, qua „ nos fideles facit. Hæc eſt juſtitia Dei, quam non ſolum docet per Legis „ præceptum, verum etiam dat per Spiritus donum. Idem Enarrat. ii. in „ Pſalm. xxx. explicans illa verba, *In tua juſtitia erue me*: Eſt enim „ juſtitia Dei, quæ & noſtra fit, cum donatur nobis. Ideo autem Dei juſti- „ tia dicitur, ne homo ſe putet a ſe ipſo habere juſtitiam. Sic enim dicit „ Apoſtolus Paulus: Credenti in eum, qui juſtificat impium (quid eſt, qui

„ ju-

„ juſtificat impium? Qui ex impio facit juſtum) deputatur fides ejus ad ju-
„ ſtitiam. *Et Sermone* I. *in Pſalm.* LXX. ad illa item verba, *In tua juſtitia*
„ *erue me*, hæc habet: *Non in mea, ſed in tua*: ſi enim in mea, ero ex
„ illis, de quibus ille ait, *Ignorantes Dei juſtitiam, & ſuam volentes conſtituere,* Rom. 4.
„ *juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti*. Ergo in tua juſtitia, non in mea. Quia mea
„ quid? Præceſſit iniquitas. Et cum ero juſtus, tua juſtitia erit: quia juſti-
„ tia mihi abs te data juſtus ero: & ſic erit mea, ut tua ſit, id eſt, abs te
„ mihi. In eum enim credo, qui juſtificat impium, ut deputetur fides mea
„ ad juſtitiam. Erit ergo & ſic juſtitia mea; non tamen tamquam propria
„ mea, non tamquam a me ipſo mihi data: ſicut putabant illi, qui per lit-
„ teram gloriabantur, & gratiam reſpuebant. Nam dictum eſt alio loco, *Ju-* Pſalm. 7. 9.
„ *dica me, Domine, ſecundum juſtitiam meam*. Sed revoca ad Apoſtolum, *Quid* 1. Cor. 4 7.
„ *enim habes, quod non accepiſti?* Et ſic dic juſtitiam tuam, ut memineris, quod
„ acceperis eam, & non eam invideas accipientibus." *Idem Serm.* CLXIX. *alias*
XV. *De verbis Apoſtoli*: „ Magis (*inquit*) commendat, quod dicit, nos eſſe
„ juſtitiam, quam dicendo nos eſſe juſtos: ita tamen ut cum juſtitiam dicit,
„ eſſe juſtos intelligamus, Non enim ſumus illa incommutabilis juſtitia, cu-
„ jus participes facti ſumus: ſed quemadmodum dicitur, Magna ibi juventus
„ eſt, pro multis juvenibus; ſic dicitur juſtitia, ut intelligantur juſti. Audite
„ hoc ipſum evidentius, eodem dicente Apoſtolo, *Ut nos*, inquit, *ſimus ju-* 2. Cor. 5.
„ *ſtitia Dei in ipſo*. Nos ſimus juſtitia, non noſtra, ſed Dei; ab illo accepta, 21.
„ non a nobis aſſumpta; impartita, non uſurpata; donata, non rapta. *Et*
„ *infra*: Juſtitia ſit, ſed ex gratia ſit, a Deo tibi ſit, non tua ſit. Sacerdotes
„ tui (*inquit*) induantur juſtitiam. Veſtis accipitur, non cum capillis
„ naſcitur, pecora de ſuo veſtiuntur. Hanc prædicat Apoſtolus Paulus: A Deo
„ tibi ſit. Geme, ut impetres, plora, ut impetres, crede, ut impetres... De Baptiſmi
„ Totum eſt ex Deo; non tamen quaſi dormientes, non quaſi non conemur, effectibus.
„ non quaſi non velimus. Sine voluntate tua non erit in te juſtitia Dei.
„ Voluntas quidem non eſt niſi tua; juſtitia non eſt niſi Dei. Eſſe poteſt ju-
„ ſtitia Dei ſine voluntate tua, ſed in te eſſe non poteſt præter voluntatem
„ tuam... Eris opus Dei, non ſolum quia homo es, ſed etiam quia juſtus
„ es. Melius eſt juſtum eſſe, quam te hominem eſſe. Si hominem te fecit
„ Deus, & juſtum tu te facis, melius aliquid facis quam fecit Deus. Sed
„ ſine te fecit te Deus. Non enim adhibuiſti aliquem conſenſum, ut te fa-
„ ceret Deus. Quomodo conſentiebas, qui non eras? Qui ergo fecit te ſine
„ te, non te juſtificat ſine te. Ergo fecit neſcientem, juſtificat volentem. Ta-
„ men ipſe juſtificat, ne ſit juſtitia tua." Quod quidem ad adultos ſpectat:
nam infantes ſine propriæ voluntatis actu per Baptiſmum juſtificantur: ſed
tamen utrique juſtitia inhærente, & per Chriſti merita illis infuſa regenerantur, & renovantur. Hinc S. *Bernardus* Tractatu *De erroribus Abailardi*, alias
Epiſt. CXC. ad *Innocentium II.* Pontificem Maximum, cap. VI. *A primo homine*,
inquit, *manavit delictum, a ſummo cœlo egreſſio gratiæ. Utrumque a parente,*
illud a primo, iſta a ſummo. Terrena nativitas perdit me, & non multo magis generatio cœleſtis conſervat me? Nec vereor ſic erutus de poteſtate tenebrarum repelli a Patre luminum, juſtificatus gratis in Sanguine Filii ejus... Juſtum me dixerint, ſed illius juſtitiam. Quænam ipſa? Finis legis Chriſtus, ad Rom. 10 2.
juſtitiam omni credenti. *Denique* Qui factus eſt nobis, *inquit*, juſtitia a Deo
Patre. *Quæ ergo mihi juſtitia facta eſt, mea non eſt? Si mea traducta culpa,*
cur non & mea indulta juſtitia? Et ſane mihi tutior donata, quam innata,
nam iſta quidem gloriam habet, ſed non apud Deum: illa autem cum ſit ſalutis
efficax, materiam non habet gloriandi niſi in domino. Nam & Si juſtus fuero, Joan. 10.
inquit, non levabo caput; *ne videlicet reſponſum accipiat*: Quid habes 1. Cor. 3.

quod

quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?

Gratia sanctificans ipsis etiam infantibus per Baptismum confertur.

Hujusmodi porro justitiam in gratia sanctificante, & charitate per Spiritum Sanctum in cordibus diffusa positam ipsis etiam infantibus per Baptismum conferri *S. Augustinus* non semel docet. Libro scilicet primo *De Peccatorum Meritis*, Cap. IX. asserit, Christum dare fidelibus *Occultissimam Spiritus sui gratiam, quam latenter infundit, & parvulis*. Et Lib. *De Gratia, & Libero Arbitrio*, cap. XXII. de infantibus, qui quando baptizantur, obluctari solent: & tamen, inquit, *hæret etiam in reluctantibus gratiam*. Idem Epist. XCVIII. alias XXXIII. Ad *Bonifacium* Episcopum: *Semel perceptam Christi gratiam in Baptismo parvulus non amittit, nisi propria impietate, si ætatis accessu tam malus evaserit*. Et infra: *Offeruntur parvuli ad percipiendam spiritualem gratiam*.

De Baptismi effectibus.

His adde insignem *S. Joannis Chrysostomi* locum ex Homilia ad Neophytos, qua Baptismi effectus exponit. *Ecce*, inquit, *libertatis serenitate perfruuntur, qui tenebantur paulo ante captivi: & cives Ecclesiæ sunt, qui fuerunt in peregrinationis errore: & justitiæ in sorte versantur, qui fuerunt in confusione peccati. Non enim tantum sunt liberi, sed & sancti: non tantum sancti, sed & justi: non solum justi, sed & filii: non solum filii, sed & hæredes: non solum hæredes, sed & fratres Christi: non tantum fratres Christi, sed & cohæredes: non tantum cohæredes, sed & membra: non tantum membra, sed & templum: non tantum templum, sed & organa Spiritus. Vides, quot sint Baptismatis largitates: & nonnulli deputant cœlestem gratiam in peccatorum tantum remissione consistere: nos autem honores computavimus decem. Hac de causa etiam infantes baptizamus, cum non sint coinquinati peccatis* (propriæ nimirum voluntatis, & actionis) *ut eis detur, vel addatur sanctitas, justitia, adoptio, hæreditas, fraternitas Christi, ut sint ejus membra*. Hunc *S. Joannis Chrysostomi* locum totidem verbis refert *S. Augustinus*, Lib. I. *Contra Julianum*, Cap. VI.

Gratiam sanctificantem in Baptismo infusam virtutes comitantur.

Gratiæ sanctificanti, quæ in Baptismo infunditur, nobilissimus omnium virtutum additur comitatus. Quare cum Apostolus ad *Titum* scribens cap. III. ait: *Salvos nos fecit per Lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum*: his verbis, *effudit in nos abunde*, significat, Spiritum Sanctum in Baptismo dari, non solum ad remissionem peccatorum, sed etiam ad copiam virtutum, ut explicat Concilii Tridentini Catechismus. Hinc a *S. Cypriano* Baptismus vocatur *Mors criminum, vita virtutum*. Hinc Auctor Librorum *De Vocatione Gentium*, Lib. I. Cap. XXIII. *Origo* (inquit) *veræ vitæ, veræque justitiæ in regenerationis est posita Sacramento; ut ubi homo renascitur, ibi etiam ipsarum virtutum veritas oriatur*. Denique tam parvulis quam adultis in Baptismo conferri *Gratiam informantem*, & *virtutes*, docet Concilium Viennense, quod contrariam sententiam a quibusdam olim Scholasticis propugnatam improbavit, ac rejecit. Et Concilium Tridentinum Sessione VI. cap. VII. eamdem doctrinam tradit. „ Quamquam (*inquit*) nemo possit „ esse Justus nisi cui merita Passionis Domini nostri Jesu Christi communicantur; id tamen in hac impii justificatione fit, dum ejusdem sanctissimæ „ Passionis merito per Spiritum Sanctum Charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inhæret: unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo „ per Jesum Christum, cui inseritur, fidem, spem, & charitatem. Nam fides, nisi ad eam spes accedat, & charitas, neque unit perfecte cum Christo, neque corporis ejus vivum membrum efficit. Hanc fidem ante Baptismi Sacramentum ex Apostolorum Traditione Catechumeni ab Ecclesia „ petunt, cum petunt fidem vitam æternam præstantem, quam sine spe, & „ charitate fides præstare non potest.

At (inquies) ſi tanta virtutum copia in Baptiſmo homines inſtructi ſunt, & ornati, cur ab ipſa pueritia quidam ita proclives ſunt ad malum? Cur tanta cum repugnantia, tanta cum difficultate, & labore virtutum actus exercent? Cum parvuli virtutes infuſas per Baptiſmum habeant, cur plerique a pueritia ita ſunt ad malum proni?

Reſpondetur, virtutes Dei beneficio parvulis in Baptiſmo donatas *quoad habitum*, dumtaxat, *non pro illo tempore quoad uſum*, ut habetur in Clementina *De Summa Trinitate*, & *Fide Catholica*, Concilio Viennenſi approbante edita, continuo ſtudio, & exercitatione excolendas eſſe, ut difficultas ſuperetur, quæ ex acerrima cupiditatis pugna adverſus ſpiritum poſt Baptiſmum relicta eſt, & ad peccatum illicit, ac provocat. Neque enim ita renovatur homo, ut repente omni virtutum genere inſtructus, deinceps ſine omni prorſus peccato vivere poſſit, quod erat Pelagianorum Dogma; contra quos *S. Hieronymus* Dialogo 1. Cap. VIII. ſcribit: *Si Baptiſma ſtatim juſtum faceret, & omni plenum juſtitia, nequaquam Apoſtolus Neophytum refutaret: ſed Baptiſmus vetera peccata conſcindit, novas virtutes non tribuit.* Quamobrem Chriſtiana inſtitutione, & parentum, ac magiſtrorum diſciplina pueri indigent, ut virtutum habitus in illis veluti quieſcentes, & ſopiti excitentur: qua deficiente, ac vanitate ſæculi animum occupante, contingit eas cito, ac facile deperdi. Hinc etiam catechizandi ſunt, quamvis fidei habitum infuſum habeant, ut quid credendum ſit noverint, alias nunquam actu credent. Nam *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicante?* (inquit Apoſtolus.) *Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti.* Hinc & de adultis, qui Baptiſmum in ægritudine conſtituti ſuſceperunt, ſtatuit Laodicæna Synodus Canone XLVI. Ut *ſani facti Fidei Symbolum edoceantur, ut noverint, qua donatione digni ſint habiti.* Quem Canonem cum aliis in Codice Canonum ſuorum tranſcripſit Eccleſia Romana. In hac tamen difficultate virtutes exercendi, quam baptizati experiuntur, in iſta carnis adverſus ſpiritum contentione, animo frangi, aut debilitari ipſos non decet; cum Dei benignitate freti, ſpe niti debeant, fore ut quotidiana recte vivendi exercitatione, *Quæcumque pudica ſunt, quæcumque juſta, quæcumque ſancta*, eadem etiam facilia, & jucunda videantur (ut monet Concilii Tridentini Catechiſmus.) De Baptiſmi effectibus. Rom. 10. Philipp. 4.

PROPOSITIO V.

Baptiſmo ſequens omnis renovatio quodammodo tribuitur; non ita tamen, ut ſola Baptiſmi recordatio per fidem ſufficiat ad remiſſionem omnium peccatorum, quæ poſt Baptiſmum committuntur, & nullo alio Sacramento ſit opus.

PRior pars Propoſitionis hujus a *S. Auguſtino* pluribus in locis aſſeritur; ſcilicet Lib. 1. *De Nuptiis, & Concupiſcentia*, Cap. XXXIII. & XXXIV. ubi cum præmiſiſſet „ Eadem regeneratione, quæ nunc fit per ſacrum La„ vacrum, uſque in finem cuncta mala hominis purgari, atque ſanari; *ſubdit:* „ Sic enim accipiendum eſt, quod ait idem Apoſtolus: *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſemetipſum tradidit pro ea ut ſanctificaret, mundans eam Lavacro aquæ in verbo, ut exhiberet ſibi ipſe gloriſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid ejuſmodi*: ſic (*inquam*) accipiendum eſt, ut eodem Lavacro re„ generationis, & verbo ſanctificationis omnia prorſus mala hominum re„ generatorum mundentur, atque ſanentur; non ſolum peccata, quæ omnia „ nunc remittuntur in Baptiſmo, ſed etiam quæ poſterius humana ignoran„ tia, vel infirmitate contrahuntur: non ut Baptiſma, quoties peccatur, toties „ repetatur; ſed quia ipſo quod ſemel datur, fit, ut non ſolum antea, verum Ephes. 5.

„ etiam

„ etiam poſtea quorumlibet peccatorum venia fidelibus impetretur. *Et infra:*
„ Ac per hoc non ſolum omnia peccata, ſed omnia prorſus hominum mala,
„ Chriſtiani Lavacri ſanctitate tolluntur, quo mundat Eccleſiam ſuam Chri-
„ ſtus, ut exhibeat eam ſibi non in iſto ſæculo, ſed in futuro, non habentem
„ maculam, aut rugam, aut aliquid ejuſmodi. Idem docet Libro *De Peccato Originali contra Pelagium, & Cœleſtium*, cap. XXXIX. & XL.

Et lib. VI. *Contra Julianum*, c. XVIII. „ Nullo modo reprehenditur Ba-
„ ptiſma, quia aſſeritur curatio, quæ fit poſt Baptiſma: quia potius totum
„ hoc per Baptiſmum actum eſt, id eſt, ut & a præteritis languoribus ſanare-
„ tur, & a futuris incipiat, ſtudeat, mereaturque ſanari. Ita Baptiſmus tutius
„ fit cauſa ſanitatis, per quod & incipitur omnis ſanitas, & impletur. Nempe
„ dicuntur hæc magna conſenſione veritatis, nulla reprehenſione Baptiſmatis.

De Baptiſmi effectibus.

Epiſtola denique CLXXXV. alias L. Ad *Bonifacium* Comitem: *Quicquid ab eis, qui poſt acceptum Baptiſmum hic vivunt, infirmitate humana contrahitur, quantumcumque culparum propter ipſum Lavacrum dimittitur. Neque enim aliquid prodeſt non baptizato dicere, Dimitte nobis debita noſtra.*

His *S. Auguſtini* locis abutuntur Hæretici, ut ſola Baptiſmi recordatione per fidem remitti omnia peccata poſt Baptiſmum commiſſa pertinaciter propugnent, & omnem ſubſequentem renovationem ſic eſſe Baptiſmo tribuendam, ut nullo alio Sacramento ſit opus. At non ea *S. Auguſtini* mens eſt, qui & Sacramenti Pœnitentiæ neceſſitatem, ex Scriptura Sacra probatam, pluribus in locis aperte confirmat, & alia poſt Baptiſmum curatione opus eſſe, ut propriæ actionis peccata ſanentur, diſerte aſſerit Epiſt. XCVIII. alias XXIII. Ad *Bonifacium* Epiſcopum. *Semel*, inquit, *perceptam parvulus Chriſti gratiam non amittit, niſi propria impietate, ſi ætatis acceſſu tam malus evaſerit. Tunc enim etiam propria incipiet habere peccata, quæ non regeneratione auferantur, ſed alia curatione ſanentur.* Et Eccleſia *S. Auguſtini* doctrinam venerata, Hæreticorum errorem proſcripſit in Concilio Tridentino, Seſſione VII. Canone X. *De Baptiſmo*, cujus hæc ſunt verba: *Si quis dixerit, peccata omnia, quæ poſt Baptiſmum fiunt, ſola recordatione, & fide ſuſcepti Baptiſmi, vel dimitti, vel venialia fieri; Anathema ſit.*

Renovationem igitur omnem, remiſſionemque peccatorum poſt Baptiſma commiſſorum ipſi Baptiſmo tribuendam merito cenſet *S. Auguſtinus*, eo modo, quo nativitati & his quæ a parentibus accepimus, tribuitur, & acceptum fertur ſubſequens corporis incrementum, robur, & perfectio virilis, morborumque ſanatio, quæ tamen nec ſtatim, nec abſque externis adminiculis proveniunt. Natura enim, ſeu naturales facultates initio acceptæ hæc operantur quidem, ſed non abſque nutrimento, motu, arte medica, & ſimilibus adjumentis. Immo & mortuum quempiam a Chriſto ad vitam revocatum, vitam debere parentibus recte dixeris, quamvis iſtud vitæ revocatæ beneficium proprie Chriſto debeat. Ad hunc igitur modum Baptiſmo poſteriorum peccatorum remiſſio, ſpiritualis vita per Pœnitentiam recuperata, & omnis operum ſequentium fructus tribuitur; quia & per Baptiſmum prima vita data fuerat, & niſi Baptiſmus præceſſiſſet, nullus eſſet eorum, quæ poſtea adhibentur, fructus, aut effectus: quemadmodum in corpore humano nulla eſſe poteſt per pharmacum ſanitatis operatio, niſi natura ipſa ſimul operetur: immo nec vita reſtituitur per miraculum, niſi quæ prius inerat per naturam. Atque hunc *S. Auguſtini* ſenſum eſſe, conſtat ex cap. XXXIII. Lib. I. *De Nuptiis, & concupiſcentia*, ubi poſt verba ſuperius laudata mox ſubdit: „ Quid enim prodeſſet vel ante Baptiſmum Pœnitentia, niſi Ba-
„ ptiſmus ſequeretur; vel poſtea, niſi præcederet? In ipſa quoque Dominica
„ Oratione, quæ quotidiana eſt noſtra mundatio, quo fructu, quo effectu
„ dice-

„ diceretur, *Dimitte nobis debita noſtra*, niſi abeis, qui baptizati ſunt, dice-
„ retur? Itemque eleemoſynarum largitas, & beneficentia quantalibet cui
„ tandem ad dimittenda ſua peccata prodeſſet, ſi baptizatus non eſſet? Po-
„ ſtremo regeneratorum ipſa felicitas, ubi non habebit Eccleſia maculam,
„ aut rugam, aut aliquid ejuſmodi, ubi nihil reprehenſionis, nihil ſimula-
„ tionis erit, ubi non ſolum reatus, ſed nec concupiſcentia erit ulla peccati,
„ quorum erit, niſi baptizatorum?

PROPOSITIO VI.

Illuminatio, & bonorum operum fœcunditas ſunt effectus Baptiſmi.

SPiritualis enim vero renovationis pars quædam eſt illuminatio per fidem. Unde baptizatos Apoſtolus Epiſt. ad Hebræos cap. VI. illuminatos vocat. *Impoſſibile eſt enim eos, qui ſemel ſunt illuminati*, &c. Et cap. X. *Rememoramini priſtinos dies, in quibus illuminati*. Veteres etiam Patres Baptiſmum *Illuminationis Sacramentum* appellant; *S. Dionyſius* Lib. *De Eccleſiaſtica Hierarchia*, cap. II. *Clemens Alexandrinus* Lib. I *Pædagogi* cap. VI. *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* in Catecheſibus Illuminatorum, *S. Gregorius Nazianzenus* Oratione XXXIX. *S. Ambroſius* Lib. II. *De Pœnitentia*, Cap. II. *S. Joannes Damaſcenus*, Lib. IV. *De Fide Orthodoxa*, Cap. X. Id ſignificavit Chriſtus miraculo in gratiam cæci nati edito, qui a Chriſto inunctus, lumen prius non recepit, quam in Piſcina Siloe Baptiſmi noſtri figura, oculos laviſſet. Gratias igitur agamus Deo Patri, *Qui dignos nos fecit in partem ſortis Sanctorum in lumine: qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in Regnum filii dilectionis ſuæ* (ut ſcribit Apoſtolus I. Ad Coloſſ. I. 12.) Et virtutes annunciemus ejus, *Qui de tenebris* nos *vocavit in admirabile lumen ſuum* (ut ait Apoſtolorum Princeps, Epiſt. I. Cap. II. 9.) De Baptiſmi effectibus.

Bonorum autem operum fœcunditate hominem per Baptiſmum donari, ſignificat illud Pſal. XXI. *Super aquam refectionis educavit me*: quod de Aqua Baptiſmi, *Quo reficiuntur, qui integritatem vireſque amiſerant*, S. Auguſtinus explicat. Theodoretus pariter intelligit *Regenerationis aquam, in qua baptizatus, dum gratiam expetit, ſenectute peccati exuitur, & pro ſene juvenis efficitur*. Ita interpretatur & Caſſiodorus: *Refectionis aqua*, inquit, *eſt Baptiſmi Lavacrum, quo anima ſterilis ariditate peccati, ad bonos fructus inferendos divinis muneribus irrigatur*. Huc refert *S. Auguſtinus* Lib. II. *De Doctrina Chriſtiana*, cap. VI. illud ex *Canticis Canticorum*, cap. IV. Eccleſiæ accommodatum: *Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt in eis*. Sic enim locum iſtum explicat: *Neſcio quomodo ſuavius intueor Sanctos, cum eos quaſi dentes Eccleſiæ video præcidere ab erroribus homines, atque in ejus corpus emollita duritia quaſi demorſos, manſoſque transferre. Oves etiam jucundiſſime agnoſco detonſas, oneribus ſæcularibus tamquam velleribus poſitis, & aſcendentes de Lavacro, id eſt de Baptiſmate, creare omnes geminos, id eſt, duo præcepta dilectionis, & nullam eſſe ab iſto ſancto fructu ſterilem video.*

PROPOSITIO VII.

Baptiſmus imprimit Characterem, ex quo fit, ut iterari abſque ſacrilegio non poſſit.

Ne ſanctum Baptiſma iteretur.

PRimam Propoſitionis partem probavimus ſatis Tractatu *De Sacramentis in genere*, cap. v. Art. III. Unicum hic addemus *S. Auguſtini* teſtimonium ex Tractatu VI. in Epiſtolam I. S. Joannis. Ecce (*inquit*) accepit Sacramentum Nativitatis homo baptizatus, Sacramentum habet, & magnum Sacramentum, divinum, ſanctum, ineffabile. Conſidera quale: ut novum hominem faciat dimiſſione omnium peccatorum. Attendat tamen in cor: Videat ſi habet charitatem, & tunc dicat, Natus ſum ex Deo. Si autem non habet, Characterem quidem impoſitum habet, ſed deſertor vagatur.

Ne ſanctum Baptiſma iteretur.

Secunda pars Propoſitionis in Decreto *Eugenii IV.* poſt Concilium Florentinum, & ex Concilio Tridentino Seſſione VII. Canone x. de Sacramentis in genere, probatur, cujus hæc ſunt verba: *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi Characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpiritale, & indelebile, unde ea iterari non poſſunt; Anathema ſit.*

Idem probat Traditio Apoſtolica, & uſus Eccleſiæ perpetuus, quæ baptizatos ab Hæreticis propter hanc rationem non eſſe rebaptizandos cenſuit; qua de re copioſe, ac luculenter ſcripſit *S. Auguſtinus* in Libris contra Donatiſtas. Ex cujus etiam ad *Maximinum* Epiſtola ſumptum eſt Cap. *Rebaptizare*, Diſt. IV. *De Conſecratione*, cujus hæc ſunt verba: *Rebaptizare Hæreticum hominem omnino peccatum eſt: rebaptizare autem Catholicum, immaniſſimum ſcelus eſt.* Hinc *S. Leo*, Epiſtola CXXXV. alias XXXVII. Ad *Neonam* Ravennatem Epiſcopum ſcribit: „ Scimus quidem inexpiabile eſſe facinus, quoties juxta Hæreticorum Dogma, contra SS. Patrum inſtituta, cogitur aliquis Lavacrum, quod regenerandis ſemel tributum eſt, bis ſubire, Apoſtolica reclamante ſententia, quæ nobis unam prædicat in Trinitate Deitatem, unam in Fide Confeſſionem, unum in Baptiſmate Sacramentum. Et Epiſtola CXXIX. alias LXXIX. Ad *Nicetam* Aquilejenſem Epiſcopum: „ Hanc regulam, ut ſcitis, ſervandam in omnibus Eccleſiis prædicamus, ut Lavacrum ſemel initum nulla iteratione violetur, dicente Apoſtolo: *Unus Dominus, una Fides, unum Baptiſma.* Cujus ablutio nulla iteratione temeranda eſt, ſed ſola ſanctificatio Spiritus Sancti invocanda eſt: ut quod ab Hæreticis nemo accipit, a Catholicis Sacerdotibus conſequatur. Quamobrem eos, qui metu, vel errore ſunt rebaptizati, Pœnitentiæ publicæ ſubjici jubet. „ His qui ad iterandum Baptiſmum vel metu coacti ſunt, vel errore traducti, & nunc ſe contra Catholicæ Fidei Sacramentum egiſſe cognoſcunt, ea cuſtodienda eſt moderatio, qua in ſocietatem noſtram nonniſi per Pœnitentiæ remedium, & per impoſitionem Epiſcopalis manus communionis recipiant unitatem, tempora pœnitudinis tuo conſtituente judicio, prout converſorum animos perſpexeris eſſe devotos, pariter etiam habens ſenilis ætatis intuitum, & periculorum quorumque, aut ægritudinis reſpiciens neceſſitates. Pœnam quoque irregularitatis cum in rebaptizantes, tum in rebaptizatos ſacri Canones decernunt, Cap. *Qui bis*, Diſt. IV. *De Conſecratione*, ex Pœnitentiali *Theodori Cantuarienſis* ſumptum, Cap. *Eos*, ibidem, ex *Felicis III.* Pontificis Maximi Epiſtola prima, Cap. *Licet*, Extra, *De Baptiſmo, & ejus effectu*, quod eſt *Innocentii III.* in Concilio Generali Lateranenſi, contra Græcos Schiſmaticos, qui baptizatos a Latinis aliquando rebaptizare auſi fuerant, excommunicationis, & depoſitionis ab officio, &

Epheſ. 4. 6.

Pœnæ rebaptizantium, & rebaptizatorum.

bene.

& beneficio pœna decernitur: *Si quis autem tale quid præſumpſerit, excommunicationis mucrone percuſſus, ab omni Officio, & Beneficio Eccleſiaſtico deponatur.* Denique Cap. *Ex Litterarum*, Extra, *De Apoſtatis*, de juniori Acolytho, qui Presbytero rebaptizanti miniſterium præbuerat, *Alexander III.* Abbati *S. Genovefæ* reſpondet, illum *ad Superiores Ordines* non eſſe promovendum, ſi facinus ſit *publicum:* niſi vitam Religioſam profiteri voluerit, cujus gratia cum ipſo diſpenſari valeat. Si vero ſit *occultum*, promoveri poſſe, & crimen ſuum dignis pœnitentiæ fructibus expiare. Legibus etiam Imperatorum crimen rebaptizationis vindicatum eſt, & pœna Capitis in rebaptizantes lata, Tit. *Ne Sanctum Baptiſma iteretur*, in Cod. Juſtiniani. Nec mirum, cum occulta quadam Dei inſpiratione homines iterationem Baptiſmi execrentur, ut obſervat *S. Auguſtinus* Lib. v. *De Baptiſmo contra Donatiſtas*, cap. IV. „ Sic, *inquit*, homines occulta neſcio qua in„ ſpiratione Dei deteſtantur, ſi quis iterum Baptiſma accipiat, quem ubi„ cumque jam acceperat, ut iidem ipſi Hæretici, cum inde diſputant, fron„ tem confricent, & prope omnes eorum Laici, qui apud eos inveterave„ runt, & animoſam pertinaciam adverſus Catholicam ſuſceperunt, hoc ſo„ lum illic ſibi diſplicere fateantur: & multi, qui propter adipiſcenda ali„ qua commoda ſæcularia, vel incommoda devitanda, tranſire ad eos vo„ lunt, occultis conatibus ambiant, ut hoc eis quaſi peculiari, & domeſti„ co beneficio præſtetur, ne rebaptizentur; & nonnulli ceteris eorum va„ nis erroribus, & falſis criminationibus adverſus Catholicam Eccleſiam „ credentes, hoc uno revocentur, ut eis ſociari nolint, ne rebaptizari co„ gantur. Quem ſenſum hominum omnia penitus corda occupantem Dona„ tiſtæ metuentes, maluerunt recipere Baptiſmum, qui apud Maximiani „ ſtas, quos damnaverant, datus eſt, & eo modo ſibi linguas præcidere „ & ora oppilare, quam denuo baptizare tot homines Muſtitanæ, & Aſſu„ ritanæ, & aliarum plebium, quas cum Feliciano, & Prætextato, & ce„ teris a ſe damnatis, & ad ſe redeuntibus ſuſceperunt.

Occulta Dei inſpiratione homines iterationem Baptiſmi execrantur.

Quamvis autem ratio quædam, cur Baptiſmus iterari non poſſit, duobus aliis Sacramentis Characterem imprimentibus ſit communis, quod nimirum conſecratione quadam conferatur; tamen propriæ quædam, & peculiares ſunt ipſi Baptiſmo rationes, ob quas iterari non poteſt, quas exponit *S. Thomas* III. P. Qu. LXVI. Art. IX. Primo, quia Baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio. Quemadmodum igitur naturali virtute ſemel tantum generamur, & in lucem edimur, ita ſemel regenerari poſſumus per Baptiſmum. Unde *S. Auguſtinus* in illud Joannis v. *Numquid poteſt homo in ventrem matris ſuæ iterato introire, & renaſci?* ait: *Sic tu intellige nativitatem ſpiritus, quomodo intellexit Nicodemus nativitatem carnis: quomodo enim uterus non poteſt repeti, ſic nec Baptiſmus.* Secundo, quia in morte Chriſti baptizamur, per quem morimur peccato, & reſurgimus in novitatem vitæ. Ad Romanos VI. *An ignoratis, quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus? conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem, ut quomodo Chriſtus reſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* At *Chriſtus* (ut ibidem Apoſtolus ait) *reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quod autem vivit, vivit Deo.* Et nos igitur ſemel dumtaxat per Baptiſmum Chriſto commori poſſumus. Hinc ad Hebræos VI. idem Apoſtolus ſcribit: *Impoſſibile eſt, eos, qui ſemel ſunt illuminati* .... (id eſt baptizati) *rurſus renovari ad Pœnitentiam* ... (id eſt baptizari) *rurſum crucifigentes in ſemetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes* (ipſa videlicet Baptiſmi iteratione.) Quamvis autem Euchariſtiæ

Rationes ſingulares, ob quas iterari non poteſt baptiſma.

riſtiæ Sacrificium, & ſumptio, quæ in mortis Chriſti commemorationem inſtituta eſt, frequenter iterentur; non ſequitur quod Baptiſmus poſſit iterari. Alia enim ratione utrumque illud Sacramentum Dominicæ Mortis, & Paſſionis repræſentatio eſt. *Nam in Baptiſmo commemoratur mors Chriſti, in quantum homo Chriſto commoritur, ut in novam vitam regeneretur: ſed in Sacramento Euchariſtiæ commemoratur mors Chriſti, in quantum ipſe Chriſtus paſſus exhibetur nobis quaſi Paſchale convivium, ſecundum illud* 1. *ad Corinthios* v. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: itaque epulemur: *& quia homo ſemel naſcitur, multoties autem cibatur; ſemel tantum datur Baptiſmus, multoties autem Euchariſtia* (inquit *S. Thomas.*) Tertia ratio petitur ex unitate peccati originalis, in cujus præcipue remedium inſtitutus eſt Baptiſmus. Quamobrem ſicut originale peccatum ſemel tantum contrahitur; ita Baptiſmus ſemel tantum ſuſcipi poteſt. Hinc Eccleſia in Symbolo, *Unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum* ſe credere palam profitetur.

Ne ſanctum Baptiſma iteretur.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

NOn iteratur Baptiſmus, cum baptizantur illi, quorum Baptiſma incertum eſt.

Ea ſemper fuit Eccleſiæ doctrina, & uſus, ut conſtat ex Concilio Carthaginenſi, quod quintum vocant, cujus Canon LXII. eſt in Codice Eccleſiæ Africanæ his verbis conceptus: *Item placuit de infantibus, quoties non inveniuntur certiſſimi teſtes, qui eos baptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur, neque ipſi ſunt per ætatem de traditis ſibi Sacramentis idonei reſpondere, abſque ullo ſcrupulo eos eſſe baptizandos, ne iſta trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione privari. Hinc enim Legati Maurorum fratres noſtri conſuluerunt, quia multos tales a Barbaris redimunt.* Idem conſtat ex *S. Leone* Epiſt. II. alias XCII. ad *Ruſticum* Narbonenſem Epiſcopum, cujus erat *De his, qui a parentibus Chriſtianis parvuli derelicti ſunt, & utrum baptizati ſint, non poteſt inveniri, an debeant baptizari?* Ad quam ſic reſpondet Sanctus Pontifex: *Si nulla exiſtant indicia inter propinquos, & familiares, nulla inter Clericos, atque vicinos, quibus hi, de quibus quæritur, baptizati fuiſſe doceantur, agendum eſt, ut renaſcantur; ne manifeſte pereant, in quibus, quod non oſtenditur geſtum, ratio non ſinit, ut videatur iteratum.* Ad Quæſtionem vero ſequentem de his, qui parvuli ab hoſtibus capti ſunt, & non ſe ſapiunt baptizatos, ſed ſciunt ſe aliquoties ad Eccleſiam a parentibus ductos, ita reſpondet: *Qui autem poſſunt meminiſſe, quod ad Eccleſiam venicbant cum parentibus ſuis, poſſunt recordari, an quod eorum parentibus dabatur, acceperint. Sed ſi hoc etiam ab ipſorum memoria alienum eſt, conferendum eis videtur, quod collatum eſſe neſcitur: quia non temeritas intervenit præſumptionis, ubi eſt diligentia pietatis.* Idem Pontifex a *Neona* Ravennate Epiſcopo conſultus de parvulis, qui in captivitatem venerunt, & Baptiſmum non reminiſcuntur ſe conſecutos, reſpondet, baptizandos eſſe, ſi nullum de illorum Baptiſmo teſtimonium, habita inquiſitione diligenti, haberi poſſit. „ Eadem ergo, quæ in ſenſum noſtrum divina inſpiratione „ venerunt, frequens etiam fratrum firmavit aſſenſus. In primis itaque pro„ videre debemus, ne dum ſpeciem quamdam cautionis tenemus, in dam„ num regenerandarum incidamus animarum. Quis enim ita ſit ſuſpicioni„ bus ſuis deditus, ut verum eſſe definiat, quod omni manifeſtatione ceſ„ ſante, ex opinione ambigua ſuſpicatur? Cum itaque Baptiſmi ſui nihil „ recordetur, qui regenerationis eſt cupidus, nec alter atteſtari de eo poſ„ ſit,

Cap. Placuit. Diſt. IV. De Conſecrat.

Cap. Si nulla extant, eodem Tit.

Cap. Cum itaque. Diſt. IV. De Conſecrat.

„ ſit, qui ſciat conſecratum, nihil eſt, in quo peccatum poſſit obrepere, cum „ in hac parte conſcientiæ ſuæ nec ille reus ſit, qui conſecratur, nec qui „ conſecrat.... Quoniam non poteſt in iterationis crimen venire, quod factum „ eſſe omnino neſcitur. Atque ideo quoties perſona talis inciderit, ſolicita „ primum examinatione diſcutite, & longo tempore, niſi forte ſupremus „ finis immineat, indagate, utrum nemo ſit penitus, qui teſtimonio ſuo „ juvare poſſit ignorantiam neſcientis. Et cum conſtiterit hunc, qui Baptiſ- „ matis indiget Sacramento, ſola inaniter ſuſpicione prohiberi, accedat in- „ trepidus ad conſequendam gratiam, cujus in ſe nullum ſcit eſſe veſtigium. „ Nec vereamur huic ſalutis januam aperire, quam nunquam ante doce- „ tur ingreſſus. Ne ſanctum baptiſma iteretur.

Ita *S. Gregorius Magnus* Lib. XII. Epiſt. XXXI. *Quoties tam de Baptiſmo, vel Confirmatione, quam de Eccleſiarum conſecratione dubitatio habetur, & nec ſcriptis, nec teſtibus ratio habetur utrum baptizati, vel confirmati, ſive Eccleſiæ conſecratæ ſunt, ut baptizentur tales, ac confirmentur, atque Eccleſiæ canonice dedicentur, ne talis dubitatio ruina Fidelibus fiat: quoniam non monſtratur iteratum, quod non certis indiciis oſtenditur rite peractum.* Eodem modo reſpondit *Gregorius III.* Bonifacio Epiſcopo: *Parvulos, qui a parentibus ſubtracti ſunt, & an baptizati ſint, ignorant, hos ut baptizare debeas ſecundum Patrum Traditionem, ſi non fuerit qui teſtificetur, ratio poſcit.* Cap. Parvulos, Diſt. IV. De Conſecrat.

REGULA II.

DE illo, qui natus de Chriſtianis parentibus, & inter Chriſtianos eſt fideliter converſatus, tam violenter præſumitur, quod fuerit baptizatus, ut hæc præſumptio pro certitudine ſit habenda, donec evidentiſſimis forſitan argumentis contrarium probaretur.

Ita reſpondet *Innocentius III.* Cap. *Veniens*, Extra, *De Presbytero non baptizato.*

REGULA III.

QUamvis eos, de quorum Baptiſmo dubitatur, baptizari voluerint veteres Patres, & Synodi, etiam ſine appoſita conditione, ut conſtat ex laudatis Concilii Carthaginenſis v. *S. Leonis, & Gregorii III.* teſtimonis; & id diu in uſu fuerit; poſtea tamen conſultius viſum eſt illos, quorum Baptiſmus incertus, aut dubius erat, ſub conditione baptizare: quam diſciplinam primus invexiſſe nonnullis videtur *Alexander III.* ut habetur Cap. *De quibus*, Extra, *De Baptiſmo, & ejus effectu*, cujus hæc ſunt verba: *De quibus dubium eſt, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmiſſis: Si baptizatus es, non te baptizo: ſed ſi nondum baptizatus es, ego te baptizo, &c.* Sed hujus formulæ conditionalis uſum antiquiorem eſſe conſtat ex Lib. VI. Capitularium, cap. CLXXXIV. cujus hæc ſunt verba: *De quibus dubium eſt, utrum ſint baptizati, an non, omnimodis abſque ullo ſcrupulo baptizentur, his tamen verbis præmiſſis: Non te rebaptizo, ſed ſi nondum baptizatus es, baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Sub conditione baptizandi, quorum Baptiſmus incertus, & dubius eſt.

REGULA IV.

AB Hæreticis, præſertim Lutheranis, & Calviniſtis, ſub legitima verborum forma in publico cœtu baptizati, ſub conditione baptizari non debent; quicquid in contrarium dicant *Molanus*, & *Sylvius*, Synodum II. Provincialem Mechlinienſem, ejuſdemque Eccleſiæ Paſtoralia laudantes, quæ ab Hæreticis baptizatos, ſub conditione baptizari præſcribunt. Silvius in III. P. Q. LXVI. A. X. Queſito III.

Bapizandos enim etiam ſub conditione non eſſe, *S. Pius V.* Pontifex Maximus reſpondit; idque ſecundum illius Breve prohibitum eſt a Synodis Ebroicenſi MDLXXVI. Rothomagenſi MDLXXXI. Rhemenſi MDLXXXIII. Turonenſi eodem anno, Aquenſi MDLXXXV. & Toloſana MDXC. Id conſonum omnino eſt veteri diſciplinæ, cujus teſtis eſt S. *Gregorius* Lib. IX. Epiſt. LXI. ex quo Cap. *Ab antiqua*, & cap. *Hi vero*, Diſt. IV. *De Conſecratione*, hæc habentur: „ Ab „ antiqua Patrum inſtitutione didicimus, ut qui apud Hæreſim in Trinita„ tis nomine baptizantur, cum ad ſanctam Eccleſiam redeunt, aut unctione „ Chriſmatis, aut Impoſitione manus, aut ſola Profeſſione Fidei, ad ſinum „ matris Eccleſiæ revocentur. Unde Arianos per impoſitionem manus Oc„ cidens, per unctionem vero ſancti Chriſmatis ad ingreſſum ſanctæ Eccle„ ſiæ Catholicæ Oriens reformat: Monophyſitas vero, & alios, ex ſola vera „ Confeſſione recipit: quia ſanctum Baptiſma, quod ſunt apud Hæreticos „ conſecuti, tunc in eis vires emundationis recipit, cum vel illi per Impo„ ſitionem manus Spiritum Sanctum acceperint, vel iſti propter Profeſſio„ nem veræ Fidei ſanctæ, & univerſalis Eccleſiæ viſceribus fuerint uniti. „ Hi vero Hæretici, qui in Trinitatis nomine minime baptizantur, ſicut „ ſunt Bonoſiani, & Cataphrygæ, quia & illi Chriſtum Dominum non cre„ dunt, & iſti Sanctum Spiritum perverſo ſenſu eſſe quemdam pravum ho„ minem Montanum credunt (quorum ſimiles multi ſunt) & alii tales, cum „ ad ſanctam Eccleſiam veniunt, baptizantur: quia Baptiſma non fuit, „ quod in errore poſiti, in Sanctæ Trinitatis nomine minime perceperunt.

REGULA V.

Sylvius ibid. Quæſito II.

INfantes ab Obſtetricibus baptizandi peritis domi baptizati, ſub conditione baptizari non debent: quicquid in contrarium dicat *Sylvius*, Paſtorale Mechlinienſe, & Synodum Yprenſem ſub *Martino Rythovio* laudans.

Quibus opponimus *S. Carolum* in Inſtructionibus Baptiſmi, qui forma illa baptizandi ſub conditione tunc dumtaxat utendum monet, *Cum re diligenter perquiſita, dubium relinquitur, aut certe non apparet*, infantem, aliumve, qui Baptiſmo offertur, *baptizatum eſſe: ut de expoſitis, inventiſque parvulis dubitari, atque ignorari ſæpe numero ſolet. Quod ſi re accurate inveſtigata, exploratum habuerit, illum forma ſervata baptizatum eſſe, caveat omnino, ne hanc ſub conditione baptizandi formam adhibeat: cum ſacrilegium committat, ſi contra fecerit; & illud impedimentum contrahat, quod Sacri Canones Irregularitatem vocant*. Idem docet Concilii Tridentini Catechiſmus, *Diligenter*, (inquit) *a Paſtoribus aliqua providenda ſunt, in quibus fere quotidie non ſine maxima Sacramenti injuria peccatur. Neque enim deſunt, qui nullum ſcelus admitti poſſe arbitrentur, ſi quemvis ſine delectu cum adjunctione illa baptizent: quare ſi infans ad eos deferatur, nihil prorſus quærendum putant, an is prius ablutus fuerit; ſed ſtatim ei Baptiſmum tribuunt: quin etiam quamvis exploratum habeant, domi Sacramentum adminiſtratum eſſe, tamen ſacram Ablutionem in Eccleſia, adhibita ſolemni cæremonia, cum adjunctione repetere non dubitant: quod quidem ſine ſacrilegio facere non poſſunt: & eam maculam ſuſcipiunt, quam divinarum rerum Scriptores Irregularitatem vocant. Nam ea Baptiſmi forma ex Alexandri Papæ auctoritate, in illis tantum permittitur, de quibus re diligenter perquiſita, dubium relinquitur, an Baptiſmum rite ſuſceperint: aliter vero nunquam fas eſt, etiam cum adjunctione, Baptiſmum alicui iterum miniſtrare*. Idem ſtatuit Concilium Rhemenſe anno MDLXXXIII. *Parochus antequam baptizet infantem, diligenter inquirat, num ſit perfuſus aqua*.

Ne ſanctum Baptiſma itereur.

agua, & qua, quibuſque verbis: & ſi jam baptizatus fuerit, & verba ſacramentalia pronunciata (de quo ſufficienti duorum ſaltem teſtimonio Sacerdoti conſtare debet) non baptizetur iterum, ne ſub conditione quidem. Idem ſtatuit Synodus Carnotenſis MDXXVI. & Aquenſis MDLXXXV.

REGULA VI.

De infantium expoſitorum Baptiſmo.

PArochus, cum ſæpe alias, prout locus, tempus, perſonarumque conditio tulerit, tum maxime cum expoſitum baptizat, hoc graviter monebit, ut omnes quicumque ſint, caveant ſuos, aut alienos filios exponere.

Verba ſunt *S. Caroli* in *Inſtructionibus Baptiſmi*, Tit. *De iis, quæ Parochus antequam Infans in Eccleſiam ad Baptiſmum deferatur, curet, ac præmoneat.* Ac de iſtius quidem peccati gravitate legi poſſunt *Tertullianus*, Apologetici cap. IX. *Minucius Felix* in Octavio, *Lactantius* Lib. V. cap. IX. & Lib. VI. cap. XX. *S. Baſilius* in Epiſtola ad *Amphilochium*, Canone XXXIII. *S. Ambroſius* Lib. V. in *Hexaemeron*, cap. XVIII. *S. Auguſtinus*, Libro *De Nuptiis, & Concupiſcentia*, cap. XV.

Infantes expoſiti, de quorum Baptiſmo dubitatur, ſub conditione baptizandi ſunt. De his Canon III. Concilii Londonienſis anno MCC. tempore *Innocentii III.* ita ſtatuit: *De Baptiſmate, vel Confirmatione ſi dubitetur, ſacrorum Canonum Statuta ſequentes ſtatuimus, ut conferatur, quia non dicitur iteratum, quod non ſcitur fuiſſe collatum. Ideoque baptizentur expoſiti, de quorum Baptiſmo dubitatur; ſive inveniantur cum ſale, ſive ſine ſale.* Et *S. Carolus* in Synodo Diœceſana III. *Infans expoſitus, ſi illum baptizatum eſſe non conſtet, baptizetur, hac tamen verborum formula: Si tu es baptizatus, ego non te baptizo: & ſi nondum es baptizatus, ego te baptizo, &c.* Ceterum quamvis tolerabilius filios exponant parentes urgente gravi neceſſitate, quam perimant, tamen graviſſimum crimen eſt hujuſmodi expoſitio, niſi graviſſima neceſſitas excuſet, periculumque vitetur vitæ, ac ſalutis æternæ infantis, ut monet *S. Carolus* mox laudatus.

REGULA VII.

De Presbytero non baptizato.

PResbyter non baptizatus, baptizari debet, ac deinde ordinari, ſi velit, cum nulla fuerit non baptizati Ordinatio, ut qui nullum jus alia Sacramenta ſuſcipiendi haberet. Si de ejus Baptiſmate merito dubitetur, ſub conditione baptizandus eſt, atque ſimili conditione ordinandus. Si ſit Epiſcopus, pariter ordinandi ſunt ſub conditione omnes, quos ordinavit, ut habetur Cap. *Si quis*, & Cap. *Veniens*, Extra, *De Presbytero non baptizato*, quod eſt Innocentii III.

PROPOSITIO VIII.

Poſtremus effectus Baptiſmi eſt Regni cœleſtis, quod peccato intercluſum erat, apertio.

De Baptiſmi effectibus.

CUm enim impedimenta removeat, quibus ab aditu Regni cœleſtis homo removetur, ſcilicet culpam, & reatum pœnæ, cœlum prius intercluſum unicuique noſtrum patefacere jure optimo dicitur. Quod in Salvatoris Baptiſmo ſignificatum eſt, cum *Aperti ſunt cœli* (Matth. III. 16. Marc. I. 10. Luc. III. 21.) Quo de myſterio, & miraculo Venerabilis *Beda* in Cap. I. *S. Marci* ita ſcribit: *Quod poſt Baptiſma cœlos apertos vidit, noſtri utique gratia factum eſt, quibus poſt Lavacrum undæ regeneratricis janua panditur regni cœleſtis, quæ peccantibus quondam Protoplaſtis, ac paradiſo ejectis, toti generi humano (interpoſitis Cherubim, & flammeo gladio) clauſa eſt. Extinguitur namque flamma hæc*

unicuique Fidelium, dum a quis vitalibus tingitur; adeo ut si percepta fide Sacramenta puro corde, & corpore servaverit, statim solutus carne, Regna possit intrare cœlestia. Hinc *S. Gregorius Nazianzenus* Oratione xl. Baptismum *Cœlestis Regni clavem* vocat.

PROPOSITIO IX.

Christiani per Baptismum non solius Fidei, sed universæ Legis Christi servandæ debitores fiunt.

HÆc Propositio dogma fidei est, contra Hæreticos, qui solam Fidem homini baptizato ad æternam salutem consequendam sufficere volunt, a Sacra Synodo Tridentina definitum, Sess. VII. Canone VII. *De Baptismo*, cujus hæc sunt verba: *Si quis dixerit, baptizatos per Baptismum ipsum solius tantum fidei debitores fieri, non autem universæ legis Christi servandæ; Anathema sit.* Et Sess. VI. *De Justificatione*, Canone XIX. *Si quis dixerit, nihil præceptum esse in Evangelio præter fidem, cetera esse indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, sed libera; aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos; Anathema sit.* Canone XX. *Si quis hominem justificatum, & quantumlibet perfectum, dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei, & Ecclesiæ, sed tantum ad credendum: quasi vero Evangelium sit nuda, & absoluta promissio vitæ æternæ, sine conditione observationis mandatorum; Anathema sit.* Et Canone XXI. *Si quis dixerit, Christum Jesum a Deo hominibus datum fuisse, ut Redemptorem, cui fidant; non etiam ut Legislatorem, cui obediant; Anathema sit.*

Hanc Fidei veritatem Christi oracula probant. Matth. VII. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine; intrabit in Regnum cœlorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in Regnum cœlorum. Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia nunquam novi vos, discedite a me, qui operamini iniquitatem. Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificavit domum suam supra petram; & descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat super petram. Et omnis, qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificavit domum suam super arenam; & descendit pluvia, venerunt flumina, & flaverunt venti & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.* Et Matth. XIX. Adolescenti interroganti, *Quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?* non respondit, *Crede tantum*; sed, *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Quod etiam in Baptismi ritu dicitur baptizandis, fidem, quæ vitam æternam præstet, postulantibus. Et Matth. XXV. non ex sola fide, sed maxime ex operibus homines se judicaturum testatur, cum dicet Electis: *Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum a constitutione mundi: esurivi enim, & dedistis mihi manducare*, &c. Denique Matth. ultimo: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis.*

De Baptismi effectibus.

Idem fidei dogma probatur ex *S. Paulo* ad Romanos VI. *Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem.* Et Cap. VIII. *Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamen compa-*

compatimur, ut & conglorificemur. Exiſtimo enim, quod non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Item II. ad Corinthios IV. *Id, quod in præſenti eſt momentaneum, & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.*

Idem probatur ex Epiſtola *S. Jacobi*, Cap. I. „ Eſtote (*inquit*) factores „ verbi, & non auditores tantum, fallentes voſmetipſos. Quia ſi quis au„ ditor eſt verbi, & non factor, hic comparabitur viro conſideranti vul„ tum nativitatis ſuæ in ſpeculo; conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim „ oblitus eſt, qualis fuerit. Qui autem perſpexerit in legem perfectam li„ bertatis, & permanſerit in ea, non auditor oblivioſus factus, ſed factor „ operis; hic beatus in facto ſuo erit. *Et paulo poſt*: Religio munda, & „ immaculata apud Deum, & Patrem hæc eſt: viſitare pupillos, & vi„ duas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo. „ *Et Cap.* II. Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, „ opera autem non habeat? Numquid poterit fides ſalvare eum? Si autem „ frater, & ſoror nudi ſunt, & indigeant victu quotidiano, dicat autem „ aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini, & ſaturamini: non de„ deritis autem eis, quæ neceſſaria ſunt corporis, quid proderit? Sic & „ fides ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa. Sed dicet quis: Tu „ fidem habes, & ego opera habeo, oſtende mihi fidem tuam ſine operi„ bus: & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis quoniam „ unus eſt Deus: bene facis: & Dæmones credunt, & contremiſcunt. Vis „ autem ſcire, o homo inanis, quoniam fides ſine operibus mortua eſt? „ Abraham Pater noſter nonne ex operibus juſtificatus eſt, offerens Iſaac „ filium ſuum ſuper Altare? Vides, quoniam fides cooperabatur operibus „ illius: & ex operibus fides conſummata eſt? Et ſuppleta eſt Scriptura di„ cens: Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam, & ami„ cus Dei appellatus eſt. Videtis, quoniam ex operibus juſtificatur homo, „ & non ex fide tantum? Similiter & Rahab meretrix, nonne ex operibus „ juſtificata eſt, ſuſcipiens nuncios, & alia via ejiciens? Sicut enim corpus „ ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt.

Gen. 15. 6.

Joſue 2. 4.

Perſpicuam adeo ex ſacrarum Litterarum teſtimoniis veritatem, ſuffragiis Patrum confirmare non eſt opus. Eorum loca indicare ſatis erit ſtudioſis. Legant *S. Irenæum* Lib. I. Cap. XX. ubi hunc *Simonis Magi* errorem refert, ac damnat, quod *Salvari homines per gratiam* diceret, *non ſecundum operas juſtas*. Legant *Clementem Alexandrinum* Lib. V. Stromatum, *S. Gregorium Nazianzenum*. Oratione XI. *S. Hilarium* Can. VII. in Matthæum, *S. Joannem Chryſoſtomum* Homilia XXV. in Matthæum, & Homilia XXVIII. & XXIX. in Epiſtolam ad Romanos, *S. Hieronymum* ad illa *Iſaiæ* verba Cap. XXVI. *Murus, & antemurale ponetur in ea*, ubi murum fidei, antemurale bonorum operum interpretatur, nec ſufficere fidem aſſerit, *Niſi bonis operibus confirmetur*. Et in Cap. IV. *Oſee* ad illa verba, *Per dulces ſermones decipiunt infelices*: cum enim, inquit, viderint aliquot delinquentes, ajunt: *Nihil aliud quærit Deus niſi fidei veritatem: quam ſi cuſtodieritis, non curat, quid agatis*. Diceres eum Lutheranos indigitaſſe. Legant & *S. Auguſtinum* toto Libro *De Fide, & Operibus*, præſertim cap. XIV. & XXII. *S. Cyrillum Alexandrinum* Lib. X. in Joannem, &c. Cum autem opera ad juſtificationem, & ſalutem inutilia interdum aſſerunt, loquuntur de operibus legis abſque fide factis, non de operibus ex fidei per charitatem operantis radice ſuccreſcentibus. Ita intelligendi *Origenes* in Cap. III. & IV. Epiſtolæ ad Romanos, *S. Hilarius* Canone VIII. in Matthæum, ubi fidem

De Baptiſmi effectibus.

ſolam juſtificare aſſerunt; *S. Baſilius* in Homilia *De Humilitate*, & *S. Chryſoſtomus* Homilia III. in Epiſtolam ad Titum.

Reſpondetur objectionibus Proteſtantium.

Objiciunt Proteſtantes, Fidem ſolam abſque operibus ad juſtificationem ſufficere; adeoque ad vitam æternam Juſtis repromiſſam. Propoſitionem ſuam probant ex verbis Apoſtoli ad Romanos III. dicentis: *Ubi eſt gloriatio tua? Excluſa eſt. Per quam legem? Factorum? Non: ſed per legem fidei. Arbitramur enim juſtificari hominem per fidem, ſine operibus legis.* Et ad Galatas II. *Scientes autem, quod non juſtificatur homo ex operibus legis niſi per fidem Jeſu Chriſti: & nos in Jeſu Chriſto, credimus, ut juſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operibus legis.* Et ad Epheſios II. *Gratia eſtis ſalvati per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum eſt: non ex operibus, ut ne quis glorietur.*

Quid ſit lex operum, quid lex fidei?

Reſpondetur, Apoſtolum his verbis a juſtificatione tantum excludere opera legis, quæ non fiunt ex fide, ſive quæ fidem præcedunt, & fiunt ex ſolis liberi arbitrii viribus, non autem ex gratia Chriſti. Vocat ergo Apoſtolus legem operum, per quam habetur rerum agendarum nuda cognitio: legem fidei vocat ipſam fidem, qua velut lege impellitur homo ad quærendam a Deo juſtitiam: quemadmodum concupiſcentia vocatur lex peccati, quia ad peccatum inclinat. Per eam fidei legem excluditur Judæi gloriatio de operibus, quæ ſola cognitione legis adjutus facit: quia opera illa ante fidem facta, inania ſunt. *Lex factorum*, ſecundum interpretationem *S. Auguſtini*, Libro *De Spiritu, & Littera*, Cap. XIV. eſt ea, quæ jubet quid fit faciendum: *Lex fidei*, eſt ipſa fides quæ impetrat gratiam faciendi. Itaque lex utraque requirit opera; ſed lex factorum continet præceptum, lex fidei auxilium. Lex factorum præſtat, ut cognoſcamus: lex fidei facit, ut faciamus. *Quod operum lex* (inquit) *minando imperat, hoc fidei lex credendo impetrat. Illa dicit*, „ Non concupiſces: *iſta dicit*, Cum ſcirem „ quia nemo poteſt eſſe continens niſi Deus dederit, adii Dominum, & de„ precatus ſum. “ *Ipſa eſt illa ſapientia, quæ pietas vocatur, qua colitur Pater luminum, a quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum. Colitur autem ſacrificio laudis, actioniſque gratiarum, ut cultor ejus non in ſe ipſo, ſed in illo glorietur. Ac per hoc, lege operum dicit Deus, Fac quod jubeo: lege fidei dicitur Deo, Da, quod jubes. Ideo enim jubet lex, ut admoneat quid faciat fides: id eſt, ut cui jubetur, ſi nondum poteſt, ſciat quid petat; ſi autem continuo poteſt, & obedienter facit, debet etiam ſcire, quo donante poſſit.* Lex igitur fidei non excludit virtutes ceteras, earumque actus ad juſtificationem præparatorios, ut timoris, ſpei, charitatis, pœnitentiæ; vel illius comites, & cum ipſa, quatenus fides viva eſt, fœderatas; immo illas virtutes, & earum opera complectitur, quia *Fides* eſt, *quæ per charitatem operatur* (ut ait Apoſtolus.) Fidem autem charitate, & operibus ex charitate profectis deſtitutam ita nihil prodeſſe aſſeverat, ut dicat: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.* Ubi autem hæc fidelis charitas operatur, ſine dubio bene vivitur. *Plenitudo enim legis eſt charitas.* Cum ergo dicit Apoſtolus, *Juſtificari hominem per fidem ſine operibus legis*, non hoc agit, *Ut percepta, ac profeſſa fide opera juſtitiæ contemnantur, ſed ut ſciat ſe quiſque per fidem poſſe juſtificari, etiam ſi legis opera non præceſſerint. Sequuntur enim juſtificatum, non præcedunt juſtificandum* (inquit S. Auguſtinus.) *Nequaquam ergo mens incauta fallatur, ut ſe exiſtimet Deum cognoviſſe, ſi eum fide mortua, hoc eſt ſine bonis operibus confiteatur more dæmonum: & ideo ſe jam non dubitet ad vitam æternam eſſe venturum; quia Dominus dicit: Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te*

Sap. 8. 24.

Gal. 5. 6.

1. ad Cor. 13.

Lib. de Fide & Operibus, c. 14. & 22.

Joan. 17. 3.

unum

rum verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum. Venire quippe etiam illud debet in mentem, quod ſcriptum eſt: In hoc cognoſcimus eum, ſi mandata ejus ſervaverimus. Qui dixit quia cognovit eum, & mandata ejus non ſervat, 1. Joan. 2. *mendax eſt, & in hoc veritas non eſt.*

Objiciunt Hæretici, Fidem plerumque in Scriptura Sacra ſolam nominari, exigi, commendari, ubi de juſtitia, ac ſalute agitur, Matth. IX. & Lucæ VII. *Fides tua te ſalvam fecit.* Luc. VIII. 50. *Crede tantum, & ſalva erit.* Joannis I. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus.* Joannis III. *Qui credit in Filium, habet vitam æternam.* Ex quibus confici putant, ſolam fidem ad juſtificationem, & ſalutem ſufficere.

Reſpondetur, Chriſtum, ubi ait, *Crede tantum, & ſalva erit*, de Juſtificatione peccatoris non loqui, ſed de miraculo patrando in excitatione defunctæ ad vitam: fidem autem ſolam interdum ſufficere ad miracula impetranda non diffitemur: ſiquidem ad fidem confirmandam eduntur, non ad ejus, qui illa obtinet, ſanctitatem comprobandam. In aliis autem locis, quamquam ſola fides nominetur, non eſt conſequens ſufficere ſolam. Alioquin cum ſola ſpes, vel ſolus timor, aut dilectio ſola, aut una eleemoſyna, aut ſolus Baptiſmus interdum nominentur, ad Romanos VIII. *Spe ſalvi facti ſumus.* Eccleſiaſtici I. *Timor Domini expellit peccatum*; Luc. VII. *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*; Tobiæ X. *Eleemoſyna a morte liberat*; Ad Titum III. *Salvos nos fecit per Lavacrum regenerationis*: cum (inquam) hæc ſola in ſingulis locis laudatis commemorentur, ſequeretur, virtutes illas ſeorſim ſumptas, aut earum actus, vel ſolum Baptiſmum, abſque fide, ad ſalutem, & vitam æternam ſufficere. Eodem ſenſu exponenda ſunt iſta loca, Joannis III. *Ut omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Actuum X. *Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere omnes, qui credunt in eum.* Actuum XIII. *In hoc omnis, qui credit, juſtificatur.* Ad Romanos I. *Evangelium virtus Dei eſt in ſalutem omni credenti.* Hæc enim ſolum ſignificant, Fidem Chriſti, & Evangelium omnibus hominibus ad ſalutem data eſſe, ita ut nemo juſtificetur, & ſalutem æternam conſequatur, niſi credat: ſed non excluduntur opera ex fide facta, cum ea fides intelligatur, quæ per charitatem operatur.

Objiciunt Hæretici loca Apoſtoli, quibus hominem gratis juſtificari, & ſalvari aſſerit, non ex operibus: ex quibus colligunt, ſolam fidem ad juſtificationem, & ſalutem ſufficere. Ad Rom. IV. *Ei, qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum: ei autem qui non operatur, credenti autem in eum, qui juſtificat impium, reputatur fides ejus ad juſtitiam.* Et ad Eph. II. *Gratia eſtis ſalvati per fidem, non ex operibus.*

Reſpondetur, hominem ideo dici ab Apoſtolo juſtificari gratis, *Quia nihil eorum, quæ juſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſam juſtificationis gratiam promeretur: ſi enim gratia eſt, jam non ex operibus: alioquin (ut idem Apoſtolus inquit) gratia jam non eſt gratia.* Ita Tridentina Synodus Seſſione VI. *De Juſtificatione*, Cap. VIII. Hinc itaque colligi non poteſt, hominem ſola fide juſtificari, & ſalvari. Sicut enim juſtificatio, & ſalus æterna gratuitæ ſunt, quamvis fidem neceſſario poſtulent, ac per eam obtineantur, quia fides eſt ex gratia: ita licet pœnitentiam, charitatem, virtutes alias, earumque opera exigant, nihilominus gratuitæ ſunt, cum hæc omnia ſint gratiæ partus, ſicut ipſa fides. Hæc doctrina eſt *S. Auguſt.* Epiſt. CXCIV. alias CV. Ad *Sixtum*, ubi cum præmiſiſſet: *Sed nec ipſa remiſſio peccatorum ſine aliquo merito eſt, ſi fides hanc impetrat. Neque enim nullum eſt meritum fidei*: continuo explicat, quomodo meritum iſtud cum gratuita juſtificatione non pugnet, *Reſtat igitur* (inquit) *ut ipſam fidem, unde*

omnis

omnis justitia sumit initium, non humano, quod isti extollunt, tribuamus arbitrio, nec ullis præcedentibus meritis, quoniam inde incipiunt bona quæcumque sua merita; sed gratuitum donum Dei esse fateamur, si gratiam veram, id est, sine meritis cogitamus .... Opera quippe bona fiunt ab homine; fides autem fit in homine, sine qua illa a nullo fiunt homine. Omne enim, quod non est ex fide, Rom. 14. 23. *peccatum est.* Epist. CLXXXVI. alias CVI. ad Paulinum: *Justificati igitur ex fide pacem habemus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum: justificati autem gratis per gratiam ipsius, ne fides ipsa superba sit. Nec dicat sibi,* Si ex fide, quomodo gratis? *Quod enim fides meretur, cur non potius redditur, quam donatur? Non dicat ista homo fidelis, quia cum dixerit, Ut merear ju-* 2. Cor. 4. 7. *stificationem, habeo fidem, respondetur ei,* Quid enim habes, quod non accepisti? *Cum ergo fides impetrat justificationem, sicut unicuique Deus partitus est etiam ipsius mensuram fidei, non gratiam Dei aliquid meriti præcedit humani, sed ipsa gratia meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, comitante, non ducente; pedisequa, non prævia voluntate.*

Objiciunt illud Apostoli ad Galatas v. *Quod si Spiritu ducimini, non estis sub Lege.*

Quo sensu justi non sunt sub Lege?

Respondetur, homines, qui Spiritu ducuntur, non esse sub Lege, *Quæ tamquam Pædagogo perducantur ad gratiam justificantem,* qua Legem implere possint; sine cujus gratiæ Spiritu Lex *Littera est occidens, quæ reos potius prævaricationis tenet, quam justificat impios* (Quo sensu & idem Apostolus ait alibi. *Justo lex non est posita*) Non esse sub Lege terrente, cogente, puniente, quia Legem sponte implent: amore justitiæ, non timore pœnæ: sed tamen sub Lege sunt dirigente, præcipiente, obligante, cujus præcepta per

De Baptizatorum officiis.

submministrationem Spiritus Sancti, cujus charitas in eorum cordibus diffusa est, cum incredibili suavitate, & delectatione perficiunt. Vel, non sunt sub Lege, quatenus Lex gratiam excludit, seu gratiæ adjutorio destituitur: sunt tamen sub Lege, quatenus Lex per gratiam impletur. *Sicut enim prima hominis vita est ante Legem, cum nulla nequitia, & malitia prohibetur, neque ulla ex parte pravis cupiditatibus resistit, quia non est qui prohibeat; sic secunda est sub lege ante gratiam, quando prohibetur quidem, & conatur a peccato abstinere se; sed vincitur quia nondum justitiam propter Deum, & propter ipsam justitiam diligit, sed eam sibi vult ad conquirendum terrena servire. Itaque ubi viderit ex alia parte ipsam, ex alia commodum temporale, trahitur pondere temporalis cupiditatis, & relinquit justitiam; quam propterea tenere conabatur, ut haberet illud, quod se nunc videt amittere. Tertia est vita sub gratia, quando nihil temporalis commodi justitiæ præponitur: quod nisi charitate spirituali, quam Dominus exemplo suo docuit, & gratia donavit, fieri non potest. In hac enim vita etiamsi existant desideria carnis de mortalitate corporis, tamen mentem ad consensionem peccati non subjugant.* Ait igitur Apostolus: *Quod si Spiritu ducimini, non estis sub Lege*: ut intelligamus, *Eos esse sub Lege, quorum spiritus ita concupiscit adversus carnem, ut non ea, quæ volunt, faciant; id est, non se teneant invictos in charitate justitiæ, sed a concupiscente adversus se carne vincantur; non solum ea repugnante legi mentis eorum, sed etiam captivante illos sub lege peccati, quæ est in membris mortalibus.* Addit autem Apostolus enumeratis operibus, seu fructibus Spiritus, *Adversus hujusmodi non est lex*: ut intelligamus, *Illos sub Lege positos, in quibus ista non regnant. Nam in quibus hæc regnant, ipsi Lege legitime utuntur, quia non est illis Lex ad coercendum posita: major enim, & præpollentior delectatio eorum justitia est.* Sic explicat hunc Apostoli locum *S. Augustinus* in *Expositione Epistolæ ad Galatas* ad Cap. v.

DO-

DOCUMENTUM AD MORUM INFORMATIONEM.

Baptiſmus ad imitationem Chriſti, adeoque ad bona opera Chriſtianos obligat.

Eſt enim Paſſionis ejus applicatio perfecta, *Qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum*. Sic participes Chriſti ſumus, ut Apoſtolus ſcribit ad *Hebræos*, Cap. III. *Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi tamen initium ſubſtantiæ ejus uſque ad finem firmum retineamus*. Ita ſanctificationi noſtræ adlaboramus, quæ Dei voluntas eſt. I. Joannis III. *Nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit, quid erimus. Scimus, quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Et omnis, qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille Sanctus eſt*. Non loquitur *S. Joannes* de ſanctificatione, & juſtitia, quam in Baptiſmo accepimus, ſed de ea, qua ſanctificati jam, & abluti per Lavacrum, nos ad omnem pietatem exercemus: & quem induti ſumus Chriſtum per Sacramenti ſuſceptionem, eum induimus per vitæ ipſius imitationem: ut quemadmodum ei ſimiles eſſe optamus in gloria, ſic prius ei pro modulo noſtro ſimiles eſſe contendamus in ſanctitate, & juſtitia: ea juſtitia, de qua ſcribit idem *S. Joannes* Apocalypſis XX. *Qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc*: de qua *S. Paulus* II. ad Corinthios VII. *Has ergo habentes promiſſiones, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei*. Tunc autem juſtificatur adhuc qui juſtus eſt, cum qui per Lavacrum regenerationis ſanctificatus eſt, aſpiciens in Auctorem fidei, & conſummatorem Jeſum, in omni genere vitæ ſuæ præſtat, quod in Baptiſmo profeſſus eſt: ſacris Jeſu veſtigiis incedit, & quemadmodum ille ambulavit, ipſe etiam ambulat. Ad quod nos hortatur Apoſtolus ad Epheſios 5. ſcribens: *Eſtote imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi, & ambulate in dilectione*. Quid autem eſt, in quo Chriſtum imitari nos oporteat? Numquid in virtute faciendi miracula? Num in ſapientia? Num in potentia, & majeſtate? Nequaquam: ſed in dilectione. *Ambulate*, inquit, *in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos*. Chriſtianiſmum imitationem Chriſti definit *S. Baſilius*; & Cap. XV. Libri *De Spiritu Sancto*, ſcribit: *Hanc ob cauſam fuit adventus Chriſti in carne, Evangelicæ converſationis prodita forma, afflictiones, crux, ſepultura, reſurrectio, ut homo, qui ſalvus fit per imitationem Chriſti, veterem illam adoptionem, qua in jus filiorum aſcitus fuerat, recipiat. Itaque neceſſarium eſt ad vitæ perfectionem Chriſtum imitari, non ſolum exemplis, quæ in vita demonſtravit, lenitatis, modeſtiæ, ac patientiæ, verum etiam mortis illius, ſicut Paulus ait: Configuratus morti ejus, ſi quo modo occurram ad reſurrectionem, quæ eſt ex mortuis*.

Ad Tit. 3.

De Baptizatorum officiis.

Philipp. 3.

S. Gregorius Nazianzenus, Oratione XL. Baptiſmi gratiam ad omne nos virtutum, ac bonorum operum genus invitare oſtendit. „ Habes (*inquit*) bene-
„ ficium, quod te multorum mandatorum ſubmoneat: ne contemptim præ-
„ tereas. Pauper acceſſit? In mentem tibi veniat ex quam gravi paupertа-
„ te ad quantas divitias provectus es. Pane carens aut potu, atque etiam
„ fortaſſe Lazarus quiſpiam ad domus tuæ fores provolutus? Moveat te my-
„ ſtica Menſa, ad quam acceſſiſti; moveat te Panis ille, cujus particeps fa-
„ ctus es, Calix ille, quem accepiſti, cum Chriſti paſſionibus initiareris. Pe-
„ regrinus ad genua tua procubuit, domo carens, advena? Per hunc eum
„ excipe, qui propter te peregrinatus eſt, idque in ſuis regionibus, quique
„ per gratiam in te immigravit, teque ad cœleſte domicilium pertraxit ...
„ Ægrotus proſtat, ac ſaucius? Moveat te ſanitas tua, & vulnera, qui-
„ bus

Baptiſmi gratia nos ad omne virtutum, & bonorum operum genus invitat.

Gal. 3. „ bus te Christus liberavit. Si videris nudum, operi eum, tuum incorru-
„ ptionis indumentum, hoc est, Christum honore prosequens. Quotquot e-
„ nim in Christum baptizati sumus, Christum induimus. Si debitorem na-
„ ctus sis ad pedes tuos se abjicientem, syngraphan omnem, tam justam,
„ quam injustam concerpe: decem illa talentorum millia, quæ tibi Christus
„ remisit, in memoriam revoca. Noli te acerbum minoris debiti exactorem
„ præbere, & quidem conservis, cum tibi a Domino major summa condonata
„ sit: ne humanitatis quoque illius, quam tibi in exemplum propositam haud-
„ quaquam imitatus es, pœnę a te expetantur. Sic te compara, ut Lavacrum
„ non modo corpus, sed imaginem quoque abluat; non modo peccata eluat,
De Baptizatorum officiis. „ sed mores etiam emendet; non modo pristinas vitæ sordes abstergat, verum
„ fontem ipsum quoque expurget: non hoc tantum in animo tibi insculpat,
„ ut opes honestis rationibus quæras, sed etiam ut honeste inopiam subeas,
„ aut, quod levissimum est, malis artibus quæsitas deponas. Quid enim ti-
„ bi profuerit ita peccati veniam impetrasse, ut tamen ei, quem læseris, dam-
„ num non sarciatur: cum tu duplici scelere constrictus tenearis, uno quia sce-
„ leratis artibus facultates tuas auxisti, altero quia partas opes rerines. Ita
„ quamvis illa tibi noxa condonata sit, hac tamen hodierna die adhuc impli-
„ caris. Hodie enim apud te aliena res est. Ideoque minime sublatum, &
„ extinctum est peccatum, sed tempore solum interciſum.

Christianum nomen obligationem imitandi Christum nobis imponit. Christianum nomen obligationem imitandi Christum nobis imponere, *S. Leo* non semel inculcat Sermone XXIV. sive V. in Nativitate Domini. „ Frustra (*inquit*) appellamur Christiani, si imitatores non simus Christi: qui
„ ideo se viam dixit esse, ut conversatio Magistri forma esset discipuli;
„ & illam humilitatem eligeret servus, quam sectatus est Dominus. *Et Ser-*
„ *mone* XL. *qui II. est in Resurrectione Domini*: Crux Christi, quæ salvandis
„ est impensa mortalibus, & Sacramentum est, & exemplum. Sacramen-
„ tum, quo virtus impletur divina; exemplum, quo devotio incitatur hu-
„ mana: quoniam captivitatis jugo erutis etiam hoc præstat redemptio, ut
„ eam sequi possit imitatio. Nam si mundana sapientia ita in suis gloriatur
„ erroribus, ut quem sibi quisque ducem elegerit, ejus opiniones, & mo-
„ res, atque omnia instituta sectetur: quæ nobis erit communio Nominis
„ Christi, nisi ut ei inseparabiliter uniamur, qui est, ut ipse insinuavit,
Joan. 14. 6. „ *Via*, *& Veritas*, *& Vita*, Via scilicet conversationis sanctæ, Veritas
„ Doctrinæ divinæ, & Vita beatitudinis sempiternæ?

Præclare *Salvianus*, Lib. III. *De Gubernatione Dei*, hoc argumentum tractat. „ Licet (*inquit*) omnes admodum filii membra parentum esse videan-
„ tur, non putantur tamen membra eorum esse, a quibus affectu cœperint
Christiani degenares. „ discrepare: quia morum degenerantium pravitate pereunt in talibus bene-
„ ficia naturæ. Quo fit, ut etiam nos, qui Christiani esse dicimur, perda-
„ mus vim tanti nominis vitio pravitatis. Nihil enim omnino prodest no-
„ men sanctum habere sine moribus: quia vita a professione discordans ab-
„ rogat illustris tituli honorem per indignorum actuum vilitatem. Unde
„ cum pene nullam Christianorum omnium partem, pene nullum Ecclesia-
„ rum omnium angulum non plenum omni offensione, & lethalium pecca-
„ torum labe videamus, quid est, in quo nobis de Christiano nomine blan-
„ diamur? Cum utique hoc ipso magis per nomen sacratissimum rei simus,
„ quia a sancto nomine discrepamus. Nam & ideo plus sub Religionis ti-
„ tulo Deum ludimus, quia positi in Religione peccamus. „ Tantum enim abest, ut omni studio, omni conatu jussa Dei faciamus, ut potius contra id faciamus, quod jubemur. „ Jubet enim Deus, ut omnes nobis invi-
„ cem chari simus: omnes autem nos mutua infestatione laceramus. Jubet

Deus,

„ Deus, ut cuncti egentibus ſua tribuant: cuncti admodum aliena pervadu[nt].
„ Jubet Deus, ut omnis qui Chriſtianus eſt etiam oculos caſtos habeat:
„ quotuſquiſque eſt, qui non ſe luto fornicationis involvat? Et quid plura?
„ Grave, & luctuoſum eſt, quod dicturus ſum: ipſa Eccleſia, quæ in o-
„ mnibus debet eſſe placatrix Dei, quid eſt aliud, quam exacerbatrix Dei?
„ Aut præter pauciſſimos quoſdam, qui mala fugiunt, quid eſt aliud pene
„ omnis cœtus Chriſtianorum, quam ſentina vitiorum?

Et Lib. IV. „ Nihil nobis prodeſt, quod Lex eſt bona, ſi vita noſtra, &
„ converſatio non eſt bona. Lex enim bona, muneris eſt Chriſti: vita non
„ bona, criminis noſtri. Immo hoc magis culpabiles ſumus, ſi Legem bo- Mali Chri-
„ nam colimus, & mali cultores ſumus. Quin potius nec cultores, ſi mali: ſtiani Dei
„ quia cultor dici non poteſt, malus cultor. Neque enim colit, qui rem nomen in-
„ ſanctam non ſancte colit. Ac per hoc accuſatrix noſtri eſt Lex ipſa, quam famant.
„ colimus ... Id ipſum, quod cultus Dei videtur, injuria eſt ... Et ideo ſan-
„ ctiſſime Apoſtolicum illud ad omnem dicitur Chriſtianum: Qui in lege
„ gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras. Nomen enim Dei
„ per vos blaſphematur inter gentes. Cujus ergo criminis rei ſint Chriſtia-
„ ni, ex hoc uno intelligi poteſt, quia Dei nomen infamant. *De illis ſcili-*
„ *cet a Gentibus dici poteſt:* Ubi eſt Lex Catholica, quam credunt? Ubi ſunt
„ pietatis, & caſtitatis præcepta, quæ diſcunt? Evangelia legunt, & impu-
„ dici ſunt: Apoſtolos audiunt, & inebriantur: Chriſtum ſequuntur, & ra- De Bapti-
„ piunt: vitam improbam agunt, & probam legem habere ſe dicunt ... In zatorum
„ nobis Chriſtus patitur, opprobrium in nobis patitur Lex Chriſtiana male- officiis.
„ dictum. De nobis enim dicitur: Ecce quales ſunt, qui Chriſtum colunt: Rom. 2. 23.
„ Falſum plane illud eſt, quod ajunt, ſe bona diſcere, quod jactant ſe ſancte
„ legis præcepta retinere. Si enim bona diſcerent, boni eſſent. Talis profecto
„ Secta eſt, quales & Sectatores: Hoc ſunt abſque dubio, quod docentur. Ap-
„ paret itaque & Prophetas, quos habent, impuritatem docere; & Apoſtolos,
„ quos legunt, nefaria ſanxiſſe; & Evangelia quibus imbuuntur, hæc, quæ
„ ipſi faciunt, prædicare. Poſtremo, Sancta a Chriſtianis fierent, ſi Chri-
„ ſtus Sancta docuiſſet. Æſtimari itaque de cultoribus ſuis poteſt ille, qui
„ colitur. *Ubi nunc florens illa primitivi Chriſtianiſmi facies?* Neſcio. *Mater*
„ *Eccleſia*, quomodo pugnante contra temetipſam tua felicitate, quantum ti-
„ bi auctum eſt populorum, tantum pene vitiorum: quantum tibi copiæ ac-
„ ceſſit, tantum diſciplinæ receſſit: & proſperitas venit quæſtuum cum ma-
„ gno fœnore detrimentorum! Multiplicatis enim fidei populis, fides immi-
„ nuta eſt, & creſcentibus filiis, Mater ægrotat: factaque es, Eccleſia, pro-
„ fectu tuæ fœcunditatis infirmior, atque acceſſu relabens, & quaſi viri-
„ bus minus valida. Diffudiſti ſiquidem per omnem mundum religioſi nomi- Act. 4.
„ nis membra, Religionis vim non habentia: ac ſic eſſe cœpiſti turbis opu-
„ lens, fide pauper: quanto ditior multitudine, tanto egentior devotione; lar-
„ gior corpore, anguſtior mente, eademque, ut ita dixerim, & in te ma-
„ jor, & in te minor: novo pene, & inaudito genere proceſſus, & receſ-
„ ſus, creſcens ſimul, & decreſcens. Ubi enim eſt nunc eximia formæ
„ tuæ, & totius corporis pulchritudo? Ubi illud de vivis virtutibus tuis di-
„ vinorum apicum teſtimonium dicens: *Multitudinis Credentium erat cor u-*
„ *num, & anima una, & nemo quidquam ex eo quod poſſidebat, ſuum eſſe dice-*
„ *bat*? Cujus tu tunc, o dolor, & lamentatio! lectionem tantum habes, vir-
„ tutem non habes: cui quantum ſcientia, tantum interim conſcientia abes.

Concilii Aquiſgranenſis ſub *Ludovico Pio* anno 816. celebrati Caput CXIV. Scriptura-
hujus Conſectarii doctrinam confirmat. *Propter quorumdam ſimplicium verba* rum præce-
(inquit) *qui religioſis, & eruditis viris ſeſe admonentibus, ac redarguentibus* pta omnes
& ſingulos

pla-

Christianos spectantia.

plerumque objicere solent, solos Monachos Scripturarum Sanctarum præcepta observare debere; operæ pretium duximus quædam Evangelica, atque Apostolica quam brevissime ad medium deducere præcepta: ut hæc hujuscemodi imperiti homines audientes, hisque aurem cordis accommodantes, intelligant, quæ sibi, quæ Monachis conveniant observare præcepta. Qui enim mente, & corpore vult contemnere sæculum, & pauperem sequi Christum, audiat ipsum dicentem in Evangelio: „ Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da
Matth. 19. „ pauperibus: & veni, sequere me. *Et iterum*: Omnis, qui reliquerit do-
De Baptizatorum officiis. „ mum, aut fratres, aut patrem, aut matrem, aut agros propter me, cen-
„ tuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. *Ad discipulos autem*: Vos
„ qui reliquistis omnia, & secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim,
„ judicantes duodecim Tribus Israel. *Hæc & hujusmodi præcepta solis specialiter congruunt Monachis, & quanto singularia, tanto & præcipua. Dicit etiam idem Salvator generaliter omnibus*: Omnis, qui venit ad me, & non o-
Luc. 14. „ dit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & soro-
„ res, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. *Et*
Matth. 10. „ *iterum*: Qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus. *Et*,
„ Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. *Et i-*
„ *terum*: Qui non renunciaverit omnibus, quæ possidet, non potest meus
Matth. 7. „ esse discipulus. *Et iterum*: Omnia, quæcumque vultis, ut faciant vobis
Matth. 6. „ homines, & vos facite illis. *Et iterum*: Attendite, ne justitiam vestram
„ faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non
„ habebitis apud Patrem vestrum. *Item*: Thesaurizate vobis thesauros in
„ cœlo, ubi nec ærugo, nec tinea demolitur. *Item*: Attendite vobis, ne
Luc. 21. „ forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vi-
„ tæ. *Item*: Dico autem vobis, Nolite resistere malo. *Et*, Diligite inimi-
Matt. 5. „ cos vestros: benefacite his, qui vos oderunt, & orate pro persequenti-
„ bus, & calumniantibus vos. *Item*: Omnis qui irascitur fratri suo, reus
„ erit judicio. Qui autem dixerit, Racha, reus erit Concilio. Qui dixerit,
„ Fatue, reus erit gehennæ ignis. *Item*: Nolite jurare neque per cœlum,
Matth. 12. „ neque per terram. Sit autem sermo vester, Est est, Non non. *Item*: O-
„ mne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo ratio-
„ nem in die judicii. *Item*: Si quis te percusserit in dextera maxilla, præbe
Luc. 6. „ illi & alteram. *Item*: Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors
„ est. *Item*: Si peccaverit in te frater tuus, dimitte ei septies; & non so-
Matth. 18. „ lum septies, sed usque septuagies septies. *Item*, Si non remiseritis ho-
„ minibus de cordibus vestris, nec Pater vester cœlestis dimittet vobis pec-
Matth. 6. „ cata vestra. *Item*, Quærite primum Regnum Dei, & justitiam ejus, &
„ hæc omnia adjicientur vobis. *Et cuidam Diviti*: Si, *inquit*, vis ad vitam
„ ingredi, serva mandata, *id est*, Non homicidium facies, Non adultera-
Matth. 19. „ bis, Non furtum facies, Non falsum testimonium dices, Non concupi-
„ sces rem proximi tui: Honora patrem tuum, & matrem tuam, & Dili-
„ ge proximum tuum sicut te ipsum. *Et cuidam Legis Doctori se interroganti, quod esset mandatum magnum in Lege, ait*: Diliges Dominum Deum
„ tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua,
„ hoc est maximum, & primum mandatum. Secundum autem simile est
„ huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus mandatis
Rom. 13. „ tota Lex pendet, & Prophetæ. *Paulus quoque Apostolus dicit*: Qui di-
1. Thess. 5. „ ligit proximum, Legem implevit, &c. *Item*: Patientes estote ad omnes,
„ videte, ne quis malum pro malo alicui reddat, sed semper quod bonum
Colossi. 3. „ est sectamini invicem, & in omnes. Hæc enim est voluntas Dei. Omnia
„ autem probate, quod bonum est, tenete, ab omni specie mali abstinete

„ vos.

„ vos. *Item*, Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicatio- Epheſ. 4
„ nem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam. *I-* Ibid.
„ *tem*, Induite vos viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, mo-
„ deſtiam, patientiam, ſupportantes invicem. *Item*, Nolite mentiri invi- De Baptizatorum officiis.
„ cem. *Item*, Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite. *I-*
„ *tem*, Eſtote invicem benigni, miſericordes, donantes invicem, ſicut & Deus
„ in Chriſto donavit vobis. *Item*, Omnis amaritudo, & ira, & indigna- 1. Cor. 6.
„ tio, & clamor, & blaſphemia tollatur a vobis, cum omni malitia. *Item*,
„ Fornicatio, & omnis immunditia, aut avaritia non nominetur in vobis, Epheſ. 5.
„ ſicut decet Sanctos, aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas. *I-*
„ *tem*, An neſcitis, quia iniqui Regnum Dei non poſſidebunt? Nolite er- 1. Cor. 4.
„ rare. Deus non irridetur: quia neque fornicarii, neque idolis ſervientes,
„ neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque a- Hebr. 12.
„ vari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces Regnum Dei poſſide- 2 ad Tim.
„ bunt. *Item*, Omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, non habet he- 2. 1. Joan. 2.
„ reditatem in Regno Chriſti, & Dei. *Item*, Imitatores mei eſtote, ſicut 1. Joan. 3.
„ & ego Chriſti. *Item*, Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, Jacob. 4.
„ ſine qua nemo videbit Deum. *Item ad Timotheum*, Diſcedat omnis ab i-
„ niquitate, qui nominat nomen Domini. *Apoſtolus quoque Joannes ait:* No-
„ lite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt: quia ſi quis dili-
„ git mundum, non eſt charitas Patris in eo. *Item*, Qui dicit ſe in Chriſto
„ manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare. *Item*, Omnis, qui Non ſoli Monachi, ſed qui libet Chriſtiani arctam viã ſequi debent.
„ odit fratrem ſuum, homicida eſt: & omnis homicida non habet vitam æ
„ ternam in ſe manentem. *Jacobus autem Apoſtolus ait:* Quicumque volue-
„ rit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur .... *Propter eos, quos ſupra memoravimus, hæc pauca breviter annumerare ſtuduimus, qui inſipien ter aſſerunt, ſolos Monachos arctam ſectari debere viam; cum utique Dominus arctam, & anguſtam viam dicat eſſe, que ducit ad vitam, & nemo niſi per eam in vitam ingredi poſſit æternam. Non ſolum igitur Monachis, & Clericis, verum etiam omnibus, qui Chriſtiano cenſentur vocabulo, per hanc arctam, & anguſtam incedendum eſt viam ... Oportet itaque omnes, qui juxta Apoſtolum, in Chriſto baptizati ſumus, Chriſtumque induimus, in novitate vitæ ambulare, ſemperque ante oculos ponere pactum, quod cum Deo in Baptiſmate fecimus, ubi abrenunciavimus Satanæ, & omnibus pompis ejus, & omnibus operibus ejus. Quod pactum tunc irritum fit, cum in fide quis permanendo, vitiis; aut a fide exorbitando, idolorum cultibus, aut hæreſum erroribus implicatur. Quia ergo, ſicut ſcriptum eſt, corpus, quod corrumpitur, aggravat ani-* Sap. 9. 15.
mam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem, & fragilitas humana poſt Baptiſmi gratiam peccatorum ſordidatur illecebris, eademque peccata Baptiſmatis iteratione deleri nequaquam poſſunt; neceſſe eſt, ut pœnitentiæ lamentis, & eleemoſynarum largitionibus, & ceteris bonorum operum executionibus, quam celerrime deleri procurentur. Et quia unus eſt Pater noſter, & Magiſter, & Dominus, una Fides, unum Baptiſma, una Mater ſancta Eccleſia, inſtanter, & vigilanter ab omnibus certandum eſt, quamquam diverſorum donorum modis curatur, qualiter una ad ſupernam Jeruſalem matrem noſtram tendamus, quo ſine fine cum Domino vivere mereamur. Illud quoque ſciendum, quod quanto quiſque ſe in præſenti ſæculo pro Chriſto abjectiorem fecerit, tanto magis in futuro feliciorem remunerationem percipiet.

PRO-

PROPOSITIO. X.

Baptiſmus hominem ab Eccleſiæ mandatis non liberat.

DOgma fidei eſt. Nam ad Baptizatos pertinent illa Chriſti Oracula Matthæi XVIII. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus.* Et Luc. X. 16. *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Quæ invicte probant, Leges ab Eccleſia, & ejus Paſtoribus latas Chriſtianorum conſcientiam obligare. Præterea Apoſtoli decreverunt, ut Gentiles ad Chriſti fidem converſi a carnibus immolatitiis, & ſanguine, & ſuffocato abſtinerent, ut refertur Actuum XV. 28. *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultra vobis imponere oneris, quam hæc neceſſaria: ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulacrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione.* Et Verſ. 41. narratur quomodo *S. Paulus* perambulabat Syriam, & Ciliciam, *Confirmans Eccleſias, præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum, & Seniorum.* Et cap. XVI. legitur quod *Paulus*, & *Timotheus*, cum pertranſirent civitates, *Tradebant eis cuſtodire dogmata, quæ erant decreta ab Apoſtolis, & Senioribus, qui erant Hieroſolymis.* Idem II. ad *Theſſalonicenſes* III. ſcribit: *Si quis non obedit verbo noſtro per Epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur.* Et ad *Hebræos* Cap. XIII. *Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis. Ipſi enim pervigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.* Ex quibus colligitur, Eccleſiam, & ejus Paſtores, ſcilicet Summum Pontificem, & Epiſcopos, auctoritatem habere condendi leges obligantes conſcientiam, adeoque Chriſtianos illis obedientiam debere; nec ab eis ſolvi per Baptiſmum, quo Eccleſiæ membra, filii, cives, & ſubditi fiunt. Qua poteſtate uſa ſemper Eccleſia eſt ab Apoſtolicis temporibus, ut probant Canones in Conciliis afflante Spiritu Sancto conditi, & totius Mundi reverentia conſecrati. Quamobrem recte Tridentina Synodus Seſſ. VII. Canone VIII. De Baptiſmo, *Lutheri*, & *Calvini* errorem Propoſitioni noſtræ contrarium damnat his verbis: *Si quis dixerit, baptizatos liberos eſſe ab omnibus Sanctæ Eccleſiæ præceptis, quæ vel ſcripta, vel tradita ſunt, ita ut ea obſervare non teneantur, niſi ſe ſua ſponte illis ſubmittere voluerint; Anathema ſit.*

De Baptiſmi effectibus.

Objiciunt Hæretici. Populus Chriſtianus in libertatem vocatus eſt, teſte Apoſtolo II. ad *Corinthios* III. & ad *Galatas* IV. & V. At iſti libertati repugnat, ſubjectum eſſe legibus Eccleſiæ, & Paſtorum, ſecundum illud Apoſtoli I. ad Corinthios VII. *Pretio redempti eſtis: nolite fieri ſervi hominum.*

Hæreticorum objectionibus reſpondetur.

Reſpondetur, libertatem Chriſtianam, quæ per Chriſti Baptiſmum homini confertur, non eſſe immunitatem ab obſervatione mandatorum Eccleſiæ, & a Legibus humanis, ſive Eccleſiaſticis, ſive Civilibus; ſed 1. Libertatem a peccato, ut docet Apoſtolus cap. VI. Epiſtolæ ad Romanos: *Liberati a peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem vero vitam æternam.* 2. Libertatem a ſervitute, & captivitate diaboli, ut docet Chriſtus, Joannis XII. *Nunc judicium eſt Mundi, nunc Princeps hujus Mundi ejicietur foras.* Hinc Exorciſmorum, Inſufflationis, & Abrenunciationum Satanæ, Ritus ſacri in Baptiſmo, ex Apoſtolica Traditione a primis Eccleſiæ ſæculis uſurpati. 3. Libertatem a ſervitute Legis Moſaicæ, ut docet Apoſtolus, ad *Galatas* III. Cap. *State, & nolite iterum jugo ſervitutis contineri. Si circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.* Servos autem hominum nos fieri prohibet Apoſtolus eo ſenſu, ne ipſis contra Chriſtum, aut præ Chriſto ſerviamus; non eo ſenſu, ut ipſis juſtas leges ferentibus, & aliquid legitime præcipientibus parere non debeamus: alioquin ſecum

ipſe

ipſe pugnaret, cum obedientiam Superioribus exhiberi jubeat. *Epheſ.* VI. *Coloſſ.* III. *Hebr.* XIII. Boni porro ſerviendo aliis liberi ſunt, & mali imperando aliis ſervi ſunt, ſecundum præclaram illam *S. Auguſtini* ſententiam Lib. IV. *De Civitate Dei*, Cap. III. *Proinde bonus etiamſi ſerviat, liber eſt: malus autem, etiamſi regnet, ſervus eſt; nec unius hominis, ſed quod eſt gravius, tot dominorum, quot vitiorum. De quibus vitiis cum ageret Scriptura divina*, A Quo *enim quis*, inquit, *devictus eſt, huic & ſervus addictus eſt.* 2. Petr. 2. 19.

Objiciunt verba Chriſti a *S. Matthæo* Cap. XV. 9. relata: *Sine cauſa colunt me, docentes Doctrinas, & Mandata hominum.*

Reſpondetur, Mandata hominum divinis Mandatis contraria, necnon ea, quæ inutilia ſunt, & nullum fructum ſive ſpiritualem, ſive temporalem afferentia, quales erant Phariſaicæ Traditiones, a Chriſto improbari, ac rejici: non ea, quæ legitima auctoritate, & ob finem æternæ ſalutis, Eccleſiæque ordinem, aut Reipublicæ commune bonum, ac tranquillitatem præſcribuntur.

Objiciunt illud *Iſaiæ* XXXIII. *Deus judex noſter, Deus legifer noſter*: & illud *Jacobi* IV. *Unus eſt Legislator.*

Reſpondetur, unum eſſe Legislatorem ſupremum, primarium, nulli alii ſubditum, *Qui poteſt perdere, & ſervare*, ut ait *S. Jacobus*, ſcilicet Dominum Deum noſtrum; at alios eſſe Legislatores ſecundarios, illius Vicarios, & Miniſtros, Eccleſiæ ſcilicet Paſtores, & Principes. Unde Proverbiorum VIII. ait Æterna Sapientia: *Per me Reges regnant, & Legum conditores juſta decernunt.* Sane Apoſtolos tuliſſe leges, & mandata quædam Fidelibus dediſſe, confirmatur ex I. ad *Corinthios* XIV. ubi *S. Paulus* ea quæ ſcribit de ordine, & honeſtate in Conventibus Chriſtianorum ſervanda, Domini Mandata eſſe dicit, utpote ex poteſtate, quam a Chriſto acceperat, tradita, & illius doctrinæ conſentanea: *Si quis* (inquit) *videtur Propheta eſſe, aut ſpiritualis, cognoſcat, quæ ſcribo vobis, quia Domini ſunt Mandata.* Et I. ad Theſſalonicenſes IV. *Scitis, quæ præcepta dederim vobis.* Præterea, Lex de Bigamis, & Neophytis ad Sacerdotium non promovendis, ad *Timotheum* III. & ad *Titum* I. Apoſtolica eſt. Item Leges de Dominica die obſervanda loco Sabbati Judaici, de Jejunio Antepaſcali, de certis Sacramentorum Ritibus, & alias complures quæ nec ab Epiſcopis, nec a Conciliis inſtitutæ leguntur, & tamen ſemper in Eccleſia ſunt obſervatæ, ab Apoſtolis eſſe latas, certiſſimum eſt, ſecundum illam *S. Auguſtini* Regulam Lib. IV. *De Baptiſmo contra Donatiſtas*, Cap. XXIV. *Quod univerſa tenet Eccleſia; nec Concilii inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi Auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſime creditur.* Quæ autem non ab ipſis Apoſtolis, ſed a Conciliis Generalibus ſancita, in univerſa Eccleſia obſervantur, non minus Chriſtianorum conſcientiam obligant; ut colligitur ex eodem *S. Auguſtino* Epiſt. LIV. alias CXVIII. *Ad Januarium*, cujus hæc ſunt verba: *Illa autem, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quę quidem toto terrarum orbe ſervantur, dantur intelligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel Plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima Auctoritas, commendata, atque ſtatuta retineri, ſicuti quod Domini Paſſio, & Reſurrectio, & Aſcenſio in cęlum, & Adventus de cęlo Spiritus Sancti, anniverſaria Solemnitate celebrantur, & ſi quid aliud tale occurrit, quod ſervatur ab univerſa, quacumque ſe diffundit Eccleſia.*

At, inquies, Lex *Juſto non eſt poſita* (ut ait Apoſtolus I. *Ad Timotheum* I.) Reſpondetur, Juſtis non eſſe poſitam legem *per modum coactionis, quia ipſi ſibi ſunt lex, dum oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis*; ut ait idem Apoſtolus ad *Romanos* II. quamvis ſponte pareant & amore juſtitiæ,

non timore pœnæ. Ceterum ſi a juſtitia deficiant, Legem ipſam violando, vim quoque coactivam in ipſos exercet. Ita reſpondet *S. Thomas* Prima Secundæ, Qu. XCVI. Art. V.

Objicitur Cap. *Duæ ſunt*, Cauſa XIX. Qu. II. ex *Urbano* Papa ſumptum: *Qui lege privata ducitur, nulla ratio exigit, ut publica conſtringatur:* Lege autem privata Spiritus Sancti ducuntur, qui per Baptiſmum filii Dei facti ſunt, & Spiritu Dei aguntur: a legibus igitur humanis ſunt liberi.

Reſpondet *S. Thomas*, Legem Spiritus Sancti ſuperiorem eſſe omni lege humana: ideoque viros ſpirituales quatenus *Lege Spiritus Sancti ducuntur*, non ſubdi legi *quantum ad ea, quæ repugnant ductioni Spiritus Sancti*. Sed *tamen* (inquit) *hoc ipſum eſt de ductu Spiritus Sancti, quod homines ſpirituales legibus humanis ſubdantur*, ſecundum illud *S. Petri* Epiſt. I. Cap. II. *Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum.*

PROPOSITIO XI.

Revocandi quidem ſunt homines ad Baptiſmi ſuſcepti memoriam, ut promiſſiones in Baptiſmo factas obſervent: ſed vi promiſſionum hujuſmodi irrita eſſe vota omnia poſt Baptiſmum facta, nemo niſi Hæreticus dixerit.

Commune Baptizatorum votum.

In IV. Sent. Diſt 38. Qu. I. Art. II. Quæſtiunc. 1. ad 3.

ABrenunciationem Diabolo, & Pompis ejus factam, *Votum baptizatorum* vocat *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſt. LXXXVIII. Art. II. ad primum. Et recte quidem, cum ſit promiſſio Deo facta de meliori bono, libereque fiat, quamvis ſit de neceſſitate ſalutis. *Commune Baptiſmi votum* alibi vocat S. Doctor, novamque obligationem ex eo naſci docet: ac propterea baptizatum eodem genere peccati magis peccare, quam non baptizatum, juxta illud Apoſtoli ad Hebræos X. *Quanto putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & Sanguinem Teſtamenti pollutum duxerit?* Promiſſionem in Baptiſmo factam votum appellare *S. Auguſtinus* non dubitavit Epiſt. CXLIX. alias LIX. ad Paulinum: *Voventur* (inquit) *omnia, quæ offeruntur Deo, maxime Sancti Altaris Oblatio, quo Sacramento prædicatur noſtrum aliud votum maximum, quo nos vovimus in Chriſto eſſe manſuros, utique in compage corporis Chriſti: cujus rei Sacramentum eſt, quod* Unus *Panis, unum corpus multi ſumus*. Sed communi quadam, & latiori ſignificatione, non ſtricta, voti nomen *S. Auguſtinus* uſurpat; quatenus promiſſio Deo facta de obſervantia mandatorum ejus, omnes homines obligante, ſeu ſponſio quælibet, qua nos Dei obſequio mancipamus, votum appellari poteſt: non autem quatenus votum promiſſio eſt perfectioris cujusdam boni, ad quod omnes Chriſtiani non tenentur: quod proinde ſupererogationis opus vocari ſolet. Hæc diſtinctio res non eſt ingenii, ſed doctrinæ, cum ex *S. Auguſtino* ſumpta ſit, Enarratione in Pſalm. LXXV. Qui locus utramque Propoſitionis noſtræ partem probat. Explicans ſcilicet hunc Verſum,

Vota duplicis generis.

„ Vovete, & reddite Domino Deo noſtro, *hæc habet*: Quiſque quod poteſt
„ voveat, & reddat. Ne voveatis, & non reddatis: ſed quiſque quod po-
„ teſt voveat, & reddat. Non ſitis pigri ad vovendum: non enim viribus
„ veſtris implebitis. Deficietis, ſi de vobis præſumitis; ſi autem de illo,

Votum omnium commune.

„ cui vovetis, vovete, ſecuri reddetis ... Omnes communiter quid debe-
„ mus vovere? Credere in illum, ſperare ab illo vitam æternam, bene vi-
„ vere ſecundum communem modum. Eſt enim quidam modus communis
„ omnibus. Furtum non facere, non caſtimoniali præcipitur, & nuptæ non
„ præcipitur: adulterium non facere, omnibus præcipitur: non amare vi-

„ LO-

„ nolentiam, qua ingurgitatur anima, & corrumpit in ſe Templum Dei, „ omnibus æqualiter præcipitur; non ſuperbire, omnibus æqualiter præci- „ pitur: non hominem occidere, non odiſſe fratrem, non adverſus aliquem „ tenere perniciem, omnibus in commune præcipitur. Hoc totum omnes „ vovere debemus. Sunt etiam vota propria ſingulorum, alius vovet Deo „ caſtitatem conjugalem, ut præter uxorem ſuam non noverit aliam: ſic & „ fœmina, ut præter virum ſuum non noverit alium. Alii etiam vovent, „ etſi experti tale conjugium, ultra nihil tale pati, nihil tale concupiſcere, „ aut ſuſtinere: & ipſi voverunt aliquid majus, quam illi. Alii virginita- „ tem ipſam ab ineunte ætate vovent, ut nihil tale vel experiantur, quale „ illi experti reliquerunt: & iſti voverunt plurimum. Alii vovent domum „ ſuam eſſe hoſpitalem omnibus Sanctis advenientibus: magnum votum vo- „ vent. Alius vovet relinquere omnia ſua diſtribuenda pauperibus, & ire „ in communem vitam, in ſocietatem Sanctorum: magnum votum vovet. „ *Vovete, & reddite Domino Deo noſtro.* Quiſque quod vovere voluerit, vo- „ veat: illud attendat, ut quod voverit, reddat. Unuſquiſque Deo quod „ vovet, ſi reſpicit retrorſum, malum eſt. Neſcio quæ Caſtimonialis nu- „ bere voluit: quid voluit? Quod & virgo quælibet. Quid voluit? Quod „ & mater ipſius. Aliquid mali voluit? Mali plane. Quare? Quia jam vo- „ verat Domino Deo ſuo. Quid enim dixit de talibus Apoſtolus Paulus? „ Cum dicat Viduas adoleſcentulas nubere, ſi velint; ſed tamen ait quo- „ dam loco, *Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit ſecundum meum conſilium*: „ oſtendit beatiorem, ſi ſic permanſerit; non tamen damnandam, ſi nu- „ bere voluerit. Quid autem ait de quibusdam, quæ voverunt, & non „ reddiderunt? *Habentes*, inquit, *damnationem, quia primam fidem irritam* „ *fecerunt*. Quid eſt, primam fidem irritam fecerunt? Voverunt, & non „ reddiderunt. Nemo ergo poſitus in Monaſterio Frater dicat, Recedo de „ Monaſterio, neque enim ſoli, qui ſunt in Monaſterio, perventuri ſunt ad „ Regnum cœlorum; & illi qui ibi non ſunt ad Deum non pertinent. Re- „ ſpondetur ei: Sed illi non voverunt, tu vovisti, tu retro reſpexiſti. . . . „ Non ſitis pigri, qui poteſtis, quibus aſpirat Deus apprehendere gradus „ meliores: quia non iſta ideo loquimur, ut non voveatis, ſed ut vovea- „ tis, & reddatis. *Vovete, & reddite Domino Deo noſtro*. Jam quia iſta tra- „ ctavimus, forte volebas vovere, & modo non vis vovere? Sed quid tibi „ dixerit Pſalmus, attende. Non dixit, Nolite vovere, ſed *Vovete*, & „ *reddite*. Quia audiſti, *Reddite*, non vis vovere? Ergo vovere volebas, & „ non reddere? Immo utrumque fac. Unum ſit ex profeſſione tua, aliud „ ex adjutorio Dei perficietur. Aſpice eum, qui te ducit, & non reſpicies „ retro, unde te educit. Qui te ducit, ante te ambulat; unde te educit, „ poſt te eſt. Ama ducentem, & non te damnat retro reſpicientem. Idem Sermone CCLX. alias *De Diverſis* XI. in Octavis Infantium, ideſt recens baptizatorum habito, ſic ipſos alloquitur: *Quicumque continentiam vovistis, reddite, quod vovistis: quia non exigeretur, ſi non vovisſetis. Quod potuit licere, non licet; non quia Nuptiæ damnantur, ſed qui retro reſpicit, damnatur.*

Vota propria ſingulorum. Pſal. 75. 12. 1. Tim. 5. 14. 1. Cor. 7. 40. 1. Tim. 5. 12.

Merito itaque Trident. Concilium ſeſſ. VII. can. IX. *De Baptiſmo*, Hæreticorum errorem propoſitioni noſtræ contrarium damnat his verbis: *Si quis dixerit, ita revocandos eſſe homines ad Baptiſmi ſuſcepti memoriam, ut vota omnia, quæ poſt Baptiſmum fiunt, vi promiſſionis in Baptiſmo ipſo jam factæ, irrita eſſe intelligant, quaſi per ea & fidei, quam profeſſi ſunt, detrahatur, & ipſi Baptiſmo; Anathema ſit.*

DOCUMENTUM AD MORUM INFORMATIONEM.

Christianis in memoriam revocandæ promissiones in Baptismo factæ.

QUam vero conducibile sit ad salutem, Christianos ad memoriam promissionum in Baptismo factarum revocare, docet Conc. Parisiense VI. anno DCCCXXIX. celebratum, Lib. I. cap. IX. *Quia* (inquit) *flammeus ille gladius, qui propter peccatum primi hominis januam Paradisi obice mortalibus immobili oppilaverat, in sacrosancto Baptismatis fonte extinguitur, & eadem janua credentibus aperitur; omnibus Fidelibus studendum est, ut pactionis, & sponsionis, quam cum Deo in Baptismate fecerunt, semper memores existant, caveantque ne quibuslibet vitiorum sordibus se maculantes, non solum eumdem sibi reaccendant ignem, verum etiam eumdem immundum spiritum, a se tempore Baptismatis expulsum, cum septenario dæmonum numero sibi addito, ad se quoquo modo redire faciant, faciatque illis, ut Dominus ait*, Novissima pejora prioribus: *& impleatur in eis, quod B. Petrus Apostolus ait:* Melius enim erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod traditum est illis, Sancto Mandato; *apteturque eis illud, quod idem ait:* Canis reversus ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti. *Nulli quippe dubium est, quin Religio Christiana Baptismum Christi fideliter expetat, & salubriter percipiat. Sed valde periculosum est, & a Religione Christiana alienum, quod post tanti doni perceptionem unusquisque Fidelis, cum ad intelligibilem ætatem venit, Mysterium Baptismatis discere, & intelligere negligit, atque eo intellecto, secundum illud vivere non satagit. Quod periculum & ad negligentiam pertinere Sacerdotum, & qui id solerter debent annunciare, & ad auditorum incuriam, qui hoc & intelligere, & adimplere parvipendunt, nulli dubium est.*

Luc. III 11. Pet. 2.

Idem docet *S. Carolus Borromæus* in Instructionibus Concionatoris. *De Baptismo* (inquit) *cum loquetur, in eo versabitur, ut depravatum vitæ morem Fidelium exagitet, qui contra quam in Baptismo spoponderint, vivant, & carni, & mundo, pompisque ejus, & Satanæ atque illius operibus; Deo autem mortui sunt: & quam laboriosa putent, quæ Dei sunt, quam rursus facilia quæ Mundi, quæ carnis, quæ Satanæ. Quo in genere omnem concionis suæ vim Concionator adhibebit.*

Idem docet Conc. Tridentini Catechismus p. I. in expositione secundi Articuli Symboli, num. XII. *Parochus fidelem Populum ad eam rationem cohortabitur, ut sciat æquissimum esse præ ceteris hominibus, nos qui a Christo nomen invenimus, Christianique vocamur, & quanta ille in nos beneficia contulerit, ignorare non possumus, ob id maxime, quod ejus munere hæc omnia fide intelligimus: æquum esse (inquam) nos ipsos, non secus ac mancipia, Redemptori nostro, ac Domino in perpetuum addicere, & consecrare. Et quidem cum Baptismo initiaremur, ante Ecclesiæ fores id professi sumus: declaravimus enim nos Satanæ, & Mundo renunciare, & Jesu Christo totos nos tradere. Quod si ut Christianæ Militiæ adscriberemur, tam sancta & solemni professione nos ipsos Domino nostro devovimus; quo supplicio digni erimus, si postquam Ecclesiam ingressi sumus, Dei voluntatem, & leges cognovimus, postquam Sacramentorum gratiam percepimus, ex Mundi, & Diaboli præceptis vixerimus; perinde ac si cum Baptismo abluti sumus, Mundo, & Diabolo, non Christo Domino, ac Redemptori nomen dedissemus?*

Ritus antiquus anniversarium ptismi sui

Ad memoriam promissionum in Baptismo factarum renovandam plurimum conducebat Ritus antiquus Anniversarium Baptismi sui idem quotannis celebrandi, ut refert *Micrologi de Ecclesiasticis Observationibus* Auctor cap.

cap. LVI. „ Romani (*inquit*) Annotinum Paſcha, quaſi Anniverſarium „ Paſcha dicunt, quia antiquitus apud illos, qui in priori Paſcha baptizati „ erant, eadem die ad Eccleſiam convenere, ſuæque Regenerationis anniver- „ ſarium diem cum oblationibus ſolemniter celebraverunt ... Sed quamvis „ hujuſmodi Anniverſarius a paucis uſpiam obſervetur, authentici tamen „ libri ipſum obſervari debere innuunt, qui nobis lectionem in Evangelium „ ſub titulo Paſchæ Annotini annuatim præſcribunt. Si enim quilibet ſuum „ natalem, quo ad æternam mortem natus eſt, obſervat : quanto magis „ illum obſervare deberet, quo ad æternam vitam regeneratus eſt? Eadem habet *Honorius Auguſtodunenſis* Lib. III. cap. CXXXIII. Inter Capitula *Herardi* Archiepiſcopi Turonenſis XCIII. his verbis conceptum eſt: *De Paſcha Annotino, ut rememoretur*. Paſchæ Annotini pariter meminerunt *Beletus* Lib. *De Divinis Officiis*, cap. LXXXIV. & *Durandus* Lib. VII. *Rationalis Divinorum officiorum*, cap. I.

diem quotannis celebrandi.

Anno 858.

CAPUT IX.

DE CÆREMONIIS BAPTISMI.

QUOD Apoſtolus de linguarum dono admonuit, cum ait I. *Cor.* XIV. ſine fructu eſſe, quæ aliquis loquitur, ſi a Fidelibus non intelligantur; idem fere de ſacris Cęremoniis dici poteſt. Imaginem enim, & ſignificationem earum rerum præ ſe ferunt, quæ in Sacramento geruntur: quod ſi illarum ſignificationem Populus fidelis ignoret, non magnus erit earum fructus. Danda eſt igitur Paſtoribus opera, ut eas Fideles intelligant, certoque ſibi perſuadeant, illas eſſe plurimi faciendas, & magno in honore habendas, quamvis neceſſariæ non ſint ad eſſentiam Sacramenti, ſed ad ſolemnitatem dumtaxat pertineant. Id vero ſatis docet tum inſtituentium auctoritas : pleræque enim ab Apoſtolis, aliæ ab Eccleſia, quæ Spiritu Sancto regitur, & in qua reſidet Apoſtolicæ Poteſtatis plenitudo, inſtitutæ ſunt: tum finis cujus cauſa Cæremonias adhiberi voluerunt, ut ſcilicet Sacramentum majori cum religione, ac ſanctitate adminiſtretur, ac velut ob oculos ponantur admirabiles illius effectus, immenſaque Dei beneficia in animis Fidelium altius imprimantur.

Baptiſmi Cęremoniæ.

Triplex autem Cęremoniarum Baptiſmi genus eſt. Primum earum, quæ ante Baptiſmum : alterum earum, quæ in Baptiſmo: tertium earum, quæ poſt Baptiſmum adhibentur.

ARTICULUS I.

De Cæremoniis Baptiſmum præcedentibus.

I. AQua imprimis conſecratur admixto Chriſmate, quod non omni tempore fieri permiſſum eſt, ſed in pervigiliis Paſchatis, & Pentecoſtes, quibus in primitiva Eccleſia Baptiſmus adminiſtrari conſueverat. Quam antiqua ſit hæc Cæremonia, conſtat ex *S. Cypriano*, Epiſt. LXX. *Oportet*, inquit, *mundari, & ſanctificari aquam prius a Sacerdote, ut poſſit Baptiſmo ſuo peccata homini, qui baptizatur, abluere*. Ejusdem conſecrationis meminit *S. Baſilius*, eamque ad arcanam Traditionem refert, Lib. *De Spiritu Sancto*, cap. XXVII. Ejusdem mentio habetur in Capitularibus, Lib. VI. cap. LXXVII. ex quo refertur cap. *In Sabbato*, diſt. IV. *De Conſecratione*, cujus hæc ſunt verba: *In Sabbato Sancto, Paſchæ, vel Pentecoſtes, ſi quis velit aquam conſecratam ad aſperſionem in domo ſua recipere, ante Chriſmatis infuſionem recipiat*.

Aquæ conſecratio.

II. Ante fores Eccleſiæ offeruntur, qui Baptiſmo initiandi ſunt, quia *In-*

digni ſunt, qui more Fidelium domum Dei, antequam Chriſto Domino ſe addixerint, ingrediantur (inquit *S. Carolus* in Inſtructionibus Baptiſmi.)

Nominis impoſitio. III. Nomen deinde imponitur baptizando: quod oſtendit, *Eum qui Baptiſmo initiatur, Chriſti Domini ſervituti addici; cum nominis impoſitio ſignum ſit dominii: quam ob cauſam, cum vellet Deus docere Adam, eum Principem, & Dominum eſſe omnium animantium ad eum illa adduxit, quibus nomina imponeret* (inquit *S. Carolus*.) Sumitur autem nomen ab aliquo Sanctorum cum Chriſto regnantium, ut Chriſtianus nominis etiam ſimilitudine ad virtutis, & ſanctitatis imitationem excitetur, Patronumque ſuum imitari ſtudeat, eum quoque precetur, & advocatum ſibi ad ſalutem futurum apud Deum ſperet; ut docet Concilii Tridentini Catechiſmus.

Catechiſmus. IV. Tum Sacerdos a baptizando exquirit, quid ab Eccleſia petat, primumque eum Chriſtianæ Fidei Doctrina, quam in Baptiſmo profiteri debet, inſtituit. Actio autem illa vocatur Catechiſmus ex multis interrogationibus conſtans, ad quas per ſe reſpondet baptizandus, ſi adulta fuerit ætate; ſi autem infans, pro illo reſpondent Patrini, ſolemnemque ſponſionem faciunt. Morem illum a Chriſti Domini præcepto manaſſe certum eſt, cum Apoſtolis jufſerit: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: docentes eos ſervare omnia, quæcumque mandavi vobis.* Matt. 28. Hujus ritus meminit *S. Auguſtinus* Libro *De Fide, & Operibus*, cap. VI. & IX. & Libro *De Catechizandis Rudibus*.

Exorciſmus & inſufflatio. V. Sequitur Exorciſmus, qui verbo, & exſufflatione peragitur, ut Spiritus immundus a baptizando expellatur, utque per Sacerdotis miniſterium Spiritui Sancto cedat fugiens Spiritus malignus. *Nam per peccatum in primo homine lapſi ſumus, & in mortis hæreditatem omnes devenimus. Facti ſumus humiles, mortales, impleti ſumus timoribus, erroribus hoc merito peccati, cum quo merito, & reatu naſcitur omnis homo. Ideo, ſicut noſtis, & parvuli exſufflantur, & exorcizantur, ut pellatur ab eis diaboli poteſtas inimica, quæ decepit hominem, ut poſſideret homines. Non ergo creatura Dei in infantibus exorcizatur, aut exſufflatur, ſed ille, ſub quo ſunt omnes, qui cum peccato naſcuntur, eſt enim Princeps peccatorum.* Verba ſunt *S. Auguſtini* Sermone *De Symbolo ad Catechumenos*, ex quibus deſumptum eſt Caput; *Sicut noſtis*, diſt. IV. *De Conſecratione*. Ejusdem Ritus frequenter meminit idem S. Doctor in Libris adverſus Pelagianos, tamquam ab univerſa Eccleſia Catholica uſurpati, ut peccati originalis reos parvulos naſci probet, ac de poteſtate, & ſervitute diaboli ad Chriſtum transferri. Legatur Lib. II. *De Peccato Originali contra Cœleſtium*, cap. XL. Lib. I. *De Nuptiis, & Concupiſcentia*, cap. IX. & Lib. II. cap. XXIX. ubi *Antiquiſſimam Eccleſiæ Traditionem* vocat, *qua exorcizantur, & exſufflantur parvuli, ut in Regnum Chriſti a poteſtate tenebrarum, hoc eſt Diaboli, & Angelorum ejus eruti transferantur*; & Lib. 6. contra *Julianum*, cap. V. Ejusdem Cæremoniæ ante *S. Auguſtinum* meminit *Sanctus Cyprianus*, Epiſt. LXXVI. Exorciſmi velut antiquæ Baptiſmi Cæremoniæ meminerunt *Creſcens a Cirta*, & *Lucius a Thebeſte*, & *Vincentius a Thibari*, in Synodo Carthaginenſi *Sancti Cypriani* de rebaptizandis Hæreticis. *Sanctus Gregorius Nazianzenus*, Orat. XL. *S. Optatus Milevitanus*, Lib. IV. contra Parmenianum, *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi I. *Sanctus Ambroſius*, Lib. I. *De Sacramentis* Cap. V. *Cœleſtinus I.* Pontifex Maximus Epiſtola ad Epiſcopos Galliarum, cap. XII. Significat autem inſufflatio non ſolum Dæmonis contempti, & irriſi depulſionem, verum etiam illapſum Spiritus Sancti, qui novam vitam homini per Baptiſmum tribuit: ut qui in creatione, aſpirante, ſeu inſufflante Deo, factus eſt *In animam viventem*, in Regeneratione fiat *In Spiritum vivificantem*.

Baptiſmi Cæremoniæ.

VI.

VI. Obſignantur præterea ſigno Crucis frons, oculi, pectus, aures, humeri: frons, ut ſignificetur baptizandum nomen dare Chriſto crucifixo, in quo confidat, & quem palam confiteri nunquam erubeſcat: oculi, ut intelligamus baptizandum præparari ad videndum claritatem Dei: pectus, ut credat in eum, quia *Corde creditur ad juſtitiam*: aures, ut intelligamus eum conſecrari, ut audiat verbum veritatis: humeri, ut ſuſcipiat jugum ſervitutis Dei juxta Chriſti mandatum: *Tollite jugum meum ſuper vos... Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve*. De hoc Ritu *Rabanus* in Canone, *Poſtea*, diſt. IV. *De Conſecratione* relatus: *Poſtea ſignatur baptizandus ſignaculo ſanctæ Crucis, tam in fronte, quam in corde: ut ab eo tempore ipſe Apoſtata Diabolus, in vaſe ſuo priſtino ſuæ interemptionis cognoſcens ſignaculum, jam ſibi deinceps illud ſciat alienum*. Hujus Ritus meminere *S. Dionyſius*, Lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia, *S. Baſilius*, Lib. *De Spiritu Sancto*, cap. XXVII. *S. Auguſt.* Libro *De Catechizandis Rudibus*, cap. XX. & alibi. Multoties autem baptizandis imprimitur ſignum Crucis, ut intelligamus, Baptiſmum a Chriſti Cruce, & Paſſione vim ſuam omnem trahere: deinde, ut diſcamus nos inviſibili quodam Charactere per ſignum Crucis exterius impreſſum adhibito ſignari, ut ſupremi Paſtoris oves: cujus proinde unius vocem audire, ipſum ad ſaluberrima paſcua ducentem ſequi, & extra ejus ovile nuſquam divagari debemus: denique ut cognoſcamus, nos per Baptiſmum Chriſto confixo Crucis, abnegare noſmetipſos, & Crucem noſtram quotidie tollere debere, atque ita Mundo mori, illius commoda, gloriam, voluptates non amando, ut cum Apoſtolo dicere veraciter poſſimus: *Mihi autem abſit gloriari niſi in Cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti, per quem mihi Mundus crucifixus eſt, & ego Mundo*. Sign. Crucis impreſſio. Matth. 11. 29. Galat. 6. 14.

VII. Sacerdos fuſis orationibus baptizandi capiti manum imponit, ut victimam eſſe ſignificet Deo per Baptiſmum conſecrandam. Hujus Ritus meminit *S. Auguſt.* Libro II. *de Peccatorum Meritis, & Remiſſione*, cap. XXVI. ubi ait, *Catechumenos ſecundum quemdam modum ſuum per ſignum Chriſti, & orationem Manus impoſitionis ſanctificari*. Manus impoſitio.

VIII. Sal benedictum baptizando guſtandum porrigitur, *Ut per ſal typicum ſapientiæ ſale conditus, fœtore careat iniquitatis: & nec a vermibus peccatorum putrefiat, ſed magis illæſus ſervetur ad majorem gratiam percipiendam*. Verba ſunt *Rabani Mauri*, Lib. I. *De Inſtitutione Clericorum*, cap. XXVII. ex quo ſumptum eſt Caput, *Ex hinc*, diſt. IV. *De Conſecrat.* Hujus Ritus meminerunt *Origenes* Hom. VI. in Ezechielem, Conc. Carthaginenſe III. can. V. *S. Aug.* Lib. I. *Confeſſionum*, cap. XI. & Lib. II. *De Peccatorum Meritis, & Remiſſione*, cap. XXVI. *S. Iſidorus Hiſpalenſis*, Lib. II. *De Eccleſiaſticis Officiis*, cap. XX. ubi a Patribus inſtitutum eſſe ait, ut ſal Catechumenis guſtandum detur, ut condimentum ſapientiæ percipiant, ne deſipiant a ſapore Chriſti, ne retro reſpiciant, ſicut Uxor Loth cum liberaretur a Sodomis, ne malum exemplum ipſi remaneant, & alios condiant, ſicut illa, quæ facta eſt ſtatua ſalis: ut cum per fidem Mundo, & actibus, deſideriiſque illius renunciaverint, affectionis priſtinæ non recordentur, neque ad ſæculi illecebras revocentur: quia ſecundum Salvatoris ſententiam: *Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt Regno Dei*. Hinc Chriſtus nos Uxoris Loth meminiſſe jubet, Luc. XVII. 32. *Memores eſtote uxoris Loth*. Omnia denique conſilia, verba, operaque noſtra prudentiæ, ac ſapientiæ cœleſtis ſale reſperſa, & condita eſſe oportere, hic Ritus ſignificat. Unde Chriſtus Marci IX. 48. & 49. *Omnis victima ſale ſalietur. Bonum eſt ſal; quod ſi ſal inſulſum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos*. Alludit Chriſtus ad Veteris Teſtamenti ritum, Salis benedicti deguſtatio. Luce 9. 62.

quo nullam niſi ſale conditam victimam offerre fas erat. Atqui Chriſti victimæ ſumus per Baptiſmum ipſi conſecratæ. Quo pertinet illud Venerabilis *Bedæ*, Lib. II. in *Esdram*, cap. IX. ex quo cap. *Sal cœleſtis*, diſt. IV. *De Conſecratione* ſumptum eſt: *Sal cœleſtis ſapientiæ, quo initiantur Catechumeni, in cunctis operum noſtrorum ſacrificiis jubemur offerre.* Hinc etiam Apoſtolus ad *Coloſſenſes* cap. IV. 6. *Sermo veſter ſemper in gratia ſit ſale conditus, ut ſciatis, quomodo oporteat vos unicuique reſpondere.*

Narium, & aurium ex ſaliva inunctio.

Joan. 9. 7.

IX. Nares, & aures baptizandi ſaliva liniuntur, ſtatimque ad Baptiſmi Fontem mittitur, ut quemadmodum Cæcus ille Evangelicus, quem Dominus jufſerat oculos luto illitos Siloes aqua abluere, lumen recuperavit; ita etiam intelligamus Baptiſmi eam eſſe vim, ut menti ad cœleſtem veritatem percipiendam lumen afferat, ut explicat Conc. Tridentini Catechiſmus. Hujus Ritus meminit *S. Ambroſius* Lib. I. *De his, qui Myſteriis initiantur*, cap. I. *Aperite igitur aures*, inquit, *& bonum odorem vitæ æternæ inhalatum vobis munere Sacramentorum carpite, quod vobis ſignavimus, cum aperitionis celebrantes Myſterium diceremus*, Ephpheta, *quod eſt*, Adaperire: *ut venturus unuſquiſque ad gratiam, quid interrogaretur, cognoſceret; quid reſponderet, meminiſſe deberet. Hoc myſterium celebravit Chriſtus in Evangelio, ſicut legimus, cum mutum curaret, & ſurdum.* Legatur & cap. I. lib. I. *De Sacramentis.* Meminit ejusdem *Rabanus Maurus*, ex quo cap. *Poſtea*, diſt. IV. *De Conſecratione*, ſumptum eſt, aitque ſaliva Sacerdotis, & tactu ſignificari, virtutem divinam per Baptiſmum operari, ut Catechumeno nares aperiantur ad accipiendum odorem notitiæ Dei: aures ad audiendum mandata Dei: ſenſus in intimo corde ad reſpondendum. Sive (ut ait *S. Carolus* in Inſtructionibus Baptiſmi) nares tanguntur ſaliva Sacerdotis, ut aperiantur *Ad diſcernendum bonum odorem a malo, ſanam doctrinam a corrupta: aures autem ad audiendum mandata Dei; ut doctrina, quæ de ore Altiſſimi fluxit, per ejus aures intret, & ei ſuaviter oleat.* Hoc denique Ritu docemur, omnem rerum caducarum odorem Chriſtianis eſſe reſpuendum, & poſt Chriſtum currendum, ut ei unice adhæreamus, juxta illud Sponſæ cœleſtis: *Trahe me poſt te: curremus in odorem unguentorum tuorum:* nobiſque incumbere, ut virtutum fragrantia *Chriſti bonus odor ſimus Deo.*

Marc. 7.

Baptiſmi Cæremoniæ.

Cant. 1. 3.

2. Cor. 2.

ARTICULUS II.

De Cæremoniis Baptiſmum comitantibus.

Abrenuntiatio Satanæ.

I. CAtechumenum ad Sacri Baptiſmatis Fontem perductum Sacerdos ter conceptis verbis interrogat, *Abrenuncias Satanæ, omnibus operibus ejus, & omnibus pompis ejus?* Ille vero, aut ejus nomine Patrinus, ad ſingulas interrogationes reſpondet, *Abrenuncio.* Hujus Ritus meminere *S. Dionyſius* Libro *De Eccleſiaſtica Hierarchia* cap. II. *Tertullianus* Lib. *De Corona Militis* cap. III. illumque in exemplum rerum per Traditionem acceptarum affert: *Ut a Baptiſmate ingrediar* (inquit) *Aquam adituri, ſed & aliquanto prius in Eccleſia ſub Antiſtitis manu conteſtamur nos renunciare Diabolo, & Pompæ, & Angelis ejus.* Et Libro *De Spectaculis* cap. XXIV. Pompam Diaboli definit *Quicquid Dei non eſt, vel Deo diſplicet*: in eoque ordine Spectacula ipſa collocat. *Quod* autem *in Sacramento fidei ejeravimus, neque facto, neque dicto, neque viſu, neque proſpectu participare debemus.* Meminit *Sanctus Ephrem Syrus* in Tra-

Quæ Pompa Diaboli.

Ctata

ſtatu ſingulari *De* hujuſmodi *Abrenunciatione*, quo Chriſtianum paucis verbis ejuraſſe oſtendit *Quodcumque appellatur malum*, nec ſolum capitalibus vitiis, idololatriæ, ſuperſtitionibus, ſed & ſæculi voluptatibus abrenuntiaſſe, *Riſibus*, *tragicis inclamationibus*, *alearum otio*, *tabularum luſui*, &c. Et abrenunciationis hujuſce noſtræ verba in die Judicii nos judicatura, vel juſtificatura. Meminit *S. Baſilius* Libro *De Spiritu Sancto*, cap. XXVII. ejusque originem ab arcana traditione repetit. Meminit *S. Cyrillus Hieroſolymitanus*, Catecheſi Myſtagogica I. ubi opera Satanæ *cujuſvis generis peccata* eſſe docet, quibus renunciare Chriſtianum neceſſe eſt: ut cum aliquis fugit tyrannum, arma quoque illius effugere ſtudet, ac nititur. Meminit *S. Jo: Chryſoſtomus* Homil. XXI. Ad Populum Antiochenum, ubi docet, quod hæc vox Abrenuncio, *Confœderatio cum Domino eſt. Nihil hac voce tutius, ſi ipſam per opera exhibeamus*. Chriſtum ſe gerere ſicut illos, qui ſervos emunt, quos prius interrogant, an ipſis ſervire velint: ita Chriſtum, qui nos pretioſo Sanguine redemit, prius interrogare, an velimus crudelem illum tyrannum, diabolum ſcilicet, deſerere. *Non enim coacta, & violenta eſt ejus dominatio*. Non teſtes a nobis, non chirographa exigere, ſed hac una contentum eſſe voce, ſi eam ex animo proferamus, *Abrenuncio tibi Satana, & pompæ tuæ*. Hujus vocis rationem in die judicii nos reddituros, quam propterea cuſtodiamus neceſſe eſt, *Ut ſalvum tunc reddamus depoſitum. Pompa vero Satanica* (inquit) *ſunt Theatra*, *Circenſes*, *& omne peccatum*, *& dierum obſervatio*, *& præſagia*. Meminit *S. Gregorius Nazianzenus*, Orat. XL. ubi docet, vim, & facultatem Baptiſmi nihil aliud eſſe, quam *Secundæ vitæ*, *& purioris vivendi rationis pactum cum Deo initum*: ideoque nihil magis nos timere debere, quam ne hoc pactum violemus. *Nam cum ad mutua hominum pacta firmanda Deus melius adhiberi ſoleat, quantum periculum eſt, ne fœdera cum Deo ipſo contracta perfregiſſe reperiamur; ac præter alia peccata, ipſius quoque mendacii apud veritatis tribunal rei peragamur*. Meminit *S. Ambroſius* Lib. *De his, qui Myſteriis initiantur* cap. II. *Ingreſſus es* (inquit) *regenerationis ſacrarium, repete quid interrogatus his, recognoſce quid reſponderis. Renunciaſti Diabolo, & operibus ejus, Mundo, & luxuriæ ejus, ac voluptatibus. Tenetur vox tua, non in tumulo mortuorum, ſed in Libro viventium .·.·. Præſentibus Angelis locutus es. Non eſt fallere, non eſt negare .·.·. Ingreſſus, ut adverſarium tuum cerneres, cui renunciandum mox putares, ad Orientem converteris. Qui enim renuntiat Diabolo, ad Chriſtum convertitur, illum directo cernit obtutu*. Lege & Lib. I. *De Sacramentis*, cap. II. Ejuſdem Ritus meminit in pluribus Operum ſuorum locis *S. Auguſtin.* Epiſtol. CXCIV. alias CV. *Ad Sixtum*, cap. IX. Epiſtol. CCXVII. olim CVII. *ad Vitalem*, Lib. I. *De Peccatorum Meritis, & Remiſſione*, cap. XXIV. Enarratione in Pſal. LXXX. ad illa verba, *Inimici Domini mentiti ſunt ei*. Legendi item Serm. II. & IV. *De Symbolo* ad Catechumenos, inter dubios *S. Auguſtini* fœtus ab Editionis Pariſienſis noviſſimæ doctiſſimis Curatoribus rejecti.

Baptiſmi Ceremoniæ.

Abrenunciatio.

Meminit Conc. Pariſienſe Sextum, Lib. I. cap. X. quo Sacerdotes ſæpius inculcare jubet fidelibus, ne jugo Satanæ, quod rejecerunt, ejuſque dominationi, quam aſpernati ſunt, quoquo modo ſuccumbant „ Magna quippe „ ex parte Chriſtianum decus vileſcit, quando renati in Chriſto, ea, qui„ bus in Baptiſmate renunciaverunt, nec intelligere curant, nec ab his ſe, „ ut Chriſto polliciti ſunt, abſtinere ſatagunt .·. Abrenunciare igitur Dia„ bolo, eſt penitus eum reſpuere, ſpernere, rejicere, eique contradicere, „ ſeque, & unumquemque ab eo alienare, ſive aliud quid, quod hoc verbo

„ in

„ in hoc ſenſu exprimi poteſt. Opera ejus ſunt, quæ utique operibus Sal-
„ vatoris contraria exiſtunt. Primum ſuperbia, cujus ille auctor eſt, & quæ
„ eum ex Angelo Dæmonem facit, quæ eſt etiam initium omnis peccati,
„ & cetera vitia, quæ ex radice prodeunt ſuperbiæ. Pompa Diaboli hæc eſt,
„ quæ pompa Mundi, ideſt ambitio, arrogantia, vanagloria, omniſque cu-
„ juslibet rei ſuperfluitas in humanis uſibus; unde creſcit elatio, quæ mul-
„ toties honeſtati ſolet adſcribi; & cetera hujuſmodi, quæ de fonte ſuperbiæ
„ procedere noſcuntur. Hæc, & his ſimilia ſunt, quæ unuſquiſque fidelis
„ tempore Baptiſmatis a ſe rejecit, Chriſtoque ſe mancipavit, pactumque cum
„ Deo fecit, ne penitus ad ea, quibus abrenunciavit, rediret. Verum ſi ju-
„ ra humanæ pactionis firmiter conſervantur, fixius tamen, atque ferven-
„ tius jura tanti pacti, quæ cum Deo facta ſunt, inviolabiliter ſunt obſer-
„ vanda. “ Secundum hujus Concilii doctrinam, cujuslibet rei ſuperfluitas in humanis uſibus, ex qua creſcit elatio, quæ multoties honeſtati ſolet adſcribi, ut ſuperbarum ædium, pretioſæque ſupellectilis magnificentia, veſtium luxus, menſarum lautiorum apparatus, & geniales epulæ, ſpectacula, choreæ, ludi alearum, ad Diaboli pompam pertinent; quibus omnibus ſi cor humanum magis afficitur, quam ſuæ ſalutis cura, & ſtudio, proculdubio pactum in Baptiſmo cum Deo initum violat, & Diabolo, quem ejuraverat, iterum ſe mancipat. Hujus autem abrenunciationis Ritus fundamentum habet in Oraculo Chriſti, Matth. VI. 24. *Nemo poteſt duobus dominis ſervire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget; aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſervire, & Mammonæ.* Et in verbis Apoſtoli II. ad Corinth. VI. 14. 15. *Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? Quæ autem conventio Chriſti ad Belial? Qui autem conſenſus Templi Dei cum Idolis? Vos enim eſtis templum Dei vivi, ſicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum Deus, & ipſi erunt mihi Populus.*

Omnis cujuslibet rei ſuperfluitas in uſibus humanis pompa Diaboli eſt.

Baptiſmi Cæremoniæ

Abrenunciatio.

Lev. 26.

Unctio baptizandi.

II. Obſignantur deinde oleo ſacro, figura Crucis, pectus & ſcapulæ baptizandi, ut intelligamus, eos, qui Baptiſmo initiantur, quaſi *Chriſti Athletas*, ait *S. Ambroſius*, luctam hujus ſæculi luctaturos: ſolent enim luctantes inungi. Deinde, ut ſciamus *Baptiſmi gratiam non noſtris meritis, ſed Chriſti beneficio, & gratuita miſericordia donari*, quæ oleo ſignificatur. Præterea, quia oleum eſt medicamenti ſpecies, quandoquidem *Samaritanus infudit in vulnera oleum, & vinum:* ideo hac unctione demonſtratur, *Intima animæ noſtræ vulnera, & morbos hac medicina curari; fomitemque ipſum, quamvis non omnino extinguatur, at certe debilitari; vireſque, & robur ſpirituale nobis addi, quo Satanæ, carniſque tentationum impetus depellamus. Pectus præterea ungitur, ut intelligamus, mentem, animumque divina virtute corroborari. Scapulæ vero, quia dantur homini vires ad jugum Chriſti Domini ferendum. Inungitur ante, & retro, ut undique muniatur, & confirmetur ad opera bona præſtanda, corde, & corpore, voluntate, & opere.* Hæc explicatio eſt *S. Caroli Borromæi* in *Inſtructionibus Baptiſmi*. Hujus Ritus meminerunt *S. Cyrillus Hieroſolymitanus*, Catecheſi Myſtagogica II. *S. Ambroſius*, Lib. I. *De Sacramentis*, cap. II. *Rabanus Maurus* Lib. I. *de Inſtitutione Clericorum*, cap. XXVII. ex quo Cap. *Deinde*, Diſt. IV. *De Conſecratione*, ſumptum eſt, cujus hæc ſunt verba: *A Sacerdote inungitur, ut Sacrum Baptiſma cum fide accepta cuſtodiatur. Ungitur tunc illius pectus de oleo ſanctificato cum invocatione Sanctæ Trinitatis, ut nullæ reliquiæ latentis inimici in eo reſideant; ſed in fide Sanctæ Trinitatis mens ejus confortetur. Ungitur & inter ſcapulas de eodem oleo, ut undique muniatur, & ad bona opera facienda per Dei gratiam roboretur.* De eodem Ritu ſic lo-

Luc. 10. 34.

Baptiſmalis unctionis myſtica ſignificatio.

loquitur *Innoc. III.* cap. *Cum veniſſet*, Extra, *De Sacra Unctione*, cujus hæc ſunt verba: *In pectore baptizandus inungitur, ut per Sancti Spiritus Donum abjiciat errorem, & ignorantiam, & ſuſcipiat fidem rectam, quia Juſtus ex fide vivit. Inter ſcapulas, ut per Sp. Sancti gratiam excutiat negligentiam, & torporem, & bonam operationem exerceat: quia Fides ſine operibus mortua eſt, ut per Fidei Sacramentum ſit munditia cogitationum in pectore, & per operis exercitium ſit fortitudo laborum in ſcapulis, quatenus Fides per dilectionem, ſecundum Apoſtolum, operetur.*

III. Sequitur Fidei Profeſſio. Baptizandus enim de ſummis fidei capitibus, ſeu Articulis Symboli a Sacerdote interrogatus reſpondet, *Credo*. Hujus Ritus meminere *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſibus I. & II. *S. Ambroſius* Lib. *De Initiandis*, cap. V. & II. *De Sacramentis*, cap. VII. cujus hæc ſunt verba: *Interrogatus es, Credis in Deum Patrem omnipotentem? Dixiſti, Credo, & merſiſti, hoc eſt, ſepultus es: Credis in Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, & in Crucem ejus? Dixiſti, Credo, & merſiſti: ideo & Chriſto es conſepultus ∴∴. Tertio interrogatus es, Credis & in Spiritum Sanctum? Dixiſti, Credo: tertio merſiſti, ut multiplicem lapſum ſuperioris ætatis abſolveret trina Confeſſio. Denique ut vobis affiramus exemplum, S. Apoſtolus Petrus, poſteaquam in Paſſione Domini lapſus videtur infirmitate conditionis humanæ: quia ter negaverat, poſtea ut illum lapſum aboleret, & ſolveret, tertio interrogatus a Chriſto ſi Chriſtum amaret, tunc ille dicit*: Tu noſti, Domine, quia amo te. *Tertio dixit, ut tertio abſolveretur*. Ejuſdem Ritus meminit *S. Auguſtinus* Lib. VIII. *Confeſſionum*, cap. II. & in Sermonibus ad Catechumenos habitis. Fundatus eſt in Chriſti verbis, *Marci* ultim. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit*: & in illis Apoſtoli ad Rom. X. 10. *Quia ſi confiteris in ore tuo Dominum Jeſum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum ſuſcitavit a mortuis, ſalvus eris. Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Dicit enim Scriptura: omnis qui credit in illum, non confundetur*. His porro duobus verbis, *Abrenuncio*, & *Credo*, ſive duabus Sponſionibus per illa expreſſis, omnis Chriſtianæ Legis vis, & diſciplina continetur. Fidei profeſſio. Baptiſmi Cæremoniæ. Iſa. 28. 16

IV. Cum jam Baptiſmum adminiſtrare oportet, quærit Sacerdos ab eo, qui baptizandus eſt, *Vis baptizari*? Quo per ſe, ſi ſit adultus, vel, ſi ſit infans, per Patrinos annuente, ſtatim aqua ſalutari perfunditur *In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Ritus hujus rationem affert Concil. Tridentini Catechiſmus. *Quemadmodum* (inquit) *homo ſua voluntate Serpenti obediens, merito damnatus eſt: ita Dominus neminem ad ſuorum numerum, niſi voluntarium Militem adſcribi voluit, ut divinis juſſis ſponte obtemperans, æternam ſalutem conſequeretur*. Hic Ritus in exemplo Chriſti fundamentum habet, qui Paralyticum ad Piſcinam ſanaturus, illum interrogavit, *Vis ſanus fieri*? Et ſane, quod de eleemoſynæ erogatione dixit Apoſtolus, faciendam eſſe *non ex triſtitia, aut ex neceſſitate: hilarem enim datorem diligit Deus*: id multo potiori ratione affirmandum eſt de ſuſceptione Sacramenti, qua homo ſe Deo reddit, ac in perpetuum donat, devovet, mancipat. Cur baptizandus interrogatur, an velit baptizari? Joan. 5. 6. II. Cor. 9. 7.

ARTICULUS III.

De Cæremoniis Baptiſmum conſequentibus.

I. ABſoluto Baptiſmate, Sacerdos ſummum baptizati verticem Chriſmate ungit, ut deſcenſio Spir. Sancti ſuper ipſum ad habitationem Deo conſecrandam ſignificetur: ut intelligat, ſe ab eo die Chriſto capiti tam- Unctio Chriſmatis in vertice

tamquam membrum conjunctum esse, atque ejus corpori insitum, & ea re *Regni Christi particeps fiat, & a Christo Christianus possit vocari* (ut ait Rabanus Lib. I. *De Institutione Clericorum*, cap. XXVIII. ex quo cap. *Postquam*, dist. IV. *De Consecratione*, sumptum est.) Christus enim a Chrismate appellatur, quem scilicet *Unxit Deus oleo lætitiæ præ consortibus* ejus, sive ipso *Sp. Sancto*, & *omni plenitudine Divinitatis, quæ in illo inhabitat corporaliter* (ut loquitur Apostolus) idest substantialiter. Chrismate caput linitur, quia *Oculi sapientis in capite ejus*: eoque significatur, quod *Friget sapientia sine gratia: sed ubi sapientia acceperit gratiam, tunc opus ejus incipit esse perfectum* (inquit *S. Ambrosius* Lib. III. *De Sacramentis*, cap. I. ex quo sumptum est cap. *Accepisti*, dist. IV. *De Consecratione*.) Eamdem hujus Ritus affert rationem *Innoc. III.* cap *Cum venisset*, Extra, *De Sacra Unctione*: additque, Unctionem fieri in capite, *Ut sit paratus omni petenti de fide reddere rationem*. Meminit ejusdem unctionis *Innoc. I.* Epist. I. *Ad Decentium*, cap. III. Hanc a quibusdam Presbyteris neglectam Cæremoniam observari jussit ab omnibus Conc. Arausicanum I. can. I. ex quo sumptum est cap. *Nullus*, dist. IV. *De Consecratione*, cujus hæc sunt verba: *Nullus Ministrorum, qui baptizandi recipit officium, sine Chrismate usquam debet progredi, quia inter nos placuit semel in Baptismate chrismari*, &c. Hunc Ritum a *S. Sylvestro* Pontifice Maximo institutum affirmant *Amalarius* Lib. I. *De Ecclesiasticis Officiis*, cap. XXVII. *Vvalafridus Strabo* Lib. *De Rebus Ecclesiasticis*, cap. XXVI. & *Rabanus Maurus* loco supra laudato. *S. Isidorus Hispalensis* Lib. II. *De Ecclesiasticis Officiis*, cap. XXVI. & *Yvo Carnotensis* Serm. I. *De Sacramentis Neophytorum*, ejusdem Ritus meminerunt ajuntq; baptizatum, cum de Sacro Fonte ascenderit, Chrismate ungi in vertice, *Ut cognoscat se promotum in Regium genus, & Sacerdotale*; secundum illud *S. Petri* Epist. I. cap. II. *Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta*. Aliam istius Cæremoniæ rationem affert idem S. Præsul Carnotensis, Serm. IV. *De Sacramentis Dedicationis*, ubi ait, Christianos unctos in capite post Baptismum, ut Charitas, quæ per Sp. Sanctum datur, sem. per abundet in corde, secundum verbum illud Sapientiæ: *Oleum de capite tuo nunquam deficiat*: unde & Apostolus, *Charitas*, inquit, *diffusa est in cordibus nostris per Sp. Sanctum, qui datus est nobis*. Datum quidem Sp. Sanctum, cum aquis salutaribus ablueremur: *Sed ibi ad præteritorum criminum remissionem; hic vero ad ædificandam in cordibus nostris Dei, & proximi charitatem*. Quæ charitas in Christi corpore non præfert indigenam alienigenæ, non nobilem ignobili, non virum mulieri, sed omnes per adoptionem Spiritus facit filios, quicumque per eumdem Spiritum clamant: *Pater noster, dimitte nobis debita nostra*. In hoc ergo Christi corpore, *Ille solus habetur sublimior, qui fuerit in Dei amore potentior*.

Pſal. 44. 8. Coloſſ. 2. 9. Eccl. 2. 14 Baptiſmi Cæremoniæ Eccl. 9. 8. Rom. 5. 5.

Sacris autem Canonibus vetitum est, ne Chrisma vetus ad Unctionem Baptismalem adhibeatur, sed novum jubetur adhiberi, quod ipso anno Parochi a proprio Episcopo, ante Paschæ Solemnitatem, non per minorem Clericum, sed per se ipsos, aut per Compresbyteros petierint, & acceperint. Ita præscriptum est cap. *Si quis*, ex Conc. Lugdunensi, & cap. *Presbyteri*, ex Conc. Valentino, relatis dist. IV. *De Consecratione*.

II. Induit postea Sacerdos baptizatum veste candida dicens: *Accipe vestem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunal Domini nostri Jesu Christi, ut habeas vitam æternam*. Infantibus vero, qui vestitu non utuntur, sudariolum, seu Chrismale datur: quod symbolum est tum Christianæ libertatis, quam per Baptismum sumus consecuti, erepti de servitute diaboli: tum glorioſæ resurrectionis, ad quam homines per Baptismum re-

Veſtis candida.

regenerantur : nam *Dum Sacramentum impenditur corpori , corpus conſecratur immortalitati* (inquit *Tertullianus*) tum innocentiæ, & integritatis poſt Baptiſmum ſervandæ , ſecundum illud Apoſtoli ad *Rom.* IV. cap. *In novitate vitæ ambulemus*: tum denique lætitiæ internæ, & gaudii Spiritus: ſicut enim pulla veſtis triſtitiæ , ſic candida lætitiæ ſignum eſt . De hoc Ritu *S. Ambroſius* Lib. *De Initiandis* , cap. VII. *Accepiſti candida veſtimenta , ut eſſet indicium , quod exueris involucrum peccatorum , & indueris innocentiæ caſtæ velamina* . De eodem *S. Auguſtinus* Serm. CCXXIII. alias De Diverſis LXXXI. *Infantes iſti* , inquit , *quos cernitis exterius dealbatos , interiuſque mundatos , qui candore veſtium ſplendorem mentium præfigurant , cum peccatorum ſuorum nocte premerentur , tenebræ fuerunt . Nunc autem quia mundati ſunt Lavacro indulgentiæ , quia irrigati fonte Sapientiæ , quia perfuſi luce juſtitiæ : hic eſt dies , quem fecit Dominus , exultemus & lætemur in eo* . Eaſdem iſtius cęremoniæ rationes afferunt *Rabanus Maurus* Lib. I. *De inſtitutione Clericorum* , cap. XXIX. ex quo c. *Poſt Baptiſmum* , diſt. IV. *De Conſecratione* , ſumptum eſt , & *Yvo Carnotenſis* Serm. IV. *De Sacramentis Dedicationis* , & Serm. I. *De Sacramentis Neophytorum* . Olim qui Sabbato Sancto erant baptizati , per totam hebdomadam albis veſtibus utebantur , & in Octavis Paſchæ Sanctis Sacrificiis angelico illo habitu aderant. Hinc *Dominica in Albis* nuncupata.

Baptiſmi Cęremoniæ

Pſal. 117. 24.

III. Deinde cereus ardens baptizato , ſeu Patrinis illum tenentibus , in manus traditur, quo ſignificatur, quod Apoſtolus ait Epheſ. V. *Eratis aliquando tenebræ , nunc autem lux in Domino . Ut filii lucis ambulate : fructus enim lucis eſt in omni bonitate , & juſtitia , & veritate : probantes , quid ſit beneplacitum Deo : & nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum , magis autem redarguite* . Significatur etiam baptizatos implere debere, quod Chriſtus in Evangelio jubet : Matth. V. 16. *Sic luceat lux veſtra coram hominibus , ut videant opera veſtra bona , & glorificent Patrem veſtrum , qui in cœlis eſt* . Et Lucæ XIII. 35. *Sint lumbi veſtri præcincti , & lucernæ ardentes in manibus veſtris* : ut ſit munditia caſtitatis in corpore , & lumen veritatis in operatione . Præterea, cereus ille ardens , nuptialis inſtar facis eſt , ſymbolum conjunctionis animæ , velut immaculatæ jam virginis cum Chriſto Sponſo, juxta illud Apoſtoli 2. ad Cor. XI. *Deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto* . Quamobrem curare debemus, ut oleo ſpiritali , ideſt charitate , nuſquam in cordibus noſtris deficiente, lampas noſtra, ſemper inextincta ſervetur, ut veniente Sponſo in die mortis noſtræ, intremus cum ipſo ad Nuptias æternæ felicitatis . Addit *S. Carolus*, cereo ardenti ſignificari tres virtutes Theologicas, quæ in Baptiſmo infunduntur, fidem in lumine , charitatem in calore , ſpem in cerei recta altitudine , quæ ſurſum aſcendit; ut ſpes noſtra ad cęlos uſque excitatur, & erigitur. Id præterea, quod Baptiſmo nobis fit communicatio lucis veræ, quæ Chriſtus eſt, & depulſio tenebrarum: quam ob cauſam Baptiſmus *Sacramentum illuminationis* , & baptizati, more loquendi Patrum , *Illuminati* dicuntur . Cereo denique ardente ſignificatur pura intentio , qua baptizati omnia opera ſua facere debent, ut ei ſoli placeant, cui ſe probaverunt, qui ſcrutatur Jeruſalem in lucernis, & lumen noſtrum etiam examinat, & judicat. Quo de lumine Chriſtus in Evangelio ait, Lucæ XI. *Lucerna corporis tui eſt oculus tuus . Si oculus tuus fuerit ſimplex , totum corpus tuum lucidum erit ; ſi autem nequam fuerit , etiam corpus tuum tenebroſum erit . Vide ergo , ne lumen , quod in te eſt , tenebræ ſint . Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit , non habens aliquam partem tenebrarum , erit lucidum totum , & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te* . Oculus ſimplex eſt recta intentio ; corpus

Recta, & pura intentio cereo arden. te ſignificata.

Baptiſmi Cęremoniæ.

opera:

opera. Si intentio pura, & recta ſit, opera ſecundum ſe bona omni ex parte lucida ſunt; ſi prava intentio, opera alioquin bona tenebræ ſunt. Si aliqua ex parte minus recta ſit intentio, opera aliqua etiam ex parte ſunt tenebris infuſcata. Duo autem requiruntur ad rectam intentionem, *Res*, & *cauſa*, *ideſt*, *quid intendas*, & *propter quid*: ut monet *S. Bernardus* Serm. XL. in Cantica. *Et ex his duobus Animæ decor, vel deformitas judicatur: ut animæ, quæ ambo iſta recta, atque pudica habuerit, merito, veraciterque dicatur: Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis.* Animæ enim facies, mentis intentio; ex qua nimirum rectitudo operis, ſicut ex facie pulchritudo corporis æſtimatur. Duæ autem veluti genæ ſunt, objectum quod intendit, & finis propter quem intendit. Quæ igitur horum altero caruerit Anima, de illa dici non poterit: *Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis*: ſed ex parte deformis erit, cujus alteram faciem vel inhoneſtas rei, vel cauſæ, ſeu finis turpitudo fœdaverit. „ Ergo intendere non in Deum, ſed in ſęculum, ſęcularis „ animæ eſt, nec ullam prorſus genarum ſpecioſam habentis. Intendere au- „ tem quaſi in Deum, ſed non propter Deum; hypocritæ plane animæ eſt: cujus „ etſi una facies decora videtur, quod ad Deum qualicumque intentione reſpi- „ ciat; ipſa tamen ſimulatio omne in ea decorum exterminat, & magis per to- „ tum ingerit fœditatem. Si autem vel ſolum, vel maxime ob vitæ præ- „ ſentis neceſſaria ad Deum converterit intentionem, non quidem fece hy- „ pochriſis putidam, puſillanimitatis tamen vitio dicimus ſubobſcuram, & „ minus acceptam. Porro e contrario intendere in aliud quam in Deum, „ tamen propter Deum; non otium Mariæ, ſed Marthæ negotium eſt. „ Abſit autem ut quæ hujuſmodi eſt, quidquam illam dixerim habere deforme; „ nec tamen ad perfectum affirmaverim perveniſſe decoris: quippe quæ ad- „ huc ſolicita eſt, & turbatur erga plurima, & non poteſt terrenorum „ actuum vel tenui pulvere non reſpergi. Quem tamen cito, facileque de- „ terget, vel in hora ſanctæ dormitionis, caſta intentio, & bonæ conſcien- „ tiæ interrogatio in Deum. Ergo ſolum inquirere Deum propter ipſum „ ſolum, hoc eſt plane utramque bipartitæ intentionis faciem habere pul- „ cherrimam, atque id proprium, ac ſpeciale Sponſæ, cui merito ſingulari „ prærogativa audire conveniat: *Pulchræ* ſunt genæ tuæ ſicut turturis.

Cant. 1.

Cant. 1. 9.

Cęremoniæ ſupplendæ in iis, qui domi urgente neceſſitate baptizati ſunt.

IV. Quamvis autem omnes illæ cæremoniæ, ſive quæ Baptiſmum præcedunt, ſive quæ comitantur, ſive quæ ſubſequuntur, non ſint ad ſubſtantiam Sacramenti neceſſariæ, adeoque ſine illis poſſit homo Baptiſmi effectum conſequi; non tamen prætermittendæ ſunt, niſi urgente neceſſitate: *Et tunc ceſſante periculo debent ſuppleri, ut ſervetur uniformitas in Baptiſmo. Nec fruſtra ſupplentur poſt Baptiſmum, quia ſicut impeditur effectus Baptiſmi, antequam percipiatur; ita poteſt impediri poſtquam fuerit perceptus* (inquit *S. Thomas* III. p. q. LXXI. art. III.) Sicut igitur Exorciſmus ab eo, qui baptizandus eſt poteſtatem arcet dęmonis exterius impugnantis, & inſidias ſtruentis, ne præſtet impedimentum Sacramento ſuſcipiendo; ita poſt Baptiſmum ejuſdem poteſtatem coercet, ne baptizato noceat; ac dęmoni in Chriſti nomine imperatur, non ut recedat a puero, a quo per Baptiſmum jam excluſus eſt, ſed ne in illum redeat progreſſu temporis, cum rationis uſum attigerit, ut eum in peccatum pertrahendo gratia Baptiſmali ſpoliet. Sic immutanda Exorciſmi verba, cum ſupplentur cæremoniæ Baptiſmi in eo, qui domi urgente periculo baptizatus eſt, conſtat ex Rituali *Pauli V.*

Exorciſmi verba immutanda.

Præterea unctio Chriſmatis in vertice facta non ſolum ſignificat aliquid, ſed etiam efficit; *Operatur* enim *conſervationem gratiæ Baptiſmalis*, ait ibidem *S. Thomas*; non quidem, ex opere operato, ſeu per ſe, propriamque virtutem, ſed ex fide, & pietate Eccleſiæ. In Hæreticis ad Eccleſiam redeun-

deuntibus, & extra Eccleſiam baptizatis, cęremonias ſuppleri jubent Concilia, & Rituale Romanum: *Niſi rationabili de cauſa aliter Epiſcopo videatur*. In Gallicana Eccleſia non ſupplentur, in his qui ab Hæreſi Calviniana redeunt, & extra Eccleſiam baptizati ſunt.

ARTICULUS IV.

Quid agendum a Parocho poſt adminiſtrationem Baptiſmi?

I. BAptizatorum nomina, necnon Parentum, & Suſceptorum, ſive Patrinorum, cum nota diei, & anni, in Librum referre debet Parochus: ſive illi in Eccleſia cum ſolemnibus cęremoniis, ſive domi propter neceſſitatis anguſtias baptizati ſint. Ita ſtatuit *S. Carolus* in Conc. Mediolanenſi IV. Ita Concil. Rothomagenſe anno MDLXXXI. & Synodus Aquenſis MDLXXXV. quod etiam Reges Chriſtianiſſimi *Franciſcus I.* anno MDXXXIX. art. II. & III. & *Henricus III.* in Comitiis Bleſenſibus an. MDLXXIX. art. CLXXXI. Lege lata ſanxerunt, juſſeruntque Baptiſmalia Regeſta quotannis ad proximi Prætoris, aut Seneſcalli Actuarium a Parocho deferri, in publicis Tabulariis conſervanda. Baptizatorum nomina in publicas Eccleſiæ tabulas referri, mos antiquus erat, ut meminiſſent ſe nomen dediſſe Chriſto, atque in ejus militiam eſſe adſcriptos, & nomina ſua in cęlis eſſe conſcripta.

II. Parochum, pro perſonarum multitudine, ſtatuque Sermonem habere convenit, in quo præter cetera conſiderationem aliquam Chriſtianam explicet de ſolemni ſponſione, quam unuſquiſque Fidelis in Baptiſmo facit; ut Fideles, qui adſunt, tam ſanctæ promiſſionis recordatione excitati, videant, atque exequantur, quæ ſolemniter ſpoponderunt. Ita *S. Carolus* in Inſtructionibus Baptiſmi.

III. Compatres monere debet, ac docere quæ ſint officii eorum partes, quas pro ſuſceptionis, fidejuſſioniſve munere præſtare debent, ut ſcilicet infanti ſemper ſolicitudinem veræ charitatis impendant, curentque ut is inſtituatur Doctrinæ Chriſtianæ rudimentis: admoneantque ut caſtitatem cuſtodiat; a maledicto, & perjurio linguam cohibeat; cantica turpia, & obſcęna non proferat; ſuperbia non efferatur, non invideat: iracundiam, odiumve in corde non teneat; & alia id generis. Monere etiam debet de cognatione ſpirituali inter Compatres, & baptizatum, illiuſque patrem, & matrem; ac præterea inter baptizantem, baptizatum, baptizatique patrem, & matrem contracta: & docere quam mutuis ſanctæ charitatis officiis, & quam ſincere, & caſte inprimis hujuſmodi cognatio ſpiritualis colenda ſit. Ita *S. Carolus*.

IV. Monere debet, ne mater, nutrixve, aut alia quævis mulier, aut alius quicumque vir, infantem anno ætatis non expleto in eodem ſecum lecto unquam teneant: ſi infantulos in eodem cum ipſis lecto jacentes ſuffocari contigerit, homicidii reas futuras; etſi non ſuffocentur, mortaliter tamen ipſas peccare propter periculum in quod tenellorum puerorum vitam adducunt. Pœnam Excommunicationis in eas, ſive in illos decrevit Conc. Mediolanenſe IV. & hunc ſibi caſum reſervare merito conſueverunt Epiſcopi.

V. Monere debet Parochus, ut puerpera, ſimul atque domo pedem a partu efferet, Eccleſiam Parochialem adeat, ut benedictionem accipiat. Caveat autem ne ob eam cauſam ipſe puerperę domum ingrediatur, etiamſi illa adverſa valetudine laboret. Neque eidem Panem benedictum ſub hoſtiæ forma præbeat. Caveat præterea poſt adminiſtrationem Baptiſmi a comeſſationibus, etiam domi parentum infantis. Ita *S. Carolus* in Inſtructionibus Baptiſmi.

VI. Moneat denique Baptiſmi diem a parentibus notari: ut quo die infans baptizatus eſt, eum ex inſtituto Patrum, quotannis ardentiori prece, eleemoſy-

nis,

nis, ſi per facultates poteſt, omnique charitatis opere, atque officio ſpiritaliſque gaudii celebritate recolat: memor ſe chirographo damnationis deleto, hæreditatis cęleſtis participem in Chriſto Domino factum eſſe. Ita *S. Carolus*, qui & præclara *S. Ambroſii* verba ea occaſione refert: *Repete, quid interrogatus ſis; recognoſce, quid reſponderis. Renunciaſti Diabolo, & operibus ejus, Mundo, & luxuriæ ejus, ac voluptatibus. Memor eſto ſermonis tui, & nunquam tibi excidat tuæ ſeries cautionis.*

TRACTATUS III

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

CUm in Baptiſmo non ſolum omne peccatum tam originis, quam propriæ actionis remittatur, ſed & Sp. Sanctus in novam nos regenerans creaturam nobis detur; ſi percepto Baptiſmate ſtatim ex hoc ſæculo migraremus, ſolus Baptiſmus ſufficeret ad æternam ſalutem, moxque Dei viſione, & ſempiterna pace frueremur. Jam vero cum nos, poſt myſticum tranſitum Maris Rubri, in Mundi hujus deſerto cum hoſtibus ſalutis noſtræ, carne, Mundo ipſo, & Diabolo ſine intermiſſione dimicare oporteat: cum caro adverſus ſpiritum perduellis, cupiditateſque in ſinu noſtro latentes domeſticum, internumque bellum moveant: Mundus *Erroribus*, *amoribus*, & *terroribus* ſuis armatus, ut *S. Auguſtinus* loquitur, continuo nos oppugnet: 1 Petri 5. 8. Diabolus mille artibus inſtructus *Tamquam leo rugiens* circumeat, *quærens quem devoret:* hanc inituri luctam animo deficeremus, niſi fide certo perſuaſum nobis eſſet, Chriſtum Redemptorem noſtrum, qui carnem domuit, Mundum vicit, Diabolum hujus Mundi Principem foras ejecit, adverſus tot, & tam graves inſultus alia inſtituiſſe remedia, quibus luctantibus nobis ſubveniret. Sicut ergo in Exodo legimus, filios Iſrael ex Ægypto per Mare Rubrum jam egreſſos, devictis, ac ſubmerſis etiamnum hoſtibus, tum maxime fuiſſe compluribus aliis Sacramentis roboratos, inprimis expanſione nubis in protectionem eorum, & ignis, ut luceret eis per noctem; deinde Panis cęleſtis, ſcilicet Mannæ manducatione, & aquæ potu, quæ de petra percuſſa manavit: ita Chriſtus, qui Veteris Legis figuras implevit, poſt Baptiſmum pleraque alia Sp. Sancti munera, & gratiarum dona nobis reliquit, quibus nos per Baptiſmum reſurgentes ſuſtentat, & confirmat, ne hoſtium impetu rurſus fracti ſuccumbamus. Quæ ſunt cetera Eccleſiæ Sacramenta, inprimis vero Confirmatio, & Euchariſtia. De Confirmatione in hocce Tractatu dicendum, cujus Sacramenti naturam, vim ac dignitatem Fidelibus opportunitate data explicandam monet Conc. Tridentini Catechiſmus: ut intelligant, non ſolum negligendum non eſſe, ſed ſumma cum pietate, & religione ſuſcipiendum, ne ipſorum culpa, maximoque malo eveniat, ut fruſtra in eos divinum hoc beneficium collatum videatur.

CAPUT I.

DE CONFIRMATIONIS NATURA.

ARTICULUS I.

Utrum Confirmatio ſit verum Novæ Legis Sacramentum?

Varia Confirmationis nomina. MUltis nominibus Sacramentum iſtud a Patribus, & Auctoribus Eccleſiaſticis appellatur. Quædam a materia ſumuntur, quæ eſt manuum impoſitio, & chriſma. Sic vocatur *Manus impoſitio* a *S. Auguſtino* Lib. III. De Baptiſmo contra Donatiſtas, cap. XVI. a *S. Iſidoro Hiſpalenſi* Lib. II.

De

De Eccleſiaſticis Officiis, cap. XXVI. *Amalario Fortunato* in Libro ejuſdem argumenti, cap. XXVII. *Hugone a S. Victore* Lib. II. De Sacramentis, P. VII. cap. II. *Unguenti Myſterium* appellatur a *S. Dionyſio* Lib. De Eccleſiaſtica Hierarchia, cap. IV. *Sacramentum Chriſmatis* a *S. Auguſtino* Lib. II. Contra Litteras Petiliani, cap. CIV. *Chriſma ſpiritualis unguenti* a *Theodoreto* Comment. in cap. I. Cantici Canticorum: *Chriſma Sanctum*, & *Chriſma ſuper cœleſte* a Conc. Laodiceno can. VII. & XLVIII. *Chriſma ſalutis a S. Leone* Serm. IV. De Nat. Domini. Quia vero per iſtud Sacramentum ſigno, & ſigillo crucis in fronte, & impreſſo in anima charactere, velut Chriſti Milites obſignamur, *Sigillum, quo accipitur Spiritus Sanctus* vocatur a *S. Cornelio* Papa, & Martyre Epiſtola ad *Fabium Antiochenum*, apud *Euſebium* Lib. VI. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. XLIII. Ab effectu, qui eſt facere hominem plene, ac perfecte Chriſtianum, vocatur *Perfectio a S. Dionyſio* loco mox laudato, a Conc. Illiberitano can. XXXVIII. & LXXVII. a *S. Ambroſio* Lib. III. De Sacramentis, cap. II. *Sacramentum plenitudinis gratiæ* a *S. Thoma* III. p. qu. LXXII. art. I. Ab alio tandem effectu, qui eſt ſpiritualis collatio roboris, *Confirmatio* vulgo vocatur; quia per illud Sacramentum Chriſtiani robuſtiores fiunt ad confitendum, & glorificandum nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ad reſiſtendum ſalutis ſuæ hoſtibus: & quia hujus Sacramenti virtute Deus in nobis confirmat quod Baptiſmo cœpit operari, noſque ad Chriſtianæ ſoliditatis perfectionem adducit, ut loquitur Conc. Tridentini Catechiſmus. Ita porro definiri poteſt: *Confirmatio eſt Sacramentum novæ Legis, quo fideles ad Chriſti fidem palam, & intrepide profitendam, Spiritus Sancti plenitudine roborantur.*

Hanc nihil a Catecheſi differre *Calvinas*, ejuſque Sectatores aſſerunt, indeque duxiſſe originem tam imperite, quam impie finxerunt, quod olim, qui infantes baptizati erant, cum jam adulti eſſent, ad Epiſcopum adducebantur, ut Fidem Chriſtianam, quam in Baptiſmo ſuſceperant, confirmarent. Lutherus meram Baptiſmi Cæremoniam, non Sacramentum eſſe affirmavit. Horum errores confixit Tridentina Synodus, ſecundum quam ſit

PROPOSITIO UNICA.

Confirmatio eſt verum, & proprie dictum Novæ Legis Sacramentum.

Confirmationis eſſentia.

SIgnum enim vero ſenſibile, conſtans ex rebus, & verbis, & operatorium gratiæ ſanctificantis, eſt verum & proprie dictum Sacramentum: Confirmatio autem ſignum eſt ſenſibile, conſtans ex rebus, & verbis, nimirum Impoſitione manuum, & Chriſmatione, junctis orationi, & eſt perpetuum, & gratiæ ſanctificantis operatorium: eſt itaque verum, & proprie dictum Sacramentum.

Minor probatur ex Scriptura primum, tum ex Traditione. Quod Scripturam ſpectat, Act. VIII. cap. hujuſmodi Manuum impoſitionem orationi junctam, & Sp. Sanctum per eam datum legimus. *Cum audiſſent Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis, quod recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum, & Joannem: qui cum veniſſent, oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum Sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat, ſed baptizati tantum erant in nomine Domini Jeſu. Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.* Quod quidem non pro ſolis Eccleſiæ incunabulis inſtitutum, & ad dona exteriora, ſeu gratias gratis datas per ſigna viſibilia conferendas, ſed in perpetuum tempus, ad gratiam ſanctificantem conferendam, probatur ex Traditione, & Eccleſiæ uſu, in qua eamdem manuum impoſitionem uſurpatam fuiſſe ſequentibus ſæculis, cum jam gratiæ gratis datæ, puta Donum linguarum, Prophetia, Interpretatio ſermonum,

num, &c. visibiliter conferri desiissent, & veterum Patrum testimoniis compertum est.

Tertulliani, Lib. *De Baptismo*, cap. VII. *Exinde egressi de Lavacro, perungimur benedicta Unctione*. De cujus effectu ibidem subdit: *In nobis carnaliter currit Unctio, sed spiritualiter proficit: quomodo & ipsius Baptismi carnalis actus, quia in aqua mergimur; spiritalis effectus, quia delictis liberamur. Dehinc manus imponitur per benedictionem advocans, & invitans Sp. Sanctum:* Et paulo post: *Tunc ille SS. Spiritus, super emundata, & benedicta corpora libens a Patre descendit super Baptismi aquas, tamquam pristinam sedem recognoscens, conquievit, columbæ figura delapsus in Dominum, ut natura Sp. Sancti declararetur per animal simplicitatis, & innocentiæ.* Et infra: *Quemadmodum post aquas diluvii, quibus iniquitas antiqua purgata est, post Baptismum, ita ut dixerim, Mundi, pacem cœlestis iræ præco columba terris annunciavit, demissa ex Arca, & cum olea reversa; eademque dispositione spiritalis effectus, terræ, ideſt, carni nostræ emergenti de Lavacro post vetera delicta, columba Sp. Sancti advolat, pacem Dei adferens, emissa de cœlis, ubi Ecclesia est Arca figurata.* En manuum impositionem super baptizatos factam, ad profectum spiritualem, & infusionem Sp. Sancti. Quamquam autem continenter cum Baptismo illa manus impositio Sp. Sanctum advocans fieri soleret, non sequitur distinctum Sacramentum non fuisse. Nam & continenter olim cum Baptismo Eucharistia porrigebatur infanti: quam tamen distinctum esse Sacramentum ne ipsi quidem Hæretici negant. Præterea, isti Ritui alios effectus quam Baptismo tribuit *Tertullianus*, adeoque meram Baptismi Cæremoniam esse non censet, sed distinctum plane Sacramentum. Sic enim habet Libro *De Resurrectione carnis*, cap. VIII. *Caro abluitur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecretur. Caro signatur, ut & anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, ut & anima Spiritu illuminetur. Caro Corpore, & Sanguine Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur.*

Confirmatio verum Sacramentum.

Idem probatur testimonio *S. Cornelii* Romani Pontificis, & Martyris, Epistola ad *Fabium* Antiochenum ab Eusebio relata Lib. VI. *Historiæ Ecclesiasticæ*, cap. XLIII. ubi Confirmationem, quam Dominicum signaculum vocat, distinguit a reliquis Ritibus, qui juxta Ecclesiasticas regulas supleri debebant iis, qui in lecto fuerant urgente infirmitate baptizati; ac singularem, propriumque illi tribuit effectum, scilicet Spiritus Sancti infusionem. Ubi enim præmisit S. Cornelius Novatianum in lecto fuisse baptizatum, cum morbo gravissimo laboraret, subdit: *Sed neque postquam liberatus est morbo, reliqua percepit, quæ juxta Ecclesiasticam Regulam percipi debent, neque ab Episcopo consignatus est. Hoc autem signaculo minime percepto, quomodo Spiritum Sanctum potuit accipere?*

Idem probatur testimonio *S. Cypriani* Epist. LXXIII. ad *Jubajanum* data, ubi de Samaritanis a *Philippo* Diacono baptizatis ita scribit: *Quia legitimum, & Ecclesiasticum Baptismum consecuti fuerant, baptizari eos ultra non oportebat: sed tantummodo, quod deerat, id a Petro, & Joanne factum est, ut oratione pro eis habita, & manu imposita, invocaretur, & infunderetur super eos Spiritus Sanctus. Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur, Præpositis Ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem, ac manuum impositionem Spiritum Sanctum consequantur, & Signaculo dominico consummentur.* En manus impositionem ab Ecclesiæ Præpositis, quo nomine *S. Cyprianus* Episcopus ubique designat, factam super baptizatos, per quam Sp. Sanctum consequuntur. Hujus autem Ritus partem

tem quoque fuiſſe unctionem Chriſmatis, conſtat ex eodem S. Martyre Epiſt. lxx. ad Januarium. *Ungi* (inquit) *neceſſe eſt eum, qui baptizatus ſit, ut accepto Chriſmate, ideſt Unctione, eſſe unctus Dei, & habere in ſe gratiam Chriſti poſſit. Porro autem Euchariſtia, & unde baptizati unguntur Oleum, in Altari ſanctificatur.*

Idem probatur ex *Optato Milevitano*, Lib. VII. Contra *Parmenianum*, ubi Sp. Sanctum per unctionem Chriſmatis conferri, eamque unctionem minime iterari aſſerit. Quod Sacramento Confirmationis convenit. „Oleum (*inquit*) ſimplex eſt, & nomen ſuum unum, & proprium habet: confectum „ jam Chriſma vocatur, in quo eſt ſuavitas, quæ cutem conſcientiæ mollit „ excluſa duritiæ peccatorum; quæ animum innovat lenem; quæ ſedem Sp. „ Sancto parat, ut invitatus illic aſperitate fugata libenter inhabitare di- „ gnetur. *Et paulo poſt:* Quod a vobis unctum eſt, tale ſervamus. *Et in- „ fra:* Seduxiſtis homines, rebaptizaſtis, iterum unxiſtis. Confirmatio verum Sacramentum.

Item ex *S. Paciano* Barcinonenſi Epiſcopo Epiſt. I. ad *Sympronianum* Novatianum, ubi abſolvendi poteſtatem ita conceſſam Apoſtolis eſſe docet, ut ad eorum Succeſſores Epiſcopos tranſmiſſa fuerit, & in Eccleſia perpetuo maneat, quia & Baptiſmatis, & Chriſmatis, per quod datur Sp. Sanctus, poteſtas ad Epiſcopos eſt tranſmiſſa, adeoque Eccleſiæ in perpetuum data. „ Quid eſt (*inquit*) illud, quod Apoſtolis dicit: Quæ ligaveritis, &c. Cur „ hoc, ſi ligare hominibus, ac ſolvere non licebat? An tantum hoc ſolis „ Apoſtolis licet? Ergo & baptizare ſolis licet; & Spiritum Sanctum dare „ ſolis, & ſolis gentium peccata purgare: quia totum hoc Apoſtolis ſolis „ imperatum eſt. ∴ Si ergo, & Lavacri, & Chriſmatis poteſtas, majorum „ longe Chariſmatum, ad Epiſcopos inde deſcendit, & ligandi quoque jus „ adfuit, atque ſolvendi.

Item ex *S. Ambroſio* Lib. *De Initiandis*, cap. VII. „ Repete (*inquit*) „ quia accepiſti Signaculum ſpiritale, Spiritum ſapientiæ, & intellectus, „ Spiritum cognitionis, atque pietatis, Spiritum Sancti timoris, & ſerva „ quod accepiſti. Signavit te Deus Pater, confirmavit te Chriſtus Dominus, „ & dedit pignus Spiritus in corde tuo, ſicut Apoſtolica lectione didiciſti. „ *Et Lib.* III. De Sacramentis, *cap.* II. Sequitur ſpiritale Signaculum, „ quod audiſtis hodie legi: quia poſt Fontem ſupereſt, ut perfectio fiat, „ quando ad invocationem Sacerdotis Spiritus Sanctus infunditur. Poſt hæc „ quid ſequitur? Venire habes ad Altare.

Idem *S. Hieronymi* teſtimonio probatur in Dialogo adverſus Luciferianos ubi Luciferianus ait: „ An neſcis Eccleſiarum eſſe morem, ut baptizatis „ poſtea manus imponantur, & ita invocetur Sp. Sanctus? Exigis, ubi „ ſcriptum ſit? In Actibus Apoſtolorum. Etiamſi Scripturæ auctoritas non „ ſubeſſet, totius orbis in hanc partem conſenſus inſtar præcepti obtineret. „ Nam & multa alia, quæ per Traditionem in Eccleſiis obſervantur, au- „ ctoritatem ſibi ſcriptæ Legis uſurpaverunt. *Reſpondet* S. Hieronymus *ſub „ nomine Orthodoxi*: Non quidem abnuo hanc eſſe Eccleſiarum conſuetudi- „ nem, ut ad eos, qui longe in minoribus urbibus per Presbyteros, & Dia- „ conos baptizati ſunt, Epiſcopus ad invocationem Sancti Spiritus manum „ impoſiturus excurrat. *Et infra:* Quod ſi hoc loco quæris, quare in Eccleſia „ baptizatus, niſi per manus Epiſcopi non accipiat Sp. Sanctum, quem nos „ aſſerimus in vero Baptiſmate tribui; diſce hanc obſervationem ex ea auctoritate deſcendere, quod poſt Aſcenſum Domini Spiritus Sanctus ad Apoſtolos deſcendit. Et multis in locis idem factitatum reperimus ad honorem potius Sacerdotii, quam ad Legis neceſſitatem. “ Confirmationem juris eſſe divini pronunciat Luciferianus, *S. Hieronymus* fatetur; ac per ma-

nus impoſitionem Epiſcoporum accipi Sp. Sanctum. Quod autem ait, ad honorem potius Sacerdotii, quam ob Legis neceſſitatem, multis in locis uſurpatum, ut Epiſcopus in minores urbes manum impoſiturus excurrat; id Epiſcopalis officii, honoris, ac miniſterii eſſe ſignificat, ut manus imponat ſuper baptizatos: ſed tamen ex legis neceſſitate non eſſe, quaſi Confirmatio neceſſaria ſit ad ſalutem, ſicut neceſſarius eſt Baptiſmus. *Alioqui* (inquit) *ſi ad Epiſcopi tantum imprecationem Sp. Sanctus defuit, lugendi ſunt, qui in viculis, aut in caſtellis, aut in remotioribus locis per Presbyteros, & Diaconos baptizati ante dormierunt, quam ab Epiſcopis inviſerentur.*

Confirmatio verum Sacramentum.

At (inquiunt Hæretici) ſi nulla neceſſitate factum eſt, ut baptizato manus imponeretur in Sp. Sanctum (ut S. Hieronymus aſſerit) ſequitur, Confirmationem eſſe meram Cæremoniam.

Hæreticorum objectionibus reſpondetur.

Reſp. nulla quidem neceſſitate factum eſſe, ut baptizato manus imponeretur in Sp. Sanctum, qui detur in remiſſionem peccatorum, *Quia Baptiſma Chriſti ſine Sp. Sancto nullum eſt* (ut S. Hieronymus contra Luciferianos aſſerit) ſed non negat dari Sp. Sanctum ad robur per manus impoſitionem Epiſcopi: quamquam illa non ſit ad ſalutem ſimpliciter neceſſaria neceſſitate medii, eo ſenſu, ut qui ſine illa poſt Baptiſmum e vita migraverit, a ſalute excidat.

Verum (inquiunt Hæretici) Confirmationem, ſive illum, quicumque ſit, Ritum impoſitionis manuum ab Epiſcopo, Lege dumtaxat Eccleſiaſtica inſtitutum *S. Hieronymus* aſſerit, ita Luciferianum urgens: *Sed quale eſt, ut leges Eccleſiæ ad hæreſim transferas?*

Reſp. *S. Hieronymum* his verbis non ſignificare, Confirmationem Lege aliqua Eccleſiaſtica fuiſſe inſtitutam, ſed Eccleſiæ Legem, ſecundum quam Epiſcopus ad minores urbes manum ſuper baptizatos impoſiturus, ſive ipſos confirmaturus excurrit, non probare, Baptiſmum Chriſti ſine Sp. Sancto eſſe poſſe, quod Luciferianus affirmabat. Confirmationem itaque Juris Divini ſimul, & Eccleſiaſtici eſſe *S. Hieronymus* cum Luciferiano cenſet, ſiquidem id *in actibus Apoſtolorum ſcriptum* fatetur, & *Hanc obſervationem ex ea auctoritate deſcendere, quod poſt Aſcenſum Domini Spiritus Sanctus ad Apoſtolos deſcendit.*

S. Auguſt. Confirmationem verum Sacramentum eſſe docet.

Idem ex *S. Auguſtino* probatur Lib. xv. *De Trinitate*, cap. xxvi. ubi Sp. Sanctum ſuper Fideles deſcendere docet ad invocationem, & orationem Epiſcoporum manus imponentium. *Quomodo* (inquit) *Deus non eſt, qui dat Sp. Sanctum? Immo quantus Deus eſt, qui dat Deum? Neque enim aliquis Diſcipulorum ejus dedit Spiritum Sanctum* (ut cauſa princeps.) *Orabant quippe, ut veniret ſuper eos, quibus manus imponebant, non ipſi eum dabant. Quem morem in ſuis Præpoſitis etiam nunc ſervat Eccleſia.* Idem confirmat Lib. III. *De Baptiſmo*, cap. xvi. Et Tract. vi. in Epiſtolam 1. *Sancti Joannis*, manuum impoſitionem infantibus, hoc eſt recens baptizatis ab Epiſcopo factam, Sacramentum vocat, ejuſque Sacramenti virtutem docet eſſe charitatem per Sp. Sanctum in cordibus diffuſam. Spiritus vero Sancti præſentiam non jam per ſigna viſibilia, puta per donum linguarum cognoſci, ſicut Apoſtolicis temporibus factum legimus, ſed per fraternam dilectionem. Tum ita concludit. *Ergo ſi vis noſſe quia accepiſti Spir. Sanctum, interroga cor tuum, ne forte Sacramentum habeas, & virtutem Sacramenti non habeas.* Alibi non ſemel Confirmationem deſignans Olei, vel Chriſmatis, vel Unctionis nomine, illam Sacramentum vocat, ſcilicet Lib. v. *De Baptiſmo*, cap. xx. *Si ergo* (inquit) *ad hoc valet, quod dictum eſt in Evangelio*, Deus peccatorem non audit, *ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur: quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel ſuper aquam Baptiſmi, vel ſuper Oleum, vel ſuper Euchariſtiam*

ſiam, vel ſuper capita eorum, quibus manus imponitur? Lib. II. Contra Litteras Petiliani, cap. CIV. explicans hæc verba Pſalmi CXXXII. *Sicut unguentum in capite, &c.* ait: *Et in hoc unguento Sacramentum Chriſmatis vultis interpretari, quod quidem in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctum eſt, ſicut ipſe Baptiſmus.* Tractatu denique tertio in Epiſt. 1. S. Joannis: *Unctio ſpiritalis* (inquit) *ipſe Spiritus Sanctus eſt, cujus Sacramentum eſt in Unctione viſibili.*

Idem confirmat *S. Cyrillus Alexandrinus* Commentario in *Joelem*, ad hæc verba: *Et replebuntur areæ tritico, & redundabunt torcularia vino, & oleo.* Ubi inunctione olei per Baptiſmum juſtificatis gratiam conſummantem conferri docet, idque non minus Sacramentum eſſe, quam Baptiſmum, & Euchariſtiam. *Data eſt*, inquit, *nobis ceu pluvia aqua vivens Sacri Baptiſmatis, & tamquam in frumento Panis vivus, & tamquam in vino Sanguis. Acceſſit autem uſus Olei, qui per Sacrum Baptiſma in Chriſto juſtificatis ad conſummationem confert.* Idem confirmant SS. Cyrillus Al. & Leo.

Idem confirmat *S. Leo*, Serm. IV. De Nat. Domini. *Permanete*, inquit, *ſtabiles in fide, quam confeſſi eſtis coram multis teſtibus, & in qua renati per Aquam, & Spiritum Sanctum, accepiſtis Chriſma ſalutis, & Signaculum vitæ æternæ.*

Merito itaque Tridentina Synodus ſeſs. VII. canone 1. damnat Hæreticos negantes Confirmationem eſſe verum, & proprium Novæ Legis Sacramentum: *Si quis dixerit, Confirmationem baptizatorum otioſam cæremoniam eſſe; & non potius verum, & proprium Sacramentum; aut olim nihil aliud fuiſſe, quam Catecheſim quamdam, qua adoleſcentiæ proximi fidei ſuæ rationem coram Eccleſia exponebant; Anathema ſit.* Et can. II. *Si quis dixerit, injurios eſſe Spir. Sancto eos, qui ſacro Confirmationis Chriſmati virtutem aliquam tribuunt; Anathema ſit.*

Objicitur, Sacramenta Novæ Legis eſſe a Chriſto inſtituta: Confirmationem autem non videri a Chriſto inſtitutam, ſed ab Eccleſia, ut ſenſerunt *Alexander Halenſis* p. IV. q. XXIV. & *S. Bonaventura* in IV. Sententiarum diſt. VII. q. I. art. I.

Reſp. quicquid ſenſerint *Alexander Halenſis*, & *S. Bonaventura*, Confirmationem a Chriſto fuiſſe inſtitutam, non ab Apoſtolis, aut ab Eccleſia: *Quia inſtituere novum Sacramentum* (inquit S. Thomas) *pertinet ad poteſtatem excellentiæ, quæ competit ſoli Chriſto.* Inſtituit autem in ultima Cœna, Spiritum Sanctum Apoſtolis promittens, eoſque Ritum hujus Sacramenti docens; ſive poſt Reſurrectionem, loquens cum Apoſtolis de Regno Dei, ac idem promiſſum confirmans: quamvis iſtud Sacramentum per ſeipſum non adminiſtraverit, ſicut Euchariſtiam, & Ordinem. Hic *S. Thomæ* ſenſus eſt, cum ait: *Chriſtus inſtituit hoc Sacramentum, non exhibendo, ſed promittendo, ſecundum illud Joannis XVI.* Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos; ſi autem abiero, mittam eum ad vos. *Et hoc ideo, quia in hoc Sacramento datur plenitudo Spiritus Sancti, quæ non erat danda ante Chriſti Reſurrectionem, & Aſcenſionem, ſecundum illud Joannis VII.* Nondum *erat Spiritus datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus.*

Objicitur, effectus, quos Confirmationi tribuimus, ſcilicet, nos munire, confirmare, roborare, perficere, Baptiſmo, & Euchariſtiæ convenire: ſiquidem Sp. Sanctus, quem accipimus in Baptiſmo, non eſt Spiritus iners & ignavus? & *Panis* Euchariſticus *Cor hominis confirmat:* & Euchariſtia, teſte S. Cypriano, percipiebatur a Fidelibus ingruente perſecutione, ut ad prælium munirentur. Epiſt. LIV. *Non morientibus, ſed viventibus communicatio a nobis danda eſt: ut quos excitamus, & hortamur ad prælium, non inermes, & nudos* Objectionibus reſpondetur.

dos relinquamus, ſed protectione Corporis, & Sanguinis Chriſti muniamus. Confirmatione igitur ad hunc effectum opus non fuit.

Reſp. hos effectus tribus illis Sacramentis non eodem modo convenire. Gratia enim Baptiſmatis non eſt gratia virtutis perfectæ, & virilis, ſed quæ infantili ætati convenire poteſt. Effectus enim Baptiſmi eſt gratia regenerationis, innovationis, adoptionis, eſt infantia Chriſtianiſmi; juxta illud, 1. Petri 2. 1. *Sicut modo geniti infantes.* Gratia Confirmationis eſt gratia plenitudinis, & roboris, & Chriſtiani hominis virilis ætas, juxta illud 1. Joan. II. *Scribo vobis, Juvenes, quoniam fortes eſtis, & verbum Dei in vobis manet, & viciſtis Malignum.* Gratia Euchariſtica eſt gratia nutriens, & homines ad virilem Chriſtianiſmi ætatem ſpiritaliter provectos perficiens in ſeipſis. Unde *S. Th.* III. p. q. LXXIX. art. 1. ad 1. Euchariſtiam comparans cum Sacramento Confirmationis, ait: *Ex efficacia virtutis ipſius eſt, ut gratia augeatur, & vita ſpiritualis perficiatur: aliter tamen quam per Sacramentum Confirmationis, in quo augetur, & perficitur gratia ad perſiſtendum contra exteriores impugnationes inimicorum Chriſti: per hoc autem Sacramentum augetur gratia, & perficitur ſpiritualis vita ad hoc, quod homo in ſeipſo perfectus exiſtat per conjunctionem ad Deum.* Hinc, ſecundum priſcam Eccleſiæ Diſciplinam, primo loco adminiſtrabatur Baptiſmus, ut renaſceretur homo: ſecundo Confirmatio, ut ad virilem proveheretur ætatem: tertio Euchariſtia, ut nutriretur jam grandis in vita ſpirituali, juxta illud quod a *S. Auguſt.* ex perſona Chriſti dictum eſt Lib. VII. *Confeſſionum* cap. X. *Cibus ſum grandium, creſce, & manducabis me. Nec tu me in te mutabis, ſicut cibum carnis tuæ, ſed tu mutaberis in me.*

Plura dabit Diſſertatio noſtra X. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi II.

ARTICULUS II.

De Materia Confirmationis.

DE Materia Confirmationis Theologi, & Juris Canonici Periti diſputant. Quidam impoſitionem manuum, quidam Chriſmatis unctionem, proximam Sacramenti iſtius materiam eſſentialem eſſe cenſent; alii utramque.

PROPOSITIO I.

Impoſitio manuum, cum unctione Chriſmatis conjuncta, eſt materia Confirmationis.

Confirmationis materia. MAnuum impoſitionem eſſe Confirmationis materiam probat Scriptura Sacra Act. VIII. *Oraverunt pro ipſis, ut acciperent Sp. Sanctum. Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Sp. Sanctum.* Item Epiſtola ad Hebræos, cap. VI. *Quapropter intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem, ad perfectiora feramur, non rurſum jacientes fundamentum Pœnitentiæ ab operibus mortuis, & Fidei ad Deum, Baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum.* Quam manuum impoſitionem de Confirmationis Sacramento Patres plerique tam Græci, quam Latini interpretantur.

Confirmationis materia. Præterea, Patres per manus impoſitionem Epiſcopalem dari Sp. Sanctum in Confirmatione aſſerunt, ſcilicet *Tertullianus* Lib. de Baptiſmo, & lib. De Reſurrectione Carnis, cap. VI. *S. Cyprianus* Epiſt. LXXIII. *S. Jo: Chryſoſtomus* in cap. VIII. Actorum, & in cap. VI. Epiſtolæ ad Hebræos, *S. Hieronymus* in Dialogo adverſus Luciferianos, *S. Auguſtinus* Lib. XV. *De Trinitate*, cap. XXVI. Lib. III. De Baptiſmo, cap. XVI. & Tract. VI. in 1. Epiſtolam *S. Joannis.*

Unctioni autem Chriſmatis plerique etiam Patres Confirmationis effectum tribuunt. *S. Dionyſius* Lib. De Eccleſiaſtica Hierarchia, cap. IV. *Eſt quædam perfectiva operatio* (inquit) *quam Duces noſtri, ideſt Apoſtoli, Chriſmatis hoſtiam nominant.* Tertullianus Lib. *De Baptiſmo*, unctionem,

ctionem, & manus impoſitionem conjungit: *Egreſſus*, inquit, *de Lavacro perungitur benedicta unctione ∴ De hinc manus imponitur, per benedictionem advocans, & invitans Sp. Sanctum.* Spiritualis unctionis, & gratiæ Chriſti productionem olei etiam unctioni tribuunt *S. Cyprianus* Epiſt. LXX. ad Januarium, *Optatus Milevitanus*, Lib. VII. *Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi III. Myſtagogica dicens: *Chriſti facti eſtis, poſtea quam Sancti Spiritus imaginem recepiſtis ∴ Datum eſt Chriſma, quod imaginem gerit illius, quo unctus eſt Chriſtus: hoc autem eſt Sp. Sanctus ∴ Vos vero uncti eſtis unguento, facti participes, & conſortes Chriſti ∴ Corpus quidem iſto viſibili unguento perungitur, anima vero ſancto, vivificoque Spiritu ſanctificatur.* Ita *S. Pacianus*, Epiſt. I. ubi Confirmationem *Chriſma* vocat; & Sermone De Baptiſmo, ubi ait: *Chriſmate Sanctus Spiritus ſuperfunditur.* Ita *S. Auguſtinus* Lib. II. *Contra Litteras Petiliani*, cap. IV. Ubi Confirmationem vocat *Sacramentum Chriſmatis.* Ita *Theodoretus* in Cantica: *Recipientes gratiam inviſibilem SS. Spiritus, unguento, tamquam in typo.* Et Lib. III. Hæreticarum Fabularum de Novatianis loquens, *Iis*, inquit, *qui ab ipſis tinguntur, ſacrum Chriſma non præbent.* Ita *S. Cyrillus* Commentario in Joelem, *S. Leo Magnus* Ser. IV. *De Nativitate Domini*, & alii, quos enumerare, & quorum teſtimonia proferre, longioris, & ſuperfluæ operæ foret. *S. Gregorius Magnus* in Sacramentario manuum impoſitionem & Chriſmatis unctionem, ut materiam Confirmationis commemorat. *Pontifex* (inquit) *veniens ad infantes, tenente Archidiacono Chriſma, involutis ſcapulis, & brachiis ex panno lineo, levata manu* ſua ſuper capita omnium, dicit: Omnipotens *ſempiterne Deus, qui regenerare dignatus es hos famulos tuos ex aqua, & Spir. Sancto, quique dediſti eis remiſſionem omnium peccatorum, emitte in eos ſeptiformem Spiritum tuum Paracletum de cœlis, Spiritum ſapientiæ, & intellectus, Spiritum conſilii, & fortitudinis, Spiritum ſcientiæ, & pietatis. Adimple eos Spiritu timoris tui, & conſigna eos ſigno Crucis in vitam propitiatus æternam: per Dominum ∴ Et interrogantibus Diaconis nomina ſingulorum, Pontifex tincto pollice in Chriſmate, facit crucem in fronte unius, ſimiliter per omnes ſigillatim.* Ordo Romanus idem habet. *Eugenius IV.* in Decreto, *Secundum Sacramentum eſt Confirmatio, cujus materia eſt Chriſma confectum ex oleo, quod nitorem ſignificat conſcientiæ, & balſamo, quod odorem ſignificat bonæ famæ.* Concilium denique Tridentinum ſpiritalem virtutem dandi Sanctum Spiritum ſacro Chriſmati tribuit can. II. De Confirmatione, ſupra laudato, quem repetere non piget. *Si quis dixerit, injurios eſſe Sp. Sancto eos, qui ſacro Confirmationis Chriſmati virtutem aliquam tribuunt; Anathema ſit.* Quamobrem exiſtimare par eſt Chriſma Confirmationis eſſe materiam, non integralem dumtaxat (ut loquuntur) ſed eſſentialem, non minus quam impoſitionem manuum. Confirmationis materia.

Objiciuntur verba *Innoc. III.* cap. *Cum veniſſet*, Extra, *De Sacra Unctione*, ſcribentis: *Per frontis Chriſmationem deſignari manus impoſitionem Apoſtolorum*: & *Eugenii IV.* in Decreto de Unione Armenorum dicentis: *Loco manus impoſitionis datur in Eccleſia Confirmatio.* Ex quibus confici videtur, Manuum impoſitionem non eſſe materiam eſſentialem Confirmationis.

Reſponderi malim huic Objectioni Cardinalis *Bellarmini* verbis, quam meis. Sic autem reſpondet Cardinalis doctiſſimus Lib. II. „ De Sacramento Confirmationis, *cap.* IX. In primis, non omnia, quæ habentur in „ Decretis, aut Conciliis ad Fidem pertinere, ſed ſolum ea, quæ definiuntur: hoc autem, de quo agimus, non definitur, ſed tantum obiter dicitur „ ad rem explicandam. Dico tamen ſecundo, & melius, actutius, Innocen-

„ tium, & Eugenium non velle dicere, Chriſma eſſe loco impoſitionis manuum, „ quaſi Apoſtoli non uterentur Chriſmate, & nos non utamur impoſitione „ manus: ſed velle dicere, Idipſum quod Apoſtoli faciebant, cum dicebantur imponere manus, facere Epiſcopos, cum dicuntur confirmare, vel chriſmare. Diſtinguitur enim in his locis, non Ritus a Ritu, ſed modus loquendi a modo loquendi, & perſonæ a perſonis; & denique illa particularis „ impoſitio manuum ab iſta, quæ modo eſt: ſiquidem tunc communiter „ dicebatur hoc Sacramentum impoſitio manus, nunc dicitur communiter „ Confirmatio. Præterea illam dabant Apoſtoli, iſtam Epiſcopi: denique illa „ erat efficacior, quia cum effectu interno dabat etiam externum, & cum „ gratia gratum faciente dabat etiam dona gratis data linguarum, & miracu„ lorum, &c. Hac ergo ratione dici poteſt, id quod nunc fit, eſſe loco ejus, „ quod tunc fiebat, licet ſit idem quoad ſubſtantiam. Et quod hic ſit ſenſus „ eorum locorum, probatur dupliciter: primo, quia Innocentius, & Euge„ nius non dicunt Chriſma eſſe loco impoſitionis manuum, ſed Sacramentum „ Confirmationis eſſe loco impoſitionis manuum. At certe Apoſtoli, omnium „ conſenſu, dabant Sacramentum Confirmationis, ſive adhiberent Chriſma, „ ſive non. Secundo, quia Innocentius & Eugenius ibidem dicunt, Epiſcopos „ eſſe in Eccleſia loco, ſeu vice Apoſtolorum: at certe Apoſtoli veri Epiſcopi „ erant, licet aliquid etiam amplius haberent. " Certe Confirmationem *loco manus impoſitionis* non dari eo ſenſu, ut abolita ſit manus impoſitio, conſtat tum ex Pontificalibus, quibus etiamnum utimur, quæ manus impoſitionem retinent, tum ex Eccleſiæ praxi, quæ eamdem uſurpat, tum ex Conciliis *Eugenio IV.* poſterioribus, quæ Confirmationis effectum manuum impoſitioni tribuunt; ſcilicet ex Moguntino anno MDLXIX. can. XVII. cujus hæc ſunt verba: *Ea vero ut erant a Chriſto promiſſa, ipſis Apoſtolis in die Pentecoſtes exhibita, & ab eiſdem per manus impoſitionem in alios transfundi cœpta, Actus ipſorum ſatis teſtantur. Unde Eccleſia Catholica Sp. Sanctum per manus Epiſcoporum Fidelibus tradendi normam accepit.* Item ex Concil. Rhemenſi anni MDLXXXIII. Tit. De Confirmatione. *Quamvis* (inquit) *quiſque per Baptiſmum Catalogo Fidelium ſit adſcriptus; ad diaboli tamen, carnis, mundique tentationes perferendas, ac ſuperandas non niſi per impoſitionem manuum Epiſcopi plus roboris, & gratiæ recipit.* Ex Concilio tandem Narbonenſi anni MDCIX. *Sanctorum Patrum* (inquit) *inſtitutionibus conſtat, nos in Baptiſmo regenerari ad vitam, & poſt Baptiſmum in hoc Sacramento, quo per impoſitionem manuum Epiſcopi Sp. Sanctus diffunditur in corda Fidelium, robur, atque fortitudinem dari.*

Confirmationis materia.

Objicitur, in Euchologiis Græcorum nullam manus impoſitionem præſcribi, nullam ab ipſis in Confirmationem adhiberi: adeoque meram cæremoniam eſſe, non materiam eſſentialem.

Reſp. in Euchologiis Orationem fundendam ſuper confirmandos præſcribi, qua advocatur, & invitatur Sp. Sanctus: & hæc funditur manum imponendo ſuper illos, quod in Græco Confirmationis Ordine ſubintelligendum eſt, cum *Manus impoſitio* nihil aliud ſit, niſi *Oratio ſuper hominem*, ut S. Auguſtinus loquitur. Si vero abſque ulla manuum impoſitione Confirmationem adminiſtrent Græci recentiores, illis opponetur non Eccleſiæ tantum Latinæ, ſed veteris etiam Eccleſiæ Orientalis Ritus, & uſus, cujus teſtes proferuntur locupletiſſimi Firmilianus Epiſtola ad *S. Cyprianum* ita ſcribens: *Quando omnis poteſtas, & gratia conſtituta ſit, ubi præſident Majores natu, qui & baptizandi, & manum imponendi, & ordinandi poſſident poteſtatem.* Theodoretus in cap. VI. Epiſtolæ ad Hebræos: *Per manuum Sacerdotalem impoſitionem* (inquit) *Spiritus gratiam accipiunt.* Eulogius Alexandri-

xandrinus Lib. II. contra Novatianos, cujus excerpta quędam in Bibliothecam ſuam *Photius* tranſcripſit Cod. CCLXXX. *Deinde progreſſione facta* (inquit) *dignior reddi adventu Sancti Spiritus, qui per impoſitionem manuum Apoſtolorum fiebat*. Simeon Theſſalonicenſis Libro De Septem Sacramentis. *A Philippo* (inquit) *baptizati, tamquam qui ſolum Baptiſma ſuſcepiſſent, Petro, ac Joanne imponentibus manus, Sp. Sanctum accipiebant. Quod ſane hoc Sacramentum eſt: ſiquidem impoſitio manuum Unguentum præbebat, ut & in Apoſtolis factum eſt, ac per ipſos in multis aliis.*

Denique Chriſmatio, quam adhibent Græci, ſine aliqua manuum impoſitione fieri non poteſt, ut Thomas Vvaldenſis Tom. II. *De Sacramentis* cap. CXIII. *Bellarminus* Lib. II. *De Confirmatione*, cap. IX. aliique celebres Theologi reſpondent. Certe *Hugo a S. Victore*, Lib. II. *De Sacramentis*, p. VII. c. II. Unctionem ipſam manus impoſitione peragi ſcribit. *Manus impoſitio* (inquit) *quæ uſitato nomine Confirmatio vocatur; qua Chriſtianus unctione Chriſmatis per impoſitio manus in fronte ſignatur.*

Objicitur, Apoſtolos abſque Chriſmate Confirmationem adminiſtraſſe, cujus Scriptura non meminit, ſed ſolius manuum impoſitionis; adeoque Chriſma non eſſe materiam eſſentialem Confirmationis, ſed integrantem dumtaxat, ſeu accidentalem.

Reſp. quamvis Scriptura non meminerit Chriſmatis ab Apoſtolis adhibiti in Confirmationis Sacramento, non ſequi, quod adhibitum non fuerit. Sæpe enim in Scripturis Sacrum Ritum compendio explicari, & ex una parte reliquas intelligi debere. Exemplum affert *S. Auguſtinus* Lib. *De Fide, & Operibus*, cap. IX. ex Actuum Apoſtolorum cap. VIII. ubi legimus Eunuchum a *Philippo* baptizatum, cum reſpondiſſet, *Credo Filium Dei eſſe Jeſum*: cum tamen de multis aliis interrogatum Eunuchum, aliaque in ejus Baptiſmo adhibita fuiſſe, quæ S. Lucas compedio ſtudens non exprimit, certiſſime ſit credendum. *Si autem* (inquit S. Auguſtinus) *Scriptura tacuit, atque intelligenda dimiſit cetera, quæ cum illo Spadone baptizando Philippus egit, atque in eo quod ait*, Baptizavit eum Philippus, *intelligi voluit impleta omnia, quæ licet taceantur in Scripturis gratia brevitatis, tamen ſerie Traditionis ſcimus implenda: pari modo etiam in eo, quod ſcriptum eſt evangelizaſſe Philippum Spadoni Dominum Jeſum, nullo modo dubitandum eſt, & in illo Catechiſmo dicta eſſe, quæ ad vitam, moreſque pertinent ejus qui credit in Dominum Jeſum*. Ita licet ſolius manus impoſitionis S. Lucas in Actis meminerit, & Chriſmatis unctionem tacuerit, ſerie tamen traditionis ab Apoſtolis uſurpatam eſſe conſtat. Confirmationis materia.

Haud tamen diffitemur, Apoſtolos oratione ſua cum ſola manuum impoſitione, aut interdum etiam ſine illa Sp. Sancti ſuper Fideles illapſum impetraſſe; ſed tunc Chriſtus effectum Sacramenti abſque Sacramento conferebat. Alias autem Apoſtoli non ſolam manus impoſitionem, ſed Chriſma etiam confirmandis Fidelibus adhibebant; ut docet *S. Thomas* III. p. q. LXXII. art. II. ad I.

PROPOSITIO II.

Chriſma, quod ſacrum unguentum eſt ex oleo, & balſamo confectum, conveniens eſt Confirmationis materia.

CHriſma, quod Græcum nomen eſt, quodlibet unguenti genus apud Scriptores profanos ſignificat; apud Eccleſiaſticos Auctores mixturam quamdam ex oleo, & balſamo. Græci triginta quinque genera aromatum, ſeu herbarum fragrantis odoris admiſcent, cum vini non exigua quantitate. Ex oleo dumtaxat, & balſamo illud conficiunt Latini. Hinc *Venerabilis Beda*

ad

ad hæc verba Cantici Canticorum cap. 1. *Botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi*, ait: *In vineis Engaddi balsamum gignitur, quod in Chrismatis confectione liquori olivæ admisceri, ac Pontificali Benedictione solet consecrari, quatenus fideles omnes cum impositione manus Sacerdotalis, qua Sp. Sanctus accipitur, hac unctione signentur*. Idem constat ex Auctore Libri *De Cardinalibus Operibus Christi*, inter opera *Sancti Cypriani* Sermone de Unctione Chrismatis: *Hodie* (inquit) *sacrum Chrisma conficitur, in quo mixtum oleo balsamum Regiæ, & Sacerdotalis gloriæ exprimit unitatem*. Item ex *Eugenii IV.* Decreto, ubi ait, materiam Confirmationis esse *Chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, & balsamo, quod odorem significat bonæ famæ*. Chrisma ex duobus illis confici docent pariter Sacramentarium *S. Gregorii Magni*, Ordo Romanus, Pontificalia omnia Ecclesiarum Occidentalium, in Ordine Cœnæ Domini, & Auctores quicumque, qui de Ritibus, & Officiis Ecclesiasticis scripserunt.

Sacrum Chrisma conveniens materia.

Neque vero ulla alia materia, quam Chrismatis, aptior videri poterat ad illud declarandum, quod hoc Sacramento efficitur. Oleo enim, quod pingue est, & natura sua manat, ac diffluit, gratiæ plenitudo exprimitur, quę hoc Sacramento confertur ad robur spirituale; & quæ per Sp. Sanctum a Christo Capite in alios redundat, atque effunditur, *Sicut unguentum, quod descendit in barbam barbam Aaron, usque in oram vestimenti ejus; Unxit* enim *eum Deus oleo lætitiæ præ consortibus suis*; ac *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*. Balsamum vero, cujus odor jucundissimus est, secundum illud Eccli. XXIV. *Quasi balsamum non mixtum odor meus:* significat, Fideles, cum Sacramento Confirmationis perficiuntur, ut jam non sibi singulariter vivant, eam virtutum omnium suavitatem effundere, ut cum Apostolo merito dicere possint, *Christi bonus odor sumus*. Hinc *S. Dionysius* Lib. *De Ecclesiastica Hierarchia*, cap. IV. ait: *Unguentum confectionem seu concretionem* esse quamdam *rerum beneolentium, quæ in se magnam vim, & copiam fragrantium qualitatum contineat, cujus qui facti sunt participes, odorem bonum ex se efflant, proportione fragrantis communionis, quæ in eis inest*. Balsamum præterea incorruptionem præstat: quod ad hujus Sacramenti virtutem significandam maxime accommodatum videtur, cum plane constet, Fidelium animos invisibili Sp. Sancti unctione, & cœlestis gratiæ, quæ in Confirmatione tribuitur, spirituali balsamo delibutos, facilius a scelerum contagione, & putredine servari posse. Ita *S. Thomas*, Concilii Tridentini Catechismus, & *S. Carolus* in Instructionibus Confirmationis.

Psalm. 132. Psalm. 44. Joan. 2. Confirmationis materia. 2. Cor. 2. 15.

Oleum autem olivarum ad confectionem Chrismatis adhibere necesse est (inquit *S. Thomas* III. p. q. LXXII. art. II. ad III.) Neque sufficit oleum nucum, amygdalorum, aut aliud simile. *Nam proprietates olei, quibus significatur Sp. Sanctus, magis inveniuntur in oleo olivarum, quam in quocumque alio oleo. Unde & ipsa oliva semper frondibus virens, virorem, & misericordiam Sp. Sancti significat. Hoc etiam oleum proprie dicitur oleum, & maxime habetur in usu, ubi haberi potest. Quilibet autem alius liquor ex similitudine hujus oleum nominatur, nec est in usu communi, nisi in supplementum apud eos quibus deest oleum olivarum. Et ideo hoc oleum solum assumitur in usum hujus, & quorumdam aliorum Sacramentorum.*

Qua ratione sit necessarium Balsamum.

An vero balsamum sit necessarium necessitate Sacramenti, ita ut Confirmatio cum oleo solo collata irrita sit; an præcepti dumtaxat necessitate, quemadmodum admixtio aquæ vino in Sacramento Eucharistiæ, sub judice lis est, Theologis in varias sententias abeuntibus. Unde cum res incerta sit, quæstione minime finita Ecclesiæ judicio, si aliquem oleo solo absque mixtione Balsami ab Episcopo inungi contingeret, dubium esset Sacramentum,

& sub

& ſub conditione iterandum, ut colligitur ſaltem ex *Innoc. III.* Decretali, Cap. *Paſtoralis*, Extra, *De Sacramentis non iterandis*, quam partis utriuſque Theologi ad opinionis ſuæ præſidium trahunt. *Nos conſulere voluiſti* (inquit) *an permitti debeat miniſtrare, qui ſine impoſitione manuum fuerit ad Ordinem Subdiaconatus aſſumptus. Et ſi Confirmationis Sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non Chriſmate, ſed oleo delinitus. Ad quod breviter duximus reſpondendum, quod in talibus non eſt aliquid iterandum, ſed caute ſupplendum, quod incaute fuerat prætermiſſum.* Quomodo autem ſuppleri poſſet Balſamum benedictum, niſi nova Chriſmatis unctione? Siquidem ſeorſim ab Epiſcopo non benedicitur, ſed oleo admixtum. An vero nova Chriſmatio fieret ſine verbis? Sed tamen non iterabitur Confirmatio, ſecundum mentem *Innoc. III.* Quia, ut idem Pontifex, cap. *Veniens*, Extra, *De Presbytero non baptizato*, ait: *Non intelligitur iteratum, quod ambigitur eſſe factum.*

Objicitur, Sacramentorum materiam debere eſſe quid ſimplex, & ubique obvium, qualis eſt materia Baptiſmi, & Euchariſtiæ, aqua, panis, & vinum: at Chriſma non eſt quid ſimplex, ſed mixtum ex oleo, & balſamo; nec facile a quibuſvis comparari poteſt balſamum, cum in ſola Palæſtina oriatur: non eſt igitur conveniens Confirmationis materia.

Reſp. cum *S. Thoma*, Baptiſmum dari ad ſpiritualem vitam ſimpliciter conſequendam, & ideo competit illi materia ſimplex: *Confirmatio* vero *datur ad plenitudinem conſequendam Spiritus Sancti, cujus eſt multiformis operatio, ſecundum illud* Sap. VII. *Eſt enim in illa Spiritus intelligentiæ ſanctus, unicus, multiplex*, & 1. ad Cor. II. *Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus.* Et ideo conveniens eſt ut *Confirmationis materia* ſit *compoſita*. Baptiſmus inſuper Sacramentum eſt abſolutæ neceſſitatis, quamobrem ejus materia ubique obvia eſſe debet: *Confirmatio* vero *non eſt tantæ neceſſitatis*: ideo ſufficit, quod ejus materia facile in omnes orbis Chriſtiani regiones deferri poſſit. Balſamum porro non ex Palæſtina ſolum, ſed ex Indiis utriſque facile deferri poteſt in regiones omnes, in quibus Chriſti nomen colitur. Cõfirmationis materia.

PROPOSITIO III.

Chriſma benedictum, ſeu conſecratum ab Epiſcopo eſſe debet, ut ſit Confirmationis materia.

ITA *Eugenius IV.* in Decreto de Inſtructione Armenorum. Hinc a Conc. Tridentino *Sacrum Chriſma* vocatur. Conſecrandi Chriſmatis Ritus Apoſtolicæ Traditionis eſt, cui teſtimonium perhibent veteres Patres, & antiqua Concilia; *S. Dionyſius* Lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia, *Tertullianus* Lib. De Baptiſmo, *S. Cyprianus* Epiſt. LXX. ſcribens: *Euchariſtia, & unde baptizati unguntur, oleum in Altari ſanctificatur.* Optatus Milevitanus Lib. VII. *S. Baſilius* Lib. De Spiritu Sancto cap. XXVII. dicens, *Conſecramus aquam Baptiſmatis, & oleum Unctionis*: quod refert ad Apoſtolicam Traditionem; *S. Cyrillus* Hieroſolymitanus Catecheſi III. Myſtagogica, cujus hæc ſunt verba: „ Quemadmodum Panis Euchariſtiæ poſt Sancti Spiritus „ invocationem non amplius eſt communis, ſed eſt Corpus Chriſti, ſic & „ Sanctum hoc Unguentum, non amplius eſt unguentum nudum, neque „ commune, poſtquam jam conſecratum eſt: quod Chriſti, & Spiritus San„ cti præſentiam efficit; quo frons, & alii ſenſus corporis tui ſymbolice „ inunguntur: & corpus quidem iſto viſibili unguento perungitur, Anima „ vero Sancto, vivificoque Spiritu ſanctificatur; *S. Auguſtinus Tractatu* CXVIII. „ *in Joannem*. Quid eſt, *inquit*, quod omnes noverunt ſignum Chriſti, Chriſmatis conſecratio.

„ niſi

„ niſi crux Chriſti ? Quod ſignum niſi adhibeatur ſive frontibus credentium, ſive ipſi aquæ, ex qua regenerantur, ſive oleo, quo Chriſmate unguntur, ſive Sacrificio, quo aluntur, nihil eorum rite perficitur. Chriſma ab *Epiſcopo* conſecratum eſſe debere, confirmant *Innoc. I.* Epiſt. 1. ad *Decentium* Eugubinum Epiſcopum, *S. Gregorius Magnus* in Sacramentario, Ordo Romanus, *Honorius Auguſtodunenſis*, *Rupertus Abbas*, *Amalarius Fortunatus* Lib. de Divinis Officiis, *Arnoldus* Bonævallis Abbas Lib. *De Cardinalibus Operibus Chriſti*; Euchologia Orientalis, & Pontificalia Occidentalis Eccleſiæ conſecrandi Chriſmatis poteſtatem penes Epiſcopum eſſe declarant; Conſecrationem illam a Chorepiſcopis, & Presbyteris fieri vetant Concilia, Carthaginenſe II. can. III. Carthaginenſe III. can. XXXVI. Toletanum I. can. XX. Hiſpalenſe II. can. VII. *Montanus* Toletanus Epiſcopus Epiſtola ad Palæſtinos, cujus hæc ſunt verba: *Nova præſumptio præſidentium vobis Preſbyterorum noſtrorum pulſavit auditus: ſi tamen nova tantum, & non deteſtabilis dici poſſit, quæ ab initio Fidei Catholicæ nunquam, præter nunc, ſubrepſiſſe probatur, ut id quod per manus Summi Pontificis Trinæ Divinitatis invocatio ſactificare conſuevit, Presbyter ignarus diſciplinæ conficere ſibi Chriſma præſumeret.* Lib. VII. Capitularium, cap. CCCXXIX. Chriſma confectum a Chorepiſcopis non eſſe pro conſecrato habendum declaratur.

Confirmationis materia.

Conſecrationis hujus neceſſitatem Tridentini Concilii Catechiſmus poſt *S. Thomam* inde repetit, quod Chriſtus Dominus Chriſma contactu ſuo, atque uſu non conſecraverit, ſicut aquam, quæ materia Baptiſmi eſt, contactu ſuo ſanctificavit, cum in Jordane baptizatus eſt a *Joanne:* quamobrem neceſſe eſt ut ſanctis, & religioſis precibus ab Epiſcopo conſecretur, qui Confirmationis ordinarius Miniſter inſtitutus eſt. An vero conſecratio Chriſmatis ab Epiſcopo facta ſit neceſſaria neceſſitate Sacramenti, ita ut nullum eſſet Sacramentum, quod Chriſmatis non conſecrati, aut Presbyteri, non Epiſcopi benedictione ſanctificati inunctione adminiſtraretur, quæſtio eſt inter Theologos controverſa, quæ quandiu finita ab Eccleſia non fuerit, dubium cenſendum erit Sacramentum Confirmationis, cujus in materiam aſſumptum forte fuerit Chriſma non conſecratum, aut conſecratum quidem, ſed a ſimplici Presbytero, non ab Epiſcopo; maxime cum *Eugenius IV.* in decreto doceat, hujus Sacramenti materiam eſſe *Chriſma ab Epiſcopo benedictum*, addatque, quod licet legatur per Apoſtolicam diſpenſationem factum ut ſimplex Presbyter Confirmationem conferret, non tamen *niſi Chriſmate per Epiſcopum benedicto*. Itaque ſi caſus hujuſmodi contingeret, Confirmatio ſub conditione iteranda eſſet.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

Chriſma ex priſco Eccleſiæ more Feria V. *in Cœna Domini conſecrandum eſt.*

Chriſmatis conſecratio.

Huic mori teſtimonium perhibent *S. Bonifacius* Archiepiſcopus, & Martyr, Epiſt. XII. Conc. Meldenſe, can. XLVI. Sacramentarium *S. Gregorii Magni*, Ordo Romanus, *S Iſidorus Hiſpalenſis*, Auctor Libri de Divinis Officiis ſub *Alcuini* nomine, *Rupertus* Abbas, & cap. *Litteris*, diſt III. *De Conſecratione*, quod ſumptum eſt ex Epiſtola ſub *S. Fabiani* Pontificis, & Martyris nomine vulgata. Moris hujus convenientes rationes afferunt, ſcilicet, I. Quod ante biduum Paſchæ *Maria* caput, & pedes Domini unguento perfuderit. II. Quod quinta Mundi ætate Chriſtus ad nos venerit. III. Quod ea die Agnus immolatus ſit, & ejus ſanguine poſtes obſignati. Addit *S. Thomas*,

mat. III. p. qu. LXXII. art. XII. ad III. diem illum satis congruere materiis Sacramentorum præparandis, quo fuit Sacramentum Eucharistiæ institutum, ad quod omnia alia Sacramenta quodammodo ordinantur.

Hæc disciplina de conficiendo Chrismate Feria V. in Cœna Domini invaluisse videtur VI. sæculo. Episcopos enim ante Chrisma consecrare potuisse *omni tempore*, colligitur ex can. 20. Concilii Toletani I. quod sub initium sæculi V. habitum est.

REGULA II.

Chrisma quotannis renovandum, & vetus comburendum est.

Confirmationis materia.

Hinc Presbyteris præceptum, ut singulis annis circa Festivitatem Paschæ ab Episcopo proprio Chrisma petant, Concilii Vasensis can. III. Altisiodorensis can. VI. Liptinensis can. III. &c.

REGULA III.

PRO Chrismate, aut Balsamo ad illud conficiendum, aliquid a Presbyteris Diœcesanis exigere, sacri Canones prohibent Episcopis, & ceteris Ecclesiæ Ministris, scilicet Conc. Cabilonensis II. can. XVI. Aquisgranensis II. can. V. Meldensis XLV. Toletani XI. can. VIII. Barcinonensis can. II. *Et Innoc. III.* cap. *In tantum*, Extra, *De Simonia*, ubi refert, ac damnat morem quorumdam Episcoporum Angliæ, qui pro Chrismate certam consueverant accipere pecuniæ quantitatem, non metuentes pœnam canonicam; utque Metropolitani, ac Primatis sui correctionem eluderent, solutionis tempus anticipabant, recipientes in media Quadragesima, quod recipere consueverant post Pascha: & ut causam recipiendi dissimularent, nomen denariorum variabant, *Denarios, quos prius Chrismales, secundo Paschales dicebant, Consuetudinem mediæ Quadragesimæ nuncupantes.*

REGULA IV.

PResbyteri acceptum Chrisma sub sigillo, & sera custodire debent, nec ulli donare, ne ad maleficium, superstitionem, aut quosvis usus profanos aliquis eo abutatur.

Ita jubent *Herardus* Turonensis Archiepiscopus cap. XXII. Conc. Moguntinum can. XXVII. Turonense III. can. XX. Synodus Lingonensis MCCCCIV. Senonensis MDXXIV. Parisiensis MDLVII.

REGULA V.

Chrismatis Consecratio Religiosis Ritibus peragitur, quos impie derident Hæretici.

Primo preces ad Deum funduntur, quod Apostoli doctrinæ omnino consentaneum est I. ad *Timotheum* cap. IV. scribentis: *Sanctificatur per verbum Dei, & orationem.* 2. Signum Crucis fit super oleum, & balsamum: sine isto quippe signo nihil consecrari posse docent *S. Jo: Chrysostomus*, Hom. LV. in *Matthæum*, & *S. August.* Tract. CXVIII. in *Joannem.* 3. Episcopus aliquoties halat super ampullam Chrismatis, ut illapsum Spiritus Sancti significet, cujus vim Chrismati adprecatur: isque Ritus ab exemplo Christi sumptus est, qui in Apostolos insufflavit, ut Sp. Sanctum in eos illabi ostenderet, Joan. XX. *Insufflavit, & dixit eis: Accipite Spir. Sanctum.* 4. Chrisma jam consecratum ab Episcopo, & Presbyteris genuflectentibus in hunc modum salutatur, *Ave Sanctum Chrisma*: salutatur (inquam) non adoratur. Nec insolens est aut absonum res etiam inanimes in signum gaudii,

dii, & gratulationis ſalutare. Sic *S. Andreas* Crucem a longe conſpiciens, ait, *Salve Crux*. Sic *Fortunatus* Chriſti Crucem alloquitur his verbis, *Sola digna tu fuiſti ferre pretium ſæculi*: & *O Crux, ave ſpes unica*. Salutat etiam diem feſtum Reſurrectionis Dominicæ. *Salve, feſta dies, toto venerabilis evo*. Sic *Paula* ſalutavit Betheleem, cum eam primo vidit, ut refert *S. Hieronymus* Epiſtola de ejus obitu. Sic *S. Gregorius Nazianzenus*, quando Epiſcopatu ſe abdicavit Conſtantinopolitano, vale dixit Cathedræ, Templo, Domibus Hoſpitalibus, Civitati, *Oratione* XXXII. Salutatio denique hujuſmodi ad Chriſma dirigitur quatenus Chriſti ſymbolum eſt, ut docent *Rupertus* Abbas Lib. V. *De Divinis Officiis*, cap. XVIII. & *Amalarius Fortunatus* Lib. I. cap. XII.

REGULA VI.

CHriſmatis inunctio fit in fronte confirmandi, quæ verecundiæ ſedes eſt, ne Chriſti nomen confiteri erubeſcat, vel timeat, & præcipue Crucem ejus, quæ *Judæis eſt ſcandalum, Gentibus autem ſtultitia*, ſecundum Apoſto-
1. Cor. 1. 23. lum: propterea ſigno Crucis ſignatur, ut miles ſigno Chriſti Ducis.

Has Ritus iſtius rationes afferunt *Innoc. III.* Extra *De Sacra Unctione*, *Eug. IV.* in Decreto, & *S. Thomas* III. p. q. LXXI. art. IX. Eoſpectant præclara *S. Auguſt.* verba in illum Pſ. CXLI. Verſum: *Juxta iter ſcandalum poſuerunt mihi*, dicentis: *Uſque adeo de Cruce non erubeſco, ut non in occulto habeam Crucem Chriſti, ſed in fronte portem. Multa Sacramenta aliter atque aliter accipimus: quædam, ſicut noſtis, ore accipimus* (ſcilicet Euchariſtiam.) *Quia vero in fronte erubeſcitur, ipſam ignominiam quodammodo quam Pagani deridenti, in loco pudoris noſtri conſtituit. Audis hominem inſultari impudenti, & dicere, Frontem non habet: quid eſt Frontem non habet? Impudens eſt. Non habeam nudam frontem, tegat eam Crux Domini mei.* Quamvis autem Græci non ſolam frontem ungant, ſed os, aures, & nares & pectus, ut conſtat ex *S. Cyrillo Hieroſolymitano*, Catecheſi III. Myſtagogica, & ex eorum Euchologiis; præcipue tamen frons ungitur, unctiones ceteræ quaſi per acceſſionem fiunt.

ARTICULUS III.

De Forma Confirmationis.

PROPOSITIO UNICA.

Forma Sacramenti Confirmationis eſt Oratio Manuum impoſitioni adjuncta, & ſolemnia verba Chriſmatis inunctioni reſpondentia.

PRima pars Propoſitionis probatur ex Act. VII. *Oraverunt pro ipſis, ut acciperent Sp. Sanctum. Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Sp. Sanctum.* Secundo ex *S. Cypriano* Epiſt. LXXIII. *Ut qui in Eccleſia baptizantur, Præpoſitis Eccleſiæ offerantur, & per noſtram orationem, ac manus impoſitionem Sp. Sanctum conſequantur.* 3. Ex *S. Ambroſio* Lib. III. *de Sacramentis*, cap. II. *Sequitur* (inquit) *ſpirituale Signaculum, quia poſt Fontem ſupereſt ut Perfectio fiat, quando ad invocationem Sacerdotis Sp. Sanctus infunditur.* 4. Ex *S. Hieronymo* Dialogo adverſus Luciferianos: *Non abnuo* (inquit) *hanc eſſe Eccleſiarum conſuetudinem, ut Epiſcopus ad invocationem Sp. Sancti manum impoſiturus excurrat.* Et infra: *Alioqui ſi ad Epiſcopi tantum imprecationem Spiritus Sanctus deſluit &c.* 5. Ex *S. Auguſtino* Lib. XV. *De Trinitate*, cap. XXVI. *Neque enim* (inquit) *aliquis Di-*

ſci-

ſcipulorum ejus dedit Sp. Sanctum. Orabant quippe, ut veniret ad eos quibus manus imponebant, non ipſi eum dabant. Quem morem in ſuis Præpoſitis etiam nunc ſervat Eccleſia. 6. Ex *Amalario* Lib. 1. de Officiis, cap. XXVII. *Ut per manuum impoſitionem, & orationem detur Sp. Sanctus, ſimiliter ab Apoſtolica Auctoritate ſumptum eſt, ut in Actibus Apoſtolorum ſcriptum eſt.* Orationem hanc præſcribunt *S. Gregorii* Sacramentarium, Ordo Romanus, & Occidentalis Eccleſiæ Pontificalia: *Omnipotens ſempiterne Deus, qui regenerare dignatus es hos famulos tuos ex aqua, & Sp. Sancto, quique dediſti eis remiſſionem omnium peccatorum; emitte in eos ſeptiformem Spiritum tuum Paracletum de cœlis, &c.* Græcorum Euchologia hanc Orationem præſcribunt: *Benedictus es Domine Deus Omnipotens*, &c. Quæ Sp. Sanctum pariter ſuper confirmandos advocat, & invitat. Forma Confirmationis.

Pars altera Propoſitionis probatur ex *Eug. IV.* Decreto, ubi hanc formam Confirmationis eſſe docet: *Signo te ſigno crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis, in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* A qua non differt ſecundum ſubſtantiam ea, quæ in Ordine Romano refertur his verbis concepta: *Confirmo te, in Nomine Patris, & Filii, & Sp. Sancti.* Et quæ apud *Guilelmum Pariſienſem* Lib. de Sacramentis: *Conſigno te, & cruce confirmo, &c.* Et quæ apud *Severum Alexandrinum* Lib. *De Ritibus Baptiſmi* refertur, ut ejusdem temporibus a Græcis uſurpata: *Chriſmate ſancto ſuavitatis odoris Chriſti Dei, ſigillo veræ Fidei, complemento pignoris Sp. Sancti obſignatur N. in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ad vitam ſæculi ſæculorum, Amen.* An vero forma illa *Eugenii IV.* Decreto Armenis præſcripta ſit eſſentialis, an integralis dumtaxat, vel accidentaria, Theologi diſputant. Unde ſi contingeret vel ſolam Orationem abſque ſolemnibus illis verbis, aut verba illa abſque Oratione in Pontificalibus Libris præſcripta, proferri ab Epiſcopo, Sacramentum dubium eſſet, totuſque Ritus ſub conditione videretur iterandus, niſi Quæſtionem illam judicio ſuo finiret Eccleſia. Idem ne dicam de verbis illis ſolemnibus unctioni Chriſmatis in Eccleſia Græca reſpondentibus, *Signaculum Donationis Spiritus Sancti*, prohibet Eccleſia, quæ Ritum confirmandi Græcorum numquam improbavit, & his verbis Confirmationem ab eorum Epiſcopis etiam Romæ Græcis adminiſtrari patitur. Hæc autem Eccleſiæ Romanæ vel tacita approbatio plus apud me valet, quam Theologorum quorumdam ratiunculæ. In hujus porro, & aliorum Sacramentorum Adminiſtratione Ritum Eccleſiæ ſuæ ſervare tenetur unuſquiſque Epiſcopus, graviſſimi alioqui peccati reus futurus.

Objicitur, hæc verba, *Signo te ſigno Crucis, & Confirmo te Chriſmate ſalutis*: &c. nec in Sacramentario *S. Gregorii*, nec in veteri Ordine Romano, qualis erat *Amalarii* tempore, nec in quibusdam Pontificalibus antiquis reperiri: adeoque ad formam integralem, & accidentariam dumtaxat Confirmationis pertinere.

Reſp. verba illa ſolemnia minime ſileri in veteribus illis Libris, quod ad formam eſſentialem non pertineant; ſed quod Veteres ſolicite caverent, ne ſolemnia illa verba propalarent; quæ arcani religio multis ſervata eſt ſeculis. Unde *Innoc. I.* a *Decentio* rogatus de Confirmationis Sacramento, ita de illius forma loquitur: *Verba vero dicere non poſſum; ne magis prodere videar, quam ad conſultationem reſpondere.* Hæc arcani religio in hujuſmodi rebus ab Apoſtolicis temporibus ad ſequentia ſæcula propagata eſt. Unde *S. Dionyſius* Lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia ait: *Conſummativas invocationes* (ideſt, *verba, quibus perficiuntur Sacramenta*, ut *Sanctus Thomas* explicat) *non eſt juſtum Scripturas interpretantibus, neque myſticum earum, aut in ipſis operatas ex Deo virtutes, ex occulto ad commune adducere: ſed*

noſtra

noſtra ſacra Traditio ſine pompa (ideſt occulte) *eas edocet* .

Forma Confirmationis.

Hæc autem verba, *Signo te ſigno Crucis*, *& Confirmo te Chriſmate ſalutis*, *in Nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus Sancti*, congrue ut formam partialem Confirmationis adhiberi, *S. Thomas*, & ex eo Conc. Trid. Catechiſmus inde probant, quod his verbis tria exprimantur, quæ ad hoc Sacramentum ſunt neceſſaria: primum eſt cauſa conferens plenitudinem roboris ſpiritualis, quæ eſt Sancta Trinitas, quæ exprimitur his verbis extremo loco poſitis: *In Nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus Sancti*. Alterum eſt robur ipſum ſpirituale, quod per Chriſmatis delibutionem ſacri Fidelibus ad ſalutem tribuitur: quod his verbis exprimitur: *Confirmo te Chriſmate ſalutis*. Tertium eſt ſignum, quo notatur is, qui in Chriſtianæ Militiæ certamen deſcenſurus eſt, quod ſignificatur his verbis: *Signo te ſigno Crucis*: in quo ſcilicet Rex noſter triumphavit, ut dicitur ad Coloſſ. 11.

CAPUT II.

DE MINISTRO CONFIRMATIONIS.

PROPOSITIO UNICA.

Sacramenti Confirmationis Miniſter ordinarius eſt ſolus Epiſcopus, extraordinarius vero Presbyter a pleriſque Theologis probabiliter aſſeritur, aliis reclamantibus.

Ordinarius Confirmationis Miniſter Epiſcopus.

PRopoſitionis prima pars probatur 1. ex Actis Apoſtolorum, cap. VIII ubi legimus, cum Samaria verbum Dei accepiſſet, *Petrum*, *& Joannem* ad eos miſſos eſſe, qui *Oraverunt pro ipſis*, *ut acciperent Sp. Sanctum*: *nondum enim in quemquam illorum venerat*, *ſed baptizati tantum erant in Nomine Domini Jeſu*. *Tunc imponebant manus ſuper illos*, *& accipiebant Sp. Sanctum*. Quo ex loco, nec non ex capite XIX. conſtat, penes Apoſtolos, quorum Succeſſores ſunt Epiſcopi, & non penes alios Miniſtros Baptiſmi, fuiſſe adminiſtrandæ Confirmationis poteſtatem. II. Ex *S. Cypriano* Ep. LXXIII. *Ut qui in Eccleſia baptizantur*, *Præpoſitis Eccleſiæ offerantur*, *& per noſtram orationem*, *ac manuum impoſitionem Spir. Sanctum conſequantur*, *& ſignaculo dominico conſummentur*. III. Ex Concil. Illiberitano can. XXVIII. quo Baptiſmum a Laico in neceſſitate infirmitatis collatum approbat: *Ita ut ſi ſupervixerit*, *ad Epiſcopum eum perducat*, *ut per Manus impoſitionem perfici poſſit*. Eodem modo loquitur can. LXXVII. de eo, qui a Diacono plebem regente fuerit baptizatus. IV. Ex *S. Jo: Chryſoſtomo* in cap. VIII. Actuum Apoſtolorum, dicente: *Hoc erat Apoſtolis ſingulare*. *Unde & præcipuos*, *& non alios videmus hoc facere*. V. Ex *S. Hieronymo*, qui in Dialogo adverſus Luciferianos, *Hanc eſſe Eccleſiarum conſuetudinem* fatetur: & paulo infra addit: *Quod ſi hoc loco quæris*, *quare in Eccleſia baptizatus*, *niſi per manus Epiſcopi non accipiat Spir. Sanctum* . . . . .

Confirmationis Miniſter.

Diſce, *hanc obſervationem ex ea auctoritate deſcendere*, *quod poſt Aſcenſum Domini*, *Sp. Sanctus ad Apoſtolos deſcendit*. VI. Ex *Innoc. I.* Epiſtola ad *Decentium* Eugubinum Epiſcopum, cap. III. „ De Conſignandis „ vero infantibus (*inquit*) manifeſtum eſt, non ab alio, quam ab E„ piſcopo fieri licere. Nam Presbyteri, licet ſint Sacerdotes, Pontificatus „ tamen apicem non habent. Hæc autem Pontificibus ſolis deberi, ut „ vel conſignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non ſolum con ſuetu-

„ do

„ do Eccleſiaſtica demonſtrat, verum & illa lectio Actuum Apoſtolorum, „ quæ aſſerit, Petrum, & Joannem eſſe directos, qui jam baptizatis traderent Sp. Sanctum. Nam Presbyteris, ſeu extra Epiſcopum, ſeu præſente „ Epiſcopo baptizent, Chriſmate baptizatos ungere licet, ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum; non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, „ quod ſolis debetur Epiſcopis, cum tradunt Spiritum Paracletum. VII. *Ex* „ Innoc. III. *cap.* Quanto. *Extra*, De conſuetudine, *cujus hæc ſunt verba*: „ Pervenit ad audientiam noſtram, quod quidam ſimplices Sacerdotes „ apud Conſtantinopolim ea Sacra præſumant Fidelibus exhibere, quæ ab „ Apoſtolorum tempore fuerunt ſolis Pontificibus reſervata, ut eſt Sacramentum Confirmationis, quod chriſmando renatos ſoli debent Epiſcopi „ per manus impoſitionem conferre: ad excuſandas excuſationes in peccatis, „ ſolam conſuetudinem prætendentes ∴ Dilectioni tuæ mandamus, quatenus omnibus Presbyteris diſtricte prohibeas, ne talia de cetero ſua temeritate præſumant. Quia licet non ſint a Fidelibus contemnenda, tutius „ tamen eſt ea ſine periculo ex neceſſitate, quæ legem non habet, omittere, „ quam ut ab his, quibus ea conferre non licet, ex temeritate, quæ lege „ damnatur, non ſine gravi periculo maniter conferantur: cum umbra quædam „ oſtendatur in opere, veritas autem non ſubeat in effectu. VIII. *Ex* Gregorio IX. *Epiſtola ad Barenſem Epiſcopum ſcribente*: Chriſmati a ſimplici „ Sacerdote Confirmationis munus minime receperunt, quia de ſolis Apoſtolis legitur, quorum ſunt Epiſcopi Succeſſores, quod per manus impoſitionem Sp. Sanctum dabant: & ideo tam illi, quam confirmandi de cetero a ſolis Epiſcopis conſignentur. IX. *Ex* Innoc. IV. *in Litteris ad Tuſculanum Epiſcopum, a quo de Ritibus Græcorum fuerat interrogatus*: Soli autem Epiſcopi (*inquit*) conſignent Chriſmate in frontibus baptizatos: quia „ hujus unctio non debet niſi per Epiſcopos exhiberi: quoniam ſoli Apoſtoli, quorum vices gerunt Epiſcopi, per manus impoſitionem, quam Confirmatio, vel frontis Chriſmatio repræſentat, Spiritum Sanctum tribuiſſe „ leguntur. *Adde cap.* Manus, *& cap.* De his, *diſt.* IV. De Conſecratione, quæ *deſumpta ſunt ex iis Epiſtolis, quæ ſub* Euſebii, *&* Melchiadis *Pontificum venerandis nominibus falſo circumferuntur. Concilium denique Tridentinum hanc veritatem ceu fidei Dogma credendam propoſuit can.* III. *De Confirmatione*: „ Si quis dixerit ſanctæ Confirmationis ordinarium Miniſtrum, non eſſe ſolum Epiſcopum, ſed quemvis ſimplicem Sacerdotem; „ Anathema ſit.

Accedit ratio congrua *S. Thomæ*, quam & Concilii Tridentini Catechiſmus affert. Ultima cujuſvis operis conſummatio ſupremo ſervatur Artifici: Confirmationis autem Sacramentum eſt quaſi ultima conſummatio Baptiſmi: per Baptiſmum enim ædificatur homo in domum ſpiritualem, juxta illud I. ad Corinth. III. *Dei ædificatio eſtis*: ſed per Sacramentum Confirmationis quaſi domus ædificata dedicatur in templum Sp. Sancti: quamobrem Sacramenti hujus adminiſtratio ad ſolos Epiſcopos, qui ſummam in Eccleſia poteſtatem habent, ordinario jure pertinet.

Confirmationis Miſter.

Pars altera Propoſitionis probatur I. Ex *S. Gregorio Magno* Lib. III. Epiſtola XXVI. ad *Januarium* Calaritanum Epiſcopum, qua Presbyteris Sardiniæ concedit, ut *Ubi Epiſcopi deſunt, Presbyteri etiam in frontibus baptizatos Chriſmate* ungere valeant; per unctionem autem frontis, non alia quam confirmatoria intelligitur. Præterea, permittere videtur eo loco, quod prohibuerat Epiſtola IX. Libri III. prohibuerat autem, *Ne Presbyteri baptizatos ſignare ſacro in frontibus*

Chriſmate præſumerent, ſed eos in pectore ungerent, ut Epiſcopi poſtmodum ungere deberent in fronte.

II. Ex decreto *Eugenii IV.* cujus hæc ſunt verba: *Legitur tamen aliquando per Sedis Apoſtolicæ diſpenſationem ex rationabili, & urgenti admodum cauſa, ſimplicem Sacerdotem Chriſmate per Epiſcopum confecto hoc adminiſtraſſe Confirmationis Sacramentum.* Ad factum *S. Gregorii* proculdubio reſpexit *Eugenius*, legitque in ejus Epiſtola, *Baptizatos*, ſicut & Gratianus d. XCV. cap. *Pervenit*, quamvis aliqua Manuſcripta habeant, *Baptizandos*.

III. Ex *S. Thoma* III. p. qu. LXXII. art. XI. ad 1. *Papa* (inquit) *in Eccleſia habet plenitudinem poteſtatis, ex qua poteſt quædam, quæ ſunt ſuperiorum Ordinum, committere quibuſdam inferioribus: ſicut quibuſdam Presbyteris concedit conferre Minores Ordines, quod pertinet ad poteſtatem Epiſcopalem. Et ex hac plenitudine poteſtatis conceſſit B. Gregorius Papa, quod ſimplices Sacerdotes hoc Sacramentum conferrent, quamdiu ſcandalum tolleretur.*

IV. Proferuntur ad hujus confirmationem Sententiæ & alia Monumenta, ſcilicet ſimplices Presbyteros in Oriente Confirmationis Sacramentum ante Schiſma *Photii* adminiſtrare ſolitos, Romana Eccleſia non improbante, ut colligitur ex Epiſtola Encyclica *Photii*, ex *Ratramno* Corbejenſi Monacho Lib. IV. *Contra Græcos*, cap. VII. & ex *Ænea* Epiſcopo Pariſienſi in Reſponſione ad IV. Græcorum objectionem. Quam Eccleſiæ Græcæ diſciplinam Latina non improbavit Eccleſia, quoties pacem inivit cum Græcis Schiſma ejurantibus, maxime in Conc. Lugdunenſi II. ſub *Gregorio X.* & in Florentino: ſiquidem Græcos cum omnibus Ritibus ſuis recepit. Græcis enim propoſuerat *Eugenius* undecim Quæſtiones, quarum ſexta his verbis concepta erat: *Quare Pontifices non inungunt ſacro Chriſmate, ſed Sacerdotes, cum hoc Pontificibus ſit datum? Quæ a Latinis objecta Mitylenenſis Præſul legitime, ac ſecundum Canones omnia diſſolvit, præter quam duo, videlicet ſeparationem Matrimonii, quoad vinculum, & creationem Patriarchæ extra Conſtantinopolim:* ut habetur in Actis.

V. Laudantur Privilegia ſimplicibus Presbyteris de adminiſtranda Confirmatione conceſſa per plurimos Pontifices, ſcilicet *Nicolaum IV. Urbanum IV. Joannem XXII. Eugenium IV. Leonem X. Hadrianum VI.* ut fidem faciunt *Vvadingus* in Annalibus Minorum, & Cardinalis *Palavicinus* in Hiſtoria Conc. Tridentini Lib. VI. Ad eamdem ſententiam confirmandam proferuntur verba *S. Hieronymi* Epiſt. LXXXV. ad *Evagrium* ſcribentis: *Quid facit excepta Ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* Ex quo confici videtur, quicquid Eccleſiaſtici Miniſterii in ceteris Sacramentis eſt, ſimplici Presbytero, aut vi Ordinis ſui, atque Characteris convenire, aut eidem committi poſſe. Unde vetus Auctor Commentariorum in Epiſtolas *S. Pauli*, ſub *S. Ambroſii* nomine olim editorum, in cap. IV. ad Epheſios ſcribit: *Apud Ægyptum Presbyteri conſignant, ſi præſens non ſit Epiſcopus.* Idemque teſtatur Auctor Quæſtionum ex utroque Teſtamento apud *S. Auguſtinum* quæſt. CI. His momentis adductos Tridentinæ Synodi Patres, ne Sententiæ Theologorum aſſerentium, ſimplicem Presbyterum extraordinario jure, & Pontificia diſpenſatione, Sacramentum Confirmationis adminiſtrare poſſe, quoquo modo præjudicarent, Canoni de iſtius Sacramenti Miniſtro addidiſſe vocem *Ordinarium*, ut intelligi poſſe innuerent, ſalva fide, ſimplicem Sacerdotem eſſe Miniſtrum Extraordinarium, obſervat *Palavicinus L.b.* IX. *Hiſtoriæ Concilii Tridentini* cap. VII.

Confirmationis Miniſter.

Rogabis, an ratione Characteris Sacerdotalis, an ratione Juriſdictionis a Summo Pontifice conceſſæ, ſacra hæc adminiſtrandæ Confirmationis provincia ſimplici Sacerdoti conveniat? Primum ſi dixerimus, ſimplex Sacer-

dos

dos erit Ordinarius hujus Sacramenti Miniſter: ſi ſecundum, poterit etiam Diacono, aut inferiori Clerico committi, ſicut & cetera, quæ ſunt Juriſdictionis.

Reſpond. Confirmandi poteſtatem inchoatam ratione Characteris Sacerdotalis Presbytero ſimplici convenire, quæ Pontificia diſpenſatione compleatur, & conſummetur.

Vulgaris quidem hæc reſponſio eſt, ſed quæ minime ſatisfacit. Nam ſi ex Charactere Sacerdotii ſimplici conveniat Presbytero inchoata poteſtas ad Confirmationis adminiſtrationem, cui complementum accedat ex commiſſione Summi Pontificis, cur Epiſcopus deſignatus, & a Summo Pontifice confirmatus, Confirmationis Sacramentum adminiſtrare non poteſt ante Inaugurationem ſuam; cum Pontificia Confirmatione Juriſdictionem omnem Epiſcopalem obtineat? Quod tamen nemo dixerit. Hæc momenta juncta Summorum Pontificum *Innoc. III. Gregorii IX.* & *Innoc. IV.* Oraculis, ſoli Epiſcopo confirmandi poteſtatem aſſerentibus, graviſſimos Theologos in eam ſententiam inclinarunt, quod ſimplex Presbyter Sacramenti Confirmationis Miniſter nequidem extraordinarius uſquam eſſe poſſit, qualibet Romani Pontificis diſpenſatione accedente, ſcilicet *Guillelmum Altiſiodorenſem* Lib. IV. cap. III. *S. Bonaventuram*, *Majorem*, *Durandum*, *Hadrianum* poſtea Summum Pontificem, *Eſtium* in IV. Sententiarum diſt. VII. *Alphonſum a Caſtro*, Lib. IV. adverſus Hæreſes, verbo *Character*, & verbo *Confirmatio*, *Hieronymum De Sainte-beuve* Doctorem, & Profeſſorem Sorbonicum, & alios. Quamobrem cum hæc etiam opinio probabilis ſit, immo *Durandus* ſcripſerit, *Communius, & probabilius teneri, quod ſolus Epiſcopus eſt Miniſter Sacramenti Confirmationis*: & *S. Gregorii* factum quo *S. Thomæ* ſententia nititur, non ſit ita certum, ut de illo conveniant omnes, propter lectionum varietatem, quibuſdam Codicibus MSS. vocem *baptizandos* habentibus, non *baptizatos*, in Epiſtolis laudatis: Summi forte Pontifices conſultius ſe facturos judicabunt, ſi in re tanti momenti abſtineant a concedendis hujuſmodi privilegiis, & diſpenſationibus de Confirmatione a ſimplici Presbytero adminiſtranda: ne ſecundum illam Propoſitionem ab *Innoc. XI.* Pontifice Maximo jure damnatam agere videantur: *Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi: hinc ſententia probabili tantum utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis.* Confirmationis Miniſter.

Probabiliorem, ac tutiorem *S. Thomæ* hac in materia opinionem Thomiſtæ dicent: at contrariam probabiliorem, tutioremque ex adverſo contendant alii Theologi. Quamobrem, ut ut ſe res habeat ſpeculative, tutius erit in praxi Confirmationis adminiſtrandæ provinciam non committere ſecundi Ordinis Sacerdotibus, maxime cum nulla neceſſitas urgere poſſit hujuſmodi diſpenſationis concedendi: ſiquidem Sacramentum iſtud non eſt abſolute neceſſarium ad ſalutem: & æque facile eſt Summo Pontifici ſimplicem Sacerdotem ad Epiſcopatum promovere, eumque conſecrare, ut ſit Confirmationis Ordinarius Miniſter; ac ipſi privilegium, ſive diſpenſationem concedere, ut ſit Miniſter Extraordinarius. Summis tamen Pontificibus abſit, ut Regulam præſcribere velimus, a quibus Eccleſiaſticæ Diſciplinæ Regulas, aut veterum Regularum interpretationem, & confirmationem, debita veneratione, & obedientia ſuſcipimus.

REGULA I.

Epiſcopus non ſolum ſacris, ſolemnibuſque Pentecoſtes diebus, ſed etiam (ſi ita Civitatis ſuæ ingens frequentia, multitudoque poſtularit) &

Paſchæ Reſurrectionis tempore, & in Adventu ſacro Domini, & quoties Viſitationem obibit; Sacramentum Confirmationis miniſtret: & ob eam cauſam ad miniſtrandum ſæpe accurret, quibus in locis Diœceſi opus erit.

Ita ſtatuit Concilium Mediolanenſe V. ſub *S. Carolo Borromæo.*

REGULA II.

Confirmationis adminiſtratio.

CAvere debet Epiſcopus, ne cum adminiſtrandæ Confirmationis munus obit, *Alienæ Diœceſis hominibus de Jure non exemptis, qui in ſua Diœceſi domicilium jam non conſtituerint, hoc Sacramentum miniſtret, niſi proprii illorum Epiſcopi conceſſu, aut aſſenſu ſcripto. Quo igitur tempore miniſtrat, populum ea ipſa de re Parochos præmonere jubeat.*

Ita ſtatuit Concilium Mediolanenſe IV. ſub *S. Carolo Borromæo.*

CAPUT III.

DE CONFIRMATIONIS EFFECTIBUS.

DUo ſunt Confirmationis effectus, Gratia nempe, & Character, de quibus ſingillatim agendum eſt.

ARTICULUS I.

De Gratia, primo Confirmationis effectu.

Confirmationis effectus.

SAcramentum Confirmationis gratiam conferre, & quidem habitualem; & ſanctificantem, extra controverſiam eſt apud omnes, qui illud Novæ Legis Sacramentum eſſe credunt, ideſt, apud omnes Catholicos. In hoc enim Sacramento, inquit *S. Thomas*, datur Spiritus Sanctus ad robur, ſicut Apoſtolis datus eſt in die Pentecoſtes, ut legitur *Act.* II. & ſicut dabatur baptizatis per impoſitionem manuum Apoſtolorum, ut dicitur *Act.* VIII. & XIX. At miſſio, ſeu donatio Sp. Sancti non eſt niſi cum gratia gratum faciente: unde manifeſtum eſt, quod gratia gratum faciens confertur in hoc Sacramento, *Non* quidem per ſe *ad remiſſionem culpæ, ſed ad augmentum, & firmamentum juſtitiæ*. Sicut enim ex ipſius nominis ſignificatione compertum eſt, *Hoc Sacramentum datur ad confirmandum quod prius invenerit; & ideo non debet dari his, qui non habent gratiam. Et propter hoc ſicut non datur non baptizatis, ita non debet dari adultis peccatoribus, niſi per pœnitentiam reparatis. Unde dicitur in Aurelianenſi Conc.* III. ex quo refert *Gratianus* diſt. v. *De Conſecratione* cap. VI. *Ut jejuni ad Confirmationem veniant, ut moneantur Confeſſionem facere prius, ut mundi donum Sp. Sancti valeant accipere.* Et tunc *Per hoc Sacramentum perficitur pœnitentiæ effectus, ſicut & Baptiſmi: quia per gratiam collatam in hoc Sacramento conſequitur pœnitens pleniorem remiſſionem peccati. Et ſi aliquis adultus in peccato exiſtens, cujus conſcientiam non habet, vel ſi etiam non perfecte contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc Sacramento conſequetur* (per accidens, ut Theologi Scholaſtici loquuntur) *remiſſionem peccatorum*. Ita *S. Thomas* III. p. qu. LXXII. art. VII.

Gratiæ ſanctificantis productionem Sacramento Confirmationis expreſſe tribuunt antiqui Patres, ex quibus hauſit S. Thomas. Ita enim *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi Myſtagogica III. *Corpus quidem viſibili Unguento*

guento illo perungitur, anima vero Sancto, vivificoq; Spiritu ſanctificatur. Ita *S. Auguſtinus* Lib. II. *Contra litteras Petiliani*, cap. CIV. illa verba Pſalmi CXXXII. *Sicut unguentum in capite*, &c. explicans. *Ergo ad eos, qui ſunt fortes in Eccleſia ejus, & adhærent ori ejus, ut ſine timore prædicent veritatem, ab ipſo Chriſto tamquam a capite Sanctum deſcendit Unguentum, ideſt, ſanctificatio ſpiritalis.* Quod ad Confirmationis Sacramentum pertinere paulo poſt ſignificat his verbis: *Et in hoc Unguento Sacramentum Chriſmatis multis interpretari, quod quidem in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctum eſt, ſicut & ipſe Baptiſmus.* Ita *Theodoretus* in *Cantica Canticorum*, ad cap. I. ſcribens: *Qui velut ſigillum quoddam regium ſuſcipiunt ſpiritalis unguenti Chriſma, recipiunt gratiam inviſibilem SS. Spiritus unguento tamquam in typo.* Ita *S. Iſidorus Hiſpalenſis* Lib. VI. *Originum*, cap. ult. *Sicut* (inquit) *in Baptiſmo peccatorum remiſſio datur, ita per Unctionem ſanctificatio Spiritus adhibetur.*

Gratia ſingularis, & propria hujus Sacramenti eſt gratia conſummationis gratia perficiens, gratia augmenti, & roboris, gratia denique, qua perfecti Chriſtiani ſumus. Gratiam conſummationis vocat *S. Cyprianus* Epiſt. LXXIII. *Quod nunc quoque* (inquit) *apud nos geritur, ut qui in Eccleſia baptizantur, Præpoſitis Eccleſiæ offerantur, & per noſtram orationem, ac manuum impoſitionem, & Sp. Sanctum conſequantur, & ſignaculo dominico conſummentur.* Gratiam perfectionis vocant Illiberitanum Concilium can. XXXVIII. *Ad Epiſcopum* (inquit) *eum perducat, ut per manus impoſitionem perfici poſſit.* Et *S. Ambroſius* Lib. III. *De Sacramentis*, cap. II. „ Sequitur, *inquit*, „ ſpiritale ſignaculum, quod audiſtis hodie legi, quia poſt Fontem ſuper- „ eſt, ut Perfectio fiat, quando ad invocationem Sacerdotis Sp. Sanctus „ infunditur: Spiritus ſapientiæ, & intellectus; Spiritus conſilii, atque vir- „ tutis; Spiritus cognitionis, atque pietatis; Spiritus Sancti timoris; ſe- „ptem quaſi virtutes Spiritus. Et omnes quidem virtutes ad Spiritum „ pertinent, ſed iſtæ quaſi cardinales ſunt, quaſi principales. Quid enim „ tam principale quam pietas? Quid tam principale quam cognitio Dei? „ Quid tam principale quam virtus? Quid tam principale quam timor „ Dei? Sicut timor ſæculi infirmitas, ita timor Dei magna eſt fortitudo. „ Iſtæ ſunt ſeptem virtutes, quando conſignaris. Nam, ut ait Apoſtolus „ Sanctus, quia multiformis eſt ſapientia Dei, ita multiformis eſt Sp. „ Sanctus, qui habet diverſas, variaſque virtutes. " Ex quibus patet, gratiam perficientem, & Sp. Sancti ſeptem donis cumulatam, Sacramento Confirmationis conferri.

Gratia ſingularis, & propria Sacramenti Confirmationis.

Confirmationis effectus.

Epheſ. 3. 10.

Gratiam augmenti ſimul, & roboris vocat *S. Hilarius Arelatenſis*, Homilia in Pentecoſte. „ Quod nunc (*inquit*) in confirmandis Neophytis ma- „ nus impoſitio tribuit ſingulis, hoc tunc Sp. Sancti deſcenſio in creden- „ tium populo donavit univerſis. Sed quia diximus, quod Manus impoſi- „ tio, & Confirmatio ei, qui jam renatus in Chriſto eſt, conferre aliquid „ poſſit, forte cogitat ſibi aliquis: Quid mihi prodeſt poſt Myſterium Ba- „ ptiſmatis miniſterium Confirmantis? Aut quantum video, non totum de „ Fonte ſuſcepimus, ſi poſt Fontem adjectione novi generis indigemus. „ Non ita eſt, dilectiſſimi .·. Sic enim exigit militaris ordo, ut cum Im- „ perator quemcumque in Militum receperit numerum, non ſolum ſignet „ receptum, ſed etiam armis competentibus inſtruat pugnaturum. Ita in „ baptizato benedictio illa munitio eſt. Dediſti militem, da ei adjumenta „ militiæ. Numquid prodeſt, ſi quiſquam parentum magnam parvulo con- „ ferat facultatem, niſi providere ſtudeat & tutorem? Ita Paracletus rege- „ nera-

Gratia augmenti roboriſq; ſpiritualis per Sacramentum Confirmationis datur.

„ neratis in Chriſto & conſolator, & tutor eſt. Ideo dicit ſermo divinus:
Pſalm 126. „ *Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, in vanum vigilant, qui cuſtodiunt eam.*
„ Ergo Sp. Sanctus, qui ſuper aquas Baptiſmi ſalutifero deſcendit illapſu,
„ in Fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Confirmatione augmen-
„ tum præſtat ad gratiam. Quia hoc in mundo tota ætate victuris inter
„ inviſibiles hoſtes, & pericula gradiendum eſt, in Baptiſmo regeneramur
„ ad vitam, poſt Baptiſmum confirmamur ad pugnam: in Baptiſmo alimur,
„ poſt Baptiſmum roboramur. Ac ſic continuo tranſituris ſufficiunt Rege-
„ nerationis beneficia; victuris autem neceſſaria ſunt Confirmationis auxilia.“
His gemina ſunt quæ habentur c. *Spiritus Sanctus*, diſt. v. *De Conſecratione*, ſumpto ex ſuppoſititia *Melchiadis* Papæ Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ. Gratiam autem in Confirmatione Sp. Sanctus non auget modo, ſed mirabili quadam ratione auget. Hoc autem pulcherrime indumenti metaphorico nomine Salvator noſter ſignificavit, & expreſſit, cum Apoſtolis ait, Lucæ XXIV. *Sedete in civitate quoadusque induamini Virtute ex alto*. Hujus autem divini roboris, & fortitudinis, quæ hoc Sacramento confertur, exemplum longe omnium maxime illuſtre a SS. Apoſtolis ſumitur. Illi enim ante Paſſionem, vel ſub ipſam Dominicæ Paſſionis horam adeo infirmi, & remiſſi fuerunt, ut cum Dominus comprehenſus eſt, ſtatim ſe in fugam conjecerint: Petrus vero, qui Eccleſiæ poſt Chriſtum, & ſub Chriſto petra, & fundamentum deſignatus erat, & ſummam conſtantiam, excelſiq; animi magnitudinem præ ſe tulerat, unius mulierculæ voce perterritus, ſe Jeſu Chriſti Diſcipulum eſſe, non ſemel, aut iterum, ſed tertio negaverit; ac poſt Reſurrectionem Salvatoris omnes propter metum Judæorum clauſis ædibus ſe continuerint: ſed ubi poſtea die Sacro Pentecoſtes repleti ſunt Sp. Sancto, facti ſunt viri fortes, conſtantiſſimi, atque ad omne certamen, & pugnam pro fidei confeſſione, & propagatione expeditiſſimi: ita ut ſumma Apoſtolicæ virtutis contentione univerſum orbem terrarum brevi, etiam repugnantibus importuniſſimis hoſtibus Evangelii, luce colluſtrarint.

Confirmationis effectus.

Confirmatio gratiam confert, qua perfecte Chriſtiani ſumus. Philip. 4. 13.

Gratiam denique, qua perfecte Chriſtiani ſumus, vocat *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi III. Myſtagogica. *Ut Salvator* (inquit) *poſt Baptiſmum, & illum Spir. Sancti adventum, egreſſus in prælium devicit Adverſarium: ſic & vos poſt ſacrum Baptiſma, & Chriſma myſticum induti armis Sp. Sancti, adverſus vobis oppoſitam Poteſtatem conſiſtatis, & prælemini dicentes*: Omnia poſſum in eo, qui me confortat Chriſto .·. *Hujus Chriſmatis dono accepto, merito appellamini Chriſtiani, veram efficientes appellationem in ipſa Regeneratione. Ante enim, quam hæc gratia vobis donata eſſet, non eratis proprie digni eo nomine, ſed pergentes eo uſque progreſſi eſtis, ut efficeremini Chriſtiani*. Ita & Conc. Aurelianenſe III. apud *Gratianum*, diſt. v. *De Conſecratione*, cap. *Ut jejuni*: Nunquam (inquit) *erit Chriſtianus, niſi Confirmatione Epiſcopali fuerit Chriſmatus*. Ita & cap. *Omnes*, eadem Diſtinctione, quod ex Epiſtola *Urbano I.* Pontifici, & Martyri afficta ſumptum eſt, & plenius refertur ab *Yvone Carnotenſi* I. P. Decreti, ſub *Antheri* Papæ nomine: *Omnes Fideles per Impoſitionem manus Epiſcoporum, poſt Baptiſmum accipere debent Sp. Sanctum, ut pleni Chriſtiani inveniantur. De Spiritu accipimus, ut ſpirituales*
1. Cor. 14. *efficiamur: quia animalis homo non percipit, quæ ſunt Spir. Sancti Dei: quia cum Sp. Sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam, & conſtantiam dilatatur. De Spiritu Sancto accipimus, ut ſapiamus inter bonum, & malum diſcernere, juſta diligere, injuſta reſpuere, ut invidiæ, ac ſuperbiæ repugnemus; ut luxuriæ, ac diverſis illecebris, & fœdis, indigniſque cupi-*

cupiditatibus reſiſtamus. De Sp. Sancto accipimus, ut amore æternæ gloriæ, & ardore ſuccenſi, erigere a terrenis mentem ad ſuperna, & divina valeamus. Epiſt. IV. ad *Julium*, & *Julianum* venerando *S. Clementis* Papæ, & Martyris nomini ſuppoſita: *Omnibus ergo*, inquit, *feſtinandum eſt ſine mora renaſci Deo, & demum conſignari ab Epiſcopo, ideſt, ſeptiformem gratiam Sp. Sancti perficere: quia incertus eſt uniuſcuiuſque exitus vitæ. Cum autem regeneratus fuerit per aquam, & poſtmodum ſeptiformis Spiritus gratia ab Epiſcopo confirmatus: quia aliter perfectus eſſe Chriſtianus nequaquam poterit, nec ſedem habere inter perfectos.* Conc. Rothomagenſe MDLXXXI. *Imperfectum, nec omnibus ſuis armis inſtructum militaturum Chriſtianum Majores noſtri judicarunt eum, quem non corroboraſſet Confirmationis Sacramentum.* Hinc illæ Anglorum quorumdam Propoſitiones a Sacra Facultate Pariſienſi anno MDCXXXI. damnatæ ſunt.

I. Catholicos Chriſmate unctos in Baptiſmo, licet ab Epiſcopo non confirmatos, perfectos eſſe Chriſtianos in ſenſu Patrum.

II. *Infero Anglos Catholicos, qui baptizantur Ritu Catholico, vel qui recipiunt Cæremonias Catholicas Baptiſmi, licet non fuerint confirmati ab Epiſcopo, fuiſſe & eſſe perfecte Chriſtianos omni modo.*

Sacræ Facultatis Pariſienſis Cenſura his verbis concepta eſt: *Utraque Propoſitio eſt falſa, temeraria, contra ſenſum communem Patrum, in contemptum Sacramenti Confirmationis, & in errorem inducens.*

ARTICULUS II.

De VII. Donis Spiritus Sancti, Gratiæ perficientis comitibus.

DOna Spiritus Sancti eſſe Fidelibus exponenda, cum Sacramentum Confirmationis ab Epiſcopo adminiſtrandum eſt, opportune monet *S. Carolus*, ut in tanta divinorum Munerum gratia progreſſiones ſuas examinent, juxta illud S. Ambroſii: *Repete, quia recepiſti ſignaculum ſpiritale, Spiritum ſapientiæ, & intellectus; Spiritum conſilii, atque virtutis; Spiritum cognitionis, & pietatis; Spiritum Sancti timoris: ſerva quod accepiſti. Signavit te Deus Pater, confirmavit te Chriſtus Dominus, & dedit pignus Spiritus in corde tuo, ſicut Apoſtolica lectione didiciſti.* Dona definiuntur a *S. Thoma* I. 2. q. LXVIII. *Perfectiones hominis, quibus diſponitur, ut bene ſequatur inſtinctum Spiritus Sancti.* Enumerantur ab *Iſaia* cap. XI. ubi de Chriſto ſic vaticinatur. *Et requieſcet ſuper eum Spiritus Domini; Spiritus ſapientiæ, & intellectus; Spiritus conſilii, & fortitudinis; Spiritus ſcientiæ, & pietatis; & replebit eum Spiritus timoris Domini.* De his lege *S. Gregorium Magnum* Hom. XIX. in Ezechielem, & *S. Bernardum* Serm. XIV. *De Diverſis.*

§. I.

De Dono Sapientiæ.

DOnum Sapientiæ, *eſt habitus ſupernaturalis, quo perficitur, ac diſponitur homo, ut ſecundum motum, ac inſtitutum Sp. Sancti judicet de rebus divinis etiam excellentiori, & extraordinario modo cognitis, quod ſit eis inhærendum, & ab oppoſitis recedendum.* Sive, eſt *Rectitudo judicii, tam in contemplatione divinorum, quam in ordinatione rerum humanarum, ſecundum divinas Regulas, quantum neceſſarium eſt ad ſalutem* (ut ait *S. Thomas*, 2. 2. Q. XLV. Art. V.) Sapientiam, quatenus Sp. Sancti donum eſt, in cognitione, & delectatione ſummi boni, ideſt, Dei, poſitam docet Conc. Colonienſis Catechiſmus, ſecundum *S. Auguſtinum*, qui

Dona Spiritus Sancti.

Donum ſapientiæ poſitum eſt in cognitione

& delectatione ſummi boni. Eccl. 1. Job. 28.

hanc eſſe cultum Dei pronunciat *Enchiridii* cap. 1. *Sicut nemo* (inquit) *a ſeipſo eſſe poteſt, ita etiam nemo a ſeipſo ſapiens eſſe poteſt, ſed ab illo illuſtrante, de quo ſcriptum eſt.* Omnis ſapientia a Deo eſt. *Hominis autem ſapientia pietas eſt. Habes hoc in Libro Sancti Job: nam ibi legitur, quod ipſa Sapientia dixerit homini:* Ecce pietas eſt ſapientia. *Si autem quæras, quam dixerit eo loco pietatem, diſtinctius in Græco reperies θεοσέβειαν, quæ eſt Dei cultus.* Vere igitur ſapiens eſt ea ſapientia, quæ donum eſt Sp. Sancti, qui uni Deo vacat, & ſtudet, in eumque fertur ſincero affectu, totam fiduciam, ac ſpem in illo collocans, ipſumq; ex toto corde, tota anima, tota mente, tota virtute diligens, præterea nihil amans niſi Dei cauſa, omnia ad illius gloriam referens. Quo fit, ut omnia, quæ in mundo ſunt, præ Deo *Tamquam ſtercora* contemnat, *ut Chriſtum lucrifaciat:* quæ ſapientia plena eſt cœleſtis ſuavitatis, per quam guſtamus, *Quia ſuavis eſt Dominus.* Hæc eſt *Sapientia deſurſum deſcendens*, quæ nec viribus naturæ, nec humano ſtudio comparatur, ſed ab uno Deo datur. Unde *S. Jacobus* cap. 1. ait: *Si quis veſtrum indiget ſapientia, poſtulet a Deo, qui dat omnibus affluenter.* Huic oppoſita eſt ſapientia hujus mundi, *Terrena, animalis, diabolica.* Talis erat Philoſophorum ſapientia, qui *Cum* rationis lumine *Deum cognoviſſent, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum: dicentes etiam ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.* De quibus idem Apoſtolus 1. ad Cor. 1. *Scriptum eſt: Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Ubi ſapiens? Ubi ſcriba? Ubi conquiſitor hujus ſæculi? Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam hujus Mundi?* Et cap. III. *Sapientia hujus Mundi, ſtultitia eſt apud Deum. Scriptum eſt enim: Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum. Et iterum: Dominus novit cogitationes ſapientium, quoniam vanæ ſunt.* De qua ad Rom. VIII. *Qui ſecundum carnem ſunt quæ carnis ſunt, ſapiunt: qui vero ſecundum Spiritum ſunt, quæ ſunt Spiritus, ſentiunt. Nam prudentia carnis mors eſt: prudentia autem Spiritus vita, & pax. Quoniam ſapientia carnis inimica eſt Deo; legi enim Dei non eſt ſubjecta, nec enim poteſt. Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi tamen Spiritus Dei habitat in vobis.* Quem locum explicans *S. Auguſtinus* Lib. De Diverſis Quæſtionibus LXXXIII. qu. LVI. ait: „ Prudentia carnis „ dicitur, cum anima pro magnis bonis temporalia bona concupiſcit. „ Quamdiu enim appetitus talis ineſt animæ, Legi ſubjecta eſſe non poteſt, „ ideſt, implere non poteſt, quæ Lex jubet. Sed cum ſpiritalia bona „ deſiderare cœperit, & temporalia contemnere, deſinet eſſe carnis pru„ dentia, & ſpiritui non reſiſtet. Eadem namq; anima cum inferiora „ appetit, prudentiam carnis habere dicitur; cum ſuperiora, prudentiam „ Spiritus: non quia prudentia carnis ſubſtantia eſt, qua induitur anima, „ vel exuitur; ſed ipſius animæ affectio eſt, quæ omnino eſſe deſinet, cum „ ſe totam ad ſuperna converterit.

Ad Phil. 3. Pſalm. 33. 9. Dona Spiritus Sancti. Jacob. 3. Huic Dono oppoſita eſt ſapientia hujus mundi. Ad Rom. 1. Iſa. 29. & 33. Job. 5. Pſalm. 93.

Vere ſapiens eſt, qui quicquid in ſe eſt boni, Deo acceptum refert. Sap. 8. 21. Pſalm. 145. Pſalm. 18. 8 Jacob. 1. 5.

Veram hominis ſapientiam in eo eſſe poſitam, ut quicquid in ſe boni eſt, Deo acceptum referat, docet *S. Aug.* Lib. *De Sancta Virginitate* c. XLII. *De ipſa* (inquit) *continentia nonne apertiſſime dictum eſt:* „ Et cum „ ſcirem, quia nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum „ erat ſapientiæ, ſcire cujus eſſet hoc donum? " *Sed forte continentia Dei donum eſt, ſapientiam vero ſibi ipſe homo præſtat, qua illud donum non ſuum, ſed Dei eſſe cognoſcat. Immo* „ Dominus ſapientes facit cæcos: & Teſtimo„ nium Domini fidele ſapientiam præſtat parvulis: & Si quis indiget ſapientia, „ poſtulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei. "

Sapien-

Sapientes autem esse Virgines docet, ne lampadis earum extinguantur. Stultos sapientes, nisi Non alta sapientes, sed humilibus consentientes: *Dicit enim homini ipsa Sapientia*: Ecce pietas est sapientia. *Si ergo nihil habes, quod non accepisti*, Noli altum sapere, sed time. *Et noli modicum diligere, quasi a quo tibi modicum dimissum est: sed potius multum dilige, a quo tibi multum tributum est. Si enim diligit, cui donatum est, ne vacuaretur; quanto magis debet diligere, cui donatum est, ut haberet: Nam & quisquis ab initio pudicus permanet, ab illo regitur; & quisquis ex impudico pudicus fit, ab illo corrigitur; & quisquis usque in finem impudicus est, ab illo deseritur. Hoc autem ille occulto judicio facere potest, iniquo non potest: & fortasse ideo latet, ut plus timeatur, & minus superbiatur.* Matth. 25. 4. Rom. 12. 16. Jac. 2. 1. Cor. 4. 7. Rom. 11. 20.

Divina illa *Sapientia* (inquit S. Jacobus) *primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis, non judicans, sine simulatione.* Pudica est, quia vitat corruptelas peccati. Pacifica, quia constituit ordinem in hominis animo: *Pax autem est tranquillitas ordinis*, secundum *S. August.* Unde ad Sapientiæ donum pertinet septima beatitudo. *Beati Pacifici.* Ut enim ait idem *S. August.* Lib. 1. *De Sermone Domini in Monte*, Cap. 11. „ Pacifici in semetipsis sunt, qui omnes animi sui motus componentes, & subjicientes rationi, id est, menti, & spiritui, carnalesque concupiscentias habentes edomitas, fiunt Regnum Dei: in quo ita sunt ordinata omnia, ut id, quod est in homine præcipuum, & excellens, hoc imperet ceteris non reluctantibus, quæ sunt nobis, bestiisque communia; atque id ipsum, quod excellit in homine, idest, mens, & ratio, subjiciatur potiori, quod est ipsa Veritas unigenitus Filius Dei. Neque enim imperare inferioribus potest, nisi superiori se ipse subjiciat. Et hæc est pax, quæ datur in terra hominibus bonæ voluntatis: hæc vita consummati, perfectique sapientis. *Et Cap.* IV. Sapientia congruit Pacificis, in quibus jam ordinata sunt omnia, nullusque motus adversus rationem rebellis est, sed cuncta obtemperant spiritui hominis, cum & ipse obtemperat Deo. Jam vero homo per pudicitiam a corruptelis recedens, quantum in se est, modum in omnibus tenet: hinc sapientia dicitur a S. Jacobo *Modesta*. Deinde in his, in quibus ipse sibi non sufficit, in aliorum monitis aquiescit: unde dicitur *Suadibilis*. Quæ quidem ad pacem hominis in seipso constituendam pertinent. Ut autem sit etiam pacificus cum aliis, necesse est primo, ut bonis eorum non repugnet: quamobrem sapientia dicitur *Bonis consentiens*. Secundo, ut defectibus, ac miseriis proximi compatiatur affectu, & subveniat effectu, ideo dicitur *Plena misericordia, & fructibus bonis*. Tertio, ut ex charitate aliorum peccata emendare satagat, propterea subditur. *Judicans sine simulatione:* ne scilicet correctionem prætendens, odium intendat explere. Præclara hæc explicatio est *S. Thomæ* Secunda Secundæ, Q. XLV. A. VI. Hæc *Sapientia* adversus *malitiam* præliatur, eamq; *vincit*. Hac sapientia donatus *Non plus* sapit, *quam oportet sapere*, sed sapit *ad sobrietatem*, quantumvis eam cumulatissime acceperit, vereque de eo dici possit: *Beatus homo, qui invenit Sapientiam, & qui affluit prudentia*. Sobrietas autem Sapientiæ in tribus posita est, secundum *S. Bernardum* Sermone XV. De Diversis. „ Sobria, *inquit*, Sapientia est in pœnitudine peccatorum præteritorum, in contemptu præsentium commodorum, in desiderio futurorum præmiorum. Invenisti plane sapientiam, si prioris vitæ peccata defleas; si hujus sæculi desiderabilia parvipendas; si æternam beatitudinem toto desiderio concupiscas. Invenisti sapientiam, si tibi horum singula sapiunt prout sunt; ut hæc quidem amara, & omnino fugienda; ista quoque velut caduca, & transitoria contemnenda; illa vero, Jacob 3. 17. Sapientiæ Spiritus Sancto datæ Proprietates. Lib. 19. De Civ. Dei, Cap. 13. Matth. 5. 7. Sap. 7. Rom. 12. Prov. 3. 13. Veræ Sapientiæ proprietates.

„ ut

„ ut perfecta bona totis appetenda desideriis, intimo quodam animi sapore di-
„ judices, & discernas. *Ita corde affluet Sapientia. Ore vero eadem affluet*, Si
„ fit in ore confessio propriæ iniquitatis: si gratiarum actio, & vox laudis:
„ si etiam sermo ædificationis. *In opere denique affluit Sapientia* Quicumque
„ continenter, patienter, & obedienter conversatur; tantum ut fidelis obe-
„ dientia propriam mortificet voluntatem; humilis continentia carnalem pari-
„ ter, & sæcularem amputet voluptatem; hilaris patientia utramque simul,
„ & corporalem scilicet, & mundialem viriliter sustineat adversitatem.

Huic Dono opponitur hebetudo, & stupor cordis. S. Tho. 2. 2. Qu. 46. A. 1. 11. & 111.

Huic Spiritus Sancti dono opponitur hebetudo cordis, & stupor spiritalis sensus circa rerum spiritualium dijudicationem, secundum illud 1. ad Corinthios II. *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei*: quæ longe miserabilior stultitia est ea, quæ ex naturalibus causis oritur. Hæc enim inde nascitur, quod *Homo sensum suum rebus terrenis immergit, ex quo redditur ineptus ad percipienda Divina: sicut etiam homini habenti gustum infectum malo humore, non sapiunt dulcia. Et talis stultitia est peccatum.* Est etiam pœna peccati præsertim luxuriæ, qua maxime sensus hominis terrenis immergitur, & anima delectationibus obscœnis, natura sua vehementissimis, absorbetur. Est denique causa peccati. *Ad stultitiam* enim *pertinet fastidium Dei, & donorum ipsius.* Unde illius duas veluti partes designat *S. Gregorius Magnus* Lib. XXXI. Moralium, Cap. XVII. scilicet *Odium Dei, & desperationem futuri sæculi.*

§. II.

De Dono Intellectus.

Secunda Secundæ Q. 7. A. 3.

Donum Intellectus est lumen supernaturale, quo mens hominis justi ad divina capienda, & juxta statum suum, & conditionem cognitione assequenda, & penetranda, a Spiritu Sancto illustratur. Sive, est *Illustratio mentis circa æstimationem rectam de ultimo fine*; ut loquitur *S. Thomas.* Ad quod quidem Donum spectant illa Christi Domini verba, Joannis VI. *Omnis, qui audivit a Patre, & didicit, venit ad me.* Et, *Scriptum est in Prophetis: Erunt omnes docibiles Dei.* Nam *Etsi ab hominibus audiunt, tamen quod intelligunt, intus datur, intus corruscat, intus revelatur* (inquit S. Augustinus) Ad divinum illud Charisma etiam pertinet, quod Christus Discipulos alloquens, Lucæ VIII. ait: *Vobis datum est nosse Mysterium Regni Dei, ceteris autem in Parabolis: ut videntes non videant, & audientes non intelligant.* Et illud Matth. XI. 25. *Confiteor tibi, Pater, Domine cœli, & terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Hoc Dono Scripturæ Sacræ Veteris, & Novi Testamenti sincere, & recte intelliguntur. Unde hoc dono Christus mentes Discipulorum Emmauntem euntium illustravit, aperiens illis Scripturas, quæ de ipso erant. Neque enim intelligere illas possumus sicut oportet, nisi eas aperuerit *Sanctus, & Verus, qui habet clavem David: qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit.* Hinc David orabat Psal. CXVIII. *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo.* Hoc dono cæci Judæi carent, inhærentes Litteræ Legis, quæ occidit, Spiritu vivificante destituti: super quorum oculos velamen positum est, ut non possint intendere in faciem Moysi. Hoc dono carent Hæretici, qui Scripturas depravant ad suam perditionem. Hoc dono caruere Philosophi subtilissimi, facundissimique Oratores: quia merces est Fidei: unde *S. Augustinus* Tract. XXVII. in *Joannem*, explicans hæc verba, „ Sunt
„ quidam in vobis, qui non credunt, *ait*: Ideo non intelligunt, quia non
„ credunt, Propheta enim dixit: *Nisi credideritis, non intelligetis.* Per fi-
„ dem

Tract. 26. in Joann.

Hoc Donum ad rectam Scripturæ Sacræ intelligentiam necessarium.

Luc. 24.

Apoc. 3. 7.

Hoc Dono caruerunt Gentiles Philosophi; eo instructi sunt justi ex fide viventes. Isai. 7. 9. secundum Vers. 70.

„ dem copulamur, per intellectum vivificamur: prius hæreamus per fidem, ut fit quod vivificetur per intellectum. Nam qui non hæret, resistit: „ qui resistit, non credit. Nam qui resistit, quomodo vivificatur? Adversarius est radio lucis, quo penetrandus est: non avertit aciem, sed claudit mentem. *Sunt* ergo *quidam qui non credunt*. Credant, & aperiant, „ aperiant, & illuminabuntur: " Et paulo post, explicans hæc Apostolorum verba: *Nos credidimus, & cognovimus*, observat eos non dixisse: *Cognovimus, & credimus*: Nam *Si prius cognoscere, & deinde credere vellemus, nec cognoscere, nec credere valeremus*. Tract. XXII. *Gradus pietatis est fides, fidei fructus intellectus*. Et Tract. XLVIII. *Fides meritum est, intellectus præmium*. Et Serm. XVIII. in Psal CXVIII.„ Nisi essent aliqua, quæ intelligere non possumus, nisi ante credamus, Propheta non diceret, *Nisi credideritis, non intelligetis*. Proficit ergo noster intellectus ad intelligenda, „ quæ credat, & fides proficit ad credenda, quæ intelligat: & eadem ipsa, „ ut magis magisque intelligantur, in ipso intellectu proficit mens. Sed „ hoc non fit propriis tamquam naturalibus viribus, sed Deo adjuvante, atque donante: sicut medicina fit, non natura, ut vitiatus oculus vim „ cernendi recipiat. Quia ergo dicit Deo, *Da mihi intellectum, ut discam* „ *mandata tua*, non omni modo expers ejus est, velut pecus: nec ita quam„ vis homo, ut in eorum numero deputandus sit, qui ambulant in vanita„ te mentis suæ, obscurati intelligentia, alienati a via Dei. Nam si talis „ esset, nec hoc diceret: non autem parvi est intellectus, nosse, a quo po„ scendus sit intellectus. Et cogitandum est quanto sint altius intelligenda „ divina mandata; quando ad ea discenda sibi adhuc dari intellectum pe„ tit, qui jam sic intelligit, & qui eloquia Dei se custodisse ante jam di„ xit. Gentiles ergo Philosophi spiritali illo intellectu caruerunt: quia ut interiores oculi, quorum cæcitas est non intelligere, aperiantur, & magis magisque serenentur, fide corda mundantur, secundum illud Actuum XV. *Fides purificans corda eorum*. Hoc dono caret *Animalis homo*, qui *non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei: stultitia enim est illi, & non potest intelligere*. Carent eo peccatores omnes, ex quorum persona Psal. XXXIX. dicitur: *Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem*. Nam, ut ait *S. August.* Lib. *De Agone Christiano*, Cap. XIII. „ Errat quisquis putat „ veritatem se posse cognoscere, cum adhuc nequiter vivat. Nequitia est „ autem Mundum istum diligere, & ea, quæ nascuntur, & transeunt, pro „ magno habere: & ea concupiscere, & pro his laborare, ut acquirantur; „ & lætari, cum abundaverint; & timere, ne pereant; & contristari, cum „ pereunt. Talis vita non potest puram illam, & sinceram, & incommu„ tabilem videre Veritatem, & inhærere illi, & in æternum jam non mo„ veri. Itaque prius quam mens nostra purgetur, debemus credere, quod „ intelligere nondum valemus; quoniam verissime dictum est per Prophe„ tam, *Nisi credideritis, non intelligetis*. „ Quamobrem huic dono respondet sexta beatitudo. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Unde *S. August.* Lib. I. *De Sermone Domini in Monte*, cap. IV. ait: „ Intellectus „ congruit mundis corde, tamquam purgato oculo, quo cerni possit, quod „ corporeus oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascen„ dit. *Et hæc quidem est* Munditia mentis depuratæ a phantasmatibus, & „ erroribus: ut scilicet ea, quæ de Deo proponuntur, non accipiantur per „ modum corporalium phantasmatum, nec secundum hæreticas perversita„ tes (inquit *S. Thomas* Secunda Secundæ Q. VIII. Art. VII.) Soli ergo viri spirituales, quibus Deus impartitur, hoc donum habent. Unde Apostolus I. ad *Corinthios* II. ait: *Nos autem sensum Christi habemus*. Quamvis e-

Dona Spiritus Sancti.

Isai. 7. 9.

Psal. 118. 73.

Ephes. 4. 17

1. Cor. 2. 14.

Dono intellectus peccatores omnes carent.

nim

nim homines justi, & Deo grati hebetudinem pati possint circa aliqua, quorum cognitio non est ad salutem necessaria; attamen *Circa ea, quæ sunt de necessitate salutis, sufficienter instruuntur a Spiritu Sancto: secundum illud* 1. Joannis 11. *Unctio ejus docet vos de omnibus*: & quamvis non omnes habentes fidem, quæ per dilectionem operatur, plene intelligant ea, quæ proponuntur credenda; *Intelligunt tamen ea esse credenda, & quod ab eis nullo modo est deviandum* (inquit *S. Thomas* A. IV. Quæstionis supra laudatæ, ad 1. & 2.)

Dona Spiritus Sancti.

Donum intellectus pugnat contra contemptum, qui ex peccandi consuetudine oritur. Prov. 18.

Contra contemptum, qui ex peccandi consuetudine prodit, Spiritus Intellectus præliatur, secundum *S. Bernardum* Serm. XIV. De Diversis: *Contemptus* (inquit) *ex consuetudine prodit, ut tanto liberius, quanto desperatius peccans, totas jam concupiscentiæ laxet habenas, toto impetu feratur in præceps, sicut scriptum est*: Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit. *Hunc ergo contemptum necesse est, ut Spiritus Intellectus impugnet, illuminans tenebras cordis, & lucem divinæ misericordiæ, & copiosæ miserationis infundens. Intelligentia nempe divinis, & altissimis rebus attribuenda est, quas quidem ratio humana nullatenus, difficile autem vel fides ipsa comprehendere possit, ut est illud*: Ubi *abundavit delictum, superabundavit & gratia.*

Rom. 5.

§. III.

De Dono Consilii.

Donum Consilii est, quo prompti reddimur ad bene deliberandum & judicandum quid in rebus difficilioribus, præsertim inopinatis, ad rem pertinentibus, aut Dei gloriam promoventibus, optimum sit factu: ve, est *Habitus supernaturalis, quo ratio a Spiritu Sancto movetur, vel instruitur de agendis* (ut loquitur *S. Thomas* Secunda Secundæ, Q. LII. A. 1.) *Quia enim humana ratio non potest comprehendere singularia contingentia, quæ occurrere possunt, fit, quod cogitationes mortalium sint timidæ, & incertæ providentiæ nostræ, ut dicitur Sapientiæ* IX. *Et ideo indiget homo in inquisitione consilii dirigi a Deo, qui omnia comprehendit. Quod fit per donum consilii, per quod homo dirigitur, quasi consilio a Deo accepto. Sicut etiam in rebus humanis, qui sibi ipsis non sufficiunt in inquisitione consilii Sapientioribus consilium requirunt.* Id autem assequuntur, quibus inest bona voluntas Deum colendi propter ipsum Deum: qui ex animo dicunt: *Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est.* Huic dono Spiritus Sancti opponitur consilium humanum, cujus scopus non est Dei gloria, sed temporalia commoda; quo qui reguntur, *Quærunt quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi*: &, quæ summa perversitas est, utuntur fruendis, & fruuntur utendis. Rebus scilicet caducis, & transituris amore inhærent propter ipsas, finemque in eis constituunt; res vero æternas, & Deum ipsum ultimum omnium finem, summumque bonum, ad alium finem referunt, scilicet ad se ipsos, & ad suarum expletionem cupiditatum. Unde *S. Augustinus* Lib. XI. *De Civitate Dei*, Cap. XXV. *Ea re frui dicimur, quæ nos non ad aliud referenda per seipsam delectat; uti vero ea re, quam propter aliud quærimus. Unde temporalibus magis utendum est, quam fruendum, ut frui mereamur æternis. Non sicut perversi, qui frui volunt nummo, uti autem Deo; quoniam non nummum propter Deum impendunt, sed Deum propter nummum colunt.*

Psal. 53. 8.

Hujus doni a consilio humano discrimen.

Phil. 2. 21.

Dona Spiritus Sancti.

Cœlesti illo Charismate, quod Donum Consilii vocatur, instructi erant Apostoli, cum Principibus Sacerdotum præcipientibus ne docerent in Nomine Je-

su,

ſu, reſponderunt: *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus*. Conſilium autem humanum fuit, quo Sacerdotum Principes *Petri*, & *Joannis* Apoſtolorum prædicatione, & miraculis attoniti, cum contradicere non poſſent, *Conferebant ad invicem, dicentes: Quid faciemus hominibus iſtis? Quoniam quidem notum ſignum factum eſt per eos, omnibus habitantibus Jeruſalem: manifeſtum eſt, & non poſſumus negare. Sed ne amplius divulgetur in Populum comminemur eis, ne ultra loquantur in Nomine hoc ulli hominum*. Sed *Gamaliel* utriuſque conſilii vim prudenter diſcrevit: *Diſcedite*, inquit, *ab hominibus iſtis, & ſinite illos: quoniam ſi eſt ex hominibus conſilium hoc, aut opus diſſolvetur; ſi vero ex Deo eſt, non poteritis diſſolvere illud, ne forte & Deo repugnare inveniamini*. Et revera, ut ait Gamaliele ſapientior David: *Dominus diſſipat conſilia gentium, reprobat autem cogitationes populorum, & reprobat conſilia Principum: Conſilium autem Domini in æternum manet*. Act. 4. Act. 5. Act. 5. 38. 39. Pſ. 32. 10.

Donum Conſilii reſpondet prudentiæ, ſicut ipſam adjuvans, & perficiens, & quintæ beatitudini: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Unde *S. Auguſt.* Libro 1. *De Sermone Domini in Monte*, cap. IV. ait: *Conſilium congruit miſericordibus: hoc enim unum remedium eſt de tantis malis evadendi, ut dimittamus, ſicut nobis dimitti volumus; & adjuvemus, in quo poſſumus, alios, ſicut nos in quo non poſſumus, cupimus adjuvari*. Hoc Donum quintæ beatitudini reſpondet.

Quamvis autem non omnes ea ſint a Deo gratia donati, ut aliis conſilium de rebus ſalutis præbere valeant; juſtis tamen omnibus commune eſt, ut a Deo conſilium accipiant in his, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem. Quo Spiritus Sancti dono maxime eſt opus, cum aliquis ſtatus eligendus eſt, ex quo tota vitæ noſtræ ratio, & ſors æterna pendet. Cum enim in hujuſmodi electione ſit examinandum in primis, utrum Deus ad hujuſmodi ſtatum nos vocet, utrum in eo ſalutem noſtram operari facile poſſimus, utrum dotes habeamus ad illius ſtatus officia implenda neceſſarias: & maximum damnationis periculum immineat, ſi Deo non vocante, ſtatum aliquem amplexi fuerimus; maxime vero ſi in Clerum fuerimus cooptati, ſi ad Sacerdotium, vel Animarum curam promoti, ſi in Ordine Monaſtico conſcripti abſque Dei vocatione: Conſilium a Spiritu Sancto his in negotiis maximi ad æternam ſalutem momenti quærendum eſt: orationi hunc in finem ferventius vacandum, frequentanda Sacramenta, ſecedendum a mundanarum ſocietatum tumultibus, in quibus Spiritus Sanctus non loquitur ad cor; viri ſpirituales conſulendi, cor noſtrum ſcrutandum eſt, ne forte nos decipiat, quia ſæpe ſibi de ſe ipſa mens humana mentitur: videndum ne temporalia commoda, vel humanæ rationes, ne noſtra, vel parentum cupiditas, ne levitas, ne aliqua tentatio, potius quam divinæ gloriæ, ac noſtræ ſalutis ſtudium, ad hujuſmodi ſtatum nos invitent. Deo ſupplicandum verbis Davidis Pſalmo CXLII. *Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam*. Quæ verba *S. Auguſtinus* præclaro hoc illuſtrat Commentario. *Ad alium curram refici, ſi ab alio factus ſum. Tu es totum meum, quia tu es Deus meus. Patrem quæram propter hæreditatem? Tu es Deus meus, non ſolum dator hæreditatis, ſed ipſa hæreditas: Dominus pars hæreditatis meæ. Dominum quæram propter redemptionem? Tu es Deus meus. Patronum quæram propter liberationem? Tu es Deus meus. Poſtremo creatus, recreari cupio? Tu es Deus meus, qui Creator meus, qui creaſti me per Verbum tuum, & recreaſti me per Verbum. Sed creaſti me per Verbum Deum manentem apud te, recreaſti me per Verbum carnem factum propter nos*. Doce ergo me, ut faciam voluntatem

Hoc Dono maxime opus eſt, cum aliquis vitæ ſtatus eſt eligendus. Pſal. 15. 5. Dona Spiritus Sancti.

tem

tem tuam, quoniam tu es Deus meus. *Si non me docueris, faciam voluntatem meam, & deseret me Deus meus.* Doce me: *Non enim tu es Deus meus, & ego ero magister meus. Videte, quemadmodum gratia commendetur ...* „ Spiritus tuus bonus, *non meus malus*, Spiritus tuus bonus deducet me in „ terram rectam. *Quia spiritus meus malus deduxit me in terram perversam.* Si autem vel filii, vel parentes Deum in his occasionibus non consulant, sed suam cupiditatem, & solas familiæ suæ opportunitates, Pharisæorum, & Sacerdotum Judaicorum instar, consilium ineunt adversus Jesum; qui temporalia perdere timuerunt, & vitam æternam non cogitaverunt.

Joan. 11.

Donum Consilii adversus pravam consuetudinem pugnat.

Adversus pravam consuetudinem militat Spiritus Consilii (inquit *S. Bernardus* Sermone XIV. De Diversis) *Est autem consuetudo hæc gravis quædam, & pernicioſa catena, solvenda utique facilius quam rumpenda: ut hic maxime vulgare illud Proverbium videatur usurpari, Industriam violentia potiorem: ut quemadmodum vis vi repellitur, & fervore Spiritus fervor extinguitur desideriorum; sic Maligni artem arte deludas, & consuetudini consilium opponas. Alioquin si forte violentiam quæras, & castigationem corporis speres consuetudini prævalere, timendum omnino est, ne sit pernicioſus labor, & prius ipsa substantia deficiat, quam inolita concupiscentia, præsertim quod altera quædam natura sit ipsa consuetudo. Necessarium itaque est consilium, vel ab ipso magni consilii Angelo ministratum, vel ab homine aliquo spirituali, qui cogitationes Satanæ, spiritualiaque remedia non ignoret. Subtrahenda nobis occasio est, & opportunitas fugienda peccati.*

Huic Dono opponitur præcipitatio.

Huic dono opponitur præcipitatio, qua aliquis impetu voluntatis, vel cupiditatis fertur ad agendum: & hanc esse singulare peccatum probat *S. Thomas* Secunda Secundæ, Q. LIII. Art. III. De qua *S. Gregorius*, Lib. I. *Moralium*, Cap. IX. scribit: *Intuendum quoque est, quod nullus dolor mentis sit in actione præcipitationis. Qui enim sine consiliis vivunt, qui seipsos rerum eventibus præcipites deserunt, nullo interim cogitationum dolore fatigantur. Nam qui solerter in vitæ consilio figit mentem, caute sese in omni actione circumspiciendo considerat; & ne ex re, quæ agitur, repentinus finis, adversusque surripiat, hunc prius molliter posito pede cogitationis palpat: pensat ne ab his, quæ agenda sunt, præpediat formido: ne in his, quæ differenda sunt, præcipitatio impellat: ne prava per concupiscentiam aperto bello superent: ne recta per inanem gloriam insidiando supplantent.*

§. IV.

De Dono Fortitudinis.

Donum Fortitudinis est fiducia quædam menti a Spiritu Sancto ingenita, consequendi finem operis ardui propter Deum susceptι, & evadendi quæcumque pericula ex adverso imminentia, vel prementia. Hujus autem distinctionem a fortitudine, quæ est Virtus Cardinalis, explicat in hunc modum *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Q. CXXXIX. Art. I. *Fortitudo importat quamdam animi firmitatem. Et hæc quidem firmitas animi requiritur & in bonis faciendis, & in malis perferendis, & præcipue in arduis bonis, vel malis. Homo autem secundum proprium, & connaturalem sibi modum hanc firmitatem in utroque potest habere, ut non deficiat a bono propter difficultatem vel alicujus ardui operis implendi, vel alicujus gravis mali perferendi. Et secundum hoc fortitudo ponitur virtus specialis, vel generalis. Sed ulterius a Spiritu Sancto movetur animus hominis ad hoc, quod per-*

Distinctio Fortitudinis, quæ virtus est, ab ea, quæ donum est Spiritus Sancti.

ve-

veniat ad finem cujuslibet operis inchoati, & evadat quæcumque pericula imminentia: quod quidem excedit naturam humanam. Quandoque enim non subest potestati hominis, ut consequatur finem sui operis, vel evadat mala, seu pericula, cum quandoque ab eis opprimatur in morte. Sed hoc operatur Spiritus Sanctus in homine, cum perducit eum ad vitam æternam, quæ est finis omnium bonorum operum, & evasio omnium periculorum. Et hujus rei infundit quandam fiduciam menti Spiritus Sanctus, contrarium timorem excludens. Et secundum hoc Fortitudo donum Spiritus Sancti ponitur. Hoc dono instructus Christianus, ad sanguinem profundendum pro Fide, & Justitia Christiana, si necesse sit, & Deus hanc opportunitatem dederit, paratus est; sed Mundum interim cum omnibus erroribus, amoribus, & terroribus suis vincit: carnis illecebris, Diaboli tentationibus invicto animo resistit; res perituras forti animo contemnit, nullis blanditiis emollitur, nullis adversis perturbatur, non lucris, aut divitiis corrumpitur, non adulatione flectitur, non favore delinitur, nullius potentiæ metu frangitur; sed pro conservatione Christianæ Justitiæ, casto corde, nullius vanæ gloriæ causa, unius veri Dei amore, ardua quæque aggreditur, dura quæque firmiter, & patienter sustinet, cœlesti fiducia animatus, qua dicit cum Apostolo: *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Hoc ergo donum maxime nobis necessarium est, quamdiu in hac vita degimus, quæ *Militia est super terram.* Siquidem, ut ait Apostolus: *Omnes, qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur.* Hoc dono veri Christiani potissimum cognoscuntur: nam qualis unusquisque apud se lateat, illata contumelia probat. Hoc dono instructi Apostoli *Ibant gaudentes a conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro Nomine Jesu contumeliam pati.* Huic vero dono opponitur fortitudo virium humanarum, quatenus homo sibi ipsi fidit. Nam prior innititur Dei præsidio. Perfecti enim Christiani orant ex animo: *Fortitudinem meam ad te custodiam, quia Deus susceptor meus es . . . Deus refugium nostrum, & virtus ..... In Deo faciemus virtutem ..... Da nobis auxilium de tribulatione, quia vana salus hominis .... Quia tu es Deus fortitudo mea.* Quæ postrema verba *S. Augustinus* sic explicat in Psal. XLII. *Quia ergo fortitudine opus est, imploranda ab illo, qui jussit, ut fortes simus, & nisi fortes ipse fecerit, non erimus, quod jussit; ab illo, qui dixit:* Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit: *& ne sibi ipsa anima arrogando fortitudinem debilitetur, continuo adjungit:* Quia *Tu es Deus fortitudo mea.* Virium autem humanarum fortitudo viribus dumtaxat humanis, potentia multitudinis, & animi pertinacia constat: quæ adeo virtus non est, ut potius vitium sit. Quamobrem apud Deum nullam laudem merentur fortia illa Ethnicorum facta, absque vera pietate. Ut enim ait *S. Aug.* Lib. V. *De Civitate Dei* Cap. XVIII. *Hæc sunt duo illa, libertas, & cupiditas laudis humanæ, quæ ad facta compulere miranda Romanos.* Nos itaque cum Davide dicere convenit: *Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in Nomine Dei nostri invocabimus .... Non in fortitudine equi voluntatem habebit, nec in tibiis viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia ejus ... In via hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi. Considerabam ad dexteram, & videbam, & non erat qui cognosceret me. Periit fuga a me.* Quæ verba *S. Augustin.* Enarratione in Psalm. CXLI. sic explicat: *In via Christi, & hinc laquei, & hinc laquei: laquei a dextris, laquei a sinistris: laquei a dextris, prosperitas sæculi; laquei a sinistris, adversitas sæculi: laquei a dextris, promissiones laquei a sinistris, terrores. Tu in medio laquecrum ingredere, a via noli re-*

Hujus Doni effectus.

Philipp. 4. 13.
Job. 7. 1
11. ad Tim. 3.

Act. 5. 41.

Huic Dono opponitur fortitudo virium humanarum.
Psal. 58. 10.
Psal. 59. 13. 14.
Psal. 42.

Matt. 24. 12.

Psal. 146. 10. 11.
Psal. 141.
Vere fortis est, qui propter Deum adversa quæque hujus sæculi patitur, nec prosperitate corrumpitur.

Pſal. 141. 5. *recedere: nec promiſſio te capiat, nec terror elidat.* Conſiderabam ad dexteram, & videbam. *In ſiniſtram qui conſiderat, excæcatur. Quid eſt in dexteram conſiderare? Ubi erunt illi, quibus dicetur*, Venite, benedicti Patris
Matt. 25. 34. mei, poſſidete Regnum .... *Fremente ergo toto Mundo, & minante in perſecutionibus, crebreſcentibus undique inſultationibus hominum, atque terroribus, ille contemnens præſentia, reſpiciebat in futura, attendebat in dexteram, ubi futurus eſt; ibi eſſe meditabatur, illuc attendebat, & videbat, & ideo omnia ferebat: illi autem, qui perſequebantur, non videbant. Ideo cum diceret*, Conſiderabam in dexteram, & videbam: *ſecutus ait*, Et non erat, qui cognoſceret me. *Cum enim toleras omnia, quis novit, quid attendas, utrum in dexteram oculum dirigas, an in ſiniſtram? In eo quod toleras, ſi laudem hominum quæris, in ſiniſtram attendiſti: in eo quod toleras, ſi promiſſa Dei quæris, in dexteram attendiſti. Attendiſti in dexteram, videbis: attendiſti in ſiniſtram, excæcaberis. Sed & cum vides in dexteram, non erit, qui te agnoſcat. Quis enim te conſolatur, niſi Dominus, cui dicis, Et tu cognoviſti ſemitas meas.* Periit fuga a me. *Ab illo periit fuga, qui non fugit. Qui autem non fugit, patitur quicquid poteſt pro Chriſto; ideſt, non fugit animo. Nam corpore fugere licet ... Sed intereſt quare non fugiat, qui circumcluſus eſt, quia captus eſt, an quia*
Joan. 10. 11. *fortis eſt. Et a capto enim periit fuga, & a forti periit fuga. Quæ ergo fuga cavenda eſt? Quæ fuga a nobis pereat? De qua Dominus dicit in Evangelio*, „ Quia Paſtor bonus animam ſuam ponit pro ovibus ſuis: mercenarius „ autem & qui non eſt Paſtor, cum viderit lupum venientem, fugit. *Cum viderit prædonem, quare fugit?* Quia non eſt ei cura de ovibus. *Talis fuga ab iſto perierat, ſive ab ipſius Capitis perſona accipiamus hanc vocem illius Chriſti Domini, qui pro omnibus mortuus eſt; ſive a membris ejus Martyribus noſtris, quia & ipſi pro fratribus paſſi ſunt.*

Non ſolis Martyribus, ſed juſtis omnibus Donum fortitudinis neceſſarium. Non ſolis itaque Martyribus Donum Fortitudinis neceſſarium fuit, ſed juſtis omnibus. Habet enim & pax Eccleſiæ Martyres ſuos: & tota vita Chriſtiani, ſi ſecundum Evangelium vivat, Crux eſt, & Martyrium. *Quod* enim *Martyrium gravius eſt, quam inter epulas eſurire, inter veſtes multas, & pretioſas algere, paupertate premi inter divitias, quas offert Mundus, quas oſtentat Malignus, quas deſiderat noſter ipſe appetitus? An non merito coronabitur, qui ſic certaverit, Mundum abjiciens promittentem, irridens Inimicum tentantem; & (quod glorioſius eſt) de ſemetipſo triumphans, & crucifigens concupiſcentiam prurientem?* (inquit *S. Bernardus* Serm. 1. in Feſto omnium Sanctorum.)

Huic beatitudo quarta reſpondet. Huic dono Spiritus Sancti quarta beatitudo reſpondet, *Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* Unde *S. Auguſt.* Lib. 1. de Sermone Domini in Monte, *In quarto*, inquit, *gradu labor eſt, ubi vehementer incumbitur, ut ſeſe animus avellat ab eis, quibus peſtifera dulcedine innexus eſt: hic ergo eſuritur, & ſititur juſtitia, & multum neceſſaria eſt fortitudo; quia non relinquitur ſine dolore, quod cum delectatione retinetur.* Et infra: *Fortitudo congruit eſurientibus, & ſitientibus: laborant enim deſiderantes gaudium de veris bonis, & amorem a terrenis, & corporalibus avertere cupientes.* Et *S. Bernardus* Serm. XIV. De Diverſis: *Contra concupiſcentiam mali*
Donum Spiritus Sancti. *dimicat Fortitudo: neque enim ulla jam niſi in manu forti liberatio eſt. Indicat ſibi homo jejunia, corpus caſtiget, & ſubjiciat ſervituti, ne forte jam de radice colubri egrediatur regulus, de concupiſcentia conſuetudo.*

§. V.

§. V.

De Dono Scientiæ.

Donum Scientiæ eſt habitus ſupernaturalis, per quem homo ex ſingulari Spiritus Sancti illuſtratione, & motione ſcit, quid credere debeat, diſcernens credenda a non credendis, & recte judicat de rebus humanis, quatenus nos ducunt ad Deum. Nam *circa credenda duplex ſcientia poteſt haberi. Una quidem, per quam homo ſcit, quid credere debeat, diſcernens credenda a non credendis: & ſecundum hoc ſcientia eſt donum, & convenit omnibus Sanctis. Alia vero eſt ſcientia circa credenda, per quam homo non ſolum ſcit, quid credi debeat, ſed etiam ſcit fidem manifeſtare, & alios ad credendum inducere, & contradictores convincere. Et iſta ſcientia ponitur inter gratias gratis datas, quæ non dantur omnibus, ſed quibuſdam.* Unde *Sanctus Auguſtinus* Lib. XIV. *De Trinitate*, cap. I. *Aliud eſt*, inquit, *ſcire tantummodo quid homo credere debeat propter adipiſcendam vitam beatam, quæ nonniſi æterna eſt: aliud autem ſcire quemadmodum hoc ipſum & piis opituletur, & contra impios defendatur.* Quemadmodum autem *Fides primo, & principaliter in ſpeculatione conſiſtit, in quantum inhæret primæ Veritati*; & tamen *Quia veritas prima eſt etiam ultimus finis, propter quem operamur, Fides ad operationem* quoque *ſe extendit, ſecundum illud ad Galatas V.* Fides per dilectionem operatur: *ita donum Scientiæ primo quidem & principaliter reſpicit ſpeculationem, in quantum homo ſcit, quid fide tenere debeat: ſecundario autem ſe extendit etiam ad operationem, ſecundum quod per ſcientiam credibilium, & eorum, quæ ad credibilia conſequuntur, dirigimur in agendis.* Quamobrem *Illi ſoli Donum ſcientiæ habent, qui ex infuſione gratiæ rectum judicium habent circa credenda, & agenda: ita quod in nullo devient a rectitudine juſtitiæ. Et hæc eſt ſcientia Sanctorum, de qua dicitur* Sapientiæ X. *Juſtum deduxit Dominus per vias rectas, & dedit illi ſcientiam Sanctorum.* Ita de hoc Spiritus Sancti dono differit *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Qu. IX. Ar. I. II. & III. Hoc dono deſtituti ſunt viri quantumlibet perſpicaces, & eruditi, qui charitatem non habent, ſed ſcientiam ad propriam ſalutem infructuoſam, ob oſtentationem, vel quæſtum multis ſtudiis, ac laboribus conquiſitam; de qua S. Paulus: *Scientia inflat, charitas vero ædificat.* Illa ſcientia deſtituti ſunt, quantumvis eruditi videantur, quam Apoſtolus de Judæis loquens commendat ad Romanos X. Cap. *Zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam.* Commendat *Scientiam comitem charitatis, magiſtram humilitatis* (inquit S. Auguſtinus *Enarratione in Pſalm.* CXLII.) Hi, ut ait *S. Ambroſius* Lib. V. in *Hexaemeron*, Cap. XXIV. ſunt *acuti ad vana, hebetes ad æterna.* Qui ſe putant *Aliquid ſcire*, & nondum ſciunt *Quomodo oporteat eos ſcire* (ut loquitur Apoſtolus.) Quomodo enim ſcientiæ dono inſtructi eſſent, qui ne quidem ſciendi modum noverunt? Quid porro dicit modus ſciendi? „ Quid niſi ut ſcias, quo ordine, quo ſtudio, quo fine noſſe quæ„ que oporteat? Quo ordine; ut id prius, quod maturius ad ſalutem: „ quo ſtudio; ut id ardentius, quod vehementius ad amorem: quo fine; ut „ non ad inanem gloriam, aut curioſitatem, aut aliquid ſimile, ſed tantum „ ad ædificationem tuam, vel proximi. Sunt namque qui ſcire volunt eo „ fine tantum, ut ſciant: & turpis curioſitas eſt. Et ſunt, qui ſcire volunt, „ ut ſciantur ipſi: & turpis vanitas eſt. Et ſunt, qui ſcire volunt, ut „ ſcientiam ſuam vendant, verbi cauſa pro pecunia, pro honoribus: & tur„ pis quæſtus eſt. Sed ſunt, qui ſcire volunt, ut ædificent; & charitas „ eſt: & item qui ſcire volunt, ut ædificentur: & prudentia eſt. Horum „ om.

Homines quantumlibet eruditi, qui charitatem non habent ſcientiæ donum non habent. 1. Cor. 8.

Dona Spiritus Sancti.

Quis ſciendi modus?

„ omnium ſoli ultimi duo non inveniuntur in abuſione ſcientiæ, quippe qui
Pſal. 116. „ ad hoc volunt intelligere, ut benefaciant. Denique Intellectus bonus omni-
„ bus facientibus eum. Reliqui omnes audiunt: Scienti bonum, & non facien-
Jacob. 4. „ ti, peccatum eſt ei.„ *Ita* S. *Bernardus* Serm. xxxvi. In Cantica. Contra ve-
ro, ſcientiam, quæ donum eſt Sp. Sancti, habent Chriſtiani quantumlibet ru-
Chriſtiani quantumlibet rudes & imperiti, in ſtatu gratiæ conſtituti, ſcientiæ dono ſunt inſtructi.
des, agreſtes, imperiti, & ſimplices mulierculæ in ſtatu gratiæ, & charitatis conſtitutæ. Sciunt enim, quid credere, quid agere debeant, ut Deo placeant: ſciunt declinare a malo, & facere bonum, inquirere pacem, & perſequi eam. Sui, Deique ſufficientem cognitionem habent, quæ duæ ſunt cęleſtis hujus ſcientiæ, ad ſalutem adeo neceſſariæ, partes. De quibus *S. Bernardus* loco ſupra laudato: „ Volo, *inquit*, animam primo omnium ſcire ſe
„ ipſam, quod id poſtulet ratio & utilitatis, & ordinis: & ordinis quidem,
Duæ hujus ſcientiæ partes, Deum & ſeipſum noſſe.
„ quoniam quod nos ſumus primum eſt nobis: utilitatis vero, quia talis
„ ſcientia non inflat, ſed humiliat, & eſt quædam præparatio ad ædifican-
„ dum. Niſi enim ſuper humilitatis ſtabile fundamentum ſpirituale ædifi-
„ cium ſtare minime poteſt. Porro ad ſe humiliandum nihil anima inveni-
„ re vivacius, ſeu accommodatius poteſt, quam ſi ſe in veritate invenerit:
„ tantum non diſſimulet, non ſit in ſpiritu ejus dolus, ſtatuat ſe ante fa-
„ ciem ſuam, nec ſe a ſe avertere abducatur. Nonne ſe ita intuens clara
„ luce veritatis inveniet ſe in regione diſſimilitudinis: & ſuſpirans miſera,
„ quam jam latere non poterit, quod vere miſera ſit, nonne cum Prophe-
Pſalm. 118. „ ta clamabit ad Dominum: *In veritate tua humiliaſti me*? Nam quomodo
„ non vere humiliabitur in hac vera cognitione ſui, cum ſe perceperit one-
„ ratam peccatis, mole hujus mortalis corporis aggravatam, terrenis intri-
„ catam curis, carnalium deſideriorum fece infectam, cæcam, curvam, infir-
„ mam, implicitam multis erroribus, expoſitam mille periculis, mille ti-
„ moribus trepidam, mille difficultatibus anxiam, mille ſuſpicionibus obno-
„ xiam, mille neceſſitatibus ærumnoſam, proclivem ad vitia, invalidam ad
„ virtutes? Unde huic jam extollentia oculorum, unde levare caput? Non-
„ ne magis convertetur in ærumna ſua, dum configitur ſpina? Converte-
„ tur, inquam, ad lachrymas, convertetur ad planctus, & gemitus, con-
„ vertetur ad Dominum, & in humilitate clamabit: *Sana animam meam, quia*
Pſalm. 40. „ *peccavi tibi*. Ergo quamdiu in me reſpicio, in amaritudine moratur ocu-
„ lus meus. Si autem ſuſpexero, & levavero oculos ad divinæ miſeratio-
„ nis auxilium; temperabit mox amaram viſionem mei viſio læta Dei, cui
Pſal. 41. 7. „ & dico: *Ad me ipſum anima mea conturbata eſt, propterea memor ero tui.*
„ Nec mediocris Dei viſio, pium & deprecabilem experiri, ſicut revera be-
„ nignus, & miſericors eſt, & præſtabilis ſuper malitia .... Tali itaque ex-
Dona Spiritus Sancti.
„ perimento, & tali ordine ſalubriter innoteſcit Deus, cum prius ſe homo
„ noverit in neceſſitate poſitum, & clamabit ad Dominum, & exaudiet eum,
Pſalm. 49.
„ & dicet: *Eruam te, & honorificabis me*. Atque hoc modo erit gradus ad noti-
„ tiam Dei cognitio tui: & ex imagine ſua, quæ in te renovatur, ipſe videbi-
„ tur, dum tu quidem revelata facie gloriam Domini ſpeculando, in eamdem
„ imaginem transformaris de claritate in claritatem tamquam a Domini Spiri-
tu ....

Et Serm. xxxvi i. *Noveris te, ut Deum timeas: noveris ipſum, ut æque ipſum diligas. In altero initiaris ad ſapientiam, in altero & conſummaris: quia Initium ſapientiæ timor Domini eſt, & Plenitudo legis eſt charitas. Tam ergo utraque ignorantia cavenda eſt tibi, quam ſine timore, & amore Dei ſalus eſſe non poteſt. Cetera indifferentia ſunt, nec ſalutem, ſi ſciantur, nec damnationem, ſi neſciantur habentia.* Numquid enim, Domine Deus veritatis, quiſquis novit iſta, jam placet tibi? *Infelix enim homo, qui ſcit illa omnia, te autem neſcit:*
Pſal. 110. Rom. 13.

beatus

beatus autem, qui te ſcit, etiamſi illa neſciat. Qui vero & te, & illa novit, non propter illa beatior, ſed propter te ſolum beatus eſt, ſi cognoſcens te ſicut Deum glorificet, & gratias agat, & non evaneſcat in cogitationibus. Verba ſunt *S. Auguſtini*, Lib. v. *Confeſſionum*, Cap. iv.

Donum ſcientiæ pugnare adverſus experientiam mali docet *S. Bernardus* Sermone xiv. De Diverſis. *Parit curioſitas experientiam mali*, inquit, *ut facile, qui per multa vagatur, offendat: facile cadat in laqucum, facile inveniat, quod pernicioſe delectet. Confligit ſane adverſus hanc Scientiæ Spiritus, docens eligere bonum, reprobare malum; docens quid periculoſum ſit, quidve expediat experiri.*

Donum ſcientiæ pugnat adverſus experientiam mali.

Dono Scientiæ reſpondet tertia Beatitudo, ſcilicet: *Beati, qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*. Ad ſcientiam enim pertinet rectum judicium de creaturis, quæ homini præbent occaſionem averſionis a Deo; ſecundum illud Sapientiæ xiv. *Creaturæ factæ ſunt in odium, & muſcipulam pedibus inſipientium*: qui ſcilicet rectum de his judicium non ferunt, dum æſtimant in eis eſſe perfectum bonum: unde in eis finem conſtituendo peccant, & verum bonum amittunt. Hoc autem damnum, inquit *S. Thomas*, homini innoteſcit per rectum judicium de creaturis, quod ſcientiæ dono conſequitur. Quamobrem beatitudo luctus, dono ſcientiæ reſpondere dicitur. Unde *S. Auguſtinus* Lib. i. *De Sermone Domini in Monte* Cap. iv. *Scientia*, inquit, *congruit lugentibus, qui jam cognoverunt in Scripturis quibus malis vincti teneantur, quæ tamquam bona, & utilia ignorantes appetiverunt.*

Tertiæ beatitudini reſpondet

Secunda Secundæ Q. ix. Art. iv.

§. VI.

De Dono Pietatis.

Donum pietatis eſt habitus ſupernaturalis, quo Anima Chriſtiana fit prompte mobilis a Spiritu Sancto ad exhibendum cultum, & officium Deo ut Patri, & omnibus ſubinde hominibus, quatenus ad Deum pertinent. A Religione diſtinguitur, qua Deum colimus ut Creatorem, & Dominum: a pietate virtute, qua parentes carnis noſtræ colimus.

S. Tho. 2. 2. Q. cxxi. A. i. & ii.

Ad Pietatem quatenus Spiritus Sancti donum eſt, pertinet honorare Sanctos, non contradicere Scripturæ, ſive intellectæ, ſive non intellectæ, proximis omnibus propter Deum benefacere, eorum miſeriis ex animo compati, ac ſubvenire. Donum iſtud ſpectat, quod ſcribit Apoſtolus ad Gal. iv. 6. *Quoniam eſtis filii, miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda veſtra clamantem, Abba* (*Pater*) ut ipſum velut Patrem amando colamus. *Hic* enim *eſt Dei cultus, hæc vera Religio, hæc recta Pietas, hæc tantum Deo debita ſervitus* (inquit *S. Auguſtinus*, Lib. x. *De Civitate Dei*, Cap. iii.) *Pietas cultus Dei eſt, nec colitur ille niſi amando* (inquit idem Doctor Epiſtola cxl. alias cxx. ad *Honoratum*, Cap. xviii.) Laudibus quidem Dei conſtat ejus cultus. *Sed quis veraciter laudat, niſi qui ſinceriter amat?* Hoc dono, quod ſecundæ Beatitudini, *Beati mites*, reſpondet, opus eſt ad Divinæ Scripturæ ſtudium, lectionem, auditionemque ſalutarem, ut docet *S. Auguſtinus* Lib. ii. *De Doctrina Chriſtiana*, Cap. ii. *Miteſcere*, inquit, *opus eſt Pietate, neque contradicere divinæ Scripturæ, ſive intellectæ, ſi aliqua vitia noſtra percutit; ſive non intellectæ, quaſi nos melius ſapere, meliuſque percipere poſſimus; ſed cogitare potius, & credere id eſſe melius, & verius quod ibi ſcriptum eſt, etiamſi lateat, quam id, quod nos per noſmetipſos ſapere poſſumus.* Et Lib i. *De Sermone Domini in Monte*, Cap. iv. *Pietas congruit mitibus: qui enim pie quærit, honorat Sanctam Scripturam, & non reprehendit, quod nondum intelligit, & propterea non reſiſtit, quod eſt mitem eſſe: unde hic dicitur*, Beati mites.

Pietatis effectus.

Dona Spiritus Sancti.

Donum pietatis ſecunde beatitudini reſpondet.

Hoc dono opus eſt ad Sac. Scripturæ ſtudium.

Hoc dono fit, ut opera miſericordiæ prompte, & delectabiliter exerceantur. S. Auguſt.

Hoc dono fit, ut miſericordiæ opera prompte, & delectabiliter exerceamus. Unde pietas pro miſericordia interdum uſurpatur. Eccleſiaſtici XLIV. 10. *Illi viri miſericordiæ ſunt, quorum pietates non defuerunt.* Hanc mirifice commendat Chriſtus Matth. IX. 13. *Miſericordiam volo, & non ſacrificium.* Quibus verbis *Nihil aliud quam ſacrificio ſacrificium prælatum oportet intelligi: quoniam illud, quod ab omnibus appellatur ſacrificium, ſignum eſt veri ſacrificii. Porro autem miſericordia verum ſacrificium eſt.* Unde Apoſtolus ad *Hebræos* XIII. ſcribit: *Beneficentiæ, & communionis nolite obliviſci, talibus enim hoſtiis promeretur Deus.* Hæc pietas nobis commendatur 1. Ad *Timotheum*, Cap. IV. 7. 8. *Exerce te ipſum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt: pietas autem ad omnia utilis eſt, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ.* De illa *S. Jacobus* Epiſtolæ Catholicæ Cap. 1. *Religio munda, & immaculata apud Deum, & Patrem, hæc eſt: viſitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.* Hanc pietatem Mundus non habet, quantumlibet multa pietatis exempla liberorum in parentes, ſervorum erga dominos, civium erga patriam oſtentet; quia Deum beneficentiæ finem non ſtatuit. Pietas vero Chriſtiana ita in Deum intendit, ut Dei cauſa patrem, & matrem, fratres, & ſorores, patriam, & cognationem relinquere, & abdicare parata ſit, ſecundum illud Chriſti oraculum Matth. X. 37. „ Qui „ amat patrem, aut matrem plus quam me, non eſt me dignus: & qui „ amat filium, aut filiam ſuper me, non eſt me dignus. *Et Luc.* XIV. 26. „ Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxores, „ & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. *Unde impietatis potius genus eſt, parentes in cauſa Dei Deo præponere. Quamobrem* S. Hieronymus *Epiſt.* 1. Heliodorum *his verbis compellat:* Recordare tyrocinii tui diem, quo Chriſto in Baptiſmate conſepultus, in Sacramenti verba juraſti, pro nomine ejus non te patri parciturum eſſe, non matri. Ecce adverſarius in pectore tuo Chriſtum conatur occidere. Ecce donativum, quod militaturus acceperas, hoſtilia caſtra ſuſpirant. Licet parvulus ex collo pendeat nepos: licet ſparſo crine, & ſciſſis veſtibus, ubera, quibus te nutrierat, mater oſtendat: licet in limine pater jaceat: per calcatum perge patrem: ſiccis oculis ad vexillum crucis evola. Solum pietatis genus eſt in hac re eſſe crudelem. Et Epiſt. XXV. ad *Paulam* de obitu *Blæſillæ* filiæ, *Grandis in ſuos pietas*, inquit, *impietas in Deum eſt.* Hoc Spiritus Sancti dono inſtructi facile condonamus fratribus, libenter, & hilariter largimur egentibus, ſubvenimus oppreſſis, alia miſericordiæ opera alacriter exercemus, ad quæ alioqui, niſi Spiritu Dei excitante, & movente, pigri, torpenteſque ſumus. In omnes ſcilicet homines, præſertimque Chriſtianos non ſecus ac in fratres afficimur. Unde *Tertullianus* Apologetici Cap. XXIX. Ethnicos his verbis compellat: „ Fratres autem etiam veſtri ſumus jure naturæ matris unius, etſi vos parum homines, quia mali fratres. At quanto dignius fratres & dicuntur, „ & habentur, qui unum Patrem Deum agnoverunt, qui unum Spiritum „ biberunt ſanctitatis, qui de uno utero ignorantiæ ejusdem ad unam lucem expaverunt veritatis? Sed eo fortaſſe minus legitimi exiſtimamur, „ quia nulla de noſtra fraternitate tragædia exclamat, vel quia ex ſubſtantia familiari fratres ſumus, quæ penes vos fere dirimit fraternitatem. Itaque qui animo, animaque miſcemur, nihil de rei communicatione dubitamus.

Hanc pietatem mundus non habet.

Impietatis genus eſt, parentes, & amicos in cauſa pietatis Deo præponere.

Dona Spiritus Sancti.

Donum pietatis contra curioſitatem pugnat.

Donum pietatis adverſus curioſitatem pugnat, ut docet *S. Bernardus* Serm. XIV. De Diverſis. „ Comitantia ſunt, *inquit*, in humano corde negligentia ſui, „ & cu-

„ & curioſitas ceterorum. Triplex enim (ut ait Sapiens) incommodum eji-
„ cit de domo inhabitantem, *fumus*, *ſtillicidium*, *mala uxor*. Quando vero
„ hæc deerunt negligenti? Propria quippe qui negligit, fumum non abi-
„ git, uxorem non corrigit, tectum non reficit. Fumant peccata nullo mi-
„ ſericordiæ ſtudio, nullis lachrymarum undis extincta; & fumus ille te-
„ terrimus, & intolerabilis: malignatur voluntas, ipſo neglectu quotidie de-
„ terior ſemetipſa: ſtillat ſuperni Judicis indignatio ex defectu utique cha-
„ ritatis, quæ ſola operit multitudinem peccatorum. Egrediatur itaque foras
„ neceſſe eſt, & curioſius exteriora conſideret, qui ſic interna deſpicit, præ-
„ terita non reſpicit, præſentia non inſpicit, futura non proſpicit. Eviden-
„ ter proinde curioſitati pietas adverſatur, & quem illa a corde evocat,
„ iſta revocat. Nimirum pietas illa eſt cultus Dei; & in corde colitur, qui
„ in corde cognoſcitur habitare. Hoc pretioſum pietatis unguentum unum
ex illis eſt, quibus cœleſtis Sponſus delectatur, & de quibus ad Sponſam ait:
Meliora ſunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis. Fit quidem illud un-
guentum ex ſpeciebus viliſſimis, ſcilicet de neceſſitatibus pauperum, de an-
xietatibus oppreſſorum, de perturbationibus triſtium, de culpis delinquentium,
de omnibus quorumlibet miſerorum ærumnis, etiamſi ſint inimici: ſed præ
omnibus aromatibus exquiſitum eſt. *Sanativum eſt*: Beati enim miſericordes
quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. „Igitur multæ miſeriæ collectæ,
„ atque oculo pietatis inſpectæ, ipſæ ſunt ſpecies, ex quibus unguenta optima
„ componuntur, Sponſæ digna uberibus, Sponſi ſenſibus grata. Felix mens,
„ quæ talium collectione aromatum ſeſe ditare, & impinguare curavit, in-
„ fundens ea oleo miſericordiæ, & ardore decoquens charitatis. Quis putas
„ eſt *Jucundus homo*, *qui miſeretur*, & *commodat*? Pronus compati, ſub-
„ venire promptus, dare quam accipere beatius judicans: ignoſcere facilis,
„ iraſci difficilis, ulciſci penitus non acquieſcens, & per omnia proximorum
„ æque ut proprias reſpiciens neceſſitates? O quæcumque es Anima ſic af-
„ fecta, ſic imbuta rore miſericordiæ, ſic affluens pietatis viſceribus, ſic te
„ omnibus omnia faciens, ſic facta ipſa tibi tamquam vas perditum, ut ce-
„ teris præſto, ubique ſemper occurras, atque ſuccurras, ſic denique mortua
„ tibi, ut vivas omnibus: tu plane optimum unguentum felix poſſides, &
„ manus tuæ diſtillaverunt totius ſuavitatis liquorem. Hoc unguento fragra-
bat *Moyſes*, cujus manſuetudinem aſſiduæ lites, quotidiana jurgia, & mur-
mura contumacis populi vincere non potuerunt, adeo ut ingratis, & rebel-
libus non iraſceretur, ſed iratum Deum ſuis precibus placaret: *Dixit*, *ut
diſperderet eos*, *ſi non Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione in conſpectu
ejus*: *ut averteret iram ejus*, *ne diſperderet eos*. Denique, *Si dimittis*, ait,
dimitte: *ſin autem*, *dele me de libro tuo*, *quem ſcripſiſti*. Loquitur plane pa-
rentis affectu, quam nulla poſſit delectare felicitas, extorribus quos partu-
rivit. Hoc unguento pietatis *Job* fragrabat. *Foris*, inquit, *non manſit pere-
grinus*. *Oſtium meum viatori patuit*. Item: *Oculus fui cæco*, & *pes claudo*.
Pater eram pauperum, *conterebam molas iniqui*, & *de dentibus illius auferebam prædam*. *Si negabam*, *quod volebant*, *pauperibus*, & *oculos viduæ ex-
pectare feci*. *Si comedi bucellam meam ſolus*, & *non comedit pupillus ex ea*.
Si deſpexi prætereuntem, *eo quod non haberet indumentum*, & *abſque operi-
mento pauperem*. *Si non benedixerunt mihi latera ejus*, & *de velleribus o-
vium mearum calefactus eſt*. Singula opera ſingula erant aromata, quibus
conſcientiam repleverat, ut fœtorem putidæ carnis internæ ſuavitatis exha-
latione ſibi temperaret. Hoc unguento *Joſeph* abundabat, cujus fragran-
tiam ſuis etiam venditoribus propinavit. Et quidem increpatoria verba vultu
proferebat irato, ſed erumpebant lachrymæ de pinguedine cordis, non iræ

Pretioſum pietatis unguentum. Cant. 1.

Pſal. 111.

Dona Spiritus Sancti.

Pſalm. 105 Exod. 32. 32.

Job. 29. & 31.

Gen. 42.

indices, sed gratiæ proditrices. Hoc unguento fragrabat *David*, cum illius mortem lugebat, qui suam semper sitierat: & illius moleste ferebat obitum, cui succedebat in Regnum. Sed & de morte parricidæ filii quam difficile consolationem admisit? Magnam profecto pietatis unctionem talis spirabat affectio: ideo & securus orabat: *Memento, Domine, David, & omnis mansuetudinis ejus*. Hujus unguenti fragrantiam longe, lateque spargebat *S. Paulus*, quem sic affecerat *Solicitudo omnium Ecclesiarum: Quotidie, inquit, morior per vestram gloriam . . . . Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror?* Decebat primis, & purissimis aromatibus redolere ubera, quæ Christi membra lactarent, quorum Paulus mater erat pro certo, parturiens semel & iterum donec Christus formaretur in eis, ac membra Capiti suo reformarentur. Hoc unguentum, quod piæ mulieres comparaverunt, ut Corpus Jesu in sepulchro ungerent, quarum officium resurgendo prævenit, eamque unctionem exhiberi noluit corpori suo mortuo, ut servaret vivo. Vivit enim Ecclesia, quæ manducat panem vivum, qui de cęlo descendit. Ipsa est carius Corpus Christi, quod ne mortem gustaret, morti illud alterum traditum fuisse nullus Christianus ignorat. *Ipsam ungi, ipsam foveri desiderat, ipsius infirma membra cupit fomentis accuratioribus relevari. Ipsi ergo pretiosa unguenta retinuit, cum anticipans horam, & accelerans gloriam, Mulierum devotionem non elusit, sed instruxit. Renuit ungi, sed parcens, non spernens; non recusans obsequium, sed reservans proficuum: non hujus materialis, atque corporalis unguenti, sed plane spiritualis, quod in isto designatum est. In isto ergo pepercit Magister pietatis unguentis optimis pietatis, quæ membris suis indigentibus tam corporaliter, quam spiritualiter omnino cuperet exhiberi*. Hæc *S. Bernardus* Serm. XII. *in Cantica*.

Psalm. 131. 1. Cor. 15. 11. Cor. 21.

Marc. 16.

Dona Spiritus Sancti.

§. VIII.

De Dono Timoris Domini.

S. Tho. 2. 2. Quęst. XIX.

Timor Domini est habitus supernaturalis, quo Anima Deum reveretur, seque ipsi subducere timet. Timori mundano opponitur, qui tantum abest ut Dei donum sit, ut potius a Deo damnetur, sicut & amor Mundi, ex quo velut ex mala radice nascitur. *Nolite* (inquit Christus) *timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam*. Mundano illo timore *Petrus* Christum negavit, *Pilatus* ipsum damnavit, Apostoli relicto eo fugerunt, a via justitiæ, ac pietatis deflectunt quotquot diligunt Mundum, in quibus non est charitas patris. Distinguitur a timore servili, qui licet donum Dei, & sit a Spiritu Sancto, cum voluntate tamen peccandi cohærere potest, adeoque non est proprie, ac stricte Spiritus Sancti donum. Adhuc enim sub lege est, nondum sub gratia, qui serviliter timet, ut docet *S. Augustinus* Lib. *De Natura, & Gratia*, Cap. LVII. *Sub lege est enim, qui timore supplicii, quod lex minatur, non amore justitiæ se sentit abstinere ab opere peccati, nondum liber, nec alienus a voluntate peccandi. In ipsa enim voluntate reus est, qua mallet, si fieri posset, non esse, quod timeat, ut libere faciat, quod occulte desiderat. Ergo* Si Spiritu (*inquit*) ducimini, non adhuc estis sub lege: *utique lege, quæ timorem incutit, non tribuit charitatem*: Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, *non per legis litteram, sed* per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. *Hæc est lex libertatis, non servitutis, quia charitatis utique, non timoris . . . In quantum quisque Spiritu ducitur, non est sub lege: quia in quantum condelectatur Legi Dei, non est*

Matth. 10.

Donum istud opponitur timori mundano.

Distinguitur a timore servili.

Rom. 6.

eſt ſub legis timore: quia timor tormentum habet, non delectationem. Timor ergo, qui Spiritus Sancti donum eſt, timor filialis, & caſtus eſt. Timor ſervilis eſt, timor pœnæ, quatenus malum eſt peccatori a Deo inflictum, quem criminum vindicem, & inquirentium ipſum remuneratorem credit. Timor filialis eſt timor culpæ, quatenus Dei (ut ita loquar) malum eſt, ſive offenſa. Filiorum enim eſt timere offenſam patris. Servilis timor cor præparat charitati, ſed excluditur a charitate perfecta, ut docet *S. Joannes* Epiſt. 1. Cap. IV. *Perfecta charitas foras mittit timorem.* Timor caſtus oritur ex charitate, ipſiuſque comes eſt indiviſus. Non omnis timor pœnæ ſervilis eſt, ſed ſolum quo pœna timetur, ut principale malum hominis, bono illius naturali contrarium: cum vero timetur malum pœnæ ratione ſeparationis a Deo, timor hujuſmodi ex amore caſto proficiſcitur. Hoc timore qui donati ſunt, mandata Dei cum reverentia ſingulari, & ex intimo affectu cuſtodiunt, ſemperque ſolliciti, ne aliqua in re Deo diſpliceant, ab ejuſque gratia excidant, ſalutem ſuam *cum timore, & tremore* operantur. 1. Pet. 1. Hos *David* Beatos pronunciat: *Beati* (inquit) *omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus*. Pſalm. 127. De quo timore alibi ait: *Timor Domini ſanctus permanens in ſæculum ſæculi*. Pſalm. 18. Utrumque timorem præclaro exemplo explicat *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſalmum CXXVII. „Alius timor per- Dona Spiri-
„manet (*inquit*) alius excluditur. Timor, qui excluditur, caſtus non tus Sancti.
„eſt: qui autem permanet, caſtus eſt. Quis eſt timor, qui excluditur? A-
„liqui propterea tantum timent, ne aliquid mali in terra patiantur, ne il- Timoris caſti a timore
„lis ægritudo accidat, ne damnum, ne orbitas, ne alicujus amiſſio cari, ſervili diſcrimen
„ne exilium, ne damnatio, ne carcer, ne aliqua tribulatio; propterea ti- præclaro
„ment, & tremunt: adhuc iſte timor non eſt caſtus... Alius non in hac terra exemplo
„pati timet, ſed gehennas timet, unde terruit & Dominus. Audiſtis explicatur.
„cum Evangelium legeretur, *Ubi vermis eorum non morietur, & ignis eo-* Marc. 9. 43.
„*rum non extinguetur*. Audiunt hæc homines; & quia vere futura ſunt im-
„piis, timent, & continent ſe a peccato. Habent timorem, & per timorem
„continent ſe a peccato. Timent quidem, ſed non amant juſtitiam. Cum
„autem per timorem continent ſe a peccato, fit conſuetudo juſtitiæ, &
„incipit quod durum erat amari, & dulceſcit Deus: & jam incipit homo
„propterea juſte vivere, non quia timet pœnas, ſed quia amat æternitatem.
„Excluſus eſt ergo timor a charitate, ſed ſucceſſit timor caſtus. Quis eſt
„iſte timor caſtus, ſecundum quem debemus, Fratres mei, intelligere quod
„dictum eſt: *Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus*? Pſalm. 127.
„Si potuero digne dicere de iſto timore caſto, multi fortaſſe hoc timore
„caſto inflammabuntur in amorem caſtum. Nec poſſum explicare fortaſſis,
„niſi propoſita aliqua ſimilitudine. Pone aliquam feminam caſtam, timen-
„tem virum ſuum: aliam pone adulteram, & ipſa timet virum ſuum. Ca-
„ſta timet, ne diſcedat vir; adultera, ne veniat. Quid ſi ambo abſentes ſunt?
„Illa timet ne veniat, illa ne tardet. Abſens eſt quodam modo cui de-
„ſponſati ſumus; abſens eſt, qui nobis arram dedit Spiritum Sanctum, ab-
„ſens eſt, qui nos redemit Sanguine ſuo, Sponſus ille, quo nihil eſt pulchrius.
„Interroget ſe Sponſa, ſi caſta eſt. In membris ſumus omnes, Fratres
„mei, in membris ipſius ſumus, ideo unus homo ſumus. Videat unuſquiſque
„qualem timorem habeat, an eum, quem excludit charitas, an caſtum per-
„manentem in ſæculum ſæculi. Modo probavit; dico, & probabit. Abſens
„eſt Sponſus noſter, interroga conſcientiam tuam: vis, ut veniat, an adhuc
„vis, ut tardet? Videte, Fratres. Ego pulſavi ad oſtia pectorum veſtrorum,
„vocem inhabitantium ille audivit. Quid ſingulorum quorumque modo con-
„ſcientiæ dixerint, ad aures meas, quia homo ſum, pervenire non potuit:

„ ille qui abſens eſt præſentia corporis, ſed præſens eſt vigore Majeſtatis ; „ audivit vos. Quam multi, ſi dicatur illis, Ecce jam Chriſtus, cras dies „ Judicii, non dicunt, Utinam veniat ! qui enim dicunt, multum amant: „ & ſi dicatur illis, Tardabit, timent, ne tardet, quia timor caſtus eſt. „ Quomodo autem nunc timetur, ne tardet, ſic cum venerit, timebitur, ne „ diſcedat : erit autem caſtus iſte timor, quia tranquillus, & ſecurus. Non „ enim deſeremur ab eo, cum invenerit nos, quando quæſivit nos, ante- „ quam quæreremus eum. Caſtus ergo timor hoc habet, venit de amore. „ Ille autem timor nondum caſtus præſentiam, & pœnas timet. Timore „ facit quicquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, ſed timore „ patiendi illud malum. Non timet, ne perdat amplexus pulcherrimi Sponſi, „ ſed timet, ne mittatur in gehennam. Bonus eſt & iſte timor, utilis eſt, „ non quidem permanebit in ſæculum ſæculi ; ſed nondum eſt ille caſtus per- „ manens in ſæculum ſæculi. In quo eſt caſtus ? Jam iterum interrogo ali- Dona Spiri- „ quid, quod vosmetipſos interrogetis. Si Deus veniens voce propria loque- tus Sancti. „ retur nobis (quamquam non taceat loqui per litteras ſuas) & diceret „ homini, Peccare vis, pecca : fac quicquid te delectat; quicquid amave- „ ris in terra, tuum fiat; cui fueris iratus, intereat; quem rapere volueris, „ rapiatur ; quem cædere, cædatur; quem damnare, damnetur; quem poſ- „ ſidere, poſſideas : nemo tibi dicat, Quid facis: nemo, Noli facere. ne- „ mo, Quare feciſti? Abundent tibi omnia iſta terrena, quæ concupiſti, „ & vive in illis, non uſque ad tempus, ſed ſemper: faciem tantum meam „ numquam videbis. Fratres mei, unde ingemuiſtis, niſi quia jam natus eſt „ timor caſtus permanens in ſæculum ſæculi ? Quare percuſſum eſt cor ve- „ ſtrum? Si diceret Deus, Faciem meam numquam videbis: ecce omni iſta „ terrena felicitate; omnibus rebus abundabis, circumfluent te bona tem- „ poralia, non illa amittis, non illa deſeris: quid vis amplius? Fleret qui- „ dem, & gemeret timor caſtus, & diceret : Immo tollantur omnia, & „ faciem tuam videam. Timor caſtus exclamaret de Pſalmo, & diceret, Pſalm. 79. Deus, converte nos, & oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus. *Timor caſtus* Pſalm. 26. *exclamaret de Pſalmo, & diceret*, Unam petii a Domino. *Vide quomodo ardeat timor iſte caſtus, amor verus, amor ſincerus*. Unam petii a Domino, hanc requiram. *Quid ?* Ut inhabitem in domo Domini omnes dies vitæ meæ. *Quid ſi propter terrenam felicitatem? Audi, quid ſequitur* : Ut con- templer delectationem Domini, & protegar templum ejus: *Id eſt, eſſe templum ejus, & protegi ab eo, hanc unam petii a Domino.*

Idem Tractatu IX. in Epiſtolam I. S. Joannis. „ Sunt homines, qui propterea „ timent Deum, ne mittantur in gehennam, ne forte ardeant cum diabolo „ in igne æterno. Ipſe eſt timor ille, qui introducit charitatem: ſed ſic ve- „ nit, ut exeat. Si enim adhuc propter pœnas times Deum, nondum amas, „ quem ſic times. Non bona deſideras, ſed mala caves. Sed ex eo, quod „ mala caves, corrigis te, & incipis bona deſiderare. Cum bona deſiderare „ cœperis, erit in te timor caſtus. Quis eſt timor caſtus? Ne amittas ipſa bona. „ Intendite: aliud eſt timere Deum, ne mittat te in gehennam cum diabolo : „ aliud eſt timere Deum, ne recedat a te. Ille timor, quo times, ne in ge- „ hennam mittaris cum diabolo, nondum eſt caſtus, non enim venit ex amore „ Dei, ſed ex timore pœnæ: cum autem times Deum ne deſerat te præſentia „ ejus, amplecteris eum, ipſo frui deſideras. Non poteſt melius explanari, „ quid interſit inter duos iſtos timores, unum quem foras mittit charitas, „ alterum caſtum, qui permanet in ſæculum ſæculi, niſi ponas duas mulieres „ maritatas, quarum unam ita conſtituas volentem facere adulterium, dele- „ ctari nequitia, ſed timere ne damnetur a marito. Timet maritum, ſed quia

„ adhuc

„ adhuc amat nequitiam, ideo timet maritum: huic non grata, ſed oneroſa eſt ma-
„ riti præſentia: & ſi forte vivit nequiter, timet maritum, ne veniat. Tales ſunt,
„ qui timent, ne veniat dies Judicii. Fac alteram amare virum, debere il-
„ li caſtos amplexus, nulla ſe adulterii immunditia maculare: optat præ-
„ ſentiam viri. Et quomodo diſcernuntur duo iſti timores? Timet illa, ti-
„ met & illa. Interroga, quaſi unum tibi reſpondent. Interroga illam, Ti-
„ mes virum? Reſpondet, Timeo. Interroga & illam, ſi timeat virum:
„ reſpondet, Timeo. Una vox eſt, ſed diverſus animus. Jam ergo inter-
„ rogentur, quare? Illa dicit, Timeo virum ne veniat: illa dicit, Timeo
„ virum, ne diſcedat. Illa dicit, Timeo ne damner: illa dicit, Timeo,
„ ne deſerar. Pone hoc in animo Chriſtianorum, & invenis timorem,
„ quem foras mittit charitas, & alium timorem caſtum permanentem in
„ ſæculum ſæculi. *Loquamur ergo his primo, qui ſic timent Deum, quomodo*
„ *illa mulier, quam delectat nequitia.* O anima, quæ ſic times Deum, ne
„ damnet te Deus, quomodo mulier, quam delectat nequitia, timet vi-
„ rum, ne damnetur a viro: quomodo tibi diſplicet illa mulier, diſplice
„ & tu tibi. Si forte habes uxorem, numquid vis, ut ſic timeat te uxor Dona Spi-
„ tua, ne damnetur abs te; ut delectet illam nequitia, ſed pondere timo- ritus Sancti.
„ ris tui reprimatur, non damnatione iniquitatis? Caſtam eam vis, ut te
„ diligat, non ut te timeat. Exhibe te talem Deo, qualem vis habere u-
„ xorem... Timet illa eum, extra cujus oculos poteſt eſſe: tu non times
„ ſemper faciem ſupra te viri tui? *Vultus autem Domini ſuper facientes ma-*
„ *la*. Captat illa abſentiam viri, & incitatur forte delectatione adulterii; Pſal. 33. 17.
„ & dicit ſibi tamen: Non faciam: abſens eſt quidem ille, ſed difficile eſt,
„ ut non ad illum quoquo modo perveniat. Temperat ſe, ne perveniat ad
„ hominem, qui poteſt & neſcire, qui poteſt & falli, qui poteſt & bo-
„ nam ſuſpicari etiam malam, qui poteſt & caſtam ſuſpicari, quæ adulte-
„ ra eſt: tu non times oculos ejus, quem fallere nemo poteſt? Tu non
„ times ejus præſentiam, qui averti a te non poteſt? *Alloquamur & il-*
„ *lam, quæ habet jam timorem caſtum*. Anima quædam ſancta, ignea, &
„ deſiderans Regnum Dei. Hanc non ego alloquor, ſed Deus ipſe, & pa-
„ tienter viventem in hac terra ita conſolatur: Jam vis ut veniam, & ego
„ novi quia jam vis ut veniam: novi, qualis es, ut ſecura expectes ad-
„ ventum meum: novi, quia moleſtia eſt tibi: ſed magis expecta, tolera;
„ venio, & cito venio. Sed amanti tardum eſt. Audi eam cantantem tam-
„ quam lilium de medio ſpinarum: audi ſuſpirantem, & dicentem, *Pſallam*, Pſal. 100. 2.
„ *& intelligam in via immaculata, quando venies ad me?* Sed in via imma-
„ culata merito non timet: quia *Perfecta charitas foras mittit timorem*. Et 1. Joan. 4. 18.
„ cum venerit ad ejus amplexum, timet, ſed ſecuriter. Quid timet? Ca-
„ vebit, & obſervabit ſe ab iniquitate ſua, ne iterum peccet: non, ne mit-
„ tatur in ignem, ſed ne ab illo deſeratur. Et erit in illa, quid? Timor
„ caſtus permanens in ſæculum ſæculi. *Caſtum illum timorem, qui Spiritus*
„ *Sancti donum eſt, a Deo poſtulabat David Pſalm.* CXVIII. *dicens*: Confige
„ timore tuo carnes meas: a judiciis enim tuis timui. *Hoc eſt, ut* S. Au-
„ guſtinus *explicat Serm.* XXV. *in illum Pſalmum*: A timore tuo caſto, qui
„ permanet in ſæculum ſæculi, carnalia mea deſideria comprimantur.

An autem, & quomodo in Beatis timor ille caſtus permaneat, idem *S. Auguſtinus* explicat Libro XIV. *De Civitate Dei*, Cap. IX. „ Timor vero Quomodo timor caſtus in futuro ſæculo permaneat?
„ ille caſtus permanens in ſæculum ſæculi, ſi erit & in futuro ſæculo (nam
„ quo alio modo poteſt intelligi permanere in ſæculum ſæculi?) non eſt
„ timor exterrens a malo, quod accidere poteſt; ſed tenens in bono, quod
„ amitti non poteſt. Ubi enim boni adepti amor immutabilis eſt, profecto,

„ ſi dici poteſt, mali cavendi timor ſecurus eſt. Timoris quippe caſti nomine ea voluntas ſignificata eſt, qua nos neceſſe erit nolle peccare, & non ſolicitudine infirmitatis, ne forte peccemus, ſed tranquillitate charitatis cavere peccatum. Aut ſi nullius omnino generis timor eſſe poterit in illa certiſſima ſecuritate perpetuorum feliciumque gaudiorum, ſic dictum eſt, *Timor Domini caſtus permanens in ſæculum ſæculi*, quemadmodum dictum eſt, *Patientia pauperum non peribit in æternum*. Neque enim æterna erit ipſa patientia, quæ neceſſaria non eſt, niſi ubi toleranda ſunt mala; ſed æternum erit, quo per patientiam pervenitur. Ita fortaſſe timor caſtus in ſæculum ſæculi dictus eſt permanere, quia id permanebit, quo timor ipſe perducit.

Huic Spiritus Sancti dono reſpondet prima beatitudo, *Beati pauperes Spiritu*. „ Cum enim (inquit *S. Thomas*) ad timorem filialem pertineat Deo reverentiam exhibere, & ei ſubditum eſſe, id quod ex hujuſmodi ſubjectione conſequitur, pertinet ad donum timoris. Ex hoc autem quod aliquis Deo ſe ſubjicit, deſinit quærere in ſeipſo, vel in aliquo alio magnificari, niſi in Deo. Hoc enim repugnaret perfectæ ſubjectioni ad Deum. Unde Pſalm. XIX. dicitur: *Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in Nomine Dei noſtri invocabimus*. Et ideo ex hoc quod aliquis perfecte timet Deum, conſequens eſt, quod non quærat magnificari in ſe ipſo per ſuperbiam: neque etiam quærat magnificari in exterioribus bonis, ſcilicet in honoribus, & divitiis: quorum utrumque pertinet ad paupertatem ſpiritus; ſecundum quod paupertas ſpiritus intelligi poteſt, vel exinanitio inflati, & ſuperbi ſpiritus, ut Auguſtinus exponit: vel etiam abjectio temporalium rerum, quæ fit ſpiritu, id eſt propria voluntate, per inſtinctum Spiritus Sancti, ut SS. Ambroſius, & Hieronymus exponunt. *Timor Dei* (inquit S. Auguſtinus) *congruit humilibus, de quibus dicitur*, Beati pauperes ſpiritu, *id eſt non inflati non ſuperbi: quibus Apoſtolus dicit*, Noli altum ſapere, ſed time, *id eſt*, *Noli extolli*.

S. Auguſt. Lib. I. de Ser. Dom. in Monte S. Ambroſ. Lib. V. in Luc. S. Hieron. in Matth. Cap. V.

Rom. XI. 20.

Timor Domini contra negligentiam militat, ut docet *S. Bernardus* Serm. XIV. De Diverſis. „ Primus (inquit) contra negligentiam timor exſurgit, „ nimirum ipſe eſt, quo concutitur anima, diſcutitur conſcientia, excutitur „ ſopor lethalis, incutitur ſolicitudo. Denique *Qui timet Deum, nihil negligit*, ſed veretur omnia opera ſua ... Attingit ergo a fine uſque ad finem „ fortiter ſapientia victrix eradicando ſingula vitia, ſingulaſque inſerendo „ virtutes. Excutitur ſiquidem negligentia, ut Timoris Spiritus repleat mentem; abjicitur curioſitas, ut ſuccedat Pietas: experientia mali fugatur, „ apponiturque Scientia. Sic & concupiſcentiæ prævalet Fortitudo, & Conſilium conſuetudinem amputat, & Intellectus vigens contemptum amovet, & diſparente omnino malitia Sapientia regnat. Qua quidem triumphante, de cetero miſeram illam Animam quam pernicioſe negligentia „ ſoporaverat, pejus excitaverat curioſitas, attraxerat experientia, tenuerat „ concupiſcentia, ligaverat conſuetudo, contemptus in carcerem truſerat, „ malitia jugulaverat: Timor ſuſcitat, Pietas blande demulcet, Scientia „ quid actum ſit indicans, dolorem apponit, quod ſuum eſt Fortitudo erigit, Conſilium ſolvit, Intellectus educit de carcere, Sapientia menſam „ apponit, refocillat eſurientem, & ſalutaribus reparat alimentis.

Donum timoris contra negligentiam pugnat.

Eccl. 7.

De divino illo timore *S. Gregorius Nazianzenus* Oratione VI. & Oratione XXII. præclare ait: *Hoc unum timeamus, ne quid magis, quam Deum timeamus, Divinæque Imagini per improbam vivendi rationem probrum infamus.*

A R-

ARTICULUS III.

De Fructibus Spiritus Sancti.

EX Donis Spiritus Sancti ſuaviſſimi Fructus conſequuntur, qui nos veluti fructiferas arbores in Eccleſiæ agro commendant, ſecundum illam Chriſti ſententiam, Matth. VII. *Omnis arbor bona fructus bonos facit; mala autem arbor malos fructus facit. Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.* Fructus Spiritus Sancti.

Duodecim porro fructus Spiritus Sancti ab Apoſtolo numerantur, Epiſtolæ ad *Galatas* Cap. V.

I. Primus eſt *Charitas*, fructus quidem generoſiſſimus, ſine qua virtutes ceteræ non cenſentur eſſe virtutes, & ex qua naſcuntur univerſa, quæ bona ſunt, ut loquitur *S. Hieronymus*. Ex hac radice fructus oriri ceteros *S. Auguſtinus* præclare oſtendit Tractatu LXXXVII. in *Joannem*, ſcilicet gaudium, pacem, longanimitatem, benignitatem, bonitatem, fidem, manſuetudinem, continentiam. *Quis enim bene gaudet qui bonum non diligit, unde gaudet? Quis pacem veram niſi cum illo poteſt habere, quem veraciter diligit? Quis eſt longanimis in bono opere perſeveranter manendo, niſi ſervat diligendo? Quis eſt benignus, niſi diligat, cui opitulatur? Quis bonus, niſi diligendo efficiatur? Quis ſalubriter fidelis, niſi ea fide quæ per dilectionem operatur? Quis utiliter manſuetus, cui non dilecto moderetur? Quis ab eo continet, unde turpatur, niſi diligat, unde honeſtatur? Merito itaque Magiſter bonus dilectionem ſic ſæpe commendat, tamquam ſola præcipienda ſit: ſine qua non poſſunt prodeſſe cetera bona, & quæ non poteſt haberi ſine ceteris bonis, quibus homo efficitur bonus.* Quod ſine ipſa cetera bona non profint, Apoſtolus docet I. ad Corinthios XIII. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam: & ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Charitas. Ex Charitate ceteri fructus Spiritus Sancti oriuntur.

II. Fructus ſecundus Spiritus Sancti eſt *Gaudium*, hoc præſtans, ut homo ſpiritualis alacriter lætequeſerviat Deo. De quo Apoſtolus ait ad Philippenſes IV. *Gaudete in Domino ſemper, iterum dico gaudete.* Gaudium iſtud internum eſt, purum, perpetuum, ad aliud gaudium perducens, de quo dicit Chriſtus: *Euge ſerve bone, & fidelis, intra in gaudium Domini tui;* ad æternam ſcilicet beatitudinem, quæ eſt *Gaudium de veritate*: in qua *Deus abſterget omnem lachrymam ab oculis Sanctorum, & jam non erit amplius neque luctus, neque clamor, ſed nec dolor erit ultra.* Gaudium illud neſcit Mundus, cujus riſum Sapiens reputat errorem. Poſt dilectionem porro gaudium Apoſtolus numerat: qui enim diligit quempiam ſemper de ejus felicitate lętatur. Gaudium. Matth. 25. 21. 23. Apoc. 7. 17.

III. Tertius fructus Spiritus Sancti eſt *Pax*, quæ eo ſpectat, ut in hujus Mundi procellis animi tranquillitas ſervetur. De quo Pſalmo CXVIII. ſcriptum eſt: *Pax multa diligentibus legem tuam.* Pax illa eſt, quam *Hominibus bonæ voluntatis* Angelus Chriſto recens nato nuntiavit; Pax illa *Quæ exſuperat omnem ſenſum*, ut Apoſtolus ait; Pax illa eſt quam Chriſtus poſt Reſurrectionem ſuam Diſcipulis ſuis dedit, ſtans in medio eorum, & dicens: *Pax vobis*: Pax illa eſt, quam mundus dare non poteſt, qua peccatores frui non poſſunt: dicunt enim, *Pax pax, & non eſt pax . . . Non enim eſt pax impiis, dicit Dominus Deus*: Pax illa eſt, quæ promiſſa eſt Eccleſiæ, paciſci Pax. Philipp. 4. Peccatores pace vera frui non poſſunt. Jerem. 6. Iſai. 57.

cifici Salomonis, ſed potius Chriſti Regis pacifici, qui plus quam Salomon eſt, Sponſæ: de qua Propheta cecinit: *Et factus eſt in pace locus ejus*. De qua idem ait ex perſona Juſtorum omnium: *Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus*. „ Nec putemus, inquit *S. Hieronymus*, pacem tantum in eo „ eſſe quærendam, ſi cum alio non jurgemur; ſed tunc Pax Chriſti, hoc „ eſt hæreditas noſtra nobiſcum eſt, *Si tranquilla mens nullis paſſionibus* „ *perturbetur*. Laudandi ſunt, qui amant pacem: qui autem oderunt, me- „ lius interim docendo, ac tacendo pacandi, quam vituperando provocan- „ di. Verus pacis amator, inimicorum ejus amator eſt. Quemadmodum „ enim ſi lucem iſtam amares, cæcis non iraſcereris, ſed eos doleres; & ſi „ opes haberes, ſi artem, ſi medicamentum, potius ad eos ſanandos cur- „ reres, quam damnandos: ita ſi pacis amator es, miſerere eum, qui non „ amat, quod amas, qui non habet, quod habes. Talis quippe res eſt, „ quam diligis, ut non invideas compoſſeſſori tuo. *Habet tecum pacem, &* „ *tibi non anguſtat poſſeſſionem... Ama pacem, habe pacem, poſſide pacem,* „ *cape ad te quantos potes ad poſſidendam pacem: tanto latior erit, quanto* „ *a pluribus poſſidebitur. Domus terrena cohabitatores multos non capit: poſ-* *ſeſſio pacis cum multis habitatoribus creſcit ... Bonum eſt amare pacem, & ipſam amare, eſt habere*. „ Conſidera cetera quorum homines cupiditate fla- „ grant. Vide alium amare fundos, argentum, aurum, &c. Numquid jam „ qui amat, habet? Poteſt fieri, ut horum omnium amator inanis ſit. „ Quando non habet, amat; cupiditate ardet, ut habeat: cum autem ha- „ bere cęperit, timore cruciatur, ne perdat. Amat honorem, amat pote- „ ſtatem. Quanti homines poteſtatibus accipiendis privati ſuſpirant? Et „ plerumque ante illos occupat ultimus dies, quam perveniant ad id, quod „ amant. Quanti ergo conſtat, quod cum amaveris, habebis? Non pretio „ quæris, quod amas; non ambulas ad patronum, per quem pervenias. *Ama pacem, & tecum eſt, quod amas. Res iſta cordis eſt: nec ſic cum amicis communicas pacem, quomodo panem. Panem quippe ſi communicare velis, quanto plures ſunt quibus frangitur, tanto minus fit, unde datur. Pax autem illi pani ſimilis eſt, qui in manibus Diſcipulorum Domini frangendo, & dando creſcebat*. Verba ſunt *S. Auguſtini* Sermone CCCIVII. alias XXXV. ex editis a *Sirmondo*. Pacem cum Deo, cum nobiſmetipſis, cum proximis omnibus habeamus. Pax eſt *Tranquillitas ordinis*. Ordinem ſervemus, ut Deo in omnibus ſubditi ſimus, ipſum ſuper omnia diligamus, illi fideliter ſerviamus: ut in nobis cupiditates rationi, corpus animæ, anima ratioque Deo ſubdantur: ut proximum ſicut noſmetipſos, propter Deum diligamus, non quærentes, quæ noſtra ſunt, ſed quæ aliorum: & pacem habebimus.

Pſalm. 75. Pſal. 119. 7.

S. Hieron. in Cap. 5. Epiſt. ad Galat.

S. Auguſt. Serm. 357.

Verus pacis amator, inimicorum ejus amator eſt.

Pacem habet, qui pacem amat.

Pax cum Deo, cum nobiſmetipſis, cum proximis.

Patientia. IV. Quartus fructus Spiritus Sancti eſt *Patientia*, quæ in duris ferendis ſita eſt: de qua Lucæ XXI. Chriſtus ait: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*. De qua item Apoſtolus Jacobus Epiſtolæ ſuæ C. I. *Omne gaudium exiſtimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis: ſcientes, quod probatio fidei veſtræ patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet: ut ſitis perfecti, & integri in nullo deficientes*. Hæc efficit, ut in tribulationibus gaudeamus, ſicut Apoſtoli ibant gaudentes a conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro Nomine Jeſu contumeliam pati. Perſuaſum enim habere debet, qui vere Fidelis eſt, patientiam characterem eſſe hominis Chriſtiani, *Qui quia Chriſtianus eſt, aliquid plus paſſurus eſt in hoc ſæculo*; ut ait *S. Auguſtinus* Serm. XLVI. *De Paſtoribus*, alias *De Tempore* CLXV. Nam *Omnes, qui pie volunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur* (inquit Apoſtolus.) Et ut *S. Auguſtinus* rurſus ait Sermone CCXCVI. alias

Patientia character hominis Chriſtiani.

2. Tim. 3.

De

De Diverſis CVI. *Chriſtianorum eſt, pati mala temporalia, & bona ſperare ſempiterna.*

V. Quintus fructus Spiritus Sancti eſt *Longanimitas*, quæ magnitudinem animi in futuris bonis expectandis declarat. De qua *Habacuc II.* ſcriptum eſt: *Quia adhuc viſus procul, & apparebit in finem, ſi moram fecerit, expecta illum: quia veniens veniet, & non tardabit. Ecce qui incredulus eſt, non erit recta anima ejus in ſemetipſo: Juſtus autem in fide ſua vivet.* Et Matth. X. *Eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Et II. ad Corinthios VI. *In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei Miniſtros: in multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis, in caſtitate, in ſcientia, in longanimitate, in ſuavitate, in Spiritu-Sancto, in charitate non ficta.* Longanimitas. Fructus Spiritus Sancti.

VI. Sextus eſt *Benignitas*, „ quæ virtus eſt lenis, blanda, tranquilla, & „ omnium bonorum apta conſortio, invitans ad familiaritatem ſui; dulcis „ alloquio, moribus temperata, ut ait *S. Hieronymus*. De qua Apoſtolus ad Coloſſenſes III. *Induite vos*, inquit, *ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam.* Hanc ita definiunt Stoici: *Benignitas eſt virtus ſponte ad benefaciendum expoſita.* Benignitas.

VII. Septimus eſt *Bonitas*, „ quæ nulli nocet, ſed bene vult omnibus. „ Hæc non multum a benignitate diverſa eſt; ſed in eo tamen differt, quia „ poteſt bonitas eſſe triſtior, & fronte ſeveris moribus irrugata bene qui„ dem facere, & præſtare quod poſcitur, non tamen ſuavis eſſe conſortio, „ & ſua cunctos invitare dulcedine (inquit *S. Hieronymus*.) De hac Apoſtolus ad Epheſios V. *Ut filii lucis ambulate: fructus enim lucis eſt in omni bonitate, & juſtitia, & veritate: probantes quid ſit beneplacitum Deo.* Bonitas.

VIII. Octavus eſt *Manſuetudo*, quæ omnes iræ motus ſedat, & mitigat: propter quam Moyſes, & David laudati ſunt in Scriptura Sacra. De qua Proverbiorum III. ſcriptum eſt: *Manſuetis dabit gratiam:* quæ propria Chriſti Domini virtus fuit, ad cujus imitationem Diſcipulos ſuos hortatur Matth. XI. *Tollite* (inquit) *jugum meum ſuper vos, & diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde: & invenietis requiem animabus veſtris.* Manſuetudo. Num. 12. Pſalm. 105.

IX. Nonus eſt *Fides* in proximum, ut fideles, pactorumque, ac promiſſorum religioſi obſervatores ſimus. De qua dicitur Proverbiorum XII. *Abominatio eſt Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei.* Et I. ad Timotheum III. *Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahentes, ſobrias, fideles in omnibus.* Fides.

X. Decimus eſt *Modeſtia*, quæ omnem faſtus, & arrogantiæ ſpeciem in exteriori habitu, cultuque, & apparatu excludit: de qua Apoſtolus ad Philippenſes IV. *Modeſtia veſtra*, inquit, *nota ſit omnibus hominibus: Dominus prope eſt.* Modeſtia.

XI. Undecimus eſt *Continentia*, qua non ſolum in cibo, & potu modum ſervamus, ſed etiam pravas omnes cupiditates coercemus, *Ab omni ſpecie mala abſtinentes.* Ipſa in hoc bello valet plurimum, in quo adverſus carnem ſpiritus concupiſcit; quoniam ipſas carnis concupiſcentias quodam modo crucifigit. Unde Apoſtolus ad *Galatas* V. poſtquam fructus Spiritus Sancti enumeravit, continuo ſubdit: *Qui autem Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis.* Hæc divinum munus eſt, neceſſarium ut declinemus a malo. Ut autem faciamus bonum, ad aliam videtur virtutem, hoc eſt ad juſtitiam, pertinere. Hoc nos admonet facere Pſalmus, ubi legimus, *Declina a malo, & fac bonum.* Quo autem fine iſta faciamus, mox addidit, dicens: *Inquire pacem, & perſequere eam.* Pax enim perfecta tunc erit nobis, „ quando natura Continentia. I. Theſſ. 6. Pſal. 33.

noſtra

„ noſtra Creatori ſuo inſeparabiliter cohærente, nihil nobis repugnabit ex no-
„ bis. Hoc & ipſe Salvator voluit intelligi, ubi ait: *Sint lumbi veſtri præ-*
„ *cincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris*. Quid eſt lumbos accingere?
„ Libidines coercere, quod eſt continentiæ. Lucernas vero ardentes habere,
„ eſt bonis operibus lucere, atque fervere, quod eſt juſtitiæ. Neque hic ta-
Luc. 12. „ cuit, quo fine iſta faciamus, addendo: *Et vos ſimiles hominibus expectan-*
tibus dominum ſuum, quando revertatur a nuptiis. Cum enim venerit, nos
„ remunerabit, qui continuimus nos ab his, quæ cupiditas, & ea, quæ
„ imperavit charitas, fecimus, ut in ejus perfecta, & ſempiterna pace, ſine
„ ulla mali contentione, & cum ſumma boni delectatione regnemus. Ver-
„ ba ſunt *Sancti Auguſtini* Libro *De Continentia*, C. ultimo.

XII. Duodecimus fructus Spiritus-Sancti eſt *Caſtitas*, quam continentiæ vocabulum ſignificatione ſua complectitur, ſed nomen iſtud magis explicat.
Caſtitas. Hæc mentem caſtam in corpore caſto conſervat. Cum enim Templum Dei ſanctum ſit, quod nos ſumus: *Hujus Templi Antiſtes, & Æditua eſt Pudicitia, quæ nihil immundum, aut profanum inferri ſinit*; ut loquitur *Tertullianus*. De qua I. ad Corinthios VI. ſcriptum eſt: *Et mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu*. Et II. ad Corinthios XI. *Deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*. Et ad Titum II. *Prudentes, caſtas, ſobrias, &c.* Et I. Petri III. *Conſiderantes in timore caſtam converſationem veſtram*.

ARTICULUS IV.

De Confirmationis Charactere, altero ejus effectu.

Confirmationis Character. CONfirmationis Sacramento Characterem imprimi, ob idque ipſum iterari non poſſe, dogma Fidei eſt, Concilii Tridentini judicio confirmatum, Seſſione VII. Canone IX. idque ex Apoſtolo C. VI. Epiſtolæ ad Hebræos colligitur, ſcribente: *Non rurſum jacientes fundamentum Pœnitentiæ ab operibus mortuis, & Fidei ad Deum, Baptiſmatum doctrinę, Impoſitionis quoque manuum*. Quibus verbis Sacramentum Impoſitionis manuum, id eſt Confirmationem, non magis iterari poſſe ſignificat, quam Baptiſmum, ut *S. Auguſtinus* obſervat in Expoſitione inchoata Epiſtolæ ad Romanos: *Iſta omnia* (inquit) *in Baptiſmo traduntur, quæ negat eſſe repetenda, utique in conſecrandis fidelibus*. Quæcumque enim Sacramenta quadam conſecratione homini conferuntur, iterari non poſſunt. Quo nomine Baptiſmum, & Ordinationem iterari non poſſe, *S. Auguſtinus* probat Lib. II. *Contra Epiſtolam Parmeniani*, C. XIII. *Utrumque* (inquit) *Sacramentum eſt, & quadam conſecratione homini datur, illud cum baptizatur, iſtud cum ordinatur: ideoque in Catholica utrumque non licet iterari*. Cum itaque Fideles per Confirmationem Deo conſecrentur tamquam Milites Chriſti; & poteſtatem accipiant ad agendum ea, quæ pertinent ad pugnam ſpiritualem contra hoſtes fidei: Confirmationis Sacramentum Characterem imprimit, ideoque iterari non poteſt. Unde idem *S. Auguſtinus* Lib. II. *Contra Litteras Petiliani*, C. CIV. Sacramentum Confirmationis apud Hæreticos, non minus quam Baptiſmum ratum eſſe aſſerit. *Diſcerne ergo* (inquit) *viſibile Sanctum Sacramentum,*
Confirmationis Character. *quod eſſe & in bonis, & in malis poteſt, illis ad præmium, illis ad judicium, ab inviſibili unctione charitatis, quæ propria bonorum eſt*. Confirmationem iterari non poſſe pariter pronunciarunt *S. Gregorius Magnus*, Lib. XII. Epiſtola XXXI. Concilium Toletanum VIII. Canone VII. *Gregorius II.* Epiſto-

piſtola IV. ad *Bonifacium*, ex qua laudatur Diſt. IV. *De Conſecratione*, C. IX. Concilium Cabilonenſe II. Canone XXVII.

Character autem Confirmationis ſupponit characterem Baptiſmi. Ita enim ſe habet Confirmatio ad Baptiſmum, ſicut augmentum ad generationem: porro manifeſtum eſt, neminem poſſe in ætatem perfectam promoveri, niſi primo fuerit natus: & ſimiliter niſi fuerit aliquis baptizatus, non poteſt Sacramentum Confirmationis accipere. Unde *Si aliquis non baptizatus confirmaretur, nihil acciperet, ſed oporteret iteratò ipſum confirmari poſt Baptiſmum* (inquit *S. Thomas*, III. P. Q. LXXII. A. VI.)

Objicitur, *S. Auguſtinum* diſertis verbis aſſeruiſſe, Confirmationem poſſe iterari. Sic enim habet Lib. III. *De Baptiſmo*, C. XVI. *Manus autem impoſitio non ſicut Baptiſmus repeti non poteſt: quid eſt enim aliud quam Oratio ſuper hominem?*

Præterea, homines ab hæreſi convèrſi, in qua baptizati fuerant, recipiebantur in Eccleſiam per Epiſcopalem Manuum impoſitionem, advocantem ſeptiformem Spiritum-Sanctum, teſte *Siricio* Pontifice Epiſtola ad *Himerium* C. IV. ubi Arianos, ceteroſque hæreticos ad Eccleſiam redeuntes, baptizari vetat. *Quos* (inquit) *nos cum Novatianis, aliiſque hæreticis, ſicut in Synodo conſtitutum eſt, per invocationem ſolam ſeptiformis Spiritus, Epiſcopalis manus impoſitione, Catholicorum conventui ſociamus, quod etiam totus Oriens, Occidenſque cuſtodit.* Hæc autem Manuum Impoſitio erat Confirmatio, eaque non ſolis Novatianis, qui Sacramentum illud in Hæreſi non acceperant, ſed omnibus Hæreticis ad Eccleſiam redeuntibus adhibebatur, quamvis Confirmationem in Secta ſua recepiſſent continenter poſt Baptiſmum. Iterabatur itaque Confirmatio ex Eccleſiæ diſciplina. Ad hæc, Concilium Conſtantinopolitanum I. Canone VII. Hæreticos ad Eccleſiam redeuntes ungi jubet ſancto Chriſmate, ſub præſcripta verborum formula, *Signaculum donationis Spiritus-Sancti*. Quod & *Methodii* Patriarchæ Conſtantinopolitani Canon de Ritu recipiendorum Hæreticorum in Euchologio editus, confirmat.

Reſpondetur, manuum impoſitionem, quam iterari poſſe *S. Auguſtinus* pronunciavit, non eſſe manuum impoſitionem confirmatoriam, ſed manuum impoſitionem *in Pœnitentiam*, ſive reconciliatoriam: de qua *S. Stephanus* I. Pontifex & Martyr apud *S. Cyprianum* Epiſtola LXXIV. *Si quis ergo a quacumque Hæreſi venerit ad nos, nihil innovetur niſi quod traditum eſt, ut manus illi imponantur in Pœnitentiam*. De qua ipſe *S. Cyprianus* Epiſtola LXXI. *Quod nos quoque hodie obſervamus, ut quos conſtet hic baptizatos eſſe, & a nobis ad Hæreticos tranſiſſe, ſi poſtmodum peccato ſuo cognito, & errore digeſto, ad Veritatem, & Matricem redeant, ſatis ſit in Pœnitentiam manum imponere: ut quia ovis jam fuerat, hanc ovem abalienatam, & errabundam in ovile ſuum Paſtor recipiat.* De qua *S. Auguſtinus* Lib. III. De Baptiſmo C. XI. *Cyprianus* cum ceteris *ſtatuit, ut ſi ab hæreſibus redirent in Eccleſiam, quicumque fuerant in ea baptizati, non jam per Baptiſmum, ſed per Pœnitentiam reciperentur.* De hac *Innocentius I.* Epiſtola XVIII. Laicos ex Arianis, ceteriſque ejuſmodi peſtibus, converſos ad Dominum *ſub imagine Pœnitentiæ, ac Sancti Spiritus ſanctificatione per manus impoſitionem ſuſcipi* decernens. De hac etiam loquuntur *Siricius*, Canon Concilii Conſtantinopolitani, & Canon *Methodii*. Per eam, & conjunctam orationem invocabatur Spiritus-Sanctus ſeptiformis, non quidem ad robur, ut in Confirmatione, ſed ad remiſſionem peccatorum, ut conſtat ex variis Orationibus quæ in Græcorum Euchologiis habentur pro Confirmatione, & pro Reconciliatione Hæreticorum. Unctio etiam Chriſmatis hominibus ab Hæreſi redeuntibus

Homines ab hæreſi redivivi, manuum impoſitione reconciliatoria, non confirmatoria recipiebantur.

Confirmationis Character.

Unctio Chriſmatis in Hæreticorum ad Eccleſiam redeuntium reconciliatione mera cæremonia fuit.

tibus adhibita, erat mera ceremonia Eccleſiaſticæ inſtitutionis, in quibusdam ſolum Eccleſiis uſurpata . Arianos enim *per Impoſitionem manus Occidens, per unctionem ſancti Chriſmatis* in Eccleſiam *Oriens* recipiebat . Monophyſitas vero, & alios *ex ſola Confeſſione*, ſive *Profeſſione Fidei*, teſte *S. Gregorio* Lib. IX. Epiſtola LXI. ad *Quirinum*, & ceteros Epiſcopos Iberiæ : id autem fiebat, ut Baptiſmus, quem in Hæreſi ſuſceperant, *Vires emundationis* reciperet. Ritus ille, qui non idem fuit in omnibus Eccleſiis, & omnibus temporibus, Sacramentum certe Confirmationis non fuit, ſed mera cæremonia. Præterea, Manus impoſitio, & Chriſmatio, quæ paſſim committebatur Preſbyteris abſente Epiſcopo, & periculo mortis imminente non erat confirmatoria, ſed reconciliatoria: porro talis erat Manus impoſitio, & Chriſmatio, qua recipiebantur Hæretici, ut conſtat ex Concilio Arauſicano I. Canone I. *Hæreticos in mortis diſcrimine poſitos, ſi Catholici eſſe deſiderant, ſi deſit Epiſcopus, a Presbyteris Chriſmate, & benedictione conſignari placuit*. Et ex Concilio Epaonenſi Canone XVI. *Presbyteros* (inquit) *propter ſalutem animarum, quam in cunctis optamus, deſperatis, & decumbentibus Hæreticis, ſi converſionem ſubitam petant, Chriſmate petimus ſubvenire : quod omnes converſuri, ſi ſani ſunt, ab Epiſcopo noverint repetendum*. Utramque illam manus impoſitionem conceptis verbis diſtinguit *Vigilius* Pontifex Maximus Epiſtola II. *Quorum* (inquit) *reconciliatio* (ſcilicet eorum, qui Baptiſmum apud Hæreticos ſuſceperant) *non per illam impoſitionem manus, quæ per invocationem Sancti-Spiritus fit, operatur; ſed per illam, qua Pœnitentiæ fructus acquiritur, ac Sanctæ Communionis reſtitutio perficitur*.

Ritus tamen ille, vel impoſitionis Manuum, vel Chriſmationis ſuper homines ab hæreſi redivivos frequentatus, invocationem Spiritus-Sancti adjunctam habebat, non ad perfectionem, & robur, ut in Confirmatione, ſed ad remiſſionem peccatorum, & præſertim peccati hæreſeos, & ſchiſmatis, quod impedimentum fuerat, ne gratiam Baptiſmatis, & Confirmationis apud Hæreticos cum ipſis Sacramentis reciperent; vel quo gratiam illam in Eccleſia per hujuſmodi Sacramenta receptam, ad Hæreticos deficiendo amiſerant. Non tamen Ritus ille Manus impoſitionis, vel Chriſmationis, quocumque modo fieret in Hæreticorum, qui Confirmationem olim recepiſſent, reconciliatione, gratiam ex ſe, propriaque virtute conferebat; ſed Eccleſiæ precibus, Sacerdotum meritis, converſi hominis humilitate, Pœnitentiæ ſimul ac ſemper adjunctæ vi, & efficacia, remoto obice, gratia Baptiſmi, & Confirmationis conferebatur, aut quadamtenus excitabatur, atque reviviſcebat.

CAPUT IV.

DE NECESSITATE CONFIRMATIONIS, EJUSDEMQUE SACRAMENTI SUBJECTO.

PROPOSITIO I.

Sacramentum Confirmationis non eſt neceſſarium homini Chriſtiano neceſſitate medii.

De neceſſitate Confirmationis.

ILlud enim neceſſarium eſt neceſſitate medii, ſine quo ſalutem æternam homo conſequi non poteſt: at ſalutem æternam Confirmatione actu non ſuſcepta homo fidelis conſequi poteſt . Id probatur I. ex Concilio Illiberitano Canone LXXVII. cujus hæc ſunt verba: *Si quis Diaconus regens plebem ſine Epiſcopo, vel Presbytero aliquos baptizavit, eos Epiſcopus per benedictionem*

ctionem perficere debebit. Quod ſi ante de ſæculo receſſerit, ſub fide qua quis crediderit, poterit eſſe juſtus. 2. Ex *S. Hieronymo* (Dialogo adverſus Luciferianos: *Multis in locis* (inquit) *idem factitatum reperimus ad honorem potius Sacerdotii, quam ad legis neceſſitatem. Alioqui ſi ad Epiſcopi tantum imprecationem Spiritus-Sanctus deſſunt, lugendi ſunt, qui in viculis, aut in caſtellis, aut in remotioribus locis per Presbyteros, & Diaconos baptizati ante dormierunt, quam ab Epiſcopis inviſerentur.* 3. Ex *S. Hilario Arelatenſi* Homilia de Pentecoſte. *Continuo tranſituris* (inquit) *ſufficiunt Regenerationis beneficia, victuris autem neceſſaria ſunt Confirmationis auxilia.* 4. Ex *Innocentio III.* C. *Quanto.* Extra, *De Conſuetudine*, ubi de Confirmatione, aliiſque Sacris Epiſcopalis Miniſterii ſic loquitur: *Licet non ſint a Fidelibus contemnenda, tutius tamen eſt ea ſine periculo ex neceſſitate, quæ legem non habet, omittere, quam ut ab his, quibus ea conferre non licet, inaniter conferantur.*

PROPOSITIO II.

Confirmatio in re, vel in voto eſt adultis neceſſaria neceſſitate Præcepti Divini, & Eccleſiaſtici.

UNuſquiſque enim divino Præcepto tenetur eniti, ut Chriſtianæ vitæ perfectionem aſſequatur hæc ſiquidem Dei voluntas eſt: quemadmodum ea eſt intentio naturæ, ut omnis, qui corporaliter naſcitur, ad perfectam ætatem perveniat. Per hoc autem Sacramentum homo promovetur ſpiritualiter in ætatem perfectam. Præterea, jure divino tenetur unuſquiſque ſuæ ſecuritati conſulere ad evadenda pericula, & vincendos ſalutis hoſtes; vires autem ad id neceſſarias Confirmationis Sacramentum ex inſtitutione Chriſti ſubminiſtrat. Quamobrem ſuſceptio illius in re, vel in voto neceſſaria eſt adultis neceſſitate Præcepti Divini. Eccleſiaſtici vero Præcepti neceſſitatem probant Concilia, Illiberitanum Canone XXXVIII. & Canone XLVIII. Pariſienſe VI. Lib. I. Canone XXXIII. Senonenſe anni MDXXIV. Synodus Pariſienſis anni MDLIII. Concilium Mediolanenſe IV. ſub *S. Carolo Borromæo*. Conventus Melodunenſis Cleri Gallicani MDLXXIX. Concilium Rothomagenſe MDLXXXI. Burdigalenſe, Turonenſe, & Rhemenſe MDLXXXIII. Bituricenſe MDLXXXIV. Aquenſe MDLXXXV. Toloſanum MDXC. Eamdem neceſſitatem ſignificant SS. Patres: *Cyprianus* Epiſt. LXX. ad Januarium: *Ungi quoque neceſſe eſt eum, qui baptizatus ſit, ut accepto Chriſmate, ideſt, Unctione, eſſe unctus Dei, & habere in ſe gratiam Chriſti poſſit.* Ita *S. Hilarius Arelatenſis* Homilia de Pentecoſte: *Victuris neceſſaria ſunt Confirmationis auxilia.* Ita *S. Gregorius Magnus* Lib. XII. Epiſtola XXI. præcipiens Confirmationem conferri cum probari non poterit eſſe collatam: *Ne talis dubitatio ruina Fidelibus fiat.* Ita *B. Petrus Damiani* Sermone I. in Dedicatione Eccleſiæ: *Decretales Paginæ, & SS. Patrum Inſtituta decernunt, non eſſe differendam poſt Baptiſmum Sacramenti hujus virtutem, ne nos inermes inveniat fraudulentus ille Contortor, a quo nemo unquam nocendi inducias extorſit.* His concinit *Hugo a S. Victore* Lib. II. *De Sacramentis*, P. VII. C. III. *Quid prodeſt* (inquit) *ſi a lapſu erigeris, niſi etiam ad ſtandum confirmeris? Propterea timendum eſt eis qui per negligentiam amittunt Epiſcopi præſentiam, & non ſuſcipiunt manus impoſitionem, ne forte propterea damnentur, quia feſtinare debuerunt, dum potuerunt.* Ex eodem hæc verba laudat *S. Thomas* III. P. Q. LXXII. A. VIII. ad IV. *Omnino periculoſum eſſet, ſi ab hac vita ſine Confirmatione migrare contingeret.* Non quia *damnaretur* (inquit S. Doctor) *niſi forte propter contemptum, ſed quia detrimentum perfectionis pate-*

S. Thomas III. P. Q. LXXII. Ar. VIII.

De neceſſitate Confirmationis.

pateretur. Unde etiam pueri confirmati decedentes majorem gloriam consequuntur, sicut & hic majorem obtinent gratiam.

De confirmatione non negligenda.

Concilii denique Tridentini Catechismus idem docet *Atque illud in primis docendum est* (inquit) *hoc Sacramentum ejusmodi necessitatem non habere, ut sine eo salvus quisesse non possit. Quamquam vero necessarium non est, a nemine tamen prætermitti debet; sed potius maxime cavendum est, ne in re sanctitatis plena, per quam nobis divina Munera tam large impartiuntur, aliqua negligentia committatur. Quod enim omnibus communiter ad sanctificationem Deus proposuit, ab omnibus etiam summo studio expetendum est. Ac Sanctus quidem Lucas, cum admirabilem illam Spiritus-Sancti effusionem describeret, ita inquit:* Et factus est repente de cœlo sonus tamquam advenientis spiritus vehementis, & replevit totam domum. *Deinde, paucis interjectis:* Et repleti sunt omnes Spiritu-Sancto. *Ex quibus verbis licet intelligere, quoniam domus illa sanctæ Ecclesiæ figuram, & imaginem gerebat, ad omnes Fideles Confirmationis Sacramentum, cujus initium ab eo die ductum est, pertinere. Atque id etiam ex ipsius Sacramenti ratione facile colligitur: illi enim sacro Chrismate confirmari debent, quibus spirituali incremento opus est, & qui ad perfectum Christianæ Religionis habitum perducendi sunt: at nulli id non maxime convenit. Ut enim hoc spectat natura, ut qui in lucem eduntur, adolescant, atque ad perfectam ætatem perveniant, etiamsi interdum quod vult minus assequatur: ita communis omnium Mater Catholica Ecclesia vehementer optat, ut in iis, quos per Baptismum regeneravit, Christiani hominis forma perfecte absolvatur: id autem quoniam Mysticæ Unctionis Sacramento efficitur, perspicuum est, eam ad universos Fideles æque pertinere.*

Act. 1.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

De Confirmatione suscipienda.

Lethaliter peccant, & in manifestum salutis discrimen se conjiciunt Christiani, qui Confirmationis Sacramentum suscipere contemnunt, vel negligunt.

Hinc *Jonas Aurelianensis* Lib. 1. *De Institutione Laicali*, C. VII. *Nequaquam* (inquit) *a Fidelibus tanti Doni perceptio negligenter differenda, sed potius remoto torpore negligentiæ, cum magna animi aviditate, & devotione petenda, & percipienda: ne sine ipsius Doni munere quis rebus humanis eximatur.* Id omnino probant mox laudata *Hugonis a S. Victore*, & *S. Thomæ* testimonia. Accedit generalis illa ejusdem Angelici Doctoris Sententia III. P. Q. lxv. A. IV. ad III. *Omnium Sacramentorum contemptus est saluti contrarius.* Addit quidem: *Non tamen est contemptus Sacramenti in hoc, quod aliquis non curat accipere Sacramentum, quod non est de necessitate salutis.* Sed de illis Sacramentis loquitur, quæ non sunt necessaria, neque necessitate medii, nec præcepti singulis Christianis, ut Ordo, & Matrimonium. *Alioquin* (inquit) *omnes, qui non accipiunt Ordinem, & qui non contrahunt Matrimonium, contemnerent hujusmodi Sacramenta.* Alia autem ratio est de Confirmatione, Eucharistia, & Unctione Extrema, quæ spectatis personarum & temporum circumstantiis, necessariæ sunt necessitate Præcepti, cum Divini, tum Ecclesiastici. Unde Concilium Mediolanense IV. sub *S. Carolo*, Tit. *De his, quæ pertinent ad Sacramentum Confirmationis*, statuit, ut *Parochi, Animarumve curatores Populum doceant, quando Religionis studio suscipiendum sit Confirmationis Sacramentum, cujus ministrandi solus Episcopus ordinariam potestatem habet. Videant item ne quis eorum, qui sibi in curam traditi sunt, illud suscipere negligat. Quare præmoneant, quod etiam Concilii Vvormatiensis Canone sancitum est, ut quicumque intra Parochiæ suæ fines habitant, neque confirmati adhuc sunt, illud omnes suscipiant, qui ætate sunt, qua Episcopus eos du-*

duxerit esse debere, qui ad hoc Sacramentum tunc accedant. Si quis vero neglexerit, canonicis subjaceat disciplinis.

REGULA II.

SAcramentum Confirmationis contemni censetur, quando *Episcopus est præsens, paratus dare, & persona hoc sciens negligit, aut despicit suscipere.*

Ita Concilium Senonense MDXXIV. & *S. Carolus* in Instructionibus *De Sacramento Confirmationis* jubet, ut *Parochus, si quos negligentes animadverterit, eos paterna objurgatione cohortetur, ut ad Confirmationis Sacramentum suscipiendum, data præsentis Episcopi ministrationem celebrantis opportunitate, festinent; alioquin illis timendum valde esse demonstret, quod cum potuerint, in re salutari tam negligentes extiterint. Atque in Confirmationis Sacramento suscipiendo negligentes, ut Decreto Provinciali ex Canone Rhemensi cavetur, canonicis subjaceant disciplinis.*

REGULA III.

PRæceptum de Sacramento Confirmationis suscipiendo maxime obligat persecutionis, graviorumque tentationum, præsertim adversus Fidem, tempore.

Confirmatio enim (inquit Concilium Senonense) *fortiorem reddit ad resistendum tentationibus, promptiorem ad Deo serviendum, & Dei præcepta implendum; in Fidei confessione confirmatum constantiorem efficit.* Hujus Sacramenti neglectum *Novatianum* persecutionis tempore præ metu, ac nimia vivendi cupiditate Presbyterum se esse negasse, testatur *S. Cornelius* Romanus Pontifex, & Martyr in Epistola ad *Fabium*, apud *Eusebium* Lib. VI. *Historiæ Ecclesiasticæ*, C. XLIII. De Confirmatione suscipiendâ.

REGULA IV.

ECclesiasticum Præceptum de Confirmatione suscipienda obligat opportunitate data, cum scilicet Episcopus ad illius administrationem paratus adiri potest, quamvis non sine labore.

Quamobrem Sacra Facultas Parisiensis anno MDCXXXI. hanc propositionem ab Anglis quibusdam, seu Hibernis Theologis asciram censorio stigmate inussit: *Omnes Theologi dicunt, Confirmationem non præcipi, nisi cum commode haberi potest: vel (ut alii dicunt) commodissime, quando sine ullo, vel minimo prorsus incommodo.* Theologorum Parisiensium Censura his verbis concepta est: *Ista Propositio est scandalosa, in maximum Sacramenti Confirmationis contemptum, maligno animo proposita, & in errorem potest inducere.*

REGULA V.

PArentes tenentur adducere pueros confirmandos ad Episcopum, cum idoneam ætatem attigerunt, & Episcopus Sacramentum istud administrat: alioquin gravis peccati rei sunt.

Hinc *S. Carolus* in Instructionibus, *Et præterea*, inquit, *parentes, quorum negligentia id factum est, ex Libro Pœnitentiali Pœnitentiam olim egisse annos tres apparet.* Et in Canonibus Pœnitentialibus ad v. Præceptum Decalogi ex antiqua Disciplina præscriptis: *Cujus filius sine Confirmationis Sacramento moritur; parentes quorum negligentia id factum est, Pœnitentiam agent annos tres.*

REGULA VI.

OMnis ætas Confirmationi est idonea, sicut & Baptismo: post cujus susceptionem continenter administrabatur ex antiqua Ecclesiæ Disciplina, ubi De ætate confirmandorum.

ubi præsens erat Episcopus, ut ex priorum sæculorum Patribus, & Conciliis compertum est, Tertulliano, S. Cypriano, Cyrillo Hierosolymitano, Optato, Paciano, Ambrosio, Conciliis Illiberitano, & Laodiceno. Infantibus conferri solitum illud Sacramentum, testatur, & *Innocentius I.* Epistola ad *Decentium*, & *S. Gregorius Magnus* Lib. III. Epistola IX. Ad *Januarium*. Pueris conferri posse docet etiam *S. Thomas* III. P. Q. LXXII. A. VIII. ad II. *Ætas* (inquit) *corporalis non præjudicat animæ. Unde etiam in puerili ætate homo potest consequi perfectionem spiritualis ætatis, de qua dicitur Sap.* IV. Senectus venerabilis est, non diuturna, neque numero annorum computata. *Et inde est, quod multi in puerili ætate, propter robur Spiritus Sancti perceptum, usque ad sanguinem fortiter certaverunt pro Christo.*

REGULA VII.

PRisca Disciplina statim administrandi pueris Sacramentum Confirmationis post Baptismum in Ecclesia Latina recte mutata est, & rationis usus expectatus.

De ætate confirmandorum.

Ut scilicet majori cum reverentia suscipiatur: ut illud suscipiendo meritum apud Deum sibi comparent: ut Fidem per se ipsos profiteri possint: ut denique se confirmatos meminerint, periculumque removeatur omne, hoc Sacramentum iterandi.

REGULA VIII.

SEcundum hodiernam Disciplinam pueris ante septennium non est conferendum ordinarie Confirmationis Sacramentum.

Ita Concilii Tridentini Catechismus: *Si duodecimus annus expectandus non videatur, usque ad septimum certe hoc Sacramentum differre maxime convenit.* Ita Synodus Lingonensis MCCCCIV. Senonensis MDXXIV. Parisiensis MDLVII. Turonensis MDLXXXIII. Bituricensis MDLXXXIV. Aquensis MDLXXXV. Melodunensis Cleri Gallicani Conventus MDLXXIX. Concilium Mediolanense I. sub S. Carolo: *Minori Septennio* Confirmationis *Sacramentum minime præbeatur.* S. Carolus in Instructionibus De Sacramento Confirmationis: *Parochus, in cujus Parochia hujus Sacramenti ministratio indicitur, pueros describet, qui annum octavum attigerint; quam ætatem si quos rationis usu, devotionisque studio antecedere forte viderit, eos quoque in numero eorum adscribet, qui Confirmationis Sacramento initientur; ut Spiritus-Sancti virtute confirmati, accedant etiam ad præstantissimum Eucharistiæ Sacramentum.* Potest tamen Episcopus justis de causis pueros septennio minores confirmare, ut declarat Concilium Mediolanense V. sub S. Carolo. *Alio* (inquit) *Decreto, quod in Concilio Mediolanensi I. sancivimus, cautum est, ne Confirmationis Sacramentum iis præberetur, qui annis septem minores natu sunt: si tamen Episcopus ob aliquam causam justam, atque adeo necessariam, parvulo, & infanti, qui non modo eam ætatem expleat, sed ne attingat quidem, administrandum aliquando censuerit, ne sit vetitum. Iis vero minoribus natu, atque adeo parvulis si quandoque ministrabitur, eorum parentes, vel qui eorum curam gerunt, Parochus moneat, ut ætate procedente illos ea de re certiores faciant, ne parentibus, curatoribusque postea mortuis, ipsi aliquando dubitent, an hoc Sacramentum, quod iterari nefas est, susceperint.* In aliis Instructionibus Italico idiomate conscriptis monet, ut *Nemo nisi duodecim annos natus* illud Sacramentum postulet, nisi expressam ab Archiepiscopo licentiam ad id habeat.

REGULA IX.

INfirmis, & in vitæ periculo constitutis; qui confirmati non fuerint, Sacramentum istud pie postulantibus, ab Episcopo administrandum est. Ita Concilium Pari-

Parisiense VI. Lib. I. C. XXXIII. *Infirmis, & morte periclitantibus, sicut Baptismatis gratia succurrendum, ita incunctanter Donum Spiritus-Sancti est tradendum.*

Ita Concilium Mediolanense V. P. I. De his, quæ ad Sacramentum Confirmationis pertinent: *Quod si quis cum periculose ægrotat, se Chrismatis Sacramento confirmatum non esse meminerit; ac propterea id sibi ministrari petat: tunc Episcopus, si eo loci est, ubi ille ægrotat, ut ne sine hoc Sacramento decedat, eum charitate paterna inviset, & rite confirmet.* Ita *S. Carolus* in Instructionibus: *Parochus ægrotos nondum confirmatos designabit, ne ingravescente morbo, sine hoc Sacramento decedant.*

CAPUT V.

DE DISPOSITIONIBUS AD CONFIRMATIONEM SUSCIPIENDAM, VEL ADMINISTRANDAM NECESSARIIS.

De dispositionibus confirmandorum.

CUm Sacramentum istud ad perfectionem, incrementum, & consummationem Gratiæ Baptismalis institutum sit, necesse est ut sint in statu gratiæ, qui illud suscipiunt. Quamobrem si graviorum peccatorum rei sunt, oportet ut Sacramentali Confessione, & Pœnitentia illa expient, si Confessarii copia supetat; vel, si Confessarius desit, maximo peccatorum dolore, seu perfecta contritione afficiantur, cum proposito quam primum confitendi: alioquin Spiritum-Sanctum, & gratiam sanctificantem, donaque ejusdem Spiritus-Sancti non recipient, sed nudum characterem. Secundo, necessaria est Symboli professio ab iis, qui adulta sunt ætate. Tertio, jejunos esse maxime convenit, si horis matutinis conferatur, secundum antiquæ Ecclesiæ consuetudinem. Has dispositiones præscribunt *Herardus* Turonensis Archiepiscopus, C. lxxv. Canon, *Ut jejuni*, Dist. v. *De Consecratione*; Constitutiones *Odonis* Parisiensis Episcopi, C. IV. Synodus Lingonensis anni MCCCCIV. Senonensis MDXXIV. Carnotensis MDXXVI. Parisiensis MDLVII. Conventus Melodunensis Cleri Gallicani MDLXXIX. Synodus Rothomagensis MDLXXXI. Rhemensis, Burdigalensis, & Turonensis MDLXXXIII. Bituricensis MDLXXXVI. Aquensis MDLXXXV. Tolosana MDXC. Narbonensis MDCIX. Burdigalensis MDCXXIV. Concilium Mediolanense IV. sub *S. Carolo*, Catechismus Concilii Tridentini; idem Sanctus Cardinalis Archiepiscopus Mediolanensis in Instructionibus, ubi & alias dispositiones cum animi, tum corporis, ad illud Sacramentum digne suscipiendum necessarias, & opportunas, exponit his verbis.

Præmonebit, ut nemo excommunicatus, interdictus, in gravi, publicoque peccato jacens, accedat ad hoc Sacramentum; neque qui in Paschate Communione abstinuerit.

Illud vero maxime hortabitur, ut hoc Sacramento cum Spiritus-Sancti gratia uberrime conferatur, ad eam consequendam se jejuniis, eleemosyna, qui per facultates possunt, aliisque pietatis officiis, & operibus parent: atque in primis frequentiori, & ardentiori religiosæ orationis studio devote se exerceant, exemplo Sanctorum Apostolorum, qui dum expectarent Spiritum Sanctum, Perseverantes erant in oratione, & jejunio. *Sed efficiet saltem, ut pridie diei Confirmationis jejunent, qui possunt.*

Hoc vero diligenter curabit, ut de peccatis confiteantur, confessique ad Confirmationis Sacramentum accedant; tum confirmati sacram Communionem sumant. Qui ordo Communionis post Confirmationem sumendæ, si commode servari poterit, antiquæ consuetudini erit accommodatus. Servent certe illi, qui ad id recte præparati, tunc primum Sacram Communionem percepturi sunt. De dispositionibus confirmandorum.

Confeſſionis autem præſtitæ teſtimonium ſcriptum ei præbeant, cui cura hæc commiſſa eſt.

Præmonebit item, ut omnes mane jejuni illud ſuſcipiant; quemadmodum & jejunus Epiſcopus miniſtret.

Ut mares, tam qui Confirmationem ſuſcepturi ſunt, quam qui ad eam Patrini adhibebuntur, veſtitu ſimplici, moderato, & modeſtiæ Chriſtianæ conſentaneo accedant; & arma item deponant.

Idem fœminæ præſtent: ita ſcilicet, ut ne fuco, & pigmentis facie illita, non immoderato capitis, corporiſve ornatu: ſed ita, ut cum capite recte velato ſint, tum reliquo veſtitu, cultuque ejuſmodi, qui Chriſtianas Mulieres, graveſque decet.

Ut omnes, qui confirmandi ſunt, accedant non incompoſitis, atque uſque adeo promiſſis capillis, ut pene frons obtegatur; neque rurſus fronte ſint aut forte madida, aut ſordibus conſperſa. Pridie igitur diei, quo Confirmationem ſuſcipiant, caput lavent, aut mundent, capillos item tonderi curent.

In Eccleſiam introducti, qui confirmandi ſunt, mares a parte Auſtrali, fœminæ a Septentrionali manebunt. Genibus item flexis, manibus ante pectus junctis orabunt. Omnes præterea alii, quicumque ſacro illi Miniſterio adſunt, ſilentio ſancto utentur, ſancteque precabuntur. Summa animi attentione ſpectabunt ſolemnis Myſterii celebritatem. Mente ſecum reputabunt illa Spiritus-Sancti dona, quæ Sacramenti hujus virtute Fidelibus impartiuntur. Tacita etiam meditatione videbunt, quantopere ipſis donis indigeant. Accerſiti autem primo mares, deinde fœminæ, cum ſuis quique Patrinis, Matriniſve gravi inceſſu, non turbulento, & celeri præproperove greſſu, manibus junctis ad Confirmationem accedent,

De diſpoſitionibus Epiſcopi Confirmantis.

Epiſcopum Confirmationis Sacramentum adminiſtrantem jejunum eſſe decet, jejunioque, & oratione animum ipſe ſuum dignum Spiritui-Sancto domicilium præparaſſe. Ita docet Concilium Pariſienſe VI. Lib. I. C. XXXIII. *Perlatum eſt ad nos, quod in quibuſdam Provinciis plerique Epiſcopi poſt perceptionem cibi, & potus ſoleant per impoſitionem manuum tradere Spiritum-Sanctum: quod tam excellenti Miniſterio prorſus non convenire, & ita deinceps fieri non debere, omnibus nobis viſum eſt. Quoniam credibile eſt, & auctoritas Eccleſiæ ita ſe habet, ut ſicut Apoſtoli unanimes exiſtentes, Deumque collaudantes, & benedicentes, ita nimirum jejunantes accipere meruerint Paracletum Spiritum-Sanctum: eoſque nonniſi jejunos, ſicut eorum Acta docent, aliis eum tradidiſſe manifeſtum eſt. Sicut enim Baptiſmus, excepta infirmorum cauſa, nonniſi a jejunis celebratur Sacerdotibus, ita etiam traditio Spiritus-Sancti, excepta præmiſſa cauſa infirmorum, nonniſi a jejunis celebranda eſt Pontificibus. Dignum quippe eſt, ut Pontifices Chriſti primum jejunando, & orando in cordibus ſuis domum præparent Spiritui-Sancto, & ſic per Impoſitionem manuum ceteris Fidelibus eum tradant orando.*

CAPUT VI.

DE CONFIRMATIONIS CÆREMONIIS.

Confirmandorum Patrini.

I. PAtrini in Confirmatione adhibentur, ut conſtat ex C. *Si quis*, C. *dictum eſt*, & C. *De his*, Cauſa XXX. Q. I. & C. *In Catechiſmo*, C. *Non plures*, C. *In Baptiſmate*, Diſt. IV. *De Conſecratione*. Ritus hujus rationem affert *S. Thomas* III. P. Q. LXXII. A. X. „ Hoc Sacramentum (*inquit*) exhi„ betur homini ad robur pugnæ ſpiritualis. Sicut autem aliquis de novo na„ tus indiget inſtructore, in his quæ pertinent ad converſationem vitæ (ſe-

„ cun-

„ cundum illud ad Hebræos XII. *Patres quidem carnis noſtræ habuimus eru-*
„ *ditores, & reverebamur eos*) ita illi, qui aſſumuntur ad pugnam, indigent
„ eruditoribus, a quibus inſtruantur de his, quæ pertinent ad modum cer-
„ taminis. Et in bellis materialibus conſtituuntur Duces, & Centuriones,
„ per quos alii gubernentur. Et propter hoc etiam ille, qui accipit hoc Sa-
„ cramentum, ab alio tenetur, quaſi per alium in pugna ſpirituali erudien-
„ dus. Similiter, quia per hoc Sacramentum confertur homini perfectio ſpi-
„ ritualis ætatis, ideo ille, qui ad hoc Sacramentum accedit, ſuſtentatur qua-
„ ſi ſpiritualiter imbecillis, & puer. *Et in Reſponſione ad* 12. Licet bapti-
„ zatus ſit effectus membrum Eccleſiæ, nondum tamen eſt adſcriptus Mi-
„ litiæ Chriſtianæ. Et ideo Epiſcopo tamquam Duci Exercitus, per alium
„ exhibetur jam Militiæ Chriſtianæ adſcriptum. Non enim debet alium ad
„ Confirmationem tenere, qui nondum eſt confirmatus:„ Ut habetur laudato C.
„ *In Baptiſmate* ex Concilio Moguntino. *Sed neque quo die quis confirmatus eſt,*
„ *eo ipſo die alios confirmandos offerat.* (Ex *S. Carolo* in Inſtructionibus.)

De Patrinis Confirmandorum hæc Statuta promulgat, ſeu Monita dat idem Sanctus Cardinalis Archiepiſcopus. „ Qui confirmandi ſunt, ſinguli Patrinum
„ ſibi adhibent: cujus munus eſt, filiolum, quem in Confirmatione tenuit,
„ monere, eique tamquam Ducem ſe præbere, ut in quotidiano ſpirituali cer-
„ tamine Adverſarium vincat: ſed & ſi rudem illum viderit, non ſolum Fidei
„ Chriſtianæ documentis inſtruere, verum etiam ad viam ſalutis, virtutumque
„ Chriſtianarum Diſciplinam erudire cohortationibus, atq; exemplis, ut in Sa-
„ cramento Baptiſmi traditum eſt. Quamobrem Patrinus is deligatur, qui non
„ ſolum Doctrinæ Chriſtianæ inſtituta, præceptaque teneat, ſed etiam, qui
„ vitæ piæ exemplo ita ſe inſtituit, ut Magiſter, vereque Patrinus, ac Dux
„ aliis eſſe poſſit ad bene agendum, progrediendumque in via Domini.

„ Nec vero Patrinus caſu eligendus eſt, utpote homo quiſpiam plane igno-
„ tus, aut vero hoſpes, & peregrinus, cujus conſuetudinem in poſterum
„ probabile ſit minime habendam.

„ Patrinum autem unum dumtaxat ad hoc Sacramentum quis eliget; Ma-
„ trinam itidem unam.

„ Erit Patrinus qui deligetur, ubi fieri poteſt, natu major eo, quem ſi-
„ bi filiolum in Confirmatione ſuſcipit, aut ſaltem id ætatis, ut illius recte
„ inſtruendi partes, officiumque præſtare queat.

„ Id denique ſervabitur, ut (quoniam ita honeſtatis ratio poſtulat) neque
„ fœminis mares, neque rurſus fœminæ maribus Patrini, vel Matrinæ adhi-
„ beantur. Neque item minores quatuordecim annis, niſi quando neceſſitas
„ aliter cogit; neque pater item, aut mater: neque vir, aut uxor.

Confirmationis Cæremoniæ.

„ Ne Patrinus, qui in Baptiſmo adhibitus eſt, idem in hoc Sacramento
„ adhibeatur, niſi neceſſitate cogente.

„ Nemo autem neque in hoc etiam Sacramento Patrinus ſit, qui Excom-
„ municationis aut Interdicti vinculo irretitus teneatur, quive item Paſchali
„ tempore proximo Sacram Communionem non ſumpſit: nec vero præte-
„ rea qui in gravi, publicoque peccato jacet.

„ Nemo Patrinus, Matrinaque eodem die plures in Confirmationis Sacra-
„ mento teneat, quam unum, niſi ex Archiepiſcopali facultate.

„ Quod antiqui Ritus eſt, id ſervetur (*inquit Concilium Mediolanenſe* v.)
„ ut Compater dextera ſuſcipiat, & teneat, quem in hoc Sacramento mi-
„ niſtranti Epiſcopo offert. Si vero qui offertur, adulta ætate eſt, pedem
„ ſuum ſuper dexterum Compatris, qui ipſum offert, ponat: id quod non
„ ſine Myſterii ſignificatione, fit. Quam ob cauſam & qui confirmatur,
„ & Patrinus tunc coram Epiſcopo confirmante ſtet.

In Confirmatione ſpiritualis cognatio contrahitur inter Confirmantem, & Confirmatum, illiuſque Patrem, & Matrem, & Patrinum, aut Matrinam (Ex Cap. *Nedum*, Tit. *De Cognatione ſpirituali*, in Sexto, & ex Concilio Tridentino Seſſione XXIV. *De Reformatione Matrimonii*, Cap. 11.)

Mutatio nominis quando neceſſaria?

II. Nomen mutari debet Confirmando, ſi turpe ſit aut ridiculum, Chriſtianove homine indignum, imponendumque nomen alicujus Sancti: *Ut qui hactenus non ad normam Chriſti Domini vitam inſtituit, jam abjecto ejuſmodi nomine, depoſitoque veteri homine, & antiqua ſocordia, rurſuſque novo, ac ſancto ſuſcepto nomine, virilem in ſancte agendo conſtantiam perpetuo deinceps præſtet.* Ita Concilium Mediolanenſe V. Idemque ſtatuunt Aquenſe MDLXXXV. & Toloſanum MDXC. Poteſt etiam mutari Nomen ſanctum, & conveniens, modo fraus, & dolus abſint, vel nomini priſtino in Baptiſmate impoſito addi nomen aliud, quamvis id minime neceſſe ſit. Ita ſtatuerunt *Odo* Pariſienſis Epiſcopus, Conſtitutiones Synodales Rhemenſis Eccleſiæ, Synodus Trecenſis anni MCCCC. Senonenſis MDXXIV. & Carnotenſis MDXXVI.

Impreſſio ſigni Crucis in fronte quid ſignificet?

III. Signum Crucis in fronte imprimitur, ut eo Ritu ſignificetur, *Chriſtianum hominem, non verecundiæ, quæ in fronte maxime elucet; neque metu, nec periculo perterreri unquam debere, quin palam, & libere Jeſum Chriſtum ignominioſe pro peccatis noſtris Cruci affixum, & omnem ejus doctrinam confiteatur.* Hoc etiam ſigno, in quo Chriſtus Dominus triumphavit, indicatur, eum, qui confirmatur, *In numerum fortiſſimorum ejus Militum adſcribi* (inquit S. Carolus in Inſtructionibus.) Chriſtum non eſſe erubeſcendum, ſacra illa Cæremonia docet, ex *S. Auguſtino* Enarratione IV. in Pſalmum XXX. illa verba explicante: *Perfeciſti eis, qui ſperant in te in conſpectu filiorum hominum*: id eſt (inquit) *Eis perfeciſti dulcedinem tuam, qui ſperant in te in conſpectu filiorum hominum. Quomodo dicit Dominus*, Qui me negaverit coram hominibus, negabo & ego illum coram Patre meo. *Ergo ſi ſperas in Domino, coram hominibus ſpera: ne forte abſcondas ipſam ſpem tuam in corde tuo, & timeas confiteri, cum tibi objicitur pro crimine, quia Chriſtianus es. Cui autem modo objicitur, quia Chriſtianus eſt? Tam pauci non Chriſtiani remanſerunt, ut eis magis objiciatur, quia Chriſtiani non ſunt, quam ipſi audeant aliquibus objicere, quia Chriſtiani ſunt. Tamen dico vobis, Fratres mei, Incipe, quicumque me audis, vivere quomodo Chriſtianus, & vide ſi non tibi objiciatur & a Chriſtianis, ſed nomine, non vita, non moribus. Nemo ſentit, niſi qui expertus eſt . . . . Vis vivere ut Chriſtianus? Vis ſequi veſtigia Domini tui? Objiciatur tibi, erubeſcis, & erubeſcendo dimittis. Viam perdidiſti. Videris tibi corde credidiſſe ad juſtitiam; ſed perdidiſti*, Ore Confeſſio fit ad ſalutem. *Si ergo vis ambulare viam Domini, etiam in conſpectu hominum ſpera in Deum, id eſt, noli erubeſcere de ſpe tua. Quomodo vivit in corde tuo, ſic habitet in ore tuo: quia non ſine cauſa ſignum ſuum Chriſtum in fronte nobis figi voluit, tamquam in ſede pudoris, ne Chriſti opprobria Chriſtianus erubeſcat.*

Matt. 10.

Chriſtus non ſolum fide, ſed & moribus palam confitendus, nec de illo erubeſcendum Confirmationis Cæremoniæ. Rom. 10.

Et ſermone CLXI. De Verbis Apoſtoli: *Vultis regnare, & gloriari in ſedibus Chriſti? prius diſcite dicere* „ Mihi abſit gloriari niſi in Cruce Domi-„ ni noſtri Jeſu Chriſti. *Hæc eſt Doctrina Chriſtiana humilitatis præceptum, humilitatis commendatio, ut non gloriemur, niſi in Cruce Domini noſtri Jeſu-Chriſti. Nam non eſt magnum in Chriſti ſapientia gloriari: magnum eſt in Cruce Chriſti gloriari: unde tibi inſultat impium, inde glorietur pius; unde inſultat ſuperbus, inde glorietur Chriſtianus. Noli erubeſcere de Cruce Chriſti: ideo in fronte tamquam in ſede pudoris ſignum ipſum accepiſti. Recole frontem tuam, ne linguam expaveſcas alienam.*

Gal. 6. 14.

IV. Epiſcopus confirmatum leviter in maxilla cædit: „ Ut ſciat

„ homo

„ homo Chriſtianus, ſe jam Militem eſſe, cujus pugna, & victoria eluceat Quid ſapa.
„ in patiendis injuriis, non in illis inferendis: deinde ſe in Chriſtiana Mili- levis inflictio ſignificet?
„ tia conſtitutum eſſe, in qua non hujus vitæ jucunditates, & commoda
„ quærat, ſed incommoda potius, atque adeo mala patienter ferat: at præ- Chriſtiana
„ terea intelligat officii ſui eſſe in acie ſtare, telaque unde veniant obſerva- Militia.
„ re; ita ut quamvis illis telorum ictibus corpus, honor, opeſque lædantur,
„ anima tamen nullo pacto offendatur. " (Ita hanc Cæremoniam explicat S. *Carolus* in Inſtructionibus.) „ Vocati ſumus ad Militiam Dei vivi (*inquit* Lib. ad
„ *Tertullianus*) jam tunc, cum in Sacramenti verba reſpondimus. Nemo mi- Martyres.
„ les ad bellum cum deliciis venit, nec de cubiculo ad aciem procedit, ſed Nemo mi-
„ de papilionibus expeditis, & ſubſtrictis ubi omnis duritia, & imbonitas, les ad bel-
„ & inſuavitas conſtitit. Etiam in pace, labore, & incommodis bellum pati e- lum cum
„ diſcunt, in armis deambulando, campum decurrendo, foſſam moliendo, deliciis va-
„ teſtudinem denſando. Sudore omnia conſtant, ne corpora, atque animi dit.
„ expaveſcant: de umbra ad Solem, de Sole ad cœlum, de tunica ad loricam,
„ de ſilentio ad clamorem, de quiete ad tumultum. Proinde vos, benedicti,
„ quodcumque hoc durum eſt, ad exercitationem virtutum corporis, & a-
„ nimi deputate. Bonum agonem ſubituri eſtis, in quo Agonothetes Deus
„ vivus eſt; Xiſtarches Spiritus-Sanctus; corona æternitatis, bravium An-
„ gelicæ ſubſtantiæ politia in cœlis; gloria in ſæcula ſæculorum.

Chriſtianæ igitur patientiæ tyrocinium quoddam in hac Cæremonia poſitum eſt, ut Chriſtianus diſcat, ſe patientiæ natum, ſine qua vitam æternam conſequi non poteſt. „ Nam patientia eſt (*inquit S. Cyprianus*) quæ nos Deo lib. de Bo-
„ commendat, & ſervat: ipſa eſt, quæ iram temperat, quæ linguam frænat, no Patien-
„ quæ mentem gubernat, pacem cuſtodit, diſciplinam regit, libidinis impe- tiæ.
„ tum frangit, tumoris violentiam comprimit, incendium ſimultatis extin- Chriſtianæ
„ guit, coercet potentiam divitum, inopiam pauperum refovet: tuetur in patientiæ
„ Virginibus beatam integritatem, in Viduis laborioſam caſtitatem, in con- bonum.
„ junctis, & maritatis individuam charitatem: facit humiles in proſperis, in ad- Confirma-
„ verſis fortes, contra injurias, & contumelias mites: docet delinquentibus tionis Cæ-
„ cito ignoſcere; ſi ipſe delinquas, diu, & multum rogare: tentationes ex- remoniæ.
„ pugnat, perſecutiones tolerat, Paſſiones, & Martyria conſummat. Ipſa eſt,
„ quæ fidei noſtræ fundamenta firmiter munit: ipſa eſt, quæ incrementa
„ ſpei ſublimiter provehit: ipſa actum dirigit, ut tenere poſſimus viam
„ Chriſti, dum per ejus tolerantiam gradimur: ipſa efficit, ut perſeveremus
„ filii Dei, dum patientiam Patris imitamur. Docemur denique, quod ſæpe repetit *S. Auguſt.* Nos non eſſe Chriſtianos propter hanc temporalem vitam, neque ut bonis temporalibus, & proſperitate hujus ſæculi fruamur, ſed ut mala temporalia toleremus, & ad æterna bona ſuſpiremus, ac proinde patientiam eſſe exercendam, quæ *Virtus eſt, qua æquo animo mala toleramus, ne animo iniquo bona deſeramus, per quæ ad meliora perveniamus* (inquit *S. Auguſt.* Lib. *De Patientia*) meminerimuſque, quod *Impatientes dum mala pati nolunt, non efficiunt, ut a malis eruantur, ſed ut mala graviora patiantur. Patientes autem, qui mala malunt non committendo ferre, quam non ferendo committere, & leviora faciunt, quæ per patientiam patiuntur, & pejora evadunt, quibus per impatientiam mergerentur. Bona vero æterna, & magna non perdunt, dum malis temporalibus brevibuſque non cedunt: quoniam* Non ſunt *condignæ paſſiones hujus temporis*, ſicut Apoſtolus dicit, *ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Cap. 11. Rom. 8. 18.

V. Tandem Epiſcopus pacem adprecatur Confirmato, ut intelligat, ſe gratiæ cœleſtis plenitudinem, & *Pacem Dei, quæ exſuperat omnem ſenſum*, conſecutum eſſe, quæ cor ejus, & intelligentiam cuſtodiat in Chriſto Jeſu, & Pacis adprecatio. Phil. 4.

pa-

pacem cum Deo, cum ſeipſo, cum proximo, ſuaviſſimum eſſe Spiritus-Sancti fructum, omni ſtudio, & præ omnibus rebus conſervandum.

TRACTATUS

DE SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

EUchariſtiæ Sacramento nihil in Eccleſia majus, aut excellentius eſt. Quid enim auguſtius, quam quod Eccleſia per Corporis, & Sanguinis Dominici participationem unum reipſa, & ſecundum ſubſtantiam cum Chriſto efficitur, & quodam modo in Deum ſuum transformatur? Quid ad perfectam, indiſſolubilemque concordiam fovendam efficacius, quam quod Eccleſia eodem corpore veſcens, eumdem ſanguinem bibens, per eumdem Spiritum in unum corpus redigitur, & Chriſto capiti connectitur? Et eatenus hoc Sacramentum ceteris Sacramentis tum Veteris, tum Novi Teſtamenti majus, & excellentius eſt, quod in aliis elementum, ſeu exterior ſpecies, aut res ſenſibilis, quam vulgo materiam nominamus, nullam ſubſtantialem mutationem ſubit: neque enim aqua Baptiſmatis, aut Chriſma Confirmationis conſecratione in aliam naturam mutantur: neque Spiritus-Sanctus, quem aqua in Baptiſmo ſignificat interius abluentem, & mundantem; Chriſma vero in Confirmatione roborantem, & illuminantem, in eiſdem elementis reipſa, & ſecundum ſubſtantiam continetur, quamvis credentibus in Myſterio exhibeatur, & conferatur. At in Sacramento Euchariſtiæ panis, & vinum virtute, & efficacia verbi divini ita mutantur, ut eadem ſubſtantia non maneat; ſed quæ ante conſecrationem erant panis, & vinum, poſt conſecrationem ſint vere, realiter, & ſubſtantialiter caro, & ſanguis Chriſti. Ex quo conſequens eſt, nos hujus tam eximii Sacramenti virtute non ſolum ſpiritualiter (quod recta fide, ſinceraque charitate fieri minime dubium eſt) ſed & corporaliter Chriſto conjungi, ut non tantum ſpiritu ei conglutinati, ſed & *Membra ſimus corporis ejus, de carne ejus, & de oſſibus ejus*, ut loquitur Apoſtolus ad *Epheſ.* v.

CAPUT I.

DE SACRAMENTO EUCHARISTIÆ SECUNDUM SE SPECTATO.

ARTICULUS I.

De nominibus iſtius Sacramenti.

HUjus admirabilis Sacramenti dignitatem, atque excellentiam, quæ uno verbo demonſtrari non poteſt, ſacri Scriptores pluribus nominibus expreſſerunt. *Euchariſtia* in primis vocatur a *S. Juſtino* Martyre in Apologia ad Imperatores, & Senatum, quæ vulgo ſecunda dicitur; a *S. Irenæo* Libro v. C. II. a *Tertulliano* Lib. *de Corona* C. III. a *S. Cypriano*, Libro *de Lapſis*, a Concilio Nicæno, Canone XVIII. Euchariſtia porro ſecundum nominis ſignificationem idem eſt, quod *Bona gratia*, vel *Gratiarum actio*. Ac recte quidem *Bona gratia* dicitur, tum quia vitam æternam præſignificat, de qua ſcriptum eſt, *Gratia Dei vita æterna*: tum quia Chriſtum Dominum, qui vera gratia, atque omnium charismatum fons eſt, *Unigenitus a Patre, plenus gratiæ, & veritatis, de cujus plenitudine nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia*, realiter, & ſubſtantialiter in ſe con-

Euchariſt. a.

Rom. 6. 23.

Joan. 1. 14.

ti-

tinet. Nec minus apte *Gratiarum actionem* interpretantur; ſi quidem cum hanc puriſſimam hoſtiam immolamus, immenſas quotidie gratias pro univerſis in nos beneficiis Deo agimus: atque in primis pro ejus gratiæ tam excellenti bono, quam nobis hoc Sacramento tribuit. Hinc *S. Juſtinus* Martyr Apologia II. *Deinde* (inquit) *ei, qui fratribus præeſt, offertur panis, & poculum aquæ, & vini: quibus ille acceptis, laudem, & gloriam rerum univerſarum Patri, per nomen Filii, & Spiritus-Sancti offert, & Euchariſtiam, ſive Gratiarum actionem, pro eo quod nos donis ſuis hiſce dignatus ſit, prolixe exequitur. Atque ubi ille preces, & gratiarum actionem abſolvit, populus, qui adeſt, omnis fauſta approbatione acclamat, dicens,* Amen. *Amen autem voce Hebræa Fiat ſignificat.* Euchariſtiam pariter *Gratiarum actionem* interpretatur S. Joannes Chryſoſtomus Homilia XXVII. in Matthæum. Hinc ſolemnes illæ voces in Actione ſacra, qua Euchariſtia conficitur, ſive in Miſſæ Sacrificio: *Gratias agamus Domino Deo noſtro.* De quibus *S. Auguſt.* Lib. I. *Contra Adverſarium Legis, & Prophetarum,* C. XVIII. *Quod eſt,* (inquit) *ſacratius laudis ſacrificium, quam in actione gratiarum? Et unde majores agendæ ſunt Deo gratiæ, quam pro ipſius gratia per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum? Quod totum Fideles in Eccleſiæ Sacrificio ſciunt, cujus umbræ fuerunt omnia priorum genera ſacrificiorum.* Nomen etiam Euchariſtiæ, ſeu Gratiarum actionis optime convenit cum iis, quæ a Chriſto Domino geſta eſſe in hoc Myſterio inſtituendo legimus: *Accipiens enim panem, fregit, & gratias egit.*

Divini hujus Sacramenti nomina.

II. Hoc Sacramentum ab Antiquis *Eulogia divina, Eulogia myſtica, Sacramentum benedictionis, ſanctificationis, conſecrationis* nuncupatur: quia panis, & vinum Chriſti Domini verbis ex ejuſdem Salvatoris noſtri inſtitutione benedicuntur, & conſecrantur; atque in illius Sacroſanctum Corpus, & pretioſum Sanguinem tranſmutantur. Matth. XXVI. *Accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis; & ait: Accipite, & comedite: Hoc eſt Corpus meum.* Hoc Eulogiæ nomine frequenter utitur *S. Cyrillus Alexandrinus* ad hoc Sacramentum ſignificandum. Libr. IV. in Joannem, pag. 364. *Quocirca nos corpus, & membra Chriſti nuncupamur, ut qui per Eulogiam ipſum in nobis ſuſcipimus Filium.* A *Tertulliano*, Libro *De Pudicitia*, C. XIV. *Sacramentum benedictionis* vocatur.

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11. Eulogia.

III. Cęleſte *Convivium* hoc Sacramentum vocatur a *S. Ambroſio*, Lib. *de his, qui Myſteriis initiantur*, C. VIII. *His* (inquit) *abluta plebs dives inſignibus ad Chriſti contendit Altaria, dicens:* Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam: *Depoſitis enim inveterati erroris exuviis, renovata in aquilæ juventutem, cęleſte illud feſtinat adire convivium. Venit igitur, & videns Sacroſanctum Altare compoſitum, exclamans ait:* Paraſti in conſpectu meo menſam. A. *S. Hieronymo* Epiſtola *Ad Hedibiam*, Quæſt. II. *Nec Moyſes dedit nobis panem verum, ſed Dominus Jeſus; ipſe conviva, & convivium; ipſe comedens, & qui comeditur.* Epiſtola CXLVI. Ad Damaſum: *Hoc convivium quotidie celebratur: quotidie Pater Filium recipit: ſemper Chriſtus credentibus immolatur.*

Convivium cœleſte. Pſal. 42. 4 Pſal. 22. 6.

IV. *Menſam Domini, Menſam divinam, Menſam ſpiritualem, & myſticam* appellant Veteres, Apoſtolo præeunte, I. ad Corinthios X. *Non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dęmoniorum: non poteſtis Menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dęmoniorum.* Atque de hoc Sacramento Davidi cum illud oraculum interpretantur, Pſal. XXII. *Paraſti in conſpectu meo Menſam adverſus omnes, qui tribulant me.* Ita *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi Myſtagogica IV. *S. Gregorius Nazianzenus* Oratione II. in Julianum, & Oratione in S. Baptiſma; *S. Ambroſius* Libro *De Elia, & Jejunio*, C. X.

Menſa Domini.

My-

Myſtica quoque Menſa jejunio comparatur: illa Menſa, de qua dicit David; Paraſti in conſpectu meo menſam adverſus eos, qui tribulant me. *Menſa iſta famis acquiritur pretio, & poculum illud inebrians ſobrietate cęleſtium Sacramentorum, ſiti quæritur.* Huc quoque flectunt illud Proverbiorum XXIII. *Si ſederis cœnare ad Menſam Potentis, conſiderans intellige, quæ apponuntur tibi, & ſic mitte manum tuam, ſciens, quia te talia oportet præparare.* Ita *S. Auguſtinus* Tractatu LXXXIV. in Joannem: *Quæ Menſa eſt Potentis, niſi unde ſumitur Corpus, & Sanguis ejus, qui animam ſuam poſuit pro nobis: Et quid eſt ad eam ſedere, niſi humiliter accedere? Et quid conſiderare, & intelligere, quæ apponuntur tibi, niſi digne tantam gratiam cogitare? Et quid eſt ſic mittere manum, ut ſcias, quia talia te oportet præparare, niſi quia ſicut pro nobis Chriſtus animam ſuam poſuit, ſic & nos debemus animas pro fratribus ponere?* Et Tractat. XLVII. *Menſa Potentis quæ ſit, noſtis, ubi eſt Corpus, & Sanguis Chriſti.* Huc quoque referunt illud Proverbiorum IX. *Sapientia ædificavit ſibi domum, excidit columnas ſeptem. Immolavit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit Menſam ſuam.* Ita *S. Auguſt.* Lib. XVII. *De Civitate Dei*, C. XX. *Hic certe agn ſcimus Dei Sapientiam, hoc eſt, Verbum Patri coæternum, in utero virginali domum ſibi ædificaſſe corpus humanum, & huic tamquam capiti membra Eccleſiam ſubjunxiſſe, Martyrum victimas immolaſſe, Menſam in vino, & panibus præparaſſe; ubi apparet etiam Sacerdotium ſecundum ordinem Melchiſedech ... Participem autem fieri Menſę illius, ipſum eſt incipere habere vitam.*

Cęna Domini. V. Cęnam *Domini* Patres aliquando, ſed tamen infrequenter, appellarunt, quia Sacramentum iſtud Chriſtus inſtituit, poſtquam cœnaſſet. Ita *Tertullianus* Lib. *De Spectaculis*, C. XIII. *S. Auguſt.* Epiſtola LIV. alias CXVIII. ad Januarium, *Theodoretus* in C. XI. Epiſt. II. ad Corinthios, & *S. Thomas* in Commentario ejuſdem capitis ad illa verba Apoſtoli, *Convenientibus vobis in unum, non eſt Dominicam Cœnam manducare.* Hujus typus Cœna illa magna Patris-familias, cujus parabolam Chriſtus proponit Lucæ XIV. *Homo quidam fecit Cœnam magnam, & vocavit multos.*

Panis vitæ. VI. Vocatur *Panis vitæ, qui de cœlo deſcendit, Panis Angelorum, Panis ſuperſubſtantialis, Panis in Bethleem natus, Panis Dominus, Panis concordiæ.* S. Hieronymus in Prœmio Lib. V. Commentar. in Jeremiam: *Securus populus Domini cum Jeſu Jordanis fluenta tranſibit, & poſt vaſtam ſolitudinem comedet Panem, qui in Bethleem noſtro natus eſt viculo.* S. Auguſtinus Tractatu LIX. in Joannem, de Apoſtolis & Juda proditore loquens: *Illi manducabant panem Dominum, ille panem Domini contra Dominum: illi vitam, ille pœnam: Qui enim manducat indigne, ait Apoſtolus, judicium ſibi manducat.* S. Cyrillus Alexandrinus Libro XIII. De Adoratione in Spiritu, & Veritate: *Menſa quidem propoſitionum panem habens, incruentam Hoſtiam ſignificat, qua benedicamur, dum panem manducamus illum, qui de cœlo eſt, Chriſtum ſcilicet.* S. Joannes Chryſoſtomus Homilia XXVII. in Epiſtolam I. ad Corinthios: *Si delitiæ mors ſunt mulieri, multo magis viro, etſi hoc cum alio tempore fiat, perdit, multo magis poſt Sacramentorum communionem. Tu autem pane vitæ accepto, facis rem mortis, & non horreſcis?* S. Cyprianus Lib. De Oratione Dominica: *Hunc autem panem dari nobis quotidie poſtulamus, ne qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiam quotidie ad cibum ſalutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abſtenti, & non communicantes a cœleſti pane prohibemur, a Chriſti corpore ſeparemur; ipſo prædicante, & monente: Ego ſum panis vitæ qui de cœlo deſcendi. Si quis ederit de meo pane, vivet in æternum.* S. Auguſt. Tractatu XXV. in Joannem, Euchariſtiam vocat *Panem concordiæ*, Eccleſia in Officio Sanctiſſimi Sacramenti vo-

I Jn. 6. 59

cat

cat *Panem Angelorum*, & in Canone Miſſæ, *Panem ſanctum vitæ æternæ*, & *Calicem ſalutis perpetuæ*.

VII. *Fractio panis* a Veteribus interdum appellatur, qui de Euchariſtia intelligunt, quod *Actorum* II. ſcriptum eſt: *Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum*, & *communicatione fractionis panis*, & *orationibus*. Et quod Lucæ XXIV. legitur: *Et cognoverunt eum in fractione panis*. Ita intellexit *S. Auguſtinus* Tractatu II. in Epiſtolam S. Joannis: *Diſcipuli*, inquit, *Eum non agnoverunt niſi in fractione panis. Et vere qui non ſibi judicium manducat, & bibit, in fractione panis Chriſtum agnoſcit*. Quid Apoſtoli verbis expreſſius? *Panis, quem frangimus, nonne communicatio Corporis Domini eſt?* Quam procul dubio ſententiam S. Ignatius Martyr ſpectat Epiſtola ad Epheſios: *Unum panem frangentes* (inquit) *quod eſt pharmacum immortalitatis*. Fractio panis. 1. Cor. 10. 16.

VIII. Vocatur *Sacramentum Fidelium*, *Myſterium Fidei*, *Chriſtianæ Religionis arcanum*, quia Infidelibus, & Catechumenis ejus notitia abſcondebatur: tum ut major reverentia Myſteriis ſervaretur; tum ut Catechumeni ardentius concupiſcerent, & ardentius quærerent, quod ipſis religioſe occultabatur, & ad Baptiſmum propterea feſtinarent, quo Myſteriorum communicationem mererentur: tum ut Paganorum reſpectu ſervaretur præceptum Domini prohibentis *Dare Sanctum canibus, & projicere margaritas ante porcos*. Quam rationem urget *S. Cyrillus Alexand.* Lib. VII. *Contra Julianum*, verſus finem. *S. Ambroſius* Oratione de Obitu Satyri fratris: *Quos initiatos eſſe cognoverat, ab his divinum illud Fidelium Sacramentum popoſcit, non ut curioſius oculos inſereret arcanis, ſed ut Fidei ſuæ conſequeretur auxilium*. S. Auguſt. Sermone CXXXI. alias II. De Verbis Apoſtoli: *Audivimus veracem Magiſtrum, divinum Redemptorem, humanum Salvatorem, commendantem nobis pretium noſtrum, ſanguinem ſuum. Locutus eſt enim nobis de corpore, & ſanguine ſuo: Corpus dixit eſcam, Sanguinem potum. Sacramentum Fidelium agnoſcunt Fideles. Audientes autem quid aliud quam audiunt?* Plura id genus occurrunt apud alios Patres. Sacramentum Fidelium. Matth. 7.

IX. *Communio* vocatur, quia per Euchariſtiam reipſa participes ſumus Corporis, & Sanguinis Chriſti, nec ſolum voluntate, & affectu, quod & amantibus omnibus commune eſt, ſed realiter, & ſubſtantialiter cum ipſo conjungimur, & commiſcemur, unum corpus facti, & una caro. Hæc appellatio ſumpta eſt ex Apoſtolo I. ad Corinthios X. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Chriſti eſt? Et panis, quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini eſt? Quoniam unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes, qui de uno pane participamus*. Hoc nomen uſurpant S. Cyprianus Epiſtola LIV. *At vero nunc non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt; nec morientibus, ſed viventibus communicatio a nobis danda eſt, ut quos excitamus, & hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus, ſed protectione Sanguinis, & Corporis Chriſti muniamus; & cum ad hoc fiat Euchariſtia, ut poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra Adverſarium volumus, munimento Dominicæ ſaturitatis armemus. Nam quomodo docemus, aut provocamus eos in confeſſione nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti Sanguinem denegamus? Aut quomodo ad Martyrii poculum idoneos facimus, ſi non eos prius ad bibendum in Eccleſia poculum Domini jure communicationis admittimus?* S. Hieronymus Lib. III. Dialogorum contra Pelagianos: *De Baptiſmatis fonte ſurgentes, & regenerati in Dominum Salvatorem: impleto, quod de ſe ſcriptum eſt*, Beati quorum remiſſæ „ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata: *ſtatim in prima Communione Corporis Chriſti dicunt*, Et dimitte nobis debita noſtra; *quæ illi* Communio. Pſalm. 31. 1. Cor. 10. 36.

ſue-

fuerant in Christi confessione dimissa. S. Joannes Chrysostomus Homilia XXIV.
1. Cor. 10. 16 in 1. ad Corinthios, explicans illa verba, *Panis, quem frangimus, nonne communicatio Corporis Christi est?* ait: *Cur non dixit, participatio? Quoniam voluit aliquid amplius significare, & magnam indicare conjunctionem. Non solum enim communicamus, eo quod sumus participes, & sumimus, sed etiam eo quod uniamur ... Quid enim, inquit, dico communicationem? Sumus ipsum illud corpus. Quid enim est panis? Corpus Christi. Quid autem fiunt, qui sumunt? Corpus Christi, non corpora multa, sed unum corpus.* Ante Hieronymum, & Chrysostomum Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi Mystagogica V. *Accedens autem ad Communionem non expansis manuum volis accede, neque disjunctis digitis, sed sinistram veluti sedem quamdam subjicias dexteræ, quæ tantum Regem susceptura est, & concava manu suscipe Corpus Christi, dicens*, Amen. S. August. Epistola LIV. olim CXVIII. ad Januarium: *Alii quotidie communicant Corpori, & Sanguini Domini, alii certis diebus accipiunt.* S. Thomas III P. Q. LXXIII. A. IV. *Dicitur Communio quia communicamus per ipsam Christo, quia participamus de ejus carne, & divinitate, & quia communicamus, & unimur ad invicem per ipsam.*

Corpus Domini. X. Eucharistiam Corpus, & Sanguinem Domini frequentius appellaverunt antiqui Patres, Christi hoc Sacramentum instituentis verbis persuasi, *Accipite, & manducate: Hoc est Corpus meum. Accipite, & bibite: Hic est Sanguis meus*. Et Apostoli 1. Ad Corinthios XI. 29. *Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini*. Hinc Sacerdos Eucharistiam Fidelibus porrigens, dicebat, ad eorum fidem, & pietatem excitandam, *Corpus Christi*: ipsi vero respondebant, *Amen*; id est, *Verum est*. Testes sunt *S. Cornelius* Pontifex, & Martyr, Epistola ad *Fabium* Antiochenum Episcopum, apud *Eusebium* Libro VI. *Historiæ Ecclesiasticæ* C. XLIII. S. Dionysius Alexandrinus Epistola ad *Xistum* Episcopum Romanum, apud *Eusebium* Libro VII. C. IX. *S. Cyrillus Hierosolymitanus* Catechesi Mystagogica V. *S. Ambrosius* Libro *De his, qui Mysteriis initiantur*, C. IX. *S. August.* Lib. XII. *Contra Faustum*, C. X. Eucharistiam *Corpus, & Sanguinem Christi* etiam appellant *Tertullianus* Lib. *De Resurrectione Carnis*, C. VIII. *S. Cyprianus* Epistola LXII. ad Cæcilium, *S. Hieronymus* Epistola 1. ad Heliodorum, *S. Joannes Chrysostomus* Homilia XLV. in Joannem, & alibi passim, aliique Patres, quorum loca indicare longioris, & inutilis operæ foret.

Sancta & Sanctum Domini. XI. Sacramentum istud *Sancta, Sanctum Domini*, & *Sanctum* simpliciter appellarunt, quod pretiosum Corpus, & Sanguinem Christi contineat, qui *Sanctus Sanctorum* est, & fons totius sanctitatis. Hæc nomina usurpant *S. Cyprianus* Lib. De Lapsis: *A Diaboli aris revertentes, ad Sanctum Domini sordidis, & infectis nidore manibus accedunt*. Ibidem: *Et cum quædam arcam suam, in qua Domini Sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgente deterrita est, ne auderet attingere*. Antiquior S. Cypriano *Tertullianus* Lib. *De Spectaculis*, C. XXV. *Quale est ... ex ore, quo Amen in Sanctum protuleris, gladiatori testimonium reddere?* Dionysius Alexandrinus Epistola ad *Basilidem* Canone II. *Ad Sancta autem Sanctorum, qui non omnino anima pariter, & corpore purus est, accedere prohibebitur.* Concilium Laodicenum Canone XIV. *Quod Sancta nullo modo causa Eulogiarum tempore Paschalis Festi ad alias Parochias debeant destinari*. S. Cyrillus Alexandrinus Lib. XII. in Joannem: *Accedentibus ad benedictionem mysticam, Ministri Ministerii magna voce clamant*, Sancta Sanctis: *solis sanctificatis spiritu tactum, & sanctificationem Corporis Christi congruere significantes*.

XII.

XII. *Gratia* vocatur, non ſolum quia per ipſum gratia in cordibus noſtris diffunditur, ſed quia Chriſtum continet gratiæ auctorem, qui ſuum ipſe Corpus, & Sanguinem animam, & divinitatem, ſub ſacris ſpeciebus communicat. Hoc nomen Euchariſtiæ tribuunt *S. Cyprianus* Lib. De Lapſis: *Documento unius oſtenſum eſt, Dominum recedere, cum negatur; nec immerentibus ad ſalutem prodeſſe, quod ſumitur, quando Gratia ſalutaris in cinerem, Sanctitate fugiente mutetur.* S. Auguſt. Tractatu XXVII. in Joannem: *Illi putabant eum erogaturum Corpus ſuum, ille autem dixit ſe aſcenſurum in cœlum, utique integrum.* Cum videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat prius; *certe vel tunc videbitis; quia non eo modo quo putatis erogat Corpus ſuum; certe vel tunc intelligetis, quia Gratia ejus non conſumitur morſibus.* Palladius in Hiſtoria SS. Patrum, C. LXXII. *Ammon aliquando offerens Deo cultum, vidit Angelum ſtantem a dextris Altaris, & ſignantem Fratres accedentes ad Gratiam.* Gratia. Joan. 6. 63.

XIII. *Vita* nuncupata eſt, quia Chriſtum continet vitæ Auctorem, qui de ſe dixit: *Ego ſum panis vivus*: &, *Qui manducat meam carnem, vivet in æternum.* Hinc *S. Ambroſius* Lib. *De his, qui Myſteriis initiantur*, C. VIII. *Iſte panis vivus, qui de cœlo deſcendit, vitæ æternæ ſubſtantiam ſubminiſtrat.* S. Auguſt. Lib. I. *De Peccatorum Meritis, & Remiſſione*, C. XXIV. *Optime Punici Chriſtiani Baptiſmum ipſum nihil aliud quam Salutem, & Sacramentum Corporis Chriſti nihil aliud, quam Vitam vocant. Unde niſi ex antiqua, ut exiſtimo, Apoſtolica Traditione?* Et infra, *Quid aliud etiam, qui Sacramentum Menſæ Dominicæ Vitam vocant, niſi quod dictum eſt*, Ego *ſum panis vitæ?* Vita.

XIV. *Spiritalis eſca*, vel *Spiritalis alimonia* vocata eſt Euchariſtia, tum quia Chriſti Corpus, quod continet, ſpiritalibus dotibus indutum eſt, utpote glorioſum, & immortale: tum quia divinitatis virtute, cujus organum conjunctum eſt, ſubſiſtens ſcilicet in perſona Filii Dei, animas noſtras alit, & vegetat, vitamque ſpiritualem ſuſtentat. *S. Ambroſius* Lib. *De his, qui Miſteriis initiantur* C. IX. *In illo Sacramento Chriſtus eſt, quia Corpus eſt Chriſti; non ergo corporalis eſca, ſed ſpiritalis eſt.* Sanctus Leo Epiſtola XLVI. alias XXIII. ad Clerum, & Plebem Conſtantinopolitanæ urbis: *In quibus ſunt ignorantiæ tenebris? In quo hactenus deſidiæ torpore jacuere? Ut nec auditu diſcerent, vel lectione cognoſcerent, quod in Eccleſia Dei in omnium ore tam conſonum eſt, ut nec ab infantium linguis veritas Corporis, & Sanguinis Chriſti inter Communionis Sacramenta taceatur? Quia in illa myſtica diſtributione ſpiritalis alimoniæ hoc impartitur, hoc ſumitur: ut accipientes virtutem cœleſtis cibi, in carnem ipſius, qui caro noſtra factus eſt, tranſeamus.* S. Cyrillus Alexandrinus Lib. IV. in Joannem: *Spiritum hic ipſam carnem nuncupavit; non quia naturam carnis amiſerit, & in ſpiritum mutata ſit, ſed quia ſumme cum eo conjuncta, totam vivificandi vim hauſit.* Hinc Apoſtolus de typo ejus ait: *Patres noſtri eamdem eſcam ſpiritalem manducaverunt, & eumdem potum ſpiritalem biberunt.* Spiritalis eſca. 1. Cor. 10. 3.

XV. *Sacrificium* appellatur, quia in eo Chriſtus pro totius mundi redemptione in Cruce ſemel oblatus, incruenta ratione offertur, ut hæc ipſa oblatio nobis applicetur. Ita vocant Euſebius Cæſareenſis Libro I. Demonſtrationis Evangelicæ, *Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi Myſtagogica V. *S. Auguſt.* Lib. XV. *De Civitate Dei*, C. XXI. & alibi, nec non alii Patres, quorum teſtimonia in progreſſu Tractatus hujus proferentur, vel indicabuntur. Sacrificium.

XVI. *Pretium noſtrum* a Patribus vocatur, quod idem Corpus contineat, quod pro noſtra redemptione in Cruce immolatum, eumdem Sanguinem, qui pro nobis effuſus eſt. Ita *S. Auguſt.* Lib. IX. *Confeſſionum*, C. XII. *Nam* Pretium noſtrum.

ne-

neque in eis precibus, quas tibi fudimus, cum offerretur pro ea Sacrificium pretii noſtri, jam juxta ſepulcrum poſito cadavere ... Nec in eis precibus ego flevi, &c. Epiſtola xliii. alias clxii. C. viii. *Tolerat ipſe Dominus Judam, diabolum, furem, & venditorem ſuum, ſinit accipere inter innocentes Diſcipulos, quod Fideles noverunt, pretium noſtrum.*

Sacramentum Sacramentorum.

XVII. *Sacramentum Sacramentorum* per excellentiam vocatur a S. Dionyſio Lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia C. iii. Auctore Sermonis in Cœna Domini inter Opera S. Bernardi, & S. Thoma iii. P. Q. lxv. A. ii. Tum quia *In Sacramento Euchariſtiæ continetur ipſe Chriſtus ſubſtantialiter; in aliis autem Sacramentis continetur virtus quædam inſtrumentalis participata a Chriſto: tum quia omnia alia Sacramenta ordinari videntur ad hoc Sacramentum ſicut ad finem.* Hinc paſſim a Fidelibus Euchariſtia *Sancti Sacramenti* nomine ſignificatur. Hinc *S. Auguſt.* Epiſtola liv. alias cxviii. illam *Magnum Sacramentum* vocat.

Quid habet rationem Sacramenti in Euchariſtia?

Qua occaſione notandum eſt cum Hugone a S. Victore, & Magiſtro Sententiarum, in hoc Sacramento tria eſſe conſideranda; unum, quod eſt *Sacramentum tantum*; alterum, quod ſimul *Res* eſt, & *Sacramentum*; tertium quod *Res* eſt, & *non Sacramentum*. *Sacramentum tantum* eſt ſpecies viſibilis panis, & vini: ea enim ita ſignum eſt alicujus rei, ut non ſit res ſignificata. Significat autem Corpus Chriſti verum, quod ſub ea continetur; & præterea Corpus Chriſti myſticum, quod eſt Eccleſia: illud quidem ratione alimenti: quia ſicut panis præ ceteris cibis corporaliter hominem nutrit, & vinum exhilarat; ita Caro, & Sanguis Chriſti ſpiritaliter hominem nutriunt, & recreant: illud vero ratione unionis: quia ſicut ex multis granis unus panis conficitur, & ex multis uvis vinum confluit; ita ex omnibus Fidelibus tamquam variis membris charitate compactis, & coagmentatis unum Chriſti Corpus Myſticum, quod eſt Eccleſia, conſtituitur, ut explicat *S. Auguſt.* Tractatu xxvi. in Joannem, & Sermone ad Infantes. *Res ſimul, & Sacramentum*, eſt Corpus, & Sanguis Chriſti Domini, quia & per ſpecies viſibiles ſignificatur, & Corpus Myſticum ſignificat, gratiamque inviſibilem, quam digne ſuſcipientibus confert. *Res, & non Sacramentum*, eſt Myſticum Chriſti Corpus, quod hoc Sacramento non continetur, ſed ſignificatur tantum & gratia inviſibilis, quam Euchariſtia virtute continet, quamque ex ipſa hauriunt, qui digne illam recipiunt.

Notandum ſecundo, cum Sacramentum dicatur ex eo, quod continet aliquid ſacrum; poſſit autem aliquid eſſe ſacrum dupliciter, ſcilicet abſolute, & in ordine ad aliud: hoc diſcrimen eſſe inter Euchariſtiam, & alia Sacramenta habentia materiam ſenſibilem, quod Euchariſtia continet aliquid ſacrum abſolute ſcilicet ipſum Corpus Chriſti; aqua vero Baptiſmi continet aliquid ſacrum in ordine ad aliud, ſcilicet virtutem ſanctificandi: (& eadem eſt ratio Chriſmatis, & ſimilium.) *Et ideo* (inquit S. Thomas) *Sacramentum Euchariſtiæ perficitur in ipſa conſecratione materiæ; alia vero Sacramenta perficiuntur in applicatione materiæ ad hominem ſanctificandum.* Quod diſcrimen, & ſacra Synodus Tridentina Seſſione xiii. Cap. iii. explicat his verbis. *Commune hoc quidem eſt ſanctiſſimæ Euchariſtiæ cum ceteris Sacramentis, ſymbolum eſſe rei ſacræ, & inviſibilis gratiæ formam inviſibilem: verum illud in ea excellens, & ſingulare reperitur, quod reliqua Sacramenta tunc primum ſanctificandi vim habent, cum quis illis utitur; at in Euchariſtia ipſe ſanctitatis Auctor ante uſum eſt: nondum enim Euchariſtiam de manu Domini Apoſtoli ſuſceperant, cum vere tamen ipſe affirmaret Corpus ſuum eſſe quod præbebat.*

iii. P. Q. lxxiii. A. 1. ad iii.

Notandum tertio, etſi ſpecies viſibilis panis, & vini vere Sacramentum

dici

dici poſſit, quatenus rei ſacræ, Corporis ſcilicet, & Sanguinis Chriſti realiter præſentium ſignum eſt; tamen Corpus ipſum, & Sanguinem Domini noſtri, quatenus exiſtunt ſub viſibilibus panis, & vini ſpeciebus, proprie etiam & vere Sacramentum eſſe, & appellari. Cum enim Tridentina Synodus Seſſione XIII. C. V. & Canone VI. docet, ac declarat, *Omnes Chriſti Fideles, pro more in Catholica Eccleſia ſemper recepto, Latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic Sanctiſſimo Sacramento exhibere* debere, Sacramenti nomine ſpecies panis, & vini non intelligit, ſed ipſum Chriſti Corpus, & Sanguinem ſub illis. Unde in Canone laudato, *Chriſtum unigenitum Dei Filium in ſancto Euchariſtiæ Sacramento adorandum* pronunciat. Et in Profeſſione Fidei a *Pio Quarto* præſcripta hæc habentur: *Fateor etiam ſub altera tantum ſpecie totum, atque integrum Chriſtum, verumque Sacramentum ſumi.* Corpus itaque Chriſti ſub ſpecie viſibili verum Sacramentum eſt.

Unitas Sacramenti.

Notandum quarto, quamvis duo ſint elementa, panis ſcilicet, & vinum, ex quibus integrum Euchariſtiæ Sacramentum conficitur, non tamen plura Sacramenta, ſed unum tantum eſſe. Nam cum hujus Sacramenti gratia unum Corpus Myſticum efficiatur, ut Sacramento ipſum conveniat rei, quam efficit, unum eſſe oportet. Unum autem eſt, non quia individuum ſit, ſed quia unius rei ſignificationem habet, & totum quoddam perfectum eſt, conſtans partibus ad eumdem finem ordinatis: ad ſpiritalem enim refectionem ordinatur, quæ proportionem quamdam habet cum corporali, ad quam cibus, & potus concurrunt. *Et ideo etiam ad integritatem hujus Sacramenti duo concurrunt, ſcilicet ſpiritualis cibus, & ſpiritualis potus, ſecundum illud Joannis* VI. *Caro mea vere eſt cibus, & Sanguis meus vere eſt potus.* Unde hoc Sacramentum eſt multiplex, ſi ſpectetur materia remota, panis nempe, & vinum, ut res quædam ſunt; unum vero, ſi ſpectetur ſignificatio, perfectio, & finis. *Nam quemadmodum cibus, & potio, quæ duæ diverſæ res ſunt, ad unam tantum rem adhibentur, ut ſcilicet vires corporis reficiantur: ita etiam duas diverſas Sacramenti ſpecies illis reſpondere conſentaneum fuit, quæ cibum ſpiritualem ſignificarent, quo mentes ſuſtinentur, & recreantur* (inquit Concilii Trid. Catechiſmus.) *Atque* ita intelligendum eſt Caput, *Comperimus*, Diſt. II. *De Conſecratione*, ex *Gelaſio* ſumptum, cujus hæc ſunt verba: *Comperimus autem, quod quidam ſumpta tantummodo Corporis ſacri portione, a Calice ſacri cruoris abſtineant: qui proculdubio (quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur obſtringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diviſio unius ejusdemque Myſterii ſine grandi ſacrilegio non poteſt provenire.* Hinc Eccleſia in eadem Collecta pro vivis, & defunctis plurali ſimul, & ſingulari numero Euchariſtiæ Sacramentum deſignat: *Purificent nos, Domine, Sacramenta, quæ ſumpſimus*: & *Præſta ut hoc tuum Sacramentum non ſit nobis reatus ad pœnam, ſed interceſſio ſalutaris ad veniam.*

S. Thomas III. P. Q. 63. A. 2.

Sacramenti ſignificatio.

Notandum quinto, Euchariſtiam tria ſignificare; primum Chriſti Paſſionem, quæ præteriit: ipſe enim ait Lucæ XXII. *Hoc facite in meam commemorationem*: & Apoſtolus I. ad Corinthios XI. *Quotieſcumque manducabitis Panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat.* Alterum eſt divina gratia, quæ præſens ad animam alendam, & ſuſtentandam hoc Sacramento tribuitur. Tertium eſt, quod futurum prænunciat, æternæ jucunditatis, & gloriæ fructus, quos in cœleſti patria ex Dei promiſſione capiemus. Ad hæc vero ſingula declaranda, totum Sacramentum, quamvis ex diverſis ſpeciebus conſtet, tamquam ad unius rei ſignificationem refertur (inquit Tridentini Concilii Catechiſmus.)

Euchariſtia Pax vocata.

XVIII. *Pacis* quoque nomine appellatam Euchariſtiam conſtat ex *S. Cypriano* tum variis in Epiſtolis, tum Libro *De Lapſis*, ubi Communionem

Euchariſtiæ, aut certe jus illam recipiendi ad Martyrum preces Lapſis reſtitutum, *Pacem* vocat; & eos, qui Euchariſtia ante exitum e vita donati ſunt, præmitti ait ad Dominum cum pace, quam Martyres Libellis ſuis eis dari poſtularunt. Et Epiſtola LIV. ad *Cornelium* Romanum Synodi Africanæ nomine data, *At vero nunc* (inquit) *non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt, nec morientibus, ſed viventibus communicatio a nobis danda eſt, &c.* Vocatum eſſe etiam *Sacramentum pacis, & charitatis* (inquit Concilii Tridentini Catechiſmus) ut intelligamus *Quam indigni ſint Chriſtiano nomine, qui inimicitias exercent, odiaque, diſſidia, & diſcordias, ut teterrimas fidelium peſtes omnino exterminandas eſſe, cum præſertim quotidiano Religionis noſtræ Sacrificio, nihil nos ſtudioſius ſervare, quam pacem, & charitatem profiteamur.* Hinc illud *Tertulliani* Lib. de Oratione C. X. *Memoria præceptorum viam, & orationibus ſternit ad cœlum, quorum præcipuum eſt: ne prius aſcendamus ad Dei Altare, quam ſi quid diſcordiæ, vel offenſæ cum fratribus contraxerimus, reſolvamus. Quid eſt enim ad pacem Dei recedere ſine pace? Ad remiſſionem debitorum cum retentione? Quomodo placabit Patrem iratus in fratrem, cum omnis ira ab initio interdicta ſit nobis?*

Viaticum. XIX. Euchariſtia denique *Viaticum* appellatur, tum quia ſpiritalis cibus eſt, quo in hujus vitæ peregrinatione ſuſtentamur, illo pane adumbratus, de quo Angelus Domini *Eliæ* dixit III. Regum XIX. *Surge, comede: grandis enim tibi reſtat via. Qui cum ſurrexiſſet, comedit, & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus uſque ad montem Dei Horeb.* Tum quia viam nobis ad æternam gloriam, & felicitatem munit. Quare ex veteri Eccleſiæ inſtituto cavetur, ut nemo Fidelium ſine hoc Sacramento e vita excedat. Ita ſancitum eſt Nicæni Concilii Canone XIII. Carthaginenſis IV. Canone LXX. & Vaſenſis Canone II. S. Joannes Chryſoſtomus, Lib. VI. De Sacerdotio, *Alius quidam*, inquit, *mihi narravit, non ille quidem ab alio edoctus ſed dignus habitus qui id & vidiſſet ipſe, & audiſſet, quod qui de vita hac emigraturi ſunt, ſi Myſteriorum hujuſmodi cum pura, ac munda conſcientia fuerint participes ſpiritum efflaturi, ab Angelis illorum corpora ſatellitum more ſtipantibus, propter aſſumptum illud Sacrum, hinc recta in cœlum abducuntur.* S. Hieronymus ad C. XV. S. Matthæi: *Non vult eos Jeſus dimittere jejunos, ne deficiant in via. Periclitatur ergo, qui ſine cœleſti Pane ad optatam manſionem pervenire feſtinat. Unde & Angelus loquitur ad Eliam*: Surge, *& manduca, quia grandem viam ambulaturus es.* S. Gaudentius Tractatu II. in Exodum: *Hoc illud eſt Viaticum noſtri itineris, quo in hac vita alimur, ac nutrimur, donec ad ipſum pergamus, de hoc ſæculo recedentes. Unde dicebat idem Dominus*: *Niſi manducaveritis meam Carnem, & biberitis meum Sanguinem, non habebitis vitam in vobis ipſis.*

Euchariſtiæ definitio. Definiri poteſt Euchariſtia hunc in modum: *Euchariſtia eſt Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti, ad ſpiritualem Fidelium alimoniam a Chriſto inſtitutum.*

AR-

ARTICULUS II.

De Euchariſtiæ Figuris, & Inſtitutione.

§. I.

De Figuris hujus Sacramenti.

SI ſpectetur in Euchariſtia id, quod eſt Sacramentum tantum, ſcilicet panis, & vinum, potiſſima ejus figura fuit oblatio Melchiſedech, qui panem, & vinum obtulit. Si ſpectetur id, quod res eſt, & Sacramentum, ſcilicet Corpus Chriſti verum, quod pro nobis in cruce paſſum, & immolatum eſt, figuræ ejus fuerunt omnia ſacrificia veteris Teſtamenti. Si ſpectetur id, quod res tantum, ſcilicet effectus hujus Sacramenti, præcipua ejus figura fuit Manna, quod habebat in ſe *Omnis ſaporis ſuavitatem*; ſicut & gratia hujus Sacramenti quantum ad omnia reficit mentem. At Agnus Paſchalis præcipua fuit, & magis expreſſa Euchariſtiæ figura, his omnibus characteribus ipſum repræſentans: quantum ad id, quod eſt Sacramentum tantum, quia manducabatur cum panibus azymis, ſecundum illud Exod. XII. *Edent carnes, & azymos panes*: quantum ad id, quod eſt res, & Sacramentum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Iſrael decima quarta Luna; & fuit figura Paſſionis Chriſti, qui propter innocentiam dicitur Agnus: quantum vero ad effectum, quia per Sanguinem Agni Paſchalis protecti ſunt filii Iſrael a devaſtante Angelo, & educti de Ægyptiaca ſervitute. Agnus igitur Paſchalis præcipua fuit hujus Sacramenti figura, quia ſecundum omnia ipſum repræſentat. Unde Apoſtolus I. ad Corinthios V. ait: *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: itaque epulemur in azymis ſinceritatis, & veritatis*. Quæ uberem Parochis, & verbi ſacri Concionatoribus dicendi materiam ſuppeditabunt, ſi figurarum hujuſmodi analogias cum Euchariſtia meditentur, & Fidelibus exponant. Agni Paſchalis ritum, quatenus Euchariſtiæ figura eſt, præclare *S. Gregorius Magnus* exponit Homilia XXII. in Evangelia. „ Quid ſit (*inquit*) Sanguis Agni, non „ jam audiendo, ſed bibendo didiciſtis. Qui Sanguis per utrumque poſtem po„ nitur, quando non ſolum ore corporis, ſed etiam ore cordis hauritur. In „ utroque etenim poſte Sanguis Agni eſt poſitus, quando Sacramentum paſ„ ſionis illius cum ore ad redemptionem ſumitur, ad imitationem quoque „ intenta mente cogitatur. Nam qui ſic Redemptoris ſui Sanguinem ac„ cipit, ut imitari paſſionem illius necdum velit, in uno poſte Sanguinem „ poſuit, qui etiam in ſuperliminaribus domorum ponendus eſt. Quid enim „ ſpiritaliter domos, niſi mentes noſtras accipimus, in quibus per cogitatio„ nem inhabitamus? cujus domus ſuperliminare eſt ipſa intentio, quæ præ„ eminet actioni. Qui ergo intentionem cogitationis ſuæ ad imitationem „ Dominicæ Paſſionis dirigit, in ſuperliminari domus Agni Sanguinem ponit. „ Vel certe domus noſtræ ipſa ſunt corpora, in quibus quouſque vivimus, „ habitamus. Et in ſuperliminari domus Agni ſanguinem ponimus, quia „ crucem paſſionis illius in fronte portamus. De quo adhuc Agno ſubdi„ tur: *Et edent carnes nocte illa aſſas igni*. In nocte quippe Agnum come„ dimus, quia in Sacramento modo Dominicum Corpus accipimus, quando „ adhuc ad invicem noſtras conſcientias non videmus ... ſed ſola Redem„ ptoris noſtri percepta Sacramenta ad veram ſolemnitatem mentis non ſuf„ ficiunt, niſi eis quoque & bona opera jungantur. Quid enim prodeſt „ Corpus, & Sanguinem illius ore percipere, & ei perverſis moribus con„ traire? Unde bene adhuc ad comedendum ſubditur: *Et azymos panes cum „ lactucis agreſtibus*. Panes quippe ſine fermento comedit, qui recta opera „ ſine operatione vanæ gloriæ exercet, qui mandata miſericordiæ ſine ad-

S. Thomas III. P. Q. LXXIII. A. VI. Geneſ. 14. 18. S. Cyprian. Epiſt. 63. Geneſ. 16. Sap. 16. 20. 21. Agnus Paſchalis præcipua Euchariſtiæ figura. Exod. 12.

Ritus comedendi Agnum Paſchalem ſpiritaliter explicatus, & ad ſacram Euchariſtiæ Communionem applicatus.

Exod. 12.

„ mixtione peccati exhibet; ne perverſe diripiat, quod quaſi recte diſpen-
„ ſat ... Lactucæ vero agreſtes valde amaræ ſunt. Carnes ergo agni cum
„ lactucis agreſtibus ſunt edendæ, ut cum Corpus Redemptoris accipimus,
„ nos pro peccatis noſtris in fletibus affligamus, quatenus ipſa amaritudo
„ pœnitentiæ abſtergat a mentis ſtomacho perverſæ humorem vitæ .... De
„ quo adhuc recte ſubjungitur. *Caput cum pedibus, & inteſtinis vorabitis* ...
„ Caput Chriſti Deus eſt. Caput ergo Agni vorare, eſt divinitatem illius
„ fide percipere. Pedes vero Agni vorare eſt veſtigia humanitatis ejus
„ amando, & imitando perquirere. Quid vero ſunt inteſtina, niſi verbo-
„ rum illius occulta, & myſtica mandata? Quæ tunc voramus, cum ver-
„ ba vitæ cum aviditate ſumimus: in quo devorationis verbo quid aliud
„ quam pigritiæ noſtræ torpor reprehenditur? Qui ejus verba, ac myſteria,
„ & per noſmetipſos non requirimus, & dicta ab aliis audimus inviti. *Non*
„ *remanebit ex eo quidquam uſque ad mane*: quia ejus dicta magna ſunt ſo-
„ licitudine diſcutienda, quatenus priuſquam dies Reſurrectionis appareat,
„ in hac præſentis vitæ nocte omnia illius mandata intelligendo, & ope-
„ rando penetrentur: ſed quia valde difficile eſt, ut omne ſacrum Eloquium
„ poſſit intelligi, & omne ejus Myſterium penetrari, recte ſubjungitur: *Si*
„ *quid autem remanſerit, igne comburetis*. Quod ex Agno remanet, igne
„ comburrimus, quando hoc, quod de Myſterio Incarnationis ejus intelli-
„ gere, & penetrare non poſſumus, poteſtati Sancti Spiritus humiliter re-
„ ſervamus: ut non ſuperbe quis audeat vel contemnere, vel denunciare,
„ quod non intelligit: ſed hoc igni tradit, cum Spiritui-Sancto reſervat.
„ Qui Paſcha comedit, habere renes accinctos debet: ut qui ſolemnitatem
„ reſurrectionis, atque incorruptionis agit, corruptioni jam per vitia nulla
„ ſubjaceat, voluptates edomet, carnem a luxuria reſtringat. Subditur,
„ *Calceamenta habebitis in pedibus*. Quid ſunt etenim pedes noſtri, niſi ope-
„ ra? Quid vero calceamenta, niſi pelles mortuorum animalium? Calcea-
„ menta autem pedes muniunt. Quæ vero ſunt mortua animalia, ex quo-
„ rum pellibus noſtri muniuntur pedes, niſi antiqui Patres, qui nos ad æter-
„ nam Patriam præceſſerunt? Quorum dum exempla conſpicimus, noſtri
„ operis pedes munimus. Calceamenta ergo in pedibus habere, eſt mortuorum
„ vitam conſpicere, & noſtra veſtigia a peccati vulnere cuſtodire. *Tenentes*
„ *baculos in manibus*. Quid lex per baculum niſi paſtoralem cuſtodiam de-
„ ſignat? Et notandum, quod prius præcipimur renes accingere, poſtmo-
„ dum baculos tenere: quia illi debent curam Paſtoralem ſuſcipere, qui jam
„ in ſuo corpore ſciunt fluxa luxuriæ edomare: ut cum aliis fortia prædi-
„ cant, ipſi deſideriis mollibus enerviter non ſuccumbant. *Significat etiam*
„ *ille ritus comedendi agnum Paſchalem, Chriſtianos, ut peregrinos in hoc*
„ *mundo gerere ſe debere, terrenis omnibus ut viatores uti, nulli rei creatæ*
„ *inhærere* Manſoria dilectione (*ut loquitur S. Auguſtinus*) *ſi Chriſti veri A-*
„ *gni carnem in Euchariſtiæ Sacramento digne manducare velint. Additur*,
„ Et comedetis feſtinantes. *Hoc eſt* (*inquit S. Gregorius*) Mandata Dei, My-
„ ſteria Redemptoris, cœleſtis Patriæ gaudia cum feſtinatione cognoſcite, &
„ præcepta vitæ cum feſtinatione implere curate. Quia enim adhuc hodie
„ licet bene agere, ſcimus: utrum cras liceat, ignoramus. Feſtinantes ergo
„ Paſcha comedite, id eſt, ad ſolemnitatem Patriæ cęleſtis anhelate. Nemo
„ in hujus vitæ itinere torpeat, ne in Patria locum perdat. Nemo moras
„ ad appetenda ſtudia innectat, ſed cœpta perficiat, ne minime liceat im-
„ plere, quod inchoat. Si ad amorem Dei pigri non ſumus, adjuvat ipſe,
„ quem amamus.

§. II.

§. II.

De Euchariſtiæ inſtitutione.

SAlvator noſter diſceſſurus ex hoc mundo ad Patrem Euchariſtiæ Sacramentum inſtituit, *In quo divitias divini ſui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium ſuorum*, & ſe ipſum ex miſericordia, quæ nec explicari, nec comprehendi a creatura poteſt, dans eſcam timentibus ſe. Celebrata enim cum Diſcipulis Paſchalis Agni cœna, *Accepit panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum ... Hoc facite, quotieſcumque bibetis, in meam commemorationem.* Rationes inſtitutionis explicat Tridentina Synodus Seſſione XIII. C. II. his verbis: *Sumi autem voluit Sacramentum hoc, tamquam ſpiritualem animarum cibum, quo alantur, & confortentur viventes vita illius, qui dixit:* Qui manducat me, & ipſe vivet propter me: *& tamquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præſervemur. Pignus præterea id eſſe voluit futuræ noſtræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis: adeoque ſymbolum unius illius corporis, cujus ipſe caput exiſtit, cuique nos, tamquam membra, arctiſſima fidei, ſpei, & charitatis connexione adſtrictos eſſe voluit, ut idipſum omnes diceremus; nec eſſent in nobis ſchiſmata.* Futuræ gloriæ pignus Euchariſtiam appellavit Concilium, *S. Optato Milevitano* præeunte Lib. VI. contra Parmenianum, ubi ſic in Donatiſtas invehitur: *Quid eſt tam ſacrilegum, quam altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtuliſtis, frangere? In quibus vota populi, & membra Chriſti portata ſunt; unde a multis pignus ſalutis æternæ, & tutela fidei, & ſpes Reſurrectionis accepta eſt.*

Conc. Trident. Seſſ. XIII. Matt. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11. Euchariſtiæ inſtitutio.

1. Cor. 5. & 11.

Chriſtus Euchariſtiam in ultima Cœna convenienter inſtituit

Quam vero conveniens fuerit inſtitutio hujus Sacramenti in ultima Cœna, multis rationibus explicat *S. Thomas*, III. P. Q. LXXIII. A. V.

Prima petitur ex re, quæ in hoc Sacramento continetur. In eo enim continetur ipſe Chriſtus. Et ideo cum a Diſcipulis diſceſſurus eſſet, ſe ipſum in Sacramento eis reliquit. Unde Auctor Homiliarum ſub *Euſebii Emiſſeni* nomine laudatarum, Homilia V. De Paſchate: *Quia corpus aſſumptum ablaturus erat ex oculis noſtris, & ſideribus illaturus, ut nobis in hac die Sacramentum Corporis ſui conſecraret, ut coleretur jugiter per Myſterium, quod ſemel offerebatur in pretium: ut quia quotidiana, & indefeſſa currebat pro hominum ſalute redemptio, perpetua etiam eſſet redemptionis oblatio, & perennis illa victima viveret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia.*

Euchariſtiæ inſtitutio. Cap. Quia (35.) Dist. II. De Conſecratione.

Secunda ratio ſumitur ex fide Paſſionis Chriſti, ſine qua numquam potuit eſſe ſalus, ſecundum illud ad Romanos III. *Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius.* Et ideo (inquit S. Thomas) *Oportuit omni tempore apud homines eſſe aliquid repræſentativum Dominicæ Paſſionis: cujus in veteri quidem Teſtamento præcipuum Sacramentum erat Agnus Paſchalis: ſucceſſit autem ei in Novo Teſtamento Euchariſtiæ Sacramentum, quod eſt rememorativum præteritæ Paſſionis, ſicut & illud fuit præfigurativum futuræ.* Quamobrem conveniens fuit, ut *Imminente Paſſione, celebrato priori Sacramento, Novum Sacramentum inſtitueret.* Unde S. Leo Sermone VII. De Paſſione ait: *Ut ergo umbræ cederent corpori, & ceſſarent imagines ſub præſentia veritatis, antiqua obſervantia novo excluditur Sacramen-*

mento hoſtia in hoſtiam tranſit, ſanguine ſanguis aufertur, & legalis feſtivitas, dum mutatur impletur.

Tertia ratio ſumitur ex divini illius beneficii memoria, quam decet eſſe ſempiternam. „ Ea enim, quæ ultimo dicuntur, maxime ab amicis recedentibus, magis memoriæ commendantur; præſertim quia tunc magis inflammatur affectus ad amicos: ea vero ad quæ magis afficimur, profundius animo imprimuntur. *Quia igitur* Nihil in ſacrificiis majus eſſe poteſt quam Corpus, & Sanguis Chriſti, nec ulla oblatio hac potior eſt, ut habetur C. Nihil, *Diſt.* 1. *De Conſecratione*; ideo ut in majori veneratione haberetur, Dominus in ultimo diſceſſu ſuo Diſcipulis hoc Sacramentum inſtituit. *Hinc* S. Auguſtinus *Epiſtola* LIV. *alias* CXVIII. *ad* Januarium *ait*: Salvator quo vehementius commendaret Myſterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit altius infigere cordibus, & memoriæ Diſcipulorum, a quibus ad Paſſionem digreſſurus erat. *Hinc* & S. Gaudentius *Brixienſis Epiſcopus Tractatu* II. *de Paſchate*: Vere, *inquit*, iſtud eſt hæreditarium munus Teſtamenti ejus Novi, quod nobis ea nocte, qua tradebatur crucifigendus, tamquam pignus ſuæ præſentiæ dereliquit ... Voluit enim beneficia ſua permanere apud nos, voluit animas pretioſo Sanguine ſuo ſemper ſanctificari per imaginem propriæ Paſſionis: & ideo Diſcipulis fidelibus mandat quos primos Eccleſiæ ſuæ conſtituit Sacerdotes, ut indeſinenter iſta vitæ æternæ Myſteria exercerent, quæ neceſſe eſt a cunctis Sacerdotibus per ſingulas totius orbis Eccleſias celebrari, uſquequo iterum Chriſtus de cœlis adveniat; quo & ipſi Sacerdotes, & omnes pariter Fidelium populi exemplar Paſſionis Chriſti ante oculos habentes quotidie, & gerentes in manibus, ore etiam ſumentes, ac pectore, redemptionis noſtræ indelebili memoria teneamus, & contra venena diaboli dulcem medicinam ſempiterni tutaminis conſequamur.

ARTICULUS III.

De Materia Euchariſtiæ.

Euchariſtiæ Materia.

MAteriam hic intelligimus, non quæ in Euchariſtia permaneat, vel ex qua conſtet, ſed ex qua fiat hoc Sacramentum, Corpus nempe, & Sanguis Chriſti.

PROPOSITIO I.

Materia Euchariſtiæ eſt panis, & vinum.

Matth. 26. Luc. 22. Marc. 14. 1. Cor. 11.

HÆc veritas quatuor Evangeliſtarum, & Apoſtoli teſtimonio probatur. Unius *S. Matthæi* verba referre ſufficit. *Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite. Hoc eſt Corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Dico autem vobis: non bibam amodo de hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cum illud bibam vobiſcum novum in Regno Patris mei.* Idem conſtat ex Traditione, cujus teſtes ſunt Patres univerſi. Hinc Eccleſia execrata eſt *Cataphrygas*, & *Pepuzianos*, qui ex infantis anniculi ſanguine minutis punctionum vulneribus ex toto illius corpore expreſſo, & farinæ mixto, ſuam quaſi Euchariſtiam conficiebant, teſte *S. Auguſtino* Lib. de Hæreſibus. C. XXVI. (De fœdis, & abominandis *Gnoſticorum* Myſteriis ſilere præſtat, quam ea commemorare;) *Artotyritas* damnavit, qui panem, & caſeum in Sacrificio Altaris offerebant, teſtibus *SS. Epiphanio*, & *Auguſtino* eodem

Libro

Libro C. XXVIII. *Aquarios* proſcripſit, qui aquam ſolam ſpecie ſobrietatis in calicem infundebant, & conſecrabant. Contra hos errores editus eſt Canon tertius ex iis, qui Apoſtolici inſcribuntur, aliique complures a *Gratiano* compilati, Diſt. II. *De conſecratione*, quibus ſancitum eſt, ut in Altaris Sacrificio panis tantum, & vinum aquæ mixtum offeratur. Ita C. *In Sacramentorum*, ex Epiſtola ad Orthodoxos, S. Alexandro I. Pontifici Romano, & Martyri ſuppoſita. C. *Non oportet*, quod eſt LIV. ex Martini Bracarenſis Epiſcopi Capitulis. C. *In Sacramentis*, cujus hæc ſunt verba ex Concilii Carthaginenſis III. Canone XXIV. *In Sacramento Corporis, & Sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam ipſe Dominus tradidit, hoc eſt, panis, & vinum aquæ miſtum*. C. *Didicimus*, quod ex Canone XXVIII. Trullanæ Synodi expreſſum eſt. Cap. *Cum omne*, quod ex Epiſtola ad Epiſcopos Ægypti, venerando *Julii I.* Romani Epiſcopi nomini ſuppoſita profertur, cujus fere verbis conſtat Canon ſecundus Concilii Bracarenſis, quarti, contra quoſdam editus, qui *Contra divinos ordines, & Apoſtolicas inſtitutiones, lac pro vino in divinis Sacrificiis, aut non expreſſas uvas offerebant*, panem tantum, & calicem vino, & aqua permixtum offerri jubet; a ſacro Miniſterio ſuſpendit, & pœnitentiæ addicit Sacerdotes, qui contra Dominicam, Apoſtolicam, & Eccleſiaſticam Traditionem ea in re peccaverint. Decretum ſuum ſulcit auctoritate *S. Cypriani*, qui Dominicam Traditionem vindicat Epiſtola LXIII. ad *Cecilium*, contra quoſdam qui aquam ſolam in Sacrificiis matutinis offerebant, ne per ſaporem vini redolerent Sanguinem Chriſti, & ſic ab Ethnicis deprehenderentur: *Quamquam ſciam* (inquit) *Epiſcopos plurimos Eccleſiis Dominicis in toto mundo divina dignatione præpoſitos, Evangelicæ veritatis, ac Dominicæ Traditionis tenere rationem, nec ab eo, quod Chriſtus Magiſter & præcepit, & geſſit, humana, & novella inſtitutione decedere; tamen quoniam quidam, vel ignoranter, vel ſimpliciter, in Calice Dominico ſanctificando, & plebi miniſtrando non hoc faciunt, quod Jeſus Chriſtus Dominus, & Deus noſter ſacrificii hujus auctor, & doctor fecit, & docuit; religioſum pariter, ac neceſſarium duxi ad vos litteras facere, ut ſi quis in iſto errore adhuc teneatur, veritatis luce perſpecta ad radicem, atque originem Traditionis Dominicæ revertatur*. Et infra: *In Sacerdote Melchiſedech Sacrificii Dominici Sacramentum præfiguratum videmus, ſecundum quod Scriptura divina teſtatur, & dicit*: „ Et Melchiſedech Rex Salem protulit panem, & vinum. Fuit autem Sa- „ cerdos Dei ſummi, & benedixit Abraham. *Quod autem Melchiſedech typum Chriſti portaret, declarat in Pſalmis Spiritus-Sanctus ex perſona Pa- „ tris ad Filium dicens:* Ante Luciferum genui te; tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. *Qui ordo utique hic eſt de Sacrificio illo veniens, & inde deſcendens, quod Melchiſedech Sacerdos Dei ſummi fuit, quod panem, & vinum obtulit, quod Abraham benedixit. Nam quis magis Sacerdos Dei ſummi quam Dominus noſter Jeſus Chriſtus? Qui Sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem, quod Melchiſedech obtulerat, id eſt, panem, & vinum, ſuum ſcilicet Corpus, & Sanguinem*. Et infra: *Ut ergo in Geneſi per Melchiſecech Sacerdotem benedictio circa Abraham poſſet rite celebrari, præcedit ante imago Sacrificii Chriſti in pane, & vino ſcilicet conſtituta, quam rem perficiens, & adimplens Dominus, panem, & calicem mixtum vino obtulit, & qui eſt plenitudo, veritatem præfiguratæ imaginis adimplevit*.

Euchariſtiæ Materia.

Geneſ. 14. 18.

Pſalm. 109. 3

Cur panem & vinum pro materia Sacramenti Euchariſtiæ Chriſtus elegerit?

Panem, & vinum materiam Sacramenti Euchariſtiæ Chriſtum ob rationes admodum congruas inſtituiſſe, probat *S. Thomas* III. P. Q. LXXIV. A. I. Prima ſumitur ab uſu hujus Sacramenti, qui eſt manducatio. Sicut enim

aqua in Sacramento Baptiſmi aſſumitur ad uſum ſpiritualis ablutionis, quia hoc elementum ad corporis ablutionem vulgo adhibetur: ita panis, & vinum, quibus homines refici ſolent, aſſumuntur in hoc Sacramento ad uſum ſpiritualis manducationis: ut iis in Corpus, & Sanguinem Domini tranſmutatis, anima nutriatur, & ſuſtentetur, ut Chriſtus ipſe ſignificavit, dicens: *Caro mea vere eſt cibus, & Sanguis meus vere eſt potus.*

Joan. 6.

Secunda ratio petitur a re commemorata, ſcilicet Paſſione Chriſti, in qua Sanguis a Corpore ſeparatus eſt: cujus memoria cum hoc Sacramento recolatur, & imago quodammodo ponatur ob oculos: ſeorſum conſecratur panis, ejuſque ſpecies ſumitur, ut Sacramentum Corporis; & ſeorſum conſecratur vinum, ejuſque ſpecies ſumitur, ut Sacramentum Sanguinis Chriſti.

Tertia petitur ab effectu in ſe ſpectato, corporis ſcilicet, animæque tuitione. Animæ enim ſalus Sanguini Chriſti, corporis tuitio Sacratiſſimo Corpori Chriſti tribuitur, ut ait Auctor Commentariorum in Epiſtola S. Pauli inter Opera *S. Ambroſii* editus, ad C. XI. Epiſtolæ I. ad Corinthios.

Quarta petitur ab effectu reſpectu Corporis Myſtici Chriſti, quod eſt Eccleſia ex multis hominibus Chriſtianis conſtituta, ſicut panis ex multis granis conficitur, & vinum ex multis racemis exiſtit I. ad Corinthios X. *Quoniam unus panis, unum Corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus.* Hinc *S. Auguſtinus* Sermone CCXXVII. alias LXXXIII. De Diverſis, *Ad infantes, De Sacramentis*, inſcripto, *Debetis ſcire* (inquit) *quid accepiſti, quid accepturi eſtis, quid quotidie accipere debeatis. Panis ille, quem videtis in Altari, ſanctificatus per verbum Dei, Corpus eſt Chriſti, Calix ille, immo quod habet calix, ſanctificatum per verbum Dei, Sanguis eſt Chriſti. Per iſta voluit Dominus Chriſtus commendare Corpus, & Sanguinem ſuum, quem pro nobis fudit in remiſſionem peccatorum. Si bene accepiſtis, vos eſtis quod accepiſtis. Apoſtolus enim dicit:* Unus Panis, unum Corpus multi ſumus. *Sic expoſuit Sacramentum Menſæ dominicæ.* Unus Panis, unum Corpus multi ſumus. *Commendatur vobis in iſto pane quomodo unitatem amare debeatis: numquid enim panis ille, de uno grano factus eſt? Nonne multa erant tritici grana? Sed anteqnam ad panem venirent, ſeparata erant: per aquam conjuncta ſunt, & poſt quamdam coatritionem. Niſi enim molatur triticum, & per aquam conſpergatur, ad iſtam formam minime venit, quæ panis vocatur. Sic & vos ante jejunii humiliatione, & Exorciſmi Sacramento quaſi molebamini. Acceſſit Baptiſmus, & aqua quaſi conſperſi eſtis, ut ad formam panis veniretis. Sed nondum eſt panis ſine igne. Quid ergo ſignificat ignis, hoc eſt Chriſma. Oleum etenim ignis noſtri, Spiritus Sancti eſt Sacramentum.*

Eucharistiæ Materia.

1. Cor. 10. 17.

Et Sermone CCXXIX. *Quomodo unum videtis eſſe, quod factum eſt, ſic unum eſtote vos diligendo vos, tenendo unam fidem, unam ſpem, individuam charitatem. Hæretici quando hoc accipiunt, teſtimonium contra ſe accipiunt, quia illi quærunt diviſionem, cum Panis iſte indicet unitatem. Sic & vinum in multis racemis fuit, & modo in unum eſt. Unum eſt in ſuavitate Calicis, poſt preſſuram torcularis. Et vos poſt illa jejunia, poſt labores, poſt humilitatem, & contritionem, jam in nomine Chriſti tamquam ad Calicem Domini veniſtis: & ibi vos eſtis in Menſa, & ibi vos eſtis in Calice. Nobiſcum vos eſtis. Simul enim hoc ſumimus, ſimul bibimus, quia ſimul vivimus.*

Duas alias rationes addit Concilii Tridentini Catechiſmus, cur hæc duo panis, & vini elementa pro materia Euchariſtiæ a Chriſto inſtituta ſint. *Nonnihil etiam* (inquit) *hæc elementa ad id valent, ut eam cognitionem accipiant homines, eſſe in Sacramento Corporis, & Sanguinis Domini veritatem. Nam cum panem, & vinum in humanam carnem, & ſanguinem quotidie vi-*

naturæ

naturæ immutari animadvertamus, facilius adduci possumus hac similitudine, ut credamus panis, & vini substantiam in veram Christi Carnem, verumque ejus Sanguinem cœlesti benedictione converti.

Affert etiam aliquid adjumenti hæc admirabilis elementorum mutatio ad adumbrandum, quod fit in anima. Ut enim, etsi nulla extrinsecus panis, & vini mutatio apparet, tamen eorum substantia in Carnem, & Sanguinem Christi vere transit: ita etiam, tametsi in nobis nihil immutatum videtur, interius tamen ad vitam renovamur, dum veram vitam Eucharistiæ Sacramento accipimus.

Objici posset, carnes animalium occisorum aptiores fore ad Passionem repræsentandam, quam panem, & vinum.

Respondet *S. Thomas*, quod licet carnes animalium occisorum expressius Christi Passionem repręsentent, minus tamen aptæ sunt ad usum hujus Sacramenti, & ad unitatem Ecclesiæ significandam. Adde, quod Lex prorsus abrogata non videretur, si Novæ Legis tempore carnes animalium adhuc in sacrificium offerrentur. Præterea conveniens erat, ut sicut tempore Veteris Legis caro, & sanguis animalium offerebantur sine Carne, & Sanguine Christi, ita nunc offerantur Caro, & Sanguis Christi sine carne, & sanguine animalium, & quidem sub earum rerum symbolis, quæ esui, & potui sunt aptissimæ, & partibus constant ejusdem rationis, ac proinde totæ sumuntur nulla parte rejecta, quibusque Sanctissimæ hujus Hostiæ puritas multo perfectius repręsentatur; cum e contrario pecorum immolatio multum habeat impuritatis. Qua de re *S. Gaudentius* Tract. 2. *De Paschate* audiendus est. *Quod autem* (inquit) *Sacramenta Corporis sui, & Sanguinis in specie panis, & vini offerenda constituit, duplex ratio est. Primum, ut immaculatus Dei Agnus hostiam mundam mundato populo traderet celebrandam, sine ustione, sine sanguine, sine brodio, id est, jure carnium, & quæ omnibus ad offerendum prompta esset, ac facilis. Deinde quomodo panem de multis tritici granis in pollinem redactis per aquam confici, & per ignem necesse est consummari: rationabiliter in eo figura accipitur Corporis Christi, qui novimus ex multitudine totius humani generis unum esse corpus effectum, per ignem Sancti-Spiritus consummatum..... Similiter & Sanguinis ejus vinum ex pluribus acinis, id est, uvis vineæ ab ipso plantatę collectum in torculari Crucis exprimitur, & per capacia vasa fideli corde sumentium propria virtute ferveſcit.* Eucharistię Materia.

Objicitur, offerri olim consuevisse in Altari uvas, & spicas, lac, & mel, item Agnum in Ecclesia Romana die Dominicæ Resurrectionis, ac proinde panem dumtaxat, & vinum non esse materiam Sacramenti Eucharistiæ.

Respondetur, hæc oblata non fuisse super Altare, ut Sacrificium, sed ad Altare, vel ut primitias, vel munera ob pios usus Ecclesiæ facta, non verbis Christi Domini consecranda, sed singulari benedictione sanctificanda. Uvæ quidem, spicę, fructus, legumina, tamquam primitiæ offerebantur; oleum, ut in Templis ad Dei veri luminis gloriam arderet; thus, ut incruenti sacrificii tempore adoleretur; lac & mel in Paschali Festivitate, & forte in Pentecoste, ut egressis e sacro Fonte darentur degustanda: Agnus die Resurrectionis Dominicæ, in reverentiam Christi Agni immaculati pro nobis occisi. Illius autem agni carnes Sacerdotali benedictione sanctificatę, vel in Ministrorum, vel populi fidelis usum cedebant: sed quod super Altare simul cum Dominico Corpore Agnus oblatus fuerit, calumnia est *Photii* in Ecclesiam Romanam. Hunc morem sane antiquissimum, ut ex *Ordine Romano* constat, *Walafridus Strabo* immerito reprehendit, velut ex Judaicarum Superstitionum seminario natum, & mucrone spiritali radicitus amputandum, Libro *De Rebus Ecclesiasticis*, C. XVIII. cum tamen testetur agni carnes non in Altari, sed juxta Altare, vel sub eo positas, & singulari benedictione sanctificatas.

PRO-

PROPOSITIO II.

Materia, ex qua Euchariſtia conſecratur, ſolus eſt panis triticeus, & vinum de vite.

RAtio eſt, quia Chriſtum pane triticeo uſum minime dubium eſt, qui & ſe ipſum grano frumenti comparavit, *Joann.* 11. Uſum etiam vino de vite conſtat, quia cum Diſcipulis Calicem dediſſet, ait: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis, donec illud bibam vobiſcum novum in regno Patris mei.* Idque etiam ex Traditione, & perpetuo Eccleſiæ uſu conſtat. Hinc *S. Hieronymus* in Cap. XXXI. *Jeremiæ*, explicans illud: *Super frumento* (Verſ. 12.) *De quo*, inquit, *Corpus Domini conficitur.* Idemque confirmat in C. LXII. *Iſaiæ* explicans illud Verſ. 8. *Si dedero triticum tuum inimicis tuis*; & in C. IX. *Zachariæ* explicans illud Verſ. 17. *Frumentum electorum.* Hinc *Iſchyrio* Eccleſiæ Alexandrinæ Diaconus in Libello Concilii Chalcedonenſis Patribus adverſus *Dioſcorum* Alexandrinum Epiſcopum oblato, inter alia conqueritur, quod frumentum a piiſſimis Imperatoribus Eccleſiis Lybiæ (qua in Provincia ob terræ ariditatem triticum non naſcitur) præſtitum, *In primis quidem ut incruenta ex ipſo Hoſtia offeratur*, deinde ut peregrini, & provinciales etiam pauperes ſuſtentarentur, non permitteret ſuſcipi ab Epiſcopis, ſed adæraret, coemeretque largiſſimis pecuniis, tempore vero famis graviſſimo pretio venundaret. *Ex hoc*, inquit Iſchyrio, *neque terribile, & incruentum Sacrificium celebratum eſt, neque peregrini, aut provinciales hoc ſolatio fruiti ſunt.* Ex quibus colligitur, panem triticeum eſſe materiam eſſentialem Euchariſtiæ, adeo ut illo deficiente, panis ex alterius generis granis, aut ſeminibus confectus valide conſecrari non poſſit. Id confirmat *S. Thomas* III. P. Q. LXXIII. A. III. *Ad uſum*, inquit, *Sacramentorum aſſumitur talis materia, quæ communius apud homines in talem uſum venit. Inter alios autem panes communius homines utuntur pane triticeo: nam alii panes videntur eſſe introducti in hujus panis defectum. Et ideo Chriſtus creditur in hujus panis ſpecie hoc Sacramentum inſtituiſſe; qui etiam panis magis confortat hominem, & ita convenientius ſignificat effectum hujus Sacramenti.* Iſtius igitur Sacramenti materia eſt ſolus panis triticeus. Unde etiam præceptum a Domino fuerat *Levitici* XIV. Ut Panes Propoſitionis, qui hoc Sacramentum ſignificabant ex ſimila conficerentur.

Matt. 26.

Euchariſtiæ Materia.

Actione III Conc. Chal. red.

Solum etiam vinum ex fructu vitis expreſſum materia eſt hujus Sacramenti, ob eaſdem rationes. Primo ſcilicet propter inſtitutionem Chriſti. Secundo, quod illud tantum proprie vinum ſit, & dicatur; aliis vero liquoribus ob quamdam cum ipſo ſimilitudinem id nominis minus proprie tribuatur. Tertio, quod aptius ſit ad effectum hujus Sacramenti ſignificandum, ſpiritualem ſcilicet lætitiam, ſecundum illud Pſalmi CIII. *Et vinum lætificet cor hominis.* Hinc Aurelianenſe IV. Concilium Canone IV. *Nullus*, inquit, *in oblatione ſacri Calicis, niſi quod ex fructu vineæ ſperatur, & hoc non ſine aqua mixtum, offerre præſumat: quia ſacrilegium judicatur aliud offerri, quam quod in mandatis ſacratiſſimi Salvator inſtituit.* Et Concilium Autiſiodorenſe Canone VIII. *Non licet in Altari in Sacrificio divino mellitum, quod mulſum appellatur, nec ullum aliud poculum extra vinum cum aqua permixtum offerre: quia ad grandem reatum, & peccatum pertinet Presbytero illi, quicumque aliud poculum extra vinum in conſecratione Sanguinis Chriſti offerre præſumpſerit.* Denique *Eugenius IV.* In Decreto pro Armenis, *Tertium eſt*, inquit, *Euchariſtiæ Sacramentum, cujus materia eſt panis triticeus, & vinum de vite.*

PRO-

PROPOSITIO III.

Tam ex pane fermentato quam ex azymo conſecrari poteſt Euchariſtia. Orientalis Eccleſiæ Ritus panem fermentatum adhibentis innoxius eſt. Ritus Eccleſiæ Occidentalis azymum conſecrantis convenientior eſt, & in Chriſti Domini exemplo fundatus.

Eucharistiæ Materia. Tam ex pane fermentato, quam ex azymo conſecrari poteſt Euchariſtia.

PRima Pars Propoſitionis inde probatur, quod panis triticeus ſit apta conſecrationi Euchariſtiæ materia: panis autem triticei ſubſtantiam non deſtruit fermentum. Nec ea de re in Eccleſia Catholica fuit unquam dubitatum, quamvis in ea quædam eſſet conſuetudinum, ac rituum diverſitas. Nunquam de Azymis inter Græcos, & Latinos diſputatum eſt, niſi poſt Schiſma *Photii*, quod aliquandiu ſopitum denuo excitavit *Michael Cerularius* Conſtantinopolitanus Patriarcha anno milleſimo quinquageſimotertio: primus ille temerario auſu Latinæ Eccleſiæ de Azymis lites movit, Azymum vere panem eſſe negans, ideo Latinos materiam ineptam Euchariſtiæ conſecrandæ adhibere; quos homo inſolentiſſimus Hæreticos Azymitas appellare non eſt veritus. Ceterum panem azymum, & fermentatum non differre ſubſtantialiter, utriuſque Eccleſiæ Scriptores nobiliſſimi aſſerunt, ſcilicet S. *Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus in Reſponſione ad *Vvaleranni* Neuvemburgenſis Epiſcopi Quæſtiones *De Azymo, & Fermentato*, C. 1. *Algerus* Lib. II. *De Sacramento Corporis, & Sanguinis Domini*, C. 10. *Theorianus* Philoſophus Græcus *Epiſtola ad Sacerdotes*, apud *Allatium* Exercitatione XXIV. in Hiſtoriam Concilii Florentini, *Gennadius* Patriarcha Conſtantinopolitanus in Expoſitione pro eodem Concilio, C. II. Sectione II. S. *Thomas* III. P. Q. LXXIV. A. IV. *Circa materiam* (inquit) *hujus Sacramenti duo poſſunt conſiderari, ſcilicet quid ſit neceſſarium, & quid conveniens: neceſſarium quidem eſt, ut ſit panis triticeus, ſine quo non perficitur Sacramentum: non eſt autem de neceſſitate Sacramenti, quod ſit azymus, vel fermentatus, quia in unoquoque confici poteſt.*

Orientalis Eccleſiæ, panem fermentatum adhibentis Ritus innoxius eſt.

Secunda pars Propoſitionis probatur auctoritate Eccleſiæ, quæ Ritum, & conſuetudinem Græcorum fermentatum panem conſecrantium ſemper approbavit. *Leo IX.* Romanus Pontifex in Epiſtola ad *Michaelem* Græcorum Imperatorem, & *Leonem* Acridanum Epiſcopum, conſuetudinem, & Ritum Orientalis Eccleſiæ non improbat, ſed Græcos dumtaxat reprehendit, quod Latinos velut Hæreticos inſectarentur, & Schiſma facerent.

Eccleſiæ Græcæ Ritum, ac morem etiam approbavit Concilium Florentinum in Definitione Fidei, cujus hæc ſunt verba: *Item in azymo, ſive fermentato pane triticeo Corpus Chriſti veraciter confici, Sacerdoteſque in altero ipſum Domini Corpus conficere debere, unumquemque ſcilicet juxta ſuæ Eccleſiæ, ſive Occidentalis, ſive Orientalis conſuetudinem.*

Neque vero Latinam Eccleſiam Græcorum Azymum Panem conſecrantium conſuetudinem ſolum approbaſſe, ſed etiam multorum ſæculorum ſpatio, ante Schiſma *Photii*, ipſam Fermentatum ad Sacrificium adhibuiſſe, ſenſit, ac ſingulari diſquiſitione probandum ſuſcepit Doctiſſimus *Sirmondus*: Fermentato, vel Azymo indiſcriminatim uſam propugnavit eruditiſſimus Cardinalis *Bona*, Lib. I. Rerum Liturgicarum, C. XXIII. Quam opinionem viri etiam eruditi, *Chriſtianus Lupus* Tom. III. in Canones Conciliorum, Diſſertatione *De Actis Leonis IX.* & *Joannes Mabilonius* Diſſertatione *De Pane Encharistico Azymo, & Fermentato*, impugnaverunt; ſed hæc mera facti quæſtio eſt, ſolis bene conjecturis utrinque ventilata, & diſceptata. Ceterum inter omnes convenit, quæſtionem de uſu Azymi, vel Fermentati Panis in Euchariſtiæ

Euchariſtiæ Materia.

riſtiæ conſecratione, Ritus eſſe, non Dogmatis; Diſciplinæ, non fidei; ad quam ut ad alias ſimiles pertineat illud *S. Anſelmi* in Reſponſione ad *Vvaleranni* querelas, C. 1. *Quoniam multæ ſunt diverſitates, quæ non in ſubſtantia Sacramenti, neque in virtute ejus, aut fide diſcordant; neque omnes in unam conſuetudinem colligi poſſunt: æſtimo eas potius in pace concorditer tolerandas, quam diſcorditer cum ſcandalo damnandas. Habemus enim a Sanctis Patribus, quia ſi unitas ſervatur charitatis in Fide Catholica, nihil officit conſuetudo diverſa.*

Suas habent rationes Græci, panem enim fermentatum elegiſſe videntur, ut ipſo facto declararent, quantum deteſtarentur Judaizantes, qui Legem cum Evangelio docebant eſſe ſervandam, dum nec Azymorum uſum cum Judæis communem habere voluerunt. Secundo, myſticam in fermento ſignificationem conſiderarunt, ſcilicet Filium Dei aſſumpſiſſe carnem mortalem, & miſeram, velut quoddam non malitiæ, ſed miſerie fermentum.

S. Thomæ III. P. Q. LXXIV. Art. IV.

Pars tertia Propoſitionis facile probatur, ſcilicet Eccleſiæ Latinæ conſuetudinem, azymum panem ad conſecrationem Euchariſtiæ adhibentis, melioribus rationibus niti. Primo enim Chriſti nititur exemplo, qui hoc Sacramentum inſtituit primo die Azymorum, quo nihil fermenti domi habere Judæis licebat. Matthæi XXVI. 17. *Prima autem die Azymorum acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Ubi vis tibi paremus comedere Paſcha?* &c. Marci XIV. 11. *Et primo die Azymorum, quando Paſcha immolabant, dicunt ei Diſcipuli: Quo vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Paſcha?* &c. Lucæ XXII. 7. *Venit autem dies Azymorum, in quo neceſſe erat occidi Paſcha. Et miſit Petrum, & Joannem, dicens: Euntes parate nobis Paſcha, ut manducemus.*

Ritus Eccleſiæ Occidentalis Azymum panem conſecrantis convenientior.

Ratio altera ſumitur a ſignificatione; quod panis ſit proprie Sacramentum Corporis Chriſti, quod ſine corruptione conceptum eſt, magis quam Divinitatis ipſius. Fermentum autem peccatum, & corruptionem plerumque ſignificat, non ſolum in Veteri Lege, quæ propterea fermentum ab oblationibus ſuis excludebat, verum etiam apud Apoſtolum 1. *ad Corinthios* v. & alibi. Convenit ergo magis Sacramento Corporis Chriſti panis azymus, quam fermentatus.

Tertia ratio ſumitur ab uſu iſtius Sacramenti: panis enim azymus magis convenit ſinceritati Fidelium ſignificandæ, quæ ad dignam Euchariſtiæ manducationem eſt neceſſaria, ſecundum illud 1. ad Corinth. v. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ; ſed in Azymis ſinceritatis, & veritatis.*

Hinc *S. Anſelmus* in Reſponſione ad *Vvalerannum*, C. 11. ait: *Apertiſſimum eſt, quia melius ſacrificatur de azymo, quam de fermentato; tum quia valde aptius, & purius, & diligentius fit, tum quia Dominus hoc fecit.* Legi poteſt eo de argumento Diſputatio *Humberti* Cardinalis Silvę Candidæ Epiſcopi adverſus *Nicetam Pectoratum.*

Objectionibus reſpondetur.

Objicitur, Chriſtum uſum non fuiſſe azymo pane, cum Euchariſtiam inſtituit; primo, quia id præſtitit *Ante diem feſtum Paſchæ*, ut teſtatur *S. Joannes* Evangelii ſui XIII. C. ſecundo, quia Judæi, *Non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha* (Joannis XVIII.) tertio, quia *Erat Paraſceve Paſchæ* (Joannis XIX. 14.) id eſt, præparatio ad Paſcha, ſeu pervigilium Solemnitatis, quarto, quia Judæi in Concilio decreverant, ne Chriſtus occideretur *In die feſto, ne forte tumultus fieret in populo*: qui ad Solemnitatem Paſchalem frequentiſſimus confluebat; ut referunt SS. Matthæus, Marcus, & Lucas.

Euchariſtiæ Materia.

Matth. 26.

Reſpondetur, ex tribus prioribus Evangeliſtis intelligi, Chriſtum primo

primo die Azymorum ultimam Cœnam cum Apoſtolis ſuis celebraſſe in eaque ſui Corporis, & Sanguinis Sacramentum inſtituiſſe, adeoque Azymis Panibus uſum, tum in Cœna legali, tum in myſtica: ſi quidem ipſum ſecundum præſcriptum Legis Paſcha celebraſſe certum eſt, quæ Azymos Panes a quarta decima die primi menſis ad veſperam uſque ad diem vigeſimam primam ad veſperam comedi jubebat; ita ut ſeptem illis diebus Panem fermentatum comedere, aut fermentum in domibus habere, capitale Judæis eſſet. Exod. 12. Nec pugnat cum aliis Evangeliſtis *S. Joannes*. Cum enim ait, Chriſtum Euchariſtiam inſtituiſſe *Ante diem feſtum Paſchæ*, ſpectat diem naturalem, XV. Lunæ, qui ab oriente Sole inchoatur, non diem feſtum, qui a veſpera XIV. Lunæ incipit, ſecundum illud Levitici XXIII. *Menſe primo, quarta-decima die menſis ad veſperam, Phaſe Domini eſt: & quinta-decima die menſis hujus Solemnitas Azymorum Domini eſt*. Eadem igitur veſpera XIV. Lunæ ad primum diem Azymorum legalem, feſtumque pertinebat (Legis enim præceptum erat, ibidem Veſ. 32. *A veſpera uſque ad veſperam celebrabitis Sabbata veſtra*) & pervigilium erat Solemnitatis, quæ decima-quinta die celebrabatur, quantum ad feriationem ab omni opere, conventus ad Tabernaculum, vel Templum, & Sacrificia; ſicut Eccleſiaſtico Ritu Feſti dies a primis Veſperis incipiunt, & tamen Solemnitas diei naturali, qui ab ortu ſolis incipit, aſſignatur. Quapropter etiam *S. Chryſoſtomus* primum Azymorum diem interpretatur eum diem, quo ad veſperam Azyma comedebantur, & eum tamen Solemnitatem Azymorum præceſſiſſe ait Homilia LXXXII. in Matthæum. *Primam* (inquit) *Azymorum eam diem vocat, quæ erat ante Azyma. Conſueverunt enim a veſpere ſemper dies numerare*. Sic reſpondet *S. Thomas*, & Concilii Tridentini Catechiſmus.

In altero S. Joannis loco *Paſcha* non ſignificat Agnum Paſchalem, qui XIV. die ad veſperam immolabatur, & comedebatur, ſed Paſchales alias victimas, quæ ſeptem Azymorum diebus offerebantur; de quibus Deuteronomii XVI. *Immolabiſque Phaſe Domino Deo tuo de ovibus, & de bobus, in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi*. Et Numerorum XXVIII. *Offeretiſque incenſum holocauſtum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos immaculatos ſeptem... & hircum pro peccato unum, ut expietur pro vobis, præter holocauſtum matutinum, quod ſemper offeretis. Ita facietis per ſingulos dies ſeptem dierum*. De his Sacrificiis ſcribit *Joſephus*, Lib. III. *Antiquitatum*, C. X. *Hoc Feſtum priori continenter ſuccedit, duratque dies ſeptem, per quos panibus non fermentatis veſcuntur: & per ſingulos dies tauri jugulantur duo, aries unus, agni ſeptem. Hæc holocautomata fiunt, additurque hœdus pro peccatis, in quotidianum epulum Sacerdotibus*. De hac itaque victima intelligi poteſt illud S. Joannis: *Ipſi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha*. Joan. 18 28.

Euchariſtiæ Materia.

Probabilis eſt & *S. Joannis Chryſoſtomi* Reſponſio, Judæorum Sacerdotes in negotio mortis Chriſti urgendo tota nocte occupatos Paſcha legitima die non celebraſſe, ſed in ſequentem diem diſtuliſſe, ac legem palam violaſſe, quam Chriſtus, & populus accurate ſervarunt. *Ad eum* (inquit) *omnes conveniunt, qui illo anno Summum Pontificatum obtinebat, ubi pernoctarunt vigilantes, adeo ut Paſcha ea nocte comedere neglexerint*. Mane autem facto non intrarunt in Prætorium (*ut Joannes inquit*) ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha. *Unde liquido patet, cupiditate interficiendi Chriſtum prævaricatos fuiſſe, ac alia die Paſcha comediſſe. Non enim Chriſtus tempus Paſchæ tranſgreſſus eſt, ſed illi audaciſſimi homines, & mille tranſgredientes legis præcepta: quoniam ita inflammati erant, & ſæpe conati capere ipſum, nihil capere potuerunt, ex inſperato nacti, quod cupiebant, tempus*

Paſ-

Paſchæ tranſpoſuerunt, ut ardentes cædis animos ſuos explerent: propterea congregantur omnes, & Concilium jam peſtilens erat. Hæc *S. Joannes Chryſoſtomus* Homilia lxxxv. in Joannem: cujus interpretationem ſequitur *Theophylactus* in C. xviii. ejusdem Evangeliſtæ.

In tertio S. Joannis loco, *Paraſceve* non ſignificat præparationem ad Paſcha, ſed præparationem ad Sabbatum in dies Azymorum incidens, ſeu pervigilium Sabbati, quo parabantur omnia victui neceſſaria pro Sabbato, quod propter Paſchale tempus celebrius erat, & *Magnum Sabbatum* vocabatur. Sic intelligenda *S. Joannis* verba probat eorum collatio cum verbis aliorum Evangeliſtarum, hanc ipſam temporis circumſtantiam exprimentium. Marc. xv. 42. *Erat Paraſceve, quod eſt ante Sabbatum.* Luc. xxiii. 54. *Et dies erat Paraſceves, & Sabbatum illuceſcebat.*

Quod autem dictum eſt in Sacerdotum Concilio, *Non in die feſto*, quorumdam quidem ſententia fuit; ſed prævaluere ſuffragia, quibus deliberatum eſt non eſſe negligendam occaſionem Jeſum capiendi, & occidendi, ſuper habita Feſti religione. Unde *S. Leo*, Sermone viii. *De Paſſione Domini*, ait: *Incipiente Feſtivitate Paſchali, qui ornare Templum, mundare vaſa, victimas providere, & legitimis purificationibus ſacratiorem diligentiam adhibere debuerant, parricidalis odii furore concepto, ad unum opus vacant, & in unum facinus ſimili crudelitate conjurant. Quid aſſecuturi ſupplicio innocentiæ, condemnatione juſtitiæ, niſi ut & nova Myſteria non apprehenderent, & antiqua violarent? Providentibus ergo Principibus, ne in die ſancto tumultus oriretur, non devotioni, ſed facinori ſtudebatur; nec religioni ſerviebat hæc cura, ſed crimini. Diligentes enim Pontifices & ſoliciti Sacerdotes, ſeditiones turbarum fieri in præcipua Solemnitate metuebant, non ut populus non peccaret, ſed ne Chriſtus evaderet.*

PROPOSITIO IV.

Aqua vino conſecrando admiſcenda eſt neceſſitate Præcepti Eccleſiaſtici, non neceſſitate Sacramenti.

Aquam vino conſecrando admiſcendam neceſſitate præcepti, Traditio probat.

PRima pars propoſitionis probatur ex *S. Juſtino* Martyre in Apologia pro Chriſtianis, quæ ſecunda inſcribitur. *A precibus finitis* (inquit) *mutuis nos invicem oſculis ſalutamus. Deinde ei, qui fratribus præeſt, offertur panis, & poculum aquæ, & vini: Præſidens vero, poſtquam gratiarum actionem perfecit, & populus univerſus apprecatione læta eam comprobavit, qui apud nos vocantur Diaconi, atque Miniſtri, diſtribuunt unicuique præſentium, ut participet eum in quo gratiæ actæ ſunt; panem, & vinum, & aquam, & ad abſentes perferunt. Porro alimentum hoc apud nos appellatur Euchariſtia.*

Euchariſtiæ Materia.

Secundo, ex *S. Irenæo*, Lib. iv. C. lvii. *Quomodo* (inquit) *juſte Dominus, ſi alterius Patris exiſtit, hujus conditionis, quæ eſt ſecundum nos, accipiens panem ſuum Corpus eſſe confitebatur, & temperamentum calicis ſuum Sanguinem confirmavit?* Lib. v. Cap. ii. *Quando ergo & mixtus calix, & fractus panis percipit verbum Dei, fit Euchariſtia Corporis, & Sanguinis Chriſti.*

Tertio, ex *S. Cypriano* Epiſtola lxiii. ad *Cæcilium* dicente: *Sed & per Salomonem Spiritus-Sanctus typum Dominici Sacrificii ante præmonſtrat, immolatæ hoſtiæ, & panis, & vini, ſed & Altaris, & Apoſtolorum faciens mentionem*: Sapientia (*inquit*) ædificavit ſibi domum, & ſubdidit columnas ſeptem. Mactavit ſuas hoſtias, miſcuit in creatura vinum ſuum, & paravit menſam ſuam. Et miſit ſervos ſuos, convocans cum excelſa prædicatione ad cratera, dicens: Qui eſt inſipiens, declinet ad me; & egenti-

Proverb. 19

bus

„ bus ſenſu dixit: Venite, edite de meis panibus, & bibite vinum, quod „ miſcui vobis. *Vinum mixtum declarat, id eſt calicem Domini aqua, & vino mixtum prophetica voce prænunciat; ut appareat in Paſſione Dominica id eſſe geſtum, quod fuerat ante prædictum.* Et infra: *Aquas populos ſignificare in Apocalypſi Scriptura divina declarat dicens*: Aquæ, quas vidiſti, ſuper quas ſedet meretrix illa, populi, & turbæ, & gentes ethnicorum ſunt, & linguæ. *Quod ſcilicet perſpicimus & in Sacramento calicis contineri. Nam quia nos omnes portabat Chriſtus, qui & peccata noſtra portabat; videmus in aqua populum intelligi, in vino vero oſtendi Sanguinem Chriſti. Quando autem in Calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credidit, copulatur, & conjungitur. Quæ copulatio, & conjunctio aquæ, & vini ſic miſcetur in calice Domini, ut commixtio illa non poſſit ab invicem ſeparari. Unde Eccleſiam, id eſt, plebem in Eccleſia conſtitutam, fideliter, & firmiter in eo quod credidit perſeverantem, nulla res ſeparare poterit a Chriſto, quo minus hæreat ſemper, & maneat individua dilectio.* Apoc. 17. 15.

Quarto, aquam vino conſecrando miſcendam eſſe, *Ex Apoſtolica Traditione*, contra Armenos declarat Concilium Trullanum Canone XXXII. idque ex S. *Alexandri* Papæ, & Martyris Decreto confirmat Concilium Triburienſe, Canone XIX. Idem decretum eſt a Conciliis Vormatienſi Canone IV. & Autiſiodorenſi Canone VIII. Bracarenſi III. Canone I. & *Eugenio* IV. in Decreto pro Armenis. Plura etiam habentur in corpore Juris Canonici Decreta de aqua vino miſcenda in Sacrificio Miſſæ; ſcilicet C. *In Sacramentorum* C. *Non oportet*. C. *Cum omne*. C. *In Calicem*: Diſt. II. *De Conſecratione*. Item C. *Cum Martha*, §. *Quæſiviſti*, Extra, *De Celebratione Miſſarum*.

Quinto, idem confirmatur ex Concilio Tridentino Seſſione XXII. cujus hæc ſunt verba: „ Monet deinde ſancta Synodus, præceptum eſſe ab Ec„ cleſia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miſcerent; tum „ quod Chriſtum Dominum ita feciſſe credatur; tum etiam quia e latere „ ejus aqua ſimul cum ſanguine exierit: quod Sacramentum hac mixtione „ recolitur: & cum aquæ in Apocalypſi Beati Joannis populi dicantur, ip„ ſius populi fidelis cum capite Chriſto unio repræſentatur. *Et Canone* IX. „ Si quis dixerit... Aquam non miſcendam eſſe vino in calice offerendo, „ eo quod ſit contra Chriſti inſtitutionem, Anathema ſit. Apoc. 17. Euchariſtiæ Materia.

Ultimo ex *S. Thoma* III. P. Q. LXIV. A. VI. „ Vino (*inquit*) quod offer„ tur in hoc Sacramento, debet aqua miſceri: primo quidem propter in„ ſtitutionem; probabiliter enim creditur, quod Dominus hoc Sacramentum „ inſtituerit in vino aqua permixto, ſecundum morem illius terræ: unde & „ Proverbiorum IX. dicitur: *Bibite vinum, quod miſcui vobis*. Secundo, „ quia hoc convenit repræſentationi Dominicæ Paſſionis. Tertio, quia hoc „ convenit ad ſignificandum effectum hujus Sacramenti, qui eſt unio Populi „ Chriſtiani cum Chriſto. Quarto, quia hoc competit ad ultimum effectum „ hujus Sacramenti, qui eſt introitus ad vitam æternam. Unde *S. Am„ broſius* Lib. V. *De Sacramentis*, C. I. *Redundat*, inquit, *aqua in calicem, & ſalit in vitam æternam*.

Pars altera Propoſitionis probatur primo ex *S. Cypriano* Epiſtola ſupra laudata ad Cęcilium. *Sic autem* (inquit) *in ſanctificando calice Domini offerri aqua ſola non poteſt, quomodo nec vinum ſolum poteſt. Nam ſi vinum tantum quis offerat, Sanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis; ſi vero aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Quando autem utrumque miſcetur, & adunatione confuſa ſibi invicem copulatur, tunc Sacramentum ſpirituale, & cœleſte perficitur.* Aquę admixtio non eſt neceſſaria neceſſitate Sacramenti.

Si-

Si vinum tantum in calice quis offerat, ibi nihilominus eſt Sanguis Chriſti, ex *S. Cypriano* : igitur admixtio aquæ non eſt neceſſaria neceſſitate Sacramenti . Hanc tamen admixtionem eſſe neceſſariam , ut Sacramenti ſignificatio perfecta ſit , ſive ut Eccleſiæ conjunctionem cum Chriſto perfecte repræſentet, verba illa docent: *Quando autem utrumque miſcetur , tunc Sacramentum ſpirituale, & cœleſte perficitur.*

Secundo , ex Concilii Tridentini Catechiſmo P. II. De Sacramento Euchariſtiæ, §. XVII. *Sed quamvis* (inquit) *aquæ admiſcendæ rationes ita graves ſint, ut eam ſine mortali peccato prætermittere non liceat , ea tamen ſi deſit, Sacramentum conſtare poteſt.*

Tertio, ex Eccleſiæ ſenſu in Miſſalis Romani Rubricis expreſſo his verbis: *Si autem Celebrans ante Conſecrationem Calicis advertat non fuiſſe appoſitam aquam, ſtatim ponat eam, & proferat verba Conſecrationis. Si id advertat poſt Conſecrationem Calicis , nullo modo apponat , quia non eſt de neceſſitate Sacramenti .*

Quarto ex *S. Thoma* III. P. Q. LXXIV. A. VII. „ Judicium , *inquit* , de „ ſigno ſumendum eſt ex eo, quod ſignificatur: admixtio autem aquæ vino „ refertur ad ſignificandam participationem hujus Sacramenti a Fidelibus „ quantum ad hoc , quod per aquam mixtam vino ſignificatur populus ad„ unatus Chriſto . Cum igitur uſus Fidelium , ſeu participatio Euchariſtiæ „ a Fidelibus ſit aliquid conſequens ad Sacramentum, quod materiæ conſe„ cratione perficitur, non ad ipſam Sacramenti eſſentiam pertineat; admixtio „ aquæ non eſt neceſſaria neceſſitate Sacramenti.

S. Cypriani locus celeber explicatur.

Obiiciuntur *S. Cypriani* verba Epiſtola ad Cæcilium: *Sic vero Calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur , quomodo nec Corpus Domini poteſt eſſe farina ſola , aut aqua ſola niſi utrumque adunatum fuerit , & copulatum , & panis unius compage ſolidatum* : ſed mixtio aquæ cum farina ad panem conficiendum ita neceſſaria eſt, ut farina ſola non ſit apta materia Euchariſtiæ: igitur mixtio aquæ cum vino ita neceſſaria eſt, ut vinum ſolum non ſit apta hujus Sacramenti materia, adeoque neceſſaria eſt neceſſitate Sacramenti.

Euchariſtiæ Materia.

Reſpondetur, *S. Cypriani* comparationem non eſſe omni ex parte accuratam (quæ omnium pene comparationum natura eſt) ſed vim ejus in eo eſſe, quod mixtio aquæ cum vino neceſſaria ſit ad conjunctionem populi cum Chriſto ſignificandam, ſicut aquæ mixtio cum farina neceſſaria eſt ad panem conficiendum: non autem quod ſit eodem neceſſitatis genere neceſſaria. Hinc *S. Thomas* in Reſponſione ad primum, „ Verbum , *inquit*, illud Cy„ priani eſt intelligendum ſecundum quod dicitur illud eſſe non poſſe, quod „ convenienter eſſe non poteſt, & ſic ſimilitudo illa attenditur , quantum „ ad id quod debet fieri, non autem quantum ad neceſſitatem: nam aqua „ eſt de eſſentia panis,non autem de eſſentia vini. Atque hunc eſſe ſenſum comparationis a *S. Cypriano* inſtitutæ perſpicuum eſt ex verbis ſequentibus: Quo „ & ipſo Sacramento populus noſter oſtenditur adunatus, ut quemadmodum „ grana multa in unum collecta, & commolita, & commixta, panem unum „ faciunt; ſic in Chriſto, qui eſt Panis cœleſtis, unum ſciamus eſſe Corpus, „ cui conjunctus ſit noſter numerus, & adunatus.

Præterea, *Intelligentia dictorum ex cauſis eſt aſſumenda dicendi* (ut ait S. *Hilarius.*) Scopus autem *S. Cypriani* in illa ad *Cæcilium* Epiſtola eſt refellere Aquarios, qui ſolam aquam in Calice Euchariſtico conſecrari poſſe contendebant, & validum offerri ſine vino Sacrificium. Unde vini tantum abſolutam neceſſitatem ad ſubſtantiam Sacramenti ejus verba probant, aquæ autem neceſſitatem ex Eccleſiæ præcepto in exemplo Chriſti fundato ad conjunc-

tio-

ctionem Populi Chriſtiani cum ipſo Salvatore noſtro ſignificandam. *Admonitos autem nos ſcias*, inquit, *ut in Calice offerendo Dominica Traditio ſervetur, neque aliud fiat a nobis, quam quod pro nobis Dominus prior fecerit: ut Calix, qui in commemoratione ejus offertur, mixtus vino offeratur. Nam cum dicat Chriſtus*, Ego ſum vitis vera, *Sanguis Chriſti non aqua eſt utique, ſed vinum. Nec poteſt videri Sanguis ejus, quo redempti, & vivificati ſumus, eſſe in Calice, quando vinum deſit Calici, quo Chriſti Sanguis oſtenditur, qui Scripturarum omnium Sacramento, ac teſtimonio prædicetur.* Et infra: *Nec argumentis plurimis opus eſt, Frater chariſſime, ut probemus appellatione aquæ Baptiſma ſignificatum ſemper eſſe, & ſic nos intelligere debere, quando Dominus adveniens Baptiſmi, & Calicis manifeſtaverit veritatem, qui aquam illam fidelem, aquam vitæ æternæ præceperit credentibus in Baptiſmo dari; Calicem vero docuerit exemplo Magiſterii ſui, vini & aquæ conjunctioni miſceri. Calicem etenim ſub die Paſſionis accipiens, benedixit, & dedit Diſcipulis ſuis dicens:* „ Bibite ex hoc omnes: hic eſt enim Sanguis Novi Teſtamenti, qui „ pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Dico vobis, Non bi„ bam amodo ex iſta creatura vitis uſque in diem illum, quo vobiſcum bibam „ novum vinum in Regno Patris mei. " *Qua in parte invenimus Calicem mixtum fuiſſe, quem Dominus obtulit, & vinum fuiſſe, quod Sanguinem ſuum dixit. Unde apparet Sanguinem Chriſti non offerri, ſi deſit vinum calici; nec Sacrificium Domini cum legitima ſanctificatione celebrari, niſi Oblatio, & Sacrificium noſtrum reſponderit Paſſioni. Quomodo autem de creatura vitis novum vinum cum Chriſto in Regno Patris bibemus, ſi in Sacrificio Dei Patris, & Chriſti vinum non offerimus, nec Calicem Domini Dominica Traditione miſcemus.* Matth. 20. 27. 28. 29.

Euchariſtiæ Materia.

Et poſt pauca: *Miror ſatis, unde hoc uſurpatum ſit, ut contra Evangelicam, & Apoſtolicam Diſciplinam quibuſdam in locis aqua offeratur in Dominico Calice, quæ ſola Chriſti Sanguinem non poſſit exprimere. Cujus rei Sacramentum nec in Pſalmis tacet Spiritus-Sanctus, faciens mentionem Dominici Calicis, & dicens:* Calix tuus inebrians quam peroptimus! *Calix autem, qui inebriat, utique vino mixtus eſt. Neque enim aqua inebriare quemquam poteſt. Sic autem Calix Dominicus inebriat, quomodo Noe in Geneſi vinum bibens inebriatus eſt. Sed quia ebrietas Dominici Calicis, & Sanguinis non eſt talis, qualis ebrietas vini ſæcularis, cum diceret Spiritus-Sanctus in Pſalmo:* Calix tuus inebrians, *addidit*, Quam peroptimus! *Quod ſcilicet calix Dominicus ſic bibentes inebriet, ut ſobrios faciat: ut mentes ad ſpiritalem ſapientiam redigat: ut a ſapore iſto ſæculari ad intellectum Dei unuſquiſque reſipiſcat: & quemadmodum vino iſto communi mens ſolvitur, & anima relaxatur, & triſtitia omnis * exponitur, ita epoto Sanguine Domini, & poculo ſalutari, exponatur memoria veteris hominis, & fiat oblivio converſationis priſtinæ ſæcularis; & mæſtum pectus, ac triſte, quod prius peccatis angentibus premebatur, divinæ indulgentiæ lætitia reſolvatur: quod tunc demum poteſt lætificare in Eccleſia Domini bibentem, ſi quod bibitur, dominicam teneat veritatem. Quam vero perverſum eſt, quamque contrarium, ut cum Dominus in Nuptiis de aqua vinum fecerit, nos de vino aquam faciamus: cum Sacramentum rei illius admonere, & inſtruere nos debeat, ut in Sacrificiis Dominicis vinum potius offeramus,* Pſal. 22. 5.

* Id eſt, deponitur.

Et infra: *Si quis de Anteceſſoribus noſtris vel ignoranter, vel ſimpliciter non hoc obſervavit, & tenuit, quod nos Dominus facere exemplo, & magiſterio ſuo docuit; poteſt ſimplicitati ejus de indulgentia Domini venia concedi, nobis vero non potuit ignoſci, qui nunc a Domino admoniti, & inſtructi ſumus, ut Calicem Dominicum vino mixtum, ſecundum quod Dominus obtulit, offeramus. Et de hoc quoque ad Collegas noſtros Litteras dirigamus, ut ubique Lex Evangelica, & Traditio Dominica ſervetur, & ab eo quod Chriſtus & docuit, & fecit, non recedatur.*

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

Si panis absque vino consecraretur, aut e contrario, valida esset consecratio. Statim enim post consecrationem verum Christi Corpus est sub specie panis, & verus ejus Sanguis sub vini specie, vi verborum, ut docet Concilium Tridentinum Sessione XIII. C. III. Verba si quidem consecratoria, *Hoc est Corpus meum. Hic est Sanguis meus*: id efficiunt, quod significant. Unde consecrato pane, Christi Domini nostri Corpus adorandum Ecclesia proponit, illudque a Fidelibus adoratur ante vini consecrationem.

Id confirmatur auctoritate *S. Bernardi* Epistola LXIX. ad *Guidonem* Abbatem *Trium Fontium*, qui cum Sacrum faciens animadvertisset post consecrationem vinum deesse in Calice, particulam Hostiæ consecratæ in Calicem immiserat, vinumque desuper infuderat. Quem ob defectum magno mœrore confectus, conscientiæ suæ scrupulum *S. Bernardo* exposuit, ejusque Sententiam per litteras rogavit. Re diligenter examinata respondit *S. Bernardus*, se illius in hoc casu deprehendisse *Ignorantiam, ministrantium quoque negligentiam, sed plane nullius malitiam*: quia defectus voluntarius non fuerat. Tum laudat, quod comperta, sero licet, negligentia, vinum fuderat in Calicem super Hostiæ sacratæ particulam. *Ego autem* (inquit) *pro meo fatuo sensu, si mihi idem contigisset, quod tibi, vellem ad remedium mali unum e duobus egisse, aut ipsum quod fecisti, aut certe ab illo loco ubi dicitur*, Simili modo postquam cœnatum est, *Verba Sancta iterasse: & sic complesse quod restabat de Sacrificio. Neque enim dubitaverim de Corpore jam consecrato; qui utique juxta Ritum Ecclesiæ didici ab ipsa, quod & ipsa accepit a Domino; panem scilicet, ac vinum simul apponere; non simul tamen ex his Sacra conficere. Cum ergo prius de pane Corpus quam de vino Sanguis more Ecclesiastico conficiatur: si per oblivionem tardius, quod posterius sacrandum est, apponatur, non video, quid Sacris præcedentibus tarditas possit præripere consequentium. Puto enim, quod si Domino post factum de pane suum Corpus, vini consecrationem placuisset aliquandiu intermittere, aut certe penitus omittere; nihilominus Corpus mansisset, quod fecerat: nec factis facienda præscriberent. Nec nego panem, & vinum, aqua quidem mixtum, simul debere apponi: quin potius assero haud aliter debere fieri. Sed aliud est culpare negligentiam, aliud negare efficaciam. Aliud* (*inquam*) *est quod causamur non bene quippiam fieri, & aliud quod mentimur nec fieri.* Idem confirmatur ex *S. Thoma* III. P. Q. LXXVIII. A. VI.

Eucharistiæ Materia.

REGULA II.

Christi institutioni, ac præcepto repugnat, ut Eucharistiæ Sacramentum in una tantum specie consecretur.

Con. Trid. Sess. 22. cap. 1.

Christus enim speciem utramque consecravit, & his verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*, Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus præcepit, ut sub panis, & vini symbolis incruentum Sacrificium pariter offerrent: quod cum Sacrificii cruenti expresse repræsentatio, & commemoratio esse debeat, Corpus, & Sanguinem in eo seorsim consecrari, & vi verborum sisti separatum a Corpore, & sacramentaliter effusum Sanguinem necesse est (quamvis necessaria concomitantia Sanguis etiam sub specie panis, & Corpus sub specie vini ponantur.) Præterea, Concilium Tridentinum Sess. XXI. Cap. I. declarans, *Laicos, & Clericos non conficientes, nullo divino præcepto obligari ad Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie sumen-*

sumendum: satis innuit, Sacerdotes, qui Sacramentum conficiunt, ad illud sub utraque specie sumendum divino præcepto teneri.

REGULA III.

UNam *speciem sine altera consecrare nunquam licet: nequidem Summi Pontificis dispensatione.*

Summus enim Pontifex immutare non potest quod a Christo institutum est, & in jure divino dispensare, ut constat ex Cap. *Sunt quidam*, VI. Causa XXV. Q. I. cujus hæc sunt verba: *Sunt quidam dicentes, Romano Pontifici semper licuisse novas condere leges. Quod & nos non solum non negamus, sed etiam valde affirmamus. Sciendum vero summopere est, quia inde novas leges condere potest, unde Evangelistæ aliquid, & Prophetæ nequaquam dixerunt. Ubi vero aperte Dominus, vel ejus Apostoli, & eos sequentes SS. Patres sententialiter aliquid definierunt, ibi non novam Legem Romanus Pontifex dare, sed potius quod præditatum est usque ad animam, & sanguinem confirmare debet. Si enim quod docuerunt Apostoli, & Prophetæ, destruere (quod absit) niteretur, non sententiam dare, sed magis errare convinceretur. Sed hoc procul sit ab eis, qui semper Domini Ecclesiam contra luporum insidias optime custodierunt.* Item ex Cap. *Contra*, quod est Zosimi Papæ, ibidem: *Contra statuta Patrum condere aliquid, vel mutare, nec hujus quidem Sedis potest Auctoritas. Apud nos enim inconvulsis radicibus vivit Antiquitas, cui Decreta Patrum* Eucharistiæ Materia. *sanxere reverentiam.* Porro si contra Statuta Patrum condere aliquid, vel mutare non potest, multo minus contra institutionem Christi, jusque divinum. Idem docet *S. Thomas* Prima Secundæ, Q. XCVII. A. IV. ad III. *Ad Legem divinam* (inquit) *ita se habet quilibet homo, sicut persona privata ad legem publicam, cui subjicitur. Unde sicut in lege humana publica non potest dispensare nisi ille a quo lex auctoritatem habet, vel is, cui ipse commiserit; ita in præceptis juris divini quæ sunt a Deo, nullus potest dispensare nisi Deus, vel is, cui ipse specialiter committeret.*

Præterea, vix occurrere potest justa necessitas consecrandi unam speciem absque altera, cum hoc Sacramentum non sit absolute necessarium ad salutem, sed ejus votum sufficiat, & in omnes regiones vinum facile deferri possit, atque in frigidissimis etiam conservari doceat experientia. Quamobrem falsum esse nemo dubitet, quod *Volaterranus* Lib. VII suæ *Geographiæ* refert, Norvegis *Innocentii VIII.* Pontificis concessione permissum *Sine vino calicem sacrificare*, quod *ob immensa frigora vinum in eam regionem importatum acescat.* Quomodo enim calicem sine vino consecrare permisisset *Innocentius?* An cervisiam, siceram, aliumve liquorem? An aquam, sive puram, ut Aquarii, sive mellitam, ut *Melanction* putavit usurpare posse Ruthenos ob inopiam vini? Falsa etiam ratio est, ob quam hujusmodi concessam dispensationem scribit *Volaterranus*, cum in Norvegia vinum facile conservetur, ibique sit in usu. Æque incertum est, quod ex vagis rumoribus refert *Bartholomæus Fumus*, in Summa, *Alexandrum VI.* voluisse dispensare, quibusdam petentibus, ut sine vino conficeretur Eucharistia in locis, ubi non potest vinum haberi, & fuisse declaratum, quod non poterat; quia in iis, quæ sunt essentialia Sacramentis Summus Pontifex dispensare non potest. Utriusque autem speciei, scilicet panis, & vini consecratio est essentialis Eucharistiæ: unde *nec propter defectum alterius est unum tantum sine altero consecrandum: quia non esset perfectum Sacramentum* (inquit *S. Thomas* III. P. Q. LXXIV. A. I. ad II.) quicquid in contrarium scripserint *Gabriel Biel* Lectione LXXXIV. in Canonem Missæ, & *Joannes Major* in IV. Sententiarum Dist. XII. Q. III. necessarium non esse Jure Divino, sed Ecclesiastico tantum, ut

ſpecies utraque pariter conſecretur. Quod quidem inaniter probant ex Cap. *Comperimus*, Diſt. 11. *De Conſecratione*, cum *Gelaſius I.* de Sacerdotibus ibi dicat: *Aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diviſio unius ejuſdemque Myſterii ſine grandi ſacrilegio non poteſt provenire.*

REGULA IV.

Panis, & vini conſecrandi quantitas non eſt ex inſtitutione Chriſti determinata, id eſt, nulla eſt tam magna, quæ conſecrari non poſſit, poteſtate Miniſtri, & verborum ſacramentalium efficacia ſpectatis.

Eucharistiæ Materia.

Rationem affert *S. Thomas*, III. P. Q. LXXIV. A. II. *In omnibus* (inquit) *habentibus materiam, ratio determinationis materiæ ſumitur ex ordine ad finem. Finis autem hujus Sacramenti eſt uſus Fidelium: unde oportet, quod quantitas materiæ hujus Sacramenti determinetur per comparationem ad uſum Fidelium, non eorum tantum, qui nunc occurrunt; alioquin Sacerdos paucos Parochianos habens non poſſet multas hoſtias conſecrare. Materia igitur hujus Sacramenti determinatur per comparationem ad uſum Fidelium abſolute. Numerus autem Fidelium eſt indeterminatus. Unde non poteſt dici, quod quantitas materiæ hujus Sacramenti ſit determinata.* Quamvis igitur Sacerdos panem omnem, qui venalis proſtat in foro, & vinum omne, quod eſt in cellario, conſecrans, ſacrilegii reus eſſet, & poteſtate ſibi a Chriſto data abuteretur: illud tamen omne conſecraret, quod ipſi ante oculos verſaretur, & moraliter præſens eſset, atque conſecrare intenderet. *Poteſtas enim Miniſtrorum Eccleſiæ* (inquit S. Thomas) *ad duo ordinatur. Primo quidem ad effectum proprium; ſecundo ad finem effectus:* qui etſi malus ſit ex prava intentione ſacrilegi Miniſtri, verba tamen ſacramentalia ſuper congruam materiam prolata cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, ſuum producunt effectum. *Unde ſi Sacerdos intendat conſecrare Corpus Chriſti propter aliquem malum finem (puta ut irrideat, vel veneficia faciat) propter intentionem mali finis peccat; nihilominus tamen propter poteſtatem ſibi datam perficit Sacramentum.*

REGULA V.

Materiam conſecrandam præſentem eſſe Sacerdoti neceſſe eſt, non ſolum præſentia phyſica, ſed morali; id eſt, quæ a Sacerdote conſecrante cognoſcatur; & qua more, & uſu humano, prudentiſque viri judicio res ita poſita eſt, ut pronomine demonſtrativo poſſit deſignari.

Ita *S. Thomas* in IV. Sententiarum Diſt. XI. Q. II. A. II. Quæſtiuncula III. ad 1. *Ipſa forma* (inquit) *pronomine demonſtrativo utens oſtendit, quod materia conſecranda debet eſſe coram Sacerdote: unde Sacerdos exiſtens in domo ſua, non poſſet conſecrare panem, qui eſt in Altari:* neque etiam panem, & vinum a tergo poſita, aut trans parietem; quia res ſic poſitæ non cenſentur homini præſentes ſecundum commune, & morale judicium. Valida autem eſset conſecratio panis in pixide clauſa, & vini in calice cooperto; quia talia conſentur præſentia: deſignantes enim plenum vino dolium, dicimus, Hoc eſt vinum. Tenetur tamen Sacerdos præcepto Eccleſiæ, in Rubricis Miſſalis Romani expreſso, pixidem, in qua ſunt hoſtiæ, & calicem, in quo eſt vinum, diſcooperire, antequam verba conſecrationis proferat. Ut autem moraliter cenſeatur præſens materia, non eſt neceſse, ut actu ſenſu percipiatur, vel ad eam ſonus vocis pertingat, ſed ſatis eſt, ut ſit ſenſibili modo præſens, eamque præſentem eſse cognoſcat Sacerdos, & conſecrare velit. Unde Sacerdos cæcus hoſtias, quas teſtimonio fide digno in Altari coram ſe poſitas ſciret, proculdubio conſecraret, modo voluntatem haberet conſecrandi.

RE-

REGULA VI.

MAteria confecrationis debet eſſe particularis, & determinata intentione Miniſtri. Siquidem actiones circa determinatum aliquod ſubjectum, non circa vagum quid, & confuſum exercentur: idque in præſenti materia poſtulat vis pronominis demonſtrativi *Hoc* & *Hic*. Unde ſi quis Sacerdos dimidiam dumtaxat Hoſtiæ partem conſecrare vellet, nec eam ullo modo deſignaret; aut ſi habens coram ſe undecim hoſtias, intenderet conſecrare ſolum decem, non determinans quas decem intendit: in his caſibus non conſecraret. Secus ſi putans quidem eſſe decem, tamen omnes voluit conſecrare, quas coram ſe habebat. Nam tunc omnes erunt conſecratæ. Quamobrem quilibet Sacerdos talem ſemper intentionem habere debet conſecrandi eas omnes, quas ante ſe ad conſecrandum poſitas habet. Ita vulgo Theologi, & Rubricæ Miſſalis, Tit. *De defectibus in celebratione Miſſarum occurrentibus*. Ita & Synodus Senonenſis anni MDXXIV. *Sacerdos plures hoſtias conſecraturus, intentionem conſecrandi referat ſuper omnes, non ſe referendo ad certum numerum hoſtiarum.* Euchariſtiæ Materia.

REGULA VII.

SI qua frumenta ſunt, quæ ex ſemine tritici generari poſſunt (ſicut ex grano tritici ſeminato in malis terris naſcitur ſiligo) *confectus ex iis panis congrua eſt Euchariſtiæ materia.*

Ita docet *S. Thomas* III. P. Q. LXXIV. A. III. ad II. Quia ſolis accidentibus, non ſpecie differunt a tritico. Siliginis ambigua ſignificatio eſt. Latinis cripteribus eſt ſelecta farinæ medulla ex ſiligine frumenti genere, de quo Plinius Lib. XVIII. Cap. VIII. & S. Iſidorus Lib. XVII. Cap. II. *Siligo genus tritici a ſelecto dictum.* At poſtremi ævi Auctoribus uſurpatur pro ſecali, vulgo *ſegle*. Primum dumtaxat ſiliginis genus idoneam eſſe Euchariſtiæ materiam, ſecundum mentem *S. Thomæ:* non poſtremum illud, quod grani genus eſt tritico inferius, Theologi non ignobiles cenſent; inter alios *Silvius* Commentario in III. P. Panem hordeaceum ineptam eſſe Euchariſtiæ conſecrationi materiam, nemo Theologorum diffitetur. De ſpelta, & farre paulo major difficultas eſt. Ex iis confici poſſe Euchariſtiam *Petrus a Palude*, & alii quidam affirmant, inter alios *Eſtius* in IV. Sentent. Diſt. VIII. §. VI. dubitant alii ut *Durandus*, & *Major*: negat *S. Thomas*, quem plerique alii ſequuntur. *Similitudo* enim *figuræ in talibus, magis videtur ſignificare propinquitatem quam identitatem ſpecici, ſicut ex ſimilitudine figuræ manifeſtatur, quod canis, & lupus ſunt propinquæ ſpeciei, non autem ejuſdem. Unde ex talibus frumentis, quæ nullo modo poſſunt ex ſemine tritici generari, non poteſt confici panis, qui ſit debita materia hujus Sacramenti.* S. Thomæ opinionem confirmat *Honorii III.* Romani Pontificis Reſponſum, de quo *Cæſarius* Lib. IX. Cap, LXV. *Requiſitus Papa Honorius III. per litteras cujuſdam Abbatis noſtri, an hoſtiæ ex ſpelta confici poſſent, reſpondit, Speltam magis pertinere ad hordeum quam ad triticum.* Idem eſto de farre judicium, quod *S. Hieronymus* in Cap. IV. *Ezechielis*, a ſpelta non diſtinguit. *Plinius* tamen Lib. XVIII. Cap. VIII. & XXI. *Varro* Lib. I. *De Re Ruſtica*, & *Columella* Lib. II. Cap. VI. ſpeltam a farre, & utrumque a tritico diſtinguunt. Dubium ſaltem manet an panis ſiligineus, prout vulgo ſumitur, *du pain de ſegle*, aut ex ſpelta, vel farre confectus, ſit apta Euchariſtiæ materia: quamobrem hujuſmodi panem conſecrare illicitum eſt, cum materia dubia uti non liceat. Cangius in Gloſſario.

REGULA VIII.

A Dulterini frumenti modica permixtio non mutat ſpeciem tritici, quicum permiſcetur: ideo *ſi ſit modica admixtio alterius frumenti, cum multo majore quantitate tritici poterit exinde confici panis, qui eſt materia hujus Sacramenti. Si vero ſit magna permixtio*, æqualis ſcilicet vel prope æqualis utriuſque quantitas, *talis permixtio ſpeciem mutat. Unde panis exinde confectus non erit debita materia hujus Sacramenti*. Verba ſunt *S. Thomæ* III. P. Q. LXXIV. Art. III. ad III.

Euchariſtiæ Materia.

REGULA IX.

EX pane penitus corrupto conſecrari Euchariſtia non poteſt.

Ita porro corruptum eſſe, ut non maneat panis natura, indicant ſolutio continuitatis, ſaporis, coloris, aliorum accidentium mutatio. Si vero corrumpi incipiat, rata quidem erit conſecratio; ſed graviter peccabit conſecrans propter irreverentiam erga tantum Sacramentum. Et quia amylum eſt ex tritico corrupto, non videtur, quod panis ex eo confectus poſſit fieri Corpus Chriſti. Reſponſio eſt *S. Thomæ* loco ſupra laudato ad IV.

REGULA X.

SI farinæ admiſceretur aqua roſacea, vel quicumque alius liquor ab aqua vera, & elementari, non poſſet ex hujuſmodi materia confici Sacramentum.

Non enim eſſet verus panis. Ad panis enim ſubſtantiam conſtituendam omnino neceſſaria eſt aqua, ſecundum illud *S. Cypriani* Epiſtola LXIII. *Nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit, & copulatum, & panis unius compage ſolidatum*. Sic reſpondet *S. Thomas* A. VII. Quæſtionis ejuſdem, ad III. Gloſſa Capitis *Sic in ſanctificando*, Diſt. II. *De Conſecratione*, ex his *S. Cypriani* verbis conflati ſic habet: *Quid ſi ex melle, vel alio liquore fuerit farina aſperſa? Numquid tranſubſtantiatur ille panis in Corpus Chriſti? Non*. Secundum Rubricas Miſſalis Romani, & Inſtructiones *S. Caroli*, panis ex aqua roſacea, vel aliis ab aqua naturali liquoribus confectus, dubia materia eſt. Unde *Aſtenſis*, & *Cajetani* ſententia aſſerentium hujuſmodi panem aptam eſſe Euchariſtiæ materiam, minus probabilis eſt ac proinde in praxi non ſequenda; quia in Sacramentorum conſecratione, & adminiſtratione non licet ſequi opinionem minus probabilem relicta probabiliore, & tutiore, ut declaravit *Innocentius XI.* Pontifex Maximus Decreto edito die ſecunda Martii MDCLXXIX.

REGULA XI.

GRæci Sacerdotes cum in Patria ſua, tum in Monaſteriis, & Eccleſiis, quæ ſunt Græcis in Eccleſia Latina deſtinatæ, in quibus Ritus Græcorum ſervatur, pane fermentato ad Euchariſtiæ conſecrationem uti debent: Latini vero cum in ſuis regionibus, tum in Eccleſiis, quas habent in Græcia, pane azymo.

Eccleſiæ enim ſuæ Ritum ſervare utrique debent, ut a *Leone IX.* & a Florentino Concilio declaratum eſt. *Scit namque* Eccleſia, *quia nihil obſunt ſaluti credentium diverſæ pro loco, & tempore conſuetudines, quando una fides per dilectionem operans bona quæ poteſt, uni Deo commendat omnes* (inquit idem Pontifex Epiſt. I. Cap. XXIX.) Si Græci azymo, aut Latini fermentato utantur, graviter peccant, pœniſque canonicis ſunt plectendi: nec ulla ipſos diſpenſare poteſt neceſſitas, etiam Viatici pro infirmis conſecrandi, aut Miſſæ die ſolemniſſimo celebrandæ, ut ab Eccleſiæ ſuæ conſuetudine diſce-

diſcedant. Unde *Honorius III.* cap. *Litteras*, Ext. *De celebratione Miſſarum*, cum ex confeſſione cujuſdam Presbyteri Eccleſiæ ſanctæ Birgittæ Brixienſis cognoviſſet, eum, *Cum calicem, & hoſtiam non haberet, in pane fermentato, & ſcypho ligneo Miſſarum ſolemnia celebrare* præſumpſiſſe, hanc in eum ſententiam tulit: *Cum igitur, vel ex nimia deſipientia peccaſſe probetur, mandamus, quatenus officio, & beneficio perpetuo ipſum prives.* Hinc *S. Thomas* Q. LXXIV. III P. A. IV. *Sicut*, inquit, *peccat Presbyter in Eccleſia Latinorum celebrans de pane fermentato, ita peccaret Presbyter Græcus in Eccleſia Græcorum celebrans de pane azymo, quaſi pervertens Eccleſiæ ſuæ Ritum.* Euchariſtiæ Materia.

REGULA XII.

Eccleſiæ Latinæ Sacerdos iter agens per Græciam, aut Sacerdos Græcus per Occidentem, Ritum Eccleſiæ ſuæ retinere poteſt, & ille azymo, hic fermentato pane ad conſecrandam Euchariſtiam uti, modo abſit ſcandali periculum.

Id ut caveatur, Epiſcopum adire debet, ab eoque licentiam poſtulare Sacris operandi ſecundum Eccleſiæ ſuæ ritum, ac morem; obtentamque licentiam Parocho, aut Eccleſiæ, in qua vult Sacrum facere, Præpoſito exponere. Ritum tamen Eccleſiæ, in qua verſatur, tuta conſcientia ſequi poteſt, ſecundum Regulam *S. Ambroſii* a *S. Auguſtino* Epiſt. LVIII. olim CLVIII. laudatam: *Cum Romam venio, jejuno Sabbato: cum hic ſum, non jejuno. Sic etiam tu, ad quam forte Eccleſiam veneris, ejus morem ſerva, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quemquam tibi. Ego vero* (inquit S. Auguſtinus) *de hac ſententia etiam atque etiam cogitans, ita ſemper habui, tamquam eam cœleſti oraculo acceperim.* In eadem Epiſtola *S. Auguſtinus* Januarium docens quid agendum ſit in iis, in quibus regionum, aut Eccleſiarum conſuetudines variant, hanc Regulam tradidit: *Quid horum ſit faciendum, ſi divinæ Scripturæ præſcribit auctoritas, non ſit dubitandum, quin ita facere debeamus, ut legimus, ut jam non quomodo faciendum, ſed quomodo Sacramentum intelligendum ſit, diſputemus. Similiter etiamſi quid horum tota per orbem frequentat Eccleſia. Nam & hinc quin ita faciendum ſit, diſputare inſolentiſſimæ inſaniæ eſt. Sed neque hoc, neque illud ineſt in eo quod tu quæris. Reſtat igitur, ut de illo tertio genere ſit quod per loca, regioneſque variatur. Faciat ergo quiſque, quod in ea Eccleſia, in quam venit, invenerit. Non enim quidquam eorum contra fidem ſit, aut contra mores hinc, vel inde meliores.* Cum itaque uſus azymi, aut fermentati in conſecratione Euchariſtiæ, nec Scripturæ ſacræ auctoritate præſcribatur, nec ſit ex iis, quæ tota per orbem frequentat Eccleſia, ſed ex iis, quæ per loca, regioneſque variantur; nec fidem, aut mores hinc inde meliores ſpectet; poteſt quiſque Sacerdos illius Eccleſiæ conſuetudinem ſequi, in quam venerit.

REGULA XIII.

Panes conſecrandi, ad uſum Sacrificii, & Communionis ſtudioſe parari debent, ac eſſe integri, nitidi, & modicæ quantitatis, ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem.

Ita ſanxit Concilium Toletanum XVI. Can. VI. *Delatum eſt* (inquit) *quod in quibuſdam Hiſpaniarum partibus quidam Sacerdotum partim neſcientia imperitiæ, partim temerario auſu provocati, non panes mundos, & ex ſimilo præparatos ſuper menſam Domini in Sacrificio offerant, ſed paſſim quomodo unumquemque neceſſitas impulerit, aut voluntas coegerit, de penibus ſuis uſibus præparatis cruſtulam in rotunditatem auferant, tamque ſuper Altare cum vino, & aqua pro ſacro libamine offerant..... Temeritati hujus, aut inſcientiæ cupientes terminum ponere, id unanimitatis noſtræ delegit conventus, ut non alter* Euchariſtiæ Materia.

panis in Altari Domini Sacerdotali benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer, & nitidus, qui ex studio fuerit præparatus: neque grande aliquid, sed modica tantum Oblata, secundum quod Ecclesiastica consuetudo retentat. Ita quoque *Theodulphus Episcopus Aurelianensis*, qui nono Ecclesiæ sæculo florebat, in Capitulis ad suæ Diœcesis Presbyteros: *Panes, quos Deo in Sacrificium offertis, aut a vobis ipsis, aut a vestris pueris coram vobis, nitide, ac studiose fiant, & diligenter observetur, ut panis, & vinum, & aqua, sine quibus Missæ nequeunt celebrari, mundissime, ac studiose tractentur, ut nihil in his vile, nihil non probatum inveniatur.*

Olim Hostiæ summo studio, & sancta reverentia præparabantur.

Quanta cum reverentia Hostiæ olim præpararentur, constat ex *S. Udalrico* Lib. III. *Consuetudinum Cluniacensium*, Cap. XIII. „ Quod pertinet (*inquit*) ad Eucharistiam, & ad Corpus Domini, quia dignum est, ut cum „ summa reverentia, & diligentia geratur, expedit, ut ipse modus gerendi „ non taceatur. Primo, quotiescumque fieri hostias necesse fuerit, præcipue „ tamen ante Domini Natalem, vel Sanctæ Resurrectionis diem fieri so- „ lent.... Frumentum, de quo faciendæ sunt hostiæ, quantumlibet bonum „ sit naturaliter, & purum, tamen granatim eligitur, & lavatur studiose, „ nec per alias personas, quam per ipsos Fratres. Colligitur deinde in sac- „ cum, non quemcumque, sed qui ad hoc solum de bono panno consutus „ est; in quo colligatum commendatur uni famulo non lascivo; qui por- „ tans illud ad molendinum, molam lavat utramque, operitque sursum, & „ deorsum cortinis, se ipsum induit Alba, & super caput mittit, & alli- „ gat superhumerale, id est, Amictum, ut nihil de facie præter oculos pos- „ sit apparere. Ita ergo molit, ita farinam cribrat, primo cribro quoque „ diligenter abluto. Major Ecclesiæ Custos, si non est Sacerdos, vel Dia- „ conus, Vicarium sibi quærit ad hoc opus perficiendum. Duos etiam alios „ de his Ordinibus hujus rei gnaros perquirit, accepta licentia a Priore, & „ unum Conversum. Hi quatuor finitis Nocturnis se calciant, facies, ma- „ nusque lavant, & capita pectunt. Secedunt deinde ad Altare S. Benedi- „ cti, & ibi cantant Matutinas Laudes, Primam quoque simul, & septem „ Psalmos cum Litaniis, reliqua Psalmodia interim dilata. Deinde illi tres, „ qui sunt alicujus Ordinis, induunt se Albis, & Humeralibus (sunt enim „ Albæ, & Amictus quidam huic solo negotio deputati) quorum unus fa- „ rinam conspergit, & vehementissime compingit, super tabulam nitidissi- „ mam habentem limbum in circuitu, aliquantulum in circuitu superficiem „ altiorem, ne aqua effluere possit. Conspergunt cum aqua frigida, quia „ inde fiunt hostiæ candidiores: a duobus vero reliquis hostiæ formantur: „ aqua vero non in alio vase defertur, quam in quo solet ad Missas deferri, „ Ferramentum, in quo sunt coquendæ, caracteratum tenet Conversus (*id „ est, Novitius*) manusque induit chirotecis.... Summopere cavent, ut non „ modo saliva, sed necflatus eorum aliquo modo ad hostias pertingere possit.“ Ex his colligitur, Hostias summo studio, & sancta quadam reverentia erga Corpus Domini, quod ex iis consecrari debet, præparandas esse: convenientsque esse (si fieri potest) ut a Clericis in sacris Ordinibus constitutis, aut a sacris Virginibus fiant, sicut olim a Sancta *Radegunde* factas, & sacris locis dispensatas, auctor est *Fortunatus* in ejus Vita. Non solum enim in Monasteriis, sed in aliis etiam Ecclesiis, hostias olim studio, & religione singulari factas, testis est *Humbertus* Cardinalis Sylvæ Candidæ Episcopus in Lib. contra Græcorum calumnias: *Diaconi* (inquit) *cum Subdiaconis, seu ipsi Sacerdotes sacris amicti vestibus, cum melodia Psalmorum azymum consperſum, & in ferro paratum ex Secretario proferebant.* Concilium Mediolanense IV. vetat *Ne Hostias pro sacra Eucharistia conficienda Laicus homo, aut fœmina faciat.*

Eucharistiæ Materia.

REGU-

REGULA XIV.

Sicut ex pane omniro corrupto valide conſecrari non poteſt Corpus Chriſti; ita nec de aceto Chriſti Sanguis. Poteſt tamen confici de vino aceſcente, ſicut & de pane, qui eſt in via ad corruptionem: licet peccet conficiens.

Ita *S. Thomas* III. P. Q. LXXIV. A. V. ad II. Sic intelligendus eſt *Innocentius III.* Lib. IV. *De ſacro Altaris Myſterio*, Cap. XXXI. ſcribens, Vinum acidum, quod appellatur acetum, poſſe eſſe materiam hujus Sacramenti. De vino, inquam, aceſcente, non de vero aceto eſt intelligendus. Sic etiam explicanda, vel omnino rejicienda eſt Gloſſa Canonis *Sic in ſanctificando*, Diſt. II. *de Conſecratione*, cujus hæc ſunt verba: *De aceto conficitur, ſi ex vino factum fuit: alias non, quia prope eadem uſia eſt.*

REGULA XV.

EX *agreſta* non poteſt conſecrari Sanguis Chriſti ex *muſto* poteſt. *Non tamen debent novæ integræ huic Sacramento miſceri; quia jam eſſet ibi aliquid præter vinum.* Prohibetur etiam *Ne muſtum ſtatim expreſſum de uva in Calice offeratur; quia hoc eſt indecens propter impuritatem muſti. Poteſt tamen in neceſſitate fieri.*

Ita *S. Thomas*, ibidem ad III. laudatque Canonem, *Cum omne*, Diſt. II. *De Conſecratione*, Julio I. Pontifici aſcriptum, cujus hæc ſunt verba: *Nam quod de expreſſo botro, id eſt, de uvarum granis populis communicatur, valde eſt omnino confuſum: ſed ſi neceſſe ſit, botrus in calice comprimatur, & aqua miſceatur: quia Calix Dominicus juxta Canonum præcepta vino, & aqua permixtus debet offerri.* Vinum puriſſimum pro Euchariſtiæ materia comparandum, probat Libellus *Samuelis*, & aliorum Edeſſenæ Eccleſiæ Presbyterorum contra *Ibam* Epiſcopum, Concilii Chalcedonenſis Actione X. cujus hæc ſunt verba: *Dum memoria fieret Sanctorum Martyrum, non eſt exhibitum vinum ad Sacrificium Altaris, ad ſanctificationem, & populi diſtributionem, niſi admodum exiguum, & vitioſum, ac lutoſum, & quaſi eo tempore vindemiatum: ut ex hoc cogerentur, qui deputati fuerant miniſtrare, de tabernis omnino vitioſi comparare ſex ſextarios, qui nec ſufficerent: ita ut his, qui Sanctum Corpus diſtribuebant, innueret, ut ingrederentur, quia Sanguis non inveniretur; illis bibentibus, & tunc ac ſemper habentibus diverſum, ac mirabile vinum. Et hæc acta ſunt conſcio, & admonito eo, qui poteſtatem Miniſteriorum habebat: cui & dictum eſt, ut & ipſe admoneret Epiſcopum cum fiducia. Et cum nihil feciſſet, illo tempore coacti ſumus nos & ipſum Reverendiſſimum Epiſcopum rurſus admonere. Et cum didiciſſet, permotus non eſt, ſed contempſit, ita ut multi noſtræ civitatis hinc ſcandalizarentur.*

REGULA XVI.

DE *Vino congelato, an ſit aptum conſecrationi, variæ ſunt Auctorum ſententiæ.* Euchariſtiæ Materia.

Si diu ſit congelatum, ita ut vi frigoris virtus ſimul, & ſpecies vini perierit, fatentur omnes non eſſe materiam idoneam Euchariſtiæ. At ſi ſit recens congelatio, utpote facta in calice paulo ante conſecrationem, aptum conſecrationi judicant *Sylveſter Prieras* in Summa, & *Dominicus Soto*, quod vini virtutem, ac ſpeciem retineat. Negant alii, quod vinum congelatum non ſit potabile, ideoque tam ineptum cenſent conſecrationi, quam aquam congelatam Baptiſmo. Alii materiam dubiam eſſe cenſent, ut *Bartholomæus Fumus* in Summa, *Eſtius* in IV. Sententiarum Diſt. VIII. § IX. *Sylvius* in III. P. Q. LXXIV. Art. V. & alii, quorum ſententia probabilior eſt, & omnino ſequenda.

Si

Si autem vinum congeletur in Calice ante, vel post consecrationem, involvendus est Calix pannis calefactis: si id non proficiat, ponendus est in aqua fervente prope Altare (dummodo aqua in Calicem non intret) donec liquefiat. Ita præscribunt Rubricæ Missalis Romani, Tit. *De defectibus in Missa occurrentibus*.

REGULA XVII.

Aquæ mixtio.

Quia mixtio aquæ cum vino non est de necessitate Sacramenti, non refert quantum ad substantiam, & integritatem Sacramenti, quæcumque aqua vino misceatur, sive naturalis, sive artificialis, ut rosacea. Quamvis quantum ad convenientiam Sacramenti, peccet graviter, qui aliam aquam miscet præter naturalem, & elementarem.

Ratio est, quia de latere Christi pendentis in Cruce aqua vera profluxit (non humor phlegmaticus, ut quidam dixerunt) ad ostendendum, quod Corpus Christi erat vere compositum ex quatuor elementis; sicut per sanguinem inde manantem ostendebatur esse compositum ex quatuor humoribus, ut docet *Innocentius III.* Cap. *In quadam*, Extra, *De Celebratione Missarum*. Ita & *S. Thomas* III. P. Q. LXIV. A. VII. ad. III. Veram autem fuisse aquam, quæ de Christi latere manavit, probat *Innocentius III.* ex illis verbis *S. Joannis* Epist. I. *Tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis*, ex quibus ita colligit: *Ceterum sicut fuit verus spiritus, & verus sanguis, ita procul dubio vera aqua; cum Christus sit Veritas, & a veritate omnis fallacia sit penitus aliena: nam si non fuisset aqua, sed phlegma, quod de latere Salvatoris exivit, ille, qui vidit, & testimonium veritati perhibuit, profecto non aquam, sed phlegma dixisset: nec in hoc verum Regenerationis Sacramentum fuisset ostensum, cum per Sacramentum Baptismi non regeneremur in phlegmate, sed in aqua: neque per hoc posset vero argumento probari, quod in Sacramento Eucharistiæ admiscenda sit aqua vino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma profluxisset: sed nec vera fuisset figura, quæ super hac re præcessit in veteri Testamento, quando Moyses virga percussit silicem, & ex ea non phlegma, sed aqua manavit.*

REGULA XVIII.

Permodicum aquæ vino admiscendum est.

Quamvis enim non tanta fuerit apud Antiquos cura, ut permodicum aquæ vino admisceretur, ut constat ex Concilio Triburiensi, Can. XIX. decernente, *Ut duæ partes sint vini, tertia aquæ*: semper tamen in Ecclesia observatum est, ut plus vini, quam aquæ in Calicem infunderetur. Unde *Honorius III.* Cap. *Perniciosus*, Extra, *De Celebratione Missarum*, ad Archiepiscopum quemdam scribit: *Perniciosus in tuis partibus inolevit abusus, videlicet, quod in majori quantitate de aqua ponitur in Sacrificio, quam de vino: cum secundum rationabilem consuetudinem Ecclesiæ generalis plus in ipso sit de vino, quam de aqua ponendum. Ideoque Fraternitati tuæ mandamus, quatenus id non facias, nec in tua Provincia fieri patiaris.* Verum excitata in Scholis Theologorum quæstione de conversione immediata, vel mediata aquæ in Sanguinem Christi, postquam *Innocentius III.* Cap. *Cum Marthę*, Extra, *De Celebratione Missarum*, §. *Quæsivisti*, declaravit, probabiliorem esse opinionem asserentium, aquam cum vino transubstantiari in Sanguinem, *Cum in vinum transeat mixta vino*, majori studio cautum est, ne plus aquæ vino misceatur, quam facile possit ante Consecrationem in vinum transmutari. Sic autem habet Innocentius III. *Verum inter opiniones prædictas illa probabilior judicatur, quæ asserit, aquam cum vino in Sanguinem transmutari: ut expressius eluceat*

Eucharistiæ Materia.

Aquæ mixtio.

pro-

proprietas Sacramenti. Nam cum aquæ multæ ſint populi multi, juxta quod alibi legitur : Beati, qui ſeminatis ſuper omnes aquas: *ideo vino aqua unitur, ut Chriſto populus adunetur; per hoc enim, quod ſuſcepit ipſe de noſtro, & accepimus ipſi de ſuo, tam inſolubili nexu conjungimur, ut qui eſt unum cum Patre per ineffabilem unitatem, fiat unum nobiſcum per admirabilem unionem, ac per hoc ipſo communiter mediante, unum cum Patre efficimur.* Eugenius IV. in Decreto pro Armenis ſtatuit, ut *Aqua modiciſſima miſceatur.* Antonius Auguſt. in Synodalibus Conſtitutionibus Tarraconenſis Eccleſiæ refert Conſtitutionem *S. Pii V.* Pontificis Maximi ad illius Civitatis Archiepiſcopum datam, qua nonnullos arguit, qui non guttam tantummodo aquæ, ſicut fieri debet, Calici infundebant, ſed plus aquæ quam vini, quod omnino corrigi, & emendari præcepit. Hunc autem exceſſum præcaventes quædam Eccleſiæ, aquam vino miſcendam parvo cochleari excipere ſolebant, & ex eo in Calicem fundere: quem morem etiamnum ſervant Cartuſiani. Denique *S. Thomas* Innocentii III. Decretalem ſecutus III. P. Q. LXXIV. Art. VIII. probabiliorem opinionem cenſet, quæ aſſerit, *Aquam converti in vinum, & vinum in Sanguinem. Hoc autem* (inquit) *fieri non poſſet, niſi adeo modicum apponeretur de aqua, quod converteretur in vinum. Et ideo ſemper tutius eſt parum de aqua apponere, & præcipue ſi vinum ſit debile: quia ſi tanta fieret appoſitio aquæ ut ſolveretur ſpecies vini, non poſſet perfici Sacramentum.* Iſai. 32. 20.

REGULA XIX.

SI aqua infunderetur in dolium, non ſufficeret ad ſignificationem hujus Sacramenti; ſed oportet ipſam vino miſceri *circa ipſam Sacramenti celebrationem* (inquit *S. Thomas* III. P. Q. LXXXIV. A. VIII. ad III.)

REGULA XX.

SI Sacerdos ante Conſecrationem Sanguinis, & poſt Conſecrationem Corporis Chriſti, percipiat, aut vinum, aut aquam non eſſe in Calice, debet ſtatim infundere, & conſecrare: ſi vero poſt conſecrationis verba cognoverit aquam vino mixtam non fuiſſe; pergere nihilominus debet, cum aquæ mixtio ad ſubſtantiam Sacramenti non pertineat. Puniendus tamen ille eſt, cujus negligentia id contigit. Ita *S. Thomas* III. P. Q. LXXXIII. Art. VI. ad IV. Euchariſtiæ Materia.

REGULA XXI.

NUllo modo debet aqua vino jam conſecrato miſceri, quia ſequeretur corruptio Sacramenti pro aliqua parte (inquit *S. Thomas* idem.) Miſceri quidem non debet ſecundum Eccleſiæ Latinæ Ritum, & graviter peccaret Latinus Sacerdos, qui miſceret: & corruptio Sacramenti ſequeretur, ſi magna infunderetur aquæ copia, qua vini ſpecies ſolveretur: quod ex coloris, & ſaporis mutatione facile cognoſci poſſet. Atque ita intelligendus eſt *S. Thomas*. At miſceri debet a Sacerdote Græco ſecundum Eccleſiæ ſuæ Ritum celebrante. Græci enim bis aquam miſcent, ſemel frigidam, cum in Protheſi, ſeu Altari minore Sancta Dona præparant, pungente Sacerdote panem lanceola, & dicente: *Unus Militum lancea latus ejus aperuit, ſtatimque exivit Sanguis, & aqua*: & Diacono infundente vinum, & aquam: deinde calidam, poſt conſecrationem, immediate ante Communionem, petente Diacono a Sacerdote, ut aquam fervidam benedicat, illo vero benedicente his verbis: *Benedictus fervor Sanctorum tuorum jugiter, nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.* Tum Diaconus infundit in calicem, dicens: *Fervor fidei plenus Spiritu Sancto. Amen.* Duplici de cauſa ſecundam hanc mixitio- Ritus Græcorum aquam calidam poſt conſecrationem in Calicem infundentium non damnandus.

Apud. P. Goar in Notis ad Miſſam S. Joannis Chryſ. & Arcudium Lib. III. cap. XXXIX.

tionem fieri tradunt Auctores Græci; tum quia aqua calida e latere Chriſti manavit; tum quia Spiritus Sancti fervorem ſignificat. Hanc aquæ calidæ mixtionem vino conſecrato a Græcis fieri ſolitam immerito impugnat *Humbertus* in Invectiva adverſus *Nicetam Pectoratum*; cum hunc Ritum in ſuis Liturgiis præſcribant *SS. Patres Baſilius*, & *Joannes Chryſoſtomus*, uſuque perpetuo Orientalis Eccleſiæ Sacerdotes ſanctitate, & doctrina conſpicui comprobaverint. Id quidem Græcis exprobraverunt Latini in Concilio Florentino: ſed pro ipſis optime reſpondit Epiſcopus Mitylenenſis, & *Eugenio IV.* Pontifici Maximo abunde ſatisfecit.

REGULA XXII.

SI Sacerdos ante Conſecrationem advertat, Hoſtiam eſſe corruptam, aut non eſſe ex pane triticeo, ipſa ſtatim rejecta ſumat aliam; & Canonem incipiens, Miſſam proſequatur. Si vero id advertat poſt conſecrationem, immo etiam poſt iſtius Hoſtiæ, & ante Sanguinis ſumptionem, nihilominus aliam accipiat, & incipiat a Conſecratione, ſcilicet ab illis verbis Canonis, *Qui pridie quam pateretur*. Si vero id compertum dumtaxat habuerit poſt ſumptionem Sanguinis, novam Hoſtiam accipere debet, & vinum, cum aqua in Calicem infundere, & facta Oblatione, cetera proſequi, incipiendo ab his verbis, *Qui pridie quam pateretur*, ne Sacrificium remaneat imperfectum, & ut debitus ordo ſervetur.

Similiter ſi Sacerdos ante Conſecrationem Sanguinis, & poſt Conſecrationem Corporis advertat, aut vinum, aut aquam non eſſe in Calice, debet ſtatim apponere, & conſecrare. Si vero poſt verba Conſecrationis percipiat vinum non eſſe in Calice, aut nimia aquæ mixtione corruptum, & Chriſti Domini noſtri Corpus necdum ſumpſerit, debet, aqua, aut vino corrupto, ſeu alio liquore, ſi fuerit in Calice, in piſcinam effuſis, aut in aliquo vaſe ſepoſitis, vinum cum aqua iterum infundere, & Canonem reſumere a verbis Conſecrationis Sanguinis. Si vero poſt ſumptionem Corporis id cognoverit, aliam Hoſtiam apponere debet iterum conſecrandam ſimul cum Sanguine: quia ſi ſola verba Conſecrationis Sanguinis proferret, non ſervaretur debitus ordo conſecrandi: *Perfecta* autem *videri non poſſunt Sacrificia, niſi perfecto ordine compleantur*; ut ait Concilium Toletanum VII. Can. II. Si vero inciperet a Conſecratione Sanguinis, & Canonem proſequeretur, id conveniens non eſſet, niſi adeſſet Hoſtia conſecrata; cum in Canone multa occurrant dicenda, & facienda non ſolum circa Sanguinem, ſed etiam circa Corpus. Tandem Hoſtiam conſecratam, & Sanguinem iterum ſumere debet, etiamſi prius ſumpſerit aquam, quæ erat in Calice: quia præceptum de perfectione, vel de perceptione hujus Sacramenti Sacerdote celebrante, aut altero, qui vices ejus ſuppleat, ſi ipſum gravi infirmitate, aut morte a perficiendo Sacro impediri contingeret, majoris eſt momenti, quam præceptum, ut ſumatur a jejunis: illa ſiquidem divini juris eſt; iſtud vero juris tantum Eccleſiaſtici. Ita *S. Thomas* III. P. Q. LXXIII. A. VI. ad IV. & Rubricæ Miſſalis Romani. Si tamen frequens adſit populus, & ſcandalum timeatur; propter illud vitandum, facta ſecreto oblatione, & prolata dumtaxat forma Conſecrationis Sanguinis ab illis verbis, *Simili modo*, Sacerdos ſtatim ſumet Sanguinem, & Sacrum perficiet, ut iiſdem Rubricis præſcriptum eſt.

Euchariſtiæ Materia.

REGULA XXIII.

SI muſca, vel aranea in Calicem ante Conſecrationem ceciderit, aut etiam venenum immiſſum cognoverit Sacerdos, effuſo vino, & abluto Calice, aliud vinum infundere debet conſecrandum. Si vero aliquid horum poſt Conſecratio-

tionem acciderit, debet animal caute capi, & diligenter lavari, & combuſti, & ablutio cum cineribus in piſcinam mitti. Si autem venenum immiſſum cognoverit, nec ſumere debet, nec alteri dare, ne Calix vitæ vertatur in mortem; ſed debet diligenter in aliquo vaſculo ad hoc apto cum Reliquiis conſervare. Et ne Sacrificium remaneat imperfectum, aliud vinum infundere debet in Calicem, & incipiendo a Conſecratione Sanguinis, ſeu ab illis verbis, *Simili modo*, Sacrificium perficere. Ita *S. Thom.* III. P. Q. LXXXIII. A. VI. ad III. Quod autem ait de Calice, in quem venenum immiſſum eſſet, pariter dicendum eſt de Calice fulmine tacto: nam quæ fulmine tacta ſunt, venenata cenſentur. Caſum iſtum anno MDCL. accidiſſe, & ita reſponſum fuiſſe a Doctoribus, refert *Gavantus* in Rubricis P. III. Tit. X.

REGULA XXIV.

SI qui defectus accidant circa materiam conſecrandam, etiam abſque voluntate Sacerdotis, aut Miniſtrorum; ſola ignorantia, vel negligentia: nihilominus pœnitentiam hujus erati agere debent.

Id conſtat ex *S. Bernardo* Epiſtola LXIX. ad *Guidonem* Abbatem *Trium Fontium*, qui Miniſtrantium incuria in Conſecratione Calicis erraverat ob vini defectum. *Et ne forte* (inquit) *malum hoc mali cujuſpiam gravioris latentis in Monaſterio fuerit commonitio; pro pœnitentia tibi injungimus ſeptem Pſalmos Pœnitentiales quotidie, uſque ad Paſcha, ſepties proſternendo te decantare, ſeptem diſciplinas accipere. In hunc modum ſatisfaciat & ille, qui tibi ad hanc Miſſam miniſtravit. De illo autem, qui ſibi ante apparaverat, & oblitus eſt mittere vinum in Calicem, cujus & majorem in hoc æſtimamus culpam, ſi tamen & tu putas, tuo arbitrio derelinquimus. Sane ſi ſermo exiit inter Fratres, & ipſi omnes ſinguli ſingulas accipiant diſciplinas, ut fiat, quod legitur*, Alter *alterius onera portate*. Sic etiam Sacerdotibus, quorum negligentia Sacra Hoſtia in terram ceciderit, aut Chriſti Sanguis ſuper Altare effuſus, aut Sacramentum a muribus, aliiſque animalibus comeſtum, aut putrefactum, aut vomitu etiam ex infirmitate ejectum, multi pœnitentiæ dies antiquis Canonibus indicuntur, quibus jejunare, & a Communione abſtinere debent. De his legi poſſunt Cap. *Si per negligentiam*, 27. & Cap. *Si quis*, 28. *De Conſecratione*, Diſt. II. item Cap. *Qui non bene*, 94. ibidem, & apud *Yvonem* Carnotenſem, P. II. Cap. LX. item Cap. *Si ceciderit*, in Pœnitentiali Romano, & *S. Thomas* Q. LXXXIII. Art. VI. ad VII. Qui Canones etſi exoleverint, ipſoque non uſu, aut antiquæ ſeveritatis remiſſione ſint antiquati, ac proinde Superioris, aut Confeſſarii judicio pœnitentiæ quantitas, & modus his in caſibus relinquatur, quam negotii, & perſonæ conditione conſiderata minuere, vel augere poteſt: nihilominus pro his erratis Deo per pœnitentiam ſatisfieri debet, etiamſi ſint involuntaria; & orationes, proſtrationes coram Sanctiſſimo Sacramento, jejunia, vel alia hujuſmodi pia opera inſtar mulctæ honorariæ Chriſto Salvatori pro negligentia, vel ignorantia perſolvenda injungi, & devote ſuſcipi, atque adimpleri debent.

Gal. 6.

ARTICULUS IV.

De Forma Euchariſtiæ.

PROPOSITIO UNICA.

„ FOrma *Conſecrationis panis ſunt hæc verba*, Hoc eſt Corpus meum.
„ *Forma vero Conſecrationis vini ſunt iſta*: Hic eſt Calix Sanguinis mei,
„ novi & æterni Teſtamenti, Myſterium Fidei, qui pro vobis, & pro mul-
„ tis effundetur in remiſſionem peccatorum. *Nec aliæ preces ad Conſecrationem Euchariſtiæ ſunt neceſſariæ, ut Græci recentiores contendunt.*

Hæc

Hæc Propoſitio Sanctorum Evangeliſtarum *Matthæi* Cap. XXVI. *Marci* Cap. XIV. *Lucæ* Cap. XXII. & Apoſtoli *Pauli* I. ad Corinthios Cap. XI. conſentientibus teſtimoniis probatur: ſcriptum eſt enim a S. Matthęo: *Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus Panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite. Hoc eſt Corpus meum. Et accipiens Calicem, gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Ita S. Marcus: *Accepit Jeſus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, Hoc eſt Corpus meum. Et accepto Calice, gratias agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes. Et ait illis: Hic eſt Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur.* Ita S. Lucas: *Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens, Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis datur: Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit dicens: Hic eſt Calix Novum Teſtamentum in Sanguine meo: qui pro vobis fundetur.* Ita S. Paulus: *Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jeſus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite, & manducate: Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & Calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic Calix Novum Teſtamentum eſt in meo Sanguine: hoc facite, quotieſcumque bibetis, in meam commemorationem.*

Forma Euchariſtię.

Ejuſdem Propoſitionis veritas conſtat ex Traditione, cujus teſtes ſunt SS. Patres. *Juſtinus* Martyr Apologia, quæ vulgo ſecunda inſcribitur: *Non enim* (inquit) *ut communem panem, neque communem potum iſta ſumimus, ſed quemadmodum per Verbum Dei caro factus Jeſus Chriſtus Salvator noſter, & carnem, & ſanguinem ſalutis noſtræ cauſa habuit; ad eumdem modum etiam eam, in qua per preces verbi ejus ab ipſo profecti gratiæ ſunt actæ, alimoniam, unde ſanguis, & caro noſtra per mutationem aluntur, incarnati illius Jeſu carnem, & ſanguinem eſſe edocti ſumus. Nam Apoſtoli in Commentariis a ſe ſcriptis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt percepiſſe Jeſum. Eum enim, pane accepto, cum gratias egiſſet, dixiſſe: Hoc facite in mei recordationem: Hoc eſt Corpus meum: & poculo ſimiliter accepto, & gratiis actis, dixiſſe: Hic eſt Sanguis meus: ac ſolis ipſis ea tradidiſſe.* Verbum porro Dei ab ipſo Chriſto profectum ſunt ipſa verba, quibus uſus eſt Dominus, ac Salvator noſter, cum Euchariſtiam inſtituit, *Hoc eſt Corpus meum: Hic eſt Sanguis meus*: non preces, quæ illa in Græcorum Liturgiis conſequuntur.

S. Irenæus Lib. V. Cap. II. *Quando ergo mixtus Calix, & fractus Panis percipit verbum Dei, fit Euchariſtia Sanguinis, & Corporis Chriſti.*

Tertullianus Libro IV. contra Marcionem, Cap. XL. *Profeſſus itaque ſe concupiſcentia concupiſſe edere Paſcha, ut ſuum, indignum enim, ut quid alienum concupiſceret Deus: acceptum panem, & diſtributum Diſcipulis Corpus illum ſuum effecit, Hoc eſt Corpus meum, dicendo.*

S. Gregorius Nyſſenus Oratione Catechetica, laudata *ab Euthymio* Tit. XX. Panopliæ: *Panis* (inquit) *ſtatim per verbum in corpus mutatur, ut dictum eſt a Verbo, Hoc eſt Corpus meum.*

S. Joannes Chryſoſtomus Homilia II. in Epiſtolam II. ad Timotheum: „ Sacra ipſa Oblatio (*inquit*) ſive illam Petrus, ſive illam Paulus, ſive cujuſvis meriti Sacerdos offerat, eadem eſt, quam dedit Chriſtus ipſe Diſcipulis ſuis, quamque Sacerdotes modo quoque conficiunt: nihil habet iſta quam illa minus. Cur id? Quia non hanc ſanctificant homines, ſed Chriſtus, qui illam ante ſacraverat. Quemadmodum enim verba, quæ locutus eſt Chriſtus, eadem ſunt, quæ Sacerdotes nunc quoque pronunciant; ita

„ &

„ & Oblatio eadem eſt. *Et Homilia de Proditione Judæ*: Hoc eſt Corpus meum: „ hoc verbo propoſita conſecrantur: & ſicut illa vox, quæ dicit: *Creſcite, &* Gen. 1. 21. „ *multiplicamini*, ſemel quidem edita eſt, ſed omni tempore ſentit effectum 28. „ ad generationem, operante natura: ita & vox illa ſemel dicta eſt, ſed „ per omnes Menſas Eccleſiæ uſque ad hodiernum diem, & uſque ad ejus Ad- „ ventum præſtat Sacrificio firmitatem.

S. Ambroſius Lib. IV. De Sacramentis, Cap. IV. „ Tu forte dicis: Meus „ panis eſt uſitatus: ſed panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum: „ ubi acceſſerit conſecratio, de pane fit Caro Chriſti. Conſecratio igitur cujus „ verbis eſt, & cujus ſermonibus? Domini Jeſu. Nam per reliqua omnia, Forma Eu- „ quæ dicuntur, laus Deo defertur; Oratio præmittitur pro populo, pro Re- charistiæ. „ gibus, pro ceteris: ubi venitur, ut conficiatur venerabile Sacramentum, „ jam non ſuis ſermonibus Sacerdos, ſed utitur ſermonibus Chriſti ..... Ergo „ ſermo Chriſti hoc conficit Sacramentum. *Et Cap.* V. Antequam conſecretur, „ panis eſt; ubi autem verba Chriſti acceſſerint, Corpus eſt Chriſti. Denique „ audi dicentem: Accipite, & edite ex eo omnes: Hoc eſt enim Corpus „ meum. *Et rurſus*: Inde verba ſunt Chriſti, Accipite, bibite ex eo o- „ mnes: Hic eſt enim Sanguis meus; & ante Verba Chriſti, Calix, & vi- „ ni, & aquæ plenus. Ubi verba Chriſti operata fuerint, ibi Sanguis ef- „ ficitur, qui plebem redemit.

Sanctus quidem *Hieronymus* Epiſtola ad *Evagrium*, de Sacerdotibus loquens ait: *Ad quorum preces Chriſti Corpus Sanguiſque conficitur*: ſimileſque locutiones apud alios quoſdam Patres reperiuntur: ſed precum nomine myſtica etiam verba, quibus myſteriorum perficitur celebratio, apud Veteres ſignificari nemo negaverit, qui libros ipſorum non perfunctorie legerit. Idem conſtat ex *Eugenii IV.* Decreto pro Armenis: *Forma* (inquit) *hujus Sacramenti ſunt verba Salvatoris, quibus hoc confecit Sacramentum. Sacerdos enim in perſona Chriſti loquens hoc conficit Sacramentum.*

Supra dicta Chriſti verba formam eſſe convenientem Sacramenti Euchariſtiæ, probat *S. Thomas* ex illius diſcrimine ab aliis Sacramentis. Alia enim uſu ipſo materiæ conſecratæ perficiuntur; iſtud vero conſecratione materiæ admirabilem ſubſtantiæ converſionem operante, quæ a ſolo Deo perfici poteſt. Unde formæ aliorum Sacramentorum ſignificant uſum materiæ, ut ablutionem, chriſmationem, ſive unctionem: ſed forma Euchariſtiæ ſolam conſecrationem materiæ ſignificat, quæ vim habet Tranſubſtantiationis operatricem, cum dicitur *Hoc eſt Corpus meum: Hic eſt calix Sanguinis mei.* Secundo, formæ aliorum Sacramentorum proferuntur ex perſona Miniſtri, ſive exercentis actum, ſicut cum dicitur: *Ego te baptizo*, vel, *Ego te confirmo, &c.* ſive imperantis, ut cum dicitur in Sacramento Ordinis, *Accipe poteſtatem, &c.* ſive deprecantis, ut cum dicitur in Sacramento Extremæ Unctionis: *Per iſtam unctionem, &c.* Sed forma Euchariſtiæ profertur *Quaſi ex perſona ipſius Chriſti loquentis*, ut ſignificetur Miniſtrum hoc Sacramentum conſecrantem nihil agere, *Niſi quod profert verba Chriſti.* III. P. Q. LXVIII. Ar. I. II. & III. Chriſti verba ſunt forma conveniens Sacramenti Euchariſtiæ.

Confirmatur ex Concilii Tridentini Catechiſmo P. II. De Sacramento Euchariſtiæ, §. XIX. Id enim probat ex illis Salvatoris noſtri verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*. „ Nam quod Dominus faciendum præ- „ cepit, non ſolum ad id, quod egerat, ſed etiam ad ea, quæ dixerat, re- „ ferri debet, atque ad verba maxime pertinere intelligendum eſt, quę non „ minus efficiendi quam ſignificandi cauſa prolata erant. Secundo id probat „ hac ratione: Forma ea eſt, qua illud ſignificatur, quod in hoc Sacra- „ mento efficitur: cum autem hæc verba id, quod fit, ſignificent, ac decla- „ rent, hoc eſt, panis converſionem in verum Domini noſtri Corpus, ſequi-

„ tur,

Forma Consecrationis Calicis explicatur.

„ tur, formam in illis ipsis verbis constituendam esse: in quam sententiam, quod ab Evangelista dictum est, *Benedixit*, licet accipere: perinde enim videtur intelligendum, ac si dixisset: *Accipiens panem benedixit, dicens: Hoc est Corpus meum*. Eadem ratio demonstrat verba, quæ ad vini consecrationem „ adhibemus, esse veram, & convenientem istius Sacramenti formam. Vini e- „ nim substantiam in Sanguinem Domini converti perspicue significant. Ex- „ primunt autem præterea quosdam effusi Sanguinis in Passione Domini ad- „ mirabiles fructus, qui ad hoc Sacramentum maxime pertinent. Unus est „ aditus ad æternam hæreditatem, quæ *Novi* atque *æterni Testamenti* jure ad nos venit. Ad Hebræos x. 19. *Habentes fiduciam in introitu Sanctorum, in Sanguine Christi*. Alter est aditus ad justitiam per *Mysterium Fidei*. Ad Romanos III. 25. *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius ... Ut sit ipse justus, & justificans eum, qui est ex fide Jesu Christi*. Tertius est *Remissio peccatorum*, quæ sunt utriusque fructus memorati impedimenta. Ad Hebræos IX. 14. *Quanto magis Sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi?*

Forma Eucharistiæ.

Ex verbis porro, quibus vinum consecratur, plura quidem e Sacris Scripturis colliguntur; quædam vero in Ecclesia ex Apostolica Traditione conservata sunt. Nam quod dicitur, *Hic est calix*, a S. Luca, & ab Apostolo scriptum est. Quod vero sequitur, *Sanguinis mei*, vel *Sanguis meus Novi Testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum* partim a S. Luca, partim a S. Matthæo dictum est: verba autem illa, *Æterni*, & *Mysterium Fidei*, sancta *Traditio Catholicæ veritatis interpres, & custos nos docuit* (inquit Tridentini Concilii Catechismus.) Quod vero dicitur, *Hic est calix Sanguinis mei*, sic intelligendum est, ut continens pro re contenta sumatur, id est, Hic est Sanguis meus, qui hoc calice continetur. Recte autem, & appositè calicis fit mentio, quia Sanguis Christi in hoc Sacramento consecratur, quatenus potus est Fidelium. Quod satis non exprimit vox ipsa *Sanguis*; ideoque id designari oportuit nominando vas excipiendo Sanguini accommodatum. Ad Passionis Christi memoriam opportune etiam adhibetur vox illa *Calix*, cum ipse Dominus Passionem suam calicem appellet Matthæi XXVI. dicens, *Transeat a me calix iste*. Passionis scilicet memoriam renovat Sanguis seorsim a Corpore consecratus: quæ consecratio ejusdem Sanguinis effusionem in Passione factam repræsentat. Sequitur deinde, *Novi Testamenti*; quod quidem additum est, ut intelligeremus, Christi Domini Sanguinem non figura, quemadmodum in Veteri Testamento, sed vere, & reipsa hominibus tradi, quod ad Novum Testamentum pertinet. Unde Apostolus ad Hebræos IX. ait: „ Et ideo Novi Testamenti Mediator est, ut morte intercedente, in re- „ demptionem earum prævaricationum, quæ erant sub priori Testamento, „ repromissionem accipiant qui vocati sunt æternæ hæreditatis. Ubi enim Te- „ stamentum est, mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim „ in mortuis confirmatum est: alioquin nondum valet, dum vivit, qui te- „ status est. Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est. Lecto e- „ nim omni mandato Legis a Moyse universo populo, accipiens sanguinem „ vitulorum, & hircorum, cum aqua, & lana coccinea, & hyssopo, ipsum quo- „ que librum, & omnem populum aspersit, dicens: Hic Sanguis Testamen- „ ti, quod mandavit ad vos Deus .... Et omnia pene in sanguine secun- „ dum Legem mundantur: & sine sanguinis effusione non fit remissio. Verbum vero, *Æterni*, ad hæreditatem æternam, quæ Christi Domini æterni Testatoris morte ad nos jure pervenit, referendum est. Vel, ut ait *Innocentius III.* Cap. *Cum Marthæ*, Extra, *De celebratione Missarum*, cum in Textu Evan-

Luc. 22. 20. 1. Cor. 2. 25. Matth. 26.

Forma Consecrationis Eucharistiæ.

vangelico, *Novi Teſtamenti*, ponatur, hic interponitur *& æterni*, quia *Vetus Teſtamentum, quod hircorum, & vitulorum fuit ſanguine dedicatum, temporalia promittebat. Novum autem, quod de Chriſti ſanguine dedicatum, promittit æterna; & ideo Teſtamentum illud fuit vetus, & tranſitorium; hoc autem novum eſt, & æternum. Vel ut utamur alia ratione: unde Novum, id eſt, ultimum eſſe deſcribitur, inde Æternum, id eſt, perpetuum comprobatur. Noviſſimum etenim hominis teſtamentum immobile perſeverat, quia teſtatoris bitu confirmatur: juxta quod Apoſtolus Teſtamentum in morte aſſerit confirmaum: alioquin non valet, dum vixerit qui teſtatur. Præterea, non ſolum ſcritura, ſed etiam promiſſio dicitur Teſtamentum, juxta quod Apoſtolus ipſe ſcribit:* „ Ideo Novi Teſtamenti mediator eſt, ut repromiſſionem accipiant, , qui vocati ſunt, hæreditatis æternæ. *Sic ergo intelligi debet:* Hic eſt enim „ Sanguis meus novi, & æterni teſtamenti; *id eſt, novæ, ac æternæ promiſſionis, ſcilicet confirmator, ſicut Dominus repromittit. Qui manducat* (inquit) *Carnem meam, & Sanguinem meum bibit, habet vitam æternam.*

Subjungitur, *Myſterium fidei*, quæ quidem verba non excludunt rei veritatem, ſed quod occulte latet, atque ab oculorum ſenſu remotiſſimum eſt, certa fide credendum eſſe ſignificant. Nam & Sanguis Chriſti occulto modo eſt in hoc Sacramento, & ipſa Paſſio Chriſti occulte fuit figurata in veteri Teſtamento. Diverſa autem ratione Baptiſmo, & Euchariſtiæ hæc appellatio tribuitur, ut notatur in Concilii Tridentini Catechiſmo: nam Baptiſmus a nobis Fidei Sacramentum, a Græcis Myſterium dicitur, quia univerſam fidei Chriſtianæ profeſſionem complectitur: Euchariſtia vero, quod Sanguinem Chriſti ſub vini ſpecie latentem ſola fide cernamus: & præterea, quod plurimum difficultatis, & negotii humana ratio experiatur, cum nobis fides credendum proponit, Chriſtum Dominum verum Dei Filium, ſimulque Deum & hominem, mortem pro nobis pertuliſſe: quæ quidem mors Sanguinis Sacramento deſignatur. Quapropter hoc loco appoſite potius quam in conſecratione Corporis Paſſio Dominica commemoratur his verbis, *Qui effundetur in remiſſionem peccatorum.* Sanguis enim ſeparatim conſecratus, ut dictum eſt, ad Paſſionem Domini, & mortem, & Paſſionis genus ante omnium oculos ponendum, majorem vim, & momentum habet. Denique verba illa, quæ adduntur: *pro vobis, & pro multis*, ex SS. Matthæi, & Lucæ Evangeliis ſingula ſingulis ſumpta ſunt; quæ tamen Sancta Eccleſia Spiritu Dei afflata ſimul conjunxit ad Paſſionis fructum, atque utilitatem declarandam. *Nam ſi ejus virtutem inſpiciamus, pro omnium ſalute Sanguinem a Salvatore effuſum fatendum erit: ſi vero fructum, quem homines ex eo percepérint, cogitemus, non ad omnes, ſed ad multos tantum eam utilitatem pervenire, facile intelligemus. Cum igitur,* Pro Vobis, *dixit, eos, qui aderant, vel electos ex Judæorum Populo, quales erant Diſcipuli quibuſcum loquebatur, excepto Juda, ſignificavit. Cum autem addidit,* Pro Multis, *reliquos electos ex Judæis, aut Gentibus intelligi voluit. Recte ergo factum eſt, ut,* Pro Univerſis, *non diceretur, cum hoc loco tantummodo de fructibus Paſſionis ſermo eſſet, quæ ſalutis fructum electis ſolum attulit. Atque huc ſpectant verba illa Apoſtoli:* Chriſtus *ſemel oblatus eſt, ad multorum exhaurienda peccata.* Et quod Dominus apud Joannem ait: *Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi, quia tui ſunt.* Ita Concilii Catechiſmus poſt S. Thomam III. P. Qu. LXXVIII. Art. III.

Matt. 26. 28. Luc. 22. 20. Hebr. 9. 28. Joan. 14 9.

Objicitur, in Liturgia *S. Joannis Chryſoſtomi*, poſt verba Domini, *Hoc eſt Corpus meum*, & *Hic eſt Sanguis meus*, haberi: *Fac quidem panem hunc pretioſum Corpus Chriſti tui: quod autem eſt in hoc calice, pretioſum Sanguinem Chriſti tui, immutans Spiritu Sancto tuo.* Eadem habentur in Liturgia *S. Baſilii.*

Reſpondetur objectioni ex Liturgiis SS Baſilii & Joannis Chryſoſtomi petitę.

Reſpondetur, precibus illis non poſtulari a Deo tranſmutationem phyſicam panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Chriſti Domini, quæ verbis ipſius jam facta ſupponitur, ſed tranſmutationem moralem: hoc eſt, non rogari Deum, ut panis, & vini elementa abſolute, & in ſe fiant Corpus, & Sanguis Chriſti: id enim factum eſt cum prolata fuerunt hæc verba, *Hoc eſt Corpus meum: Hic eſt calix Sanguinis mei, &c.* ſed ut nobis Chriſti Corpus, & Sanguis fiant, id eſt, ut Sacerdoti Sacrum facienti, & Fidelibus ſumentibus proſint, ac fructum ſpiritalem afferant: quod quidem non minus virtute Spiritus Sancti perficitur, quam panis, & vini tranſubſtantiatio. Sic intelligendas hujuſmodi preces oſtendunt verba in Liturgia *S. Joannis Chryſoſtomi* ſequentia: *Ut fiat accipientibus in ſobrietatem animæ, ad remiſſionem peccatorum, & communicationem Sancti Spiritus, in Regni Cœlorum plenitudinem, in fiduciam erga te, non in delictum, aut damnationem.* Id confirmatur ex Græcorum reſponſione per ſelectos Epiſcopos facta *Eugenio IV.* Pontifici Maximo, ut Acta Florentini Con. teſtantur: *De Divino autem* (inquiunt) *Sacrificio quæſitum eſt a Latinis: Quomodo prolatis Chriſti verbis,* „ Hoc eſt „ Corpus meum, quod pro vobis frangitur in remiſſionem peccatorum: & „ *illis*, Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim Sanguis meus, &c. & *ſanctis Do-* „ *nis per hæc ſanctificatis, vos poſtea hanc additis orationem, dicentes*: Et fac „ panem quidem hunc pretioſum Corpus Chriſti tui: quod vero in calice „ eſt, pretioſum Sanguinem Chriſti tui, tranſmutans Spiritu tuo Sancto. *Id ſic porro reſolutum eſt: Fateri nos diximus, per hæc verba tranſmutari ſanctum panem, & fieri Corpus Chriſti: ſed poſtea quemadmodum & ipſi dicitis:* Jube perferri Dona hæc per manus ſancti Angeli tui in ſupercœleſte Altare tuum: *ita & nos quoque oramus dicentes: Ut Spiritus Sanctus deſcendat ſuper nos, & faciat in nobis panem hunc pretioſum Corpus Chriſti, & quod eſt in Calice pretioſum Sanguinem Chriſti, tranſmutetque illa Spiritu ſuo Sancto, ut fiant accipientibus in emundationem animæ, in remiſſionem peccatorum, non vero in judicium, aut condemnationem.* Subtiliorem aliam Reſponſionem tradit *Beſſario* Cardinalis Libro *De Sacramento Euchariſtiæ, & quibus verbis Chriſti Corpus conficiatur.* Sed prætermittere non poſſum Eccleſiæ Græcæ Ritum, quem notat, magni ſane ad hanc quæſtionem momenti: ſcilicet, ſtatim atque Sacerdos verba illa Chriſti Salvatoris protulit, *Hoc eſt Corpus meum; Hic eſt Calix meus, &c.* Populum Sacrificio præſentem reſpondere, *Amen*: quaſi dicat: *Vere ita eſt, ut tu dicis. Certe Corpus, & Sanguis Chriſti ſunt Munera iſta propoſita: ita credimus, ita confitemur.* Et Diaconus Stola duobus primis digitis tacta, Panem, & Calicem oſtendit; *Nihil certe aliud ſignificans, niſi panem illum Chriſti eſſe Corpus, & quod in calice eſt, eſſe Sanguinem ejus quemadmodum verbis illis aſſeritur. Et hæc ſane oſtendens Diaconus, non mentitur, & non mentiens cum iis ſentit, qui ſola Domini verba ajunt hoc ſacrum perficere Sacramentum. Neque enim tales fruſtra inſtitutæ ſunt ab Eccleſia cæremoniæ.*

Quis, precum ſenſus, quas Græci verbis Chriſti ſub. jungunt.

In Bibliotheca Patrum.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

Forma Conſecrationis Euchariſtię. Matth. 26.

QUamvis hæc verba Corporis Chriſti conſecrationi præpoſuerit Evangeliſta: *Accipite, & manducate:* hæc item conſecrationi Sanguinis: *Bibite ex hoc omnes*: ad Sacramentum tamen conficiendum omnino neceſsaria non ſunt, quia uſum tantummodo Sacramenti, non materiæ conſecrationem ſignificant. Uſus autem Euchariſtiæ ad illius eſsentiam non pertinet, quatenus Sacramentum eſt: aliter enim fieret, ut, ſi hoc Sacramentum nemini eſſet ad-

ſt adminiſtrandum, confici non poſſet, nec deberet; cum tamen dubitare non ceat, quin Sacerdos, prolatis ex more, atque inſtituto Sanctæ Eccleſiæ veris Domini, aptam panis materiam vere conſecret, quamvis deinde continat ut nulli unquam Sacra Euchariſtia adminiſtretur. Graviſſime tamen peccaret Sacerdos, qui verba illa prætermitteret. Ita Concilii Tridentini Catechiſmus.

REGULA II.

[Dem ferendum eſt judicium de conjunctione, *enim*, quæ licet ad Corporis & Sanguinis conſecrationem non ſit neceſſaria, ſed formæ continuationem cum verbis præcedentibus dumtaxat indicet, formæ tamen hujus Sacramenti nſeritur *Secundum conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ a beato Petro Apoſtolo derivatam* (inquit S. Thomas III. P. Quæſt. LXXVIII. Art. II. ad V.)

REGULA III.

NOn ſolum hæc verba. *Hic eſt Calix Sanguinis mei*, ſed & ſequentia: *Novi, & æterni Teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*: (his exceptis, quæ in Græcorum, & Mozarabum Liturgiis non habentur, nec ab illis proferuntur, cum rata tamen ſit Euchariſtiæ conſecratio ab illis facta, *Et æterni .... Myſterium Fidei,...*) pertinent ad *ſubſtantiam formæ* (inquit *S. Thomas* III. P. Q. LXXVIII. Art. III.) Nam & Liturgiæ omnes, præter illam, quæ *S. Petro* falſo adſcribitur, illa verba habent: & ſine illis non exprimitur Sacrificii ritus, in quo myſtica effuſio ſanguinis per *gladium verborum*, ut S. Cyrillus appellat, neceſſaria eſt: ſicut Sacrificium vetus nunquam ſine ſanguinis effuſione per victimæ materialis occiſionem peragebatur. De mente quidem *S. Thomæ* inter ejus Diſcipulos, ac Interpretes litigatur. *Cajetanus*, & *Dominicus Soto* cenſent, S. Thomam dixiſſe, omnia hæc verba eſſe *de ſubſtantia formæ*, non quod ſine his verbis non ſit forma, ſed quod omiſſis illis non ſit perfecta: ſicut digiti poſſunt dici de ſubſtantia, quamvis non ſint de eſſentia corporis, quia pertinent ad ejus integritatem, & perfectionem. Unde, inquiunt, S. Thomas, cum præmiſiſſet, omnia hæc verba *pertinere ad integritatem ejuſdem locutionis*; ſubjungit: *Sed per prima verba, cum dicitur*, Hic eſt Calix Sanguinis mei, *ſignificatur ipſa converſio vini in Sanguinem, eo modo, quo dictum eſt in forma conſecrationis Panis; per verba autem ſequentia deſignatur virtus Sanguinis effuſi in Paſſione, quæ operatur in hoc Sacramento*. E contrario vero *Petrus Paludanus*, & *Capreolus* in IV. Sententiarum Diſt. IX. *S. Antoninus* III. P. Summæ Tit. XIII. Cap. VI. §. II. *Sylveſter Prieras*, & alii ſic intelligi de ſubſtantia formæ omnia illa verba volunt, quæ in conſecratione Sanguinis proferuntur ſecundum Eccleſiæ Latinæ Ritum, ut ſine illis forma non ſit. Ex *Cajetani* Commentario ea, quæ opinionis iſtius impugnationem ſpectabant, juſſit expungi *Pius Quintus* Pontifex Sanctiſſimus. Opinionem contrariam, ſcilicet iſta tantum verba, *Hic eſt Sanguis meus*, ad eſſentiam formæ pertinere, cenſent *S. Bonaventura*, *Scotus*, *Suarez*, *Eſtius*, *Silvius*, & alii.

De verbis ad Conſecrationem Calicis eſſentialiter pertinentibus, variæ Scholaſticorum opiniones.

Forma Conſecrationis Euchariſtiæ.

Sed ut ut ſe habeat ſpeculativa iſtarum opinionum probabilitas, graviſſime peccaret Sacerdos, qui prolatis verbis illis, *Hic eſt enim Calix Sanguinis mei*, vel unum ex ſequentibus prætermitteret uſque ad illa, *Hæc quotieſcumque feceritis, in mei memoriam facietis*. Si vero prætermitteret iſta, *Qui pro vobis effundetur*, dubium eſt, an conſecraret, propter varias Theologorum ea de re opiniones, & præſertim *S. Thomæ* in negantem ſententiam inclinantis in Cap. XI. Epiſtolæ I. ad *Corinthios* Lectione VI. Unde hoc in caſu repetenda ſub conditione viderentur omnia conſecrationis verba, prout in Ca-

Que in praxi probabilior, & tutior?

none Missæ habentur. Speciem tamen, super quam prolata essent hæc verba, *Hic est Sanguis meus*, religiosa cum veneratione pariter sumendam a Sacerdote arbitrarer: quia majus periculum est in contemptu, & abjectione speciei consecratæ, quam in veneratione non consecratæ, quæ tamen bona fide consecrata existimatur. In hoc autem casu dubium esset an vinum esset consecratum, ob dissidentes Theologorum ea de re sententias. Ita censet *S. Bonaventura* in IV. Sententiarum, Dist. VIII. Quæst. III.

REGULA IV.

SI verbum, *est*, prætermitteretur, dicendo, *Hoc Corpus meum : hic Sanguis meus*, *&c.* Sacrilegii quidem reus esset Sacerdos illud omittens, sed tamen perageretur consecratio: quia verbum, *est*, subintelligitur, eademque vis est propositionis illo tacito, ac expresso. Familiare est enim non solum Latinis, sed etiam Hebræis, & Syris, illud in enunciatione subticere. Unde nec liquet Christum Hebraice, aut Syriace loquentem addidisse; præsertim cum nec in Græco sit expressum *Lucæ XXII.* in consecratione Calicis. Ita *Silvius* in III. P. Quæst. LXXVIII. Art. II. Quæsito II.

REGULA V.

SI quis loco pronominis, *Hoc*, diceret, *Istud est Corpus meum*: graviter quidem peccaret, sed rata esset consecratio; non vero si diceret, *Illud est Corpus meum*: quia, *Istud*, demonstrat rem præsentem, non autem, *Illud*. Si diceret, *Hic est Corpus meum*, sumendo, *Hic*, ut adverbium, nulla fieret consecratio: quia non significaretur mutatio substantialis. Si autem ignorantia Grammaticæ, aut lapsu linguæ, diceret, *Hic est Corpus meum*, vocem istam usurpando, ut pronomen; vel, *Hoc est Calix Sanguinis mei*: ratam fore consecrationem videtur: quia etiamsi esset incongrua locutio, juxta communem tamen morem loquendi idem esset sensus: quemadmodum si diceret eadem Grammaticæ imperitia, sed bona fide, & recta intentione: *Hoc est Corpus meus*. Si pronomini, *Hoc*, adderetur aliquid sensum non mutans, verbi gratia si diceretur: *Hic cibus est Corpus meum. Hæc res est Corpus meum: Hoc contentum sub his speciebus est Corpus meum*, rata esset consecratio. Graviter nihilominus peccaret Sacerdos, qui Christi verbis aliquid addere præsumeret. Si quis diceret, *Ecce Corpus meum*; probabilius videtur non consecraturum; quia mutationem substantialem hæc verba non significant, adeoque nec illam operantur: aut certe dubia foret consecratio, ut ait *Silvius* loco supra laudato, Quæsito I.

Forma Consecrationis Eucharistię.

REGULA VI.

SI Sacerdos demonstrato pane diceret, *Hoc est Caro mea*, verisimile est, quod Sacramentum non conficeret. Quia Caro, & Corpus non æquivalent, cum Corpus aliquid amplius significet quam Caro. Si quis vero diceret: *Hoc est Corpus Christi*, non consecraret: tum quia Christus his verbis panem non consecravit, aut ab Apostolis, & eorum Successoribus consecrari instituit: tum quia modus loquendi longe diversus est. Ex Christi enim persona hæc verba non proferuntur, sicut illa, *Hoc est Corpus meum*. Ita Silvius loco supra laudato, Quæsito III.

REGULA VII.

SI diceret Sacerdos, *Fiat hoc Corpus meum*, non consecraret, quia Christi Domini verbis non uteretur; neque idem esset sensus: non enim significaretur admirabilis conversio substantiæ panis in substantiam Corporis

ris Chriſti facta vi verborum, nulla interpoſita mora. Potuiſſet quidem Chriſtus Dominus uti ſermone imperativo, ut admirabilem illam converſionem operaretur, dicendo: *Fiat hoc Corpus meum*: ſicut in exordio mundi dixit, *Fiat lux*, *Fiat firmamentum*: & ſicut Leproſum, & Paralyticum ſanans, & Lazarum ad vitam revocans dixit: *Volo mundare .... Surge, & ambula.... Lazare, veni foras*. Sed indicativo, atque enunciativo ſermone uti maluit; tum quia hic ſermo verbis præcedentibus aptius congruebat; tum ne dubitaretur prolatis myſticis verbis ſtatim eſſe in Euchariſtia Corpus Chriſti. Non enim ita congrue, apteque diceretur: *Accipite, & comedite: Fiat enim hoc Corpus meum*, ſicut dicitur: *Accipite, & comedite: Hoc eſt enim Corpus meum*. Abſoluto etiam ſermone dubitari poſſet, utrum jam factum eſſet, an poſtea faciendum, quod imperaretur. Cum autem dicitur ex perſona Chriſti: *Hoc eſt Corpus meum*, nullus eſt dubitationi locus.

REGULA VIII.

SI Sacerdos non meminerit, ſe verba Conſecrationis pronunciaſſe, propterea perturbari non debet, ſed Sacrum proſequi, & perficere.

Qui enim multa dicit, non recordatur ſemper omnium, quæ dixit, maxime cum ita attendit ad illa, quæ dixit, ut ea ſe dicere minime cogitet. Si Sacerdoti probabiliter conſtet, ſe aliqua omiſiſſe, quæ non ſunt de neceſſitate Sacramenti, ulterius procedere debet, non ea repetere, quæ forte prætermiſit: ordo enim Sacrificii abſque neceſſitate non eſt immutandus. Si vero certus ſit, ſe omiſiſſe formam Conſecrationis, aut aliquod verborum formæ eſſentialium, vel de quibus dubium eſt, an eſſentialia ſint, Conſecratio repetenda eſt, & reliqua proſequenda, ne mutetur ordo Sacrificii. Ita *S. Thomas* III. P. Quæſt. LXXXIII. Art. VI. ad V.

ARTICULUS V.

De neceſſitate Sacramenti Euchariſtiæ.

PROPOSITIO I.

Euchariſtia non eſt ad ſalutem neceſſaria neceſſitate medii, ita ut ſine Euchariſtiæ Sacramento actu ſuſcepto vitam æternam conſequi nemo poſſit.

DOgma namque fidei eſt, hominem ſtatim poſt Baptiſmum e vita exeuntem, vel ad Deum ſincere converſum, vitam æternam conſequi, dicente Chriſto: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit*: dicente Davide: *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus: cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies*. Dicente rurſus Deo per Ezechielem: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium, & juſtitiam, vita vivet, & non morietur; omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor*. Dicentibus Apoſtolis Petro, & Paulo: *Omnis quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit*.

Euchariſtiæ neceſſitas.

Marci 16. Pſalm. 50. Ezech. 18. Act. 2 Rom. 2.

Idem probatur ex Eccleſiæ ſententia, quæ cum olim pueris Euchariſtiam ſtatim poſt Baptiſmum adminiſtraret, hujuſmodi mutare diſciplinam, & conſuetudinem convenientius judicavit, cum tamen Fidei ipſius *Regula* ſit *immobilis*, & *irreformabilis*, ut loquitur *Tertullianus*. Veterem hanc fuiſſe conſuetudinem, ut quicumque baptizabantur, ſive adulti, ſive infantes, ſtatim Euchariſtiam perciperent, teſtes ſunt *S. Cyprianus* Ep. LXIII. & Lib. de Lapſis, *S. Auguſt.* Epiſt. CCXVII. alias CVII. ad Vitalem, *Gennadius* Lib. De Eccleſiaſticis Dogmatibus cap. LII. *S. Gregorius* in Sacramentario, in Officio Sab-

Euchariſtia pueris olim adminiſtrata.

bati Sancti, Conc. Toletanum II. cap. XI. &c. Sacramenti reliquias pueris olim administrari solitas, Conc. Matisconense II. anno DLXXXVIII. celebratum, can. VI. testatur. Paulatim abrogata est puerorum Communio. Conc. Turonense III. Caroli Magni temporibus celebratum, can. XIX. Presbyteros admonendos statuit, *Ut cum Sacra Missarum solemnia peregerint, atque communicaverint, pueris, aut aliis quibuslibet personis astantibus Corpus Domini indiscrete non tribuant.* Et *Odo* Parisiensis Episcopus, qui sæculo XII. florebat anno MCLXXV. in Statutis Synodalibus, cap. XXXIX. *Communium Præceptorum*, præcipit Presbyteris, ne Hostias, licet non consecratas, dent pueris ullo modo. Puerorum Communionem eodem nihilominus Sæculo in Ecclesia Gallicana adhuc in usu fuisse, constat ex *Guiberto* Abbate Novigentino, Lib. I. *De Pignoribus Sanctorum*, cap. II. §. I. & ex Epistola *Gilberti Porretani* Pictavensis Episcopi ad *Matthæum* Abbatem *S. Florentii*, quam suis ad illum *Guiberti* Librum Notis inseruit *D. Lucas Dacherius*. Paulo post tamen universim antiquata est in Ecclesia Occidentali hæc consuetudo. Illam autem antiquari non permisisset Ecclesia, si Eucharistiæ sumptionem actualem esse medium ad salutem necessarium credidisset.

Quando abrogata puerorum Communio?

Idem probatur ex Conc. Tridentino, sess. XXI. cap. IV. docente, *Parvulos, usu rationis carentes, nulla obligari necessitate ad Sacramentalem Eucharistiæ Communionem: siquidem per Baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt. Neque ideo tamen damnanda est Antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit: ut enim Sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt; ita certe eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est.* Et can. VI. *Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ Communionem; Anathema sit.*

Non est necessaria pueris Eucharistia.

Eucharistiæ necessitas.

PROPOSITIO II.

Res, sive effectus Sacramenti Eucharistiæ, qui est conjunctio cum Christo, & insitio Corpori ejus mystico, seu votum saltem implicitum suscipiendi hoc Sacramentum, est necessaria ad salutem.

SIc intelligenda sunt *S. Augustini* testimonia, quibus Eucharistiam parvulis necesariam esse ad salutem aserere videtur, Lib. I. *De Peccatorum Meritis, & Remissione*, cap. XX. Pelagianos refellens, qui parvulis non baptizatis innocentiæ merito salutem, ac vitam æternam tribuebant, eos a Regno cælorum nihilominus excludentes propter Baptismi defectum, ait: *Dominum audiamus, non suspicationes, conjecturasq; mortalium: Dominum audiamus (inquam) non quidem hoc de Sacramento S. Lavacri dicentem, sed de Sacramento Sanctæ Mensæ suæ, quo nemo rite nisi baptizatus accedit:* Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. *Quid ultra quærimus? Quid ad hoc respondeti potest. ∴ An vero quisquam etiam hoc dicere audebit, quod ad parvulos hæc sententia non pertineat; possintque sine participatione Corporis hujus, & Sanguinis in se habere vitam; quia non ait,* „ Qui non manducaverit, *sicut de Baptismo,* Qui non renatus fuerit; *sed ait,* Si „ non manducaveritis, " *velut eos alloquens, qui audire, & intelligere poterant, quod utique non valent parvuli. Sed qui hoc dicit, non attendit, quia nisi omnes ista sententia teneat, ut sine Corpore, & Sanguine Filii hominis vitam habere non possint, frustra etiam ætas major id curat.*

S. Aug. Eucharistiam pueris esse necessariam non sensit.

Mens ejus explicatur.

rat. Et ubi eſt, quod eodem loco de hac ipſa re ait, Panis, quem ego dedero, caro mea eſt pro ſæculi vita? *Secundum hoc enim etiam ad nos pertinere illud Sacramentum intelligimus, qui tunc nondum fuimus, quando iſta dicebat, quia non poſſumus dicere ad ſæculum nos non pertinere, pro cujus vita Chriſtus ſuam carnem dedit. Quis autem ambigat ſæculi nomine homines ſignificatos eſſe, qui naſcendo in hoc ſæculum veniunt? Nam ſicut alibi ait*, Filii ſæculi hujus generant, & generantur. *Ac per hoc etiam pro parvulorum vita caro data eſt, quæ data eſt pro ſæculi vita: & ſi non manducaverint carnem Filii hominis, nec ipſi habebunt vitam.* Id unum vult *S. Auguſt.* parvulos rem, ſive effectum Sacramenti Euchariſtiæ percipere, cum baptizantur, quia per Baptiſmum Corpori Myſtico Chriſti Domini inſeruntur, & fiunt membra ejus, atq; ad Sacramentum Euchariſtiæ jus habent, illius per Baptiſmum candidati, *Quo nemo niſi rite baptizatus accedit*. Verum tantum abeſt, ut Sacramentum ipſum Euchariſtiæ actu ſuſceptum cenſeat eſſe medium ad ſalutem neceſſarium, ut e contrario ibidem aſſerat, parvulos ſuſcepto Baptiſmate ex hac vita migrantes æternam ſalutem conſequi. *Verumtamen* (inquit) *ſi percepto Baptiſmate de hac vita emigraverit, ſoluto reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine Veritatis, quod incommutabiliter manens in æternum, juſtificatos præſentia Creatoris illuminat. Peccata enim ſola ſeparant inter homines, & Deum, quæ ſolvuntur Chriſti gratia, per quem mediatorem reconciliamur, cum juſtificat impium*. Et Lib. I. contra duas Epiſtolas Pelagianorum ad *Bonifacium* ſcripto, cap. XXII. eodem argumento ex verbis Chriſti apud *S. Joannem* cap. VI. *Niſi manducaveritis, &c.* Pelagianos urget, dantes parvulis *Extra Regnum Dei locum ſalutis, & vitæ æternæ, etiamſi non fuerint baptizati. Nec illud cogitatis*, inquit, *eos vitam habere non poſſe, qui fuerint expertes Corporis, & Sanguinis Chriſti, dicente ipſo*: Niſi manducaveritis Carnem meam, & biberitis Sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. *Aut ſi Evangelicis vocibus cogimini confiteri, nec vitam, ſalutemque poſſe habere parvulos de corpore exeuntes, niſi fuerint baptizati, quærite, cur compellantur non baptizati ſecundæ mortis ſubire ſupplicium, judicante illo, qui neminem damnat immeritum; & invenietis, quod non vultis, originale peccatum.* Carnem igitur Chriſti manducare, & Sanguinem bibere, parvulis idem eſt ac baptizari, ſecundum *S. Auguſt.*

Joan. 6 — Luc. 20 — Euchariſtiæ neceſſitas. — Joan. 6

Mentem ſuam clarius explicat S. Doctor Lib. III. *De Peccatorum Meritis, & Remiſſione* cap. IV. *Quid autem apertius* (inquit) *tot, tantiſque teſtimoniis divinorum Eloquiorum, quibus dilucidiſſime apparet, nec præter Chriſti ſocietatem ad vitam, ſalutemque æternam poſſe quemquam hominum pervenire; nec divino judicio poſſe aliquem injuſte damnari, hoc eſt, ab illa vita, ac ſalute ſeparari? Unde fit conſequens, ut queniam nihil agitur aliud, cum parvuli baptizantur, niſi ut incorporentur Eccleſiæ, ideſt, Chriſti Corpori, membriſque ſocientur: manifeſtum ſit, eos ad damnationem, niſi hoc eis collatum fuerit, pertinere: non autem damnari poſſent, ſi peccatum non haberent*. Et paulo poſt: *Numquid etiam illud, Quia niſi manducaverint homines carnem ejus, hoc eſt, participes facti fuerint Corporis ejus, non habebunt vitam? His, atque hujuſmodi aliis, quæ nunc prætereo, teſtimoniis divina luce clariſſimis, divina auctoritate certiſſimis, nonne veritas ſine ulla ambiguitate proclamat, non ſolum in Regnum Dei non baptizatos parvulos intrare non poſſe, ſed nec vitam æternam poſſe habere præter Chriſti Corpus, cui ut incorporentur, Sacramento Baptiſmatis imbuuntur?*

Joan. 6.

Idem eſt *Innoc. I.* ſenſus in Epiſtola ad Patres Milevitanæ Synodi, qua

Eadem Inn. I. & Gelaſii I. quę S. Aug. ſententia circa neceſſitatem Euchariſtiæ.

Pelagianos ex eodem S. Joannis loco refellit : *Illud vero, quod eos veſtra Fraternitas aſſerit prædicare, Parvulos æternæ vitæ præmiis etiam ſine Baptiſmatis gratia poſſe donari, perfatuum eſt.* Niſi *enim* manducaverint Carnem Filii hominis, & biberint Sanguinem ejus, non habebunt vitam in ſemetipſis. *Qui autem hanc eis ſine Regeneratione defendunt, videntur mihi ipſum Baptiſmum velle caſſare, cum prædicant eos habere, quod in eos creditur non niſi Baptiſmate conferendum.*

Idem eſt ſenſus *Gelaſii* in Epiſtola ad Epiſcopos per Picenum conſtitutos ſcribentis: *Ut providentia Dei omnes Pelagianorum nequitias amputaret, non ſolum dictum eſt:* Qui non fuerit renatus ex aqua, & Sp. Sancto, non introibit in Regnum cęlorum: *ſed etiam pariter dictum eſt:* Qui non manducaverit Carnem Filii hominis, & biberit ejus Sanguinem, non habebit vitam in ſemetipſo. *De vita autem æterna hoc dictum nullus addubitat, quoniam multi non manducantes hoc Sacramentum, vitam videntur habere præſentem.*

Euchariſtiæ neceſſitas.

Cum igitur Pelagiani vitam æternam extra Regnum Dei Parvulis ſine Baptiſmo morientibus promitterent, *S. Auguſt.* Summi Pontifices *Innoc. I.* ac *Gelaſius*, aliique Doctores Catholici, hoc eos refellebant validiſſimo quidem argumento: Nullus ſine Baptiſmo jus habet Euchariſtiam ſuſcipiendi, per quam vita donamur æterna, ſecundum promiſſionem Chriſti, *Joan.* VI. Igitur pueri ſine Baptiſmi, & Euchariſtiæ Sacramentis morientes vitæ æternæ participes eſſe non poſſunt. Hunc unum fuiſſe *S. Auguſt.* & *Innoc. I.* ſcopum, in eoque vim omnem argumenti ipſorum contra Pelagianos poſitam, multa confirmant. Primo inſignis ipſius *S. Auguſtini* locus Epiſtola CLXXXVI. alias CVI. ad *Paulinum* ſcribentis, Pelagianos infantibus, etiamſi non baptizentur, vitam æternam polliceri, & *contra ſententiam Domini*, dicentis: *Amen, amen dico vobis: niſi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: & *contra Apoſtolicæ Sedis auctoritatem, ubi de hac ipſa re cum ageretur, hoc teſtimonium adhibitum eſt Evangelicum, ne parvuli non baptizati vitam poſſe habere credantur ∴ Si autem*, inquit, *credunt Sedi Apoſtolicæ, vel potius ipſi Magiſtro, & Domino Apoſtolorum, qui dicit, Non habituros vitam in ſemetipſis, niſi manducaverint Carnem Filii hominis, & biberint Sanguinem, quod niſi baptizati non utique poſſunt, nempe aliquando fatebuntur parvulos non baptizatos vitam habere non poſſe.*

Eodem modo intelligendi Marius Mercator.

Secundo id confirmat *Marius Mercator* eodem Argumento Pelagianos impugnans Libro Subnotationum ad *Juliani* Pelagiani Capitula : *Nullane*, inquit, *pœna erit non baptizatis parvulis non habere ſalutem, redemptionem, renovationem, poſtremo non intrare in Regnum cœlorum..... non manducare carnem Domini, & bibere Sanguinem ejus? De quo Sacramento vox Salvatoris eſt* : Niſi manducaveritis Carnem meam, & biberitis Sanguinem meum, non habebitis vitam in vobiſmetipſis. *Quod certe abſque ulla tergiverſatione, ſine Baptiſmo nullus uſurpat, nec ſit illius particeps Sacramenti.*

Tertio idem confirmat Auctor Homiliarum, quæ ſub *Euſebii Emiſſeni* nomine ſunt editæ, Hom. V. *De Paſchate*, ubi hanc Domini ſententiam expendens: *Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis Sanguinem ejus, non habebitis vitam in vobis*; ait: *Quod teſtimonium contra Pelagii blaſphemias evidentiſſimum, atque validiſſimum eſt, qui aſſerere arrepta impietate præſumit, non propter vitam, ſed propter Regnum cęlorum, Baptiſmum parvulis conferendum. Sub his enim Dei verbis, quibus Evangeliſta pronunciat*, Non habebitis vitam in vobis, *aperte intelligenda eſt omnis anima munere Baptiſmi vacua, non ſolum gloria carere, ſed vita.*

Quarto

Quarto idem confirmatur ex *S. Fulgentio* in Reſponſione ad duas Quæſtiones *Ferrandi* Carthaginenſis Diaconi. Scripſerat *Ferrandus*, Juvenem quemdam morti proximum Baptiſmum ſuſcepiſſe, ac ſtatim obiiſſe, antequam Euchariſtiam ſumeret; rogaveratque *S. Fulgentium*, utrum Baptiſmi dumtaxat, non vero Euchariſtiæ Sacramento ſuſcepto, ſalutem conſequi potuiſſet. Reſpondit *S. Fulgentius*, nullum debere moveri Fidelium in illis, qui etſi legitime ſana mente baptizantur, præveniente velocius morte, Carnem Domini manducare, & Sanguinem bibere non ſinuntur: propter illam videlicet ſententiam Salvatoris, „ Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & „ biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. *Quod quiſquis non ſolum ſecundum veritatis Myſteria, ſed ſecundum Myſterii veritatem conſiderare poterit, in ipſo Lavacro ſanctæ Regenerationis hoc fieri providebit. Quid enim agitur Sacramento ſancti Baptiſmatis, niſi ut credentes membra Domini noſtri Jeſu Chriſti fiant, & ad compagem Corporis ejus Eccleſiaſtica unitate pertineant?* Quod pluribus S. Scripturæ teſtimoniis probat, tum ex *S. Auguſt.* Sermone ad Infantes ante Altare, *De Sacramento*, confirmat, ubi *S. Doctor* inter alia hæc habet: *Intelligite, & gaudete. Unitas, pietas, veritas, charitas, unus panis, unum corpus multi ſumus. Recolite enim, quia panis non fit de uno grano, ſed de multis. Quando exorcizabamini, quaſi molebamini: quando baptizati eſtis, quaſi conſperſi eſtis: quando Sp. Sancti ignem accepiſtis, quaſi cocti eſtis. Eſtote, quod videtis, & accipite, quod eſtis.* Homines igitur per gratiam ſanctificantem Baptiſmi fiunt membra Corporis Chriſti, ex *S. Auguſt.* ſententia. Ex his ita concludit S. Fulgentius: *Arbitror, ſancte Frater, Diſputationem noſtram præclari Doctoris Auguſtini Sermone firmatam, nec quicquam eſſe aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque Fidelium Corporis, Sanguiniſque Dominici participem fieri, quando in Baptiſmate membrum Corporis Chriſti efficitur; nec alienari ab illo Panis, Caliciſve conſortio, etiamſi antequam Panem illum comedat, & Calicem bibat, de hoc ſæculo in unitate Corporis Chriſti conſtitutus abſcedat. Sacramenti quippe illius participatione, ac beneficio non privatur, quando ipſe hoc, quod illud Sacramentum ſignificat, invenitur.* Ex his *S. Fulgentii* verbis *S. Auguſt.* nomine laudatis, conflatum eſt cap. *Nulli*, CXXXI. diſt. IV. *De Conſecratione.*

Et S. Fulgentius.

Euchariſtiæ neceſſitas.

Confirmatur Propoſitio noſtra ex *S. Thoma* III. p. qu. LXXIII. Art. III. ubi duo in Euchariſtia diſtinguit, ſcilicet ipſum *Sacramentum*, & *rem Sacramenti. Res hujus Sacramenti* (inquit) *eſt unitas Corporis myſtici, ſine qua non poteſt eſſe ſalus. Nulli enim patet aditus ſalutis extra Eccleſiam.* Addit, *Rem alicujus Sacramenti haberi poſſe ante* illius *ſuſceptionem, ex ipſo voto Sacramenti percipiendi. Unde ante perceptionem hujus Sacramenti*, ſcilicet Euchariſtiæ, *poteſt homo habere ſalutem ex voto percipiendi hoc Sacramentum, ſicut & ante Baptiſmum ex voto Baptiſmi.* Duplex tamen diſcrimen inter utrumque agnoſcit *S. Thomas.* Primum, *Quia Baptiſmus eſt principium ſpiritualis vitæ, & janua Sacramentorum: Euchariſtia vero eſt quaſi conſummatio ſpiritualis vitæ, & omnium Sacramentorum finis. Et ideo perceptio Baptiſmi eſt neceſſaria ad inchoandam ſpiritualem vitam; perceptio autem Euchariſtiæ eſt neceſſaria ad conſummandum ipſam; non ad hoc, quod ſimpliciter habeatur; ſed ſufficit eam habere in voto, ſicut & finis habetur in deſiderio, & intentione.* Alterum diſcrimen eſt, *Quia per Baptiſmum ordinatur homo ad Euchariſtiam: & ideo ex hoc ipſo, quod pueri baptizantur, ordinantur per Eccleſiam ad Euchariſtiam: & ſicut ex fide Eccleſiæ credunt, ſic ex intentione Eccleſiæ deſiderant Euchariſtiam, & per conſequens recipiunt rem ipſius. Sed ad Baptiſmum non ordinantur per aliud præcedens Sacramentum: & ideo ante ſuſceptionem Baptiſmi non habent pueri aliquo modo Baptiſmum in voto, ſed ſoli adulti.*

Un-

Unde rem Sacramenti non poſſunt percipere ſine perceptione Sacramenti. Et ideo hoc Sacramentum non hoc modo eſt de neceſſitate ſalutis, ſicut Baptiſmus.

Diluitur objectio.

Nec obſtat, quod objici ſolet, Chriſtum eodem modo loqui de neceſſitate Euchariſtiæ, & de neceſſitate Baptiſmi: ex hac porro Chriſti ſententia, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Sp. Sancto, non intrabit in Regnum cœlorum*, recte colligi, Baptiſmum actu ſuſceptum pueris neceſſarium eſſe ad ſalutem: igitur & ex illa ejuſdem Salvatoris ſententia, *Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, colligitur Euchariſtiæ Sacramentum actu ſuſceptum iiſdem eſſe neceſſarium ad ſalutem.

Euchariſtiæ neceſſitas.

Reſponſio enim in promptu eſt, priorem ſententiam, quæ Baptiſmum ſpectat, nullam in parvulis exceptionem pati, excepto Martyrii caſu, quod & in ipſis vicem Baptiſmatis ſupplet; quia nullum aliud medium eſt a Chriſto inſtitutum, quo peccati originalis remiſſionem, & gratiam ſanctificantem conſequi poſſint, Deique filii, & hæredes fieri: at præter Euchariſtiam aliud medium eſt, quo hæc ipſis beneficia procurantur, ſcilicet Baptiſmus. Quamobrem Euchariſtia non eſt ipſis ad ſalutem æquo jure neceſſaria. Id vero non gratis confictum, ſed Scripturæ Sacræ teſtimonio, Traditionis ſuffragio, Eccleſiæ Catholicæ judicio firmatum eſt. Deinde hæc verba, *Niſi manducaveritis Carnem Filii Hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, disjunctive ſunt intelligenda, vel de manducatione corporali, vel de manducatione ſpirituali; de manducatione in re, vel in voto; de ipſius Sacramenti perceptione, vel de participatione effectus quem producere in iis, qui digne illud recipiunt, ſolitum eſt. Hic effectus, quem Theologi *Rem Sacramenti* vocant, eſt conjunctio cum Chriſto, velut membrorum cum capite, ut Fideles in Chriſto maneant, & ipſe in eis. Qua de re *S. Auguſt.* Tract XXVII. in *Joannem*, hæc habet inter alia. *Ut autem ſimus membra ejus, unitas nos compaginat; ut compaginet unitas, quæ facit niſi charitas?* Et Tract. XXVI. *Hoc eſt ergo manducare illam eſcam, & illum bibere potum, in Chriſto manere, & illum manentem in ſe habere.* Et rurſus: *Hunc cibum, & potum ſocietatem vult intelligi corporis, & membrorum ſuorum, quod eſt Eccleſia in prædeſtinatis, & vocatis, & juſtificatis, & glorificatis, Sanctis, & Fidelibus ejus.* Hanc autem inſitionem in Chriſti Corpore, hanc ſocietatem Corporis, & Membrorum Chriſti, hanc cum Chriſto Capite conjunctionem parvuli per Baptiſmum conſequuntur, quo ad Euchariſtiæ Sacramentum ordinantur.

Quamvis autem actualis alimenti corporalis ſuſceptio neceſſaria ſit ad corporis incolumitatem, & conſervationem; non tamen actualis Euchariſtiæ perceptio neceſſaria eſt ad animæ ſalutem. Diſcriminis rationem affert S. Thomas, *Quod alimentum corporale convertitur in ſubſtantiam ejus, qui nutritur, & ideo non poteſt homini valere ad vitæ conſervationem, niſi realiter ſumatur; ſed alimentum ſpirituale convertit hominem in ſe ipſum*, ut patet ex illa Chriſti voce, quam ſe interius audiviſſe *S. Auguſtinus* teſtatur Lib. VII. *Confeſſionum*, cap. X. *Cibus ſum grandium, creſce, & manducabis me. Nec tu me in te mutabis, ſicut cibum carnis tuæ, ſed tu mutaberis in me.* Poteſt autem, inquit S. Thomas, aliquis *in Chriſtum mutari, & ei incorporari voto mentis, etiam ſine hujus Sacramenti perceptione.*

PRO-

PROPOSITIO III.

Euchariſtia neceſſaria eſt adultis neceſſitate Præcepti tum Divini, tum Eccleſiaſtici.

Euchariſtiæ neceſſitas.

PRima pars Propoſitionis inde probatur, quod Chriſtus iſtud Sacramentum inſtituens, illius quoque ſumptionem præceperit, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem:* iis enim verbis non ſolam præcepit conſecrationem, & oblationem Euchariſtiæ Apoſtolis, & eorum Succeſſoribus, verum etiam omnibus Fidelibus uſum ejus, ſeu ſumptionem præceptam eſſe voluit, ut ex verbis Apoſtoli ſequentibus perſpicuum eſt: *Quotieſcumque enim manducabitis Panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat.* Luc. 22. & 1. Cor. 11.

Præterea, Iſraelitis, non immolatio tantum, ſed & manducatio Agni Paſchalis præcepta eſt his verbis Exod. XII. *Omnis cętus filiorum Iſrael faciet illud.* Itaque Chriſtianis non ſolum conſecratio, & oblatio Euchariſtiæ per Sacerdotes omnium nomine facienda, ſed & ſumptio, ſive uſus præceptus eſt. Quin & loci circumſtantia hunc ſenſum poſtulat. Cum enim ibi non tantum oblationis, ſed & ſumptionis mentio fiat, idque etiam expreſſius, cum dicitur: *Accipite, & comedite*, pronomen, *Hoc*, ad ſolam oblationem, & conſecrationem minime reſtringendum eſt; ſed ita potius accipiendum, ut per illud, *Hoc facite*, generatim id præceptum eſſe intelligatur, quod Evangeliſtæ Dominum, & Apoſtolos tunc feciſſe narrant, ut hic ſit verborum ſenſus: Quod jam fecimus, ego quidem conſecrando, & offerendo, vos autem Sacramentum ſumendo, id poſt mortem meam facite in mei memoriam. Quamvis igitur hoc præceptum aliqua ratione pertineat ad ſolos Sacerdotes, quatenus & conſecrandi poteſtas datur, & conſecratio præcipitur; ex parte tamen ad omnes Chriſtianos pertinet, in quantum ſcilicet rei conſecratæ ſumptio jubetur.

Confirmatur ex Conc. Tridentino, ſeſſ. XIII. c. II. *Salvator noſter* (inquit) *diſceſſurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc inſtituit, in quo divitias divini ſui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium ſuorum; & in illius ſumptione colere nos ſui memoriam præcepit, ſuamque annunciare mortem, donec ipſe ad judicandum mundum veniat.*

Confirmatur ſecundo ex *S. Thoma* III. p. q. LXXX. Art. XI. *Duplex* (inquit) *eſt modus percipiendi hoc Sacramentum, ſcilicet ſpiritualis, & ſacramentalis. Manifeſtum eſt autem, quod omnes tenentur ſaltem ſpiritualiter manducare; quia hoc eſt Chriſto incorporari. Spiritualis autem manducatio includit votum, ſeu deſiderium percipiendi hoc Sacramentum. Et ideo ſine voto percipiendi hoc Sacramentum non poteſt homini eſſe ſalus. Fruſtra autem eſſet votum, niſi impleretur, quando opportunitas adeſſet. Et ideo manifeſtum eſt, quod homo tenetur hoc Sacramentum ſumere, non ſolum ex ſtatuto Eccleſiæ, ſed ex mandato Domini dicentis Lucæ XXII.* Hoc facite in meam commemorationem. *Ex ſtatuto autem Eccleſiæ ſunt determinata tempora exequendi Chriſti præceptum.* Et primis quidem temporibus, quando fervente adhuc Religione Chriſtiani ſponte ſua ſatis frequentabant hoc Sacramentum, legem ferendam non judicavit Eccleſia, qua certum tempus percipiendæ Euchariſtiæ eis præſcriberetur. Verum poſtquam tepeſcere cœpit devotio Fidelium, ſtatuit, ut ſaltem ter quotannis Chriſtiani omnes adultæ ætatis Euchariſtiam ſumerent, iis nimirum diebus, quibus præcipua noſtræ Religionis Myſteria ſolemni ritu recoluntur, id-eſt, Paſchatis, Pentecoſtes, & Nativitatis Domini, ut conſtat ex

cap.

S. Communionis præceptum.

cap. *Et si non frequentius*, quod *S. Fabiano* Romano Pontifici tribuitur, dist. III. *De Consecratione:* & ex Concilio Agathensi anno DVI. can. XVIII. cujus hęc sunt verba: *Sæculares, qui Natale Domini, Pascha, & Pentecoste non communicaverint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.* Et ex Conc. Turon. III. anno DCCCXIII. can. I. decernente, *Ut si non frequentius, vel ter laici homines in anno communicent, nisi forte quis majoribus quibuslibet criminibus impediatur.*

Quibus diebus olim præcepta Sacra Communio?

In Cœna Domini, qua die hoc Sacramentum a Christo institutum est, percipi solitam ab omnibus Fidelibus Communionem, in Ecclesia saltem Gallicana, constat, ex Conc. Cabilonensi can. XLVII. *In Cęna* (inquit) *Domini a quibusdam Eucharistiæ perceptio negligitur, quæ quoniam in eadem die ab omnibus Fidelibus, exceptis his, quibus pro gravibus criminibus inhibitum est, percipienda sit, Ecclesiasticus usus demonstrat: cum etiam Pœnitentes eadem die ad percipienda Corporis, & Sanguinis Dominici Sacramenta reconciliat.* Habetur & Lib. VII. Capitularium, cap. LXXVIII. in Additis.

Singulis Dominicis præceptam fuisse S. Communionem in Ecclesia Gallicana, nono Sæculo, constat ex Concil. Aquisgranensi II. anno DCCCXXXVI. can. XXII. *Sane* (inquit) *Communicatio Corporis Domini omni die Dominica debuit celebrari. Ideoque necesse est, quantum ratio permittit, ut moderna corrigatur consuetudo: ne forte, qui longe est a Sacramentis, quibus est redemptus, longe fit a salute quam fuerat consecuturus.* Idem constat ex Lib. V. Capitularium cap. CXXXIV. quo constitutum est, *Ut omnes per dies Dominicos, vel Festivitates præclaras Sacra Eucharistia communicent, nisi quibus abstinere præceptum est.*

Singulis diebus Dominicis in Quadragesima, in Cęna Domini, Sabbato, & Dominica Paschæ, Communionem Diœcesanis suis præcepit *Theodulphus* Aurelianensis Episcopus cap. XLI. *Singulis* (inquit) *diebus Dominicis in Quadragesima, præter hos, qui excommunicati sunt, Sacramenta Corporis, & Sanguinis Christi sumenda sunt, & in Cœna Domini, in Vigilia Paschæ, & in die Resurrectionis Domini penitus ab omnibus communicandum.* Quæ totidem verbis leguntur apud Burchardum Vvormatiensem Lib. V. cap. XIX. Yvonem Carnotensem p. II. Decreti cap. XXIX. & Anselmum Lucensem Lib. IX. cap. XI.

Excommunicationem in eos latam, qui ab Eucharistiæ sumptione semper abstinebant, seu constitutis ab Ecclesia temporibus ad S. Communionem non accedebant, constat ex cap. *Si quis*, dist. II. *De Consecratione*, quod sub Antiocheni Concilii nomine can. II. vulgatum est, & in Collectione Martini Bracarensis cap. LXXXIV. legitur, ac Lib. VII. Capitularium cap. CLXXVI. in Additionibus, insertum est, cujus hæc sunt verba: *Si quis intrat in Ecclesiam Dei, & S. Scripturas audit, & pro luxuria sua avertit se a Communione Sacramenti, & in observandis Mysteriis declinat constitutam regulam disciplinæ, illum talem projiciendum de Ecclesia Catholica esse decernimus, donec pœnitentiam agat, & ostendat fructum pœnitentiæ suæ, ut possit Communionem percepta indulgentia promereri.*

Ecclesię præceptum de Communione Paschali. Sacræ Communionis præceptum.

Tandem frigescente in dies magis, ac magis Fidelium pietate, Ecclesia in Concilio Oecumenico Lateranensi IV. sub *Innoc. III.* congregata statuit, ut adulti omnes semel saltem in anno, videlicet Dominicæ Passionis, ac Resurrectionis tempore, Eucharistiam in ejusdem Passionis memoriam sumerent. Sic enim habetur can. XXI. *Omnis utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio Sacerdoti . . . . . Suscipiens reverenter, ad minus in Pascha, Eucharistiæ Sacramentum; nisi forte de consilio proprii Sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus, ab ejus perceptione duxerit abstinendum. Alioquin & vivens ab Ecclesiæ ingressu*

ſi arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Quæ lex Eccleſiæ prorſus conſentanea eſt illi Moſaicæ: *Si quis non fecit Phaſe, exterminabitur anima illa de populis ſuis, quia ſacrificium Domino non obtulit tempore ſuo.* Num. 9.

Iſta divini præcepti, quoad tempus, determinatio confirmata eſt a ſacra Synodo Tridentina ſeſſ. XIII. can. IX. cujus hæc ſunt verba: *Si quis negaverit, omnes, & ſingulos Fideles utriuſque ſexus, cum ad annos diſcretionis pervenerint, teneri ſingulis annis, ſaltem in Paſchate, ad communicandum, juxta præceptum S. Matris Eccleſiæ; Anathema ſit.*

Eccleſiaſtici illius præcepti ſenſum, illiuſque originem expono verbis *Petri Bleſenſis*, Sermone XVI. *In prima Eccleſia* (inquit) *quotquot intererant conſecrationi Euchariſtiæ, communicabant eidem ... Poſtquam autem crevit numerus Fidelium, nec omnes accedere ad Euchariſtiam viſum eſt; ſtatutum eſt, ut ſaltem diebus Dominicis Fideles communicarent. Cum vero paleæ ſuper creſcentes cœperunt cooperire grana, & multorum refriguit charitas, & crevit iniquitas, & perpauci inventi ſunt idonei, qui Calicem ſalutaris acciperent; decretum eſt, ut ſaltem per tres Solemnitates in anno Fideles communicarent; in Paſchate, Pentecoſte, & Natali. Nunc autem quoniam dies mali ſunt, & omnes fere declinaverunt, & inutiles facti ſunt, non audeo dicere ex præcepto Eccleſiæ, ſed ex tacita permiſſione introductum eſt, ut ſemel in anno congregentur in Eccleſia ad communicandum: quod præterire fas non eſt: ut ſicut filii Iſrael typicum agnum comedebant perpetuo, & eadem die Dominus Diſcipulis ſuis Carnem ſuam, & Sanguinem dedit, & in memoriam ſuam idipſum faciendum commendavit, ita & nos eadem die Carnem Agni, qui tollit peccata Mundi, comedamus.* Communio infirmorum.

Præter hoc autem Eccleſiæ præceptum, eſt perpetua Eccleſiæ ejuſdem conſuetudo alterius præcepti vim obtinens, ut infirmi antequam ex hac vita diſcedant, hoc Sacramentum tamquam Viaticum ſibi adminiſtrari curent. Unde magna cautione ſemper proviſum eſt, ne quis abſque hoc ſaluberrimo Viatico e vita migraret, ut conſtat ex Conc. Nicæni can. XIII. ex Conc. Carthaginenſis IV. can. LXX. ex Vaſenſis can. II. ex *S. Jo: Chryſoſtomo* Lib. VI. De Sacerdotio, *S. Hieronymo* ad cap. XV. S. Matthæi, aliiſque Veterum teſtimoniis, Q. I. hujus Tractatus, Articulo I. §. XIX. deſcriptis. Accedit antiquiſſimum exemplum *Serapionis*, a *S. Dionyſio Alexandrino* relatum, apud *Euſebium* Lib. VI. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, cap. XLIV. *Serapion* ſenex in perſecutione lapſus & pœnitentiam agens, morbo correptus, vocis uſu ſenſuque carens triduo permanſit. Quarto die paululum recreatus, nepotem ex filia miſit, qui Presbyterum accerſeret, puer ad Presbyterum cucurrit, jam nox erat, Presbyter autem ægrotabat. Sed quia *Dionyſius* Alexandrinus Epiſcopus juſſerat, ut morituris venia indulgeretur, maxime autem ſi ſuppliciter poſtulaſſent, quo bonæ ſpei pleni ex hac vita migrarent, *Exiguam Euchariſtiæ partem puero tradidit, jubens ut aqua intinctam Seni in os inſtillaret ... Puer buccellam intinxit, & in os Senis infudit. Qui ea paulatim abſorpta continuo animam exhalavit.* Aliud exemplum profertur *S. Ambroſii*, de quo *Paulinus* in ejus Vita: *Ab hora* (inquit) *circiter undecima diei uſque ad illam horam, qua emiſit ſpiritum, expanſis manibus in modum crucis oravit. Honoratus autem Sacerdos Eccleſiæ Vercellenſis, cum in ſuperiori domo ſe ad quietem compoſuiſſet, tertio vocem vocantis ſe audivit, dicentiſque ſibi: Surge feſtina, quia modo eſt receſſurus. Qui deſcendens, obtulit Sancto Domini Corpus, quo accepto, ubi glutivit, emiſit ſpiritum.* Alia innumera ex Hiſtoria Eccleſiaſtica proferri poſſent exempla. Sacræ Communionis præceptum.

Viaticum Euchariſtiæ infirmis in mortis diſcrimine conſtitutis non negandum, ſanxerunt Summi Pontifices *Siricius* Epiſt. I. *Innoc. I.* Epiſt. III. *Sixtus III.* Epiſtola unica, *S. Leo*, Epiſtolis ad Nicetam Aquilejenſem, & ad Theo-

do-

dorum Forojulienſem, *Gelaſius I.* Epiſt. I. cap. XXII. *Felix III.* in Synodo Romana, can. II. & III. *S. Gregorius* Lib. IV. Epiſt. V. ad Venantium Epiſcopum Lunenſem, *Gregorius III.* Epiſt. VIII. Idipſum ſtatuerunt Concilia, præter ea, quæ ſuperius laudata ſunt, Aurelianenſe III. can. VI. XVI. & XXIV. Toletanum VII. can. I. Barcinonenſe can. IX. Toletanum XI. can. V. VI. Toletanum XVI. can. III. Forojulienſe can. XI. Aquiſgranenſe II. p. III. cap. I. Moguntinum ſub *Rabano*, can. XXVI. His adde Synodum Romanam ſub *Innoc. II.* can. X. Rhemenſem ſub *Eugenio III.* can. XII. & Conc. Lateranenſe Oecumenicum ſub *Alexandro III.* can. I. quo ſtatuit, ut qui a tertia dumtaxat parte Cardinalium electus, Pontificis nomen uſurpaverit, tam ipſe, quam qui eum receperint, Excommunicationi ſubjaceant, & totius Sacri Ordinis privatione mulctentur: *Ita ut Viatici etiam eis, niſi tantum in ultimis, Communio denegetur.*

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

Divinum, & Eccleſiaſticum Præceptum de Euchariſtiæ ſumptione parvulos non ſpectat: qui præcepti per ætatem ſunt incapaces, & qui ſe ipſos ante Communionem probare non poſſunt, ſecundum præceptum divinum ab Apoſtolo promulgatum I. ad Cor. XI. *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat*: nulloque devotionis ſenſu erga hoc Sacramentum poſſunt affici; neque Chriſtum in eo præſentem adorare, cujus Carnem nemo ſumere debet, niſi prius adoraverit.

REGULA II.

Mortale peccatum committit, quicumque Fidelis Euchariſtiam tempore Paſchatis non ſumit: atque Excommunicatione plecti debet. Chriſtianaque ſepultura privari, niſi præceptum illud Eccleſiæ impleverit. Ita quippe ſtatuit Canon *Omnis utriuſque ſexus*, & Conc. Tridentinum. Tempus autem Paſchali Communioni præfinitum eſt quindena intercurrens a Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis inclusive.

REGULA III.

Præceptum Communionis Paſchalis.

Præceptum Communionis Paſchalis extra propriam Parochiam non impletur: eaque a proprio Sacerdote, vel ab eo, cui vices ſuas commiſerit, ſuſcipienda eſt.

Ita ſtatuit Canon *Omnis utriuſque ſexus*. Ita Con. Biturícenſe anno MDLXXXIV. Tit. XXII. can. IX. *Nemo* (inquit) *ad diem Paſchæ Euchariſtiam ab alio quam a proprio Parocho, ſeu Curato ſumere præſumat: qui contra fecerit, excommunicetur. Sacerdos, qui contra hoc Decretum adminiſtrarit, cujuſcumque gradus, & ordinis fuerit, extraordinarie puniatur.* Ita Conc. Burdigalenſe anno MDLXXXIII. cap. XI. *Quemadmodum corporibus, ſic & animis ſua ſunt alimenta tribuenda, ne ſi multo tempore jejuni, languidique permanſerint, in laborioſa vitæ humanæ peregrinatione, & via deficiant. Indeque Pane vitæ, qui de Cœlo deſcendit, nimirum Sacroſancto Chriſti Corpore, quod in Euchariſtia vere continetur, Parochi populos ſibi commiſſos paſcere ſatagant, & aſſiduis cohortationibus ad hunc cœleſtem Panem invitent. Eos autem, qui ſemel ſaltem quotannis, idque ſolemnibus Paſchæ diebus*

vel

vel circiter, ad hoc Sacramentum, præmiſſa peccatorum Confeſſione, non acceſſerint, cujuſcumque tandem ſint conditionis, ad Epiſcopum proxima poſt Paſcha Synodo deferant. In eos vero Epiſcopi Cenſuris, aliiſque pœnis acriter animadvertant. Hac de cauſa ſtatuimus, ut prædicto tempore Paſchæ, nemo extra ſuam Parochiam, abſque Rectoris ſui facultate alio ſe conferat, hoc Sacramentum percepturus. Sed & quibus dabitur ea facultas, Parochum certiorem faciant, quo loco S. Euchariſtiam ſumpſerint.

Ita Conc. Aquenſe anno MDLXXXV. Tit. de his, quæ ad Sacramentum Euchariſtiæ pertinent : *Fideles omnes juxta Canon.* Omnis utriuſque ſexus, *Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum in Paſchate a proprio Parocho ſumere ne omittant: nec ulli liceat illud ſumere ab alio quam a proprio Parocho, vel de ejus licentia. Quod ſi quis contra fecerit, præter grave peccatum mortale, quod incurrit, volumus etiam illi ingreſſum Eccleſiæ interdici, & Sepulturam Eccleſiaſticam. Religioſi vero, qui illud abſque Parochi conſenſu adminiſtraverint, juxta Clementinam primam* de privilegiis, *ſciant ſe Excommunicationis pœna innodatos.* Ita Conc. Toloſanum anno MDXC. cap. v. §. III. *Communicantium in Paſchate Parochi nomina deſcribent: quos Communioni defuiſſe perceperint, notatos ad Epiſcopum deferent, quaſque defectus rationes contra Confeſſionem cognoverint, eidem ſignificabunt.* Et §. v. *Qui Paſchatis tempore abfuerint, ſumptæ Communionis teſtimonium Parocho ampliſſimum dabunt; ni fecerint, iterata Sacramenti ſumptione, peccati ſuſpicionem auferent.*

Ita S. Carolus Borromæus cum in Concil. Provinciali Mediolanenſi I. tum in Inſtructionibus de Sacramento Euchariſtiæ : *In Paſchali Celebritate, ut nemo Parochialium legitimæ ætatis, quemadmodum eſt S. Matris Eccleſiæ præceptum, omittat hoc Sacramentum percipere in ſua Parochiali Eccleſia; ſæpe numero Parochus in Quadrageſima populo promulgabit, atque adeo explanabit Conſtitutionem illam ab Innoc. III. Pontifice editam, cujus initium eſt,* Omnis utriuſque ſexus; *Cenſuramque in ea ſancitam diligentiſſime proponet.*

Præceptum Communionis Paſchalis.

Quæ Conſtitutio, ut perfecte ſervetur, in Quadrageſima item per familias, ut Concilio Provinciali cautum eſt, nomina eorum deſcribet, qui per ætatem rationis uſum adepti, in Paſcha S. Communionem confeſſi ſumere debent.

Hortabitur autem eos, ut qui in Paſcha Sacram Communionem ſumere debent, ipſo die Paſchæ Reſurrectionis id præſtent.

Quo Paſchæ tempore ipſe, non alius Sacerdos miniſtrabit: ſi vero frequentem populum habet, alium quoque Sacerdotem adhibeat tunc licet.

Parochiæ ſuæ Fidelibus in Paſcha miniſtrabit: alienæ autem Parochiæ nullo modo, niſi ut infra. Proinde quod antiquis Canonibus cautum eſt, ad populum converſus antequam miniſtret de Altari enunciabit, alienæ Parochiæ Fideles ad proprium Parochum remitti, a quo Sacram Communionem in Paſchali Celebritate ſumant.

Iis etiam miniſtrabit, qui majorem anni partem in Parochia habitaverint : illis quoque, qui ſaltem ſex menſes.

Peregrinis item, qui paucis ante diebus advenerint animo conſtituendi domicilii.

Et vero illis quoque, qui facultatem ab Archiepiſcopo litteris conceſſam habuerint.

Ægrotis etiam Parochialibus, etiamſi Communionem ſumpſerint, in Paſcha quoque afferet, & miniſtrabit.

Qui Parochiales Paſchæ tempore a Parochia abfuerint, niſi ſe Communionem ſum-

ſumpſiſſe teſtatum fecerint, in eos ad præſcriptum Conciliorum Provincialium ogat.

Qui autem præſtituto Paſchæ tempore non communicaverint, eos ex præſcripta formula ad Altare altero ex diebus feſtis Paſcha proxime ſequentibus monebit, & in contumacia perſeverantes ad Archiepiſcopale forum deferet.

REGULA IV.

Paſchalis Communio de conſilio proprii Sacerdotis, ob rationabilem cauſam, ad tempus differri poteſt.

An differri poſſit Communio Paſchalis, & cujus conſilio?

Ita ſtatuit Conc. Lateranenſe, Canone *Omnis utriuſque ſexus*. Ita Synodus Carnotenſis anno MDXXVI. *Quilibet Fidelis ex Conſtitutione Eccleſiæ, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, videlicet pueri ad quatuordecim, & puellæ ad duodecim, aut pauciores annos, ſi diſcretio ſupplet ætatem, ad minus ſemel in anno, videlicet in die Paſchæ, tenetur cum multa reverentia, & devotione hoc Sacramentum ſumere: niſi forte de conſilio proprii Sacerdotis, & ob rationabilem cauſam, ad tempus duxerit abſtinendum: ut puta propter debilitatem ſtomachi ſumptum cibum retinere non valentis, vel etiam propter nondum factam ſufficientem peccatorum Confeſſionem, ſeu aliam debitam præparationem, quam peragere non poterat, aut etiam negligenter omiſerat faciendam. Qui vero hujuſmodi Eccleſiæ præcepti contemptores effecti, idem ſaluberrimum quotannis (legitimo ceſſante impedimento) non receperint Sacramentum, ab Eccleſia expellendi ſunt, & eis Eccleſiaſtica, ſi pertinaces decedant, deneganda eſt ſepultura.*

Præceptum Communionis Paſchalis.

Sane ſicut immundi a faciendo Phaſe cum reliquo cetu filiorum Iſrael excluſi ſunt, & in ſecundum menſem dilati (*Numer.* IX.) ita ſi qui, ut par eſt, parati non ſunt ad Euchariſtiam ſuſcipiendam: utpote quia in proximis peccandi occaſionibus, vel in affectu peccati adhuc verſantur, vel quorum dubia converſio eſt, propter inveteratum peccati lethalis, publici maxime, & cum aliorum ſcandalo commiſſi habitum, ac frequentes in eadem crimina relapſus; vel anno ſolido a Confeſſione Sacramentali abſtinuerunt, & poſtremis Paſchalis quindenæ diebus ſe ſiſtunt Sacerdoti, nulla, aut exigua præparatione, eorum Communio ad tempus differenda eſt, ſecundum prudens judicium proprii Sacerdotis; penes quem, & non penes alium (ſalvo Epiſcopi jure) poteſtas eſt Communionis Paſchalis tempus prorogandi. Unde ſi quis alteri a Parocho, de illius, aut Epiſcopi licentia peccata confeſſus fuerit, ipſique Abſolutionis beneficium diſtulerit Confeſſarius, aut illius Communionem ultra quindenam Paſchalem differendam judicaverit, debet nihilominus Pœnitens proprium Parochum adire, ipſique exponere conſcientiæ ſuæ ſtatum; aut certe Sacerdotis, apud quem peccata depoſuit, judicium, ut illius conſilio, & licentia Paſchalem Communionem ad tempus differat. Alioqui Parochus jure ſuo utetur, & pœnas Conſtitutionis, *Omnis utriuſque ſexus*, ipſum incurriſſe declarabit. Quamobrem conſultius erit, ſi Confeſſarii hujuſmodi homines ad proprium Sacerdotem remittant.

Quemadmodum autem de proprii Sacerdotis conſilio ob rationabilem cauſam differri poteſt Communio Paſchalis, ita anticipari poteſt, & debet, ſi quis prævideat ſe, & in Paſchate, & multis poſt Paſcha menſibus impotentem futurum ad Euchariſtiam ſumendam propter impedimentum extrinſecum. Eccleſia enim ſic jubet Communionem in Paſchate, ut velit *ad minus* tunc fieri, & non ultra differri: ſi autem differretur ad plures menſes poſt Paſcha, non fieret *ad minus ſemel in anno*. Sicut ſi cui injunctum eſſet ſolvere centum nummos ad minus ſemel in anno, idque in Paſchate; is, ſi præ-

vi-

videret, ſe ſolvendo non futurum in Paſchate, ſolutionem anticipare deberet, ſi poſſet.

REGULA V.

QUi apud privilegiatos, ſive in Eccleſiis Regularium Euchariſtiam ſumpſerit in Hebdomada Sancta, debet nihilominus intra quindenam Paſchalem ſemel in Eccleſia Parochiali ſumere, ut ſatisfaciat præcepto Communionis Paſchalis. Communio Paſchalis in propria parochia.

Ita reſpondit Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum.

REGULA VI.

QUi præcepto Communionis Paſchalis ſatisfecit Euchariſtiam in propria Parochia ſumendo, die ipſo Paſchatis Euchariſtiam ſumere non poteſt in Eccleſiis Regularium, aut quorumvis Privilegiatorum, ſive Exemptorum.

Leo enim *Decimus* Pontifex Maximus concedens, ut Privilegiati Euchariſtiam quovis anni die miniſtrare poſſint, excipit diem Paſchatis. Privilegia autem, quæ Juri communi derogant, reſtringi debent, non ampliari. Idem confirmat Reſponſum Congregationis Cardinalium, datum die XXIII. Januarii MDLXXXVI. Eamque ſententiam *Navarrus*, *Azorius* & *Sylvius* probabiliorem cenſent.

REGULA VII.

QUi Communionem Paſchalem prætermiſit, tenetur ad ſatisfaciendum Eccleſiæ præcepto pro illo anno communicare.

Ita cenſent *Jo. Major*, *Petrus a Palude*, *Navarrus*, & *Sylvius*. Duplex affertur hujus obligationis ratio. Primo quia non conceditur terminus annuus, ut tunc ceſſet obligatio, ſed ut adimpletio præcepti ulterius differri non poſſit: ſicut in contractibus, quando ſtatuitur tempus ultra quod non poſſit differri ſolutio; ſi tunc non fiat, debitum non extinguitur, ſed perſeverat. Secundo quia Communio eſt id, quod Eccleſia præcipue præcipere intendit: temporis autem determinatio eſt aliquid ſecundarium. Cum ergo poſſit adhuc impleri Eccleſiæ præceptum ſecundum ſubſtantiam, & quantum ad id, quod in eo præcipuum eſt, obligatio perſeverat.

At (inquiunt alii magni etiam nominis Theologi, *S. Antoninus*, *Sylveſter Prieras*, *Dominicus Soto*, *Toletus*) dum aliquid præcipitur cum determinatione temporis, eo elapſo ceſſat obligatio, ut patet in Miſſa Feſti, Jejunio Vigiliæ, &c.

Id verum eſſe reſpondent alii, cum opus, quod præcipitur, annexum eſt tempori, & quaſi penſum; & onus diei præcipitur, ita ut ratio obligationis ſit talis dies, qualia ſunt auditio Miſſæ in die Feſto, Jejunium in Quadrageſima, Quatuor Temporibus, ſtatiſque Vigiliis, & Breviarii recitatio. At Confeſſio, & Communio annua non præcipiuntur, ut annexæ tempori, utq; certæ diei penſa, & onera; nec ratio obligationis earum eſt Paſchale tempus, ſed jus divinum, cui ut ſatisfiat, Eccleſia Paſchatis tempus ita determinavit, ut obligationem faciendi ſatis divino illi juri, ac præcepto de cęleſti cibo animabus noſtris procurando, quo ſpiritualis vita ſuſtentetur, propterea non remiſerit. Atque hæc longe probabilior, & tutior ſententia, quamvis magna nomina contrariam opinionem defendant.

REGULA VIII.

MOrtale peccatum incurrit, quiſquis gravi morbo correptus, & in mortis periculo conſtitutus, Euchariſtiæ Viaticum recipere renuit, aut negligit. Sacræ Communionis per modum Viatici præceptum.

Eccleſiæ ſcilicet præceptum in re gravi violare non metuit. Ejuſdem peccati rei ſunt illi, ad quos infirmi cura pertinet, præcipueque Medicus, ſi ipſum ea de re monere, utque iſto Chriſtiani hominis officio defungatur, urgere negligant. Id colligitur ex can. XXII. Conc. Lateranenſis ſub *Innoc. III.* cujus verba alia occaſione referemus, cum nimirum de Confeſſione ſermo erit.

REGULA IX.

PRæcepto Communionis annuæ non ſit ſatis per ſacrilegam Domini manducationem.

Præceptum enim Eccleſiæ eſt determinatio divini præcepti ad certum tempus, adeoque illud non implent, qui divinum de ſumptione Euchariſtiæ præceptum violant, Corpus Domini non dijudicantes, ſecundum illud Apoſt. I. ad Cor. XI. *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* Præterea Conc. Oecumenicum Lateranenſe IV. Canone, *Omnis utriuſque ſexus*, præcipit omnibus, & ſingulis Fidelibus, ut *Suſcipiant reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum.* At ſuſcipi, qua par eſt reverentia nemo dixerit per Communionem ſacrilegam: *Ignoras* (inquit *S. Jo: Chryſoſtomus* Hom V. in Epiſt. I. ad Timotheum) *quoniam indigne accedere, etiamſi ſemel fiat, te ſupplicio tradit. At nos adeo ſtolidi, adeo inſenſati ſumus, ut cum innumera per totum annum ſcelera perpetremus, nihil ea curemus exuere, ſatis eſſe arbitrati, ſi non aſſidue præſumamus, atque contumelioſe Corpus Chriſti attingere. Neque intelligimus, quod hi, qui Cruci Chriſtum affixerunt, ſemel tantum id fecerunt. Non igitur quia ſemel crucifixerunt, minus idcirco delictum eſt: & qui Chriſtum prodidit, ſemel tantum prodidit: numquid ergo hoc illum ſupplicio eripuit?*

Eccleſiæ præceptum non impletur indigna Communione.

Hinc *Philippus* Lingonienſis Epiſcopus in Synodo anno MCCCCLII. ita ſtatuit: *Quia nonnulli temerarie magis populum, quam Deum timentes, non verentur, prout experti ſumus, nulla de commiſſis Confeſſione præhabita accedere irreverenter ad Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum, ſtatuimus, quod nullus deinceps ad præfatum Euchariſtiæ Sacramentum teneatur aliquem admittere, niſi prius illum audierit in Confeſſione, aut prius ſibi fide facta, quod more Fidelium Pœnitentiæ receperit Sacramentum: niſi qualitate perſonæ penſata, aliud duxerit faciendum.*

Hinc Synodus Pariſienſis anno MDLVII. *Nullus Parochus ad hujus Sacramenti ſumptionem quempiam, præcipue in Paſchate, admittat, cujus conſcientiam non noverit, aut ipſe, aut ab eo ei negotio præfectus.* Et rurſus: *Admonendi ſunt accurate Chriſtiani, ne indigne ad venerandum hoc, & divinum accedant Sacramentum, neve in peccato, aut propoſito deinceps peccandi audeant accedere: ſed cum religione, & timore, ne forte imitantes veſtigia Judæ, locum Diabolo potius, quam Deo præparent, pœnam quam merentur, brevi ſuſcepturi.*

Ita Conc. Burdigalenſe anno MDLXXXIII. *Illud Chriſtianæ plebi aſſidue inculcandum eſt, diviniſſimum hoc Sacramentum, ut expurgatis ab omni culpa, & puris animis copioſam gratiam, ſalutemque confert, ſic peccatorum adhuc illuvie ſquallentibus, & inquinatis, ſuo ipſorum vitio, atque pravitate plurimum obeſſe, non ſecus ac ſalutares cibi ſtomacho languenti, & male affecto detrimentum afferunt. Conſtat enim Apoſtoli doctrina, tales, qui indigne id ſumpſerint, judicium ſibi manducare, & bibere. Ideoque Parochi, & Concionatores, necnon quicumque audiendis Confeſſionibus præficiuntur, moneant cum publice omnes, tum privatim ſingulos, ne ad hæc tremenda*

Myſte-

Myſteria, niſi prius integre probata conſcientia, & omnium, quorum meminiſſe operam ſedulo dederint, peccatorum facta Confeſſione accedant.

Ita Conc. Bituricenſe anno MDLXXXIV. *Nemo ſine contritione, confeſſione, & ſatisfactoriis operibus digne præmunitus ad Euchariſtiam ſumendam accedat.*

Denique inter Propoſitiones, quas *Innocentius XI.* Pontifex Maximus damnavit *Ut minimum tamquam ſcandoloſas, & in praxi pernicioſas*, Decreto edito die Jovis 11. Martii MDCLXXIX. quinquageſima quinta his verbis expreſſa eſt: *Præcepto Communionis annuæ ſatis fit per ſacrilegam Domini manducationem.* Quæ doctrina Cleri Gallicani judicio in generali conventu anni 1700. *temeraria eſt, ſcandoloſa, erronea, impietati, & ſacrilegio favens, & præceptis Eccleſiæ illudens.* Quamobrem, qui Euchariſtiam in ſtatu, & affectu peccati mortalis recepit in Paſchate, Pœnitentiam agere, & confiteri quamprimum debet cum immane illud ſacrilegium, tum reliqua peccata Sacerdoti, & Chriſti Corpus cum debita reverentia, & pietate ſuſcipere, ut præcepto Communionis Paſchalis ſatisfaciat. Idem eſto judicium de illo, qui Viaticum in ſtatu, aut affectu peccati mortalis recepiſſet: iterum enim acta ſacrilegii pœnitentia S. Communionem percipere deberet, cum ad Eccleſiæ præceptum implendum, tum ad reſarciendam injuriam, & vim illatam Corpori Domini. Propoſitio damnata.

Fruſtra vero quis objiciat, Eccleſiam actus internos præcipere non poſſe. Eſto enim ipſos præcipere non poſſit directe, ut nec de iis in exteriori foro judicare; indirecte tamen ipſos præcipere poteſt, quatenus externi religioſe fieri non poſſunt, niſi cum internis ſint conjuncti. Præterea non ex vi Præcepti Eccleſiaſtici, ſed ex vi Præcepti Divini tenemur ad orandum, cum attentione, reverentia, & religione debitis; ad ſumendam Euchariſtiam pura, & integra conſcientia quoties ipſam ſumimus: ne de illorum ſimus numero, de quibus Deus per Prophetam ait: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt a me*: ne ſimus hypocritæ, quibus *Væ* toties imprecatus eſt Chriſtus; ne *Veri adorantes* non ſimus, qui *Deum adorant in ſpiritu, & veritate*: ne indigne manducando, & non dijudicando Corpus Domini, judicium nobis manducemus, & bibamus; animæque noſtræ mortem conſciſcamus Panem vitæ ſumendo, & recipiendo Sacramentum, quod Chriſtus inſtituit, ut æternum vivamus: ne denique falſo profiteamur ſumendo Corpus Chriſti, nos ad Corpus Chriſti myſticum pertinere, & eſſe membra illius Spiritu vegetata. Objectio diluitur. Iſai. 29. 13. Joan. 4. 23.

REGULA X.

VEnerabile Sacramentum ſumma cum Religione Parochus ſuperpelliceo, & ſtola indutus, præeuntibus, qui faces ardentes, aut cereos accenſos geſtent, & tintinnabulum, cujus ſonitu Fideles ad reverentiam Corporis Chriſti exhibendam moneantur, ferre debet ſub umbella, ſi fieri poteſt, ipſo Sacerdote ſeptem Pſalmos Pœnitentiales, aut quindecim Graduales recitante. Excitandi ſunt Fideles Indulgentiis Epiſcopali Auctoritate propoſitis, ut SS. Sacramentum, cum defertur ad ægrotos, pia veneratione proſequantur, & comitentur. Inſtituendæ ad id pietatis opus Confraternitates, ubi nondum ſunt inſtitutæ, accendenda publicis adhortationibus Fidelium erga SS. Chriſti Corpus reverentia, & devotio. Noctu non eſt deferendum, niſi periculo mortis imminente. Particulas duas ferat in pixide, niſi cum noctu defert, vel certus eſt neceſſe eſſe, ut ſtatim poſt Communionem Extremam etiam Unctionem miniſtret. Curandum, ut ægrotantis, ad quem defertur, cubiculum ab omni ſorde, & inquinamento purgetur, amotaque omni re profana, exornetur, ubi poteſt, pio apparatu, & ſa- Qua reverentia, & ſolemnitate Corpus Chriſti ad infirmos deferendum.

cris imaginibus: tum præterea menſa conſternatur mappa nitida, apparetur-que cruce, aliave effigie ſacra, candelabris, & candelis ſaltem binis. In qua menſa ſuper Corporali Pixis cum SS. Sacramento collocabitur. Sit præterea vas vitreum ad ablutionis uſum. Qui ob egeſtatem id minus præſtare poſſent, curet Parochus juvari a Confratribus SS. Sacramenti. Cum Parochus acceſſit ad ægrotum, diligenter videat (ſiquidem graviter laborat) an integro ſenſu ſit; an item periculum tuſſis, aut vomitus: ſi tunc non poteſt ſumere, neceſſitate, vique repentina morbi impeditus; aliquantulum morabitur Parochus, dumque in mora eſt, ipſe, & reliqui Fideles genibus flexis coram SS. Sacramento orabunt. At vero ſi perſeveret impedimentum, illud proponet ei adorandum, ſi modo ægrotus ita deſideret: & impertita ei figura crucis benedictione, cum ipſo Sacramento diſcedet. Eodem modo oret, proponat, & benedicat, ſi, cum venerit, ab initio viderit fieri non poſſe, ut ægrotus ſumat: ſed ne deferat tamen unquam ad eum, quem ſumere non poſſe ante noverit. Si autem ſumere poteſt, Parochus illum ſuaviter alloquetur, & quæret an aliquid ſit reliquum, quod confiteri velit: tuncque libenter eum audiet, & abſolvet: interrogabitque etiam, an SS. Corpus Domini ſumere velit; & ſi pro Viatico dandum ſit, id quoque exprimet: ad quod pie, devoteque ſumendum paucis verbis inflammabit.

Si quando ſine Sacra Hoſtia redibit, Parochus antequam domo ægroti abſcedat, lumina extingui jubebit, ſtolam, tintinnabulum, umbellam non adhibebit, pixidem palam non deferet.

Cohortabitur ægrotum, ut S. Communionem ſumat, etiamſi graviter non ægrotet; maxime ſi Feſti alicujus celebritas id ſuadeat: neque ipſe miniſtrare recuſabit ſæpius in eadem infirmitate pro devotione, & deſiderio ægroti; præſertim ſi ille cum valet, ſolet frequentare; ut in Concilio Provinciali Mediolanenſi IV. ſtatutum eſt.

Pro Viatico miniſtrabit, cum probabile eſt, quod eam amplius ſumere non poterit: cavebit autem, ne ita cunctetur, ut periculum adeat ægrotus moriendi prius quam ſumat.

Cum præterea poſtea quam Viaticum, Extremamque etiam Unctionem æger ſuſcepit, aliquot dies ſuperſtes ſibi S. Communionem miniſtrari petit, ejus pio deſiderio Parochus non deerit: ſed pro Viatico illam iterum in eodem morbo non miniſtrabit, niſi periculum mortis poſt octo vel decem dies idem perſeveret, aut morbus pauliſper imminutus deinde ingraveſcat.

Prælato alicujus Eccleſiæ, qui in lecto ægrotans frequentiſſime S. Euchariſtiæ pabulo ſalutariter ſe reficiet, eam, & cum primo in ægrotatione, & cum pro Viatico ſumet, Sacerdos, qui poſt illum in ipſa Eccleſia primariam dignitatem, locumve obtinet, deferet, ac miniſtrabit, univerſo Clero ejuſdem Eccleſiæ proſequente, & Societate etiam SS. Corporis Domini. Si vero ſæpius Sac. Communionem ſumet, alius inferior Sacerdos, vel Parochus miniſtrabit, Societate tantummodo Corporis Domini comitante. Aliis Sacerdotibus eodem modo deferetur, ejuſdem ordinis ſaltem Sacerdotibus, aliiſque Clericis comitantibus.

Ægrotus, ſi per valetudinem poteſt, e lecto ſurget: decoreque veſtitus, & ſi eſt Sacerdos, ſuperpelliceo, ſtolaque indutus, genibus flexis erit, dum ſumet.

Facta Communione, Sacerdos hortetur ægrotum ad ſancte meditandum, & ad gratias Deo agendas de tanto beneficio, moneatque domeſticos, qui ægroti curam habent, ne per dimidiam ſaltem horam illum viſitari permittant, ne a munere gratiarum Deo agendarum avertatur.

Hæ Regulæ de Sacramento Euchariſtiæ ægrotis adminiſtrando ſumptę ſunt ex cap. *Sane*, Extra, *De Celebratione Miſſarum*, quod eſt *Honorii III.* ex Inſtru-

Inſtructionibus *S. Caroli* De Viſitatione Infirmorum, ex Synodo Senonenſi MDXXIV. Rothomagenſi MDLXXXI. Burdigalenſi MDLXXXIII. Aquenſi MDLXXXV.

CAPUT II.

DE CONVERSIONE PANIS, ET VINI IN CORPUS, ET SANGUINEM CHRISTI.

ARTICULUS I.

Utrum Chriſti Domini Corpus, & Sanguis vere, ac realiter in Euchariſtiæ Sacramento contineantur?

PROPOSITIO CATHOLICA.

Verum Chriſti Domini Corpus, verus item Sanguis in Euchariſtia reipſa præſentia ſunt, non præſentia tantum virtutis, & efficaciæ, ſed ſubſtantiæ.

HÆc Propoſitio contra Zuinglianos, & Calvinianos Hæreticos invictiſſimis argumentis probatur; quorum alia ex Scripturæ Sacræ teſtimoniis, alia ex Traditione, alia ex Eccleſiæ auctoritate, & judicio petita ſunt. Tria præſertim ſuppeditat Scriptura. Primum ex verbis promiſſionis, alterum ex verbis inſtitutionis, tertium ex verbis uſum hujus admirabilis Sacramenti explicantibus depromptum eſt.

Realis præſentia Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia probatur ex verbis promiſſionis.

Quod primum ſpectat, Sacramenti hujus inſtitutionem promiſit Chriſtus, cum miraculum multiplicationis quinque panum edidiſſet, & ſequentem ſe plebem, ac Diſcipulos in primis docuiſſet, Panem ſe eſſe vivum, qui de cœlo deſcendit, ex quo ſi quis manducaverit, vivet in æternum, ut refert *S. Joannes* Evangelii ſui cap. VI. Subjunxit enim: *Et panis, quem ego dabo, Caro mea eſt pro mundi vita*. Quorum occaſione verborum contentio inter Judæos orta eſt. *Quomodo* (inquiebant) *poteſt hic nobis Carnem ſuam dare ad manducandum?* Jeſus vero reſpondit, *Amen, Amen dico vobis, niſi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe vivet propter me. Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit. Non ſicut manducaverunt patres veſtri Manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc Panem, vivet in æternum*. Id cum audiſſent multi ex Diſcipulis ejus, dixerunt: *Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* Quorum murmurationem Chriſtus agnoſcens, dixit: *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem, ubi erat prius? Ex hoc*, inquit S. Joannes, *multi Diſcipulorum ejus abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant. Dixit ergo Jeſus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire? Reſpondit Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes; & nos credidimus, & cognovimus, quia Tu es Chriſtus Filius Dei*.

De Euchariſtiæ Sacramento hunc locum intellexere SS. Patres a primis Chriſtiani nominis ſæculis, eumque ſenſum, ut proprium, ac litteralem ſpectaverunt, ac tradiderunt; ſcilicet *S. Irenæus* Lib. IV. cap. LXXIV. *Origenes* Hom. XVI. in Numeros, *S. Cyprianus* Lib. De Oratione Dominica, *S. Hilarius* Lib. IX. De Trinitate, *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi IV. *S. Ambroſius* Lib. *De iis, qui Myſteriis initiantur*, cap. VIII. *S. Jo: Chryſoſtomus*, *S. Auguſtinus*, & *S. Cyrillus Alexandrinus* in cap. VI. *S. Joannis*, Concilium Alexandrinum in Epiſtola ad Neſtorium, *S. Leo* Serm. VI. De Jejunio ſeptimi menſis, &c. Jam vero poſito, quod de Euchari-

ſtia *Joan.* VI. cap. agatur, præſentia realis Corporis, & Sanguinis Chriſti in hoc Sacramento luculenter ex eo loco probatur. Primo, Chriſtus Panem, quem daturum ſe pro Mundi vita tam amanter pollicetur, ideſt, Carnem ſuam, Mannæ opponit, quo qui cibati ſunt in deſerto, mortui ſunt: qui autem hunc Panem, ideſt, Carnem Chriſti manducaturus eſt, vivet in æternum. At ſi Euchariſtia mera figura eſt Corporis, & Sanguinis Chriſti, quamvis paulo expreſſior ipſo Manna, fruſtra ipſi anteponitur, quoad vim illam vivificam. Siquidem & veteres Juſti ex Iſraelitis, qui in fide Chriſti venturi Manna manducabant, Carnem ejus, & Sanguinem fide pariter percipiebant, quemadmodum ſe percipere Calviniſtæ gloriantur.

Secundo, verba illa Chriſti dubium excitarunt graviſſimum in Judæorum animis. *Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes: Quomodo poteſt hic nobis Carnem ſuam dare ad manducandum?* At dubium hujuſmodi non excitaſſet figurata locutio, qua Chriſtus Panem ſe daturum ſignificaſſet ad repræſentandum Carnem ſuam, & ad ſui memoriam dumtaxat excitandam.

Tertio, Judæorum opinionem illam de vera Chriſti Carne ipſis in cibum danda, Salvator minime correxit, imo confirmavit, & dubitationem eorum reprehendit, carnem ſuam daturum ſe aſſerens, quaſi interpoſito jurejurando: *Amen, Amen dico vobis, niſi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Homines (inquit Apoſtolus ad Hebr. VI.) *per majorem ſui jurant; & omnis controverſiæ eorum finis ad confirmationem eſt juramentum. In quo abundantius volens Deus oſtendere pollicitationis hæredibus immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit jus jurandum; ut per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus:* & ut obſtinatio res Infidelium animi ad credendum flectantur: *O beatos nos, quorum cauſa Deus jurat! O nos miſerrimos, ſi nec juranti Domino credimus!* (inquit *Tertullianus* Lib. *De Pœnitentia.*)

Quarto, Reſponſio Chriſti in re tanti momenti, ubi nimirum legem condebat, ac præceptum dabat, ambagibus, figuris inuſitatis, ac omni prorſus æquivocatione carere debuit, ne ſummæ Veritatis verba ad fallendos potius quam ad erudiendos homines deſtinata viderentur. Cum igitur planiſſime dixerit: *Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*; vera, & realis manducatio carnis Chriſti his verbis imperata cenſeri debet. Solemne fuit Chriſto, etiam cum de rebus minoris momenti ageret, ut ſi quid figurate, & obſcure dixiſſet, aliquando rogatus, interdum ſponte explicaret. Dixerat Diſcipulis (Joan. XVI.) *Modicum & jam non videbitis me, & iterum, modicum & videbitis, quia vado ad Patrem:* illorum interrogationem prævenit, ac myſticum locutionis genus ultro ipſis exponit. Cum dixiſſet Nicodemo: *Amen, Amen dico tibi. Niſi quis renatus fuerit denuo, non poteſt videre Regnum Dei:* Interroganti, quomodo poſſet *Homo naſci, cum ſit ſenex:* Myſterium expoſuit his verbis: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Sp. Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei.* Propoſuerat apud *Matthæum* parabolam ſeminantis; non intellexerunt Diſcipuli; interrogantibus copioſe, & particulatim explicavit. Propoſuerat aliam parabolam de zizaniis: Apoſtoli rogant, ut parabolam illam ediſſerat; eorum votis annuit. Id vero ſi præſtitit in his occaſionibus, quis ſibi perſuadeat, id minime facturum optimum Præceptorem, ac Redemptorem in re graviſſima, dubitantibus Diſcipulis, ſi alius fuiſſet verborum ſenſus, quam præſe ferebant, & de ſpiritali dumtaxat manducatione fuiſſent intelligenda?

Realis præſentia Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia. Joan. 3.

Matth. 13.

Quinto, Carnem ſuam vere cibum, & Sanguinem ſuum vere potum eſſe

eſſe affirmat. *Caro enim mea vere eſt cibus, & Sanguis meus vere eſt potus.* Scripturam igitur adulterant & in alienum ſenſum Chriſti detorquent verba Calviniani, cum ejus carnem ſpiritualiter dumtaxat, improprie, & figurate manducari contendunt, quatenus fide apprehenditur.

Sexto, ſubdit Chriſtus, *Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo.* Quod non ſolum de inhabitatione ſpirituali per fidem, & charitatem, ſed de manſione naturali, qua Carnem ſuam nobis commiſcet, SS. Patres *Hilarius, Jo: Chryſoſtomus, & Cyrillus Alexandrinus* explicant.

Septimo, cum Diſcipuli dicerent, *Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* ſciens Jeſus, quia murmurarent, dixit eis: *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem, ubi erat prius?* Ex futura in cœlum Aſcenſione ſua carnem ſuam ad manducandum ſe dare poſſe confirmat. An, quæſo, ad ſpiritualis manducationis fidem adſtruendam Myſterium adeo admirabile proferre fuiſſet opus? Sane qui ex Aſcenſionis Myſterio probat ſe carnem ſuam daturum ad manducandum, & qui manducabunt, in ipſo manſuros, æternumque victuros, probat ſe tam vere, ac proprie carnem ſuam daturum manducandam, quam vere, ac proprie in cœlum aſcenſurus eſt. Quemadmodum igitur Chriſtus in cœlos reipſa aſcendit, non figurate, nec ſpiritualiter dumtaxat; ita carnem ſuam non figurate, & ſpiritualiter tantum, ſed vere, proprie, & reipſa manducandam Fidelibus dedit.

Octavo, *Ex hoc multi Diſcipulorum ejus abierunt retro*, rei inſolentia offenſi. Quis credat Paſtorem optimum, qui ovem errantem quæſiturus e cœlo deſcenderat, paſſurum fuiſſe, ut oves tam multæ ex ſuo grege diſcederent, quas unico verbo revocare, ac retinere potuiſſet, aperiendo illis ſermonis ſui ſenſum, & declarando ſe loqui de manducatione ſpirituali corporis ſui per apprehenſionem fidei, aut de manducatione panis materialis, & vulgaris, qui carnis ſuæ figura eſſet, illiuſque virtutem dumtaxat contineret? Tandem Chriſtus, Diſcipulis illis abeuntibus, dixit duodecim Apoſtolis, *Numquid & vos vultis abire?* ſignificans ſe jam feciſſe quicquid in ſeipſo erat, ut eos retineret, & hoc Myſterium amplius explicare non poſſe: proinde illis optionem dari, ut vel credant, vel abeant. Suo & aliorum nomine reſpondit Simon Petrus: *Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes: & nos credidimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus Filius Dei.* Quibus verbis ſe, & Condiſcipulos omnia credere, quæ Chriſtus propoſuerat, & ipſam Carnis ejus ſacratiſſimæ veram, realem, ac naturalem manducationem in Sacramento, cujus inſtitutionem promiſerat, profitetur.

Realis Corporis, & Sanguinis Chriſti preſentia in Euchariſtia probatur ex verbis inſtitutionis.

II. Altera Catholicæ Propoſitionis probatio ſumitur ex verbis Chriſti Domini Sacramentum inſtituentis. Accepit enim panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis, & ait: *Accipite, & comedite: Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis tradetur.* Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: *Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Ita referunt S. Matthæus cap. XXVI. S. Marcus cap. XIV. S. Lucas cap. XXII. & S. Paulus I. ad Corinth. cap. XI. Verba porro Chriſti Sacramentum inſtituentis, dogma fidei tradentis, legem Eccleſiæ ſuæ in perpetuum tempus dantis, teſtamentum condentis, fœdus ſancientis, proprio ſenſu, non metaphorico; perſpicuo, non obſcuro; naturali, & cuique obvio, non contorto, & qui nonniſi poſt diuturnam meditationem detegatur, accipi debent, & explicari. Si enim unquam homines proprie, & clare loquuntur, maxime cum fœdus ineunt, cum leges ferunt, cum teſtamentum condunt, cum non exteros, ſed amicos, ſed filios alloquuntur, eis animi ſui ſenſa aperiunt, & voluntatem

ſignificant ſuam, cum denique ipſis tradunt amicitiæ perenne pignus. At Chriſtus dicens Apoſtolis. *Accipite, & comedite: Hoc eſt Corpus meum .·. Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim Sanguis meus*: Sacramentum inſtituit, dogma Fidei tradidit, legem Eccleſiæ ſuæ dedit in perpetuum tempus duraturam, fœdus ſancivit, teſtamentum condidit; non exteros, ſed amicos, ſed filios his verbis compellavit, æternum amoris pignus ipſis daturus pridie quam pateretur; illos, de quibus *S. Joannes* cap. XIII. ait: *Sciens Jeſus, quia venit hora ejus, ut tranſeat ex hoc Mundo ad Patrem, cum dilexiſſet ſuos, qui erant in Mundo, in finem dilexit eos.* Illos alloquebatur, quibus tum dixit: *Vos amici mei eſtis. Jam non dicam vos ſervos: vos autem dixi amicos; quia omnia, quæcumq; audivi a Patre meo, nota feci vobis .·. In proverbiis locutus ſum vobis. Venit hora cum jam non in proverbiis loquar vobis, ſed palam de Patre annunciabo vobis.* Quod & ipſi agnovere: *Ecce nunc palam loqueris* (inquiunt) *& proverbium nullum dicis. Nunc ſcimus, quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi, ut quis te interroget: in hoc credimus, quia a Deo exiſti.* Hæc itaque verba, *Hoc eſt Corpus meum .·. Hic eſt Sanguis meus .·.* in ſenſu proprio, non metaphorico, & figurato intelligenda ſunt; adeoque non figuram tantum Corporis, & Sanguinis Chriſti, ſive efficacem, ſive inefficacem in Euchariſtia nobis traditam credere debemus, ſed verum Chriſti Corpus, & Sanguinem. Si *Hominis teſtamentum confirmatum nemo ſpernit, aut ſuperordinat*, ut ait Apoſtolus ad *Gal.* III. quanto minus teſtamento Chriſti derogandum eſt? Teſtamenta verbis propriis, ſimplicibus, & perſpicuis conduntur: nec ullus Calviniſta eſt, aut Zuinglianus, cui ſi pater, avus, patruus, aliuſve ex cognatis, aut amicis, domum, vel agrum ſupremæ voluntatis tabulis reliquerit, adiiſſe ſe putet hæreditatem, & impletam erga ſe Teſtatoris voluntatem arbitretur, cum tabella domum, vel agrum repræſentans ab executoribus teſtamenti data fuerit. Chriſtus Euchariſtiam inſtituens, quam *S. Gaudentius* Tract. II. in Exodum, appellat *Hæreditarium Munus Novi Teſtamenti*, ait: *Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt Sanguis meus*. Et figuram dumtaxat Corporis, & Sanguinis Chriſti eſſe Sacramentarii impie contendunt? Nonne hoc eſt Salvatoris noſtri teſtamentum violare? Nonne hoc eſt umbraticum teſtamentum pro vero, ac reali ſupponere? Nonne hoc eſt Scripturæ Sacræ verba corrumpere, verba Chriſti in alienum ſenſum detorquere? Si figuram dumtaxat Corporis ſui dare voluiſſet, cur æquivocatione, quæ hominum partem maximam conjicere poterat in errorem, uſus fuiſſet? Cur mentem ſuam non expreſſiſſet ſimplicibus, apertiſq; verbis? *Forte, qui Verbum eſt, & qui veritas eſt, loqui vera neſcivit? Et qui Sapientia eſt, in ſtultiloquio erravit? Et qui Virtus eſt, in ea fuit infirmitate, ne poſſet eloqui, quæ vellet intelligi?* (inquit S. Hilarius Lib. VIII. De Trinitate.) *Num mentis, & linguæ Artifex diſerte loqui non poſſet? Immo vero ſumma Providentia fuco carere voluit quæ divina ſunt, ut omnes intelligerent, quæ ipſe omnibus loquebatur.* Quibus, quæſo, verbis Chriſtus uſus eſſet magis aptis, magiſq; perſpicuis, ad ſignificandum ſe veri, propriiq; Corporis ſui ſubſtantiam tradere? An opus erat, ut diceret, Hoc eſt vere, & proprie Corpus meum? Nequaquam. Sicut enim cum Æternus Pater Chriſtum deſignando, dixit: *Hic eſt Filius meus dilectus: ipſum audite*; non dixit, Hic eſt vere, & proprie Filius meus: & cum Evangeliſta Verbi Æterni Incarnationem explicuit, non dixit, Verbum vere, & proprie Caro factum eſt, carne in unitatem perſonæ aſſumpta; ſed ſimpliciter dixit: *Verbum caro factum eſt*: & cum Angelus Deiparę Virgini admirabile illud Myſterium annunciavit, non dixit, Vere in utero concipies proprium Filium Dei, ſed ſimpliciter: *Quod enim ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius*

Realis præſentia Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia.

Filius Dei : & nihilominus credere tenemur , Chriſtum eſſe vere , & proprie Dei Filium, & Verbum vere, & proprie incarnatum fuiſſe, & omnia quæ Incarnatio involvit , aut quæ ex ea conſequuntur: ita quamvis Chriſtus non dixerit accepto pane, & benedicto, Hoc eſt vera, & propria ſubſtantia Corporis mei; ſive, Hic panis in ſubſtantiam Corporis mei proprie convertitur; ſed ſimpliciter, *Hoc eſt Corpus meum:* nihilominus credere tenemur Chriſti Corpus vere, proprie, ac ſubſtantialiter in Euchariſtia nobis dari: maxime cum addiderit Chriſtus, *Quod pro vobis datur*, ſive, *Quod pro vobis tradetur*; & de Sanguine ſuo, *Qui pro multis effundetur* . Quibus verbis idem Corpus, eumdemque Sanguinem in Euchariſtia comedendum, ac bibendum ſe dare ſignificavit, quod pro nobis morti tradendum, & qui pro multis effundendus erat. Verum autem, ac proprium Corpus pro nobis ad mortem obtulit, non figuram Corporis; verum propriumque Sanguinem pro nobis fudit, non figuram Sanguinis: verum igitur, ac proprium Corpus ſuum; verum, ac proprium Sanguinem , ſecundum ſubſtantiam , comedendum , ac bibendum in Euchariſtia nobis dedit , non figuram Corporis, & Sanguinis. Accedit trium Evangeliſtarum in iiſdem Chriſti Euchariſtiam inſtituentis verbis referendis ſummus conſenſus, ac *S. Pauli* cum iiſdem concordia. Cum enim quatuor illi Auctores inſtitutionem hujus Sacramenti narraverint, diverſis temporibus ſcripſerint; alii audiverint ab ipſo Chriſto, ut *S. Matth.* alii a Domino poſtea acceperint , ut *S. Paulus*; alii didicerint ab iis, qui Chriſtum Sacramentum inſtituentem viderant, & audiverant, *ut SS. Marcus, & Lucas*; omnes tamen iiſdem verbis Chriſtum dixiſſe commemorant, *Hoc eſt Corpus meum*, & *Hic eſt Sanguis meus*, aut *Calix Sanguinis mei:* nemo explicavit dictum eſſe per figuram, nemo ullum verbum addidit, ex quo id intelligere poſſemus. At incredibile eſt, neminem Evangeliſtarum, nec Apoſtolum *Paulum*, hunc ſenſum expreſſurum fuiſſe, ſi Chriſtus ſolam Corporis, & Sanguinis ſui figuram dare , idque a nobis credi voluiſſet.

Calvinianos itaque Hæreticos his *S. Auguſtini* verbis Catholicus quiſque merito compellabit: *Fratres ſumus, quare litigamus? Non inteſtatus mortuus eſt Pater. Fecit teſtamentum, & ſic mortuus eſt: mortuus eſt , & reſurrexit. Tamdiu contenditur de hæreditate mortuorum, quamdiu teſtamentum proferatur in publicum; & cum teſtamentum prolatum fuerit in publicum , tacent omnes, ut tabulæ aperiantur , & recitentur. Judex intentus audit, Advocati ſilent, Præcones ſilentium faciunt, univerſus populus ſuſpenſus eſt , ut legantur verba mortui non ſentientis in monumento. Ille ſine ſenſu jacet in monumento , & valent verba ipſius: ſedet Chriſtus in Cœlo, & contradicitur teſtamento ejus? Aperi, legamus. Fratres ſumus , quare contendimus? Placetur animus noſter, non ſine teſtamento nos dimiſit Pater. Qui fecit teſtamentum , vivit in æternum, audit voces noſtras , agnoſcit ſuam. Legamus , quid litigamus? Ubi inventa fuerit hæreditas , ipſam teneamus.* Chriſtus Jeſus Dominus noſter teſtamentum condidit, nobis Corpus, & Sanguinem ſuum legavit , dicens : *Hoc eſt Corpus meum . Hic eſt Sanguis meus :* quid pro Corpore, & Sanguine Chriſti figuras Corporis, & Sanguinis ipſius nobis ſupponere conaris?

Realis præſentia Corporis , & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia confirmatur ex verbis hujus Sacramenti uſum ſpectantibus.

III Tertia Catholicæ Propoſitionis probatio ſumitur ex verbis Apoſtoli uſum Euchariſtiæ ſpectantibus Epiſt. 1. ad Corinthios cap. x. ubi per interrogationem quaſi de re confeſſa, & certiſſima loquens, ait : *Calix benedictionis , cui benedicimus , nonne communicatio Sanguinis Chriſti eſt? Et panis, quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini eſt?* Quaſi diceret, ita in Eccleſia inſtituti eſtis, ut nemo veſtrum hoc ignoret. Vere ergo, & realiter in hoc Sacramento participant Fideles Corpus, & Sanguinem Domini.

Non

Non enim figuræ, non virtutis, & efficaciæ Corporis, & Sanguinis Domini, non Spiritus Domini, ſed Corporis ipſius, & Sanguinis communicationem & participationem Apoſtolus appellat. Subdit illius communicationis admirabilem effectum: *Quoniam* (inquit) *unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes, qui de uno pane participamus.* Si autem non vere in Euchariſtia ſumitur Corpus Chriſti, ſed panis communis, falſum erit, omnes Chriſtianos de uno pane participare: quin potius fatendum erit a diverſis hominibus diverſos panes manducari, & tot panes ſumi, quot ſunt manducantes: ſicut in Veteri Lege non unum Agnum Paſchalem omnes manducabant, quamvis Agnus ille unum Chriſtum ſignificaret, ſed tot comedebantur Agni, quot erant familiæ. At vero ſi Chriſti Corpus reipſa, & ſecundum ſubſtantiam in Euchariſtia præſens eſſe credamus, manifeſtum eſt, omnes Fideles ubique terrarum de uno pane, qui Corpus eſt Chriſti participare, ſive unum eumdemque illum panem comedere. Et c. XI. de præparatione ad ſumptionem Euchariſtiæ adhibenda ſic loquitur: *Quicumque manducaverit Panem hunc, vel biberit Calicem Domini indigne, reus erit Corporis, & Sanguinis Domini. Probet autem ſeipſum homo, & ſic de Pane illo edat, & de Calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.*„ Quod, ſi ut Hæretici dictitant, nihil aliud in Sacramento veneran-
„ dum eſſet præter memoriam, & ſignum Paſſionis Chriſti; quid opus erat
„ tam gravibus verbis Fideles hortari, ut ſe ipſos probarent? Gravi enim illa
„ *judicii* voce declaravit Apoſtolus nefarium aliquod ſcelus ab eo admitti,
„ qui impure ſumens Corpus Domini, quod in Euchariſtia latet, ab alio ci-
„ borum genere non diſtinguit (inquit Concilii Tridentini Catechiſmus.)

Realis Corporis, & Sanguinis Chriſti præſentia in Euchariſtia probatur ex ſummo Patrum conſenſu.

IV. Quarta Catholici Dogmatis probatio petitur ex Eccleſiæ ſententia de ſenſu Scripturarum jam allatarum, & veritate Corporis Domini in Euchariſtia. Ad cujus ſententiæ cognitionem duplici via pervenire poſſumus. Prima eſt ſummus Patrum, & Doctorum Eccleſiæ conſenſus: altera contrariæ doctrinæ, & opinionis in Conciliis damnatio.

Patres omnes, qui diverſis temporibus, & locis floruerunt, Euchariſtiam eſſe Chriſti Corpus, & Sanguinem docuerunt, & ſcripſerunt *aperte, frequenter, perſeveranter*. S. Ignatius Martyr *Euchariſtiam carnem eſſe* aſſerit *Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt, quamque Pater ſua benignitate excitavit*. S. Juſtinus Martyr Euchariſtiam *Incarnati Jeſu Carnem, & Sanguinem* eſſe ſcribit, *ad eumdem modum, quo Verbum Dei Caro factum eſt, & Carnem, & Sanguinem ſalutis noſtræ cauſa habuit*. S. Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus, & Martyr, *Panem in quo gratiæ actæ ſunt, Corpus eſſe Domini, & Calicem Sanguinis ejus*, affirmat; ex eoque probat, Chriſtum Dei Creatoris Mundi eſſe Filium, & corpora noſtra aliquando reſurrectura. Panem verbo Dei conſecratum, *non* eſſe *communem panem*, ſed *Euchariſtiam ex duabus rebus conſtantem, terrena, & cœleſti*; ideſt, ſpeciebus panis, & vini, & Corpore, ac Sanguine Chriſti. S. Cyprianus Euchariſtiam *Corpus, & Sanguinem Domini* non ſemel vocat. *S. Hilarius* aſſerit *Nos vere Verbum Carnem Cibo Dominico ſumere*; ideoque Chriſtum *naturaliter manere in nobis*: indeque probat, Dei Filium eſſe unum cum Patre, non ſola concordiæ unitate, ſed naturæ. S. Jo: Chryſoſtomus ait, nos in S. Communione Euchariſtiæ idem Chriſti Corpus recipere, quod Judæi trucidarunt. *Neque fide ſolum, ſed re ipſa* Chriſtum *nos ſuum efficere Corpus*; linguam noſtram illius ſanguine cruentari: ea re nos ali, quam Angeli trementes vident: nos cum illo in unam maſſam reduci, fierique corpus unum, & unam carnem: Chriſtum Paſtorem optimum membris ſuis oves ſuas nutrire, *Proprio corpore* nos, alere, ſibique conjungere, & conglutinare. *Id quod eſt in Calice, eſſe id*

S. Ignat. Ep. ad Smyr.

S. Juſt. Ap. 2.

S. Iren. l. 4 c. 54 & l. 5. c. 2

S. Cypr. Ep. 54. & 63. lib. de Lapſis, & De Or. Dom. S. Hilar. l. 8. De Trin. S. Chryſ. Hom. 83. in Matth. & Hom. 24. in Epiſt. ad Corinth.

quod

quod fluxit ex latere, & illius nos eſſe participes. Nos recipere Corpus Chriſti, quod clavis confixum, quod lancea percuſſum eſt. Idem Corpus eſſe in Euchariſtia, *Quod jacens in præſepi reveriti ſunt Magi.* Non Angelos, ſed *Ipſum eorum Dominum tangi, & comedi.* S. Ambroſius Euchariſtiam non ſolum vocat Chriſti Carnem, & Sanguinem, ſed ei poſtponit Manna, ut umbram luci, ut figuram veritati, ut Panem Angelorum corpori Auctoris, corpori Vitæ. Potior *eſt enim* (inquit) *lux quam umbra, veritas quam figura, Corpus Auctoris, quam Manna de Cælo.* Tum dubium, quod ſuboriri poſſet, expugnat: *Forte dicas, Aliud video: quomodo tu mihi aſſeris quod Chriſti Corpus accipiam? Et hoc* (inquit) *nobis adhuc ſupereſt, ut probemus*, &c. Aſſerit, *Hoc, quod conficimus, Corpus ex Virgine eſſe.* Ante conſecrationem verborum cæleſtium panem eſſe; ubi verba conſecrationis acceſſerint, eſſe *Corpus Chriſti.* Ante verba Chriſti, Calicem eſſe vini & aquæ plenum; *Ubi verba Chriſti operata fuerint, ibi Sanguinem effici, qui plebem redemit.* Dominum Jeſum teſtificari, quod Corpus ejus accipiamus, & Sanguinem, proindeque nefas eſſe ea de re dubitare: ideo poſt verba conſecrationis Fideles, qui Sacrificio adſunt reſpondere, *Amen*, hoc eſt, *Verum eſt.* S. Hieronymus Euchariſtiam *Chriſti Corpus* non ſemel appellat, eamque oblationi Melchiſedech, & panibus propoſitionis opponit, ut veritatem figuris. *S. Auguſtinus* Chriſtum Corpus ſuum in manibus ſuis portaſſe aſſerit, quando ipſum Corpus ſuum commendans, ait, *Hoc eſt corpus meum:* cum tamen manibus ſuis portari nemo poſſit. In Euchariſtia participes nos eſſe docet Corporis Chriſti, quod eſt *Veritas promiſſa* per Sacrificia Veteris Teſtamenti, & in Novo *exhibita*; quod Filio ſuo Deus aptavit, de quo per Prophetam ait Chriſtus, *Sacrificium, & oblationem noluiſti, Corpus autem perfeciſti mihi.* Ait, in Altari diſpenſari *Victimam ſanctam, qua deletum eſt chirographum, quod erat contrarium nobis, qua triumphatus eſt hoſtis computans delicta noſtra.* S. Cyrillus Alexandrinus docet, per Myſticam Eulogiam, ſeu Euchariſtiam nos *Ipſum in nobis ſuſcipere Filium*; & cum ejus carnem deguſtamus, tunc vitam habere in nobis, eique uniri, *Quemadmodum ipſa Verbo inhabitanti.* Hanc ob cauſam etiam in ſuſcitandis mortuis, non verbis tantum, & nutu Deo convenienti Salvatorem operatum eſſe, ſed Carnem ſuam, quaſi cooperatricem ad hoc adhibuiſſe, *Ut oſtenderet illam vivificare poſſe, ac velut unum quid cum ipſo jam factam eſſe .... Quod ſi ſolo tactu Sanctæ Carnis id quod corruptum eſt vivificatur, quomodo vivificam illam Eulogiam non uberiorem conſequemur, cum eam deguſtabimus? In ſuum enim ipſius bonum, hoc eſt immortalitatem, nos qui participes fuerimus, omnino transformabit.* Pluribus Patrum teſtimoniis referendis, vel indicandis ſupersedeo, ut conſulam brevitati.

S. Ambr. lib. De his, qui Myſt. in c. 9.

S. Hieron. in Ep. ad Marcellam, ad Heliodorum ad Ruſticum, ad Euſtochium, Epiſt. 62. ad Theophilum in c. 1. Epiſt. ad Titum.

S. Auguſt. in Pſ. 33. & 39. & l. 9. Confeſſ. cap. 13.

S. Cyrillus Alex. lib. 4. in Joann.

V. Altera via, qua Eccleſiæ ſententiam de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento exploratam habemus, eſt contrariæ doctrinæ damnatio in Conciliis. Cum enim ante ſexcentos annos *Berengarius* Andegavenſis Archidiaconus id negare auſus eſſet, ſignumque tantummodo Corporis Chriſti in Euchariſtia eſſe aſſereret, in Romano primum Concilio ſub *Leone IX.* hæc hæreſis damnata eſt, ipſeque Communione privatus anno quinquageſimo ſupra milleſimum. Secundo in Concilio Vercellenſi eodem anno, in quo & *Joannis Scoti Erigenæ* Liber, quo patrono *Berengarius* gloriabatur, lectus, & proſcriptus eſt. Tertio, in Conc. Pariſienſi ab *Henrico I.* Rege Chriſtianiſſimo congregato, eodem anno. Quarto, in Conc. Florentino ſub *Victore II.* Pontifice Maximo, anno milleſimo quinquageſimo quinto. Quinto, in Conc. Turonenſi, præſidentibus ejusdem Pontificis Legatis celebrato eodem anno: qua in Synodo *Berengarius* errorem ſuum ejuravit ſubſcri-

Contrariæ doctrinæ damnatio in Conciliis.

ſcriptione data, & juramento firmata. Sexto, a Synodo Romana ſub *Nicolao II.* anno milleſimo quinquageſimo nono, in qua hæreſim ejuravit, Fidemque Catholicam de Euchariſtiæ veritate profeſſus eſt ea forma, quæ habetur cap. *Ego Berengarius*, diſt. 11. *De Conſecratione*. Septimo, in Conc. Rothomagenſi, ſub *Maurilio* Archiepiſcopo, anno milleſimo ſexageſimo tertio, cum *Berengarius* ad errorem rediiſſet. Octavo, in Conc. Pictavienſi, præſide *Giraudo* Epiſcopo Engoliſmenſi, Sedis Apoſtolicæ Legato, anno milleſimo ſeptuageſimo quinto. Nono, a duabus Romanis Synodis ſub *Gregorio VII.* Pontifice Maximo, annis milleſimo ſeptuageſimo octavo, & milleſimo ſeptuageſimo nono. Decimo, a Conc. Burdigalenſi anno milleſimo octogeſimo, præſide *Hugone* Dienſi primum Epiſcopo, deinde Archiepiſcopo Lugdunenſi, Sedis Apoſtolicæ Legato. Eumdem errorem a Vvaldenſibus, & Albigenſibus renovatum damnavit *Innoc. III.* in Conc. Oecumenica Lateranenſi can. 1. Ejusdemque veritatis fidem Tridentina Synodus contra Zuinglianos, & Calvinianos confirmavit, ſeſs. XIII. cap. 1. & can. 1. cujus hæc ſunt verba: *Si quis negaverit in SS. Euchariſtiæ Sacramento contineri vere, realiter, & ſubſtantialiter Corpus, & Sanguinem, una cum Anima, & Divinitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, ac proinde totum Chriſtum; ſed dixerit tantummodo eſſe in eo, ut in ſigno, vel figura, aut virtute; Anathema ſit.*

Conc. Trid. Catechiſmus ipſumque Concilium ſeſs. XIII. c. 1.

„ VI. Fidelibus itaque dubitare non licet, quin inter ceteros fidei Arti-
„ culos, hujus etiam dogmatis fides comprehendatur. Nam cum *Deum omnipotentem* credunt, & confitentur, credant etiam neceſſe eſt, poteſtatem
„ ei non defuiſſe maximi hujus operis efficiendi, quod in Euchariſtiæ Sacramento admiramur, & colimus. Deinde cum credunt *Sanctam Eccleſiam Catholicam*, neceſſario ſequitur, ut ſimul credant eam eſse, quam explicuimus hujus Sacramenti veritatem. Indigniſſimum namque flagitium eſt,
„ Chriſti hoc Sacramentum inſtituentis verba a ſanctis Evangeliſtis commemorata, & a S. Paulo poſtea repetita, cum propriam illam, & apertiſſimam ſignificationem præ ſe ferant, ſecundum quam a Patribus intellecta ſunt, ad fictitios, & imaginarios tropos, quibus veritas Carnis, &
1. Tim. 3. „ Sanguinis Chriſti negatur, contra univerſæ Eccleſiæ ſenſum detorqueri: „ quæ tamquam *Columna, & firmamentum veritatis*, hæc ab impiis homi-
„ nibus excogitata commenta, velut Satanica deteſtata eſt.

Dogma Catholicum de præſentia reali Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia congruis rationibus explicatur.

VII. Rationes Catholicæ iſtius Veritatis convenientiſſimas affert *S. Thomas* III. p. q. LXXV. art. 1. Prima petitur ex perfectione Novæ Legis. „ Sacrificia enim Veteris Legis illud verum Sacrificium Paſſionis Chriſti
„ continebant ſolum in figura, ſecundum illud Hebr. x. *Umbram habens Lex futurorum bonorum, non ipſam rerum imaginem*. Et ideo oportuit,
„ ut aliquid plus haberet Sacrificium Novæ Legis a Chriſto inſtitutum, ut „ ſcilicet contineret ipſum Chriſtum paſsum, non ſolum in ſignificatione,
„ vel figura, ſed etiam in rei veritate. Quare appoſite dictum eſt a *S. Dionyſio*, Lib. De Eccleſiaſtica Hierarchia, cap. v. Eccleſiam noſtram mediam
„ eſse inter Synagogam, ac ſupernam Jeruſalem, ac propterea utriuſque
„ participem. Ac profecto (inquit Conc. Tridentini Catechiſmus) ſatis mirari Fideles nunquam poterunt Sanctæ Eccleſiæ perfectionem, ejuſque
„ gloriæ altitudinem, cum inter eam, & cęleſtem Beatitudinem unus tantum gradus intereſse videatur. Hoc enim nobis cum Cœlitibus commune
„ eſt, ut utrique Chriſtum Deum, & hominem præſentem habeamus; ſed,
„ quo uno gradu ab illis diſtamus, illi præſentis beata viſione perfruuntur, nos præſentem, & tamen ab oculorum ſenſu remotum, & ſacrorum
„ Myſteriorum admirabili integumento ſe occultantem firma, & conſtanti
„ fide veneramur. Quamobrem.

Ra-

Rationem alteram hujus veritatis petit *S. Thomas* ex perfectione Fidei, „ quæ ſicut eſt de divinitate Chriſti, ita eſt de ejus humanitate, ſecundum „ illa Salvatoris verba Joan. XIV. *Creditis in Deum: & in me credite* Et „ quia Fides eſt inviſibilium, ſicut Divinitatem ſuam nobis exhibet Chriſtus „ inviſibiliter, ita & in hoc Sacramento Carnem ſuam nobis exhibet in- „ viſibili modo.

„ Tertia ratio petitur a charitate Chriſti, ex qua pro ſalute noſtra Cor- „ pus verum noſtræ naturæ aſſumpſit. Cum enim maxime proprium ſit a- „ micitiæ convivere amicis, amantiſſimus Salvator præſentiam ſuam corpo- „ ralem nobis repromittit in præmium, dicens (Matt. XXIV.) *Ubi fuerit* „ *corpus, illuc congregabuntur & aquilæ*. Interim tamen, nec ſua præſen- „ tia corporali nos in hac peregrinatione deſtituit, ſed per veritatem Cor- „ poris, & Sanguinis ſui nos conjungit in hoc Sacramento. Unde ipſe di- „ cit Joan. VI. *Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in* „ *me manet, & ego in eo*. Unde hoc Sacramentum eſt maximæ charitatis „ ſignum, & noſtræ ſpei ſublevamentum ex tam familiari conjunctione Chri- „ ſti ad nos, qua fit, ut illud omni tempore vere, & proprie dictum ab „ Æterna Sapientia videatur: *Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum*, Prov. 8.

VIII. Objiciunt Hæretici hæc Chriſti verba, Joan. VI. 63. *Spiritus eſt, qui vivificat; Caro non prodeſt quidquam. Verba, quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus, & vita ſunt*. Quæ verba *S. Auguſtinus* ita commentatur Enarratione in Pſ. XCVIII. *Spiritualiter intelligite, quod locutus ſum. Non hoc Corpus, quod videtis, manducaturi eſtis, & bibituri illum Sanguinem, quem fuſuri ſunt qui me crucifigent. Sacramentum, quod vobis commendavi ſpiritualiter intellectum vivificabit vos. Et ſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari, oportet tamen inviſibiliter intelligi*. Ex quibus colligunt, Chriſti Corpus ore corporis non manducari in Euchariſtia, ſed ore dumtaxat cordis, ſive Fidei, nec ibi realiter præſens eſſe, ſed ſpiritualiter tantum; denique non eſſe idem Corpus, quod natum eſt de Virgine, & quod Apoſtoli videbant, quando cum illis verſabatur; nec eumdem Sanguinem, qui pro nobis fuſus eſt in cruce; ſed ejus ſignum cœleſti virtute, & efficacia repletum. Hereticorum objectionibus reſpondetur.

Reſp. illam Chriſti ſententiam ſic eſſe intelligendam: caro ſecundum ſe, & abſque ſpiritu ſpectata non prodeſt quidquam; ſed tamen caro ſpiritu vivificata multum prodeſt. Eſto igitur, ipſa Chriſti Caro abſque Verbo nihil proſit, quatenus tamen perſonæ Verbi divini eſt conjuncta, plurimum prodeſt, & vivificandi vim habet. Significat etiam Chriſtus verba illa ſua, *Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, non eſſe intelligenda carnali ſenſu, ut intellexerunt Capharnaitæ, & rudiores quidam Diſcipuli, quaſi particulas quasdam de corpore ſuo præciſurus eſſet Dominus, illiſque daturus, ut *S. Aug.* explicat loco mox laudato. Spiritualiter autem intelligi jubet, quod locutus eſt, ideſt, quod ſupernaturali modo, & inviſibili, & per virtutem Sp. Sancti, Carnem ſuam daturus eſſet, non quidem paſſibilem, & ſub viſibili ſpecie, ſed immortalem, impaſſibilem, glorioſam. Unde Corpus idem ſecundum ſubſtantiam erant manducaturi, quod videbant, & Sanguinem eumdem ſecundum ſubſtantiam bibituri, quem fuſuri erant carnifices, ſed non eumdem ſecundum ſtatum, & qualitatem. Non ſignificat denique Chriſtus Corpus, & ſanguinem ſuum eo ſenſu cibum, & potum ſpiritalem eſſe, quod ſola fidei apprehenſione manducetur; ſed quod a vulgari, & naturali cibo longe differat, quo corpora noſtra aluntur ad hanc vitam mortalem ſuſtentandam: quod carnale non ſit, & corruptibile alimentum, ſed ſpirituale, & incorruptibile: quod ad vitam ſpiritualem, & immortalem alat: quod Realis Corporis Chriſti preſentia in Euchariſtia.

tan-

tandem non terreno, & naturali, vulgarique modo percipiatur, & vulgarium inſtar ciborum dentibus prematur, dividatur, concoquatur, in feceſſum emittatur: ſed modo Sacramentali, miraculoſo, ineffabili manducetur. Ita hunc locum explicat *S. Auguſtinus* Tract. XXVII. in Joannem. *O Domine*, inquit, *Magiſter bone*, *quomodo* Caro non prodeſt quidquam, *cum tu dixeris*, Niſi quis manducaverit Carnem meam, & biberit Sanguinem meum, non habebit in ſe vitam? An vita non prodeſt quidquam? *Et propter quid ſumus*, *quod ſumus*, *niſi*, *ut habeamus vitam æternam quam tua carne promittis*? *Quid eſt ergo*, Non prodeſt quidquam caro? *Non prodeſt quidquam*, *ſed quomodo illi intellexerunt*: *carnem quippe ſic intellexerunt*, *quomodo in cadavere dilaniatur*, *aut in macello venditur*, *non quomodo ſpiritu vegetatur*.

1. Cor. 8. *Proinde ſic dictum eſt*, Caro non prodeſt quidquam, *quomodo dictum eſt*, Scientia inflat. *Jam ergo debemus odiſſe ſcientiam? Abſit. Et quid eſt*, Scientia inflat? *Sola ſine charitate*. *Ideo adjunxit*, Charitas vero ædificat. *Adde ergo ſcientiæ charitatem*, & *utilis erit ſcientia*: *non per ſe*, *ſed per charitatem*. *Sic etiam nunc* Caro non prodeſt quidquam, *ſed ſola caro*: *accedat Spiritus ad carnem*, *quomodo accedit charitas ad ſcientiam*, & *prodeſt plurimum*. *Nam ſi caro nihil prodeſſet*, *Verbum caro non fieret*, *ut inhabitaret in nobis*. *Si per carnem nobis multum profuit Chriſtus*, *quomodo caro nihil prodeſt? Sed per Carnem Spiritus aliquid pro ſalute noſtra egit*. *Caro vas fuit*: *quod habebat*, *attende*, *non quod erat*. *Apoſtoli miſſi ſunt*, *numquid caro ipſorum nihil nobis profuit? Si caro Apoſtolorum nobis profuit*, *Caro Domini potuit nihil prodeſſe? Unde enim ad nos ſonus verbi*, *niſi per vocem carnis? Unde ſtilus*, *unde conſcriptio? Iſta omnia opera carnis ſunt*, *ſed agitante Spiritu*, *tamquam organum ſuum*. Spiritus *ergo* eſt, qui vivificat, caro autem non prodeſt quidquam: *ſicut illi intellexerunt carnem*, *non ſic ego do ad manducandum carnem meam*.

IX. Objiciunt *S. Auguſtini* ſententiam Tract. XXVI. in Joannem, illa Domini verba exponentis: *Hic eſt panis*, *qui de cœlo deſcendit*, *ut ſi quis manducaverit ex ipſo*, *non moriatur*. Sic enim illa interpretatur: *Sed quod pertinet ad virtutem Sacramenti*, *non quod pertinet ad viſibile Sacramentum*. *Qui manducat intus*, *non qui manducat foris*: *qui manducat in corde*, *non qui premit dente*. Ex quibus colligunt, Chriſti Corpus ore Corporis non recipi, ac manducari, adeoque in Euchariſtia realiter præſens non eſſe.

Reſp. *S. Auguſtinum* non negare, quod Chriſti Corpus ore corporis manducetur, & ſumatur, ſed quod æternæ vitæ promiſſio iis facta ſit, quidente dumtaxat premunt, non vero corde manducant; qui manducant foris, non intus, in Eccleſiæ unitate, & ſocietate membrorum Chriſti, nec ſunt membra ejus per fidem, & charitatem divino Capiti conjuncta, & compaginata. Non excludit (inquam) manducationem Sacramentalem, quæ fit ore corporis; ſed, ut ea ſalutifera ſit, neceſſariam eſſe docet manducationem ſpiritualem, & intellectualem. Utrumque illum manducationis modum explicat *S. Auguſtinus* Tract. XXVII. in Joannem. *Hoc ergo totum* (inquit) *ad hoc nobis valeat*, *ut Carnem Chriſti*, & *Sanguinem Chriſti non edamus tantum in Sacramento*, *quod & multi mali*; *ſed uſque ad Spiritus participationem manducemus*, & *bibamus*, *ut in Domini corpore tamquam membra maneamus*, *ut ejus Spiritu vegetemur*, & *non ſcandalizemur*, *etiamſi multi modo nobiſcum manducant*, & *bibunt temporaliter Sacramenta*, *qui habebunt in fine æterna tormenta*.

Cum porro *S. Auguſtinus* Tract. XXVI. *in Joannem*, ait, *Credere in eum*, *hoc eſt manducare panem vivum*; moralem quidem ſenſum explicat illorum verborum: *Si quis manducaverit ex hoc pane*, *vivet in æternum*; ſed ſenſum litte-

litteralem manducationis ſacramentalis Carnis Chriſti, quæ ore corporis exercetur, non excludit: ſicut cum in eodem Tractatu ait de muliere Hemorrhoiſſa, quæ fimbriam veſtimenti ejus tetigit: *Quid eſt tetigit, niſi credidit?* Non excludit, ſed ſupponit realem fimbriæ contactum, de quo Luc. VIII. 44. *Acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus.* Et ſicut Chriſtum corporali fame, & ſiti laboraſſe non negat, cum ipſius famem, & ſitim de Fidei noſtræ deſiderio exponit Concione II. in Pſal. LXXVIII. ita cum ait: *Credere in eum, hoc eſt manducare panem vivum*: non negat, quin ore corporis Caro Chriſti manducetur.

X. Objiciunt hæc verba ex Tract. XXV. in Joannem: *Ut quid paras dentes, & ventrem? Crede, & manducaſti.*

Reſp. *S. Auguſtinum* ibi nullatenus loqui de Euchariſtia, ſed de Fide in Chriſtum Salvatorem. Verſatur enim in iſtius loci explicatione: *Quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis. Operamini non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus, ut operemur opera Dei? Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum, quem miſit ille.* Hoc eſt ergo (inquit *S. Auguſtinus*) manducare cibum, qui non perit, ſed qui permanet in vitam æternam. *Ut quid paras dentes, & ventrem? Crede & manducaſti.* Quod autem manducationem Corporis, & potationem Sanguinis Chriſti, non ſpiritualem tantum, quæ fit ore cordis, & per fidem vivam; ſed & corporalem, atque ſacramentalem, quæ ore corporis exercetur, in Euchariſtiæ uſu *S. Auguſt.* agnoverit, atque diſtinxerit, probat inter alia celebris ille locus Libri II. Contra *Adverſarium Legis, & Prophetarum*, cap. IX. *Mediatorem* (inquit) *Dei, & hominum hominem Chriſtum Jeſum, Carnem ſuam nobis manducandam, bibendumque Sanguinem dantem, fideli corde, atque ore ſuſcipimus; quamvis horribilius videatur humanam carnem manducare, quam perimere; & humanum ſanguinem potare, quam fundere.* Joan. 6.

Triplex modus Euchariſtiam accipiendi.

Duplex illa manducationis ratio ab aliis etiam Patribus tradita eſt: immo tres rationes hoc Sanctum Sacramentum accipiendi ipſos recte, & ſapienter diſtinxiſſe, Tridentina Synodus obſervat ſeſſ. XIII. cap. VIII. *Quoſdam enim docuerunt ſacramentaliter dumtaxat id ſumere, ut peccatores: alios tantum ſpiritualiter, illos nimirum, qui voto propoſitum illum cœleſtem Panem edentes, fide viva, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus, & utilitatem ſentiunt: tertios porro ſacramentaliter ſimul, & ſpiritualiter; hi autem ſunt, qui ita ſe prius probant, & inſtruunt, ut veſtem nuptialem induti ad divinam hanc Menſam accedant.*

XI. Objiciunt Hæretici hæc verba Chriſti Sacramentum inſtituentis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Ex quibus colligunt, Chriſtum non eſſe realiter in Euchariſtia præſentem. Si quidem memoria rerum tantum abſentium, ac præteritarum eſt, non præſentium. Luc. 22.

Reſpondetur, memoriam rerum omnium, quarum memores ſumus, abſentiam non ſupponere. Circa res enim omnes verſatur, quarum poſſumus obliviſci. Porro non rerum dumtaxat abſentium, ſed & præſentium poſſumus obliviſci, cum ſenſus noſtros non afficiunt. Dei enim obliviſcimur, in quo vivimus, movemur, & ſumus: animæ noſtræ obliviſcimur, cujus non miſeremur: Angelorum obliviſcimur, qui nobis adſunt, ut cuſtodiant nos in omnibus viis noſtris: Dæmonum obliviſcimur, qui nos circumdant, ac ſaluti noſtræ continuo inſidiantur. Nonne populus Iſraeliticus jubetur recordari Domini Dei ſui, & reprehenditur hoc nomine quod oblitus ſit Dei Creatoris ſui? *Deut.* VIII. & *Jud.* VIII. Nonne Deus *Exodi* XX. ait: *In omni loco, in quo memoria fuerit nominis mei, veniam ad te, & benedicam*

Memoria Chriſti, quam in nobis excitat Euchariſtia, non pugnat cum ejus reali præſentia in hoc Sacramento

Realis Corporis Christi præsentia in Eucharistia.

cam tibi? Nonne Arca fœderis, columna nubis, & ignis in deserto, erant memoriale Dei non absentis, sed vere præsentis? Unde *Deut.* 4. 7. dicitur: *Nec est alia Natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris.* Nonne *David* Rex ait, *Memor fui Dei, & delectatus sum?* Nonne Apostoli ipsi in prima Eucharistiæ sumptione impleverunt, aut certe implere potuerunt, quod Christianis omnibus Apostolus præcipit: *Quotiescumque manducabitis Panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis?* Qua in recordatione mortis Christi posita est illa commemoratio, quam Salvator ipse præscripsit his verbis, *Hoc facite in meam commemorationem.* Christi igitur absentiam ab Eucharistia hæc verba non probant, alioqui & ejus ab ultima Cœna absentiam probarent. Cum itaque Eucharistia secundum externam speciem, quæ oculis obversatur, non sit Corpus, & Sanguis Christi, sed secundum partem internam; quia Corpus, & Sanguis Domini speciebus panis, & vini obvelata sunt: eorum memoriam, etsi reipsa præsentium, latentium tamen, & a sensibus remotorum, solique Fidei perspectorum, sacra illa symbola possunt in nobis excitare: & multo magis Passionis, & mortis Christi memoriam; ut explicat Apostolus. Qua de re *Algerus* Lib. 1. ita scribit: *Non enim frustra dixit Dominus*, Hoc facite in meam commemorationem: *Sacramentum exhibens sicut verum fidei, sic vere visibile excitandæ commemorationi: ut quod fidei certum est, mentem pascat; quod visui certum est, devotionem accendat. Quia enim illum secundum carnem cœlos oportuit penetrare, ut illuc confidentius tenderemus, reliquit nobis carnalibus huius Sacramenti visibilem figuram, & characterem Carnis, & Sanguinis sui, ut suæ Passionis memoria incitati, constantius hoc faceremus.* Hinc etiam canit Ecclesia: *Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili Passionis tuæ memoriam reliquisti.*

Quo sensu Eucharistia ab antiquis Patribus vocetur figura, signum, typus?

XII. Objiciunt Hæretici, Eucharistiam ab antiquis Patribus vocari *Figuram, signum, typum, antitypum, similitudinem, speciem, Mysterium, Sacramentum Corporis, & Sanguinis Christi*; scilicet a *Tertulliano* Lib. IV. *Contra Marcionem*, cap. XL. & Lib. I. cap. XIV. *Origene* Tom. II. in Matthæum, pag. 253. Huetianæ Editionis, *S. Basilio* in Liturgia: *S. Cyrillo Hierosolymitano* in Catechesibus, *S. Ambrosio* Lib. IV. *De Sacramentis*, cap. I. *S. Hieronymo* Lib. II. *Adversus Jovinianum*, in cap. XXXI. *Jeremiæ*, & in cap. XLI. Ezechielis, *S. Aug.* Lib. contra *Adimantum Manichæum*, cap. XII. Enarratione in Psal. III. & Lib. III. *De Doctrina Christiana*, cap. XVI. & aliis. Ex quorum testimoniis colligunt, Christi Corpus, & Sanguinem non esse vere, & realiter præsentia in Eucharistia, sed figuram dumtaxat Corporis, & Sanguinis.

Respond. Eucharistiam ab antiquis vocari figuram, signum, typum, &c. quatenus spectatur secundum externam dumtaxat sui partem, quæ sensibus obvia est; non quatenus consideratur secundum id, quod in ea internum est, præcipuum, & invisibile. Itaque secundum externam speciem, quæ corporis oculis obversatur, figura est, signum est, Mysterium, Sacramentum Corporis, & Sanguinis Christi: secundum rem in ea latentem, veritas est Corporis, & Sanguinis Christi. Sub hoc duplici respectu semper Eucharistiam spectarunt Orthodoxi, adeoque & figuram, & Corpus, ac Sanguinem Christi recte appellarunt, sicut & modo Sacramentum, ac Mysterium appellamus, licet Christi Corpus vere, ac realiter esse credamus. Unde *Paschasius Ratbertus* Lib. *De Sacramento Corporis, & Sanguinis Christi*, ait: *Est autem figura vel character hoc, quod exterius sentitur, sed totum veritas; & nulla adumbratio, quod intrinsecus percipitur. Veritas est, dum Corpus Christi, & Sanguis, virtute Spiritus, in verbo ipsius, ex panis, vinique*

Realis Corporis Christi præsentia in Eucharistia.

que ſubſtantia efficitur: figura vero, dum Sacerdos, quaſi aliud exterius gerens, ob recordationem ſacræ Paſſionis ad Aram venit, & quod ſemel geſtum eſt, quotidie immolatur Agnus. Hoc ſenſu *Guitmundus* Averſanus Epiſcopus docet, Euchariſtiam & *Myſterium eſſe; quia aliquid myſticum portat; & Sacramentum, quia ſacrum aliquid intelligendum intra ſe occultat: & figuram, quia excepto hoc, quod corporaliter agitur, ſpirituale aliud valde neceſſarium figurat. Hoc ſenſu* Algerus *Lib.* I. *cap* VIII. *ait:* „ Cetera Sa„ cramenta Novi Teſtamenti, & Veteris figuræ tantum fuerunt ∴∴ So„ lum Sacramentum panis, & vini ita mutatur, ut ſubſtantialiter non ſit, quod „ ante fuerat, ſed ſubſtantia ejus Corpus Chriſti fiat, forma vero remanens „ ipſum ſignificet, & contineat. *Et infra obſervat, quod* In Veteri Teſtamen„ to dedit Deus tantum figuræ umbram; in Novo veritatem cum figura; „ in futuro dabit veritatem non cum figura, ſed manifeſtam: ut tali pro„ fectu temporum nos perfectæ veritati viciniores oſtenderet, quibus poſt „ umbratam veritatem, nihil niſi eamdem manifeſtam dari reſtaret. Vetus enim „ Teſtamentum veritatem promiſit, non dedit. Novum dedit, ſed non „ oſtendit: quid reſtat, niſi ut eadem veritas in alia vita manifeſtetur? “ Ex quibus evidens eſt, Euchariſtiam ab his etiam, qui *Berengarium* impugnarunt, & qui realem Chriſti præſentiam in hoc Sacramento, ut fidei dogma propugnarunt, figuram, Myſterium, Sacramentum fuiſſe appellatam; hunc-que eſſe Eccleſiaſticum loquendi modum cum fide præſentiæ realis Corporis, & Sanguinis Chriſti optime convenientem.

Veteres itaque Euchariſtiam interdum figuram vocarunt, non vacuam, & inanem, ſed plenam, non virtutis tantum, & efficaciæ, ſed ipſius ſubſtantiæ Corporis, & Sanguinis Chriſti: figuram veritati conjunctam, eamque includentem; quemadmodum Arca Eccleſiæ figura includebat *Noe*, & ejus filios, qui temporis illius Eccleſia erant: & Templa noſtra materialia continent Eccleſiam, cujus figuræ ſunt, & cujus appellantur nomine, ſocietatem ſcilicet Fidelium: & ſicut columba, linguæque igneæ, quæ figurę erant Spiritus Sancti, eidem realiter conjunctæ erant: & ablutio exterior, quæ fit in Baptiſmo, interiori, quam ſignificat, ablutioni conjuncta eſt. Euchariſtiam figuram, ſignum, antitypum vocarunt, non rei abſentis, ſed præſentis: quemadmodum ſanguis eſt ſignum animæ & anima vocatur in Scriptura, eo ſolemni loquendi more, quo rerum ſignificatarum nomina ſignis tribuuntur: ſanguis enim animæ ſignum eſt præſentis, non abſentis. Atque hoc ſenſu *S. Auguſtinus* Lib. *Contra Adimantum* Manichæum cap. XII. ſcripſit: *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt corpus meum, cum ſignum daret Corporis ſui.*

Præterea Corpus ipſum & Sanguis Chriſti Domini, ut ſpeciebus panis, & vini velata, figuræ ſunt ejuſdem Corporis in cruce immolati, & Sanguinis, ut in Paſſione effuſi. Idem enim ſui ipſius, ſecundum aliam rationem, ſeu alium ſtatum, figura eſſe poteſt. Id egregie explicat *Lantfranchus* acerrimus *Berengarii* Impugnator Lib. *De Corpore, & Sanguine Domini*, cap. XIV. *Sacramentum* (inquit) *Corporis Chriſti, quantum ad id ſpectat, quod in Cruce immolatus eſt ipſe Dominus Chriſtus, caro ejus eſt, quam forma panis opertam in Sacramento accipimus, & Sanguis ejus, quem ſub vini ſpecie, ac ſapore potamus. Caro videlicet Carnis, & Sanguis Sacramentum eſt Sanguinis. Carne, & Sanguine utroq; inviſibili, intelligibili, ſpirituali ſignificatur Redemptoris Corpus viſibile, palpabile, manifeſte plenum gratia omnium virtutum, & divina Majeſtate. Quorum alterum quidem dum frangitur, & in populi ſalutem dividitur; alterum vero effuſum de Calice ab ore Fidelium ſumitur; mors ejus in Cruce, & Sanguinis ejus de latere emanatio figuratur. Utrumq;* Realis Corporis Chriſti præſentia in Euchariſtia.

B. Gregorius & ſolerter attendit, & enucleate in IV. *Dialogi Libro exponit, dicens:* Ejus quippe Caro ibi ſumitur, ejus Sanguis non jam in manus Infidelium, ſed in ora Fidelium funditur. Penſandum ergo eſt, quale ſit hoc Sacrificium, quod pro abſolutione noſtra mortem unigeniti Filii ſemper imitatur, *Imitatur, dixit, non operatur.* Quia reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. *Caro ergo, & Sanguis, quibus ad impetrandam pro peccatis noſtris Dei miſericordiam quotidie alimur, Chriſti Corpus, ac Sanguis vocantur, non ſolum quia eſſentialiter idem ſunt, qualitatibus plurimum diſcrepantes, verum etiam eo locutionis modo, quo res ſignificans ſignificatæ rei ſolet vocabulo nuncupari. Nec juſte quiſquam movebitur, ſi eadem Caro, idemque Sanguis ſui ipſorum Sacramenta exiſtant ſecundum aliud, atque aliud accepta: cum ipſe Dominus Jeſus poſt Reſurrectionem ſuam ſui ipſius, diverſa temporum ratione, typum geſſerit, & figuram. Apparens enim duobus Diſcipulis, locutuſque eis, quantum ſatis eſſe judicavit, dum finxit ſe longius ire, ſicut B. Auguſtinus dicit, ſignificavit ſe poſt paucos dies in cœlum aſcenſurum eſſe. Quod iter longe remotum eſt a communi hominum vita, quæ ipſis eſt duobus Diſcipulis evidentiſſime figurata. Chriſtus ergo Chriſti eſt Sacramentum: longius videlicet ire ſe fingens, longius ſuo tempore aſcendentis in cœlum; idem ejuſdem, nec tamen uſquequaque ejuſdem. Verus namque Deus, & verus homo, & fingens, & aſcendens. Veruntamen aliud eſt figmentum terreni itineris, aliud in cœlum veritas aſcendentis. Nec aliquis ita deſipuerit, ut propterea abnegare præſumat fingentem ſe longius ire, eſſe Chriſtum verum, quia ipſo figmento longioris itineris ſignificavit verum Chriſtum aſcenſurum in cœlum.*

Rom. 6. 9.

Hoc ſenſu *S. Auguſtinus* Lib. III. *De Doctrina Chriſtiana*, cap. XVI. ait, hanc ſententiam, *Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis*, &c. quæ *facinus, vel flagitium videtur jubere*, ſi ſecundum ideam Capharnaitarum intelligatur, figuratam eſſe locutionem. *Figura ergo eſt* [inquit] *præcipiens Paſſioni Domini eſſe communicandum, & ſuaviter, atque utiliter recondendum in memoria, quod caro ejus pro nobis crucifixa, & vulnerata ſit.* Vera ſcilicet manducatio Carnis Chriſti, & vera Sanguinis ejus ſumptio incruento, invi ſibili, & impaſſibili modo, non cruento illo, & barbaro, quem Capharnaitæ intelligebant, rei alterius figura eſt, ſcilicet Paſſionis Chriſti, cui manducando communicamus, & mortis ejus, quam recolimus.

Tertio, Euchariſtia figura eſt Corporis Chriſti, prout in cœlo a Beati poſt Reſurrectionem generalem corporeis oculis manifeſte videbitur. Hoc ſenſu *S. Ambroſius* Lib. I. *De Officiis*, cap XLVIII. ait: *Hic umbra, hi imago, illic* (ſcilicet in cœlis) *veritas. Umbra in Lege, imago in Evangelio veritas in cœleſtibus. Ante Agnus offerebatur, offerebatur vitulus: nunc Chriſtus offertur, ſed offertur quaſi homo, quaſi recipiens Paſſionem, & offert ſe ipſe quaſi Sacerdos, ut peccata noſtra dimittat. Hic in imagine, ibi in veritate, ubi apud Patrem pro nobis, quaſi Advocatus intervenit.* Eodem ſenſu Eccleſia in Oratione poſt Communionem in quadam Miſſa Deo ita ſupplicat: *Perficiant in nobis, Domine, quæſumus, tua Sacramenta, quod continent, ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus.* Rogat quippe Sacerdos [*Lantfranco* interprete) *Ut Corpus Chriſti, quod ſub ſpecie panis, vinique geritur, manifeſta viſione, ſicuti revera eſt, quandoque capiatur.* Hoc ſenſu *S. Jo: Damaſcenus* Lib. IV. *Fidei Orthodoxæ*, cap. XIV. Sacr hæc Myſteria vocat *Figuras rerum futurarum: non quod* (inquit) *non vere Corpus, ac Sanguis Chriſti ſint, ſed quod nunc quidem Divinitatis Chriſti per ea participes efficiamur, tunc autem intellectuali modo, ac per ſolum aſpectum.*

Realis Corporis Chriſti præſentia in Euchariſtia.

Cap. 22.

Quar-

Quarto, Euchariſtia figura eſt myſtica Corporis, & Sanguinis Chriſti, quæ eſt conſociatio, & colligatio Chriſtianorum ad invicem, velut membrorum ſub uno capite. Hoc ſenſu *S. Auguſt.* Tract. XXVI. in Jonnem: *Norunt* (inquit) *Fideles Corpus Chriſti, ſi Corpus Chriſti eſſe non negligant. Fiant Corpus Chriſti, ſi volunt vivere de Spiritu Chriſti. De Spiritu Chriſti non vivit, niſi Corpus Chriſti ∴ Inde eſt, quod exponens nobis Apoſtolus hunc panem,* Unus panis (*inquit*) unum corpus multi ſumus, *O Sacramentum pietatis! O ſignum unitatis! O vinculum charitatis! Qui vult vivere, habet, ubi vivat, habet, unde vivat. Accedat, credat, incorporetur, ut vivificetur. Non abhorreat a compage membrorum, non ſit putre membrum, quod reſecari mereatur; non ſit diſtortum, de quo erubeſcatur: ſit pulchrum, ſit aptum, ſit ſanum: hæreat corpori: vivat Deo de Deo: nunc laboret in terra, ut poſtea regnet in cœlo ∴* Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam. *Hanc ergo non habet, qui iſtum Panem non manducat, nec iſtum Sanguinem bibit: nam temporalem vitam ſine illo habere homines poſſunt, æternam vero omnino non poſſunt ∴ Hunc itaq; cibum, & potum ſocietatem vult intelligi corporis, & membrorum ſuorum, quod eſt S. Eccleſia in prædeſtinatis, & vocatis, & juſtificatis, & glorificatis Sanctis, & Fidelibus ejus ∴ Hujus rei Sacramentum, ideſt, unitatis Corporis, & Sanguinis Chriſti, alicubi quotidie, alicubi certis intervallis dierum in Dominica Menſa præparatur, & de Menſa Dominica ſumitur; quibuſdam ad vitam, quibuſdam ad exitium: res vero ipſa, cujus Sacramentum eſt, omni homini ad vitam, nulli ad exitium, quicumque ejus particeps fuerit.* 1. Cor. 10. 17. 1. Cor. 10. 17.

Hinc *Lantfrancus* Lib. De Corpore, & Sanguine Domini, cap. v. ait: *Eccleſia Chriſti ſic panem in Carnem, vinum credit converti in Sanguinem: ut tamen ſalubriter credat, & veraciter recognoſcat Sacramentum eſſe Dominicæ Paſſionis, divinæ propitiationis; concordiæ, & unitatis, poſtremo aſſumptæ de Virgine Carnis, & Sanguinis.* At Euchariſtiam figuram excluſivam Corporis, & Sanguinis Chriſti nemo Patrum vocavit, ut declarat Synodus Oecumenica Septima, quæ eſt Nicæna ſecunda, Actione ſexta, ubi Epiphanius Diaconus Pſeudo-Synodum Iconomacorum nomine ſanctæ Synodi refellens, ait: *Nullus aliquando tubarum Spiritus, Sanctorum videlicet Apoſtolorum, aut illuſtrium Patrum noſtrorum, incruentum Sacrificium noſtrum, quod in commemorationem Chriſti Dei noſtri, ac omnis diſpenſationis ejus efficitur, dixit imaginem Corporis ejus. Neque enim acceperunt a Domino ſic dicere, vel confiteri.* Tum prolatis verbis Chriſti promittentis hoc Sacramentum Joannis VI. illudque inſtituentis Matth. XXVI. Marc. XIV. & Luc. XXII. & verbis Apoſtoli referentis, quod a Domino acceperat; 1. ad Cor. XI. colligit, quod *Nuſquam Dominus, vel Apoſtoli, aut Patres, imaginem dixerint Sacrificium incruentum, quod per Sacerdotem offertur, ſed ipſum Corpus: & ipſum Sanguinem.* Addit, quoſdam Patres panem, & vinum ante Conſecrationem *Typos* nominaſſe, ſcilicet *S. Euſtachium Antiochenum*, & *S. Baſilium*: ſed *Poſt ſanctificationem* (inquit) *Corpus proprie, ac Sanguis Chriſti dicuntur, ſunt, & creduntur.* Iconomachi vero *volentes venerabilium imaginum demoliri viſionem, aliam imaginem introduxerunt, quæ non eſt imago, ſed Corpus, & Sanguis.* Subdit, illos dimiſſo mendacio, tangere paululum veritatem, *Divinum Corpus dicentes fieri; &, ſi imago Corporis eſt, non poteſt eſſe hoc Divinum Corpus.* Realis Corporis, Chriſti præſentia in Euchariſtia. Quamvis Chriſtus ſit in cœlo, re ipſa tamen & ſubſtantialiter præſentia eſt in Euchariſtiæ Sacramento.

XIII. Objiciunt Hæretici verba Chriſti Matth. XXVI. *Semper pauperes habetis vobiſcum, Me autem non ſemper habetis.* Et Joan. XVI. *Relinquo Mundum; & vado ad Patrem.* Nec non Articulum Symboli Apoſtolici, quo Chriſtum Dominum *In cœlos aſcendiſſe, & ad dexteram Patris ſedere*, profite-

profitemur. Ex quibus colligunt, Chriſti Corpus non eſſe revera præſens in Euchariſtia, cum idem Corpus eſſe non poſſit in pluribus locis.

Reſp. Chriſtum quidem reliquiſſe Mundum, nec ſemper cum hominibus verſari præſentia ſenſibili, ſed realiter eſſe præſentem in Euchariſtia præſentia inviſibili: ſicut Diſcipulis poſt Reſurrectionem ſuam ajebat: *Hæc*
Luc. 23. *ſunt verba quę locutus ſum ad vos, dum adhuc eſſem vobiſcum*. Et tamen cum ipſis erat, dum illos alloquebatur; ſed non erat eo modo, quo fuerat antea, more hominum mortalium. Ita cum ait, *Relinquo Mundum*, ſignificat tantum ſe modo viſibili deinceps in Mundo non futurum, nec familiariter ipſis conviƈturum: at non negat ſe inviſibili, ſacramentali, & ineffabili modo ſemper in mundo manſurum: immo eoſdem de ſuo diſceſſu conſolatur verbis illis amantiſſimis: *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*. Se etiam ſemper futurum negavit cum hominibus, eo modo, quo pauperes ſemper apud nos erunt, in eo ſcilicet ſtatu, quo ipſi viſibiliter præſenti pietatis, & charitatis officia exhibere poſſimus; ſed non negat ſe ſemper futurum nobiſcum præſentia inviſibili in Sa-
Matt. 18. cramento Euchariſtiæ. Atque hunc eſſe verborum Chriſti ſenſum evidentius patet ex S. Marco ita illa exprimente c. XIV. *Semper pauperes habetis vobiſcum, & cum volueritis, poteſtis illis benefacere; me autem non ſemper habetis*. Quamvis autem idem corpus in pluribus locis eſſe non poſſit modo naturali, qui corporum proprius eſt, ſpeƈtatis naturæ legibus; non repugnat tamen eſſe in pluribus locis præter naturæ leges, ſpeƈtata omnipotentia Creatoris, & modo ſacramentali, atque ineffabili. Ut enim ait *S. Auguſtinus* Libro *De Cura pro Mortuis agenda*, cap. CIX. *Alii ſunt humanarum limites rerum, alia divinarum ſigna virtutum: alia quæ naturaliter, alia quæ mirabiliter fiunt*. Chriſtum ſibi apparuiſſe *S. Paulus* teſtatur, idque ex Apoſtolorum Aƈtis perſpicuum eſt; nec tamen in cęlis eſſe deſiit, Patriſq; dexteram reliquit, ſecundum illud Aƈt. III. *Quem oportet quidem Cœlum recipere uſque in tempora reſtitutionis omnium*. Nihil ergo repugnat, ut in Cœlo manens, tamquam in loco ſuæ Majeſtati, gloriæque debito, per miraculum præſens fiat in terra, pluribus in Altaribus, & ſub infinitis prope ſpeciebus præſentia ſacramentali, virtute ineffabili omnipotentiæ Dei multiplicata. Id *S. Gregorius Niſſenus* agnoſcit Oratione de Paſchate: *Sicut* (inquit) *Divinitas replet Mundum, & tamen una eſt: ita innumerabilibus locis conſecratur, & tamen unum Corpus eſt*.

Id agnoſcit *S. Jo: Chryſoſtomus* Hom. II. ad Populum Antiochenum: *Helias* (inquit) *Meloten Diſcipulo reliquit; Filius autem Dei aſcendens ſuam nobis carnem reliquit: ſed Helias quidem exutus; Chriſtus autem & nobis reliquit, & ipſam habens aſcendit. Ne igitur animo concidamus: qui enim Sanguinem ſuum pro omnibus effundere non recuſavit, & carnem ſuam, & rurſus ipſum Sanguinem nobis communicavit, quid pro ſalute noſtra facere recuſabit?* Et lib. III. de Sacerdotio, *Deum* (inquit) *conſpicis Dominum immolatum, & illic ſitum Sacerdotem Sacrificio incumbentem, ac preces fundentem, tum vero turbam circumfuſam pretioſo illo Sanguine intingi, ac rubefieri, etiamne te inter mortales verſari, atque in terra conſiſtere cenſes? An non potius e veſtigio in cęlos transferri? O miraculum! o Dei benignitatem! qui cum Patre ſurſum ſedet, in illo ipſo temporis articulo omnium manibus pertraƈtatur, ac ſe ipſe tradit volentibus ipſum excipere, ac complecti*.

Id & alii Patres agnoverunt. Unde Tridentina Synodus ſeſſ. XIII. cap. I. docet, hæc inter ſe non pugnare, *Ut Salvator noſter ſemper ad dexteram Patris in Cęlis aſſideat, juxta modum exiſtendi naturalem, & ut multis*

tis nihilominus aliis in locis ſacramentaliter præſens ſua ſubſtantia nobis adſit, ea exiſtendi ratione, quam etſi verbis exprimere vix poſſumus, poſſibilem tamen eſſe Deo, cogitatione per Fidem illuſtrata aſſequi poſſumus, & conſtantiſſime credere debemus.

ARTICULUS II.

Utrum ſubſtantia panis, & vini poſt conſecrationem in Euchariſtia remaneat?

PROPOSITIO CATHOLICA.

Panis, & vini ſubſtantia in Euchariſtiæ Sacramento poſt conſecrationem non remanet; ſed tota panis ſubſtantia divina virtute in totam Corporis Chriſti ſubſtantiam, totaque vini ſubſtantia in totam Sanguinis Chriſti ſubſtantiam convertitur.

Tranſubſtantiationis fides ex Scriptura Sacra ſtabilitur.

I. CAtholicum iſtud dogma Scripturæ Sacræ teſtimoniis contra Lutheranos Tranſubſtantiationem impugnantes in primis ſtatuitur. In hujus namque inſtitutione Sacramenti Chriſtus Dominus dixit, Matth. XXVI. Marci XIV. Luc. XXII. *Hoc eſt Corpus meum*. Iſtius vero pronominis, *Hoc* ea vis eſt, ut omnem rei præſentis ſubſtantiam demonſtret: quod ſi panis ſubſtantia remaneret, vere non diceretur, *Hoc eſt Corpus meum*; ſed dicendum potius eſſet, *Hic eſt Corpus meum*. Quamvis enim pronomen, *Hoc* demonſtrare poſſit, tam rem contentam, quam continentem, ſi ea ſit vel ex natura ſua, vel ex uſu hominum inſtituta ad continendum; ſicut demonſtrato vini dolio vere dicitur, *Hoc eſt vinum*; & demonſtrata crumena auro plena vere dicitur, *Hoc eſt aurum*: non tamen ea poteſtas eſt hujus pronominis, cum res aliqua non eſt ad alteram continendam conſtituta; unde ſi ſub pane conderetur aurum, non recte diceretur demonſtrato pane, *Hoc eſt aurum*. Præterea, Chriſtus Dominus Joan. VI. ait: *Panis, quem ego dabo, Caro mea eſt pro Mundi vita*; panem videlicet Carnem ſuam vocans. Ac paulo poſt ſubjecit: *Niſi manducaveritis Carnem Filii Hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Et rurſus: *Caro mea vere eſt cibus, & Sanguis meus vere eſt potus*. Cum ergo tam claris, & perſpicuis verbis Carnem ſuam panem, & verum cibum, Sanguinem item verum potum nominaverit; ſatis videtur declaraſſe, nullam in Sacramento ſubſtantiam panis, & vini remanere.

Fides Tranſubſtantiationis.

Patrum conſenſus in dogmate Tranſubſtantiationis.

II. Idem probat conſentiens SS. Patrum doctrina. *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi IV. Myſtagogica Tranſubſtantiationis dogma luculenter adſtruit, clareq; explicat. *Cum igitur* (inquit) *Chriſtus ipſe ſic affirmet, atque dicat de pane*, HOC eſt Corpus meum, *quis deinceps audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante, & dicente*, HIC eſt Sanguis meus, *quis, inquam, dubitet, & dicat non eſſe illius Sanguinem? Aquam aliquando mutavit in vinum, quod eſt Sanguini propinquum, in Cana Galilææ ſola voluntate; & non erit dignus cui credamus, quod vinum in Sanguinem ſuum tranſmutaſſet? Si enim ad Nuptias corporeas invitatus, ſtupendum miraculum operatus eſt, an non multo magis Corpus, & Sanguinem ſuum filiis Sponſi dediſſe illum confitebimur? Quare omni cum certitudine Corpus, & Sanguinem Chriſti ſumamus. Nam ſub typo* (ideſt ſpecie) *panis datur tibi Corpus, & ſub typo vini datur Sanguis, ut ſumpto Corpore, & Sanguine Chriſti efficiaris ei particeps Corporis, & Sanguinis. Sic Chriſtiferi erimus, hoc eſt, Chriſtum ferentes, cum ejus Corpus, & Sanguinem in membra noſtra receperimus, atque ita,*

ita, ut B. Petrus dicit, divinæ naturæ conſortes efficiemur .·. Ne ergo conſideres tamquam panem nudum, & vinum nudum; Corpus enim eſt, & Sanguis Chriſti, ſecundum ipſius Domini verba. Quamvis enim ſenſus hoc tibi ſuggerit, tamen Fides te confirmet, ne ex guſtu rem judices; quin potius habeas ex fide pro certiſſimo, ita ut nulla ſubeat dubitatio, eſſe tibi donata Corpus, & Sanguinem.

S. Gregorius Nyſſenus Oratione Catechetica, cap. XXXVII. Panem in Corpus Chriſti tranſelementari aſſerit per verbum Dei, ſicut panis, quo Chriſtus in terris degens alebatur, tranſibat in naturam ipſius Corporis: eamque tranſmutationem fide credendam docet.

S. Ambroſius Lib. *De his, qui Myſteriis initiantur*, cap. IX. probat, Euchariſtiam eſſe *Chriſti Corpus*, quia panis in illud conſecratione tranſmutatum eſt: & hanc unius ſubſtantiæ in alteram mutationem non eſſe incredibilem plurimis exemplis perſuadet. *Quantis* (inquit) *utimur exemplis, ut probemus non hoc eſſe, quod natura formavit, ſed quod benedictio conſecravit, majoremque vim eſſe benedictionis, quam naturæ, quia benedictione etiam ipſa natura mutatur. Virgam tenebat Moyſes, projecit eam, & facta eſt ſerpens. Rurſus apprehendit caudam ſerpentis, & in virgæ naturam revertit. Vides ergo prophetica gratia his mutatam eſſe naturam & ſerpentis, & virgæ? Currebant Ægypti flumina puro aquarum meatu, ſubito de fontium venis ſanguis cœpit erumpere. Nor erat potus in fluviis; rurſus ad Prophetæ preces cruor ceſſavit fluminum, aquarum natura remeavit. Circumcluſus undiq; erat populus Hebræorum, hinc Ægyptiis vallatus, inde Mari clauſus.* Fides Tranſubſtantiationis. *Virgam levavit Moyſes, ſeparavit ſe aqua, & in murorum ſpeciem congelavit, atq; inter undas via pedeſtris apparuit. Jordanis retrorſum converſus, contra naturam in ſui fontis revertitur exordium. Nonne claret, naturam vel maritimorum fluctuum, vel fluvialis curſus eſſe mutatam? Sitiebat populus Hebræorum. Tetigit Moyſes petram, & aqua de petra fluxit. Numquid non præter naturam operata eſt gratia, ut aquam vomeret petra, quam non habebat natura? Marath fons amariſſimus erat, ut ſitiens populus bibere non poſſet. Miſit Moyſes lignum in aquam, & amaritudinem ſuam aquarum natura depoſuit, quam infuſa ſubito gratia temperavit .·. Quod ſi tantum valuit humana benedictio, ut naturam converteret; quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur? Nam Sacramentum iſtud, quod accipis, Chriſti ſermone conficitur. Quod ſi tantum valuit ſermo Eliæ, ut ignem de Cœlo deponeret; non valebit Chriſti ſermo, ut ſpecies mutet elementorum. De totius Mundi operibus legiſti.* „ Quia ipſe „ dixit, & facta ſunt: ipſe mandavit, & creata ſunt. *Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea, quæ ſunt, in id mutare, quod non erant? Non enim minus eſt novas rebus dare, quam mutare naturas. Sed quid argumentis utimur? Suis utamur exemplis, Incarnationiſq; exemplo adſtruamus Myſterii veritatem. Numquid naturæ uſus præceſſit, cum Jeſus Dominus ex Maria naſceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta femina generare conſuevit. Liquet igitur, quod præter naturæ ordinem Virgo generavit: & hoc quod conficimus Corpus, ex Virgine eſt.*

Pſalm. 32. 9.

Aliorum Patrum referendis teſtimoniis ſuperſedeo.

Catholica veritas ex antiquis Liturgiis confirmatur.

III. Idem probat omnium Chriſtianarum Societatum in hujus dogmatis profeſſionem, & aſſertionem conſpiratio, ac præſertim Eccleſiæ Græcæ cum Latina conſenſus certiſſimis documentis probatus: item Liturgiæ omnes, in quibus orat Sacerdos, ut panis, & vinum fiant Corpus, & ſanguis Chriſti. Miſſale Gothicum, ſeu Gallicanum perantiquum * Pariſiis nuper editum, in Miſſa Dominicali, Orationem poſt Secreta his conceptam verbis habet:

* Scriptum ſeptimo ſæculo.

habet : *Explentes ſacroſancta cæremoniarum ſolemnia, ritu Melchiſedech Summi Sacerdotis oblata, precamur mente devota te, Majeſtas æterna: ut operante virtute, panem mutatum in Carne, poculum verſum in Sanguine, illum ſumamus in Calice qui de te fluxit in Cruce ex latere.*

Item Miſſa in Aſſumptione Beatæ Mariæ Virginis : *Deſcendat, Domine, in his Sacrificiis tuæ Benedictionis cœternus, & cooperator Paraclitus Spiritus: ut Oblationem, quam tibi de tua terra fructificante porrigimus, cœleſti permuneratione, *te ſanctificante, ſumamus: ut translata fruge in Corpore, calice in Cruore, proficiat meritis, quod obtulimus pro delictis.*

* Forte, per mutatione.

Item in Miſſa Epiphaniæ: *Venerabilem, ac primitivum in mirabilibus Epiphaniæ diem, in quo noſter Redemptor, & Dominus virtutis ſuæ documenta prætendens, ab annis infantiæ paternam protulit poteſtatem, veneremur, pia obſecratione poſcentes: ut qui tunc aquas in vina mutavit, nunc in Sanguinem ſuum oblationum noſtrarum vina convertat.*

IV. Confirmatur Catholica Propoſitio Conc. Oecumenicorum oraculis, ſcilicet Con. Lateranenſis ſub *Innoc. III.* can. 1. qui refertur Extra, Tit. *De Summa Trinitate, & Fide Catholica*, cap. *Firmiter*, cujus hæc ſunt verba. *Una vero eſt Fidelium univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur: in qua idem ipſe Sacerdos eſt, & Sacrificium Jeſus Chriſtus, cujus Corpus, & Sanguis in Sacramento Altaris ſub ſpeciebus panis, & vini veraciter continentur, tranſubſtantiatis pane in Corpus, & vino in Sanguinem poteſtate divina: ut ad perficiendum Myſterium unitatis accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro.*

Conciliorum oraculis Tranſubſtantiationis confirmatur Fides.

Inter Articulos *Joannis Uvicleſi* a Conc. Londinenſi Provinciali an. MCCCLXXXII. Præſide *Guillelmo De Courtenay*, & ab altero Conc. Londinenſi an. MCCCXCVI. Præſide *Thoma Arundellio*, Cantuarienſibus Archiepiſcopis, ac demum in Conc. Conſtantienſi damnatos, hic legitur. *Subſtantia panis materialis, & ſimiliter ſubſtantia vini materialis manent in Altari poſt conſecrationem.*

Conc. Tridentinum Catholicam Tranſubſtantiationis Doctrinam confirmat ſeſs. XIII. can. 11. *Si quis dixerit, in Sacroſancto Euchariſtiæ Sacramento remanere ſubſtantiam panis, & vini una cum Corpore, & Sanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti; negaverit que mirabilem illam, & ſingularem converſionem totius ſubſtantiæ panis in Corpus, & totius ſubſtantiæ vini in Sanguinem, manentibus dumtaxat ſpeciebus panis, & vini; quam quidem converſionem Catholica Eccleſia aptiſſime Tranſubſtantiationem appellat; Anathema ſit.* In qua quidem voce conſecranda potiſſimum eo ſpectaſſe Patres videntur, ut hujuſmodi voce, ſub qua non poſſet hæreſis venenum latere, tamquam ſymbolo quodam a Sacramentariis Catholici diſtinguerentur. Nec vero quemquam offendere merito poteſt hujus vocabuli novitas, cum res per ipſum ſignificata ſit antiquiſſima, utpote in Sacris Litteris, & Traditione fundata. Quid enim aliud ſignificat *Tranſelementationis* nomen, quo Patres interdum uſi ſunt, quam tranſubſtantiationem? Quid eſt *mutari* in Corpus, & Sanguinem Chriſti; fieri Corpus, & Sanguinem; *transformari, tranſire, tranſferri* in Corpus, & Sanguinem (quibus loquendi modis alii Patres, & Auctores Eccleſiaſtici uſi ſunt) niſi *tranſubſtantiari*? Nihil autem prohibet quominus Eccleſia ad profligandas hæreſes, & Catholicam doctrinam explicandam novum aliquod vocabulum excogitet, atque uſurpet, quando in re ipſa nihil eſt novum. Ita enim olim fecit in his vocabulis *Conſubſtantiale, Ingenitum, Trinitas, Perſona, Deipara*: quibus voluit, & ſuam fidem manifeſtius profiteri, & occultis, atque inſidioſis Hæreticorum ſenſibus, ac ſubterfugiis viam præcludere. Hinc Auctor Diſputationis cum *Ario* ſub *S. Athanaſii* nomine deliteſcens, ait: *No-*

miniſne offenderis novitate, an etiam rei ipſius veritatem, quæ hoc eſt ſortita vocabulum, refugis? Res enim antiqua novum nomen accepit, non vocabulo novo nova rei veritas acceſſit. Hinc *Vincentius Lirinenſis* in Commonitorio, *Eccleſia*, inquit, *plerumque propter intelligentiæ lucem non novum fidei ſenſum novæ appellationis proprietate ſignat.* Nec ad profanas vocum novitates hujus, & ſimilium nominum conſecratio pertinere intelligenda eſt. *Profanas* enim *vocum novitates*, quas Apoſtolus vitare jubet, *Vincentius Lirinenſis* interpretatur *Dogmatum, rerum, ſententiarum novitates, quæ ſunt veritati, & antiquitati contrariæ.*

V. Dogma denique Catholicum Tranſubſtantiationis conſectarium eſſe præſentiæ realis Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, probat Conc. Tridentini Catechiſmus hac ratione: „ Si eſt verum Chriſti Corpus ſub „ panis, & vini ſpecie poſt conſecrationem, omnino neceſſe eſt, cum ibi „ antea non eſſet, hoc vel loci mutatione, vel creatione, vel alterius rei in „ ipſum converſione factum eſſe. At vero fieri non poſſe conſtat, ut Cor„ pus Chriſti in Sacramento ſit, quod ex uno in alium locum venerit, „ ita enim fieret, ut a cęli ſedibus abeſſet: quoniam nihil movetur, niſi „ locum deſerat, a quo movetur. Creari autem Corpus Chriſti minus cre„ dibile eſt, ac ne in cogitationem quidem cadere hoc poteſt. Relinquitur „ ergo, ut in Sacramento ſit Corpus Domini, quod panis in ipſum conver„ tatur. Quare nulla panis ſubſtantia remaneat neceſſe eſt.

Modus Tranſubſtantiationis non eſt curioſius inquirendus.

VI. Verum modus Tranſubſtantiationis curioſius non eſt inquirendus: nec enim percipi a nobis poteſt, nec in naturalibus mutationibus, aut in ipſa rerum creatione ejus rei exemplum aliquod habemus (inquit Catechiſmus Concilii) ideo Concilium ipſum hanc converſionem *mirabilem, & ſingularem* appellat. Quid hoc igitur ſit, fide cognoſcendum eſt; quomodo fiat, non curioſius inquirendum, Judæorum inſtar, de quibus *S. Cyrillus Alexandrinus* Lib. IV. *in Joannem* ſic loquitur: *Illud*, Quomodo? *ſtulte de Deo proferunt, quaſi neſcirent hoc loquendi genus omni ſcatere blaſphemia. Cuncta enim citra laborem perficiendi poteſtas in Deo eſt. Cum animales eſſent, non percipiebant ea, quæ ſunt Spiritus Dei, ſed ſtultitiam eſſe putabant ſapientiſſimum illud Myſterium. Hinc igitur utilitatem capientes, in ſuſceptione divinorum Myſteriorum fidem habere quidem nos oportet curioſitatis expertem, neque cum aliquid dicitur, ſubjicere illud*, Quomodo? *Judaicum eſt enim illud vocabulum, & extremi proinde cauſa ſupplicii. Nam & Princeps ille Synagogæ Judæorum Nicodemus, cum auditis ſermonibus divinis diceret*, Quomodo poſſunt hæc fieri? *jure deriſus eſt his verbis*, Tu es Magiſter in Iſrael, & hæc ignoras? *Aliorum igitur ſtultitia ſapientiores facti, de iis, quæ Deus operatur, illud*, Quomodo? *uſurpare caveamus; ſed ei potius operum ſuorum viam perſpectam eſſe fateri ſtudeamus. Quemadmodum enim nemo novit, quid ſit natura Deus, ſed juſtificatur credens eum eſſe, & quærentes eum mercedem accipere: ita rurſus modum, quo ab ipſo quæque fiunt, ignorabit quidem, ſed utcumq; res cadat, fidei permittendo, & ſupremum Deum cuncta poſſe fatendo, tam recti judicii non leve præmium reportabit. Qui inter nos machinalem ſcientiam exercent, magnum quiddam ſæpe facturos profitentur, & cujus faciendi ratio mentes noſtras fugit, priuſquam illam ſpectaverimus: ſed artem ipſam conſiderantes, etiam ante experimentum ipſum fidem adhibemus, pudetq; iis obluctari. Quomodo igitur non graviſſimorum criminum rei jure tenebuntur, qui præſtantiſſimum rerum omnium artificem Deum incredulitate ſua elevare audent, qui de iis, quæ operatur*, Quomodo? *quærere non verentur; quamvis univerſæ ſapientiæ largitorem eum eſſe noverint, & ex omni Divina Scri-*

ptura

ptura cunctipotentem eſſe didicerint ? Quod ſi perſtas, o Judæe, uſurpare illud, Quomodo? *ego viciſſim tuam imperitiam imitans, tibi reponam: Quomodo egreſſus es ex Ægypto? Quomodo in ſerpentem verſa eſt virga Moſaica? Quomodo in ſanguinis naturam verſa eſt aqua? Quomodo per medium Mare ſicco pede tranſiſti? Quomodo amara illa aqua de Marha per lignum verſa eſt in dulcem? Quomodo tibi aqua de petrarum uberibus effluxit? Quomodo propter te Manna decidit? Quomodo Jordanis immotus ſtetit? Quomodo ſolo clamore Hierichuntis inexpugnabiles muri corruerunt ? Ne te loquentem deficiat illud*, Quomodo ? *Multis enim deprehenderis jam antea attonitus eſſe miraculis, de quibus ſit tuum illud*, Quomodo? *ſubinde inferas, omni plane Scripturæ Divinæ fidem derogabis, & omnia Sanctorum Prophetarum Scripta, adeoque ipſius Moſis ante omnia Sacros Libros evertes. Decebat itaque Chriſto credentes, ejuſque dictis incunctanter aſſentientes, ad diſcendum potius Eulogiæ modum eniti, quam temere, & inconſiderate temulentorum more dicere*: Quomodo poteſt? &c. Præſentia igitur realis Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, paniſque & vini in idem Sac. Corpus, & pretioſum Sanguinem Tranſubſtantiatio humili, & ſimplici fide credenda eſt, omnis diſputatio de hoc Sacramento fugienda, in quo ſtultam fecit Deus ſapientiam hujus Mundi. Nuſquam enim Dei major eſt tentatio, quam in hoc Sacramento, in quo tentat nos Deus, utrum credamus illi. Noluit Adam credere dicenti: *In quocunque die comederis ex ligno ſcientiæ boni, & mali, morte morieris*. Credidit ſerpenti decipienti, cum diceret, *Aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dii ſcientes bonum, & malum*. Credidit quod non videbat: nam in illo fructu ligni virtutem tantæ rei effectivam, quam Serpens promiſit, oculis non cernebat. Credidit ſerpenti Diabolo, non credidit Creatori ſuo Deo; quo illius peccato facti ſumus omnes rei mortis æternæ. Sacrilegium illud per Euchariſtiæ Sacramentum emendari Deus voluit, ut ſine ulla dubitatione crederemus Filio dicenti, *Accipite, & comedite: Hoc eſt Corpus meum*: non autem crederemus Serpenti dicenti, Hoc non eſt Corpus Chriſti, ſed panis, ejuſdem corporis figura. Sicut cibum a Deo vetitum Adam guſtando e vita beata excidit: ſic nos quem Chriſtus præcepit cibum manducantes, & verbo ejus credentes, ad vitam per illum amiſſam redire oportet. Quamobrem non quærat homo Chriſtianus cum Capharnaitis: *Quomodo poteſt hic nobis Carnem ſuam dare ad manducandum*? Sed captivet intellectum ſuum in obſequium Chriſti. Dicat quicquid velit omnis homo mendax: nos credamus ei, qui ſolus eſt verax, Deo. *Ipſe dixit, & facta ſunt*. Ipſe dixit, *Hoc eſt Corpus meum*. Ipſe dixit, *Panis, quem ego dabo, Caro mea eſt pro mundi vita*. Credamus Veritati de veritate ſui Corporis nos admonenti, nec deinceps quæramus, Quomodo? Non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum. Etiamſi Angelus de Cœlo nobis aliud annunciaret, quam quod Chriſtum Dei Filium dicentem audimus, Anathema ſit. Non ei credamus. Non poteſt mentiri Veritas. *Verbum Domini manet in æternum*. Senſus noſtri falli poſſunt: Chriſtus, qui eſt Veritas, neque falli poteſt, neque fallere. Viderat Petrus Chriſtum in Monte transfiguratum, audiverat vocem de Cœlo allatam: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipſum audite*: & tamen *Habemus*, inquit *firmiorem propheticum ſermonem*. Certius illi viſum eſt, & firmius, quod a Propheta ſcriptum legerat, quam vox de Cœlo allata, quam auribus audiverat. Si propheticus ſermo tam certus illi viſus eſt, quanto nobis certior videri debet ſermo Chriſti, qui Prophetas inſpiravit?

Fides Tranſubſtantiationis.

Gen. 2.

Gen. 3.

2. Petr. 1. 17.

Hinc *S. Joannes Damaſcenus* Lib. III. *Fidei Orthodoxæ* cap. XIV. *Quod ſi* (inquit) *quo pacto id fiat, requiris, ſat tibi ſit audire, quod per Sp. Sanctum id fiat, quemadmodum & ex Sancta Dei Matre per Sp. Sanctum Dominus ſi-*

bi

bi ipſi, & in ſe ipſo carnem condidit. Nec quicquam amplius nobis perſpectum, & exploratum eſt, quam quid virtutem Dei verum eſt, & efficax, atque omnipotens. Nam modus ejuſmodi eſt, ut nulla ratione invagari queat.

Fides Tran. ſubſtantiationis. Joan. 6. 1. Cor. 10. Act. 2.

Objiciunt Hæretici, Euchariſtiam a Scripturis, & a SS. Patribus, etiam poſt conſecrationem, interdum panem vocari; indeque colligunt ſubſtantiam panis, & vini in hoc Sacramento manere.

Hæreticorum objectionibus reſpondetur.

Reſp. Euchariſtiam poſt conſecrationem panem, & vinum appellari, non quod ſubſtantia panis in hoc Sacramento permaneat, ſed alia ratione, eaque multiplici: tum quia ex pane facta, ſeu conſecrata eſt Euchariſtia: tum quia panis ſpeciem habet, tum quia naturalem alendi, & nutriendi corporis vim, quæ panis propria eſt, adhuc retinet. Enimvero eſt ſacrarum Litterarum conſuetudo, ut res ex aliis factas earum rerum nominibus appellent, ex quibus factæ ſunt. Sic Exodi VII. Virga Aaron in ſerpentem verſa virgæ nomen poſt ſubſtantialem mutationem retinet: *Deverunt virga Aaron virgas eorum.* Sic Eva ex coſta Adami formata dicitur os, & caro de carne, & oſſibus ejus, Gen. II. 23. *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea.* Sic homo ex terra compactus dicitur pulvis terræ, Gen. III. 19. *Pulvis es, & in pulverem reverteris.* Et ſuperbo homini dicitur Eccl. X. *Quid ſuperbis terra, & cinis?* Sic aquam in vinum mutatam *S. Joannes* aquam appellat: *Ut* (inquit) *gustavit Architriclinus aquam vinum factum.* Scriptura etiam res ita appellare conſuevit, cujuſmodi eſſe videntur. Sic Angeli viri, & juvenes vocantur *Gen.* VIII. *Judicum* XIII. *Tobiæ* IX. *&c.* 1. Tertio, Euchariſtia vocatur panis propter analogiam: ſicut enim panis nutrit corpus, ita Chriſti Caro animam vegetat; & ſicut vinum exhilarat, & inebriat hominem, ita Chriſti Sanguis ſpiritualem parit lætitiam, ac ebrietatem. Hac ratione Chriſtus *Joannis* VI. ſe panem vivum prædicat, qui de cœlo deſcendit, ex quo ſi quis manducaverit, vivet in æternum. Quarto, Scriptura, & Patres Corpus Chriſti panem vocant, adjecto plerumque pronomine, aut nomine, vel locutione determinante, quibus ſignificetur, non vulgarem, ac proprie dictum, ſed eximium quemdam panem intelligi, cui nomen illud ob rationes mox allatas tribuatur. Panem vocant, ſed qui factus ſit Corpus Chriſti. Sic *Tertullianus*, Lib. *Adverſus Judæos*, cap. II. *Panem* (inquit) *Corpus ſuum appellans.* Sic *Origenes*, Homil. XXXV. in Matthæum: *Panis iſte, quem Deus Corpus ſuum eſſe fatetur.* Sic *S. Cyprianus*, Epiſt. LVI. *Dominus Corpus ſuum panem vocat de multorum granorum adunatione congeſtum.* Ita *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catechesi IV. Myſtagogica: *Dominus pronunciat, & dicit de pane: Hoc eſt Corpus meum.* Ita *S. Joh. Chryſoſtomus* Hom. XXIV. in 1 ad Corinthios: *Quid eſt panis? Corpus Chriſti.* Ita *S. Hieronymus* in Epiſtola ad Hebidiam: *Nos audiamus panem, quem fregit Dominus, dediſque Diſcipulis, eſſe Corpus Salvatoris.* Ita *S. Auguſt.* in Sermone ad Infantes: *Panis eſt Corpus, Calix Sanguis Chriſti.* Ita *Theodoritus* Dialogo I. *In Myſteriorum Traditione Dominus panem Corpus ſuum appellavit, & vinum Sanguinem.* Quibus Patrum locutionibus ſignificatur Chriſti Corpus ex pane confectum eſſe, & ſub panis ſpeciebus dari, non autem panis ſubſtantiam in Sacramento poſt conſecrationem remanere. Sicut igitur nemo dixerit, *Paſchaſium* credidiſſe, quod panis, & vini ſubſtantia poſt conſecrationem permaneat, quamvis de Euchariſtia ſcripſerit: *Myſterium hoc in pane celebratur :: In eadem ſubſtantia jure celebratur :: Caro, vel Corpus in pane*: ita nec antiqui Patres id crediderunt, quamvis Euchariſtiam panem appellaverint: ſed cum Chriſti Corpus, & Sanguis ſubſtantiæ panis, & vini ſub iiſdem accidentibus ſuccedant, de pane, & Corpore Chriſti

Fides Tranſubſtantiationis.

ſti eo modo locuti ſunt, ac ſi idem ſubjectum eſſet, quod panis ſit, & Chriſti Corpus ſimul appelletur. Qui loquendi modus cum fide Tranſubſtantiationis adeo conciliatur, ut Scriptores Eccleſiaſtici, quos Tranſubſtantiationis aſſertores fuiſſe conſtat, illum uſurpaverint.

Confirmatur noſtra Reſponſio ex *Lanfranco* Lib. De Corpore, & Sanguine Domini: *Solemus* (inquit) *aliquas res illarum rerum, ex quibus efficiuntur, nominibus appellare, quamvis in aliam naturam translatæ, jam non poſſint eſſe illud, quod ſunt res illæ, ex quibus probantur effectæ. Sicut B. Auguſtinus in extremo Pſalmorum explanationis Opere cryſtallum vocat nivem multorum annorum duratam tempore, & ſeric ſæculorum, cum nix ſit liquida, & humida, cryſtalli vero natura exiſtat dura, & ſicca. Ac per hoc cum tam diverſæ naturæ ſint in utriſque, non recte quis cryſtallum nivem vocaverit, niſi eo locutionis modo, quo res effecta materiali ſolet nomine appellari. Et Creator ex terra creato primo homini in Geneſi dicit,* Terra es, & in terram ibis: *quaſi diceret, Quia factus es ex terra, quandoque fies terra, & reverteris in terram.* Et inf. *Sicut qui dicit, Chriſtus eſt lapis angularis, non revera Chriſtum lapidem eſſe conſtituit, ſed propter aliquam ſimilitudinem, quam ad ſe invicem gerunt, ei nomen imponit; eodem modo cum Divina Pagina Corpus Domini panem vocat, ſacrata, ac myſtica locutione id agit: ſeu quoniam ex pane conficitur, ejuſque nonnullas retinet qualitates: ſeu quia animam incomprehenſibiliter paſcendo ſatiat, eique æternæ vitæ ſubſtantiam ſubminiſtrat: vel quod Corpus eſt Filii Dei, qui eſt Panis Angelorum.* In Pſ. 147.

Objiciunt locum *Theodoreti* Dialogo 1. ubi de Chriſto Domino ait: *Qui Corpus naturale frumentum, & panem appellavit, & vitem rurſus ſe ipſum nominavit, ea viſibilia ſymbola Corporis, & Sanguinis appellatione honoravit, non naturam mutans, ſed naturæ gratiam addens.* Et Dialogo II. *Neque enim ſymbola myſtica poſt ſanctificationem recedunt a ſua natura, manent enim in priore ſubſtantia, & figura, & forma, & videri, tangique poſſunt, ſicut & prius.* Ex quibus colligunt, panis, & vini ſubſtantiam in Euchariſtia poſt Conſecrationem remanere.

Reſp. naturæ, formæque nomina ſubſtantiam ſemper non ſignificare, ſed communia eſſe ſubſtantiis, & accidentibus, & ad rei cujuslibet eſſentiam ſignificandam uſurpari, ſive illa proprie ſubſtantia ſit, ſive accidens. Proprietates, & facultates naturales rei plerumque ſubſtantiæ nomine ſignificari compertum eſt. Hoc ſenſu Sapiens ait, *Sapientiam ſibi* uediſſe, *ut ſciret naturas animalium, & iras beſtiarum.* Hoc ſenſu Scriptura alibi de aqua dixit: *Extinguebat naturæ ſuæ oblivi ſcebatur.* Hoc ſenſu de malis dicitur in Lib. Eſther: *Ex ſua natura alias æſtimantes.* Hoc ſenſu *Tertullianus* Lib. *De Anima*, cap. XXXII. *Aliud eſt* (inquit) *ſubſtantia, aliud natura ſubſtantiæ: ſubſtantia eſt lapis, & ferrum: duritia lapidis, & ferri natura ſubſtantiæ.* Hoc ſenſu *S. Hilarius* Lib. X. *De Trinitate*, ait de igne, & corporibus trium puerorum in fornacem Babyloniam conjectorum, *Naturam ſuam amiſerunt.* Et capite X. in Matthæum, ait: *In Reſurrectione futurum ut caro noſtra refundatur in ſubſtantiam ſpiritualis animæ*: quia virtus animæ, ejuſque dotes, ſubtilitas, agilitas, impaſſibilitas cum corpore glorioſo communicabuntur. Sic profanos etiam Scriptores ſubſtantiæ nomen uſurpaſſe, facile probari poteſt. Sic Medici ajunt, herbarum ſubſtantiam in pharmaco manere. Sic *Theodoretus* naturæ, ſubſtantiæ, & formæ nomen uſurpavit, cum dixit, *Myſticorum ſymbolorum naturam non mutari*, neque *poſt ſanctificationem* illa *recedere a ſua natura*: & *manere in priori ſubſtantia, & forma, & figura*. Id verba immediate ſequentia demonſtrant: *Et videri, & tangi poſſunt, ſicut prius*. Hæc enim ad qualitates relativa ſunt, non ad ſubſtantiam, quæ

Theodoreti celeberrimus explicatur.

Sap. 7. 20.

Sap 19. 19.

Eſther 16. 6.

Fides Tranſubſtantiationis.

per

per se, & immediate nec videri, nec tangi potest. Significat itaque *Theodoretus*, manere post consecrationem naturam accidentium panis, magnitudinem, figuram, colorem, saporem: eorumque naturæ *Gratiam addi*, subsistentem utique, id est, Christum ipsum, ejusque Corpus, & Sanguinem, quæ res est Sacramenti. Id confirmatur ex Dialogo II. ubi *Eranistes*, Hæreticus scilicet Eutychianus, eo nomine, quod *Mendicum* significat, appellatus quærit: *Post sanctificationem quomodo hæc appellas?* Orthodoxus vero respondet: *Corpus, & Sanguinem Christi.* Tum Eranistes: *Et credis te Corpus Christi, & Sanguinem percipere?* Orthodoxus: *Ita credo.* Eranistes hæresim suam hoc principio apud Catholicos, & Eutychianos recepto stabilire conatur, colligitque Corpus Christi post Ascensionem in divinam substantiam mutatum esse, sicut symbola Dominici Corporis, & Sanguinis, panis scilicet, & vinum, alia sunt ante Sacerdotis invocationem, post invocationem vero mutantur, & alia fiunt. Huic respondet *Theodoretus* Orthodoxi nomine, suis ipsum retibus implicari, & institutam ab eo comparationem contrarium ejus probare, quod prætendebat: quia sicut symbola panis, & vini figuram servant, omnesque panis, & vini proprietates retinent: ita Corpus Christi formam, figuram, proprietatesque corporis servare colligendum est. Ceterum sicut symbola *Intelliguntur ea esse, quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur*, id est, intelliguntur, & creduntur facta Corpus Christi, & ut talia adorantur: ita (inquit) Christi *Corpus immortale post Resurrectionem, & immune a corruptione factum est, sedemque a dextris adeptum, & ab omni creatura adoratur, quia Domini naturæ Corpus appellatur.* Eo autem minus mirandum est, *Theodoretum* dixisse, manere symbolorum naturam, & essentiam, licet Transubstantiationem panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Christi cum tota Ecclesia crederet, quod Ecclesiastici Scriptores longe recentiores, quos istius propugnatores dogmatis Calviniani, & Lutherani agnoscunt, iisdem pene loquendi modis innoxie usi sint. Nam Cardinalis *Pullus* P. VIII. Cap. III. *De Eucharistia* sic loquitur: *Transit itaque substantia, sed remanet forma. Quamobrem non est sensuum delusio, sed vera Dei comprehensio, quod cum in Dominica Mensa sit solum Caro, & Sanguis, nihilominus vini natura percipiatur.* Et *Innocentius III.* Lib. III. *De Mysteriis Missæ*, Cap. IX. ait: *Naturales proprietates manent, ut paneitas.* Ex his facile diluetur Objectio ex *Gelasio* petita, qui similem pene loquendi modum hac in materia usurpavit, quem *Theodoretus*.

Objiciunt, sensus bene dispositos, & omnibus ad agendum requisitis instructos, visum scilicet, tactum, gustum, odoratum, uniformiter, & in omnibus, & perpetuo testari, Eucharistiam post Consecrationem esse panem & vinum. Cum igitur circa proprium objectum falli non possint, fatendum est, panem, & vinum in Eucharistia manere.

Objectioni ex sensuum testimonio petitæ respondetur.

Respondetur, sensuum quidem testimonio esse credendum in judicio de re sensibili, quæ illorum objectum est, sive de qualitatibus sensum afficientibus, non in judicio de natura, & substantia rei, quod proprium est mentis. Quamvis enim sensus non fallantur, cum objectum sensibile percipiunt secundum impressionem ab hujusmodi objecto in illis factam; fallitur tamen intellectus, si recta ratione, vel divina auctoritate repugnante, & prohibente, juxta relationem sensuum de objectis judicium ferat. Hæc Responsio *S. Augustini* verbis confirmatur Lib. XI. *De Civitate Dei*, Cap. XXVII. dicentis: *Hæc omnia corporalia latentes in natura causas habent, sed formas suas, quibus mundi hujus visibilis structura formosa est, sentiendas sensibus præbent, ut pro eo, quod nosse non possunt, quasi innotescere velle videantur. Sed nos ea sensu corporis ita capimus, ut de his non sensu corporis judicemus.*

Ha-

Habemus enim alium interioris hominis ſenſum iſto longe præſtantiorem. Quamvis igitur ſenſus a deceptione ſint immunes, cum in Euchariſtia ſpeciem panis, ac vini, figuram, ac ceteras qualitates ſenſibiles percipiunt; falleretur tamen intellectus, & erraret, ſi ex perceptione qualitatum panis, & vini a ſenſibus facta, & ad ſe relata, panis, ac vini ſubſtantiam poſt Conſecrationem ſuperſtitem eſſe judicaret, quia judicium hujuſmodi fides prohibet, Chriſto dicente, *Hoc eſt Corpus meum: Hic eſt Sanguis meus*. Qua de re audiendus eſt *Guitmundus* Averſanus Epiſcopus Lib. 1. De Corporis, & Sanguinis Chriſti veritate in Euchariſtia. „ Numquid (*inquit*) ſi hoc capere non poteſt oculus carnis, extinguendus ideo eſt oculus mentis? Cum „ enim Maria Magdalene ad monumentum Domini plorans ipſum Dominum cerneret; numquid non ipſe revera Jeſus erat, quia illa ſecundum „ oculos decepta, hortulanum ſe videre putabat? Aut cum ipſe die Reſurrectionis ſuæ duobus Diſcipulis ambulantibus in via Scripturas, tamquam „ peregrinus, exponeret, numquid aliud, quam ipſe erat, quia ſcriptum eſt: „ *Oculi eorum tenebantur, ne eum agnoſcerent*? Aut cum Diſcipuli in Mari „ laborantes eum ſuper undas cernerent ambulantem, quis audeat dicere non Luc. 24. 1. „ ipſum vere fuiſſe, quia ipſi deceptis oculis phantaſma eſſe putaverunt? „ Sed & ſecum in navi jam poſitum videntes, & miraculum ejus in ſedato „ mari admirantes, ſicut ex Evangelio poteſt conjici, non cognoverunt eum, donec ad terram venirent ..... Quid igitur? Numquid putandus eſt „ eos joculariter deluſiſſe? Abſit. Ipſe enim ubique idem erat, ipſe ubique „ Veritas erat, ipſe ubique Sapientia erat. Sed nobis per hæc oportebat oſtendi, quoniam quamdiu cum Maria flente, velut ad monumentum Do„ mini ſtamus, noſmetipſos mortificando, & mortem Domini, donec veniat, „ annunciando; quamdiu in via poſiti peregrinamur a Domino, quamdiu „ in mari hujus ſæculi laboramus, & ventus nobis tentationum contrarius „ eſt, quamdiu ambulamus per fidem, & non per ſpeciem: quamvis plorantes ad monumentum ſuum ſemper Dominus conſoletur; quamvis in „ via poſitis ſemper Scripturas exponat; quamvis turbatos in mari tranquillet; quamvis præſens nobiſcum ſit ſemper in navi Sanctæ Eccleſiæ, uſque „ ad conſummationem ſæculi; non tamen habemus eum cernere, niſi in peregrina ſpecie, maxime oculis carnis, licet non aliud, quam ipſum habeamus in his Sacramentis. Et merito: nam quia fructus mortiferæ arboris antiquis hominibus ſpirituales, veraceſque oculos clauſerat, carnales, fallaceſque aperuerat; juſtum eſt, ut fructus vivificæ crucis novis „ hominibus ipſos carnis oculos claudat, & veraces mentis oculos, quibus „ Veritas videtur, aperiat. Quemadmodum igitur ægrotanti palato, amara cenſenti, quæ ſano dulcia ſunt, nemo ſanus credit: ita infirmis carnalibus oculis contra ſanatos mentis oculos de ipſa medicina interioris luminis judicantibus, nemo niſi inſanus conſentit. Nam & res hęc tanta „ eſt, ut infirmo viſu non valeat comprehendi; & fidem noſtram ita utilius eſt interim exerceri, ut per hoc videlicet, quod contra viſum carnis in hoc tam neceſſario Sacramento agitur, diſcamus viſibilia tranſcendere, ad inviſibilia feſtinare; & tenere certius occulta, quæ nunquam „ mentiens Veritas docuit, quam quæ coram nobis fallax oculus pandit.

De reali præſentia Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & de Tranſubſtantiatione panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Chriſti, plura volentibus, legenda eſt Diſſertatio noſtra XII. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi XI. & XII.

AR-

ARTICULUS III.

Quo Realis Præſentiæ Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Conſectaria explicantur.

CONSECTARIUM I.

CHriſti Corpus, & Sanguis in Euchariſtia ſunt extra uſum hujus Sacramenti.

Dogma fidei eſt contra *Bucerum*, Lutheranos, & Proteſtantes Anglos: cujus probatio ſumitur ex verbis Chriſti: *Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt Sanguis meus, &c.* antequam ſinguli Diſcipuli hoc Sacramentum ſumpſiſſent, a Salvatore prolatis. Item ex verbis Apoſtoli 1. ad Corinthios x. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Chriſti eſt? Et panis, quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini eſt?* Hinc enim colligitur, panem prius conſecrari, & mutari in Corpus Domini, quam frangatur, & diſtribuatur. Non enim ait, futurum eſſe Corpus Domini quod frangitur, ſed jam eſſe Corpus Domini. Præterea, Propoſitionis operatoriæ, quales ſunt iſtæ, *Hoc eſt Corpus meum: Hic eſt Sanguis meus*, ea natura eſt, ut prolatis verbis abſque mora exiſtat, quod enunciatur. Sicut enim cum dixit Deus, *Fiat lux*, ſtatim abſque mora facta eſt lux; cum dixit Chriſtus Leproſo, *Volo mundare*; ſtatim mundatus eſt a lepra; cum dixit Paralytico, *Tolle grabatum tuum, & ambula*, ſtatim ſanatus eſt, cum dixit Lazaro mortuo, *Lazare, veni foras*, ſtatim e ſepulchro prodiit redivivus: ita ſtatim atque panem benedixit, dicens, *Hoc eſt Corpus meum*; & ſimul atque idem in ejus commemorationem faciunt, eademque verba in ejus perſona proferunt Sacerdotes, panis fit Corpus Chriſti; vinum fit ejus Sanguis; ut Eccleſiæ Patres, & Doctores agnoverunt, & aſſeruerunt. Hæreticorum error, vel uno *S. Cyrilli Alexandrini* teſtimonio Epiſt. ad *Caloſyrium* refellitur. *Porro* (inquit) *alios etiam eſſe audio, qui Myſticam Benedictionem nihil ad ſanctificationem juvare dicant, ſi quid ex ea fiat reliqui in alium diem. Inſaniunt vero, qui hæc aſſerunt. Neque enim alteratur Chriſtus, neque Sanctum ejus Corpus immutatur, ſed Benedictionis vis, ac facultas, & vivificans gratia perpetua in ipſo exiſtit.* Sed & *Optatus* Milevitanus Epiſcopus Chriſti Corpus, & Sanguinem in Altari, & in ſacris Calicibus, non in ore tantum manducantium, & bibentium eſſe profitetur Lib. VI. Contra Parmenianum: *Quid eſt* (inquit) *Altare, niſi ſedes Corporis, & Sanguinis Chriſti?* Et infra: *Hoc tamen immane facinus geminatum eſt, dum fregiſtis etiam Calices Chriſti Sanguinis portitores.*

Chriſti Corpus, & Sanguis ſunt in Euchariſtia extra uſum.

Lutheranorum errorem, negantium Chriſti Corpus, & Sanguinem eſſe in Euchariſtia extra uſum, ſeu ſumptionem actualem, Synodus Tridentina damnavit Seſſione XIII. Canone IV. *Si quis dixerit, peracta Conſecratione, in admirabilis Euchariſtiæ Sacramento non eſſe Corpus, & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti: ſed tantum in uſu, dum ſumitur, non autem ante, vel poſt, & in hoſtiis, ſeu particulis conſecratis, quæ poſt Communionem reſervantur, vel ſuperſunt, non remanere verum Corpus Domini; Anathema ſit.* Differt igitur Euchariſtia a reliquis Sacramentis, quod cetera materiæ uſu perficiantur, dum ſcilicet alicui adminiſtrari ea contingit: Baptiſmus enim Sacramenti naturam tunc adipiſcitur, cum re ipſa homo aqua abluitur: at vero ad Euchariſtiæ perfectionem ſatis ſit ipſius materiæ conſecratio. Verum enim Sacramentum eſſe non deſinit, quamvis in pixide aſſervetur (inquit Concilii Tridentini Catechiſmus.)

Lutheranorum error.

CON-

CONSECTARIUM II.

Eucharistiam in Sacrario reſervare, & ad infirmos deferre licet, expeditque.

Euchariſtiæ reſervatio.

Hanc enim fuiſſe veteris Eccleſiæ conſuetudinem ad hæc uſque tempora firmatam, oſtendunt Patrum teſtimonia, & antiquorum Conciliorum Decreta. *S. Juſtinus* Martyr Apologia pro Chriſtianis, quæ ſecunda inſcribitur. *Præſidens* (inquit) *poſtquam gratiarum actionem perfecit, & populus univerſus apprecatione lætacam comprobavit, qui apud nos vocantur Diaconi, atque Miniſtri diſtribuunt unicuique præſentium, ut participet eum, in quo gratiæ actæ ſunt, panem, vinum, & aquam, & ad abſentes perferunt.*

S. Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus, & Martyr in Epiſtola ad *Victorem* Pontificem Maximum, qua ipſum hortatur, ne Aſiaticos ob diverſum Paſchatis celebrandi morem ab unitate Eccleſiæ, & Communione abſcindat, ſcribit, ejus Deceſſores a Communione ſua non rejeciſſe Epiſcopos, qui Luna XIV. Paſcha celebrabant, & ad ipſos Euchariſtiam miſiſſe. (*Apud Euſebium* Lib. V. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, Cap. XXIV.) *Nec ulli unquam*, (inquit) *ob ejuſmodi conſuetudinem rejecti ſunt. Verum illi ipſi, qui te præceſſerunt, Presbyteri, quamvis id minime obſervarent, Eccleſiarum Presbyteris, qui id obſervabant, Euchariſtiam tranſmiſerunt.*

Tertullianus Lib. II. *Ad Uxorem*, Cap. V. *Latebiſne tu, cum lectulum, cum corpuſculum tuum ſignas, cum etiam per noctem exurgis oratum, & non Magiæ aliquid videberis operari? Non ſciet Maritus, quid ſecreto ante omnem cibum guſtes, & ſi ſciverit panem, non illum credit eſſe, qui dicitur?* Et Lib. De Oratione Cap. XIV. *Accepto Corpore Domini, & reſervato, utrumque ſalvum eſt, & participatio Sacrificii, & executio officii.*

S. Cyprianus Lib. *De Lapſis*, Euchariſtiam a Fidelibus domum ferri ſolitam, ac reſervari teſtatur, miraculumque narrat factum ad detegendum, puniendumque ſacrilegium mulieris cujuſdam, quæ cum *Arcam ſuam, in qua Sanctum Domini fuit* (id eſt Euchariſtia) *manibus indignis tentaſſet aperire, igne inde ſurgente deterrita eſt, ne auderet attingere.* S. Gregorius Nazianzenus Oratione in funere ſororis ſuæ *Gorgoniæ*, narrat, eam apud ſe in cubiculo reconditum habuiſſe Corpus Chriſti, & fuſa ante ipſum oratione, a gravi morbo fuiſſe ſanatam.

S. Baſilius Epiſt. CCLXXXIX. Ad *Cæſariam* Patriciam, *Quoniam* (inquit) *per tempora illa perſecutionum cogebantur homines neceſſario, Sacerdote, vel Miniſtro non præſente, propriis manibus percipere Communionem, non eſt niſi ſupervacuum, ut demonſtrem illam ipſam rem non eſſe graviter, & inique ferendam; eo quod inveterata conſuetudo hoc ipſum re ipſa confirmatum dederat. Nam & illi omnes, qui per eremos vitam Monaſticam inſtituunt, ubi copia non ſuppetit Sacerdotis, cum habeant domi Communionem, de ſuis manibus illam percipiunt. Alexandriæ autem, & per Ægyptum unuſquiſque etiam de plebe ut plurimum habet domi ſuæ Communionem. Nam cum ſemel Sacerdos Sacrificium peragat, & diſtribuat, qui ſuſceperit illud integrum ſimul, & quotidie de illa ſumpſerit, quam a dante acceperant Sacerdote, credere debet, & tenetur, nec injuria, ſe eamdem ſuſcipere, & percipere.*

Euchariſtiæ reſervatio.

S. Joannes Chryſoſtomus Epiſtola ad *Innocentium I.* Pontificem Maximum, *Nam & Sanctuaria* (inquit) *ingreſſi ſunt Milites, quorum aliquos ſcimus nullis initiatos Myſteriis, & viderunt omnia, quæ intus erant: quin, & Sanctiſſimus Chriſti Sanguis, ſicut in tali tumultu contingit, in prædictorum*

Mi-

Militum veſtes effuſus eſt, fiebantque quaſi in barbarica captivitate omnia. Ex his perſpicuum eſt, Chriſti Corpus, & Sanguinem in ſacrario fuiſſe aſſervata *S. Jo: Chryſoſtomi* tempore in Eccleſia Conſtantinopolitana.

S. Ambroſius, Oratione *De Obitu Satyri fratris*: ejus pietatem laudat, quod in periculo naufragii conſtitutus, Euchariſtiam orario involutam collo alligaverit. *Non mortem metuens*, inquit, *ſed ne vacuus Myſterii exiret e vita, quos initiatos eſſe cognoverat, divinum illud Fidelium Sacramentum popoſcit, non ut curioſos oculos inſereret arcanis, ſed ut fidei ſuæ conſequeretur auxilium. Etenim ligari fecit in orario, & orarium involvit in collo, atque ita ſe dejecit in Mare, non requirens de navis compage reſolutam tabulam cui ſupernatans juvaretur, quoniam fidei ſolius arma quæſierat.* S. Hieronymus Epiſt. IV. ad *Ruſticum* ita de *S. Exuperio* Toloſano Epiſcopo ſcribit: *Nihil illo ditius, qui Corpus Domini caniſtro vimineo, Sanguinem portat in vitro.* Viaticum Euchariſtiæ dari moribundis ſtatuunt antiqui Canones jam laudati. Ad uſum Euchariſtiæ pro infirmis aſſervandæ ſuſpenſas olim in Altari turres aureas, teſtantur *Venantius Fortunatus* Lib. III. Carmine XXV. ad *Felicem* Bituricenſem Epiſcopum, & *Gregorius Turonenſis* Lib. I. *De Gloria Martyrum*, Cap. LXXXVI. Ad eumdem uſum ſuſpenſas in Altari aureas, & argenteas columbas legimus in Vita *S. Baſilii Amphilochio* adſcripta. Eas autem ſublatas a *Severo* hæretico conqueſti ſunt Clerici, & Monachi Antiocheni, oblato Conſtantinopolitanæ Synodo ſub Menna ſupplici Libello.

Recte itaque Tridentina Synodus Seſs. XIII. Cap. VI. *Conſuetudo* (inquit) *aſſervandi in ſacrario ſanctam Euchariſtiam adeo antiqua eſt, ut eam ſæculum etiam Nicæni Concilii agnoverit. Porro deferri ipſam ſacram Euchariſtiam ad infirmos, & hunc uſum diligenter in Eccleſiis conſervari, præterquam quod cum ſumma æquitate, & ratione conjunctum eſt, tum multis in Conciliis præceptum invenitur, & vetuſtiſſimo Catholicæ Eccleſiæ more eſt obſervatum. Quare Sancta hæc Synodus retinendum omnino ſalutarem hunc, & neceſſarium morem ſtatuit.*

Et Canone VII. *Si quis dixerit, non licere ſacram Euchariſtiam in ſacrario reſervari; ſed ſtatim poſt Conſecrationem adſtantibus neceſſario diſtribuendam; aut non licere, ut illa ad infirmos honorifice deferatur; Anathema ſit.* Hujus Canonis doctrina dogma fidei eſt contra Calvinianos, & Lutheranos a Sacra Synodo explicatum, & confirmatum.

Diſciplina ſervanda circa Hoſtiarum conſecratarum conſervationem.

Hoſtiæ conſecratæ pro Parochiæ magnitudine, & communicantium multitudine, in Pixide, & Tabernaculo aſſervandæ ſunt, ſed quinque ſaltem perpetuo cuſtodiendæ. Eas autem octavo quoque die, vel ſaltem decimoquinto Sacerdos renovabit, præſertim quinta quaque feria, ſi commodum erit, in qua Chriſtus Dominus hoc tantum Sacramentum inſtituit. Hoſtiæ autem adhibeantur recentes, & a viginti diebus ad ſummum confectæ. Id vero etiam præſtabit, ut ubi recentes conſecraverit, veteres primo miniſtret. Ita *S. Carolus* in Inſtructionibus Euchariſtiæ, & pleræque Synodi cum Provinciales, tum Diœceſanæ.

CONSECTARIUM III.

Realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia conſectaria.

Corpus Chriſti eſt ſub ſpecie panis, & Sanguis ſub ſpecie vini, vi verborum: ipſum autem Corpus ſub ſpecie vini, & Sanguis ſub ſpecie panis: animaque ſub utraque, vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, quæ partes Chriſti Domini, qui jam ex mortuis reſurrexit non amplius moriturus, inter ſe copulantur: Divinitas porro propter admirabilem illam ejus cum corpore, & anima hypoſtaticam unionem.

Ver-

Verba ſunt Concilii Tridentini Seſſione XIII. cap. III. Quædam igitur ſunt in Sacramento Euchariſtiæ ex vi, & efficientia Conſecrationis: nam cum verba illa efficiant quicquid ſignificant, id eſſe in Sacramento vi Sacramenti divinarum rerum Scriptores dixerunt, quod verborum forma exprimitur: ita ut ſi contingeret aliquid ab aliis rebus omnino ſejunctum eſſe, ſicut in triduo mortis Anima ſeparata erat a Corpore Chriſti; id ſolum quod forma ſignificat, in Sacramento eſſet; cetera non item in eo extarent. Quædam vero in Sacramento continentur, quod illis rebus conjuncta ſint, quæ forma exprimuntur. Nam cum forma, quæ ad panem conſecrandum adhibetur, Corpus Domini ſignificet, cum dicitur, *Hoc eſt corpus meum*, ipſum Chriſti Domini Corpus vi verborum in Euchariſtia erit. At quia Corpus, Sanguis, Anima, & Divinitas, Perſonaque Verbi Divini conjunguntur, hæc quoque in Sacramento erunt omnia, non quidem ex Conſecrationis virtute, ſed ex neceſſaria concomitantia, ut ea, quæ Corpori conjuncta ſunt. Si enim duo aliqua inter ſe reipſa conjunguntur, ubi unum ſit, alterum etiam eſſe neceſſe eſt. Ita hoc fidei dogma explicat Concilii Tridentini Catechiſmus, poſt *S. Thomam* III. Par. Quæſt. LXXXVI. Art. I.

Confirmatur ex Cap. *Neceſſario*, Diſt. II. *De Conſecratione*, quod ex Epiſtola *S. Cyrilli*, & Synodi Alexandrinæ ad *Neſtorium* deſumptum eſt, cujus hæc ſunt verba: *Annunciantes ſecundum carnem mortem unigeniti Filii Dei, id eſt, Jeſu Chriſti, & Reſurrectionem ejus, & in Cœlos Aſcenſionem pariter confitentes, incruentam celebramus in Eccleſiis Sacrificii ſervitutem. Sic etiam ad Myſticas Benedictiones accedimus, & ſanctificamur, participes Sancti Corporis, & pretioſi Sanguinis Chriſti omnium noſtrum Redemptoris effecti: non ut communem carnem percipientes (quod abſit) nec ut viri ſanctificati, & Verbo conjuncti ſecundum dignitatis unitatem, aut ſicut divinam poſſidentis habitationem, ſed vere vivificatricem, & ipſius Verbi propriam factam.* Caro autem vivifica, & ipſius Verbi divini propria facta per naturæ noſtræ aſſumptionem in Euchariſtiæ Sacramento non eſſet, niſi ipſa etiam Divinitas, & Perſona Verbi eidem conjuncta eſſet, in eodemque Sacramento concomitanter exiſteret. Totum igitur Chriſtum ſub unaquaque ſpecie contineri dogma fidei eſt, Concilii Tridentini definitione firmatum, Seſs. III. Canone III.

Realis preſentiæ Chriſti in Euchariſtia conſectaria.

CONSECTARIUM IV.

NON ſolum in utraque ſpecie, ſed in quavis utriuſque ſpeciei particula totum Chriſtum contineri, dogma Fidei eſt.

Id facile colligitur ex Evangeliſtis. Neque enim credendum eſt (inquit Catechiſmus Concilii) ſingula panis fruſta propria verborum forma a Domino conſecrata eſſe, ſed eadem ſimul omnem panem, qui ad ſacra Myſteria conficienda, atque Apoſtolis diſtribuenda ſatis futurus eſſet: id quod de Calice factum eſſe apparet, cum ipſe dixit: *Accipite, & dividite inter vos.* Luc. 22. 17. Hinc Cap. *Singuli*, Diſt. II. *De Conſecratione*, ſumptum ex Præfatione Dominicæ V. poſt Epiphaniam in Miſſali Ambroſiano, & in Sacramentario S. Gregorii, *Singuli*, inquit, *accipiunt Chriſtum Dominum, & in ſingulis portionibus totus eſt: nec per ſingulos minuitur, ſed integrum ſe præbet in ſingulis.* Et Cap. *Ubi*, eadem Diſtinctione: *Ubi pars eſt Corporis, eſt & totum. Eadem ratio eſt in Corpore Domini, quæ in Manna, quod in ejus figura præceſſit, de quo dicitur:* Qui plus collegerat, non habuit amplius, neque qui minus paraverat, invenit minus. Exod. 14. *Non eſt omnino quantitas viſibilis in hoc æſtimanda Myſterio, ſed virtus Sacramenti ſpiritualis.*

Confirmatur ex Concilio Tridentino, Seſſione III. Canone III. *Si quis*

negaverit, in Venerabili Sacramento Euchariſtiæ ſub unaquaque ſpecie, & ſingulis cujuſque ſpeciei partibus, ſeparatione facta, totum Chriſtum contineri; Anathema ſit.

Ratione etiam confirmatur hæc Propoſitio. Chriſtus Dominus in hoc Sacramento non eſt, ut in loco: locus enim res ipſas conſequitur, ut magnitudine aliqua præditæ ſunt: Chriſtus autem Dominus non eſt in Sacramento, ut magnus, aut parvus eſt, quod ad quantitatem attinet, ſed ut ſubſtantia eſt: ſubſtantia enim panis in Chriſti ſubſtantiam, non in magnitudinem, aut quantitatem convertitur: nemo vero dubitat ſubſtantiam æque in parvo, atque in magno ſpatio contineri: nam & aeris ſubſtantia, totaque ejus natura ſic in parva, ut in magna aeris parte; itemque tota aquæ natura non minus in urnula quam in flumine inſit neceſse eſt. Cum igitur panis ſubſtantiæ Corpus Domini noſtri ſuccedat, fateri oportet, ad eumdem plane modum in Sacramento eſſe, quo panis ſubſtantia ante conſecrationem: ea vero utrum ſub magna vel ſub parva quantitate eſſet, nihil ad rem omnino pertinebat. Ita Catechiſmus Concilii poſt *S. Thomam* III. P. Q. LXXVI. Art. III. Id explicat rurſus *S. Thomas* Opuſculo LVIII. Cap. XIII. exemplo ſpeculi. Nam ſi faciei tuæ plura proponas ſpecula, in omnibus æqualiter, & integre una apparebit facies, & ſi ſpeculum confringas, in quolibet fragmento facies etiam integra repræſentabitur, & una erit in ſingulis fragmentis abſque ulla mutatione. Sic in Sacramento Euchariſtiæ, quod eſt *Speculum, & imago bonitatis* Chriſti, licet ſpecies panis in plures partes dividantur, in ſingulis totus, & integer eſt Chriſtus.

CONSECTARIUM V.

Realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia conſectaria.

Quamvis totus Chriſtus ſit ſub utraque ſpecie, & ſub ſingulis cujuſque ſpeciei portionibus, ſeparatione facta, optimo tamen jure inſtitutum eſt, ut ſeparatim duæ conſecrationes fierent.

Duplicem rationem affert Catechiſmus Concilii ex *S. Thoma* ſumptam III. P. Q. LXXVI. A. II. ad primum. Id enim a Chriſto Domino inſtitutum eſt, primo ut Paſſio Domini, in qua Sanguis a Corpore diviſus eſt, magis referatur: cujus rei cauſa in Conſecratione Saguinis effuſionem exprimimus, & commemoramus. Secundo, quia maxime conſentaneum fuit, ut, quoniam Sacramento ad alendam animam utendum nobis erat, tamquam cibus, & potus inſtitueretur, ex quibus perfectum corporis alimentum conſtare perſpicuum eſt.

CONSECTARIUM VI.

Chriſtum Dominum in Euchariſtiæ Sacramento cultu latriæ, etiam externo, adorandum eſſe, Dogma Fidei eſt.

Hebr. 1. Matth. 2. Matth. 28. Lucę 24.

Nam illum eumdem Deum præſentem in Euchariſtia adeſſe credimus, quem Pater Æternus introducens in orbem terrarum, dicit: *Et adorent eum omnes Angeli Dei*: quem *Magi procidentes adoraverunt*: quem denique in Galilæa ab Apoſtolis adoratum Scriptura teſtatur (inquit Tridentina Synodus Seſſione XIII. Cap. V.) Et Canone VI. *Si quis dixerit, in Sancto Euchariſtię Sacramento Chriſtum unigenitum Dei Filium non eſſe cultu latriæ, etiam externo, adorandum: atque ideo nec feſtiva peculiari celebritate venerandum, neque in Proceſſionibus, ſecundum laudabilem, & univerſalem Eccleſiæ Sanctæ Ritum, & conſuetudinem, ſolemniter circumgeſtandum, vel non publice, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores eſſe idololatras; Anathema ſit.*

Chriſti Euchariſtię adoratio.

Una certe *adoratione Deum Verbum incarnatum cum propria ipſius carne ado-*

adorandum, ſicut ab initio Eccleſiæ traditum eſt, S. Cyrillus Alexandrinus Anathematiſmo VIII. contra Neſtorium, ab Epheſina Synodo approbato, & Quinta Synodus Oecumenica, Conſtantinopolitana II. Can. IX. declarant. Cum igitur totus Chriſtus ſit vere, & realiter præſens in Euchariſtiæ Sacramento ſub utraque ſpecie, idque fide credendum ſit; conſequens eſt, ut latriæ cultu tum interno, cum externo, in eo adoretur.

Idem probatur ex *S. Jo. Chryſoſtomo* aſſerente Angelos tremendo Sacrificio adeſſe, Sacram Menſam cum reverentia circumvallare, & inſtar Militum Regem ſtipantium Dominum præſentem pronos venerari, & ſupplicare pro his, pro quibus Corpus ſuum immolavit. Ita loquitur Homilia III. *De incomprehenſibili Dei natura*, Homilia I. in hæc Iſaiæ verba, *Vidi Dominum*, Lib. VI. *De Sacerdotio*, Cap. IV. Homilia XXI. in Acta, & Homilia III. in Epiſtolam ad Epheſios.

Idem probatur ex *S. Ambroſio* Lib. III. *De Spiritu Sancto*, cap. XII. *Adoravit Chriſtum Maria* (inquit) *adoraverunt Apoſtoli : adoraverunt & Angeli, de quibus ſcriptum eſt*: Et adorent eum omnes Angeli ejus. *Adorant autem non ſolum Divinitatem ejus, ſed etiam ſcabellum pedum ejus, quia ſanctum eſt ... Per ſcabellum terra intelligitur, per terram autem Caro Chriſti, quam hodie quoque in Myſteriis adoramus, & quam Apoſtoli in Domino Jeſu adorarunt. Neque enim diviſus Chriſtus, ſed unus.* Hebr. 1. 6.

Idem probatur ex *S. Auguſtino* Enarratione in Pſalmum XCVIII. *Quomodo* (inquit) *adorabimus terram, cum dicit aperte Scriptura*, Dominum Deum tuum adorabis; *& hic dicit*, Adorate ſcabellum pedum ejus? *Quæro, quid ſit ſcabellum pedum ejus. Exponens autem mihi quid ſit ſcabellum pedum ejus, dicit:* Terra autem ſcabellum pedum meorum. *Anceps factus ſum. Timeo adorare terram, ne damnet me, qui fecit cœlum, & terram. Rurſum timeo non adorare ſcabellum pedum Domini, quia Pſalmus mihi dicit*: Adorate ſcabellum pedum ejus... *Fluctuans converto me ad Chriſtum, quia ipſum quæro hic, & invenio, quomodo ſine impietate adoretur terra, ſine impietate adoretur ſcabellum pedum ejus. Suſcepit enim de terra terram, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit : & quia in ipſa carne hic ambulavit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit, nemo autem illam carnem manducat niſi prius adoraverit, inventum eſt quemadmodum adoretur tale ſcabellum pedum Domini; & non ſolum non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando.* Matt. 4. 10. Pſal. 98. 5 Iſai. 66. 1.

Chriſtum in Euchariſtia adorandum, ſi vere, & realiter in ea præſens credatur, *Theodorus Beza* Calvinianæ Sectæ columen alterum, Lib. *De Cœna Domini contra Veſtphalum* Lutheranum, diſerte aſſerit. *Illud* (inquit) *præ ceteris demiror, qui adorationem iſtam liberam relinquas, qui tamen Chriſtum reipſa corporaliter, ut in cœlis, cum pane adeſſe, dari, & ſumi fatearis. Id enim ſi ita crederem, adorationem illius profecto non modo tolerabilem, & religioſam, ſed etiam neceſſariam arbitrarer.* Porro Calviniani cum Lutheranis concordiam, & communionem iniverunt in Pſeudo-Synodo ſua Carentonica, anno MDCXXXI. non obſtante eorum opinione de præſentia reali Corporis Chriſti in Euchariſtia : quam quidem opinionem *Nullum habere venenum, nulla re nos implicare, quæ ſit oppoſita pietati, ſeu charitati, ſeu honori Dei, aut bono hominum*, aſſerit *Dallæus* Carentonicus Miniſter Apologetico pro Decreto Synodi Carentonicæ, quem edidit anno MDCXXXIII. & cui Miniſtri omnes Carentonici pariter ſubſcripſerunt. Cum igitur adoratio Chriſti in Euchariſtia ſit neceſſaria, ſuppoſita fide præſentiæ realis ejuſdem Salvatoris in hoc Sacramento; nullum venenum hujuſmodi adorationi ſubeſt, nec eſt contraria pietati, honori Dei, aut bono hominum : adeoque idololatriæ, aut ſuperſtitionis accuſari non poſſunt Catholici, qui Chriſtum in Sacramento

Chriſti in Euchariſtia adoratio, realis præſentiæ confectarium.

adorant. Non enim ad ſpecies panis, & vini adoratio illa, ſive ſupremus honos uni Deo debitus refertur, ſed ad Chriſtum unigenitum Dei Filium ſpeciebus involutum; ſicut honos, qui Regi exhibetur, non defertur ejus pallio: & tamen nemo mentis compotem exiſtimaret illum, qui Regem venerari nollet, niſi pallio, & veſtibus exutum, ne forte veſtes ejus, & pallium eodem honore quo ejus Majeſtatem proſequi cenſeretur: næ igitur inſaniunt homines, qui Chriſtum in Euchariſtia nolunt adorare, ne ſpecies quibus circumvelatur, adorare pariter videantur. Symbola autem externa, ſive ſpecies panis & vini Chriſtum velantes, *Si per ſe* ſpectentur, *proprie eſſe adorandas cultu latriæ, nullus Catholicus aſſerit, ſed ſolum cultu quodam minore, qui omnibus convenit Sacramentis, venerandas* (inquit Cardinalis *Bellarminus* Lib. 14. *De Sacramento Euchariſtiæ*, cap. XXIX.)

CONSECTARIUM VII.

PIE & religioſe admodum hic inductus mos eſt, ut ſingulis annis peculiari quodam, & Feſto Die præceſſum, & venerabile Euchariſtiæ Sacramentum ſingulari veneratione, ac ſolemnitate celebraretur, utque in Proceſſionibus reverenter, & honorifice illud per vias, & loca publica circumferretur.

Quas ob cauſas inſtituta ſit ſolemnitas Corporis Chriſti?

Ita Sacra Synodus Tridentina Seſſione XIII. Cap. V. & Canone VI. *Æquiſſimum enim eſt* (inquit) *ſacros aliquos ſtatutos eſſe dies, quibus Chriſtiani omnes ſingulari, ac rara quadam ſignificatione gratos, & memores teſtentur animos erga communem Dominum, & Redemptorem pro tam ineffabili, & plane divino beneficio, quo mortis ejus victoria, & triumphus repræſentatur. Atque ſic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio, & hæreſi triumphum agere; ut ejus adverſarii in conſpectu tanti ſplendoris, & in tanta univerſæ Eccleſiæ lætitia poſiti, vel debilitati, & fracti tabeſcant, vel pudore affecti, & confuſi aliquando reſipiſcant.*

Tribus itaque de cauſis Solemnitas Corporis Chriſti ab *Urbano IV.* Pontifice Maximo inſtituta eſt, Diplomate dato Urbeveteri VIII. Setembris, anno MCCLXIV. & a *Clemente V.* in Concilio Oecumenico Viennenſi anno MCCCXI. confirmata. Primo in memoriam beneficii a Chriſto Domino, & Salvatore noſtro in Chriſtianos collati hujus admirabilis inſtitutione Sacramenti, & ad publicam grati animi ſignificationem ob tam pretioſum, tam ſuave, tam delectabile divini in nos amoris pignus. Secundo, ad confundendam Hæreticorum perfidiam, & inſaniam, qui tanti Myſterii veritatem impugnare auſi ſunt, vel etiamnum audent. Tertio, ad ſupplendum, & reſarciendum publica, privataque devotione quicquid toto anni decurſu in Miſſarum ſolemniis, aut alias ex negligentia, vel fragilitate humana minus plene ad tanti Sacramenti venerationem geſtum eſt. Hæ rationes exponuntur Clementina, *Si Dominum*, Tit. *De Reliquiis, & Veneratione Sanctorum.* Porro ſi licuit Synagogæ ad recolendam memoriam beneficiorum Iſraelitico Populo a Deo collatorum, feſtos, ac ſolemnes dies inſtituere: quis Eccleſiæ Chriſti Sponſæ, quæ Spiritu Sancto regitur, jus negare audeat inſtituendi ſolemnitates ad perennem beneficiorum in Chriſtianos a Domino Jeſu Chriſto collatorum memoriam celebrandam; qualis eſt Sacratiſſima Solemnitas Corporis Chriſti?

Supplicationes ſolemnes, ſeu Proceſſiones in quibus Euchariſtia religioſe circumfertur.

Quod Proceſſiones ſpectat ſive Supplicationes ſolemnes, quibus Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum religioſe circumfertur, nihil etiam eſt in ipſarum inſtitutione, quod pietatem non ſapiat, & quod Arcæ circumgeſtatione ſolemni in Veteri Teſtamento facta vindicari non poſſit ab Hæreticorum calumniis. Ex quo enim Arca fœderis juſſu Dei conſtructa fuit, Iſraelitæ de Monte Sinai per deſertum Arca præeunte, ac Levitis

ipſam

ipſam geſtantibus proceſſerunt, donec ad Terram promiſſam perveniſſent. Cumque elevaretur Arca, dicebat Moyſes: *Surge, Domine, & diſſipentur inimici tui, & fugiant qui oderunt te a facie tua.* Cum autem deponeretur, ajebat: *Revertere, Domine, ad multitudinem Exercitus Iſrael.* Ipſa præſente Jordanis exſiccatus facilem tranſitum populo Dei præbuit. Ritu quoque ſolemni circumgeſtata eſt Arca in circuitu murorum Jericho ſeptem diebus: quam cum die ſeptimo geſtarent Sacerdotes, aliis buccinis clangentibus, quarum uſus erat anno Jubilæi, & omni populo vociferante, muri Jericho corruerunt, & Iſraelitæ divino muniti præſidio civitatem funditus deleverunt. Poſtquam autem collocata fuit in loco, quem elegerat Dominus, Iſraelitæ memores miraculorum, quæ Deus in eorum gratiam operatus fuerat, cum illa per Sacerdotes olim circumgeſtaretur *Moyſis*, & *Joſue* temporibus, idem exemplum ſub *Heli* Pontificatu ſunt imitati, & Arcam Domini in Caſtra deferri juſſerunt, ut adverſus Philiſtæos ipſis præſidio eſſet 1. *Regum* cap. IV. Idem ſecutus & David, cum accepiſſet, *Deum benedixiſſe Obededom, & omnem domum ejus propter Arcam Domini*, quæ apud eum depoſita fuerat, juſſit eam ſolemni pompa, lætitiaque incredibili Jeruſalem transferri, contemptis *Michol* uxoris ſuæ ſannis, quæ ipſi improperabat, quod ante ancillas ſervorum ſuorum diſco opertus, coram Arca ſaltaſſet, ſcurilique habitu, & geſtu Majeſtatem Regiam ſudibrio expoſuiſſet. Cui reſpondit Rex pius: *Ante Dominum, qui elegit me potius quam Patrem tuum, & quam omnem domum ejus, & præcepit mihi, ut eſſem Dux ſuper populum Domini in Iſrael, & Judam, & vilior fiam pluſquam factus ſum; & ero humilis in oculis meis; & cum ancillis, de quibus locuta es, glorioſior apparebo.* Cum igitur in Euchariſtia Chriſtum ipſum Dominum, a quo omnia nobis bona proveniunt, præſentem habeamus, quo duce per deſertum hujus Mundi ad cœleſtem patriam peregrinamur, cujus virtute Jordanis aquæ ſiccantur, ideſt, calamitates, tentationes, pericula in hujus mortalis vitæ curriculo nos circumdantia evadimus; cujus auxilio perditæ illius civitatis munitiones corruunt, cujus Princeps Diabolus, cives homines impii, propugnacula, ſuperbia, vitiorumque omne genus: quidni Sanctiſſimum illud Sacramentum Arca longe præſtantius per Parochias, & domicilia noſtra circumferre liceat, ut eis Chriſtus in ipſa Euchariſtia realiter præſens benedicat: præſertim cum id Chriſti geſtis, beneficiiſque commemorandis plurimum ſerviat? Cum enim hic mortalis ageret, noſtramque ſalutem operaretur in medio populi converſatus, peccatores, & pauperes non deſpiciens totam Judæam, & Galilæam circumibat *Prædicans Evangelium Regni, & ſanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo.* Superbæ igitur *Michol*, id eſt, hæreticæ factionis contradictione, irriſioneque contempta, Euchariſtiam, cum triumphali veluti pompa circumgeſtatur, cultu religioſo proſequamur; Chriſtum adoremus ſacris ſymbolis circumvelatum; Ducem itineris noſtri, qui & via eſt, qua ad Deum pervenimus, ſequi, Regem noſtrum ſtipare, Salvatori noſtro adhærere geſtiamus: Fide, ſpe, charitate, humilitate, quibus interior adoratio conſtat, ipſum colamus; internamque illam adorationem externis etiam ſignis, nudatione ſcilicet capitis, genuflexionibus, accenſione cereorum, thuris fragrantia, totiuſque corporis habitu ad pietatem, & modeſtiam compoſito, ſignificemus: Auctorem ſalutis noſtræ, & conſummatorem Jeſum, qui Tabernaculum ſuum in Sole poſuit, Corpore, Sanguine, Anima, Divinitate, in admirabili Sacramento præſentem oculis fidei aſpicientes, oranteſque, ut qui ſeſe dedit pro nobis in pretium, tribuitque ſe nobis in pabulum, tandem poſt hujus vitę curriculum ſe nobis in præmium largiatur.

Num. 10. Joſue 3. Joſue 6. 11. Reg. 6 Matth. 14.

Paſtores porro Chriſtianum populum ſalutaribus monitis hortari debent

ad Festum Corporis Christi qua par est religione colendum, utque P *veram, & puram Confessionem, eleemosynarum largitionem, attentas, & fe di las orationes & alia devotionis, & pietatis opera ita se studeant præparare ut hujus pretiosissimi Sacramenti mereantur fieri participes illa die, possintqu ipsum suscipere reverenter, ac ejus virtute augmentum consequi gratiarur* (ut habet Clementina, *Si Dominam*.) Ipsorum etiam pietatem accendan ad consequendas Indulgentias, quas Summi Pontifices *Urbanus IV. Clemen V. Martinus V.* & *Eugenius IV.* impertierunt iis, qui Ecclesiasticis Offi ciis, & solemni Missæ in hujusmodi Festo, & per Octavas interfuerint qui in ipsius Solemnitatis pervigilio jejunaverint, & ipso die Sanctissimum Sacramentum in publica supplicatione, seu Processione circumgestatum pie secuti fuerint, & ad sacram Communionem accesserint. Processionem illam solemnem *Divina inspiratione introductam*, ait Concilium Senonense anno MCCCXX. celebratum. De his & Concilium Mediolanense IV. sub S. *Carolo Borromæo*.

In tam sacra porro supplicatione, aliisque Processionibus, ludos, choreas, spectacula, aliasque ridiculas actiones, aut personas, quæ scenam potius deceant, quam Ecclesiam, quicquid denique pompam sæcularem sapit, immisceri ne patiantur Episcopi, & Parochialium Ecclesiarum Rectores: ne plebs Spectaculorum avida in vicos, & plateas inanis curiositatis impulsu magis, quam pietatis affectu confluat, & viri promiscue cum mulieribus ad pompam intuendam, velut in theatrum congregentur, aut ex ædium fenestris prospectent. Observeturque Decretum Concilii Rhemensis anni MDLXXXIII. cujus hæc sunt verba: *In solemni Festo, supplicationeque Corporis Christi, observetur exacte Canon de ludicris prohibendis diebus festis, neque larvæ, & personati homines adesse permittantur, qui populum a religiosa contemplatione, & adoratione tanti Mysterii avocent.* Abusus autem quacumque consuetudine firmatos monitionibus primum, & adhortationibus, tum intentata, si opus sit, Anathematis pœna, resecare debent Episcopi.

In solemni illa Processione *Ne Reliquiæ uliæ, sed Sanctissimum* dumtaxat *Domini Corpus, ut veteris instituti, Ecclesiæque Romanæ Matris consuetudinis est, feratur*. Ita statuit Concilium Mediolanense IV. sub *S. Carolo*.

CONSECTARIUM VIII.

Regula circa Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti expositionem.

CHristus Dominus in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento publice ut adoretur, populo pie proponitur ab Ecclesia.

Regulares exponere non possunt venerabile Sacramentum, nec fundationes recipere eum in finem, ut exponatur sine licentia Episcopi.

Id constat ex Concilio Tridentino Sess. XIII. Can. VI. & ex Ecclesiæ universæ consuetudine. *Si quid* autem *tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare, insolentissimæ insaniæ est* (inquit *S. Augustinus* Epist. LIV. alias CXVIII. ad *Januarium*.) Proponi autem decet primo in Festo Corporis Christi, & per Octavas: deinde, quoties Episcopus permiserit gravibus de causis, Religionis, Regnive utilitatem spectantibus: quoties denique publicam Venerabilis Sacramenti expositionem opportunam, ac utilem esse judicaverit ad Fidelium pietatem excitandam, vel fovendam. Absque singulari porro Episcopi licentia, in quibuscunique Ecclesiis, etiam Regularium, quavis immunitate, & privilegio gaudentium exponi publice non potest, ut respondit non semel Romana Congregatio Concilii Tridentini,

ni, Cleruſque Gallicanus declaravit anno 1655. Ita ſtatuit Concilium Provinciale Coloniense a *Nicolao de Cuſa* S. R. E. Cardinali, & Romani Pontificis per Germaniam a Latere Legato congregatum anno MCCCCLII. *Ad maiorem* (inquit) *honorem Sanctiſſimi Sacramenti ſtatuimus, quod deinceps ipſum Sanctiſſimum Sacramentum, nullatenus viſibiliter in quibuſque Monſtrantiis ponatur, aut referatur, niſi in Sanctiſſimo Feſto Corporis Chriſti cum ſuis Octavis, & extra hujuſmodi Feſta cum ſuis Octavis, ſemel in anno, in qualibet civitate, aut oppido, ſeu Parochia, vel ex ſingulari indulto Ordinarii, aut alias pro pace, vel alia neceſſitate imminente ex indiſpoſitione Rempublicam prægravante : & tunc cum ſumma reverentia, atque devotione : præmiſſis tamen laudabilibus conſuetudinibus hujus Metropoliticæ, & Cathedralium Eccleſiarum Suffraganeorum ejusdem ſemper ſalvis.*

Caveidum ne nimia frequentia expoſitionis SS. Sacramenti reverentiã minuat.

Ita Concilium Mechlinienſe anno MDLVII. Tit. VII. cap. VIII. *Sacroſancta Euchariſtia pie, & utiliter ad populi devotionem, interdum in publicis Supplicationibus defertur; potiſſimum vero in Feſto Sacro Chriſti Corpori conſecrato ejuſque Octava. Sed ne nimia frequentia minuat reverentiam, rarius extra prædicta tempora id fiat, & nonniſi in arduis cauſis pacis, & publicæ neceſſitatis, vel utilitatis.* Quod quidem Concilium a *Paulo V.* Pontifice Maximo laudatum, & approbatum eſt.

Concilium Provinciale III. Mediolanenſe, Tit. De iis, quæ ad ſacram Euchariſtiam pertinent, vetat, *Ne cum nimbi, procellæ, turbines, aut grandines impendent, Sacerdos ad tempeſtatis procellam arcendam vaſculum adhibeat, in quo Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum aſſervatur: ſed Tabernaculum ubi illud in Altari reconditur, patefaciat licet: tunque in ejus conſpectu Litanias, aliaſque religioſas preces ejus rei cauſa inſtitutas pie, ſanctèque pronunciet.*

Concilium Provinciale Mediolanenſe IV. P. II. ſub eodem Titulo, de Sanctiſſimi Sacramenti Expoſitione ita ſtatuit : *Oratio Quadraginta Horarum religioſe inſtituta, ut perpetuo ſanctiſſime, cum ſalutarique animarum fructu retineatur, conſtituimus, & decernimus: primo ut in iis ſolum Eccleſiis ſive ſæcularibus, ſive regularibus fiat, celebreturve, in quibus Sanctiſſimum Sacramentum aſſervatur: nec vero in iis omnibus, ſed in illis tantummodo, quas Epiſcopus ſtatuerit.*

Pia praxis Orationis quadraginta Horarum.

Fiat autem in conſpectu Sanctiſſimi Sacramenti, quod e Tabernaculo expoſitum, in majori, aliove, ſi Epiſcopus ita cenſuerit, Altari propalam collocetur.

Quod ut cum dignitate, decore, religioſeque agatur, Altaris, vel Capellæ, ubi exponetur, collocabiturve, ornatus decens ſit, ac religioſus. Cerei præterea in Altari accenſi ad ſummum decem, minimum vero ſex decenti craſſitudine, ac longitudine colluceant.

Orationis initio cum Sanctiſſimum Sacramentum palam proponendum eſt, primum datis ſolemniter de more pridie illius diei, veſpere, & iterum eo die paulo ante campanarum ſignis, præſens adſit cum Sacerdos pluviali indutus, qui illud religioſe proponat, tum illius Eccleſiæ, ubi Oratio futura eſt, aut totius Parochiæ, ſi Eccleſia Parochialis eſt, Clerus ſuperpelliceo veſtitus, qui in hac functione illum adjuvet. Si vero qui convenerint Clerici, vel Parochiæ, vel Eccleſiæ pauciores ſunt quam ſex, alii aliunde evocentur, ut ne eo numero pauciores adſint; hique cum luminibus accenſis; tum homines itidem Parochiæ in cuius Eccleſia, finibuſve Oratio exponitur, præſertim Sanctiſſimi Sacramenti Sodalitati adſcripti.

Proceſſio in exponendo Sanctiſſimo Sacramento per Eccleſiam agatur Litaniis, ſtatiſque Antiphonis, precibus, & orationibus, tum cereis accenſis: itidemque in eo reponendo ſervetur.

Dum illud in Altari propoſitum eſt, interdiu Clerici duo, ſuperpelliceo in-

duti, capite aperto ad Altare ſemper aſſiſtant; quorum alter Diaconus ſalten ſit; noctu vero ſaltem unus, iſque in ſacro Ordine conſtitutus.

Ad excitandam vero populi in ſtata hac Oratione verſantis pietatem, curetur, ut aliquando, quo præſertim tempore, quave hora, frequens eſt Fidelium ad eam concurſus, Sermo, iſque brevis, ad piæ meditationis ſtudium inflammandum appoſite habeatur.

Per horam antequam in una Eccleſia Oratio hæc terminetur, in altera ubi proxime futura eſt, de more rite inchoetur.

Addit *S. Carolus* in Inſtructionibus: *Ne quavis cauſa tamen Euchariſtia palam, & aperte exponatur, ſed publica tantum, eaque gravi.*

Reliquiæ vel Imagines Sanctorum non exponendæ in Altari, in quo Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum expoſitum eſt.

In Altari, in quo Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum publice exponitur, Sanctorum Reliquias, vel Imagines exponere non decet. Id enim Canone III. Concilii II. Turonenſis prohibitum videtur, his verbis concepto: *Ut Corpus Domini in Altari, non in imaginario ordine, ſed ſub crucis titulo componatur.* Refert *S. Odo* Cluniacenſis Abbas Lib. II. *Collationum*, cap. XXVIII. cum olim ſancta *Gualburgis*, ſeu *Vvalburgis* Miracula in quadam Eccleſia Deo in ejus memoriam dicata patraret, contigiſſe, ut ejus Reliquiæ ſuper Altare per aliquot dies manerent: ſed mox Miracula ceſſaviſſe. Tandem vero ipſa Virgo cuidam ex infirmis apparens, *Idcirco*, inquit, *non ſanamini, quia Reliquiæ meæ ſunt ſuper Altare Domini, ubi majeſtas divini Myſterii debet ſolummodo celebrari.* Probavit quidem *Leo IV.* Pontifex Maximus, ut Sanctorum Reliquiæ ſuper Altare collocarentur: ſic enim habet in Homilia quadam: *Super Altare nihil ponatur, niſi capſæ, & Reliquiæ, aut forte quatuor Evangelia, & buxida cum Corpore Domini ad Viaticum infirmis: cetera in nitido loco recondantur.* Sed neſcio an probaturus id fuiſſet, ſi Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum palam exponendi tunc viguiſſet diſciplina. Ut ut eſt, in Romana Eccleſia, & Metropolitanis, atque Cathedralibus exponi Reliquiæ Sanctorum, vel eorum Imagines collocari non ſolent in Altari, in quo Sanctiſſimum Chriſti corpus publice expoſitum eſt. Ea de re Synodus Carnotenſis anno MDXXVI. *Inhibemus*, inquit, *ne in loco, in quo recondi, & adorari debet Sacroſancta Euchariſtia, & ubi ciborium reponitur videlicet in medio majoris Altaris Parochialis, ponantur imagines; etiamſi eſſet imago Patroni, ut major pretioſiſſimo Chriſti Corpori reverentia tribuatur.*

CONSECTARIUM. IX.

Accidentia panis, & vini, ut color, ſapor, figura, quantitas, &c. in Euchariſtiæ Sacramento ſine ſubjecto remanent.

Miraculum iſtud conſectarium eſt Tranſubſtantiationis panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Chriſti. Ea enim accidentia manere, ſenſu notum eſt: & aliunde conſtat ea Corpori, & Sanguini Chriſti, quod alterationis, & corruptionis in ſtatu gloriæ eſt incapax, inhærere non poſſe: ſequitur ergo, ut ſupra omnem naturæ ordinem divina virtute extra quodvis ſubjectum ſubſtententur. Hæc perpetua fuit, & conſtans Catholicæ Eccleſiæ doctrina, quæ inter *Vvicleſi* Articulos hunc in Concilio Conſtantienſi damnavit: *Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eodem Sacramento.*

Panis accidentia manent in Euchariſtiæ Sacramento.

Idem probatur ex cap. *Nos autem*, Diſt. II. *De Conſecratione*, quod *S. Auguſtini* nomine in Lib. *Sententiarum Proſperi* Gratianus refert: *Nos autem in ſpecie panis, & vini, quam videmus, res inviſibiles, ideſt, Chriſti Carnem, & Sanguinem honoramus: nec ſimiliter comprehendimus has duas ſpecies, ex quibus conſecratur Dominicum Corpus, quemadmodum ante Conſecrationem comprehendebamus: cum fideliter fateamur ante Conſecrationem eſſe*

eſſe panem, & vinum, quod natura formavit: poſt Conſecrationem vero Chriſti Carnem, & Sanguinem, quod benedictio conſecravit.

Confirmatur ex *Lantfranco*, Lib. *De Corpore, & Sanguine Domini*, cap. XVIII. ubi Fidem Eccleſiæ Catholicæ de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento his verbis exprimit contra Berengarianam Hæreſim: *Credimus terrenas ſubſtantias, quæ in Menſa Dominica per Sacerdotale Miniſterium divinitus ſanctificantur, ineffabiliter, incomprehenſibiliter, mirabiliter operante ſuperna potentia, converti in eſſentiam Dominici Corporis, reſervatis ipſarum rerum ſpeciebus, & quibusdam aliis qualitatibus, ne percipientes cruda, & cruenta horrerent, & ut credentes Fidei præmia ampliora perciperent; ipſo tamen Dominico Corpore exiſtente in cœleſtibus ad dexteram Patris, immortali, inviolato, integro, incontaminato, illæſo; ut vere dici poſſit, & ipſum Corpus, quod de Virgine ſumptum eſt, nos ſumere, & tamen non ipſum. Ipſum quidem quantum ad eſſentiam, veræque naturæ proprietatem, atque virtutem; non ipſum autem, ſi ſpecies panis, vinique ſpeciem, ceteraque ſuperius comprehenſa. Hanc Fidem tenuit a priſcis temporibus, & nunc tenet Eccleſia, quæ per totum diffuſa orbem Catholica nominatur.*

Hinc Concilium Provinciale Bituricenſe ann. 1584. celebratum, & a Sixto V. Pontifice Max. confirmatum, aſſerta realis præſentiæ Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia veritate, & Tranſubſtantiationis fide Canonibus primo, & ſecundo, ſic de accidentibus ſuperſtitibus pronunciat: *Negantes accidentia panis, & vini in Sacramento Euchariſtiæ ſine ſubſtantia panis, & vini manere, Anathemate feriantur, & Hæretici cenſeantur.*

Divina autem omnipotentia fieri poſſe, ut accidentia ſine ſubjecto ſuſtententur, oſtenditur ex *S. Baſilio* Homil. a VI. in *Hexaemeron*, ubi lucem prima die creatam triduo abſque ſubjecto inhæſionis manſiſſe ſcribit, quarta vero die in Sole collectam, atque conſtitutam. *Tunc enim* (inquit) *ipſa natura lucis producta eſt; nunc autem hoc Solis corpus eo conditum eſt, ut illi primo genitæ luci vehiculum eſſet. Atqui incredibile nemini videatur, & a Fide abhorrens, quod dictum mihi eſt, aliud nimirum quoddam eſſe a luce ſplendorem, aliud item corpus ſubſidens luci, ac ſubiectum. Primum enim res omnes compoſitæ ſic a nobis dividi ſolent in ipſam eſſentiam ſuſceptricem, & in eam quæ ipſi accidit, qualitatem. Ut igitur diverſa ſunt hæc natura, albedo, & corpus dealbatum: ſic & ea, quæ modo diximus, differunt quidem, unita tamen ſunt potentia Creatoris. Itaque ne dixeris mihi, fieri hæc non poſſe, ut lux a corpore Solis ſeparetur. Neque enim ego lucis a Solis corpore ſeparationem mihi, ac tibi poſſibilem eſſe dico: ſed aſſerendum cenſeo, quæ mentis ſola cogitatione diſparari a ſe poſſunt, ea re ipſa ſejungi facultate Creatoris utriuſque naturæ poſſe.*

Divina omnipotentia fieri poteſt ut accidentia maneant ſine ſubjecto.

Triplicem autem rationem affert *S. Thomas*, & ex eo Concilii Tridentini Catechiſmus, cur Corpus, & Sanguinem ſuum ſub alienis ſpeciebus nobis dare Chriſtus voluerit, idque convenientiſſime factum probat. „ Primo „ quidem, quia non eſt conſuetum hominibus, ſed horribile, carnem homi„ nis comedere, & ſanguinem bibere: & ideo proponuntur nobis Caro, & „ Sanguis Chriſti ſumenda ſub ſpeciebus illorum quæ frequentius in uſum „ hominis veniunt, ſcilicet panis, & vini. Secundo, ne hoc Sacramentum „ ab infidelibus irrideretur, ſi ſub ſpecie propria Dominum noſtrum man„ ducaremus. Tertio, ut dum inviſibiliter Corpus, & Sanguinem Domini „ noſtri ſumimus, hoc proficiat ad meritum Fidei. Quæ quidem, ut *S. Gregorii* „ ſententia pervulgatum eſt, *Ibi non habet meritum, ubi humana ratio præ„ bet experimentum*. Unde Doctor idem Angelicus in Officio Sanctiſſimi Sa„ cramenti ait: *Accidentia ſine ſubjecto in eodem exiſtunt, ut Fides locum ha-*

Cur Chriſtus Corpus & Sanguinē ſuum ſub alienis ſpeciebus nobis dare voluit?

habeat, dum visibile invisibiliter sumitur sub aliena specie occultatum: & sensus a deceptione immunes reddantur, qui de accidentibus judicant sibi notis.

Sensus proprie loquendo non falluntur circa Eucharistię Sacramentum.

Sensus quidem decipi Auctores aliqui Ecclesiastici dicunt, non quod accidentia panis, & vini dijudicando fallantur, sed quod eorum relatio erroris occasionem præbere possit rationi caliganti, & fidei lumine non illustratę. Sic *Odo* Cameracensis Episcopus in Canon. Missæ. Dist. III. *Intus est verus Sanguis vera fide, exterius est falsum vinum vera specie. Sentitur vinum, & non est; non apparet Sanguis, & est: sensus decipitur qualitate; certa tenetur fides rei veritate: ideoque Sanguis dicitur Fidei Mysterium, quia Sanguinem Fides credit intus occultum.* Ita *Joannes Vitalis* in Speculo Morali: *Vox quidem vox Jacob est, sed manus manus sunt Esau: sicut tactus Isaac deceptus fuit, & non auditus; sic in isto Sacramento visus, gustus, olfactus decipitur; quia secundum judicium istorum sensuum nihil ibi videtur esse nisi panis, & vinum; sed auditus non decipitur. Audis enim:* Hoc est Corpus meum: *Et veraciter est.* Ita ante hos Auctores *S. Cyrillus Hierosolymitanus* Catechesi VI. Mystagogica: *Nam etsi sensus aliud tibi renuntiat, Fides tamen te confirmet: ne judices rem ex gustu, sed te citra ullam dubitationem Fides certum reddat .... Qui videtur panis, non panis est, quamvis gustui videatur: & quod videtur vinum, non vinum est, quamvis ita gustus censeat.* Ita Rithmus, *Adoro te*, S. Thomæ adscriptus: *Visus, gustus, tactus in te fallitur, sed auditu solo tuto creditur.*

Ita ipse *S. Thomas* Opusculo LVIII. *De Sacramento Altaris* (si tamen ipsius est) cap. VII. *Sicut* (inquit) *primorum parentum incredulitas incepit ex auditu verbi diaboli, suadentis cibum habentem mortem velatam, & in eo sunt sensus eorum vane delectati; sic congruit, ut fides salvandorum incipiat ex auditu verbi Salvatoris, suadentis cibum habentem veram vitam absconditam, & in quo nostri sensus pie sunt decepti, præter auditum, ut sit fides ex auditu tantum, & non ex visu, vel aliis sensibus; auditus autem per verbum Christi.* Id *Genes.* 27. „ adumbratum ait in benedictione *Jacob*, ubi sensus „ *Isaac* sunt decepti, putantis se sentire *Esau*, dum sensit similitudinem ejus, „ nempe *Jacob*, qui vestibus *Esau* velatus erat. *Isaac* & *Rebecca*, quasi mas„ culus, & fœmina, significant duas naturas in nobis, corpus, & animam; „ masculus, qui magis solet esse manifestus, & exterioribus plus intendit, „ significat exteriorem hominem, id est corpus cum suis sensibus: fœmina, „ quæ domi residet, & familiam regit, interiorem hominem, id est ani„ mam, quæ salutis suæ, & aliorum curam gerit. *Jacob* bonus & formo„ sus, habitans in tabernaculis, quem diligit Rebecca, id est fidelis Ani„ ma, significat, verum Corpus Christi. *Esau*, quem amat *Isaac*, id est „ corpus, eo quod de cibis illis vescatur, significat substantiam panis cum ejus „ accidentibus. Dum itaque *Isaac*, quasi homo exterior, id est Sacerdos, be„ nedicit, substantia panis recedit: sed similitudo *Esau*, scilicet accidentia „ panis, quasi vestes manent circa *Jacob*, id est circa Corpus Christi; & sen„ sus nostri falluntur. Ibi fallitur visus *Isaac* caligans, id est, debilis cor„ poris nostri, quia putat præ oculis habere se *Esau*, id est panem; & tan„ tum videt vestes ejus, scilicet speciem panis, sub qua latet *Jacob* velatus, „ id est Corpus Christi. Ibi fallitur gustus, quia putat se comedere cibum *E*„ *sau*, id est panem; & gustat tantum similitudinem ejus. Ibi fallitur olfactus, „ quia putat se sentire odorem Esau, id est panis, qui vere non est ibi; sed „ sentit odorem vestimentorum ejus, id est specierum panis, quibus velatum „ est Corpus Christi. Sapiens erat *Isaac*, sed in cognitione *Esau* fallebatur: „ sic exterior homo noster in judicio de pane Altaris fallitur, præter quam „ auditu. Unde ait: *Vox quidem vox Jacob est; manus autem manus sunt*

„ *sunt Esau*. Manus quas tango, sunt *Esau*: nihil falsius: vox dicentis: „ *Ego sum, vox est Jacob:* nihil verius. Similiter, Sacramentum quod tan„ go, substantia panis est: nihil falsius: vox Christi dicentis, *Hoc est Corpus meum:* nihil verius.

Verumtamen si proprie loqui amamus, dicendum est, sensus non falli, cum percipiunt accidentia sensibilia subjecto suo destituta. *Sunt enim ibi secundum rei veritatem accidentia, quæ sensibus dijudicantur. Intellectus autem, cujus proprium objectum est substantia, per fidem a deceptione præservatur. Fides vero non est contra sensum, sed est de eo, ad quod sensus non attingit.* Verba sunt *S. Thomæ* III. P. Q. LXXV. A. V. In Responsione ad secundam, & tertiam Objectionem. Quæ Responsio magis dogmatica est, & doctrinæ S. Augustini plane consentanea, docentis, munus esse sensuum renunciare menti, quæ percipiunt; mentis vero munus esse de sensuum perceptionibus, objectisque sensibilibus judicare. *Non solum autem rationalis vita de sensibilibus, sed de ipsis quoque sensibus judicat: cur in aqua remum infractum oporteat apparere, cum rectus sit, & cur ita per oculos sentire necesse sit: nam ipse aspectus oculorum renunciare id potest, judicare autem nullo modo.* Verba sunt S. Augustini Libro *De vera Religione*, cap. XXIX.

Factum est grande miraculum (inquit Scriptura Numer. XXVI.) *ut Core pereunte, filii illius non perirent.* Majus in Eucharistia miraculum contigit, ut substantia panis, & vini pereunte, seu potius in substantiam Corporis, & Sanguinis Christi transmutata, filii ejus, id est, accidentia, quæ ex ea quodammodo producuntur, & per eam sustentantur, non pereant sed maneant, omnipotentis Dei manu, qui *Appendit terram super nihilum, & extendit Aquilonem super vacuum*, sustentata, ut Christo Regi gloriæ sint instar conopæi; vel instar nubis, quæ Tabernaculum fœderis, & Arcam Domini obumbrabat. Job. 26

Verumtamen si qui novæ Philosophiæ placitis addicti, quam videmus in Hostia consecrata figuram, albedinem, quem gustamus saporem, quam tangimus extensionem, nominare accidentia refugiant; quamvis Ecclesiæ usu id nomen receptum sit, cum illis tamen non adeo contendemus, modo realis præsentiæ Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia, & transubstantiationis fidem absolute confiteantur, nec panem, & vinum, vel eorum materiam, quæ terrenæ panis substantiæ pars est, in Sanctissimo Sacramento manere ullo modo sentiant (quod si ita esset, transubstantiatio, & transelementatio perfecta, & omnimoda non esset) solasque *Species* panis, & vini supereſſe credant, & Corpus Christi sub his speciebus, & sacris signis vere, ac re ipsa, & substantialiter existere, etiam extra usum, modoque permanenti, cum in pixide, & in Sacrario asservatur. Nam si species illæ meræ essent impressiones a Deo in sensibus factæ, cum videtur, tangitur, sumitur Eucharistia, Sacramentum non esset, nisi cum exponitur oculis, aut tactu, gustuve percipitur: quod Ecclesiæ Catholicæ sensui, ac doctrinę, fideique repugnat. Ceterum specierum illarum mysticus apparatus non minus tribuendus est miraculo a novæ Philosophię sectatoribus Catholicis, quam accidentium sine subjecto existentia miraculo tribuatur a scholarum omnium Theologis, qui Peripateticę Philosophię a S. Thoma Religionis obsequiis mancipatę, principiis imbuti sunt. Sicut enim miraculum fuit, quod in columbę specie Spiritus Sanctus super Christum descendit, & super Apostolos in specie linguarum ignearum; & quod Christus a mortuis redivivus in specie Hortulani, & duobus Discipulis in castellum Emmaus euntibus in peregrini specie visibilem se prębuit: ita miraculum est divinę omnipotentię, quod Christus Dominus sub panis, vinique spe-

ſpeciebus Corpus, ac Sanguinem ſuum vere, realiter, ſubſtantialiter hominibus videndum, tangendum, adorandum, ſumendum exhibeat. Hoc autem ſpecierum nomine Sacra Synodus Tridentina uti maluit, quam accidentium.

CONSECTARIUM X.

Chriſti Corpus non frangitur, nec dividitur.

Fractis, diviſiſque ſpeciebus, Corpus Chriſti non frangitur, nec dividitur, ſed integrum ſub quacumque particula perſeverat.

Ita canit Eccleſia in Proſa, *Lauda Sion Salvatorem*, quam, ut & reliquum Officium Sanctiſſimi Sacramenti, *S. Thomas* edidit: *A ſumente non conciſus, non confractus, non diviſus, integer accipitur. Fracto demum Sacramento, ne vacilles, ſed memento, tantum eſſe ſub fragmento, quantum toto tegitur. Nulla rei fit ſciſſura, ſigni tantum fit fractura, qua nec ſtatus, nec ſtatura ſignati minuitur.*

Confirmatur ex *Floro* Diacono Eccleſiæ Lugdunenſis, in Opuſculo De Actione Miſſarum: *Quando Chriſtus manducatur* (inquit) *Vita manducatur: nec occiditur, ut manducetur, ſed mortuos vivificat, quando manducatur: reficit, ſed non deficit. Manducatur Chriſtus, vivit manducatus, quia reſurrexit occiſus; ne quando manducamus, partes de illo faciamus. Et quidem in Sacramento ſic fit. Per partes manducatur in Sacramento, & manet totus integer in cœlo, manet integer totus in corde tuo.*

„ Sane dici non poteſt, quod ipſum Chriſti Corpus verum frangatur; „ tum quia incorruptibile eſt, & impaſſibile, tum quia eſt totum ſub „ qualibet parte. Unde fractio in ſymbolis, ſive ſpeciebus panis, & vini „ exercetur. Et ſicut ſpecies Sacramentales ſunt Sacramentum Corporis „ Chriſti veri: ita fractio hujuſmodi ſpecierum eſt Sacramentum Domini- „ cę Paſſionis, quę fuit in Corpore Chriſti vero (inquit *S. Thom.* III. P. Q. LXXVII. A. VII.) *Ipſum* itaque *Corpus Chriſti non frangitur niſi ſecundum ſpeciem Sacramentalem, & hoc modo intelligenda eſt Confeſſio Berengarii*, relata cap. *Berengarius*, Diſt. II. *De Conſecratione*, cujus hęc ſunt verba: *Conſentio ſanctæ Romanæ, & Apoſtolicæ Sedi, & ore, & corde profiteor, Panem, & vinum, quæ in Altari ponuntur, poſt Conſecrationem non ſolum Sacramentum, ſed etiam verum Corpus, & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe, & ſenſualiter non ſolum Sacramento, ſed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & Fidelium dentibus atteri.* Sic (inquam) intelligenda eſt illa Confeſſio, *Ut fractio, & attritio referatur ad ſpeciem Sacramentalem, ſub qua vere eſt Corpus Chriſti* (inquit S. Thomas.) Quemadmodum ſcilicet per Incarnationem, & unionem perſonalem Filii Dei cum humana natura factum eſt, ut omnes naturę humanę affectiones, & proprietates Deo tribuantur; ita per Conſecrationem panis, & vini, & unionem Sacramentalem ſpecierum panis, & vini cum Corpore, & Sanguine Chriſti, motus quidam, & operationes, quę in hujuſmodi ſpeciebus, vel circa eas fiunt, Corpori, & Sanguini Chriſti, minus quidem proprie, ſed vere tamen tribuuntur. Hoc ſenſu Apoſtolus I. ad Corinthios X. ait: *Panis quem frangimus, nonne participatio Corporis Chriſti eſt?* Et cap. XI. ſecundum vim Græci Textus, *Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis frangitur.* Quę verba Græcorum Liturgię in forma Conſecrationis retinent: & Ambroſiana Liturgia: *Quod pro multis confringetur.*

Hoc ſenſu *S. Jo. Chryſoſtomus* Homil. XXIV. in I. ad Corinthios, *Cur?* inquit, *addidit. Quem frangimus? Hoc enim licet videre fieri in Euchariſtia: in cruce autem non itidem, ſed utique ei contrarium.* Os *enim, inquit*, ejus non conteretur. *Sed quod non paſſus eſt in cruce, hoc in Oblatione patitur propter te: & patitur frangi, ut omnes impleat.*

Hoc

Hoc ſenſu *S. Ambroſius* Lib. VI. in *Lucam*, ad cap. IX. loquens de Apoſtolorum miniſterio quinque panes a Chriſto miraculo multiplicatos turbis diſcumbentibus diſtribuentium, ait: *In Apoſtolorum miniſterio futura diviſio Dominici Corporis, Saguiniſque præmittitur.*

Hoc ſenſu *S. Gregorius* Lib. IV. Dialogorum, cap. LVIII. „ Hæc ſingulariter „ victima (*inquit*) ab æterno interitu animam ſalvat, quæ illam nobis mor„ tem Unigeniti per Myſterium reparat, qui licet reſurgens a mortuis jam „ non moritur, & mors ei ultra non dominabitur; tamen in ſemetipſo immor„ taliter, atque incorruptibiliter vivens, pro nobis iterum in hoc Myſterio ſacræ „ Oblationis immolatur. Ejus quippe ibi Corpus ſumitur, ejus Caro in populi „ ſalutem partitur, ejus Sanguis non jam in manus Infidelium, ſed in ora Fide„ lium funditur. Hinc ergo penſemus, quale ſit pro nobis hoc Sacrificium, quod „ pro abſolutione noſtra paſſionem Unigeniti Filii ſemper imitatur. Quis enim „ Fidelium habere dubium poſſit, in ipſa immolationis hora ad Sacerdotis vocem „ cœlos aperiri, in illo Jeſu Chriſti Myſterio Angelorum choros adeſſe, ſummis „ ima ſociari, terrena cœleſtibus jungi, unumque ex viſibilibus, atque inviſi„ bilibus fieri.

Hoc ſenſu *Odo* Cameracenſis Epiſcopus in Expoſitione Canonis Miſſæ, Diſt. III. „ O miraculum, *inquit*, frangebatur inter digitos, ſedens incolumis inter Diſci„ pulos. Erat integer, & dividebatur in partes: in manibus tenebat ſe ipſum, & „ de manibus Diſcipulis ſe porrigebat edendum. Hoc ſignabat David, qui, ſe„ cundum aliam translationem, *Coram Achis Rege in ſuis manibus ferebatur*. Sic „ nos quotidie Chriſtum in Altari conſumimus, & permanet; manducamus, & „ vivit; atterimus dentibus, & integer eſt. Conſumimus autem, manducamus, „ & atterimus non tantum ſpecie, ſed & re; non ſolum forma, ſed & ſubſtan„ tia. Et miro modo conſumitur permanens, atteritur incorruptus, diſtribuitur „ indiviſus, ſicut poſt Reſurrectionem palpandum præbuit ſpirituale Corpus; „ cum ſimili contrarietate non ſit palpabile, quod ſpirituale eſt, nec ſic ſpiritua„ le, quod ſit palpabile. In ſpecie enim, & ſapore panis, & vini manducamus, „ & bibimus ipſam ſubſtantiam Corporis, & Sanguinis, ſub eiſdem qualitati„ bus mutata ſubſtantia: ut figura, & ſapor ſubſtantiæ prioris facta ſit vera „ ſubſtantia Chriſti Corporis, & Sanguinis.

CONSECTARIUM XI.

Corpus Chriſti non eſt ubique: ſed in cœlo eſt ad dexteram Patris, ut in loco; in Euchariſtia vero ſub ſpeciebus ubivis I corum conſecratis, ut in Sacramento.

Chriſtus quidem, quatenus Deus, eſt ubique; ſed illum quatenus homo eſt, ubique eſſe, ſoli aſſerunt Hæretici, Ubiquiſtæ ab hoc errore appellati, *Lutherus* ſcilicet, *Brentius*, *Illyricus*, & eorum Sectatores. Quæ Hæreſis refellitur Scripturæ ſacræ verbis expreſſis. Joannis VI. *Cum vidiſſet turba, quia Jeſus non eſſet ibi*. Et cap. XI. Chriſtus ipſe ait: *Non eram ibi*. Cap. XVI. *Relinquo Mundum, & vado ad Patrem*. Marci XVI. *Surrexit, non eſt hic*. Refellitur ſecundo idem error Conciliorum oraculis, ſcilicet Lateranenſis ſub *Martino I.* Conſultatione V. Can. IV. Synodi Sextæ Oecumenicæ Actione VII. Synodi ſeptimæ Actione VI. declarantium, *Chriſtum circumſcriptum eſſe, & incircumſcriptum; circumſcriptum Corpore, incircumſcriptum Deitate*. Tertio Hypotheſis ubiquitatis Corporis Chriſti evertit Euchariſtiæ Sacramentum. Sacramenta enim Novi Teſtamenti a Chriſti inſtitutione pendent, & a ritu, & verbis, quæ ille præſcripſit: at poſita Corporis Chriſti ubiquitate, quod in Euchariſtia præcipuum eſt, ab inſtitutione, & verbis Chriſti non penderet; ejus enim Corpus eſſet in pane ante verba Conſecrationis, immo ante inſtitutionem Euchariſtiæ. Siquidem id haberet vi unionis ſuæ cum perſona Verbi. Sequeretur præterea ex iſta hypotheſi, Chriſti Corpus ore corporis vere manducari non poſſe, ſed ſolum ore ſpirituali, per fidem, & gra-

Hæretica hypotheſis ubiquitatis Corporis Chriſti evertit Euchariſtiæ Sacramentum.

gratiam, ſeu energiam, & effectum, adeoque manducari non poſſe niſi a piis. Quicquid enim manducatur, id moveri neceſſe eſt, a manu in os, ab ore in ſtomachum trajici. At ſi Corpus Domini eſſet ubique, moveri nullo modo poſſet, aut a manu in os, ab ore in ſtomachum trajici: in ore enim eſſet, ac in ſtomacho antequam panis eo perveniret: vere igitur non manducaretur: ſicut Deus, quia ubique eſt, non movetur cum rebus, in quibus eſt, & ideo licet ſit in pane, non tamen manducatur cum pane: & licet ſit in aere, non tamen attrahitur cum aere intra pectus, neque ejicitur, cum reſpiramus. Denique ſi Chriſti Corpus eſſet ubique, non egeremus Euchariſtia, ut Chriſti Corpus haberemus: ſiquidem illud haberemus in pane, & vino, & in quolibet cibo, quo ad refectionem utimur: adeoque falſa eſſet illa *S. Auguſtini* Sententia Lib. xx. *Contra Fauſtum*, cap. xiii. *Noſter autem Panis, & Calix non quilibet .... ſed certa Conſecratione myſticus fit nobis Corpus Chriſti, non naſcitur. Proinde quod non ita fit, quamvis ſit panis, & calix, alimentum eſt refectionis, non Sacramentum Religionis.* Perſpicuum igitur eſt, Lutheranam Hypotheſim ubiquitatis Corporis Chriſti evertere Euchariſtiæ Sacramentum.

Corpus Chriſti eſt ſub ſpeciebus ubivis locorum conſecratis in Sacramento. non per immenſitatem, ſed per potentiam.

In Euchariſtia tamen eſt Chriſti Corpus ſub ſpeciebus ubivis locorum conſecratis, ut in Sacramento. Quod incredibile videri non debet. *Si enim humano verbo Deus tantum præſtitit, ut non tantum ipſum, ſed etiam vox, qua quodammodo veſtitur, ad mille homines eadem ſimul, totaque pertingere valeat: nemo hoc ipſum de omnipotentis Dei unico, & omnipotente, & coæterno Verbo, & de carne ejus, quam ſimiliter, ut nobis ipſum Verbum appareret, veſtivit, etſi capere non poſſit, habere incredibile debet, quod de fragiliſſimo, & tranſitorio verbo hominis, & momentaneis vocibus, vixque exiſtentibus, & nunquam prævalet capere, & tamen pene ſemper experimento habet .... Ipſam certe Animam noſtram corpore, quod corrumpitur, aggravatam, non particulatim per ſingula membra dividi, ſed in ſingulis portiunculis totamque integram contineri. B. Auguſtinus validiſſime probat. Qui ergo hanc Animæ noſtræ potentiam præbuit, ut una eademque, & indiviſa in ſingulis quibuſque particulis ſui corporis eodem tempore tota conſiſtat; quare ſuæ propriæ carni id dignitatis, ſi vult, dare non valeat, ut ipſa in diverſis ſui cujuſdam corporis, quod eſt Eccleſia, partibus, tota ſimul & indiviſa poſſit haberi: cum ſicut Anima noſtra vita eſt corporis, ita ſit Eccleſiæ, immo multo melius per Dei gratiam, vita Caro Salvatoris? Per Animam quippe fit, ut corpus utcumque temporaliter vivat; per Carnem vero Salvatoris agitur, ut Eccleſia non quomodocumque, ſed beate in æternum vivat.* Ita *Guitmundus* Lib. i. *De Euchariſtiæ Veritate.* Sicut ergo una mentis noſtræ cogitatio voce foris ſonante induta, ad innumerabiles audientium aures integra perlabitur; & Anima una omnibus partibus Corporis tota pręſto eſt: ita una Verbi Dei Caro, tamquam vox, tamquam Corpus ejus, & quantislibet intereſſe valet locis, & ſingulis tota intereſſe pręſentia Sacramentali. Id autem non ex immenſitate, ſed ex gloria, & poteſtate humanitati Chriſti poſt ejus Reſurrectionem collata, derivatur. *Carnem* enim Chriſti (inquit *Algerus* Lib. i. cap. iv.) *ſubſtantialiter quidem eamdem cum Deo non dicimus: ſed profecto cum Apoſtolus dicat, Quia omnia ſubjecta ſunt ei, præter eum, qui ſubjecit ſibi omnia, & ipſe Filius Dei teſtetur,* 1. Cor. 15. 27. *Quia omnis poteſtas ei data eſt; ſic in unitate perſonæ Deo conjunctam credimus* Matth. 28. 18. *ut quod habet Deus per naturam, hoc ipſa per gratiam. Cum ergo nos habituri ſimus, & Angeli modo habeant, ut quantacumque intervalla locorum, nullo fere temporis intervallo, nimia ſua celeritate pertranſeant, non tamen hoc habent, ut unde recedunt, ibi remaneant. Quo privilegio ſola Caro Chriſti, quæ ſuper omnem creaturam a Deo exaltata eſt, ſuper omnem, & præter omnem naturam inſignita eſt, ut per omnipotentiam, quæ ei data eſt in cœlo, & in terra,*

ubi-

ubicumque, quomodocumque ſibi placuerit, non de loco ad locum tranſcundo, ſed ibi, ubi eſt remanendo, & alibi ubicumque voluerit exiſtendo, tota, integra, & ſubſtantialiter ſit in cælo, & in terra.

CONSECTARIUM XII.

QUamvis ſpecies Sacramentales interdum corrumpantur, corruptio tamen illa in Corpus Chriſti non redundat.

Chriſtus enim reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur (ut ait Apoſtolus.) Sicut igitur in ipſius Divinitatem, propter unionem perſonalem cum natura humana, injuriæ illius naturæ, ſive corporis infirmitates, ac paſſiones minime redundabant: ita nec ſpecierum immutatio, & corruptio in Chriſti Corpus jam immortale, & incorruptibile refunditur: propter unionem illius Sacramentalem cum ſpeciebus. Sic Sol in luto ſine ſordibus volutatur, nullam inde contrahens fœditatem. Sic in medio Rubi ardentis Angelus Dei perſonam gerens ſine læſione verſabatur: ſic in os, & ſtomachum impiorum ſe trajici patitur, quorum anima qualibet ſentina fœtidior eſt. Tantum igitur abeſt, ut præſentia realis Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia neganda ſit ex hoc quod ſpecies mutationi, & corruptioni ſint obnoxiæ, non vero Corpus, & Sanguis Chriſti; ut potius agnoſcere debeamus, quod fides docet, Sanctum Dei non videre corruptionem; ſed tamen ex miraculo, quo ſpecies poſt conſecrationem conſervantur, ſequi ut corrumpi poſſint, ſi talis in iis fiat immutatio, quæ ad corruptionem panis, & vini ante conſecrationem ſuffeciſſet. In iis autem eſſe deſinunt Corpus, & Sanguis Chriſti, non quidem cum primum ad corruptionem tendunt, ſed cum conſummata corruptio eſt. Unde *S. Cyprianus*, Tractatu De Lapſis, ait: *Et alius, quia & ipſe maculatus, Sacrificio a Sacerdote celebrato, partem cum ceteris auſus eſt latenter accipere: Sanctum Domini edere, & contrectare non potuit; cinerem ferre ſe apertis manibus invenit. Documento unius oſtenſum eſt, Dominum recedere, cum negatur; nec immerentibus ad ſalutem prodeſſe quod ſumitur, quando Gratia ſalutaris in cinerem, Sanctitate fugiente* (id eſt, Chriſto præſentiam Sacramentalem ſubtrahente) *mutetur.*

Rom. 6. 9.

Corpus Chriſti in Euchariſtia non corrumpitur.

Si vero a muribus corrodi, aut a brutis quibuslibet animalibus devorari Hoſtiam conſecratam contingeret, ſubſtantia tamen Corporis Chriſti ſub illa eſſe non deſineret quamdiu ſpecies illa maneret. In contraria quidem ſententia fuerunt *Guitmundus* Lib. II. De Veritate Euchariſtiæ, *Magiſter Sententiarum* Lib. IV. Diſt. XIII. §. 1. *Innocentius III.* Lib. IV. *De Myſteriis Miſſæ*, cap. XI. Verum opinionem illam improbat *S. Thom.* III. P. Q. LXXX. A. III. *Derogat enim* (inquit) *veritati hujus Sacramenti, ad quam pertinet, ut manentibus ſpeciebus Corpus Chriſti ſub eis eſſe non deſinat. Nec tamen dicendum eſt, quod animal brutum ſacramentaliter Corpus Chriſti manducet, quia* illi non convenit *uti eo ut Sacramento.*

CAPUT III.

DE EFFECTIBUS SACRAMENTI EUCHARISTIÆ.

PROPOSITIO I.

Per Euchariſtiæ Sacramentum gratia confertur eis qui illud pure, & ſancte accipiunt.

CHriſtus enim vere in hoc Sacramento continetur: qui ſicut in mundum viſibiliter veniens, vitam gratiæ hominibus contulit, ſecundum illud Joannis I. *Gratia, & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*: ita in hominem ſacramentaliter veniens, vitam gratiæ operatur, ſecundum illud Joannis VI. *Panis, quem ego dabo, Caro mea eſt pro Mundi vita ... Et qui man-*

Effectus Sacramenti Euchariſtiæ.

manducat me, & ipse vivet propter me. Unde *S. Cyrillus* Lib. IV. in Joannem ait: *Quoniam vivifica facta est Caro Salvatoris, utpote Vitæ secundum naturam, Verbo nimirum divino unita, cum illam degustabimus, tunc vitam habebimus in nobis, ei quoque simul uniti, quemadmodum ipsa Verbo inhabitanti.* Qui igitur pietatis, & religionis studio affecti hoc Sacramentum sumunt, nemini dubium esse debet, quin ita Filium Dei in se admittant, ut ejus Corpori tamquam viva membra inserantur, inquit Concilii Tridentini Catechismus.

Præterea, cum ex Christi Passione fructus omnis spiritualis, seu gratia nobis proveniat, consentaneum est in hoc Sacramento tanto copiosiorem nobis gratiam conferri, quanto magis præceteris Sacramentis hic Passio Christi recolitur, & repræsentatur. Nam alia quidem Sacramenta ad certum aliquem effectum Passionis Christi consequendum sunt instituta; istud autem præcipue ad hoc, ut perenniter in memoriam passionis ejus & offeratur, & sumatur. Unde Dominus Matthæi XXVI. ait: *Hic est Sanguis meus, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum.* Et Apostolus I. ad Corinthios XI. 26. *Quotiescumque manducabitis Panem hunc, & Calicem bibetis mortem Domini annunciabitis, donec veniat.* Hinc *S. Jo: Chrysostomus* Homilia LXXXIV. *in Joannem*, ad hæc verba, *Et continuo exivit Sanguis, & aqua*, ait: *Hinc Mysteria ortum habent, ut quoties ad admirandum Calicem accedis, tamquam ab ipso latere hauriens, accedas.* Quamobrem publica voce testatur Ecclesia, quod in hoc Sacro Christi Convivio *Recolitur memoria Passionis ejus, mens impletur gratia.* Et in Canone Missæ orat, *Ut quotquot ex hac Altaris participatione sumpserimus, omni benedictione cœlesti, & gratia repleamur*: id est, omni genere cœlestium donorum, quibus in Deum tenditur. Et *S. Augustinus* Lib. II. *Contra Epistolam Parmeniani*, cap. VI. ait: *Unum, atque idem Sacrificium propter nomen Domini, quod invocatur, & semper sanctum est, & tale cuique fit, quali corde ad accipiendum accesserit.* Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit... *Qui ergo manducat digne, gratiam sibi manducat, & bibit.*

1. Cor. II. 19.

Tertio, cum hoc Sacramentum tradatur per modum cibi, & potus; omnem effectum, quem cibus, & potus naturalis producit quantum ad vitam corporalem (quo scilicet sustentat, auget, reparat, & delectat) hoc Sacramentum operatur quantum ad vitam spiritualem. Unde Christus *Joannis* VI. ait, *Caro mea vere est cibus, & Sanguis meus vere est potus.* Hinc Clemens *Alexandrinus* Lib. I. *Pedagogi* cap. VI. *Verbum*, inquit, *est omnia infanti & pater, & mater, & pædagogus, & altor.* Comedite, *inquit*, Carnem meam, & bibite meum Sanguinem... *Ipse itaque, qui est dilectus, & altor noster Verbum, effudit pro nobis suum Sanguinem, salutem humanæ naturæ afferens, per quem, qui in Deum credimus, ad mamillam Patris, quæ curarum oblivionem inducit, nempe Verbum confugimus. Illi sunt vere beati, qui hanc lactant mamillam... Si in Christo regenerati sumus, qui nos regeneravit, proprio lacte nutrit, nempe Verbo. Quidquid enim generavit, ei, quod generatur, protinus alimentum præbere est consentaneum.* Hinc *S. Ambrosius* Lib. V. De Sacramentis, cap. IV. *Ille*, inquit, *Panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit.* Hanc rationem usurpat Concilii Tridentini Catechismus. „ Quemadmodum, inquit, corpus cibo naturali non conservatur modo, sed etiam augetur, gustusque novam quotidie ex eo voluptatem, & suavitatem percipit: ita etiam sacræ Eucharistiæ cibus non solum animam sustentat, sed vires illi addit, efficitque, ut Spiritus divinarum rerum delectatione magis commoveatur: ob eam causam fit, ut gratiam hoc Sacramento „ tribui, recte, & verissime dicatur. Jure enim Mannæ comparari potest, de

Effectus Eucharistiæ.

de quo ſcriptum eſt Sapientiæ VI. 20. *Angelorum eſca nutriviſti populum tuum, & paratum panem de cœlo præſtitiſti eis ſine labore, omne delectamentum in ſe habentem, & omnem ſaporis ſuavitatem.*

Quarto, effectus hujus Sacramenti ſpeciebus ipſis, in quibus traditur, ſignificatur. Unde *S. Auguſt.* Tractatu XXVI. *in Joannem*, ait: „ Dominus noſter Jeſus Chriſtus Corpus, & ſanguinem ſuum in eis rebus commendavit, „ quæ ad unum aliquid rediguntur ex multis. Namque aliud in unum ex multis granis confluit: aliud in unum ex multis acinis confluit. *Et paulo ſuperius:* „ O Sacramentum pietatis! o ſignum unitatis! o vinculum charitatis! " Hujus itaque perceptione Sacramenti Fideles Chriſto conjunguntur, & cum eo unum fiunt, tam ſecundum ſpiritum, juxta illud Apoſtoli I. ad Corinthios VI. *Qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt*; quam ſecundum carnem, juxta illud ad Epheſios V. *Membra ſumus corporis ejus, de carne ejus, & de oſſibus ejus.* Hinc *S. Leo* Serm. XIV. De Paſſione Domini ait: *Non aliud agit participatio Corporis, & Sanguinis Chriſti, quam ut in id, quod ſumimus, tranſeamus.* Ex intima conjunctione cum Chriſto ſequitur unio cum univerſis ejus membris. Hinc idem Apoſtolus I. ad Corinthios X. *Unus Panis*, inquit, *& unum Corpus multi ſumus, omnes, qui de uno Pane participamus.* Hinc *Cyrillus Alexandrinus* Lib. III. in Joannem: „ Ut ergo, *inquit*, ad unitatem cum Deo „ & inter nos contenderemus, atque nos una commiſceremur, rationem quam„ dam excogitavit. Uno enim corpore ſuo nimirum Fideles benedicens, per „ Myſticam Communionem tum ipſos inter ſe, tum ſecum concorporales ef„ fecit. Quis enim eos, qui per illud unum Sanctum Corpus ad unitatem „ cum Chriſto conjuncti ſunt, diviſerit, & a naturali inter ſe unione remo„ verit? Nam omnes de uno Pane participamus, unum omnes Corpus effici„ mur, Chriſtus enim dividi nequit. " Cum igitur Chriſtus, qui in Euchariſtia totus continetur, & ejus Paſſio, cujus memoria hoc Sacramento recolitur, cauſæ ſint gratiæ, & ſpiritualis refectio, & charitas, ob quas inſtitutum eſt, ſine gratia eſſe non poſſint: manifeſtum eſt hoc Sacramento gratiam conferri. Sic ratiocinatur *S. Thomas* III. P. Q. LXXIX. A. I.

Confirmatur ex *Eugenii IV.* Decreto Florentiæ pro Armenis edito, cujus hæc ſunt verba: „ Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur di„ gne ſumentis, eſt adunatio hominis ad Chriſtum. Et quia per gratiam ho„ mo Chriſto incorporatur, & membris ejus unitur, ſequitur, quod per hoc „ Sacramentum in ſumentibus digne gratia augeatur, omnemque effectum, „ quem materialis cibus, & potus quoad vitam agunt temporalem, hoc idem „ quoad vitam ſpiritualem, & per hoc Sacramentum operatur.

Confirmatur ſecundo ex Concilio Tridentino, Seſſione XIII. C. II. „ Sumi „ autem voluit *Salvator noſter* Sacramentum hoc, tamquam ſpiritualem anima„ rum cibum, quo alantur, & confortentur viventes vita illius, qui dixit: Joan. 6. „ *Qui manducat me, & ipſe vivet propter me.* Et tamquam antidotum, quo „ liberemur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præſervemur. Pignus „ præterea id eſſe voluit futuræ noſtræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis. Adeoq; Effectus Eu„ ſymbolum unius illius corporis, cujus ipſe caput exiſtit, cuique nos tamquam charistiæ. „ membra arctiſſima fidei, ſpei, & charitatis conjunctione adſtrictos eſſe voluit.

Et Canone V. „ Si quis dixerit, vel præcipuum fructum Sanctiſs. Euchariſtiæ eſ„ ſe remiſſionem peccatorum, vel ex ea non alios fructus provenire; Anathema ſit.

PROPOSITIO II.

Sacramentum Euchariſtiæ non confert primam gratiam, adeoque nec remiſſionem peccatorum mortalium per ſe operatur.

QUemadmodum enim mortuis corporibus naturale alimentum nihil prodeſt; ita etiam animæ, quæ Spiritu non vivit, ſacra Myſteria non prodeſſe con-

conſtat: ac propterea panis, & vini ſpeciem habent, ut ſignificetur, non quidem revocandæ ad vitam animæ, ſed in vita conſervandæ cauſa, inſtituta eſſe (inquit Concilii Tridentini Catechiſmus.) Quicumque enim letha-
„ lis peccati reus eſt, habet in ſe impedimentum percipiendi effectum hujus
„ Sacramenti: tum quia non vivit ſpiritualiter, & ita non debet ſpirituale
„ nutrimentum ſuſcipere, quod non eſt niſi viventis: tum quia non poteſt
„ uniri Chriſto, dum eſt in affectu peccandi mortaliter. Unde *S. Auguſtinus* Tractatu XXVI. in Joannem, ait: *De Spiritu Chriſti non vivit niſi Corpus Chriſti ... Vis ergo & tu vivere de Spiritu Chriſti, in Corpore eſto Chriſti.* Hujus
1. Cor. 11. ergo Sacramenti effectum non accipiunt, quicumque ad illud accedunt. *Quicumque enim manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini* (inquit Apoſtolus.) Hinc *S. Auguſtinus*, Lib.
Refertur Cap. Sicut Judas, Diſt. IV. De Conſecratione. V. *De Baptiſmo*, cap. VIII. *Sicut enim* (inquit) *Judas, cui bucellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, ſed male accipiendo locum in ſe Diabolo præbuit; ſic indigne quiſque ſumens Dominicum Sacramentum, non efficit, ut quia ipſe malus eſt, malum ſit; aut quia non ad ſalutem accipit, nihil acceperit. Corpus enim Domini, & Sanguis Domini nihilominus erat etiam illis, quibus dicebat Apoſtolus: Qui manducat indigne, judicium ſibi manducat, & bibit.* Verum ergo Chriſti Corpus, & Sanguinem in Sacramento accipiunt etiam illi, qui cum peccati mortalis conſcientia, & affectu ad Sacram Menſam accedunt: ſed hujus Sacramenti effectum, ſcilicet gratiæ augmentum, non conſequuntur. Ut quis igitur Euchariſtiam digne recipiat, in ſtatu gratiæ ſit oportet habeatque charitatem de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.

Confirmatur ex cap. *Qui ſcelerate*, Diſt. II. *De Conſecratione*, quod ex *S. Iſidoro Hiſpalenſi* ſumptum eſt Lib. I. *De ſummo bono*, cap. XXIV. *Qui ſcelerate vivunt in Eccleſia*, inquit, *& communicare non deſinunt, putantes ſe tali communione mundari, diſcant nihil ad emundationem ſibi proficere, dicente*
Jerem. 11. 15. *Propheta: Quid eſt, quod dilectus meus fecit in domo mea ſcelera multa? Numquid carnes ſanctæ auferent a te malitias tuas?* Et Apoſtolus: *Probet*, inquit, *ſe ipſum homo, & ſic de Pane illo edat, & de Calice bibat.*

Euchariſtiæ igitur Sacramentum remiſſionem peccati non operatur in eo, qui ipſum percipit, cum peccati mortalis conſcientia. *Poteſt tamen operari remiſſionem peccati dupliciter: uno modo non perceptum actu, ſed voto; ſicut cum quis primo juſtificatur a peccato.* (Prima enim gratia nemini tribuitur,
Effectus Euchariſtiæ. niſi Euchariſtiam deſiderio, & voto percipiat.) *Alio modo etiam perceptum ab eo, qui eſt in peccato mortali, cujus conſcientiam, & affectum non habet. Forte enim primo non fuit ſufficienter contritus. ſed devote, & reverenter accedens, conſequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remiſſionem peccati* (inquit *S. Thomas* III. P. Q. LXXIX. A. III.) Hoc ſenſu Eccleſia in Poſtcommunione pro vivis, & defunctis orat: *Præſta, ut hoc tuum Sacramentum non ſit nobis reatus ad pœnam, ſed interceſſio ſalutaris ad veniam, ſit ablutio ſcelerum, &c.*

PROPOSITIO III.

Per Euchariſtiam peccata venialia condonantur.

ISTud enim Sacramentum ſumitur ſub ſpecie alimenti: porro alimentum naturale corpori neceſſarium eſt ad reſtaurandum id, quod innati caloris vi quotidie detrahitur, ac deperit. Unde quicquid etiam ardore cupiditatis in dies amittit anima, dum levi aliqua in re parum offendit, totum Euchariſtia, eas ipſas veniales culpas, quæ minuunt fervorem charitatis, abſtergens, reſtituit. Unde *S. Ambroſius* Lib. IV. *De Sacramentis*, cap. VI. *Si quotieſcumque*
Effectus Euchariſtiæ peccatorum *effunditur Sanguis, in remiſſionem peccatorum funditur; debeo illam ſemper accipere, ut ſemper mihi peccata dimittantur. Qui ſemper pecco, ſemper*

„ *ſemper debeo habere medicinam*. Res autem, ſive effectus hujus Sacramenti, „ ut *S. Thomas* loquitur, eſt charitas non ſolum quantum ad habitum, ſed etiam „ quantum ad actum, qui excitatur in hoc Sacramento: quo fit, ut per illud ve- „ nialia peccata ſolvantur. Ita S. Doctor Q. LXXIX. III. P. A. IV. Cujus Do- „ ctrinam ſuam fecit Concilii Tridentini Catechiſmus. *Verum hæc de iis peccatis intelligenda* eſſe monet, *quorum ſenſu, & delectatione animus non permovetur*. venialium condonatio quibus non adhæret communicantium affectus.

Confirmatur ex *S. Bernardo*, Sermone De Baptiſmo, & De Sacramento Altaris: *Duo* (inquit) *Sacramentum hoc operatur in nobis: ut videlicet, & ſenſum minuat in minimis, & in gravibus peccatis tollat omnino conſenſum. Si quis veſtrum non tam ſæpe modo non tam acerbos ſentit iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ, aut ceterorum hujuſmodi, gratias agat Corpori, & Sanguini Domini, quoniam virtus Sacramenti operatur in eo.*

Sed & multis ante *S. Bernardum* ſæculis *S. Cyrillus Alexandrinus*, Lib. IV. in Joannem, *Eulogiæ*, inquit, *particeps fias, credens eam non mortis ſolum, verum etiam morborum noſtrorum depellendorum vi pollere. Chriſtus enim exiſtens in nobis ſopit ſævientem in noſtris membris carnis legem, & pietatem in Deum exſuſcitat, perturbationes mortificat, delicta, in quibus ſumus, nobis non imputans, ſed potius ut ægrotos ſanans. Confractum enim alligat, erigit lapſum, ceu Paſtor bonus, & qui animam ſuam ponit pro ovibus ſuis.*

Merito itaque *Innocentius III.* Lib. IV. *De Miſſa*, cap. XLIV. De Euchariſtia ait: *Venialia delet, & cavet mortalia*. Merito Concilium Tridentinum hoc Sacramentum vocat *Antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præſervemur*. Idem profitetur Eccleſia Græca, quæ in ſuis Euchologiis hunc Ritum præſcribit Euchariſtiam adminiſtrandi: *Sumis, Serve Dei N. pretioſum, & ſanctum Corpus, & Sanguinem Domini, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti in remiſſionem peccatorum, & vitam æternam.*

PROPOSITIO IV.

Tota pœna peccati per Sacramentum Euchariſtiæ non remittitur.

HAnc propoſitionem ut demonſtret *S. Thomas* III. P. Q. LXXIX. A. V. obſervat, Euchariſtiam duplici reſpectu ſpectari poſſe; primo quatenus Sacrificium eſt, ſecundo quatenus Sacramentum. Rationem habet Sacrificii, in quantum offertur; rationem autem Sacramenti, in quantum ſumitur: & ideo effectum habet Sacramenti in eo, qui ſumit: effectum autem Sacrificii in eo, qui offert, vel in his pro quibus offertur. Si conſideretur ergo, ut Sacramentum per ſe, & ex vi ſuæ inſtitutionis, nullam omnino pœnam remittit, quia *Non eſt inſtitutum ad ſatisfaciendum, ſed ad ſpiritualiter nutriendum per unionem ad Chriſtum, & ad membra ejus*. Sed quia hæc unitas fit per charitatem, ex cujus fervore homo non ſolum remiſſionem culpæ conſequitur, ſed & pœnæ: *Ex conſequenti per quamdam concomitantiam ad principalem effectum, homo conſequitur remiſſionem pœnæ, non quidem totius, ſed ſecundum modum ſuæ devotionis, & fervoris.* Effectus Euchariſtiæ.

Si vero ſpectetur Euchariſtia ut Sacrificium, vim quidem habet ſatisfaciendi; *Sed in ſatisfactione magis attenditur affectus offerentis, quam quantitas oblationis*: Unde Dominus ait *Lucæ* XXI. de Vidua, quæ duo æra minuta obtulit: *Plus quam omnes miſit*. Quamvis igitur hujus oblationis virtus ſufficiat ad ſatisfaciendum pro omni pœna peccatis eorum, qui offerunt, vel pro quibus offertur, debita; *Tamen fit ſatisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, ſecundum quantitatem ſuæ devotionis*; & *non pro tota pœna*. Quod autem pars pœnæ dumtaxat, non tota pœna condonetur, *Non contingit ex defectu virtutis Chriſti, ſed ex defectu devotionis humanæ* (inquit *S. Thomas*.) Quamvis autem Euchariſtia ſit excellentius Baptiſmo Sacramentum, tota propterea pœnam non condonat, ut Baptiſmus. Ratio diſcrimi-

nis est, *Quod Sacramentum Baptismi directe ordinetur ad remissionem culpæ, & pœnæ, non autem Eucharistia; quia Baptismus datur homini quasi commorienti Christo, Eucharistia autem quasi nutriendo, & perficiendo per Christum.* Ita *S. Thomas* in Responsione ad primum.

PROPOSITIO V.

Effectus Eucharistiæ. *Eucharistiæ Sacramentum Antidotum est, quo a peccatis futuris præservamur.*

HÆc Propositio est Concilii Tridentini, Sessione XIII. cap. II. & nititur Christi Domini verbis, Joannis VI. 50. *Hic est panis de cœlo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.* Quod certe de morte corporis intelligi non potest, qua moriuntur & qui cœlestem illum Panem manducant; sed de morte animæ, quæ est peccatum, intelligi debet. Sicut enim hominis corpus duplici medio a morte servatur: primo, quatenus interius munitur, & roboratur contra corruptionis principia, quod fit cibi, & medicinæ subsidio; secundo, quatenus munitur contra externas hostium impugnationes, quod fit armorum præsidio: ita Eucharistiæ Sacramentum nos a criminibus puros, & integros, atque a tentationum impetu incolumes servat, ut tamquam cœleste medicamentum animam præparat, ne alicujus mortiferæ perturbationis veneno facile infici, ac corrumpi queat. Quia enim hominem Christo conjungit per gratiam, roborat spiritualem vitam hominis tamquam spiritualis cibus, & spiritualis medicina, secundum illud Psalmi CIII. 14. *Et panis cor hominis confirmet.* Quatenus vero signum est Passionis Christi per quam victi sunt dæmones, dæmonum impetus repellit. Antidotum quidem est contra interiora, & domestica peccati incentiva, quatenus auget charitatem; quia (ut *S. Augustinus* ait Lib. *Quæstionum Octoginta trium*, Q. XXXVI.) *Charitatis venenum est spes adipiscendorum, aut retinendorum temporalium. Nutrimentum ejus est imminutio cupiditatis. Perfectio, nulla cupiditas.* Hinc *Canticorum* I. dicit Sponsa: *Fasciculus Myrrhæ dilectus meus mihi.* Sicut enim Myrrha servat corpora a vermibus incorrupta, sic Corpus Christi corda Fidelium a pravis cogitationibus illæsa: quia cum dilectum Dominum suscipimus, si fasciculum Myrrhæ, id est, amaritudinem Passionis ejus pia mente cogitamus, vermes malarum cogitationum a nobis repellimus. Hinc *Zachariæ* IX. vocatur *Vinum germinans Virgines*, id est, virginales, & castas in nobis affectiones suscitans. Clypeus vero cordis est contra tentationum impetus, quatenus Corpore, & Sanguine Christi nos protegit. Hinc Isaiæ XXI. 5. dicitur: *Pone Mensam, contemplare in speculo comedentes, & bibentes: surgite Principes, arripite clypeum.* Quem locum explicans *S. Hieronymus*, id credentibus omnibus per Prophetam dictum ait: *Ut comedentes, & bibentes Corpus, & Sanguinem Domini vertantur in Principes Ecclesiæ; & cum Apostolis audiant, Surgite: arripiantque clypeum fidei, in quo possint ignita diaboli jacula extinguere, & dicant cum Propheta: Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.*

Psalm. 5. 13.

Eucharistiæ effectus imminutio cupiditatis.

Primum illum Eucharistiæ effectum, scilicet, cupiditatis imminutionem spectant præclara illa verba *Arnoldi*, Abbatis Bonævalis, seu Auctoris alterius Sermonis *De Cœna Domini*, inter Opera S. Cypriani: „ Quam præclarus est (*inquit*" „ Calix iste, quam religiosa est hujus potus ebrietas, per quam excedimus Deo) „ & quæ retro sunt obliti, ad anteriora extendimur, non habentes sensum, „ hujus mundi, sed divitiis purpurati delicias contemnentes, cruci hæremus, „ Sanguinem sugimus, & intra ipsa Redemptoris nostri vulnera figimus lin„ guam. *Et infra*: Vident hæc Sacramenta pauperes spiritu, & hoc uno „ contenti ferculo, omnes Mundi hujus delicias aspernantur: & possiden„ tes Christum aliquam hujus Mundi possidere supellectilem dedignan„ tur. Esurientes, & sitientes justitiam cum saturati fuerint, vide, quid agant, „ intellige, quæ loquantur, quam sancti odoris sit, quicquid illa

„ eructat

„ eructat plenitudo; verbum bonum, mores compoſitos, affectus pudicos; „ ſenſus pacificos illa interior ſinceritas ubique diffundit.

Alterum hujus Sacramenti effectum, ſcilicet tentationum victoriam, & robur contra Dæmonum impugnationes, ſpectat præclarus ille *S. Cypriani* locus Epiſtola LIV. „ At vero nunc non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria „ eſt, nec morientibus, ſed viventibus communicatio a nobis danda eſt, ut „ quos excitamus, & hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relin- „ quamus, ſed protectione Corporis, & Sanguinis Chriſti muniamus: & „ cum ad hoc fiat Euchariſtia, ut poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos „ eſſe contra Adverſarium volumus, munimento dominicæ ſaturitatis ar- „ memus. Nam quo modo docemus, aut provocamus eos in confeſſione „ nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti Sanguinem „ denegamus? *Et infra*: Idoneus eſſe non poteſt ad Martyrium, qui ab „ Eccleſia non armatur ad prælium: & mens deficit, quam non recepta „ Euchariſtia erigit, & accendit.

Tentationum victoria, Euchariſtiæ effectus.

Euchariſtiæ effectus.

Vim illam ſacrorum Myſteriorum egregie quoque *Sanctus Jo: Chryſoſtomus* exponit Homilia XLV. in Joannem: „ Ab illa (*inquit*) Menſa tamquam leo- „ nes ignem ſpirantes ſurgamus, diabolo terribiles effecti ..... Hinc Myſticus „ Sanguis Dæmones procul pellit, Angelos, & Angelorum Dominum ad nos „ allicit. Dæmones enim cum Dominicum Sanguinem in nobis vident, in „ fugam vertuntur, Angeli autem concurrunt..... Quod ſi ejus figura tantam „ habuit vim in Templo Hebræorum, & in media Ægypto liminibus aſper- „ ſus, longe magis veritas, &c.

In eamdem ſententiam *S. Ambroſius* Ser. VIII. in Pſal. CXVIII. *Moyſes* (inquit) „ Agnum immolavit, ut manducantes eum, & Paſcha Domini cele- „ brantes, non occuparentur Exterminatoris inſidiis; ne inermes, & vacuos „ ſpiritalis alimenti nocturna ſpicula tenebroſi hoſtis opprimerent. .... Præveni „ & tu inſidias Tentatoris, inſtaura prius cœleſte convivium. Indictum eſt je- „ junium, cave ne negligas ... Non epulæ paratæ extorqueant, ut cœleſtis „ ſis vacuus Sacramenti. Differ aliquantulum, non longe finis eſt diei: im- „ mo plerique ſunt ejuſmodi dies; ut ſtatim meridianis horis adveniendum „ ſit in Eccleſiam, canendi hymni, celebranda Oblatio. Tunc utique para- „ tus adſiſte, ut accipias tibi munimentum; ut Corpus edas Domini Jeſu, „ in quo remiſſio peccatorum eſt, poſtulatio divinæ reconciliationis, & pro- „ tectionis æternæ. Suſcipe ante Dominum Jeſum tuæ mentis hoſpitio: ubi „ Corpus ejus, ibi Chriſtus eſt. Cum hoſpitium tuum Adverſarius viderit oc- „ cupatum cœleſtis fulgore præſentiæ, intelligens locum tentamentis ſuis in- „ tercluſum eſſe per Chriſtum, fugiet, ac recedet: & tu mediam noctem „ ſine ulla offenſione tranſibis.

Victoriæ de diabolo, mundo, & carne per Euchariſtiam reportandæ inſignis figura fuit panis ille alicui per ſomnium viſus, quo ſubverſa ſunt Madianitarum caſtra, Judicum VII. 13. *Videbatur mihi quaſi ſubcinericius panis ex hordeo volvi, & in caſtra Madian deſcendere: cumque perveniſſet ad tabernaculum, percuſſit illud, atque ſubvertit ... Non eſt hoc aliud niſi gladius Gedeonis: tradidit enim Dominus in manu ejus Madian, & omnia caſtra ejus.*

PROPOSITIO VI.

Sacræ Euchariſtiæ ſumma vis eſt ad æternam gloriam comparandam.

SCriptum eſt enim Joannis VI. *Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.* Præterea Chriſtus in Euchariſtia reipſa præſens, per ſuam Paſſionem hoc Sacramento repræſentatam aperuit nobis aditum ad vitam æternam, ſecundum illud ad Hebræos IX. *Novi Teſtamenti mediator eſt, ut, morte intercedente, qui*

vocati ſunt, accipiant repromiſſionem æternæ hæreditatis. Et in forma hujus Sacramenti dicitur: *Hic eſt Calix Sanguinis mei, novi, & æterni Teſtamenti.*

Refectio etiam ſpiritualis, & unitas per ſpecies panis, & vini ſignificata, habentur quidem in preſenti, ſed imperfecte: perfecte autem in ſtatu glorię. Unde *S. Auguſtinus* Tractatu XXVI. in *Joannem*, ait: *Cum cibo, & potu id appetant homines, ut non eſuriant, neque ſitiant; hoc veraciter non præſtat niſi iſte cibus, & potus, qui eos, a quibus ſumitur, immortales, & incorruptibiles facit, id eſt ſocietas ipſa Sanctorum, ubi pax erit, & unitas plena, atque perfecta.*

Euchariſtię affectus.

Verum ſicut Paſſio Chriſti, in cujus virtute hoc Sacramentum operatur, eſt quidem cauſa ſufficiens gloriæ, non tamen ita ut ſtatim per ipſam introducamur in gloriam; ſed oportet, ut prius compatiamur, ut poſtea ſimul glorificemur (ut dicitur ad *Rom.* VIII.) ita hoc Sacramentum non ſtatim nos in gloriam introducit, ſed dat nobis virtutem perveniendi ad gloriam; & ideo *Viaticum* dicitur: in cujus figuram legitur III. *Regum* XIX. quod *Elias comedit, & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus uſque ad Montem Dei Oreb.* Ita *S. Thomas* III. P. Q. LXXIX. A. II.

Hos omnes Euchariſtiæ fructus *S. Carolus* paucis complectitur in Inſtructionibus De Sacramento Euchariſtiæ. *Gratiam* (inquit) *in animam influit, cum pure, & ſancte ſumitur*: Qui manducat, *inquit Dominus*, meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo. *Qui enim pietatis, & religionis ſtudio affecti hoc Sacramentum ſumunt, Chriſti Corpori tamquam viva membra inſeruntur; ſiquidem ſcriptum eſt*: Qui manducat me, & ipſe vivet propter me.

Joan. 6.

„ Animam alit, atque ſuſtentat: quoſque uſus corpori panis, & vinum
„ affert, eos omnes animæ ſaluti, & jucunditati, ac meliori quidem, ac per-
„ fectiori ratione, Euchariſtiæ Sacramentum præbet.
„ Vires animæ addit, efficitque, ut ſpiritus divinarum rerum delectatione
„ magis commoveatur, virtutibus augeatur, ac divine corroboretur.
„ Venialia peccata hoc etiam Sacramento remittuntur: ut merito dicat S. Am-
„ broſius, Panem hunc quotidianum ſumi in remedium quotidianæ infirmitatis.
„ Vires præbet, ut a criminibus Fideles puros, & integros, atque a tenta-
„ tionum impetu incolumes ſe conſervent. Ac præterea tamquam cœleſti
„ medicamento animam præparat, ne alicujus mortiferæ perturbationis ve-
„ neno facile infici, & corrumpi queat.
„ Concupiſcentiæ ardorem debilitat, dum charitatis igne animos Fidelium
„ vehementer inflammat.
„ Poſtremo, ut uno verbo dicatur, ſummam vim habet ad æternam glo-
„ riam comparandam: ejus videlicet gratia, dum hanc vitam Fideles degunt,
„ conſcientiæ pace, & tranquillitate perfruuntur. Deinde ejus virtute re-
„ creati, non ſecus atque Elias, qui ſubcinericii panis fortitudine ambula-
3. Reg. 19. „ vit uſque ad montem Dei Oreb, cum ex vita emigrandi tempus advenit,
„ ad æternam gloriam, & beatitudinem aſcendunt.

PROPOSITIO VII.

Euchariſtia ſumentibus prodeſt, non ſolum quatenus eſt Sacramentum, ſed etiam ut Sacrificium; non ſumentibus vero, ut Sacrificium dumtaxat ſpiritualem utilitatem affert.

Effectus Euchariſtiæ quatenus Sacramentum eſt, & quatenus Sacrificium.

PRima pars Propoſitionis liquet: Sacrificium enim Euchariſtiæ pro omnibus ſumentibus offertur. Unde dicitur in Canone Miſſæ: *Ut quotquot ex hac Altaris participatione Sacroſanctum Filii tui Corpus, & Sanguinem ſumpſerimus, omni benedictione cœleſti, & gratia repleamur.*

Pars altera Propoſitionis patet ex aliis verbis ejuſdem Canonis: *Memento, Domine, famulorum, famularumque tuarum ..... Pro quibus tibi offe-*

offerimus, vel, qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis, pro ſe, ſuiſque omnibus, pro redemptione animarum ſuarum, pro ſpe ſalutis, & incolumitatis ſuæ.

Utrumque porro proficiendi modum Chriſtus expreſſit *Matth.* XXVI. & *Luc.* XXII. dicens: *Qui pro vobis* (ſcilicet ſumentibus) *& pro multis* (ſcilicet aliis) *effundetur in remiſſionem peccatorum.*

Non æque tamen omnibus prodeſt. *Sic enim Paſſio Chriſti prodeſt quidem omnibus quantum ad ſufficientiam, & ad remiſſionem culpæ, & adeptionem gratiæ, & gloriæ; ſed effectum non habet niſi in illis, qui Paſſioni Chriſti conjunguntur per fidem, & charitatem: ita & hoc Sacrificium, quod eſt memoriale Dominicæ Paſſionis, non habet effectum niſi illis, qui conjunguntur huic Sacramento per fidem, & charitatem.* Unde *S. Auguſtinus* ait. *Quis offerat Corpus Chriſti, niſi pro his, qui ſunt membra Chriſti?* Et in Canone Miſſæ non oratur pro his, qui ſunt extra Eccleſiam. Illis autem, pro quibus offertur, *Prodeſt plus, vel minus, ſecundum modum devotionis eorum* (inquit *S. Thomas* III. P. Q. LXXXIX. A. VII.)

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

Euchariſtiam pro aliis ſumere, devotio recens, nec auctoritate, nec ratione fulta.

Devotio recens, nec probata.

ID enim priſcis Patribus, & Vitæ Spiritualis Magiſtris incognitum. Præterea, Chriſtus hoc Sacramentum inſtituit per modum cibi, & potus: cibus autem, & potus alteri non prodeſt a ſumente. Quis enim alterum rogat, ut pro ſe manducet, & bibat? Tertio, *Sumptio pertinet ad rationem Sacramenti, ſed Oblatio pertinet ad rationem Sacrificii: & ideo ex hoc, quod aliquis ſumit Corpus Chriſti, vel etiam plures, non accreſcit aliis aliquod juvamentum* (inquit S. *Thomas* Quæſtione, & Articulo mox laudatis, in Reſponſione ad III. Objectionem.) Nec dici poteſt, Communionem ab uno factam alteri prodeſſe per modum ſatisfactionis: quia hoc Sacramentum *Non eſt inſtitutum ad ſatisfaciendum, ſed ad ſpiritualiter nutriendum per unionem ad Chriſtum, & ad membra ejus, ſicut & nutrimentum unitur nutrito*, ut loquitur *S. Thomas* Articulo V. ejusdem Quæſtionis.

Fatendum eſt tamen, cum hujus Sacramenti virtute gratia, & charitas in iis, qui Corpus Domini digne manducant, augeatur, preces ipſo Communionis die factas, aliaque opera ſatisfactoria, ut jejunia, eleemoſynas, &c. præcipuam quamdam vim habere ex Communione præcedente impetrandi divina beneficia, & ſatisfaciendi tum pro ipſis, tum pro aliis. Hoc ſolum ſenſu Communio unius alteri prodeſt. Hoc enim commune eſt Euchariſtiæ cum aliis Sacramentis, ut ſub ratione Sacramenti non proſit niſi ſumentibus. Unde ſicut Baptiſmi, Confirmationis, Pœnitentiæ, Extremæ Unctionis fructus ad eos dumtaxat pertinent, qui hæc Sacramenta ſuſcipiunt; ita ut unum pro alio Baptiſmum, Confirmationem, Ordinem, Extremam Unctionem ſuſcipere, peccata confiteri, & abſolvi, res ſit plane inaudita, & Chriſti inſtitutioni, Eccleſiæ moribus, ac rectæ rationi repugnans: ita & Communionis fructus ad eum dumtaxat pertinet, qui Chriſti Corpus digne recipit, non ad alios. Hoc ratiocinium auctoritate *S. Thomæ* confirmatur. Articulo enim VII. ſupra laudato hanc ſibi primo loco proponit objectionem: *Hoc Sacramentum eſt unius generis cum aliis Sacramentis: ſed alia Sacramenta non proſunt niſi ſumentibus; ſicut effectum Baptiſmi non ſuſcipit niſi baptizatus: ergo nec hoc Sacramentum prodeſt niſi ſumenti.* Ad eam autem Objectionem ſic reſpondet: *Dicendum, quod hoc Sacramentum præ aliis habet, quod eſt Sacrificium: & ideo non eſt ſimilis ratio.* Conſtans igitur *S. Thomæ* doctrina eſt, Euchariſtiam a-

liis a ſumentibus non prodeſſe, ut Sacramentum, ſicut nec alia Sacramenta prosunt aliis, quam ſuſcipientibus; ſed tantum, ut Sacrificium. Quamvis indirecte (ut loquimur) aliis tum Vivis tum Defunctis proſit, quia fervorem charitatis excitat, ratione cujus orationes, & eleemoſynæ ab homine Chriſtiano, & juſto pro aliis Deo oblatæ, illis impenſius ſuffragantur.

REGULA II.

Devotio prepoſtera.

Præpoſtera devotio eſt, plures Hoſtias conſecratas in Sacra Communione ſumere: nec Sacerdotes huic ſuperſtitioni devotarum quarumdam mulierculariun connivere debent.

Nam ex hoc, quod Sacerdos plures Hoſtias conſecrat in una Miſſa, non multiplicatur effectus hujus Sacramenti: quia non eſt niſi unum Sacrificium: nihil enim plus eſt virtutis in multis hoſtiis conſecratis, quam in una, cum ſub omnibus, & ſub una non ſit niſi totus Chriſtus. Unde nec ſi aliquis ſimul in una Miſſa multas Hoſtias conſecratas ſumat, participabit majorem effectum Sacramenti (inquit *S. Thomas* A. VII. ſupra laudato, in Reſponſione ad III. Objectionem.) Quæ doctrina confirmatur cap. *Ubi pars*, Diſtinct. II. *De Conſecratione*, cujus hæc ſunt verba: *Ubi pars eſt Corporis, eſt & totum: eadem ratio eſt in Corpore Domini, quæ in Manna, quod in ejus figura præceſſit: de quo* Exod.16.18. *dicitur*, Qui plus collegerat, non habuit amplius, neque qui minus paraverat, invenit minus. *Non eſt omnino quantitas viſibilis in hoc æſtimanda Myſterio, ſed virtus Sacramenti ſpiritualis.*

Idem confirmat Decretum Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, *Innocentii XI.* Pontificis Auctoritate probatum; & roboratum die 12. Febr. MDCLXXIX. *Epiſcopi* (inquit) *Parochi, ſeu Confeſſarii inſuper admoneant, nulli tradendas plures Euchariſtiæ formas, ſeu particulas, neque grandiores, ſed conſuetas.*

PROPOSITIO VIII.

Peccata venialia effectum omnem Sacramenti Euchariſtiæ non impediunt.

An peccata venialia effectum Euchariſtiæ impediant?

SPectari namque poſſunt vel ut præterita, vel ut actu commiſſa. Si ſpectentur quatenus tranſierunt actu, manent autem habitu, & reatu, id eſt, ſecundum maculam, & debitum pœnæ, *Nullo modo impediunt effectum hujus Sacramenti; poteſt enim contingere, quod aliquis poſt multa peccata venialia commiſſa, devote accedat ad hoc Sacramentum, & plenarie hujus Sacramenti conſequatur effectum* (inquit *S. Thom.* III. P. Q. LXXIX. A. VIII.) Cum enim Euchariſtia vim habeat peccata venialia remittendi, ut ſupra oſtenſum eſt, neque pugnent cum habitu charitatis; hujus Sacramenti effectum omnem, ſcilicet incrementum gratiæ, & charitatis impedire non poſſunt. Unde Conc. Trid. Seſs. XIII. c. VII. ſignificat eum, *Qui nullius ſibi conſcius eſt mortalis peccati*, paratum eſſe, quantum neceſſe eſt, ut Sacram Euchariſtiam digne percipiat. Et cap. VIII. declarat, *Illos ſacramentaliter ſimul, & ſpiritualiter* Euchariſtiam ſumere, *Qui ita ſe prius probant, & inſtruunt, ut veſtem nuptialem induti ad divinam hanc Menſam accedant.* Quicumque vero lethalis peccati purus eſt, veſtem nuptialem eſt indutus: quamobrem ipſi ſalutaris eſt Corporis Domini manducatio, etiamſi peccatis venialibus ſit implicatus.

Si vero ſecundo modo ſpectentur peccata venialia, ut nimirum actu committuntur, vel placent, *Non ex toto* quidem *impediunt hujus Sacramenti effectum*, propter easdem rationes; *ſed ex parte. Dictum eſt enim, quod effectus hujus Sacramenti non ſolum eſt adeptio habitualis gratiæ, vel charitatis, ſed etiam quædam actualis refectio ſpiritualis dulcedinis. Quæ quidem impeditur, ſi aliquis accedat ad hoc Sacramentum per peccata venialia mente diſtractus: non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ, vel charitatis* (inquit *S. Thomas* III. P. Qu. LXXIX. A. VIII.) Emendat priorem ſententiam Doctor Angelicus, quam his verbis expreſſerat Commentario in IV. Sentent.

Diſt.

Diſt. XII. Qu. II. A. I. Quæſtiunc. III. *Quia omnis perfectio acquirendæ impeditur per remotionem propriæ diſpoſitionis, actus autem ſe habent ad perfectionem finis conſequendam, ſicut ſe habent materiales diſpoſitiones ad conſequendam perfectionem formæ: cum Sacramentum Euchariſtiæ perficiat ſuſcipientem, prout conjungit eum fini; ad hoc, quod effectum ſuum plene habeat in ſumente oportet, quod adſit actualis devotio: & quia abſque mortali peccato interdum actualis devotio impediri poteſt, cum diſtractiones variæ ipſam impediant, & peccata venialia virtutum actum tollant; abſque peccato mortali poteſt effectus hujus Sacramenti impediri; ita quod aliquis augmentum gratiæ non conſequatur: nec tamen reatum peccati mortalis incurret, ſed forte venialis peccati, ex hoc quod imparatus accedit*. Hanc Opinionem merito retractavit *S. Thomas*: cum enim peccatum veniale non repugnet habitui charitatis, ſed ejus dumtaxat fervori, hunc tantum fervorem impedit, non ipſius charitatis incrementum. Proinde qui cum affectu peccati venialis ad Communionem accedit, non manducat indigne Corpus Domini, nec judicium ſibi manducat. *Munus eſt* enim, & *non indiget, niſi ut pedes lavet*, id eſt, labeculas illas, quæ ex terrena converſatione adhærent, & nimium ad res creatas affectum exuat, quibus tamen Creatorem præponit, ita comparatus, ut illas penitus abjiceret, ſi animam a Deo ſepararent. Joan. 13. 10.

CAPUT IV.

DE MINISTRO SACRAMENTI EUCHARISTIÆ.

ARTICULUS UNICUS.

Utrum ſolus Sacerdos ſit Miniſter Euchariſtiæ?

PROPOSITIO I.

Solus Sacerdos Euchariſtiæ conſecrandæ Miniſter eſt.

Eucharistiæ conſecrandæ Miniſter

SOlis enim Apoſtolis, & in eorum perſona Sacerdotibus collata eſt a Chriſto Domino poteſtas faciendi, quod ipſe fecerat, conſecrandi ſcilicet ſimul, & manducandi, bibendique Corpus, & Sanguinem ſuum ſub hoc Sanctiſſimo Sacramento, ut conſtat ex *Luc.* XXII. cap. *Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens: Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem*. Quæ niſi ad actionem Conſecrationis referantur, nullum de conſecranda Euchariſtia divinum mandatum in Scriptura ſacra expreſſum erit: quod ne Lutherani quid, & Calviniſtæ admittent.

Propoſitionem noſtram Traditio confirmat, cujus teſtes SS. Patres. *Athanaſius* Apologia II. ſive Synodus Alexandrina ab eo relata, calumniam de calice a *Macario* confracto diluens, nullum eſſe Sacerdotem docet, qui ab Eccleſia non fuerit ordinatus. *Presbyter autem, qui fingitur adfuiſſe, eſt ille toties rumoribus jactatus Iſchyras, qui neque ab Eccleſia ordinatus eſt Presbyter, neque cum a Meletio conſtitutos Presbyteros Alexander in Eccleſiam recipiebat, in eorum numero unquam habitus fuit, aut ab eo creatus: quo pacto igitur Presbyter Iſchyras, aut quo tandem Auctore conſtitutus? .... Quomodo igitur homo privatus, & privatas ædes inhabitans, poculum myſticum ſibi concreditum habuit?*

S. Epiphanius Hæreſi LXXXIX. quæ eſt Collyridianorum. *Mulieres quædam* (inquit) *currum, ſeu ſellam quadratam adornantes, ac linteo deſuper extento ſolemni tempore, per aliquot dies panem proponunt, & in Mariæ nomen offerunt.* Hæreticam illam ſuperſtitionem ſic refellit Sanctus Antiſtes: *Si Sacerdotium mulieribus mandatum foret, aut canonicum quiddam præſtare in Eccleſia li-*

ceret, nulli potius, quam Mariæ illud in Novo Teſtamento committi Sacerdotis Officium debuit; cui tantus honor eſt habitus, ut gremio, ſinuque ſuo Regem omnium, ac cœleſtem Deum, Deique Filium exciperet ... Verum longe Deo aliter eſt viſum: ac ne baptizandi quidem poteſtas eſt illi facta: cum alioqui tingi ab illa Chriſtus potius, quam a Joanne potuiſſet.

Idem Epiſtola ad *Joannem* Hieroſolymitanum Epiſcopum. „Cum (*inquit*) „ vidiſſem, quia multitudo Sanctorum Fratrum in Monaſterio conſiſteret, „ & Sancti Presbyteri Hieronymus & Vincentius propter verecundiam, & „ humilitatem nollent debita nomini ſuo exercere Sacrificia, & laborare in „ hac parte Miniſterii, quæ Chriſtianorum præcipua ſalus eſt; invenire autem & comprehendere ſervum Dei non poſſes, qui te, eo quod grave onus Sacerdotii nollet ſuſcipere, ſæpe fugiebat... Cum celebraretur Collecta „ in Eccleſia villæ, quæ eſt juxta Monaſterium noſtrum ignorantem eum, „ & nullam penitus habentem ſuſpicionem, per multos Diaconos apprehendi „ juſſimus, & teneri os ejus, ne forte liberari ſe cupiens adjuraret nos per „ nomen Chriſti: & primum Diaconum ordinavimus... Et cum miniſtraret „ in ſanctis Sacrificiis, rurſus eum, ingenti difficultate, tento ore ejus, ordinavimus Presbyterum: & iisdem verbis, quibus antea ſuaſeramus, impulimus, ut ſederet in ordine Presbyterii. Poſt hæc ſcripſimus ad Sanctos „ Presbyteros Monaſterii, & ceteros Fratres: & increpavimus eos, quare non „ ſcripſiſſent ſuper eo, cum ante annum multos eorum queri audiſſem, cur „ non haberent, qui ſibi Domini Sacramenta conficerent, &c.

S. Jo: Chryſoſtomus Lib. II. *De Sacerdotio*, cap. III. „Cum conſpicis Dominum immolatum, & illic ſitum Sacerdotem Sacrificio incumbentem, ac „ preces fundentem; tum vero turbam circumfuſam pretioſo illo Sanguine intingi, ac rubefieri, etiamne te inter mortales verſari, atque in terra conſiſtere cenſes? An non potius e veſtigio in cęlos transferri? An non carnis „ cogitationem abjiciens, nudo animo, mente pura circumſpicis, quæ in Cęlo „ ſunt? Etenim Sacerdotium ipſum in terra quidem peragitur, ſed in rerum „ cœleſtium claſſem, ordinemque referendum eſt. Atque id perquam merito: „ quippe non mortalis quiſquam, non Angelus, non Archangelus, non alia „ quævis creata potentia, ſed ipſe Paracletus Ordinem hujuſmodi diſpoſuit, „ qui mortalibus hominibus etiamnum in carne manentibus auctor fuit, ut „ Angelorum Miniſterium animo conciperent. *Et Homilia De Proditione „ Judæ*: Sacerdotis ore verba proferuntur, virtute autem Dei conſecrantur.

Eucharistię conſecrandę Miniſter.

S. Ambroſius Lib. IV. De Sacramentis, cap. III. *Cum venitur*, inquit, *ad Sacramentum Venerabile conficiendum, jam non ſuis, ſed Chriſti ſermonibus utitur, qui conficit Sacerdos.*

S. Hieronymus Epiſt. ad Paulinum: *Abſit* (inquit) *ut quidquam ſiniſtrum de illis loquar, qui ſacrum Chriſti Corpus ore proprio conficiunt.*

Idem Fidei dogma confirmatur Conciliorum oraculis. Concilium ſcilicet Nicænum Canone XIV. Diaconos arguit Euchariſtiam Sacerdotibus miniſtrantes, quia *Neque Regula, neque conſuetudo tradidit, ut qui offerendi Sacrificii non habent poteſtatem, his qui offerunt, Corpus Chriſti porrigant.*

Concilium Oecumenicum Lateranenſe ſub *Innocentio III.* ut habetur cap. *Firmiter*, Extra, *De Summa Trinitate, & Fide Catholica*, de Euchariſtia ſic loquitur: *Et hoc utique Sacramentum nemo poteſt conficere niſi Sacerdos, qui rite fuerit ordinatus.*

Concilium Tridentinum Seſſione XXII. cap. I. *Chriſtus*, inquit, *Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans, Corpus, & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtulit: ac ſub earumdem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc novi Teſtamenti Sacerdotes*

con-

conſtituebat, ut ſumerent, tradidit; & eisdem, eorumque in Sacerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba: HOC facite in meam commemorationem; *uti ſemper Catholica Eccleſia intellexit, & docuit*. Et Can. II. *Si quis dixerit, illis verbis*, HOC facite in meam commemorationem, *Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes: aut ordinaſſe, ut ipſi, aliique offerrent Corpus, & Sanguinem ſuum; Anathema ſit*.

Denique *S. Thomas* III. P. Q. lxxx. A. I. eamdem veritatem ſic probat: Euchariſtia conficitur in perſona Chriſti. Quicumque autem aliquid agit in perſona alterius, oportet hoc fieri per poteſtatem ab illo conceſſam: ſicut autem baptizato conceditur a Chriſto poteſtas ſumendi hoc Sacramentum; ita Sacerdoti, cum ordinatur, confertur poteſtas hoc Sacramentum conſecrandi in perſona Chriſti. Per hoc enim ponitur in gradu eorum, quibus dictum eſt a Domino: *Hoc facite in meam commemorationem*: igitur proprium eſt Sacerdotum conficere hoc Sacramentum. Quamvis autem Laicus baptizare poſſit, non propterea Euchariſtiam conſecrare poteſt: perceptio enim Euchariſtiæ non eſt tantæ neceſſitatis, ac Baptiſmus; & ideo licet in neceſſitatis articulo Laicus poſſit baptizare, non tamen poteſt hoc Sacramentum conficere.

At (inquies) Sacerdos hoc Sacramentum conficit in perſona Chriſti: ſed homo ſanctus, etſi Laicus, Chriſto conjunctus eſt per charitatem: videtur ergo Euchariſtiam conſecrare poſſe. Unde Auctor Operis Imperfecti in Evangelium S. Matthei, ſub nomine *S. Jo: Chryſoſtomi* editi, explicans hæc verba cap. XXIII. *Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi*, ait: *Multi Sacerdotes, & pauci Sacerdotes: multi nomine, pauci opere: quia Cathedra non facit Sacerdotem, ſed Sacerdos Cathedram: non locus ſanctificat hominem, ſed homo locum; non omnis Sacerdos Sanctus eſt, ſed omnis Sanctus Sacerdos*.

Reſpondetur, Laicum Juſtum conjunctum eſſe Chriſto unione ſpirituali *per fidem, & charitatem*, non autem *per ſacramentalem poteſtatem*... Et ideo *ſpiritale* quidem *Sacerdotium* habet ad offerendum ſpirituales hoſtias, de quibus dicitur Pſal. L. *Sacrificium Deo Spiritus contribulatus*: & ad Romanos XII. *Exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem*. Et I. Petri II. dicitur: *Sacerdotium ſanctum offerre ſpirituales hoſtias*: ſed non habet Sacerdotium proprie dictum & hierarchicum, atque poteſtatem offerendi, & conſecrandi Corpus, & Sanguinem Chriſti.

Relegantur, quæ diximus Tractatu *De Sacramentis in genere*, c. VII. Ar. I.

PROPOSITIO II.

Euchariſtiæ diſpenſandæ Miniſter.

Quamvis Euchariſtiæ diſpenſatio ad Sacerdotes jure pertineat, Diaconis tamen, urgente neceſſitate, ab Epiſcopo committi poteſt ut Miniſtris extraordinariis.

PRima pars propoſitionis probatur ex *S. Paulo* I. ad Cor. IV. Apoſtolos, & eorum Succeſſores vocante *Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores Myſteriorum Dei*.

Item ex *Tertulliano* Lib. *De Corona*, cap. III. *Euchariſtiæ* (inquit) *Sacramentum & in tempore victus, & omnibus mandatum a Domino, etiam antelucanis cætibus, nec de aliorum manu, quam Præſidentium ſumimus*.

Tertio ex Concilio Tridentino Seſs. XIII. cap. VIII. *In ſacramentali autem ſumptione* (inquit) *ſemper in Eccleſia mos fuit, ut Laici a Sacerdotibus Communionem acciperent, Sacerdotes autem celebrantes ſe ipſos communicarent. Qui mos tamquam a Traditione Apoſtolica deſcendens jure, ac merito retineri debet.* Et Seſſione XXIII. cap. I. *Hoc autem ab eodem Domino Salvatore noſtro inſtitutum eſſe, atque Apoſtolis, eorumque Succeſſoribus in Sacerdotio poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi Corpus, & Sanguinem ejus, necnon & peccata dimittendi, & retinendi, Sacræ Litteræ oſtendunt, & Catholicæ Eccleſiæ Traditio ſemper docuit*.

Quarto ex cap. *Pervenit*, Diſt. II. *De Conſecratione*, quod ex Concilii Rhemenſis

ſis Canone 11. ſumptum eſt. & ſic habet: *Pervenit ad notitiam noſtram, quod quidam Presbyteri in tantum parvipendant Divina Myſteria, ut Laico, vel fœminæ ſacrum Corpus Domini tradant ad deferendum infimis: & quibus prohibetur, ne Sacrarium ingrediantur, nec ad Altare appropinquent, illis Sancta Sanctorum committuntur. Quod quam ſit horribile, quamque deteſtabile, omnium religioſorum animadvertit prudentia. Igitur interdicit per omnia Synodus, ne talis temeraria præſumptio ulterius fiat: ſed omnimodis Presbyter per ſemetipſum infirmum communicet. Quod ſi aliter fecerit, gradus ſui periculo ſubjacebit.*

Sed alia multo turpior corruptela nono ſæculo in quibusdam Galliæ locis invaluerat; ut mulieres ad Altaria impudenter irrumperent, & Euchariſtiam populis miniſtrarent. Quem abuſum Synodus Pariſienſis anno DCCCXXIX. execrata eſt, & emendavit Lib. I. cap. XLV. „ Quidam (*inquit*) noſtrorum ve-
Euchariſtiæ diſpenſandæ Miniſter. „ terum virorum relatu, quidam etiam viſu didicimus, in quibusdam Pro-
„ vinciis contra legem divinam, canonicamque inſtitutionem, fœminas ſanctis
„ Altaribus ſe ultro ingerere, ſacrataque vaſa impudenter contingere, &
„ indumenta Sacerdotalia adminiſtrare; & quod his majus, indecentius, ine-
„ ptiuſque eſt, Corpus, & Sanguinem Domini populis porrigere, & alia quæq;
„ quæ ipſo dictu turpia ſunt, exercere. Miranda ſane res eſt, unde is illici-
„ tus in Chriſtiana Religione irrepſerit uſus, ut quod viris ſæcularibus illi-
„ citum eſt, fœminæ, quarum ſexui nullatenus competit, aliquando contra
„ fas ſibi licitum facere potuerint. Inhibet Synodus, ne id ulterius fiat, ju-
„ betque Epiſcopis, ut huic abuſui reſecando invigilent.

Quinto, Sacerdos conſecrat in perſona Chriſti: Chriſtus autem Corpus ſuum in Cœna conſecravit, & aliis ſumendum dedit: unde ſicut ad Sacerdotem pertinet conſecratio Corporis Chriſti; ita ad eum pertinet ejusdem Sacratiſſimi Corporis diſpenſatio.

Sexto, Sacerdos conſtituitur medius inter Deum, & populum: unde ſicut ad eum pertinet dona populi Deo offerre; ita ad eum pertinet Dona ſanctificata divinitus populo tradere. Ita ratiocinatur *S. Thomas* III. P. Q. LXXXII. A. III.

Verum (inquit Catechiſmus Tridentini Concilii poſt eumdem Angelicum Doctorem) ut quacumque ratione tanti Sacramenti dignitati conſuleretur, non modo ejus adminiſtrandi poteſtas ſolis Sacerdotibus data eſt, ſed Lege etiam Eccleſia vetuit, ne quis, niſi conſecratus eſſet, ſacra vaſa, lintea, & alia inſtrumenta, quæ ad illius confectionem neceſſaria ſunt, tractare auderet, modo gravis aliqua neceſſitas non occurreret. Exolevit itaque mos ille antiquus accipiendi manibus Euchariſtiam, & eam domum deferendi, pœniſque graviſſimis in transgreſſores decretis ſancitum eſt, ne quis eam, ſacris Miniſtris exceptis, attrectaret. Hinc Concilium Toletanum I. anno Chriſti CCCC. Canone XIV. *Si quis*, inquit, *acceptam a Sacerdote Euchariſtiam non ſumpſerit, velut ſacrilegus propellatur*: idque primum in Hiſpania conſtitutum eſt propter Priſcillianiſtas Hæreticos, & alios Infideles, ut indicat Concilium Toletanum XI. Can. XI. Et hi quidem Canones id unum præcipiunt, ut ſtatim ſumatur, nec reſervetur, & domum deferatur: quando vero cœperit a Sacerdote in os communicantium immitti, ut fit hodie, incertum eſt.

Exolevit mos antiquus accipiendi manibus Euchariſtiam & domum deferendi.

Quando cœperit Euchariſtia in os communicantium a Sacerdote immitti?

Ordo Romanus VI. de Miſſa vero Epiſcopali ſecundus, ita de Communione decernit: *Presbyteri vero, & Diaconi oſculando Epiſcopum, Corpus Chriſti ab eo manibus accipiant, in ſiniſtra parte Altaris communicaturi; Subdiaconi autem oſculando manum Epiſcopi, ore accipiant Corpus Chriſti ab eo.* Hinc autem colligitur, ne Subdiaconis quidem tunc permiſsum Corpus Dominicum manu attingere, multo minus ſæcularibus: ſed variæ fuerunt diverſarum Eccleſiarum conſuetudines, nec omnia ubique uno, eodemque tempore recepta, & immutata ſunt. Apud Romanos jam ante *S. Gregorii Magni* Pontificatum

Eu-

Euchariſtia in os communicantium immittebatur a Sacerdote, ut conſtat ex Libro III. *Dialogorum* ipſius, cap. III. ubi *Agapitum* Papam cuidam muto, & claudo *Corpus Dominicum in os miſiſſe* commemorat.

Pars altera Propoſitionis, ſcilicet, quod Diaconis Euchariſtiæ diſpenſatio ab Epiſcopo urgente neceſſitate committi poſſit, probatur Veterum teſtimoniis, & antiqua Eccleſiæ conſuetudine. De qua *S. Juſtinus* Martyr Apologia, quæ vulgo ſecunda inſcribitur. *Diaconi*, inquit, *atque Miniſtri diſtribuunt unicuique præſentium, ut participet eum, in quo gratiæ actæ ſunt, panem, vinum, & aquam; & ad abſentes perferunt.*

Euchariſtiæ diſpenſatio Diaconis olim ab Epiſcopis commiſſa, & nunc urgente neceſſitate, committi poſſet.

S. *Cyprianus* Martyr Tractatu De Lapſis: *Ubi vero ſolemnibus adimpletis, Calicem Diaconus offerre præſentibus cœpit, & accipientibus ceteris locus ejus advenit, faciem ſuam parvula inſtinctu divinæ Majeſtatis avertere, os labiis obturantibus premere, calicem recuſare. Perſiſtit tamen Diaconus, & reluctanti licet de Sacramento Calicis infudit: tunc ſequitur ſingultus, & vomitus: in corpore, atque ore violato Euchariſtia permanere non potuit.*

S. Ambroſius Lib. I. *Officiorum* cap. XLI. *S. Laurentium* dixiſſe refert *S. Xixto* Pontifici, & Martyri: *Cui commiſiſti Dominici Sanguinis diſpenſationem, cui conſummandorum conſortium Sacramentorum, huic conſortium tui ſanguinis negas?* Et *S. Leo* Serm. LXXXIII. de eodem S. Levita, & Martyre ſic loquitur: *Non ſolum in miniſterio Sacramentorum, ſed etiam diſpenſatione Eccleſiaſticę ſubſtantiæ præeminebat.*

Concilium Carthaginenſe IV. cui *S. Auguſtinus* intererat, Canone XXXVIII. ſtatuit, *Ut Diaconus præſente Presbytero, Euchariſtiam Corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, juſſus eroget.*

Confirmatur ex *S. Thoma* III. P. Q. LXXXII. A. III. ad primum, *Diaconus*, inquit, *quaſi propinquus Ordini Sacerdotali, aliquid participat de ejus Officio; ut ſcilicet diſpenſet Sanguinem, non autem Corpus, niſi in neceſſitate, jubente Epiſcopo vel Presbytero. Primo quidem, quia Sanguis Chriſti continetur in vaſe; unde non oportet, quod tangatur a diſpenſante, ſicut tangitur Corpus Chriſti. Secundo, quia Sanguis deſignat redemptionem a Chriſto in populum derivatam: unde & Sanguini admiſcetur aqua, quæ ſignificat populum. Et quia Diaconi ſunt inter Sacerdotem, & populum, magis convenit Diaconis diſpenſatio Sanguinis, quam diſpenſatio Corporis.*

Verum etſi congruæ ſint *S. Thomæ* rationes, olim Corporis, non minus quam Sanguinis Chriſti diſpenſatio commiſſa eſt Diaconis, ut ex *S. Juſtino* Martyre probatum eſt, & ex *S. Cypriano* colligitur, qui pacem abſentibus Epiſcopis, & Presbyteris a Diaconis datam teſtis eſt.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

De Euchariſtiæ conſecratione a pluribus Sacerdotibus.

CUM plures Sacerdotes unam, & eamdem Hoſtiam ſimul conſecrant, ut fit in Sacra Ordinatione, verba conſecrationis ita proferre debent, ut ea cum Epiſcopo ordinante, qui in celebratione Sacrificii primas habet, ſimul abſolvant; eaque debet eſſe ipſorum intentio, ut ſimul cum illo conſecrent, nihil confecturi, ſi prius, vel poſterius prolationem verborum abſolverent.

Niſi enim intentionem ita dirigerent ſuam, & recens Ordinatorum aliquis Epiſcopum præveniret, ſolus ille conſecraret, atque ita contingeret Epiſcopum, qui principaliter celebrat, non conſecrare; quod Eccleſiæ intentioni omnino repugnat. Id colligitur ex *Innocentio III.* Lib. IV. *De Myſteriis Miſſæ*, cap. XXV. *Cum interdum uni Pontifici multi Sacerdotes concelebrent, ſi forte non omnes ſimul conſecratoria verba pronunciant, quæritur, an ille ſolus conficiat, qui primus pronunciat: quid ergo ceteri faciunt? An iterant Sacramentum? Poterit*

ergo

ergo contingere, quod ille non conficit, qui celebrat principaliter, & ille conficiet, qui ſecundario celebravit, & ſic pia celebrantis intentio fruſtrabitur. Sane dici, & reſponderi probabiliter poteſt, quod, ſive prius, ſive poſterius proferant Sacerdotes, referri debet eorum intentio ad inſtans prolationis Epiſcopi, cui concelebrant. Hanc doctrinam ſequitur *S. Thomas* III. P. Q. lxxxii. Art. ii.

REGULA II.

De ſumptione Euchariſtiæ a Sacerdote conſecrante.

Sacerdos conſecrans Euchariſtiam, hoc Sacramentum integre ſumere tenetur, quotieſcumque conſecrat.

Ut enim habetur Cap. *Relatum*, Diſt. ii. *De Conſecratione*, ex Concilio Toletano xii. Can. v. *Modis omnibus tenendum eſt, ut quotieſcumque Sacrificans Corpus, & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti in Altari immolat, toties perceptionis Corporis, & Sanguinis Chriſti participem ſe præbeat.* Euchariſtia quippe non ſolum eſt Sacramentum, ſed etiam Sacrificium. *Quicumque autem Sacrificium offert, debet Sacrificii fieri particeps; quia exterius Sacrificium, quod offertur, ſignum eſt interioris Sacrificii, quo quis ſe ipſum offert Deo;* ſecundum illud *S. Auguſtini*, Lib. x. *De Civitate Dei*, cap. v. *Sacrificium viſibile inviſibilis Sacrificii Sacramentum, id eſt, ſacrum ſignum eſt.* Unde *per hoc, quod participat Sacrificio, oſtendit ad ſe Sacrificium interius pertinere.* Similiter etiam *per hoc, quod Sacrificium populo diſpenſat, oſtendit ſe eſſe diſpenſatorem Divinorum, quorum ipſe primo debet eſſe particeps, ut ait S. Dionyſius* Libro *De Eccleſiaſtica Hierarchia: ideo ipſe ante ſumere debet, quam populo diſpenſet.* Unde cap. ſupra laudato, ſeu Canone v. Concilii Toletani xii. dicitur: *Quale eſt Sacrificium, cui nec ipſe Sacrificans particeps eſſe dignoſcitur?* Per hoc autem fit particeps, quod de Sacrificio ſumit, ſecundum illud Apoſtoli i. ad Corinth. x. *Nonne, qui edunt hoſtias, participes ſunt Altaris?* Et ideo *neceſſe eſt, ut Sacerdos, quotieſcumque conſecrat, ſumat integre hoc Sacramentum.* Ita differit *S. Thomas* III. P. Q. lxxxii. A. iv. *Certum eſt itaque, quod hi, qui ſacrificantes non edunt, rei ſunt Dominici Sacramenti. Quicumque ergo Sacerdotum divino Altari Sacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe a Communione ſuſpenderit, ab ipſa, qua ſe indecenter privavit, gratia Communionis anno uno repulſum ſe noverit.* Ita ſtatuit Concilium Toletanum xii. ſupra laudatum. Ita etiam Capitulare Aquiſgranenſe *Caroli Magni* Regis Francorum, editum anno dcclxxxix. cap. vi. *Auditum eſt, aliquos Presbyteros Miſſam celebrare, & non communicare: quod omnino in Canonibus Apoſtolorum interdictum eſſe legitur. Vel quomodo dicere recte poteſt, ſi non communicaverit,* Sumpſimus, Domine, Sacramenta? *Hæc vero per ſingula Capitula in Statutis Nicæni Concilii legere poteſtis, ſeu & in aliis Sanctorum Patrum Synodalibus Edictis.*

Quamvis autem nemo alia ſibi ipſi Sacramenta adminiſtret, non ſequitur, quod ſe ipſum communicare non poſſit. Alia enim Sacramenta ipſo uſu materiæ perficiuntur: & ideo nullus ſe ipſum baptizare, confirmare, abſolvere, vel ordinare poteſt, quia in Sacramento non poteſt eſſe idem agens, & patiens: unde nec in hoc Sacramento Sacerdos conſecrat ſe ipſum, ſed panem, & vinum. *In qua conſecratione perficitur Sacramentum: uſus autem Sacramenti eſt conſequenter ſe habens ad hoc Sacramentum* (inquit *S. Thomas* in Reſponſione ad ſecundam objectionem.) Hinc Sacra Synodus Tridentina Seſs. xiii. Canone x. damnat eos, qui dixerint, non licere Sacerdoti celebranti Euchariſtiam a ſe conſecratam de manibus ſuis ſumere: *Si quis dixerit, non licere Sacerdoti celebranti ſe ipſum communicare; Anathema ſit.*

REGULA III.

Si miraculoſe Corpus Chriſti in Altari ſub ſpecie carnis appareret, aut Sanguis ſub ſpecie ſanguinis non eſſet ſumendum.

Ita *S. Thomas* in reſponſione ad tertiam objectionem, idque verbis *Origenis*

Ho-

Homilia VIII. in Leviticum, ſub *S. Hieronymi* nomine a *Gratiano* laudatis cap. *De hac*, Diſt. II. *De conſecratione*, confirmat: *De hac quidem Hoſtia, quæ in Chriſti commemoratione mirabiliter fit, edere licet; de illa vero, quam Chriſtus in ara Crucis obtulit, ſecundum ſe nulli edere licet.* Nec propter hoc Sacerdos tranſgreſſor efficitur (inquit S. Thomas) *Quia ea, quæ miraculoſe fiunt, legibus non ſubduntur. Conſulendum tamen eſſet Sacerdoti*, ut *iterato Corpus, & Sanguinem Domini conſecraret, & ſumeret.* Quod autem ſub ſpecie carnis, aut ſanguinis appareret, in Sacrario Reliquiarum inſtar includendum, ac reſervandum eſſet, ſi talis ſpecies ab omnibus, diuque videretur. Ita cenſuiſſe plures Italiæ Epiſcopos, cum hujuſmodi miraculum contigiſſet, refert *Guitmundus* Lib. II. *Satis*, inquit, *mihi placeret, ut quando Miraculum novum de tantis Myſteriis accidit, id inde fieret, quod mihi Magiſter meus vir eximius ſine dubitatione credendum D. Lantfrancus ſe puero in Italia factum eſſe narravit. Nam cum Presbyter quidam Miſſam celebrans, inventam ſuper Altare veram Carnem, & verum in Calice Sanguinem ſecundum propriam carnis, & ſanguinis ſpeciem ſumere trepidaret, rem protinus Epiſcopo ſuo conſilium quæſiturus aperuit: Epiſcopus autem cum multis Coepiſcopis ad hoc convocatis, Calicem illum cum eadem carne, & ſanguine Domini diligenter opertum, ac ſigillatum in medio Altaris incluſit, pro ſummis Reliquiis perpetuo reſervandum.* Verum ſi quibusdam ſub ſpecie carnis, & ſanguinis, aliis vero, & ipſi in primis Sacerdoti ſub ſpecie panis, & vini Sacramentum, ut prius videatur; vel eidem per aliquod temporis intervallum appareat ſub ſpecie carnis, & ſanguinis, & poſtmodum ſub ſpecie panis ante Communionem, a Sacerdote celebrante ſumi debet: ſiquidem nulla immutatio facta eſt in Sacramento, ſed ſolum in oculis videntium, in quibus ſpecies illa divinitus formata eſt ad oſtendendam manifeſto Corporis, & Sanguinis Chriſti ſub hoc Sacramento veritatem. Ita docet *S. Thomas* III. P. Q. LXXVI. Art. VIII.

REGULA IV.

Sacerdoti non licet a conſecratione Euchariſtiæ, ſive a celebratione Sacroſancti Miſſæ Sacrificii omnino ceſſare, etiamſi curam non habeat Animarum.

Sacerdotum obligatio reſpectu celebrationis S. Miſſæ Sacrificii.

Ita *S. Thomas* III. P. Q. LXXI. A. X. *Quidam* (inquit) *dixerunt, quod Sacerdos poteſt omnino a conſecratione licite abſtinere; niſi teneatur ex cura ſibi commiſſa celebrare, & populo Sacramenta præbere: ſed hoc irrationabiliter dicitur, quia unuſquiſque tenetur uti gratia ſibi data, cum fuerit opportunum, ſecundum illud* II. *ad Corinthios* V. Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. *Opportunitas autem Sacrificium offerendi, non ſolum attenditur per comparationem ad Fideles Chriſti, quibus oportet Sacramenta miniſtrari, ſed principaliter per comparationem ad Deum, cui conſecratione hujus Sacramenti Sacrificium offertur: unde Sacerdoti, etiamſi non habeat omnino curam animarum, non licet omnino a celebratione ceſſare; ſed ſaltem videtur, quod celebrare teneatur in præcipuis Feſtis, & maxime illis diebus, quibus Fideles communicare conſueverunt.*

Quamvis ergo non teneatur Sacerdos alia Sacramenta adminiſtrare niſi propter curam Animarum ſuſceptam, non eadem eſt Euchariſtiæ conſecrandæ ratio. *Alia enim Sacramenta perficiuntur in uſu Fidelium; & ideo in illis miniſtrare non tenetur niſi ille, qui ſuper Fideles ſuſcipit curam: ſed hoc Sacramentum perficitur in conſecratione Euchariſtiæ, in qua Sacrificium Deo offertur, ad quod Sacerdos obligatur Deo ex Ordine jam ſuſcepto* (inquit *S. Thomas* in Reſponſione ad primum.) Sacerdotem ex Ordine ſuſcepto ad Sacrificium Deo frequenter offerendum obligari, merito aſſerit *S. Thomas*. Id enim nititur *S. Irenæi* verbis Lib. IV. adverſus Hæreſes, cap. XXXIV. *Ipſum* (inquit) *Verbum dedit populo præceptum faciendarum Oblationum, quamvis non indigeret eis, ut diſceret Deo ſervire. Sic & ideo nos quoque offerre vult Munus ad Altare frequenter ſine intermiſſione.*

Hinc

Episcopi, & Presbyteri diebus saltem Dominicis, & Festis Missam celebrare debent.

Hinc *Innocentius III.* in Concilio Lateranensi Oecumenico, Can. XVII. inter alios, quos emendare operæ pretium ducit, Sacerdotum abusus, hunc recenset: *Sunt & alii, qui Missarum solemnia vix celebrant quater in anno: & (quod deterius est) interesse contemnunt: & si quando, dum hæc celebrantur, intersint, Chori silentium fugientes, intendunt exterius collocutionibus: Laicorum dumque auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad divina. Hæc igitur, & similia sub pœna Suspensionis penitus inhibemus.*

Hinc Tridentinum Concilium Sess. XXIII. cap. XIV. De Presbyterorum dotibus, & munere statuens, hæc habet: *Curet Episcopus, ut ii, saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus; si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.*

Hebr. 5.

Concilium Mediolanense I. sub *S. Carolo*, P. II. Tit. *De frequenti divini Sacrificii oblatione* ita statuit: *Cum Pontifices, ut inquit Apostolus, ex hominibus assumpti, pro hominibus constituantur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerant dona, & Sacrificia pro peccatis; Episcopus Dominicis, & reliquis Festis diebus, nisi jure impediatur, Missam celebret.*

Tridentini etiam Concilii auctoritatem secuti, præcipimus Sacerdotibus reliquis, cujuscumque gradus, conditionis, & dignitatis illi sint, ut iisdem diebus Missam celebrare ne omittant.

Curatis vero, ut præterea ter in hebdomada, aut eo etiam sæpius, quo vel loci consuetudo, vel necessitas crebriorem divini Sacrificii usum postulabit.

Concilium Rhemense anno MDLXXXIII. *Sacerdotes* (inquit) *non diebus tantum solemnibus, sed etiam Dominicis, sæpiusque, si fieri potest, sacrificent.*

Concilium Burdigalense anno MDLXXXIII. *Sacerdotes quosdam, usque adeo nominis, & officii sui crassa quadam socordia oblitos esse dolemus, ut vix semel in annes singulos, aut certe rarissime Sacrificium Missę faciant. Unde una cum ceteris tales ad Episcopum deferri præcipimus, ut ille pro suo jure, eos omni ratione cogat suum rite munus explere, ac nulli penitus Sacerdotii officio deesse.*

Conc. Aquense MDLXXXV. *Curati ter in hebdomada sacrum faciant, aut eo etiam sæpius, si vel loci consuetudo, vel necessitas crebriorem divini Sacrificii usum postulabit.*

Sacerdotum obligatio respectu celebrationis SS. Sacrificii Missæ.

Sacrificii oblationem Sacerdotis officium esse, adeoque ad Sacrificium frequenter Deo offerendum omnes, & singulos Sacerdotes, curam etiam animarum non habentes, teneri, probat egregius *S. Cypriani* locus Epist. LXIII. *Si Jesus Christus Dominus, & Deus noster, ipse est summus Sacerdos Dei Patris, & se ipsum primus sacrificium Patri obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit; utique ille Sacerdos vice Christi vere fungitur, qui id, quod Christus fecit, imitatur.*

Præterea, Sacrificium Missæ in Ecclesia celebratur (inquit *Honorius Augustodunensis* in Gemma Animæ) *Ut memoria Passionis ad imitationem inculcetur, ut scilicet Christiani, qui intersunt incruento illi Sacrificio, & Sacerdotes, qui illud peragunt, acerbissimam Christi mortem recordati, ardentissimo ejus amore teneantur, & ejus mortificationem in suo corpore pro virium suarum modulo circumferant, atque ita nimiæ charitati, qua dilexit nos, quodammodo respondeant.* Ad id autem obligari Sacerdotes omnes quis negaverit?

Denique nota est illa, quæ sub Venerabilis *Bedæ* nomine circumfertur, Sententia: *Sacerdos non legitime impeditus, celebrare omittens, quantum in eo est, privat Sanctam Trinitatem laude, & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, justos subsidio, & gratia, in Purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam speciali Christi beneficio, seipsum medicina, & remedio.*

REGULA V.

Sacerdotes, qui Feſtis Solemnioribus, & Diebus Dominicis non celebrant, impedimento legitimo ceſſante, mortalis peccati rei videntur.

Id colligitur ex Conciliis Lateranenſi, & Tridentino, aliiſque ſupra laudatis. Præterea, cum præceptum de die Dominicæ, Feſtorumque Sanctificatione a Fidelibus non impleatur, niſi Miſſæ Sacrificio, qua par eſt devotione, interſint: Sacerdotes non videntur Dominicam diem, alioſque dies Solemnes ſanctificare, niſi Sacris operentur, cum legitimo non detinentur impedimento. Id ex *Innoc. I* Ep. 11. ad *Victricium* Rothomagenſem Epiſcopum confirmatur, cap. IX. ubi Sacerdotes ab uxoribus ſuis abſtinere, & pudicitiam ex die Ordinationis ſuæ ſervare debere oſtendit, quia nulla ipſis *præterit dies, qua vel a Sacrificiis divinis, vel a Baptiſmatis officio vacent. Nam ſi B. Paulus ad Corinthios ſcribit*: Abſtinete vos ad tempus, ut vacetis orationi; *& hoc utiq; Laicis præcepit: multo magis Sacerdotes, quibus & orandi, & ſacrificandi jugis officium eſt, ſemper debebunt ab hujuſmodi conſortio abſtinere.* Quod repetit *Ep.* III. *ad Exuperium* Toloſanum Epiſcopum, cap. I. Multo evidentius rei ſunt mortalis peccati, qui nunquam, aut raro Miſſam celebrant. Nam *Etiamſi nulli homini teneantur, tamen tenentur Deo, ut reddant ei Sacrificium acceptum: Sacerdotibus enim præceptum eſt*: Hoc facite in meam Commemorationem (inquit *S. Thomas* in IV. *Sententiarum*, diſt. XIII. qu. I. art. II. qu. I.) Et rurſus: *Quia* (inquit) *ſecundum Gregorium, cum creſcunt, ſive augentur dona, rationes creſcunt donorum; cum Sacerdoti data ſit nobiliſſima poteſtas, reus negligentiæ erit, niſi illa utatur ad honorem Dei & ſalutem ſuam, & aliorum vivorum, & mortuorum, ſecundum illud* I. *Petri cap.* III. „ Unuſquiſque gratiam, quam accepit, in alterutrum illam adminiſtrantes, &c. " *Niſi forte aliquis ex familiari Spiritus Sancti inſtinctu dimittat: ſicut legitur de quodam S. Patre in Vitis Patrum, qui ordinatus, nunquam poſtea celebravit.* Et in ipſo Quæſtionis limine ita ratiocinatur S. Thomas: *Sed contra eſt, quod Ambroſius dicit*: „ Grave eſt, quod ad Menſam „ tuam mundo corde, & manibus innocentibus non venimus; ſed gravius eſt, „ ſi dum peccatum metuimus, etiam Sacrificium non reddamus: " *Sed primum eſt mortale, ergo & ſecundum.* Quam ob rem *Cajetani* ſententiam a peccato mortali excuſantem Sacerdotes nuſquam, aut raro celebrantes, ex ejus Commentariis expungi juſſit *Pius V.* Pontifex Sanctiſſimus. 1. Cor. 7.

REGULA VI.

Euchariſtiam extra Miſſam, aut initio, vel poſt finem Miſſæ, citra neceſſitatem adminiſtrari minus decet.

Ut enim *S. Dionyſius* Lib. *De Eccleſiaſtica Hierarchia*, §. XIV. ait, *Ipſa Myſteriorum perceptio myſticam eorumdem diſtributionem antecedit. Hic enim rerum divinarum ordo eſt, ut prius ipſe ſacer Antiſtes communicet, ac iis Donis, quæ per ipſum ceteris divinitus diſtribuenda ſunt, ſatietur; ac deinde aliis ea tradat.* Veterem hanc fuiſſe Eccleſiæ Disciplinam, ut poſt Sacerdotis celebrantis Communionem, Euchariſtia Clericis primum, ſecundum Ordinum gradus, deinde Monachis, Diaconiſſis, ſacris Virginibus; noviſſime iis ex populo, qui parati erant, adminiſtraretur, conſtat ex Ordine Romano, & ex Veteribus Sacramentariis, ac Liturgicis Libris, ubi Oratio, quæ poſt Communionem dicitur, pro iis nominatim funditur, qui in Miſſa communicarunt. Optaret autem Eccleſia, ut Fideles omnes, ac ſinguli, qui Miſſæ Sacrificio interſunt, *Non ſolum ſpirituali affectu, ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent, quo ad eos ſanctiſſimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret* (inquit Synodus Tridentina ſeſs. XXII. cap. VI.) S. Euchariſtiam in Miſſa poſt Communionem Celebrantis Fidelibus adminiſtrari magis decet.

De hoc Ritu S. Carolus in Conc. Mediolanenſi v. p. 1. Tit. IX. ita ſtatuit. *Hoc inſtitutum, quod antiquiſſimi Ritus eſt, Sacerdos religioſe ſervet, ut intra Miſſarum ſolemnia, poſtquam ſcilicet Sanguinem ipſe ſumpſerit, Fidelibus S. Communionem miniſtret.*

Et Rituale Romanum Pauli V. Titulo *De Sacramento Euchariſtiæ*, hæc præſcribit: *Communio autem populi intra Miſſam ſtatim poſt Communionem Sacerdotis fieri debet (niſi quando ex rationabili cauſa poſt Miſſam ſit accipienda) cum Orationes, quæ in Miſſa poſt Communionem dicuntur, non ſolum ad Sacerdotem, ſed etiam ad alios communicantes ſpectent.*

Ut igitur Eccleſiæ ſpiritui ſe accommodent Sacerdotes, S. Communionem, citra neceſſitatem, populo adminiſtrare non debent ante Miſſam, aut poſt finem Miſſæ; ſed in Miſſa ipſa, poſtquam Chriſti Corpus, & Sanguinem ipſi ſumpſerunt. Hinc *Radulfus De Rivo* Decanus Tungrenſis, Lib. *De Canonum Obſervantia*, Propoſitione XXIII. *Poſtquam*, inquit, *omnes communicaverunt, dicit Sacerdos ſub ſilentio hanc Orationem juxta Romanum Ordinem*: Quod ore ſumpſimus mente capiamus, & de munere temporali fiat nobis remedium ſempiternum. *Qua finita, ſequitur Oratio ſive Orationes poſt Communionem, quę eodem numero, & ordine Orationibus ante lectionem, ſive Secretis ante Præfationem dictis debent reſpondere. Quæ utique Orationes non pro his, qui communicaturi ſunt, ſed qui jam communicaverunt, juxta proprietatem ſui nominis agunt: ergo & ante ipſas communicare non negligant, quicumque earumdem Orationum benedictione foveri deſiderant.*

Denique mos antiquus canendi Antiphonam illam, quæ *Communio* dicitur, non poſt ipſam Communionem, ut fit modo in multis Eccleſiis, ſed dum populus Communionem perciperet, probat, Euchariſtiam intra Miſſarum ſolemnia, non ante initium, aut poſt finem Miſſæ, citra neceſſitatem fuiſſe adminiſtratam. Hunc Africanæ Eccleſiæ morem contra maledicam reprehenſionem *Hilarii* cujuſdam Viri Tribunitii, edito Libro, qui excidit, vindicavit *S. Auguſt.* ut ipſe teſtatur Lib. II. *Retractationum*, cap. XI.

REGULA VII.

Improbi Sacerdotes conſecrandi poteſtatem non amittunt.

Improbi Sacerdotes Euchariſtiam conſecrare, & adminiſtrare poſſunt: ſed poteſtate ſua male, & indigne utuntur.

Id diſerte docet *S. Auguſt.* Lib. v. *De Baptiſmo*, cap. XX. *Quomodo* (inquit) *Deus exaudit homicidam deprecantem, vel ſuper aquam Baptiſmi, vel ſuper Oleum, vel ſuper Euchariſtiam, vel ſuper capita eorum, quibus manus imponitur? Quæ omnia tamen & fiunt, & valent etiam per homicidas, ideſt, per eos, qui oderunt fratres in ipſa intus Eccleſia.*

Idem confirmat cap. *Intra Catholicam*, qui a *Gratiano* cauſa I. qu. I. *S. Auguſt.* tribuitur, cum ſit *Paſchaſii* Corbejenſis Abbatis Lib. de Corpore Domini. *Intra Catholicam Eccleſiam* (inquit) *in Myſterio Corporis, & Sanguinis Domini nihil a bono majus, nihil a malo minus perficitur Sacerdote, quia non in merito Conſecrantis, ſed in verbo perficitur Creatoris, & virtute Sp. Sancti.*

Ne tamen ſibi Sacerdotes improbi blandiantur; & ſe digne, ac fructuoſe Euchariſtiam conſecrare poſſe confidant ex hoc quod Sacerdotes ſunt. Ab Altari enim ſuo Dominus removit maculoſos Miniſtros: Sacrificium tamen verum, ac ratum fore non negavit, quod offerrent, ſi ad Altare temere, & contra Legem acceſſiſſent. Ita intelligenda ſunt *S. Hieronymi* verba *in Sophoniæ* cap. III. v. 4. relata can. *Sacerdotes* cauſa I. qu. I. *Sacerdotes* (inquit) *qui Euchariſtiæ ſerviunt, & Sanguinem Domini populis ejus dividunt, impie agunt in legem Chriſti; putantes Euchariſtiam imprecantis facere verba, non vitam, & neceſſariam eſſe tantum orationem, & non Sacerdotum merita, de quibus dicitur:*

citur: Et Sacerdos *in quo fuerit macula, non accedat offerre oblationes Domino*. Id unum docuit *S. Hieronymus*, vitæ sanctimoniam cum dignitate Sacerdotali conjungendam, ut Sacerdotes Eucharistiam digne, ac fructuose conficerent, ac dispensent; alioquin ex illorum numero futuros, de quibus Propheta dixit: *Sacerdotes eius polluerunt Sanctum, injuste egerunt contra Legem.* Lev. 21. Sop. 3. 4.

Hanc fuisse *S. Hieronymi* mentem, hæc ejus verba ibidem ostendunt: *Sacerdotes, qui dant Baptismum, & ad Eucharistiam Domini imprecantur adventum, faciunt Oleum Chrismatis, manus imponunt, Catechumenos erudiunt, Levitas & alios constituunt Sacerdotes; non tam indignentur nobis Hæc exponentibus, & Prophetis vaticinantibus, quam Dominum deprecentur, & studiose agant, ne de Sacerdotibus, qui violant Sancta Domini esse mereantur. Non enim dignitas, & nomina dignitatum, sed opus dignitatis, & Principes, & Judices, & Prophetas, & Sacerdotes salvare consuevit.*

Idem S. Doctor, *Dialogo Adversus Luciferianos*, Consecrationem Eucharistiæ ab impio Sacerdote, non minus ratam esse asserit, quam Baptismum ab eo collatum. *Quamobrem* (inquit) *oro te ut aut sacrificandi ei licentiam tribuas, cujus Baptisma probas, aut reprobes ejus Baptisma, quem non existimas Sacerdotem: neque enim fieri potest, ut qui in Baptismate sanctus est, sit apud Altare peccator.* Refertur can. *Sicut Christus*, causa 1. qu. v.

Sic etiam explicandus est canon *Sacrosancta*, qui *Gelasio* Papæ tribuitur ibidem, quamvis nec in *Gelasii I.* nec in *Gelasii II.* Epistolis habeatur. *Quomodo* (inquit) *ad Divini Mysterii Consecrationem cœlestis Spiritus invocatus adveniet, si Sacerdos, qui eum adesse deprecatur, criminosis plenus actionibus comprobetur?* Sensus est, scilicet Sp. Sanctum non advenire ex merito Sacerdotis, sed ex virtute Christi, cujus verba profert: non advenire ut Sacrificium, & Sacramentum fructuosum sit indigne celebranti, & sumenti; licet adveniat ut ratum, & perfectum sit. Nihil aliud eo capite significatur, quam Sacerdotes criminosos Eucharistiam consecrare, & administrare non debere, ut patet ex his verbis: „ Sacrosancta Religio, quę Catholicam continet Disciplinam, tantam sibi „ reverentiam vindicat, ut ad eam quilibet nisi pura conscientia non audeat „ pervenire. *Si tamen consecret improbus Sacerdos, rata erit consecratio.* Nam „ sicut eadem actio, in quantum fit ex prava intentione ministri, potest esse „ mala; bona autem, in quantum fit ex bona intentione Domini: ita benedictio Sacerdotis peccatoris, in quantum ab ipso indigne fit, est maledictione digna, & quasi infamia, sive blasphemia, & non oratio reputatur: in „ quantum autem profertur ex persona Christi, est sancta, & efficax ad sanctificandum: " (inquit *S. Thomas* III. p. qu. LXXXII. A. v. in Resp. ad III.)

REGULA VIII.

Sacerdotes Hæretici, Schismatici, Excommunicati, Degradati, modo rite sint ordinati, Eucharistiam consecrare possunt.

Sicut enim *Baptismus in eis, ita Ordinatio mansit integra, cum utrumque Sacramentum quadam Consecratione homini detur*: Et quamvis *Honores suos administrare*, seu functiones Ordinum exercere ipsis non liceat: *Non eis tamen ipsa Ordinationis Sacramenta detrahuntur, sed manent super eos* (inquit *S. Augustinus* Lib. II. *Contra Epistolam Parmeniani*, cap. XIII.)

Sacerdotes Hæretici, Schismatici, degradati, non amittunt potestatem consecrandi Eucharistiam.

Quamquam vero canon *Arianos*, causa 1. qu. 1. sive *Innoc. I.* ex cujus Epist. XVIII. sumptus est, dicat, solum Baptisma ab Arianis, & hujusmodi pestibus collatum ratum esse. *Quibus* (inquit) *solum Baptismum ratum esse permittimus*. Non sequitur, Eucharistiam ab iis consecratam ratam non esse; sed solum ipsos licite baptizare posse in articulo necessitatis: in nullo autem casu licite posse Eucharistiam consecrare, vel alia Sacramenta con-

ferre. Vel ſolum Baptiſmum ratum eſſe, quoad effectum vel fructum, ſive cum illud adminiſtrant parvulis, ſive adultis in vitæ diſcrimine conſtitutis, & ab eorum hæreſi ſchiſmate, vel criminis ſocietate alienis: non vero ſolum Baptiſmum ratum eſſe, quoad ſubſtantiam, veritatem, & perfectionem Sacramenti.

Euchariſtię Sacrificium fructuoſe ab illis non offertur.

Eodem ſenſu intelligendum eſt, quod canone *Extra*, eadem Cauſa, & Quæſtione refertur velut ex Lib. *Sententiarum S. Auguſtini* apud S. Proſperum, *Extra Eccleſiam Catholicam non eſt locus veri Sacrificii*. Et quod ait *S. Leo*, Epiſtola ad Anatolium: *Aliter quam in Eccleſia, quæ Corpus Chriſti eſt, nec rata eſſe Sacerdotia, nec vera Sacrificia*. Vera quidem Sacrificia non ſunt veritate fructus; vera tamen ſunt veritate Sacramenti (inquit *S. Thomas*.) Extra Eccleſiam igitur non eſt locus veri Sacrificii, ubi ſcilicet recte, convenienter, fructuoſe poſſit offerri: quia Sacrificium ſpirituale, quod externo, & viſibili Sacrificio adjunctum eſſe debet, ut illud fructuoſum fiat, abſq; vera fide, & charitate nullum eſt. Nec etiam *S. Leo* ſimpliciter ait, Sacrificia non aliter vera eſſe quam in Eccleſia Dei: ſed non eſſe vera, *Niſi nos verus immaculati Agni Sanguis emundet:* quod fructum ſolummodo ſpectat, non Conſecrationis veritatem, ac firmitatem.

„ Quamvis porro Sacerdos orationes fundens in Miſſa loquatur in perſona
„ Eccleſiæ, in cujus unitate conſiſtit; in Conſecratione tamen Sacramenti lo-
„ quitur in perſona Chriſti, cujus vicem in hoc gerit per Ordinis poteſta-
„ tem: & ideo ſi Sacerdos ab unitate Eccleſiæ præciſus Miſſam celebret,
„ quia poteſtatem Ordinis non amittit, conſecrat verum Corpus, & Sanguinem
„ Chriſti: ſed quia eſt ab Eccleſiæ unitate ſeparatus, orationes ejus effica-
„ ciam non habent (inquit *S. Thomas* in Reſp. ad III.)

REGULA IX.

Ab illis Euchariſtiam accipere non licet, nec illorum Miſſam audire.

AB Hæreticis, Schiſmaticis, Excommunicatis, Degradatis, Suſpenſis, vel Irregularibus Sacerdotibus Euchariſtiam accipere, aut eorum Miſſam audire non licet.

Conſecrandi ſcilicet, ac adminiſtrandi poteſtatem abſq. gravi peccato, & ſacrilegio exercere non poſſunt, cujus executione per Eccleſiæ Sententiam ſunt prohibiti. Quicumq; autem communicat alteri in peccato, fit particeps peccati. Unde *S. Joannes* Epiſt. II. de Hæretico homine ſcribit: *Nec Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi, Ave, communicat operibus ejus malignis*. Quam ob rem *S. Hermenegildus* Martyrium pati maluit, quam *Sacrilegæ Conſecrationis Communionem* ab Epiſcopo Ariano juſſu patris percipere; ut refert *S. Gregorius Magnus* Lib. III. *Dialogorum*, cap. XXXI.

REGULA X.

Sacerdotum fornicatorum Miſſam an audire liceat, ſive Euchariſtiam ab illis accipere?

SAcerdotum concubinariorum, vel fornicatorum Miſſam audire, & ab eis Communionem accipere licet, quandiu ab Eccleſia tolerantur; illos tamen ad ſacrum faciendum, aut adminiſtrandam Euchariſtiam impellere, aut invitare non licet.

Prima pars hujus Regulę nititur canone *Sciſcitantibus*, cauſa XV. q. VIII. quod *Nicolai I.* Reſponſum eſt ad Conſulta Bulgarorum, cujus verba deſcripſimus in Tractatu *De Sacramentis in Genere* cap. VII. art. II. Regula I. Id confirmat *S. Thomas*, III. p. q. LXXXII. art. IX. *Hæretici* (inquit) *Schiſmatici, & Excommunicati, ſunt per ſententiam Eccleſiæ executione conſecrandi privati; & ideo peccat quicumq; eorum Miſſam audit, vel ab eis accipit Sacramentum: ſed non omnes peccatores ſunt per Sententiam Eccleſiæ executione hujus poteſtatis privati: & ſic quamvis ſint ſuſpenſi, quantum ad ſe ex Sententia Divina; non tamen quantum ad alios ex Sententia Eccleſiæ: & ideo uſque ad Sententiam Eccleſiæ licet ab eis Communionem accipere, & eorum Miſſam audire*. Hinc *S. Auguſtinus* Serm. CCCLI. *De Pœnitentia*, alias quinquageſima inter Homilias quinquaginta, concilians hæc duo Apoſtoli loca, ſcilicet I. ad Cor. V. *Si quis frater nominatur aut fornicator, aut idolis ſerviens, &c.* Et illud ad Rom.

ad Rom. XIV. *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum?* Hæc invicem non pugnare ait: *Noluit enim* (inquit) *hominem ab homine judicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario uſurpato judicio, ſed potius ex lege Dei ſecundum ordinem Eccleſiæ, ſive ultro confeſſum, ſive accuſatum, atq; convictum. Alioquin illud cur dixit,* „ Si quis frater nominatur aut fornicator, aut idolis ſerviens, &c. *Niſi quia eam nominationem intelligi voluit, quæ fit in quemquam, cum Sententia ordine judiciario, atq; integritate profertur. Nam ſi nominatio ſufficit, multi damnandi ſunt innocentes, quia ſæpe falſo in quoquam crimine nominantur.* 1. Cor. 5. 11.

Hoc ſenſu intelligendus eſt can. *Nullus*, diſt. XXXII. ex Romana Synodo ſub Nicolao II. *Nullus Miſſam audiat Presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductam mulierem.* Sic intelligenda *Greg. VII.* & *Urbani II.* in Epiſtola ad *Lucium Præpoſitum* Decreta: *Prædeceſſores noſtri* (inquit) *Nicolaus & Gregorius a Miſſis Sacerdotum, quos tales revera eſſe conſtiterit* (*adulteros nimirum, homicidas, ebrioſos*) *Fideles abſtinere decreverunt, ut & peccandi licentiam ceteris auferrent, & hujuſmodi ad dignæ pœnitentiæ lamenta revocarent.* Quibus conſonum eſt *Innoc. II.* in Synodo Romana Decretum. Idem eſt ſenſus noni canonis Conc. Pictavenſis, relati in prima Collect. Decretalium, Tit. II. *De Cohabitatione Clericorum & Mulierum*, Lib. III. c. II. *Nullus Presbyter, Diaconus, Subdiaconus concubinam habeat; ſed nec aliam fœminam, unde mala ſuſpicio habeatur, in una domo ſecum teneat. Et quicumque hujuſmodi Sacerdotis Miſſam ſcienter audierint, excommunicationi ſubjacere debeant.* Hæc intelligenda ſunt *De concubinario notorio, vel per Sententiam, quæ fertur in convictum, vel per confeſſionem injure factam, vel per evidentiam facti, quando non poteſt peccatum aliqua tergiverſatione celari* (inquit *S. Th.* III. p. q. LXXXII. art. IX. in Reſp. ad III.)

Regulæ partem alteram adſtruit, ſimul & primam confirmat *S. Thomas*, Quodlibeto XI. qu. VIII. art. I. „ Aliquid (*inquit*) quantum ad jus naturale eſt per ſe „ malum, & aliquid malum eſt, quantum ad jus poſitivum. Quicumq; enim Sacer„ dos in peccato mortali exiſtens celebrat, peccat mortaliter: unde ſi conſtaret „ mihi eum eſſe in peccato mortali, & inducerem eum ad celebrandum, peccarem „ mortaliter; & hoc eſt ſecundum Jus naturale; quia hoc eſt provocare eum ad „ peccatum mortale. Jus autem Poſitivum addit plus, quod non ſolum non de„ beam inducere eum ad celebrandum, ſed etiam ſi audiam ejus Miſſam, pecco „ mortaliter: quod quidem inſtitutum eſt in pœnam Sacerdotis fornicarii. Atten„ dendum tamen eſt, quod hoc non intelligitur de quolibet Sacerdote fornicario, „ ſed de publicis fornicatoribus, qui proprie dicuntur publici, quando Judicio, „ & Sententia Eccleſiæ vocantur publici. Unde quicumque a tali fornicario „ publico audit Miſſam, peccat mortaliter.

REGULA XI.

Miſſa boni, piique Sacerdotis abſolute ſpectata, ut Sacrificium, non eſt fructuoſior Miſſa mali Sacerdotis; neque quoad orationes ab eo fuſas totius Eccleſiæ nomine: fructuoſior tamen eſt ex pietate, & devotione Sacerdotis offerentis, & orantis.

In Miſſa ſcilicet duo ſpectanda ſunt: *Ipſum Sacramentum, quod eſt principale, & orationes, quæ in Miſſa fiunt pro vivis, & mortuis. Quantum ergo ad Sacramentum, non minus valet Miſſa Sacerdotis mali, quam boni; quia utrobique idem conficitur Sacramentum. Oratio etiam, quæ fit in Miſſa, poteſt conſiderari dupliciter: uno modo in quantum habet efficaciam ex devotione Sacerdotis orantis; & ſic non eſt dubium, quod Miſſa melioris Sacerdotis magis eſt fructuoſa.* Unde canon *Ipſi*, cauſa I. q. I. ſub *Alexandri I.* nomine vulgatus, ſic habet: „ Ipſi Sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt; quia ſuis „ precibus, & Oblationibus ea delent, atque conſumunt: qui quanto digniores „ fuerint, tanto facilius pro neceſſitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur. Quo ſenſu Miſſa boni Sacerdotis fructuoſior ſit audientibus?

„ *Alio modo ſpectari poteſt oratio, quæ fit in Miſſa*, In quantum profertur a Sacer-
„ dote in perſona totius Eccleſiæ, cujus Sacerdos eſt Miniſter, quod quidem Mi-
„ niſterium etiam in peccatoribus manet, ſicut dictum eſt de Miniſterio Chriſti.
„ Unde etiam quantum ad hoc eſt fructuoſa non ſolum oratio Sacerdotis peccato-
„ ris in Miſſa, ſed etiam omnes ejus orationes, quas facit in Eccleſiaſticis Officiis,
„ in quibus gerit perſonam Eccleſiæ, licet orationes hujus privatæ non ſint fructuo-
„ ſæ, ſecundum illud *Prov.* XXVIII. Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, ora-
„ tio ejus erit execrabilis. " Ita *S. Thomas* III. p. q. LXXXII. art. VI.

CAPUT V.

DE USU SACRAMENTI EUCHARISTIÆ, SIVE COMMUNIONE.

ARTICULUS I.

A quibus Euchariſtia ſumi poſſit, & debeat?

Triplex Communionis genus.

TRiplex Communionis genus cum Tridentina Synodo diſtinguendum eſſe ſupra monuimus. 1. Sacramentalis tantum. 2. Spiritualis dumtaxat. 3. Sacramentalis, & ſpiritualis ſimul. Euchariſtiam ſacramentaliter tantum ſumunt peccatores, qui Corpus quidem Chriſti in hoc divino Sacramento recipiunt, ſed non *Uſque ad participationem Spiritus*: unde virtutem, & fructum ſpiritualem, ideſt, ſalutem animę, ex eo non hauriunt. His accommodari poteſt illud Eccl. VI. 1. „ Eſt malum, quod vidi ſub Sole, & quidem frequens
„ apud homines: vir, cui dedit Deus divitias, & ſubſtantiam, & honorem,
„ & nihil deeſt animæ ſuæ ex omnibus, quæ deſiderat: nec tribuit ei pote-
De S. Communione. „ ſtatem, ut comedat ex eo. *De his Apoſt.* 1. *Cor.* X. Non poteſtis Calicem
„ Domini bibere, & calicem dæmoniorum. *Et cap.* XI. Quicumque manduca-
„ caverit Panem hunc, & biberit Calicem Domini indigne, reus erit Cor-
„ poris, & Sanguinis Domini. Qui manducat & bibit indigne, judicium
„ ſibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini.

De his *S. Auguſtinus* Tract. XXVII. in Joannem: „ Hoc ergo totum ad hoc
„ nobis valeat, dilectiſſimi, ut Carnem Chriſti, & Sanguinem Chriſti non eda-
„ mus tantum in Sacramento, quod & multi mali, ſed uſque ad Spiritus par-
„ ticipationem manducemus, & bibamus, ut in Domini corpore tamquam mem-
„ bra maneamus, ut ejus Spiritu vegetemur, & non ſcandalizemur, etiamſi
„ multi modo nobiſcum manducant, & bibunt temporaliter Sacramenta, qui
„ habebunt in fine æterna tormenta. " De his canon, *Qui diſcordat*, diſt. II. *De Conſecratione*, ſub ejuſdem *S. Auguſtini* nomine vulgatus: „ Qui di-
„ ſcordat a Chriſto, nec manducat Carnem ejus, nec Sanguinem bibit,
„ etiamſi tantæ rei Sacramentum ad judicium ſuæ præſumptionis quotidie in-
„ differenter accipiat.

Tria genera hominum ſacramentaliter tantum communicantium.

Sacramentaliter dumtaxat manducantium tria ſunt genera: 1. malevoli; 2. doloſi; 3. præſumptuoſi. Primi ſunt qui Corpus Domini ſumunt in peccandi voluntate. Secundi ſunt hypocritæ, qui foris boni videntur, cum occulte ſint pravi, & tamquam juſti accedunt ad Altare. Tertii ſunt, qui maxime ſunt mali, & tamen audent ad communionem accedere (inquit *S. Thomas* Opuſculo LVIII. cap. XVII.) Malevolis convenit illud Iſaiæ XXIX. *Appropinquat populus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me; cor autem ejus longe eſt a me*. Ore ſcilicet ad Deum appropinquant per Sacramenti ſuſceptionem, ſed cor eorum longe eſt per peccandi voluntatem. His etiam convenit illud Chriſti oraculum, Matth. XV. *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & dare illum canibus*. Doloſis, ſive hypocritis apprime convenit illud Apoſt. II. ad Tim. III. *In noviſſimis diebus*

debus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Speciem pietatis habent, quia Sacramentorum eorumdem participes sunt cum hominibus piis, virtutem pietatis, ideſt charitatem abnegant, gravia peccata clam committentes, & manifesta fallaciter excusantes. De illis dicitur Eccl. I. 36. *Ne sis incredibilis timori Domini: & ne accesseris ad illum duplici corde. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum ∴ Ne forte cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem, & revelet Deus abscondita tua, & in medio Synagogæ elidat te: quoniam accessisti maligne ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo, & fallacia.* De præsumptuosis, qui Christi Corpus sumere non verentur, magnis licet criminibus implicati, dicitur Matth. VI. *Nolite Sanctum dare canibus.* His convenit illud Psal. XXXIV. *Retribuebant mihi mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.* Et illud Psal. LV. *Conculcaverunt me inimici mei tota die.* Et ad Heb. X. *Quanto putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & Sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est?*

Spiritualiter tantum communicant, qui voto propositum illum cœlestem Panem edentes, fide viva, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus, & utilitatem sentiunt. Triplex est hominum ita manducantium ordo; incipientium scilicet, proficientium, & perfectorum: Matth. XV. 38. *Erant autem, qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos, & mulieres.* In parvulis incipientes, in mulieribus proficientes, in viris perfecti designantur. Incipientes manducant spiritualiter ratione fidei salutaris; proficientes, ratione bonæ conversationis; perfecti, ratione devotæ meditationis. Ad primi ordinis homines pertinet illud Apostoli ad Heb. X. *Justus ex fide vivit.* Item illud S. Augustini: *Crede, & manducasti ∴ Daturus Dominus Sp. Sanctum, dixit se Panem, qui de cœlo descendit, hortans ut credamus in eum. Credere enim in eum, hoc est manducare panem vivum. Qui credit, manducat: invisibiliter saginatur, quia invisibiliter renascitur ∴ Qui vult vivere, habet ubi vivat, habet unde vivat. Accedat, credat, incorporetur, ut vivificetur.* Alteri hominum ordini convenit illud Eccl. XXIV. *Qui timet Deum, faciet bona ∴ Cibavit eum Dominus pane vitæ.* Item illud Joannis IV. *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus.* Tertio hominum ordini, qui desiderio vehementi hujus Sacramenti, & intimæ cum Christo conjunctionis sunt accensi, convenit illud Job XXXI. *Si non dixerunt viri tabernaculi mei, Quis det de carnibus ejus, ut saturemur?* Item illud Eccl. XXIII. *Qui edunt me, adhuc esurient; & qui bibunt me, adhuc sitient.* Nam, ut ait S. Gregorius, *Augent spirituales deliciæ desiderium in mente, dum satiant: quia quanto magis earum sapor percipitur, eo amplius cognoscitur, quod avidius amatur.* Item illud Isai. XX. *Domine, nomen tuum, & memoriale tuum in desiderio animæ. Anima mea desideravit te in nocte; sed & spiritu meo in præcordiis meis de mane vigilabo ad te.* Hi non modo Christum ardenter desiderant, sed Incarnationis ejus Sacramenta, & beneficia devote meditantur. Hi deniq; Christo inhærendo, & beneficia illius meditando, mirum in modum delectantur. Unde hæc Scripturæ Oracula merito ipsis accommodari possunt: Isa. LV. *Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in crassitudine anima vestra.* Sap. VIII. *Intrans in domum meam, conquiescam cum illa: non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium convictus illius, sed lætitiam, & gaudium ∴ Et in amicitia illius delectatio bona.* Psal. XXX. *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te!*

Triplex ordo hominum spiritualiter tantum communicantium.

Tract. 25 in Joannem. Tract. 26. Tract. 27.

Hom. 36. in Evang.

Sacramentaliter simul, & spiritualiter communicant, *Qui ita se prius probant, & instruunt, ut vestem nuptialem induti, ad divinam hanc Mensam accedant* (inquit

Quinam sacramentaliter simul, & spiritualiter communicant?

(inquit Tridentina Synodus ſeſs XIII. cap. VIII.) *Perfectus igitur modus edendi hoc Sacramentum eſt, quando aliquis ita hoc Sacramentum ſuſcipit, ut percipit ejus effectum* (inquit *S. Thomas* III. p. q. LXXX. ar. II.) Hoc modo boni dumtaxat Chriſtiani communicant, non mali, qui propterea æterna mo[rte] peribunt. Horum vero tres ſunt ordines. Quidam enim ex infidelitate, pl[ures] ex negligentia, alii ex contemptu a S. Menſa abſtinent. Infideles ſunt, quo[rum] corda per malitiam fallente diabolo ſic excæcata ſunt, ut non credant, & [co]gnoſcant divina Sacramenta pro ſalute Mundi mirabili ſapientia Dei inſtituta [fi]delibus convenit illud Sap. II. *Erraverunt, excæcavit enim illos malitia eorum . . . [et] non ſcierunt Sacramenta Dei.* Item illud Joan. III. 36. *Qui incredulus eſt [Filio] non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.* Negligentes ſunt, qui [te]mporalibus lucris, & ſæcularibus negotiis ita implicati ſunt, & immerſi [ſu]nt S. Communionem debito tempore ſumere negligant. De quibus intelligen[da] eſt parabola propoſita a Chriſto Salvatore noſtro, Matth. XXII. *Simile [factum] eſt Regnum Cœlorum homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Et miſit ſervos [ſuos] vocare invitatos ad nuptias, & nolebant venire. Iterum miſit alios ſervos [ſuos] dicens: Dicite invitatis, Ecce prandium meum paravi . . . Venite ad Nuptias. Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam ſuam, alius vero ad [ne]gotiationem ſuam.* Homines hujuſmodi, qui divini Sacramenti convivium [ne]gligunt, quamvis fidem, & quædam charitatis opera habere videantur, [tam]en niſi pœnitentiam agant, peribunt, dicente Chriſto, Joan. VI. *Niſi manducaveritis Carnem Filii Hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Horum figura fuerunt illi, de quibus dictum eſt. Num. IX. *Homo [qui] & mundus eſt, & in itinere non fuit* (ideſt, legitimum impedimentum [non] habuit) *& tamen non fecit Phaſe, exterminabitur anima illa de populis ſuis, quia Sacrificium Domino non obtulit tempore ſuo: peccatum ſuum ipſe portabit.* Tertium hominum genus adumbratum fuit in illis, qui piiſſimum Regem *Ezechiam* ad celebrandum Paſcha Judæos omnes invitantem, & excitantem [con]tempſerunt, & Nuncios ejus irriſerunt II. Paral. XXX. *Perreveruntque Curſores cum Epiſtolis ex Regis imperio, & Principum ejus, in univerſum Iſrael & Judam id, quod Rex juſſerat, prædicantes: Filii Iſrael, revertimini ad Dominum Deum . . . & venite ad Sanctuarium ejus. Igitur curſores pergebant velociter de civitate in civitatem, per terram Ephraim, & Manaſſe uſque ad Zabulon, illis irridentibus, & ſubſannantibus eos. Attamen quidam acquieſcentes conſilio, venerunt Jeruſalem.* His præmiſſis, Propoſitiones quædam ſtatuendæ ſunt, quibus propoſita Quæſtio ſolvatur.

Tria genera hominum ab Euchariſtiæ ſumptione abſtinentium:

PROPOSITIO I.

Non ſoli homines juſti, ſed & peccatores Chriſti Corpus ſacramentaliter manducant.

De S. Communione.

QUicumque enim *manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit* (inquit Apoſt. I. ad Cor. XI.) Peccatores igitur Chriſti Corpus ſacramentaliter manducant, & non ſolum juſti. Hinc *S. Auguſtinus* Tract. XXV. in Joannem: *Nam & nos hodie accipimus cibum: ſed aliud eſt Sacramentum, aliud virtus Sacramenti. Quam multi de Altari accipiunt, & moriuntur accipiendo moriuntur. Unde dicit Apoſtolus,* Judicium ſibi manducat, & bibit. *Non enim Buccella Dominica venenum fuit Judæ. Et tamen accepit, & cum accepit, in eum inimicus intravit: non quia malum accepit, ſed quia bonum male malus accepit.* Id & publica vox Eccleſiæ confirmat: *Sumunt boni, ſumunt mali.*

Objicies. *S. Hilarius* can. XXX. in Matthæum negat, Judam ſumpſiſſe Corpus Domini. *Dignus* (inquit) *æternorum Sacramentorum Communione non fuerat, neque ſane bibere cum eo poterat, qui non erat bibiturus in Regno; cum universitum bibentes ex vitis iſtius fructu bibituros ſecum poſtea pollicerentur.*

Reſp.

Reſp. *S. Hilarium* in ea quidem fuiſſe ſententia, Judam inſtitutioni, & diſtributioni Euchariſtiæ non interfuiſſe, utpote jam ante e cœnaculo egreſſum ad perpetrandum ſcelus traditionis. Nuſquam autem docet Judam, aut quemcumque peccatorem, ſumendo Euchariſtiam non ſumere verum Chriſti Domini Corpus. Opinio autem illa *S. Hilarii* & Evangelicæ Hiſtoriæ, & aliis Patribus repugnat, præſertim *S. Jo: Chryſoſtomo* Hom. LXXXIII. in Matthæum, Hom. XLVI. in Joannem, & Hom. De Proditione Judæ: *S. Ambroſio* Lib. De Tobia, cap. XIV. *S. Auguſt.* Enarratione in Pſ. X. Tract. LXII. in Joannem, Epiſt. XLIV. olim CLXIII. ad Glorium, Eleuſium, & Felicem; *S. Leoni* Serm. VII. De Paſſione Domini; quos ſequitur *S. Thomas* III. p. q. LXXXI. art. II. ubi ait, quod *Chriſtus, quantum eſt in ſe, etiam cum Juda vinum in Regno Dei bibit; ſed hoc convivium ipſe Judas repudiavit.* Adeoque ſententiæ *S. Hilarii* non favere ait illa Chriſti verba: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis uſque in diem illum, cum illud bibam vobiſcum novum in Regno Patris mei.* Ipſi etiam peccatores verum Chriſti Corpus communicando ſumunt. Mat. 26 29.

PROPOSITIO II.

Nullus ſibi conſcius peccati mortalis Euchariſtiam ſumere debet, aut poteſt abſque novo peccato lethali, graviſſimoque ſacrilegio. Communio ſacrilega.

EUchariſtia enim a Chriſto inſtituta eſt, ut cibus fidelis animæ, & panis filiorum Dei; Joan. VI. *Caro mea vere eſt cibus, & Sanguis meus vere eſt potus.* Cibus autem non mortuorum eſt, ſed viventium.

Deinde quomodo ſit acturus Deus cum illis, qui veſtem nuptialem gratiæ, & charitatis non induti ad cœleſte iſtud convivium accedunt, Chriſtus nobis ſignificavit parabola de Rege, qui fecit nuptias filio ſuo, Matth. XXII. *Intravit autem Rex ut videret diſcumbentes, & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit Rex Miniſtris: Ligatis manibus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.*

Quin & parabola de Filio prodigo, qui ad paternum convivium admiſſus non fuit, donec Patri reconciliatus eſſet, ac prima ſtola indutus, oſtendit, neminem peccatorem ad cœleſte Euchariſtiæ convivium accedere debere, niſi prius ſit cum Deo reconciliatus, gratiæque, & charitatis indumento ornatus. Lucæ XV. *Surgens venit ad patrem ſuum. Cum autem adhuc longe eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eum. Dixitque ei filius: Pater, peccavi in cœlum, & coram te, jam non ſum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad ſervos ſuos. Cito proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manum ejus, & calceamenta in pedes ejus: & adducite vitulum ſaginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur: quia hic filius meus mortuus erat, & revixit, perierat, & inventus eſt. Et cœperunt epulari.* Idipſum clarius probant Apoſtoli verba I. ad Cor. XI. *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de Pane illo edat, & de Calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* Quam quidem probationem de ſola fide non eſſe accipiendam, ut volunt Hæretici, hujus loci ſeries oſtendit. Non enim Corinthios reprehendit Apoſtolus, quod non crederent, ſed quod irreverenter accederent, & cum aliorum contemptu, vel neglectu, profana convivia poſt S. Communionem inſtruentes, ad quæ pauperes non vocabant. *Unuſquiſque enim,* inquit, *ſuam cœnam præſumit ad manducandum: & alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt. Numquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? Aut Eccleſiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo.* Ita hunc locum intellexit *S. Aug.* Epiſt. LIV.

alias

Communio sacrilega.

alias CXVIII. ad *Januarium* cap. III. *Contemptum ſolum* (inquit) *non vult cibus iſte, ſicut nec Manna faſtidium. Inde enim & Apoſtolus indigne dicit acceptum ab eis, qui non diſcernebant a ceteris cibis veneratione ſingulariter debita. Continuo quippe cum dixiſſet*, Judicium ſibi manducat, & bibit; *Addidit ut diceret*, Non dijudicans Corpus Domini: *quod ſatis toto ipſo loco in Epiſtola ad Corinthios prima, ſi diligenter attendatur, apparet.* Intelligenda igitur ea probatio eſt, quam Eccleſia ſemper intellexit, & adhibendam eſſe docuit, qua nimirum Fideles examinant ſe ipſos, num vere ſint Chriſti amici, induti veſtem nuptialem, ideſt charitatem, num vere gloriam Chriſti quærant; num autem vel ex ſola conſuetudine, vel timore humano, vel cupiditate aliqua terrena ad Sacram illam Menſam accedant; ſint ne bonæ voluntatis, peccata ex animo deteſtentur, atque in omnibus bene converſari ſtatuant: & an vere juſtificati ex fide per dilectionem operante pacem habeant ad Deum, ita ut cor eorum non eos reprehendat. Si quis enim Deo nondum reconciliatus, ſed adhuc inimicus ad hanc Menſam accedat, ſacrilego mendacio ſe obnoxium reddit. *Quicumque* enim *hoc Sacramentum ſumit, ſignificat ſe Chriſto eſſe unitum, & membris ejus incorporatum: quod quidem fit per fidem formatam*, ſeu charitatem perfectam. quæ eſt vita fidei: *quam nullus habet cum peccato mortali. Et ideo manifeſtum eſt, quod quicumque cum peccato mortali hoc Sacramentum ſumit, falſitatem in hoc Sacramento committit: & ideo incurrit ſacrilegium, tamquam Sacramenti violator: & propter hoc mortaliter peccat* (inquit *S. Thomas* III. par. q. LXXX. art. IV.)

Hanc fuiſſe ſemper Eccleſiæ Catholicæ mentem, ac doctrinam, probat Traditio Patrum teſtimoniis firmata: *S. Juſtini* Martyris, Apologia, quæ II. inſcribitur: *Porro alimentum hoc apud nos appellatur Euchariſtia. Quod nulli alii participare licitum eſt, quam veram eſſe doctrinam noſtram credenti, & lavacro propter remiſſionem peccatorum, & generationem abluto, & ita ut Chriſtus tradidit, viventi.*

Tertulliani Lib. *De Idololatria*, cap. VII. *Tota die* (inquit) *ad hanc partem zelus fidei perorabit, ingemens Chriſtianum ab idolis in Eccleſiam venire, attollere ad Deum Patrem manus matres idolorum, eas manus admovere Corpori Domini, quæ Dæmoniis corpora conferunt. Parum ſit, ſi ab aliis manibus accipiant, quod contaminant, ſed etiam ipſi tradunt aliis, quod contaminaverunt. Adleguntur in Ordinem Eccleſiaſticum artifices idolorum. Prob ſcelus! Semel Judæi Chriſto manus intulerunt, iſti quotidie Corpus ejus laceſſunt. O manus præcidendæ!*

S. Cypriani Lib. De Lapſis: *A diaboli aris revertentes* (inquit) *ad Sanctum Domini ſordidis, & infectis nidore manibus accedunt. Mortiferos idolorum cibos adhuc pene ructantes, exhalantibus etiam nunc ſcelus ſuum faucibus, & contagia funeſta redolentibus, Domini Corpus invadunt, quando occurrat Scriptura Divina, & clamet, & dicat:* Omnis mundus manducabit carnem, & anima quæ-
Lev. 7. 17. „ cumque manducaverit ex carne ſacrificii ſalutaris, quod eſt Domini, & im-
„ munditia ejus ſuper ipſam eſt; peribit anima illa de populo ſuo. *Apoſtolus item*
1. Cor. 10. 21. *teſtatur, & dicit:* Non poteſtis Calicem Domini bibere, & calicem dæmonio-
„ rum. *Idem contumacibus, & pervicacibus comminatur, & denunciat dicens:*
1. Cor. 11. 27. „ Quicumque ederit Panem, aut biberit Calicem Domini indigne, reus erit Cor-
„ poris, & Sanguinis Domini. *Spretis his omnibus, atque contemptis, vis infertur Corpori ejus, & Sanguini: & plus modo in Dominum manibus, atque ore delinquunt, quam cum Dominum negaverunt.*

Pœnæ indigne communicantibus a Deo vindice illatæ.

Ibidem pœnas indigne communicantibus a Deo vindice illatas commemorat: „ Præſente, ac teſte me ipſo, accipite quid evenerit. Parentes forte
„ fugientes dum trepidi minus ſibi conſulunt, ſub Nutricis alimento par-
„ vulam filiam reliquerunt: relictam, Nutrix detulit ad Magiſtratus. Illi
„ ei apud idolum, quo populus confluebat, quod carnem necdum poſſet e-

dere

„ dere per ætatem, panem mero mixtum, quod tamen, & ipſum de im-
„ molatione pereuntium ſupererat, tradiderunt. Recepit filiam poſtmodum
„ mater. Sed facinus puella commiſſum tam loqui & indicare non potuit,
„ quam nec intelligere prius potuit, nec arcere. Ignoratione igitur obre-
„ ptum eſt, ut ſacrificantibus nobis eam ſecum mater inferret. Sed enim
„ puella mixta cum ſanctis, precis noſtræ, & orationis impatiens, nunc plo-
„ ratu concuti, nunc mentis æſtu cœpit fluctuabunda jactari, & velut tor-
„ tore cogente, quibus poterat indiciis conſcientiam facti in ſimplicibus ad-
„ huc annis rudis anima fatebatur. Ubi vero Solemnibus adimpletis Cali-
„ cem Diaconus offerre præſentibus cœpit, & accipientibus ceteris locus e-
„ jus advenit; faciem ſuam parvula inſtinctu divinæ Majeſtatis avertere,
„ os labiis obturantibus premere, Calicem recuſare. Perſtitit tamen Diaco-
„ nus, & reluctanti licet, de Sacramento Calicis infudit. Tunc ſequitur
„ ſingultus, & vomitus. In Corpore, atque ore violato Euchariſtia permanere
„ non potuit. Sanctificatus in Domini Sanguine potus de pollutis viſceribus eru-
„ pit: tanta eſt poteſtas Domini, tanta majeſtas. Secreta tenebrarum ſub ejus luce
„ detecta ſunt, Sacerdotem Dei nec occulta crimina fefellerunt. Hoc circa in-
„ fantem, quæ ad eloquendum alienum circa ſe crimen necdum habuit æta-
„ tem. At vero ea, quæ ætate provecta, & in annis adultioribus conſtituta
„ ſacrificantibus nobis latenter obrepſit, non cibum, ſed gladium ſibi ſumens,
„ & velut quædam venena lethalia inter fauces, & pectus ſanguinem admit-
„ tens, angi, & anima exæſtuante concludi poſtmodum cepit. Et preſſuram
„ non jam perſecutionis, ſed delicti ſui paſſa, palpitans, & tremens conci-
„ dit. Impunitum diu non fuit, nec occultum diſſimulatæ conſcientiæ cri-
„ men; quæ fefellerat hominem, Deum ſenſit ultorem. Et cum quædam ar-
„ cam ſuam, in qua Sanctum Domini fuit, manibus indignis tentaſſet ape-
„ rire, igne inde ſurgente deterrita eſt, ne auderet attingere. Et alius, quia &
„ ipſe maculatus, Sacrificio a Sacerdote celebrato, partem cum ceteris au-
„ ſus eſt latenter accipere, Sanctum Domini edere, & contrectare non po-
„ tuit; cinerem ferre ſe apertis manibus invenit. Documento unius oſtenſum
„ eſt, Dominum recedere, cum negatur, nec immerentibus ad ſalutem pro-
„ deſſe, quod ſumitur, quando Gratia ſalutaris in cinerem Sanctitate fugien-
„ te mutetur. Quam multi quotidie Pœnitentiam non agentes, nec delicti ſui
„ conſcientiam confitentes, immundis Spiritibus adimplentur? Quam multi uſ-
„ que ad inſaniam mentis excordes, dementiæ furore quatiuntur? Nec neceſ-
„ ſe eſt ire per exitus ſingulorum, cum per orbis multiformes ruinas tam
„ delictorum pœna ſit varia, quam delinquentium multitudo numeroſa. U-
„ nuſquiſque conſideret, non quid alius paſſus ſit, ſed quid pati & ipſe
„ mereatur. Nec evaſiſſe ſe credat, ſi eum interim pœna diſtulerit, cum
„ timere plus debeat, quem ſibi Dei judicis cenſura ſervavit. Plectuntur
„ interim quidam, quo ceteri corrigantur. Exempla ſunt omnium, tormen-
„ ta paucorum.

Ad antiqua Sacrificia accedere non licuit immundis: multo minus licet Euchariſtiam ſumere iis, qui lethali peccati rei ſunt. Lev. 7. 19. 1. Cor. 11. 27.

S. Baſilii Lib. II. *De Baptiſmo* q. III. *Graviſſimum* (inquit) *ſupplicium in Lege Deus adverſus eos decrevit, qui cum ſint immundi, Sancta contingere non verentur. Scriptum eſt*: Quiſquis ad Sancta, quæ filii Iſrael Domino ſanctificant, in im-
„ munditia ſua conſtitutus accedit, exterminabitur anima illius a facie mea. Ego
„ Dominus. *Si tales minæ adverſum eos poſitæ ſunt, qui temere ad ea Sacra accedunt, quæ ab hominibus ſanctificantur, quid dicendum eſt de eo, qui in tantum, ac tale Myſterium temerarius eſt? Quanto enim majus aliquid hic eſt templo, ſecundum Domini vocem, tanto gravius, & terribilius eſt, in animæ impuritate conſtitutum Corpus Chriſti temere contingere, quam ſit accedere ad aricles, vel tauros, dicente Apoſtolo*: Itaque qui edit Panem, aut bibit Poculum Domini indigne,

reus

reus erit Corporis, & Sanguinis Domini... *Quod si in immunditia tantum constitutus tam terribile judicium habet, quanto magis, qui cum in peccato sit, Corpus Domini contingere audet, gravius sibi arcessit judicium? Mundemus itaque nos ab omni inquinamento, atque ita ad Sancta accedamus, ut judicium eorum, qui Dominum occiderunt, effugiamus: propterea quod quisquis ederit Panem, & biberit Poculum Domini indigne, reus erit Corporis, ac Sanguinis Domini.*

S. Paciani Barcinonensis Episcopi, in Parenæsi ad Pœnitentiam. *Vos ergo primum appello, fratres, qui criminibus admissis pœnitentiam recusatis: vos, inquam, post impudentiam timidos, post peccata verecundos; qui peccare non erubescitis, & erubescitis confiteri; qui cum mala conscientia Dei Sancta contingitis, & Altare Domini non timetis; qui ad manus Sacerdotis, qui in conspectu Angelorum sub fiducia innocentiæ acceditis; qui divinæ patientiæ insultatis; qui tacenti Deo veluti nescienti, pollutam animam, & profanum corpus ingeritis. Audite, quid fecerit Dominus, tum deinde quid dixerit. Cum populus Hebræorum Hierosolymis Arcam Domini reportaret, ex domo Aminadab Israelitis: Oza, qui non explorata conscientia latus Arcæ attigerat, occisus est: & tamen ille non ut aliquid ex ea sumeret, sed ut declinantem, ad lapsum vituli, contineret, accesserit. Tanta infuit cura divinæ reverentiæ, ut audaces manus nec ob auxilium sustineret. Clamat idem Dominus, & dicit*: Omnis mundus man-
„ ducabit carnem, & anima quæcumque contigerit de carne sacrificii salutа-
„ ris, & immunditia super illa est, pereat anima illa de populo. *Antiquane ista sunt, & modo non fiunt? Quid ergo? Desit Deus nostra curare? An patientia illius ignorantia est? Absit. Videt ergo, quæ facimus, sed utique expectat, & patitur, & pœnitentiæ tempus indulget, & Christo suo præstat, ut differat, ne cito pereant, quos redemit ∴ Sed antiquum sit istud, quod ad Mensam Dei accedere non licuit immundis, evolvite Apostolos, & novella cognoscite. In prima ad Corinthios Paulus hæc intulit*: Quicumque manducaverit Pa-
„ nem hunc, vel biberit Calicem Domini indigne, reus erit Corporis, & San-
„ guinis Domini, &c. *Intremuistis, an non? Humanæ animæ reus non posset absolvi: Dominici corporis violator evadit?* Qui manducat, *inquit*, & bibit in-
„ digne, judicium sibi manducat, & bibit. *Evigila, peccator, time in viscе-*
„ *ribus tuis præsens judicium, si quid tale feceris.* Propterea, *inquit*, inter vos
„ multi infirmi, & ægri, & dormiunt multi. *Jam si quis futura non metuit,*
„ *vel præsentem ægritudinem, præsentemque obitum reformidet.* Cum judicamur
„ *inquit*, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. *Intelligè quantum sceleris admittat, qui ad Altare venit indignus, cui pro remedio computatur, cum aut morbis laborat, aut morte dissolvitur. Quod si vestra vobis vilis est anima, parcite populo, parcite Sacerdotibus. Clamat Apostolus*: Exiguum fermentum totam massam fermentat. *Quid facies tu, propter quem omnis massa corrumpitur, propter quem laboratura est tota fraternitas? Vives tot animarum reus? Excusaberis, cum tibi communionem suam imputaverint innocentes: cum te Ecclesia dixerit suæ cladis auctorem?*

Ozæ Arcam tangentis audacia, & pœna.

1. Reg. 6. Lev. 7. & 22.

Quam grave scelus indigne communicantium.

1. Cor. 5. 6.

S. Jo: Chrysostomi Hom. LXXXIII. in Matthæum. „ Nullus Judas (*inquit*)
„ nullus avarus adsit. Qui Discipulus non est, secedat: qui tales non sunt, ab
„ hac Mensa excluduntur. *Cum Discipulis* (*inquit*) *meis facio Pascha*: hæc
„ enim illa, non alia Mensa est; hæc nulla re minor quam illa est: non e-
„ nim illam Christus, hanc homo quispiam facit; sed utramque ipse. Hoc est
„ illud cœnaculum, ubi tunc Christus cum Discipulis erat, hinc ad Montem
„ Olivarum exivit. Hinc & nos ad manus pauperum exeamus, ibi enim
„ Mons Olivarum est. Olivæ quippe in domo Dei plantatæ, multitudo pau-
„ perum est ∴ Adeat nullus crudelis, nullus immisericors, nullus impurus
„ quovis modo ∴ Dico horribile quoddam, atque tremendum: non est ita
„ ma-

Soli Christi Discipuli ejus Mensa digni.

„ malum dęmoniacos intus esse, sicut istos, qui peccatorum sordibus polluantur: quos ait Paulus Christum conculcare, & testamenti Sanguinem ducere communem, & Spiritus gratiam contumelia afficere. Multo igitur dæmoniaco pejor est, qui peccati sibi conscius accedit: illi enim quoniam a dęmone vexantur, non puniuntur: qui vero indigne adeunt, æternis tradentur tormentis. Omnes igitur simpliciter pellamus, quos indigne accedere videmus: nullus communicet, nisi ex Discipulis sit, nullus impuro animo sicut Judas panem assumat, ne similia patiatur.

Indigne communicantes dęmoniis pejores sunt.

Et Hom. XXIV. in Epist. 1. ad Corinth. „ Curam, *inquit*, geramus fratrum, & conservemus eam, quæ est nobis cum ipsis unitatem. Ad hoc enim nos vocat illud terribile, & formidandum Sacrificium, jubens ut cum concordia maxime ad ipsum accedamus, & ardenti charitate, & aquilæ inde effecti ad ipsum cœlum evolemus. *Ubi enim cadaver* (inquit) *illic & aquilæ*: cadaver corpus vocans propter mortem. Nisi enim occidisset, nos non surrexissemus. Aquilas autem vocat, ostendens, quod oportet eum, qui ad hoc Corpus accedit, esse sublimem, & cum terra nihil habere commune, neque deorsum trahi, & serpere, sed assidue sursum volare, & ad Solem justitiæ aspicere, acutosque, & perspicaces habere mentis oculos; aquilarum enim, non graculorum hæc est Mensa. Ipsi tunc quoque ei occurrere cœlis descendenti, qui digne percipiunt; sicut qui indigne, extrema patientur. Nam si quis Regem non temere, nec inconsiderate exceperit: quid dico Regem? Ne vestem quidem regiam immundis manibus contrectaverit quisquam, etiamsi sit in solitudine, etiamsi nemo adsit .·. Quomodo Dei Corpus, qui est super omnia, tanto probro, & contumelia afficiemus? .·. Absterge, & munda animam, & præpara mentem ad horum Mysteriorum susceptionem. Nam si tibi Regis filius cum mundo, & purpura, & diademate tibi traditus esset ferendus, quæcumque sunt in terra, abjecisses. Nunc autem non hominis Regis filium accipiens, sed ipsum Unigenitum Dei Filium, dic, rogo, non extimescis, & eorum, quæ ad hanc vitam pertinent non omnem expellis amorem? Et quamnam assequeris veniam?

Spirituales aquilæ esse debent, Christi Corpus sumpturi. Mat. 24. 28.

Homilia XXVII. explicans hæc Apostoli verba: *Quicumque manducaverit Panem hunc, aut biberit Calicem Domini indigne, reus erit Corporis, & Sanguinis Domini: Quare?* (inquit) *Quoniam ipsum effudit, & ea res dicit mactationem, non Sacrificium. Quomodo ergo & qui tunc pupugerunt, non ut biberent pupugerunt, sed ut effunderent: ita etiam qui indigne ad id accedit, & nihil fructus inde percipit.*

Indigne communicantes non minus rei carnificibus, qui Christi sanguinem fuderunt.

Homilia III. in Epistolam ad Ephesios: „ Frustra est quotidianum Sacrificium, astamus frustra Altari: nemo est, qui participet. Hæc dico, ut non solum participetis, sed ut vos dignos reddatis. Non es dignus Sacrificio, neque participatione? Ergo nec prece. Audis Præconem stantem, & dicentem: Quicumque estis in Pœnitentia, abite. Omnes, qui non participant, sunt in Pœnitentia. Si es ex iis, qui sunt in Pœnitentia, non debes participare .·. Qui sunt in peccatis, priores ejiciuntur. Quomodo enim cum Dominus adest in Mensa, non oportet adesse famulos, qui offenderant, sed procul amandantur: ita hic quoque cum offertur Sacrificium, & Christus sacrificatur, & Ovis Dominica, quando audieris, *Oremus omnes communiter*, quando videris trahi, quæ in ostiis sunt, cortinas, tunc existima cœlum superne deduci, & descendere Angelos. Quomodo ergo nullum oportet adesse ex iis, qui Mysteriis non sunt initiati, ita nec ex iis, qui sunt iniquitati, & sordidi.

Pœnitentes olim a Sacris Mysteriis exclusi: multo magis excludendi peccatores, qui Pœnitentiam non agunt.

Homilia de S. Philogonio: „ Multi Christianorum in tantam vecordiam, tantumque venere contemptum, ut cum innumeris scateant malis, nullam ta-

Præparatio ad S. Communionem solemni festo imminente.

„ tamen vitæ ſuæ curam habeant; ſed in diebus Feſtis negligenter, ac te-
„ mere ad Menſam hanc accedant, haud intelligentes, quod Communionis
„ tempus non eſt Feſtum, neque celebritas, ſed conſcientia pura, vitaque a pec-
„ catis repurgata. Quemadmodum enim, qui ſibi nullius mali eſt conſcius,
„ hunc oportet ſingulis diebus accedere: ſic qui peccatis occupatus eſt, nec pę-
„ nitet, eum ne in Feſtis quidem accedere tutum eſt. Neq; enim ſemel in anno
„ accedere liberat nos a peccatis, ſi indigne acceſſerimus: quin hoc ipſum potius
„ auget damnationem, quod cum ſemel tantum accedamus, ne tum quidem pu-
„ re accedimus. Quapropter adhortor vos omnes, ne negligenter, veluti Feſto
„ die cogente, ad divina Myſteria accedatis, ſed ſi quando probabitis hujus S.
„ Hoſtiæ fieri participes, multis ante diebus repurgetis vos ipſos per pęniten-
„ tiam, precationem, & eleemoſynam, denique per hoc, ut vaceris ſpiritualibus
„ nec denuo convertamini canis in morem ad proprium vomitum. An non e-
„ nim abſurdum, tantam habere curam rerum corporalium, ut appetente Fe-
„ ſto multis ante diebus veſtem e ſcriniis depromptam diligenter appares, men-
„ ſa largior ſplendidiorque paretur, omnibuſque modis temetipſum ornes, ni-
„ tidumque reddas: animæ vero neglectæ, ſordentis, ſqualidæ, fame tabeſcen-
„ tis nullum habere reſpectum, cum ſola maneat impura? Atque corpus qui-
„ dem videt conſervus, neque quidquam eſt detrimenti, quomodocumque fue-
„ rit habitum: illam autem videt Dominus, qui graviſſime punit negligen-
„ tiam. Et quemadmodum fontes aquæ vim exundant, ita hæc flammam quam-
„ dam habet arcanam. Ne igitur acceſſeris ſtipulam afferens, non ligna, non
„ fęnum, ne augeas incendium, exuraſque animam ad Communionem acce-
„ dentem: ſed accede ferens lapides pretioſos, aurum, argentum, quo puriо-
„ rem reddas materiam, multoque cum lucro diſcedas. Si quid mali eſt, abigas
„ animo. Habet quis inimicum, graviter læſus eſt; ſolvat ſimultatem, coer-
„ ceat animum exardeſcentem, intumeſcentemque, ne quis ſit tumultus, aut
„ perturbatio. Regem enim excepturus es per Communionem: cum autem
„ Rex ingreditur animam, oportet magnam eſſe tranquillitatem, multumque
„ ſilentium, profundam cogitationum quietem. Sed atrociter læſus es, nec
„ pòtes iram remittere. An igitur te ipſum magis etiam, & gravius lædes?
„ Ille te contumelia affecit, num tu ideo Deum afficies contumelia? Etenim
„ non recipere in gratiam eum, qui moleſtiam attulit, non tam eſt illum ul-
„ ciſci, quam Deum afficere contumelia, Legis hujus Auctorem, præcipientis,
„ ut inimicis reconciliemur, priuſquam accedamus ad Altare.

Nemo, niſi ante ſanatus, Chriſti cibum accipit.

S. Ambroſii Libr. VI. in Lucam: „ Nemo (*inquit*) cibum accipit Chriſti,
„ niſi fuerit ante ſanatus. Ubique igitur Myſterii ordo ſervatur, ut prius
„ per remiſſionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, poſtea alimo-
„ nia Menſa cęleſtis exuberet.

Innocentia ad Altare portanda.

S. Aug. Tract. XXVI. in Joannem: „ Quam multi de Altari accipiunt, & mo-
„ riuntur, & accipiendo moriuntur? Unde dicit Apoſtolus, *Judicium ſibi man-*
„ *ducat, & bibit*. Non enim bucella Dominica venenum fuit Judæ. Et ta-
„ men accepit, & cum accepit, in eum Inimicus intravit: non quia malum
„ accepit, ſed quia bonum male malus accepit. Videte ergo, Fratres, Panem
„ cęleſtem ſpiritualiter manducantes, innocentiam ad Altare apportate. Pecca-
„ ta etſi ſunt quotidiana, vel non ſint mortifera.

S. Leonis Ep. LXXXII. alias XCI. ad *Theodorum* Forojulienſem Epiſcopum: „ Me-
„ diator (*inquit*) Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus hanc Præpoſitis Ec-
„ cleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent,
„ & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos, ad Communionem Sacramento-
„ rum per januam Reconciliationis admitterent.

Merito itaque Sacra Synodus Tridentina ſeſs. XIII. can. XI. Hæreticorum er-

rorem

rorem confixit, qui ſolam fidem ſufficientem diſpoſitionem eſſe ad ſumptionem Euchariſtiæ aſſerunt. *Si quis dixerit, ſolam fidem eſſe ſufficientem præparationem ad ſumendum SS. Euchariſtiæ Sacramentum; Anathema ſit. Et ne tantum Sacramentum indigne, atque ideo in mortem, & condemnationem ſumatur, ſtatuit, atque declarat ipſa S. Synodus, illis, quos conſcientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia Confeſſoris, neceſſario præmittendam eſſe Confeſſionem Sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publice diſputando defendere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat.* Conc. Catechiſmus præparationis ad S. Communionem neceſſitatem oſtendens, docet, Eos, qui tantum Sacramentum imparati accipiunt, non ſolum nihil commodi, ſed maxima etiam incommoda, & detrimenta referre. „Optimis enim re- Sacramentalis confeſſio Euchariſtiæ ſumptioni præmittenda.
„ bus (inquit) & maxime ſalutaribus hoc proprium eſt, ut ſi congruo tem-
„ pore iis utamur, vehementer proſint; ſin alieno tempore adhibeantur, per-
„ niciem, & exitium afferant. Quare mirandum non eſt, ingentia quoque &
„ præclariſſima Dei dona, cum bene conſtituto animo accipiuntur, ad cœ-
„ leſtem gloriam conſequendam maximo nobis adjumento eſſe: at vero cum 1. Reg. 5.
„ iis nos ipſos indignos præbemus, ſempiternam mortem afferre. Id vero Ar-
„ cæ Domini exemplo comprobatur: Arca enim fœderis, qua nihil præſtan-
„ tius Iſraeliticus populus habuit, cui etiam per illam maxima, & innume-
„ rabilia beneficia Dominus tribuerat, a Philiſtæis ablata, ſummam illis pe-
„ ſtem, & calamitatem cum æterno dedecore conjunctam importavit. Sic et-
„ iam cibi, qui ore accepti, in ſtomachum bene affectum illabuntur, cor-
„ pora alunt, & ſuſtentant: qui vero in ſtomachum vitioſis humoribus ple-
„ num infundi ſolent, graves morbos efficiunt.

Objicitur. Non eſt majoris dignitatis Chriſtum ſub Sacramento ſumere, quam in ſpecie propria: peccatores porro Chriſti Corpus ſub propria ſpecie tangentes non peccabant, quin etiam veniam peccatorum conſequebantur, ſicut legitur Luc. VII. de Muliere peccatrice: Et Matt. XIV. *Quicumque tetigerunt fimbriam veſtimenti ejus, ſalvi facti ſunt.* Peccatores itaque Sacramentum Corporis Chriſti ſumentes non peccant, immo ſalutem conſequuntur.

Reſp. cum *S. Thoma*, maximum eſſe diſcrimen inter Chriſti contactum, dum in terris verſaretur, & illius in Euchariſtia ſumptionem; non ex majori dignitate objecti, ſed ex inſtitutione Sacramenti repetendum. Chriſtus enim in propria ſpecie ſe tangendum hominibus non exhibebat in ſignum ſpiritualis unionis cum ipſo, ſicut in hoc Sacramento ſumendus exhibetur: & ideo peccatores eum in propria ſpecie tangentes crimen falſitatis circa divina non committebant, ſicut peccatores ſumentes hoc Sacramentum, qui ſe Chriſto, & membris ejus conjunctos ipſa Communione ſignificant, cum tamen ab ipſo per peccatum mortale ſint penitus alieni. Præterea, Chriſtus adhuc gerebat ſimilitudinem carnis peccati; & ideo convenienter ſe peccatoribus tangendum exhibebat: ſed remota ſimilitudine carnis peccati per gloriam Reſurrectionis, ſe tangi prohibuit a muliere, quæ defectum fidei circa ipſum patiebatur, ſecundum illud Joan. XX. *Noli me tangere: nondum enim aſcendi ad Patrem meum* (Scilicet, *in corde tuo*, ut S. Auguſt. exponit Tract. CXXI. in Joannem.) Ideo peccatores, qui defectum fidei per dilectionem operantis patiuntur circa Chriſtum, ab hujus Sacramenti contactu, & ſumptione repelluntur. Objectionum ſolutio

Objicitur ſecundo, Euchariſtiam ſpiritualem eſſe medicinam, adeoque peccatoribus tribuendam: *Non enim eſt opus valentibus Medicus, ſed male habentibus* (inquit Chriſtus Matth. IX.)

Reſp. *S. Thomas*, quamlibet medicinam in quovis ægritudinis ſtatu infirmis

non

non esse adhibendam. Nam medicina, quæ congruenter datur liberatis a febre ad sanitatis confirmationem, febricitantibus noceret. Ita etiam Baptismus, & Pœnitentia sunt quasi medicinæ purgatrices, ad tollendam febrem peccati institutæ: Eucharistia vero est medicina sanitatem, viresque confirmans, quæ non debet dari nisi liberatis a peccato.

At (inquies) ob illa solum peccata, quæ Excommunicationem merentur, abstinere debet Christianus ab Eucharistiæ sumptione, ut ait *S. Aug.* Epist. liv. alias cxviii. ad Januarium: *Ceterum* (inquit) *peccata si tenta non sunt, ut excommunicandus quisquam homo judicetur, non se debet a quotidiana medicina Dominici Corporis separare* Cum itaque omnia peccata mortalia non plectantur Excommunicatione; cujuslibet peccati mortalis reus non debet a Communione abstinere.

Resp. *S. Augustinum* de Excommunicatione late sumpta, quam Juris Canonici Interpretes, & Theologi minorem vocant, quæ separatio est ab Eucharistiæ Communione; non de Excommunicatione stricte sumpta, quæ major ab iisdem appellatur, & quæ peccatorem ab omni sancto commercio relegat, & a Fidelium cœtu, ipsaque communione precum separat esse intelligendum. Prius illud Excommunicationis genus eorum omnium peccatorum pœna est, quæ Legis Decalogo prohibentur, & quæ a Regno Dei excludunt, ut explicat *S. Augustinus* Serm. cccli. *De Pœnitentia*, olim Homilia l. inter l. & ab ipso peccatore, vel etiam a Sacerdote in foro interiori fertur hæc in reum sententia; qua etiam solvitur Pœnitens in eodem foro per Ecclesiæ Claves: quandoque etiam in foro exteriori ab Antistite in graviorum criminum reos, aut sponte confessos, aut in aliquo sive sæculari, sive Ecclesiastico judicio nominatos, atque convictos: quibus & publica Pœnitentia indicitur. „ Tertia (*inquit*) actio Pœnitentiæ, quæ „ pro illis peccatis subeunda est, quæ Legis Decalogus continet, & de quibus „ Apostolus ait: *Quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non possidebunt*. In hac „ ergo Pœnitentia, majorem quisque in se severitatem debet exercere; ut a se ipso judicatus, non judicetur a Domino, sicut idem Apostolus ait: *Si nos*
1. Cor. 11. 31. „ *ipsos judicaremus, a Domino non judicaremur*. Ascendat itaque homo adversum se tribunal mentis suæ .·. Constituat se ante faciem suam, ne hoc „ ei postea fiat .·. Atque ita constituto in corde judicio, adsit accusatrix cogitatio, testis conscientia, carnifex timor. Inde quidam sanguis animi confitentis per lacrhymas profluat. Postremo ab ipsa mente talis sententia proferatur, ut se indignum homo judicet participatione Corporis, & Sanguinis Domini: ut qui separari a Regno cœlorum timet per ultimam Sententiam „ Summi Judicis, per Ecclesiasticam Disciplinam a Sacramento cœlestis Panis „ interim separetur. Versetur ante oculos imago futuri Judicii: ut cum alii accedunt ad Altare Dei, quo ipse non accedit, cogitet, quam sit contremiscenda illa pœna, qua percipientibus aliis vitam æternam, alii in mortem „ præcipitantur æternam. Ad hoc enim Altare, quod nunc in Ecclesia est in „ terra positum, terrenis oculis expositum, ad Mysteriorum divinorum signacula celebranda, multi etiam scelerati possunt accedere: quoniam Deus commendat in hoc tempore patientiam suam, ut in futuro exerat severitatem „ suam. Illi autem secundum duritiam cordis sui, & cor impœnitens, thesaurizant sibi iram in die iræ, & justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera sua. Ad illud autem Altare, quo præcursor pro nobis introiit Jesus, quo Caput Ecclesiæ præcessit, membris ceteris secuturis, nullus eorum accedere poterit, de quibus dixit Apostolus: *Quoniam qui talia*
Gal. 5. 21. „ *agunt, Regnum Dei non possidebunt*. Quomodo ergo in interiora veli, & „ in illa invisibilia Sancta Sanctorum intrare audebit, aut poterit, qui medicinam cœlestis disciplinæ contemnens, noluit paulisper a visibilibus separari? „ Qui enim noluit humiliari, ut exaltaretur, cum exaltari voluerit, dejicie-

„ tur;

„ tur, & in æternum ſejungetur ab æternis Sanctis quiſquis hoc tempore per
„ merita obedientiæ, & per ſatisfactionem Pœnitentiæ non ſibi providit locum
„ in corpore Sacerdotis. Qua enim fronte impudentiæ tunc volet averti fa-
„ ciem Dei a peccatis ſuis, qui nunc toto corde non dicit: Quoniam facinus
„ meum ego agnoſco, & peccatum meum ante me eſt ſemper? Quo pacto, Pſalm. 50.
quæſo, Deus dignatur ignoſcere, *quod in ſe ipſe homo dedignatur agnoſcere?*

Objicitur tertio; Maximis bonis nemo male utitur, ut docet *S. Auguſtinus* Lib. II. *De Libero Arbitrio*, cap. XIX. Cum igitur Corpus Chriſti maximum ſit bonum, eo male uti peccator non poteſt: quamobrem ab ejus ſumptione non eſt prohibendus.

Reſp. *S. Auguſtinum* eo loco diſtinguentem bona maxima, media, & minima, de iis loqui bonis, quæ in ipſo ſunt homine: in quo minima bona ſunt, ſine quibus poteſt recte vivi, ut ſanitas, & robur, & forma corporis; media, ſine quibus non poteſt recte vivi, ut facultates animi; maxima, quibus nonniſi recte vivi, quia iis nemo male utitur, ut virtutes animi. Quod ita intelligendum eſſe reſpondet *S. Thomas*, quia nemo iis male utitur quaſi principiis mali uſus: quamvis poſſit iis male uti, ut objectis; ut patet in his, qui de virtutibus ſuperbiunt. Idem de Corpore Chriſti dicendum eſt, quod cum ſit per ſe maximum bonum, fit malum ei, qui male accipit. *Multum quippe intereſt* (inquit *S. Auguſtinus* Tract. LXII. in Joannem) *non quid accipiat, ſed quis accipiat: nec quale ſit, quod datur, ſed qualis ſit ipſe, cui datur. Nam & bona obſunt, & mala proſunt, ſicut fuerint, quibus dantur... Quid ergo miraris, ſi datus eſt Judæ Panis Chriſti, per quem manciparetur diabolo, cum videas e contrario datum Paulo Angelum diaboli, per quem perficeretur in Chriſto? Ita & malo bonum obfuit, & malum bono profuit. Recordamini, unde ſit ſcriptum*, Quicumque manducaverit Panem, aut biberit Calicem Domini in- 1. Cor. 11.
digne, reus erit Corporis, & Sanguinis Domini. *Et de his erat ſermo, cum* 27.
Apoſtolus hoc diceret, qui Domini Corpus velut alium cibum quemlibet indiſcrete, negligenterq; ſumebant. Hic ergo ſi corripitur, qui non dijudicat, hoc eſt, non diſcernit a ceteris cibis Dominicum Corpus, quomodo damnatur, qui ad ejus Menſam fingens amicum, accedit inimicus? Si reprehenſione tangitur negligentia convivantis, qua pœna percutitur venditor invitantis? Quid erat autem panis Traditori datus, niſi demonſtratio, cui gratiæ fuiſſet ingratus?

Objicitur quarto. Peccator non peccat videndo Corpus Chriſti, cum Eccleſia illud omnibus videndum, & adorandum proponat: neque ergo peccat ſumendo.

Reſp. *S. Thomas*, diſparem eſſe viſus, & manducationis rationem: quia per viſum non accipitur ipſum Corpus Chriſti, ſed ſolum Sacramentum ejus cernitur: ſed qui manducat, non ſolum ſumit ſpecies ſacramentales, ſed ipſum Chriſtum ſub eis latentem, & ideo a viſione Euchariſtiæ nemo prohibetur, qui Baptiſmo ſit initiatus, ſed ad manducationem non ſunt admittendi niſi illi, qui non ſolum ſacramentaliter, ſed etiam realiter ſunt Chriſto conjuncti. *Ea* enim vero, *quæ in Sacramentis geruntur exterius debent reſpondere his, quæ interius geruntur. Unde ſecundum quod homo ad Chriſtum accedit interius mente, ita ad ejus Sacramentum debet accedere corpore. Quidam autem non accedunt neque fide, neque charitate: unde tales arcendi ſunt ab inſpectione Sacramenti, & ab ejusdem ſumptione: quidam autem accedunt fide ſine charitate: & tales poſſunt videre, ſed non ſumere; quia per charitatem aliquis Chriſto incorporatur, ſed per fidem accedens adhuc longius ſtat* (inquit *S. Thomas* in IV. Sententiarum diſt. IX. q. I. art. III. qu. VI.) Quamquam vero ex veteri diſciplina Eccleſiæ illi ſoli a videndo Corpore Domini arcerentur, qui non erant baptizati, vel qui Pœnitentiæ publicæ ſubditi erant ob graviora peccata, & cum Catechumenis ab Eccleſia dimittebantur poſt Evangelium, & Lethalis peccati rei, vel ipſo SS. Sacramenti aſpectu indigni ſunt.

Concionem; quoslibet tamen lethalis peccati reos, vel ipso Dominici Corporis aspectu indignos esse, *S. Jo: Chrysostomus* docet Hom. III. in Epist. ad Ephesios. *Dic mihi* (inquit) *si quis ad convivium invitatus manus laverit, & accubuerit, & ad Mensam paratus fuerit, & deinde non fuerit ejus particeps, an non contumelia afficit eum, qui invitavit? An non esset melius, ne adfuisse quidem? Ita tu quoque adfuisti, hymnum cantasti, cum dignis omnibus tu es professus, eo quod cum indignis non recesseris. Quomodo mansisti, & Mensæ non es particeps? Sum* (inquis) *indignus. Ergo illa quoque Communione, & societate, quæ est in precibus, es indignus. Non enim solum per Proposita, sed etiam per Cantica undique descendit Spiritus ... Sunt & oculi indigni his spectaculis, &* Exod. 19. *aures indignæ.* Et si bestia, *inquit*, montem tangat, obruetur lapidibus. *Adeo nec digni quidem erant, qui accederent. Atqui postea accesserunt, & viderunt, ubi steterat. Licet postea accedere & videre: sed quando adfuerit, abi. Non enim tibi magis licet quam Catechumeno. Non sunt enim paria, Sacramenta nondum esse assecutum, & postquam fueris assecutus, & offenderis, despicere, & ea re te indignum reddere.* Hinc publice Pœnitentes ab ipso Eucharistiæ conspectu olim arcebantur.

Objicitur quinto. Contingit ut peccator non habeat peccati conscientiam, qui si peccaret sumendo Eucharistiam, nemini non periculosum esset ad S. Communionem accedere; quia merito quisque metuit etiam post accuratum examen conscientiæ, ne aliquid adhuc lateat in corde suo, propter quod Deo displiceat, secundum illud Apostoli I. ad Cor. IV. *Nihil mihi conscius sum; sed non in hoc justificatus sum.*

Resp. *S. Thomas*, bifariam contingere, ut aliquis non habeat conscientiam peccati: primo ex ejus culpa, vel quia *per ignorantiam juris, quæ non excusat*, censet non esse peccatum, quod revera peccatum est (ut si fornicator existimet simplicem fornicationem non esse peccatum mortale;) Vel quia negligenter conscientiam examinavit, contra mandatum Christi ab Apostolo promulgatum I. ad Cor. XI. *Probet autem se ipsum homo, & sic de Pane illo edat, & de Calice bibat.* Et qui hoc modo non habens conscientiam peccati sumens Corpus Christi, nihilominus peccat, *Quia ipsa ignorantia est ei peccatum.* Alio modo potest contingere sine culpa ipsius; sicut *cum doluit de peccato, sed non est sufficienter contritus. Et in tali casu non peccat sumendo Corpus Christi: quia homo certo scire non potest, utrum sit vere contritus. Sufficit enim si in se signa contritionis inveniat*, nempe *si doleat de præteritis, & proponat cavere de futuris.* Si vero ignorat, id quod facit, esse peccatum, *Ignorantia facti, quæ excusat*; v. gr. si ad alienam conjugem accessit, quam credebat esse suam, non ex hoc dicendus est peccator. Similiter si peccatum omnino ex memoria excidit, sufficit ad ejus remissionem obtinendam generalis contritio.

PROPOSITIO III.

Pueris, aliisque rationis usu penitus destitutis hominibus Eucharistiam administrare non licet.

Quibus administrare Eucharistia non licet?

HI enim neque S. Eucharistiam a communi, & profano pane discernere valent, neque ad eam accipiendam pietatem animi, & religionem afferre possunt. Atque id etiam a Christi Domini institutione alienissimum videtur; ait enim: *Accipite, & comedite*: Infantes autem idoneos non esse, qui accipiant, & comedant, satis constat (inquit Trid. Conc. Catechismus.) Cum vero pueri hujus admirabilis Sacramenti cognitionem, & gustum habent, quod ex parentum, & Parochi, vel Sacerdotis, cui eorum in Doctrina Christiana institutio commissa est, & cui peccata confitentur, judicio pendet, ad Communionem

pos-

poſſunt admitti, circa decimum, vel undecimum annum, *Si in eis ſigna diſcretionis appareant, & devotionis*, ut docet *S. Thomas* in IV. Sententiarum diſt. IX. q. I. art. V. qu. IV. id ut rite fiat: *Parochus in Quadrageſima per ſingulas Parochiales familias delectum habeat puerorum, & adoleſcentum, qui primum in Paſchali Celebritate proxima S. Communionem ſumpturi ſunt. Ac præterea his ipſis omnibus in ſingulas Quadrageſimæ hebdomadas certos præſtituat ſcrutinii dies quibus illos non ſolum accurate examinet, ſed inſtruat quam diligentiſſime.* Ita *S. Carolus* in Inſtructionibus. De prima item puerorum Communione in Synodo Diœceſana IX. ita ſtatuit: *Parochi ſingulis menſibus ſemel certa conſtituta die, pueros, qui annos novem attingunt, ad Eccleſiam evocent, ſigillatimque ad rectam confitendi rationem inſtruant Regulis in Sacramentali Libro traditis: illos autem, qui decennium attigerint, hebdomadæ Septuageſimæ initio accerſant, & ſigillatim inſtruant, atque erudiant ad cognitionem cultumque SS. Sacramenti Euchariſtiæ, doceantq; quam humiliter, & religioſe, reverenterque ad eam ſumendam accedant.* Prima Communio.

Cum de pueris deliberatur, qui ad S. Communionem accedunt, Parochus perquirat etiam a parentibus de eorum pietate, & ingenii præſtantia, uſuque rationis.

Qui primo ad S. Communionem accedunt, de manu Parochi ſui ſumere ſtudeant: ſi vero viſitationis occaſio, aliave occaſio tulerit, ut ab Epiſcopo ſumere poſſint, paterna charitate illis miniſtrabit, quicumque Parochi teſtimonio idonei erunt, quibus miniſtret.

Adultæ vero ætatis hominibus qui nullum unquam rationis uſum habuerunt, & nullo pietatis ſenſu erga divinum illud Sacramentum affecti ſunt, Euchariſtia porrigi non debet. Si vero aliquem uſum rationis habeant, ſed debilem, & aliquo pietatis, & reverentiæ ſenſu erga iſtud Sacramentum afficiantur, illis non eſt denegandum. Iis vero, qui rationis uſu non fuere ſemper a nativitate deſtituti, ſi quando mentis ſuæ compotes fuerunt, piam, & religioſam animi voluntatem, atque devotionem erga SS. Sacramentum præ ſe tulerint, debet eis in articulo mortis Euchariſtia adminiſtrari, niſi forte periculum vomitus, expuitionis, vel alterius incommodi timendum ſit. Ita ſtatuit Conc. Carthaginenſe IV. can. LXXVI. & refertur cauſa XXVI. q. VI. cap. *Qui per pœnitentiam*, cujus hæc ſunt verba: *Is, qui in infirmitate Pœnitentiam petit, ſi caſu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim converſus fuerit, dent teſtimonium, qui eum audierunt, & accipiat Pœnitentiam, & ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Euchariſtia.* Et Conc. Arauſicanum I. can. XIII. ex quo ſumptum eſt cap. *Qui recedunt*, ibidem, *Amentibus*, inquit, *quæcumque pietatis ſunt conferenda.* Ita etiam *S. Thomas* III. p. q. LXXX. art. IX. *S. Carolus* in Inſtructionibus, & Catechiſmus Conc. Tridentini.

PROPOSITIO IV.

Energumenis baptizatis adminiſtrari poteſt Euchariſtia, eo temporis intervallo, quo a dæmone non vexantur, ſi id Epiſcopus, vel Sacerdos eorum purgationi ab Epiſcopo præpoſitus congruum judicaverit.

EA fuit veteris Eccleſiæ diſciplina, ut conſtat ex Concilio Arauſicano I. Can. XIV. cujus hæc ſunt verba: *Energumeni jam baptizati, ſi de purgatione ſua curant, & ſe ſolicitudini Clericorum tradunt, monitiſque obtemperant, omnimodis communicent, Sacramenti ipſius virtute vel muniendi ab incurſu dæmonis, quo infeſtantur, vel purgandi, quorum jam oſtenditur vita purgatior.* Item in ſupremo vitæ diſcrimine conſtitutis dandam eſſe Communionem, Concilium Illiberritanum longe antea decreverat Canone XXXVIII. *Caſſianus* etiam Collatione VII. C. XXX. ſeu apud illum *Serenus* Abbas ait: *Eis, qui ab immundis vexantur Spiritibus, Communionem ſacroſanctam a Senioribus noſtris*

nunquam meminimus interdictam. Denique *S. Thomas* hanc difficultatem ita solvit: *De baptizatis, qui corporaliter ab immundis Spiritibus vexantur, est eadem ratio ac de aliis amentibus*.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

Quibus Eucharistia non est administranda

Peccatoribus manifestis, sive per evidentiam facti, ut publicis concubinariis; adulteris, usurariis, raptoribus, meretricibus, histrionibus, aleatoribus; vel aliquo Judicio Ecclesiastico, aut sæculari convictis, atque damnatis, Sacra Communio dari non debet, quantumvis illam enixe petant.

Præceptum enim Christi est Matt. VII. *Nolite sanctum dare canibus*; & Matt. XV. *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus:* quo nomine manifesti præsertim peccatores designantur, propter impudentiam, qua in omnium oculis, & cum gravi Ecclesiæ scandalo peccare non verentur.

Histrionibus, & comœdis neganda communio.

Id etiam docet *S. Cyprianus* Epistola LXI. ad *Euchratium*, ex qua refertur C. *Pro dilectione*, Dist. II. *De Consecratione*, cujus hæc sunt verba: *Pro dilectione tua, & verecundia mutua consulendum me existimasti, Frater charissime, quid mihi videatur de Histrione quodam, qui apud vos constitutus, in ejusdem adhuc artis suæ dedecore perseverat, & magister, & doctor non erudiendorum, sed perdendorum puerorum, id quod male didicit, ceteris quoque insinuat; an talis debeat communicare nobiscum. Puto nec Majestati Divinæ, nec Evangelicæ Disciplinæ congruere, ut pudor, & honor Ecclesiæ tam turpi, & infami contagione fœdetur.*

Idem colligitur ex Concilio Arelatensi I. Canone V. *De Theatricis, & ipsos placuit, quamdiu agunt, a Communione separari.*

Publicis peccatoribus neganda Communio.

Idem docet *S. Joannes Chrysostomus* Homilia LXXXIII. in Matthæum, Sacerdotes ita compellans: „ Magno (*inquit*) studio, & diligenti cura Dona „ hæc distribuatis. Non parva vobis imminet pœna, si quem aliqua improbitate „ teneri scientes, ei hujus Mensæ participationem permittatis. Sanguis enim „ ejus ex manibus requiretur vestris. Si Dux igitur quispiam, si Consul ipse, „ si qui diademate ornatur, indigne adeat, cohibe, ac coerce: majorem tu illo „ habes potestatem. Ita si limpidissimus aquæ fons, ut intactum gregi servares, „ tibi commissus esset, cum petulcos sues, ac sordidissimos venire aspiceres, „ non patereris in fluenta illos descendere, nec fontem ab his perturbari. „ Nunc vero, cum non aquæ, sed Sanguinis, & Spiritus sacratissimus fons commissus tibi sit, si peccatis inquinatissimos videbis accedere homines, non „ indignaberis, neque prohibebis? Et quam veniam hujus contemptus consequeris? Sed unde, inquies, ego illum, atque illum, qualis sit cognoscere possum? Non de ignotis, sed de notis hæc disputo... Corpus Christi etiam hæc „ multitudo est: quare cavendum tibi est, qui hæc Mysteria ministras, ne Dominum irrites, corpus hoc non purgando, ne acutum gladium pro cibo præbeas. Sed si quidem aliquis præ vecordia, & amentia Mensam adiverit, nullo „ timore territus abjice: Deum, non hominem timeas... Quod si ipse pellere „ non audes, mihi dicas, non permittam ista fieri: animam prius tradam meam, „ quam Dominicum alicui Corpus indigne: sanguinemque meum effundi potius „ patiar, quam sacratissimum illum Sanguinem præter quam digno concedam. „ Quod si quis venerit cum sordibus ignoranter, nulla vestra culpa est, si „ multam prius adhibueritis diligentiam. Nam hæc mihi de notis, ac manifestis disputata sunt, quibus emendatis, cito nobis Deus etiam ignotos notificabit.

Idem docet *S. Augustinus* Serm. CCCXCII. alias XLIX. inter Hom. L. *A Communione* (inquit) *se cohibeant, qui sciunt, quia novi peccata ipsorum, ne de cancellis projiciantur*.

Secundum hęc Provinciale Conc. Mechlinienſe anno 1607. Tit. 7. c. 7. decrevit, ut

ut *Concubinarii publici, antequam concubinas suas actu dimiserint, ad S. Communionem non admittantur: neque etiam publici usurarii, vel palam inimicitias exercentes, nisi illis usuris renunciaverint, & injusta lucra restituerint, aut de iis restituendis cautionem dederint; & hi reipsa pacem composuerint, vel sese ad reconciliationem debite obtulerint.*

Et S. Carolus Borromæus in Instructionibus Pastorum pro administranda in suis Ecclesiis Eucharistia, *Neminem*, inquit, *peccatis publicis irretitum ad Communionem excipiet, nisi prius scandalo publico satisfecerit, etiamsi absolutionis a Pœnitentiariis, aut Confessoribus, etiam Regularibus, acceptæ testimonium produxerit.*

REGULA II.

PEccatoribus occultis S. Communionem publice petentibus non debet denegari.

Cum enim quilibet Christianus, hoc ipso quod baptizatus est, sit admissus ad Dominicam Mensam, non potest ei jus suum tolli, nisi pro aliqua causa manifesta (inquit *S. Thomas* III. p. q. lxxx. art. VI.)

Confirmatur ex *S. Jo: Chrysostomo* loco mox laudato, & ex *S. Augustino* Serm. CCCLI. alias Hom. L. inter quinquaginta. *Nos vero* (inquit) *a communione prohibere quemquam non possumus (quamvis hæc prohibitio nondum sit mortalis, sed medicinalis) nisi aut sponte confessum, aut in aliquo sive sæculari, sive Ecclesiastico Judicio nominatum, atque convictum. Quis enim sibi utrumque audeat assumere, ut cuiquam ipse sit & Accusator, & Judex?*

Idem exemplo suo Christus docuit, cum Judam Iscariotem traditionis scelus agitantem, ac furem, ad Corporis & Sanguinis sui Communionem admisit. Unde *S. August.* Epist. XLIII. alias CLXII. ad *Eleusium, Glorium*, &c. cap. VIII. *Tolerat ipse Dominus Judam, diabolum furem, & venditorem suum: finit accipere inter innocentes Discipulos, quod Fideles noverunt, Pretium nostrum*, Et Epist. seq. ad eosdem: *Traditorem enim suum, qui jam pretium ejus acceperat, usque ad ultimum pacis osculum inter innocentes secum esse passus est. Quibus non tacuit inter illos esse tanti sceleris hominem; & tamen primum Sacramentum Corporis, & Sanguinis sui, nondum illo excluso, communiter omnibus dedit.* Privari quidem Communione Judas merebatur, spectata ejus malitia. *Sed quia Christus nobis debuit esse exemplum justitiæ, non conveniebat ejus magisterio, ut Judam occultum peccatorem, sine accusatore, & evidenti probatione ab aliorum Communione separaret, ne per hoc daretur exemplum Prælatis Ecclesiæ similia faciendi, & ipse Judas exasperatus inde sumeret occasionem peccandi. Et ideo dicendum est, quod Judas cum aliis Discipulis Corpus Domini, & Sanguinem suscepit.* Christo quidem nota erat Judæ iniquitas, & perfidia, ut Deo; sed non erat ei nota per modum, quo hominibus innotescit: *Ideo Christus Judam non repulit a Communione, ut daret exemplum, tales peccatores occultos non esse ab aliis Sacerdotibus expellendos* (inquit *S. Thomas* III. p. q. lxxxi. art. II.)

Denique charitas jubet, ut famæ proximi consulatur, & scandalum aliis non creetur: at proximi fama læderetur, & scandalum aliis crearetur, si proderetur crimen occultum; quamobrem illi, cujus crimen occultum est, negari communio non debet, cum publice petit. Ita *S. Thomas* in IV. Sententiarum. dist. IX. q. I. art. V.

Sacra Communio peccatoribus occultis publice petentibus non neganda.

Licet porro pejus sit peccatori occulto peccare mortaliter sumendo Corpus Christi, quam infamari; pejus est tamen Sacerdoti Communionem administranti peccare mortaliter, infamando injuste peccatorem occultum, quam quod ille mortaliter peccet (inquit *S. Thomas* qu. & art. III. p. laudatis, ad II.) Quia nullus debet peccatum mortale committere, ut alium liberet a peccato. Non sunt enim facienda mala, ut eveniant bona: & *Periculosissime admittitur compensatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, ut nos faciamus mali aliquid, ne alius gravius malum faciat* (inquit *S. Augustinus* Quæstione XLII. in Genesim.) Unde & *Innocentius III.* Lib. IV. *De Mysteriis Missæ*, C. XIII. *Cum nemo*

nemo (inquit) *debeat unum mortale committere, ut proximus aliud non committat, eligendum eſt potius Sacerdoti non prodere peccatorem, quam ut ille non peccet: ſed peccator debet potius eligere, ut abſtinendo reddatur ſuſpectus, quam ut communicando manducet indignus.*

Nec vero par eſt ratio pharmaci mortiferi, quod Medicus ægroto, etiam volenti, & petenti, dare non debet, & Sacramenti Euchariſtiæ, ex cujus indigna ſumptione Sacerdos novit mortem inferendam homini peccatori. Nam pharmacum per ſe, & naturaliter operatur: hoc autem Sacramentum non per ſe, ſed culpa indigne ſumentis ipſi mors eſt. Deinde jus non habet æger ad pharmacum ſibi nociturum; immo vero jus habet ad vitam, quæ hoc pharmaco extinguitur: at peccator occultus jus habet ad ſumptionem Euchariſtiæ, cum in facie Eccleſiæ non conſtet, ipſum amiſiſſe jus ſuum. Adde, quod *Potius deberet eligere Medicus medicinam eſſe mortiferam infirmo, quam ſibi, ſi alterutrum oporteret, & ſimiliter Sacerdos potius deberet eligere quod peccator ſumat ad perditionem ſuam, quam ipſe deneget in perditionem propriam, ſcandalizando, & peccatum occultum revelando. Et præterea non eſt certum, utrum ſit ei mortifera, quia* Spiritus ubi vult ſpirat. *Unde ſubito poteſt eſſe compunctus, & divinitus a peccato purgatus, & divina inſpiratione ad Sacramentum accedere* (inquit *S. Thomas* in IV. *Sententiarum*, Diſt. IX. Qu. I. A. V.)

Joan. 1.

Nec etiam par eſt ratio gladii, qui reddi non debet homini furioſo petenti, ut ſibi, vel alteri mortem inferat. Primo, quia ſubtractione gladii vitatur homicidium: ſubtractione autem Sacramenti non vitatur peccatum illud indigne ſumere volentis, ſed ſolum actus exterior: *Ita* ſi quidem *petitione peccavit mortaliter in peccatum mortale conſentiens*, ut ait *S. Thomas* Secundo, quia negando gladium, nulla infamiæ labe aſpergitur proximus: at negando Sacramentum grave vulnus infertur famæ proximi. Tertio, quia vita corporis reparari non poteſt: at damnum animæ reſarciri poteſt a Deo peccatoris voluntatem mutante: ut ejus miſericordia ſæpe contingit. Quarto, quia Sacerdos agit ut publicus bonorum communium diſpenſator: ille autem, apud quem alter gladium depoſuit, privata perſona eſt, cujus proinde actio ſcientia privata dirigi debet. Sicut autem parere teneretur homo ſententiæ Judicis gladium homini reddere jubentis, quem furioſum quidem noſſet ille, ſed certis documentis probare non poſſet: ita peccatori quem talem eſſe publicis teſtimoniis, aut Judicis ſententia, vel propria confeſſione in aliquo Judicio ſive ſæculari, ſive Eccleſiaſtico facta, non conſtat, jus ſuum reddendum eſt circa ſumptionem Sacramenti, quod ei in foro exteriori debetur.

Confirmatur hoc diſciplinæ caput ex C. *Si tantum*, Cauſa VI. Qu. II. ex Concilio Vaſenſi I. Canone VIII. cujus hæc ſunt verba: *Si tantum Epiſcopus alieni ſceleris ſe conſcium novit, quamdiu probare non poteſt, nihil proferat, ſed cum ipſo ad compunctionem ejus ſecretis correptionibus elaboret*, &c. Item c. *Placuit*, ibidem, quod ex Canonibus Africanis * CXXXII. & CXXXIII. conflatum eſt, quorum hæc ſunt verba: *Placuit, ut ſi quando Epiſcopus dixit, aliquem ſibi ſoli proprium crimen fuiſſe confeſſum, atque ille neget, & pœnitere noluerit: non putet ad injuriam ſuam Epiſcopum pertinere, quod illi ſoli non creditur, etſi ſcrupulo propriæ conſcientiæ ſe dicit neganti nolle communicare... Quandiu excommunicato non communicaverit ſuus Epiſcopus, eidem Epiſcopo ab aliis non communicetur Epiſcopis: ut magis caveat Epiſcopus, ne dicat in quemquam, quod aliis documentis convincere non poteſt.* Item ex cap *Si Sacerdos*, Extra, *De Officio Judicis ordinarii*, ubi *Eugenius* Pontifex ita ſtatuit. *Si Sacerdos ſciat pro certo aliquem eſſe reum alicujus criminis; vel ſi confeſſus fuerit, & emendare noluerit; niſi judiciario ordine quis probare poſſit,*

* In Codice Eccleſiæ Africanæ.

non

non debet eum arguere nominatim, ſed indeterminate: ſicut dixit Chriſtus: Unus veſtrum me traditurus eſt: *Sed ſi ille, cui damnum illatum eſt, petierit juſtitiam, poteſt excommunicare Auctorem damni, licet etiam ei confeſſus ſit; ſed tamen non nominatim poteſt eum removere a Communione, licet ſciat eum eſſe reum: quia non ut Judex ſcit, ſed ut Deus: ſed debet eum admonere, ne ſe ingerat: quia nec Chriſtus Judam a Communione removit.*

REGULA III.

SI peccator occultus, cujus crimen Sacerdoti notum eſt, Euchariſtiam in occulto petat, *Debet ei denegare, & monere, ne publice petat.*

Ita *S. Thomas* in IV. *Sententiarum*, Diſt. IX. Q. I. A. V. Nullum enim eſt ſcandali, vel infamiæ periculum, ſi eo in caſu negetur. Atque hanc fuiſſe conſtantem Angelici Doctoris ſententiam, colligitur ex A. III. Partis ſupra laudato in Reſponſione ad primum, ubi ait: *Sancta prohibentur dari canibus, id eſt, peccatoribus manifeſtis: ſed occulta non poſſunt publice puniri, ſed ſunt divino judicio reſervanda.* Quibus verbis innuit, poſſe aliquo modo puniri occulte, Communionem negando privatim, & in occulto petentibus. Queſt. LXXX. Art. VI.

REGULA IV.

PEccatori vehementiſſima ſuſpicione criminis ex fama publica laboranti, negari debet Euchariſtia.

Ita docet *S. Thomas* in IV. *Sententiarum*, Diſt. LX. Q. I. A. V. Quæſtiuncula II. *Triplex* (inquit) *eſt ſuſpicio quædam violenta, ad cujus contrarium non admittitur probatio; ſicut ſi inveniatur ſolus cum ſola nudus in lecto, loco ſecreto, & tempore apto ad commixtionem: alia eſt probabilis; ſicut ſi inveniatur ſolus cum ſola colloquens in locis ſuſpectis, & frequenter: tertia eſt præſumptuoſa, quæ ex levi conjectura ortum habet. Hæc autem ultima deponenda eſt; ſecunda non debet denegari; quia pœna non infligitur, ubi culpa ignoratur: ſed de prima eſt idem judicium, quod de peccato. Unde ſi ſit ſuſpicio procedens ex fama publica, non debet ei dari neque in occulto, neque in manifeſto.* Si autem ſit ſingularis ipſius Sacerdotis ſuſpicio; quantumvis violenta, *Debet dari in publico, ſed non in occulto.*

REGULA V.

POſt pœnitentiam, & reconciliationem, etiam publicis peccatoribus non eſt Communio deneganda, præcipue in articulo mortis (inquit *S. Thomas* III. P. Q. LXXX. A. VI.) Idque colligitur ex Concilio Carthaginenſi III. Canone XXXV. cujus hæc ſunt verba: *Scenicis, atque hiſtrionibus, ceteriſque hujuſmodi perſonis, vel Apoſtaticis, converſis, vel reverſis ad Dominum, gratia, vel reconciliatio non negatur.*

REGULA VI.

HOſtiam non conſecratam loco conſecratæ dare peccatori non licet.

In Sacramento enim veritatis nulla fictio eſſe debet. Præterea, cum nemo Carnem Chriſti manducet, niſi prius adoraverit, ut ait *S. Auguſt.* exponens verſum illum Pſal. XXI. *Manducaverunt, & adoraverunt*; necnon illum Pſal. XCVIII. *Adorate ſcabellum pedum ejus, quoniam ſanctum eſt*: Sacerdos occaſionem idololatriæ daret tum ſumenti, cum aliis præſentibus. Unde *Innocentius III. C. De homine*, Extra, *De Celebratione Miſſarum*, ait: *Cum ergo falſa ſint abjicienda remedia, quæ veris ſunt periculis graviora, licet is qui pro ſui criminis conſcientia reputat ſe indignum, peccet graviter, ſi ſe ingerat irreverenter ad illud; gravius tamen videtur offendere, qui ſic fraudulenter illud præſumpſerit ſimulare: cum ille in ſolius miſericordis Dei manum incidat, iſte vero non ſolum Deo, cui non veretur illudere, ſed populo, quem decipit, ſe adſtringat.* Ita & *S. Thomas* III. P. Q. LXXX. A. VI. ad ſecundum, & Quodlibeto V. Quæſt. VI. A. II. ubi & ad III. ait: „ Stultus eſſet Medicus, qui cum majori ſuo periculo minus pericu-

„ lum infirmis vellet impedire; puta ſi vellet ipſe venenum bibere, ne infir-
„ mus biberet vinum: multo autem magis peccat Sacerdos fictionem fa-
„ ciens in Sacramento Chriſti, quam peccator indigne ſumens: unde ſtul-
„ tus eſſet Sacerdos, ſi, ut vitaret peccatum ſubditi, ipſe gravius pecca-
„ ret, fictionem faciens in Sacramento veritatis.

REGULA VII.

CORPUS *Chriſti ſuſpectis de crimine dare non licet ad illius manifeſtationem.* Non enim is eſt divini Sacramenti finis, neque ideo inſtitutum eſt a Chriſto, ut alicujus peccatum manifeſtetur. Denique, id fieri non poteſt ſine tentatione Dei, adeoque nec ſine peccato: *Et gravius videretur* (inquit *S. Thomas* in Reſponſione ad III.) *ſi in hoc Sacramento, quod eſt inſtitutum ad remedium ſalutis, aliquis incurreret judicium mortis.* Tertio, daretur occaſio indignæ Communionis, dum ille, qui crimen commiſiſſet, nolens ſe prodere, cum aliis ad S. Communionem accederet. Nec vero ulla eſt id faciendi neceſſitas, cum occulta peccata ſint Dei judicio reſervanda. Et quamvis nonnulli Canones hujuſmodi probationem per Corpus Chriſti permiſerint, ut Conc. Vvormatienſis can. XV. relatus cauſa II. qu. IV. cap. *Sæpe contingit*, qui hoc medio furta in Monaſteriis commiſſa jubet explorari; hi tamen Canones ſunt abrogati contrariis Romanorum Pontificum Decretis, ut conſtat ex cap. *Conſuluiſti*, diſt. II. *De Conſecratione*, &c. *Ex tuarum*, Extra, *De Purgatione Canonica*.

REGULA VIII.

SI publici peccatores, manifeſtoque infames, ad Pœnitentiam, & Communionem admiſſi, poſtea in eisdem peccatorum ſordibus verſabuntur; ad hujus Sacramenti perceptionem rurſus ne facile admittantur, quoad ipſe Parochus, qui illorum curam gerit, eos vitam, & mores reipſa emendaſſe perſpexerit.

Ita *S. Carolus in Inſtructionibus*.

ARTICULUS II.
PRAXIM OMNINO SPECTANS.

De Præparatione Animi, & Corporis ad Sacram Communionem neceſſaria.

§. I.

De Præparatione Animi.

DE Animi præparatione hæc potiſſimum populo Chriſtiano tradenda, & explicanda docent Conc. Trid. Catechiſmus, & *S. Carolus* in *Inſtructionibus*.

Actis Fidei diſpoſitiones ſunt ad Sac. Communionem neceſſariæ. 1. Cor. 2. 29.

I. Primum Fidelis unuſquiſque ita paratus, & inſtructus eſſe debet, ut diſcernat menſam a menſa, hanc ſacram ab aliis profanis, cœleſtem hunc Panem a communi: atque hoc fit, cum hujus SS. Sacramenti fidem integram tenemus, & certo credimus, in eo præſens eſſe verum Corpus, & Sanguinem Domini, quem in Cœlo Angeli adorant, ad cujus nutum columnæ Cœli contremiſcunt, & pavent, cujus gloria plenum eſt cœlum, & terra. Hoc nimirum eſt, *Dijudicare Corpus Domini*; quod Apoſtolus admonuit: cujus tamen Myſterii magnitudinem venerari potius oportet, quam in diſputationibus ejus veritatem curioſius perquirere. Sciat etiam neceſſe eſt, qui ad hujus Sacramenti participationem admittitur, in Communione, quæ ſub una tantum ſpecie a Laicis ſumitur, integrum Corpus Domini etiam cum Sanguine ſumi; & cum frangitur hoſtia conſecrata, totum Chriſti Corpus in qualibet parte fracta contineri. Primum itaque præparandus ad S. Communionem animus eſt per fidei plenitudinem, ſecundum illud ad Heb. X. *Accedamus cum vero corde in Fidei plenitudine*: Cum vero corde, ideſt, cum vero intellectu ſine errore. In plenitudine fidei, ideſt, plena fide credentes quæ non videmus, ſcilicet ſub ſpecie panis eſſe totum Chriſtum, verum hominem, & verum Deum. Propter hujus fidei meritum dicitur I. Pet. I. *Credentes in Chriſtum, quem non videtis, exultabitis lætitia inenarrabili, & glorificata, reportantes finem fidei veſtræ, ſalutem animarum.*

II. Se-

II. Secundo conſcientiam noſtram ſcrutari diligenter debemus, ne forte exitiali aliquo peccato contaminati ſimus, ut prius Contritionis, & Confeſſionis medicamento illud eluatur, ſecundum divinum illud *Præceptum*, ab Apoſtolo promulgatum: *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de Calice bibat.* Eccleſiaſtica autem conſuetudo *declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa Sacramentali Confeſſione ad Sac. Euchariſtiam accedere debeat* (inquit Synodus Tridentina ſeſs. XIII. cap. VII.) *Quod a Chriſtianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc Sancta Synodus perpetuo ſervandum eſſe decrevit, modo non deſit illis copia Confeſſoris: quod ſi, neceſſitate urgente, Sacerdos abſque prævia Confeſſione celebraverit, quamprimum confiteatur.* Idem ſtatuit Synodus Rothomagenſis anni 1581. Burdigalenſis 1583. cap. v. Bituricenſis 1584. Aquenſis 1585. Neceſſitatem urgentem intellige, cum Parocho ratione ſui officii neceſſario celebrandum eſt, ut populus Eccleſiæ præcepto de Miſſa diebus Dominicis, & Feſtis audienda ſatisfaciat: vel ut Hoſtias ad infirmorum Communionem conſecret; vel cum Miſſam celebrans alicujus peccati mortalis meminit poſt Conſecrationem, aut etiam ante, nec Sacerdotem a quo abſolvatur, abſque ſcandalo vocare poteſt: deeſſe etiam cenſetur Confeſſarius, cum ex Confeſſione alicujus peccati, vel circumſtantiæ neceſſariæ, probabiliter timet Pœnitens ſibi, vel Confeſſario, vel alteri, grave damnum animæ, vitæ, vel famæ: ut docet *S. Thomas* in IV. *Sententiarum*, diſt. XVII. qu. III. art. III. quæſt. IV. ad quintum.

Conſcientiæ puritas diſpoſitio ad S. Communionem neceſſaria.

Diſpoſitiones ad Sacr. Communionem,

Eamdem Regulam tradit, & explicat Liber Synodicus Eccleſiæ Nemauſenſis anno 1284. editus. „ Illud (inquit) diſtrictiſſime prohibemus, ne aliquis in mortali peccato conſtitutus Miſſam celebret, niſi prius confeſſus fuerit expreſſe, „ & nominatim de illo peccato, ſi Sacerdotem inveniat, cui valeat confiteri. „ Si vero non poſſit alium Sacerdotem habere, cui confiteatur, non celebret, „ niſi neceſſitas immineat, quæ ſine gravi ſcandalo nequeat præteriri, ut ſi „ dies feſtivus advenerit, & populus jam convenerit ad Divina, vel Corpus „ alicujus Parochiani defuncti præſens ſit in Eccleſia, vel Nubentes ad Eccleſiam convenerint Matrimonium contracturi; propter quæ, ut ſcandalum „ evitetur, ipſum oporteat celebrare. In ipſis vero caſibus ſi veram contritionem habeat Sacerdos de illo peccato mortali, in quo eſt conſtitutus, & „ proponat, quam cito poterit, confiteri alii Sacerdoti: credimus, Magiſtrorum noſtrorum ſententiis inhærendo, quod valeat celebrare: ſed ſi eam „ contritionem non haberet, nec propoſitum confitendi, celebrare in his caſibus „ non præſumat, quantamcumque neceſſitatem, vel ſcandalum videat imminere.

Quamvis porro caſum illum neceſſitatis urgentis, & defectus Confeſſarii, in quo Tridentinum Conc. Sacerdotem abſque prævia Confeſſione licite celebrare poſſe ſignificat, Theologi plerique ad alios Fideles ad Sacram Communionem accedere volentes etiam pertinere aſſerant: ut pari jure abſque prævia Confeſſione Euchariſtiam ſumere poſſint in ſimilibus anguſtiis conſtituti: cavendum eſt nihilominus ne facultas illa nimium extendatur. Nam ſi deſit copia Confeſſarii Laico ultimo die Quindenæ Paſchalis potius abſtinendum eſt a S. Communione, quam ad eam accedendum abſque Confeſſione lethalis alicujus peccati. Ab obſervatione enim Eccleſiaſtici præcepti excuſat impotentia, vel neceſſitas: nec propter illius obſervantiam præceptum divinum violare uſquam licet. Præceptum autem de Communione Paſchali Eccleſiaſticum eſt, quoad temporis determinationem: ab ejus igitur obſervatione ſtato tempore eſcuſat impotentia, vel neceſſitas: cum autem aliquis mortali peccato contaminatus eſt, nec præſentem habet Confeſſarium nec abſentem adire poteſt, cenſetur impotens in illis anguſtiis ad ſatisfaciendum Eccleſiæ præcepto de Communione Paſchali:

Diſpoſitiones ad Sacr. Communionem.

poteſt

poteſt ergo illam differre, donec habeat copiam Confeſſarii, vel abſentem adire poſſit. Cum vero divinum ſit præceptum de peccato mortali eluendo iis mediis, quæ Chriſtus inſtituit, antequam Euchariſtiæ Sacramentum ſumamus; non eſt illud prætermittendum, ac violandum, ut Communio percipiatur intra Quindenam Paſchalem. Metus etiam imminutionis famæ non eſt ſufficiens ratio, ut Clericus, Monachus, vel Monialis, abſque Confeſſione prævia communicent iis diebus, quibus generalis Communio Clericis, Monachis, vel Monialibus ſecundum Ordinis, vel Seminarii Statuta, aut conſuetudinem indicta eſt, ſi mortalis peccati conſcientiam habeant, quod tunc confiteri non poſſint: quia (ut ait *Innoc. III.* Lib. IV. *De Myſteriis Miſſæ*, c. 13.) *Peccator debet potius eligere, ut abſtinendo reddatur ſuſpectus, quam ut communicando manducet indignus.* Et (ut ait *S. Thomas*, III. p. q. LXXX. art. VI.) *Pejus eſt peccatori occulto peccare mortaliter ſumendo Corpus Chriſti, quam infamari.* Unde *Peccator occultus potius deberet eligere infamari, quam indigne ad Menſam Domini accedere.* Nec ſatis eſt, ut actum contritionis elicere conetur: cum enim in Euchariſtia contineatur Sanctus Sanctorum, qui ad eam accedit, curare debet, ut ſit ſanctificatus: unde Diaconus olim ante Communionem clamabat, *Sancta Sanctis*. At quamvis per contritionem aliquando contingat hominem Deo reconciliari, & peccatorum remiſſionem obtinere ante Sacramentalem Abſolutionem, id tamen ſemper non accidit, cum non omnis contritio ſit *Charitate perfecta*. Quæ autem charitate perfecta non eſt, *Sine Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequit* (ut docet Concilium Trident. Seſſione XIV. cap. IV.)

Solutio dubiorum aliquot circa Confeſſionem ſacræ Communioni præmittendam.

Rogabis primo, quæ diſpoſitio neceſſaria ſit Sacerdoti abſque prævia Confeſſione celebranti, cum urget neceſſitas, & copia Confeſſarii deeſt, ſi peccati mortalis conſcientiam habeat?

Reſpondeo, neceſſariam eſſe veram contritionem, ſincerum ſcilicet de peccatis dolorem ob Deum offenſum, & ex Dei ſuper omnia dilectione conceptum. Non minor enim præparatio neceſſaria eſt ad ſumendam Euchariſtiam ei, qui Confeſſionem præmittere Communioni non poteſt, urgente neceſſitate, & non habita copia Confeſſarii, quam adulto ad Baptiſmum accedenti. Neceſſe porro eſt ut adultus ad Baptiſmum accedens *Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiat, ac propterea moveatur adverſus peccata per odium aliquod, & deteſtationem* (ut docet Concilium Tridentinum, Seſſione VI. Cap. VI.) Eadem itaque præparatio neceſſaria eſt ei, qui peccato mortali contaminatus eſt, quod confiteri non poteſt urgente celebrandi, & communicandi neceſſitate: immo eo major, quod Euchariſtia non eſt Sacramentum mortuorum, ut Baptiſmus, ſed viventium, ideoque per ſe exigit, ut ſuſcipiens ſit in ſtatu gratiæ conſtitutus.

Rogabis ſecundo, utrum ille, cujus memoriæ occurrit mortale peccatum, cujus in Confeſſione oblitus eſt, illud ante Communionem confiteri teneatur, cum *Peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intelligantur*, eademque Abſolutione Sacramentali condonata (ut docet Concilium Tridentinum Seſſione XIV. Cap. V.)

Diſpoſitiones ad ſacram Communionem.

Reſpondeo, ad illius peccati Confeſſionem teneri prius quam Euchariſtiam ſuſcipiat: quia non ſolum præcipitur Confeſſio ante ſacram Communionem, ſed ut fiat integre de omnibus, quorum habetur memoria. Peccata vero, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum eadem Confeſſione incluſa eſſe intelliguntur, & generali contritione delentur; ea tamen lege, ut paratus ſit pœnitens ad ea, quæ ſubinde in memoriam revocata fuerint, ſigillatim confitenda Sacerdoti.

Rogabis tertio, quid facto ſit opus ei, qui ſolam opinionem, vel probabile dubium habet de peccato mortali non confeſſo?

Reſpondeo, peccati illius Confeſſionem Sacramentalem ab ipſo præmitti oportere

tere ſacrę Communioni, alioqui ſacrilegę Communionis periculo ſe exponit

Rogabis quarto, utrum Sacerdos, qui abſque prævia Confeſſione in caſu neceſſitatis celebravit cum peccati mortalis conſcientia, quamprimum confiteri debeat ex præcepto; an ſolum congruat ipſum confiteri ex conſilio; nec debeat quærere Confeſſarium, & adire; ſed expectare latis ſit opportunitatem?

Reſpondeo, præceptum eſſe quantocius implendum, ut probant Concilii Tridentini verba, *Quamprimum confiteatur*. Accedit Decretum Concilii Burdigalenſis anno 1583. celebrati, Cap v. *Celebraturi Sacerdotes, conſcientiam ſuam prius diligenter excutiant, atque examinent, & piam aliquam meditationem præmittant. Peccatorum vero Confeſſionem octavo quoque die, aut ſæpius faciant, quoties aliquo ſe peccato gravatos ſenſerint. Sibi autem conſcii mortalis peccati, quantumvis ſibi contriti videantur, abſque præmiſſa Sacramentali Confeſſione ad ſacrum Altaris Myſterium non accedant. etiamſi ex officio incumbat celebrare, modo non ſit illis copia Confeſſoris. Quod ſi neceſſitate urgente Sacerdos aliquis abſque prævia Confeſſione celebraverit, quamprimum confiteatur*. Idem conſtat ex Decreto *Alexandri VII.* Pontificis Maximi, qui inter plures Articulos Moralis corruptæ, duos iſtos damnavit die decima-octava Martii anno Domini milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo ſexto.

Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate, cum peccato mortali, confitendi quamprimum, eſt conſilium, non præceptum. Propoſitio damnata.

Illa particula, Quamprimum, *intelligitur, cum Sacerdos ſuo tempore confitebitur*.

His dubiis diſcuſſis, pergamus in explicanda præparatione Animi ad dignam Communionem neceſſaria. Manna in urna aurea conſervatum teſtatur Apoſtolus ad *Hebræos* IX. quo ſignificatum eſt, animam Chriſtum, qui panis eſt vivus, ſuſcepturam, inſtar auri puriſſimi mundam eſſe debere. *Pura* autem *conſcientia eſt* (inquit Hugo a S. Victore) *quando non habet de præterito juſtam accuſationem, de præſenti injuſtam delectationem, ſed de futuro juſtam voluntatem*. In hujus rei typum *Joſeph petiit a Pilato Corpus Jeſu. Et accepto corpore, involvit illud in ſindone munda*. Matth. 27. Unde Sacramentum Euchariſtiæ, ſecundum Eccleſiæ morem, in puro linteo celebratur. In tribus vero, quæ corporale linteum ad candorem perducunt, tria deſignantur, quæ ad animarum noſtrarum purgationem, & munditiam conferunt, ut obſervat *S. Thomas*, Opuſculo LVIII. *De Sacramento Altaris*, c. XV. Primo enim lavatur, deinde torquetur, tertio exſiccatur: ita ut animæ munditia neceſſaria ad dignam Communionem procuretur, debet primum Chriſtianus aqua lachrymarum ablui; deinde Pœnitentiæ operibus torqueri; tertio, fervore divini amoris a carnalium deſideriorum humore ſiccari.

III. Tertio, omnem diſtractionem mentis, animique ſomnolentiam depellere ſtudeat Chriſtianus ſacram Euchariſtiam ſumpturus. Animi Attentio.

IV. Quarto, exquirat tacitus a ſe ipſo cum timore, an illud *S. Petri* ſibi uſurpare liceat: *Domine, tu ſcis, quia amo te*. Joan. 21. 25. Amor Dei. Nihil enim æquius eſt, quam ut eximio Chriſti in nos amori, qui ſe totum nobis dedit, naſcens ſocium, conveſcens in edulium, moriens in pretium, regnans in præmium, nos ipſos totos rependamus. Ergo *Si amare pigebat, ſaltem redamare non pigeat* eum, qui *Cum dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos*; eiſque incomparabile dedit amoris pignus, Corpus, & Sanguinem ſuum, ſe ipſum, totum quantus eſt.

V. Quinto, unuſquiſque a ſe ipſo quærat, num pacem cum aliis habeat, num proximos vere, atque ex animo diligat. *Si ergo offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adverſum te: relinque ibi munus tuum ante Altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum*. Verba ſunt Chriſti, Matth. v. 23. 24. Quæ *S. Joannes Chryſoſtomus* Homilia XVI. in *Matth.* præclare edidiſſerit. *O ineffabilem erga homines amorem Dei! Interrumpatur, inquit, cultus meus, ut tua charitas integretur.* Concordia cum proximo.

Sacri-

Sacrificium mihi eſt fratrum reconciliatio. Quam propoſito palam Sacrificio fieri jubet, oſtendere volens, quod honoret maxime charitatem, & hanc acceptiſſimum eſſe ſacrificium ducat; abſque iſta vero nec illud ſuſcipiat, & ut irretractabilem quamdam reconciliationis neceſſitatem imponat.

Hinc *S. Auguſtinus* Tractatu XXVI. in Joannem, *Antequam*, inquit, *ad Altare accedatis, attendite, quid dicatis*: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. *Dimittis, dimittetur tibi: ſecurus accede, panis eſt, non venenum. Sed vide, ſi dimittis: nam ſi non dimittis, mentiris, & ei mentiris, quem non fallis. Mentiri Deo potes, Deum fallere non potes. Novit ille quid agat. Intus te videt, intus te examinat, intus inſpicit, intus judicat, intus aut damnat, aut coronat.*

Et Sermone CCLXXII. Ad infantes ante Altare, de Sacramento: *Dominus Chriſtus Myſterium pacis, & unitatis noſtræ in ſua Menſa conſecravit. Qui accipit Myſterium unitatis, & non tenet vinculum pacis, non Myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium contra ſe.*

Merito itaque Synodus Auguſtana anno Chriſti MDXLVIII. *Othone* Cardinali & Epiſcopo Auguſtano Præſide, Dilingæ celebrata, ſtatuit, ut *Qui erga proximum inimicitias, aut invidentiam ulciſci meditantem animum gerunt, aut qui proximos inique opprimunt, aut eorum exiſtimationi, & honori falſo derogant, ii omnes ad Venerabilis Sacramenti perceptionem non admittantur, donec vel pacem conciliando, vel aliena damna reſtituendo ſatisfaciant, & irrogatam Pœnitentiæ mulctam perſolverint.*

Pii deſiderii fervor.

VI. Sexto, ab omni deſiderio, delectatione, omnique ſenſus amore, quo divinæ charitatis ſtudium langueſcit, purum, integrumque animum conſervare ſtudeat Chriſtianus Euchariſtiam ſumpturus, ſenſuſque omnes ſeveritate quadam moderata cohibere, etiam in rebus licitis.

VII. Sanctis item meditationibus ad Dei amorem inflammet animi ſui voluntatem, quam pietatis operibus etiam, atque etiam ſæpe confirmet.

Deſiderium cęleſtis hujus cibi ſumendi excitet duplici conſideratione: quarum una eſt, ut altiſſimi hujus Sacramenti excellentiam, admirabileſque fructus meditetur: altera eſt, ut tacitus etiam cogitet ſpiritualem inopiam ſuam ſpiritualeſque ſuas neceſſitates. Hinc *S. Auguſt.* explicans illa verba Pſal. XXI. *Manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ*, ait: *Adorant Chriſtum, ſupplicant Chriſto, ſed non ſaturantur ſapientia, & juſtitia illius. Quare? Quia non pauperes. Pauperes autem, id eſt humiles corde, tanto plus eſuriunt, quanto plus manducant, tanto plus autem eſuriunt, quanto a ſæculo inanes ſunt ... Hæc ſaturitas qualis eſt? Deus panis eſt. Panis, ut lac fieret, deſcendit.*

Diſpoſitiones ad ſacram Communionem. Enarr. in Pſal. 131.

VIII. Præterea tacitus cogitet, quam indignus ſit, cui divinum hoc beneficium a Domino tribuatur. Quare illud Centurionis, de quo idem ipſe Salvator teſtatus eſt, ſe non inveniſſe tantam fidem in Iſrael, ex animo dicendum eſt: *Domine, non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum*: & cum ſumma humilitate ad ſacram Menſam hujus pabuli cęleſtis accedendum.

Matt. 8. 10.

Humilitas, diſpoſitio ad ſacram Commu. nionem neceſſaria.

IX. Humilitatem Chriſtus nos docuit in Incarnationis Myſterio, cum exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens, & habitu inventus ut homo: docet & in Euchariſtia ſub forma peregrina latens: illic Deus abſconditus ſub veritate carnis; hic ſub ſpecie panis: illic obediens Patri uſque ad mortem crucis; hic obediens quodammodo Sacerdoti uſque ad mortem myſticam, & typicam effuſionem ſui Sanguinis: illic cum peccatoribus manducans; hic peccatoribus ſe manducandum præbens: hic, & illic factus victima pro peccatis noſtris immolata: illic cruento, hic incruento ſacrificio: illic expoſitus injuriis Judæorum; hic injuriis, & ſacrilegiis improborum: utrobique humilitate ſua ſuperbiam noſtram curans. *Caput omnium morborum ſuperbia eſt quia caput omnium peccatorum*

ſu-

ſuperbia. Medicus quando ægritudinem diſcutit, ſi curet, quod per aliquam cauſam factum eſt, & ipſam cauſam, qua factum eſt, non curet, ad tempus videtur mederi. Cauſa manente morbus repetitur. Verbi gratia, expreſſius hoc dicam, humor in corpore ſcabiem, vel ulcera gignit: in corpore fit magna febris, & non parvus dolor: exhibentur quædam medicamenta, quæ ſcabiem compeſcant, & fervorem illum ulceris ſedent, & adhibentur, & proficiunt: vides hominem, qui fuit ulceroſus, & ſcabioſus, ſanatum; ſed quia humor ille non ejectus eſt, rurſus ad ulcus reditur. Cognoſcens hoc Medicus, purgat humorem, detrahit cauſam, & nulla erunt ulcera. Unde abundat iniquitas? Per ſuperbiam. Cura ſuperbiam, & nulla erit iniquitas. Ut ergo cauſa omnium morborum curaretur, ideſt ſuperbia, deſcendit, & humilis factus eſt Filius Dei. Quid ſuperbis homo? Deus propter te humilis factus eſt. Puderet te fortaſſe imitari humilem hominem; ſaltem imitare humilem Deum. Venit Filius Dei in homine, & humilis factus eſt: præcipitur tibi, ut ſis humilis, non præcipitur tibi ut ex homine fias pecus. Ille Deus factus eſt homo, tu homo cognoſce, quia es homo: tota humilitas tua, ut cognoſcas te. Ergo quia humilitatem docet Deus, dixit: „ Non „ veni facere voluntatem meam, ſed ejus voluntatem, qui miſit me. *Hæc enim commendatio humilitatis eſt. Superbia quippe facit voluntatem ſuam, humilitas facit voluntatem Dei. Ideo* „ Qui ad me venerit, non ejiciam foras. *Quare?* Quia non „ veni facere voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me. *Humilis veni, humilitatem docere veni, Magiſter humilitatis veni: qui ad me venit, incorporatur mihi; qui ad me venit, humilis fit: qui mihi adhæret, humilis erit, quia non facit voluntatem ſuam ſed Dei: & ideo non ejicietur foras, quia cum ſuperbus eſſet, projectus eſt foras... Doctor itaq; humilitatis venit non facere voluntatem ſuam, ſed voluntatem ejus, qui miſit illum. Veniamus ad eum, intremus ad eum, incorporemur ei, ut nec nos faciamus voluntatem noſtram, ſed voluntatem Dei: & non nos ejiciet foras, quia membra ejus ſumus, quia Caput noſtrum eſſe voluit docendo humilitatem. Ad extremum ipſum audite concionantem:* „ Venite ad me, qui laboratis, „ & onerati eſtis: tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite a me, quia mitis „ ſum, & humilis corde: *& cum hoc didiceritis, invenietis requiem animabus „ veſtris, unde non ejiciamini foras.* Quia deſcendi de cœlo, non ut faciam „ voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me: *humilitatem doceo, „ ad me venire non poteſt, niſi humilis. Non mittit foras, niſi ſuperbia: quomodo exit foras, qui ſervat humilitatem, & non labitur a veritate?...* Hæc eſt „ autem voluntas ejus, qui miſit me Patris, ut omne, quod dedit mihi, non „ perdam ex eo. *Ipſe illi datus eſt, qui ſervat humilitatem; hunc accipit: qui non ſervat humilitatem, longe eſt a Magiſtro humilitatis.* Ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo. *Sic non eſt voluntas in conſpectu Patris veſtri, ut pereat unus de puſillis iſtis. De tumentibus poteſt perire, de puſillis nihil perit; quia, niſi fueritis ſicut puſillus iſte, non intrabitis in Regnum cœlorum.* Verba ſunt *S. Auguſtini* Tractatu XXV. in Joannem.

Diſpoſitiones ad S. Communionem. Matt. 11. Joan. 6. 38. Matt. 18. 14. Matt. 18. 5.

Idem propius ad noſtrum argumentum Enarratione in Pſalmum XXXIII. *Dominus noſter Jeſus Chriſtus in Corpore, & Sanguine ſuo voluit eſſe ſalutem noſtram. Unde autem commendavit Corpus, & Sanguinem ſuum? De humilitate ſua. Niſi enim eſſet humilis, non manducaretur, nec biberetur. Reſpice altitudinem ipſius:* In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. *Ecce cibus ſempiternus; ſed manducant Angeli, manducant ſupernæ Virtutes, manducant cœleſtes Spiritus, & manducant, & ſaginantur, & integrum manet, quod eos ſatiat, & lætificat. Quis autem homo poſſit ad illum cibum? Unde cor tam idoneum illi cibo? Oportebat ergo, ut Menſa illa lacteſceret, & ad parvulos perveniret. Unde autem fit cibus lac? Unde cibus in lac convertitur, niſi per carnem trajiciatur? Nam mater hoc facit. Quod manducat mater, hoc manducat infans; ſed quia minus idoneus eſt infans, qui pane veſcatur, ipſum panem mater incarnat, & per humilitatem* Joan. 1.

mamil-

mamillæ & lactis ſuccum, de ipſo pane paſcit infantem. Quomodo ergo de ipſo pane paſcit nos Sapientia Dei? Quia Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. Saginantur illo Angeli; ſed ſemetipſum exinanivit, ut manducaret Panem Angelorum homo: humiliavit ſe factus obediens uſque ad mortem crucis, ut jam de cruce commendaretur nobis Caro, & Sanguis Domini.

Et lib. Annotationum in Job: *Præcipiens nubi, ut ſit ſuper terram, Carni ſuæ, ut per Sacramentum accipiatur in memoriam ejus, ad imitationem humilitatis, & formationem charitatis.*

Id confirmat Auctor Sermonis *De Eccleſiæ Dedicatione* inter Ambroſianos editi. *O fides Chriſtiana, quæ cum humilitate totum impetrare conſueviſti! Ecce religioſus Centurio ad accipiendam humilitatem fit dignior, cum ſe profitetur indignum; & dum ædes ſuas injurioſas putat, magis eas honorificas facit, & gratas. Magnæ enim, & perfectæ fidei vir, qui intelligeret Chriſtum cœlorum eſſe Deum, verebatur ne hoſpitii ſui eum angustiæ non reciperent. Ergo contradicente Centurione non pergit ad domum Dominus: non pergit Dominus, ſed pergit Domini medicina: non viſitat ægrum Salvator, ſed viſitat charitas Salvatoris.*

§. II.

De præparatione corporis.

Jejunos eſſe neceſſe eſt, qui ad ſacram Euchariſtiæ Communionem accedunt.

NEque vero animi ſolum, ſed etiam corporis præparatione opus eſt. I. Primo neceſſe eſt, ut Fideles ad ſacram Menſam jejuni accedant; ita ut ſaltem a media antecedentis diei nocte uſque ad illud temporis punctum, quo Euchariſtiam accipiunt, nihil comederint, aut biberint. Id Divino quidem Jure non eſt præceptum, ſed Eccleſiaſtico, cujus triplicem rationem affert *S. Thomas* III. P. Q. LXXX. A. VIII. Prima petitur ex reverentia Sacramenti, ut ſcilicet Corpus Domini in os hominis intret nondum aliquo cibo, aut potu infectum, & *Virgine adhuc ſaliva* (ut loquitur *Tertullianus*) in ſtomacum trajiciatur. Altera petitur ex ſignificatione; ut intelligamus, Chriſtum, & charitatem ejus debere primo fundari in cordibus noſtris, ſecundum illud Matt. VI. *Quærite primum Regnum Dei*. Tertia, ex periculo vomitus, & ebrietatis, quæ quandoque contingunt ex inordinato cibi, & potus appetitu, ſicut & Apoſtolus ait I. ad Cor. XI. *Alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt.*

Perpetua hæc fuit ab Apoſtolicis temporibus Eccleſiæ praxis, & diſciplina, cujus teſtes ſunt *Tertullianus* L. II. *Ad Uxorem*, C. V. *Non ſciet*, inquit, *Maritus, quid ſecreto ante omnem cibum guſtes. Et ſi ſciverit Panem, non illum credit eſſe, qui dicitur.* Quod ad Euchariſtiam ſpectat etiam domi tempore perſecutionum olim ſumi ſolitam.

S. Cyprianus Epiſtola LXIII. *Non mane* (inquit) *ſed poſt cœnam mixtum Calicem obtulit Dominus. Numquid ergo Dominicum poſt cœnam celebrare debemus, ut ſic mixtum Calicem frequentandis Dominicis offeramus? Chriſtum offerre oportebat circa veſperam diei, ut hora ipſa Sacrificii oſtenderet occaſum, & veſpera Mundi, ſicut in Exodo ſcriptum eſt*: Et occident illum omne vulgus Synagogæ filiorum Iſrael ad Veſperam: *Nos autem Reſurrectionem Domini mane celebramus.*

S. Joannes Chryſoſtomus Homilia XXVII. in I. Epiſtolam ad Corinthios: *Tu prius quam communices, jejunas, ut quomodocumque dignus appareas.*

S. Auguſtinus Epiſtola LIV. alias CXIII. ad Januarium. *Liquido* (inquit) *apparet, quando primum acceperunt Diſcipuli Corpus, & Sanguinem Domini, non eos accepiſſe jejunos. Numquid tamen propterea calumniandum eſt univerſæ Eccleſiæ, quod a jejunis ſemper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui-Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Chriſtiani prius Dominicum Corpus intraret, quam ceteri cibi. Nam ideo per univerſum orbem mos iſte ſervatur.*

Neque

Neque enim quia poſt cibos dedit Dominus, propterea pranſi, aut cœnati fratres ad illud Sacramentum accipiendum convenire debent; aut, ſicut faciebant, quos Apoſtolus arguit, & emendat, menſis ſuis iſta miſcere. Namque Salvator quo vehementius commendaret Myſterii illius altitudinem, ultimam hoc voluit altius infigere cordibus, & memoriæ diſcipulorum, a quibus ad Paſſionem digreſſurus erat; & ideo non præcepit, quo deinceps ordine ſumeretur, ut Apoſtolis, per quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſervaret hunc locum. Nam ſi hoc ille monuiſſet, ut poſt cibos alios ſemper acciperetur, credo quod eum morem nemo variaſſet.

„ *Cum vero ait Apoſtolus de hoc Sacramento loquens:* „ Propter quod, fratres, 1. Cor. 11.
„ cum convenitis ad manducandum, invicem expectate: ſi quis eſurit, 20.
„ domi manducet, ut non ad judicium conveniatis: *ſtatim ſubtexuit*; Cetera autem, cum venero, ordinabo. *Unde intelligi datur (quia multum erat, ut in Epiſtola totum illum agendi ordinem inſinuaret, quem univerſa per orbem ſervat Eccleſia, ab ipſo ordinatum eſſe, quod nulla morum diverſitate variatur.* Olim quidem toleravit Eccleſia, ut anniversario die Cœnæ Domini Euchariſtia poſt cibum, & potum; a Fidelibus ſumeretur, teſte *S. Auguſtino* ibidem, & Concilio Carthaginenſi III. Canone XXIX Sed mos ille nec univerſalis fuit, nec diuturnus, & Concilium illud, necnon Matiſconenſe II. Canone ſexto ſtatuerunt, ut hac una die excepta, Sacramentum altaris a jejunis hominibus ſumeretur.

Denique Concilium Conſtantienſe Seſſione XIII. decrevit, ut ſecundum antiquam Eccleſiæ diſciplinam, & conſuetudinem Euchariſtia nonniſi a jejunis ſumeretur, ſolo infirmitatis, aut alterius neceſſitatis ab Eccleſia probatæ caſu excepto. *Concilium ſacrum generale Conſtantienſe in Spiritu-Sancto legitime congregatum declarat, ac definit, quod licet Chriſtus poſt cœnam inſtituerit, & Diſcipulis adminiſtraverit hoc Venerabile Sacramentum: tamen hoc non obſtante, ſacrorum Canonum auctoritas, & Eccleſiæ approbata conſuetudo ſervavit, & ſervat, quod hujuſmodi Sacramentum nec poſt cœnam conficiatur, nec ſumatur a non jejunis, niſi in caſu infirmitatis, aut alterius neceſſitatis, a Jure, vel Eccleſia conceſſo, vel admiſſo.* Verbi gratia, cum Sacerdotem mori contingit poſt Conſecrationem, & ante Communionem: tunc enim ab alio Sacerdote, etiam non jejuno, perfici debet Sacrificium, ſi nemo inveniatur jejunus: ut ſancitum eſt in Concilio Toletano VII. Canone II. ex quo refertur VII. Quæſt. I. *C. Nihil contra.* Item cum aquam pro vino infuſam fuiſſe in calice animadvertit in ipſa Communione: vinum enim infundere, conſecrare, & ſumere debet, quamvis aquam illam biberit: quia præceptum divinum de integritate Sacrificii, legi Eccleſiæ de Communione a jejunis dumtaxat ſumenda præponderat. Diſpoſitiones ad ſacram Communionem

II. Si quis ergo non eſt jejunus poſt mediam noctem, etiam poſt ſumptionem ſolius aquæ, vel alterius potus, aut cibi, etiam per modum medicinæ, & in quantumcumque parva quantitate, Miſſam celebrare, aut ſacram Communionem percipere non poteſt: alioquin lethalis peccati reus erit.

III. Si ante mediam noctem cibum, vel potum ſumpſerit, etiamſi poſtmodum non dormierit, nec ſit digeſtus, non peccat; ſed ob perturbationem mentis, ex qua devotio tollitur, aliquando abſtinere conveniens eſt. Sacerdos autem ille, de quo extat *Alexandri III.* Reſcriptum C. *Si conſtiterit*, Extra, *De accuſationibus*, non eſt amotus a Regimine Eccleſiæ, quam habebat commendatam, quod nulla poſt cœnam præmiſſa dormitione Miſſam celebraſſet, ſed quod totam noctem calicibus epotandis in popina conſumpſiſſet, indeque perrexiſſet ad Altare, & Sacris fuiſſet operatus: unde præſumptio juris erat, quod non jejunus celebraverat.

IV. Si reliquiæ cibi in ore remanentes caſu tranſglutiantur, non impediunt Communionem, cum non trajiciantur in ſtomachum per modum cibi, ſed per

modum

modum salivę. Idem esto judicium de guttulis aquæ, vel vini, quibus os abluitur, si præter intentionem deglutiantur, secundum *S. Thomam* & Rubricas Missalis Romani. At si saccarum, aut bellaria in ore posita sint, nec ante somnum sint consumpta, dubiumque sit, an post mediam noctem trajecta fuerint in stomachum, a Celebratione, & Communione abstinendum est.

Dispositiones ad sacram Communionem.

V. Sacerdos celebrans, Hostiæ a se consecratæ particulas, seu grandiores, seu minimas, in calice, vel corporali, etiam post haustam ablutionem inventas, statim sumere potest: quia illarum sumptio ad unius, & ejusdem sacrificii consummationem pertinet. Immo & hostiam integram vel plures invenire potest, si absque irreverentiæ periculo conservari non possint, si verbigratia illas ab Infidelibus, aut Hæreticis conculcandas, aut comburendas prævideat, vel merito vereatur.

VI. Sacerdos qui inter ipsa Missæ initia se aliquid per modum cibi, vel potus in stomachum post mediam noctem trajecisse meminit, debet ab Altari decedere, & a Missæ celebratione ea die abstinere, si id absque scandalo fieri potest: si vero post consecrationem se jejunum non esse meminit, perficere nihilominus Sacrificium, & Christi Corpus, ac Sanguinem sumere debet. Ita docet *S. Thomas* III. P. Q. LXXXIII. A. VI. ad secundum. „ Ubi (*inquit*) difficultas occurrit, „ semper est accipiendum illud, quod habet minus de periculo. Maximum autem „ periculosum circa hoc Sacramentum est, quod est contra perfectionem hujus „ Sacramenti, quia hoc est immane sacrilegium. Minus autem est illud quod „ pertinet ad qualitatem sumentis: & ideo si Sacerdos post consecrationem incepta recordetur se aliquid comedisse, vel bibisse, nihilominus debet perficere Sacrificium, & sumere Sacramentum. Similiter si recordetur se peccatum aliquod commisisse, debet pœnitere cum proposito confitendi & satisfaciendi; & sic non indigne, sed fructuose sumet Sacramentum. Eadem „ ratio est, si meminerit se excommunicationi cuicumque subjacere: debet enim assumere propositum humiliter absolutionem petendi; & sic invisibilem Pontificem Jesum Christum absolutionem consequetur, quantum ad „ hunc actum, quod peragat divina Mysteria. Si vero ante consecrationem alicujus prædictorum sit memor, tutius reputarem (maxime in casu reducationis, & excommunicationis) quod Missam inceptam desereret, ne grave „ scandalum timeretur.

Communio per modum Viatici infirmo non jejuno multoties administrari potest.

VII. Infirmus periculose laborans communicare potest non jejunus, præcedente Viatici, secundum Constantiensis Concilii declarationem, & Ecclesiæ consuetudinem. Unde non tenetur cum gravi incommodo differre medicinæ, aut communis cibi sumptionem, ut jejunus communicet. Nec tenetur curare ut sibi prima, aut altera hora noctis Eucharistia deferatur, eam ut jejunus sumere possit. Cum enim illam ad infirmos honorifice deferendam Tridentina Synodus exoxerit, non est conveniens, ut horis intempestivis deferatur nisi gravis, & improvisa id postulet necessitas. Nec semel tantum, sed multoties potest infirmo non jejuno sacra Communio administrari, perseverante ad plures dies, vel ingruente mortis periculo, modo inter utramque Communionem octo, vel decem horæ interfluxerint: etiamsi Extrema-Unctione fuerit procuratus. Idem dicendum si ex imminente mortis periculo emerserit, & in illud denuo post dies etiam plures inciderit. Ita vulgo Theologi. Decem dies inter utramque Communionem per modum Viatici Rituale Parisiense præscribit.

Dispositiones ad sacram Communionem.

VIII. Præstantissimi hujus Sacramenti dignitas postulat, maximeque conveniens est, ut Fideles pridie illius diei quo ad Sacram Communionem accedere verunt, jejunium celebrent, aut saltem parcius cœnent: & quod pii homines quando facere consueverunt, in orationibus, piisque meditationibus partem noctis vigilent, aut saltem prolixius, & ferventius orent, quam alias solent. Ita S. Carolus *in Instructionibus*.

IX. Dispositio altera ex parte corporis ad sacram Communionem afferenda, est puritas, & castimonia. In huius rei figuram Israelitæ Agnum Paschalem accinctis renibus manducare jubebantur. Hinc Achimelech Sacerdos Panes Propositionis *Davidi*, & ejus comitatui manducandos dare noluit, priusquam de illorum continentia certior factus esset 1. Regum XXI. *Non habeo* (inquit) *laicos panes ad manum, sed tantum panem sanctum. Si mundi sunt pueri, maxime a mulieribus? Et respondit David Sacerdoti, & dixit ei: Equidem, si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri, & nudiustertius, quando egrediebamur, & fuerunt vasa puerorum sancta .... Dedit ergo eis Sacerdos sanctificatum panem.* Cum descendisset Dominus super Montem Sinai in igne, & nubis caligine, coram omni plebe, Moyses illam ad adventum Domini præparaturus (*Exod.* XIX.) ait: *Estote parati in diem tertium, & ne appropinquetis uxoribus vestris.* Si talis continentia servata est propter figuram, quanto magis propter Corporis Christi veritatem? Hinc *S. Hieronymus* Epist. 1. quæ est Apologia pro Libris adversus *Jovinianum*, illud Apostoli 1. ad Corinth. VII. expendens: Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi, *ait*: Quid est majus, orare, an Corpus Christi accipere? Utique accipere Corpus Christi. Si per coitum, quod minus est, impeditur: multo magis, quod majus est. Diximus in eodem Volumine, Panes Propositionis ex Lege non potuisse comedere David, & Socios ejus, nisi se triduo mundos a mulieribus respondissent: non utique a meretricibus, quod damnabatur a Lege; sed ab uxoribus, quibus licite jungebantur. Populum quoque quando acceperus erat Legem in Monte Sina, tribus diebus jussum esse ab uxoribus abstinere. Scio Romæ hanc esse consuetudinem, ut Fideles semper Christi Corpus accipiant: quod nec reprehendo, nec probo: unusquisque enim in suo sensu abundet; sed ipsorum conscientiam convenio, qui eodem die post coitum communicant, & juxta Persium, *Noctem flumine purgant*. Quare ad Martyres ire non audent? Quare non ingrediuntur Ecclesias? An alius in publico, alius in domo Christus est? Quod in Ecclesia non licet, nec domi licet. Nihil Deo clausum est, & tenebræ quoque lucent apud eum. Probet se unusquisque, & sic ad Corpus Christi accedat, non quod dilatæ Communionis unus dies, aut biduum sanctiorem efficiat Christianum, ut quod hodie non merui, cras, vel perendie merear: sed quod, dum doleo me non communicasse Corpori Christi, abstineam me paulisper ab uxoris amplexu; ut amori conjugis amorem Christi præferam. Durum est, & non ferendum: quis hoc sæcularium sustinere potest? Qui potest sustinere, sustineat: qui non potest, ipse viderit. Nobis cura est, non quid unusquisque possit, aut velit, sed quid Scriptura præcipiant, dicere.

Continentia dispositio ad sacram Communionem.

Idem confirmatur ex Can. *Vir cum propria*, Causa XXXIII. Quæst. IV. & Can. *Omnis homo*, Dist. II. *de Consecratione*. Item ex Conc. Trid. Catechismo, & *S. Caroli* Instructionibus, necnon ex Conc. Bituricensi anni 1584. Titulo *De Eucharistia*.

X. Coitus conjugalis, si sit sine peccato, si fiat nempe causa prolis generandæ, vel causa reddendi debitum, non impedit Communionem ex necessitate, sed solum ex congruitate, & decore, propter immunditiam corporalem, & mentis distractionem. Ita *S. Thomas* III. P. Q. LXXX. A. VII. fultus *S. Gregorii* Responsione ad Interrogationes *Augustini* Anglorum Episcopi. *Oportet*, inquit, *legitima carnis copula, ut causa prolis sit, non voluptatis; & carnis commixtio creandorum liberorum sit gratia, non satisfactio vitiorum. Si quis ergo sua conjuge, non cupidine voluptatis captus, sed solummodo liberorum creandorum gratia utitur, iste profecto de ingressu Ecclesiæ, seu de sumendo Corporis Dominici, Sanguinisque Mysterio, suo est relinquendus judicio: quia a nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne positus nescit ardere. Cum vero non amor procreandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opere commixtionis,*

Conjugale commercium, si sit sine peccato, Communionem non impedit ex necessitate, sed ex congruitate.

habent conjuges etiam de ſua commixtione quod deſleant.

Qua ratione pollutio nocturna Communionem impedit?

XI. Pollutio nocturna, quæ mortale peccatum eſt propter conſenſum, vel ratione ſuæ cauſæ, ex neceſſitate impedit Euchariſtiæ ſumptionem, niſi peccatum Pœnitentia eluatur: poſtquam autem ſincera Contritione, & Sacramentali Confeſſione expiatum eſt, impedit nihilominus eadem die ex congruitate, & decore, propter fœditatem corporis, & evagationem mentis cum quibus ad ſacram Communionem ne accedamus, poſtulat reverentia tanto Sacramento debita. Idem dicendum, ſi pollutionis cauſa, vel pollutio ipſa cum peccato veniali conjuncta ſit, verbi gratia, ſi ex ſuperfluitate cibi, aut potus leviuſcula, aut ex turpibus cogitationibus, quibus plenus conſenſus datus non fuerit, immunditia illa contigerit. Si autem ex naturæ debilitate, vel humoris redundantia, vel ex cogitationibus de rebus obſcœnis, ſed ob finem honeſtum, ſcilicet neceſſariæ lectionis, vel diſputationis cauſa, abſque delectatione carnali contigerit, ad Communionem accedere poteſt, qui illam paſſus eſt. Decet quidem quam maxime, ut a ſacra Menſa abſtineat, ſi pollutio illa ex turpibus phantaſmatibus provenerit; ſed tamen accedere poteſt ad Altare, & Sacris operari, vel communicare, ſi Solemnitas occurrat, aut neceſſitas urgeat. Idem eſto judicium de illo, cui venialis crapula ſubrepſit, ex qua pollutio præter voluntatem procurata eſt. Ita *S. Thomas* III. P. Q. lxxx. A. VII. ex *S. Gregorio* Epiſt. XXXI. Libri XII. quæ Reſponſiones continet ad Quæſtiones propoſitas ab *Auguſtino* Anglorum Epiſcopo, cujus hæc ſunt verba. „ In eadem (*inquit*) illuſione valde neceſſaria eſt diſcretio, quia valde ſubtiliter penſari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate evenerit, omnino hæc illuſio non eſt timenda: quia hanc animus neſciens pertuliſſe magis dolendus eſt, quam feciſſe. Cum vero ultra modum appetitus gulæ in ſomnendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula gravantur, habet exinde animus aliquem reatum: non tamen uſque ad prohibitionem percipiendi Sacri Myſterii, vel Miſſarum ſolemnia celebrandi, cum fortaſſe aut feſtus dies exigit, aut exhiberi Myſterium, pro eo quod Sacerdos alius in loco deeſt, ipſa neceſſitas compellit. Nam ſi adſunt alii, qui implere Myſterium valeant, illuſio per crapulam facta a perceptione ſacri Myſterii prohibere non debet: ſed ab immolatione ſacri Myſterii abſtineri, ut arbitror, humiliter debet, ſi tamen dormientis mentem turpis imaginatio non concuſſerit. Nam ſunt, quibus ita plerumque illuſio naſcitur, ut eorum animus etiam in ſomnio corporis poſitus turpibus imaginationibus non fœdetur. Qua in re unum ibi oſtenditur, quod ipſa mens rea non ſit tunc, ſed ſuo judicio penitus libera, cum ſe etſi dormiente corpore nihil meminit vidiſſe, tamen in vigiliis corporis meminit in ingluviem incidiſſe. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illuſio in mente dormientis, patet animo ſuus reatus. Videt enim a qua radice inquinatio illa proceſſerit, qui quod cogitavit ſciens, hoc pertulit neſciens. Sed penſandum eſt, ipſa cogitatio utrum in ſuggeſtione, an delectatione, vel quod majus eſt peccati conſenſu acciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatum: videlicet ſuggeſtione, delectatione, conſenſu. Suggeſtio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, conſenſus per ſpiritum... Cum malignus Spiritus peccatum ſuggerit in mente, ſi nulla peccati delectatio ſequatur, peccatum omni modo perpetratum non eſt. Cum vero caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit naſci. Si autem etiam ad conſenſionem ex deliberatione deſcendit, tunc peccatum cognoſcitur perfici. Et ſæpe contingit, ut hoc, quod malignus Spiritus ſeminat in cogitatione, caro in delectationem trahat, nec tamen animus eidem delectationi conſentiat. Et cum caro ſine anima delectari nequeat, ipſe tamen animus carnis voluptatibus reluctans, in delectatione carnali aliquo modo ligatur invitus, ut

Diſpoſitiones ad Sacr. Communionem.

„ ei

„ ei ratione contradicat, nec consentiat, & tamen delectatione ligatus sit; sed „ ligatum se vehementer ingemiscat. Qui sic est affectus, ad sacram Communionem accedere potest, si nocturna pollutio ipsi contigerit, sive dormienti, sive vigilanti, modo certus sit, se nullam hujusmodi immunditiei præbuisse causam, sed ex mera dæmonis illusione, & nequitia procuratam fuisse. Unde apud *Cassianum* Collatione XXII. *Germano* inquirenti, *An somnii illusione pollutis vitanda sit, an præsumenda sacrosanctæ, ac salutaris Escæ perceptio?* Thomas respondet Cap. v. *Omni quidem industria quantum in nobis est studere debemus, ut immaculatam castimoniæ puritatem illo vel maxime tempore teneamus, quo venerandis assistere optamus Altaribus, & vigilantissima circumspectione præcavendum est, ne carnis integritas in eo præcipue, in quo nos ad salutaris Convivii Communionem præparemus, defraudetur. Verum si hostis ille nequissimus, ut nobis cœlestis remedii subtrahat medicinam, custodiam sopitæ mentis illuserit, ita dumtaxat, ut nullo reprehensibili interveniente pruritu, nullo contaminetur oblectationis assensu... possumus, & debemus ad gratiam cibi salutaris confidenter accedere.* Et C. VI. *Verum ut manifestius approbetur, quod etiam Inimici factione nonnunquam hæc eliciatur impuritas, novimus Fratrem, qui cum castimoniam cordis, & corporis summa circumspectione, atque humilitate promeritam jugiter possideret, ac nequaquam nocturnis ludificationibus tentaretur; quoties tamen se ad percipiendam Communionem Dominicam præparasset, immundo fluxu dormiens tentabatur. Qui cum multo se tempore a sacrosanctis Mysteriis trepidus abstineret, eamdem hanc ad Seniores detulit quæstionem, remedium impugnationis, ac doloris sub medicabili eorum consilio consecuturam confidens.* Addit, quod cum alias causas pollutionis diligenter ab eo inquisitas non invenissent; *Occultas diabolicæ factionis insidias confestim perviderunt: probantesque nec animæ culpam esse, nec carnis, sacrosanctis eum Epulis debere miscer i confidentissime censuerunt, ne scilicet si in hac abstinentia duraret, versutis maligni hostis laqueis obligatus, sanctificationis, & Corporis Christi particeps esse non posset, & per hanc fraudem medicina remedii salutaris in perpetuum fraudaretur. Quo pacto ita omnis diabolicæ factionis scena detecta est, ut mox virtute Dominici Corporis protegente, illa præterita illusionis consuetudo cessaret. In quo Inimici dolus evidenter apparuit, & probata pariter sententia Seniorum, quæ plerumque hunc impurissimum fluxum nec carnis, nec animæ vitio, sed Adversarii factiosa docuit ludificatione propelli.*

Dispositiones ad Communionem.

„ Si quis pollutionem passus, ad causam recurrens, dubitet de consensu, a „ sacra Communione omnino abstinere debet: si autem expresse inveniat „ consensum non præcessisse (addiderim, nec fuisse comitatum, vel subse„ cutum) & necessitas urgeat, aut aliqua causa potior tollat obligationem, „ qua teneretur alioquin non accedere, potest accedere, aut etiam celebrare, „ non obstante corporis immunditia, aut hebetatione mentis. *Alias si necessitas non incumbat, videtur non exhibere debitam reverentiam Sacramento; non tamen si celebrat, mortaliter peccat, sed venialiter: sicut cum quis quandoque evagationem mentis patitur.* Quando autem ex illusione accidit, *si illusionis causa in nobis præcessit: puta cum quis indevotus ad dormiendum accesserit, idem est judicium ac de pollutione, quæ ex cogitatione præcedenti causatur, idest, potest esse & mortale, & veniale peccatum. Et quia non ita de facili potest percipi, ex qua causa contingat, ideo tutius est semper abstinere, nisi necessitas incumbat.* Ita *S. Thomas*, in IV. *Sententiarum*, Dist. IX. Q. I. A. IV. Quæstiuncula II.

Probari, & expiari diutius debent, qui in peccata carnis prolapsi sunt, prius quam ad sacram Mensam accedere permittantur.

XII. Probari diutius, Pœnitentiæ operibus expiari, & salutari continentia exerceri debent, qui in peccata carnis prolasi sunt, antequam ad sacram Communionem admittantur. Hinc *Algerus* Lib. *I. De Sacramento Corporis, & Sanguinis Domini*, C. XXII. scribit *Videndum, cum ad edendum Agnum Lex dederit incalceamentis cautelam, ne a vitiis fallamur; in baculo disciplinam, qua perpetrata*

corrigamus; in lactucis compunctionem, ut non ſolum exterius, ſed interius pœnitentiam agamus; in feſtinatione deſiderii arderem, quo ad cœleſtia ſuſpiremus: cur accinctis renibus abſtinentiam libidinis expreſſius indixerit, cum de ceteris vitiis nihil nominatim, ſed communiter omnium vel cautelam, vel diſciplinam figuraverit. Unde ſciendum, quia Agnum Dei ſine macula, qui Virginis eſt filius, luxurioſi, & inceſti ſumunt periculoſius: quia cum in Sacramento Chriſti ei uniri debeamus conformitate paſſionis, & munditiæ, nihil ſic adverſatur paſſioni crucis, ut voluptas; nihil ſic munditiæ, ut fœditas: nihil ſic ejus unitati ut fornicariæ ſocietatis unitas. Libido enim appetitu ſuo allicit, & incendit, actu ſuo fœdat, & enervat, uſu lubricat & illaqueat: adeo ut placendo diſplicens, diſplicendo placens, difficilem, aut nullam ſui pœnitudinem admittat: & niſi valida manu miſericordiæ Dei ſubventum fuerit, miſerabili fine ſuo amatores ſuos ſine fine perdat. Hæc enim peſtis, quo præ ceteris vitiis eſt naturæ familiarior, eo ad cavendum difficilior: quia cum repellitur, nolenti ſe ingerit importuna; cum admittitur, volenti incumbit blande oneroſa; & dum ſic ſenſim infundit amorem ſuum, prorſus extirpat amorem cœleſtium. Sed quid e contra faciendum eſt, ne pereamus? Quia ad vitam non pervenitur, niſi per anguſtam viam, difficilem, ſed cooperante Deo non impoſſibilem, ingrediamur ſemitam: ut quia humana non proficimus, angelicam in terris vitam ducamus, quatenus caſtitatis munditia, corde, & corpore Chriſti munditiæ conformes, ne cœleſti alimonia indigne reficiamur, ſimus ſpe, & converſatione cœleſtes, quia Panis Angelorum nonniſi angelicæ vitæ eſt ſtipendium. Unde etiam pravi, dum communicare præſumunt cibo, qui incommunicabilis eſt „ *pravitati* (*ut ait Apoſtolus*) Imbecilles fiunt, & dormiunt multi, quia non
1. Cor. 11. „ dijudicant Corpus Domini: *ut vel corporalis infirmitatis moleſtia corrigantur per Dei miſericordiam; vel dormitione mortis corporalis vitam amittant temporalem, & æternam. Ad quod periculum vitandum conſulens Apoſtolus* „ *ait*: Probet ſe homo, & ſic de Pane illo edat, & de Calice bibat: *Quia revera ſolicite debet perpendere, cujus ſit actionis, vel ſaltem intentionis, quæ tantæ vult fieri particeps Communionis.*

Quo habitu corporis ad ſacram Communionem accedendum?

„ XIII. Quod ad corporis habitum pertinet, Parochus Fideles curæ ſuæ
„ commiſſos moneat, ſatagatque, ut ſumma reverentia, omnique humilitate
„ ad ſacram Communionem accedant, & ſumant. Oculis non vagis, ſed in
„ Chriſti Corpus pie conjectis: barbæ pilis circa os bene præciſis: ore ſupra pa-
„ num lineum ſuppoſitum modeſte porrecto, capite non demiſſo: lingua paulu-
„ lum labrum inferius intus attingente, non tamen extra os prominente: in qua
„ particulam ſuſcipiant: neque linguam ipſam retrahant, priuſquam Presbyter
„ manum removerit: tum vero caput humiliter demittat. Ita etiam, ut ſuſpi-
„ riis abſtineant, quibus particulæ poſſint excuti. Manibus pectori admotis, in-
„ ſtar crucis, ex veteri Fidelium diſciplina, aut ſuppiicibus, iiſdemque nudis:
„ pallio, quantum fieri poterit adhibito: non birretis, pileiſve pluma inaniter
„ ornatis: armis depoſitis: toto denique corporis habitu decenti, humili, & mo-
„ deſto, non ſordido. Mulieres non ſumptuoſis, non caudatis veſtibus, non cri-
„ nibus inaniter intortis; non fuco, aut pigmentis vultu illito; non pectore nu-
„ do, aut tenui veloobtecto; ſed ita veſtitæ, ut ne præter faciem quicquam nu-
„ dum cernatur: velo denſo bene ſuper faciem demiſſo. Omnes autem genibus
„ flexis: non pectore, brachiiſve ſcabello innixi. Nihil præterea dabunt. Omni
„ modeſtia ſurgent, & a Menſa diſcedent. Ita *S. Carolus* in Inſtructionibus. Vi-
„ deat autem Sacerdos Euchariſtiam adminiſtrans, ut cum dixit, *Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti cuſtodiat Animam tuam in vitam æternam*: antequam Sacramentum præbeat ei, qui accepturus eſt, ſatis ſpatii relinquat ad reſpondendum, *Amen*, ſecundum Eccleſiæ primævæ Ritum; ut rurſus monet *S. Carolus*.

ARTI-

ARTICULUS III.

Quid in ipſa Communione, & poſt Communionem præſtandum?

I. IN Communione ipſa, ut ſancte religioſeque Fideles animo verſentur, hæc Parochus opportune præmonebit, ac docebit.

„ In primis, quo ardentius ſanctum amorem, qui in ſacra Communione re- „ quiritur, Fideles in ſe excitent, illos docebit, quo modo eo temporis mo- „ mento, quo ſacram Euchariſtiam ſumunt, Paſſionem Chriſti Domini, ex „ cujus vulneribus pius ille amor hauritur, religioſe meditentur: tum etiam „ conſiderent præſens illud beneficium in quo tanta cum dignatione, im- „ menſaque charitate Chriſtus Jeſus ſe communicat, & intime illis ſe conjungit. Pia meditatio, & amoris erga Deum excitatio.

„ Deinde, ut ſpem eorum inflammet, demonſtrabit, tunc temporis illis conſide- „ randum, in Chriſto Domino eſſe quicquid piam Chriſtianorum fiduciam, ſpem- „ que excitare poteſt; cum ipſe ſit & omnipotens, qui omne bonum conferre po- „ teſt; & ſumme benignus, qui magis deſiderat conferre nobis ſua dona, quam nos re- „ cipere; & ſapiens, qui bene novit, quæ nobis & expediunt, & opus ſunt ad ſalutem. Gratiarum actio.

„ Ac præterea, ad hoc illos inſtruet, ut in ipſa ſanctiſſima Communione, „ toto corde, omnique intima animi pietate Deo gratias agant de tanto be- „ neficio, infinitaque charitate, qua erga Populum Chriſtianum uſus eſt. „ Ita *S. Carolus* in Inſtructionibus.

„ II. Fideles etiam monebit, ut ne poſtquam ſacram Communionem ſum- „ pſerint, ab Eccleſia ſtatim diſcedant, ſed permaneant in oratione, quan- „ tum fieri poſſit, quieto, & remoto loco.

Monebit etiam, ne ſtatim ſpuant, ſed per quartam ſaltem horæ partem a „ ſputatione abſtineant. Si vero neceſſitas coget prius ſpuere, id in loco ſaltem „ fiat a pedibus conculcantium remoto, ſeu potius in linteo mundo. Sacerdotes, & Fideles a ſpuendo aliquandiu poſt Communionem abſtinere ſolitos, eoque nomine reprehenſum olim *Amalarium*, quod a ſpuendo poſt Dominici Corporis ſumptionem ſatis diu non abſtineret, conſtat ex ejus ad *Guntardum* Epiſtola, qua ſe excuſat, Tom. VII. *Spicilegii*, p. 168. Ait autem non ex irreverentia erga Corpus Chriſti, ſed ex redundantia humoris phlegmatici, quem cohibere non poterat, ſe paulo poſt Communionem ſpuere.

Ne præterea ſtatim cibum capiant, ſed dimidia poſt ſumptam ſacram Communionem, aut ſaltem quarta horæ parte, Parochus admoneat.

Ut animæ cogitationes, ſenſus omnes, & linguam cohibeant: abſtineantque „ præcipue ea die a verbis otioſis, cogitationibus inanibus; ſed in ſanctis me- „ ditationibus, precibus, Divinorum Officiorum frequentia, Eccleſiis etiam „ frequentandis, aliiſque pietatis officiis, atque operibus verſentur.

„ Ut denique aſſiſtant Chriſto hoſpiti ſanctiſſimis exercitationibus, atque actio- „ nibus: a profanis autem negotiis, & ſæcularibus abſtineant: quod ſi non „ omnino poſſunt, curent tamen a ſancta Communionis ſumptæ meditatione, „ & a ſui intima cuſtodia non alienari. Ita *S. Carolus* in Inſtructionibus. Sacræ Communionis diebus eleemoſynæ pauperibus largius erogandæ.

Diebus autem ſacræ Communionis, charitas, & beneficentia in pauperes effuſius eſt exercenda, & cum Chriſtus Corpore ſuo nos cibaverit, pane certe noſtro, aliiſque cibis terrenis, quos dat nobis Deus, ipſum in membris ſuis eſurientem paſcere debemus. Chriſtianos etiam poſt ſacram Communionem immiſericordes graviter increpat *S. Joannes Chryſoſtomus*, Homilia XXVII. in Epiſtolam I. ad Corinthios. „ Si tu (*inquit*) accedas propter Euchari- „ ſtiam, id eſt gratiarum actionem, tu quoque nihil facias indignum Eucha- „ riſtia, ſeu gratiarum actione: neque fratrem pudore afficias, neque eſu- „ rientem deſpicias .... Chriſtus omnibus Corpus ex æquo dedit: tu autem ne „ panem quidem communem das ex æquo... Chriſti facis commemorationem, „ & pauperes deſpicis, & non exhorreſcis? Sed ſi filii quidem, aut fratris „ de-

„ defuncti memoriam ageres, pungereris a conſcientia, ſi non morem impleviſ-
„ ſes, & pauperes vocaſſes. Tu autem Domini tui faciens memoriam, ne
„ menſam quidem ſolum impertis .... Talis menſę fuiſti particeps: & cum
„ omnibus deberes eſſe mitior, & clementior, & par Angelis, fuiſti omnium
„ crudeliſſimus. Guſtaviſti Sanguinem Dominicum, & ne ſic quidem fra-
„ trem agnoſcis? Et quamnam mereberis veniam? Quamquam etſi antea i-
„ gnorares, a Menſa eum oportebat agnoſcere. Nunc autem etiam ipſam
„ Menſam ignominia afficis, eum, qui dignus fuit habitus, ut illius eſſet
„ particeps, tuis cibis non dignum eſſe exiſtimans .... Non cogitas quiſ-
„ nam cum eſſes, quis factus ſis? Non in memoriam revocas, quod hoc pau-
„ pere in pecuniis, longe eras egentior in bonis operationibus, cum eſſes
„ plenus peccatis; ſed tamen ab his omnibus te liberavit Deus, & te ta-
„ li Menſa eſt dignatus. Tu autem ne ſic quidem factus es benignior, &
„ magis miſericors. Nihil ergo reſtat, niſi ut tradaris tortoribus. Hæc ver-
„ ba nos quoque omnes audiamus, quicumque hic quidem cum pauperibus
„ ad hanc ſacram Menſam accedimus, foras autem egreſſi, videmur ne eos
„ quidem vidiſſe.

Tum oſtendit Fidelibus, qua die ad ſacram Communionem acceſſerunt, a deliciis, & jocis penitus eſſe temperandum. „ Nam ſi nunquam oportet de-
1. Tim. 5. „ ditum eſſe deliciis, idque Paulus ſignificavit dicens: *Quæ in deliciis vivit,*
„ *eſt mortua*: multo magis tunc morietur. Nam ſi deliciæ mors ſunt mulie-
Sacre Communionis diebus a deliciis, & jocis omnino temperandum eſt. „ ri, multo magis viro: & ſi hoc cum alio tempore fiat, perdit, multo ma-
„ gis poſt Sacramentorum Communionem. Tu autem pane vitæ accepto, fa-
„ cis rem mortis, & non horreſcis? Neſcis, quam multa mala proficiſcan-
„ tur ex deliciis? Riſus intempeſtivus, verba inſolentia, & incompoſita, ur-
„ banitas, & facetiæ exitio plenæ, nugę inutiles, ea, quæ ne fas quidem eſt
„ dicere: & hæc facis Chriſti Menſa exceptus, eo die, quo dignus es habi-
„ tus, qui ejus carnes lingua tangeres. Quicumque ſis ergo, ne hæc fiant, ma-
„ num tuam expurga, & caſtiga linguam, & labia, quæ ingreſſui Chriſti fue-
„ re veſtibula: & appoſita menſa ſenſibili ad Menſam illam mentem extende,
„ ad Cęnam Dominicam, ad vigiliam Diſcipulorum, quæ fuit ſacra illa nocte.
„ Immo vero etiam præſentia ſunt nox. Vigilemus ergo cum Domino, com-
„ pungamur cum Diſcipulis: precationis tempus eſt, non ebrietatis, ſemper qui-
„ dem, maxime autem in die feſto. Propterea enim eſt dies feſtus, non ut nos
„ indecore geramus, non ut peccata congregemus, ſed ut quæ ſunt tollamus...
„ Ego te volo explere deliciis, ſed quę vere ſunt deliciæ, quæ nunquam mar-
„ ceſcunt. Invita Chriſtum ad prandium: eum tuis imperti, vel potius ſuis.
„ Hoc infinitam habet voluptatem, & perpetuo vigentem.

ARTICULUS IV.

De Frequenti Communione.

PROPOSITIO UNICA.

Frequentior Communio, ſi nihil obſtet, præſtat rariori.

EUchariſtia enim ſpiritualis eſt animæ cibus: unde quemadmodum corpori in ſingulos dies alimentum ſubminiſtrare neceſſarium putamus; ita etiam animæ hoc Sacramento frequenter alendæ, & nutriendæ curam abjicere non debemus: neque enim minus ſpirituali cibo animam, quam naturali corpus indigere, perſpicuum eſt.

Præterea, cum fructus maximos ex Euchariſtiæ Sacramentali Communione conſequamur, gratiæ, & charitatis incrementum, remiſſionem peccatorum venialium imminutionem concupiſcentiæ, munimen contra tentationes, & antidotum contra peccata futura, vitam denique, & gloriam æternam: manifeſtum

feſtum eſt, frequentem Communionem, ſi nihil obſtet, præſtare rariori.

Tertio, ſingulis diebus corporis vires reficere oportebat Iſraelitas per deſertum ambulantes, donec ad Terram promiſſam perveniſſent: frequens igitur Euchariſtiæ ſuſceptio cujus Manna figura erat, per ſe anteponenda eſt rariori.

Quarto, Fideles Apoſtolicis temporibus Euchariſtiam quotidie accepiſſe, ex Apoſtolorum Actis intelligimus. (Act. 11. 42.) *Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis Panis, & orationibus.* Omnes enim, qui tunc Fidem Chriſtianam profitebantur, vera, & ſincera charitate ita ardebant, ut cum ſine intermiſſione orationibus, & aliis pietatis officiis vacarent, quotidie ad ſacra Dominici Corporis Myſteria ſumenda parati invenirentur.

Quinto, SS. Patres frequentem Communionem magnopere commendant, ad eamque vehementer hortantur.

Euchariſtia Panis Quotidianus.

S. Cyprianus Lib. De Oratione Dominica, *Hunc autem Panem* (inquit) *dari nobis quotidie poſtulamus, ne qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiam quotidie in cibum ſalutis accipimus, intercedente graviore aliquo delicto, dum abſtenti, & non communicantes a cęleſti Pane prohibemur, a Chriſti Corpore ſeparemur.*

Joan. 6.

S. Baſilius Epiſt. cclxxxix. ad Cæſariam Patriciam, *Singulis certe diebus* (inquit) *communicare, & participem eſſe Sancti Corporis, & Sanguinis Chriſti bonum & fructuoſum eſt, cum dixerit ipſe*, Qui comederit Carnem meam, & biberit Sanguinem meum, vitam habet æternam. *Jam vero quis dubitat, quin frequentius participare, non ſit aliud omnino quam frequenter vivere? Quater igitur nos ſingulis ſeptimanis communicamus. Dominico die, Feria quarta, in Paraſceve, & in Sabbato: ſed & per dies etiam alios, ſi Martyris alicujus memoria celebretur.*

1. Cor. 11.

Chriſtiani quoties ad Euchariſtiam accedunt, Paſcha eſt.

S. Joannes Chryſoſtomus Homilia v. in Epiſtolam 1. ad *Timotheum*, pœnas indigne communicantium recenſens, his verbis expreſſas, *Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi*, ait: *Et quomodo, inquies; iſta perpetimur, cum ſemel tantum per annum ea Sacramenta ſumamus? Hoc nempe eſt, quod univerſa perturbat, quia non munditia animi, verum intervallo temporis longiore, conſtare meritum putas, ſummamque arbitraris reverentiam, ac religionem eſſe, ſi non ſæpius cœleſtem illam adeas Menſam. Ignoras quoniam indigne accedere, etiamſi ſemel tantum fiat, te ſupplicio tradit, digne vero, etiamſi ſæpe accedas, ſalutem inde conquiris? Non eſt audacię ſepius accedere ad Dominicam Menſam, ſed indigne accedere, etiamſi ſemel tantum quiſpiam toto vitæ tempore accedat ... Quid igitur hanc rem temporis lege metimur? Tempeſtivum accedendi tempus munditia conſcientiæ faciat; nihil habet amplius quod in Paſcha conſummatur Myſterium eo quod continuo celebratur. Unum quippe, atque idem eſt, eadem eſt Sancti Spiritus gratia, ſemper Paſcha eſt.*

Eorum negligentia arguitur, qui ſemel dumtaxat in anno, & ne tunc quidem cum debita præparatione ad Sacram Communionem accedunt.

Et Homilia xvii. in Epiſtolam ad Hebræos, *Multi* (inquit) *hujus Sacrificii ſemel toto anno ſunt participes, alii autem bis, alii vero ſæpe. Ad omnes ergo habetur oratio, non ſolum ad eos, qui hic ſunt, ſed ad eos etiam qui ſedent in deſerto. Nam illi ſemel in anno ſunt participes, ſæpe etiam poſt duos annos. Quid vero, quinam erunt nobis magis accepti, an qui ſemel, an qui ſæpe, an qui raro? Nec hi, nec illi: ſed ii qui cum munda conſcientia, qui cum mundo corde, qui cum vita irreprehenſibili. Qui ſunt hujuſmodi, ſemper accedant: qui non ſunt hujuſmodi, ne ſemel quidem. Quamobrem? Quoniam ſibi ſumunt judicium, & condemnationem, & pœnam, & ſupplicium. Nec mireris: ſicut enim nutrimentum, quod natura vim habet nutriendi, ſi in eum inciderit, qui malis humoribus eſt plenus, omnia perdit, & corrumpit, & morbi fit occaſio; ita etiam hæc veneranda Myſteria. Frueris Menſa ſpiritali, Menſa regali, & iterum os tuum luto inquinas? Ungis unguento, & rurſus imples fœtore? Dic mihi, cum poſt annum es particeps Communionis, exiſtimaſne quadraginta dies tibi ſuf-*

ficere ad emundationem peccatorum totius temporis: & cum rursus præterierit hebdomada, te dedis prioribus? Dic mihi, si cum quadraginta diebus a longo morbo convalueris, rursus te dedas cibis illis, qui morbos procreant, non etiam priorem perdis laborem? Nam si mutantur, quæ sunt naturalia, multo magis, quæ nostri sunt instituti, & liberi arbitrii. Hæc dico, non ab uno, eodemque annuo accessu vos arcens, sed volens vos perpetuo ad Sancta accedere.

S. Hieronymus, Epist. XXVIII. ad Lucinium, *Utinam* (inquit) *omni tempore jejunare possimus! Eucharistiam quoque absque condemnatione nostri, & pungente conscientia semper accipere, & Psalmistam audire dicentem:* Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus. Et Epistola L. *Scio Romæ hanc esse consuetudinem, ut Fideles semper Christi Corpus accipiant: quod nec reprehendo, nec probo: unusquisque enim in suo sensu abundet.*

Psal. 33.

Sic vivendum, ut quotidie Eucharistiam sumere mereamur.

S. Ambrosius Lib. v. *De Sacramentis*, Cap. IV. *Si quotidianus est Panis, cur post annum illum sumis, quemadmodum Græci in Oriente facere consueverunt? Accipe quotidie, quod quotidie tibi prosit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere: quomodo Job sanctus pro filiis suis offerebat quotidie Sacrificium, ne forte aliquid vel in corde vel in sermone peccassent. Ergo tu audis, quod quotiescumque offertur Sacrificium, mors Domini, resurrectio Domini, elevatio Domini significetur, & remissio peccatorum: & Panem istum vitæ quotidianum non assumis? Qui vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus est, quia sub peccato sumus. Medicina est cœleste, & venerabile Sacramentum.* Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. *Quotidie si accipis, quotidie tibi hodie est.*

S. Augustini de frequenti Communione sententia.

S. Augustinus Epistola LIV. alias CXVIII. ad Januarium, „Alia vero (*inquit*) quæ per loca terrarum, regionesque variantur, sicuti est, quod alii „ jejunant Sabbato, alii non: alii quotidie communicant Corpori, & Sangui„ ni Domini, alii certis diebus accipiunt: alibi nullus dies prætermittitur, „ quo non offeratur, alibi Sabbato tantum, & Dominico: alibi tantum Do„ minico: & si quid aliud hujusmodi animadverti potest, totum hoc genus „ rerum liberas habet observationes: nec disciplina ulla est in his melior gravi, „ prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Eccle„ siam ad quam forte devenerit ... Dixerit aliquis, non quotidie accipien„ dam Eucharistiam. Quæsieris quare? Quoniam, inquit, eligendi sunt dies, „ quibus purius homo continentiusque vivit, quo ad tantum Sacramentum „ dignius accedat. *Qui enim munducaverit indigne, judicium sibi manducat, & „ bibit.* Alius contra. Immo, inquit, si tanta est plaga peccati, atque im„ petus morbi, ut medicamenta talia differenda sint, auctoritate Antistitis „ debet quisque ab Altari removeri ad agendam pœnitentiam, & eadem au„ ctoritate reconciliari. Hoc est enim indigne accipere, si eo tempore acci„ piat, quo debet agere pœnitentiam; non ut arbitrio suo, cum libet, vel „ auferat se Communioni, vel reddat. Cæterum peccata si tanta non sunt, ut „ excommunicandus quisquam homo judicetur, non se debet a quotidiana me„ dicina Dominici Corporis separare. Rectius inter eos fortasse quispiam di„ rimit litem, qui monet, ut præcipue in Christi pace permaneant: faciat „ autem unusquisque, quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. „ Neuter enim exhonorat Corpus, & Sanguinem Domini, sed saluberrimum „ Sacramentum certatim honorare contendunt. Neque enim litigaverunt inter se, „ aut quisquam eorum se alteri præposuit, Zachæus, & ille Centurio, cum „ alter eorum gaudens in domum suam susceperit Dominum, alter dixerit, „ *Non sum dignus, ut intres sub tectum meum*: ambo Salvatorem honorifican„ tes diverso, & quasi contrario modo: ambo peccatis miseri, ambo misericordiam consecuti. Valet etiam ad hanc similitudinem, quod in primo Po-

Luc. 19. 6. Matt. 8. 8.

„ pulo

„ pulo unicuique Manna secundum propriam voluntatem in ore sapiebat, „ sic uniuscujusque in corde Christiani Sacramentum illud, quo subjugatus „ est Mundus. Nam & ille honorando non audet quotidie sumere, & „ ille honorando non audet ullo die prætermittere. Contemptum solum non „ vult cibus iste, sicut nec Manna fastidium.

S. Cyrillus Alexandrinus Lib. 3. in Joannem p. 324. „ Vivificat Sanctum Christi „ Corpus, & in incorruptione conservat, nostris commixtum corporibus. Quę „ cum ita sint, intelligant demum quicumque baptizati sunt, divinamque gra- „ tiam gustarunt, si cunctanter, & vix Ecclesias adeant, & longo temporum „ spatio Eulogiam, quæ per Christum, frequentare desinunt, & ex eo, „ quod nolunt ei mystice communicare, damnosum metum, ac religionem „ prætexant, æterna vita se ipsos excludere, dum vivificari renuunt: & re- „ cusationem illam, tametsi a metu, & religione profecta videatur, in laqueum „ cedere, & scandalum. Eniti quippe magis eos omni studio, ac viribus dece- „ ret, ut a peccato statim mundentur, honestumque, ac probum vitæ insti- „ tutum amplexi, ad vitæ participationem demum magna cum fiducia pro- „ perent. Sed cum Satanæ variæ ad decipiendum sint artes, ad saniorem men- „ tem eos revocari non sinit; verum postquam malis eos inquinavit, ipsam quo- „ que gratiam cogit exhorrescere, per quam a voluptate, quæ ad vitium in- „ ducit, tamquam a vino, & crapula ad sobrietatem revocati, quid utile sit, „ perspicere queant. Ruptis igitur illius vinculis, & excusso jugo tyrannico, „ in timore Domino serviamus, ut scriptum est, & carnis voluptatibus per „ temperantiam superatis, ad divinam, ac cęlestem Gratiam accedamus, & „ ad sanctam Christi participationem ascendamus.

Recessus a Sacra Communione, quamvis e metu, & religione videatur proficisci, sępius in laqueum, & in scandalum cedit.

S. Isidorus Lib. *De Ecclesiasticis Officiis*, C. XVIII. *Dicunt aliqui, nisi aliquo interveniente peccato, Eucharistiam quotidie accipiendam: hunc enim Panem dari, jubente Domino quotidie nobis postulamus, dicentes:* Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. *Quod quidem bene dicunt, si hoc cum religione, & devotione, & humilitate suscipiunt: ne fidendo de justitia, superba præsumptione id faciant. Ceterum si talia sunt peccata, quæ quasi mortuum removeant ab Altari, prius agenda Pœnitentia est, ac sic deinde hoc salutiferum medicamentum suscipiendum. Manifestum est enim, vivere eos, qui Corpus ejus attingunt. Unde timendum est, ne dum diu quisque separatur a Christi Corpore, alienus permaneat a salute, ipso dicente.* Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. *Qui enim peccare jam quievit, communicare non desinat.*

Quibus salutaris sit frequens Communio?

Joan. 6.

Ratherius Veronensis Episcopus, qui decimo sæculo florebat, in Epistola Synodica ad Presbyteros suos, *Omnis*, inquit, *dies Dominicus ideo est Paschalis, quia Resurrectione Domini decoratus: Pascha vero nostrum ideo est Christus, quia pro nobis immolatus. Omni ergo Dominica clamat nobis Apostolus:* Itaque epulemur; *idest, Carnem Domini manducemus, & Sanguinem ipsius bibamus.*

Omnis dies Dominica est Pascha Christianorum.

Petrus Cellensis Abbas S. Remigii Rhemensis, postmodum Carnotensis Episcopus, qui floruit duodecimo sæculo ad exitum vergente, Libro De *Disciplina Claustrali*, C. XXV. de eodem argumento hæc habet: „ Eucharistia locum tenet „ in corpore Ecclesiæ, quem humanum cor in homine: integro, & sano corde „ vivitur, & corrupto, & vulnerato, homo moritur. Unde Salomon: *Omni* „ *custodia serva cor tuum; quoniam ex ipso vita procedit:* & Dominus de Cor- „ pore suo in Evangelio: *Qui manducat me, & ipse vivet propter me.* Vita „ est Angeli, in quem desiderant Angeli prospicere: vita est Christiani, per „ quam possit proficere. Hanc vitam aliter accipit, qui in carne, & secun- „ dum carnem vivit; aliter ille, qui seminat in spiritu, ubi de spiritu metat vitam „ æternam, & qui dicit: *Vivo autem jam non ego; vivit vero in me Christus:* quem „ diligo ex toto corde, ex tota anima, ex tota virtute. Cor tale Deum solum cogitat, „ amat,

Eucharistia cor Ecclesię, vita Christiani. Prov. 4 23.

Joann. 6. 58.

Galat. 2. 20.

Quando, & quomodo ad Corpus Christi accedendum?

„ amat, & desiderat; anima singulis spiraculis Deum annunciat, & semper ad „ Deum spirat, & suspirat ... Qui sic Deo, & a Deo occupatur horis matutinali- „ bus fame sancta urgente, Dominici Corporis, & Sanguinis Communione quo- „ tidie reficitur. Sed, secundum Apostolum, dijudicandum inter hunc spiritua- „ lem cibum, & corporalem quotidianum. Nam summa discretione attenden- „ dum, quando ad Corpus Christi sit accedendum, quando cedendum, & quan- „ do recedendum. Accedere ad Christum, accedere est ad Dominum, accedere „ ad Regem, accedere ad lucem, ad ignem, ad panem, ad vitam, immo ad vitem. „ Quæris libertatem? accede ad Dominum: quæris securitatem? accede ad Re- „ gem: quæris claritatem? accede ad lucem, quæris calorem? accede ad ignem: „ quæris refectionem? accede ad panem? quæris potum? accede ad vitem: quæris „ resurrectionem? accede ad vitam. Offendisti Dominum? cede: fecisti contra „ Regem? cede: cæcus, aut lippus es? cede a luce: portas in lumbis, aut in ma- „ nibus tuis ignem alienum? cede, ne exurat te ignis de Altari: esne plenus mur- „ murio, & saturatus de contradictionibus? cede, & noli accedere ad Panem An- „ gelorum: esne inebriatus de vinea Sodomorum, & Gomorrhæ? cede, & noli „ accedere ad vinum de vinea Sorech: esne mortuus criminalibus, & sepultus in „ inferno? cede. Distat autem plurimum inter cedere, & recedere: nam cedere, Luc. 7. „ reverentiæ est; recedere, irreverentiæ. Cedit qui dicit: *Domine non sum di-* Genes. 4. „ *gnus, ut intres sub tectum meum*. Recedit, qui dicit: *Ecce ejicis me a facie tua.* Psal. 6. „ Et, *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear*. Et Psalmista: *Discedite a* „ *me omnes, qui operamini iniquitatem*. Quis autem finis recedentibus a Deo? Psal. 72. „ *Omnes, qui elongant se a te, peribunt*. Cedo itaque cum peccavero: non rece- „ do, si confessus errorem fuero, & emendavero.

„ Sed adhuc diligentius advertendum, quando, quomodo, & quare ad Com- „ munionem sit accedendum: habet enim utilitas hujus refectionis temporis di- „ scretionem, modi determinationem, causæ etiam rationem. In tempore con- „ siderantur tria, opportunitas, consuetudo, & solemnitas. In modo purgatio, „ intentio, & devotio. In causa institutio, utilitas, & necessitas. Opportu- „ nitas fugit, & fugat occupationem: liberis enim mentibus hoc exequendum of- „ ficium, & Deo obsequendum. Consuetudo removet laicam negligentiam, & „ erga salutem suam nimium torporem. Istans quoque solemnitas admonet nos „ accedere ad Communionem. Quæ enim solemnitas, ubi fames, & egestas? „ Ubi autem non est cibus, qui non perit, sed qui permanet in vitam æternam, „ egestas est, & exitialis inopia. Modus habet purgationem, intentionem, & „ devotionem. Purgandæ itaque prius sunt sordes nostræ aqua compunctionis, „ igne fraternæ compassionis, hyssopo fidei, & humillimę confessionis, cinere „ saluberrimę subjectionis, & mortificationis. De hac purgatione Apostolus ad Hebr. 10. „ Hebræos: *Habentes* (inquit) *fiduciam in introitu Sanctorum in Sanguine Christi, quam initiavit nobis viam novam, & viventem per velamen, id est, carnem suam, & Sacerdotem magnum super domum Dei: accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, asperси corda a conscientia mala, & abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem: & consideremus invicem in provocationem charitatis, & bonorum operum.* „ Securus introeat ad Altare Dei, certus accedat „ ad Communionem Dominici Corporis, qui habet cor asperсum, id est munda- „ tum a conscientia mala, & corpus ablutum tam sanctificatione Baptismatis „ quam compunctione devotionis; & qui tenet indeclinabilem spei confessionem.

„ Intentio triplex, alia bona, alia mala, alia pessima. Bona est, si Corpus „ Christi cum fide vera, & pura ab omni crimine conscientia sumitur; ut Sanguis „ Christi justum justificet amplius, hic accipit, ut bonus fiat. Mala est, cum in „ vase per odium arido, per luxuriam immundo, & per malitiam corrupto mit- „ titur, non ut qui est malus, fiat bonus, sed ut qui est malus, appareat bonus:

„ hic

„ hic eſt hypocrita. Peſſima eſt, quando irreverenter quaſi canis validus corde peſſimo accedit aliquis ad Sacramentum Dominicum, non ut fiat bonus, ſed ut ſub Chriſto lateat Antichriſtus: hic eſt lupus rapax, qui ſub „ pelle ovina devorat Agnum.

„ Triplex eſt devotio: alia compunctiva, alia ſuſpirioſa, alia lacrymoſa. „ Compunctiva eſt fons ſcaturiens, ſuſpirioſa eſt fons ſaliens, lacrymoſa fons ſuperebuliens. Pungit compunctiva, elicit ſuſpirioſa, fundit, & pluit lachry„ moſa. Timor pungit, ſpes elicit, amor pluit. Venam ſtringit timor, ſpes „ aperit, amor humorem cum impetu ſpiritus educit.

Eccleſiæ ſententia de frequenti Communione.

Eccleſia ſententiam ſuam de frequenti Communione in Synodo Tridentina expreſſit his verbis Seſſione XXII. C. VI. *Optaret quidem Sacroſancta Synodus, ut in ſingulis Miſſis Fideles adſtantes non ſolum ſpirituali affectu, ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent, quo ad eos Sanctiſſimi hujus Sacramenti fructus uberior proveniret.*

De eadem Concilii Catechiſmus hæc habet: *Neque tamen Fideles ſatis habeant ſemel tantummodo Corpus Domini quotannis accipere, verum ſæpius iterandam Euchariſtiæ Communionem exiſtiment. Utrum autem ſingulis menſibus, vel hebdomadis, vel diebus id magis expediat, certa omnibus regula præſcribi non poteſt: verumtamen illa eſt S. Auguſtini * norma certiſſima:* Sic vive, ut quotidie poſſis ſumere.

* Sermone alias 28. De Verb. Domini, nunc 84. in Appendice, qui totus exſcriptus eſt ex S. Ambroſii Lib. 5. De Sacramentis Cap. 4.

S. Carolus in Inſtructionibus de Sacramento Euchariſtiæ: *Ad ſaluberrimum* (inquit) *hujus Sacramenti frequenter ſumendi uſum Parochus Fideles cohortabitur atque excitabit, Eccleſiæ inſtitutis, ac exemplis, & Sanctorum omnium conſentiente Doctrina, ut ex Catechiſmo Romano diſcere poterit, & Sententia Oecumenicæ Synodi Tridentinæ: quæ optaret quidem Fideles in ſingulis Miſſis non ſolum ſpirituali affectu, ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicare. Curabit certe, ut præter Paſchatis Communionem, quæ Eccleſiæ præcepto neceſſaria eſt, ſaltem in præcipuis ſolemnitatibus, veluti die Natali Domini, Epiphania, Pentecoſte, in diebus item feſtis majoribus B. Mariæ Virginis, communicent.*

Crebris præterea monitis, illud, quod Beatiſſimus Silverius Pontifex ſtatuit, in conſuetudinem revocare ſtudebit; ut qui ſæpius non communicant, in Quadrageſima ſaltem Dominicis diebus Corpus Domini ſumant, & die item Cœnæ Domini, ex antiquo inſtituto; ac præterea in Adventu itidem præſtent.

Eam præterea conſuetudinem in Parochia ſua introducere curabit, ut quoties quis iter longum, aut infeſtum, remque arduam, & difficilem, etiam in qua nullum mortis periculum extimeſcendum ſit, aggredietur; qui item gravi aliqua perturbatione, vel ex filiorum, conjugiſve obitu, vel bonorum amiſſione, vel ex alia re adverſa affligitur, Sacram Communionem confeſſus ſuſcipiat. Idemque faciat, itinere, vel negotio difficili, quod ſuſceperit, confecto, vel quocumque beneficio accepto; gratias Deo acturus hujus Sacramenti ſumptione: in quo præcipua quædam ratio ineſt, qua Deo pro immenſis in nos collatis beneficiis aliquam gratiam pie referamus.

Curabit item, ut Mulieres proxime parituræ hoc ipſum præſtent, ac præterea cum primum a puerperio ad Eccleſiam accedent.

De eadem Concilium Rhemenſe anni MDLXXXIII. *Cum nihil habeat Chriſtiana Religio Sacramento Euchariſtiæ præſtantius, & auguſtius, nihilque ad ſancte, & inculpate vivendum efficacius ejuſdem frequentiſſima participatione, dolemus tantam eſſe Chriſtianorum hujus temporis incuriam, ut ſemel tantum in anno ſumant tam ſalutaris Sacramenti ſubſidia. Quare Parochi, & qui ad divini verbi prædicationem adſciſcuntur, deinceps de frequentis Communionis antiquo uſu, ejuſdemque miris fructibus, & utilitate diſſerant, & Fidelibus perſuadere nitantur,*

tantur, nullum esse modum aptiorem, & compendiosiorem, quo sopitis, & extinctis hæresibus, Ecclesiæ Apostolicæ facies nostro sæculo redeat. Nos quoque Fideles omnes hortamur, & per viscera misericordiæ Dei nostri obsecramus, ut quam sæpissime, saltem vero diebus solemnibus communicent, & quotiescumque postulaverit ingruens aliqua necessitas, quæ vitam humanam in discrimen, & periculum adducat.

S. Thomę sententia de frequenti Communione.

Quæstionem de frequenti Communione ita dirimit *S. Thomas* III. P. Q. lxxx. A. x. *Circa usum hujus Sacramenti duo possunt considerari. Unum quidem ex parte ipsius Sacramenti, cujus virtus est hominibus salutaris, & ideo utile est quotidie ipsum sumere, ut homo quotidie ejus fructum percipiat. Unde S. Ambrosius dicit* Lib. v. *De Sacramentis*, C. vi. Si quotiescumque effunditur Sanguis Christi, „ in remissionem peccatorum effunditur, debeo semper accipere, ut semper mi„ hi peccata dimittantur : qui semper pecco, debeo semper habere medici„ nam. *Alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur, ut cum magna devotione, & reverentia ad hoc Sacramentum accedat : & ideo si aliquis se quotidie ad hoc paratum inveniat, laudabile est, quod quotidie sumat ... Sed quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt, propter corporis indispositionem, vel animæ; non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere, sed quotiescumque se ad illud homo invenerit præparatum.*

Et in Responsione ad tertium, *Reverentia* (inquit) *hujus Sacramenti habet timorem amori conjunctum: unde timor reverentiæ ad Deum, dicitur timor filialis: ex amore enim provocatur desiderium sumendi, ex timore autem consurgit humilitas reverendi: & ideo utrumque pertinet ad reverentiam hujus Sacramenti; & quod quotidie sumatur, & quod aliquando abstineatur. Amor tamen, & spes, ad quæ semper Scriptura nos provocat, præferuntur timori. Unde cum Petrus dixisset,* Luc. 5. 8. Exi a me, Domine, quia homo peccator sum; *respondit Jesus,* Noli timere.

Et in IV. *Sententiarum*, Dist. XII. Q. II. A. I. Quæstiuncula I. *In hoc Sacramento* (inquit) *duo requiruntur ex parte recipientis; scilicet desiderium conjunctionis ad Christum, quod facit amor; & reverentia Sacramenti, quæ ad donum timoris pertinet: primum autem incitat ad frequentationem hujus Sacramenti quotidianam, sed secundum retrahit : unde si aliquis experimentaliter cognosceret ex quotidiana sumptione fervorem amoris augeri, & reverentiam non minui, talis deberet quotidie communicare. Si autem sentiret per quotidianam frequentationem reverentiam minui, & fervorem non multum augeri, talis deberet interdum abstinere, ut cum majori reverentia, & devotione postmodum accederet. Unde quantum ad hoc unusquisque relinquendus est judicio suo.*

Et Articulo II. Quæstiuncula III. *Si autem hæc duo ad invicem comparemus, adhuc invenitur prævalere sumptio Sacramenti abstinentiæ a Sacramento, tum ratione effectus Sacramenti; tum ratione præparationis, quantulacumque sit; ut etiam ratione virtutis elicientis actum: quia sumere videtur esse charitatis, in qua radix meriti consistit; abstinere autem timoris: amor autem timori prævalet.* Et in Responsione ad secundam objectionem, *In hoc* (inquit) *maxime est gloria Dei, & bonitas, quod se creaturis pro earum captu communicat; unde magis videtur ad Dei gloriam pertinere, quod aliquis ad Communionem accedat, quam quod abstineat.*

De frequenti Communione, & rationibus ad illam moventibus, legatur & piissimus Spiritalis Vitæ Magister *Joannes Taulerus*, Sermonibus I. & II. in Dominicam VII. post Octavam Trinitatis.

CON-

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

I. *Frequens Communio non eſt iis permittenda, qui vel in peccata mortalia ſæpe labuntur, vel ab affectu venialium peccatorum non ſunt liberi, & immunes.* Frequens Communio quibus permittenda?

Id colligitur ex C. *Quotidie*, Diſt. 11. *De Conſecratione*, quod ex libro *Gennadii* De Eccleſiaſticis Dogmatibus, C. XXIII. excerptum eſt, cujus hæc ſunt verba: *Quotidie Euchariſtiæ Communionem percipere, nec laudo, nec vitupero: omnibus tamen Dominicis diebus communicandum ſuadeo, & hortor, ſi tamen mens ſine affectu peccandi ſit. Nam habentem adhuc voluntatem peccandi, gravari magis dico Euchariſtiæ perceptione quam purificari. Et ideo quamvis quis peccato mordeatur, peccandi non habeat de cetero voluntatem, & communicaturus ſatisfaciat lacrymis, & orationibus; & confidens de Domini miſeratione, qui peccata piæ confeſſioni donare conſuevit, accedat ad Euchariſtiam intrepidus, & ſecurus: ſed hoc de illo dico, qui non habet capitalia, & mortalia peccata non gravant: nam quem mortalia crimina poſt Baptiſmum commiſſa premunt, hortor prius publica pœnitentia ſatisfacere, & ita Sacerdotis judicio reconciliatum Communioni ſociari, ſi vult non ad judicium, & condemnationem ſui Euchariſtiam percipere.*

Confirmatur ex *S. Iſidoro* Lib. 1. *Sententiarum* C. XXIV. *Qui ſcelerate vivunt in Eccleſia* (inquit) *& communicare non deſinunt, putantes ſe tali Communione mundari diſcant nihil ad emundationem ſibi proficere, dicente Propheta: Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa? Numquid carnes Sanctæ auferent a te malitias tuas?* Jerem. 11. 11.

Quod ſpectat alteram partem Regulæ; aliud eſt veniale peccatum, aliud ejus affectum non habere. Abſque veniali peccato ne ipſi quidem viri juſti, & perfecti vivunt; ſed abſque peccati venialis affectu eſſe poſſunt, & plerique felicem illum ſtatum attigerunt, dum ipſis ex animo diſplicent quotidiana illa fragilitatis humanæ peccata; dum illa pro virili cavent, atque emendare nituntur; dum ex iis humiliores, & ferventiores evadunt, quia dolent de ſuperbia naturæ corruptæ veluti congenita, & de concupiſcentiæ motibus non regnantibus quidem in mortali illorum corpore ſed tamen tumultum moventibus, & charitatis fervorem minuentibus, cordiſque ſabbatum turbantibus, dum ad Deum jugiter ingemiſcunt, & per gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti liberari ſupplices poſtulant; dum peccato, & mundo mortui, non ſibi ipſis vivunt, ſed Chriſto, & quotidie proficere ſatagunt de virtute in virtutem, novos ex iterata ſæpius Communione ſpirituales fructus referentes. His dumtaxat frequens Communio permittenda eſt, ut ſcilicet, vel ſingulis diebus, aut pluries in hebdomada, aut ſingulis etiam Dominicis Euchariſtiam ſumant; alioqui parum fructuoſa eſt Communio frequens, valdeque timendum eſt, ne Deus hujuſmodi hominibus non quidem indigne omnino, ſed otioſe, & inutiliter (ut ita loquamur) Corpus Chriſti ſumentibus, gratiam ſuam tandem ſubtrahat potius, quam augeat. Ut enim ait *S. Baſilius* Lib. 1. *De Baptiſmo*, C. III. *Qui edit, ac bibit in memoriam indelebilem ejus, qui pro nobis mortuus eſt, ac reſurrexit, Jeſu Chriſti Domini noſtri, rationem vero memoriæ obedientiæque Dominicæ ad mortem uſque, juxta doctrinam* „ *Apoſtoli non adimplet, qui dicit:* Conſtringit enim nos charitas Dei, judican- 2. Cor. 5. 14. 15.
„ tes hoc, quod ſi unus pro omnibus eſt mortuus, omnes itaque mortuos
„ eſſe. (Quod in baptiſmate profeſſi ſumus.) Et pro omnibus mortuus eſt,
„ ut qui vivunt, jam non amplius ſibi ipſis vivant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt, ac reſurrexit: *nihil habet utilitatis, juxta ſententiam Domini dicentis:* Caro non prodeſt quidquam. *Accerſit autem ſibi ipſe, qui talis eſt,*

ju-

1. Cor. 11. *judicium quoque, dicente Apostolo*: Qui edit, ac bibit indigne, judicium sibi „ manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini. *Non enim terribile tantum judicium habet, qui in carnis, & spiritus inquinamento ad Sancta accedit indigne: accedens vero vasis sit Corporis, ac Sanguinis Domini: sed & otiose, & inutiliter edens, ac bibens, ineo quod non per memoriam eius, qui pro nobis est mortuus, & excitatus, videlicet Jesu Christi Domini nostri, custodit illud Apostoli, quod dictum est supra. Nam veluti sine conscientia, & inutiliter tantum ac tale bonum irritum facit: & sicut absque gratiarum actione accedens ad tale Mysterium, judicium habet segnitiei; cum Dominus nec eos innocios esse sinat, qui verbum aliquod otiosum proferunt, & vehementius quoque otiositatis judicium declaret in eo, qui talentum acceptum in otio, & desidia integrum servaverat; Apostolus vero tradiderit nobis, quod & is, qui bonum verbum prolatum non ad ædificationem fidei dispensat, contristet Spiritum-Sanctum: ita debemus etiam attendere, quod sit judicium ejus, qui indigne edit, ac bibit. Nam si qui fratrem quoque per cibum contristat, a charitate excidit, sine qua magna quoque charismata, & justificationes quoque operantia nihil prosunt; quid de eo dicendum est, qui otiose, & inutiliter edere audet Corpus, & bibere Sanguinem Jesu Christi Domini nostri, & hac ratione plus aliquando contristat, & infestat Spiritum-Sanctum; dum sine charitate vescitur, quæ urget, ut æstimet se sibi ipsi non vivere, sed ei qui pro nobis mortuus est, & resurrexit, Christo Jesu Domino nostro, edere, ac bibere? Oportet igitur accedentem ad Corpus, ac Sanguinem Domini, ad rememorationem ejus, qui pro nobis mortuus est, & resurrexit, non solum purum esse a quovis inquinamento carnis, ac spiritus, ne ad judicium edat, & bibat, sed & evidenter ostendere, & exprimere memoriam ejus, qui pro nobis mortuus est, ac resurrexit, in eo, quod & mortificatus est peccato, mundo, ac sibi ipsi; ac Deo vivere in Christo Jesu Domino nostro.*

Qui otiose & inutiliter edit Corpus Christi, contristat Spiritum Sanctum.

Ephes. 4.

Sancti esse debent, qui ad Eucharistiam frequenter accedunt.

Id significabat olim Ecclesia Diaconi voce tanquam præconis ad communicaturos Fideles inclamans: *Sancta Sanctis*: id est, ut *S. Joannes Chrysostomus* explicat Homilia XVII. in Epistolam ad Hebræos: *Si quis non est Sanctus, non accedat: non solum (inquit) a peccatis purus, sed etiam sanctus. Sanctum enim non facit solum liberatio a peccatis, sed etiam præsentia Spiritus, & bonorum operum copia. Non solum, inquit, volo vos a crimine esse liberatos, sed albos esse, & speciosos. Nam si Rex Babylonius Juvenes eligens ex captivitate, elegit pulcros specie, & vultu decoros, multo magis eos, qui adstant Mensæ Regiæ, pulcros esse oportet specie animæ, mundum habentes aurum, mundum vestimentum, regales calceos, formosum animæ vultum, cingulum veritatis. Qui talis est, accedat, & pocula tangat regia .... Eunuchos maxime oportet Regis adstare. Eunuchos dico, qui mente sunt candida, qui nullam habent sordem, nec maculam, qui mente sunt excelsa, animi oculo placido, & manifesto, acrique, & perspicaci, agilique, & vero, ac volubili, non autem somnolento, & supino, multa libertate pleno, remoto autem ab omni impudentia, & confidentia, vigilanti, sano, nec admodum mæsto, & tristi, nec vinis diffuso, & hilari.*

Hinc *S. Ambrosius* Libro VIII. *in Lucam*, explicans illa Christi verba, *Ubi fuerit corpus, congregabuntur & aquilæ*, ait: *Justorum animæ aquilis comparantur, quod alta petant, humilia derelinquant, longævam ducere feruntur ætatem. Unde & David animæ suæ dicit*: Renovabitur sicut aquilæ juventus tua ..... *Est etiam Corpus, de quo dictum est*: Caro mea vere est cibus, & Sanguis meus vere est potus. *Circa hoc Corpus aquilæ sunt, quæ alis circumvolant spiritualibus.*

Psal. 102. 5.

Tom. XVIII. Biblioth. Patrum. Edit. Lugdun. Cantu. 2.

Michael Psellus in *Canticum Canticorum*, Cap. v. *Christus Sponsus ipsis Virginis filiis dat Corpus suum. Sic enim illos, sed dignos tantum, quos & proximos suos dixit, alloquitur*: Comedite propinqui mei, & bibite, & inebria-

briamini fratres mei. *Quicumque estis* (inquit) *operibus fratres mei, Corpus meum comedite, & Sanguinem bibite. Deinde inebriamini, inquit, præ lætitia, & propter ebrietatem stupore perculsi, omnino mundi felicitudinem obliviscimini.*

Quæ dispositio ad frequentem Communionem?

Hanc dispositionem in Sacerdotibus, ut frequenter celebrent, & in reliquis Fidelibus, ut frequenter ad sacram Communionem accedere possint, postulat *S. Bonaventura* in Tractatu *De Præparatione ad Missam* Cap. v. Postulat & *S. Antoninus* III. P. Tit. XIII. Cap. VI. aitque, totam vitam ejus, qui frequenter communicat, esse debere præparationem ad susceptionem tantæ rei, & præcipue mortificando vitia, fugiendo vanitates, & occasiones peccatorum etiam levium, & venialium, occupationes non necessarias, quibus homo potest averti a seria custodia cordis sui; exercendo se in virtutibus, excitando se per meditationem ad profundam humilitatem, amorem ardentem, fervens desiderium supernorum; inserendo se vulneribus Jesu Christi; non de suis meritis, sed de ejus pietate vehementer confidendo, &c.

Hanc dispositionem in iis, qui singulis diebus Dominicis, aut frequentius communicant, postulat & *S. Franciscus Salesius, Philotheæ* P. II. Cap. XX. *Venialia peccata inhærentia*, id est, quorum affectus in nobis perseverat, Eucharistiæ fructum in nobis impedire, adeoque impedimenta esse frequentis Communionis, ostendit quoque Vir unctione Spiritus-Sancti excellenter illuminatus *Joannes Taulerus*, Sermone IV. *In Festo Venerabilis Sacramenti.*

„ Soli, *inquit*, exteriori significationi, seu signo inhærentes, ad ipsum fun-
„ dum minime pertingunt: cum multis etiam venialibus culpis tepide acce-
„ dunt, & ideo nihil reportant gratiæ, quippe cui ob multa, magnaque ipso-
„ rum impedimenta nullus patet ad eos accessus, sicque vani, dissoluti, i-
„ nanes, frigidi perseverant, nec aliquem referunt fructum, immo deficiunt
„ potius. Sed quærat fortasse aliquis, quænam sint illa impedimenta proprie,
„ quæ tanta eis damna irrogant, pretiosissimosque divinæ gratiæ thesauros cę-
„ lum, & terram locupletantes, ac divitiis implentes, ab eis excludunt, ita
„ ut quamlibet sæpe communicent, vacui tamen semper, & inanes perma-
„ neant, sicut in multis quotidie videre pronum est. Cui respondetur, impe-
„ dimenta hæc venialia esse peccata, quæ nimirum charitatis actualem fervo-
„ rem diminuunt, infrigidantque, cor distrahunt, devotionem expellunt, san-
„ ctam labefactant, vel etiam extinguunt strenuitatem. Dei familiaritatem
„ auferunt: & quamvis gratiam, charitatemque non enecent penitus, hæc i-
„ psa tamen damna inferunt, multumque disponunt ad mortalia peccata, &
„ gratiæ amissionem. Porro venialia peccata, sive impedimenta quotidiana du-
„ plicia sunt, & utraque effluxum divinæ gratiæ in hoc Sacramento præpe-
„ diunt. Alia namque perseverantia sunt, & inhærentia, alia fluxa. Inhæren-
„ tia sunt ea, quando verbi gratia aliquis volens, & sciens a creaturarum affe-
„ ctibus, & amore captivus detinetur, atque in illis delectationem, & volu-
„ ptatem quærit .... Quoties enim aliquis in creaturis sensuale gaudium, & dele-
„ ctationem principaliter quærit, toties ad minus peccat venialiter ... Hoc au-
„ tem in se ipso quisque non negligenter observare debet, studiose perscrutando
„ ubinam creaturæ in se lateant. Et fortassis ipsemet est, aut aliqua propria
„ inordinatio, vel quia de amicis suis, aut divitiis nonnihil extollitur, aut for-
„ sitan vere in propriis institutis, & exercitiis complacet sibi. Est etiam vi-
„ tium quoddam, heu! nimis hodie vulgatum, & usitatum, quod omnes, &
„ singuli, tam Religiosi, quam Ecclesiastici, & sæculares, privatis lucris inhi-
„ ant, divitias cumulare, & recondere satagunt, adeoque tenaces sunt, & a-
„ vari, ut satis dici nequeat. Nemo forte sua, rebusque contentus est: omnium
„ hoc unum studium, una cura est, ut divitias sibi, quantas possunt, conge-
„ rant. Hinc multa, & sumptuosa construunt ædificia, eademque ineptissimis,

„ ac

„ ac leviſſimis picturis exornant, nihil in eis niſi ſenſuum ſuorum oblectamenta
„ quærentes. Ad hæc, argentea, & aurea ſibi pocula cumulant, ornatus va-
„ rios exquirunt, veſtes pretioſas multiplicant, cibo, & potu lautiſſimo, &
„ pretioſo ventrem farciunt, & onerant, atque in omnibus voluptatem quærunt,
„ & delectationem, ſciri, haberique in pretio appetunt: hiſque, & aliis modis,
„ & ſenſuum delectationibus peccata hujuſmodi venialia inhærentia coram ſe,
„ & intra ſe inſtar muri conſolidant, corroborantque. Interdum dolent etiam ſe
„ iſtis non magis abundare. Unde hominum amicitias, ſuperfluas, ac vanas a-
„ nimi recreationes, & levitates expetunt, cum tamen in eis nec intendant, nec
„ quærant, & multo minus inveniant Dominum Creatorem ſuum. Iſti nimirum
„ in mortalium peccatorum velut præcipitio ſunt conſtituti, jamque prope eſt,
„ ut vel intus, vel foris incomparabile eorumdem peccatorum damnum incurrant.
„ Immo frequenter, antequam advertant ipſi, in multa, & gravia collabuntur...
„ Fluxa vero, & non inhærentia peccata ſunt, ſi quis nullius creaturæ inordi-
„ nato amore captus detineatur, ſemperque ſe paratum inveniat ad relinquen-
„ dum omnia, quæ certo ſciret, Deum velle ab ipſo relinqui, qualiacumque il-
„ la forent, vel homines amici, vel bona temporalia: interim tamen non tam
„ ſtudioſe ſe ipſum cuſtodit, ut merito deberet, facileque a natura, & vitiis
„ naturalibus vincitur, ut ab ira, ſuperbia, a torpore, & ignavia, a verbo-
„ rum levitate, quorum omnium, necnon & aliorum vitiorum dum ſe illi of-
„ fert occaſio, in his ipſis excedit, eſtque vel loquax nimium, vel cibi, po-
„ tuſque intemperantior, aut plus ſatis hilaris, aut demum immodice ſolicitus,
„ & occupatus. Quamvis autem interdum ex his vitiis, interdum aliqua priori-
„ bus inhærentibus queant eſſe graviora, dum tamen ex infirmitate, vel ſu-
„ breptione fiunt, multo quam illa minus impediunt: quandoquidem fundus ipſe
„ purus eſt, & tantum accidens malum.

REGULA II.

Commotio quævis adverſus proximum, vel leviuſcula, qua ſabbatum cordis turbatur, impedimentum eſt ex decentia, & decore Sacerdotem a ſacroſancti Sacrificii oblatione, Fideles reliquos a ſacra Communione prohibens, quo die id ipſis contigit, niſi gravis urgeat neceſſitas.

Id exemplo ſuo docuit *S. Joannes Chryſoſtomus*, qui in quodam Epiſcoporum Conventu nonnihil commotus, juſta licet de cauſa, *Panſophium* Piſidiæ Epiſcopum rogavit, ut ipſius vice Sacrificium offerret, ipſe vero cum Epiſcopis reliquis exiit. *Cavebat enim animo turbido, juxta Evangelium, Sacrificium offerre* (inquit *Palladius* in ejus Vita.)

Diſpoſitiones ad frequentem Communionem.

Idem docet *S. Bernardus* Lib. *De Præcepto, & Diſpenſatione*, Cap. XIX. *Interrogatis* (inquit) *quid conſulam homini, qui adverſus quempiam commotus fuerit, ſed non adeo, ut lædere ipſe velit, adeo tamen ut libenter accipiat, ſi quo modo aliunde læ-di contigerit: ſitne videlicet tutum ita commoto accedere ad Altare, an ſe ſubtrahere interim debeat donec compeſcatur commotio. Nunquam mihi contingat turbatum ad pacis accedere Sacrificium: cum ira, & diſceptatione contingere Sacramentum, in quo Deus indubitanter eſt Mundum reconcilians ſibi. Certe non recipitur munus quodcumque meum quod defero ad Altare, niſi ante placato fratre, quem me læſiſſe meminero, quanto minus ſi me ipſum non pacavero prius.*

REGULA III.

Communio frequens iis tantum permittenda eſt, qui vehementi deſiderio Corpus Chriſti percipiendi, & eo quidem ex charitate profecto ſunt incenſi.

Qui ſcilicet ex animo dicant: *Quemadmodum cervus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus.* Hinc *S. Joannes Chryſoſtomus* Homilia LXXXIII. in Matthæum, *Singulis* (inquit) *Fidelibus per hoc Myſterium ſe conjungit: & quos peperit, non aliis nutriendos tradit, ſed ipſe ſtudioſiſſime alit;*

hac

hac etiam re tibi persuadens, carnem illam tuam assumpsisse. Tanta igitur charitate, atque honore affecti, non torpeamus. Non videtis, quanta infantes animi alacritate mamillas arripiunt? Qua pressione papillis infigunt labia? Non minori nos quoque cupiditate ad hanc Mensam, & ad hujus Calicis spiritualem accedamus papillam: immo vero majore desiderio quasi lactentes pueri gratiam Spiritus sugamus: unus sit nobis dolor, una mœstitia, si hoc alimento spirituali privamur.

Frequens Communio quibus permittenda

Et *S. Jo: Damascenus* Lib. VI. *Fidei Orthodoxæ*, cap. XIV. *Ardenti* (inquit) *cupiditate ad eum adeamus, manibusque in crucis formam compositis Crucifixi Corpus suscipiamus, atque & oculis, & labiis, & frontibus impositis, divini carbonis participes efficiamur, ut ignis desiderii in nobis insiti, assumpta ea, quæ ex carbone oritur inflammatione peccata nostra exurat, ac pectora nostra collustret: demusque operam, ut per divini ignis perceptionem inardescamus, Diique efficiamur. Carbo non simplex lignum est, sed igni unitum: sic Panis Communionis non simplex panis est, sed Divinitati unitus.*

Fervor charitatis, & sancti desiderii ad frequentem Communionem requiritur.

Id Confirmat *S. Bonaventura* in IV. *Sentent.* P. II. Q. II. *Si quæritur* (inquit) *utrum expediat frequentare alicui, dicendum, quod si videat se esse in statu Ecclesiæ primitivæ, laudandum est quotidie communicare. Si autem in statu Ecclesiæ finalis, utpote frigidum, & tardum, laudandum est, quod raro. Si autem medio modo, medio modo se debet habere, & aliquando debet cessare, ut addiscat revereri; aliquando accedere, ut inflammetur amore; quia tali Hospiti debetur honor, debetur & amor: & tunc secundum illam partem, secundum quam viderit se melius proficere, ad illam magis declinet, quod homo solum experientia discit.*

Ita docet *S. Franciscus Salesius*, *Philotheæ* cap. XX. Sed ne quis hac in parte decipiatur, duplicem esse animadvertit esuriem, sive famem; unam ex optima ciborum concoctione, rectaque stomachi dispositione, ac naturalis caloris temperamento; alteram ex stomachi male affecti vitio, & facultatis attractricis immoderatione: ita Eucharistiæ sumendæ desiderium, seu divini illius cibi esuriem, vel ex divini amoris ardore vehementi proficisci, vel ex adventitia quapiam causa, seu vitiosa quadam habitudine oriri. Primum dumtaxat desiderium legitimum, & sanctum; secundum fallax, insidiosum, & pravum est: primum a Spiritu Sancto; secundum a Dæmonio meridiano. Dignosci autem potest quali desiderio feratur aliquis ad frequentem Communionem, ex illius vita, & ex fructibus, quos ex Communione percipit.

Id egregie explicat Auctor Commentarii in I. *Regum* inter *S. Gregorii* Opera editi, exponens illa verba Cantici Annæ: *Repleti prius pro panibus se locaverunt, & famelici saturati sunt.* Famelicos enim respectu spiritualium ciborum illos esse ait, qui *A cibis vitiorum vacui, a tumore jejuni* sunt.... *Non saturantur ergo nisi famelici, quia a vitiis perfecte jejunantes divina Sacramenta percipiunt in plenitudine virtutis. Et quia sine peccato electi etiam viri esse non possunt, quid restat, nisi ut a peccatis, quibus eos humana fragilitas maculare non desinit, evacuari quotidie conentur? Nam qui quotidie non exhaurit, quod delinquit, etsi minima sunt peccata, quæ congerit, paulatim anima repletur, atque ei merito auferunt fructum internæ suavitatis. Hac repletione nos evacuare Paulus insinuans, ait*: Probet se ipsum homo, & sic de Pane illo edat, & de Calice bibat. *Quid enim est hoc loco probare, nisi evacuata peccatorum nequitia, se probatum ad Dominicam Mensam, & purum exhibere? De repletis etiam subdit*: Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit. *Qui ergo quotidie delinquimus, quotidie ad Pœnitentiæ lamenta curramus: quia ipsa sola virtus est, quæ evacuat, quod in ventre animæ culpa coadunat. Et tunc vere famelici saturantur, quia quo studiosius mundamur lamento Pœnitentiæ, eo uberiorem divinæ gratiæ fructum recipimus in spirituali refectione.*

1. Reg. 2. 5.

Dispositiones ad S. Communionem.

REGULA. IV.

Quamvis actualis devotio ad Communionem plene fructuosam sit necessaria, non tamen ad frequentem Communionem opus est devotione sensibili.

Actualis devotio.

„ Actualem devotionem esse necessariam inde probatur, quod sacramentalis „ Communio fructuosa non sit absque spiritali Communione, quæ in hoc „ posita est, ut vita æterna, quæ est Christus, spiritali desiderio appetatur, „ ut recordatio mandatorum ejus super mel, & favum dulcior in mente ha- „ beatur; ut fraterna Charitas, cujus hoc Sacramentum signum est, pro Chri- „ sti amore diligatur; ut dulciter, atque salubriter in memoria recondatur, „ quod pro hominum salute contumeliis sit affectus, cruce suspensus, lancea „ vulneratus (inquit *Lantfrancus* Lib. *De Corpore, & Sanguine Domini.*) Hinc *S. August.* Lib. x. *Confessionum* cap. xliii. *Non calumnientur mihi superbi* (inquit) *quoniam cogito pretium meum, & manduco, & bibo, & erogo, & semper cupio saturari ex eo inter illos, qui edunt, & saturantur, & laudant Dominum, qui requirunt eum.* Hinc *S. Thomas* in iv. *Sententiarum*, Dist. xii. Q. ii. A. i. Quæstiuncula iii. *Cum hoc*, inquit, *Sacramentum perficiat conjungendo fini, ad hoc quod effectum suum plene habeat in sumente, oportet quod adsit actualis devotio.* Actualis autem illa devotio, & pius affectus in actibus Fidei, Spei, & Charitatis potissimum consistit, hisque *S. August.* verbis exprimi potest. *Quomodo nos amasti, Pater bone! qui Filio tuo unico non pepercisti, sed pro nobis impiis tradidisti eum? Quomodo nos amasti, pro quibus ille non rapinam arbitratus esse æqualis tibi, factus est subditus usque ad mortem Crucis, unus ille in mortuis liber, potestatem habens ponendi animam suam, & potestatem habens iterum sumendi eam; pro nobis tibi victor, & victima; & ideo victor, quia victima: pro nobis tibi Sacerdos, & Sacrificium; & ideo Sacerdos, quia Sacrificium: faciens tibi nos de servis filios de te nascendo, nobis serviendo. Merito mihi spes valida in illo est, quod sanabit omnes languores meos per eum, qui sedet ad dexteram tuam, & te interpellat pro nobis; alioquin desperarem. Multi enim, & magni sunt iidem languores mei, multi sunt, & magni; sed amplior est medicina tua. Potuimus putare Verbum tuum remotum esse a conjunctione hominis, & desperare de nobis, nisi caro fieret, & habitaret in nobis. Conterritus peccatis meis, & mole miseriæ meæ, agitaveram in corde, meditatusque fueram fugam in solitudinem; sed prohibuisti me, & confirmasti me dicens*: Ideo pro nobis Christus mortuus est ut qui vivunt, jam non sibi vi- „ vant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est. *Ecce, Domine, jacto in te curam meam, ut vivam, & considerabo mirabilia de lege tua. Tu scis imperitiam meam, & infirmitatem meam: doce me, & sana me. Ille tuus Unicus, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi, redemit me Sanguine suo.*

1. Cor. 5. 15.

Sensibilis devotio ad frequentem Communionem minime necessaria.

Quod autem sensibilis devotio ad frequentem Communionem non sit necessaria, & quod absque devotione hujusmodi sensibili fructuosa esse possit, immo sit sæpe fructuosior, docet *S. Antoninus* iii. P. Tit. xiii. cap. vi. „ Aliud est enim de- „ siderium, aliud sensibilis desiderii perceptio... Sine desiderio nemo debet accede- „ re. Cum autem Christianum sic vivere deceat, ut semper mereatur accipe- „ re, nunquam esse debet sine desiderio tunc, & toties sumendi, quando, & quo- „ ties convenienter poterit, & crediderit expedire. Si quis autem illam dispositionem in se judicare voluerit ex sensibili cordis compunctione, fervore men- „ tis, profusione lachrymarum, ita quod tunc credat se dispositum, quando tale „ quid sentit; & quando non percipit, indispositum; incaute valde ambulat, & „ sæpissime decipitur. Multoties qui nihil talium habent, sunt in magno sta- „ tu gratiæ, & qui habent, sunt omnino extra gratiam. Deinde sensibilis hu-

„ hujus ſuavitatis privationem ad multa utilem eſſe docet. Primo, ut tribu-
„ latione gaudium temperetur. Secundo, ut tam delectabili bono privari timeat
„ homo, & ardentius ad æternam patriam ſuſpiret, ubi Deo ſemper adhæ-
„ rendum eſt, & de torrente voluptatis ejus bibendum. Tertio, ut per fidem
„ ambulantes magis mereamur. Quarto, ad humilitatem conſervandam. Quin-
„ to, ut gratiæ Dei, non viribus noſtris adſcribere diſcamus, quoties ad ſer-
„ viendum Deo promptam, & fervidam voluntatem ſentimus.

Idem docet inſignis Vitæ Spiritualis Magiſter *Joannes Thaulerus*, Inſtitutionum cap. XXXVIII. *Inter omnia* (inquit) *Exercitia, quæ quidem haberi poſſint, nullum tam excellens, tam divinum, tamque ad ſummum bonum conſequendum, & intimam cum eodem obtinendam unionem, certum, ſecurumque eſſe arbitror, quam ſæpius Dominici Corporis Sacramentum devoto corde percipere. Unde deſiderabat quidam inſtrui a Deo, quis, & quando, & qua ratione ad tanta Myſteria accedere deberet; & reſponſum eſt illi a Domino hoc pacto: Qui non habet, quod ſuum eſt, & appetit, quod ſuum non eſt, & cui ſatis placent omnia, quæ a me fiunt, is me, quando volet percipere poterit. Attendat autem, & diligenter obſervet quantus erga Deum amor, quanta voluntas, quanta intentio ſua ſit. Sane, inquam, non multum curet, quid ſentiat, quid velit, quid intendat. Quiſquis ergo ſecure accedere cupit, ante omnia munda illi a peccatis conſcientia habenda eſt. Dehinc voluntatem, & affectum illius ſive deſiderium ad Deum ex toto corde converti oportet, ita ut nihil omnino niſi ſolum Deum, & gratiam illius ex toto corde deſideret, velit, intendat. Poſtremo omnibus illis, quæ Deo diſplicent, cum humili voluntatis ſuæ in gratiſſimam Dei voluntatem reſignatione valefaciet, renuntiabitque. Hinc vero advertere quiſque poteſt, quam prope, quamque longe ſit a Deo. Sentiet etiam intra ſeſe ex frequenti Communione, & amorem, ac reverentiam erga tantum Sacramentum augeri, & timorem filialem in nullo deficere, minuive. Quiſquis hæc jam dicta in ſe ipſo deprehendit, ille quo ſæpius accedit, eo melius: nec facile tantam ſibi gratiam ſubtrahi permittet.* Deliciæ *namque Dei ſunt omnipotentis eſſe cum filiis hominum.* Proverb. 8. 21. *Sed & quando frigidum, pigrumque, & abſque devotione erga digniſſimum hunc cibum ſe ſentit aliquis, non ideo abſtinere debet, tantum ſi peccati conſcientia non mordeatur.*

Et Sermone II. De Venerabili Sacramento, *Sunt præterea*, (inquit) *ſpiritalia quædam divini influxus impedimenta, ut quod homines ſe ipſos dumtaxat in hujus digniſſimi cibi ſumptione quærunt, ſui videlicet conſolationem, devotionem ſenſibilem, & bonam pacem, quibus ſi fruſtrarentur, haudquaquam accederent. Hi ergo ſe ipſos potius, licet occulte, quam Deum quærunt .... Sic etiam aliqui boni homines adeo cæco timore tenentur, ut ſi non ſenſibilem amoris ardorem, aut grandia opera intra ſe ſentiant, quamvis notabile aliquod neſciant impedimentum, accedere non auſint: qui & ipſi ad altiora non proficiunt. Illi vero præclariſſimos Sacramenti hujus fructus, & effectus uberius aſſequuntur, qui fundum, & intentionem puram habentes, ſuper Dei miſericordia accedunt, illius relinquentes arbitrio, utrum dare, vel auferre velit: nec ideo abſtinent, ſi nullam devotionem ſenſibilem percipiant, ſed Deo ſuo tam in inopia quam abundantia ſpiritali, plena cum fiducia ſe totos credunt, & inhærent eidem.*

Et Sermone III. *Sicut ſi alimentum corporeum in ſolo ſtomacho hæreat, nec ad ceteras corporis partes, ad caput videlicet, ad cor, & ad cetera quæque membra dirigatur, naturam corrumpi, ac deficere neceſſe eſt: ita etiam quicumque Deum in viribus inferioribus, in ſenſibus, & cogitationibus dumtaxat accipiunt, nec ad perfectiora aſpirant, nunquam ad præclariſſimum illud pertingunt bonum, quo nos Deus omnipotens per hunc excellentiſſimum cibum vocare, & invitare dignatus eſt, donec mentem cum omnibus tam ſupremis quam infimis viribus ſuis Deo accommodent, applicentque.*

REGULA V.

Mundanis curis occupati, rarius ad ſacram Communionem accedere debent, quam illi, qui tantum ſpiritualibus ſtudiis ſunt intenti.

Frequens Communio quibus permittenda?

Rarius enim ſe ad divinum illud Sacramentum recipiendum expedire, atque, ut par eſt, præparare poſſunt, inquit *S. Bonaventura*, Lib. II. *De Profectu Religioſorum*, C. LXX. ſubditque: *Vix aliquis ita religioſus videtur, & ſanctus, exceptis Sacerdotibus, quin ſemel in ſeptimana ſufficiat ei ex conſuetudine communicare, niſi ſpecialis cauſa quandoque, vel ratio plus ſuadeat, infirmitas ſuperveniens, vel ſingulariter Feſtivitas ſolemnis, vel inuſitatæ devotionis fervor, & intemperata deſiderii ſitis pro illius ſuſceptione, qui ſolus ſufficit amantis animæ ardorem refrigerare. Et quia talis ardoris impetu nonniſi Spiritus-Sanctus, ut creditur, infunditur, ideo legibus humanæ conſuetudinis, & ſtatutis mortalium non arctatur.*

Hinc & *Taulerus* Sermone III. in Feſto Venerabilis Sacramenti, ejus divitias aſſequi cupientibus cum primis neceſſarium eſſe ait, *Ut abſtracte vivant, cum Magdalena otio ſancto vacent, ſolitarie degant, & in interioribus ſuis commorentur: hoc eſt, neceſſaria eſt illis abſtractio, otium ſanctum, ſolitudo, & interioris hominis ſedula inhabitatio.* Eximium tamen illud bonum obtinere poſſe Chriſtianum hominem in quocumque vitæ genere, & inſtituto, ait, modo in operibus quibuſcumque, & exercitiis externis præſentem Dominum Deum ſuum aſpiciat, & oculos cordis in ipſum defigat, *Ita ut major illius pars introverſa ſit, atque intro ad Deum ſuſpiret, aſpiciat, ipſique magis, ac magis propinquare conetur. Ubi vero ab externis exercitiis præſtatur otium, tunc totum ſe cum omni ſui parte, cum viribus, & ſenſibus omnibus intro recipiat, recolligat, uniat, & in animæ ſuæ fundum immergatur, abſorbeaturque.* Si vero rerum ſæcularium curis, & ſolicitudinibus immerſa ſit anima, nullum, vel exiguum fructum ex Communione refert. Si enim, ut ait Chriſtus, *Solicitudo ſæculi iſtius, & fallacia divitiarum ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur*: multo magis fructum Communionis impedit.

Matt. 13.

REGULA VI.

Qui in mortale aliquod peccatum lapſi ſunt, ſtatim ad ſacram Communionem accedere non debent, quamvis contriti, & confeſſi: ſed per aliquod tempus Pœnitentiam agere, antequam ad ſacram Menſam accedant, & cibari pane lachrymarum prius quam Panem deguſtent Angelorum.

An peccatoribus omnibus vere contritis, & confeſſis ſtatim ſit permittenda Communio?

Ita *S. Thomas* in IV. *Sententiarum*, Diſt. IX. Quæſt. I. A. IV. Quæſtiuncula II. ad ſecundum. Idemque colligitur ex C. *Nonnulli*, Diſt. I. *De Pœnitentia*, quod ex *S. Ambroſio* ſumptum eſt. *Nonnulli* (inquit) *ideo poſcunt Pœnitentiam, ut ſtatim ſibi reddi Communionem velint. Hi non tam ſe ſolvere cupiunt, quam Sacerdotem ligare: ſuam enim conſcientiam non exuunt, Sacerdotis induunt.* Ut enim ait *S. Auguſt.* Epiſtola LIV. alias CXVIII. ad Januarium: *Hoc eſt indigne accipere, ſi eo tempore quis accipiat, quo debet agere Pœnitentiam.*

Id confirmat *S. Iſidorus Hiſpalenſis* Lib. I. *De Officiis Eccleſiaſticis*, Cap. XVIII. *Si talia* (inquit) *ſunt peccata, quæ quaſi mortuum removeant ab Altari, prius agenda Pœnitentia eſt, ac ſic deinde hoc ſalutiferum Medicamentum ſuſcipiendum. Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit. Hoc eſt enim indigne accipere, ſi eo tempore quis accipiat, quo debet agere Pœnitentiam.*

Maxime vero, qui lapſi ſunt in peccata carnis, diuturnis Pœnitentiæ operibus, & continentia ſalutari expiandi, ac probandi ſunt, prius quam Sacram Communionem accipiant, ut confirmat Venerabilis Algerus Libro I. *De Sacramento Corporis, & Sanguinis Domini*, Cap. XXII. Id ut ſignificaretur, *Lex ad edendum Agnum dedit in calceamentis cautelam, ne a vitiis fallamur; in baculo*

culo diſciplinam, qua perpetrata corrigamus; in lacrymis compunctionem, ut non ſolum interius, ſed exterius pœnitentiam agamus; in feſtinatione deſiderii ardorem, quo ad cœleſtia ſuſpiremus. Sed cur accinctis renibus abſtinentiam libidinis expreſſius indixit? ... Agnum Dei ſine macula, qui Virginis eſt Filius, luxurioſi ſumunt periculoſius. Quia cum in Sacramento Chriſti ei uniri debeamus conformitate Paſſionis, & munditiæ; nihil ſic adverſatur Paſſioni Crucis, ut voluptas; nihil ſic munditiæ, ut fœditas: nihil ſic ejus unitati, ut fornicariæ ſocietatis unitas.

REGULA VII.

Frequens Communio in iis, qui meliores propterea non evadunt, & nullum ex ea referunt fructum ſpiritualem, & in iis, qui ſæculariter vivunt, & Mundi pompas, voluptates, & ſpectacula conſectantur, non eſt ſignum prædeſtinationis.

Frequens Communio quibus permittenda, vel non?

Illi enim indigne manducant, & bibunt Corpus, & Sanguinem Domini, vereque ipſis convenit illud *S. Joannis Chryſoſtomi*, Homilia VII. in Matthæum. *Cave, ne Herodi officiaris ſimilis, & dicas: Ut & ego veniens adorem eum; cumque veneris, interimere coneris. Hujus etenim ſimiles ſunt, qui indigne abutuntur Communione Myſterii.* Reus eſt enim, *inquit*, iſte Corporis, & Sanguinis Domini. *Qui enim ejuſmodi ſunt, habent in ſe Tyrannum, & Regno Chriſti jugiter invidentem, longe ſane Herode illo nequiorem, Mammonam ſcilicet. Hic enim in homines tenere imperium geſtit, ſuoſque cultores ſimulat, & mittit ad Chriſtum, ut ſpecie quidem adorare videantur, quantum vero in ipſis eſt, interimunt eum, quem adorare ſe ſimulant. Timeamus igitur, ne quando ſpeciem ſupplicum, atque adorantium geramus, opere vero exiſtamus inimici.*

Ibidem, „ Ex hac Menſa, (*inquit*) ſpiritualium fons emanat bonorum, & „ hanc tu ſtatim relinquens, curris ad Theatrum, ut natantes fœminas, & ſe- „ xum illum publicis oculis intuearis expoſitum: ut, inquam, iſtud accipias, „ ſedentem juxta donorum cœleſtium fontem Chriſtum relinquis. Nam & mo- „ do ſuper fontem ſedet, non unam Samaritanam, ſed univerſam alloquens ci- „ vitatem. Forſan vero etiam nunc Samaritanæ tantum loquitur. Nam & nunc „ nullus ei aſſiſtit: niſi quod alii quidem ſolis adſunt corporibus, alii vero nec „ ipſis quidem profecto corporibus. Attamen ipſe non recedit, ſed manet, & a „ nobis poſtulat potum, non aquam, ſed ſanctimoniam. Sanctis enim Chriſtus „ Sancta diſtribuit. Non enim aquam de hoc fonte nobis largitur, ſed Sanguinem „ vivum, qui quamquam ad mortis Dominicæ teſtimonium ſumitur, nobis ta- „ men cauſa fit vitæ. Tu vero relinquis hujus Sanguinis fontem, Calicemque „ reverendum, & ad diabolicum illum fontem feſtinus accurris, ut ſcilicet ſpe- „ ctes meretricem natantem, & naufragium animæ patiaris .... Sin vero hæc „ aſpiciendo nihil pateris, culpæ nihilominus teneris obnoxius, factus ſcanda- „ lum ceterorum.

Joann. 4.

Quamobrem hanc Propoſitionem inter alias Moralis Chriſtianæ puritati adverſas merito damnavit *Innocentius XI.* Pontifex Maximus die ſecunda Martii MDCLXXIX. *Frequens Confeſſio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, eſt nota Prædeſtinationis.* Hanc propoſitionem damnavit & Clerus Gallicanus in Comitiis generalibus anni 1700. ut *temerariam, ſcandaloſam, erroneam, impiam, & ſacris Litteris contrariam.*

Propoſitio damnata.

Propoſitionem noſtram confirmant *S. Franciſcus Saleſius* in *Philothea*, ſeu *Manuductione ad Vitam Spiritualem*, & Epiſtola XVIII. Lib. II. & *Joannes Avila* inſignis etiam Vitæ Spiritualis Magiſter I. Parte Epiſtolarum, Epiſtola LXIV. ubi ait, iis qui amore Dei flagraverint, & quorum profectus in Vita Spirituali, & Chriſtiana perfectione conſcientiæ Moderatori perſpectus fuerit, concedi poſſe ut qualibet hebdomada ad ſacram Communionem accedant. Paucos inveniri, quibus expediat ad hoc ſacrum Myſterium frequentius accedere, quod *S. Bonaventuræ* teſtimonio confirmat. Chriſtianorum vulgo ſatis eſſe, ut ter, aut qua-

ter per annum divinæ Menſæ ſe ſiſtat, & Chriſti Corpus ſumat: aliis novies, aut decies permittendam Communionem: Religioſis perſonis qualibet quindena: conjugatos poſt tres ſeptimanas, aut menſem expectare poſſe. Non eſſe permittendum Fidelibus, ut toties Euchariſtiam ſumant, quoties voluerint, quia plures ex levitate potius quam ex reverentia, & pietatis ardore tantum Sacramentum frequentant: quo fit, ut nullum ex ſacra Communione referant fructum, nec meliores evadant.

ARTICULUS V.

De Communione ſub utraque ſpecie.

De Communione ſub utraque ſpecie.

SOlemnem primis ſæculis, immo duodecim, & amplius ſæculorum ſpatio, Communionis Fidelium ſub utraque ſpecie fuiſſe morem, inter omnes convenit: ſed utrum divino jure, Chriſtique præcepto Communio ſub panis, & vini ſpeciebus unicuique Fidelium ſit neceſſaria; & an Communio ſub una tantum ſpecie vetita fuerit univerſim, & nunquam primis Eccleſiæ ſæculis uſitata, Quæſtio eſt inter Hæreticos, & Catholicos controverſa. Hanc primi omnium excitarunt *Petrus Dreſdenſis*, & *Jacobellus Miſnenſis*, quibus *Joannes Hus* aſſenſit, totamque Bohemicam Nationem in partes traxerunt, Communionem ſub utraque ſpecie a Chriſto præceptam, ideoque ad ſalutem eſſe neceſſariam aſſerentes. *Lutherus*, hac in re admodum varius, Eccleſiam tamen Calicis uſum ſubtrahere non potuiſſe pervicaciter aſſeruit. Idem docuit *Calvinus*: in eamdemque aſſertionem Lutheranum omne, & Calvinianum nomen conſpiravit, ſcilicet uſum Calicis omnibus neceſſarium eſſe ex præcepto Chriſti, quod violare, & contra quod aliquid ſtatuere nemini fas ſit. Huic errori ſequentes Propoſitiones opponimus.

PROPOSITIO I.

Communio ſub utraque ſpecie Laicis a Chriſto non eſt præcepta, nec ad ſalutem neceſſaria.

PRobatur primo ex Chriſti verbis, Joannis VI. ubi manducantibus carnem ſuam ſub ſpecie panis vitam æternam pollicetur: *Si quis* (inquit) *manducaverit ex hoc Pane, vivet in æternum: & Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro Mundi vita: & qui manducat hunc Panem, vivet in æternum.*

Præterea, Chriſtus duobus Diſcipulis euntibus Emmaus Panem benedictione ſua ſanctificatum dedit: illi vero *Cognoverunt eum in fractione panis*, ut refert *S. Lucas* Evangel. C. XXIV. Et quamvis non ſit omnino certum panem illum Euchariſtiam fuiſſe, certum eſt tamen Euchariſtiæ fuiſſe typum, ex *S. Aug.* Lib. III. *De Conſenſu Evangeliſtarum*, Cap. XXV. Et Epiſtola CXLIX. alias LIX. ad *Paulinum*, C. III. *Et quod ab illis duobus in fractione panis eſt agnitus, Sacramentum eſſe, quod nos in agnitionem ſuam congregat, nullus debet ambigere.* Benedictione igitur, & diſtributione panis duobus illis Diſcipulis facta demonſtravit effectum Communionis ſub una ſpecie: ſi quidem ſtatim aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum.

Idem confirmatur ex Actibus Apoſtolorum C. II. ubi de Fidelibus dicitur: *Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & Communicatione fractionis Panis, & orationibus.* Quem locum de Euchariſtiæ Communione intelligendum *Calvinus* ipſe fatetur Lib. IV. *Inſtitutionum* C. XVII. ubi cum nulla fiat mentio Calicis, colligitur Apoſtolos Euchariſtiam primis Chriſtianis ſub ſola ſpecie panis adminiſtraſſe. Et certe cum plerique illorum Nazaræatus voto obſtricti eſſent, eoque nomine a bibendo vino abſtinerent, credibile eſt, ideo *S. Lucam* fractionis Panis dumtaxat meminiſſe, quod ab Euchariſtia ſub ea ſaltem ſpecie ſumenda nulli abſtinerent. Unde cum *S. Paulus* I. ad Corinthios X. 16. de Calice loquens, ait: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communica-*

tio

tio Sanguinis Christi est? Non ait, Calix benedictionis, quem distribuimus; sed, Calix benedictionis, quem benedicimus: Calicem quidem a Sacerdotibus Sacrificium offerentibus consecrari debere significans, non autem singulis Fidelibus communicantibus necessario distribui. De Corpore vero Christi loquens, quod sub specie panis continetur, ait: *Et panis, quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est?* Corpus Christi sub specie panis manducandum Christianis semper exhiberi annuens. Unde paulo post subdit: *Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno Pane participamus.*

De Communione sub utraque specie.

Confirmatur secundo: Christus non suspendit, aut retardavit effectum manducationis Corporis sui Apostolis, donec Sanguinem suum bibissent: sed Christo sunt incorporati, & ex ejus substantia nutriti, statim atque Corpus ejus sumpserunt: idque manifeste supponit Apostolus 1. ad Corinthios XI. scribens: *Itaque quicumque manducaverit Panem hunc, vel biberit Calicem Domini indigne, reus erit Corporis, & Sanguinis Domini.* Porro si unum, aut alterum indigne sumens, utrumque violare censetur, & utriusque reus est: alterutrum digne sumens, gratiæ ex utroque derivatæ, & utriusque sumptioni adnexæ, particeps est.

Communio sub unica specie in veteri Ecclesia libera, & usitata fuit.

Probatur secundo ex antiqua Ecclesiæ Disciplina, quæ Communionem sub una tantum specie Fidelibus liberam esse voluit, hanc nusquam permissura, si Communio sub utraque specie a Christo præcepta esset. Plurima veteris illius Disciplinæ exempla in Historia Ecclesiastica legimus, Unum refert *Sozomenus*, Mulieris cujusdam Macedonianæ, Lib. VIII. Historiæ, C. V. *Vir quidam* (inquit) *ex Secta Macedonianorum uxorem habebat ejusdem Sectæ. Hic cum Joannem* (Chrysostomum) *aliquando docentem audiisset, quomodo de Divinitate sentiendum sit, fidem ejus amplexus est: uxoremque hortari cœpit, ut idem secum sentire vellet. Sed cum illa priori consuetudine, & familiarium sibi mulierum congressibus quasi captiva teneretur, nec maritus crebris admonitionibus quidquam proficeret, tandem ille: Nisi, inquit, in Divinis Mysteriis mecum communicaveris, nec vitæ consors mihi eris in posterum. Tum mulier id se facturam pollicita, consilium aperit ancillæ, quam sibi fidam esse judicabat; eamque sibi sociam adjungit ad fallendum maritum. Allapso igitur tempore Mysteriorum, mulier id, quod acceperat, retinens, quasi Deum oratura, caput submisit. Ancilla vero, quæ ei adstabat, id quod domo attulerat, clanculum ei tradidit. Quod cum mulier dentibus admovisset, instar lapidis obduruit. Tum mulier, verita, ne quid sibi gravius eveniret, tanto erga se patrato miraculo, confestim ad Episcopum pergens, se ipsam accusavit, simulque lapidem ostendit, qui morsus vestigia retinebat, materia quadam prorsus ignota, & colore inusitato præditum. Cumque effusis lacrymis veniam postulasset, ejusdem fidei cum viro deinceps permansit. Quod si cui forte hæc minus credibilia videntur, testis est lapis ipse, qui in thesauro Ecclesiæ Constantinopolitanæ etiamnum servatur.* Si Communio sub una, vel sub utraque specie in Ecclesia libera non fuisset, mulier illa Eucharistiæ sumptionem simulare non potuisset. Non enim pro Calice Domini aliquid aliud sumere ipsi licuisset: si quidem Calix non dabatur in manus, sed manu Diaconi admovebatur ori communicantium.

Idem colligitur ex *S. Leonis* Decreto adversus Manichæos, qui cum a vino velut a genimine Diaboli abhorrerent, & Filium Dei Sanguinem suum pro nobis fudisse, immo verum Corpus, & Sanguinem assumpsisse negarent, propterea Sanguinem pretiosum Domini nostri Jesu Christi in S. Mysteriis bibere, & sub specie vini communicare declinabant: atque ad hæresim suam tegendam, ad Communionem irrepebant cum Catholicis, & Corpus Christi sub una panis specie sumebant. Quos hoc indicio manifestos S. Leo a Fidelium societate pelli

jussit, ut constat ex ipsius Serm. IV. de Quadragesima. *Cumque*, inquit, *ad tegendam infidelitatem suam nostris audeant interesse Mysteriis, ita in Sacramentorum Communione se temperant, ut interdum, ne penitus latere non possint, ore indigno Christi Corpus accipiant; Sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omnino declinent. Quod ideo vestræ notum facimus Sanctitati, ut vobis hujuscemodi homines, & his manifestentur indiciis, & quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, a Sanctorum societate Sacerdotali auctoritate pellantur.* Si Romæ libera non fuisset Communio sub una, vel sub utraque specie, non potuissent ullo modo latere Manichæi, qui Sanguinem Domini nunquam bibissent. Quamobrem *S. Leo* non jubet observari eos, qui aliquando Sanguinem redemptionis nostrę non hauriebant, aliquando illum hauriebant, sed qui illum haurire omnino declinabant affectata fraude. Tam pertinax Manichæorum superstitio *Gelasium I.* impulit, ut Communionem sub utraque specie pro tempore imperaret ad eorum fraudem detegendam, ut constat ex illius Decreto, quod legitur can. *Comperimus*, dist. III. *De Consecratione*, cujus hæc sunt verba: *Comperimus, quod quidam sumpta tantummodo Corporis portione, a Calice sacri cruoris abstineant: qui procul dubio, quoniam nescio qua superstitione docentur obstringi, aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia divisio unius ejusdemque Mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.* Ex quibus colligitur, Communionem sub una, vel sub utraque specie ante *Gelasii I.* Decretum in Ecclesia fuisse liberam.

Communio sub una, vel utraq; specie ante Gelasii I. Decretum libera.

Probatur tertio usus ille veteris Ecclesiæ, Eucharistiam Fidelibus sub una specie interdum administrandi, ex Communione infirmorum, quibus vulgo sub una specie S. Viaticum præbebatur. Id manifestum est *Serapionis* senis exemplo, de quo *S. Dionysius Alexandrinus* apud *Eusebium* Lib. VI. *Historiæ Ecclesiasticæ*, cap. XLIV. ita scribit: *Puer ad Presbyterum concurrit. Jam nox erat: Presbyter autem ægrotabat. Sed quoniam in mandatis dederam, ut morituris, si peterent, & maxime si antea supplices postulassent, venia indulgeretur, quo bonæ spei pleni ex hac vita migrarent; exiguam Eucharistiæ partem puero tradidit, jubens ut in aqua intinctam Seni in os instillaret. Redit igitur puer buccellam afferens; & cum appropinquaret, prius quam ingrederetur, recreatus iterum Senex, Venisti, inquit, fili. Ac Presbyter quidem ipse venire non potuit. Tu vero fac citius, quod imperatum est: & dimitte me. Mox puer buccellam intinxit, & in os Senis infudit. Qui ea paulatim absorpta, continuo animam exhalavit.*

Usum veteris Ecclesiæ administrandi Fidelibus S. Eucharistiam sub una quandoque specie, probat infirmorum Communio.

Idem confirmatur ex suprema *S. Ambrosii* Communione, de quo scribit *Paulinus*, in ejus Vita. *Ambrosius*, morte imminente, *ab hora circiter undecima diei usque ad illam horam, qua emisit spiritum, expansis manibus in modum crucis oravit. Honoratus autem Sacerdos Ecclesiæ Vercellensis, cum in superiori domo se ad quietem composuisset, tertio vocem vocantis se audivit, dicentisque sibi: Surge, festina, quia modo est recessurus. Qui descendens, obtulit Sancto Domini Corpus. Quo accepto, ubi gluti vit, emisit spiritum.* Eucharistiam sub sola specie panis *Sanctum Ambrosium* morti proximum sumpsisse, manifestum est ex *Paulini* narratione. Idque confirmat omnino communis Ecclesiæ usus. Quæcumque enim Antiquitatis monumenta Eucharistiam ad Infirmorum Communionem servatam fuisse testantur, solius Corporis Christi, non Sanguinis, sive Calicis meminerunt, ut patet ex *Leonis IV.* Decreto, ex *Ratherii* Veronensis Epistola Synodica ad Presbyteros suæ Diœceseos, & ex Conc. Aurelianensi sub *Roberto* Rege. (Tom. II. *Spicilegii*.) Ad hunc usum destinatę columbę aureę, vel argenteę in Altari suspensę, quarum meminere Vita *S. Basilii*, Testamentum *Perpetui* Turonensis Episcopi, (Tom. V. *Spicilegii*) & Libellus Supplex Clericorum, & Monachorum Antiochię ad *Joannem* Patriarcham, & ad Synodum

Con-

Constantinopolitanam sub *Menna* congregatam contra *Severum* Acephalorum anteſignanum. Ex antiquis item Conſuetudinibus Cœnobii Cluniacenſis, quas *S. Udalricus* ab annis quingentis inſcriptum redegit ad memoriam ſempiternam, Lib. III. cap. XXVIII. certum eſt, Cluniacenſibus Monachis infirmis Euchariſtiam ſub ſola ſpecie panis vino non conſecrato intincti fuiſſe adminiſtratam.

Eamdem diſciplinam probat Communio infantium.

Quarto antiquus uſus Communionis ſub una ſpecie probatur ex Communione infantium, quibus ſub ſola ſpecie vini Euchariſtiam adminiſtrari ſolitam conſtat ex miraculo, quod patratum eſt in puella, quæ panem vino mixtum, ex reliquiis Sacrificii Idolis oblatis comederat, & a Matre ignara facti ad ſacroſanctum Euchariſtiæ Sacrificium illata, divinorum quoque Myſteriorum pro more particeps facta eſt. Refert *S. Cyprianus* Lib. *De Lapſis*, quod ipſo præſente contigit. *Ubi vero*, inquit, *ſolemnibus adimpletis Calicem Diaconus offerre præſentibus cœpit, & accipientibus ceteris locus ejus advenit, faciem ſuam parvula inſtinctu divinæ Majeſtatis avertere, os labiis obturantibus premere, Calicem recuſare. Perſtitit tamen Diaconus, & reluctanti licet de Sacramento Calicis infudit. Tunc ſequitur ſingultus, & vomitus. In Corpore, atque ore violato Euchariſtia permanere non potuit. Sanctificatus in Domini Sanguine potus, de pollutis viſceribus erupit: tanta eſt poteſtas Domini, tanta majeſtas. Secreta tenebrarum ſub ejus luce detecta ſunt, Sacerdotem Dei nec occulta crimina fefellerunt.* Non minus admirabiles effectus Chriſti Corpus ſub ſpecie panis porrectum produxiſſet. Cum igitur *S. Cyprianus* hanc parvulæ tam ſtupendam commotionem contigiſſe narret, cum ſacer ipſi Calix propinatus eſt, argumento eſt, ipſi traditam non fuiſſe Euchariſtiam ſub ſpecie alimenti parum ejus ætati convenientis, ſcilicet ſub ſpecie panis, ſed tantum ſub ſpecie vini.

Uſus ille Euchariſtiæ ſub ſola vini ſpecie parvulis adminiſtrandæ ſequentibus Sæculis perſeveravit. Hunc Sæculo V. aut VI. obtinuiſſe morem in Eccleſia Orientali, colligitur ex *Jobio* Monacho Lib. III. De Verbi Incarnatione, cap. XVIII. apud *Photium* Cod. CCXXII. Biblioth. Eumque morem ad hæc uſque tempora permanſiſſe apud Græcos, *Arcudius*, & *Allatius* probant. In Eccleſia pariter Latina, undecimo, & duodecimo etiam Sæculo, morem illum viguiſſe, liquet ex *Paſchalis II.* Pontificis Maximi Decretis; ex *Hugone a S. Victore* Eruditionis Theologicæ Lib. III. cap. XX. item ex *Guillelmo De Campellis*, cujus teſtimonium ex Libro MS. qui dicitur *Pancriſis*, refert *D. Jo: Mabillonius* Præfatione I. ad Sæculum III. Benedictinum. *Sciendum*, inquit *quod qui alteram ſpeciem accipit, totum Chriſtum accipit. Non enim accipitur Chriſtus membratim, vel paulatim: ſed totus, vel in utraque ſpecie, vel in altera. Unde & infantulis mox baptizatis ſolus Calix datur, quia Pane uti non poſſunt, & in Calice totum Chriſtum accipiunt. Dandus autem eſt Calix eis: quia ſicut non poteſt ad vitam quis ingredi ſine Baptiſmo; ita nec ſine hoc vitali Viatico . . . Quod ergo dicitur, utramque ſpeciem oportere accipi, hæreſis plane eſt.*

Eumdem morem ſub unica ſpecie interdum communicandi probat Communio Fidelium extra Synaxin.

Pueris paulo majoribus, nondum tamen rationis uſu pollentibus, Communio ſub ſola panis ſpecie adminiſtrata olim eſt. Illis ſcilicet Corporis Chriſti reliquias conſumendas dederunt Eccleſia Conſtantinopolitana, & Gallicana. De prima id teſtatur *Evagrius* Lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. XXVI. De ſecunda Synodus Matiſconenſis II. anno DLXXXV. celebrata can. VI.

Quinto, mos antiquus Communionis ſub una ſpecie probatur ex Communione Fidelium extra Sacrificium, & Conventum ſacrum Populi Chriſtiani. Cum enim dabatur illis Euchariſtia in proprias ædes deferenda, ut quotidie, vel opportunitate data communicarent, ſola illis ſpecies panis præbebatur, non vini, quod acidum evaſiſſet. Illius moris teſtes ſunt *Tertullianus* Lib. *de Oratione*, cap. XIV. Et Lib. VI. *ad Uxorem*, cap. V. *S. Cyprianus* Lib. *De* Lapſis, *S. Baſilius* Epiſt.

Epiſt. CCLXXIX. *S. Ambroſius* Oratione De Obitu *Satyri* fratris, & *Jo: Moſchus* in Prato Spirituali, cap. LXXIX.

Idem probatur ex Miſſis Præſanctificatorum.

Sexto, antiquus uſus Communionis ſub ſola ſpecie panis probatur ex Miſſis Præſanctificatorum, in quibus Corpus, & Sanguis Chriſti non conſecrabantur, ſed Euchariſtia antea conſecrata ſub ſola ſpecie panis proponebatur, & ſumebatur, præmiſſis Pſalmis quibusdam, Canticis, Lectionibus, & Orationibus. Hujus Ritus origo refertur ad Synodum Laodicænam, cujus can. XLIX. decretum eſt, *Non oportere in Quadrageſima panem offerre, niſi Sabbato, & Dominicis tantum.* De eodem Ritu Conc. Trullanum can. LII. *In omnibus* (inquit) *S. Quadrageſimæ Jejunii diebus, præterquam Sabbato, & Dominica, & ſancto Annunciationis die, fiat Sac. Præſanctificatorum Miniſterium.* Hunc morem adhuc ſervat Orientalis Eccleſia, ut conſtat ex Euchologiis. Eccleſia autem Latina eum Ritum olim ſervavit, & ſervat etiamnum die S. Paraſceves, quo memoria Paſſionis, & Mortis Domini recolitur. Miſſæ Præſanctificatorum ea die celebratæ meminerunt Ordo Romanus, Auctor Libri De Divinis Officiis *Alcuino* adſcripti, *Amalarius*, *Rupertus* Abbas, *Hugo Victorinus*. Ea die Sacerdos celebrans, Clerus, Populuſque in Eccleſia Gallicana Euchariſtiam ſumebat. Sabbato etiam Sancto Communione ſacra reficiebantur Fideles, quo tamen die Miſſa non celebrabatur, uti nec die præcedenti, ut teſtatur *Innoc. I.* in Epiſtola ad *Decentium*. Sumebatur itaque Communio, ut nunc die S. Paraſceves a Sacerdote celebrante ſumitur, ex Præſanctificatis, ſub ſpecie ſcilicet panis antea conſecrati. Idque ex Lib. I. *Conſuetudinum Cluniacenſium*, cap. XLII. confirmatur.

Objectionibus Hereticorum contra legem, & morem Eccleſiæ de Communione ſub unica ſpecie reſpondetur.

Objicitur Sententia Chriſti, præceptum continens de Carne illius manducanda, & bibendo Sanguine, Joan. VI. *Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Reſp. Præceptum illud ad ſolam ſumptionem referri, non ad modum ſumendi. Sumuntur autem vere tam Corpus, quam Sanguis ſub qualibet ſpecie. Secundo, Præceptum illud Chriſti hunc ſenſum patitur: *Si neque manducaveritis Carnem Filii hominis, neque biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Conjunctio copulans in Scriptura Sacra pro disjungente ſæpe ponitur, ut Joan. XV. *Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent.* Et Act. III. *Argentum, & Aurum non eſt mihi.* Atque hoc ſenſu ſumenda eſſe Chriſti verba, *Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*; ſequentia illa probant: *Et qui manducat me, & ipſe vivet propter me*: &, *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

Unde Conc. Tridentinum ſeſs. XXI. cap. I. *Eccleſiæ judicium, & conſuetudinem ſecutum*, declarat, ac docet, *Nullo divino præcepto Laicos, & Clericos non conficientes obligari ad Euchariſtiæ Sacramentum ſub utraque ſpecie ſumendum; neque ullo pacto ſalva fide dubitari poſſe, quin illis alterius ſpeciei Communio ad ſalutem ſufficiat. Nam etſi Chriſtus Dominus in ultima Cœna Venerabile hoc Sacramentum ſub panis, & vini ſpeciebus inſtituit, & Apoſtolis tradidit; non tamen illa inſtitutio, & traditio eo tendunt, ut omnes Chriſti Fideles Statuto Domini ad utramque ſpeciem accipiendam adſtringantur. Sed neque ex Sermone illo, apud Joannem* ca. VI. *recte intelligitur utriuſque ſpeciei Communionem a Domino præceptam eſſe, utcumque juxta varias SS. Patrum, & Doctorum interpretationes intelligatur. Namque qui dixit*: Niſi manducaveritis „ Carnem Filii Hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam „ in vobis; *dixit quoque*: Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æ„ ternum. *Et qui dixit*: Qui manducat meam Carnem, & bibit meum San„ guinem, habet vitam æternam; *dixit etiam*: Panis, quem ego dabo, Caro

„ mea

„ mea eſt pro mundi vita. *Is denique qui dixit*: Qui manducat meam Car-
„ nem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo; *dixit nihi-*
„ *lominus*: Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.

Objiciuntur Chriſti verba Matth. xxvi. 27. *Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim Sanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.*

Reſpond. Hæc verba, *Bibite ex hoc omnes*, ad ſolos Apoſtolos, non ad Fideles univerſos referri, ut ex antecedentibus, & conſequentibus compertum eſt. *Veſpere autem facto* (inquit Evangeliſta) *diſcumbebat cum duodecim Diſcipulis ſuis. Et edentibus illis, dixit*, &c. *Cœnantibus autem eis accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc eſt Corpus meum. Et accipiens Calicem, gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes.... Et hymno dicto exierunt in Montem Olivæti. Tunc dicit illis Jeſus: Omnes vos ſcandalum patiemini in me iſta nocte.* Præterea *S. Marcus* præceptum illud Chriſti, *Bibite ex hoc omnes*, in ſuprema ipſa Cœna impletum fuiſſe docet, cap. xiv. 23. *Et accepto* (inquit) *Calice gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes.* Denique cum Chriſtus aliquid præcipit Apoſtolis, quod non ipſis ſolum, ſed omnibus Fidelibus faciendum incumbit, illud ad omnes pertinere ſignificat; aut certe ex ipſa rei, de qua loquitur, natura, ex circumſtantiis, vel ex locis parallelis, aut ex Traditione Scripturæ interprete colligitur id omnes ſpectare. Ita cum Chriſtus ſelectis quatuor Diſcipulis dixiſſet (Marci xiii.) *Vigilate, & orate:* ſubjunxit: *Quod autem vobis dico, omnibus dico. Vigilate.*

Objiciuntur hæc Apoſtoli verba 1. ad Cor. xi. *Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis.* Cum itaque Corinthii ſub utraque ſpecie communicarent, idque ipſis tradidiſſet Apoſtolus, id proculdubio a Domino acceperat.

Reſp. *S. Paulum* nec a Domino accepiſſe præceptum de Calice ab omnibus, & ſingulis Fidelibus ſumendo, nec id Corinthiis tradidiſſe. Cum enim de ſumptione Corporis Chriſti ſub ſpecie panis loquitur, ſcribit, eum dixiſſe: *Hoc facite in meam commemorationem*: quę verba abſolutum præceptum exprimunt, & faciendi, quod in Cœna fiebat, & hoc ipſum in Chriſti memoriam faciendi. At cum de Calice loquitur, dictum refert a Salvatore noſtro, *Hoc facite, quotieſcumque bibetis, in meam commemorationem*: Quæ verba præceptum abſolutum non exprimunt hoc faciendi, ideſt, de Calice bibendi; ſed quotieſcumque, & quandocumque biberent, id in memoriam Domini faciendi.

Objiciuntur hæc Apoſtoli verba: *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de Pane illo edat, & de Calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit.*

Reſp. Apoſtolum ibi non præcipere, aut a Domino præceptum innuere, ut Fideles ſinguli Panem cœleſtem, quod eſt ejus Corpus, edant, & Sanguinem de Calice bibant; ſed modum præſcribere, quo ſe ad Communionem Corporis, & Sanguinis Chriſti, ſive ſub una ſpecie, ſive ſub utraque præparare debent, ne judicium ſibi manducent, & bibant Corpus Domini non dijudicantes. Unde hæc verba, *Quotieſcumque enim manducabitis Panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat*; in ſenſu disjunctivo intelligenda ſunt, ut ex ſequenti ſententia perſpicuum eſt: *Itaque quicumque manducaverit Panem hunc, vel biberit Calicem Domini indigne, reus erit Corporis, & Sanguinis Domini.* Sicut enim cum Chriſtus ait Matth. xv. & Marc. vii. *Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur*, non ſignificat neceſſe eſſe ut patri ſimul, & matri quis maledicat, ut reus ſit violatæ legis, ſed reum eſſe, qui alterutri maledixerit: ita cum Apoſtolus ait: *Quicumque manducaverit Panem hunc, vel biberit Calicem Domini indigne, reus erit Corporis, & Sanguinis Domini*; non ſignificat eſſe reos violati Corporis, & Sanguinis

Do-

Domini illos dumtaxat, qui utramque ſpeciem, ſed qui alterutram indigne ſumpſerint: adeoque Corpus, & Sanguinem Domini ſub alterutra ſpecie totum, integrumque contineri; & gratiæ totius, quæ Euchariſtiæ fructus eſt, participes eſſe, qui ſub una ſpecie communicaverint.

PROPOSITIO II.

Eccleſia Calicis uſum Laicis ſubtrahere potuit, juſtiſque de cauſis ſubtraxit.

Communio ſub una ſpecie.

PRima pars inde probatur, quod ſecundum Tridentinam Synodum ſeſs. XXI. cap. II. certum ſit, *Hanc poteſtatem perpetuo in Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione, ſalva illorum ſubſtantia, ea ſtatueret, vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret. Id autem Apoſtolus non obſcure viſus eſt innuiſſe, cum ait*: Sic nos exiſtimet homo, ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores Myſteriorum Dei. *Atque ipſum quidem hac poteſtate uſum eſſe ſatis conſtat, cum in multis aliis, tum in hoc ipſo Sacramento, cum ordinatis nonnullis circa ejus uſum*, Cetera (*inquit*) *cum venero, diſponam*. Sic trinæ immerſionis in Baptiſmo veterem uſum abrogavit Eccleſia in Conc. Toletano IV. quia trinæ immerſionis ritus ad Baptiſmi ſubſtantiam non pertinet: tum quia Hæretici quidam trinam immerſionem neceſſariam eſſe pertinaciter contendebant, eoque ritu errorem ſuum de Divinitatis in tribus Perſonis diviſione confirmari; tum quia Sacerdotibus quibuſdam in Hiſpaniis trinam immerſionem, aliis unica uſurpantibus, periculum erat, ne ſchiſma fieret, fideique unitas ſcinderetur, ut conſtat ex can. VI. Conc. Toletani IV. & ex Epiſtola *S. Gregorii* ad Leandrum Hiſpalenſem Epiſcopum. Hanc in Eccleſia auctoritatem agnoſcere tenentur Calviniani, qui in Synodis ſuis poteſtatem agnoſcunt permittendi abſtemiis, ut ſub ſola ſpecie panis Sacramentum ſumant. Calicem vero non ſumant, ſed labris tantum contingant, propter vitandum ſcandalum. Ita enim ſancitum eſt cap. XII. Calvinianæ Diſciplinæ, art. VII. Porro ſi Calix ad ſubſtantiam Sacramenti pertinet, diſpenſare cum abſtemiis non potuerunt, ſicut diſpenſari non poteſt, de uſu aquæ in Baptiſmo; ſi vero non pertinet, ideoque diſpenſationis hujus auctoritatem illorum Synodi ſibi arrogarunt, immerito eam negant Eccleſiæ Catholicæ. Obſervare nihilominus juvat, Calviniſticam Diſciplinam cum ejusdem Sectæ Catechiſmo pugnare, *Dominica* LIII. in quo uſum Calicis omnibus, & ſingulis indiſcriminatim a Chriſto Domino præceptum profitentur: neminemque de hoc præcepto diſpenſare poſſe. *Lutherus* etiam Lib. *De Captivitate Babylonica* agnoſcit, Fideles neceſſitate præcepti ad Communionem ſub utraque ſpecie non cogi. *Itaque* (inquit) *non hoc ago, ut vi rapiatur utraque ſpecies, quaſi neceſſitate præcepti ad eam cogamur, &c.* Potuit igitur Eccleſia gravibus, & juſtis de cauſis ſubtrahere Laicis Calicis uſum, & conſuetudinem ſub altera ſpecie communicandi approbare, & pro lege habendam decernere, quam reprobare, aut ſine ipſius Eccleſiæ auctoritate pro libito mutare non liceat. Id autem fecit in Conc. Conſtantienſi ſeſs. XIII. in Baſileenſi ſeſs. XXX. & in Tridentino ſeſs. XXI. capitibus I. II. & III. & Canonibus I. II. & III. quorum hæc ſunt verba.

1. Cor. 4. 2. Cor. 6.

1. *Si quis dixerit, ex Dei præcepto, vel neceſſitate ſalutis, omnes, & ſingulos Chriſti Fideles utramque ſpeciem ſanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti ſumere debere; Anathema ſit.*

2. *Si quis dixerit, S. Eccleſiam Catholicam non juſtis cauſis, & rationibus adductam fuiſſe, ut Laicos, atque etiam Clericos non conficientes, ſub panis tantummodo ſpecie communicaret; aut in eo erraſſe: Anathema ſit.*

3. *Si quis negaverit, totum & integrum Chriſtum omnium gratiarum fontem, & auctorem, ſub una panis ſpecie ſumi, quia (ut quidam falſo aſſerunt) non ſecundum ipſius Chriſti inſtitutionem ſub utraque ſpecie ſumatur; Anathema ſit.*

Ra-

Rationes autem, quibus adducta eſt Eccleſia, ut hanc ſub altera ſpeciē communicandi conſuetudinem non ſolum approbaret, ſed etiam Decreti auctoritate firmaret, Conc. Tridentini Catechiſmus hunc in modum exponit. Rationes Eccleſiaſtici Decreti de Communione ſub unica ſpecie.

Prima eſt periculum irreverentiæ erga SS. Sacramentum. Maxime enim cavendum erat, ne Sanguis Domini in terram funderetur: quod quidem difficile vitari poſſe videbatur, ſi in magna Populi multitudine eum miniſtrare oportuiſſet. Ob iſtud irreverentiæ periculum *Rodulphus* Abbas *S. Trudonis*, qui vivebat Sæculo duodecimo ineunte, Calicem Laicis removeri ſuadet his Verſibus.

Hic, & ibi cautelæ fiat, ne Presbyter ægris,
Aut ſanis tribuat Laicis de Sanguine Chriſti:
Nam fundi poſſet leviter: ſimplexque putaret,
Quod non ſub ſpecie ſit totus JESUS utraque.

Hic uſus prævalere cœperat circa medium Sæculi duodecimi, ut conſtat ex *Roberto Pullo* S. R. E. Cardinali: *Sententiarum* par. VIII. cap. III. *Primo Corpus* (inquit) *poſtea Sanguis a Presbyteris eſt ſumendus. Inſtitutio Chriſti mutanda non eſt... Verum qualiter a Laicis Euchariſtia ſumi deberet, Sponſæ ſuæ commiſit judicio: hujus conſilio, & uſu pulchre fit, ut Caro Chriſti Laicis diſtribuatur. Nimirum periculoſe fieret, ut Sanguis ſub liquida ſpecie multitudini Fidelium in Eccleſia divideretur; longe periculoſius, ſi infirmis per Parochiam deferretur.* Mos iſte paſſim receptus erat Sæculo decimotertio, teſte Alexandro Alenſi: *Dicendum* (inquit) *quod quia Chriſtus integre ſumitur ſub utraque ſpecie, bene licet ſumere Corpus Chriſti ſub ſpecie panis tantum, ſicut fere ubique fit a Laicis in Eccleſia.* Et ex *S. Thoma* III. p. q. lxxx. art. xxii. *Circa uſum* (inquit) *hujus Sacramenti duo poſſunt conſiderari: unum ex parte ipſius Sacramenti, aliud ex parte ſumentium. Ex parte quidem ipſius Sacramenti convenit, quod utrumque ſumatur ſcilicet Corpus, & Sanguis, quia in utroque conſiſtit perfectio Sacramenti: & ideo quia ad Sacerdotem pertinet hoc Sacramentum conficere, & perficere, nullo modo debet Corpus Chriſti ſumere ſine Sanguine. Ex parte autem ſumentium requiritur ſumma reverentia, & cautela, ne aliquid accidat, quod vergat ad injuriam tanti Myſterii. Quod præcipue poſſet accidere in Sanguinis ſumptione: qui quidem, ſi incaute ſumeretur, de facili poſſet effundi. Et quia crevit multitudo Populi Chriſtiani, in qua continentur ſenes, & juvenes, & parvuli, quorum quidam non ſunt tantæ diſcretionis, ut cautelam debitam circa uſum hujus Sacramenti adhibeant; ideo provide in quibusdam Eccleſiis obſervatur, ut populo Sanguis ſumendus non detur, ſed ſolum a Sacerdote ſumatur.* Communio ſub unica ſpecie.

Ratio altera, qua adducta eſt Eccleſia, ut Communionem ſub una tantum ſpecie Laicis permitteret, ex Communione infirmorum petita eſt. Cum enim Euchariſtia ægrotis præſto eſſe debeat, magnopere timendum erat ne ſi diutius vini ſpecies aſſervaretur, aceſceret.

Tertia ratio, ex Abſtemiorum multitudine. Permulti enim ſunt, qui vini ſaporem, ac ne odorem quidem perferre ullo modo poſſint: quare ne, quod ſpiritualis ſalutis cauſa dandum eſt, corporis valetudini noceret, prudentiſſime ſancitum eſt ab Eccleſia, ut panis tantummodo ſpeciem Fideles acciperent.

Quarta ratio, ex ſumma vini pluribus in Provinciis penuria: in quas aliunde ſine maximis impenſis, ac nonniſi longiſſimis, ac difficillimis itineribus convehi poſſet.

Quinta ratio, ex hæreſi eorum, qui negabant ſub utraque ſpecie totum Chriſtum eſſe, ſed Corpus tantum exangue ſub ſpecie panis, Sanguinem autem ſub vini ſpecie contineri aſſerebant. Ad quam hæreſim convellendam, & Fidei Catholicæ veritatem ante omnium oculos magis ponendam, ſapientiſſimo conſilio Decretum de Communione Laicorum, & Clericorum non conficientium ab Eccleſia editum eſt.

Obji-

Objectionibus reſponderur.

Objicitur, Calicem Sanguinis Chriſti Teſtamentum quoddam eſſe Chriſtianis omnibus a Chriſto relictum, ut ſignificant illa ejus verba, *Hic Calix novum Teſtamentum eſt in meo Sanguine* : atqui, ut Apoſtolus ſcribit ad Gal. III. *Confirmatum ſemel hominis Teſtamentum nemo ſpernit, aut ſuperordinat* : Calix igitur ſubtrahi non potuit Laicis abſque injuria, & ſacrilegio in Chriſtum, ejuſque Teſtamentum.

Reſpondetur, Calicem pro legato quodam teſtamentario relictum Eccleſiæ, verum non ea conditione, ut omnibus omnino diſtribueretur, ſed illis, & eo modo, quo ipſa expedire judicaret. Præterea Calix ad Chriſti Teſtamentum pertinet, non ratione modi, quo ſumitur Sanguis ſub ſpecie vini, ſed ratione rei contentæ, ac ſumptæ, ſcilicet ipſius Sanguinis : quem re ipſa percipiunt qui ſub ſola ſpecie panis communicant, ſub qua Chriſtus totus, & integer continetur, & ſumitur.

Objicitur ſecundo, ad perfectionem Sacramenti Euchariſtiæ concurrere & manducationem Corporis, & bibitionem Sanguinis Chriſti : ſi ergo ſumatur ſub una tantum ſpecie, ſacramentum erit imperfectum : quod ad ſacrilegium pertinere videtur, ſecundum illud *Gelaſii* Pontificis Maximi : *Diviſio unius, ejuſdemque Myſterii ſine grandi ſacrilegio provenire non poteſt*.

Reſpondet *S. Thomas*, perfectionem hujus Sacramenti non eſſe in uſu Fidelium, ſed in conſecratione materiæ : *Et ideo nihil derogat perfectioni hujus Sacramenti, ſi populus ſumat Corpus ſine Sanguine, dummodo Sacerdos conſecrans ſumat utrumque* : Maxime cum nihil amplius accipiat, quoad rem contentam, is, cui utraque ſpecie porrigitur, quam is, cui altera tantum : uterque enim unum, & integrum Chriſtum ſumit : licet quoad ſpeciem externam plus aliquid accipiat, qui ſub utraque ſpecie communicat. Verumtamen cum uterque Sacrificii ſit æque particeps, in quo Chriſtus ſub utraque ſpecie offertur, qui unam ſpeciem ſumit, totius Sacramenti etiam ſecundum externam formam ſpectati particeps eſſe cenſetur : ſicut in veteri Lege, qui partem de Sacrificio edebat, totius Sacrificii particeps habebatur.

Objicitur tertio : Prohibere non poteſt Eccleſia, ne hoc Sacramentum celebretur in memoriam Dominicæ Paſſionis, cum id Chriſtus juſſerit, dicens : *Hoc facite in meam commemorationem* : ſed Paſſio Chriſti per unicam ſpeciem non repræſentatur : non potuit igitur Eccleſia Communionem ſub una ſpecie præcipere.

Reſpondetur, Paſſionem Chriſti non repræſentari unius ſpeciei conſecratione; non repræſentari etiam ita expreſſe, & perfecte unius ſpeciei ſumptione; ſed nego, quod nullatenus ſignificetur Communione ſub una ſpecie : ſicut mors, & ſepultura ejusdem Salvatoris expreſſius, & perfectius quidem ſignificatur trina immerſione, quam unica, in Baptiſmo; ſed tamen una etiam immerſione ſignificatur. Eo ipſo enim, quo una ſpecies ab altera ſeparata eſt, revocatur in memoriam Corporis, & Sanguinis ſeparatio in Paſſione. Hinc *S. Thomas* in Reſp. ad tertium, ait : *Repræſentatio Dominicæ Paſſionis agitur in ipſa Conſecratione hujus Sacramenti, in qua non debet Corpus ſine Sanguine conſecrari : poteſt autem a populo Corpus ſine Sanguine ſumi. Nec exinde ſequitur aliquod detrimentum; quia Sacerdos in perſona omnium Sanguinem offert, & ſumit, & ſub utraque ſpecie totus Chriſtus continetur*.

Objicitur quarto, gratiam ampliorem conferri ſumentibus utramque ſpeciem, quam unicam : non potuiſſe ergo alteram ſpeciem ſubtrahi Fidelibus ſine manifeſta ipſorum injuria.

Reſpondetur, quod etſi uberior gratia conferretur communicantibus ſub utraque ſpecie, potuit tamen Eccleſia Communionem ſub unica tantum præcipere : quia major habenda eſt ratio divini honoris, & reverentiæ Sacramento debitæ, atque victoriæ fidei de Hæreticorum erroribus, quam privati boni, etiam ſpiritualis, Fidelium; maxime cum nulla gratia privantur ad ſalutem ne-

neceſſaria. Unde non ſolum alteram ſpeciem infantibus ſubtraxit Eccleſia Occidentalis, ſed Euchariſtiam ipſis adminiſtrare deſiit, quod olim faciebat continenter poſt Baptiſmum, & Confirmationem, ſtatim a nativitate; quamvis certum ſit, novam gratiam recepturos, ſi Euchariſtia ſecundum morem antiquum donarentur. Porro quicumque S. Communionem ſub una ſpecie digne recipiunt, *Quod ad fructum attinet, nulla gratia neceſſaria ad ſalutem defraudantur*, ut docet Conc. Tridentinum ſeſs. XXI. c. III. propterea quod ſub illa totus Chriſtus continetur, verumque Sacramentum ſumitur. Sed tamen probabilius videtur, communicantibus ſub utraque ſpecie gratiam ampliorem per ſe non conferri: eadem enim gratia unius & ambarum ſpecierum ſumptioni promiſſa eſt. Sicut enim dicit Chriſtus Joan. VI. *Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam:* ita ait, *Si quis manducaverit ex hoc Pane, vivet in æternum:* &, *Qui manducat hunc Panem, vivet in æternum.* Communio ſub una ſpecie.

Eadem itaque gratia confertur, ſeu ſpeciem utramque, ſeu unicam ſumentibus. Id confirmat *S. Thomas* Opuſculo LVIII. cap. XIII. *Quantacumque* (inquit) *parva ſit ſpecies Panis, ibi eſt totum Corpus Chriſti per converſionem. Sanguis per connexionem, Anima per conjunctionem, & Divinitas integra per unionem: unde certum eſt, quod habet plenam rationem cibandi ſpiritualiter, & confortandi animam.* Et cap. XXIX. *Sicut ſumit Sacerdos Sanguinem Chriſti ſacramentaliter de Calice, ſic populus ſumit eum intellectualiter ſub ſpecie Panis de ipſo Corpore Chriſti: & eſt ei ſ tam utilis, & dulcis, ut Sacerdotibus, qui ſumunt eum ſub ſpecie vini de Calice.*

ARTICULI CONSECTARIA

REGULA I.

Presbyteri, qui Sacramentum Euchariſtiæ ſub utraque ſpecie nunc adminiſtrarent, mortaliter peccarent, & Excommunicationem incurrerent.

Præceptum enim Eccleſiæ violarent in re gravi, in cujus tranſgreſſores lata eſt a Conc. Conſtantienſi Excommunicationis Sententia.

REGULA II.

Ex Eccleſiæ de Cõmunione Laicorum ſub una ſpecie non eſt perpetua, & imutabilis.

Poteſt enim Eccleſia juſtis de cauſis eam revocare, vel temperare, atque de illa diſpenſare, ſi id expedire judicaret. Ita Baſileenſe Concilium diſpenſare decreverat cum Bohemis, & Moravis ab Huſſitarum hæreſi ad fidem, & unitatem Eccleſiæ Catholicæ redeuntibus, ut Nationum illarum Sacerdotes Communionem ſub utraque ſpecie perſonis ſibi ſubjectis adminiſtrarent, ſi id reverenter poſtularent; ea conditione adjecta, ut inter communicandum plebem publice inſtruerent, non ſub ſpecie panis Carnem Chriſti tantum, nec ſub ſpecie vini ſolum Sanguinem, ſed ſub qualibet ſpecie totum, & integrum contineri Chriſtum. Tridentina Synodus ſeſs. XXII. duos Articulos de conceſſione Calicis, videlicet, *An rationes, quibus S. Catholica Eccleſia adducta fuit, ut communicaret Laicos, atque etiam non celebrantes Sacerdotes ſub una panis ſpecie, ita ſint retinendæ, ut nulla ratione Calicis uſus cuiquam ſit permittendus?* &, *An, ſi honeſtis, & Chriſtianæ charitati conſentaneis rationibus concedendus alicui vel Nationi, vel Regno, Calicis uſus videatur, ſub aliquibus conditionibus concedendus ſit, & quænam illæ ſint?* ad Summum Pontificem retulit, qui pro ſua ſingulari prudentia id faceret, quod utile Reipublicæ Chriſtianæ, & ſalutare petentibus uſum Calicis fore judicaret. *Pius IV.* anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto, rogante *Ferdinando* Imperatore, quibusdam Epiſcopis Germaniæ facultatem dedit Communionem ſub utraque ſpecie permittendi in locis, ubi cauſas allatas veras eſſe cognoſcerent, quibusdam certis conditionibus a ſe præſcriptis. Hæc conceſſio Viennæ in Auſtria ſumma lætitia excepta eſt, maximaque inde ſpes converſionis Hæreticorum affulſit. Sed brevi compertum eſt, id Communio ſub una ſpecie.

eſſe

esse instar breviſſimi levamenti, quod interdum ex nocentis poculi delectatione experitur ægrotus, ut refert *Palavicinus* Lib. XXIV. Hiſtoriæ Conc. Tridentini, cap. VIII. Cum igitur nec petentium ſaluti, nec deviorum reductioni id prodeſſet, multique ſtatim irrepſiſſent abuſus, *S. Pius V.* anno XIV. elapſo revocavit quicquid ea de re *Pius IV.* permiſerat; præcipiens ſub pœna Excommunicationis, ut Decretum de Communione ſub una ſpecie ab omnibus inviolabiliter obſervaretur.

Quibusdam tamen Communio ſub utraque ſpecie ab Eccleſia ſingulari Privilegio conceſſa eſt, ut Chriſtianiſſimis Regibus in eorum Inauguratione; Diacono, & Subdiacono Eccleſiæ *S. Dionyſii* prope Pariſios Dominicis, & diebus ſolemnibus; & Miniſtris Altaris apud Cluniacum ſingulis Dominicis, & Feſtis.

REGULA III.

Hæreticis noſtri temporis Communionem ſub utraque ſpecie permittere non expedit. Primo, quia non moventur ad Calicis uſum poſtulandum juſta aliqua ratione, ſed ex pertinaci dumtaxat exiſtimatione, qua ſentiunt eum eſſe a Chriſto præceptum: & ut captent occaſionem carpendi Romanam Eccleſiam, quaſi inſtitutioni Chriſti repugnantem. Horum ergo votis annuere, quid aliud eſſet, quam hæreſim fovere? Secundo, ex hujuſmodi conceſſione facile ſequeretur aliorum Hæreticorum in ſuis erroribus confirmatio, & rudium, ſimpliciumque Catholicorum deceptio, dum Hæretici jactarent, Eccleſiam ſuum tandem errorem agnoviſſe, ſibique de victoria blandirentur. Tertio, Fideles plerique inde ſcandalum paterentur, & Calicis uſum pariter poſtularent. Quarto, tolleretur conſuetudinis uniformitas, quam in Euchariſtiæ uſu ſervari decet.

REGULA IV.

Quid Communio Laica?

Communio Laica, & Communio Peregrina, quarum in antiquis Canonibus fit mentio, quid aliud fuerunt a ſumptione Euchariſtiæ ſub unica ſpecie, aut extra cancellos Altaris, more Laicorum.

Clericos enim ad *Laicam Communionem* detruſos legimus eo tempore, quo ipſi etiam Laici ſub utraque ſpecie communicabant. Eſt itaque Communio Laica jus ſocietatis, & communicationis cum ceteris Fidelibus in rebus tam ſacris quam civilibus more Laicorum. Unde Clerici a gradu Clericali ob aliquod crimen dejecti, & in ordinem plebis redacti, ad Communionem Laicam damnati dicebantur. Ex eo autem, quod perpetua depoſitione a ſui gradus honore, & functionibus remoti, & inter Laicos relegati eſſent, conſequens erat, ut in ſumptione Euchariſtiæ inſtar Laicorum ſe gererent, eam ſumentes extra ſepta Altaris, aut ſub una, vel utraque ſpecie, ſicut ex uſu Eccleſiæ tunc Laicis ſumere conſueverant. Laicam tantum Communionem *Photio* concedit *Hadrianus II.* ſi Conciliabuli ſui geſta damnaverit, & Sedis Apoſtolicæ Decretis morem geſſerit, ut conſtat ex Synodo Romana, quæ Act. VIII. Synodi Oecumenicæ Octavæ inſerta eſt. Laicam tantum Communionem Clericis, qui viduam, aut ſecundam uxorem duxerant, tribuit *Siricius* Epiſt. I. Redeuntibus ab Hæreſi & ab Hæreticis baptizatis, *Innoc. I.* Epiſtola XXII. Diaconis capitalium criminum ante Ordinationem reis, ſi ſponte deinde confeſſi fuiſſent, poſt triennium; ſi ab alio detecti, poſt quinquennium, acta legitima Pœnitentia, Communionem Laicam indulſit Illiberitana Synodus can. LXXVI. Epiſcopo, Preſbytero, Diacono capitalis criminis reis, falſariis, aut qui falſum teſtimonium dixerint, ab Officii honore depoſitis, & in Monaſterium detruſis, Laicam tantum Communionem permittit Conc. Agathenſe, can. L. Subdiaconos, ceteroſque Clericos Majores, qui Matrimonii ante Ordinationem contracti jure poſt ipſam ordinationem uſi fuerint, ab Officio depoſitos, Laica Communione contentos eſſe jubet Conc. Aurelianenſe III. can. II. Item Clericos, qui ſuperbia elati, Officium ſuum implere noluerint (Canone XIX.) Priſcæ Diſciplinæ ſeveri-

Quid Communio Peregrina?

veritate Clericis, graviſſimorum criminum reis, ne in exitu quidem vitæ, Laica Communio conceſſa eſt a Synodo Illiberitana, Canone XVIII. & Sardicenſi can. 11. Clericos capitalis criminis reos a gradu quidem deponendos eſſe; a Laicorum autem Communione non arcendos, *S. Baſilio* viſum eſt in Epiſtola ad *Amphilochium*. Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, qui ſeu ſponte, ſeu coacti rebaptizati fuiſſent, Communionem Laicam in morte tantum reddendam edixit Synodus Romana ſub *Felice* III. Pontifice Maximo. Presbytero cuidam depoſito, Subdiaconis item quibusdam depoſitis, facultatem communicandi inter Laicos conceſſit *S. Gregorius* Lib. IV. Epiſt. v. & Epiſtola XVI.

Quod *Peregrinam Communionem* ſpectat, obſcurum eſt, ac incertum, quid eo nomine intellexerit Antiquitas. Probabilis non videtur eorum opinio, qui ad Communionem Peregrinam redactos fuiſſe Clericos crediderunt, cum in eo loco, & ſtatu collocabantur, quo poni ſolebant Clerici peregrini, qui ſine litteris commendatitiis Epiſcoporum ſuorum, quas *Formatas* vocabant, extra propriam Diœceſim peregrinabantur. Qui benigne excipi, & Eccleſiæ ſumptibus ali conſueviſſent, nullo prætermiſſo humanitatis officio: nemo tamen cum illis tamquam cum Clericis communicabat, nec ullis Ordinis ſui muneribus fungi ſinebantur; ſed ab Euchariſtiæ ſumptione non arcebantur. Hujus Communionis ut pœnæ meminerunt Conc. Agathenſe can. III. & V. & Ilerdenſe can. XVI. Verum ex iis Conciliis colligitur, Peregrinam Communionem relationem ad Euchariſtiam non dixiſſe. Quis enim credat, ſacrilegis Eccleſiæ furibus Euchariſtiam adminiſtratam fuiſſe? Quis credat prolixiori Anathemate damnatos, ad S. Menſam admiſſos fuiſſe? His tamen Peregrinam Communionem tribuunt duo illa Concilia. Peregrinam Communionem nihil aliud fuiſſe exiſtimo, quam expunctionem Clericorum ex Cleri corpore, & matricula, ſervato jure commercii, & ſocietatis cum ceteris Fidelibus: idque Peregrinæ Communionis a Laica fuiſſe diſcrimen, quod Laica Communione damnati e gradibus, Ordinibuſque ſuis in perpetuum dejecti, & depoſiti eſſent: ad Communionem vero Peregrinam redacti, Ordinum ſuorum functionibus ad tempus prohiberentur, & peracta Pœnitentia in gradus ſuos, & in matriculam Eccleſiæ reſtitui poſſent. Id patet ex canone 11. Conc. Agathenſis. *Contumaces* (inquit) *Clerici ab Epiſcopis corrigantur, & ſi qui prioris gradus elati ſuperbia Communionem* (ideſt, conſortium ceterorum) *fortaſſe contemſerint, aut Eccleſiam frequentare, vel Officium ſuum implere neglexerint; Peregrina eis Communio tribuatur, ita ut cum eos Pœnitentia correxerit, reſcripti in Matricula, Gradum ſuum, Dignitatemque ſuſcipiant.*

Quid Communio Peregrina.

CAPUT VI.

DE MISSÆ SACRIFICIO.

EUchariſtiam duabus de cauſis inſtitutam docet Conc. Tridentini Catechiſmus. Altera eſt, ut cœleſte animæ noſtræ alimentum eſſet, quo vitam ſpiritualem tueri, & conſervare poſſemus: altera, ut Eccleſia perpetuum Sacrificium haberet, quo peccata noſtra expiarentur, & cœleſtis Pater ſceleribus noſtris ſæpe graviter offenſus, ab ira ad miſericordiam, a juſtæ animadverſionis ſeveritate ad clementiam traduceretur. Hujus rei figuram, & ſimilitudinem in Agno Paſchali licet animadvertere, qui, ut Sacrificium, & Sacramentum, a filiis Iſrael offerri, & comedi conſueverat. An autem Euchariſtiæ Oblatio, & Conſecratio ſit verum, & proprie dictum Sacrificium, Quæſtio eſt inter Catholicos, & Hæreticos noſtri temporis, Lutheranos ſcilicet, & Calviniſtas, controverſa; de qua, ut Eccleſiæ doctrinam, & fidem exponamus.

Obſervandum eſt, Sacrificium ex eo vocatum, quod homo facit aliquid ſacrum, vel generatim, & improprie ſumi; vel ſtricte, & proprie. Primo

modo omne bonum opus propter Dei gloriam factum Sacrificium est. Hinc Eccl. xxv. 2. dicitur: *Sacrificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate... Et, qui facit misericordiam, offert Sacrificium.* Hinc *S. Augustinus* Lib. x. *De Civitate Dei*, cap. VI. *Verum Sacrificium* (inquit) *est omne opus, quod agitur, ut sancta societate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum finem boni, quo veraciter beati esse possimus. Unde & ipsa misericordia, qua homini subvenitur, si propter Deum non fit, non est Sacrificium. Etsi enim ab homine fit, vel offertur, tamen Sacrificium res divina est... Unde ipse homo Dei nomine consecratus, & Deo votus, in quantum mundo moritur, ut Deo vivat, Sacrificium est.... Corpus etiam nostrum, cum per temperantiam castigamus, si hoc, quemadmodum debemus, propter Deum facimus, ut non exhibeamus membra nostra arma iniquitatis peccato, sed arma justitiæ Deo, sacrificium est. Ad quod exhortans Apostolus ait*: Obsecro vos, fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam vivam, sanctam, Deo placentem rationabile obsequium vestrum. *Si ergo corpus, quo inferiore tamquam famulo, vel tamquam instrumento utitur anima, cum ejus bonus, & rectus usus ad Deum refertur, sacrificium est, quanto magis anima ipsa, cum se refert ad Deum, ut igne amoris ejus accensa formam concupiscentiæ sæcularis amittat, eique tamquam incommutabili formæ subdita reformetur, hinc ei placens, quod ex ejus pulcritudine acceperit, sacrificium est.*

Notio Sacrificii generatim, & improprie sumpti.

Rom. 12.

Quid sit Sacrificium proprie dictum?

Sacrificium secundo modo, idest stricte, & proprie dictum, ab actionibus misericordiæ distinctum esse, Scriptura Sacra docet *Osee VI.* ubi Deus ait: *Quia misericordiam volo, & non Sacrificium, & scientiam Dei plus, quam holocausta.* Et 1. Reg. xv. dicitur: *Melior est obedientia quam victimæ.* Sic acceptum Sacrificium definitur: *Oblatio externa soli Deo facta, qua in recognitionem supremi ejus dominii, a legitimo Ministro res aliqua sensibilis, & permanens ritu mystico consecratur, & mutatur.* Nomine Oblationis, non intelligitur res oblata, sed actio ipsa Ministri, victimam offerentis. Hinc Scriptura docet, præcipuum Sacerdotum munus esse Sacrificii Oblationem, *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & Sacrificia pro peccatis.* Oblatio illa *externa* esse debet: *Sacrificium* enim *visibile* (inquit *S. Augustinus* Lib. x. *De Civit. Dei*, cap. v.) *invisibilis Sacrificii Sacramentum, idest, Sacrum signum est.* Addi-

Hebr. 5.

„ tur, *Soli Deo facta*. Naturalis enim ratio dictat homini, quod alicui Su-
„ periori subdatur, propter defectus, quos in se ipso sentit: in quibus ab a-
„ liquo superiori eget adjuvari, & dirigi. Et quicquid illud sit, hoc est, quod
„ apud omnes dicitur Deus. Sicut autem in rebus naturalibus naturaliter in-
„ ferioria superioribus subduntur; ita etiam naturalis ratio dictat homini secun-
„ dum naturalem inclinationem, ut ei, quod est supra hominem, subjectio-
„ nem, & honorem exhibeat secundum suum modum. Est autem modus con-
„ veniens homini, ut sensibilibus signis utatur ad aliqua exprimenda: & ideo
„ ex naturali ratione procedit, quod homo quibusdam sensibilibus rebus utatur,
„ offerens eas Deo in signum debitæ subjectionis, & honoris, in similitudinem
„ eorum, qui Dominis suis aliqua offerunt in recognitionem dominii. Hoc
„ autem pertinet ad rationem Sacrificii. Præterea Oblatio Sacrificii fit ad a-
„ liquid significandum. Significat autem Sacrificium, quod offertur exterius,
„ spirituale Sacrificium interius, quo anima seipsam offert Deo secundum il-
„ lud Psalmistæ: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus*. Anima autem se offert
„ Deo in Sacrificium, sicut principio suæ creationis, & sicut fini suæ bea-
„ tificationis. Secundum autem veram fidem solus Deus est Creator anima-
„ rum nostrarum. In solo etiam eo animæ nostræ beatitudo consistit. Et i-
„ deo sicut soli Deo summo debemus Sacrificium spirituale offerre, ita etiam
„ soli

Sacrificium soli Deo debitum. Psalm. 50.

„ ſoli Deo debemus offerre exteriora Sacrificia. Sicut etiam *Orantes, atque laudantes ad eum dirigimus ſignificantes voces, cui res ipſas in corde, quas ſignificamus, offerimus* (ut S. Aug. dicit Lib. x. *De Civ. Dei*, c. xix.) *ita ſacrificantes non alteri viſibile Sacrificium offerendum eſſe noverimus, quam illi, cujus in cordibus noſtris inviſibile Sacrificium nos ipſi eſſe debemus.* Hoc etiam videmus in omni „ Republica obſervari, quod ſummum Rectorem aliquo ſigno ſingulari hono- „ rant; quod cuicumque alteri deferretur, eſſet crimen læſæ Majeſtatis. Et „ ideo in Lege divina ſtatuitur pœna mortis in eos, qui divinum honorem „ aliis exhibent. *Qui immolat Diis* (inquit) *occidetur, præterquam Domino ſoli*, Exod. 20. Ita differit *S. Thomas* 2.2. qu. lxxxv. art. 1. & 11. Hinc *S. Auguſtinus* Lib. x. *De Civitate Dei* cap. iv. *Sacrificium certe* (inquit) *nullus hominum eſt, qui audeat dicere deberi, niſi Deo.* Et paulo poſt: *Quis ſacrificandum cenſuit, niſi ei, quem Deum aut ſcivit, aut putavit, aut finxit?* Et Lib. i. *Contra Adverſarium Legis, & Prophetarum*, cap. xviii. *Dæmon ſibi Sacrificium non exigeret, niſi Deo vero deberi ſciret. Falſus enim Deus, ſic ſe vult honorari ab eis, quos decipit, quomodo verus Deus ab eis, quibus conſulit: & maxime Sacrificium eſt, quod præcipue debetur Deo: nam obſequia cetera, quæ divinitati exhibentur, auſi ſunt ſibi etiam ſuperbiæ faſtu homines arrogare. Rariſſimi autem commemorantur, qui ſibi, ut ſacrificaretur, cum Regia Poteſtate poſſent, auſi fuerint imperare. Quicumque tamen auſi ſunt, per hoc ſe deos haberi voluerunt.* Oblationis finis exprimitur, cum dicitur, *facta in recognitionem ſupremi dominii Dei.* Externo quippe Sacrificio ſervitutem ſuam, infirmitatem, indigentiam, ac reverentiam erga ſummam Dei Majeſtatem homo profitetur, atque conteſtatur ipſum, ut bonis noſtris, ita nec Sacrificiis quidem egere. *Non ſolum igitur pecore, vel qualibet alia re corruptibili, atque terrena, ſed ne ipſa quidem juſtitia hominis Deus egere credendus eſt, totumque, quo recte colitur Deus, homini prodeſſe, non Deo. Neque enim fonti ſe quiſquam dixerit profuiſſe, ſi biberit; aut luci, ſi viderit.* Fieri dicitur hæc Oblatio *a legitimo Miniſtro*; ad hoc enim Religionis officium non omnes promiſcue deſtinati ſunt, ſed qui a Deo tamquam *Aaron* vocantur, & ex populo aſſumpti pro hominibus conſtituuntur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerant dona, & Sacrificia pro peccatis, ut loquitur Apoſtolus ad *Hebræos* v. Atque hinc excluduntur a ratione Sacrificii proprie dicti privatorum hominum Oblationes ſoli Deo factæ. Dicitur *Oblatio rei ſenſibilis, & permanentis*; ut a precibus, genuflexionibus, & aliis, quæ fiunt a Sacerdotibus actu externo in reverentiam Dei, & tamen Sacrificia proprie non ſunt, diſtinguatur. Res illa *Conſecrari* debet *Ritu myſtico*; ex profana enim fieri debet ſacra: & per hoc diſtinguitur ab Oblationibus, Primitiis, & Decimis. Nam (ut ait *S. Thomas* 2. 2. qu. lxxxv. art. iii. ad tertium) *Sacrificia proprie dicuntur, quando circa res Deo oblatas aliquid fit: ſicut quod animalia occidebantur, & conburebantur: quod panis frangitur, & comeditur, & benedicitur: & hoc ipſum nomen ſonat: nam Sacrificium dicitur ex hoc, quod homo facit aliquid ſacrum. Oblatio autem directe dicitur, cum Deo aliquid offertur, etiamſi nihil circa ipſum fiat: ſicut dicuntur offerri denarii, vel panes in Altari, circa quos nihil fit.* Unde omne Sacrificium eſt oblatio, ſed omnis oblatio non eſt Sacrificium. *Primitiæ autem oblationes erant, quia Deo offerebantur, non erant autem Sacrificia, quia nihil ſacrum circa eas fiebat. Decimæ autem proprie loquendo non ſunt Sacrificia, neque Oblationes; quia non immediate Deo, ſed Miniſtris divini cultus exhibentur.* Res denique oblata *mutari* debet, ac re ipſa, ſeu modo quodam myſtico deſtrui, ut ratio Sacrificii conſtet, quo Deum ſupremum vitæ noſtræ Dominum profiteamur, & colamus.

ARTICULUS I.

Utrum Eucharistia sit verum, & proprie dictum Sacrificium?

PROPOSITIO I.

Eucharistiam esse verum, proprieque dictum Sacrificium, dogma fidei est.

Ex S. Scriptura probatur Eucharistiam esse verum Sacrificium.

Id probat in primis Prophetæ Regis oraculum Psal. CIX. *Juravit Dominus, & non pœnitebit eum: Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Sacerdotium enim Christi Sacerdotio Melchisedech, assimilari docent Patres, ratione rei in Melchisedech Sacrificio oblatæ, scilicet panis, & vini. Gen. XIV. 18. *At vero Melchisedech Rex Salem, proferens panem, & vinum (erat enim Sacerdos Dei altissimi) benedixit ei.* Matth. XXVI. *Accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc est Corpus meum. Et accipiens Calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim Sanguis meus Novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Christus itaque Sacrificium instituit proprie dictum, quod non est aliud ab Eucharistia. Hinc *S. Cypr.* Epist. LXIII. ad *Cæcilium*, ait: *In Sacerdote Melchisedech Sacrificii Dominici Sacramentum præfiguratum videmus, secundum quod Scriptura Divina testatur, & dicit*: Et Melchisedech Rex Salem protulit panem, & vinum. Fuit autem Sacerdos Dei summi, & benedixit Abraham: *Quod autem Melchisedech typum Christi portaret, declarat in Psalmis Sp. Sanctus ex persona Patris ad Filium, dicens*: Ante Luciferum genui te: tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. *Qui ordo utique hic est de Sacrificio illo veniens, & inde descendens; quod Melchisedech Sacerdos Dei summi fuit, quod panem, & vinum obtulit, quod Abraham benedixit. Nam quis magis Sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Jesus Christus, qui Sacrificium Deo Patri obtulit; & obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, ideſt, panem, & vinum, suum scilicet Corpus, & Sanguinem? Et circa Abraham benedictio illa præcedens ad nostrum populum pertinebat. Ut ergo in Genesi per Melchisedech Sacerdotem benedictio circa Abraham posset rite celebrari, præcedit ante imago Sacrificii Christi, in pane, & vino scilicet constituta, quam rem perficiens, & adimplens Dominus panem, & Calicem vino mixtum obtulit, & qui est plenitudo, veritatem præfiguratæ imaginis adimplevit.* Ait quoque *S. Augustinus* Lib. XVI. *De Civitate Dei*, cap. XXII. in Oblatione Melchisedech *primum apparuisse Sacrificium, quod nunc a Christianis offertur Deo toto orbe terrarum:* implerique illud, quod longe post factum, per Prophetam dicitur ad Christum: *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Et Lib. I. contra Adversarium Legis, & Prophetarum, c. XX. idem Oraculum Prophetæ Regis explicans, *Noverunt*, inquit, *qui legunt, quid protulerit Melchisedech, quando benedixit Abraham: & si jam sunt participes ejus, vident tale Sacrificium nunc offerri Deo toto orbe terrarum.*

Eucharistia verum Sacrificium.

Idem probatur ex *Mal.* I. 11. ubi Dominus ait: *Ab ortu Solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in Gentibus.* De Sacrificio Crucis intelligi vaticinium illud non potest: siquidem Sacrificium, de quo loquitur Deus per Prophetam, non in uno dumtaxat, sed in omni loco erat offerendum. Neque de Sacrificiis Hebræorum, siquidem in Gentibus offerendum prædicitur; *Quia magnum est nomen meum in Gentibus.* Neque de precibus, ac votis, ceterisque Religionis officiis, quę late sumpto nomine Sacrificia nuncupantur: primo quia Scriptura Sacra nomen Sacrificii non usurpat absolute ad Sacrificium late sumptum significandum, sed cum adjuncto, ut *Sacrificium laudis, Sacrificium justitiæ, Hostiam vociferationis.* Secundo, cum ait Dominus, *Munus non suscipiam de manu vestra: in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio*

tio munda : novum aliquod Sacrificium deſignat, quod ſucceſſurum ſit Judaicis : at ſpiritualia Sacrificia fuiſſe etiam a Judæis frequentata, minime dubium eſt. Aliud autem non eſt in Novo Teſtamento Sacrificium externum quod in omni loco a Solis ortu uſque ad occaſum Deo offeratur, præter Sacrificium Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia: quod & Chriſtus in ſuprema Cœna obtulit, & in ſui commemorationem ab Apoſtolis, & eorum Succeſſoribus fieri mandavit his verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*, ipſos Novi Teſtamenti conſtituens Sacerdotes; *Uti ſemper Catholica Eccleſia intellexit, & docuit. Hæc una oblatio eſt, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari poteſt.* Tertio Sacrificium a *Malachia* prædictum, viſibile eſt, quale hominum natura exigit, adeoque a ſpiritualibus Sacrificiis diſtinctum. De Sacrificio Euchariſtiæ illud *Malachiæ* Oraculum intellexerunt *S. Juſtinus* Martyr in Dialogo cum Tryphone, *S. Irenæus* Lib. IV. cap. XXXII. *Euſebius Cæſareenſis* Lib. I. Demonſtrationis Evangelicæ, cap. X. *S. Jo. Chryſoſtomus* in Pſ. XCV. *S. Auguſtinus* Lib. XVIII. *De Civ. Dei*, cap. XXXV. & *Theodoretus* in c. I. *Malachiæ*.

Euchariſtia verum Sacrificium.

Luc. 22. Conc. Trid.

Illa Agni Immaculati incruenta Oblatio, per Agni Paſchalis immolationem filiis Iſrael in Exodo præceptam figurata eſt: & vetus illa figura impleta eſt a Chriſto, cum XIV. die primi Menſis ad veſperam ſe ipſum ſub ſignis viſibilibus Patri obtulit, & Apoſtolis manducandum præbuit, jugiterque ſe eodem ritu offerendum, atq; comedendum inſtituit in una domo, ideſt, in Eccleſia, in memoriam tranſitus ſui ex hoc Mundo ad Patrem, quando per ſui Sanguinis effuſionem nos redemit, eripuitque de poteſtate tenebrarum, & in Regnum ſuum tranſtulit.

Illud Sacrificium non obſcure innuit *S. Paulus* 1. ad *Cor.* X. cum ait, non poſſe eos, qui participatione Menſæ dæmoniorum polluti ſunt, Menſæ Domini participes fieri: per Menſam Altare utrobique intelligens, in quo utrobique Sacrificia offeruntur: in illa quidem idolothyta dæmoniis: in iſto vero Corpus, & Sanguis Chriſti Deo vero. *Calix benedictionis* (inquit) *cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Domini eſt? Et panis quem frangimus nonne participatio Corporis Domini eſt? ... Videte Iſrael ſecundum carnem. Nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt Altaris? Quid ergo? Dico, quod Idolis immolatum ſit aliquid, aut quod Idolum ſit aliquid? Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos ſocios fieri dæmoniorum. Non poteſtis Menſæ Domini participes eſſe, & Menſæ dæmoniorum.*

Catholicum iſtud dogma ſummo conſenſu confirmant Græci, Latinique Patres, Concilia, vetereſque Liturgiæ Chriſtianorum omnium Gentium; Græcæ *S. Baſilii, S. Jo: Chryſoſtomi* necnon ea quæ *S. Jacobi* nomen præfert, quam Trullana Synodus can. XXXII. laudavit, Armenica, Chaldaica, ſive Syriaca Maronitarum, Romana, Ambroſiana, ſeu Mediolanenſis, Hiſpanica, quam ſecuti ſunt apud Hiſpanos Chriſtiani Arabibus permixti, ob id *Mozarabum* appellata, & Gallicana, quæ ante annos mille in uſu erat cujus ritum exhibent tria antiqua Miſſalia a *Thomaſio*, & *D. Joanne Mabillonio* edita, ex quibus evidenter probatur hanc fuiſſe Eccleſiæ univerſæ fidem, quod Euchariſtia ſit verum, & proprie dictum Sacrificium. Unum hic proferre ſufficiat Miſſalis Gallicani veteris locum, in Officio Cœnæ Domini, *In qua Dominus noſter Jeſus Chriſtus in Novo Teſtamento ſacrificandi Ritum inſtituiſſe* memoratur, *dum panem, & vinum, quæ Melchiſedech in præfiguratione futuri Myſterii Sacerdos obtulerat, in Sacramentum ſui Corporis, & Sanguinis transformavit.*

Patres, Concilia, & veteres Liturgiæ Euchariſtiam eſſe verum Sacrificium confirmant.

His momentis adducta S. Synod. Trid. hos Can. de Sacrif. Miſſæ condidit ſeſs. XXII.

Can. I. *Si quis dixerit, in Miſſa non offerri Deo verum, & proprium Sacrificium, aut quod offerri non ſit aliud, quam nobis Chriſtum manducandum dari; Anathema ſit.*

Canone II. *Si quis dixerit, illis verbis*, Hoc facite in meam commemorationem, *Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes, aut non ordinaſſe, ut ipſi,*

aliique Sacerdotes offerrent Corpus, & Sanguinem ſuum; Anathema ſit.

Euchariſtia verum Sacrificium.

Objiciunt Eccleſiæ Adverſarii, Sacrificium Crucis infinitæ, ac perennis virtutis eſſe, & Chriſtum una oblatione totius Mundi peccata expiaſſe, & hominem Deo Patri perfecte reconciliaſſe, ut docet Apoſtolus ad Heb. x. *Umbram enim* inquit, *habens Lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum, per ſingulos annos eisdem ipſis hoſtiis, quas offerunt indeſinenter, nunquam poteſt accedentes perfectos facere: alioquin ceſſaſſent offerri: ideo quod nullam haberent ultra conſcientiam peccati cultores ſemel mundati: ſed in ipſis commemoratio peccatorum per ſingulos annos fit. Impoſſibile enim eſt ſanguine taurorum, & hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens Mundum dicit: Hoſtiam, & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi; Holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio: in capite Libri ſcriptum eſt de me, ut faciam, Deus, voluntatem tuam aufert primum, ut ſequens ſtatuat. In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem Corporis Jeſu Chriſti ſemel. Et omnis quidem Sacerdos præſto eſt quotidie miniſtrans, & easdem ſæpe offerens hoſtias, quæ nunquam poſſunt auferre peccata: hic autem unam pro peccatis offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei, de cetero expectans, donec ponantur inimici ejus ſcabellum pedum ejus. Una enim oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos.* Injuriam ergo faciunt Sacrificio Crucis, qui aliud Sacrificium proprie dictum in Eccleſia admittunt, & credunt, ſcilicet Sacrificium Euchariſtiæ.

Euchariſtiæ Sacrificium non derogat Sacrificio Crucis.

Reſp. Injuriam quidem fieri Sacrificio Crucis, ſi aliud *Sacrificium redemptioni* præter illud admittatur, & credatur, quod ab illo virtutem omnem non habeat, & in quo alia victima offeratur, quaſi Sacrificium Crucis fuerit inſufficiens, aut per ſe non valeat ad omnium Sanctificationem. At nullam injuriam fieri Sacrificio Crucis, ſi aliud *Sacrificium Religionis* agnoſcatur, proprie quidem dictum, ſed tamen Sacrificii Crucis commemorativum, & ab illo ſola offerendi ratione diverſum, ab illo dependens, omnemque ſuam virtutem ex illo hauriens, ſive potius virtutem illius applicans ad noſtræ ſanctificationis conſummationem. Tale autem eſt Euchariſtiæ Sacrificium. *Deus* enim, & *Dominus noſter, etſi ſemel ſeipſum in Ara Crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut æternam illic redemptionem operaretur; quia tamen per mortem Sacerdotium ejus extinguendum non erat, in Cœna noviſſima, qua nocte tradebatur, ut dilectæ Sponſæ ſuæ Eccleſiæ viſibile, ſicut hominum natura exigit, relinquere Sacrificium, quo cruentum illud ſemel in cruce peragendum, repræſentaretur, ejuſque memoria in fine ſæculi permaneret, atque illius ſalutaris virtus in remiſſionem eorum, quæ a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur; Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans Corpus, & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtulit: & ſub earumdem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc Novi Teſtamenti Sacerdotes inſtituebat, ut ſumerent, tradidit: & eisdem, eorumque Succeſſoribus in Sacerdotio, ut offerrent, præcepit, per hæc verba,* Hoc facite in meam commemorationem, *uti ſemper Catholica Eccleſia intellexit, & docuit.* Doctrina eſt Conc. Tridentini, ſeſs. XXII. cap. 1. Præterea, *Una, eademque eſt Hoſtia idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſe ipſum tunc in Cruce obtulit, ſola offerendi ratione diverſa. Cujus quidem oblationis cruentæ fructus per hanc incruentam ubcrrime percipiuntur; tantum abeſt, ut illi per hanc quovis modo derogetur* (inquit eadem S. Synodus cap. 11.) Non ergo cruenta, & incruenta Hoſtia, duæ ſunt Hoſtiæ, ſed una tantum: cujus Sacrificium poſtquam Dominus ita præcepit: *Hoc facite in meam commemorationem*, in Euchariſtia quotidie inſtauratur. Id egregie explicat *S. Jo: Chryſoſtomus* Hom XVII. in Epiſt. ad Hebræos: „Offerimus quidem, *inquit*, ſed ejus mortem revocamus „ in memoriam: & ipſa una eſt, non multæ. Quomodo una eſt, non multæ? Quo-

Euchariſtia Sacrificium eſt religionis, & commemorationis.

Euchariſtia verum Sacrificium.

Eadem Hoſtia in Altari offertur, quę in Cruce.

„ niam

semel fuit oblata, sicut illata fuit in Sancta Sanctorum. Hoc est figura illius & ipsa illius. Eumdem enim semper offerimus : non nunc quidem alium, sed semper eumdem. Quamobrem unum est Sacrificium propter hanc rationem. Quoniam multis in locis offertur, multine sunt Christi? Nequaquam: sed unus ubique Christus, qui & hic est plenus, & illic plenus, unum Corpus. Quomodo ergo multis in locis oblatus unum est corpus, & non multa corpora ; ita etiam unum est Sacrificium. Pontifex noster ille est, qui illam obtulit Hostiam, quæ nos mundat. Illam nunc quoque offerimus, quę tunc oblata, quę non potest consumi . Hoc fit in recordationem ejus, quod tunc factum est. *Hoc* enim *facite*, inquit, *in mei recordationem*. Non aliam hostiam, inquit, *sicut Pontifex* , sed eamdem semper facimus , vel potius hostiæ, seu sacrificii facimus recordationem.

Merito itaque S. Synodus Tridentina sess. XXII. can. IV. pronunciavit: *Si quis dixerit, blasphemiam irrogari Sanctissimo Christi Sacrificio in Cruce peracto, Missæ Sacrificium, aut illi per hoc derogari; Anathema sit.*

Objiciunt locum Apostoli ad Hebræos VII. 23. 24. *Et alii quidem plures facti sunt Sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere: hic autem* (scilicet Christus) *eo quod maneat in æternum, sempiternum habet Sacerdotium. Unde & salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis*. Nullus itaque præter Christum Sacerdos, adeoque nullum Sacrificium præter illud, quod in Cruce obtulit.

Nullus præter Christum Sacerdos, qui illi succedat: alii tamen Sacerdotes ejus Ministri.

Resp. Nullos quidem præter Christum Sacerdotes esse, qui ipsi succedant: successor enim proprie dicitur, qui in locum, officium, & potestatem defuncti subrogatur; Christus autem nunquam defungitur Sacerdotio, sed manet Sacerdos in æternum: sed præter Christum alios esse Sacerdotes illius Ministros, & Vicarios, Apostolus docet, cum ait: *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & dispensatores Mysteriorum Dei* ; pars autem præcipua Sac. Ministerii in Liturgiæ celebratione posita est. Unde Act. XIII. 2. ubi legimus: *Ministrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Sp. Sanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos:* Erasmus ad Textus Græci vim attendens, in quo verbum est Liturgiæ oblationem significans, vertit *Sacrificantibus autem illis*. In hoc autem Sacrificio, Christus se ipsum offert, Sacerdotium suum exercens, idemque Sacerdotum ministerio offertur. Hinc *S. Jo: Chrysostomus* Hom. XXXIII. in Matthæum, *Non sunt*, inquit, *humanæ virtutis hæc opera, quæ tunc in cœna confecit: ipse nunc quoque operatur, ipse perficit, Ministrorum nos ordinem tenemus: qui vero hæc sanctificat, & transmutat, ipse est.*

Eucharistia verum Sacrificium.

Objiciunt: Mutatio victimæ, immo occisio intercedere debet in Sacrificio proprie dicto: Christus autem in Eucharistia non mutatur, multo minus occiditur.

Mystica mors victimæ in Sacrificio incruento.

Resp. Occisionem quidem victimæ in Sacrificio cruento intercedere debere, non in Sacrificio incruento. Nam & Sacrificia farrea, quæ incruenta erant, in Veteri Lege oblata fuisse nemo nescit, & tale fuisse Sacrificium Melchisedech: Eucharistia autem incruentum Sacrificium est, in qua Christus sub specie cibi, & potus offertur . Quamobrem necesse non est ipsum vere, & reipsa occidi, ut vere, & proprie censeatur offerri, & sacrificari; sed sufficit ut mystice moriatur, quatenus consecratione panis, & vini Corpus ejus, & Sanguis sub eorum symbolis, & speciebus sistuntur, & exhibentur, & gladio verborum (ut ita loquamur) separantur, siquidem vi verborum solum Corpus sub specie panis, solus Sanguis sub specie vini, esse incipiunt sacramentaliter (quamvis & Sanguis sub specie panis, & Corpus sub specie vini sit per necessariam concomitantiam , quia Christus ex mortuis resurgens jam non moritur .) Hæc autem non solum mutatio est Corporis, & Sanguinis Christi, sed & immolatio, morsque mystica, suffi-

ciens ad Sacrificium commemorationis, quo Paſſio Domini noſtri Jeſu Chriſti repreſentatur, ejuſque fructus Fidelibus applicatur. Neque tamen nuda eſt Paſſionis Chriſti commemoratio, & repreſentatio: ſiquidem ibi exhibetur realiter ſub Sacris Symbolis *Agnus occiſus ab origine Mundi*, & hoc ipſo, quod per conſecrationem Corpus ejus, & Sanguis ſiſtuntur, Divinę Majeſtati offeruntur. Sicut enim Chriſtus Mundum ingrediens, & Deo Patri ſe ſiſtens, dicenſque: *Hoſtiam, & oblationem noluiſti: Corpus autem aptaſti mihi: Holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri ſcriptum eſt de me, ut faciam, Deus, voluntatem tuam*: ſe jam tunc in Sacrificium obtulit, quamvis nondum ſit occiſus, ſed tantum morti deſtinatus: & ſicut cum Chriſtus non in manufacta ſancta, ſed in cœlum ingreſſus. *Ut appareat nunc vultui Dei pro nobis*, Sacrificium Patri repreſentat, quo *Semel in conſummatione ſæculorum, ad deſtitutionem peccati, per oſtiam ſuam apparuit*, ſeque jam non cruento quidem modo, quod fecit ſemel, ſed incruento, Patri offerre pergit, *Semper vivens ad interpellandum pro nobis*; & tamen jam non moritur: ita in Euchariſtia, quę Sacrificii in Cruce oblati commemoratio eſt, Chriſtus Corpus & Sanguinem ſuum exhibens, offertur miniſterio Sacerdotum, & myſtice immolatur, quamvis revera non occidatur. Hinc *S. Cyprianus* Ep. LXIII. ait: *Paſſio eſt Domini Sacrificium quod offerimus*, Hinc *S. Jo: Chryſ.* Hom. III. in Epiſt. ad Epheſios, *Dum* (inquit) *offertur hoſtia, & Chriſtus occiditur Ovis Dominica*. Et Hom. XV. ad Populum Antiochenum: *Quid agis, o homo? Juras ſuper S. Menſam, ubi & Chriſtus occiſus jacet*. Et Homil. de Pœnitentia, in Encęniis: *Menſa myſtica parata, Agno Dei pro te mactato: Sanguine ex immaculato latere in Calice ad purificationem tuam evacuato, non times?* Hinc *S. Ambroſius* Lib. I. in Lucam, Num. 28. *Atque utinam nobis quoque adolentibus Altaria, Sacrificium deferentibus adſiſtat Angelus, immo præbeat ſe videndum. Non enim dubites adſiſtere Angelum, quando Chriſtus adſiſtit, quando Chriſtus immolatur. Etenim* Paſcha *noſtrum immolatus eſt Chriſtus.*

Heb. 9.

Heb. 7. 1

Euchariſtia verum Sacrificium.

1. Cor. 5. 7.

Objiciunt, repugnare rationi Sacrificii, preſertim ejus, quod novum Teſtamentum continet, ut ſit incruentum; *Ubi enim teſtamentum eſt, mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris*, ut ait Apoſtolus ad *Hebræos* IX. 16. Cum igitur Chriſtus non moriatur, quoties Euchariſtia conſecratur; non eſt illa verum, & proprie dictũ Sacrificiũ.

Reſp. repugnare quidem rationi Sacrificii, quo Novum Teſtamentum primo conditum, & inſtitutum eſt, ut ſit incruentum. *Unde nec primum quidem ſine ſanguine dedicatum eſt. Lecto enim mandato Legis a Moyſe univerſo populo, accipiens ſanguinem vitulorum, & hircorum, cum aqua, & lana coccinea, & hyſſopo, ipſum quoque Librum, & omnem populum aſperſit, dicens: Hic Sanguis teſtamenti, quod mandavit ad vos Deus.* Sed non repugnat rationi Sacrificii, quod Novi Teſtamenti jam conditi repetitio, & commemoratio eſt, ut ſit incruentum. Euchariſtię porro celebratio non eſt Novi Teſtamenti inſtitutio, ſed ejus repetitio, & commemoratio, quod olim a Chriſto inſtitutum, & morte illius confirmatum eſt. Quemadmodum ergo inter homines, cum teſtamentum morte teſtatoris interveniente confirmatum ſępius in judicio exhibetur, & recitatur, aut etiam deſcribitur, ad hęreditatem huic, aut illi applicandam, non eſt opus, ut teſtator iterum moriatur; ſed ſatis eſt, ſi conſtet teſtatorem eſſe mortuum, nec ante mortem revocaſſe, aut immutaſſe ſuum teſtamentum: ita cum offertur Euchariſtię Sacrificium, Sanguinem Chriſti continens, quo novum, & ęternum teſtamentum dedicatum eſt, illiuſq; in Cruce pro omnibus hominibus profuſi virtutem applicans, *Ut repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt æternæ hæreditatis*, non eſt neceſſe, ut Chriſtus iterum moriatur, ſed ſolum, ut mortis ejus memoria recolatur, & Corpus pro nobis olim traditum, Sanguiſq; pro nobis effuſus, vere, & realiter exhibeatur, myſtice, & in Sacramento fundatur in remiſſionem peccatorum, Deoque offeratur.

Heb. 9.

Heb. 9.

Obji-

Objiciunt Oraculum Chriſti, Joan. IV. *Venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu, & veritate.* Ubi *adorare* idem eſt, quod ſacrificare. Quæſtio enim erat inter Judæos, & Samaritanos, quo in loco deberet offerri Sacrificium, & ita ſumitur *adorare* Gen. XXII. *Poſtquam adoraverimus, revertemur ad vos.* Et Act. VIII. *Venerat adorare in Jeruſalem.* Si ergo veri adoratores tempore Novæ Legis debent ſacrificare in ſpiritu, & veritate, nullum eſt in Nova Lege Sacrificium viſibile externum, ſed ſolum ſpirituale.

Reſp. Chriſtum Dominum his verbis cultum, & Sacrificium externum minime tollere, ſed internum præcipue ſtatuere; & ſimul ſignificare, Sacrificium externum deinceps neque in monte Garizim, neque Hieroſolymis, ſed per omnes gentes, & regiones, in locis ad hoc deputandis, & conſecrandis offerendum, ſicut prædixit *Malachias*. Significat itaque Chriſtus his verbis, tempore Novæ Legis Dei cultum, & Sacrificium futurum in ſpiritu, & veritate, ſublata ſacrificiorum umbra, quæ Hieroſolymis offerebantur: cultum tamen, & ſacrificium externum, quod ſpiritalis cultus, & Sacrificii ſacrum ſignum eſt, non excludit. Nam ſicut ſpiritualis cultus neceſſarius eſt, quia *Deus ſpiritus eſt*; ita corporalis nobis convenit, quia non animo tantum, verum etiam corpore conſtamus. Unde *S. Baſilius* Lib. II. *De Baptiſmo*, qu. VIII. *Nobis* (inquit) *periculum eſt male obiti mandati, ſi loci rationem neglexerimus, maxime ſi Sacerdotii Myſteria in locis profanis celebraverimus: propterea quod ea res judicium haberet contemptus in celebrante; offendiculum quoq; generaret pro varietate actionum multifaria, propter variam multorum in rerum divinarum ſcientia infirmitatem. Si vero quiſquam objiciat: Quid igitur eſt, quod Apoſtolus dixit*, Volo viros precari in quovis loco, *ob id, quod Dominus ipſe poteſtatem dedit adorandi Deum in omni loco, ubi dixit*, Neque Hieroſolymis poſthac, neque in Monte iſto adorabitur Pater? *Hoc dicendum eſt, quod illud*, In omni loco, *non comprehendit eos locos, qui humanis uſibus, rebuſque immundis, & profanis deputati ſunt; ſed dilatat, & deducit adorationem Dei ab arcto Hieroſolymæ ambitu in omnem totius orbis locum, ſecundum Sacrificii prophetiam, qui ſtudioſe videlicet Deo dicatus ſit ad glorioſi Myſterii Sacrificium celebrandum.*

Adoratio in ſpiritu, & veritate ſacrificium externum non excludit.

Plura dabit Diſſertatio noſtra XIII. in Hiſt. Eccleſiaſt. Sæculorum XIII. & XIV.

PROPOSITIO II.

Eſſentia Sacrificii Euchariſtiæ in Conſecratione, & Oblatione poſita eſt: ſumptio vero etſi non ad eſſentiam, ad integritatem tamen Sacrificii pertinet.

PRima pars Propoſitionis ex eo probatur, quod Chriſtus *Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans, Corpus, & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtulit: ac ſub earumdem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc Novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent, tradidit; & eiſdem, eorumque in Sacerdotio Succeſſoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba*, Hoc facite in meam commemorationem, *uti ſemper Catholica Eccleſia intellexit, & docuit* (ut habet Concilium Tridentinum Seſs. XXII. cap. I. & Canone II.) Conſecratione igitur, & oblatione, quam præcipue Chriſtus Apoſtolis, & eorum in Sacerdotio Succeſſoribus præcepit: quam præcipue illi in perſona Chriſti per eos offerentis operantur; quæ potiſſima repræſentatio eſt Paſſionis Dominicæ, qua fit res excellentiſſime ſacra, ex pane ſcilicet, ac vino Corpus, & Sanguis Chriſti; qua ſummæ Dei Majeſtatis, ac Dominii, noſtræque infirmitatis, dependentiæ, ac ſervitutis publica, & ſolemnis profeſſio fit, atque conteſtatio; qua gratiſſima Deo victima, nempe Corpus, & Sanguis Chriſti, præſens reipſa exhibetur, Deoque ſiſtitur, & offertur; Sacrificium peragitur.

Eſſentia ſacrificii Euchariſtiæ.

Confirmatur ex *S. Irenæo* Lib. IV. cap. XXXII. *Eum* (inquit) *qui ex creatura panis*

eſt;

eſt, accepit, & gratias egit, dicens: Hoc eſt Corpus meum: *& Calicem ſimiliter, qui eſt ex creatura, quæ eſt ſecundum nos, ſuum Sanguinem confeſſus eſt: & Novi Teſtamenti novam docuit Oblationem: quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in univerſo mundo offert Deo. De quo in duodecim Prophetis Malachias ſic præſignificavit, &c.*

Item ex *S. Jo: Chryſoſtomo* Homilia De Proditione Judæ: *Vox illa* (inquit) HOC eſt Corpus meum, *uſque ad ejus adventum præſtat Sacrificio firmitatem.*

Quæ ad eſſentiam, quæ ad integritatem ſacrificii Euchariſtiæ pertineant?

Denique ex *S. Thoma* III. P. Q. LXXXII. A. IV. ad 1. *Conſecratio* (inquit) *Chriſmatis, vel cujuſcumque alterius materiæ, non eſt Sacrificium, ſicut conſecratio Euchariſtiæ.* Et Art. X. *Opportunitas Sacrificium offerendi, non ſolum attenditur per comparationem ad Fideles Chriſti, quibus oportet Sacramenta miniſtrari, ſed principaliter per comparationem ad Deum, cui Conſecratione hujus Sacramenti Sacrificium offertur.* Et in Reſponſ. ad 1. *Alia Sacramenta perficiuntur in uſu Fidelium .... Sed hoc Sacramentum perficitur in Conſecratione Euchariſtiæ, in qua Sacrificium Deo offertur.*

Oblatio porro panis, & vini conſecrationem præcedens, ad integritatem quidem Sacrificii pertinet, ut probat ſummus omnium Liturgiarum conſenſus, non tamen ad eſſentiam. Nam oblatio vocalis non eſt ad Sacrificium neceſſaria. Satis enim Deo ſe demonſtrat aliquid offerre, qui re ipſa offert. Non alia igitur Oblatio ad eſſentiam Sacrificii pertinet, quam quæ Conſecratione ex inſtituto Chriſti peragitur, qua victima, & pretium ſalutis noſtræ, Corpus nempe illius, & Sanguis in Altari ſiſtuntur. Similiter Oblatio, quæ ſequitur conſecrationem, non eſt eſſentialis Sacrificio; ſed ſolemnis quædam conteſtatio eſt, quod tota Eccleſia, quæ Chriſti Summi Sacerdotis, & Capitis noſtri Corpus eſt, ſeipſam per ipſum Deo offerat. Hinc *S. Thomas* III. P. Q. LXXXIII. A. IV. Miſſæ ritum, ac ordinem exponens, ait: *Sacerdos petit hoc Sacrificium peractum, eſſe Deo acceptum, cum dicit*: Supra *quæ propitio, ac ſereno vultu reſpicere digneris, & accepta habere*, &c.

Communio Sacerdotis celebrantis pertinet ad integritatem ſacrificii.

Pars altera Propoſitionis ex eo probatur, quod Chriſti Corpus, & Sanguis per Conſecrationem exhibeantur, & ſiſtantur ſub ſpecie cibi, & potus: ideoque ad manducationem, & bibitionem ordinentur. Quamobrem Communio Sacerdotis ſacrificantis ſub utraque ſpecie, pertinet ad integritatem, & perfectionem Sacrificii jure divino; non tamen ad eſſentiam. Unde in Miſſa Epiphaniæ ſumptio ab immolatione diſtinguitur, ut quid ſubſequens, cum dicitur in Secreta: *Quod iiſdem Muneribus declaratur, immolatur, & ſumitur Jeſus Chriſtus Filius tuus Dominus noſter.*

Confirmatur ex Capite *Relatum eſt*, Diſt. II. *De Conſecratione*, quod ex Conc. Toletani XII. Canone V. deſumptum eſt. *Relatum eſt nobis, quoſdam de Sacerdotibus non tot vicibus Communionis Sanctæ gratiam ſumere, quot Sacrificia in uno die videntur offerre: ſed ſi in uno die plurima per ſe offerant Sacrificia, in omnibus ſe Olationibus a Communione ſuſpendant, & in ſola tantum extrema Sacrificii Oblatione Communionis ſanctæ gratiam ſumant: quaſi non ſit toties illi vero, & ſingulari Sacrificio participandum, quoties Corporis, & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti immolatio facta conſtiterit. Nam ecce Apoſtolus dicit*, Nonne, qui edunt hoſtias, participes ſunt Altaris? *Certum eſt, quod hi, qui ſacrificantes non edunt, rei ſunt Dominici Sacramenti. Quicumque ergo Sacerdotum deinceps divino Altari Sacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe a Communione ſuſpenderit, ab ipſa, qua ſe indecenter privavit, gratia Communionis anno uno repulſum ſe noverit. Nam quale erit illud Sacrificium, cui nec ipſe Sacrificans particeps eſſe cognoſcitur? Ergo modis omnibus eſt tenendum, ut quotieſcumque ſacrificans Corpus, & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti in Altari immolat, toties perceptionis Corporis, & Sanguinis Chriſti participem ſe præbeat.*

Obji-

Objicitur: Ratio Sacrificii poſita eſt in vera, & reali mutatione, & deſtructione victimæ: ſed Chriſti Corpus, & Sanguis non deſtruuntur per Conſecrationem, imo vero ſiſtuntur ſub ſpeciebus; nec ſub iis eſſe deſinunt, niſi per illarum conſumptionem: ratio igitur eſſentialis Sacrificii non eſt poſita in Conſecratione.

Reſpondetur, Corpus, & Sanguinem Chriſti non deſtrui quidem per Conſecrationem, ſed mutari modo ſibi conveniente, quatenus ſacramentaliter eſſe incipiunt ſub panis, & vini ſpeciebus, & Corpus vi verborum quaſi exangue ſiſtitur, Sanguis item vi verborum myſtice effunditur. Præterea Chriſti Corpus, & Sanguis per Conſecrationem accipiunt formam cibi, & potus: cibus autem, & potus ad manducationem, & bibitionem, adeoque ad mutationem, & deſtructionem ordinantur. Quamvis porro non deſtruantur Chriſti Corpus, & Sanguis ſecundum naturam ſuam, deſtruuntur tamen ſecundum modum illum admirabilem exiſtendi ſub his panis, vinique ſpeciebus, deſinunt eſſe in Altari, deſinunt eſſe cibus, & potus ſenſibilis, cum ſumuntur a Sacerdote ſacrificante. Sufficit autem, ut ita deſtruantur, & deſinant per actionem pertinentem ad integritatem Sacrificii: ſic enim ipſo Sacrificio deſtrui cenſentur myſtico modo, ipſiſque pro hoc ſtatu conveniente.

Objicitur, Chriſtum, cum Euchariſtiam inſtituit, Apoſtolis dixiſſe, *Accipite, & comedite, Hoc eſt Corpus meum .... Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim Sanguis meus*. Adeoque hujus eſſentiam Sacrificii in Communione poſitam eſſe.

Reſpondetur, id non ſequi: Chriſtus enim Euchariſtiam inſtituit, ut Sacramentum, & ut Sacrificium; nec ſolum dixit, *Accipite, & comedite*, quod ad Sacramentum pertinet; ſed etiam, *Hoc facite in meam commemorationem*, quod ſpectat ad rationem Sacrificii. *Corpus, & Sanguinem ſuum* (inquit Tridentina Synodus) *ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, & ſub earumdem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc Novi Teſtamenti Sacerdotes inſtituebat, ut ſumerent, tradidit: & eiſdem, eorumque in Sacerdotio Succeſſoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba*: Hoc facite in meam commemorationem; *uti ſemper Catholica Eccleſia intellexit, & docuit*.

PROPOSITIO III.

Euchariſtia non tantum eſt Sacrificium laudis, & gratiarum actionis, ſed propitiatorium, & impetratorium.

UT intelligatur, obſervandum eſt, triplex, immo quadruplex in Scriptura Sacra diſtingui Sacrificii genus; primum *Latreuticum*, cujus finis eſt ſolus Dei cultus & honor. Hujus generis *Holocauſtum* erat, quo tota victima in Dei honorem igne conſumebatur. Alterum dicebatur Sacrificium *pro peccato*, quod etiam *Propitiatorium* appellatur, cujus finis, præter Dei cultum, eſt placatio irati Dei, & peccatorum remiſſio. Tertium in Scriptura nominatur *Pacificum*, quod duplex eſt: alterum *Euchariſticum*, id eſt, oblatum in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis: alterum *Impetratorium*, cujus finis novorum impetratio beneficiorum eſt. Hoc poſito, facile probatur Euchariſtiam omnibus his modis Sacrificium eſſe, ac de illa vere dictum a *S. Jo. Chryſoſtomo* in Pſalm. XCV. *Omnia veterum Sacrificia nova ſuperveniens gratia uno complectitur Sacrificio*. Nec minus vere a *S. Auguſtino* Lib. XVII. *De Civitate Dei*, cap. XX. *Id Sacrificium ſucceſſit omnibus illis Sacrificiis Veteris Teſtamenti, quæ immolabantur in umbra futuri .... Pro illis omnibus Sacrificiis, & Oblationibus Corpus ejus offertur, & participantibus miniſtratur*.

Primo, Latreuticum Sacrificium eſt; id enim Chriſtus inſtituit, ut ſupremus latriæ cultus Deo uſque ad conſummationem ſæculi jugiter exhiberetur, non ab hominibus dumtaxat, ſed ab ipſomet homine Deo: qui in Euchariſtiæ Sacrificio adorat pro nobis, adorat in nobis, & adoratur a nobis. Adorat in nobis, ut Caput noſtrum: adorat pro nobis, ut Sacerdos noſter: adoratur a nobis,

Euchariſtia ſacrificium adorationis.

bis, ut Deus noſter. Quod enim de oratione *S. Auguſtinus* dixit, cur de adoratione, quæ perfectiſſimum eſt orationis genus, uſurpare non liceat?

Secundo, Euchariſtia Sacrificium eſt Gratiarum actionis; quod nomen ipſum ſonat, confirmantque ſolemnes illæ Præfationis voces in omnibus Liturgiis uſurpatæ: *Gratias agamus Domino Deo noſtro* : ad quas reſpondetur, *Dignum, & juſtum eſt*. De quibus *S. Jo. Chryſoſtomus*, Homilia XVIII. in ſecundam Epiſtolam ad Corinthios, *In tremendis*, inquit, *Myſteriis, ut Sacerdos pro plebe, ita plebs pro Sacerdote vota facit. Neque enim ipſe ſolus gratias agit, ſed etiam plebs univerſa. Nam cum prius illorum vocem ſumpſit, atque illi aſſenſerunt id juſte, ac digne fieri, tum demum gratiarum actionem auſpicatur*. Et *S. Auguſtinus* Epiſt. CII. alias CXX. ad *Honoratum*, cap. XIX. *Hæc eſt*, ait, *gratia, quæ gratis datur, non meritis operantis, ſed miſeratione donantis. Hinc gratias agimus Domino Deo noſtro, quod eſt magnum Sacramentum in Sacrificio Novi Teſtamenti, quod ubi, & quando, & quomodo offeratur, cum fueris baptizatus invenies*.

Euchariſtia Sacrificium propitiatorium.

Tertio, Euchariſtia Sacrificium Propitiatorium eſt, quia in ea idem ille Chriſtus continetur, & incruente immolatur, qui in ara Crucis ſemel ſeipſum cruente obtulit: qui *eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi*. Idem Sanguis, qui fluxit e Chriſti latere, continetur in Calice, & myſtice funditur pro nobis in remiſſionem peccatorum, ut ex ipſa Conſecrationis forma compertum eſt. Hoc autem ſalutis noſtræ pretium Deo repræſentatum, nobis ipſum propitium reddit, ſecundum illud Apoſtoli ad Hebræos IX. *Sanguis Chriſti, qui per Spiritum Sanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi* . Proinde SS. Patres Corpus, & Sanguinem Chriſti in Altari præſentia non dubitarunt appellare, *Propitiationis Hoſtiam, pro toto mundo piaculum, pro anima cunctorum Sacrificium, pro omni macula, & peccato puriſſimam Hoſtiam; Hoſtiam ſalutarem, illibatam victimam pro peccatis, Sacrificium pretii noſtri, Victimam ſanctam, qua deletum eſt chirographum, quod erat contrarium nobis, qua triumphatus eſt Hoſtis* computans delicta noſtra: *unicum Sacrificium pro ſalute noſtra*. Hinc *S. Auguſtinus* Q. LVII. in Leviticum ait: *Sed cum Dominus dicat*, Niſi manducaveritis Carnem meam, & biberitis meum Sanguinem, non habebitis vitam in vobis, *quid ſibi vult, quod a Sanguine Sacrificiorum, quæ pro peccatis offerebantur, tantopere populus prohibetur, ſi illis Sacrificiis unum hoc Sacrificium ſignificabatur, in quo vera fit remiſſio peccatorum, a cujus tamen Sacrificii Sanguine in alimentum ſumendo, non ſolum nemo prohibetur, ſed ad bibendum potius omnes exhortantur, qui volunt habere vitam?*

S. Cyrill. Hieroſ. Catech. 5. Myſtag. Euſeb. l. 1. Demonſt. Evang. c. 10. S. Chryſ. Hom. 3. in Epiſt. ad Epheſ. S. Hieron. in cap. 1. Epiſt. ad Titum S. Auguſt. l. 9. Confeſſ. c. 12. & 15. l. 1. Contra Creſcon. cap. 25.

Denique cum præcipuum Sacerdotum munus ſit offerre Sacrificia pro peccatis, ut docet Apoſtolus ad Hebr. v. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona, & Sacrificia pro peccatis*: & certum ſit perenne in Eccleſia Sacrificium eſſe Corporis, & Sanguinis Chriſti, ab ipſomet æterno Sacerdote per Miniſtros ex hominibus aſſumptos oblatum, illud eſſe propitiatorium conſequens eſt. Verum enim Sacrificium (inquit *S. Auguſtinus* Lib. IV. *De Trinitate*, cap. XIV.) *rite offerri* non poteſt, niſi *uni vero Deo per Sacerdotem ſanctum, & juſtum; nec niſi ab eis accipiatur, quod offertur, pro quibus offertur, atque id ſine vitio ſit, ut pro vitioſis mundandis poſſit offerri. Hoc certe omnes cupiunt, qui pro ſe offerri Sacrificium Deo volunt. Quis ergo tam juſtus, & ſanctus Sacerdos, quam unicus Filius Dei, qui non opus haberet per Sacrificium ſua purgare peccata, nec originale, nec ex humana vita, quæ addunt? Et quid tam congruenter ab hominibus ſumeretur, quod pro eis offerretur, quam humana caro? Et quid tam aptum huic immolationi quam caro mortalis? Et quid tam mundum pro mundandis vitiis mortalium, quam ſine ulla contagione carnalis concupiſcentiæ caro nata in utero, & ex utero virginali? Et quid*

Hebr. 7.

tam

tam grate offerri, & suscipi posset, quam caro Sacrificii nostri, Corpus effectum Sacerdotis nostri? Ut quoniam quatuor considerantur in omni Sacrificio: cui offeratur, a quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur, idem ipse unus, verusque Mediator, per Sacrificium pacis reconcilians nos Deo, unum cum illo maneret, cui offerebat, unum in se faceret, pro quibus offerebat, unus ipse esset, qui offerebat, & quod offerebat. Unde purgata per judicium novissimum Ecclesia, eis quoque igne mundatis, quibus talis mundatio necessaria est, *Nullus omnino erit, qui offerat Sacrificium pro peccatis suis. Omnes enim, qui sic offerunt, profecto in peccatis sunt, pro quibus dimittendis offerunt, ut cum obtulerint, acceptumque Deo fuerit, tunc dimittantur* (inquit *S. Augustinus* Lib. xx. *De Civitate Dei*, cap. xxv.)

Eucharistiam esse Sacrificium pro peccatis, & ignorantiis oblatum, Liturgiæ confirmant omnes, & præcipue solemnis illa Precatio, quæ fit in Missa Dominicæ nonæ post Pentecosten: *Concede nobis quæsumus, hæc digne frequentare Mysteria, quia quoties hujus Hostiæ commemoratio celebratur, opus nostræ redemptionis exercetur.* Item Oratio post Mysterium, in Veteri Missali Gothico, edito a *Thomasio*, & *P. Mabillonio*, Missa XII. qua postulat Ecclesia, *Ut translata fruge in Corpore, Calice in Cruore, proficiat meritis, quod obtulimus pro delictis.*

Confirmat & *S. Gregorius* Homil. XXXVII. in Evangelia, ubi de Christo sic loquitur: *Mittamus ad hunc legationem nostram, flendo, tribuendo, sacras hostias offerendo. Singulariter namque ad absolutionem nostram oblata cum lacrymis, & benignitate mentis sacri Altaris Hostia suffragatur: quia is, qui in se resurgens a mortuis jam non moritur, adhuc per hanc in suo Mysterio pro nobis iterum patitur. Nam quoties ei Hostiam suæ passionis offerimus, toties nobis ad absolutionem nostram Passionem illius reparamus.* Tum historiam captivi cujusdam narrat, quem uxor defunctum putans, pro eo Sacrificium Altaris hebdomadibus singulis curabat offerri: quibus autem diebus offerebatur, ejus vincula solvebantur. *Hinc ergo* (inquit) *certa consideratione colligite, oblata a nobis Hostia sacra quantum in nobis solvere valeat ligaturam cordis, si oblata ab altero potuit in altero solvere vincula corporis.*

Optimo itaque jure sacra Synodus Tridentina Sessione XXII. hunc adversus Hæreticos Canonem condidit: *Si quis dixerit, Missæ Sacrificium tantum esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem Sacrificii in Cruce peracti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumenti, neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere; Anathema sit.*

Quo sensu Missæ Sacrificium ex opere operato valeat ad remissionem peccatorum?

Non ita vero Missam propitiatorium Sacrificium dicimus, quasi mereatur remissionem culpæ Celebranti, & aliis, idque ex opere operato, sine bono motu utentis; aut quod gravissimorum peccatorum rei uno Missæ Sacrificio tamquam soluto pretio, absque vitæ emendatione, & Pœnitentia, Deo satisfacturos confidamus, ut nobis improperant Hæretici: sed quod, *Per ipsum fiat, ut si cum vero corde, & recta fide, cum metu, & reverentia, contriti, ac Pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit. Una enim, eademque est Hostia: idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.* Ita docet sacra Synodus Tridentina, cap. II.

Cum igitur ajunt Theologi Scholastici, Missam ex opere operato valere ad remissionem peccatorum, nihil aliud volunt, quam non esse personam, aut actionem Sacerdotis attendendam, verum ipsam, quæ præsens est in Altari, Victimam salutarem: ipsum verum Corpus Christi, quod pro nobis traditum est: ipsum verum Sanguinem Christi, qui pro nobis effusus est in remissionem peccatorum nostrorum. Hujus enim virtute, non autem merito Sacerdotis, aut actione fieri, ut cum Deo reconciliationem, peccatorum remissionem, & ea, quæ petimus, omnia consequa-

ſequamur. Hoc, inquam, Sacrificium non valet ex opere operato, eo modo, quo Sacramenta, infallibiliter operando illum effectum, cujus cauſa offertur; ſed impetrando eum tunc dandum, quando, & quomodo viſum Deo fuerit. Ac nihilominus aliter valet, quam orationes, & alia bona opera: quamvis enim Sacerdos ſit malus, valet tamen Sacrificium, ſive ad ſatisfaciendum, ſive ad impetrandum, ex vi ſua, id eſt, ratione operis, quod agitur, & ratione dignitatis, & excellentiæ tum Victimæ, quæ offertur, tum principalis offerentis, ſcilicet Chriſti Jeſu Domini noſtri. Quamquam non negemus, quemdam hujus Sacrificii effectum infallibiliter ſequi in ſubjectis bene diſpoſitis, ut remiſſionem pœnæ in Juſtis, conſecutionem miſericordiæ in illis, qui vere contriti, & pœnitentes ad Deum accedunt: ſed totum fieri credimus virtute Paſſionis Chriſti, cujus in recordationem Corpus ejus, & Sanguinem in Euchariſtia offerimus, quæ non in merito Sacerdotis, ſed in verbo conficitur Creatoris. Nam cum Deus Chriſtum nobis donaverit, quemadmodum ſcriptum eſt: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*: utique propterea nobis donatus eſt, ut hunc iræ Dei tamquam reconciliatorem noſtrum opponamus, & diffiſi de noſtris viribus, ſalutarem hanc, & infiniti pretii victimam Patri repræſentemus. *Cum defecerit virtus mea* (inquit S. Bernardus) *non conturbor, non diffido, ſcio, quid faciam: Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* Et alibi: *Totum, quod dare poſſum, miſerum corpus iſtud eſt: illud ſi dedero, ſatis eſt. Si quominus, addo & Corpus ipſius; nam illud de meo eſt, & meum eſt. De te, Domine, ſuppleo, quod minus habeo in me. O dulciſſima reconciliatio! o ſatisfactio ſuaviſſima!*

Serm. 22. in Cant. Serm. 1. de Epiph.

Euchariſtia Sacrificium impetratorium.

Poſtremo, Euchariſtia Sacrificium impetratorium eſt, idque probat inſignis ille Apoſtoli locus 1. ad Timotheum cap. 11. *Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt, ut quietam, & tranquillam vitam agamus cum omni pietate, & caſtitate. Hoc enim bonum eſt, & acceptum coram Salvatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Quem locum ad ſacram Liturgiam refert *S. Auguſtinus* Epiſt. CXLIX. alias LIX. Ad *Paulinum*, cap. 11. *Multa* (inquit) *hinc dici poſſunt, quæ improbanda non ſint. Sed eligo in his verbis hoc intelligere, quod omnis, vel pene omnis frequentat Eccleſia, ut* Precationes *accipiamus dictas, quas facimus in celebratione Sacramentorum, antequam illud, quod eſt in Domini Menſa, incipiat benedici*: Orationes, *cum benedicitur, & ſanctificatur, & ad diſtribuendum comminuitur, quam totam petitionem fere omnis Eccleſia Dominica Oratione concludit* .... Vocem Græcam, προσευχὰς, quam Latinus Interpres reddit *Orationes*, proprie ſignificare orationes, quæ fiunt ad votum, *S. Auguſtinus* obſervat. *Voventur autem omnia, quæ offeruntur Deo, maxime ſancti Altaris Oblatio, quo Sacramento prædicatur noſtrum illud votum maximum, quo nos vovimus in Chriſto eſſe manſuros, utique in compage Corporis Chriſti. Cujus rei Sacramentum eſt, quod unus panis, unum corpus multi ſumus. Interpellationes autem fiunt, cum populus benedicitur. Tunc enim Antiſtites velut Advocati, ſuſceptos ſuos per manus impoſitionem miſericordiſſimæ offerunt Poteſtati. Quibus peractis, & participato tanto Sacramento, gratiarum actio cuncta concludit, quam in his etiam verbis ultimam commendavit Apoſtolus. Hæc autem cauſa præcipua fuit iſta dicendi, ut his breviter perſtrictis, atque* „ *ſignificatis, non putaretur negligendum eſſe, quod ſequitur,* Pro omnibus hominibus, „ pro Regibus, & his, qui in ſublimitate ſunt, ut quietam, & tranquillam vi- „ tam agamus in omni pietate, & charitate: *ne quiſquam, ſicut ſe habet humanæ cogitationis infirmitas, exiſtimaret non eſſe iſta facienda pro his a quibus perſecutionem patiebatur Eccleſia, cum membra Chriſti ex omni eſſent hominum genere colligenda.*

Idem Confirmatur ex *Tertul.* Lib. ad *Scapulam*, c. 11. *Sacrificamus* (inquit) *pro ſalute Imperatoris, ſed Deo noſtro, & ipſius, ſed quomodo præcepit Deus, pura prece* ...

Ita

Ita nos magis oramus pro ſalute Imperatoris, ab eo eam poſtulantes, qui præſtare poteſt.

Ex *Euſebio Ceſareenſi* Lib. IV. De vita Conſtantini, cap. XLV. ubi Epiſcoporum, qui ad Dedicationem Eccleſiæ Hieroſolymorum convenerant, pias exercitationes commemorat. *Incruentis* (inquit) *Sacrificiis, & myſticis immolationibus Deum placabant; pro pace communi, pro Eccleſia Dei, pro Imperatore tot bonorum auctore, ejuſque piiſſimis liberis, preces Deo ſuppliciter offerentes.*

Ex *S. Cyrillo Hieroſolymitano*, Catecheſi V. Myſtagogica. *Deinde vero* (inquit) *poſtquam confectum eſt illud ſpirituale Sacrificium, & ille cultus incruentus ſuper ipſa propitiationis Hoſtia, obſecramus Deum pro omni Eccleſiarum pace, pro tranquillitate Mundi, pro Regibus, pro Militibus, pro ſociis, pro ægrotis, & afflictis, & in ſumma pro omnibus, qui egent auxilio.*

Ex omnibus denique Liturgiis, & inter alias, ex Miſſali Gothico veteri, edito a *Thomaſio*, & *P. Mabillonio*, Miſſa XXXVI. in quo hæc habetur Oratio: *Reſpice ad hanc Oblationem, omnipotens Deus, quam tibi offerimus in honorem nominis tui, pro ſalute Regum, & Exercitu eorum, & omnium circumadſtantium, & præſta, ut qui ex ea ſumpſerint, accipiant ſanitatem mentis, integritatem corporis, tutelam ſalutis, intellectum ſenſus Chriſti, ſecuritatem ſpei, corroborationem fidei, æternitatem Spiritus Sancti.*

ARTICULUS II.

Cui Sacrificium Euchariſtiæ offeratur?

PROPOSITIO UNICA.

Soli Deo Euchariſtiæ Sacrificium offertur, non Angelis, aut ſanctis hominibus.

ID enim exequitur Eccleſia, quod Fide profitetur, uni Deo Sacrificium eſſe faciendum; idque Liturgiæ conteſtantur univerſæ; id Canon Miſſæ palam probat, atque Hæreticos Eccleſiæ calumniam impingentes refellit his verbis: *Te igitur, Clementiſſime Pater, ſupplices rogamus, ac petimus, uti accepta habeas, & benedicas hæc dona, hæc munera, hæc ſancta Sacrificia illibata, in primis, quæ tibi offerimus pro Eccleſia tua ſancta*, &c. Quamvis ergo Eccleſia in honorem, & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Miſſas celebrare conſueverit; *Non tamen illis Sacrificium offerri docet, ſed Deo ſoli, qui illos coronavit; unde nec Sacerdos dicere ſolet: Offero tibi Sacrificium, Petre, & Paule; ſed Deo de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut ipſi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.* Ita Conc. Trid. Seſſ. XXII. cap. III.

Euchariſtiæ Sacrificium ſoli Deo, non ſanctis Angelis, aut hominibus offertur.

Hæc veteris Eccleſiæ Doctrina, quam expreſſit *S. Auguſt.* Lib. XX. *Contra Fauſtum*, cap. XXI. „ Populus (*inquit*) Chriſtianus Memorias Martyrum religioſa „ ſolemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eo- „ rum conſocietur, atque orationibus adjuvetur: ita tamen ut nulli Martyrum, „ ſed ipſi Deo Martyrum, quamvis in memoriis Martyrum, conſtituamus Alta- „ ria. Quis enim Antiſtitum in locis ſanctorum corporum aſſiſtens Altari, ali- „ quando dixit, *Offerimus tibi, Petre, aut Paule, aut Cypriane?* Sed quod offertur, „ offertur Deo qui Martyres coronavit; apud memorias eorum, quos corona- „ vit, ut ex ipſorum locorum admonitione major affectus exurgat ad acuendam „ charitatem, & in illos, quos imitari poſſumus, & in illum, quo adjuvante „ poſſumus. Colimus ergo Martyres eo cultu dilectionis, & ſocietatis, quo & „ in hac vita coluntur ſancti homines Dei, quorum cor ad talem pro Evan- „ gelica veritate Paſſionem paratum eſſe ſentimus. Sed illos tanto devotius, „ quanto ſecurius poſt certamina ſuperata: quanto etiam fidentiore laude prædica- „ mus jam in vita feliciore victores, quam in iſta adhuc uſque pugnantes. At illo „ cultu, qui Græce *Latria* dicitur, Latine uno verbo dici non poteſt, cum ſit quæ- „ dam proprie Divinitati debita ſervitus, nec colimus, nec colendum docemus, niſi „ unum Deum. Cum autem ad hunc cultum pertineat oblatio Sacrificii, unde I- „ dololatria dicitur eorum, qui hoc etiam Idolis exhibent; nullo modo tale ali-

„ quid

„ quid offerimus, aut offerendum præcipimus, vel cuiquam Martyri, vel cui-
„ quam ſanctæ Animæ, vel cuiquam Angelo: & quiſquis in hunc errorem de-
„ labitur, corripitur per ſanam doctrinam, ſive ut corrigatur, ſive ut cavea-
„ tur. *Et infra*: Longe quippe minoris peccati eſt ebrium redire a Martyribus,
„ quam vel jejunum ſacrificare Martyribus. Sacrificare Martyribus dixi. Non di-
„ xi, ſacrificare Deo in Memoriis Martyrum; quod frequentiſſime facimus, il-
„ lo dumtaxat ritu, quo ſibi ſacrificari Novi Teſtamenti manifeſtatione præ-
„ cepit: quod pertinet ad illum cultum, quæ latria dicitur, & uni Deo debe-
„ tur. Idem confirmat Lib. VIII. *De Civitate Dei*, cap. XXVII.

Commemorationes Martyrum in Sacrificio Miſſæ.

Commemorationes Martyrum inter Sacrificia Deo oblata primis Eccleſiæ ſæculis fieri ſolitas, *S. Cyprianus* teſtis eſt Epiſt. XXXVII. *Dies* (inquit) *eorum, quibus excedunt, annotate, ut commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare poſſimus. Quamquam Tertullus ſcripſerit, & ſcribat, ac ſignificet mihi dies quibus in carcere beati fratres noſtri ad immortalitatem glorioſæ mortis exitu tranſeunt, & celebrentur hic a nobis Oblationes, & Sacrificia ob commemorationes eorum, quæ cito vobiſcum Domino protegente celebrabimus.*

Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum memoriam fieri in Sacrificio Euchariſtiæ, ut Deus orationibus illorum, & deprecationibus ſuſcipiat preces noſtras, teſtatur & *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi Myſtagogica V. & *S. Jo. Chryſoſtomus*, Homilia XXI. in Acta, teſtis eſt Euchariſtiæ Sacrificium & in Martyrum memoriam, & pro defunctis offerri. *Sicut quando Regum trophæa ſtatuuntur, tunc celebrantur quidem, & quicumque victoriæ ſocii fuerunt; dimittuntur autem qui ſunt in vinculis per illud tempus.* Et *Pro Martyribus* (inquit) *magnus honor nominari Domino præſente, dum mors illa perficitur, & horrendum Sacrificium, & ineffabilia Sacramenta.* Idipſum ex Liturgiis omnibus confirmatur. Martyres in Sacrificio, quod uni Deo Martyrum, & noſtro immolamus, ſuo loco, & ordine nominari, non autem invocari eo invocationis genere, quod Sacrificium eſt, iterum docet *S. Auguſt.* Lib. XXII. *De Civitate Dei*, cap. X. *Non tamen* (inquit) *a Sacerdote, qui ſacrificat, invocantur, Deo quippe, non ipſis ſacrificat, quamvis in Memoria ſacrificet eorum: quia Dei Sacerdos eſt, non illorum. Ipſum vero Sacrificium Corpus eſt Chriſti, quod non offertur ipſis, quia hoc ſunt & ipſi.* Sed non negat *S. Auguſt.* invocari Sanctos eo invocationis genere, quæ ſimplex eſt interceſſionis eorum apud Deum poſtulatio. Quo modo Deum oramus, *Ut ipſorum meritis, precibuſque concedat, ut in omnibus protectionis ejus muniamur auxilio, per Chriſtum Dominum noſtrum*: cujus ſcilicet meritis quicquid meriti eſt in Sanctis innititur, & ab illo derivatur.

Invocatio Sanctorum in Sacrificio, ſimplex eſt interceſſionis eorum apud Deum poſtulatio.

Si quis igitur *dixerit, impoſturam eſſe Miſſas celebrare in honore Sanctorum, & pro illorum interceſſione apud Deum obtinenda, ſicut Eccleſia intendit; Anathema ſit.* Cum Tridentino Concilio loquimur, Seſſ. XXII. Can. V.

ARTICULUS III.

Pro quibus offeratur Euchariſtiæ Sacrificium?

PROPOSITIO I.

Sacrificium Euchariſtiæ pro omnibus hominibus mortalem vitam agentibus, etiam Paganis, Judæis, Hæreticis, Catechumenis, & Excommunicatis offerri poteſt; maxime tamen pro Fidelibus Eccleſiæ Communione fruentibus offertur.

PRima pars Propoſitionis probatur ex Apoſtolo Epiſtolæ I. ad *Timotheum* cap. II. ubi *Obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones* fieri jubet *pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt*: Quia *Hoc bonum, & acceptum* eſt *coram Salvatore noſtro Deo: qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Cum autem

temait, *pro omnibus*; Fideles ſolos ipſum non intellexiſſe certum eſt: ſi quidem Reges tunc temporis Chriſtiani non erant, ut obſervat *S. Joannes Chryſoſtomus* Hom. VI. in Epiſt. I. ad *Titum*.

Hinc *Tertullianus* Apologetici cap. XXX. *In Cœlum* (inquit) *ſuſpicientes Chriſtiani manibus expanſis, quia innocuis; capite nudo, quia non erubeſcimus; denique ſine monitore, quia de pectore, oramus pro omnibus Imperatoribus vitam illis prolixam, Imperium ſecurum, Domum tutam, Exercitus fortes, Senatum fidelem, Populum probum, orbem quietum, & quæcumque hominis, & Cæſaris vota ſunt.*

Confirmatur ex *S. Auguſt.* Epiſt. CCXVII. alias CVII. ad Vitalem, qui fidei initium non eſſe donum Dei docebat. „ Dic ergo apertiſſime (inquit) nos pro „ iis, quibus Evangelium prædicamus, non debere orare, ut credant, ſed eis „ tantummodo prædicare. Exere contra orationes Eccleſiæ diſputationes tuas, „ & quando audis Sacerdotem Dei ad Altare exhortantem populum Dei, ora„ re pro incredulis ut eos Deus convertat ad fidem; & pro Catechumenis, ut eis „ deſiderium Regenerationis inſpiret; & pro Fidelibus, ut in eo, quod eſſe cœpe„ runt, ejus munere perſeverent; ſubſanna pias voces, & dic te non facere, quod „ hortatur, id eſt, Deum pro Infidelibus, ut eos Fideles faciat, non rogare, eo „ quod non ſint iſta divinæ miſerationis beneficia, ſed humana officia voluntatis.

Quidni vero pro illis offeratur Sacrificium, quos Deus vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire? Pro quibus in Cruce pendens Dominus dignatus eſt orare? Nec vero dubitandum eſt, quin pro Excommunicatis etiam offerri poſſit, ut depoſita animi contumacia convertantur, & ad gremium Eccleſiæ redeant; licet tam eorum, quam aliorum Eccleſiæ hoſtium nomina exprimi a Sacerdote ſacrificante non debeant, ſecundum veterem Eccleſiæ diſciplinam; nec eorum meminiſſe fas ſit inter Eccleſiæ membra. Hinc *S. Thomas* in IV. Sententiarum, Diſt. XVIII. Q. II. Art. I. Quæſtione I. ad primum, ait: *Pro infidelibus oratur; ſed ipſi fructum orationis non percipiunt, niſi ad fidem convertantur. Similiter & pro Excommunicatis orari poteſt, quamvis non inter orationes, quæ pro membris Eccleſiæ fiunt; & tamen fructum non participant, quamdiu in excommunicatione manent; ſed oratur, ut detur eis ſpiritus pœnitentiæ, ut ab excommunicatione ſolvantur.* Et ad tertium: *Eccleſia* (inquit) *per excommunicationis ſententiam ſeparat excommunicatos ab univerſitate Fidelium, pro quibus ſuffragia facit: unde ſuffragia Eccleſiæ eis non proſunt, quæ pro tota Eccleſia fiunt: nec ex perſona Eccleſiæ oratio pro eis inter membra Eccleſiæ fieri poteſt, quamvis aliqua perſona privata poſſit ad eorum converſionem aliquod ſuffragium per intentionem dirigere.*

Pro quibus offertur Miſſę Sacrificium?

Objicitur *S. Auguſtini* Sententia Lib. I. *De origine Animæ*, C. IX. *Quis*, inquit, *offerat Sacrificium Corporis Chriſti, niſi pro iis, qui ſunt membra Chriſti?*

Reſpondetur, Sacrificium Corporis Chriſti non poſſe offerri niſi pro iis, qui ſunt membra Chriſti actu, vel potentia: & *intelligendum eſt pro membris Chriſti offerri, quando pro aliquibus offertur, ut ſint membra* (inquit *S. Th.* in IV. *Sententiarum*, Diſt. XII. Q. II. Art. II. Quæſtiunc. II. ad quartum.) Præterea, loquitur ibi *S. Auguſt.* de defunctis, non de vivis: & quia defuncti aut actu, aut nullo modo ſunt membra Chriſti; ideo abſolute dicere potuit non offerri Sacrificium Corporis Chriſti pro defunctis, niſi ſint membra Chriſti?

PROPOSITIO II.

Miſſę Sacrificium non offertur pro ſanctis cum Chriſto regnantibus.

Sacrificium pro Sanctis in Cœlo regnantibus in gratiarum actionem offertur, non in remiſſionem culpæ, vel pœnæ, vel ad gratiam, aut gloriam eſſentialem ipſis impetrandam.

CUm enim nihil in Sanctis, qui Deo fruuntur, ſuperſit expiandum: ſiquidem *Nihil coinquinatum in Regnum Cœlorum* intrat: & viatores amplius non ſint, nec

peregrinentur a Domino, ſed in termino cœleſtis patriæ conſtituti, atque æternæ beatitudinis bravium apprehenderint, nec gratia ipſorum augeri, nec eſſentialis gloria, viſio ſcilicet intuitiva Dei, ut in ſe eſt, pro ipſis poſtulari poteſt. Hinc *S. Auguſtinus* in Enchiridio, cap. cx. *Cum ergo*, inquit, *Sacrificia ſive Altaris, ſive quarumcumque eleemoſynarum, pro Baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones ſunt.* Et Sermone CLIX. alias XVII. De Verbis Apoſtoli: *Incipitur* (inquit) *a fide, ut perveniatur ad ſpeciem: via curritur, patria quæritur. In peregrinatione dicit anima noſtra*, Quoniam ante te eſt omne deſiderium meum, & gemitus meus a te non eſt abſconditus. *In patria vero nullus orandi locus erit, ſed tantum laudandi. Quare orandi locus nullus erit? Quia nihil deeſt. Quod hic creditur, ibi videtur; quod hic ſperatur, ibi tenetur; quod hic petitur, ibi accipitur. Perfectio tamen in hac vita nonnulla eſt, ad quam Sancti Martyres pervenerunt. Ideoque habet Eccleſiaſtica Diſciplina, quod Fideles noverunt, cum Martyres eo loco recitantur ad Altare Dei, ubi non pro ipſis oretur: pro ceteris autem commemoratis defunctis oratur. Injuria eſt enim pro Martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari.*

Pſal. 37. 10.

Objicitur Oratio Secreta in Feſto *S. Leonis*, prout legitur in antiquis Codicibus: *Annue nobis, Domine, ut Animæ famuli tui Leonis hæc proſit Oblatio.*

Reſpondetur, hac Oratione poſtulari a Deo, ut Sacrificium *S. Leoni* proſit ad honorem, & gloriam externam, ut ſcilicet magis a Fidelibus glorificetur, non ad gloriæ eſſentialis augmentum. Ita explicat *Innocentius III.* Cap. *Cum Marthæ*, extra, *De Celebratione Miſſarum*, cujus hæc ſunt verba: *Quod in pleriſque orationibus continetur:* „ Proſit, vel proficiat huic Sancto, vel illi talis Oblatio ad glo„ riam, & honorem; *ita debet intelligi, ut ad hoc proſit, quo magis, ac magis a Fidelibus glorificetur in terris: licet plerique reputent non indignum, Sanctorum gloriam uſque ad judicium augmentari: & ideo Eccleſiam interim ſane poſſe augmentum glorificationis eorum optare.* Nam, ut ait *S. Thomas* in IV. Sententiarum, Quæſt. II. A. I. Quæſtiunc. III. *Gloria comprehendit Sanctorum præmium: quod quidem eſt duplex; ſcilicet eſſentiale gaudium, quod de Divinitate habent, & accidentale, id eſt, gaudium, quod habent de quocumque bono creato: quantum autem ad præmium eſſentiale, ſecundum probabiliorem opinionem eorum gloria augeri non poteſt: ſed quantum ad præmium accidentale uſque ad diem Judicii augeri poteſt; alioquin tunc non augeretur gaudium de gloria corporis: unde de omnibus benefactis eis gloria accreſcit, quia* Gaudium eſt Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente; *& ita etiam de omnibus, quæ in Dei honorem fiunt, gaudent; & maxime de his, in quibus de eorum gloria Deo gratias agimus: unde ſimpliciter loquendo* (*hoc eſt, quantum ad eſſentiam gloriæ*) *hoc Sacramentum non auget in Beatis gloriam, ſed ſecundum quid* (*ſcilicet quantum ad accidentale præmium*) *auget.*

Lucæ 15.

Objicitur, in Miſſa ſecundum Ritum Mozarabum, id eſt, Hiſpanorum Arabibus permixtorum, præmiſſa commemoratione B. Virginis, Zachariæ, Joannis, Infantium, Petri, & Pauli, & reliquorum Apoſtolorum, atque Evangeliſtarum, & omnium Martyrum, dicere Sacerdotem: *Item pro Spiritibus Pauſantium:* & recitare nomina Hilarii, Athanaſii, Martini, & aliorum plurimorum, ex quibus nonnulli in Sanctorum album relati ſunt, alii non item: quibus recitatis, ait Chorus: *Et omnium Pauſantium.* Pro Sanctis igitur non minus, quam pro aliis in Chriſtiana fide, & pietate defunctis Sacrificium offerri poteſt.

Reſpondet pius, & eruditus Cardinalis *Bona*, Lib. II. *Rerum Liturgicarum*, cap. XIV. Tempora diſtinguenda eſſe, ut omnis offenſionis occaſio præcidatur. Quamvis enim (inquit) tempus præciſum ignoremus, quo a Sanctis Hiſpaniæ Epiſcopis Ordo ille Miſſæ inſtitutus fuit, credimus tamen ejus originem

ginem illi ævo adſcribendam, quo ſolis Martyribus publicus, & ſolemnis cultus concedi ſolebat: reliqui autem, præſertim Epiſcopi, qui in pace Eccleſiæ, etiam cum opinione ſanctitatis decedebant, ſacris defunctorum tabulis inſcribi, eorumque nomina promiſcue legi conſueverant; ita ut nullum diſcrimen eſſet inter illos, qui poſtea Sancti nuncupati ſunt, quales fuerunt Hilarius, Athanaſius, Martinus, Ambroſius, Auguſtinus, Fulgentius, Leander, Iſidorus, & ceteros quibus hic titulus nunquam tributus fuit. Cum igitur eo tempore utrorumque par cauſa eſſet, nec ulla Eccleſiæ declaratione conſtaret, quemquam ex illis Dei viſione perfrui, & conſequenter vivorum non indigere ſuffragiis, pro omnibus indiſcriminatim preces, & Sacrificia offerebantur: eadem prorſus ratione, qua nunc ſolemus pro ſingulis defunctis orare, tametſi aliqui ex illis cum opinione ſanctitatis deceſſerint.

PROPOSITIO III.

Euchariſtiæ Sacrificium pro damnatis offerri non poteſt.

ILli enim a Chriſti corpore in æternum ſegregati, Communionis Sanctorum participes eſſe non poſſunt: nec ad remiſſionem peccatorum illis obtinendam, ſacrificia, & orationes poſſunt offerri, cum extra viam conſtitutis nullus ſuperſit pœnitentiæ locus; & ira Dei maneat ſuper eos: nec ad condonationem pœnarum, quæ ex Dei decreto immutabili, & juſtiſſimo ſunt æternæ, ut conſtat ex Chriſti ſententia Matthæi xxv. 41. & 46. *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis ejus... Et ibunt hi in ſupplicium æternum, Juſti autem in vitam æternam.* Et Marci ix. *In ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.*

Hinc *S. Auguſtinus* Lib. iii. *De Origine Animæ*, cap. xii. *Noli* (inquit) *credere, nec dicere, nec docere, Sacrificium Chriſtianorum pro iis, qui non baptizati de corpore exierint, offerendum, ſi vis eſſe Catholicus.* Et in *Enchiridio*, cap. cx. *Sacrificia Altaris, ſive quarumcumque eleemoſynarum pro valde malis, etſi nulla ſunt adjumenta mortuorum, qualeſcumque vivorum conſolationes ſunt.* Et Lib. xxi. *De Civ. Dei*, cap. xxiv. *Nunc* (inquit) *propterea pro eis orat* Eccleſia, *quos in genere humano habet inimicos, quia tempus eſt pœnitentiæ fructuoſæ. Nam quid maxime pro eis orat, niſi* „ Ut det illis Deus, *ſicut dicit Apoſtolus*, pœnitentiam, & reſipiſcant a Diaboli laqueis, a quo captivi tenen- 2. Tim. 2. 16.
„ tur ſecundum ipſius voluntatem? *Denique ſi de aliquibus ita certa eſſet, ut qui ſint illi, etiam noſſet, qui licet adhuc in hac vita ſint conſtituti, tamen prædeſtinati ſunt in æternum ignem ire cum Diabolo; tam pro eis non oraret, quam nec pro ipſo.* Et paulo poſt: *Si qui autem uſque ad mortem habebunt cor impœnitens, nec ex inimicis convertentur in filios, numquid jam pro eis, ideſt, pro talium defunctorum ſpiritibus orat Eccleſia? Quid ita, niſi quia jam in parte diaboli computatur, qui dum eſſet in corpore, non eſt translatus ad Chriſtum? Eadem itaque cauſa eſt, cur non oretur tunc pro hominibus æterno igne puniendis, quæ cauſa eſt, ut neque nunc, neq; tunc oretur pro Angelis malis: quæ itidem cauſa eſt, ut quamvis pro hominibus, tamen jam nec nunc oretur pro infidelibus impiiſque defunctis.*

Pro damnatis offerri Miſſæ Sacrificium non poteſt.

Quamobrem nec pro mitigandis damnatorum pœnis Sacrificium offerri poteſt, nec ea in re probandum eſt Floriacenſium Monachorum factum, quos *Adrevaldus* Lib. *De Miraculis S. Benedicti* cap. xxi. refert pro animabus prædonum in acie cæſorum preces ad Dominum fudiſſe; *Quatenus etſi perpetuis non merentur abſolvi cruciatibus, ſaltem minoribus mulctarentur a ſtricto Judice pœnis.* Nec etiam ab Eccleſia probata eſt Miſſa, quæ in Gellonenſi Codice pervetuſto extat inſcripta, *Miſſa pro cujus Anima dubitatur*, in qua hæc legitur Oratio: *Omnipotens, & miſericors Deus, qui habes poteſtatem mortificare, & iterum vivificare: deducere ad inferos, & iterum reducere; & vocas ea, quæ non ſunt*

tamquam ea, quæ ſunt; cujus poteſtas & in cælo, & in terra, & in mari, & in inferis plena adſiſtit: te humiles, trementeſque deprecamur pro Anima famuli tui, quam traxiſti de præſenti ſæculo abſque pœnitentiæ ſpatio, ut ſi forſitan ob gravitatem criminum non meretur ſurgere ad gloriam, per hæc S. Oblationis libamina, vel tolerabilia fiant ipſa tormenta.

Erroris occaſio fuere *S. Auguſtini* verba male intellecta, *Enchiridii* cap. cx. *Quibus autem proſunt, aut ad hoc proſunt, ut ſit plena remiſſio, aut certe ut tolerabilior fiat ipſa damnatio.* Quæ de punitione damnatorum quorumdam, qui nunquam liberandi ſint, ſed tamen per Eccleſiæ preces ſublevandi, perperam intellexerunt, & contra perſpicuum *S. Auguſtini* ſenſum, qui damnationem hic uſurpavit pro punitione eorum, qui poſt Purgatorii pœnas ſalvandi ſunt: ut ex antecedentibus, & adjunctis patet. Quamquam vero illi errori favere viſi ſint *Petrus Lombardus* in IV. Sententiarum, diſt. XLV. cap. *Neque negandum eſt*, & *Præpoſitivus*, referente *Alberto Magno*, *Gilbertus Porretanus*, & *Guillelmus Antiſiodorenſis*, referente *S. Thoma* in IV. *Sententiarum*, diſt. XLV. q. II. art. II. necnon Gloſſa can. *Tempus*, cauſa II. qu. XIII. Nihilominus error eſt Eccleſiæ fidei, doctrinæque contrarius, ut conſtat ex Conc. Bracarenſi I. can. XVII. cujus hæc ſunt verba: *Placuit, ut Catechumenis ſine redemptione Baptiſmi defunctis ſimili modo neque Oblationis commemoratio, neque pſallendi impendatur officium. Nam & hoc per ignorantiam uſurpatum eſt.* Sic agi decrevit & cum baptizatis hominibus, qui ſibi mortem conciviſſent. Item ex Conc. Triburienſi, can. XXXI. cujus hæc ſunt verba: *Si inventus fuerit quis furtum, aut rapinam exercere, & in ipſo diabolico actu mortem meretur incurrere, nullus pro eo præſumat orare, aut eleemoſynam dare, & eleemoſyna pro eo data in memoriam nec Clericorum, nec pauperum veniat, ſed execrabilis ſordeſcat.*

Opinionem prædictam hac cenſura configit *S. Thomas* in IV. Sententiarum diſt. XLV. q. II. art. II. *Eſt prædicta opinio præſumptuoſa, utpote Sanctorum dictis contraria, & vana, nulla auctoritate fulta, & nihilominus irrationalis: tum quia damnati in inferno ſunt extra vinculum charitatis, ſecundum quam opera vivorum continuantur defunctis: tum quia totaliter ad viæ terminum pervenerunt, recipientes ultimam pro meritis retributionem.*

Objicitur, Judæos in prælio cæſos, ſub quorum tunicis inventa ſunt donaria Idolorum, II. *Mach.* cap. XII. violatæ Legis, adeoque mortalis peccati reos fuiſſe, & ob id in infernum detruſos, & pro ipſis nihilominus Judam Machabæum Sacrificium Hieroſolymis offerri curaſſe.

Reſpondet *S. Thomas*, hæc donaria non fuiſſe a Militibus Judæis ablata in reverentiam Idolorum, ſed ut prædam victoribus debitam jure belli; illos tamen per avaritiam venialiter peccaſſe: unde non fuerunt omnes propterea in inferno damnati, ſed eo in ſtatu multos eorum eſſe credidit Judas, in quo Sacrificia illis prodeſſe poſſent. Vel, qualecumque fuerit ipſorum peccatum, quoſdam pœnitentiam egiſſe imminente periculo, pie *Judas* æſtimare potuit, & ideo Sacrificia pro ipſis offerri curavit.

PROPOSITIO IV.

Euchariſtiæ Sacrificium pro Fidelibus in Domino mortuis nondum tamen plene expiatis, ſed in Purgatorio detentis, rite juxta Apoſtolorum Traditionem offertur.

ITa Conc. Tridentinum ſeſſ. XXII. cap. II. ejuſdemque Concilii Catechiſmus. Quod Fidei Catholicæ dogma probant in primis *Machabæorum libri, quos non Judæi, ſed Eccleſia pro Canonicis habet*, teſte *S. Auguſtino* Lib. XVIII. De Civ. Dei, cap. XXXVII. Quod *Innoc. I.* in Epiſtola ad Exuperium, Conc. Carthaginenſe III. can. XLVII. &c. tandemque Conc. Tridentinum confirmant. Sic enim Mach. II. cap. XII. legitur: *Fortiſſimus Judas facta collatione duodecim millia drachmas argenti miſit Hieroſolymam offerri pro peccatis mor-*

mortuorum Sacrificium, bene & religiose de Resurrectione cogitans. Nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur, & vanum orare pro mortuis. Et quia considerabat, quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur.

Ad quem locum attendens *S. Augustinus* Lib. *De Cura pro Mortuis gerenda*, c. 1. *In Machabæorum Libris*, inquit, *legimus oblatum pro Mortuis Sacrificium: sed etsi nusquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, Auctoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus Altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio Mortuorum.*

Ejusdem consuetudinis in Ecclesia ab Apostolicis temporibus religiose observatæ meminerunt *Tertullianus* Lib. De Corona Militis, cap. 111. *Oblationes pro Defunctis, pro Natalitiis annua die facimus ∴ Horum, & aliarum ejusmodi disciplinarum Traditio tibi prætendetur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix.* Missæ Sacrificium pro fidelibus defunctis ab Apostolicis temporibus semper oblatum.

S. Cyprianus Epist. LXVI. ubi suo, & Carthaginensis Concilii nomine in memoriam Episcoporum revocat Decretum, quo si quis Clericum tutorem nominasset, eo defuncto piaculare pro ejus anima Sacrificium non offerretur. „ Quod „ Episcopi (inquit) Antecessores nostri religiose considerantes, & salubriter „ providentes, censuerunt, ne quis frater excedens ad tutelam, vel curam „ Clericum nominaret; ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec Sa„ crificium pro dormitione ejus celebraretur. Neque enim apud Altare Dei „ meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab Altari Sacerdotes, & Mi„ nistros voluit avocare. Et ideo Victor cum contra formam nuper in Con„ cilio a Sacerdotibus datam Geminium Faustinum Presbyterum ausus sit tu„ torem constituere, non est, quod pro dormitione ejus apud nos fiat Oblatio, „ aut deprecatio aliqua nomine ejus in Ecclesia frequentetur, ut Sacerdotum De„ cretum religiose, & necessarie factum servetur a nobis, simul & ceteris fra„ tribus detur exemplum, ne quis Sacerdotes, & Ministros Dei, Altari ejus, „ & Ecclesiæ vacantes ad sæculares molestias devocet.

Eusebius Lib. IV. *De Vita Constantini*, c. LXXI. ubi pium Principem in Basilica Apostolorum, quod in votis maxime habuerat, sepultum fuisse scribit, *Ut beatissimæ illius Animæ tabernaculum Apostolici nominis, atque honoris consortio frueretur, & Populo Dei in Ecclesia sociaretur, divinisque cæremoniis, ac Mystico Sacrificio, & sanctarum precum communione potiri mereretur.*

S. Cyrillus Hierosolymitanus, Catechesi Mystagogica v. *Deinde* (inquit) *pro defunctis SS. Patribus, & Episcopis, denique pro omnibus oramus, qui inter nos vita functi sunt, maximum esse credentes Animarum juvamen, pro quibus offertur precatio sancti illius, & tremendi, quod in Altari positum est, Sacrificii.*

S. Epiphanius Hæresi LXXV. ubi *Aerii* errores recensens inter hæretica illius dogmata illud refellit, quod vivorum preces, Sacrificia, eleemosynas defunctis prodesse negaret. „ Quod vero spectat (inquit) ad Ritum illum, quo „ Mortuorum nomina pronunciantur, quid eo esse potest utilius, quid op„ portunius, aut vero admiratione dignius? Nempe ut qui adiunt, certissime si„ bi persuadeant, Mortuos vivere, nec in nihilum redactos esse: sed existere ad„ huc, atque apud Dominum vivere, tum ut religiosissimum illud dogma prædi„ cetur; quo qui pro fratribus precantur, bene de illis sperare constat, quasi per„ egre profectis. Ceterum quæ pro Mortuis concipiuntur preces, iis utiles sunt, „ tametsi non omnes culpas (mortales scilicet) extinguant. Verum ex eo prosunt, „ quod plerumque dum adhuc in terra degimus, sponte, aut inviti titubemus, ut „ id, quod perfectius est, significetur. Nam Justorum pariter, & peccatorum „ mentionem facimus: peccatorum quidem, ut iis a Domino misericordiam im- Missæ Sacrificium pro fidelibus defunctis semper oblatum.

„ ploremus: Juſtorum autem, & Patrum, ac Patriarcharum, Prophetarum, A-
„ poſtolorum, Evangeliſtarum, Martyrum, Confeſſorum, Epiſcoporum, Anacho-
„ retarum, ac cętus illius univerſi, ut Dominum Jeſum Chriſtum ſingulari quo-
„ dam honore proſequentes a ceterorum hominum ordine ſegregemus, debitum-
„ que cultum illius Majeſtati tribuamus. *Et paulo poſt*: Neceſſario facere illud Ec-
„ cleſiam dico, quæ traditum ſibi Ritum illum a Majoribus acceperit. Poteſt vero
„ quiſquam maternam ſanctionem, aut legem patris evertere? Quemadmodum a
Prov. 1. 8. „ Salomone ſcriptum eſt: *Audi, fili, ſermones Patris tui, & ne repellas leges Ma-*
„ *tris tuæ*. Quibus Patrem, hoc eſt Unigenitum Deum cum Spiritu Sancto decla-
„ rat partim ſcripto, partim ſine ſcripto docuiſſe; Matrem vero noſtram Eccleſiam
„ Decreta quædam habere penes ſe, quæ diſſolvi, evertique nequeunt. Quæ qui-
„ dem cum in Eccleſia conſtituta ſint, præclara quidem, ac penitus admiranda,
„ ex hoc ipſo capite Veterator ille convincitur.

„ S. Jo: Chryſoſtomus *Hom.* VII. *in Epiſtolam ad Philip.* Non fruſtra, inquit, *hæc*
„ ab Apoſtolicis ſunt legibus conſtituta, ut in venerandis, atque horrificis My-
„ ſteriis memoria eorum fiat, qui deceſſerunt. Noverant hinc multum ad illos lu-
„ cri accedere, multum utilitatis. Eo enim tempore, quo univerſus populus
„ ſtat manibus paſſis, ac cætus Sacerdotalis, & illum horrorem venerationis ple-
„ num incutiens Sacrificium: quomodo Deum non placabimus pro illis orantes?
„ Atq; id quidem de iis, qui in fide diſceſſerunt.

„ S. Ambroſius *Lib.* II. *Epiſt.* VIII. *ad* Fauſtinum *de ſororis obitu conſolatoria.*
„ Itaque non tam deplorandam, quam proſequendam orationibus reor: nec mœ-
„ ſtificandam lacrymis tuis, ſed magis Oblationibus Animam ejus Domino com-
„ mendandam arbitror.

„ S. Auguſtinus *Lib.* IX. Confeſſionum, *cap.* XII. & XIII. *ubi funus S. Matris*
„ Monicæ *commemorat*, Cum ecce corpus elatum eſt, *inquit*, imus, redimus ſine
„ lacrymis. Nam neq; in eis precibus, quas tibi fudimus, cum offerretur pro ea
Miſſæ ſacrificium pro fidelibus defunctis ſemper oblatum. „ Sacrificium pretii noſtri, jam juxta ſepulcrum poſito cadavere, priuſquam
„ deponeretur, ſicut illic fieri ſolet, nec in eis precibus ego flevi, &c. . . . .
„ Nunc pro peccatis Matris meæ deprecor te, exaudi me per medicinam vul-
„ nerum noſtrorum, quæ pependit in ligno, & ſedens ad dexteram tuam te
„ interpellat pro nobis. Scio miſericorditer operatam, & ex corde dimiſiſſe
„ debita debitoribus ſuis; dimitte illi & tu debita ſua, ſi qua etiam contra-
„ xit per tot annos poſt Aquam ſalutis. Dimitte, Domine, dimitte obſecro, ne
„ intres cum ea in judicium. Et credo jam feceris, quod te rogo, ſed voluntaria oris mei approba, Domine. Namque illa imminente die reſolutionis ſuæ non cogitavit ſuum corpus ſumptuoſe contegi, aut condiri aromatibus, aut monumentum electum concupivit, aut curavit ſepulcrum patrium.
„ Non iſta mandavit nobis, ſed tantummodo memoriam ſui ad Altare tuum fieri
„ deſideravit, cui nullius diei prætermiſſione ſervierat, unde ſciret diſpenſari Victimam ſanctam, qua deletum eſt chirographum, quod erat contrarium nobis,
„ qua triumphatus eſt hoſtis computans delicta noſtra, & quærens quid objiciat,
„ & nihil inveniens in illo, in quo vincimus. . . . Inſpira, Domine meus, Deus
„ meus, inſpira ſervis tuis fratribus meis, filiis tuis dominis meis, quibus & vo-
„ ce, & corde, & litteris ſervio, ut quotquot hæc legerint, meminerint ad
„ Altare tuum Monicæ famulæ tuæ cum Patricio quondam ejus conjuge,
„ per quorum carnem introduxiſti me in hanc vitam, quemadmodum neſcio.

Et *Enchiridii* cap. CIX. & CX. *Neque negandum eſt defunctorum Animas pietate ſuorum viventium relevari, cum pro illis Sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt. Sed eis hæc proſunt, qui cum viverent, ut hæc ſibi poſtea poſſent prodeſſe, meruerunt. Eſt enim quidam vivendi modus, nec tam bonus, ut non requirat iſta poſt mortem, nec tam malus, ut non proſint iſta poſt mortem. Eſt vero talis in bono, ut iſta non requirat, & eſt*

rurſus

rursus talis in malo, ut nec his valeat, cum ex hac vita transierit, adjuvari. Quocirca hic omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam relevari quispiam, vel gravari. Nemo se autem speret, quod hic neglexerit, cum obierit, apud Deum promereri. Non igitur ista, quæ pro defunctis commendandis frequentat Ecclesia, illi Apostolicæ sunt adversa sententiæ, qua dictum est, „ Omnes enim adstabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisque secundum „ ea, quæ per corpus gessit, sive bonum, sive malum. *Quia etiam hoc meritum sibi quisque, dum in corpore viveret, comparavit, ut ei possint ista prodesse. Non enim omnibus prosunt: & quare non omnibus prosunt, nisi propter differentiam vitæ quam quisque gessit in corpore? Cum ergo Sacrificia, sive Altaris, sive quarumcumque eleemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur; pro valde bonis gratiarum actiones sunt; pro non valde malis propitiationes sunt; pro valde malis etiamsi nulla sunt adjumenta mortuorum, quaelescumque vivorum consolationes sunt. Quibus autem prosunt, aut ad hoc prosunt, ut sit plena remissio, aut certe, ut tolerabilior fiat ipsa damnatio.* Idem confirmat Lib. *De Cura gerenda pro Mortuis*, cap. XVIII. Rom. 14. 10. 2. Cor. 5. 10.

Aliorum Patrum testimonia proferre minime necesse est, cum hanc Fidei veritatem satis probet Ecclesiarum omnium consensus, omnes Liturgiæ testentur; ut hic maxime locum habeat præclara illa *S. Augustini* Sententia Lib. IV. De Baptismo contra Donatistas, cap. XXIV. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi Auctoritate Apostolica traditum certissime creditur.*

Merito igitur Concilium Cabilonense II. Can. XXXIX. cujus verba referuntur Dist. I. *De Consecratione*, cap. *Visum*, 72 ita statuit: *Visum præterea nobis est, ut in omnibus Missarum solemnibus pro defunctorum spiritibus loco competenti Dominus deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur, qua non pro viventibus, & pro quibuslibet necessitatibus Dominus deprecetur, ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro Animabus Fidelium preces Domino in Missarum solemnibus fundantur. Antiquitus igitur hunc morem Sancta tenet Ecclesia, ut & in Missarum solemnibus, & in aliis precibus, Domino spiritus quiescentium commendet.* Subjungitque *S. Augustini* verba Lib. *De Cura gerenda pro Mortuis*, cap. IV.

Merito Concilium Tridentinum, Sess. XXII. Can. III. Anathemate ferit eos, qui dixerint, *Missæ Sacrificium soli prodesse sumenti: neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus offerri debere.*

Objiciunt Hæretici, nec peccata post hanc vitam remitti; & quibus in hoc mundo remissa sunt, nullam supereſſe pœnam in altero sæculo luendam: cum Deo per Pœnitentiam placato condonata sit: adeoque frustra Sacrificiũ offerri pro defunctis. Objectionibus Hæreticorum contra salutarem Sacrificii Missæ pro defunctis oblationem respondetur, Matth. 12. 13.

Respondetur, peccata mortalia in alio quidem sæculo non remitti, quia sine Pœnitentia remitti non possunt, cujus peragendæ spatium, & facultas ad mortem usque a Deo conceditur, post mortem negatur: sed leviora peccata, quę venialia vocamus, in futuro sæculo dimittuntur iis, qui in justitia, & charitate; quam peccata hujusmodi non extinguunt, defuncti, meruerunt dum viverent, ut hæc sibi vel post mortem aliquando dimitterentur. *Nec enim de quibusdam veraciter diceretur, quod non eis remittantur neque in hoc sæculo, neque in futuro, nisi essent, quibus, etsi non in isto, tamen remitteretur in futuro* (inquit *S. Augustinus* Lib. XXI. *De Civitate Dei*, cap. XXIV.) Quod ex eodem Evangelii loco *S. Gregorius* confirmat, Lib. IV. *Dialogorum*, cap. XXXIX.

Falsum etiam est, quod remisso peccato nulla supersit pœna luenda. Solum enim æternæ pœnæ reatum, qui cum amicitia, & gratia Dei consistere non potest, vere pœnitentibus semper Deus remittit; sed pœnam æternam cum temporali commutat, ut justitiæ suæ jura resarciantur: quę pœna vel in hac vita, congruis satisfactionis operibus, vel in altera, pœnis purgatorii luenda est. Pœnæ omnis debitum non semper cum culpa remitti, probat illud Nathanis Prophetæ ad

Davidem, II. Reg. XII. *Dominus tranſtulit peccatum tuum, non moieris. Verumtamen quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus eſt tibi, morte morietur.* Hinc S. *Auguſtinus* Tractatu CXXIV. in Joannem, *Hanc itaque vitam,* inquit, *de qua ſcriptum eſt,* Numquid non tentatio eſt vita hominis ſuper terram? *In qua quotidie clamamus ad Dominum,* Libera nos a malo, *cogitur homo tolerare etiam remiſſis peccatis: quamvis ut in eam veniret miſeriam, primum fuerit cauſa peccatum. Productior eſt enim pœna quam culpa, ne parva putaretur culpa, ſi cum illa finiretur & pœna. Ac per hoc vel ad demonſtrationem debitæ miſeriæ, vel ad emendationem labilis vitæ, vel ad exercitationem neceſſariæ patientiæ, temporaliter hominem detinet pœna, & quem jam ad damnationem ſempiternam reum non detinet culpa.* Unde Conc. Trid. Seſs. VI. Can. XXX. *Si quis,* inquit, *poſt acceptam juſtificationis gratiam, cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exſolvendæ vel in hoc ſæculo, vel in futuro in Purgatorio, antequam ad Regnum cœlorum aditus patere poſſit; Anathema ſit.*

Job. 7.

Vide, & Seſs. 25. Decreto De Purgatorio.

Miſſæ Sacrificium pro Fidelibus defunctis.

Cui Trid. Conc. definitioni præiverat Conc. Floren. declarans: *Si vere Pœnitentes in Dei charitate deceſſerint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint, & omiſſis, eorum animas pœnis Purgatorii poſt mortem purgari, & ut a pœnis hujuſmodi releventur, prodeſſe eis Fidelium vivorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet Sacrificia, orationes, & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus fieri conſueverunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta.*

Objicitur: Si Euchariſtiæ Sacrificium defunctis prodeſt, poteſt etiam offerri pro damnatis. Nam Sacerdos in Offertorio Miſſæ pro defunctis ita orat ſuo, & Eccleſiæ totius nomine: *Domine Jeſu Chriſte, Rex gloriæ, libera Animas omnium fidelium defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu; ne abſorbeat eas tartarus, ne cadant in obſcurum.* Orat etiam Eccleſia, ut *liberentur de morte æterna in die illa tremenda, quando cœli movendi ſunt, & terra, dum venerit CHRISTUS judicare ſæculum per ignem.*

Reſpondetur, falſum eſſe conſequens. Preces illas pro damnatis non fundit Eccleſia, quos extra ſtatum conſequendæ miſericordiæ conſtitutos, nec ullis ſuffragiis juvari poſſe, utpote extra ſanctorum Communionem poſitos, & a Chriſti corpore in æternum præciſos credit, & docet; ſed pro Fidelibus, qui in gratia, & charitate obierunt, & quibus tamen aliquid expiandum, ac luendum ſupereſt, quo juſtitiæ divinæ ſatisfiat. Cum autem orat Eccleſia, ut ipſorum Animæ de pœnis inferni ſolvantur, ne abſorbeat eas tartarus, & ut de morte æterna liberentur; his nominibus pœnas, quas in ſubterraneis locis juſtus judex Deus Animabus infligit, quamvis temporarias ſignificat: vel liberationem a pœnis inferni pro ipſis poſtulat, non quidem abſolute, ſed quantum ad appendices, & bona ex hac liberatione conſequentia. Remiſſio enim, vel mitigatio pœnarum, quas in Purgatorio patiuntur, beneficium eſt prius illud conſequens, quo ipſas divina miſeratio, conferendo eis perſeverantiæ donum ſervavit, ne in damnationem æternam incurrerent. Porro cum perfecta, & conſummata liberatio de morte æterna, & de pœnis inferni non cenſeatur, niſi Anima peccatorum omnium, ac pœnarum vinculis ſoluta, Deo fruatur, & illum videat ut in ſe eſt, illudque liberationis complementum Sacrificiis, precibus, aliiſque bonis operibus, quæ pro illis ab Eccleſia, & Fidelibus vitam adhuc mortalem agentibus offeruntur, ſe conceſſurum decreverit, Eccleſiæ ſuggeſſit per Spiritum Sanctum, ut preces pro hujuſmodi liberatione funderet.

Addi poteſt, iſtas Orationes Eccleſiæ ad illud inſtans referri, quo Animæ e corporibus migrarunt, quæ migratio tunc in memoriam revocatur, cum illas fundit Eccleſia, non quidem ut eorum liberationem ex inferorum pœnis obtineat; ſed ut ipſis fructum, & complementum iſtius liberationis impetret, nimirum plenam remiſſionem, vel certe mitigationem pœnarum Purgatorii. Sic Eccleſia Myſteria

steria Christi celebrans, tempus illud revocat in memoriam Fidelium, quo nondum erant completa, sed a Patriarchis, Prophetis, vel Apostolis, & Justis illorum temporum Viris desiderabantur, vel expectabantur, & eorum voces mutuata, illorum consummationem postulat, non quidem in se, & absolute spectatorum; sed quoad illorum fructum, & gratias ex illis scaturientes, quas membris Christi filiis suis postulat applicari. Hic precum illarum sensus est, quæ Adventus tempore fiunt: *Rorate cœli desuper, & nubes pluant Justum: aperiatur terra, & germinet Salvatorem*, & similium, quæ in Solemnitatibus Nativitatis Domini, Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis canuntur; quæ Mysteria illa ita celebrari, ac recoli supponunt, quasi adhuc adimplenda essent, vel ipsa die adimpleta. Hinc *S. August.* Epist. XCVIII. alias XXIII. ad *Bonifacium Episcopum* scribit: *Nempe sæpe ita loquimur, ut Pascha propinquante dicamus, crastinam, vel perendinam Passionem, cum ille ante tam multos annos passus sit, nec omnino nisi semel illa Passio facta sit. Nempe ipso die Dominico dicimus, Hodie Dominus resurrexit; cum ex quo resurrexit, tot anni transierint. Cur nemo tam ineptus est, ut nos ita loquentes arguat esse mentitos, nisi quia istos dies secundum illorum, quibus hæc gesta sunt, similitudinem nuncupamus, & dicatur ipse dies, qui non est ipse, sed revolutione temporis similis ejus: & dicatur illo die fieri, propter Sacramenti celebrationem, quod non illo die, sed jam olim factum est?* Eadem Ecclesiæ mens est, cum Altaris Sacrificium, & piaculares preces pro Defunctis offerens Deo, velut Anima fideli tunc e corpore migrante, Dominum Jesum Christum orat, ut eam liberet de pœnis inferni, & de morte æterna.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

Sana de Purgatorio doctrina Christianæ plebi exponenda.

„ Episcopi sanam de Purgatorio doctrinam, a Sanctis Patribus, & sacris Con-
„ ciliis traditam, a Christi Fidelibus credi, teneri, doceri, & ubiq; prædi-
„ cari diligenter studeant (ex Concilii Tridentini Mandato, Sessione XXV.)

REGULA II.

„ Apud rudem plebem difficiliores, ac subtiliores Quæstiones, quæque ad ædi-
„ ficationem non faciunt, & ex quibus plerumque nulla fit pietatis accessio
„ a popularibus Concionibus secludantur. Incerta item, vel quæ specie falsi labo-
„ rant, qualia sunt pleræq; Visiones, & Miracula Ecclesiæ auctoritate non pro-
„ bata, evulgari, ac tractari non permittant. Ea vero quæ ad curiositatem quam-
„ dam, aut superstitionem spectant, vel turpe lucrum sapiunt, tamquam scan-
„ dala, & Fidelium offendicula prohibeant. Ita decernit Trid. Synodus ibidem.

REGULA III.

De fundationibus, & celebratione Missarum.

„ Curent Episcopi, ut Fidelium vivorum suffragia, Missarum Sacrificia, o-
„ rationes, eleemosynæ, aliaque pietatis opera, quæ a Fidelibus pro aliis
„ Fidelibus defunctis fieri cõsueverunt, secundum Ecclesiæ Instituta pie, & de-
„ vote fiant; & quæ pro illis ex testatorum fundationibus, vel alia ratione deben-
„ tur, non perfunctorie; sed a Sacerdotibus, & Ecclesiæ Ministris, & aliis, qui
„ hoc præstare tenentur, diligenter, & accurate observentur. Ita jubet eadem Synod.

REGULA IV.

De potestate Anniversaria, & Missas ad minorem numerum reducendi.

„ In Ecclesiis ubi tam magnus est Missarum celebrandarum numerus ex variis
„ Defunctorum legatis, ut illis pro singulis diebus a testatoribus præscriptis
„ nequeat satisfieri, vel eleemosyna hujusmodi pro illis celebrandis adeo tenuis
„ est, ut non facile inveniatur, qui hoc onus subire velit, possunt Episcopi in Sy-
„ nodo Diœcesana, itemq; Abbates, & Generales Ordinum in suis Capitulis Ge-
„ neralibus, re diligenter perspecta, pro sua conscientia, in prædictis Ecclesiis,
„ quas hac provisione indigere cognoverint, statuere circa hæc, *quicquid magis ad*
„ *Dei honorem, & cultum, atq; Ecclesiarum utilitatem viderint expedire*, Missarum
„ numerum reducendo: ita tamen ut eorum semper Defunctorum commemoratio

fiat,

In ea reductione Dei honor, & cultus, atq; utilitas, Ecclesiarum, non privata commoda spectanda sunt.

fiat, qui pro suarum animarum salute legata illa ad pios usus reliquerunt. Hanc facultatem concedit sacra Synodus Trid. sess. XXV. c. IV. *De Reformatione.* Debitæ autem commemorationi satisfiet per intentionem applicationis Missarum, per preces in secundo *Memento*, & per Collectas faciendas in illis Missis, in quibus Collectę fieri possunt (inquit Conc. Mediolan. VI. P. III. cap. *De his, quæ ad Missam pertinent.*)

REGULA V.

AD moderandum numerum Missarum justa causa necessaria est, cum defunctorum voluntates alias violari non possint. Quamobrem Prælati, quibus ea facultas concessa est a Synodo, eo in negotio maxima cum prudentia, cautione, & timore lædendi conscientiam suam, gerere se debent.

REGULA VI.

De fundationibus, & Celebratione Missarum.

„ EPiscopi, & Generales Ordinum onera Missarum celebrandarum post Conc. „ Trident. imposita, aut in Ecclesiæ, Capellæ, vel Beneficii fundatione, „ moderari non possunt; sed pro his reducendis, moderandis, vel commutandis, „ ad Sedem Apostolicam recurrendum est: alioqui reductiones illæ nullæ, „ & inanes erunt.

Ita sanxit Congregatio Cardinalium Concilii Trid. Interpretum, auctoritate *Urbani VIII.* anno MDCXXV. Ita etiam Conc. Mediolan. VI. P. III. cap. De his, quæ ad Missam pertinent. „ Episcopus (*inquit*) De Capellarum oneribus, deque Mis„ sarum numero, fundationis jure, aliove nomine illis adjuncto, ne Concilii Trid. „ (quod piarum voluntatum relictis legatis solum prospexit) auctoritate quid„ quam statuat; sed eo de genere, quod jure cautum est, id plane servet, atq; decernat.

REGULA VII.

„ NE in Ecclesiis, in quibus onera Missarum in perpetuum imposita sunt, Sa„ cerdotes in eis, ut par est, adimplendis eo tepidiores, & segniores red„ dantur, quod onera hujusmodi cum nulla, aut parva sint utilitate conjuncta, „ eadem Congregatio decrevit, ut pecuniæ, ac bona mobilia Ecclesiis, Capitulis, „ Collegiis, Hospitalibus, Societatibus, Congregationibus, Monasteriis, Con„ ventibus, ac locis omnibus tam Sæcularibus, quam Regularibus; atque illorum„ personis in futurum simpliciter acquirenda cum onere perpetuo Missarum cele„ brandarum, ab iis, ad quos pertinet, sub pœna Interdicti ab ingressu Ecclesiæ ipso „ facto incurrenda, a die realis acquisitionis, statim deponantur penes Ædem sa„ cram, vel personam fide, & facultatibus idoneam, ad effectum illa, seu illorum „ pretium quamprimum investiendi in bonis immobilibus fructiferis, cum expres„ sa, & individua mentione oneris, quod illis annexum reperitur: ac si eadem „ bona immobilia Auctoritate Apostolica deinceps alienari contigerit, eorumdem „ pretium sub eadem pœna, pariter deponatur, atque in aliis bonis stabilibus iti„ dem fructiferis, cum ejusdem oneris repetitione, atque annexione convertatur.

REGULA VIII.

De fundationibus, & celebratione Missarum.

„ EAdem Congregatio quibusvis Capitulis, Collegiis, Societatibus, ac Con„ gregationibus, nec non omnibus, & singulis Ecclesiarum, ac piorum loco„ rum, tam Sæcularium, quam Regularium Superioribus; vel aliis, ad quos perti„ net, prohibuit, ne in posterum onera perpetua Missarum celebrandarum susci„ rent, Sæculares quidem sine Episcopi, vel ejus Vicarii Generalis; Regulares vero „ sine Generalis, vel Provincialis consensu, & licentia in scriptis, & gratis conce„ denda: alioquin Sæcularis, qui hujus prohibitionis transgressor extiterit, ab in„ gressu Ecclesię interdictus sit eo ipso: Regularis vero pœnam privationis omnium „ Officiorum, quæ tunc obtinebit, ac perpetuæ inhabilitatis ad alia de cetero obti„ nenda, vocisque activæ, ac passivæ, absque alia declaratione incurrat. Eleemo„ synas vero manuales, & quotidianas pro Missis celebrandis ita demum iidem ac„ cipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera „ suscipere valeant: aut certe infra modicum tempus possint omnibus satisfacere:

aut

„ aut tribuens eleemoſynam ſciat, & conſentiat, ut illæ tunc demum celebrentur
„ cum ſuſceptis oneribus ſatisfactum fuerit. Alioquin omnino abſtineant ab hujuſ-
„ modi eleemoſynis, etiam ſponte oblatis in futurum recipiendis, & capſulas aufe-
„ rant ab Eccleſiis cum inſcriptione illa, *Eleemoſynæ pro Miſſis*, vel alia ſimili, ſub
„ eiſdem pœnis ipſo facto incurrendis, ne Fideles hac ratione fruſtrentur. Epiſcopus
„ vero, ſeu ejus Vicarius, aut Generalis, vel Provincialis, ubi de licentia pro perpe-
„ tuis oneribus fuerint requiſiti, in ſingulis caſibus diligenter inquirant de ſingulis
„ Miſſarum celebrandarum obligationibus cuique Eccleſiæ, Monaſterio, aut loco
„ pio incumbentibus, nec ante aſſenſum hujuſmodi, aut licentiam præbeant, quam
„ eis legitime conſtiterit, illius Sacerdotes tam novo oneri ſuſcipiendo, quam anti-
„ quis jam ſuſceptis ſatisfacere poſſe; præcipuamque rationem habeant, ut redditus,
„ qui Eccleſiis, & locis piis relinquuntur, omnino reſpondeant oneribus adjunctis,
„ ſecundum morem cujuſque Civitatis, vel Provinciæ; intelligantque, ſi in re
„ tanti momenti deſides, aut negligentes fuerint, in noviſſimo die hujus præter-
„ miſſi muneris rationem eſſe reddituros.

Iſtud ſacræ Congregationis Decretum refert *Barboſa*, Lib. *De Officio, & Poteſtate Epiſcopi*, P. II. Allegatione XXIX. Habetur & Tom. IV. Ballarii Romani p. 88.

REGULA IX.

NUmerum Miſſarum Votivarum, vel pro Defunctis, quæ juſtis ſtipendiis ſigillatim a particularibus perſonis petuntur, Epiſcopi, & Prælati Regulares moderari, & reducere non poſſunt abſque conſenſu eorum, quibus illæ debentur.

Id enim eſt contra Regulam Juris: *Id, quod noſtrum eſt, ſine facto noſtro ad alium transferri non poteſt.*

REGULA X.

De fundationibus, & celebratione Miſſarum.

„ INtelligendum eſt, fructuoſiores eſſe, magiſque prodeſſe preces, & ora-
„ tiones ab Eccleſia pro Defunctis inſtitutas, cum applicatione Sacrificii,
„ quam applicationem ſolam; licet compenſari poſſit per majorem devotio-
„ nem Celebrantis, aut ejus, qui celebrari curat, vel per interceſſionem San-
„ cti, cujus ſuffragium in Miſſa imploratur.

Ita docet *S. Thomas* in IV. *Sententiarum* Diſt. XLV. Q. II. A. II. ad 5. & Concilium Mediolanenſe VI. ſub *S. Carolo*, P. III. cap. *De his, quæ ad Miſſam pertinent.*

REGULA XI.

Reprobandus error.

I*Llud plane reprobandum eſt, ſi qui certo numero, præſcriptaque Miſſarum forma aliqua, aut precum affirmant certas, deſignataſque Animas e Purgatorio ſemper liberari.*

Ita Concilium Cameracenſe anno 1565. Tit. *De Sanctis*, cap. VI.

REGULA XII.

SI Fundatoris, aut Teſtatoris voluntate conſtitutum ſit, ut Miſſa pro Defunctis, aut in honorem alicujus Sancti, in certo quodam Altari, & in tali Eccleſia celebretur, tenetur Sacerdos, cui hoc onus impoſitum eſt, in Eccleſia, & Altari ab illis deſignatis celebrare, graviter alioqui peccaturus, niſi ex legitima, juſtaque cauſa alibi celebret: quia aliter non adimplet voluntatem, & intentionem Fundatoris, aut Teſtatoris, nec obligationi ſuæ ſatisfacit in re gravi. Nec ea ſolvitur obligatione, etſi conſentiant hæredes, ut alibi celebret: potior enim eſſe debet voluntas Teſtatoris, cui non poſſunt hæredes derogare, quam ipſorum hæredum. Hinc Mediolanenſe Concilium IV. ſtatuit, ut *Quicumque Sacerdos in Altari certo Miſſam celebrare debet, ſi in alio celebrarit, ne, quod debet, præſtitiſſe cenſeatur, niſi Epiſcopi, alteriuſve, cui ille id curæ commiſerit, juſſu, conceſſu, permiſſuve aliquando fecerit.*

ARTICULUS IV.

De Nominibus, quibus Euchariſtiæ Sacrificium deſignatur.

I. VAriis nominibus divinum iſtud Chriſtianę Religionis Sacrificium a Patribus appellatum eſt. Ipſum Græci Patres *Liturgiam*, *Myſtagogiam*, *Sinaxim*, *Ana-*

Anaphoram, *Prosphoram* nuncupant. Græca vox *Liturgia*, Apud Grammaticos quodcumque publicum munus, seu ministerium significat. Apud Christianos autem jam inde ab Ecclesiæ exordiis hoc nomen consecratum est ad significandum Corporis, & Sanguinis Christi Sacrificium; quia nullum in Ecclesia Ministerium magis publicum est, quam actio Sacerdotis Deo Sacrificium offerentis. *Mystagogiam* appellant, id est, secretam actionem, introductionem ad Mysteria. Hoc nomen usurpant *S. Dionysius* Lib. De Ecclesiastica Hierarchia, cap. 1. *S. Gregorius Nazianzenus* Oratione XVII. & *S. Cyrillus Hierosolymitanus*, qui Catecheses, in quibus de Sacrificio differit, *Mystagogicas* vocat. *synaxim* nominat idem *Dionysius* cap. III. id est, Collectionem, quia nos in Christo simul colligit, Deoque conjungit. Quamquam alii Patres hac voce uti soleant, ut quamcumque Fidelium congregationem, sive ad Orationem, sive ad Psalmodiam, sive ad audiendum verbum Dei significent, ut ex Cassiano constat. *Anaphoram* dixerunt, id est, sursum elationem, quia Sacrificium sursum ad Deum fertur; vel quia Sacerdotis, & adstantium corda ad Deum attollit. Istud nomen ipsi tribuunt *S. Basilius* in Liturgia, & *Anastasius Sinaita* Oratione De Synaxi. *Prosphoram* appellarunt, hoc est, Oblationem. Ita *Eusebius Cæsareensis* Lib. VI. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. XLIII. ubi agit de juramento, quod *Novatianus* Antipapa Sacrum faciens, & sacram Communionem erogans, a suis extorquebat, ne ad *Cornelium* redirent. Ab iisdem *Telete* dicta est, id est, perfectio, & consummatio; quia in hoc Sacrificio Christus offertur, fons totius perfectionis: vel quia functio perfectissima est Christianæ Religionis, vim habens Fidelium perfectricem. Sic vocatur a *S. Dionysio*. A nonnullis dicitur *Oeconomia*, scilicet a *S. Epiphanio* Hæresi LXXV. & *Eusebio* Libro VIII. Demonstrationis Evangelicæ, ubi scribit, Christum Discipulis suis *Symbola divinæ Oeconomiæ* tradidisse. Hanc vocem ad exprimendum Incarnationis Mysterium frequenter usurparunt Græci Patres, sed ob summam Eucharistiæ cum Incarnatione connexionem, non incongrue ad Eucharistiam quoque significandam adhibetur. Est autem Oeconomia provida rei administratio, ad aliorum commodum, & utilitatem ordinata, quæ tam in Incarnatione, quam in Eucharistiæ institutione mirabiliter eluxit.

S. Sacrificii Eucharistiæ nomina.

II. A Latinis vero Eucharistiæ Sacrificium appellatum est. *Collecta*. *Dominicum*, *Agenda*, *Oblatio*, *Communio*, *Missa*. Primus quidem *Collectam* vocarunt, quia colligitur in unum Populus Christianus, ut Sacrificio interfit. Sic in Actis Sanctorum Saturnini, & Sociorum, apud *Bollandum* die XI. Februarii, oblati illi fuisse Proconsuli dicuntur, quia contra interdictum Imperatorum *Collectam*, sive *Dominicum* celebrassent. Sic *S. Augustinus* in Breviculo Collationum cum Donatistis, in Collatione tertiæ diei, *Confitebantur*, inquit, *se Collectam & Dominicum egisse*. Porro *Dominicum* dixere, quia maxima, & præcipua functio est, quæ ex Domini institutione, & præcepto in Ecclesia peragitur. Hanc vocem usurpat *S. Cyprianus* Ep. LXIII. ad Cæcilium: *Numquid* (inquit) *Dominicum post Cœnam celebrare debemus, ut sic mysticum Calicem frequentandis Dominicis offeramus*? Item *S. Augustinus* Epist. 36. alias 86. loquens de Sermone *S. Pauli* in Troade, *Per diem*, inquit, *hora Dominici fuerant congregati*; id est, hora celebrandi Sacrificii. *Agendam* vocant Concilium Carthaginense II. Can. IX. & Regum nostrorum Capitularia Lib. VI. cap. 306. & Lib. VII. cap. 165. *Si quis Presbyter* (inquiunt) *inconsulto Episcopo Agendam in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suo contrarius extitit*. Ritum quoque Sacrificii *Ordinem agendi* S. Augustinus vocat, Epist. 54. alias 118. ad Januarium, cap. VI. Inde origo nominis, quod *Facere*, apud sacros, profanosque Scriptores, *Sacrificare* significet. *Communionem* appellant, quia inseparabilis est a Sacrificio ejusdem participatio, & olim extra ipsum nemo communicabat. Id nominis ipsi tribuunt *SS. Gregorius Nazianzenus*, Oratione III. *Isidorus Pelusiota* Lib. I. Epist. 228. *Joannes Damascenus*

S. Sacrificii Eucharistiæ nomina.

maſcenus Lib. IV. Fidei Orthodoxæ, c. XIV. *Oblationem* vocant, quia in ea Chriſtus Agnus ſine macula offertur, & immolatur. Sic *Tertul.* Lib. II. ad Uxorem, cap. IV. *Quis enarrare ſufficeret felicitatem illius Matrimonii, quod Eccleſia conciliat, & confirmat Oblatio, & obſignat Benedictio? Simul orant, ſimul jejunia tranſigunt: in Eccleſia Dei pariter utrique, pariter in convivio Dei: eleemoſynæ ſine tormento, Sacrificia ſine ſcrupulo.* Sic *Ennodius Ticinenſis* in Apologetico loquentem inducit Eccleſiam: *Me, quam Dei ſummi Templa, repudiatis Fanorum cultibus, & novę lucis nitore gaudentem fecerunt eſſe conſpicuam, quam a victimis liberavit Oblatio.* Ita offerendi verbum pro Sacrificii Oblatione uſurpat *S. Auguſt.* Epiſt. LIV. alias CXVIII. ad Januarium: *Alibi nullus dies omittitur, quo non offeratur, alibi Sabbato tantum, & die Dominico.*

Miſſam appellant *S. Ambroſius* in Epiſt. ad *Marcellinam* Sororem: *Ego* (inquit) *manſi in Munere, Miſſam facere cœpi. Dum offero, raptum cognovi a populo Caſtulum quemdam, quem Presbyterum dicerent Ariani. Hunc autem in platea offenderant tranſeuntes. Amariſſime flere, & orare in ipſa Oblatione Deum cœpi, ut ſubveniret, nec hujus ſanguis in cauſa Eccleſiæ fieret, certe ut meus ſanguis pro ſalute non ſolum populi, ſed etiam pro ipſis impiis effunderetur.* Lib. V. Epiſt. 33.

S. Auguſt. Serm. 49. alias *De Tempore* 233. *Ecce poſt Sermonem fit Miſſa Catechumenis: manebunt Fideles, venietur ad locum Orationis. Scitis, quo acceſſuri ſumus, quid prius Deo dicturi ſumus?* Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. *Agite, ut dimittatis, agite.*

S. Leo Epiſt. XI. alias LXXXI. ad *Dioſcorum* Alexandrinum Epiſcopum, cap. II. *Ut autem in omnibus obſervantia noſtra concordet, illud quoque volumus cuſtodiri, ut cum ſolemnior quæque Feſtivitas conventum Populi numeroſioris indixerit, & ea Fidelium multitudo convenerit, quam recipere Baſilica ſimul una non poſſit, Sacrificii oblatio indubitanter iteretur: ne his tantum admiſſis ad hanc devotionem, qui primi advenerint, videantur hi, qui poſtmodum confluxerint, non recepti: cum plenum pietatis, atque rationis ſit, ut quoties Baſilicam, in qua agitur, præſentia novæ plebis impleverit, toties Sacrificium ſubſequens offeratur. Neceſſe eſt autem, ut quædam pars populi ſua devotione privetur, ſi unius tantum Miſſæ more ſervato, Sacrificium offerre non poſſint, niſi qui prima diei parte convenerint. Studioſe ergo Dilectionem tuam, & familiariter admonemus; ut quod noſtrę conſuetudini ex forma paternæ Traditionis inſedit, tua quoque cura non negligat: ut per omnia nobis & fide, & actibus congruamus.*

S. Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus Serm. 80. *Si diligenter*, inquit, *attenderitis, cognoſcetis, quia non tunc fiunt Miſſæ, quando divinæ Lectiones in Eccleſia recitantur, ſed quando Munera offeruntur, & Corpus, vel Sanguis Domini conſecratur ... Ideo qui vult Miſſas ad integrum cum lucro animę ſuę celebrare uſquequo Oratio Dominica dicatur, & Benedictio Populo detur, humiliato corpore, & compuncto corde ſe debet in Eccleſia continere.*

Victor Vitenſis Lib. II. De Perſecutione Vvandalica: *Liberum arbitrium habetis in Eccleſiis veſtris Miſſas agere.* Idem nomen Euchariſtiæ Sacrificio tribuunt *S. Gregorius*, aliique Patres Latini, & antiqua Concilia, Agathenſe Can. XLVII. Aurelianenſe I. Can. XXVI. Aurelianenſe III. Can. XXIX. &c.

Miſſæ autem nomen origine Latinum eſt, a verbo *Mitto* derivatum, ſive quod Populus per miniſterium Sacerdotis preces, & oblationes ad Deum tranſmittat: vel quia nos ad Deum mittit: vel quod Angelus a Deo mittatur, ut aſſiſtat Sacrificio: vel tandem, quod eſt probabilius, a Populi miſſione, ſeu dimiſſione, quæ fit peracto Sacrificio, hac formula: *Ite, Miſſa eſt.* Ita exponunt *Avitus* Viennenſis Epiſcopus Epiſt. I. *S. Iſidorus*, Lib. VI. *Originum*, cap. XIX. *Rabanus* Lib. De Inſtitutione Clericorum cap. XXXII. *Florus Magiſter*, & *Remigius Antiſſiodorenſis* in Expoſitione Miſſæ, &c. Cum autem primis Eccleſię ſæculis Miſſio duplex

plex esset, una post Evangelium, & Sermonem, quando Catechumeni, infideles, Pœnitentes, & alii, quibus vetitum erat Sacrificii Oblationi, & participationi interesse, a Diacono dimittebantur hac voce: *Si quis est Catechumenus, exeat foras*: vel, ut refert *S. Gregorius* Lib. II. *Dialogorum*, cap. XXIII. *Si quis non communicat, det locum*: altera vero cum initiati Sacrificio peracto dimittebantur: hinc Missæ duplicis apud Veteres distinctio, scilicet *Missæ Catechumenorum*, & *Missæ Fidelium*. Sed tamen *Missæ* nomen pro tota Divini Sacrificii celebratione, quatenus utramque comprehendit, Catechumenorum, & Fidelium, frequenter usurpatum est; & ea solum acceptione a multis sæculis usurpatur.

ARTICULUS V.

De Missis Privatis.

ETsi nullę proprie loquendo Missæ privatæ sint, siquidem & ipsum Sacrificium munus publicum est, & publico totius Ecclesiæ nomine offertur in commemorationem mortis Christi, quæ est publicum beneficium, & Sacerdos Ministri publici officium gerit, nullumque qui velit, & dignus sit, repellit a Communione: usus tamen obtinuit, ut Missæ aliæ publicæ, ac solemnes, aliæ privatæ dicerentur.

Quæ Missa solemnis, quę privata?

Missa solemnis, & publica ea est, quæ cum cantu, & solemni cęremoniarum apparatu, Ministris, & Clero assistentibus, suorumque Ordinum munia exercentibus celebrari consuevit; cui pompæ addebant antiqui frequentiam Populi offerentis, & communicantis. *A Valafrido Strabone* cap. XXII. *Legitima* nuncupatur, quod hęc potissimum Ecclesiastica Lege olim comprobata sit. Hinc omnes Orationes, atque ipsa Canonis verba in plurali numero tamquam pluriu m nomine proferuntur. Hinc Sacerdos Populum invitat ad Orationem, dicens, *Oremus*: & cum eumdem salutat, ait: *Dominus vobiscum*. Tum moniti Fideles, ut corda erigant ad Deum, respondent: *Habemus ad Dominum*. Hinc etiam in Canone collectæ plebis nomine semper orat, ut cum dicit: *Supplices rogamus, ac petimus ... Hanc oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ ... Offerimus præclaræ Majestati tuæ de tuis donis, ac datis ... Ut quotquot ex hac Altaris participatione sacrosanctum Filii tui Corpus, & Sanguinem sumpserimus*; & alia hujusmodi plurima, quæ ostendunt Missam nihil aliud esse, quam Sacerdotis, & totius cętus Actionem, cui plures adfuisse indicant illa verba: *Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis*. Ad adstantium vero Communionem ea spectant, quibus Sacerdos Deum precatur, ut fiat Corpus, & Sanguis Domini omnibus sumentibus in vitam æternam: & post Communionem ait: *Quod ore sumpsimus, Domine, pura mente capiamus: Satiasti, Domine, familiam tuam Muneribus sacris*: suntque fere omnes ejusdem tenoris Orationes, quæ peracta Communione recitantur; quia nimirum illi dumtaxat intererant Missæ, qui possent offerre, & sacram Communionem percipere.

Missa privata dicitur, quæ sine cantu, sine Diacono, & Subdiacono, uno dumtaxat ministrante celebratur, sive in Ecclesia, sive in Oratorio; sive plurimi Fideles ei interfint, sive nullus adsit: sive solus Celebrans communicet, sive sint aliqui communicantes. Hinc etiam *quotidianæ* nomen tributum fuit, quia singulis diebus a Sacerdotibus frequentari consuevit. Hinc *S. Gregorius* Lib. IV. *Dialogorum*, c. LVI. *Cassius* (inquit) *Narnienſis Episcopus quotidianum offerre consueverat Deo Sacrificium, seque in lachrymis inter ipsa Sacrificiorum arcana mactabat*.

Missæ publicæ Ritus a S. Justino Martyre descriptus.

Missæ publicæ Ritum describit *S. Justinus* Martyr Apologia, quæ II. inscribitur. „ A precibus finitis, mutuis nos invicem osculis salutamus. Deinde ei, qui fratribus „ præest, offertur panis, & poculum aquæ, & vini, quibus ille acceptis, laudem, & „ gloriam rerum universarum Patri, per nomen Filii, & Spiritus Sancti offert, & „ Eucharistiam, sive gratiarum actionem, pro eo, quod nos donis suis hisce dignatus

„ tus

„ tus ſit, prolixe exequitur. Atque ubi illæ preces, & gratiarum actiones ab-
„ ſolvit, populus, qui adeſt, omnis fauſta approbatione acclamat, dicens, A-
„ men. Amen autem voce Hebræa, Fiat, ſignificat. Præſidens vero poſtquam
„ gratiarum actionem perfecit, & populus univerſus apprecatione læta eam com-
„ probavit, qui apud nos vocantur Diaconi, atque Miniſtri diſtribuunt, unicui-
„ que præſentium, ut participet eum, in quo gratiæ actæ ſunt, panem, vinum,
„ & aquam, & ad abſentes perferunt. Porro alimentum hoc apud nos appella-
„ tur Euchariſtia. Quod nulli alii participare licitum eſt, quam veram eſſe do-
„ ctrinam noſtram credenti, & Lavacro propter remiſſionem peccatorum abluto,
„ & ita ut Chriſtus tradidit, viventi. Non enim ut communem panem, neque ut
„ communem potum iſta ſumimus; ſed quemadmodum per Verbum Dei Caro fa-
„ ctus Jeſus Chriſtus Servator noſter, & Carnem, & Sanguinem ſalutis noſtræ
„ cauſa habuit; ad eumdem modum etiam eam, in qua per preces Verbi ejus ab
„ ipſo profecti gratiæ ſunt actæ, alimoniam, unde ſanguis, & caro noſtra per
„ mutationem aluntur, Incarnati illius Jeſu Carnem, & Sanguinem eſſe edocti
„ ſumus. Nam Apoſtoli in Commentariis a ſe ſcriptis, quæ Evangelia vocantur,
„ ita tradiderunt præcepiſſe ſibi Jeſum. Eum enim pane accepto, cum gratias e-
„ giſſet, dixiſſe: *Hoc facite in mei recordationem: Hoc eſt Corpus meum*. Et poculo
„ ſimiliter accepto, & gratiis actis dixiſſe: *Hic eſt Sanguis meus*: ac ſolis ipſis tra-
„ didiſſe ... Nos autem poſt hæc deinceps nobis invicem iſta in memoriam revoca-
„ mus ... Et Solis qui dicitur die, omnium, qui vel in oppidis, vel ruri degunt,
„ in eumdem locum conventus fit: & Commentaria Apoſtolorum, aut Scripta
„ Prophetarum, quoad tempus fert, leguntur. Deinde Lectore quieſcente, Præ-
„ ſidens Orationem, qua populum inſtruit, & ad imitationem tam pulcrarum re-
„ rum cohortatur, habet. Sub hæc conſurgimus communiter omnes, & precatio-
„ nes profundimus: & ſicuti retulimus, precibus peractis, panis offertur, & vi-
„ num, & aqua: & Præpoſitus itidem, quantum pro virili ſua poteſt, preces,
„ & gratiarum actiones fundit; & populus fauſte acclamat, dicens, Amen. Et
„ diſtributio, communicatioque fit eorum, in quibus gratiæ ſunt actæ, cuique
„ præſenti, abſentibus autem per Diaconos mittitur. Ceterum, qui copioſiores
„ ſunt, & volunt, pro arbitrio quiſque ſuo quod viſum eſt, contribuunt; &
„ quod ita colligitur, apud Præpoſitum deponitur: atque ille inde opitulatur
„ pupillis, & viduis, & his, qui propter morbum, aut aliquam aliam cauſam egent,
„ quique in vinculis ſunt, & peregre advenientibus hoſpitibus: &, ut ſimplici-
„ ter dicam, indigentium omnium curator eſt.

Obſcurius quidem *Tertullianus* in Apolog. c. XXXIX. utpote nihil ibi de Euchariſtia dicens, ob religionem arcani in Myſteriis ſervari ſolitam, his tamen verbis Miſſam publicam deſcribit. *Corpus ſumus de conſcientia Religionis, & Diſciplinæ unitate, & ſpei fœdere. Coimus ad Deum, quaſi manufacta precationibus ambiamus. Hæc vis Deo grata eſt. Oramus etiam pro Imperatoribus, pro Miniſtris eorum, ac Poteſtatibus, pro ſtatu ſæculi, pro rerum quiete, pro mora finis. Coimus ad Litterarum Divinarum commemorationem; ſi quid præſentium temporum qualitas aut præmonere cogit, aut recognoſcere. Certe fidem ſanctis vocibus paſcimus, ſpem erigimus, fiduciam figimus, diſciplinam præceptorum nihilominus inculcationibus denſamus. Ibidem etiam exhortationes, caſtigationes, & cenſura divina. Nam & judicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conſpectu; ſummumque futuri judicii præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis, & conventus, & omnis ſancti commercii relegetur. Præſident probati quique Seniores, honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adepti; neque enim pretio ulla res Dei conſtat. Etiamſi quod arcæ genus eſt, non de honoraria ſumma quaſi redemptæ religionis congregatur. Modicam unuſquiſque ſtipem menſtrua die, vel cum velit, & ſi modo velit, & ſi modo poſſit, apponit. Nam nemo compellitur, ſed ſponte confert. Hæc quaſi depoſita pietatis*

ſunt.

ſunt. Nam inde non epulis, nec potaculis, nec ingratis voratrinis diſpenſatur, ſed egenis alendis, humandiſque, & pueris, ac puellis re, ac parentibus deſtitutis, jamque domeſticis ſenibus, item naufragis, & ſi qui in metallis, & ſi qui in inſulis, vel in cuſtodiis, duntaxat ex cauſa Dei Sectæ alumni Confeſſionis ſuæ fiunt. Sed in publicis illis Chriſtianorum conventibus Sacrificium offerri ſolitum, alibi diſerte exprimit *Tertullianus:* Sic enim Lib. II. *De cultu fœminarum*, cap. XI. *Vobis nulla procedendi cauſa non tetrica. Aut imbecillus aliquis ex fratribus viſitatur, aut Sacrificium offertur, aut ſermo Dei adminiſtratur. Quodlibet horum gravitatis, & ſanctitatis negotium eſt.*

Miſſas publicas in Cœnobiis Monachorum per Epiſcopum celebrari S. Gregorius prohibuit Lib. IV. Epiſtola 43. *Ne in ſervorum Dei ſeceſſibus occaſio præbeatur popularibus conventibus, & ſimpliciores ex hoc animas plerumque, quod abſit, in ſcandalum trahat; frequentior quoque introitus mulieribus arceatur.* Idem prohibet Epiſtola 46. ejusdem Libri.

Lutheri error.

Adverſus Miſſas privatas *Lutherus*, aliique Hæretici debachantur. Hinc librum edidit *De abroganda Miſſa privata*, Diabolo uſus Præceptore, ut ipſemet teſtatur Lib. *De Miſſa privata, & Unctione Sacerdotum*, Tom. VII. pag. 228. Editionis Vvitembergenſis. Spiritui tenebrarum, & Patri mendacii credere maluit, quam Spiritui Sancto per Eccleſiam loquenti, & Eccleſiæ Patribus antiquum, & legitimum Miſſarum privatarum uſum teſtimonio ſuo comprobantibus.

PROPOSITIO UNICA.

Miſſæ Privatæ legitimæ, ac licitæ ſunt.

CHriſtus enim nunquam præcepit, ut Sacerdos nonniſi in ſolemni, & publico Populi conventu Sacrificium offerat, vel niſi cum populo communicet. Neque etiam Apoſtolos tale aliquid præcepiſſe legimus. Liberum igitur fuit Sacerdotibus Sacrificium quotidie offerre, etiam abſque cętu, & Communione Populi fidelis.

Præterea, quod in Eccleſia perpetuo uſu frequentatum eſt, legitimum, ac licitum cenſeri debet: ſed Miſſæ privatæ perpetuo uſu in Eccleſia frequentatæ ſunt, ſive Miſſa privata dicatur, quæ fit in privatis locis, ſive quæ extra frequentem Chriſtiani populi conventum, ſive in qua ſolus Sacerdos communicat: ſunt igitur legitimæ, ac licitæ.

Miſſarum Privatarum uſus in Eccleſia perpetuus.

Miſſæ autem privatæ perpetuus uſus teſtimoniis Veterum, & exemplis probatur. *Tertullianus* noctu, & privatim celebrari potuiſſe indicat, cum ferveute perſecutione interdiu non liceret. Lib. *De Fuga in Perſecutione*, cap XIV. *Si colligere interdiu non potes, habes noctem. Non potes diſcurrere per ſingulos, ſit tibi & in tribus Eccleſiis.* Conſtantinum Imperatorem ſtatim poſt *Baptiſmum* Oratorium in Palatio extruxiſſe, quin & portabile templum habuiſſe, cum in Caſtra proficiſcebatur, ejuſque exemplum nobiles Palatinos ſecutos, ne Miſſæ Sacrificio, etiam in Caſtris carerent, referunt *Euſebius* Lib. IV. *De Vita Conſtantini*, cap. XVII. & *Sozomenus* Lib. I. cap. VIII. Epiſcopos, qui ex omnibus Provinciis ad Dedicationem Eccleſiæ Hieroſolymorum convenerant, incruenta Sacrificia ſæpius obtuliſſe, teſtatur *Euſebius* c. XLV. ejusdem Libri. *S. Gregorius Nazianzenus* Oratione XIX. in laudem Patris, eum in cubiculo ſuo Sacris operatum: & Oratione in laudem Sororis ſuæ *Gorgoniæ*, domeſticum ei Altare fuiſſe teſtatur. *S. Paulinus Nolanus* ante lectulum ſuum parari ſibi Altare juſſit, ibique Sacrificium obtulit paucis ante obitum horis, teſte *Uranio* in ejus Vita. Cum *S. Ambroſius* trans Tyberim apud clariſſimam quamdam fęminam invitaretur, *Ut Sacrificium in domo offerret*, quædam Balneatrix, quæ paralytica in lecto jacebat, ſellula ad eamdem domum portari ſe fecit, & Sancti Viri veſtimenta ibidem oſculata, ſanitatem recepit, ut refert *Paulinus* in ejus Vita. Unum ex Presbyteris ſuis perrexiſſe in domum cujusdam Heſperii a malignis Spiritibus vexatam, ibique

oblato

oblato Sacrificio Corporis Chriſti, ceſſaſſe vexationem, teſtis eſt *S. Auguſtinus* Lib. 22. *De Civitate Dei*, cap. VIII. Idem Lib. III. *Contra Creſconium Donatiſtam*, cap. XXIX. Acta publica refert, quibus *Sylvanus* plures cujusdam Eccleſiæ Calices tradidiſſe convincebatur, ex quo non leve indicium ſumitur plures Miſſas in ea privatim celebratas. Quotidianam Sacrificii Oblationem ſuis temporibus fieri ſolitam, teſtes ſunt *S. Cyprianus* Epiſt. LIV. *Amphilochius* in Vita S. Baſilii, *S. Jo: Chryſoſtomus* Hom. III. in Epiſtolam ad Epheſios, & XVII. in Epiſtolam ad Hebræos, *S. Hieronymus* in cap. I. Epiſtolæ ad Titum, *S. Auguſtinus* Epiſt. XCVIII. alias XXIII. ad Bonifacium Epiſcopum. *Innocentius I.* Epiſtola ad *Exuperium* Toloſanum Epiſcopum, *S. Petrus Chryſologus* Serm. V. *Gregorius Turon.* Lib. I. *De Gloria Confeſſorum*, cap. XXII. Concilium Agathenſe Can. XI. privata Oratoria in agris permiſit, in quibus Miſſa celebrari poſſet, majoribus Solemnitatibus exceptis. *S. Gregorius Magnus* Lib. V. Epiſt. XLIII. *Joanni* Syracuſano Epiſcopo præcipit, ut Miſſas celebrari permittat in domo *Venantii* Patricii. Et Hom. 37. in Evangelia, morem fuiſſe ait *Caſſio* Narnienſi Epiſcopo quotidianas Deo hoſtias offerre, ita ut pene nullus dies vitæ ejus abſcederet, quo non omnipotenti Deo hoſtiam placationis immolaret. Tum eumdem morti proximum in Domus Epiſcopalis Oratorio Miſſas celebraſſe teſtatur.

Idem tredecim Altaria in aliqua Eccleſia fuiſſe ſcribit Lib. V. Epiſt. I. ad *Palladium* Santonenſem Epiſcopum: quod non leve indicium eſt Miſſæ privatæ in iis celebratæ. *Theodulfus* Aurelianenſis Epiſcopus in ſuo Capitulari decrevit, ut Miſſæ, quæ Dominicis diebus peculiares a Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut per eas populus a publicis Miſſarum Solemnibus, quæ hora tertia canonice fiunt, abſtrahatur. In Chronico Centulenſi Tom. IV. *Spicilegii*, Lib. II. cap. XI. habetur Conſtitutio *Angelberti* Abbatis, quæ præcipit ſingulis diebus triginta ſaltem Miſſas in diverſis Altaribus a Monachis celebrari, in quibus memoria fieret *Adriani Papæ*, & *Caroli Magni*, qui tunc vivebant. *Crodogandus* Mettenſis Epiſcopus, qui tempore *Pipini* vixit, in Regula Canonicorum Tom. I. *Spicilegii* edita, cap. XLII. meminit eleemoſynæ datæ Sacerdotibus pro Miſſis privatis. *Jonas Aurelianenſis* Lib. I. *Inſtitutionum Laicalium*, cap. XI. Tom. I. *Spicilegii*, teſtatur Sacerdotes tunc ſolitos fuiſſe Sacrificium Deo offerre in ædiculis extra Templum ædificatis. Miſſæ privatæ.

Miſſas etiam nemine præter Sacerdotem celebrantem communicante, priſcis temporibus in uſu fuiſſe, teſtis eſt *S. Jo: Chryſoſtomus* Hom. III. in Epiſtolam ad Epheſios. *Fruſtra eſt* (inquit) *quotidianum Sacrificium, frufira adſtamus Altari, nemo eſt, qui participet*. Fidelem populum Dominicis ſaltem diebus Euchariſtiam ſumere *S. Auguſtinus* optat, & eos, qui frequenter, vel raro Communionem ſacram percipiunt, modo pari pietatis affectu ad eam accedant, vel ab ea abſtineant, pariter laudat Epiſt. LIV. ad *Januarium*: & tamen Sacrificium Euchariſtiæ quotidie immolari teſtatur Epiſtola ad *Bonifacium* ſuperius laudata. *Gennadius Maſſilienſis* Lib. *De Eccleſiaſt. Dogmatibus*, cap. LIII. Fideles hortatur ad communicandum omnibus Dominicis diebus, ſi tamen animo fuerint ab omni affectu peccandi libero. Concilium Agathenſe præcipit Sæcularibus, ut die Dominico Miſſam audiant: Euchariſtiam vero ſumere non jubet, niſi diebus Nativitatis Domini, Paſchatis, & Pentecoſtes. Concilium Toletanum XII. Can. V. ſtatuit quidem, ut Sacerdos communicet, quoties Sacrificium offert; ſed Communionem plebi non imperat.

Denique Conc. Trident. Seſs. XXII. cap. VI. Propoſitionem noſtram Fidei Catholicæ dogma eſſe confirmat. *Optaret quidem* (inquit) *ſacroſancta Synodus, ut in ſingulis Miſſis Fideles adſtantes, non ſolum ſpirituali affectu, ſed Sacramentali etiam Euchariſtiæ participatione communicarent, quo ad eos Sanctiſſimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret; nec tamen ſi id non ſemper fiat, propterea Miſſas illas, in*

quibus ſolus Sacerdos ſacramentaliter communicat, ut privatas, & illicitas damnat, ſed probat, atque adeo commendat: ſiquidem illæ quoque Miſſæ vere communes cenſeri debent; partim, quod in iis populus ſpiritualiter communicet; partim vero, quod a publico Eccleſiæ Miniſtro non pro ſe tantum, ſed pro omnibus Fidelibus, qui ad Corpus Chriſti pertinent, celebrentur.

Et Can. VIII. *Si quis dixerit, Miſſas, in quibus ſolus Sacerdos ſacramentaliter communicat, illicitas eſſe, ideoque abrogandas; Anathema ſit.*

Hæreticorum contra Miſſas privatas argumenta ſolvuntur.

Objiciunt Hæretici, Chriſtum, cum Cœnam Dominicam inſtituit, Euchariſtiam omnibus, qui aderant diſtribuiſſe, idque deinceps fieri mandaſſe his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem:* Miſſas igitur privatas, in quibus ſolus Sacerdos communicat, Inſtitutioni Chriſti repugnare.

Reſpondetur, non quicquid Chriſtus inſtituendo Euchariſtiæ Sacramentum, & Sacrificium fecit, a Sacerdotibus fieri debere; alioqui nonniſi ſub noctem poſt cœnam, duodecim tantum præſentibus, ac menſæ aſſidentibus, mulieribuſque excluſis celebrari deberet: ſed ſic inſtituiſſe Chriſtum, ut Sacerdos conſecrans primus de Sacrificio participet, ac deinde aliis, ſi qui præſentes ſint, & petant, exemplo Chriſti eroget. Non autem juſſit Chriſtus, ut ſi præter Miniſtrum nemo alius adſit, aut ſi adſtantium nemo Communionem petat, Sacerdos a Sacrificii oblatione abſtineat. Quædam enim ad Sacrificii

Miſſæ privatæ.

ſubſtantiam pertinent, quæ Dominus noſter perpetua imitatione obſervanda Eccleſiæ ſuæ tradidit: ſcilicet gratias agere, benedicere, conſecrare, offerre, Sacerdotem ſacrificantem Corpus, & Sanguinem Chriſti ſumere, atque hæc in memoriam Paſſionis ejus peragere. Alia, quæ pro temporis, & loci tantum circumſtantiis ab eo facta ſunt, ut diſpenſare aliis præſentibus, iiſque ſedentibus, poſt cœnam, & ſub utraque ſpecie, a Fidelibus fieri non mandavit; immo quædam non eſſe imitanda per Eccleſiam ſuam declaravit.

Objiciunt ſecundo, Apoſtolum I. ad *Corinthios* XI. cœnam Dominicam privatæ opponere, cum ait: *Hoc non eſt Cœnam Dominicam manducare. Unuſquiſque enim ſuam cœnam præſumit ad manducandum.* In quem locum *S. Jo: Chryſoſtomus* ita ſcribit: *Quod Dominicum eſt, privatum fecerant. Cœna enim Domini debet eſſe communis.*

Reſpondetur, Apoſtolum, & *S. Jo: Chryſoſtomum* hic Cœnæ Dominicæ nomine celebrationem, aut ſumptionem Euchariſtiæ non intellexiſſe, quæ pauperibus æque ac divitibus a Miniſtris Eccleſiæ diſpenſabatur: ſed convivium ad imitationem Cœnæ Domini poſt ſacra Myſteria celebrari ſolitum a primis Chriſtianis, quod vocabant *Agapen*, quaſi ſymbolum Charitatis. Ad hujus autem convivii Communionem, cum divites amicos dumtaxat ejusdem ſortis, non autem pauperes invitarent, merito illos reprehendit Apoſtolus, quod Dominicam Cœnam non imitarentur, quam Chriſtus cum Diſcipulis pauperibus communem habuit; ſed privatam facerent, excluſis, aut non expectatis pauperibus. Atque de hujuſmodi conviviis agi, ex Apoſtoli verbis evidens eſt. *Unuſquiſque* (inquit) *præſumit cœnam ſuam ad manducandum. Et alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt. Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? Aut Eccleſiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo.*

Objiciunt tertio, Canonem nonum Apoſtolorum, & Canonem II. Antiocheni Concilii, & Can. *Peracta* Diſt. II. *De Conſecratione*, necnon verba Diaconi intra Miſſarum ſolemnia olim clamare ſoliti. *Si quis non communicat, det locum*, ut legitur apud *S. Gregorium* Lib. II. *Dialogorum*, cap. 22. Ex his enim conſtat, ſacris Myſteriis excluſos fuiſſe omnes, qui non communicarent, ac proinde nullam Miſſam abſque Communione circumſtantium fuiſſe celebratam.

Reſpondetur, ex his nihil colligi poſſe adverſus Miſſas privatas; ſiquidem illi Canones, etſi Communionem Fidelibus, qui adſunt Sacrificio, præcipere ſuppo-

nan-

nantur, non tamen præcipiunt Sacerdotibus, ut a Sacrificii Oblatione abstineant cum nullus adest communicaturus. Canon nonus ex iis, qui falso Apostolici nuncupantur, eos perstringit, *Qui Ecclesiam ingrediuntur, & Scripturas audiunt, neque in precatione, & sacra Communione permanent*; id est, qui dum celebratur Sacrificium, ad finem usque sacræ Liturgiæ non permanent, ut explicant *Balsamon*, *Zonaras*, & *Aristæus*.

Præterea, Canon VIII. Clericos adstantes Oblationi a communione dispensari posse ob causam legitimam significat: Communionem itaque Cleri, & multo minus populi adstantis, necessariam non esse agnoverunt horum Canonum Auctores ad substantiam sacrificii. En verba Canonis: *Si quis Episcopus, Presbyter, vel Diaconus, vel ex Sacerdotali catalogo, facta Oblatione, non communicaverit, causam dicat, & si probabilis fuerit, veniam consequatur: sin vero minus, segregetur, ut qui populo offensionis causa sit, & suspicionem dederit adversus eum, qui obtulit, tamquam non digne obtulerit.* Missæ privatæ.

Canon. II. Concilii Antiocheni damnat eos dumtaxat, *Qui sanctam Eucharistiæ participationem propter aliquam insolentiam aversantur*, sive *Qui pro quadam intemperantia se a perceptione Sanctæ Communionis avertunt* (ut vertit Dionysius Exiguus.) Non autem eos, qui ob causam legitimam a Communione abstinerent, quamvis sacris Mysteriis interessent. Volebat enim Ecclesia, ut saltem graviori aliquo crimine sese indignos Communione non præberent Fideles.

Canon *Peracta*, de Laicis non loquitur, sed de Clericis, qui Episcopo majorum Solemnitatum diebus celebranti ministrant ad Altare. Ita vulgo explicant Juris Canonici Interpretes: & huic Capiti præfixa legitur hæc epigraphe, *Ecclesiasticis liminibus careat Minister, qui post Consecrationem communicare contemnit.* Sic Apostolos statuisse, & Sanctam Romanam tenere Ecclesiam, ait Canon, octavum Apostolorum Canonem mox laudatum indicans, qui de Clericis est, non de Laicis. Denique ex supposititia Epistola *Anacleti* Papæ sumptum est istud Caput.

Solemnia Diaconi verba clamantis, *Si quis non communicat, det locum*, Catechumenis, Infidelibus, Excommunicatis, publice Pœnitentibus, omnibus, quibus Eucharistiam sumere non licebat, denunciabant, ut ex Ecclesia post Evangelium, & Sermonem ante Missam Fidelium exirent: non vero omnes Fideles, qui ad Communionem accessuri non essent, ejiciebant ab Ecclesia. Primis certe Ecclesiæ Sæculis, Pœnitentes, qui publicæ Pœnitentiæ gradus omnes, sive stationes percurrerant, laboresque subierant Flentium, Audientium, Substratorum; cum ad quartam, & postremam pervenerant, cui *Consistentiæ* nomen, permiscebantur cum Fidelibus, nec tamen statim Eucharistiæ Communione donabantur. In ea statione mulieres occulti adulterii reas stare permisit Ecclesia, ne scelus illarum vulgaretur, si ad inferiores luctuosæ Pœnitentiæ gradus viderentur detrusæ, aut gravissima suspicio maritos impatientes infamiæ ad mortem illis inferendam compelleret. Liberum igitur erat Fidelibus ceteris, quibuscum in Ecclesia orabant, ad Communionem accedere, vel ab ea abstinere.

Objiciunt hæc *S. Jo: Chrysostomi* verba, *Frustra habetur Oblatio, frustra adstamus ad Altare, nemo est, qui participet.*

Respondetur; frustra fuisse celebratum Sacrificium spectato fine secundario cum nullus participaret, siquidem ex Ecclesiæ intentione, ac desiderio consecratur Eucharistia non solum ut Sacrificium, sed ut Sacramentum; non ad celebrantis dumtaxat Sacerdotis, sed etiam Fidelis populi spiritualem refectionem: verum non frustra fuisse, spectato fine primario, qui est Dei cultus, honor, laus, & erga peccatores propitiatio. Hunc namque finem obtineri posse agnovit *S Jo: Chrysostomus*, quamvis nemo præter Celebrantem communicaret. Unde a Liturgiæ celebratione propterea non abstinuit, adeoque Missas privatas inutiles non existimavit.

Missę privatę.

Objiciunt, *S. Franciscum* in Epistola ad sui Ordinis Sacerdotes, ipsos monuisse, & hortatum fuisse, *Ut una tantum Missa celebretur in die: secundum formam Romanæ Ecclesiæ: si vero in loco plures fuerint Sacerdotes, sit per amorem charitatis alter contentus audita celebratione Sacerdotis alterius.*

Apud FF. Minores, & Carthusianos, in Sanctorum istorum Ordinum exordiis una tantum Missa per dies singulos celebrabatur, cui Fratres omnes intererant.

Respondetur, *S. Franciscum*, qua humilitate a Sacerdotii susceptione ipse abstinuit, eadem hortari suos, ne quotidie celebrent. Quod vero ait, secundum formam Romanæ Ecclesiæ, ad unicam celebrationem trahendum non est: optime enim noverat plures Missas Romæ quotidie in Ecclesiis, quibus plures adscripti erant Sacerdotes, celebrari: sed intelligi debet de Ritu in ipsa celebratione servando. Sicut enim in Regula præcepit ut Fratres Officium secundum morem Ecclesię Romanæ recitarent: ita hic monet, ut secundum formam ejusdem Ecclesiæ Missas celebrent. Tum humilitatis causa, & ne Sacerdotes ex frequenti celebratione tepidiores forte fiant, minorique reverentia, ac præparatione quam par est, Ministerium exerceant Angelis ipsis formidandum, hortatur, ut unica Missa, cui omnes interfint, contenti, a Sacro faciendo reliqui abstineant. Quia vero sciebat id esse contra communem, & receptum in Ecclesia morem, sola exhortatione usus est, non præcepto. Ob eamdem rationem Carthusiani, & alii quidam Monachi, unam tantum Missam, ad quam omnes conveniebant, solis diebus Dominicis, & Festis antiquitus celebrabant: quod de Carthusianis quidem testantur *Petrus* Cluniacensis Abbas lib. II. *De Miraculis*, cap. XXVIII. *Guibertus* Abbas Novigentinus Lib. I. De Vita sua, cap. XI. & *Petrus Blesensis* Epist. 86. Hunc tamen usum Romanæ Ecclesiæ fuisse, nullibi legimus: immo ex Epistola *Innocentii I.* ad *Exuperium* Tolosanum Episcopum contrarium colligitur. Ideo enim a Sacerdotibus servandam pudicitiam docet, quia non præterit dies, qua a Sacrificiis Divinis vacent. Ravennæ eamdem viguisse, ac Romę disciplinam, verisimile est: at quotidie oblatum fuisse in Ecclesia Ravennate incruentum Sacrificium, *S. Petrus Chrysologus* testis est Serm v. *Hic est* (inquit) *vitulus, qui in epulum nostrum quotidie, ac jugiter immolatur*. Quamvis variam fuisse consuetudinem Ecclesiarum in hoc disciplinæ capite *S. Augustinus* testetur Tractatu XXVI. in Joannem, & Epist. LIV. alias CXVIII. ad *Januarium*; alicubi scilicet nullum diem intermitti, quo non offeratur; alicubi Sabbato tantum, & Dominico, alibi tantum Dominico: in Africa tamen Sacrificium Corporis Christi quotidie fuisse oblatum, colligitur ex Epistola illius ad *Bonifacium* Episcopum supra laudata. *Nonne* (inquit) *semel immolatus est Christus in se ipso? Et tamen in Sacramento non solum per omnes Paschæ Solemnitates, sed omni die populis immolatur*. Ac *S. Cypriani* tempore jam in more erat quotidiani Sacrificii Oblatio, ut constat ex ejus Epist. LIV. ad *S. Cornelium*, in qua ita scribit: *Episcopatus nostri honor grandis, & gloria est pacem dedisse Martyribus, ut Sacerdotes, qui Sacrificia Dei quotidie celebramus, hostias Deo, & victimas præparemus*.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

Missam nemine adstante, & respondente celebrare non licet, sed unus saltem Minister adesse debet, qui Sacerdoti respondeat.

De Missę Ministris,

Missas enim hujusmodi Concilia prohibuerunt, scilicet Concilium Moguntinum sub *Leone III.* Can. XLIII. *Nullus* (inquit) *Presbyter, ut nobis videtur, solus Missam cantare valet recte. Quomodo enim dicet*, Dominus vobiscum, & Sursum corda *admonebit habere, & alia multa his similia, cum alius nemo cum eo sit?*

Missę solitarię improbatę ab Ecclesia.

Synodus Parisiensis sub *Gregorio IV.* Lib. I. cap. XLVIII. *Irrepsit in plerisque locis partim incuria, partim avaritia reprehensibilis usus, & congrua emendatione dignus, eo quod nonnulli Presbyterorum sine Ministris Missarum solemnia frequentent. Unde conveniendus, immo interrogandus nobis videtur hujusmodi Corporis, & Sanguinis Domini solitarius Consecrator, quibus dicit*, Dominus vobiscum,

cum, & *a quo illi reſpondetur*, Et cum ſpiritu tuo: *vel pro quibus ſupplicando Domino inter cetera*, Memento, Domine, & omnium circumſtantium, *cum nullus circumſtet, dicit. Quæ conſuetudo quia Apoſtolicæ, & Eccleſiaſticę Auctoritati refragatur, & tanto Myſterio quamdam dehonorationem irrogare videtur, omnibus nobis in commune viſum eſt, ut deinceps hujuſcemodi uſus inhibeatur, provideatque unuſquiſque Epiſcoporum, ne in ſua Parochia quiſquam Presbyterorum Miſſam ſolus celebrare præſumat.*

Concilium Nannetenſe, apud *Ivonem Carnotenſem* P. III. cap. LXX. eumdem abuſum prohibet. *Definivit ſanctum Concilium, ut nullus Presbyter ſolus præſumat Miſſam celebrare. Cui etenim dicit*, Dominus vobiſcum, Surſum corda, *aut*, Gratias agamus Domino Deo noſtro, *cum nullus ſit, qui reſpondeat? Aut in Canone*, Et omnium circumſtantium, *cum nemo adſit? Aut quem invitat ad orationem, cum dicit*, Oremus, *cum nullus ſit, qui ſecum oret? Aut ergo iſta penitus reticenda ſunt, & non ſolum non erit perfectum Sacrificium, verum etiam incurret, quiſque eſt ille, illam terribilem ſententiam*, Si quis tulerit de hoc, tollat Deus partem ejus de Libro vitæ: *Aut ſi hæc muris, & parietibus inſuſurraverit, ridiculoſum erit. Quapropter illa periculoſa ſuperſtitio maxime a Monaſteriis Monachorum exterminanda eſt. Provideant autem Prælati, ut Presbyteri in Cœnobiis, & in aliis Eccleſiis cooperatores habeant in celebratione Miſſarum. Si quis hæc tranſgreſſus fuerit, ab Officio ſuſpendatur.* De Miſſæ Miniſtris.

REGULA II.

Præter Clericum, aut idoneum Laicum miniſtrantem, plures adeſſe Sacrificio minime neceſſe eſt.

FUerunt aliqui plus æquo meticuloſi, qui ne mendacii rei fierent, ſi ad unum ſolum præſentem plurales ſalutationes dirigerent, a Sacrificii Oblatione abſtinebant, niſi præter Clericum miniſtrantem unus ſaltem præſens adeſſet, ut vere poſſet Celebrans duobus adſtantibus dicere, *Dominus vobiſcum*, & *Orate fratres*. Extat ea de re Canon apud *Gratianum* Diſt. 1. *De Conſecratione* cap. LXI. ſub *Soteris* Papæ nomine, qui ab aliis *Anacleto* tribuitur. *Hoc quoque ſtatutum eſt* (inquit) *ut nullus Presbyterorum Miſſarum ſolemnia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus, ſibique reſpondentibus ipſe tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur* Dominus vobiſcum, *& illud in Secretis*, Orate pro me, *aptiſſime convenit, ut illius reſpondeatur ſalutationi.* Idem ſancitum fuit in Conc. Colonienſi, p. II. cap. XVIII. Verum hi Canones, quid ſit conveniens, declarant, non quid neceſſarium: & nullius roboris eſt cap. *Hoc quoque*, ex ſuppoſita *Soteris*, vel *Anacleti* Epiſtola compactum.

REGULA III.

Eremitis perpetuo incluſis permitti poteſt, ut ſoli ſine reſpondente Miſſam celebrent.

ID aliquando conceſſum a Romano Pontifice, refert doctiſſimus Cardinalis *Bona*, Lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, cap. XIII. idque confirmat Gloſſa ad laudatum *Gratiani* Caput. Id apud Monachos olim toleratum, vel ipſis ex indulgentia conceſſum, ſcribunt *Odo Cameracenſis* in Expoſitione Canonis, & *Stephanus Eduenſis* Lib. *De Sacramento Altaris*, cap. XIII. Nec id a ratione videbatur alienum, ut quis ſolus diceret, *Dominus vobiſcum*: nam his verbis ſe Eccleſiam ſalutare ajebant, quæ eſt una in multis, & tota in ſingulis, ut oſtendit etiam *Petrus Damiani* in Opuſculo ad *Leonem Incluſum*, quod inſcripſit, *Dominus vobiſcum*. Quod ſi Sacerdos, cum ſolus recitat nocturnas, & diurnas preces, omnia pluraliter profert, quæ plurali numero enunciantur in Divinis Officiis, dicit enim, *Venite, adoremus, Oremus, Benedicamus*, cum nemo illic ſit, qui cum ipſo adoret, precetur, benedicat; non repugnat rationi, ut Sacerdos abſque Miniſtro, & circumſtantibus celebrans dicat, *Dominus vobiſcum*, aut omnes circumſtantes Deo commendet, quia hæc verba Fideles omnes ſpectant, *Qui adſiſtunt quaſi præſentes, fide, & charitate Sacramentis* De Miniſtris Miſſæ reſpondentibus.

mentis communicantes, ut loquitur *Stephanus Eduenſis*. Verumtamen id ne Inclusis quidem Eremitis licet absque Sedis Apostolicæ licentia. Ut enim decrevit *Alexander III.* cap. *Proposuit*, Extra, *De Filiis Presbyterorum*, solus Presbyter Missarum solemnia sine Ministri suffragio celebrare non potest.

REGULA IV.

Missæ Minister vir esse debet, non fœmina, etiam Sanctimonialis.

ID enim Canonibus vetitum est. Ita Laodicenum Concilium, Can. XLIV. *Non oportet mulierem ad Altare ingredi*. Ita *Gelasius I.* Epist. IX. ad Episcopos Lucaniæ, cap. 26. *Impatienter audivimus tantum divinarum rerum subiisse despectum, ut fœminæ sacris Altaribus ministrare ferantur; & cuncta, quæ non nisi virorum famulatui deputata sunt, sexum, cui non competit, exhibere*. Concilium Parisiense VI. Lib. I. cap. XLV. *Quædam nostrorum virorum relatu, quædam etiam visu didicimus, in quibusdam Provinciis contra legem divinam, canonicamque institutionem, fœminas sanctis Altaribus se ultro ingerere; sacrataque vasa impudenter contingere, & indumenta Sacerdotalia Presbyteris administrare..... Hoc ergo tam illicitum factum, quia ex toto a Christiana Religione abhorret, ne ulterius fiat, inhibendum est.*

Concilium Nannetense, Can. III. *Hoc secundum auctoritatem Canonum modis omnibus est prohibendum, ut nulla fœmina ad Altare præsumat accedere, aut Presbytero ministrare, aut intra cancellos stare, aut sedere.*

REGULA V.

Maxime decet, omninoque servandum est, cum fieri potest, ut Missæ Minister Clericus sit, superpelliceo indutus, & talari veste.

ITa decreverunt Concilium Mediolanense IV. Aquense anni 1585. Tolosanum 1590. c. VI. Avenionense anni 1594. c. XXII. Narbonense anni 1609. cap. XXIX.

S. Carolus in Concilio Mediolanensi VI. Tit. *Quæ ad Missam pertinent*, addit: *Clericus, qui in Missæ Sacrificio ministrat, dum eam functionem obit, ne preces horarias, neque aliud quidquam de libro, aliove Officio recitet: sed toto intimæ pietatis studio ad ministerium attentus sit, quod tunc pie religioseque exequi debet.*

Synodus Tridentina non vult a Sacerdote Missam celebrari, *Nisi prius, qui intersint, decenter composito corporis habitu declaraverint se mente, ac devoto mentis affectu, non solum corpore adesse.*

S. Carolus in Concilio Mediolanensi IV. p. II. cap. 10. statuit ut *Cum Sacerdos ad Altare accesserit, sacrificium Missæ facturus, Clericus, qui tunc illi ministraturus est, ubi alius non sit, qui tunc hoc officium præstare possit, circumspiciat adstantes, & si quempiam animadverterit marem, vel fœminam incomposito corporis habitu, vel alias cum injuria, vel irreverentia sanctissimi illius sacrificii interesse, moneat graviter.... Missa vero inchoata si quid hujusmodi fiat, hoc idem officium admonendi itidem ille Minister Clericus præstet modeste, & graviter.*

Ex his patet quanta emendatione indigeat ille abusus, quo ad Missæ Ministerium passim admitti solent pueri, aut viliores homines, qui sine ullo pietatis sensu, aut cordis affectu, sine ulla tam sublimis, & sanctæ functionis intelligentia, non attendentes ad ea, quæ dicunt, aut agunt, & quæ a Sacerdote dicuntur, & aguntur, velut psittaci Missæ respondent, velut simiæ ministrant. Sane cum Minister sacrificii Sacerdoti respondens, vices totius populi suppleat, & publici Ecclesiæ Ministri partes agat, indecens, & indignum est tanti Mysterii sanctitate, ut pueri, aut vilissimi homines, habitu sordido, & incomposito, in illius functione ministerii non satis instructi, immodesti, & immorigeri, ad illam admittantur; & quod, ubi Clerici deficiunt, honestiores Laici Missæ celebrationi, quod totius Ecclesiæ summum, & sacerrimum negotium est, ministrare, & Sacerdoti respondere refugiant, & erubescant: quasi ea functio puerorum tantum, aut servorum esset.

REGU-

REGULA VI.

Missarum siccarum celebratio, quamvis aliquando tolerata, permitti tamen non debet.

Missæ siccæ.

MIssa *sicca* dicta est, quæ a Sacerdote sacris vestibus induto, absque Oblatione, Secretis, Canone, Consecratione, & Communione, absque Calice, & hostia celebratur. *Nautica* etiam vocata est, quod in mari, & fluminibus celebrari soleret, in quibus propter motum, & agitationem fluctuum vix potest Sacrificium offerri absque periculo effusionis. In usu erat tempore S. *Ludovici* Regis, quem, cum e transmarina Expeditione in Galliam rediret, Corpus Christi in navi decentissime collocari, atque ibi Officia divina, & Missam, excepto Canone, quotidie celebrari jussisse, refert *Guillelmus De Nangiaco* in ejus Vita. Ejusdem Missæ Ritum describit *Durandus* in Rationali Divinorum Officiorum, Lib. IV. cap. I. Hanc revera siccam esse, sine gratia, & humore confectionis Eucharistiæ, & nihil Fidelibus prodesse, ait *Petrus Cantor* in Verbo Abbreviato, cap. XXIX. Adversus illam acriter declamat *Estius* magni nominis Theologus Oratione XIII. Theologica. *Joannes Echius* vocat irrisionem Dei, & illusionem Christi. Illius usum esse prorsus illicitum, quia continet falsitatem in facto, & in verbo, scribit *Silvius*: in facto, quia Sacerdos simulat omnia, quæ sunt celebrantis; nec tamen celebrat, aut Sacrificium offert: in verbo, quia recitantur Orationes, quæ promittunt Sacrificium, & aguntur postea gratiæ, quasi illud oblatum, ac sumptum esset. De ipsa scribit pius, & eruditus Cardinalis *Bona* Lib. I. *Rerum Liturgicarum*, cap. XV. *Missa sicca ab indiscreta, & privata quorumdam devotione duxit originem, cui nimium indulgentes fuerunt Sacerdotes. Larva est, & simulatio quædam veræ Missæ, sicca procul dubio, & jejuna, utpote carens non solum Consecratione, sed etiam sumptione Corporis Christi, similis cœnæ ligneæ, & lapideæ, quam Lampridius, & alii referunt convivis suis Heliogabalum exhibuisse.* Has in Belgio abrogavit Synodus Cameracensis II. Tit. III. c. VII. & Synodus Yprensis *Martini Rythovii* Tit. XV. cap. X. alibi Episcoporum vigilantia. Sed multo ante vetitæ fuerant a Concilio Parisiensi anno 1212. Canone XI.

REGULA VII.

Missæ Sacrificium privatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad divinum tantum cultum dedicata Oratoria, ab Ordinariis designanda, & visitanda, a sæcularibus, aut Regularibus Sacerdotibus quibuscumque peragi non debet.

Missa ubi celebranda?

ITa statuit Concilium Tridentinum Sess. XXII. A *Constantini* tamen temporibus obtinuit consuetudo, ut in Castris rite, ac licite celebretur in Altari portatili. Possunt etiam Episcopi licentiam concedere celebrandi Missam in Capellis, & Oratoriis domus privatæ, ob gravem necessitatem, vel justam causam: neque hanc ipsis potestatem Can. *Concedimus*, & Can. *Missarum*, Dist. *De Consecratione*, olim attributam, sacra Synodus abstulit, cum solos abusus in celebratione Missarum occurrentes prohibere voluerit, & de communi dumtaxat celebrandi modo statuerit, neque excluserit exceptiones jure communi licitas, ut probat *Barbosa* Lib. *De Officio, & Potestate Episcopi*, P. II. Allegatione 23. Causę justitiam explicat Concilium Londinense anni 1342. Can. I. hanc licentiam aliis concedi vetans, quam Magnatibus, seu Nobilibus moram facientibus in locis ab Ecclesia Parochiali notabiliter distantibus, aut notorie debilibus, vel infirmis, alias irritam decernens, & inanem.

Quibus conditionibus concedi possit ab Episcopis facultas celebrandi in domesticis Oratoriis?

Ea de re ita statuit Concilium Mediolanense I. sub *S. Carolo Borromæo*, P. II. *Oratoriorum autem ædificationem, aut usum, ne facile, sed magna de causa permittant Episcopi. In eis autem designandis, vel probandis hæc servent. Ne sint in interiorum ædium partibus, in quibus Domini, vel familia frequentius versentur; sed commodo, & honesto loco, a cubiculis, tricliniis, & aula separato, ad templi*

formam, & regulam propius accedant. Nec ita angusta sint, ut qui Missam audierint ad ostium, aut fenestram stare cogantur, aut denique ibi sacris interesse, ubi profanum aliquod exerceatur: quod fieri omnino prohibemus. Cum autem id permissum fuerit, is eo rarius utatur, ne distracti homines illa commoditate, Ecclesiam Dei minus frequentent; quod exemplo etiam noceat aliis.

Missa ubi celebranda?

Concilium Mediolanense IV. P. II. *Episcopus omnibus Missam in Oratorio privato celebrandi facultatibus hactenus concessis certos limites, modumque præfiniat; ita ut præter causas, quas magnas, & urgentes is judicaverit, in ipsis privatis Oratoriis Missam celebrare ex facultatibus illis deinceps non liceat, nisi hoc fuerit a Sede Apostolica indultum.*

Excipiendæ sunt in hujusmodi concessionibus Majores Solemnitates, secundum Canonem XXI. Concilii Agathensis: ex quo desumptus est Can. *Si quis*, Dist. I. *De Consecratione*, cujus hæc sunt verba: *Si quis etiam extra Parochias, in quibus legitimus est, ordinariusque conventus, Oratorium in agro habere voluerit; reliquis Festivitatibus, ut ibi Missas teneat, propter fatigationem familiæ, justa ordinatione permittimus: Pascha vero, Natale Domini, Epiphaniam, Ascensionem Domini, Pentecosten, & Natale S. Jo: Baptistæ, vel si qui maximi dies in Festivitatibus habentur, nonnisi in Civitatibus, aut in Parochiis teneant. Clerici vero, si qui in Festivitatibus, quas supra diximus, nisi jubente, aut permittente Episcopo, Missas facere, aut tenere voluerint, a Communione pellantur.* Excipienda quoque Solemnitas Corporis Christi, Assumptio Beatæ Mariæ Virginis, & Festum omnium Sanctorum. Hæc denique conditio in hujusmodi concessionibus apponitur, ut alii, præter quam servitio personæ, cujus intuitu Oratorium conceditur, necessarii, ibidem audientes Missam, ab obligatione audiendi eam in Ecclesia per hoc non liberentur. Quod in his facultatibus construendi Oratoria, ex stylo Romanę Curiæ apponi consuevit (inquit *Barbosa*) vel his verbis exprimi solet, *Salvo jure Parochiali*, ut habent Statuta *Hugonis* Parisiensis Episcopi, anno MCCCXXVI. edita, & Concilium Mediolanense IV. Concilium apud Castrum Gonterii anno 1336. Canone X. sex Dominicas excipit, in quibus per nullum poterit in Capellis hujusmodi celebrari, nisi per Rectorem Parochialis Ecclesiæ, vel ejus Capellanum.

REGULA VIII.

Missas in Capellis, & Oratoriis privatis ex Dispensatione Sedis Apostolicæ non licet celebrare, nisi Dispensationis Litteris ab Episcopo visis, recognitis, & approbatis.

DIspensationes enim contra Ecclesiæ ordinem, & Episcoporum jura Sedes Apostolica concedere non solet, nec intendit, ut constat ex cap. *Cum Capella*, Extra *De Privilegiis*, ex cap. *Cum plantare*, ibidem, ex cap. *Venerabili*, Extra. *De Verborum significatione*, & ex Concilio Tridentino Sess. XXIV. *De Reformatione* cap. XI. Eamque semper conditionem supponit Summus Pontifex in gratiarum hujusmodi concessione, *Si preces veritate nitantur*. Hinc Synodus Carnotensis anno 1526. ea de re ita statuit: *Antiquum a nostris Prædecessoribus editum Statutum innovantes, interdicimus omnes, & singullas Capellas nostræ Diœcesis, quæ non habent Capellanum fundatum, & in eis Beneficiatum. Et in his scriptis suspendimus omnes, & singulos Presbyteros, qui in dictis Capellis celebraverint, nisi de assensu nostro, aut super hoc sint privilegiati a Sede Apostolica. Privilegiati autem super hoc Nobis, vel Officiali nostro exhibeant Privilegia sua infra mensem a tempore notitiæ hujus renovati Statuti.*

Concilium Senonense sub *Antonio* Cardinali *A Prato*, 1528. ita decrevit: *Non liceat in Oratoriis privatis quæ in domibus privatorum interdum habentur, Missas celebrare prætextu Dispensationis Sedis Apostolicæ, nisi prius visis ab Episcopo, recognitis, & approbatis dictis litteris Dispensationis,*

Syno-

Synodus Pariſienſis anno 1557. *Nullus in privatis ædibus, vel Oratoriis, Diſpenſationis cujuſdam prætextu Sacra celebrare præſumat, abſque dicta Diſpenſatione viſa, & approbata per Nos, vel commiſſos noſtros.*

REGULA IX.

Miſſis privatis celebrandis hic modus, & ordo ab Epiſcopis, Eccleſiarum Rectoribus, aliiſque Superioribus ſtatui debet diebus Dominicis, Feſtiſque Majoribus, ut earum celebratione, & auditione Populus Chriſtianus a Miſſa Parochiali audienda non diſtrahatur.

ITa ſanxerunt Synodus Lingonenſis ſub *Joanne d'Amboiſe* anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo primo; Senonenſis, anno milleſimo quingenteſimo vigeſimo quarto; Carnotenſis anno milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſexto; Pariſienſis anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſeptimo; Concilium Rothomagenſe anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo primo; Burdigalenſe anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſecundo; Bituricenſe anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto.

REGULA X.

Fideles diebus Dominicis, & Majoribus Feſtis Parochiam frequentare, Solemne Sacrum, & verbum Dei in ea audire tenentur.

SIc enim ſtatuit Concilium Tridentinum Seſſ. XXII. in Decreto de obſervandis, & evitandis in celebratione Miſſæ: *Ordinarii locorum Epiſcopi moneant populum, ut frequenter ad ſuas Parochias, ſaltem diebus Dominicis, & Majoribus Feſtis accedant.* Et Seſs. XXIV. De Reformatione, cap. IV. *Moneat Epiſcopus Populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commode id fieri poteſt, ad audiendum verbum Dei.* Et cap. VII. *Epiſcopi curabunt, ut Parochi inter Miſſarum ſolemnia, aut Divinorum Celebrationem, ſacra Eloquia, & ſalutis Monita vernacula lingua, ſingulis diebus feſtis, vel ſolemnibus explanent, eademque in omnium cordibus poſtpoſitis inutilibus quæſtionibus, inſerere, atque eos in Lege Domini erudire ſtudeant.*

Sixtus IV. cap. *Vices illius*, Tit. *De Tregua, & Pace*, Extravag. Commun. Lib. I. vetat, *Ne Fratres Mendicantes prædicent, Populos Parochianos non teneri audire Miſſam in eorum Parochiis diebus Feſtivis, & Dominicis, cum Jure ſit cautum, illis diebus Parochianos teneri audire Miſſam in eorum Parochiali Eccleſia: niſi forſan ex honeſta cauſa ab ipſa Eccleſia ſe abſentarent.*

Miſſa Parochialis.

Ea obligatio ex antiquioribus Canonibus, & Statutis Synodalibus confirmatur; ſcilicet Concilio Sardicenſi Can. XIV. *Memini* (inquit *Oſius*) *in ſuperiore Concilio Fratres noſtros conſtituiſſe, ut ſi quis Laicus in ea, in qua commoratur, Civitate, tres Dominicos dies, id eſt, per tres ſeptimanas, non celebraſſet conventum, Communione privaretur. Si ergo hæc circa Laicos conſtituta ſunt, multo magis Epiſcopo nec licet, nec decet, ſi nulla ſit tam gravis neceſſitas, quæ detineat, ut amplius a ſupraſcripto tempore abſens ſit ab Eccleſia ſua.*

Ex Concilio Nannetenſi Can. I. decernente, *Ut Dominicis, & Feſtis diebus Presbyteri, antequam Miſſas celebrent, plebem interrogent, ſi alterius Parochianus in Eccleſia ſit, qui proprio contempto Presbytero, ibi Miſſam velit audire. Quem ſi invenerint, ſtatim ab Eccleſia ejiciant, & ad ſuam Parochiam redire compellant.* Et Can. II. *Nullus Presbyter alterius Parochianum, niſi in itinere fuerit, vel Placitum ibi habuerit, ad Miſſam recipiat.*

Ex *Theodulfo* Aurelianenſi Epiſcopo in Capitulari ad Diœceſis ſuæ Presbyteros, cap. XLVI. *Admonendus eſt Populus, ut ante publicum peractum Officium ad cibum non accedat, & omnes ad ſanctam Matrem Eccleſiam Miſſarum ſolemnia, & prædicationem audituri conveniant, & Sacerdotes per Oratoria nequaquam Miſſas niſi tam cito ante ſecundam horam celebrent, ut populus a publicis Solemnitatibus non abſtrahatur; ſed ſive Sacerdotes, qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe*

ſunt,

ſunt, ſive populus, in unum ad publicam Miſſarum celebrationem conveniant, exceptis Deo ſacratis fœminis, quibus mos eſt ad publicum non egredi, ſed clauſtris Monaſterii contineri.

Ex *Galonis* S. R. E. Cardinalis, & Sedis Apoſtolicæ Legati Conſtitutionibus anno MCCXL. *Præcipitur, quod Presbyteri Parochianos ſuos, qui tribus Dominicis continuis ſe ab Eccleſia abſentaverint ſine cauſa juſta, & neceſſaria, interdicant, & ad Epiſcopum mittant interdictos.*

Ex Statutis Synodalibus Eccleſiæ Rothomagenſis anno MCCCXLIV. *Parochianus exiſtens in Parochia, ſi tribus diebus Dominicis continuis ad Miſſam non venerit, excommunicetur, & ſic frequenter in Eccleſiis publicetur. Item inquirat ſpecialiter a Pœnitentibus Parochianis, ſi venerint diebus Dominicis, & feſtivis ad ſuam Matrem Eccleſiam Parochialem, cum ad hoc teneantur tam de jure divino, quam humano, tam naturali, quam poſitivo: & quod non ſint deterioris devotionis, quam Judæi, & Saraceni, qui in ſuis Solemnitatibus Sabbatinis in ſuis conveniunt Sinagogis. Quod ſi non venerint, prout tenentur, ipſam taliter in proſperitate contemnendo, debent merito formidare, ne ipſa ſua Parochialis Eccleſia ipſos, vel ſuos liberos deſpiciat in adverſitate, utpote in ſuis infirmitatibus, vel in morte.*

Ex Synodo Senonenſi anni milleſimi quingenteſimi vigeſimi quarti; Carnotenſi anni milleſimi quingenteſimi vigeſimi ſexti; Pariſienſi anni milleſimi quingenteſimi quinquageſimi ſeptimi, quæ Promotoribus Epiſcopalis Fori denunciari jubent Parochianos, qui tribus diebus Dominicis continuis ſine cauſa juſta, & legitimo impedimento Miſſæ Parochiali defuerint.

Ex Concilio Narbonenſi anni 1551. Can. XXXVI. *Præcipimus* (inquit) *Parochis omnibus, eorumque vicem gerentibus, e ſuggeſtu, ſive Trono Parochianos monere, Excommunicationis pœnam illis minitantes, ut unuſquiſque ad Miſſam Parochialem veniat, diebus præſertim Dominicis; & domeſticos omnes ducat.*

Ex Concilio Rotomagenſi anno 1581. Tit. *De Curatorum, & Parochianorum Officiis*, Num. XXIII. *Quoniam* (inquit) *videmus multos adduci ad præceptorum Eccleſiæ, & Miniſtrorum ejuſdem contemptum, non facile admittantur fundationes, & erectiones Capellarum, & Fraternitatum in quibus ordinatur celebratio Miſſæ Dominico die, ea potiſſimum hora, qua populus univerſus convenire debet ad audienda divina præcepta Dei, & Eccleſiæ. In Miſſis vero Charitatum, atque aliarum Fraternitatum ab antiquo eo die conſtitutarum, nec Aqua, nec Panis benedicantur: & inter illarum Miſſarum ſolemnia moneantur non eſſe prætermittendas Miſſas Parochiales propter aſſiſtentiam in ea Miſſa, quæ ex devotione, & conſilio celebratur. Quiſquis vero Presbyter in alia Miſſa, quam Parœciali, Aquam, & Panem benedixerit, ſit ſuſpenſus a Divinis.*

Ex Concilio Burdigalenſi anni MDLXXXIII. cap. V. *Vetus etiam illud Decretum identidem denuntient, quo propoſita Excommunicationis pœna præcipitur, ne quis tribus continuis Dominicis a Parochialis Miſſæ celebratione abſit. Quod ut accuratius adhuc obſervetur, ſciſcitentur Confeſſarii a Pœnitentibus, an huic officio ſatisfecerint: & peccati gravitatem, ut ab eo in poſterum arceantur, ipſis proponant.*

Miſſa Parochialis.

Ex Concilio Turonenſi anni MDLXXXIII. cap. XV. *Sanctorum Patrum* (inquit) *antiqua Decreta renovantes, omnibus, & ſingulis Chriſti Fidelibus, ſuis Miſſis Parœcialibus, & aliis ſuarum Parœciarum Divinis Officiis, ſingulis diebus Dominicis, & feſtivis intereſſe, diſtricte præcipimus: a quibus ſi per tres dies Dominicos continue ſequentes illos abeſſe contingat, niſi legitimo impedimento retineantur, pœnas a ſacris Canonibus indictas incurrere declaramus quod illis ſui Rectoris, & Confeſſarii ſæpius inculcare non omittant. Et ne prætextu Divinorum Officiorum, quæ in aliis Eccleſiis, quam Parœcialibus celebrari ſolent, revocari aut diſtrahi poſſint, Majorem Miſſam, & Veſperas in Eccleſiis Cathedralibus, Collegiatis, & Mo-*

& Monasteriis, post Paræciale Officium peractum, tantum debere inchoari decernimus: quod ut fiat commodius, Episcopi, seu eorum Officiales, ipsis Rectoribus, seu Paræcis certas horas, quibus Majorem Missam, & Vesperas in suis Ecclesiis celebrare teneantur, ita præscribant, ut Paræcialibus Divinis peractis, ipsi Paræciani ad Cathedralem, & Collegiatas, aliasque Monasteriorum Ecclesias, ad Divina in his audienda, pro sua devotione se transferre valeant.

Ex Concilio Mediolanensi VI. in quo *S. Carolus* Decreti a Concilio Tridentino editi de Parochiæ frequentatione a Fidelibus, diebus saltem Dominicis, aliisque majorum Solemnitatum, executionem Monitoriis Litteris urget, & ad Missam Parochialem his diebus audiendam amantissime adhortatur, gravissima incommoda, & mala ex hujus officii neglectu oriri docens. *Hinc* (inquit) *in plerisque sæpe fidei Articulorum, & Dei, sanctæque Matris Ecclesiæ præceptorum, quæ ad salutem consequendam Christianum hominem nosse oportet, imperitia; festorum dierum cultus neglectus, debita Christianæ pietatis opera non exculta; non cognita Christiana familiarum institutio; languescens Sacerdotum Parochorum omne officium, eorum aliquis contemptus; sanctissimorum Institutorum, & sacrorum Canonum violatus usus; hinc denique in Ecclesiis Parochialibus instaurandis, ornandis, sartis tectisque habendis cura multis ex partibus neglecta, in illisque nulla, aut pene exigua Ecclesiastica ad Divina Officia obeunda supellex.* Missa Parochialis.

Nec vero quemquam aliquod, quod, vel ex Parochialis Ecclesiæ aliqua distantia, vel ex pluvia, frigore, æstu, temporumve vicissitudine existit incommodum, ab hoc officio deterreat: immo vero ad illud diligentius exequendum, prout in Domino confidimus, se quisque eorum accendat necesse est, qui salutis suæ memores, hujus rei gravitatem, eorum, quæ commemorata sunt, ratione perpendent; quique aliquando secum animo reputabunt, non solum Parochialem Ecclesiam sibi datam esse, in qua primum Baptismo suscepto, Christo Domino renati, aliis Sacramentis aluntur ad perpetuam salutem; sed Parochum etiam Sacerdotem sibi loco parentis esse debere, quem diligant, colant, atque observent; hoc sibi proponentes, illum pro Fidelibus sibi commissis apud Deum internuncium, ac deprecatorem esse, divinæ Legis interpretem, Dispensatorem Mysteriorum Dei, Christianæ vitæ, & morum disciplinæ Magistrum, a quo omne petant pie, rectèque agendi consilium, ac denique Ministrum omnium fere, quæ ad salutem eis necessaria sunt.

Huic autem nostræ Monitioni, etsi omnes pro præcipua salutis suæ cura audientes esse debent, in primis tamen patresfamilias, tuteres, curatores, ludimagistros, ceterosque aliorum moderationi, curationive præfectos cohortamur, divinaque contestatione admonemus, ut de sua, & aliorum, quorum curam gerunt, salute soliciti, primum ipsi hæc paterna Monita amplectantur, tum illos etiam crebris cohortationibus ad illa exequenda inflamment, idque curent, ut non solum Missæ, & divinorum Officiorum tempore illi in Parochialem Ecclesiam conveniant; verum etiam, ut institutas in ea Doctrinæ Christianæ scholas statis illis diebus frequentent.

Ex Comitiis Generalibus Cleri Gallicani habitis annis millesimo sexcentesimo vigesimo quinto, trigesimo quinto, & quadragesimo quinto, quæ Fideles una saltem ex tribus Dominicis Missæ Parochiali adesse teneri, & a Prælatis Ecclesiasticis, ut id officium impleant, cogi posse, declarant: Regularibus prohibitum, ne Fideles concionibus, doctrina, consiliis a Missa Parochiali avertant: & ne Conciones habeant, Supplicationes, solemnes Congregationes, aut publicos Conventus in suis Cœnobiis, quo tempore Missa Parochialis celebratur.

Ex Judicio Censorio Sacræ Facultatis Parisiensis, quæ plurimas inter Propositiones die tertia Febr. 1665, ad se delatas, & damnatas, hanc quoque confixit, ut *Falsam, & Decreto Concilii Tridentini contrariam*, quæ his verbis expressa erat: *Populus Christianus vi Tridentini Concilii cogi non potest per Censu-* Propositiones damnatæ.

ram,

ram, & pœnam Ecclesiasticam, ut Dominicis diebus Missam Parochialem audiat.

Clerus etiam Gallicanus in generali Conventu anni 1700. sequentes Propositiones damnavit.

Nullus in foro conscientiæ Parochiæ suæ interesse tenetur, nec ad audiendum verbum Dei, divinam Legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in Catechesibus annunciantur, & docentur.

Talem Legem in hac materia nec Episcopi, nec Concilia Provinciarum, nec Nationum sancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Ecclesiasticis Censuris mulctare possunt.

Plebs virtute Concilii Tridentini cogi non potest Censuris, & pœnis Ecclesiasticis, ut eat ad suam Parochiam ad audiendam Missam (Parochialem scilicet.)

De his autem Propositionibus Reverendissimus, & Illustrissimus Orno ita judicavit: *Harum Propositionum doctrina falsa est, temeraria, scandalosa, jam a Clero Gallicano graviter condemnata, sacris Canonibus, Concilio Tridentino, & Apostolicæ Traditioni contraria, dicente Apostolo* (Hebr. x. 25.) *Non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam.*

REGULA XI.

Fideles audientes Missam Dominicis Festisque diebus in Ecclesiis Regularium, Ecclesiæ præcepto de audienda Missa satisfaciunt.

Missa Parochialis.

ITa declaravit *Leo X.* Pontifex Maximus Diplomate dato Romæ die 13. Novembris, anno MDXVII. *Intelleximus* (inquit) *quosdam in dubium revocare, & perinde timoratis conscientiis scrupulum injicere, si Christi Fideles, qui Dominicis, & Festis diebus extra Ecclesias suas Parochiales, Missas audiunt in Ecclesiis Fratrum Ordinum Mendicantium, Ecclesiæ præcepto de Missa audienda satisfaciant. Nos enim ambiguitatem hujusmodi penitus tollere volentes, ut cum sinceriori conscientia Fideles quique Deo Creatori suo serviant, Auctoritate Apostolica, tenore præsentium notum facimus, omnes Christi Fideles utriusque sexus, qui (non contempto proprio Sacerdote Parochiali) in Ecclesiis Fratrum Ordinum Mendicantium, Dominicis, & Festis diebus Missas audiunt, satisfacere præcepto Ecclesiæ de Missa audienda, nec in aliquam labem peccati mortalis, pœnamve incurrere.*

Hanc Declarationem confirmavit Sanctus Pontifex *Pius V.* Diplomate dato Romæ XVII. Kal. Septembris anno MDLXVII. *Christi Fideles* (inquit) *audiendo Missas, & alia Divina Officia in Ecclesia Fratrum hujusmodi diebus Dominicis, aut Festivis, præcepto Ecclesiæ de illis audiendis satisfeciisse censeantur.*

Potest tamen fieri aliunde, ut quis peccet, etiam lethaliter, non audiendo Missam in propria Parochia, ut si quis nolit eam audire ex contemptu, aut quando Parochus declarat ea, quæ Parochiani scire tenentur (inquit *Barbosa* Lib. *De Potestate, & Officio Episcopi*, P. II. Allegatione XXIV. *Navarrum*, alioque secutus.) Porro Parochus singulis Dominicis in Missa Parochiali declarat ea, quæ Parochiani scire tenentur: & ex contemptu transgredi censetur Concilii Tridentini, veterumque Synodorum Decreta de Missa Parochiali audienda Dominicis diebus, qui tribus Dominicis continuis ab ea abest, absque legitima causa, nec Censuras timet hujus Decreti violatoribus a Prælatis intentatas. Perperam vero, & imperite colligeret aliquis ex laudato *S. Pii V.* Diplomate, ipsum ab audiendæ Missæ Parochialis obligatione absolvisse sæculares, qui Missam in Fratrum Mendicantium Ecclesiis, aut Oratoriis audivissent: cum Tridentini Concilii Decretum salvum, & inviolatum manere Sanctus Pontifex voluerit. Et si quid aliud intenderit, ejus Diploma, necnon similes Constitutiones de Regularium Privilegiis, *Gregorius XIII.* ejus Successor ad terminos Juris communis, & Sacri Conc. Tridentini revocavit, constitutione, quę incipit, *In tanta.*

RE-

REGULA XII.

Parochi, cujuſquam gratia, aut metu, Miſſam Parochialem anticipare non debent, aut differre; ſed ea hora celebrare, quæ populo magis commoda ſit.

ITa decrevit Conc. Mediolanenſe 1. cap. De his, quæ pertinent ad celebrationem Miſſæ. *Quod ſi forte quiſpiam imperio quodam, aut contumelia, aut minis, aut vi contenderit, ut Sacerdos quidquam contra quam hoc Decreto ſancitum eſt, faciat: ſi Clericus ſit, & Beneficium obtineat, eo privetur; ſi non habet Beneficium, ne habere quidem ad quinquennium poſſit; ſi Laicus, reipſa jam tunc Excommunicationis pœnam ſubeat.*

Concilium Turonenſe anni 1583. cap. VIII. *Miſſas Paræciales hora conveniente, non prius, aut tardius, celebrent hi, quibus incumbit, Potentum quorumvis, etiam Nobilium, aut aliarum perſonarum favore, precibus, minis, ſeu comminationibus in contrarium non prævalituris.*

Concilium Bituricenſe anni MDLXXXIV. Tit. XXIII. canone VIII. *Non celebretur Miſſa Paræcialis ad nutum Nobilium, aut Laicorum, ſed conſueta, & opportuna hora.*

ARTICULUS VI.

De valore Sacrificii Miſſæ.

VAlor Sacrificii Miſſæ, ſeu vis illius, & dignitas, ratione rei oblatæ, & principalis offerentis, infinita eſt. Eadem enim victima eſt, quæ in Cruce pro noſtris, & totius Mundi peccatis eſt oblata: idem Sacerdos; unum, & idem proinde Sacrificium, ſola offerendi ratione diverſum, ut docet Sacra Synodus Tridentina. Cum itaque Chriſtus idem ſui Sacrificii Sacerdos, & victima, ſit infinitæ dignitatis, & virtutis, Miſſæ Sacrificium ea ratione ſpectatum infiniti pretii, ac virtutis eſt. Chriſtus enim, qui in eo immolatur, *In ſe uno totum exhibuit, quod eſſe neceſſarium ad redemptionis noſtræ ſciebat effectum, idem ſcilicet & Sacerdos, & Sacrificium; & idem Deus, & Templum: Sacerdos per quem ſumus reconciliati, Sacrificium, quo reconciliati, Templum in quo reconciliati, Deus, cui reconciliati: ſolus tamen Sacerdos, & Templum, & Sacrificium, & hæc omnia ſecundum formam ſervi* (inquit *S. Fulgentius* Lib. *De Fide ad Petrum*, cap. 11.) At Sacrificium Miſſæ ſpectatum ratione effectus, quem ex Chriſti inſtitutione habet, quatenus per Eccleſiæ Miniſtros offertur, finiti valoris, & virtutis eſt: Oblatio enim, quatenus eſt actio Sacerdotis, finita eſt. Deinde, cum hoc Sacrificium Chriſtus inſtituerit, ut per illud nobis applicaretur virtus Sacrificii, quo ſe ſemel in Cruce pro noſtra redemptione Deo obtulit, nec cruentum illud Sacrificium fuerit infinitæ virtutis, quoad efficaciam, ideſt, effectum infinitum non habuerit, ſed ſolum quoad ſufficientiam: idem potiori quadam ratione de Sacrificio Euchariſtiæ dicendum eſt; ſiquidem illud inſtituit Chriſtus, ut frequentaretur, illud autem, ut ſemel tantum offerretur. Hinc exiſtit difficultas, utrum Sacrificium pro multis oblatum æque profit ſingulis, ac ſi pro uno tantum offerretur.

Vis, & applicatio Sacrificii Miſſæ.

PROPOSITIO I.

Sacrificium Miſſæ, quatenus intentione, & orationibus Sacerdotis aliis applicatur, non æque prodeſt ſingulis, ac ſi pro uno ſolum offerretur.

VIrtus enim illius ſecundum hanc rationem ſpectata, finita eſt: quod autem eſt finitum, ſi dividatur inter plures, non æque prodeſt ſingulis, ac ſi divideretur inter paucos, aut uni tantum applicaretur. Præterea, inter *Joannis Vvicleſi* Articulos, ex quibus *plures notorie hæreticos, & a SS. Patribus dudum reprobatos; alios non Catholicos, ſed erroneos; alios ſcandaloſos, & blaſphemos; quoſdam piarum aurium offenſivos, nonnullos temerarios, & ſeditioſos* Concilium Conſtantienſe declaravit, & ut tales damnavit, decimus

Vis, & applicatio Sacrificii Miſſæ.

mus nonus his verbis conceptus est: *Speciales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos, vel Religiosos, non plus prosunt eidem quam generales, ceteris paribus.* Cum itaque Missæ Sacrificium intentione, & oratione Sacerdotis celebrantis applicetur illis, pro quibus offertur, non ita prodest singulis, ac si pro uno solum offerretur.

Alia quidem fuisse videtur mens *Vvalafridi Strabonis* Lib. *De Rebus Ecclesiasticis*, cap. XXII. *Sed & in hoc* (inquit) *error non modicus videtur, quod quidam se non posse aliter plenam commemorationem facere eorum, pro quibus offerunt, nisi singulas Oblationes pro singulis offerant: vel pro vivis, & defunctis non simul æstimant immolandum: cum simul sciamus unum pro omnibus mortuum, & unum Panem esse, & Sanguinem, quem universalis tenet Ecclesia. Quod si cui placet pro singulis singulatim offerre, pro solius devotionis amplitudine, & Orationum augendarum devotione id faciat; non autem pro stulta opinione, qua putet unum Dei Sacramentum non esse generale medicamentum.* Sed non animadvertit ille Auctor, quod etsi Missa ex parte rei oblatæ, & principalis offerentis, scilicet Christi, sit infinitæ virtutis, & Corpus, Sanguisque illius sint generale medicamentum, quod in se habet, ut omnibus prosit; tamen, si non applicatur, non medetur: non autem applicatur infinite per intentionem, & Orationes Sacerdotis: unde nec pro pluribus speciatim oblatum, ita singulis prodest, ac si pro uno singulatim offerretur. Pretium enim solutum pro pluribus, non æque prodest singulis, ac si pro uno solveretur. Cum igitur Missa sit *Sacrificium Pretii nostri* (ut vocat S. Augustinus) non æque singulis prodest, pro quibus offertur, ac si uni tantum applicaretur. Unde Conc. Lambethense, seu Constitutiones *Joannis de Peckam* Archiepiscopi Cantuariensis, cap. II. *Licet* (inquit) *ipsum Sacrificium, quod est Christus, sit infinitæ virtutis, non tamen in Sacrificio suæ immensitatis summam plenitudinem operatur: alioquin pro uno mortuo numquam oporteret nisi unam Missam dicere: operatur enim in hujusmodi Mysterius distributione certæ suæ plenitudinis, quam ipse eisdem lege infallibili alligavit.* Atque hæc est *S. Thomæ* doctrina in IV. *Sententiarum*, dist. XLV. qu. II. art. IV. quæst. I. *Alio modo* (inquit) *suffragia valent ex hoc, quod per intentionem unius alteri applicantur, & sic satisfactio unius alteri computatur: & hoc modo non est dubium, quod magis valent ei, pro quo fiunt, immo sic ei soli valent: satisfactio enim proprie ad pœnæ dimissionem ordinatur: unde quantum ad dimissionem pœnæ præcipue valet suffragium ei, pro quo fit.*

Et in Responsione ad primum, *In quantum* (inquit) *suffragia sunt quædam satisfactio per intentionem facientis translata in alterum, non sunt similia lumini, sed magis solutioni alicujus debiti: non autem est necesse, ut si debitum pro uno solvitur, quod ex hoc aliorum debitum solvatur.*

Et quæst. II. in Responsione ad secundum: *Quamvis virtus Christi, quæ continetur sub Sacramento Eucharistiæ sit infinita, tamen determinatus est effectus, ad quem illud Sacramentum ordinatur. Unde non oportet, quod per unum Altaris Sacrificium tota pœna eorum, qui sunt in Purgatorio, expietur; sicut etiam nec per unum Sacrificium, quod aliquis homo offert, liberatur a tota satisfactione debita pro peccatis. Unde & quandoque plures Missæ in satisfactionem unius peccati injunguntur. Credibile tamen est, quod per divinam misericordiam, si aliquid de specialibus suffragiis superst his, pro quibus fiunt (ut scilicet eis non indigeant) aliis dispensetur, pro quibus non fiunt, si eis indigeant.*

Vis, & applicatio Sacrificii Missæ.

Denique si Missa pro multis celebrata tantum prodesset singulis, ac si pro uno tantum celebraretur, non instituisset Ecclesia, ut pro aliquo singulatim Missa celebraretur: & pro omnibus Fidelibus defunctis semper offerendum esset Sacrificium, nusquam uni speciatim applicandum: siquidem plures juvare melius est, quam unum.

PRO-

PROPOSITIO II.

Cum plures pari affectu, & devotione cooperantur Sacerdoti ad Sacrificium offerendum, non minor eſt Sacrificii fructus uniuſcujuſque Oblationi reſpondens, quam ſi unus tantum cum Celebrante offerret.

CUm enim tot ſint oblationes, ſeu actiones offerentium, quot perſonæ; fructus Sacrificii, quatenus per hujuſmodi oblationes unicuique ſingulatim applicatum, non minor eſt quam ſi ab uno tantum Sacerdote per affectum, & devotionem cooperante, offerretur. Eccleſia itaque, & Fideles omnes ſive præſentes, ſive abſentes, qui pium devotionis affectum Sacerdoti Miſſam celebranti adjungunt, Sacrificium ſuo modo offerunt. Hinc Sacerdos in Canone Miſſæ ait: *Memento, Domine, famulorum, famularumque tuarum, & omnium circumſtantium, pro quibus tibi offerimus, velqui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis.* Ex quibus verbis, inquit *Petrus Damiani*, in libro, quem inſcripſit, *Dominus vobiſcum*, cap. VIII. manifeſte oſtenditur, quod *A cunctis Fidelibus, non ſolum viris, ſed & mulieribus Sacrificium illud offertur, licet ab uno ſpecialiter offerri Sacerdote videatur: quia quod ille Deo offerendo manibus tractat, hoc multitudo Fidelium intenta devotione commendat. Quod illic quoque declaratur, ubi dicitur:* „ Hanc igitur oblationem ſervitutis noſtræ, ſed & cunctę „ familiæ tuæ, quæſumus, Domine, ut placatus accipias: *Quibus verbis luce clarius conſtat, quia Sacrificium, quod a Sacerdote ſacris Altaribus ſuperponitur, a cuncta Dei familia generaliter offeratur.* Idem aſſerit *Innoc. III.* Lib. III. *De Myſteriis Miſſæ*, cap. v. *Non ſolum* (inquit) *offerunt Sacerdotes, ſed & univerſi Fideles. Nam quod ſpecialiter adimpletur Miniſterio Sacerdotum, hoc univerſaliter agitur voto Fidelium.* Sicut igitur Sacerdos intentione quidem generali Sacrificium offerens pro Eccleſia, pro Summo Pontifice, pro Epiſcopo, pro Rege, pro ſe ipſo, pro vivis, & defunctis, illius virtutem applicat Eccleſiæ univerſæ, inſignioribus illis Eccleſiæ membris, omnibuſque Fidelibus, & præſertim, circumſtantibus; intentione vero ſingulari fructum ejuſdem Sacrificii illis applicat, pro quibus ſingulatim offerre decrevit: ita ſinguli cum Sacerdote offerentes ſibi ipſis applicant pro ſua virili Sacrificium: nec minorem ex eo fructum capiunt, ſi pari pietatis ſtudio offerant, pariterque ſint ad illum capeſſendum diſpoſiti.

Objicitur adverſus primam Propoſitionem Can. *Non mediocriter*, diſt. v. *De Conſecratione*, cujus hæc ſunt verba: *Dum pro cunctis Animabus Pſalmus, vel Miſſa dicitur, nihilominus quam ſi pro uno quolibet ipſorum diceretur, accipitur.*

Reſp. primo, nihil minus accipi, ſi ſpectentur ratione charitatis, quæ omnia Corporis Chriſti Myſtici bona omnibus illius membris facit eſſe communia; qui enim charitate flagrat, non minus de oblatione Sacrificii pro aliis pluribus delectatur, quam ſi pro illo ſingulatim offerretur; ſed minus accipitur, ſi ſpectentur ſecundum rationem ſatisfactionis: ex pretio enim ad plurimorum debita expungenda ſoluto, non tantum ſublevantur ſinguli, quantum ſublevaretur unus pro quo ſingulatim ſolveretur. Hæc Reſp. eſt *S. Thomæ* loco ſupra laudato. Vis, & applicatio Sacrificii Miſſæ.

Reſp. ſecundo, nihil minus accipi ab eo, qui Pſalmum recitat, aut Miſſam celebrat, cum puritate cordis & hilaritate ſpiritali, quæ Sp. Sancti fructus eſt, quam ab eo, qui totum Pſalterium, aut Miſſam cum anxietate cordis celebraret: hæc enim Canonis hujus, *S. Hier.* nomine falſo inſcripti, hypotheſis eſt: ſed fructum minus uberem in eos derivari non negat, pro quibus communiter offertur, & ipſa Sacerdotis intentione, atque actione applicatur, quam in unum derivaretur, pro quo ſpeciatim offerretur. Hanc eſſe Canonis illius hypotheſim, tenor ejus oſtendit. *Non mediocriter errant, qui bono magno præferunt mediocre bonum. Nonne rationabilis homo dignitatem amittit, qui vel jejunium charitati, aut vigilias præfert ſenſus integritati, ut propter abſtinentiam immode-*

moderatam, atque indiſcretam Pſalmorum, vel Officiorum decantationem aut amentiæ, aut triſtitiæ notam incurrat? Numquid verborum multitudine flecti Deus, ut homo poteſt? Non enim verbis tantum, ſed corde orandus eſt Deus. Melior eſt quinque Pſalmorum decantatio cum cordis puritate, & ſerenitate, & ſpiritali hilaritate, quam totius Pſalterii modulatio cum anxietate, & cordis triſtitia. Dum igitur pro cunctis Animabus Pſalmus, vel Miſſa dicitur, nihil minus quam ſi pro uno quolibet ipſorum diceretur, accipitur.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGULA I.

Qui pro pluribus celebrare debet, eumque in finem eleemoſynam, ſive honorarium accepit, Officio ſuo non ſatisfacit, celebrando unam Miſſam pro omnibus: quin immo graviter peccat, & ad reſtitutionem tenetur.

De celebratione Miſſarum.

ILli enim ſibi applicari volunt fructum reſpondentem obligationi Sacerdotis, ut pro aliquo ſingulatim offerentis: fructus autem ille Sacrificii, ea ratione ſpectatus, quo in plures dividitur, eo minor ad ſingulos pervenit: juſta igitur petitione ſua, ſuo jure fraudantur Fideles, qui Sacerdoti ſtipendium, ſeu eleemoſynam contulerunt, ut Miſſa pro ipſis ſingulatim celebraretur, ſi una, & eadem aliis applicetur, qui eleemoſyna pariter data, ſeu ſtipendio (ut ita loquar) ſoluto, Sacrificium pro ſe offerri pariter poſtularunt.

Nec obſtat, quod ſtipendia ſint incongrua ad alendum una ſaltem die Sacerdotem, qui Altari miniſtrans, de Altari vivere debet. Qui enim a Sacerdotibus Miſſas poſtulant, diurnam illis ſuſtentationem ex toto non debent, cum Sacerdotes non ad Miſſæ tantum celebrationem teneantur, ſed etiam ad alia Officia obligentur, pro Eccleſiæ membris omnibus perſolvenda. Unde Sacra Synodus Tridentina ſeſs. XXI. cap. II. De Reformatione, ſtatuit ne quis deinceps Clericus ſæcularis ad Sacr. Ordines promoveatur, niſi prius legitime conſtet, eum *Beneficium Eccleſiaſticum*, vel certe *Patrimonium*, aut *Penſionem* habere, *quæ ipſi ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint*. Totale itaque diurnæ ſuſtentationis ſtipendium ex Miſſarum celebratione Sacerdotibus expectandum non eſſe exiſtimavit.

Miſſæ honorarium. Decretum Urbani VIII.

Confirmatur ex Decreto S. Congregationis Cardinalium Conc. Tridentini interpretum, *Urbani VIII.* Pontificis Maximi auctoritate edito die XXI. Junii MDCXXV. *Ubi* (inquit) *pro pluribus Miſſis, etiam ejuſdem qualitatis, celebrandis ſtipendia, quantumcumque incongrua, & exigua, ſive ab una, ſive a pluribus perſonis collata fuerunt, aut conferentur in futurum Sacerdotibus, Eccleſiis, Capitulis, Collegiis, Hoſpitalibus, Societatibus, Monaſteriis, Conventibus, Congregationibus, Domibus, ac locis piis, quibuſcumque, tam Sæcularibus, quam Regularibus, S. Congregatio ſub obteſtatione divini Judicii mandat, ac præcipit, ut abſolute tot Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint; ita ut alioquin ii, ad quos pertinet, ſuæ obligationi non ſatisfaciant, quinimmo graviter peccent, & ad reſtitutionem teneantur. Id vero, ut deinceps obſervetur exactius, Sacra Congregatio eadem auctoritate revocat Privilegia, & indulta omnia quibuſvis perſonis, Eccleſiis, ac locis piis tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuſcumque Ordinis, Congregationis, & Inſtituti, quamcumque ob cauſam conceſſa, quibus indulgetur, ut certarum Miſſarum, vel Anniverſariorum celebratione, aut aliquibus Collectis, ſeu Orationibus, plurium Miſſarum oneribus in futurum ſuſcipiendis ſatisfiat.*

Miſſarum bifaciatarum abuſus.

Horrendus hoc in genere abuſus jam olim in Ordinem Sacerdotalem irrepſerat, quem *Petrus Cantor* in *Verbo Abbreviato*, cap. XXIX. acerrime perſtringit. Solebant enim ejus temporibus nonnulli Sacerdotes plures Miſſas in unum congerere celebrantes Miſſam diei, vel aliam præcipuam ſuo ordine, uſque ad Offertorium; tum aliam incipientes uſque ad eumdem locum, deinde tertiam, & quar-

& quartam eodem modo. Postea tot Secretas Orationes dicebant, quot Missas inceperant: tandem sub uno Canone Sacrum perficiebant, totidem additis in fine Collectis, quos initio recitaverant. Originem hujus abusus adscribit *Petrus Cantor* Sacerdotum cupiditati, qui cum illicitum esse scirent pluries in die celebrare, has plurium Missarum insitiones invenerant: ut devotioni multorum petentium pro se offerri Sacrificium unica celebratione satisfacientes, plura uno Sacrificio stipendia acciperent. Has autem Missas barbaro vocabulo *Bifaciatas*, & *trifaciatas* nuncupat quia duplicem, vel triplicem faciem habebant: quas veluti monstra, & contrarias institutioni, & consuetudini Ecclesiæ improbat, & detestatur.

Confirmatur secundo Propositio superior ex Decreto *Alexandri VII.* Pontificis Maximi dato Romæ die XXIV. Septembris anni MDCLXV. quo inter alias corruptæ Moralis Propositiones, quas *ut minimum tamquam scandalosas* damnavit, ac prohibuit, docerique, ac defendi, aut de eis etiam disputando tractari, publice, vel privatim, nisi forsan impugnando, penitus vetuit sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrenda, hæc ordine decima proscribitur: *Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre. Neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione, etiam juramento firmata, danti stipendium quod pro nullo alio offeram.* Propositio damnata, in materia honorarii.

REGULA II.

Celebrationem Missæ anticipare non licet pro incertis Missas postulaturis, ac eleemosynas in eum finem collaturis.

SIC enim pia Fidelium intentio defraudaretur, qui Sacrificium offerri volunt ad gratiam aliquam, vel auxilium, urgente necessitate, sibi, vel suis a Deo impetrandum. Quamobrem S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum auctoritate *Pauli V.* Pontificis Maximi anticipatam illam Celebrationem prohibuit, ac damnavit die XV. Novembris anni millesimi sexcentesimi quinti, *tamquam pluribus nominibus periculosam, Fidelium scandalis, & offensionibus obnoxiam, atque a vetusto Ecclesiæ more nimium abhorrentem*: illumque abusum aboleri jussit ab Episcopis, & Superioribus Regularibus; pœna Excommunicationis, aliisque propositis. Decretum illud refert *Barbosa*, Lib. *De Officio, & Potestate Episcopi*, p. II. alleg. XXIV. sed *Clementi VIII.* tribuit, quod *Paulo V.* tribuendum est teste *Gavanto* in Manuali Episcoporum, verbo, *Missa*. Obierat enim *Clemens VIII.* die tertia Martii, & post brevem *Leonis XI.* Successoris ejus Pontificatum, creatus est *Paulus V.* die decima sexta Maii. Forte abusus ille, qui in Hispaniis invaluerat, *ad Clementem VIII.* relatus primo fuerat, qui rem Sacram ad Cardinalium Conc. Tridentini Interpretum Congregationem examinandam remiserat: sed *Clem. VIII.* morte intercepto, & *Leone XI.* mense post creationem altero defuncto, *Pauli V.* Auctoritate negotia finita sunt, quæ *Clementis VIII.* Mandato cœpta fuerant. Ut ut est, recte colligit *Barbosa*, consuetudinem anticipate celebrandi non esse in praxi approbandam, nec tolerandam: tum quia redolet nimiam lucri cupiditatem; tum quia par est, ut qui tradit eleemosynam, sciat Missam pro se celebrandam, ut melius se disponat ad recipiendum Sacrificii fructum: tum quia homines retrahi possent ab eleemosynis in futurum tradendis pro Celebratione Missarum, si Sacerdos offerenti eleemosynam responderet: Applico tibi Sacrificium, quod alias celebravi. Facile enim sibi persuaderent Sacerdotem accipere stipendium, & non persolvere onus, pro quo stipendium accepit. Casum tamen unum excipiunt Casuum Arbitri, in quo Missarum Celebrationem anticipare Sacerdoti licitum est, quando scilicet ex obligatione alicujus Capellæ tenetur aliquis tot Missas singulis hebdomadibus celebrare, vel in posterum certa quadam intentione; tunc enim huic oneri satisfacere potest, illas antecedente hebdomada celebrando: nisi forte in litteris fundationis aliud expressũ esset, quo prętermisso, Fundatoris voluntas eludi videretur. De celebratione Missarum. Missæ honorarium. Avarorum Sacerdotum praxis damnata.

REGULA III.

Sacerdos, qui Missam celebrandam cum certa eleemosyna suscepit, Missam alteri celebrandam committere non potest parte ejusdem eleemosynæ sibi retenta, etiamsi justum, & consuetum honorarium persolvat Celebranti.

De celebratione Missarum.

NUllus enim justus titulus est illi, qui Missam cum certa eleemosyna suscepit, alterique celebrandam committit, retinendi sibi partem eleemosynæ: illa siquidem tota quanta est, ob Missam celebrandam est erogata, adeoque illi indebita, qui non celebrat. Ab ipso proinde non solum absque turpis lucri nota, sed absque furti crimine retineri pars ejus non potest, & si retineat, ad restitutionem tenebitur. Eique legi non solum privati Sacerdotes, sed Æditui, sive Sacristæ quarumvis Ecclesiarum subjacent. Non possunt enim absque turpi lucro, & furto, partem eleemosynæ ipsis collatæ ad celebrationem Missæ, v.g. ex assibus decem sibi quinque retinere, & quinque reliquos dare Sacerdoti iis Provinciis degenti, in quibus consueta pro celebratione Missæ eleemosyna est quinque assium dumtaxat. Quamvis enim id cedat in commodum Ecclesiæ, vel Conventus alicujus Parisiensis, nec provinciali Sacerdoti fieri videatur injuria, cui stipendium illud gratum est: nihilominus peccatur contra justitiam, quia eleemosyna ob Celebrationem Missarum erogata illi tota debetur, qui Missas celebrat. Quamobrem S. Congregatio Cardinalium Conc. Trident. Interpretum auctoritate *Urbani VIII.* edito ea de re Decr. an. MDCXXV. *Omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens, prohibet Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eamdem Missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retenta celebrandam committat.* Cumque ab eadem Congregatione postea quæsitum esset, *An Sacerdotes, quibus aliquando offertur eleemosyna major solita pro Celebratione Missæ, debeant dare eamdem integram eleemosynam iis, quibus Missas celebrandas committunt: an vero satis sit, ut dent Celebrantibus eleemosynam consuetam? S. Congregatio respondit: Debere absolute integram eleemosynam tribuere Sacerdoti celebranti, nec ullam illius partem sibi retinere posse.*

Missæ honorarium.

Decretum S. Congregationis Conc.

Rector tamen Beneficii, qui Missarum celebrandarum onus Beneficii ipsius ratione sibi impositum ad alterum potest transmittere, non tenetur Sacerdoti celebranti dare stipendium ad rationem redituum Beneficii: *Sed satis est, ut ei tribuat eleemosynam congruam, secundum morem Civitatis, vel Provinciæ nisi in fundatione ipsius Beneficii aliud cautum fuerit* (ut respondit eadem, Congregatio.)

Denique hanc Propositionem inter alias etiam damnavit *Alexander VII.* Pontifex Maximus: *Post Decretum Urbani, potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii retenta.*

Propositio damnata.

REGULA IV.

Nihil retineri debet ab Ædituis, aut administratoribus Ecclesiarum, ex Missarum celebrandarum Eleemosynis, pro expensis ornamentorum, cereorum, hostiarum, vini, &c. nisi cum Ecclesiæ alios redditus non habent, quos eum in usum expendere possint.

ID enim omnino vetat laudatæ Congregationis Decretum, quæ ea de re proposito dubio respondit, *Permittendum non esse, ut Ecclesiæ, ac loca pia, seu illorum administratores, ex eleemosynis Missarum celebrandarum ullam utcumque minimam portionem retineant ratione expensarum, quas subeunt in Missarum celebratione, nisi cum Ecclesiæ, & loca ipsa alios non habent redditus, quos in usum earumdem expensarum erogare licite possint; & tunc quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantum Missæ Sacrificio necessario sunt subeundæ: & nihilominus eo etiam casu curandum esse, ut ex pecuniis, quæ supersunt, expensis ut supra deductis, absolute tot Missæ celebrentur, quot præscriptæ fuerunt ab offerentibus eleemosynas.*

RE-

REGULA V.

Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione Beneficii, seu Capellæ, legati, aut stipendii, si Eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non possunt eadem Missa utrique obligationi satisfacere.

ITa declaravit eadem Congregatio Cardinalium Conc. Tridentini Interpretum. Unde cum Parochi Dominicis, & Festis diebus ratione Beneficii sui Missam celebrare teneantur, immo ter in hebdomada ex Decreto Concilii Mediolanensis 1. sub *S. Carolo*, eleemosynas pro aliis etiam Missis diebus iisdem celebrandis suscipere non possunt, aut eadem Missa utrique obligationi satisfacere. De celebratione Missarum.

Quamobrem recte statuit Conc. Mediolanense 1. sub *S. Carolo*: ut *Episcopus nosse studeat omnes, qui in quavis Ecclesia Missam celebrare, vel Sacerdotem, qui celebret, quid exhibere debeat, cogatque suo Officio satisfacere.*

Et Conc. Mediolanense IV. decrevit: „ ut Episcopus in facultate quavis „ Missarum celebrandarum concedenda, prorogandave, videat, ne ab ullo Sacer- „ dote plus muneris, quam ab eo præstari possit, suscipi concedat, aut permittat; „ tum maxime perpendat, si Parochus est, qui sibi eam facultatem dari petit, an „ per hebdomadam possit, & suscipiendo novo celebrandarum Missarum mune- „ ri, &c ei, quod in Ecclesia Parochiali, ex Tridentini, aut primi nostri Provin- „ cialis Concilii præscripto, aliave quacumque obligationis causa jam debet, sa- „ tisfacere, & alia præterea officia obire, quibus diebus aut ad Festorum celebri- „ tatem, aut ad funus, exequiasve evocatus, eo convenerit, Missasque ce- „ lebrare contigerit. Quod si per ipsum hæc omnia, singulaque præstari non pos- „ se viderit, ne potestatem ei faciat novi muneris eo nomine suscipiendi, nisi „ propter inopiam in Ecclesia Parochiali diebus ferialibus rarius aliquando Paro- „ chialis Muneris nomine, quam Conc. Provinciali primo jussum est; ideoq; in „ alia, vel in eadem Ecclesia Parochiali, alio nomine per hebdomadam, iis ipsis „ scilicet ferialibus diebus celebrandi facultatem permitti necessarium Episcopus „ duxerit, cujus religiosæ conscientiæ id relinquimus. Missæ honorarium.

„ Quilibet Sacerdos, quod suscepit, muneri Missæ Sacrificii faciendi satis- „ faciat omnino.

„ Nec vero cuiquam, qui quotidiano eo munere adstrictus quovis modo est, ne „ semel quidem in hebdomada, ut alibi Missam celebret, id prætermittere ullo pre- „ textu liceat; nisi aliquando ejus, cui id curæ Episcopus dederit, aut si nemini dede- „ rit, Rectoris, Præfective Ecclesiæ consensu Sacerdotem alium ante in locum „ suum substituerit, qui id præstet, quod in Ecclesia ipse debet.

„ Quo citius, atque exploratius Episcopus sciat, eorum, qui Sacri faciendi causa „ aliquid pie vel legarunt, vel dederunt, voluntati per illos, quorum interest, vere „ satisfactum esse; ac rursus si quid ea in re neglectũ, aut omissum, prætermissumve „ est, id opportune, ut fiat, prospicere, cavereq; possit, hæc decernimus, ac statuimus.

„ In unaquaque Ecclesia liber deinceps singulis annis, vel alio certo tempore re- „ novandus, perpetuo sit; in quo & anno, & mense, & die primum notato, unusquis- „ que sive Parochus, sive Capellanus, sive alius Sacerdos, qui quovis obligationis „ nomine in ea Ecclesia Missæ Sacrificium fecerit, in singulos dies, ubi id perfecerit, „ manu sua subscribat: & nominatim breviter exponat, se illud præstitisse, aut Pa- „ rochialis Ecclesiæ, aut Capellæ, legative pii, aut Anniversarii, aut funeralis offi- „ cii nomine. Cui præterea Libro singulis diebus subscribat is, quem in qualibet Ec- „ clesia Episcopus statuerit: qui item, si ipse est, qui Missæ Sacrificium eo quovis „ nomine fecerit, ipse manu sua subscribat, quoties aliquo eo nomine Missam „ celebraverit. Is liber tuto Sacristiæ loco asservetur. De celebratione Missarum. Missæ honorarium.

„ Nec vero cuiquam Capellano non titulari, qui munus celebrandi certis, statis- „ ve diebus, aut ad certum tempus, aut in perpetuum susceperit, quidquam mer- „ cedis eleemosynæve ex legatis piis, aliaque quavis ratione a quibusvis solvatur;

„ neque id exigat abſque Epiſcopi, ejuſve, cui id curæ ille dederit, mandato, „ eoque ſcripto: quod ne detur, niſi pro ratione præſtiti muneris, cujus teſti- „ monium ſcriptum re ipſa exhibuerit.

„ Anno autem expleto, vel breviori temporis ſpatio, quicquid ob præter- „ miſſum celebrandarum Miſſarum munus Capellano tribui non debet; id omne „ Fabricæ Eccleſiæ Præfectis, aut Corporis Domini Confratribus in Eccleſia „ conſtitutis, ubi ille Miſſarum muneri defuerit, aut aliis Depoſitariis ſolvatur „ ab Epiſcopo conſtitutis: ut quod Miſſas celebrari ab eo prętermiſſum eſt, toti- „ dem eo nomine ab alio Sacerdote celebrentur, aut ad ipſum ornamentorum, „ quę eiſdem Altaribus, Capelliſve uſui ſunt, apparatum erogetur, prout Epiſ- „ copus expedire exiſtimaverit.

„ Ut autem & hoc diligentius pręſtetur, & Sacerdotibus conſulatur, qui „ ob Miſſę celebrandę munus ſuſceptum, ac pręſtitum, eleemoſynas ſibi de- „ bitas magno cum negotio, ſępeve cum detrimento ab iis, qui tribuere debent, „ conſequuntur: Epiſcopus, ubi expedire viderit, certos aliquos, probatoſ- „ que homines depoſitarios deligat, quorum munus ſit illa exigere, cuſtodire, „ tum ſtatis temporibus pro ratione ſupraſcripta, Capellanis ſine mora ſolvere.

„ Et quoniam qui Capellas, Altaria, aliave Beneficia Eccleſiaſtica in titu- „ lum obtinent, quibus Miſſarum munus aliquod incumbit, non ab heredibus „ eorum, qui legata pia reliquerunt, vel ab aliis ejuſmodi, ſed ipſi per ſe fructus, „ Capellarum Altariumve ſuorum exigere ſolent, cum iis ſequeſtri ratione, „ omnique alio modo Epiſcopus agat, ut ſi muneri ſuo illi celebrandis Miſſis de- „ fuerint, fructuum reſtitutio locum habeat; eaque ad pręſcriptam, ut ſupra, „ rationem pie utiliterque erogetur. Quam ſequeſtri, & mulctę rationem omnes „ adhibere debent, ut opus fuerit, cum Capellanis quoque illis, qui etiam le- „ gati nomine, vel alia ejuſmodi cauſa Miſſas celebrandas ad certum tem- „ pus, vel in perpetuum ſuſcipiunt.

REGULA VI.

Sacerdoti pro alio Miſſam, recepta eleemoſyna, celebranti non licet aliam quoque eleemoſynam accipere ab altero, cui partem illam fructus, ſeu valoris ejuſdem Sacrificii ipſimet Celebranti debitam applicet.

De celebratione Miſſarum.

QUamvis enim ſpecialis ille Sacrificii fructus Sacerdoti a Deo deſtinatus, beneficium perſonale non eſſet, alterique incommunicabile, tamen Sacerdoti non liceret eſſe ita ſalutis ſuæ, & ſpiritualis profectus incurioſo, ac negligenti, ita turpis lucri cupido, ut propter decem aſſes augmento gratiæ, remiſſioni pœnæ, novis gratiarum auxiliis, quæ per Sacrificium Corporis, & Sanguinis Chriſti obtinere a Deo poteſt, renunciaret. Quamobrem S. Congregatio Cardinalium Tridentini Conc. Interpretum *Alexandri VII.* auctoritate, Aſſertione quorumdam, qui id licitum aſſeruerant,

Alexandri VII. Decretum.

poſt maturum examen reprobata, die xxv. Januarii anni milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi noni declaravit: *Nulli Sacerdoti licitum eſſe præfata ratione, ſive prætextu, aliam eleemoſynam accipere, præter illam, quam accepit ab eo, pro quo Miſſam offerre tenetur: ac proinde caſum hunc eſſe comprehenſum in Decretis alias per eamdem S. Congregationem Concilii editis, quibus prohibetur, ne duplex ſtipendium pro unica Miſſa recipiatur.* Quam Declarationem Summus Pontifex confirmavit, & Decretum in praxi ſequendum ad Epiſcopos, & Summos Ordinum Moderatores tranſmitti juſſit.

REGULA VII.

Ubi nullam certam eleemosynam Testator reliquit, ab Episcopo præscribenda est eleemosyna congrua, quæ respondeat oneribus Missarum celebrandarum, secundum morem Civitatis, vel Provinciæ.

ITem, *Si tribuens eleemosynam numerum Missarum celebrandarum non præscripserit, tunc tot Missæ celebrari debent, quot præscripserit Ordinarius secundum morem Civitatis, vel Provinciæ.*

Cum vero Ordinarius præscripserit eleemosynam congruam juxta qualitatem loci, personarum, ac temporum, Sacerdotes accipientes stipendium minus congruum tenentur Missas illas ab offerente præscriptas celebrare.

Ita declaravit S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, iisdemque verbis ad dubia sibi proposita respondit, cujus responsa *Urbani VIII.* Auctoritate approbata, Tom. IV. Bullarii Romani p. 90. edita sunt.

REGULA VIII.

Cujusvis generis mercedum conditiones, & pacta pro celebratione Missarum, & quicquid pro Missis novis celebrandis datur, necnon importunas, atque illiberales eleemosynarum exactiones potius quam postulationes, aliaque hujusmodi, quæ a simoniaca labe, vel certe a turpi quæstu non longe absunt, omnino prohibere debent Episcopi.

ITa jubet S. Synodus Tridentina sess. XXII. in Decreto de observandis, & vitandis in celebratione Missæ; & merito quidem: nam *Facere pactionem de Missa celebranda est simoniacum semper. Si tamen* Sacerdos *non habet alios sumptus, & non tenetur ex Officio Missam cantare, potest accipere denarios (sicut conducti Sacerdotes faciunt) non quasi pretium Missæ, sed quasi sustentamentum vitæ.* Verba sunt *S. Thomæ* in IV. *Sententiarum*, dist. XXV. quæst. III. art. II. quæst. I. ad IV. Sane turpis quæstus, qui in quosdam Viros Ecclesiasticos irrepsit, qui de Missarum celebratione artem fecere lucrandi panem, ut loquitur alicubi *Cajetanus*, dat locum Ecclesiæ gemitui, quæ hæc *S. Bernardi* verba usurpare potest: *Ipsa quoque Ecclesiasticæ Dignitatis officia in turpem quæstum, & tenebrarum negotium transiere, nec in his salus animarum, sed luxuria quæritur divitiarum: propter hoc tondentur, propter hoc frequentant Ecclesias, Missas celebrant, Psalmos decantant.* Missæ honorarium.

Statuit etiam Synodus Mediolanensis I. ut *Tollant Episcopi sumptuosa convivia, ludos, choreas, & omne inanium oblectamentorum genus, ceteroſque omnes abusus qui Populi temeritate, aut Sacerdotum avaritia in novæ (ut vocant) Missæ celebrationem irrepserunt; & in eos, qui in hoc genere aliquid peccarint, Episcopus graviter animadvertat.* De celebratione Missarum.

Concilium Narbonense anni millesimi sexcentesimi noni, cap. XIX. decernit, ut *Quod ex devotione pro Missarum celebratione per Fideles Sacerdoti in eleemosynam erogatur, ipse recipiat; a pluribus idem non petiturus, sub pœna Excommunicationis.*

Statuta Synodalia *Henrici* Colonienſis Archiepiscopi anno MCCCXXI. edita, Sacerdotibus recens ordinatis prohibent, ne lucri extorquendi causa plures Missas, quas primas vocant, in diversis locis publice celebrent: sed unam tantum celebret novus quilibet Sacerdos sub titulo primæ Missæ, nec alibi quam in Ecclesia, in qua Beneficiatus est, vel si Religiosus fuerit, in Monasterio suo: non Beneficiatus vero in Ecclesia Parochiali sui domicilii, vel originis. Nec primæ celebrationis proclamationes in locis, & plateis publicis fieri procuret, vel permittat. Contrarium facientes Excommunicationem ipso facto incursuros declarat Archiepiscopus ille Colonienſis.

In hujusmodi etiam primis Missis compatres, & commatres eligere spe munerum, turpis lucri damnanda cupiditas est, nec Ecclesiæ Moribus congruit, ac sanctissimæ Disciplinæ.

REGULA IX.

„ QUi Capellas obtinent, ipſi per ſe, non alii eorum nomine, Miſſæ Sacri-
„ ficium, divinaque Officia, quæ illarum Rectores præſtare debent, in
„ illis celebrent, ſi modo vel aliud Eccleſiaſticum Beneficium, quod Reſi-
„ dentiæ perſonale munus requirat, non habeant; eoque impediti debita iis
„ Capellis Officia gerere non queant; vel earumdem inſtitutione, donatione-
„ ve, aut legato, aut donatione, aut facultate ab Epiſcopo impetrata, in illis
„ obeundis Capellani Officiis aliena opera miniſteriove uti poſſint; vel alia qua-
„ vis ratione, cauſave impediti ſint. Singula vero, ob quæ Capellanus aliquis ſe
„ a debito Capellani Officii munere immunem putet, afferatve quominus per ſe
„ ipſum præſtet, ab Epiſcopo cognoſcantur, ac probentur. Ita ſtatuit Conci-
„ lium Mediolanenſe IV. ſub *S. Carolo*.

CAPUT VII.

DE CÆREMONIIS MISSÆ.

ARTICULUS I.

De Cæremoniis locum ſpectantibus.

In Eccleſia, ſeu loco ſacro Miſſa debet celebrari.

QUamvis Mundus univerſus templum ſit Dei, & in omni loco puras manus ad ipſum attollere liceat, ut docet Apoſt. I. ad *Tim.* II. Sacrificium tamen in loco rite conſecrato decet offerri, ſcilicet in Eccleſia, & Altari divino cultui dedicatis. Sicut ergo extra Templum Hieroſolymitanum nefas erat in Veteri Lege victimas immolare; ita in Eccleſia Chriſti, certa loca ab Apoſtolis, eorumque Succeſſoribus deſignata ſunt, extra quæ illicitum foret Sacrificium offerre. Hinc Apoſt. I. ad *Cor.* XI. ait: *Convenientibus vobis in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos ... Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum, aut Eccleſiam Dei contemnitis?* Etſi enim nomen Eccleſiæ pro Fidelium Congregatione frequenter ſumatur; hic tamen ab Apoſtolo pro ipſo loco in quem illi conveniebant, uſurpari evidens eſt; quod & *S. Auguſtinus* confirmat quæſt. LVII. in Leviticum. Hinc *Tertullianus* Lib. *De Idololatria*, cap. VIII. *Tota die* (inquit) *ad hanc partem zelus fidei perorabit, ingemens Chriſtianum ab Idolis in Eccleſiam venire, de Adverſarii officina in domum Dei.* Et Lib. *De Pudicitia*, cap. IV. Nefarios quoſdam ſummotos ait, *Non modo limine, verum omni Eccleſiæ tecto.* Sed & *S. Irenæus*, Lib. IV. cap. XX. & XXXIV. & *Origenes* Hom. XI. in Numeros, Eccleſiæ, & Altaris meminerunt. *Optatus Milevitanus* Lib. II. ait, Donatiſtas inter quadraginta, & quod excurrit Baſilicas, non habuiſſe locum Romæ in quo colligerent, ideſt, ad Sacrificium offerendum congregarentur. Ante *Conſtantini Magni* tempora Chriſtianos Eccleſias habuiſſe conſtat, ex *Euſebio* Libr. VI. cap. XXXIV. narrante quomodo *Philippus* Chriſtianus Imperator in Vigilia Paſchæ ab Eccleſiæ aditu ob crimina ab Epiſcopo excluſus eſt, & nonniſi peracta pœnitentia admiſſus; & Lib. VIII. cap. II. Edicta Imperatorum *Diocletiani & Maximiani* de evertendis Chriſtianorum Eccleſiis promulgata fuiſſe ſcribit *S. Baſilius*, Lib. *De Baptiſmo*, cap. VIII. *Nobis periculum eſt male obiti mandati, ſi loci rationem neglexerimus, maxime ſi Sacerdotii Myſteria in locis profanis celebraverimus: propterea quod ea res indicium haberet contemptus in celebrante, offendiculum quoque generaret.* Huic ſuffragatur *S. Cyrillus Alexandrinus*, Lib. *Adverſus Antropomorphitas*, cap. XII. *Donum* (inquit) *ſive Oblatio, quam myſtice celebramus, in ſolis orthodoxorum ſanctis Eccleſiis offerri debet, neque alibi omnino. Qui ſecus faciunt, aperte Legem violant.*

Quamobrem recte Canonibus conſtitutum eſt, ut Sacrificium Euchariſtiæ extra loca ab Epiſcopo conſecrata, vel Dei cultui deſignata non celebretur. Ea de re legi poſſunt cap. *Hic ergo*, quod *S. Clementi*, cap. *Sicut*, quod *Felici* Papæ,

cap.

cap. *Nullus*, quod *S. Silvestro*, & cap. *Missarum*, quod Conc. Tiburiensi tribuitur, dist. 1. *De Consecratione*, & Conc. Tridentinum sess. XXII. cap. tamen *Concedimus*, indulgetur in itinere positis (longinquo nimirum) ut *si Ecclesia defuerit, sub dio, seu in tentorio, si tabula Altaris consecrata, ceteraque S. Ministeria ad id officium pertinentia ibi adfuerint, Missarum solemnia celebrent.*

Ad celebrationem Missæ Altare necessarium est.

II. Non solum in Æde sacra sive Ecclesia, sed in Altari Missæ Sacrificium offerendum, Scriptura Sacra, & Apostolica Traditio docent. *Habemus Altare* (inquit Apostolus ad Hebræos cap. XIII.) *de quo edere non habent potestatem, qui Tabernaculo deserviunt.* De quo *Tertullianus* Lib *De Oratione* cap. XIV. *Nonne solemnior erit statio tua, si & ad Aram Dei steteris?* De quo *S. Cyprianus* Epist. LXVI. *Neque enim apud Altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab Altari Sacerdotes, & Ministros volunt avocare.* Egregius est de Altaribus Donatistarum impio furore eversis *Optati Milevitani* locus Lib. VI. *Quid est* (inquit) *tam sacrilegum, quam Altaria Dei* (*in quibus & vos aliquando obtulistis*) *frangere, radere, removere? In quibus vota populi, & membra Christi portata sunt: quo Deus omnipotens invocatus sit: quo postulatus descendit Sp. Sanctus: unde a multis pignus salutis æternæ, & tutela fidei, & spes Resurrectionis accepta est. Altaria, inquam, in quibus fraternitatis munera non jussit Salvator poni, nisi quæ essent de pace condita.* Depone, *inquit*, munus tuum ante Altare, & prius concorda cum fratre tuo, ut possit pro te Sacerdos offerre. *Quid est enim Altare, nisi sedes & Corporis, & Sanguinis Christi? Hæc omnia furor vester aut rasit, aut fregit, aut removit . . . . . Si livoris judicio nos vobis sordidi videbamur, quid vobis fecerat Deus, qui illuc invocari consueverat? Quid vos offenderat Christus, cujus illic per certa momenta Corpus, & Sanguis habitabat? Quid vos offendistis etiam vos ipsi, ut illa Altaria frangeretis, in quibus ante nos per longa temporum spatia sancte, ut arbitramini, obtulistis? Dum impie persequimini manus nostras illic, ubi Corpus Christi habitabat, feristis & vestras. Hoc modo Judæos estis imitati. Illi injecerunt manus Christo in Cruce: a vobis percussus est in Altari. Si Catholicos illic insectari voluistis, vel vestris illic antiquis oblationibus parceretis.*

Et Lib. II. *Conferta erat Ecclesia Populis; plena erat Cathedra Episcopalis: erat Altare loco suo, in quo pacifici Episcopi retro temporis obtulerunt, Cyprianus, Lucianus, & ceteri.*

Ecclesiarum Dedicatio, & Consecratio Altarium ex Apostolica Traditione manavit.

III. Tam Ecclesiæ, quam Altaris Consecratio ad Sacrificium celebrandum ex Apostolica Traditione manavit. Dedicationis Ecclesiæ meminit *S. Athanasius* Apologia ad *Constantium* Imperatorem. „ Non Encæniorum (*inquit*) „ Festum celebravimus, Religiosissime Auguste; id enim celebrare ante „ tuum Decretum prorsus nefarium fuisset: neque de industria eo devenimus, neque Episcopus quispiam, aut ullus Clericus eo nomine evocatus „ est: neque ulla denunciatione ad Synaxim coitum est: sed quid actum est, „ norunt omnes. Festum erat Paschæ, & tanta vis Populorum aderat, quantum Christianorum in Urbe esse Christicolæ Principes optarint. Cum igitur „ Ecclesiæ paucæ, parvæque essent, magnoque tumultu posceretur, ut in Magna Ecclesia Conventus celebrarentur, atque ibidem preces pro tua salute „ fierent, quod & factum est, egoque reniterer adhortationibus, ut rem aliquousque differrent, & potius quomodocumque liceret, etiam cum compressione, & afflictione in aliis Ecclesiæ cetus agerent; mihi neutiquam obtemperatum est. Quin potius Urbem egredi parati erant, ut in disertis locis & sub dio conventus facerent; melius esse laborem itineris ferre, quam „ cum luctu Festum celebrare... Beatæ memoriæ Alexander, cum alia loca „ angusta essent, in Ecclesia Majore Theonæ nuncupata, quam ædificabat, „ Synaxes celebrari voluit: id enim jubebat hominum frequentia, nec in co-

„ gendo populo reſpexit, eam nondum exædificatam eſſe. Hoc & Treviris, &
„ Aquilejæ fieri vidi: nam & illic diebus Feſtis, ob multitudinem, cum adhuc
„ Templa ædificarentur, Collectas habebant. Quinimmo Frater tuus beatæ
„ memoriæ, in hujuſmodi Templo, cum Aquilejæ Synaxis haberetur, ipſe
„ quoque eo ſe contulit. Ita nimirum & ego quoque feci: nec tamen cele-
„ brata ſunt a nobis Encænia, ſed tantummodo precationum Synaxis habita eſt.

Ex hoc *S. Athanaſii* loco certum eſt, Eccleſiarum Dedicationem antiquiſſimæ inſtitutionis eſſe, & quæ ad Apoſtolos merito referatur; & tamen antequam dedicatæ eſſent, licuiſſe in ipſis offerre Sacrificium, hoc ipſo, quod a profanis locis diſtinctæ, & divino cultui deſignatę, ac addictæ eſſent, quas etſi nondum abſoluta fabrica, Chriſtiani *Dominicum* appellabant.

De Eccleſiarum Conſecratione *Euſebius* Lib. x. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, cap. III. *Poſt hæc* (inquit) *votivum nobis, ac deſideratum ſpectaculum præbebatur, Dedicationum ſcilicet feſtivitas per ſingulas Urbes, & Oratoriorum recens ſtructorum conſecrationes; ad hæc Epiſcoporum Conventus, peregrinorum ab externis, & procul diſſitis regionibus concurſus; populorum mutua inter ſe charitas, ac benevolentia, cum membra corporis Chriſti in unam compagem coaleſcerent .... Jam vero Antiſtitum abſolutiſſimæ cæremoniæ, & accurata Sacrificia Sacerdotum, & divini quidam, auguſtique Eccleſiæ Ritus; hinc Pſalmos canentium, & reliquas nobis traditas voces auſcultantium, illinc divina, & arcana obeuntium Miniſteria. Myſtica quoque ſalutaris Paſſionis ſymbola tradebantur.* Et Lib. IV. *De Vita Conſtantini*, cap. XLIII. & ſequentibus, Dedicationem Eccleſiæ Hieroſolymorum Imperiali munificentia extructæ deſcribit.

Conſecrationis Altarium per inunctionem olei, & myſticas preces, meminerunt *S. Dionyſius*, Lib. *De Eccleſiaſtica Hierarchia*, cap. IV. & *S. Gregorius Niſſenus* Oratione *In Baptiſmum Chriſti*, cujus hæc ſunt verba: *Altare hoc ſanctum, cui adſiſtimus, lapis eſt natura communis, nihil differens ab aliis cruſtis lapideis, ex quibus parietes noſtri extruuntur, & pavimenta exornantur: poſtquam vero Dei cultui conſecratum, atque dedicatum eſt, ac Benedictionem accepit, Menſa ſancta eſt, Altare immaculatum, quod non amplius ab omnibus promiſcue tangitur, ſed a ſolis Sacerdotibus, iiſque venerantibus contrectatur.*

Abſque Altari conſecrato Miſſam celebrare nefas.

Altare, ſive fixum, ſive portatile, ab Epiſcopo conſecratum eſſe neceſſe eſt, ita ut abſque Altari ſic conſecrato Miſſam celebrare ſit nefas, graviterque peccet quiſquis aliter celebrat. Id conſtat ex cap. *Nullus*, & ex cap. *Altaria* 2. diſt. I. *De Conſecratione*. Primum, quod *Hormisdæ* Papæ tribuitur, ſic habet: *Nullus Presbyter in Eccleſia conſecrata aliud Altare erigat, niſi quod ab Epiſcopo loci ſanctificatum eſt, vel permiſſum: ut ſit diſcretio inter ſacrum, & non ſacrum: nec Dedicationem fingat, niſi ſit: quod ſi fecerit, ſi Clericus eſt, degradetur; ſi vero Laicus, anathematizetur.* Alterum vero, quod ex Conc. Agathenſis can. XIV. ſumptum eſt, ſic habet: *Altaria placuit non ſolum unctione Chriſmatis, ſed etiam Sacerdotali benedictione ſacrari.*

IV. Quamvis autem propter neceſſitatem Miſſa poſſit in domibus non conſecratis, cum Epiſcopi licentia celebrari, ut habetur cap. *Miſſarum*, diſt. I. *De Conſecratione*, non tamen ſine Altari portatili, ut habetur cap. *Concedimus*. Neque facta ſingularia *Luciani* Martyris, qui pectore ſuo pro Altari ad Sacrum faciendum in carcere uſus eſt, aut *Theodoreti*, qui Diaconorum manibus vice Altaris uſus eſt ad Sacrificium, in exemplum trahi debent. Conſecrantur porro Eccleſiæ, Altaria, & alia hujuſmodi inanimata divini Sacrificii inſtrumenta, *Non quia ſint gratiæ ſuſceptiva, ſed quia ex Conſecratione adipiſcuntur quamdam ſpiritualem virtutem, per quam apta redduntur divino cultui; ut ſcilicet homines devotionem quamdam exinde percipiant, ut ſint paratiores*

ad

ad divina, niſi hoc propter irreverentiam impediatur. Unde & II. Mach. cap. II. *dicitur*: Vere Dei virtus quædam eſt in loco; nam ipſe, qui habet in cœlis habitationem, viſitator, & adjutor eſt loci illius: *& inde eſt, quod hujuſmodi ante Conſecrationem emundantur, & exorcizantur, ut exinde virtus Inimici pellatur* (inquit *S. Thomas* III. part. quæſt. LXXXIII. art. III. ad III.)

Non ergo propter indigentiam Dei, qui nullius eget, neque ad eum includendum, qui nullo circumſcribi loco poteſt, cum ſit immenſus: *Non enim in manufactis templis habitat, nec manibus hominum colitur indigens aliquo; cum ipſe det omnibus vitam, & inſpirationem, & omnia*; ſed propter indigentiam hominum, ad reverentiam, & pietatem eorum erga Deum, reſque divinas excitandam; ad ſignificandam domum *Dei*, quæ ſumus nos; ad ſignificandum Chriſtum, per quem offerimus hoſtiam laudis Deo; ad exprimendam Chriſti ſanctitatem; ad repræſentandam ſanctificationem, quam Eccleſia per Chriſti Paſſionem conſecuta eſt; & ſanctitatem Fidelibus Corpus Chriſti ſuſcipientibus neceſſariam, extruuntur, eriguntur, & conſecrantur Eccleſiæ, & Altaria. Sacra enim Ædes Eccleſiam, ſive fideles ſignificat, de qua Eccleſia ſcribit Apoſt. I. ad Timoth. III. *Ut ſcias, quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi.*

Altare ſine Sanctorum Reliquiis conſecrari non poteſt.

V. Altaria, ſive fixa, ſive portatilia, ſine Sanctorum Reliquiis, quorum vita abſcondita eſt cum Chriſto in Deo, conſecrari non poſſunt. Sic enim ab Eccleſia ſtatutum eſt, uſuque veteri frequentatum. *De Felice I.* ſcribit Anaſtaſius: *Hic conſtituit ſupra ſepulchra, aut Memorias Martyrum Miſſas celebrari.* Reliquias ad Eccleſiam dedicandam neceſſarias eſſe, *S. Paulinus* ad *Severum* ſcribit Epiſt. XI. ad eumque mittit hunc in finem particulam ligni Sanctæ Crucis. Et in Natali IX. *S. Felicis* ita canit.

Spectant de ſuperis Altaria tota feneſtris,
Sub quibus intus habent Sanctorum corpora ſedem.
Namque & Apoſtolici cineres ſub cœlite Menſa
Depoſiti, placitum Chriſto ſpirantis odorem
Pulveris inter ſancta ſacri libamina reddunt.

S. Ambroſius ad *Marcellinam* Sororem ſcribit: *Cum Baſilicam dedicare vellem, mihi tamquam uno ore interpellare cœperunt, dicentes: Sicut in Romana, ſic Baſilicam dedices; reſpondi: Faciam, ſi Martyrum Reliquias invenero.* Invenit autem *SS. Gervaſii*, & *Protaſii* corpora, & Baſilicam Romano more dedicavit. Idem initio Lib. *De Exhortatione ad Virginitatem*, de Reliquiis *SS. Vitalis*, & *Agricolæ* ſermonem faciens, *Munera* (inquit) *ſalutis accipite, quæ nunc ſub ſacris Altaribus reconduntur.* Super *SS. Petri, & Pauli oſſa veneranda* Romanum Epiſcopum *offerre Domino Sacrificia*, & *tumulos eorum Chriſti arbitrari Altaria*, ſcribit *S. Hieronymus*, Libr. *Adverſus Vigilantium*. In *Memoriis Martyrum* Altaria conſtitui, in quibus *Deo Martyrum ſacrificemus*, ſcribit *S. Auguſtinus* Lib. XX. *Contra Fauſtum Manichæum*, cap. XXI. *S. Gregorius Magnus* Lib. V. Epiſt. L. Epiſcopo Santonenſi Reliquias pro conſecrandis Altaribus ſe mittere teſtatur; ejusdemque moris teſtis eſt Lib. VII. Indict. II. Epiſtolis XI. XII. LXXIII. LXXIV. LXXV. Libro IX. Epiſtola XXVI. Lib. X. Epiſt. XII. & Lib. I. *Dialogorum*, cap. X. *Gregorius Turonenſis* in Vita *S. Senoch Abbatis* ita ſcribit: *Erecto Altari, & loculo in eo ad recipiendas Sanctorum Reliquias præparato, ad benedicendum invitat Epiſcopum.* Caput, *Placuit*, diſt. I. *De Conſecratione*, quod ſumptum eſt ex Concilii Africani Canone quinquageſimo, qui in Codice Canonum Eccleſiæ Africanæ octogeſimus tertius eſt, Altaria ſine Reliquiis Martyrum erecta jubet everti: *Placuit ut Altaria, quæ paſſim per agros, & per vias, tamquam Memoriæ Martyrum conſtituuntur in quibus nullum corpus, aut Reliquiæ martyrum conditæ probantur,*

ab

ab Episcopis, qui locis eisdem præsunt, si fieri potest, evertantur: si autem hoc per tumultus populares non sinitur, plebes tamen admoneantur ne loca illæ frequentent, ut qui recte sapiunt, nulla ibi superstitione devincti teneantur, & omnino nulla memoria Martyrum probabiliter accipietur, nisi ubi corpus, aut aliquæ Reliquiæ sunt, aut origo alicujus habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia, & per inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubicumque constituuntur Altaria, omnimoda improbentur. Denique Pontificale Romanum in Altaribus tam fixis, quam portatilibus Reliquias condi jubet, quando consecrantur. Unde Sacerdos ad Altare accedens ante Introitum Missæ orat, secundum Romanæ Ecclesiæ Ritum, *Per merita Sanctorum, quorum Reliquiæ hic sunt*, ut Communio Militantis Ecclesiæ cum Triumphante significetur, & ad Sacrificium digne celebrandum implorentur Martyrum suffragia, quorum Animas sub Altari Dei S. Joannes in cœlis vidit (*Apocal.* VI.)

Ecclesia consecrari non potest nisi ab Episcopo, nec debet sine dote.

VI. Ecclesia consecrari non potest nisi ab Episcopo, qui Consecrationis hujus Officium alteri committere non potest, qui non sit Episcopus, ut colligitur ex cap. *Nemo*, dist. 1. *De Consecratione*, quod ex Conc. Aurelianensi III. sumptum est. Nec sine dote competenti consecrari debet, immo nec ædificari (ad Ecclesiam porro dotandam tenetur Fundator, vel ejus hæres, qui dotis instrumentum in manibus Episcopi deponere debet) ut statuit Concil. Bracarense II. can. v. qui refertur cap. *Placuit*, causa 1. qu. II. & *Honorius III.* Extra, *De Consecratione Ecclesiæ, vel Altaris*, cap. *Cum sicut*. Tam *Dominicis diebus, quam privatis*, consecrari possunt Ecclesiæ, ut respondet *Innoc. III.* Tornacensi Episcopo, cap. *Tuæ*, eodem titulo: quamvis decentius fiat hujusmodi Consecratio Dominicis diebus, vel in Sanctorum Solemnitatibus, ut habent Pontificalis Romani Rubricæ. Idque Conc. Cæsaraugustani III. can. 1. olim statutum est. Non tamen sine Celebratione Missæ, ut statuit *Vigilius* Pontifex Maximus Epistola ad *Eutherium*, & refertur dist. 1. *De Consecratione*, cap. *De Fabrica*.

Quibus diebus & an sine Missæ celebratione?

Quibus casibus iterum consecrari debet Ecclesia?

VII. Censetur Ecclesia consecrata, cum aliqua scriptura, vel dotis instrumento probatur consecratio, sive in libro Ecclesiæ, sive in columna, sive in tabula marmorea, aut simili monumento, fidem faciente, memoria illius habeatur; vel unius etiam testis oculati, aut qui a fide dignis consecratam audierit, assertione. Si autem de Ecclesiæ Consecratione dubitatur, & nec certa scriptura, nec certi testes Consecrationis existunt, absque ulla hæsitatione consecranda est: quia *Non monstratur iteratum, quod nescitur factum*; ut habet cap. *Solemnitates*, distinct. 1. *De consecratione*, quod *Felici Quarto* Epistola 1. ad omnes Orthodoxos, sive omnes Episcopos tribuitur: & Concilium Carthaginense V. can. VI. quo baptizandos esse statuit eos, de quorum baptismo nullum testimonium legitimum habetur, de Ecclesiis idem decernit, *Quoties super earum Consecratione hæsitatur*, id est, *ut sine ulla trepidatione consecrentur.*

VIII. Duo præterea sunt casus, in quibus Ecclesia consecrata debet iterum consecrari. Primus est, si combusta fuerit, & parietes incendio consumpti, vel diruti, vel omnino, seu ex majori parte decrustati sint, ut constat ex cap. *Ecclesiis*, dist. 1. *De Consecratione*, & ex *S. Antonino*, III. p. tit. x. cap. v. Si autem solum tectum combustum fuerit, iterum consecrari non debet, ut respondet *Innoc. III.* cap. *Ligneis*, Extra, *De Consecratione Ecclesiæ*. Alter casus est, si tota Ecclesia, vel major pars destructa fuerit: secus si solum tectum, & parietes integri manserint, qui Chrismate delibuti sunt; ut ex eodem Carite colligitur. Si vero parietes successive fuerint restaurati, eadem Ecclesia censetur, ideoque sufficit, ut Aqua benedicta reconcilietur, & Celebratione Missæ; ut habetur cap. *De Fabrica*, dist. 1. *De Consecratione*.

IX.

IX. In Eccleſia violata, ſive polluta, celebrare non licet: id qui fecerit, Epiſcopo non jubente, gravis peccati reus eſt, quamvis Irregularitatem, aliamve Cenſuram non incurrat, ut reſpondet *Bonifacius VIII.* cap. *Is qui*, in Sexto, cujus hæc ſunt verba: *Is qui in Eccleſia ſanguinis, aut ſeminis effuſione polluta, vel qui præſentibus majori Excommunicatione innodatis ſcienter celebrare præſumit, licet in hoc temerarie agat, Irregularitatis tamen, cum id non ſit expreſſum in Jure, laqueum non incurrit.* Id vero diſcriminis Gloſſa conſtituit inter eos, qui celebrant in loco interdicto, & qui in loco polluto, quod primi contrahant Irregularitatem, non ſecundi; puniri tamen debeant ad arbitrium Superioris. In Eccleſia violata celebrare non licet.

Quatuor porro in caſibus polluitur, ſeu violatur Eccleſia. Primo propter *Homicidium* in ea perpetratum, vel enormem *Sanguinis effuſionem*, ex percuſſione gravi, & injurioſe ortam, ut conſtat ex cap. *Eccleſiis*, diſt. 1. *De Conſecratione*, & ex cap. *Propoſuiſti*, quod eſt *Innoc. III.* Compoſtellano Archiepiſcopo reſpondentis. Si vero ex levi percuſſione elicitur ſanguis, quamvis magna copia, ut in rixis puerorum contingit, non polluitur Eccleſia, nec etiam violatur, cum aliquis lapide fortuito cadente occiditur, vel ex amentiæ furore ſeipſum occidit, vel aggreſſorem ob neceſſariam, & juſtam ſuæ vitæ defenſionem necat, quia mors illata non eſt per contentionem, & malam voluntatem. Item ſi quis vulnere extra Eccleſiam accepto, in Eccleſiam fugiens moriatur, nulla fit Eccleſiæ contaminatio, quia injuria in ea non eſt illata: contra vero, ſi quis in Eccleſia vulneretur, & extra moriatur: aut ſi quis ex jaculo aut glande ab homicida foras exiſtente miſſis occidatur. Si vero in Eccleſiæ tecto, aut ſub Eccleſia, in cellis, vel cubiculis ſubterraneis occidatur, Eccleſia propterea non violatur. At ſi quis graviter percutitur in Eccleſia, nec mors ſequitur, aut ſanguinis effuſio, pollutane cenſenda eſt? Pollutam eſſe negant *Panormitanus*, aliique non obſcuri nominis Auctores; quamvis (inquiunt) aliquorum conſuetudo non improbanda Eccleſiam in hoc etiam caſu reconciliet ob aliorum terrorem. Si ſententiam roger, violari non dubitanter aſſeram, ſi vulnus illatum eſt, quamvis nulla ſanguinis effuſio contigerit. Nitor Capitulo *Propoſuiſti*, Extra, *De Conſecratione Eccleſiæ*. Quibus caſibus violare cenſetur Eccleſia.

Secundo, violatur Eccleſia propter *Adulterium*, & qualemcumque *ſeminis* emiſſionem ſponte procuratam, ut reſpondet *Alexander III.* cap. *Significaſti*, Extra, *De Adulteriis, & ſtupro*, idemque conſtat ex cap. *Eccleſiis*, diſt. 1. *De Conſecratione*. Conjugalis etiam debiti redditionem caſus iſte complectitur: per hanc enim etſi nulla proximo, gravis loco ſacro fit injuria. Si tamen hæc facinora ſint occulta, nulla reconciliatione opus eſt, cum Eccleſia de occultis non judicet, ſed ſolum cum per ſe ipſa evidentia, & nota ſunt, vel reorum confeſſione, aut probatione juridica.

Tertio, violatur Eccleſia, cum in ea ſepelitur *Infidelis*, vel *Excommunicatus*, ut habetur cap. *Eccleſiam*, 27. & 28. diſt. 1. *De Conſecratione*, quorum primum ex Conc. Aurelianenſi III. Alterum ex Conc. Agrippinenſi ſumptum eſt, & cap. *Conſuluiſti*, Extra, *De Conſecratione Eccleſiæ*, quod eſt *Innoc. III.* ad Senonenſem Epiſcopum reſcribentis. Infidelium numero, & loco hic cenſentur infantes non baptizati: quamobrem ſi extra matris uterum poſiti ſint, & ſeorſim ab ea ſepeliantur, Eccleſia, vel Cæmeterium violatur: ſecus, ſi in utero matris mortui ſimul cum ea ſepeliantur, quia non ſepeliuntur, ut perſonæ diſtinctæ, ſed ut partes matrum. Excommunicatum intellige, qui vel ſit notorius percuſſor Clerici, vel nominatim denunciatus: illos enim dumtaxat vitandos eſſe docet Extravagans *Ad vitanda*.

Quarto violari Eccleſiam cenſent Canonici Juris Interpretes, & Theologi plerique omnes (*Suareſio*, nonnulliſque aliis exceptis) cum ab Epiſcopo excom-

communicato dedicatur, aut benedicitur. Si enim hominis excommunicati cadaver Ecclesiam polluit, multo magis ipsam contaminant Ministri excommunicati non Consecratio, sed Execratio, ut ex Juris analogia colligunt *Hostiensis*, *Panormitanus*, *S. Antoninus*, *Paludanus*, *Silvester*, *Tabiena*, *Navarrus*, &c. Qui & *S. Thomę* auctoritate nituntur III. p. qu. LXXXIII. art. III. dicentis: *Qui sunt extra Ecclesiam, consecrare non possunt.*

Infidelis, & Excommunicati corpus in Ecclesiam sepultum *exhumari debet*, forasque projici, cum ab aliorum corporibus discerni potest, secundum cap. *Ecclesiam*, dist. 1. *De Consecratione*, & cap. *Sacris*, Extra, *De Sepulturis*, quod est *Innoc. III.* Nidrosiensi Archiepiscopo respondentis. Quod si excommunicatorum corpora discerni ab aliis non possint, ibi relinquenda sunt, *Ne cum eorum ossibus corpora extumulentur Fidelium*: & nihilominus Ecclesia reconcilianda est.

An polluta Ecclesia pollutum sit cœmeterium, & e contrario?

Polluta Ecclesia, Cœmeterium pollutum censetur, si sit Ecclesiæ contiguum, non vero si ab ea remotum. Antequam autem reconciliatum fuerit, nemo in eo sepeliri debet. At polluto Cœmeterio, quamvis Ecclesiæ contiguo, non propterea polluta censeri debet Ecclesia, *Ne minus dignum, majus, aut accessorium, principale ad se trahere videatur*. Non unum porro, sed plura Cœmeteria esse noscuntur, quæ quamvis sibi cohærentia, pariete tamen medio sejunguntur: *Ideoque violato eorum altero, alterum (licet de uno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum.* Hæ regulæ traduntur cap. *Si Ecclesiam*, Tit. *De Consecratione Ecclesiæ, vel Altaris*, in Sexto.

A quo reconciliari debet Ecclesia violata?

X. Cum Ecclesiam consecratam violari contingit, *Per Episcopum reconciliari* debet, *non per Sacerdotes simplices*, ut respondet *Gregorius IX.* Asturicensi Episcopo cap. *Aqua*, Extra, *De Consecratione Ecclesiæ, vel Altaris* qui id deinceps fieri prohibet, *Non obstante consuetudine Provinciæ Bracarensis, quæ dicenda est potius corruptela: quia licet Episcopus committere valeat, quæ jurisdictionis existunt, quæ Ordinis tamen Episcopalis sunt, non potest inferioris gradus Clericis demandare.* Hinc Ecclesiarum Consecratio Chorepiscopis prohibita can. VII. Conc. Hispalensis, can. XLIV. Conc. Meldensis, can. V. Conc. Metensis. Adhiberi porro debet ad Ecclesiæ consecratæ reconciliationem *Aqua per Episcopum benedicta*, cum vino, & cinere. Si autem Ecclesia consecrata non fuerit, a simplici Sacerdote, de mandato Episcopi reconciliari potest per Aquæ communi ritu benedictæ asperionem, ut ex cap. *Si Ecclesia*, colligitur: eodem Tit. *Si Ecclesia non consecrata cujuscumque fuerit semine, aut sanguinis effusione polluta, Aqua protinus exorcizata lavetur, ne divinæ laudis organa suspendantur. Est tamen, quam citius fieri poterit, consecranda.* De Cœmeterii reconciliatione idem esto judicium.

Quibus casibus Altare Consecrationē suam amittit?

Quamvis alia sit Consecratio Ecclesiæ, & Altaris, ideoque una sine altera fieri possit, violata tamen Ecclesia, Altare fixum, quod est pars illius, pollutum est: & polluto vicissim Altari, violata est Ecclesia. Altare tamen Consecrationem suam amittere potest, Ecclesia Consecrationem suam servante: primo, si Mensa frangatur enormiter, præsertim in angulis, ubi fit Consecratio, non autem si modicam fracturam passa fuerit. Secundo, si Mensa mota fuerit, idest, a stipite Altaris, seu lapidibus, aut columnis eam sustentantibus avulsa, vel si aliquis de lapidibus stipitis tangens ipsam mensam sit motus, ut ait *S. Raymundus* Lib III. Summæ. Tertio, si moveatur, aut frangatur sigillum sepulcri, in quo reconditæ sunt Sanctorum Reliquiæ, ubicumque sigillum istud constitutum sit, sive in superiori parte in ipsa mensa lapidea Altaris, sive ante Altare, vel in latere dextro Altaris, sive in ipso Altari sub mensa. Hæc traduntur cap. *Ad hæc*, Extra, *De Consecratione Ecclesiæ, vel Altaris*, ubi *Alexander III.* ita respondet: *Si Altare motum fuerit, aut lapis*

ille

ille ſolummodo ſupra poſitus, qui ſigillum continet, confractus, aut etiam diminutus debet denuo conſecrari. Propter hoc vero nequaquam reiterare ſuam Conſecrationem Eccleſia conſuevit; licet id quidam Canones innuere videantur. Et cap. *Quod in dubiis*, quod eſt *Innoc. III.* Tornacenſi Epiſcopo reſcribentis: *Altare vero* (inquit) *in quo tabula, cui Conſecrationis benedictio Pontificali Miniſterio adhibetur, ſi mota, vel enormiter fracta fuerit; debet non immerito conſecrari.* Et cap. *Ligneis*, eodem Tit. *Cum parietes in ſua integritate permanſerint, & tabula Altaris mota, vel enormiter læſa non fuerit: ob cauſam prædictam nec Eccleſia, nec Altare debet denuo conſecrari.*

Quarto Conſecrationem ſuam amittit Altare, ſi fiat in eo tantum augmentum, ut amittat formam; *Quia forma rei eſt eſſe rei.* Ita *S. Raymundus & S. Antoninus.*

Altare portatile Conſecrationem amittit, cum lapis a ligno avellitur, ſi ſepulcrum, ſeu conditorium Reliquiarum ſit in ligno. Secundo, cum ſigillum ſepulcri in lapide conſtituti movetur, ſive lapis ſit inſertus ligno, ſive non; ſalvo enim, & integro ſigillo, Conſecratione non excidit, quamvis a ligno ſeparetur, quia Conſecratio non fit in unione lapidis cum ligno, ſed ſolius lapidis eſt. Additur autem lignum, ut commodius Calicem, & Hoſtiam capiat. Tertio, ex enormi lapidis fractione, ut colligitur ex cap. *Ligneis*, & ex cap. *Quod dubiis*, utque aſſerunt *Joannes Andreas*, *Panormitanus*, *Silveſter*, & alii.

ARTICULUS II.

De Cæremoniis Altarium Ornamenta, Vaſaque, & Inſtrumenta Sacrificii Celebrationi neceſſaria ſpectantibus.

Pallę, ſeu mappę Altaris.

I. ALtaria ſingula mappis tribus mundis, una oblonga, quæ ad imam eorum partem pertingat, duabuſque reliquis brevioribus veſtita eſſe debent, & pallio item coloris, pro feſti diei, feriæve ratione decenter ornata. *Optatus Milevitanus* Lib. VI. tamquam morem ubique receptum commemorat, quod Altaria linteis operirentur. *Quis* (inquit) *Fidelium neſcit, in peragendis Myſteriis ipſa ligna linteamine cooperiri? Inter ipſa Sacramenta velamen potuit tangi, non lignum.* Victor Vitenſis Epiſcopus Lib. I. *De Perſecutione Vvandalica*, Proculum quemdam ab impio *Genſerico* in Provinciam Zeugitanam adverſus Catholicos miſſum ſcribit, qui Eccleſias devaſtans de pallis Altaris camiſias ſibi, & femoralia fecit. Concilium quoddam Rhemenſe ab *Ivone Carnotenſi* II. P. Decreti, cap. CXXXII. relatum, obſervandum eſſe ſtatuit, *Ut Menſa Chriſti, ideſt Altare, ubi Corpus Dominicum conſecratur, ubi Sanguis ejus hauritur, ubi SS. Reliquiæ reconduntur, ubi preces, & vota populi in conſpectu Dei a Sacerdote offeruntur, cum omni veneratione honoretur: & mundiſſimis linteis, & pallis diligentiſſime cooperiatur, nihilque ſuper eo ponatur, niſi capſæ cum Sanctorum Reliquiis, & quatuor Evangelia.*

Crux in Altari collocanda.

II. In unoquoque Altari, in quo Miſſa celebranda eſt, Crux debet collocari, ut ſtatuunt Conc. Mediolanenſe VI. & *S. Carolus* in Inſtructionibus pro celebratione Miſſæ. Crucis aureæ in Altari meminit *Beda* Lib. II. Hiſtoriæ cap. XX. *S. Bonaventura* Lib. *De Myſteriis Miſſæ*, Sanctos Patres ſtatuiſſe ait, ne quiſpiam Miſſas celebret, niſi in Altari adſit imago Crucifixi: & merito quidem, ut Crucis aſpectu Sacerdoti celebranti Paſſio Chriſti in memoriam revocetur, cujus Paſſionis hoc Sacrificium viva imago, & repræſentatio eſt.

Duo cerei.

Duo etiam Candelabra cum totidem cereis ardentibus in Altari eſſe debent, unum in cornu Epiſtolæ, alterum in cornu Evangelii, dum Miſſa celebratur, ex *S. Carolo* in Inſtructionibus. Quos ea exiguitate adhiberi, quæ in tanto Myſterio dedeceat, & adſtantibus offenſionem afferre poſſit, vetat Conc. Mediolanenſe I. Qui ſine lumine Miſſam celebraret, gravis peccati reus eſſet,

ut

ut conſtat ex cap. *Litteras*, Extra, *De Celebratione Miſſarum*: quo *Honorius III.* Presbyterum, qui ſine lumine ſacrificabat, Officio, & Beneficio privandum ſtatuit. Uſus Eccleſiæ poſtulat, ut ſit ex cera: tum quia Deo optima quæque offerenda ſunt; tum quia Acolythi, quibus luminum cura demandata eſt, Ceroferarii dicuntur. Unde qui cum alio, quam cereorum lumine, citra ſummam celebrandi neceſſitatem, Sacrum faceret, gravis peccati reus eſset. Antiquum eſse in Eccleſia cereorum uſum, Sacrificii, & Divinorum Officiorum tempore, conſtat ex *S. Athanaſio*, in Epiſtola *Ad Orthodoxos*, de Arianorum perſecutione, qui Ethnicos ab illis in Eccleſiam introductos conqueritur, qui Candelabra depoſuerunt, & cereos Idolis accenderunt. Et ex *S. Hieronymo* Lib. *Adverſus Vigilantium*, ubi morem illum in Oriente univerſalem fuiſse teſtatur: *Per totas* (inquit) *Orientis Eccleſias, quando legendum eſt Evangelium, accenduntur luminaria, jam Sole rutilante, non utique ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum. Unde & Virgines illæ Evangelicæ ſemper habent accenſas lampades ſuas: & ad Apoſtolos dicitur: Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris: & de Jo: Baptiſta: ILLE erat lucerna ardens, & lucens; ut ſub typo luminis corporalis lux illa oſtendatur, de qua in Pſalterio legimus: LUCERNA pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.* Idem teſtatur *Prudentius* in Hymno *S. Laurentii*, & *Paulinus* in Natali III. *S. Felicis*. De hoc denique ritu *Micrologus* c. XI. ita ſcribit: *Juxta Romanum Ordinem nunquam Miſſam abſque lumine celebramus; non utique ad depellendas tenebras, cum ſit clara dies, ſed potius in typum illius Luminis, cujus Sacramenta ibi conficimus, ſine quo & in Meridie palpamus, ſicut in nocte.* Morem illum non reprehendit *Lactantius* Lib. VI. *Divinarum Inſtitutionum*, cap. II. ſed Ethnicorum ſuperſtitionem, qui lumina Deo accendebant tamquam in tenebris degenti, & luce indigenti. *Mactant igitur* (inquit) *opimas, ac pingues Hoſtias Deo quaſi eſurienti, profundunt vina tamquam ſitienti, accendunt lumina velut in tenebris agenti... Num igitur mentis ſuæ compos putandus eſt, qui Auctori, & datori luminis, candelarum, ac cereorum lumen offert pro munere? Aliud vero ille a nobis exigit lumen, mentis ſcilicet, quod exhibere non poteſt, niſi qui Deum agnoverit. Illorum autem Dii, quia terreni ſunt, egent luminibus, ne in tenebris ſint.*

Luc. 12. 35. Joan. 5. 35. Pſ. 118. 105.

Calix ex qua materia eſſe debeat?

III. Calicis uſus in Sacrificio tam antiquus, quam Sacrificium ipſum. Legimus enim in Evangelio, Chriſtum Dominum noſtrum in ultima Cœna, poſtquam tradidit Diſcipulis ſuis ſub ſpecie panis Corpus ſuum, accepiſse *Calicem*, & dediſſe illis, & dixiſſe, ut omnes ex eo biberent Sanguinem ſuum, qui mox pro illis, & pro multis effundendus erat in remiſſionem peccatorum. Quod Apoſtolus ſe accepiſse a Domino, & Fidelibus tradidiſſe teſtatur. Hinc Feria V. Hebdomadæ Sanctæ, in qua hujus Sacrificii inſtitutio recolitur, *Natalis Calicis* ab antiquis Patribus vocabatur. Ita vocat *S. Eligius* Noviomenſis Epiſcopus Hom. X. in Cœna Domini. Aurei, vel argentei Calices eſse debent, aut ſaltem habere cuppam argenteam, intus inauratam, ſimul cum Patena pariter inaurata, ut docet *S. Carolus* in Inſtructionibus De Celebratione Miſsæ, & Miſsalis Romani Rubricæ præſcribunt. Quamobrem ſicut vitreorum calicum uſum abrogavit Eccleſia, quamvis olim toleraverit, vel ob inopiam Eccleſiarum, vel quia vaſa aurea, & argentea, ipſique Calices ad redemptionem captivorum, & alimoniam pauperum conflati fuerant: ita nunc ſtanneorum Calicum uſum jam tollit quantum poteſt, quamvis hujus metalli uſum jus antiquum aliquo modo toleret, cap. *Ut Calix*, diſt. 1. *De Conſecratione*. Cujus hæc ſunt verba: *Calix Domini cum Patena, ſi non ex auro omnino, ex argento fiat. Si quis autem tam pauper, ſaltem vel ſtanneum Calicem habeat. De ære, & aurichalcho non fiat Calix, quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ*

quæ vomitum provocat. Nullus autem in ligneo, vel vitreo Calice præſumat Miſſam cantare. Ex Conc. Rhemenſi neſcio quo hoc Decretum referunt *Ivo Carnotenſis* p. II. cap. CXXXI. & *Gratianus*: at *Ricardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, *S. Thomæ* Martyris immediatus Succeſſor, in Synodo a *Rogerio De Hovedens* relata, ſtatuit, ne conſecraretur Euchariſtia, niſi in Calice aureo, vel argenteo, & ne ſtanneum Calicem Epiſcopus benediceret. Et *S. Petrus Damiani* Opuſculo XXIII. c.I. acerrime invehitur in Sacerdotes, qui ſtanneos, vel etiam ſupparis cujuſcumque metalli Calices ſordibus inhorreſcere patienter aſpiciebant: *Et quod* (inquit) *non dignaretur Potens quilibet propriis adhibere labiis, in hoc iſti Corpus non verentur imponere Salvatoris.* Veterem Eccleſiam Calicibus aureis, & argenteis uſam ad Sacrificium, colligitur ex *Optato Milevitano* Lib. I. ubi loquens de *Menſurio* Epiſcopo ait: *Erant Eccleſiæ ex auro, & argento quam plurima ornamenta, quæ nec defodere terræ, nec ſecum portare poterat.* In his autem priorem locum tenuiſſe Calices, quis dubitet? Libro enim ſexto inter Donatiſtarum ſcelera, hoc etiam ipſis exprobrat, quod Calices fregerint, & vendiderint: *Fregiſtis* (inquit) *Calices Chriſti Sanguinis portatores, quorum ſpecies revocaſtis in maſſas, mercem nefariis nundinis procurantes. Emerunt forſitan in uſus ſuos ſordidæ mulieres, emerunt Pagani, facturi vaſa, in quibus incenderent Idolis ſuis.* Celebris eſt impii hominis blaſphemia, quem cum *Julianus Apoſtata* ad Antiochenam Eccleſiam diripiendam miſiſſet, ſacrorum vaſorum, quæ *Conſtantinus* donaverat, magnificentiam admiratus: *En* (inquit) *cujuſmodi vaſis Filio Mariæ miniſtratur.* Ita refert *Theodoretus* Lib. III. *Hiſtor. Eccleſ.* cap. VIII. *S. Jo: Chryſoſtomus* aureum Calicem, & gemmis ornatum commemorat Hom. II. in Matthæum. *S. Hieronymus* Epiſt. ad *Theophilum Alexandrinum*, Paſchalibus ejusdem *Theophili* Epiſtolis ab ipſo Latinitate donatis præfixa, S. Calices, aliaque divini Sacrificii inſtrumenta veneratione digna eſſe docet. *Mirati ſumus* (inquit) *in Opere tuo utilitatem omnium Eccleſiarum, ut diſcant, qui ignorant, eruditi teſtimoniis Scripturarum, qua debeant veneratione Sancta ſuſcipere, & Altaris Chriſti miniſterio deſervire, Sacroſque Calices, & ſancta velamina, & cetera, quæ ad cultum Dominicæ pertinent Paſſionis, non quaſi inania, & ſenſu carentia ſanctimoniam non habere, ſed ex conſortio Corporis, & Sanguinis Domini, eadem qua Corpus ejus, & Sanguis, majeſtate veneranda.* De Calicibus aureis, & argenteis in uſum celebrandorum Sacramentorum conſecratis *S. Auguſtinus* Concione II. in Pſ. CXIII. explicans hunc Verſum, *Simulacra gentium argentum, & aurum*, ita ſcribit.... *Sed enim & nos pleraque inſtrumenta, & vaſa ex hujuſmodi materia vel metallo habemus in uſum celebrandorum Sacramentorum, quæ ipſo miniſterio conſecrata Sancta dicantur, in ejus honorem cui pro ſalute noſtra inde ſervitur.* Refert *Gregorius Turonenſis* Lib. III. Hiſtoriæ, cap. X. Childebertum Regem ex Hiſpania redeuntem, *Inter reliquos theſauros Miniſteria pretioſiſſima detuliſſe, nimirum ſexaginta Calices, quindecim Patenas, viginti Evangeliorum capſas: omnia ex auro puro, & gemmis pretioſis ornata.*

Calix ſepulcrum novum ſignificat in quo Chriſtus ſepultus eſt, Patena lapidem advolutum ad oſtium monumenti, Corporale ſindonem mundam, qua corpus ejus involvit Joſeph ab Arimathæa, ut docent *Rabanus* Lib. I. *De Inſtitutione Clericorum*, c. XXXIII & *Hildebertus* Archiepiſcopus Turonenſis in Carmine de Miſſæ Myſterio.

Ara Crucis, tumulique Calix, lapidiſque Patena;
Sindonis officium candida byſſus habet.

IV. Calicis, & Patenæ Conſecratio ad Epiſcopos jure ſpectat, ut colligitur ex cap. *Cum veniſſet*, Extra, *De S. Unctione §. Ungitur*, ex Pontificali Romano & Eccleſiæ uſu. Poteſtatem conſecrandi Calices ſimplici Sacerdoti a Summo Pon- Calicis Conſecratio.

Pontifice committi poſse, plerique ſcribunt Canonici Juris Interpretes, & Caſuum Arbitri. Privilegio ſingulari id conceſsum *Joanni* Abbati Ciſtercienſi, & quatuor primis ejus Coabbatibus ab *Innoc. VIII.* anno milleſimo quadringenteſimo octogeſimo nono, referunt, ſimilique Sedis Apoſtolicæ Privilegio Patres Societatis Jeſu Calices in Indiis conſecrare.

Quando Calix Conſecrationem ſuam amittit.

Conſecrationem ſuam Calix amittit, cum ita frangitur, ut ad uſum Sacrificii ſit inutilis, nimirum ſi cuppa frangatur, vel a pede avellatur: ſi tamen calix eſset tornatilis, ita per artem fabrefactus, ut pes a cyatho abſque ulla vi ſeparari poſset, conſecrationem non amitteret ſeparatione facta, ſiquidem nulla fractio fieret, ut *Barboſa*, aliique cenſent, licet quidam contrarium teneant. Quamvis enim in cyatho a pede ſeparato fieri conſecratio non poſſit, quia figura calicis non manet; ſi tamen a Sacro Miniſtro cyathus tornatilis pedi ante Miſsæ Conſecrationem rurſus inſeratur, non videtur opus eſſe nova conſecratione, cum eadem figura maneat, nihilque detractum, nihil additum ſit. Secundo, nova conſecratione pariter indiget Calix argenteus, cum poſt conſecrationem deauratur, vel cum tota deauratio interior deteritur: quia conſecratio fit in ſuperficie illa interiori, quæ non manet eadem. Si vero ab aurificibus ita percutitur calix, ut tamen integer maneat, nec interior cuppæ ſuperficies mutetur, nova conſecratione non eget.

Corporale.

V. Ad celebrationem Miſsæ omnino etiam neceſsarium eſt Corporale, ſeu Palla linea, in qua Chriſti Corpus, conſecretur. Conſtituiſse dicitur *S. Silveſter*, ut Sacrificium Altaris non in ſerico, neque in panno tincto, ſed tantum in lineo ex terra procreato conſecraretur, ſicut Corpus Domini in ſindone linea, & munda ſepultum eſt. De illo ſcribit *S. Iſidorus Peluſiota* Lib. I. Epiſt. CXXIII. *Pura illa Sindon, quæ ſub divinorum Donorum miniſterio expanſa eſt, Joſephi Arimathenſis eſt Miniſterium. Ut enim ille Domini Corpus ſindone involutum ſepulturæ mandavit, per quod univerſum mortalium genus Reſurrectionem percepit: eodem modo nos Propoſitionis panem in ſindone ſacrificantes, Chriſti Corpus, ſine dubitatione reperimus nobis illam fontis in modum immortalitatem, quam Salvator funere elatus a Joſepho, poſtquam reſurrexit a mortuis, impertiit.* Corporalis Benedictio in Romano Pontificali habetur, qua Antiſtes Deum precatur, ut hoc linteamen ſanctificet *Ad tegendum, involvendumque Corpus, & Sanguinem Domini Jeſu Chriſti:* & ut *Corporis, ac Sanguinis Redemptoris noſtri novum ſudarium Spiritus Sancti gratia efficiatur.*

A quo ablui debent Corporalia?

Corporalia debent ablui a Clerico in Sacris Ordinibus conſtituto, tertio quoque menſe, & crebrius, ſi opus fuerit, ut jubent *S. Carolus* in Inſtructionibus, Concilium Rothomagenſe, MDLXXXI. Aquenſe MDLXXXV. Synodus Carnotenſis MDXXVI. Turonenſis MDLXXXIII. Concilium Mediolanenſe I. ſtatuit, ut *Ornamenta, & inſtrumenta Altarium pro celebratione Miſſæ, para, ac munda ſint, præſertim Corporalia, & Purificatoria; quamobrem etiam vino albo, ubi poſſit, tantummodo ad Miſſæ Sacrificium Sacerdotes utantur.*

Miſſalia.

VI. Abſque Libro Miſsali non licet Miſsam celebrare: ſi deſit, a celebratione Miſsæ abſtinendum eſt, quæcumque neceſſitas urgeat. Qui ſine Miſsali celebraret, graviter peccaret: tum quia ſe exponeret periculo errandi in verbis Canonis, immo & Conſecrationis, cum & optimæ memoriæ viros aliquando fallat memoria: tum quia violaret generalem Eccleſiæ conſuetudinem. Idem eſto judicium de illo qui ſine Calice, & Patena conſecratis, ſine Corporali, ſine Pallis Altare veſtientibus, ſine lumine, ſine aliqua denique ſacrarum veſtium celebraret. Hunc, inquam, mortalis peccati reum cenſent *S. Antoninus*, & alii poſt ipſum Caſuum Arbitri. *In his* enim *rebus, de quibus nihil certi ſtatuit divina Scriptura, mos populi Dei, & inſtituta Majorum*

S. Ant. III. P. Tit. XIII. Cap. VI. 6.

jorum pro lege tenenda sunt. Et sicut prævaricatores divinarum Legum, ita contemptores Ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt: ut habetur cap. *In his*, dist. XI. cujus prima pars ex Epistola *S. August.* ad *Casulanum* sumpta est.

ARTICULUS II.

De Cæremoniis sacra Sacerdotum Indumenta spectantibus.

Vestium sacrarum a profanis discrimen.

Religio divina alterum habitum habet in ministerio Altaris, alterum in usu, vitaque communi (inquit *S. Hieronymus*, Commentario in cap. XLIV. Ezechielis.) Hunc Ritum ab Apostolis acceptum credere par est, quamvis in vestium sacrarum numero, & forma progressu temporis aliquid immutatum fuerit. Sacerdoti porro Missam celebraturo sex vestes sunt necessariæ, *Amictus*, *Alba*, *Cingulum*, *Manipulus*, *Stola*, *Planeta*, seu *Casula*. Quæ omnes benedictæ esse debent, ut statuitur cap. *Vestimenta*, dist. I. *De Consecratione*, cujus hæc sunt verba: *Vestimenta Ecclesiastica, quibus Domino ministratur, & sacrata debent esse, & honesta: quibus, aliis in usibus non debent frui, quam Ecclesiasticis, & Deo dignis Officiis; quæ nec ab aliis debent contingi, aut ferri, nisi a sacratis hominibus, ne ultio, quæ Balthassar Regem percussit, super hæc transgredientes, & talia præsumentes veniat, & corruere eos faciat ad ima.* Ab Episcopo, vel aliquo Summi Pont. Privilegium habente Sacerdote, benedicta esse oportet. Id autem Privilegium Prælatis Regularibus a *Leone X.* concessum est, ita tamen, ut pro suarum dumtaxat Ecclesiarum usu Ornamenta Ecclesiastica benedicere valeant, ut respondit S. Congregatio Rituum XXIV. Augusti MDCIX. cujus Decretum commemorant *Gavantus* in Commentario ad Rubricas Missalis Tom. I. p. 4. tit. 19. num. 21. & *Barbosa* Lib. *De Officio, & Potestate Episcopi*, par. I. alleg. XXVII. n. 44. Episcopum hujus benedictionis officium committere non posse simplici Sacerdoti, respondit S. Rituum Congregatio, ut referunt *Possevinus* Lib. *De Officio Curati*, cap. II. num. 37. & *Barbosa* loco mox laudato, n. 42.

Benedictio

A quo benedici possint Ornamenta Ecclesiastica.

Cum Casula duplicata est, cum possit esse simpla (inquit *S. Antoninus* Tit. XIII. cap. VI.) super quamlibet partem fit benedictio: unde in celebrando verti potest ex utraque parte. Etsi una pars amoveatur ab alia, remanet benedicta, & potest cum ea celebrari. Idem esto judicium de Stola duplici. E longo manipulo licet facere stolam, & contra de brevi stola manipulum, vel cingulum, quia omnia hæc vera benedictione consecrantur.

Cum sacra vestimenta resarciuntur propter paupertatem, si ita franguntur, ut apta non sint ad usum, ad quem fuerant destinata, aut priorem figuram amplius non retineant, v. g. si ex Alba abscindatur manica, nova benedictione indigent.

II. *Amictus* significat velamen, quo Judæi faciem Christi obduxerunt, dum eum colaphis cæderent, dicentes, *Prophetiza, quis te percussit*. Vel etiam Coronam spineam, quam ejus capiti milites imposuerunt, ut Regiæ ipsius Dignitati illuderent, simulque ipsum doloribus vehementissimis in ipso sensuum omnium fonte cruciarent; Vel significat Christum Caput nostrum abscondisse Divinitatem suam sub amictu naturæ humanæ: & humanitatem simul, ac divinitatem abscondere in Eucharistia sub alienis panis, & vini speciebus. Moraliter vero Amictus significat galeam salutis, spem, & fiduciam in Deum, qua omnes spiritualium hostium incursus expugnamus: necnon fortitudinem ad divina Officia exequenda, ut docet *S. Thomas* in IV. *Sententiarum*, dist. XXIV. q. III. art. III. Aut etiam, quatenus collum tegit, designat custodiam vocis, quæ per collum, & guttur emittitur; ut vere dicere possit Sacerdos: *Dixi, Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea*. Amictus, inquam, de castigatione vocis Sacerdotem admonet. Ut vero per humeros diffunditur suave Domini jugum alacriter ferendum esse docet: ut adstringitur in modum Crucis ante pectus,

Vestes Sacerdoti celebranti necessariæ, illarum significatio. Amictus.

Psal. 38. 2.

ctus, notat propoſitum non admittendi alias cogitationes, quam de Deo.

Alba. III. *Alba*, ſeu tunica talaris linea, cujus meminere Conc. Carthaginenſe ſub *Anaſtaſio I.* can. XLI. & Narbonenſe ſub *Pelagio II.* quam *Amalarius*, & alii *Camiſiam* vocant, a Synagogæ Sacerdotibus ad Sacros Eccleſiæ Miniſtros tranſiit. Veſtem albam ſignificat, qua *Herodes* Chriſtum illuſit (*Luc.* XXIII.) Moraliter ſignificat cordis, ac vitæ puritatem, ſua longitudine perſeverantiam: & beatæ immortalitatis ſymbolum eſt.

Cingulum. IV. *Cingulum* ſignificat funem, quo Chriſtus in horto ligatus eſt. Moraliter carnis continentiam Sacerdotibus maxime neceſſariam ſignificat, ſive mentis cuſtodiam, qua luxuria reſtringitur, & cupiditas cohibetur, ne ad carnalia dilabatur, & greſſus bonorum operum impediatur: ſicut per cingulum, quod circa lumbos præcingitur, Alba ne difluat, & greſſum impediat, adſtringitur. Ita *Honorius Auguſtodunenſis* in *Gemma Animæ*, Lib. I. cap. CCIII. Quamvis enim ad Chriſtianos omnes pertineat, Sacerdotes tamen præcipue ſpectat illud Chriſti monitum: *Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris*. Et illud Apoſtoli: *State ſuccincti lumbos veſtros in veritate*.

Epheſ 6.

Manipulus. V. *Manipulus* erat olim mappula, ſive ſudarium brachio ſiniſtro alligatum, quo ſudor, & ſordes abſtergebantur, ut illi paſſim teſtantur, qui Tractatus de Divinis Officiis ſcripſere. Vincula ſignificat Chriſti manibus injecta. Moraliter, exterſionem minimarum macularum (inquit *S. Thomas*.) In manu ſiniſtra portatur, ut oſtendatur in temporali vita tædium nos pati ſuperflui humoris, hoc eſt, carnalis delectationis (inquit *Amalarius* Lib. II. De Eccleſiaſticis Officiis, cap. XXIV.) Secundo, vigilantiam ſignificat, qua Sacerdos torporem animi excutere debet, bonis operibus jugiter incumbendo (inquit *Innoc. III.* Lib. I. *De Myſteriis Miſſæ*, cap. LIX.) Significat denique cordis compunctionem quam Sacerdos ad Altare deferre debet (inquit *Stephanus Æduenſis* Lib. *De Sacramento Altaris*, cap. X.) Multiplicem illam ſignificationem exprimit Oratio, quam fundit Sacerdos, cum manipulum induit: *Merear, Domine, portare manipulum fletus, & doloris, ut cum exultatione percipiam mercedem laboris*. Sacerdotes quippe tot ſunt operarii, quos Chriſtus miſit in meſſem ſuam; quibus illud Pſalmi CXXV. apprime convenit, ſi ſuo Miniſterio digne fungantur: *Euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua: venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos*: Animas ſcilicet, in quas æternæ vitæ divinum ſemen Sacramentorum adminiſtratione, & divini verbi prædicatione immittunt, Chriſto Domino Meſſis ad judicium venienti cum gaudio repræſentabunt, velut manipulos uberes ſuo labore collectos, & in horreo ipſius reponendos.

Stola. VI. *Stola*, ſive *Orarium*, ſignificat funem, quo Chriſtus columnæ alligatus, aut in Calvariæ Montem cum onere Crucis tractus eſt. Moraliter Chriſtianæ obedientiæ jugum ſignificat. A collo per anteriora deſcendens, dextrum latus ornat, & ſiniſtrum, ut doceat Sacerdotem per arma juſtitiæ a dextris, & a ſiniſtris, ideſt, in proſperis, & adverſis, fortem, & conſtantem eſſe debere. Ita *Yvo Carnotenſis* in Sermone *De Sacerdotalibus Indumentis*, & Con. *Bracarenſe IV.* anno Chriſti DCLXXV. can. IV. cujus hæc ſunt verba: *Cum antiqua Eccleſiaſtica noverimus inſtitutione præfixum, ut omnis Sacerdos, cum ordinatur, Orario utroq; humero ambiatur; ſcilicet, ut qui imperturbatus præcipitur conſiſtere inter proſpera, & adverſa, virtutum ſemper ornamento utrobique circumſeptus appareat: qua ratione tempore Sacrificii non aſſumat, quod ſe in Sacramento accepiſſe non dubitatur? Proinde modis omnibus convenit, ut quod quiſque percepit in Conſecratione, hoc & retineat in Oblatione, vel perceptione ſuæ ſalutis; ſcilicet, ut cum Sacerdos ad ſolemnia Miſſarum accedit, aut pro ſe Deo Sacrificium oblaturus, aut Sacramentum Corporis, &*

San-

Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſumpturus, non aliter accedat, quam Orario utroque humero circumſeptus, ſicut & tempore Ordinationis ſuæ dignoſcitur conſecratus; ita ut de uno, eodemque Orario cervicem pariter, & utrumque humerum premens, ſignum in ſuo pectore præferat crucis. Si quis autem aliter egerit, Excommunicationi debitæ ſubjacebit. Significat denique Stolam immortalitatis in prævaricatione primi Parentis amiſſam, & virtute Paſſionis, ac Reſurrectionis Chriſti, necnon divinæ Euchariſtiæ, quæ futuræ gloriæ pignus eſt, nobis aliquando reddendam. Unde Sacerdos Stolam induens, hanc Orationem fundit: *Redde mihi, Domine, obſecro, Stolam immortalitatis, quam amiſi in prævaricatione primi Parentis; & quamvis indignus accedo ad tuum Sacrum Myſterium, merear tamen gaudium ſempiternum.*

Planeta, ſeu Caſula.

VII. *Planeta*, ſeu *Caſula*, veſtimentum purpureum ſignificat, quo Chriſtus in Paſſione ſua indutus eſt. Moraliter, Charitatem; dumque & ante pectus, & poſt humeros pendet, Deum & proximum, amicum, & inimicum diligendum eſſe innuit. Ceteris Sacerdotum veſtibus ſuperponitur, quia charitas reliquis virtutibus antefertur: id etiam indicat Oratio, quam fundit Sacerdos Caſulam induens: *Domine, qui dixiſti, Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve, fac, ut iſtud portare ſic valeam, ut conſequar tuam gratiam*: nam charitas eſt, quæ Chriſti jugum ſuave facit, & onus leve, juxta illud 1. Joan. v. *Hæc eſt charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus; & mandata ejus gravia non ſunt*: quia nempe ſunt facilia charitati, ut *S. Auguſtinus* exponit. Significat etiam Myſticum Chriſti Corpus, quod eſt Eccleſia, ut cenſet *Rupertus* Lib. 1. *De Divinis Officiis*, cap. XXII. Integra eſt, inquit, & undique clauſa, ut unitatem, vel integritatem veræ fidei demonſtret. Pars anterior, & poſterior, antiquæ Eccleſiæ, quæ Paſſionem Domini præceſſit, & novæ, quæ ſubſequitur, ſignum eſt. Quia vero Charitatis ſimul, & Eccleſiæ ſymbolum eſt, admonentur Sacerdotes, ut ſuam charitatem erga Eccleſiam ſedulo exerceant, exemplo Chriſti, qui *Dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea, ut eam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipſe ſibi gloriosam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſancta, & immaculata.* Caſula dupla eſt, poſt tergum, inter humeros, & ante pectus. Per humeros, inquit *Amalarius*, opera exprimuntur: in eis duplex ſit veſtimentum: *Quia ſic debemus bona opera foris proximis oſtendere, ut eadem intus coram Domino integra ſervemus. In pectore duplex, quia in eo utrumque debet eſſe, & doctrina, & veritas: veritas interius, doctrina ad homines.* Ephes. 5. 25.

Veſtes Sacras ad uſus profanos adhibere nefas.

VIII. Veſtes ſacræ ad profanos uſus adhiberi abſque ſacrilegio non poſſunt, ut habetur cap. *Ad Nuptiarum*, diſt. 1. *De Conſecratione*, nec ab aliis, niſi a ſacratis hominibus in Eccleſiaſticis Officiis ferri debent, ex cap. *Veſtimenta*, ibidem. Quamobrem, quæ ita detritæ, ac laceræ ſunt, ut Sacris Miniſteriis amplius ſervire non poſſint, comburi debent, eorumque cineres in piſcinam, vel in locum mundum ab hominum veſtigiis remotum inferri, ex cap. *Altaris*, ibid. Veſtes profanas virorum, ac mulierum nobilium in ſacros uſus converti poſſe, quamvis neget Gloſſa Capitis, *Ad Nuptiarum*, cenſent Theologi inſignes, *Angelus de Clavaſio*, *Sylveſter*, *Silvius*, &c. Quæ probabilior ſententia eſt, cum ad Tabernaculi Veteris ornatum, cultumque, & ad veſtes ſanctas conficiendas, viri cum mulieribus præbuerint armillas, & inaures, annulos & dextralia, hyacinthum, & purpuram, &c. ut refertur *Exodi* XXXV. Ex veſtibus itaque pretioſis mulierum illuſtrium Caſulas, aut Altaris ornamenta fieri poſſe, cum eas Eccleſiæ offerunt, nemo dubitet. Verum gentilitia ſtemmata Nobilium veſtibus ſacris intexi, aut Calicibus, aliiſque vaſis Eccleſiæ oblatis inſculpi, minime permittere debent Epiſcopi, & Eccleſiarum Rectores, ne ſuperbia, & oſtentatio in Templis ipſis, Ariſque triumphare videatur, atque hujuſmodi

Gentilitia Nobilium virorum, aut mulierum ſtemmata in ſacris veſtibus, aut vaſis non ferenda.

donaria diabolus cum Chriſto, quod dictu horrendum eſt, partiatur. Hunc in abuſum acerrime invehitur egregius Pietatis Magiſter *Joan. Taulerus*, Sermone 1. in Dominica VIII. poſt Trinitatem, & de illis, qui ſtemmata ſua veſtibus, ornamentis, vaſis ſacris, Altaribus, & Eccleſiis adtexi volunt, aut appingi, ut eorum munificentia innoteſcat, vere ait: *Receperunt mercedem ſuam*. Inanem porro eorum excuſationem eſſe docet, qui id unum ſe quærere profitentur, ut pro illis oretur, quod eorum inſignia monent. *Multo* enim (inquit) *utilior eis foret eleemoſyna aliqua parva, ſoli Deo in ſinu illius oblata, & abſcondita prorſus ab omnibus, quam vel celebris Templi extructio, ſcientibus cunctis, preceſque pro eis fundentibus: facile enim ſupplebit Deus, quicquid omnes orare poſſent, ſi bona ſua opera illi ſoli relinquere, eique confidere curent. Sola namque eleemoſyna reſignata, ac pura ſolius divinitatis intentione facta plus orat, quam omnes ad quorum notitiam pervenire poſſet, orare poſſent*. Qui igitur ea lege Ornamenta, vel Calices Eccleſiis offerunt, aut Capellas, vel Eccleſias erigunt, ut in iis gentilitia eorum ſtemmata effulgeant, ſeipſos quærunt, & Cainum imitantur, qui cum pauca, eaque deteriora ex bonis ſuis Deo munera offerret, *Se ipſum ſibi retinuit*: quamobrem eum recte obtuliſſe, ſed non recte diviſiſſe, ait Scriptura. *Nam ſi quis debitum ſolvat* (inquit S. Ambroſius) *& in referendo injuriam faciat creditori, intolerabilius eſt utique, quam non reddidiſſe, quod debebat. Non ergo quantitas ſolutionis, ſed animus reddentis, & qualitas conſideratur, & affectus. Recte igitur Cain obtulit, quia oblatio inſigne devotionis, & indicium gratiarum eſt, ſed non recte diviſit, quia ante omnia Deo debuit deferre primitias, ut a gratia inchoaret Auctoris. Etenim diviſionis hic ordo eſt, ut prima ſecundis, non primis ſecunda præcurrant, & cœleſtia terrenis, non terrena cœleſtibus præferantur*. Terrena autem cœleſtibus præferunt, & Deo injuriam faciunt, cui offerunt munera, viri & fœminæ nobiles, & divites, cum gentilitia ſua ſtemmata, & inſignia in Caſulis Sacerdotum; Ornamentis Altarium, ſacris Calicibus, ipſis Altaribus, & Eccleſiis, intexi, inſculpi, appingi volunt: & ita ſunt affecti, ut alias Eccleſias, vel Altaria non erigerent, nec ſacra vaſa, vel ornamenta Eccleſiis conferrent. Indignum ſane eſt, nec omnino ferendum, ut ſacra ſupellex iiſdem inſignibus notetur, ac profana, quæ in eorum abaco ad pompam oſtentatur, in menſis ad luxum miniſtratur: ut eorum inſignia, quaſi auctoramenta ſervitutis ferant Sacerdotes, cum Sacris operantur: ſicut pediſſequi cum famulantur, ſicut muli cum ſarcinas ferunt; ut eorum ſtemmata, & tituli ſpectentur in Altaribus, ut in rhedis, & curribus: in Baſilicis ſoli Deo dicatis in memoriam Sanctorum, qui terrenos honores contempſerunt, illique juge Chriſtianæ humilitatis Sacrificium obtulerunt, ut in ædibus profanis. Si in Regum Palatiis, aulæis, & periſtromatibus, vaſis aureis, & argenteis, totaque ſupellectili, qua eorum Majeſtas utitur, nulla alia inſignia, nulli tituli ſpectantur, niſi Regum, quorum propria ſunt; quis æquo animo patiatur aliena inſignia, immo hoſtilia, mundi ſcilicet pompam, & diaboli ſuperbiam ſpectantia, in vaſis, ornamentis, Altaribus, Eccleſiis Deo dicatis oſtentari?

Matt. 6. 5.

Libr. 21. De Cain, & Abel. c. VI.

At (inquies) quid facto opus, ſi vir, aut mulier nobilis, & potens Eccleſiam erigere, ſacra vaſa, & ornamenta offerre velit, ea conditione, ut ejus ſtemmata in iis opere phrygio elaborata, vel inſculpta ſint?

Reſp. Sacerdotem ipſos de hoc vanitatis conſilio piis monitionibus, & adhortationibus privatim dimovere debere: ſi dimovere non poſſit, eorum oblationes tam indigna conditione factas reſpuere, ne Sacerdotali auctoritate non ferendus foveatur abuſus. At, inquies, Eccleſia noſtra ſacris ornamentis, & vaſis indiget: ſi donaria hujuſmodi recuſemus, ambabus manibus, & cum gratiarum actione accipient

alii

alii minus ſcrupuloſi; nos vero moroſi, difficiles, agreſtes audiemus. O indignas Sacerdotibus rationes, quibus nullum ſtudium potius eſſe debet, quam ut Deo placeant, cui ſe probaverunt! Chriſti Corpus in caniſtro vimineo, Sanguinem in vitro portare, exemplo *S. Exuperii* Toloſani Epiſcopi, conveniendius eſſet, quam abominationem ſuperbiæ in loco ſancto non ſolum ferre, ſed fovere.

ARTICULUS IV.

De Cæremoniis tempus ſpectantibus.

I. QUoad tempus offerendi Sacrificii Miſſæ, non una fuit olim omnium conſuetudo, dum alibi Sabbato tantum, & Dominico, alibi tantum Dominico die offerebatur, ut teſtis eſt *S. Auguſtinus* Epiſtola LIV. olim CXVIII. ad *Januarium*. Aliarum Eccleſiarum mos fuit quotidie Sacrificium offerre: quem morem ab Apoſtolis manaſſe, Acta *S. Andreæ* teſtantur, qui Ægeæ Proconſuli reſpondit: *Ego omnipotenti Deo, qui unus, & verus eſt, immolo quotidie immaculatum Agnum in Altari, cujus carnem poſtea quam omnis Populus credentium manducaverit, Agnus qui ſacrificatus eſt, integer perſeverat, ac vivus.* Hunc morem in Africa *S. Cypriani* tempore viguiſſe, teſtatur ipſe Epiſt. LIV. *Ut Sacerdotes* (inquit) *qui Sacrificia Dei quotidie celebramus, hoſtias Deo, & victimas præparemus.* Quod tamen non ita intelligendum eſt, ut quilibet Sacerdos Sacrificium ſingulis diebus offerret, aut ut nulli dies ſine Sacrificio abirent. Apud Græcos ex veteri diſciplina Miſſa carent dies omnes Quadrageſimæ, quibus Miſſa Præſanctificatorum utuntur, ut nos in Paraſceve, exceptis Sabbato, & Dominica, & die Annuntiationis. Diem Sabbati Alexandriæ, & Romæ olim Miſſa caruiſſe, teſtis eſt *Socrates* Lib. v. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. XXI. Addebant Sabbato Alexandrini Ferias quartam, & ſextam (ex eodem.) Eccleſia Mediolanenſis ſextas quaſque Ferias Quadrageſimæ ſine Sacrificio tranſigit. In eadem Quadrageſima Officio Miſſæ caruit Feria quinta uſque ad *Greg. II.* ut colligitur ex *Anaſt.* in ejus vita. In Eccleſia Latina, Feria ſexta in Paraſceve, quæ ſola nunc Miſſa caret, ac Sabbatum Sanctum, Miſſam non habuerunt. Miſſa quæ nunc Sabbato Sancto celebratur, ad noctem Reſurrectionis ſpectat.

Olim varia quoad tempus offerendi Eccleſiarum diſciplina.

II. Sacerdotem quemlibet quotidie celebrare poſſe, debita præparatione præmiſſa, certum eſt. Nemo tamen quotidie celebrare tenetur, niſi forte ratione Capellaniæ, vel alterius Beneficii. Quo caſu is, cui onus iſtud incumbit, a celebratione interdum abſtinere poteſt, vel ex cauſa infirmitatis, vel ex alia legitima, reverentiam præſertim Sacramenti ſpectante. Nec propterea tenetur ad aliquid reſtituendum, vel ad celebrandum per ſubſtitutum, ſi Charta fundationis ſimpliciter cautum ſit, ut Beneficiarius Miſſam quotidie celebret. Id enim ita intelligendum, ut teneatur aſſidue, & quanto frequentius poteſt, celebrare, ſalva reverentia Sacramento debita, ſalva item Sacerdotis honeſtate, & devotione. Ita cenſent *Angelus De Clavaſio*, *Silveſter Prieras*, *Tabiena*, *Navarrus Silvius*, & alii: quia (inquiunt) aliter obligare Sacerdotem, ut quotidie celebret, onus eſſet gravius, quam ut ferri poſſet. Quapropter ſi Beneficiarius ille ægritudine detineatur minime diuturna, octo verbi gratia, aut quindecim diebus, non tenetur alium ſubſtituere Sacerdotem, qui Miſſas dierum illorum celebret, niſi forte ad hoc fundatæ eſſent, aut inſtitutæ, ut Populus Dominicis, ac Feſtis diebus Miſſam audiret. Et ſi abſque ægritudine, ex legitima cauſa, quandoque a Miſſarum celebratione abſtineret, non peccaret neq; reſtitutionis lege teneretur. Secus vero ſi propter ludum, ebrietatem, venationem, aliaſve ſimiles cauſas, ſecundum ſe, vel comparate ad Statum Clericalem, & Sacerdotalem minime honeſtas, aut legitimas. Hæc Reſponſio firmatur auctoritate *Alexandri III.* cap. *Significatum*, Extra, *De Præbendis, & Dignitatibus*, cujus hæc ſunt verba: *Significatum eſt nobis, quod cuidam Sacerdoti*

Qui quotidie celebrare teneantur.

Præbendam unam in Eccleſia veſtra communi voluntate dediſtis, ita quod Miſſam de S. Maria (niſi corporis infirmitate gravatus ſit) debeat quotidie celebrare: & Eccleſiam veſtram, nonniſi communi tam Præpoſiti, quam Capituli conſenſu poſſit dimittere, vel cuiquam Præbendæ illius Anniverſarium delegare. Quam ſiquidem inſtitutionem eatenus confirmamus, ut prædictus Sacerdos, niſi infirmitate corporis fuerit impeditus, aſſidue debeat obſequium ſuum impendere Eccleſiæ memoratæ, & quanto frequentius poteſt (ſalva honeſtate ſua, & debita devotione) Miſſarum ſolemnia celebrare: nec ſibi liceat hoc illi ſubtrahere, ſive cauſa voluptatis, ſive ſe ad aliam Eccleſiam transferendo. At ſi Fundationis tabulis cautum ſit, ut quotidie celebretur, nullo Sacerdotis habito delectu, Beneficiarius abſtinere legitime non poteſt, niſi ſubſtituat alium, qui vice ipſius celebret: quia tunc onus impoſitum non ita grave eſt, quin ferri poſſit.

Hora celebrandi.

III. Quod ſpectat horam celebrandi Miſſam; olim quidem, etiam *S. Thomæ* temporibus, celebrabatur ab hora tertia uſque ad nonam, ſive ab ea, quæ nobis eſt nona ante meridiem, uſque ad tertiam promeridianam: interdum vero noctu, ut in Feſto Nativitatis Domini, & Sabbato Sancto. Poſtea tamen tempus ad celebrandum ſtatutum eſt ab Aurora uſque ad Meridiem; partim quia Chriſtus offertur, qui eſt *Candor lucis æternæ*, partim quia Sacrificium eſt legis gratiæ, qua illuceſcente umbræ omnes evanuerunt; tum quia ante illud tempus vix homines ad opus illud Religionis exequendum ſunt diſpoſiti. Hinc *S. Carolus*, in Inſtructionibus pro Celebratione Miſſæ, *Ante Solis ortum* (inquit) *non celebretur, niſi in Chriſti Domini Natali die; aut poſt Meridiem, quod Canones vetant.* Et Conc. Mediolanenſe 1. ſub eodem: *Miſſæ nec ante Auroram, nec poſt Meridiem, niſi ex cauſa jure permiſſa celebrentur.*

In Eccleſiis, ubi plures Miſſæ celebrari ſolent, is ordo ſervetur, ut pro Populi commoditate prima diluculo, reliquis deinceps debito intervallo diſtributis; poſtrema, quo tardius liceat, celebretur. Quod ſi eodem tempore pluribus locis Miſſa celebranda ſit, rationem ineant Epiſcopi, ne Sacerdotes inter ſe alius ab alio perturbentur.

Per Auroram autem intelligitur primum diei crepuſculum, ita ut Miſſam inchoare liceat una, immo hyemali tempeſtate, duabus horis ante Solis ortum. Si neceſſitas Euchariſtiæ infirmo adminiſtrandæ urgeat, nec habeatur Hoſtia conſecrata, amplius anticipare licebit: necnon ex Privilegio, quod ab Epiſcopo concedi poſſe juſta de cauſa, extra dubium eſt (inquit *Silvius*.) Poſt Meridiem vero celebrare non licet, niſi ad modicum tempus inchoatio Miſſæ prorogetur; ita ut ante mediam horam poſt Meridiem Sacerdos Miſſam inceperit. Denique Sacra Synodus Tridentina ſeſs. 22. in Decreto De obſervandis, & evitandis in Celebratione Miſſæ, *Epiſcopi* (inquit) *edicto, & pœnis propoſitis caveant, ne Sacerdotes aliis quam debitis horis celebrent.*

An Sacerdos plures Miſsas una die celebrare poſſit?

IV. Quamvis multi dies fuerint in Eccleſia veteri, quibus ab uno Sacerdote plures Miſſæ celebrabantur, ut probat Doctiſſimus Cardinalis *Bona* Lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, cap. XVIII. ex præſentis tamen temporis diſciplina plures, quam unam celebrare non licet, excepto die Natalis Domini, vel caſu neceſſitatis urgentis, & Epiſcopi judicio probandæ, & cum ejus conceſſione. Id probat *Alexandri II.* Decretum, cap. *Sufficit*, diſt. 1. *De Conſecratione*, cujus hæc ſunt verba: *Sufficit Sacerdoti unam Miſſam in die una celebrare; quia Chriſtus ſemel paſſus eſt, & totum Mundum redemit. Non modica res eſt unam Miſſam facere, & valde felix eſt, qui unam digne celebrare poteſt. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, ſi neceſſe fuerit. Qui vero pro pecuniis, aut adulationibus ſæcularium una die præſumunt plures facere Miſſas, non æſtimo evadere damnationem.* Item Reſp. *Innocentii III.* cap.

Conſu-

Conſuluiſti, Extra, *De Celebratione Miſſarum*, cujus hæc ſunt verba: *Excepto die Nativitatis Dominicæ, niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat, ſufficit Sacerdoti ſemel in die unam Miſſam ſolummodo celebrare*. Et cap. *Te referente*, ibid. *Cum cuilibet Sacerdoti, quacumq; dignitate præfulgeat, unam in die celebrare Miſſam ſufficiat: nam & valde eſt felix, qui celebrat digne unam: fraternitati tuæ mandamus, quatenus die Cœnæ Domini in Eccleſia Sipontina dumtaxat, in qua teneris Chriſma conficere, Miſſarum ſtudeas ſolemnia celebrare.*

Propter celebrationem Nuptiarum, propter exequias Defunctorum, propter neceſſitatem infirmorum, & peregrinorum, propter commodum Populi Chriſtiani, qui ex diverſis locis nimium diſſitis ad eamdem Eccleſiam convenire non poterat, nec in Eccleſiis, aut Capellis ſingulis proprium habebat Sacerdotem, olim permiſſum eſt, ut idem Sacerdos duas una die Miſſas celebraret: verum nulla priorum caſuum hodie ratio habenda eſt, ac ne poſtremi quidem in tanta Sacerdotum frequentia. Unde Conc. Mediolanenſe 1. ſub *S. Carolo*, tit. *De his, quæ pertinent ad celebrationem Miſſæ*, ita ſtatuit: *Facultates cuicumque ab Epiſcopis ad hanc diem conceſſæ, plures Miſſas eodem die celebrandi, poſthac irritæ, ac nullæ ſunt*. Et Mediolanenſe v. ſub eodem: *Gravia pericula offenſionis, atque adeo ſæpe injurias Sanctiſſimo Miſſæ Sacrificio fieri compertum eſt, quod quidam Sacerdotes non ſemel tantum, ſed pluries in die illud offerant. Quod ne in poſterum fiat, præterquam ſalutari illo die Dominicæ Nativitatis, quo unuſquiſque Sacerdos non ſine magna Myſteriorum ſignificatione ter celebrare debet, Decreti hujus auctoritate vetitum ſit, ne ob ullam neceſſariam cauſam, neq; etiam ob Parochialis, alteriuſve Eccleſiæ egeſtatem, neque ob Sacerdotum penuriam, nec vero ob locorum diſtantiam, Epiſcopus cuiquam Sacerdoti pluries in die divinum illum Miſſæ Sacrificium offerendi facultatem det, aut permittat: cum beatus admodum ſit ille Sacerdos, qui ſemel tantum in die illud digne obtulerit. Si quæ vero ejus generis facultas antea vel certo loco, vel Sacerdoti data eſt, eam plane ſtatim reſciſſam, irritamque, ac nullam omnino eſſe, jam nunc decernimus.*

Synodi Lingonenſes an. 1404. 1452. 1455. Petrus de Palude in 4. Sent. d. 12. q. 1. ar. 4 Silveſter in Summa 1. Miſſa.

Et Conc. Burdigalenſe anno 1383. celebratum, cap. v. *Quia vero Sacerdotum, in quibuſdam hujus Provinciæ locis, tanta paucitas, & penuria eſt, ut quibuſdam bis uno die Sacrum faciendi facultatem Epiſcopi concedere cogantur: ne quod, neceſſitate cogente, ad populi Chriſtiani ſolatium, ſalutemque permittitur, immoderata licentia errori locum det, atque in abuſum convertatur, decernimus, ne hujuſmodi facultatem Epiſcopi largiantur, niſi Sacerdoti ſpectatæ probitatis, idque graviſſimis de cauſis. Quæ facultas brevi etiam tempore circumſcribatur, nec ad plures dies, quam ad Dominicos, & Feſtos, in diverſis tantum Eccleſiis protrahatur. Caveant autem illi, qui bis eodem die Miſſam celebrare debuerint, ne in prima Miſſa, poſtquam totum Euchariſtiæ Sacramentum ſumpſerint, vino manus perfundant: perfuſione enim accepta, aliam celebrationem noverint impediri.*

V. Miſſam celebrare non licet, niſi Matutino ſaltem cum Laudibus abſoluto, ſecundum Rubricas Miſſalis, & Eccleſiæ conſuetudinem, quæ vim legis habet, ut conſtat ex cap. *In his*, diſt. xi. Neque ſunt audiendi, qui ajunt conſuetudinem illam vim legis perfectæ non habere, neque neceſſarium eſſe ordinem inter Matutinum Officium, & Miſsam privatam. Contrarium enim probatur ex Reſp. *Innocentii IV.* ad Articulos quoſdam, circa quos ortam controverſiam inter Archiepiſcopum Nicoſienſem, & ejus Suffraganeos Latinos ex una parte, & Epiſcopos Græcos Regni Cypri ex altera, ad Sedem Apoſtolicam retulerat *Otto* Cardinalis Epiſcopus Tuſculanus. De undecimo ita pronunciat Pontifex Epiſt. x. ad eumdem Cardinalem: *Sacerdotes autem dicant Horas Canonicas more ſuo: ſed Miſſam celebrare, priuſquam Officium Matutinale compleverint, non præſumant.*

Miſſam celebrare non licet, niſi Matutino Officio cum Laudibus abſoluto.

Idem confirmat Liber Synodalis Eccleſiæ Nemauſenſis, editus a *Bertrando* Nemauſenſi Epiſcopo anno circiter MCCLXXXIV. Tit. De Celebratione Miſſarum: *Quia* (inquit) *inter Divina Officia Miſſarum Solemnitates propter excellentiam, & reverentiam Corporis, & Sanguinis Jeſu Chriſti, cum omni humilitate, & devotione ſunt ab univerſis Presbyteris celebrandæ: prohibemus ſub pœna Suſpenſionis, ne quis Sacerdos Miſſam cantare præſumat, niſi prius plene expleverit Officium Matutinum.*

Idem confirmant variæ Synodi, ſcilicet Lingonenſis anni MCCCCIV. *Sacerdotes volentes celebrare Miſſam, non præſumant celebrare, niſi de commiſſis peccatis ſint contriti, & confeſſi, & Matutinas, atque Primam prius pro ipſo die dixerint, & ſint jejuni.*

Statuta *Siffridi* Colonienſis Archiepiſcopi: *Statuimus ſub pœna Excommunicationis, ne aliquis Sacerdos Miſſam celebrare audeat, niſi prius dixerit Matutinas, & Primam de die.*

Synodus Sebonenſis MDXXIV. *Nullus Sacerdos celebret, niſi jejunus & confeſſus, & Horas Canonicas, & Beatæ Mariæ Virginis, uſque ad tertiam excluſive dixerit.*

Synodus Pariſienſis MDLVII. *Sacerdotes celebrare caveant, niſi jejuni, & confeſſi, & Horis tam de die, quam de Beata prius abſolutis, ſaltem ad Tertiam uſque, cum devotione, quæ requiritur citra Populi ſcandalum.*

Odo Pariſienſis Epiſcopus in Statutis Synodicis: *Nullus antequam Matutinas dixerit Canonicas, & Primam, præſumat aliqua neceſſitate celebrare Miſſam.* Ante Primæ tamen recitationem celebrare, nullum peccatum eſt. An vero celebrans ante Matutini Officii, Laudumque recitationem mortaliter peccet, diſſentiunt Theologi: Dominicus *Soto*, *Toletus*, & alii, cenſent mortaliter non peccare, immo ne peccare quidem, ſi cauſa aliqua probabili, & legitima id agat. *S. Antoninus* III. p. tit. XIII. cap. VI. contrarium cenſet. *Miſſa* (inquit) *non debet dici ab eo, qui non dixit Matutinum, licet poſſit audiri; alias dicendo, eſſet mortale, quia contra conſuetudinem generalem Eccleſiæ.* Quamvis aliorum opinionem damnare nolim, *S. Antonini* ſententiam tutiorem ſemper exiſtimabo, & in praxi præponendam. Exceptionem tamen aliquam patitur regula generalis. Si quis enim Sacerdos aliis Sacri Miniſterii partibus, ut adminiſtrationis Sacramentorum, aut neceſſariis, & urgentibus charitatis Officiis ita fuiſſet occupatus, ut Matutinum, & Laudes non potuiſſent recitare ante horam qua Sacrum celebrandum eſt, ita celebrando non peccaret: quia divini juris obligatio Eccleſiaſtici juris obligationi præponenda eſt.

An Miſſam imperfectam relinquere, vel intermittere liceat?

VI. Qui Miſſam inchoavit, illam abſolvere debet, nec imperfectam, ſine graviſſima cauſa, relinquere poteſt: alioqui graviſſimi peccati reus erit, & ſuſpenſione ab Ordinis executione plectendus, ut conſtat ex c. *Nihil*, cauſa VII. q. I. & ex Decreto *Zachariæ*, c. *Nullus*, diſt. I. *De Conſecratione*. In quibuſdam tamen caſibus Sacerdos Miſſam non abſolvens a peccato excuſatur.

Primus eſt impotentia facti ſubito ſuperveniens, ut deliquium, mentis alienatio, gravis infirmitas, quæ volentem, & conantem Sacerdotem abſolvere non ſinit Sacrificium.

Secundus eſt, memoria impotentiæ juris, ad quam ante non advertit Sacerdos, ut ſi meminerit ſe non eſſe jejunum, vel ſe eſſe alicujus lethalis peccati reum; aut aliqua Cenſura Eccleſiaſtica irretitum: ſi enim ante Conſecrationem aliquod hujuſmodi impedimentorum occurrat memoriæ, nullumque ſcandalum timeatur, ceſſare debet: ſi abſque ſcandalo ceſſare non poſſit, contritus, cum propoſito quamprimum confitendi, petendi abſolutionem, & ſatisfaciendi, Sacrum perficiat, Auctore *S. Thoma*, & ſecundum Rubricas Romani Miſſalis.

Ter-

Tertius eſt, ſi Sacerdote celebrante violetur Eccleſia ante inchoationem Canonis, cępto enim Canone Miſſa in eodem Altari abſolvenda eſt. Idem eſto judicium, ſi Sacerdote celebrante interdictum, aut Ceſſatio a Divinis denuncietur: aut notorius Clerici percuſſor, vel alius Excommunicatus nominatim denunciatus Eccleſiam ingrediatur, nec jubente Sacerdote egredi velit.

Quartus, ſi hoſtilis incurſus, alluvionis, incendii, vel ruinæ loci ubi celebratur, proximum periculum immineat. Si enim peracta nondum ſit Conſecratio, Miſſa dimittenda eſt: ſi peracta, poteſt accelerari ſumptio Sacramenti, omnibus aliis prætermiſſis, ſi extremum periculum urgeat: vel auferri Sacramentum cum Corporali, ſi ſola fuga periculum evadi poſſit. Si tamen viri infideles, aut impii in Religionis contemptum Sacerdoti minas mortis intentarent, eumque occidere, aut ignem Eccleſiæ admovere vellent, niſi Sacrificium imperfectum relinqueret, victimam ſe Chriſto devovere, & Martyrium ſubire potius teneretur, quam a Sacra Actione ceſſare.

VII. Miſſæ notabilis interruptio, grave peccatum eſt, niſi legitima cauſa ſubſit, ut Baptiſmi, aut Sacramenti Pęnitentiæ, infanti, vel adulto in mortis periculo conſtitutis adminiſtratio, Ordinum Collatio, Concio, vel promulgatio Edictorum Eccleſiæ, ſuſceptio votorum ſolemnium, quæ intra Miſſarum ſolemnia fieri ſolent. An vero Miſſa poſſit interrumpi, ſi Epiſcopus, aut eo Major, vel Princeps aliquis adveniat, qui Miſſam die feſto audire non poterunt, niſi Sacerdos qui eam incepit, & Evangelium forte, ac Symbolum recitavit, illam ab Introitu incipiat, Caſuum Arbitri diſſentiunt. Quamvis non incelebre ſit aſſerentium nomen, ſententiæ neganti libentius ſubſcribo: quia ordo Sacrificii potior eſſe debet, quam hominum quavis dignitate conſpicuorum commoda: tum quia via pateret abuſui, & Sacerdotes lucri cupiditate, reverentiæ, vel amicitiæ cauſa, ſive etiam metu alicujus incommodi, pro Nobilium, aut Potentum quorumvis hominum voluntate, Miſſam interrumperent, & ab Introitu reſumerent: tum quia vix id fieri poſſet abſque Chriſtianæ plebis offenſione: tum quia Epiſcopus, aut Vir Princeps, modo neceſſariam diligentiam adhibuerit, ut Miſſam integram audiat, Eccleſiæ præcepto ſatisfaciet audiendo, quod reliquum eſt, præſertim ſi nondum facta ſit Oblatio. Denique Con. Mediolanenſe 1. vetat, ne Sacerdotes, cum ad Altare acceſſerint, *Ibi in mora ſint Sacrificio cujuſvis expectandi gratia: neve ob eamdem cauſam Miſſa inchoata ſubſiſtant, aut ejus initium repetant.* Non licet etiam ratione ſolemnis Supplicationis, Miſſam in una Eccleſia inchoare, & intermittere in alia Eccleſia abſolvendam, ad quam Parochus cum Clero, & Plebe ſolemni Ritu ſupplicaturus procedit.

ARTICULUS V.

De Cęremoniis ſpectantibus ordinem eorum, quæ in Miſſa dicuntur.

I. QUamvis per ſe malum non ſit, ut Miſſa, aliaque Divina Officia lingua vulgari celebrentur, idque aliquando factum ſit, cum Lingua Græca in Oriente, Latina Romę, & in Italia communis erat; id tamen ſpectatis rerum circumſtantiis non expedit; tum quia linguarum varietas in Divinis Officiis, & præſertim Miſſa, communicationi Eccleſiarum impedimentum afferret, ac Schiſmatibus, & Hæreſibus viam panderet, quas ex unius ſyllabæ mutatione, ex unius vocis inflexione quandoque exortas nemo neſcit: tum quia frequens linguarum viventium mutatio Liturgiæ verbis mutandis occaſionem daret; cum tamen id exigat ſacrarum rerum dignitas, & majeſtas, ut nihil in iis immutetur, nihilque erroneum, aut impurum in eas irrepat; tum quia quorumdam idiomatum barbaries, & abſona pronunciatio Sac. Myſteria ludibrio exponeret. Quamobrem tribus dumtaxat linguis, Græca, Chaldaica, & Latina, Miſsæ primum compoſitæ ſunt, & iiſdem ſemper celebratæ, quamvis illę linguæ

Miſſa Lingua vulgari non celebranda.

linguæ desierint esse vulgares. In Africa Latinæ linguæ usus in Sacris semper viguit, licet eam Populus non intelligeret, sed Punice loqueretur, ut passim testatur *S. August.* Germanos, Gallos, Hispanos, aliasque Occidentis Nationes, ex quo Religionem Christianam sunt amplexæ, Latina lingua, licet apud illas peregrina, Missam celebrasse, antiquæ Liturgiæ probant. Hunc itaque morem Lutherani, & Calviniani impie reprehendunt. *Si quid enim tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare, insolentissimæ insaniæ est*, ut ait *S. August.* Epist. LIV. olim CXVIII. ad *Januarium*. Præcessit exemplum hujus disciplinæ in Veteri Testamento; nam cum Populus Judaicus post Captivitatem Chaldaice loqueretur, Psalmos tamen semper cantavit, & Scripturas legit Hebraice; quem morem Hebræi etiam hodie in Synagogis suis observant: nec enim voluit Deus mutari Scripturam, licet Populus linguam mutasset. Eadem olim Romanis cura fuit servandi in Sacris Ethnicismi sermonis antiquitatem: nam Carmina Saliorum vix Sacerdotibus suis intellecta, ut ait *Quintilianus* Lib. I. *Institutionum Oratoriarum*, cap. VI. nunquam mutarunt, quia vetabat Religio, & consecratis utendum erat.

Frustra objiciunt Hæretici locum Apost. I. ad Cor. XIV. *Si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum? Ita & vos, nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id, quod dicitur?* ... Et postea: *Si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est .·. Si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionem? Quoniam quid dicas, nescit.*

Frustra, inquam, hunc locum adversus Ecclesiæ morem objiciunt, cum Apostolus ibi de Missa, & Divinis Officiis non agat, sed de canticis, & precibus, quas Christiani linguarum dono præditi peculiari Sp. Sancti afflatu ex tempore componebant, & ad fratrum solatium in publico cœtu recitabant. Corinthios autem arguit, qui donum linguarum velut ostentantes, preces aut cantica spiritualia edebant, ac recitabant lingua, tam sibi quam adstantibus peregrina, & ignota. Hinc enim fiebat, ut nullum solatium spirituale referrent adstantes ex hujusmodi canticis, & precibus, nec respondere possent, *Amen*, eas approbando. Verum ea ratio linguæ vulgaris usum in Missa, & Divinis Officiis necessarium, aut convenientiorem esse non probat. Qui enim linguarum dono instructi erant, Orationes, & laudes prorsus novas, nec antea auditas proferebant; unde qui ad eas respondebat, *Amen*, prorsus nesciebat, quid approbaret, si quidem nec verba intelligebat, nec preces illæ Ecclesiæ judicio receptæ erant. Nunc autem qui respondet, *Amen*, etsi fortasse verba non intelligat, novit tamen sanctum esse, quod significatur, utpote jam olim ab Ecclesia probatum, & communi illius usu consecratum. Deinde ea ad quæ respondet Minister, pauca admodum sunt, unde propter illa mutari non debet Missæ totius idioma, cum & facile disci possint a Laicis, & Synodus Tridentina præcipiat ea pro Concione a Pastoribus explicari, sess. XXII. cap. VIII. *Etsi* (inquit) *Missa magnam contineat Populi fidelis eruditionem; non tamen expedire visum est Patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur. Quamobrem retento ubique, cujusque Ecclesiæ antiquo, & a S. R. E. omnium Ecclesiarum Matre, & Magistra probato Ritu, ne oves Christi esuriant, neve parvuli panem petant, & non sit, qui frangat eis, mandat Sancta Synodus Pastoribus, & singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem vel per se, vel per alios, ex iis, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant; atque inter cetera Sanctissimi hujus Sacrificii Mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis, & Festis.*

Denique is qui supplet idiotæ, idest, Populi locum, Hebræa voce respondet, *Amen*, teste Apostolo, cujus vocabuli significationem non intelligit nisi doceatur; quidni ergo & pauculorum aliorum verborum, quæ ad Populum

pulum diriguntur, ſignificationem edoceri poteſt, cujuſmodi ſunt, *Dominus vobiſcum*, *Surſum corda*, *Gratias agamus Domino Deo noſtro*; cum autem Orationes ad Deum dirigantur, cui nulla lingua peregrina eſt, non eſt neceſſe, ut lingua vulgari proferantur. Et nihilominus Populus cum Sacerdote ſimul orans, etſi lingua vulgari non oraret, nullum orationis ſuæ fructum non referret. Non haberet quidem fructum intelligentiæ verborum, ſed fructum orationis haberet, mentis nempe cum Deo conjunctionem, ad quem tamquam ad finem orationis, & Sacrificii attendit, quamvis ad ſenſum verborum non attendat, quæ non intelligit. Nec tamen propterea detrimentum ullum ſpirituale patitur, quia ſpiritualis refectio, & conſolatio, quam ex verborum intelligentia capeſſeret, fidei, & humilitatis Chriſtianæ bonis compenſatur.

Ritus ſubmiſſa voce proferendi partem Canonis.

II. Non eſt improbandus Romanæ Eccleſiæ Ritus, quo ſubmiſſa voce pars Canonis, & verba Conſecrationis proferuntur. Mos enim ille divinæ legi non adverſatur, & ipſa antiquitate venerandus eſt: quædam enim antiquitus in ſacra Liturgia ſubmiſſa voce pronunciata, *SS. Baſilii*, & *Chryſoſtomi* Liturgię, Conciliique Laodiceni Canon decimus nonus probant. Hinc *Secretarum* nomen quibuſdam Orationibus inditum. Hinc ipſum Canonem Veteres *Secretum* interdum appellarunt. Ita Conc. Eboracenſe tempore Cęleſtini III. *Quia Secretum Miſſæ frequenter invenitur, aut ſcriptorum falſitate, aut librorum vetuſtate corruptum, ita ut diſtincte legi non poſſit, Archidiaconorum ſolicitudo provideat, ut in ſingulis Eccleſiis ad verum, & probatum exemplar Canon Miſſæ cum omni diligentia corrigatur.* Myſteriis præterea conciliat reverentiam ſecreta illa pronunciatio. Tertio, Chriſti Sacrificium eo etiam ritu Sacerdos repræſentat. Chriſtus enim Jeſus ſe ipſum in Cruce offerens Deo Patri pro ſalute noſtra, ſeptem dumtaxat verba alta voce protulit: numquid vero ſecreto Patrem non oravit, illique ſuum Sacrificium in Crucis Altari, trium, quibus ex illa pependit, horarum ſpatio, non continuo commendavit? Quarto, ut ait Auctor Libri *De Divinis Officiis*, inter *Alcuini* Opera editi, conveniens eſt, ut in illa hora tam ſacræ, & divinæ Actionis, qua Dominici Corporis, & Sanguinis Myſterium conſecratur, tota per Dei gratiam a terrenis cogitationibus mente ſeparata, & Eccleſia cum Sacerdote, & Sacerdos cum Eccleſia intret in Sanctuarium Dei æternum: & quoniam Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu, & veritate adorare oportet, ſic eumdem Patrem deprecetur, *Te igitur clementiſſime Pater*, &c. Quæ ſummiſſa voce proferri juſſit Eccleſia, ne verba tam ſacra, & ad tantum Myſterium pertinentia vileſcerent, dum pene omnes memoriter ea retinentes, per vicos, & plateas decantarent. Unde fertur, quod antequam hæc conſuetudo invaluiſſet, cum Paſtores ea decantarent in agro, divinitus ſunt percuſſi. Quam hiſtoriam refert etiam *Jo: Moſchus* in *Prato Spirituali*, cap. CXCVI. Denique Tridentina Synodus ſeſſ. XXII. can. 9. ita pronunciat: *Si quis dixerit, Eccleſiæ Romanæ Ritum, quo ſubmiſſa voce pars Canonis, & verba Conſecrationis proferuntur, damnandum eſſe; aut lingua tantum vulgari Miſſam celebrari debere ∴ Anathema ſit.*

Ordo Miſſæ explicatur.

III. *Quia in hoc Sacramento totum Myſterium noſtræ ſalutis comprehenditur* (inquit S. Thomas) *ideo præ ceteris Sacramentis cum majori ſolemnitate agitur.* Et quia ſcriptum eſt Eccl. IV. *Cuſtodi pedem tuum, ingrediens Domum Domini.* Et C. XVIII. *Ante orationem præpara animam tuam:* Ideo ante celebrationem hujus Myſterii primo quidem præmittitur præparatio quędam ad digne agenda ea, quæ ſequuntur. Cujus præparationis prima pars eſt Confeſſio, quam tam Sacerdos, quam Miniſtri peccata ſua generalibus verbis Deo confitentur, teſtibus Deipara Virgine, & Sanctis, ipſaque Eccleſia. Peccatorum namque Confeſſio, Contritio, & humiliatio prima prędparatio eſt ad fructum Sacrificii percipiendum. Hinc Sacerdotes, & Prophetę Veteris Teſtamenti ea verba veluti formulam conſue-

Confeſſio.

tam

tam ſuis omnibus Precibus, & Sacrificiis præmittebant, *Peccavimus, Domine, injuſte egimus, iniquitatem fecimus*, ut teſtatur R. Moſes Maimonides in *Tractatu De Pœnitentia*, & Tract. *De precibus totius anni*. Confeſſionem ſequitur laus divina, quæ fit in Introitu, ſecundum illud Pſalmi XLIX. *Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo oſtendam illi ſalutare Dei*. Sumitur ut plurimum de Pſalmis, vel ſaltem cum Pſalmo cantatur; quia, ut *S. Dionyſius* ait, c. III. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, *Pſalmi comprehendunt per modum laudis quicquid in S. Scriptura continetur*. Introitus vocatur, quia tunc canitur cum Sacerdos intrat ad Altare. Ejus inſtitutio ab Auctore Libri Pontificalis, ab Amalario, Vvalafrido, Strabone, Micrologo, Vernone Abbate, & Honorio Auguſtodunenſi tribuitur *Cœleſtino I.* Pontifici Maximo, qui *Pſalmos ad Introitum Miſſæ cantari inſtituit, de quibus S. Gregorius Papa poſtea Antiphonas ad Introitum Miſſę modulando compoſuit* (inquit *Honorius in Gemma Animæ*, cap. LXXXVII.) Teſtatur *S. Auguſtinus* Lib. II. *Retractationum*, cap. XI. cœpiſſe tunc Carthagine hunc morem, ut Hymni ad Altare de Pſalmorum Libro canerentur, ſive ante Oblationem, ſive cum Populo diſtribueretur Euchariſtia: quod cum *Hilarius* Vir Tribunitius acriter reprehenderet, *S. Auguſt.* ipſum edito Libro confutavit, cujus meminit Poſſidius, ſub hac inſcriptione: *Contra Hilarium, De Canticis ad Altare, Liber unus*. Poſt Introitum, olim integer Pſalmus, nunc unus ejuſdem Verſiculus decantatur, cum *Gloria Patri*, quem antiqui Patres Hymnum glorificationis appellavere, quem ab Apoſtolis traditum *SS. Athanaſius*, & *Baſilius* teſtantur. Sacerdotis, qui Chriſti perſonam gerit, introitus ad Altare, ipſius adventum in Mundum, ut faceret voluntatem Patris, ac ſe ipſum pro nobis in Sacrificium offerret, idem Sacerdos, & victima, nobis in memoriam revocat. Venientem Dominum præceſſerunt Lex, & Prophetæ, Sapientes, & Scribæ, de quibus ipſe ait: *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, & Sapientes, & Scribas*: quos repræſentant Diaconus, Subdiaconus, & Acolythi. Diaconus enim ex Evangelio futuram vitam prænunciat: Subdiaconi in vaſis Domini ordine debito diſponendis ſapientiam produnt, & ex Apoſtolicis Epiſtolis Sapientiam loquuntur inter perfectos, ſicut S. Paulus de ſeipſo ſcribebat: *Sapientiam loquimur inter perfectos, ſapientiam autem non hujus ſæculi, neque Principum hujus ſæculi; ſed loquimur ſapientiam Dei in Myſterio, quæ eſt abſcondita*. Cerei quos Acolythi ferunt, ſignificant Chriſtum lucem veram adventu ſuo gratiam Evangelii Mundo intuliſſe, & homines in tenebris poſitos in admirabile lumen ſuum vocaſſe, & ipſius Evangelii luce perfudiſſe. *Erat* enim *lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum;* unde ipſe ait: *Ego ſum lux mundi*. Præcedit Thuriferarius cum thymiamate, quod ſignificat Chriſti Corpus plenum odore bono: hoc enim primo neceſſe eſt prædicari in omnibus gentibus: unde S. Paulus ad Corinthios ſcribebat: *Non judicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum*. Sicut Introitus Sacerdotis adventum Chriſti, ſic Antiphona, quæ dicitur ad Introitum, deſiderium adventus ejus ſignificat, de quo Dominus ait Apoſtolis: *Multi Reges, & Prophetæ voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt: & audire, quæ auditis, & non audierunt*. Antiphonæ repetitio multiplicationem clamoris indicat, quo divinam miſericordiam implorabant, magno fervore dicentes: *Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ, de petra deſerti ad montem Filiæ Sion*. Interpoſitio Gloriæ, captationem ſignificat benevolentię. Ut enim quod expectabant, facilius obtinerent, ad totam Trinitatem glorificando clamabant: *Oſtende nobis, Domine, miſericordiam tuam, & ſalutare tuum da nobis ∴∴ Qui ſedes ſuper Cherubim, manifeſtare coram Ephaim, Beniamin, & Manaſſe. Excita potentiam tuam, & veni, ut ſalvos facias nos*.

Introitus.

Ordo Miſſę explicatur.

Mat. 23. 34.

1. Cor. 2. 6.

Joan. 1.

1. Cor. 2. 2.

Matth. 11. Luc. 10.

Iſai. 16. 1.

Pſalm. 84. Pſalm. 79.

IV. Cum

IV. Cum jam tempus miſericordiæ advenerit a Pſalmiſta prædictum Pſal. CVIII. *Tu exurgens miſereberis Sion, quia tempus miſerendi ejus*; congrue ſubjungitur, *Kyrie eleiſon*, ideſt, *Domine, miſerere*. Hæc precatio apud omnes Nationes in uſu eſt. Hujus inſtitutionem in Eccleſia Latina *S. Gregorio Magno* plerique tribuunt, ſed multis annis ante *S. Gregorium* uſurpatam fuiſſe, conſtat ex Conc. II. Vaſenſi ſub *Felice IV.* cap. III. *Quia* (inquit) *tam in Sede Apoſtolica, quam etiam per totas Orientales, atque Italiæ Provincias, dulcis, & nimium ſalutaris conſuetudo eſt intromiſſa, ut*, Kyrie eleiſon, *frequentius cum grandi affectu, & compunctione dicatur; placuit etiam nobis, ut in omnibus Eccleſiis noſtris iſta tam ſancta conſuetudo & ad Matutinos, & ad Miſſas, & ad Veſperam, Deo propitio intromittatur*. Græce *Kyrie eleiſon* dicimus, ſicut Hebraice *Amen*, *Alleluja*, *Sabaoth*, *Oſanna:* quod ita inſtitutum eſt, ut oſtendatur unam eſſe Eccleſiam, quæ ex Hebræis, & Græcis primum, deinde ex Latinis coadunata eſt: vel, quia Myſteria noſtræ Fidei tribus hiſce Linguis ab Apoſtolis, & Evangeliſtis, eorumque immediatis Succeſſoribus conſcripta fuerunt: quæ quidem linguæ in titulo Crucis quodammodo conſecratæ ſunt: ſive ut oſtendatur una Dei miſericordia a cunctis Nationibus imploranda: ſicut hanc vocem, *Homouſion*, ad conſubſtantialitatem Filii exprimendam uſurpamus, quia una credenda eſt a cunctis Fidelibus Trinitatis ſubſtantia, ut ait Auctor Epiſtolæ olim CLXXVIII. inter Auguſtinianas, nunc XX. in Appendice, quæ eſt *Altercatio cum Paſcentio Ariano*. Novem vicibus hanc precationem repetimus, ter ad Patrem, ter ad Filium, ter ad Sp. Sanctum eam dirigentes, contra triplicem miſeriam, ignorantiæ, culpæ, & pœnæ: vel, ut tres Perſonas in ſe mutuo inexiſtere ſignificetur, vel, ut contra novem genera peccatorum divina miſericordia imploretur, ſcilicet originale, veniale, mortale; cogitationis, locutionis, & operis: fragilitatis, ſimplicitatis, & malignitatis: fragilitatis per impotentiam, ſimplicitatis per ignorantiam, malignitatis per invidentiam; hoc eſt, peccatum in Patrem, peccatum in Filium, peccatum in Sp. Sanctum. Ideo autem, *Chriſte eleiſon*, ad Filium dicimus, non *Kyrie* ſicut ad Patrem, & Spiritum Sanctum, quia Pater, & Sp. Sanctus ſunt ejuſdem naturæ tantum: Filius autem etſi ſit ejuſdem naturæ cum illis, eſt tamen etiam alterius, ut *Geminæ gigas ſubſtantiæ*. Naturam ſcilicet humanam aſſumpſit, ſecundum quam unctus eſt a Deo oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis, non oleo viſibili, ſed plenitudine divinitatis: ideo *Chriſtus*, ideſt, *Unctus*, vocatur. Ex cujus unctionis redundantia, & effuſione, hominis miſertus, quem latrones ſpoliatum, & vulneribus confoſſum, ſemivivum reliquerant, plagas ejus vino, & oleo perfudit, & curavit. Quamvis autem Fideles omnes Dei miſericordia plurimum indigeant, ſpeciatim eam invocat Sacerdos Sacrificium incruentum oblaturus, tum ut mens ejus ad Deum erigatur, & ad ea attendat, quæ ore pronunciat; quod certe divinæ miſericordiæ donum eſt: tum ut dignus ſit, qui cum Deo loquatur: tum ut, ſi tædio aliquo corporali prægravatus ſpiritus ſine mente oraverit, Dominus non in furore ſuo illum arguat, nec in ira ſua corripiat, ſed miſericordia ſua condonet: tum denique ut quavis attentione, & pietate Sacram Actionem peragat, nihil ſibi de propriis meritis blandiatur, ſed ſervum inutilem ſe profiteatur, ſecundum illud, *Dicite, Servi inutiles ſumus*; & ejus imploret miſericordiam, qua expugnet inanem gloriam, de quo ait Pſalmiſta, *Qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus*. Non ait, in meritis, & operibus tuis, quia cujus miſericordia prævenimur, ut Deo ſerviamus, ejus munere coronamur, ut cum illo æternum regnemus. Quod debuimus facere, fecimus. Revera debuimus: quia qui non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, debitores ſibi nos fecit, non noſtris videlicet operibus confidentes, ſed de ejus ſemper examine paventes. Ideo, *Kyrie eleiſon*, Sacerdos ingeminat.

KYRIE ELEISON. Ordo Miſſæ explicatur.

Luc. 10. pſal. 102.4.

Ordo Miſſæ explicatur.

V. Se-

Hymnus Angelicus.

V. Sequitur commemoratio cœleſtis glorię ad quam tendimus poſt præſentem vitam, & miſeriam, dicendo, *Gloria in excelſis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*: quod dicitur in Feſtis, in quibus commemoratur cœleſtis gloria; in Officiis vero lugubribus omittitur, quæ ad miſeriæ commemorationem pertinent. *Hymnus Angelicus* appellatur, quem ille primus inchoando pronunciat, qui Angelum magni conſilii repræſentat. Chorus autem concinendo proſequitur, quia *Subito facta eſt cum Angelo multitudo Militiæ cœleſtis laudantium, & dicentium: Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Hymnum illum ad imitationem Angelorum canimus, ut oſtendamus nos eumdem Deum colere in terris, quem & Angeli venerantur in cœlis. Ad medium Altaris tranſit Sacerdos dicturus, *Gloria in excelſis*, quia gloria ineffabilis in excelſis facta eſt, quando Chriſtus tranſitu ſuo animas Sanctorum copulavit conſortio Angelorum. De pace per Chriſtum nobis reddita congratulamur. Ante Nativitatem enim Chriſti tres inimicitiarum (ut ita loquar) parietes erant interpoſiti; primus inter Deum, & hominem; ſecundus inter Angelum, & hominem; tertius inter hominem, & hominem. Homo namque per inobedientiam Creatorem offenderat; per ſuum caſum reſtaurationem Angelicam impedierat; per varios ritus ſe ab homine ſeparaverat. Judæus ſcilicet cæremonias obſervabat, Gentilis idololatriam; utrique ritus alterius diſplicebat: ſed veniens Pax vera fecit utraque unum, deſtruxit inimicitiarum macerias, & concurrentes parietes in ſe angulari lapide copulavit, ut deinceps unum eſſet ovile, & unus Paſtor. Abſtulit ergo peccatum, & reconciliavit hominem Deo. Reparavit caſum, & reconciliavit hominem Angelo. Deſtruxit ritus, & reconciliavit hominem homini. Reſtauravit ergo, ſecundum Apoſtolum, quæ in cœlis, & quæ in terris ſunt: & ideo cum cœleſtis Militiæ multitudine canit Sacerdos: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Prima hæc verba e Cœlo ad nos Angelorum voce derivata ſunt; cetera quis addiderit, incertum eſt. Ejus Hymni meminit *S. Athanaſius* Lib. *De Virginitate*; quo fit, ut a *S. Hilario* compoſitum fuiſſe, veriſimile non ſit, cui tamen a nonnullis tribuitur. Conc. Toletanum IV. can. XII. ab Eccleſiaſticis Doctoribus compoſitum ait. *Teleſphorum* conſtituiſſe ut ante Sacrificium Hymnus Angelicus diceretur, aſſerit Auctor Libri Pontificalis. *Symmachus* præcepit ut omni die Dominico, & in Natalitiis Martyrum diceretur. Olim a ſolo Epiſcopo dici poterat diebus Dominicis, & Feſtis, a Presbyteris vero ſolo die Paſchatis, ut colligitur ex Anaſtaſio Bibliothecario in Vita *Stephani IV.* ex S. Gregorio initio Sacramentarii, ex Vvalafrido Strabone c. XXII. & ex Bernone Augienſi can. II. Nunc ab omnibus Sacerdotibus dicitur.

Ephes. 2.

Coloſſ. 1.

Populi ſalutatio.

VI. Hymno Angelico recitato, Sacerdos Populum ſalutat, dicens: *Dominus vobiſcum*, quæ ſalutatio ex veteri Teſtamento in Eccleſiam derivata eſt. *Booz* enim ſalutans meſſores ſuos, *Ruth* c. II. ait: *Dominus vobiſcum*. Angelus, qui apparuit *Gedeoni*, ut legimus *Jud.* VI. ait: *Dominus tecum, virorum fortiſſime*. Et Propheta miſſus a Deo ad Regem Juda, cum victor e prælio cum exercitu ſuo reverteretur, dixit II. *Paral.* c. XV. *Dominus vobiſcum, quia fuiſtis cum eo*. Sacerdos itaque Fideles ſalutans, orat, ut Dominus ſit cum eis, ſicut dignatus eſt promittere per Prophetam, *Inhabitabo in illis, & ambulabo*: & Dominus ipſe: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*. Græci ſalutant populum hac formula, *Pax omnibus*. Latini etiam Epiſcopi, cum Populum ſalutant prima vice, dicunt, *Pax vobis*: De qua formula *Optatus Milevitanus* Lib. III. ait: *Non potuiſtis prætermittere, quod legitimum eſt utique dixiſtis*, Pax vobiſcum. *Quid ſalutas, de quo non habes? Quid nominas, quod exterminaſti? Salutas de pace, qui non amas*. Cum autem quidam Epiſcopi hanc formulam ita frequentarent, ut alteram Presbyteris communem nunquam uſurparent,

Lev. 16.

Ordo Miſſę explicatur.

parent, adverſus ipſos Canonem edidit, qui ordine vigeſimus eſt, Conc. Bracarenſe 1. Cum vero Sacerdotes dicunt, *Dominus vobiſcum*, nos per ipſos ſalutat Chriſtus, cupiens in nobis manſionem facere, & nos ſecum unire, ac Templum ſuum Euchariſtica Communione facere; ſicut Angelus B. Virgini dixit, *Dominus tecum*, antequam in ejus utero carnem ſuſciperet. *Et quia ſalutare nihil eſt aliud quam ſalutem optare, hæc eſt vera ſalutatio, ideſt, vera ſalutis optatio, ut Dominus ſit cum Eccleſia ſua, tamquam in templo ſuo, cui dicit Apoſtolus*: Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos: *& Eccleſia habeat Dominum ſecum inhabitantem, & illuminantem, regentem, & protegentem; ut ille ſit ei Deus, & ille ſit ei Populus .·. Ut dum tantæ beatitudinis dono Eccleſia Dei & poſſidet Deum, & poſſidetur a Deo, impleatur in illa, quod Pſalmiſta ait*: Beata gens, cujus eſt Dominus Deus eorum, Populus, quem elegit in hæreditatem ſibi. *Hoc eſt enim ſummum hominis bonum, poſſidere Deum, & poſſideri a Deo, ipſum ſolum diligere, & illi ſoli ſervire, illi ſoli adhærere, ut adhærens Deo, unus cum illo ſpiritus fiat, dicente Apoſtolo*: Qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt. *Nam & ipſe Apoſtolus in Epiſtolis ſuis ita ſalutat Eccleſias, ut aliquando dicat*, Dominus ſit cum omnibus vobis; *aliquando*, Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis; *aliquando*, Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit cum ſpiritu veſtro, Fratres, Amen: *ut nonnunquam ſub diſtinctione Perſonarum invocans Trinitatem ſalutat*, Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio Sancti Spiritus, ſit cum omnibus vobis. *In quibus omnibus hoc optat Fidelibus ſcribens, quod Sacerdos ad Altare aſſiſtens, videlicet ut habentes Deum, non deſerantur a Deo. Recte ergo Eccleſia tam ſalubri ſalutatione Sacerdotis accepta, & ipſa reſalutando orat, & orando reſalutat Sacerdotem, dicens*, Et cum Spiritu tuo: *nihil enim melius invenit Eccleſia, quod optet Sacerdoti, niſi quod Sacerdos optat Eccleſiæ; ideſt, ut idem Dominus, qui dignatur eſſe cum Eccleſia, dignetur eſſe etiam cum ſpiritu Sacerdotis: ac ſic in utroque benigna illa Domini promiſſio impleatur*: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi. *Hoc etiam modo aliquoties ſalutat Apoſtolus, & pluraliter, ubi ait*: Dominus Jeſus Chriſtus ſit cum Spiritu veſtro, Fratres, Amen, *& ſingulariter, ubi Timotheum ſalutans, dicit*, Dominus Jeſus Chriſtus ſit cum Spiritu tuo, Amen. *Et bene Dominus cum ſpiritu hominis eſſe optatur, qui in ſpiritu, & mente rationali creatus eſt ad imaginem, & ſimilitudinem Dei, & ibi eſt capax divinæ gratiæ, & illuminationis, ut in quantum ei datur poſſit ſentire dulcedinem ſuavitatis, & ſplendorem præſentiæ ejus, ut fiat in eo, quod Pſalmiſta ait*, Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus: *& iterum*: Accedite ad eum, & illuminamini & facies veſtræ non confundentur. *Sic namque ſanctificato ſpiritu hominis per inhabitationem Dei, efficitur homo etiam in corpore templum Dei.* Hæc *Florus* Diaconus Lib. *De Actione Miſſarum*. Senſum prædictæ reſponſionis *S. Iſidorus Peluſiota* Lib. 1. Ep. CXXII. ita explicat: *Illud, quod a plebe reſpondetur*. Et cum ſpiritu tuo, *hanc habet ſententiam: Pacem quidem nobis præbuiſti, Domine, hoc eſt mutuam inter nos concordiam: pacem autem nobis da, hoc eſt hujuſmodi tecum conjunctionem, quæ nullo modo divelli poſſit, ut cum Spiritu tuo, pacatim quem nobis in creationis initio indidiſti, a tua charitate diſtrahi nequeamus.*

1. Cor. 3. 17.

Pſal. 32. 12.

1. Cor. 6. 17.

Matth. 28. 20.

Pſal. 33. 9.

Ordo Miſſæ explicatur.

VII. Sacerdos poſt ſalutationem, & Populum, & ſe ipſum excitat, ut ſimul orent, dicens, *Oremus*: qua monitione audita, omnes Sacro aſſtantes ſub ſilentio olim orabant; tum peracta brevi oratione, omnium preces Sacerdos brevi item deprecatione concludens, *Collectam* alta voce recitabat, quæ dicta eſt a Collectione, eo quod ex auctoritate divinarum Scripturarum, quæ in Eccleſia leguntur, collecta ſit: vel quod ex multis ſermonibus una colligatur Oratio, ſive a collectione, vel ſocietate Populi, qui tunc in unum concurrens, colligitur.

Collecta.

Col-

Collectarum quibus nunc utimur, primi auctores fuere *SS. Gelasius*, & *Gregorius* Pontifices, ut testantur *Anastasius Bibliothecarius* in Vita *Gelasii*, & *Jo: Diaconus* in Vita *S. Gregorii*. Sed tamen ante *Gelasium* breves Orationes, quibus summa petendorum a Deo paucis verbis continebatur, in Sacris Conventibus, & maxime ad Altare, cum Sacrificium celebraretur, ex Apostolorum, & Apostolicorum Virorum institutione fuisse usurpatas, antiqua monumenta probant, præsertim Conc. Milevitani can. XII. & Conc. Carthag. III. can. XXIII. quibus prohibetur, ne quis Orationes in Missa recitare præsumat, nisi prius in Synodo fuerint approbatæ. *S. Augustin.* Epist. CCXVIII. olim CVII. ad *Vitalem* Carthaginensem, *Exere*, inquit, *contra Orationes Ecclesiæ disputationes tuas*, & *quando audis Sacerdotem Dei ad Altare exhortantem populum Dei orare pro Incredulis, ut eos Deus convertat ad fidem*, & *pro Catechumenis, ut eis desiderium regenerationis inspiret*, & *pro Fidelibus, ut in eo, quod esse cœperunt, ejus munere perseverent; subsanna pias voces*, & *dic, te non facere, quod hortatur, idest, Deum pro Infidelibus, ut eos Fideles faciat, non rogare, eo quod non sint ista divinæ miserationis beneficia, sed humanæ officia voluntatis*. Et Lib. *De Dono Perseverantiæ*, cap. XXIII. *An quis Sacerdotem super Fideles Dominum invocantem, si quando dixit, Da illis, Domine in te perseverare usque in finem, non solum voce ausus est, sed saltem cogitatione reprehendere, ac non potius super ejus talem benedictionem*, & *corde credente*, & *ore confitente respondit, Amen?* Auctor seu Collector Sententiarum, quæ *Cœlestini I.* Epistolæ ad Galliæ Episcopos adnectuntur, cap. XI. *Obsecrationum* (inquit) *Sacerdotalium Sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis tradita in toto mundo, atque in omni Catholica Ecclesia uniformiter celebrantur, ut legem credendi lex statuat supplicandi. Cum enim Sanctarum Ecclesiarum Præsules mandata sibimet legatione funguntur, apud divinam clementiam humani generis agunt causam*, & *tota secum Ecclesia congemiscente postulant*, & *precantur, ut Infidelibus donetur fides*, &c.

Collectarum multiplicatio.

Antiquitus una tantum ante Epistolam dicebatur Oratio, juxta Romanum Ordinem: multiplicatæ sunt deinde Orationes a Sacerdotibus, pro cujusque privata devotione, ad tædium usque Populi. Septenarium tamen numerum Sapientiores excedendum non judicarunt, quem nec Dominica Oratio excedit, septem petitionibus omnia corpori, & animæ necessaria comprehendens. Hoc autem religiose observandum duxerunt (inquit *Micrologus* cap. IV.) ut in Missa, aut una, aut tres, aut quinque, aut septem Orationes dicerentur; una propter Romanam Traditionem: tres, tum propter Mysterium Trinitatis, tum quia Dominus ante Passionem suam ter orasse legitur: quinque, propter quinquepartitam ejus passionem, in cujus commemorationem hæc eadem celebramus Officia: septem, tum propter septiformem Spiritus Sancti gratiam, tum quia Apostoli septem petitiones Dominicæ Orationis ad consecrationem eorumdem Mysteriorum frequentasse leguntur. Ita etiam *Innocentius III.* Lib. II. *De Mysteriis Missæ*, cap. XXVII.

Ordo Missæ explicatur.

Orationum multiplicatio cepta videtur in Monasteriis. In Synodo Matisconensi anno 1127. *Agrestinus* Monachus Luxovienſis Regulam *S. Columbani* tamquam superstitiosam impugnavit, inter cetera objiciens, *Columbanum* contra morem Ecclesiæ sacra Missarum solemnia multiplicatione Collectarum, sive Orationum celebrare. Quem refellit *Eustasius* ejusdem Monasterii Abbas, dicens: *Multiplicationem Orationum in sacris Officiis, omnibus proficere Ecclesiis; quia dum plus Dominus quæritur, plus invenitur*, & *cum uberius oratione pulsatur, eo citius exaudire probatur.*

Concilium Mediolanense I. sub *S. Carolo* vetat, *Ne plures tribus, vel ad summum quinque, Orationes, seu, ut vocant, Collectæ dici possint; nisi ubi Ecclesiæ institutum aliud postulet.*

Et

Et *S. Carolus* in Inſtructionibus pro Celebratione Miſſæ: *Cum plures ſunt Orationes, aut Collectæ, numero diſpari recitabuntur, & ſeptem non excedant. Cum autem in Feſto, in quo unica Oratio dicenda eſt, ratione tamen Officii Eccleſiæ hujus altera commemoratio agenda eſt, duæ tantum erunt.*

Concluditur Oratio obiecratione, & obteſtatione *Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum*, qui eſt Mediator, & Redemptor noſter. Ad Patrem enim dirigitur Oratio, ut Concilium Carthaginenſe III. decrevit, & per Filium terminatur, ſicut olim præcepit dicens: *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* In omnibus autem Collectis interponitur, *Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium tuum*, ut omne, quod datur a Patre, intelligamus nos per Filium ejus accipere, cujus hæreditas ſumus. Per ipſum ergo hoſtiam laudis, atque oblationis offerimus, qui per mortem ipſius reconciliati ſumus, cum inimici eſſemus. Vetus illa clauſula eſt Orationum, quæ ab Eccleſia fiunt, quam ipſa ab Apoſtolis, Apoſtoli a Chriſto accepere. Hinc *Tertullianus* Apologetici c. XXI. *Dicimus, & palam dicimus, & vobis torquentibus lacerati, & cruenti vociferamur, Deum colimus per Chriſtum, per eum, & in eo ſe cognoſci vult Deus, & coli.* Sic *Optatus Milevitanus*, Lib. III. *Paganum vocas eum, qui Deum Patrem per Filium ejus ante Aram rogaverit.* Sic *S. Fulgentius* in Epiſtola ad *Ferrandum* Diaconum, de quinque Quæſtionibus, quarum quarta eſt iſta: *Unum Regnum Patris, & Filii, & Spiritus Sancti credimus, & fatemur, ſimul eos dominari creaturis omnibus ſentientes: quare ergo in Orationibus Sacerdotum*, Per Jeſum Chriſtum Filium tuum Dominum noſtrum, qui tecum vivit, & regnat in unitate Spiritus Sancti, *per univerſas Africæ regiones Catholica dicere conſuevit Eccleſia; tamquam ſolus Filius cum Patre poſſideat Regnum in unitate ſcilicet Spiritus Sancti, ut regnantes adunare, non ſimul regnare Spiritus Sanctus intimetur?* Reſpondet *Fulgentius*, nos per Jeſum Chriſtum Orationem concludere, quod ille Mediator ſit: unitatem vero Spiritus Sancti cum Patre, & Filio prædicare, ut ex ipſo unitatis nomine una eſſentia, & unum regnum, & in eodem uno regno una Trinitatis poteſtas, unaque majeſtas a Fidelibus agnoſcatur: ne putetur aut Filius, aut Spiritus Sanctus ſecundum divinam Naturam ita cum Patre regnare, quemadmodum cum ſuperiore regnat inferior; ſed illa unitas Spiritus Sancti, quæ eſt communio Patris, & Filii, dum in illo Regno unitatem Divinitatis demonſtrat, unam eſſe regnandi æternitatem, unam poteſtatem, atque majeſtatem, unamque dominationem ſummæ Trinitatis edoceat. *Nullum autem præjudicium Filio, vel Spiritui Sancto comparatur*, (inquit idem *S. Fulgentius* Lib. II. ad *Monimum*, c. V.) *dum ad Patris Perſonam precatio ab Offerente dirigitur, cujus conſummatio dum Filii, & Spiritus Sancti complectitur nomen, oſtendit nullum eſſe in Trinitate diſcrimen: quia dum ad ſolius Patris Perſonam honoris ſermo dirigitur, bene credentis fide tota Trinitas honoratur, & cum ad Patrem litantis deſtinatur intentio, Sacrificii munus omni Trinitati uno, eodemque offertur litantis officio.* Ideo autem ad Patrem omnes pene Orationes diriguntur, quia Miſſa repræſentatio eſt ejus oblationis, qua Chriſtus ſe Patri obtulit. *Amen*, confirmatio eſt orationis a Populo: ſignificat autem, *Vere*, ita credimus, ſicut dicis. De cujus vocis uſu poſt orationem loquitur Apoſtolus I. ad *Corinthios* cap. XIV. & poſt eum antiqui Patres *S. Juſtinus* Apolog. II. *S. Dionyſius Alexandrinus* in Epiſtola ad *Sixtum* apud Euſebium Lib. VII. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* c. IX. *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi Myſtagogica V. *S. Hieronymus* in Præfatione Lib. II. Commentariorum in Epiſtolam ad Galatas, *S. Auguſt.* Lib. II. *contra Epiſtolam Parmeniani*, c. VII.

Orationis concluſio.

Joan. 15. 16.

Ordo Miſſæ explicatur.

VIII. Sequitur lectio Scripturarum ad Fidelis Populi inſtructionem, ſcilicet Epiſtolæ, & Evangelii; quæ a primis Apoſtolorum Succeſſoribus inſtituta creditur, *Quia in Evangeliis Sacrificia celebrari jubentur: & in Apoſtolo qualiter*

Epiſtola.

celebrari debeant, docetur (inquit *Vvalafridus Strabo*, c. xxii.) Epistolæ nomen primæ illi lectioni tributum, quia ex Epistolis *S. Pauli* ut plurimum accipitur, quamvis interdum ex Prophetis, sive ex aliis Scripturæ Sacræ Libris desumpta sit.

Scripturarum Lectionem in sacris Christianorum cœtibus, præcipue vero cum ad Sacrificium collecti erant, fieri solitam ab Apostolicis temporibus, certum est ex *S. Paulo* Epistolæ ad Colossenses c. iv. *Cum lecta fuerit apud vos Epistola hæc, facite, ut in Laodicensium Ecclesia legatur*. Et Epist. i. ad Thessal. cap. v. *Adjuro vos per Dominum, ut legatur Epistola hæc omnibus sanctis Fratribus*.

Confirmatur ex *S. Justino* Martyre Apologia ii. ubi Christianorum Sacrum describens, ait: *& Commentaria Apostolorum, aut Scripta Prophetarum, quoad tempus fert, leguntur*.

Ex *Tertulliano* Apologetici cap. 39. *Coimus* (inquit) *ad Litterarum Divinarum commemorationem*.

Lectionis Epistolarum Apostolicarum in sacris Synaxibus meminit *S. August.* Lib. 20. *De Civitate Dei*, cap. viii. Serm. 112. alias *33. De Verbis Domini*, initio Expositionis in Epistolam i. S. Joannis, & Tractatu ix. & Epistola cliii. alias clxv.

Ordo Missæ explicatur.

Seriem, & ordinem Lectionum, atque Epistolarum, & Evangeliorum, quæ singulis diebus per annum in Missæ Sacrificio legi debent, exhibet antiquus Lectionarius, *Liber Comitis* inscriptus, & sub *S. Hieronymi* nomine laudatus a *Micrologo*, c. xxv. *Bernone Augiensi* c. i. & aliis, Concilium Laodicenum, Can. 59. & Carthaginense iii. Can. 47. sanxerunt, solos Libros Canonicos Veteris, & Novi Testamenti in Ecclesia legendos esse. Toletanum iv. Can. 16. Apocalypsim legi jussit Missarum tempore a Pascha usque ad Pentecosten. Bracarense i. Can. 11. decrevit, ut in solemnium dierum Vigiliis, vel Missis omnes easdem Lectiones legant.

Cur Lectio Epistolæ Evangelio præmittitur?

Præmittitur autem Evangelio Lectio Apostolica, non causa dignitatis, sed ob amorem Apostolorum, qui ante Christum ibant, quos mittebat Dominus binos, & binos ante faciem suam. Epistola, quæ præmittitur Evangelio, Præcursoris designat officium, quod *Joannes* ante Christum exercuit, qui præivit ante faciem Domini parare vias ejus. *Joannes* ergo (inquit *Innocentius III.*) quasi Subdiaconus fuit, id est, subminister illius, qui de se dicit: *Non veni ministrari, sed ministrare*. Lex enim quasi Pædagogus infantem Dei Populum per manum Moysi custodiendum suscipiens, illius adventum docuit expectare, quem eidem populo jam adulto per os, digitumque Joannes præsentem in carne monstravit, ut eum ducens sequeretur ad Regnum. Præcessit nempe Lex Evangelium, sicut umbra lucem, virga spiritum, timor charitatem, initium perfectionem, dominantis præceptum amantis consilium. Nam *Lex per Moysem data est, Gratia & veritas per Jesum Christum facta est*. Epistola vero vox Legis est, imperfectionem suam *Joannis* testimonio profitentis, & ad perfectionem Evangelicam transmittentis. Hinc est, quod Subdiaconum legentem Epistolam unus Acolythus comitatur, Diaconum vero legentem Evangelium tam Subdiaconus quam Acolythus comitantur, quia Prædicationem Joannis pauci secuti sunt, sed Prædicationem Evangelii plurimi susceperunt. Unde Discipuli Joannis ipsi dixere: *Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. Ut ergo cognovit Jesus, quia Pharisæi audierunt quod Jesus plures Discipulos faceret quam Joannes, reliquit Judæam, &c.* Quia vero Joannes fuit limes præcedentium, & subsequentium, medius inter Apostolos, & Prophetas. nam Lex, *& Prophetæ usque ad Joannem*) ideo Epistola nec semper legitur de Prophetis, nec semper de Apostolis, sed interdum sumitur de Veteri Testamento, interdum de Novo.

lib. ii. Mysteriorum Missæ c. 29.

Joan. i. 17

Joan. 3.

Luce 16.

Graduale. Alleluja. Tractus.

IX. Perlecta Epistola, Responsorium sequitur, quod *Graduale* nuncupatum est, quod a Cantoribus in gradibus ambonis sive pulpiti stantibus diceretur. Nomen

men Reſponſorii inde accepit, quia lectioni convenire, & reſpondere debet, ſive quia uno inchoante, alii reſpondent. Pſalmi verſiculos, vel integrum Pſalmum, inter Epiſtolam & Evangelium, *S. Auguſtini* tempore in Africa lectos, vel cantatos fuiſſe, teſtis eſt ipſe Serm. 113. alias 33. De Verbis Domini. *In Lectione Apoſtolica*, inquit, *Gratiæ Domino aguntur de Fide Gentium, utique ideo quia ipſe fecit. In Pſalmo diximus*, Deus virtutum converte nos, & oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus. *In Evangelio ad Cœnam vocati ſumus*. Et Serm. 166. alias 10. De Verbis Apoſtoli: *Primam lectionem audivimus Apoſtoli. Deinde cantavimus Pſalmum .·. Poſt hæc Evangelica lectio decem leproſos mundatos nobis oſtendit.*

Poſt Reſponſorium certo anni tempore ſimul cum Verſiculo, & tempore Paſchali ſine Reſponſorio, geminato Verſu decantatur *Alleluja*, quæ vox a *Davide* primum uſurpata videretur, ſi modo conſtaret titulum Pſalmi 104. *Davide* recentiorem non eſſe. Legitur in Libro Tobiæ cap. XIII. *S. Joannes* Apocalypſis XIX. refert ſe audiſſe in cœlo ſupernarum Virtutum Choros pſallentes *Alleluja*. Vox igitur illa jubilationis, quæ ſignificat, *Laudate Deum*, e cœlis in Eccleſiam deſcendit, cujus modulatione nos ad Sanctorum gaudia ſuſpirare ſignificamus. Nam *Beati, qui habitant in domo tua, Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te.... In voce exultationis, & confeſſionis, ſonus epulantis*. Hoc ineffabile gaudium vitæ præſentis inopia nullatenus habere meretur, ſed præguſtans illud in ſpe, ſitit, & eſurit quod guſtaverit, donec ſpes mutetur in rem, & fides in ſpeciem. Quapropter hoc nomen Hebraicum abſque interpretatione remanſit, ut peregrinum ab hac vita gaudium peregrinum quoque vocabulum ſignaret potius quam exprimeret. Quoniam igitur *Alleluja*, futuræ beatitudinis quaſi proprium eſt vocabulum, jure magis eo tempore frequentatur, quo Chriſtus reſurgens ejusdem beatitudinis ſpem nobis tribuit, & meritum. Canimus *Alleluja* poſt *Graduale*, canticum videlicet lætitiæ poſt luctum Pœnitentiæ, pro noſtro modulo exprimere conati magnitudinem conſolationis, quæ repoſita eſt lugentibus. Poſtremam vero litteram in plures neumas jubilando protrahimus, ut jucundo auditu mens attonita repleatur, & rapiatur illuc, ubi ſemper erit vita ſine morte, dies ſine nocte, jucunditas ſine dolore, ſecuritas ſine timore, tranquillitas ſine labore, & fortitudo ſine debilitate, rectitudo ſine perverſitate, pulchritudo ſine deformitate, veritas ſine fallacia, charitas ſine malitia, felicitas ſine miſeria (inquit *Innocentius III.* Lib. II. *De Myſteriis Miſſæ*, c. XXXII.) Quod autem interpoſito Verſu bis *Alleluja* cantatur, ſignificat: quod interjecta lætitia Sancti geminam glorificationis ſtolam accipient, animæ, & corporis.

Ordo Miſſæ explicatur.

Pſal. 83. 5. Pſal. 41. 5.

Luctuoſis temporibus pro *Alleluja* Tractus dicitur, aliquot verſibus, & interdum integro Pſalmo conſtans, cui a trahendo nomen inditum eſt, quia tractim, & graviter decantatur. Id diſcriminis eſt inter Reſponſorium, cui Chorus reſpondet, & Tractum, cui nemo, quod eſt inter duo Sacrificia, ſcilicet columbarum, & turturum. Volucres illæ, quæ pro cantu gemitus habent, lacrymas humilium deſignant, quibus plurimum in ipſis etiam bonis operibus indigemus; quia etſi bona eſſe, quæ agimus noverimus, qua tamen ſeveritate a Domino examinanda, qua perſeverantia ſint a nobis conſummanda, neſcimus. Columba, quæ gregatim converſari, volare, & gemere conſuevit, activæ vitæ frequentiam demonſtrat: turtur, qui ſingularitate gaudet, adeo ut ſi compa. rem amiſerit, ſolus deinceps permaneat, vitæ ſpeculativæ culmina denunciat, quia & paucorum eſt iſta virtus. Sic Tractum explicat *Amalarius* Lib. III. c. XII.

X. Poſt hæc legitur Evangelium, quem morem ab Apoſtolicis temporibus ſervatum, conſtat ex *S. Juſtino Martyre* in Apologia II. *S. Cypriano* Epiſt. 33. & 34. Euſebio Lib. II. Hiſtoriæ Eccleſ. c. XV. ubi *Papiam Hierapolitanum*, & *Clementem* iſtius moris teſtes laudat, & ex aliis Patribus. Concilium Arauſicanum I. Can. XVIII. & Valentinum in Hiſpania, Can. I. ſtatuunt, ut

Lectio Evangelii.

Evangelium, quod ſolis Fidelibus antea legebatur, in Miſſa Catechumenorum poſt Apoſtolum legatur. Diaconus priuſquam legat, petit a Celebrante benedictionem, licentiam ſcilicet legendi, quia nemo abſque miſſione prædicandi munus uſurpare debet. Quomodo enim prædicabunt, niſi mittantur? Diaconus Populum ſalutat, dicens, *Dominus vobiſcum*, illud obſervans, quod Dominus juſſerat: *In quamcumque domum intraveritis, primum dicite, Pax huic domui.* Stans Populus quod ante non fecerat, cum Epiſtola legeretur, devotus, & attentus reſpondet, *Et cum ſpiritu tuo.* Pronunciato Evangelii titulo, reſpondemus, *Gloria tibi, Domine*, glorificantes Dominum, quod miſerit nobis verbum ſalutis. Sicut *Act. XI.* habetur: *Glorificaverunt Dominum, dicentes: Ergo & Gentibus dedit Deus Pœnitentiam ad vitam.* Sicut autem caput præeminet corpori, & ei cetera membra deſerviunt, ſic Evangelium toti Officio præcellit, eique ceteræ partes intellectuali ratione conſentiunt. Hoc eſt verbum Verbi, ſermo Sermonis, ſapientia Sapientiæ. Verbum Verbi, quod erat in principio apud Deum, quod caro factum eſt, & habitavit in nobis. Sermo Sermonis omnipotentis, qui de cælo a regalibus ſedibus venit, vivus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Sapientia Sapientiæ, quæ attingit a fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter. Paradiſus deliciarum, hortus aromatum, cella vinaria, cœnaculum vitæ, menſa propoſitionis, quadriga Aminadab, turris David, gazophylacium Templi, theſaurus Patris familias, fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano. Quocirca Diaconus corde purum, ore mundum, opere caſtum ſe ſtudeat exhibere, ut ſanctum Evangelium poſſit digne eo ferre. Hic jam non loquitur Moyſes, non Iſaias, non Jeremias, ſed loquitur Pater *in Filio, quem conſtituit hæredem univerſorum, per quem fecit & ſæcula.* Hæc de Evangelii dignitate *Innocentius III.* Lib. II. *Myſteriorum Miſſæ*, cap. XLVII. Lecto Evangelio, dicunt Miniſtri, *Laus tibi, Chriſte*, Deo gratias agentes Populi totius nomine, pro tam ſalutaris doctrinæ beneficio.

Ordo Miſſæ explicatur.

Luc. 9. 4.

Hebr. 1. 2.

XI. Quia vero corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem; ut oſtendat Eccleſia quod Evangelii verbum corde recepit, & Chriſto tamquam Veritati credit, lecto Evangelio Fidei Symbolum canit: quod incipit Sacerdos, ut omne bonum a Chriſto procedere ſignificetur. Quis illud primo Liturgiæ inſeruerit, aut cantari juſſerit incertum eſt. *Radulphus Tungrenſis*, Propoſitione 23. a *Marco* Papa *Silveſtri* Succeſſore ſancitum fuiſſe ait, ut Symbolum Nicænum in Miſſa diceretur. *Innocentius III.* Lib. II. *De Myſteriis Miſſæ*, cap. 49. & alii, ſcribunt *S. Damaſum* id recitari juſſiſſe ad exemplum Græcorum. Recitationem Symboli in Miſſa Hiſpani primi inter Latinos receperunt, & ſecundum formam Orientalium Eccleſiarum cantari decreverunt Can. II. Concilii Toletani III. anno quingenteſimo octogeſimo nono celebrati. Hiſpanicam Eccleſiam Gallicana, & Germanica poſtmodum imitatæ ſunt, Imperante *Carolo Magno*, poſt *Felicis* Hæretici damnationem, ut *Vvalafridus* teſtatur, cap. 22. Romæ in publica Miſſarum celebratione cantari cœpit jubente *Benedicto VIII.* anno milleſimo decimoquarto. Id Pontifici perſuaſit *Henricus II.* Sanctus Imperator. Interrogati Romani, cur Symbolum in Miſſa non canerent, reſponderunt, *Quod Romana Eccleſia non fuiſſet aliquando ulla hæreſeos fece infecta, ſed ſecundum S. Petri doctrinam in ſoliditate Catholicæ Fidei permaneret inconcuſſa. Et ideo magis his neceſſarium eſſe illud Symbolum ſæpius cantando frequentare, qui aliquando ulla Hæreſi potuerunt maculari.* Ita refert *Berno Augienſis*, qui rei geſtæ interfuit, cap. II. Libri *De Rebus ad Miſſam pertinentibus.*

Symbolum.

XII. Poſt Symbolum, & quando non dicitur, poſt Evangelium, Sacerdos Populum ſalutat, & ad orandum excitat. Tum Chorus canit Antiphonam, quæ *Offertorium* dicitur, quia antiquo more Populus ſuam interi dona offerebat: & Sa-

Offertorium.

& Sacerdos præſcripto ritu, certaque precum formula panem, & vinum offert; quæ Oblatio ſimplex cęremonia eſt, mox futuri Sacrificii præparatoria. Offertorium complectitur laudem Populi in cantu Antiphonę, quo ſignificatur lætitia offerentium, & Orationem Sacerdotis, qui petit, ut Oblatio Populi Deo ſit accepta. Unde & 1. *Paralipom.* cap. 29. ait David: *Ego in ſimplicitate cordis mei lætus obtuli univerſa hæc; & Populum tuum, qui hic repertus eſt, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria.* Tum orat, dicens: *Domine Deus Abraham, & Iſaac, & Iſrael Patrum noſtrorum, cuſtodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, & ſemper in venerationem tui mens iſta permaneat.* Ordo conveniens eſt, inquit *Innocentius III.* ut poſt prædicationem ſequatur fides in corde, laus in ore, fructus in opere; fides in Symbolo, laus in Offertorio, fructus in Sacrificio. Quapropter Offerenda cantatur, quia Sacrificium laudis offertur. Unde Pſalmiſta: *Circuibo, & immolabo in Tabernaculo ejus Hoſtiam vociferationis, cantabo, & Pſalmum dicam Domino.* Pſalm. 26.

XIII. Lectis ſecreto Orationibus ſuper oblata, quæ propterea *Secretæ* dicuntur, Sacerdos præmiſſa Populi ſalutatione Præfationem incipit, qua Fideles excitat, & diſponit ad Actionem Sacrificii. Hæc *SS. Ambroſio, Gelaſio, & Gregorio Magno* antiquior eſt, qnamvis illi plures Præfationes compoſuerint. Hujus meminit *S. Cyprianus* Lib. De Oratione. *Quando ſtamus* (inquit) *ad Orationem, fratres dilectiſſimi, vigilare, & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis, & ſæcularis abſcedat, nec quidquam tunc animus quam id ſolum cogitet quod precatur. Ideo & Sacerdos ante Orationem Præfatione præmiſſa, parat fratrum mentes, dicendo,* Surſum corda, *ut dum reſpondet plebs,* Habemus ad Dominum, *admoneatur nihil aliud ſe quam Dominum cogitare debere.* Meminit *S. Cyrillus Hieroſolymitanus,* Catecheſi v. Myſtagogica. *Clamat* (inquit) *Sacerdos,* Surſum corda. *Verum enim circa illam maxime tremendam horam ſurſum ad Deum corda levare neceſſe eſt, & non deorſum ad terram terrenaque negotia deprimere. In hanc igitur ſententiam omnibus præcipit Sacerdos, curas ſcilicet vitæ hujus omnes, & domeſticas ſolicitudines illa hora relinquere, & cor in cœlo habere apud Deum generis humani amatorem. Vos deinde reſpondetis,* Habemus ad Dominum *aſſentientes ei profitendo. Nullus autem ſic conſiſtat, ut ore quidem dicat,* Habemus ad Dominum, *mente vero circa vitæ hujus curas vagetur. Dicit deinde Sacerdos,* Gratias agamus Domino. *Certe gratias agere debemus, quod nos adeo indignos ad tantam gratiam vocavit. Ad hæc vos ſubjicitis,* Dignum, & juſtum eſt. *Cum enim nos Deo gratias agimus, dignum profecto, & juſtum opus facimus.* Meminit *S. Jo. Chryſoſtomus* Hom. 18. in Epiſt. 11. ad Corinthios. *In tremendis Myſteriis* (inquit) *ut Sacerdos pro plebe, ipſa plebs pro Sacerdote vota facit. Neque enim ipſe ſolus gratias agit, ſed etiam plebs univerſa. Nam cum prius illorum vocem ſumpſit, atque illi aſſenſerunt, id juſte, ac digne fieri, tum demum gratiarum actionem auſpicatur.* Meminit *S. Auguſt.* Lib. *De Dono perſeverantiæ,* cap. 13. *Quod ergo* (inquit) *in Sacramentis Fidelium dicitur, ut ſurſum cor habeamus ad Dominum, munus eſt Domini: de quo munere ipſi Domino Deo noſtro gratias agere a Sacerdote poſt hanc vocem, quibus hoc dicitur, admonentur, & dignum, & juſtum eſſe reſpondent.* Meminit Concilium Milevitanum Can. 12. cujus hæc ſunt verba: *Placuit, ut preces, vel Orationes, ſeu Miſſæ, ſive Præfationes, quæ probatæ fuerint in Concilio, ab omnibus celebrentur.* Meminit *Pelagius II.* Epiſt. 11. ad Epiſcopos Germaniæ, & Galliæ, qui ipſum rogaverant, ut ordinem Præfationum eis mitteret. Illarum porro numerum ad novem redegit. Sed alias præter novem illas, quas enumerat, in Eccleſia Romana receptas fuiſſe, conſtat ex *S. Gregorii* Sacramentario, aliiſque antiquis Sacramentorum Libris Romanæ Eccleſiæ titulum præ ſe ferentibus, in quibus vix ulla Miſſa eſt, cui ſingularis Præfatio non aſſignetur. Præfatio. Ordo Miſſæ explicatur.

Sursum corda. Coloss. 3.

Monet ergo Sacerdos, ut corda sursum habeamus ad Dominum, secundum exhortationem Apostoli, dicentis: *Quæ sursum sunt, quærite, non quæ super terram*. Nam *Ubi est thesaurus tuus, tibi & cor tuum erit*. Multi dum ore loquuntur cœlestia, corde meditantur terrena: quibus Dominus improperat per Prophetam: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me*. In qualibet ergo oratione peccatum est, sed in ista majus periculum, cor habere divisum ab ore, vel os habere divisum a corde. Nam qui semetipsum non audit, nec Deus illum exaudit. Chorus ergo respondens profitetur se Sacerdotis monita suscepisse, cum ait: *Habemus ad Dominum*. Id est, ut hortaris nos, corda nostra sursum habemus ad Dominum erecta. Mundati ab affectibus sæculi, ascensiones in corde nostro disponimus in valle lacrymarum: ad illam supernam Jerusalem Matrem nostram, quæ est in cœlis, ascendimus, immo volamus duabus alis amoris Dei, & proximi. Ab illa enim peregrinamur in hac vita, ad ejus reditum suspiramus, tamdiu miseri, & laborantes, donec ad illam redeamus. Caveat ergo Fidelis, ne cor habens inflexum deorsum ad sæculum, Sp. Sancto damnabiliter mentiatur. Monet adhuc Sacerdos, ut *Gratias agamus Domino Deo nostro*: ut scilicet de hoc bono sursum erecti cordis, aliisque Dei donis non nobis gloriam, quasi nostrarum virium, tribuamus, sed Domino Deo nostro gratias agamus, qui benedixit nos omni benedictione spirituali in cœlestibus, in Christo Jesu. Quamvis enim accipere, & habere nostrum sit, id tamen habemus quod accepimus: quoniam superbienti, & ex eo quod habebat, quasi a se ipso haberet, impie glorianti, Veritas per Apostolum dicit: *Quid enim habes, quod non accepisti? Quod si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Merito ergo in illo verissimo, & singulari Sacrificio Domino Deo nostro gratias agere admonemur, ut agnoscat homo, si quid bene vivit, Dei gratia se habere, & ut perficiatur in dilectione justitiæ, non se aliunde consecuturum. Quæ cogitatio pium facit. *Gratias agamus Domino Deo nostro*: quoniam ipse est Deus, id est Creator: ipse est Dominus, id est Redemptor: ipse est noster Jesus, id est, Salvator. Tunc erit verissime noster, cum erit omnia in omnibus id est, sufficientia singulorum: quoniam ipse est Deus, qui de nihilo nos creavit: ipse est Dominus, qui Sanguine suo nos redemit: ipse est noster, qui suo munere nos salvabit: qui creando nobis dedit naturam, qui redimendo dedit gratiam, & salvando conferet gloriam. Respondet Ecclesia verbum Sacerdotis approbans, *Dignum, & justum est*. Dignum, quantum ad Dominum, quia ipse est Dominus Deus noster: justum, quantum ad nos, quia nos sumus Populus ejus, & oves pascuæ ejus. Ecclesiæ responsionem Sacerdos confirmat, eaque secum congemiscente, ait: *Vere dignum, & justum est, æquum, & salutare, nos tibi semper, & ubique gratias agere*. Dignum, quia nos mera voluntate fecisti: justum, quia nos pura misericordia redemisti: æquum, quia gratuito nos justificas: salutare, quia æternum nos glorificas. Dignum tantis beneficiis; justum nostris obsequiis; æquum ipso pondere rationis; salutare manifesto fructu salutis: quia Deum pro beneficiis acceptis laudantes salvantur, & ingrati in ipsius judicio reprobantur. Gratias autem agere Deo debemus semper, & ubique, id est, in omni tempore, & in omni loco; ut impleamus in nobis, quod cantatur in Psalm. *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo*. Et iterum: *In omni loco dominationis ejus benedic, anima mea, Domino*. Quis est ergo, qui benedicit, & gratias agit Domino in omni tempore, nisi humilis corde? Esto humilis, si vis benedicere Dominum in omni tempore, & semper laus ejus in ore tuo: quia & Job non tantum benedixit Dominum, quando abundabant illi omnia, quibus eum legimus divitem fuisse. Ablata sunt omnia uno tempore, & implevit, quod in hoc Psalmo scriptum est, dicens: *Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum*. Ecce exemplum benedicentis

1. Cor. 4. 7.

Ordo Missæ explicatur.

Psalm. 33.

Job. 1. 21.

in

in omni tempore. Non habebat, quę teneret, sed habebat, quod laudaret. In laude Dei sui, quasi in rerum copia, quiescebat. Plus est habere eum, qui dat, quam illa quę dat. Si enim magna sunt, quanto major ipse largitor? Et certe quę in hac vita dederit Deus, aut dum vivimus, nos deserunt, aut a nobis morte deseruntur. At vero ipse Deus ęterna possessio, semper pręsens, nunquam deserit possidentem. Sint ergo casta vota Fidelium. Vile sit temporale bonum, ut veniat æternum. Si bona suppetunt sęculi, sit misericordiæ faciendę materies: si defuerint, sit patientiæ fidelis occasio. Tali enim devotione etiam in omni loco Deo gratiæ aguntur, quia qui ubique est præsens, ubique agnoscit laudatorem suum; etiam cum ore quiescente, & tacente lingua, secreto cordis affectu fidelis ei anima benedicit, cum agit in silentio, quod canitur in Psalmo: *Benedic, anima mea, Domino, & omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto ejus.* Psal. 102.

Exprimit subinde Sacerdos, ad quem orationem dirigat, dicendo, *Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus*: & per quem eamdem orationem dirigat, addendo, *Per Christum Dominum nostrum*. Quod dicit, *Domine*, refertur ad creaturæ subjectionem, de qua in Psalmo canitur: *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. Quod vero adjungit, *Sancte Pater*, refertur vel speciatim ad unigeniti Filii generationem, vel ad omnium filiorum Dei adoptionem, pro quibus ipse eisdem verbis Patri supplicans, ait: *Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi*. Tota autem oratio, & gratiarum actio, quam semper, & ubique debemus agere, dirigitur, & offertur Deo Patri per Christum Dominum nostrum, tamquam per Mediatorem, & conciliatorem Dei, & hominum: qui semetipsum obtulit in Passione pro nobis, ut tanti Capitis corpus essemus, secundum formam servi. Hanc enim obtulit, in hac oblatus est, quia secundum hanc Mediator est. In hac Sacerdos, in hac Sacrificium est. Per ipsum ergo & petitiones, & laudes suas offert Ecclesia Deo Patri, sciens per eum solū se posse accipere quod postulat; per eum solum placere posse quod laudat, quem Advocatum habemus apud Patrem, qui sedens ad dexteram Dei pro nobis interpellat, qui exauditur in omnibus pro sua reverentia. Psal. 15. 6. Joan. 17. 11.

Subjungit: *Per quem Majestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates, &c. Cum quibus & nostras voces, ut admitti jubeas, deprecamur, &c.* Hæc est enim ineffabilis gloria Salvatoris, & Mediatoris nostri, qui purgationem peccatorum faciens, sed ad dexteram Majestatis in excelsis, tanto melior Angelis factus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit: ut per eumdem Mediatorem laudet, adoret, & cum admirationis timore revereatur Majestatem Dei Patris, non solum Ecclesia hominum in terris, sed etiam Ecclesia Angelorum in cœlis. Sic enim Ecclesia tota, & una accipienda est, non solum ex ea parte, qua peregrinatur in terris, a Solis ortu usque ad occasum laudans nomen Domini, & post captivitatem vetustatis cantans canticum novum; verum etiam ex illa, quæ in cœlis semper, ex quo condita est, cohæsit Deo, nec ullum malum sui casus experta est. Hæc in Sanctis Angelis beata persistit, & suæ parti peregrinanti, sicut oportet, opitulatur; quia utraque una erit consortio ęternitatis, & nunc una est in vinculo charitatis. Merito Deum laudant Angeli, & majestatem ejus concelebrant, cui debent quod sunt; quod vivunt, quod juste vivunt, & quod beate vivunt. Et *Socia* quidem, id est, juncta *exultatione concelebrant*: quia dum sine fine conspicitur, & amatur, laudatur, electorum civium mira lætitia agitur, vicissim de se omnes in suo conventu gratulantur. Ipsa est enim domus Dei æterna, de qua in Psalmis canitur, *Beati, qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te*. Et, *Sicut lætantium, omnium habitatio est in te*. Laudant autem & ipsi *per Christum Dominum nostrum*, in quo instaurantur omnia, quæ in cœlis, & quæ in terris sunt. Ex hominum enim redemptione ruinæ Angelicæ damna reparantur. Et sumus *in illo repleti, qui est Caput omnis Principatus, & potestatis* (ut loquitur Apostolus,) Cum his & nostras voces admitti deprecamur, jam *Angelorum* Ordo Missę explicatur. Psal. 83. 3. Psal. 86. 7. Coloss. 2. 10.

ſi meruerimus, candidati (ut ait *Tertullianus.*) Quia enim ſuperna illa civitas ex Angelis, & hominibus conſtat, ad quam tantum credimus hominum genus aſcendere, quantos illic contingit electos Angelos remanſiſſe, merito Sancta Eccleſia, quæ illis ſocianda eſt in cœlo, & cum illis in Dei laudibus permanſura, jam nunc ipſis vocibus Deum laudat in terris, quibus eum Sancti Angeli laudant in cœlis, & hoc non ſuperba præſumptione, ſed *ſupplici confeſſione*: ſic deſiderans Majeſtatem Dei credere, diligere, & confiteri in mundo, quemadmodum ab Angelis videtur, amatur, & laudatur in cœlo. Una igitur confeſſione, id eſt, laude, & gratiarum actione jam nunc homines cum Angelis ſociantur, dicentes.

Hymnus Seraphicus.

XIV. *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Pleni ſunt cœli, & terra gloria tua.* Triumphalem hunc Hymnum Eccleſia Militans a Triumphante edocta, Deo in omnibus Liturgiis canit. Vidit *Iſaias* c. VI. Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & audivit Seraphicos Spiritus alterna modulatione pſallentes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Exercituum: plena eſt omnis terra gloria ejus.* Et *S. Joannes* in Apocalypſi c. IV. quatuor myſtica animalia plena oculis deſcribit, requiem non habentia die, ac nocte, & dicentia: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, qui eſt, & qui venturus eſt.*

Propterea autem *Traditam nobis hanc Seraphicam Theologiam recitamus: ut in illa cœleſti hymnodia cum ſupramundana Militia communicemus* (inquit S. Cyrillus Hieroſolymitanus.) Dominum Deum *Sabaoth*, id eſt, *Exercituum*, glorificamus. Quod nomen Deo tribuitur a Prophetis, ut & *Domini Virtutum*; quia omnis Militia cęleſtis Exercitus, omnes ſupernę Virtutes, atque Angelicę Poteſtates ejus imperio ſubjacent, ejus ſerviunt voluntati. Angelicos enim Spiritus recte Militiam dicimus, quia decertare eos contra aereas Poteſtates non ignoramus. Quæ tamen certamina non labore ſed imperio peragunt, quia quod agendum contra immundos Spiritus appetunt, ex adjutorio cuncta regentis poſſunt. De hac Militia naſcente Chriſto laudes Deo canente ſcriptum eſt: *Facta eſt cum Angelo multitudo Militiæ cœleſtis.* Nec vacat Myſterio trina repetitio Sanctitatis in Hymno illo Seraphico, ut explicat *S. Ambroſius* Lib. III. *De Spiritu Sancto* cap. XVIII. *Cherubim, & Seraphim indefeſſis vocibus laudant, & dicunt*, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. *Non ſemel dicunt, ne ſingularitatem credas: non bis dicunt, ne Spiritum excludas: non Sanctos dicunt, ne pluralitatem æſtimes: ſed ter repetunt, & idem dicunt, ut etiam in Hymno diſtinctionem Trinitatis, & Divinitatis intelligas unitatem. Hæc cum dicunt, Deum prædicant.* Additum hunc Hymnum Sacrificio Miſſæ a *Sixto I.* plerique ſcribunt: ſed Liber Pontificalis id ſolum a *S. Sixto* conſtitutum teſtatur, ut Sacerdote ipſum incipiente, etiam Populus eumdem cantaret. Quia vero progreſſu temporis quidam abuſus irrepſerat, ut nonniſi in ſolemnibus Miſſis diceretur, Concilium Vaſenſe anno 529. ſtatuit: *Ut in omnibus Miſſis ſive Matutinis, ſive Quadrageſimalibus, vel quæ in Defunctorum commemorationibus fiunt, ſemper* Sanctus, Sanctus, Sanctus, *eo ordine, quo ad Miſſas publicas dici debeat: quia tam dulcis, & deſiderabilis vox, etiamſi diu, noctuque poſſit dici, faſtidium non poteſt generare.*

Ordo Miſsę explicatur.

Luc. 2. 15.

Hymno Seraphico adjunguntur verba turbarum Salvatorem noſtrum laudantium in ſolemni Hieroſolymorum ingreſſu: *Oſanna in excelſis. Benedictus, qui venit in nomine Domini, Oſanna in excelſis.* Recte enim ex Scriptura Prophetica, & Evangelica completur plena laudatio; cum poſt laudem, & gloriam Sanctę Trinitatis, adjungitur etiam gratiarum actio de adventu Salvatoris: qui unus in ipſa, & ex ipſa Trinitate, pro ſalute noſtra homo factus, eamdem ſalutem moriendo, & reſurgendo conſummavit: unde recte illi gratias agentes dicimus: *Oſanna*, id eſt, *Salva in excelſis.* Hoc eſt nimirum, quod in Pſalmo canitur: *O Domine, ſalvum me fac: o Domine, bene proſperare. Benedictus, qui venit in nomine*

Pſal. 117.

Do-

Domini. Repetitur *Osanna*, id est, *Salva in excelsis*: ut ostendatur adventum Domini in carne, non solum humani generis in terra, sed & Angelorum in cœlis esse quodammodo salutem: quia dum nos redempti ad superna perducimur, eorum numerus Satana cadente imminutus impletur. Hinc *S. Paulus* ait, *Instaurari omnia in Christo, quæ in cœlis, & quę in terra sunt in ipso.* Ephes. 1.

XV. Post has laudes, & gratiarum actiones, facto totius Ecclesiæ silentio, Sacerdos sociatis sibi omnium votis, & desideriis, incipit Orationem, qua Mysterium ipsum Dominici Corporis, & Sanguinis consecratur. *Te igitur, Clementissime Pater, per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum, supplices rogamus, ac petimus, uti accepta habeas, & benedicas hæc dona, hæc munera, hæc Sancta Sacrificia illibata.* Hæc Oratio, sicut & reliquæ ad Patrem æternum dirigitur, cujus tanta extitit erga nos clementia, & misericordia, ut proprio Filio non parcens, pro nobis omnibus illum tradiderit, & cum illo nobis omnia donaverit. Hujus rei gratia genua flectentes ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, ex quo omnis paternitas in cęlo, & in terra nominatur, supplices ipsum rogamus, ac petimus per eumdem verum Mediatorem, & æternum Sacerdotem, ut accepta habeat, & benedicat dona, munera, sancta Sacrificia, quæ ipsi offeruntur. Sacerdotum enim est offerre, & Majestatem Dei invocare: Dei autem est benigne suscipere, & benedicere, quæ offeruntur: sicut in Lege præcepit Sacerdotibus: *Sic Benedicetis filiis Israel*: statimque post verba benedictionis subjungit: *Invocabunt nomen meum super filios Israel, & benedicam eis*. Sacerdotes itaque exhibent offerrendi, & supplicandi ministerium; sed Deus largitur benedictionis donum per unum, & verum Sacerdotem, per quem & oblata sanctificat, & sanctificata acceptat. Sensus itaque hujus orationis est: Supplices Te rogamus, ut hæc Spiritu tuo sanctifices, ut quod nostræ humilitatis geritur ministerio, tuæ virtutis impleatur effectu. Diversis nominibus exprimitur res oblata, ut tanti Sacramenti dignitas commendetur, & pia devotio excitetur. Tria enim vocabula eamdem oblationem significantia, designant individuam Trinitatem Christum morti tradidisse, ut per illum a morte nos redimeret. Donum enim est dantis, munus accipientis, Sacrificium offerentis, Pater dedit, Filius obtulit, Spiritus Sanctus accepit. Hinc Apostolus, *Christus* (inquit) *per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo*. Singulæ tamen Personæ dederunt, obtulerunt, & acceperunt: sed ad distinctionem dicitur Pater dedisse, propter auctoritatem; Filius obtulisse, propter humanitatem; Spiritus Sanctus accepisse, propter benignitatem. O gratiam nunquam satis digne prædicandam! Quod Deus dedit nobis in donum, hoc accipit a nobis in munus: eadem enim Sacrificia *dona* sunt, & *munera*; dona nobis collata, munera a nobis oblata. Pluraliter dona dicuntur, quia panis, & vinum ante consecrationem diversæ sunt species substantiarum. Post consecrationem autem species dumtaxat remanent, substantiis duabus in sacrosanctum Corpus, & immaculatum Sanguinem Jesu Christi conversis. Panis autem, & vinum dicuntur Sacrificia, quia Sacrificii sunt materia: unde illud *S. Cypriani* Lib. De Opere, & Eleemosynis: *Dives, & locuples in Dominicum sine Sacrificio venis*. Dicuntur *Sancta*, & *illibata*, id est, pura & incontaminata, quia iam Deo dicata, & consecrationi, atque Sacrificio destinata; jam Agni immaculati signa sunt, in cujus Corpus, & Sanguinem sunt convertenda; in cujus figuram victimæ veteris Legis immaculatæ, & sine labe jubebantur offerri: & quia Corpus, & Sanguis Christi sine macula cordis, & corporis a Sacerdote debet offerri.

Canonis orationes. TE IGITUR. Canon Missę. Hebr. 9. 7.

Prosequitur Sacerdos, & dicit: *In primis, quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua Sancta Catholica, quam pacificare, custodire, adunare, & regere digneris toto orbe terrarum, una cum famulo tuo Papa nostro*. Parerat, ut offerretur in primis Sacri-

crificium pro Ecclesia Dei Sancta, Catholica, toto terrarum orbe diffusa, ipsa est enim universitas Sanguine Domini redempta: ipsa est hæreditas a Patre ei promissa, & data, juxta illud: *Dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Pro hac itaque primum in illa oblatione postulatur, ut eam Deus toto orbe pacificare dignetur, ne per hæreses, & schismata ejus unitas dilanietur; aut adversitate persecutionum ejus tranquillitas perturbetur. Ut hanc pacem tam interius quam exterius faciat Deus Ecclesiæ suæ, ipse Apostolus orat, dicens: *Pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo Jesu.* Et omnem Ecclesiam offerre vult Deo *Obsecrationes, orationes, postulationes, & gratiarum actiones, ut quietam, & tranquillam vitam agamus in omni pietate.* Rogatur etiam Deus, ut eam custodire, adunare, & regere dignetur. Ipse enim verus est custos Populi sui, id est, veri Israel, de quo in Psalmis dicitur: *Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel*: &, *Nisi Dominus custodierit Civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam.* Deus autem Ecclesiam suam pacificando adunat, cum omnium Fidelium corda in sua pace conjungit; cum omnium Fidelium mentes per unitatem fidei, spei, & charitatis, unius efficit voluntatis, ut per Sp. Sanctum charitate diffusa, renovetur in ea, quod scriptum est: *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una.* Custodiendo quoque regit Ecclesiam suam, cum inter omnia pericula clementer eam gubernat, & dirigit, cui in Psalmo orantes dicimus: *Salvum fac Populum tuum, Domine, & benedic hæreditati tuæ, & rege eos, & extolle illos usque in æternum.*

Jdalm. 2.

Canon Missæ.

Phil. 4.7. 1.Tim. 2. 1.

Psal. 120.4. Psal. 126. 1.

Oratio pro Summo Pontifice.

Subjungitur oratio pro Summo Pontifice, post Ecclesiæ commendationem, ut unitas Ecclesiastici corporis fortius commendetur: quia *Unitas Sacerdotalis a Petri Cathedra exorta est*, ut ait *S. Cyprianus*. Et ut ait *S. Leo*, Epist. 10. alias 89. ad Episcopos per Viennensem Provinciam constitutos, *Divinæ cultum Religionis, quem in omnes Gentes, omnesque Nationes Dei voluit gratia coruscare, ita Dominus noster Jesus Christus humani generis Salvator instituit, ut hujus muneris Sacramentum in beatissimo Petro Apostolorum omnium Summo principaliter collocarit: & ab ipso quasi quodam Capite, dona sua velit in omne Corpus manare: ut exortem se Mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium individuæ unitatis assumptum, id, quod ipse erat, voluit nominari, dicendo*: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam: *ut æterni Templi ædificatio, mirabili munere gratiæ Dei, in Petri soliditate consisteret: hac Ecclesiam suam firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, nec portæ contra illam inferi prævalerent.* Unde constat, inquit *Pelagius* Papa, ab universi orbis Communione separatos esse, qui qualibet dissensione inter sacra Mysteria Apostolici Pontificis memoriam secundum consuetudinem non frequentant.

Matt. 16.

Oratio pro Episcopo Diœcesano.

Romano Pontifici singulæ Ecclesiæ proprii Antistitis commemorationem subjungunt, probantes se per illam orationem Dominicæ Oblationis, servare cum eo unitatem Spiritus in vinculo pacis.

Oratio pro Rege.

Addimus nomen Regis ex Apostolica Traditione, præcipiente S. Paulo 1. ad *Timoth.* 11. ut fiant orationes *Pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt*, idque etiam pro Infidelibus, quales erant, qui *S. Paulo* vivente regnabant. Hinc *Tertullianus* Apologetici cap. xxx. *Nos* (inquit) *pro salute Imperatorum Deum invocamus æternum, Deum verum, Deum vivum ... In cujus solius potestate sunt, a quo sunt secundi, post quem primi, ante omnes, & super omnes Deos ... Oramus pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam, Imperium securum, Domum tutam, Exercitus fortes, Senatum fidelem, Populum probum, orbem quietum, & quæcumque hominis, & Cæsaris vota sunt.*

Canon Missæ

Sic *Origenes* Lib. VIII. Contra Celsum: *Laboramus* (inquit) *pro Imperio Romano, dum juste viventes vota pro eo facimus.*

Sic

Sic *Arnobius* Lib. IV. Contra Gentes: *Nostra Scripta cur ignibus meruerunt dari? Cur immaniter conventicula dirui? In quibus summus oratur Deus, pax cunctis, & venia postulatur, Magistratibus, Exercitibus, Regibus, familiaribus, inimicis, adhuc vitam degentibus, & resolutis corporum vinctione.*

Sic *S. Dionysius Alexandrinus* apud *Eusebium* Lib. VII. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. XI. *Nos unum Deum rerum omnium opificem, qui Valeriano, & Gallieno Sacratissimis Augustis Imperium tradidit, colimus, & adoramus. Huic continuas preces offerimus pro Imperio illorum, ut stabile & inconcussum permaneat.*

Pro *Constantio* Imperatore Liturgicas Preces habitas testatur *S. Athanasius* in Apologia ad ipsum directa.

Sic *Optatus Milevitanus* Lib. III. *Merito Paulus docet orandum esse pro Regibus, & Potestatibus, etiamsi talis esset Imperator, qui gentiliter viveret. Quanto magis quod Christianus, quanto quod Deum timens, quanto quod religiosus, quanto quod misericors?*

Orat deinde Sacerdos *Pro omnibus orthodoxis, atque Catholicæ, & Apostolicæ Fidei cultoribus.* Quæ verba etsi desint in antiquo Ordine Romano, & in quibusdam Manuscriptis *S. Gregorii Magni* Sacramentariis, eaque superflua censeat *Micrologus* cap. XIII. & XXIII. non tamen superflua sunt, quia per ipsa omnes Fideles vivi generaliter commemorantur: at in sequentibus, *Memento, Domine, famulorum, famularumque tuarum*, offerentium dumtaxat commemoratio proprie fit, & ibi olim ex Sacris Tabulis quorumdam nomina legebantur (ut explicant Auctor Libri de Divinis Officiis Alcuino adscripti, & *Florus Diaconus* Lib. *De Actione Missarum.*) Dare autem debet operam quisquis Sacrificii cupit esse particeps, ut Catholicæ, & Apostolicæ Fidei, idest, quam universa ubique servat Ecclesia, & quam in toto mundo Apostolorum doctrina fundavit, cultor sit. Cultores autem hujus fidei non possunt dici, nisi illi, qui quod recte crediderint, veraciter diligunt. Hoc enim unusquisque colit, quod maxime diligit. Ille ergo est veritatis cultor, qui sic jungit fidei dilectionem, ut Deum, de quo recte credit, diligendo colat, & colendo promereatur. Ipsa est fides, quam Apostolus commendat, dicendo: *In Christo Jesu neque Circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quæ per dilectionem operatur.* Neque enim in confusione Paganorum, neque in purgamentis Hereticorum, neque in languore Schismaticorum, neque in cecitate Judeorum, quærenda Religio est, sed apud eos, qui Christiani Catholici, vel Orthodoxi nominantur; idest, integritatis custodes, & recta sectantes. Oratio pro omnibus Fidelib s vivis generatim. Galat. 6. 15.

XVI. Sequitur eorum commemoratio, pro quibus Sacrificium speciatim offertur, & *omnium circumstantium*, pro quibus Sacerdos offert, *vel qui Deo offerunt hoc Sacrificium laudis*, &c. Quod enim agitur proprie ministerio Sacerdotum, hoc generaliter agitur fide, & devotione cunctorum. Omni enim Ecclesiæ dicitur per B. Petrum: *Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, offerre spirituales hostias, & acceptabiles Deo per Jesum Christum Dominum nostrum.* Sacrificium laudis dicitur, quia in Dei laudem, & gloriam offertur. Non enim nostra illi damus, sed sua illi reddimus. *Pro se suisque omnibus*, idest, aut te genere, vel familiaritate, vel qualibet alia conditione, vel devotione, sub ejusdem fidei professione pertinentibus. *Pro redemptione animarum suarum*, quia in ipso habemus redemptionem per Sanguinem ejus, & remissionem peccatorum. *Pro spe salutis, & incolumitatis suæ*, idest pro vita æterna, quæ est vera salus: *Spe enim salvi facti sumus.* Nec solum pro salute æterna, sed etiam pro temporali incolumitate. Utraque enim sanitas, animæ scilicet, & corporis, ab illo est, de quo dicitur in Psalmo: *Domini est salus.* I. Memento. 2. Pet. 2. 9. Canon Missæ. Rom 8. 24. Psal. 3. 9.

XVII. Ut autem Sacrificium Deo sit acceptum offertur in Communione, & societate Sanctorum, in quibus voluit omnipotens Deus Ecclesiæ suæ constare Communicantes.

re fundamentum, ſicut Apoſtolus ait: *Vos eſtis cives Sanctorum, & domeſtici Dei,*
Epheſ. 2.19. *ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum.* Ideo dicit Sacerdos: *Communicantes, & memoriam venerantes in primis glorioſæ ſemper Virginis Mariæ, ſed & beatorum Apoſtolorum, ac Martyrum tuorum.* In eorum ergo Communione, & memoriæ veneratione tamquam in vero templo Dei offert devotio Fidelium Deo vota ſua, & munera, & ideo ſunt communicantes eorum memorię tamquam filii patrum, & ſectatores prędecedentium, quia eamdem fidem habent, quam illi habuerunt; & cum humilitate, & pietate eorum veſtigia ſequuntur. In hac commemoratione Sanctorum glorioſa ſemper Virgo Maria, vere Dei Genitrix, primo loco ponitur, per quam illi, & nos meruimus Auctorem vitæ ſuſcipere. Et conjungitur commemoratio Apoſtorum, & Martyrum, non ſolum eorum, qui hic nominatim exprimuntur, ſed & omnium, quorum nec nomina, nec numerum ſcire poſſumus: & tamen per gratiam fidei, & charitatis pie illis adhæremus, ſervantes ſocietatem ſpiritus in vinculo pacis; ut cum eis unum corpus, & unus ſpiritus ſimus. *Quorum meritis, precibuſque concedas, ut in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio, per Chriſtum Dominum noſtrum.* Propter merita namque, & interceſſiones Sanctorum, noſtræ infirmitatis Dominus miſeretur, & propitius fit; ut in omnibus ſive adverſis, ſive proſperis, ne vel in illis deficiamus, vel in iſtis decipiamur, protectionis ejus muniamur auxilio. Sic obſeſſo ab hoſtibus *Ezechiæ* Regi, & divinum auxilium invocanti, ait Dominus: *Et civitatem hanc ſalvabo, & protegam eam propter me, & propter David ſervum meum.* Sic & Moyſes pro populo peccante intercedens, Patrum fecit memoriam: *Quieſcat* (inquit) *ira tua, & eſto placabilis ſuper malitia populi tui &c. Recordare Abraham, & Iſaac ſervorum tuorum, quibus juraſti per temetipſum dicens: Multiplicabo ſemen veſtrum ſicut ſtellas cœli.* Nec dubitandum eſt, Fidelium petitiones a Spiritibus Juſtorum ſciri: qui enim intus omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum eſt, quia ſit foris aliquid quod ignorent. Poſtulat ergo Eccleſia ſuffragia Martyrum, nec tamen erigit Altaria in quibus ſacrificet Martyribus, ſed uni Deo Martyrum, & noſtro.

4. Reg. 19. 34.

Exod. 32. 12.

HANC IGITUR OBLATIONEM.

XVIII. Pergit Sacerdos: *Hanc igitur oblationem ſervitutis noſtræ, ſed & cunctæ familiæ tuę, quæſumus Domine, ut placatus accipias*, &c. His verbis unitas Eccleſiæ offerentis oſtenditur, cum in illa ſacroſancta Oblatione communis ſervitus exhibetur Deo, tam a Sacerdotibus, quam a cuncta familia domus Dei. Hęc autem eſt ſervitus, quæ nulli alii debetur, nec Sanctis Angelis, nec Sanctis Animabus, ſed uni Deo vivo, & vero, de quo nobis præcipitur: *Dominum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.* Oratur itaque Deus, ut hanc Oblationem, quam illi ſoli debita ſervitute defert Eccleſia, placatus accipiat. Hęc eſt enim vera oblatio, in qua Filius offertur, Pater reconciliatur: quia, ut Apoſtolus ait, *Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis, oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.* Oratur ut tali oblatione placatus, dies noſtros, quibus in hac mortalitate inter diverſa pericula, & tentationes, & impugnationes vivimus, in ſua pace diſponat; ita omnia ſua pietate moderando, ut ferre poſſimus, ut ab ejus pietate non deficiamus; ut etſi in mundo variis calamitatibus, & anguſtiis premamur, in illo pacem habeamus: finito autem hujus mortalitatis curſu, ab æterna damnatione ereptos, in electorum ſuorum grege nos annumerare dignetur: quia ipſa quoque ad ęternum Regnum prædeſtinatio ita eſt ab omnipotente Deo diſpoſita, ut ad illud Electi labore perveniant: quatenus poſtulando merentur accipere, quod eis Omnipotens Deus ante ſæcula diſpoſuit donare. Hæc verba *Dieſque noſtros in tua pace diſponas*, cum reliquis uſque ad finem Orationis, addidit S. Gregorius Magnus, ut refert Joannes Diaconus.

Canon Miſſæ.

Mat. 4. 10.

Epheſ. 5. 1.

Quam oblationem.

XIX. Poſt hęc oratur Deus, ut Oblationem Altari ſuo impoſitam, & tantis precibus commendatam, ipſe per virtutem Spiritus deſcendentis ita legitimam, &

per-

perfectam Eucharistiam efficiat, ut in omnibus sit *adscripta*, ideſt, in numerum placitorum sibi munerum recepta: sit etiam *rata*, ideſt, immobili firmitate perpetua: sit quoque ejusdem Sp. Sancti operante virtute *rationabilis*, & per hæc omnia singulariter Deo grata, & *acceptabilis*: ut quamvis de simplicibus terræ frugibus sumpta, divinæ benedictionis ineffabili potentia efficiatur Fidelibus Corpus, & Sanguis unigeniti Filii Dei. Hic est Orationis illius sensus: *Quam oblationem tu, Deus, in omnibus, quæsumus, benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris, ut nobis Corpus, & Sanguis fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi*. Hæc verba *Paschasius* Lib. *De corpore, & Sanguine Christi*, cap. XII. sic explicat: *Rogamus, ut hanc Oblationem benedictam, per quam nos benedicamur: Adscriptam, per quam nos omnes in cœlo adscribamur: Ratam, per quam in visceribus Christi censeamur: Rationabilem, per quam a bestiali sensu exuamur: Acceptabilemque facere dignetur, quatenus & nos per hoc, quia in nobis displicuimus, acceptabiles in ejus unico Filio simus*. Hic *Paschasii* locus sub *S. Augustini* nomine legitur apud *Gratianum* dist. 11. *De Consecratione*, Can. *Verum*.

XX. Tum ait Sacerdos: *Qui pridie quam pateretur, accepit panem, &c.* ut possit in persona Christi verba proferre, quibus idem Dominus, & Salvator noster ad hoc Sacramentum conficiendum usus est: quæ suo loco sunt a nobis explicata. Peracta Consecratione, Christi mandatum commemoratur, præcipientis, ut hoc Sacrificium in ejus memoriam peragamus. *Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis*. Quod exponens Apostolus ait: *Quoties enim manducabitis Panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat*. Christus itaque Discipulis suis, quos primos Ecclesiæ suæ constituit Sacerdotes, præcepit, *Ut indesinenter ista vitæ æternæ Mysteria exercerent, quæ necesse est a cunctis Sacerdotibus per singulas totius orbis Ecclesias, celebrari, usquequo iterum Christus de cœlis adveniat, quo & ipsi Sacerdotes, & omnes pariter Fidelium populi exemplar Passionis Christi ante oculos habentes quotidie, & gerentes manibus, ore etiam sumentes, ac pectore, redemptionis nostræ Mysterium indelebili memoria teneamus*. inquit *S. Gaudentius* Tract. 11. *De Paschate*.

Qui Pridie.

Canon Missæ.

XXI. Quamobrem Sacerdos mandato Domini obsequens, ait: *Unde & memores, Domine, nos servitui, sed & plebs tua sancta, ejusdem Christi Filii tui Domini nostri tam beatæ Passionis, necnon & ab inferis Resurrectionis, sed & in cœlos gloriosæ Ascensionis, offerimus præclaræ Majestati tuæ de tuis donis, ac datis, Hostiam puram, Hostiam sanctam, Hostiam immaculatam, Panem sanctum vitæ æternæ, & Calicem salutis perpetuæ*. Quid enim dignius, quam ut Sacerdos, qui Christi ministerio fungitur, & plebs sancta, ideſt fidelis, & in Ecclesiæ gremio consistens, sancta (inquam) sin minus actu, tamen vocatione, debito, professione, quæ vel præsens adest Sacrificio, vel in unitate Ecclesiæ ubique degens, particeps est Sacrificii, hæc divina Mysteria frequentando, memor sit Passionis, & Resurrectionis Christi, qui non solum *Mortuus est propter delicta nostra, sed & resurrexit propter justificationem nostram*: sicque mortem nostram moriendo destruxit, & vitam resurgendo reparavit: sit etiam memor gloriosæ Ascensionis ejus, quia resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur, sed *Assumptus in Cœlum, sedet a dextris Dei, interpellans pro nobis*. Hæc tria mysteria præcipue commemorantur, quia Passio Christi charitatem accendit, Resurrectio fidem roborat, Ascensio spem erigit. Horum memores tam Sacerdotes, quam plebs fidelis, offerunt divinæ Majestati, non de suo, sed de ejus donis, ac datis, juxta quod scriptum est: *Et quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi*. Ipse est enim, qui educit panem de terra, & præstat, ut vinum lætificet cor hominis. Ex his ergo creaturæ Dei fructibus, ideſt, boni-

Unde & memores.

Rom. 4. 25

Rom. 8. 34.

1. Par. 29. 14.

nitatis, & pietatis ejus muneribus in Dominici Corporis, & Sanguinis ſubſtantiam tranſmutatis, offert illi Eccleſia Hoſtiam puram, Hoſtiam ſanctam, Hoſtiam immaculatam, Corpus ſcilicet, & Sanguinem Agni immaculati, ejus qui peccatum non fecit, qui Sanctus ſanctorum eſt: Panem ſanctum vitæ æternæ, de quo ipſe Dominus ait: *Ego ſum Panis vivus, qui de Cœlo deſcendi ∴ Panis Dei eſt, qui de Cœlo deſcendit, & dat vitam mundo ∴ Qui manducat hunc Panem, vivet in æternum ∴ Panis, quem ego dabo, Caro mea eſt pro mundi vita.* Calix ſalutis perpetuæ, Calix eſt Sanguinis ejus, qui pro multis effuſus eſt in remiſſionem peccatorum, ut ſalvum faceret populum ſuum a peccatis eorum: de quo in Pſalmis canitur, *Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* Eſt enim Calix iſte ſalutaris accipienti, & in Sacramenti perceptione, & in Paſſionis imitatione, ſicut a Sanctis Martyribus acceptus eſt.

Joan. 6.

Pſal. 115. 13.

XXII. Orat deinde Sacerdos omnipotentem Deum, ut ſuper hæc munera vitæ, & ſalutis, quæ ipſi offeruntur, propitio, ac ſereno vultu reſpicere dignetur: non quod vultus ejus aliquando obnubiletur, & aliquando ſerenetur, cum ipſe ſit Pater luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio: ſed qui ſemper in lumine eſt, tunc ſuper nos ſerenat, & illuminat vultum ſuum, quando declarat ſuper nos miſericordiam ſuam, ſicut orantes cum Pſalmiſta dicimus: *Illuminet vultum ſuum ſuper nos, & miſereatur noſtri.* Non autem oramus, ut Deus acceptum, & gratum habeat Sacrificium ex parte rei oblatæ ſpectatum, aut ut propitio, ac ſereno vultu ſuper Chriſtum reſpiciat; ſed ex parte offerentium, Miniſtri ſcilicet, ac plebis, qui ſuæ infirmitatis conſcii, orant, ut Deus Sacrificium, quatenus actio ipſorum eſt, propitio vultu reſpiciat, & acceptum habere dignetur, *Sicut munera juſti Abel, & Sacrificium Patriarchæ noſtri Abrahæ, & ſummi Sacerdotis Melchiſedech*: quæ in Scripturis præcipue commendantur, & in quibus imago erat hujus veri Sacrificii. Hoc ipſum enim uni Deo, auctori utriuſque Teſtamenti, & utriuſque Sacrificii, placebat in prefiguratione venturę veritatis, quod & nunc placet in adimpletione ejuſdem veritatis. Nam & in Sacrificio Abel, quod de primogenitis ovium, & adipibus earum oblatum, Sacrificio Cain, quod ex terræ fructibus offerebat, prælatum eſt, Novi Teſtamenti fides præfigurabatur, quæ ex innocentia gratiæ Deum laudans, Veteris Teſtamenti terrenis opibus anteponitur. Immolatione unici, & dilecti Filii Abrahæ immolatio ejus præſignabatur, de quo dicit Pater: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Unde ait Apoſtolus: *Qui proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Sacrificium denique Melchiſedech tam vere erat ſignificatio Sacrificii Chriſti, ut inde prędictum ſit: *Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Poſtrema hujus Orationis verba, *Sanctum Sacrificium, immaculatam Hoſtiam* addidiſſe *S. Leonem Magnum*, teſtis eſt Anaſtaſius Bibliothecharius in ejus Vita.

Supra quę propitio, ac ſereno vultu.

Canon Miſſæ.

Matth. 17. 5.

Rom. 8. 32.

Pſal. 109. 4.

XXIII. Secundum hæc, ſupplex Deum rogat Sacerdos, ut perferri jubeat, non ipſum Corpus, & Sanguinem Chriſti, & ſacras ſpecies, ſub quibus continetur, ſed vota, fidem, & preces Fidelium, in ſublime Altare ſuum, de quo ait *S. Irenæus* Lib. IV. Cap. XXIV. *Eſt Altare in cęlis, illuc preces noſtræ, & oblationes diriguntur*, per manus S. Angeli ſui, cujus miniſterio Fidelium orationes in cœlum deferri teſtatur Scriptura *Tob.* XII. & *Apocal.* VIII. Unde non immerito etiam *Zachariæ* deprecanti apparuit Angelus a dextris Altaris incenſi; quia veri Sacerdotis jam nunciabatur adventus, & cœleſte Sacrificium parabatur, in quo Angeli miniſtrarent. Id autem a Deo poſcit Sacerdos, ut quotquot Chriſti Corpus, & Sanguinem ex Altaris participatione ſumpſerint, omni benedictione cœleſti, & gratia repleantur. His enim muneribus Fideles ſuos omnipotens Deus reficiens glorioſo Filii ſui Corpore vivificat, ſanctificat, æternitati præparat. Per hæc corda Fidelium omni benedictione cœleſti replet, ac gratia, tribuens corporibus

Supplices te rogamus.

ca-

castimoniam, mentibus fidem, cogitationibus puritatem. Per hæc tuetur suos misericordia, confirmat spe, munit charitate, ut qui Dominici Corporis participatione Deum intra se suscipiunt, templum ejus effici mereantur.

XXIV. Fit deinde commemoratio Fidelium Defunctorum, quos Ecclesia sacræ Oblationis intercessione commendat, certissime credens, quia Sanguis ille pretiosus, qui pro multis effusus est in remissionem peccatorum, non solum ad salutem viventium, sed etiam ad absolutionem valeat defunctorum. Præcedunt enim Fideles de corpore exeuntes ad Dominum, sed non præciduntur ab Ecclesia, quia præcedunt *cum signo fidei, & dormiunt in somno pacis*: Cum signo fidei, quia ex aqua, & Spiritu Sancto renati, quia Christi Cruce, & Passione signati; dormiunt autem tamquam vera Resurrectione suscitandi; in somno pacis, quia ab unitate, & societate Christi, & Ecclesiæ nec per hæreses, nec per schismata, nec per mortalia crimina separati sunt: in quibus etsi aliquando fuerint, tamen per Pœnitentiam sanati, & per orationem Ecclesiæ, cui in *Petro* dictum est, *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis*, reconciliati, & redemptionis Mysterio sociati, utique in pace obierunt, miserante illo, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat. Hic Fidelium Defunctorum nomina ex Ecclesiæ Tabulis antiquo usu recitabantur: post lectionem vero nominum subjungebantur, ut nunc post tacitam commendationem subjunguntur, hęc verba: *Ipsis, Domine, & omnibus in Christo quiescentibus, locum refrigerii, lucis, & pacis ut indulgeas, deprecamur*. Quamvis enim sint in pace, quatenus de beatitudine sua securi sunt, & a bellis tentationum, & concupiscentię liberi; nondum tamen pacem perfectam habent, cum liberi non sunt a tormentis, & divinæ visionis desiderio, cujus dilatio affligit animam ad Deum suspirantem. Oratur ergo Deus, ut ipsis tribuat *Locum refrigerii*, ubi non sentitur ardor ille pœnarum, quibus Animæ Justorum in Purgatorio cruciantur, ut ab omni labe expiatæ, tandem salvæ sint, sic tamen quasi per ignem: & *Lucis*, de qua Psalmista ait: *Ut placeam coram Deo in lumine viventium*: & *Pacis*, ad quam justus Simeon finitis hujus vitæ laboribus transire cupiebat, dicens: *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace*: Et in qua Sanctorum Martyrum animæ requiescunt, dicente Scriptura: *Visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace*.

II. Memento. Canon Missæ. Matt. 16. 19. Psal. 55. 14. Luc. 2. 29. Sap. 3. 2.

XXV. Orat consequenter Sacerdos Deum omnipotentem, ut etiam ceteros Fideles in hoc mundo superstites, id est, Sacerdotes, & Populum, per virtutem, & gratiam ejusdem Venerabilis Sacramenti, ad æternam beatitudinem perducat. Totius namque Ecclesiæ vox est, id est, Sacerdotum, & plebium veraciter confitentium, & dicentium Deo, *Nobis quoque peccatoribus famulis tuis*: quia, *Et si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam*: non de ullis nostris meritis, sed *de multitudine miserationum tuarum sperantibus*. Pro se pariter, & pro Populo Sacerdos orat. *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & Sacrificia pro peccatis: qui condolere possit his, qui ignorant, & errant: quoniam, & ipse circumdatus est infirmitate: & ideo debet quemadmodum pro Populo, ita etiam pro se offerre pro peccatis*. Ad quod *S. Gregorius Magnus* his verbis adhortatur: *Necesse est, ut cum hæc agimus, nosmetipsos Deo in cordis intentione mactemus. Quia Passionis Dominicæ Mysteria celebramus, debemus imitari, quod agimus. Tunc enim vere pro nobis Deo Hostia erit, cum nos ipsos hostiam fecerit*. Oratur itaque Deus, ut non solum Defunctis, quorum supra commemoratio facta est, sed etiam nobis peccatoribus partem aliquam, & societatem donare dignetur cum suis Sanctis Apostolis, & Martyribus, & omnibus Sanctis: ut pro modulo nostro, quibus nunc sociamur per communionem fidei,

Nobis quoque peccatoribus. Ad Hebr. 5

quo-

quorum memoriam veneramur, in quorum communione, & unitate hæc divina Myſteria peragimus, cum ipſis etiam ſocietatem vitæ, & beatitudinis æternæ in futuro accipiamus. Intra quorum nos conſortium, ut Dei pietas introducat, petimus; ut nobis non noſtri meriti æſtimator, ſed veniæ ſit largitor: ut quia Sanctorum ſocietati per meritum jungi non poſſumus, per indulgentiam conjungamur. In fine autem hujus, ſicut & præcedentium orationum, exprimitur, per quem nobis hæc omnia ſperanda, poſcenda, & obtinenda ſunt: *Per Chriſtum Dominum noſtrum. Per quem hæc omnia, Domine, ſemper bona creas ſanctificas, vivificas, benedicis, & præſtas nobis.* Per ipſum enim omnipotens Pater hæc bona omnia, quæ ſacris Altaribus conſecrantur, non ſolum in exordio Mundi creavit, ſed etiam ſemper eadem bona creat propagando, & reparando. Per ipſum, inquam, Deus Pater hæc omnia bona ſemper creat, & creata, ac ſuis conſpectibus oblata ſanctificat, ut quæ erant ſimplex creatura, fiant Sacramenta: ſicque ſanctificando vivificat, ut ſint Myſteria vitæ, ut ſumatur in eis vita: ſanctificando autem, & vivificando ineffabiliter benedicit, quia ea omni benedictione cęleſti, & gratia accumulat. Ita vero ſanctificata, & vivificata, & benedicta præſtat nobis per eumdem ſecum pariter ſanctificantem, & vivificantem, & benedicentem; qui nobis de Corpore, ac Sanguine ſuo dedit tam ſalubrem refectionem. *Per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo eſt Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus Sancti, omnis honor, & gloria.* Per ipſum ſcilicet tamquam verum Mediatorem Dei, & hominum, hominem Chriſtum Jeſum. Cum ipſo, tamquam coæquali, cui ſecum unus honor, & gloria debetur; quia cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt ſe eſſe æqualem Deo: in ipſo autem, tamquam conſubſtantiali, ſicut ipſe ait; *Ut glorificetur Pater in Filio*: in unitate Spiritus Sancti, qui ex Patre Filioque procedens, cum Patre, & Filio ſimul adoratur, & conglorificatur. Significatur itaque his verbis in Patre auctoritas, in Filio Nativitas, in Spiritu Sancto Patris, Filique communitas, in tribus æqualitas. Omnis autem honor, & gloria datur *Deo per omnia ſæcula ſæculorum*: donec ſcilicet totum præſens, quod ex diverſorum temporum ſæculis contexitur, perveniat ad finem, & ſuccedat futurum ſæculum, quod non habet finem, ubi Deus videbitur, & laudabitur ſine fine. Eccleſia reſpondet, *Amen*, id eſt, *Verum eſt*.

Canon Miſſæ.

Joan. 14. 13.

Oratio Dominica.

XXVI. Dignum fuit, ut tota hæc tam ſacroſancta Actio Dominica Oratione concluderetur: & petitiones Fidelium, quas vel propter futuram, vel propter præſentem vitam nos Dominus docuit, per Paſſionis ejus commemorationem efficacius commendarentur. Orat ergo Sacerdos ſimul cum Eccleſia, & dicit: *Præceptis ſalutaribus moniti, & divina inſtitutione formati, audemus dicere*: *PATER noſter, qui es in cœlis, &c.* Hoc enim præceptum nobis eſt ſalutare, id eſt, ad æternam ſalutem proficiens, quo nos unigenitus Dei Filius per lavacrum regenerationis, & Spiritum adoptionis Dei Filios effectos, dicere monuit, ac juſſit, & ut Deo audeamus dicere, ipſe nos ſua inſtitutione informavit, dicens: *Sic ergo vos orabitis, PATER noſter, qui es in cœlis, &c.* Dominicę Orationis recitatio in Sacrificio, Traditionis eſt Apoſtolicę, teſte *S. Gregorio Magno*, Lib. VII. Epiſtola LXIV. *Orationem Dominicam* (inquit) *idcirco mox poſt Precem* (id eſt, poſt Canonem) *dicimus, quia mos Apoſtolorum fuit, ut ad ipſam ſolummodo Orationem oblationis Hoſtiam conſecrarent*. De priſco autem ipſius uſu in Miſſę celebratione teſtimonium perhibent omnes Liturgię, & antiqui Patres: *Optatus Milevitanus* Lib. II: *Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi Myſtagogica V. *S. Ambroſius* Lib. VI. *De Sacramentis*, Cap. ultimo, *S. Hieronymus* Lib. III. Adverſus Pelagianos, *S. Auguſtinus* Epiſtola CXLIX olim LIX. ad Paulinum, *S. Cæſarius Arelatenſis* Homilia XII. quę eſt de Sacrificio Miſſę, & alii. Hujus itaque moris auctor non fuit *S. Gregorius*, ſed ſolum ſtatuit, ut congruo loco, nempe poſt Canonem, Oratio Dominica recitaretur, teſte *Joanne Diacono* in

Matth. 6. 7.

Canon Miſſę.

in ejus Vita. Abuſus olim in Eccleſiis Hiſpaniarum invaluerat, ut Dominicis tantum diebus diceretur, quem Concilium Toletanum IV. Canone X. reſecavit, & ſingulis diebus dici conſtituit a Sacerdotibus, cum in publico, tum in privato Officio, ſub pœna degradationis. Canon Miſſæ.

XXVII. Orationem Dominicam Sacerdos altera hac prece concludit: *Libera nos, quæſumus Domine, ab omnibus malis præteritis, præſentibus, & futuris.* Mala præterita, a quibus liberari petimus, peccata noſtra intelligenda ſunt, quorum etſi actio jam ceſſavit, in nobis tamen reatus manet, niſi divina indulgentia deleatur. Mala præſentia ſunt quotidiana peccata, & accidentes ſæpe diverſi languores, ac morbi, & innumeræ calamitates extrinſecus irruentes, ut fames, peſtilentia, gladius, & cetera hujuſmodi pericula, quæ omnia quotieſcumque patimur, ejus debemus implorare auxilium, qui ſolus ſua pietate & animas curat, & corpora; & novit quando filiis ſuis, quos ad æternam hæreditatem præparat, & flagellum correptionis, & dulcedinem conſolationis adhibeat. Futura mala ſunt, quæcumque nobis accidere poſſunt, ſaluti, & paci contraria, ſive per tentationes diaboli, ſive per adverſitates, & miſerias ſæculi, & maxime illa, pro quibus avertendis præcipue orare debemus, ut liberemur a ventura ira, a damnatione æterna, quæ ſine dubio malis conſtat eſſe futura. Pergit Sacerdos, Deumque orat, adhibita B. Virginis Mariæ Dei Genitricis, & Sanctorum interceſſione, ut *det propitius pacem in diebus noſtris, ut ope miſericordiæ ejus adjuti, & a peccato ſimus ſemper liberi, & ab omni perturbatione ſecuri.* Hujus precationis forma ex Scriptura ſacra ſumpta eſt. Præcepit enim Dominus Judæis, cum detinerentur Babylone captivi, per *Jeremiam* Prophetam dicens: *Et orate pro pace civitatis, ad quam tranſmigrare vos feci: quia in pace ipſius erit pax vobis.* Similiter Apoſtolus Fideles exhortatur, dicens: *Volo igitur primo omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & his, qui in ſublimitate ſunt, ut quietam, & tranquillam vitam agamus in omni pietate.* Juxta ergo hanc formam, & per Prophetam, & per Apoſtolum divinitus conſtitutam, Populus Fidelium in hujus ſæculi peregrinatione, tamquam in Babylone captivus, & ad ſupernam Patriam ſuſpirans, orat etiam pro pace temporali, ne impediatur ab aſſecutione pacis ſpiritualis, & æternæ, ut remotis per Dei miſericordiam perſecutionibus, ſeditionibus, hoſtilitatibus, quietam, & tranquillam vitam agat Eccleſia in omni pietate. Quod autem orat, *Da propitius pacem in diebus noſtris*; juxta exemplum, quod in *Iſaia* legitur, hoc facit. Cum enim *Ezechiæ* pio Regi prædixiſſet venturæ captivitatis mala, Rex compunctus reſpondit: *Bonum verbum Domini, quod locutus eſt. Fiat pax tantum, & veritas in diebus meis*: videlicet futura humiliter judicio Dei ſervans; in præſentiarum vero, quod ad ſuam, Populique ſalutem pertinet, poſtulans: *Fiat*, inquit, *pax & veritas in diebus meis*: pax, ne Regni tranquillitas ab hoſtibus turbaretur; Veritas vero, ut in ipſa pace Dei cultus, & religionis veritas ſervaretur. Ita ergo Eccleſia deprecatur pacem in diebus noſtris, quod & poſt nos alii, & poſt ipſos alii, uſq; ad conſummationem ſæculi ſimiliter orabunt. Pacem autem poſtulat, ut ope miſericordiæ divinæ adjuti, quod ad interiorem Religionis devotionem pertinet, ſimus ſemper a peccato liberi; quod vero ad exteriorem pacem, ſimus etiam ab omni perturbatione ſecuri. Nam pax, in qua non divinæ Religioni, ſed mundanæ cupiditati ſervitur, non eſt juſtorum, ſed iniquorum, de quibus ait Pſalmiſta: *Quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns.*

Libera nos quæſumus Domine, &c.

Jerem. 29. 7.

1. Tim. 2. 1.

Iſaiæ 39. 8

Canon Miſſæ.

Pſal. 72. 3.

XXVIII. Hac Oratione expleta, Sacerdos decerpta particula ex Hoſtia, duas in partes confracta, ter ſignans Calicem, ait: *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum*: cui tantum bonum etiam Eccleſia adprecatur, dicens: *Et cum Spiritu tuo.* Quid eſt autem pax Domini, niſi pax Chriſti? Pax autem Chriſti finem tem-

Pacis adprecatio.

poris non habet; & ipſa eſt omnis piæ actionis, intentioniſque perfectio. Propter hanc Spiritus ejus pignus accepimus; propter hanc in eum credimus, & ſperamus, & amore ipſius accendimur, propter hanc denique omnem tribulationem fortiter toleramus, ut in ea feliciter ſine tribulatione regnemus. Vera
1. Cor. 6. 17. enim pax unitatem facit, quoniam *Qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt*. Et hoc utique ex Traditione Apoſtolorum ſervat Eccleſia, cui frequenter ab eiſdem Apoſtolis dicitur, *Salutate invicem in oſculo ſancto*; id eſt, oſculo vero, pacifico, non ficto, & ſubdolo, quali uſus eſt *Joab* ad occidendum *Amaſam*; quali *Judas* ad tradendum Salvatorem; quali utuntur hi, *Qui loquuntur pa-*
Pſalm. 27. 3. *cem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum*. Illi ergo oſculo ſancto
1. Joan. 3. 18 ſalutant invicem, qui non diligunt *Verbo, neque lingua, ſed opere, & veritate.*
Agnus Dei. XXIX. Interea dicitur *Agnus Dei*, ex *Sergii I.* inſtitutione. Et ille quidem inſtituit ter dici, *Miſerere nobis*: ſed multis poſtea Eccleſiæ adverſitatibus ingruentibus, ut ait *Innocentius III.* Lib. VI. *De Myſteriis Miſſæ*, Cap. VI. ſive ad tollendum Schiſma, ut alii ſcribunt, ſtatutum fuit, ut in tertio diceretur, *Dona nobis pacem*. Qui ritus ubique receptus eſt, excepta Baſilica Lateranenſi, in qua adhuc ſervatur mos antiquus ter dicendi, *Miſerere nobis*. Poſt annum milleſimum hanc mutationem contigiſſe, probant antiqua Miſſalia, in quibus hæc oratio tertio repetitur cum clauſula, *Miſerere nobis*. Hujus originem e ſuperna Revelatione deducit *Robertus* Montenſis Abbas in Supplemento Chronici *Sigeberti*. Refert enim ad annum milleſimum centeſimum octogeſimum tertium, Beatam Virginem *Mariam* fabro cuidam lignario in Sylva opus facienti apparuiſſe, dediſſeque illi ſigillum, ſua, Filiique ſui ſignatum imagine, cum hac inſcriptione: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi dona nobis pacem*: juſſiſſeque, ut ferret ad Epiſcopum, atque ei diceret, ut qui vellent pacem Eccleſiæ, ſimilia ſigilla in ſignum pacis portarent. Vere ille tollit peccata Mundi,
Joan. 1. 29. de quo ad ſe veniente dixit S. Joannes: *Ecce Agnus Dei, Ecce qui tollit peccata mundi*. Quomodo autem peccata Mundi tollat, Apoſtolus *Petrus* oſten-
1. Petri 1. 18 dit, dicens: *Non corruptibilibus auro, vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis, ſed pretioſo Sanguine quaſi Agni incontaminati,*
Apoc. 1. 5. *& immaculati Chriſti*. De quo & *S. Joannes* in Apocalypſi: *Qui dilexit nos*, inquit, *& lavit nos a peccatis noſtris in Sanguine ſuo*. Quod præſtitit miſericors Salvator, non ſolum quando Sanguinem ſuum pro nobis fudit in cruce; vel quando quiſque noſtrum Baptiſmi aquis in Myſterium ſacroſanctæ Paſſionis illius ablutus eſt; verum etiam quotidie præſtat, cum ejusdem Paſſionis memoria incruento Sacrificio ad Altare recolitur.

Communio. Poſtcommunio. XXX. Poſt Communionem Sacerdotis, dicitur Antiphona, quæ *Communio* dicitur, quia Populo communicante olim canebatur. Pſalmus etiam concini ſolebat cum *Gloria Patri*, atque ipſius Antiphonæ repetitione, ut tota actio Communionis laude Dei perſonante perficeretur. Hæc autem Antiphona gaudium Apoſtolorum de Chriſti Reſurrectione ſignificat. Sequitur *Oratio ad complendum*, ut loquitur *S. Gregorius* in Sacramentario, quæ nunc *Poſtcommunio* vocatur, qua recitata pro gratiarum actione, Sacrificium completur Nam, ut ait *S. Auguſtinus* Epiſt. CXLIX. olim LIX. ad Paulinum, *Participato tanto Sacramento, gratiarum actio cuncta concludit*.

Quæ de Ordine Miſſæ hic diximus, excerpta ſunt ex *Alcuino*, ſeu alio Auctore Libri *De Divinis Officiis*, ſub ejus nomine editi, ex *Floro Diacono* Lib. De Actione Miſſarum, *Vvalafrido Strabone* Lib. De rebus Eccleſiaſticis, *Amalario* Metenſis Eccleſiæ Diacono Libro De Officiis Eccleſiaſticis, *Remigio Antiſiodorenſi*, Lib. De celebratione Miſſæ, *Micrologo* Lib. De Eccleſiaſticis Obſervationibus, *Honorio Auguſtodunenſi* in Gemma Animæ, *Innocentio III.* Lib. De Myſteriis Miſſæ, *S. Thoma*, III. P. Qu. LXXXIII. Art. IV.

AR-

ARTICULUS VI.

De Cæremoniis ſpectantibus ordinem eorum, quæ in Miſſa aguntur.

Ordo agendorum in Miſſa.

I. SAcerdos, cum ſe parat ad Miſſam, juxta Romanam conſuetudinem recitat hos Pſalmos, *Quam dilecta, Benedixiſti, Inclina Domine, Credidi, De profundis*, cum precibus, & Oratione pro peccatis, ut intus, & exterius ſummo Sacerdoti placere valeat, quem ſacratiſſima Oblatione ſibi, omnibuſque Chriſtianis placare deſiderat (inquit *Micrologus* cap. 1.) Sacerdos Miſſam celebraturus, id eſt, ſpirituale bellum pro Eccleſia pugnaturus, neceſſe eſt, ut ſpiritualibus armis induatur, quibus contra hoſtes incentores vitiorum undique muniatur. Quotidianas veſtes exuit, mundas veſtes induit, quia Corpus Chriſti tractaturus vel ſumpturus, veterem hominem cum actibus ſuis, id eſt, vitiis, & peccatis debet exuere, & novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt, id eſt, virtutes, & bona opera debet induere. Aqua abluit manus, quia lachrymis debet abluere carnales actus: a ſorde eas extergit, quia peccata per Pœnitentiam eum extergere convenit. Sacerdotes Veteris Legis ſacrificaturi, in labro de ſpeculis mulierum ad oſtium Tabernaculi excubantium facto ſe lavabant. Labrum ex ſpeculis mulierum factum, ſacra Scriptura intelligitur, quæ de perſpicua ſanctarum Animarum vita conſcribitur. In hoc labro Sacerdotes ſacrificaturi debent ſe lavare, ſcilicet vitam ſuam diligenter in ſacra Scriptura conſiderare, exemplis Sanctorum a maculis purgare, & ſic ad Sacrificium Domini accedere (inquit *Honorius Auguſtodunenſis* in *Gemma Animæ*, cap. cxcix. & cc.)

Præparatio Sacerdotis.

Pſal. 83. 84. 85. 115.

Ablutio manuum.

II. Dominicis diebus in Miſſa ſolemni fit Aquæ benedictio, & aſperſio. A. quæ benedicendæ Ritum inſtituit *S. Alexander I.* Pontifex, & Martyr, quem legitimum eſſe probant contra Hæreticos Apoſtoli verba 1. ad *Timotheum IV.* ſcribentis: *Omnis creatura ſanctificatur per verbum Dei, & orationem.* Aquæ benedictæ uſum ad impugnationes diaboli avertendas, a primis Eccleſiæ ſæculis frequentem, & miraculis comprobatum, probant exempla *Joſephi Comitis* apud *S. Epiphanium* Hæreſi xxx. *S. Hilarionis*, apud *S. Hieronymum* in ejus Vita, *Marcelli* Apameenſis Epiſcopi apud *Theodoretum* Lib. v. Hiſtor. Eccleſ. cap. xxi. *S. Macarii* apud *Palladium* Lauſiacæ Hiſt. cap. vi. *Germani* Antiſiodorenſis Epiſcopi, apud Bedam Lib. 1. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Gentis Anglorum, cap. xvii. Præclara eſt *S. Cyrilli* Hieroſolymitani ſententia, Catecheſi iii. *Ut illa, quæ Aris offeruntur, cum natura ſint pura, invocatione dæmonum impura efficiuntur: ſic contra aqua ſimplex, per Sancti Spiritus, Chriſti, & Patris invocationem accepta virtute, ſanctitatem conſequitur.*

Aquæ benedictæ aſperſio.

Ordo agendorum in Miſſa.

Aquæ benedictæ figuram habemus in facto *Eliſæi*, qui ſal miſit in aquas *Hiericho*, & ſanatæ ſunt: quo miraculo ſignificatum eſt, homines a peccatorum putredine liberatos, cum Deus ſapientiam ſuam ſymbolo ſalis expreſſam, id eſt, Chriſtum Filium ſuum ad ipſos miſit (inquit *Honorius Auguſtodunenſis* in *Gemma Animæ*.) Ut Populus Judaicus legalibus inſtitutis ſerviens, ſanguine luſtrabatur, ita novus Chriſtianorum Populus Baptiſmi Sacramento renatus, digne Aqua benedicta aſpergitur (inquit *Valafridus Strabo*, cap. xxix.) ut ſicut ſanguis Agni in poſtibus ad repellendum percuſſorem ponebatur, ita myſterium aquæ corpora, & loca muniat renatorum. Ad memoriam itaque Baptiſmi excitandam fit aquæ benedictæ aſperſio. Deſignat etiam, & quidem potiſſimum, effuſionem Spiritus Sancti, quem Scriptura ſymbolo aquæ mundæ ſignificat. Ezechielis xxxvi. 25. *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris.* Hinc Aqua benedicta Fideles ante Miſſam, & Orationem aſperguntur, ut agnoſcant ſe gratia Spiritus Sancti mundari interius oportere, ut digne Miſſam audiant, utque orationes illorum Deo gratæ ſint: nihilque boni ad æternam ſalutem conducentis agere poſſe ſine adjutorio Spiritus Sancti, qui fons eſt gratiarum in Eccleſiam effuſarum, quas

4. Reg. 2.

distribuit singulis prout vult. Sal benedictum aquæ commiscetur, quia Sanctus Spiritus *Sapientiæ, & intellectus Spiritus est*. Sal benedicitur separatim, ut sapientiæ cœlestis, & divinæ symbolum fiat, quæ Spiritus Sancti donum est. Benedicitur seorsim & aqua, ut cœlestis puritatis symbolum sit, quæ divinæ benedictionis effectus est, & naturæ, humanæque rationis vires superat. Salis, & aquæ Exorcismi docent, hominis peccato non solum homines, sed creaturas omnes in dæmonis servitutem, & tyrannidem prolapsas fuisse, qui illis abusus est retroactis sæculis, & etiamnum abutitur contra Deum, & servos illius, nisi Spiritus Sanctus eas in libertatem vindicet, & ab immunditia, quam ex ejus possessione contraxerunt, sua benedictione abstergat. Sal & aqua commiscentur, ut innotescat, Spiritum Sanctum, quem Deus in Christianos effundit abunde, præsertim in Templis, & divini Sacrificii tempore, non solum puritatis, & simplicitatis esse Spiritum, verum etiam prudentiæ, & sapientiæ divinæ: ac duplicem illum Spiritum necessarium esse operibus omnibus, quæ in Ecclesia fiunt, ut sancta sint, & Deo grata: quia sine ejus Numine nihil est in homine, nihil est innoxium. Aqua benedicta primum aspergitur Altare, deinde Clerus, & Populus, quia charitas per Spiritum Sanctum in cordibus nostris diffusa, in Christum primo refundi debet, qui per Altare significatur; deinde in homines, qui sunt ejus membra: ut Caput, & Corpus complectatur. Cum aspergitur Aqua benedicta, canitur Versus *Miserere mei Deus*, ut profiteamur, nos Spiritum Sanctum postulare, non nostris fretos meritis, sed sola Dei bonitate, & misericordia, quam supplices imploramus, ut Deus peccata nostra deleat, quorum veniam ab ipso ex animo rogamus. Aqua benedicta vim habet delendi peccata venialia, dæmones abigendi, magorum præstigias, maleficia, & incantationes dissipandi, morbos pellendi, ad orationem disponendi, & mentis evagationes cohibendi, modo contrito corde, & cum fide Populus Christianus hanc aspersionem suscipiat. Lib. v. Capitularium, cap. 383. præcipitur, *Ut omnis Presbyter die Dominico cum psallentio circumeat Ecclesiam suam una cum populo, & Aquam benedictam secum ferat.*

Aquæ benedictæ aspersio.

Leo IV. in Sermone de Cura Pastorali: *Omni die Dominica ante Missam, aquam benedicite, unde populus aspergatur, & ad hoc proprium vas habete.*

Hincmarus Archiepiscopus Rhemensis in Capitulari ad Presbyteros Diœcesis suæ, anno 852. c. v. statuit, *Ut in omni Dominico die quisque Presbyter in sua Ecclesia ante Missarum solemnia Aquam benedictam faciat in vase nitido, & tanto ministerio convenienti, de qua Populus intrans Ecclesiam aspergatur, & qui voluerint, in vasculis suis nitidis ex illa accipiant, & per mansiones, & agros, & vineas super pecora quoque sua, atque super pabula eorum, necnon & super cibos, & potum suum conspergant.*

Toparchis, & Dominis locorum, sive etiam Ecclesiarum Patronis, aspergillum porrigi non debet, ut Aqua benedicta summis digitis delibata frontem intingant, qui solis Episcopis debitus est honos: sed ipsi post Clerum, & ante promiscuam plebem a Sacerdote debent aspergi. Cum enim Sacerdotes ipsi in Choro præsentes a Celebrante, & Celebrans ab Episcopo, cum adesse illum contingit, aspergatur, ut effusionem Spiritus Sancti a Christo per Ecclesiæ Ministerium in Fideles omnes fieri ex hoc Ritu intelligamus: non possunt Toparchæ, sive Domini, ac Dominæ locorum, Patronive Ecclesiarum id velut Jus honorificum sibi arrogare, ut eis aspergillum porrigatur. Ita sancitum est ab Ecclesiæ Gallicanæ Patribus in Comitiis Generalibus Cleri Congregatis, die XVIII. Novembris anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto. Idemque fuerat antea constitutum Edicto Regii Consistorii die IX. Septembr. anno millesimo sexcentesimo trigesimo nono, Senatusconsulto Tolosano in irritum misso, quod pagi cujusdam Domino, necnon ejus conjugi, ac filiis, Aquam benedictam cum aspergillo in manus dari, absque aspersione, contra antiquum Eccle-

siæ

ſiæ Ritum, ac morem decreverat. Similes vero Controverſias ad Forum Epiſcopale deferri ſtatuit Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus XIII.* earum cognitione ſæcularibus Judicibus prohibita.

III. Dominicis diebus, & præcipuis Solemnitatibus fit Proceſſio in circuitu Eccleſiæ ante Miſſam ſolemnem, ut publica illa Supplicatione Fideles ad Sacrificium præparentur; illiſque ſacro hoc Ritu revocentur in memoriam Chriſti peregrinationes, & itinera cum Diſcipulis pro ſalute noſtra, & ad Eccleſiam congregandam, & ſanctificandam ſuſcepta, cum mortalem in terris vitam ageret: ſimulque doceantur, totam vitam Chriſtiani, ex quo per Baptiſmum in Eccleſiam ingreſſus eſt peregrinationem eſſe continuam in hoc Mundo velut in terra aliena: ipſum proinde rebus terrenis, ac temporalibus bonis inhærere non debere *Manſoria dilectione, ac delectatione* (ut loquitur *S. Auguſtinus*) ſed *tranſitoria potius* iis uti, *tamquam viæ, tamquam vehiculorum, vel aliorum quorumlibet inſtrumentorum; ut ea, quibus ferimur, propter illud ad quod ferimur, diligamus.* Significat etiam ſolemnis ille procedendi Ritus, nos in via ſpirituali ſemper progredi debere, donec ad Deum pervenerimus, a quo conditi ſumus, juxta illud: *Ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus Deorum in Sion:* & Myſtica illa Animalia imitari Ezechieli Prophetæ viſa, quorum *Unumquodque coram facie ſua ambulabat: ubi erat impetus Spiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur, cum ambularent.* Crux antefertur, quia in hac peregrinatione ſemper aſpicere debemus in *Auctorem Fidei, & Conſummatorem Jeſum*: ejusque vitam, geſta, Paſſionem pro viribus imitari: ſcientes quia ſi Paſſionum ejus ſocii fuerimus, ſimul & Reſurrectionis erimus. Crux ergo Clerum, populumque ſupplicantem præcedit, ut hoc Ritu doceamur, Chriſtum non ſolum nobis viæ ducem, ſed viam ipſam factum eſſe, qua ad Deum perveniamus. *Ille quippe* (inquit *S. Auguſtinus*, Lib. 1. *De Doctrina Chriſtiana*, cap. XXXIV.) *qui non ſolum pervenientibus poſſeſſionem, ſed etiam viam præbere ſe voluit venientibus ad principium viarum, voluit carnem aſſumere. Unde eſt etiam illud:* Dominus creavit me in principio viarum ſuarum; *ut inde inciperent, qui vellent venire. A quo aggrediendum, & exordiendum iter eſt omnibus, qui ad veritatem pervenire, & in vita æterna permanere deſiderant. Sic enim ait:* Ego ſum via, veritas, & vita, *hoc eſt, Per me venitur, ad me pervenitur, in me permanetur. Cum enim ad ipſum pervenitur, etiam ad Patrem pervenitur; quia per æqualem ille, cui eſt æqualis, agnoſcitur; vinciente, & tamquam agglutinante nos Spiritu Sancto, quo in ſummo, atque incommutabili bono permanere poſſimus. Ex quo intelligitur, quam nulla res in via tenere nos debeat, quando nec ipſe Dominus, in quantum via noſtra eſſe dignatus eſt, tenere nos voluerit, ſed tranſire; ne rebus temporalibus, quamvis ab illo pro ſalute noſtra ſuſceptis, & geſtis, hæreamus infirmiter, ſed per eas potius curramus alacriter, ut ad eum ipſum, qui noſtram naturam a temporalibus liberavit, & collocavit ad dexteram Patris, provehi, atque pervehi mereamur.* Clerici bini, & bini procedunt, quia Chriſtus Diſcipulos ſuos miſit binos, & binos ante faciem ſuam in omnem civitatem, & locum, quo erat ipſe venturus: & ut duo præcepta charitatis, dilectio ſcilicet Dei, & proximi commendentur. Procedit Populus Chriſtianus Clerum ſequens, Paſtoremque ſuum; ut ſe in Eccleſiæ Communione vivere, & mori velle ſignificet, & ſecundum ſancta monita, & exempla Sacerdotum vitam ſuam inſtituere, ac eorum imitatorem eſſe, ſi & illi ſint imitatores Chriſti; quemadmodum dicebat Apoſtolus: *Imitatores mei eſtote, Fratres, ſicut & ego Chriſti.*

Proceſſio.

Proceſſionis Myſteria.

Lib. 1. De Doctrina Chriſtiana Cap. 35.

Pſal. 83. 8.

Ezech. 1. 12.

Hebr. 12. 2.

Prov. 8. 22.

Joan. 14.

Philipp. 3. 17.

Proceſſionis Myſteria egregie explicat *Honorius Auguſtodunenſis* in *Gemma Animæ* c. 68. & 69. *In Miſſa* (inquit) *agebatur Chriſti pro nobis in Mundum legatio: in Proceſſione agitur noſtra ad patriam reverſio. Proceſſionis itaque ſolemnitate imitatur Eccleſia populi Dei de Ægypto egredientis jucunditatem; qui ſignis, & prodi-*

*giis liberatus ad Montem Sinai pervenit : ibi accepta Lege, & facto Tabernaculo, quasi quadam Processione ad Terram Promissionis tetendit. Populus namque armatus incedebat per turmas, & signa, & vexilla anteferebant, Levitæ Tabernaculum gerebant, Sacerdotes tubis clangebant. Arca fœderis a Sacerdotibus portabatur, & Aaron Summus Sacerdos decoratus, & Moyses Dux populi sequebatur cum virga. Quibus in via Amalech cum Exercitu occurrit, iter armis obstruere voluit: cum quo Jesus pugnans victor extitit, Populo ad Patriam iter aperuit. Qui Jesus normam nobis Processionis dedit, quando cum Arca, omnique Populo Hiericho circuivit, Sacerdotalis ordo tubis cecinit, Populus clamore personuit : Hiericho corruit, & victor Populus Regnum obtinuit. Populus a Pharaone per Moysen ereptus est, Christianus Populus a diabolo per Christum redemptus : tabulæ Testamenti a Monte accipiuntur, & Libri Evangelii ab Altari ad portandum sumuntur. Populus ibat armatus: & Populus Christianus vadit Fide, & Baptismate signatus. Præ turmis illorum signa ferebantur : & ante nos cruces, & vexilla portantur. Eos columna ignis præcessit : & nos candelæ lumen præcedit. Ille Populus sanguine aspergebatur: iste Aqua benedicta aspergitur. Levitæ Tabernaculum fœderis portaverunt : & hic Diaconi, & Subdiaconi plenaria, * & capsas gerunt. Arca Testamenti a Sacerdotibus portabatur: & scrinium, vel feretrum * cum Reliquiis a Patribus portatur. Aaron Summus Sacerdos sequitur ornatus, & apud nos Episcopus, Summus scilicet Sacerdos, sequitur infulatus, Rex, si adest, cum sceptro Rector Populi, significat Moysen cum virga ductorem Populi : si Rex non aderit, tunc Pontifex utrumque exprimit; Moysen, baculum portando; Aaron, mitra caput velando. Clangor tubarum exprimitur per sonum campanarum. Dum ad aliam Ecclesiam Processionem facimus, quasi ad Terram Promissionis tendimus. Cum Ecclesiam cantantes intramus, quasi ad patriam gaudentes pervenimus. Cum circa Monasterium scrinium vel feretrum cum cantu, & compulsatione ferimus, quasi cum Arca Hiericho cum sono tubarum, & clamore Populi circuimus. Hiericho coram nobis corruit, cum Mundi concupiscentia in cordibus nostris aruerunt. Ideo quippe Crucem præcedentem sequimur, quia Christum crucifixum in omnibus sequi præcipimur, & nullus ad eum pervenire poterit, nisi qui se mundo, vitiis, & concupiscentiis crucifixerit. David quoque, & Salomon ad Processionem nos informaverunt, qui Arcam Dei Hymnis, & Canticis produxerunt, & David in Tabernaculum, Salomon in Templum, sub alis Cherubin reposuerunt. Cum Ecclesiam cum scrinio * intramus, quasi Arcam in Templum cum gaudio portamus, & cum Christo, atque Ecclesia (quod utrumque Arca designat) cœlestem Aulam nos intraturos clamamus. Arca sub alas Cherubim ponitur, & a Populo Laus concinitur, quia Christi humanitas inter summos ordines Angelorum, Cherubim, & Seraphim locabitur: & a turba Angelorum, & hominum perenni jubilo adorabitur : Missa quoque imitatur cujusdam pugnæ conflictum, & victoriæ triumphum, qua hostis noster Amalech prosternitur, & via nobis ad patriam per Jesum panditur. Jesus quippe Imperator noster cum diabolo pugnavit, & cœlestem Rempublicam ab hostibus destructam hominibus reparavit; qui cum posset producere duodecim legiones Angelorum, vel septuaginta duo millia Militum, instruxit tantum agmen duodecim Apostolorum, & expugnavit septuaginta duo genera linguarum. Pontificis namque, & Cleri, Populique Processio, est quasi Imperatoris, & cujusdam Exercitus ad bellum progressio. Hi cum subtus Albis, & desuper Cappis, vel aliis solemnibus vestibus induuntur, quasi Milites pugnaturi subtus loricis, desuper clypeis muniuntur. Cum de Choro exeunt, quasi de Curia procedunt. Quasi imperiale signum, & vexilla a signiferis ante feruntur, cum ante nos Crux, & Vexilla geruntur. Quasi duo Exercitus sequuntur, dum hinc inde ordinatim cantantes gradiuntur: inter quos vadant Magistri, & Præcepto-*

Processionis Ordo.

* Plenaria, id est. Missalia. Glossar. D. Du. Cange.

* Feretrum, theca, in qua Reliquiæ Sanctorum reconduntur, Hinc vulgare vocabulum, Fierte.

* Scrinium, capsa, in qua Reliquiæ Sacræ reconduntur, vulgo Escrin.

ceptores, quaſi cohortium Ductores, ac belli Incitatores. Sequuntur Priores, quaſi Exercitus Duces, atque agminum ordinatores. Procedit Pontifex cum baculo, quaſi Imperator cum ſceptro. Comitatur turba plebis, quaſi Exercitus pedeſtris. Cum ad aliam Eccleſiam procedimus, quaſi ad caſtellum expugnandum pergimus.

Mutatio Sacerdotis ab una parte Altaris ad aliam, & elevatio manuum, cum recitat Collectas.

IV. Cum primas Orationes Sacerdos recitat, ſtat a dextris Altaris, ut gaudium Dominicæ Nativitatis oſtendat: deinde poſt Evangelium ad ſiniſtram convertitur, ut triſtitiam Paſſionis inſinuet (quæ enim ſunt læta, ſignificantur per dexteram; quæ triſtia, per ſiniſtram.) Sed poſt Communionem iterum redit ad dexteram, ut gaudium Reſurrectionis annunciet. Hoc ipſum *Ezechiel* in deſcriptione quatuor Animalium figuravit. *Facies* (inquit) *hominis, & facies leonis a dextris ipſorum quatuor.* Per hominem quippe Nativitas, per leonem Reſurrectio, per bovem immolatio deſignatur: & ideo facies hominis; & facies leonis erant a dextris; facies autem vituli erat a ſiniſtris, quia Nativitas, & Reſurrectio gaudium intulerunt, Paſſio vero triſtitiam inſpiravit. Ita *Innocentius III.* Lib. II. *De Myſteriis Miſſæ*, cap. XXII. Stans Sacerdos ad orandum, manus elevat, & extendit, qui Ritus partim ex Veteri Teſtamento, partim ex Nova Lege ſumptus eſt. Legitur enim in Exodo, quod cum Iſrael pugnaret adverſus *Amalech* in deſerto, Moyſes aſcendit in verticem collis; cumque levaret *Moyſes* manus, vincebat Iſrael: ſi autem paululum remiſiſſet, Amalech ſuperabat. Chriſtus etiam, cum expandiſſet manus in Cruce, pro perſecutoribus oravit. Si quis ergo vult orationis virtute ſuperare diabolum, debet elevare manus, id eſt, actus, ad Deum, ut ejus converſatio ſit in cœlis. Unde Apoſtolus ait: *Remiſſas manus erigite: & Levemus ergo puras manus ſine diſceptatione.* Ita *Innocentius III.* cap. 28. ejusdem Libri.

Exod. 17.

Heb. 12. 11. 1. Tim. 2. 8.

Ritus in lectione Evangelii.

V. Sacerdos ad ſiniſtram partem Altaris accedens, pronunciat Evangelium, ſignificans, quod Chriſtus non venit vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. Per dextram enim juſti, per ſiniſtram peccatores ſignificantur. Vel, Sacerdos initio Miſſæ ſtat ad dextram, cum autem pronunciat Evangelium, convertitur ad ſiniſtram, & circa finem iterum redit ad dextram, quia cultus fidei primo fuit in Populo Judæorum, deinde tranſivit ad Gentes; & circa finem iterum revertetur ad Judæos ad prædicationem Enoch, & Eliæ, qui convertent corda patrum in filios, quoniam in diebus illis ſalvabitur Juda, & Reliquiæ Iſrael ſalvæ fient. Sacerdos viſibiliter benedicit Diacono, qui lecturus eſt Evangelium, non autem Subdiacono, qui lecturus eſt Epiſtolam; quia Chriſtus inviſibilis manens Legem, & Prophetas, quæ per Epiſtolam ſignificantur inviſibiliter miſit, & docuit: ſed poſtquam in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt, Apoſtolos, & Evangeliſtas viſibiliter miſit. Diaconus in Ambonem aſcendit, ut annunciet Evangelium, ſecundum illud Propheticum: *Super montem excelſum aſcende tu, qui evangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam.* Et Dominus ait in Evangelio: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.* Nam & ipſe Dominus aſcendit in Montem, ut Evangelium prædicaret. Faciem ad Aquilonem vertit, ut oſtendat prædicationem Chriſti contra eum ſpecialiter dirigi, qui ait: *Ponam ſedem meam ad Aquilonem, ſimilis ero Altiſſimo.* Adverſus ergo Aquilonem legitur Evangelium, ut Aquilo ſurgat, & Auſter adveniat, id eſt, ut diabolus fugiat, & Spiritus Sanctus accedat. Sacerdos, vel Diaconus, cum lecturus eſt Evangelium, ſignaculo Crucis ſignare ſe debet in fronte, in ore, in pectore; ac ſi dicat: Crucem Chriſti non erubeſco, ſed corde credo, quod ore prædico. Evangelio perlecto, liber, & thuribulum ad Sacerdotem reportantur, quia bona omnia referenda ſunt ad Chriſtum, a quo procedunt. Sacerdos Codicem oſculatur, quia Chriſtus, quod inſpiravit, & docuit, hoc approbat, & ſuſcipit. Deus enim nihil accipit, niſi quod efficit; nec remunerat, niſi quod donat. Ita *Innocentius III.* Lib. II. *De Myſteriis Miſſæ.*

Iſai. 40.

Matth. 10.

Iſai. 14.

Ordo agendorum in Miſſa.

Oblationes Populi post Evangelium.

VI. Cum Offertorium canitur, Populus ad Altaris cancellos inſtrumentum pacis oſculaturus, & munus ſuum oblaturus procedit, ut ſe in Communione, & pace Chriſti, & Eccleſiæ vivere, ac permanere velle uſque ad mortem ſignificet. Cujus Communionis ſymbolum erat olim panis ab unoquoque Fidelium in Miſſa offerri ſolitus. Qua de re Concilium Matiſconenſe II. anno 588. Can. IV. *Reſidentibus nobis in ſancto Concilio, cognovimus quosdam Chriſtianos, relicto fratrum cætu, a mandato Dei aliquibus locis deviaſſe, ita ut nullus legitimo obſecundationis parere velit officio deitatis, dum ſacris Altaribus nullam admovent hoſtiam. Propterea decernimus, ut omnibus Dominicis diebus Altaris oblatio ab omnibus viris, & mulieribus offeratur tam panis, quam vini: ut per has immolationes, & peccatorum ſuorum faſcibus careant, & cum Abel, vel ceteris juſtis offerentibus, promereantur eſſe conſortes. Omnes autem, qui definitiones noſtras per inobedientiam evacuare contendunt, Anathemate percellantur.* Mos autem antiquus erat, ut qui communicandi jus non habebant, iidem offerre prohiberentur, ut ex Concilii Illiberitani Can. XXVIII. manifeſtum eſt: *Epiſcopum placuit ab eo, qui non communicat, munera accipere non debere.* Unde antiquis Eccleſiæ moribus Excommunicati, Catechumeni, Pœnitentes, aliquid offerre ad Altare non poterant, & eorum oblationes rejiciebantur. Offerentium autem recitabantur nomina ad Altare, ut ſacroſancti Sacrificii tempore Deo commendarentur, illiuſque præcipua quadam ratione participes eſſent. Sed hominum vitio in ambitionem degeneraſſe, quod pro Dei cultu fuerat inſtitutum, *S. Hieronymus* docet in cap. XVIII. Ezechielis. *Multos* (inquit) *conſpicimus, qui opprimunt per potentiam, vel furta committunt, ut de multis parva pauperibus tribuant, & in ſuis ſceleribus glorientur, publiceque Diaconus in Eccleſia recitet offerentium nomina. Tantum offert illa, tantum ille pollicitus eſt: placentque ſibi ad plauſum populi, torquente eos conſcientia.* Recitationis nominum ad Altare meminerunt pariter *S. Auguſtinus* Lib. III. *Contra Epiſtolam Parmeniani*, cap. VI. *Innocentius I.* Epiſtolam ad *Decentium* Eugubinum Epiſcopum, Concilium Emeritenſe ſub *Vitaliano* Papa, Canone XIX. Cum frequentior populi Communio refrigeſcente charitate ceſſaſſet, & ad uſum Sacerdotis celebrantis modica panis particula ſufficeret; panis vero pro uſu Sacrificii a Clericis formaretur, cœpit Populus pro oblatione panis, ſive farinæ denarios offerre, ut ait *Honorius Auguſtodunenſis* in *Gemma Animæ*, cap. LXVI. Hujuſmodi autem oblationis pius uſus ob alios etiam fines inſtitutus eſt, ſcilicet ut Fideles ſupremum Dei dominium hac ratione recognoſcant, ab eoque ſe omnia accepiſſe, & de illius donis aliquid ipſi offerre profiteantur. Deinde, ut Parocho ſuo aliquid ad illius, vel pauperum ſuſtentationem, vel ad Eccleſiarum inſtaurationem, & ornatum ſubminiſtrent. Tertio denique, ut remiſſionem peccatorum, & divinæ benedictionis effuſionem in ſe familiaſque ſuas, & bona obtineant.

Oblationes Populi in ſolemni Miſſæ ſacrificio.

Ordo agendorum in Miſſa.

Quamobrem ſacri Canones aliquid a Fidelibus in ſolemni Miſſæ Sacrificio jubent offerri; ut enim Canones Concilii Gangrenſis VII. & VIII. Vaſenſis I. Canonem IV. Aurelianenſis I. Can. XIV. Engilenheimenſis Can. VIII. prætermittam, Concilium Moguntiacum anni DXIII. Can. XLIV. ita decernit: *Oblationem quoque, & pacem in Eccleſia facere, jugiter admoneatur Populus Chriſtianus: quia ipſa oblatio ſibi, & ſuis magnum remedium eſt animarum, & in ipſa pace vera unanimitas, & concordia demonſtratur.* Synodus Romana V. ſub *Gregorio VII.* Can. XIII. ſtatuit, *Ut omnis Chriſtianus procuret ad Miſſarum ſolemnia aliquid Deo offerre, & duci ad memoriam, quod Deus per Moyſem dixit*: Non apparebis in conſpectu meo vacuus. *Etenim in Collectis Sanctorum Patrum liquido apparet, quod omnes Chriſtiani aliquid offerre Deo ex uſu Sanctorum Patrum debent.* SS. Patrum uſum merito laudat: nam *S. Cyprianus* Lib. *De Eleemoſyna*, ſcribit: *Locuples, & dives es, & Dominicum celebrare*

Refertur Diſt. 1. De Conſecrat. Cap. Omnis Chriſtianus. Exod. 24. 15.

lebrare te credis, quæ corbonam omnino non reſpicis, quæ in Dominicum ſine Sacrificio venis, quæ partem de Sacrificio, quod pauper obtulit, ſumis? Et *S. Ambroſius* Epiſtola ad *Eugenium* Imperatorem: *Quomodo offeres dona tua Chriſto? Quomodo Sacerdotes Chriſti tua munera diſpenſabunt?* Sub ejuſdem Patris pio moderamine *Theodoſius Magnus* ſervabat conſuetudinem in Lege de Eccleſiæ Aſylo, quæ extat ad calcem Concilii Epheſini, expreſſam his verbis: *Ad ſacra Altaria munerum tantum offerendorum cauſa accedimus, & cum circumſeptum Sacrorum adytum ingreſſi ſumus, ſtatim egredimur; nec quidquam ex propinqua Divinitate nobis arrogamus.* Ad Heliodorum *S. Hieronymus* ſcribit: *Clerici de Altari vivunt, mihi quaſi infructuoſæ arbori ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus ad Altare non defero. Nec poſſum obtendere paupertatem, cum in Evangelio anum Viduam, duo, quæ ſibi ſola ſupererant, æra mittentem in gazophilacium laudaverit Dominus.* De hoc more ad ſuam ætatem propagato ſcribit *Vvalafridus Strabo*, cap.XXII. *Sciendum, quoſdam inordinate offerre, qui attendentes numerum oblationum, potius quam virtutem Sacramentorum, ſæpe in illis tranſeunter offerunt Miſſis, ad quas perſiſtere nolunt. Rationabilius ſiquidem eſt, ibi offerre, ubi velis perſiſtere; ut qui munera Domino obtuliſti, offeras pariter pro eodem munere ſuſcipiendo poſtulationem devotam. Non enim fruſtra in Actione dicitur, Qui tibi offerunt.* Marc. 12. 42.

Infames, publicique peccatores ad Offertorium non ſunt admittendi, nec ii, qui cum proximis implacabiles inimicitias gerunt. Nam Concilio Carthaginenſi IV. ſtatutum eſt, *Ut oblationes diſſidentium fratrum neque in ſacrario, neque in gazophilacio recipiantur.* Excludi autem ab eo non debent pauperes, qui ſin minus duo æra minuta, certe corda ſua, & corpora Deo, ut victimam, & hoſtiam ſanctam viventem, placentem offerre poſſunt, cum *S. Bernardo* Sermone de Purificatione B. Virginis Mariæ dicentes: *Duo minuta habeo, Domine, corpus, & animam; & hæc tibi perfecte poſſum in Sacrificium laudis offerre.* Is tamen ordo ſervari debet, ut primi e populo Domini locorum, deinde Magiſtratus, Conſules, ac honoratiores, tum promiſcuum vulgus ad Altaris cancellos munus ſuum oblaturi accedant, ſed viri primum, deinde mulieres. Qui ab Offertorio repellendi.

Verum, quæ antiquum iſtud Religionis officium ſpectant, ſub uno velut aſpectu exhibet Concilium Mediolanenſe IV. ſub *S. Carolo Borromæo*, p. 11. *De Parochis, & Parochialibus Juribus, ac Officiis.* Quæ hic etiam deſcribere operæ prætium eſt. *Oblationum* (inquit) *inſtitutum jampridem ab Apoſtolicis uſque temporibus Apoſtolico etiam Canone ſancitum, Sanctiſſimorumque Pontificum Melchiadis, Fabiani, & Gregorii Conſtitutionibus, & Conciliorum præterea Decretis communitum, quo gravius his temporibus a Fidei, doctrinæque Catholicæ hoſtibus exagitatur, & langueſcente ſtudio, quo magis a Fidelibus negligitur, hoc diligentius ſervari, atque ad executionis uſum, ubi intermiſſum eſt, revocari convenit; cum præſertim & ad divinum cultum illud pertineat, & populis ſalutare ſit, ad expiandaque peccata utile. Quare Epiſcopi in ſua quique Diœceſi, & ſuis, & Concionatorum ſermonibus, & omni alio perſuadendi, cohortandique officio, omnique Juris ratione, illud, ubi eſt, retineri; ac ubi negligitur, reſtitui ſtudioſe ad ſacrorum Canonum præſcriptum ita curent, ut in Solemnitatibus ſcilicet Domini, diebuſque Dominicis ac Feſtis, item quos coli aut præcepti, aut conſuetudinis eſt, omnis Chriſtianus aliquid prout pro ſua quiſque pietate, devotioneque maluerit, Deo offerre procuret; idque in Eccleſia, vel Cathedrali, cum ad Miſſæ ſacrificium, quod ſolemniter celebratur; vel in Parochiali, cum a Parocho, convenerit.* Oblationes a Populo non negligendæ.

Quo in officio ſervetur, ut quod antiquæ Eccleſiaſticæ conſuetudinis eſt, primo mares, deinde fœminæ offerant. Ordo agendorum in Miſſa.

Sacerdoti Miſſam celebranti, oblationis accipiendæ cauſa, ab Altari paululum ſe remo-

removere licet : at inde longe discedere , ac per Ecclesiam vagari, eamque quasi circuire nullo modo liceat.

Quo gratius autem Deo sit , quod offerunt, ad id præstandum accedant Fideles intima animi pietate, spirituali hilaritate, sancta charitate, omnique Christianæ devotionis testificatione.

Offerentium autem, prout sanctæ institutionis est, commemoratio in Missæ Sacrificio fiat.

Ab iis vero Oblationes ne accipiantur, ut antiquo etiam Canone vetitum est, qui scilicet inter se iniquo animo dissidentes , inimicitias exercent ; qui usurarii meretrices, sacrilegi, raptores, quive alio nomine publice, notorieque criminosi sunt.

Capellanis, aliisque Sacerdotibus, & aliis item, præter Cathedralem, Ecclesiis, earumque Fabricis, ac Scholis, piisque ejusmodi Collegiis, atque aliis quibusvis Jus Parochiale non habentibus, Oblationes deinceps inter Missæ sacrum accipere, aut exigere omnino interdictum sit : nisi quibus hæc facultas ab Episcopo , aut alias legitime data erit.

Si cum Parocho de Oblationibus dividendis quisquam pactiones fecerit, ut sibi, aliive Sacerdoti liceat Oblationes recipere, contra quam præscriptum est; hæc pactio irrita sit, ac plane nulla. Tum præterea Parochus ipse, & alius Ecclesiæ Rector, & Sacerdos item, aliusve, qui pactum inierit, quive pactioni consenserit, graviter puniantur.

Quæcumque deinceps Oblationes, sive pecunia, sive cereis, sive alio eleemosynæ genere in Missæ Sacrificio a Populo fient , eæ & fiant, & a Sacerdote accipiantur, dum canitur Antiphona, quæ Offertorium *appellatur. Quod si Missa non conventualis est, semper tamen tum etiam fiat, accipiaturve proxime antequam Hostiæ, & Calicis Oblatio fiat.*

Si quid vero aliquando non intra Missarum solemnia, sed alio tempore offerri contigerit, curet Episcopus restitui sanctum usum, & oblationi illi, & offerentibus benedicendi statuta prece, atque Oratione in Libro Sacerdotali, aut Rituali præscripta.

Ordo agendorum in Missa.

Qui vero oblaturi sunt, Missæ Sacrificio, in quo oblatio fiet, & ab initio pie, devoteque intersint, nec vero inde abeant, nisi ubi peracto Sacrificio, Benedictionem Sacerdotalem demum acceperint, quæ in fine Missæ de more fit.

Nec vero ullas hujusmodi, vel alterius generis oblationes, vel eleemosynas , antequam illę perceptę sunt, vendi, locari, aut contractus ullos , pactioneve etiam secretas ejus generis iniri cuiquam, etiam Parocho, ullo pacto, modove liceat, pœna gravi proposita, Episcopi arbitrio irroganda.

Concilium Mediolanense III. sub eodem Sancto Cardinali Archipræsule Tit. *De iis, quę pertinent ad Missæ Sacrificium*, statuit, *Ne Patena, cum Oblatio fit, sed crux, aut sacra aliqua imago offerentibus Fidelibus ad osculum præbeatur.*

Mediolanense I. p. II. Tit. *De iis, quæ pertinent ad Bonorum, & Jurium Ecclesiasticorum conservationem*, &c. statuit, *Ut cum pro cujusque Ecclesiæ consuetudine Populus ad Oblationes invitatur, id graviter , & modeste fiat. Nec eo vasis, aut sacculi genere pecuniam accipiant, in quo quid quisque dederit , cerni possit; ut Fideles pietate adducti, non pudore quodammodo coacti, eleemosynam offerant. Quæ cum ad subsidium Sacerdotum, vel aliorum pauperum, vel Ecclesiarum reparationem, & ornatum sit instituta , eam Populus liberaliter præbere debet.*

Ritus post Oblationem. Joann. II.

VII. Post Offertorium Sacerdos silentium tantisper servat, significans, quod *Jesus jam non palam ambulabat apud Judæos*, cum cogitarent eum Judæi interficere , sed abiit in regionem juxta desertum , & ibi morabatur cum Discipulis suis. Silentium ergo Sacerdotis, latibulum Christi significat. Manus iterum Sacerdos abluit, ut magis magisque mundatus , Hostiam immaculatam offerat. Unde *David* Rex cum jam pœnitentia mundatus esset, orabat,

ut

ut amplius mundaretur. *Amplius* (inquit) *lava me ab injustitia mea, & a delicto meo munda me.* Sacerdos Oblatione facta ter superducit, & circumducit thymiama, designans, quod *Maria* ter effudit unguentum super Corpus Jesu. Primo, cum unxit pedes ipsius in domo Simonis Pharisæi. Secundo, cum in domo Simonis Leprosi caput ejus perfudit. Tertio, cum emit aromata, ut veniens ungeret Jesum jam in sepulcro positum. Totum adoletur Altare, quia devotionis illius fama per totam Ecclesiam diffusa est, secundum verbum Domini: *Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam ejus.* Moraliter autem significat, thus devotionis adolendum esse in ara cordis, igne fervidæ charitatis, ut odorem suavitatis emittat. Hinc *S. Augustinus* Lib. x. *De Civitate Dei*, c. 111. *Cum ad illum sursum est, cujus est Altare cor nostrum, ejus Unigenitocum Sacerdote placamus .... Ei suavissimum adolemus incensum, cum in ejus conspectu pio, sanctoque amore flagramus: ei dona ejus in nobis, nosque ipsos vovemus, & reddimus .... Ei sacrificamus hostiam humilitatis, & laudis, in ara cordis, igne fervidæ charitatis.* Hostia super Patenam offertur, quæ a patendo dicta, cor latum, & amplum significat, quia super latitudinem charitatis sacrificium justitiæ debet offerri, ut holocaustum animæ pingue fiat. Hanc latitudinem cordis Apostoli habebant, cum Petrus ait, *Et si oportuerit me tecum mori, non te negabo:* sed latitudo cordis ab eis aufugit, & latuit, cum omnes Discipuli relicto Magistro fugerunt, & latuerunt. Ideo post Oblationem Sacerdos abscondit Patenam sub Corporali; vel ab Altari remotam Subdiaconus retro continet involutam, per quod Discipulorum fuga, vel latibulum designatur, qui dum Sacrificium crucis offerretur, relicto Christo fugerunt, & latuerunt. Quamobrem Sacerdos Dominicæ Resurrectionis gaudium annunciaturus, & pacem ejus nomine Fidelibus adprecaturus, Patenam resumit: quia *Cum sero esset una Sabbatorum, & fores essent clausæ, ubi erant Discipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jesus, & stans in medio, dixit eis: Pax vobis*; resumens oves, quæ trepidantes aufugerant. Sacerdos pro se, deinde pro Populo orans se inclinat, ut Christi humiliationem significet, qui *Exinanivit semetipsum formam servi accipiens, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Ita *Innocentius III.* Lib. II. *De Mysteriis Missæ.*

Psalm. 50.

Matth. 26. 13.

Matth. 26. 35.

Ordo agendorum in Missa.

Joan. 20. 19.

Phil. 2. 7.

VIII. Silentium post Præfationem, designat latebras Christi, qui cum honorifice receptus fuit a turbis cum palmis, & laudibus, abiit, & abscondit se ab eis: non trepidantis formidine, sed dispensantis officio, quia nondum venerat hora ejus, quæ postquam advenit, spontaneus ad Passionem accessit. *Oblatus est* enim, *quia ipse voluit.* Sacerdos ter signo Crucis signat Hostiam, & Calicem, cum ait: *Hæc dona, hæc munera, hæc sancta Sacrificia illibata*; in memoriam triplicis traditionis Christi, quæ scilicet facta est a Deo, a Juda, & Judæis. Prima fuit ex gratia, quia dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis. Secunda ex avaritia, quia constituerunt ei triginta argenteos, & exinde quærebat opportunitatem, ut eum traderet. Tertia ex invidia, sciebat enim Pilatus, quod per invidiam tradidissent eum. Deus ergo tradidit illum ex dono, Judas pro munere, Judæi in Sacrificium illibatum; quod utique non Judæi libavere, sed Gentes.

Quid silentium post Præfationem, & multiplex impressio Crucis super Oblata, significent? Isaiæ 53. 7.

Ter cruce signat Hostiam simul, & Calicem, dicendo, *Benedictam, adscriptam, ratam*; quia Christus tria communiter operatus est circa panem, & vinum: accepit scilicet, benedixit, & dedit. Postmodum autem seorsim signat Hostiam, & seorsim Calicem, dicendo, *Ut nobis Corpus, & Sanguis fiat*; quia dixit dando Panem Discipulis, *Comedite, Hoc est Corpus meum:* & similiter dando Calicem: *Bibite, Hic est Sanguis meus.* Vel, fiunt tres Cruces super Hostiam simul, & Calicem, ut significetur Christum venditum fuisse Sacerdotibus, Scribis, & Pharisæis; vel, ad ostendendum pretium venditionis, scilicet triginta denarios. Fit autem signum Crucis super Hostiam, & Calicem seorsim, ut Venditoris, &

Ven-

Venditi personæ designentur vel, ut significentur duæ naturæ, quas Christus in se per unionem hypostaticam copulavit ; vel, ut Christum in anima, & corpore passum esse meminerimus.

Signum Crucis quinquies imprimitur super Oblata post Consecrationem, dicendo ; *Hostiam puram*, *Hostiam Sanctam*, *Hostiam immaculatam*, *Panem sanctum vitæ æternæ*, & *Calicem salutis perpetuæ*: ut significentur illa viventis Petræ foramina, in quibus residet immaculata columba fructuose nidificans, id est, quinque Christi plagæ, & quinque beneficia per sacra illa vulnera hominum generi procurata, fides, spes, Charitas, beatitudo animæ, corporisque gloria, & immortalitas. Crucis autem signum non adhibetur post Consecrationem, ut aliqua in sacris donis transmutatio fiat, vel ut Christus sub panis vinique speciebus latens a Sacerdote, major a minori, Deus ab homine benedicatur: sed solum ad virtutem Crucis, & modum Passionis Christi commemorandum. Præterea, cum non sola Eucharistiæ consecratio, sed & acceptio illius in Sacrificium a Deo, & fructus omnis ex virtute Sacrificii a Christo in cruce oblati procedat, signum crucis adhibetur, quoties aliquid horum commemoratur.

Ordo agendorum in Missa.

Trina crucis signatio, quæ fit inter illa verba, *Corpus*, & *Sanguinem sumpserimus*, *omni benedictione cœlesti*, & *gratia repleamur*; tria repræsentat, scilicet extensionem Corporis Christi in cruce, Sanguinis effusionem, & Passionis fructum, id est, omnem gratiam, & benedictionem. Vel, triplex illa crucis impressio trinam Christi in agonia positi, & eumdem sermonem repetentis orationem significat. Forte propter sudorem Corporis Crux imprimitur super Corpus; & propter guttas Sanguinis, super Sanguinem: & quia Christus procidit in faciem suam orans, ideo sibi crucem in facie Sacerdos imprimit: vel, per duas Crucis impressiones super Corpus, & Sanguinem, designantur vincula, & flagella; vincula, quibus ligatum est Corpus; flagella, quibus elicitus est Sanguis. Tertia vero Crucis signatio, quam sibi ipsi Sacerdos imprimit, significat injurias, contumelias, alapas Christo in faciem illatas, & impactas, cum exspuebant in faciem ejus, & velabant faciẽ ejus, & cędebant, dicentes, *Prophetiza nobis, Christe, quis est, qui te percussit.*

Tres Cruces super Oblata imprimit Sacerdos, cum ait: *Sanctificas*, *vivificas*, *benedicis*: ad recolendam Crucifixionem Christi, quæ facta est hora tertia linguis Judæorum ter clamantium, *Crucifige*, *crucifige*, *crucifige eum*. Vel triplex illa Crucis impressio triplicem Christi in Cruce pendentis orationem repræsentat: unam pro persecutoribus, cum dixit: *Pater*, *ignosce illis*: alteram pro liberatione a morte, cum dixit; *Deus meus*, *Deus meus*, *ut quid dereliquisti me*, tertiam pro adeptione gloriæ, cum dixit: *Pater*, *in manus tuas commendo spiritum meum*. Non quod istis verbis Animæ gloriam sibi postularet, quam a primo Conceptionis instanti adeptus erat, sed quod in persona suorum loquens, exemplum postulandi, & spem adipiscendi nobis daret. Hinc *S. Augustinus* Enarratione 11. in Psalm. 30. hæc postrema Christi verba explicans, *Vocem*, inquit, *Corporis in se tranfiguravit*. Cur autem non ad hæc verba, *Per quem hæc omnia*, *Domine*, *semper bona creas*, sed ad sequentia, *Sanctificas*, *vivificas*, *benedicis*, signum Crucis fiat super Oblata, explicat *S. Thom.* Opusc. XVIII. quo Missæ Expositionem prosequitur. *Hæc est causa*, inquit, *quia humana natura ex statu pristinæ conditionis nec habuit profectum virtutis*, *nec stabilitatem boni operis*, *nec consummationem beatitudinis*. *Ex prima ratione creationis pollebat naturali ratione*, *gaudebat arbitrii libertate*; *per se autem non poterat stare*, *nec proficere sine gratia adjutrice*, & *Sanctæ Crucis virtute*. *Ex virtute autem Sanctæ Crucis*, & *gratiæ adjutricis*, *stabilis efficitur*, & *benedicta*. *Propterea ad primum verbum creationis non facimus signum Crucis*; & *ad hæc tria facimus* Sanctificas, *scilicet fide*, & *remissione peccatorum*: Vivificas, *scilicet Sacramento fidei*, & *virtute bonorum operum*: Benedicis, *scilicet plenitudine*

gra-

gratiarum, & conſummatione bonorum operum. Ideo ergo tres Cruces facimus, quia per Crucis virtutem, & amorem tria obtinemus, quibus ſuper omnia indigemus.

Sacerdos iterum imprimit tres Cruces cum Hoſtia ſuper Calicem, dicendo, *Per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo*: ad deſignandam Crucifixionem Chriſti, quæ poſt intervallum trium horarum facta eſt manibus Gentilium: vel, ad ſignificandum tres horas, quibus Chriſtus pependit in Cruce, ſcilicet ab hora ſexta ad horam nonam. Deinde vero duas Cruces imprimit in orè Calicis, cum ait: *Tibi Deo Patri omnipotenti, in unitate Spiritus Sancti*, ad deſignandum diviſionem carnis, & animæ Domini morientis. Cum enim in Chriſto tres ſint unitæ ſubſtantiæ, ſcilicet Divinitas, Corpus, & anima: duæ tantum, id eſt Corpus, & Anima, in morte diviſæ fuerunt; nam Divinitas a neutra ſeparata eſt: propterea non tribus Crucibus, ſed duabus mors Domini deſignatur. Vel, tres Cruces ſignificant tres cruciatus, quos Chriſtus in Cruce ſuſtinuit, paſſionem in corpore, propaſſionem in mente, compaſſionem in corde. De Paſſione corporis ait Dominus per Prophetam: *O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Foderunt* enim *manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia oſſa mea*. De propaſſione mentis Dominus innuit Apoſtolis: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*. Cœpit enim Jeſus pavere, & tædere, cœpit contriſtari, & mœſtus eſſe. Ex compaſſione cordis, pro crucifixoribus Patrem oravit: *Pater* (inquit) *dimitte illis, quia neſciunt, quid faciunt*. Ideo vero tres cruces imprimuntur ſuper Calicem, quia Chriſtus ſuſtinuit hujuſmodi cruciatus in corpore ſuper patibulum. Per Calicem enim Paſſio deſignatur, ſecundum illud, quod ipſe Dominus ait: *Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat a me Calix iſte*. Duæ vero Cruces, quas imprimit Sacerdos in latere Calicis, deſignant duo Sacramenta, quæ ex latere Domini profluxerunt, ſcilicet Aquam regenerationis, & Sanguinem redemptionis.

Ordo agendorum in Miſſa.

Thren. 1. Pſalm. 21.

Matth. 26.

IX. Sacerdos paululum elata voce, percuſſoque pectore, dicit, *Nobis quoque peccatoribus*, quo Ritu repreſentat Contritionem, & Confeſſionem Latronis pœnitentis; necnon Centurionis, & turbæ, quæ ad triſte Paſſionis Chriſti ſpectaculum confluxerat; de quibus *Matt.* XXVII. & *Luc.* XXIII. dicitur: *Centurio autem, & qui cum eo erant, cuſtodientes Jeſum, viſo terræmotu, & his, quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Vere Filius Dei erat iſte .... Et omnis turba eorum, qui ſimul aderant ad Spectaculum iſtud, & videbant, quæ fiebant, percutientes pectora ſua revertebantur*. Quia vero Jeſus clamans voce magna tradidit Spiritum, Sacerdos vocem extollit dicendo, *Per omnia ſæcula ſæculorum*. Dominica ſubjungitur Oratio, ut præmiſſa Paſſionis Chriſti commemoratione, Fidelium preces facilius a Deo Patre exaudiri mereantur.

Quid ſignificet tunſio pectoris, & elatio vocis ad hęc verba *Nobis quoque peccatoribus*?

X. Subdiaconus, & Diaconus Patenam repræſentant, quam Sacerdos accipiens, cum ea ſibi Crucis ſignum imprimit, eamque oſculatur. Quo Ritu Sanctarum Mulierum officium ſignificatur, quæ *emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum: & valde mane una Sabbatorum venerunt ad monumentum orto jam Sole. Et dicebant ad invicem; Quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti*? Hujus lapidis ſymbolum eſt Patena. Cum illa Sacerdos ſe Cruce ſignat, quia per Crucem, & hoc Sacrificium, omnia in cœlo, & in terris conciliata denunciat. Illam oſculatur, oſtendens Chriſtum piarum mulierum deſiderium impleviſſe. Mox enim occurrit illis dicens, *Avete*: quæ procidentes, tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt. Nec dubium, quin pedes fuerint oſculatæ.

Quid ſignificet præſentatio Patenę, ejus oſculum, & Crucis cum ipſa ſignatio?

Marci 16.

XI. Frangit Sacerdos Hoſtiam, ut in fractione Panis Dominum cognoſcamus, ſicut illi duo Diſcipuli Dominum cognoverunt, quibus ipſo die Reſurrectionis Jeſus apparuit euntibus in Emmaus. Commixtio panis, & vini, deſignat unionem carnis, & animæ, quæ in Reſurrectione Chriſti denuo ſunt conjunctæ: & ideo ter ſignum Crucis imprimitur cum Hoſtia ſuper Calicem, quia virtus Sanctiſſimæ Trinitatis animam Crucifixi ad corpus reduxit, ne derelinqueret animam ejus in inferno,

Fractio Hoſtię in tres partes, & commixtio cum Sanguine quid ſignificet?

Ordo agendorum in Miſſis.

ferno, nec daret ſanctum ejus corpus videre corruptionem. Tres illæ Hoſtiæ partes, triforme Chriſti Corpus ſignificant, ut loquuntur ſacrorum Rituum Interpretes. Pars in Calicem miſſa ſignificat Chriſti Corpus, quod a mortuis reſurrexit, ſcilicet Chriſtum ipſum, Deiparam Virginem, & ſi qui alii Sancti redivivis corporibus jam conſummata beatitudine fruuntur. Pars, quæ comeditur, Fideles in terris mortalem adhuc vitam agentes ſignificat, qui Sacramento utuntur, & laboribus variiſq; calamitatibus conteruntur, ſicut panis conteritur dentibus. Pars, quæ ſervabatur olim pro infirmorum Communione, nunc autem cum altera ſumitur a Sacerdote celebrante, ſignificat myſticum Chriſti Corpus jacens in ſepulcro, Juſtos ſcilicet quorum corpora requieſcunt in ſepulchris, & Animę regnant cum Chriſto. Hinc vulgati Verſus.

Hoſtia dividitur in partes: tincta beatos;
Plene ſicca notat vivos; ſervata ſepultos.

Duæ partes ſeorſim extra Calicem reſervantur, quaſi extra Paſſionem, quæ per Calicem deſignatur. Chriſtus enim reſurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Et qui cum ipſo ſunt Sancti, non eſurient, neque ſitient amplius, neque cadet ſuper illos Sol, neque ullus æſtus, quoniam priora tranſierunt. Vel, ideo in tres partes Hoſtia dividitur, ut tres Eccleſiæ ordines deſignentur, Præpoſitorum, continentium, & conjugatorum, quibus omnibus Corpus Domini ſignum eſt unitatis, ſignum concordiæ, & pacis & cauſa æternæ ſalutis. Multiplices crucis impreſſiones, ſive ante, ſive poſt Conſecrationem a Sacerdote ſuper Oblata factas, & Hoſtiæ fractionem ita explicant *Innocentius III.* Libris *De Miſteriis Miſſæ*, *S. Thomas* III. P. Q. LXXXIII. A. v. & alii.

Panis Benedictio, & diſtributio in Miſſa Parochiali.

XII. Panis Benedictio fit in Miſſis Parochialibus ſingulis diebus Dominicis, Feſtiſq; ſolemnioribus, ex veteri Eccleſiæ Inſtituto, ut in ſupplementum Communionis Populo Chriſtiano diſtribuatur; eoq; ſigno teſtificentur quicumq; Sacris Myſteriis interſunt, ſe in Fidei unitate permanere velle, & mutuam inter ſe charitatem ſervare, ut qui ſint unum Chriſti Corpus, ipſo Pane repræſentatum. Poſt Communionem in Miſſa diſtribui debet, ſiquidem Euchariſtiæ vice cœpit erogari, poſtquam Fidelium fervor deferbuit, qui primis nominis Chriſtiani ſæculis toties ſaltem communicabant, quoties ſolemnes Synaxes celebrabantur. Plerique Panis benedicti uſum, qualis in Eccleſia eſt, ad *Innocentii I.* Pontificis Maximi tempora referunt, qui Epiſtola ad *Decentium* cap. v. ſcribit: *De fermento, quod die Dominico per Titulos mittimus, ſuperflue nos conſulere voluiſti, cum omnes Eccleſiæ noſtræ intra civitatem ſint conſtitutæ: quarum Presbyteri, quia die ipſa propter plebem ſibi creditam nobiſcum convenire non poſſunt, idcirco fermentum a nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut ſe a noſtra Communione maxime illa die non judicent ſeparatos. Quod per Parochias fieri debere non puto, quia non longe portanda ſunt Sacramenta; nec nos per Cæmeteria diverſa conſtitutis Presbyteris deſtinamus, & Presbyteri eorum conficiendorum jus habent, atque licentiam.* Sed de Euchariſtia, non de Eulogiis, ſeu Pane benedicto hunc locum eſſe intelligendum, Viri Eruditi cenſent, quorum probabilior opinio videtur. Alii ad *Pium I.* referunt, ex cujus Decretis ab *Yvone Carnotenſi* p. II. Decreti, cap. XXXVII. laudatur, quod Nannetenſis Concilii Can. IX. conſtitutum legimus: *Ut de Oblationibus, quæ offeruntur a Populo, & Conſecrationi ſuperſunt, vel de panibus, quos offerunt Fideles ad Eccleſiam, vel certe de ſuis Preſbyter convenienter partes inciſas habeat in vaſe nitido: ut poſt Miſſarum ſolemnia, Eulogias omni die Dominico, & in diebus Feſtis exinde accipiant.* Idem ſtatuit *Hincmarus*, Archiepiſcopus Rhemenſis in Capitularis I. cap. VII. Monachis Cluniacenſibus Eulogia, ſive Panes benedictos in Refectorio ante alios cibos fuiſſe diſtributos, antiquæ eorum Conſuetudines teſtantur Lib. II. cap. XXX. *In privatis diebus Hoſtiæ non conſecratæ portantur in Refectorio, ut his, qui eo die non communicaverunt, per manus Sacerdotis diſtribuantur.* Et Lib. III. c. XII. ubi Sacriſtæ Officium deſcribitur: *Portat pixidem cum Hoſtiis non conſecratis in Refectorium,*

Panis benedictio, & diſtributio.

rium, de quibus ſinguli prælibant, qui noluerunt, aut non potuerunt communicare. Monachi Fuldenſes in Libello ſupplici ad *Carolum Magnum* poſtulant, *Ut communicationem fracti Panis ante cibum quotidie ſumere non reſpuatur, ſecundum exempla præcedentium Patrum.* Abbates in Synodo Aquiſgranenſi anno 817. ſtatuerant c. LXVIII. *Ut Eulogiæ Fratribus a Presbyteris in Refectorio dentur*, his nimirum, qui Euchariſtiam non ſumpſerant. *Eulogia* itaque, ſeu *Antidoron*, ut Græci vocant, ſeu *Panis Benedictus*, ut nos vocamus, inſtitutus eſt, ut Sacræ Communionis, olim frequentioris, vicarius eſſet. Nihilominus progreſſu temporis Fidelibus omnibus diſtributus eſt, iis etiam, qui Euchariſtia refecti eſſent. De quo *Honorius Auguſtodunenſis* in *Gemma Animæ*, c. LXVII. *Statutum eſt* (inquit) *ut Panis poſt Miſſam benediceretur, & Populo pro benedictione Communionis partiretur, & Eulogia dicebatur. Sed quia hoc in Quadrageſima fieri non licuit, Orationem ſuper Populum dici Eccleſia inſtituit, ut per hanc particeps Communionis ſit.* Panis benedictus, Euchariſtiæ vicarius.

Illis tantum dari debet Panis benedictus, qui ad Communionem jus habent. Quamobrem Catechumenis, publice Pœnitentibus, & abſtentis a Communione, olim Eulogiæ negabantur. Hinc *Theophilus Alexandrinus*, Can. VII. *Quæ* (inquit) *in Sacrificii rationem offerunt, poſt ea, quæ in ſanctorum uſum conſumuntur, Clerici dividant, & nec Catechumenus ex iis bibat, vel comedat, ſed ſolum Clerici, & qui cum eis ſunt fideles fratres.* Idem teſtatur *Gregorius Turonenſis* Lib. v. Hiſtoriæ Francorum, c. XV. & Lib. VIII, c. XX. Hæreticis igitur, Excommunicatis, & publicis peccatoribus dari non debet Panis benedictus; non beſtiis projici, aut ad profanos uſus adhiberi. Cum autem Eccleſiæ benedictione ſit a cibis communibus quodammodo ſegregatus, & ex piis motibus, quos in comedentibus excitat, ut Sacramentale quoddam vim habeat remittendi peccata venialia, Dæmones abigendi, morbos etiam corporis (cum Deo placuerit) ex efficacia precum Eccleſiæ, & Dei omnipotentia, ſanandi, ut plurima exempla probant ex Sanctorum Actis petita; ſumi debet cum fide, reverentia, & modeſtia. Unde olim in Eccleſia comedi ſolitum, diſcimus ex Decreto Synodi Conſtantinopolitanæ, tempore *Alexii Comneni* Imperatoris habitæ, ad quintam Monachorum Quæſtionem: quem Ritum etiam a Latinis ſervatum legimus.

In partes æquas Panis benedictus dividi debet, pro numero Parochianorum, & divitibus, ac pauperibus æqualiter diſtribui, ſicut Euchariſtia, cujus ſymbolum eſt. In illius tamen diſtributione hic ordo ſervari debet, ut primo Clericis, deinde locorum Dominis, Magiſtratibus, Conſulibus, honoratioribuſque Parochianis, tum promiſcuæ Plebi erogetur.

Si quid Panis benedicti ſuperfuerit, pauperibus dari debet, non vendi, etiam in utilitatem Eccleſiæ. Hujuſmodi enim venditio indecora, & ſordida eſt, ac Panis benedicti inſtitutioni repugnans.

Denique dimiſſo Populo hac formula, *Ite, Miſſa eſt*, vel *Benedicamus Domino*, Sacerdos benedicit Chriſti ſummi Sacerdotis nomine; in quo Pater Æternus *Benedixit nos omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus.* Ritus iſte ſignificat ſupremam benedictionem, quam Chriſtus ad cœlos aſcenſurus Diſcipulis dedit; vel Miſſionem Spiritus Sancti, quam tota Sancta Trinitas operata eſt; unde Sacerdos Populo benedicit *In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*; vel ſolemnem illam benedictionem, quam Dominus, ac Salvator noſter Electis ſuis in ultimo Judicio impertiet, dicens: *Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum eſt ab origine Mundi.* Sicut porro Sacerdos auctoritate Chriſti, cujus Miniſter eſt, Populo benedicit; ita Chriſtiani benedictionem a Deo ſibi mutuo adprecari debent, prout Eccleſiæ primitivæ Fideles facere conſueverant. Unde *Tertullianus*, Lib. *De Teſtimonio Animæ*, c. II. ait: *Benedictio inter nos ſummum eſt diſciplinæ, & converſationis ſacramentum.* Benedicat Te Deus, *tam facile pronuncias quam Chriſtiano neceſſe eſt.* Benedictio Sacerdotis. Epheſ. I. 3. Matt. 25. 34.

FINIS AP-

APPENDIX PRIMA.

VARIÆ DE THEOLOGICIS DOGMATIBUS, AC DISCIPLINA

EPISTOLÆ.

Alias XLI. quæ autem I. erat, nunc 75.

EPISTOLA I.

Refellitur novus error asserentium, peccata excæcatis, & obduratis hominibus non imputari.

RELIGIOSO VIRO O***

SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORI.

In Edit. noſt. Par.

QUæ mea ſit de ſtatu peccatorum excæcatorum, & obduratorum ſententia, noſſe potes ex his, quæ ſcripſi Libro I. Theologiæ Dogmaticæ, & Moralis §. X. N. XI. P. 518 prioris editionis Pariſienſis*. Veruntamen non improbabilis videtur eorum Theologorum opinio, qui peccatores aliquos ita excæcatos, & obduratos eſſe docent, ac propugnant, ut nulla eis præſto ſint, vel offerantur a Deo gratiarum interiorum, proprieque ſufficientium auxilia in infelici illo ſtatu. Summam igitur fidei non ſpectat illa Quæſtio, utrum excæcatis, & obduratis gratia omnis interior etiam ſufficiens a Deo denegetur.

Error tamen eſt, Scripturæ Sacræ, & Traditioni contrarius, aſſerere, quod hujuſmodi plane excæcatis, & obduratis hominibus, quos omni gratia interiori etiam ſufficienti deſtitui eruditi quidam Theologi cenſent, *peccata non imputentur*: quod *errent, qui dicunt ipſis imputari peccata*: quod *tolerabilius cenſeant, qui dicunt eis non imputari.*

Quos enim *tradidit Deus in reprobum ſenſum, ut faciant ea, quæ non conveniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos*, &c. *Qui cum juſtitiam Dei cognoviſſent, non intellexerunt, quoniam, qui talia agunt, digni ſunt morte*: hos, inquam, qui peccare non aſſerunt, verbo Dei aperte contradicunt.

Deinde, quis Pharaoni, Antiocho, ſimilibuſque peccatoribus, quos malitia excæcavit, & obduravit, peccata non imputari dixerit, niſi cæcutiat in aperta luce ſacrarum Scripturarum?

Sane maximum ex cæcitate, & obduratione ſua commodum perditi illi homines reportarent, ſi peccata, quæ in illo ſtatu committunt, illis non imputarentur.

At, inquiunt, nemo peccat in eo, quod vitare non poteſt: peccata porro vitare non poſſunt, quibus deeſt gratia ſufficiens ad illa vitanda.

Reſpondetur 1. Falſum eſſe, quod peccata vitare non poſſint: liberum ſiquidem arbitrium habent, quandiu ſunt in via, quo poſſint hoc, & illud peccatum vitare, vel committere. 2. Quamvis mandata Dei implere non poſſint proxima poteſtate ſine gratia, abſolute tamen illis ſunt poſſibilia, etiamſi gratiam actu non habeant: quia in eo ſunt ſtatu, in quo illis conferri poſſit a Deo: & quod non poſſumus per nos, impoſſibile nobis abſolute non cenſetur, ſi poſſimus per amicos. 3. Quia impotentia convertendi ſe ad Deum, adimplendi præcepta, vitandi etiam peccata univerſim, voluntaria eſt, eamque libere contraxerunt præcedentium merito peccatorum. Ut autem imputetur peccatum, ſatis eſt, quod ſit voluntarium in ſua cauſa, ut egregie S. Thomas explicat Libro III. contra Gentes cap. 160. 161. & 162. *Quamvis*, inquit, *illi, qui in peccato ſunt, vitare non poſſint per propriam poteſtatem, quin impedimentum gratiæ præſtent, vel ponant, ut oſtenſum eſt, niſi auxilio gratiæ præveniantur: nihilominus tamen hoc eis imputatur ad culpam: quia hic defectus ex culpa præcedente in eis relinquitur; ſicut ebrius ab homicidio non excuſatur, quod per ebrietatem committit, quam ſua culpa incurrit. Præterea, licet ille, qui eſt in peccato, non habeat hoc in propria poteſtate, quod omnino vitet peccatum, habet tamen poteſtatem nunc vitare hoc, vel illud peccatum: unde quodcumque committit, voluntarie committit, & ita non immerito ei imputatur*

ad

ad culpam ..... Quamvis autem quoſdam peccatores Deus ad ſe non convertat, ſed in peccatis ſecundum eorum merita eos relinquat, non tamen eos ad peccandum inducit. Homines enim peccant per hoc, quod deviant ab ipſo, qui eſt ultimus finis .... Inveniuntur tamen quædam in Scripturis, ex quibus videtur, quod Deus ſit aliquibus cauſa peccandi. Dicitur enim Exodi x. Ego induravi cor Pharaonis, &c. *quæ omnia ſecundum hoc intelligenda ſunt, quod Deus aliquibus non confert auxilium ad vitandum peccatum, quod aliis quibuſdam confert. Hoc autem auxilium eſt, non ſolum infuſio gratiæ, ſed etiam exterior cuſtodia, per quam occaſiones peccandi ei homini ex divina providentia tolluntur, & provocantia ad peccatum comprimuntur.*

Sanctus etiam Auguſtinus diſerte aſſerit illis imputari peccata, quibus Dei adjutorium ad illa vitanda neceſſarium ſua culpa deeſt. (Quæſt. 50. in Deuteronom.) *Simul oſtendit Moyſes* (inquit) *& ſine adjutorio Dei intelligere, & obedire homines non poſſe oculis cordis, & auribus cordis; & tamen ſi adjutorium Dei deſit, non ideo excuſabile eſſe hominis vitium, quoniam judicia Dei, quamvis occulta, tamen juſta ſunt.*

Et Libro *De Perfectione Juſtitiæ*, cap. VI. *Peccatum eſt autem, cum vel non eſt charitas, quæ eſſe debet, vel minor eſt, quam debet: ſive hoc voluntate vitari poſſit, ſive non poſſit; quia ſi poteſt, præſens voluntas hoc facit; ſi autem non poteſt, præterita voluntas hoc facit.*

Et Libro I. Retractationum, c. XV. *Qui vero*, inquit, *cogenti cupiditati bona voluntate reſiſtere non poteſt, & ideo facit contra præcepta juſtitiæ, jam hoc ita peccatum eſt, ut ſit etiam pœna peccati. Quapropter peccatum ſine voluntate eſſe non poſſe, veriſſimum eſt.*

Peccata illis etiam imputari, qui omni gratiæ adjutorio ſua culpa deſtituti ſunt, confirmat S. Proſper in Carmine *De Ingratis*, cap. 32.

Non autem recte, nec vere dicitur, Illos
Qui ſunt exortes divini muneris, & quos
Gratia neglexit degentes mortis in umbra,
Peccati non eſſe reos, quia recta gerendi
Non data ſit virtus.

Eumdem refellit errorem S. Fulgentius Libro II. *De veritate Prædeſtinationis, & Gratiæ*, cap. XX. *Solent homines*, inquit, *in tenebris propriæ cæcitatis exiſtentes, cum audiunt gratia Dei præveniri, atque immutari hominum voluntates, videntque ſe pro tenebroſi cordis perverſitate culpari, excuſationi ſuæ de juſta Dei voluntate injuſtum captare ſuffugium, ut exinde majus recipiant punitionis augmentum. Accuſant enim Deum, a quo gratiam non accipiunt; & ſe ipſos excuſant, qui Deum juſtum vitio ſuæ iniquitatis offendunt: ipſi ſuis manibus inferunt plagas, & Medico non dubitant irrogare calumniam.*

Duplex itaque diſtinguendum eſt impotentiæ genus, quorum alterum excuſat a peccato, alterum adeo non excuſat, ut etiam augeat. Alia eſt enim impotentia plane involuntaria; ut impotentia ambulandi in homine, cui fractæ ſint tibiæ, impotentia ſcribendi in homine, cui præciſæ ſint manus, impotentia non moriendi in homine mortali. Alia eſt impotentia voluntaria, qua peccatores obdurati ab obſervandis Dei mandatis præpediuntur. Hæc nihil aliud eſt, quam conſtans peccandi voluntas, & depravatus cordis affectus. Non poteſt homo in hoc ſtatu divinis obſequi mandatis proxima poteſtate, quæ per gratiam confertur; ſed id accidit, quia non vult, quia totus ad ſe converſus eſt, quia totus a Deo alienus eſt. Abſurdum autem fuerit, ut ideo non imputentur homini peccata, quia toto liberæ voluntatis impetu in peccata præceps ruit. Nam, ut præclare diſſerit S. Bernardus Sermone 81. in Cantica, *Quod ſurgere per ſe jam non poteſt anima, quæ per ſe cadere potuit, voluntas in cauſa eſt, quæ corrupti corporis vitiato, ac vitioſo amore langueſcens, & jacens, amorem pariter juſtitiæ non admittit. Ita neſcio quo pravo, & miro modo, ipſa voluntas peccato quidem in deterius mutata neceſſitatem facit; ut nec neceſſitas, cum voluntaria ſit, excuſare valeat voluntatem; nec voluntas, cum ſit illecta, excludere neceſſitatem.* Et infra: *Premebatur jugo non alio, quam voluntariæ cujuſdam ſervitutis: & erat pro ſervitute quidem miſerabilis, ſed pro voluntate inexcuſabilis.*

Idem confirmat Hugo a S. Victore Libro II. De Sacra mentis, cap. VI. *Quando*, inquit, *homo non poteſt, ſi vult, propter voluntatem impoſſibilitas non imputatur; ſi autem non vult, propter impoſſibilitatem voluntas non excuſatur.*

Denique quod illa impotentia, in qua ſunt obdurati, quos aliqui Theologi pietate, & eruditione conſpicui omni prorſus gratia interiore deſtitutos ſupponunt, ſit voluntaria, utpote ex eorum peccatis originem ducens, alii etiam Patres diſerte docent.

S. Gregorius Nyſſenus Libro de Vita Moyſis: *Quemadmodum*, inquit, *ſi quis de homine, qui in foveam decidit, quoniam Solem non vidit, idcirco in foveam incidiſſe aſſeveraret, nullo nobis modo in mentem veniret, ab irato Sole in foveam ipſum depulſum, ſed ſtatim intel-*

intelligeremus, ideo in foveam lapsum, quoniam cœcitate sua solis lucem aspicere non potuit: sic oportet illud Apostoli dictum intelligere, eos nimirum, qui Deum non cognoverunt, ignominiæ passionibus traditos fuisse, & induratum a Deo fuisse Tyrannum Ægyptium, non quia divina voluntas duritiem in animum ejus induxerit; sed quia cum ipse vitiose vivere maluerit, non suscepit rationem, qua induratum in vitio cor permollitur.

S. Basilius in cap. v. Isaiæ, ad illa verba: *Auferam sepem ejus, & erit in direptionem, & destruam murum ejus, & erit in conculcationem*, ait: *Quin & nobis adimuntur moliciones murorum, cum per socordiam, & torporem nos indignos reddiderimus tutela divinorum dogmatum. Equidem justo Deus turris est a facie inimici: a peccatore autem tamquam derelicto custodia omnis auferetur, totiusque fortitudinis munitione, ac propugnaculo privabitur.* Et dimittam vineam meam, & non putabitur, & non fodietur. *Quod a Deo deserantur peccatores, fit per eorum ignaviam, ut hinc liquet: ait enim de his quorum saluti consulit:* Non te deseram, neque derelinquam. *De quorum autem salute prorsus desperat, tales sinit solutos abire ad explendas voluntates carnis, & cogitationum suarum, quando castigatio omnis inutilis sit futura. Itaque ait:* Dimittam vineam. *Quodque ei id contingat deserente eam Domino, subnectit:* Nequaquam putabitur, neque amplius fodietur..... *Deinde quando vineæ illius germina improbanda veniunt, ab ea tollitur pluvia quandoquidem auxiliari gratia Dei sibi prærogata, non ut conveniebat, usa est. Itaque etiam nos, si quando deprehendemur minus recte usi occasione rei bene gerendæ indulta nobis a Deo, tunc nobis adimitur cœleste præsidium.*

S. Joannes Chrysostomus Homilia IV. De Pœnitentia, *Cum quis*, inquit, *continuo peccans Dei consequitur indulgentiam, & postea nihil ab hac æquanimitate lucri facit homo ad malitiæ fugam, hunc præparat deinceps Deus, ut cor vel invitum ad ipsum malorum deducat culmen, funditusque conterat, neque jam det pœnitentiæ ullius locum, quod in Pharaone contigit.*

Zachar. 5. S. Cyrillus Alexandrinus Libro II. De Adoratione in Spiritu, & veritate: *Mensuram quamdam*, inquit, *quæ ab Jerusalem exibat, vidit Propheta, rogantique quid illud esset, respondit Angelus:* Hæc est iniquitas ipsorum in universa terra: *Quod perinde est, ac si dixisset: Hac mensura omnia appenduntur peccata, quæcumque per universam terram singulis quibusque temporibus perpetrantur. Ubi enim nostra peccata usque ad manifestam pervenerint magnitudinem, tum vero offensus pœnas a nobis repetit ipse legum Conditor: frequenter autem insita quadam benignitate tolerat, peccantesque sustinet; neque antequam*

Genes. 15. *sit modus completus, universam effundit iram. Itaque dixit Abrahæ.* „ Nondum enim „ impleta sunt peccata Amorrhæorum usque adhuc... *Pharisæis autem, qui effrenate illum offendissent, dixit Christus:* IMPLETE *mensuram patrum vestrorum.*

Rom. 1. 28. S. Isidorus Pelusiota, Epistola 101. Libri 4. ubi explicans illud Apostoli, *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, repletos, omni iniquitate*, ait: *Vide, quam accurate loquatur. Non dixit, Tradidit replendos, sed jam repletos reliquit, atque destituit: haud aliter, ac si quis Pastor bonus oves pestilentiali lue correptas extra gregem abire, & quodam modo lupis tradere consueverit, non quod eas in fauces luporum projiciat: sed quod sua cura, ac præsidio eas denudet, ac destituat.*

S. Gregorius Magnus Libro XI. Moralium, cap. v. *Cain*, inquit, *divina voce admoneri potuit,*

Job 12. *quia exigente culpa malitiæ, jam intus Deus cor reliquerat, cui foris ad testimonium verba faciebat. Bene autem subditur:* „ Si incluserit hominem, nullus est, qui aperiat: *quia omnis homo per id, quod male agit, quid sibi aliud, quam conscientiæ suæ carcerem facit, ut hunc animi reatus premat, etiamsi nemo exterius accuset? Qui cum judicante Deo in malitiæ sua cæcitate relinquitur, quasi intra semetipsum clauditur, ne evadendi lo-*

Ibid. *cum inveniat, quem invenire minime meretur....* „ Si incluserit hominem, nullus est, „ qui aperiat: *quia sicut nemo obsistit largitati vocantis, ita nullus obviat justitiæ relin-*

Exod. 4. 21. & 73. *quentis. Unde & ad Moysen dicitur de Pharaone:* „ Ego obdurabo cor ejus. *Obdurare quippe per justitiam dicitur Deus, quando cor reprobi per gratiam suam non emollit. Recludit itaque hominem, quem in suorum operum tenebris relinquit.*

S. Joannes Damascenus Libro II. Fidei Orthodoxæ, cap. 29. *Desertionis*, inquit, *duplex est genus. Est enim quædam desertio, quæ certo consilio, ac dispensatione, atque ad eruditionem nostram contingit. Est rursus quædam ab omnimoda desperatione proficiscens: Quæ certo consilio contingit, ea est, quæ ad ejus, qui patitur, emendationem, & salutem & gloriam, aut etiam ad alios æmulationis studio inflammandos, aut denique ad Dei gloriam existit. Omnimoda autem desertio tum demum locum habet, cum nullo salutiferi remedii genere prætermisso, stupidus tamen, & induratus, vel (ut rectius loquar) incurabilis propria animi destinatione homo remanet, ac tum in extremum exitium traditur, ut Judas.*

Ex his intelliges, Vir Religiose, quam merito rejicienda sit Propositio illa in Collegio Parisiensi Societatis Jesu propugnata die 14. Decembris anni 1699. *Eorum, qui ajunt*

pecca-

peccatores nonnullos ita deſeri a Deo ut ab interiore illius luce penitus ſecludantur, & priventur omni motu, non una eſt opinio. Alii enim errant, dum aſſerunt peccatori plane obcæcato, & indurato peccata nihilominus imputari: alii tolerabilius cenſent, dum negant. Declarationem, quam Theologus Societatis, offerente Rectore Collegii, & præſente Rectore Novitiatus Pariſienſis dare compulſus eſt Illuſtriſſimo, ac Reverendiſſimo Archiepiſcopo Pariſienſi, ut offenſioni publicæ ex illa Theſi ortæ fieret ſatis, huic adnexam Epiſtolæ ad te mitto, ne quid ad propoſitæ Quæſtionis elucidationem deſit. Vale, meique tui in orationibus memineris.

Lutetiæ Pariſiorum.

DECLARATIO

DATA ILLUSTRISSIMO Archiepiſcopo Pariſienſi a Theologo Societatis Jeſu GERMANO BESCHEFER, *Rectore Collegii Pariſienſis offerente, Novitiatus quoque Rectore præſente, ut offenſioni ex Theſi publica obortæ fieret ſatis.*

DElatis ad Illuſtriſſimum, ac Reverendiſſimum Eccleſiæ Principem Archiepiſcopum Pariſienſem querelis ſuper quadam Poſitione mea de excæcatorum, & obduratorum peccatis, ex Theſi, quam die 14. Decembris anni 1699. propugnavi: *hanc mentis meæ explicationem eidem Illuſtriſſimo Præſuli ſumma, qua par eſt animi ſubmiſſione obtuli, paratus deinceps, quoties occaſio tulerit, quam maxima potero obſequii mei argumenta pari cum fiducia, reverentiaque exhibere: ut intelligant omnes quantum tribuam judicio, atque auctoritati Sapientiſſimi Antiſtitis, quem ſummo Eccleſiæ bono inter ſacræ Doctrinæ cuſtodes, atque interpretes divina diſpoſitio conſtituit.

Primum itaque profiteor, nunquam in ea me ſententia fuiſſe, ut crederem eos, qui vocantur obcæcati, & indurati, non peccare amplius, vel ſua illis peccata minime imputari a Deo; imo me ſemper tenuiſſe, & nunc etiam tenere, ex Scriptura, & Patribus certo conſtare, quod peccent, & quod peccata illis imputentur. Simul agnoſco Poſitionem meam ita generalibus verbis conceptam fuiſſe, ut juſtam hujus explicationis poſtulandæ cauſam præbuerit.

Profiteor inſuper, quantumvis mihi perſuaſum ſit obduratos nequaquam omni carere interiori gratia, quæ ad implenda præcepta ſufficiat, haud propterea voluiſſe me ulla cenſura notare illos, qui nec pauci ſunt, nec infimi nominis, Theologos e Catholicis, quos contraria in opinione, æque in Eccleſia permiſſa, verſari certum eſt: neque, cum in prædicta Poſitione dixi errare illos, aliud a me intellectum eſſe, quam quod fallantur.

Cujus ſententiæ meæ, pariter & ſingularis adverſus Illuſtriſſimum, ac Reverendiſſimum Eccleſiæ Principem obſervantiæ, ac ſubmiſſionis, ipſo benigne annuente, perpetuum hoc extare Monimentum volui manu mea ſubſcriptum Pariſiis tertia Aprilis anno 1700.

GERMANUS BESCHEFER.

* Poſitio de qua hic ſermo eſt, octava Theſeos ad calcem primæ columnæ, & ſic habet: Unum peccatum ſæpe eſt pœna alterius peccati, non tamen per ſe, ſed tantum per accidens, quatenus nempe obcæcatione puniuntur, & obduratione, cum Deus prius defertus, peccatorem deſerit. Tres ſunt deſertionis gradus. Primus gratiam uberiorem, ſecundus minorem aliam, tertius vero omnem omnino excludit. Peccata gravia primo, & ſecundo deſertionis gradu in hac vita puniuntur, nulla autem puniri deſertione ſumma, ita ut Deus opem gratiæ omnem peccatori ſubtrahat, magis videtur Auguſtini opinioni congruere, & aperte docet Auctor libri de Vocatione gentium. Eorum, qui ajunt peccatores nonnullos ita deſeri a Deo, ut ab interiore illius luce penitus ſecludantur, & priventur omni motu, non una eſt opinio. Alii enim errant, dum aſſerunt, peccatori plane obcæcato, & indurato peccata nihilominus imputari, alii tolerabilius ſentiunt, dum negant.

EPISTOLA II.

Alias XXVIII. quæ autem ante erat, nunc 26

De Chriſtiana Catholica Religionis evidentia.

CLARISSIMO VIRO ***

ROgas, quid ſentiam de illa Propoſitione, quam Neoterici quidam Theologi publicis Theſibus nuper propugnare auſi ſunt Lugduni: *Non eſt evidens evidentia morali propriè dicta, Religionem Chriſtianam Catholicam ſolam eſſe in terris veram Religionem.*

Hæc propoſitio falſa, temeraria, erronea, ſcandaloſa mihi videtur, viam ad Socinianiſmum, aut ad indifferentiam Religionis aperiens, ac Hæreticorum converſioni ad Eccleſiam Catholicam impedimentum opponens.

Evidentiam duplicem vulgo diſtingui probe noſti, metaphyſicam, & moralem. Metaphyſica eſt, qua rei veritas non argumento dumtaxat extrinſecus petito, ſed in ſe ipſa menti innoteſcit, vel immediate, ſola ſcilicet intelligentia terminorum, ut in primis principiis evenit; vel per medium intrinſecum, & neceſſarium, ut in concluſionibus. Moralis evidentia eſt, qua rei veritas aliquo judicio, ſeu teſtimonio agnoſcitur, eoque tam veraci ac certo, ut nullam falſi ſuſpicionem, aut legitimam dubitandi rationem cuiquam ſapienti hærere ſinat. Res fidei, adeoque Religionis Chriſtianæ Catholicæ veritas evidentiam metaphyſicam non habent, quæ obſcuritatem fidei, neceſſario conjunctam excludere videtur. *Fides* enim *rerum non apparentium argumentum eſt*, ut Heb. XI. 1.

loquitur Apoſtolus. Sed moralis evidentia proprie dicta Religionis Chriſtianæ Catholicæ veritati convenit; quæ ſcilicet ex argumentis, ſeu motivis credibilitatis oritur, quæ ita ſanam mentem convincunt, ut nemo ad ea attendens prudenter dubitare poſſit, quin Religio Chriſtiana Catholica ſola vera ſit; nemo excuſetur, qui hujuſmodi argumentis aſſenſum non præbeat, hiſque propoſitis eam non amplectatur. Ea ſunt autem vaticinia Prophetarum, quæ in ipſa impleta videmus, ejus oppoſitio falſis omnibus Religionibus, & Sectis hæreticis; effecta plane digna, quæ ad cauſam ſupernaturalem, & divinam referantur; convenientia cum animo hominis quem ſanandum feliciter ſuſcipit; relatio ad Dei gloriam, cujus promotionem profitetur ejus antiquitas, & univerſalitas; doctrinæ, quam tradit puritas, uniformitas, immutabilitas; propagationis modus prodigialis per prædicationem pauperum piſcatorum, ferventibus in ejus profeſſores perſecutionibus atrociſſimis; confirmatio per innumera miracula Chriſti, Apoſtolorum, Martyrum. Religionem his teſtimoniis confirmatam, non eſſe evidenter veram evidentia morali proprie dicta, qui dixerit, viam ad Socinianiſmum, & ad Religionis indifferentiam aperit. Si enim non eſt evidens evidentia morali proprie dicta ſolam Religionem Chriſtianam Catholicam eſſe veram, nemo Paganus, & Hæreticus imprudens, & inexcuſabilis cenſebitur, qui ſibi propoſitis credibilitatis motivis, & explicata veritate Religionis Chriſtianæ Catholicæ, ac Myſteriorum ejus, illi non præbebit aſſenſum, & in Secta ſua pertinaciter perſeverabit. Evidens certe debet eſſe veritas Eccleſiæ, quæ homines docet legitimum tum colendi veri Dei, tum beatitudinis æternæ conſequendæ modum, ſecundum celebrem illam Sancti Auguſtini ſententiam, Libro *Contra Epiſtolam Manichæi*, cap. v. *Ego vero Evangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoveret auctoritas.*

Quam propugnamus Propoſitionem, periculoſis iſtis temporibus a Doctrinæ laxioris hominibus impugnatam idem Sanctus Doctor variis in locis confirmat, ſcilicet Libro II. *Contra litteras Petiliani*, cap. 32. „ In omnem terram exivit ſonus eorum. *Hinc fit* (inquit) *ut Eccleſia vera neminem lateat. Unde eſt illud, quod in Evangelio ipſe dicit:* „ Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita. *Ideoque in eodem Pſalmo connectitur:* In Sole poſuit tabernaculum ſuum, *ideſt, in manifeſtatione.*

Pſalm. 18.

Matth. 5. 14.

Libro II. *Contra Creſconium Donatiſtam*, cap. XXXVI. *Extat Eccleſia cunctis clara, atque conſpicua, quippe civitas, quæ abſcondi non poteſt ſupra montem conſtituta, per quam dominatur Chriſtus a mari uſque ad mare, & a flumine uſque ad terminos orbis terrarum.*

Libro *De Unitate Eccleſiæ*, cap. XI. expendens illa verba Chriſti mox in cœlos aſcenſuri, *Et eritis mihi teſtes in Jeruſalem, & in Judæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ*, ait: *Habeo manifeſtiſſimam vocem Paſtoris mei, commendantis mihi, & ſine ullis ambagibus exprimentis Eccleſiam: mihi imputabo, ſi ab ejus grege, quod eſt ipſa Eccleſia, per verba hominum ſeduci, atque aberrare voluero.... Jam vero iſtæ divinæ voces de univerſa Eccleſia ita manifeſtæ ſunt, ut contra eas niſi Hæretici animoſa perverſitate, & cæco furore latrare non poſſint.*

Act. 18.

Enarratione in Pſalmum CXLVII. *Non ſunt tot hæreſes contra Eccleſiam, quot ſunt teſtimonia Legis pro Eccleſia. Quæ pagina non hoc ſonat? Quis verſus non hoc loquitur? .... Tam nullam habet dubitationem Eccleſia Chriſti, & uxor Chriſti, quam nullam habet dubitationem Corpus Chriſti demonſtratum oculis, contrectatum manibus Diſcipulorum. Ecce qui reſurrexit a mortuis, utrumque oſtendit: oſtendit Caput, oſtendit membra; oſtendit Sponſum, oſtendit Sponſam. Aut utrumque verum crede; aut illud in damnationem tuam non credis. Quid enim quia reſurrexit a mortuis, qui in eodem corpore reſurrexit? bene, quia cicatrices oſtendit, quia ut crucifixus eſt, ut ſepultus, ita redditus, ita demonſtratus: optime credis, audi illum loquentem, in quem credis. Prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum. Ubi? Per latas terras. Si vellem illud ego dicere jam luctans adverſus Hæreticos, non illud dicerem ſic contra præſentes Hæreticos, quomodo illud dixit ille contra futuros. Quid vis amplius? Remiſſio peccatorum in Chriſti nomine prædicatur. Ubi? Per omnes gentes. Unde? Incipiens ab Jeruſalem. Communica huic Eccleſiæ. Quare litigamus?*

Enarrationem in Pſalmum LIV. *Quia ipſi Scripturas tractant, & noverunt bene quotidie legendo, quomodo Eccleſia Catholica per totum orbem terrarum ita diffuſa eſt, ut omnino contradictio omnis vacet, nec inveniri poſſit aliquod teſtimonium pro ſchiſmate eorum; noverunt bene, ideo ad inferos viventes deſcendunt, quia malum, quod faciunt, malum eſſe noverunt. Studio enim contentionis accenſi, a Ducibus ſuis malis recedere noluerunt.*

Et infra: *Quomodo in hæreſi remanebit*, AD TANTAM EVIDENTIAM SANCTÆ CATHOLICÆ, *quam diffudit Deus per totum orbem terrarum; quam, antequam diffunderet, promiſit, pranunciavit, ſic exhibuit, ut promiſit.*

Libro *De vera Religione*, cap. VII. *Tenenda nobis eſt Chriſtiana Religio, & ejus Eccleſia*

Communicatio, quæ Catholica eſt, & Catholica nominatur, non ſolum a ſuis, verum etiam ab omnibus inimicis. Velint nolint enim ipſi quoque hæretici, & ſchiſmatum alumni, quando non cum ſuis, ſed cum extraneis loquuntur, Catholicam nihil aliud quam Catholicam vocant. Non enim poſſunt intelligi, niſi hoc eam nomine diſcernant, quo ab univerſo orbe nuncupatur.

Et cap. IX. *Ea eſt noſtris temporibus Chriſtiana Religio, quam cognoſcere, ac ſequi ſecuriſſima, ac certa ſalus eſt. Defendi autem adverſus loquaces, & aperiri quærentibus multis modis poteſt; omnipotente Deo per ſe ipſum demonſtrante, quæ vera ſunt, & ad hæc intuenda, & percipienda bonas voluntates per bonos Angelos, & quoslibet homines djuvante. Eo modo autem quiſque utitur, quem videt congruere iis, cum quibus agit.*

Chriſtianam igitur Catholicam Religionem ſolam eſſe veram evidens eſt evidentia morali proprie dicta, longe majore, ac firmiore, quam ſit evidens eſſe Romam iis, qui non viderunt, ſed ex aliorum dumtaxat auctoritate, & teſtimonio didicerunt: quamvis non ſit evidens ea evidentia, quam Philoſophi metaphyſicam vocant, quæ fidei obſcuritati opponitur, & ab auctoritate prorſus independens eſt; qualem evidentiam poſtulabant Manichæi, ut Catholicam Religionem amplecti tenerentur, & qualem promittebant illis, qui Sectæ ſuæ nomen dabant. *Se dicebant* enim *terribili auctoritate ſeparata, mera, & ſimplici ratione eos, qui ſe audire vellent, introducturos ad Deum, & errore omni liberaturos*, ut Sanctus Auguſtinus teſtatur. Vale, meque Deo in ſancto Corporis, & Sanguinis Chriſti Sacrificio commendes. S. Aug. lib. de util. credendi, & 1. Retr. c. 4.

Lutetiæ Pariſiorum.

EPISTOLA III.

Hæc propoſitio, Facienti quod in ſe eſt ex ſolis naturæ viribus, Deus non denegat gratiam; *Pelagianus, aut certe Semipelagianus error eſt.* Alias xlii. quæ autem 3. erat, nunc 22.

RELIGIOSO VIRO ***

DOlendum, quod recentiores quidam Theologi in Chriſtiani orbis luce hanc Propoſitionem plane Pelagianam, aut certe Semipelagianam propugnaverint: *Facienti quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ, Deus non denegat gratiam*. Semipelagianam certe hæreſim inſtaurant quibuſcumque fucis hanc Theſim adornent. Ex ea ſiquidem Propoſitione ſequitur evidenter, opera mere naturalia juſtos ab injuſtis diſcernere, contra illud Apoſtoli: *Quis enim te diſcernit? Quid autem habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* 1 Cor. 4. 7. Sequitur gratiam dari ex operibus, adeoque non eſſe gratiam, contra illud Apoſtoli: *Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non eſt gratia.* Rom. 11. 5. & 6. Sequitur, hominibus gratiam Dei dari ſine gratiæ auxilio conantibus, quod a Concilio Arauſicano II. proſcriptum eſt ut Semipelagianum. *Si quis*, inquit, *ſine gratia Dei credentibus, deſiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, ſtudentibus, petentibus, quærentibus, pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri divinitus: non autem, ut credamus, velimus, vel hæc omnia, ſicut oportet, agere valeamus, per infuſionem, & inſpirationem Sancti Spiritus in nobis fieri confitetur, reſiſtit Apoſtolo dicenti:* QUID *habes, quod non accepiſti?* & GRATIA *Dei ſum id, quod ſum.* Canone 6.

II. Propoſitionem ſupra dictam Theologorum quorumdam recentium S. Auguſtini principia contra Pelagianos, & Semipelagianos poſita funditus evertunt: illud in primis diſcrimen Catholicos inter, & Pelagianos conſtitutum, quod Catholici eam gratiam confiteri deberent, quæ non ſubſequitur, ſed antecedit hominis voluntatem ideſt, quæ non datur, quia volumus, ſed quæ facit, ut velimus: Pelagiani autem, & Semipelagiani eam gratiam dumtaxat agnoſcerent, quæ ſubſequitur hominis voluntatem, & datur, quia volumus. Luce porro meridiana clarius eſt, gratiam facienti quod in ſe eſt ex ſolis naturæ viribus collatam, ſubſequi hominis voluntatem, non illam antecedere. S. Auguſtinum audiamus Epiſtola CCXVII. alias CVII. ad Vitalem Carthaginenſem, cap. 5. nu. 17. *Recognoſcis me, ut puto, in iis, quæ nos ſcire dixi, non omnia, quæ ad Fidem Catholicam pertinent commemorare voluiſſe, ſed ea tantum, quæ ad iſtam, quæ inter nos agitur, de Dei gratia quæſtionem: utrum præcedat hæc gratia, an ſubſequatur hominis voluntatem, hoc eſt (ut planius id eloquar) utrum ideo nobis detur, quia volumus, an per ipſam Deus etiam hoc efficiat, ut velimus.*

III. Eam, de qua ſcribo, Propoſitionem, ut Semipelagianam refellit S. Auguſtinus, in eadem Epiſtola perſpicue docens, non præcedere bonam hominis voluntatem, ante gratiam divinam facientis, quod in ſe eſt, ut viam Domini velit, ſed gratiam præcedere, & efficere, ut velit. *A Domino enim greſſus hominis diriguntur, & viam ejus volet.* Non dixit, *Et viam ejus diſcet, aut tenebit, aut ambulabit, aut aliquid* Pſal. 36. 23.

hujuſmodi, quod poſſes dicere a Domino quidem dari, ſed homini jam volenti; ut ſcilicet beneficium Dei, quo greſſus hominis dirigit, ut viam ejus diſcat, teneat, gradiatur, ſua homo voluntate præcedat, & hoc Dei donum præcedente ſua voluntate mereatur. Sed ideo dixit: „ A Domino greſſus hominis diriguntur, & viam ejus volet, *ut intelligeremus ipſam voluntatem bonam, qua incipimus velle credere (quoniam Dei ea quid eſt, niſi fides recta?) illius eſſe donum, qui greſſus noſtros propterea dirigit primitus, ut velimus. Non enim ait Scriptura,* „ A Domino greſſus hominis diriguntur, *quia viam ejus volvit; ſed dirigantur, inquit,* & volet. *Non igitur, quia voluit, diriguntur; ſed quia diriguntur, volet.*

IV. Facienti quod in ſe eſt ex ſolis naturæ viribus, gratiam non dari, contra vero flagitioſiſſimo dari ſola Dei miſericordia, S. Auguſtinus confirmat Lib. I. *De peccatorum meritis, & remiſſione*, cap. XXII. *Unde enim fit*, inquit, *ut homo ab ineunte pueritia modeſtior, ingenioſior, temperantior, ex magna parte libidinum victor, qui oderit avaritiam, luxuriam deteſtetur, atque ad virtutes cæteras provectior, aptiorque conſurgat, & tamen eo loco ſit, ubi ei prædicari gratia Chriſtiana non poſſit?* „ Quomodo enim invocabunt, „ in quem non crediderunt; aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo „ autem audient ſine prædicante? *Alius autem tardus ingenio, libidinibus deditus, flagitiis, & facinoribus coopertus, ita gubernetur, ut audiat, credat, baptizetur, rapiatur, aut ſi detentus hic fuerit, laudabiliter hic vivat? Ubi duo iſti tam diverſa merita contraxerunt? .... Quid hinc reſpondeant omnino non video, qui volentes humanis conjecturis juſtitiam Dei defendere, & ignorantes altitudinem gratiæ, fabulas improbabiles texuerunt.*

V. Aliquam boni, vel imperfecti cupiditatem præcedere in homine, ut gratiæ adjutorio dignus habeatur, dogma Pelagianum eſt: qui porro facit, quod in ſe eſt ex ſolis naturæ viribus, ut ei gratia certa lege conferatur, aliquam boni ſaltem imperfecti cupiditatem ex ſe habet propter quam certa lege gratiam conſequitur. Illud autem quid eſt, niſi gratiam ſecundum merita dari? S. Auguſtinum audiamus Libro II. *Contra duas Epiſtolas Pelagianorum*, cap. VIII. *Fortaſſis ergo ipſi eo modo ſaltem ſervant locum gratiæ, ut ſine illa putent hominem poſſe habere boni, ſed imperfecti cupiditatem; perfecti autem non facilius per illam poſſe, ſed niſi per illam omnino non poſſe. Verum, & ſic gratiam Dei dicunt ſecundum merita noſtra dari, quod in Oriente Pelagius Eccleſiaſticis geſtis damnari timendo, damnavit. Si enim ſine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni, ipſum cœptum erit meritum, cui tamquam ex debito gratia veniat adjutorium; ac ſic gratia Dei non gratis donabitur, ſed ſecundum meritum noſtrum dabitur.*

VI. Id confirmat Libro IV. cap. VI. inſigni Ezechielis teſtimonio: *Hæc dicit Dominus Deus: Ego facio non propter vos, Domus Iſrael, ſed propter nomen meum ſanctum, quod profanaſtis in Gentibus, quo intraſtis illuc, & ſanctificabo nomen meum magnum..... & aſpergam ſuper vos aquam mundam; & mundabimini ab omnibus immunditiis veſtris, & mundabo vos; & dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum dabo vobis; & auferetur cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum.... & faciam, ut in juſtificationibus meis ambuletis, & judicia mea obſervetis, & faciatis:* Quem locum S. Auguſtinus contra Pelagianos ſic expendit: *Quid remanſit pelli morticinæ, unde poſſit inflari, & dedignetur, quando gloriatur, in Domino gloriari? Quid ei remanſit, quando quicquid dixerit ſe feciſſe, ut eo præcedente hominis merito ab homine exorto, Deus ſubſequenter faciat, quo dignus eſt homo; reſpondebitur, reclamabitur, contradicetur: Ego facio, ſed propter nomen meum ſanctum, non propter vos ego facio? Nihil ſic evertit Pelagianos dicentes Gratiam Dei ſecundum merita noſtra dari. Quod quidem ipſe Pelagius, etſi non corrigendo, tamen Orientales Judices timendo damnavit. Nihil ſic evertit hominum præſumptionem, dicentium: Nos facimus, ut mereamur, cum quibus faciat Deus. Reſpondet vobis non Pelagius, ſed ipſe Dominus, Ego facio, & non propter vos, ſed propter nomen meum ſanctum; quid enim poteſtis facere boni de corde non bono? Ut autem habeatis cor bonum; Dabo, inquit, vobis cor novum, & ſpiritum novum dabo vobis. Numquid poteſtis dicere, Prius ambulavimus in juſtificationibus ejus, & judicium ejus obſervavimus, & fecimus, ut digni eſſemus, quibus gratiam ſuam daret? Quid enim boni faceretis homines mali, & quomodo iſta bona faceretis, niſi boni eſſetis? Ut autem homines ſint boni, quis facit, niſi ille, qui dixit, Et viſitabo eos, ut eos bonos faciam? & qui dixit, Spiritum meum dabo in vobis, & faciam, ut in juſtificationibus meis ambuletis, & judicia mea obſervetis, & faciatis? Ita ne nondum evigilatis? Nondum auditis, Faciam, ut ambuletis, faciam, ut obſervetis; poſtremo, faciam, ut faciatis? Quid adhuc vos inflatis? Nos quidem ambulamus, verum eſt; nos obſervamus, nos facimus: ſed ille facit, ut ambulemus, ut obſervemus, ut faciamus. Hæc eſt gratia Dei bonos faciens nos, hæc eſt miſericordia ejus prævenientes nos:* Huic Doctrinæ, quæ Catholicæ fidei eſt, nihil magis adverſatur iſta Propoſitione. *Facienti quod in ſe eſt ex ſolis naturæ viribus, Deus dat gratiam.*

Jerem. 32. Ezech. 36.

VII. Al-

VII. Altero S. Auguſtini principio error ille deſtruitur. Cum enim ratio quæritur, cur Deus non omnes doceat, ac vocet; ad altitudinem, & incomprehenſibilitatem judiciorum Dei cum Apoſtolo Sanctus Doctor confugit, Libro de Prædeſtinatione Sanctorum, cap. VIII. *Cur ergo*, inquit, *non omnes docet, ut veniant ad Chriſtum, niſi quia omnes, quos docet, miſericordia docet, quos autem non docet, judicio non docet, quoniam cujus vult miſeretur, & quem vult obdurat: ſed miſeretur bona tribuens, obdurat digna retribuens.* Et Libro *De Dono perſeverantiæ*, cap. VIII. *Ex duobus ætate jam grandibus impiis cur iſte ita vocetur, ut vocantem ſequatur; ille autem, aut non vocetur, aut non ita vocetur, inſcrutabilia ſunt judicia Dei.* At ſi facienti quod in ſe eſt ex ſolis naturæ viribus certa lege daretur gratia, hanc rationem facile S. Auguſtinus reddidiſſet: Hunc Deus docet, & ita vocat, ut vocantem ſequatur, quia ſolis naturæ viribus facit, quod in ſe eſt.

SS. Proſperi, & Fulgentii ſelecta ipſe addes loca, in quibus contra Semipelagianos demonſtrant, boni operis initium ex nobis non eſſe, Deumque noſtram prævenire gratia ſua voluntatem inſpirando, excitando, adjuvando, non expectare conatus noſtros, qui ſine gratia nulli ad fidem, ad converſionem, ad bona opera eſſe poſſunt.

Nec vero famoſæ Propoſitioni ullum accedit præſidium ex S. Auguſtini Sententia Libro XIX. *De Civitate Dei*, cap. XIII. modo Sancti Doctoris textus ſincerus, minimeque interpolatus proferatur, nec verbum, *ſcilicet* in conjunctionem, & mala fide mutetur ad adulterandam veritatem (quod a Diſputatore quodam, cujus impræſentiarum parco nomini, in celebri Congregatione *De Auxiliis divinæ gratiæ*, coram Clemente VIII. Pontifice Maximo infauſto exitu fictam Erudiri norunt.) Sanctus enim Auguſtinus, poſtquam bona temporalia, quæ Deus cunctis largitur hominibus, enumeraſſet, continuo ſubdit: quod ea donet *Eo pacto æquiſſimo, ut qui mortalis talibus bonis pro mortalium accommodatis recte uſus fuerit, acciſiat ampliora, atque meliora, ipſam ſcilicet immortalitatis pacem, cique convenientem gloriam, & honorem in vita æterna.*

His enim verbis nihil aliud ſignificat Sanctus Auguſtinus, quam Deum in promiſſis ſuis fidelem, illo veluti pacto æquiſſimo, immortalitatis pacem, ſeu gloriam ſempiternam illis donare, qui, divina operante gratia, bonis temporalibus recte utantur. Deum, inquam, bonorum temporalium rectum uſum, qui ſine gratiæ prævenientis, & efficaciſſima virtute operantis auxilio rectus eſſe non poteſt, quia ſine ipſa nihil eſt validum, nihil ſanctum, amplioribus, atque melioribus bonis, ſcilicet immortalitatis pace, & gloria æterna munerare. Unde capite ſequenti ſubdit Sanctus Doctor: *Ad hoc enim velle debet* (homo) *nec dolore moleſtari, nec deſiderio perturbari, nec morte diſſolvi, ut aliquid utile cogneſcat, & ſecundum eam cognitionem vitam, moreſque componat. Sed ne ipſo ſtudio cognitionis propter humanæ mentis infirmitatem in peſtem alicujus erroris incurrat, opus habet Magiſterio divino, cui certus obtemperet; & adjutorio, ut liber obtemperet.*

Quanta vero abſurditas, quam erroneum commentum eſt, fingere pactum inter Deum, & Chriſtum ad gratiam conferendam facientibus quod in ſe eſt ex ſolis naturæ viribus propter Chriſti merita? Pactum certe illud cum nullum habeat in Scriptura ſacra, & Traditione fundamentum, temere aſſeritur. Illa recentiorum ſententia Chriſti meritis abutitur ad evacuanda Chriſti ipſius Salvatoris merita, & veram gratiam, quæ in ipſo, ex ipſo, & per ipſum eſt: aſſeritque (quod auditu etiam horrendum eſt, utpote blaſphemum) Chriſtum Jeſum meritis ſuis a Patre obtinuiſſe, & cum Patre pactum iniviſſe, ut ipſius gratia jam non ſit gratia, ſed naturæ conatibus, & operibus debita.

Deus quidem gratiam ſanctificantem adultis hominibus imparatis non confert; nec actuales gratias ſecundas, & ulteriores, niſi illis, qui primis fideliter reſpondent, atque cooperantur; nec ita voluntates noſtras prævenit, ut nihil agant: ſed omnis diſpoſitio ad gratiam, omnis liberi arbitrii conatus, & cooperatio, a gratia eſt, quæ prius agit in nobis ſine nobis, ut ſubſequente conſenſu noſtro, bonum, quod agimus, agat nobiſcum. Atque in eo fidei dogmate S. Auguſtinus conſentientem habet S. Joannem Chryſoſtomum, quamvis inter concionandum videatur interdum pluſculum tribuere libero arbitrio, nullam ut excuſationem auditoribus ſuis ſuppetere oſtendat. Nondum ſcilicet litigantibus Pelagianis ſecurius loquebatur; & ex adverſo inſtantibus Manichæis, qui liberum arbitrium negabant, aut Gentilibus, qui Fatum admittebant, antiquiores Patres ita prædicabant liberum arbitrium, ut gratiæ derogare interdum viderentur: quemadmodum S. Auguſtinus obſervavit. Unum habes S. Joannis Chryſoſtomi locum, ex quo plane intelliges, hanc ejus fixam fuiſſe, & immobilem ſententiam: nos, quicquid boni habemus, & operamur, ex prævenientis, vocantis, & ſemper incipientis gratiæ dono habere, & operari. Sic loquitur Homilia XII. in Epiſtolam

ſtolam 1. ad Corinthios: *Acceptum habes*, inquit, *non hoc, aut illud, ſed omnia, quæ habes. Non enim tua ſunt hæc recte facta, ſed Dei gratia. Etiamſi fidem dicas, ea extitit ex vocatione. Et ſi dicas remiſſionem peccatorum, ſi dona, ac charismata, ſi docendi rationem, omnia inde accepiſti. Quid ergo habes, inquit, quod non habes acceptum? At ipſe ex te ipſo recte egiſti? Non potes hoc dicere, ſed accepiſti: & propterea te effers, & tibi places? Propter idipſum vero oportebat te intra fines modeſtiæ continere. Non enim tuum eſt, quod datum eſt, ſed ejus, qui dedit. Si enim accepiſti, ab illo accepiſti. Si autem non tuum accepiſti, quid magnifice, ac præclare de te ſentis tamquam habens tuum? Et ideo ſubjunxit*: Si autem *accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Alia ut congeram S. Joannis Chryſoſtomi loca, Epiſtolæ ratio non patitur. Vale, Vir Religioſe, meique ad ſanctum Altare memineris.

Lutetiæ Pariſiorum.

EPISTOLA IV.

Alias xlv. quæ autem 4. erat, nunc 9.

De inſtitutione, & probatione Gentilium, ante quam ad Baptiſmum admittantur.

VENERABILI PATRI *** MISSIONARIO APOSTOLICO.

QUod tanto locorum intervallo a nobis diſſitus, mei adhuc memineris, & intimo in pectore me geras (ut ſuaviſſimarum Litterarum tuarum verbis utar) & maximo ſolatio mihi eſt, & ad gratias charitati tuæ habendas non mediocre incitamentum. In Domino gratulor, quod Miniſterio tuo, & Evangelicis laboribus benedicens, non paucos Gentiles ad Chriſtianam Religionem tua & ſociorum opera convertat. Nemo vero Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, & ſanæ Doctrinæ ſtudioſus, ac peritus veſtram agendi rationem non probabit, qua neminem adultum ad Baptiſmum admittitis, niſi qui ante dies quadraginta nomen dederit, & præcipua Fidei Chriſtianæ capita plene edoctus, atque in Morum doctrina inſtitutus, & in converſatione, ſeu vitæ mutatione probatus fuerit. Hac in re Epiſcoporum pietate, & Apoſtolico zelo inſignium Franciſci Heliopolitani, & Petri Berytenſis veſtigiis inſiſtis, qui quadraginta dierum moram ad inſtruendos, & probandos adultos ex Gentibus Baptiſmum poſtulantes præſcripſerunt in Inſtructionibus ab Eminentiſſimo Cardinali *Bona* juſſu ſacræ Congregationis de propaganda Fide recenſitis, & publica luce donatis Congregationis ejuſdem auctoritate. Sed & forte diutius, prudentiæ veſtræ judicio probandi erunt rudiores, & obtuſioris, tardioriſque ingenii ſervi, & qui ſpe temporalis alicujus commodi Chriſtianos ſe fieri velle ſignificant: necnon illi, qui levis, & inconſtantis animi ſigna dederint. Nec etiam ad Baptiſmum admittendi ſunt adulti, quamvis in Fide ſatis inſtituti, illum ardentiſſime deſiderent, ac petant, niſi ante ex bona eorum converſatione exploratum ſit, eos priſtinis vitiis renunciaſſe, vitamque priorem ſincere emendaſſe.

Hæc agendi ratio veteri Diſciplinæ convenit, quam in Eccleſiis apud Sinas, Tunchinenſes, Cochinchinenſes, Japonios, aliaſque Nationes naſcentibus obſervari, quam præclarum eſſet! Varii erant Ordines, variæ Claſſes Catechumenorum. Prima *Audientium*, altera *Orantium*, ſeu *genuflectentium*, tertia *Electorum*, & *Competentium*. Primi doctrinam Fidei, ſeu Catecheſes, Scripturarum lectionem, & ſermones Epiſcopi audiebant, quibus finitis ab Eccleſia exibant. Genuflectentes variis orationibus exorciſmis, & manuum impoſitione præparabantur. *Electi*, ſeu deſtinati ad Baptiſmum proximo Paſchatis, vel Pentecoſtes tempore ſuſcipiendum nomen dabant, & abſtinentia vini, carnium, atque continentia expiabantur, & exercebantur, & regenerationis gratiam ardentiſſimis votis petebant, propterea *Competentes* appellati. Diebus ante Baptiſmum quadraginta nomen dabant. Hoc temporis intervallo tradebatur illis Symbolum, quod memoriæ commendare tenebantur, & ante Baptiſmi ſuſceptionem reddere, ideſt publice, ac ſolemniter recitare, fidemque profiteri. Hanc (uti noſti) diſciplinam indigitant Concilii Nicæni Canon decimuſquartus, Neocæſarienſis Canon quintus, Carthaginenſis quarti octogeſimus-quintus. Siricius Pontifex Maximus in Epiſtola ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, S. Auguſtinus in Tractatu de Symbolo ad Catechumenos, Lib. de Fide, & operibus Lib. VIII. Confeſſion. cap. 2. Lib. 1. Retractationum cap. 17. & Sermon. 58. & 59. ultimæ Edit. PP. Benedictinorum Congreg. S. Mauri, S. Iſidorus Hiſpalenſis Libro 2. De Eccleſiaſticis Officiis, cap. 21. Ordo Romanus, Scriptores omnes Eccleſiaſtici, qui de Sacramentorum ritibus egerunt.

Ad Baptiſmum non eſſe admittendos adultos, prius quam vitam mutaverint, & peccatis renunciaverint; aut priuſquam edocti fuerint quid ad bonam vitam, moreſque per-

pertineat, Sanctus Augustinus diserte docet Libro de Fide, & Operibus cap. sexto. *Hac ergo* (inquit) *secundum sanam doctrinam moderatione servata, videamus, unde agitur, id est, utrum ad percipiendum Baptismum sic admittendi sint homines, ut nulla ibi vigilet diligentia, ne sanctum canibus detur; usque adeo ut nec apertissimi adulterii perpetratores, & ejus perseverantiæ professores a Sacramento tantæ sanctitatis videantur arcendi; quo sine dubio non admitterentur, si per ipsos dies, quibus eamdem gratiam percepturi, suis nominibus datis, abstinentia, jejuniis, exorcismisque purgantur, cum suis legitimis, & veris uxoribus se concubituros profiterentur, atque hujus rei, quamvis alio tempore licitæ, paucis ipsis solemnibus diebus nullam continentiam servaturos. Quomodo ergo ad illa sancta recusans correctionem adulter admittitur, quo recusans observationem non admittitur conjugatus? Sed prius, inquiunt, baptizetur, deinde doceatur, quid ad bonam vitam, moresque pertineat. Fit hoc ubi quemquam forte dies urget extremus, ut ad verba paucissima, quibus tamen omnia continentur, credat, Sacramentumque percipiat, ut si ex hac vita migraverit, liberatus exeat a reatu omnium peccatorum. Si autem sanus petit, spatiumque discendi est, quod aliud opportunius tempus reperiri potest, quo audiat quemadmodum fidelis fieri, ac vivere debeat, quam illud cum attentiore animo, atque ipsa religione suspenso saluberrimæ fidei Sacramentum petit? Anusque adeo dissimulamus a sensibus nostris, ut vel nos ipsos non recordemur, quam fuerimus attenti, atque soliciti quid nobis præciperent a quibus catechizabamur, cum fontis illius Sacramenta peteremus, atque ob hoc competentes etiam vocaremur; vel non intueamur alios, qui per annos singulos ad lavacrum regenerationis accurrunt, quales sint ipsis diebus, quibus catechizantur, exorcizantur, scrutantur, quanta vigilantia conveniant, quo studio ferveant, qua cura pendeant? Si tunc tempus non est discendi, quæ vita congruat tanto, quod accipere desiderant, Sacramento, quando erit? An vero cum acceperint, in tantis criminibus permanentes etiam post Baptismum non novi homines, sed rei veteres? Ut videlicet perversitate miserabili prius eis dicatur, Induite hominem novum, & cum induti fuerint, postea dicatur, Exuite veterem: cum Apostolus sanum ordinem tenens, dicat,,* Exuite veterem, & induite novum, *& ipse Dominus ,, clamet:* Nemo assuit panum novum vestimento veteri, & nemo mittit vinum novum ,, in utres veteres. *Quid autem aliud agit totum tempus, quo Catechumenorum locum, & nomen tenent, nisi ut audiant, quæ fides, & qualis vita debeat esse Christiani, ut cum se ipsos probaverint, tunc de Mensa Domini manducent, & de Calice bibant? Quoniam qui manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit. Quod autem fit per omne tempus, quo in Ecclesia salubriter constitutum est, ut ad nomen Christi accedentes Catechumenorum gradus excipiat; hoc multo diligentius, & instantius his diebus quibus competentes vocantur, cum ad percipiendum Baptismum sua nomina jam dederint.* A sancta illa Disciplina procul recedunt, & Christi Spiritum Ecclesiam dirigentem non audiunt illi de quibus scribis, Missionarii, qui obvios quosvis, qui recipiendi Baptismi voluntatem præ se ferunt, una, aut altera Instructione prævia, minime probatos, sacro Baptismate initiant. Vale, Venerabilis Pater, & Confrater, meque sanctarum orationum tuarum, ac laborum Apostolicorum fac participem.

Cluss. 39. & 10.

Matth. 9. 16. & 17.

1. Cor. 13. 19.

Lutetiæ Parisiorum.

EPISTOLA V.

Alias xlvi. quæ autem 5. erat, nunc 5.

Sumptio Tabacci ante sacram Communionem est illicita: Clericis, & Laicis in Ecclesia ob irreverentiam prohiberi sub gravibus pœnis jure merito potest.

CLARISSIMO VIRO *** ECCLESIÆ *** ARCHIDIACONO.

SAcerdotes nonnullos te reperisse scribis, dum Parochiarum Archidiaconatus tui Visitationem obires, qui Tabaccum ante Missæ celebrationem quotidie sumere non dubitant. Sententiam rogas meam, id ne dissimulare possis? Certus sum te jam apud te statuisse, id sub pœna suspensionis prohibere, tum ob periculum violandi præcepti de sacra Communione a jejunis sumenda, tum propter gravem indecentiam. Ne violetur præceptum communicaturis naturæ jejunium, sumptione tabacci, periculum est, si quid illius sive folii, sive pulveris in os intret, ac in stomachum forte trajiciatur; cum medicina sit, quamvis pluribus noxia, & ob immodicum, & intemperantem usum plurimorum interfectrix, ut Medici doctissimi probant. Et ut nullum hujusmodi periculum subesset, indecentia certe sufficiens est ratio prohibendi Sacerdotibus, ne Tabaccum ante celebrationem Missæ quovis modo sumant. Quamobrem Concilium Provinciale Mexicanum anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo

Tom. 15. Concil. Edit. P. Labbe pagin. 1291.

mo quinto celebratum, & a ſancta Sede Apoſtolica confirmatum Libro III. Tit. XV. §. XIII. præcipit, *Ob reverentiam, quæ Euchariſtiæ percipiendæ exhibenda eſt, ne ullus Sacerdos ante Miſſæ celebrationem, aut quævis alia perſonæ ante Communionem, quicquam Tabacci, Picieti-ve, aut ſimilium, medicamenti cauſa per modum fumalis evaporationis, aut alio quovis modo percipiat.*

Addiderim, non modo Clericis, ſed & Laicis jure merito prohiberi poſſe, ſub gravibus pœnis, ne Tabaccum in Eccleſiis quocumque modo ſumant, prout Urbanus VIII. Pontifex Maximus prohibuit omnibus Fidelibus Hiſpalenſis Provinciæ in Hiſpania, Decano, & Capitulo Hiſpalenſis Eccleſiæ ſupplicantibus, Conſtitutione, quæ incipit, *Cum Eccleſiæ*. Nos, inquit, *ut abuſus tam ſcandaloſus ad Eccleſias hujuſmodi penitus eliminetur, pro Paſtorali noſtra ſolicitudine providere volentes ... omnibus, & ſingulis utriuſque ſexus perſonis, tam Sæcularibus, quam Eccleſiaſticis, etiam cujuſvis Ordinis, Inſtituti, ac Militiarum, etiam Hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani, Regularibus quomodolibet qualificatis, & quantumlibet privilegiatis; & exemptis, etiam ſpeciali mentione, & expreſſione dignis, ne de cetero, in quibuſvis Civitatis, & Diœceſis prædictarum Eccleſiis, earumque atriis, & ambitu Tabaccum, ſive ſolidum, ſive in fruſta conciſum, aut in pulvere redactum, ore, vel naribus, aut fumo per tubulos, & alias quomodolibet ſumere audeant, vel præſumant, ſub excommunicationis latæ ſententiæ eo ipſo abſque aliqua declaratione per contrafacientes incurrendæ pœna, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium, interdicimus, & prohibemus.* His Regulis fretus, Presbyteris omnibus, & Clericis Archidiaconatus tui, prohibere ſub gravibus pœnis potes, ne Tabaccum ante Miſſæ celebrationem, & ſacram Communionem, aut alias in Eccleſia quovis modo ſumant. Vale, Vir Clariſſime, meque tui obſervantiſſimum dilige.

Bullarii Rom tom. 4. pag. 227.

Lutetiæ Pariſiorum.

Alias XXXIV. quæ autem 6. erat, nunc II.

EPISTOLA VI.

Chriſtus duobus Diſcipulis euntibus in Emmaus Euchariſtiam non porrexit. Jejunium Sabbato Vigiliæ Pentecoſtes univerſim indictum Fidelibus non fuit ex Eccleſiæ præcepto ante XII. Sæculum.

CLARISSIMO VIRO ***

LItteris humaniſſimis nuper ad me datis duplicem mihi proponebas Quæſtionem, & de utraque ſententiam rogabas meam, ut perſpectum habeas num tuæ congruat, an doctorum aliorum virorum, quos inter, ac te ipſum in familiari collatione diſceptata eſt, opinioni. Prima eſt de pane, in cujus fractione Dominus Jeſus agnitus eſt a duobus Diſcipulis euntibus Emmaus, de quo ſcriptum eſt Lucæ XXIV. *Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis, & aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum.* Et infra: *Et ipſi narrabant, quæ geſta erant in via, & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.* Communem quidem opinionem eſſe ais, quod Chriſtus panem tunc conſecraverit, & in corpus ſuum tranſmutaverit; indeque argumentum ſumi ad Communionem Euchariſtiæ ſub una ſpecie adſtruendam: verumtamen quæris, utrum certum, exploratumque ſit, panem a Chriſto in hoſpitio fractum, & duobus Diſcipulis datum, corpus ejus fuiſſe? Altera Quæſtio eſt de jejunio Vigiliæ Pentecoſtes, utrum adeo antiqua ſit illius inſtitutio, ac obſervantia, ac vulgo exiſtimatur, ſcilicet a quarto ſæculo, & S. Ambroſii ætate?

Ad primam Quæſtionem reſpondeo, certum, & exploratum non eſſe, quod panis a Chriſto datus duobus Diſcipulis euntibus Emmaus, Corpus ejus fuerit, & Euchariſtiæ Sacramentum: varias eſſe ea de re Catholicorum Interpretum, & Theologorum ſententias, quoſdam affirmare, alios negare. Ex eo loco non probari Communionem Euchariſtiæ ſub una ſpecie, niſi quatenus panis ille figura fuit Euchariſtiæ, & in illa panis fractione myſterium quoddam fuit, quo ſignificata eſt Euchariſtiæ utilitas. Ita Bellarminus Cardinalis Lib. 4. *De Sacramento Euchariſtiæ*, cap. XIV. Nec aliud voluiſſe videtur S. Auguſtinus Lib. III. *De conſenſu Evangeliſtarum*, cap. XXIV. dicens: *Non autem incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum a Satana fuiſſe, ne agnoſceretur Jeſus; ſed tamen a Chriſto eſt facta permiſſio uſque ad Sacramentum panis, ut unitate corporis ejus participata, removeri intelligatur impedimentum inimici, ut Chriſtus poſſit agnoſci.* Neque etiam aliud ex Theophylacto colligi poteſt, Commentario in cap. XXIV. S. Lucæ, dicente: *Sed & aliud innuit, quod ſcilicet ſumentibus ſacrum panem aperiuntur oculi, ut eum agnoſcant: magnam enim, & ineffabilem vim habet Domini Caro.*

Neque

Neque certo conſtat quænam fuerit ea de re S. Hieronymi ſententia, ex eo, quod loca ſancta oratorio ſtylo deſcribens in Epitaphio Paulæ ait: *Repetitoque itinere Nicopolim, quæ prius Emmaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleophæ domum in Eccleſiam dedicavit.* Non enim ſignificat S. Hieronymus, Chriſtum Euchariſtiæ conſecratione Cleophæ domum in Eccleſiam veluti dedicaſſe, ſed Paulam curaviſſe, ut Cleophæ domus in Eccleſiam dedicaretur, ſive ibi extruxiſſe ſumptibus ſuis Eccleſiam, in honorem Chriſti, & in memoriam apparitionis illius poſt Reſurrectionem duobus Diſcipulis factæ ſub peregrini ſpecie.

Chriſtum Dominum duobus illis Diſcipulis Euchariſtiam non porrexiſſe, cenſet Cornelius Jantenius Gandavenſis Epiſcopus, Commentario in Concordiam Evangelicam, cap. CXLVI. *sunt quidem* (inquit) *qui exiſtimant Dominum hic jam Diſcipulis his duobus ſub ſpecie panis ſuum porrexiſſe Corpus, quemadmodum Apoſtolis in ultima Cœna, cum Euchariſtiam inſtitueret: atque hinc certum deſumunt argumentum, quo oſtendant licere Euchariſtiæ Sacramentum ſub una tantum ſpecie ſuſcipi, & tradi. At quamquam ea ſententia non eſt certa, immo nec multum verſimilis, tamen ut omnia Chriſti facta myſticum aliquid continebant, & abſtruſum, ita hæc Chriſti actio proculdubio aliquid ſacri ſignificabat. Nihil autem convenientius intelligi poteſt ſignificaſſe, quam ſacri ejus corporis diſpenſationem, quam ſub ſpecie panis, ſimili qua modo uſus eſt actione, Apoſtolis paulo ante commendaverat; quam & in multiplicatione panum ſimili actione olim ſuis myſtice commendavit. Itaque effectu hic ſubſecuto commendare fidelibus Dominus voluit vim Euchariſtiæ digne ſuſceptæ, nempe quod per eam oculi illuminantur ad cognitionem Jeſu.*

Et infra. *Quamquam autem probabilius eſſe putemus Chriſtum modo ſuis non impertiviſſe Euchariſtiam, quia Diſcipuli, qui dicuntur ſimpliciter in fractione panis Dominum agnoviſſe, non interfuerunt ultimæ Cœnæ, ut illa ſingularis fractio, quæ inſtituta erat in ultima Cœna, non potuerit his Diſcipulis eſſe cognita: tamen etſi non omnino efficax, probabile ſaltem hinc ſumitur argumentum, quo defendatur receptus jam Eccleſiæ uſus communicandi Laicis Sacramentum Euchariſtiæ ſub una ſpecie.*

Eadem eſt Eſtii ſententia in annotationibus ad capit. XXIV. S. Lucæ, ad illa verba, verſ. 30. *Et benedixit, ac fregit.* Obſervat ſcilicet hanc benedictionem fuiſſe invocationem Dei ſuper panem, quo modo fideles ſumpturi cibum prius benedicunt eum, ideſt, ſuper eum beneficentiam Dei invocant. *Benedixit itaque non ad effectum Conſecrationis, ſed quo modo juxta Paulum dicentem*, Sanctificatur per verbum Dei, & orationem, *Fideles benedicunt; quomodo veriſimile eſt, ipſum ſolere benedicere, quoties cum Diſcipulis cibum ſumeret. Unde ex vocabulo* (benedixit) *nullum ſumitur argumentum pro conſecratione Corporis Domini. Immo Chriſtum hic non conſecraſſe Corpus ſuum etiam his argumentis monſtrari videtur; tum quia non dediſſet talibus nondum ſatis confirmatis in fide; tum quia non daret Corpus ſuum iis, qui de hujus Myſterii veritate nondum erant inſtructi, quia hi non adfuerant Cœnæ, in qua inſtitutum fuit hoc Myſterium. Nemini autem dandum eſt Corpus Chriſti, niſi illud myſterium cognoſcenti, & credenti. Item ſi dixit*, Hoc eſt Corpus meum, *jam ante debebant eum noſſe; quia in hoc verbo, quod ex eo nunquam audierant, noſſe eum non potuiſſent.*

Quod ſpectat Quæſtionem alteram de jejunio Vigiliæ Pentecoſtes, oppido falluntur, qui S. Ambroſii ætate illud jam inſtitutum, & obſervatum fuiſſe putant: decepti Sermone inter Ambroſianos olim ſexageſimo, ex quo hæc referuntur apud Gratianum Diſt. LXXVI. cap. IX. *Non minore lætitia celebramus diem Pentecoſtes, quam ſanctum Paſcha curavimus. Tunc enim, ſicut modo fecimus, jejunavimus Sabbato, Vigilias celebravimus, orationibus pernoctantes inſtitimus.* Hunc enim Sermonem S. Ambroſii non eſſe conſtat, nec Auctoris adeo antiqui; & ſequentis Sermonis Auctor, qui S. Ambroſio æque ſuppoſitus eſt, & ſub ejus nomine nihilominus refertur eadem Diſt. cap. VIII. quinquaginta dies a Paſcha ad Pentecoſtem, quorum ultimus eſt dies Sabbati, a jejuniis immunes eſſe aſſerit inſtar Dominicæ. *Per hos quinquaginta dies* (inquit) *nobis eſt jugis, & continuata feſtivitas, ita ut hoc omni tempore, neque ad obſervandum inducamus jejunia, neque ad exorandum Deum genibus ſuccidamus.... Inſtar ergo Dominicæ, tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes iſti dies velut Dominici deputantur. Reſurrectio enim Dominica eſt.*

Ejuſdem diſciplinæ, ſcilicet immunitatis a jejunio per quinquaginta dies continuos a Paſchate ad Pentecoſtem, teſtes ſunt S. Hieronymus in Epiſtola ad Lucinium Bæticum, S. Auguſtinus in Epiſtola ad Caſulanum, S. Leo in Sermonibus I. II. & IV. de jejunio Pentecoſtes, Caſſianus Collatione XXI. c. XI. & XIX. & S. Iſidorus Hiſpalenſis Libro *De officiis Eccleſiaſticis*, c. XLIII. Eamdemque diſciplinam, & conſuetudinem Eccleſiæ antiquiſſimam eſſe conſtat ex Tertulliano Libro *De Corona* c. III. *Die Dominico* (inquit) *jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate a die Paſchæ in Pentecoſtem uſque gaudemus.*

S. Leo

S. Leo Sermone IV. de Jejunio Pentecoſtes: *Ad hanc* (inquit) *nos utilitatem præſens tempus invitat, ut a Reſurrectione Domini uſque ad adventum Spiritus Sancti quinquaginta diebus emenſis, quos in lætitia præcipuæ feſtivitatis exigimus, ad jejuniorum remedia recurramus.* Et Sermone II. *Inter cetera Dei munera jejuniorum quoque gratiam, quæ Feſtivitatem* (Pentecoſtes) *indiviſa ſubſequitur, tunc fuiſſe donatam*, prædicat.

Undecimo incunte ſæculo Italiæ, & Galliæ Epiſcopi Concilia celebrarunt, in quibus inter alia diſciplinæ capita, de jejuniis ſpontaneis fidelium plurimorum inter Aſcenſionem, & Pentecoſten actum eſt, ac decretum, *Ut ne per imperium Sacerdotum fierent, excepto Sabbato Pentecoſtes, & a quibus fieri vellent, ne prohiberentur fieri.* Ita refert Glaber Libro III. capit. III. Tunc ergo non ſolum ſpontanea Fidelium plurimorum pietate, ſed Epiſcoporum etiam quorumdam mandato, jejunium Sabbato Pentecoſtes obſervabatur.

Univerſim tamen ſacra illa obſervantia in omnibus Eccleſiis inſtituta non fuit niſi poſt S. Thomæ Aquinatis ætatem. Salegunſtadienſe enim Concilium, quod anno vigeſimo ſecundo ſupra milleſimum in Germania celebratum eſt, cap. ſecundo ſtatuit, ut ſi jejunium quatuor Temporum Junii in Vigiliam Pentecoſtes inciderit, eo die non celebretur, ſed in ipſam hebdomadam ſolemnem Pentecoſtes transferatur.

Denique S. Thomas diſertis verbis teſtatur jejunium ex præcepto Eccleſiæ fidelibus univerſis indictum ſua ætate non fuiſſe toto tempore Paſchali; adeoque nec in Vigilia Pentecoſtes. Sic enim reſpondet Secunda Secundæ, Q. CXLVII. Art V. ad tertium argumentum: *Jejunium exultationis ex inſtinctu Spiritus-Sancti procedit, qui eſt Spiritus libertatis; & ideo hoc jejunium ſub præcepto cadere non debet. Jejunia ergo, quæ præcepto Eccleſiæ inſtituuntur, ſunt magis jejunia afflictionis, quæ non conveniunt diebus lætitiæ: propter quod non eſt jejunium ab Eccleſia inſtitutum in toto Paſchali tempore, nec etiam in diebus Dominicis.* Hæc ad duplicem, quam propoſuiſti, Quæſtionem reſponſa expende, vir clariſſime, & ſi quid tibi occurrerit a me prætermiſſum, id ſupple, & adde, meique in ſacroſancti Sacrificii oblatione memineris. Vale.

Lutetiæ Pariſiorum.

Alias V. quæ autem 7. erat, nunc 12.

EPISTOLA VII.

Improbatur pii Sacerdotis devotio, qui ſingulis diebus Miſſam de Roſario Beatæ Virginis celebrat.

RELIGIOSO VIRO ***

COENOBII *** PRIORI.

MIror vehementer quod P. *** Nicolaum quem in opinione ſanctitatis vivere ſcribis, ex eo laudes capite, quod ſingulis diebus Miſſam de Roſario Beatæ Virginis Mariæ celebret. Pium virum laudaverim una tecum, quod Deiparæ Virginis ſub Roſarii titulo ſit devotiſſimus: quod nullus ipſi prætereat dies quo Roſarium non recitet, quod ſingularem illum modum colendi Beatam Virginem animarum ſaluti utiliſſimum ac fructuoſiſſimum propagare zelo incredibili nitatur: ſed heteroclitæ (ut fincere loquar) devotionis, immo ſuperſtitionis genus mihi videtur ſingulis diebus Miſſam de Roſario celebrare, quodcumque Feſtum occurrat. Propter Miſſam enim votivam, Miſſam de tempore vel de Sancto, cujus Officium celebratur, dimittendam non eſſe conſtat ex cap. *Quidam*, Ext. *De celebratione Miſſarum*, quod ex Concilio Salegunſtadienſi deſumptum eſt. *Quidam* (inquit) *Laicorum habent in conſuetudine, ut per ſingulos dies audiant Evangelium*, In principio erat Verbum, *& Miſſas peculiares, hoc eſt de Sancta Trinitate, & de Sancto Michaele: & ideo ſancitum eſt ut ulterius hoc non fiat, niſi ſuo tempore, & niſi aliquis velit propter reverentiam Sanctæ Trinitatis, non pro alia devotione audire. Sed ſi voluerint ut ſibi Miſſæ cantentur, de eodem die Miſſas audiant pro ſalute vivorum, & etiam defunctorum.*

Et Concilium Colonienſe I. anno 1536. p. 2. cap. 16. *Mos* (inquit) *inolevit non admodum improbandus, ut diebus Dominicis toto ferme anno Officium Miſſæ vel de Sacro-ſancta Trinitate, vel de Spiritu-Sancto dicatur. Nobis ſatius videtur, ut quæ priſca Eccleſia ſingulis Dominicis peculiaria fecit, obſerventur. Quod ſi illorum loco alia uſurpanda erunt, videbitur quod de Reſurrectione Domini eſt, diei Dominico magis convenire,*

quod

quod dies illa potiſſimum Reſurrectioni dedicata ſit. Neque ignoramus, non abſque cauſa in Concilio Triburienſi conſtitutum, ne propter Miſſas peculiares, Miſſa quam de Feria vocamus, prætermittatur.

Ex Eccleſiæ certe diſciplina eſt, ut Miſſa congruat Officio diei, quamvis privatus Miſſas votivas certis diebus interdum celebrari probet ex devotione, aut pro variis vivorum Fidelium neceſſitatibus, aut pro Defunctis. Diebus certe Dominicis & feſtis duplicibus illas celebrari vetat, niſi pro præſenti Defuncto, ut Miſſalis Romani Rubricis & ſacræ Congregationis Rituum Decreto præſcriptum eſt.

Contrarium uſum reprehenſione & emendatione dignum S. Antoninus judicat II P. Tit. IX. cap. X. §. 1. *Reprehenſibile utique multum videtur* (inquit) *etſi non damnabile, dimittere proprias occurrentes propter Miſſas Defunctorum, vel alias ad inſtantiam laicorum ſine cauſa multum urgente. Docendus eſt enim populus, non ſequendus. Nos quoque, ſi neſciunt, eos quid liceat, quidve non liceat; commonere, non his conſenſum præbere debemus* (inquit *Cæleſtinus* Diſt. LXXII Can. *Docendus.*)

„ Eadem eſt Silveſtri Prieratis ſententia in ſumma, verbo *Miſſa* 1.„ Quæritur (in-
„ quit) de quo Miſſa debet celebrari. Et dicit Summa Angelica, ſecundum Panormi-
„ tanum in cap. *Quidam laicorum, de celebratione Miſſarum*, quod celebranda eſt de
„ eo de quo Officium fit; unde Miſſam peculiarem dicens, id eſt, ſpecialem de aliquo
„ Sancto, non ſatisfacit præcepto de audienda Miſſa, quia Miſſa quæ præcipitur, eſt
„ Miſſa de Feſto. *Credo tamen* (inquit Silveſter) *quod ſæculares audientes ex ignorantia excuſentur, licet non celebrantes. In Eccleſiis autem Collegiatis vel Conventualibus Miſſa de Officio quotidie celebranda eſt, ſecundum* capit. *Cum creatura*, Extra, *De celebrat. Miſſarum*, cuius hæc ſunt verba: *Mandamus quatenus nullum in vos negligentiæ torporem obrepere permittatis, quo minus & pro anniverſariis Defunctorum & pro Feſto & Feria, ſecundum temporum congruentiam, Miſſarum ſolemnia conventualiter celebretis.* Quamobrem in Cathedralibus, Collegiatis & Conventualibus Eccleſiis regulariter cani debet Miſſa cum Officio conveniens. Si vero in eiſdem Eccleſiis contingat anniverſarium, vel dies depoſitionis Defuncti, cani debent duæ Miſſæ, una ſcilicet pro Defunctis, & alia de feria, vel de Feſto, ſi ſit feſtus dies. Ita enim Rubricis Miſſalis Romani, & Decreto Sacræ Congregationis Rituum ſancitum eſt.

Hinc cum Canonici Cathedralis Eccleſiæ Sarnenſis ex conventione cum Epiſcopo a nonaginta annis inita conſueviſſent ſingulis hebdomadis tres Miſſas canere, ſcilicet Feria ſecunda pro Defunctis, Feria quarta de Angelis, & Feria ſexta de Sancta Cruce, Epiſcopus ſucceſſor eos nihilominus ad canendum quotidie Miſſam Conventualem compellebat. Sed cum Eccleſia extra habitationes, & in loco inſalubri ſita eſſet, & in ea vix decem extarent Canonici, quorum ſæpe aliquis ægrotabat, præterquam quod curam habebant animarum: idcirco benigne ſecum agi ſupplicarunt, ut ad Miſſam Conventualem canendam nonniſi diebus Feſtis tenerentur. Sacra vero Congregatio Concilii cenſuit, quod petebatur, non eſſe concedendum.

Hæc a me per excurſum obſervata, ut abuſum perſtringerem, qui in nonnullis Eccleſiis Collegiatis vel Conventualibus irrepſit, ut propria Miſſa Conventualis Feſti vel Feriæ currentis non canatur, quoties Miſſa de anniverſario, vel alia pro Defunctis cantanda eſt ut Fidelium voto ſatisfiat, qui eleemoſynam in cum finem conferunt.

Sed, ut redeat ad id unde digreſſa eſt oratio, auctor tibi ſum, ut pium illum Sacerdotem N. corrigas, qui diebus ſingulis Miſſam de ſancto Roſario celebrat; illumque de Sancto, cujus Feſtus dies celebratur, & de quo fit Officium, vel de Dominica aut Feria ſi nullum Feſtum occurrat celebrare jubeas: id unum indulgens ejus devotioni, ut Beatæ Virginis Mariæ de Roſario commemorationem faciat iis diebus, quibus plures in Miſſa commemorationes fieri Rubricæ permittunt, per Orationem, *Deus cujus Unigenitus*; non per eam quæ incipit, *Omnipotens ſempiterne Deus*, in qua Beatæ Virginis merita Chriſti meritis quaſi coæquari videntur his verbis, *Ut amborum meritis*, &c. quæ propterea viris dignitate, doctrina, pietate in Eccleſia ſpectatiſſimis omittenda videtur. Vale.

Lutetiæ Pariſiorum.

A P-

APPENDIX ALTERA MONUMENTORUM,

QUIBUS DOGMATA CATHOLICA,

ET DISCIPLINA CONFIRMANTUR.

I.

INNOCENTII X. CONSTITUTIO
De quinque famosis Propositionibus ex Jansenii Yprensis Episcopi Libro excerptis.

INNOCENTIUS EPISCOPUS,
Servus Servorum Dei, universis Christifidelibus Salutem, & Apostolicam Benedictionem:

CUm occasione impressionis Libri, cui titulus, AUGUSTINUS CORNELII JANSENII EPISCOPI YPRENSIS, inter alias ejus opiniones orta fuerit, præsertim in Gallia, controversia super quinque præsertim ex illis: complures Galliarum Episcopi apud nos institerunt, ut easdem Propositiones nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam, & perspicuam ferremus sententiam. Tenor vero prælatarum Propositionum est, prout sequitur.

I. *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conan ibus, secundum præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.*

II. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.*

III. *Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.*

IV. *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.*

V. *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.*

Nos, quibus inter multiplices curas, quæ animum nostrum assidue pulsant, illa in primis cordi est, ut Ecclesia Dei nobis ex alto commissa, purgatis pravarum opinionum erroribus, tuto militare, & tamquam navis in tranquillo mari, sedatis omnium tempestatum fluctibus, ac procellis, secure navigare, & ad optatum salutis portum pervenire possit: pro rei gravitate coram aliquibus S.R.E. Cardinalibus ad id specialiter sæpius congregatis, a pluribus in sacra Theologia Magistris, easdem quinque Propositiones, ut supra, nobis oblatas, fecimus singillatim diligenter examinari, eorumque suffragia tum voce, tum scripto relata, mature consideravimus, eosdemque Magistros, variis coram nobis actis Congregationibus, prolixe super eisdem, ac super earum qualibet differentes audivimus.

Cum autem ab initio hujascemodi discussionis ad divinum implorandam auxilium, multorum Christifidelium preces, tum privatim, tum publice indixissemus, postmodum iteratis eisdem ferventius, ac per nos solicite implorata Sancti Spiritus assistentia, tandem divino Numine favente, ad infrascriptam devenimus declarationem, & definitionem.

Primam prædictarum Propositionum: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus, secundum præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant*: temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Secundam: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur*: hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Tertiam: *Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione*: hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quartam:

Quartam: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei; & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare*: falſam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quintam: *Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe*: falſam, temerariam, ſcandaloſam, & intellectam eo ſenſu, ut Chriſtus pro ſalute dumtaxat prædeſtinatorum mortuus ſit, impiam, blaſphemam, contumelioſam, divinæ pietati derogantem, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Chriſtifidelibus utriuſque ſexus, ne de dictis Propoſitionibus ſentire, docere, prædicare aliter præſumant, quam in hac præſenti noſtra declaratione, & definitione continetur, ſub cenſuris, & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in jure expreſſis.

Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, aliiſque Locorum Ordinariis, necnon hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus, ut contradictores, & rebelles quoſcumque per cenſuras, & pœnas prædictas, ceteraque juris, & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachii ſæcularis, omnino coerceant, & compeſcant.

Non intendentes tamen per hanc declarationem, & definitionem ſuper prædictis quinque Propoſitionibus factam, approbare ullatenus alias opiniones, quæ continentur in prædicto Libro Cornelii Janſenii. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ M.DC.LIII. pridie Kal. Junii, Pontificatus noſtri anno nono.

HI. Datarius.

G. GUALTERIUS.

P. CIAMPINUS.

II.

CONSTITUTIO ALEXANDRI VII.

Pontificis Maximi, qua Innocentii X. Conſtitutio, quinque Janſenii Propoſitiones damnans, confirmatur.

ALEXANDER EPISCOPUS,
Servus Servorum Dei Univerſis Chriſtifidelibus Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

AD ſanctam Petri Sedem, & univerſalis Eccleſiæ regimen, inſcrutabili divinæ providentiæ diſpoſitione, nullis noſtris ſuffragantibus meritis evecti, nihil nobis antiquius ex muneris noſtri debito eſſe duximus, quam ut ſanctæ Fidei noſtræ, ac ſacrorum Dogmatum integritati tradita nobis a Deo poteſtate opportune conſuleremus: ac licet ea, quæ Apoſtolicis Conſtitutionibus abunde fuerunt definita, novæ Deciſionis, ſive Declarationis acceſſione nequaquam indigeant, quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubium revocaſſe, vel ſubdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iſte latius divagetur, promptum Apoſtolicæ Auctoritatis remedium cenſuimus non eſſe differendum.

Emanavit ſiquidem alias a felicis recordationis Innocentio Papa X. prædeceſſore noſtro Conſtitutio, Declaratio, & Definitio tenoris, qui ſequitur, videlicet.

INNOCENTIUS EPISCOPUS, *Servus Servorum Dei, Univerſis Chriſtifidelibus Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem*. Cum occaſione impreſſionis Libri, cui titulus *Auguſtinus*, Cornelii Janſenii Yprenſis Epiſcopi ... &c. Innocentii X. Conſtitutionem integram repetit.

Cum autem, ſicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque Propoſitiones, vel in Libro prædicto ejuſdem Cornelii Janſenii non reperiri, ſed ficte, & pro arbitrio compoſitas eſſe, vel in ſenſu ab eodem intento damnatas non fuiſſe, aſſerere magno cum Chriſtifidelium ſcandalo non reformident: Nos qui omnia, quæ hac in re geſta ſunt ſufficienter, & attente perſpeximus, utpote qui ejuſdem Innocentii prædeceſſoris juſſu, dum adhuc in minoribus conſtituti Cardinalis munere fungerentur, omnibus illis congreſſibus interfuimus, in quibus Apoſtolica Auctoritate eadem cauſa diſcuſſa eſt, ea profecto diligentia, qua major deſiderari non poſſet; quamcumque dubitationem ſuper præmiſſis in poſterum auferre volentes, ut omnes Chriſti fideles in ejuſdem fidei unitate ſeſe contineant, ex debito noſtri Paſtoralis officii, ac matura delibera-

ratio-

ratione, præinſertam Innocentii prædeceſſoris noſtri Conſtitutionem, Declarationem, & Definitionem harum ſerie confirmamus, approbamus, & innovamus, & quinque illas Propoſitiones ex Libro præmemorato Cornelii Janſenii Epiſcopi Yprenſis, cui titulus eſt, AUGUSTINUS, excerptas, & in ſenſu ab eodem Cornelio Janſenio intento damnatas fuiſſe declaramus, & definimus, ac uti tales, inuſta ſcilicet eadem ſingulis nota, quæ in prædicta declaratione, & definitione unicuique illarum ſigillatim inuritur, iterum damnamus: & eumdem Librum ſæpe dicti Cornelii Janſenii, cui titulus, AUGUSTINUS, omneſque alios, tam manuſcriptos quam editos, & ſi quos forſan in poſterum edi contigerit, in quibus prædicta ejuſdem Cornelii Janſenii doctrina, ut ſupra damnata defenditur, vel adſtruitur, aut defendetur, & adſtruetur, damnamus itidem, atque prohibemus. Mandantes omnibus Chriſtifidelibus, ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant verbo, vel in ſcriptis exponant, vel interpretentur publice vel privatim, palam, vel occulte imprimant ſub pœnis, & cenſuris contra Hæreticos in jure expreſſis ipſo facto, abſque alia declaratione incurrendis.

Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus noſtris, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſque locorum Ordinariis, ac hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus, ac Judicibus Eccleſiaſticis, ad quos pertinet, ut præinſertam ejuſdem Innocentii prædeceſſoris conſtitutionem, declarationem, ac definitionem juxta preſentem noſtram determinationem, ab omnibus obſervari faciant, ac inobedientes, & rebelles predictis pœnis, aliiſque juris, & facti remediis, invocato etiam, ſi opus fuerit, brachii ſæcularis auxilio, omnino coerceant.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo-ſexto, decimo-ſeptimo Kal. Novembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

III.

ALEXANDRI VII. CONSTITUTIO qua præſcribitur Formula cui ſubſcribendum adverſus quinque Propoſitiones Janſenii.

ALEXANDER EPISCOPUS,
Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

REgiminis Apoſtolici divina Providentia nobis quamvis immeritis commiſſi ratio poſtulat, ut ad ea potiſſimum quæ Catholicæ Religionis integritati, & propagationi, animarumque ſaluti, & fidelium tranquillitati conſulere apta, & idonea eſſe judicantur, animum, & curam omnem, quantum licet in Domino, applicemus. Quamobrem Cornelii Janſenii hereſim in Galliis præſertim ſerpentem, ab Innocentio X. felicis recordationis prædeceſſore noſtro fere oppreſſam, ad inſtar colubri, cujus caput attritum eſt, in varios gyros, & cavillationum flexus euntem, ſingulari conſtitutione ad hunc finem edita, altero aſſumptionis noſtræ anno extinguere conati ſuimus. Sed ut multiplices hoſtis humani generis artes adhibet, nondum plene conſequi potuimus, ut omnes errantes in viam ſalutis redirent: qui tamen unicus erat votorum, & curarum noſtrarum ſcopus, quibus operam, & induſtriam ſuam egregio ſane ſtudio Venerabiles Fratres noſtri Archiepiſcopi, & Epiſcopi regni Galliæ, earumdem conſtitutionum Apoſtolicarum executioni præcipue intenti, contulerunt, & cariſſimus in Chriſto Filius noſter Rex Chriſtianiſſimus ſingulari pietate auxiliarem dextram ſtrenuo, ac conſtantiſſimo animo porrexit. Cum autem præfatus Rex Chriſtianiſſimus eodem Religionis zelo ductus, per ſuum in Urbe Oratorem nobis ſignificari, exponique curaverit, nullum aliud opportunius remedium peſtiferæ hujus contagionis reliquiis extirpandis adhiberi poſſe, quam ſi omnes certam Formulam ſubſcriberent noſtra auctoritate firmatam, in qua quinque Propoſitiones ex Cornelii Janſenii Libro, cui titulus, AUGUSTINUS, excerptas ſincere damnarent; ac proinde illam a nobis quanto citius expediri ad quælibet effugia præcludenda, omneſque removendos obtentus flagitaverit: Nos tam piis dicti Regis Chriſtianiſſimi votis benigne annuendum eſſe ducentes, Formulam infraſcriptam ab omnibus Eccleſiaſticis, etiam Venerabilibus Fratribus noſtris Archiepiſcopis, & Epiſcopis, necnon aliis quibuſcumque Eccleſiaſtici Ordinis tam Regularibus, quam Sæcularibus, etiam Monialibus, Doctoribus, & Licentiatis, aliiſque Collegiorum Rectoribus, atque Magiſtris ſubſcribi diſtincte mandamus, idque intra tres menſes a die publicationis, ſeu notificationis præſentium. Alias contra eos, qui intra terminum præſcriptum non paruerint, irremiſſibiliter procedi volumus juxta Canonicas Conſtitutiones, & Conciliorum Decreta.

FOR-

FORMULA A SUPRADICTIS SUBSCRIBENDA.

Ego N. Conſtitutioni Apoſtolicæ Innocentii X. datæ die XXXI. *Maii* MDCLIII. *& Conſtitutioni Alexandri VII. datæ* XVI. *Octobris* MDCLVI. *Summorum Pontificum, me ſubjicio, & quinque Propoſitiones ex Cornelii Janſenii Libro, cui nomen* AUGUSTINUS, *excerptas, & in ſenſu ab eodem Auctore intento, prout alias per dictas Conſtitutiones Sedes Apoſtolica damnavit, ſincero animo rejicio, ac damno, & ita juro. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.*

Decernentes inſuper præſentes Litteras ſemper, & perpetuo validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ſicque per quoſcumque Judices ordinarios, & delegatos ubique judicari, & definiri debere, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, & inane eſſe, ſi ſecus ſuper his a quocumque quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis, aliiſque locorum Ordinariis committimus, & mandamus, ut ſinguli in ſuis Diœceſibus, ac locis ſuæ juriſdictioni ſubjectis, præſentes Litteras, & in eis contenta quæcumque exequantur, & exequi, ac obſervari ab omnibus curent, & inobedientes quoſcumque per ſententias, cenſuras, & pœnas, aliaque juris, & facti remedia, appellatione poſtpoſita, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, brachii ſæcularis auxilio, omnino compellant. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem fides prorſus adhibeatur, quæ ipſis originalibus Litteris adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtram Conſtitutionem, & Ordinationem infringere, vel auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum, Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ M. DC. LXIV. XV. Kal. Martii, Pontificatus noſtri anno decimo.

I. Cardinalis Prodatarius.

S. UGOLINUS.

Viſa de Curia. P. CIAMPINUS.

D. CIAMPINUS.

IV.

BREVE

CLEMENTIS IX. PONTIFICIS MAXIMI, Conſtitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. confirmans, & ſinceram, ſine ulla exceptione, aut reſtrictione, ſubſcriptionem Formularii exigens, & a quatuor Epiſcopis factam commendans.

Venerabilibus Fratribus Henrico Arnaldo Andegavenſi, Nicolao Chovart Bellovacenſi, Franciſco Stephano Appamienſi, & Nicolao Pavillon Alectenſi Epiſcopis.

CLEMENS PAPA NONUS.

VENERABILES FRATRES,
Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

VEnerabilis Frater Archiepiſcopus Thebarum Nuntius iſthic noſter miſit ad nos elapſis diebus Fraternitatum veſtrarum Epiſtolam in qua cum ingenti obſequii Nobis, & huic Sanctæ Sedi per vos debiti teſtificatione ſignificabatis vos juxta præſcriptum Litterarum Apoſtolicarum a felicis recordationis prædeceſſoribus noſtris Innocentio X. & Alexandro VII. emanatarum ſincere ſubſcripſiſſe, & ſubſcribi feciſſe Formulario in ejuſdem Alexandri VII. Litteris edito. Etſi autem quædam de hac re ſecus circumlata occaſionem nobis præbuerant in tam gravi negotio ſerius procedendi (nam dictorum Prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutionibus firmiſſime inhærentes, nullam circa illud exceptionem, aut reſtrictionem admiſſuri unquam fuiſſemus) in præſens tamen cum nova, & gravia iſthinc acceperimus documenta veræ, & totalis obedientiæ veſtræ, qua & Formulario ſincere ſubſcripſiſtis, & damnatis abſque ulla exceptione, aut reſtrictio-

ne quinque Propoſitiones in omnibus ſenſibus, in quibus a Sede Apoſtolica damnatæ fuerant, alieni prorſus eſtis a renovandis hac in re erroribus illis, qui ab eadem damnati ſunt; tribuere vobis voluimus hoc paternæ benevolentiæ noſtræ argumentum, fidentes plane divinæ gratiæ, ac virtuti, & pietati veſtræ, quod omni conatu facturi ſitis impoſterum, ut ſinceræ obedientiæ, ac ſubmiſſionis a vobis in hoc actu nobis præſtitæ plenitudo ſemper magis appareat, doctrinam, ac probitatem veſtram in id potiſſimum adhibentes, ut una cum obſequio Nobis, & huic Sanctæ Sedi per vos debito Catholicam veritatem firmiter tueamini, zelo, curæque Pontificis ſedulo cooperantes, extirpando ab Eccleſia Dei novitates omnes, ac perturbationes fidelium animarum. Vobis Venerabiles Fratres, Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, ſub annulo Piſcatoris, die 19. Januarii 1669. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Signatum,
FLORENTINUS.

V.

BREVE

INNOCENTII XII. PONTIFICIS MAXIMI ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, & Epiſcopos Antuerpienſem, Gandavenſem, Brugenſem, & Ruremondenſem, in Belgio Ditionis Hiſpanæ.

De quinque Propoſitionum Janſenii damnatione, & Formularii ſubſcriptione ſecundum Conſtitutiones Apoſtolicas. Invidioſo Janſeniſmi nomine quemquam nominari vetat niſi legitime ſuſpectum quod aliquam ex quinque Propoſitionibus damnatis tenuerit.

VENERABILES FRATRES.

NUper ex Litteris Fraternitatum veſtrarum primum accepimus orta eſſe aliqua diſſidia; dum alii alios incuſant tamquam novarum opinionum Sectatores, qui cum verbo, tum ſcriptis Conſtitutiones felicis recordationis Innocentii X. & Alexandri VII. prædeceſſorum noſtrorum, in quibus quinque Propoſitiones ex Libro Cornelii Janſenii, cui titulus eſt AUGUSTINUS, excerptæ, & damnatæ, una cum Formulario juramenti in earumdem condemnationem præſtandi, continentur, variis interpretationibus inutiles, & inefficaces reddere non ſine gravi animarum detrimento conantur. Cumque maxime nobis curæ eſſe debeat pro debito Paſtoralis Regiminis nobis ex alto commiſſi, ut ſemper firmæ Prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutiones permaneant in rebus, quę ad orthodoxę fidei integritatem conducunt, ad diſſidia omnia, quę Eccleſię, & Fidelium pacem perturbant, compeſcenda: in primis prędictis Conſtitutionibus Innocentii X. & Alexandri VII. exemplo Prędeceſſorum noſtrorum firmiter inhęrentes, eaſque in ſuo robore fuiſſe, & eſſe declarantes, Fraternitatibus veſtris, de quarum zelo, & pietate plurimum in Domino confidimus, mandamus, ut contra omnes, & quoſcumque, cujuslibet ſtatus, & conditionis exiſtant, qui auſu temerario prędictas quinque Propoſitiones ſic damnatas in Conſtitutionibus Innocentii X. & Alexandri VII publice, vel privatim tam in Scholis, quam in Concionibus verbo, vel ſcripto defendere pręſumpſerint (ſervato tamen juris ordine) procedatis, eoſque debitis pœnis in eiſdem Conſtitutionibus contentis puniri curetis, cum ad comprimendum tam grave malum, quod jam diu Catholicam Eccleſiam vexat, efficacius remedium adhiberi non poſſe videatur.

Pręterea Fraternitatibus veſtris injungendum duximus, prout per pręſentes injungimus, ut pro veſtra pietate, & prudentia facultate illa, qua per Conſtitutionem Apoſtolicam muniti eſtis, ita Formularii ſubſcriptionem, ſeu juramentum ad praxim reducatis, ut in exigendo juramento prędicto zelus & charitas veſtra maxime eluceant, ne alicujus fama indebite lędatur, aut detractionibus, & murmurationibus locus detur. Quare pręcipimus, ut quemadmodum ii, qui ad juramentum adigendi ſunt, illud pręſtare debent ſincere abſque ulla diſtinctione, reſtrictione, ſeu expoſitione, damnando illas Propoſitiones ex Libro Janſenii excerptas, in ſenſu obvio, quem ipſamet verba præſeferunt, prout ſenſum illum damnarunt SS. Pontifices Prędeceſſores noſtri, damnatumque haberi voluerunt a Chriſti Fidelibus; ita per Fraternitates veſtras ab iis, qui Formulario prædicto ſubſcribent, ac juramentum præſtabunt, præter rei For-

mam

mulam ipſam traditam, verbaque in Conſtitutione Apoſtolica præſcripta, quicquid aliud, vel minimum declarationis, interpretationis, aut explicationis verbo, vel ſcripto non exigatis, etiam ſub prætextu, quod additiones ad nos tranſmiſſæ comprehendantur, ſeu contineantur in Formulario Alexandri VII.

Ceterum ad præcavendas omnes diſſidiorum cauſas, quæ Chriſtianam pacem dilacerant, Nos quoſcumque alios ſenſus Formularii, præter eum, quem ipſius verba exhibent, afferri, vel uſurpari, aut de his diſputari interdiximus, & prohibuimus, ac ſuper ejuſdem Formularii interpretatione, ſicut & prædictarum Propoſitionum in alios ſenſus, præter eum, quem ipſa verba per ſe exhibent, perpetuum ſilentium impoſuimus, ut ex noſtris Decretis, tam ſuper ipſo ſilentio, quam ſuper prohibitione omnium Librorum editorum, vel edendorum in hac materia plenius innoteſcet; cum ad Summum Pontificem dumtaxat pertineat ſenſum, quem in his Propoſitionibus damnaverit, & ut damnatum a Fidelibus credi cenſuerit, declarare.

Demum ad extinguenda Theologorum jampridem inter ſeſe excitata diſſidia, Fraternitatibus veſtris, quantum in Domino poſſumus, præſentibus noſtris Mandatis injungimus, ne ulla ratione quempiam vaga iſta accuſatione, & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci, aut nuncupari ſinatis, niſi prius ſuſpectum eſſe legitime conſtiterit aliquam ex his Propoſitionibus tenuiſſe; nec quemquam ſub hoc prætextu repelli ab Officiis, Muniis, Beneficiis, Gradibus, ac Concionibus habendis, vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica permittatis, niſi ſervato juris ordine, eam pœnam, quæ Viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe probatum fuerit. Hæc ad Fraternitates veſtras reſcribenda decrevimus, non de veſtra voluntate, & ſtudio circa Eccleſias fidei veſtræ creditas diſſidentes, ſed animi noſtri affectum, & omnium Eccleſiarum ſolicitudinem teſtificantes, ut tandem, qui Paſtor Paſtorum eſt, vigilaſſe nos in gregis noſtri cuſtodia, divino ſuo judicio comprobare dignetur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, ſub annulo Piſcatoris, die ſexta Februarii 1694. &c.

Signatum,
MARIUS SPINULA.

V I.

BREVE ALTERUM.

INNOCENTII XII. AD EOSDEM PRÆSULES, declarans ſuperiore Brevi confirmatas a ſe Innocentii X. & Alexandri VII. Conſtitutiones, non reformatas.

VENERABILES FRATRES,
Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

LItteras, quas decima nona Julii ad nos dediſtis, libenti animo accepimus cum in illis veſtras ad hanc Sedem preces intellexerimus, quibus noſtrum judicium pro ſana doctrina veſtris in Diœceſibus ſtabilienda poſtulatis. Ex iiſdem autem Litteris aperte deprehendimus illa, quæ quoad Janſeniſmum exponitis, non procedere ex eo, quod Brevi a nobis ſexta Februarii anni milleſimi ſexcenteſimi nonageſimi quarti ad vos dato ſatis ipſis non ſit conſultum; ſed potius quia idem Breve executioni fortaſſe, uti par eſſet, non mandetur, cum illud nulla prorſus indigeat explicatione, aptumque, ut in ipſo præſcripta adimpleantur, efficax, atque opportunum afferre remedium. Quod ſi prætenſi Janſeniſtæ interne, & abſque eo quod deveniant ad ullum actum externum, dum jurant Formularium, non aliter damnent Propoſitiones, quam in ſenſu obvio, non habito reſpectu obvii ſenſus dicti Formularii, ſuoque arbitrio effingant hujuſmodi ſenſum obvium; Eccleſia non judicat de occultis, quæ ſoli Deo cordium ſcrutatori innoteſcunt. Sin vero iidem prætenſi Janſeniſtæ voce, vel ſcripto edant proprios ſenſus Apoſtolicarum Conſtitutionum, prædictique brevis ſenſui diſſentaneos, debent Epiſcopi prout de jure contra eos procedere, non tantum auctoritate ordinaria, ſed etiam ſpeciali facultate ipſis indulta a Conſtitutionibus Prædeceſſorum noſtrorum felicis recordationis Innocentii X. & Alexandri VII. quas nos quoque confirmavimus; ita ut ſervatis ſervandis congrue puniantur, cum ea omnia facile probari poſſint, quia agitur de actibus externis.

Non ſine admiratione intelleximus, nonnullos iſtis in Diœceſibus reperiri, qui verbis & calamo auſi fuerint affirmare, ſupradicto noſtro Brevi alteratam, ſeu reformatam fuiſſe Conſtitutionem Alexandri VII. decima ſexta Octobris anni milleſimi quinquageſimi ſexti editam, & Formularium ab ipſomet pronunciatum, cum dicto Brevi utrum-

que ſpecifice confirmetur, & omni modo intenderimus, & intendamus eiſdem adhærere, & nequaquam ſinere, ut aliquid addatur, vel dematur a prædicto Formulario, illud quoviſmodo alterando in aliqua ejus minima parte; ſed quod in omnibus, & ſingulis ejuſdem partibus, uti mandavimus, mandamus etiam ad amuſſim obſervari.

Quod attinet ad Libros ſacræ Scripturæ idiomate vulgari traductos, & alios prohibitos, patent Conſtitutiones Prædeceſſorum noſtrorum, & potiſſimum felicis recordationis Pii Quarti, quibus ſatis ſuperque abuſibus providetur, uti etiam confugia ad alia tribunalia a conſimilibus Conſtitutionibus inhibentur, quarum Epiſcopi ſuis in Diœceſibus obſervantiſſimi executores eſſe debent.

Quod pertinet ad pendentes controverſias circa adminiſtrationem Sacramentorum, donec aliquid ſpecialius decernatur, ab iiſdem Epiſcopis advigilandum eſt, ut juxta Sanctiones Canonicas, Statuta Conciliorum, & praxim Eccleſiæ adminiſtrentur, habita caſuum, atque eorum circumſtantiarum ratione. Etenim in præſens magna ſolicitudine diſcuſſioni Propoſitionum, quæ inter alias abunde delatas ad hoc argumentum ſpectant, adlaboratur a Conſultoribus, & Qualificatoribus ſupremæ hujuſce Inquiſitionis, qui omnes ſunt Prælati, & doctrina præſtantes.

De veſtra autem in hanc Sedem obſervantia adeo præclare ſentimus, ut plane confidamus non omiſſuros vos ejuſdem mandata debita charitate, & prudentia exequi, ſummam in ſpem venientes reſtituendam tandem iſti Provinciæ tranquillitatem, qua ceteræ omnes fruuntur. Fraternitatibus interim veſtris Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, ſub annulo Piſcatoris, die 24. Novembris 1696. Pontificatus noſtri anno ſexto.

Subſignatum. MARIUS SPINULA.

Superſcriptio:

Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopo Mechlinienſi, Epiſcopis, Antuerpienſi, Ruremondenſi, Brugenſi, Gandavenſi.

VII.

MANDATUM:

Ex Gallico idiomate ſumma fide Latine redditum.

ET INSTITUTIO PASTORALIS Illuſtriſſimi, ac Reverendiſſimi DD. Archiepiſcopi Pariſienſis ANTONII LUDOVICI DE NOAILLES, S.R.E. Tit. SANCTÆ MARIÆ SUPER MINERVAM Cardinalis,

Damnans Librum inſcriptum, Expoſition de la Foy touchant la Grace, & la Prædeſtination, *ideſt*, Expoſitio Fidei de Gratia, & Prædeſtinatione, *editum Montibus apud Gaſpardum Migeot*.

LUDOVICUS ANTONIUS Permiſſione Divina, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ gratia Archiepiſcopus Pariſienſis, Dux Sancti Clodoaldi, Par Franciæ. Archipresbyteris Sanctæ Mariæ Magdalenæ, & Sancti Severini, ac Decanis Ruralibus noſtræ Diœceſis, Salutem & Benedictionem.

Primum, ac præcipuum officium Epiſcoporum eſt, depoſitum Fidei ſervare: ideoque novitatibus omnibus, quibus ejus integritas violari poteſt, ſummo ſtudio, ac zelo occurrere, & obniti debent, nec unquam ſinere, ut quidquam in ea, vel minuendo, vel addendo, vel minimum immutetur, ſecundum ſapiens Vincentii Lirinenſis effatum. Quamobrem, ut primum volente Deo, Cleri, Populique tam numeroſi regimen ſuſcepimus, ſanæ doctrinæ conſervationi, qua debemus cura, invigilare decrevimus. Spiritum ſcilicet erroris inſurgere ſemper novimus *adverſus ſcientiam Dei* pravæ alicujus doctrinæ novitate; nec unquam a cœptis deſiſtere, quamvis conſilia ſua deſtrui videat per potentiam Spiritus veritatis. Sperabamus tamen fore, ut motus, ac tumultus, quos in Eccleſia Gallicana hoc ſæculo tandiu excitavit, & quorum memoria ſine dolore renovari non poteſt, omnino ſedarentur Cenſuris Summorum Pontificum, quas & omnes Epiſcopi cum reverentia receperunt, ac executioni mandarunt, & auctoritas, pietaſque Regis, ob ardentiſſimum pro Fide Catholica ſtudium Primogeniti Eccleſiæ Filii nomine digniſſimi, amplexa, & tutata eſt. Cauſa tam ſolemniter finita, ſperare licebat errorem pariter finiendum, ut S. Auguſtini verbis in ſimili occaſione utamur. Sed maximo cum doloris ſenſu videmus, adhuc apud nos verſari inquieti ingenii homines, & pacis inimicos, edique in lucem, ac diſſeminari Libros, quibus pax Eccleſiæ turbari poſſet, ac diuturnæ, moleſtæque controverſiæ; &

Commonit. c. 32.

2. Cor. 10. 5.

con-

contentiones renovari, in quibus cohibendis, ac ſedandis tanta experta difficultatem eſt. Talis eſt Liber inſcriptus: *Expoſition de la Foy touchant la Grace, & la Predeſtination*, ideſt, *Expoſitio Fidei de Gratia, & Prædeſtinatione*.

Nemo neſcit, quos tumultus, quem fragorem excitaverint quinque famoſæ Propoſitiones, ex Libro Cornelii Janſenii Yprenſis Epiſcopi, cui titulus, *Auguſtinus*, excerptæ. Decennio ab ejus editione, octoginta quinque Galliarum Epiſcopi, cum in eo Propoſitiones animadvertiſſent jam a ſancto Concilio Tridentino damnatas, quod & hominis libertatem nimis arctarent, Deique bonitatem anguſtis nimium finibus concluderent, ad Sedis Apoſtolicæ auctoritatem confugerunt. Qui tunc in ea ſedebat Innocentius X. Conſtitutionem edidit pridie Kalendas Junii 1653. qua quinque illę dicti Libri Propoſitiones juſta Cenſura confixæ, atque damnatæ ſunt. Primam illam Conſtitutionem Alexander VII. duabus aliis Conſtitutionibus explicuit, confirmavit, altera data 16. Octobris 1656. altera 15. Februarii 1665. qua Formularium continetur cujus ſubſcriptionem imperabat: quod quidem cum eo, & ſenſu, & ſpiritu, convenit, quod a Cleri Gallicani Cętu anno 1656. editum fuerat.

Apoſtolicas illas Conſtitutiones, Epiſcopi, qua par erat reverentia, & animi ſubmiſſione unanimiter receperunt: ſubſecutus eſt totius Eccleſiæ Catholicæ conſenſus. Hæc ſatis erant ad deſtructionem tam perniciosæ doctrinę, cum maxime illius Auctor Janſenius Scripta ſua Sedis Apoſtolicæ judicio, & Cenſurę, imminente morte, ac ſupremæ voluntatis tabulis ſubjiciens, imitandum Diſcipulis ſuis dediſſet exemplum. Verumtamen cum ſuperbia, quamvis proſtrata, ſemper extollatur, Hæreſim in Libro recens edito redivivam cum dolore videmus, & quidem majore periculo, quod hujuſmodi Liber, vernaculo conſcriptus idiomate, a ſimplicibus, & imperitis, non minus quam a doctis legi poteſt.

Ut igitur officio noſtro in re tanti momenti fungeremur, Opus illud diligenter examinari curavimus, ipſique diu examinavimus, in quo nobis facile fuit venenum omne Janſeniani Dogmatis agnoſcere. Prima ſiquidem propoſitio, quæ velut origo eſt, ac fundamentum ceterarum (ideſt, quia juſtis, qui labuntur, gratia ſubtrahitur, ſine qua nihil poſſumus) eo in Libro renovatur, & quaſi Dogma Fidei obtruditur. Alias Propoſitiones damnatas, quas incognitus Auctor in Libro ſuo paſſim propugnat, ſigillatim recenſere non eſt opus; nec oſtendere quam indigne S. Auguſtini, & quorumdam aliorum Doctorum nominibus, & auctoritate abutatur.

Nullum aliud remedium eſt ad mali repullulantis radices excidendas opportunius, quam quo primum deſtructum eſt. Pontificię nimirum Conſtitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. perſpicuę ſunt, facilis earum intelligentia, modo & ipſę, & damnatę per eas Propoſitiones in ſenſu obvio, quem ipſamet verba præ ſe ferunt, accipiantur. Hanc Regulam Epiſcopis Belgii, & Theologicæ Facultati Lovanienſi tradit Sanctiſſimus Pontifex Innocentius XII. (quem Deus multos annos conſervet ad Chriſtianæ Reipublicæ bonum, cujus vere Pater communis eſt) Litteris datis in forma Brevis die 6. Februarii 1694.

Viam inire non poſſumus tutiorem. Itaque Conſtitutionibus Innocentii X. & Alexandri VII. inhærentes, poſt maturam deliberationem, Sancto Dei Nomine invocato, Librum, cui titulus eſt, *Expoſition de la Foy touchant la Grace, & la Predeſtination, imprimé à Mons chez Gaſpard Migeot*, damnamus ceu continentem Propoſitiones falſas, temerarias, ſcandaloſas, blaſphemas, Deo injurioſas, ejuſque bonitati derogantes, anathemate perculſas, & Hereticas reſpective, demum ut renovantem quinque Propoſitiones Janſenii, eo minus ferenda temeritate, quod Anonymus ille Auctor non modo aſſerere audeat, ut dogma Fidei, quod tale revera non eſt; verum etiam quod Fides execratur, & quod univerſa deteſtatur Eccleſia.

Nec alias tamen Propoſitiones hoc Libro contentas approbamus, cujus lectionem prohibemus ſub pœna excommunicationis, aliiſque de jure. Mandamus ſub iiſdem pœnis, ut dicti Libri exemplaria in Noſtris, aut Vicariorum noſtrorum Generalium manibus deponantur, nihil omiſſuri, quod Paſtoralis noſtri ſit officii, ut doctrinam hoc Libro contentam, ac renovatam penitus extingui, & ſupprimi curemus.

Ne vero bonum ſemen cum zizaniis eradicetur, poſtquam eorum errorem deteximus, qui doctrina gratię abuſi ſunt, ex ejus efficacia conſectaria quædam erronea inferentes, officii pariter noſtri eſſe ducimus de tanti momenti argumento Clerum, Populumque Chriſtianum curę noſtræ a Spiritu S. commiſſum, quę neceſſaria ſunt, edocere. Id prę-ſtabimus, ſepoſitis difficilioribus, & quę Scholam ſpectant, Quæſtionibus, ſatis habentes ex Scriptura ſacra, Conciliis, & SS. Patribus haurire documenta, quę pietatem illuminare, & fovere, non curioſitatem exercere, & contentiones excitare valeant.

Jacobi 1. 17. Philipp 2. 13. Nemo Chriſtianus eſt, qui credere non teneatur, ſine gratia Chriſti nos in ſalutis negotio nihil poſſe. Piæ cogitationes, ſanctæ operationes, *Omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum.... Deus eſt, qui operatur in vobis, & velle, & perficere*, ut expreſſe docet Apoſtolus. Dejicere igitur, ac humiliare nos debemus coram Deo, intuitu impotentiæ noſtræ; in ſpem vero, ac fiduciam animos erigere, conſideratione bonitatis omnipotentiſſimæ Chriſti Jeſu. Quantumvis ex nobis ipſis infirmi, & imbecilli ſimus, qualemcumque a nobis vitæ integritatem, ac perfectionem *Deus* poſtulet: nobis tamen *impoſſibilia non jubet; ſed jubendo monet & facere, quod poſſimus, &* Concil. Trid. Seſſ. 6. c. 11. *petere, quod non poſſimus; & adjuvat, ut poſſimus*. Igitur, qui indiget ſapientia, eam a ſe ipſo non expectet, ut ſuperbi Philoſophi; ſed poſtulet a Deo, ut petierunt ſemper humiles Eccleſiæ filii.

Sapiens illa, & pia Mater a Spiritu Sancto directa, precibus ſuis, ad normam Orationis Dominicæ compoſitis, & gratiæ neceſſitatem, & medium quo poteſt obtineri, nos edocet. Hanc a primis temporibus invariabilem regulam ſancti Patres tradiderunt. Legem orationis ſtatuere legem fidei; & ut recte intelligatur, quod credimus, attendendum eſſe, quid petamus. *Ut legem credendi lex ſtatuat ſupplicandi*. Ad ſanctum Altare poſtulamus, & precamur, non ſolum ut infideles credere, peccatores ad Deum converti, boni perſeverare in juſtitia poſſint; verum etiam ut illi reipſa ab erroribus ſuis reſipiſcant, ut lapſis pœnitentiæ remedia conferantur, ut juſtis perſeverantia uſque in finem donetur. Non ſolum igitur *poſſibilitatem*, ſed etiam *effectum* poſtulamus; quod ut inutiliter non fieri demonſtretur, cum ſanctis illis orationibus felix datur exitus, gratiarum actiones memoris, piique, animi affectu ceu pro ſingulari beneficio referuntur. Quamobrem cœleſtis Magiſter ſupplicantibus Apoſtolis, ut eos orare doceret, omnem in eorum perſona erudire volens Eccleſiam, ab illo nos petere docet, ut nomen ejus in nobis revera ſanctificetur, vitæ noſtræ morumque integritate, ac ſanctimonia; ut regnum ejus, cui omnia ſubdita ſunt, quamprimum adveniat; ut voluntas ejus in nobis, ſicut in cœlo, impleatur; & ut panis noſter quotidianus, ideſt, neceſſarium animabus, & corporibus alimentum, ejus liberalitate, ac munificentia nobis detur.

Auctoritates Sedis Apoſt. poſt Ep. 1. S. Cæleſtin. Papæ I. ad Epiſcopos Galliæ, cap. 8.

Luc. 11. 1. & 2. & ſeq.

Quemadmodum vero ſupplices ab illo petimus bona, quibus indigemus, precamur etiam, ut nos liberet a malis, quæ formidare debemus; obſecramus, ne unquam tentationi ſuccumbere nos permittat, & ut nos liberet a malo, ideſt, a peccato, quod unum verum malum eſt, malorumque fons, & origo ceterorum, nos in perpetuum tempus defendat. Donum perſeverantiæ uſque in finem liberatio illa complectitur, ut probat hæc ratio, quam Miniſtris ſuis ſuggerit, omnibuſque Fidelibus proponit Eccleſia in ſacra Communione fundendam: *Fac me, Domine, tuis ſemper inhærere mandatis, & a te nunquam ſeparari permittas*.

Petrus Diac. lib de Incar. & Grat. Chriſti, ad S. Fulg. cap. 8.

His in ſupplicationibus Oriens cum Occidente concordat, decemque, & amplius præteriere ſæcula, ex quo Gratiæ Defenſores hanc orationem protulerunt ex Liturgia S. Baſilio adſcripta: *Domine virtutum, malos, quæſumus, bonos facito, bonos in bonitate conſerva, omnia enim potes, & non eſt, qui contradicat tibi: cum enim volueris ſalvas, & nullus reſiſtit voluntati tuæ*.

Hæc divinæ voluntatis in nobis operans omnipotentia, iſtam ſacrificii orationem pariter inſpiravit: *Noſtras etiam rebelles ad te compelle propitius voluntates*. Non quod juſtificemur, & ſalvemur inviti, ſed quod Deus voluntates noſtras ex rebellibus ſubditas, & obedientes faciat, in illiſque amorem boni, quod prius oderant, operetur. Et dum de malo mutat voluntatem in bonum, transfert, dirigit, perficit, non aufert, vel cogit libertatem, ut loquitur S. Bernardus. Greſſus hominis Dominus dirigit, faciendo, ut viam ejus libere ineat. *Apud Dominum greſſus hominis dirigentur, & viam ejus volet*. Deus ad ſe trahit animam, faciendo ut trahentem liberrima electione ſequatur.

S. Ber. Lib. De Grat. & lib. arbitr. c. 11. Pſal. 36. 23.

Nemo igitur ſibi fingat, efficaciam gratiæ humanam deſtrui libertatem, aut libertate hominis gratiæ vim, & efficaciam enervari. Quis credat difficile eſſe Deo, qui condidit hominem liberum, facere, ut libere agat, ejuſque voluntatem præparare, & adjuvare, ut, quod ſibi gratum eſt, eligat? Scriptura ſacra, Traditio, ratio ipſa nos docent, poteſtatem omnem, ac vires, quas ad bonum habemus, a Deo nobis tribui, & a bono faciendo nos abſtinere ſeu declinare poſſe, propria experientia cognoſcimus. Quin etiam ſæpius contingit, ut gratiis a Deo nobis collatis actu reſiſtamus, eaſque *in vanum recipiamus*. Sed quantamcumque potentiam ſentiamus in nobis diſſentiendi Gratiæ Dei, etiam efficaciſſimæ, Deum omnipotentem eſſe Fides docet, & conſequenter ex noſtra voluntate, & per noſtram voluntatem facere poſſe, quod ipſe voluerit. Cum ergo placet omnipotenti miſericordiæ Jeſu Chriſti vocare nos ea vocatione, quam *ſecundum propoſitum*, ideſt decretum voluntatis ejus, Apoſtolus vocat, ipſi mortui vocem ejus audiunt, & ſequuntur. Funiculi, quibus gratia ejus nos trahit, tam ſuaves, & amabiles nobis

1. Cor. 6. 1.

Rom. 8. 28.

bis videntur, quam gravia, & pudenda nobis ſiunt vincula peccati : *Atque inſpirata gratia ſuavitate per Spiritum Sanctum facit* (Deus) *plus delectare, quod præcepit, quam delectat, quod impedit.* S. Auguſt. l. de Spir. & Lit. c. 34.

Hinc gratiæ cum libero arbitrio concordiam, & liberi arbitrii cum gratia cooperationem quodam modo intelligere poſſumus. Gratia *liberum excitat arbitrium* (inquit S. Bernardus) *cum ſeminat cogitatum; ſanat, cum immutat affectum; roborat, ut perducat ad actum*; & conſentit voluntas, & gratiæ cooperatur, motum ejus ſequens. Ita quod primo a ſola gratia in voluntate cœptum eſt pariter ab utraque perficitur, ſimul, non vicißim per ſingulos profectus operentur. *Non partim gratia, partim liberum arbitrium, ſed totum ſingula opere individuo peragunt. Totum quidem hoc, & totum illa; ſed ut totum in illo, ſic totum ex illa.* S. Bern. Lib. De Grat. & libero arbitr.

Tanta efficacia ſanctas Orationes Deus nobis inſpirat quanta efficacia bonâ opera in nobis operatur. Cum S. Paulus ait: *Spiritum Sanctum poſtulare pro nobis*, ſeu in nobis orare, id ita interpretantur SS. Patres, quod orare, & poſtulare nos faciat, *impartito ſalubriter orationis affectu, & effectu*: & Eccleſia hanc edocta veritatem, his verbis Deum precatur: *Ut petentibus deſiderata concedas, fac eos, quæ tibi ſunt placita poſtulare.* Rom. 8. 26. S. Aug. Epiſt. 194. alias 105 ad Sixtum, c. 6.

Deus igitur tanta poteſtate nos facit orare, quanta poteſtate bona opera in nobis, & per nos operatur. Media penes ſe habet certiſſima, quibus det nobis perſeverantiam in oratione, ut nos impetrare faciat perſeverantiam in ſanctitate vitæ. Beneficia gratiæ ſuæ ante omnia tempora præſcivit, prædeſtinavit, præparavit. Novit etiam, quibus ea æterna miſericordia, & amore gratuito præparabat. Hoc ponendum inprimis fundamentum eſt, nullam eſſe in Deo injuſtitiam, neminemque hominem altitudinem incomprehenſibilium conſiliorum ejus ſcrutari debere. Quicquid in nobis eſt boni, a Deo eſt; quicquid mali, nobis unice imputandum. *Cum Deus coronat electorum ſuorum merita, nihil aliud coronat quam munera ſua*; nec reprobos damnat, & punit niſi ob eorum peccata, in quæ velut cauſam unicam eorum perditio refundenda eſt. Hinc diſcimus nos concurrendo cum gratia, humili, ac fideli cooperatione, totum opus ſalutis noſtræ cum SS. Cypriano, & Auguſtino, tribuere Deo debere: *Ut totum detur Deo*. Noſque ſumma fiducia ſortem noſtram ejus committere debere bonitati, cum eodem S. Auguſtino certiſſime perſuaſum habentes, quod *Tutiores vivimus, ſi totum Deo damus, non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus.* S. Auguſt. Lib. De Dono perſever. c. 6. n. 12.

Verum ne hæc fiducia, hæc omnis ſolicitudinis noſtræ in Deum projectio nobis perſuadeat nihil nobis in ſalutis noſtræ negotio agendum; ſiquidem S. Petrus docet, *Satagere* nos debere, ut *per bona opera certam noſtram vocationem, & electionem faciamus*: & S. Paulus ad currendum nos hortatur, ut præmium æternum promereri, & conſequi poſſimus: *Sic currite, ut comprehendatis*: & S. Auguſtinus aſſerit, nos etiam *ipſam obediendi perſeverantiam* a Deo *ſperare debere, & quotidianis orationibus poſcere, atque hoc faciendo confidere nos non eſſe a prædeſtinatione populi ejus alienos; quia etiam hoc, ut faciamus, ipſe largitur.* Spes igitur, & oratio noſtra pignora ſunt bonitatis ejus, & magno ſunt argumento, quod nos non deſerat. Atque id etiam fiduciam noſtram ſuſtentare debet, quod *Deus ſua gratia ſemel juſtificatos non deſerit, niſi prius ab eis deſeratur.* Concilii Tridentini verba ſunt. Idque pluribus ante ſæculis Concilium Arauſicanum ſecundum definiverat: *Hoc etiam*, inquit, *ſecundum Fidem Catholicam credimus, quod acceptâ per Baptiſmum gratia, omnes Baptizati, Chriſto auxiliante, & cooperante, quæ ad ſalutem animæ pertinent poſſint, & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere.* 2. Petri 1. 10. 1. Cor. 9. 24. Lib. De Dono perſever. cap. 22. n. 62. Seſſ. 6. c. 11. Conc. Arauſ. c. 2. Can. 25.

Hæc ſunt, quæ Fideles ſcire debent de magno illo Prædeſtinationis Myſterio, cujus in contemplatione defixus ita obſtupuit, ſeque ipſum humiliavit Apoſtolus Paulus. Cetera vero ſpectari poſſunt, ut *profundiores, difficilioreſque partes incurrentium Quæſtionum, quas ſicut non audemus contemnere, ita non neceſſe habemus adſtruere.* Auctoritates Sedis Apoſtolicæ poſt Ep. S. Cœleſtini 1 ad Epiſcopos Galliæ.

Abſit vero, ut ſanctos Patres, qui ſancta illa Dogmata nobis tradiderunt, & præſertim S. Auguſtinum, modum in his exceſſiſſe quiſque ſibi fingat: cum e contra Summi Pontifices aſſerant: *Nunquam hunc ſiniſtræ ſuſpicionis ſaltem rumorem aſperſiſſe*, quoad doctrinam, ab eorum Anteceſſoribus ſemper approbatam. Tantum abeſt, ut in poſtremis ſuis Libris, quibus inimici gratiæ maxime commoti ſunt, a veritatis tramite exorbitaverit, ut ex iis potiſſimum eruditus Pontifex Hormiſdas diſci voluerit, *Quid de arbitrio libero, & Gratia Dei, Romana* (*hoc eſt Catholica*) *ſequatur, & aſſeveret Eccleſia.* Hæc verba ſancti Pontificis, quæ antiqua Synodus Confeſſorum propter fidem in Sardinia exulum iis olim oppoſuit, qui in errorem lapſi erant, digna ſunt, quæ his temporibus repetantur, cum Beatiſſimus Pontifex Innocentius XII. nos S. Auguſtinum pariter audire moneat, *Cujus doctrinam* (inquit) *ſecundum Prædeceſſorum noſtrorum Statuta Romana ſequitur, & ſervat Eccleſia.* Ep. 90 ad poſſeſſor. ni Epiſcopum. Breve ad Facult. Theol. Lovan. 4. Februarii 1694.

Hæc ſana eſt de Prædeſtinatione, & Gratia Jeſu Chriſti doctrina: cujus præcipuus

fructus esse debet, ut Fidelibus humilitatem, & vigilantiam Christianam inspiret, ut ea doctrina imbuti propriam infirmitatem timeant, & ad officia sua attentius, & studiosius implenda excitentur. Ex ea intelligent, se sine Christo *Nihil posse facere:* sentient simul se *Omnia posse in eo, qui illos confortat*. Timorem eorum sustentat fiducia, & his virtutibus disponitur anima ad Dei amorem, quem *Spiritus-Sanctus in cordibus nostris* cum gratia *diffundit*, quæ in delectabili hujus amoris inspiratione præcipue posita est. Huic amori timor pœnarum æternarum viam præparat. Hujus amoris inchoatio corda conversioni aperit, perfectio in vita meliore confirmat. Amore Dei virtutes omnes animas subeunt, in illisque perficiuntur; falsæ Moralis Principia dissipantur, siquidem amor, & lumen infert, quo officia nostra cognoscamus, & fervorem, quo impleamus. Hoc amore fit, ne homines quærere pergant excusationes in peccatis; inter illas porro tam inanes excusationes, quibus amor proprius infirme sustentatur, nulla perniciosior est ea, qua obligatio diligendi Deum, quod omnium officiorum hominis prius, & principalius, ut justius, & amabilius est, excutitur.

Joan. 15. 5. Phil. 4. 13. Rom 5. 5

Concionatores, & Confessarios adhortamur, illisque præcipimus auctoritate Spiritus-Sancti, qui Nos Pastores constituit ad regendam Ecclesiam Dei, ut sanctæ, quam ipsis proponimus, doctrinæ fideliter adhæreant: siquidem omni ex parte ex Scriptura Sacra deprompta, ipsisque Sanctorum verbis a Sancta Sede, & ab Ecclesia Catholica receptis, ac probatis expressa: in Domino confidentes, fore, ut qui alio animo scripsissent, non expectent suorum castigationem errorum, pœnasque a nobis infligendas, si in illis persisterent, sed præveniant, ad sanam doctrinam redeuntes.

Atque, ut hac in re Sanctissimi Patris, Summique Pontificis Innocentii XII. sapientem agendi rationem imitemur, cujus nobis exemplum proponimus; nihil reliquum est, nisi ut secundum Brevia Sanctitatis suæ jam laudata, omnibus Nobis subditis injungamus, ne quis ulla ratione vaga ista, & invidiosa Jansenismi accusatione ad quempiam infamandum utatur, nisi aliquam ex Propositionibus damnatis viva voce, aut scripto docuisse convictus sit. Pro viribus, & Officio in eos animadvertemus, qui illarum doctrinam temere renovaverint, & contra Constitutiones Summorum Pontificum directe, vel indirecte loqui, vel scribere ausi fuerint: verumtamen non patiemur, ut homines auctoritate pariter, & charitate destituti, de fratrum suorum fide judicare præsumant, levibusque ductu suspicionibus eorum famæ detrahant. Novimus quam noxium sit Ecclesiæ, sinistris rumoribus facile credere adversus eos sparsis, quibus Deus pietatem, & doctrinam necessarias ad illius ministerium, ac utilitatem dedit: & pro viribus conabimur inquietorum hominum motus cohibere, qui ejusdem Ecclesiæ pacem perturbare possent, fidem ejus prava doctrina corrumpentes, aut unitatem, Ministrorum ejus dissensione scindentes: *Ut desinat Ecclesiarum quietem inquietudo turbare*. Id olim Galliarum Episcopis sanctus Pontifex scribebat: id qui hodie tanta cum gratiarum, ac benedictionum affluentia nos regit, Belgicis Ecclesiis injungit. Tandem Curiæ nostræ Ecclesiasticæ Officiis mandamus, ut hujusce Constitutionis nostræ executionem urgeant, eamque ad valvas templorum hujus Urbis, & suburbiorum, & ubicumque opus erit, affigi curent. Datum in Palatio nostro Archiepiscopali die 20. Augusti, anno millesimo sexcentesimo nonagesimo-sexto.

S. Cælestinus I. Ep. ad Episcopos Galliæ.

Signatum, LUDOVICUS ANTONIUS,
Archiepiscopus Parisiensis.

De Mandato Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini Archiepiscopi:
CHEVALIER.

VIII.

EPISTOLA

ILLUSTRISS. ET REVEREND. ECCLESIÆ PRINCIPUM,

CAROLI MAURITII LE TELLIER Archiep. Ducis Rhemenſis, LUDOVICI ANTONII DE NOAILLES Archiep. Pariſienſis, JACOBI BENIGNI BOSSUET Epiſcopi Meldenſis, GUIDONIS DE SEVE Epiſcopi Atrebatenſis, & HENRICI FEYDEAU DE BROU Epiſcopi Ambianenſis.

AD SANCTISSIMUM D. D. INNOCENTIUM PP. XII.

Contra Librum, cui titulus eſt: *Nodus Prædeſtinationis diſſolutus*, Auctore *CÆLESTINO S. R. E. Presbytero Cardinali SFONDRATO*, Typis mandatum Romæ anno MDCXCVI.

BEATISSIME PATER.

EPiſcoporum eſt ſine perſonarum acceptione detegere errores, qui quo altiore loco ſe attollunt, eo graviore ictu conterendi. Itaque ad Apoſtolatum veſtrum deferre cogimur Propoſitiones iſtas: primam, *Quantum ex parte Dei eſt, omnes dilecti: omnes ad vitam æternam, aut aliquid quod vita æterna melius ſit* (*ut de infantibus Baptiſmo non tinctis poſtea dicemus*) *deſtinati*. Hæc ſcripta reperimus in Libro, cui titulus, *Nodus Prædeſtinationis diſſolutus*. Neque enim metuimus, Beatiſſime Pater, ne, quia Eminentiſſimum Cœleſtinum Sfondratum, tot egregiis dotibus commendatum, ut ſerviret Eccleſiæ, ad tantam dignitatem provexiſtis, idcirco illius quoque ignoſcatis erratis, quæ ad Eccleſiæ fidem labefactandam pertinerent: immo vero ſcimus, Veſtram Sanctitatem, ut veritati, & Eccleſiæ ſerviat, nullius nomini parciturum, ac magis peccaturos nos, ſi neceſſaria taceamus. P. 1 §. 1. nu. 2. p. 14.

Sane faveamus licet optimi viri memoriæ, ingenio, & elegantiæ, tamen obſtupuimus ad inauditas voces. Sed cum Auctor ad alios nos remittat locos, ubi de infantibus ſermo ſit, ad eam tandem partem legendo devenimus, in qua hæc ſunt poſita: *Parvulos quod attinet qui ſine Baptiſmo decedunt, cœleſti quidem regno, quaſi paterna culpa reos, nec expiatos excluſit. Non excluſit tamen naturalibus bonis* (beatitudine ſcilicet naturali; quod primum annotamus) *& a peccato præſervavit; æternoque ſupplicio, quo, ſi adoleſcerent, puniendi eſſent: cum ſola* (inquit) *præſervatio a peccato* (quam ſemper ſupponit in parvulis originali licet vero, magnoque peccato inquinatis) *pluris valeat, majoriſque pretii ſit, quam regnum ipſum cœleſte*. Quaſi major res ſit tantum carere malis, quam æterna vita, Deoque ipſo perfrui. Quæ tam abſurda, tam vana ſunt, ut Chriſtianæ aures ferre non poſſint. Ib. n. 13. p. 48.

Quo magis legendo proceſſimus, B. P. eo pejora occurrebant: qualia profecto hæc ſunt: *In hac parvulorum cauſa conſiderandum eſt, licet Deus ad cœleſtem gloriam eos non admiſerit, alio tamen, multoque majori Beneficio affeciſſe, quod illi ipſi longe cœlo prætuliſſent, & nos quoque ſi electio daretur, multo majoris pretii quam cœlum duceremus*. Unde concludit: *Ergo nulla dolendi, nulla conquerendi, ſed magis gaudendi, grateſque agendi cauſa eſt*; ut profecto parentibus Chriſtianis parvulos ſuos amittentibus ſine Baptiſmi gratia, non luctus, ut fit, ſed gratulatio indicenda ſit: ipſi vero parvuli, tanti licet Sacramenti exſortes, lætis magis vocibus quam lacrymis proſequendi videantur.

Hæc quidem ſufficerent ad condemnationem tam inauditæ novitatis; ſin autem reſponderi volunt Auctoris ratiociniis ex parvulorum innocentia, ut vocat, perſonali repetitis, de his quidem mox viderimus, ſi Veſtra Sanctitas permiſerit: rogamus interim, Te teſte, Te judice, Beatiſſime Pater, ecquid in Fidei Quæſtionibus ratiocinia ſine Scripturis, ac traditione valeant? Cum Propheta clamet: *Ad legem magis, & ad teſtimonium*, ad traditionem, ad Patres: ne, ſi tu, Theloge, quiſquis es, aliquid Evangelicæ prædicationi addideris, quacumque dignitate fulgens, quocumque hominum præſidio fretus, ſis licet Apoſtolus, ſis licet Angelus, ab alta Petri Sede tamquam e cœlo feriaris, ac ſermones tui anathema fiant. Iſai. 8. 20.

Et

Et tamen illa ſubtilium argumentorum inventa videamus, ipſumque erroris recludamus fontem. *Nempe*, inquit, actualibus *cum venialibus, tum etiam mortalibus peccatis ſubduci*, regno eſt potius, atque ut verbis clarioribus Auctoris utamur, *Innocentiæ perſonalis donum, & immunitatis a peccato tantum eſt, ut ipſi parvuli millies cœlo carere mallent, quam vel uno peccato involvi: nulluſque Chriſtianorum eſt, cujus non idem votum eſſe debeat:* quod eſt vaniſſimum. Neque enim, ſi voluit Apoſtolus ne *faciamus mala, ut veniant bona*, ideo prohibere poſſumus Deum, quominus ex permiſſis peccatis pro ſua excellentiſſima poteſtate majora bona eliciat, quam ea, quæ ante peccata futura erant: neque propterea peccatis delectamur, abſit; ſed eidem Apoſtolo dicenti credimus: *Ubi abundavit delictum, ſuperabundaſſe, & gratiam*. Nempe ex peccatis meminimus tantam gratiæ acceſſionem factam, ut etiam eorum occaſione Chriſtum habeamus. Nec ſi Petrus e lapſu evaſit humilior, ac deinde fortior, atque felicior; ideo liceat nobis peccatum innocentiæ; ſed uberiorem poſt peccatum gratiam minori anteferre. Deique omnia mala vertentis in bonum exſuperantiſſimam prædicare bonitatem.

Rom. 5. 20.

De his ergo argutiis, Beatiſſime Pater, ſalva reverentia Veſtræ Apoſtolicæ Sanctitatis, id merito dixerimus: *Telas aranea texuerunt*: quibus imbecilles animæ caperentur. Neque enim quod peccatum toto animo horreamus, ideo invidere debemus, aut Deo liberalitatem ſuam, aut nobis felicitatem noſtram: nec prohibere quis poſſit, quominus cum Eccleſia concinamus lætum illud, ac fauſtum: *Felix culpa!* & *O vere neceſſarium Adæ peccatum!*

Iſai. 59. 5.

Hæc vera, hæc pia ſunt, nec ex recentioribus novæ pietatis ducta commentis, ſed ex veris fontibus Chriſtiani, Apoſtolicique ſpiritus. Quod autem toties parvulis *immunitas a peccato*, ipſaque adeo innocentia tribuatur, intolerabile credimus: vanaque erroris excuſatio eſt, quod illa *innocentia* novo, atque ambiguo nomine *perſonalis* vocatur. Neque enim parvulorum perſona innocens eſt, *ad quam peccatum ipſum, quod eſt mors animæ, tranſiit*, ut eſt in Arauſicano II. ac poſtea in Tridentino Concilio definitum: non, inquam, perſona innocens eſt, eo quod careat peccatis propria voluntate contractis: immo vero peccatrix, quæ ſub ira Dei, atque in poteſtate tenebrarum naſcitur; quæ exorciſmis exſufflatur; quę aqua mundatur: valetque omnino illud, quod a Sancto Auguſtino Synodus Tridentina deprompſit, Originale peccatum non utique nobis eſſe extraneum: immo ut *origine unum*, ita *propagatione unicuique eſſe proprium*: nec niſi inhærente, & propria ſanctitate purgandum.

Nod. diff. 1 n. 13 & 23. p 45. & 140.

Conc. Arauſ. II c. 2. Trid. Seſſ 5. can. 2.

Seſſ. 5 cap. 3.

Ejicite ergo, Beatiſſime Pater, ex Eccleſia Dei, cui pari integritate, ac poteſtate præſidetis, degeneres molleſque ſententias, quæ pietatis ſpecie vim ipſam pietatis infringunt. Neque enim diſſolvit, ſed implicat nodos, qui humanis affectibus, exilibuſque argutiis magis, quam Eccleſiæ traditione ducitur. Nec ſemel dixiſſe contentus, eumdem errorem inculcat magnificentioribus verbis: cum dona collata parvulis ſine Chriſti Sacramento decedentibus, *ad Chriſti merita, ac redemptionem pertinere*, aſſerit: ut hinc quoque, vel maxime redempti parvuli cenſeantur, quod Sacramenti redemptionis expertes, nulla in Redemptoris regno, & corpore parte ſint: quo quid abſurdius, & in Redemptorem ipſum contumelioſius dici poſſit, nos quidem non videmus. Quo loco idem Auctor hoc etiam addit: Non damnari parvulos: quippe qui propter 'alienum nec perſonale peccatum damnari non poſſint. At quis hæc docuit? Non certe Concilium Lugdunenſe II. ſub Gregorio X. non Florentinum ſub Eugenio II. quorum, hæc fides eſt, hæc definitio: *Illorum animas, qui in actuali mortali peccato, vel cum ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendos*. En quo, en quibuſcum deſcendant qui natura filii iræ, exoſi, & inviſi, cum ceteris damnatis ad infernum intruduntur: quos tamen Auctor noſter *non damnari* docet, quaſi aliud ſit damnari, quam ad infernum deſcendere. Inſuper, ſi Deo placet, patriæ exilium, favori, & gratiæ iram, denique *ipſi cœlo* infernum anteponit: uſque adeo ſummis ima permiſcet.

Ib § 2. n. 16 p. 164.

§ 1. n. 23. p. 118 § 2. n. 16. p. 164

Quod vero damnari negat, qui a pœna ſenſus hoc eſt, ab ignis æterni cruciatu, paſſim immunes habeantur · quid ad nos, qui ea de re non contendimus? Conſulant, qui voluerint, doctiſſimum Dionyſium Petavium: conſulant in primis Eminentiſſimum Henricum Noriſium, a veſtra Sanctitate inſignis doctrinæ merito, Chriſtiano orbe applaudente, ad ſumma quæque provectum: nos quidem hæc prætermittimus, ac Theologis diſputanda relinquimus. Quam autem ſit immanis error, ab inferno, ac damnatione abſolvere parvulos ſine Chriſti Sacramento defunctos, Cardinalis Bellarmini verbis malumus quam noſtris dicere: qui quidem ex prædictis, aliiſque decretis hanc ſententiam, ab Ambroſio licet Catharino, aliiſque defenſam, non modo *falſam*, ſed etiam *hæreticam exiſtimandam eſſe* concludit: & contra, *Fide Catholica tenendum*

To. 1. Theol Dog. l 9 c. 10 & 11. Vind. Aug. c. 3. §. 5. a p. 5. ad 84. tom. 3. l. 6. c. 2.

par-

parvulos ſine Baptiſmo decedentes abſolute eſſe damnatos: nec ſola cœleſti, ſed etiam naturali beatitudine perpetuo carituros, qui nempe ſunt, eruntque ſemper averſi habitualiter a Deo: deguntque, ac ſemper degent in carcere inferno! ex Concilii Lugdunenſis Oecumenici decretis in Concilio Florentino repetitis: Eccleſia Orientali una cum Romana, & Occidentali in unam fidem concinente. Ex his igitur, aliiſve decretis, teſte Bellarmino, illi parvuli *ſub poteſtate diaboli in carcere inferno* degunt, *loco*, inquit, *horrido, ac tenebricoſo*: quod quid eſt aliud, quam projici cum damnatis in horrendas illas exteriores tenebras, & ibidem eſſe ſub poteſtate tenebrarum, quarum id regnum eſt?

De affectibus vero illis, quos pios vocant, juvat eumdem Bellarminum audire, hæc ſancte, & graviter differentem: *Nihil prodeſſe parvulis jam defunctis miſericordiam noſtram, & contra nihil eiſdem obeſſe noſtræ ſententiæ ſeveritatem: multum autem nobis obeſſe, ſi ob inutilem miſericordiam erga defunctos, pertinaciter aliquid contra Scripturas, aut Eccleſiam defendamus. Idcirco non affectum quemdam humanum, quo plerique moveri ſolent, ſed Scripturæ, Conciliorum, & Patrum ſententiam conſulere, & ſequi debemus.*

Atque abfuiſſe quidem a celeberrimo Sfondrato Cardinali hanc pertinaciam, facile confidimus: ceterum tacere non poſſumus id, quod de ſancto Auguſtino ſcribit: *Nunquam*, ſcilicet, *Auguſtinum hoc modo philoſophatum eſſe, ſed in cauſa parvulorum* nonniſi ad occulta Dei judicia provocaſſe. Hæc ille de S. Auguſtino, quem in ipſo Libri titulo ſuæ ſolutionis auctorem prædicabat. Et tamen poſtea ejuſdem doctrinæ diffiſus, ac plus tanto Doctore (abſit verbo injuria) ſibi ſapere viſus, hæc ſubdit: *Nec id ad Auguſtini inſtitutum pertinebat, nec voluit ipſe aliis adimere libertatem ea omnia dicendi, quæ deinceps opportuna viderentur: præſertim*, inquit, *adverſus Calvinum, atque Janſenium*: quo ſane prætextu ad nova, & inaudita quæque proſiliunt. An enim ſi novi Auctores confutandi veniunt, ideo nova quoque dogmata invehi neceſſe eſt in Eccleſiam? Nempe hæc, quod parvuli tam luctuoſo puniantur exilio, non ad illa tremenda judicia, ſed ad Dei gratiam potiorem referri oportere. Quæ profecto ſi ad nodum reprobationis parvulorum diſſolvendum pertinerent, quo in loco explicando, Auguſtinus totus eſt non ab ejus inſtituto abhorrerent. Sed ille huic nodo non aliam ſolutionem affert, quam illud Apoſtoli: *Tu qui es?* & illud, in cauſa parvulorum toties repetitum: *An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa* originis vitiatæ, atque damnatæ, *facere, aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam*? Neque quidquam aliud in parvulorum, ac in tota prædeſtinationis cauſa, B. Auguſtinus aut quæſivit, aut prompſit: immo aliud quærentibus id aperte ſignificat, cui non iſta ſufficiant, ut quærat doctiores, ſed caveat, ne inveniat præſumptores.

Ib. paragr. 2. n. 16. p. 164.

Rom. 9. 20. 21.

Lib. de Spir. & Litt. c. 33.

Neque minus alienum eſt a Beati Doctoris ſenſu, quod illud Sapientiæ: *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus*, tranfertur ad parvulos. Illud enim de juſtis, ne a ſua juſtitia recederent, eſſe prolatum, & locus ipſe clamat, & B. Auguſtinus, aliique Orthodoxi omnes uno ore conſentiunt; ad gratiam autem pertinere quod ſine Baptiſmo rapiantur infantes in infernum carcerem devolvendi, tamquam eis ſubtracto Baptiſmo potior obventura ſit felicitas, & gratia; non ipſe Catharinus, non ipſi Pelagiani auſi ſunt aſſerere: qui, cum iiſdem parvulis, aut vitam æternam, aut naturalem aſſignent beatitudinem; non tamen eam qualemcumque aut vitam æternam, aut felicitatem regno præferendam putant.

Nod. Diſſ. p. 1. paragr. 1. nu. 23. p. 120. Sap. 10. 11. Lib. de Prædeſt. Sanct. c. 14.

Cauſa autem errandi hæc fuit, quod tanti Nodi diſſolutor nequidem naturam, ac vim peccati originalis agnovit, atque etiam ex S. Auguſtino probare nititur, parvulis in præſente vita cruciatis eſſe aliquid *bonæ compenſationis quod in æterna vita reſervet Deus: quoniam quamquam nihil boni fecerint; tamen nec peccaverint aliquid*. Quam quidem ſententiam idem Cardinalis a B. Auguſtino in Epiſtola ad Hieronymum retractatam fatetur, *Non quidem ut erroneam, & falſam, ſed tamen ut minus firmam, validamque*. Hæc quidem Sfondratus Cardinalis aſſeruit: nec legere voluit in eadem Epiſtola, nullam iiſdem parvulis *compenſationem cogitandam, quibus inſuper damnatio præparata eſt*: eamque eſſe *Robuſtiſſimam, ac fundatiſſimam Eccleſiæ Fidem*. De Fide ergo eſt illa damnatio parvulorum, quam illi compenſationi Auguſtinus opponit: de fide, inquam, eſt illa damnatio, quæ licet, Auguſtino teſte, omnium mitiſſima, non tamen proinde ſanctitati, ac æternæ felicitati anteferenda ſit: neque ullum præſidium in illa eſt Epiſtola ad Hieronymum, quam Auctor diſſoluti Nodi tanta confidentia proferebat.

Nod. Diſſ. 1. p. paragr. 1. nu. 23. p. 118. S. Aug. lib. 2. de Liber. arb. c. 23. n. 68. Ep. 166. alias 23 cap. 7.

Idem alibi ſcripſit: *Fatendum, quia nunquam parvulis ante Baptiſmum ſublatis Deus vitam æternam voluit, iſtos ad alium finem, claſſemque providentiæ pertinere*. Quo loco perſpicuum eſt, eumdem Auctorem totius humani generis primævæ inſtitutionis oblitum. Quis enim Chriſtianus negat, univerſam Adæ ſobolem in eo ad æternam vitam

Nodi Diſſ. 1. p. paragr. 1. n. 13. p. 48.

fuiſſe

fuiſſe ordinatam? Non ergo parvuli *ad alium finem, aut ad aliam claſſem providentiæ* revocandi ſunt: ſed plane ad communem creaturæ rationalis ordinem redigendi; ut nec ſine Sacramento Redemptoris, vitam æternam, ad quam inſtituti erant, recuperare poſſint, nec ejus jactura ſine certa, & juſta damnatione mulctari.

Nod. Diſſ p. 1. paragr. 2. n. XI. p. 152.

Hæc quidem ſunt, quæ attinent ad parvulorum ſtatum: pluribus ſupersedemus, quibus quippe animus eſt ea promere, quæ magis ad exponendum, quam ad refellendum errorem neceſſaria videantur. Nunc ad alterum caput pergimus; nec veremur ne Parenti Optimo, atque Sanctiſſimo tædio ſimus, cui res maximas ejus Apoſtolico judicio decidendas, ſumma cum animi demiſſione ſubjicimus.

Altera ergo propoſitio ſic habet: *Ut demus* (Braſilienſes, alioſque) *ita ignoraſſe* (Deum, hoc eſt, invincibiliter) *id quoque magna beneficii, & gratiæ pars eſt*. Quæ quidem, Beatiſſime Pater (liceat enim nobis in optimi parentis ſinum intimos animi noſtri ſenſus deponere) non ſine maximo dolore referimus. Sed ſunt quæ magis doleant, nempe ſequentia, quibus iſta muniuntur. *Cum enim*, inquit, *peccatum ſit eſſentialiter offenſio, & injuria Dei, ſublata Dei cognitione neceſſario ſequitur, nec injuriam, nec peccatum*, nec æternam pœnam eſſe: reddique *impeccabiles*, atque ab æterna pœna prorſus impunes etiam parricidas, hoſpitum necatores, an portenta libidinum conſectantes; quos Deus tanta gratia, hoc eſt cæcitate mentis, ſummaque ſui ignoratione donaverit. Quod quid eſt aliud quam peccatum ipſum Philoſophicum ab Alexandro VIII. felicis recordationis anteceſſore veſtro tanta perſpicuitate damnatum? Hæc nempe ad Sinenſes ſolatia deferebant, quibus excæcatæ gentis, ac de parentum ſuorum ſapientia immenſum gloriantis, ſuperbiam demulcerent. Horum ergo gratia quærebatur: *An infideles præcepta naturalia tranſgredientes pœnas æternas mereantur: & negabant aliqui, quia ignorantia Dei, & Legislatoris a tam gravi pœna excuſantur*. Sic enim blandiebantur Sinenſibus: at Sacræ Congregationis auctoritate Conſultores reſcribebant, procul dubio *damnari* eos, idque pœnis æternis, de quibus quæſtio inſtituta erat, nec illam turpiſſimam ignorationis Dei excuſationem admittebant.

Conſult & Reſp an. 1674. p. 24. apud Illuſt Navarrete Tract. 7. p. 503.

Alexander vero VIII. recentiſſimo Edicto die 24. Auguſti 1690. decernebat hoc *Temerarium, piarum aurium offenſivum, atque erroneum*, ſi dicatur, *Peccatum Philoſophicum quantumvis grave, in eo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, eſſe grave peccatum, ſed non eſſe offenſam Dei, neque peccatum mortale diſſolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum*. Quo Decreto nihil ſublevati ſumus, ſi ab ipſa Urbe, a tantæ dignitatis Viro portentoſa doctrina non tantum ad Sinenſes, ſed etiam ad omnes Reipublicæ Chriſtianæ Provincias diffundatur. Sic enim duo invaleſcerent: primum, ut eſſent omnino impeccabiles, qui ſumme, & invicte, ſi quidem id fieri poſſet, ignorarent Deum; alterum, ut ea ignorantia ad gratiam, non autem ad peccati graviſſimam pœnam pertineret. Quæ duo ab errore defendi non poſſunt. Neque enim fieri poteſt, ut innocens Deo ſit, qui extincta licet cognitione Dei, rectæ rationis, & conſcientiæ lucem a Deo exorientem ſpernit. Neque item fieri poteſt, ut non ſit contumelioſus in Deum, qui rectæ rationi, cujus Deus auctor, & vindex eſt, infert injuriam. De pœnarum vero per hanc ignorantiam ſublata æternitate, quod ſentiunt, non advertunt, pœnarum æternitas a qua radice profluat. Nempe, ut ait S. Gregorius Magnus anteceſſor veſter: *Vellent* mali *ſine fine vivere, ut poſſent ſine fine peccare*: quippe qui felicitatem, ac finem ultimum in prava delectatione defigunt. Neque vero quiſquam eſt, qui non æternum eſſe velit id, quo ſe beatum putat. Ineſt ergo cuicumque mortali peccato quædam concupiſcentiæ æternitas, atque (ut ita dicam) immenſitas, cui profecto Deum tota ſua infinitate, atque æternitate, ac ſanctitate adverſari neceſſe ſit. Ergo mortale quodcumque peccatum, contra legem etiam naturalem, habet aliquid quod æternam iram provocet. Unde quocumque peccato rectam rationem læſeris, exurgit ille ultricis conſcientiæ ſtimulus; ille *vermis* interior qui, teſte Chriſto, *non moritur*; cujus adeo immortale virus, morſus indefeſſus, quod ſupplicii genus, qui extinguendum putat, Evangelio contradicit. Vermem autem illum profecto comitatur ſempiternus ignis, a quo ſi impios illos exemeris, erit non modo parvulis, verum etiam adultis Deum neſcientibus, a ſempiterno igne ſecluſus aſſignandus locus, nec in ſiniſtra erunt perditi, ac ſcelerati, qui Deum neſciunt, ejuſque ignoratione mulctati, nec a præteritis peccatis expedire ſe poſſunt, & in nova proruunt. Non ergo impeccabiles, qui legem naturalem, quam ſciunt, non impune contemnunt: nec, ſi vel maxime ſint impeccabiles, id beneficii loco conſequentur. Et ſi enim gratia eſt, non poſſe peccare in bona voluntate firmatos, non proinde gratia, ſed peccati eſſet pœna graviſſima, peccare non poſſe, eo quod ignorarent Deum, quo nihil eſt miſerius, & æternæ damnationi propius.

Lib. 34. Mor. c. 16.

Marci 9. 43.

Hoc

Hoc autem ſupplicamus, Beatiſſime Pater, ut perpendatis voces: *Ergo cum hac ignorantia impeccabiles redderentur alioquin certiſſime peccaturi ſi agnoſcerent, ſequitur hoc ipſum beneficium eſſe, juxta illud Apoſtoli*: MELIUS *enim erat illis non agnoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato.* Hoc nempe ſupererat ad erroris cumulum, ut quia lege Dei, & gratia perverſi, & ingrati abutimur, ſubtractio legis, & gratiæ, non pœnæ, quod ſemper Eccleſiæ viſum eſt, ſed gratiæ, & beneficio imputetur. Nodus Diſſ. ibid. p. 152. 2. Petri 2.

Quæ mala inde proveniunt, Beatiſſime Pater, quod Scripturas divinas velut verſatiles ad arbitrium flectant: quod cecis affectibus, & inanibus ratiunculis delectati, Patribus non auſcultent, malintque comminiſci falſa, quam tantis viris docendos ſe tradere. Quæ niſi claro, certoque judicio ab Eccleſia Dei propulſetis, omnia collabaſcant: Romam, quod Deus avertat, ſuis favere, non modo adverſarii, verum etiam pii ſaltem infirmi conclament: ac laſcivia ingeniorum magis incitata, quam compreſſa eſſe videatur.

Sed hoc a veſtris temporibus procul abeſſe, & veſtri Pontificatus claritudo & ab ore veſtro per totam Eccleſiam pervulgatæ voces docent. Itaque ſupplicamus, ut poſt illas præcipuas Propoſitiones, hanc quoque Sanctitas veſtra diſpiciat: *Poſt promulgatum Evangelium, an Fides explicita in Chriſtum omnino neceſſaria ſit, diſputant Theologi: ſi tamen admittamus neceſſariam eſſe dicendum eſt, &c.* Quæ a Chriſtianorum Scholis longe abigenda ſunt, ne ſub dubio relinquatur, an ſine Chriſti nomine credito, & invocato ſalvus eſſe quis poſſit, dicente Domino: *Qui credit in illum, non judicatur*, medio juſtificationis invento: *Qui autem, non credit, jam judicatus eſt*: relictus ipſe ſibi, nulloque novo judicio, propria, & præcedente iniquitate merſus. Nod. Diſſ. paragr. 2. n. 69. n. 19. Joan. 5. 18.

Poſtremo, Pater Sanctiſſime, quod ad univerſi Libri pertineat ſcopum, illud vel maxime Apoſtolicæ Sedi, quam Beatus illuſtras, inſinuandum putamus, ne veſtra ſinat Sanctitas definitionem Prædeſtinationis infringi eam, quam veſter Auguſtinus tradidit, ut nempe ſit *Præſcientia, & præparatio Beneficiorum Dei, quibus certiſſime liberantur quicumque liberantur.* Hanc enim *definitionem Prædeſtinationis* omnibus gentibus prædicandam idem Auguſtinus iterum, iterumque commendat. *Hac præparatione beneficiorum Dei* fieri confitetur, ut omnes prædeſtinati ſingulari, & gratuita dilectione ſerventur, qui fons Chriſtianæ humilitatis, ac pietatis eſt. Hujus prædeſtinationis veritatem *ſemper fuiſſe in Eccleſia fide*, ac de ea *neminem unquam niſi errando diſputare potuiſſe*, & idem Auguſtinus affirmat, & ſanctis Pontificibus Celeſtino, & Hormiſda pronunciantibus, Eccleſia Romana ſuſcepit: & noſtro quoque ſæculo Cardinalis Bellarminus, *Non ad opinionem, ſed ad Eccleſiæ Catholicæ Fidem pertinere* aſſerit. Quam tamen Catholicam veritatem Nodi Diſſolutor tacet, atque hujus prædeſtinationis definitionem immutat: ſupponit aliam Sancto Auguſtino ignotam, quæ vim ſingularis, atque gratuitæ dilectionis, ac beneficiorum præparationis obſcuret. Quamvis enim eam non ſemel agnoſcit, ſic tamen rem involvit dictis, ut nihil magis vereri videatur, quam ne electos majori quam reprobos beneficio affectos eſſe conſtet, quod nec Molinæ Sectatores inficiati ſunt. Sic Eccleſiæ Romanæ de ſingulari, & gratuita dilectione electorum, aut omnino quatitur, aut ſaltem vacillat fides: quæ ſi Auctoris verbis affirmare nitimur, huc nempe totus liber transferendus fuit. Lib. De Dono perſev. c. 14. 17. 20. 21. 23. Lib. 1. De gratia, & libero arbitrio c. 1°. Nod. Diſſ. 12. p. paragr. 11. n. 14. p. 48. ib. p. 106. 107. 108. 109. &c.

Neque plura memoramus, cum ea a vobis perpenſa, & annotata, veſtra egregia ad vicinos Belgas Decreta demonſtrent. Nobis certe ſufficit ad veſtrum Apoſtolatum detuliſſe ea, quæ veritatem læderent, ac Patrum laudare ſententias, quas majore gratia de Petri Cathedra prædicatis.

Plures Epiſcopi ſubſcripſiſſent, niſi pauci ſufficerent, ut ne ambitioſius quam modeſtius agere videremur. Ceterum meminimus a San. Innocentio I. non modo Synodicas, ſed etiam quinque Epiſcoporum litteras, paterno animo eſſe ſuſceptas; atque ab Innocentio XII. paria expectari oportere, tanti Pontificis æquitas, ac paterna benignitas facile perſuadet. Subſcripſimus.

BEATISSIME PATER,

SANCTITATIS VESTRÆ

Obſequentiſſimi, ac devotiſſimi ſervi, ac filii,
† CAROLUS MAURITIUS Arch. Dux Rhemenſis.
† LUDOVICUS ANTONIUS Arch. Pariſienſis.
† J. BENIGNUS Epiſc. Meldenſis.
† GUIDO Epiſc. Atrebatenſis.
† HENRICUS Epiſc. Ambianenſis.

Pariſiis, VII. Kalendas Martii Anno 1697.

Et hæc erat inſcriptio: Sanctiſſimo Domino, Domino noſtro INNOCENTIO Papæ XII.

IX.

IX.

BREVE INNOCENTII XII.

Ad eosdem Archiepiscopos, & Episcopos.

INNOCENTIUS PAPA XII.

VENERABILES FRATRES, Salutem, & Apostolicam Benedictionem. Litteras vestras VII. Kalendas Martii proxime præteriti ad nos datas, grato animo accepimus. Ex iis enim vigilem, ac Sacerdotalem zelum, quo sacros Antistites in partem sollicitudinis nostræ vocatos flagrare maxime decet, in vobis vigere, vosque priscam erga hanc Sanctam Sedem, cui Nos, licet immeriti, præsidemus, debiti obsequii gloriam constanter retinere deprehendimus: dum antiquæ traditionis exempla servantes, & Ecclesiasticę memores Disciplinæ, ad locum, quem elegit Dominus, ascendistis, ac ea, quæ in libro posthumo bonæ memoriæ Cœlestini S. R. E. Cardinalis Sfondrati de divina Prædestinatione nuper edito, reprehensione digna vobis visa sunt, ad nostrum Apostolatum, eo ferme tempore quo variæ doctorum hominum de eodem Libro Sententiæ etiam per Urbem ferebantur, detulistis, nostrum hac in re judicium ea, qua par est, reverentia deposcentes. Officii itaque nostri esse duximus, Librum ipsum, resque a vobis in eo adnotatas, insignium Theologorum discussioni committere, ut omnibus maturæ considerationis trutina perpensis, quod justum fuerit, subinde decernere valeamus, non alia profecto, quam crediti Nobis divinitus Ministerii partes, sicut oportet, implendi habita ratione: quod ut etiam in aliis omnibus, quæ ad onerosam Apostolici Muneris nostri curam pertinent, salubriter exequi possimus, jugibus Fraternitatum vestrarum apud Patrem luminum precationibus, infirmitatem nostram juvari vehementer optamus, vobisque Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romę apud Sanctam Mariam Majorem, sub annulo Piscatoris, die sexta Maii, Pontificatus nostri anno sexto.

Signatum, MARIUS SPINULA.

Et hæc erat inscriptio: Venerabilibus Fratribus CAROLO MAURITIO Rhemensi, & LUDOVICO ANTONIO Parisiensi Archiepiscopis; necnon JACOBO BENIGNO Meldensi, GUIDONI Atrebatensi, & HENRICO Ambianensi Episcopis.

INDEX

CAPITUM, ARTICULORUM, ET RERUM,

Quæ in hoc Tomo primo tractantur.

LIBER PRIMUS.

DE FIDE, ET SYMBOLO.

QUÆSTIO I. DE FIDE. Pag. 1
ARTICULUS I. Quid ſit Fides? ibid.
Fides Dei donum. ibid.
Fidei lumen, certitudo, obſcuritas. 2
Ratio firmiter aſſentiendi veritatibus Fidei, eſt Dei revelantis auctoritas. 3
ART. II. Quibus fundamentis, ac principiis Fides nitatur? 5
§. I. Duplex Fidei principium, ac fundamentum, Scriptura ſacra, & Traditio. ibid.
§. II. Qui libri Sacri? 6
§. III. Scripturæ ſacræ Verſiones. 7
§. IV. Scripturæ ſacræ Interpretatio. ibid.
§. V. Unde Traditio innoteſcit? 8
ART. III. De Fidei neceſſitate ad ſalutem. §. I. 9
§. II. Fides ad ſalutem neceſſaria, non eſt ſingularis fiducia, qua quis credat ſibi remiſſa eſſe peccata: aut ſe eſſe prædeſtinatum ad vitam æternam. 9
ART. IV. Nullum opus æternæ vitæ meritorium ſine fide fieri poteſt. Nec tamen omnia opera Infidelium ſunt peccata. 12
Quo ſenſu omne, quod non eſt ex Fide, peccatum ſit? 13
ART. V. Fides ſine charitate eſſe poteſt. 17
Quid fides formata, quid informis? ibid.
ART. VI. Fidei capita ſunt evidenter credibilia. 19
Quæ ſunt motiva credibilitatis? ibid.
Chriſtianæ Religionis veritas. ibid.
QUÆSTIO II. DE SYMBOLO FIDEI. 26
ART. I. Quid, & quoruplex ſit Symbolum Fidei, & quot ejus Articuli? ibid.
ART. II. Quo primus Apoſtolici Symboli Articulus explicatur, CREDO IN DEUM PATREM OMNIPOTENTEM, CREATOREM COELI, & TERRÆ. 29
§. I. Quæ ſit vis iſtius verbi; CREDO? ibid.
§. II. IN DEUM. 32
§. III. Quid ſit diſcriminis inter CREDERE DEO, CREDERE DEUM, ET CREDERE IN DEUM? 34
§. IV. Unus tantum Deus credendus eſt. ibid.
§. V. Quid de divinis Perfectionibus doceat Fides? 36
§. VI. Dei ſimplicitas. ibid.
§. VII. Deus immutabilis. 37
§. VIII. Deus æternus. 38
§. IX. Deus immortalis. ibid.
§. X. Deus immenſus. Ubique eſt. ibid.
§. XI. Scientia Dei infinita. 40
§. XII. Præſcientia Dei non officit humanæ libertati. 41
§. XIII. Deus ſummum Bonum. 42
§. XIV. Deus ſumme Miſericors, & Juſtus. ib.
§. XV. Deus neminem deſerit, reprobat, & damnat ſine malis meritis. 43
§. XVI. Ex divinis Perfectionibus nonnulla colliguntur documenta ad Morum informationem. 45
§. XVII. Deum unum in Eſſentia, Trinum in Perſonis, Fides Catholica confitetur. 50
§. XVIII. Imago SS. Trinitatis in nobis reformanda. 52
§. XIX. PATREM. Quo ſenſu nomen Patris hic ſumatur? 54
§. XX. OMNIPOTENTEM. De Omnipotentia Dei. 58
§. XXI. Dei Voluntas efficaciſſima eſt, ſemper impletur, ſi abſoluta ſit, nullaque ex conditione ſuſpendi velit, quem intendit effectum. 60
§. XXII. Cur omnes homines non ſalventur, cum Deus omnium ſalutem velit, ſi voluntas ejus ſemper impletur? 61
§. XXIII. Vis efficaciſſima divinæ Gratiæ ex Dei Omnipotentia derivatur. Quid de Gratia credendum? 65
§. XXIV. Gratia non datur ſecundum merita. 68
§. XXV. Gratia ad ſingulos actus datur. ibid.
§. XXVI. Gratia ad converſionem peccatoris neceſſaria. 69
§. XXVII. Gratia neceſſaria ad vincendas tentationes. 70
§. XXVIII. Gratia neceſſaria ad Deum ſuper omnia diligendum. ibid.
§. XXIX. Gratia neceſſaria ad ſervanda Dei Mandata. 71
§. XXX. Gratia neceſſaria ad initium boni operis, & Fidei. 72
§. XXXI. Singularis Gratia ad perſeverandum neceſſaria. 73
§. XXXII. Vis omnis merendi bonis operibus ex Gratia Chriſti eſt. 74
§. XXXIII. Liberum arbitrium Gratiæ cooperatur. 75
§. XXXIV. Gratia efficax, & ſanctificans non datur omnibus. ibid.
§. XXXV. Gratia efficax libertati non officit. 76
§. XXXVI. Totum Deo tribuendum. 77
§. XXXVII. Fidei in Deum Omnipotentem utilitas. 78

§. XXXVIII. CREATOREM COELI, ET TERRÆ. 71
§. XXXIX. Quid de Angelis sentiendum? 81
§. XL. Angeli in Gratia conditi. 82
§. XLI. Sanctorum Angelorum pugna cum malis. Quodnam istorum peccatum? 83
§. XLII. Mali Angeli in Infernum detrusi. 84
§. XLIII. Varii BB. Angelorum Ordines. ibid.
§. XLIV. Angelus Custos cuique homini a Deo præpositus. 85
§. XLV. De Hominis Creatione. Homo creatus immortalis. 86
§. XLVI. Homo ad imaginem Dei conditus. In quo sita sit divinæ imaginis ratio? 87
§. XLVII. Primus homo in Gratia, & Justitia originali creatus. 88
§. XLVIII. Primi Hominis lapsus. 89
§. XLIX. Deus hominem extra statum Gratiæ, & Justitiæ originalis creare potuit. 90
§. L. Fructus ex Hominis creatione colligendi. 91
§. LI. Deus omnium Conservator, ac Rector est. Providentia illius vindicatur. 93
§. LII. Providentiæ divinæ argumenta. 95
§. LIII. Mala divinæ Providentiæ non repugnant. Neque ipsa peccata. 96
§. LIV. Divinæ Providentiæ non repugnant prosperitates impiorum, & adversæ res Justorum. 97
§. LV. Peculiari quadam, ac præcipua Providentia Deus Electos suos regit. Quid de Prædestinatione sentiendum? 100
§. LVI Æterna Electio sine meritis; salus ex meritis. 103
§. LVII. (rursus) Quamvis certa Prædestinatio sit, sua tamen cuique salus cum metu, & solicitudine procuranda est. 105
§. LVIII. In nullo gloriandum. 108
§. LIX. Fides, Gratia sanctificans, & Charitas, plerisque reprobis a Deo retribuuntur. 109
§. LX. Fides, & Justitia possunt amitti. 112
§. LXI. Perditio reproborum ex ipsis est, non ex Deo. ibid.
ART. III. Quo Symboli Apostolici Articulus alter explicatur. ET IN JESUM CHRISTUM FILIUM EJUS UNICUM DOMINUM NOSTRUM. 112
§. I. Quam necessaria sit, & utilis hujus Articuli Fides. ibid.
Christus Mediator. ibid.
§. II. ET IN JESUM. De Nomine Jesu. 112.
§. III. CHRISTUM. Cur Nomini Jesu, Christi nomen addatur? CHRISTUS Propheta, Sacerdos, & Rex. 121
§. IV. FILIUM EJUS UNICUM. CHRISTUS verus Deus, Deique Filius est. Duæ in Christo Naturæ. 125
§. V. CHRISTUS una Persona est, & Filius unicus Patris Æterni, ac B. Mariæ Virginis. 134
§. VI. CHRISTUS Homo non est Filius adoptivus Dei, sed naturalis. 136
§. VII DOMINUM NOSTRUM. Cur Christus Dominus noster appelletur? An servus aliqua ratione dici possit? 139
ART. IV. Quo Symboli Articulus III. explicatur. QUI CONCEPTUS EST DE SPIRITU SANCTO, NATUS EX MARIA VIRGINE.
§. I. Quid his verbis significetur, QUI CONCEPTUS EST. 145
Vera Christi caro. 146
Caro a Filio Dei in tempore assumpta. ibid.
Christi caro nec e cœlis delata, nec e syderibus, vel ex aere decerpta. ibid.
In Christo vera fuit Anima, & mens hominis. ibid.
Duplex in Christo voluntas. 147
§. II DE SPIRITU SANCTO. Cur Christus ex Spiritu Sancto conceptus dicatur? 148
Incarnatio, seu Conceptio Christi in utero B. Virginis, omnium miraculorum maximum. 149
Immensus Dei erga nos amor in Mysterio Incarnationis. 150
Gratia maxime demonstratur in Conceptione Christi. ibid.
Christi hominis sanctitas infinita, & immensa. 151
§. III. Cur Spiritus Sanctus non sit Pater Christi, cum Christus ex Spiritu sancto sit conceptus? 153
§. IV. Licet tres Personæ SS. Trinitatis Incarnationem operatæ sint, solus tamen Filius incarnatus est. 154
§ V. NATUS EX MARIA VIRGINE. B. Virgo Maria vere proprieque Mater Dei credenda est. ibid.
§. VI. Maria Mater Dei Virgo perpetua. 157
§ VII. De Nomine Virginis Dei Matris. 160
Maria Domina, spesque nostra. ibid.
B. Mariæ Virginis cultus singularis, & invocatio. 161
§. VIII. Qui fructus ex Christi Incarnatione, & Nativitate colligendi? 163
ART. V. Quo quartus Symboli Articulus explicatur: PASSUS SUB PONTIO PILATO, CRUCIFIXUS, MORTUUS, ET SEPULTUS. 167
§. I. Articuli Fides explicatur, Deus, & homo Christus vere passus: non tamen passa Deitas. ibid.
§. II. Acerbitas Passionis Christi. 168
§. III. CRUCIFIXUS. Cur Christus mortem Crucis elegerit? 171
§. IV. MORTUUS, ET SEPULTUS 174
Persona Divina, nec ab Anima, nec a Corpore Christi separata est in triduo Mortis. ibid.

§. V.

§. V. Passio, & Mors Christi voluntariæ fuerunt, non coactæ; libere, non necessarie. 176
§. VI. Immensa ex Passione, & Morte Christi beneficia in nos redundarunt. 180
§. VII. Christus in Passione sua omnium Virtutum exempla dedit. 185
§. VIII. Christi Jesu charitas, & gloria in Passione, & Cruce promicans, & per Passionem, Crucemque parta. 188
§. IX. Christus pro omnibus, & singulis hominibus mortuus est; non pro solis Prædestinatis. 194
§. X. Ex Morte Christi Gratiæ sufficientes ad salutem omnium derivantur. Explicatur, quid de Gratia sufficienti sentiendum sit. 199
§. XI. Interior Gratia vere sufficiens in statu naturæ lapsæ agnoscenda est. ibid.
§. XII. Gratia sufficiens veram, proprieque dictam potentiam ad opus supernaturale tribuit. 200
§. XIII. Gratia sufficiens est Gratia Christi Medicinalis. 202
§. XIV. Gratiæ interiori in statu Naturæ lapsæ aliquando resistitur. 203
§. XV. Justorum nemini, urgente divinorum Præceptorum observantia, deest Gratia, qua possibilia fiant. 204
§. XVI. Gratia non defuit S. Petro, qua Christum sequi, & confiteri posset. 206
§. XVII. Gratia sufficiens ad perseverandum Justis omnibus datur. 209
§. XVIII. Christianis omnibus, urgente præcepto, Gratia sufficiens datur, vel offertur. ibid.
§. XIX. Peccatores nondum indurati, Gratia sufficiente persæpe donantur. ibid.
§. XX. Gratia sufficiens Infidelibus datur: non eodem tamen modo, neque ejusdem rationis omnibus. 210
§. XXI. Gratiæ sufficientes obduratis penitus non desunt: quamquam vero aliquibus deessent, illis tamen imputarentur peccata. 213
§. XXII. Infantibus sine Baptismo morientibus parata est Baptismi Gratia: non tamen illis præsto est gratia proprie sufficiens. 215.
§. XXIII. Consectarium ad Morum informationem. 217
ART. VI. Quo quintus Symboli Articulus exponitur: DESCENDIT AD INFEROS, TERTIA DIE RESURREXIT A MORTUIS. 218
§. I. De Christi Descensu ad inferos. ibid.
§. II. De Resurrectione Christi. Christus virtute sua resurrexit tertia die, primus omnium. 221
§. III. Resurrectionis Christi necessitas. 224
§. IV. Resurrectionis Christi Gloria. 227
§. V. Resurrectionis Christi fructus, & utilitates eximiæ. 230
§. VI. Spiritualis Resurrectionis signa. 232
ART. VII. Quo sextus Symboli Articulus exponitur: ASCENDIT AD COELOS; SEDET AD DEXTERAM DEI PATRIS OMNIPOTENTIS. 233
§. I. Mysterii Fides explicatur. ibid.
§. II. Ascensionis Christi causæ. 235
§. III. Ascensionis Christi fructus, & utilitates 240
ART. VIII. Quo septimus Symboli Articulus explicatur: INDE VENTURUS EST JUDICARE VIVOS, & MORTUOS. 245
§. I. Multiplex Dei Judicium. Novissimi tempus ignotum. Signa illud præcedentia. ibid.
§. II. Generalis Judicii Causæ. 248
§. III. Christus Dominus ut homo judicabit. Judicis dotes. Ultima sententia. 251
ART. IX. Quo Symboli octavus Articulus explicatur: CREDO IN SPIRITUM SANCTUM. 255
§. I. Quid proprie significet nomen Spiritus sancti? ibid.
§. II. Spiritus sanctus verus Deus est, Patri, & Filio æqualis. 256
§. III. Spiritus sanctus a Patre, & Filio procedit. 259
§. IV. Spiritus Sancti Nomina, Attributa, & Effectus. 260
§. V. Dispositiones ad suscipiendum Spiritum sanctum. 268
ART. X. Quo Symboli nonus Articulus explicatur: CREDO SANCTAM ECCLESIAM CATHOLICAM: SANCTORUM COMMUNIONEM. 271
§. I. Quid est Ecclesia? ibid.
§. II. Ecclesia visibilis est, & manifesta. 275
§. III. Ecclesia bonos, & malos complectitur. 277
§. IV. Ecclesia Sancta est. 278
§. V. Ecclesia Christi Catholica est. 281
§. VI. Ecclesia Christi Una est. Et Ecclesiæ Catholicæ nomine una societas intelligenda est, a cujus communione Hæretici, & Schismatici excludantur. 283
§. VII. Ad unitatem Ecclesiæ Caput visibile requiritur, scilicet Romanus Pontifex S. Petri Successor. 286
§. VIII. Cur Ecclesia Apostolica dicatur? 289
§. IX. Ecclesia maxime diligenda, & observanda est. 291
§. X. In quo Sanctorum Communio sita sit? 294
ART. XI. Quo Symboli decimus Articulus explicatur. REMISSIONEM PECCATORUM. 299
Remissio peccatorum Dei propria. ibid.
Quid complectatur, & quando perficienda? 300
In sola Ecclesia datur, & accipitur remissio peccatorum. 302
ART. XII. Quo Symboli Articulus undecimus exponitur: CARNIS RESURRECTIONEM. 304
§. I. Resurrectionis futuræ veritas. ibid.

Rationes congruæ Resurrectionis mortuorum. 305.
§. II. Cur carnis potius, quam hominum Resurrectionem in Symbolo confiteamur? 307
§. III. Omnes homines resurgent cum eodem corpore, & quidem integro. ibid.
§. IV. Varia erit Resurgentium conditio. 309
Corporum glorioſorum dotes. ibid.
§. V. Fructus ex hoc Fidei Articulo colligendi. 312
ART. XIII. Quo Symboli poſtremus Articulus explicatur: VITAM ÆTERNAM. 314
§. I. Quid ſit vita Æterna? ibid.
§. II. Æterna Beatitudo congruis verbis explicari non poteſt, ſed mentis humanæ captum ſuperat. Omnium tamen malorum liberatione, Bonorumque omnium poſſeſſione definiri poteſt. 315
§. III. Eſſentialis Beatitudo in viſione, & poſſeſſione Dei ſita eſt. 321
§. IV. Deus videri non poteſt, ut in ſe eſt, ab homine mortalem vitam agente. 323
§. V. Deus videri non poteſt oculis corporeis. ibid.
§. VI. Mens creata Divinæ Eſſentiæ viſionem naturæ viribus conſequi non poteſt. 325
§. VII. Deus a nulla creata Mente comprehendi poteſt. ibid.
§. VIII. Juſtorum Animæ, quibus nihil eluendum ſupereſt, Deum vident ſtatim, atque corporibus ſolutæ ſunt. 327
§. IX. Spiritales fructus ex poſtremo Symboli Articulo colligendi. 329

LIBER II.

DE SACRAMENTIS.

TRACTATUS I. DE SACRAMENTIS in genere. Pag. 336.
CAP. I. De Sacramentorum eſſentia. 337
ART. I. De SACRAMENTI NOMINE. ibid.
ART. II. De Sacramenti Definitione. 339
CAP. II. De Neceſſitate Sacramentorum. 342
Propoſitio I. Sacramenta in Nova Lege a Chriſto inſtitui conveniens omnino fuit. 344
Propoſitio II. Sacramenta Novæ Legis neceſſaria ſunt ad ſalutem, quædam ſimpliciter neceſſitate medii & præcepti: quædam ſola neceſſitate præcepti: non tamen omnia ſingulis. 345
Propoſitio III. Sacramenta Novæ Legis propter ſolam fidem nutriendam non ſunt inſtituta. 346
Propoſitio IV. Sacramenta Novæ Legis a Sacramentis Veteris Legis ſola Rituum externorum, ſive ceremoniarum diverſitate non differunt. 347
CAP. III. De Partibus Sacramentorum. 349
Propoſitio I. Materiæ, & formæ Sacramentorum ſunt a Chriſto determinatæ. 351
Propoſitio II. Materias, & formas quorumdam Sacramentorum a Chriſto in genere tantum determinatas, earum vero determinationem in ſpecie, Apoſtolorum, & Eccleſiæ auctoritati, ac prudentiæ commiſam, probabilis eſt plurimorum Theologorum opinio. 352
Propoſitio III. Verba, quibus Sacramenta conficiuntur, conſecratoria ſunt, non concionatoria. 353
Propoſitio IV. Mutatio ſubſtantialis materiæ, aut formæ Sacramentalis, tollit veritatem Sacramenti, ipſumque irritum reddit. 354
Regulæ Praxim ſpectantes. ibid.
Regula I. Mutatio ſubſtantialis materiæ fit, cum alterius ſpeciei res ſenſibilis ad conficiendum Sacramentum adhibetur, quam a Chriſto præſcripta ſit. ibid.
Regula II. Mutatio ſubſtantialis formæ eſt ea, qua verborum ſenſus tollitur. ibid.
Regula III. Tranſpoſitio verborum Sacramentalium quandoque mutationem ſubſtantialem infert in formam ſacramentalem, quandoque accidentariam dumtaxat. ibid.
Regula IV. Interruptio verborum mutationem interdum ſubſtantialem, alias accidentariam tantum in formam Sacramentalem invehit. 356
Regula V. Omiſſio verborum ad ſubſtantiam formæ Sacramentalis pertinentium, quæ tunc fieri cenſetur, cum tollitur debitus verborum ſenſus, irritum reddit Sacramentum. ibid.
Regula VI. Additio verborum, quæ debitum formæ Sacramentalis ſenſum corrumpunt, tollit veritatem Sacramenti. ibid.
Regula VII. Qui corrupte profert verba Sacramentalia, ſi hoc ex induſtria facit, Sacramentum non perficit: ſi vero ex imperitia, nec penitus auferatur ſenſus locutionis per hujuſmodi corruptelam, perficitur nihilominus Sacramentum. 358
Regula VIII. Sacramentorum formas, aut materias qua vis ratione mutare nemini hominum licet. Ita immutantes ex induſtria, vel craſſa ignorantia, ut Sacramentum irritum redderetur; vel qui mutatione qualicumque Ritus Novos, aut errores ab Eccleſia damnatos inducere intenderent; lethalis peccati rei eſſent. ibid.
Obſtetrix jurata formam Baptiſmi corrumpens ex ignorantia, excuſari non poteſt a peccato mortali. ibid.
Regula IX. Qui ex induſtria corrupte proferret verba formæ Sacramentalis, etiam eodem ſenſu manente, lethalis peccati reus eſſet. 359

Re-

Regula X. Lethalis peccati reus est, qui materia, aut forma dubia utitur in Sacramentorum administratione, cum certam, & indubitatam adhibere possit. ibid.
Regula XI. Lethaliter peccat, qui modum materiæ, & formæ notabilem, & ab Ecclesia universali, vel ius, observatum non servat. ibid.
CAP. IV. De numero, & dignitate Sacramentorum. 360
ART. I. Quot sunt Novæ Legis Sacramenta? ib.
Propositio Unica. Septem esse Novæ Legis Sacramenta, Catholicæ Fidei veritas est. ib.
ART. II. De Sacramentorum Dignitate. 366
CAP. V. De Sacramentorum efficacia. 367
ART. I. Utrum Sacramenta Novæ Legis Gratiam conferant? ibid.
Propositio I. Sacramenta Novæ Legis continent Gratiam, quam significant, eamque semper, & omnibus non ponentibus obicem conferunt. ibid.
Propositio II. Sacramenta Novæ Legis non solum Gratiam sanctificantem conferunt, vel augent, sed etiam Gratiam peculiarem tribuunt uniciuique Sacramento propriam, quæ propterea Sacramentalis dicitur. 369
ART. II. Utrum Sacramenta Novæ Legis Gratiam conferant ex opere operato? 370
Propositio Unica. Sacramenta Novæ Legis Gratiam conferunt ex opere operato. 371
ART. III. De Sacramentorum effectu, scilicet Charactere. 375
Propositio I. Tridentina Synodus Characteris doctrinam ab antiquis Patribus accepit. ibid.
Characteris Definitio. 377
Propositio II. Character Sacramentalis est indelebilis. ibid.
Propositio III. Omnia Novæ Legis Sacramenta Characterem non imprimunt, sed tria dumtaxat, scilicet Baptismus, Confirmatio, & Ordo. 378
Propositio IV. Qui Sacramenta Characterem imprimentia sine debitis dispositionibus suscipit, sive (ut loquuntur Theologi) cum fictione, Characterem quidem suscipit, sed non Gratiam sanctificantem. 379
Propositio V. Recedente fictione, seu accedente Pœnitentia, Gratia Sacramentalis suscitatur, seu potius de novo producitur in eo, qui sine debitis dispositionibus Sacramentum suscepit. 380
CAP. VI. De Sacramentorum Institutione. 381
Propositio Unica. Omnia Sacramenta a Christo instituta sunt. ibid.
CAP. VII. De Sacramentorum Ministris, & conditionibus ad eorum Administrationem requisitis. 384
ART. I. De eorum Ministrorum Institutione. ibid.
ART. II. De Ministrorum Fide, & Probitate. 385
Propositio I. Sacramentorum valor, & efficacia ex Ministrorum fide, & probitate non pendet: adeoque et Hæreticis, Schismaticis, & impiis Sacramenta administrare, nihilominus valide sunt, modo materia, & forma essentialis, cum debita intentione adhibeantur. ibid.
Regula Practica. 394
Regula I. A malis Ministris, quamdiu ab Ecclesia tolerantur, licet recipere Sacramenta. ibid.
Regula II. Parochianis, urgente necessitate, non solum licet petere, sed & petere Sacramenta licet a Parochianis, quamcumque malos, si sint ab Ecclesia tolerati. ibid.
Regula III. Sacramenta petere non licet ab improbo Ministro, qui nec Parochus est, nec paratus est ea administrare. 395
Regula IV. A Ministris improbis, & ministrare volentibus, petere, ac recipere licet Sacramenta, si necessitas urgeat. ibid.
Regula V. In casu extremæ necessitatis, licet petere, & suscipere Baptismum, & Pœnitentiæ Sacramenta a malis Ministris, quamvis ab Ecclesia non tolerati. ibid.
Regula VI. Extra casum necessitatis non licet petere, & suscipere Sacramenta ab Hæreticis, Schismaticis, aut improbis Ministris ab Ecclesia non tolleratis. 396
Regula VII. Ecclesiæ Ministri Sacramenta in statu peccati mortalis conficientes, vel administrantes, gravissime peccant. ibid.
Regula VIII. Peccant mortaliter Ecclesiæ Ministri, qui Sacramentum aliquod in statu peccati mortalis solemni Ritu conficiunt, vel administrant, nisi vera Contritione, cum proposito Sacramentalis Confessionis quam primum edendæ, peccatum illud expient 397
Regula IX. Lethaliter peccat Sacerdos, qui Eucharistiam sive a se, sive ab altero consecratam administrat in statu peccati mortalis. ibid.
Regula X. Diaconi etiam, & Subdiaconi munerum functiones Ordinum in statu peccati mortalis solemniter obeuntes, lethaliter peccant. ibid.
Regula XI. Verbi Dei Ministri sacras Conciones ex officio habentes in statu peccati mortalis, præsertim si crimen sit manifestum, graviter peccant. 398
Regula XII. Sacramentorum Ministri animum ab omni peccati mortalis labe purum diligenter conservare debent. 399
ART. III. De Intentione Ministri. ibid.
Propositio I. Intentio interior, & sincera faciendi quod facit Ecclesia, necessaria est in Ministris Sacramentorum, ut valida sint, & rata. 400
Propositio II. Ad Sacramenti perfectionem necessaria non est in Ministro intentio pe-

producendi effectum Sacramenti. 403
Propositio III. Ut ratum sit Sacramentum, non sufficit Intentio habitualis, neque necessaria est actualis: sed sufficit virtualis. 404
Regulæ Praxim spectantes. 405
Regula I. Si quis Ritum a Christo institutum, & ab Ecclesia celebratum, atque frequentatum in Administratione Sacramenti servaverit, nec ullo tunc prodiderit indicio serio se non agere, aut contrariam intentionem habere intentioni Ecclesiæ; postea autem significet se nullam intentionem habuisse conficiendi Sacramenti, non statim iterandum Sacramentum est, v.g Baptismus, aut Ordinatio, etiam sub conditione; sed consulendus est Episcopus, & si necesse sit, Sedes Apostolica, ejusque expectandum Judicium. ibid.
Regula II. Perversa Intentio Ministri suscipientibus Sacramenta non nocet, cum illam ignorant, ejusque peccato non communicant. 408
Regula III. Quamvis actualis Intentio ad valorem Sacramenti non sit necessaria, sed virtualis sufficiat; tamen graviter peccat Sacramentorum Minister, si studium omne, ac diligentiam non adhibeat, ne ab intentione actuali distrahatur. 409
CAP. VIII. De Sacramentorum Cæremoniis. 410
Propositio I. A primis usque Ecclesiæ temporibus illud semper servatum est, ut Sacramenta solemnibus quibusdam Cæremoniis administrarentur. ibid.
Propositio II. Cæremoniarum usus in Sacramentorum Administratione utilissimus est, optimisque rationibus nititur. 413
Regulæ Praxim spectantes. 415
Regula I. Cæremoniæ ab Ecclesia receptæ, & approbatæ, & in solemni Sacramentorum Administratione adhiberi solitæ, nec contemni, nec a Ministris pro libito omitti, aut in novas alias, privata auctoritate, mutari possunt. ibid.
Regula II. ibid.
Regula III. ibid.

TRACTATUS II.
DE BAPTISMO.

CAPUT I. De Natura Baptismi. 417
ARTICULUS I. Quid sit Baptismus? ibid.
ART. II. De materia Baptismi, & insignibus ejusdem Figuris. 419
Propositio I. Veram, & naturalem aquam esse necessariam, solamque legitimam Baptismi materiam, dogma Fidei est. ibid.
Regulæ Praxim spectantes. 424
Regula I. In qualibet aqua, modo non solvatur species aquæ, conferri potest Baptismus. ibid.
Regula II. Nulla necessitas, aut ratio efficere potest, ut validus, ac ratus sit Baptismus in alia materia, quam in aqua simplici collatus. 425
Regula III. Aquæ consecratio per Chrismatis admixtionem, & orationem Sacerdotis, ut in ea Baptismus solemni Ritu administretur, ab antiquis temporibus in Ecclesia observata est. ibid.
Propositio II. Ad valorem Baptismi perinde est, an Ablutio fiat immersione, effusione aquæ, vel aspersione. ibid.
Regulæ Praxim spectantes. 426
Hac in re unusquisque Ecclesiæ suæ Ritum sequi debet, nec ab eo discedere absque peccato potest, nisi necessitas cogat. ibid.
Propositio III. Unica, vel trina Immersione perfici potest Baptismus, quamvis trina Immersio priscæ Traditioni, & antiquis Ecclesiæ Moribus magis conveniat. 428
ART. III. De Forma Baptismi. 430
Propositio Unica. Perfecta, & absoluta Baptismi forma hæc est: *Ego* te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. ibid.
Regulæ Praxim spectantes. 432
Regula I. Irritus esset Baptismus, si quis baptizaret In Nomine Sanctissimæ Trinitatis, tribus personis expresse non invocatis. ibid.
Regula II. Irritus pariter esset Baptismus in Christi solius Nomine collatus. ibid.
Regula III. Multo minus ratum est Baptisma in Nomine Dei, & Sanctæ Crucis collatum. 436
Regula IV. Non solum tres Personæ Trinitatis in forma Baptismi propriis nominibus exprimendæ sunt, sed & actio Ministri, dicendo, *Ego te baptizo.* ibid.
Regula V. Simul ab eo, qui baptizat, non ante, aut post ablutionem, sed eodem tempore quo ablutio peragitur, verba Sacramenti, quæ formam continent, pronuncianda sunt. 437
Regula VI. Baptizare se ipsum nemo potest. 438
Regula VII. Pronomen *Ego*, & verbum *amen*, ad substantiam formæ non pertinent. ibid.
Regula VIII. Pronomen *Te*, ita necessarium est, ut qui tantum diceret, *Baptizo*, nihil conficeret. ibid.
Regula IX. Latinus formam Græcorum studiose adhibens lethaliter peccaret; validus tamen, ac ratus esset Baptismus. 439
Regula X. Si quis loco illius verbi *Baptizo*, dixerit, *Abluo*, *lavo*, *immergo*, validus est Baptismus. ibid.
Regula XI. i loco harum vocum, *In Nomine*, dicat, *In Nominibus*, nullus est Baptismus. ibid.

Regula XII. Si quis addat formæ Baptiſmi aliqua verba formæ ſenſum non immutantia, ratus erit Baptiſmus. ibid.
Regula XIII. Baptiſmus ita collatus : *Ego te baptizo in Nomine Patris , ego te baptizo in Nomine Filii , ego te baptizo in Nomine Spiritus Sancti,* ratus, ac validus videtur. ibid.
Regula XIV. Baptiſmus collatus ſub hac forma, *Ego te baptizo cum Patre , & Filio, & Spiritu Sancto,* nullus eſſet. ibid.
CAP. II. De Baptiſmo Joannis. 440
Propoſitio Unica. Baptiſmum Joannis eamdem vim cum Baptiſmo Chriſti non habuiſſe, dogma Fidei eſt. ibid.
CAP. III. De Inſtitutione Baptiſmi. 445
Propoſitio I. Baptiſmus ante Chriſti Paſſionem inſtitutus eſt. ibid.
Propoſitio II. Chriſtus Baptiſmum inſtituit , cum a Joanne in Jordane baptizatus eſt. 447
Propoſitio III. Obligatio Baptiſmi non cepit niſi poſt Mortem, & Reſurrectionem Chriſti, ac ſufficientem Legis Evangelicæ promulgationem. 449
CAP. IV. De Baptiſmi neceſſitate. ibid.
Propoſitio I. Omnibus hominibus Baptiſmi Lex a Domino præſcripta eſt , non ſolum iis, qui adulta ſunt ætate, ſed etiam infantibus: ita ut niſi per Baptiſmi gratiam Deo renaſcantur, in ſempiternam miſeriam , & interitum a parentibus , ſive illi Fideles , ſive Infideles ſint, procreentur. 450
Propoſitio II. Baptiſmum Aquæ in adultæ ætatis hominibus ſupplet Baptiſmus flaminis, ſeu perfecta cordis converſio cum voto Baptiſmi, quando illos a ſuſceptione Sacramenti neceſſitas excludit. 456
Propoſitio III. Martyrium vicem Baptiſmi ſupplere, certiſſimum eſt. 461
Conſectaria Praxim ſpectantia. 462
Regula I. Ad Baptiſmi ſuſceptionem omnes, & ſinguli homines obligantur. ibid.
Regula II. Parentes , aut curatores infantium tenentur ad procurandum illis baptiſmum. ibid.
Regula III. Baptiſmus puerorum non eſt differendus. ibid.
Regula IV. Baptiſmus adultorum differri poteſt. 463
Regula V. Peccant Catechumeni , cum ultra tempus ab Eccleſia conſtitutum Baptiſmum differunt. 464
CAP. V. De Miniſtro Baptiſmi. ibid.
Propoſitio I. Sacerdos eſt proprius, & ordinarius Miniſter Baptiſmi. ibid.
Documenta Praxim ſpectantia. 465
Extra Parochialem Eccleſiam baptizandos offerre non licet infantes, excepto neceſſitatis articulo. ibid.
Propoſitio II. Diaconis Jure ſuo, & ſine Epiſcopi , aut Parochi conceſſione , abſque urgente neceſſitate nunquam tribuenda , Baptiſmum ſolemni Ritu adminiſtrare non licet. 466
Propoſitio III. Omnes, & ſinguli, etiam de Populo, ſive mares, ſive fœminæ , quamcumque illi Sectam profiteantur , cogente neceſſitate, ſine ſolemnibus cæremoniis baptizare poſſunt. 467
Conſectaria Praxim ſpectantia. 470
Regula I. Peccant Laici Baptiſmum extra caſum neceſſitatis adminiſtrantes : immo & Clerici quicumque ſive Minores, ſive Majores, præter proprium Parochum, vel Sacerdotem , cui hanc ille provinciam demandaverit. ibid.
Regula II. Peccant graviter , qui pueros alteri, quam proprio Parocho, vel Sacerdoti , cui hanc ille provinciam commiſerit , baptizandos offerunt ; & multo magis ſi Laico , mulieri , Hæretico , aut non baptizato, extra caſum neceſſitatis. ibid.
Regula III. Hic ordo a Fidelibus in Baptiſmo conferendo , cum neceſſitas urget , omnino ſervandus eſt : ut mulier ſi viri adſint ; Laicus item præſente Clerico ; tum Clericus coram Sacerdote , Baptiſmi adminiſtrationem ſibi non ſumant. ibid.
Regula IV. Obſtetricibus formam Baptiſmi tenentibus baptizare licet urgente neceſſitate, etiam præſente Laico , qui hujus Sacramenti conficiendi plane ignarus, rudiſque ſit. ibid.
Regula V. Parentes filios ſuos baptizare non debent abſque manifeſta neceſſitate. 471
Regula VI. Parochi baptizandi formulam docere , ac tradere Chriſtiano Populo debent. ibid.
CAP. VI. De Suſceptoribus, ſive Patrinis. ibid.
Propoſitio Unica. Præter Sacramenti Miniſtros , Suſceptores etiam , ſive Patrini ex antiquiſſima Eccleſiæ conſuetudine ad Baptiſmum convenienter adhibentur. ibid.
Conſectaria Praxim ſpectantia. 472
Regula I. Suſceptorum partes ſunt curare, ut filioli Fidei Catholicæ elementis, & moribus Chriſtianis informentur. ibid.
Regula II. Spiritualis cognatio Matrimonium contrahendum impediens, & dirimens contractum , oritur inter Patrinos , ac baptizatum, illiuſque patrem, & matrem; necnon inter baptizantem , & baptizatum , baptizatique patrem , ac matrem. 473
Regula III. Pater , & Mater baptizati Patrinorum officio in illius Baptiſmo fungi non debent, niſi cogat neceſſitas. 475
Regula IV. Qui non ſint admittendi ad ſuſcipiendum ex Sacro Fonte puerum? 476
Regula V. Admitti non debent Patrini, qui nondum Confirmationis Sacramentum ſuſceperunt. ibid.
Regula VI. Admittendi non ſunt peregrini , & ignoti ad puerum ſuſcipiendum , multo minus Hæretici , & Schiſmatici. ibid.

Regula VII. In Patrinorum delectu ratio magis habenda est spiritualis utilitatis pueri, quam nobilitatis, divitiarum, amicitiæ, temporalium ve quorumvis commodorum. 477
Regula VIII. Ad pueros e Sacro Fonte suscipiendos admitti non debent Monachi, aliive Regulares, aut Moniales. ib.
Conveniens esset, ut nec sæculares Clerici sacris initiati in suorum præsertim Beneficiorum, aut Mansionis locis pueros e Baptismi Fonte susciperent. ibid.
Regula IX. Quæ nomina Baptizandis imponenda sint? ibid.
Regula X. Docens quid Patrinis, & Parocho respectu illorum vitandum sit. 478.
CAP. VII. De suscipientibus Baptismum, & conditionibus ex illorum parte necessariis. 203
Propositio I. Quivis homo capax est Baptismi, sive adultus, sive puer, sive vir, sive mulier. ibid
Propositio II. Infans in utero matris adhuc existens baptizari non potest. 479
Conjectaria Praxim spectantia. 480
Regula I. Expectanda est totalis egressio pueri ex utero, ut baptizetur, nisi mors imminеat. ibid.
Regula II. Si mulier in partu obierit, curandum est, ut statim uterus aperiatur, indeque eductus infans, si vivit, quamprimum baptizetur. ibid.
Regula III. Infantes, qui mortui nascuntur, baptizari non debent, etiamsi in iis ad pia quædam loca a simplicibus, aut superstitiosis mulierculis delatis motus aliquis, aut calor ab extrinseco ortus, aliudve signum æquivocum vitæ appareat. 204
Regula IV. Prægnantis mulieris, parentumque, ac domesticorum erga ipsam pium officium. 481
Regula V. Circa Monstrorum Baptismum cautio maxima est adhibenda. 482
Propositio III. Pueri Judæorum, & aliorum Infidelium invitis parentibus baptizari non debent: quamvis collatus ipsis Baptismus sit ratus, ac validus. ib.
Exceptiones Praxim spectantes. 483
Regula I. Filii infidelium, qui aliquando fidem susceperunt, sed ab ea defecerunt, invitis parentibus possunt baptizari. ibid.
Regula II. Pueri Infidelium, qui sunt Christianorum servi, possunt invitis parentibus baptizari. ibid.
Regula III. Puerum in extremo vitæ periculo constitutum, & de cujus salute desperatum est, invitis parentibus baptizare licet. ibid.
Regula IV. Alterutro parentum consentiente, puer baptizari potest, quantumvis repugnet alter. 484
Regula V. Pueri a parentibus Infidelibus sive jure, sive injuria separati, possunt illis inconsultis baptizari. ibid.
Regula VI. Infidelium pueri, ut primum rationis usum attigerunt, invitis parentibus baptizari possunt. ib.
Regula VII. Pueri Judæorum, & aliorum Infidelium, invitis parentibus baptizati, ab illis separandi sunt, propter perversionis periculum. ibid.
Propositio IV. Amentes, & furiosi a nativitate, aut a pueritia perpetuo his morbis laborantes, baptizari possunt sicut infantes: qui vero amentia, vel furore ex intervallis laborant, non sunt baptizandi, nisi Baptismum ante amentiam, vel furorem, aut in lucidis intervallis postulaverint. 485
Propositio V. Energumeni Catechumeni baptizandi sunt urgente necessitate, aut data opportunitate. 486
Propositio VI. Ad Baptismum adultorum necessarius est baptizandorum consensus, seu intentio suscipiendi Baptismum, quæ saltem præcesserit, & per actum contrarium non fuerit revocata. ibid.
Conjectarium Propositionis. 487
Alienum est ab Ecclesiæ ingenio, & Disciplina, ut ad Baptismum suscipiendum infideles cogantur. ibid.
Propositio VII. Fides ad consequendam Baptismi gratiam maxime necessaria est adultis. 488
Propositio VIII. Ad gratiam per Baptismum obtinendam, necessaria adultis est Pœnitentia, seu dolor sincerus de peccatis antea commissis, peccati voluntatem excludens. 489
Documentum ad Morum informationem. 493
Dei misericordia ob Baptismi beneficium laudanda. ibid.
CAP. VIII. De effectibus Baptismi. 494
Propositio I. Primus, ac præcipuus effectus Baptismi, est cujuscumque peccati, sive a primis Parentibus origine contracti, sive a nobis commissi, plena, & perfecta remissio ib.
Propositio II. In Baptismo pœnæ omnes peccati debitæ a Deo benigne condonantur. 499
Propositio III. Quamvis post Baptismum pœnæ hujus vitæ remaneant, scilicet concupiscentiæ motus, infirmitates corporis, morbi, dolorum sensus, moriendi necessitas, miseriæ omnes, quæ pœnalitates vocantur; Baptismi tamen virtute ab his liberabuntur Justi in Resurrectione. 501
Documentum ad Morum informationem. 503
Christianus vigilare, & pugnare fortiter debet contra tentationes post Baptismum ingruentes, & de adjutorio Gratiæ Christi pie confidere. ib.
Propositio IV. Alter effectus Baptismi est regeneratio, seu renovatio per Gratiam sanctificantem, virtutum infusarum, ac donorum comitatu instructam. ibid.

Pro-

Propoſitio V. Baptiſmo ſequens omnis renovatio quodammodo tribuitur : non ita tamen, ut ſola Baptiſmi recordatio per fidem ſufficiat ad remiſſionem omnium peccatorum, quæ poſt Baptiſmum committuntur, & nullo alio Sacramento ſit opus. 509
Propoſitio VI. Illuminatio, & bonorum operum fœcunditas ſunt effectus Baptiſmi. 511
Propoſitio VII. Baptiſmus imprimit Characterem, ex quo fit, ut iterari abſque ſacrilegio non poſſit. 512
Conſectaria Praxim ſpectantia. 514
Regula I. Non iteratur Baptiſmus, cum baptizantur illi, quorum Baptiſma incertum eſt. ibid.
Regula II. ibid.
Regula III. Quamvis eos de quorum Baptiſmo dubitatur, baptizari voluerint veteres Patres, & Synodi ſine appoſita conditione, idque diu fuerit in uſu; poſtea tamen conſultius viſum eſt illos, quorum Baptiſmus incertus, aut dubius erat, ſub conditione baptizare. ib.
Regula IV. Ab Hæreticis, præſertim Lutheranis, & Calviniſtis, ſub legitima verborum forma in publico Cœtu baptizati, ſub conditione baptizari non debent. ibid.
Regula V. Infantes ab Obſtetricibus baptizandi peritis domi baptizati, ſub conditione baptizari non debent. 516
Regula VI. De Infantium expoſitorum Baptiſmo. 517
Regula VII. Presbyter non baptizatus baptizari debet, ac deinde ordinari, ſi velit. ibid.
Propoſitio VIII. Poſtremus effectus Baptiſmi eſt Regni cœleſtis, quod peccato interclusum erat, apertio. ibid.
Propoſitio IX. Chriſtiani per Baptiſmum non ſolius Fidei, ſed univerſæ Legis Chriſti ſervandæ debitores fiunt. 518
Documentum ad Morum informationem. 523
Baptiſmus ad imitationem Chriſti, adeoque ad bona opera Chriſtianos obligat. ib.
Propoſitio X. Baptiſmus hominem ab Eccleſiæ Mandatis non liberat. ibid.
Propoſitio XI. Revocandi quidem ſunt homines ad Baptiſmi ſuſcepti memoriam, ut promiſſiones in Baptiſmo factas obſervent: ſed vi promiſſionum hujuſmodi irrita eſſe Vota omnia poſt Baptiſmum facta, nemo niſi Hæreticus dixerit. 530
Documentum ad Morum informationem. 532
CAP. IX. De Cæremoniis Baptiſmi. 533
ART. I. De Cæremoniis Baptiſmum præcedentibus. ibid.
ART. II. De Cæremoniis baptiſmum comitantibus. 536
ART. III. De Cæremoniis baptiſmum conſequentibus. 539
ART. IV. Quid agendum a Parocho poſt adminiſtrationem Baptiſmi? 542

TRACTATUS III.

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

CAPUT I. De Confirmationis Natura. 544
ART. I. Utrum Confirmatio ſit verum Novæ Legis Sacramentum? ibid.
Varia Confirmationis nomina. ibid.
Propoſitio Unica. Confirmatio eſt verum, & proprie dictum Novæ Legis Sacramentum. 545
ART. II. De Materia Confirmationis. 550
Propoſitio I. Impoſitio Manuum cum unctione Chriſmatis conjuncta eſt materia Confirmationis. ibid.
Propoſitio II. Chriſma, quod ſacrum unguentum eſt ex oleo, & balſamo confectum, conveniens eſt Confirmationis materia. 553
Propoſitio III. Chriſma benedictum, ſeu conſecratum ab Epiſcopo eſſe debet, ut ſit Confirmationis materia. 555
Conſectaria Praxim ſpectantia. 556
Regula I. Chriſma ex priſco Eccleſiæ More Feria V. in Cœna Domini conſecrandum eſt. ibid.
Regula II. Chriſma quotannis renovandum, & vetus comburendum eſt. 557
Regula III. Pro Chriſmate, aut balſamo ad illud conficiendum, nihil exigendum. ib.
Regula IV. Presbyteri acceptum Chriſma ſub ſigillo, & ſera cuſtodire debent, nec ulli donare, ne ad maleficium, ſuperſtitionem, aut quoſvis uſus profanos, aliquis eo abutatur. ibid.
Regula V. Chriſmatis Conſecratio Religioſi Ritibus peragitur, quos impie deridet Hæretici. ibid.
Regula VI. Explicans cur Chriſmatis inunctio fiat in fronte confirmandi. 558
ART. III. De forma Confirmationis. ib.
Propoſitio Unica. Forma Sacramenti Confirmationis eſt Oratio manuum impoſitioni adjuncta, & ſolemnia verba Chriſmatis inunctioni reſpondentia. ibid.
CAP. II. De Miniſtro Confirmationis. ibid.
Propoſitio Unica. Sacramenti Confirmationis Miniſter ordinarius eſt ſolus Epiſcopus, extraordinarius vero Presbyter a pleriſque Theologis probabiliter aſſeritur, aliis reclamantibus. 57
Regula I. Quo tempore Confirmatio adminiſtranda? 563
Regula II. Quid in ea cavendum? 564
CAP. III. De Confirmationis effectibus. 259

ART. I. De Gratia, primo Confirmationis effectu. ibid.
ART. II. De ſeptem Donis Spiritus Sancti, Gratiæ perficientis comitibus. 567
§. I. De Dono Sapientiæ. ibid.
§. II. De Dono Intellectus. 570
§. III. De Dono Conſilii. 574
§. IV De Dono Fortitudinis. 574
§. V. De Dono Scientiæ. 577
§. VI. De Dono Pietatis. 579
§. VII. De Dono Timoris Domini. 582
ART. III. De fructibus Spiritus Sancti. 586
ART. IV. De Confirmationis Charactere, altero ejus effectu. 590
CAP. IV. De Neceſſitate Confirmationis: ejuſdemque Sacramenti ſubjecto. 592
Propoſitio I. Sacramentum Confirmationis non eſt neceſſarium homini Chriſtiano neceſſitate medii. ibid.
Propoſitio II. Confirmatio in re, vel in voto eſt adultis neceſſaria neceſſitate Præcepti Divini, & Eccleſiaſtici. 593
Conſectaria Praxim Spectantia. 594
Regula I. Lethaliter peccant, & in manifeſtum ſalutis diſcrimen ſe conjiciunt Chriſtiani, qui Confirmationis Sacramentum ſuſcipere contemnunt, vel negligunt. ib.
Regula II. Sacramentum Confirmationis contemni cenſetur, quando Epiſcopus eſt præſens, paratus dare, & perſona hoc ſciens negligit, aut deſpicit ſuſcipere. 595
Regula III. Præceptum de Sacramento Confirmationis ſuſcipiendo maxime obligat perſecutionis, graviorumque tentationum, præſertim adverſus Fidem, tempore. ibid.
Regula IV. Eccleſiaſticum præceptum de Confirmatione ſuſcipienda, obligat opportunitate data, cum ſcilicet Epiſcopus ad illius adminiſtrationem paratus adiri poteſt, quamvis non ſine labore. ibid.
Regula V. Parentes tenentur adducere pueros confirmandos ad Epiſcopum, cum idoneam ætatem attigerint, & Epiſcopus Sacramentum iſtud adminiſtrat; alioquin gravis peccati rei ſunt. 252
Regula VI. Omnis ætas Confirmationi eſt idonea, ſicut & Baptiſmo. ibid.
Regula VII. Priſca diſciplina ſtatim adminiſtrandi pueris Sacramentum Confirmationis poſt Baptiſmum, in Eccleſia Latina recte mutata eſt, & rationis uſus expectatus. 596
Regula VIII. Secundum hodiernam Diſciplinam pueris ante ſeptennium non eſt conferendum ordinarie Confirmationis Sacramentum. ib.
Regula IX. Infirmis, & in vitæ periculo conſtitutis, qui confirmati non fuerint, Sacramentum iſtud pie poſtulantibus, ab Epiſcopo adminiſtrandum eſt. ibid.
CAP. V. De Diſpoſitionibus ad Confirmationem ſuſcipiendam, vel adminiſtrandam neceſſariis. 598
CAP. VI. De Confirmationis Ceremoniis. Confirmandorum Patrini. 598
Mutatio nominis quando neceſſaria? 600
Impreſſio Signi Crucis in fronte quid ſignificet? ib.
Quid alapæ levis inflictio? 601

TRACTATUS DE SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

CAPUT I. De Sacramento Euchariſtiæ ſecundum ſe ſpectato. 602
ART. I. De Nominibus iſtius Sacramenti. ibid.
ART. II. De Euchariſtiæ Figuris, & Inſtitutione. 611
§. I. De Figuris hujus Sacramenti. ib.
§. II. De Euchariſtiæ Inſtitutione 613
ART. III. De Materia Euchariſtiæ. 614
Propoſitio I. Materia Euchariſtiæ eſt panis, & vinum. ibid.
Propoſitio II. Materia, ex qua Euchariſtia conſecratur, ſolus eſt panis triticeus, & vinum de vite. 618
Propoſitio III. Tam ex pane fermentato, quam ex azymo conſecrari poteſt Euchariſtia. Orientalis Eccleſiæ Ritus panem fermentatum adhibentis, innoxius eſt. Ritus Eccleſiæ Occidentalis, azymum conſecrantis, convenientior eſt, & in Chriſti Domini exemplo fundatus. 619
Propoſitio IV. Aqua vino conſecrando admiſcenda eſt neceſſitate Præcepti Eccleſiaſtici, non neceſſitate Sacramenti. 622
Conſectaria Praxim ſpectantia. 626
Regula I. Si panis abſque vino conſecraretur, aut e contrario, valida eſſet conſecratio, ibid.
Regula II. Chriſti inſtitutioni, ac præcepto repugnat, ut Euchariſtiæ Sacramentum in una tantum ſpecie conſecretur. 265
Regula III. Unam ſpeciem ſine altera conſecrare nunquam licet: ne quidem Summi Pontificis diſpenſatione. 627
Regula IV. Panis, & vini conſecrandi quantitas non eſt ex inſtitutione Chriſti determinata, ideſt, nulla eſt tam magna, quæ conſecrari non poſſit, poteſtate Miniſtri, & verborum Sacramentalium efficacia ſpectatis. 628
Regula V. Materiam conſecrandam præſentem eſſe Sacerdoti neceſſe eſt, non ſolum præſentia phyſica, ſed morali. ibid.
Regula VI. Materia Conſecrationis debet eſſe par-

particularis, & determinata intentione Ministri. 629
Regula VII. Si qua frumenta sunt, quæ ex semine tritici generari possunt, confectus ex iis panis congrua est Eucharistiæ materia. ibid.
Regula VIII. Panis ex tritico cum alterius frumenti modica permixtione confectus, materia est hujus Sacramenti: si vero magna sit adulterini frumenti permixtio, non est debita materia. 630
Regula IX. Ex pane penitus corrupto consecrari Eucharistia non potest. ibid.
Regula X. Si farinæ admisceretur aqua rosacea, vel quicumque alius liquor ab aqua vera, & elementari, non posset ex hujusmodi materia confici Sacramentum. ibid.
Regula XI. Græci Sacerdotes, cum in Patria sua, tum in Monasteriis, & Ecclesiis, quæ sunt Græcis in Ecclesia Latina destinatæ, in quibus Ritus Græcorum servantur, pane fermentato ad Eucharistiæ consecrationem uti debent: Latini vero cum in suis regionibus, tum in Ecclesiis quas habent in Græcia, pane azymo. ibid.
Regula XII. Ecclesiæ Latinæ Sacerdos iter agens per Græciam, aut Sacerdos Græcus per Occidentem, Ritum Ecclesiæ suæ retinere potest, & ille azymo, hic fermentato pane ad consecrandam Eucharistiam uti, modo absit scandali periculum. 631
Regula XIII Panes consecrandi, ad usum Sacrificii, & Communionis, studiose parari debent, ac esse integri, nitidi, & modicæ quantitatis, secundum Ecclesiæ consuetudinem. 267
Regula XIV. Sicut ex pane omnino corrupto valide consecrari non potest Corpus Christi; ita nec de aceto Christi Sanguis, potest tamen confici de vino acescente, sicut & de pane, qui est in via ad corruptionem, licet peccet conficiens. 633
Regula XV. Ex agresta non potest consecrari Sanguis Christi; ex musto potest. ibid.
Regula XVI. De vino congelato, an sit aptum consecrationi, variæ sunt Auctorum sententiæ. 268
Regula XVII. Quia mixtio aquæ cum vino non est de necessitate Sacramenti, non refert quantum ad substantiam, & integritatem Sacramenti, quocumque aqua vino misceatur, sive naturalis, sive artificialis. Quamvis, quantum ad convenientiam Sacramenti, peccet graviter, qui aliam aquam miscet præter naturalem, & elementarem. 634
Regula XVIII. Permodicum aquæ vino admiscendum est. ibid.
Regula XIX. Aqua in dolium infusa non sufficit ad significationem hujus Sacramenti. 635
Regula XX. Si Sacerdos ante consecrationem Sanguinis, & post consecrationem Corporis Christi percipiat, aut vinum, aut aquam non esse in calice, debet statim infundere, & consecrare: si vero post Consecrationis verba cognoverit aquam vino mixtam non fuisse, pergere nihilominus debet. ibid.
Regula XXI. Nullo modo debet aqua vino jam consecrato misceri, quia sequeretur corruptio Sacramenti pro aliqua parte. ibid.
Regula XXII. Si Sacerdos ante Consecrationem advertat, hostiam esse corruptam, aut non esse ex pane triticeo, ipsa statim rejecta sumat aliam, & a Canone incipiens, Missam prosequatur. 636
Regula XXIII. Si musca, vel aranea in Calicem ante Consecrationem ceciderit, aut etiam venenum immissum cognoverit Sacerdos, effuso vino, & abluto Calice, aliud vinum infundere debet consecrandum. ibid.
Regula XXIV. Si qui defectus accidant circa materiam consecrandam, etiam absque voluntate Sacerdotis, aut Ministrorum; sola ignorantia, vel negligentia: nihilominus pœnitentiam hujus erati agere debent. 637
ART. IV. De forma Eucharistiæ. 269
Propositio Unica. Forma Consecrationis panis sunt hæc verba, *Hoc est Corpus meum*. Forma vero Consecrationis vini sunt ista, *Hic est Calix Sanguinis mei, &c.* Nec aliæ preces ad Consecrationem Eucharistiæ sunt necessariæ, ut Græci recentiores contendunt. ibid.
Consectaria Praxim spectantia. 642
Regula I. Hæc verba, *Accipite, & manducate: & Bibite ex hoc omnes*, ad Sacramentum conficiendum non sunt omnino necessaria; gravissime tamen peccaret Sacerdos illa prætermittens. ibid.
Regula II. Idem ferendum est judicium de conjunctione, *enim*. 643
Regula III. Non solum hæc verba, *Hic est Calix Sanguinis mei*, sed & hæc, *Novi Testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, ad substantiam formæ pertinent. 272
Regula IV. Si verbum, *est*, prætermitteretur, sacrilegii reus esset Sacerdos illud omittens: sed tamen perageretur consecratio. 644
Regula V. Si quis loco pronominis, *Hoc*, diceret, *Istud est Corpus meum*: Graviter qui dem peccaret, sed rata esset Consecratio ibid.
Regula VI. Si Sacerdos demonstrato pane diceret, *Hæc est Caro mea*: aut, *Hæc est Corpus Christi*; Sacramentum non conficeret. ibid.
Regula VII. Si diceret Sacerdos, *Fiat hoc Corpus meum*, non consecraret. ibid.
Regula VIII. Si Sacerdos non meminerit se verba Consecrationis protulisse, propterea perturbari non debet, sed Sacrum prosequi, & perficere. 645

ART. V. De necessitate Sacramenti Eucharistiæ. 645
Propositio I. Eucharistia non est ad salutem necessaria necessitate medii, ita ut sine Eucharistiæ Sacramento actu suscepto vitam æternam consequi nemo possit. ibid.
Eucharistia pueris olim administrata. ibid.
Quando abrogata puerorum Communio? ibid.
Propositio II. Res, sive effectus Sacramenti Eucharistiæ, qui est conjunctio cum Christo, & insitio Corpori ejus mystico, seu votum saltem implicitum suscipiendi hoc Sacramentum, est necessaria ad salutem. 646
Propositio III. Eucharistia necessaria est adultis necessitate Præcepti, cum Divini, tum Ecclesiastici. 651
Ecclesiæ præceptum de Communione Paschali. 652
Communio infirmorum. 653
Consectaria Praxim Spectantia. 654
Regula I. Divinum, & Ecclesiasticum Præceptum de Eucharistiæ sumptione, parvulos non spectat. ibid.
Regula II. Mortale peccatum committit, quicumque Fidelis Eucharistiam tempore Paschatis non sumit. ibid.
Regula III. Præceptum Communionis Paschalis extra propriam Parochiam non impletur. ibid.
Regula IV. Paschalis Communio de consilio proprii Sacerdotis, ob rationabilem causam, ad tempus differri potest. 656
Regula V. Qui apud Privilegiatos, sive in Ecclesiis Regularium Eucharistiam sumpserit Hebdomada Sancta, debet nihilominus intra Quidenam Paschalem semel in Ecclesia Parochiali sumere, ut satisfaciat Præcepto Communionis Paschalis. 657
Regula VI. Qui Præcepto Communionis Paschalis satisfecit, Eucharistiam in propria Parochia sumendo, die ipso Paschatis Eucharistiam sumere non potest in Ecclesiis Regularium, aut quorumvis Exemptorum. ibid.
Regula VII. Qui Communionem Paschalem prætermisit, tenetur ad satisfaciendum Ecclesiæ Præcepto pro illo anno communicare. ibid.
Regula VIII. Mortale peccatum incurrit quisquis gravi morbo correptus, & in mortis periculo constitutus, Eucharistiæ Viaticum recipere renuit, ac negligit. ibid.
Regula IX. Præcepto annuæ Communionis non fit satis per Sacrilegam Domini Manducationem. 658
Regula X. Explicans, quo Ritu Eucharistia deferenda sit ad infirmos. 659
CAP. II. De Conversione panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Christi. 661
ART. I. Utrum Christi Domini Corpus, & Sanguis vere, ac realiter in Eucharistiæ Sacramento contineantur? ibid.
Propositio Catholica. Verum Christi Domini Corpus, verus item Sanguis in Eucharistia re ipsa præsentia sunt, non præsentia tantum virtutis, & efficaciæ, sed substantiæ. ibid.
Realis præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia probatur ex verbis promissionis. ibid.
Ex verbis institutionis. 663
Ex verbis hujus Sacramenti usum spectantibus. 665
Ex summo Patrum consensu. 666
Contrariæ Doctrinæ damnatio in Conciliis. 667
Rationes Catholicæ istius veritatis. 668
ART. II. Utrum substantia panis & vini post Consecrationem in Eucharistia remaneat? 677
Propositio Catholica. Panis, & Vini substantia in Eucharistiæ Sacramento post Consecrationem non remanet: sed tota panis substantia divina virtute in totam Corporis Christi substantiam; totaque vini substantia in totam Sanguinis Christi substantiam convertitur ibid.
Transubstantiationis fides ex Scriptura Sacra ibid.
Ex doctrina Patrum. ibid.
Ex antiquis Liturgiis. 678
ART. III. Quo Realis Præsentiæ Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia Consectaria explicantur. 686
Consectarium I. Christi Corpus, & Sanguis in Eucharistia sunt extra usum hujus Sacramenti. ibid.
Consectarium II. Eucharistia in Sacrario reservare, & ad infirmos deferre licet, expeditque. 687
Consectarium III. Corpus Christi est sub specie panis, & Sanguis sub specie vini, vi verborum; ipsum autem Corpus sub specie vini, & Sanguis sub specie panis, animaque sub utraque, vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit non amplius moriturus, inter se copulantur; divinitas porro propter admirabilem illam ejus cum anima, & corpore hypostaticam unionem. 688
Consectarium IV. Non solum sub utraque specie, sed sub quavis utriusque speciei particula totum Christum contineri, Dogma Fidei est. 689
Consectarium V. Quamvis totus Christus sit sub utraque specie, & sub singulis cujusque speciei portionibus, separatione facta, optimo tamen jure institutum est, ut separatim duæ Consecrationes fierent. 690
Consectarium VI. Christum Dominum in Eucharistiæ Sacramento cultu latriæ, etiam externo,

terno, adorandum esse, Dogma Fidei est. ibid.
Consectarium VII. Pie, & religiose hic inductus nos est, ut singulis annis peculiari quodam, & Festo Die Venerabile Eucharistiæ Sacramentum singulari veneratione, ac Solemnitate celebraretur, utque in Processionibus reverenter, & honorifice per vias, & loca publica circumferretur. 692
Consectarium VIII. Regulæ circa Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti Expositionem. 694
Christus Dominus in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento publice, ut adoretur, populo pie proponitur ab Ecclesia. ibid.
Consectarium IX. Accidentia panis, & vini in Eucharistiæ Sacramento sine subjecto remanent. 696
Consectarium X. Fractis, divisisque speciebus, Corpus Christi non frangitur, nec dividitur, sed integrum sub quacumque particula perseverat. 700
Consectarium XI. Corpus Christi non est ubique: sed in cœlo est ad dexteram Patris, ut in loco, in Eucharistia vero sub speciebus ubivis locorum consecratis, ut in Sacramento. 701
Consectarium XII. Quamvis species sacramentales interdum corrumpantur, corruptio tamen illa in Christi Corpus non redundat. 703
CAP. III. De effectibus Sacramenti Eucharistiæ. ibid.
Propositio I. Per Eucharistiæ Sacramentum gratia confertur eis, qui illud pure, & sancte accipiunt. ibid.
Propositio II. Sacramentum Eucharistiæ non confert primam gratiam, adeoque nec remissionem peccatorum mortalium per se operatur. 705
Propositio III. Per Eucharistiam peccata venialia condonantur. 706
Propositio IV. Tota pœna peccati per Sacramentum Eucharistiæ non remittitur. 707
Propositio V. Eucharistiæ Sacramentum antidotum est quo a futuris peccatis præservamur. 708
Propositio VI. Sacræ Eucharistiæ summa vis est ad æternam gloriam comparandam. 709
Propositio VII. Eucharistia sumentibus prodest, non solum quatenus est Sacramentum, sed etiam ut Sacrificium: non sumentibus vero, ut Sacrificium dumtaxat. 710
Consectaria Praxim spectantia. 711
Regula I. Eucharistiam pro aliis sumere, devotio recens, nec auctoritate, nec ratione fulta. ibid.
Regula II. Præpostera devotio est, plures Hostias in Sacra Communione sumere, nec Sacerdotes huic superstitioni devotarum quorumdam muliercularum convenire debent. 712
Propositio VIII. Peccata venialia circa omnem Sacramenti Eucharistiæ non impediunt. ibid.
CAP. IV. De Ministro Sacramenti Eucharistiæ. 713
ART. Unicus. Utrum solus Sacerdos sit legitimus Minister? ibid.
Propositio I. Solus Sacerdos Eucharistiæ consecrandæ Minister est. ibid.
Propositio II. Quamvis Eucharistiæ dispensatio ad Sacerdotes jure pertineat, Diaconis tamen, urgente necessitate, ab Episcopo committi potest ut Ministris extraordinariis. 715
Consectaria Praxim spectantia. 717
Regula I. Cum plures Sacerdotes unam, & eamdem Hostiam simul consecrant, ut fit in sacra Ordinatione, verba Consecrationis ita proferre debent, ut ea cum Episcopo ordinante, qui in celebratione Sacrificii primas habet, simul absolvant, eaque debet esse ipsorum intentio, ut simul cum illo consecrent, nihil consecuturi, si prius, vel posterius prolationem verborum absolverent. ibid.
Regula II. Sacerdos consecrans Eucharistiam, hoc Sacramentum integre sumere tenetur, quoticscumque consecrat. 718
Regula III. Si miraculose Corpus Christi in Altari appareret sub specie carnis, aut Sanguis sub specie sanguinis, non esset sumendum. ibid.
Regula IV. Sacerdoti non licet a consecratione Eucharistiæ, sive a celebratione sacrosancti Missæ Sacrificii omnino cessare, etiamsi curam non habeat Animarum. 719
Regula V. Sacerdotes, qui Festis solemnioribus, & diebus Dominicis non celebrant, impedimento legitimo cessante; mortalis peccati rei videntur. 721
Regula VI. Eucharistiam extra Missam, aut initio, vel post finem Missæ, citra necessitatem administrari minus decet. ibid.
Regula VII. Improbi Sacerdotes Eucharistiam consecrare, & administrare possunt, sed potestate sua male, & indigne utuntur. 722
Regula VIII. Sacerdotes Hæretici, Schismatici, Excommunicati, Degradati, modo rite sint ordinati, Eucharistiam consecrare possunt. 723
Regula IX. Ab Hæreticis, Schismaticis, Excommunicatis, Suspensis, vel Irregularibus Sacerdotibus Eucharistiam accipere, aut eorum Missam audire non licet. 724
Regula X. Sacerdotum concubinariorum, vel fornicatorum Missam audire, & ab eis Communionem accipere licet, quandiu ab Ecclesia tolerantur: illos tamen ad Sacrum faciendum, aut administrandam Eucharistiam impellere, aut invitare non licet. ibid.
Regula XI. Missa boni, pique Sacerdotis ab-

ſolute ſpectata ut Sacrificium, non eſt fructuoſior Miſſa mali Sacerdotis; neque quoad orationes ab eo fuſas totius Eccleſiæ nomine: fructuoſior tamen eſt ex pietate, & devotione Sacerdotis offerentis, & orantis. 725
CAP. V. De uſu Sacramenti Euchariſtiæ, ſive Communione. 726
ART. I. A quibus Euchariſtia ſumi poſſit, & debeat? ibid.
Propoſitio I. Non ſoli homines juſti, ſed & peccatores, Chriſti Corpus ſacramentaliter manducant. 728
Propoſitio II. Nullus ſibi conſcius peccati mortalis Euchariſtiam ſumere debet, aut poteſt, abſque novo peccato lethali, graviſſimoque Sacrilegio. 729
Propoſitio III. Pueris, aliiſque rationis uſu penitus deſtitutis hominibus Euchariſtiam adminiſtrare non licet. 738
Propoſitio IV. Energumenis baptizatis adminiſtrari poteſt Euchariſtia, eo temporis intervallo, quo a demone non vexantur, ſi id Epiſcopus, vel Sacerdos eorum purgationi ab Epiſcopo præpoſitus congruum judicaverit. 739
Conſectaria Praxim ſpectantia. 740
Regula I. Peccatoribus manifeſtis, ſive per evidentiam facti, ut publicis concubinariis, adulteris, uſurariis, raptoribus, meretricibus, hiſtrionibus, aleatoribus, vel aliquo Judicio Eccleſiaſtico, aut ſæculari convictis, atque damnatis, ſacra Communio dari non debet, quantumvis illam enixe petant. ib.
Regula II. Peccatoribus occultis, ſacram Communionem petentibus, non debet denegari. 741
Regula III. Si peccator occultus, cujus crimen Sacerdoti notum eſt, Euchariſtiam in occulto petat, debet ei denegare, & monere ne publice petat. 743
Regula IV. Peccatori vehementiſſima ſuſpicione criminis ex fama publica laboranti negari debet Euchariſtia. ibid.
Regula V. Poſt Pœnitentiam, & Abſolutionem etiam publicis peccatoribus non eſt Communio deneganda, præcipue in articulo mortis. ibid.
Regula VI. Hoſtiam non conſecratam loco conſecratæ dare peccatori non licet. ibid.
Regula VII. Euchariſtiam ſuſpectis de crimine dare non licet ad illius manifeſtationem. 744
Regula VIII. Cautio erga peccatores obſervanda. ibid.
ART. II. Praxim omnino ſpectans de Præparatione Animi, & corporis ad ſacram Communionem neceſſaria. ibid.
§. I. De præparatione animi. ibid.
Actus Fidei diſpoſitiones ſunt ad ſacram Communionem neceſſariæ. ibid.
Conſcientiæ puritas. ibid.
Animi attentio, Amor Dei, Concordia cum proximo, Pii deſiderii fervor. 747
Humilitas. 748
§. II. De præparatione corporis. 750
Jejunos eſſe neceſſe eſt, qui ad ſacram Euchariſtiæ Communionem accedunt, *ibid.* & *ſeq.* Plures caſus explicantur hanc conditionem ſpectantes. ibid.
Continentia, diſpoſitio ad ſacram Communionem. 753
Qua ratione pollutio nocturna Communionem impedit? ibid.
Probari diutius, Pœnitentiæ operibus expiari, & ſalutari continentia exerceri debent, qui in peccata carnis prolapſi ſunt, antequam ad ſacram Communionem admittantur. 755
Quo habitu corporis ad ſacram Communionem accedendum? 756
ART. III. Quid in ipſa Communione, & poſt Communionem præſtandum? 757
ART. IV. De frequenti Communione. 758
Propoſitio Unica. Frequentior communio, ſi nihil obſtet, præſtat rariori. ibid.
Euchariſtia panis quotidianus. 759
Chriſtianis, quoties ad Euchariſtiam accedunt, Paſcha eſt. ibid.
Conſectaria Praxim ſpectantia. 765
Regula I. Frequens Communio non eſt iis permittenda, qui vel in peccata mortalia ſæpe labuntur, vel ab affectu venialium non ſunt liberi, & immunes. ibid.
Regula II. Commotio quævis adverſus proximum, vel leviuſcula, qua ſabbatum cordis turbatur, impedimentum eſt ex decentia, & decore Sacerdotem a ſacroſancti Sacrificii oblatione, Fideles reliquos a ſacra Communione prohibens, quo die id ipſis contigit, niſi gravis urgeat neceſſitas. 768
Regula III. Communio frequens iis tantum permittenda eſt, qui vehementi deſiderio Corpus Chriſti percipiendi, & eo quidem ex charitate profecto, ſint incenſi. ibid.
Regula IV. Quamvis actualis devotio ad Communionem plene fructuoſam ſit neceſſaria, non tamen ad frequentem Communionem opus eſt devotione ſenſibili. 770
Regula V. Mundanis curis occupati, rarius ad ſacram Communionem accedere debent, quam illi, qui tantum ſpiritualibus ſtudiis ſunt intenti. 772
Regula VI. Qui in mortale aliquod peccatum lapſi ſunt, ſtatim ad ſacram Communionem accedere non debent, quamvis contriti, & confeſſi: ſed per aliquod tempus Pœnitentiam agere, antequam ad Sacram Menſam accedant. ibid.
Regula VII. Frequens Communio in iis, qui meliores propterea non evadunt, & nullum ex ea referunt fructum ſpiritualem: & in iis, qui ſæculariter vivunt, & Mundi pompas, voluptates, & ſpectacula conſectantur,

tur, non eſt ſignum Prædeſtinationis. 773
ART. V. De Communione ſub utraque ſpecie. 774
Propoſitio I. Communio ſub utraque ſpecie Laicis a Chriſto non eſt præcepta, nec ad ſalutem neceſſaria. ibid.
Uſus veteris Eccleſiæ. 776
Propoſitio II. Eccleſia Calicis uſum Laicis ſubtrahere potuit juſtiſque de cauſis ſubtraxit. 780
Articuli Conſectaria. 783
Regula I. Presbyteri, qui Sacramentum Euchariſtiæ ſub utraque ſpecie nunc adminiſtrarent, mortaliter peccarent, & Excommunicationem incurrerent. ibid.
Regula II. Lex Eccleſiæ de Communione Laicorum ſub una ſpecie non eſt perpetua, & immutabilis. ibid.
Regula III. Hæreticis noſtri temporis Communionem ſub utraque ſpecie permittere non expedit. 784
Regula IV. Communio Laica, & Communio Peregrina, quarum in antiquis Canonibus fit mentio, quid aliud fuerunt a ſumptione Euchariſtiæ ſub unica ſpecie, aut extra cancellos Altaris, more Laicorum. ibid.
CAP. VI. De Miſſæ Sacrificio. 785
Notio generalis Sacrificii. 786
Quid ſit Sacrificium proprie dictum. ibid.
Sacrificium ſoli Deo debitum. ibid.
ART. I. Utrum Euchariſtia ſit verum, & proprie dictum Sacrificium? 788
Propoſitio I. Euchariſtiam eſſe verum, proprieque dictum Sacrificium, dogma fidei eſt. ibid.
Propoſitio II. Eſſentia Sacrificii Euchariſtiæ in Conſecratione, & Oblatione poſita eſt: ſumptio vero etſi non ad eſſentiam, ad integritatem tamen Sacrificii pertinet. 793
Propoſitio III. Euchariſtia non tantum eſt Sacrificium laudis, & gratiarum actionis, ſed propitiatorium, & impetratorium. 795
ART. II. Cui Sacrificium Euchariſtiæ offeratur? 799
Propoſitio Unica. Soli Deo Euchariſtiæ Sacrificium offertur, non Angelis, aut Sanctis hominibus. ibid
ART. III. Pro quibus offeratur Euchariſtiæ Sacrificium? 800
Propoſitio I. Sacrificium Euchariſtiæ pro omnibus hominibus mortalem vitam agentibus, etiam Paganis, Judæis, Hæreticis, Catechumenis, Excommunicatis offerri poteſt, maxime tamen pro Fidelibus Eccleſiæ Communione fruentibus offertur. ibid.
Propoſitio II. Sacrificium pro Sanctis in Cœlo regnantibus in gratiarum actionem offertur, non in remiſſionem culpæ, vel pœnæ, vel ad gratiam, aut gloriam eſſentialem ipſis impetrandam. 801
Propoſitio III. Euchariſtiæ Sacrificium pro damnatis offerri non poteſt. 803
Propoſitio IV. Euchariſtiæ Sacrificium pro Fidelibus in Domino mortuis, nondum tamen plene expiatis, ſed in Purgatorio detentis, rite juxta Apoſtolorum Traditionem offertur. 804
Conſectaria Praxim ſpectantia. 809
Regula I. Sana de Purgatorio doctrina plebi exponenda. ibid.
Regula II. Cavenda in popularibus Concionibus. ibid.
Regula III. De fundationibus, & celebratione Miſſarum. ibid.
Regula IV. V. VI. & VII. De Poteſtate Anniverſaria, & Miſſas ad minorem numerum reducendi. 810
Regula VIII. IX. X. ibid.
Regula XI. Reprobandus error. ibid.
Regula XII. Voluntas Teſtatoris quomodo adimplenda? 811
ART. IV. De Nominibus quibus Euchariſtiæ Sacrificium deſignatur. ibid.
ART. V. De Miſſis Privatis. 814
Propoſitio Unica. Miſſæ Privatæ legitimæ, ac licitæ ſunt. ibid.
Conſectaria Praxim ſpectantia. 816
Regula I. Miſſam nemine adſtante, & reſpondente celebrare non licet, ſed unus ſaltem Miniſter adeſſe debet, qui Sacerdoti reſpondeat. ibid.
Regula II. Præter Clericum, aut idoneum Laicum miniſtrantem, plures adeſſe Sacrificio minime neceſſe eſt. 821
Regula III. Eremitis perpetuo incluſis permitti poteſt, ut ſoli ſine Reſpondente Miſſam celebrent. ibid.
Regula IV. Miſſæ Miniſter vir eſſe debet, non femina, etiam Sanctimonialis. 822
Regula V. Maxime decet, ut Miſſæ Miniſter Clericus ſit, ſuperpelliceo indutus, & talari veſte. ibid.
Regula VI. Miſſarum ſiccarum celebratio, quamvis aliquando tolerata, permitti tamen non debet. 823
Regula VII Miſſæ Sacrificium privatis in domibus, atque omnino extra Eccleſiam, & ad divinum tantum cultum dedicata Oratoria, ab Ordinariis deſignanda, & viſitanda, a ſæcularibus, aut Regularibus Sacerdotibus quibuſcumque peragi non debet. ibid.
Regula VIII. Miſſas in Capellis, & Oratoriis privatis ex diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ non licet celebrare, niſi Diſpenſationis Litteris ab Epiſcopo viſis, recognitis, & approbatis. 824
Regula IX. Miſſis privatis celebrandis hic modus, & ordo ſtatui debet diebus Dominicis, Feſtiſque Majoribus, ut earum celebratione, & auditione Populus Chriſtianus a Miſſa Parochiali audienda non diſtrahatur. ibid.

Regula X. Fideles diebus Dominicis, & Majoribus Festis Parochiam frequentare, solemne Sacrum, & verbum Dei in ea audire tenentur. ibid.
Regula XI. Fideles audientes Missam Dominicis, Festisque diebus in Ecclesiis Regularium, Ecclesiæ præcepto de audienda Missa satisfaciunt. 828
Regula XII. Parochi, cujusquam gratia, aut metu, Missam Parochialem anticipare non debent; aut differre, sed ea hora celebrare, quæ Populo magis commoda sit. 829
ART. VI. De valore Sacrificii Missæ. ibid.
Propositio I. Sacrificium Missæ, quatenus intentione, & orationibus Sacerdotis aliis applicatur, non æque prodest singulis, ac si pro uno solum offerretur. ibid.
Propositio II. Cum plures pari affectu, & devotione cooperantur Sacerdoti ad Sacrificium offerendum, non minor est Sacrificii fructus uniuscujusque Oblationi respondens, quam si unus tantum cum celebrante offerret. 831
Conjectaria Praxim spectantia. 832
Regula I. Qui pro pluribus celebrare debet, eumque in finem eleemosynam, sive honorarium accepit, officio suo non satisfacit celebrando unam Missam pro omnibus: quin immo graviter peccat, & ad restitutionem tenetur. ibid.
Regula II. Celebrationem Missæ anticipare non licet pro incertis Missis postulaturis, ac Eleemosynas in eum finem collaturis. 833
Regula III. Sacerdos, qui Missam celebrandam cum certa Eleemosyna suscepit, Missam alteri celebrandam committere non potest, parte ejusdem eleemosynæ sibi retenta, etiamsi justum, & consuetum honorarium persolvat Celebranti. 834
Regula IV. Nihil retineri debet ab Ædituis, aut Administratoribus Ecclesiarum ex Missarum celebrandarum Eleemosynis, pro expensis ornamentorum, cereorum, hostiarum, vini, &c. nisi cum Ecclesiæ alios reditus non habent, quos eum in usum expendere possint. ibid.
Regula V. Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione Beneficii, seu Capellæ, legati, aut stipendii, si Eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non possunt eadem Missa utrique obligationi satisfacere. 835
Regula VI. Sacerdoti Missam pro alio, recepta Eleemosyna, celebranti, non licet aliam quoque Eleemosynam accipere ab altero, cui partem illam fructus, seu valoris ejusdem Sacrificii, ipsimet Celebranti debitam applicet. 836
Regula VII. Ubi nullam certam Eleemosynam Testator reliquit, ab Episcopo præscribenda est Eleemosyna congrua, quæ respondeat oneribus Missarum celebrandarum, secundum morem Civitatis, vel Provinciæ. 837
Regula VIII. Cujusvis generis mercedum conditiones, & pacta pro celebratione Missarum, & quidquid pro Missis novis celebrandis datur, necnon importunas, atque illiberales Eleemosynarum exactiones, potius quam postulationes, aliaque ejusmodi, quæ a simoniaca labe, vel certe a turpi quæstu non longe absunt, omnino prohibere debent Episcopi. ibid.
Regula IX. Capellanorum Officium. 838
CAP. VII. De Cæremoniis Missæ. ibid.
ART. I. De Cæremoniis locum spectantibus. ibid.
In Ecclesia, seu loco sacro Missa debet celebrari. ibid.
Ad celebrationem Missæ Altare necessarium est. 839
Ecclesiarum Dedicatio, & Consecratio Altarium, ex Apostolica Traditione manavit. ibid.
Absque Altari consecrato Missam celebrare nefas. 840
Altare sine Sanctorum Reliquiis consecrari non potest. 841
Ecclesia consecrari non potest, nisi ab Episcopo, nec debet sine dote. Quibus diebus? Et an sine Missæ celebratione? 842
Quibus casibus iterum consecrari debet Ecclesia? ibid.
In Ecclesia violata celebrare non licet. 843
Quibus casibus violata censetur Ecclesia? ib.
An polluta Ecclesia pollutum sit Cæmeterium, & e contrario? 844
A quo reconciliari debet Ecclesia violata? ib.
Quibus casibus Altare consecrationem suam amittit? ibid.
ART. II. De Cæremoniis Altarium, Ornamenta, Vasaque, & Instrumenta Sacrificii celebrationi necessaria spectantibus. 845
Pallæ seu mappæ Altaris. ibid.
Crux, & Cerei. ibid.
Calix, ex qua materia esse debeat? 846
Calicis Consecratio. 847
Quando Calix Consecrationem suam amittit? 848
Corporale, Missalia. ibid.
ART. III. De Cæremoniis Sacra Sacerdotum Indumenta spectantibus. 849
Vestium sacrarum a profanis discrimen. ibid.
Benedictio. ibid.
Vestes Sacerdoti celebranti necessariæ. Illarum significatio. ibid.
Vestes Sacras ad usus profanos adhibere nefas. 851
Gentilitia Nobilium Virorum, aut Mulierum stemmata in Sacris vestibus, aut vasis non ferenda. ibid.
ART. IV. De Cæremoniis tempus Celebratio-

tionis ſpectantibus. 853
Olim varia quoad tempus offerendi Eccleſiarum diſciplina. ibid.
Qui quotidie celebrare teneantur? ibid.
Hora celebrandi. 854
An Sacerdos plures Miſſas una die celebrare poſſit? ibid.
Miſſam celebrare non licet, niſi Matutino Officio cum Laudibus abſoluto. 855
An Miſſam imperfectam relinquere, vel intermittere liceat? 856
ART. V. De Cæremoniis ſpectantibus ordinem eorum, quæ in Miſſa dicuntur. 857
Miſſa lingua vulgari non celebranda. ibid.
Ritus ſubmiſſa voce proferendi partem Canonis. ibid.
Ordo Miſſæ explicatur. 860
Confeſſio. Introitus. ibid.
Kyrie eleiſon. 861
Hymnus Angelicus. Populi ſalutatio. 862
Collecta. Illius concluſio. 863
Epiſtola. Lectio illius cur Evangelio præmittitur? 866
Graduale. Alleluja. Tractus. ibid.
Lectio Evangelii. Symbolum. 867
Offertorium. Præfatio. 868
Hymnus Seraphicus. 872
Canon Miſſæ. 873
ART. VI. De Cæremoniis ſpectantibus ordinem eorum, quæ in Miſſa aguntur. 883
Præparatio Sacerdotis. ibid.
Aquæ Benedictio, & aſperſio. 884
Proceſſio. Illiuſque Myſteria. 885
Mutatio Sacerdotis ab una parte Altaris ad aliam. Elevatio manuum cum recitat Collectas. 887
Ritus in lectione Evangelii. ibid.
Oblationes Populi poſt Evangelium. 888
Qui ab Offertorio repellendi? 889
Oblationes a Populo non negligendæ. ibid.
Quid ſilentium poſt Præfationem, & multiplex impreſſio Crucis ſuper Oblata ſignificent? 891
Quid tunſio pectoris, &c. 893
Quid ſignificet præſentatio Patenæ, ejus oſculum, & Crucis cum ipſa ſignatio? ibid.
Fractio Hoſtiæ in tres partes, & commixtio cum Sanguine quid ſignificet? ibid.
Panis Benedictio, & diſtributio in Miſſa Parochiali. 894
Panis Benedictus Euchariſtiæ Vicarius. 895
Benedictio Sacerdotis. ibid.

INDEX
EPISTOLARUM.

EPISTOLA I. *Refellitur novus error asserentium, peccata excæcatis, & obduratis hominibus non imputari.* 896

Declaratio *data Illustrissimo Archiepiscopo Parisiensi a Theologo Societatis Jesu* GERMANO BESCHEFER *Rectore Collegii Parisiensis efferente, Novitiatus quoque Rectore præsente, ut offensioni ex Thesi publica ortæ fieret satis.* 899

Epistola II. *De Christianæ Catholicæ Religionis evidentia.* ibid.

Epistola III. *Hæc Propositio*, Facienti quod in se est ex solis naturæ viribus Deus non denegat gratiam, *Pelagianus, aut certe Semipelagianus error est.* 901

Epistola IV. *De Institutione, & probatione Gentilium antequam ad Baptismum admittantur.* 904

Epistola V. *Sumptio Tabacci ante sacram Communionem est illicita: Clericis, & Laicis in Ecclesia ob irreverentiam prohiberi sub gravibus pœnis jure merito potest.* 905

Epistola VI. *Christus duobus Discipulis euntibus Emmaus Eucharistiam non porrexit. Jejunium Sabbato Vigiliæ Pentecostes universim indictum Fidelibus non fuit ex Ecclesiæ præcepto, ante* XII. *Sæculum.* 906

Epistola VII. *Improbatur pii Sacerdotis Devotio, qui singulis diebus Missam de Rosario B. Virginis celebrat.* 908

INDEX
MONUMENTORUM.

I. INNOCENTII X. *Constitutio, De Quinque famosis Propositionibus, ex Jansenii Yprensis Episcopi Libro excerptis.* 910

II. *Constitutio* ALEXANDRI VII. *Pontificis Maximi, qua Innocentii X. Constitutio Quinque Jansenii Propositiones damnans confirmatur.* 911

III. ALEXANDRI VII. *Constitutio, qua præscribitur Formula, cui subscribendum adversus Quinque Propositiones Jansenii.* 912

IV. *Breve* CLEMENTIS IX. *Pontificis Maximi, Constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. confirmans, & sinceram, sine ulla exceptione, aut restrictione, subscriptionem Formularii exigens, & a quatuor Episcopis factam commendans.* 913

V. *Breve* INNOCENTII XII. *Pontificis Maximi, ad Archiepiscopum Mechlinien sem, & Episcopos Antuerpiensem, Gandavensem, Brugensem, & Ruremondensem, in Belgio ditionis Hispanæ, De Quinque Propositionum Jansenii damnatione, & Formularii subscriptione secundum Constitutiones Apostolicas.* 914

VI. *Breve alterum* INNOCENTII XII. *Ad eosdem Præsules, declarans superiore Brevi confirmatas a se Innocentii X. & Alexandri VII. Constitutiones, non reformatas:* 915

VII. *Mandatum, & Institutio Pastoralis Illustrissimi, ac Reverendissimi DD. Archiepiscopi Parisiensis* ANTONII LUDOVICI DE NOVAILLES, S. R. E. *Tit. Sanctæ Mariæ super Minervam Cardinalis, damnans Librum inscriptum*, Exposition de la Foy touchant la Grace, & la Prædestination, *ideſt*, Expositio Fidei de Gratia, & Prædestinatione, *editum Montibus apud Gaspardum Migeot.* 916

VIII. *Epistola Illustris. & Reverendis. Ecclesiæ Principum* CAROLI MAURITII LE TELLIER, *Archiep. Ducis Rhemensis*, LUDOVICI ANTONII DE NOVAILLES, *Archiep. Paris.* JACOBI BENIGNI BOSSUET, *Episc Meldensis*; GUIDONIS DE SEVE, *Episcopi Atrebatensis*, & HENRICI FEYDEAU DE BROU, *Episc. Ambianensis, ad Sanctissimum DD.* INNOCENTIUM PP. XII. *Contra Librum, cui titulus est*, Nodus Prædestinationis dissolutus, *Auctore Cœlestino S. R. E. Presbytero Cardinali Sfondrato, typis mandatum Romæ anno* 1696. 921

IX. *Breve* INNOCENTII XII. *Ad eosdem Archiepiscopos, & Episcopos.* 926

Finis Indicis Epistolarum & Monumentorum.

BIBLIOTECA CIVICA DI BERGAMO